YENİ MUHİT EL MAARİF

یکی محیط المعارف

بو هیئت علمیه طرفندن تحریر اولنمقده‌در.

ناظم و مرتبی و هیئت تحریریه رئیسی

اصرالله

(سابق قرق کلیسا مبعوثی ، سابق معارف ناظری)

طابع و ناشری

یکی محیط المعارف هیئت مؤسسه‌سی

قابی شمس مطبعه‌سنده باصلمشدر

یکی محیط المعارف

ولی عهد سلطنت دولتلو نجابتلو یوسف عزالدین افندی
حضرتلرینك تحت حمایه‌لرنده نشر ایدیلیور .

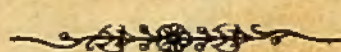
بر هیئت علمیه طرفندن تحریر اولنمقده‌در .

ناظم ومرتبی وهیئت تحریریه رئیسی

امرالله

(سابق قرق کلیسا مبعوثی ، سابق معارف ناظری)

برنجی جلد

طابع وناشری

یکی محیط المعارف هیئت مؤسسه‌سی

استانبول

حریت مطبعه‌سی — نورعثمانیه‌ده شرف افندی سوقاغنده

۱۳۲۸ — ۱۳۳۰

اعلام

« محيط المعارف » ده مقدمه اوله‌رق « علم وعالم » عنوانى تحتنده نشرينه ابتدار ايدلمش اولان قسمك مابعدينه دوام ايديله‌جك وبو قسمى تشكيل ايده‌جك اولان فورمه‌لر طبع ونشر اولندقجه محيط المعارفه علاوةً توزيع قيلينه‌جقدر .

« محيط المعارف » ك برنجى جلدينك طبعى ختام بولدقدن صوكره عين قطعه‌ده اوله‌رق هر آى نهايتنده محيط المعارف علاوه‌لرى نشر ايديله‌جك و اشبو علاوه‌لره يكى بولونه‌جق لغات ايله اثرك نشر ايدلمش اولان جلدلرنده موجود لغت ماده‌لرينه كشفيات و تحقيقات جديده‌دن متحصل معلومات زائده درج وتذييل اولنه‌جقدر .

محيط المعارف‌ده لغتلرى صيرالامق ايچون اتخاذ اولنان ترتيب اثرك ابتدالرنده ، أب ماده‌سنده بيان اولنمشدر .

امضالى بولونميان مقالات محيطيه منحصراً اثرك ناظم ومرتبى وسر محررى طرفندن يازلمشدر.

اقتطاعات :

اس	اسم	مع	مع الفعل
فع	فعل	ضم	ضمير
حر	حرف	كص	كلمهٔ صوتيه
مص	مصدر	ند	ندا ، منادى
سف	اسم فاعل	عر	عربى
سم	اسم مفعول	فا	فارسى
سمت	اسم آلت	مر	مركب
ست	اسم تفضيل	سر	اسم مركب
سا	اسم اشارت	تر . اص	تركيب اصطلاحى
مم	مصدر ميمى	—،	محيط المعارف ، قسم محيطى
سز	اسم زمان	:	مثال ، شويله‌كه
سن	اسم مكان	||	كلمه‌نك معناسنك تبدلنه اشارت (قسم لغوى‌ده)
صف	صفت	—	بحثك تبدلنه اشارت (قسم محيطى‌ده)
صم	صفت مشبهه .		

اقتطاعات سائره برنجى جلدك نهايتنده درج ايديله‌جكدر .

بسم الله الرحمن الرحيم

ا . حر . الفباده برنجی شكل ، ایلك حرف . || قرائتده صوتك طولنی تقدیر ایچون اتخاذ ایدیلمش اولچو . ایکی الف مقداری ، درت الف مقداری چکمك، مد ایتمك : اما بونك مرتبه‌سی قرائت عاصم وروایت حفص اوزره درت الف مقداری مد اولنمقدر [تجوید قره باش] . || ابجد حسابنده بره اشارتدر . || ثور برجنك علامتیدر : ازحمل صفر الف زثور نشان . || قیاسك شكل اولنه اشارتدر. علم نجومده شرطین منزلنه علامتدر. || عناصر اربعه‌دن ناره دلالت ایدر .

—. علم ادب .

علم ادبده ا حرفندن اوچ حیثیت ایله بحث ایدیلیر: (١) الفبا حرفلرندن برحرف اولمق اعتباریله (٢) کلمه‌لرك انشاسنده یعنی بر کلمه‌دن دیگر کلمه تشکیل ایله‌مك امرنده برعنصر صرف، برحرف بنا اولمق یعنی ادواتدن بر ادات بولنمق جهتیله (٣) اجزاء کلامدن بر کلمه اولمق اوزره .

الفباده برحرفك ایکی‌درلو وارلنی واردر : بری آغزدن چیقان صوت اولمق اوزره، دیگری بوصوتك رسمی بر دلیلی اولمق اوزره اولان موجودیتیدر . برحرفك حقیقی موجودیتی صوتندن عبارتدر. بناءً علیه الفباده دخی برحرفدن ایکی وجهله بحث ایدیلیر : بری حرفك شكلندن، دیگری صوتندن بحثدر. نظام خلقتده حرفك صوتی الفباده‌کی شكلندن مقدمدر . کتابتده ایسه حرفك شکلی صوتنه تقدم ایدر. بونك ایچوندرکه الفبا اعتباری ایله بوراده اولا الفك شكلندن ثانیاً صوتندن بحث ایده‌جکز. عبرانیده اولدیغی کبی عرب الفباسنده بو حرف خط اعتباریله ، رسمی بر دلیل اولمق اوزره متخذ اولوب کندیسنه لاحق اولان صائتك صوتنی ابراز ایدر رسمی برحرفدر. بوجهتله کندینه مخصوص بر صوتی یوقدر . حالبوکه الفباده معتبر اولان قاعده بر حرف یالکز بر سسه دلیل اولمقدر . صوت ایله دلیل بربرینه تعادل ایتمك لازمدر. حرف هم صوت ملفوظی، هم رسم مکتوبی افاده ایدر. حالبوکه عرب الفباسنده الف حرفنك ، سائر حرفلر کبی مخصوص ومنفرد بر صوته دلالتی اولمدیغی ایچون درکه مذکور الفباده مسماسی ایله دکل، اسمی ایله ذکر ایدیلیر. دیمك ایسته‌یورم‌که ا حرفنك عرب الفباسنده درت مدلولی واردر . مثلا ادم (آ) ، اَب (اَ)، اِبل(اِ)، اُس (اُ) کلمه‌لرنده اولدیغی کبی. یونان ولاتین الفبالری ایله مشتقاتنده بوصوتلرك هر برینه آیری آیری دلیللر تخصیص اولندیغی حالده، عرب الفباسنده یالکز برحرف ایله ابراز اولنمشدر. شوقدرکه خط وکتابتده دلالت ایتدیکی مختلف صوتلری فرق ایتمك اوزره ـ کلمه رسم خطنده جاری برقاعده اوله‌رق ـ اوستنه بر بر حرکهٔ رسمیه قونیلیر. آ، أَ ، إِ، أُ کبی .

واقعا ، عرب فن حروف اربابی ، حروف هجادن هر برینك اوستنه اویله بر حرکه قونولدیغنی مطالعه ایده‌رك الفباده برنجی حرف اولان الفی ده باشلی باشنه تلفظ ایدیله‌مین اصواتدن عد ایتمشلر وبناءً علیه آنی ده حرکاته تابع طوتمشلر ایسه‌ده ارباب علمك تحقیقاتی ایله ثابتدرکه الف حرفی ابراز ایتدیکی صوتلر کندیلرینه مخصوص بر بر قیمتی اولان وصوائت تعبیر اولونان حرفلردن

بری وبرنجیسیدر . نته‌کم عرب ادبیوننك الف ساکنه وحرف مددیه تفریق ایتدکلری الف (ا) ایله صامت همزه (ء) دیدکلری حرفك الف ساکنه ایله ازدواجندن متشکل هجانك دلالت ایتدیکی صوت اعتباریله بزم تلفظمزده فرق یوقدر. ما کلمه‌سنده‌کی الفك صوت قیمتی نه ایسه آه لفظنده‌کی برنجی هجانك‌ده اودر. آرالرنده هیچ بر فرق یوقدر . بونك کبی اِ (ابل) ، اَ (اب) ، اُ (اس) حرکه‌لی حرفلری‌ده باشلی باشنه بر صائت اولوب هجا حکمنده عد ایدیله‌مز . شو قدرکه عبرانی الفباسنده اولدیغی کبی عرب الفباسنده‌دخی صامت اوله‌رق همزه نامی ویریلن بر حرف (ء) موجوددرکه بونك سائر صامت حرفلردن فرقی یالکز مخرجنده‌در . بناءً علیه، ناصل که تائب کلمه‌سنده تادن صوکره کلن حرف صائت اولدیغی کبی آندن صوکره کلن حرفده صامتدر وسائر صامت حرفلر کبی اکا لاحق اولان صائته ویا بوکا بدل وضع اولنان حرف حرکه‌یه کوره تلفظ ایدیلیر . ذاتاً، حقیقتده عرب خط وکتابتنده صامت حرفلرك اوستلرینه قونولان حرکهٔ رسمیه‌لرك آوروپا لسانلرینك خط وکتابتلرنده کلمه‌نك سطرینه یازیلان حرف صائتلردن فرقی صوت وخدمت جهتیله دکل ، شکل وموضع اعتباریله‌در . ها حرفك اوستنه قونمش ها کلمه‌نك سطرینه ادخال ایدیلمش ، قیمت و خدمتی ایکیسنك‌ده بردر .

خلاصه صائت بر حرف اولان الف (اَ) ایله عربی الفباسنده صامت بر حرف اولان همزه (ء) بیننده صوتی برمناسبت یوقدر . بوحرف ایله صائت الف بیننده‌کی مناسبت الفباده‌کی دیکر بتون حروف هجا ایله الف حرف صائتی اراسنده‌کی مناسبتدن بشقه برشی دکلدر . حقیقت بویله ایکن عرب ادبیونی الف ایله همزه بیننده دقته شایان بر التباس ایجاد ایتمشلردر . ازجمله (بصائر) ده الف شویله تعریف ایدیلیور :

« الف که برحرفدر ، سائر حروفك اصل وهیولاسیدر . جملهٔ کلمات ولغات آندن متألفه‌در. والف حقیقی الف ساکنه‌در . (ما) و (لا) کلمه‌لرنده اولان الف کبی. متحرك اولدقده اکا همزه اطلاق اولنور . روزکار متحرك اولیجق ریح وساکن اولیجق هوا اطلاق اولندیغی کبی وکاهیجه توسعاً همزه‌یه‌ده الف اطلاق اولنور . » [۱] . الفك بو صورتله تعریف وتقسیمی عرب علم حروفنه دائر یازیلان آثارك ، مباحثك همان جمله‌سنده کورولور. بوتعریف وتحدیده نظراً عربجه‌ده ایکی درلو الف معتبردر : ساکن الف ، همزه الف . عرب ادبیوننك ساکن الف دیدکلری حرف فن حروف اعتباری ایله لسانمزده‌کی (آ) صائتندن ، یونان ولاتین الفبالرنده‌کی (A) حرفندن باشقه بر شی دکلدر ، صوائتك اولیدر . الف متحرك دینن همزه ایسه حرکه‌سنه کوره أَ ، أِ ، أُ ، أ ، کبی درت صورتله تلفظ ایدیلن آیری برحرف عد اولنمقده حقیق بر وجه کوره‌میورز ؛ بونلر الفبا حرفلری دکل بر هجادر . چونکه براز اول دیدیکمز کبی ، عرب الفباسنده همزه دینیلن حرف دیکر جمله صامت حرفلر کبی بذاته ساکندر یعنی باشلی باشنه صوتی اولمیان برحرفدر. بوحرفده سائر صامتلر کبی حروف مصوته تحریك ایدر، صوتی الفباده ، حرف مجرد حالنده دکل ، هجاده تحقق وتعین ایدر. هجانك اولنده ایسه کندینه لاحق اولان حرف صائتك ویا اوستنه موضوع اولان حرف حرکه‌نك قوتنی آلیر . هجانك صوکنده ایسه کندندن اول کلن حرف صائتك مصواتیتنی [۲] اقتباس ایله حرفیتنی اثبات ایدر . مثلا باعث ، بات ، مأب کلمه‌لرنده اولدیغی کبی . عرب ادبیونی هجانك نهایتنده موقوف اولان صامت حرفلره ساکن دیرلر . بلاء وامثالی کلمه‌لرده‌کی همزه‌لر کبی . بوهمزه‌لر ایسه ، هجا آخرینه کلن سائر صامتلر کبی حال وقفه‌ده یعنی متحرك بولنمدقلری زمان ، اعرابه تابع اولمدقلری تقدیرده ساکن اولمقله برابر الف ساکنه دکلدرلر . شو حالده الف حقیقی اولمق ایچون الفك ساکن اولمه‌سی شرطی کافی دکل ، چونکه همزه ساکن بولندیغی صورتده‌ده الف حقیقی اوله‌میه‌رق ینه صامت قاله‌بیلیر .

---

[۱] ترجمهٔ قاموس‌دن .

[۲] سس چیقارمق خاصه‌سی. فرانسزجه sonorité

هجانك آخرنده‌كی حرف صامت منون بولندیغی حال
تدقیق ایدیله‌جك اولور ایسه كورولوركه تنوین حقیقتده
هجانك آخرنده‌كی حرفی ماقبلنده‌كی هجادن تفریق ایده‌رك
مابعدنده یكی بر هجا تشكیل ایتمك واو حرفی بو هجایه
ایلك حرف یاپمق‌در. فقط بوهجانك‌ده صوكی حقیقتده
ینه ساكن بر حرف بولنور. مثلا « آدم » كله‌سی
منون یعنی تنوین ایله اوقونه‌جق اولور ایسه آده‌مون
دیه تكلم ایدیلیركه كله‌نك صوكنده‌كی ن حرفی هرحالده
ساكن قالیر . اعرابه گلنجه كه عباره‌ده مبتدا وخبر،
فاعل ومفعول، مضاف ومضاف‌الیه، صفت وموصوف
بولندیغنه كوره حركه اعتباریله كله‌نك آخرنده واقع
اولان تغیر كذلك حقیقتده صوك حرفی ماقبلنده‌كی
هجادن آییرارق یكی برهجایه مبدأ اتخاذ ایله‌مكدن باشقه
برشی دكل‌در . مثلا « آدَمَ » كلهٔ منصوبه‌سی آده‌مه
صورتنده تلفظ ایدیله‌رك آ، ده، مه كبی اوچ هجایه
ابلاغ ایدلمش اولور. آدم لفظی ایسه (آ)، و(ده‌م) كبی
ایكی هجادن عبارت ایدی . اعراب ایله كله‌نك صوك
حرفی اولان م اولجه باغلی بولندیغی دم هجاسندن
آیریله‌رق اوچنجی بر مه هجاسنی تشكیل ایله‌مش‌در .

یوقاری‌یه نقل ایتمش اولدیغمز فقره‌ایله الف ـ همزه
حقنده عرض ایلدیكمز شو مطالعات مقایسه ایدیله‌جك
اولورسه پك صریح اوله‌رق آكلاشیلیركه عرب الفباسنده
الف حقیقی ماولا كله‌لرنده اولان صائت الف‌در، حرف مد
اولان الف‌در، یعنی(آ) در. رسم خطده آرالرنده‌كی
التباسه بناءً حرف صامت اولان همزه‌یه‌ده الف
دیمش وعرب الفباسنك متنده وتا باشده ایكیسنه‌ده
بدل اولمش‌در. بناءً علیه یوقاریدن بری ایضاح اولندیغی
وجه ایله عربجه‌ده الف ساكنه‌یی همزهٔ متحركه
اولان (أ) ایله یعنی الف ممدوده ایله قاریشدیر-
مه‌ملی‌در . بری اصلاً صائت دیكری بو صائت ایله
تحریك ایدیلمش برحرف صامت‌در، برهجادر. الفباده‌كی
حرفلر ایسه هجا دكل هجالرك اصولی، عناصری‌در .

شوقدر واركه عرب رسم خطنده كله‌لرك اوللرنده
حقیقی الف استعمال ایدیلمز، كله اوللرنده كوردیككز
الفلر حقیقی وصائت الف دكل همزه‌در، همزه ایله حقیقی الفدن
مركب بر هجادر. فقط بو هجا ایله الف حقیقی بیننده‌كی
فرقك تقدیری نازك بر تحلیل صوتی اجراسنه متوقف
اولدیغی ایچون كله ابتدالرنده‌كی حرف (آ) ایله
هجا (ء ا) بربرینه قاریشدیریلمش وهجا ایله حرفك
رسم خطجه التباسی‌ده بوكا یاردم ایتمش‌در. مثلا عربجه
أوب كله‌سی رسم خطده الف ایله باشلیور، فقط
حقیقتده بو الف حقیقی بر الف دكل همزه (ء)
ایله فتحه دیدیكمز حرف حركه‌دن (حرف صائتدن)
عبارت برهجادر. أوب كله‌سندن آئب اسم فاعلی تشكیل
اولندیغی وقت قاعده موجبنجه همزه‌نك اوزرینه آ
حرف مدی وضع ایدیلمك لازم كلیركه بو تقدیرده كله‌نك
برنجی حرفی مقامنه (ء ا) هجاسی قائم اولیور .
عربك رسم خطنده كله‌لرك اورته‌لرنده وصوكلرنده
بعضاً یازیلدیغی كبی الف متحركه دینیلن همزه‌یی
كله‌لرك هر ایكی صورتله یازیلیشنه كوره تلفظده بز
فرق ایده‌مه‌یز ؛ بز دكل حتی عرب لسانیونی بیله
پك كوچ تفریق ایده‌بیلیر ؛ عرب الفباسنه واصول
تلفظنه كوره همزه الف مده اقتران ایتدیمی آ (A)
اولیور، فتحه حرف حركه‌سنی آلدیمی أ (é) اولیور،
كسره حرف حركه‌سی ایله إ (i) اولیور ، ضمه
حرف حركه‌سنی آلنجه ؤ (u) اولیور . بناء علیه
آ ایله (ء ا) صوتاً ملتبس بولندیغنه كوره خطاً دخی ا
صورتنده یازیله‌رق بوجهتله هم حقیقی الفه هم همزه‌یه
الف اطلاق اولنیور. برده عربی كله‌لرك همزه الف ایله
ابتدا ایله‌مه‌سنك سببی عرب ادبیونك بولدقلری بر
قاعده موجبنجه ساكن ایله ابتدا متعذر اولمه‌سی‌در. بونك
ایچون‌دركه ساكن یعنی صائت الف ایله، حقیقی
الف كله اوللرنده یازلماز، متحرك الف دیدكلری همزه
یازیلیر. حال بوكه بوقاعده طوغری دكل‌در . صائتلر
محرك، وبناءً علیه بذاته متحرك‌در. كله‌نك اولنده بولنان
بر الف حقیقی ایله اورته‌سنده ویا آخرنده بولنان
برالف حقیقی بیننده هیچ فرق یوقدر. متحرك الف
كله‌نك اوللرنده‌ده (ء) صورتنده یازیلمق عادت اوله‌یدی
او حالده حرفلرك رسم خطلرنده هیچ برالتباس وقوعه
كلمز ایدی، اووقت مثلا اوب كله‌سی ءوب صورتنده ؛
آئب كله‌سی ءائب صورتنده پك اعلا یازیله‌بیلیر ایدی.

الف حقیقی ایله همزه بیننده‌کی فرق عرب الفباسنه، عرب تلفظنه کوره السنهٔ سامیه‌ده معتبر اولوب بو الفبادن مأخوذ اولان فارسی و ترك الفبالرنده همزه یوقدر. بو لسانلرده آ ایله برابر أ (e) ، اِ (i) ، اُ (u) حرفلری لاتین الفبالرنده اولدیغی کبی برر صائتدر ، عرب الفباسنده اولدیغی کبی همزه ایله حرف مددن ویا حرف حرکه‌دن عبارت برر هجا دکلدر . ترکجه‌نك کندی شیوه‌سی بونی ایجاب ایدر . بویله اولمقله برابر کتابتمزده عربك همزه‌سنه لسانمز ایچون‌ده وجود حقیقی ویریلدیکی و ترکجه کلمه‌لرك ابتدالرنده اوله‌رق همزه‌نك استعمال ایدیلدیکی کورولیور . مثلا أوت کلمه‌سی پك غریب اوله‌رق ئه‌وه‌ت شکلنده یازیلیور . لسانك طبیعتی بویله املالری قبول ایتمز ، تورك اصول حروفنه مغایردر . بزده ئه هجاسی اوله‌مز . أ (e) صائتی واردر . ترك املاسی ترك قاعده‌سنه تابعدر .

ا حرفی نامی و شکلی ایله برابر عربلره فنیکه‌لیلردن انتقال ایله‌مشدر . فقط بو انتقال طوغریدن طوغری‌یه دکل آرامیون ، نبطیون ، سریانیون حتی هندیون واسطه‌لریله جاری اولمشدر . (الفبای سامی و الفبای عربی ماده‌لرینه مراجعت). بو حرفه سریانیه‌ده ألاف ، عبرانیه‌ده کسر لام ایله آلف ، یونانجه‌ده آلفا (Alpha) دیرلر ؛ بو کلمه‌نك اصلی فنیکیدر و معناسی اوکوز دیمکدر . عرب الفباسنده‌کی بو برنجی حرفه الف دینیلمه‌سنك وجهنه کلنجه ، بو وجه عرب ادبیوتجه‌ده آرانمش برمسأله‌در . بصائرده الف الفتدن کتیریلیور ؛ دیکر حروف هجا ایله الفت ایله‌مه‌سی وجه تسمیه عد ایدیلیور . بو توجیه یاقیشدیرمه‌در . بوراده اك اول دقت ایدیله‌جك بر نقطه واردرکه اوده الف کلمه‌سی ا صوتنه‌می یوقسه ا شکلنه‌می ویریلمش بر اسمدر ، بونی تدقیق ایله‌مك نقطه‌سیدر . معلومدرکه اشیایه آد طاقمقده مراعات ایدیلن قاعده‌لرك باشلیجه‌لری یا بر شیئك صوتنی تقلید ایله آکا اسم ویرمك ، یا تشبیه و تمثیل طریقنه کیتمکدر . اکر ا حرفنه ، صوتنه نظراً اسم ویرمك جهتی اختیار اولونه‌ایدی آنی کندی صوتیله تسمیه ایله‌مك اك مناسب و موافق اولور ایدی . نته‌کم لاتین الفبالرنده A حرفی ، ترك الفباسنده آ حرفی اویله تسمیه ایدیلیر . فقط سامی لسانلرك الفبالرنده اتخاذ اولنان اصول حرفك صوتنه دکل ، الفبا ایجاد اولندقدن صوکره الفباده حرفك شکل و خطنه اسم ویرمك طریقی اولمشدر ؛ و بویله اولمه‌سی باشقه جهتله ضروری ایدی . عرب الفباسنده‌کی ا حرفی کندینه خاص و منحصر تك بر صوتك دلیلی دکلدر ؛ برقاچ صوتی ابراز ایدن بر شکلدر ، ابن جنی‌نك دیدیکی کبی کتابتده صورتی واردر ؛ فقط نطقده صورتی یوقدر ؛

ا حرفنه سام و عرب الفبالرنده‌کی شکل و رسمنه کوره اسم ویرمك طریقنه کیدیلنجه طبیعیدرکه بو بابده یاپیله‌جق اك بسیط شی او حرفك شکلنی معلوم و مأنوس و اسمی موجود بر شیئه بکزه‌ته‌رك بونك اسمنی الف حرفنه ویرمك ایدی . ایشته لسان علماسنك تقدیر و تخمینلرینه کوره ، عرب و غرب الفبالرینك مأخذی اولان فنیکیه الفباسنده برنجی حرف اولان ا حرفنه تمثیل و تشبیه طریقیله آلِف نامی ویریلمش و عرب الفباسنده بو تعبیر الَف صورتنده انتقال ایتمشدر . فنیکه خطنده الفك شکلی (𐤀) اوکوز بوینوزینه بکزر ، علمای لسانیه‌نك تقدیرینه کوره وجه تسمیه بو مشابهته معطوفدر .

آنجق بو بابده بزم کندی رأیمز اویله دکلدر . واقعا فنیکه الفباسنده بعض حرفك صورتی اسمنك دلالت ایتدیکی شیئك شکلنه بکزیور . مثلا (الف)ك رسمی اوکوز بوینوزینه مماثل ، (عین)ك شکلی (o) کوزه مشابه‌در ، (سین)ك صورتی (M)ده دیشلری آکدیریر . بو جهتله او حرفلرك اسملری تشبیه طریقیله وضع اولنمق بلکه استبعاد ایدیله‌مز . فقط فنیکه حرفلرینك قسم اکثری بویله دکلدر . رسملری ایله اسملری بیننده صورتاً اویله جلی بر مناسبت و مشابهت یوقدر . مثلا فنیکه الفباسنده ایکنجی حرف اولان (ب)نك شکلی بو حرفك اسمی اولان به‌ته یعنی اوه هیچ بکزه‌مز . (ج) حرفنك شکلی (Λ) ایله بونك اسمی اولان (جمل) بیننده ، د (دالت) حرفی ایله بونك دلالت ایله‌دیکی قپو آره‌سنده کذلك شکلاً و رسماً مشابهت یوقدر . دیکر حرفلرده همان جملةً بو قبیلدندر ، هم فنیکه‌لیلرك حروف هجایه

تشبیه‌طریقی ایله‌اسم ویره‌لری‌اساسی قبول ایدیله‌جك اولسه بو حالده الفبالرنده‌کی برنجی حرفه اوکوزدیمك اولان آلف نامی یرینه بوینوز معناسنی افاده ایدر بر کله‌یی اسم تخصیص ایله‌ه‌لری ایجاب ایدر ایدی . حرفك شکلی اوکوزبوینوزینه مشابه‌در. فقط‌اك‌زیاده کچی‌نك بوینوزینه بکزر . فنیکه‌لیلر حرفلرینی اویله ظن اولندیغی کبی تشبیه طریقیله دکل باشقه بر اصول ایله تسمیه ایتمشلردر . بن‌بوطریقه کلدن جزئه اعتبار ایله یاپیلان برتسمیه طریقی دیه‌جکم . نته‌کیم بز بو طریقك عکسنی استعمال ایدوب طوریبورز . اقتطاع طریقی ایشته بودر . اقتطاع دیمك بر کله‌یی کتابتده اختصار ایچون ، باشدن برو یا بر قاچ حرفیله ابراز ایله‌مك‌در . بالاخره بو حرفلر تکلمده دخی تکمیل کله‌نك یرینی طوته‌رق جزئی ایله کل تسمیه ایدیلمش اولور . بناءً علیه بر کله‌نك تمامی یرینه جزئنی اقامه ایله‌مك‌طوغری‌طوغری‌یه براقتطاع اولدیغی کبی جزئنی کلی ایله تسمیه ایتمكده بر نوع اقتطاع معکوس عد ایدیله‌بیلیر . الفبالرینه دزین بر نظر ایله باقیله‌جق اولورسه پك‌آشکاراوله‌رق کورولورکه فنیکه الفباسنده هرحرفك اسمی بو حرف ایله ابتدا ایدن بر کله‌دن عبارت‌در وحرفلرك اسملری‌ده بین الناس اك زیاده معروف ومأنوس اولان کله‌لردن انتخاب اولنمش‌در . بوندن استدلال ایله حکم ایدیله‌بیلیرکه : فنیکه‌لیلر الفبالرنده‌کی حرف هجالره اسم ویرمك ایچون حروف هجادن هر بریله بدءایدن اك معروف ومستعمل کله‌لری انتخاب ایده‌رك حرفلرینی بوصورتله‌تسمیه‌ایله‌مشلردر. ایشته اوکوز معناسنه‌اولان الف کله‌سی همزه ایله‌بدء ایله‌دیکی ایچون بو حرفه الف نامی ویرلمش ؛ به‌ت (بیت) کله‌سی که ب حرفی ایله ابتدا ایدن بر کلهٔ مأنوسه‌در، بوده (ب) یه علم‌اولمش‌در.دیکر حرفلرك اسملری‌ده هپ بویله‌در . قدیم مصرلیلر دخی‌حروف هجالرینی تسمیه‌ده فنیکه‌لیلردن اول بو اصوله مراجعت ایتمشلر ایدی . مثلا قبطی الفباسنده الف حرفنك اسمی (آحوم) در . آحوم لسان قدیم قبطی‌ده نسر یعنی قره‌قوش معناسنی افاده ایدر . آ حرفی‌ده قبطیلرك قدیم خطلرنده (خط قبطی ماده‌سنه باق) بوقوشك رسمی ایله ابراز ایدیلیر ایدی. صوکره‌لری الفبالرنده دخی ، قوشك اسمی ایلك حرفی اولان (الف) ه علم اولدی . شو قدرکه آ کلاشیلدیغنه کوره ، مصرلیلر فنیکه‌لیلرك الفنه مقابل اولان حرفه ویردکاری اسمی بونك شکلی بر شیئه بکزه‌ته‌رك او وجه ایله وضع ایتمه‌مشلر ، فقط اولا رسمنی‌یاپمش اولدقلری بر شیدن استعاره ایله‌مشلردر . یعنی حرفك الفباده شکلنی اشیادن برینه بکزتمك صورتیله‌دکل ، حرفه ، کندی قدیم کتابتلرنده،رسم وابرازایله‌دیکی شیئك اسمی ایله آد ویرمشلردر . حرفه اسم ویرمك ایچون حرفك الفباده شکل‌ورسمندن باشلانیلمامش ، بوشکل ورسم نه‌یه‌بکزیور دیه بروجه آرانیلمامش ، شکل ورسمی تقلید ایدیلمش اولان شیئك طوغریدن طوغری‌یه اسمنی استعاره ایله‌مك طریقی ایله حرکت ایدیلمش‌در. چونکه حرف‌یازله‌دن اول‌سویله‌نمش‌در، تکلم کتابتدن چوق مقدمدر ؛ وکتابت اولاترکیب طریقیله‌باشلامش، واك صوکره درکه کله‌لرك صوتلری حروف هجایه تحلیل ایدیله‌رك هر حرفه رسم‌مخصوص اتخاذ ایدیلمش‌در . ترکیب اصولنده باشلایان کتابت ایسه بالطبع اشیانك یاطوغریدن طوغری‌یه، یا مجاز وعلاقه طریقیله‌رسملرینی اثبات وابرازایله‌مكدن‌عبارت ایدی ؛ بناءً علیه حرفلردن اول کله‌لرك یازیله‌سی بو صورت ایله اولنجه، ناصل‌که اویله اولمشدر ، کله‌لرك یازیله‌سنده‌ده ینه‌عین‌طریقك‌اتخاذی استبعاد اولنه‌مز؛ یعنی حرفلرك ترسیمنده بو اصول جاری اولنجه ، توسیمنده دخی الفباده‌کی شکللرندن دکل ، بوشکللرك اشیاده اصللرندن بدء ایتمك طبیعی اولور .

مثلا ، قدیم مصرلیلر هیه‌روغلف ویا خط ملوکی دیدکلری یازیلرنده قره‌قوشی شویله ( ) یعنی کندی رسمی ایله ابراز ایدرلر ایدی ؛ بو قوشك مصرقدیم لساننده اسمی آحوم‌در . بونك کبی فنیکه‌لیلرك‌ده رسم معانی طریقیله کلماتی یازمغه باشلادقلری وقت اوکوز کله‌سنی یازمق ایچون بوحیوانك رسمنی یاپمق ویا کلی جزئیله کوسترمك صورتنده بوینوزلرینی رسم ایله اکتفا ایتمك اصولیله حرکت ایله‌مه‌لری استبعاد اولنه‌بیلیرمی ؟ بالآخره کتابتده کله‌نك معناسنی رسم

ایتمك طریقی ترك ایدیلوبده کلمه‌یی صوتیله یعنی حروف هجاسیله ابراز ایله‌مك اصولی کشف وتطبیق اولنمه‌سی ، وبرنجی شکل کتابتده اوکوزك یعنی الفك رسم خطی اولان شو صورت کلماتك صوتلرینی تحلیل نتیجه‌سی اوله‌رق بولونان حروف هجادن برنجیسنه یعنی ا حرفنه تخصیص ایدیله‌سی اوزرینه آرتق بوحرفه الف اسمی ویریله‌سنك وجهنده هیچ تردد ایدیله‌مز. بوبابده آرانیله‌جق نقطه آ صوتی تمیز وبر حرف اتخاذ اولندقدن صوکرا نیچون الفبایه داخل اولان بوحرفه کتابتده‌کی اوکوزك شکلی تخصیص اولنمش‌ده آ ایله باشلایان بشقه برکلمه‌نك رسمی ویریله‌مش مسئله‌سیدر. خلاصه فنیکه‌لیلرده مصرلیلره تبعاً حرفك شکلنی بو حرف ایله بدء ایدن بر کلمه‌نك مدلولنی ویا اختصار کوزه‌ته‌رك کلی جزئی ایله تسمیه قبیلندن او مدلولك برجزئنی رسم ایده‌رك ابراز ایله‌دیلر وبوکلمه‌یی اوحرفه نام اوله‌رق ویردیلر. کیت کیده حرفلرك شکللری تغیر وخط دستده پك چوق تخفف ایده‌رك رسم اصلیلرندن خیلیدن خیلی تباعد ایتمش ، مع مافیه حروفی ابراز ایله‌مك ایچون مدلوللرینك رسملری یاپیلان کلمه‌لر اوحرفلره نام اوله‌رق قالمشدر. بو احتمال دها زیاده مقرون حقیقتدر. حتی (عین) ایله (سین) حرفلرینك رسملری ایله اسملرینك دلالت ایتدیکی شیلر بیننده کوردیکمز مشابهت ومناسبتده بو توجیه ایله ایضاح ایدیله‌بیلیر. مع مافیه خطك اصل ومنشئی حقنده تاریخك اطلاعاتی هنوز نقصان بولندیغی ایچون مسأله‌یی تأویلدن قورتاره‌رق حقیقت صرفه رنکنده کوسترمك علمك حال حاضرنده ممکن دکلدر. (الفبای فنیکی ماده‌سنه مراجعت). فرنك الفبالرنده الف حرفی صوتی ایله افاده ایدیلیر، بزده‌ده اویله‌در. حتی اك قدیم خط ترکی اولان اورخون الفباسنده الف حرفی (آ ئه) یعنی صوتیله مسمادر. واقعا بو حرف (آ) صوتندن ماعدا فرانسزجه‌ده‌کی (E) مقامنده (ئه) صوتنی دخی ابراز ایدر. فقط لسانیونمزدن نجیب عاصم افندینك واقفانه بر صورتده تقدیر وتوجیه ایتدیکی وجه ایله ترك قدیم الفباسنده (e-ئه) صائتی ایچون آیری بر حرف اتخاذ ایدیله‌مه‌سی تورك لساننده آهنك صوائت (L' harmonie des voyelles) قانوننك حکمفرما اولمه‌سندندر. چونکه الف حرفنك قالین هجالی کلمه‌لرده (آ) ، اینجه هجالی کلمه‌لرده (ئه) تلفظ اولنمه‌سی لسانك طبیعتی مقتضاسندندر [١]. حتی ینه اورخون الفباسنده عین اصوله کوره ثقیل وخفیف (ئی-i،y) صائتلری ایچون، کذلك ثقیل وخفیف (اق ، اؤ - o،ou) ، صائتلری ایله ینه ثقیل وخفیف (اؤ ، اق - u،eu) صائتلری ایچون آیری آیری برر حرف موجود دکلدر. بناءً علیه تورکجه‌ده بولنان سکز صائته بدل الفبای قدیم تورکیده‌ده هربری ثقیل وخفیف ایکی صوت ابراز ایتمك اوزره درت حرف صائت واردر. صائتلرك عدد صوته کوره سکز اولمه‌مه‌سی شیمدیکی دیدیکمز کبی قانون آهنکك بو بابده دلالتی کافی اولمه‌سندندر. دیمك اولیورکه خط قدیم تورکیده جملهٔ صوائت تام ومکملدر. حالبوکه عرب الفباسنده وبوندن منقول الفبای عثمانیده صائتلر ناقصدر ، بوجهتله الف حرفی ایجابنه کوره (آ-A) (ئه-e) ، (ئی-i) ، (ئو-u) صائتلرینك خدمتنی ایفا ایدر. بر حرفك درت صوتی ، بر اسمك درت مسماسی وارد یمكدر. بونك ایچوندرکه الفبای عربیده الف حرفنی اسمیله افاده ایتمك ضروریدر. الفبای ترکیده ایسه آرتق بوکا لزوم قالمه‌مشدر. چونکه عصر حاضرك ترقیات مهمهٔ لسانیه‌سندن اوله‌رق زمانمزده الفبای ترکینك حرف صائتلری اکمل وقانون آهنکدن استعانه‌یه بیله حاجت قالمیه‌رق سکزه ابلاغ ایدیلمش اولدیغندن الفبامزده ، اصول طبیعیه، واثر اولینه توفیقاً الف حرفنی ابراز ایله‌دیکی صوتك اسمی ایله افاده ایده‌رك (آ) دییه تسمیه وتلفظ ایله‌مك اقتضا ایدر. بزم الفبامزده الف یالکز (آ) حرفیدر. بوکا (الف) دییه‌جك اولور ایسه‌ك بو حرفك دیکر مسمالری اولان أ ، ای ، او صائتلرینه نه اسم ویره‌جکز ، بوحرفلری صوتلری ایله تسمیه ایتمیورمی‌یز؟ هیچ بر التباسه محل قالمامق اوزره صدر الفباده اثبات وجود ایدن حرف اوله‌ده (آ) دیرز والسلام.

---

[١] نجیب عاصم افندینك «اك اسکی تورك یازیسی» عنوانلی اثرینه مراجعت.

ابجد نظمنده الف همزهٔ مفتوحه‌در . (الفبا ماده‌سنه باق) .

فنیکه وسائر اقوام سامیه الفبالرنده الف برحرف صامت اعتبار اولنمش ایدی . عرب الفباسنه‌ده بو صفتله کچمشدر . نحویوندن ابن جنی « سرالصناعه » [١] نام‌اثرنده دیورکه « الف اصلنده همزه‌نك اسمی ایدی . همزه‌نك غیری‌یه اطلاق واستعمالی توسعاً‌در. علم حروف علماسی الفك بر حرف تام اولمدیغنه ، بلکه جمیع حروفك ماده‌سی بولندیغنه بالاتفاق حکم ایتمشلردر . حرف تام کرك نطقده وکرك کتابتده صورتی تعین ایدن حرفلردن عبارتدر . حال بوکه الف بویله دکلدر . صورتی یالکز خطده تظاهر ایدر نطقده تظاهر ایتمز . همزه ایله الفك مجموعی حرف واحد اعتبار ایدیلیر . »

الفك عرب الفباسنه صامت اوله‌رق انتقال ایله‌دیکی ابن جنی‌نك یوقاریده‌کی شهادتیله‌ده تحقق ایدیور . أوت عربجه‌ده همزه برحرف صامت ایدی. فنیکه‌لیلره تبعاً سائر اقوام سامیه کبی عربلر دخی بوحرفه الف دیمشلردر. ثانیاً ابن جنی عرب الفباسنده الف تسمیه ایدیلن حرفك نطقده صورتی یعنی قیمت تصوتیه‌سی اولمدیغنك پك‌کوزل فرقنه وارمش‌در. نطقده‌صورتی اولمدیغی ایچون الفباده مسماسی‌ایله دکل اسمی‌ایله‌بیان ایدیلیور .

حقیقت،عرب علمای حروفك بیان ایتدکلری کبی الف حرفنك الفبای عربی‌ده صوتی ، نطقده صورتی یوقدر . یالکز خطده شکلی واردر . بو اعتباره کوره الفبای عربی‌ده‌کی الف حرفی فن تصوتجه ؛ سماعیاتجه برموضوع تشکیل ایده‌مز . چونکه فن تصوت حرفلرك صوتی نظر مطالعه‌یه آلیر ؛ یالکز شکلی اعتباریله رسم وخطه داخل اولور . حتی بو نکته‌یه مبنی درکه لسان عربده بعضاً ا یازیلیرده اوقونمیه‌رق کچیلیر (الف وصل) کبی .

چونکه قواعد عربیه‌ده همزهٔ‌وصل الف ساکنه‌یه تقریب‌وتشبیه ایدیله‌رك بعضاً حرفیتی‌معدوم عدایدیلیر؛

[١] « سرالصناعه واسرار البلاغه » لابن جنی ابی‌الفتح عثمان المتوفی فی‌سنة ٣٩٢ «کشف‌الظنون».

یوق کبی قیاس ایدیلیر .

مثلا وامرأةٍ ، باسم ، فاستخرج کلمه‌لرنده‌کی همزه‌لر تلفظدن ساقطدر .

ینه ابن جنی‌نك پك‌طوغری اوله‌رق بیان ایله‌دیکی کبی همزه‌نك ، صامت اعتبار ایدیلن بو حرفك قیمت تصوتیه‌سی یعنی نطقده صورتی واردر ، فقط الفبای عربی‌ده حروف‌هجا صره‌سنده اوقیمته دلالت ایده‌جك معین بر رسم وشکلی یوقدر . بونك ایچوندرکه نطقده صورتی اولان همزه ایله کتابتده صورتی اولان الف ایکیسی بردن عرب‌علمای حروفی عندنده حرف واحد اعتبار اولنمش‌در .

واقعا عرب لسانیونی عندنده، صائت اولان الف یعنی الف ساکنه‌حرکه نوعندن عد واعتبار اولندیغی نظرمطالعه‌یه آلینیرسه حرف صفتی ایله الفبایه برهمزه قالیرکه بونك‌ده حرکه‌سنه کوره تنوع ایدن وجوه عدیده خطاً اکثر مواقعده الفایله ابراز اولندیغی کبی همزه‌نك اك مکمل صورتی اولان همزهٔ ممدوده نطقاً دخی همزه ایله الف‌ساکنه‌دن‌عبارت اولدیغندن لسان‌عربی‌ده همزه ایله‌الف یعنی حرکه قبیلندن اولان صائت الف ایله حرف اولان صامت الف حرف واحد عد اولنمق‌ده اصابت درکاردر .

آنجق یوقاریده ایضاح وتفصیل ایتدیکمز وجه ایله شوکا دقت ایتمك لازم‌درکه عرب الفباسنده الف نامی‌صوتنك اسمی‌دکل شکلنك آدی‌در . بوشکل ایسه آ صوتندن ماعدا حقیقتده برر هجا مقامنده بولنان همزهٔ ممدوده‌نك ، همزهٔ مفتوحه‌نك ، همزهٔ مکسوره‌نك ، همزهٔ مضمومه‌نك‌ده مشترك اسمی اوله‌رق قبول اولنمش‌در. بناءً علیه عرب الفباسنده‌کی حروف هجایی صوتلرینه کوره تسمیه ایله‌مك اقتضا ایتسه‌ایدی بوحرفلره صیره‌سیله آ ، ئه ، ئی ، ئو نامل‌ری‌ویریلمك ایجاب ایدر ایدی .

حال بوکه بتون حروف عربیه‌نك تسمیه‌سنده -فنیکه الفباسنده‌اولدیغی کبی - اسملری‌ایله ابتدا ایدن‌بررکلمه اتخاذ ایله‌مك طریقی اختیار اولندیغندن اشکلنه حرف اوله‌رق فنیکه‌لیلردن اخذاً الف دینمش، وبونك‌مسماسی اشباع ایدیله‌رك حاصل اولان الف ساکن همزه‌نك

یعنی الف صامته‌نك درت نوعی ایله برابر اونام مشترك آلتنه آلنمش‌در .

عرب الفباسنده فنيكه‌لیلردن كلن الف صامته‌یه بالخاصه همزه ویا همزه الف تسمیه ایدیلیر ، بوالف كرك ساكت اولسون، كرك متحرك اولسون؛ دیمك اولیوركه حقیقةً لسان عربده ایكی درلو الف واردر . الف صائته ، الف صامته (الف صائته ایچون آ ماده‌سنه ، والف صامته ایچون همزه ماده‌سنه مراجعت) .

الف صامته‌یه همزه نامی‌ده ویریلیور. الف ساكنه‌یه همزه دیمز ، یالكز الف تعبیر ایدیلیر . حالبوكه همزه‌یه الف متحركه عد اولنمق اعتباریله ، ویا مجاز طریقیله، ویاخود كلمه ابتدالرنده الف صورتنده یازیله‌سنه مبنی الف دینه‌بیلیر .

بناءً علیه الف كلمه‌سی عام ایله خاص بیننده مشترك‌در. فقط الفاصل اصطلاحده الف ساكنه‌نك اسمی‌در، همزه الف صامته ویامتحركه‌نك اسم خاصی اولدیغی كبی .

یوقاریده دیدیكمز كبی وابن جنی‌نك‌ده تصدیق ایلدیكی وجه‌ایله عربجه‌ده اوللری الف مصوته معتبر دكل ایدی . الف فنيكه الفباسنده اولدیغی كبی همزه‌یه منحصر ایدی . همزه ایسه اصول تصویت وتحریك عربه نظراً سائر صامتلر كبی حركه آلیر . معلومدركه لسان عربده حركه یعنی صامتلری تصویت ایده‌جك ، هجالرده صائت خدمتنی كوره‌جك اولان وسائط رسمیه ایكی درلودر : حركهٔ حرف (voyelle) ، حركهٔ اشاره (point - voyelle) . بو حالده همزه كرك حركهٔ حرف ایله كرك حركهٔ اشاره ایله مختلف صورتده تحریك ایدیله‌رك یوقاریده دیدیكمز كبی اصول تصوتده درت حرفك یعنی درت صائتك خدمتنی ایفا ایدر : آ أَ أِ أُ كبی .

عرب لسانده حرف مد اوله‌رق الف ساكنه‌دن باشقه و ، ی حرفلری‌ده واردر . همزه ویا الف مد مذكور ایكی حرف ایله آیری آیری تزویج ایدیله‌رك صائت طویل خدمتنی ایفا ایدر . شیئون ، قالوا جائوا كلمه‌لرنده اولدیغی كبی برنجی كلمه‌ده (و) حرف مدی همزه‌یی مد ایدیور ، ایكنجی كلمه‌ده الف واوی مدایدیور، اوچنجی كلمه‌ده همزه حرف صامتی ایله ایكی حرف مددن عبارت بر صائت مركب تشكیل ایدیور . الف صامت اولسون صائت اولسون صوائت مزدوجه تركیباتنه داخل اولیور .

الف حقیقی كه ما و لا كلمه‌لرنده اولان الفدر، بو حرف فنيكه الفباسنده یوق ایدی . عربلر بو الفی اورادن آلمدیلر . اصول تهجیلرنده حركه اشباعندن تولید ایتدیلر ، كندیلری بولدیلر. بو الفه علم حروف عربی‌ده الف مصوته، الف ساكنه، الف هوائیه دیرلر. الف مصوته دیرلر ، چونكه بو حرف، هجالرده بذاته مصوتدر ، صوائتدن معدوددر . دیكر بر صوتك امداد واعانه‌سنه محتاج اولمیه‌رق تلفظ ایدیلیر ، صامتلری تصویت ایدر، ما و لا كلمه‌لرنده اولدیغی كبی . الف ساكنه دیرلر، چونكه بو حرف بذاته مصوت ومتحرك اولدیغی ایچون حركه قبول ایتمز . بناءً علیه ساكن عد ایدیلیر . الف هوائیه دیرلر ، چونكه بو حرفك اخراجی اعضای صوته اعتماد ایتمیه‌رك عادتا جوفده ، هواده معلق اولور . بونك ایچون اعضا ومدارج صوتدن برینه نسبت ایدیلمیه‌رك جوفه ، هوایه اضافه ایدیلیر. (آ ماده‌سنه باقیكز) . علم تجویدده الف مد تعبیر ایدیلیر ، چونكه دیكر حرفلری مد ایدر .

الفبای عربی‌ده حرف اول اولان الفك قیمت صوتیه‌سی ـ اصول تسمیهٔ حروف نظرندن أ (é) اولمق ایجاب ایدر. چونكه الفاسمنی أ ایله اوقویورز. حروف هجانك نظم سریانیسی اولان ابجد ترتیبنده‌ده الفك بو قیمتی ظاهردر [١]. ذاتاً الف ساكنه‌ده عرب علمای حروفنك قوللرنجه فتحه‌نك یعنی همزهٔ مفتوحه‌نك اشباعندن حاصل اولمه‌مشی ؟

عربلرك اشباع حركه‌دن تولید ایتدكلری والف ساكنه دیدكلری الف ایله همزهٔ ممدوده‌یی اصول هجای عربیده بربرینه قارشدیرمه‌ملی‌در . عرب كاتبلری ابتدالری ـ الفبالرنده اولدیغی ایچون ـ صائت الفی قوللانمزلر ایدی.

[١] ابجد همزه‌نك فتحیله حروف هجایی جامع كلماتك اولی‌در . (قاموس)

کلمه‌لری یالکز صوامت ایله املا ایدرلر ایدی . مثلا (ابراهیم ، اسماعیل ، اسحاق ، عثمان ، سلیمان ، ملائکه ، لاکن) کلمه‌لری الفسز اوله‌رق ابرهیم ، اسمعیل ، اسرئیل ، اسحق ، عثمن ، سلیمن ، ملئکه ، لکن کبی یازیلیر ایدی . یوقسه بو املا ظن اولندیغی کبی کلمات مذکوره‌نك کثرت استعمالنه عطف ایدیله‌مز . صوکره لسانلرنده حرکه اشباعندن متولد اولمق اوزره برالف بولدیلر ، ما و لا کلمه‌لرینك الفی کبی . بونلرده‌کی الف بدیهیدرکه همزه (ء) نك تحریکیله حاصل اولان أ دکلدر . عربجه‌ده ساکن حرف ایله ابتدا ممکن اولمز . ممکن اولمق ایچون حرف ساکنی تحریك ایله‌مك ایجاب ایدرکه او وقت اصول عربه کوره الف همزه‌یه منقلب اولمش اولور . حالبوکه الف ساکنه بذاته برحرکه‌در ، صائتدر .

الف ساکنه ایله همزهٔ ممدوده بیننده‌کی فرقی بزم ترك علمای لسانیونی‌ده فرق ایده‌میه‌رك السنهٔ سامیه‌دن ، عربجه‌دن بسبتون آیری اولان ترکجه‌یه‌ده همزه اصولنی ادخال وتطبیق ایله فن حروف ترکی‌ده آیری آیری بر صائت اولان حرفلرمزی همزهٔ عربیه‌نك مختلف صورتده حرکه‌لنمش نوعلرندن عد وقیاس ایتمشلردر . ایشته بو غلطه بناءً درکه اسکی املالرده آ ، اِ ، اُو ، اَو ، اؤ ، اۆ صائتلری جملةً الف صورتنده یازیلدیغی کبی املای جدیده‌ده بو حرفلر همزه‌نك الف ، واو ویاحرف مدلریله تحریك ایدیلمش نوعلری ، صورتلری عد ایدیلمکده‌در . مثلا لسانمزك اوز مالی اولان (آ) صائتی الفبای ترکی‌یه مال ایدیلمیه‌رك الفبای عربی‌ده اولدیغی کبی برحرکهٔ مد مقامنده تلقی ایدیلمکده‌در . ذاتاً اصول لسان عربی‌ده‌ده حرکه‌لر هر لسانده جملهٔ الفبائیه‌نك اصول وارکانی اولان صائتلردن باشقه برشی دکلدر . شوقدرکه السنهٔ سامیه‌ده بوحرکه‌لر یعنی صائتلر الفبالره ادخال ، حروف صره‌سنه قید ایدیلمیه‌رك صامتلرك تحریکنه ، اظهار قیمتنه خدمت ودلالت ایدن اشارات میاننه اقامه اولنمشدر . ترك کاتبلری‌ده عجم املائیونی کبی – الفبای عربی‌یی قبول ایتدکلری زمان – او خطایه دوشمشلردر . السنهٔ آریه جمله‌سندن وامهاتندن اولان لسان فارسی‌ده (آ) صائتی مکمل بر حرف اوله‌رق موجود ایکن بوکا التفات ایتمیه‌رك کلمات فارسیه‌نك ابتدالرنده بولنان آلری همزه ایله الف مددن عبارت بر حرف قیاس ایتمشلر و بوطاقم کلمه‌لری مثلا آب (صو) لفظنی (ا اب) صورتنده یازمشلردر .

عرب لسانیونی صائت الفی کشف ایله املالرنده استعماله چوق زمان اول باشلامشلر ایسه‌ده بوحرفك ماهیت تصوتیه‌سی ، اهمیت لفظیه‌سی حقیله تقدیر ایدیله‌مه‌مشدر . بونك ایچون ادبیون عرب الفبای عربی‌ده الف مصوته‌یه – اصول تصوته مبتنی اولان الفبالرده اولدیغی کبی – بر مقام مستقل تعیین ایله‌مه‌مشلردر . عرب الفباسنده ، اصول خطنده الف صائته بر حرف هجا دکل ، سائر حرفلرك خدمتنه قائم برحرف حرکه عد اولنمشدر .

عرب الفباسنده الف ساکنه‌دن ، همزه‌دن باشقه برده عین الف ایله لام الف واردر . عین الف یعنی (ع) حرفی‌که تصوتاً بوده بر صائت عد ایدیله‌بیلیر ، فنیکه الفباسنده اون التنجی حرفدر . السنهٔ سامیه‌ده بو حرف همزه کبی ساکن ومتحرك اوله‌رق استعمال اولندیغی کبی الف ساکنه کبی صائت مقامنده‌ده استعمال ایدیلیر . السنهٔ آریانیه وتورانیه‌ده (آ) صائتی ایله ابتدا ایدن کلمه‌لری عرب املائیونی اکثریا عین الف ایله یازارلر . عربه (اصلی آرابه) عربسون (آرابسون) عربکیر (آرابکیر) علکساندر (آلکساندر) کبی . کذلك السنهٔ آریانیه‌ده سامیلرك عین الفی اکثریا (آ) صائتی ایله ترجمه ایدیلیر . ذاتاً تصوت ومخرج اعتبارینه کوره آریانیلرك (آ) سی ایله سامیلرك – صائت مقامنده ایراد ایتدکلری – (ع) ی بیننده اساساً بیوك فرق یوقدر . ایکیسی‌ده اقصای حلقدن کلیر ، ایکیسنك تلفظنده‌ده مجرای صوت سربست ، آغز آچیق بولنور (آ – صوت ماده‌سنه مراجعت) حتی امام خلیل [١] (کتاب العین) ی ترتیب ایتدیکی وقت حروف هجانك جهاز تصوتده حنجره‌دن دوداقلره قدر مراتب ومدارجنی تحقیق ایده‌رك (ع) حرفنی مرتبهٔ اقصاده بولمش ، بواصوله کوره اتخاذ ایله‌دیکی

---

[١] کتاب العین‌ی امام خلیله اسناد ایدنلر اولدیغی کبی بواثر آنك اولمادیغنی ادعا ایدنلرده واردر .

ترتيب حروفده (ع) ه مقام صدری توجيه ايتمش‌در.
كتاب العين مؤلفنك فن تصوته مستند اولان بو ترتيبنده (ع) برنجی ، همزه صوكنجی حرفدر . ديمك‌كه امام خليله كوره (ع) تصوتجه آ حرفنه بدل‌در .

الفبای عربيده حرف اخيری ابراز ايدن لام الف الفباجه الف ساكنه‌دن باشقه بر شی دكل‌در. يالكز الفبای عربك حرف اولندن شكلاً فرقلی‌در.

الف اول سريانی الفباسی واسطه‌سيله الفبای عربی‌يه كچمش ، الف اخری نبطی وآرامی الفبالرندن طوغريدن طوغری‌يه آلنمش‌در .

بو حرفك اصلی تحقيق ايدلمه‌ديكنه مبنی اولمه‌لی‌دركه بعضاً الف ايله لامدن مركب بر هجا صفتنده تلقی اولنمش ، بو جهتله الفباده ، خطده لزومسز ، مقامسز بر حرف عد ايدلمش‌در . ابن جنی بو حرفه (لا) اسمنی ويريور . كليات صاحبی ابوالبقا ديوركه متعلمينك لام الف تعبيرلری خطادر، چونكه (لام) و (الف) قوللری الفباده سبق ايتمش بر راسم حرف اولوب مسميات حروفی تسميه‌دن غرض ايسه حروفك كيفيت تركيبنی بيان ايتمك دكل، بسائط حروفك اسملرينی سرد ايله‌مكدر . علمای حروفدن بر قسمی‌ده ديرلركه مسميات حروفی بيان ايتمكه احتياج حاصل اولديغی وقت بو مسميات ايله ابتدا ايدن بر كلمه‌يی حرفلره اسم وضع ايتديلر : الف باء تاء ثاء جيم الی آخره كبی . نوبت تسميه آخر حروف اولان الف هوائيه‌يه كلنجه بو حرفك سكوننه مبنی اوطريق ايله تسميه‌سی قابل اولمدی ، بونك ايچون لام لفظی اضافه وافاده ايده‌رك بوالفه‌ده الف لام ديديلر . ينه ادبيوندن ابن دری ديوركه كلام عربده استعمال ايديلن ، اسملری ، فعللری ، حركات واصواتی تركيب وتشكيل ايدن حروفك عددی يكرمی طقوزدر . فقط جمله‌سی يكرمی سكز حرفه مرجع‌در . يكرمی طقوزنجی حرف ايسه برحرف بلاصرف ويا بلاتصريف‌دركه بوده الف ساكنه‌دن عبارت‌در .

لسان عربده تعيين حروف مسأله‌سی يالكز علم حرف نقطهٔ نظرندن دكل ، شريعت نقطهٔ نظرندن‌ده مهم ولازم‌در . مثلا شافعيه عندنده بر آدم شخص آخرك لسانی بعض حروفك تكلمی باطل اوله‌جق صورتده زده‌لسه ديت عدد حروفه كوره توزيع ايديلير . بو تقديرده الفبای عربی‌ده لام الفك بر حرف بسيط ومعين اولوب اولمه‌مسی مسأله‌سی ايكی جهتله شايان تحقيق‌در .

يوقاری‌يه نقل ايتديكمز اقوالی برلشديره‌رك مقايسه ايده‌جك اولور ايسه‌ك جمله‌سنك مضمونلرندن اولا شونی استنباط ايده‌بيليرزكه الفبای عربی‌ده صوك مرتبه‌ده كلن ولسان متعلمينده الف لام دينيلن حرفك حرف واحد وبسيط اولديغنه اتفاق علما واردر . حرف مذكور ظن اولنديغی كبی لام ايله الفدن مؤلف برحرف مركب دكل‌در. الفبالرده صوتاً بسيط وشكلاً مركب حرفلر موجود اولديغی كبی ذاتاً لام الفك حرف واحد اولديغی حديث نبوی‌ده بيله مؤيددر .
بوحرفك ماهيتنه، قيمت تصوتيه‌سنه كلنجه ينه اقاويل علما ايله ثابت اولديغنه كوره طبق الف حقيقی يعنی الف ساكنه كبی‌در . حتی لام الف بو اعتبار ايله فتحه اشباعندن تولد ايدن الف ساكنه‌يه نسبت ايله دها اصل‌در . بلكه‌ده اصل الف حقيقی بودر . پك تعميق ايديليرسه الفبای عربينك صدرنده حائز موقع اولان الف حرفی اصول تسميهٔ حروفه نظراً عربجه همزهٔ مفتوحه دينيلن أ (é) صائتی اولمق ايجاب ايدر. چونكه اسمی اولان كله أ حرفی ايله بدء ايديور. ديكر تكميل حروف هجانك اسملرينك حرف اولری كبی. لام الفك الفبای عربی‌ده بالاستثنا بو حرف ايله بدء ايدن براسمی اولمامه‌سی الف ساكنه يعنی صائته اولديغنه كفايت علميه ايله دلالت ايدر. الف ساكنه قيمت تصوتيه‌سی لايق ايله تقدير ولاتين الفبالرنده بعض حرفلر حقنده جاری اولديغی كبی بوطاقم حروف عربيه‌يه‌ده مسالری اسم اتخاذ ايديله ايدی اووقت لام الفه‌ده (آ) دينيله‌رك طبيعی براسمی بولنمش اولور ايدی . فتحه اشباعندن حاصل اولان الف ساكنه خط عربی‌ده شكلاً منشأ تولدی اولان همزه ايله مشترك اولديغی حالده لام الفك كنديسنه مخصوص

الفباده بر شکل رسمیسی واردر . شیمدی
دیمك اولیورکه الفبای عربیده ایکی نوع الف
ساکنه واردر: همزه‌نك اشباعندن تولد ایدن الف،
لام الف . الف اولی هم خطده هم الفباده معتبر
اولدیغی حالده الف اخری یالکز الفباده موجود
اولوب خط واملاده تعریف واستعمالدن ساقطدر .
همزه الف ایله عین الفده بونلره ضم ایدیلیرسه
الفبای عربیده درت درلو الف موجود دیمك اولور.

لام الفك وجه تسمیه‌سی ، الفه لام اضافه
ایلمکدن عبارت اولماسه کرك .

تقدیر عاجزانه‌مه کوره اصل الف ساکنه‌یه بو
نامك توجیهی شوصورتله تأویل ایدیلیرسه دها قرین
حقیقت اولور : معلومدرکه الفبانك آخری ، لامی
(لام الفعله قیاساً) الفدر؛ بواعتبار ایله الفبای
عربینك صوك حرفنه الف لامی دینیلمك البته دها
زیاده اوفق وانسبدر .

همزه الفبای عربیده موجوداولان دیکر صامتلر
کبی ساکن ویا متحرك اولور . همزۀ متحرکه بدء،
ائتمار کلمه‌لرنده‌کی همزه‌لردر . همزه متحرك اولدیغی
وقت حرکۀ اشاره‌وحرکۀ حرفدن برینی آله‌رق لسان
عربده‌حرکه‌سنه‌کوره آ أ إ أُ او صوتلرندن برینی
ایفا ایدرکه‌لسانمزده آ، أ ، ای ، او ، اؤ، وفرنك
الفبالرنده a, e, i, u, ou, صائتلرینه‌تقابل ایدر . بو
حالده‌همزۀ متحرکه‌نك کتابت‌عربیه‌ده، کله رسم‌وخطنده
بش‌مقامی‌واردر، بش‌صائتك‌برینی‌طوتار، فقط‌برحرف
متحرك صائت ایله تحریك اولنمش برحرف صامت
دیمك اولدیغی ایچون همزه‌نك مختلف صوتلر ایله
تحریك اولنمش صورتلرندن باشقه برشی اولمیان بو
حرفلر حقیقتده برر هجا دیمك‌در . ایشته لسان
عربده فن تصوت اعتباریله الف حقیقی یعنی صائت
الفدن باشقه الف صامته اولان همزه‌نك مختلف
صورتده تحریکیله حادث اولور التی نوع الف دها
اعتبار اولنه‌بیلیرکه تصوت نقطۀ نظرندن هربری بو
لسانك صوائتندن برینه دلالت ایلر . بونك ایچون‌
درکه تکرار ایدرز الفبای عربیده کوردیکمز الفك
معین برقیمت‌حرفیه‌سی یوقدر .

الف ساکنه‌برحرف مد، همزه کندی حقیقی‌شکلی
ایله، یعنی‌کله‌رسم‌خطنده معتبر اولان شکلی ایله حروف
مجاصره‌سنده‌وجودی‌اثبات ایدیله‌بیلن برحرف‌صامت‌در.
الفبای عربیده‌کی الف ایسه ، الف ساکنه ایله
همزۀ متحرکه‌نك بش حالنه دلالت ایدر . بر حرف
مشترك عد ایدیله بیلیر . جمله‌سی بر الف ایله افاده
اولنور . بر حرفکه یرینه کوره آلتی حرفه بدل
اولیور ، بر رسمکه مقامنه نظراً آلتی صائته دلالت
ایدیور . ایشته ینه بونك ایچون‌درکه الفك الفبای
عربیده کندینه مخصوص معین ومستقل بر قیمت
تصوتیه‌سی ، صورت نطقیه‌سی یوقدر .

عرب الفباسنده‌کی عین الفده فن تصوت نقطۀ
نظرندن همزه صفتنده بر حرفدر . بوده همزه کبی
بر نیم صائت‌در . کاه جوف فمك کشایش تامی ایله
الف کبی تام برصائت اولورکه کتاب العین صاحبنك حرف
اول اتخاذ ایله‌دیکی ایشته بوحرف‌در، علی‌کلمه‌سنده‌کی
عین‌الف کبی وکاه آغزك بردرجه تقبضیله صامت مرتبه‌-
سنه تقرب ایدر : اعمار ، قعده ، معده کلمه‌لرنده
اولدیغی کبی . بعضاده ینه‌جوف فمك اوضاع‌مخصوصه‌-
سنه کوره لسان عربده اق (o) ، اؤ (ou) ،
ای (ایلیق) کله‌سنده‌کی ای کبی) صائتلرینك برینی
طوتار . عمر ، علوم ، عمارت کلمه‌لرنده اولدیغی کبی.
ناصیل‌که همزه‌ده کندینه کوره بو خدمتلری ایفا
ایدر . فنیکه الفباسنده (غ) حرفی دخی الف کبی
صامت ایدی . یونانیلر بو حرف صامتدن اق (o)
صائتنی تشکیل ایتدیلر . دیمك حرفك ضعفت صائتیتی
یونانیلرجه‌ده معلوم ایدی . اوروپا الفبالرنده‌کی (o)
صائتلرینك‌ده منشأی هپ بوحرفدر . السنۀ مختلفه‌ده
صائت‌اوله‌رق‌بوحرفه اشتراك‌ایدن‌وصحابت‌کلمه‌لرك‌لساندن
لسانه لفظاً ترجمه‌لرنده‌ده ظاهردر . مثلا عربجه عمر ،
علی کله‌لری لاتین حروفی ایله (Omer) ، (Ali) ،
صورتنده یازیلیر . تورکجه آرابه ، آراق لفظلری ،
یونانجه (Oméros) اومروس) ، (Alexandros ،
آلکساندروس) کله‌لری لسان عربه ، عرق ،
عمروس ، علکساندر شکللرنده نقل ایدیلیر ،
لام الف ایسه ا . نـه علم حروف ماده‌سنده تفصیل

اولدیغی وجه ایله تمام عامنه بر الف صائته‌در ، (آ ـ A) صوتنی افاده ایدر . (الف) ك همزه‌یه اشتراکی اولدیغی حالده بونده استقلال تام واردر . فقط کلام‌ده استعمالدن مهجور، یالکز الفبای عربی‌نك خاتمه‌سنده مذکور ومرسومدر . اصلی آکلاشیلامه‌یغندن اولمالیدرکه همصوتی اولان الف بو حرفه غلبه ایتمش، بریادکار ماضی اولمق اوزره یالکز الفباده شکلی قالمش. لام الف بویله متروك قالدیغی، عین الفك صائتلکی یك‌ده نظر دقتی جلب ایتمدیکی حالده الف ساکنه ایله همزه‌نك بربرینه مناسبت ومشابهتی علم حروف عربی‌ده مباحثاتی داعی اولمشدر .

عرب صرفیونی الف ایله همزه‌یی بربرندن فرق ایله‌مك ایچون دیرلرکه اصل الف حرکه‌سز یعنی ساکن اولان الفدر . حرکه‌لی اولان الف همزه‌در، حتی بوتوجیهی بر تشبیه ایله‌ده ایضاح ایدرلر : روزکار متحرك اولورسه ریح وساکن اولورسه هوا اطلاق اولندیغی کبی . نته‌کم قطعهٔ آتیه‌ده بو تشبیهی تضمن ایدر :

کالف یریك الدهر فی اعین الوری
ولو شاء یبدی للعیون کهمزةٍ
فکم من سکون مد بالریح کالهوا
الیك وکم فی الغیب عون ونصرةٍ

بوتوجیه هیچ‌ده طوغری دکلدر. لسان عربك تصوتنه اصول مخارجنه نظراً همزه ایله الف بربرندن حرکه قیدی ایله دکل ماهیةً فرقلیدر . الف ایله همزه‌نك صورت صوتیه‌لری باشقه ، باشقه‌در . برنده مجرای تصوت تماماً سربست، حنجره‌ده تکون ایدن صوتك طبیعتنی تحویل ایده‌جك موانعدن آزاده، آغز کاملاً آچیق بولنور . دیکرنده صوت مزماری مجرای تصوتدن کچر ایکن حلقومده ، آغزده تضییق وتأثیر کورور .

ثانیاً همزه ساکن اولدیغی وقت ینه همزه‌در ، متحرك اولدیغی حالده‌ده همزه‌در . هم لسان عربده اصل همزه، صامت اولان همزه ، همزهٔ ساکنه‌در: بدء ، داء کلمه‌لرینك همزه‌لری کبی . حتی اصل همزه ایله حرف مد (الف ساکنه) دن مؤلف اولان همزهٔ ممدوده ایله ، الف ساکنه بیننده‌ده تلفظ عربی‌ده مهم فرق واردر ، فقط اصطلاح لسانیونده توسع طریقیله متحرك همزه‌یه‌ده الف نامی ویریلمشدر.

ثالثاً الف ساکنه بر حرف صائتدر. یعنی بذاته متحرکدر . بویله نفسنده حرکه‌لی اولان بر حرف ناصل اولورده تکرار حرکه قبول ایدر وهمزه‌لشیر؟ باخصوص لسان عربده اجتماع صائتین اصولی‌ده یوقدر. چونکه، اجتماع صائتین قاعدهٔ عربجه اجتماع ساکنین دیمکدر. عرب لساننده حرکه‌لنن الف دکل همزهٔ ساکنه‌در. بوقاری‌ده تفصیلی کچدی. الف ساکنه بالطبع تحریك ایدیله‌مز (آ ، ماده‌سنه مراجعت)

عرب لسانیونی حروف هجانك مسمالرندن باشقه اسملرینه‌ده پك‌زیاده اهمیت ویرمشلردر. مثلا حرفلرك اسملرینی متألف اولدیغی عدد حرفه کوره ،ملیوبی ، مسروری ، ملفوظی قسملرینه آییرمشلردر. (حرف ماده‌سنه مراجعت) بوتقسیمه کوره الف ملفوظی نوعندن یعنی اسملری اوچ حرفلی اولان قسمندن اولور .

بر حرفی ایکی صورتله نظر مطالعه‌یه آله‌بیلیرز دیدك: صوتی اعتباریله ، شکلی اعتباریله . یعنی مسموع اوله‌رق ، مرئی اوله‌رق ملاحظه ایده‌بیلیرز. حرفلرك صوتی فن تصوتك (فونولوجی) موضوعنی تشکیل ایدر؛ الفك صوتنی تحقیق ایله‌مك ایچون بوحرفك لسانده صورت تلفظ واستعمالنی تدقیق ایتمك ایجاب ایدر. علم حروف عربی‌ده تصویت اعتباری ایله ایکی نوع الف تفریق ایتمشلردر : الف صائته ، الف صامته .

صائت الف ما و لا کلمه‌لرنده اولان الف نوعندندرکه علم أدب (Cramnaire) عربی‌ده بوکا برینه کوره الف ساکنه، الف هوائیه ، الف مد، الف لینه ، الف اماله ، الف ترخیم تعبیر ایدیلیر . الف حقیق ایشته بو الفدر ، هر لسانده حروف هجانك اصل و هیولاسیدر ، جهاز تصوتك اك مکمل محصولیدر ، بالجمله مرتبات الفبائیه‌نك مبدأ و مأخذیدر ، صوائتك اول واکلیدر ، اس الحروفدر (آ، ماده‌سنه مراجعت). بونکله برابر الفبا واملای عربی‌ده الف ساکنه بذاته مستقل بر حرف اوله‌رق طانیمامش ، کتابت‌ده حرف مد خدمتنی ایفا ایدر بر

اشارت رسمیه، صامتلری تحریك وتمدید ایتمکه خادم بر حرکهٔ حرفیه مقامنده تلقی اولنمشدر ؛ موجودیت حرفیه‌سی ماهیت تصوتیه‌سی کرکی کبی تقدیر ایدیله‌مه‌مش، امریهجی‌ده خدمت واهمیتی لایقیله اکلاشیلامه‌مشدر . بونك ایچوندرکه الفبانك الکبیوك زکنی اولان ، تصویتجه الك مکمل صورتده تعین ایدن بو حرفی عرب لسانیونی فتحه‌نك اشباعندن تولید ایله‌مشلردر. حالبوکه بوحرف اوبله حرکه اشباعندن حاصل اوله‌ برشی دکل. فن تصوت (Phonologie) نقطهٔ نظرنجه بذاته قائم بر حرف تام ، بر موجود متعیندر؛ حتی لسان طبیعی‌ده باشلی باشنه برکلمه‌در ، بر جمله‌در . ینه بو حرفك قیمت الفبائیه‌سی حقیله کشف ایدیله‌مدیکندندرکه نحات عرب الفبا خارجنده الف ندا ، الف تثنیه ، الف جمع کبی اقسام الف تفریقنه لزوم کورمشلردر . حالبوکه بو الفلر ینه فن تصویتجه الفبانك صدرنده اثبات وجود ایتمك شانندن‌اولان صائت الفدن‌باشقه برشی اوله‌مز ، وصرف برخدمت ایفاایتمك اوزره کلمه‌یه علاوه اولنان ادواتدندر . کلمه‌ده کوردیکی خدمته نظراً اونامله‌ایله تفریق ایدیلیر . (ا ، ادوات ماده‌سنه مراجعت)

عرب‌الفباسنه فنیکه‌لیلردن انتقال‌ایدن الف صامته‌که بوکا علم‌ادب عربی‌ده بالخاصه همزه نامنی‌ویریرلر، عرب هجانامه‌سنده‌الف‌ساکنه‌نك‌غیری‌برحرفدر. فن‌تصویت اعتباریله آ کبی بر حرف حلقدر ، نیم صائت عد ایدیلیر . یاری‌ده قالمش ، فعل تصوتده بر تأثیر مهم اجرا ایدن آغزك تضییق ایله تکمل ایده‌مه‌مش بر الفدر . اثنای تصویتده مجرای صوت سربست اولور یعنی حنجره‌ده تکون ایدن صوتك طبیعتنی تحویل ایده‌جك موانعدن خالی ، وآغز تماماً آچیق بولونورسه بوحالده حادث اولان‌صوت الف‌ساکنه‌در. بو صوت اثنای حدوث وخروجنده جوفدن [١] تضییق کورور ، آغزده قیصیلیر قالیر ایسه ایشته او وقت همزهٔ ساکنه حاصل اولور . حتی صامت الفه لسان عربده همزه اطلاقنك وجهی‌ده بواولسه‌کرك. چونکه قاموسده دینیورکه: « همزه صیقمق وبرطار یره صیقیشدیرمق معناسنه‌در یقال همزةً اذا ضغطهٗ همزه حرفی بومعنادن مأخوذدرکه مخرجندن صیقنتی ایله چیقار . ». حقیقت، فن‌تصویت‌ده نیم صائت‌صفتنی حائز اولان بو حرف اخراج حروف امرنده مردد صوت ، صندوقهٔ تردید خدمتنی ایفا ایدن جوف فك اوضاع مختلفه‌سنه کوره بعضاً تصمت وتسکن ایده‌رك صامت درجه‌سنه‌تنزل ایدر. عربجه‌ده همزه‌نك‌بوقیمتنی تقدیر ایده‌بیلمك ایچون وسط وآخر کلمه‌ده واقع همزهٔ ساکنه‌نك تلفظنه دقت ایلمك کافیدر . مثلا (بدء ، ائتلاف ، آء ، وضوء) کلمه‌لرنده‌کی ساکن همزه‌لر کبی وبعضاده تصوت وتحرك ایده‌رك صائت درجه‌سنه اعتلا ایله‌رکه الف‌ساکنه‌ایله همزه‌نك نقطهٔ اشتراك ومشابهتی بوراسیدر . الف ایله همزه‌نك کاه توحیدی وکاه تفریقی حقنده علمای حروف آره‌سنده جریان ایدن اقوال مترددده ، آرای متباینه هپ بو نقطه‌دن تحدث ایتمشدر . حالبوکه حروف هجانك یکدیکرندن مابه‌الامتیازی‌اولان کیفیت صوتیه‌یی‌تعیین ایدن جهاز تصوتك اقسام مردده‌سی اولدیغندن‌جوف فك بروضع مخصوصی ایله تعین ایدن همزه یعنی الف صامته الف ساکنه‌دن باشقه بر حرفدر . بوبابده اختلاف والتباسه محل یوقدر . حرف صامت اولان همزه بدء ، بئر کلمه‌لرنده اولان ساکن همزه‌در . (همزه ماده‌سنه باق) .

همزهٔ ساکنه همان السنهٔ سامیه‌یه مخصوص کبی‌در (همزه ، حرف ماده‌لرینه باق). معمافیه‌بولسانلرده همزه‌نك‌ده موجودیت حرفیه‌سی ینه‌ملتبسدر . عرب الفباسنده‌کی‌همزه اصلاً فنیکه‌الفباسنده ، نظم‌سریانی‌ده (ابجد نظمنده) بشنجی حرف اولان هاء حرفیدر. ذاتاً عرب اصول‌تصویتنده هاء حرفی برطرفدن‌همزه‌یه دیکرجهتدن‌الف ساکنه‌یه‌متصلدر. عرب مصوتلری (فونولوغ) همزه، هاء و الف حرفلرینی صره‌سیله اقصای‌حلقده‌تکون‌ایدن حروف‌جمله‌سندن‌عدایتمشلردر.

---

[١] جوف بوغازك کوکسنه متصل اولان برندن یعنی قصبه‌نك مد ارندن دوداقلرك ملافظه(چوره‌لره) وارنجیه قدر بوغاز ایله آغز ایچنده اولان بوشلغه دیرلر .

دیمك اولیورکه عربلرك همزه دیدكلری حرف صوتی اعتباریله
هاء و آ حرفلرینه قریبدر یعنی آرالرنده مخرج قریبتی
واردر. مخرجده قریب اولان حرفلرك طبیعتیله صوتلری ده
بربرینه یاقین اولور. فنیکیه الفباسنده کی هاء نیم صائتدن
یونانیلر E صائتنی چیقاردقلری کبی عربلر دخی
همزه یی ایجاد ایله مشلردر. ینه عرب الفبائیونی تصویتاً
اوچ نوع همزه تفریق ایتمشلردر: بین بین دیدکلری
بو اوچ نوع همزه دن بری همزه ایله الف بیننده،
دیکری همزه ایله واو بیننده، اوچنجیسی همزه ایله
یاء بیننده معتبردر. فی الواقع بو همزه لرك برنجیسی یعنی
همزه ایله الف بیننده اولانی أ، ایکنجیسی یعنی همزه ایله
واو بیننده بولونانی ؤ، اوچنجیسی یعنی همزه ایله یاء بیننده
اولانی ده إ صورتلرندن عبارتدر. حروف عربیه ده الف
ساکنه دیدکلری حرف دخی تصویتاً ایکی نوع عدایدیله-
بیلیر. عرب ادیبونك الف اماله و الف ترخیم دیدکلری الف
ساکن الفك ایکنجی بر نوعیدر. فرقلری قصر
وطولده در. شو حالده عرب لساننده تصویت اعتباریله
آلتی نوع الف واردر: ء (صامت الف: برء
فداء، مأب، منشأ کلمه لرنده کی همزه لر کبی). أ (الم
کلمه سنك همزه سی کبی). إ (ابل، ابداء کلمه لرینك همزه لری
کبی)، ؤ (افول، اصول کلمه لرینك همزه لری کبی).
آ (الف ممدوده آیاء، رجلا کلمه لرنده کی الفلر) کبی.

بحثك برنجی قسمنده بیان ایتدیکمز وجهله عرب
لساننده کی صامت الف، دیکر بتون صامت حرفلر کبی.
حرکهٔ حرف اوله رق إ صائتی ایله ازدواج ایدر.
آنجق بو خصوصده صامت همزه ایله دیکر ء صامت
حرفلر بیننده نظر دقته آلنمغه شایان مهم بر فرق
واردر. چونکه همزه ایله ها والف (الف ساکنه)
حرفلری بیننده مخرج قریبتی بولندیغنه مبنی ء صامتی
ایله إ صائتندن مرکب اولان ءإ شکل هجائیسی
آره سنده صوتاً التباس واقع اوله رق بو جهتله اکثریا
إ صائتنك شکل حرفیسی ایله شکل هجائیسی لفظاً
بربرینه قاریشدیریلدیغی کبی کتابةً دخی آرالری تفریق
ایدیلمز، بر یازیلیر، بر تلفظ ایدیلیر. حرفك شکل
کتابیسی صوتك یعنی مسموعك دلیلی اولدیغنه نظراً
طبیعیدرکه بو التباس صوتدن ومسموعدن باشلامش
وکتابته اورادن انتقال ایتمشدر. مع مافیه لغت
عربك فصیح تلفظندن همزه نك اشباعندن اولان ء ا ایله
اصل الف ساکنه بیننده کی فرق ظاهردر. التباس
غیر فصیح اولان تلفظه کوره در.

همزه (ء) ایله الف (ا) بیننده کی فرق مخرجه
مبنی غیر فصیح اولان تلفظده یوقاریده بیان ایله دیکمز
التباس کذلك او (اولئك) ءو (جاءوا) هجاسیله
واو (سکوت) صائتی و یاء (سفینه) حرف مدی بیننده ده
موجوددر. چونکه (او - ئو - و) شکللرینك افاده ودلالت
ایله دکلری صوتلری کرك ملفوظ اوله رق کرك مسموع
اوله رق بر برندن تفریق ایده بیلمك ایچون استعداد
فطری وتربیه لازم اولدیغی کبی إ ایله اِی (ایکی)
بیننده کی فرق عین صائتك کیفیتدن یعنی طول وقصر
حالندن عبارتدر. خالص عرب اولمیانلر ویا تصویت
آلتلری (جوف، حنجره، حلق، فم) کافی برتربیه
کورمه ینلر او، ئو، و شکللرینك تلفظلرنده هرحالده
التباسدن قورتوله مزلر، آرالرینی حقیله تفریق ایده-
مزلر. ایشته کورولیورکه عرب علم حروفنده الف
نامی وبریلن حرف همان همان بالجمله صائتلری احتوا
ایدیور: آ (A)، أ (E)، إ (i)، او (u) أؤ
(ou)، اِی (I) کبی.

لاتین، عجم وتورك الفبالرنده بولنان اوَ (اوق o)
اوُ (اورنك eu) صائتلرینی عرب لساننده بوله مادق
تنزیل عربی اولان قرآن کریمده ده بو ایکی صوت موجود
دکلدر. لسان عربه صوکره دن دخیل اولان بعض
کلمه لرده محسوس اولسه بیله لسانك ماهیت اصلیه سنه
بونك تأثیری اوله مز.

بناءً علیه، الفبای عربیده الف حرفی بو لسانك
تکمیل صوائتی جمع ایله دیکی ایچون عرب فن تصویتنده
الف بحثی صوائت بحثی عد ایدیله بیلیر. صائتلر الفبانك
ارکان اصلیه سندندر. بویله اولمقله برابر الفبایی تشکیل
ایدن حروف هجا بیننده صائت اولسون، صامت
اولسون مطلق بر فرق یوقدر. بر لسانك جمله
الفاظی، بتون اصواتی حین تلفظده جهاز تصویتك
مختلف وضع وشکل آلان آچیقلقلری ایله
تعین ایدر. صائتلرك تلفظنده آچیقلق اك زیاده

(حداعظمی)در. صامتلر ککندهاك آز (حداصغری) در. فیالواقع بر تصویت حروف تجربهسی یاپیلهجق اولور ایسه کورولورکه آغزك اك زیاده آچیقلغی آ صائتنك تلفظنده واقعدر. یوقاریدهدیدیکمزکبی اثنای تصویتده مجرای صوت (جوف) سربست اولور، یعنی حنجرهده تکون ایدن صوتك طبیعتنی تغییر ایدهجك موانعدن خالی وآغز تماماً آچیق بولنور ایسه بو حالده حادث اولان صوت الف ساکنهدر. جوفده هیچ بر یره اعتماد ایدوب طورمز، جریان ایدوب کیدر. بناءً علیه خالص برصوت حنجریدر، تصویت حروفده صندوقهٔ تردید خدمتنی ایفا ایدن جوف فم آنی تشدید ایدر، فقط تغییر ایتمز. مقامی صائتلر ایله صامتلر بیننده اولان ونیم صائت ویا صامت عد اولنان همزهنك تصویت وتلفظنده ایسه حال برعکسدر. کویا حنجرهده تکون ایدن صوتی، که اصلده ینه آصوتندن غیری دکلدر، آغزدن چیقمیهجق، خارجه اجرا ایدلمیهجك ایمش کبی جوفك قسم بالاسی بر وضع آلیر، دوداقلر بربرینه همان تماس ایدهجك درجهده یاقلاشیر؛ صوته طولانی غایت طار برکچید براقیر. قاموسده بیان اولندیغی ویوقاریده ذکر ایدلدیکی وجه ایله همزه کلمهسنك معناسیده بر طاره صیقیشدیرمق دیمك اولدیغنه کوره همزه حرفی بو معنادن مأخوذ بولنیورکه مخرجندن صیقنتی ایله خروج ایتدیکنه دلالت ایدر. همزه ایله الف آراسنده ینه آغزك آچیقلغی اعتباری ایله أ صائتی واردر. بو حرفك تلفظنده آغز برآز دها زیادهجه آچیلیر، مفتوح اولور. اِ (i) صائتنك تلفظنده ایسه آغز ینه اودرجه آچیلیر، فقط بو آچیلش یالکز آلت دوداغك آشاغی یه طوغری ایتمهسیله، عادتا مکسور اولمهسیله واقعدر. بتون بو حرفلرك تلفظی اجراده آغزك خدمتی درجه درجه آچیلمهسندن عبارتدر. آغز آچلمق ایچون آغزك فوهه‌سنی احاطه ایدن دوداقلر بروندن طبیعی درکه آزچوق آیرلمق ایجاب ایدر، یوقسه تصویت حروفده دوداقلرك کندیلرینه مخصوص باشقه بر خدمتی یوقدر.

أُ (u) اوٗ (ou) صائتلرینك تلفظلرنده ایسه آغزك درجهٔ انتفا خیلهبرابر دوداقلرك استدارتی صورتنده بر وضع مخصوصده عامل اولور. بونك ایچوندرکه بو صنف صوائته، برآز صوکره بیان ایدیلهجکی وجهله قدامیٔ شفوی تعبیر ایدیلیر.

آغزه نسبتله برحرفك تلفظنه ایکی وجه ایله ابتدار ایدیلهبیلیر: آغز آچیق ایکن، آغز قپالی ایکن. ایکی صورتدهده حرفك تلفظی آغزك وضع مخصوص آلمهسیله اولور. شو قدرکه برنجی حالده آچیقلقدن قپالیلغه، ایکنجی حالده قپالیلقدن آچیقلغه کیدر. هرایکی حاله کوره طبیعیدرکه حرف تلفظ ایدلدیکی وقت آغزك آلدیغی وضعی افاده ایدن تعبیرلرده دکیشیر. مثلا ضم آغزك آچیق بولندیغی حاله کوره، فتح آغزك قپالی بولندیغی حاله کورهدر.

بز، صائتلرك تلفظنده آغز قپالی اولدیغی حاله کوره مطالعهمزی بیان ایدهجکز. بوحالده آغزمزی تماماً آچارایسهك آ، قسماً آچارایسهك أ، اِ صائتلری حاصل اولیور. صائت تلفظ ایدیلیر ایکن سادهجه آغزك تماماً ویا قسماً آچیلمهسی ایله اکتفا ایدلمیهرك دوداقلرده تصویته مداخله ایدر ودرجه درجه بربرینه یاقلاشمقله برابر استدارت وضعی آلهجق اولور ایسه اووقتده أُ، اوٗ صائتلری حاصل اولیور. بوصائت حرفلر تلفظ ایدیلیر ایکن آغزك ودوداقلرك آلدیغی وضعلر فوتوغرافیه ایدیلهرك مستقل بر لوحه حالنده محیط المعارفه دیکر اصوات مقطعه ایله برابر حرف مادهسنده درج ایدیلهجکدر.

جوفك یعنی جهاز تصویتك خارجدن کورونان قسمی وجوف ایچنده حنجرهده تکون ایدن بر صوتك حرفیتنی تعیین ایلهمك خصوصنده اك مهم خدمتی کوران آغزدر، آغزك بوشلغی، فوههسی، دیشلری، جدرانی (حنك اعلی واسفل ایله آووردلر) دوداقلری ایلهدیلدر [١]. آغزك آچیلدیغی زمان آلت چکهنك تحریك ایدلمهسی ایله، آووردلرك اوضاع مختلفه آلمهسی ایله، دوداقلرك آلدیغی هیأتلر ایله، دیلك آغز ایچنده هر جهته تحرك ایتمهسیلهدرکه حنجرهده تکون

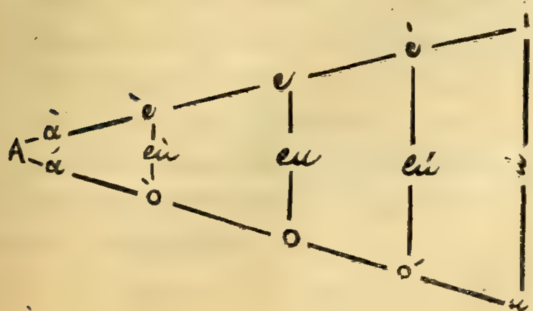
[١] اطرافیله دائراً مادار آغزه عربجهده کلحه تعبیر ایدیلیر.

ایدان صوتی تشدید امرنده صندوقهٔ تردید خدمتی ایفا ایدن جوف فمك یعنی آغز بوشلغنك حجم وهیئتنده وجوده کلن تخلفات بر طرفدن ، آغز ایچنده دیلك کاه حنکه ، کاه دیشلرك ایچ قاعده‌سنه اعتماد ایده‌رك آلدیغی وضعلر ایله دوداقلرك کسب ایلدیکی هیئتلر دیکر طرفدن حروف هجانك هویتلرینی تعیین ایدر ؛ حتی او صورتده‌که حرفلری حقیله تلفظ ایده‌بیلمك ایچون اجرا ایدیلن تعلیملر ، آدملر هپ او وضع وحرکتلری تقلید وتکرار ایتدیرمکه منحصردر . آغزك عین هیئتی دائما عین حرفك محصلیدر . بناءً علیه بر حرف تلفظ ایدیلیر ایکن آغزك خارجدن کورووнان وضع وهیئتی فوتوغرافی ایله عیناً ضبط ایدیله‌جك اولور ایسه بر حرفك صوتی ایله آغزك وضعی بیننده‌کی نسبت و ارتباط مشاهده ایدلمش اولور . بو نسبت وارتباط او قدر صریح ، او قدر لایتغیردرکه صاغر دلسزلره حروف هجایی — بر حرفك صوتنی آنلره قولاقلری واسطه‌سیله القا ایتمك قابل اوله‌مامه‌سنه مبنی — آغزك وضعی ایله تعلیم ایدرلر .

مثلا ٔا (u) حرفی تلفظ ایدیلیر ایکن آغزك آلدیغی وضع آنلره تقلید ایتدیریله‌رك ویریله‌جك اشارت اوزرینه جکرلردن هوا تسریب ایدلدیکی مذکور حرفك صوتی درحال استحصال ایدیلیر. ینه او نسبت وارتباطه مبنیدرکه اصوات حرفیه‌یی ارائه وابراز ایتمك ایچون حروف هجادن هر بری تلفظ ایدیلیر ایکن آغزك فوطوغرافیسی آلنه‌رق بورسملردن برلوحه تشکیل ایدیله‌جك اولور ایسه حروف هجانك طبیعی برالفباسی یاپلمش اولور. اصوات حرفیه‌یی بوطریق ایله ترسیم وتمثیل ایلمك طرفدارلری بیله یوق دکلدر . (ا . رسم خط ماده‌سنه مراجعت) . حرف ماده سنده حروف هجانك انستانتانه فوطوغرافیه ایله آلنمش بر لوحه‌سنی محیط المعارفده درج ایده‌جکز .

حرفلرك اصواتی ایله الفبائی شکللری بیننده‌کی مناسبت طبیعیه یالکز اوحالده قالمامشدر . اصوات حرفیه‌نك تفخیم ، تلیین کبی صیفاتی بیله الفبالریمزك حاوی اولدیغی اشکال حرفیه‌نك ادای تحریرلرنده محسوسدر. کسکین برصوت حرفی‌نك شکل حرفیسی‌ده کسکین یازیلیر ، بالعکس ملین برصوت حرفی‌نك شکل حرفیسنده‌ده تلیین کورولور. ایشته کوفی ، نسخ حرفلری بو مناسباتی آ کدیرر . بونك وجه وحکمتی‌ده پك طبیعیدر. چونکه حرفك آغزدن چیقان صوتی جوفك برحرکتندن نشأت ایتدیکی کبی کتابتده‌کی شکلی‌ده ینه الك برحرکتندن چیقار ؛ بو ایکی نوع حرکت بیننده البته رابطهٔ طبیعیه واردر . حرفك آغزده کسکین بر حرکتدن نشأت ایدن صوتی کبی الك کسکین بر حرکتدن صادر اولان شکلی‌ده کسکین اولور. ذاتاً صوت حقنده استعمال ایدیلن کسکین ، سرت ، تلیین وتفخیم کبی صفتلر احساس حرکیدن مستعاردر . جوفده کسکین احساس اولنان بر حرکتك محصله‌سی اولان صوته‌ده بالاضافه کسکین دیرز، لطیف واسنك احساس اولنان بر حرکتك محصله‌سی اولان صوته‌ده او صفتی ویریرز . ال ، بررفاقت و ملازمت طبیعیه ایجابی اوله‌رق او صوتلری صفتلرینه کوره ترسیم وتمثیله مباشرت ایدر .

فرانسه فیلولوغلرندن « آرسه‌ن درامسته‌تر » فرانسز لسانده بولنان صائتلری جوفده آ حرفنك تقطیع آیدلدیکی محلك آوکنده وآرقه‌سنده تلفظ اولندقلرینه کوره ایکی سلسله‌یه تفریق ایتمش اولکیسنه سلسلهٔ مقدم ، ایکنجیسنه سلسلهٔ مؤخر شفوی تسمیه ایلمشدر . « درامسته‌تر » ك ترتیبنده آ حرفنك مقامی بوایکی سلسله ملتقاسنده‌در . آ دن باشلایان سلسلهٔ مقدم [â — é — e — é — i] حروف صیره‌سنی وسلسلهٔ مؤخر شفوی [â — ó — o — ô — u] حروف صیره‌سنی جامعدر . دارمسته‌تر بوایکی سلسله‌یی شوجدولده بربرینه ربط ایتمشدر .

جدولده آقسانته کو اشارتی قپالی برصائته، آقسان غراو آچیق برصائته اشارت ایدر. u حرفی فرانسزجه‌ده‌کی ou در. ایکنجی سلسله‌یه مؤخر شفوی دینلمه‌سنك سببی بو سلسله‌نك حاوی اولدیغی صائتلر آ منطقه‌سنك ارقه‌سنده تلفظ اولنماسندن و تلفظ ایدیلیرایکن دوداقلرك استدارت آلمه‌سندن ایلری کلمش‌در. جدولده ایکی سلسله‌نك مابیننده بولنان [eù--eu--eú—ü] سلسله‌سنده‌ده مقدم شفوی دینیر. ایکی سلسله بیننده متوسط اولان صائتلری احتوا ایدر.

لسان عربیده موجود اولان صائتلری بزده اوترتیبه کوره تنظیم ایده‌جك اولورسه‌ق آتیده‌کی جدولده جمع ایتمش اولورز.

مقدم	مؤخر
آ — أ — أ	— اؤ — اُ

عرب لساننده، صوتی اعتباریله ایکی درلو (آ) واردر. طویل آ، قصیر آ. (یا)ده‌کی آ طویل، (کال)ده‌کی آ قصیردر. الفبای عربیده طویل آدن بشقه اولەرق لام الف دینیلن حرف دخی عین صوتی افاده ایدر. کذلك قصیر الف صوتنی تأدیه ایتمك ایچون آدن ماعدا ع، ی حرفلری‌ده استعمال ایدیلیر عمرو، علکساندر، رضی، فتی کلمه‌لرنده‌کی ع ایله ی صوتلری کبی. قصیر الفك صوتی کسکین و برنفسده تلفظ ایدیلیر، طویل الفك صوتی ایسه تلیین و تمدید اولنور. هر ایکی حالده آ صوتی آغزك اك اعظم آچیقلغنه تقابل ایدر. موسیقیده بو صوتك معین و مقنن پرده‌لری واردرکه اوبحثده بیان ایدیله‌جكدر. کذلك الفبانك موسیقیسی دیمك اولان تجویدده آ صوتنك اداسنده احکام مخصوصه جاری‌درکه فن قرائت اربابندن تعلم ایله آکلاشیلیر. موسیقی پرده‌لری کبی تجویدده معتبر اولان او احکامی ضبط وقید ایلەمك ورسم خط ایله افاده ایلمك یعنی یازمق ممکن‌در [*].

عرب لساننده صوت اولەرق ایکی درلو أ واردر، بری قپالی أ دیگری آغز همان قپالی اولەرق تلفظ ایدیلیر.

شونیده سویلیه‌یم که أ صوتی ایله هاء حرفی بیننده فن تصویت نقطهٔ نظرندن بیوك بر قرابت واردر. هاءك افاده ایلدیکی صوت قپالی أ نك صوتنه پك یاقین‌در. یونان و لاتین الفبالرنده‌کی e حرفی (که بزم الفباده أ حرفنه معادلدر) فنیکیه الفباسنده بشنجی حرف اولان هاء (هوزك هائی) دن اقتباس اولنمش‌در. صوت جهتندن اولان قرابت حرف جهتنده‌ده قرابتی ایجاب ایدیور، ایشته بونك ایچون‌درکه کتابت عربیه‌ده قپالی أ صوتلری آخر کلمه‌ده هاء شکلنده یازیلیر. خصوصیله هاء حرفی الفبای عربیدن الفبای ترکیه اخذ و نقل اولنتجه بو خدمتی پك عیان اولمش‌در. یعنی کتابت ترکیه‌ده کلمه صوکرالرنده‌کی قپالی أ لر دائما هاء شکلنده یازیلیر؛ کلمه ایستر عربی اولسون، ایستر فارسی و تورکی اولسون. معلمه، بنده، دوه، سوکه کبی.

آ صوتی حقیقتده خفیف بر أ دن بشقه برشی دکلدر. حتی، آ ایله أ بیننده‌ده اوقدر قرابت صوتیه واردرکه جملرده اکثریا أ لر آ یه قلب ایدیلیر. ألم آلام، أبد آباد کبی.

یوقاریده عرض اولنان جدولده کوسترلدیکی وجهله أ صوتی آ ایله إ صوتلری بیننده بولنور؛ آچیق أ دها زیاده آ صوتنه، قپالی أ دها زیاده إ صوتنه قریبدر. مقیاس آغزك آچیقلغنك درجه‌سیدر.

ا صوتی سلسلهٔ صوائتك الحاد اولانیدر. بو صوتك اخراجنده حنجره بر آز یوقاری چیقار، آغزك کوشه‌لری بوزولور و بوصورتله جوفك ممکن اولدیغی قدر طولی قیصالمش اولور. ا صوتنك حدتنه نظراً تلفظنده اینجه فرق ابراز ایدیله‌مز. دیکر برصائتك اوکنده بولندیغی حالده سهولتله نیم صائت اولور. ا سلسلهٔ صوائتك اك حاد بر صوتی اولدیغی کبی همزهٔ ساکنه‌ده بو صوتك اك حاد بر شکلی‌در.

بو صائتك‌ده قصیر و طویل اولمق اوزره ایکی درجه‌سی واردر. قصیر اولدیغی وقت دائما الف شکلنده یازیلیر؛ ابتدا، افعال، ابل کلمه‌لرنده یازلدیغی

[*] یکی محیط المعارف هیئتی قراءدن و قرائت اربابندن مناسب ذواتی دعوت ایله بونی یازمغه چالیشه‌جقدر.

ولوقوندیغی کبی ؛ طویل اولدیغی زمان مذکور صائت یاء شکلنده یازیلیر ، کافی، نجیب ، کلیم، سفینه کلمه‌لرنده یازلدیغی واوقوندیغی کبی . کتابت عربیه‌ده بو ایکی حرفك ، وجود واستعمالی اعتباریله إ باشقه ی باشقه برحرف دکلدر . فن تصویت نقطهٔ نظرندن إ صوتی سلسلهٔ صوائتك آ ، أ ، إ ترتیبنده اولان برنجی شعبه‌سنه منسوب وبوسلسله‌ده دخی آیی متعاقب بولنان أ حرفنه قریب بولوندیغندن آ و أ کبی آنك‌ده الفباده‌کی شکلی الف صورتنده بولنماسی موافق اولدیغی کبی یونان و لاتین الفبالرنده‌کی i صائتی فنیکیه الفباسنده اونجی حرف اولان یاء (خطی‌نك یاسی) صائتندن ویا نیم صائتندن اقتباس اولندیغی ایچون مذکور صائته اوالفبالرده i شکل حرفیسی ویرلدیکنه نظراً ، عرب الفباسنده دخی ، بوالفبانك مأخذی اولان فنیکیه الفباسنده‌کی یا صامتندن ویانیم صائتندن استعاره اولنمش برصائت بولنماسی وبو ایکی حرف بیننده شکلاً التباس موجود اولماسی پك کوزل ایضاح ایدیله بیلیر .

أُ صائتنه کلنجه بو حرف یوقاریده ابراز ایتمش اولدیغمز جدوله نظراً صوائت مقدمه‌دن إ صائتنه اك قریب اولان برحرفدر أ حرفنده اولدیغی کبی أُ نك‌ده إ یه قرابت صوتیه‌سنه بناءً أُ صائتی دخی الف شکل مشترکی صورتنده ابراز اولنمشدر .

کوروليورکه دیللردن بدء اولندیغنه کوره الفبای عربیده برشکل، برحرف بولیورز ، حرف اول یعنی ا حرفی که بوندن درت صوته انتقال ایدیورز . ماء اکرم ، احسان ، اسلوب کلمه‌لرنده‌کی ا حرفنك صوتلری کبی. تصویتدن بدء ایده‌جك اولور ایسه‌ك لسان عربده بربرندن آیری اولان بو درت صوته الفباده یالکز برشکل تخصیص ایدلمش اولدیغی کورولور . بناءً علیه الفبای عربیده برنجی حرف ا شکلی درت صوتك علامتیدر . عربلرك همزهٔ ساکنه دیدکلری صامت الیده علاوه ایده‌جك اولور ایسه‌ك بش اولور . أیشته الفبای عربیده ا حرفنك دلالت ایتدیکی صوتلر بونلردن عبارتدر .

— الفبای عثمانی . — عثمانلی الباسنه ا حرفی الفبای عربیدن انتقال ایتمشدر . بو حرف ، عرب الفباسنده اولدیغی کبی عثمانلی الفباسنده‌ده بر قاچ صوته دلالت ایدر مشترك بر شکل ایدی حتی دلالتی دها زیاده توسع ایدرك عرب لساننده اولمیان ۋ (اکوز = ۋکوز) ، ۋ (اق = اوق) صائتلرینه‌ده علامت اوله‌رق استعمال ایدیلیر ایدی ، وآهنك قانونه کوره اوقونور ایدی . فقط عثمانلی لسانی ترقی وتکامل ایتدکجه تخصیص وظائف قانونه توفیقاً یازیده هرصوته مخصوص برشکل ویرمك لزومی ادراك ایدیله‌رك الف حرف مشترکی ایله تأدیه ایدیلان صوائتدن هربرینه عثمانلی الفباسنده بررحرف آییرلمغه باشلانلمشدر .

اولا ساکن وطویل الف اوزرینه بر مد یعنی آیقری برالفجك وضع ایتمك (آ — خط ماده‌سنه باق) صورتیله برتفریق یاپلمشدر . واقعا بوصورت تفریق عربی وفارسی لسانلرنده معتبرایدی ؛ فقط بو ایکی لسانك رسم خطنده الف طویله مخصوص اولان بوعلامت عثمانلیجه‌ده الف قصیره‌ده تشمیل ایدلمشدر. شو قدرکه بوشکلده یازیلان الف کلمه‌لرك ابتدالرنده استعمال ایدیلیر ، اورته‌لرنده وصوکلرنده بولنه‌جق اولور ایسه ینه ساده‌جه مدسز اوله‌رق ا یازیلیر . بونك وجهی میداندەدر. چونکه ترکجه‌ده آهنك قانونی موجبنجه هجا اورته‌سنده ویا صوکنده بولنان برالفك نه‌وقت مفتوح اوقونه‌جغی درحال معلومدر . بونکله برابر فکر عاجزانه‌مه کوره کلمه‌نك هربرنده آحرفی مد ایله یازلمق دها موافق اولور. بوبابده عرض ایده‌جکم دیکر برنقطه دها واردرکه اوده ممدود یعنی اوزون الف مد ایله یازلدقدن ، و الف ایله افاده ایدیلن دیکر صائتلردن هربری برر اشارت مخصوصه ایله تعیین و تفریق اولندقدن صوکره مدلی الف طویل الفه تخصیص ایدرك قصیرالفك کلمه‌نك نره‌سنده اولورایسه اولسون ساده‌جه ا صورتنده یازیلماسی هم قاعدهٔ تصویته، هم

عنعنهٔ خطه دها مناسب اولور ظن ایدرم (آ — خط مادەسنه باق)

ثانیاً أ (اکمك) صائتی‌ده برعلامت مخصوصه ایله تفریق ایلەمك لزومی‌ده انکار ایدیله‌مز. شمدی‌یه قدر بوبابده تکلیف واجرا ایدیلان اصلاحات خطیه‌دن اك مناسب وملایم اولانی الفك اوزرینه برهمزه وضعیله حاصل اولان شو (أ) شکل‌در. چونکه (اکمك) ده‌کی ا صوتی (اقق) ده‌کی ا صوتی ایله اِ (ابتدا) یعنی همزه بیننده متوسط اولان بر صوت‌در. بویله ایکی صوت آراسنده متوسط اولان والفباده حرف مخصوصی بولنمیان برصوتی آوایکی صوتی ابراز ایدن ایکی حرفی یان یانه ویاخود بری برینك اوزرینه ویا ایچنه قویه‌رق ترسیم ایتمك مسبوق بر عادت‌در ؛ بواصول تحریر تجویدده دخی جاری‌در. شوحالده آ ایله همزه بیننده اولان ا (اکمك) صوتنك الف ایله همزه‌یی برلشدیره‌رك و آ جهتی غالب اولدیغنه اشارةً همزه‌یی الفك اوستنه قویه‌رق أ صورتنده ابراز ایتمك معقول ومنطق اولور .

نته‌کیم ، ینه عین ملاحظه‌یه مبنی اِ (ابتدا) صائتی‌ده همزه‌نك اوزرینه استعلا ایده‌رك إ صورتنده یازمق موافق اولور . امام زمخشری حضرتلری بزم بوراده بیان ایتدیکمز کبی، الف مفتوحه‌یی أ والف مکسوره‌یی إ صورتنده یازارلر .

بر مدتدر ، عثمانلی رسم خطنده أ حرفی هاء صورتنده یازلمقده اولدیغی کورولیور. کلمه‌نك اورته‌سنده ویا صوکنده بحث ایتدیکمز صائتك فی الحقیقه ه شکل هائیلرنده (دەوه ، پنبه کبی) یازیله کلدیکی معلوم ایسه‌ده کلمه ابتداسنده اوشکلك استعمال اولنماسی واقع دکل‌در . کذلك مذکور صائتك کلمه اورته‌سنده ویا آخرنده بولندیغی حالده الف صورتنده یازلماسی‌ده شایع دکل‌در . کرچه ، املامزده حفیف مصدرلرك اسم فاعللری (کلان کیدان کبی) اولاء کلمه‌لرك اورته‌سنده‌ده الف صورتنده ایله یازلمش ایسه‌ده بوقاعده تعمم ایتمه‌مش‌در. حالبوکه املای صرفی بو درلو تحریری اقتضا ایدر . بز شمدی او کلمه‌لری‌ده کلەن ، کیده‌ن یازیبورز. والحاصل، دیمك اولیورکه، بیان ایله‌دیکمز صائت ایچون بوکون مستعمل اولان عثمانلی حروفی میاننده ایکی شکل موجوددر . بری ا شکلی (که بونی أ صورتنده یازمه‌لی‌یز) همان همان عمومیت اوزره کلمه‌نك اولنده بویله یازارز، دیکری هاء شکلی‌که کلمه‌لرك یالکز اورته‌لرنده وصوکلرنده استعمال ایدیلیر؛ ابتدالرنده هیچ قوللانیلماز ؛ حالبوکه ا شکلنك کلمه اورته‌لرنده بعضاً استعمال ایدلدیکی واردر . جغتای املاسنده ایسه الف حرفی کلمه‌نك هر یرنده ا شکلنده یازیلیر ، وآهنکه کوره تمییز ایدیلیر .

أ حرفنك هاء شکلی عثمانلی الفباسنه ینه اصلی اولان الفبای عربیدن کلمش‌در . یالکز خط عربیده بوشکل منحصراً کلمه‌لرك نهایتنه مخصوص ایکن عثمانلی رسم خطنده فتحه اشارتی مقامنده اوله‌رق کلمه‌نك اورته‌سنده استعمال ایدیلمکده بولنمش‌در . فقط بو استعمالات حادث‌در . اولری عربجه‌ده اولدیغی کبی عثمانلیجه‌ده‌ده یالکز کلمه‌لرك اواخرینه ایراد ایدیلیرایدی. انجق کلمات مفرده کلمات مرکبه حالنه کلنجه طبیعتله آخر کلمه‌ده‌کی الف کلمه‌نك اورته‌سنده قالمش وبوکا قیاساً کلمات مفرده‌ده دخی کلمه اورته‌لرنده هاء الف استعمال ایدلمکه باشلانمش‌در ؛ خصوصیله لسانمزه آلدیغمز اجنبی کلمه‌لرك املالری بزی بوطریقه دها زیاده سوق ایتمش‌در .

یوقاریده سویله‌دیکم کبی عثمانلی لساننده صوت اعتباری ایله ایکی نوع الف مفتوحه واردر. برینك تلفظنده آغز همان بتون‌بتون آچیلیر، دیکرینك تلفظنده همان بتون‌بتون قپانیر کبی‌در. اولکنه آچیق أ دیکرینه قپالی أ دینیر. حرفك صوت جهتندن اولان بو ایکی حالنی شکلاً ده اشارت ایلەمك اقتضا ایدر کبی مطالعه ایدیورم. عثمانلی لساننده هجا صوکنده بولنان أ دائما قپالی‌در، بونلری رسم خطده هاء شکلی ایله ابراز ایدیورز. هجا اورته‌سنده بولنان أ کاملا آچیق‌در . کلمه ویا هجا اولنده اولان أ بعضاً قپالی بعضاً آچیق‌در . اکر هجانك بر جزئی ایسه (ال کلمه‌سنده‌کی أ کبی) آچیق‌در. اکر هجادن بر جزء اوله‌یوب باشلی باشنه بر هجا تشکیل ایدیور ایسه قپالی‌در (ابه کلمه‌سنده‌کی أ) کبی.

عثمانلی لساننده کله آخرنده بولنه‌جق ایسه موضوع
بحث اولان قپالی صائتی هاء الف شکلنده یازمقده‌یز
دیمك آخر کله‌ده‌کی قپالی صائتك رسم خطمزده شکل
مخصوصی وار . اوائل کلاتده صائت آچیق اولسون
قپالی اولسون استعمال ایتدیکمز بر حرف (أ)
وار. هجا اورته‌لرنده ذاتاً نه شکلده اولورایسه اولسون
اوحرفی استعمال ایتمکه لسانمزك طبیعی مساعد دکل ؛
شاید استعمال ایده‌جك اولسه‌کز تپه‌له‌مك کله‌سنی نصل
یازه‌جقسکز تپه‌له‌مه‌ك صورتنده دکلی ؟ لسانمزك
طبیعتی بونی نصل قبول ایده‌بیله‌جك؟ نتزفرانسزجه‌ده
بویله براملایه تصادف ایده‌بیلیرمیسکزکه طبیعت لسان
توافق ایتمدیکی حالده آنی تقلیداً بزده دخی کله‌نك
نه‌سنده بولنور ایسه بولنسون همزه الف ویا هاء
الف صائتی شکلاً اظهار ایله‌مکه اوزه‌نه‌بیله‌لم .

ثالثاً ، ا (ایلیق ، اس) صائتی عثمانلی لسانك
شمدیکی رسم خطنه نظراً بو لسانك رکن اصلیسنی
تشکیل ایدن کلات تورکیه‌ده ، عربیده‌کی شکلی ایله
استعمال ایدلمیور . یالکز عثمانلیجه‌ده داخل بولنان
عربی وفارسی کله‌لرده قوللانیلیر . لسان عربیده
اولدیغی کبی ترکجه‌ده بو صائت طویل وقصیر نوعلرینه
تفریق ایدلمز ؛ تورك لساننده طویل ا یوقدر، یالکز
عربلرك الف مکسوره دیدکلری قیصه ا واردر .
بونکله برابرعثمانلی رسم خطنده اشبوصائت کله‌لرك ابتدالرنده
(اِ) حرف مرکبی ایله وکله‌لرك اورته ویاصوکلرنده
یء ی حرفلری ایله ابراز واثبات ایدیلیر .

رابعاً ا (اسکوب) صائتی عثمانلی لسانك حال حاضرنده
یالکز عربی وفارسی کله‌لرینه مخصوص اولوب کلات
تورکیه اوللرنده مذکورصائت او(و)حرف مرکبیله ابراز
ایدیلیر ؛ انجق بوشکل مرکب عین زمانده دیکر اوچ
صائتکده (اوت ، اوکوز ، اوز کله‌لرینك ابتدا
لرنده‌کی صائتلر کبی) دلیلی بولندیغندن بربرلرندن واوك
رسمی ایله ویا اوزرینه قونان نقطه واشارت ایله
تفریق ایدلمك اقتضا ایدر . نته‌کم محیطده بو صائتی
تفریق ایچون واوك اوزرینه برنقطه وضع ایدیورز.
عربی وفارسی کله‌لرك ابتدالرنده بولنان بو نوع الفی
دیکرلری حقنده تکلیف وتطبیق ایدلدیکی وجهله شکل
جهتیله تخصیص وتمییز ایده‌بیلمك ایچون ضمه‌یه اشارت
اوله‌رق أ صورتنده یازلمه‌سی دفع التباسه کفایت ایدر
ظن ایدرم. نته‌کم بزمحیطده بوشکلی ترجیح ایده‌جکز.

خامساً ، ا (امور) صائتی‌که عثمانلی لسانك الآن
معتبر اولان رسم خطنده کله ابتدالرنده الف وواو
شکللرندن عبارت برحرف مرکب ایله ابرازاولنمقده‌در،
بو حرفده واوك اوزرینه بر اشارت ممیزه وضعی
لازمدر . محیط المعارفده اتخاذ اولنان رسم خطه
کوره واوك اوزرینه اوچ نقطه وضع ایتمکله اکتفا
اولنمشدر . اۋن کبی .

سادساً ا (اوت) صائتی‌که شیمدیکی املامزده بونی ده
الف ایله واودن عبارت بر حرف مرکب ایله افاده
ایدرز، یالکز عین شکل ایله یازیلان دیکر صائتلردن تمییز
ایله‌مك ایچون واوك اوزرینه مدی شویله (ۆ) بر
اشارت وضع ایلر اۆق کبی .

رابعاً او(اوك) صائتی‌که بوده امثالی کبی عثمانلیجه‌نك
حال حاضرنده کله اوللرنده واو ایله برلکده اوله‌رق
حرف مرکب یعنی او صورتنده یازیلیر. محیط المعارفده
امثالندن تفریق ایتمك ایچون ینه واوك اوزرینه ایکی نقطه
وضع ایدیورز .

ایشته کورولیورکه تورك لساننده یدی صائت
موجوددر . عثمانلی رسم خط قدیمنده بو صائتلرك
جمله‌سی کله ابتدالرنده تك بر الف حرفی ایله املا
ایدیلیر ایدی، الفبای عثمانیده وکله رسم خطنده اشکلی
هیئتك دلیلی ایدی . بالآخره لسانمزده‌کی صائتلردن
دردی الف ایله واو تزویج ایدیله‌رك برر حرف
مرکب شکلنده ابراز اولنمق قاعده اولدی .
بوقاعده عثمانلی رسم خطنه الفبا ایله برابر ینه عرب
رسم خطندن انتقال ایتمشدر . نته‌کم بو لسانده
موجود اولان اونوع صائتلردن بعضیسی اوله یازیلیر:
اولئك ، اومن کبی .

لهجهٔ عثمانی صاحبی وفیق پاشا مرحوم جمله‌سی الف
شکلی ایله ابراز اولنمسنه بناءً لسانمزك صائتلرینه الفه
اضافت ایله شویله اسم ویرمشدر :

الف مفتوحهٔ مفخمه وممدوده [آ ، آلیق]
الف مفتوحهٔ مرققه [أ ، اکمك]

الف مکسوره، الف مع یای مجهوله [ا ، اینجیر، ایپ]
الف مضمومهٔ مفخمه [او ، اولمق]
الف مضمومهٔ بسیطه [او ، اوپمك]
الف مضمومهٔ ممدوده [او ، قورمق]
الف مضمومهٔ مقبوضه [او ، اوشمك]

وفیق پاشا مرحوم ترکجه‌نك بتون صائتلرینی جمع ایدن الف حرفنه یدی اسم ویردیکی کبی رسم خطمزده بو صائتلرك اشکالی بربرندن تفریق و تمییز ایده‌جك علامات مخصوصه اتخاذ ایله‌مش، و ایجه‌سنده بو اشارتلی حرفلری استعمال ایتمش‌در. (ایجه‌یه مراجعت) .

عربجه‌ده صائت و نیم صائت اوله‌رق موجود و مستعمل اولان همزه تورك تلفظنده یوق‌در. و بو حرفك صوتی کبی رسم خطی‌ده عربه مخصوص‌در ، حال بویله ایکن یعنی لسانمزده صوتی یوق ایکن شکلی اخذ و استعمال ایدلمکه باشلانمش‌در .

واقعا ، لسانمزده مستعمل اولان عربی کلمه‌لره مخصوص اولمق اوزره عثمانلی رسم خطنده همزه‌نك بر یری واردر . فقط تورکجه کلمه‌لرك رسم خطنده بو حرفی، تورك دیلنده صوتی اولمیان بو حرفی استعمال ایلمه‌مك لسانمزك طبعنه مغایردر . بر زمان‌در کوریبورز ، عربك همزه‌سی ترکك املاسنه پك غریب بر صورتده نفوذ ایدیور . تورکی کلمه اوللرنده الف مفتوحه‌یه بدل یازیلیور، ئەوت ، ئولمك ، ئوزمق کبی . عرب لساننده اولدیغی وجهله بزم دیلمزده‌ده همزه صوتی بولنه ایدی بوکا حرف مد مقامنده آ ، و ، ی صائتلری تردیف ایدیله‌رك اویولده بر املا ایجادی بلکه موافق کورینیر ایدی . تورك لساننده همزه بولنمدیغی ایچون ئەو ، ئویون کبی املالر مردود بر بدعتدن باشقه برشی دکل‌در .

— صوت . — الفبای ترکده یدی نوع الف موجود اولوب هر بری بو لسانده بولنان صوائتدن برینه دلیل اولیور ؛ جمله‌سی شکلاً الف نام مشترکی آلتنده داخل‌در. بر بورایه قدر الفدن بر حرف اوله‌رق یعنی الفباده‌کی موجودیتی اعتباریله بحث ایتدك؛ جهت بحث بو حرفك هم الفباده‌کی شکلنه ، هم مسموع اوله‌رق بو شکلك دلالت ایتدیکی قیمتنه تعلق ایدیور ایدی .

حرفك الفباده بر جزء بولنمق حیثیتله موجودیتی اساساً مسموع اولدیغنه کوره‌در . بو اعتبار ایله‌درکه حرفلر الفباده یازیله‌دن اول‌ده موجوددر چونکه مکتوب اوله‌دن اول مسموع‌در . مسموع اوله‌دن اول‌ده ملفوظ‌در . ایشته بو مسموع‌درکه بالاخره تلفیظ کلمات‌ده بر تحلیل سماعی ایله تعیین و تمییز اولندقدن صوکرا بر اشارت مرئیه ایله اثبات و الفبایه درج و ادخال اولنمش‌در . حرف اساساً حرف مسموع‌در ، حرف ملفوظ‌در . مکتوب اولدقدن صوکرادرکه حرفه حرف دینمش‌در . مسموع دکل ، مکتوب اولمق اعتباریله حرف تسمیه ایدلمش‌در . بورایه قدر الف حرفندن الفباده برجزء اولمق جهتیله یعنی مکتوب بر دلیل بولنمق اعتباریله و دلیلدن مدلوله، شکلدن صوته کیتمك طریقیله حرکت ایتدك و فی الحقیقه بویله‌جه بحث ایتدك . حالبوکه بو حرف حقنده‌کی تدقیقات و معلوماتی اتمام ایله‌مك ایچون آیری آیری کرك حرف مکتوبك ، کرك حرف مسموعك حقیقت و ماهیتلرینی بیان ایله‌مك ایجاب ایدیور .

حرف مسموع صوت‌در ، حرف مکتوب یازی‌در . بوراده حرف مسموعك حقیقت و ماهیتندن بحث ایله‌مك دیمك ا حرفنك دلالت و ابراز ایلدیکی صوتلرك حقیقت و ماهیتندن بحث ایتمك دیمك‌در .

حروف هجا جوفده حاصل اولان اصوات مقطعه‌در. بر صوت ایکی صورتله مطالعه و تحصیل ایدیله‌بیلیر : (۱) مسموع اوله‌رق ، بر حالت وجدانیه‌دن عبارت احساس صوت اوله‌رق ؛ (۲) احساس صوتی ایجاب ایدن احوال متقدمهٔ طبیعیه اوله‌رق . بر صوتك برنجی صورتله اولان تحصیل و مطالعه‌سی علم النفسه عائد بر ایش‌در ؛ ایکنجی صورت مطالعه ایسه علم حیات و حکمت طبیعیه مباحثنه تعلق ایدر . تعبیر دیکرله صوتك ایکی درلو تحققی واردر . بری تحقق وجدانیسی دیکری تحقق خارجیسی ؛ علم النفس‌ده صوتدن تحقق وجدانیسی اعتباریله بحث ایدیلیر ؛ حکمت طبیعیه‌ده ، علم حیاتده ایسه صوتدن تحقق خارجیسی اعتباریله بحث اولنور .

بناءً علیه الف حرفنك دلالت ایلدیکی صوتلرك

حقیقت وماهیتنی تدقیق ایده‌بیلمك ایچون بو صوتلری هم مسموع اوله‌رق ، هم تحقق خارجی اعتباریله ملاحظه ایله‌مك ایجاب ایدر .

بو بابده شمدی‌یه قدر اجرا ایدیلن تحقیقات وتدقیقات اوچ طریق ایله اداره اولنمشدر . (١) سماع طریقی ؛ (٢) طریق مهنی ؛ (٣) طریق کهربائی .

سماع طریقنده یالکز قولاقدن استعانه ایدیلیر ؛ یاپیلان تجربه‌یی یالکز قولاق ادراك ایده‌بیلیر. دیکر طریقلرده ایسه تجربه‌یه خواس سائره‌ده اشتراك ایلر، لامسه وباصره کبی. مسموع اوله‌رق صوت یالکز ایشیدلدیکی حالده حقیقت خارجیه اوله‌رق طوتولور وکورولور؛ صوت ، سمعاً دکل ، آلتان رسمی اوزرنده تدقیق ایدیلیر. آنك ایچون مذکور ایکی طریقه نام مشترك اوله‌رق رسم طریقی دیتیلیر .

سماع طریقی .— بو طریقده ، یوقاریده دیدیکمز کبی یالکز قولاقدن استعانه و استفاده ایدیلیر . رسم طریقی بولنمه‌دن اول بتون مشاهده‌لر ، بتون تجربه‌لر هپ سماع طریقیله اجرا ایدلمشدر. بوطریق رجالندن والمانیا حکمیوندن مشهور (هلمولچ)ك صائتلر حقنده‌کی نظریه‌سی چوق زمان علمده معتبر قالمشدر. (هلمولچ) ك نظریه‌سی شوندن عبارت ایدی :

اصوات مقطعه‌نك روحی مقامنده اولان تکمیل صائتلر بر صوت اساسی ایله برطاقم اصوات معاونه‌دن یعنی آرمونیکلر [١] دن مرکبدر. انسانك بوغازنده کائن اولان اوتار صوتیه جوف ایچریسنه جکرلردن تسریب ایدیلان هوانك حنجره‌ده اهتزاز ایتمسیله بوراده بر صوت اساسی ایله بوکا ممزوج وملایم دیکر بر طاقم اصوات انکله برلکده حاصل اولور ، هلمولچ بوایکنجی طاقم اصواته آرمونیك (آهنکین) نامنی ویریور. اشبو اصواتدن بری آغز جوفنك مداخله‌سی ایله بوراده تشدد ایدر و حنجره‌ده تکون ایتمش اولان صوت اصلی‌یه آغزده انضمام ایدرك بو صو ایله اتحادندن صائت حاصل اولور .

[١] آرمونیك = آهنکین = harmoniques

(هلمولچ)ك بیان ایتدیکمز شونظریه‌سی زمانمزده بر قاچ وجه ایله مردوددر .

اولا (هلمولچ)ك نظریه‌سی مؤداسنجه بر صائتك تشکلنده هم حنجره‌ده ، هم آغز جوفنده حاصل ایکی صوتك اتحادی شرط ایدیلیور ؛

اکر صائتلرك تکوننده (هلمولچ)ك ادعاسی وجهله هم حنجره‌نك ، هم آغز جوفنك خدمت مشترکه‌لری بولنمق قبول ایدیله‌جك اولسه او وقت بر صائت مثلا آ صائتی آغز جوفنك معین و مخصوص یالکز بر شکل و وضعیله حاصل اوله‌سی لازمکلیر، بوجوفك وضع و شکلی دکیشدیکی آ صائتنده تلفظی تبدل ایتمك اقتضا ایدر ایدی . حالبوکه بویله اولمیور ؛ آغز بوشلغنك معین و مخصوص یالکز بر وضع و هیئتی ایله دکل بالجمله اوضاع ممکنه‌سی ایله ، اشکال مختلفه‌سی ایله آ صائتی تلفظ ایدیلیر . آ صائتك تکوننده آغز بوشلغنك حنجره‌یه منضم اساس برخدمتی یوقدر .

ثانیاً اؤ ، اق ، آ ، أ ، إ صائتلرندن هر بری آغز بوشلغنك هیچ مداخله ومشارکتی اولمیه‌رق یالکز حنجره ایله تلفظ ایدیله بیلیر .

ثالثاً ، ینه مذکور صائتلردن هر برینی هانکی پرده (نوط) دن اولور ایسه اولسون مقیاس نغمات داخلنده تغنی ایتمك ممکن اولور .

رابعاً ، (هلمولچ)ك نظریه‌سی داخلنه منحصر قالدقچه عقد و ترکیب اصولیله بر صائتك تشکیل واعاده‌سنه حالا امکان بولنه‌مه‌مشدر حالبوکه دیکر اصولده عقد وترکیب طریقیله صائت تشکیل ایله‌مك قابل اولورکه اشاغیده کوره‌جکز .

رسم طریقی .— بو طریقك ایکی شق واردر: بری طریق مهنی دیکری طریق کهربائی؛ فقط ایکیسنك‌ده اساسی بردر ، تلفظ اولنان صائتلری بر واسطه ایله قید و ضبط ایتمك . آره‌لرنده‌کی فرق ضبط وقید ایتمه‌نك طرز وشکلنده کورولور .

رسم طریقیله آغزدن چیقان اصوات مقطعه‌یی ضبط وقید ایتمك امکان نظری تجنیده ایدی. چونکه صوت

تحقق خارجیسی اعتباریله ، دیکر حوادث طبیعیه کبی حرکاتدن عبارت بولندیغندن مکانده واقع اولان هر حرکت قدرةً ویاصنعةً ناصل قید ایدیلیورایسه بونك کبی مسموع اولدقدن صوکره قلم صنعت ایله لوح کتابته یازیلان اصوات دخی مسموع اولمه‌دن اول حقایق خارجیه ماهیتنده قلم قدرت ایله صحیفهٔ فطرته یازیلیر . ایشته هوا طبقه‌لری اصوات مقطعه‌نك یازلدیغی طبیعت صحیفه‌لری‌در. صوتی ایجاب ایدن وذرات هوائیه‌نك موجه موجه اهتزازاتندن عبارت اولان حرکات هوائیه‌نك یته هوا ایچنده خطوط ایله رسم اولنمش وقلری ، چیزلمش رسملری موجود و محفوظدر. ایشته بو وقلری مرئی قیلمق ، بورسملری برلوح اوزرینه اثبات ایتمك، تعبیر صحیحی ایله مسموعی مرئی یاپمق رسم طریقنك مهم بر اساسی‌در .

اولا شونی عرض ایده‌یم که بز بو اساسی بولمغله اولمیان بر شی ایجاد ایتمدك ، فطرتی تقلید و تنظیر ایله‌مکدن باشقه برشی یاپمه‌دق . باقیکز اصواتی مسموع اولمه‌دن اول حرکات صوتیهٔ خارجیه‌یی فطرت دماغك صحیفه‌لری اوزرینه ناصل قید ایدیور ؟ جوفده ، حنجره‌مزدن کچن هوا اهتزازه کلدیمی ، بو حرکت اهتزازیه آغزدن خارجه چیقارق طالغه‌لنه طالغه‌لنه اکا توجه ایدن قولاغه کلیر و صماخك ایچریسنه صوقولور . ایشته بوحرکاتك قید معامله‌سنه صماخك ایچ طرفده نهایت بولدیغی یرده بدء ایدیلیر . قید ماکنه‌سنك مبدئی بوراسیدر . قوهٔ فاطره صماخك منتهاسنه هوانك اهتزازاتنی آله‌جق، داخله نقل ایده‌جك بر عضو کرمشدرکه طبیعتی غشائی‌در ، انفعاله پك مستعددر ؛ خارجدن کله‌جك الك اوفاق بر تأثیری ، بر تأثیر اهتزازی‌یی پك سهولتله قبوله مهیادر. طیش قولاق ایله اورته قولاق آره‌سنه طاوول کبی کرلمش اولان بو عضو غشائی‌یه طبل دیورز صماخه کیرن هواده‌کی اهتزازات بوطبل اوزرینه طوقونور ، وهر نقطهٔ اهتزاز برچوب دورتر کبی طوقوندیغی نقطه‌لری ایچری‌یه طوغری خفیفجه ایتر ؛ وایتلدکجه بوحرکات اهتزازیه طبله داخلاً تماس ایتمش و اوچ پارچه کوچك و اویناق کمیکدن یاپلمش اولوب قلم خدمتنی

کورن بر آلت واسطه‌سی ایله طاوولك مقابل کرلمش دریسی مقامنده اورته قولاغك اوبر طرفنی قپایان دیکر برطبله برغشایه نقل ایدر ، یعنی خارجدن آلدیغی حرکات اهتزازیه‌یی طبل داخلی اوزرینه چیزر . بو طبل داخلی ایله اورته قولاقدن فصل ایدیلان ایچ قولاغك جوفی بر مایع ایله طولو اولدیغی کبی جدرانی دماغدن کلن عصب سمعی‌نك تشعباتیله مفروش‌در . طبل داخلی‌یه انتقال ایدن حرکات اهتزازیه دخی بورادن مایع مذکور واسطه‌سی ایله تشعبات عصبیه ونهایت دماغه انتقال وانتقاش ایدر ، وبونی متعاقب شعور آدم‌ده خلق الهی ایله صوت دیدیکمز حادثه حاصل اولور؛ کویا که روح دماغ اوزرینه اوصورتله انتقاش ایدن خطی اوقویورده وجدانه عکس ایتدیریور .

ایشته کوریورسکز که جوفده باشلایوب هوا ایچنده سیر ایدن و قولاق واسطه‌سی ایله تا دماغه قدر واروب ارتسام ایله‌ین حرکات هوائیه وعصبیه وقلری صوتك حقیقتنی، حقیقت مادیه‌سنی افاده ایدر. هوا ایچنده چیزیلن ، قولاق ماکنه‌سندن کچه‌رك دماغه مرتسم اولان بو وقلر کوروله‌بیلسه ، طوتوله بیلسه،مرئی وملمو وملموس برحاله قونه‌بیلسه او وقت صوتی وصائتی حقیقت خارجیه صورتنده تدقیق و ملاحظه ایتمك قابل اولور ایدی .

ایشته رسم طریقی بو قابلیتی بزه اثبات ایدیور؛ مسموعی مرئی یدیور .بزم‌ده بوبابده یاپدیغمز شی قولاق دیدیکمز قید ماکنه‌سنی تقلید وتنظیر ایله‌مکدن عبارت‌در .شیمدی قولاغك طبلی کبی تأثیر صوت ایله اهتزاز ایتمکه، تتره‌مکه صالح وقابل بر لوحه آلوب بونك اوکنده سوز سویلیه‌لم. بو لوحه معدن صحیفه‌سندن اتخاذ ایدیله‌بیلیر؛ قاوچوقدن اوله‌بیلیر. لوحه‌یه اوجی سیوری برچوپ، بر کوچك قلم ربط ایدلمش ، قلمك اوجی ایس ایله سیاهلانمش ، و بر یوماغه صاریلی کاغد طوماری اوزرنده ویاپالمومیدن دوکلمش براسطوانه،(فونوغراف قوغانلری کبی) اوزرنده ایشلیه‌بیله‌جك،چیزکی چیزه‌جك صورتده وضع وترتیب اولنمش‌در . شیمدی لوحه‌یی آغزه یاقلاشدیروبده بوکا قارشی سوز سویلنه‌جك

اولور ایسه سسك اهتزازاتی درحال لوحه‌نك سطحنه انتقال ایدر ؛ ولوحه‌نك قیمله‌تدیغی چوبك اوجی ایسلی کاغد اوزرینه ویا بالمومی اسطوانه اوزرینه او اهتزازاتی قید و اشارت ایدر . بو سایه‌ده کاغد اوزرنده ویا اسطوانه‌نك سطحی اوزرنده هواده ایکن کورونمه‌یان اهتزاز صوتیه‌یی کورورز ، اصوات ملفوظه‌یی رسملری ، عادتا فوطوغراف ایله آلنمش رسملری اوزرنده تدقیق و تحقیق ایده‌بیلرز .

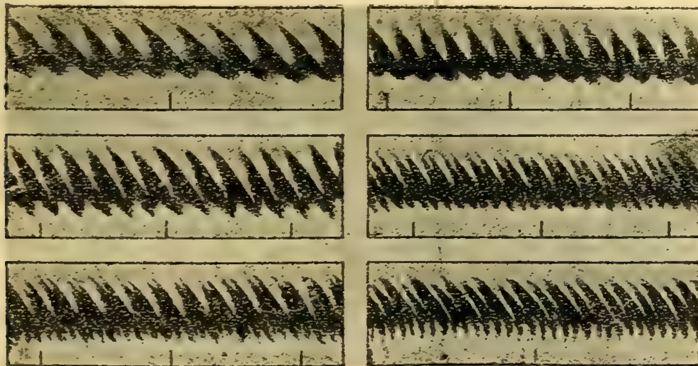
سوز سویلدیکمز لوحه‌یه مربوط اولان قلمك اوجنی یوماغه صارلمش برکاغدصحیفه‌سی بندی اوزرینه، بالمومیدن دوکلمش بر اسطوانه سطحی اوزرینه اعتماد ایتدیره‌بیله‌جکمز کبی ایچی آسه‌تیلن غازی ایله طولدورلمش وقاوچوقدن طلوم شکلنده دوزولمش غشائی بر وعانك سطحی اوزرینه‌ده استناد ایتدیره بیلیرز . وعایه طولدیریلان آسه‌تیلن غازی کوچوك بر تضییق ایله خارجه چیقا بیلمك ایچون مذکور وعا (قاب) نك برطرفته غایده‌نك بوروسی کبی و امزك طرزنده اوجی سیوریلدلمش کوچوك برماصوره طاقلمش‌در. بو آلت ایله تجربه ایدیلیر ایکن قلمك اوجی وعا اوزرینه اعتماد ایله خفیفجه برتضییق اجرا اولننجه ایچنده‌کی غاز تضییقك تأثیری ایله ، تجربه دوام ایتدکجه ، متمادیاً ماصوره‌نك انجه اوجندن خارجه جریان ایدر، وقلمك صورت تضییقنه کوره شکل آلیر وبناءً علیه آغزدن

چیقان صائتك صورت اهتزازینی تصویر ایلر. بوصورتله چیقان غازك یعنی هوانك (هوا غازی) تمثیل وتصویر ایتدیکی حرکت صوتیه‌یی مشاهده ایده‌بیلمك ایچون هوا غازی لامبه‌لرینك ممه‌لری کبی آسه‌تیلن غازی‌ده ماصوره‌نك اوجندن یاقیلیر،وحاصل اولان انجه آلولرك رسملری فوطوغراف ایله ضبط ایدیلیر ، بو رسملر اوبره‌قتیفك آرقه‌سندن ثانیه‌ده ١ ویا ٢ متره سرعت ایله کچن حساس بر کاغد طبقه‌سی اوزرینه آلنیر .

طریق ده‌ینك بواوچ صورتنده برنتیجه ویرمش‌در، صائتك حرکات اهتزازیه‌سی ایسلی کاغد اوزرینه رسم ایدیلمش اولسون ، بالمومی اسطوانه‌سی سطحنه نقش ایدلمش اولسون، انجه آلو (لسان النار) صورتنده فوطوغرافیه ایدلمش آولسون، اوچنده‌ده نتیجه بردر. یعنی عین طریق ایله اجرا اولنان بو اوچ تجربه‌نك اوچنده‌ده استحصال اولنان نتیجه‌لرقابل قیاس‌در، عین معنایی افاده‌ایدر: ایشته بوتجربه‌لره کوره صائتلر طاقم طاقم اهتزاز طائفه‌لرندن عبارت بولندیغی اکلاشیلیر .

اکر برطائفه (کروه) تکر تکر صرالانمش برسلسلهٔ اهتزازاتدن عبارت ایسه اِ، اﭬ صائتلری حاصل اولور .

واکر برطائفه ایکیشر ایکیشر صرالانمش برسلسلهٔ اهتزازاتدن عبارت ایسه أ ایله اﭬ صائتی حاصل اولور.

(شکل ١)

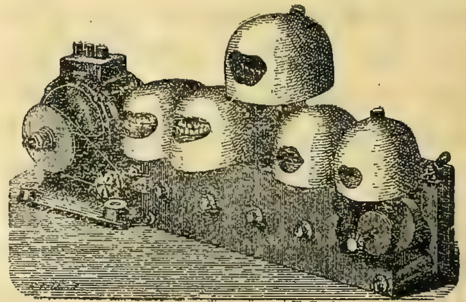
آتیده‌کی جدول بونی خلاصه ایدر :

ا — اﭬ — تك اهتزازلی سلسله

أ — اﭬ چفت اهتزازلی سلسله

آ — اوچ اهتزازلی سلسله

شیمدی رسم طریقی ایله استحصال اولنان شو نتایج طوغریمیدر دکلمیدر ؟ آنی تحقیق ومیزان ایده‌لم . اجرا ایدیلان تجربه‌لر تحلیل طریقیدر . یعنی هر صائت ایچون بر تحلیل یاپیلیور دیمکدر بر تحلیلک میزانی ترکیبدر. تجربه ایله تحلیل ایتدیکمز جزءلری ترکیب ایده‌رک مقابل اولان صائتی استحصال ایتمکه موفق اولور ایسه‌ک نتایج مستحصله‌نک اصابتنده تردده محل قالمز .
اولجه بیان ایتمش اولدیغمز هلمولچ نظریه‌سنک ترکیب طریقیله تحقیق و میزانه امکان بولنه‌مدیغنی سویلمش ایدک . حالبوکه طریق مهنی ده ، نظریهٔ جدیده‌ده بوقابلدر . یعنی ترکیب اصولی ایله اهتزازاتی ، سلسله‌لرده بر بر ، ایکیشر ایکیشر ، اوچر اوچر طاقم ایده‌رک شو بیان ایتدیکمز بش صائت اصلی‌یی تشکیل ایده بیلیرز .
بونک ایچون مصوات صوائت نامنده ایجاد اولنان آلت مخصوصه استعمال ایدیلیر. بو آلت شو یله برشیدر.

(شکل ٢)

٥	٤	٣	٢	١
اِ	أ	آ	اق	اؤ

بش دانه ، معدندن یاپلمش دکرمی لوحه ؛ جمله‌سی کندی مستویلرینه عمود اوله‌رق مرکزلرندن کچن برمحورک اطرافنده متحرک ؛ لوحه‌لردن هر برینه قطری استقامتنجه بر ، ایکیشر ، اوچر طاقم اوله‌رق مثلث شکلنده یاریقلر آچیلمشدر . شیمدی محورلری اطرافنده سرعت ایله دونان بولوحه‌لرک اوزرینه برهوا جریانی سوق وتسریب ایدیله‌جک اولور ایسه ، برده نه اولور ایسه اولسون ، اؤ ، اق ، آ صائتلرینی ایشیدیرز . اکر لوحه‌لرک حرکتی تسریع ایسه صائت حاد اولور ، بطی ایسه ثقیل اولور .
صائتک هویتی اهتزاز طائفه‌لرینه مقابل اولان یاریق طاقلرینک یاخود جمله‌لرندن هر برینک یاریق عددی ایله تعین ایدر . اکر یاریقلر بر بر صره‌لنمش ، منفرداً تسلسل ایتمش ایسه اؤ ، صائتی و اکر ایکیشر ایکیشر طاقم تشکیل ایدرک ، ترتیب اولنمشلر ایسه اق صائتی ، و اکر اوچر اوچر طاقم اوله‌رق صرالانمشلر ایسه آ صائتی حاصل اولور .
ینه بو آلت واسطه‌سی ایله اِ ، أ صائتلرینی استحصال ایله‌مک ایچون لوحه‌لرک اوزرنده‌کی یاریقلر مثلث شکلنده آچیلمیوب کنارلری بربرینه موازی وانجه اوله‌رق آچیلمق کفایت ایدر . بو طولانی یاریقلرک آرالری مساوی ایسه اِ صائتی ، و اکر ایکیشر ایکیشر طاقم اوله‌رق ترتیب اولنمش ایسه أ صائتی حصوله کلیر .
بو طریق ایله استحصال اولنان صائتلرک اصول معروضه وجهله آلنان رسملری ایله آغزدن طبیعی اوله‌رق چیقان صائتلرک ینه او اصول ایله ضبط اولنان وقتلری بیننده هیچ فرق یوقدر . کوروليورکه اجرا ایدیلن بو تجربه‌لر ایله تحلیل ترکیبی تأیید ایدیور ، ترکیب تحلیلی تصدیق ایلیور .
طریق کهربائی . — صائتلرک اهتزازاتی رسم وثبت ایله‌مکده طریق کهربائی‌ده‌مهم بر واسطه‌در . فرانسه مهندسلرندن بلونده‌ل بر تلفون لوحه‌سنک اهتزازاتی حاصل ایدن جریانلری قید و ضبط ایله‌مکه موفق اولمش ، وبوبابده استعمال ایله‌دیکی اوسیوغراف یعنی اهتزاز نویس تعبیر اولنان آلتلر واسطه‌سیله اجرا ایتدیکی تجربه‌لرده دخی یوقاریده بیان ایتدیکمز طریق مهنی ایله استحصال اولنان نتایجک عینی بولمشدر . صائتلری حصوله کتیرن اهتزازات هرنه صورتله ضبط و قید ایدیلیر ایسه ایدلسین استحصال اولونان نتایج هروقت بردر .
صائتلرک تشکل وتلفظنده آغز بوشلغنک خدمتی نه‌دن عبارت اولدیغنی تعیین ایده بیلمک ایچون دوقتور مارا اؤ ، اق ، آ ، أ ، اِ صائتلرندن هر بری تلفظ ایدیلیر ایکن بو بوشلغک آلدیغی وضع و هیئتی تقلید

وتمثيل ايدر قالبلر باعغـه موفق اولمش و بو قالبـلر مصوات (شكل ٢) اوزرينه وضع وتطبيق ايديله‌رك بووجه ايله‌ده مذكور صائتلرك مرسملرى [١] آلنمش‌در .

ايشته بوطريقلر ايله، اغزده خالص (غيرمنون[٢]) بر صائت حاصل اولمق ايچون لازم وكافى اولان شرائط نه‌دن عبارت اولديغى تعين وتحقق ايتمش‌در .

بتون بوتتبعلرك، بتون بوتجربه‌لرك نتايج محصله‌سى اولارق الفباده‌كى ا حرفنك دلالت ايتديكى تكميل صوائت ايچون شو تعريف صحيح اولور :

حروف مصوته ويا صوائت جوف ايچنده‌حنجره‌ده واقع وآغزده مشدد اولان براهتزاز هوائيدن حاصل اولور . اكر بو اهتزاز هوائى آغزده تكرر ايدن اهتزازاتك يكونى ايله هم وفاق ، يك آواز اولور ايسه بو حالده اؤ، اوٓ، آ، أ ، اِ صائتلرى حاصل اولور . اكر يك پرده و هم وفاق دكل ايسه بونلردن غيرى اولان صائتلر تلفظ ايدلمش اولور . صائتلرك تكون وتلفظنده يالكز آغز بوشلغى ايشلر ايسه اوحالده حاصل اولان صائته صائت ملوكه ديرلر. ايشته لقردى‌يى چكنه‌مك ، كوه‌له‌مك ديديكمز بويله بر حال‌در . اكر صائتك تكون و تلفظنده يالكز حنجره ايشلر ايسه بويله اولان صائته صائت ملحونه دينير. ايشته ايرلامه وازكى‌ديديكمز بويله برتلفظدر. و اكر صائتك تكون و تلفظنده هم حنجره ، هم آغز برلكده ايشلر ايسه بو وجهله سويله‌نان صائته صائت منطوقه تعبير اولونور. ايشته بزم بوراده بحث ايله‌ديكمز سويله‌نان صائت‌در، صائت منطوقه‌در.[٣]

ا — رسم خط . — اصول صوتيه‌يه موافق اولان بر الفباده كوزه‌ديله‌جك برنجى نقطه هرصوت الفبائى‌نك ، هر حرف مسموعك الفباده مخصوص و مستقل بردليل مكتوبى بولونمق‌در. يعنى برحرف الفباده هم صوتاً، هم رسماً مستقل بولنمالى‌در . برقاچ صوت تك برشكل ايله ابراز ايدلمه‌ملى‌در . ديمك ايسته‌رم‌كه لسانده قاچ‌صوت وارايسه الفباده اوقدر شكل‌موجود اولمق اصول‌صوتيه‌يه مطابق‌اولان الفبالرك الك‌اساسلى بر قاعده‌سى‌در . حالبوكه الفباى عربى . و الفباى تركى‌ده بو قاعده‌يه رعايت ايدله‌مش‌در . چونكه بو الفبالر اصول صوتيه‌يه مستند دكل‌در . لسانك اصواتندن آلنمامش، لسانك اصواتى مستعار برالفبايه توفيق ايدلمش‌در (الفبا بحثنه مراجعت) .

بوندن اولكى بحثده كوردككه الف حرفنك دلالت ايتديكى بتون صوائت ، سائر بالجمله اصوات كبى ، مسموع اوله‌رق اول امرده‌صحيفهٔ‌دماغه‌مكتوب‌اولويور. ديمككه خلقتك نظامنده و كائناتك ترتيبنده اصوات الفبائيه‌نك‌دخى حقيقتده‌مكتوبى مسموعدن‌مقدم‌در، هر صوتك ، صوت اولمادن جوفده ،هوادە، جملهٔ‌عصبيه‌ده محرر بر وفق واردر . فقط كتابت آدميه‌ده حرفك صوتى شكلنه تقدم ايدر. بزم ايچون بر صوتى يازمق ديمك مسموعى مرئى ويا ملموس قيلمق‌در . ظاهراً كورونميان بر شيئى كوز ايله كوريله‌جك ، ال ايله طوتيلاجق بر علامت ماديه ايله ارائه ايله‌مك‌در ؛ تعريق حروف هجايه حصر وتخصيص ايده‌جك اولور ايسه‌ك ديه‌بيلرزكه بر حرفى يازمق انك صوتنى بر شكل الفبائى ايله ابراز ايله‌مك‌در . حرفك‌صوتى مدلول، شكلى اوصوتك دليلى‌در .

دليل ايله مدلول بيننده مناسبت وعلاقه بولونمق لازم‌دركه دليلدن مدلوله ، مدلولدن دليله انتقال و اعتبار ايله‌مك ذهن ايچون قابل اولسون . عجبا بر قسم انسانلر الف حرفنك دلالت ايتديكى صائتلرى، يازمق ايچون الفبامزده اليوم معتبراولان‌شو (ا) شكلى ايله دليلى بولونديغى صوائت بيننده نه كبى بر علاقه كشف ايتمشلر، نه كبى بر مناسبت بولمشلرده بوصوائتى، اوشكل ايله ابراز ايله‌مكده اتفاق ايله‌مشلر .

بر حرفك صوتى ايله شكلى بيننده الك طبيعى والك حقيق‌علاقه ومناسبت، براحساسدن عبارت بولونان او صوت ايله آنك اهتزازات‌هوائيه ويا‌عصبيه چزكيلرندن

---

[١] Tracée

[٢] خيشومدن چيقان صائتلر ايله نيم صائتلرك غيرى صائتلر ديمك‌در .

[٣] عربجه‌ده اقصاى‌حلقدن‌تكلم ايتمكه قعب، آغز بوشلغى ايچندن تكلم ايتمكه‌ترنجج تعبير ايدرلر .

یاپلمش وفق بیننده درکار اولان مناسبت متقابله‌در (ا ـ صوت بحثنه مراجعت) . بو مناسبت او قدر جدی ، دلالت او قدر تام‌درکه صنعت ایله بر لوحه اوزرینه ضبط اولونان اووفق، صوتی اولدیغی کبی حفظ ایله‌دیکی کبی‌ده اعاده ایدر . فونوغراف قوواتلری بو بابده پك کوزل بر مثالدر . اصوات مقطعه‌یی ، حروفی یازمق ایچون الك ایی طریق فنی بودر؛ آنجق حرفلر یازیلغه باشلاندیغی وقت بوطریقك مبنی بولوندیغی کشفیات فنیه موجود دکل ایدی‌که آندن استفاده اولونه‌بیلمك امکانی بولونمش‌اولسون .

آغزدن چیقان حرفلری یازمق ایچون اتخاذ ایدیله‌جك ایکنجی طریق فنی حرفلرك حین تلفظنده آغزك خارجدن کوروتن وضع و هیئتیدر . حقیقت بر حرفك آغزدن چیقان صوتی ایله بر لوحه اوزرینه ضبط ایدیله‌بیلن وفقی بیننده بر مناسبت طبیعیه و رابطهٔ متقابله بولندیغی کبی او صوت ایله حین تلفظده آغزك آلدیغی وضع وهیئت بیننده‌ده کذلك برعلاقهٔ طبیعیه موجوددر. اویله که‌برحرفك‌صوتنی کرك آنك وفقی ایله ابراز ایله‌مك نه‌قدر فنی وطبیعی ایسه‌مذکور صوتی آغزك انی تلفظ ایدر ایکن آلدیغی وضع و هیئتك رسمی ایله ارائه ایتمك کذلك اوقدر طبیعی و فنی بر طرز تمثیل اولور . آغزك خارجدن کوروتن وضع وهیئتی ایله بووضع وهیئته مقابل ومقارن اولان صوت بیننده‌کی مناسبت و علاقه ، صوت ایله وفق بیننده‌کی مناسبت و علاقه کبی مخفی اولمیوب ظاهر بولوندیغندن تا اولدن بری نظر دقتی جلب ایتمش ، و حروف هجانك بو صورت ایله تمثیل و ابرازی چوقدن بری ساحهٔ تطبیقه کیرمشدر. الفبای عبرانی‌ده همزه‌نك والفبای فنیکی‌ده عین حرفنك شکللری آغزك وضع و هیئتندن آلنمش اولماسنده پك بیوك احتمال موجوددر . حقیقت کرك عبرانی الفباسنده کرك عرب الفباسنده همزه‌نك وعینك شکللری براز اشاغیده رسم اولوندیغی وجهله حین تلفظده آغزك آلدیغی وضع وهیئتی تماماً آکدیرر . حتی عربجه‌ده همزه او شکلدن کنایه اولارق غمز واشارت معناسنه بیله‌کلیر. عینك تلفظنده ایسه آغز بر شکل استدارت وضعی آلیرکه فنیکیه الفباسندن نقل ایله یونان ولاتین الفبالرینه صائت اولەرق کچن O حرفنده بو شکلی محافظه ایتمشدر . ایشته بو نقطهٔ نظره مبنی‌درکه لسان عبرانی‌یی آدمك لسان طبیعیسی ظن و اعتقاد ایدن بلچیقانك اون یدنجی عصر مؤلفلرندن وان هلمون سمادن نازل اولمش اعتقادنده بولوندیغی حروف عبرانیه‌نك جمله‌سنده بو طرز تمثیلی بولور . ذاتاً بو حرفلری تلفظ ایدر ایکن آغزك آلدیغی وضع وهیئتی ترسیم تصویر ایله ابراز ایتمك تصوری اوروپاده اون یدنجی عصرك الك مهم موجدات فکریه‌سندن ، کشفیات علمیه‌سندن معدوددر . وان هلموندن صوکره ینه بوعصرك حکماسندن « جون والکنیس » ١٦٦١ تاریخنده لوندره‌ده نشر ایتمش اولدیغی برالفباده وان هلمونداك بولدیغی اصولی تعقیب ایده‌رك بوتون حروف هجایی بونلری تلفظ ایدر ایکن اغزك آلدیغی وضع و هیئتلری تصویر ایده‌رك ابراز ایتمشدر . اون سکزنجی عصر میلادیده فرانسه لسانیونندن « پره‌زیدان دوبروس » ك « لسانلرك تشکیلات مهنیه‌سی » نامیله تألیف ایتمش اولدیغی براثرده تصور ایلدیکی لسان کلی‌یه اساس کتابت اولمق اوزره بالجمله السنه‌یه مشترك اولاجق الفبای عمومی‌ده حروف هجانك طبیعی اولارق حین تلفظده آغزك آلدیغی وضع و هیئتلر ایله ترسیم وابراز اولونمه‌سی تکلیف ایتمشدر .

اوچنجی مرتبه‌ده ینه فنی اولمق اوزره تکلیف اولونان بر طریقده حروف هجانك ابراز وتمثیلنده ، یالکز اغزك وضع و هیئتی تصویر ایله اکتفا ایدیله‌یه‌رك حرفلرك تلفظ واصدارنده اعضای‌صوتیه‌دن هر برینك حصهٔ خدمتی بر معادلهٔ جبریه ایله افاده ایله‌مك اصولیدر .

شو بیان ایتدیکمز اوچ طریقدن الك زیاده علمی وفنی اولانی شبهه یوقدرکه فونوغراف الفباسی نامنی ویره بیله‌جکمز وفق اصولیدر بو اصولده ، بیان وتفصیل ایتمش اولدیغمز وجهله آغزدن‌چیقان هرصوت مقطع ،مقیدجهازلرك‌ضبط‌وتقیدایلدکلری بروفق‌ایله [١]

[١] فرانسزجه‌سی diagamme

ارائه ایدیلیر . حرفلرك اصدارنده آغزك اطرافیله برابر جوف فمده بولونان دیل ، دیشلر کبی اعضانكده دخل ومشارکتی واردر . بوکا نظرا اطراف واعضای فمدن هر برینك حرف اصدار ایدیلر ایکن ایفا ایلدیکی خدمتی بر معادله ویا دستور جبری شکلنده کوسترمك ممکن اولور .

برحرف مقطعك صوت اولمق اعتباریله اك طبیعی دلیلی البته حرفی اصدار و اخراج ایدن جهاز صوتك هواطبقاتنه، دماغ صحائفنه چیزدیکی خطوط اهتزازیه‌نك فونوغراف لوایحنه ، جهاز مقید سطحنه ضبط اولونان وفق اولمق لازمکلیر . آنجق صوتك برامر خارجی اولارق تحقق ، وجدانده متحقق اولان صوتك حقیقت خارجیه‌سی شبهه یوق‌که بو وقتلردر . صوت برموجود خارجی اولارق بو وقتلر اوزرنده تدقیق ایدیلیر . آنجق بو طریق فنی تصویت نقطهٔ نظرندن تحقیقات وترقیات اجراسنه پك مساعد برزمین ایسه‌ده لسان تعلیمنده علم ادبه الویرمز . کرچه بو طریق ایله برحرفك ماهیت حرفیه‌سی پك کوزل تمیز ایدیلیر ، فقط دلیل رسمیسنی ابراز ایله‌مکده کوجلك واردر . بسیط ، وبرحرکتده چیزیله‌بیلن برحرف یرینه مختلف استقامتده، متنوع انحناده برطاقم چیز کیلردن عبارت بروفق اقامه ایتمك تعلیم لسان وعلم ادب نقطهٔ نظرندن نه‌درجه مشکلات ومحاذیری دعوت ایده‌جکی تعریفه محتاج دکلدر. وبلکه‌دیکر ایکی طریق حقنده‌ده، بونلرده ینه فنی اولملقه برابر عین مشکلات ومحاذیر واردر .

زمانمزده بر لسانك اصوات مقطعه‌سنی ابراز ایله‌مك ایچون اشکال الفبائیه اتخاذنده معروف ومعتبر اولان دردنجی طریق‌که لسانیونك اکثریتی جمع وتوحید ایله‌مشدر ، بوطریقك اساسی قدیمدن بری موجود ومتعامل اولان الفبا شکللرینی آز چوق تبدیل ویا بربرلیه تزویج ایله‌یه‌رك ، نقطه وسائره کبی بعض علامات تمییزیه ایله تفریق ایده‌رك لسانك اصواتنه کوره توفیق واستعمال ایله‌مك اصولیدر ، الفبای عثمانی‌ده یاپدیغمز کبی، نته‌کم بزدن اول عجملرك یاپمش اولدیغی کبی، کذلك اوروپا اقوامندن بعضیسنك لاتین الفباسنده اجرا ایتدکاری تصرفات کبی. شیمدی بز ینه بو طریق ایله حرکت ایده‌رك الف حرفنك دلالت ایتدیکی صائتلرك هربرینه برحرف تخصیص ایله‌مك ایچون یا الفی بعض اشارات ایله تمیز ایدییورز، یاخود واو ایله تزویج ایله‌یورز ، ایشته بو صورتله لسانمزك صائتلرینی کوسترمك اوزره شو شکللری یاپیورز: آ ، أ ، إ ، اي ، او ، اوٗ ، اؤ ، اوٛ. فقط کورولویورکه بتون بواشکال مخصوصه برشکل اصلیدن، بر رسم قدیمدن متفرعدر بو شکل و رسم ایسه ، معلوم اولدیغی اوزره ا در . بوندن ، طریق رابعه کوره صوائتمزی یاپیورز ؛ فقط شکلی عجبا نره‌دن کلمش ؛ نصل بولونمشدر

ا شکلی الفبای ترکیه الفبای عربیدن کچمشدر ؛ الفبای عربیه‌ده ینه دردنجی طریق تمثیل دائره‌سنده یعنی آزچوق شکلنك تبدلی ایله الفبای فنیکی‌دن انتقال ایله‌مشدر. اوحالده مسئله فنیکیه الفباسنده‌کی الف شکلنك مأخذ ومنشئنی تعیینه قالیور. باقالم بوبابده تاریخ خط بزه نه خبر ویریور ؟

فنیکیه الفباسنده‌کی الف حرفنك تاریخ خطیسنی یاپمق ایچون بوالفبایه قدر ارجاع نظر ایله‌مك اقتضا ایدیور. الفبانك موجدی عد ایدیلن فنیکه‌لیلر دخی الفبالرینك ایلك حرفی اولان الفك صورت و رسمنی مصر قدیم مکتوباتندن آلدیلر . خط قدیم مصریده الف یعنی (آ) صوتی قره‌قوش رسمی ایله ابراز ایدیلیر ایدی. چونکه اسکی مصریلر (فرعونیلر) لسانلرنده بوقوشه آحوم (ahom) تعبیر ایدرلر ایدی . خط قدیم مصرینك دور اولی‌که اشیانی شکللرینی رسم وتصویر ایله ابراز ایله‌مك طریق ابتدائیسندن عبارت ایدی، بو اصولده طبیعیدرکه نسری یعنی قاره قوشی یازمق ایچون بو حیوانك رسمی یاپیلیر ایدی . صوکرالری قبطیون لسانلرنده یکرمی ایکی صوت مقطع (مقاطع صوتیه) کشف وتعیین ایتدیلر وبونلردن هر برینه خطلرنده بر اشارت مخصوصه یعنی حرف وضع و اتخاذ ایله‌دیلر، (الفبا وخط قبطی‌یه مراجعت) که‌بو حرفلرك برنجیسی (آ) یعنی الف حرفی ایدی. لسان مصری‌ده نسر معناسنی افاده ایدن آحوم کلمه‌سنك برنجی صوتی (آ) اولدیغی ایچون جزئی کل ایله

تسمیه ایله‌مك طریقیله الفبالرنده حرف مذكوره آحوم نامنی ویردكاری كبی ینه او مناسبتله بو قوشك صورتنی‌ده آ حرفنه اشارت وضع ایله‌دیلر. بناءً علیه خط قدیم مصری‌ده الف حرفنك شكل اولی بو اولدی.

پك اسكی وقتدن بری مصریلر ایله مناسبت تجاریه‌ده بولونان فنیكه‌لیلرك الفبالرینی مصریلردن اقتباس ایله‌دكلرینه آرتق شبهه قالمامشدر. الفك شكلنی‌ده آنلردن آلدیلر. قدیم (عادی archaïque) فنیكه خطنده الفك شكلی بو

ایدی. مصریلرك آحومی ایله فنیكه‌لیلرك آلفی مقایسه ایدیله‌جك اولورسه الفك آحومدن آلندیغی بداهةً تظاهر ایدر. فنیكه‌لیلرك خط دستلرنده (cursive) سرعت حركت ایجابیله الف حرفنك شكلی دها زیاده ساده‌لنمش، ال یازیسنه دها الویریشلی برحاله كلمشدر:

سامیلكده فنیكه‌لیلر ایله مشترك اولان عبرانیلر نبطیلر، سریانیلر الفبالرینی فنیكه‌لیلردن اقتباس ایله‌دكلری ایچون الف حرفنی‌ده بالطبع اورادن آلمشلر، بعض تحولات ایله الفبای عربه نقل ایله‌مشلردر.

آتیده‌كی جدول بو تحولاتی ایضاح وارائه ایدر.

قبطی (هیه روغلیف یعنی خط ملوكی)

قبطی (هیه راتیك یعنی خط كهانی)

فنیكی (عتیق)

فنیكی (معقلی)

فنیكی (معقلی)

كوفی

سریانی

عربی

عربی (بربری)

بو شكللرك مقایسه‌سندن تحقق ایدركه الفبای عربی‌ده، بزم الفبامزده‌كی الفك شكل اصلیسی مصر قدیمه هیه روغلیف خطنه رسیده اولیور. ایجاب واستعمال ایله خط ساده‌لشه ساده‌لشه، قومدن قومه انتقال ایده ایده شیمدیكی قوللاندیغمز حاله كلمشدر. اوروپا خطلرنده‌كی الفك شكلی دخی ینه او اصلدن منشعبدر. فنیكه‌لیلرك عبرانیلرك A شكلنه كیرمش، بو واسطه ایله لاتینلره، اوروپا الفبالرینه انتقال ایله‌مشدر. الفبا ماده‌سنده اقوام متمدنه‌نك الفبالرینی حاوی بر لوحه ربط ایدیلمشدر. الفك هر لسانده شكللری اوراده موجوددر، مراجعت)

(دیگر تفصیلات ایچون‌ده الفبا و خط ماده‌لرینه مراجعت)

الفبا وخط عربی‌ده همزه‌نك (ء) صورتنده یازیلان رسمی طوغریدن طوغری‌یه الفبای عبرانی (ء) دن اقتباس اولونمشدر. عبرانی الفباسنده الفك بر شكلی‌ده بودر : (א)

بو شكل عربلره انتقال ایدنجه ال یازیسنده، ایشلك قلمده بالطبع (ء) صورتنه انقلاب ایله‌مشدر.

عرب الفباسنده عین الف تسمیه ایدیلن شو (ع) شكل ایسه فنیكیه الفباسنده اون التنجی حرف اولان وعین تسمیه ایدیلن (o) شكلندن آلنمشدر (ع، ماده‌سنه مراجعت). فنیكیه الفباسنده بو حرف صامت ایدی. عرب الفباسنده‌ده اویله قبول ایدیلمشدر. یونانیلر بو حرفدن ق (o) صائتنی تشكیل ایتمشلردر. (آ) صوتی ایله بدء ایدن بعض اعلام اجنبیه‌نك عرب حروفی ایله تحریر واملاسنده ع صائت مقامنده استعمال ایدیلیر. علكساندر، علقو كلمه‌لرنده اولدیغی كبی. الف لامك شكلی اولان شو « لا » رسمی‌ده عرب الفباسنه خط نبطی‌دن انتقال ایله‌مشدر. نبطی دینان خطده الفك شكلی : ( ) در. (خط نبطی، خط عربی ماده‌لرینه باق)

لسانه دائر كوردیكمز بعض كتب شرقیه‌ده خط ابراهیمی نامی ویریلن وحضرت ابراهیمه اسناد ایدیلن خطكه تدقیقات جدیده‌یه نظراً خط نبطینك بر نوعی دیمكدر، بونده دخی برنجی حرفك یعنی الفك شكلی صورتنده مرسومدر، أل دیه تلفظ ایدیلیر.

عربلر همعرقلری اولان اقوام سامیه‌دن نبطیلر،

عبرانیلره سریانیلر ایله هرزمان مناسبتده بولوندقلری ایچون اصلاً فنیکیه الفباسندن الف حرفی الفبای عربی‌یه بو اوچ واسطه ایله انتقال ایله‌مش و بونك ایچوندرکه او الفباده نبطیدن ، سریانیدن ، عبرانیده منتقل اولملق اوزره حرف الفك اوچ شکلی (ا ، ء ، لا) موجود بولونمشدر . سریانیدن آلنان (ا) شکلی فنیکیه الفباسنك نظمنه یعنی ترتیب ابجدی‌یه نظراً الفبانك باشنه یازیلدیغی حالده (لا) صوکنه درج اولونمشدر .

بو حرفه الف لام دینلمه‌سنك سببی بلکه‌ده خط ابراهیمی دیه توصیف ایدیلن خط نبطی‌ده (أل) نامیله توسیم اولونمه‌سی‌در (ا ، علم ادب ماده‌سنه باق)

بوکون الفبای عربی‌ده لام الف دیدیکمز حرف اساساً الفبای عربی‌یه خط نبطیدن انتقال ایله‌مش الف حرفندن باشقه بر شی دکلدر . حتی بر شی یازه‌جغمز وقت صحیفه‌نك یوقاری طرفنه قویدیغمز شو معلوم شکلده الفبالرده ایلك حرف اولان الفدن غیری بر شی ایله تأویل ایدیله‌مز .

بعض الغازده کیمیای قدیم ؛ سیمیا کتابلرنده رمز مقامنده استعمال ایدیلن الفك آیری شکللری واردر مثلا کیمیای قدیم اربابی بیننده متد اول اولان قلم جعفری‌ده الفك شو (٧) شکلی کبی ابن حیانك کیمیایه دائر « کتاب الراحه » نام اثرنده الغاز کیمیویه‌دن اولملق اوزره حرف الف (٩) صورتنده مرسومدر .

الف ترکجه‌یه کلمات عربیه ایله کیرمشدر . بونك شکلی (ا) الفبای ترکی‌ده یالکز اولارق بر صوت افاده ایتمیوب آ ، اق ، ای کبی صائتلری ، مرکب حرفلری ترسیم ایله‌مك ایچون استعمال ایدیلیر . معمافیه کلمات ترکیه‌نك اورته‌سنده ، آخرنده (آ) مقامنده ، مد اشارتی قونمیه‌رق ساده‌جه یازیلیر . أ شکلنده‌کی همزهٔ مفتوحه ترکجه‌ده بنه او مقامده استعمال ایدیلیر . أل ، أر کلمه‌لرنده اولدیغی کبی . طباعتده الفك شکللری شونلردر :

ابتداده : (ا) اورته‌ده (ـا) آخرده (أ) (خط ، قلم ماده‌لرینه باق)

ترکلرك قدیم خطلرندن اورخون خطنده الفك شکلی (𐰀) در . تفصیلات ایچون خط ترکی ، اورخون ، اویغور ماده‌لرینه مراجعت) . کتابت حاضره‌مزده الف حرفی باشسز اولارق بر رقمی کبی دوز یازیلیر. انجق یازیلرده، حسابلرده وبالخصوص افادات جبریه‌ده الفی واحددن تفریق ایله‌مك، التباسه محل براقامق ایچون الف حرفنی کرك نسخ و کرك رقعه‌ده باشلی اولارق یازمق اصوب واولادر .

ا شکلی عرب الفباسنه فنیکیه الفباسنك خط نبطی وخط سریانی واسطه‌لری ایله کلمشدر دیدك. خطك انواعنه کوره الف حرفنك عین اصل اوزرینه یازلمش متنوع اشکال خطیه‌سی واردرکه خطوط عثمانیه‌ده الف حرفنك شکللری خط ماده‌سنده درج ایدیله‌جکدر .

ا — علم تجوید { علم تجویدده، فن قراءتده ساکن الف دائما حرف مد و بعضاً حرف اظهاردر . متحرك الف یعنی همزه ایسه سبب مد اعتبار اندیلیر . (مد ، اظهار ماده‌لرینه مراجعت) .

— صرف عربی . — صرف عربیده ا حرفی بر قاچ جهتدن ملاحظه ایدیله‌بیلیر :

(١) کلمه‌ده صوتاً وشکلاً دلالت حرفیه‌سی جهتیله انواعندن بحث‌درکه بو نقطهٔ نظره کوره حرفك الفباده‌کی موضوعی ایله اصل صرفجه اولان موضوعی بیننده مهم برفرق واردر. الفباده‌کی موضوعی اعتباریله الفك منفرد برحرف اوله‌رق یالکز رسم وصوتندن بحث ایدیلیر . صرفی موضوعنه کوره ایسه الفباده بر جزء اوله‌رق دکل کلمه‌ده داخل برعنصر لفظی اولملق اوزره دلالت واکتسابِ ایلدیکی صوت وصورتندن بحث اولنور .

(٢) کلمه‌لرك انشاسنده یعنی برکلمه تشکیل ایله‌مك امرنده بر عنصر صرف ، بر حرف بنا اولملق یعنی ادواتدن بر ادات بولنمق جهتیله بحثدر .

(٣) اجزاء كلامدن برجزء ، بر نوع كلمه اوزره بحثدر [١] .

(٤) كلمه‌ده تلفظ اعتباريله اولان بحثدر. الفباده تصوتدن ، صرفده تلفظدن بحث ايديلير .

(٥) املا جهتيله اولان بحثدر .

ايشته صرف عربيده بو بش نقطهٔ نظره كوره صره‌سيله بحثه دوام ايديورز .

اولا صرف عربيده الفك بعض انواعى معتبردر:

(ب) الف اصليه‌دركه جوهر كلمه‌دندر أخذ كلمه‌سنك الفى كبى .

(ح) الف قطعيه‌در . اب ، ابل ، احمد ، احسن كلمه‌لرينك الفى كبى .

(د) الف وصليه‌در. استخرج ، استوفى ، ابن ، ابنة كلمه‌لرنده‌كى الفلر كبى (قطع - وصل ماده‌لرينه مراجعت)

(ه) اسملرده ويا فعللرده فتحه‌نك اشباعندن حاصل اولان الفدركه بوكا الف مجهوله ديرلر. فاعل وفاعول كلمه‌لرنده‌كى الفلر كبى .

(و) اصلى واو ياخود يا اولوب بو حرفلردن منقلب اولان الفه ، الف محوله دينير . عصا ، رحا ، باع، قال كلمه‌لرينك الفلرى كبى . واودن ويادن منقلب اولميان الف ، اصلى‌در .

(ز) الف فاصله‌دركه يا فعللرده واو جمعدن صوكرا خط وكتابتده رسم ايديلير واو جمع ايله مابعدنده اولان كلمه‌نك بينى فصل ايچون ؛ زيرا الف رسم اولمايجه واو مابعدينه متصل قياس ايديلير . شكروا ، كفروا كلمه‌لرنده‌كى الف كبى ؛ ياخود علامات اناث اولان نون ايله نون ثقيله بينى فصل ايچون زياده قلنير . افعلنان كلمه‌سنده اولديغى كبى .

(ح) الف صله‌دركه فواصل آيات وقوافئ ابياتك فتحه‌سنه وصل اولنور ، فتحه‌يى بيان ايدر . « وتظنون بالله الظنونا » آيت كريمه‌سنده ظنونا ده‌كى الف كبى . الف صله ايله الف وصلك فرق بودركه الف صله اواخر اسمايه جلب و الحاق ايديلير والف وصل اسماء وافعال اوائلنه زياده قيلنير .

[١] يدنجى صحيفه‌ده ا ث علم ادب بحثنه مراجعت .

(ط) الف نون خفيفه‌در « لنسفعاً بالناصية» آيت كريمه‌سنده اولديغى كبى .

(ى) الف مددركه ، كلكل ؛ خاتم ، دانق كلمه‌لرنده كلكال ، خاتام ، داناق ديدكلرى كبى .

الف فاصله ايله الف وصل و الف مد كلمه‌يه يكى برمعنا افضا ايتمه‌رك يالكز خطوكتابتده رسم اولنور كرچه كلمه‌نك لفظ ورسمنى تغيير ايدر فقط معناسنه طوقنمز .

ثانياً — علم صرف عربيده معتبر اولان قواعده نظراً صرف يعنى كلمه‌نك بناسى بوزمق صورتيله بر كلمه‌دن ديكر كلمه تشكيل ايتمك ويا بر كلمه‌نك حالنى واعرابنى تبديل ايتمك (مثلا بر اسمى منادى حالنه كتيرمك اعراب و احوال كلمه ماده‌لرينه مراجعت) ياخود كلمه‌ده عدد وتأنيثى بيان و افاده ايله‌مك ايچون كلماتك اوائلنه ، اواسطنه ، اواخرينه ايراد اولنان عناصر صرفيه‌دن ، حروف بنادن ويا ادواتدن برى‌ده‌صائت‌اولسون ، صامت اولسون ا حرفيدر . ا حرفى كلمه انشاسنده ايفا ايتديكى خدمته نظراً بروجه آتى توصيف وتصنيف ايديلير .

(ب) الف جمع. مفرد اسملرى جمع يابمق ايچون كلمه‌نك اورته‌سنه كتيريلير ؛ عتبه ، عتبات ، صالحه ، صالحات جبل ، جبال مسجد مساجد كبى .

(ح) الف تثنيه . يا بر اسم مفردى تثنيه يابمق ايچون كلمه‌نك آخرينه كتيريلير كاتب ، كاتبان ، شاهد ، شاهدان كبى ؛ يا بر فعل مفردى تثنيه ايتمك ايچون كذلك كلمه‌نك آخرينه كتيريلير . يذهبان ، يحبسان نصرا ، نصرتا كبى .

(د) الف مجهوله . برفعلى اسم فاعل يابمق ايچون ماضى صيغه‌سنك عين الفعلى ايله فاء الفعلى بيننه كتيريلير. كتب ، كاتب ، خلق خلاق كبى .

(ه) الف امر . فعل ماضيدن صيغهٔ امر تشكيل ايتمك اوزره كلمه‌نك اولنه كتيريلير . اجلس ، أكتب ، اجعل كبى .

(و) الف تفضيل اسم تفضيل تشكيل ايلمك اوزره ماضى صيغه‌سنك اولنه كتيريلير . اكرم واشرف كبى .

(ز) الف تعجب . فعل تعجب صیغه‌سنی یاپمق اوزره ماضینك اولنه گتیریلیر ما احسن کبی .

(ط) الف زیاده. معنانی زیاده‌لندیرمك ایچون ثلاثی صیغه‌لره علاوه اولنان الفدرکه بونکله بر فعل ثلاثی بابلردن مزیداته نقل اولنور. افعل‌نك همزه‌سی کبی .

(ی) الم اسمیت والف مصدریت . بر صیغه فعلی اسم ویا مصدر یاپمق ایچون استعمال ایدیلیر : کتب ، کتاب کبی .

(ك) الف ندا . منادایه گلیر. یا زید ، یا زیدا ، یا رجلا ، ازید کبی .

(ل) الف عوض‌که تنوینه بدل اولور ؛ رأیت زیدا قولنده اولدیغی کبی .

(م) الف ندبه . وازیداه کبی .

(ن) الف تعاییدرکه مثلا بر آدم « ان عمر امنطلق » دیمك مراد ایدوب ان عمرا دیر دیمز حصر اولوب مابعدینی ادایه قادر اولامقله اوراده ان عمرا ان عمرا دیه رانی مد ایدرك توقف ایله‌دکده ایشته اول الحاق و مدایله‌دیکی الفه الف تعایی دینور (که عی ماده‌سندندر گویا انکله بقیهٔ کلامك انفتاحی استمداد ایدر .)

صوك بو اوچ الفك شکلی صرفی، خدمتی ایسه دها زیاده نحویدر .

(س) الف تأنیثدر. کلمه‌نك مؤنثلکنه علامتدر. حمراء ، بیضاء کلمه‌لرنده اولدیغی کبی یا ممدوده‌در ؛ یاخود سکری، حبلی کلمه‌لرنده اولدیغی کبی مقصوره‌در.

(ع) الف عباره‌درکه متکلم انکله نفسندن تعبیر ایدر . بوکا الف عامله دخی دیرلر. نفس متکلم صیغه‌لرینك الفلری هپ بو نوعدندر . استغفر ، افعل صیغه‌لرنده اولدیغی کبی .

ثالثاً ـ علم صرفده اجزای کلامدن بر کلمه‌در ، حرفدر . الف حرفی صرف عربیده‌ده ایکی نوع کلمه عد اولنه‌بیلیر : کلمهٔ استفهام ، کلمهٔ ندا .

الف استفهام عربجه‌ده جملهٔ فعلیه ویا اسمیه‌یه استفهام معناسنی اشراب ایدن برکلمه‌در . ألست بربکم ، ألا تأکلون ، أفنی کبی .

عرب ادیبونی ، همزه‌یه بو مقامده ادات استفهام اطلاق ایدرلر . حقیقت حالده ایسه الف ادات استفهام دکلدر ، حتی حرفدن بیوك برکلمه‌در. چونکه ادوات اجزای کلامدن معدود صاییلمز ، کلمه انشا آتنده استعمال اولنان وکلمه‌نك بنیه وماده‌سنه داخل اولان حروف مبانی قبیلندندر .

حروف ایسه عباره ایچنده کلمه‌لر بینده‌کی نسبت واضافتی افاده ایدن کلمه‌در .

بناءً علیه فکرمزجه همزهٔ استفهام نه حروف معانیدندر ، نه حروف مبانیدندر . فعلی توصیف وتقیید ایدن ودائما فعله ویا مبتدایه ملازم اولان کلمه نوعندن عد اولنمق منطق لسانه زیاده موافق اولور . (أ واستفهام ماده‌لرینه مراجعت)

الف ندا برکلمهٔ صوتیه اوله‌رق الف ممدوده‌در . بو الفی عناصر صرفیه‌دن اوله‌رق منادایه داخل اولان الف ندا ایله قاریشدیرمه‌ملی در . (آ ، ندا ماده‌لرینه مراجعت) [۱]

رابعاً ـ علم صرف عربیده تلفظه نظراً الف حرفی الف ممدوده ، الف مقصوره نوعلرینه تفریق ایدیلیر. معلومدرکه عربجه‌ده سکون ایله ابتدا متعذر عد اولندیغندن کلمات عربیه‌نك اوائلنده الف ساکنه یوقدر .

عربی کلمه‌لرك اورته‌لرنده بولنان الف ساکنه‌لر دائما ممدود اوله‌رق تلفظ ایدیلیر . انسان ، جبال ، ناجی کلمه‌لرنك اورته‌لرنده‌کی الفلر کبی . کذلك ینه عین قاعده‌یه مماس اولمق اوزره برکلمه‌ده همزه‌دن اول واقع اولان الف ساکنه‌لر اکثریا ممدود اوقونور. رداء ، کساء ، رداء ، غراء ، عواء ، اعطاء ، اشتراء کبی.

لسانمزه نقل ایتدیکمز کلمات عربیه‌ده آخرده واقع همزه‌لر حذف اولندیغی ایچون نهایت کلمه‌ده الف مفرد قالیر بوحالده‌ده اصله رعایت ایله قاعده ینه جاریدر . آخر کلمات‌ده مفرد واقع اولان الف ساکنه‌لر مقصوردر. عصا ،

[۱] قاموس مؤلفی بصائرده الفی قرق وجه اوزره ثبت وفرداً فردا مثاللرینی ایراد ایله‌مشدر .

قفا كبي. معتل اللام اولوب (ى) صورتنده يازيلان الفلر (ا ، ب — املا بحثنه مراجعت .) كذلك مقصوره‌ده : مشترى ، معطى ، مغزى ، ملمى ، صدى ، طوبى و الى آخره كلمه‌لرنده‌كى الفلر كبي .

كلام عربده الف ساكنه ايله همزهٔ ممدوده‌نك يكديكرندن جهات فرقنى ، مواقع استعمالنى تعيين ايله‌مك ايچون‌ده كذلك علم صرف عربيده قاعده بيان ايتمك اقتضا ايدر واقعا همزهٔ مفتوحه‌نك ، همزهٔ مضمومه‌نك ، همزهٔ مكسوره‌نك الف ساكنه‌دن فرق صريح وظاهردر؛ آنجق همزهٔ ممدوده هم لفظاً هم كتابةً (ا . ـ املا بحثنه مراجعت) اكثر مواقعده الف ساكنه‌يه ملتبس اولديغى ايچون بوايكى حرفى بربرندن تفريقه مدار اوله‌جق بعض قاعده بيانى پك لازمدر . مثلا الف جمع بعضاً الف ساكنه ، بعضاً همزهٔ ممدوده صورتنده‌در . بونى ناصل بيلملى ؟ . عربجه‌يه مخصوص اولان همزهٔ ممدوده‌يى ، باب ده‌كى با ، تالى ده‌كى تا كبي برحرف صامت ايله الف ساكنه‌دن عبارت برهجا قياس ايده‌ميزكه او وقت الف هريرده الف ساكنه همزه‌ده ب ، ت كبي بر حرف صامت عد ايديله‌رك همزهٔ ممدوده تفريقنه محل قالماسين ؟ او وقت مثلا مأثر كلمه‌سنى شو صورتله تحليل ايده بيليرز : مه ء اثر (مه، م صامتى ايله ه صائتندن عبارت برهجا ، ء ا همزه صائتى ايله الف ساكنه‌دن مركب برهجا ، وسائره ...) اووقت خط عربيده كلمهٔ مذكوره‌يى (م ء اثر) ياخود مئاثر صورتنده ، مبارات كلمه‌سنى‌ده (مباره ات) ياخود مبارئات شكلنده املا ايله‌مك ايجاب ايتمزمى ؟ بووجه املا رسم‌خط عربى‌يه توافق ايتمديكى كبي ذاتاً همزهٔ ممدوده ـ همزه‌لرك سائر نوعلرى كبي ـ علم حروف عربيده برحرفدر ؛ حرف بسيطدر ، هجا دكلدر . انجق سائر حروف صوامت كبي عادى بر صامت‌ده دكلدر . برخصوصيت حرفيه‌يه مالكدر . بعضاً صامتلك درجه‌سندن صائتلكه قدر تجاوز ايدر ، الف ساكنه‌يه اقتران ايلر (ا . صوت ماده‌سنه مراجعت) . ايشته بوكا مبنى دركه الفباى عربيده صوامتك هربرينه آيرى آيرى بر اسم مخصوص وضع اولنديغى حالده صامت همزه‌يه اويله برنام ويرلمه‌مش وكلام عربده همزه ـ يالكز سكون وحركه نقطهٔ نظرنده ـ الف ساكنه‌دن آيرى برحرف عد اولنمق ايله برابر ينه الف اعتبار اولنمش ، بوايكى حرفدن برينه الف ساكنه ديكرى الف متحركه تسميه قلنمش‌در . واقعا بوحال علم حروف عربيه‌يه مخصوص بركيفيت خصوصيه‌در ، يوقسه فن تصوت نقطهٔ نظرنده اصل همزه بدء ، ائتمار كلمه‌لرنده اولان همزه‌لر اولوب فرنك الفبالرنده‌كى صامت (e) كبي [١] عربلرك متحرك صفتيله تمييز ايله دكلرى همزه‌لرك هربرى حركه‌سى كندندن ، تصويتى ذاتندن عبارت برر صائتدر (ا . ـ صوت، همزه ماده‌لرينه‌مراجعت) . فقط اصول تهجئ

[١] همزه اساساً السنهٔ ساميه مخصصاتندن ايسه‌ده ديكر بعض لسانلرك تلفظلرنده‌ده نيم صورتده محسوس‌در مثلا فرنك الفبالرنده‌كى صامت (e، ئه) دينيلن حرف بردرجه‌يه قدر همزهٔ ساكنه خدمتنى كوره بيلير. (e، ئه) حرفنك بوخدمتى اكلاشيله‌مديغنه مبنى اوله‌لى دركه بوكونلرده درسعادت مطبوعات تركيه‌سنده غريب برغلط التزام اولنمقده‌در : فرانسزجه‌دن تركجه‌يه لفظاً ترجمه ايدلمكده اولان Boers كلمه‌سى حروف تركيه ايله بوئر يازلمقده، بوئه‌ر اوقونمقده‌در حالبوكه كلمه‌نك اصلى همزه‌نك سكونى ايله (بوئر) درفرنكجه‌سنده‌كى (e) عادتاً همزهٔ ساكنه‌در . بز بوفرقه اعتبار ايتميه‌رك سوق خامه ايله كلمه‌يى دوغرى يازيورزده اوراده‌كى همزهٔ ساكنه‌يى صامت ظن ايدرك ئه كبي تلفظ ايديورز ايشته املامزك برنقصانى‌ده بوراده يعنى همزهٔ ساكنه‌نك رسم خطنده ظاهر اوليور. كلمه‌يى عموميت اوزره اوقونديغى كبي يازمق لازم كلسه او حالده (أ) صائتنى قوللانه‌رق (بوأر) طرزنده يازمق ايجاب ايدر شو (ء) شكل دائما ساكن همزه‌نك علامتى‌در. املانك طوغريسى (بوئر) در ؛ فقط طوغرى اوقونمق شرطيله . « محيط المعارف »

عربیده الف ساکنه ایله همزهٔ ممدوده بیننده مهم برفرق واردر : الف ساکنه هجالرك اورته سنده ویا آخرنده بولنه‌رق صرف حرف مد خدمتی ایفا یعنی کندندن مقدم آولان صامتی مد وتحریك ایدر . همزهٔ ممدوده ایسه هجا آت عربیه‌ده هیچ بروقت حرف مد خدمتی کورمز بوفرقی برمثال ایله دها کوزل ایضاح ایده‌بیلرز . مثلا جمع اولان هیأت کلمه‌سنده‌کی الف همزه‌در . بوکلمه‌یی الف ساکنه ایله یازه‌جق اولسه‌ق هیات اولور وحیات وزننده اوقونور . کلمه‌یی فرنك حرفی ایله رسم ایدرسك Héy-at شکلنده یازمق ایجاب ایدر هیأت اوقومق ایچون هجالری تفریق ایدرك (hèy-at) یازمه‌لی که او صورتله اوقومق قابل اولسون هیأت وهیات رسملرندن ایکیسنده‌ده ایکیشر هجا واردر . فقط هیأت (هی ـ آت) ده الف ایکنجی هجانك ابتداسنده ، هیات (هه ـ یات) ده‌کی الف ایکنجی هجانك اورته‌سنده‌در . شیمدی بوندن الف ساکنه ایله همزهٔ ممدوده‌نك کلام عربده مواقع استعمالی تعیین ایده‌جك برقاعدهٔ مطرده استنباط ایده‌بیلیرز : هجا ابتدالرنده بولنان الفلر همزهٔ ممدوده ، هجا اورته‌لرنده بولنان الفلر ایله هجا آخرنده بولنان الفلر (چونکه هجا آخرنده‌کی الفلر حرف مددن باشقه برشی اوله‌ماز) الف ساکنه‌در . بوقاعده عربجه‌ده ساکن ایله کله وهجا ابتدا ایله‌مك متعذردر ، کلام عربده اجتماع ساکنین غیر جائزدر قاعده‌لری ایله‌ده مؤیددر . بوقاعده‌لره کوره‌ده کلمه ابتدالرنده بولنان الفلر ایله ، کلمه اواسطنده ، بولنوبده ماقبلی ساکن ویا صائت (حروف صائته عربجه‌ده ساکن حکمنده‌در) اولان الفلر همزه‌در . (ایضاحه حاجت یوق درکه کتابت عربیه‌ده حروف صائته‌یه یعنی حرکات حرفیه‌یه بدل استعمال ایدیلن حرکات اشارهده صائت مقامنده‌در) . ایشته بو قاعده‌لره بناءً هیأت ، ملاءن ، مأل ، مأثر ، فیأت ، مأت ، مهمأت وامثالی کلمه‌لرك الفلری همزهٔ ممدوده اولور . چونکه بوالفلر ، کلمه و هجا ابتدالرنده واقع ویاخود حرف ساکن وصائتدن صوکرا واردر ، (ا . ـ املا ماده‌سنه مراجعت) .

خامساً — یعنی املا بحثنه کلنجه لسان عربك قواعد جلیله سندن اوله‌رق املاء و رسم خطده هرکلمه‌یی ابتداء ووقفه رعایت ایدرك صورت تلفظنه کوره یازمق لازمدر . وینه عربجه‌ده متخذ دیکر برقاعده واردرکه بو لسانده ساکن عد ایدیلن بر حرف ایله کله ابتدا [١] ایله‌مك تجویز ایدلمز ، دائما متحرك ایله ابتدا ایدیلیر . بونك ایچون املای عربی‌یه کوره کلمه‌لرك ابتداسنده الف ساکنه ایراد ایدیله‌مز . حال بوکه ساکن ، متحرك صفتلری هجالرده معتبردر ، حرف منفرداً یا صامت . اولور یاصائت . هجا تشکیل ایله‌مك ایچون صائت ایله‌ده ابتدا ایدیلیر ، صامت ایله‌ده . اصطلاح عربی‌ده الف ساکنه تعبیر ایدیلن حرف مکمل برصائتدر . بوصفته نظراً باشلی باشنه برکله حتی برجمله اولدیغی کبی کلماتك هر یرنده ، ابتداسنده ، اورته‌سنده ، آخرنده بولنه‌بیلیر . کندی کندینه برهجا اولدیغی کبی صامتلرك اوکنه ، صوکنه کلدرك دیکر هجالر تشکیل ایدر . بوحالده کلمه‌لرك ابتداسنه الف ساکنه کلمز دیمك فناً طوغری اوله‌مز . انجق اصول عربیده الف ساکنه الف حقیقیه عد اولندیغی ، دیکر تکمیل حروف هجا الف ساکنه‌دن متألف اعتبار ایدلدیکی حالده کندیسی ینه برحرف مستقل صاییلمز ، صائتلری تحریك وتمدید ایدر بر حرکه فرض ایدیلیر . بوتقدیره کوره الف ساکنه ایله کله بدء ایله‌مك برصامتی مد ایده‌جك برحرف حرکه ایله ابتدا ایتمك درکه او اوصوله کوره املاده الف ساکنه ایله ابتدا ایتمك بالطبع ممکن اوله‌مز . کلمه‌نك ابتداسنده بر صامت بولنمه‌لی که الف مدبوتی

[١] ابتداء اصلاحات لسانیه‌دندر ، بعدالصمت حرف ایله نطقه مباشرت ایتمکدر .

تصویت وتحریك ایله‌سین . بناءً علیه املای عربیده کلمه‌لرك ابتداسنده الف ساکنه یازلمز دیمك بوتوجیهه کوره صواب اوله‌بیلیر . بوحالده اوائل کلماتده الف ساکنه‌نك املاسندن بحث ایتمکه محل یوقدر .

کلمه‌لرك اورته‌سنده‌واقع اولان‌الف‌ساکنه کتابتمزده (ا) صورتنده‌یازیلیر. معلومدرکه الف‌حروف‌منفصله‌دندر. بونك ایچون املاده مابعدنده‌کی حرفه غیر متصل یازیلیر . ماقبلنده‌کنه اتصال ایدر . جناب، کتاب ، کلمه‌لرنده اولدیغی کبی طبیعی درکه کلمه‌لرده حروف منفصله‌دن صوکرا کلن الف نه مابعدنه ، نه‌ده ماقبلنه اتصال ایتمز . جواب ، دوام کبی . الفك لامه اتصالی املاده برخصوصیت استثنائیه تشکیل ایدر . بوصورتله ترکیب ایدیلن هجا قاعدهٔ عمومیه‌یه نظراً (اا) طرزنده رسم اولنمق ایجاب ایدر ایدی . حالبوکه املای جاری‌ده لام الف (لا ، لا) صورتنده یازیلیور . لام الف دیدیکمز بو شکلر الفبای عربی‌یه خط نبطیدن انتقال ایله‌مش الف ساکنه‌در باشقه برشی دکلدر . خط پهلوی‌ده دخی الفك شکلی بویله‌در : (لا لا) کبی . (ا ـ خط ماده‌سنه مراجعت) . حرف تعریفده الف ، لام ایله ترکیب اولندیغی کبی بوکا قیاساً (لا) حرفده لام ایله الفدن مرکب برحرف هجا عد ایدیله‌رك اغلب احتماله کوره (لا) املاسی بوصورتله حادث اولمشدر .

ارکان دیندن اولان صلات ، زکات کلمه‌لرینك الفی رسم مصحف عثمانی‌یه تبرکاً واو ایله‌ده یازیلیر صلوة ، زکوة کبی . کذلك عرف قدیم املایه کوره ابراهیم ، اسماعیل ، اسحاق ، سلیمان ، عثمان کبی اعلام شخصیه‌دن الفك حذفی جائزدر . اوکلمه‌لر ابرهیم ، اسمعیل ، اسحق ، سلیمن ، عثمن شکلنده‌ده تصویر ایدیله بیلیر . ثلاثة کلمه‌سی‌ده (ثلثة) کبی یازیلیر . سنت ناس‌ده کثرت استعماله مبنی « بسم الله الرحمن الرحیم » جملهٔ جلیله‌سنده باسم والرحمان کلمه‌لرنده‌کی الفلر نقص ایدلمشدر ، (کذلك) کلمه‌سنك الفی‌ده محذوف در . ایشته کلمات عربیه‌نك اواسطنده بولنان الف ساکنه‌نك صورت املاسی حقنده لسانمزه تعلق اولان قواعد و خصوصیات بونلردن عبارتدر .

آخر کلماتده واقع اولان الف ساکنه اصول کتابت عربیه‌یه نظراً هروقت ا صورتنده املا ایدلمز، یرینه کوره (ی) شکلنده‌ده یازیلیر . بوبابده ضوابط مخصوصه واردر ، لسانمزه تعلق ایدن عربی کلمه‌لر حقنده بوضابطه‌لر بروجه زیر بیان ایدیلیر :

معلوم درکه عربجه‌ده کلمه بالاستقراء معتبر اولدیغنه کوره اوچ درلودر : یا حرف اولور ، یا اسم ، یا فعل .

(۱) . آخرنده الف اولان کلمه‌لر حروف نوعندن ایسه الف نهائی (ا) صورتنده تحریر ایدیلیر . چونکه حرفلرك آخرنده‌کی الفلر اصلیدر ، اسملرده ، فعللرده واقع اولدیغی کبی واودن ویادن منقلب دکل درکه اصلی اعتباریله باشقه درلو توجیهه لزوم کورولسون . یالکز درت حرف بوقاعده‌دن مستثنادر . بنه یا ایله یازیلیر : علی، بلی، الی، حتی کبی. الف ساکنه ایله منتهی اولان‌حروف معانی‌دن بودردی قاعده‌دن بالاستثنا یا ایله یازلمه‌سنك اسبابنی ایضاح ایلمك اوزره نحویون دیرلرکه : (بلی) کلمه‌سی الفنك اماله‌سنه ، (علی) و (الی) کلمه‌لرینك الفلری (علیك) و (الیك) ده یایه منقلب اولدیغنه ، (حتی) کلمه‌سی ایسه حرفلری تعدد ایدرك الفی دردنجی مرتبه‌ده واقع وبو جهتله اسمه وفعله مشابه بولندیغنه مبنی (یا) ایله املا ایدیلیر .

حروفه مشابه اولان کلماتدن متی ، لدی کلمه‌لری دخی یا ایله یازیلیر .

لسانمزه داخل اولان حروف عربیه حقنده بو قاعده‌یی محافظه ایلمك لازمدر. چونکه حرفلر صرف عربیه‌ده ادوات قبیلندن اولوب معروف شکللری دها زیاده معتبر اولمق لازمدر .

(۲) آخرنده الف ساکنه بولنان کلمه‌لر اسم

نوعندن ایسه بوحالده ایکی شق تفریق ایدیلیر : اوچ حرفلی اسملرك املاسی ، اوچدن زیاده حرفلی اسملرك املاسی .

کلمات عربیه‌دن اوچ حرفلی اولان اسملرده آخرده واقع یعنی اوچنجی حرف اولان الف ساکنه اصلیه اولمیوب الف محوله‌در ، یا واودن ویاخود یادن منقلبدر . بوحاله نظراً الفك رسم خطی تعیین ایله‌مك ایچون کلمه‌نك اصلنه باقیلیر . اکر الف یادن منقلب ایسه کلمه یا ایله یازیلیر . فتی ، هدی کبی .

فقط اسم اولان کلمات ثلاثیه‌ده یادن مبدل وحرف ثالث اولان الف ساکنه‌یی (ا) شکلنده یازمقده جائز اولور واك طوغری املاده بودر .

الف واودن مبدل ایسه ینه (ا) صورتنده املا اولنور . قفا ، عصا کبی .

فقط بو بابده علمای صرفیون بیننده اختلاف واردر . بصریونك قولنه نظراً ذوات واودن اولان کلات ثلاثیه‌نك اوللری مفتوح ایسه بویله اولان کلات مطلقا آخرنده الف ایله یازیلیر . قفا ، عصا کبی . انجق کلات مذکوره‌دن اوللری مضموم ویا مکسور اولانلر (یا) ایله تحریر اولنمق ملتزمدر ، ضحی ، صبی کبی . چونکه آنلرك فکرنجه اوللری مضموم ویامکسور اولان کلات ثلاثیهٔ منقوصه ذوات یادن بولنمق ایجاب ایدر ایمش . بونی تعلیل و ایضاح ایچون دیورلرکه اوائل کلاتده کی ضمه وکسره (واو) و (یا) منزله‌سنده عد ایدیلر ، لسان عربده اولی واو ویا اولان کلات ثلاثیه‌نك ایسه لامی یعنی آخری اصلا واو کلز ، حالبوکه بعضاً یاکلیر . ایشته بونك ایچون حرف اوللری مضموم ویا مکسور اولان کلات ثلاثیهٔ ناقصه‌یی یا ایله یازمق طرفنی التزام ایتمشلر . مع‌مافیه علم ادب عربیده عمومیتله قبول وتطبیق ایدیلن قاعده ذوات واودن اولان اوچ حرفلی اسملری هرحالده آخرنده الف ایله یازمقدر .

ادبیوندن بعضیسی ده آخر کلمه‌ده کی الف کرك واودن وکرك یادن منقلب اولسون اوچ حرفلی اسملرك جمله‌سنی الف ایله یازارلرکه کتاب ایچون طریق اسهل ایشته بو قاعده‌در . شوقدرکه منون یعنی تنوینلی اولان اسماء ثلاثیه‌یی قیاس مبرده توفیقاً یا ایله رسم ایتمك مختار عد ایدیلیر . قیاس مازنی ایسه ینه الف ایله یازمقدر .

لسان عربیده برکلمه‌نك آخرنده واقع اولان الفك اصلی واوی‌میدر ؟ یائی‌میدر ؟ بوله‌بیلمك ایچون صرفیونك بیان ایتدکلری قاعده کلمه‌نك تثنیه‌سنه ، ویا جمعنه نظر ایله‌مکدر . دیمك اولیورکه کلمه‌نك مفردنی بیلمك ایچون تثنیه وجمعنه واقف اولمق اقتضا ایدیور . مثلا (عصا) کلمه‌سی ، الف ایله‌می ویاخود یا ایله‌می یازمق لازمدر بونی تعیین ایده‌بیلمك ایچون تثنیه سنه باقیله‌جق تثنیه‌سی عصوان اولدیغی معلوم اولنجه قاعدهٔ عمومیه‌یه توفیقاً الف ایله عصا یازیله‌جق .

کذلك (فتیان) کلهٔ مثناسنك مفردی قاعده‌یه توفیقاً یا ایله فتی یازلمق ایجاب ایده‌جك . کلام عربده بعضاً برکلمه‌نك ایکی درلو یعنی هم واو ایله هم یا ایله کلش تثنیه‌سی واردرکه . بوحالده نه یاپملی ؟ هانکی نوع تثنیه غالب ایسه اوکا اعتبار ایدیله‌جك . مثلا (رضوان) تثنیه‌سی (رضیان) دن زیاده متداول اولدیغی ایچون مفردی الف ایله رضا ، و (رحیان) تثنیه‌سی (رحوان) ه غالب کلدیکی ایچون مفردی یا ایله رحی یازیله‌جق . ایشته بوبابده‌کی مشکلات املائیه‌نك تعدد واهمیتنه مبنی درکه علمای ادبیوندن برقسمی آخری الفلی اسماء ثلاثیه‌نك جمله‌سنی اصلنه نظر ایدلیه‌رك الف ایله یازمق طریقنی ترجیح والتزام ایلمشلردرکه زیرده مندرج اولان ملاحظه‌ده تشریح اولندیغی وجه ایله ترکجه‌یه آلدیغمز اسماء عربیه حقنده بزم ده اتخاذ ایده‌جکمز طریق املا بودر وبواولیدر .

درت ویا دها زیاده حرفدن مرکب اولان
اسملرده آخر کلمه‌ده‌کی الفك اصلی واو اولسون ،
یا اولسون دائما (ی) صورتنده یازیلیر .
دعوی ، طوبی ، مشتری ، مرمی ، مجلی ،
اقصی، صغری کبی . یالکز الف‌لامی (نهائی) دن
اول کلمه‌ده یا بولنورسه او وقت ایکی یا بر یره
کلمه‌مك ایچون مستثنا اوله‌رق آخرده‌کی الف
(ا) صورتنده املا ایدیلیر . علیا ، دنیا کبی
بونکله برابر آخرده‌کی الفدن اول یا بولنان
کلمه‌لر علم ایسه ینه قاعده‌یه تابع اولور یحیی کبی .
فقط بوصنف کلمه‌لر یعنی اوچدن زیاده حروفی
جامع اولان اسملری ذوات واودن اولسون ،
ذوات یادن اولسون الف ایله یازمقده جائزدر .
بوحالده اوچ حرفلی اولسون ، اوچدن زیاده
حرفلی بولنسون ، ذوات واودن اولسون ، ذوات
یادن بولنسون بالجمله اسماء منقوصهٔ عربیه‌یی الف
ایله املا ایله‌مك وجوب وجوازی شامل برقاعدهٔ
عمومیه اتخاذ ایدیله بیلیر ، نته‌کم شاعر ادبی‌نك
آتی‌ده‌کی بیتی بوقاعده‌یی نظم ایتمشدر .

وکتب ذوات الیاء بالالف جائز
وکتب ذوات الواو بالیاء باطل

ملاحظه ، — ترکجه‌یه داخل اولان اسماء
عربیه ایچون بوقاریدن بری تعداد وتشریح
ایتدیکمز قاعده‌لره کماهی حقها رعایت ایله‌مکه
تورك املاسنده برمجبوریت لسانیه یوقدر ، بز
کندی لسانمزده ، عربی‌قاعده‌سنجه (ی) ایله‌یازیلان
آخری الفلی کلمه‌لری ثلاثی اولسون ، دها زیاده
حرفلی اولسون دائما (ا) صورتی ایله املا ایده -
بیلیرز . ذاتاً لسانمز بوبابده‌کی حق تصرفنی چوقدن
بری استعماله باشلامشدر . زمانمزده (معنا) یی
معنی ، (قصوا) یی قصوی (مستثنا) یی مستثنی
یازانلر قالمدی کبیدر . ترکجه ایچون بوتجدد مهم بر
اثر تصرف وترقیدر . یالکز لسانمزده عباره‌ایچنده
قوللاندیغمز مرکبات عربیه‌ده املای عربی‌یه
اقتفا ایله‌مك تصویب ایدیله بیلیر . لسانمزه
آلدیغمز و آله‌جغمز کلمات عربیه‌ده‌کی ساکن
الفلری وسطده بولنسون ، آخرده واقع اولسون
هرحاله کوره (ا) صورتنده یازمق ترکجه ایچون
مهم برقاعدهٔ املا تشکیل ایدر . اویله یازمه‌لیدر .
یوقسه اصول عربه رعایت مجبوریتی تسلیم ایدیله -
جك اولورسه او وقت کتاب عربك بیله تطبیقدن
بعضاً عاجز قالدقلری او مشکل قاعده‌لری ، ترکجه
قواعد کتابلرینه آلمق ، کلمه‌نك اصلی واوی‌میدر ؟
یائی‌میدر ؟ بورالرینی بیلمك ایچون لغات عربیه
تغور ایله‌مك ، علمای ادبیونك آرای مختلفه‌سنی
تحقیق ایتمك ، بصریونك،کوفیونك رأیلرینی اوکرنمك
ایجاب ایدرکه بسبتون آیری بر لسان اولان ترکجه
ایچون بومجبوریت هیچ بروقت تسلیم ایدیله‌مز . . .

ذاتاً لسانمزك بوبابده‌کی حق تصرفی قاعدهٔ ده
مسلمدر . نحویوندن ابوسعید الانباری موضوع
بحث اولان مسأله حقنده غایت مساعده‌لی برقاعده
وضع ایتمشدر . دیورکه : « برکلمه ذوات واودن -
میدر ، یوقسه ذوات یادنمیدر ؟ بیلنه‌مدیمی او
کلمه‌یی الف ایله یعنی (ا) صورتی ایله یازملیدر .
چونکه ذوات‌یانك الف‌ایله یازلمه‌سی‌جائز ومستحسندر
حالبوکه ذوات واودن اولان یعنی واولی کلمه‌لرك
یا ایله املاسی غیر سائغدر . انقلبه الف اولان
حرفك کتابتده الف اولمه‌سی اصلیدر . الفك یا
ایله کتابتی ایسه فرعدر . حال بوکه برشیئك
اصلندن نقلنه دلیل بولنمه‌دقجه اصلنه تمسك ایله‌مك
ینه اصلیدر . اصلدن نقلنه دلیل اولمزسه حکم
اصل اوزره باقی اولور . »

انباری‌نك بوقاعده‌سی لسانمز ایچون پك مهم
برمقتدادر . بزجه اصل مشکل کلمه‌نك اصلی
واوی‌میدر ، یائی‌میدر ، بورالرینی بیلمك دکلی ؟
لسانمز ایچون بونی بیلمکه مجبوریت اولمدیغندن
حکم اصل اوزرینه معامله ایدرك ذوات یادن
اولسون ، ذوات واودن بولنسون اوچ حرفلی

اسملری دائما الف ایله یازمقده مختارز . بوندن باشقه درت ویا دها زیاده حرفلی اسماء عربیه‌ده الف ایله یازمغه یوقاریده بیان ایتدیکمز کبی لسان عربیده بیله جواز واردر . بو حالده لسانمزه آلدیغمز عربی اسملرده ذوات واودن اولسون ، ذوات یادن بولنسون ، اوچ حرفلی اولسون ، اوچدن زیاده حرفلی بولنسون جمله‌سنی قاعده‌یه موافق اوله‌رق الف ایله یازه بیلیرز و اویله یازمه‌لی یز . یالکز اعلامك املاسنده قاعدهٔ عربیه توفیق کتابت ایله‌مك طبیعیدر . چونکه بوطاقم اعلام ـ حروف کبی ـ محدود وشکل اصلیلرینه اعتبار دها زیاده مقبولدر .

ایشته او وقت آخری الفلی کلمات عربیه‌نك املاسی لسانمزده لایتغیر برضابطهٔ مطرده تحته ادخال ایدلمش اولور ، صرف عثمانی کتابلرنده اوصنف کلمه‌لر حقنده خصوصی قاعده بیان ایتمکه ، بوکلمه‌لره ادوات الحاق اولندیغی وقت (ی) یرینه (ا) یازیلیر دیمکده حاجت یوقدر . ذاتاً بوقاعده دخی نحو ترکیه نحو عربیدن انتقال ایتمشدر . زیرا کلام عربده آخرلرنده‌کی الفلر (ی) صورتنده یازیلان کلمه‌لر ضمیرلره اضافه اولندیغی حالده (ا) شکلنده املا ایدیلیر : فتاك ، مستدعا ، کما کبی . آنجق لسان عربدن ترکجه‌یه آلنان اسملری جملةً الف ایله املا ایله‌مك اصولی قبول اولندیغی حالده او قاعده‌نك‌ده ارتق ترکجه قواعد کتابلرنده ابقاسنه لزوم قالمامش اولور . تکرار ایدرزکه بو اصولی قبول ایتمکدن باشقه‌ده املامز ایچون چارهٔ سلامت یوقدر . بو بابده ینه تردد ویا تعنت ایدنلره قارشی برکتابده منظورمز اولان حکایهٔ آتیه‌یی بورایه نقل ایتمکله اکتفا ایدرز !

ابوالعباس احمد بن یحیی بن ثعلبدن مرویدرکه بو ذات اکابر ابناء ظاهردن برینه مصحف شریف یازمش . ابوالعباس محمد ابن یزید المبرد مصحف شریفه نظر ایدرك « والضحی » کلمه‌سنك یا ایله رسم اولندیغنی کورونجه کلمه ذوات واودن ایکن نیچون یا ایله رسم ایتدیکنی ابن یحیی‌دن سؤال ایتمش . بوده دیمشکه کلمه‌نك اولنده‌کی ضمه ذوات یادن اولدیغنی ایهام ایدیور (اوچ حرفلی اسماء منقوصه‌نك املاسنده بصریونك قولنه مراجعت). بوجواب اوزرینه حضرت مبرد اوتوهم یوم قیامته قدر زائل اولمیه‌جق بیورمشلر . »

ایشته عرب علمای لسانیوننی بیله عربی وهمه القا ایدن بو مسأله‌لری سهولت ایله حل ایله‌مك طریق بولنمش ایکن ینه صعبه صاپیق معقول اولورمی؟

وقتیله « اقدام » غزته‌سنده نشر ایله‌دیکم علوم لسانیه مقاله‌لرنده بو بحث عریض وعمیق تدقیق اولنمشدر . (اورایه مراجعت نومره‌عن ١٣٢٨ ـ ١٦٠١)

لسانمزك مفردات لغویه‌سی میاننده افعال عربیه بالطبع داخل اولمدیغی ایچون بو بابده فعللره دائر قاعده بیاننه حاجت کورولمدی .

شیمدی صامت الفك یعنی همزه‌نك اصول املاسنی بیان ایده‌لم : کلمات عربیه‌ده همزه یا متطرف (یعنی کلمه‌نك طرفلرنده ، ابتدا وآخرنده واقع) یا متوسط (یعنی کلمه‌نك اورته‌سنده) بولنور .

کلمات عربیه‌نك ابتداسنده همزه دائما الف صورتنده یازیلیر . کرك مفتوح ویا مضموم ، ویا مکسور اولسون ، کرك همزهٔ اصلیه ویاخود زائده اولسون (همزه ماده‌سنه مراجعت) ، حرکه‌سنه کوره اوقونور ان (آن) ، ال (آل) ، احمد ، اب (أب) ، احد (أحد) ، ابل (اِبل) ، ابرام (اِبرام) . ایمان ، اثر (اِثر) ، احد (اُحد) ، الوف (اُلوف) ، اناث (اِناث) کبی . اوائل کلماتده همزه‌نك بو وجه ایله یازلمه‌سنك سببی ایضاح صددنده دیرلرکه همزه مخرجده الفه مشارکدر . الف ایسه حروف لینه‌نك اخفیدر (ا . ـــ الفبا ماده‌سنه مراجعت) بناءً علیه همزه‌یی خطاً تخفیف ایتمك ایچون الفه ابدال ایتدیلر . چونکه تخفیف لفظده مطلوب

اولدیغی کبی خطدده مقصوددر . همزه‌نك لفظاً تخفیفی
ممکن اولمدیغندن خطاً تخفیفی جهتنه کیدلدی .

بو تأویل قناعت علمیه‌یی موجب بر توجیه عد
ایدیله‌مز .

الفبای عربیده ابتدالری الف ، همزه ایکیسی
بر حرفدن عبارت اولدیغی کبی بو حرفك‌ده فنیکیه
الفباسندن خط عربی‌یه انتقال ایتمش بر شکلی (ا) وار
ایدی . اولین کتاب عرب همزه والف یرینه بوشکلی
استعمال ایدرلر ایدی . نته کیم محکوکات قدیمه بوکا
شهادت ایدر .

صوکرالری الف ایله همزه فرقی اکلاشیله‌رق بو
فرقی خطاً دخی ابراز ایتمك اوزره اغلب احتمال خط عبرانیدن
اقتباس ایدیلن وبو خطده الفك شکلی اولان شو
صورت (א) ایله رسم اولنمغه باشلاندی .

فقط کلمات عربیه‌نك ابتدالرنده الف ساکنه
بولنه‌میه‌جغی جهتله بو مقاملرده همزه ایله الف
بیننده التباس محذوری ملاحظه اولنمدیغندن کلمه
ابتدالرنده‌کی همزه‌لری کافی الاول الف شکلی ایله
ابراز ایله‌مك عادتی محافظه اولندی‌که بوده پك طبیعی
بر معامله‌در (خط . ماده‌سنه مراجعت) . اینشته
مسأله‌یی بو صورت ایله توجیه ایله‌مك ادلهٔ علمیه‌یه
مستند ؛ ودها زیاده مقارن حقیقتدر . آنجق عربی
کلمه‌لرك ابتدالرنده بولنان همزه‌لری نوعنه کوره برر
اشارت مخصوصه ایله تفریق ایلمك املانز ایچون ،
تسهیل قرائت ایچون پك لازمدر . همزهٔ ممدوده‌یی
(آ) صورتنده یازمق کتابمزده اوته‌دن بری عادت
اولمشدر . بو املانك تعمیم استعمالی ایله برابر
بعض مطبوعات مصریه‌ده کورلدیکی کبی همزهٔ مفتوحه‌یی
(أ) شکلنده ابراز ایتمك همزهٔ مضمومه ایله مکسوره‌یی
حرکهٔ اشاره ایله تفریق ایله‌مك موافق اولور هم
او وقت هر صائت آیرلمش اولور ، التباسه محل
قالماز . همزه ایله مصدر اولان کلمه‌لر طوغری اوقونه
بیلیر . «یکی محیط المعارف» بورسم خطی قبول ایتمشدر .

الفك اوزرینه همزه‌نك علامت مخصوصه‌سی یعنی
(ء) اشارتی وضع ایدیله‌رك اوائل کلماتده‌کی الف
ضامت (أ) شکلنده‌ده تحریر ایدیلیر .

ابن کلمه‌سی شخص اسملرندن کنیه ولقبلردن ایکی
علم بیننده صفت واقع اولدیغی زمان همزه‌یی حذف ایدیلر .
محمد بن بکر ، حسن بن علی ، زید بن عمرو کبی .

فقط ابن کلمه‌سی ایکی علم بیننده واقع اولمدیغی
تقدیرده همزه‌سی ابقا ایدیلر . ابن خلدون ، ابن سینا
کبی‌که بو ایکنجی مثالده ابن کلمه‌سی صفت دکل خبر
مقامنده‌در . کذلك اب‌ك یعنی بابانك غیری‌یه ،
والده‌یه ، اب اعلایه اضافه اولندیغی وقت ابن کلمه‌سی
ینه همزه ایله یازیلیر : عیسی ابن مریم ، ابو الحسن
ابن المهتدی بالله کبی .

ابن کلمه‌سنك همزه‌سی حقنده جاری اولوب لسانمزه
تعلق جهتیله ذکر ایتدیکمز شو قاعده‌لری بوکجه
افاده‌ده وعباره‌لر ایچنده قوللاندیغمز او طاقم ترکیبلر
حقنده عیناً تطبیق ایتمك لازمدر . چونکه بر لساندن
لسان آخره آلنان ترکیبات تابع اولدیغی قاعده‌لری
ایله برابر آلنمق مشروطدر .

کلمات عربیه‌نك اواسط و اواخرنده بولنان
همزه‌لرك صورت کتابتی حقنده لسان علماسی متعدد
قاعده‌لر بیان ایتمشلردرکه بونلرك ضبط وتطبیقی خیلیجه
کلفتلی کورونور . مع مافیه همزه کلمه‌نك وسطنده ویا
آخرنده واقع اولسون ؛ حرف مددن مقدم ویامؤخر
بولنسون ، هر حالده صورت املاسنی ضوابط مطرده
تحتنه جمع ایله‌مك وبو ضابطه‌لری املایه تطبیق ایله‌مك
اوقدر کوچ دکلدر .

معلومدرکه اواسط و اواخر کلماتده بولنان همزه
یا ساکن اولور ویا متحرك بولنور . (اخطاره حاجت
یوقدرکه عربیجه‌ده حرف مد اولان الف ، واو ، یا
حرفلری ساکن صاییلیر .)

عربی کلمه‌لرك اورته‌سنده ، صوکنده واقع اولان
همزه‌لرك املاسی کرك همزه‌نك وکرك ماقبلنك سکون
و حرکه‌سنه تابعدر .

اولاً كلمه‌نك آخرينه كلن همزه :

ضابطه ۱ . — آخر كلمه‌ده واقع اولان همزه حرف مددن صوكرا دائما (ء) يازيلير. مثال : بناء، سماء ، وضوء ، املاء ، تشنیٔ ، بریٔ ، بدیٔ ، نبیٔ ، ضياء كبی .

تنبيه . — كتابت تركيه‌ده كلمات عربيه‌نك آخرنده حرف مددن صوكرا واقع اولان همزه‌لر اثبات ايدلميور . يوقاريده‌كی مثاللر بنا ، سما ، املا ، تشنی ، بری ، بدی طرزنده يازيلير ، انجق بو درلو كلمه‌لر فارسی قاعده‌سی اوزره تركيباته داخل اولديغی وقت الف ايله منتهی اولانلرده همزه يرينه (ی) كتيريلير . چونكه تركيب فارسی قاعده‌سی موجبنجه آخر كلمه‌ده‌كی همزه‌نك حركه‌سی كسره‌يه تحويل ايديله‌جكی جهتله همزه بو حالده (ی) حرف صائتنه انقلاب ايدر . بونك ايچوندركه (ی) صورتنده يازيلير . بنای عالی ، ضيای آسمانی ، صحرای كبير كبی . فقط آخرنده يا ايله يازيلانلرده ايسه همزه اعاده اولنور ، نبیٔ ذيشان كبی . فقط عربی اصولی اوزره ياپيلان تركيبلرده همزه حاليله اثبات ايديلير . (تركيب ، مركبات ماده‌لرينه مراجعت) . شوقدركه برهجالی اولان كلمه‌لرده آخرده‌كی همزه كتابت تركيه‌ده دخی اثبات و ابقا اولنمق قاعده حكمنه كيرمش‌در . داء ، ماء كبی . بوصنف كلمه‌لرده تركيب حالنده‌ده همزه يايه انقلاب ايتمز . داء مهلك ، ماء لذيذ ، سوء حركت كبی .

ضابطه ۲ . — آخر كلمه‌ده‌كی همزه‌نك ماقبلنده‌كی حرف ساكن اولورسه (حرف مد حكمنده دكلدر) ينه (ء) صورتنده يازيلير .

مثال : حبء ، بدء ، جزء ، ملء ، دفء ، شطء ، عبء ، سمء ، كفء كبی .

ضابطه ۳ . — آخر كلمه‌ده واقع اولان همزه‌نك ماقبلی مفتوح ايسه او وقت (أ) شكلنده رسم ايديلير .

مثال : نبأ (خبر) ، ملجأ ، مبدأ كبی .

ماقبلی مضموم ايسه واو ايله (ؤ) صورتنده يازيلير .

تبرؤ ، تضؤ ، تبأبؤ كبی .

ماقبلی مكسور ايسه يا ايله (ئ) شكلنده يازيلير.

قارئ ، مستهزئ كبی .

ثانياً كلمه اورته‌سنه كلن همزه :

ضابطه ٤ . — كلمه‌نك وسطنده بولنان همزه الف مددن صوكرا واقع اولوبده حركه‌سی فتحه ايسه ايكی ساكن بر يره كلمه‌مك ايچون (وسط كلمه‌ده حرف مددن صوكرا بالطبع همزهٔ ساكنه اوله‌من) (ء) صورتنده يازيلير . براءة ، قراءة ، اساءة ، بطاءة ، وطاءة ، دناءة كبی شو قدركه كتابت تركيه‌ده بو حالده واقع اولان همزه‌نك موقعنه اشارةً بردندان علاوه ايديلير. مثال برائت(براءة)، قرائت(قراءة)، اسائت (اساءة) ، (بطائت (بطاءت) كبی

همزه‌نك حركه‌سی كسره ايسه او وقت كتابت عربيه‌ده يايه اشارةً دندان ايله املا ايديلير :

طائف ، فائده، مائده ، مائی،مسائل ، زائر كبی.

وسط كلمه‌ده واقع اولان همزهٔ متحركه‌نك ماقبلنده‌كی حرف مد يا ايسه اووقت همزهٔ مذكوره يايه اقترانی جهتيله ينه بردندان ايله املا ايديلير : خطيئه، رديئه، بديئه كبی .

همزهٔ متحركه‌دن مقدم اولان حرف مد واو اولديغی تقديرده بو طاقم كلمه‌لرك همزه‌سی مرؤة ، شندؤة كلمه‌لرنده اولديغی كبی واوك اوزرينه وضع ايديله‌رك يازيلير . مع مافيه املای تركی‌ده بو صنف كلمه‌لرك همزه‌سی آلتنه بر دندان يازلمق واقع‌در . مروئت كبی .

نته‌كم خطيئه ، رديئه، بديئه ، مروئت، شندوئت، كبی كلمه‌لرده‌ده اويله يازيليور .

ضابطه ٥ . — وسط كلمه‌ده بولنان همزه ساكن اولوبده ماقبلی متحرك ايسه بو تقديرده همزه‌نك رسمی ماقبلنك حركه‌سنه تابع‌در ;

(١) . ماقبلی مفتوح ایسه (أ) صورتنده یازیلیر :

مثال : رأس ، كأس ، شأن ، رأی ، دأب ، تأليف ، تأنيت ، مستأنف ، مأخذ ، مأمول كله‌لری كبی .

(٢) ماقبلی مكسور ایسه یایه دلالةً بر دندانه اوزرینه (ء) صورتی رسم ایدیلیر .

مثال : بئر ، ذئب ، ائتار ، استئناف كبی .

(٣) ماقبلی مضموم ایسه ضمه‌یه اشارةً واو ایله ابراز اولنور :

مثال : سؤر ، رؤیت ، مؤمن ، لؤم كبی .

ضابطه ٦ . — كلمه اورته‌سنده بولنان همزه متحرك اولورسه بونده‌ده همزه‌نك ماقبلی ساكن ومتحرك اولدیغنه كوره بر قاچ حال تفریق ایدیله بیلیر :

(١) . همزه متحرك ، ماقبلی متحرك اولدیغی حال : بو صورتده همزه ماقبلنك حركه‌سنه كوره یازیلیر یعنی : ماقبلی مفتوح اولورسه (أ) صورتنده تحریر ایدیدیلیر : مثال : مبارأت كبی .

ماقبلی مكسور اولدیغی حالده دندانه ایله (ئ) صورتنده املا اولنور .

مثال : فئه ، رئه ، سیئه ، توطئه كبی .

ماقبلی مضموم بولنورسه واو ایله (ؤ) شكلنده رسم ایدیلیر ؛

مثال : مؤنث ، مؤجل ، مؤل ، مؤلف ، مؤدب ، رؤسا ، سؤال كبی .

(٢) . همزه متحرك ماقبلی ساكن اولدیغی حال : بو تقدیرده‌ده همزه كندی حركه‌سی ایله یازیلیر یعنی : همزه مفتوح ایسه (أ) صورتنده املا اولنور . مثال :

نشأت ، هیأت ، مسئله ، مأدبه ، اسأله ، كبی .

تنبیه . — كتابت تركیه‌ده بو درلو كلمه‌لرده‌كی همزهٔ متوسطه‌یی اكثریت اوزره دندانه ایله یازمق عادت اولمشدر : نشئت ، هیئت كبی . فقط بزده‌ده اولا و موافق اولان بو بابده املای عربی محافظه ایله‌مكدر .

ماقبلی ساكن اولان همزه مكسور ایسه یایه اشارةً بر دندانه ایله ئ شكلنده املا ایدیلیر . ترئیه . تخطئه كبی .

مضموم ایسه واو ایله ؤ طرزنده یازیلیر . مسؤل كبی .

ضابطه ٧ . — اواسط كلماتده بولنان همزهٔ ممدوده‌لر (ا ؛ — الفبا ماده‌سنه مراجعت) ماقبلی ساكن اولسون متحرك اولسون ، دائما (أ) صورتنده املا ایدیلیر : مأل ، قرأن مأخذ ، هیأت (جمع) ، مرمأت كبی .

ضابطه ٨ . — كلمه اورته‌لرنده بولنان همزه ، واو ویا حرف مدلرندن بری ایله ممدود اولورسه بو حاللرده حرف مد واو اولدیغنه كوره همزه بونك اوزرینه قونه‌رق (ؤ) صورتنده ، حرف مد یا ایسه كذلك همزه یانك اوزرینه وضع اولنه‌رق (ئ) شكللرنده رسم ایدیلیر . كئول ، رؤس ، رئیس ، مرئی ، هیئی كله‌لرنده اولدیغی كبی .

تنبیه . — بو صنف كلمه‌لرده همزه ، واوك مدینی افاده ایله‌مك اوزره همزهٔ ممدوده‌نك اوزرینه بر مد اشارتی وضع ایتمك ، واوك اوكنه بر دیكر واو رسم ایله‌مك ومثلا یوقاریده‌كی كله‌لری : مأل ، مأخذ ، هیأت ، مرمأت ، كؤول ، بؤوس ، رؤوس كبی یازمقده اصوب واولادر .

همزه‌نك رسم و املاسی حقنده یوقاریدن بری بیان ایتدیكمز ضابطه‌لرك جمله‌سی بر اصله ارجاع ، هپسی بر قاعده‌یه ادخال ایدیله‌بیلیر . یعنی : همزه‌نك املاسی یا كندینك ، یا ماقبلنك حركه‌سنه تابعدر . چونكه كلمه‌نك نره‌سنده بولنور ایسه بولنسون ایكی حالدن آزاده اوله‌مز : یاساكندر ، یامتحركدر . ینه همزه كندی ساكن اولور ایسه حركه‌دن استعانه‌یه محل اولمدیغی ایچون بالطبع كندی صورتی ایله

(ء) یازیلیر (برنجی ایکنجی ضابطه) . همزه ساکن ماقبلی متحرك اولدیغی وقت همزه‌نك املاسنه ماقبلنك حرکه‌سی حکم ایدر، زیرا متحرك ساکن‌دن اقوادر (اوچنجی ، دردنجی ضابطه) . همزه متحرك ماقبلی ساکن بولندیغی تقدیرده طبیعی درکه همزه‌نك املاسنده کندی حرکه‌سی معتبر اولور (اوچنجی . بشنجی « شق ثانی » ضابطه) . همزه کندی متحرك ، ماقبلی‌ده متحرك اولدیغی حالده ایسه همزه کندی حرکه‌سنه‌ده، ماقبلنك حرکه‌سنه‌ده اتباع ایله‌مك جائز اولور . بو بابده علمای نحویون اختلاف ایتمشلردر . بر قسمی ماقبلنك حرکه‌سنه کوره بر طائفه‌سی‌ده کندی حرکه‌سنه کوره رسم ایتمکی تصویب واختیار ایله‌مشلردر . املای ترکی هر حالده ماقبلنك حرکه‌سنه اعتبار ایدر (بشنجی ضابطه، شق اول و التنجی ضابطه) . همزه‌نك کندی حرکه‌سی حروف مددن بر حرف بولنورسه او وقت حرف حرکه تغلب ایدرك ماقبلنك حرکه‌سی معتبر اولمز (یدنجی ضابطه ، رؤف رئیس کبی) .

بورایه قدر همزه‌لی کلماتی منفرداً مطالعه ایتدك . حالبوکه ترکجه عباره‌لرده، افاده‌لرده کله‌لر بربرینه اضافه ایدیلیر ، آخرینه ادوات الحاق ایدیله‌رك تصریف اولنور . بو حالده آخر کلمه‌ده واقع همزه‌نك املاسی تبدله اوغرامق طبیعی‌در . شیمدی بو تبدلاتی تدقیق ایده‌لم :

لسانمزده قوللاندیغمز عربی کلمه‌لرك آخرنده‌کی همزه‌لر بو کلمه‌لرك مجرد حالنده ء ، أ ، ئ ، ؤ صورتلرنده اوله‌بیلیر . بدء ، منشأ ، بریٔ ، قاریٔ ، مستهزیٔ ، تبرؤ ، تهذؤ کبی .

آخر کلماتده‌کی همزه‌لر کرك (ء) ویا (أ) شکلنده رسم ایدیلسون کرك (ئ) ویا (ؤ) صورتنده یازیلسین ، هر حالده قاعده‌سی اوزرینه یاپیلان ترکیباته داخل اولدقلری وقت املای اصلیلرنی محافظه ایدرلر یعنی ینه اویله یازیلیرلر :

جزء کتاب . داء مهلك . ماء جاری . منشأ کتاب . ملجأ بیوایکان . مبدأ اول قاریٔ قرآن، مستهزیٔ نادان، تبرؤ نفس ترکیبلرنده اولدیغی کبی .

آخرنده همزه بولنان کله‌لره ادوات ترکیه الحاق ایدیله‌رك تصریف اولندقلری حالده همزه‌لر (ء) و(أ) شکلنده بولندیغنه کوره ایکی درلو املا معتبردر : ادات الحاق اولندیغی صورتده همزه‌نك مجرد حالنده اولدیغی کبی ساکنلکی باقی اولورسه همزه‌لرك رسم خطی ینه دکیشمز مجرد حالنده یازلدیغی کبی محافظه ایدیلیر :

جزءلر ، جزءدن ، جزءدان
منشأ‌لر ، منشأدن کبی .

یوق بویله اولمیوبده ادات الحاقه مبنی همزه حرکه‌لنیرسه او وقت هرایکی حالده‌ده یعنی همزه‌نك شکل مجردی (ء) اولسون (أ) اولسون همزه بر دندان ایله اداته ربط ایدیله‌رك دائما (ئ) صورتنده یازیلیر :

جزئی ، جزئه ، جزئی ، منشئی ، منشئه ، منشئك کبی . آخر کله‌ده‌کی همزه (ئ) صورتنده رسم ایدیلن کله‌لره ادوات ترکیه الحاق اولندیغی تقدیرده اشارهٔ بر دندان رسم ایدیله‌رك همزه بونك اوزرینه وضع ایدیلیر . قارئلر ، قارئدن ، مستهزئلر، مستهزئدن کبی ، فقط اداتلری کله‌یه ربط ایتمیه‌رك برنجی طاقمده اولدیغی کبی آیری املا ایله قاریٔ‌لر، مستهزیٔ‌لر ، قاریٔ‌دن ، مستهزیٔ‌دن یازمق دها صواب‌در .

(ؤ) شکلنده یازیلان همزه ایله منتهی کلمات ادات الحاق اولندیغی حالده‌ده ینه املای اصلیلرنی محافظه ایدرلر ، تبرؤلر ، تهذؤدن کبی .

تنبیه . — ترکجه‌ده قاعدهٔ فارسیه اوزره تشکیل ایدیلن تراکیب وصفیه واضافیه‌لرده موصوف ویا مضاف اولان کله‌نك آخرنده کتیریلن همزهٔ مکسوره‌ده

(ه) صورتنده رسم ایدیلیر . خواجهٔ دانا ، سفینهٔ نوح ، دیباجهٔ کتاب کبی .

ا . — علم ادب عثمانی — ا حرفندن علم ادب عثمانیده اوچ جهتله بحث ایدیله‌بیلیر : برنجیسی الفباده بر جزء اولمق اعتباریله بحثدر (ا — الفبای مادەسنه مراجعت) . ایکنجیسی علم صرف موضوعی اوله‌رق بحثدر . اوچنجیسی علم نحو نقطهٔ نظرندن بحثدر .

برنجی جهته کوره یعنی اصول الفبائیه‌دن بولنمق اعتباریله ا حرفندن یوقاریده (ا — الفبای عثمانی) مادەسنده بحث ایتدك . بوراده مذکور حرفدن علم صرف ونحو نقطهٔ نظرندن بحث ایلیه‌جکز .

— صرف عثمانی . — صرف عثمانیده ینه ا حرفندن درت جهتله بحث اولنور : برنجیسی کلمه انشاسنده بر عنصر صرفی اولمق اعتباریله . ایکنجیسی اجزاء کلامدن بر جزء ، بر نوع کلمه اولمق حسبیله . اوچنجیسی کلمه‌ده تلفظی طولاییسیله . دردنجیسی کلمه‌ده املاسی مناسبتیله .

(ا) . الف حرفی ترکجه‌ده برعنصر صرفیدر . یعنی بر کلمه‌دن دیکر کلمه انشا ایله‌مك اوزره کلمه‌لرك بناسنه ایراد و الحاق ایدیلیر ، وداخل اولدیغی کلمه‌یه صوتندن فضله اوله‌رق معناجه بر زیاده‌لك افضا ایدر یعنی وارد اولدیغی کلمه‌نك هیئتی ایله برابر آز چوق معناسنی‌ده تبدیل ایلر . الفباده هجا حرفلرندن بولنمق اعتباریله الفاظك ترکیبنه داخل اوله‌رق ، یوقاریده دیدیکمز کبی صوتندن بشقه بر شیئه دلالت ایتمدیکی حالده اصول صرفه توفیقاً کلمه تشکیلاتنه کیره‌رك یکی برمعنا افاده ایدر . بوجهتله حروف معانیدن عد اولنور . ایشته عرب ادبیونك زیادهٔ حروف زیادهٔ معنایه دلالت ایدر قوللری بوقاعده‌یی خلاصه ایدر . نته‌کیم ، مثلا صرف عربیده افعال بابنك الفی فعل مادهٔ اصلیه‌سی اوزرینه زیاده ایدیلان برحرف معنا اولوب کلمه‌یه تعدیه وبعضا سلب وازاله معنالرینی افضا ایله‌دیکی ، کذلك اسم فاعل صیغه‌سنه علاوه ایدیلان الف مجهوله یئنه بو کلمه‌یه اصلنده اولمیان یکی بر معنا اشراب ایتدیکی کبی (ا — صرف عربی مادەسنه مراجعت) ترکجه کلمه‌لرك تشکیلات صرفیه‌سنده دخی ا حرفی بو قبیل خدمتلری ایفا ایدر .

ا حرفنك بر عنصر صرفی اوله‌رق ، ترکجه کلمه تشکیلاتنده مواضع استعمالی آتیده بیان اولنور :

(ب) فعل مادهٔ اصلیه‌سنك آخرینه کتیریله‌رك اسم تشکیل ایدیلیر ، کلمه‌یه اسمیت معناسی ویرر لسانمزده بونوع الفه الف اسمیت دیه‌بیلرز . مثال: بوغمقدن بوغا . قایمقدن قایه . بوزمقدن بوزا . یاقمق (یاپشدیرمق) یاقه . صوقمقدن زوقا (صوقا)

(ج) فعل مادهٔ اصلیه‌سنك آخرینه کتیریله‌رك فعلدن صفت تشکیل اولنور . مثال : صاپمقدن صاپه . یایمقدن یایا .

(د) مادهٔ اصلیه‌نك آخرینه الحاق ایدیله‌رك بر صیغهٔ فعلیه‌دن دیکر برصیغهٔ فعلیه تشکیل ایدیلیر . مثال : کلمکدن کله (اوغورلی قدملی کله) اولمقدن اولا (اوغورلر اولا ، عافیتلر اولا) قورتلمقدن قورتولا (یوردیکی الله براق حق یوله جنکه دیوب چك‌که وطن قورتولا) طوتشمقدن طوتشا (احتمالدر پادشاهم دکز طوتشا) .

(ه) فعل جوهری ایله مرکب صیغه‌لر تشکیل ایتمك اوزره برنجی فعلك مادهٔ اصلیه‌سی آخرینه کتیریلیر . مثال : کله ایدی . قاله ایدی . طورا ایدی . اولا ایدی . بیله ایدی .

(و) افعال معاونه ایله صیغ مرکبه تشکیل ایتمك اوزره ینه برنجی فعلك مادهٔ اصلیه‌سی آخرینه ایراد ایدیلیر . مثال : کله بیلمك : کله بیلیر ایدی . طورا بیلیر ایدی . اولا یازمق: اولا یازدی .

(ز) عربی بر کلمه‌نك آخرینه تنوینه بدل کلمه‌رك او کلمه‌یی مع الفعل یاپار . مثال : رأساً (رأساً یازدی) . یقینا (یقینا بیلیورم) . منفردا (منفردا

کلدم) . عاجلاً (عاجلاً حرکت ایتدی) . قویاً (قویاً باغلادم) . رغماً (اکا رغماً یاپدم) . بعضاً (بعضاً اوقورز) .

(ح) الفاظ تقلیدیه‌دن ایکی کله‌نك مابیننه کله‌رك اسم مرکب تشکیل ایدر ، مثال :

جکاچك (اوج هواده صت جکاچك تیغدن : آواز ورعد وصاعقه رزم کنان اولور ــ بر عربده برهجوم چالاك : برخنجر ومغفر وچکاچاك ــ نفعی) .

فشافش (پر ایتدی کوجه‌یی صیت فشافش دامان : ایرشدی زروهٔ ناهیده چن‌چن خلخال ــ ندیم) .

طاقاطاق (صباحدن بری بوطاقاطاق نه‌در ؟) .

(ط) مجانس وغیر مجانس ایکی کله بیننه ایراد ایدیله‌رك مرکب مع الفعللر [۱] تشکیلنه خدمت ایدر .

اولا ایکی اسم آره‌سنه کلیر . مثال : باشا باش (باشاباش کلدی) . لباب (لبالب طولو) دوشادوش (دوشا دوش کزیورلر) . سراپا (شهر سراپادونانمش ایدی) . بره بر (بره بر کلدی) . فردا فرد (فردا فرد کوروندیلر) . فوجا فوج (فوجا فوج کلدیلر) . خنجا خنج (اوطه خنجا خنج طولدی) . پاتاپات (پاتاپات دوکیور) .

ثانیاً ایکی صفتك آره‌سنه کتیریلیر . مثال : دار دار (دارادار یتشدی) . دورا دور (دورا دور سنن ایشیدیلیور ایدی) .

ثالثاً مجانس ایکی کلهٔ فارسیه بیننه کله‌رك صفت مرکبه تشکیل ایدر . کونا کون کبی : (قوت استعدات ومزید اعتبار ایله نجه علوم وفنون کونا کون نشأت ایدوب) ابن خلدون ترجمه‌سی .

(ی) مجانس ومکرر ایکی کله‌دن ایکنجیسنك صوکنه کتیریله‌رك بو صورتله‌ده مع الفعل تشکیلنه خدمت ایدر . مثال : باش باشا (باش باشا ویرمشلر قونوشیورلر ایدی) . یان یانه (یان یانه اوطوریورلر). بوغاز بوغازا (بوغاز بوغازا کلدیلر) . ال اله (ال اله ویردیلر) . یوز یوزه (یوز یوزه باقه‌جغز) . قارین قارینه (قارین قارینه یناشدی) .

(ك) مجانس وغیر مجانس امر صیغه‌لرینك آخرلرینه کتیریله‌رك ینه مرکب مع الفعللر تشکیل ایدیلیر. مثال: یانه یاقیله (یانه یاقیله آکلاندی) . سوه سوه (سوه سوه اوقودم) . دویا دویا (دویا دویا یدم) . باته چیقه (باته چیقه کلدم) . کله کیده (کله کیده اوصاندم) . دوشه قالقه (دوشه قالقه کیتدم) . طیقا باصه (طیقا باصه طولدیردی) .

(ل) مفرد امر صیغه‌سنك آخرینه کتیریله‌رك کذلك مع الفعل تشکیلنده استعمال ایدیلیر . مثال : باقه قالدم . کیده طوردم . شاشا قالدم . ییه طوردم. طوکا قالدم . چیقا کلدی .

(م) فارسی کله‌لرك آخرینه کتیریله‌رك اسمدن صفت تشکیل ایدیلیر . مثال : زیب زیبا ، شکیب شکیبا .

(ن) فعللرك آخرینه کله‌رك تأکید معناسنی افاده ایدر : باقا شوکا باقسه‌کا کبی : حتی باقسه‌کا حتی قوجه سید بیله اثرینه « تعریفات » دیمش ، تعریفات علوم دیمه‌مش . ا بعضاده حرف زائد اولور ؛ هیچ بر معنا تضمن ایتمیه‌رك قافیه ضرورتنه مبنی عربی وفارسی کله‌لرك آخرینه کتیریلیر .

ــ نحو عثمانی . ــ الف حرفی نحو عثمانیده معتبر اولدیغنه کوره، عبارهٔ ایچنده ترکیب وجمله‌لرده کله‌لر بیننده نسبت واضافت بیان ایدن بر عنصر نحویدر علم نحو اصطلاحنده حرف نوعندن اولورکه بو صفتله کلام ترکینك اجزاسندن عد اولنور بر کله‌در . موجودات وحادثات بیننده نسب حقیقه موجود اولدیغی کبی ذهنده بولنان معانی بیننده نسب مدرکه واردر ایشته معانی و معانیتك دلیل لفظیلری اولان کلمات

[۱] مع الفعل بر صفتی ویا بر فعلی توصیف وتقیید ایدن کله‌در . علم ادب عربیده حال، ظرف، تمییز، بدل علم ادب عثمانیده مع الفعلك فروعیدر .

آره‌سنده موجود ومدرك اولان بو نسبتلری افاده ایدن كلمه‌لره علم ادب‌ده حرف تعبیر ایدیلیركه ا حرفی علم نحو اعتباریله بو صنف كلماتدن بری‌در .

نسبت ایكی حد بیننده اولور . بو حدلر یا بر كلمه‌در ، یا تركیب‌در ، یاخود جمله‌در . بعضاً اداه حدلردن بری كله اولدیغی حالده دیكری زمان ومكان معنالری‌در یعنی نسبتك ایكنجی حدی ، یالكز ذهنده مقصوددر. ایشته بو نقطهٔ نظردن نحو تركیده ا حرفی نحو عربیده باء ، الی ، علی ، فی ، لام كبی حرف جرلره مقابل ومعادل اولور .

ا حرفنك بر عنصر نحوی اولمق شانی اساساً جمله‌یه تعلق ایتمك اعتباریله‌در یعنی جمله‌ده بر كلمه‌یی فعله ربط ونسبت ایله‌مك جهتیله‌در یوقاریده ، صرف عثمانی بحثنده بیان وتعداد ایله‌دیكمز الفلر كلمات مركبه تشكیلاتنه داخل اوله‌رق كاه ملازمت و مساوات كاه ملابسه ومقابله، كاه مداومت و استمرار معنالرینی افاده‌ایتدیكی حالده عنصر نحوی اولان (ا) جمله‌ده فعل ایله مفعوللری بولنان یعنی فعلك تأثیر وتعلق ایتدیكی كله‌لر بیننده نسبت بیان ایدر .

بو معنای نسبت اولا یااستعلادر: یره‌اوطوردم، طامه چیقدم . آته بیندم ، آیاغه قالقدم كبی كه یر اوزرینه اوطوردم ، طام اوزرینه‌چیقدم، آت اوزرینه بیندم، آیاق اوزرینه قالقدم دیمكدر . بو مثاللرده‌كی ا نحو عربیده علی حرفنه معادل اولور .

ثانیاً، یا ظرفیت‌در: اوه كیردم . واپوره بیندم . خانه ایندم . كبی‌كه اوك ایچنه كیردم . واپورك ایچنه بیندم، خانك ایچنه ایندم‌دیمكدر . بو مثاللرده‌كی ا نحو عربیده‌فی حرفنه معادلدر .

ثالثاً، یاانتهادر: بغداده‌كیدیورم. پارسه كیده‌جكم كبی‌كه بغداده‌قدر كیدیورم، پارسه قدر كیدیورم‌دیمكدر یعنی كیتمك فعلنك نهایتی بغداد وپارس اولمش اولور. بو مثاللرده‌كی ا نحو عربیده الی حرفنه معادلدر .

تنبیه — آخرنده صوائتدن بری بولنان كله‌لره ینه او معنالره اوله‌رق تحسین صوت ایچون الفه بدل (یه) كتیریلیر . كمی‌یه بیندم كبی. قاف ایله منتهی اولان كلمه‌لرده ینه او سببه مبنی قاف غینه تبدیل ایدیلیر: سوقاغه چیقدم، یتاغه‌یاتدم، طباغه قویدم كبی .

رابعاً، یاسببیت‌در: كورشه‌چیقدی، آوه كیتدی، تحصیله‌كیتدی كبی‌كه كورش ایتمك ایچون چیقدی. آو ایچون؛ تحصیل ایچون كیتدی دیمكدر. بو مثاللرده‌كی ا نحو عربیده لام حرف جرینه معادلدر .

خامساً، یاالصاقدر : اللهه‌صیغندم . پیغمبره‌ایناندم كبی‌كه بو مثاللرده‌كی ا عربیده باء حرفنه معادلدر .

ایشته شو مثاللرده كورولیوركه لسانمزده بر عنصر نحوی اولان الف حرفی فعل ایله فعلك تعلق ایتدیكی كله بیننده معین بر نسبتی افاده ایدن بر جزء كلامدر ، خدمت ووظیفه‌سی اك زیاده جمله‌ده‌در . بو حرف اولماسه جمله تشكیل ایدیله‌مز ، معناسی تام اولمز . مثلا طاغه چیقدم جمله‌سنده فعل ایله مفعولی بیننده‌كی الفی نقص ایده‌جك اولسه‌ق جمله (طاغ چیقدم) كبی قیریق بر صورتده قالمش اولور وبوندن معنا استفهامی كوجلشور . چونكه كلامك بر جزئی مفقوددر .

بعضا اولوركه جمله‌یی اتمام ایدن صیغهٔ فعل محذوف بولنور ، وكلام تركیب حالنده كورونور . بو تقدیرده الف حرف نسبتی فعل ایله متعلق اولان كله‌لر بیننده بر رابطه افاده ایده‌جكی یرده ظاهراً مذكور كله‌لر آره‌سنده محصور قالیر.

صاغه صولا ، اوكه آرقه‌یه ؛ اوزاقدن اوزاغه كبی .

استانبوله عزیمت ، پارسه حركت ، اطبایه مراجعت ، شرقه توجه ، كونشه معروض كمی‌یه ركوب ، ارضه سقوط ، سمایه عروج، صویه كیرمه ، تحصیله شتاب ، اللهه ایمان كبی تركیبلرده دخی فعل ایله متعلق اولان كله بیننده الف حرفی تام جمله‌لرده اولدیغی كبی استعلا ، ظرفیت، انتها، سببیت، الصاق معنالرینی افاده ایدر .

ـــ تلفظ . ـ الف حرفنك اصول الفبائيه‌دن اوله‌رق دلالت ايتديكي صوتك اخراجنه تصوت ؛ كلمه‌ده برجزء اوله‌رق اظهارينه تلفظ تعبير ايديلير . بوراده الف حرفنك كلمه‌ده تلفظندن بحث ايده‌جكز. عرب الفباسيله فارسي ولاتين الفبالرنده اولديغي كبي ا حرفي كلمه‌ده ايكي وجه ايله تلفظ اولنور: ممدوده ، مقصوره لسانمزه داخل اولان كلمات عربيه وفارسيه واجنبيه‌ده اولسانلردن كلمه‌لر ايله برابر آلنمش الف اصللرنده‌كي كبي ممدود اوله‌رق تلفظ ايدلمكده ايسه‌ده اصلي تركي اولان كلماتك جمله‌سنده (آ) صورتنده اولان الف مقصور اوله‌رق تأديه اولنور .

يالكز ايكي استثناسي واردر : بري كلمهٔ صوتيه‌لر ومنادالر ايله بومقامده استعمال اولنان كلمات وتراكيبده ديكري نظم وشعرده ممدود تلفظ ايديلير .

اولا : آ . يا . آيا . ياهو . آي . خاي خاي . باش اوستنه كبي كلمه‌لرده الف مد ايديلر (كلمهٔ صوتيه ، منادى ماده‌لرينه مراجعت) .

ثانياً : نظم وشعرده كذلك الفك صوتي تمديد ايديلير . (مجموعهٔ معلم) بوبابده شويله بيان ايديور : «حروف املا كلمات تركيه‌ده فتحه‌يه ، ضمه‌يه ، كسره‌يه علامت اوله‌رق يازيلان (ا ه و ى) حرفلريدر . بونلر لسانمزده مستعمل كلمات اجنبيه‌ده دخي قوللانيلير. بعضاً بونلردن (ا و ى) حرفلري حروف مد حكمني آلير . بو حالده آنلره (حروف مستخلفه) دينيلير. حروف مد عربي فارسي كلماتده فتحه‌يي ، ضمه‌يي ، كسره‌يي مد ايدن (ا و ى) حرفلريدر . بعضاً حروف مد حروف املادن اولان (ا و ى) حكمنده قالير بوحالده آنلره حروف معزوله دينيلير .

حروف املانك اساساً خدمتي ما قبلنده‌كي حرفك حركه‌سني كوسترمكدر ؛ مد ايتمك دكلدر . حروف مدك اساساً خدمتي ماقبلنده‌كي حرفك حركه‌سني كوسترمكله برابر مد ايتمكدر .

بر حرف املا حركه حكمني آليرسه (حرف مستخلف) بالعكس بر حرف مد حرف املا حكمنده قاليرسه (حرف معزول) اولور .

استخلاف حرف املايي حرف مد يرينه قويمقدر.

بولسه امكانك خيال يازكلز يانمه

مصرعنده (يان) ده‌كي (ا) مستخلفدر . »

(مجموعهٔ معلم) ده بيان وتقدير ايدلديكنه كوره حروف املادن عد اولنان الف مقصوره ايله حروف مددن صاييلان الف ممدوده بيننده اوليله ماهيةً بر فرق اولماديغي كبي بريني حرف املا ديكريني حرف مد عد ايلمكده‌اوقدر معنا يوقدر . آره‌لرنده ماهيت فرقي دكل درجه فرقي واردر . ايكيسي‌ده برشيدر ، صوت قيصه كسيلديكي الف مقصور اولور ، براز اوزاديلديكي بوحالده الف ممدود اولور. حرف املاوحرف مد تفريقنه كلنجه كلمه تلفظنده بوفرقه‌ده هيچ احتياج يوقدرر . بوبابده بيلنه‌جك نقطه الف ساكنه‌نك كلمه ايچنده نره‌ده حرف مد ونره‌ده حرف املا اولديغي تعيين وتفريق ايتمك مسأله‌سي دكل ، بو حرفك كلمه‌ده ممدود ومقصور تلفظ ايديله‌جكي مواضعي تقدير ايلمكدر. عربي كلمه‌لر ايچون بو بابده ضوابط مخصوصه بيان ايتدك [ا ـ . صرف عربي تلفظ بحثنه مراجعت]. فارسي كلمه‌لرده الف ساكنه هرزمان ممدود تلفظ ايديلير . يالكز تركجه تصوت وتلفظده الف ممدوده يوقدر . حتى لسانمزه عربي فارسيدن آلديغمز كلمه‌لرده‌كي ممدود الف ساكنه‌لر بيله تلفظ عوامده مقصور اوله‌رق ترجه وتأديه ايديلير .

بوراده اصل بحثمز تركي كلمه‌لرده يالكز ايكي حالده الف ساكنه‌نك ممدود تلفظ اولنديغي مثاللري ايله بيان وايراد ايلمكدر . (مجموعهٔ معلم) دن استعاره ايله‌ديكمز فقراتك بورايه نقلي ده اومقصده مبتني ايدي. ايشته :

بولسه امكاني خيال يازكلز يانمه

مصرعنده‌كي (يان) كلمه‌سنده‌كي الف ساكنه ممدود تلفظ ايديليور .

شو اهد آتیه دخی بو بابده بزه مثال اوله‌بیلیر :

بر دوش گیدر حق بو که معنیده بو عالم
کیم کوزیوموب آچنجه زمانی کذر ایلر

ایکی یول آره‌سنده مارستان
اك کوچك خیه برقالین اورغان

اول طائفه چکدی خرقه‌یه باش
حالتلرینی ایتمز اولدیلر فاش

کورسه قاره جلبی زاده سوادر قمن
روسیاهیله ایدر هجرت ملك سودان

یوقاری‌یه نقل ایله‌دیکمز بیتلرده آچینجه، آره‌سنده، باش ، قاره کله‌لرنده ضرورت شعره مبنی الف ساکنه‌لر ممدود تلفظ ایدیلیور .

رسم خط ترکیده الف ساکنه‌دن صوکره عین شکلده الف مفتوحه یعنی (أ) کلیر. بو حرفك کله‌ده‌کی تلفظی ایکی صورتله‌در: یا قپالی، یا آچیق. ابه کله‌سنده‌کی (أ) قپالی و أو کله‌سنده‌کی (أ) آچیق تلفظ ایدیلیر. بوبابده قاعدهٔ تلفظ شودر : اولا کله‌ده منفرد برهجا حکمنده اولان أ لر هر وقت قپالی تلفظ ایدیلیر . أبه ، کبه کله‌لرینك ابتدالرنده و آخرلرنده اولان أ حرفلری کبی .

ثانیاً کله‌ده باشلی باشنه برهجا حکمنده اولمایوب ، دیکر بر ویا ایکی حرف ایله مزدوج اوله‌رق بولنان أ لر آچیق تلفظ اولنور . أکك ، کلان کله‌لرنده‌کی أ حرفلری کبی .

کتابت ترکیه‌ده بوحرفك ایکی شکلندن ماعداسی مستعمل دکلدر. رسم خط عربیده الف مکسوره (اِ) الف مضمومه (اُ) مقامنده لسانمزده ای ، او حرف مرکبلری قوللانیلیر . همزهٔ ساکنه ، ء حرفی ایسه کلمات ترکیه‌ده هیچ یوقدر . بناء علیه بوراده او

حرفلرك تلفظندن بحث ایتمکه محل کورمدك . لسانمزده استعمال ایتدیکمز عربی کله‌لرده همزه‌نك وجه املاسی‌ده ا ـ صرف عربی قسمنده، املا بحثنده بیان اولنمشدر. بوراده آیریجه قاعده بیانته ینه حاجت یوقدر . لسانمزده‌کی عربی کله‌لرك املاسنده عرب لساننك قواعدینی بوزمغه ذاتاً حقمز اولامز .

— املا . ـ رسم خط ایله املایی بربرینه قارشدیرمامالیدر . تصوت ایله تلفظ بربرندن آیری شیلر اولدیغی کبی رسم خط ایله املاده یکدیکرندن فرقلیدر . (رسم خط ، املا بحثلرینه مراجعت) .

الف ساکنه‌نك الفباجه رسمی معلومدرکه ا شکلیدر. حروف منفصله‌دن برحرف بولندیغی ایچون تورك رسم خطنده، کندن صوکرا کلان حرفه اتصال ایتمز . الف ساکنه ترکجه کله‌لرده کاه او شکلده ، کاه هاء رسمیه صورتنده یازیلیر ، تلفظی لسانمزده جاری اولان قانون آهنك تعیین ایدر . شو حالده مسأله الف ساکنه‌یی کله‌نك نره‌سنده ا ، و نره‌سنده ه ، به ، صورتلرنده یازمالیدر؟ بوجهتی تعیین ایده‌جك بر قاعده بولمقده‌در :

اولا کله تك بر هجادن عبارت ایسه ابتداسنده اولسون ، اورته‌سنده اولسون ، صوکنده اولسون الف ساکنه دائما (ا) شکلنده یازیلیر : آج ، قاچ ، یا کبی .

ثانیاً کله بر قاچ هجادن ترکب ایدیور ایسه بونده ایکی حال تفریق ایتملیدر: بری هجالرده‌کی (ا) صائتلری تکرر ایتدیکی حال ، دیکری تکرر ایتمدیکی حال .

برنجی حالده کله‌نك ایلك هجاسنده الف ساکنه هجانك نره‌سنده بولنور ایسه بولنسون دائما (ا) شکلنده یازلمق ، ایکنجی هجاده تکرر ایدن عین صائت هجانك صوکنده اولور ایسه الف هائی صورتنده رسم اولنمق موافق اولور. مثال: آره ، داره ، ماشه، پراصه ، واره، آرمه، آرقه ، آریه، دامله کبی . اکر کله ایکیدن زیاده هجایی حاوی ایسه

ایکنجی هجاده تکرر ایدن الف ساکنه برنجی هجاده اولدیغی کبی یازلملی؛ واوچنجی هجاده تکرر ایدن الف ساکنه ایسه هرحالده الف هائی صورتنده رسم ایدیلملیدرکه تلفظی قانون آهنکه بزاقلیدر. آرابه. قارانجه. باراقه. مالاغه. پاچاوره کبی.

ایکنجی حالده، برقاچ هجالی کلمه‌لرده الف ساکنه، متعاقب هجالرده تکرر ایتمه‌رك دیگر صوائت ایله تبادل ایده‌جك اولور ایسه هانکی هجاده بولنورایسه وهجانك ترمسنده اولور ایسه اولسون آهنك قانونه توفیقاً، ا شکلنده یازلمق ایجاب ایدر. مثال: بورا. صالاپوریا. دوما. قاریولا کبی.

الف مفتوحه‌یه کلنجه کلمه ابتدالرنده بو حرف دخی دائماً (أ) صورتنده یازلملیدر. یکی عادت اولدیغی اوزره بونی (ئه) شکلنده یازمق خطادر. (أ ـ الفبای عثمانی ماده‌سنه مراجعت). کلمه وهجا اورته‌سنده اثباتی ایجاب ایتدیکی تقدیرده ها الف صورتنده املا ایدیلیر. یالکز اسم فاعل صیغه‌لرنده ا شکلنده یازلمق وآهنکه توفیقاً اوقونمق اقتضا ایدر. کلان، کوران کبی.

أ حرفنك، هجا اورته‌لرنده، لیبیامزك قانون اهنکندن استفاده ایله کتابت متعامله‌مزه کوره ا اته هروقت حاجت کورلمز التباس اولان یرلرده فتحه اشارتیله اکتفا ایدیلیر. تپه، دره، دوه کبی. ئه کلمه‌نك آخرنده ایسه دائما هاء رسمیه صورتنده یازیلیر؛ سیورکه. اوده‌که کبی.

أ — سمائیات [۱]. بو بحثده (ا) ایکی وجه ایله استعمال ایدیلیر: بری اقتطاع، دیگری رمز اولەرق. اقتطاع طریقیله [۲] اول کلمه‌سنه دلالت ایدر، رمز طریقیله ایسه اولا علمای منجمین نزدنده ثور برجنك رمزیدر. نیتکیم شو مصرع فارسیده شهادت ایدر:

« از حمل صفر، الف ثور نشان »

کذلك علم نجومده شرطین منزله اشارتدر.

ثانیاً منطقده: شکل اوله اشارتدر.

ثالثاً تصوفده: انسان کامله اشارتدر.

رابعاً حساب جملده، زیجلرده: واحده دلالت ایدر.

حساب جمل کبیرده:

۹۱ عددینه (الف کلمه‌سنده‌کی حرفلرك حساب جمل اوزره مجموعی) دلالت ایدر.

حساب جمل صغیرده:

۱۹ عددینه (واحد کلمه‌سنده‌کی حرفلرك حساب جمل اوزره مجموعی) دلالت ایدر.

خامساً موسیقیده: لا پرده‌سنه علامتدر.

سادساً علم اسرار حروفده:

عناصر اربعه‌دن ناره دلالت ایدر. علوم غریبه‌دن صاییلان بوعلمده معتبر اولان دیگر حروف

---

[۱] عهدی؛ بردلالتی اولان هرعلامته (علامت کندیسیله برشی بیلنه‌جك نشاندر) سینك ضمی والفك قصری ایله سما تعبیر ایدیبورز (قاموسده بوکلمه‌یه مراجعت)، بررسم وشکل، طبیعی برنسنه حروف وکلمات حتی برعباره‌یله سما اوله‌بیلیر. ایشته اقتطاع طریقیله بر حرف عائد اولدیغی کلمه‌یه برسما اولدیغی کبی رمز طریقیله برشیئه، برمعنایه دلالت ایدن برحرف دخی کذا اویله برعلامت اولور. بوراده‌کی سمائیات تعبیری او نوع علامته متعلق بربحث علمی وعتاسنه اوله‌رق تشکیل اولنمش یکی براصطلاحدر.

[۲] اقتطاع عربجه‌ده بر کلمه‌نك بعض حروفنی اثبات ایدرك باقیسنی حذف ایلمکدن عبارتدر. بوده ترخیم کبی انواع حذفدندر. مثلا (ب) بعض کلمه‌سنك، (ق) قرعه لفظنك، (م) محرم آینك (شا) شاهد کلمه‌سنك، (مص) مصنف لفظنك (مط) مطلوب تعبیرینك (س) سؤال کلمه‌سنك اقتطاعیدر. بوتعبیر فرانسزجه‌ده (Abrèviation) تعبیرینك تماماً معادلیدر.

ثانیه : علمای مشارقه کوره : ه ، ط ، م ، ف ، س ، د ، ـ وعلمای مغاربه کوره : ج ، ذ ، ش ، ظ ، ق ، ن حرفلریدر .

سابعاً علم جبرده :

کمیات معلومه‌یه بدل استعمال ایدیله‌جك حرفلردن اینه‌ده شکلی بر رقمك عینی اولدیغی ایچون برکونه التباسه محل براقامق ایچون افادات جبریه‌ده قوللانلمز . هندسه‌ده برنقطه‌یی کوسترمك ایچون سائر حرفلر کبی بوده مستعملدر . الفك شکلی شو ( ) صورتله یعنی باشلی اوله‌رق یازلدیغی حالده واحده التباس محذوری رفع ایدیله‌بیله‌جکندن اووقت جبر افاده‌لرنده ، دستورلرنده استعمال ایدیله‌بیلیر .

اب اس . [الف با اوقونور] . حروف هجانك بربرینی متعاقب اوله‌رق صره ایله یازلمش جدولی : عربی اب یکرمی سکز حرفدر عبارتدر . اا حروف هجایی واصول قرائتی تعلیم ایچون تألیف اولنان کتاب ، اصپاره (صوپاره) ، الف جزئی . ـ حروف هجانك بربرینی متعاقب اوله‌رق صره ایله یازلمش هیئت مجموعه‌سنه اسم ویرمك ایچون هر لسانده اتخاذ اولنان قاعده بوحروف صره‌سنك باشیندن اعتباراً بر قاچ حرفنی ذکر ایله‌مکدن عبارتدرکه کلی جزئی ایله تسمیه ایتمك طریقیدر . یالکز بوتسمیه بعض السنه‌ده ، اوحرفلرك مسمالری وبعض السنه‌ده دخی اسملری ذکر اولنمقله اجرا اولنور . هر ایکی صورت تسمیه‌ده‌ده یا حرفلرك شکللرینی رسم ایله ویا اسملرینی تحریر ایله تشکیل نام ایدیلیر : قرائت‌ده ایکیسی‌ده بردر ، یالکز کتابتده فرق ایدرلر .

فی الواقع قبطیلرك ایجاد واتخاذ ایله‌دکلری حروفك برنجیسی آحوم ایدی (ا . خط ماده‌سنه مراجعت). فنیکه‌لیلر بوحرفه آلف نامنی ویردکلری کبی ایکنجی صایدقلری حرفه‌ده بت دیمشلر ایدی . صوکرا کلی جزئی ایله تسمیه قبیلندن اوله‌رق حروف هجانك بر نظام وضعی اوزرینه ترتیب اولنان هیأت مجموعه‌سنه ایلك ایکی حرفك اسملری عنوان اتخاذ قلندی . بوتسمیه‌ده بعض ملتلر باشدن یالکز ایکی حرفی اعتبار ایدرك تکمیل حروف هجانك هیئات مرتبه‌سنه الفبا (عربلر) ، آلفاویتا (یونانیلر) ، آلفابه‌توم (لاتینلر) دینلدیکی کبی بعضیسیده باشدن صره ایله اوچ ویا دورت حرفی آله‌رق آ ب ث ، آ ب ث د (a b c d فرانسزلر) نامنی ویرمشلردر .

ایشته شو صورتله بزده دخی ا ، ب حرفلرینك مسمالری لسانمزی یازمق ایچون استعمال ایله‌دیکمز حروف هجانك هیأت مرتبه‌سنه عنوان اولمشدر . حتی حروف هجانك هیأت مرتبه‌سنه ایلك حرفلرك ناملری ایله اسم ویرمك طریقی حدیث نبوی ایله‌ده مؤیددر . ابوذر غفاری رضی الله عنه فخرالانبیا صلی الله علیه افندمز حضرتلرندن آدم علیه‌السلامه هانکی کتاب نازل اولدی دیه سؤال ایتمشلر . جوابلرنده: کتاب معجم ا ب ت ث ج بیورمشلردر. مراد اصول اسماء اولان حروف هجا کتابیدر .

اب تسمیه ایتدیکمز جدولده حروف هجانك ترتیبی مختلف لسانلرك الفبالرینه کوره تبدل ایدر .

حروف عربیه‌نك ایکی نوع نظمی واردر : نظم ابجدی ، نظم الفبائی . نظم ابجدی یاخود نظم سریانی حروف هجانك موجدی ظن اولنان قدیم فنیکیالیلرك نظم الفبائیلرینك عینیدر . یالکز فنیکیه الفباسنده موجود اولمایان ث، خ، ذ، ض، ظ، غ حرفلری ینه بوترتیب اوزره نهایته علاوه اولنمشدر .

مأخذینی عرض ایله‌دیکم نظم ابجدی معلوم اولدیغی اوزره شودر :

ا ب ج د ه و ز ح ط ی ك ل م ن س ع ف ص ق ر ش ت ث خ ذ ض ظ غ . دیدیکم کبی

بو نظمده (ت) حرفنه قدر اولان حروفك اصللری
فنیكیائی ، آندن صوكره اولانلر صرف عربیدر .

حروف عربیه‌نك نظم الفبائیسنه كلنجه بونك
ترتیبی نظم ابجدی‌یه توافق ایتمیور ایسه‌ده ینه اونظمدن
آلنمشدر . كیف ما اتفق دكل ، برقاعده‌یه توفیقاً
آلنمشدر . بوقاعده‌یه نظراً حرفلری برنظمدن دیكرینه
نقل ایله‌مك ایچون اولا رسم خطده موافقت ،
ثانیاً تلفظده مقارنت ثالثاً مجاورت مخرج اساسلرینه
رعایت اولنور .

بوقاعده‌نك صورت تطبیقنه دقت ایده‌جك اولور
ایسه‌ك شویله كورورز :

الف بتون حروف هجانك اصلیدر . ایكی
نظمده بحق موقع صدری اشغال ایدر .

ثانیاً نظم ابجدی‌ده الفدن صوكرا كلن (باء)
حرفنك شكلاً عینی اولان (تاء ثاء) حرفلرینك ، نقطه‌نك
ایجادندن اول ، نظم الفبائی‌یه آیریجه درجنه بالطبع
لزوم كورولمه‌مشدر . چونكه شكل بر .

ثالثاً ینه رسم خطجه (جیم) حرفنك عینی اولان
(حاء ، خاء) حرفلری‌ده بیان ایتدیكمز سببه مبنی نظم
الفبائی‌ده جمله‌سی رسم واحده حصر ایدلمشدر .

رابعاً ینه عینی سببه مبنی (ذال) حرفی (دال)
شكلی ایله ادا اولنمشدر .

(ذال) ایله (زا) یه كلنجه بونلرك بیننده
تقارب مخرج واردر . بوجهتله (زا) حرفی ذال
حرفنك یاننه كتیرلمشدر .

خامساً (را) حرفی نقطه‌دن قطع نظر رسماً زانك
عینیدر . بونك ایچون نظم الفبائی‌ده تكرارینه لزوم
كورولمه‌مشدر .

سادساً (زا) دن صوكره (سین) ی
كتیرمشلر ، سببی قاعده موجبنجه مقارنت مخرجدر .
سابعاً رسمده بر اولدیغی ایچون (شین) حرفی
نظم الفبائی‌یه قویمامشلر .

ثامناً (صاد) حرفی قالین بر (سین) در ؛
وضع ایتدیكمز قاعده موجبنجه نظم الفبائی‌ده (ضاد)ك
موقعی (سین) ك یاننده اولمق لازمدر .

تاسعاً حرف (ضاد) ك (صاد) ایله برشكلده
اولماسنه بناءً عین رسمك تكرارینه حاجت
قالمامشدر .

عاشراً (ضاد) حرفندن صوكره (ظاء)
حرفنك شكلی كتیرلمش . سببی قاعده‌ده بیان
ایله‌دیكمز مجاورتدر . اوت نظم ابجدیده (ظاء)
حرفی (ضاد)ك آلت طرفنده‌در . معمافیه (ضاد) ایله
ظاء بیننده تلفظجه‌ده مقارنت واردر . طاء حرفی
ظاء حرفنك رسماً عینی اولدیغی ایچون نظم
الفبائی‌ده یالكز برشكل ایله اكتفا ایدلمشدر .

احدی عشر (ظاء) حرفندن صوكره ینه قاعده‌مز
موجبنجه لزوم مجاورته مبنی (غین) حرفنك شكلی
كلمشدر . (عین) حرفی‌ده امثالی كبی بالطبع
بوشكلده كورونور .

اثنی عشر (عین) دن صوكره نظم ابجدی
صره‌سیله (فاء) و (قاف) ـ صاد آره‌یردن كتمش
ایدی ـ و قاف صوتنك خفیفی اولدیغی جهتله قاعده‌نك
ایكنجی شقی موجبنجه ،(كاف) حرفلری نظم الفبائیده
صره‌سیله یرطوتمشدر .

ثالث عشر (كاف) دن صوكره مجاورت (كلمن)
علاقه‌سنه مبنی (لام) ، (میم) ، (نون) حرفلری
صره‌لانمشدر .

رابع عشر قاعده‌یه توفیقاً حروف عربیه نظم
ابجدیدن نظم معروف الفبائی‌یه ، یوقاریدن بری ایضاح
ایلدیكی وجهله ، نقل و ترتیب اولندقدن صوكره نظم
ابجدیده صره ایله (هاء واو ، یاء) حرفلری قالیركه
بونلرده طبیعی ینه اوصره ایله الفبای عربینك نهایتنه
درج اولنمشدر .

شمدی اصول معروضه‌یه نظراً الفبای عربینك
نظم ابجدیدن مقتبس اولان ایلك صورتنی شو وجهله
ترتیب ایده‌بیلیرز :

ا ب ح د ر س ص ط ع ف ك ل م ن
و ه ى .

بعد زمان، حروف عربیه‌یه نقطه وضع ایدیله‌رك حروف معجمه تفریق ایدلمك اقتضا ایدنجه مذكور ترتیب محافظه ایدیله‌رك نقطه‌لی حرفلر نقطه‌سز شكللرك یرینه ویا یانلرینه وضع ایدلمش وبوصورتله قرائت نقطهٔ نظرندن غایت لازم اولان تعدیلات اجرا قلنمش‌در . شو وجه ایله الفبای عربی آتیده‌كی شكلی یعنی شكل حاضرینی اكتساب ایله‌مش‌در :

ا ب ت ث ج ح خ د ذ ر ز س ش ص
ض ط ظ ع غ ف ق ك ل م ن ه و ى .

لغت كتابلرنده متحد ومعتبر اولان ترتیبده واوك هایه تقدیم ایدلمسنه نظراً بوترتیب ایله بزم بولدیغمز ترتیب الفبائی بیننده بوایكی حرفه نظراً بروضع فرقی موجود ایسه‌ده قابل ایضاحدر، مثلا قاموس وصحاح ترتیبلرنده فصل اعتباریله هاء واودن مقدم كتیرلمش‌در . چونكه آخر كلمه‌ده بولنمق اعتباریله ترتیب لغاتده واو یادن آیریلمه‌مز بوترتیب آكلاشیلان الفبایه‌ده اورادن انتقال ایتمش .

ایرانیلر دین اسلام ایله مشرف اولدقدن بر مدت صوكرا الفبای عربیی قبول ایتدكلری وقت كندیلرینه مخصوص اولان درت حرف (پ، چ، ژ، ك) ایچون ینه مخرج اعتباریله الفبای عربیده اك موافق اولان شكللری انتخاب و نقطه ایله بو شكللردن تفریق ایده‌رك قاعده اوزره آنلرك یانته ، آلت طرفنه درج ایله‌مشلردر . تركلر دخی اسلامه داخل اولدقدن صوكره برزمان كندی الفبالرینی ونسطوری حرفلرینی محافظه ایتمشلر ایسه‌ده بالاخره اونلرده ایرانیلرك توسیع ایتدیكی الفبای عربیی قبول ایله‌مشلر ؛ لسانلرینه مخصوص اولان صاغر كافی كاف فارسییی متعاقب الفبای مذكوره ادخال ایتمشلردر .

شمدی یوقاریده عرض ایتدیكم كبی لسانمزك حروف هجائیه‌سنی اكمال ایلامك ایچون دها بعض حروفك الفبایه علاوه‌سنه لزوم كورویورز . بونلرك نظم الفبائیده یرلری نره‌سی اوله‌جق؟ قاعده‌مز موجبنجه بو حرفلرك موقعلری حروف موجوده ایچنده هانكی شكلدن آلنمش ایسه‌لر آنلرك یانی باشی وآلت طرفی اولمق اقتضا ایدر .

شوحالده حروف عثمانیه دخی حروف عربیه‌یه قیاساً شكل حاضرینه كوره نظام آتی اوزره مرتب بولنه‌جقدن

ا ب پ ت ث ج چ
ح خ د ذ ر ز ژ
س ش ص ض ط ظ ع
غ ف ق ك گ ڭ ل
م ن و ه ى

الفبا حروفزی ، لسانمزده‌كی اصوات مقطعه‌دن هر برینه بر شكل تخصیص ایتمك اوزره اكمال ایله‌ملك ایستر ایسه‌ك بو تقدیرده ترتیب حروف امرنده بیان ایتدیكمز اصول موضوعه‌یه كوره شكلنه اضافت ایله یا برحرفی اوزرینه اشارت وضع ایدرك ویاخود واو ویا حرفلرندن بریله تزویج ایلیه‌رك تفریق ایتمش اولدیغمز (ا ـ الفبا ماده‌سنه مراجعت) صوائتی كرك صوتاً وكرك شكلاً برنجی حرف اولان (آ)دن صوكره وبوكا درجهٔ قرابتلری اعتباریله ترتیب ایلك ایجاب ایده‌جكی كبی (واو)دن آلنان صائتلری دخی كذلك بو ترتیب اوزرینه مذكور حرفدن صوكره یازمق و(یا)دن آلنان حرف صائت ایچونده عین ترتیبی تكرار ایتمك اقتضا ایده‌جك .

لسانمزك اب جدولی اشكال حرفیه اعتباریله او درجه مكمل اوله‌رق هنوز ثبت وترتیب ایدلمه‌مش اولسه‌ده (یكی محیط المعارف)ده اویله برجدولی موجود ومقبول فرض ایدرك لغاتی اكا كوره نظم ایلدك وبو

بوکا نظراً الفباده موجود اشکالك صره‌سنی اساس اتخاذ ایله شکل واحد تحتنه ادخال اولنان اصواتی اصول تصویته کوره ترتیب ایدرك بر بابه درج ایتدك مثلا شکل اعتباریله باب الالف ا حرفی ایله برابر صوت اعتباریله آ، أ، إ، اِ، او، اق، اؤ، اوَ صائتلرینی احتوا ایده‌جکدر. کذلك واو شکلندن آلنان و، ق، ؤ، وَ صوتلری ترتیب کالآتده مذکور شکلی تعقیب ایلیه‌جکدر. یا ء شکلنده‌کی صائت حقنده ینه بو طریقه کیدیله‌جکدر.

الفبامزك حال حاضرینه کوره حروف هجانك الفباده اشکاله عائد اولان رسم خطی ایله کلماتده اصواته دلالت ایدن رسم خطی بیننده بر فرق کوزتمکده مجبورز. الفبای عثمانی اصول صوتیه‌یه مبتنی بر الفبا اولسه ایدی او حالده الفبا رسم خطی ایله کلمه رسم خطی بیننده هیچ تخالف (اتصال وانفصالدن قطع نظر) موجود اولمز ایدی.

بر حرف منفرد اوله‌رق الفباده ناصل یازیلیر ایسه مجتمع اوله‌رق کلمه‌ده ده اویله یازلمش اولور ایدی. حالبوکه، الفبالری اصول صوتیه‌یه مبتنی اولمایان لسانلرك رسم خطنده بو اتحاد میسر اوله‌میور. مثلا عرب الفباسنده و بو الفبادن مأخوذ ومشتق اولان عثمانلی الفباسنده ا حرفنك شکل اعتباری ایله تك بر قیمتی اولدیغی کبی صوت اعتباری ایله یدی صائته دلالتی واردر. الفبامزده بو یدی صائت ایچون یالکز برشکل موجود ومعتبردر. حالبوکه کلمه‌لرك رسم خطنده یالکز بوشکل ایله اکتفا ایتمك اشکال قرائتی موجب اولدیغندن بو اشکاله محل قالمامق ایچون کلمه‌لرك رسم خطنده مذکور شکلی دلالت ایده‌جکی صوتك نوعنه کوره یا بعض اشارات ایله تمیز ایتمکه یاخود واو و یاء کبی بعض حرفلرك شکللری ایله تزویج ایلمکه مجبور اولیورز. ایشته عثمانلی املاسنده کورینن مشکلاتك بر مهم جهتی ده الفبا رسم خطی ایله کلمه رسم خطی بر برینه توافق ایده‌مه‌مکدن نشأت ایدیور. توافق ایده‌بیلمك ایچون بر نجی واساسلی چاره الفبامزی اصول صوتیه‌یه کوره تألیف وتنظیم ایلمکدر. فقط بو مسئله پك کوچ بر مسئله‌در. نصل یاپه‌جغز؟ الفباده رسماً موجود اولوب، فقط کندینه مخصوص ومعین بر قیمت صوتیه‌سی بولنمیان أ شکلی بو حرفك کلمات عربیه‌ده موجود ومستعمل بولنمسنه، والفبای عربی ایله الفبای عثمانی بیننده موجود اولان دینی وادبی وتاریخی روابط شدیده‌یه مبنی بو ایکی الفبا آره‌سنده قطع علاقه ایلمك قابل اولمدیغنه بناءً بو حرفی اولدیغی کبی الفبامزك صدرنده محافظه ایله برابر آنی متعاقب (آ، أ، إ، او، اق، اؤ، اوَ، اِ) صائتلرینی وکذا واو شکلندن صوکره (و، ق، ؤ، وَ) صائتلرینی و یاءدن صوکره (یِ) صائتی مستقل اشکال حرفیه صفتیله عثمانلی الفباسنه درج ایلمك اولامیه‌جق؛ اولسه الفبامز آتیده اولدیغی کبی ترتیب ایدلملك لازم که کلمه رسم خطی ایله الفبا رسم خطی بر برینه توافق ایده‌بیلسین.

ا آ أ إ اِ او اق اؤ اوَ ب
ت ث ج چ ح خ د ذ ر ز
ژ س ش ص ض ط ظ ع غ ف
ق ك گ ڭ ل م ن ه و ۏ وَ
ؤ وَ ى یِ

قرق درت حرفلی بر الفبا؛ اولسون. فقط لسانك ماضیسی ایله، ادبیاتی ایله بردن بره او مرتبه رابطه‌یی قطع ایله‌مك هیچ اوله‌بیلیرمی؟

بو حالده چاره الفمزده موجود اولان الفبای شکلی ایله الفبای صوتی‌یی لسانك احتیاجنه کوره تألیف ایلمك طریقیدر. ایشته (یکی محیط المعارف)ده بو طریقی اختیار ایتدك. الفبا رسم خطنده اشکال موجوده‌یی محافظه ایتدك، کلمه رسم خطنده اصل الفبایه ملحق اولمق اوزره اشارات وضعی صورتیله، تزویج حروف طریقیله بعض حروف متممه قبول ایلدك. بو اصول بزم ایجادمز دکلدر. ذاتاً قدیم الفبالرده ا ب جدوللری اوستنده کلمه رسم خطنده مستعمل اولمق

اوزره ثبت اولنان ضمه ، فتحه ، كسره وسائره كبی حروف اشاراتی الفبا حرفلرينك آلتنه ، اوستنه وضع ايتمه‌رك بو اشارات مختلفه‌يی كلمه‌نك ماده‌سنه داخل حروف املائيه صفتنده رسم ايتمك طريقنه دها زياده وسعت ويرمش اولدق ، باشلانمش برشیء اكله چالشدق . هم الفبا اولديغی كبی قالير ؛ هم كلمه رسم خطنده استعمال ايديله كلمكده اولان حروف اشارت يرينه كاملاً حروف املائيه جدولی الحاق ايدلمك ايله ماضيدن او قدر آيريلمز . شو حالده لسانمزك اب جدولنی شويله ترتيب ايده‌بيلرز :

ا	ب	پ	ت	ث	ج	چ
ح	خ	د	ذ	ر	ز	ژ
س	ش	ص	ض	ط	ظ	ع
غ	ف	ق	ك	گ	ڭ	ل
م	ن	ه	و	ى		

مفرد صائتلر : آ أ إ ؤ ۆ ۇ وَ ئ

مركب صائتلر : — اؤ اوٓ اۆ اۇ ائ

ايشته بو حال ايله الفبامزك ترتيب شكلی بوزولميور ؛ يالكز هر شكلدن اخذ اولنان حروف متممه ترتيب صوتيلرينه كوره رسم خطده او شكلی تعقيب ايتمك اوزره اب جدولنه علاوه اولنور ديمكدر .

حروف هجا جدولنی ترتيب صوتی‌يه كوره تشكيل ايتمك يعنی الفبانك ترتيب شكليسنی ترتيب صوتی نظامنده اتخاذ ايلمك علمی بر طريق اولور . انجق هيچ بر لسانك الفبا ترتيبنده بو طريقه رعايت ايدلمامشدر . يالكز حروف هجانك يعنی اصوات مقطعه‌نك علمی وفنی عد ايديله‌جك بر طريق ايله ترتيبی ايكنجی عصر هجرينك نصف اخيرنده تأليف اولنان و امام خليله عطف واسناد ايديلان كتاب العين نام لغت كتابنده تعقيب اولنمشدر . مؤلف كتاب ، حروف هجانك ترتيبنده مخارج حروفك سياقنی نظر ملاحظه‌يه آله‌رق جوفك مبدأندن يعنی اقصای حلقدن منتهاسنه ، تا دوداقلره وارنجه مخرج صره‌سنه كوره اقصای حلقه اقرب اولانی تقديم وابعد اولانی تأخير ايتمك اوزره حركت ايتمشدر ؛ اقصای حلقده وسياق مخارجه كوره مرتب حروف هجا صره‌سنك مبدأنده ع صوت وحرفنی بولمش وبوندن بدء ايله اصوات مقطعه‌يی صره‌له‌مشدر . ظن ايديورم كه اصول صوتيه‌يه نظراً حروف هجانك ترتيبنه ايلك تشبث بو اولمشدر . وبو ترتيبده حروف هجا صره‌سی ع حرفندن باشلاديغی ايچوندر كه مؤلف او ترتيبه كوره تأليف ايلديكی لغته كتاب العين نامنی ويرمشدر .

كتاب العينك حروف هجا ترتيبی بودر ،

ع	ح	ه	خ	غ
ق	ك	ج	ش	ض
ص	س	ز	ط	د
ظ	ذ	ت	ر	ل
ن	ف	ب	م	و
ه	ى	ء		

كتاب العينك متخذی اولان بو ترتيبی ابو الفرج سلمه بن عبد اللّٰه ابيات آتيه ايله نظم ايتمشدر :

العين والحاء ثم الهاء والخاء
والغين والقاف ثم الكاف اكفاء
فی الجيم والشين ثم الضاد يتبعها
صاد وسين وزای بعدها طاء
والدال ايضا لها كالطاء متصل
بالفاء ذال وتاء بعدها راء
واللام والنون ثم الفاء والباء
والميم والواو والمهموز والياء

خلاصه : حروف هجانك ترتيبنده ايكی قاعده اتخاذ اولنمشدر . بری ترتيب شكلی ديكری ترتيب صوتی ترتيب شكلی ده ايكيدر : نظم ابجدی ، نظم الفبائی . ترتيب صوتی كتاب العينده متخذ اولان نظم حروفدر كه هر اوچنی ده يوقاريده بيان وارائه ايلدك . حروف هجانك ترتيبنده اصل وفنی اولان نظم صوتيدر .

ترتیب شکلی ایسه استعمال وتعامله کوره اتخاذ اولنمش بر طریق الفبائیدر. فنی اولان برنجی اصولك عادت وتعامله مستند اولان ایکنجی اصوله فائق ومرجح بولندیغنی تسلیم ایلك ضروریدر، انجق بونك قوه‌دن فعله کلمسی، فعلا قبول وتطبیق ایدلمسی لسانك حیات آتیه‌سنه قالمش بر حادثه‌در. بز اویله تخمین ایدیورزکه ترقیات فنیه ایله، بر کون هپ الفبالر اصول صوتیه اساسنه کوره اصلاح واکمال ایدیله‌جك، حروف هجانك ترتیبنده کذلك نظم صوتی قاعده‌سی تطبیق اولنه‌جق، ونهایت بو اصلاحات واکمالات نتایجندن اوله‌رق عموم السنه‌یی یازمق ایچون چوقدن بری تصور اولنان الفبای کلی مسئلهٔ مهمه‌سی ده بلکه اووقت حل ایدیله بیله‌جکدر.

الر (الف، لام، را)	بعض قرآن
الم (الف، لام، میم)	سوره‌لرینك باش
المر (الف، لام، میم، را)	طرفلرنده اولان
المص (الف، لام، میم صاد)	حروف مقطعه.

. ـــ قرآن عظیم الشان‌ده سور کریمه‌نك اوائل وفواتحنده واقع اولان حروف مقطعه‌نك معنالری حقنده مفسرین عظام حضراتی اقاویل عدیده وتوجیهات کثیره بیان ایتمشلردرکه تفسیر کتابلرنده علی التفصیل مندرجدر. بعض علمایه کوره حروف مقطعهٔ قرآنیه اقتطاعات [۱] دن عبارتدر. شویله‌که بوقوله نظراً حروف فواتحدن هربری اسماء الهیه دلالت ایدن کلمه‌لرك ایلك حرفلری اعتبار ایدیلیر.

مفسرین کرامدن برفرقه‌سی ده اوائل سوره‌ده‌کی حروف مقطعه‌یی رموز وآیات مقامنده تلقی بیورمشلردر. بوتوجیه وتفسیره کوره‌ده حروف مذکوره برمعنایه ویادین وامته بر امر جلیل الخطره دلالت ایدر.

[۱] اللنجی صحیفه‌ده‌کی تعلیقه‌یه مراجعت اولنه.

بعض مفسرلرده سوره باشلرنده‌کی حروف مقطعه اسم سوره اولمق کرکدر دیمشلردر.

امام ائمهٔ سیر اولان ابن اسحاق ایسه دیورکه: « اشبو حروف مقطعهٔ قرآنیه آیات متشابهاتدن اولوب حقیقتنه علم ووقوف جناب علام الغیوبه مخصوصدر. » ایشته قول صحیح ده بودر. حقیقت مقطعات قرآنیه حق جل وعلا حضرتلریله نبی ذیشانی آره‌سنده تعاطی اولنمش آیات خفیه درکه بو حروفك احتوا ایلدیکی اسرار وحقایق آنجق حضرت الله ایله رسول مصطفاسنه عیان اولوب او اسرار وحقایقه وقوف علم بشره میسر اولمایان لدنیات معرفتندندر.

آ اس. الفبامزده برنجی صائتدر.

صوتی بعضاً قصیر اولور آغا، بعضاً طویل اولور آباد، نامن کبی. ترکی کلماتده قصیردر. فقط بعضاً چکیلیر: آی، یا، ها. باش اوسته. || حرف ندا وخطاب: آیول. آبه. آکوکل || حرف تأکید: باقسه‌ك آ. || حرف تنبیه: آچوجق درسنه چالیش. کلمهٔ عتاب: آ حریف. || کلمهٔ تعجب: آ! سن بوراده نه کزیورسك. || حرف توجیه والتفات: آ جانم || حرف استفهام: یازدك آ.

. ـــ تصوت ـــ آ حرفی اصول صوتیه اوزرینه مبتنی اولان الفبالرك جمله‌سنده‌ده برنجی حرف صائتدر. یالکز حبش لسانی مستثنا. عرب الفباسنده بوحرفه الف ساکنه، الف هوائیه اطلاق ایدیلیر (ا. ماده‌سنه مراجعت). آ ـ صوتی لفظ بشرك طینت اساسیه‌سی تشکیل ایدر. جکرلرك، بوغازك خالص برمحصوله‌سیدر؛ لفظ بشرده پك طبیعی اولان برصوتدر؛ اعضای تکلمی یورماز، کلفته قویماز، پك سهولتله تلفظ ایدیلیر. حتی علمای لسانیوندن بر ذاتك ادعاسنه نظراً دیشی دوداغی دیلی اولمایان برآدم بیله بوحرفی تلفظ ایده‌بیلیر

ایمش . چوجقلرك آغزندن ایلك چیقان صوت ده بودر . هرشخص ذوق والم ، حیرت وتعجب کبی احتساسات متخالفه‌یی هپ بوصوت ایله افاده ایدر .

الفاظ بشریه‌ده ، السنهٔ آدمیه‌ده بوندن عمومی ، بوندن طبیعی بر صوت دها یوقدر . هر لسانده کلماتك قسم اکثری نسبةً آ حرفی ایله ابتدا ایدر .

پره‌زیدان دوبروس (président de Brosses) دیرکه آ صوتی ترتیبات الفبائیه‌ده دیکر بالجمله حروفه تقدم ایتمك ایجاب ایدر. چونکه نظام طبیعی‌ده برنجی مرتبه‌ده‌در . دقت ایدلمشکه هر لسانده (آ) چوجقلرك برنجی کله‌سی ، حسیات افاده ایدن الفاظك سر دفتری‌در .

کتاب العین نامنده‌کی لغتك مصنفی دخی حروف هجا ترتیبنده ایلك حرف اتخاذ ایتدیکی (اب . ماده‌سنه مراجعت) ع، صائت اولمق جهتیله حقیقتده آ دن بشقه برشی دکلدر. نته‌کیم حروف عربیه‌نك سیاق مخارجه کوره تقسیم وترتیبنده ع کبی اقصای حلقدن کلان همزه کذلك اول حروف عداولنمشدر. ینه صائت اولمق حیثیتیله حقیقتده همزه ایله آ حرفی بیننده فرق کوره‌مزسکز. دیمك بتون لسانیونك اتفاق ایله آ لسانك برنجی صوتی ، الفبانك ایلك حرفیدر .

بوکون تحقیقات فنیه ایله‌ده ثابتدرکه آ حرفی تکمیل حروفك اصل وهیولاسی ، اصوات مقطعه‌نك رأسی وبالجمله اصوات الفبائیه‌نك مبدئیدر. واقعا، انسان سسنك منشئی اولان حنجره‌ده تکون ایدن صوت اصلی (آ) صوتیدر . جوفده آغز ایچنده تشددایتمکدن بشقه بر صورتله کیفیتی تحول ایتمز ، حنجره‌ده حاصل اولدیغی کبی ، جوفك هیچ بر طرفنه اعتماد ایتمیه‌رك کل سربستی ایله واغزك تام انفتاحی ایله خارجه چیقان برصوتدر . حروف هجانك مابقاسی ایسه کافةً صوائت اولسون ، صوامت اولسون، کرك حنجره‌ده کرك جوفك سائر اقسام و اعضاسنده تحول ایتمش وبو صورتله حرفیتی تعیین ایتمش اولان آ صوت اصلیسندن بشقه برشی دکلدر . بناءً علیه بصائرك « الف که برحرفدر، سائر حروفك اصل وهیولاسیدر، جمله کلمات ولغات آندن متألفه‌در والف حقیقی الف ساکنه‌در » قولی (ا — الفبا ماده‌سنه مراجعت) الفدن مقصد الف ساکنه یعنی آ اولدیغنه کوره نه‌قدر فنی وصواب بر سوز اولور . آ حرفی اشکال الفبائیه‌جه بتون صوائتك اصلی اولدیغی کبی صوتاً بالجمله حروف هجانك اساسیدر .

ایشته آ صوتی بوصفتله نظام طبیعی‌ده برنجی مرتبه‌ده بولندیغندن برنجی اوله‌رق کشف ایدلمش ، بونك ایچون الفبالرده‌ده صدره کچمشدر . ابوالبشر اولان حضرت آدمك نامی بیله (آ) ایله بدء ایدر .

(هلمولج)ك بوکون مقبول اولمایان نظریه‌سنده آ صوتی دیکر بتون صائتلر کبی بر صوت اساس ایله بر قاچ اصوات معاونه ویا آهنکیلردن مرکب ایمش و آ صوتنده فا، می ، لا ، الحانی موجود ومحسوس ایمش [ا — صوت ماده‌سنه مراجعت]

ینه (هلمولج) ك تحقیقاتنه کوره بو آهنکیلردن (آ) صوتی اك زیاده تمیز وتعیین ایدن صوت بسیط سی ب پرده‌سیدر. یعنی آ حرفی تلفظ ایدلدیکی وقت مردد[3] صوت خدمتنی ایفا ایدن ، صائتك لحنی تشکیل ایدن جوف فم اك زیاده بو پرده‌یه توافق ایدن یعنی ثانیه‌ده ۹۷٦ کره اهتزاز ایدن صوت آهنکینی تقویه واعظام ایدر . دیکر آهنکیلری فرق ایتمك ایچون آ صوتی فناً تحلیل ایلمك ایجاب ایلرکه (هلمولج) سکزعدد دیاپازون (مصوات) استعمال ایدرك بوتجربه‌یی اجرا ایلمه‌مش ، آ صوتنك مرکب اولدیغی آهنکیلری کویا تفریق وتحلیله موفق اولمش وینه جکمیوندن (دوندرس) ك تجربه‌سنه کوره آ صوتنك تلفظنده تغلب ایدن صوت آهنکین سی ب اولیور .

(هلمولج) ك آ صوتی حقنده‌کی تحلیل وتجربه‌لری سماع طریقی اجرا ایدلمش ایدی. حالبوکه اخیراً رسم طریقی ایله یالکز مسموع اوزرنده دکل مسموعك حقیقت خارجیه‌سی اوزرنده اجرا قلنان تجارب فنیه هلمولجك نظریه‌سنی ابطال ایلمش، و آ صوتی اوچ چرچره‌لنمش اهتزازات سلسله‌سندن عبارت اولدیغی تحقق ایتمشدر [ا ـ صوت ماده‌سنه مراجعت] .

ـ تلفظ. ـ الفبامزده موجود اولان دیکر صائتلر کبی آ حرفی دخی، فعل تصوتده، ارغنونك کورك خدمتی کورن جکرلردن سوق وتسریب ایدیلن هوا ایله اوتار صوتیه (بو ماده‌یه مراجت) نك اهتزازه کلسیله تلفظ ایدیلیر. صوتی حصوله کتیرن هوانك خارجه چیقه بیلمسی ایچون ایکی منفذ واردر : آغز دلیکی، بورون دلیکی. هوا کاملاً آغزدن چیقارسه صوت غیر منوّن اولور. یوق اکر، برقسمی بورندن خروج ایدرسه اووقت صوت منون اولور. غیر منون اولان هر صائتك اخراج وتلفظنده اولدیغی کبی (آ) نك اخراج وتلفظنده ده آغزمزك خیشوم ایله اتصالی منقطعدر. لهات (کوچك دیل) یوقاری‌یه قالقه‌رق آره‌لرینی سد ایدر. آ حرفنك تلفظنده آغز وآسعاً کشاده، دیل اشاغه ایندیرلمش، دوداقلر آچیلمش اولور، مجرای صوتك هیچ برنقطه‌سنده دارلق بولنماز، اوله بیلدیکی قدر کنیش که صوت اعضای تصوتدن هیچ برینه اعتماد ایتمز. عادتا بوشلقده هواده حصوله کلیر بونك ایچون درکه نحات عرب بو حرفه الف هوائیه دیمشلردر. حکمیوندن بروك (Bruche) ك تجربه‌سنه، قولنه نظراً (آ) نك تلفظنده حنجره براز یوقاری قالقار. کلامی تشکیل ایدن الفاظ واصواتی اصدار واخراج ایچون آچیلماسی طبیعی اولان آغزك (چونکه، آغز قپالی ایکن بورادن اخراج صوت ممکن اولماز) درجهٔ انکشاف واتساعی مقیاس اتخاذ ایدیله‌جك اولورسه آنك تلفظی آغزك اك بیوك آچیقلغنه تقابل ایدر. [ا ـ صوت ماده‌سنه مراجعت] .

منون (آ) نك تلفظنده لهات (کوچك دیل) آغز ایله حلقومك ماینینی بردرجه‌یه قدر سد ایدرك بو حالده جکرلردن کلن هوانك قسماً دوداقلر آراسندن وقسماً بورندن خروجنی ایجاب ایلر. بونك ایچون صائت منون اولور.

تلفظ اعتباری ایله لسانمزده ایکی درلو آ تفریق ایدیلیر : اوزون آ (ممدود الف) قیصه آ (مقصور الف).

قیصه (آ) اصلی تورکجه اولان کلمه‌لره مخصوصدر. آق، آت لفظلرنده‌کی (آ) لر کبی. اصل تورکجه‌ده اوزون آ یوقدر.

انجق بعض ترکی کلمه‌لرده (آ) براز چکیلیر ومد ایدیلیر. بوده حسیات لسانیه، از چوق تعلق ومناسبتی اولان کلمه‌لرده واقعدر. (ا . آ صرف عثمانی ماده‌لرینه مراجعت)

الف ممدوده لسانمزه عربی وفارسیدن آلدیغمز کلمه‌لرده بولنور. عالم، آب، کلمه‌لرنده اولدیغی کبی. اوزون (آ) نك دیکرندن فرقی صوتك چابق کسلمیوب براز دها دوامنده عبارتدر. بو ایکی (آ) یی خطاده بر اشارت ایله آییرمق پك فائده‌لی اولور. بوندن کتابةً ایدیله‌جك اك بیوك استفاده لسانمزده مشترکاً قوللاندیغمز عربی و فارسی کلمه‌لر ایله تورکجه کلمه‌لرك تفریقنه دلالت مادیسیدر. واقعا کلمات عربیه‌ده الف مقصوره‌ده واردر، عصا مثلا کلمه‌لرینك (آ) لری کبی. فقط عربی کلمه‌لرك الفی نره‌ده ممدوده اولور، نره‌ده مقصوره اولور؛ علم ادب عربی‌ده بو بابده قواعد مخصوصه بیان اولندیغنه نظراً عربی کلمه‌لرده‌کی الف مقصوره‌نك تفریقده اوقاعده‌لره بناءً قولای برشی‌دز؛ شو مشروحه‌یی بر مثال ایله تأیید ایده‌لم :

مثلا تورکجه‌ده دار (ضیق معناسنه) کلمه‌سی ایله عربجه دار (او معناسنه) کلمه‌سی املاجه بر برینه ملتبسدر. فقط بو ایکی کلمه‌نك تصوتده فرقلری واردر. برینك الفی مقصور دیکرینك کی ممدود،

كذلك توزلجه بال (عسل معناسنه) كلمه‌سی ایله عربجه بال لفظی‌ده بویله‌در . لسانمزده بوقبیل دها چوق کلمه‌لر واردر . الف ممدوده‌نك غير ممدوده‌دن بر اشارت ایله تفریقی بوالتباساتی رفعه بیوك مدار اولور . هم لغتلر طوغری اوقونور ، هم جنسلری فرق ایدیلیر . ترکجه‌لشمش اولان بعض کلمات عربیه‌ده الف ممدوده لسان خلقده مقصور اوله‌رق تلفظ ایدیلیر . قاضی کبی .

— رسم وخط — (آ) نك رسم وخطی الفباده‌کی ا شکلندن آلنمش‌در . عرب ادیبوننك حروف هوائیه عد ایتدکلری والف ساکنه ویا الف لینه دیدکلری بو حرفك رسم خطی مقصور اولدیغنه کوره أ ، ی ممدود بولندیغنه کوره آ ایدی [۱] . عجملر عرب رسم خطنی قبول ایتدکدن صوکره الف لینه‌یی اا شکلنده یعنی چفته رسم ایله یازدیلر . مثلا آثار سلفده او قبیلدن اوله‌رق آب کلمه‌سی اا ب صورتنده یازیلیر ایدی . بالاخره رسم خطده اقتصار کوزه‌دیله‌رك ایکنجی شکل ، دها کوچك وآیقری اوله‌رق دلیل مد مقامنده برنجی شکلك اوزرینه قونلق ایله اکتفا اولنوب ایشته بوصورتله آ رسم خطی حاصل اولمش‌در . بو طریق احتصار بعض حرفك بر شکلنی حذف ایله بونی دیکر شکلك اوزرنده بر دلیل اشارتی ایله ابدال ایلمك طریقی‌که بوکا اکتفا دیرلر ، یالکز عثمانلی رسم خطنه مخصوص ومنحصر بر قاعده دکلدر . حذف اولنان حرفی آنك یانی باشنده‌کی عین حرفك اوزرینه دلیلی وضع ایتمك اصولی بشقه لسانلرده‌ده جاری‌در . مثلا لاتین وفرانسز رسم خطلرنده دخی آ حرفی مقدما چفته شکل ایله یعنی AA صورتنده یازیلیرایدی مؤخراً ایکنجی جزئی عین سببه مبنی حذف ایدیله‌رك برنجی جزءك اوزرینه حرف محذوفه مشابه شکلده بر دلیل وضع اولنه‌رق اکتفا طریقی التزام اولنمش وبو وجه ایله حرف Â صورتنی آلمش‌در . بزم آ کبی .

[۱] قاموسده (باب الالف اللینه) یه باق .

آ — صرف عثمانی —

آ صرف عثمانی‌ده بر کلمهٔ صوتیه‌در اولوب حروف الفبائی صفتیله لسانده اصولاً بر صوت مقطع افاده ایله‌دیکی حالده کلمهٔ صوتیه اولان آ اویله بر حرف دکل ، تعطیعی افاده ایتدیکی حالت قلبیه‌نك ، حسیاتك شدت ودوامنه تابع وغیر اختیاری اوله‌رق آغزدن صادر اولان اصوات طبیعیه‌دن عبارت‌در . ایشته بونك ایچون‌درکه آ وامثالی کبی حسیات لسانك عناصر و موادندن اوقبیل کلمه‌لره کلمات صوتیه تعبیر ایتدك . اصل کلمهٔ معنی اولمق ایچون او اصواتك بالاختیار اصدار و اعاده‌سی مشروطدر (کلمهٔ صوتیه . ماده‌سنه مراجعت) .

لسان طبیعی وحسیده آ صوتی مختلف حسیاته ترجمان اولور :

(۱) بهت وحیرته دلالت ایدر . مبهوت و حیران اولان کمسه قلبنه عارض اولان بوحسی ، روح ایله بدن بیننده‌کی برعلاقهٔ خفیه مقتضاسی اوله‌رق امارات ظاهریه ایله اظهار و ایما ایتمك ایچون طبیعی وغیر اختیاری اوله‌رق اصدار ایله‌دیکی اصواتدن بری‌ده آ صوتیدر . بهت وحیرت حسیله آ صوتی بیننده بر رابطهٔ طبیعیه ، برینك قلبه ورودی دیکرینك آغزدن صدورینی ایجاب ایده‌جك برعلاقهٔ غریزیه موجود اولدیغی کبی بو صوتك ظهوری ایله آغزك تماماً کشاده بولنمسی آره‌سنده‌ده اویله بر مناسبت واردر . مبهوت ومتحیر اولان کمسه‌نك آغزی آچیق قالیر . بناءً علیه بهت وحیرت حسنك لسان طبیعی‌ده ایکنجی بروجه دلالتی‌ده برنجیسنه مربوط ومضاف اوله‌رق آغزك آچیقلق وضعی‌در . ایشته بو ایکنجی مناسبت وعلاقه‌یه مبنی‌درکه رساملر بهت وحیرت حسنی او هیئتده رسم ایله ایما ایدرلر . حتی لسان ذهنیده بیله ، مبهوت حقنده ، اسلوب تقلیدی وخیالی زمینده تصویر ایتمك ایچون (آغزی آچیق قالدی) تعبیری استعمال ایدیلیر . لسان طبیعی‌ده ، حسیات دیلنده آ یالکز بر کلمهٔ صوتیه دکل

خدمتی دها بیوکدر، لسان ذهنیده جمله وظیفه‌سنی ایدر. اوت مبهوت ومتحیر اولان برآدمك آ دیمه‌سی، لسان طبیعی اسان ذهنی‌یه ترجمه ایدیله‌جك اولور ایسه بهت وحیرت ایدیورم ، شاشدم قالدم دیمك اولور . ایشته بر جمله‌یه بیله تماماً صیقیشدیریله‌میان ، بلکه بر عباره ایله‌دخی، اولدیغی کبی افاده ایدیله‌میان برحالت روحیه لسان طبیعنك بلاغتنه باقیکز که ، تك برصوت ایله اظهار ایدیله‌بیلیور. شو حالده آ صوتنه صرفیونجه اوته‌دن بری عادت ایتدکلری کبی سادەجه حرف دیه‌رك کچیویرمك بو کلمه‌نك لسانده‌کی قیمت وخدمتنی تقدیر ایده‌مه‌مك دیمك اولور . بوملاحظاته مبنی‌درکه بز موضوع بحث اولان (آ) یی عثمانلی لسانده اجزاء کلامدن بر رکن مهم اولمق اوزره تفریق ایتدیکمز کلمهٔ صوتیه نوعندن برکلمه عدایله‌مکده کندیمزی حقلی کوریورز .

(۲) تعجب وتحسین حسلرینه دلالت ایدر . بزی اعجاب ایدن بر شی بر حادثه قارشیسنده متعجب قالدیغمز وقت لسان طبیعیدن غیر اختیاری اوله‌رق صادر اولان صوت ینه (آ) در (بهت وحیرت وتعجب ماده‌لرینه مراجعت) .

حیرت وتعجب افاده ایدن آ کلمهٔ صوتیه‌سی لسانده یالکز اوله‌رق استعمال اولندیغی کبی صیره‌سنه کوره باشنلی باشنه بر جمله اوله‌رق دیکر بر جمله‌یه‌ده ربط ایدیلیر .

آ ! سن بوراده‌نه کزیورسك؟ کبی‌که بو عباره‌ده آ ! بر جمله حکمنده اولوب (سن بوراده نه کزیورسك؟) جملهٔ ثانیه‌سنه مربوط بولنیور. بوراده‌کی آ کلمهٔ صوتیه‌سنی لسان ذهنی‌یه ترجمه وبو لسان ایله افاده ایده‌جك اولور ایسه‌ك « شاشدم ، حیرت ایتدم سن بوراده نه‌کزیورسك » صورتنی آلیرکه برنجی جمله ایکنجینك متعلق اولور .

(۳) حیرت وتعجبه مقترن وملتبس اوله‌رق آ کلمه‌سی تنبیه ، تکدیر ، توجه والتفات ، ندا و خطاب کبی معنالری‌ده افاده ایدر . بو معنالرده دخی قلبك ذهنه [۱] آز چوق مداخله وتحکمی جاری‌در. نظر ادراك ، وهلهٔ احوال قلبیه‌یه، حسیات جهتلرینه منعطف اولور . آنجق ، بو صورت استعمالده آ کلمهٔ صوتیه‌سی بر جمله بولنمق صفت و وضعیتی غائب ایدرك عادتا جملهٔ اصلیه‌یه متعلق برحرف معنا مرتبه‌سنه تنزل ایدر :

(۱) تنبیهه مثال :

آ چوجق ! درسکه نیچون چالشمیورسك ؟ باق آ اوغل نره‌یه کیدیورسك ؟

(۲) تکدیر وتقبیحه مثال :

آ چاپقین ؛ آ ملعون کبی .

(۳) التفاته مثال :

آ کوزل ، آ جانم ، آ کوزمك ببکی ، آ یاوروم کبی .

(٤) ندا وخطابه مثال :

او نهال باغ دولت سكاده ایدر تمایل
آ کوکل ! نه آه ایدرسین بوکا روزکار دیرلر

آ حرف معناسی ، بعضاده فعللرك آخرینه لاحق اوله‌رق استفهام معناسنی افاده ایدر ، مکتوبی یازدك آ کبی .

---

[۱] کلمهٔ صوتیه عربلرك اصوات ، ندا ، ندبه وفرانسزلرك انترژکسیون (interjection) دیدکلری کلمه نوعندن برجزء کلامدر ، لسان حسیاتده معتبر اولان برکلمه‌در . قلبك هیجاتنی ، روحك شدید وآنی حسیاتنی بیان ایدن واصوات دینان کلمه‌لر ایله ندا وندبه حرفلری کلمات صوتیه‌دن معدود اولدیغی کبی ترجمان معنی وفکر اولان و لسان ذهنینك موادندن بولنان سائر بعض کلمه‌لر دخی دلالت ایله‌دکلری معنی وفکره انضمام ایدن احوال قلبیه وارتیادیه طولاییسیله کلمات صوتیه حکمنه داخل اولور. بونوع کلمه‌لرك افاده ایتدیکی حسیاتك مقر ومحلی ، ولسان حسیاتك منشئی عد اولنمق اعتباریله روحه بالخاصه قلب ومعانیٔ و افکارك مرکز ومرجعی ولسان ذهنینك مبدئی اولمق جهتیله ینه روحه ذهن تعبیر ایدیلیر .

بو صورت استفهام مخاطبدن جواب تصدیق منتظر اولدیغی حالده ایراد ایدیلیر . (استفهام ماده‌سنه مراجعت)

تنبیه . — کلمهٔ صوتیه‌دن اولان (آ) ایله کلمه‌لرك معنالرینی (بر کلمه‌دن دیکر بر کلمه تشکیل ایله‌مك ایچون) ویا حالنی (مثلا مجردی منادی یاپمق ایچون) تبدیل ایلمك اوزره بو کلمه‌لره ادخال والحاق اولنان الفلری بربریله قارشدیرمامليدر . بوراده بحث ایتدیکمز (آ) بر کلمهٔ صوتیه‌در ، علم ادب عثمانیده باشلی باشنه معتبر ومستقل بر کلمه‌در . حتی یوقاریده دیدیکم کبی بر جمله‌در . ایشته آ ! سماده‌کی بو کوزللك نه‌در ؟

آ ! هیچ بو اولور شیمی ؟ مثاللرنده ایکیشر جمله بولورز . برنجی جمله‌لری کلمهٔ صوتیه‌لر افاده ایدیور . عباره‌لری سراپا لسان ذهنی‌یه قلب ایده‌جك اولور ایسه‌ك برنجی جمله : تعجب ایدیورم ، سماده‌کی بو کوزللك نه‌در ؟ ایکنجی جمله : حیرت ایدیورم ؛ هیچ بو اولور شیمی ؟ صورتنی اکتساب ایدر . حتی او مثاللرده برر جمله حالنده اولان کلمهٔ صوتیه‌لری آیرمق ایچون او کلمه‌لردن صوکره ! کبی بر اشارت خطیه وضع ایدیورز .

حالبوکه حروف معانیدن اوله‌رق کلمه‌لره داخل ولاحق اولنلر ، آرتق کلمه‌نك اجزای لفظیه‌سندن عد اولنه بیلان الفلر آیری برر کلمه دکل ، ادوات صرفیه قبیلندندر . مثلا آچوجق درسکه نیچون چالیشمیورسك ؟ آجانم بویله ایدیورسك ؟ آ کوکل نه آه ایدرسین ؟ کوکلم ای طفل زیانکار اویونجاق دکل آ . کلسه‌که بورایه . آچاپقین یاپدقلرك الویرمدیمی ؟ کبی عباره‌لرده‌کی الفلر آیری برر کلمه اولمایوب داخل ولاحق اولدیغی کلمه‌ده بر جزء زائد حکمنده بولنان واو کلمه‌یه یکی بر معنا افضا ایدان ، یاخود کلمه‌نك حالنی تبدیل ایدر بر حرفدر ، حروف معانیدندر ، ادوات صرفیه‌دندر . کلدکلری کلمه‌لره اصلنده اولمادیغی حالنده تنبیه وتکدیر ، ندا وخطاب التذات ، وتأکید معنالرینی افضا ایدر (أ . صرف عثمانی بحثنه مراجعت) .

کلمهٔ صوتیه اولان (آ) ایله عناصر صرفیه وحروف معانیدن بولنان آ پی وحروف هجادن اولان (آ) لری کلمه رسم خطنده بربرندن تفریق اولنه‌جق صورتده اشارات مخصوصه اتخاذی ظن ایدرمکه لسانمزك اصلاحات ادبیه‌سی جمله‌سندندر .

— املا { آ حرفی کلمات ترکیه‌نك ابتدا لرنده مد ایله (آ) ووسطلرنده بلا مد (ا) صورتنده یازیلیر . آخرده واقع اولورسه او وقت هم (ا) شکلنده هم (ئه) صورتنده رسم اولنور ؛ آهنك صوائت قانونه کوره تلفظ ایدیلیر : یانیه ، صارمه کلمه‌لرنده اولدیغی کبی . فارسی کلمه‌لرنده ده بولنورسه بولنسون ، دائما الف عربی شکلنده (ا) یازیلیر ، فقط بعض کلمات فارسیه‌نك وسطلرنده بولنان (آ) لر الفه واو تردیف ایدیله‌رك (وا) صورتنده املا اولنور . خواجه ، خوانده خواهر کبی . بو صورت ایله یازیلان الفه الف معدوله دیرلر . چونکه واودن معدول عد ایدیلیر .

بوراده بر مطالعه خاطره کلیور : آ صوت بحثنده مقصور آ ایله ممدود (آ) نك کلمه رسم خطنده شکلاً بربرندن فرق ایتدیرلمسی لزومنی عرض ایتمش ایدم . قاموسده ، الف لینه بابنده مضبوط اولدیغی اوزره رسم خط عربیده مقصور وموقوف اوقونان الف ساکنه ایله ممدود تلفظ ایدیلان الف ساکنه‌نك رسم خطلرنجه بر فرق کوریلیور . بری أا شکلنده دیکری آا صورتنده مضبوط شمدیکی عرب رسم خطنده ایسه شکللرك ایکنجی جزءلری محذوف . ایشته بوکا قیاساً بز دخی عثمانلی رسم خطنده ممدود الف ایچون آ شکلنی محافظه ایله مقصور الف ایچون ینه مدقویارق أ صورتنی قبول واستعمال ایده‌جك اولور ایسه‌ك مطلوب حاصل اولور ظننده بولنیورم .

آ . عربجه‌ده حروف ندادن در . آ تكله ،اداء بعيده ندا اولنور : اآ زيدا اقبل كبي .

آ آ ـ تنبيه ـ اوروپالسانلرنده‌چفته آ (aa) ايله‌ابتدا ايدن‌اعلام‌اجنبيه‌يي لسانمزه اصلى كبي ايكى آ ايله‌يازمق خطاً پك ياقيشيق آلمديغى كبي « قاموس‌الاعلام » ده اختيار ايديلن اصوله كوره‌اوطاقم كلمه‌لرى تك آ ايله املا ايله‌مك‌ده‌ده اصلنده‌كى فرقى اهمال ايتمك محذورى واردر. بونك ايچون بزده « يكى محيط‌المعارف » ده اوصنف كلمات اجنبيه‌نك املاسنده برنجى (آ) يي عين الف ايله ابراز ايدرك فرانسزجه A A يرينه (عا) يازمق طرفنى تصويب و ترجيح ايله‌دك . بو صورتده اويله كلمه‌لر اصلنه توفيقاً هم ايكى الف ايله يازلمش اولور ، هم كراهت خط محذورى مندفع اولور . ذاتاً فرنكلر املالرنده بزم (عا) هجاسنى (Aa) آيله ابراز ايتميورلرمى ؟ عالى ، عارف كبي اسملرى Aarif ، Aali طرزنده يازميورلرمى ؟ بزده آنلرك معقول اولان شو اصللرينه توفيق املا ايده‌جك اولورسه‌ق طرفنجه كوزه‌ديله‌جك شو مطابقت بر لساندن ديكرينه انتقال ايدن اعلامك اصللرينى كشف ايلكده‌ده كوزل بر دليل اولور .

تركجه قاموسلرده ، محيطلرده (عل) ايله يازيلى اولان بر اسمك فرنك لغتلرنده مطلقا AA يه مقابل اولديغى درحال آكلاشيلير .

بو اصوله توفيقاً چفته (آ) لى اعلام اجنبيه «يكى محيط‌المعارف» ده (ع آ) حرفلري ايله باشلايان كلمات صره‌سنده يازلمش‌در . مقدما طبع ونشرينه ابتدار اولنان محيط‌المعارف‌ده دخي بو ترتيبي اختيار ايتمش ايدم .

آء اس . عاء وزننده عربستان‌ده ارض نجده مخصوص سرح ديلن شجر عظيمك ميوه‌سى دركه اوزومه بكزر ، رنكى صارى‌در ، اكل اولنور ، لذيذدر ، ادويه‌يه قاتيلير ، درى دباغتنده قوللانيلير .

آء (بلاد) اس . عربستان شبه جزيره‌سنده ارض نجده مسامت بر مملكت اولمق اوزره تاريخ قديم كتابلرنده تصادف ايديلير بر اسم‌در . «ماسپه‌رو»نك قرون عتيقه تاريخنده روايت ايديلن بر فقره بو بر حقنده بعض معلوماتى جامع بولنديغندن اهميتنه بناءً او فقره‌يى ترجمه ايدرك بورايه درج ايله‌دك :

« سينه » نامنده برى مصرى ترك ايله عربستان شبه‌جزيره‌سنه هجرت ايدر . سوور كبيزى كچه‌رك چوله داخل اولور . مصرى بو سياحتنى شويله نقل وروايت ايديور :

كيجه يوله‌چيقدم . شفق وقتى (بتنه)يه واصل اولدم . بورادن (كمرو)يه دوغرى توجيه حركت ايلدم . يولده صوصادم ، قوشمغه باشلادم ، بوغازم قورودى ، كندى كندیمه ديديم‌كه ايشته ذائقهٔ موت ! . بردن بره كندمى طوپلادم ، قولاق قبارتدم . چونكه لطيف لطيف حيوان سسلرى ايشيديور ايدم ؛ او آنده بر بدوى كوردم ، مصردن اوزاقلاشمق ايچون دلالت ايتمه‌سنى رجا ايتدم . بكا صو اكرام ايتدى ؛ سود پيشيرتدم ، بدوى ايله برابر عشيرتى نزدينه كيتمك اوزره يوله‌چيقدق » .

« سينه » يى ايچلرينه قبول ايدن بدويلر فرارى‌يى مرحله‌دن مرحله‌يه تا (ادوم) بلادينه قدر سوق ايدرلر . بو حوالينك مشايخ ورؤساسندن برى سينه‌يى جلب ايدرك نزدنده قالماسنى كنديسنه تكليف ايدر : « كل نم يانمده قال ! بوراده مصر ديلنى ايشيده بيليرسك دير . حقيقت سينه امير نزدنده مسافر بعض مصر رجالنى كورر . بونك اوزرينه مصرلى اوراده اقامت ايلمكه قرار ويرر ، ينه كندى نقل ايديوركه :

« اميرينى چوجقلرينه رئيس انتخاب ايله‌دى . بيوك قيزينى بكا تزويج ايتدى . جوار مملكته قدر اميرك تحت تصرفنده بولنان اراضيدن بكنديكم يرلرى بكا احسان ايله‌دى . جوارمزده‌كى مملكت

(بلادآء) نامیله معروف پك كوزل بر یرده‌در . بوراده انجیر ، اوزوم یتیشیر ، صودن زیاده شرابی واردر بال پك چوق بولنور . زیتونلكلر ، یمش آغاجلری كثرتلی در . »

برلین موزه خانه‌سنده محفوظ اولان مصر پاپیروس (برس) لرینك احتوا ایلدیكی بومعلوماته نظراً بلادآء ارض ادومه جوار بر مملكت اوله‌جق . بلادآء ایله شجر آء بیننده برمناسبت اولسه كرك‌در . بوروایه حضرت‌موسی (ع. س)ك‌مصردن خروج ومهاجرتی، ارض مدیان‌ده یترون نزدنده اقامتنی آكدیریور . (تورات ، خروج ، اصحاح ثانی‌یه مراجعت) .

آئب (عر. سف). كری دونان، عودت ایدن، رجوع ایدن . عثمانلی لساننده نادراً قوللانیلیر :

بورادن كیت و اسیر دست هوا و هوس اولان كسه‌لری شكایت ایت دیمكله تكدیرده ایله‌دیكندن مضطرب و خائب كلدكلری سمته آئب و نظرمدن غائب اولدیلر . [تلماق ترجمه‌سی ـ كامل پاشا] .

— مترادفات : اَوّاب ، راجع، عائد ،منصرف :

— فروق . بو كلمه‌لر مصدرلری اولان اوب ، رجوع ، عود ، انصراف ماده‌لری دردی‌ده ترك اولنان برمكانه برسمته دونمك ، واریلان یردن كری كلمك معناسنه اولدیغنه كوره الفاظ مترادفه‌دن‌در . آنجق بومعناده فعلك صفت و كیفیتنه كوره آره‌لرنده فرق واردر : || اوب مطلق اوله‌رق كیرو دونمك‌در . عود منصرف اولدیغی نسنه‌یه دونمك‌در . رجوع نره‌دن كیتمش ایسه او یولدن آیرلیه‌رق ، فصل وتراخی ایتمیه‌رك همان ایزی اوزره عودت ایلمك‌در . انصراف ایسه واردیغی یردن‌همان دونمك، اورادن یوز چویرمك‌در . مصدرلرده‌كی بوفرقلر بالطبع اسم‌فاعللرده‌ده آرانیر . || آئب عازم مقابلی‌در . آئبك مقصدی تارك اولدیغی سمت ومكان‌در . باشلانیلان ویاخود یاپیلان بر فعلدن رجوع ایدن حقنده استعمال ایدلمز .

— عربجه‌ده كناه ومعصیتدن رجوع ایله‌یان معناسنه اولان تائب ایله آئب بیننده كرچه برمناسبت وارایسه‌ده فعلدن آئب اولمق كبی بر استعماله تصادف ایتمدك .

|| راجع ، عائد . برمحله ، بر شیئه بر شخصه ویا بر امره رجوع وعودت‌ایدان مقاملرنده استعمال ایدیلیر ومجازا قوللانیله‌رق مخصوص ودائر ومتعلق معنالری ینه كلیر: بوتون بولوازم وارزاق ادرنه‌یه عائد ایدی ـ اوطاشلر ریختمده یاپیلمقده اولان بنالره‌عائد ایدی ـ بكا عائد دكل ـ دائرهٔ عسكریه‌یه عائد . معارف عمومیه نظارتنه راجع‌در . دونكی مجلس وكلا مذاكراتی هپ صلحه عائد ایدی . || راجع خاصةً برحالتدن‌حالت‌اولایه عودت معناسنی افاده‌ایدر : هرشی اصلنه‌راجع‌در. || منصرف‌خاصةً برهیئتدن‌دیكر هیئته دونمه : اسم‌منصرف ، اسم غیر منصرف .

— خلالی . اوب ماده‌سنده ایراد اولنمش‌در .

آب (اس. فا) . مایع معلوم، صو. || آقان صو : بویله آتشله كاوب آب كبی كچمكدن * قصدك آزاره‌می تطییب‌دل‌زاره‌می‌در ـ ندیم || آزچوق بویوك وواسع صو كتله‌سی : آب فراوان . آب استاده. آبه دوشمك ـ آقیور نور كوردیكم دره‌دن * آب واشجاری برق برق اولمش || نهر . دریا : آب آمو (آمو نهری ، آمو دریا) . شعرای خراسان قتنده‌مطلق ذكر اولنورایسه نهرجیحون‌قصداولنور: سواد نظم‌مرا كر برآب كذر * كنند فخر رشیدی وصابر وعمعق [١] ـ انوری. || فلسفهٔ قدیمه‌ده عناصر اربعه‌دن برینك اسمی : زائد كورن اهل‌دل دكلدر * انسان قیلیغنده آب وكلدر ـ ایاس بك . یاغمور : اویله برطوفان، صانكه سما آبه غرق‌اولدی.

---

[١] ماوراءالنهر شعراسندن رشید سمرقندی صابر ترمذی ، عمعق بخاری .

— تمثیلاً . بعض میوه‌لرك حاوی اولدیغی رطوبت: آبدار . || بول : آبدان. || کوز یاشی: دیده پرآبدل پرآتشدر ، ظاهر وباطنم مشوشدر ـ ناجی. || تر: آب‌تن. || صالیا: آب‌دهن. || جواهرجیلکده بریق ، تاب ، پارلق : شو الماسك آبی نه‌قدر لطیف. || تصوفده نفس مهم. || شراب وباده: عالم آب.

— توسیعاً. صناعت کیمیا ایله‌اعمال واستحصال اولنان وصو قوامنده بولنان بعض مایعات : آب عرق. آب زر . آب رنکین. آب‌تیز . || کیمیای قدیم اصطلاحنده جیوه .

— خلالی[۱]: آب. آبك. آبی . آبان . آباد . آبدان .

— ترکیبات لغویه [۲]

۱ . ترکیب عطفی ـ آب وتاب . آب ودانه . آب وهوا .

۲ . ترکیب‌اضافی ـ آب آرغون. آب آمون . آب آهو. آب اسکندر. آب انکور . آب باران. آب بقا . آب بلخ . آب بن. آب بتر . آب‌تستر . آب تلخ. آب‌تن. آب دهن . آب‌جوانی. آب‌چین . آب حیات. آب حیوان . آب خرنات . آب‌خضر . آب خورشید . آب دیز . آب رحمت. آب‌رکن‌آباد. آب رو . آب زخم . آب زر . آب زندکانی . آب سیل . آب سحر . آب سکون . آب سی . آب سیر . آب شیر . آب شیروان . آب طارم . آب طبرستان . آب طرب . آب طبریه. آب طلا. آب عشق . آب عرق . آب فرس . آب قوچ . آب کاشان . آب کند . آب مرغان . آب‌مریم .

۳ . ترکیب‌وصفی — آب آبق . آب آشامی ، آب‌ارغوانی. آب‌ایستاده. آب‌بی‌لجام. آب آتشرنك. آب جوشان . آب‌پاشان. آب رنکین . آب روان. آب شور . آب شوران . آب صاف . آب‌صافی . آب کبود . آب کرم .

٤ . ترکیب مزجی — آب آی . آب پا . آب‌ترازو. آب دزد . آبخیز . آبکون . آبیار . آبیاری .

٥ . ترکیب مزجی مقلوب — اشکابه . آبتابه. تیزاب . چرکاب . خوناب . خونابه . خوشاب . زهراب . زهرابه . سیراب . شهداب . کرداب . کرماب . کرمابه . (بوکله‌لره مراجعت) .

— ترکیبات‌قولیه [۱] : آبه‌دوشمك = بوزمق، محو وتباه اولمق ، ضایع اولمق ، برباد اولمق :

قورقارم توبه‌یی آبه دوشوررسك زاهد
هله هنکام چمن موسم عشرت کاسین .

[۱] برکله مادهٔ اصلیه قالەرق بعض عناصر صرفیه زیاده‌سیله آندن تشکیل اولنان‌بکی کله‌لرك مجموعی یعنی تعبیر دیکر ایله برکله‌نك اصل وفروعنی حاوی اولان ترتیب صرفی . عائلهٔ کلمات‌دیدکاری . بعض فارسی صیغه‌لری عناصر صرفیه حکمنده‌در .

[۲] ترکیب لغوی یاخود مرکبهٔ لغویه اجزاء کلامدن ایکی ویا دها زیاده کله‌دن یاپلمش لفتلردر . ترکیب لغوی ترکیب صرفیدن بوسبتون آیری‌در . بناءً علیه بو ایکی ترکیبی بربرینه قارشدرمامالی‌در . کرچه ایکیسنده‌ده ترکیب‌قاعدهٔ‌صرفیه کوره‌موجود واصلا بوزلمامشدر . شو قدرکه ترکیب صرفیده بوکا داخل اولان کلمات مفرده‌نك هربری کندی معنای لغویلرینی آیری آیری محافظه ایدر . ترکیب اضافی ترکیب وصفی، ترکیب عطفی ، ترکیب مزجی، وصف ترکیبی‌دیدیکمز ترکیبلر اساساً هپ تراکیب‌صرفیه‌دندر. بودرلو ترکیبات یالکز عباره‌ده معتبردر. لغت‌اوله‌رق لغتنامه‌لره کچمز. آنجق بوتراکیب صرفیه‌دن برقسمی واردرکه لفظاً مرکبلکنی اولدیغی کبی محافظه ایله معناجه آیری برجهت افاده‌ایدر؛ حقیقی‌اولسون، مجازی‌اولسون معنای‌واحده‌دلالت‌ایلر، کلهٔ‌واحده‌حکمنی آلیر، و بوصفتله درکه‌لغت‌اوله‌رق لغتنامه‌لره، قاموسلره، لهجه‌لره کچر . ترکیب لغوی دیدیکمز ترکیبات ایشته بونلردر . (ترکیب ـ علم ادب ماده‌لرینه مراجعت) .

[۱] ترکیبات قولیه لسانده مستعمل اولان اویله ترکیبلردرکه عباره حکمنده‌در . نه ترکیب صرفی نه ترکیب لغوی ماهیتنده اولمایوب تمام اولمامش برجمله موقعنده بولنور اکثریا کنایات افاده ایدر .

|| نقش برآب = صو اوزرینه نقش قیلندن ثبات ودوامی اولمیان شی ؛ غایتله سریع الزوال وغیر قار اولان نسنه : اقبال دنیا نقش بر آب کبیدر .

. — آب ماده‌سی لسانمزده اوچ صورتله استعمال ایدیلیر: یا منفرد اوله‌رق، یا بر ترکیب لغوی‌ده داخل اوله‌رق ، یاخود بر ترکیب قولی‌ده بولنه‌رق. بو اوچ استعماله کوره آب ك معناسی آیری آیری نظر دقته آلنمالیدر .

لسانمزده منفرد اوله‌رق استعمال اولنان آب کلمه‌سی فارسیده هرنوع صو معناسنی افاده ایدر ؛ ترکجه‌ده صو کلمه‌سی قاچ معنایه دلالت ایدیور ایسه فارسی‌ده‌ده آب کلمه‌سی اوقدر معنا بیان ایدر (صو ماده‌سنه مراجعت) ؛ فقط بزم استعمالمزه نظراً ترکجه‌ده‌کی آب کلمه‌سی صو تعبیرینك و فارسیده آب لفظنك دلالت ایله‌دیکی تکمیل معانی‌یی حائز دکلدر؛ یعنی فارسی آب ایله ترکجه آب عینی کلمه صایلمه‌مز. لفظاً بر اولسه بیله معناجه آره‌لرنده فرق واردر . حقیقت آب کلمه سنك فارسیده بعض معنالری واردرکه بز او معنالرده کلمه‌یی منفرد اوله‌رق لسانمزده استعمال ایتمیز . شو حالده ناصل اولورده فرسك آب ی ایله ترکك آب ی عین کلمه عد ایدیله بیلیر . آب کلمه‌سنك لسانمزده استعماله کوره دلالت ایتدیکی معنالری ماده باشنده بیان ایله‌دك .

آبی ترکیب لغوی هیئتنده استعمالی اکثریا جغرافیاده نهر وکوللره اسم ویرمکده غالبدر .

— کنایات . آب رحمت = یاغموردن کنایه‌در .
آب مریم = صلاح وعفتدن کنایه‌در.
آب بی لجام = دنیانك اقبال ودوالندن کنایه‌در .
آب آتشرنك؛ آب آتشپاره؛ آب آتشین.
آب انكور ؛ آب طرب = شراب وباده‌دن کنایه‌در .
آبروی = شرف وعزتدن کنایه‌در.
(بوکلمه‌لره مراجعت) .

— لسانیات ـ فارسی آب کلمه‌سنك باسی بعضاً واوه تبادل ایدر : آب یرینه بو لسانده آو لفظی‌ده استعمال ایدیلیر ؛ حکیم لطیفینك شو بیتنده اولدیغی کبی.

کی تواندکه همچو باغ چکاو
بزند غوطه درمیانهٔ آو

حتی شیرازده بر چوق صولره آو نامی ویریلیر . فارسی قدیمده زند لساننده آف ، آه ، هاو ، یاو کذلك عین اصلدن صو معناسنه‌در . اسکی المانجه‌ده اوها ، چالیك [١] لسانده صو معناسنه اولان آب آبا کلمه‌لری اوروپا هندووجرمن لسانلرینه فرس قدیمدن انتقال ایلمش‌در. فارسی آب کلمه‌سنك اصلی‌ده سانسقریت آپ در . فرانسزجه e'a'u حرفلریله یازیلان (eau) ویکیجا اوله‌رق (قـo) اوقونان کلمه‌که صو معناسنه‌در، اشتقاق نقطهٔ نظرندن فارسی هاو کلمه‌سنه ربط ایدیله‌ بیلیر . چونکه فرانسز e حرفی فارسی ه صامته ، و ü حرفی واو صامته‌ معادل اولمق اعتباری ایله فارسی هاو ایله فرانسزجه eau ایکیسی بر شی اولور .

آب اس . سریانی تقویمنده یازك صوك آیی آغستوس. || عبرانی تقویمنده کذلك بر آیك اسمی .

. — آب کلمه‌سی سریانی وعبرانیدر . کرچه قاموس کلمه‌نك عجمدن معرب اولدیغی سویلیور ایسه‌ده بوتوجیه فارسی‌ده صو معناسنه اولان آب ایله لفظاً التباس سببی ایله اولسه کرکدر. لغات ابوالضیاده دخی بولغت حقنده آب ماده‌سنده دینیلیورکه « اسکی فرس تقویمنده، تقویم جلالی‌ده تموزدن صوکره کلان یاز آییدر . حالا آغستوس دیدیکمز. سبب تسمیه موسم بارانك بوآیده حلولیدر» . بر کره آی اسمی اولان آب کلمه‌سی فارسی دکل ، سریانی وعبرانی یعنی سامیدر . بونی عجم فرهنکلری‌ده تصریح وتصدیق ایدیور. نته‌کم فرهنك ناصری‌ده : « آب بزبان رومی

[١] چالق ویاجلالق لسانی اوروپاده جلت (celte) عرقنه مخصوص بر دیلدر .

ثام ماه یاز دهم است » دیه تعریف اولنیور . یعنی آب زبان رومیده سنه‌نك آلتنجی آینك اسمیدر . دیکر فارسی فرهنکلرده‌ده بویله مقیددر . یالکز بوراده اوفق برتصحیحه لزوم کوریرم، تعریفده‌کی رومی تعبیری سریانیدن غلطدر . چونکه شرقیون آب نامنی استعاره ایتدکلری تقویم سریانیه تقویم رومی نامنی ویررلر ، سببیده چونکه بوتقویم آنلره اوروپالیلرك سیرو ـ ماکدونیین [۱] دیدکلری سوریه روملرندن انتقال ایتمش ایدی ایشته آب ده بویله کچمش ورومی ظن اولنمشدر. یوقسه کلمه نه رومیدر، نه عجمیدر. سامیدر. سریانی وعبرانیدر . ثانیاً فرس قدیم تقویمنده، تقویم جلالیده بزم آغستوس دیدیکمز آیه یورماه دیرلر ؛ آب دیمزلر .

سریانی تقویملرنده بوآیك برنجی کوننه صوم مریم تعبیر ایدیلیر چونکه شرق خرستیانلری بوآیك ابتداسندن اون بشنجی کوننه قدر پرهیز طوتارلر. واون بشنده‌ده پرهیزدن چیقدقلری ایچون اوکونه ده فطر مریم تعبیر ایدرلر. یهودیلرکبی اساساً سنهٔ قمریه استعمال ایدن عربلر، حسابات هیئیه‌ده سریانی تقویمنه مراجعت ایتدکلری ایچون بو تقویمده‌کی آیلرك اسملرینیده استعمال ایله‌مشلر وبو صورتله آب اسمی سائر بعض سریانی آی اسملری کبی تقویم عربی‌یه‌ده انتقال ایله‌مش وبورادن عجملره، ترکلره‌ده سرایت ایتمشدر ، ایشته بونك ایچون آغستوس آینه عربجه شهر آب ، فارسیده آب ماه ترکجه‌ده آب آی تعبیر ایدیلیر . آغستوس نامی دخی لاتینجه اوغستوس اسمندن آلنمشدر .

ـــ تقویم عبرانیده ، اب یاخود نیسانده بدء ایدن سنهٔ دینیه‌نك بشنجی آینه ، تشری یعنی تشرین اولدن صایبلان سنهٔ مدنیه‌نك اون برنجی آینه کذلك آب تعبیر اولنور . تقویم رومی‌یه کوره تموز آینك برقسمی ایله آغستوس ابتدالرینه مصادف اولور . اوتوز کوندر. عبرانی تقویمنده نسئه جاری اولدیغندن آب ماه قمریسنك اوزمانه تصادفی دائمیدر .

یهودیلر، حضرت هارونك یوم وفاتی اولمق حسبیله بوآیك برنجی کونی صوم ایدرلر. کذلك معبد سلیمان کلدانیلر طرفندن بو آیك طقوزنجی کونی احراق اولندیغنه، وجلای بنی اسرائیلدن صوکره انشا ایدلمش اولان ایکنجی معبدی دخی روماليلرك احراق ایتمسی ينه اوآیك طقوزینه مصادف بولندیغنه مبنی هرسنه اوکون کندی عادت دینیه‌لری اوزرینه صائم اولورلر یهودیلر ظن واعتقاد ایدرلرکه، ارض کنعانی کشف ایتمك اوزره کوندرلمش اولان مبعوثلر، ينه اویله بر کونده معسکره عودت ایله قومی عصیانه تشویق ایتدیلر. کذلك ایمپراطور آدریه‌ن طرفندن یهودیلرك ارض فلسطینده قالملری ، وحتی قدس شریفك خرابیتنه آغلامق ایچون بورایه اوزاقدن باقالری کذلك منع اولنمقله بوکونك خاطره‌سنی احیا ایچونده هرسنه ينه بوکون صوم ایدرلر. یهودا ملکی آحاز زماننده آب آینك اون سکزنجی کیجه‌سی معبدك محرابنده‌کی مصباح سونمش بولندیغی ایچون اوکون ينه صوم ایتمك یهودیلرجه عادت اولمشدر .

یهودیلر ، باشلرینه کلان وقایعك خاطره‌لرینی حفظ ایله‌مك خصوصنه پك رعایتکارلردر. ایشته بو صوملر هپ احیاء یاد وتذکار خاطر رعایتکارلغندن نشأت ایدیور . بو قبیلدن اوله‌رق حضرت ذکریا حضرت موسی (ع ص) طرفندن (قادش برنع) دن ارض موعوده جاسوسلر کوندردیکی وقت بنی اسرائیلك اظهار ایتدکلری میرلتیلری تذکاراً وبو حرکتلرینه کفارتاً بر یوم صوم اتخاذ اولندیغنی بیان ایدر . کذلك یهودیلر دیرلرکه آب آیی ایچنده ایکی معبدلری احراق وتخریب ایدلمش ، و اسکندریه‌ده بیوك حاورالری قپادلمشدر . ينه بو آیده یهودیلر ، مقدما فرانسه‌دن ، انکلتره‌دن ، اسپانیادن طرد ایدلمش اولملری ، شایان دقت اتفاقات غریبه‌دندر .

[۱] syro- macédoniens

آب اس. نصارا عندنده اقانیم ثلثه‌دن اقنوم اولك اسمی‌در .

ـــ نصارانك آب كلمه‌سی عبرانی اب دن‌در . اب عبرانیده بابا معناسنه‌در . بو كلمهٔ عبرانیه‌دن كلدانیلر وسریانیلر؛ آبیا (abya) ویونانیلر آباس (abbas) اسملرینی تشكیل ایتدیلر . كلمه اویله‌جه یونان ولاتین دیللرنده محفوظ قالدی وبوندن فرانسزجه‌ده (abbé) لفظی یاپیلدی. وبزده فرانسزجه‌دن آله‌رق لسانمز ایچون ، محیط المعارفده آبه و آبی كلمه‌لرینی تشكیل ایله‌دك . (بو كلمه‌لره مراجعت) حواریوندن بولس ومارقاس بابا معناسنه اوله‌رق كلدانی ویا سریانی آبا كلمه‌سنی استعمال ایتمشلردر . چونكه او زمانلر حاورالر ایله ایلك مجامع خرستیانیه‌ده بو كلمهٔ سریانیه مشترك ایدی .

سریانیده آبا كلمه‌سی بدایةً طبیعی ویا حقیق معناسنی افاده ایتدیكی حالده مؤخراً طبیعی بر پدر حرمت و محبتنه لایق كوریلان ذواتده تشمیل ایدلدیكه بو بر استعمال مجازی‌در . ایشته بو معنایه كوره‌در كه یهود اخباریده بو نامی آلدیلر .

عربجه‌ده عبرانیلرك اَب ، كلدانی و سریانیلرك آبا كلمه‌لری أب ، وتشدید ایله اب صورتنده استعمال اولندی. بناءً علیه اب عربجه‌ده اقنوم معناسنه‌ده آلنیر.

معلوم‌در كه عربجه‌ده بر شیئك ایجاد واصلاحنه، حصول وظهورینه باعث اولان سببه اب اطلاق ایدیلیر بو جهتله شرائع متقدمه اربابی عندنده سبب اول اولمق اعتباریله حق تعالی حضرتلرینه‌ده اب دیرلر ایدی. صوكره جهلهٔ ناس بو تعبیردن معنای ولادت قصد ایتدیلر . ایشته بو بابده‌كی اعتقاد فاسدك منشئی شو سوء تأویل‌در . كذلك نصارا كلیسا اركان و رجالنه‌ده اب تعبیر ایدرلر . (آباء نصرانیه ماده‌لرینه مراجعت)

آب ـ تورن (turin) موزه‌خانه‌سنده موجود اولان بر پاپیروسده مندرج معلوماته نظراً (آب) مصر فرعونلرندن برینك اسمی‌در . مدت حكومتی ایكی سنه ، بر آی ، بر كون دوام ایتمش .

آب آبق (س. فا .) قاچیجی صو دیمك‌در. بو معنایه كوره كیمیای قدیمده جیوه‌یه اسم ویرلمش‌در . ذاتاً آبق‌ده‌ده فارسی آبك كلمه‌سندن معرب‌در . وآبك فارسیده ینه جیوه دیمك‌در .

آب آرغون — ایرانده خوزستان ولایتنده جریان ایدن جراخی نهرینك یوقاری طرفلرینه آب ارغون دینیر . ارغون افظی ـ فرهنك ناصری‌ده محرر اولدیغی اوزره ـ اتراك تركستاندن بر قبیله‌نك اسمی‌در. اوطرفلرده ساكن اولان بو قبیله‌یه نسبت ایله جراخی نهرینك بو قسمنه آب ارغون نامی ویرلمش اولمالی‌در .

روسیه ایله چین الكاسی بیننده حد سیاسی اولان ارغون نهرینی بونكله قاریشدیرمه‌مالی‌در .

آب آشامی (اس. فا . مر) . شربه صالح ، ایچیله‌جك صو .

— طبیعتده صولرك انواعی پك چوق‌در؛ صولرك جمله‌سی بدنك عضویتنه داخل و غدا اوله‌رق حیاته ، بدنه نافع اوله‌مز . غدا اوله‌رق عضویت بدنه داخل وحیاتمزه لازم و نافع اولان صولره لسان فارسیده آب اشامی تعبیر ایدیلر .

آب آمو — فارسیده نهر جیحونك اسمی (معلومات جغرافیه ایچون آمو ماده‌سنه مراجعت)

آب آهو — فارسیده كذا جیخون نهرینه ویریلن بر اسم‌در . چینجه (هؤآ) دن . آبهی ده دیرلر . (معلومات جغرافیه آمو ماده‌سنه مراجعت آبهی) وآبدالی ماده‌لرینه مراجعت)

آب‌آی اس. (ژ. نع) تقویم ترکی‌ده آغستوس آینك اسمیدر. (آب ـ تقویم بحثنه باق) .

آب اسکندر اس. آب‌حیات: اسکندر، آب اسکندره ایره‌مه‌دی .

— اسکندر ذوالقرنین آب حیاتی پك چوق آرامش ایمش ، حتی بو صویی بولمق ایچون ظلماته قدر کیتمش بوله‌مامش فقط هیچ اولمز اینه نامی اوقدر آرادیغی آب حیاته اضافه اولنمشدر . (آب حیات ماده‌سنه مراجعت)

آب استاده — افغانستانده بر کولدر . غزنه‌نك ٢٥ فرسخ جنوبنده کائندر . بو کولك هیچ بر طرفه جریانی یوقدر . صویی راکددر . بونك ایچوندرکه نامنه آب استاده دینمشدر . غزنه چایی بوکوله آقار .

بوکولك سویه‌سی مواسمه کوره تبدل ایدر . بعضاً طاشه‌رق اطرافنده‌کی مرزغه (بتاقلق) لری قاپلار ، بعضاً تماميله کندی یتاغنه ، یعنی چقورینه چکیلیر . عمقی درت متره‌یی تجاوز ایتمز . اجزاء ملحیه‌نك ترکزی (طوپلانماسی) سببیله صویی پك زیاده آجیدر، اودرجه‌ده‌که غزنه چاینك طاتلی صولری ایله کوله کلان بالقلر دها منصبده ایکن اولورلر . کولك کنارلری بالق لاشه‌لری وانقاضیله طولودر . کولك طوزلیلغی ، تکمیل حوضه‌لرده اولدیغی کبی تازه صو جریانلرینك فقدانته معطوفدر. کولك ارضی بحردن ٢١٥٠ مترو مرتفعدر . دوری ١٢ ـ ١٥ فرسخ امتداد ایدر .

آب باران، آبباران -- کابل مضافاتندن خواجهٔ سه‌یاران نواحیسنده مشهور بر تفرجگاهدر . شرق جغرافیونی بیننده جنان اربعهٔ دنیا وصفیله معروف ، شعرای شرقك بونجه‌ستایشنه مظهر اولان غوطهٔ دمشق ، شعب بوان، سغد سمرقند ، نهر آبلهٔ کبی منتزهات ارضیه قدر خواجهٔ سه‌یاران مسیره‌سی‌ده شهرت بولمش ، آنلر کبی بوده جنت دنیا وصفیله مدح اولنمش ، ادبیات شرقیه‌یه کیرمشدر .

شعر :

اگرچه جای خوش کابل آب بارانست
بهشت روی زمین خواجهٔ سه‌یارانست

آب بقا اس. (فا . آب ایله عمر . بقادن). آب‌حیات ، آب‌جاوید : لعل جانبخشی اولنجه گویا ایمره‌نیردی لبنه آب‌بقا ـ حلیهٔ خاقانی .

آب بلخ — بوده نهر جیحونك بر اسمیدر . مجرای اعلاسی دیار بلخدن کچدیکی ایچون نسبةً بو نام ایله‌ده یاد ایدیلیر .

آب بن اس (تر لغ)ضم باء ثانیه ایله کیمیای عضوی‌ده ، صمغ کبی بر نسنه‌در . کهنه ومجوف جوز اغاجلرینك کوکلرنده بولنور، سریانی‌ده‌ساداوران‌دیرلر. ادویه‌جمله‌سندندر، وآندن برنوع مرکب اعمال ایدرلر، بعضلر اکا آغاج قره‌سی تعبیر ایدوب بعضلر هند اشجارینك یوصونیدر دیدیلر . «برهان»

عربلر آکا سواد الحکام دیرلر .

آب پاشان اس . (تر. لغ) اعياددن بر کون . بر وقت ایران‌ده یاغمورسزلق سببیله قحط عظیم اولمش ، بر مدت بویله کچدکدن صوکره تیرماهك اوننجی کونی بول یاغمور نزول ایتمکله فارسیان بوکونی‌عید اتخاذ ایله‌مشلر، جنبش ایتمشلر ، بربرلرینه آب وکلاب سرپمشلر . بونك ایچون اوکونه آب پاشان نامنی ویرمشلردر .

« بهار عجم »

آب پیما اس . (تر. لغ) صوساعتی (صو ساعتی ماده‌سنه مراجعت)

آب تبر — كاتب چلبی‌نك جهانمنا نام جغرافیا كتابنده اسامی جیحون میاننده مذكوردر. مسعودی‌ده (تبر) ماورای النهرده بر ولایت و بر قوم اولق اوزره ایراد ایدیلیور .

آب ترازو اس (تر ـ لغ ـ فا . آب ایله ترازودن) . صو ترازوسی :

چیوده بحر شعر تمام ارزوی ما
خوش درس علم آب ترازو گرفته است
سراج المحققین

اصطلاح فارسی‌ده برفنك اسمیدركه صویی بریردن دیكر یره نقل و اجرا ایتمك اصولنی بیلدیریر . صو یولجیلق فنی كه حقیقتده ایصال میاه‌در بزده‌ده صو یولجیلق صنعتنه معادل اولور .

ـــ . **علم آب ترازو** — حیاتك، فلاحتك برنجی لوازمندن اولان صوتدارككی انسانلری جمیع زمانده دوشوندیرمش، مشغول ایتمش‌در. یرایچنده گیزله‌نن صولری كشف وتخمین ایتمك، بوصولری سطح زمینه جلب واخراج ایلمك و اقتضا ایدن یرلره سوق وایصال ایتمك انسانلر ایچون مهم مهم ایشلر تشكیل ایدركه تاقرون قدیمه‌دن بری برفن معتنانك حدوثنه باعث اولمشدر. ایشته فن ریافت ارض ایچنده‌كی صولری كشف ایتمك اصولنی ، انباط میاه بو صولری یوقاری‌یه چیقارمق طریقلرینی جامع برفن اولدیغی كبی بحملرك آب ترازوسی دخی بر اوزرنده‌كی صولری بولندیغی محلدن دیكر محلره سوق واجرا ایلمك وسائطنی تعلیم ایدر بر شعبهٔ معرفت اولمشدر . ناصلكه پك اسكی بر كتاب زراعت اولان فلاحت نبطیه (بومادده‌یه مراجعت)ده بو بابده معلومات مهمه مندرجدر . آب ترازو نامی ، دخی دلالت ایتدیكی وجهله بر طرفدن موازنت میاه (هیدروستاتیك) نظریاتنه موقوفدر . بو جهتله ایصال میاه (هیدرولیك) فننك مهم بر شعبه‌سی صاییلر . بر صویك بولندیغی یردن دیكر بر یره سوق واجراسی و سائط طبیعیه دائره‌سنده ممكن اولوب اولمدیغی كشف و تقدیر ایدن صو مهندسلرینه‌ده آبشناس دیرلر . فن آب ترازو فنون بنائیه و معماریه جمله‌سندن عد ایدیلیور .

. آب ترازو تعبیرینك سوق و ادارهٔ میاهه متعلق برشعبهٔ معرفته نام اولدیغی جناب (سراج المحققین)ك یوقارویه نقل ایتدیكمز بیتیله استشهاد ایدیله‌بیلیر .

— لغت اعتباریله آب ترازو هیدوروستاتیك یعنی (موازنت میاه) تعبیرینك حرفیاً ترجمه‌سیدر . كونك یوللر ایچنده صویك اجراسی وارزواولنان نقطه‌یه ایصالی موازنت میاه قانونه تابع بركیفیت‌در. ایچون‌دركه آب ترازو تعبیری ، اصلا اومعنادن آلنه‌رق یعنی فرنكجه هیدروستاتیك مقابلی ایكن (ایصال میاه) فننه نقل تعبیر اولندیغی آكلاشیلیور .

شیمدی بزیكی وضع ایده‌جكمز اصطلاحات ایچون كلمه‌نك بومعناسندن استفاده ایده‌بیلیرز . اصطلاحات علمیه‌مزده او مقامده قبول و استعمالی پك مصیب وموافق اولور .

حقیقت، آب ترازوتركیبی اساساً كه بكلمه (هیدروستاتیك) مقابلی ایكن بز بوتركیب افرنجی‌یی فن نامنه اوله‌رق لسانمزه موازنت مایعات ایله ترجمه ایدیورز. حالبوكه موازنت مایعات (équilibre des liquides) معادلیدركه استواء وزن مایعات دیمكدر . بر فنك موضوعی ایله اسمی آیری آیری كلمه‌لردن عبارت اولق اصطلاحات علمیه اصولی ایجاباتندندر . با خصوص زمانمزده حكمت طبیعیه و مهنیاتك بر شعبهٔ مهمه‌سی اولان هیدروستاتیك فنی ، نامنی تشكیل ایدن تركیبك دلالات لغویه‌سی توسیع ایدیله‌رك یالكز اجسام مایعه‌نك دكل مواد غازیه‌نكده موازنتندن بحث ایدر بر علم اولمش در . بو تقدیرده ترجمه طریقیله (هیدروستاتیك) مقابلی فن موازنت مایعات دیمك پك مصیب و مناسب اولماز كبی .

فن موازنت مایعات و غازات دیمك ایجاب ایدركه بوده یك اوزون دوشر . ثانیاً علوم وفنون سائره اسملرنده اولدیغی کبی فن موازنت مایعات وغازاتیده عباره ایچنده بعضاً صفت اولەرق استعمال ایلەمك ایجاب ایدر : مثلا فرانسزجه (point hydrostatique) ، (pression hydrostatique) ، ترکیب علمیلرینی ناصل ترجمه ایتملی ؟ باقیکز هیدروستاتیك مقابلی اولەرق بونك قدیم ترجمەسی ومرادف مصطلحی اولان آب‌ترازو قبول ایدیلەجك اولورسه اووقت بوترکیب آبترازو صورتنده کلهٔ واحده اولەرق استعمال اولنەرق اوڭه غایت مناسب برنام اولەجغی کبی صفت مقامندەده آلنەرق نقطهٔ آبترازو ، تضییق آبترازو دەبیلرز . اووقت فرانسزجه (balance hydrostatique) تعبیرینی لایق وجه ایله لسانمزه ترجمه ایتمك تسهیل ایدلمش اولور . شیمدی انصاف بیورلسون حکمت طبیعیه کتابلرنده قوللاندیغمز (مایعات ترازوسی) سوزی (بالانس هیدروستاتیك) معناسنی افاده ایدەبیلرمی؟ مایعات ترازیسی تعبیرندن آلتون ترازیسی کبی مایعاتی طارتمغه مخصوص برمیزان معناسی آکلاشیلمازمی؟ حالبوکه بالانس هیدروستاتیك بومی ؟ ایشته هیدروستاتیك مقابلی اولەرق آب ترازو تعبیر موافقتك قبولی بزی بو معناسزلقدندە قورتارر . او وقت (بالانس هید روستاتیك) یرینەده ینه آبترازو دیرز والسلام .

آب تلخ — آبتلخده یازیلیر . (abtelah) فارسیده جیحون یعنی آمودریا [١] نهرینك اسمیدر ، نهر بلخ نامیلەده معروفدر . بیزانسلیلر بو نهرك

[١] جیحون نهرینك تورکجه اسمی آمودریا ، آمون دریا ویا آمول دریادر . وقتیله بونهرك کنارنده بك بیوك و نامل بر شهر اولان آمول بلدەسنك اضافتیله او اسمی آلمشدر . بناءً علیه ترکجه بعض یکی جغرافیا کتابلرنده کوریلن « ام دریا » نامی غلطدر .

بوینده اقامت ایدن اتراکه آب‌تلخ (abtelah) نامنه نسبتله اوفتالیت (euphtalites) نامنی ویرمشلر ایدی .

عرب مورخلرینك هیاطله ، دیکر بعض شرق مؤلفلرینك هپتاله دیدکلری ، بیزانس محررلرینك التنجی عصر میلادیده اوفتالیت ، ودها صوکرا مصرلی (تەاوفیلاقت) [١] ك آبدەلا تسمیه ایتدکلری ترکلر هپ برشیدر . ١٧٤٧ تاریخنده افغانستانده یکی برحکومت تشکیل ایدن ابدال قومی ایشته بو ترکلردر (آبدال ، احمدخان ، افغانستان مادەلرینه مراجعت .)

آب تیز اس . تیزاب دینان، کیریجی، اقیوجی مایع، کذاب . ‖ بومایع واسطەسیله حك ایدیلان معدنی رسم لوحەسی .

ـــ تیزاب ایله برشی حك ایتمك ایچون اولالوحەنك اوزرینه ایس ایله بویانمش یومشاق وایجه برطبقه ورەنیك طلا ایدیلیر. بعده ورەنیك طبقەسی اوزرنده اوجی سیوری بر قلم کزدیریلەرك بو صورتله قلمك تماس ایتدیکی یرلردن ورەنیك قالدیریلەرق سطح مطلا اوزرنده خفیف خفیف اثرلر ، ایزلر پیدا ایدیلیر ، شوحالده لوحه اوزرینه تیزاب دوکیلەجك اولورسه قلمك اوجیله ورەنیکاری قالدیرلمش ، بناءً علیه چپلاق قالمش یرلرده بو صو معدنه تأثیر ایدرك حك فعلی بالکیمیا حاصل اولور .

بوصورتله یاپلمش ، ارباب صنعت بیننده اشتهار ایتمش بك نفیس آب‌تیزلر واردر .

جام اوزرینه حك ایتمك ایچون تیزاب یرینه خامض فلواور مولدالماء استعمال ایدیلیر . (حك مادەسنه مراجعت)

[١] تەاوفیلاقت (Téophylacte) كه سیموقاتا (Simocatta) لقبیله معروفدر . یدنجی عصرك یونان مورخلرندن اولوب مصرده تولد ایتمشدر .

آب تیزی اس . آب‌تیز اصولی ایله رسم حك ایدن ارباب هنره دیرلر .

آب تیزجمعیتی – پارس‌ده ١٨٦٥ تاریخنده خصوصیت اجرائیه ایله یعنی صاحب هنرك حذاقت وهویتی ایله کسب امتیاز ایتمك شانندن اولان آب‌تیز فنی صرف مهنی [١] اولان اصول صناعیهٔ حكه قارشی مدافعه و حمایه ایتمك اوزره تشکل ایتمش برجمعیت‌درکه اووقتدن بری کوندن کونه ترقی ایدرك دوام ایتمش‌در . هرسنه پارس رسم مشهورلرینك اك کوزل آثارینی احتوا ایدر برآلبوم یعنی پیکر بند نشر ایدرك انظار عمومیه‌یه عرض ایلر .

آب ثانی اس . زرکرلرك ومصورلرك استعمال ایلدیکی مایع محلولك اسمی‌در : برنوعی قوتی تخفیف وتنقیص اولنمش ، کویا درجهٔ ثانیه‌یه تنزیل ایدلمش حامض اخیر آزوت یعنی تیزاب خالصدن عبارت‌درکه بونی زرکرلر استعمال ایدرلر . نوع دیکری پوتاس ویا سوده محلولی‌درکه صابونیه صویی نامیله‌ده معروف اولوب مصورلر، نقاشلر یاغلی‌بویا رسملری‌تطهیر ایتمك، ییقامق ایچون قوللانیرلر .

آب جاویدانی اس (فا . آب وجاویدان‌دن .) آب حیات

آب جوانی اس (فا . آب و جوانی‌دن) . آب حیات .

آب چین اس (فا.آب وچین‌دن). برنوع صاچ صویی‌که قرمزی وبیاض صاچلری‌سیاهلندیرمق ایچون استعمال ایدیلیر . آب‌فرس ،آب‌قبط دخی صاچ‌صویی آزوتیت فضه یعنی جهنم طاشی محلولندن عبارت‌در .

---

[١] یونانجه M·χανη کلمه‌سندن معرب‌در .

استعمالی مضردر ، صاچلری قیرار ، محو ایدر حتی جلدی بیله تخریب ایلر .

آب حیات (فا . اس) . ایچن‌کسه‌یه کویا حیات ابدی ویران برصوکه چشمه‌سی ظلمات ایچنده ایمش : کون یوزندن اوتانوب آب حیات * مسکن ایتدی ورای ظلمات — حلیهٔ خاقانی — نظرنده نمایش خنجر * موج آب حیاتدن خوشتر *

تمثیلاً . ‖ عون‌وهدایت: بزه‌ویرسونمی‌خداآب‌حیات توفیق * خضری بولسه‌ق ره ظلمتده‌کلاهك قپارز . — عزت منلا . ‖ آغز یاری : بن سنك‌آب حیات لبنك تشنه‌سی‌یم * طالب چشمهٔ حیوان ایسه‌م انسان دکلم — عونی. ‖ تصوفده عشق‌حقیقی. ‖ بدنه حیات و تازه‌لك ویرن خالص ، لطیف ، صوغوق صو : آب حیات صاتیورم . ‖ روحه نشئه ویرن مایع ، باده ، آراق : بر آب حیات که حیاته بدل‌در .

— بوس لعلك شویله سیراب زلال ایلر بنی * کم کوروب آب حیات ایچمش خیال ایلر بنی — ندیم

‖ حیات چشمه‌سی .

مترادفاتی . آب اسکندر . اب جاویدان . آب جوان . آب خضر . آب زندکانی .

. — حیات چشمه‌سی کتب شرقیه‌ده روایت ایدلدیکی اوزره ظلمات ایچنده بر چشمه ایمش . بونك صوینی ایچنلر حیات ابدیه‌یه ویا طول عمره نائل اولورلر ایمش . اسکندر ذوالقرنین بو چشمه‌یی آرامش بوله‌مامش ، اسکندردن اول خضر والیاس علیهما السلام‌ده آب حیاتی طلب ایتمشلر ، بولمشلر ، صویندن ایچمشلر . صوکرا الله تعالی حضرتلری چشمه‌یی آنلرك کوزندن نهان ایتمش . بونك ایچون اسکندر او قدر آرادیغی ، ظلماته قدر کیتدیکی حالده بوله‌مامش .

ایشته آب حیات حقنده کتب شرقیه‌ده کوریلن، منقولات اساطیریه‌ده تداول ایدن معلومات بوندن عبارت‌در . بو روایاتده آب حیاتك خاصه‌سی تصریح

ایدیلیوز . نقط محلی مجهول . عجبا هانکی اقلیم
نهانی‌ده‌در . ؟ ظلمات ایچنده بر پرده . معدومه وجود
ویرمك ایچون بویله بر تأویله مراجعت ایتمك طبیعی در .
اسکی جغرافیا کتابلرنده ماورای معموره‌ده غیر
مکشوف اولان بتون یرلره ظلمات نامی ویریلیردی .
حتی قدمای جغرافیون بحر محیط اطلاسی‌یه بحر مظلم
نامنی ویرمشلردی . چونکه بودکز تماماً مجهوللری
ایدی . وقوف جغرافیلری غرب جهتنده منتهای ربع
مسکون عدایتدکلری جزائر خالدات یعنی شیمدیکی
قناریه اطه‌لرینی اوته‌یه کچمه‌مش ایدی . آنلرجه بحر
محیط اطلاسی و بونك ماوراسی هپ ظلماتدن معدود
ایدی .

بو توجیهه کوره دیه‌ك اولیورکه قابیلری ابدی
ایتمك خاصه‌سنه مالك اولان صویك منبعی امریقا
طرفلرینه دوشوجك . اوروپالیلرك قرون وسطاده
آب جوانی (Foutaine de jouvence) ویا
عین الشباب نامیله تخیل ایتدکلری چشمهٔ
معروفه‌ده قطعهٔ مذکوره‌نك کشفندن صوکرا
بو طرفلرده یعنی امریقا سمتلرنده آرانیوردی ایدی؟
حتی تاریخده مضبوطدرکه ۱۵۱۲ سنهٔ میلادیه‌سنده
یکی یرلر کشف ایتمك ایچون (پورته‌ریقو) دن حرکت
ایدن (پونس‌دولیون) نام اسپانیا قپودانك طائفه‌لری
بو چشمه‌یی بوله‌مدقلرندن پك زیاده متأثر و متحیر
اولمشلر . حتی (پهرو) فاتحی (پیزار)ك رفاقتنده آمریقایه کچن ،
اسپانیا حکومتی طرفندن (سانتیاغو دوکوبا) والیسی نصب
ایدیلن (فرنانودی‌سوتو) اوتاریخدن یکرمی سنه صوکرا
چشمهٔ شبابی ینه اورالرده تحری ایتمش‌در . اوزمانلر
اوروپاده وبالخصوص اسپانیاده حکمفرما اولان بر اعتقاده
کوره آب جوانینك منبعی آمریقاده ظن ایدیلیور ایدی .

قرون وسطاده اوروپاده همان عمومیتله جاری
اولان بو اعتقاده نظراً آب جوانی اویله بر چشمه
ایمش که جنت ارضدن چیقار ، صولری ، الماس
پاره‌لری ، آلتون پارچه‌لری ایله پارلایان بر زمین
اوزرنده جریان ایدر ایمش ؛ بو صویی ایچنلرده
حیات ابدیه‌یه نائل اولورمش . پیرلره شبابی ، پیرامش
چهره‌لره طراوتی اعاده ایدر ، یوزده‌کی بروشقلری
- قوم اوزرنده‌کی چیزکیلری طالغه‌لر ناصل دوزلدیر
ایسه - بر آنده ازاله ایلر ایمش . آب جوانی ویا
چشمهٔ شباب تصوری ازمنهٔ قدیمه‌ده دخی موجود
ایدی . ایکنجی عصر میلادی محررلرندن اولوب
او زمان معلوم اولان مسکونهٔ ارضك قسم اعظمنی
کزمش اولان پاوزانیاس (Pausanias) ۱۷٤
تاریخلرینه دوغری یازمش اولدیغی مسالك یونانستان
نام اثرنده اویله بر چشمه‌دن بحث ایدیوروديورکه «موره
شهرلرندن آناپولی قربنده قالاتوس (Calatus)
نامنده بر چشمه واردرکه ژوپیترك نظرنده دائما
کنج و کوزل کورونمك ایچون ژونون او چشمه‌ده
یقانیر ایدی . »

اساطیر یونانیه‌ده مروی اولدیغی اوزره ژووانس
(Jouveuce) یاخود ژوونتا (Juventa)
(ژووپیتر) ك محبوبه‌سی بر پری اولوب ژوپیتر آنی
چشمهٔ شبابه تحویل ایتمش ایمش .

آب جوانی قرون وسطی رومانلرنده‌ده مهم بر موضوع
تشکیل ایدر . فرانسه‌ده دائما ذوقله دینلنمکله معروف
اولان (اوژیه) یازمش اولدیغی اسکی بر رومانده
چشمهٔ شباب خیالی عمومه طانتدیرمش ، هرکسك
فکرینه یرلشدیرلمش‌در . (اوژیه) بو اثرنده آب
جوانیدن بحث ایدرك دیورکه :

« بو چشمه بر چول ایچنده‌در . نیلدن ، جنت
ارضدن آقار کلیر ، اویله برخاصه‌سی واردرکه
خسته اولان بر آدم صوندن ایچسه واللرینی یوغسه
درحال شفا یاب اولور . پیر ایسه اوتوز یاشنه
عودت ایدر . قادینلر بکر طراوتنی اکتساب
ایدرلر . »

بونك ایچون درکه بهار حسنی صولمش ، تازه‌لك
لطافتی کیتمش اولان قادینلر چشمهٔ شبابی ، بوسحر

آمیزصویی خربطه‌اوزرنده آرایوب دورورلرایدی ، شرقیونك آب‌حیاتی کبی بوچشمه‌ده‌نایاب ! نه‌اولوردی، بوچشمه‌لر بولنسه و یاخود دها دوغریسی اولسه ایدی ! دنیادن‌ده فائیلك کیدر ، « لیت الشباب یعود یوماً ! » تحسرینه‌ده محل قالمازدی .

شو تفصیلاته کوره شرقیونك آب حیاتی ، غربلیلرك آب شبابی اصلاً بر شی‌در . تا زمان قدیمدن بری مخیلات بشریه‌ده تداول ایدن براعتقاد مشترکدر . اولمه‌مك ، عاقبت بدنی ، طراوت شبابی الی‌الابد محافظه ایتمك ، توکنمز برثروته نائل اولمق مسعودیت حیاتیه‌یی تأمین ایدن خصوصلردن دکلی ؟ بوسعادتلره بالطبع مفتون‌اولان ابنای آدم عالم‌حقیقتك درشتلکلرینه قارشی اواسباب سعادتی خیاللرنده ایجاد ایتمشلر، حقایق‌واضحه‌دن زیاده‌غرائب‌احواله‌اینانمغه‌میال اولان‌طبایع بشراوزرنده بوخیالات قوت‌بوله بوله‌عادتا اعتقاد مرتبه‌سنه کلمش‌در. ایشته (اسکندر ؟) (فرناند)لره دنیایی دولاشدیران، نیجه آدملری‌افلاس ایتدیرن ، بیکارجه ساده دلانی اغفال واضرارایدن آب حیات ، آب شباب ، حجر فلسفائی (Pierre philosophale) اکسیر اعظم ، دوای کل (Panacée universelle) ، شجرهٔ‌حیات خلیالری هپ اودرلو اعتقادلرك آثاری‌در .

ایشته اصل مسأله‌نك جهت فلسفیه‌سی :

« نزهة المشتاق »ده دخی عین الحیوان قفقاسیه‌ده صخرهٔ موسی نام موقعده مستور ایمش دینیور .

فرانسه‌ده ماقون بلده‌سی قربنده کائن اولان بر چشمه‌یه‌ده فرانسزلر (آب‌جوانی) (Font. de jou vence) نامنی ویرمشلردر .

— آب حیات جغرافیا — ابن بطوطه‌نك

رحله‌سنده روایت ایدلدیکنه کوره (چین) ده برنهرك اسمی‌در . بوکا نهر سیر دخی‌دیرلر ایمش ، منبعی‌خان‌بالق یعنی (پکین) شهری قربنده کوه بوزونا (کوه بوزینه) یعنی جبال قرود (میمون طاغلری) اولوب چینك اورته‌سندن جریان ایدرك صین الصینه (Sinae sinarume) منتهی وزیتون شهری قربنده دکزه منصب اولور .

« مالت برون » ك جغرافیای کبیرنده ، کاتب چلبی‌نك جهانما نام اثرنده ابوالفدانك تقویم بلدانده موجود اولان معلوماتدن، استنباط ایلدیکمزه نظراً ابن بطوطه‌نك آب حیات نامنی ویردیکی صو (چین) ك ایکی بیوك نهرندن بری اولان یانغ چه کیانغ (Yang tehé - Kiang) نهرینه مواصل - زیرده ایضاح‌اولندیغی وجه ایله‌اولان بوزون (Wosung چایی اولمق کرکدر .

یانغ چه کیانغ ، چین - توصیف انهار ماده‌لرینه مراجعت .)

بیروت‌ده نشر اولنان « دائرةالمعارف » ده « ابن بطوطه » نك آب حیاتی چین صولرندن هو آنغ هو (Hoang - Ho) نهری اولمق اوزره تلقی اولنیور ؛ «قاموس‌اعلام»ده دخی‌ینه هوانغ هوویایانغ چه کیانغ نهری ظن ایدیلیور . بو ایکی توجیه‌ده قطعاً دوغری دکل‌در ، بز بوبابده پك‌چوق تحقیقات وتتبعات اجرا ایتدك . حاصل ایتدیکمز حکمی بیان ایتمه‌دن اول تحقیقات وتتبعاتمزی خلاصةً بورایه درج ایدیورزکه مطالعین‌وقارئین نظرنده مسأله‌نك‌حقیقتی عیاناً وواضحاً تبین ایتسون .

جهانماده دینیورکه :

« ختای [١] مملکتنك دارملکی خان بالق [٢] نام شهر عظیم‌در . خان بالق غوری لغتی اولوب‌اهل ختای اکاپایتخت معناسنه بو [gu] دیرلر . «حبیب السیر » ده مسطور اولدیغی اوزره جنیکزك حفیدی

---

[١] قطای (Kittaye) . (٢) مونغول لساننده بالق ، شهر وقصبه معناسنه‌در . خان بالق ترکیبی خان شهر ویا پایتخت دیمك اولور .

« قوبلای » خان « قراقرم » [١] ده منكوخا آن يرينه كچوب خاقان اولدی . برقاچ نوبت (چين) ه لشكر كوندروب غارت ايتدكدن صوكرا ختای خانلرينك مقر حكومتی اولان جنكدو [٢] نام شهر قربنده پوليس [٣] نام نهر اوزرنده خان بالق شهرينك بناسنی امر ايتدی .

بندرهندوچين اولان اولان زيتون [٤] شهرينه آقان نهره بوشهردن برنهر حفرينی فرمان ايتدی . تاكه ميان شهردن آقوب بحر هند وچيندن كيلر كله . بوصورتله آز زمان ايچنده خان بالق عمارتی غايته ايروب در ملك ختای اولدی .

« مالت برون » ك مكمل جغرافياسنده دخی :

« چين مملكتك هرطرفنده پك چوق جدوللر حفر ايدلمشدر . بونلرك الك بيوكی جنكيز خانك حفيدی قوبلای خان زماننده حفری اكمال ايديلان وجدول خاقانی ويا فغفور قنالی (canal Impérial) دينيلان قانال دركه چينك جنوبنده سو چه‌او (Sou-Tchéau) شهرينه قدر ايتر . هو آنغ هو (Ho ang-Ho) يعنی نهر اصفری يانغ چه كيانغ (Yang-Tché-Kiang) يعنی نهر ازرقه ايصال ايدر .

« سو چه او » شهرندن برآز اوته‌ده شنجو (Chanh-Haï ياخود Shang-Hae) ليمانی بولنوركه بوزونه (Wosuug) چاينك دكزه دوكلديكی محلده كائن اولوب موقع تجارت ، مركز معاملات صناعت اولمق اعتباری ايله اهميتی (قانتون) دن كيرو قالماز . فضله اوله‌رق (شنجو) نك بر فائده‌سی‌دها واردركه بوشهرك چينی‌دور ايدن‌طرق مائيه ، جدوللرواسطه‌سی ايله مملكتك‌قسم اعظمی ايله‌مناسب ومواصلیواردر . ايشته شهر مذكور آرقه جانبنده بولونان « تای (Taï) كولی واسطه‌سی ايله « سو چه او » يه كسب اتصال ايتمش وبو واسطه ايله اورادن كچن جدول خاقانی‌يه ارتباط پيدا ايلمش‌در . ديكر جهتدن « بوزونه » چاينك برايانغی واسطه‌سی ايله‌ده يانغ چه كيانغ نهرينه مربوط اولوب بوسايه‌ده دخی مملكتك مركزلرينه ، وسطلرينه مناسبت حاصل ايتمش‌در.» ينه « مالت برون » دن :

« سياح‌مشهور(ماركوپولو)مانجی (Manji) يعنی ماچين (بيوك چين، چينك‌جنوب طرفلری) قطعه‌سنك ليمانی‌اولان‌زه‌تون(Zaiton) ياخودزيتون (Zèytun) شهرندن حركت ايدرك اوجوارده كائن اولان متعدد اطه‌لری زيارت ايتدی . ماركوپولو بو سياحتنده « ژاپونيا » دن بحث ايتمش‌در . »

« ابوالفدا » نك تقويم بلدانندن

زمانمزده زيتون نامی ايله معروف اولان شنجو بلده‌سی‌بنادر چين‌دن بر بندردر ، بورالرجه بندر فرضه يعنی ليمان ديمك در . شنجو ياخود زيتون شهری بو دياره مسافرت ايدن تجار يتنده پك شهرتلی در . دكزه متصل بر (خور) كولی واردر. شنجويه بردمنهرآقار. (خور) كولينك صويی طاتلی اولوب دكزدن سفائن بو كوله كيررلر وخلق بو كولدن صو ايچرلر . »

« جهانما » دن ، « مالت برون » دن ، تقويم البلداندن‌اقتباس ايله يوقاری‌يه نقل ايتديكمز‌معلومات « ابن بطوطه‌نك » نك آب حيات نهری حقنده‌ذكر ايلديكی روايات ايله تطبيق ومقايسه ايديله‌جك اولور ايسه آب حيات دين نهرك بوزونه (Wosnng) صويی‌اولديغنه شبهه قالماز.چونكه اولا ابن بطوطه‌نك زيتون ديديكی بندر بلاد چين‌دن شنجو (Shang-Haï) شهری اولديغی ثابتدر . تقويم البلدانك بو بابده شهادتی كافی اولديغی كبی (ماركوپولو)نك‌رحله‌سندن مستبان اولديغی وجه ايله زيتون شهری (چين) ك ژاپونيايه مسامت اولان ساحلی اوزرنده بولنمق اقتضا ايدر ، شنجو ليمانك ارقه طرفنده‌كی

[١] مونغول دولتك پايتختی [٢] جنكوت [٣] gu-ho [٤] بحر چين ساحلنده غايت مهم برشهر .

تای (Taï) کولی تقویم البلدانده ذکر ایدیلن طاتلی صوخوری اولدیغی ده پك ظاهردر. (جهانما) نك، (مالت برون)ك ویردیکی معلوماته نظراً ده جدول خاقانینك پایتختنه ربط ایتدیکی شنجو وزیتون ایکیسی ده عین بلده دن عبارت اولدیغی تحقق ایدر .

زیتون بلده سی نام دیکر شنجو شهری اولدیغی صورتده (ابن بطوطه) نك روایتنه نظراً بو شهره جریان ایدن آب حیات نهری ده « بوزونه » صویی اولدیغی پك واضح صورتده تبین ایدر . حتی آب حیاتك منبعی اولمق اوزره « ابن بطوطه » نك بیان ایلدیکی (بوزونا) جبالی ایله (بوزونه Wosung) نهرینك اسملری بیننده کی موافقت و مطابقت بالخاصه شایان نظر دقتدر . یا نهرك اسمی منبعی اولان جبله ویا جبلك نامی نهره علم اولمشدر .

آب حیوان اس . آب حیات : اول سیه جامه ده اول فخر جهان * آب حیوان ایدی ظلمتده نهان = حلیهٔ خاقانی ،

آب خرنات = جیحون نهرینك قسم اولیدر، جهانماده آب خرناث، (تقویم البلدان) ده خرنات ، « مالت برون » ده (Tharnat) دیه مضبوطدر. (جیحون ماده سنه مراجعت) .

آب خضر اس. آب حیات دیمکدر: اولمایان مایهٔ فیض ازلیدن سیراب * آب خضری بوله مز رهبری خضر اولسه دخی . || اولیای عظام و انبیای کرامه خاص اولان علم لدنی یه اطلاق ایدیلیر .

در کلك تو سر غیب مضمر
در لفظ تو آب خضر مدغم

کمال اصفهانی

آب خور — آب شور ماده سنه مراجعت .

آب خورشید اس . قدمای شمسپرستان اصطلاحنده حیات دیمك ایمش، زعملرنجه روح تجلیء فیض شمسدن عبارت اولدیغندن حیاته او نامی ویرمشلر .

آب دزد اس . صولری چکوب ارض ایچنه غیب ایدن محل وموضع . دوذن : فرو رفته دریا بحلقوم او * که دید آب دزدی چو خرطوم او ـ ظهوری[۱]. || چرکاب چقوری. || قدیم بر آلت حکمیه نك اسمی. || شربتجی سطیلی .

ـــ طبقات الارض. بر یرك سطحی غیرقابل حلول یعنی صویی بلعه نامساعد اولوبده یر آلتنده قابل نفوذ یعنی آره سندن صو کچه بیلیر بر طبقه ایله اتصال پیدا ایده جك اولورسه بو حالده مذکور سطح اوزرنده کی صولری آلت طرفده کی طبقه جلب وبلع ایدرك یر التنه اجرا ایدر . بویله یر اوزرنده کی صولری اشاغه طوغری جلب ایدوب آقیدان نقطه لره، محلره طبقات الارضده آبدزد تعبیر ایدیلیر. ارض اوزرنده اوبله یرلر طبیعی اوله رق بولونور ، ویاخود مخصوصاً حفر ایدیلیر .

یر آلتنده طبیعی اوله رق بعض مغاره لر ، کهفلر واردرکه سطح ارض اوزرنده کی صولر بر مجرا بولدیلرمی اوراره ده هجوم ایدرلر . بونلر آبدزد دکلدر باشقه اسملری واردر .

ینه آبدزد فارسی فرهنکلرده تعریف ایدلدیکی اوزره بر ظرفه اطلاق ایدیلیرکه آلت طرفنده غایت کوچك دلیکلری واردر . بو ظرفه صو قونوب آغزی محکم قاپانیرسه دلیکلرندن صو جریان ایتمز . حالبوکه آغزی آچیلدیمی ایچنده کی صو اقمغه باشلار. بو تعریفه کوره آبدزد هوای نسیمی نك وجودینی اثبات ایتمك ایچون استعمال ایدیلان آلات حکمیه دن بر شی اولاجقکه (Arrosoir magique) دیدکلری آلت مرادفی اولور .

---

[۱] فیلك تعریفنه دائر بر بیتدر .

هوای نسیمی‌نك تضییق اساسنه مستند اوله‌رق صناعتده مختلف آلتلر اعمال واحداث اولنمشدرکه ازجمله شربتجیلرك شربت صاتمق ایچون قوللاندقلری سطیل ویا قاب ایشته اویله بر آلتدر؛ ایکی پارچه‌دن عبارت بر آلتدر. برپارچه‌سی بومقامنده وقوغه شکلنده برقابکه قپاغینك اورته‌سنده مدور وکنیشجه بردلیك واردر. شربت بوقابك درونده‌در. ایکنجی پارچه‌سی کذلك برخزینه ایله بونك صاپی مقامنده بربورودن مرکبدر. بوخزینه‌نك جسمی، اکثریا، قاعده‌لرندن بیتشمش ایکی مخروطی پارچه‌دن یاپیلیر. یوقاری طرفده‌کی مخروط بورو ایله اتصال وخزینه ایله اشتراك ایدر آلت طرفده‌کی مخروطك اوجی وینه بورونك یوقاری اوجی دلیکدر. آلتك خزینه‌سی اصل شربت دپوسی اولان قابك ایچنه صوقیلوب چیقاریله‌بیلیر. کوچك خزینه دپونك ایچنده طورر. دیمك دپونك سویه‌سنه کوره هروقت شربت ایله طولو بولنور. شربتجی شربت صاته‌جغی وقت بورونك یوقاری طرفده‌کی دلیکی باش پارمغی ایله طیقار والنك دیکر قسمی ایله بورویی طوته‌رق خزینه‌یی ده‌پونك ایچندن چکر، چیقاریر. خزینه‌نك آلت طرفده‌کی دلیك طار وبورونك آغزی قپالی بولندیغی ایچون خارجده‌کی هوانك تضییقی خزینه‌نك ایچنده‌کی شربته اجرای تأثیر ایده‌میه‌جکندن بالطبع اشاغی دلیکدن شربت آقماز قالیر ایسه‌ده شربتجی بورونك آغزینی آچه‌جغی زمان یعنی بارداغه شربت بوشالداجغی وقت باش پارمغی چکه‌رك هوانك تأثیرینی ایقاع ایدر. وبارداق طولنجه ینه بورونك آغزینی پارمغیله قپار وخزینه‌یی تکرار دپویه ادخال ایلر. بزم شربتجیلرك بو آلته نه اسم ویردکلرینی اوکره‌نه‌مدك. مع مافیه تحقیق ایدوب سطیل ماده‌سنده ویا او اسم ماده‌سنده بیان ایده‌جکز.

آب دیده اس. کوز یاشی: هر کورن عیب ایتدی آب دیدهٔ کریانمی ـ ایلادم تحقیق کورمش کمسه یوق جانانمی ـ فضولی.

آب دیز — نهر قارونك بر ایاغیدر. خوزستانده جریان ایدر. دیزفول قربندن کچر، وشهره اضافتله آب دیزفول، نهر دیزفولده دیرلر. برآدی ده نهر مرقاندر (قارون ماده‌سنه مراجعت).

آب رحمت اس (فا. آب ایله عر. رحمتدن) یاغمور. ـ تورکجه‌ده اکثریا آب حذف ایدیله‌رك رحمت دینیر: چوق رحمت یاغدی.

آب رحمت — سمرقندك شرقنده (کان کل) دینن مسیره‌دن کچن بر چایك اسمیدر. نام دیکری قره‌صو (بوماده‌یه مراجعت)

آب رکن آباد اس. رکن آباده برچشمه‌در حافظك آتیده‌کی بیتنده وارد اولمشدر.

بده ساقی می باقی که درجنت نخواهی یافت
کنار آب رکن آباد وکلکشت مصلا را

آب رنکین اس. (فارسی آب ایله رنکیندن) چین مرکبی وسبیه ایله یاپیلان صولی بویا رسملری تقلید وتنظیر ایدن برنوع حکدر. ‖ بو اصول حك ایله یاپیلان رسم لوحه‌لری، استامپه‌لر. ـ آب رنکین یاپمق ایچون مختلف ومتعدد طریقلر واردر. فقط جمله‌سنك اساسی کیمیویدر. بوطریقلرده حکاکك ال اوزلوغنه، قلمنك حذاقت ومهارتنه موقوف اولان صنعتی اجزاء کیمیویه‌یه کوردیریلیر؛ فقط بو صورتله رسم یاپمق دخی صنعتدن عاری ظن اولنماسون. رسمی بالکیمیا حصوله کتیرمك ایچون بونك ترتیب واجراسنده خیلی مهارت لازمدر تصل که رسمی بالضیا یاپمق (فوطوغرافی) طریقی بیله بتون بتون صنعتدن استثنا ایده‌مز. حتی آب رنکین اصولی ایله یاپیلان رسملر مقبول اوله‌بیلمك ایچون اجرالرنده صنعت بولنمق شرطدر.

آب رنکین یاپمق ایچون اجرا اولنان مختلف ومتعدد طریقلرك اك زیاده مستعمل اولانی شودر:

براقر لوحه آلتەرق سطحی خفیف بر ورنیك طبقه‌سی
ایله ستر ایدلدکدن صوکره اوزرینه فورچه ایله
زیتون یاغی ، ترەمنتی روحی، دومان ایسی ماده‌لرندن
یاپلمش مرکب قوللانەرق صولو بویا رسم یاپیلیر. بو مرکب
طوقندیغی یرلرده ورنیکی حل ایدر ، وحل اولنان
ورنیك پارچه‌لری اینجه بر تولبند ایله آلینیر . بو
صورتله لوحه‌نك صویولمش اولان یرلرینه اینجه
توز حالنده قلفونیا سرپیلیر وبورچنه ماده‌سی لوحه‌نك
سطحنه یاپشمق ایچون لوحه کافی درجه‌ده قیزدیریلر؛ بعده
لوحه‌نك اوزرینه تیزاب دوکیلیرکه اشبو مایع قلفونیا
طبقه‌سنك آچیق نقطه‌لرینه نفوذ ایدرك باقر لوحه‌یی لازم
اولان یرلرنده یر. بومعامله الکقویو کولکه‌لر حصوله
کلنجه‌یه قدر تکرار اولنور .

آب رنکین اصولی ایله استحصال اولنان استامپه‌لر
مقبول اوله‌بیلمك ایچون ایی بر رسامك ، ایی بر
نقاشك اثری اولمالی‌در .

کرچه بو صورتله اعمال واستحصال ایدیلن رسم
حکیلر ، یعنی محکوکه‌لر قلم حك ایله ابداع ایدیلان
محکوکه‌لر قدر حائز قیمت دکلسه‌ده زمانمزده آب رنکین
اصول حکی پك عالی برمرتبهٔ تکمله واصل اولمش‌در .
بوسایه‌ده پك کوزل رسم لوحه‌لری ، تابلولری اعمال
ایدلمکده‌در. رسام ژازه (Jazet) بواصول ایله حك
پك نفیس استامپه‌لر نشر ایتمش‌در . آب رنکینلرك
قیمتی ماهر بر مصور ویا رسامك الندن چیقمغه
متوقف‌در . بو اصول حکك ایجادینی بر طاقملری
(هرکول زه کر)ه ـ ۱۰۶۰ تاریخنده ـ دیکرلری پارس
حکاکلرندن (شارپاتیه) ویاخود (ژان لوباتیست پرنس)
نام ذاته حمل و اسناد ایدرلر . ژان باتیست آب
رنکین اصولنك موجدی دکلسه‌ده اکمال و ترقیسنه
پك‌چوق خدمت ایتمش‌در (حك ماده‌سنه مراجعت)

آب روان اس(فا ـ آب، و روان دن).
آقار صو . آب روانی مبذول بریر = قولای وسهل :
برایش حقنده وصف اولور . || لسانی سلیس
و فصیح اولان متکلم وصفنده ایراد ایدیلیر .
طلیق اللسان معناسنه: بلەلسانك طلاقت بیان وفصاحتله
جریانه ، آب روان کبی سلاستله جری واستمرارینه
اطلاق ایدیلیر ـ قاموس ترجمه‌سی (. آقار صو ،
و صو ماده‌لرینه مراجعت)

آب رو اس .(فا . آب ایله رو دن)
یوز صویی ، شرف ، حیثیت،وجاهت :

آب روی حبیب اکرم ایچون
کربلاده روان اولان دم ایچون
ایتمه یارب مجاهدینی تباه
یوزی خلق ایچنده قیلمه سیاه

سلطان مراد خداوندکار

|| مدار فخر ومباهات: فضولی شعرای عثمانیه‌نك
آب روی‌در .

— ترکیبات قولیه ـ آب رو دوکمك = تذلل ایتمك:

آب رویك دوکمه هرنخل بلیدك پایته
میوهٔ مطلب یا اولماز یا اولور عالم بویا

ـ . آب رو، ترکجه‌ده یوزصویی کبی ، حقیقتده
یوز ییقایه‌جق ، تمیزله‌یه‌جك صو دیمك‌در. وبومعنادن
مجازاً یوزك نورندن آقلغندن کنایه اولور . یوز
پاکلکی، یوزنوری انسانك شرف اخلاقیسنه، مکارمنه
نشان‌در. نته‌کم برحدیث شریفده بیورلمش‌در . ایشته
بومناسبتله آب‌رو شرف وحیثیت معناسنی افاده‌ایدیور.

آب زخم اس (فا . آب ایله زخم دن)
قورشون یاره‌لرینك التیامی ایچون استعمال اولنان
بر محلول .

. ـــ قدیمدن بری آب زخم تمنك نامی ایله برآب
التیام معلوم ایدی‌که اسلحهٔ ناریه‌نك حاصل ایتدیکی
جریحه‌لری تداوی ایتمك اوزره خارجاً استعمال ایدیلیر
بر صو ایدی . اشتهاری مدت مدیده پایدار اولان

(تەدَن) آب زخمی ١٥٠ غرام خامض کبریت یعنی زاج یاغی ایله ٨٠ درجەدە ١٥٠ غرام کؤلدن عبارت بر مایع ایدی کە بو مخلوطەیە ١٥٠ غرام صودە حل اولنمش ٣٦٠ غرام شکر محلولی ایلە ٧٥٠ غرام قدردە سوزولمش قوزو قولاغی عصارەسی علاوە ایدیلیر ایدی . زمانمزدە آب زخمك ترکیبی شودر .

حامض کبریت ١٠ غرام ، سرکە ١٠ غرام ، کحل یعنی اسپیرطو ٦٠ غرام ، عسل مصفا ٢٠ غرام .

آب زلال طاتلی وبراق صوغوق صو . ‖ بر مایعدرکە یورطە آقنك زلالی صفردن یوکسك بر درجۀ حرارتدە کندی حالندە براقیلەرق تحلل ایتمسیلە استحصال ایدیلیر . (زلال مادەسنە مراجعت) . ‖ منی .

— آب زلال ایراندە شسترقصبەسی جوارندە برنهردر . صوبی غایت خفیف ولطیف وصغوق اولدیغی ایچون بونامی آلمشدر . یونانیلر بو نهرە مقدما «اولایوس دیرلر ایدی .

« لغت جغرافیە وتاریخیە »

آب زلال نهر قارونك جبل لور ویاجبل اهوازدن کلیر بر آیاغیدرکە شستر ویا تستر شهرینك قربندن کچدیکی ایچون بوکا بعض جغرافیا کتابلرندە آب تستر ویا نهر تستر نامیدە ویرلمشدر . کذلك آب فوج آب کردستان نامریلەدە موسومدر .

یونانیلرك اولایوس (Eulaios) دیدکاری صو ایسە قارون نهریدرکە آب زلال ، دیدیکمز کبی ، بو نهرك بر آیاغیدر . شستردن کچر . قارونك دیکر آیاغیدە یوقاریدە ذکری کچن آب دیز ویا آب دیزفول . یونان جغرافیونینك (اولەلایوس) نامی ویردکاری وتوراتدە نبوب دانیالدە [١] بحث اولونان

[١] تورات ، دانیال ، اصحاح ثامن .

اولای (Eulæ) نهری او ایکی ایاقدن تشکل ایدن قارون نهریدرکە بوکا قدیم جغرافیا کتابلرندە (دجلةالاهواز) نامیدە ویرلمشدر . (تفصیلات جغرافیەیە ایچون قارون مادەسنە مراجعت) .

آب زلالی اس . ایچندە یورطە آقی دوکلمش صو . اوچدن آلتیە قدر یورطەنك آقی بر لیترە صودە دوکیلەرك کوپوکی آلینیر . اسهال ایچون استعمال ایدیلیر ، آق سلیمانینكدە پادزهریدر .

آب زندکانی اس (فا . آب ایلە زندکانیدن) آب حیات .

آب سبیل اس (فا . آب ایلە عر . سبیلدن) یوللردە یاپلمش وقف ، عمومی چشمەکە بلا عوض هرکس اندن انتفاع ایدر . ‖ سبیل صویی .

آب سحر — خراساندە جبال سحردن چیقوب نیسابورە کلیر برصویك اسمیدر . نواحیسندە بعض یرلری سقی ایدر طولی اوچ فرسخدر .
«جهانما»

آب سکون — آبسکون مادەسنە مراجعت

آب سماوی اس (فا . آب ایلە عر . سماویدن) رنکنە نظراً بو نام ایلە تسمیە اولنمشدر . ترکیبی : ٢ سانتیغرام کبریتیت نحاس (Sulfate de cuivre) یعنی کوزطاشی (زاج قبریسی (Vitriole de chypre ٣٠ غرام صو درونندە حل ایدیلەرك بو محلولە ٣٠ داملە آمونیاق یعنی نشادر روحی علاوە ایدیلیر . کوز ادویەسندندر . اجزاخانەلرك سوقاغە ناظر جامکانلری ایچندە تزیینات مقامندە قونیلان بیوك شیشەلرە اوکوزل سما ماویسی رنکنی ویرن ایشتە بو آب سماویدر . بو صویە ماء سماوی آب کبوددە دینیر .

آب سی — ایرانده بحر فارسه جریان ایدن برصودر. آبشورك اسم دیکری .

آبِ سیاه — هندده قنوج قربنده بر صو آدیدر .

آب سیاه اس (فا . آب ایله سیاه‌دن) کوزه عارض اولان بر علت قاراصو . (بو ماده‌یه مراجعت)

آب شار ـ آبشار اس(فا. آب‌ایله‌شاردن)

اس . قیادن قیایه ، یوکسکدن آلچاغه شارلتی ایله دوشن صو کتله‌سی . || قات قات منعقد نردبان آیاقلری کبی یاپلمش بر یردن پارچالانه ، پارچالانه دوکیلان صو کتله‌سی . بویله صولرك موضعی .

ـ مترادفاتی . اوچار صو . شلاله . چاغلایان . قسطال .

ـ اوچار صو ، چوق یوکسك بر محلدن اوچار کبی آتیلان‌صو. کره‌میدلکدن یاغمورصوینك ایمه‌سی کبی . وبر چایك یتاغنده طبقه طبقه منعقد یوقوش ودیك‌یرلردن دوشن صودر . چاغلایان ، قسطال ، شلاله سس چیقارارق آقان ویوکسکجه یرلردن دوکیلان صو مجراری‌که باغچه‌لرده پارقلرده صنعی اوله‌رقده یاپیلیر. جندل نهرلرك مجرالرنده چوق‌قیالق اولان یرلردن ویوکسکدن صولرك کورولتی ایله دوشدیکی موضعلردرکه بو نوع آبشارلر سیر سفائنه انکل اولور . مصرده جنادل اصوان امریقاده نیا غارا جنادلی کبی .

ـ . (چاغلایان، شلاله، جندل ماده‌لرینه مراجعت)

آب‌شور اس . (فا . آب ایله شوردن)

طوزلی وآجی صو ـ بومناسبتله ایرانده برنهره اسم اولمشدر .

آبشور — . ایرانده بحر فارسه دوکیلور بر نهردر. نام دیکری (دیورود) در. بوکا آبخور . قور [۱]دخی دیرلر . (بوماده‌یه مراجعت) .

آب شوران اس. (فا. آب ایله شوران‌دن)

ردن‌فشقران صو؛ ماء فوار، عبب — یردن‌فشقران صولری بول اولدیغی ایچون قفقاسیه‌ده کائن بر یارم اطه‌یه‌علم اولمشدر .

ـــ قفقاسیه‌نك هرایکی جانبنده‌بری بحرخزره‌دیکری قره‌دکزه‌چیقمش ایکی‌یارم اطه‌واردر. قره‌دکزده‌کنه طمان، بحرخزرده‌کنه آب‌شوران‌یاخود آبشوران‌دیرلر. روسجه‌ده اوقوره‌سا (Okoressa) تسمیه‌اولنمش‌در. بو یارم اطه‌نك ارضی آلچق وبرکانی اولوب دکز ایچروسنه طوغری ینه‌برکانی اطه‌لر ایله‌اوزانیر کیدر. شبه جزیره‌نك منتهی اولدیغی رأسنه‌ده آب شوران دینیر . بوتعبیر فارسی‌در . آب ایله هیجان وفوران ایدن معناسنه اولان شوران کله‌سندن یاپلمش بر اسم مرکب‌در . اوروپا جغرافیونندن بعضلری وبالخاصه المانیالی(وقن‌سدلیچ) شبه‌جزیره‌نك‌اوروپا لسانلرنده‌کی آبشه‌رون اسمنی فارسی‌ده طتلی صو معناسنه اولان آبشیرین‌دن کتیریرلر . وجه تسمیه‌لر انلرك بولیشنه کوره شبه جزیره‌نك شرق شمالی ساحلنده (مقدس) اطه‌نك قارشیسنده یردن فوران ایدن بول‌طاتلی صو ایمش . آب‌شیرین نامی بو صودن یتون اطه‌یه علم اولمش . شبه جزیره‌یه ویریلان اسم فارسی اولنجه بونك اصلی آبشوران اولمق دها قریب‌در . چونکه (آب‌شوران) تلفظجه اوروپالیلرك اصلندن تحریف ایتدکاری (آبشه‌رون) کله‌سنه دها یاقین اولدیغی کبی معناجه‌ده اطه‌نك حال وصفتنه اك زیاده

---

[۱] قور Kour ویا قوریوس (Corius) فارسی شور ویاخور لفظرندن‌محرف اولوب «پلین»‌ك قوللاندیغی (Salios) تعبیری ایسه لاتینجه طوزلی دیمکدرکه آب‌شورك تام ترجمه‌سی‌در .

مناسبدر. واقعا بوراده اطه‌یه اسم اوله‌جق درجه‌ده کثرتلی طاتلی صو اولمادیغی کبی هریرنده طوزلی وصیجاق صو فواره‌لری بولوندیغنه نظراً بزم‌توجیهمز صوابه دها زیاده مقرون اولسه کرکدر آب‌شوران شبه جزیره‌سی قفقاس سلسلهٔ جبالنك استطالهٔ شرقیه‌سندن، و(قورا) نهرینك آغزلرینه‌قدر اوزانوب کیدن ساحل بویندن تشکل ایدر. ایشته بویارم اطه‌فعالیت برکانیه‌نك دائمی برمرکزیدر. هرطرفنده‌کی صیجاق صووغاز فواره‌لری، زیوت معدنیه منبعلری، چامور ولاوبرکانلری (باکو) کورفزی اطرافنده‌نصف‌دائره شکلنده استداره ایدن بتون اوحوالینك زمینی آلتنده واقع اولان شورش واضطرابه دلالت وشهادت ایلر. بوروس جغرافیسنك‌دیدیکی کبی بتون قفقاسیه قطعه‌سنی یرندن اوینادن، یوقاری قالدیران یر التی قوتلری صانکه قفقاس دینن بواستحکام طبیعی‌یی زورله‌یه‌رق بحر حزری اوته کچمك ایچون صوك شدتی بوراده

صرف ایدیور؛ مع‌مافیه یاقین وقتلرده شبه جزیره‌نك بعض جهتلری آلچالمش‌در. بوحادثهٔ انحطاط (باکو) لیماننده صو التنده‌قالمش مبانی‌ایله ولیماننده‌کی (ناغرن) اطه‌سی مقدما شبه جزیره‌نك برجزئی ایکن‌صوکره‌دن قره‌دن ایرلمسی‌حقنده موجوداولان تواتر اثبات‌ایدر. ینه روس جغرافیونندن (خانديقوت) ك تحقیق ایلدیکی وجهله اونجی عصر میلادیدن بزم زمانمزه ده‌کین بحرحزرساحلی،قفقاسیه قطعه‌سنك اقصای‌شرق جانبلرنده زمان بزمان کاه یوکسلمش، کاه‌الچالمش‌در. بروقت شمدیکندن ۱۸ متره دها یوکسك ایکن، صوکره‌لری ۵ متره دها آشاغی اینمش، بعده ینه یوکسلمش، ینه آلچالمش‌در؛ آب‌شوران قطعه‌سی تماماً وآکامربوط اولوب شرق جهتندن‌شبه‌جزیره‌یی تمدیدایدن اطه‌لرده داخل اولدیغی حالده، پك آشکارکوریلرکه بتون بورالری‌داخلدن یوقاری‌یه‌طوغری‌تأثیرایدن برقوهٔ‌دافعه ایلدکلری صولردن‌چیقوب یوکسلمش اراضیدن‌عبارتدر.

اب شوران یاریم اطه‌سی

شوقدرکه شوجیقیش ویوکسلمه آب‌شوران حوالیسنك
هر یرنده بر دکلدر . ارضك عارضه‌لرنده برقاشك
قیوریتیلرینه مشابه مطایا کوریلیرکه بونلر شبهه‌سز
تضییق جبنی آثاریدر. چامور برکانلرندن متشکل مخروطلر
شبه‌جزیره‌نك زمینی اوستنده یوکسلدش و مرتفع بولندیغی
حالده بتاقلقلر ایسه طرف طرف قطعه‌نك چقور یرلرینی
املا ایدر، اعماق ارضیه‌یی طولدیرر . آب شوران
شبه جزیره‌سنك ینه بونامده اولان رأسی ایسه بر
اوراق شکلنده بجامش‌در. آب شوران رأسنك شمالنده
کائن اولان وروسجه (سواتوری اوستروغ دینن
مقدس اطه کذلك او شکلده‌در کرك بواطه وکرك
جوارده‌کی دیکر اطه‌لرك جمله‌سی صولر ایچندن یوکسلوب
چیقمش‌در بونلردن بری، قومانی اطه‌سی ١٨٦٤ تاریخ
میلادیسنده دکز ایچندن ظهور ایتمش‌در، دیکر بری‌ده
یعنی لوژی اطه‌سی ١٨٧٦ تاریخنده اوچ دفعه اندفاع
ایتمش وحتی هوایه آتدیغی طاشلر (تالات) کورفزینه
دوشمش‌در. آتی بالغی دینن دکز جنوادلری سورو سورو
آب شوران شبه جزیره‌سی ساحللرنده کزرلر فقط
ییه‌جك بالق آز بولورلر. دکزدن چیقان غاز ونفت ایله
بورالرده بالق بارینامیور دیورلر .

آب‌شوران شبه‌جزیره‌سنك طوپراغی منبت دکلدر،
کیللی وطوزلی‌در . بناءً علیه نباتاتنده فیض وقوت
یوقدر . معمافیه بوشبه‌جزیره‌ده کوك بویا، زعفران
باموق یتشدیریلیر. عادتاً زمینی نفت ایله مرطوب‌در.
چوق یرنده طوپراق قازیلدیغی ، یره بر دلیك
آچیلدیغی درحال قابل اشتعال غازلر خروج ایدر .
بورالرده کوچك برشراره بیوك بر یانغین ایجادا یده-
بیلیر . وبو یانغینلر شدتلی بر یاغمور ، یاخود قوتلی
برفورتنه کلوب‌ده سونجه‌یه قدر دوام ایدر. بعضاً
غازلر کندی کندینه آتش آلیر : روزکارلی کیجه-
لرده ضیاتلرندن اورلمش برومجك کسوه‌لری کبی صرتلر
اوزرنده فوسفوری پارلاقلقلرك خفیف خفیف تموج و
لمعان ایتدیکی کوریلیر. بعضاً اولورکه دکز ایچندن بیله
نفت مجرالری ظهور ایدر صولرك التندن قاینایه‌قاینایه
جریان ایدر ؛ طالغه‌لرك اوزرنده غایت اینجه ورنك
آمیز نفت طبقه‌لری یوزر ، تا اوزاقلره قدر کیدر .
(باکو) نك جنوبنده کائن اولان (شیقوف) برونی قربنده
دکزدن چیقان بر غاز فورانی صویی اوقدر شدتله
دوندیرر، اویله کرداب یاپارکه بوراده کمیلر طوتونه‌بیلمك
ایچون دمیر آتمغه مجبور اولورلر. غازلرك چیقدیغی محلك
اوزرینه یانمش براسطپه آتیکز هوا درحال آتش آلیر
یانمغه باشلار، وامواج ضیا سطح بحر اوزرینه یاییلیر.
دیکر بعض محللرده بر آلتی قوتلری غاز ، پترول
یاخود آسفالت آتمغله کفایت ایتمز دکزلرك دیبنی‌ده
قالدیرر بروقت باکو جوارنده دکزدن بر کوچك
اطه‌نك چیقدیغی کورلمش‌در .

بوغازلر کیمیاده هیدروژن قاربوره (Hydrogéne
carburée) دینلان اجسام مشتعله‌دندر .

قابل اشتعال اولان غازلرك مرکز رأسیسی باکو-
نك ١٥ کیلومتره شمال شرقنده (بیلقان) و(صورغان)
کویلرینك جوارنده کائن برطوزلی کولك کنارنده‌در.
فرس وهند مجوسیلرینك مشهور آتشکاه‌لری‌ده
بوراده ایدی . بو آتشکاهده بر محراب وارایدی‌که
یاننده قامش کبی بربورو طوپراغه صوقولمش ایدی.
یوقاری اوجندن اسپرطو آلوندن دها خالص برماوی
آلو چیقاردی . اتش پرستلر بو آلوه « نورابدی »
نظری ایله باقارلر ایدی . فقط روسلر سوندیری
ویردیلر آتشکاه دینلان بو محل عالمده آتشپرستلك
مقام مقدسلری اولمق اوزره معروف ومشهوردر .
فقط بو آتشکده‌نك هیچ اولمز ایسه شکل حاضری
عموماً ظن اولندیغی کبی اوقدر قدیم دکلدر. ١٧ نجی
عصرده بدأ ایدر . بوتاریخده پك چوق هند تجاری ،
شماخی، باکو، تاتار خانلرینك سرایلرینی زیارت ایدرلر
ایدی . بوکون ایسه آب‌شوران شبه جزیره‌سنده‌کی
آتش معبدی کوچك بر منزلدن ، نفت وآسفالت

أستخضارینه مخصوص اولان جسیم بر کارخانه‌نك بر کوشه‌سنده براقلمش بر زاویه‌دن عبارتدر . بوقابر- یقه‌ده تحت الارض اتشلر محروقات غازی اوله‌رق استعمال ایدیلیر . الیوم آتشکده‌نك خدمتنده قائم اولانلر صاغلام ومعین بر دینه صاحب دکلدرلر . آتشکده‌نك محرابی اوزنده سیوار دلیملرینك یاننده پارس مذهبنه عائد واژولر روسلرك سن نیقولا صو- رتلری ، قتولیکلرك مریم وصلیب تمثاللری کوریلیر وبو صورتلره ، ابنیه‌نك جمله‌سنه عین درجه‌ده حرمت وتعظیم اولنور .

آبشوران شبه جزیره‌سی نفت اعمال ایدر بر کارخانهٔ طبیعی‌یه تشبیه ایدیله‌بیلیر . بونك اهمیت صناعیه‌سی پك عالیدر . فنون جدیده‌نك کشفیات واختراعاتی ، صنایع حاضره‌نك کوندن کونه تکملاتی سایه‌سنده اصول وفنونه توفیقاً اجرا ایدیلن استخراجات صوك سنه‌لرده پك مهم بر راده‌یی بولمشدر . باکو جوارنده ۸۰ — ۱۰۰ متره عمقنده حفر ایدیلن ۷۰۰ نفت قویوسندن پك کلیتلی نفت استخراج ایدیلیر . قفقاسیه‌یه کلن پترولك بش سدسی او قویولردن چیقاریلیر .

زنکین نفت معدنلرینی حاوی اولان اراضینك پارچه پارچه صاتلماسندن حکومت‌خزینه‌سنه ۳میلیون روبله واردات اولمشدر .

بو یرلرده کرچ فورونلری انشا ایتمکدن قولای بر شی یوقدر . بونك ایچون کرچ طاشلرینی حاوی اولان طبقات ارضیه ایچندن فشقران غازی طوتشدیر- مق کفایت ایدر . بو صورت ایله کرچ طاشلری یانارق ، یاواش یاواش کرچ یاقانلرجه مطلوب اولان حاله کلیر . غاز فشقران محلره جوار اولان خانه‌لرده تسخین ایچون ، تنویر ایچون طبخ ایچون بوغاز استعمال اولنور . مع مافیه (بیلقان) غازینك خاصهٔ تنویریه‌سی صنعی اوله‌رق استعمال اولنان هواغازندن دها آزدر . چونکه ترکیبنده کوور اکسیکدر . نفتك سطح ارضه صعودی غازلرك داخلی تضیقلری نتیجه‌سیدر . اشاغیدن یوقاری اولان بو تضییقك تأثیری ایله‌درکه نفت ، دورهٔ ثالثیه‌نك اك اوست قورلری اوزرینه مستند اولان قوم وچاقل طبقه‌لرینه نفوذ ایدرك خارجه ظهور ایلر . غاز یاغی ایسه برك درینلردن یوکسه‌رك برابر چوق مقدارده قوم کتیرركه بو قوملر یاغك چیقدیغی دلیكك اطرافنده واون بش متره ارتفاعنده محروطی تپه‌لر تشکیل ایدر ۱۸۷۰ دن ۱۸۷۸ تاریخنه قدر استحصالات همان اون قات آرتمشدر . (بیلقان) ده بر منبع کونده ۴۸۰۰ طونه نفت ویرر . فقط ایشله‌دنلرك جهالتی یوزندن یدك حوضلر بولنمادیغندن درکه بو منبع درت هفته بوشنه آقش کیتمشدر . باکو لیمانه کلان بر چوق واپورلر زیت معدنی ایله تسخین اولنور .

باکونك طوزلی کوللری‌ده اهمیتلی طوز ویرر . ۱۸۷۶ده بو کوللردن ۷۳۰۰ طونه طوز استحصال اولنمشدر .

اساطیرده آتش خرسزی‌اولان (پرومته) مصالنك مخیلهٔ اقوامده بلکه باکونك تلال و میاهی اوزرنده ظهور ایدن آتش ایله بعض مناسبتی واردر .

باکو قربنده بر تپه‌دن بیاض نفت چیقار ، فقط مقداری پك آزدر . روسلر بونی دوا مقامنده استعمال ایدرلر . شبه جزیره‌نك اك مشهور یری باکو شهریدر .

آب شیر — ایرانده بحر خزره جریان ایدن سفید رود یاخود (قیزیل اوزان) نهرینك صاغ ایاغنه منبعی طرفنده ویریلن اسمدر . تاریخلرده ، بعض اسکی جغرافیا کتابلرنده غلط اوله‌رق کوریلن « نهر شیر »ی بو آب شیر ایله قاریشدیرماملیدر . نهر شیر ویا اصل دوغریسی

(شیرنهر) شهر دجله نهرینك ساحلی اوزرنده و
قدیم قطسیفون (Ctésiphone) یعنی مداین شهری که
دجله‌نك شرق ساحلی اوزرینه مبنی ایدی — مقابلده
اسکی برقصبه اولوب نام قدیمی سلوسی (Séleucie)
یعنی سلفکهٔ عراق ایدی . بوراسی او یردرکه کتب
تاریخیه‌ده مسطور اولدیغی اوزره خلافت حضرت
عمر عصرنده سعد ابن ابی وقاص فارسیلر اوزرینه
مشهور (قادسیه) محاربه‌سنی قزاندقدن صوکرا
اردوی عجمی تعقیباً مداین اوزرینه حرکت ایتدیکی
اردوی اسلام ایله اورایه (یعنی نهر شیره) کلش
ایشته بوراده ، حضرت موسی نبوجبالی اوزرندن
ارض موعودی، نهر اردك اوبر طرفنده واقع اریحا
شهرینی تماشا ایتدیکی کبی — اهل اسلام دخی دجله
نهری اوزرندن مداینی ، ایوان کسرایی کورمشلر .
تکبیر کتیروب ایشته اللهك و رسولنك بزه وعد
ایتدیکی ابیض کسری بودر دیمشلر ایدی .

آب شیروان — دجله‌یه جریان ایدن دیاله
نهرینك برآیاغنك اسمیدر .

آب شیرین — ایرانده جبل دیناردن چیقوب
بحر فارسه دوکیلور بر نهرك اسمیدر .
کشمیر حوالیسنده دیکر بر نهرك نامیدر :
« که هرکز آب شیرین عنبر سارانمی دادر »
مصراعی بونهر حقنده اولسه کرکدر .

آب صافی — ازمید سنجاغی داخلنده اطه
بازاری قضاسنه ملحق برناحیه‌در . (تفصیلات جغرافیه
ایچون اطه بازاری ماده‌سنه مراجعت .

آب طارم —ایرانده سفید رود و یاخود
قیزیل اوزان نهرینه آقار برچایك اسمیدر .

آب طبرستان —طبرستان صویی دیمك
(اشاغیکی ماده‌یه مراجعت .)

آب طبریه — عجم فرهنکلرینك بیاننه کوره
طبرستانده بربیکار (پیکار) ایمش. صویی یدی سنه
آقار یدی سنه کسیلیر ایمش .

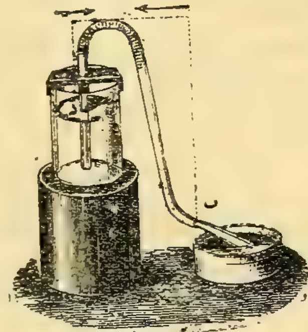
— طبیعتك صو تدابیرنده ، عیون طبیعیه میاننده
بو صنف پیکارلر یوق دکلدر. قدیم روما طبیعیونندن
پلین « تاریخ طبیعی » نام اثرنده اویله بر پیکار ذکر
وتصویر ایدیورکه شمالی ایتالیاده قوم (Côme) شهری
قربنده‌در . اوروپاده بر قاچ یرده دها صولری
وقت وقت آقار کسیلیر ویا کسب شدت ایدر اودرلو
پیکارلر واردرکه محلنده ذکر ایدیله‌جکدر .

بونلره عیون موقوته عیون نائبه ویاعیون متقطعه
دیرلر. عجملرك آب طبریه‌سی‌ده اوقبیل پیکارلردن بری
اولدیغنه شبهه‌ایدیله‌مز. اکلاشیلیورکی طبرستانده‌بویله
برصومشاهده ایتمشلر، بوصویه‌واورایه نسبتله آب‌طبریه،
آب طبرستان نامنی ویرمشلردر عیون موقوته‌یه
بز کندی اصطلاحات علمیه‌مزده‌ده اونامی ویرسه‌ك
پك مناسب اولور ظن ایدرز .

عیون متقطعه‌ده صویك برمدت آقوب صوکره
کسیلمه‌سی وجریانك بوصورتله متناوباً دوام ایلمه‌سی
حادثه‌سی‌که برغریبهٔ طبیعیه تشکیل ایدر علم حکمت
طبیعیه بونی تماماً حل و ایضاح ایلمش‌در . حتی بو
بابده‌کی ایضاحاتی‌تأیید واستکمال ایتمك‌اوزره اوغریبهٔ
طبیعیه‌یی‌تقلیدایدن آلات‌حکمیه‌بیله‌احداث‌اولونمش‌در.
نافورهٔ استروم (آب دزد ، نافورهٔ متقطعه ماده‌لره
مراجعت) .

آب طبریه دیدیکمز طبیعی وموقوت یعنی آقار
کسیلیر پیکارلرده صویك بوصورتله جریان وانقطاعی
وبعدالانقطاع ینه آقسی‌حادثهٔ طبیعیه‌سی علم الطبیعه‌ده
سیفون یعنی مماص نظریه‌سی ایله پك‌اعلا حل وایضاح
ایدیله‌بیلیر. کتب شرقیه‌ده پك غرائبدن اولمق اوزره
تلقی اولنان بوحادثه‌یی بوراده ایضاح ایتمك ایستیورز
بونك‌ایچون‌درکه آزیجق اوزون‌بحث ایده‌جکز.سیفون

وياخود مماس کیمیاخانه‌لرده ، فنون وصنایع اجرا آتنده برقابدن دیکر قابه مایع نقل ایتمك ایچون استعمال ایدیلیر بر آلتدر . عادی سیفون غیر مساوی ایکی قول تشکیل ایتمك اوزره اکری بر بورودن عبارت اولوب (شکل ۳) بو آلتی استعمال ایتمك

(شکل ۳)

ایچون اولا تلقیم ایتمك ایجاب ایدرکه بو کیفیت‌ده مذکور معوج بورویی صو ایله دولدیرمق صورتیله حاصل اولور . بونك ایچون سیفونك اغزلرینی یوقاری طرفه کتیره‌رك بووضعده ایکن صو ایله دولدیریلیر، وبعده اغز دلیکلرینی موقتاً قپایه‌رق بورونك کوچوك قولی نقل ایدیله‌جك مایعك درونه باتیریلیر ، وياخود اولا سیفون یرینه قونور ، صوکره ب مخرجندن التك درونده‌کی هوا اغز ایله استنشاق ایدیلیرکه بوحالده بورونك ایچی هوادن خالی قاله‌جغندن قابده‌کی صو هوای نسمینك تضییقی ایله یوقاری صعود ایدرك بورویی کاملاً دولدیرر .

سیفونك تلقیمی نه صورتله اولورسه اولسون مایعك جریانی کوچك قولدن بیوك قوله دوغری واقع اولور ، وکوچك قولك آغزی مایعك ایچنده بولندقجه جریان دوام ایدر . بورونك آغزی صودن قورتلدیغی کبی جریان‌ده منقطع اولور وبو صورتله جریان کسلدکدن صکره بورونك اوجی آشاغی ایتدیریله‌رك تکرار مایعه باتیرلسه ، و یاقابك ایچی یکیدن مایع ایله دولدیرلسه جریانك اعاده‌سی ایچون یکیدن سیفونی تلقیم ایلەمك ایجاب ایدر .

علم الطبیعه آلتلرندن بردرلو سیفون‌ده واردرکه مماس نائبه ، یاخود آنیهٔ تانتال نامیله معروف در . بونوع سیفونك جریانی متصل دکل ، منقطع‌در . سیفون بارداق کبی برقاب درونـنه یراشدیرلمش اولوب بورونك قیصه قولی قابك دیبنه یقین آچیلیر بیوك قول ایسه قابك دیبندن‌کچه‌رك خارجه مفتوح‌در (شکل ٤) قابه یوقاری طرفدن دائمی صورتده صو آقار . بناءً علیه قاب درونده سویهٔ ماه درجه درجه یوکسلیر ، ویوکسلدکجه سیفونك ارتفاعنه قدر کله‌رك کوچك قولی‌ده دولدیرر . بوحالده

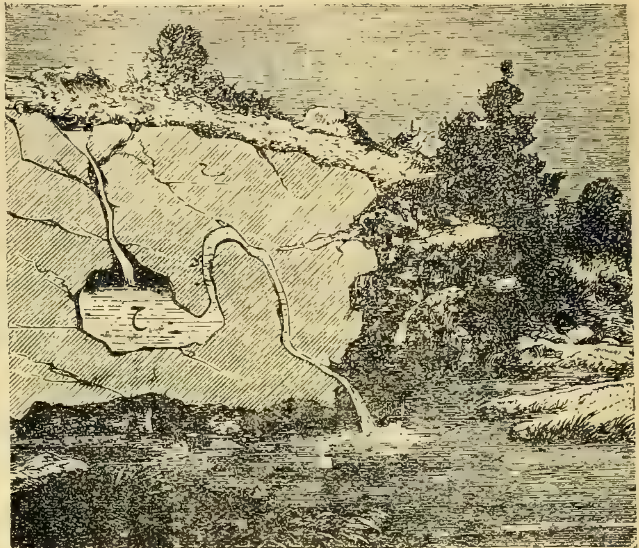

(شکل ٤)

سیفونك تلقیمی مایعك اثر تضییقی اوله‌رق کندیلکندن حاصل اولور شکلده ارائه اولندیغی وجه‌ایله جریان‌وقوعه کلیر . شیمدی سیفوندن‌جریان ایدن صوینك مقداری قابه کلن صوینك مقدارندن زیاده ایسه جریان دوام ایتدکجه طبیعی درکه قاب درونده‌کی مایعك سویه‌سی درجه درجه تنزل ایدر ، ونهایت سیفونك کوچك قولی‌صودن قورتیلیر . اووقت تلقیمه خلل کله‌جکندن جریان بالطبع منقطع اولور حالبوکه قابه یوقاریدن متصل صو کلدیکندن سیفونك جریانی انقطاع ایتدکدن صوکره قاب ایچنده مایعك سویه‌سی ینه یوکسلمکه باشلار ، سیفونك‌ارتفاعنه قدر واصل‌اولور وبوقدیرده ینه صوینك تضییقیله سیفون یکیدن تلقیم ایدیله‌جکندن جریان تکرر ایدرکه بو ترتیب ایله جریانك حصول ووقوفی تمادی وتبادل ایلر .

ایشته آب طربه دینیلن عیون نائبه دخی طبیعتده

قدرتدن وجوده کلمش ، یرآلتنده‌کی طبیعی غارلر ایله شقوق ارضیه‌نك آنیهٔ تانتال طرزنده تشکلندن حاصل اولاش سیفونلی قابلر کبی‌در. یالکز فرق، طبیعتده‌کی آنیهٔ تانتاللر غایت جسیم‌در (شکل ٥) .

(شکل ٥)

شکلده ح خزینه‌سی ویا یاغمور صولری ایله یاواش یاواش دولار. سویهٔ ماء سیفونك د کوچك قولنی املا ایله نهایت ارتفاعنه واصل اولدیغی وقت — آنیهٔ تانتالده اولدیغی کبی — تضییق ماء اثری اوله‌رق تلقیم واقع اولور ، بونك اوزرینه طبیعی درکه سیفونك بیوك قولك آغزندن صو جریانه باشلار ، واونقطه‌ده سطح ارضده بر پیکار وجوده کلیر . یوقاریدن ، جوار منبعلردن ح خزینه‌سنه کلن صویك مقداری بعض اسباب طبیعیه‌یه مبنی سیفونك اوجندن آقان صودن مقدارجه آز ایسه بدیهی درکه برمدت صوکره خزینه‌ده‌کی صویك سویه‌سی تنزل ایده ایده نهایت کوچك قولك مدخلی صودن قورتیله‌جق درجه‌یه اینر . بوحالده تلقیمه خلل کله‌رك طبیعتیله جریان توقف ایدر . فقط جریانك انقطاعندن صوکره یوقاریدن کلن صو خزینه‌ده بریکه‌رك سویهٔ ماء تکرار یوکسلیر ، قولنك نهایت ارتفاعنه واصل اولدیغی کبی سیفونی املا ایدرك یکیدن تلقیم حصوله کلیر ، پیکاردن صو ینه نبعانه باشلار وبوحادثه او منوال اوزره الی نهایه دوام ایدر . آب طبریه دینلن پیکارزده صویك مدت انقطاعی بدیهی درکه تلقیم بیننده کذرایدن زمانه مساوی‌در. بوزمان اینه برکون ، برآی ، برسنه ویا زیاده اوله بیلیر . آب طبریه حقنده‌کی روایته نظراً بو چشمه‌ده مدت انقطاع یدی سنه اوله‌جق . (دها زیاده تفصیلات ایچون عیون نائبه ماده‌سنه باق) .

ینه فرهنکلرده آب طبرستان وآب روان نامیله دیکر برپیکار دها تعریف وتوصیف ایدیلیر بوچشمهٔ طبیعی‌ده ولایت طبرستانده بر کوه مشهور شاهقه‌سنده کائن ایمش . غرائب اوله‌رق نقل اولوندیغنه کوره برکمسه اوپیکارك اوزرنده (دور!) دیه چاغرسه صویی درحال طورر ، برقطره جریانی قالماز ایمش ، و(آق!) دیه ندا ایلسه اوآنده ینه آقاغه باشلار ایمش و بو امرلر بر ساعتده بیك دفعه تکرار ایدلسه کیفیت اصلا تخلف ایتمز ایمش ! . . .

بعض فرهنك صاحبلری آب طبریه ایله آب روان ویا آب طبرستانی بر شی عد ایتمشلردر . بو توجیه صوابه پك مقروندر . چونکه طبیعتده اویله امر ایله آقار کسیلیر چشمه یوقدر. واقعا عیون نائبه‌نك ایضاحنه مدار اولمق اوزره اون یدنجی عصر حکمیونندن آلمانیالی (استروم) بر نافورهٔ متقطعه ایجاد ایتمش ایدی که بوآلت حقه‌بازلرك النده امر چشمه‌سی نامیله خیلی شهرت بولمش ایدی. (استروم) ك بو چشمه‌سی شویله ترکیب اولنمش ایدی : ایچی بوش

براسطوانه‌نك يوقارى طرفنه قپالى برقاپ براشديرلمش وبو قابك آلت طرفنده دليكلرى غايت دار بر قاج موصلق طاقلمش . فرض ايديكزكه مذكور قاب صو ايله دولو اولسون موصلقلرده آچيق بولنسون. بو حالده برقطره بيله صو جريان ايتمز (آب دزدده اولديغى كبى. بوماده‌يه‌مراجعت)چونكه‌خارجده‌كى‌هوانك تأثيرى صوبك جريانته مانع اولور .

اسطوانه‌نك قاعده‌سنه يقين بر دليك آچلمش. دركه بو واسطه ايله ، دوننده صو بولنان قابه هوا ادخال ايديله‌بيلير . اسطوانه‌نك آلتنده‌ده اوفاق بر حوض واردر . شيمدى اسطوانه‌نك دليكى آچيله‌رق قابه هوا نفوذ ايتديمى اجرا ايده‌جكى تضييقه بناءً درحال موصلقلردن صو آقمغه باشلار . فقط آقان صو حوض‌ده تراكم ايده‌جكندن طوپلانه طوپلانه نهايت ، ارتفاعى اسطوانه‌ده‌كى دليكى تجاوز ايدرك منفذ صوايله سد اولنور وبونك اوزرينه موصلقلردن صويك جريانى منقطع اولور . حوض‌ده بر موصلقى واردركه بونك‌دليكى يوقاريده بولونان قابده‌كى‌موصلقلرك دليكلرى مجموعندن اصغردر. انجق يوقاريكى موصلقلرك جريانى منقطع اولديمى حوض — انجنده بريكن صو موصلقندن آقه‌رق — ياواش ياواش بوشالير . بواثناده حوضده‌كى صويك ارتفاعى اسطوانه دليكندن آشاغه كلديمى دليك آچيله‌رق بورادن اوست قابده‌كى صويك اوزرينه ينه هوا دولار و تضييق اجرا ايدر ، و درحال جريان تكرار باشلار . براز قورنازلقله قابده‌كى صويك اقه وكسيلمه نوبتلرى تخمين ايديله بيله‌جكندن حقه‌بازلر « آق » و « دور » قومانداسيله بو مصنع چشمه‌يى ايشله‌ديرلر. و بو جهتله آدينه‌ده (امر چشمه‌سى) ديمشلردر : بو چشمه عجملرك آب دزد ديدكلرى (آب‌دزد ماده‌سنه‌مراجعت) آلت كبى بر شى‌در . يالكز « استروم » ك ايجاد كرده‌سى اولان آلت دها مصنع و مكلفدر . فقط

اصلى ، ترتيب اساسيسى اعتبارى ايله ايكيسى‌ده بر شى‌در . اصطلاحات فنيه‌مزده « نافورهٔ استروم » ه آب دزد ده ديه بيليرز . بو آلت سيفونلر كبى آب طبريه نوعندن اولان عيون منقطعه‌يى بردرجه‌يه قدر ايضا حه مدار اولور ايسه‌ده حقه بازلرك توجيهى كبى امر چشمه‌سى صفتيله بونى طبيعته تطبيق ايله‌مك ممكن دكلدر. طبيعتده اويله انسانلرك‌امر وقوماندا‌سى ايله حركت‌ايدر، ايشلر چشمه‌لر يوقدر . بناءً عليه عجم فرهنكلرنده توصيف ايديلن آب روان ويا آب طبرستان يا بر خرافه‌در ويا آب طبريه‌دن كنايه‌در .

آب طلا اس [آب. صو . طلا سورمك] آلتون صويى . آب زر ؛ زرياب ، آب نقره. (آلتون صويى ماده‌سنه مراجعت) .

آب عرق [فا . آب‌ايله‌عر .عرق‌دن‌ترصويى معناسنه] اس . كل صويى . || آراق . راقى

— . لسانيات عرق تر ديمكدر . يعنى ذى روحك جلدندن چيقان رطوبتدر . كله ذى روح دريسندن چيقان تره تشبيهاً، قربه‌لرك جلدندن چيقان‌رشحه‌لره ،دستيلردن‌صيزان‌قطره‌لره ، ديوارلردن ترشح ايدن طامله‌لره ، هوا ايچنده‌كى بخاردن جام و امثالى مصيقل سطحلر اوزرينه ترسب ايله‌يان كوچك كوچك صو پاره‌لرينه تشبيهاً اطلاق ايدلمش‌در . بويله ترلردن‌تراكم ايدن‌صويه‌ده آب‌عرق‌دينلماسى پك‌طبيعى بر شى‌در . ايشته بو قبيلدن اوله‌رق كل صويى اعمالنده اينبيكك درونده تكون ايدن بخارك‌تكاثف و تقاطرندن حاصل اولان مايعه تر صويى معناسنه اوله‌رق آب عرق ديمش‌در . چونكه تكاثف ايدن هرقطره اينبيكك ترله‌سندن حاصل‌اولمش ترطامله‌سى‌در راقى معناسنه اولان آب عرق حقنده‌ده عين مطالعه واردر .

— صاعت — (كل صويى آراق ماده‌لرينه مراجعت .)

آب قبط (فا. آب صو. عر. قبط). آب‌چین بو ماده‌یه مراجعت .

آب قطرانی اس (فا. آب‌صو. عر. قطرانی.) قطران روحی ایله مخلوط صو.

١ غرام (قره اوزوت) یعنی قطران روحی ایله ٥٠٠ غرام صودن عبارت بر مخلوطدر . متعفن یاره‌لری ییقامق و غسوله یعنی نطول یاپمق ایچون استعمال ایدیلیر .

آب قوچ — ایرانده قارون نهرینی تشکیل ایدن باشلیجه ایکی آیاقدن برینك اسمیدر. عجمستانده بوکا آب زلال و آب کردستان، نهرتستر دیرلر. (آب زلال، آب کردستان ، نهرتستر وقارون ماده‌لرینه مراجعت)

آب کاشان (کاشان‌صویی معناسنه) ـ ایرانده برصودر . قهر طاغلرندن چیقوب کاشانه کلیر . بو مناسبتله آب کاشان دینمشدر .

آب کبود (اس . مر .) آب‌سماوی (بو ماده‌یه مراجعت)

آب کبود — چین دکزلرندن بحر اخضرك یاخود چینجه (Ton-haï) دکزینك نام‌فارسیسیدر. کوك دکز دیمکدر عربجه‌سی بحر اخضر (بو ماده‌یه مراجعت)

آب کردستان — قارون نهرینك شرق‌طرفندن کلان ایاغنه آب زلال، آب قوچ (بو ماده‌لره مراجعت) دینلدیکی کبی آب کردستانده دیرلر . چونکه بو صویك منبعی اولان وتستر ایله اصفهان بیننده بولنان جبل لور ویا جبل اهوازده کردلر چوقدر . ایشته بونلره نسبتله اوصویه یعنی نهرتستره آب کردستان نامی‌ده‌ویرلمشدر.

آب کرم (فا. آب ـ صو. کرم ـ صیجاق) ـ بعض جغرافیا کتابلرنده مضبوط اولدیغی اوزره ترکستانده بدخشانك شمال طرفنده کائن بر خانلق ایدی‌که مرکز اداره‌سی ینه آب‌کرم نامنده بر کوچك شهردر. خلقی اوز بك ترکلرندندر . ایلیجه‌لری اولمق مناسبتیله بوشهره وآندن توسیعاً خانلغه آب‌کرم تسمیه ایدلمشدر .

آب کوهر (فا. آب ـ صو. کوهر ـ جوهر جوهر صویی) اس . الماس، اینجو وسائر ذی‌قیمت طاشلرك بریقی وشفافیتی ، لمعان || برجسمك سطحی، یوزی جلالی ومصیقل اولوبده براق صو کبی ضیایی عکس ایتدیرن سطحلرك جلاسنه آب دینلدیکی کبی ضیایی عکس ایله برابر موجه‌لندیرن ، صو آقیور کبی‌خاره‌لی‌کوستران‌سطحلرك، وبوخاصه ایله‌برابر فضله اوله‌رق ضیایی‌کسر ونشر ایدن جسملرك جلا وصفاسنه فارسیده آب کوهر تعبیر اولنور (صو، الماس‌ماده‌لرینه مراجعت) || جواهرك تبلر ایتدیکی وقت درونده حفظ ایتدیکی صویه دخی آب کوهر دیرلر : جهانی انجماد ایتدی احاطه خوفم آندندر * کایده ضمن جواهرده اولان آب سرایتلر — نابی .

آب لار — ایرانده لارستانده بر صویك اسمی .

آب مردقان — خرقان و همدان دن کلوب مردقانی کچر ساوه‌یه وارىر بر چای — «جهانما» .

آب مرغان اس . شیرازده بر مسیره‌نك اسمی : دیکر نه روم به آب مرغان * دیکر نخورم کباب مرغان . || صیغیرجق صوینك آلندیغی بیکار. || شیرازده برسیرکاه اسمی .

ـــ ایرانك قهستان ولایتنده برپیکاردرکه کویاصویی صیغرجق قوشلرینی جالب اولمغله جکرکه‌یی دافع اولمق اعتقادیله اوزاق یرلردن آلیرلرمش . ـــ (قاموس الاعلام .)

برهان قاطعده و سائر عجم قاموسلرندهده عین
روایت مسطوردر . هجرت سنیه عصر رابع
مورخلرندن مسعودی « مروج الذهب » نامیله
یازدیغی اثردهده صغیرجق قوشلرینی جلب ایده‌جك
بر طلسمدن ، بر افسانه‌دن بحث ایدیور . فقط
مسعودی‌نك روایتنده صغیرجق سوریلری چکرکه
قتلنه مدعو دکل ، زیتون طاشیمغه مأمور .
کویا وقتیله رومهٔ کبراده جسیم بررهبان معبدی وار
ایمش ، حکمای زمان اجساد معدنیه‌دن صیغیرجق
قوشی صورتنی یاپدیروب طلسم اولمق اوزره بوصورتی
معبدك بر یرینه وضع ایتمشلر . هرسنه یوم معینده
اطرافده صیغیرجق قوشلری صورت مذکوره‌نك یانته
جمع اوله‌رق آغزلرنده کتیردکلری زیتون دانه‌لرینی
هدیه تقدیم ایدرکبی اورایه براقیرلر ایمش ، معبدده
ساکن اولان رهبانلر بودانه‌لری طوپلایوب معبده
لزومی اولان زیتون یاغنی بو تقریب ایله استحصال
ایدرلر ایمش . کوزیله کوردیکی حقایق تاریخیه
آراسنده ایشیتدیکی ، اوقودیغی خرافاتی دخی نقل
ایدن سیاح شهیر اولیاچلبی‌ده بوافسانه‌یی قاچیرمامش ،
مسعودی‌نك رومادە برمعبد ستونی اوزرینه نصب
ایتدیکی طلسمی‌چلبی افندی استانبولده چنبرلی طاشك
باشنه قوندرمش ، قوشلرك برذمت سالیانه اوله‌رق
کتیردکلری زیتونلری‌ده استانبول کشیشلرینه قسمت
ایتمش .

طیورك موسم موسم سورو ایله وطویدن مسافرت
ایتدکلری ، ارض اوزرنده بر محلدن دیکر محله نقل
ایله‌دکلری ، انسان کبی قوشلرکده قیشلاغه و یازلغه
کیتدکلری ، تبدیل آب ایتدکلری ، دیار دیار
کزدکلری تاریخ طبیعی‌ده تحقیق و تدقیق اولنمش بر
مسأله‌در. ینه بتون حیوانات کبی قوشلرکده غوغاسی
حیاتندن عاجز اولانلری آولامق، یقالایوب اولدیرمك
آنلر ایله تعیش ایتمك کذلك حیوان عالمنده طبیعی
بر عادتدر . آنجق مسأله‌ده اکلاشیلامیه‌جق ،
ایضاح ایدیله‌میه‌جك بر جهت واردرکه اوده صغیرجق
صویی پیکارلری دیه معروف اولان محللردن ممالکتك
بعض جهتلرینه شیشه‌لر درونده کتیریلان صویك
صغیرجق قوشلرینك سورو ، سورو جکرجه‌پشینده
اورالره کلمسنه سبب ظن واعتقاد اولنمی‌در .
بر حادثه ایله آنك سببی بیننده مناسبت حقیقیه و
دائمه بولنمق قاعده‌در . صغیرجق قوشلرینك بیان
ایله‌دیکمز مسافرتی چکرکه‌لری تعقیب ایلمك خصو-
صنده‌کی مسارعتی ایله قهستانده بولنان بر پیکاردن
آلنان صو بیننده علمی برمناسبت سببیه ، بررابطهٔ
حقیقیه موجود دکلدر . معهود صوده صغیرجق
قوشلرینی جلب وجمع ایده‌جك بر خاصه موجود اولسه
ایدی بو قوشلرك دائما او صویك منبعلرنده بولنماسی
اقتضا ایدر ایدی . میدانده حقیقی بر سبب اولمانجه
جعلی ، طلسمی غیر فنی بر سبب ایسترکه اوده
بولنمش . کویا او صوده اویله بر خاصه وقوت وار
ایمشکه . بیکارندن آلنوبده نره‌یه کتوریلیر ایسه
کویا فوق الطبیعه بر جاذبه ایله چکرکه قیرمق اوزره
صغرجق‌قوشلری‌اورایه هجوم ایدرایمش.طلسم‌دیئن غیر
علمی سبیلرکده تصور و تلقیسنه البته بر سبب
اوله‌جق . صغرجق صویی ایله صغیرجق قوشلرینك
بیان اولنان مسافرتی بیننده ظاهری و غیر حقیقی
اولسون نصل بر مناسبت بولنمش ، نه کبی بروسیلهٔ
اتفاقی ایله بو مناسبت نظر دقتی جلب ایتمش ؟ عجبا
آب مرغانده بو قوشلر کلیتلی بولنیورمش چکرکه‌لره
دشمنلکلری مجرب بولندیغنه کوره ، بو صویك
شیشه‌لر ایله اوته‌یه بری‌یه نقل ایدلك فکری‌می حاصل
اولمش؛ اوله‌بیلیرکه دیکر صولر کبی ، قهستان پیکاری
اسرار آلود بر طاقم روایاته موضوع بولنمش‌ده
صویك دیار دیار نقلنده او اسرار ایله ، مرویات
کذشته ایله متناسب مراسم مخصوصه اتخاذ اولنمش .
بو صویی اطراف ممالکته طاشیدان خدامك منشألری
نه‌در ؟ بونلری پك چوق تحقیقه محتاجدر. آرادیغمز

معلوماته نائل اولدقجه (یکی محیط المعارف) ك شهری علاوه‌لرینه درج ایده‌جکز . شمدی بیلدیکمز بر شی وارایسه نقل ایتدیکمز روایاتك موجودیتی وصغرجق صوینك بر تجارت سببیله اتخاذ ایدلمش بولنمسی‌در .

هر سنه موسم مخصوصنده ، کویا قهستاندن ، شیشه‌لر ایله صغرجق صویی یوکلی ، ذی علماده بر طاقم آدملر کلیر . قصبه قصبه ، کوی کوی طولاشیر ، بو شیشه‌لر مراسم مخصوصه ایله معبد دیوارلرینه تعلیق ایدیلیر . بوکا مقابل صغرجق صوینی کتیرنلر مصارف سفریه‌لرینه مقابل اهالیدن ، وقفدن کندیلرینه جائزه وعائدات ویریلیر .

صغرجق قوشلرینك چکرکه‌لره مسلط اولملری ، و بونلرك آرقه‌لرینی تعقیب ایله‌ملری کیفیتی تاریخ طبیعی‌یه عائد بر مسأله‌در . بعض حیوانلرك دیکر حیوانلره عداوت وهجومی ، دیاردن دیاره مسافرتی آنلرك دماغلرنده مرکوز بر خصلت ارثیه ایجابی‌درکه فن حاضر بتون بو مسأله‌لری حل ایله مشغول‌در . نه چاره‌که حادثات عالمك ایضاحی امرنده ایشه تکمیل صلاحیتی ایله کچ مداخله ایدن عقل آدمه بدل اسکی زمانلرده قوهٔ مخیله بو مسأله‌لرده الك زیاده ایشله‌مش ، ایشته بو قبیلدن اوله‌رق آب مرغان وصغرجق صویی حقنده اوته‌دن بری تداول ایدن روایات هب او صورتله میدان آلمش‌در .

مسعودی‌نك ، اولیا چلبی‌نك روایت ایتدکاری اوکبی خرافه‌لر مواقعا اینانلمز . حالبوکه صغیرجق صوینك فضیلت وکرامتنه قائل اولانلر مملکتمزده اکسیك دکلدر . بو اعتقاد عامیانه قوتنی حالا محافظه ایدوب دوریورکه جهالت ناسدن ، صفوت خلقدن استفاده طریقنده تجارتی آرایان بر طاقم آدملر آرقه‌لرنده زنبیل دولوسی شیشه‌لر ایله هرسنه ممالك عثمانیه‌یی قضا بقضا دولاشمقده ، هر یرده حسن قبول کورمکده ، زراعك جیبلرندن ، بلدیه‌لرك صندوقلرندن عائده‌لر المقده ، بوحاله نه قدر آجینسه شایان دکلی ؟ خلقمز آزیجق دوشنمزمی‌که بو صغیرجق بابالری بهالی بهالی صاتدقلری شیشه‌لری نره‌دن دولدیریورلر ؟ اوصوده اویله بر خاصه اولسه قوشلر صوینك منبعنی ترك ایدوب ، دریانی براقوب‌ده قطره‌نك آرقه‌سنه ناصیل دوشه‌بیلورلر . برشی نه قدر طویلی ، کلیتلی اولورسه طبیعی‌درکه قوت وخاصیتی‌ده اوقدر زیاده اولور . قاعدهٔ کلیه‌دن‌درکه بر فعل ایله بونك سبب ظهوری بیننده یعنی علت ایله معلول آره‌سنده بر مناسبت حقیقیه موجود اولملی‌در . قهستان بیکارینك ، ویا دیکر بر منبع صوینك اوزاق بریره نقلی بورایه صغیرجق قوشونك جلب ودعوتنی نه‌دن ایجاب ایتسین ؟ فعل ایله سبب بیننده هیچ بر رابطهٔ حقیقیه ، مناسبت معقوله یوق . فقط نه وار . صغرجق قوشلری عادات واخلاقجه طیور مسافرین صنفندندر . یاز ابتدالرنده شماله دوغری هجرت ومسافرت ایدرلر ، اطراف ممالکه آقین ایدرلر ، ثانیاً بو قوشلر قاتل‌الحشرات بوجك اولدوران حیواناتدن‌در ، چکرکه دیدیکمز حشراته دشمن‌در . چکرکه نوعنی تعقیب وتخریب ایله‌مك عادتلری‌در (صغرجق ، چکرکه ماده‌لرینه مراجعت) صغرجق قوشلرینك طبیعی وخلقی اولان بو خاصه وعادتلرینی غیرطبیعی وصرف جعلی برسببه عطف ایتمك غیرجائزدر .

آب مریخ اس (فا آب ـ صو ، مر . مریخ ـ دمیر . دمیر صویی) . قریم طارطار ودمیر ایله شراب روحندن یاپلش حبلر صوایچنده اریدیله‌رك حاصل اولان محلولدر . شویله که اعلا جنسدن بر (نانسی) حبی آلنه‌رق [۱] برلیتره قاینار صوینك

[۱] بوحبلرك اك اعلاسی فرانسه‌ده نانسی بلده‌سنده اعمال ایدیلیر . بونلره حب المریخ (چونکه مریخ کیمیای قدیمده دمیرك اسمی‌در) دیرلر . نانسی‌یه نسبتله حب نانسی (Boule de Nancy) نامیله معروفدر .

ایچنه قونور، برقاچ دقیقه براقیلیر. صورت استحضاری بوندن عبارتدر . خلوروز وفقرالدم خسته‌لقلرینك تداویسنده استعمال ایدیلیر .

آب مریم اس (فا. آب ـ صو، مریم ـ اسم خاص).

صلاح وعفت : معجز حسنت کند تکمیل ایمانم هنوز ٭ زاب مریم کرد کویا عیسیٔ عشقت ظهور .

آب ملکی اس (فا: آب. صو ع. ملك دن ـ پادشاه، صوبی قرال صوبی)

حامض آزوت اخیر (Adide nitrique) یعنی تیزاب خالص ایله حامض قلوریدریك (Acibe chlorhydripue) یعنی طوز روحی مخلوطی درکه آلتونی اریتمك خاصه‌سنه مالکدر . آلتونه کیمیای قدیمده (ملك معادن) یعنی معدنلرك پادشاهی لقبی ویرلدیکی ایچون مخلوط مذکوره دخی بالاضافة آب ملکی نامی ویرلمشدر . بومایعه آب طلا ، آب زر، آب نقره‌ده تعبیر ایدیلیر (بومادهلره مراجعت) . اکثریا بومخلوطده آسید قلوریدریك یرینه ملح بحری یعنی مطبخ طوری ویاملح آمونیاق (Chlordydrate de d’ammoniac) استعمال ایدیلیرکه عین تأثیری اجرا ایدر. آب ملکی کیمیائیون ایچون پك قیمتلی بر مذیبدر . بتون حامضاتك تأثیرینه مقاومت ایدن آلتون ، پلاتنه ، باللادیوم معدنلری آب ملکی ایچنده درحال مذاب اولور . صباغت وپورسلین کارخانه‌لرنده آلتونی حل ایتمك، ویا قلای مرکباتی تشکیل ایتمك اوزره استعمال ایدیلیر . آب ملکی‌نك حل واذابه ایتدیکی کافهٔ معادن بو مخلوط ایله قلورود حالنده ترسب ایدر . عرب کیمیاکر شهیری (جابر) ایلك دفعه اوله‌رق بو مخلوطی کشف و تعریف ایتمشدر . جابر حامض آزوت یعنی تیزابه برمقدار ملح آمونیاق علاوه ایدرك آب ملکی مخلوطنی بو صورتله تشکیل ایدیور ایدی .

آب وتاب اس (فا. آب ـ صو. تاب ـ ضیا)

قرده‌کی پارلقی؛ اشیاواجسامده اولان صو: آب وتابه باق.

— توسیعاً : لطافت ، طراوت ، کوزللك ، چهره‌سنده‌کی آب وتاب نشئهٔ بخش مجلس اولدی ـ معلم ناجی .

— تمثیلاً : نور ، فیض : آب وتاب عدلك احیا ایله‌مشدر دولتی ٭ ملککك هرکوشه‌سنده پرتو عدلك بدید . ـ لادری . || استعداد ، قابلیت ذکا: اولایدی آب وتاب فیض طبم. طبع فیضی‌ده ٭ ایدردی فیضه مستغرق سواد ملك لاهوری .

. ـــ آب وتاب بر مرکبهٔ عطفیه‌در ؛ مترادف مترادفه معطوف اولدیغی ایچون تأکید معنای تضمن ایدر، چونکه آب ایله تاب کله‌سی بوراده ایکیسی‌ده بر معنایه‌در ،پارلاقلق دیمکدر. بری براق صودن آلنمش، صویك برقندن، انعکاسات وانکسارات ضیائیه‌سندن استعاره اولنمش، دیکری آتشك، بر منبع حرارتك نشر ایلدیکی برپارلتیدن، پرتودن اقتباس ایدلمشدر. ایشته بومعنالره کوره آب وتاب کلهٔ مرکبه‌سی عناصر اربعه‌دن ایکی عنصردن طوغمه بر تعبیردر . خواجه سلیمانك :

پیش رخسار عرقناك تومه‌را آب نیست
چشمهٔ خورشیدرا کرتاب هست این آب نیست

بیتنده آب وتاب کله‌لرندن هربری عین معنایه اوله‌رق جمع ایدلمشدر . یعنی شاعر دیورکه || سنك ترلی یناغنك یانسده آیك آبی یوقدر ، کرچه چشمهٔ خورشیدك (کونشك) تابی واردر اما آیده‌کی آب کونشده یوقدر .

ایشته بوراده هم آب هم تاب آیری آیری بریق پرتو ، نور . پارلق معناسنده قوللانیلیور . بو ایکی کله‌بر ترکیب مزجی ایله برکلهٔ مرکبه صورتنده جمع ایدلدیکی حالده بوکله‌نك افاده ایده‌جکی معنانك قوت ومؤکدیتی حاصل اولور .

آب ایله تاب کله‌لرینك معنالری بیننده رابطه وعلاقه اوقدر صریح وظاهردرکه شمسك تابی ارضك آبنه تشبیه اولنمش ، چشمهٔ خورشید خیال مستعاری

ایجاد ایدلمشدر ؛ وبونك عكسی اولەرق آبە دخی
تاب دینلیر . نتەکم شاعر آتیدەکی او معنایی اشراب
ایلەمشدر :

آقیور نور کوردیکم درەدن
آب واشجاری برق برق اولمش .

طبیعتدە منابع ضیادن صادر اولان اشعهٔ بارقە
یر یوزندەکی صولر ایلە اوقدر هم جسم اولورکە عرب
شاعرینك :

رق الزجاج ورقت الخمر
فتشابها وتشاکل الامر

دیدیکی کبی آبدن تابی ، تابدن آبی آییرمق حقیقةً
مشکل اولور . بز ماهك تابنی جرم قمردە مشاهدە
ایلەدیکمز کبی آب ایچندەدە تماشا ایدرز . او
صورتدەکە آب ایلە تاب یکوجود اولمش . مادهٔ
واحدەیە حلول ایتمشدر ؛ کویاکە بربرندن آییرە-
میورسکز . تابی آبدە آبی تابدە کوریورسکز ،
بولیورسکز . خواجە نصرالدینك آبی چشمەیلاغندە
کورمەسی بو علاقەیە باهر بر شاهد خیالیدر . اصل
ایلە بونك خیالی خواجە افندینك ذهنندە یرلشدیکی
کبی جملەمزك نظرندەدە آب ایلە تاب اویلەجە اتحاد
ایتمشدر. ینە بونك کبی شمسدن صولرە عکس ایدن
اشعەسیدە عین احساس تولید ایدر ، عین اتحادی
اشراب ایلر . سروسیمندە آبی تابدن تفریق ایدە-
بیلیرمیسکز . تفریق ایدەجك اولورایسەکز اومنظرەیی
درحال بوزارسکز . ایشتە احساساتدەکی بو اتفاق
کلمەلردە اتحاد معنایی ایجاب ایلەمشدر . بلکە تاب
آبدن ویا آب تابدن کلمشدر ، هر حالدە آرە-
لرندەکی مناسبت لفظیهٔ مقارنت معنویە اصول اشتقا-
قیەجە قرابتە دلالت ایدر (تاب مادەسنە مراجعت)
آب ایلە تابك حقیقی معنالرنجە اولان بو مناسبت معانیٔ
مجازیەلرندەدە توافق ایدر ؛ ایشتە بونك ایچوندرکە
ضیایی عکس ایدن مجلا ومصیقل سطحلرك کوزە
چاربان ضیائی انعکاسات وانکساراتنە ، اجسامك ،
جماد اولسون ، نبات اولسون ، حیوان اولسون ،
طبیعی پارلتیلرندەدە آب ، تاب ویا آب وتاب تعبیر
ایدرلر. تابحسن ، آبروی کبی هب اومعنایە کورە
مستعملدر . معنا بو درجەدە قالمز غیرجسمانی اولان
موجوداتە ، بعض افعال وحرکاتەدە وصف ونسبت
ایدیلیر . نتەکم شاعرك :

آب وتاب عدلك احیا ایلەمشدر دولتی
ملکنك هر کوشەسندە پرتو عدلك بدید

بیتندە بوصورت استعمال کوریلیور . (آب ، تاب
مادەلرینە مراجعت)

آب و تاب پرتو و پارلاقلق معناسندن طریق
مجاز و تشبیە ایلە ذهنك ضیا و ذکاسندەدە اطلاق
اولنمشدرکە اطلاقات مجازیەدندر. کوزلر الوان واشیایی
کورمك ایچون ضیای شمسە محتاج اولدیغی کبی بصیرتدین
قلب کوزیدە حقایقی ایی کورەبیلمك ایچون نور عقلە،
ضیاء ذهنە موقوفدر. وضوح ، ذهن ایدینلغی دیمك
دکلمی ؟ ایشتە بونك ایچوندرکە عربلر ایی کورن ،
ادراکی تیز اولان ذهنە وصف اولەرق ذهن وقاد
تعبیر ایدرلر . حتی پرتو ذهنك سیمایە عکسی حکمندە
و ذکانك ، دقت نظرك علامت ظاهرەسی کبی تلقی
اولنان یوز پارلاقلغنە کوز لمعانە تاب دینیور . نتەکم
شاعرك : بالای سرش زهوشمندی * میتافت ستارهٔ
بلندی. بیتی بوکا شهادت ایدر. ینە او معنادندرکە ذهن،
صفای ادراکە مبنی آینەیە تشبیە اولنمشدر . ایشتە
شاعرك :

اولایدی آب وتاب فیض طبعم طبع فیضیدە
ایدردی فیضەمستغرق سواد ملك لاهوری

بیتندە آب وتاب پرتو ذکادن ، طبع وقادن کنایە
اولور .

— مترادفاتی . بریق . فر . فرند . جوهر .
نیر . صو . (صو مادەسنە مراجعت) .

آب ودانە اس. (فا. آب-صو. دانە-حبە)
مقدر اولان یەجك اکمك ، ایچەجك صو . رزق

مقسوم . قسمت : آب ودانه سرپیلیر انسانی قسمت گزدیرر .

— مترادفاتی (قسمت مادەسنه مراجعت)

آب وهوا اس (فا. آب ـ صو. عر. هوا)

صولرك لطافتدن ، هوانك جیادتندن عبارت اولان حالت اقلیمیه : دائما بویله مفرحمی بو جای دلکشا ؟ هرزمان آب‌وهواسی بویله روح افزامیدر؟ — نفس . || طوپراغك فیض وبرکتی: آب وهوا اولنجه برخاکدن نه‌تمز ؟ ـ خیالی ـ

. ـــ قدمانك عندنده مولد طبیعینك ارکانندن عد ایدیلان عناصر اربعه‌دن آب ایله هوانك حیات عمومیه وحیات آدمیه اوزرنده تأثیر فیوضبخشاسی قدیمدن بری نظر دقتی جلب ایتمش ایدی . واقعا حیات دنیاده، عافیت ابدانده آب ایله هوا اك مبذول عوامل طبیعیه‌دن ، مواد لازمه‌دندر ؛ اصول حیاته هرجهتله مربوطیت طبیعیه‌سی درکار اولان اشیادندر. احوال طبیعهٔ حیاتیه‌ده مواقع ارضك تأثیرات صحیه‌سنی اك زیاده تعیین ایدن حیاتی تربیه‌ده ، نشو ونماده اك زیاده موجب فیض اولان آب‌هوادر. آب وهوانك بو تأثیرات صحیه‌سنه مبنی‌درکه علم‌طب‌ده آب وهواتعبیری اقلیم یعنی قطعهٔ صحیه معناسنه اوله‌رق استعمال ایدیلیر . حقیقت اقالیم صحیه‌نك اوصاف وشرائطنی تعیین ایدن آب‌وهوادر .

آب‌وهوا کلمهٔ مرکبه‌سنك افاده ایتدیکی معنا یه کوره بوکلمه‌ده داخل اولان آب ایله هوانك آیری آیری ایضاحی اقتضا ایدیور . بونقطهٔ نظردن ، اولا آب ثانیاً هوا کلمه‌لرینی تحلیل ایتمك ایسته‌رز .

بوراده آب‌دن صحته تأثیری اعتباریله بحث ایده‌جکمز بو جهتدن آبده آرایه‌جغمز اوصاف وکیفیات شونلردر : صفوت . خوشکوار اولمق . خوشجریان اولمق .

(۱) صفوت یعنی صو خالص اولوب صحته مضر، صویك شرائط صحیه‌سنی اخلال ایدن مواد اجنبیه‌دن خالی اولمق . بونك تأثیری طوغریدن طوغری‌یه بدنك هیئت آلیه‌سنه‌در ، عضویت بدنیه‌یه‌در (صوـ حفظ الصحه ماده‌سنه مراجعت)

(۲) خوشکوار اولمق ایچر ایکن ذائقه‌یی تطییب ایتمك یعنی لذیذ اولمق ، حس آلیی‌یه خوش کلك بوخاصه صویك صفوتی ایجابیدر. بونك تأثیری حسه حس لذته تعلق ایدر ؛ معمافیه ینه صفوتی اعتباریله صحت بدنه راجع اولور .

(۳) رنك، صویك رنکی بوزوق اولماملی. نظری محظوظ ایتملی در . صویك رنکی ایله صفوتی بیننده مناسبت واردر؛ خالص بررنك ایله برابر صو شفاف وبراق اولملی‌در . ایچندن ضیا بر طرفه کچمه‌لی ، (شفافیت) اشعهٔ ضیائیه‌یی ریزه‌لندیرملی انکسار ایتدیرمه‌لیدر (براقیت) . بونك تأثیری تلذیذ بصر ، تنشیط روحدر ؛ کوزللکندەدر .

ایشته بواوچ صنعتی حائز برصویه ایچمك اعتباریله فارسیده آب تاب دیرلر .

(٤) خوشجریان اولمق ، صو معتدل آقمقدر. نه طورر کبی پك بطی نه‌چاغلار کبی پك‌سریع اولمامقله برابر خط جریانی انحنای لطیف ایله معین بولنمالیدر بونك تأثیری‌ده نظری تطییب ، روحی تسریردر ،

(٥) درجهٔ حرارتی لامسه‌یی خوشلاندیره‌جق صورتده لطیف اولمق . بونکده بدنه روحه تأثیرات معتدله‌سی درکاردر .

یردن طبیعی اوله‌رق نبعان ایدن صیجاق صولرك بعض امراضك تشفیه‌سنه تأثیر طبیسی درکار ایسه‌ده اوته‌دن بری متعارف اولان آب ودوا بحثنده بو نوع صولر مقصود دکلدر .

ایشته آب وهوا کلمهٔ مرکبه‌سنده‌کی آب مفردینك معناسی بودر . یوقاریدن بری بیان ایتدیکمز کبی بوکلمهٔ مرکبه‌نك بر جزئی اولان آب معناسنده بعض اوصاف طبیه ایله برابر حرارت ، ضیا کبی عوامل

طبیعیه‌ده مندمجدر . بونلردن بشقه ترابك جنسی وترکیبی‌ده داخلدر . چونکه صویك صفوتنده طعمنده ، رنکنده سوزیلوب آقدیغی ، دونوب طولاشدیغی یرلرك طبیعت ترابیه‌سنك‌ده پك بیوك دخلی واردر . صاف و براق و خوشکوار صولر جریان ایتدیکی ترابك جیادتنی استلزام ایدر. بویله یرلرك‌ده صحتـه ، نشو و نمایه صلاحیتی درکاردر . بناءً علیه بحثنده بولندیغمز آب صحت وعافیته نشو و نمایه خادم اولان عوامل طبیعیه‌یی زبده ایدیور دیمك.

آب و هوا کلهٔ مرکبه‌سنده ایکنجی جزء اولان هوا تعبیرینك معناسنی تحلیل ایده‌جك اولور ایسه‌ك بونده دخی ، آبك معناسنی تحلیلده اولدیغی کبی بر قاچ صفت بولورز : صفوت . رنك . حرارت شعریت . حرکت

(١) صفوت هوانك تنفسی اشکال ایده‌جك ، حیات ونمایی اخلال ایلیه‌جك موادن خالص اولماسیدرکه صاف هوا دیدیکمز بودر (هوا تنفس ماده‌لرینه مراجعت) .

(٢) رنك . هوانك رنکی ضیاء شمسك هوایه حلولندن، هواطبقاتی ایچنده انعکاسندن وانکسارندن وهوایه کندینی رنکلرینی اعاده والتشراب ایدن مواد معلقه‌دن نشأت ایدر ؛ و بو احواله کوره هوانك رنکی تنوع ایدر . آچیق هوانك رنکی بشقه ، روزکارلی هوانك رنکنه مضاف اوله‌رق براقلغی‌ده دوام ایتدیکمز شو بحثده پك زیاده نظره شایاندر. براقلق هوا طبقاتی ایچنده ضیانك انعکاس و انکسارندن حاصل اولور. آچیق بر هوایه براقلق‌ده انضمام ایدنجه نظرلرك احاطه ایده‌بیله‌جکی قدر محیط هوائی‌ده اویله کوزل اویله لطیف رنکلر پیدا اولور ، نوعه نوعه نظر ربا چشیدلر ایله بربری اوزرینه او قدر متناسب صورتده ییغیلرکه بو الواح سمایی تماشاده کوزلر طویه‌مز ؛ هوا ایچنده ضیانك کونا کونا تلوناتی ، رنك رنك تموجاتی او درجه‌یه واریرکه ضیا ایله هوایی ، هوا ایله سمایی بربرندن فرق ایده‌میز . سماده کوردیکمز ، شاعر نظرلرینی مفتون ومسحور ایدن او کوزل رنکلر ضیانك‌در ، هوانك‌در، ضیا ایله هوانك حسن امتزاجندن حصوله کلان مناظر بدیعه سمانك‌در! هوانك ، سمانك بوحالتی ایسه یر یردر ، اقلیم‌اقلیم‌در بونك ایچون‌درکه بر یرك آب وهواسنی اقلیم ایله‌ده افاده ایدرز .

هوانك صفوتی صحت بدنه نه‌قدر مفید ایسه، رنك وبریقی روحه اودرجه فرحبخش‌در . بدنك عافیتی روحك نشاطنه مربوط اولدیغی، روح مضطر بولندقجه الك صاف برهوا بعضاً صحتی تأمین ایده‌میه‌جکی دوشونیله‌جك اولورایسه ایی وکوزل برهوانك حفظ حیاته نه رتبه لازم اولدیغی درحال تقدیر ایدیلیر .

آچیق وبراق برهوایه ، لطیف برسمایه روحافزا دیدیکمز کبی ، قپالی بر هوایه ، بوزوق بر سمایه‌ده مغموم ومقبی تعبیر ایدرز . حقیقت بر هوا ، براق برسما قلبه روح‌وفرح بخش ایتدیکی‌حالده قپالی برهوا، بوزوق برسماده روحه صیقندی، غصه ویرر . چونکه آچیق، ضیادار برهواده روح آچیلیر، کشایش بولور نظرمز فضاده سیران ایده‌بیله‌جك آچیق بر میدان بولور ، نظرینك بو سیرانته حائل اوله‌جق ، کندنه صیقندی ویره‌جك بربحران ایچنده دکل‌در . قپالی بر هواده ایسه ، افق، نظرینی طارالته‌جق مانعه‌لره مصادف اولدیغندن‌عادتا چکیلوب‌بوزیلیور، اوزولوب ازیلیور ، طیقانوب قالیورکه تضییق آلتنده بولنیور دیمك‌در . نظری ایله آفاقده اوزانمق، آچیلوب‌سیر ایتمك روحك طبیعی اقتضاسندن‌در . طبیعته مخالف هرحال روحی صیقار . ایشته بونك ایچون‌درکه قپالی برهوا بزی تضییق ایدر ، آچیق وبراق برهوا بزی تسریر ایلر .

(٣) حرارت . هوا بیلیرزکه محل حرارت‌در .

فقط حيات ونمايه فيض ويرمك ايچون هوانك حرارتى معتدل اولمق لازم . هوانك حرارتى سنه‌نك مواسمنه كوره بر بر دكيشير ، حرارته نظراً كرهٔ ارضك معين اقليملرى واردر . ايشته آب وهوا تعبيرى آلتنده جمع ايتديكمز شرائط اقليميه‌دن برى‌ده هوانك حرارتجه اعتداليدر . معتدل بر هوا درجهٔ حرارتى ١٥ ايله ٣٠ آره‌سنده اولان هوادر.

هوانك اعتدال حرارتى صحت ابدانه فائده‌لى اولديغى كبى حاسهٔ لامسه دلالتى ايله روحه‌ده خوش بر تأثير اجرا ايدر ؛ صانكه روحى لطيف برصورتده ايصيده‌رق اوخشار ، حسى بسلر ، فكرى حرارتلنديرر .

(٤) شعريت. هوانك درجهٔ رطوبت ويبوستى‌ده عاقبت ابدانده پك زياده مؤثردر . هوانك رطوبت ويبوست حالنه شعريت تعبير ايديلير (بوماده‌يه مراجعت) صحتك ايجابى اوله‌رق هوا نه‌چوق راطب ، نه چوق يابس اولماليدر . رطوبتلى برهوادن نه‌درجه مشتكى اولديغمز معلومدر . بناءً عليه صحت بدن نقطهٔ نظرندن محاط اولديغمز هوانك شعريتجه‌ده اعتدالى لازمدر .

(٥) حركت . هوا بولنديغمز بحثده ايكى حاله كوره ملاحظه ايديله‌بيلير : حال سكون، حال حركت. نته‌كم متحرك هوايه لسانمزده روزكار ، يل وياريخ تعبير ايديلير رياحك تأثيرات اقليميه‌سى‌ده قابل انكار دكلدر . هوا اولوركه اكثر زمان رياح شديده‌يه مأوادر؛ غايت سرت اولور يعنى بدنى عنف ايله‌دوكر صارصار. بويله هوالر صاف اولسه وجوده سوء تأثير ايدر ، تنفسى تضييق ايلر . هوا اولوركه همان دائما راكددر، ايشله‌مز ودكيشمز ، تجدد ايله‌مز. طوره طوره بوزيلير ؛ بوده صحته چوق مضردر . بر يرك هواسى حال عادى اوله‌رق خفيف خفيف شدتلى روزكارله اوغراق اولاملى ، يازين سرين، قيشين صيجاق اسمه‌ليدر . بويله برهوايه نسيم تعبير ايدرز شاعرك « اسدى نسيم نوبهار » مصرعنده‌كى قصدى ايشته بوهوادر .

شو توصيفمز وجهله حركتده اعتدال بولنان بر هوانك حياته ونمايه تأثيرات فيضبخشاسى مجرب ومعروفدر. جانه قوت، بدنه تازه‌لك ويرر، روحى اوخشار .

ايشته موضوعه تعلق اعتباريله هوا حقنده‌كى بحثمزده بوقدر .

شمدى آيرى آيرى بيان ايتديكمز معنالرى توصيف ايله‌ديكمز حاللرى احاطه ايدرك ملاحظه اولنديغنه نظراً آب وهوا كلهٔ مركبه‌سنك، مركبهٔ عطفيه‌سنك افاده ايتديكى معنا كركى كبى توضح ايديور . بومعنادركه نفعى‌نك ادرنه شهرينى وصف ايدن مشهور قصيده‌سنده‌كى

دائما بويله مفرحمى بوجاى دلكشا
هرزمان آب وهواسى بويله روح افزاميدر .

بيتنده وينه نديمك :

باق استانبولك شو سعد آباد توبنيانته
آدمك جانلر قاتار آب وهواسى جانته

وخياليلنك :

آب وهوا اولنجه برخاكدن نه‌بتمز
بيتلرنده وضوح وقوتى كوستريور .

آب وهوا كله‌سنده‌كى آب ايله هوا معنالرى ، منفرد اوله‌رق ، يعنى هربرينك كندى ماهيتلرينه كوره آيرى آيرى علملره موضوع اولمشدر. كيميا حكمت طبيعيه، فيسيولوجى، حفظ الصحه، فن زراعت فن تداوى ، جغرافياى طبيعى كبى علملر هپ بحثه مدخلداردر . (ضو ، هوا ماده‌لرينه مراجعت) بوراده‌كى بحث آب وهوا مركبهٔ عطفيه‌سنك دلالت ايله‌ديكى معنادركه آب وهوانك مواقع طبيعيه‌يه نسبةً حيات ونمايه تعلق وارتباطى اعتباريله اعتدال و لطافتدن عبارتدر . فى الحقيقه بو اعتدال ولطافت آب وهواده بيان وتعداد ايتديكمز اوصافك جمله‌سنى جمع وخلاصه ايدر .

— ترکیبات لغویه. تبدیل آب وهوا، آب‌وهوا تبدیلی بو ترکیبلر لسانمزده اقتضای صحی‌یه مبنی بر محلدن آب و هواسی دها ایی اولان بر محله کیتمك معناسنی افاده ایدر . انجق بو تعبیرلر یرینه دها مختصر اوله‌رق تبدیل هوا ترکیب لغویلری زبانزد اولمشدر .

آبا اس . یوڭ‌ایپدن طوقنمش قبا وقالنجه‌قماش: برطوپ آبا صاتون آلدم . آبا ترلك . آبا یاغمورلق. || آبادن معمول اك اوسته کیلر اوزون وکنیش لباس ، جبه ، شلح شوآبامی کتیر .

— خلالی : آباجی . آباجیلر . آباجیلق . آبالی . آبایی (بوکلمه‌لره مراجعت) .

— ترکیبات لغویه : آیدین آباسی = غایت قیصه صالته. بالیکسری آباسی = دها اوزونجه‌سی . بغداد آباسی = قالینجه صوف .

— ترکیبات قولیه : آبایی یاقق (عاشق اولمقدن کنایه‌در) . آبا کبه = قیمتسز اشیا ؛ خیرتی پیرتی

— امثال : برآبام وار آتارم نرده اولسه‌یتارم (یعنی بنم ایچون هریر بردر دیه‌جك یرده ضرب اولنور) .

— مترادفاتی : آبا . عباء

— فروق : عباء یوکدن معمول خرقه ، جبه ومشلح نوعندناك اوسته کیلیر اوزون وبول برلباسدر آل عباء (عباء ماده‌سنه مراجعت) || آبا هم، بو بونامده اولان قماشه ، هم بوقماشدن معمول اولان معروف لباسه دینیر .

— لسانیات — تورکجه‌ده آبانك ایکی معناسی وار بری لغت ماده‌سنده تعریف ایدلدیکی کبی بر قماش ، دیکری بو قماشدن معمول لباس. قماشی اسمی لباسه ویرمش ؟ یوقسه لباسك اسمی‌می قماشه کچمش ؟ طبیعیدر (مجازمرسل) که ماده‌دن معموله‌کچمك طریقیله قماش لباسه اسمنی ویرمشدر . ایکنجی برمسأله دها وار قماش اسمی اولان آبا اصلاً ترکجه برکلمه‌می؟ در یوقسه عربی عباء کلمه‌سندنمی آلنمشدر . عربجه‌ده عباء قماشه‌وضع اولنمش براسم دکل، لباسك اسمی ایدی . شو حالده ، اکر کلمه عربیدن کلیور ایسه، دیمك‌اولیورکه او لباس ایله برابر اسمنی‌ده بز عربجه‌دن آلمش ، بعده عبا اعمال ایتدیکمز قماشه‌ده اونامی ویرمش اولیورز . بویله بر توجیه‌ده اوقدر اصابت یوقدر. لباسدن‌قماشه اسم ویرمك پك‌طوغرو اوله‌من . بن ظن ایدیورم‌که آبا اصلاً ترکجه برکلمه‌در فقط بوبابده صواب برحکم ویره‌بیلمك ایچون تاریخی لسانی خیلی تتبعات وتدقیقاته احتیاج واردر . بونك ایچون شمدیکی حالده آبا کلمه‌سنك اصلی بزجه مشکوکدر [۱] .

— اعمالات — آبا اعمالاتی ایکی نوعه تقسیم ایدیله‌بیلیر : (۱) قماش آبا اعمالی ؛ (۲) لباس آبا اعمالی. برنجی نوع اعمال صنعت نسجده داخل ، ایکنجی‌نوع اعمال‌ایسه صنعت‌خیاطت‌ده‌یعنی‌ترزیلکده داخلدر .

---

[۱] لسان عربده عبانك وصف ونوعنه کوره بر چوق اسملری واردر . یول یول مخطط اوله‌رق نسج ایدلمش عبایه بجاد ؛ طوقوماسی صیق اولوب صویی نشف ایتمیان عبایه سفیح ، یر یر قلملی نسج اولنمش عبایه سیحان ؛ یوکی چوق اولان عبایه اغثر درت کوشه‌لی عبایه خمیصه؛ کیمجی طائفه‌سنك کیدیکی عبایه جوذیا دیرلر . بونلرك جمله‌سی لباس اولان عبادر ؛ عبا ایله برابر دیکر صرت لباسلری اعمال اولنان قماش معناسنه اوله‌رق عربجه‌ده عبا کلمه‌سنه تصادف ایتمدك . عربجه‌ده عبا معروف صرت لباسی اوله‌رق یوکدن طوقنمش ویا اورولمش بر ثوبدر . ترکجه‌ده آبا ایسه برنجی معناسنه کوره اولباس ایله برابر دیکر نوع صرت وآیاق وباش کیملری اعمال ایدیلان برقماشدر . دیمك عربك عباسی ایله تورکك آباسی آره‌سنده فرق وار .

آبا نسجی یعنی طوقوماجیلغی بالعموم قماش طوقوماجیلغنك بر شعبه‌سی صاییلیر . مع مافیه بو نوع قماشه مخصوص بعض خصوصات و تفرعاتی‌ده یوق دکل‌در .

آبا اعمالنده درت معامله واردر : (۱) یوکی تهیه ایتمك . (۲) یوکی أکیرمك یعنی غزل یاپمق (اغتزال) . (۳) طوقومق (نسج) . (٤) دوکمك یاخود دینکلمك .

اولاً یوکی [۱] تهیه ایتمك ـ یوکی تهیه ایتمك دیمك آنی غزل صورتنی آلمغه مهیا بر حاله قویمق دیمك ـ درکه معاملات آتیه‌دن عبارت‌در . (ا) یوکی ییقامق (ب) سرمك . (ج) یوکی آییرتلامق . (د) یوکی سیلکمك . (ه) یوکی دیتمك (نفش) . (و) یوکی طرامق . یوکی ییقامقدن مقصد آنی مواد اجنبیه‌دن تطهیر ایله‌مك‌در یوکی سرمك ییقادقدن صوکره طوپ طوپ اولان یوك پارچه‌لرینی قولایجه قوروتمق ایچون او پارچه‌لری آچه‌رق پاك بریره ویا دال ویا وجیق شبکه‌لر اوزرینه یایمق‌در . یوکی آییرتلامق ، یوکلر قورودقدن صوکرا اعلا و ادناسنی جنس جنس تفریق ایتمك‌در . بیانه حاجت یوق‌درکه آبالر اشاغی جنس یباغیدن یاپیلیر ، یوکی دیتمك پرمقلر ایله آییره‌رق ایچنده قالمش اولان یبانجی ماده‌لری چیقارمق‌در . یوکی سیلکمك ، طوزلرینی کیدرمك وبالخاصه اجزاسنی آچمق ایچون دکنك ایله دوکمك معامله‌سی‌در . یوکی طرامق‌ده‌کی مقصد ایسه ایچنده قالان طوپاقلری چوزمك ، الیافی دوزلتمك ، تسویه وتمدید ایله‌مك‌در . یوکك الیافی بو صورتله تسویه وتمدید ایدلمدکجه آندن غزل اعمالی چوق مشکل اولور .

[۱] یوك حیوانك پوستنده ایکن تعبیر ایدیلیر . قرقلدقدن صوکرا یباغی دیرلرکه عربجه‌سی جفله‌در . نته‌کم قاموس‌ده جفله‌نك تعریفنده « جفله ثمره‌وزننده قرقلمش یوکه دینورکه یباغی تعبیر اولنور » یباغی خاص ، یوك عام‌در .

ثانیاً یوکی أکیرمك . طراقدن چیقان طولانی یوك قطعه‌لری ترکجه ایك عربجه‌ده مغزال دینان آلت واسطه‌سی ایله اکریلیر ؛ غزل حالنه کتیریلیر . آبا طوقونان غزللره ترکجه‌ده ایپ تعبیر ایدیلیر . برازقبا وقالنجه‌در .

ثالثاً بو غزللر ویا ایپلر آرش وآرغاج (بوکلمره مراجعت) اوله‌رق ترتیب وتنظیم اولندقدن صوکره دستکاهلرده طوقنور .

رابعاً آبا طوقندقدن صوکرا قماشك نسجنی صیقمق وتحکیم ایتمك ایچون صو ایچنده دوکیلور . آبانی صو ایچنده دوکمك ایچون یاعادی طوقماق قوللانیلیر . یاخود آبا طولابی ودینك نامی ویریلان چرخلر انشا واستعمال ایدیلیر . آبا طولابلری اساساً شاقولی بر محور اطرافنده صویك جریانی ایله دور ایدن بر چرخ ایله طوقماق خدمتنی کوران وچرخدن آلدیغی حرکت ایله متعاقباً یوقاری قالقان وآشاغه دوشان افقی برآغاجدن عبارت‌در . دستکاهدن چیقاریلان آبا بافته‌لری طولابك بولندیغی آقار صویك کنارینه یاقین بریرده وصو ایچنده اوزری دوز وبیوکجه برطاش اوزرینه قونور ، وصویك آقندیسی ایله طولانوب دوندکجه طوقماغی بافته اوزرینه متعاقباً اینه‌رك بو وجهله آبا دوکیلیر .

آبا ، تعریف اولندیغی صورتده دوکیله‌رك نسجی صیقشدقدن ، طوق اولدقدن صوکرا قماشه کندی طبیعی لوندن غیری بررنك ویرلك ایسته‌نیلیر ایسه بوحالده او رنکه بویانیر . ونهایت یعنی جندره صغوق اوتو (بوکلمه‌یه مراجعت) دن کچیریله‌رك ، قیصه قیصه طوپ شکلنده دوریله‌رك صناعت وتجارته سوق اولنور . آبا طوپلرینك کنشلکی‌ده آزدر ، نهایت بر آرشونی کچمز .

ـــ خیاکت ـــ آبا منسوجاتك قسم اعظمی کبی طوقندیغی دستکاهدن چیقدیغی حالده استعمال ایدلمز . صنعت خیاکته تودیع ایدیلر آبا دیدیکمز قماشدن

خیاکتده قالچین ، دیزلك، پوطور ، جیکن ، صالطه
جامدان ، جیدری ، جبه ، پانتالون ، یلك ، جاکت
پالطو ، قاپوط ، یاغمورلق اعمال اولنور .
ینه آبادن دوشمه‌جیلکده بعضاً قپو پرده‌سی ،
دوشمه یوزی کبی شیلر دخی اعمال اولنور .

آبا طولابی (اس. مر.) آبا دوکك ایچون
صو مجرالرنده یاپیلان بر نوع طولاب (آبا . ـــ
ماده‌سنه مراجعت) .

آبا ـــ مجارستانده سیکغر (Syekeher)
قومیتاسی داخلنده بر قصبه‌در . اهالیسی تکمیل
قالوین مذهبنده‌اوله‌رق(۳۲۳۰)در . قصبه‌ده‌منسوجات
فابریقه‌لری ، معادن صولری واردر .

آبا (Giuseppa Cesare) ، ایتالیاشعراسندن
۱۸۳۸ تاریخ میلادیسنده ، (که‌رو مونته نوت) ده
طوغمش ۱۹۱۰ ده (برسیجیا)ده اولمشدر .
میلادك ۱۸۵۹ تاریخنده ایدی‌که ایتالیاده حریت
و استقلال جهادی باشلادیغی وقت صاحب ترجمه
ساردنیا قرالیتی سواری آلایلرنده عسکرلك خدمتنده
بولنیور ایدی ، ینه بو تاریخدن اعتباراً برّی ایتالیاده
ناپولی قرالیتنده حرکات اختلالیه باشلیور . بتون
ایتالیایی بر دولت اوله‌رق برلشدیرمك ، بو مملکته
حریت و استقلال تأمین ایله‌مك فکری ، ایتالیانك
وحدتی امللری کوندن کونه رواج بولیور ایدی .
ایشته بوفکرك شیوع وانتشاری‌درکه ۳ نیسان ۱۸۶۰
تاریخنده پالارمه بلده‌سنده پاطلایان قیام و اختلالی
ایجاب ایتدی . وقتك مشهور و معروف وطنپرور-
لرندن ، وایتالیا وحدت واستقلالنك اك فداکار
قهر مانلرندن (غاریبالدی) نك بکله‌دیکی فرصتده
بوایدی . درحال غاریبالدی ، کوچك بر اردو
تشکیل ایتدی . ۱۵ مایس ۱۸۶۰ تاریخنده جنوه‌ده
طوپلانان بوکوچك کتیبهٔ وطنك مقداری آنجق ۱۰۵۸
کشیدن عبارت ایدی فقط بتون ایتالیا بوفئهٔ قلیله‌ده
ممثل ایدی [۱] صاحب ترجمه (آبا) بو کوچك
اردوده ایتالیا حریت و استقلال محاربه‌سنه اشتراك
ایتدی . ۸٦٤ تاریخندن ۱۸٦۸ تاریخنه قدر آره‌ده
ینه پیزا دارالفوننده تحصیلنه دوام ایتدکدن صوکره
۱۸٦۹ ده‌تکرارسلاحه صارلدی . (بزه‌قا) محاربه‌سنده
برطوپی‌محافظه‌ایله‌مکده بیوك‌فداکارلق کوستردی‌وبو
حماستك‌مکافاتی‌اوله‌رق شجاعت عسکریه‌مادالیه‌سنه نائل
اولدی . (آبا) وطننه قارشی جانیله جومردلك ایدرك
افکار سیاسیه‌سنی ، آمال وطنیه‌سنی سیفی ایله مدافعه
ایلرا یکن قلمی‌ده‌عین مقصدایله‌ایشلیور ایدی ؛ ادبیات
واشعار ایله مشغول بولنیور . ایدی . نته‌کم اوسنه
ایچنده بش مرموردن ، مزامیر خمسه‌دن مرکب بر
شعری نشر اولندی .

(آبا) تدریس‌ایله‌ده مشغول‌بولندی‌اولا (فائزه)
لیسه‌سنه ، صوکره (برسیجا) مؤسسهٔ صناعیه‌سنه
معلم اولدی ؛ تألیفاتنه دوام ایله‌دی . آثارندن
اك کوزللری بیك بر کیجه تعلیقاتی ، ایله کنجلکه
مخصوص اولمق اوزره وجوده کتیردیکی بیکلر سفری
ومکتب کتابلری‌در .

بیکلر سفرینك اللنجی سنهٔ دوریه‌سی ۱۹۱۰
تاریخنده حلول ایتمش ایدی بووسیله ایله اجرااولنان
مراسم واحتفالات‌وطنپرورانه‌ده (غاریبالدی) نك‌رفیق
وصاحبی اولان بواختیار ادیب شانلی تعظیماته مظهر
اولمشدر . اعیانلغه‌ده نائل اولدی .

آبا ـــ یونانستانده‌فوکیده‌نك‌شمال غربنده‌کائن
برشهردر . روایته نظراً بوشهری (آرغوص) قرالی
(آباس) بناایتمشدر. (آپولون)معبدنده‌کی‌هاتفی ، یاخود
مهکنه‌سی ایله مشهور ایدی . ایران حکمدارلرندن
(سرخس) یاخود بورالری استیلا ایتدیکی زمان

[۱] بواردونك اجرا ایله‌دیکی حرکات حربیه‌یه
ایتالیا تاریخنده بیکلر سفری تعبیر اولنور .

اهالی مذکور شهری ترك ایدرك اقوبه یعنی آغریبوز اطه‌سنه هجرت ایتمشلردر . انلره نسبتله بو اطه‌یه (آباتیس) اینه (بجتی) نامی ده ویرلمشدر . (آباتی ماده‌سنه مراجعت) .

اخطار . — قاموس الاعلام ده (سرخس) یرینه یینه ایران قدیم حکمدارلرندن (اردشیر) یازلمش ایسه‌ده اردشیر نامی (Artaxerès)ه معادلی اولوب یونانستانه ایکنجی دفعه سفر ایدن ، و (آبا) شهرینی تخریب ایلەین یونانیلرك (Xerxès) دیدکلری برنجی دارانك اوغلی و خلفی سرخس اولدر . واقعا بعض عجم تاریخلرینك ضبط ایله‌دیکی سلسلهٔ ملوك فرسه نظراً یونانیلرك (Xerxès) ی آردشیر بابك اولمق ظننی ایجاب ایدر ایسه‌ده حقیقت بزم دیدیکمز کبیدر .

آبا (ساموئل) — مجارستان قراللرندن در .

قاین برادری اولان قرال (پییر)ك (که وندیکلی ویا المانیه ملقب ایدی) ادارهٔ حکومتده عجز ومسکنتی سبیله ظهور ایدن قیام وعصیاندن استفاده ایله سلطنتی ضبط وغصب ایدرك ١٠٤١ سنهٔ میلادیه‌سنده تحته نائل اولمش واوچ سنه ترك حکومت ایتمشدر . مظالمندن طولایی اهالی عصیان ایتمسیله اولجه حکومتی الدن آلدیغی سلفی (پیر)ك حامیسی بولنان ایمپراطور اوچنجی (هانری) طرفندن ١٠٤٤ تاریخنده خلع اولنمشدر. روایته نظراً . خلعدن صوكرا (پیر) کندیسنی اولدیرتمش. بر روایتده دخی محاربه‌ده منهزم ومغلوب اولمسی اوزرینه ترك حیات ایلەمش .

آباء اس (ع . اب ك جمعی) . بابالر .

بر آدمك سلسلهٔ نسبنده کندندن اول کلان اصول قریبه‌سی که ابن فلان ابن فلان ابی فلان ... دیه‌رك ذکر وضبط ایدیلیر : اولکریم ابن کریم افضل افضل زاده ، جد بجد ایله‌دی احیا اثر آبائی — ترکی .

بر آدمك کندی قوم و قبیله‌سی ایچنده معروف و مضبوط اولان اصول نسبی : (. . . . حاجرك قطعاً آباء وقبائله و امکنه‌یه نسبتی یوقدر . سائرلری کبی آباء و قبائله و کیمی امکنه‌یه منسوب درلر — ترجمهٔ قاموس)

— توسعاً : آباء سلسلهٔ نسبدن اصول قریبه‌یه اطلاق اولندیغی کبی اصول بعیده‌یه تعبیر ایدیلر : مذهب آبا

— تمثیلاً : ایلك کلنلر، قدمای اسلاف: آباء اولین. || برطریقك برمسلكك پیرلری، اولولری. آبادین: سنی آباءدین اولنلردن ، دیکلەدم : بی‌شریك وبی نقصان — توفیق فکرت . || وطن وقوم افرادندن ، هانکی عائله‌یه منسوب اولورسه اولسون ، زماناً اول کلمش اولنلر، اسلاف: قواعدشوکت واجلاللرینی دعائم عز وظفر اوزرینه استوار ایدن آباءواسلاف زده‌ده؟ ابن عبدون اندلسی. || علل واسباب ، افلاك وسیارات: آباء علویه. || مرشدلر ، مربیلر: آباء معنویه — مشایخ ربانیون (انجیل علماسی) ، احبار (تورات علماسی). || رؤسای روحانیه ، اقسه (پاپازلر) ، اساقفه (پسقپوسلر ، مترەپولیدلر ، مطرانلر) . || طرق رهبانیه رجالی : آباء کنیسه . آباء محلفه . آباء نصرانیه ،

— ترکیبات لغویه : آباء اولین . آباءواجداد .

— ترکیبات اصطلاحیه : آباء رسولین . آباء علویه . آباء کنیسین . آباء محلفه . آباء متاضلین .

— مترادفاتی : آباء . اجداد :

معلومدرکه اب بابایه ، جدباباننك باباسنه بابانك باباسنه یعنی ده‌ده‌یه‌دینلدیکی حالده بوکلەلر جمع اوله‌رق استعمال اولندیغی تقدیرده آباءاصول قریبه‌یه یعنی سلسلهٔ نسبده حاله یقین اولان اصوله واجداد ایسه اصول بعیده‌یه یعنی سلسلهٔ نسبده اوزاق بولنان آبایه تعبیر ایدیلیر .

— مقابلی: ابناء . اولاد (بوکلەلره مراجعت.)

آباء علویه اس . مر . (عر . آباء وعلویه‌دن)
سیارات وافلاکه دینیر . ناصلکه عناصر ارضیه‌یه‌ده امهات سفلیه تعبیر اولنور . بو ترکیب اصطلاحیده ده‌کی آباء علل و اسباب معناسنه‌در . فارسیده بو مقامده پدران بلند دیرلر . اباء حقیقه اولادك حدوثنه سبب اولدیغی کبی آباءعلویه ده‌فلسفهٔ قدیمه‌ده تمثیلاً حوادث عالمك، وقایع آدمیه‌نك ظهور وطلوعنه علت عد اولنمش‌در . سیاراتك حوادث دنیاده دخل وتأثیری ادیان قدیمه‌ده باخصوص براهمه ، ومه‌آبادیان مذهبلرنده (آبادیان ، برهمن ماده‌لرینه مراجعت) قبول اولنمش براعتقاد ایدی. بو فکرلر هند وفرسدن یونان حکمته ، عرب فلسفه‌سنه‌ده انتقال ایتمش‌در . ایشته آباء علویه وامهات سفلیه تعبیرلرینك مدلوللرندن مستفاد اولدیغی وجه یله حکما بو تعبیرلر ایله علویات وسفلیاتك علیت ومعلولیت طریقیله ارتباطی مسأله‌سنی افاده ایتمك ایسترلر . متکلمین دخی بو ارتباطی انکار ایتیورلر فقط تعلیله‌ده قائل دکلدر یعنی سیارات و افلاکه حوادث عالمده قدرت علیت اسناد ایتمزلر . اعلام علمادن خضر بك بو بابده‌کی مسلك متکلمینی بیت آتیده نظم ایتمش‌در .

للعلو بالسفل ربط لا بتعلیل
اذ قدیدور مدار بل‌مضافات

ثانیاً طالع بشرده سیارات وکواکبك تأثیرینی ادعا واستخراج ایدن اهل نجوم ایله (سیارات سبعه‌یی) ارباب ومدبرات عالم اعتقاد ایدن ویاخود مدبرات‌عالم دیدکلری‌روحانیلرك واسطهٔ تدبیر وتأثیری ظن ایله‌ین « ارباب عزائم وخواص دخی سیارات مذکوره‌یه آباء وعناصر امهات دیرلر .

آباء رسولیین اس (تر. اص). آباءنصرانیه‌نك برصنفنه‌ویریلان نامدر(آباء نصرانیه ماده‌سنه‌مراجعت)

آباء کنیسیین اس (تر . اص). آباءنصرانیه‌دن بر صنفك اسمیدر (آباء نصرانیه ماده‌سنه‌مراجعت)

آباء محلفه اس . مر . (عر . آباء ومحلفه‌دن)
فرانسز اختلال کبیری هنکامنده ، ۱۷۹۰ تاریخنده هیئت کنیسه‌نك تنظیمات مدنیه‌سنه متعلق وضع و اعلان ایدیلن قانونی قبول ایله یمین ایدن پاپازلره آباء محلفه ، واو قانونه یمین ایتمیوب‌ده خلف ایدنلر ویاخود بعدالتحلیف یمینلرندن رجوع ایدن اقسه‌یه‌ده آباء غیرمحلفه نامی ویرلمش‌در .

آباء مناضلین اس (تر . اص) . آباء نصرانیه‌نك برقسمی (آباء نصرانیه ماده‌سنه مراجعت)

آباء نصرانیه اس(تر.اص). اون‌اوچنجی‌عصردن مقدم کلان نصرانی ربانیونی‌درکه بونلرك عقائد دینیه‌یه، اخلاق و ادابه دائر اولان افکار واقوالی خرستیان کلیساسنجه مقبول ومعتبر طوتلمش‌در .

— یکی‌بردینك‌ظهورینی‌متعاقب آنك‌احکام‌وتبلیغاتنی تعلیم‌وتلقین ایتمك،تفسیر وتأویل ایله‌مك‌اوزره برصنف علمانك یتشدیکی‌هرزمان کوریلیر. اصطلاحمزده بوطاقم دین‌عیسوی‌علماسنه‌ربانیون،ودین‌موسوی‌علماسنه‌احبار تعبیرایدلمش‌در[۱]. طائفهٔ نصارا کندی‌اصطلاحلرنجه بزم ربانیون دیدیکمز صنف علمایه آباء نصرانیه . آباء کنیسیه دیرلر . کذلك آباء تعبیری بینلرنده بالفعل خدمات دینیه[۲] وامور روحانیه ایفا ایدن وپایه پایه

[۱] الربانیون علماء اهل انجیل ، والاحبار علماء اهل التوراة « کلیات ابی‌البقا »

[۲] خرستیانلقده ، کلیسالرده آیین عبادت اجراسنه مأمور اولانلره شیخ معناسنه اولان برکلهٔ یونانیه‌دن آلنه‌رق فرانسزجه‌ده (پرتر) تعبیر ایدیلیر . لسانمزده بونك معادلی قسیس ویا کشیش‌در . شرق کلیسالرنده ، اورتودوقس مذهبنده قسیسلره روحجه بابا معناسنه اوله‌رق (پاپاس) ویا (پوپ) دیرلر بوتعبیرلری عین معناده بزده قوللانیرز پروتستانلغك ظهورندن صوکره اوروپاجه (پرتر) تعبیری قتولیك پاپاسلرینه منحصر قالدی. پروتستانلغك مؤسسی اولان (لوتر)ك تعدیلاتنی‌قبول ایدن‌کلیسالرده او‌مقامده راعی معناسنه (پاستور) ویا ناظر معناسنه مینیستر دنیر .

مرتب اولان رجال کنیسیه‌ده اطلاق ایدیلیر. ایشته پاپه صره‌سیله ، پاپاس ، (قسیس، کشیش) پسقپوس (اسقف) متره‌پولید (مطران) اوطاقم مأمورین دینیه وروحانیه‌دن‌در . بومراتبك اك یوقاریسنده، باشنده بولنان اك‌بیوك پاپه صاحبنده‌ده لسان عربده ابوالاباء تعبیر اولنیورکه بنه بابا معناسنه اولان پاپا ویا پطریقه (لاتجه بابا دیمك) ویرلمش برعنوان‌در . نته‌کم ابن خلدون ترجمه‌سندن بورایه نقل ایتدیکمز شو عباره بیانامزی تأیید وتصدیق ایدر : « وپطریق اعظمك اطراف وبلادده نواب ووکلاسی اولان اساقفه نصارا پطریق کبیره تعظیم و اجلال قصدیله والد ومربی معناسنه اولان بابا لفظی اطلاق ایتدکلری کبی قسیسلر دخی پطریق وکیللری اولان اسقفلره اب اسمیله خطاب ایدرلر ایدی . فقط طول عهد وزمان ایله سائر اساقفه میاننده اسم ولقب جهتیله فرق وامتیاز باقی قالمایوب وتعظیم واجلالده مساوات واقع اولمغله اسکندریه‌ده پطریق کبیر اولان هرقل رومی زماننده پطریقك اساقفه‌دن اسم ولقبده فرق و تمیزی ومراسم تعظیمك تکمیلی ایچون لسان عربده ابوالآباء معناسنه اولان پاپا اسمی پطریق اعظمه تخصیص وتعیین اولنوب اساقفه‌یه اطلاق منع اولندی وپطریق کبیره وضع وتعیینی وابتدای ظهوری دیار مصرده هرقل رومی وقتنده اولمق اوزره جرجیس بن‌العمید تاریخنده مسطور ومصرحدر » . ایشته کوریلیورکه صومعه وکلیسالرده مراسم عبادتی اقامه‌یه مأمور اولان پاپازلردن وقسیسلردن بده ایله اساساً بو خدمتی ایفایه صلاحیتدار اولمقله برابر بر دائرهٔ روحانیه‌ده ساکن اولان جماعتك باشنده بولنان وامورینه نظارت ایدن پسقپوس ومتره‌پولیدلره ونهایت نصرانیتك اك بیوك رئیسنه وارنجه‌یه جمله‌سنه اب وجمع اوله‌رق آبا تعبیری متعارف ومستعمل‌در . ذاتاً پاپاس ، پاپا پطریق کلمه‌لری‌ده عین معنایی افاده ایدر یعنی بابا دیمك‌در . پسقپوس (عن اصل ناظر معناسنه) ، متره‌پولید (میر بلده‌دن) امور جماعته قیام ونظارت اعتباریله ویرلمش اسملردر . یوقسه پاپازلر کبی ، پسقپوسلر ومتره‌پولیدلرده آباء تعبیری تحتنده داخل درلر . آباء کلمه‌سی ، مفردی اولان اب کبی نصرانیت عالمنده تشکل ایتمش اولان جمعیات دینیه ومذهب اوجاقلری رجالنده توسیعاً تعبیر ایدیلیر آباء یسوعیین، آباء لازاریون ترکیبلرنده اولدیغی کبی . آنجق آباء نصرانیه ترکیب اصطلاحیسی دیانت عیسویه تاریخنده حواریون زماندن اون اوچنجی قرن میلادی‌یه قدر کلان واثرلری عقائد خرستیانیه‌ده مقبول ومعتبر اولان علمای نصرانیه‌یه ، کتاب مسیحیه‌یه تخصیص اولنمش‌در .

آباء نصرانیه‌نك تراجم احوالندن، آثارومؤلفاتندن بحث ایدن تاریخ کنیسی شعبه‌سنده کلیسا اصطلاحنده علم آباء ویا آبائیات نامی ویریلیر . بوایکیسی برشی‌در. فقط علم آباء بالخاصه آباء متقدمین‌دن ، آبائیات ایسه آباء متأخرین‌دن بحث ایدر .

آباء نصرانیه‌یی اوچ صنفه تفریق ایدرلر :

آباء رسولیین — Péres apostoliques
آباء مناضلین — Péres apologétiques
آباء کنیسیین — Péres écclésiastiqué

آباء رسولیین حواریونه معاصر اولان وآنلردن تعلم دین ایدن آباء نصرانیه‌در. حواریون کبی بونلرده خرستیانلغی نشر وتعمیمه خدمت ایتمشلردر .

آباء رسولیین شونلردر :

بارناباس — Barnabas
قلمان — Clément
هرماس — Hérmas
اغناس (اغناطیوس) — Ignace
پولیقارپ — Policarpe
ده‌نیس — Décnys

آباء کنیسیون میلادك ایکنجی عصرندن اون

اوچنجی عصری نهایتنه قدر کلن وقاتولیك کلیساسی رأیی اوزره عامل اولان آباء نصرانیه‌در. پروتستان کلیساسی آباء کنیسه‌یی ایکنجی عصر ایله التنجی عصر بیننده ظهور ایدن آباء نصرانیه‌یه حصر ایدرلر . بونلر بالخاصه دینه دائر اولان تألیفاتلریله اشتهار ایتمشلردر .

آباء متاضلین ، دیانت عیسویه‌یی وثنیونه ، اسرائیلیونه ، فلاسفه‌یه قارشی قلملریله مدافعه ایدن ، نصرانیتك فضائلی حقنده ایمپراطورلره رساله‌لر تقدیم ایدن اوّلین کتاب مسیحیه‌در . بونلرك یازدقلری مدافعه‌نامه‌لرده ، کتابات نضالیه (Apologies) تعبیر ایدیلیر .

آباء متاضلین ایچنده الکزیاده اشتهار ایدنلر ذوات آتیه‌دن عبارتدر :

Saint jusin	سن ژوستین (ژوستیانوس)
Quadrat	قادرا (آتنه کلیساسنك رئیسی)
Aristide d'Athéres	آریستید (آتنه‌لی)
Ariston	آریستون
S. Mélitpn	سن مه‌لیتون (سارد اسقفی)
Apollinaire	آپولینر (هیه‌رو پولیس کلیساسنك مدیری آپولینر
Tatien	تاتیه‌ن
Athénagore	آته‌ناغور
Saint Théophil	سن ته‌اوفیل
Hermius	هرمیوس

بونلردن آتنه‌لی (آریستید) ایکنجی عصر میلادیده یازدیغی بر نضالیه (Apologie) ده دین مسیحی‌یی منشأ فوق الطبیعه‌سندن قطع نظر ، بر فلسفه صفتنده اوله‌رق مدافعه ایدیور .

مناضلیندن (ژوستینیانوس) ایمپراطور رمتق (آنتونین) ه سناتو (مجلس شیوخ) یه ، روم قومنه (روماليلره) خطاباً یازدیغی ایکی قطعه نضالیه‌ده دین مسیحك الهیلکنی ، ظلمك افعال شیطانیه‌دن اولدیغی ، نصرانیلر ایمپراطورلغه ، حکومته مضر اولمادقدن باشقه عندالله معین و ظهیر اولدقلرینی اثباته چالیشیور .

— علم تربیه — یکی ظهور ایدن بر دین ایچون تربیهٔ عمومیه‌یی الده ایتمك ، اصول و احکامنه کوره اداره ایلەمك پك طبیعی بر شیدر. نصرانیتك ظهوری ایله تربیهٔ عمومیه اوزرنده اجرا ایلدیکی تأثیر نه‌دن عبارت اولدی ؟. آباء نصرانیه‌نك ، ایلك عصرلرده یتیشن علمای مسیحیه‌نك بو بابده‌کی مسالك وافکاری نه مرکزده ایدی ؟ تربیهٔ عمومیه تاریخی نقطهٔ نظرندن بو ماده‌لرك تدقیق اهمیتدن ساقط دکلدر . چونکه آباء نصرانیه میلادك ایلك بش عصرنده تربیهٔ مسیحیه‌نك مدیرلری ، ناظرلری ایدیلر ، حتی قرون وسطادن تا زمانمزه قدر تربیهٔ عمومیه اوزرنده تأثیرات مهمه اجرا ایلەمکدن فارغ اولمادیلر. حالاده اوتأثیرات شدتنی محافظه‌ده دوام ایدیور .

آباء عیسویه‌نك تربیهٔ عمومیه‌یه دائر اولان فکر ومسلکلرینی تمهید وایضاح ایتمه‌دن اول بونلرك تربیهٔ آدمیه‌یی نه نقطهٔ نظردن تلقی ایلەدکلرینی ، تربیه وتعلیمدن نه‌نتیجه بکلەدکلرینی بیلمك لازم؛ تاکه درت بحثك حقیله تبین وتنویری اعداد و تسهیل ایدلمش اولسون. چونکه بر ایشده هدف آمال اتخاذ ایدیلن مقصد غائی بیلنمزسه بو مقصدی حاصل ایتمك ایچون اختیار اولنان اسباب و وسائطك لایقیله تقدیر و ادراکی مشکل اولور .

آباء نصرانیه عندنده تربیه آدمیه‌دن مقصد تربیهٔ مسیحیه ایدی. آنلرجه بوتربیه‌ایسه نفوسی هرشیدن اول حیات سماویه‌یه اعداد ایلەمکدن عبارت عدایدیلیور ایدی. بو حیاته اشتراك ایده‌بیلمك‌ده اول باول کلیسا قپوسندن بر کره ایچری‌یه کیرمك یعنی نصرانیته دخالت ایتمك شرطیله ممکن فرض اولندیغی جهتله آباء نصرانیه‌نك تصور ایتدکلری تربیهٔ حقیقیه ، آدمی ـ قاچ یاشنده اولورسه اولسون ـ کلیسایه کیرمکه ، نصرانیتی قبوله حاضرله‌مقدن باشقه بر شی دکل ایدی . فقط بو

تربیهٔ مسیحه‌یی اطفاله تطبیق ایله‌مکده مشکلاته تصادف
اولنیور ایدی . چونکه تربیهٔ اطفالی یالکز
اعداد نصرانیته حصر ایتمك ممکن دکل ، چوجقلرك
تربیه وتعلیمنده بونلری ایچنده یاشادقلری، افرادندن
بولندقلری جمعیت رومیه‌نك عادات معیشتنه ، آداب
معاشرتنه الیشدیرمق جهتیده التزام ایله‌مك ، نظر
اعتباره بولندیرمق مقتضی ایدی. واقعا اطفال ایچون
روما جمعیتندن انفکاك ایتمك قابل اولمایوب حالبوکه
نصرانی اولماسه‌لرده او جمعیت ایچندن اسکیسی کبی
ینه یاشامق آنلره آسان ایدی . ایشته آباء
نصرانیه‌نك تربیه وتعلیم حقنده فکرلری بوخلاصه‌دن
عبارت اولیور. تصور ایتدکلری تربیه اساساً دینی
ومسیحی اولمغله برابر بواساسی محافظه ایله ممکن مرتبه
اجتماعی بر جق حائز ایدی . مقصد تعین ایتدی .
فقط آباء نصرانیه بو مقصده واصل اوله‌بیلمك ایچون
نه صورتله حرکت ایتملری ، نه کبی وسائط و تدابیر
اتخاذ ایلملری لازم ایدی ؟ شیمدی بو مسأله‌یی
تشریح ایدهلم .

اولاً ، خرستیانلق ظهور ایتدیکی وقت یونان
و روما حکمتك ، علومنك ، ادبیاتنك کتبخانه‌لر
طولوسی آثاری موجود ایدی . فلاسفه وادبیون
نامیله تلقیب ایدیلن برطاقم مدرسلر ، معلملر اواثرلری
اوقودیور، تشریح وتفسیرایدیورلردی . تعلیم اهالی ،
معارف عصر بونلرك الندە ایدی . خرستیانلرك
آثار غیر معبدیه نامنی ویردکاری بو مصنفات
نصرانیتك ظهورندن اول حکما وادبای وثنیون
طرفندن یازلمش کتابلر ایدی . نصرانیتك ایجاب
ایتدیکی تربیه وتعلیم طبیعیدرکه اساساً احکام دینیه‌یه
مستند وموافق اوله‌جق ، فقط بو تربیهٔ مسیحیه
ذهنك سربستیٔ حرکتنه مانع اوله‌جقمی ایدی ؟ قرون
عتیقه‌نك ، یونان وروما ذکاسنك وجوده کتیردیکی
اوکلیتلی آثار حکمیه و ادبیه ، فنون قدیمه بر طرفه
آتیله‌جقمی ایدی ؟ ایشته خرستیانلقجه تربیهٔ عمومیه
تاریخنده‌بویك بیوك برمسأله‌در. حکمیات وادبیات غیر
معبدیه‌یی یاکلیاً رد ایله‌مك ویا نصرانیتك وضع
وتأسیس ایتدیکی احکام ایله تألیف ایله‌مك ایشته
اول باول بومسأله‌نك حل وفصلی اقتضا ایدیوردی که
بوده بالطبع آباء نصرانیه‌یه قالمش خصوصاتدن‌ایدی.
خرستیانلغك ایلك عصرلرنده یتیشن آباء نصرانیه‌نك
قسم اکثری دین مسیحی‌یی قبول ایتمه‌دن اول
فلاسفه‌نك ، ادبیونك تحت تربیه و تعلیمنده پرورده
اولمش ، یونان وروما حکمت و ادبیاتنی تحصیل
ایله‌مش رجال معرفتدن بولندقلری ایچون بو صنف
آباء نصرانیه بالطبع یونان وروما حکمیات وادبیاتنه
متمایل ایدیلر . بوجهتله اومعارفه نظر حرمتله باقارلر
ایدی .

خرستیانلغك ظهوری زماننده موجود اولان
مدرسه‌لرده فلاسفهٔ وثنیه‌نك ، ادبیونك تدریساتی
غایت واسع ایدی . اویله که عادتا بوکون اوروپاده‌کی
علوم وادبیات مدرسه‌لرنده‌کی تدریساته معادل
طوتیله بیلیر .

بوتدریسات ایسه قرون وسطی حکمیاتنده فنون
سبعه نامی آلتده جمع ایدیلن یدی فندن عبارت
ایدی که شونلردر :

علم ادب ، علم جدل، علم بلاغت ، موسیقی وغناء
آر تمطیق (علم حساب) علم‌هندسه ، علم هیئت .

بونلردن بشقه ادبیون تدریسات جاریه‌ده آثار
ادبیه وشعریه‌یی‌ده تفسیر ایدرلر ایدی .

ایشته ادبیون وفلاسفه‌نك اداره ایتدکاری بو
تدریسات‌عالیه‌یه مقابل آباءنصرانیه‌نك اصل‌وظیفه‌سی‌ده
خرستیانلغك تعلیم ونشرینه تعلق ایدیور ایدی .
ذاتاً بونلرك ایلك ایشلری ، الك مهم خدمتلری
نصرانیلکی توسیع وتعمیم ایله‌مکدن عبارت دکلی
ایدی ؟ حضرت عیسی بالذات حواریونی تعلیم ایتدی.
حواریونده آباء نصرانیه‌نك معلملری ایدی . بونلر

ایچون‌ده اثر نبی‌یه ، مسلك حواریونه اقتفا ایله‌مك لازم ایدی . بووظیفه‌یه كوره آباء نصرانیه عندنده تربیهٔ مسیحیه اساساً بوقاریده تعیین ایلدیكمز وجه ایله آدمی حیات سماویه‌یه حاضرلمق اوزره تلقی ایدیلیوردی . كلیسایه داخل اولمق یعنی جماعت نصرانیه‌یه التحاق ایله‌مك ایشته آباء نصرانیه ایچون مقصد تربیه بوندن عبارت اولمغله برابر ، بوقاریده دیدیكمز كبی اطفالك تربیه‌سنده یعنی نصرانی یاپلمسنده آحاد افرادندن بولوندقلری جمعیتك احوال معیشتنی كوزتمك ، شرائط حیاتیه‌سنی حسابه قاتمق‌ده لازم ایدی .

آباء نصرانیه‌نك اصل مقصده مبنی ترتیب واجرا ایلدكلری تعلیمه (قاتیخیسیس) ومعلملره (قاته‌خیست) تلمیذلره (قاتیخومه‌نوس) واو تعلیمك صورت اجراسنه‌ده (قاته‌خومه‌نا) تعبیر ایدیلیرایدی .

بوتعلیم ایسه كلیساجه تصویب ایدیلن ترتیبه كوره خرستیانلغك اصول واحكامنی تبلیغ ایله‌مكدن عبارت ایدی .

(قاته خومه‌نا) دینیلن تعلیم دینی خرستیانلغه قبول ایچون برنوع تجربه وامتحان دوری ایدی .

حتی بوتعلیم كلیساده اجرا ایدلمیوب تعمیدخانه‌لرده اداره اولنیور ایدی ، وبر آدم دوغریدن دوغری‌یه خرستیانلغه قبول اولنمیوب اولا قاتیخومه‌نوس اوله‌رق دائرهٔ تعلیمه قبول اولنه‌رق كندیسنه احكام نصرانیه تلقین ایدیلیر ، تعلیم وتجربه دوری بیتدكدن صوكره تعمید ایدیلرك نصرانیلكه صورت قطعیه‌ده داخل اولور ایدی ، كوریلیوركه خرستیانلق بدایت انتشارنده عادتا كیزلی برطریق كبی ایدی .

ایشته آباء نصرانیه‌نك اجرا ایتدكلری تربیه وتعلیمك برنجی مرتبه‌سی بوندن عبارت ایدی . میلادك ایلك اوچ عصرنده تربیهٔ مسیحیه همان بویله دوام ایتدی . كلیسا مظالم وتعدیات ایچنده افراد واعوانی (قاتیخیسیس) اصولیله تزییده چالیشیور ایدی . فقط وثنیونك ، فلاسفه ودیبیونك اداره ایتدكلری تدریسات عالیه‌یه قارشی تربیهٔ مسیحیه‌یی بو درجه‌یه حصر ایتمك قابل اولمیور ایدی .

بوحالده آباء نصرانیه ایچون برمهم مسأله‌ده دائرهٔ تعلیمی برازتوسیع ایتمك ، ادبیون وفلاسفه مكتبلرنده دوام ایدن تدریسات ایله كندیلرینك نشر عیسویت امرنده اجرا ایلدكلری تعلیماتی تألیف وتوفیقه چالشمق خصوصندن عبارت بولنیور ایدی .

برنجی ، ایكنجی ، اوچنجی عصرده كلن آباء نصرانیه‌نك بوبابده‌كی فكرلری پك متخالفدر . آباء مومی الیهمی كوزلجه تدقیق ایتمك ایچون اوچ صنفه تفریق ایده‌جكز . بو تصنیفده ـ مقصد حاصل اوله‌بیلمك ایچون ـ تاریخ صره‌سی دكل ، عرق فرق نظراعتباره آلنمشدر . ایشته بوتقسیمه كوره میلادك ایلك اوچ عصرنده برحیات اولان آباء نصرانیه‌نك برنجی صنفنده یهودی عنصری ، ایكنجی طاقمنده یونان عنصری ، اوچنجی قسمنده روم روما عنصری غالبدر . صنف اوله منسوب اولان آباء نصرانیه بالخاصه عائله تربیه‌سندن بحث ایتمش ، ایكنجی طاقمدن اولان آباء اك زیاده « قاتیخیسیس » دنیلن تعلیم ایله مشغول اولمش ، اوچنجی قسم آباء نصرانیه‌ده خرستیانلرك او زمانلرده جاری اولان تربیهٔ وثنیونه وفلاسفه‌یه صورت ودرجهٔ اشتراكنه دائر فكر ومطالعه بیان ایتمشلردركه ربانیات تاریخنجه نظراهمیته آلنمغه ، بحث وتعمیق ایدلمكه شایان اولان اصل ایكنجی واوچنجی صنف آبانك آرا وآثاریدر .

برنجی صنف آباء نصرانیه .ـــ بونلرك تربیهٔ اولادیه‌یه دائر یازدقلری اثرلرك جمله‌سی لسان یونانی اوزره تألیف اولنمش وبری مستثنا اوله‌رق هپسی سوریه وروماده وجوده كتیرلمشدر . بو اثرلرك هرسطرندن افكار اسرائیلیه ترشح ایدر . آثار مذكوره بونلردر : رسالهٔ اقلیمنطی ، رسالهٔ پولیقارپوس كه اولكنك تقلیدیدر . تعلیم حواریون اثنی عشر

راعینامهٔ هرماس

مواعظ اقلیمنطیه

كتاب معارف

قوانین حواریه

اك زیاده تربیهٔ عائلهٔ نصرانیه‌دن بحث ایدن بو

اثرلرده اولا اسقاط جنين ، نوزادلری سوقاغه براقق
عادتلرينك تركی توصيه ايديلور . ذاتاً فلسطيندن
چيقان يهوديلرده يونانيلرك ، روملرك نوزادلری
سوقاغه براقق عادتلرينی تقبيح وتعييب ايتمشلر ايدی .
ثانياً چوجقلرك قلبلرينه اك كوچك ياشلرندن اعتباراً
(مخافة الله) حسنی القا ايلهمك وبونك ايچون اطفاله ،
تكلمه باشلادقلری كبی كتب مقدسه‌دن بعض پارچه‌لر
ازبر ايتمرلری تكليف اولنيور . ذاتاً تربيهٔ ولدان
بابنده دأب يهود دخی بو ايدی . ملت اسرائيليه‌ده
اولديغی كبی خرستيان عائله‌لرنده‌ده اساساً بوخدمت
تربيه وتعليم والده‌لره تحميل ايديليور . مرتبهٔ ثانيه‌ده
چوجقلر كتب مقدسه اوزرنده قرائته باشلاتديرلمق
اصولدن ايدی . خلاصه يوقاريده ذكر وتعداد
ايتديكمز اثرلردن مستفاد اولديغی وجه ايله خرستيانلغك
بدايت احوالنده عائله تربيه‌سی ـ يهوديلرده اولديغی
كبی ـ صرف دينی ايدی . چوجق معارف سائره
تحصيلنه سوق ايدلسه‌ده اوحالده ينه بوتحصيلدن مقدم
عائله تربيه‌سنی اكتساب ايتمش اولوردی .

ينه آثار مذكوره‌ده مندرج اولان وصايای
تعليميه‌دن اولمق اوزره كوچك چوجقلر حقنده
نتيجه‌سی موجب وخامت اوله‌بيله‌جك درجه‌ده حلم
ومسامحه كوسترلمامسی ، اطفالك افعال وحركاتی دائما
نظر دقت وترصد التنده بولنديرمق ايجاب ايتديكه
بلا محابا تأديبات جسمانيه اجراسندن‌ده چكنلمه‌مسی
بيان ايديليور . حتی قوانين حواريه بوماده‌يی اوزون
اوزادی شرح ايديور :

« چوجقلره عتاب وعقاب ايتمكدن صاقنميكز .
اطفالی عنف وشدتله تأديب واصلاحه سعی ايديكز .
بوبابده استعمال ايده‌جككز شدت‌ودرشتی ايله اونلری
اولديرمزسكز قورتارمش اولورسكز . حضرت
سليمان امثال حكمتده بيورديغی كبی چوجغكی تأديب
ايتكه سكا راحت ويرسين . چوجق آنجق تأديب
ومجازات ايله اميد خير تأمين ايده‌بيلير . سن اونی
دكنك ايله دوكرسك ، فقط روحنی مماتدن قورتار-
يرسك . ينه حضرت سليمان بر يرده بيوريوركه
دكنكی اسيركه‌يان اولادينی سومز . چوجق ايكن سن
اونك كيكلرينی قيركه بيوديكی وقت سرتلشوب سكا
عاصی اولماسون . چوجغنی تأديب وضرب ايتمكدن
صاقنان كسه‌لر كندی شق فؤادی اولان اولادينه
آجيمانلردر » .

بو بابده‌كی وصايا بزه‌ده انتقال ايتمشدر . بزم
كوچكلكمزده مكتبه چوجق باشلانيركن ، خواجه‌نك
يد تربيه‌سنه چوجق تسليم ايديليركن والده‌لرك‌پدرلرك
معلمه ايلك كلامی ، كلام ايجابی : « اتی سنك كميكی
بنم » دستوری ايدی . بز او التفاتلری كورمش
ايدك !

برنجی صنف آباء نصرانيه ـ اقليمنطس ايله
بوليقارپ استثنا ايديلنجه ـ جملةً تربيهٔ يونانيه‌عليهنده
ايديلر . هله بو صنف آبادن اولان يهوديدن
تنصر ايتمش اولان آباء بو بابده پك ايلری واريورلر
ايدی . چونكه بونلر ايچون يهوديلك تعصبی
باقی اولوب عندلرنده قانون دينی ، قانون سياسی ،
قانون مدنی هپسی شی واحد اولديغی كبی تربيه
وتعليمده عناصر دينيه‌يی ، عدليه وادبيه‌يی جامع بر
كليهٔ تدريسيه تشكيل ايديور ايدی . بونلرك احبار
يهوددن فرقی يالكز عهد عتيقدن باشقه عهدجديده‌ده
يعنی انجيله‌ده ايمان ايلمكدن عبارت ايدی .

بناءً عليه آباء مذكوره عندنده علوم يونانيه
تهلكه‌لی عد اولندقدن فضله بتون بتون بی‌لزوم ،
فائده‌سز صاييليور ايدی . قوانين حواريه‌ده ، كتاب
معارفده ، مواعظ اقليمنطيه‌ده علوم يونانيه وحدت
الهيه‌يه ، اخلاق حسنه‌يه مغاير اولمق اوزره اتهام
اولنمشدر . باخصوص مواعظ اقليمنطيه‌ده بوبابده
پك شدتلی بر لسان قوللانلمشدر . معلومدركه
تدريسات قديمه‌ده تحصيلك شيمديكی درجهٔ ثانيه‌ده

تبادل ایدن نوعی ادبیاتده آثار شعریه‌نك شرح
وتفسیرندن عبارت ایدی‌که بودرسزده ادبیون مناسبت
دوشدکجه هر بحثه دائر معلومات ویریرلر ، خصوصیله
اساطیر یونانیه‌دن معبودلرك ، قهرمانلرك تاریخلرینی
نقل وتوصیف ایدرلر ایدی . آباء نصرانیه‌نك اعترا-
ضاته قارشی ادبیون درحال حس ایتدیلرکه حقیقت
درسخانه‌لرده تاریخلرینی نقل ایتدکلری معبودلرك
اکثر احوالی عقل سلیم ایله قابل توفیق اولمیه‌جق
اباطیل اخباردن عبارت. او وقت فلاسفه، دین وثنیونی
وجدان وترقیء افکار ایله هم آهنك اوله‌جق بر
صورت ایله تأویل ایتمك، ادبیون‌ده ایادیء متعلمین‌ده
(هزیود) ك (اومروس) ك آثارنی محافظه ایلیه‌بیلمك
ایچون او اثرلرده رموز وسمات ایله ، تلمیحات
وایهامات ایله متواری وصایای اخلاقیه بولمغه چالیشدیلر
وموفق اولدیلر ، یعنی بوقبیل آثار ادبیه‌نك تعبیرنه
تأویل وموفق اولدیلر. توریه طریقنی تطبیق ایتدیلر .

معترضینه قارشی دیورلر ایدی‌که او اثرلر حکما
طرفندن غایت استادانه برصنعت ایله تألیف اولنمش‌در.
احتوا ایتدیکی توریه‌لر آلتنده گیزلنان نکات ومزایا
یالکز ادراك حکمیاته مستعد اولان اهل عرفانه،
نکته‌شناسانه معلوم اوله‌بیلیر .

فقط بوماهرانه تدبیرلرده تأمین مقصده کفایت
ایتمدی یعنی مصنفات یونانیه‌یی آباء اولینك تعرضات
وتعدیاتندن صیانت ایده‌مدی .

مواعظ مؤلفی بوتدبیرلرده، بوتأویللرده‌ده فلاسفه‌یی
وثنیونی ازعاج ایده‌جك یکی یکی اعتراض نقطه‌لری
بولیوردی : « حقایق نافعه‌یی برظرف ایچنه ستر
ایتمك‌ده، وبالخصوص بوظرفی محل عار وحیا برصورتله
انتخاب ایلمکده معنا نه‌در ؟ حقیقتده ، اساطیر
بدعت شیاطین‌در. چوجقلره آثار شعرایی اوقوتدیره‌رق
تعلیم ایتمك او بیچاره معصوملرك اخلاق و فطرتلرینی
افساد واخلال ایلمکدر ، خصوصا که چوجقلقده
اکتساب ایدیلن ملکاتك بالاخره امحاسی‌ده پك
زوردر . ایشته بونك ایچوندرکه قیرلرده، تولالرده
یاشایانلر ، جهل ایچنده بویان اولانلر اخلاقجه اوقدر
بوزولمامش‌در بناءً علیه گنجلری تحصیل اشعاره
سوق ایتمه‌ملی‌در . یالکز آثار شعریه‌دن دکل ،
آثار فلسفیه‌دن‌ده احتراز ایلمك لازم‌در . اولیای
اطفال غایت احتیاطکارانه ، دوراندیشانه حرکت
ایدرك چوجقلرینك روحلرینی – سن احتراصاتی ادراك
ایتمه‌دن اول – ملکات فاضله افاضه ایده‌جك کتابلر
ایله تربیه وتشکیله بذل همت ایتملی‌در . حتی بو بابده
دها زیاده تحصیل امنیت ایچون چوجقلری ارکن
اولندیرملی‌در [۱] . سویلمکه حاجت وارمیدرکه
کتب یونانیه‌یی یالکز چوجقلر دکل بیوکلرده قرائت
ومطالعه‌دن قطعیاً اجتناب ایتملی‌در . »

« مواعظ اقلیمنطه » کبی « کتاب معارف » ده
عین وصایا ایله مالی‌در . شو قدرکه بونك لسانی
اوقدر شدتلی دکل‌در . مثلا کتاب معارف‌ده علوم
وادبیات یونانیه حقنده شویله کوچك برمساعده وار:
برآدم وقتیله معارف یونانیه تحصیل ایتمش اولورسه
وثنیون ایله خلاف [۲] ده بولندیغی زمان یالکز
اووقت معارف مذکوره‌یی تذکر وتخطر ایده‌بیلیر
ایمش .

کوریلیورکه برنجی صنف آباء نصرانیه‌نك تربیه
وتعلیم اهالی حقنده التزام ایتدکلری رأیلر هپ یهو-
دیلکدن ترشح ایتمه فکرلردر . یهودیدن دونمه اولان
بو طاقم آباء نصرانیه‌نك ، احباردن بوزمه ربانیون
عیسویه‌نك خرستیانلغه یهودیلك قاریشدیرمق خصو-
صنده‌کی غیرتلری ، بیضهٔ غرای احمدینك درر پاش
انوار اولدیغی دور اول اسلامیتده یهودیدن مسلمان
اولمش احبار بنی اسرائیلده تقلید ایتمك ایسته‌دیلر ،

[۱] بوده یهودی عادتیدر .

[۲] خلاف مسائل دینیه اوزرینه مجادله‌در .

اسلامیه‌ده افکار یهودیه‌یه القا ایلامك عزمنده بولندیلرکه علمای محققین بو افکار دخیله‌یی بك عالمانه بر تدقیق ایله تفریق ایدرك منشئه نظراً اباطیل مقامنده اسرائیلیات نامیله مهجور ایلادیلر .

— ایکنجی صنف آباء نصرانیه — برنجی صنف آباء نصرانیه‌نك مرکزی سوریه، روما ایدی. ایکنجی طاقمك مرکزی مصر ، اسکندریه‌در . مصرده دخی خرستیانلغك دور اولی افکار اسرائیلیه‌نك تحت نفوذ و تأثیرنده کورینیور . لکن بوراده ـ خرستیانلغك ظهورندن اول ـ اسرائیلیت یونانیته تماس ایتمش ، عنصر یونانه قاریشمش ، بو سببله کلی تحوله اوغرامش ایدی . هله حکمای اسکندرانیونك اولین و آخرینه مهد اقبال اولان اسکندریه‌ده بو مدینهٔ علم و حکمتده یهودیت بر نوع فلسفه و حکمت اولمش ایدی . بناءً علیه نصرانیتك مصرده، اسکندریه‌ده تصادف ایتدیکی فکر یهود ، سوریه‌ده‌کی کبی صرف توراتی دکل ، فلسفهٔ یونانیه ایله دکیشمش باشقه بر فکر ایدی . یهودیلك کبی خرستیانلق‌ده بو اقلیم معرفتده تحوله دوچار اولدی ، فلسفه‌یه میل ایتدی .

مصرده‌کی استادان نصارا اصول تعلیملرنده، افلاطون اسرائیلی لقبی ایله اشتهار ایدن (پیلون)ك ، بو یهودی فیلوسوفك اصولنی طوتدیلر. آباء اولیندن اسکندریه‌لی اوریجانوس اسکندریه‌لی اقلیمنطیس و ایکنجی صنف دیکر بعض آباء نصرانیه (پیلون)ی فوق العاده بر نظر تعظیم و حرمتله تقدیر و تلقی ایتمشلردر. مصرده مرکز تربیه و تعلیم عائله ، خانه دکل، بالخاصه مکتب ایدی. مدرسه ایدی. بو دار تحصیلره متعلمین نصارا آقین ایدیور ، مکتب کلیسانك بر عضو رسمیسی صفتنی آلیور ، (اسقف) لك نظارتی تحتنده ترقی ایدیور . حتی نصارا مکتبلری وثنیون مدرسه‌لری ایله رقابته چالیشیور ، او وقت وثنیون مدرسه‌لری، یوقاریده بیان ایتدیکمز کبی شمدیکی اوروپا دارالفنونلرینه قیاس قبول ایده‌جك درجه‌ده، وسعت تدریسات ایله متصف ایدی. خلاصه اسکندریه مکتب حکمتك اسکی تلمیذلری اولان آباء نصرانیه تدریسات دینیه ایله تدریسات علمیه و ادبیه‌یی توحید ایلامك ، علوم موجوده‌یی تبلیغات دینیه‌یه مدخل اتخاذ ایتمك فکرینی التزام ایتدیلر . بو ده طبیعی ایدی چونکه بو صنف آباء نصرانیه یوقاریده دیدیکمز کبی قلبلرینی دین عیسایه ربط ایتمه‌دن اول حکمیات و ادبیات ماضیه‌یه مفتون اولمشلر ایدی. بونك ایچوندرکه دین ایله فلسفه‌یی تألیف ایلامك ، نقل ایله عقلی توفیق ایتمك غیرتنه دوشدیلر. ذاتاً آنلردن اول فلاسفهٔ یهوددن افلاطون اسرائیلی لقبیله اشتهار ایدن اسکندریه‌لی (پیلون) ده یهودیلك ایچون بو غیرتی اظهار ایتمش ایدی .

معلومدرکه رواقیون یاخود اصحاب مظله دینیلن فرقهٔ حکمانك منطقلرنده علم جدل ایله برابر علم بلاغت و علم ادب داخل ایدی . بوندن باشقه حکمای رواقیون آثار شعریه‌یی‌ده تفسیر ایدرلردی‌که ایلك اولا ، یونان شاعرلرندن « هومیروس » ك ، « هه‌زیود » ك اشعارینه اصول توریه‌یی تطبیق ایدن ینه آنلردر . او وقتك تدریسات حکمیه و ادبیه‌سنی تشکیل ایدن علوم ثلثه‌یه علم موسیقی ، علم حساب ، علم هندسه ، علم هیئت کبی ریاضیاتدن علوم اربعه انضمام ایدرك تدریس پروغرامی یوقاریده صایدیغمز یدی علملری احتوا ایدردی، هیأت مجموعه‌سنده علوم سبعه نامی ویریلیردی بو علملرك تحصیلی احراره مخصوص اولدیغی ایچون فنون حریه نامیله یاد ایدیلیردی .

اسکندریه‌لی پیلون بو معلوماتك جمله‌سنی فلسفهٔ کلیه نام مشترکی آلتنده جمع ایدرك بونك جامع اولدیغی فصول و حقایقی توریه و کنایه طرزنده اوله‌رق توراتده کاملاً موجود و مندرج بولیور ایدی . بناءً علیه توراتك احتوا ایلدیکی مآل و معانی‌یی حقیله ادراك

ایده بیلمك ایچون علوم سبعه‌یی تحصیله ، فلاسفهٔ وثنیه‌نك آثارینی مطالعه ایتمكه لزوم كوریور ایدی. پیلونك اقوال ومدعیاتنه نظراً :

اولا مسائل دینیه‌یه تعلق ایدن سفسطه‌لری رد وجرح ایده‌بیلمك ایچون علم جدل تحصیلی الزم ایدی .

ثانیاً علم بلاغت اوكرنمك ــ چونكه عقل وحكمت نطق ایله افاده ایدیلیر ــ اقتضا ایدر .

ثالثاً ریاضیات وهیئت تحصیل ایتمه‌لی . چونكه فكر بشر بو سایه‌ده انحای علمیه‌نك اساسلرندن ولازمهٔ حكمتدن اولان تجرید وتعمیم كبی افعال وتدابیر ذهنیه‌یه آلیشیر ، نظام عالمی تقدیرده، كتب سماویه‌نك حاوی اولدیغی اسرار وحكمیاتی فهم وادراكه استعداد كسب ایدر .

بونلردن باشقه پیلون اثار شعریه وادبیه مطالعه‌سی‌ده مرتبهٔ اولاده تصویب وتوصیه ایدیور. چونكه اوده رواقیون وادبیون كبی شعرانك نقل ایتدكاری افسانه‌لرك ، نظم ایتدكاری خرافه‌لرك تحتنده مستتر معانیٔ عمیقه ورموز حكمیه بولیور ایدی. كوریلیوركه پیلون یهودیلك ایچون معارف یونانیه‌نك تحصیلنه یالكیز مساعد دكل ، لزومنه قائل .

ایشته میلادك ایلك عصرلرنده یتیشن آباء نصرانیه‌دن اسكندریه‌لی (اقلیمنطس)ك ، (اوریجانوس)ك خرستیانلق نقطهٔ نظرندن حكمیات وثنیون حقنده‌كی فكرلری‌ده او مركزده ایدی . (اوریجانوس) كتب مقدسه‌نك فهم وادراكی ایچون اقتضا ایدن علملری صایدقدن صوكرا دیوركه :

فیلسوفلرك هندسه ، موسیقی ، علم ادب علم بلاغت ، علم هیئت حقنده دیدكاری كبی بو علملر فلسفه تحصیلنه نه‌قدر مظاهر ومقتضی ایسه تعلیم فلسفه‌ده خرستیانلغه او درجه لازمدر .

ایكنجی صنف آباء نصرانیه‌دن اسكندریه‌لی اقلیمنطس معارف یونانیه‌نك نفع تحصیلی حقنده بك چوق ادارهٔ كلام ایتمشدر . بونكله برابر متعلمین نصارایه معیشتده فوق‌العاده ساده‌لك، ریاضت توصیه ایدیور ایدی. مربی نامیله یازدیغی براثرده اصول معیشت ومعاشرتك اك كوچك تفرعاتنه وارنجه‌یه قدر تصویر وتفصیل ایلمه‌مشدركه اثرك بو پارچه‌سی آداب معاشرته دائر اون التنجی عصرده اطفال ایچون تألیف ایدیلن بر كتابه بیله نقل ودرج اولنمشدر . اقلیمنطس كنجلره شرابی ، ضیافت اكلجه‌لرینی منع ایدیور . شبان ایچون استحمامه پك آز مساعده ایتدیكی حالده جیمناستیق درسلرینی شدتله توصیه ایلیور .

كذلك آباء نصرانیه‌دن اسكندریه‌لی (اوریجانوس) دخی معارف یونانیه‌نك شدتلی حامیلرندن، غیرتلی ناشرلرندن ایدی . اسكندریه‌ده (اقلمنطس) دن صوكرا مدرسلكنه خلف اولدیغی مكتبك متعلمینی آز زمان ایچنده اوقدر تكثیر ایتمشكه (اوریجانوس) طلبه‌یی ایكی قسمه آییره‌رق صنف ابتدائیسنی بر معاونه ترك ایله تحصیلده براز ایلریله‌مش اولان شاكردانه كندیسی آیری بر ساعتخانه ده یوكسك درسلر تعلیم ایتمكه باشلامش . درسنه بو ناملی معلمی دكلامك اوزره وثنیون بیله دوام ایدرلر ایمش . جمعیتلی سامعین حضورنده مذاهب فلسفه‌یی تنقید ومواخذه ایدر ؛ فطانت وذكا صاحبی اولان تلمیذلرینه ریاضیات تعلیم ایدر ، بو وجه ایله آنلری تحصیل حكمیاته اعداد وتشویق ایلر ایدی . جاهلاره قرائت اوكرتمكی ، ادبیات تحصیل ایلمكی توصیه ایدرك مدار ترغیب اولمق اوزره بو درلو تحصیللرك كتب مقدسه‌یی ادراكه یاردم ایلدیكنی سویلر ایدی . (اوریجانوس) شهری ترك ایتدكدن صوكراده اخلافی زماننده بو فكرلرك رواجی اودرجه قوتلی اولمسه‌ده ینه دوام ایتمش ، دردنجی عصرك نهایتنه قدر سورمشدر .

(اوریجانوس) اسكندریه‌دن مفارقت ایتدكدن صوكرا قیصریهٔ شامه (قیصاریه) كلرك بوراده قدس وقیصریه اسقفلرینك صحابت وحمایتی تحتنده یكی بر

مكتب تأسيس ايلمشدركه بو سايه‌ده قيصاريه بلده‌سى
او وقتلر خرستيانلغك شهرتلى بر مركز معرفتى اولمش
ايدى. (اوريجانوس) عادت قدمايه مخالف اوله‌رق
درسلرك جمله‌سنى كندى درعهده ايتمش ايدى. اتخاذ
ايلديكى اصول تدريس (سوقراط) ك انحاى تعليمنه
تقليداً برى زرع ايتمه‌دن اول قلع ايتمك يعنى اكمه‌دن
اول سورمك قاعده‌سنه موافق ايدى . (اوريجانوس)
بو قاعده‌يه توفيقاً اولا اذهانى حراثت ايدر ، حاضر-
لار ، بعده صره‌سى ايله علم جدل ، علم طبيعت ،
علم كيان ، علم هندسه ، علم هيئت نهايت علم اخلاق
بوندن صوكراده علم الهيات درسلرينى اوقودور ايدى.
اثناى تدريسده تلاميذينه حكمت وادبيات يونانيه‌يه
دائر اولان بالجمله آثارى مطالعه ايتمه‌لرينى توصيه ايدر
ايدى . يالكز آثار ملحدينى بو توصيه‌دن استثنا
ايلر ايدى ؛ پك حقلى اوله‌رق ديور ايدى‌كه: انسان
حكمادن يالكز برينك رأينه واقف اولور ايسه او
وقت مضر بر تأثير آلتنده قالمش اولور . بونك
ايچون تكميل حكمياتى اوقوملى ، مقايسه ايتملى‌در .
كنديسى‌ده بو قوله توفيقاً تلاميذى ايله برلكده كافهٔ
مذاهب فلسفه‌يى آيرى آيرى تدقيق ايله صوابنى
خطاسندن تفريق ايدر ايدى . (اوريجان) ديار علم
ومعرفتى بويله سربست سربست سير ايتدكجه كنديسنى
جنتده ظن ايدر ايمش . آسيانك هر نقطه‌سندن ،
هر بلده‌سندن كنديسنك درسخانه‌سنه قوشوب كلنلر
پك چوق ايمش ، حتى بر طاقم اسقفلر بيله بو معلم
شهيرى دكله‌مك ، حلقهٔ تعليمنه كيرمك ايچون اوزاق
يرلردن قالقوب كليرلر ايمش. (اوريجانوس)ك تلاميذى
بو ربانينك فكرلرينى ولايتك باشليجه شهرلرنده نشر
ايتديلر . چوغى‌ده اوراده اسقف اولدى .

نصرانيتيه قلوب ايله برابر اذهانى‌ده جلب
ايدن ، وكتب مقدسه‌يى توريه طريقيله ايضاح
ايدرك عقائد اوليهٔ نصرانيه‌يى نوعما بر مذهب فلسفى
شكلنه افراغ ايلديان بوغيرت علميه بالطبع معارضه‌سز
قالمادى . اسكندريه‌ده بيله بيوك بر فرقه مواعظ
اقليمنطيه‌يى تنظير ايدرجه‌سنه اومسلكك عليهنده
بولنيور ايدى. واقعا بونلر بردرجه‌يه قدر(اقليمنط)لرى
(اوريجان) لرى يورديلر ، فقط منع ايده‌مديلر .

ـــ اوچنجى صنف آباء نصرانيه‌دن آفريقالى
ترتوليانوس (١٦٠ــ ٢٣٥) ايسه يازديغى اثرلرك
برنده خرستيانلرك كناهه كيرمكسزين ، وثنيه
دوشمكسزين سلوك ايده‌بيله‌جكلرى مكاسب وصنايعك
تعيينى مسأله‌سندن بحث ايتديكى صره‌ده حراثت
ادبيه‌نك مناسبات بشريه‌ده لزومنى تصديق ايله
تحصيلات دينيه‌نك تحصيلات ادبيه وحكميه‌يه موقوف
اولديغنى اعتراف ايلمش‌در . (ترتوليانوس)ك فكرينه
كوره اطفال نصرانيه‌نك فكرينه تربيهٔ ادبيه‌لرينى
ادبيونه توديع ايله‌مك ايجاب ايديور ايدى . چونكه
بوذات نصارا ايچون ادبيون صنفنه سلوك ايلمكى
قطعياً تجويز ايتميور ايدى .

ايشته ايلك اوچ عصر ميلادى‌ده ظهور ايدن
آباءنصرانيه‌نك تربيهٔ عموميه حقنده‌كى فكر ومسلكلرى
يوقاريدن برى ايضاح ايلدى. اولاد نصارانك تربيهٔ
دينيه‌لرى ياعائله‌ده وياخود قاته‌حيس اصولنده اولان
مكتبلرده جارى اوليوردى . بونكله برابر خرستيان
چوجقلرى ادبيات وعلوم تحصيل ايتمك ايچون وثنيون
ادبيون مكتبلرينه‌ده دوام ايديورلر ايدى . معارف
يونانيه‌نك تحصيلى ، مدارس وثنيونه دوام ايله‌مك
خرستيانلر ايچونده سربست ايدى . دردنجى عصر
ميلادى بو حال ايچنده ادراك ايلدى .

دردنجى وبشنجى عصرده آباءنصرانيه ــ دردنجى
عصرده نائل استقلال وسربستى اولان كليسانك
خرستيان اولادينى وثنيون مكتبلرينه دوام ايلمكدن
منع ايتمى، زمان بزمان تكثر ايدن ذريات نصرانيه
ايچون كندى اصول واحكامى تحتده يكى بر مسلك

تربیه و تعلیم اتخاذ ایله‌مسی پك مأمول ایدی. حالبوکه بویله اولمادی. واقعا وثنیون و مشرکینك بعض مراسم علنیه و آیین خارجیلری منع اولندی. فقط مکاتب وثنیه علیهنه هیچ بر تدبیر زجر وشدت اتخاذ واستعمال اولنمادی. بالعکس معارف وثنیه مظهر رغبت اولدی حتی دردنجی عصرده خرستیانلردن‌ده ادبیون مسلکنه انتساب ایدنلر اولدی. چونکه ادبیون عدادینه کچمك ایچون اجراسی مقتضی اولان مراسم وثنیه‌یه رعایت ایتمکه مجبوریت قالمامش ایدی. ادبیون نصرانیه شعرای قدیمه‌یی وثنیت نقطهٔ نظرندن دکل یکی برفکر حکمت نقطهٔ نظرندن ایضاح ایتمکه باشلادیلر. نصارا ادبیوننك الك قدملری دردنجی عصرده یتیشان آباء نصرانیه‌دن (نازیانذا) لی (غره‌غوریوس) ایله (سن باسیل) و (سن آمبرووواز) در. بونلرك اوچی‌ده اوریجانوس مکتبی رجالندندر.

دردنجی عصرده معارف وثنیونه طرفدار و مدافع قالان آباء نصرانیه ایچنده (غره‌غوریوس) بو عصر میلادی‌ده الك زیاده ذکره شایاندر.

(غره‌غوریوس) ادبیوننك تحت تربیه‌سنده یتشمش، فلاسفه و خطبا ایله مناسبات صمیمه عقد ایتمش ایدی. بونك ایچون علوم و ادبیات یونانیه‌یه پك زیاده طرفدار ایدی. یازدیغی بر اثرده دین عیسوینك علویتنی اثبات واعتراف ایله برابر خرستیانلر ایچون معارف یونانیه‌یه اشتراك ایتمك حقنی مصرانه طلب و مدافعه ایلمشدر. حتی بر کلیساده وعظ ایدرکن کثرتلی بر جماعته قارشی علوم و ادبیات یونانیه‌یی مدافعه صددنده شویله دیمشدر:

« علوم و ادبیات یونانیه بزم ایچون بیوك بر نعمتدر. معارف یونانیه علیهنده‌کی اعتراضات نه قدر چوق اولور ایسه اولسون ینه جقسزدر. حکمیات و ادبیاتی تحقیر ایدنلر برطاقم قبا آدملردن، معلوماتسز کمسه‌لردن عبارتدر. جهللرندن اوتاندقلری ایچون ایسترلرکه هرکس‌ده اونلر کبی جاهل اولسون ».

ینه تکرار ایده‌لم که معارف یونانیه‌یی، حکمیات وثنیونی التزام ایدن آباء نصرانیه فلاسفه و ادبیوندن استماع ایتمش، آنلرك دائرهٔ تدریسلرنده یتشمش، آثار متقدمینی تحصیل و مطالعه ایله‌مش ارباب معلوماتدن ایدیلر. بونك ایچون او معارفی حمایه، مخاصملرینه قارشی مدافعه ایدیورلر ایدی. فقط میلادك ایلك عصرلرنده یتیشن آباء نصرانیه ایچنده معارف یونانیه دشمنلری‌ده اکسیك دکل ایدی، فقط تأثیرلری اولمیوردی. فلاسفه، ادبیون تدریساته دوام ایدیورلر، ایسته‌ینلر اولادینی بونلرك مکتبلرینه سربست سربست کوندریورلر ایدی. شوقدرکه ادبیونك، فلاسفه‌نك آباء نصرانیه اوزرینه تأثیری اولدیغی کبی معارف یونانیه‌یه مخاصم اولان آباء نصرانیه‌نك‌ده ادبیونك تدریساتنه نفوذی اولمشدر. بونلر بعض اعتراضات محقه قارشیسنده نصرانیتك فکر زمانه‌بخش ایتدیکی استعداد مقابلنده تدریسات ادبیه‌ده، تفسیر اشعارده آرای جدیده ایله متناسب اصلاحات و تجددات اجراسنه مجبور اولمشلر، اسکی زمان اصنامنك افسانه‌لری ایله طولو اولان آثار شعریه‌یی توریه ایله تأویل ایدرك علم طبیعت و علم اخلاقه عائد اودرلو تأویللی مباحث متنوعه ایجاد ایلمشلردر. آنجق خرستیانلقده معارف یونانیه‌نك دوام رواجی یوقاریده اسملری کچن بعض آباء نصرانیه‌نك حمایت و صحابتی سایه‌سنده انجق درت عصر قدر جاری اولمش، بومدتده خرستیانلق او معارفدن کلی استفاده ایتمش ایسه‌ده آندن صوکرا نصرانیت عالمی بر جهالت ظلمتی قاپلایه‌رق بوحال تعصب تا دور انتباهه قدر حکمنی سورمشدر.

معارف یونانیه علیهنده خرستیانلغك ایلك مداخلهٔ قهریه‌سی ٣٩٨ تاریخ میلادیسنده عقد ایدیلن قارتارجه سندوسی ویا مجمعنك قراریله باشلامشدر.

علوم یونانیه علیهنده بولنان آباء نصرانیه‌نك الك شدتلیسی لاتین کلیساسی ارکانندن (سن اوکوستن)

در . بو آدم کنجلکنده علم ادب ، علم بلاغت تحصیل ایتمش ، شعره پك زیاده محبت اظهار ایلەمش ایدی . فقط تنصر ایتدکدن صوکرا آمال شبابنی ، کنجلك افکارینی بتون بتون ترك ورد ایتمشدر . کنجلکنده اوقدر شوق ومحبتله تحصیل، (روما) ده، (میلان) ده اوزەنە اوزەنە تدریس ایلەمش اولدیغی علم بلاغنی تحقیر ایچون ایراد ایتدیکی شو سوزلری شایان تذکاردر :

« بن ده برزمان لاف بازرکانلغی ایتمش ایدم » .

(هیپون) یعنی (بونه) اسقفی ایکن (چیچرو) نك آثارندن بعض کوچ پارچەلری استیضاح ایچون کندیسنه مراجعت ایدن کیمسەلرە جوابا : « ظن ایدرمیسکزکه بر اسقف بویله شیلرله مشغول اولسون ، هم بن ایستەسەم ده (هیپون) ده چیچرونك آثارندن بر نسخه بیله بولەمام » دیمش .

بوپاپازك القا آتنه بناءً درکه قارتاجه سندوسی اسقفلره آثار وثنیونك مطالعەسنی منع ایتمشدر .

روما ویونان علوم وادبیاتی رواجدن ساقط اولدقدن، تدریس ومطالعەسی منع ایدلدکدن صوکرا نصرانیتده جهالت شدتنی کوندن کونه آرتدیردی . (سن ژەروم) ك تعبیرنجه جهل ایله قدسیت توأم عد اولنمه ، ، اسقفلر وپاپازلر ایچون بیله علم ومعرفت اوکرنمك معایبدن صایلمغه باشلادی . التنجی عصرده بیوك (سن غرەغووار) لساننده صادر اولان صرف ونحو خطالری ، کله لحنلری ایله افتخار ایلر وکویا مقام معذرتده « هاتف الهینك کلامنی قواعد ادبیەیه تابع طوتمقدن حجاب ایدرم » دیر ایمش . جهل ایله نه تأویللی افتخار ! .

ینه (دیمس) باش اسقفی اولان (هریو) نفسنی شوائب تحصیلدن بری قیلدیغی ایچون تشرف وتبرك ایدر ایمش .

نەحاجت نصرانیتده حجت دینی کبی تلقی ایدیلان، خرستیانلغك الك برنجی محررلرندن عد اولنان (شاتوبریان) بیله دها دون « اللهه خوش کورونمك ایچون جاهل اولمق لازمدر » دیمەمشمی ایدی . (العیاذ بالله) .

اوروپا مؤلفلرینك اکثریسی دردنجی عصردن صوکرا بتون خرستیانلق عالمنی استیلا ایدن ، دور انتباهه قدر اذهان عمومیەیی پنچۀ آهنینی ایچنده صیقوب اژان جهالتك سببنی کلیسایه عطف ایتمکده براز مسامحه ایدرلر ، طرفکیرلك کوسترلر . حالبوکه الك طوغری تنقیدات تاریخیه ایله ثابتدرکه اوروپاده قرون وسطا جهالتنك ، باربارلغنك مبدئی قرون عتیقەدن موروث آدم اولان علوم ومعارفك نشر وتدریسنی منع اولندیغی تاریخدر . علوم وادبیاتده دور انتباهك منشئی ده معارف قدیمەنك ، آثار اصلیەنك اندلس اسلاملری دلالتی ایله یکیدن نظر اعتباره آلندیغی زمانه تصادف ایدر . اوروپاده بوفترت علمیەیه باشلیجه کلیسا سبب اولمشدر . چونکه علوم ومعارف قدیمەنك دور کشایشنی کلیسا منع ایتمش ، دور انتباهك افتتاحنده ده الك زیاده ینه کلیسا مخالفت کوسترمشدر .

دین مبین احمدینك علویت احکامی مقتضای منیفندندرکه اهل اسلام علم ومعرفتی نرەده بولورسه اخذ وطلب ایتمك کبی بر وظیفۀ جلیله ایله مأموردر . « الحکمة ضالة المؤمن اخذها انما وجدها » حدیث شریفی بوبابده نه قدر عالی بر حجت بلیغه تشکیل ایدر . حقیقت علمك دین وممکتی یوقدر . بونك ایچوندرکه اسلامیت هرزمان علوم ومعارف عقلیەنك تحصیل وتوسیعنه حرص ورغبت کوسترمش ، وخرستیانلغك آباء نصرانیه دورنده علوم ومعارف عقلیه علیهنده اعلا ایتدیکی حرب تعصبدن مسلمانلقده هیچ بر اثر کورولەمشدر اسلامیت ظهور ایدر ایتمز شرفیاش انتشار اولدیغی اقطار وممالکده بولدیغی حقیقی علومی دائرۀ تحصیله اخذ ایدرك ترقیلرینەده پك زیاده خدمت أیلەمشدر . دردنجی عصر هجری هنوز انجامی

أدراك ایتمامش ایدیکه هندك ، چینك ، مصرك یونانك علوم وحکمیاتی قبضهٔ اسلامه کچمش ، اوزمانلرده موجود ومدون اولان آثار مهمهٔ علمیه لسان اسلامه نقل وترجمه اولنمش ایدی . ایشته آباء نصرانیه نك فکر وتعصب جاهلانه لری آلتنده غربده علوم ومعارف عقلیه کلیاً محو ومندرس اولمق درجه سنه کلمش ایکن مسلمانلر احکام جلیلهٔ دینیه یه توفیقاً علوم ومعارفی ظل حمایه لرنده حفظ وصیانت ، ترقیات علمیه یه پك زیاده صرف غیرت ایدرك شرقی باشدن باشه انوار معارفه غرق ایتمشلر ایدی .

بوحقیقت الك صریح بینات نقلیه ، الك قوتلی حجج تاریخیه ایله ثابت ، آثاری الیوم کوز اوکنده باقی ایکن ینه اوروپا مؤلفلرندن بعض غرضکاران اسکندریه کتبخانه سنك فتح اسلامده حضرت عمر (رضی الله عنه) ك امریله احراق ایدلدیکنی ادعاده اصرار کوستریورلر . کویا، فاتح مصر اولان (عمرو بن العاص) حضرت خلیفه یه یازمش که «اسکندریه ده بیوك بر کتبخانه وار بوراده کی کتابلری نه یاپالم؟» کویا خلیفه حضرتلری ده جوابلرنده : « او کتابلری تدقیق ایدیکز مندرجاتلری قرآن کریمه مخالف ایسه یاقیکز ،موافق ایسه قرآن وار ایکن آنلره لزوم یوق ینه یاقیکز » دیمش . بویله معناسز ومتناقض بر جواب حضرت خلیفه یه اسناد اولنه بیلیرمی ؟ اودرجه حامئ علم وعرفان اولان ، علمی صوك درجه ده تعزیز وتقدیس ایدن بر دین جلیلك مقام امامتنده بولنان بر ذات عالی شان ایچون علم علیهنده اویله بر امر ویرمك هیچ قابلی در ؟ نه بیوك بر بهتان !

حالبوکه تاریخ صحیح او خبرك کذبنی ذاتاً اثبات ایتمشدر . اسکندریه کتبخانهٔ شهیرینك برقسمی فتح قیصر زماننده احراق اولندیغی کبی قسم متباقیسی ده نصرانیلر ایله وثنیونك یعنی دین عیسوی ایله حکمت یونانیه نك مجادله لری ، محاربه لری هنکامنده یعنی میلادك ۳۹۰ تاریخنده تعصب نصرانی آتشیله یانمش، حتی اوروپا خرستیانلرینك اخیراً (اندلس)ده اسلام کتبخانه لری علیهنده تکرار ایتدکلری بوحرکت معرفتسوزانه اووقت اسکندریه پطریقلغی مقامنه قائم اولان براب نصرانیتك امر وتشویقیله یاپلمشدر ، مسلمانلر ایسه او آتش تخریبدن قورتیله بیلن آثار علمیه یی محافظه ایتمك شرفیله مباهات ایده بیلیرلر .

آباء (علم) اس (تر. اص) . آباء نصرانیه نك وبالخاصه آباء متقدمینك تراجم احوالندن ، آثار ومؤلفاتندن باحث اولان تاریخ کنیسی شعبه سنه ویریلان اسمدر (آباء نصرانیه ماده سنه مراجعت).

آبائیات اس . آباء نصرانیه نك وبالخاصه آباء متقدمینك ترجمهٔ حاللرندن آثار ومصنفاتندن باحث اولان تاریخ کنیسی شعبه سی (آباء نصرانیه ماده سنه مراجعت)

آباء واجداد اس (تر. لغ) . بر آدمك نسب جهتندن اصول قریبه وبعیده سی: بو یرلی بکا آباء واجدادمدن قالمادی، اونلری صرف کندی سعیمله قزاندم. || بر قوم ووطنده زمانمزدن اول کلمش اولنلر : آباء واجدادمزك قانیله یوغرولمش اولان بو یرلری بزده قانمز ایله محافظه ایتملی یز .

— حقوق جزاده بابا ایله دده . توسیعاً والده ایله جده : متهمك آباء واجدادینك شهادتی مسموع دکلدر — اصول محاکمهٔ جزائیه — بوراده آباء واجداد ترکیب لغویسی والده ایله جده یه ده شاملدر .

— فقه — علم فقهده تعیین نسب مسأله سی مهم بر موضوعدر .

معلومدر که نسب بر اب مشترکدن ویا متعاقباً بربرندن نشأت ایدن اشخاص بیننده کی اضافت وارتباطه تعبیر ایدیلیر که بوده ایکی نوع اولمق اوزره معتبردر . نسب بالطول ویا نسب عمودیدر که آباء وابنا بیننده اولان اشتراك واتصالدر . مثلا بابا ،

اوغل ، دده ، طورون نسب بالطول ده داخلدر . نسب بالطول ده ایکی قسمه آیریلیر ، سلسلهٔ نسبده یوقاری چیقلدقجه کلان اشخاص نسب بالطولك اصولی برشخصدن بدء ایله وآشاغه ایندکجه کلان اشخاص نسب بالطولك فروعی اولور . ایکنجی نوع نسب دخی نسب بالعرضدرکه بر اب مشترکدن نشأت ایدن بالجمله اشخاصك بینندهکی اتصال واشتراکدن عبارتدر قرداشلر ، قرداش چوجقلری ، عموجه ، یکن آره‌لرندهکی نسب کبی . بونسبته قرابت جوارده دیرلر .

تعیین نسب مادهسنده بالطول ، بالعرض تعبیرلری بر توجیه خطیدر . چونکه سلسلهٔ نسبی رسم طریقیله ـ که بوسلسله‌یی کوز ایله ارائه ایده‌بیله‌جك اك مفید برطریقدر ـ ابراز ایلهمك ایچون برشخصك اصول وفروعنی یوقاریدن اشاغی برخط طولی ویاخطعمودی اوزرنده صرهلهمق ، وقرابتده جواره داخل اولان افراد عائله اوخطه عمود اولهرق چیزیلان عرضانی خطلر اوزرنده کوسترمك عادت اولمشدر . ایشته بونك ایچون یعنی رسم طریقندن اقتباس اولندیغی ایچوندرکه علم فقهده برخط عمودی اوزرنده بولنان اصول وفروعه نسب بالطول ویا نسب عمودی ، وعرضانی خطلر اوزرنده بولنان اقربا وتعلقاتهده علم ینهفقهده‌نسب بالعرض تسمیه‌اولنمشدر . شمدی طریق رسم ایله بر آدمك کرك اصول وفروع جهتندن ، کرك قرابت جواره [۱] داخل اولان اقرباوتعلقاتی تعریف ایتدیکمز کبی برجدوله درج ایده‌جك‌اولهرق کوزایله کوریلیر . بناءً علیه ضبطی پك آسان تام بر سلسلهنامه وجوده کتیرلمش اولور . ایشته فقها آباء واجداد بوسلسلهنامه‌ده خطعمودی اوزرینه یازلمش اولان اصولدر ، فروعنه‌ده ابنا تعبیر ایدیلیر .

[۱] جوار قومشولغه ، یان یانه بولنمغه دیرلر . بونك ایچوندرکه بر خط عرضانی اوزرنده یان یانه بولنان اقرباوتعلقاتك نسبینه ومناسبتله قرابت‌جوارده تعبیر ایدلمشدر .

فی‌الحقیقه آباء واجداد دینلدیمی طبیعیدرکه بو تعبیردن نسب بالطولك اصولی مقصود اولمق اقتضا ایدر . چونکه آباء ابك جمعی ، اجداد جدك جمعیدر بو تقدیرده عموجه دایی کبی نسب بالعرضده داخل اولان اشخاص تعریفدن بالطبع خارج قالمق لازم‌کلیر دوشنیلیرسه نسب بالعرضده داخل اولان اشخاص هرحالده اب مشترکده متصل اوله‌جغندن ـ چونکه بر آدمك جدی هم باباسنك هم عموجه‌لرینك پدری دیمکدرـ بواتصال واشتراکه بناءً آباء واجدادتعبیری بابا وجدایله برابرجدك دیکر اولادی اولان اعمامه‌ده تشمیل ایدیله‌بیلسه‌ده هرحالده برشخصه نسبتله افاده اولندیغی حالده آباء واجدادده نسب بالطولك فروعی ، نسب بالعرضك افراد کبارندن بشقه افراد داخل اولهماز . ایشته بوسعهٔ معنایه مبنیدرکه لسانمزده آباء واجداد تعبیری نسبدن اولان اسلافه‌ده اطلاق‌ایدیلیر فقط ، فقهده ، حقوقده آباء واجداد تعبیرندن مطلقا نسب بالطولك اصولی مقصوددر . تعیین نسبده اساساً واصلا اب معتبردر . [نسب مادهسنه مراجعت] شو قدرکه حقوق جزاده تغلیباً والده وجده‌یه‌ده شاملدر .

— حقوق — اصول محاکمهٔ جزائیه‌نك ۲۷۳ نجی مادهسنك‌فقرهٔ‌اولاسی موجبنجه متهمك آباء واجدادینك شهادتی‌مسموع‌دکلوینه قانون مذکورك ٦٢ نجی ماده‌سنه نظراً خصمیندن برینك آباء واجدادندن اولوب محکمه‌ده اعضالق حقنی حائز اولان ذات رد اولنور . بومادهلر واجبات اخلاقیه ایله واجبات قانونیه‌نك لزوم تألیفی حکمت عملیه‌سنه مبنیدر واقعا بر آدمك باباسی ویا دده‌سی علیهنه شهادتی وبوصورتله تجریملرینه‌دلالتی اخلاقجه کریه کورولدیکی کبی لهلرینه واقع اوله‌جق شهادت دخی ظهور عدالتی اشکال ایده‌بیلر .

مجلهٔ‌احکام‌عدلیه‌نك ۱۷۰۰ نجی ماده‌سی موجبنجه آباء واجدادك اولاد واحفادی لهلرینه شهادتی مقبول

اولمز . چونکه بوراده مسأله تجریم وتجزیه اولمایوب حقوق شخصیه‌نك استیفاسی اولدیغندن یعنی حکم محکومك ذاتنه دکل ، مالنه عائد بولندیغندن حقوق جزاده اولدیغی کبی علیهنه شهادتده منافات اخلاقیه تصور ایدیله‌مز . لهده واقع اوله‌جق شهادت ایسه عدالتی اشکال ایده‌بیلیر .

اصول محاکمات جزائیه قانوننك فرانسزجه اصلنده (Parents ascendants) تعبیری مستعملدرکه بونك لسانمزه ترجمه‌سی آباءواجداد ایله افاده اولنمشدر. متهم حقنده شهادتك عدم مسموعیتی قانوناً یالکز آباء واجداده منحصر دکلدر (شهادت ماده‌سنه مراجعت)

آباباس — برەزیلیانك یرلی ووحشی اهالیسندن برعشیرتك اسمی‌در.(ماتوغروسو)ولایتنده‌ساکندرلر (کورومیارا) نهرینك یوقاری قوللری آره‌سنده کائن اولان اورمانلرده اقامت ایدرلر .

آبابای — قرایت یعنی آنتیل آطه‌لرنده یتیشن خرمایه بکزر بر اغاجك یرلی اهالی بیننده اسمی‌در. قاوون کبی شکلنده میوه‌سی اولور .

آبابوبی — آنتیل آطه‌لرنده یتیشن بر نوع دیکنلی پورتقال آغاجنك یرلی لساننده اسمی‌در . اوروپاده قیشلاقلرده یتشدیریلیر . فقط میوه‌ویرمز .

آبابیك — اوزبك ترکلرندن اوقلی قبیله‌سنده اوبکی (بوماده‌یه مراجعت) ایدی. ترك مورخلرندن (ابوالغازی)نك نقل وروایتنه نظراً صاحب ترجمه‌نك تاریخچه‌نامنك ذکرینه‌علی سلطان نسا ایله شاه‌طهماسب بیننده ظهور ایدن برمحاربه‌ده معیتنده‌کی سواریلرایله علی سلطانك امدادینه شتاب ایدرك احرازظفره، تأمین غالبیته یاردم‌ایتماسی‌در. بومحاربه‌یی تورك تاریخی مؤلفی نجیب عاصم‌بك) (ابوالغازی)دن‌شویله‌نقل ایلیور: (علی سلطان‌نسا، ابیورد، اورکنج، اسب وکات طرفلرنده بولنان (اوقلی کفلانك) قبیله‌سندن برآت آله بیلمك امیدیله‌اورایه کیتمش ایدی. شاه طهماسب بونك دفعنه ۱۲۰۰۰ نفرله بدرخانی مأمور ایلدی . علی‌سلطان (کورکان) صویی کنارنده تدافعی بر موقع آلدی. علی سلطانك معیتنده ۳۰۰۰ نفر اوزبك واردی . بونلر پیاده ایدی . ایرانیلرك هجومنه مقابله ایده‌بیلیورلر ایدیسه‌ده‌سواریلری اولمادیغندن موفقیتلرندن استفاده ایده‌میورلردی . ایشته او آرالق اوزبکلرك (اوقلی) قبیله‌سنده اوبکی رتبه‌سنی حائز اولان آبابیك اوچ یوز قدر سواری ایله امداده یتیشه‌رك عجملری کاملاً محو ایتمکه موفق اولدی . بو محاربه‌ده انجق بدرخان قورتلدی. وقعه‌یی یازان ابوالغازی، تاریخنی بیان ایتمیورسه‌ده : « بو واقعاتدن اون بش یل اونکاندن سونك » دیه‌رك باشلادیغی فقره‌ده علی سلطانك ارتحالی خبر ویریورکه بوده ۹۷۶ سنه‌سی اولدیغندن وقعه‌نك ۹۶۱ سنه‌لرینه طوغری جریان ایتدیکی آکلاشیلیور .

آبات (Nicolo delle Abatte) — ایتالیالی بر بدیعه‌کردر . هم نقاش ، هم نحات ، هم معمارایدی. ۱۵۱۲ تاریخلرینه طوغری (مودن)ده [۱] تولد ایتمش، ۱۵۷۱ تاریخنده (پارس)ده وفات ایتمشدر. (رافائل)ك تلامیذندن وزمانك استادلرندن رسام بنام (ژول روممن) ك چیغرنده یتشمشدر . فرانسه قرالی برنجی فرانسوانك خدمتنده بولنان وکندی کبی نقاش ونحات‌ومعمار اولان (پریماتیس)ك دعوتی اوزرینه (فونتن بلو [۲]). یه کلمش وآنك

---

[۱] مودن ، ایتالیاده برشهردر .

[۲] فونتن‌بلو (Fontainbleau) ، فرانسه‌ده پاریسك ٦٠ کیلو متره جنوبنده ، کوزل براورمان ایچنده کائن بر بلده‌در .

ایله‌برلکده (فونتن‌بلو) سرایتی (اولیس [١]) ك ماجرای حیاتنی تصوریایدن نقوش اساطیریه ایله‌تزیین ایله‌مش‌در. صاحب ترجمه صنعت‌نقشده (فونتن‌بلو) قولی‌دینیلن مسلکك مؤسسلرندندر. آثار مشهوره‌سی شونلردر : ولادت مسیح ، پرستش مغان یعنی عبادت مجوسان [٢]

(اوگوستن‌قاراش) نامنده‌کی برشاعرصاحب ترجمه حقنده‌نظم‌ایتدیکی برقصیده‌ده دیورکه «مسعود نیقولو (میشل آنژ)ك فن تصوریده‌کی عظمت وعلویتی ، (تیتین) ك اسلوب حقیقیتی» (قوریه‌ج) ك صنعت و ظرافتی ، (رافائل) ك صدق تناظرنی (پارفران) ك احتشام وزینتی قلمنده جمع ایتمش‌در .

شاعرك بوسوزلری کوزل ؛ فقط صرف‌شاعرلك مقتضاسی مبالغاتدن عبارت اولسه‌کرك؛ یوقسه برآدم طبعنده اوقدر خصائص برکزیدهٔ صنعتی جمع ایتمك نصل اولور .

آبات (Baldo-Angélo d, Abbat) — آباتی‌ده دیرلر . اون آلتنجی عصرك صوكلرنده یشامش ایتالیالی برطبیب‌در. براثرنده حیوانك‌اعضای تناسلیه‌سنی ، انیاب سمیه‌سنی [٣] برتفصیل بیان وتصویر ایدیور ییلانك آغزنده پادزهر خاصه‌سی اولدیغنی‌وتریاقك بوخاصه‌سی ییلاندن اقتباس اولندیغنی ادعا ایدرایدی.

آباتوس — مصرده‌نیل‌نهرنده(فیله)اطه‌سندن آیرلمش وآنك‌قربنده کائن، قیالقلر ایله محفوظ اولان برموضع‌در . بوراده مبنی اولان برمعبد درونده مصر قدیم کاهنلری(ایزیس) و (اوزیریس) نام الهلرك قبرلرنی‌محافظه ایتدکلرنی ادعا ایدرلر وبوقبرلری زیارت ایله‌مك حقی یالکز کندیلرینه حصر ایلرلر ایدی .

روما شعرا وعلماسندن لوکن ایله (سه‌نك) ك اثرلرنده‌بویرك قدیم‌مصرلیلرجه پك‌محترم اولدیغی وپك چوق پاپیروس یتشدیردیکنی نقل ایدرلر .

بعض جغرافیون قدیمه یته مصرده (موریس) کولنده کائن اولان براطه‌یه بواسمی ویریرلر .

— اساطیر — اساطیر یونانیه‌ده (آباتوس)جهنم الهی (پلوتون) ك آتلرندن برینك اسمی‌در .

آباتوچی (Jaque Pierre Abbatucci) — بر فرانسز جنرالی‌در . ١٧٢٦ ده قورسیقه‌ده طوغمش ، ١٨١٢ ده وفات ایتمش‌در . مملکتی جنوه‌لیلره قارشی مظفرانه مدافعه ایلدی فقط فرانسه علیهنده‌کی محاربه‌لرنده طالعی اوقدر یاور اولمدی . اطه‌نك فرانسه اردوسی طرفندن ضبطی اوزرینه عرض اطاعت ایدرك فرانسه قرالی اون التنجی لوئی طرفندن اردو مشیری نصب اولندی . مؤخراً قورسیقه‌یی جنرال (پاؤلی) وانکلیزلره‌قارشی مدافعه‌یه‌مأمور اولدی لکن موفق‌اوله‌میه‌رق فرانسه‌یه عودت‌ایتدی. بعده ایتالیا سفرنده همشهریسی جنرال (بوناپارته) یه رفاقت ایلدی .

آباتوچی (Chârles Abbatucci) — بوده فرانسه جنراللرندندر . یوقاریده ترجمه‌سی سبق ایدن آباتوچی‌نك‌اوغلی‌اولوب ١٧٧١ ده قورسیقه‌ده طوغمش ، ١٧٩٦ ده وفات ایتمش‌در . جنرال (پیشه‌غرو) نك یاور حربی ایکن (قاتاـقامبره‌سیس) (لاندره‌کیس) و (مه‌نین) محاربه‌لرنده احراز ظفره بالفعل حدمت ایتدی . (رن) نهرینك‌برنجی عبورنده اوقدر شجاعت وجنکاورلك ابراز ایتمشدرکه مکافاةً بو محاربه‌ده جنرال رتبه‌سنه نائل اولدی . وقتاکه

---

[١] اولیس (Ulysse) یونان قدیمده ایتاکه حکمداری ایدی .

[٢] ایران قدیمده پیشوای دین اولنلره (مغ) دنیر ایدی. موبد معناسنه یونانیلر بوکلمه‌یی (ماغوس) عربلر (مجوس) پایدیلر فرانسزجه‌ده (ماژ) اولدی.

[٣] انیاب‌ویاکلالیب‌سمیه ییلانلرك زهرلی اولان دیشلرینه دینور .

جنرال (موّرهاو) باویه‌رایه کیردکدن صوکرا رجعته مجبور اولدی، دمدارنی (آباتوجی) نك قومانداسنه تودیع ایله‌مش ایدی. بعده (هونینك) شهرنی آوستریالیلرك تجاوزینه قارشی مدافعه ومحافظه ایتمك اوزره ینه بوکنج جنرالی مأمور ایله‌دی. پرنس (فورستمبرغ) اردوسی ایله کلوب شهر مذکوری محاصره ایتدیکی وقت آباتوجی‌یه، تسلیم اولمسنی تکلیف ایدر. بهادر جنرال پرنسه: «آلیکز!». دیه تك کلمه‌لك بر جواب کوندریر. شهردن برخروج اجرا ایتدیکی صره‌ده آلدیغی جریحه‌دن وفات ایتمشدر — آباتوجی‌نك مقتولاً دوشدیکی یرده (موّرهاو) ك نصب ایتدیرمش اولدیغی علمی متفقین ١٨١٥ ده هدم ایتدیردیلر. لکن بو علم ینه تجدید ایدلدی.

آباتوجی (Jaque Pierre Charles-Abbatucci) — ترجمهٔ حالی بوندن اول یازیلان آباتوجی‌نك یکنی‌در. فرانسه‌نك ارباب قانون ورجال سیاستندن‌در. ١٧٩٢ ده قورسیقه‌ده طوغمش، ١٨٥٧ ده پارسده وفات ایتمش‌در. قورسیقه طرفندن فرانسه‌یه مبعوث انتخاب اولنه‌رق بوخدمتده (کیزو) قابینه‌سنه فوق‌العاده متمردانه مخالفتده بولنمش‌در. ١٨٦٨ اختلالندن صوکرا پارس محکمهٔ استینافنه، بعده محکمهٔ تمیزه مشاور اعضا تعیین اولندی. ١٨٤٩ ده مؤسسان ومبعوثان مجلسلرینه (لواره) ولایتی طرفندن مبعوث اولدیغی زمان رئیس مجلس (لوئی بوناپارت) ك سیاستنی ترویج وادامه‌یه چالیشدی. ١٨٥١ سنه‌سی کانون اولك ایکیسنده سناتو یعنی مجلس اعیان اعضاسی، بعده عدلیه ناظری تعیین اولندی.

— مخدوملرینك الکبیوکی (ژانشارل) ١٨١٦-١٨٨٥ مجلس عمومی‌یه مبعوث، ایمپره‌طورلق زماننده شورای دولته ودها صوکرا مجلس ملی‌یه اعضا اولدی.

— ایکنجی اوغلی (آنتوان‌دومینیك) ١٨٧٨-١٨١٨ جنرال اولدی.

— اوچنجی اوغلی (پول سه‌وه‌رین) ده برقاچ دفعه قورسیقه مبعوثی اولمش‌در.

آباتی (Antonio Abati) — ایتالیا شعراسندن‌در. ١٦٠٢ ده طوغمش، ١٦٦٧ ده وفات ایتمش، بر قاچ مجموعهٔ اشعاری واردر. آوستریا ارشیدوق (له‌اوپولد) ك شاعری ایدی.

آباتی — آبات ماده‌سنه مراجعت.

آباتینی (Abbatini) — اون یدنجی عصرك ایتالیا نقاشلرندن‌در. صاحب هنر اولدیغی حالده ضرورت ایچنده یاشامش، هیچ برایشده موفق اوله‌مامش‌در طالعسز بر آدم ایمش. ١٦٥٦ وباسنده مترسینی کورمك اوزره خانه‌سنه کلدیکی صره‌ده مطعونین آرابه‌سی محبوبه‌سنك نعشنی آلمق اوزره قپوسی اوکنده طوردیغنی کورمش وروایته نظراً بو حالدن فوق‌العاده متهیج ومتأثر اوله‌رق آز زمان صوکره وفات ایله‌مش‌در.

آباجی اس. آبا صاتان اصناف.

آباجیلر اس. آباجی اصنافی چارشوسی.

آباجیلق اس. آباجی صنعتی.

آباچقایا — سیبریاده توبولسق ولایتنده بر کوچك شهردر. (ایرتیش) نهرینه جنوباً ملاقی اولان (ایشیم) یعنی قیرغیز دیلنده (ایسل) چایی اوزرنده ونفس توبولسق شهرینك ٢٠٠ کیلومتره قدر جنوب شرقی سمتنده کائن‌در.

آباخ المانیاده (باویه‌را) قراللغی داخلنده

باویه‌رۀزیر (Basse-Bavirére) ولایتی مضا ـ
فاتندن بر قصبه‌در . طونه نهرینك ساحل یمینی اوزرنده کائن‌در . بوراده لیکنیت معدنی ، طاش اوجاقلری ، کوکردلی وقلوی معدن صولری واردر ، امتلاء بطن ، جلد خسته‌لقلری ایله نقریس وروماتیزما مبتلالری ورحم مضطربلری تداوی ایچون بورایه کلیرلر . باتاری قوریلیر . قصبه‌نك یاننده (هانریخسبورغ) قله‌سنك خرابه‌لری موجوددرکه آلمانیا ایمپراطورلرندن ایکنجی (هانری) بوقله‌ده طوغمش‌در .

آباد اس (عر . أبدك جمعیدر) . ابدلر ، انتهاسی اولمیان زمانلر ـ بعضاً مفردینه اضافت ایله استعمال ایدیلیر : أبدالآباد (ابد ماده‌سنه مراجعت) — مقابلی : آزال .

ـــ ابد وازل ، زمان تصورینك بر صفت عقلیه‌سیدر . زمانده ابتدا اولمامغه ابد ، انتها اولمامغه ازل تعبیر ایدیلیر . زمانك نه ابتداسی ، نه انتهاسی اولمامقده سرمدیت‌در .

ایشته آباد مبدئی ، باشلنغجی اولمیان ، فقط نهایتی اولان زمانلردر . واقعه اضافتله مدت تعبیر اولنان زمانك ، زمان مقیدك برمبدئی ، برمنتهاسی واردر : واقعك باشلادیغی آن اوزمانك مبدئی ، بتدیکی ، فانی اولدیغی آن منتهاسیدر . فقط بو ابتدا وانتها نسبی واضافیدر . یوقسه هیچ بر امر وشئ یوقدرکه کندیلکندن بدء ایتسین . فطرتده واقع وحادث اطلاق ایله‌دیکمز هرامر وشئك آندن اول واقع وحادث اولان بر امروشئه اتصالی واردر . شوحالده ظاهراً منفصل ، ماضی‌یه آتی‌یه ارتباطی مفقود کبی تلقی اولنان بر امر وشأن حقیقتده حوادث عالم سلسله‌سنده هرایکی جهته مربوط برحلقه حکمنده تعقل ایدیلیر . بوتقدیره کوره حقیقی دوشنه‌جك اولور ایسه‌ك ، برواقعه ویاحادثه‌نك دوامنه باغلی اولان زمانك مبدأ ومنتهاسی تعیین ایله‌مك ناصل ممكن اولور . شوحالده أبد صفتی معقول وملایم اوله بیلمك ایچون زمانك وقایع وشؤندن مجرد برمعنا اوله‌رق تصور اولنماسی اقتضا ایدر . ایشته یالکز اووقت زمانه أبد اسناد ایده‌بیلیرز . ابتداسی اولان بر واقعه نسبتله بدایتی بولنان ، رأس تاریخ اتخاذ ایدیلن زمانلرده مبدأ تعدد وتکثر ایده‌بیلیر آنجق مبدئی اولمیان زمان ایچون بویله برتکرر اوله‌میه‌جغی ایچون بو زمانی جمع اوله‌رق افاده ایله‌مك حقیقت حاله موافق دوشمز ، مع مافیه یته جمع اوله‌رق آباد دیورز . بونك وجه وحکمتی یوق دکل ، تشبیه طریقنه کیدلمش . واقعا بوطریق ایله ابتداسی اولمیان زمانه کثیر مبدألر عطف ایدیله‌بیلیر . اوت ، زمانی محیط دائره‌یه تشبیه ایتمشلر . بویله بر خط مستدیر اوزرنده متصل دور ایدیور فرض اولنان زمانه محیط دائره اوزرنده بر مبدأ تعیین ایدیله‌مز . چونکه هرنقطه‌سی مبدأ ومنتها صاییله‌بیلیر . حتی قدیم مصریلر سرمدیته یعنی ابتدا وانتهاسی اولمیان زمانه سمه وعلامت اولمق اوزره حلقه شکلنده قیورلمش ، آغزیله قویروغنی ایصیرمش برصورتده بریلان رسم ایدرلر- دی ، دور دائم معناسنی بویله ارائه ایلرلر ایدی . حتی تورکجه‌ده سنه معناسنه اولان ییل ایله ییلان کلمه‌لری بیننده‌ده اویله برمناسبت یوق دکل‌در . برده زمانده ابدعقلك وارمیه‌جغی درجه‌ده ابعد اولدیغندن بو اعتباره کوره اوزمان بعیدك نره‌سندن باشلانسه زمانده ابد تصورینه حائل اولمز . ایشته بو اعتباره وعرض ایتدیکمز وجه وتشبیهه مبنی‌درکه ابدك جمعی آباد معناسی ذهنده یر بولدیغی کبی کلمه‌یی‌ده لسانده استعمال اولنمش‌در .

آباد (اس . فا) . آقار ، نافع وثابت صولری بولنان ، اوتلری بول وفراوان اولان یر . || قریه قصبه ، بلده ، معموره ، شنلك ـــ بومعناده مطلق اوله‌رق قوللانلمز . بعض اسملره الحاق ایدیله‌رك

ترکیب لغوی هیئتنده شهر ، قصبه وقریه اسملری تشکیلنده استعمال ایدیلیر : الله آباد، احمد آباد کبی . بلده معناسنده مطلق ذکر اولندیغی وقت شهرتنه بناءً کعبهٔ مکرمه‌یه ، مکهٔ مکرده اطلاق ایدیلیر : زیاقوت یکپارهٔ لعل جام * درخشان بدان خانه آباد نام — حکیم اسدی . || محل کثرت . بوللق یر . حقیق اولسون معنوی اولسون : شمس آباد (کونشی بول یر) خیر آباد (خیری بول محل) : کاهی اوقونوردی خیر آباد * نابی اولنوردی خیر ایله یاد کبی .

تبسم آباد (تبسمی بول محل) : کوکلجه زمان زمان مصادف چشممده جهان تبسم آباد . || موضع ، مقام : بهشت آباد (جنتی بول محل) : بارك الله ای بهشت آبادی وی رشك جهان * صانك الله ای سرای دلکشا ودلستان — نفعی . خراب آباد (حرابی بول یر) طاغتدك آرپه وبغدایی ای با دیلرسین * ایدوب خرمنکهم یکسر خراب آباد ییلرسین — هوایی — دمانکه کلدم ده نه بولدم بو خراب آباده — نامق کمال . بو معنالرده دخی بعض کلمه‌لرك صوکارینه لاحق اوله‌رق جغرافیا اسملری تشکیلنه داخل اولور : جبل آباد . برنا آباد وکذا شنلك یرلره ، مسیره‌لره ، موضعلره علم اولور بلال آباد (عربستانده بر موضع در) سعد آباد . باق استانبولك شو سعد آباد نوبنیانه

— تمثیلاً . شن . شاد . فرح : دیار هجرده سیل ستمدن اولدی خراب * فضای عشق‌ده آباد کوریکك کوکلم .

— خلافی : آبادی . آبادان . معموره

— مترادفی : صولاق ماده‌سنه مراجعت

— لسانیات — آباد کلمه‌سنك صورت وجودیته ، هیئته باقیله‌جق اولور ایسه ، منحوت [۱] بر کلمه اولدیغنه حکم ایدیله بیلیر . بعض فرهنکلرده بو کلمه‌نك (آب) ایله (آد) اداتندن مرکب اولدیغی بیان ایدیلیور . بو صورت ترکبی تورکجه‌ده (صولاق) کلمه‌سنده‌ده بولورز ، آنجق بنم فکرمجه آباد کلمه‌سی واقعا منحوت اوله‌رق بر لغت‌در ، فارسی (آب) ایله ، حافظ وحارس معناسنه اولان (باد) لفظندن مرکب اولوب کلمه بعد النحت آباد صورتنی آلمش‌در . آباد کلمه‌سنك صورت لفظیه‌سی حقنده اوقدر بیوك بر تبدل کوریله‌مز ایسه‌ده معناً کوستردیکی تحولات دها زیاده شایان ملاحظه‌در .

آباد ، کلمه‌نك معنای اصلیسنه کوره صویی بول ، وبونك نتیجهٔ طبیعیه‌سی اوله‌رق اوتی چوق اولان یر دیمك‌درکه تورکجه صؤلاق واوتلاق کلمه‌لرینك مترادفی اولور . شوقدرکه صویی بول اولان بر یر آباد اوله بیلمك ایچون اوراده‌کی صولر جاری ، ونافع وثابت اولمالی‌در . هیچ برطرفه آقمیه‌رق طوران وحیات ونمایه مضر اولان صولرك بولندیغی یرلر ، دوام وثباتی اولمیه‌رق موقت سیل کذرکاهلری اولان موضعلر آباد دکل‌در وآباد تعبیری غالباً ، اویله اولان صولی واوتلی اووالره تعبیر ایدیلیر .

بدوبت حیاتنك ایلك قرارکاهلری اولان یرلر طبیعی‌درکه اوکبی مواضع اولمش‌در . حضریت معاشی باشلادیغی وقت اکثریا کویلرك ، قصبه‌لرك آباد اولان یرلرده تشکل ایتماسی‌ده طبیعی دکلی . ایشته بو رابطه وعلاقه‌یه مبنی‌درکه آباد معموره وشهر معناسنده‌ده قوللانلمش‌در . نته‌کم ، الله آباد ، احمد آباد ، آزر آباد اکبر آباد ، جهان آباد ، کبی جغرافیا اسملرنده آباد شهر ومعموره معناسنی افاده ایدر : معمورهٔ خدا یاخود بلدة الله ، معمورهٔ احمد یاخود بلدهٔ احمد خان والی آخره دیمك اولور . شهر معناسنه اولان آبادك ذکر ایتدیکمز وجه ایله جغرافیا اسملری تشکیلنده‌کی خدمتی ، امثالی ترکیبات لغویه ایله سائر لسانلرده

[۱] کلمهٔ منحوته اویله بر نوع کلمهٔ مرکبه‌یه تعبیر ایدیلیرکه آنی تشکیل وترکیب ایدن لغتلر طول استعمال ایله بربرینه بتشمش ، کندلنمش‌در ، اوصورتده‌که کلمهٔ مرکبه اولدیغی فرق ایده بیلمك ایچون اصل واشتقاقه وقوف اقتضا ایدر .

جاری بر اصولدر . مثلا هندیده (پور) لفظی ، فرانسزجه‌ده ینه شهر وقصبه معناسنی افاده ایدن (ویل Ville) کله‌سی اوقبیل جغرافیا اسملری تشکیلاتنده بزم لسانمزده آباد معناسنه مقابل ومعادل اوله‌رق استعمال اولنور. جلال‌الدین پور (بؤرغ ، عربجه‌سی برج) ، فیلیوبیل (Filippville) کبی‌که جلال‌الدین شهری ، فیلیپ شهری دیمك اولور [۱] لسانمزده ینه بو معناده آباد مرادف اوله‌رق معموره کله‌سنی‌ده قوللانیرز معمورة العزیز کبی .

ثالثاً آباد لغتی اولکی استعماللرینه ملابس ومناسب اوله‌رق محل کثرت،موضع ومقام معنالرینی‌ده افاده ایدر. کرك حقیقی اولسون ، کرك مجازی اولسون . بلاد آباد، فرح آباد، سعدآباد ، خراب آباد،خیرآباد ، عشق آباد ، بهشت آباد کبی (ماده باشنه مراجعت)

آبادی اس . شنلك ، عمران : معدلت بادیء آبادیدر — معلم ناجی .

آبادی اس . ایپکدن معمول ایی واینجه کاغد.

— هندده دولت آباد بلده‌سنده اعمال اولندیغی ایچون بو شهره نسبتله آبادی تسمیه اولنمشدر . (معلومات محیطیه ایچون کاغد ماده‌سنه مراجعت)

آباد — فرس قدیم اعتقادنجه عجم طائفه‌سنه‌ك اول مبعوث اولان پیغمبرك اسمیدر (مه‌آباد آبادیان ماده‌لرینه مراجعت)

آباد — بلوجستانده بر قصبه‌در . سند نهرینه التقا ایدن (ناری) صوینك ساحل یمینی اوزرنده کائندر . سینده (هندستانك قسم غربیسی) ده دخی او نامده دیکر بر محل واردر. (ساکار) ایله (شیکراپور) بیننده‌در .

[۱] هندستانده ، ایرانده ، ممالك عثمانیه‌ده بو معنالره کوره‌ده شهرلر، قصبه‌لر، قریه‌لر ،اوه‌لر ، موضعلر ، مسیره‌لر واردر .

— آمو صوینك بوینده نامعلوم بر مکان اولمق اوزره شجرهٔ ترکیده مذکوردر .

آبادا اس . لسان هندیده (کرکدان) ك اسمیدر (کرکدان ماده‌سنه مراجعت)

آبادان (فا . صف) . شهر، معمور، یاپقین:

انقلاب ایلر زمان برمقتدر هیئت کلیر
مستبدلر محو اولور ، هرفرده حریت کلیر .
ملته ثروت ، وجود دولته قوت کلیر ،
شمدی ویران کوردیکك مأوالر آبادان اولور .
نامق کمال

اول زمانی عالم معمور وآبدان ایدی
خوابنامهٔ ویس

— مجازاً . شن ، شادان: دیده‌لر کریان ایکن کوکل خندان ، عالم ویران ایکن دل آبادان اولمز .

— خلاقی : آبادانی . آبادانلق . آوادانلق

— مترادفاتی : یاپقین کله‌سنه مراجعت .

— آبادان صفتی آباد کله‌سندندر ؛ یعنی آبادك صفت وحالیدر ، آباد اولان بر یر طبیعیدرکه شنلك اولور ؛ چونکه خلق اورایه اوشر . فطرتك اسباب معاشی بذل ایتدیکی یورلرده آدمك سعی وصنعتی ایله رفاه وعمران حصوله کلیر . یعنی ثروت طبیعیه رفته رفته ثروت اقتصادیه انضمام وتراکم ایدر ، ایشته آبادان لغتی لسان فارسیده بو حالی وصف ایدن بر کله اولمشدر . آباد اسم اولدیغی حالده آبادان آندن صفت اولمشدر ، موصوف ایسه یا عائله اوجاغی اولان خانه ومأوی اولور ، یا ملت یتاغی اولان وطن ومملکت اولور. یابتون بشریتك مسکن ومقری اولان جهان اولور . برشخص حقنده مادی اولسون معنوی اولسون ایراد ایدلمز. آبادان برخانه ، آبادان بروطن دینله‌بیلدیکی حالده آبادان برآدم ، آبادان بر جمعیت برشرکت تعبیر ایدیله‌مز .

ایشته یوقاریده کچل بك مرحومك نقل ایتدیكمز قطعه‌سنده‌كی : (شمدی ویران كوردیكك مأوالر آبادان اولور) مصرعنده وینه خوابنامهٔ ویس‌دن آلدیغمز : (اول زمانی عالم معمور وآبادان ایدی) فقره‌سنده ، آبادان كلمه‌لری او وجهله استعمال اولنمش‌در . انجق تورکجه‌ده کوکل یایعق تعبیرینك دلالت ایتدیكی خانهٔ قلبه اضافتله آبادان كلمه‌سی ینه صفت اوله‌رق قوللانیله‌بیلیر . چونكه كلمه مادامكه (آباد) دن‌در بونك كبی او استعماله‌ده ذكری تسلیم اولنه‌بیلیر .

آبادان — ایرانده بحر خزرك جنوب طرفنده یعنی مازندران قطعه‌سنده قدیم برشهر ایدی. آثوریه حكمدارلرندن (توغلات حابال ـ آسار) بورالری استیلا ایتدیكی وقت شهر مذكوری‌ده ضبط ایتمش ایدی . برنامی‌ده (آبداذان) در .

— قاموس الاعلامده شط العربك مجراسی ایچنده دكزدن اوتوز كیلومتره بعدنده ، وبصره‌نك تقریباً ٦٥ كیلومتره جنوبنده اولمق اوزره دیكر بر(آبادان) ذكر ایدیلیورسه‌ده بونك عرب جغرافیه‌لرنده (عبادان) نامیله معروف اولان بلده‌نك غیری اولمادیغی معلوم‌در . ذاتاً قاموس الاعلامده دخی « عبادان » ماده‌سنده : « عبادان شط العربك دكزه منصب اولمه‌دن اول آیرلدیغی ایكی قولك آره‌سنده‌كی جزیره‌نك ساحل غربیسنده وبصره‌نك ٥٥ كیلومتره جنوب شرقیسنده واقع بر قصبه‌در . » [۱]

دینیله‌رك بو ایكی اسمك برمسمایه دلالت ایتدیكی اثبات اولنمش‌در . حالبوكه عین موقعده اوله‌رق بری بصره‌نك ٦٥ كیلومتره دیكری ٥٥ كیلومتره جنوبنده؛ بری آبادان ، دیكری عبادان نامنده ایكی شهر یوق‌در . آره‌ده‌كی بو اون كیلومتره فرق ایسه مرحله‌نك تقدیرندن نشأت ایتمش اولسه كرك‌در . عرب جغرافیونی عبادان شهرینی بصره‌نك بر بچق مرحله جنوبنده كوستریورلر . ظن ایدرم‌كه لغت جغرافیه صاحبی ویوین [۱] مرحله‌یی ۸ ساعتدن فضله قاموس اعلام صاحبی ۸ ساعتدن دون فرض و تقدیر ایتدكلرندن او سهو كیلومتره حسابنده بر فرقدن حاصل اولمش‌در .

برده آثار قدیمهٔ عربیه‌ده عبادان بصره كورفزی ساحلنده اولمق اوزره تصویر ایدیلیور . قصبه‌نك بوكونكی موقعی ایسه دكزدن اوتوز كیلومتره قدر بعیددر . بو اختلاف موقعده مرور زمان ایله نهرك كتیردیكی رسوبات ایله دكزك دولماسنه حمل ایدیله‌بیلیر. بو حال امثالیله تاریخده مثبت‌در .

آبادانی اس . آبادی ؛ شنلك ، معموریت :

عدل اولور بادئ آبادانی — معلم ناجی

آبادون اس . بر كلمهٔ عبرانیه‌در‌كه خرابی ، تباهی ، موت معنالرینی افاده ایدر . توراتده ، مزامیرده ، سفر ایوبده موتك محل قراری اولان هاویه معناسنی‌ده تضمن ایتمكده‌در . رؤیای یوحناده [آبوقالیس ۲] ملك هاویه‌یه جراد

[۱] « عبادان عراقده بر جزیره (دلتا) آدی دركه آنی دجله‌نك ایكی شعبه‌سی احاطه ایتمشدر ، اورادن بحر فارسه منصب اولور . قال الشارح ومنه المثل : لیس وراء عبادان قریة .

« قاموس »

[۱] (Abadan) « شط العرب ك ساحل شرقیسی اوزرنده دلتا (یعنی نهرك قوللری) نك بر اطه‌سنده كائن بر یردركه تقریباً بصره‌دن ٦٥ كیلومتره آشاغیده، دكزدن اوتوز كیلومتره مسافه‌ده‌در قدمای مصنفین عرب بو یری چوق ذكر ایدرلر . »

[۲] آبوقالیپس یونانجه كشف و الهام معناسنه كلیر كلمه‌در . طریق الهام ایله كشف آتی‌یه دائر یازلمش اولان بعض آثار دینیه‌یه بو نام ویریلیر . فقط بالخاصه یوحنانك پاتموس جزیره‌سنده یازوب عهد جدیدك صوك كتابتی تشكیل ایدن سفره تعبیر ایدیلیر . رؤیای یوحنا ایله معروف‌در .

جنمك رئيسلرينه ويريلن نام عبرانيدر . بو لفظى
غرب مؤلفلرى عبرانجه هلاك معناسنه اولان ابد اصلندن
كتيريرلر .

آباده — فارسده اصفهان ايله شيراز بيننده‌كى
طريقك تقريباً نصفنده و آب شور اوزرنده كائن
سور ايله محصور برقصبه اولوب خارج سورده روح
افزا باغلرى بستانلرى واردر . هواسى لطيف صويى
كوزلدر . يكرمى قدر معمور قريه شهرك مضافاتنى
تشكيل ايدر . ۲۰,۰۰۰ نفوسى حاويدر . مصنوعات
خشبيه‌سى ايله مشهوردر .

— «بستان السياحه» ده ذكر اولنديغنه كوره
ديكر بر آباده دخى كرمان طريقى اوزرنده كائندر .
بوندن باشقه او نام ايله ايرانده بر قريه دها
موجوددر .

آبادس اسپانياده (سقوبيه) شهرينك ايكى كيلو-
متره غربنده كوچك بر قصبه‌در .

آباده‌ساس — اسپانياده جيرونه ولايتنده كوچك
برقصبه‌در . (تر) چاينك صول ساحلى اوزرنده كائندر .
بورايه طاشدن يابلمش كوزل بر كوپريدن كچيلير .
۵۰۰ نفوسى واردر .

آبادن — اسپانياده غاليجيا ولايتنده بر
ناحيه‌در . (موندونه‌دو) قضاسنه ملحقدر .

آبادى — (جمال الدين حسين عظيم) آبادى .
اسمنه مراجعت .

آبادى ابن (قا.صف.) آباديانه عائد يلكدر : تقويم
آبادى كبى . «مه آبادى ماده‌سنه مراجعت» .

آبادى (لوئى) — فرانسه‌لى بر بسته‌كاردر .
۱۷۱٤ ده طوغمش ، ۱۷۵۸ تاريخلرنده طوغرى
پاريس خسته‌خانه‌لرينك برنده سفالت ايچنده اولمشدر .
بسته‌لمش اولديغى شرقيلر خلق آره‌سنده پك زياده
رغبته مظهر اولمشدر .

آبادى (پول) — واتنز معماريدر .
۱۷۸۳ ده طوغمش ۱۸۰۸ ده وفات ايلمشدر .
فرانسه‌ده خيلى آثار ومبانيسى واردر .

اوغلى پول (۱۸۱۲ ـ ۱۸۸٤) دخى كنديسى كبى
معماردر . فنون بديعه اقادمياسى اعضالغنه نائل
اولمشدر . بوتكده فرانسه‌ده مشهور اثرلرى واردر .
آركه اولوجيده وسعت درايت و جودت قريحه‌سيله
معروف اولوب آثار معماريه‌سنده (رومانو-بيزانتن)
تعبير اولنان اسلوبى قبول ايتمشدر .

آبادى (آنتوان تومسون) — فرانسه‌لى
بر سياحدر . ۱۸۱۵ تاريخنده (دوبلن) ده
تولد ايتمش ، ۱۸۹۷ پاريسده وفات ايلمشدر .
برهزيليانى ، مصرى زيارت ايتديكى كبى حبش مضافا-
تندن بلاد بربراده دخى (۱۸۱۷ ـ ۱۸٤۸)
تاريخلرنده استكشافات جغرافيه اجرا ايتمش ، ۱۸٦۷ ده
مأموريت علميه ايله سن دومنيكه كيدرك بوراده زهرمنك
شمس اوستندن جوازينى رصد ايلمشدر . مؤلفاتنك
اك مهمى (Géodésie de la Haute Ethiopie)
يعنى حبشهٔ بالانك تخطيط ارضى نامنده‌كى اثريدر .
— برادرى (آرناوميشل) آبادى (۱۸۱۵-۱۸۰۳)
دخى قارداشى كبى سياحدر . جزائرده ، مصرده
اجراى سياحت ايتديكى كبى برادرينك رفاقتنده بلاد
حبشه‌نك ، بلاد بربرانك استكشافاته دوام واشتراك
ايلمشدر . (Douz ans dans la haute Ethiopie)
يعنى حبشهٔ بالاده اون ايكى سنه عنوانى ايله بر سيا-
حتنامه نشر ايتمشدر .

آبادى (ژان) — پروتستان متألهيندن مشهور
بر آدمدر . ۱٦٥٤ تاريخنده فرانسه‌ده (ناى)
قصبه‌سنده تولد ايتمش ، ۱۷۲۷ ده لوندره جوارنده

وفات ایله‌مش در . دین نصرانیتك حقیقتی (la Vèrité de La religion chretienne) ، الوهیت عیسی (Divinité de Jésus-Christe) ، فن معرفت نفس (Art de conniâtre soi-même) نامه‌لری ایله وسائر عنوانلر ایله برقاچ پارچه اثری واردر .

آبادیا — برەزیلیاده (باحیا) ولایتنده کوچك بر بلده‌در . (آریکیتایا) چایی اوزرنده ودکزدن ۲۵ کیلو متره مسافه‌ده‌در .

آبادیا — اسپانیاده برقصبه‌در . بوراده آلپ دوقلرینك سرایلری واردر . مشهور آلپ دوقه‌سی منکوبیتی متعاقب بورایه چکلمش ایدی .

آبادیا آلپینا — ایتالیاده (پیه‌مون) حوالیسنده (توره‌ن) ولایتنده (پینه‌رولو) یاخود (پیغنه‌رولو) دائره‌سنده کائن بر ناحیه‌در نفوسی ۱۶۲۰ در .

آبادیا سان سالواتور — ایتالیاده، توسقاناده، سیه‌نا ولایتنده (مونته پولچیانو) دائره‌سنده کائن بر شهردر نفوسی ۳۷۰۰ در .

آبادیان اس. فرس قدیم اعتقادنجه عجم طائفه‌سنه الك اول مبعوث اولان آباد ویا مه‌آباد نام پیغمبرك امتنه تعبیر ایدیلیر .

آبادیان دینی ایران قدیمنده زردشت مذهبنك ظهورندن مقدم موجود اولان بردین اولمق اوزره تلقی ایدیلیور . زردشت دیننه دائر موجود اولان آثار قدیمه‌ده فرسلرك زردشتدن اول عقائد دینیه‌لری حقنده بزه برشی بیلدیرمیور . عجبا زردشت دینی ایله آندن اول ایرانده موجود اولان عقائد دینیه بیننده بر مناسبت ورابطه موجودمی ایدی . یکی دین اسکی دیندنمی چیقدی . زردشتیکی بردینمی وضعیمی در؟ یوقسه دها اول موجود اولان بردینی تجدید واصلاحمی ایتدی . مه‌آباد دینی ایله زردشت دینی آره‌سنده بررابطه یوقمیدر ؟

آلمانیا علماسندن و (لاید) دارالفنونی معلملرندن (شانته‌پی) تاریخ ادیانه عائد اوله‌رق یازدیغی اثرده دیورکه :« زردشت دینك کتابی اولان (آبستانی) اجنبی وغیر ایرانی اولان ادیاندن کتیرمك طوغری دکلدر . کرچه زردشت دیننه خارجك، وخصوصیله بابلیلرك وآلامیلرك بعض تأثیری اولمشدر . بوقابل انکار دکل ، آنجق بوتأثیراتك حقیقت حالده نه‌دن عبارت اولدیغنی تعیین وبیان ایتمك بزم ایچون ممکن اوله‌مز. دیکر جهتدن آبستاده‌مذکور اولان عادات ایله تورانیلرك عاداتی بیننده نظره‌شایان اولان مشابهتدن‌ده ایرانیلرك تورانیلردن اخذ واقتباس دین ایتدکلرینه حکم ویریله‌مز . زردشت دینی حقیقی بر صورتده یالکز ایرانك شرقنده ساکن اولان هندیلرك عقائدینه ربط ایدیله‌بیلیر. والحاصل انکار اولنه‌مزکه، آبستانك بیان وتلقین ایتدیکی دین خالص زردشت دینی دکلدر. بوکتابك محتویاتی حولان دینك هردوره‌سنه ، هر درجه‌سنه عائد بربرینی طوتمز ، آره‌لرنده رابطه‌یوق بر طاقم عقائد مختلفه‌دن عبارتدر . »

فی الحقیقه هند آریلری ایله فرس آریلری بر مهددن ظهور ایتمش ، صوکرالری آیرلمش اقوامدن اولدقلری نظر دقته آلنیرسه هند آریلرینك عقائد اولیه‌لری حقنده سانسقریت لساننده موجود اولان آثار قدیمه‌ده‌ده بعض معلوماته دسترس اولونه‌دیغنه کوره بو معلوماته قیاساً فرس آریلرینك یعنی اسکی عجملرك دخی زردشت دیندن اول معتقد اولدقلری مذاهب عتیقه حقنده بر درجه‌یه قدر وقوف حاصل ایتمك ممکن اولدیغی اکلاشیلیر . بو اثرلره نظراً بدایةً هند آریلری ایله فرس آریلری بیننده عقائد دینیه‌جه اشتراك واتفاق کورولیور . اصول عبادتلری بر . تعبیرات دینیه‌ده اشتراك موجود

ودا (Vedas) دینیلان آثار دینیهٔ هندك محرر اولدیغی (سانسقریت) لسانی ایله بوندن متشتت وایرانك لسان قدیمی اولان زند لغتنك تاریخاً تجلیات وترقیاتی مقایسه ایدیله‌جك اولورسه بو اشتراك تحقق ایدر . فقط صوکرالری آره‌لرنده دینجه اختلاف ظهور ایتمش ، هندیلرده تکمیل الهلری خالق‌عوالم، مدبر اعظم صفتلرنی جائز اله واحده ارجاع ایلمك استعدادی اویاندیغی حالده ایرانده بالعکس ثنائیت مذهبی ظهور ایلمش ، مبدأ خیر ، مبدأ شر اولمق اوزره ایکی اله قبول ایدلمش‌در . ایشته تاریخك ضبط وتصویر ایله‌دیکی زردشت مذهبی بو اساس اوزرینه یعنی ثنائیت اساسی اوزرینه قورولمش‌در . اوبله ایسه آبادیان دینتك منشئی هندده آرامالی‌یز .

اك زیاده اعتماده شایان اولان روایات وآثار تاریخیه‌یه نظراً زردشت بر محدث ویا واضع دین دکل بر مصلح دین‌در . خدمتی ذاتاً موجوداولان، آثار واحکامی اضمحلال پذیر اولان بر دین قدیمی تجدید واصلاح ایلمکدن عبارت‌در . زردشتك تجدید واصلاح ایتدیکی دین ایسه ملحوظدرکه پك اسکی زماندن بری ایرانده حکمفرما اولان ، مروراعصار ایله بر چوق تبدلاته اوغرایان مه‌آبادیان دینی‌در .

مه‌آباد ویا آبادیان دینی حقنده مراجعت ایدیله‌بیله‌جك ایکی اثر موجوددر : دساتیر ، دبستان . دساتیر ، کویا کلام الله دیمك ایمش . اون بش صحفدن عبارت اولوب متعاقباً اون بش پیغمبره نازل اولمش . پیغمبرلرك برنجیسی مه‌آباد یعنی آباد اعظم وصوکنجیسی ساسان ثانی ایمش . بونلرك صره‌سنده اون اوچنجی اولمق اوزره زردشت ایله صاییلیور . ساسان‌ثانی ایران‌حکمدارلرندن خسرو پرویز زماننده یشایور ایمش عربلرك فتوحاتی اوزرینه ساسانیلرك سقوطندن طقوز سنه اول وفات ایتمش . مه‌آبادك زمان ظهوری معین دکل .

دساتیرك عقل قبول ایده‌میه‌جك درجه‌ده بعید وغریب اولان وصرف قورو خیالدن بشقه بر شی تلقی ایدیله‌میان تقویمندن ، زمانامه‌سندن صرف نظر هاتفانه بر طرزده بیان ایتدیکی وقایع تاریخیه دخی شایان قبول شیلر دکل‌در . مثلا کویا ایکنجی (دارا) نك‌اوغلی و(اسکندر)ك قرداشی اولدیغی‌بیان ایدن برنجی (ساسان) مانوایله، شاپورایله‌مناقشاتندن، حتی‌فخرعالم صلی الله علیه‌وسلم افندمز ایله مباحثاتندن یعنی زمانندن التی وطقوز عصر صوکره اولان وقایعدن بحث ایدیور . ینه بونك کبی خسرو پرویز دورنده بولندیغی سویلیان وساسانیانك سقوطندن طقوز سنه مقدم وفات ایتمش اولان بشنجی ساسان عربلرك فتوحاتندن ، ترکلرك دولت وسطوتندن بحث ایدیور. بوندن اکلاشیلیورکه علمای شرقیوندن (ساسی) نك بیان ایتدیکی وجهله دساتیرك صوك ایکی جزئی هجرتدن یدی عصر اول هندده ویا دیکرجوار برقطعه‌ده یازلمش‌در . اجزای متباقیه‌سی ایسه هجرتك ایکنجی ویااوچنجی عصرنده تألیف ایدلمش اولمالی‌در ایشته بونك ایچون‌درکه دساتیر اوروپا علماسنك معلومی اولنجه مشکوك عد اولنمش ، وزمانمزده اوروپاده هیچ کمسه بو اثرك امین وقدیم بر وثیقه اولمادیغنه قانع بولنمش‌در .

بونکله برابر ینه دساتیر دین وفلسفه تاریخنده‌مهم وقیمتلی براثر عد ایدیله‌بیلیر . بوقاریده ذکری کچن (ساسی) دیورکه : « هر نه قدر دساتیر اوقدر قدیم بر اثر دکلسه‌ده مع مافیه ینه بر طاقم اسکی عنعنات وروایاتی حاوی‌درکه عاقلانه وصائبانه اجرا ایدیله‌جك بر تنقید ایله اثرده مبحوث اولان واثرك ماهیتنی بوزان یکی فکرلر تفریق ایدیله‌جك اولور ایسه هرحالده مندرجاتندن استفاده ایدیله‌بیلیر . »

دساتیرك یازلمش اولدیغی لسان زندو پهلوی لسانلرندن وشمدیکی فارسیدن چوق فرقلی‌در . حتی اوصورتده‌که بوکون دساتیرك برکلمه‌سی بیله آکلامق

قابل دکلدر . ایکنجی ساسانك فارسی‌یه ترجمه اولنمش وترجمه‌لری بند بند ، سطر بسطر اصلنه علاوه ایدلمش نسخه‌سی الده موجود بولنیورده بو بابده مندرجاتنه وقوف میسر اولمشدر . ساسان یالکز بوکتابی ترجمه ایله قالمامش ، اکابرده تفسیر یازمشدر . دساتیر اون بش صحفدن عبارت اولوق اوزره اون بش پیغمبره کوندرلمش .

دساتیر، (ساسان)ك ترجمه وتفسیری ایله برابر ۱۸۱۱ تاریخنده (ملافیروز بن کاوس) ك همتیله (بومبای)ده طبع اولنمشدر .

دبستان ، محسن فانی نام ویا مخلصی طاشیان بر ذاتك اثریدر . فارسی لسانی اوزره یازلمشدر . صاحب اثر صوفیه‌دن برذات اولوب ایرانده، (شاه جهان) ك سلطنتی زماننده هجرتك ۹۹٤ سنه‌سنده تولد ایتمشدر . عمرینك اك چوق قسمی هندستانده سیاحت ومسافرت ایله کچمشدر . طولاشدیغی ، کزدیکی یرلرده اوقطعهٔ عظیمه‌ده منتشر اولان مذاهب دینیه ومسالك فلسفیه‌یی تحصیل و تدقیق ایتمشدر ؛ هندك بتون آثار دینیه وکتب فلسفیه‌سنی مطالعه ایله‌مش، تکمیل نحل وعنعناته ، عقائد واسرارینه وقوف کسب ایتمش ، اوزمان هندده اك زیاده معروف ومشهور اولان علما وحکما ایله مصاحبه ومباحثه‌ده بولنمش ، منقولات سماعیه‌یی منقولات مکتوبه ایله مقابله ومقایسه ایله‌مشدر . ایشته بو تتبعات وتدقیقاتی ، مشاهدات وتحقیقاتی جمع وتلفیق ایدرك (دبستان) نامنده‌کی اومهم اثرینی بوصورتله وجوده کتیرمشدر . (دبستان) ك برنجی جلدی ایکی قسم اوزرینه مرتب اولوب ایران قدیمك مذاهب فلسفیه وعقائد دینیه‌سندن باحثدر . برنجی قسمنده زردشت مذهبی ایله بوندن مقدم ایرانده موجود ومعتقد اولان مذاهب بیان ایدیلیور . بوقسمده مؤلف، (زردشت) ك کتابی اولان (زندآبستا) ایله آبادیان مذهبنك احکام وقواعدینی حاوی بولنان (دساتیر) ك مندرجاتی آره‌لرنده اساسلی بر فرق اولمه‌رق همان همان نقل وتکرار ایدیور .

آبادیان مذهبی حقنده‌کی مأخذلر دساتیر ایله دبستان‌دن عبارت بولندیغنه واوروپا اهل تنقیدی نظرنده دساتیر شایان وثوق واعتماد بر اثر اولمادیغی کبی دبستان دخی آبادیان مذهبی حقنده ویردیکی معلومات تاریخیه‌یی دساتیردن نقل ایتمش بولندیغنه کوره بو بابده‌کی معلوماته هیچ بروقت صحیح نظریله باقیله‌من . چونکه روایات اساطیریه قبیلندن تلقی اولنمالیدر .

دساتیرده صاحب کتاب وشریعت اولوق اوزره ذکر ایدیلن اون بش ذاتدن برنجیسی اولان مه‌آباد، قدمای فرسك اعتقادنجه (ایران)ك یالکز پیغمبری دکل ، دور حاضر عالمك أب اولی ، نوع بشرك ایلك شارعی عد اولنمقده‌در . چونکه بونلرك اعتقادلرنجه دور اول عالمك نهایتنده نوع بشر بر بلای آسمانی ایله محو و اهلاك اولدقدن صوکرا ایکنجی دفعه اوله‌رق مه‌آباددن توره‌مش ، مه‌آباد نسلندن آباد نامیله اون اوچ پیغمبر ویا ملك کلمش، وبونلرك جمله‌سی مه‌آبادیان سلاله‌سنی تشکیل ایله‌مش. بوسلاله‌نك ایرانده دوام ایتدیکی مدتی سنه ایله افاده ایتمك هیچ بر لسانده قابل دکلدر. ٦ عددینك اوکنه ۲۲ صفر قونورسه ایشته آنجق اوصورتله عدد سنین رقم ایله ابراز ایدلمش اولور . فقط بو افادهٔ ترقیمیه‌ده دوغری دکلدر . چونکه تقویم مه‌آبادیانده سنه‌نك بر کونی زخلك بر دور نامندن عبارتدرکه بوده ۳۰ سنهٔ شمسیه‌یه معادل اولور .

ینه بوتقویمده آلتی کون بر آی صاییلیر ، اون ایکی آی بر سنه عد ایدیلیر ، وبویله یوز سنه‌یه برفرد ، بیك فرده مرد ، بیك مرده جاد ، بیك جاده راد ، بیك راده دخی زاد دیرلر ایمش . بوحسابه نظراً دساتیر قولنجه مه‌آباد سلاله‌سی ایرانده یوز زاد حکم سورمش اولیور .

مه‌آباد یاندن صوکرا (جی افرام)سلاله‌سی یعنی فرقهٔ جیان کلور . جی‌افرام ایرانك مذهبجه ایکنجی مقتداسی ایمش . بوسلاله‌ده ایرانده برملیون سنه (سنهٔ آبادی) حکومت ایتمش .

ایران قدیمك اوچنجی متنبی‌سی (شای کلیور) که سلالهٔ شائیانه‌نك رئیس ومؤسسی‌در . بوسلاله‌ده ایرانده برشمار یعنی تقویم شمس حسابنجه اون‌میلیون سنه قدر دوام ایله‌مش .

شای کاوسلاله‌سنه شای مهبول ك اوغلی وایرانك دردنجی متنبی‌سی یاسان سلاله‌سی خلف اولمش بوسلاله‌نك مدت‌دوامی‌ده طقسان سلام، یعنی طقوزمیلیون طقوزیوز بیك‌سنه ایمش. مه‌آبادیانه، فرقهٔ جیانه، زمرهٔ شائیانه، طبقهٔ یاسانیانه نازل اولان کتب وصحفك جمله‌سی مه آبادك احکام دینیه‌سنه‌موافق ایمش سلالهٔ یاسانیانك انتهاسنه قدر متنبیان مجمك جمله‌سی ملت مه‌آبادك تقویه‌سنه مأمور ایدیلر . کشتاسب زمانده زردشت ظهور ایتدی . بونك مذهبی شایع اولدی . حتی زردشتك کتابی اولان « زندابستا » یی‌ده معتقدات مه آبادیان وفق اوزرینه تأویل ایدرلر .

دساتیرده ـ نسخهٔ مترجمه‌سنه نظراً ـ ایکی بیوك قصور کوریلیور . بری تاریخلرده عقلك تصور وتقرب‌ایده‌میه‌جکی درجه‌ده‌مبالغات زمانیه ، ایکنجیسی تناقضات تاریخیه .

ینه دساتیردن نقل اولندیغنه کوره آدمیتك دور اولنده مه آباد نامنده بری وار ایدی . جناب حق بوکا عظیم ذریت وچوق اولاد احسان ایتدی . کندیسنه بر وظیفهٔ معنویه وکشفیه ویردی ، سرافراز ایتدی . مه آباد دخی لوای عدل وداد وصلح وسدادی آسمانه ایریشدیردی . وحی اسمانی وحکم یزدانی‌ایله رسوم ملت وقواعد دولت وضع وتأسیس ایتدی . اصناف خلق درت قسمه آیردی :

اولا : علمای دین وعرفای معرفت قرین که قواعد دینیه واصول مذهبیه‌نك محافظه‌سنه مأمور ومؤکل اولدیلر بونلره موبد وهیربد نامنی ویردی .

ثانیاً : خسروان کهنور وسپهداران لشکرکه بونلر جهانی آباد ، ورعایایی دلشاد ایده‌لر ، زیر دستانی نعمت عدالتدن حصه‌دار ایلیه‌لر ، بوفرقه‌یی‌ده چیتری[۱] نامیله تسمیه ایتدی تاکه عامهٔ انام انلرك ظل معدلت فرجاملری آلتنده آسوده ومرفه‌الحال یاشایه‌لر .

ثالثاً : اهل حرفت وارباب زراعت که بوفرقه‌نك نامنه ده باسی دیدی. چونکه فرس قدیمده باسی بسیار یعنی چوق معناسنه کلیر . بو طائفه دیکر فرقه‌لردن زیاده اولدیغی ایچون او وجه ایله تسمیه اولوندی . وباسی آبادی یعنی معموریت معناسنه‌ده کلیر . بو جماعت باعث معموریت عالم اولدیغی ایچون بو معنایه کوره‌ده وجه تسمیه ظاهردر .

رابعاً هرکونه‌خدماته ورفع زحماته معین اولانلردر. بونلره سود نامنی وضع ایتمشدر . چونکه خلقه فائده‌لری اولور . استراحت عمومیه‌یه خدمت‌ایدرلر .

مه‌آباد جهانی تشکیل ایدن درت عنصره مقابل درت صنف خلق تفریق ایتمش ، بووجه ایله اسباب نظام عالمی ، اوضاع طوایف وامنی ترتیب وتنظیم ایله‌مشدر . دساتیرده هرکونه علم ، وهر لغت موجود ومندرج ایمش دساتیر ترجمه‌سنه کوره آبادیانك عقیده‌لری شویله خلاصه ایدیله‌بیلیر :

ذات یزدان جمیع اشکال والواندن مبرا ، هردیارك فحول علما وفصحاسنك وصفندن معرادر . معرفتندن عقول عقلا وفهام حکما قاصر وعاجزدر . جمله مخلوقات چکوتکی ذات یزدانده سرکردان وکافهٔ موجودات آنك وجودندن بر پرتودر . علمی بتون ممکنات اوزرینه مساوی ویکساندر . ذاتی ، قدرت ، علم ، اراده

---

[۱] چیتری چری دیمك درکه عسکر معناسنی افاده ایدر .

وحیات کبی صفات کمالیه‌یی مستجمع‌در . اول مخلوقات عقل‌در . وبو واسطه ایله‌تکمیل عقول خلق‌اولنمش‌در ومه‌آبادیان ینه دیرلر که نور خورشید اجرامه نسبتله نه ایسه ذات یزدان جهانه نسبتله اودر . ازلدن موجود ایدی وابدالاباد موجود اوله‌جق‌در . عالم کون‌وفساده نه‌واقع‌اولورسه سیاره‌لرك یعنی آباء علویه‌نك (بومادهیه مراجعت) اثری‌در . مبدع حقیق سبحانه‌وتعالی اجرام‌وسموات کواکبی‌اویله خلق‌ایتمشدرکه آنلرك کردش وحرکاتی شبهه‌سز جهانده ابراز آثار ایدر . امهات سفلی‌نك حوادثی بی‌شك آباءعلویه‌دندر.

مه‌آبادیان عندنده آتش مظاهر تامه‌دن بیلنیر وآتشه احترام واجب صاییلیر . مه آبادیانك عقائدنده بی آزار اولان یعنی مضر اولمیان حیوانی اولدیرمك حرامدر . حیوانات مضره‌یی ، سباعی قتل ایتمك ایسه واجب‌در . آبادیلر اعمار عالمه سعی بلیغ صرف ایتدیلر ، آبادیء جهانه جهد واهتمام ایله‌دیلر . کتابلرنده مسطور اولدیغی اوزره مه‌آبادیان‌دن‌صوکرا ینه آباد نامی ایله دها اون‌اوچ مقتدالری کلمش‌در . وبونلره‌ده صحف وکتب نازل اولمشدرکه هر برینك مضمونی دین مه‌آبادی تقویه‌دن عبارت ایدی . و بونلردن صوکرا دها اون‌درت آباد کلمشدرکه‌بونلرك‌ده کیمنه‌عقائدده رهبرلك کیمنه حکومت ویرلمش‌در. اك صوك کلانك اسمی آبادزاد ایمش .

آبادیان بر موضعده‌که آتشکده اتخاذ ایتدیلر ، اوراده مطلقا بر هیکل نجم یاپدیلر . بونلره تعظیم واخترکده‌لره تکریم ایدرلر وخلق هنکام شدایدده بو پیکرلر نزدنده استغاثه ایلرلر ودائما ذات یزدانه طریق عبودیت وبندکی‌یی آتشکده وپیکر کده‌لرده ایفا ایدرلر . دین مه آبادی کشتاسب (بو ماده‌یه مراجعت) دورنده زردشتك وضع ایتدیکی ، مازادیه مذهبنك یعنی دین مجوسینك ظهورینه قدر حکم سورمش ، حتی زردشت‌یکی‌باشدن‌بردین‌واضعی‌اولمایوب بعض تبدیلات واصلاحات ایله آبادمذهبنی احیا ایله‌مش کویا زردشتك اجرا آتی اسکی مه آبادیانك طریقلرینی بر درجه‌یه‌قدر تبدیل واصلاح ایلدمکدن عبارت اولمش.

یوقاریده دیمش ایدك که ، فرس آریلری ایله هند آریلری بیننده بدایةً اتحاد جنسیت و حرائته بناءً افکار وعادات مدنیه‌جه، عقائد دینیه‌جه مناسبت و اشتراك کوریلور . حتی مه‌آبادیان مذهبی حقنده درجه‌یه قدر بر درجه‌یه قدر دها صحیح عد ایله‌بیلن معلوماتی‌ده بوسایه‌ده ایدینه بیلمك قابلدر . بو قولی تأییـد و تأکید ایلمك ایچون فرس قدیم خلقنك ایلك مذهبلری اولان براهما دینی شویله بر مقایسه ایده‌لم .

اسکی هندلیلر کندیلرینك مقتدالرینه برهمن اکبر دیرلر . برهمن آباد مقابلی اوله‌رق مستعمل‌در . بوحالده برهمن اکبرایله مه‌آباد یعنی آباد اکبر بیننده مناسبت واردر. شو مقایسه‌ده برنجی موافقت هرایکی دین‌ده رئیس اول عد اولنان ذاته ویریلن اسملرك دلالت وضعیه‌لرنده کوریلیور .

ثانیاً : پارسیان عندنده مه‌آباد آدمیته مبعوث اولان پیغمبرك اولنه‌ده اطلاق ایدیلیر قدیم هندیلرك رأیجه برهمن اکبرده او صفتله طانمش‌در . بو اعتقاد مشترکه کوره پارسیان‌ده مه‌آباد ، هندیلرده برهمن اکبر ابو البشر اولمق لازم کلیور (براهما ، برهمن ماده‌لرینه مراجعت) .

ثانیاً : براهمه مذهبنده اهالی درت صنفه آیریلمش ایدی . مه آبادیان مذهبنده‌ده خلقك صنوف اربعه‌یه تقسیمی عینیله جاریدر . حتی بو صنفلره ویریلن اسملر دخی هر ایکی مذهبده بربرینه موافق کلیور ، مه آبادیان مذهبنده حیوانات غیر مضره‌یی قتل ایتمك حرام ایدی . براهما مذهبنده‌ده بویله‌در .

براهمه مذهبنده کواکب ونجومك جهان اوزرنده افعال وتأثیراتی قبول ایدیلیردی، مه‌آبادیان مذهبنده دخی عین اعتقاد موجوددر .

خلاصه بو ایکی دین بیننده دیگر بعض جهات مناسبت دها واردر .

بو حالده بدایةً مه آبادیان مذهبی براهمه مذهبنه پك یقین‌در . بو ایکی دین فرس آریلری ایله هند آریلرینك بربرندن آیرلمه‌دن اول اتحاذ ایله‌دکلری بر دین مشترکك بعد التفرقه حادث اولان ایکی فرعی دیمك اولور .

آبادان — تاریخ — دساتیرده مندرج

اولان معلوماته نظراً مه‌آباد طائفهٔ عجمك ایلك مؤسس اعتقادی زعم اولندیغی کبی ملك اولی‌ده عد ایدلمش . هم ریاست روحانیه‌ده بولنمش هم سلطنت ایتمش . مه‌آباددن صوکرا کندی نسلندن بر چوق آبادلر دها کلش‌که بونلرده آبادیلر اوزرینه اجرای ریاست و حکومت ایتمشلر . ذاتاً قرون عتیقه‌ده بو صورتله یعنی ریاست و حکومتك اشتراکی ایله اداره ایدیلن حکومتلرك امثالی یوق دکل‌در. بنی اسرائیل تاریخی بو بابده بر مثال اوله‌بیلیر .

دساتیرده مندرج اولان اخبار و روایاته نظراً آبادیان ایران‌ده حکومت ایدن پیشدادیان‌دن اول اورالرك مقام روحانیسیله حکومتده بولنمش ، جیان فرقهٔ جیانك ظهورینه قدر دوام ایله‌مش نبوت ریاست روحانیه مقام وحکم وحکومتلر حسابسز عصرلرجه آبادیان سلاله‌سنده قالمش‌در .

مه‌آباد خاندانندن صوك کلن نبی و حکمدارك اسمی (آبادزاد) ایمش . بوذات حکومتدن کاروبار جهاندن کف ید ایله ، عبادت یزدانه ، پرستش سبحانه حصر اوقات ایله‌مش صوکره (جی افرام) نامنده بری قاعد حکومت اولدیغی عقبنده بعض اصلاحاتله اشتغال ایلمش و اولاد واحفادی بر چوق عصرلرده اثر پدره اقتفا یولنده پك ایلرو کیتمشلردر. بونلرك صوکی (جی آلاو) در . کتب مه‌آبادیانده مسطور اولدیغی اوزره جی افرام « آباد زاد » ك اوغلی ایمش . آنجق بو ایکیسی بیننده‌کی احوال مجهول قالمش‌در . « جی آلاو » ك حکومتی متعاقب ایران ممالکی ینه خرابه یوز طوتمش، بونك اوزرینه جی آلاوك اوغلی (شای کلو) ینه پدرینك منصبنه قائم ، اصلاح عالمه مأمور اولمش (شای کلو ایله) ابتدا آیدن فرقهٔ شائیانك ادارهٔ عادله‌سی تحتنده آز زمان ایچنده مملکت اعادهٔ معموریت ایتمش ، خلق حضور و آسایشه نائل اولمش . شای و شانی عابد معناسنه ایمش و کثرت عبادتنه مبنی آلاو زاده‌یه کلیو شای ویا شائی دیمش. بوخاندان‌ده خیلی مدت دوام ایتمش . شائیاندن صوك کلن حکمدارك اسمی شای مهبول ایمش. بونك وقتنده‌ده اورته‌لقده تکرار بعض اویغونسزلقلر باش کوسترمش، اهالی یرلرنی یوردلرنی براقه‌رق طاقم طاقم طاغلره چکلمکه مجبور اولمش. نهایت‌الامر (مهبول‌شای) ك اوغلی (یاسان) مقام روحانی وحکومته نائل اوله‌رق اعادهٔ عمران و آسایشه موفق اولمش . نبوت و حکومت یاسان خاندانده‌ده چوق زمان قالمش ، و آخرلری اولان (یاسان آجام) ك وفاتی اوزرینه امور حکومتنه کشمکش وپریشانی‌یه اوغرامش‌در. چونکه اوغلی (کلشاه) عمرنی عبادت ایله کچیرر ، هیچ کمسه ایله الفت ایتمز ، اصول ادارهٔ حکومت ، رسوم قواعد ملته التفات ایله‌مز ایمش . بوحال ایله عالمك پریشانلغی صوك درجه‌یه واردیغندن نهایت (کلشاه) امور حکومتی آله‌رق همت و اداره‌سیله جهان ینه حضور و سلامته ، ثروت و معموریته نائل اولمش ، ظلم وجور اورته‌دن قالقمش ، رفاه حال عودت ایتمش . یزدانیان (کلشاه) ه ابوالبشر دیرلر . (کلشاه) بعض مؤرخلرك قولنه کوره پیشدادیانك اولی اولان کیومرث ایمش .

بوقاریدن بری نقل ایتدیکمز روایته نظراً آبادیانك ایرانده حکومت ایدن پیشدادیاندن اول

اورالرده ریاست ایتمش ، برقاچ طبقه‌یه انقسام ایلمش بیوك برسلاله اولمق اوزره اکلاشلیور . بوروایات دساتیرده مندرج ایسه‌ده معلومات بشریه‌نك حال حاضرنده اعتماده شایان معلومات تاریخیه‌دن عد ایدیله‌مز وثائق ایله مؤید دکل در هله آبادیان خانه‌دانك منقسم اولدیغی فرقه‌لرك مدت حکومتلری حقنده دساتیرده مندرج اولان مبالغه‌لر عقلك قبول ایده بیله‌جکی حدی پك زیاده تجاوز ایدیور . مع‌مافیه بوقبیل روایتلر تاریخدن عد اولنمسه‌ده ینه منقولاتدن صاییله‌بیلیر ، وبو صفتله معلومات بشریه جمله‌سنه حق انتسابی واردر. ذاتاً منقولاتك تاریخه خدمتی مسلمدر . منابع تاریخیه صره‌سنده مقامی بولونور . ذاتاً ، هر قومك اوائل احوالی تاریخجه ثابت دکلدر . روایات ایله منقولدر. بالخصوص منقولاتك ادبیاتده ، خصوصیله ادبیات ملیه‌ده خدمت و تأثیری انکار ایدیله‌مز ایشته بو ملاحظه‌لره مبنیدرکه وقایع تاریخیه میاننده دکل ایسه‌ده روایات مأثورات صفتنده اوله‌رق « آبادیان » حقنده دساتیردن نقلاً دسترس اوله‌بیلدیکمز بعض معلوماتی خلاصةً بورایه درج أیله‌دك.

آبادیان (تقویم) — آبادیانك دین کتابی اولان «دساتیر» ده مبسوط اولدیغی وجه ایله تاریخ آبادیانده قیاس زمان ایچون ٣٠ سنهٔ شمسیه تقدیر ایدیلن مدت دور زحل اساس و مقیاس اتخاذ اولنمشدر . زحلك بر دور تامی بر کون اعتبار ایدیلوب آلتی کون بر آی واون ایکی آی بر سنه‌دن عبارت عد ایدیلیر ، که بو حسابجه بر سنهٔ مه آبادی ٧٢ کوندن مرکب دیمکدر . زحلك حول شمس‌ده مدت دوری تقریباً اوتوز سنهٔ شمسیه‌یه معادل آلندیغنه نظراً [١] بو یوم مه آبادی اوتوز سنهٔ شمسیه‌یه و بر سنهٔ مه آبادی ١٥٩٢ سنهٔ شمسیه‌یه بالغ اولور. یوز سنهٔ مه‌آبادی‌یه اصطلاحلرنده فرد (که بزم اصطلاحمزده عصر دیمك اولور) ؛ بیك فرده مرد ، بیك مرده جاد ، بیك جاده راد ، بیك راده زاد دیرلر ایمش ؛

ملاحظه — تقویم مه آبادیانده دور زحلك تقدیر زمان ایچون مقیاس اتخاذ اولندیغی دساتیرده مصرحدر . فقط ملاحظهٔ عاجزانه‌مزه نظراً بو دورك دور محوری اولمسی احتماله ، حقیقته دها زیاده مقروندر. زحلك محوری اطرافنده دوری ١٠ بچق ساعتده حاصل اولدیغنه کوره کونك تعیننده بومدت اساس اتخاذی قبول ایدیلنجه مه‌آبادیانك تاریخلرنده کوردیکمز خرد ناپذیر مبالغات زمانیه‌ده بردرجه‌یه قدر تهوین و ایضاح ایدیله بیلیر . چونکه اووقت سنهٔ مه‌آبادی سنهٔ شمسیه‌دن ٢٥٩٢ کره بیوك اولماز ، تام ٥٤ کوندن عبارت بر سنه اولورکه سنهٔ شمسیه‌دن تقریباً ٦,٦ دفعه دها کوچوك قالیر .

یوم مه‌آبادی‌نك ٣٠ سنهٔ شمسیه‌یه معادل اعتبار ایدیلن مدت دور زحلدن عبارت اولدیغنه دائر دساتیر ترجمه‌سنده کوریلن معلومات پك محتملدرکه اثر تغییر اولنسون ، ویا دور زحلی ایضاح ایچون مترجم ومفسر طرفندن علاوه ایدلمش بولنسون . هرحالده مسأله‌نك صورت صحیحه‌ده حلی دساتیرك نسخهٔ اصلیه‌سنی اوقویه بیلمکه موقوفدر . فقط ظن غالب بزم توجیهمزده کورینیور . دساتیرك دلالت ایتدیکی درجهٔ معلومات ومدنیته نظراً آبادیانك اریله ٣٠ سنه‌لك برکون قبول ایتملری پك مستبعد ، بلکه‌ده مستحیلدر . بو قدر اوزون برکونك آثار تاریخده استعمالی غیر قابلدر .

آبادیانو — اسپانیاده ، بیسقایه ولایتنده پیره‌نه طاغلری یوقاری سمتلرنده بر قصبه‌درکه ساحل بویی

[١] زحلك حول شمسده مدت‌دوری ١٠٧٥٩٢ کوندرکه ٢٩ سنه‌دن زیاده ایدر .

جریان ایدن (ترویون) نهرینك آناقولی اولان (دوزانقو) صویی اوزرنده کائندر .

نفوسی ۲۰۰۰ در . صنایع حدیدیه‌سی واردر . ۱۸۳۹ تاریخنده قارلیستلرك یعنی دون قارلوس طرفدارینك قوماندانی (ماروتو) ایله قرالیچه نامنه اردویه قوماندا ایدن (أسپارته‌رق) بوقصبه‌نك جوارنده سان آنتولین منطقه‌سنده برلشه‌رك ، اختلافات جدیده‌یه خاتمه ویرن (ورغارا) عهدنامه‌سنك مقدماتنی مذاکره ایتمشلردر .

آبادیت (Abadite) — عبادی کلمه‌سنك فرانسزجه محرفیدر . (عباده ، عبادی ماده‌لرینه مراجعت)

آبادیت (Abadite) — عربجه عباد کلمه‌سنك محرفیدر . عباد عینك کسریله عربدن برنجه قبائل متفرقه‌یه اطلاق ایدیلیرکه عراقده حیرا نام محلده ساکن ایدیلر (عبادی ، حیره ماده‌لرینه باق) .

آبادیر اس . فنیکه‌لیلرك الهلرندن برینه ویردکلری اسم . قرون قدیمه‌ده فنیکه‌نك زادهٔ عمارتی اولان قارتاجه‌ده دخی برنجی صنف الهلره بو نام ویریلیردی .

کلمه‌نك اصلی سامی اولمق لازم کلیر . لاتین کلیساسنك اك بیوك آباسندن (آباء نصرانیه ماده‌سنه مراجعت) معدود اولان سن اوگوستن که (۳۵۴-۴۳۰) قارتاجه‌ده معلملك ایتمش ایدی ، یازدیغی بر اثرده (آبادیر) کلمه‌سنك اصلی سامی اولدیغنی بیان ایدیور . مع مافیه کلمه‌نك اشتقاقی مشکوکدر . اوروپا مؤلفلرینك بوبابده‌کی اقواله نظراً آبادیر لفظی فنیکه لساننده بابا معناسنه اولان أب مفردی ایله بارع معناسنه کلن آدر کلمه‌سندن ایمش که بوکا نظراً اب بارع دیمك اولور .

کلمه‌یی اویله ایکی لفظدن ترکیب ایتمك حل مسأله‌یه کفایت ایدیورسه اوحالده (آبادیر) ی سامی أب لفظیله فارسی آذر (آتش) کلمه‌سندن تشکیل ایلامك دها صائب اولور . زیرا فنیکه‌لیلرك مذهب اصلیلری شمس (بعل) پرستلك اولوب بو مذهبك‌ده فرس قدیمدن انتقال وانتشار ایتدیکنه باقیلیرسه اساطیر فرسده اله شمس ویا فرشته شمس معناسنه اولان (آذر) لفظنکده اعتقاد ایله برلکده فنیکه‌لیلره گچمسی ملحوظ وذاتاً السنهٔ سامیه‌ده اب کلمه‌سی سبب وعلت معناسنه‌ده آلنه‌رق بو جهتله الهه اب اطلاق (آب ، آباء ، اب ماده‌لرینه مراجعت) متعامل اولمسنه بناءً الهآذر ترکیبنه بدل آب آذر ترکیبنك اتخاذ واستعمالی دها زیاده متناسب اولور ظن ایدرم .

مورخ (ایزیدور) ك لساننده بوکله تحریف ایدلمش و (آغادیر) صورتنی آلمشدر (بارنیوس) کله‌یی (ایزیدور) ده بولدیغی کبی آلمش وکله‌یی بو غریب شکلده آلمانجه‌یه نقل ایلامشدر .

ثانیاً مصر قدیم اساطیرنده الهلردن برینك اسمیدر .

ثالثاً ینه (آبادیر) فنیکه‌لیلرك و قارتاجه‌لیلرك مذهبلرنده احجار مقدسه‌دن برینك اسمیدر . بوقارنده ذکری گچن سن اوگوستن قارطاجه وحوالیسنده (آبادیر) دینیلن احجاره پرستش اولندیغنی یازیور .

سنکپرستلك یعنی طاشه طاپنق مذهبی شرقده ظهور ایتمش ، واورادن انتشار ایلامشدر . قدمای شرقیون تصور ایتدکلری الهلره شکل آدمی ویرمه‌دن اول قبا یونتولمش ، بچمسز بعض طاشلره الهمقامنده تعبد وپرستش ایدرلردی . اوروپای قدیمده مانحیر قروملخ دینیلن احجاردخی سنکپرستلك آثارندن اولمسه گرکدر . ظن اولندیغنه نظراً فنیکه‌لیلر (آبادیر) دیدکلری الهلرینی تجسم ایتدیردکلری طاشلره‌ده بدایةً اونامی ویرمشلردر . بوعادت طاشلری یونته‌رق اله دوزمك اصولنك ، یعنی بتپرستلکك مقدمه‌سی ، ایلك

خطوه‌سی دیمکدر . یونان قدیمده ، اساطیر اوروپا-
ئیه‌ده بَتیل (Bethyles) دینیلان طاشلرده [۱] احجار
مقدسه ومعبوده‌دن‌ایدی. تاریخده‌مذکوردرکه اسپار-
طه‌ده (مینَروه) معبدنده اویله بر طاش وار ایمش و
خلق بوکا پرستش ایدرایمش . روما ایمپراطورلرندن
أله‌غابال [۲] فنیکیه‌دن رومایه مخروط شکلنده سیاه
بر طاش کتیرمش ، وبو طاشه تعبد ایتمك اوزره
خلقه‌امر ایتمش ایدی . (بَتیل) نامی‌ویریلن طاشلر بر
روایته کوره‌ده سمادن نازل اولمش . آکلاشیلان
بو طاشلر احجار سماویه اوله‌جق . زمان جاهلیتده ،
سمادن نزولی ـ اسبابی بیلنمدیکندن ـ خلقك خشیت
وحیرتنی جلب ایدرك عبادتلرینه مظهر اولمش .
ثالثاً (آبادیر) اساطیریونانیه‌ده برحجرك‌اسمی‌درکه‌بو
طاشی(ساتورن۳)ك زوجه‌سی(اوپس)برقونداق‌ایچنه
صارارق،طوغورمش‌اولدیغی‌چوجغك[۴] یرینه‌زوجنه
یوتدیرمش‌ایدی.چونکه‌زوجی ارکك‌چوجغی‌طوغدقجه،
بالاخره بو چوجقلر بیودکاری وقت کندیسنی تختدن
ایندیریرلرخوفیله‌آنلری یوتارایمش.ایشته بونك‌ایچون
درکه‌قاریسی(ژوپیتر) ی طوغوردیغی‌زمان چوجغنك
حیاتنی‌صیانت‌ایتمك فکریله بویله برحیله‌یه تشبث‌ایله‌مش
وحق قوجه‌سی فرقنه وارمامق ایچون طاشی صاردیغی
کچی دریسنك اوزرینه سود سریمش . سماده‌کی صمان
یولی بو سودك آقان داملەلرندن حاصل اولمش .
(ساتورن) بوطاشی یوتدقدن صوکره (متیس ۱)
طرفندن کندیسنه ویریلان بر مقیئی ایچه‌رك چیقار-
مش . طاش (دلفی) ده (آپولون) معبدنده
حفظ اولنمش . هرکون باخصوص اعیاد کونلرنده بو
طاشك اوزرینه تقدیساً زیتون یاغی رش ایدرلر
ایمش .

کوریلیورکه ، اغلب احتمال ، اصل سامی اولان
بوکله بربرینه ملابس معنالرده اولەرق ملل قدیمه
لسانلرنده استعمال اولنمشدر .

آبادیوا اس. غادوس جنسندن برنوع بالقدرکه
شمال دکزلرنده بولنور .

آبادیوت اس. اصلاً مغرب عربلرندن اولوب
آق دکزك اوروپا سواحلنده قورصانلق ایدن
طائفه‌یه اوروپاجه ویریلان اسمدرکه (عبادیون) دن
تحریف اولونمشدر . بونلر مؤخراً قورصانلغی ترك
ایدرك کرید جزیره‌سنده توطن ایتمشلر ، زراعته
سلوك ایله‌مشلردر . (ایدا) طاغنك جنوب طرفنده
کائن یکرمی قدر کوی خلق هپ آنلردندر .

آبار (اس . فا) یانمش قورشون معناسنی
افاده ایدر برکله‌در .

— کیمیا ـ (مخزن‌الادویه) نام اثرده قورشونك
صورت احراق بروجه‌آتی تعریف ایدیلیور :
بر دمیر پوته‌نك ایچنه بر مقدار قورشون ایله

---

[۱] اون یدنجی عصرك مشهور مستشرقلرندن
(سموئل بوشار) فرانسزجه(Bethyle)کله‌سنی عبرانی
لغتنده « بت ایل » دن کتیریر . بولسانده بت ایل
بیت خدا دیمکدر . حضرت یعقوبك برکیجه اوزرنده
یاتدیغی و بر رؤیا کوروب اویاندقده زیت ایله تطهیر
ایله‌دیکی طاشك محلنه بر بیت یاپیله‌رق نامنه بت ایل
دینمش ، اوطاشه‌ده بونام اضافه ایدلمش .

[۲] ایل ، أله فنیکه لسانده ، اصول سامیه‌ده
الله‌دیمکدر. (ایل غابل)ویا(أله‌غابل) فنیکیه دیلنده‌اله
شمس‌دیمك‌اولور. بوجهتله سوریه‌ده(امس) بلده‌سنك
معبودینه بونام‌ویرلمش ایدی . (الەغابل) ایمپراطور
اولمادن اول بو معبودك خدمتنده بولندیغندن اوکا
نسبتله نام آلمش .

[۳] ساتورن یونان وروما الهلرندندر .

[۴] اوپس‌ك‌طوغوردیغی چوجق اساطیریونانیه‌ده
باش اله اولان ژوپیتر ایمش .

[۱] متیس اساطیرده یونان الهلرندن بری .

كوكرد قونور . پوته دميرجى اوجاغى اوزرينه وضع ايديلەرك كركى كبى قيزديريلير . بو معاملەنك نتيجەسندە آبار حصوله كلير .

شو تعريفه ، صورت استحصالنه نظراً آباربوكون لسان كيمياده (اول كبريت اسرب) ديديكمز جسم اولديغنەشبهه ايديلەمز. چونكه(اول كبريت اسرب)ده تسخين واذابه طريقيله عين‌وجهله استحصال‌ايديلير : قيرميزى درجۀ حرارتده اريدلمش قورشونه كوكرد قاريشديريلير . كوچك قورشون پارچەلرى كوكرد بخارنده آتش آلير . آلوايله يانار و (اول كبريت اسرب) حبەلر شكلنده پوته‌نك دبينه چوكر . ايشته بونك ايچوندركه اوجسمه يانمش قورشون نامى ويرلمش‌در .

اول كبريت اسرب طبيعى يعنى معدنى اولەرقده بولنور . ومعدننه فرنكجەده (غالانه) تعبير ايديلير . صناعتده قوللانديغمز قورشون اكثريت اوزره بو جوهردن چيقاريلير . (اسرب ، قورشون مادەلرينه مراجعت)

اسكى مفردات كتابلرنده آبار ، اثمد (كبريت آنتيموان) كبى كحل يعنى كوز ادويەسندن اولق اوزره توصيه ايديلير . اشياف الابار دينيلن ادويۀ عينيه تركيباتنه ادخال ايديليرلر (كحل مادەسنه مراجعت)

آبار (اس . فا). الدفترى معناسنەدر (دفتر مادەسنه مراجعت)

آبار اس. هون عائلۀ جنسيەسى تحتنده تصنيف ايديلان وتورك‌عائلۀ نوعيەسنه منسوب‌اولان برقوم. واو ايله (آوار)ده دينير.

— محيط — تاريخ : بوقومك پك مظلم ومبهم اولان تاريخنده شو ايكى دورەيى نظر اعتباره المق اقتضا ايدر : دورۀ آسيائيه ، دورۀ آوروپائيه . اصلاً بحرخزر نواحيسندەكى اووالرده توطن ايتمش اولان آبارلر اقطار بعيدەيه طوغرو يايلمش پك‌واسع بر تجارتله اشتغال ايدرلر وبالخاصه بلخ قديم ايله بابل محصولات ومصنوعاتنى نقل ومبادله ايله‌مشغول اولورلر ايدى . حربجو و جنكاور بر قوم اولوب عسكرلك نقطۀ نظرندن پك‌مكمل تشكيلاته مالك ايديلر ؛ يونان قديم مورخلرندن (إسترابون) ك روايتنەكوره آبارلر قومشولرى بولنان وزمانمزدەكى خزارلراولماسى محتمل اولان (سيراق) لر ايله اتحاد ايدرك ارمنى حكمدارى (مهرداد)ك اوغلى (فارناس)ه ايكى يوز بيك سوارى كوندرمشلر . دها صوكرالرى روماليلر بوسفور حكمدارلرينك متفقلرى اولان خزارلرى تجاوزدن منع ايتمك ايچون آبارلرى استخدام ايتمشلردر .

آبارلرك تاريخنده دورۀ آوروپائيه ، اون التنجى عصر ميلادى اواسطنه طوغرى بونلرك آوروپا قطعەسنده ظهور ايتملريله ابتدا ايدر . ايشته بو تاريخده دركه آبارلر ، روسلرك وديكر اسلاولرك تسميه ايتدكلرى وجه ايله آبارلر (اوبر) نامى تحتنده اولەرق غربه طوغرى توجه ايتديلر. اولا آزاق دكزى انحاسنده ساكن اولوب (بايان) نامنده بر رئيسك قوماندا سى آلتنده طونه سواحلنه مستولى ومنتشر اولديلر . آبارلرك ايچندن بر قسمى (لومبارد)لرله اتحاد ايدرك بونلرك مظاهرت ومعاونتيله (پانونيا) قطعەسنده تأسس ايتمش اولان (كپيد)لرك ايمپراطورلغنى تخريب‌وامحا ايتديلر (تا. ميلا. ٥٦٧). (لومبارد)لرك‌افتراق وعودتندن‌صوكرا آبارلرتجاوزات متواليەلرى ايله (پانونيا) ممالكنى باشدن باشەقبضۀ تملكلرينه الديلر . دالماچيايى استيلا ايتدكدن‌صوكره (تورينج)ه قدرآلمان ممالكنه دخول وحتى‌ايتاليايەده نفوذ وحلول ايدوب اوراده فرانق (شمديكى‌فرانسزلرك اصلى) لر وبونلرك متفقين قديمەسى (لومبارد) لر ايله محاربه ايتديلر وطونه نهرينك‌سواحل شماليەسنده متمكن اهالينك‌كافەسنى‌ده تحت‌انقياده الەرق‌قرەدكز بلغارلرينه

بیله حاکمیتلرینی قبول ایتمکه مجبور ایله‌دیلر. ۶۱۰ تاریخ میلادیسنده استانبول سورلری اوکنده اوغرادقلری بر عدم موفقیت آبارلرك طالعلرنده نامساعد بر انقلاب حصولنه مبدأ تشکیل ایدر. چونکه بو مغلوبیتی متعاقب او وقته قدر تحت اسارتلرینه کچیردکلری ملل واقوام آنلرك علیهلرینه قیام ایدوب آبارلری اولادالماچیادن طرد واخراج ایله‌دیلر. بونك اوزرینه آبارلر غربه طوغرو توجه ایتدیلر ایسه‌ده قارشیلرنده فرانسه خاندانندن (قارولینژیان) لرك ایمپراطورلغنه چاتدیلر وایمپراطور (شارلمان) ك بالذات سوق واداره ایتدیکی بر محاربه‌ده آبارلر طیانه‌مدیلر، مغلوب اولدیلر (تا. میلا . ۷۹۰). نهایت ۸۰۴ تاریخ میلادیسنه طوغرو آبارلر قسماً تحت اطاعته آلنمشلر وقسماً محا ایدلمشلر ایدی . افراد باقیه (قارینتی) حوالیسنه وپانونیا ایله هونغاریا قراللقلرنده مجدداً احداث ایدیلان قونتلقلره طاغیلدیلر ؛ بونلردن بر جزء قلیل ده قافقاسیه‌یه عودت ایله‌دی . ۸۲۴ ده آبارلرك نامی صحیفهٔ تاریخدن کاملاً سیلنوب کیتدی. (زه کرلر) نامیله توسیم اولنان هونغاریا اهالیسی - روایات عنعنیه‌یه اعتماد ایدلدیکی تقدیرده - بو غائب اولمش ملتك صوك ایزینی تمثیل وابراز ایتمکده‌در.

آلتنجی عصر میلادی‌ده آبارلرك مهاجرت عظیمه‌سی اثناسنده ایچلرندن برقسمی قافقاسیه‌ده قالمش ایدی . اونلر حالا شیمدیکی (لزکیلر) ك اجدادی اوله‌رق تلقی ایدلمکده‌در بونلر الیوم لزکی طرفلرنده (قویو صو) نهری سواحلنده مقیم اولمقده‌در بوقبیله صوکره‌دن دین اسلام ایله متدین اولوب اوبر (Obrs) یاخود آبار نامنی طاشیمقده وتقریباً بیك خانه‌دن عبارت بولنمقده‌در . آبار خان نامنده‌کی رئیسلری روسیه حکومتنه خرجکذاردر .

احمد صاحب

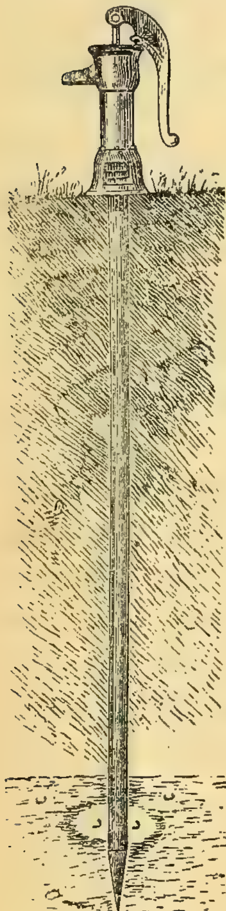
آبار اس . (عر. بئرك جمعی) قویولر .

— اصطلاحات فنیه یاپمق ایچون لسانمزده قوللانیلیر، ترکیبلرده داخل اولور: آبارنافوریه ، آبارمنشفه کبی .

آبار — معجم البلدان‌ده مذکور اولدیغی اوزره عراق عربده واسط قریه‌لرندن بر کوی‌در .

آبار آنیه (تر . اص) . همان وعاجلاً یردن صو چیقارمق ایچون استعمال اولنان حاضر قویولرکه دوکه دمیردن اعمال ایدیلیر .

.ـــ آبار آنیه طلومبه‌لی بر بورولردن عبارتدر شویله‌که بورونك آلت طرفنده کوچك کوچك بر چوق دلیکلر آچیلمش، یوقاری طرفنده‌ده بر امه طلومبه کچیرلمش‌در وبورو یره چاقیله‌بیلمك ایچون آلت اوجی مخروط شکلنده سیورلدلمش‌در. بو صورتله اعمال ایدیلن بورو یره صوقولدیغی حالده بر سویهٔ مائیه‌یه تصادف ایدرسه طلومبه ایشله‌دیله‌رك یردن صو انباط ایدیله‌بیلیر. (۶) نمره‌لی شکل بو نوع بر قویو ابراز ایدر . شکل‌ده ب ب حرفلری صویك بولندیغی طبقه‌یی ارائه ایلر . طلومبه‌نك امه تأثیریله بوراده بر نوع د د صو خزینه‌سی حاصل اولور و ی صورتله اراده‌کی صو یوقاری آلنیر .

(شکل ۶)

بورو قویولر ایلك اول ۱۸۲۵ تاریخنده جزایرده (اوران) جوارنده مرج الکبیرده موقع تطبیقه قوندی . موجدی (وویمان) نامنده‌ری

ایمش .فقط اخیراً چوق مهندسلر، خصوصیله فرانسز (دونه) انکلیز (لوَرتوَن) نام ذاتلر بو کشفی کندیلرینه صحابت ایتدیلر . بودو قویولرك استعمالنی تعمیم ایلەمك ایچون ۱۸۶۸ ده متعدد تجربەلر اجرا ایدلدی . فقط مقصد حاصل اولمادی . بو قویولرك استعمالی پك کارلیدر . چونکه مصارف انشائیەدن چوق تصرف ایدیلیور. فقط بورو قویولر تطبیق ایدیلەبیلمك ایچون تحت الارض نهایت یدی متره درینلکده بر سویۀ مائیه بولنق مشروطدرکه بوده هریرده ممکن اولماز . ثانیاً قویونك یری طاش اولمالی ؛ بورونك کیرمسنه مساعد طبقەلردن متشکل بولنملیدر . یومشاق ، قومسال ، صویی سطحه یقین اولان یرلرده بوروقویولرك استعمالی هرحالده موفقیتلی وفائدەلیدر. مرجلرده ، آلتی صولی اولان اووالرده بوقویولردن چوق استفاده ایدیلیر .

آبار اسلامیه (تر . اص .). زمان اسلامده حفر ایدلمش اولان قویولر. بونلره بدیٔ نامیده ویریلیر۔ مقابلی : آبار عادیه .

— عربستانده ، صولرنی اکثریا یرك آلتندن تدارك ایدن بواقلیم وسیعده قیولرك طبیعی درکه پك بیوك اهمیتی واردر. بوجهتله قیولر اوزرالرده زمان حفرینه، صورت حفرینه نظراً مختلف ومتعدد نام وصفتلر اخذ ایدر . (قیو مادەسنه مراجعت) . ایشته بوملاحظه یه مبنیدرکه زمان اسلامده حفر ایدلمش اولان قیولره عربلر بیننده آبار اسلامیه تعبیر اولنمشدر. بوتعبیر ایله اوقیولرك قدم اعتباریله عاد قومنه عائد اولمادیغی افاده ایدیلیر. عربلرك کندی زمانلرینه منسوب اولمایان هرشیٔ قوم عاده نسبت ایتمك اسکی عادتلریدر .

آبار الاعراب — معجم البلدان و قاموسده مذکور اولدیغی کبی عربستان شبه جزیرەسنده (اجفر) ایله (فید) بیننده واجفردن اون میل مسافەده کائن برموضعدر .

آبار عادیه (تر . اص) . عربستانده زمان اسلامدن اول حفر ایدلمش اولان قدیم قویولردرکه قوم عاده نسبتله تسمیه ایدلمشدر . ـ مقابلی آبار اسلامیه .

— عربلر کندی زمانلرندن اول اولان وتاریخی مجهول بولنان هرشیئی قوم عاده نسبتله تعریف ایدرلر. ایشته عربستانده قدیم زماندن قالمش، ونه وقت حفر اولندیغی مجهول بولنمش اولان آبار قدیمه یه کذلك آبار عادیه تسمیه ایدرلر . عربستان شبه جزیرەسنده قویولرك اهمیتی پك زیادەدر . چونکه اکثر یرلرده همان یکانه منبع آب قویولردر . بونك ایچون اورالرده قویولره دائر بر طاقم اوصاف واحکام مخصوصه بولنمسنه تعجب ایدیلەمز بو اوصاف واحکام قویو مادەسنده تفصیل ایدیلەجکدر .

آبار عمومیه اس (تر . اص .) عمومك حق استفادەسی اولان قویولردر. بونلره آبار موقوفەده دیرلر (قویو مادەسنه مراجعت) .

آبار معدنیه (تر . اص) . معدن چیقارمق ایچون آچیلان قیولر . (معدن قویولری طاش قویولری، طاش اوجاقلری مادەلرینه مراجعت) .

آبار منشفه اس(تر.اص). صویی چکن یرالتنه آقیدان قویولر. آب دزد (یعنی صویی چالان قیولر) .

— قویو آچقدن مقصد یرآلتنده بولنان صولری یریوزینه چیقاروب آلمقدر . بورادەبیان ایتدیکمز قیولر ایسه عکسی بر خدمت ایفا ایدر ، ترسنه ایشلر یعنی بو قیولر ، یر آلتندەکی صویی یریوزینه چیقارەجق یرده بونك عکسنه اولەرق یریوزندەکی صولری یر آلتنه آقیدوب غیب ایدر . بز بو نوع قیولره بر ترکیب اصطلاحی اولەرق (آبار منشفه) تعبیر ایدیورز . چونکه نشف و تنشیف قاموسده تعریف

اولنـدیغی وجهله طوپراق وحوض مقوله‌سی صویی کندیسنه‌چکوب ایچمك،وصو یره باتمق معناسنه کلیر . بوحالده مذکور ترکیب اودرلو قیولری تماماً توصیف ایدن بر تعبیر اولیور . آبار منشـفه عادتا آب دزد معناسـنی افاده ایدیور؛ چونکه بو قویولرده آب دزد دیدیکمز نقطه‌لر (بو ماده‌یه مراجعت) کبی یر یوزنده‌کی صولری چالوب کوتوریور . حقیقت آبار منشـفه آب‌دزد شکلنده یاپلمش قیولردن بشقه برشی دکلدر. خلاصه صولری چالان برطاقم قیولرکه ترکجه‌ده بونلره اوغری قیو دخی دیه بیلیرز .

سطح ارضك برطرفنده غیرقابل حلول یعنی صو کچمز برزمین اوزرنده بیریکوب طوران صولری اورادن کیدرمك وبویله صولی یرلری قوروتمق،صودن تخلیه ایلمك ایچون باشلیجه ایکی چاره واردر . یا جدول حفر ایدیلرك بوواسطه ایله مذکور صولر برمجرایه آقیدیلیر ویاخود صولرك بولندیغی زمینك آلتنده قابل حلول برطبقه بولنجه‌یه قدر قویولر قازیلیر . بوحالده یر اوزرنده تراکم ایدن صولر یر آلتنده قابل حلول یعنی صو کچر برطبقهٔ ارضیه ایله اتصال پیدا ایدرك بو واسطه ایله زیرزمینه جریان ایدیور . ایشته بودرلو قویولره آبار منشفه تعبیر ایدیلیر. خانه‌لرده چرکاب اساله ایتمك ایچون قازیلان قویولر دخی بونوعدندر .

صـناعتده فلاحتده ، آبار منشـفه‌دن پك زیاده استفاده ایدیلیر . یر اوزرنده صـولری طوتان غیر قابل حلول طبقه‌نك تحتنده سـطح ارضه یقین وقابل حلول بر طبقه موجود اولدیغی حالده بویله موقعلرده صولرك تراکمندن حاصـل اولان باتاقلری قوروتمق ایچون آبار منشفه حفری الك فائده‌لی برتدبیردر (تفجیر اراضی، تصحیح اراضی ماده‌سنه مراجعت) .

معدن اوجاقلرینه هجوم ایدن صولری‌ده آبارمنشفه آچه‌رق زیر زمینه اجرا ایتمك اکثریا اتخاذ ایدیلن تدبیرلردندر. چوملكجی کارخانه‌لرنده‌کی بالچق حوضلرنده (یعنی قویولرنده) بریکن یاغمورصولرینی دخی آبارِ منشفه واسطه‌سیله اجرا ایدرلر. خلاصه اعمارات ارضیه‌ده آبارمنشفه حفری فوائد عظیمـه‌یی موجب اولور . آنجـق بو ایشده موفق اوله‌بیلمك ایچون اول امرده قوریدیله‌جق بتاقلرك، صولری تخلیه ایدیله‌جك یرلرك مستنداولدیغی طبقه‌لرك ، صخره‌لرك جنس وترکیبی ، بنیه وتشکیلنی سطح زمینه بعدینی تحقیق ایلمك اقتضا ایدرکه بوده فن بشرك اعداد واختراع ایتدیکی وسـائط کشـفیه سایه‌سنده قولای برایش‌در. طبقات ارضیه‌نك جنس وترکیبی وبنـاءً علیه قابل حلول اولوب اولمـادیغی (سوند) یعنی منقب دینیلن مخصوص بورغولر واسطه‌سی ایله کشف وتحقیق ایدرلر .

آبار منشفه‌یه آب‌دزد (بو ماده‌یه باق) دینلدیکی کبی فرانسه مشاهیر علماسـندن (آراغو) نك غایت مصیب وموافق اولان بر توجیهنه کوره آبار نافورهٔ سـالبه (Puits artésiens négatifs) ده تعبیر ایدیلیر . چونکه آبارمنشفه‌نك خدمتی آبار نافوریه‌نك کوردیکی خدمتك منفی جهتی‌در . فی‌الحقیقه آبار نافوریه‌نك خـدمتی موجب ویا مثبت اولدیغی حالده آبار منشفه‌نك خدمتی سالب ویا منفی‌در. ایکیسی‌ده کندی کندینه ایشلر ؛ بری یر آلتندن صویی یر اوزرینه چیقـارارق مثبت بر ایش کورور . دیکری عکس صورتده عمل ایدرك یر یوزنده‌کی صـویی یر آلتنه باتیره‌رق منفی برخدمت ایفا ایدر .

مملکتمزده باتاق یرلری قوروتمق ایچـون آبار منشفه‌دن پك‌زیاده استفاده اولنه‌بیلیر .

آبار منقوبه (تر . اص) . دلمه قیولر .

— قیولر یا حفر ایدیلیر ، یانقب ایدیلیر ؛ یعنی یاقازیلیر ، یادلینیر .

امهاتدن استنباط اولندیغی اوزره (ثقب) ثای مثلثه ایله نافذ وصغیر اولان دلیك دلمکدرکه مثقب

ایله دلدکاری دلیك کبی . ونقب نون ایله عمیق
ونافذ وعظیم اولەرق دلیك دلمكدر . دیوارلرده ،
طاغلرده دلدکاری دلیك ولغم کبی .

شو تعریفه نظراً نقب تعبیری یره درین وعظیم دلیك
آچمق معناسنه آلنه بیله‌جکندن آبارمنقوبه ترکیبی تماماً
دله صورتیله آچیلان قیولره صحیح اولور . آبارنافو-
ریه نقب طریقیله آچیلدیغی ایچون بونوع قیولره دخی
آبارمنقوبه تسمیه اولنمشدر . قازمه قیولر ایله دله
قیولر بیننده‌کی فرق قیونك کنیشلك ودرینلکنده ،
حفرونقب ایچون استعمال اولنان الاتك اختلافنده‌در.
نقب اولنان قیولر حقیق بردلیك کبیدر ؛ بو دلیکك
قطری نسبةً دها کوچکدر ، منقب وامثالی آلات ایله
آچیلیر . حفر ایدیلان قیولرك عمقی آز ، کنشلکی
نسبةً دها زیاده‌در . قازمه وکولنك وامثالی آلات
ایله آچیلیر .

آبار نافوریه (تر . اص) . صویی یردن
فیشقیران ، فوران ایدن قیولر ؛ بورغو قیولری .

— عادی قویولرده صو سطح ارضه قدر چیقماز ،
قویونك آلت طرفنده بر یرده ، بر ارتفاعده قالیر .
بو قویولردن صویی بر واسطه ایله یوقاری‌یه چکمك
ویاچیقارمق لازمدر: یاقوغه ایله ، یاطلومبه ایله . حال
بوکه آبار آرتوازیه ویا آبار نافوریه دیدیکمز قویو-
لرده صو کندیلکندن یوقاری‌یه چیقار ، ونافوره
کبی قویونك آغزندن خارجه فوران ایدر ، فیرلار .
بونك ایچوندرکه نافوره‌لره تشبیهاً بو نوع قویولره
آبار نافوریه تعبیر ایدیلیر . اوروپاده بش آلتی
عصردن بری بویله قویولر اك چوق فرانسه‌نك
قدیم ولایتلرندن بولنان آرتوواز (Artois) ده
ایجاد ایدلدیکی ایچون اورایه نسبتله اسمنه آرته‌زین
قویولری ویا آبار آرتوازیه‌ده دینلمشدر. مع مافیه
آبار نافوریه نك اسکی زماندن بری آسیاده ،
افریقاده موجود ایدی. فی الحقیقه آسیا چوللرنده ، چینده ،
هندستانده ، افریقا صحراسنده آبار نافوریه آثاری
کوریلیر .

تورکجه‌ده آبار نافوریه‌یه بورغو قویولری ده دیرلرکه
بونکده وجه تسمیه‌سی شمدی ایضاح ایدیله‌جکدر .

آبار نافوریه‌یی فناً توصیف وصورت انشالرینی
تعریف ایتمه‌دن اول بوقویولرك مستند اولدیغی نظریهٔ
طبیعیه‌یی بیان ایتمکه لزوم کوریورم: بو نظریه هپمزك
بیلدیکمز فسقیه نظریه‌سیدر :

آز چوق یوکسك بریره موضوع برصو خزینه‌سی
ویا صو قابی آلنوب‌ده بونك آلت طرفی بر بورو ایله
اتصال ایتدیریلیر ، وبوبورو آشاغی‌یه طوغرو اوزانوب
ایندکدن صوکره ایستنلدیکی نقطه‌ده قیریله‌رق اتصال
باقی قالمق اوزره افقانی بر وضع آلیر ، بو وضعده
دخی آز چوق امتداد ایدرك ینه اتصال باقی قالمق
اوزره تکرار یوقاری‌یه طوغری قیریلیر ، وبورونك
بو قیریلان قسمنه بر وضع شاقولانی ویریله‌جك اولور
ایسه خزینه ویا قاب صو ایله طولدیرلدیغی حالده بو
صو بورو ایچنده سیر وسیلان ایدرك نهایت شاقولی
قسمنك تپه‌سندن کندی کندینه فوران ایلر . وصو
خزینه‌سنده صویك ارتفاعی ایله شاقولی بورونك
بورونك ارتفاعی بیننده‌کی نسبت نه قدر زیاده ایسه
وبورونك ثخنی نه‌قدر آز ایسه بورونك ایچنده‌کی
صو اونسبتده یوکسکه چیقمغه میل ایدر . بورودن
فیشقیران صویك غایهٔ میلی قاب ایچنده‌کی صویك سویه-
سیدر . فسقیه‌نك خزینه‌سی طولو ایکن بورونك
اشاغیدن یوقاری امتداد ایدن شاقولی قسمی قپالی
اولور ایسه بالطبع فسقیه ایشله‌مز ، بورونك اوجندن
صو فوران ایتمز ، طیقاجی آتدقمی درحال صویك فوران
ایتدیکنی کوروروز . ایشته طبیعتده‌ده قدرتدن قوروله
بویله جسیم جسیم فسقیه‌لر ، فواره‌لر واردر . بوفسقیه
وفواره‌لردن صویی یریوزنده فیشقیرتمق ایچون برشی

بولنمسندن عبارتدر ، بو حالده بروجه زیر تصویر ایدیورز . طبقات ارضیه‌نك اخذ ایتمش اولدیغی اوضاع مختلفه ایجابنجه بعضاً اولورکه ایکی طبقهٔ غیر قابل حلول بیننده محصور اولان بر طبقهٔ قابل حلولك اوك ویاآرقه جهتدن یان‌طرفی سطح ارضه تلاقی‌ایدر؛ صاغ وصول جانبلری ایسه ینه غیرقابل حلول طبقات ایله محدود بولنور . یعنی اوصورتله تشکل ایتمش اولان قابل حلول طبقه حقیقتده کنیش ومستطیل شکلده بر بورو صورتنی آلیرکه براوجی سطح‌ارضده یوکسك بر محلده یوزه چیقدیغی حالده دیکر اوجی بر ایچنده سطح‌زمینه آز چوق بعید برمسافه‌ده بولنور، بوقنالك سطح ارضده یوکسك بر محلده یوزه چیقان اغزی قنال درونه خارجدن صو کیره‌جك یری‌در . یاغمور یاغدیغی وقت کوکدن اینان صولر سطح‌ارض اوزرنده میللری تعقیب‌ایدوب قنالك آغزندن، طبقهٔ قابل حلولك یوزه چیقدیغی محلندن طبقهٔ مذکوره‌یه دخول ایدر. ایشته طبقه‌ایچنده‌کی سویهٔ ماءبوصورتله وجوده کلیر .

طبیعی‌درکه بو سویهٔ ماء حاصل اوله‌بیلمك ایچون طبقه درونه حلول ایدن صولر اولا طبقه‌نك اك آلچاق نقطه‌لرینی اشباع ایدر ، طولدیریر ؛ درجه درجه یوکسك یرلرینه سرایت ایدر ، نهایت طبقه‌نك تکمیل تخنی استیلا ایلر . ایشته بر یرآلتی قنالی وضعنده بولنان وصو ایله مشبوع اولان طبقهٔ قابل حلول ارتق تشکل ایتمش بولنیور .

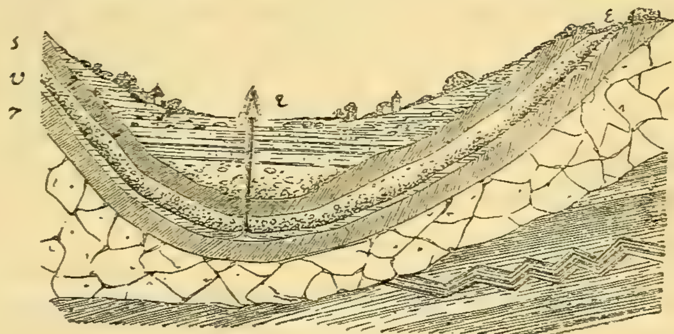
بر طبقهٔ قابل حلول که ایکی طبقهٔ غیرقابل حلول آره‌سنده صیقیشمش قالمش ، طبقات ارضیه‌نك وضعیتلرینه کوره بر منحنی کبی اینه‌رك چیقه‌رق آلچاله‌رق اوزانمش کیتمش ، بر اوجی ارضك یوکسك بر یرنده ، بر طاغ سفحنده [۱] سطحه چیقمش یوزه کلمش ، بوکا مقابل اولان دیکر بر اوجی‌ده آلچاق بر یرده ینه سطح ارضه تلاقی ایتمش فرض اولندیغنه کوره، یاغمور صولری اوست باشندن یعنی یوکسك اوجندن بو طبقه‌یه کیریور. اولا آلچاق نقطه‌لرینی ، صوکرا درجه درجه تکمیل انحاسنی طولدیریور ، اوبر اوجندنده بو صولر خارجه جریان ایلیور ، بر منبع تشکیل ایدیور . دیمککه شو صورتله توصیف ایتدیکمز طبقه‌لرك مقطعی جسیم بر فسقیه ترتیبنه تشبیه ایدیله بیلیر . اویله بر فسقیه‌که بوروسی ارض ایچنده مائل ومعوج اوله‌رق یوقاریدن اشاغه اوزانمش وبرطاغ یوره‌سنده یوزه‌چیقمش‌در. چیقمامش ایسه فسقیه تمام اولمق ایچون آشاغیدن یوقاری‌یه طوغری شاقول استقامتنده امتداد ایده‌جك اولان قولی اکسیك . شمدی صنعت وعمل ایله بو قولی ایجاد واکمال ایتدیکزمی فسقیه تمام اولمش‌در ، درحال‌ایشلمکه باشلار. چونکه تعریف وتمثیل ایلدیکم شو بیوك فسقیه ترتیبنده بورو خدمتنی کورن طبقهٔ قابل حلولك بر طاغ یوره‌سنده یوزه چیقان یوقاری قسمی صو خزینه‌سی مقامنده آولوب بورادن بورویه صو کیریور ، بورویی دولدیریور ، اشباع ایدیور ، شمدی بوبورونك بر یرنده بر یوزینه واصل بر دلیك آچیله‌جق اولورسه‌بووجهله شاقولی قولی اکمال ایدلمش اوله‌جغندن طبقی فسقیه‌ده اولدیغی کبی صو بودلیکدن چیقار ، ویوقاری‌یه طوغری شاقولاً فوران ایدر ، اویله برارتفاعه قدر فیرلارکه بوارتفاع هم بورویه صو کان خزینه‌نك ارتفاعنه، هم‌ده بورویه آچیلان دلیك ایله صو خزینه‌سنك بیننده‌کی مسافهٔ افقیه‌یه تابعدر .

دیمك اولیورکه آبار نافوریه سطح ارضدن باشلایه‌رق تحت‌الارض ایکی طبقهٔ غیر قابل حلول بیننده محصور برسویهٔ مائیه‌یه تصادف ایدنجه‌یه قدر شاقولی استقامتده سوندا (منقب) ایله آچیلمش بر دلیکدن عبارتدرکه سویهٔ مائیه‌نك یوقاریدن کلدیکی

[۱] برطاغك سفحی تپه‌سندن اتکنه قدر اولان سطحی‌در . فرانسزجه‌ده versant ؛ ترکجه‌ده یوره تعبیر ایدیلیر .

نقطه قویونك سطح ارض اوزرنده آچیلدیغی نقطه‌دن دها یوكسك بولندیغی ایچون حكمت طبیعیه‌ده تجربه ایدیلن اتصاللی قابلر ویا ظروف متواصله قانونی موجبنجه صو قیونك آغزندن یوقاری‌یه طوغری ، كلدیكی نقطه‌نك سویه‌سنه قریب برنقطه‌یه قدر فوران ایدر .

آرتواز ویا بورغو قویولرنده صویك اوصورتله خروج وفورانی برمسأله‌ٔ مركبه‌در . بومسأله نك حل وایضاحی بر طرفدن‌ده اتصاللی قابلرده یعنی ظروف متواصله‌ده (Vases communipuants) استوای وزن مایعات (Epuilidre des lipuides) قانونه (بوماده‌یه مراجعت) تابع‌در .

(شكل ۷)

یدی نمره‌لی شكل ایكی طبقهٔ غیر قابل حلول بیننده محصور اولان برطبقهٔ قابل حلولك توصیف ایتدیكمز صورتنی ابراز ایدركه بوراده نقب ایدیلن بر بورغو قیوسی واسطه‌سیله طبقهٔ مذكوره‌نك حاوی اولدیغی صولر خارجه فوران ایدیور .

طبیعتك صو ترتیباتنده بعضاً اویله اولوركه طبقهٔ قابل حلولك ارض ایچنده آز چوق میل واعوجاج ایله بر ماربوچ كبی اوزانوب كیدن قسمی ، سطحی آلچق بریرده ، بروادی كوشه‌سنده یوزه‌چیقمش بولنور ایسه ایشته بوحالده بورغو قیوسی آچمه وقت اولمیه‌رق صو كندیلكندن یوقاری‌یه فیشقیرر ، واونقطه‌ده طبیعی بر فواره ، بر بورغو قیوسی حصوله كلیر .

شو توصیف وتصویر ایتدیكمز حال قورو بر فرضدن ، ذهنده تصور ایدلمش بر موهومه‌دن عبارت ظن ایدلمسین . طبیعتده چوق یرلرده تحقق ایتمش بر حالدر ، موجوددر . جزایرده برچوق یرلرده اودرلو عیون فواره‌یه یعنی صولری یوقاری‌یه فیشقیرر پیكارلره ، طبیعی فیسقیه‌لره تصادف ایدیلیر . بوصورتله یردن چیقان صولرك حجمی بعضاً بك زیاده آرتار . شمدی بورالرك تشكلات ارضیه وتدبیرات مائیه‌سی كشف وتدقیق ایدیله‌جك اولورسه بوفواره‌لر یوقاریده تصویر ایتدیكمز دردنجی حالك تطبیقات طبیعیه‌سندن اولدیغی تظاهر ایدر : شویله‌كه بویله یرلرده بر طبقهٔ غیر قابل حلول اوزرینه استناد ایتمش بر طبقهٔ قابل حلول موجود اولوب بونك حاوی اولدیغی سویهٔ مائیه‌یی تشكیل واداره ایدن صولرمذكورطبقه‌نك طاغ سفحلرنده سطحه چیقان ، یان‌ویرن طرفدن كلیر وطبقه‌نك میلنه تبعاً بو صولر سودان جهتنده ، طرف مقابلندن جریان ایدر .

شو تعریف ایتدیكمز عیون فواره (میاه‌متدفقه) ایله‌ایرلانداده ، نووه‌ل زه‌لانداده موجود اولان ، اوروپا لسانلرنده (غایزه‌ر) نامیله معروف اولان صیجاق صو فواره‌لرینی بر شی قیاس ایتاملی‌در .

غایزرلر نوعما اندفاعات بركانیه قبیلندن‌در . بونلرده صویك صعودی ، فورانی جزایرده‌كی میاه متدفقه كبی تضییق یا انضغاط آب ترازوی [۱]

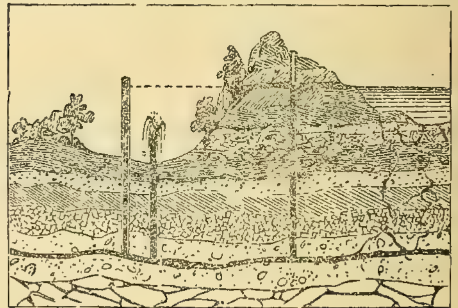
---

[۱] فرانسزجه‌ده (Sources jaillissantes) دینیلان وبوراده عیون‌فواره‌دیه ترجمه ایتدیكمز صولره عربجه‌ده عبب تعبیر ایدیلیر . نته‌كیم قاموسده تعریف ایدیلیور : عبب ـ تضیقله یردن فیشقیروب فوران ایدن ویوسكوره‌رك جریان ایدن صولره دینیر ، میاه متدفقه معناسنه .

نتیجه‌سی دکلدر. طبیعتك تحت‌الارض ایشله‌مکده اولان کیمیا اوجاقلرنده قایناپان صولردن حاصل اولان بخارك قوهٔ الاستیقیه‌سی آثاریدر (غازر ، ماده‌سنه مراجعت) .

بعضاً ده اویله اولورکه طبقات ارضیه‌نك بربرینه نسبتله وضعیت وترتیبی ایجابی اوله‌رق ـ چونکه طبقات ارضیه اکثر یرلرده بربری ایچنه قونولمش کوده‌جلر کبی موضوع ومرتب‌در ـ ایکی طبقهٔ غیرقابل حلول بیننده محصور اولان طبقهٔ قابل حلول یوقاریده‌کی تشبیه‌ده تعریف ایتدیکمز کبی مائل بر بوری شکلنده دکل مقوس بر بوری طرزنده اولور اوصورتده‌که طبقه‌نك سطح ارضه ملاق اولان طرفلرندن یعنی بورونك ایکی اوجندن دها آلچاق اولان برنقطه‌ده چیقان صولر یوقاری‌یه فیرلار ، یه‌اوراده برفوارهٔ طبیعیه حادث اولور. وبو فواره‌نك ارتفاعی طبقهٔ مذکوره‌یه صویك داخل اولدیغی نقطه ایله مخرج نقطه‌سی بیننده‌کی فرق ارتفاعه مقارن اولور ۷ نمره‌لی شکل بووضعیتی‌ده ارائه ایدر .

۸ نمره‌لی شکل دخی عین سویهٔ مادن صو چیقارمق اوزره آچیلان برعادی قیو ایله بربورغو قیوسنی

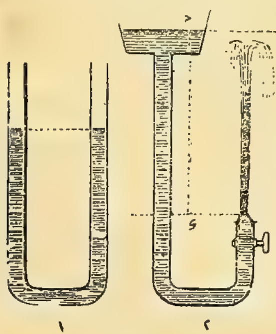
(شکل ۸)

کوستریور . شکله دقت بیوریلیر ایسه کوریلیرکه صاغ طرفده بولنان عادی قیو ارضك یوکسك نقطه سنده بریایلاده آچیلمشدر . بوقیونك ایچنده صویك ارتفاعی سویهٔ مانك مدخلی اولان یرك ارتفاعنه قدر صعود ایتمش واوراده بالطبع طوروب قالمشدر ، بو صویی یوقاری آله‌بیلمك ایچون یا قوغه یا طلومبه ایستر . صول طرفده بولنان بورغو قیوسی ایسه ارضك آلچاق برینده ، بروادی بطننده آچیلمشدر. صو آلدیغی یرك ارتفاعی قیونك آچیلدیغی محلك ارتفاعندن خیلی یوکسك بونك ایچون فیسقیه‌لرده اولدیغی کبی قیونك آغزندن خارجه فرلایور .

طبقات ارضیه‌نك وضعیت وترتیبندن حاصل اولان عیون فواره‌یی حقیله ایضاح ایده‌بیلمك ایچون اولا فیسقیه‌یه تشبیه طریقنی التزام ایله‌دك حالبوکه بوایضاحی تام‌فنی برصورتده اکمال ایتمك اوزره حکمت طبیعیه‌ده معروف اولان اتصاللی قابلر نظریه‌سنه‌ده مراجعت ایله‌مك اقتضا ایدر .

بناءً علیه بورایه قدر ویردیکمز ایضاحاتی اتمام ایده‌بیلمك ایچون برازده اتصاللی قابلرده استوای میاه یعنی صولرك موازنتی قانوندن بحث ایده‌لم .

(شکل ۹) ده کوستردیکی وجه ایله برنومرولی اتصاللی بورینك قوللرندن برینه آغزندن صوقویکز . مایع آلتك دیکر قولنه‌ده چیقار و موازنت تقرر ایتدکدن صوکرا قوللرده‌کی صویك ارتفاعلری بر سویه‌ده قالیر . شیمدی فرض ایده‌لم که

(شکل ۹)

۲ نمره‌لی (شکل ۹) اتصاللی بوریده اولدیغی کبی قوللرك بری دیکرندن اقصر اولسون . بیوك قولك تپه‌سنده صوایله مملو کوچك برخزینه وقیصه قوله‌ده برموصلق طاقیلمش اولسون ، بوموصلق قپالی اولدیغی حالده بیوك قوله‌ده‌کی صویك سویه‌سی کوچك قوله‌ده‌کی صویك سویه‌سندن ج ء (شکل ۹) ارتفاعی قدر فرقلی بولنور . بناءً علیه اتصاللی ...

بورو درونندەصویك موصلق اوزرینه اجرا ایلەدیكی ضغط وتضییق ، قاعدەسی كوچك قولك مقطعنه ، ارتفاعی ح ء بعدنه مساوی برصو ستونك ثقلته مساوی‌در . شوحالده موصلق آچیلیرسه‌تضییق واقعه مبنی بورو ایچندەكی صو یوقاری‌یه طوغری شاقول استقامتنده فوران ایدر . فورانك ارتفاعی ح ء ارتفاعنه مساوی اولمق لازم كلیر . لكن صواونقطهٔ ارتفاعه قدرچیقماز؛چونكه صویك حركت‌صعودیەسنی اولا بورونك كنارلرینه صویك اعتماد و احتكاكی ، ثانیاً صو فوران ایدركن قالدیردیغی هوا كتله‌سنك مقاومتی براز تعدیل وتنقیص ایدر .

ایشته ایكی طبقهٔ غیرقابل حلول آراسنه قابل‌حلول برطبقه تداخل ایتمسنه مبنی طبیعتده حادث اولان خدایی فواره‌لرك صورت حصول وكیفیت ظهوری اتصاللی قابلرده استوای میاه قانونی موجبنجه‌یك‌مكمل ایضاح ایدلمش‌اولیور. طبقهٔ قابل‌حلولك حاوی اولدیغی سویهٔ مائیه‌نك باشی ، مبدئی یوكسك برنقطەده ، فواره‌نك ظهور ایتدیكی نقطه اكا نسبت ایله دها آلچاق . بو صورتله طبیعتده‌ده بری قیصه دیكری اوزون اتصاللی برقاب حاصل اولمش . شكلده‌كی ایكی نومرەلی اتصاللی قابده اولدیغی كبی عین قانونه توفیقاً طبیعی اولان اتصاللی قابلرده‌ده صو ینه عین صورتله خارجه پوسكوریور ، فوران‌ایدیور .

ایشته بر طبقهٔ قابل حلولك ایكی طبقهٔ غیر قابل حلول بیننه صیقیشمه‌سی كبی ترتیبات طبیعیه آثارندن اوله‌رق یوقاریده توصیف وتشریح ایتدیكمز وجه ایله بعض محللرده یردن طبیعی اوله‌رق فیشقیران ، آز چوق بر ارتفاعه قدر صعود ایدن صو منبعلری قدرتدن موجود آثار نافوره‌دن باشقه برشی دكل‌در. طبیعت بو لطفی هریرده ابذال ایتمه‌مش . فقط‌صناعت بشریه نه‌یه طوریور . طبقاتك او درلو وضعیاتندن استفاده ایتمك ، ایكی طبقهٔ غیر قابل حلول آره‌سنده محصور اولان بر طبقهٔ قابل حلولك حاوی اولدیغی صولری فن قوتیله یردن فیشقیرتمق قابل دكلمی ؟ تصادف بوامكانی‌ده‌انسانلره‌كوسترمش‌در. حدذاتنده نه‌قدر ساده بر مسأله ، اویله‌كه ایكی طبقهٔ غیر قابل حلول آره‌سنه تداخل ایتمش ، بریانی یوكسك بریرده سطح ارضه چیقمش، سویهٔ مائیه‌سنی بورادن تدارك ایله‌مش اولان‌برطبقهٔ قابل حلوله قدر ارضه بردلیك آچمق كفایت ایدیور .

سطح اوزرنده بریرده آز چوق وسعتلی بر حوضهٔ جغرافی فرض ایدەلم . (٧) نومرەلی شكلده ح حرفی ایله اشارت ایتدیكمز حوضه كبی .

بو حوضه‌نك آلتنده غیر قابل حلول ایكی طبقه ایله بونلرك آره‌سنده محصور بر طبقهٔ قابل حلول بولنسون . شكلده غیر قابل حلول اولان طبقه‌لر (د) و (ه) حرفلری ایله قابل حلول اولان طبقه (ق) حرفی ایله كوسترلمش‌در . ینه فرض ایده‌لم كه (ق) طبقه‌سی ـ شكلده ابراز اولندیغی كبی ـ یوكسك بر یرده یوزه چیقمش ، طبقهٔ سطحیه ایله اشتراك ایتمش اولسون (شكلده ع حرفیله كوسترلدیكی كبی) بورادن كیرن ، طبقه ایچنه صیزان یاغمور صولری طبقه‌نك میل وانحدارینی تعقیب ایدرك حوضهٔ جغرافینك آلتنه كلیر ، وبوراده تراكم ایدر . چونكه آلتی اوستی، درت طرفی غیرقابل حلول دیكر طبقات ایله مسدود . بناء علیه یوقاریدن كلن صولر بشقه بر یره حلول ایده‌مز ، حوضهٔ جغرافینك تحتنده طوپلانیر ، بریكیر . ایشته حاضرلنمش ، طبقهٔ قابل حلولی اشباع ایتمش برسویهٔ ماء ، اوراده طوریور، برطرفه كیده‌میور ، سطح ارضه چیقامیور ، چونكه چیقاجق یری یوق دیمك بر آلتنده محفوظ بر صو خزینه‌سی وار ، شیمدی بوسویه‌نك اوزرنده‌كی طبقهٔ غیر قابل حلول منقب ایله دلینه‌رك سطح ارضدن‌طبقهٔ قابل حلوله قدر بر منفذ آچیله‌جق اولورسه استوای

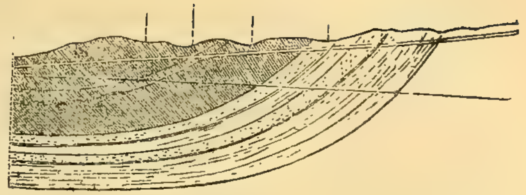
میاه قانونی موجبنجه صولر دائما بر سویه‌ده بولونمغه میل ایده‌جکندن اتصاللی قابلرده اولدیغی کبی آچیلان دلیکدن یوقاری‌یه طوغری چیقار . و سویهٔ مائیه‌نك کلدیکی نقطه نه قدر یوکسك ایسه او درجه‌یه یاقین بر ارتفاعه قدر فوران ایدر .

آبار نافوریه‌ده چیقان صویك واصل اولدیغی نقطهٔ ارتفاعه سویهٔ آب ترازوی تعبیر ایدیله بیلیر. تحقیق اولندیغنه نظراً آبار نافوریه‌ده سویهٔ آب ترازوی ثابت دکلدر . زمان زمان یوکسلیر ، آلچالیر . بوده سویهٔ مائیه‌یی اداره ایدن صولرك کثرت وقلتنه تابعدر . ایشته آبار نافوریه حقنده ویردیکمز ایضاحاتی تأیید ایدر بر حادثه دها . طبقهٔ قابل حلولك سطح ارضه تلاقی ایتدیکی یرلرده صولر بول اولدیغی زمان سویهٔ آب ترازو یوکسلیور ، آزالدیغی وقت آلچالیور. چونکه سویهٔ مائیه‌نك ارتفاعی تبدل ایدیور . یعنی اتصاللی قابلك اوزون قولنده‌کی صویك سویه‌سی آلچالوب یوکسلیور دیمکدر .

شو تشریحاتدن اکلاشیلیورکه آبار نافوریه تأسیسنده شرط موفقیت، قویو آچیله‌جق یرك آلتنده ـ یوقاریدن بری کراراً تصریح ایتدیکمز وجه ایله ـ صیره ایله اولا بر طبقه غیر قابل حلول اولملی ، ثانیاً بونك تحتنده قابل حلول بر طبقه بولونمالی . ثالثاً ایکنجی طبقه‌نك آلتنده‌ده ینه غیر قابل حلول بر طبقه موجود اولمالیدر . چونکه بر کره قویو آچیله‌جق یرك آلتنده قابل حلول طبقه اولمزسه سویهٔ مائیه حاصل اولمز . بوقابل حلول طبقه‌نك اوستنده‌ده غیرقابل حلول بر طبقه بولنماز ایسه بو حالده (برنجی حال) یالکز بر جنس طبقه موجود دیمکدر، اوستدن کلن ، یاندن کیرن صولر طبقه‌نك آلت قسمنده تراکم ایتمکه باشلایه‌رق سطح ارضه جریان ایده‌جك مخرج بولمز ایسه یاواش یاواش طبقه‌نك یوقاری قسملرینه طوغری سرایت ایدر ، هرطرفه یاییلیر ، سطحنه قدر حلول ایلر. بوآلتنده محدود بر صو خزینه‌سی حاصل اولمز . طبقه کاملاً اشباعه کلدکدن صکره آرتق صولر طبقه‌نك سطحی اوزرنده تراکم ایتمکه باشلار ، بورادن یا برطرفه آقار ویا اوراده برصولاق ، برکول پیدا ایدر .

آبار نافوریه تأسیسنده ایکنجی شرط موفقیت‌ده طبقهٔ قابل حلولك یوکسك بر یرده سطح ارضه تلاقی ایتمسیدر . بویله اولمازسه طبقه‌یه صو کیرمك قابل اوله‌میه‌جغی کبی اتصاللی قابلر نظریه‌سنه موافق بر سویهٔ مائیه‌ده حاصل اولمز .

ارضك اکثر طرفلرنده بو شرطلری حاوی طبقه‌لر ، ارضه‌لر واردر . بویله یرلرده آبارنافوریه آچمق هرحالده ممکن اولور . ایش یالکز سویهٔ مائیه‌یی حاوی اولان طبقه‌یه قدر دلیك دلمکدن عبارت قالیر . طبقه‌لرك او صورتله وضع وترتیبلرینی کشف وتحقیق ایلمکده علم طبقات الارض اربابی عندنده کوج بر شی دکلدر . آبارنافوریه‌یی اداره ایدن صولر بعضاً یکرمی اوتوز فرسخ اوزاق یرلردن کلیر. بوقویولرك عمقی یعنی درینلکی‌ده موقعنه کوره‌در. پارس شهرنده آچیلمش اولان (غره‌نل) (وپاسی) قیولرینك سویهٔ مائیه‌سنی حاوی اولان قوم طبقه‌سی شهر مذکورك شرق جنوبی سمتنده و ۲۶۰ کیلومتره بعدنده کائن اولان (لانغر) یایلاسنده سطح ارضه چیقار. (بویایلانك ارتفاعی ۵۱۶ متره‌در) بناءً علیه مذکور قویولرك صولری اورادن کلیر یعنی ۹ نجی شکلده ۲ نومروده رسم ایدیلن (ح) صوخزینه‌سی بوراده بر یرده‌در . مذکور طبقهٔ آبدار اوستنده‌کی غیرقابل حلول طبقه غایت قالین صخره‌لردن ، تباشیر طاشلرندن عبارتدر. ایشته بوترتیب ایله طبقه (لانغر) یایلاسندن بدء ایله پارسك آلتنه قدر کلیر . ۱۰ نومرولی شکل بوحوضه‌نك پارس ایله لانغر بیننده‌کی قسمنك مقطعنی ارائه ایدر. (پاسی) قویوسنك درینلکی

(شكل ١٠)

٥٧٠ متره، (غره‌نل) قویوسنك عمقی ده ٤٤٨ متره‌در
بوقویولرك سویهٔ آب ترازوسی ٣٠-٣٣ متره‌در .
یعنی قویونك آغزندن صو اوتوز اوتوز اوچ متره
ارتفاعنه قدر فیرلار. صولرك درجهٔ حرارتی قویودن
چیقدقلری وقت غره‌نل قویوسنده ٢٧ درجه پاسی
قویوسنده ٢٨ درجه‌در .

عادی قویولر كنیش‌در . بونلر قازیلیر ، حفر
ایدیلیر . جدارلری اكثریا طاش ایله اوریلیر ، بو
صورتله تحكیم ایدیلیر (قویو ماده‌سنه مراجعت) .
آبار نافوریه‌ده ایسه طاردر (قطری اكثریا ایكی ،
یاخود اوچ دەسیمتره‌یی تجاوز ایتمز) بونلر دلینیر ،
نقب ایدیلیر ؛ یوقاریدن آشاغی‌یه ایچنه ساچ بورولر
چكیریلیر . صو بورولر ایچندن صعود ایدر . آبار
نافوریه‌یه بورو یرلشدیرمكدن ، فرش ایله‌مكدن
مقصد قویونك جدارلرینی تحكیم ایتمك، وطبقات مختلفه
آره‌سندن دیكر صو صیزینتیلرینی منع ایله‌مك خصوصی‌در.
بو صیزینتیلر آجی وطوزلی صولردن عبارت
اوله‌بیلیركه بوحالده قویونك اصل صوینه قاریشدیرلمه‌سی
تجویز ایدلمز .

آبار نافویه آچمق ایچون برطاقم نقب آلتلری
ایجاد اولنمش دركه قویوجیلق ماده‌سنده بوآلتلر
تعریف وتصویر ایدیله‌جك ، عملیات نقبیه تفصیل
اولونه‌جقدر . بوآلتلر اساساً یری دلمك ایچون
ایجاد وترتیب اولنمش برنوع یر بورغولرندن
عبارتدر . بورغو ایله آچیلدیغی ایچون دركه آبار
نافوریه لسان عوامده بورغو قویولری نامی‌ده
ویرلمش‌در .

آبارنافوریه‌دن چیقان صولرك كیتی صعود بو-
روسنك قطرینه ، سویهٔ آب ترازوسنك ارتفاعنه ،
تحت‌الارض سویهٔ مائیه‌ده صوینك صورت حركتنه
تابع‌در . بونك ایچون دركه آبارنافوریه‌دن چوق
صو آله‌بیلمك ایچون درین برطبقهٔ قابل حلول
بولمق ایجاب ایدر . آبارنافوریه تنقیب ایدر ایكن
بعضاً قات قات برقاچ سویهٔ مائیه‌یه تصادف ایدیلیر .
بوحالده سویه‌لرك اك درینی اك زیاده صو ویرنی‌در.
فقط بوحالك استثناسی‌ده واردر چونكه اك درینده‌كی
سویهٔ مائیه‌یی اداره ایدن صوینك كلدیكی نقطه‌یوقاری
طبقه‌لرده كائن اولان دیكر سویه‌لرك مأخذندن دها
آلچاغی اوله‌بیلیر. بویله برقاچ سویهٔ مائیه ایچندن كچن
آبار نافوریه‌نك جدارلرینی كمال اعتنا ایله بوروله‌ملی
دركه اك آلتنده‌كی سویه‌دن كلن صوینك برقسمی
دیكر قابل حلول طبقه‌لر طرفندن نشف ایدلمسین .
ذاتاً آبار نافوریه‌یی بوروله‌مقدن برمقصدده برقاچ
طبقهٔ قابل حلول ایچندن كچن قویولرك مذكور
طبقه‌لر ایله اتصال واشتراكنی منع ایله‌مكدن
عبارت‌در .

بربرینه یقین اولمق اوزره متعدد آبارنافوریه
آچیلدیغی حالده‌بونلرك عددینه ، صعود بورولرینك
قطرینه كوره . یعنی بوقویولری اداره ایدن سویهٔ
مائیه‌نك ابعادی ایله صعود بوروزینك مقطعلری
مجموعنك نسبتنه نظراً هربرینك اخراجات مائیه‌سی
تبدله اوغرار ، تناقص ایدر .

تاریخچه (Historique) . — آبار نافوریه پك
اسكی وقتلردن بری معلوم‌در . اختراعات بشریه‌نك
اكثرنده اولدیغی كبی بوقویولرك ایجادینه‌ده تصادف
یاردم ایتمش‌در . معدن ایشلتمك فنی اوقدر قدیم
برصنعت دركه ابتدای ایجادی ازمنهٔ اولیه‌یی ستر
ایدن ظلام مجهولیت ایچنده مختفی‌در . طبیعتك ارحام
زمین‌ده حفظ ایتدیكی بوقیمتلی ركازی ، دفینه‌لری
كشف وتحری ایله‌مك ایچون پك چوق زمان اول

منقبه‌لر ، یر بورغولری اعمال ایتمك ، بوواسطه ایله طبقات زمینك محتویاتنی یوقلامق بر امر طبیعی ایدی ؟ ایشته پك محتمل درکه بویله تجربات اثناسنده معدن آرارکن یردن صو فیشقیرمش وبو تصادف انسانلره آبار نافوریه آچمق طریقنی کوسترمش‌در . ذاتاً تصادف دنیاده هر صنعتك پیری‌در ، ایشته بونك ایچون‌درکه تازمان قدیمدن بری چینده ، آسیای صغراده ، ایرانده ، هندستانده ، افریقاده آبار نافوریه آچیلمش‌در . هله چینیلر پك قدیمدن بری غایت درین آبار نافوریه آچمق فننده مهارت کوسترمشلردر .

اوروپاده آبار نافوریه حفری اون ایکنجی عصردن بدء ایدر . ایلك آچیلان بورغو قویوسی (آرتوواز) ولایتنده ، (لیللیه‌ده) شار تروز دیرنده آچیلمش‌در . روایته کوره بوقویو ۱۱۲۶ تاریخنده انشا اولنمش‌در . بونوع قویولر آچمق فنی آرتوواز ولایتنه میراث اولدیغندن بورایه نسبتله مذکور قویولره‌ده آبار آرتووازیه « Puits artésiens » نامی یادکار قالمش‌در . ۱۶۷۱ تاریخنده فرانسه قرالی اون دردنجی لوئی‌نك ایتالیادن جلب ایتمش اولدیغی علم هیئت اربابندن اقاسینی اووقت (مودن)‌ده ، (بولونی)‌ده آچیلمش اولان آبار منفجره اوزرینه علمای عصرك نظر دقت واعتبارینی جلب ایتدی . ۱۷۸۰ تاریخنده اون آلتنجی لوئی (رامبویه) ده کندی کوزی اوکنده اویله برقویو آچدیرمش‌در .

اوروپا وآمریقاده آبار نافوریه‌نك تکثر وتعممی اون طقوزنجی عصر میلادی اوائلندن ابتدا ایدر . چونکه بوزمانه قدر آبار نافوریه آچمق ایچون اصول عتیقه‌یه کوره ایش کوریلیور و اسکی ترتیب آلتلر قوللانیلیور ایدی . واقعا علم الارضك تدقیقات وکشفیاتی ارض اوزرنده جابجا آبارنافوریه آچمغه مساعد موقعلر بولندیغنی ، سنین اولیه‌دن بری یر آلتنده تراکم ایتمش صوخزینه‌لری موجود اولدیغنی بیلدیردی ، صوسزلق چکیلن یرلره بوخزینه‌لری آقتمق قابل اولدیغنی اکلاتدی . فقط عملیاتده ، اجراآتده مشکلات چوق ، اصول قدیمه ایله ایش کورمك ، اویله برطاقم کم ادوات ایله قعرزمینه قدر دلیکلر آچمق قولای برشی دکل ایدی .

بونك ایچون‌درکه آبار نافوریه‌دن هرجهتجه ایدیله‌جك استفادهٔ عظیمه‌یی نظر دقت واعتباره آله‌رق ۱۸۱۸ تاریخنده ، موسیو (توری) نك راپوری اوزرینه (شرکت ترغیبیه) قویو دلمك عملیاتنك اصلاح واکمالی حقنده برمسابقه آچدی . بو تاریخدن اعتباراً کرك شرکت مذکوره‌نك وکرك زراعت شرکت مرکزیه‌سنك همم ومساعیسی سایه‌سنده فن تنقیب سرعتله ترقی ایتمکه باشلادی . بر طرفدن‌ده اووقتلر نشر ایدیلن خاطره‌لر آبار نافوریه‌نك هر صورتله اهمیت ومنفعتنی اثبات ایتدی . بونك اوزرینه اوروپانك هر جهتنده آبار حفریه آچمق امرنده برغیرت عمومیه اویاندی ، آبار نافوریه کوندن کونه چوغالمغه یوز طوتدی .

خوارق فنیه‌دن اوله‌رق ، مهندسلرك النده بیوك برمهارتله ایشله‌ین منقبه‌لر — عصای موسی کبی — یردن صو فیشقیرتمغه ، قوراق چوللر اورته‌سنده مفجره‌لر ، مشجره‌لر اویاندیرمغه ، بیابانلرده بستانلر یشیللندیرمکه وارحام ارضده پنهان اولان صولری یر یوزینه آقتدیرمغه باشلادی .

یوقاریده ذکری کچن (پاسی) و (غره‌نل) قویولری تنقیب آبار یعنی قویو دلمك فننك استکمالی سایه‌سنده وجوده کلن آثارمهمه‌دندر . (پاسی) قویوسنی فرانسز مهندسلرندن (مولو) نام ذات آچمش ، (غره‌نل) قویوسنی اسقوچیالی (کیند) نقب ایتمش‌در . تنقیب آبارفننك ترقیاتنه بو ایکی مهندسك پك بیوك خدمتلری اولمش‌در .

پارس شهرنده كائن اولان بوايكي قويو ارضات ثالثيه طبقه‌لري ايچندن ده‌لينمش، سويهٔ مائيه‌يي حاوي اولان يشيل‌قوم طبقه‌سنه واصل اولمشدر. پارس حوضه‌سنك تدقيقات ارضيه‌سي بوبابده‌كي موفقيتي قطعياً تأمينه مدار اولدي . پارس طبقات الارض علماسندن (م . والفره‌دن) مذكور طبقهٔ آبدارك سطح ارضه چيقديغي محلي كشف ايتمش ايدي . بونك سطح بحردن اعتباراً ارتفاعي ١٢٥ متره ، غره‌نل موقعنك ينه سطح بحردن اعتباراً ارتفاعي ٣١ متره اولديغنه نظراً غره‌نل قويوسندن صويك فوراني اولجه معلوم ومحقق ايدي. اصل كوچلك سطح زمينه ٦٠٠ متره قدر درينلكده بولنان طبقهٔ رمليه‌يه قدر يري دلمكدن عبارت ايدي .

غره‌نل قويوسنك نقبنه ٢٤ كانون اول ١٨٣٣ تاريخنده بدء اولندي . عمليات آنجق ٢٦ شباط ١٨٤١ سنه‌سنده ختام بولدي‌كه ٧ سنه‌دن زياده دوام ايتمش ديمكدر . بوقويونك عمقي ٥٤٧ متره‌در. صو ٣٠ متره ارتفاعه قدر فوران ايدر. قويو ثانيه‌ده تقريباً ٤٠ ليتره صو ويرر .

(پاسي) قويوسي ، ادوات نقبيهٔ جديده ايله ومحرك مقامنده بخارماكنه‌سي استعماليله، (غره‌نل) قويوسنك حفري اوزرينه حاصل اولان تجربه‌يه بناءً ده‌لينه‌جك طبقات ارضيه‌نك جنس وطبيعتنه دائر معلومات ايدينلمش اولمسي سايه‌سنده دها آز زمانده آچيلمشدر . عملياته ٥ ايلول ١٨٥٥ تاريخنده باشلانديغي حالده ١٨٥٧ سنه‌سي مارتنده قويونك درينلكي ٥٢٨ متره‌يه واصل اولدي . آنجق برعارضهٔ مهمه عمليانك تعطيلنه بادي اولدي . طوپراغي طوتمق ايچون قويويه ايندريلان ساج بورولر يرك تضيقنه مقاومت ايده‌ميه‌رك، قويونك آغزندن ٥٢ متره آشاغيده كاملاً پارچه‌لانه‌رق بوسببله عمليات اثناسنده قويو طيقاندي . مهندسي موسيو (كيند) پارس بلديه‌سنه قارشي عملياتي ايكي سنه‌ده اكمال ايتمك اوزره تعهد ايتمش ايدي . قيريلان بورولري چيقارمق ايچون پك چوق اوغراشدي ، موفق اوله‌مدي . نهايت عملياتك اداره‌سني ترك ايتمكه مجبور اولدي . بونك اوزرينه طرق ومعابر اداره‌سي مأمورلرينك تحت نظارتنده اوله‌رق ايشه تكرار مباشرت اولندي. مع مافيه موسيو (كيند) مهندس صفتيله تنقيب عملياتنه ينه اشتراك ايديور ايدي . عمليات نقبيه‌يه تكرار ابتدار ايتمه‌دن اول قويويي تخليه ايتمك ايجاب ايديور ايدي . بونك ايچون مذكور قويونك حولنده ٥٣ متره درينلكده قدر ديكر بر قويو حفر ايدلدي‌كه بونك ارتفاعنك ايلك ايكي ثلثنده قطري ٣ متره ، اوچنجي ثلثنده ١ ويا (٠،٧) متره ايدي. بوايكنجي قويونك جدارلري (٠،٠٣٥) متره ثخنده دوكمه بورولر ايله تحكيم ايدلدي . پاسي قويوسي بو صورتله تخليه ايدلدكدن صكره عمليات نقبيه‌يه دوام اولندي و ٥٧٠ متره درينلكنده صو بولندي . فقط صو قويونك آغزينه يقين بر يره قدر چيقارق اوراده قالدي . بونك اوزرينه اصل قويو بوروسنك ايچنه قطري كوچوك و ٥٢ متره طولنده بر بورو دها ايندريلدي وقويو براز دها ده‌لينديكي نهايت ٢٤ ايلولده صو كمال تهورله خارجه فيرلادي . اولا چيقان صويك مقداري ٢٤ ساعتده ١٥ بيك متره مكعبي ايدي . ياواش ياواش يكرمي بيك متره مكعبه قدر چيقدي. اولجه تخمين اولنديغي وجهله (پاسي) قويوسنك آچيلمسي اوزرينه (غره‌نه‌ل) قويوسنك صويي براز آزالدي. يكرمي درت ساعتده ٩٩٠ متره مكعبندن ٧٧٠ متره مكعبه تنزل ايتدي. بونتيجه‌نك حصولي طبيعي ايدي . چونكه بوقويولرك ايكيسي‌ده اداره ايدن بر سويهٔ مائيه‌در . اورالرده ديكر قويولر آچلسه او ايكي قويونك اخراجات مائيه‌سنه ينه بالطبع نقصان عارض اولور . فقط يكي

آچیله‌جق قویولرك اخراجات مائیه‌سی مجموعی موجود ایکی قویونك اخراجات مائیه‌سی نقصانندن چوق فضله اوله‌جغی جهتله اوکبی یرلرده یکیدن آبارنافوریه آچمق هرحالده منفعتلی ، کارلی اولور .

آلمانیاده دخی آبارنافوریه نقبی اسکی برصنعتدر. شهرلرندن (استوتغارد) ده پك قدیم بر زماندن بری آبارنافوریه موجود اولوب شو قدرکه زمان تأسیسلری صورت قطعیه‌ده معلوم دکلدر . عصر حاضر ظرفنده ممالك مذکوره‌ده پك‌چوق آبارنافوریه آچیلمشدر . زراعت ، صنایع بو قویولردن کلی استفاده ایدیور . هله صولری آز اولان یرلرده آبارنافوریه مملکته بول بول صو اجرا ایلمکده‌در. انکلتره‌ده آمریقاده کذلك پك چوق آبار نافوریه آچیلمشدر. امریقاده اك درین بورغو قویوسی سن‌لوئی (سان لوئی) ده بر شکر فابریقه‌سی ایچون آچیلمش اولانیدرکه عمق ۱۱۵۵ قدمدر .

افریقاده ، مصر قدیمده آبارنافوریه آچمق اصولی معلوم ایمش. حکمای اسکندرانیوندن والتنجی عصر میلادی رجالندن (اولمپیودور) روایت ایدیورکه : « واحه لرده بر طاقم درین قویولر حفرایدیلیر، بونلر بعضاً ۱۸۰ مترەدرینلکه‌قدرواصل‌اولور، اغزلرندن‌نهرلر انفجارایدر، صولرفیشقیریر. اهل زراعت تارلالرینی، بستانلرینی اوصولر ایله اسقا واروا ایدرك کلی استفاده ایدرلر » . آنجق صوکرالری مصرده بو صنعت یعنی آبارنافوریه آچمق فنی متروك اولمشدر . شوقدرکه فرانسه مهندسلرندن (داغوزه) نك بیانته نظراً افریقاده بادیه‌نشین اولان عربلر اسکیدن قالمه اصول‌ایله چوللرده حالا آبارنافوریه حفر ایدرلر ایمش . ادریسی (نزهة المشتاق فی احتراق الآفاق) نام اثرنده افریقاده ، بلاد مغربده ، تلمسان قربنده ساقیة النصارا دنیلن محلده بر نافوره قویوسنك وجودندن بحث ایدیور ، وبوکا فواره نامنی ویریور .

خدیو مصر مرحوم سعید پاشا ۱۸۵۱ تاریخنده اسکندریه قربنده کائن بغچه‌سنده اوروپا مهندسلری معرفتیله بر بورغو قویوسی حفر ایتدیرمشدر . اون متره درینلکده صو بولنمش ، بریچق متره قدر یوقارییه صعود ایلمشدر . جزایر صحراسنده آبار نافوریه تأسیسنه مساعد تحت‌الارض بر سویهٔ مائیه موجود اولدیغی اوطرف اهالیسنك قدیمدن بری معلومی ایدی. بوصویی یریوزینه چیقارمق ، فوران ایتدیرمك ایچون پك اسکی وقتلردن ابتدا ایدن تشبثاتك آثاری اورالرده الآن مشاهده ایدیلیر ، پك‌چوق آبارنافوریه نشانلری کوریلیر . فقط اصول تنقیب غایت ابتدائی اولدیغی ایچون تشبثات واقعه‌ده موفقیت نادراً حاصل اولورایدی. بونك‌ایچون اورالرده لزومی قدر آبارنافوریه آچیله‌مدی. چونکه اللی آلتمش متره درینلکنده بر قویو حفر ایتمك ایچون سنه‌لرجه ایشله‌مك ، چالیشمق ایجاب ایدیور ایدی . خصوصیله اثنای تنقیبده دەلینمسی کوچ ، زورلی بر صخره‌یه تصادف‌اولندیمی اکثریاصویی بولمغه‌برایکی‌مترولق‌مسافه قالمش‌ایکن‌عملیاتی‌ترك‌ایتمکه‌مجبوریت‌حاصل اولیورایدی. سنه‌لرجه صرف ایدیلن امکار چوق کره نتیجه ادراك ایدیله‌جکی زمان بویله هدر اولوب کیدیور ایدی . جزایر صحراسنده باشلانوبده بتیریله‌مه‌مش آبارنافوریه اثرلرینه کثرتله تصادف ایدیلیر . عصر حاضرك‌اوائلنه طوغری اوروپاده تنقیب آبار فننك استکمالاتی ، پارسده (غره‌نل) قویوسنك موفقیق اوزرینه جزائر صحراسنده‌ده آبار نافوریه حفری تشبثاتی یکیدن اهمیت آلدی . ۱۸۵۶ تاریخنده فرانسه جنرالی (دەوق) نك اثر ابداعی اوله‌رق صحرای شرقی ده بر نافوره قویوسی آچیلدی . عملیات نقبیه قرق کون سوردی . ۶۰ مترووده سویهٔ مائیه بولندی و بورادن خارجه بول بر صو فیشقیردی (دقیقه‌ده ۴٫۵۰۰ لیتره) . بو خارقه اورالرده‌کی

اهالی‌یی سروره مستغرق ایتدی. حقیقت صوسز بریرده،
چول ایچنده بردن بره او یله بول منبعه نائل اولمق
نه بیوك برنعمتدر. صحرالیلر بوقویویه عین السلام نامنی
ویردیلر . براز صوكرا چولك بر طرفنده ایكی قویو
دها آچیلدی . جوارده‌كی بدویلر بو قویولرك
اطرافنده خرما اغاچلری دیكدیلر ، كوی یاپدیلر
وبورالرده یرلشدیلر، حضریته كیردیلر . چوللرده‌كی
عربانی بداوتدن قورتارمق،حیات حضریه‌یه سوق ایتمك
ایچون آبار نافوریه حفری نه‌قدر اقتصادی ، نه‌قدر
فائده‌لی برتدبیردر. صحراده (سید رشید) واحه‌سی‌یك
شن ومعمور ایكن صویك قلتنه مبنی خرابه یوز
طوتمش ایدی . دقیقه‌ده ٤,٣٠٠ لیتره صو ویرر
بر بورغو قیوسی حفری اورایی یكی باشدن احیا
واعمار ایتدی .

١٨٦٠ تاریخنده صحرای شرقیده ٥٠ قدر آبار
نافوریه موجود ایدی‌كه بونلرك هر بری وسطی
اوله‌رق دقیقه‌ده ٧٥٠ لیتره صو تأمین ایدییورایدی.
بوقویولر سایه‌سنده اورالری معموریت یوزی كوردی.
صولری بیتمك اوزره اولان واحه‌لر یكی‌دن كسب
عمران ایتدی . اغاجلر یتشدیرلدی ؛ چول جابجا بر
اقلیم معموره تحول ایله‌دی .

ممالك عثمانیه‌ده دخی سلانیك ، ازمیر كبی دكز
ساحلنده واقع بعض شهرلرده آبار نافوریه آچیلمش
ایسه‌ده پك اهمیتسز قالمشدر . قوتلی بر سویهٔ مائیه
بوله‌مدیغی ایچون بونلردن پك آز صو جریان ایدر.

١٩٠٠ مشهرهٔ عمومیه‌سنده آمریقانك تنقیب
قومپانیه‌لرندن بری پارس‌ده ونسانده ٥٩٠ متره
عمقنده بربورغو قویوسنی ایكی آیدن آز بر زمانده
وجوده كتیردی . حالبوكه ٥٤٧ متره درینلكی
اولان (غرەنل) قیوسنك نقبی یدی سنه‌دن زیاده
دوام ایتمش ایدی. آمریقاده اصول تنقیبك نائل اولدیغی
تكمله باقیكز .

— آبار نافوریه‌نك فوائد و محسناتی : صحت
عمومیه ، صنایع ، زراعت آبار نافوریه‌دن پك‌زیاده
استفاده ایدر. بر كره بوقویولرك عادی قویولره اك
برنجی سبب رجحانی صویك سطح ارضدن اعتباراً
آز چوق یوكسك بر مسافه‌یه قدر كندیلكندن
صعود وفورانیدر . چكمه زحمتی ، مصرفی یوق.
مملكتك ، شهرك یوكسكجه نقطه‌سنه آچیلان بر
بورغو قویوسنك صولری هرطرفه اساله ایدیله‌بیلیر .
بناءً علیه سوقاق صولامق ، باغچه صولامق ایشلری
بو قویولر سایه‌سنده پك زیاده تسهیل اولنمشدر .
بر التنده طوروب قاله‌جق اولان صولری ،
بر یوزینه چیقاروب فیرلاتقده‌كی ، صوسز یرلری
صویه غرق ایله‌مكده‌كی فائده‌نك درجه‌سی تصور
ایدیله‌بیلیرمی ؟ آبار نافوریه‌نك فوائد ومحسناتی یالكز
اسقا واروا خصوصلرنده دكلدر. بوصولر بركتلی و
قوتلی اولدیغی ایچون فابریقه‌لرده قوهٔ محركه مقامنده
چرخ‌دوندیرمك، ماكنه ایشلتمك ایچون‌ده قوللانیلیر.
فرانسه‌ده ماكنه‌لری بو قوتله ایشلر دكرمنلر ،
فابریقه‌لر واردر. فرانسه شهرلرندن (تور) بلده‌سنده
برایك منجه‌سنك ماكنه‌لری ١٤٠ متره‌درینلكده
اولان ودقیقه‌ده ١١٠٠ لیتره صو ویرن بر بورغو
قویوسنك صولری ایله حركت ایدر. آمریقاده (سان
لوئی) شهرنده برشكر فابریقه‌سی‌ده كذلك بوصورتله
ایشله‌دیلیر .

آبار نافوریه صولری صنایعده دكرمنلرده ،
فابریقه‌لرده قوهٔ محركه مقامنده استعمال اولندیغی كبی
كرك زراعت، كرك صناعت بوصولرك حرارتندن‌ده
پك چوق استفاده ایدر . یوقاریده دیمش ایدك‌كه
آبارنافوریه‌نك صولری اكثریت اوزره درین طبقه‌لردن
كلدیكی ایچون درجه درجه صیجاق درلر وصولرك
درجهٔ حرارتی بوقویولرك عمقنه تابعدر. (آراغو) نك
كشف وتحقیقنه كوره یرایچنده یوقاریدن آشاغی هر

٢٠ـ٣٠ متره درینلکده، سانتیغراد یعنی تقسیم مئی‌یه
کوره بر درجهٔ حرارت اصابت ایدیور . ایشته
پارس‌ده‌کی (غره‌نه‌ل) قویوسنك صولری ـ بوشهرده
یرك حرارت وسطیه‌سی ١٠,٦ درجه اولدیغی حالده ـ
دائما ٣٧,٨ درجهٔ حرارته مالکدر . ٦٦ متره
درینلکی اولان (سان‌اقوان) استاسیوننك قویوسندن
چیقان صولرك درجهٔ حرارتی ١٢,٩ در . انکلتره‌ده
(شیرنس)ده آچیلان و ١١٠ متره عمق اولان بورغو
قویوسندن چیقان صولرك حرارتی ـ سطح زمینك
حرارت وسطیه‌سی ١٠,٥ اولدیغی حالده ـ ١٥,٥
درجه‌در .

بناءً علیه آبارنافوریه‌دن فوران ایدن صولرك حائز
اولدیغی حرارتدن دخی استفاده ایله‌مك طریقلری دوشونلمش
وبوصولر ایله فابریقه‌لری، قیشلاقلری تسخین ایله‌مك،
شدتلی صغوق اولدیغی وقت دونان صولری، دکرمان
آرق (خرق) ، چرخ اولوغی کبی بوز طوتان مجرا-
لری ارتمك، تمییع ایتمك چاره‌لری اتخاذ اولونمشدر.
المانیاده (فورتمبرغ)ده آبارنافوریه صولری بورولر ایله
دور ایتدیریله‌رك فابریقه‌لر بوصورتله تسخین ایدیلیر.
بوصولرك حرارتی ثابت اولدیغی ایچون قیشلاقلری
تسخین ایتمك خصوصنده ایشه یارار .

شدتلی قیشلر حکم سوردیکی زمان غدیر
یعنی اکرکلرده بالقلر اکثریت اوزره صغوقدن
تلف اولور . آبار نافوریه اولان یرلرده بو نوع
کوللره صیجاق صو اساله ایده‌رك بالقلرك محافظهٔ
حیاتی تأمین ایدیلیر .

(آراغو)نك تحقیقنه نظراً ایکی بیك بش یوز ، اوچ
بیك متره عمقنده اوله‌رق آچیله‌جق بر بورغو قویو-
سندن قاینار یعنی ١٠٠ درجه حرارتده صو استحصال
ایله‌مك قابلدرکه بوصو بورولر واسطه‌سی ایله ایجاب
ایدن یرلره ، اولره ، چماشیرخانه‌لره ، مطبخلره ،
حماملره قدر توزیع و ایصال ایدیله‌بیلیر. بوطریق ایله
هم صودن هم حرارتدن استفاده ایدلمش اولور .

آبار نافوریه صولری غایت براقدر . بو جهتله
کاغد اعمالنده‌ده قوللانیلیر . خصوصیله یاغمورلی
زمانلرده منبع، نهر ، چشمه وعادی قویولرك صویی
بولانیق اولدیغی ایچون بو زمانلرده کاغد فابریقه‌لری
براق صو بوله‌مدقلرندن تعطیل اعماله مجبوراولورلر.
حالبوکه آبارنافوریه بولنان یرلرده بو مجبوریته محل
یوقدر . آبار نافوریه‌نك صولری اوزاق یرلردن ،
قوم طبقه‌لری ایچندن ارتشاح طریقیله یعنی سوزیله
سوزیله کلدیکی ایچون هرزمان براقدر، هیچ بر وقت
بولانیق اولماز. آبار نافوریه‌نك دائما بول وصاف اولان
صولری تره ترلالری احداث ایله‌مك ایچون استعمال
ایدیلیر. المانیاده (ارفورت) ده آبارنافوریه صولرندن
تشکیل ایدلمش تره ترلالری واردرکه سنه‌ده ٣٠٠,٠٠٠
فرانق حاصلات کتیرر .

ملاحظه — ممالك عثمانیه‌ده آبار نافوریه تأسیسنه
هیچ اهمیت ویرلمه‌مشدر . بو نوع قویولرك صحت
عمومیه‌یه ، زراعته ، صنایعه خدمتی تقدیر ایدیله-
مدیکندنمی یوقسه قطعات ثلثهٔ ارضدن اقلیم اقلیم
نصیبی اولان مملکت وسیعهٔ عثمانیه‌ده آبارنافوریه آچمغه
مساعد زمین‌می یوق ؟ مملکتمزك جغرافیاسی کبی
علم الارضی‌ده ناقصدر، هم پك ناقصدر. بزفرانسه‌نك
بره‌زیلیانك اوستنی آلتنی بیلدیکمز ویا بیله‌جکمز قدر
مملکتمزك هیچ برنقطه‌سنی بیلمیز . جغرافیای عثمانی‌یی
اکمال ایله‌مك مملکتمزك خریطه‌لرینی تصحیح وتنظیم
ایتمك ایچون بر زماندن بریدر ، ارباب فندن
مرکب هیئتلر ممالك عثمانیه‌یی طرف طرف دولاشمغه
مأمور ایدلدی . بو همتلرك دوامیله شبهه یوقکه
مملکتمزك علم جغرافیسی بیوك ترقیاته مظهر
اوله‌جقدر . علم طبقات الارض ایچونده بویله برهمت،
بویله بر عنایت ایستر . او وقت یرلرمزك ، طاغلر-
مزك تشکلاتی ، تحت الارض طبقاتك اجناس وترکیباتی
حقنده بر درجه‌یه قدر معلومات کافیه استحصال

ایده‌بیلیرز. هم علم مستفیض اولور، هم مملکت مستفید اولور. مملکتمزك صحرالری، واسع یایلالری چوق. بوبابده یاپیله‌جق تفحصات علمیه سایه‌سنده الكامزك حاوی اولدیغی معادن‌ده بو وسیله ایله صورت رسمیه‌ده کشف وتحقیق ایدلمش اولور. اووقت مملکتمزك الده دکرلی بر طبقات الارض خریطه‌سی‌ده بولنور. نره‌لرده آبار نافوریه آچمق قابل‌در آکلاشیلیر. البته، اوچ قطعه‌یه یاییلمش، مملکتمز کبی واسع بر الکاده، طاغلری مبذول اووالری بر طرفدن یوکسك نقطه‌لرده طاغ یاماجلرنده، یایلالرده سطح ارضه چیقمش قابل حلول طبقه‌لر واردر. اویله یرلرده آبار نافوریه آچه‌رق قورو اووالری اسقا ایتمك، اراضیٔ مواتی احیا ایله‌مك، چوللری شنلندیرمك، صوسزلقدن صیقینتی چکن شهرلری، قصبه‌لری، کویلری صویه قاندیرمق البته قابل‌در. فقط آرامق یاپمق لازم‌در. آبار نافوریه حقنده بو ماده‌نك بدایتندن بری ویردیکمز تفصیلات بو قویولرك تعریف ماهیتنه، تقدیر اهمیتنه کافی‌در. مملکتمزده قحط مایه مبتلا اولمش نه قدر یرلر وار. احتمال که بو یرلرك یوز ایکی یوز متره التنده جوق زماندن بری تراکم ایتمش، خارجه انفجار ایتمك ایچون نقابك بورغوسنه انتظار ایدوب قالمش براق صو سویه‌لری طوریور. نهرلری جدول حفر ایدرك آشاغی‌یه دوغری مکملاً آقیتمق قابل اولدیغی کبی، یری دله‌رك آلتنده مجتمع اولان صولری شاقولاً یوقاری‌یه اجرا ایله‌مكده نه درجه‌لرده قابل اولدیغنی یوقاریدن بری ایضاح واثبات ایله‌دك. ایش یری بولمق و دلمکدن عبارت.

آبار نافوریهٔ سالبه — اس (تر.صو). یریوزنده‌کی صولری یرآلتنه آقیتمق ایچون یاپیلان قویولر. آبار منشفه. — فرانسه علماسندن (آراغو) نك ایجاد ایتدیکی بر تعبیر جیددرکه آبار منشفه‌یی بحق توصیف ایدر. (بوماده‌یه مراجعت). ایکی طبقهٔ غیرقابل حلول آراسنده محصور اولان طبقهٔ قابل حلول یعنی طبقهٔ نشافه‌نك سطح ارض ایله جهت اشتراکی اولمدیغی حالده طبیعی‌درکه بو طبقه صودن خالی بولنور. ارض اوزرنده بریرده یوزه چیقمامش که بورادن صو آله‌بیلسین. شیمدی بویله بر طبقه‌یه قدر سطح ارضدن برده‌لیك آچیله‌جق اولور ایسه آبار نافوریه‌لرده اولدیغی کبی بوده‌لیکدن یوقاری‌یه صو فیشقیرمدقدن باشقه یوقاریده یر اوزرنده بولنان صولر مذکور ده‌لیکدن طبقهٔ نشافه‌یه جریان ایدرلر، بلع اولنورلرکه آبارنافوریه‌نك عکسی بر حادثه ظهور ایدر. ایشته بونك ایچون‌درکه بر تشبیه ریاضی ایله بودرلو قویولره یعنی آبار منشفه‌یه (آراغو) آبارنافوریهٔ سالبه‌دیمش‌در. آبار منشفه ماده‌سنده بیان اولندیغی وجه ایله سطح ارضده غیر نشاف بر طبقه اوزرنده تراکم ایدن‌فضله صولر، ضررلی اکره‌کلر، بوواسطه ایله ازاله ایدیلیر. قرال (ره‌نه) اسکی وقتده مارسیلیا جوارنده کائن اولان (پالونس) اوواسنی احاطه ایدن باتاقلغی قوروتمق ایچون مختلف نقطه‌لرده بر چوق آبار منشفه آچدیرمش‌در. بو اووایی استیلا ایدن صولری او قویولر واسطه‌سی ایله طبقهٔ نشافه بلع ایدرك محل مذکور قابل زراعت بر حاله کلمش‌در. بعضاً ارض اوزرنده بر نقطه‌ده آبار نافوریه ایله آبار منشفه جمع ایدیلیر. فرانسه‌ده (سن‌ده‌نی) شهرنده آچیلمش اولان بر بورغو قویوسنك صولری پك مبذول اولدیغندن یازین شهری باشدن باشه ییقار ایدی. فقط بو فائده‌یه بدل قیشین سوقاقلر بوز ایچنده قالیور ایدی. یازین او صویك مبذولیتنی محافظه ایتمك، قیشین شهری بوزدن قورتارمق مهم برمسأله شکلنی آلمش ایدی. مهندس (موالر) آبار نافوریه ایله آبار منشفه‌یی جمع ایتمك صورتیله بو مسأله‌یی حل ایتمکه موفق اولدی. شویله‌که موجود بورغو قویوسنك سویهٔ مائیه‌یه قدر اینن بوروسنی محیط اوله‌رق

وبناءً عليه دها بيوك قطرده اولمق اوزره برطبقهٔ نشافه بولنجه‌یه قدر یرك ایچنه دیکر بربورو ایندیریردی . بو ایکی بورو بیننده محصور اولان مکان حلقوی‌ده بالطبع صویوقدر . قیشین بورغو قویوسنك فضله صولری بوواسطه ایله طبقهٔ نشافه‌یه اجرا ایدیلیر . زمانمزده آبار منشفه ، آب دزد (بومادە‌یه مراجعت) واسطه‌سیله قوهٔ محرکه احداث ایلمك فکری‌ده اویانمش در . بوفکرك اساسی یریوزنده‌کی صولری تحت‌الارض برطبقهٔ نشافه‌یه اجرا ایتمك ، صولرك قوهٔ سقوطیه‌سندن استفاده ایله‌مك قضیه‌سی‌در .

آبارنا فوریهٔ معدنیه اس (تر . اص) . پترول قویولری ماده‌سنه مراجعت) .

آباراقا (دون یوا کین) — **آبارقا** ده‌دیرلر . اسپانیا پسقپوسلرندن ایدی. (آراغون)ده ١٧٨٠ده طوغمش ، ١٨٤٨ ده وفات ایتمش‌در . اسپانیاده قرال بشنجی (قارلوس) طرفدارانندن متشکل اولان حزبك رؤساسندن بری اولمش ایدی . ١٨٣٠ ده نفی اولندی ؛ (توژن) قربنده کائن اولان (لاتزق) مناسترنده ترك حیات ایله‌مش‌در .

اسپانیاده ١٨١٢ سنه‌سی قوانین حربیه‌سنك وضعنه مخالفت ایدنلردن بری‌ده صاحب ترجمه ایدی .

آباران — روسیه‌ده ، قفقاسیه‌ده اونامده بر چایك اوزرنده کائن برقصبه‌در. اران (اریوان) ك ٢٢ کیلومتره شمالنده‌در (آباران) چایی (آراس) نهرینه شمال جهتدن کلوب التقا ایدن برصودر .

آباران — **آلباران** ده دیرلر . اسپانیاده مورچیه ولایتنده کائن برقصبه‌در . نفوسی ٢٨٥٢ .

آبارباره — خرافات یونانیه‌ده (نایاد) دینن صو فرشته‌لرندن یعنی صو پریلرندن بری‌درکه (تروه)

حکمداری (لااوندون) ك ولدزناسی اولان (بوقو-لیون) دن ایکی چوجغی اولمش‌در . برینك آدی (اوزه‌بوس) ، دیکرینککی (په‌داسوس) در .

آبار بانل (اسحق بن یوده) **آبرابانل** یاخود **آبراوانل** ده تسمیه اولنور. معروف برخاخام ایدی . (لیزبون) ده ١٤٣٧ تاریخنده طوغمش ، ١٥٠٨ وفات ایتمش‌در. پورتکیز قرالی بشنجی (آلفونس)ك وینه‌قاستیلیه قرالی بشنجی (فردیناند)ك زمانلرنده مالیه ناظرلغی ایتمش‌در . ١٤٧٢ تاریخنده یهودیلر اسپانیادن اجلا ایدلدیکی وقت صاحب ترجمه اولا (ناپولی)یه وصوکره (وندیك)ه هجرت ایتمش وبوراده اولمش‌در. عهد عتیقه شرحی ؛ حضرت مسیحه عائد بر اثری واردر .

آبارقا — آباراقا ماده‌سنه مراجعت

آبارقا (پییر) — اسپانیالی بر جزویت‌در . ١٦١٩ده (ژاقا)ده طوغمش ١٦٩٣ ده (بلنسیه)ده وفات ایله‌مش‌در . (سالامانق) دارالفنوننده یکرمی بش سنه الهیات تدریس ایتمش‌در . الهیاته دائر لاتین لساننده یازلمش متعدد اثرلری موجوددر . بونلردن باشقه اسپانیول لسانی اوزره برده(آراغون) تاریخی تألیف ایتمش‌در . بو اثر غایت مقبول بر کتاب‌در .

آبارقا (دون ژه‌روم) — اسپانیاده (آراغون) امراسندن بری اولوب اون آلتنجی عصر میلادی اوائلنده برحیات ایدی . آراغون قرالیتنك مکمل بر تاریخی یازمغه تشبث ایتمش ایسه‌ده صحتی مساعد اولمادیغندن اثرك اکماله موفق اوله‌مامش‌در. مع‌مافیه (آراغون) ك الکعالم مورخلرندن (زوریتا) اواثردن چوق استفاده ایله‌دیکنی لسان تقدیر ایله بیان ایدیور .

آبارج — فرانسه‌ده (لوآر-زیر) ولایتنده ، کائن برقصبه‌در. نفوسی ٢٦٩٤ . صنایعده یوکسك فرونلری ، قالخانه‌لری واردر .

آباریس — براسم‌درکه اساطیرده ذکری چوق کچر. اوصورتده‌که بواسمدن آباریسیه (Abarique) صفتی تشکیل ایدیله‌رك (خرافات آباریسیه) تعبیری زبانزد اولمش‌در . اساطیرده (آباریس) نامیله معروف اولانلر شونلردر :

١ — قدیم حبش حکمداری (کفه) نك قیزی (آندرومد) ایله نشانلیسی (پرسه) نك ولیمه جمعیتلری اجرا اولوندیغی صره‌ده کووه‌کی اولدیرمك اوزره قیزك عمجه‌سی (فینوس) ضیافت مجلسنه کیردیکی وقت معیتنده‌کی رفیقلرندن بری‌درکه بوضیافتده (فینوس) ك قلیجی آلتنه کلنلرك جمله‌سنی قتل ایدرك (پرسه) یی ده تلف ایده‌جکی آنده پرسه (مه‌دوس)ك باشنی کوستره‌رك فینوسی، آباریس وسائر رفیقلری ایله برابر، طاشه قلب ایتمش .

٢ — قدیم ایتالیاده (لاتیوم) اقوامندن (روتول)لرك جنکاورلرندن بری‌در. (ترویه) محاربلرندن (اوریال) ایله (نیسوس) ك (روتول) اردوسی اوزرینه ترتیب واجرا ایتدکلری شبخونده (اوریال) مرقوم (آباریس) ی قتل ایتمش .

٣ — خرافات قدیمه‌ده ، روماده (اوغوست) عصری شعراسندن (اووید)ك منتسخات نام اثرنده تصویر اولوندیغی وجه ایله قوشه نسخ اولونمش بر شخص‌در .

٤ — سکیت سحربازلرندن بری‌درکه آپولون یعنی شمس الهنك اقطار شمالیه‌ده اجرا ایله‌دیکی سیاحت مناقبنی تغنی ایتمسنه مکافاةً بو اله (آباریس)ی کندینه قسیس اعظم یعنی باش پاپاس انتخاب ایتمش ، اوکا آلتون براوق ویرمش‌که بواوق اوزرینه بینه‌رك اقلیم هواده سیر وسیاحت ایدر ایمش. فضله اوله‌رق کندینه کاهنلك خاصه‌سی ده احسان ایتمش. (آپولون)ك امریله قبل المیلاد ٧٠٠ و٧٥٠ تاریخلرینه طوغری یونانستانه کلمش ، وجدانلری تهذیب ، مرضایی تشفیه ایتمش ، (آباریس) آپوللون نامنه یونانستانده متنبی‌لك ایتمش. (آپولون)دن آلدیغی قوت ایله تزلزلات ارضیه‌یه نظارت ایدر ایمش ، وبایی قووالار ایمش ، فورتنه‌لری طوردیرر ایمش. والحاصل بوآدم کویاغداسز یاشار ایمش .

خرافات آباریسیه (Abarique) پك چوقدر . اوقدرکه تاریخده ایچندن چیقیله‌ماز .

آباریس — فلاسفهٔ یونانیه‌دن (فیثاغور) ك تلامیذندن عد ایدیلان برکسه‌درکه ترجمهٔ حالی افسانه‌لره بورونمش‌در . اقوال وآثار حکمیه‌سندن‌ده هیچ برشی معلوم دکل‌در.

آباریغا اس . سن توما اطه‌سنده بیتر، یتشیر بر نوع خرما اغاجی‌در . بونك میوه‌سنه یرلی لساننده آباتغا دیرلر . کنارلری چیزلدیکی حالده برشیره ترشح ایدرکه بونی زنجیلر اختمار ایتدیره‌رك بر نوع نبیذ اعمال ایدرلر .

آباریمون — اسکیتیاده بر مملکت ایمش‌که اهالیسنك آیاق پارمقلری طبانلرنده ایمش وبنه اهالیسی کندی مملکتلرندن بشقه یرك هواسنی تنفس ایده‌مزلر ایمش .

آبازا (آلکساندر) — روسیه دولت آدملرندن بری‌در. ١٨٢١ تاریخنده طوغمش، ١٨٩٥ده وفات ایتمش‌در . اولا «هوسار» آلایلرنده خدمت ایتدی.

صوکره دوشس (هلنی) نك تشریفات مدیریتنده بولەرق تیموریوللری ادارەسنه کیردی . دها صوکرا ایمپراطورلق مجلسنده قسم اقتصادی رئیسی تعیین اولندی، نظار قومیتەسنه اعضا ومالیه ناظری اولدی. ایکنجی دفعه اولەرق ینه ایمپراطورلق مجلسنده قسم اقتصادی رئیسی نصب ایدلدی. حریتپرور واصلاحات طرفداری برذات ایدی. طوزوبرکوسنی لغو ایتدی؛ صنف زراعك، کویلیلرك اصلاح احوالنه چوق همت ایلەدی .

آبازه اس. (آوج طولوسی معناسنه آپازدن) ال آیەسی ایله انزال .

— ترکیبات قولیه . آبازه چکمك = ال ایله انزال ایتمك .

— اباضه . استمنا کلەلرینه مراجعت .

آبازه اس. قفقاسیەدەساکن برطائفه اسمیدر:

آبازه ملتی ‖ آبازه طائفەسندن برشخص : آبازه محمد پاشا . طوبخانه آبازەلری . ‖ آبازەلرك ساکن اولدیغی مملکت : بحرسیاه آبازه قیسنده کائن اولان صخوم قلعەسی .

— اتنوغرافیا — عرق ابیضه منسوب ، قفقاسیەنك اهالیٔ اصلیەسندن برصنف خلق اولوب ینه قفقاسیەنك اهالیٔ قدیمەسندن (آبازج) لرك انسال باقیەسندندر . چرکسلر ایله همجنس ، هم اصل ایسەلرده علم انساب امەده آنلردن آیری برملت عد ایدیلیرلر. آبازەلر کندیلرینه (آبساخ) نامنی ویررلرکه لسانلرنده بخشی ملت دیمکدر . نتەکم هم اصللری اولان چرکسلرده کندیلرینه (آدیغا) دیرلر . بوملته یونانیلر (آخای) دیرلر ایدی . بیزانسلیلر عندندەده (آبازج) نامیله معروف ایدیلر .

آبازەلرك بنیەلری غایت قوتلی، میثاق ومزاحه یك متحملدر ، وجودلری پك چویکدر . انداملری متناسب ، عمومیت اوزره یاقیشقلی درلر ؛ فقط چرکسلر قدر دکل. آبازەلر جثەجەده چرکسلردن دها کوچکدر ، رنکلری آنلرککندن دها اسمردر ، وصاچلری دها زیاده سیاەدر . آبازەلر بتون قفقاسیه قطعەسنی سیر ایدن بیوك مهاجرتلردن اول قفقاس طاغلرینك جنوب یورەسنی، (انغور) وادیسیله (بزپ) وادیسی بینندەکی اراضیی همان باشدن باشه اشغال واسکان ایدیورلردی ، حتی بعض نقطەلرده اوطاغلرك تپەلرینی بیله آشەرق چرکس ممالکنه تجاوز ایدرلر ایدی . بو اعتبار ایله مملکتلری (میکریل) حدودندن چرکستان سنورینه قدر دکز ساحلی بوینجه امتداد ایدر .

آبازەلر ایله چرکسلر اتنوغرافیا یعنی علم انساب امم نقطهٔ نظرنجه براصلدن تشعب ایتمش ایکی‌ملتدر. لسانلری مقایسه ایدیلنجه بو حقیقت تظاهر ایدر . تاریخجه بیلنەمین بر زمانده آبازەلر ایله چرکسلر بربرندن آیریلمشلر . تاریخ افتراق اوزاقلاشدقجه لسان وعادتلری تخلف ایدرك مرور زمان ایله آیری‌آیری ایکی ملت تشکیل ایتمشلردر. لسانلری اساساً برایکن آیرلدقدن صوکرا بربرلرینی اکلایەمیەجق درجەده تبدل ایلەمشدر .

آبازه ایله‌چرکس دیلی‌بربرندن یالکز لفظاً آیری دکل ، قواعد اساسیهٔ لسانیەجەده، اشکال‌صرفیەجەده فرقلیدر . مثلا چرکسجەده اسملرده تأنیث وتذکیر قاعدەسی کوزەدلمدیکی حالده آبازه لساننده بوقاعده مرعیدر .

حتی المانیا مشاهیر طبیعیون ونسابیندن اولوب مونغول وقفقاسیه لهجەلری حقنده تدقیقات عمیقه اجرا ایتمش اولان (پالاس) نام ذات آبازه لسانی دنیاده موجود اولان دیللرك ، لهجەلرك هیچ برینه بکزەمدیکنی بیان ایدیور . حالبوکه اسویچره علمای طبیعیوندن(غولدنستەد) ١٧٩١ تاریخنده قفقاسیه

ملتلرينك احوالنه دائر يازديغى بر رحله ده آبازه‌لرك لسان وعادتلرى چركسلرك لسان وعاداتنه پك زياده مشابه اولديغنى يازمشدر . مع مافيه آبازه‌لر ايله چركسلرك بيننده لساناً اولديغى كبى اخلاق قوميه‌جه‌ده فرق واختلاف موجوددر . آيين وعادتلرى باشقه باشقه‌در . خلاصه بربرندن آيرى ايكى طائفه‌در .

علماى نسابيندن بر قسمنك رأينه نظراً بو اختلاف قوميت آبازه‌لرك اورالره وقتيله استيلا ايدن ابناى ايرانيه ايله اختلاط وتصالبندن نشأت ايتمش در . فى الواقع آبازه‌لرك عاداتنده ايران قديم عقائد واخلاقنى آكديرير بعض حالار كوريلير .

بعض قديم تاريخلرك روايتنه نظراً كويا آبازه‌لر قبائل قريشدن (عبازى) نامنده برينك اولاد وانسالندن حاصل اولمش برقوم ايمش . حكايه اولنيوركه بو (عبازى) حضرت عمر (رضى الله عنه) زماننده عرب ملوكندن (بشه) نامنده برملكك اوغلى اولوب عدالت فاروقدن فرار ايدن برادرى جبله وديكر قرداشى كسا وياكيسو ايله متفقاً قسطنطينيه ايمپراطورينه دخالت ايتمشلر . وكويا استانبول قيصرى بونلردن جبله‌يه شيمديكى آرناوودلق طرفنى كسايه ، شيمديكى چركستانى ، وعبازى‌يه‌ده قفقاسيه‌نك قره دكز ساحلنى اقطاع ايلمش ، آرناوودلر جبله‌دن ، چركسلر كسادن ، آبازه‌لر دخى عبازى‌دن اوره‌يوب يتشمش . ايشته آبازه‌لرك قريشه نسبتى بوصورتله اتيان وايضاح اولنمشدر .

جهان‌نماده محرر اولديغى اوزره بعض مؤرخلرده آبازه‌لره ، چركسلرك كوياوقتيله اسباط بنى‌اسرائيلدن بوطرفه نقل ورحلت ايله‌ين اوچ سبطدن اوره‌مش اولديغنى بيان ايدرلر . بلوج قومنك منشئ حقنده‌ده عين روايت موجوددر .

بو روايتلر مرماته اخبار واباطيل حكاياتقبيلندندر ؛ يعنى اصلسز افسانه‌لردن عبارتدر . يوقسه عصرعمرى‌دن عصرلرجه مقدم آبازه‌لر ، چركسلر ، ينه قفقاسيه‌ده ، اورالرده ساكن بر امت اوله‌رق موجود ايدوكى آثار ودلائل تاريخيه ايله مثبتدر . هم آبازه‌لر سام نسلندن دكل يوقاريده ديديكمز كبى عرق يافث‌دندر . قرون اولانك تا بدايتلرندن برى آبازستانده حال بدويتده ياشار برقوم اولوب قفقاسيه‌نك يرلى اهاليسندن ، سكنهٔ اصليه‌سندن معدوددر . چونكه آبازه‌لرك بوقطعه‌يه ديكر بريردن هجرت ايتدكلرينه دائر تاريخجه معلومات مضبوطه يوق . حالبوكه آبازه وچركسلر قفقاسيه‌نك يرلى خلق اولدق اوزره يونان قديم مورخلرينك معلومى ايدى .

أوائلده آبازه‌لر بدويت حالنده ايديلر ، اورمانلرده ياشارلر . حيوان رعيى ايله اشتغال ايدرلرايدى . چركسلر كبى بونلرده شجيع وبهادر آدملر اولدقلرندن جوار ممالكه آقين ايله غصب وغارت ايتمك سي واسترقاق ايلمك باشليجه عادت وصنعتلرى ايدى . آبازه‌لر ، بروقت قورصانلق ايله‌ده مألوف ايديلر . اوزون بويلى ، يلكن وياكورك ايله يورور وهر برى يوزدن اوچ يوزه قدر طائفه آلير كميلرى ايله آبازه ساحلندن قره دكزه آچيله‌رق قريم ، اناطولى وروم ايلى قييلرينى اورورلر وحتى قره دكز بوغازينك مدخلنه قدر كليرلرايدى . بالاخره بدويت معيشتنى ترك ايله مدنيته آليشديلر . آنجق قره دكز انضباط التنه آلندقدن صوكرا قورصانلقدن‌ده واز كچديلر .

فى الواقع آبازه‌لر كميجيلكده‌ده ماهر وجسورايديلر . وقتيله اوفاق وسريع قايقلرى يعنى (خچاپا) لر اوزرنده قورصانلق ايدرك قره دكزك اوطرف ساحلرى اوزرنده كلى يغما كرلك ايدرلر ايدى . يونانيلر آخائى نامنى ويردكلرى آبازه‌لر زورلى ودساس قورصان اوله‌رق طانيمشلردر . آبازه‌لرك قورصانلق فعلنده‌كى تعدياتى يقين وقتلره قدر دوام ايتمشدر . حتى فرخ على پاشانك واليلكندن ، اسلام اولدقدن صوكراده قورصانلغى ترك ايتمه‌رك او طرفده تجارت بحريه‌يى

سکته‌دار ایدوب طورورلر ایدی . برآرالق سلطان محمود خان ثانی دورنده او جهتلرده تجارت بحریه‌یی عثمانلی تجارت کمیلرینی آبازه قورصانلرینك تجاوزاتندن محافظه ایتمك ایچون طربزون والیسی حسن پاشانك انهاسی اوزرینه دردولتجه بعض تدابیراحتیاطیه اتخاذینه لزوم کورولمش وبو میانده فیمابعد اوسواحله کیده‌جك کمیلر اول امرده اناپه‌یه کلوب اورادن قلاووز ومستحفظ آلمدقجه حرکت ایتمه‌ملری رؤسای سفائنه تبلیغ واعلان اولنمشدر .

آبازه‌لر قدیم دینلرنده آغاجلره طاپارلر ایدی . ذاتاً شجر پرستلك سائر قوملرده‌ده کوریلیر ، مع مافیه ایچلرینه مجوسی آیینی بیله کیرمش ایدی .

مجوسیلکك بورایه انتشاری وقتیله اورالره‌قدر استیلا ایدن اسکی ایرانیلر واسطه‌سیله اولسه کرکدر .

دردنجی عصر میلادی‌ده بیزانس ایمپراطورلرندن (ژوستینیان) بونلره دین عیسوی‌یی قبول‌ایتدیرمش. برروایته کوره‌ده آبازه‌لره خرستیان دینی اوساحللرده تجارت ایچون طولاشان جنویز کیجیلری واسطه‌سی ایله کیرمشدر. فقط نصرانیت بوملتده تقررایده‌مدی. آبازه‌لر اخیراً ١١٩٥ تاریخنده صوغوجق والیسی نصب ایدیلن فرخ علی پاشانك همت‌دیانتکسترانه، دلالت ارشادکارانه‌سی ایله دین اسلام ایله مشرف اولدیلر. ذاتاً آبازه‌لرك دها اول اسلامه میللری ، ایچلرنده مسلمان اولنلری وار ایدی . چونکه حضرت عمر رضی‌اه عنه حضرتلرینك زمان خلافتلرنده ایرانك فتحی اثناسنده اردوی اسلام اوطریق ایله طاغستان جهتلرینی‌ده استیلایه تشبث ایتمش ، وبو صورتله اسلامیت او طرفلرده نورانیت بخش انتشار اولمغه باشلامش ، فتوحاتك واسلام حکومتلرینك تمادی وتوالیسی اورالرده اسلامیتك توسعنی تأمین ایتمش ایدی . آبازه‌لر دخی قفقاسیه‌ده‌کی مسلمانلرایله مناسبت‌ومجاورت حسبیله بالطبع اسلامیته میل‌ایتدیلر. برده استانبولده‌کی طوپخانه آبازه‌لرندن مملکتلرینه عودت ایدن مسلمانلر همشهریلرینه دین اسلامی تلقین وتبلیغ ایدیورلر ایدی . مشهور سیاحتنامه صاحبی اولیا چلبی آبازستانه سیاحت ایتدیکی زمان بعض یرلرده مسلمان آبازه‌لره تصادف اولندیغی ، حتی بر قاچ کوی‌ده مسجد کوردیکنی سیاحتنامه‌سنده یازیور . بناءً‌علیه ایچلرندن بر طاقمی قبول اسلام ایتدی ؛ فقط احکام جلیلهٔ محمدیه‌یه کرکی کبی وقوف حاصل ایده‌مدکلری جهتله عادات قدیمه‌لرینی ، عقائد اصلیه‌لرینی بتون بتون ترك ایده‌میورلردی . بو حال فرخ علی پاشانك زمان ولایتنه قدر دوام ایتدی .

آبازه‌لرك عقاید قدیمه‌لری حقنده صوغوجق‌والیسی فرخ علی پاشانك خدمت کتابتنده بولنمش اولان هاشم افندینك آبازه وچرکسلرك احوال وعقائدی حقنده یازمش اولدیغی اثردن نقلاً جودت تاریخنده کوریلن معلومات بحثه تعلق جهتیله بروجه زیر نقل ایدلدی :

« چرکس وآبازه دخی سائر اقوام وحشیه کبی آرالرنده بولنه بیله‌جك بر باطل سببه مبنی قودوش آغاجی دیدکلری آغاجی معبود اتخاذ ایدرك اکا پرستش ایدرلر ایدی .

« تفصیلی بو وجهله‌درکه صخوم ایله صوغوجق میاننده غوبه تعبیر اولنور جبالده میشه آغاجی جنسندن کبیر وعجیب بر آغاجکه بر چوق آغاجلرك بر یرده بیتوبده بیتیشمسندن حاصل اولمشدر . اکا قودوش آغاجی دیرلر سنه‌ده بر کره جانب کوهستاندن غایت بیوك ومهیب بربوغه کله‌رك باشنی قودوش آغاجنه طیایوب قربان اولمغه آماده اولور واصلا مخالفت ایتمزایمش. حاضر اولان جماعت همان اوزرینه واروب قربان ایدرلر (بوبوغانك صاحبنه آخین دیرلر ایمش وینه آبازه لساننده قودوش آغاجنك اسمی «تاحئعا» ایمش) وباشنه وکوزینه بوزه وعرق

دوكوب: ای اولو تكريمز بوبندەلريكه اولان عنايتڭك حد وحسابی یوقدر، دیو قلپاقلرینی اللرینه آلوب باش آچیق اولدقلری حالده اول آغاجه پرستش ایدرك بوغەنك أتنی و دریسنی بینلرنده تقسیم ایدوب متشكر اولورلر وبحراً خچاباً قاییغیله قورصانلغه ویاخود براً خرسزلغه كیتدكلرنده اگر غائب اولور ایسەم تفنك وزره ویغموردن فنا بولیەجق برشیئك اعلاسنی قودوشه كتورەیم دیو نذر ایدوب كتوردكلرنده داللرینه آصارلر. بناءً علیه قودوش آغاجنك اوزرنده بو مقوله پك چوق اشیا آویزه اولوب قالمشدر. لكن كیمسه آلەمیوب زعملرنجه اگر بو شیلردن برینی سارق آلەجق اولسه بر درلو نجات احتمالی اولمیوب همان هلاك اولور دیرلر ایمش.

« سائر یرلرده دخی قودوش وكیللری اولوب (طغالك) تعبیر اولنوركه خانەلری اوكندەبكندكلری الك كوزل وموزون بر آغاجی قودوش وكیلی ایدوب اطرافنی پرمقلق ایله ستر ایدرلر وتپەسنی اوت وایپ ایله عمامه كبی باغلایوب (طغالك) تسمیه ایدرلر واكدكلری ذخائری طغالكك حفظ حمایتنه احالەوامانت ایدوب كندومك ومسافرلریمك مأكولاتمزدر لكن سنه آز اولدی كرم ایله بوسنه چوق اولسون رجا ایدرم دیو قلپاقلرینی چیقاروب كون طوغیسی طرفنه طوغری آغاج آلتنده پرستش ایدرلروبرقیون ویاخود كچی قربان ایدوب باشنه بوزه وعرق سرپرلر. ایشتەوقت حصادەدك بو وجهله رجا ونیاز ایدوب اگر مراملری حاصل اولورسه طغالكه عرض تشكر ایدرلر واگر مرام ومأمولرینك خلافی ظهور ایدر ایسه طغالكه انفعال ایدوب نیچون بنم سوزیمی طوتمدك دیو برك وبارینی وبیخ وستونی قطع واحراق ایله دیگر آغاجی انك یرینه نصب ایدرك تمام حرمت ایتدكدن صوكرا اشبو یكی طغالكه متوجه اولوب ای بنم یكی معبودم سندن اول پرستش ایلدیكم طغالك كستاخلق ایلدیكندن ناروتوره القا ایلدم وسنی كندیمه مجدداً طغالك ایدوب طاپدم سندخی سوزیمی دیكلمز ایسەك سنی دخی احراق ایلرم دیو تنبیه ایتمك عادات قدیمەلرندن ایمش . »

ایشته فرخ علی پاشانك چركستانه مأموریتی اوانده چركسلرك برطاقی اعتقادات قدیمەلری اولان پرستش شجرده دائم اولوب برطاقی دخی بویله یلان یاكلش مسلمانلقده بولندقلری كبی بعضلری دخی خرستیانلغه مقلد اولەرق بیضهٔ سرخه اعتبار ایدرلر ایمش .

آبازەلر عادات قدیمەلرندن ، احوال اجتماعیەلرندن اولدیغی اوزره بربرله ، قبیله قبیلەمحاربه ایدەرك طوتدقلری كمسەلری اسیر صفتیله خارجه صاتارلرایدی. جزایەمقابل مجرمی اسیر عد ایله صاتمقده عادتلرندن ایدی . اركككلری كوجلی ، قوتلی ، قادینلری حسنا اولدیغی ایچون آبازەلرده اسیر تجارتی پك زیاده توسع ایتمش ایدی . بالخصوص بوتجارت بیزانسلیلر زماننده پك زیاده رواج بولدی .

حتی بیزانس مورخلری (آبازج) نامنی ویردكلری بوملتدن اكثریا اسارت مناسبتی ایله بحث ایدرلر .

آبازەلر ادارهٔ عثمانیەیه كیردكدن صوكرا فرخ علی پاشانك همتی ، دها صوكره عصر محمود خانیده طربزون والیسی چپن زاده حسین پاشانك غیرتی ایله كاملاً مسلمان اولەرق دولت علیەیه، خلافت اسلامیەیه رابطەلری تأیید اولنمشدر .

آبازەلر جزئی زراعت ایله اشتغال ایدرلر . آبازستانك هرطرفنده یاستەیامق ایچون داری اكلدیكی كبی قوتاس طرفلرنده یعنی آبازه ولایتك اقصای شمالنده بغدای زراعتیده رواجلیدر . فقط آبازەلر اكثریت اوزره راعیدرلر . چونكه یرلری رعی حیواناته دها زیاده مساعددر . حیوان اورەدیرلر ، آری بسلرلر، كوزل جنس آت یتشدیررلر. بونلردن

باشقه دمیرجیلك صنعتنده پك ماهردرلر. نفیس وقیمتلی اسلحه اعمال ایدرلر . آبازه تفنكلری مشهوردر . آغاجدن كوزل یای دوزرلر .

آبازه‌لرك اخراجاتی چوخه وكبه مشلحلر ، تلكی وزرداوه ، دلق ، خزر ، صانصار كوركلری ، بال ، بالموی ، شمشیرآغاجی كبی اشیایه منحصردر . وقتیله اسیر تجارتی‌ده آبازستانك الك مهم وجانلی اخراجاتندن ایدی .

ادخالاتی باروت ، قورشون ، تفنك ، اوق ، یای وقلیج كبی اسلحه ، كوملك بزی ، اوجاق دمیرلری ، قازان ، اوجاق ایچنه قازان آصه‌جق دمیر ، زنجیر ، طوز ، صابون كبی شیلردن عبارت ایدی . مبادله عیناً اجرا ایدیلیردی . چونكه بزم كبی سكه‌لری یوق ایدی ، پاره نه‌در بیلمزلر ایدی . بینلرنده متخذ ومعتبر اولان واسطهٔ مبادله اینك ایدی و طانه‌لری فائض عد اولنور ایدی . بو جهتله بر كوچك قرض بر قاچ سنه صوكرا برسورو ایله اوده‌نیر ایدی.

حتی تاریخ جودت‌ده محرر اولدیغی وجه ایله ایلك دفعه اوله‌رق اردوی همایونی كوردكلری وقت بعض لوازم مبایعه ایتمك قصدیله عسكرك كندیلرینه ویردكلری آقچه‌لری دقتیجه معاینه‌ایتدكدن صوكرا قیمتنی تقدیر ایده‌میه‌رك یره آتمشلردر .

اتنوغرافیا اعتباریله آبازه‌لرك منقسم اولدیغی قبائل بروجه آتی تعداد ایدیلیر :

(آوه‌چقوقواش) لر
(باغیس) لر
(ایبسیپ) لر
(اینالقوپ) لر
(مادچاوه‌ی) لر
(اوبیك) لر
(ساسق) لر

آبازه‌لر ١٨١٢ تاریخنده عهداً روسیه اداره‌سنه كچمشدر . فقط بونلر جسور وجنكاور ، طبعاً فوق العاده استقلال پرور اولدقلری ایچون خیلی زمان روسلره مقاومت كوستردیلر . آنجق ١٨٢٠ تاریخنده روسیه اداره‌سی آبازستان‌ده تأسس وتقرر ایده بیلدی . روس استیلاسندن اول ده مسلمان اولان آبازه‌لرك سبی واسترقاقی ، اسیرصفتیله صاتلمسی اخیراً دولت علیه‌جه منع اولندیغی لطفی تاریخنده مسطوردر. روسیه اداره‌سنه كچدكدن صوكرا اسیرجیلك كلیاً لغو ایدلمشدر . آبازستانك روسیه‌یه التحاقندن صوكرا آبازه‌دن خیلی خانه ممالك عثمانیه‌یه هجرت ایلمشدر . چركس ملتی قبیله‌لرندن بری اولان (آبازخ) لر ایله آبازه‌لری بربرینه قاریشدیرمامليدر . اسملری بربرینه بكزیور ایسه‌ده كندیلری اتنوغرافیاجه آیری آیری بر عرق عد ایدیلیر . فرخ علی پاشانك كاتبی محمد هاشم افندینك رساله‌سنده چركسلر ایله مشتركاً آبازه‌لرك عادات‌واحوال ملیه‌لری حقنده خیلی معلومات موجود ومندرجدر .

آبازه‌لر اخلاقجه ، غایت صاغلام بر امتدر . فضائل طبیعیه‌لری شایان‌ستایشدر. یالان‌سویله‌مزلر. هله یالان یره قطعیاً یمین ایتمزلر . فطرت ومشربلری حسن آمیزشه‌میال ، معتدلدر . سوكك ، دوكمك ، اولدیرمك كبی قبایح وذنوبدن غایتله اجتناب ایدرلر . بربرلرینه بد معامله ایتمزلر . حتی استرقاق ایتدكلری اسیرلری بیله خوش طوتارلر . معاشرتده یكدیكره قارشی مناسبتلری غایت متواضعانه ، حرمتكارانه جریان ایدر . كوچكلرك بیوكلره رعایت وتعظیمی صوك درجه‌ده‌در. ایچلرنده سناً بیوك بریسی مجلسلرینه كلدكده حاضرون جملةً قیام ایدرلر . مسافرینه‌ده حرمتلری مبذولدر . الك بیوك اكراملری پاسته ، وچركس طاووغیدر . عرضه رعایتلری پك قوتلیدر. باخصوص قادینلرزوجلرینه چوق زیاده حرمت ایدرلر. قوجه‌لری ایله برلكده سفره‌یه اوطورمازلر ، آیاقده طوروب خدمت ایدرلر . فحشیاتدن غایت محترزدرلر.

شايد ايچلرنده بويله بر خباثت ارتكابنه جرأت ايدن اولورسه يا ترك مملكته مجبور قاليرا ، يا اسير اولەرق صاتيليرا، دفع ايديليرا ، ويا اولديريليرا . خلاصه قورتولش يوقدر .

معمافيه آبازەلرده خرسزلق ايتمك، غصب وغارت ايلەمك معايبدن صاييلماز ، بكيتلك عد ايديليرا . ذاتاً دشمن اورتەسنده ، ايقاع اولنان غصب وغارتلر هرآن لازم اولان قوۂ شجاعت وجسارتى ادمان واكاله بر وسيله عد ايديليرا. نتەكموقتيله يونانستانك اك شرفلى اقوامندن عد ايدبلن اسپارطەليلر عندندەخفياً اجراى سرقته موفقيت بر فضيلت، تربيۂ شبابده نمونۂ امتثال عد ايديليرا ايدى .

آبازەلر ادارۂ ملكيەجه بر طاقم بكلكلره منقسم ايدى . هر بكلك يامركز اداره اتخاذ ايديلن قصبة وليمانك نامى ايله ويا عشيرت اسمى ايله ياد ايديليرا ايدى . ادارەلرى اصول ادارۂ اجتماعيەنك شكل اولى اولان (ابوت) طرزنده ايدى . هر قبيلەده اوتەدن برى حسب ونسبجه بيوك طانمش خاندانلر موجود اولوب قبائل ايچنده مرعى الخاطر ايديلر . بونلردن اك بيوكى كيم ايسه قبيلەنك اميرى ويا بكى طانيليرا ، سوزى عمومه نافذ اولور ايدى . امورعامه وحركات حربيەده هرقبيله كندى بكنه اطاعت ايدر وآنى حاكم وقوماندان طانير ايدى .

آبازەلر اورمان ايچنده متفرق صورتده اقامت ايدرلر ايدى ، اولرى تخته اورتولى ساز قلبەلردن عبارت اولوب هراون او مشترك بر چيت سور ايله احاطه ايديليرا . بويله اون خانەيه برقباق ديرلر ايدى بش اون قباقده بركوى تشكيل ايدر ايدى . عمومه عائد مهم بر ايش ظهورنده ويا برحركت حربيه اتخاذ ايديلەجكى زمان طاغدن طاغه بربرلرينه سسلنەرك مراملرينى بو صورتله افهام ايدرلر وايجابنده بر يره طوپلانەرق مذاكرۂ مصلحت ايلرلر ايدى .

آبازەلرك اصول وعادات عدليەلرنده اك بيوك جزا جريمه وعيبلقدر. مجرمدن درجۂ جرمه كوره جزاى نقدى استحصال ايديليرا. جزاى نقدى‌يه محكوم اولانلر بهمه‌حال بوجزايى تأديه ايتمكه مجبوردرلر . تأديەدن عاجز اولدقلرى حالده محكوملر اسير ايديليرا بازارده صاتيلەرق بدللرندن جزاى نقدى تسويه اولنور . ايچلرندن برينك مالنى آشيران سارقدن اومال استرداد اولنديغى كبى بدلنك طقوز مثلى‌ده جريمه تحصيل ايديليرا .

كذلك زانى‌دن، زانيەدن بدل فروختى ايله بونك طقوز مثلى جريمه آلنير .

زنا ايدن عورت جزاءً اولادى ايله برابر اسير صفتيله فروخت ايديليرا .

قضاءً قتل ايدن قاتلدن ديت آلنير . ديت اوچ مرتبەدر . اوسط مرتبەده اولان بريسى قتل اولنسه ديتى يكرمى طوپ تعبير اولنوركه بونك بش طوپى قاريشدن‌چيقمش [١] بش باش اسير ، وبش طوپى برر اسير بهاسنه اولمق اوزره بش رأس اسب وبش طوپى كذلك برر اسير بهاسنده اولمق اوزره بش عدد زره وباقى بش طوپى شوشقه يعنى قيليج وتفنك وياى ويرلك اوزره قانون اولوب بهمه‌حال تحصيل اولنور .

قاتلك وقتى يوق ايسه ، اقربا وتعلقاتندەده بر شى بولنمز ايسه مجرم صاتيلەرق بدلندن تسويه ايديليرا . آبازەلرك اصول عدليەسنجه انسان هم مال قزانير بر

[١] قاريش تعبيرنك معناسى بودركه بينلرده نقد وسكه اولماديغندن بها تقديرى قاريش حسابيلەدر . اسيرك كوزللكنه وچيركينلكنەده اعتبار ايدلمز . عندلرنده تام اسير التى قاريش اولمق اوزره اعتبار اولنوب بوندن اشاغيسى ناقص عد ايديليرا . مثلا برى ديكرينه تمام براسير ويرمك لازم كلدكده درت قاريش بوينده براسير ويرەجك اولسه اوست طرفنى برديكر شى ايله تماملەمق لازم كلير .

شخص ، هم مال عد ایدیلیر ، بونك ایچون درکه جریمه‌یی تأدیه ایده‌جك مالی اولمازسه کندیسی بدل ویریلیور .

هاشم افندینك رساله‌سنده تصویر اولندیغی وجهله آبازه‌لر شریعت اسلامیه‌یه نائل اولمزدن مقدم بینلرنده ازدواج ونکاح کیفیتی شو صورتله جریان ایدرایمش:

اوغلان قیزك خانه‌سنه کلارك مکالمه ویربریتی بکنوب‌ده قبول ایتدکدن صوکرا بر کون اقربا ویارانلری ایله ایله قاین پدری اوله‌جق آدمك خانه‌سنه کلوب دیت ماده‌سی کبی رتبه‌لرینه کوره معین اولان مقدار طوپ اوزرینه ایلچی واسطه‌سی ایله قیزك بهاسی قطع اولنور . صوکرا دامادك دوستلرندن بری برزره ، دیکری برقیلیج ، او بری براسب ویروب علی الحساب اوله‌رق قاین پدره تسلیم ایدرلر وباقیسنی داماد تدارك ایتدکده ویرمك اوزره مجلسه ختام ویروب یرلی یرینه کیدرلر .

بعده داماد آرالق آرالق قاین پدرینك خانه‌سنه کلوب عیالی اوله‌جق قیز ایله ملاقات ومصاحبت ایلر. ووالدیندن خالی بر وقت بولدقده قیز ایله قول وقرار ایدوب شویله‌که بن سنی بو یکی طوغه‌جق آیك مثلا اوچنجی یاخود بشنجی کیجه‌سی ابتدا خروس اوتدکده فلان آغاجك آلتنده بوله‌یم دیو تأکید ایدر. واول وقت مرهونده بهادر وفن سرقتده ماهر توانا سواریلردن یکرمی اوتوز قدر قفادار ایله اول آغاجك آلتنه کلیر وقیز دخی والدیندن کیزلی اوله‌رق اوراده منتظر بولنور . سواریلردن اك ابتدا قیزی کیم کورورسه همان ترکیسنه آلوب فرار ایلر وکندی خانه‌سنه کتیروب دنیا وآخرت کریمه‌سی اولمش اولور، شویله که یدی بطنه وارنجه ظهور ایدن اولادلرینك بربرینه عقد نکاح ایدلملری قانونلرنجه جائز اولماز . واکر قیزی آلوب‌ده فرار ایده‌جکلری اثناده قیزك باباسی وسائر قبیله‌سی آکاه اوله‌جق اولورسه درحال آنلر دخی سوار اولوب طرفیندن آغاز جنك وجدال اوله‌رق بر بیوك هنکامهٔ قتال اولور . واکرچه مقدما باباسنك حسن رضاسی ایله قیزك بهاسی قطع اولنمش وعلی الحساب اوله‌رق براز شی دخی ویرلمش ایسه‌ده کوز کوره قیزینی داماده تسلیم ایتمك مغایر طبع قبائل اولدیغندن بویله سرقت یوللو آلمق عادت جاریه‌لرندن ایدی . وچونکه کاین اولان قیزه آناسی وباباسی طرفندن برشی ویرلمك معتاد اولمادیغندن یکی کووه‌کی درون جبالده مسکن کبی برمحل ، بر قازان ایله برقووه ، وبر آغاج چناق تدارك ایدنجیه‌دك بر منوال مشروح قیزی قاپان ذاتك خانه‌سنده مسافر اولورلر ، واوراده ییوب ایچرلر .

فرخ علی پاشادن صوکرا دین اسلام اوحوالی‌یه منتشر اوله‌رق شیمدی عادت اسلام اوزره امام چاغره‌رق احکام شرعیه‌یه توفیقاً عقد نکاح ایدرلر .

آبازه — جغرافیا — قفقاسیه‌ده آبازه‌لرك ساکن اولدیغی مملکتدر . توسیمات جغرافیه‌ده عادت اولدیغی اوزره‌ملتك نامی مملکته‌ده علم اولمش .

کوه قاف دیدیکمز قفقاس صره طاغلری قوبان نهرینك منصبی جنوبنده ، کرچ بوغازی قربنده وقره دکز ساحلی اوزرنده کائن اولان آناپه قلعه‌سندن بدء ایله شمال غربی‌دن جنوب غربی‌یه طوغری امتداد واشتتات ایدرك قور نهری منصبنك شمالنده آبشوران شبه جزیره‌سنده بحر خزره منتهی اولور . بو طاغلر وضع جغرافی اعتباری ایله اوچ منطقه‌یه تقسیم اولونمشدر : قسم غربی ، قسم مرکزی ، قسم شرقی .

قفقاس طاغلرینك قسم شرقیسی قره‌دکزك شمال شرقی ساحلنه موازی اوله‌رق اوزانوب کیدر. ساحل ایله آراده‌کی مسافه ۱۰ـ۴۰ کیلومتره راده‌سنده‌در. کلینجك لیماننك شمال شرقیسنده سلسله جنوب شرقی‌یه طوغری میل ایدر ودرجه درجه یوکسله‌رك بواستقامتده دوام ایلر ؛ بعض نقطه‌رده ارتفاعی ۲۰۰۰ ،

٣٠٠٠ مترەيە قدر واصل اولور. بوقسمك اك يوكسك نقطەسى اولان اوچتك (ارتفاعى ٤٥٧٥ مترە) جبلندە ساحلدن ٤٠ كيلومترە مسافەدن اعتباراً دائمى قارلر باشلار. بوتپەنك قارشيسندە شمالە طوغرى سلسلۀ اصليەدن ايكنجى طاقم طاغلر آيريليركە بونلرە قرەيايلا نامى ويريلير. قرەيايلا طاغلرى سلسلۀ اصليەيە موازى اولەرق براستحكامك خندق اوكندەكى شيولرى كبى امتداد ايدرك كوە البرزە اتصال ايدر . فى الواقع بو طاغلرك ياليمى يعنى رأسى اوقدر مرتفع دكلدر، شمالە طوغرى كيتدكجە آزار آزار انحدار ايتديكى حالدە جنوب جهتندە بردن برە وعادتا شاقولاً اينر ، وبو وضعيتلە مذكور طاغلر ايلە اصل قفقاسيە بيننده بر وادى ، برحوضۀ جغرافيە وجودە كلير . ارتفاعى اهميتسز درجەدە اولان بعض يرلرندە قرە يايلانك رأسى ياريلەرق بورالردن شمالە طوغرى متعدد چايلر جريان ايدر. قفقاس طاغلرينك قسم غربيسندن تشعب ايدن جبال فرعيە على الاكثر آنا سلسلە ايلە زاويۀ قائمە تشكيل ايدەرك آيريلير . جنوب غربى جهتدن غايت ديك ميل ايلە قرە دكز ساحلنە اينر . بونلرك آرەلرندەكى درەلردن دكزە صولر جريان ايلر . بو شعبەلرك اك نهايتندەكى طاغ جمان طاغدر. شمال شرق يورەسندەكى طاغ شعبەلرى قوبان واديسى ايچريلرينە طوغرى امتداد ايدر . بو نهرە التقا ايدن آياقلرك اوزون وعرضانى واديلرينى بربرندن فصل وتفريق ايلر . جمان طاغدن اعتباراً سلسلۀ اصليە بوفرعك استقامتندە اولەرق بردن برە شمال شرقيە توجە ايدر ، كوەالبرزە طوغرى ايلرلر . قفقاس طاغلرينك قسم غربيسى بعض بوغازلرى احتوا ايدركە بونلرساحل ايلە داخل بيننده وسائط طبيعيۀ اختلاطيە تشكيل ايدر . لكن آرابە ايشلمەيە مساعد دكلدر .

ايشتە اصل آبازە مملكتى قفقاس طاغلرينك شو توصيف ايتديكمز قسم غربيسنك جنوب يورەسيلە (انغور) و(بزيل) واديلرى بيننده ، صوجەدن صخوم قلعەيە قدر بحرسياه ساحلندن عبارتدر . آبازستانك شمال وشمال شرق طرفندە چركس مملكتى ، وجنوبندە مكريل ولايتى واردر .

جهانغادە آبازەولايتى شو صورتلە تحديد ايديليور: « آبازە بونلر قرەدكز ساحلندە، چركس جنوبندە اولورلر وابتدا حدلرى صوجە ليماننده چاق قوَدوَر ايرماغنە وارنجەدركە اول سمتە صخوم ديرلر . آبازە ولايتى قرەدكز ساحلنە ممتددر چاق مكريل ولايتنە منتهى در . »

جهانغانك بو تحديدى بوقاريدە تصريح ايتديكمز تحديداتە تماماً موافقدر . چونكە صوجە ليمانى (بزيل) واديسندە كائن ، (قوَدوَر) چايى ايسە صخوم قلعەنك براز جنوبندە واقعدر .

يوقاريدن برى حدودنى ، اطرافنى تعيين وتحديد ايتديكمز آبازە مملكتى جغرافياى طبيعيە نقطۀ نظرندن مطالعە ايديلنجە كوريرزكە بو اقليم طاغلق بريردر. فقط غايت منبتدر . ايچندن وافر چايلر جريان ايدر. چوق يرلرى اورمان ايلە مستوردر. حرارت ورطوبت برلشەرك بو سايەدە قوۀ انباتيەسى غايت فيضلى ، نباتاتى پك كوردر . آمريقا طوپراغنى اكديرر . عليق ديكن صارماشيقلر بورادەدە اغاجلرى صارارلر، بوغارلر .

آبازستانك توصيف جبالى حقندە يوقاريدە معلومات كافيە ويرلدى . آبازە طاغلرينك آرەلرينە دائرە شكلندە بيوك بيوك واديلر صيقشمشدر. بوواديلردن اوچى بالخاصە شايان ذكر وتصوريدر . بونلردن برى قفقاس طاغلرينى تشكيل ايدن قسم غربى آناسلسلەسنك شمالندە اولوب قرە يايلا طاغنە قدر امتداد ايدر . ديكر ايكيسى آناسلسلەنك جنوبندە واقعدر . بونلر سلسلۀ اصليەدن تشعب ايدن فرعلر ايلە بربرندن تفريق اولنور. متعدد چايلر بوواديلرى اروا ايدركە باشليجەلرى (بزيل)، (آجارا) (قليج) و (سكن) صولريدر . جملەسى قرەدكزە جريان ايدر .

اساطیر یونانیه‌ده ، ادبیات قدیمه‌ده پك زیاده
شهرت بولان (پروممه‌ته) قایاسی بوبابده دوران ایدن
روایات خرافیه‌یه نظراً آبازه جبالنده ، قسم غربی
آنا سلسله‌سندن آیریلوب (کاکری) قربنده قره
دکزه منتهی اولان فرع جبالك ذروهٔ ساحلیه‌سی اوزرنده
کائن‌در .

آبازستانك اقلیمی معتدل، هواسی غایت لطیف‌در.
صولری طاتلی ومبذول‌در . مرعالری بول‌در .
بورالرده کلیتلی مواشی رعی ایدیلیر . کوزل آت
یتیشدیریلیر . بودیارده موجود اولان دیکر حیوانلرك
باشلیجه نوعلری شونلردر :

طاغ کچیسی ، بر طاوشانی، قوقارجه ، ظربان ،
کوجن ، مفرق الغنم ، قاقم ، زردواه ، آرغه‌لی یعنی
یبان قویونی [۱]، واشاق تلکی که بونلرك پوستلرندن
کورك یاپیلیر . چاقال ، قورد ، آیی ده بولنور .
بونلردن باشقه برچوق طیور مفترسه‌ده واردر .

نباتاته کلنجه آبازستانده اشجاردن ارز، سروی،
ابهل (قزیل آردیج) ، کورکن ، میشه
آغاجلری موجوددر . قیا سیرلرنده محفوظ اولان
قویتو یرلرده ، وادیلرده بادم ، شفتالی ، انجیر
آغاجلری پك کوزل میوه یتیشدیررلر . آیوا ، یبانی
قایصی ، اریك ، خرما ، عناب، کستانه آغاجلری ده
مبذول‌در . هله اوزوم آصمه‌لری پك فیضلی‌در. بوده
اقلیمك اعتدال ولطافتنه دلالت ایدر . یوکسك
وادیلرده ، یایلالرده یبانی یاسمین ، یاسمین، لیلاق،
قفقاسیه کلی یتیشیر . شمال طرفلرنده سناءمکی ، راوند
چینی ، وبر نوع مقوی سحلب بولنور . ساحللرده
سبزه‌نك انواعی یتیشیر. ختایی برنوع چای حاصل اولور.
چوق شمشیرلکلری واردر . آبازه وادیلرنده ، طاغ
صرتلرنده هر درلو حبوبات زرع ایدیلیر . پاموق
اکیلیر . طوت آغاجی، جویز آغاجی یتیشدیریلیر .
اورمانلرنده ایکنه (ابری الشکل) یاپراقلی آغاجلر
غالب‌در. بونلرله برابر شمشیر، آقچه آغاج، دیش بوداق،
جوز آغاجی ویبانی میوه‌دار آغاجلرده بولنور. ۲۷
متره ارتفاعنده قاین ، (شجر بتولا ، آق قواق) ،
چام آغاجلری واردر .

طاغلرنده دمیر، باقیر، قورشون معدنلری موجود
در . سواحلی یاناشیلمغه مساعددر . کوزل لیمانلری
حاوی‌در .

آبازستانك مساحهٔ سطحیه‌سی تقریباً ۱۱,۲۰۰
کیلو متره مربعی‌در . روسیه دولتنك قفقاسیه‌ده اتخاذ
ایتدیکی تقسیمات ملکیه وعسکریه‌ده آبازه مملکتی
قوبان ولایتنه داخل ، صخوم قلعه و (چرنومورسکی)
دائرهٔ عسکریه‌لرینه منقسم‌در .

آبازلرك نفوسی ۱۴۵ بیك راده‌سنده‌در .

جغرافیای تاریخیه : — غرباً قره‌دکز ساحلی
ایله، شرقاً قفقاس طاغلری ذروه‌لری ایله محدود ومحفوظ
اولان آبازه قطعه‌سی پك اسکی بر زماندن بری استقلال
ملکیسنی محافظه ایتمش ایدی . تاریخ قدیمده آبازیا
دنیلان بوقطعه‌نك سکنه‌سی بیزانس روملرینه آبازج،
وقدیم یونانیلره آخای نامیله معروف ایدی. مسعودی
(مروج الذهب) ده (ابخاز) دیور وبوطائفه‌نك اولاد
نوحدن عامور بن یافث انسالندن اولدیغنی بیان ایلیور.
اون اوچنجی عصرده (۱۲۵۲ م) فرانسه قرالی
(سن لوئی) طرفندن سفارتله قاپچاق حکومتی نزدینه
کوندریلن (روبریکی) آبازه‌لردن (آز) نامیله بحث
ایدیور وچرکسلره مجاور بر قوم‌در دیور. اون بشنجی
عصر میلادیده تاریخ ترك مؤلفی (نیقولا حالقوندیلا
س) ك قاپازیتی دیدیکی ینه آبازه‌در . روملیلر ،

[۱] آرغه‌لی مونغولجه برکله‌در . طاغ قویونی،
یبانی قویون دیمکدر . آرغه (ترکجه آرقه) او
لسانده ذروه ، طاغ یالمانی معناسنه کلیر . بو حیوان
طاغ باشلرنده یاشادیغی ایچون اواسمه آدآلمش‌در .
فارسی‌ده غرم دیرلر .

بیزانسیلیلر بو مملکتده کویا مالك اولدیلر ، فقط حاکم اولەمدیلر . بیزانسیلیلردن صوکرا عجملره کچدی . ١٤٠٠ تاریخ میلادیسنده تیمورلنك ضبط ایتدی . فقط براز صوکرا آبازستان ینه استقلالیت ملکیەسنه نائل اولدی . ١١٣٥ تاریخلرینه طوغری دولت علیهٔ عثمانیه روسیه وایرانه قارشی قفقاسیەده نفوذ وقوتنی تحکیم وتشدید ایچون مناسب تدبیرلر اتخاذ ایتدیکی صیراده قره‌دکزك قفقاسیه ساحلی کشف ایدیله‌رك[١] ایجاب ایدن یرلرنده قلعه‌لر بناسی تنسیب اولنمش ایدی . ایشته بو تدابیر مصیبه جمله‌سندن اوله‌رق اوزمانلر کرجستان ساحلنده فاش قلعه‌سی بنا اولندیغی کبی قفقاسیه ساحلنك شمالنده‌ده قریبه یقین صوغوجق قلعه‌سی انشا ایدلمشدی . ١١٨٢ سنه‌سندن صوکرا دولت علیه بو حوالی‌یه برقاتدها انظار دقتنی نصب ایتدی . بورالرینك اعماری موافق مصلحت کوریله‌رك، قفقاسیه سواحلنده لیمانلر تأسیس ایله‌مك، قلعه‌لر بنا ایتمك ، چرکزستانده نفوذ دولت علیه‌یی تشدید وتحکیم ایله‌مك اوزره رجال دولت علیه‌دن فرخ علی پاشا صوغوجق والیسی تعیین اولنه‌رق اورالره کوندرلدی .

علی پاشا صغوجغه کلدیکی وقت کندی تصور ایتدیکی وجهله صغوجق قلعه‌سی تعبیر اولونان بر قیز قله‌سندن بیوجك ایکی قپولی برپلنقه اولوب درونده موجود اغا ونفر وامام ومؤذن جمعاً یکرمی درت آدمدن عبارت ایمش . حتی فرخ علی پاشا دائره‌سنی دوزوب مهمات ولوازمی مستصحباً کیلرله صوغوجق لیماننه واصل اولدیغی زمان طوپ انداخت ایتدکده قلعه‌دن مقابله اولنمامش وسببنی اوکرنمك ایچون کیدن قلعه‌یه کوندریلان مأمورلر قلعه مستحفظلرینی آجلقدن بی‌تاب ومترقب ممات برحالده کورمشلر . مکر اوسنه مستحفظلرك درعلیه‌دن مرتب ومعتاد اولان ذخیره‌لری کوندرلمك اونودولمش .

فرخ علی پاشا صوغوجغی توسیع ، قلعه‌سنی تعمیر ایله‌مش . جامع وحمام بنا ایتمش ، اطرافدن، قریم وطماندن مهاجرلر جلب ایده‌رك بوراده اسکان ایله‌مش، صوغوجغی معمور برقصبه حالنه‌قویمشدر .

صوغوجق قصبه‌سی آناپه‌نك ٦ فرسخ جنوب شرقنده‌در . کوچك وکوزل برلیمانك مدخلنده مبنیدر . موقع تجارتدر . قفقاسیه ساحلنده کائن اولان کلینجك لیمانی موقع طبیعیسی اعتباریله محمد اغانك ذکری کچن کشفنامه‌سنده‌ده بیان اولندیغی وجهله کوزل وامین برلیماندر . جودت تاریخنده بولیمان حقنده شویله دینیور :

« صوغوجغك اناطولی طرفنده برمیل بعیده کلینجك لیمانی‌که بربر آینه‌سی‌شکلنده برلیمان اولوب چرکستان سواحلنده اولان لیمانلرك الك اعلاسیدر . فرخ علی پاشا دلی باشیسی انواع مواعید ایله اورایه اغا نصب ایدوب اقامتی ایچون اوطه‌لر وطابیه‌لر وبر جامع شریف انشا وایچنه طوپ وجبه‌خانه وضع ایدرك اغانی ومعیتنده اولان نفراتی جوپسون بکلرندن قریم خانی مشهور شاهینکرای بکك سود قرنداسی اولان اون درت اون بش یاشنده (ناچو محمد کرای) بکه امور وخصوصاتی اصمارلایوب کیفیتی علی‌التفصیل درسعادته تحریر واشعار ایله‌مشدر » .

فقط ینه تاریخ جودتده مندرج اولدیغی اوزره بوساحللرده اصل چرکستانه مرکز اداره اوله‌بیله‌جك بر آناپه‌نك موقعی اولوب انجق بعض جغرافیا رساله‌لرندن استنباط اولندیغنه کوره اولوقت آناپه خرابه‌زار ومسکن موروما اولوب ییقلمش قلعه دیوارلرینك طاشلرندن بشقه علائم اعمار یوقمش . اشبو طقسان سنه‌سی خلالنده فرخ علی پاشا بورالرك تقویت و استحکامنی نیت ایتمکله صوغوجق جبه

[١] قفقاسیه ساحلنی کشف ایتمك ایچون دولت علیه معمارلرندن خمبره‌جی محمد اغا کوندرلمش ایدی .

قلعه‌سندن بیك قازمه وبیك کورك جلب ایله اورالرده اسکان ایدیلن نوغای تاتارلرندن عمله تدارك ایده‌رك اوکوز دیلی شکلنده لیمانه ناظر اولان محل که آناپه‌نك موقعیدر ، اوچ طرفی بحر ایله محاط اولوب جانب بریسنده ایکی بیك ایکی یوز یکرمی ایکی ذراع اولملق اوزره مهندس حسین اغا معرفتی ایله رسم قلعه اوزره بربرینی متعاقب طابیه‌لر رسم اولنه‌رق خندقك حفرینه مبادرت وآز وقت ظرفنده آتلودن امین اوله‌جق قدر همت ایله ۱۹۷ سنه‌سی خلالنده آناپه‌یه وضع اساس اولونمش‌در .

فرخ علی پاشا آناپه قلعه‌سندن بشقه بونك قربنده جریان ایدن بخور چاینك اوته طرفنده دخی برقلعه بناسنه کتخداسنی مأمور ایتمش ایدی . استحکامات اون بیك نوغای تاتارلری علی العموم ایشله‌دیله‌رك یدی کونده ختام بولوب نامنه نوغای تسمیه اولونمش‌درکه حالا محل مرقومه نوغای خندق دیرلر .

فرخ علی پاشا آناپه‌یه طماندن مهاجر جلب ایده‌رك قشله، جامع، حمام، خان، دکان انشا ایتدیره‌رك آز مدت ظرفنده اورایی بر شهره لایق درجه‌ده اعمار ایتمش‌در . حتی بیك یوز طقسان سکز سنه‌سی خلالنده چارشوده موجود اولان دکان وتجار اوطه‌لری تعداد اولنه‌رق اوچ جامع واوچ حمام وابنیهٔ میریه‌دن باشقه بشیوز اللی باب دکان وقهوه‌خانه موجود بولنمش‌در .

ایشته فرخ علی پاشا صوغوجغی اعمار ، آناپه‌یی مجدداً تأسیس وبنا ایلدیکی کبی او حوالیده دولت علیه‌نك شان ونفوذنی اعلا ایتمك ایچون طاقت آدمیه‌نك مساعده‌سی فوقنده چالیشمش ، تحمل ایدلمز متاعبه قاتلانمشدر . اك صوك بناسی آناپه‌ده کندی تربه‌سی‌در . جملهٔ غفرانده زوجه‌سی ایله برابر مدفون‌در . (جناب حق ایکیسنی‌ده غریق رحمت ایله‌سین .)

ققفاسیه‌نك قره‌دکز ساحلنده صوغوجق ایله آناپه دولت علیه بنا کرده‌سی اولان قصبه‌لردن‌در . صخوم قلعه‌، قاغری ، یاخود کاکری ، پیچوه‌ندا اسکیدن موجود اولان شهرلردر .

فرخ علی پاشانك حمیت وهمتی ایله بوحوالی دولت علیه‌یه تأمین اولندقدن صوکرا ۱۸۱۲ تاریخنه قدر ادارهٔ عثمانیه تحتنده قاله‌رق بو زمانده روسیه‌یه ترك اولنمش‌در .

آبازه‌لر ادارهٔ ملکیه‌جه بر طاقم بکلکره منقسم ایدی‌که هربکلك مستقل مرکز اداره اتخاذ ایدیلن قصبه‌نك نامی ایله ویا عشیرت اسمیله معروف ایدی . وقتنده آبازستانه سیاحت ایتمش وبوممالکتی بویدن بویه کزمش اولان (اولیاچلبی) مشهودات وتحقیقاتی اوزرینه آبازه طائفه‌سنك عشیرتلرینی ، بکلکلرینی سیاحتنامه‌سنده بروجه‌زیر ضبط وتصویر ایتمش‌در :

(۱) . چاچلر عشیرتی — مکر یلستانك قارشی طرفنده و (فاشه) نهرینك صاغ جهتنده ساکن‌درلر . مکریلجه‌ده سویله‌شیرلر . چونکه مکریل حدودی اوزرنده بولندقلرندن بونلر ایله مناسبتلری زیاده‌در . اون بیك قدر توانا عسکره مالك‌درلر . هیچ بر مذهبه‌دکل‌در . بهادر برقوم‌در . سلاحلری عربلر کبی اوق ، یای وحربه‌در . آتلولری آز ایسه‌ده پیاده‌لری شهباز ، دلبرلری شهنازدر . اسکله‌لری غربده ایکی قوناقلق مسافه‌ده (لاقبا) دیرلر بر یردر . طربزوندن اوچ یوز میل عظیم بر اسکله‌در . کیلر قیشلایه‌ماز . چونکه قبله وکون طوغوسی غایت شدت اوزره اسر . بورادن غرب طرفنه طوغری لب دریا ایله کیدیلیر ایسه (آرلان) عشیرتی حدودنده (خقال) قریه‌سنه تصادف اولنور .

(۲) . آرلان عشیرتی — اون بیك قدر بهادره مالك‌در . منبت ومحصولدار اراضیلری واردر . اسکله‌سی (لاچیغا) درکه باش اسکله‌در . لطیف لیمان‌در ، صیف وشتاده کیلری اکسیك اولماز . بورادن ینه

جانب غربده ایکی قوناق مسافه‌ده چاندالر عشیرتی واردر .

(۳) . چاندالر عشیرتی — اون بش بیك قدر بهادر قومدر . صحیح آبازه بونلردر [۱] . بکلری واردر . بونلره طاغ چاندالری دیرلر . اسکله‌لری (کاغری) در . طاغده (خونه) نامی ایله دریایه ناظر باغلی وباغچه‌لی برکویی واردر . بورادن‌ده غربه طوغری لب دریا ایله اوچ قوناق کیدیلنجه « بیوك چاندالر » عشیرتی حدودینه کلنیر .

(٤) . بیوك چاندالر عشیرتی — یکرمی بش قدر کویلری واردر . اون بش بیك عسکره مالك اولوب آیروجه بکلری واردر . لیمانـه (چاندا) دیرلر . کمیلر قیشلایه‌ماز . بو قبیله‌نك طاغلرینك آرقه‌سی (مامشوح) چرکسلرینك ولایتیدر . بو چاندالردن ینـه جانب غربه لـب دریا ایله برقوناق کیدیله‌رك (کچیلر) عشیرتنه واریلیر .

(٥) . کچیلرعشیرتی — باغ‌ارم مثالی محصولدار برولایت درکه یتمش پاره قرادن مرکب در . ایکی بیـك قدر تفنك انداز عسـکره مالك اولوب برده بکاری واردر . صولری آب حیات مثال لذیذ ولطیفدر . (لبو) نامنده برنهر عظیمی واردرکه کیلر کیرر . بونهر کوه البرزدن بری کلوب بومحلده قره‌دکزه منصب اولور . ماه تموزده بیله کچید ویرمز بر صودر . قیش کونلری کیلر یاتار امین بریردر . کچیلر قومندن بومحله کلنجه بونهرك ایکی جانبی کونا کون خدایی میوه ویرر اشجار دلارا ایله مزیندر ، بوعشیرتك اون بیك عسکری اولوب چوغی آتلیدر ، اولو قومدر . بورادن ایکی قوناق اوته‌ده (آرت) عشیرتی کلیر .

(٦) . آرت عشیرتی — کچیلر قومندن چوق در . اما اونلرقدر بهادروشجیع دکلدر . اکثریسی تجاردر . زرداوه صیـد ایدرلر . خنزیرلری غایت چوقدر . مذهب نه‌در کتاب نه‌در بیلمزلر ، فقط صاغ سوزلی برقوم اولوب اوتوزبیك قدر آدمه مالکدر . بونلرده بربکی واردر . بوعشیرتك اسکله‌سنه (آرقلر) دیرلر . لیمانی آچیق در . کمی قیشلایه‌ماز . بر اسکله‌سنه‌ده (یوش) دیرلر . بورادده کیلر قیشلایه‌ماز . آنجق یازین آلتی آی یاته‌بیلیر . فقط بنـدر اسکله‌در . بونك شمالنده عظیم طاغلر ایچنده (حدشه) ولایتی واردر .

(۷) . حدشـه ولایتی — سیدی احمد پاشـا ولایتیدر . شمال جانبنده‌کی چرکس قومی ایله‌آلوب ویردکلری حسـبیله چرکـجه‌یی وآبازه‌جه‌یی فصیح بیلیرلر . یدی بیك شجیع ، توانا بهادرلردر . بونلرك شور وشرندن چرکس وآبازه‌لر دائما حذر اوزره درلر . آرت قومی بونلره امان ویردکلرندن (آرقلر) اسکله‌سنه اسیر وعسل کتیره‌رك تجارت ایدرلر . ینـه جانب غربه دکز بوبجه کیره‌رك اوچ قوناق مسافه‌ده (قامش) عشیرتی واردر .

(۸) . قامش عشیرتی — بر بکلری اولوب اون بیك‌قدر بهادر ، شجیع قولی واردر . بوقامش قومی ایچنده استانبولدن ، ومصردن کلمه طوبخانه آبازه‌لری واردر . مسجدلری ، اولاد وأنساب صاحبی مسلمانلری چوقدر . آب‌وهواسی غایت لطیفدر . کویلری قبله‌یه متوجه (قره‌دیالاطرفلری‌اوله‌جق) در .

---

[۱] بوراسی اصل آبازستان ایله آبحاذیه بیننده حدوددر . چونکه‌جغرافیاجه اصل آبازه‌مملکتنك حدودی جنوباً (کاغری)دن بدء ایدر . کاغری‌دن فاشه چاینه قدر اولان یرلره آبحاذی نامی ویریلیرکه بورالرده توطن ایتمش اولان آبازه‌لر مکریل وکورجیلر ایله اختلاط ایدرك اصـل آبازه‌لردن بر درجـه‌یه قدر آیرلمشلردر (آبحاذی ماده‌سنه مراجعت) . بناءً علیه اولیا چلبینك‌اصل آبازه‌لر بونلردر دیمه‌سی‌بك‌طوغری وبو افاده‌سی موی الیهك آبازه‌لر حقنده‌کی تحقیقاتنك صدقنه دلیلدر .

بورادنده لب دریا ایله غربه‌طوغری اوچ‌قوناق کیدیلنجه (سوچه‌لر) عشیرتنه واریلیر .

(٩) . سوچه‌لر عشیرتی — بونلرکده بر بکلری اون بیك قدر پیاده نامدار عسکری واردر . یرلری سنکستان اولدیغندن آتلیلری آزدر. اسکله‌سی واردر .

سوچه‌لردن جانب غربه لب دریا ایله ایکی قوناق کیدیله‌رك جمبه عشیرتنه تصادف ایدیلیر .

(١٠) . جمبه عشیرتی — بر بکلری وایکی بیك پیاده عسکری واردر .

(١١) . بوزدوق عشیرتی — جمبه عشیرتنك ایکی کون غربنده‌در . بونلرکده بکی واون بیك آدمی واردر . آبازه (بوزدوق) ی ایله چرکس (بوزدوق) ی بیننده (اوبور) طاغی واردر . یکدیکرینی باصوب اولادلرینی اوغورلر . آبازه بوزدوقندن ینه جانب غربه لب دریا ایله ایکی قوناق کیدیلوب «اوسوولین» عشیرتنه واریلیر .

(١٢) . اوسوولین عشیرتی — لب دریاده بر یالچین قیا اوزرنده بر کهنه خراب قلعه‌سی وار . بکلری واردر . جمله‌سی توفنك قوللانیر اوچ بیك قومدر . اسکله‌سی (کرمن اوسوولین) در .

بورادن جانب غربه ایکی کون کیدیلنجه (آشغیال) عشیرتنه کلنیر .

(١٣) . آشغیال عشیرتی — بونلرکده بکی اولوب ایکی بیك قدر آدمه مالكدر . غایت بهادر وشجیع درلر . بورادده برویران قلعه واردر . اسکله‌سنه آشغی‌دیرلر . بورایه کفه ، کرش ، طمان کمیلری چوق کلیر . اما قیشده یاته‌مازلر ، آچیق یردر . طاغلری محصولداردر . آشغیال عشیرتنه تابع عاتمه قریه‌سی طاغ ایچنده بر معمور کوی‌در . ایچنده طوپخانه آبازه‌لرندن مسلمانلر واردر . برده مسجد کوردك. بوکویدن چرکس‌دیارینه برقوناق مسافه‌در. هربار چرکس ایله جنك ایدرلر . آشغیالدن ایکی قوناق اوته صغوق صو عشیرتی کلیر .

(١٤) . صغوق صوعشیرتی — بربکلری واوچ بیك بهادرلری وار . اسکله‌لری (حارونه) در. اعلا یتاق لیمانی واردر . صغوق صو نامیله کچید ویرمز برنهرعظیمی واردرکه چرکس طاغلرندن ظهورایدوب بومحلده قره‌دکزه منصب اولور . آب‌حیاتدن نشان ویرر برصودر. ایشته بونهر کنارنده واقع‌اولدیغندن بوعشیرته صغوق صو نامی ویرلمش‌در . مالدار ومنعم آدملری واردر . بورادن جانب غربه ایکی قوناق کیدیله‌رك (قوتاس) عشیرتنه واریلیر .

(١٥) . قوتاس عشیرتی — بر بکلری واردر. جمله‌سی یدی بیك عسکر اولور . اسکله‌لرینه(قوتاس) دیرلر . تخته ایله بنا اولنمش حصیر اورتیلی مخزنلری واردر . کویلری لیمانه حواله طاغلرده‌در . لیماننده کفه ، طمان کمیلری چوقدر . بو قوتاس قومنك سازدن تخته اورتولی اولری واردر . اون اوه بر (قبان) تعبیر ایدوب جوانب اربعه‌سی قلعه‌مثال چیت دیواردر . جمله حیوانلرینی حفظ ایدوب کیجه صباحه قدر ارسلان مثالی کلبلری ایله نوبت بکلرلر . جمیع آبازه عشیرتلرینك حالی بودر . بوقوتاس قومی ایله ژانه چرکس آدملری برقوناقدر. بونلرچرکس لسانی‌ده بیلیرلر . بونلر چرکسه ، چرکس‌ده بونلرك لیمانه امان ایله متاع کتیریرلر .

بورایه قدر ذکر ایدیلن آبازه عشیرتلری ساحل بوینده اقامت ایدرلر . طاغلرده ساکن اولان آبازه عشیرتلری‌ده آتی‌ده مذکوردر :

پوشرحی عشیرتی — مکریله قریبدر . بکلری وار . یدی بیك عاصی قوم‌در .

اخچیپسی عشیرتی — بونلرکده بکلری وار. اون بیك قوم‌درلر .

بسلب عشیرتی — بکلری وار ، یدی بیك قوم شجیع‌در .

مکلیه عشیرتی — اوچ‌بیك یرار قوم اولوب‌برده بکلری واردر .

وای پیغا عشیرتی — بکلری وار . بیك عدد قومدر .

باغرمی عشیرتی — بکلری وار ، جمله سکز یوز قوم ضعیفدر .

آلاقریش عشیرتی — بشیوز قوم اولوب بزده بکلری واردر .

جیرقوس عشیرتی — جمله اوچ بیك آدمدر . بکلری واردر .

سفریه — آبازه‌لر حقنده معلومات واسعه آلمق ایچون مراجعت ومطالعه ایدیله‌جك اولان اثرلر شونلردر :

آلمانیا علمای طبیعیوننده ومشهور سیاحلردن (پاللاس)ك رحله‌سی (Voyage). اسوچره عالملرندن (غولدنستهد)ك روسیه وقفقاسیه رحله‌سی (Voyage en Russie et dans les montagnes de Caucase)

آلمانیالی مستشرق شهیر (قلاپروت)ك قفقاسیه وکرجستان رحله‌سی (Voyage au Caucase et en-Géorgie)

فرانسه‌لی سیاح (غامبا)نك جنوبی روسیه وماورای قفقاس رحله‌سی (Voyage dans la Russie-méridionale et au de là de Caucase)

روسیه‌لی مشهور طبیعی (ایخوالد) ك بحر خزر وقفقاسیه رحله‌سی (Voyage sur la mer-Caspienne et au Caucase)

آثار عتیقه علماسندن سیاح اسوچره‌لی (دوبوا دومونپه‌رو) نك قفقاس اطرافنده ، چرکسلر وآبازه‌لر نزدنده جولانی (Voyage autour du-Caucase, chez les Tcherkesses et Abkases)

انکلتره تاجرلرندن وآرمادورلرندن (بل) ك چرکستانده بر اقامت روزنامه‌سی (Journal d,une-résidence en Circassie)

بونلردن باشقه آلمانیا علماسندن (روزه‌ن) ك میکریل ، ایسوان وآبازه لسانلرینه دائر اولان (Uebcr di Mingrelische, Abchasiche,Und Suaniche Sprache) نام اثری (سنه ١٨٤٥) ایله موسیو (شغره‌ن) ك پترسبورغ اقادمیاسی موقوته نامهٔ علمیسنده (Bulletin Scientifique) مندرج اولان بربندی ، (ویوین‌دوسن‌مارته‌ن) ك (Annales des voyages) ده مندرج اولان بر مقاله‌سی بالخاصه شایان مطالعه‌در .

محمد هاشم افندینك رساله‌سیده [١] آبازه‌لر وچرکسلر حقنده پك مهم آثار اتنوغرافیه وتاریخیه‌دندر . اولیا چلبی سیاحتنامه‌سنده دخی آبازه امتی وآبازه مملکتی حقنده خیلی معلومات مندرجدر .

آبازه — تاریخ - آبازه‌لرك تاریخی دیکر ملل قفقاسیه ایله مشترکدر . بوجهتله آبازه تاریخی ایچون قفقاسیه ماده‌سنه مراجعت بیورلسون .

آبازه پاشا — اصلی آبازه، نامی محمددر. جانبولاد اوغلنك خزینه‌داری اولمش ایدی. ١٠١٦ تاریخنده سردار اکرم قوجه مراد پاشا جانبولاد اوغلنك فرقه‌سنی منهزم وپریشان ایتدیکی وقت آبازه‌ده اسیر ایدیله‌رك حضور سرداره کتیریلمش ایکن بهادر ودلاور بر یکیت اولدیغندن یکیچری آغاسی خلیل آغانك شفاعتیله قتلدن خلاص اولمش و بوکوندن اعتباراً خلیل اغایه انتساب ایلمش ایدی . ایشته آبازه محمد پاشانك شخصیت تاریخیه‌سی بو زمانده بدء ایدر . آبازه ذاتنده بهادر ، ایش اری ، جری بر آدم اولدیغندن خلیل آغایه خدمتی بکندرمش وآغانك حمایه‌سیله درجه درجه ترقی ایده‌رك نائل مناصب اولمش ایدی .

(١٠١٧) ده خلیل آغا قپودان دریا نصب اولندیغی وقت محبسی اولان آبازه‌یه دریا بکلکی ویرمش ایدی .

(١٠٣٠) ده خلیل پاشا صدر اعظم وسردار

[١] عاشر افندی کتبخانه‌سنده نسخه‌سی موجوددر .

بوبابده بذل مقدور ایدوب جمله نفرکله کله‌سز. یاخود قاتل داود پاشا ایدی. بزم مدخلمز یوقدر دیرسه‌کز اول ماده‌ده مدخلی اولنلردن محمداغا وحسن اغا ونره‌دن آلتونجی اوغلو واشجی حسن ودعاجی محمد وکورجی علی وبوغچی مراد وقوری اوغلو وقایقجی مصطفی وچاوش اوغلو وبونلرك امثالی اشقیایی قتل ایده‌سك جزالرینی کوره‌لر والسلام »

نعیما تاریخنده مذکوردرکه محمد اغا بو مکتوبی اوقویوب بز جمله یکیچری ایله یتمش بیك یوقز . بو نه بلند پرواز حریف اولور دیدکده ظرفادن بری آنده‌حاضرایدی. سلطان عثمان‌مرحوم خوتین سفرندن عودت ایتدیکی وقت نفر واوتوراق وقوریجی جمله یکرمی بش بیك ایکن عطیه کونلرنده قرق بیکه ایریشدیرن یتمش بیکی دخی تکمیل ایدر دیه‌رك ظاهرده لطیفه ایتمش وفقط اوجاق حقنده غایت آجی برتنقیدده بولنمش‌در .

خوتین سفرنده‌کی‌مغلوبیتك سببی واووقت یکیچری اوجاغنك‌حالی دوشونیله‌جك اولور ایسه آبازه پاشانك دعواسنده نه‌قدر حقلی اولدیغی آکلاشیلیر .

آبازه (کوچك) — مشهور آبازه پاشانك دائره‌سی ارکانندن ایدی . آبازه پاشا طرفندن طلب امداد مأموریتیله عجم شاهی نزدینه کوندرلمش‌ایدی. ذکی وبجریکلی برآدم اولدیغندن آبازه پاشا بو آدمی مهم ونازك ایشلرده قوللانیر ایدی . (آبازه پاشا ماده‌سنه مراجعت) .

آباره شیخی — مشهور آبازه پاشانك شیخی ومرشدی ایدی . اسمی عبدالرحیم‌در (عبدالرحیم وآبازه پاشا ماده‌لرینه مراجعت) .

آبازه کسیمی اس. کیم خصوصنده آبازه پاشا طوري ، موداسی .

— ترجمهٔ حالی یوقاریده بیان ایدیلن آبازه پاشا کوزل ویاقیشقلی برآدم ایمش.قیافتی دوزمك و لباس کیمك خصوصلرنده‌ده اعتناسی ، حسن انتخابی وار ایمش . فتوا امینی شیخ زاده افندی نقل ایدرکه : « آبازه پاشا کوزل برآدم اولوب لباس وکسوه ودستارده لطیف اختراعلری اولمغله کندوبی وآتلرینی پهلوان واری تزیین ایتمکه مائل ایدی . آبازه‌دن صکره آبازه کسیمی قفتان ، آبازه‌لی قاووق ، وآبازه طرزی رخت ، قلیج خلق آره‌سنده متداول‌اوله‌رق نیجه ییل دوام ایتمش ، بعده‌متروك ومنسی‌اولمش‌در.» حتی سلطان مراد رابع حضرتلری بیله اوطرز کیمی بکنیر وکندیلری تقلید ایدر ایمش . ایشته پادشاه حضرتلرینك آبازه پاشانك طورینه میل بیورملرندن ناشی‌درکه اوطور برمدت خلق‌بیننده معتبر اولمش‌در. چونکه «قدیم‌الزماندن بری‌عادت بویله‌در. مقبول‌ملوك اولان بخت قوی صاحبلری اثواب وآلات ومسکن وادواتده هرنه اختراع ایدرلر ایسه نفسنده مقبول ومطبوع دکل ایسه‌ده عامهٔ ناس آکا تقلید ایدوب بر طور آخرك ظهورینه‌دك بازار افتخارلری اول اعتبار حادث ایله رواج پذیر اوله‌کلمشدر » (آبازه پاشا ماده‌سنه مراجعت) .

آبازه حسن پاشا — حسن پاشا ماده‌سنه مراجعت .

آبازه محمد پاشا — محمد پاشا ماده‌سنه‌مراجعت.

آبازولویا اس. مرکبه‌لردن بر نبات‌درکه‌یالکز بر نوعی معلوم‌در . بوده اصلا مکسیقادن کلمش‌در .

آباژور اس. بردرلو پنجره قنادی‌درکه صفیحه [۱] سی انجه واوزونجه تخته ویا معدن پارچه‌لرندن

[۱] صفیحه یاصی نسنه دیمك اولوب قپو، پنجره قنادلرینك مرکب اولدیغی تخته‌لرك ماده‌سنه دینیر .

مائلاً ترکیب اولنەرق شمسك ضیاسنی طوتمق ایچون پنجره باجه [١] لرینك اوکنه طاقیلیر . پانجور . || معدندن ، پورسلندن یاخود کاغددن وبزدن یاپیلان بر حتره [٢] ، بر معکس‌درکه ضیاسنی قیرمق ایچون‌چپ‌چوره‌لامبه‌لرك وشمعدانلرك‌اوزرینه‌کچیریلیر. ـ مترادفاتی : قفس .

آباژور پنجره‌دن خانه درونه کلان ضیایی طوتمق ایچون‌در . قفس ایسه خارجدن و داخلدن رؤیتی ممکن مرتبه سد ایتمك ایچون قوللانیلیر .

ایکیسی‌ده اخشابدن ویا معادندن معمول اولوب‌بر نوع پرده خدمتنی کورور .

ـ لسانیات — آباژور کلمه‌سی ، لسانمزه فرانسزجه‌دن آلنمش‌در. بولسانده برکلمهٔ مرکبه‌اولوب قیران معناسنه کلن آبا (Abat) لفظی ایله ضیا دیمك اولان ژور (Jour) لغتندن یاپلمش‌در. ضیا طوتان، ضیا قیران مفهومنی افاده ایدر. فقط کلمه‌نك اصلی فارسی اولمق کرکدر. چونکه‌عجم‌لساننده(باد)ویا(پاد)کبی‌حافظ ، طوتیجی‌معناسنه‌اولان(بان)یاخود(پان)ایله‌کون‌وآیدینلق معناسنه‌کلن‌روز کلمه‌لرندن مرکب بولنیور . پانروزطبق فرانسزجه‌سی کبی ضیایی طوتان ، قیران معناسنی بیان ایدر . پادزهر وپانزهر تعبیرلری زهری‌طوتان، انسانی تأثیرندن حفظ ایدن دیمك اولدیغی کبی پانروز دخی کونی ، ضیایی طوتان معناسنی ادا ایلر . فرانسزجه کون وضیا دیمك اولان ژور کلمه‌سی عین معنایه اولان فارسی روز لغتنك مقلوبی بولندیغی ملاحظه ایدیله‌جك اولورایسه آباژور کلمهٔ افرنجیه‌سنك فارسی پانروزدن مأخوذ اولدیغنه احتمال ویریله‌بیلیر .

(زا) ایله (را) حرفلرینك (جیم) ایله ، (با) نك (پا) ایله تبادلی (روزه‌دن اوروج ، ژورنالدن جورنال کبی) ملاحظه ایدیله‌جك اولور ایسه کلمه‌نك لسانمزه پانجور صورتنده انتقال ایله‌مسی طبیعی کوریلیر. ذاتاً بوکبی تبادل وقلب فارسیده‌ده مشهوددر. مثلا کونك، آیدینلغك مقابلی‌اولان فارسی‌دیجور کلمه‌سنده (دی) ماده‌سی سلب ایچون آلندیغنه کوره بوکلمه‌ده‌کی (جور) ضیا معناسنه دلالت ایدر . شو حالده لسانمزه‌فرانسزجه آباژوردن آله‌رق‌قوللاندیغمز پانجور تعبیری ، لهجهٔ عثمانی صاحبنك تقدیر ایتدیکی کبی آباژورك غلطی عد ایدلمك پك‌ده طوغری اوله‌مز. حتی دیه‌جکم‌که (پنجره) کلمه‌سی بیله (پانجور) ك بر مقصوری‌صاییله‌بیلیر. فارسیده بان وباد کبی آبان وآباد کلمه‌لری‌ده‌حافظ معناسنه (چونکه آباد ماده‌سنده ایضاح ایتدیکمز وجهله محل کثرت معناسنی افاده ایدن آباد لفظنك بو معناسی حفظ وطوتمق معناسندن استعاره ایدیله‌بیله‌جکی ومثلاشمس‌آباد کونشی طوتان، کونی ، کونشی بول بر دیمك اوله‌جغی دوشونیله‌بیلیر) کلدیکی تأمل اولنور ایسه اومقاملرده آبانروز ، آبادروز تعبیرلری دخی شایان استعمال اولدیغنه حکم ایدیله‌بیلیر. بعید کورونسه‌ده بومطالعه‌یه مبنی فرانسزلرك ، لسانلرنده بر فعلدن اخذ ایتمش اولدقلری (Abat) کلمه‌سی ایله فارسی حافظ معناسنه اولان (آباد) لفظی بیننده بر قرابت بیله تصور ایدیله‌بیلیر . چونکه فرانسزجه اوکلمه‌نك آخرنده‌کی تا (T) تلفظده اظهار ایدیله‌جك اولسه لفظلرده همان بر فرق قالمیور . شوحاله کوره ایشده بر غلط وار ایسه بونك‌اصلنی‌هرحالده ترکجه تعبیرده دکل بو تعبیری آلدیغمز لسانده‌آرامق اقتضا ایده‌جك کبی کلیور .

— ضیانك ندرتی کبی وفرتی‌ده انسانك کوزینی اتعاب‌ایدر، راحتنی‌اخلال‌ایلر. بونك‌ایچون‌کرك‌شمسدن کلن ضیانك شدتنی قیرمق ، کرك خانه درونند

[١] باجه دیوارلرده براقیلان ونافذ اولان‌اویوق، وآچیقلغه دیرلر : قپو وپنجره فتحه‌لری کبی .

[٢] حتره‌وحتار بر نسنه‌یی دائراً مادار احاطه ایدن شیئه دینیر: قالبور والك قصناقلری‌کبی. قادرو معادلی بر کلمهٔ عربیه‌در .

اکرم نصب اولنەرق عجم سفرینە عزیمت ایتدیکی زمان آبازەیی برابر آلدی وکندیسنە مرعش ایالتنی توجیە ایلدی .

آبازە جنتمکان سلطان عثمان ثانی حضرتلری ایلە خوتین سفرینە عزیمت ایتمش ایدی. بوسفردە روم ایلی بکلر بکی ایمش . محاربەدن عودتدە خدماتنە مکافاتاً ارضروم ولایتنە تعیین اولندی . آبازەنك تاریخ عثمانیدە شهرت واهمیتی اصل بورادن باشلیور .

سلطان عثمان حضرتلری خوتین سفرندە یکیچریلرك اعتماد ایدیلەجك برعسکر اولمادیغنی، نظام وادارەلرینە تشوش عارض اولدیغنی رأی العین کورمەلری اوزرینە اوجاغە پك زیادە مغبر اولمشلر ویکیچری اوجاغنك الغاسیلە یکی بر عسکر تشکیل ایتمك جهتنی تصور بیورمشلر ایدی .

بو تقدیر وتفرس ایلە پادشاه حقایق آکاه ایکی عصرە قریب بر زمان صوکرا نائل سلطنت اولان دیکر بر پادشاه اعظمە ، کندی کبی کنج برحکمدار عدل عنوانە بیوك برحکمت شاهانە درسی حاضرلامش دیمكدر .

حضرت پادشاهك بو فکرلرینی خارجدە تقدیر ایدن رجال پك آز اولمغلە برابر صاحب ترجمە آبازە پاشانك یکیچری اوجاغی علیهندەکی فکر وتشبثی سلطان عثمان خان حضرتلرینك فکرلرینە موافق ایدی. فی الحقیقە یکیچریلرك نظامسزلغی دور عثمانیدە چوك درجەیە وارمش ایدی . خوتین سفری بو عسکرك کفایتسزلکنی اثبات ایتمش ایدی. یکیچریلرك اصلاحی قابل اولمدیغندن دفع وتدمیرلری ایجاب ایلمش ایدی . ایشتە سلطان عثمان حضرتلری کنج بر سندە اولمقلە برابر او لزومی تقدیر ایدەرك بویلە بر امر معضلە تشبث ایتمش ایدیلرکە بو تصور همایونك نەقدر مصیب اولدیغنی اثباتە حاجت یوقدر. بو فکرە الك زیادە خادم اولانلرك بری آبازە پاشادر. آبازە پاشانیدە بو فکردە تأیید وتشجیع ایدن آبازە شیخی دیمکلە معروف شیخ عبدالرحیم افندی ایدی (ترجمەسنە مراجعت) .

او صیرادە حادثۀ الیمۀ عثمان خانی ظهور ایدەرك یکیچریلرك نهایت درجەیە واران شقاوتی ولایاتە شایع اولدقدە آبازە پاشا اوجاقلو علیهنە اظهار شدتە باشلادی. ارضروم ولایتی ایلە برابر سیواس ولایتیدە آبازە پاشانك عهدەسندە ایدی. مال ولشکرە اقتداری هروجهلە میسر اولوب وافر سکبان جمع ایلدی. اولا ارضرومدن بدأ ایلە یکیچریلری قیرمغە باشلادی . ارضروم قلعەسنی بوطائفەدن تخلیص وشرق طرفندن کرجستانە قدر تخلیە ایتدی . بوطرفی تأمین ایتدکدن صکرە غربە دوندی . بوخبرك استانبولە عکس ایتمەسی وطاقم طاقم شکایتجیلر کلمەسی اوزرینە یکیچریلر آبازەنك قتلنی طلب ایلدیلر . خلیل پاشا یەدە آبازەیە طرفداردر دیەرك تعرض ایتمك ایستەدیلر. بونك اوزرینە «ارضروم بکلر بکیسنی عزل ایتدم خلیل پاشانك بوخصوصدە دخلی یوقدر اینجیتمەسز» دیە خط همایون صادر اولدی . ایالت ارضروم مصطفی پاشایە تودیع اولندی . فقط آبازە ، مصطفی پاشانك متسلمنی قبول ایتمدی ، حرکتنی توسیعە باقدی . حدود ایالتدە واقع اولان قرەحصاردە مرتضی پاشا آبازەیە اطاعت ایتمدیکندن اوزرینە واروب اون کون محاصرەدن صکرە مرتضی پاشا ناچار قالەرق قلعەدن خروج وعسکریلە برابر آبازە پاشانك معیتنە التحاق ایتدی . بعدە آبازە پاشا سیواس وانقرە اوزرینە یورویەرك اطراف بکلرینە دعوتنامەلر کوندردی، چوغی اطاعت ایتدیلر. مرعش بکلر بکیسی قلاوون یوسف پاشادە کلوب التجا ایتدی . سیواسدە طیار پاشا دخی قارشی چیقوب آبازەیە التحاق ایلدی . چونکە رجال وقتك چوغی یکیچریلرك سرکشلکندن ذاتاً بیزار ایدی . آبازە پاشا اثنای راهدە زیلەدە کندی علیهنە سوء قصد

تهمتیله قلاوون یوسف پاشایی ازاله ایتدی. آبازه‌یی شیخی قیصریه‌لی عبدالرحیم افندی عزمنده متصل تحکیم وتشجیع ایدییورایدی . آبازه زیله‌دن چوروم و آندن کنغری‌یه کلدی . بوراده توغای پاشا استقبال وضیافت ایله‌دی . آبازه پاشا اوغرادیغی قصبات وقراده یکیچری نامنه کیمی بولدیسه همان قتل ایدرایدی. آناطولیده‌کی یکیچریلر اورکوب استانبوله دوکولدیلر . آبازه‌ده استانبول یولی اوزرنده حرکت ایدییورایدی . کلوب قرق بیك عسکر ایله انقره‌یی محاصره ایتدی . آبازه‌نك بوحرکتی عصیاندن بشقه برشی دکل‌ایدی. خصوصا اوغرادیغی بلادك اهالیسنی پك زیاده تجریم ایتمش‌ایدی . هرطرفدن فریادلر چوغالیور، یکیچریلرك باغریشلری آرتیورایدی. نهایت آناطولی بکلر بکی الیاس پاشا ایله قرەمان بکلر بکی ایالتلری عسکریله آبازه علیهنه حرکته مأمور اولدی ودر دولتدن جغاله زاده وزیر محمود پاشا سردار تعیین اولندی. بونلر اردولریله بکپازارینه قدر کیتدیلر. فقط برایش بجره‌میه‌رك دوندیلر. آبازه ایسه انقره‌نك صولرینی کسه‌رك واروشنی آلدی، فقط ایچ قلعه‌یه موفق اوله‌مدی . قیش کلدیکندن قیشلەمق اوزره نیکده سنجاغنه چکیلوب کیتدی .

سلطان مراد رابعك بدایت حکومتلری هنکامنده ایسه آبازه‌نك دائرۀ حرکتی خیلیدن خیلی توسع ایتمش ایدی .

آرتق دولتجه آبازه اوزرینه سفرجدی مقرر اولمغله چرکس محمد پاشا وزیر اعظم وسردار اکرم تعیین اولنه‌رق اردوی همایون ایله حرکت ایتدی . آناطولی بکلر بکی الیاس پاشا ایله قرەمان بکلربکیده اردویه داخل اولدیلر . آبازه پاشا ایسه ترك ، کرد ، ترکمان وسائره‌دن کلی عسکر جمع ایده‌رك سیواس آلتندن حرکتله سرداره قارشی یورودی . قیصریه صحراسنده محاربه باشلادی . بدایت حربده برآزالق ظفر آبازه پاشایه توجه ایدر کبی اولدی ایسه‌ده آبازه‌یه سوزویرن ترکمن اولوسلرینك چکلملری، طیار پاشا ایله مرتضی پاشانك دخی بالاتفاق عسکرلریله برابر اردوی همایونه دخالت والتحاق ایلملری اوزرینه آبازه‌نك اردوسنه وهن عظیم عارض اوله‌رق عسکری بوزولمش وآبازه پاشا منهزماً فرارایده‌رك اعوانی ایله برلکده ارضروم قلعه‌سنه التجا ایتمش‌در . آبازه بومغلوبیتدن نومید اولمیه‌رق ارضرومده یکیدن عسکر تدارکی قیدینه دوشدی. فقط آرایه مصلحون توسط ایده‌رك آبازه محمد پاشانك خدمتنده بولنان کوچك آبازه اعتذار صورتنده سرداره کلوب استیمان ایتدیکندن لمصلحةٍ ایالت ارضروم ینه آبازه پاشایه توجیه اولنه‌رق منشوری کوندرلدی . فقط ایچ قلعه‌یه بر مقدار یکیچری اقامه‌سی شرط ایدلدی .

بوصورت تسویه موقت ایدی . آبازه پاشا چوق سورمدی، ینه خروج وقیام ایتدی. ایچ قلعه‌یه اقامه ایدیلن یکیچریلری قتل ایله‌دی. عجم سفرندن عودت ایتمك، اوزره اولان خلیل پاشا که آبازه‌نك ولی نعمتی ایدی اوزرینه کوندرلدی . فقط آبازه پاشا شهرك قپولرینی قپایوب خلیل پاشانك عسکرینه طوپ آته‌رق مقابله ایتدی . خلیل پاشا ارضرومی بر مدت محاصره ایتمش ایسه‌ده برایش کوره‌میه‌رك چکلدی کیتدی .

آبازه‌نك بودفعه‌کی حرکتی، خلیل پاشانك برایش کوره‌میه‌رك عودتی سلطان مراد خان حضرتلرینك مسموع شاهانه‌لری بیوریلنجه غضبناك اوله‌رق خسرو پاشایی سردار اکرم نصب ایتدیلر . اردوی همایون ایله ارضرومه آبازه اوزرینه کوندردیلر . آبازه‌لیلر سردار سابق زماننده بری طاقم طاقم پاشالرندن آیریلوب عرض اطاعت ایتمکده، وحسن قبول کوره‌مکده اولدقلرندن آبازه‌نك اعوانی کیت کیده آزالمش ایدی. بونك ایچون آبازه پاشا عجم شاهندن استمداد تدبیرینی‌دوشوندی . کتخداسی چوبور بکری کوچك

آبازه ایله شاه عجم نزدینه کوندردی . عجم شاهی طرفندن شمسی خان معیتنده برقاچ بیك عسکر امداد کلمکده اولدیغی اردوی همایونده خبر آلنمه سیله علی العجله حرکت ایدیله رك وقتنده ارضرومه یتیشیلدی ، وشهر محاصره اولندی (١٠٣٨) . آبازه بویله بغتةً قوشادلدیغندن حالنك نه یه منجر اوله جغنی آکلایه رق ماه محرمك ١٩ نده شیخی ومرشدی اولان قیصریه لی سید عبدالرحیم افندی یی علما ومشایخدن آلتی نفر کیمسه ایله سرداره کوندره رك نفسنه ، مالنه ، اتباعنه برضرر اولمامق شرطیله جرائم سابقه سنه توبه واستغفار وسردار اکرمه اطاعت والتجا وتسلیم حصار ایتمك اوزره عهد ومیثاق ورجا ایتدیلر . خسرو پاشا دخی آبازه نك مسئولنی قبول ایده رك وجه مشروح اوزره وعد وعهد ایلدی . جمعه کونی آبازه پاشا آلای ایله کلوب سردار اکرمه اطاعت ایتدی ، خسرو پاشا مضی مامضی دیه رك آبازه یه سمور کورك ، آغالرینه خلعتلر الباس واحسان ایله دی .

خسروپاشا آبازه یی مستصحباً استانبوله کلدی و نزد شهریاریده شفاعت ایده رك حضرت پادشاهده جرائمنی عفو ایتدی . حیاتنی باغشلادقدن صکره کندیسنه بوسنه ایالتنی ده توجیه ایلدی . پادشاه حضرتلرینك بوسمو حلمی ، بو علو عاطفتی ثمره سز قالمدی . بوسنه والیلکنده آبازه پاشا دشمنان دولتك سرحدده برسد آهنینی اولدی ، اعدای دولتی علی الدوام قهر وتدمیر ایتدی .

آبازه پاشا بوسنه دن عزل اولنوب سلستره واوزی محافظه سنه مأمور اولدیغی وقت سلطان عثمان ایله خوتین سفرنده بولندیغی زمان دوچار اولدقلری موفقیتسزلکك آجیسنی چیقارمق وله ایله تجدید حربه وسیله حاضرلامق اوزره له ممالکنه هجوم ایده رك بورا ده ده خیلی موفقیتلره نائل اولمشدر . آبازه نك عرض وانهاسی اوزرینه له سفری تقرر ایتمکله پادشاه حضرتلری ترتیب سفر ضمننده ادرنه یه تشریفلرنده آبازه پاشا دعوت اولنه رق کلوب رکاب پادشاهی یه یوز سوردی . وحضرت پادشاه اکمال ترتیبات ایله درسعادته عودت بیوردقلرنده معیت همایونده استانبوله کلدی .

پادشاه حضرتلرینه پك زیاده تقرب پیدا ایده رك مصاحب عالی العال شهر یاری اولدی . فقط آبازه نك بواقبالی چوق دوام ایتمدی . (١٠٤٤) تاریخنده اعدام اولندی .

اعدامنك سبب ظاهریسی او وقت روملر ایله ارمنیلر بیننده تحدث ایتمش اولان بر مسأله ده ارمنیلردن رشوت اخذ ایتدیکی کیفیتیدر . فقط حقیقت حالده پادشاه حضرتلری آبازه نك خروج وعصیانه وسیله اتخاذ ایله دیکی دعوانك ماهیتنه نظراً کندیسنی تجزئه ایله مکده برمدت مسامحه بیورمشلر ایسه ده آندن مستشعر ووجودینی ازاله ایتمك ایچون دیکر برفرصت ووسیله ظهورینه مترقب ایدی . برطرفدن ده مفتی یحیی افندی ایله بایرام پشا وسلحدار اغا آبازه نك پادشاهه تقربنی استثقال ایدوب پادشاه نزدنده آبازه نك علیهنده بولنیورلر ایدی . ایشته مذکور رشوت مسأله سی آبازه پاشانك قتلنه بر وسیله اولدی .

قوجه مرادپاشا تربه سنه دفن اولندی . بومناسبتله نعیما دیورکه :

« مرادپاشا مرحوم جانبولادلی یی بوزوب اتباعنی قلیجدن کچوردکده آبازه تازه یکیت اولمغله یکیچری اغاسی خلیل پاشا رجا ایدوب قتلدن خلاص ایتمش ایدی . خلیل پاشا خدمتندن نشأت ایدوب بوقدر وقعه لر ظهوره کتوروب عاقبت مرادپاشا ایله مقبره قوکشوسی اولدی . فسبحان القادر القاهر »

آبازه پاشا بهادر وجدی برعسکر ایدی . شکل وشمائلی ده کوزل ایدی . نوعنك محاسن اشکالنه مالك ایدی . بونکله برابر لباس خصوصنده ظرافت وتقیدی ابداع درجه سنه وارمش ایدی . فتوا امینی شیخ زاده افندیدن منقولدرکه آبازه پاشانك

تناسب ملابس ایله اطوار لوندانه سی پادشاه حضرتلرینك طبعنه خوش کلوب آبازه نه کونا لباس وثوب کیرسه پادشـاه حضرتلری دخی اکا تقلید ایدوب عینی ایله اویله لباس کیرلر ایمش . حتی برکون ایکیسی برابر آبا چیکن کیمشلر ایدی . مؤخراً ناس بیننـده او طرز تلبس تعمم ایلمش . (آبازه کسیمی ماده سنه مراجعت) .

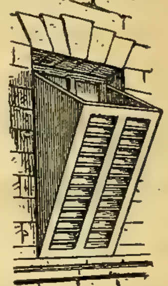
آبازه پاشـانك تاریخ عثمانیده خصوصیت وتفردی عثمانلی اردوسنك تجدید واصـلاحی ایچون یکیچری اوجاغنك اورته دن قالدیرلمه سی خصوصنده اتخاذ ایتدیکی فکر ومسلکی، وبومقصدی تعقیب امرنده کوستردیکی عزم وجرأتیدر . ترجمهٔ حالنده بیان ایتمش اولدیغمز وجهله سـلطان عثمان حضرتلری ایله خوتین سفرنده بولندیغی زمان پادشاه حضرتلرینك بوبابده کی فکرینه تماماً اشتراك ایتمش وصاغلام بر قناعت ایله باغلانمش ایدی . بر طرفدن شیخی ده آنی بو فکر ومسلکده تشـجیع ایدوب طوریور ایدی ؛ کندیسـنه « سن مؤید من عندالله سك الله تعالی سنی بوقوم ظالم (یعنی یکیچری) اوزرینه مسـلط ایتمشـدر قورقمه فرصت سـنکدر » دیر ایمش . هم فکری وافندیسی اولان سلطان عثمانك وقعهٔ شهادتی یکیچری علیهنه قیام ایتمك ایچون آبازه یه فرصت اولدی .

آبازه پاشـانك دعواسی او وقت یکیچری آغاسی اولان محمد اغایه کوندرمش اولدیغی بر مکتـوبده مصرحدر . بونك ایچـون او مکتـوبی بورایه نقل ایدیورز :

« عزتلو قرنداشم یکیچری کتخداسی محمد اغایه. سلامدن صکره (اول بهارده آبازه اوزرینه سـفریمز واردر. صدراعظم ایله کیده رز. یوسفر همان یکیچری سفریدر. سپاهی وبکلردن بزه امداد یوقدر . آبازه نك دردی بزمله در. کوره یم نه قدر یکیچری چیقار) دیو اوطه باشیلره محکم تنبیه ایدرمش سك. برخوردار اول، پادشاهك اتمکی سکا حلال اولسون . شیمدی غیرت چکمدن ایسه پادشاه مظلوم اوجاغکزه دخیل دوشدکده غیرت چکوب یدی قله یه کوندرمیوب سرایده حبس اولنسه سز متهم اولمازدیکز . بهی غیرتسز بی عارلر کندو اغاکزی اورته جامعده قتل ایده لر سز باقوب طوره سز . اکر سپاهی ایله قرنداشلرز دیرسه کز سپاهی قبه آلتی مناصبندن غیری تولیت وجبایه ته وارنجه بر شی قومایوب آلدیلر سزه نه دکدی ، سز آنلره یاردم ایتمه کز یالکز آنلر ینه قادر ایدی . اهل عرضك واعیان دولتك خانه لرینی یغما ایتمکی فائده می قیاس ایتدیکز . ممالك اسلامیه یی یقماغه سبب سز اولدیکز . سلطان عثمان خان سپاهی قپوسنه وارسه بویله اولمازدی . اکر انعام ایچون ایلدك دیرسه کز پادشـاه مظلوم سزه اللیشر آلتون ویره یم دیدی . کرچه سلطان مصطفانك والده سی آبازه اولوب بزمله قرابتی اولدیغی حیثیتـدن پادشـاهلغنه بز مسرور اولمق کوریـنوردی ، لکن عینمـده دکلدر ، حق علیمدرکه انجق پادشـاه مظلومك قانی ایچون غیرت حق غلبه وظهور ایلدی. همان نه قدر نفرك وار ایسه جمعه وار قوتی بازویه کتور . بخت نصر حضرت یحیای مظلومك قانی ایچون بنی اسرائیلدن یتمش بیك یهودی قتل ایتدیکی کبی بندخی دامن درمیان ایدوب پادشاه مظلومك قانی ایچون یکیچری قتلنی یتمش بیکه وارنجه ایرشدیرمك اوزره یم ومصاف جنکی اولدقده دخی وراء پردهٔ غیبده مقـدر اولان ظهور ایدر . کوره یم سپاهدن سزه یاردم اولورمی ؟ آنلر سزك امـدادیکز ایله برر آته قادر دکل ایکن چفته یدك وکوچك صاحبی اولدیلر . بهی احمقلر سز نیه واصل اولدیکز ؟ انجق قاتل سلطان اولدیغکز قالدی. بنم روحم خلیل پاشا یکیچری اغاسی ایکن بن سلحداری ایدم بیلورسز . ایمدی معلوممزدرکه اغالق شـویله طورسون اوجاقده سوز یکیچری کتخداسینکدر ،

لامبەلرك نشر ایتدیکی ضیانك قوتنی تعدیل و تقسیم ایلەمك والحاصل هرایکی صورتلە مساکن داخلندە معتدل بر محیط نورانی تأمین ایتمك اوزرە آباژورلر ایجاد واستعمال اولنمشدر .

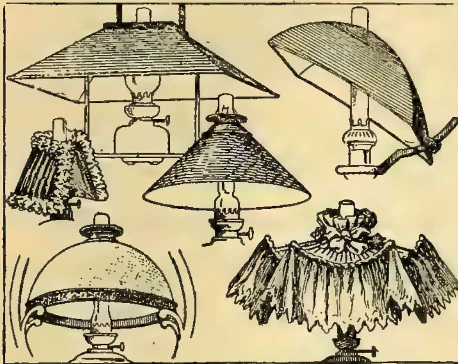
ایشتە پنجرەلرە طاقیلان آباژورلر ضیای شمسی قیرمق، خانەنك آیدینلغنی معتدل بر حالدە بولندیرمق ایچون قوللانیلان سپرلردر. صفیحە یعنی قناد صورتندە، برچرچیوە ایچندە بربرینە موازی اینجە واوزونجە تختە پارچەلرندن وبعضاً معدن لوحەلرندن ترکیب وترتیب اولنەرق پنجرەنك یعنی خانە درونینە ضیا کیرن باجەنك اوکنە وضع اولنور (شکل ١١). پنجرە تام طاقم اولەرق هوا وضیا کیرمك اوزرە دیوارە آچیلان برباجە ایلە جاملی چرچیوەدن، آباژور ویاقفسدن وبعضاً باجەیی بتون اورتن قپاقلردن تشکیل ایدیلیر (پنجرە مادەسنە مراجعت). بناءً علیه آباژور، پنجرە ترتیبندە داخل اولان برجزؤدر. خدمتی بو آچیقلقدن خانە درونینە کیرن شمس ضیاسنی قیرمق ، تعدیل ایلەمکدر. پنجرەنك اوکنە قونەرق، کوزدە طبقۀ بلوریەنك اوکندە موضوع بولنان کرپکلرك وظیفەسنی ایفا ایدر.

(شکل ١١)

آباژورلر اوصورتلە اعمال ایدیلیرکە بر واسطۀ مهنیە ایلە صفیحەسنی ترکیب ایدن موازی پارچەلر بربری اوزرینە بندیریلەرك بو صورتلە صفیحە یکپارە بر قناد حالنە قونور ، قپاندیغی وقت عادتا قپاق خدمتنی ایفا ایدر. (اعمالات صناعیەسی ایچون پانجور مادەسنە مراجعت بیوریلە) .

لامبەلرە طاقیلان آباژورك وظیفەسی ضیانك شدتنی قیرمق، تعدیل وتوزیع ایلەمکدر. بونلر اکثریا طونوق رنکلی وبوزلی زجاجدن ، معدندن ، کاغددن ، قماشدن اعمال ایدیلیر . لامبەلرك اوزرینە وضع ایدیلەرك ضیایی قیرار ، معتدل صورتدە نشر ایدر ، لازم اولان محلە عکس ایلر . بونلر اکثریا مخروطی شکلدە اولوب نەمادەدن یاپیلیرسە یاپیلسین لامبەنك زینتی اولەرق دە استعمال ایدیلیر. هلە قماشدن اعمال اولنانلری لامبەیە پك زیادە آلایش ویرر (شکل ١٢). بو نوع

(شکل ١٢)

آباژورلردن آثار محررەدە انجق ١٧٥٠ تاریخ میلادیسندە بحث ایدیلیور. معمافیه مذکور آلتلرك استعمالی دها قدیمدر؛ اون یدنجی عصرە قدر چیقار. واو وقتلر آباژورلرە اوروپادە (غارد وو) یعنی «کوزقورویان» دینیر ایدی. اسکی آباژورلر شمعدانلرە طاقیلیر ایدی وبونلرە آز چوق شفاف اولەرق مختلف شکللر ، وضعلر ویریلیر ایدی . زمانمزدە پیانو دیرسکلری ، اویون ماصەلری اوزرینە قونان کوچك موم آباژورلرینە بکزەرلر ایدی آویزە موملری اوزرینە قونان فانوسلردە بوقبیلدندر .

آبازاس اس . اسکی یونانیلرك تقویمندە بر عیدك اسمی .

— آباز اس . یونانجە، صوصمق معناسنە اولان (آباکین) کلمەسندن آلنمش ایمش . قدیم یونانیلر بیننده آباز دینن عید دیلسز اویونی کبی سوز سویلەمیەرك تام برسکوت ایچندە اجرا اولندیغی ایچون بو نام ایلە تسمیە ایدلمشدر . روایتە نظراً بو اویونی آسیا قرالی (دەنیس) احداث ایلەمش .

آبازای — هند ایله افغان حدودی اوزرنده انکلیزلر طرفندن تأسیس ایدلمش اولان مواقع مستحکمه جمله‌سنده داخل اولان برقلعه‌نك اسمی‌در .

آبازیج — قفقاسیه‌ده قولکیده حوالیسنك قدیم اهالیسی‌در . شمدیکی آبازه‌لرك آنلرك نسلندن کلدیکی روایت اولنور .

آبازیخ اس. چرکس قبیله‌لرندن برینك اسمی‌در. — میلادك ١٨٦٤ تاریخنه‌قدر چرکستانده‌قفقاس طاغلرینك شمالی یوره‌سی اوزرنده (لابه) و (پسیشه) چایلری آره‌سنده ساکن ایدیلر. او زمان روسیه‌لیلر ایله غایت خونریزانه وشجاعتکارانه محاربه‌لر ایتدیلر. یوز بیك‌نفوسی شامل اولان بوقبیله تاریخ‌مذکوردن صوکرا (قوبان) وادیسنه یاییلدیلر و (صوچه) یه قدر اوزاندیلر . قسم اعظمی‌ده دولت علیهٔ عثمانیه ممالکنه هجرت ایلدیلر . چرکسلرك الك جسور وجنکاور قبائلندن‌در .

آباس — یونان قدیم تاریخ واساطیرنده بو نامده بر قاچ حکمدار وقهرمان مذکوردر . الك معروفی موره‌ده (آغرقوس) بلده‌سنك ١٢ نجی قرالی اولان آباس‌در . میلاددن ١٥١٠ سنه مقدم تخته جلوس ایتمش ، ١١ سنه حکومت ایلەمش ، فوکیده‌ده (آبه) شهرینی بنا ایتمش . آبانت (بو ماده‌یه مراجعت) قومنك نامی، اکریبوز آطه‌سنه ویریلن (آبانتیس) اسمی آباس‌دن انتقال ایلەمش‌در. جنك ایتمکه پك حریص بر حکمدار ایدی . خلق کندیسندن اودرجه خوف ایدر ایمش‌که اولدکدن صوکرا بیله تسخیر ایتدیکی ممکتلرك اهالیسی عصیان ایتدیکی‌وقت کندیلرینه(آباس)ك قالقانی ارائه ایدیلنجه درحال دائرهٔ اطاعته کیررلر ایمش .

بونك انسال واعقابنه تاریخده (آباسیون) دیرلر که‌رجال‌اساطیریه‌دن(پره‌توس)، (آقریزیوس)، (دانائه)، (پرسه) ، (استه‌نه‌لوس)، (آباس)ك اولاد واعقابندن‌در (بواسملره مراجعت) .

آباس — یونان اساطیرنده (مغاتیر) و (هیپوق‌ثون)ك ویا بعض روایته کوره (سلتور) و(مغاتیر)ك اوغلی‌در . بغدای وحصاد الهه‌سی‌ایله،وبوالهه‌یه تقدیم اولنان قربانلر ایله استهزا ایتدیکی ایچون مذکورالهه آنی کرتنکله صورتنه نسخ ایتمش .

آباس — اساطیر یونانیه‌ده یاریسی آت، یاریسی آدم اولمق اوزره تصور اولنان بر مخلوق‌در . (لابید)لر علیهنه محاربه‌ایتمش. مورخ (هزیود) آنی سکسانلر تسمیه ایتدیکی جیشك رئیسی اولمق اوزره بیان ایدیور .

آباس — (تروْوا) برنسی (أنه)نك رفیقلرندن بری‌ایمش. (تروْوا) نك‌ضبط‌اولندیغی کیجه محاربه‌ده اولدیرلمش .

آباس — بوده (أنه) نك رفیقلرندن بری‌در . (تروْوا) سفرینه کیدر ایکن‌ظهور ایدن بر فورطنه‌ده یونان کیلرینك قارتاجه ساحلنه دوشدیکی اثناده وفات ایتمش‌در .

آباس — کذلك (أنه) نك رفیقلرندن اولوب (تروْوا) محاربه‌سنده (مزانس) ك اوغلی(لاوسوس) طرفندن قتل اولنمش‌در .

آباس — اساطیرده(ملامپ)ك‌اوغلی‌و(لیزیماق)ك پدری‌اولوب بوندن زوجه‌سی (تالاوس) ك بش‌ارکك چوجغی و (أریفیل) نامنده برقیزی اولمش‌در .

آباس — اساطیر یونانیه‌ده (نبتون) ایله (آره‌توس) ك اوغلی‌در . اقوبه یعنی شیمدیکی (آغریبوز) آطه‌سنه (آبانتیس) نامنی ویرن بودر .

آباس — اساطیر یونانیه‌ده (آریماس) ك اوغلی اولوب (تروٛوا) اوکنده (دییومد) طرفندن قتل اولنمش‌در .

آباس — اساطیر یونانیه‌ده (پرسه) نك معیتی رجالندن اولوب بوقهرمانك ولیمه جمعیتنده واقع اولان غوغاده (پالاتس)ی قتل ایتمش‌در .

آباس — یونان کاهنلرندن ، غیب‌شناسلرندن بری‌در . (دلفی) معبدنده بر هیکلی یاپلمش .

آباس — (دییومد) ك رفیقلرندن بری که بونی (وه‌نوس) آلهه‌سی قوغو قوشنه نسخ وقلب ایتمش .

آباس — بر دور مجهوله منسوب یونان فیلسوفی‌در .

آباسقال — (دوٛن‌ژوزه‌فرناندق) اسپانیالی بر جنرال ایدی . ١٧٤٣ تاریخنده (اوویه‌دوق)ده طوغمش ، ١٨٢١ سنه‌سنده (مادرید) ده وفات ایتمش‌در . ١٨٠٤ ده (پەرق) خدیوی یعنی قائمقامی تعیین اولنه‌رق ١٨٠٨ ده حکومت مرکزیه علیهنه اعلان عصیان ایدن بو مملکتی بر قاچ سنه دها اسپانیایه محافظه ایده‌بیلمش‌در . ١٨١٦ تاریخنده اوچنجی (فردیناند) ك امریله عزل اولندی .

آباسقانتوس — اطبادن‌در . میلادك ایکنجی عصرنده (لیون) ده تولد ایتمش‌در . بتون تراجم یازانلرك اتفاقیله مروی‌درکه بوذاتك صنعت طب‌ده شهرتی حکیم نامدار (جالینوس) ك تقدیر واعتمادینی جلب ایده‌جك درجه‌یه بالغ اولمش . فی‌الحقیقه‌جالینوس اثرلرنده ییلان صوقومنه دوا اولمق اوزره صاحب ترجمه‌نك (آباسقانتوس پادزهری) نامی ایله اشتهار ایدن دواسنی مدح وتوصیه ایدیور. زمانمزده تماميله معلوم اولمیان بو دوای موضعی وخارجینك اساسنی فربیون اولوب بو نباتك یاقیجی خاصیتی سم حیوانی ایله افساد اولنان یاره‌یی یاقه‌رق او موضعك قوهٔ بلع و امتصاصنی امحا وبو صورت ایله عوارض وخیمه‌نك ظهورینی منع ایدر . (آباقانتوس)ك آثار علمیه‌سی معلوم دکلدر . ذاتاً بو آدمدن یالکز جالینوس بحث ایتمش وکتابلرنده (آباقانتوس)ه‌اسناد اولنان اوچ نسخهٔ دوا یعنی رچته ذکر ایله‌مش‌در .

آباسیون اس. آرغوس قرالی (آباس) ك اعقاب وانسالنه ویریلن عائله نامی‌در (آباس‌ماده‌سنه مراجعت) .

آباش — آباخ ماده‌سنه مراجعت .

آباشو اس. (ایتالیانجه‌دن). آلت وآلتده‌کی مقامنده ، بحریه اصطلاحاتمزده قوللانیلان بر کلمه‌در: آباشو غابیه .

— آباشو کلمه‌سی اصطلاحات بحریه‌ده بعض کلمه‌لرك اولنه کتیریلیر . مثلا چفته غابیه‌لی سفائن‌ده آلت طرفده‌کی غابیه یلکنه (آباشوغابیه) دینیر. بعضا بو تعبیرك یرینه محرف اوله‌رق (آلتاباشو) دخی قوللانیلیر . غابیه وسائر یلکنلرك آلت کنار. لرینه (آلتاباشو یاقه‌سی) [١] دینلمکده‌در . کذلك (آلتا باشو چالیمی) دیه یلکنلرك آلت کنارلرینك

[١-٢] آباشو کلمهٔ افرنجیه‌سی آلت ، آشاغی معناسنی افاده ایتدیکنه کوره (آلتاباشو) تعبیری بری‌تورکجه دیکری‌ایتالیانجه ایکی کلمه‌دن‌یاپلمش بر ترکیب خلاسی (ملز) اولمق کرکدر . یاخود (آلت‌باش) ترکیب تورکیسندن (آباشو) کلمه‌سنه یاقلاشدیریله‌رق ایتالیانجه‌لشدیرلمش بر تعبیر اولمالیدر . نته‌کیم (آلتا- باشایاقه‌سی) یلکنك آلت کنارینه اطلاق اولندیغنه نظراً (آلت‌باش یاقه‌سی) مفهومنی افاده ایدر .

(آلتا باشو) لرينك استراليه‌لره‌طوقونماسی ايچون حين اعماللرنده يوقاری‌يه طوغرو ويريلان انحنادر . س . نطق — رضا سيف .

آباشيجه اس . ققفاسيه‌ده كائن ايميرته عائلهٔ امارتنك لقبي‌در . اون يدنجی واون سكزنجی عصرلرده بو مملكتك تاريخنده مهم ايشلر ايفا ايتديلر . كذلك مملكته‌ده اونام ويريليرى ، (ايميرته وآچيق باش ماده‌لرينه مراجعت) .

آباغا اس . اكرلتی اوتنك تاتارجه اسمی . — مترادفاتی : يرسف ، سرحس ، كيل دارو ، اكرلتی اوتی . (اكرلتی اوتی ماده‌سنه مراجعت)

آباغاخان — آباقاخان ماده‌سنه مراجعت .

آباغايتول — آسياده ، روسيه‌ممالكنده‌ماورای بايقال‌ديارنده‌كائن برموقع‌مستحفظدركه‌قالون‌ياخوددالای نور (مونغولجه بويوك كول ديمك‌در) كولندن آرغان چاينك چيقديغی نقطه‌نك برآز آشاغيسنده ، غوبی چولنك منتهای شمال شرقيسنی تشكيل ايدن آبلانغان يايلاسنك شمال جنوبی حدودی اوزرنده واقع‌در . محل مذكور ٤٩ درجه ۳۰ دقيقه عرض شماليده ، ۱۱۵ درجه ۲۵ دقيقه‌طول‌شرقيده‌بولنور .

آبافی (ميخال) — اردل يعنی ترانسيلوانيا پرنسلرندن‌در . (۱۱۱۷ـ۱٦٦۱م) سنه‌سنده دولت عليهٔ عثمانيه طرفندن اردل قرالی نصب وتعيين اولنه‌رق دولت عثمانيه‌نك تحت حمايه‌سنده اجرای حكومت ايتمش‌در . شويله‌كه آوستريا ايمپراطوری (لئوپولد) اردلستانی دولت عليه ايله كندی ممالكنه بر حدود مانعه اتخاذ ايله‌مك‌تصورنده بولنه‌رق بومقصده واصل اولمق ايچون صرف واعمال نفوذ ايله اردل مجلس نوابنه كندی آدمی وحمايه كرده‌سی اولان (ژان كيميانوش) ی اردل قرالی انتخاب ايتديرمش‌ايدی . اردوی همايون سرداری علی‌پاشا (كيميانوش)ه‌رقيب ومظاهر اوله‌جق ديكر برقرال انتخاب ايتمك‌خصوصنی دولت عليه‌يه صادق قالمش اولان اردلستان شهرلرينه تكليف وامر ايتمش وبونلرده فطانت وشجاعتی ايله مشتهر اولان (ميخال آبافی) يی مملكتلرينه قرال انتخاب ايله‌مشلردر . (آبافی ميخال) اوستريا ايمپراطوری طرفندن نائل حمايت ومظاهرت اولان قوتلی بررقيبه قارشی زمام حكومتی كمال متانت وجسارتله يد اقتدارينه آلدی . (كيميانوش) برسنه صوكرا يعنی ۲۳ حزيران ۱٦٦۲ تاريخنده ، اردلستانك (شسبورغ) بلده‌سی قربنده واقع اولان بر محاربه‌ده علی‌پاشانك سيف‌غالبيتی ايله مقتول اولديغندن‌اوستريالیلرك مداخلاتندن بيزار اولان (ترانسيلوانيا) خلقی باب عالينك منصوبی اولان (آبافی)يی عموميت اوزره قراللغه قبول ايتديلر .

۱٦٦٤ تاريخنده دولت عليه ايله ايمپراطور (لئوپولد) بيننده عقداولنان طمشوارمصالحه‌سی (آبافی ميخال)ه اردلستان‌قراللغی‌تأمين‌ايله‌دی . بوندن‌صوكرا دولت عليهٔ‌عثمانيه حمايه‌سنده بلامزاحمه اجرای‌حكومت ايتدی . اردل مملكتی بر طرفدن لهستانه ، ديكر جهتلردن دولت‌عليه واوستريايه مجاور ، بويله‌يكديكرينه مراقب ومخاصم اوچ دولتك الكلری بيننده كائن بر موقع مهم اولديغندن (آبافی‌ميخال) بواوچ دولتدن هيچ برينی كوجنديرمه‌مك ايچون تكميل مهارت ودرايتی صرف ايديور ايدی . لكن آوستريايه قارشی رفع لوای عصيان ايدن مجارليلری صحابت ومظاهرت ايتمك مملكتنك منافعنه دها زياده موافق اولديغنی تيقن ايتمكله آوستريايه اعلان‌حرب ايتدی وبوتجاوزی حقلی كوسترمك اوزره اسباب مقبولهٔ حربی مشعر لائحه‌بربياننامه تنظيم ايدرك ۱٦۸۱ده بتون‌اوروپايه نشر ايتدی . سنهٔ آتيه‌ده عثمانليلرك ويانه‌يی محاصره

وتسخیر ایتمك ایچون اوستریایه اعلان ایله‌دیکی محاربه‌ده عثمانلیلر طرفنه اشتراك ایله کندی عسکرینی مجارلیلرك قوماندانی اولان (تکه‌لی) نك اردوسنه الحاق ایتدی. دولت علیه اردولری قره مصطفی پاشا قوماندا سنده اوله‌رق ویانه‌یی محاصره ایتمك اوزره اوستریا الکاسنه کیردیکی صره‌ده مجارلیلر ایله متفقاً ایمپراطور (لئوپولد)ه قارشی بر مدت محاربه‌ده دوام ایتمش ایسه‌ده عثمانلی اردوسنك ویانه محاصره‌سنی ترك ایده‌رك عودته مجبوریتی اوستریا اردولری قوماندانی (لوران) دوقاسنك موفقیاتی واردلستانك قسم اعظمنی ضبط واستیلاسی اوزرینه (آبافی میخال) اوستریا ایمپراطورینی طانیمغه مجبور اوله‌رق آنك ایله عقد صلح ایتمش واوستریا دولتنك حمایه‌سنی قبول ایله قراللغنی ۱۶۹۰ تاریخنه قدر فقط صوری اوله‌رق محافظه ایله‌مشدر. بوندن صوکرا (آبافی میخال) عمرینك صوکنه قدر راحت ایله حکومت سورمش ٤٨ یاشنده اولدیغی حالده ۱۶۹۰ تاریخنده (ویسمبۋرغ) ده وفات ایتمشدر . ادبیاته منتسب، برقاچ لسان سویلر، لاتینجه‌یی کوزل بیلیر ایدی. (آبافی) دولت عثمانیه طرفندن اردله نصب اولنان قراللرك صوکنجیسیدر .

مرحوم مصطفی پاشا (نتایج الوقوعات) نام تاریخنده (آبافی)نك قراللغنی شویله تصویر ایدیور :

« اردل قراللغندن مهجور اولان راقوچی اوغلی (یعنی ایکنجی راقوچی) جمع ایده‌بیلدیکی عسکر ایله اردلستانی استیلایه عازم اولدی ایسه‌ده بودین والیسی سیدی احمد پاشانك سیف شهامتیله منهزم ومنعدم اولدقدن صوکره نیچه‌لولر امرای مجاریه‌دن کیمیانوشه عساکر وافره ترفیق ایله اقدار وارسال ایله‌دکلرینه وعساکر عثمانیه دخی مشتایه چکلمش بولندیغنه مبنی مزبور کیمیانوش اردلستانی ضبط وطرف سلطنت سنیه‌دن منصوب اولان قرال آقوشی دفع واستیصال ایله‌دیکی خبری واصل دردولت اولدقده قپودان کوسه علی پاشا سردار تعیین وتسیار قلندی. سردار مشار الیه بیك یتمش بر سنه‌سنده حصون اردلدن (وراد) قلعه‌سنی تسخیر وایرتسی سنه مزبور کیمیانوشی دخی تدمیر ایتمکله آبافی میخال نام بکزاده انتخاب اهالی ایله مقام قرالی‌یه اقعاد اولندی. مومی الیه آبافی میخال جانب دولت علیه‌دن نصب اولنان اردل قراللرینك خاتمه‌سی اولوب ویانه محاصره‌سنه قدر یکرمی سنه‌دن متجاوز زمان مسند حکومتده پایدار اولمشدر .

آبافی (ایکنجی) — برنجی آبافینك اوغلیدر . پدری وفات ایتدیکی وقت اون اوچ یاشنده ایدی . اردلستانك صوك قرالیدر . آوستریا ایمپراطوری (لئوپولد) اولا ایکنجی (آبافی)یی اردلستان قرالی اولمق اوزره طانیمش وصغر سنی حسبیله کندیسنه وصیلر تعیین ایلمش ایدی. حالبوکه برنجی (آبافی)نك وفاتی اوزرینه اردل قراللغنه دولت علیهٔ عثمانیه طرفندن (تکه)لی نصب وتعیین اولنمش ایدی. بناءً علیه (تکه‌لی) اردل حکومتنی ضبط ایتمك ایچون ایکنجی (آبافی) اوزرینه یوریمش ، ایمپراطور عسکرینی بوزه‌رق ترانسیلوانیانك مقر اداره‌سی ارلان (هرمانستاد)ه کیرمش ایدی . بو اثناده صدر اعظم کوپریلی پاشا دخی ایمپره‌طور اردوسنی پریشان ایدیور ایدی . لکن او وقت دولت علیه‌یی بعض وقوعات سیاسیه اشغال ایله‌مکه باشلادیغندن تکه‌لی غلباتنی ادامه ایده‌مدی، ترانسیلوانیاده استقرار بوله‌مدی. اوسنه ایچنده بادپرنسی (تکه‌لی) یی مغلوب ایده‌رك اردلستاندن چیقاردی وبو سایه‌ده ایکنجی (آبافی) اویله بر رقیبدن قورتلدی . لکن (آبافی) بو موفقیتلردن چوق زمان استفاده ایده‌مدی . ایمپره‌اطورك رضاسی خلافنه اوله‌رق ترانسیلوانیا قونتی (یورکی بتلم)ك قیزینی تزوج ایله‌دیکندن ذاتاً بویله بر فرصته انتظار ایدن ایمپراطور او ازدواجی وسیله و بهانه ایله کنج قرالی ویانه‌یه جلب ایله‌مش ، قید حیات شرطیله بر مخصصهٔ مالیه بدل اردلستان

اوزرنده‌کی حقوق‌حکومتنی ترك ایتمکه مجبور ایتمش‌در. کنج آباقی ۱۷۱۳ تاریخنده ۳۹ یاشنده اولدیغی حالده ویانه‌ده وفات ایله‌دی .

آباقا اس . مونغولجه‌ده عمجه .

آباقا اس. فیلیپین‌جزائرنده، خصوصیله (لوسون) اطه‌سنده یتیشن بر نوع موز آغاجنك اسمی‌در. ‖ بوآغاجك صاپلرینی تشکیل ایدن الیاف‌که اوروپاده مانیلیا کندیری نامیله معروف‌در .

ـــ علم‌نبات — بونباتك‌نام‌فنیسی (موزفتیلی)در (موز ماده‌سنه مراجعت) .

شریف ادریسی (نزهة المشتاق فی‌احتراق الافاق) نام‌اثرنده بو نوع موزآغاجنك جزائر رابحاتده یعنی مالدیو اطه‌لرنده دخی یتیشدیکنی یازیور .

ـــ صناعت — صناعتده استعمال ایدیلان آباقا الیافی بونامده‌کی آغاجك حاصل ایتدیکی برماده‌ٔ فتیله انساجی‌درکه یاپراقلرینك صاپلرینی تشکیل ایدن خیوط نسجیه‌دن عبارت‌در . بو الیافه اوروپاده (مانیلیا کندیری) دیرلر .

بو الیافك اك زیاده اخراجاتی فیلیپین آطه‌لرینك مرکز اداره‌سی اولان (مانیلیا)دن واقع اولور. بونك ایچون‌درکه اوروپاجه‌اسمنه مانیلیا کندری دینمش‌در.

آباقا الیافك یعنی مانیلیا کندیرینك لونی بیاض وپارلاق‌در . بعضاً اسمر صارمتراق‌ده اولور ، منظره‌سی حریری‌در. اوقدربومشاق دکل‌ایسه‌ده چوق طیانقلی‌در . الیافك طوللری ۱,۵۰ـ۱,۸۰ متره‌در مانیلیا کندیری اوروپا کندیرندن دها خفیف‌در . رطوبت ویبوستك تأثیراتیله بوزولماز . پك سهولتله بویا قبول ایدر. ایبود ایله معامله اولنه‌رق بعده حامض کبریتك تأثیرینه ترك ایدیلیرسه صاری‌یه بویانیر .

مانیلیا کندیرندن صناعتده چان‌وچنغراق ایپلری، کمی خلاطلری ، لغم فتیللری ، ناقل تللر ایله تلغراف قابلولرینه مخصوص صارغیلر ، کچه ، حصر ، پاپس اعمال ایدیلیر. مانیلیا کندیری‌پاموق ایپلکی‌ایله‌قاریشیق اوله‌رق‌منسوجات اعمالنده‌ده قوللانیلیر. آباقا الیافندن کاغد اعمالی‌ده تصور اولندی . لکن بهالی چیقدیغی ایچون ایش ایلری‌یه کیتمدی . مانیلیا کندیرینك انکلتره‌یه ودول مجتمعهٔ امریقایه ادخالاتی بو کونه قدر ترقی‌ده دائم‌در . بو کندیردن اعمال ایدیلن قاشلرك خصائص صحیه‌سی آباقا الیافنك متانته، قابلیت انبساطنه ، رونق وآبنه معطوف‌در .

ـــ کیمیلك — آباقا الیافندن اعمال اولنان خلاطلر متین‌اولوب بو جهتله آباقاخلاطلری هند جوزی آغاجنك الیافندن یاپیلان خلاطلره مشابه‌در . فضله اوله‌رق خفیف اولدقلرندن صویك اوزرنده‌طورورلر یعنی طافی‌درلر ؛ صو ورطوبت تأثیریله چورومزلر . اعماللرنده قطران استعمالنه‌ده حاجت یوقدر . بو صفتله (غومبار) دینیلان لطیف خلاطی نوعنه داخل‌درلر .

آباقاخان — ایرانده حکومت ایدن ایکنجی مونغول‌خانی‌در. هلاکونك‌اوغلی وخلفی‌در. مونغول دولتنك غرب ایالتلری اوزرنده اجرای سلطنت ایتمش‌در . مملکتنی جنوب طرفنده تاتارلرك مهاجماتنه قارشی‌مدافعه ایده‌بیلمش‌ایسه‌ده سوریه‌قطعه‌سنی الندن چیقارمش، محافظه‌ایده‌مه‌مش‌در. آباقاخان پدری‌هلاکو کبی یساق دینن تورك قانوننك، تورك‌عادات‌واطوارینك محافظه‌سنده پك‌زیاده تعصب کوسترن برحکمدار ایدی . بونك ایچون‌درکه زماننده‌تورك‌یساغی یرینه اسلام شریعتی قائم اولماق ایچون چوق عناد ایتمش ایدی .

(آباقاخانك)تورك تاریخی‌مؤلفی نجیب‌عاصم‌بك‌طرفندن (محیط المعارف)ده مفصل برصورتده یازلمش‌اولان ترجمهٔ حالنی بورایه نقل ایدیورز «آبا قاخان جنکیزك

(تولى) نام اوغلندن دنيايه كلان مشهور هولاكونك اوغلى در . باباسنك ٦٦٣ سنه‌سى ربيع الآخرينك يديسنده مراغه‌ده وفاتنه مبنى ايرانده بولنان موغول امراسنك اتحاد آراسيله يرينه كچيرلمش و حكومتى اوزمان جنكيز خانك تأسيس ايلديكى ايمپراطورلغك مقام رياستنده بولنان عموجه‌سى (قبلاى ـ قوبلاى) قاآن طرفندن‌ده تصديق ايدلمش‌در .

هولاكونك دور حكومتنده الك مشهور سرعسكرى (كيتقا) نك اسلامه (عين جالوت) ده مغلوب اولمسى واك سوكيلى قاريسى اولان (طقوز ـ دوقوز) خاتونك خرستيان بولنمسى حسبيله غربى آسياده خرستيانلر حمايه‌يه مظهر اولمقده و حكومت سياساتنده حكومات اسلاميه ايله مخاصمه و نصرانيه ايله‌ده حسن امتزاجى كوزتمكده ايدى . ايشته بو مناسبتى براز دها قوتلنديرمك ايچون بيزانس ايمپراطورى يدنجى (ميخائيل پالئولوغ) ك (ديپلو ماتازين) آدلى برقاريدن پيدا ايلديكى (ماريا) نام كريمهٔ غير مشروعه‌سنى برچوق جهاز وهديه‌لرله هولاكويه تقديم ايلمش ايديسه‌ده قيز كلديكى زمان كنديسنه قوجه اوله‌جق آدم دنيادن ال يومش بولنديغى جهتله آباقايه قسمت اولمش‌در .

آباقانك موقع اقتداره كچمه‌سنى متعاقب ايلك ايشى قرداشلرندن (شامات) ويا (يشموت) ى قپچاقلرك آقينلرينه قارشو كلك اوزره (دربند) طرفنه مأمور ايتمك اولدى . واقعا دشت قپچاق آل جنكيزدن جوجى اولادى يعنى آباقانك عموجه‌زاده‌لرى النده بولنمقده ايديسه‌ده قپچاق توركلريله خوارزمشاهان آراسنده تا قطب الدين محمد زماننده علاقهٔ صهريت موجود بولنمه‌سنه وجنكيزك بونلرى الده ايتمك ايچون برخيلى شدت كوسترمكه مجبوريت كورمه‌سنه ، صوكره موغوللرك بورالردن طوتدقلرى كنج اسيرلرى آلان ونديكيلر بونلرى مصره صاتوب ايچلرندن اورادكى « مماليك مصريه » دينلن حكمدارلر چيقمه‌سنه ، وقپچاق حكمدارى بركه خانك اظهار اسلام ايلمه‌سنه مبنى قپچاقليلرله مصرليلر آراسنده بر رابطهٔ معنويه وسياسيه وجوده كلمش و بونلر بالطبع ايران جنكيزيلرينه خصم اولمشلردى . ايشته جنكيزك قپچاق وايرانده‌كى طورونلرى آراسنده‌كى برمنافرت ورقابت پيدا اوله‌سى‌ده قپچاقليلر ايله مصريلر بيننده تعرضى براتفاق عقدينه وسيله اولديغندن آباقانك سوريه اوزرينه حركتنى منع ايچون قپچاقليلر دربند طرفندن اشغالده بولنيورلردى . ايشته شوحال آباقانك مصر مملوكلرينى تضييق اقتدارينى قيرديغى جهتله متفقلرى اولان اهل صليب بقيه‌سى انطاكيه ودها برچوق سوريه شهرلرينى مصريلره ترك ايتمكه مجبور اولديلر .

آباقا موغول امراسندن (سونجاق تويان) ى سرعسكرلك پايه‌سنى ، شمس الدين محمده وزارت كبرى ورياست وكلا منصبنى ، بووزيرك اوغلى بهاء الدينه اصفهان امارتنى ، « تاريخ جهانكشا » مؤلفى عطا ملك علاء الدين جوينى‌يه‌ده بغداد امارتنى توجيه ايتدى . آباقا امور خارجيه‌ده نصرانيلردن استفاده‌يه چالشمقله برابر تابعيتنده بولنان اسلامك قلبلرينى الده آلمغه چالشمش وهرمذهب وجنسدن اولان تبعه‌سى حقنده التزام عدالت وحقانيت ايتمشدر .

موغوللرك تربيه‌ليجه حركتلرينى التزام ايله برابر باباسى زماننده ظهوره كلن بغدادك تخريبى كيفيت مؤسفه‌سنى تعديل ايچون اوشهرك يكيدن احيا و اعمارينى جوينى‌يه سپارش ايله‌مش وحقيقةً عطاملكك همتى ايله اطرافدن هردرلو خلق و ارباب صنعت طوپلانه‌رق بغداد همان اسكى حالنى بولمشدى .

آباقانك ايكنجى سنهٔ حكومتنده قپچاقده حكومت ايدن (بركه) خان دربند طريقيله ايرانه كيرمكه چالشديسه‌ده آباقانك اوردونى محافظه‌يه مأمور ايلديكى قرداشى كيرى چويرمكه موفق اولدى . شو عدم موفقيت خلافنه اوله‌رق بركه خان ينه اوچ يوز بيك

لی ایله دربندی زورلایه‌رق (قور) نهری ساحلنه
کلمش ایدی . شو حسابجه بتون ایران اولکاسی
قبچاقلیلر الـه دوشمك تهلکه‌سنده اولدیغی کورن
آباقا وار قوتی طوپلایه‌رق تفلیسه کلدی؛ آنجق ایکی
اردو قارشیلاشمه‌دن برکه فوت اولدیغندن معیتنده‌کی
اردو تکرار مملکتنه دوندی .

٦٦٦ سنه‌سی آبا قاخان ماوراءالنهرده حکومت
ایدن دیکر عمزاده‌لریله، چغتای خانلریله ، مخاصمه‌یه
مجبور اولدی . بونلردن « براق اوغلان » امراسندن
مشهور محمود یلواج بکك اوغلی مسعودبکی آباقا خانه
سوزده عرض احترامه کوندرمش ، و بوکا ایران
احوالنی ، یوللرینی، تفحص ایتمکی اصمارلامش ایدی .
مسعودبك استکشافات اجرا ایدرکن برنفر ایشی
آکلامش وهمان باش وزیر شمس‌الدینه خبر ویرمش
ایدی . شمس‌الدین، مسعود بکی عودتنده طوتدرمق
نیتی ایله کیفیتی طویمامزلغه کلدرك کندیسنی فوق‌العاده
برحرمتله قبول ایلدی مسعود بك وداع ایتدکدن
صوکره یوله چیقدی ؛ ایلریده باشنه کله‌جکی اوکه‌دن
حساب ایده‌رك یوللرده ، منزلخانه‌لرده بینك آتلری
بولندرمش اولدیغندن ، شمس‌الدین طرفندن کندیسنی
یاقه‌لامق اوزره یوله چیقاریلانلرك النه یاقه‌یی قاپدرمه‌دن
قورتلدی . براق اوغلان یول احوالنی اکلادقدن
صوکره اردولرینی آله‌رق ایران اوزرینه حرکت
ایله‌دی .

٦٦٧ سنه‌سی یوزبیك آتلی ایله جیحونی کچه‌رك
آز بر مقاومتله خراسانه مستولی اولدیغی کبی تا
آذربایجانه قدر ایلریلدی ایسه‌ده آباقانك بوراده
طوپلادیغی قوت دها ایلریلسنه مانع اولدی .

٦٦٨ ده آباقا بالذات خصمی اوزرینه یوریدی .
هرات جوارنده ایدیلن اوزون ، شدتلی برمحاربه‌یی
نهایت قازاندی . قرارکاهده بولنان برچوق شیلری
الده ایتدی . براق اوغلان پریشان برصورتله جیحونك
اوته طرفنه کچدی . شو مظفریت اوزرینه برقوة
کلیه ایله قرداشی (بنشین) ی اوراده براقه‌رق
کندیسی آذربایجانه کلدی .

مصر مملوکلرندن ملك ظاهر بیبرس‌البند قداری
٦٦٨ سنه‌سی اهل صلیب الندن عکا قلعه‌سنی قورتاردقدن
صوکرا ، آرتق موغوللرك حکم ومراقبه آلتنه
کیرن سلجوقیهٔ روم ممالکنی کشف وتجسسه مراق
ایده‌رك یرینه امین بنده‌لرندن بریسنی بالتوکیل
تبدیل قیافتله تاقونیه‌یه قدر کلدی . بورالرك احوالنی
کوزیله کوروب آکلادقدن ، کرك تابعیت حالنده
بولنان سلجوقیلرك ، کرکسه متبوعلری مقامنده
بولنان ایلخانیلرك غفلتی ایبدن ایی‌یه اوکرندکدن
صوکره مصره دوندی ؛ اورادن بو الکانك متبوعی
اولان آباقا خانه بر ایلچی ایله مکتوب کوندره‌رك
« سیاحت طریقیله ممالك رومی طولاشدم ، ونشانهٔ
عزیمتم اولمق اوزره قونیه‌ده آشجی دکاننده برمجوهر
خاتم براقش ایدم . خاتم مذکوری اول محلدن فك
ایله طرفمزه ارسال بیورلمسی التماس اولنور » دیه
یازمش . آباقا خان شو قیچاقلی تورکك جسارتنه
حیران اوله‌رق رومده وکیلی اولان معین‌الدین پروانه‌یه
یوزوکك بولدیریلوب کوندرلمسنی امر ایله‌مش واورادن
حقیقةً یوزوك کلدیکندن صاحبنه اعاده ایتمشدر .
فقط بیبرس شو حرکتیله روم ممالکی حقنده‌کی فکر
استیلا کارانه‌سنی بوس بتون میدانه قویمش اولدیغندن
چغتای اولادی علیهنه آچیلان دهشتلی محاربه‌دن عودت
ایدن آباقاخان سوریه‌نك مدافعه‌سنه قالقشدی .
شو مقصدینك حصولی ایچون حکومات نصرانیه نزدینه
وبالخاصه فرانسه قرالی سن لوئی ، سجیلیا قرالی ژاق
نزدینه اتفاق تکلیفی حامل ایلچیلر کوندردی (٦٦٨).
کیدن ایلچیلر هپ بوحکمدارلرك بیبرس علیهنه یکی
بر اهل صلیب محاربه‌سی آچمغه عازم بولندقلری خبرینی
کتیردیلر . بیبرس سوریه‌دن بشقه آناطولی‌یه‌ده
کیرمش ، وبورانك آباقا طرفندن والیٔ عمومیسی
معین‌الدین سلیمان (پروانه) ده حکومت مرکزیه‌یه

مخالفته قالقمش ایدی‌که بونك مسببی‌ده روایتده بیبرس ایدی . آباقا اوطرفده‌کی حاکمیتنی تأمین ایچون قرق کونلك برمسافه‌یی اون بش کونده قطع ایلدی . بونك اوزرینه بیبرس همان آناطولی‌یی ترك ایلدی . موغوللر مصر حدودنده بونلره یتیشه‌رك دمداردن ایکی بیك نفر اسیر ایله برخیلی غنیمت آلدیلر ؛ وبش بیك کرد عائله‌سنی‌ده برلکده آلوب کوتوردیلر . موغوللر شدت حرارت سببیله مصره کیرمکه جسارت ایده‌مدیلر صوکره آباقاخان آناطولی‌یه کیره‌رك یکرمی بیك عسکر ایله اورالری تسکین ایلدی. وپروانه‌یی‌ده الده ایده‌رك بلندن ایکی بولدردی ؛ وجودینی پارچه پارچه ایتدردی . آباقا، بیبرس البند قداری وآناطولی ایشلرینی بیتردکدن صوکرا ٦٧٠ ده بغداده چکلدی. فقط بغدادده شدتلی برقحط بولنمق حسبیله موغول اردوسی سوریه‌ده قاله‌رق عینتاب ورها طرفلرینه یاییلدیلر . ایرته‌سی ٦٧١ سنه‌سی موغوللر (بیره) یی محاصره‌یه قالقشدیلر . بیبرس بونلر علیهنه یورویه‌رك فراتی کچمکه حاضرلق کوردی . موغوللر اسلامی بوحرکتدن منعه اوغراشیرکن کندیلرینی صویه قاپدردقلرندن مصر اردوسی بونلرك منجنیق وسائر محاصره آلتلرینی اغتنام ایلیه‌رك (بیره) محاصره‌دن قورتلدی حتی شومغلوبیت اوزرینه برقاچ ییل موغوللر اوراره کله‌مدیلر . ٦٧٤ ده (آبتای) قومانداسیله کلنلری‌ده بیبرس کیری پوسکورتدی .

بتون شو مغلوبیتلرك آجیسنی چیقارمق ایچون آباقاخان حکومات نصرانیه ایله اتفاق ایده‌رك سوریه‌یی الده ایتمکه قیام ایلدی ؛ پاپا اونبجی غره‌غوارده بومقصدله لیونده بر (قونسیل) طوپلامشدی . آباقانك بورایه کوندردیکی ایلچیلر پاپا وقونسیله اشتراك ایدن حکومتلرك مرخصلریله اتفاق مقاوله نامه‌سنی امضا ایتدیلر . ایشته شو مقاوله نامه اقتضاسندن اوله‌رق آباقا قرداشی (منکو تیمور) ی قوتلی براردویه سردار نصب ایده‌رك بیبرس علیهنه حربه کوندردی. منکو تیمور مصریلرك بتون مملکتلرینی آلمغه، مأمور اولمش ایدی . آباقا بالذات (رحبه) محاصره‌سنه کیتدی ، منکو تیمور (قپادوقیا) ده بولنان خرستیان قرالی ایله متحداً سوریه‌یه کیره‌رك بتون مملکتی حلب وحمصه قدر تخریب ایتدی. بوتاریخده موقع حکومتده بولنان ممالیکدن ملك منصور سیف الدین قلاون شامده بولنیوردی. همان اردولرینی طوپلادی، تورك وسائر جنس امرای اسلامیه‌سندن صهیون امیری سنقر الاشقر ، حما ایوبیلرندن ملك منصور ابوالفدا اسماعیل ، آیتمش السعدی ، حاجی اوزدمور ، علم الدین الدیوداری ، بدر الدین البصری ، ایلبك ، بدر الدین بیلیك الایدمور ، بدر الدین بکتاش کبی ذوات‌ده موجود معیتلریله (قلاون) اردوسنه التحاق ایله‌دیلر. اسلام اردوسنك صاغ جناحنده حما حکمداری ملك منصور ابوالفداء صول قولده سنقر الاشقر بولنیوردی. (قلاون)ك سوریه‌ده‌کی والیسی حسام الدین لاچین، قلبده بولنان شام عسکرینه قوماندا ایدییوردی . برعرب اردوسی صاغ جناحه استناد تشکیل ایتدیکی کبی برتورکمان اردوسی‌ده صول جناحه استناد اولیوردی . موغول اردوسی بش بیکی کندی جنسلرندن ، قصوری کورجی ، ایرانی وسائره‌دن مرکب اوتوز بیك مقدارنده ایدی . منکوتیمور مرکزده ، ختوم صاغ جناحده ایدی . ایکی اردو ٦٨٠ سنه‌سی رجبنك ١٤ نجی پنجشنبه کونی حمص جوارنده کوزل براووه‌ده مخاصمه‌یه باشلادی . ایلك اوجه موغوللرك صاغ جناحی اسلام اردوسنه هجوم ایتدی ، بر موغول قوماندانی‌ده دیکر برفرقهٔ اسلامیه‌یه تعرض ایله‌دی. موغوللر بوهجوملرنده موفق اوله‌رق اوچ کون فرقهٔ مغلوبه‌یی شامه قدر تعقیب ایله‌دیلر، برخیلی تلفات ویردیردیلر، اردو خدمتکارلرینی ، یعنی سقا وچادرجی کبی آدملری قلیجدن کچیردیلر . شومهاجم موغوللر کندی طرفلرینی

غالب صانمامشلردی ، حال بوکه اسلام اردوسنك
صول جناحی ایله مرکزینك دها پارلاق برغلبه‌یه
نائل اولدیغی ، منکو تیمورك قرارکاهنی ترك ایله
قاچدیغی خبرآلدقلری کبی کیری‌دونمکه مجبوراولدیلر.
اسلام تکرار طوپلانه‌رق ، منکویی بکلمکده اولان
(ختوم) وسائر موغوللره قارشی طوردیلر . منکو
اینه فرات ساحلنه واره‌رق اردوسنك بقیة‌السیوفنی
اوراده بکلیوردی . ختوم آرقه‌سندن سیوف‌اسلامیه
اکسیك اولمیه‌رق مملکتنه قدر قنا بر صورتده‌دوکلدی
کیتدی ، بتون ایشه یارار ضابطلریله اردوسنك
قسم مهمی طعمهٔ شمشیر اولدی . منکو تیمورکدرندن
جزیرهٔ ابن عمرده هلاك اولدی . آباقاخان (رحبه)
محاصره‌سنی ترك ایله ابتدا بغداده ، صوکره همدانه
کیده‌رك اوراده خرستیانلرك بیوك پاسقالیاسی مناسبتیله
کلیساده بولنه‌رق آیینه اشتراك ایلدی (٦٨١) . ایشته
شوهزیمت موغول اردوسنده آرتق جنکیزخانك وضع
ایله‌دیکی قوانین حربیه‌نك حکمدن دوشدیکنی کوستریور.
پاسقالیانك ایرته‌سی کونی آباقا جملة‌الملکی شمس الدینك
برضیافتنده بولندی . صالی کونی کیتدیکی بوضیافتده
پك زیاده خسته‌لنه‌رك ٦٨١ سنه‌سی ذی‌القعده‌سنك
یکرمیسنه تصادف ایدن نیسانك ایلك کونی فوت
اولدی .

جنکیزخان واحفادی خصوصات مذهبیه‌یه مسامحه
کارانه برنظرله باقمش ایدیلر . حتی اوقوجه موغول
ایمپروطورلغنك‌مؤسسی اولان‌جنکیز ضرب ایتدیردیکی
سکه‌سنك وجهنه : « الناصر لدین‌الله امیرالمؤمنین »
جمله‌سنی یازدیره‌رق عباسیلره برحرمت مخصوصه‌ده
بولنمش وسکه‌نك آرقه‌سنه‌ده « العادل الاعظم جنکیزخان »
عباره‌سنی قازدیرمش ایدی !
جنکیزدن صوکرا کلن موغول قاآنلری هپ بویله
اوزمانك عادت اسلامیه‌سنه اتباعاً کلمهٔ شهادت وسائر
ادعیه واذکار جلیله‌یی محتوی سکه‌لر ضربنه دوام
استدکلری کبی آباقاخانده اکثر سکه‌لرنده بو اثره
رعایت کوسترمش وآنجق بر سکه‌سنك وجهنده
طرز وخط اسلامی‌یی محافظه ایله ظهرنده خط اولان
(موغولی ـ اویغور) خطیله کندی آدینی ودیکر بر
نوع سکه‌سنك وجهی‌ده « دیز اوزرینه اقوطورمش
وایکی الیله کوکسنه طوغری برهلال طوتمش برانسان
تصویری » نی حاوی بولنمشدر . ایشته‌علامت‌وتوجیهاته
نظراً حکومت ایلخانیه وآباقا خان زماننده اسلامك
خاطرینه رعایت ایدلمکده اولدیغی استدلال اولنور
ولو برمنفعت مادیه ایچون اولسون .

مأخذلر . ـــ نجیب عاصمك تورك تاریخی .
ابوالفدا تاریخی . ابوالفرج . ابن‌الاثیرك کاملی .
تاریخ ابن شحنه . منجم باشینك صحایف الاخباری .
سیوطینك‌مصرتاریخی.غفوری‌افندینك‌عمدة‌التواریخی.
مبارك غالب بکك « ملوك ایلخانیه الخ مسکوکاتی »
وسائره .

Déguigne: histoire des Huns. D'herbelot: Encyclopedie orientale. D'hosson: histoire des mougoles, etc.

آباقاس ـــ فیلیپین آطه‌لرنده (لوسون) جزیره‌سی
اهالیسندن بر طاقم خلق درکه (نوجیا) ولایتنك ،
جنوبنده‌(قارانغلان)جوارنده اقامت‌ایدرلر، بولندقلری
سمتلرده یعنی شمالی (ریوغراند) نهرینك‌منبعی طرفلرنده
اولان‌محللرده، یوکسك‌طاغلی یرلرده قیمتلی آغاجلری،
صاف وسریع‌الجریان سیلابلری‌مبذول اولان‌اورمانلق
ایچلرنده یاشارلر . مقدما کندیلرینه مخصوص‌ومستقل
برلسانلری وارایمش . فقط بولسانی ترك ایتمشلر .
انتوغرافیا اعتباری ایله (آبا قاس) لر ماله عرقنه
منسوبدر .

آباقاقسیس — برەزیلیاده (پازار) ولایتنده
جریان ایدن برچای درکه آمازون نهرینه التقا ایدر .

آباقان ـــ روسیه‌ده جنوبی سیبریاده جریان
ایدر برچای‌در . (صایان) طاغلریندن ظهورایده‌رك

شمال شرقیه دوغری آقار (مینوسینسك) قصبه‌سنك براز یوقاریسنده ینیسی [۱] نهرینه ملاقی اولور . طولی ۳۵۰ کیلو متره‌در . آباقان چاینك آیاقلری آلتونلی قوملر کتیریر . بوچایك جوارلرنده آثار قدیمه ومحکوکات (موسمات) تاتاریه مشاهده ایدیلیر (آباقانسق ماده‌سنه مراجعت) .

سیبریای جنوبیده ساکن اولان تاتار قبائلندن بر قاچ طائفه الآن آباقان نهری ساحللرنده اقامت ایدرلر .

آباقان — روسیه‌ده ، سبریاده کائن بربوز قیردرکه (مینوسینسك) بلده‌سنك علاوه‌سنده (ینیسی) نهری بویجه امتداد ایدر ۵۰ کیلومترو مسافه‌سی واردر .

آباقانسق — سبریاده(مینوسینسك) بلده‌سنك سفاله‌سنده برقصبه‌در : عصر سابقده (مینوسینسك) بلده‌سی موجود دکل‌ایکن مهم برموقع مستحکم ایدی. (آبا قان) چایی اوزرنده مبنی اولدیغی ایچون نامنی بوچایدن المش‌در . چایك برقیسندن اوبریاقه‌سنه‌کچمك ایچون‌اسکیدن موجود اولان برآبده‌سی‌واردر . صاغ قیسنده‌کی قیانك‌سطحی ایی محافظه اولنمش موسمات ایله‌مستوردر . بونلرك جمله‌سی مونغول لساننده‌در . (پاللاس) بوراده ایکی‌ده تاتارجه یازلمش آبده کورمش‌در .

(آباقانسق) طومسق‌مدیریتنه تابع‌در. نفوسی‌تقریباً ۱۰۰۰ ، اقلیمی معتدل‌در. بوقلعه بیوك‌پتروطرفندن بنا ایدلمش‌در. حوالیٔ قصبه‌ده ـ جنوبی سیبریانك‌عمومیت اوزره هرطرفنده‌اولدیغی کبی‌ـ اسکیدن قالمه بك‌چوق قبر تومملری واردر بونلره اوطرفلرده اولان تاتارلر قطای مزارلری‌دیرلر . بوقبرلرده بعضاً آلتون‌وسائر معادندن‌یاپلمش بعض حلیات بولنورکه بوآثرلر مذکور تومملری احداث ایدن امتك قدیم مدنیتنه، شکوه‌حالنه دلالت ایدر . کذلك آباقان چاینك اوزرنده ۲ـ۳ متره ارتفاعنده ، طاشدن بر طاقم قبادیرکلر بولنمش درکه بونلرك اوزرلرنده محکوك اولان خطلر ،مواسم اوروپا علماسنك انظار دقت ومراقنی جلب‌ایتمش‌در . موسیو (قلاپورت) بوآثارك جمله‌سنی قیرغیز ترکلرینه اسناد ایدیور . آنك قولنجه بونلر مونغول دوزنده حاقا نامنی‌حامل اولوب میلاد عیسادن سکزنجی‌عصرك نهایتنه قدر جنوبی سیبریاده توطن وتشکیل حکومت ایتمشلر (قیرغیز ؛ خط ترکی ماده‌لرینه‌مراجعت .)

آباقس اس . مغمد الاجنحه فرقه‌سندن آغولی بوجك فصیله‌سندن ، فه‌رونیه قبیله‌سندن بر جنس حشره‌نك اسمیدر . اوروپا قطعه‌سی اقالیم معتدله‌سنك اورمانلرنده ، طاغلق یرلرنده ساکن اولور . بو حیوانلرك رنکی سیاه ، بدنلری یاصی‌در . تاریخ طبیعی‌ده یکرمی‌بر نوعی معلوم‌در . مثال‌نوعی (آباقس استریولا) دینیلن بوجکدرکه بویی ۲۵ میلیمتره طولنده اولوب فرانسه اورمانلرنده چوق بولنور .

آباقو (آنتونیو) — لاباقو نامیله‌ده معروفدر . اون آلتنجی عصرك ایتالیا معمار وحکاکلرندن‌در ؛ معمار (سان غالو) نك یاپدیغی رسملر اوزرینه روما شهرنده‌کی مشهور (سن‌پیر) کلیساسنك پلانلرینی حك ایتمش‌در . کندی مؤلفاتندن اولان (روما آثار عتیقه‌سی) نام اثرینی تشکیل وتزیین ایدن لوحه‌لری‌ده کندی قازمش‌در .

آباقو — بحرمحیط اطلاسی‌ده (لوقای) یاخود (باحاما) جزائر مجتمعه‌سنك اقصای‌شمالنده کائن اولان برآطه‌نك اسمیدر . نام قدیمی (یوقا) یاخود(لوقایا) ایدی . مرکز اداره‌سی (قارلتون) بلده‌سی‌در . بو آطه (لوقای) جزائرینك الك بیوکی‌در . بونك ایچون

[۱] بورالرده ساکن اولان برتاتار طائفه‌سنك‌ده اسمیدر .

بیوك لوقای نامیله‌ده تسمیه ایدیلیر . آنجق ایچمکه صالح صولری یوقدر . بورادن کلیتلی کرسته ومیوه اخراج اولنور . بیوك لوقای ویابیوك آباقو آطه‌سنك منتهای شمالیسنده کوچك آباقو آطه‌سی کائن‌در . بیوك آباقو (باحاما) جزائر مجتمعه‌سنده اك زیاده مسکون اولان بر آطه‌در . بیاض عرقدن اولان اهالیسی امریقادن بورایه هجرت ایتمش اولان قرالیون‌در . بونلر نسللرینی خالص محافظه ایتمك، یرلی عرقه قارشمامق ایچون بینلرنده اولنیرلر، یرلیلردن قیز آلوب ویرمزلر بوجهتله بنیه‌لری انهزاله اوغرامش‌در. بیوك وکوچك آباقو آطه‌لری بربرندن طاروصیغ برقنال ایله تفریق اولنمش‌در . بو ایکی آطه (پارس)ه نظراً ۸۰ نجی نصف النهار دائره‌سی تحتنده و ۲۵,۵۰ ، ایله ۲٦,۵۵ عرض شمالی بیننده‌در . بو آطه‌لر انکلتره‌یه تابع‌در .

آباقو اس . ایتالیانجه‌ده علم حسابه ویریلن بر نام‌در. لاتنجه (آباکوس) لفظندن آلنمش‌در. یونانجه (آباقس، آباکیون) لاتنجه (آباکوس) عربجه تخت وقتیله اوزرینه اینجه قوم دوشه‌یه‌رك بو واسطه ایله اعمال حسابیه اجرا ایدیلن برلوحه ویاتخته‌دن عبارت ایدی. کرك لوحه‌نك اسمندن، کرك اوزرینه دوشه‌نن قومدن آلنه‌رق السنهٔ مختلفه‌ده علم حسابه نام اتخاذ اولنمش‌در. ایشته عربجه‌ده حساب التخت والمیل، علم غبار کذلك فرانسزجه‌ده (آباق) وایتالیانجه‌ده (آباقو) علم حسابه عنوان اولمش تعبیرلردر (آباکوس ماده‌سنه مراجعت) .

آباقو (پول‌ده‌ل) اس . اون دردنجی عصرك هندسیون وهیئیونندن‌در . بونکله برابر (پول آباقو)نك بعض مجامیع ادبیه‌ده مندمج آثار شعریه‌سی‌ده واردر. حتی ارباب درایت وانصافدن اولان منقدلر (آباقو)نك شعرلرینی افکار وحسیات جهتندن تقدیر ایتمشلردر . فقط اسلوب افاده‌سی معاصرلری اولان شعرادن (دانت)، (چینو) وخصوصیله (پترارق) ك اسلوبلرینه قیاس قبول ایتمز. بونکله برابر (آباقو)نك ترجمهٔ حالی اوروپاده طبقات شعراده ، تراجم احوال شعرا صیراسنده یازلمش‌در . قاموس ریاضیات‌ده محرر اولدیغی اوزره صاحب ترجمه‌نك اوروپاده اك اول علم جبر ایله اشتغال ایلدیکی ظن اولنمقده‌در . بوندن باشقه مومی الیه کندی مخترعاتندن اولان آلات رصدیه ایله بر چوق مهم رصدات اجرا ایلدیکی‌ده روایت ایدیلیور.

فقط پول آباقو اك زیاده علم هندسه . علم حساب علماسندن اولمق اوزره کسب معروفیت واشتهار ایتمش‌در . هله علم حسابده زمانینك فریدی عد ایدیله‌جك درجه‌ده وسعت معلومات ابراز ایتمش‌در . بونك ایچون نامنه (پول‌ده‌ل آباقو) یعنی حسابجی پول دینمش‌در . پول آباقو ۱۳۷۵ سنهٔ میلادیه‌سنده وفات ایتمش‌در .

آباك — سیواس ولایتنده ، توقاد سنجاغنده اربعه قضاسنه ملحق برناحیه‌در . (احوال جغرافیا ایچون اربعه ماده‌سنه مراجعت) .

آباكَت اس. مغمد الاجنحه فرقه‌سندن فه‌رونئن فامالیاسندن برجنس بوجك‌در . سیاه ویا طونجی رنكده قرق قدر نوعی واردر . برّ قدیمك اقطار حاره‌سنده ساکن ، افریقانك شمال ، اوروپانك جنوب طرفلرنده منتشردر .

آباكوس اس . ارقامك وباخصوص صفرك ایجادندن اول، اعمال حسابیه‌یی اجرا ایله‌مك ایچون احداث اولنمش برآلت‌درکه اقوام مختلفه نزدنده درلو شکل ونامل ایله تداول ایده‌کلمش‌در. حساب تخته‌سی. حساب جدولی . جورتکه .

— آباکوسك اشکال مختلفه‌سی واردر: (۱) اینجه توز ایله مستور برتخته‌که بونك اوزرنده اعمال حسابیه یاپلمق

اوجیله‌ویا برچوب پارچه‌سی ایله اجرا ایدیلیردی. (٢) بر چارچیوه داخلنه کچیرلمش موازی تللر ایله بونلره طاقلمش بوارلقلردن عبارتدر. (٣) اوزرینه موازی اولوقلر آچیلمش برتخته ویا طاش قطعه‌سندن عبارت ایدی‌که جسامتلری مختلف بووارلقلر مذکور اولوقلر ایچنده قایدیریله‌رق بوصورتله حساب یاپیلیر ایدی. (٤) آغاج ویا طاش برلوحه اوزرینه اولوقلره بدل موازی چیزکیلر رسم اولنمش بر آلت ایدی‌که بونده‌ده اعمال حسابیه‌یا اوفاق طاش پارچه‌لری ایله ویاخود آپیس‌دیئن اشارات مخصوصه واسطه‌سی ایله اجرا قلینیر ایدی.

بوکون اوروپاده آباق نامیله معروف اولان بوآلته روماليلر (آباكوس)، يونانيلر (آباكس وآباكيون) چينليلر (سوآن‌پان) مجملر ايله روسلر چورتكه عربلر شبكه تعبير ايدرلر.

— لسانیات. آباق کلمه‌سنك اشتقاقنده اوروپا علماسی اختلاف ایتمشلردر. بعضیسی بوکلمه‌یی عبرانیجه توز، غبار معناسنه اولان عبق لفظندن کتیررلر. اعمال حسابیه اجرا ایله‌مك ایچون دوز برتخته پارچه‌سی اوزرینه یاییلان توزه نظراً آلته اسم ویرلمش دیرلر. برطاقی‌ده طبله، دامه تخته‌سی معناسنه اولان آباکس کلهٔ یونانیه‌سندن اخذ ایدرلر.

عجم وروس لسانلرنده متداول اولان چورتکه لفظی‌ده سانسقریت دیلنده چار طرف معناسنی افاده ایدن چورکهته کلمه‌سندن مشتق اولمق محتملدر.

چینلیلرك تللی آباکوسی مونغوللر واسطه‌سی ایله عصر سابقك اوئلنده روسلره انتقال ایتمش وبونلر واسطه‌سیله‌ده اوروپایه کچمشدر.

اخیراً آلت مذکوره اصلاح و اکمال ایدیله‌رك محساب (Boulier compteur) نامیله مکاتب امیه ومکاتب صبیانیه‌ده علم حسابك تسهیل تعلیمنده استعمال ایدلمکده‌در.

توسیعاً حساب جدوللرینه‌ده آباکوس نامی ویریلیرکه بونلرك اك معروف ومشهوری جدول فیثاغوردر.

— ریاضیات — صایمق علم عددك مبدئی اولدیغی کبی انسانك عدد ایله افاده اولنه بیله‌جك بتون معاملاتنك‌ده موقوف علیهی‌در. هرخصوصده اولدیغی وجهله انسانك علم ومعامله‌سی معنویات ومجردات اوزرینه ایشلمه‌دن اول مشخصات ومادیاته باغلاندیغی جهتله صایمق امرنده دخی تصور ایدیله بیله‌جك ایلك چاره قابل تعداد اولان اشیا ومشخصات اوزرنده ایشله‌مکدن عبارت اولماسی پك طبیعی‌در. آنجق انسان اطرافنده بولنان اشیایی صایه بیلمك ایچون اول امرده عددی بولمق، نسبت عددیه‌یی کشف ایتمك لازمدر. بواولمایجه، کرچه انسان احساس دلالتیله بریرده طوپلانان اشیانك کثرتنی، بعض اشیا کومه‌سنك دیکر اشیا کومه‌سندن آز ویاچوق اولدیغی بر درجه‌یه قدر ادراك ایده بیلسه‌ده اشیایی تعداد ایده‌مز. عددك ناصل بولندیغی بوراده ایضاح ایده‌جك دکلز. عدد بولندقدن صوکره انسان محتاج اولدیغی معاملات حسابیه‌یی‌که جمله‌سی صایمق معناسی ضمننده مندمجدر - مادةً وبالفعل ایفایه ناصل طریق بولمشدر؟ بحثه اصل تعلق اولان ایشته بوجهتدر. بز بوکون اعمال حسابیه‌یی عددلرك دلیلری اولان ارقام ایله اجرا ایدیورز. کرچه رقمسزده، یالکز عدد ایله‌ده حساب یاپیله بیلیر، حساب ذهنی‌ده اولدیغی کبی. فقط معاملات حسابیه هر حالده برنجی صورت محاسبه‌یی اقتضا ایدر. شوحالده رقم یوق ایکن ویارقم بیلمینلره کوره اومعاملاتی ایفا ایتمك ایچون برطریق بولمق انسانلره پك لازم ایدی. واقعا عدد واصول تعداد بولنمش اولدقدن صوکره خارجده مشاهده ایتدیکمز اشیای کثیره‌یی صایمق یولی بولنمش دیمك ایدی. مثلا بوطریق ایله برسورو قیونی، بر صیرا آغاجی صایمق قابل اولیور. فقط انسانك حیات عملیه‌سنده محتاج اولدیغی معاملات حسابیه یالکز بوندن عبارت دکل. جمع ایتمك، طرح ایتمك، ضرب وتقسیم ایله‌مك کبی حسابه داخل اولان معاملات ابتدائیه‌ده لازم. بو معاملات ایسه اشیانك وجود

خارجیلری اوزرنده هروقت یاپیله‌مز. اشیانك وعددلرك جنسی دکیشدیمی مسأله‌ده دکشیر. شوحالده اومعاملاتی ممکن قیله‌بیلمك ایچون حسابك تعلق ایتدیکی اشیایی بتون اوصاف طبیعیه‌سندن تجرید ایده‌رك بونلری یالکز صاییه‌موضوع اوله‌بیله‌جك برصفتله ملاحظه ایتمك وبونك ایچون ده اواشیایی برطاقم مادی دلائل ایله تمثیل ایله‌مك ایجاب ایدر. آرتق یاپیله‌جق معاملات حسابیه طوغریدن طوغری‌یه اشیا اوزرنده دکل آنلرك دلیللری اوزرنده یاپیلیر. عادی بر مثال ایله ایضاح ایده‌یم: بر رنجبر ترلاسنی سوردیرمك ایچون ۸۰ عمله استخدام ایتمش وهر برینی ۲۵ غروشه پازار ایتمش. رنجبر عمله‌یه قاچ غروش ویره‌جك. ایشته بو کوچك مسأله‌یی حل ایده‌بیلمك ایچون یاپیله‌جق ایش اولا عمله‌نك قیافتندن، شخصلرینی تمییز ایدن اوصافندن قطع نظر ایدیله‌رك هربرینی انتخاب ایدیله‌جك بردلیل مادی ایله مثلا برچاقل پارچه‌سی ایله وینه هرغروشی کذلك ینه عین دلیل ایله ابراز ویکونلرینی بربره اثبات ایتمك، ثانیاً ایجاب ایدن معاملهٔ حسابیه‌یی اجرا ایله‌مكدر. بزم شیمدی قوللاندیغمز دلیللر معلومدرکه رقملردر، الفبا حرفلریدر. فقط علامات مکتوبه‌نك ایجادندن اول بویله دکل ایدی. دلائل عددیه کوچك چاقل پارچه‌لری، کوچك یووارلاق نسنه‌لر کبی قولایلقله استعمال ایدیله‌بیله‌جك ماده‌لردن متخذ ایدی. یازینك اتخاذندن اول بویله اولماسی ده ذاتاً ضروری برکیفیت ایدی. ایشته دلیللری بولدق. فقط بونلر واسطه‌سیله معاملات حسابیه‌یی نره‌ده، نه واسطه ایله یاپه‌جغز؟ رقم دیدیکمز علامتلری استعمال ایده‌رك یاپدیغمز حسابلری بر صحیفه ویا لوحه اوزرنده اجرا ایدیورز. ایشته رقمدن غیری اوله‌رق قوللانیلان علامات مادیه وجسمانیه واسطه‌سیله معاملهٔ حسابیه‌نك اجرا اولندیغی آلته (آباکوس) تعبیر ایدیلیور. بو آلت اسکی زمانلرك ایجادی ایسه‌ده حسابك بك طبیعی بر شکلده یاپلسنه خادم اولدیغی ایچون بوکون دخی حسابات رقمیه‌یه مألوف اولمیان کسان بیننده استعمال ایدلمکده‌در. ینه بوکا مبنی‌درکه مکتبلرده حسابك تعلیمنده مبدأ اتخاذ ایدیلیور. چونکه چوجقلره بر درسی فطرتده بولندیغی طریق ایله تعلیم ایتمك اك موفقیتلی بر یولدر.

آباکوس نه شکلده اولورسه اولسون بو آلتك احداثی تعداد عشری قاعده‌سنك کشف ومعرفتنه موقوف ایدی. بوده اولا اونه قدر اعدادك مادی برشی ویااعتباری بردلیل (آپیس) ایله ابرازینه، وثانیاً عددلرك وضعنه، مرتبه‌سنه کوره قیمتلرینك ۱۰ ویا ۱۰ نك قوتلری قدر تزاید وتناقص ایتمك عهدینك اتخاذ وقبولنه منوطدر. برصاینك مادی اشیا ایله، معدودات ایله ابرازی وعدده دلالت ایدن شیئك بولندیغی وضعه، مقامه کوره قیمتنك ۱۰ و ۱۰ نك قوتلری قدر تزاید وتناقصی بر امروضعیدر. فقط ینه طبیعتدن مقتبسدر. انسانك ایلك آلت حسابی اللرینك پارمقلریدرکه اون دانه‌در. پارمقلر تعدادك اساسنی تشکیل ایدر، فقط حسابه کافی دکلدر. بونك ایچوندرکه انسان بیوکجه حسابلری اجرا ایده‌بیلمك ایچون طبیعتده مبذول اولان وهربری بر واحد طبیعی تشکیل ایدن چاقل طاشلری ایله حساب یاپمق طریقنی ملاحظه ایتمشلردر. ایشته حساب معناسنه اوله‌رق عربجه‌ده مستعمل اولان احصاء که چاقل دیمك اولان (حصی)دن فرانسزجه عین معنایی افاده ایدن (قالکول) یعنی (چای قل) کلمه‌سی ده ینه اویله بر اصلدن کلمشدر. تورکجه‌ده صایمق لغتی کذلك دره نهر دیمك اولان (چای) اصلندن مأخوذدر. بوکله‌لر انسانك ایلك زمانلرده تعداد حسابه ناصل باشلامش اولدیغنی ایما ایدیور.

واحدك تصوری امور نفسانیه‌دندر. انسان بونی اولاکندی نفسنده مشاهده ایله بعده اشیای طبیعیه‌یه تطبیق ایله‌مش واشیایی تعداده باشلامشدر. تعداد، آحاد طبیعیه‌یی بربرینه ضم ایله‌مکدن عبارتدر. تعداد بالطبع اشیای مادیه اوزرنده، معدودات اوزرنده

اجرا ایدیلیرکه بونلره اعداد مقیده دیرلر . صوکرا لری انسانلر آحاد واعدادی اشیای طبیعیه دن نزع وتجرید ایدرك یعنی اشیای طبیعیه ومعدوداتدن قطع نظر ایله ملاحظه ایلیه رك اعداد مجرده یی احداث و بوطریق ایله علم حسابك اساسی اعدادایتمشلردر . بناءً علیه تعداد یاخارجده اشیای طبیعیه اوزرنده اجرا ایدیلیر ویا اعداد مجرده ایله اجرا ایدیلیر . کذلك تعدادیاذهنده ویا اعداده دلیل اولمق اوزره احداث ایدیلن وارقام تعبیر ایدیلن اشارات مخصوصه ایله یاپیلیر ، ویاخود یوقاریده بیان ایتدیکمز کبی برطاقم وسائط طبیعیه ویامتخذه ایله اجرا ایدیلیر . مع مافیه بونلرده دلائل عددیه دندر . مثلا برباغچه ده کی آغاجلری برر برر صایمق تعدادطبیعی در قهوه جینك ویرمش اولدیغی قهوه لرك یکوننی بولمق ایچون تباشیر ایله یازدیغی چزکیلری صایماسی تعداددلیلی در . (چونکه هر چیزکی برواحدطبیعی نك دلیلی در) کذلك آیك کونلرینی پارمق ایله صایمق ، تسبیح ایله صایمق ، چاقل طاشی وامثالی وسائط ایله صایمق یته تعداد دلیلی در . بونوع تعدادده حسابی مطلوب اولان ، صایلان پارمقلر ، تسبیح دانه لری ، چاقل طاشلری تباشیر چیزکیلری دکلدر ، بونلر وسائط وجوارحدن عبارت ؛ اصل معدود باشقه شی در . بلا دلیل ، بلا واسطه اوله رق ذهنده اجرا ایدیلن تعداده ده تعداد هوائی تعبیر ایدرلر .

معلومدرکه آحاد واعدادی ارقام تعبیر ایدیلن ادلۀ مخصوصه ایله ابراز واثبات ایلمکده ترقیم دیرلر .

حساب یالکز تعداددن عبارت دکلدر . جمع ، طرح ، ضرب ، تقسیم کبی اعمال حسابیه واردرکه نتیجه سی ، معلوم اولان عددلر واسطه سی ایله مجهول اولان مطلوبی استحصال ایلمکدر .

اعمال اربعۀ حسابیه دخی ، تعداد کبی یا بلادلیل ، بلاواسطه اوله رق صرف ذهنده اجرا ایدیلیرکه بوکا حساب هوائی دیرلر . یاخود طبیعی و وضعی ادله ایله اجرا اولنور . بودلیللرده یا رقملر ؛ یا چیزکیلردر ؛ یاپارمقلردر ؛ چاقل طاشی وتسبیح دانه سی کبی شیلردر . الك پارمقلری دلیل اتخاذ ایدیله رك یاپیلان حسابه عرب اصطلاحنده مخارجه ویاحساب العقود والاصابع تعبیر ایدرلر .

چاقل طاشلری وسائر دانه لردلیل اتخاذاولنه رق یاپیلان حساب ایسه آباکوس حسابی درکه اوبله برطاقم وسائط ایله ترتیب واجرا ایدیلن برحسابدن عبارتدر . صوکرالری (آباکوس) ، ارقام طرزنده اشارات مخصوصه ده تطبیق اولندی که آپیسلی آباکوسلر عربلرك حساب التخت والتراب فنوننده حساب الشبکه دیدکلری ایشته بودرلو برحسابدر . زیرده تشریح ایدیلیر .

یونانیلرك ، روما لیلرك برتخته ویالوحه اوزرینه موازی چزکیلر رسم ویا اولوقلر حفر ایده رك اعمال و استعمال ایتدکلری آباکوسلر ایله چینلیلرك سوآن پان ، عجملرك چورتکه دیدکلری تللی آباکوسلری بربرینه قارشدیرمامالی در . واقعا بوایکی آلتکده اساسی ، قاعده سی بردر ؛ فقط صورت ترتیبلری آیری در . بونك کبی اوزرینه توز یاییلمش اولان لوحه طرزنده کی آباکوس دخی بسبتون باشقه در . بونك استعمالی رقوم تسعه نك احداثنه موقوف ایدی . لوحه نك اوزرینه چوپ واسطه سی ایله رقملر یازیله رق عادتا حساب اجرا ایدیلیر ایدی . شیمدی قوللاندیغمز طاش تخته لر کبی بر شی . عربلرك حساب غباری که ارقام ایله اجرا ایدیلیر ، ایشته بورادن آلنمه در . آباکوسك بونوعنده مقدما آپیس دینن اشارات مخصوصه ایله ده حساب یاپیلیر ایدی (آپیس ماده سنه مراجعت) . شو حالده اعدادك مراتبنی کوسترن موازی چیزکیلر ، اولوقلر ، تللر هر آباکوسده موجود اولوب بونلر ترقیم اعشاریده اعدادك مراتب وضعیه لرینی ، قیمت نسبیه لرینی کوستریر . دیمك اولیورکه آباکوسلرده عدد دلیللری یعنی رقم وکیللری یا (سوآن پان) ده ، چورتکه ده اولدیغی کبی تسبیح دانه سی کبی تللره کچیرلمش ، ویا اوبوقلرده قایدیریلان یوارلاقلردن عبارت اولیور ؛ ویاخود لوحه اوزرنده کی موازی خطلر اوزرینه وضع ایدیلن اوفق طاش پارچه لرندن ، وسائر دانه لردن عبارت بولنیور . والحاصل (آپیس) دینن

برطاقم اشارتلر استعمال ایدیلیور . تخته‌سی اوزرینه اینجه‌قوم ویاتوز یاییلان آباکوس هر ایکی صورتله‌ده استعماله قابلدر . برنجی صورتده عددلر چوب واسطه‌سی ایله یاپیلان نقطه‌لر ایله (مثلا ٥ عددی بش نقطه ایله) ایکنجی صورتده اشارات رقمیه ایله حساب اجرا ایدیله‌بیلیر. فقط آباکوس اوزرنده اشارات رقمیه ایله اجرا ایدیلن اعمال حسابیه حساب مفتوح [١] ده اجرا اولنان اعمال حسابیه کبی دکلدر. آباکوس حسابی یعنی حساب الشبکه، باشقه، ا حساب مفتوح باشقه‌در . اوروپاده قرون وسطاده آباکوس حسابی متداول ایدی بونك ایچون اووقتك حسابیونه‌ده جبریونه مقابل آباکیست (Abaquiste) نامی ویریلیر ایدی . اشارات رقمیه استعمال ایدیلن آباکوس شبهه یوقدرکه یووارلاقلی آباکوس‌دن صوکرادر. هرحالده چینلیلرك سو آن پانی‌دها مقدم اولمق لازمکلیر .

آباکوسلرك توزلی ، اولوقلی ، تللی اولدقلرینه کوره انواعنی آتیده تفصیل ایدیورز :

توزلی آباکوس — آباکوس نامی ویریلان آلت حسابك الك بسیط والك قدیمی اوزرینه توز سریلمش اولان آباکوس ظن ایدیلیر . برنجی عصر میلادینك نصف اولنده برحیات اولان شاعر (پرسه) بربیتنده اوزری توزلی برآباکوسدن بحث ایدیور . معلومدرکه ازمنهٔ اولیه انسانلری اعمال بسیطهٔ حسابیه‌یی اجرا ایتمك ایچون اوفق چاقل طاشلری استعمال ایتدکلری کبی اشکال واشارات رسم ایله‌مك ایچون‌ده قوم طبقه‌لرندن استفاده ایدرلردی . ایشته علم الرمل اوندن قالمه برتعبیردر. هریرده قوملی سطح بولنه‌میه‌جغندن برتخته پارچه‌سی اوزرینه قوم وضع ایدرك ایلك آلت حسابیه‌یی بوصورتله تشکیل ایله‌مك پك سهل وطبیعی ایدی بوایجاد سامیلره معطوف ایسه نامنك‌ده عبرانیجه توزمعناسنه اولان (عبق) کله‌سندن کله‌سی پك محتمل‌در.

[١] حساب مفتوح، مجهول‌شی ایله یعنی س ایله افاده اولنمیه‌رق اجرا ایدیلن حسابدرکه حساب جبر مقابلی‌در.

فقط اقوام سامیه‌دن عربلرك بو صورتله اجرا ایدیلن حسابه (حساب التخت والتراب) دیدکلرینه باقیلیرسه، کله‌نك کوچك تخته ، طبله معناسنه اولان آباکوس ، آباکیون لفظ یونانیسندن مشتق اولمسی دها زیاده مظنوندر . چونکه عربجه‌ده تخت آباکیون معناسنی ، تراب توز معناسنی افاده ایدر . اوروپا قرون وسطا ریاضیونندن (برنه‌لیوس Bernelius) نامذاتك (لیبر آباکی) عنوانیله یازدیغی برکتابده آباکوسی شویله تعریف ایدیور : آباکوس مائی قوم ایله مستور ومصیقل برطبله‌در . بونك اوزرینه اشکال هندسیه ویا برطاقم چیزکیلر رسم ایدیلیرکه بونلرك اوزرینه‌ده عددلر اشارت ایدیلیر. (برنه‌لیوس) ك تعریف ایتدیکی آباکوس (بوئس) آباکوسی نامیله معروف اولان آلت حسابیه‌نك ترتیبنه موافقدر .

اولوقلی ویا چیزکیلی آباکوس . — آباکوسك بونوعی ینه تخته‌دن ، طاشدن ویا معدندن معمول برطبله ایدی . بونك اوزرینه یوقاریدن آشاغی‌یه طوغری بربرینه موازی اولوقلر آچلمش ، ویا خطلر ثبت اولنمشدر . بودرلو آباکوسده عددلر یا اولوقلر ایچنده آشاغی یوقاری حرکت ایتدیریلن کوچك یووارلاقلر واسطه‌سی ایله ویاخود چیزکیلرك اوزرینه وضع وترتیب ایدیلن اوفق چاقللر ایله ابراز ایدیلیر ایدی . روماليلرك استعمال ایله‌دیکی آباکوسلر اولوقلی نوعدن ایدی . روماده (کیرشه‌ر) موزه‌سنده بویله برآباکوس موجود ومحفوظدر . ١٨٤٦ تاریخ میلادیسنده یونانستانده ، سالامین‌ده بولنان مستطیل شکلنده برمرمر طبله (زمانمزده‌کی اویون طاوله‌سی یاخود طبله‌سی) یه مشابه بروضع وترتیبده‌در . ذاتاً ایی ملاحظه ایدیلیرسه طاوله ، (زار اویونی طبله‌سی) دامه ، سطرنج تخته‌لری بدایةً حساب ایچون احداث واعمال اولنمش بر آباکوس‌دن ، حساب طبله‌سندن عبارتدر . طاوله دیدیکمز طبله عادتا

١٢ خانه‌یه تقسیم اولنمش برآباکوس (تعداد اثنا عشری [١]) پوللری‌ده اعداده دلالت ایدن علامتلردر. کذلك دامه ویا سطرنج تخته‌سی‌ده آباکوس (تعداد ثمانی) اساسنه مستند حساب طبله‌سندن باشقه برشی دکلدر . بونده طبله طولانی خطلر ایله تقسیم اولندیغی کبی خطوط عرضانیه ایله‌ده بولونمش، اعدادك کیتنه ، مراتبنه کوره خانه‌لر تشکیل اولنمشدر . شمدی تعداد عشری‌یه کوره صاغدن صوله‌و آشاغیدن یوقاری‌یه اون‌خانه‌یه منقسم بردامه تخته‌سی، برشیکه فرض ایدیلنجه آباکوس قاعده‌سنجه صاغدن اعتباراً برنجی خط طولانی اوزرنده‌کی خانه‌لر آحاده ایکنجی خط اوزرنده‌کی عشراته ، اوچنجیده‌کیلر مأته والی آخره الوفه ، عشرات‌الوفه ، مأت الوفه .... معتبر عد ایدیلیرسه ، وعرضانی خطلر ایله تقسیم ایدیلن صره خانه‌لر واحددن طقوزه قدر اولان اعداده تخصیص قلنه‌جق اولورسه بوتقدیرده صاغدن‌وآشاغیدن برنجی خانه‌ده بولنان برطاش (دامه طاشی) واحد ، ایکنجیده‌کی ٢ یه اوچنجی خانه‌ده‌کی ٣ ه و الی طقوزنجی خانه‌ده‌کی طاش ٩ عددینه دلالت ایدر . صاغدن ایکنجی وآشاغیدن برنجی خانه‌ده‌کی طاش ایکنجی مرتبه‌ده وواحد مقامنده بولندیغندن ١٠ ه ، ینه بوصیراده اوچنجی خانه‌ده‌کی ١٠٠ ه ، والی ١٠٠٠ ه، ١٠٠٠٠ ه، ١٠٠٠٠٠ ه، دلالت ایده‌جکی کبی بالفرض صاغدن بشنجی ، آشاغیدن برنجی خانه‌ده بولنان برطاش یتمش بیك عددینی افاده ایتمش اولور. شمدی دامه تخته‌سی اوزرینه دامه طاشلری ایله مثلا یتمش ایکی بیك آلتیوز قرق ایکی عددینی اشارت و

[١] وترقیم اثنا عشری‌ده صفر ایله برابر ١٢ رقم بولنور . بر خانه صولنده‌کی رقم صاغدن برنجی خانه‌ده‌کی اورقك ١٢ مثلی افاده ایدر .

اوصورتده‌که : ١٠ ١٠٠ ١٠٠٠ رقملری
١٢ ١٤٤ ١٧٢٨ عددلرینلرینه
بدل اولور .

افاده ایلمه‌مك ایجاب ایتسه صاغدن باشلایه‌رق برنجی طولانی صیرانك آشاغیدن ایکنجی خانه‌سنه بر طاش ، ایکنجی طولانی صیرانك آشاغیدن دردنجی خانه‌سنه برطاش ، اوچنجی طولانی صیرانك آشاغیدن آلتنجی خانه‌سنه برطاش ، دردنجی طولانی صیرانك آشاغیدن ایکنجی خانه‌سنه برطاش والحاصل بشنجی صیرانك آشاغیدن یدنجی خانه‌سنه برطاش قویه‌جق اولورسه‌کز عدد مذکوری تماماً افاده ایتمش اولورسکز . فقط بوصورتله دامه تخته‌سی اوزرینه آیری آیری برقاچ عدد بردن یازه‌مازسکز . چونکه مختلف خانه‌لرده‌کی طاشلر اوعددلردن هربرینه عائد اوله‌بیلیر، بوجهتله التباس محذوری وار. بوالتباس ایسه برعددی تشکیل ایدن طاشلرك مراتبنه نظراً عرضانی برصیرا اوزرنده بولنمامسندن نشأت ایدر ، یوقسه برصیرا اوزرنده بولنه بیلسه اووقت دامه تخته‌سی اوزرینه آیری آیری برچوق عددلر یازیله‌بیلیر واعمال حسابیه‌ده اجرا قلنه‌بیلیر . برعددی تخته‌نك عرضانی برصیراسنده یازه بیلمك ایچون ایسه طولانی خانه‌لرك هربرنده ١ دن ٩ ه قدر اولان عددلری برشکل مخصوص ایله ترسیم ایلمه‌مك ایجاب ایدر. شیمدی ١ دن ٩ ه قدر اولان عددلر ایچون بر شکل مخصوص اتخاذ ایدیله‌جك اولورسه مطلوب حاصل اوله‌جق . اووقت یوقاریده‌کی یتمش ایکی بیك آلتیوز قرق ایکی عددینی دامه تخته‌سنك عرضانی صیرالرندن صاغدن برنجی خانه‌یه ایکی عددینه مخصوص اولان اشارت رقمیه‌یی ، ایکنجی خانه‌یه ٤ عددینك اشارتی والی آخره بوصورتله یازه‌رق مذکور عدد کاملاً افاده ایدلمش اولور . ایشته بوصورتله دامه تخته‌سی اوزرینه برقاچ عدد بردن آیری آیری یازیله‌بیلیر ، واعمال حسابیه اجرا ایدیله‌بیلیر .

بوترقیم‌ده طبیعی درکه موجود اولمیان مرتبه‌لر بوش براقیلیر . مثلا آلتیوز یدی عددی ـ که بونك عشرات

مرتبه‌سنده برشی یوقدر ـ صاغدن برنجی خانه‌یه یدی عددینك رقمی یازیلیر ، ایکنجی خانه بوش براقیلیر . اوچنجی خانه‌یه آلتی عددینك اشارتی وضع اولنور . بوش قالان خانه‌یه صفر تعبیر ایدیلیر ایدی‌که معناسی بوش وخالی دیمکدر، صوکره‌لری ترقیم اعشاری اصولی (شیمدیکی بزم استعمال ایتدیکمز اصول ترقیم) استعماله باشلاندیغی وقت بوش اولان خانه بوشلغنه اشارةً اوفق بر حلقه (ریاضیون عرب‌دن محمد خوارزمی‌نك وضع وایجادی) ایله اشغال ایدلدی‌که اصلنه تبعاً بو اشارته‌ده صفر نامی قالدی. کوریلیورکه ارقام تسعه اتخاذ اولندقدن ـ صوکره دامه تخته‌سی اوزرنده‌کی طریق ترقیمك حساب جدیدده مستعمل اولان طریق ترقیمه انقلابی وترقیسی صفرك ایجادینه موقوف ایدی . فقط صفر بولنمادقجه دامه یعنی آباکوس اصولنك محافظه‌سی ضروری ایدی .

اوروپاده بوئس آباکوسی [۱] دیه تعرف ایدیلن آلت حسابیه طبق تعریف ایتدیکمز وجه ایله دامه تخته‌سی کبی برشی ایدی . بوئس بونك خانه‌لرینك یوقاریسنه آحاد ، عشرات ، مأت ، الوف خانه‌لرینه اشارت اولمق اوزره (EM , CX , I) حرفلرینی وضع ایتمش وبردن طقوزه قدر اولان عددلر ایچونده آپیس (بوکلمه‌یه باق) دینن ارقام تسعه‌یی استعمال ایله‌مش. (بونلری حقیقةً استعمال ایله‌مش ایسه ارقام عربیه‌دن اقتباس ایله‌دیکنه هیچ شبهه یوقدر . چونکه شکللرده‌کی مشابهت ظاهردر .)

(بوئس)ك وصوکره بوکا تقلیداً یاپیلان برنه ـ لیوس وسائر ریاضیونك آباکوسلرنده ترقیم دامه تخته‌سی اصولنده اجرا ایدیلیر، اعمال حسابیه بوکونکی عملیاته موافق برصورتده یاپیلیر ایدی . یالکز تقسیم عملنده مقسوم ، مقسوم علیهدن باشقه دیکر قاسملرینه تفریق ایدیله‌رك بونلر جمع ایدیلیر . وبوطریق ایله مقسوم علیه استحصال اولنور ایدی . صالح ذکی بکك نشرینه ابتدار ایله‌مش اولدیغی قاموس ریاضیاتده شویله برنمونه ایراد اولنمشدر. مثلا: ۶۷۲ عددینی ۱۶ عددی اوزرینه تقسیم ایتمك ایچون اولا :

٧٢ + ٦٠٠ = ٦٧٢

٣٠ × ٢٠ = ٦٠٠ و

٤٠ × ٤ + ٣٠ × ١٦ = ٦٠٠ ویا

اولدیغنه عطف نظرله

(٧٢ × ٣٠ ×)٤ + ٢٠ × ١٦ = ٦٧٢

١٩٢ + ٣٠ × ١٦ =

اولدیغی وثانیاً عین ملاحظاته توفیقاً :

١٢ × ١٨٠ = ١٩٢

١٢ + ٩ × ٢٠ =

(٨ + ٢ × ٤) + ٩ × ١٦ =

٤٨ + ٩ × ١٦ =

وثالثاً :

٨ + ٤٠ = ٤٨

٧ + ٢ × ٢٠ =

(٨ + ٢ × ٤) + ٢ × ١٦ =

١٦ + ٢ × ١٦ =

وآخرالامر :

١ × ١٦ = ١٦

بولندیغی وبو وجهله مذکور ۶۷۲ عددینك ۱۶ × ۱۶٬۳۰ × ۱۶٬۷ × ۱۶٬۲ × ۱ حاصل ضربلرینه افراز اولنه‌بیلدیکی کورلمکله وبو حاصل ضربلرك ۱۶ ایله تقسیملرندن چیقان خارج قسمتلر نظیره نظیره ۳۰٬۹٬۲٬۱ و مجموعلری‌ده ۴۲ عددینه مساوی اولور .

اولوقلی آباکوسده اشارات رقمیه استعمال ایدلمز ایدی . هراولوق صاغدن اعتباراً صره ایله حاد ،

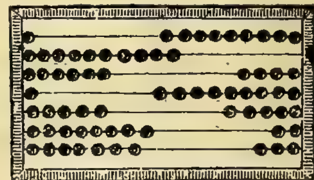
[۱] بشنجی عصر میلادی روم ریاضیو نندندر .

عشرات ، مأت ، الوف والی آخره مراتبنه دلالت ایدر ایدی . فقط بردن طقوزه قدر اولان عددلر هر اولوقده‌کی یووارلقلرك عددی ایله (هر اولوقده ١٠ یووارلق وار ایدی) اشعار اندیلیر ایدی . مثلا بویله بر آباکوسده درت یوز ایکی عددینی یازمق ایچون صاغدن برنجی اولوغه یوقاریدن آشاغی‌یه ایکی یووارلاق چکیلیر، ایکنجی اولوق بوش براقیلیر ، اوچنجی اولوغه یوقاریدن ٤ یووارلاق ایندیریلیر بوصورتله عدد مذکور افاده ایدلمش اولور ایدی .

توزلی آباکوسلر بردن طقوزه قدر اولان عددلرك اشارات مخصوصه ایله ابرازی صورتنده اك زیاده قابل استعمالدر . بونك اشارات رقمیه قوللانیلان دیگر نوع آباکوسدن فرقی شوکه بواشارتلر قوم اوزرینه رسم اولندقدن ، عملیات بیتدکدن صوکره قوم دوزله‌نیر ، درحال دیگر برعمل حسابی اجراسنه باشلانه‌بیلیر . اشارت قلم ایله یازیله‌جق اولورسه سیلوب قوروتمسی مشکلجه اولور . عربلرك حساب التخت والترابی توزلی آباق حسابی ، وحساب التخت والمیل دیدکلری قلم ایله یاپیلان آباکوس حسابی اوللی‌در .

چیزگیلی وتوزسز آباکوسلرده بدایةً یعنی اشارات رقمیه استعمالندن مقدم مراتبه دال اولان خطوط اوزرینه بیوجك قوم دانه‌لری ویا بوكا مماثل اوفق شیلر وضع اولنه‌رق بردن طقوزه قدر اولان عددلر هرمرتبه‌ده بوصورتله افاده ایدیلیر ایدی .

چین‌ده معلوم اولان وبورادن عصر سابق اوائلنده اوروپایه انتقال ایدن تللی آباکوس (شکل ١٢)ده ،

(شکل ١٢)

اشاغیدن اعتباراً هر تل بر مرتبه اتخاذ اولنمش ، وهرتله چکیریلن اون عدد یووارلاق هرمرتبه‌نك احادینی یعنی بردن طقوزه قدر اولان عددینی ابرازه خدمت ایدر . بونده‌ده اعدادك ترقیمی اولوقلی آباکوسده اولدیغی کبی افاده ایدیله‌جك عددك هرمرتبه‌سنده قاچ واحد وار ایسه او مرتبه‌لره مقابل اولان تللردن اوقدر یووارلاق صاغدن صوله‌چکیله‌جك. مثلا ١٩ نومرولی یوقاریدن آشاغه ٣٢٥٩٤٠٩ عددی یازلمش‌در .

بوتللی آباکوس اخیراً اکمال وشکل وصورتی اصلاح ایدیله‌رك اوروپاده‌مکاتب صبیانیه‌ده‌مبادئ علم حسابك تعلیمنده استعمال ایدلمکده‌در نامنه‌ده محساب (Boulier-compteur) دیرلر .

آباکوسلرك انواعی حقنده ویردیکمز تفصیلاتدن آکلاشیلیورکه بوآلتلرك جمله‌سی ایکی قاعده اوزرینه مؤسسدر : بری صاغدن صوله گیدلدکجه قیمتك هرمرتبه‌ده اون کره بیومسی ، دیگری بردن طقوزه قدر اولان آحادك وجه ابرازی .

آباکوسلرده مراتب اعداد طبله اوزرینه یوقاریدن آشاغی بربرینه موازی اولارق چیزیلن خطلر ایله ویا برچارچیوه داخلنه چکیریلن تللر ایله اشعار ایدیلیر . هرمرتبه‌نك آحادینی کوسترمك ایچون‌ده ایکی طریق اوله‌بیلیر : یا یووارلاق ، یاچاقل‌طاشی کبی اشیای مادیه ، ویاخود بردن طقوزه قدر آحاده دلالت ایده‌جك رقوم موضوعه . ایشته آباکوسلرده نوعنه کوره آحادك بوایکی صورت ابرازی‌ده تطبیق اولنمش‌در . فقط طبیعی درکه آحاد ایچون اشیای مادیه‌استعمال ایدن آباکوسلر بدائی، اشارات قوللانانلر مؤخر ومکمل‌در. حتی بونلرده صفرك ایجادواستعمالی ایله شیمدیکی ترقیم اعشاری اصولی بولنمش‌در .

کلالم شمدی تطبیقات جهتنه، یعنی کوره‌لم آباکوس ایله حساب ناصل یاپیلیور ؟ بونی تعریف ایچون ١٢ نومرولی شکلده کوستردیکی وجهله یدی تللی بر آباکوس استعمال ایده‌جکز . یدی تللی دیمك یدی خانه‌لی دیمکدر . بناءً علیه بو آلت ایله میلیون (میلیونده داخل) ه قدر تعداد وحساب یاپابیلیرز. آلته طاقلمش اولان موازی تللر آباکوسك وضعنه

نظراً اشاغیدن یوقارییه (صاغدن صوله بدل) خانه‌لرینی و مرتبه‌لرینی افاده ایدر : اك اشاغیده‌کی تل آحاد مرتبه‌سنه ، اشاغیدن ایکنجی تل عشرات مرتبه‌سنه ، والی نهایه صوکنجی تل میلیون مرتبه‌سنه دلالت ایلر. بوتللرك هربرینه بیوك تسبیح دانه‌سی شکلنده اون یووارلاق کچیرلمشدر . بونلر بردن اونه قدر اعدادی کوستر . بو ترتیبه کوره ۱۲ نومرولی شکلده‌کی آباکوس ۴۲۵۹۴۰۹ عددینی بیان ایدر . اشاغیدن ایکنجی خانه صول طرفی حالی بولندیغندن صفره دلالت ایلر .

بو آلت ایله تعداد اجرا ایدیله‌جکی وقت تللرده‌کی یووارلاقلر کاملاً صاغ طرفده بولندیریله‌رق تعداد شویله اجرا ایدیلیر : اولا آحاد خانه‌سنده‌کی یووارلاقلر برر برر چکیله‌رك صول طرفه کتیریلیر. هپسی کتیریله‌جك اولور ایسه صایی اون اولور . (اون)ك اوزرینه تعداده دوام ایتمك ایچون برنجی خانه‌ده‌کی یووارلاقلر ینه کاملاً صاغ طرفه کچیرلدکدن صوکره ایکنجی یعنی عشرات خانه‌سنك صول طرفنه اون عددینه مقابل اولمق اوزره تك بر یووارلاق کتیریلیر. ینه تعداده دوام اولنه‌رق آلتده‌کی خانه‌نك یووارلاقلری کاملاً صوله کچدکجه تکرار صاغه نقل ایدیلیر و بوکا بدل اوستنده‌کی خانه‌یه صاغدن صوله بر یووارلاق نقل اولنور وصوکنه قدر بویله دوام ایدیلیر .

حساب عمللرندن جمع ایله طرح اساساً بری زائد جهتنه، بری ناقص جهتنه یاپلمش تعداددن باشقه برشی اولمادیغی ایچون آباکوس واسطه‌سی ایله یاپیله‌جق جمع وطرح عمللرینك اجراسنده هیچ مشکلات یوقدر. مثلا: ۳۲۵، ۸۴۲، ۶۴ عددلرینی جمع ایتمك اقتضا ایلسه بو جمعی ارقام واسطه‌سی ایله یاپه‌جق اولورایسه‌کز اولا اصولنه توفیقاً اوعددلری خانه‌سی خانه‌سنه کلمك اوزره بربرینك آلتنه یازارسکز. فقط تك بر آباکوس ایله بونك نظیرینی یاپمق قابل دکلدر. مکرکه جمع اولنه‌جق عددلر آیری آیری مرتبه‌لرده بولنسون، ۹، ۸۰، ۱۰۰ کبی. بو تقدیرده جمع یاپمغه حاجت یوق، آلت اوزرنده جمع کندیلکندن یاپلمش، یکون اولدیغی کبی کوسترلمشدر. اویله ایسه اصولاً بر جمع یاپه‌بیلمك ایچون طوپلانه‌جق قاچ عدد وار ایسه اوقدر آباکوس استعمال ایتمك لازم اوله‌جق. یوقاریکی مثاله عودت ایده‌لم یعنی ینه ۳۲۵، ۸۴۲ و ۶۴ عددلرینی جمع ایده‌جك اوله‌لم . بونك ایچون اوچ آباکوس قوللانیرز وهربرینه جمع ایدیله‌جك عددلرك برینی اشارت ایدرز . بعده دردنجی بر آباکوس آله‌رق جمعی بونك اوزرنده یاپارز که تعدادی تکرار ایلمکدن باشقه بر شی اولمز ، ایشته باق تصل : ۵، ۲ دها ۷، ۴ دها ۱۱، بونك برینی دردنجی آباکوسك آحاد خانه‌سنه واونی عشرات خانه‌سنه قید ایدرز . ینه ۲، ۴ دها ۶، و ٤ دها ۱۰ دیه‌رك بو عدد عشرات خانه‌سنه عائد اون واحد اولدیغی ایچون آباکوسك خانه‌سنه ۱ قیدایدرز. وینه ۳، ۸ دها ۱۱، ۶ دها ۱۷ ایده‌جکندن بونك ۷ سنی مأت خانه‌سنه و ۱۰ ننه بدل الوف خانه‌سنه ۱ قید ایدرك جمعی اکمال ایتمش اولورز که حاصل جمع آباکوس اوزرنده ۱۲۳۱ اولدیغی کوریلیر . بویله متعدد آباکوس قوللانیه‌رق تك برآلت ایله اکتفا ایدیله‌جك اولور ایسه جمع ایدیله‌جك عددلر ایله صره‌سیله آباکوسده جمع ایدیله‌رك حرکت اولنورکه بو معامله تعدادك تکرارندن عبارت اولور. شویله‌که: آباکوس اوزرنده ۸۴۲ قید اولندقدن صوکره بوکا اولا ۳۲۵ وثانیاً ٦٤ ضم وجمع ایدیلیر .

طرح ناقص جهتندن برجمعدر . آباکوس اوزرنده بونك اجراسی ده‌پك قولایدر. چونکه مسأله مطروح منهك خانه‌لرندن مطروحك خانه‌لرنده کیلرینی ویا معادللرینی تللر اوزرنده صولدن صاغه کچرمکدن عبارت اولور.

ضرب مکرر برجمع، تقسیم مکرر برطرح اولدیغندن آباکوسلر اوزرنده عین اعدادك جمعی وبر عددن دیکر بر عددك طرحی تکرار ایده‌رك ضرب وتقسیم عمللری ده آباکوس اوزرنده قولایلقله اجرا ایدیله‌بیلیر .

قرون وسطاده اوروپاده حساب عملی آبا کوس قواعدی ایله اجرا اولندیغی ایچون علم مذکوره‌ده آبا کوس، آباقو (آباقو، پولدا باقو ماده‌سنه مراجعت) نامی ویریلیر وحساب مفتوح ایله مشغول اولان ریاضیونه، جبریونه دخی خوارزمیونه مقابل آبا کیست دینیر ایدی .

آبا کوك اس. (حاباکوك ماده‌سنه مراجعت)

آبال اس. (عر. أبیل‌ك جمعی). نصارا طائفه‌سنك روحانی رئیسلری، پاپاسلری، رهبانلری . || کلیسایه وعبادته دعوت ایچون چاك چالان کیمسه‌لر .

آبال یاخود آبالوس — بحر محیط شمالیده کائن برجزیره‌نك اسم قدیمیدر . طبیعیوندن وقدمای جغرافیوندن (پلین)‌ك روایتنه نظراً بوآطه‌ده کهربا اوقدر مبذول ایمش‌که آطه خلق بوجسمی محروقات یرینه استعمال ایدرلر ایمش . بوآطه‌یه قدیماً (بازیلیا) نامی‌ده ویریلیر ایمش . بو اسمك (بالتیا) کلمه‌سنه مشابهتی نظردقته آلنیرسه آبال لفظی آبالتیا ، بالتیا تعبیرلرندن برینك محرفی اولمق احتمالی وارد اوله‌بیلیر. بوتقدیره‌کوره آبال بالطق دکزینك ویاخود بودکزده کائن اولان آطه‌لردن برینك نامی اولمق کرکدر . جغرافیون قدیمه‌نك آبال آطه‌سی شمدیکی (بورنهولم) جزیره‌سی اولمق اوزره تلقی ایدنلرده واردر .

آبالاق — روسیه‌ده، سیبریا طرفلرنده کائن برکویدر . ایرتیش چایی اوزرنده ، وتوبولسق بلده‌سی جوارنده‌در . بوراده (آبالاتسکی) نام بر مناسترده روسلرجه خوارقدن معدود اوله‌رق حضرت مریمك بر تصویری موجود ایمش ، بوسببله قریهٔ مذکوره زیارتکاه اولمشدر .

آباچیسکتا — اسپانیاده (کیپوزاقوآ) ولایتنده (آرالار) طاغنیك شمال یوره‌سی اوزرنده کائن بر قصبه‌در . بوقصبه‌نك بروقت ثروت ومعموریتنی ایجاب ایدن باقر معدنلری عصر سابقك ابتداسندن بری متروکدر .

آبالون — برشهر اسمیدر . (آوالون ماده‌سنه مراجعت)

آبالی اس . آباکین ، عباپوش : شو آبالی‌یه باق نصل قوریلیور .
— تشبیها — فقیر ، مسکین ، عاجز : اوز آبالی‌یه .
— ترکیبات قولیه : آبالی کبه‌لی . یریرینه بکزه‌ر میان افراد .
— کنایه : اوز آبالی‌یه = قصور وقباحتی عاجز وبیکناه اولانه یوکلت .

آبالیکت — مجارستانده (فونکیر خن) قومیته‌سی دائره‌سنده برقریه‌در . بوراده قیا ایچنده قدرتدن اویولمش برکهف واردرکه قریه‌نك شهرتنه باعث اولمشدر .
ینه بوقریه‌جوارنده بر آب‌طبریه یعنی صوبی یوبتله آثار کسیلیر برچشمه واردر .

آبامق مص . تکلیف وامر اولنان برایشی کریه کوروب یاپامق . إبا ایتمك . چکنمك ، دریغ ایلمك — بوکلمه مأنوس دکلدر . اصلی عربی إبا اولمق محتملدر .

آبان (اس. فا) . فرس اساطیرنده صو اوزرینه مؤکل اولان فرشته . صو پریسی . || فرس قدیم تقوینده ، تقویم جلالیده سنه‌نك سکزنجی آینه ویریلان اسمدرکه تقویم رومی‌ده تشرین اول آینه تقابل ایدر . || تقویم یزدجردیده هر آیك اوننجی کوننه اطلاق ایدیلیر . || حافظ وکوزه‌دیجی معناسنه اوله‌رق ینه فارسی بان لفظی کبی بعض کلمات مرکبه‌یه داخل اولور : آبانماه ، آبانکاه .

ـــ لسانیات — آبان کلمه‌سی (آب) ایله حافظ وحارس معناسنه گلان (بان) دن منحوت اولمق گرکدرکه صو محافظی دیمکدر. (آبان)ك تکمیل معنالری آندن آلنمشدر .

— تقویم — فرس قدیم تقویمنده سکزنجی آیك اسمیدر . تقویم رومی‌ده تشرین اول آینه توافق ایدر . تقویم فرسك وضع و اتخاذی ملوك پیشدادیاندن (جمشید) ه عطف واسناد ایدیلیر . مع‌مافیه ایران قدیمده بیوك شاهلرك جلوسلرنده رأس تاریخی تجدید ایلمك عادت ایدی . ایشته بواصوله مبنیدرکه نوبت حکومت آخر ملوك پیشدادیان اولان یزدجرد ابن شهریاره کلدیکی وقت بو شاهك تخت ایرانه قعودی مجدداً رأس تاریخ اتخاذ اولندی . بوجهتله فرس قدیم تقویمی یزدجرده نسبتله تقویم یزدجردی نامیله اشتهار ایتمشدر . بناءً علیه آبان تاریخ یزدجردی‌ده سکزنجی آیك اسمی اولمش اولور .

آبان ، ملوك سلجوقیه‌دن جلال الدین بن ملکشاه ابن آلب آرسلانك زمان حکومتنده احداث اولنوب بوپادشاهه اضافتله تاریخ جلالی ویا تاریخ ملکی دیه معروف اولان تقویمده ینه سنه‌نك سکزنجی آینه ویریلن اسمدر . چونکه تقویم جلالی‌ده رأس تاریخ ورأس سنه تبدیل اولنه‌رق آیلرك اسملری ایله صیراسی تاریخ یزدجردی‌ده اولدیغی کبی کما فی الاول حفظ اولنمش ایدی (تاریخ جلالی ویاملکی ماده‌سنه مراجعت) .

کرك تقویم یزدجردیده ، کرك تقویم جلالی‌ده معتاد اولدیغی اوزره آبان کلمه‌سنك آخرینه آی معناسنه اولان ماه کلمه‌سی الحاق واضافه ایدیله‌رك آبان یرینه اکثریا آبانماه دیرلر . ویکدیکرندن تفریق ایتمك اوزره برینه آبانماه یزدجردی اوبرینه آبانماه جلالی دینیر .

ثانیاً آبان تاریخ یزدجردی‌ده هر آیك اوتنجی کوننه‌ده اطلاق ایدیلیر . چونکه تقویم فرس قدیمده آی هفته‌یه منقسم دکلدی . بونك ایچوندرکه بزم کبی هفته‌نك هر کوننه دکل بر آیده کی اوتوز کونك هر برینه آیری آیری اسم ویریلیر ایدی . ایشته آبان بواسملردن بریدر . دیکر کونلرك اسملری‌ده بونلر ایدی .

اورمزد ، بهمن ، اردی بهشت ، شهریور ، اسفندارمز ، خرداد ، مرداد ، دیباوز ، آذر ، خور ، ماه ، تیر ، کوش ، دریمهر ، مهر ، سروش ، رشن ، فروردین ، بهرام ، رام ، باد ، دیبادین ، دین ، ازد ، اشتاد ، اسمان ، زامباد ، باد اسفند ، انیران .

فیضیء هندی بتون بواسماء ایامی

شو منظومه‌ده جمع ایتمشدر :

اورمز داست دیگر بهمن واردی بهشت آنگه
دیگر شهریور اسفندارمز خرداد ومرداد است
زدیباور گذشتی آذر وآبان وخور باشد
چوماه وتیروکوش ودریمهر این نیمه افتاد است
رسد مهر وسروش ورشن و فروردین وبهرامت
چورام وبادو دیبادین ودین وازدو اشتاد است
وزانپس اسمان ، زامباد و اسفند و انیران دان
که این سی روزمه باد از حکیم فارسی یاد است

اساطیر — اساطیر فارسیه ده‌صو اوزرینه مؤکل برفرشته آدیدر. بوکلمه صومعناسنه گلان (آب) ایله حافظ دیمك اولان (بان) کلمه‌لرندن مرکب اولمق اقتضا ایدر. صوقوریجیسی دیمك. بووجهله تشکیل اولنان کلمه‌ده ایکی (با) یان‌یانه کلدیکندن بری تخفیفاً حذف اولنمش.

آبان آینده وقوعبولان امور و مصالحك تمشیتنه مأمور اولان فرشته‌ده اساطیر فارسیه‌ده کذلك آبان دیرلرایمش (آبانگاه ماده‌سنه مراجعت) .

آبانا — آناطولی‌ده وقره دکز ساحلنده کائن اسکله موقعی و قسطمونی ولایتی داخلنده سینوب لواسنه مضاف استفان قضاسی ملحقاتندن برناحیه‌در. اهالیسی علی‌العموم ملاحت ایله مألوف اولدقلرندن قایقجیلق، وماونه‌جیلق وکمیجیلك ایله تعیش ایدرلر.

آباناق صف. آواناق ماده‌سنه مراجعت.

آبانتلر اس. اوبه یعنی آغریبوز آطه‌سنك قدیم اهالیسی.

— . یونان شاعر قدیمی (هومیروس) ك (ایلیادا) نام اثرنده روایت اولندیغی اوزره بونلر (تروا) محاربه‌سنه اشتراك ایتمش‌در. مؤخراً فوکیده و أپیر قطعه‌لرنده‌ده آبانتلر بولنمش. آبانتلرك اصلی مجهول ودها طوغریسی مشکوك‌در. فوکیده‌ده (آبه) شهرندن نشأت ایتدکلرینه بناءً اسملرینه ابانت دینمش‌در.

آبانتو — اسپانیاده، شمال طرفنده، بیسقای ولایتنده کائن برقصبه‌در. نفوسی ۷۱۵۰. آبانتو قصبه‌سی برموقع صناعی وتجاری اولوب معموریت جدیده‌سی اوجوارده غایت زنکین ومشهور اولان دمیر معدنلرینك ایشلدلمه‌سی سایه‌سنده حاصل اولمش‌در.

آبانتید — آبانتیس ماده‌سنه مراجعت.

آبانتیداس — قدیم یونانده (قورنت) جوارنده (واسیلیقو) نام موقعده الآن خرابه‌لری موجود اولان (سیجیون) بلده‌سنده اهالینك انتخابیله جمهوریت رئیسی اولان (قیلنیاس) ی قتل ایدرك حکومتی غصب ایدن جبار برامیردر (قبل المیلاد ۳۶۰). کندیسی‌ده قبل المیلاد ۲۵۱ ده مقتول اولمش‌در. فنون ادبیه‌یه میل ومحبتی وارایدی؛ حکمادن (دیناقس) ك ومشهور (آریسطو) نك درسلرینه ملازمت ایلر ایدی.

آبانتیس وآبانتید — قدیم یونانده، قهرمانلر دورنده ابانت قومنك ساکن بولنمش اولدیغی (اوبه) نك یعنی آغریبوز آطه‌سنك اسکی اسمی‌در.

آباندو — اسپانیاده، شمال جهتنده، (بیسقای) ولایتنده کائن برقصبه‌در. نفوسی ۴۰۱۵. (آباندو) قصبه‌سی معدنلرك وباخصوص دمیر معدننك کثرتی، وصنایع محلیه‌نك وسعتی حسبیله یقین بر زمانده کسب اهمیت ایتمش‌در. بوراده ماکنه فابریقه‌لری، ماکنه قزانلری اعمالاتی، کاغد فابریقه‌لری، پترول تصفیه خانه‌لری، طوغله وکرمید معملری موجود ومترقی‌در.

آباندیرمق مص. آباندیق فعلنك متعدی شکلی. || چوکرتمك: دوه‌یی آباندیردی.

آبانش اس. برنوع آبانه (بوماده‌یه مراجعت).

آبانغ — بالی یاخود کوچك جاوه اطه‌سنده ظاهراً سونمش کوزینن بر برکان درکه ارتفاعی ۲۳۰۰ متره‌در.

آبانقای — امریقاده (پەرو) حکومتی داخلنده (آپوریماس) دائره‌سنده کائن بر ولایتك اسمی وبوولایتك مقر اداره‌سی اولان شهرك نامی‌در. شهر مذکور (آپوریماق) نهرینك برآیاغی اوزرنده مبنی‌در. جوارنده شکر قامیشی کلیتله یتشدیریلیرکه باشلیجه محصولاتندن معدوددر. آبانقای شکری (پەرو) نك اك اعلا جنس شکری صاییلیر، آبانقای ولایتنك نفوسی ۱۸۶۰ تاریخنده ۲۵۰۰۰ تقدیر اولنمش ایدی. آبانقای شهرینك نفوسی ایسه ۱۲۰۰ در. ولایت داخلنده شکر قامیشندن باشقه قهوه محصولی‌ده شایان ذکردر. کوش معدنلری دخی واردر. حیوان یتشدیرمك بوولایتك باشلیجه اسباب ثروتندن‌در. تجارتی شکر، پاموق، توتون، قنه‌قنه، قهوه، قاقاو ماده‌لرینه منحصردر.

(آباناقای) قربنده (آپورعاق) نهری اوزرنده ، و(لیما) دن (کوزقو) یه کیدن یولك کذرکاهنده تلدن یاپلش برآصمه کوپری واردرکه منظره‌سی مهیب‌در، باقانك ، اوستندن کچنك باشنی دوندیرر .

آبانقور — فرانسه‌ده شمال ولایتنده (قامبره) قضاسنده برناحیه‌در . نفوسی ۵۵۰ ، بوراده روما زماننده قالمه بعض رسوم عتیقه کوریلیر .

آبانقور — فرانسه‌ده (اؤواز) ده‌پارتماننده کالن و (بووه) آرروندیسمانی داخلنده‌واقع برناحیه‌در . نفوسی ۶۰۰ ، جوارنده روما وقتندن قالمه بر قدیم یول اثری مشاهده ایدیلیر .

آبانقور (فرانسوا اوژان ویلان) — ۱۷٤۵ ده پاریسده طوغمش، ۱۸۰۳ده اوراده وفات ایتمش‌در. ادبیات‌منتسبلرندن وکتب وآثار جمعنه مراقلی برذات ایدی. وفاتنده کتبخانه‌سنده تیاترو رساله‌لرینی‌جامع‌مهم برقولکسیون بولنمش‌در. کندیسنك افسانه‌یه ودرامه متعلق آثاری واراییسه‌ده دکرلی شیلر دکلدر .

آبانقور (شارل قساویه دابانقور) — فرانسز امرای عسکریه‌سندن‌در . ۱۷۵۸ ده تولد ایتمش ۱۷۹۲ ده وفات ایتمش‌در .

فرانسه قرالی اون التنجی (لوئی) نك اواخر سلطنتنه طوغرو مالیه نظارتنی احراز ایتمش اولان مشهور (قالون)ك همشیره زاده‌سی ایدی. ۱۷۹۲ ده فرانسه قرالی اون التنجی (لوئی) زماننده حربیه نظارتنه تعیین ایدلمش در . اختلال کبیر اثناسنده (توئیله‌ری) سراینك امر مدافعه‌سی ترتیب ایتمش اولمق تهمتیله اتهام ایدیلدرك سائر موقوفلر ایله‌برابر (ورسای)ده اهالی طرفندن قتل ایدلدی .

آبانکاه اس . اساطیر فارسیه‌ده‌صو اوزرینه مؤکل اولان پری‌نك، فرشته‌نك اسمی. آبان.صو آناسی .

—. صو پریلری، صوفرشته‌لری، صوآلهه‌لری یالکز اساطیر فارسیه‌یه مخصوص ومنحصر دکلدر . بونلره هرقوم‌وملتده باشقه باشقه‌صورتلرایله تصادف‌ایدیلیر. مثلا اسرائیل حکماسی عندنده عدن نامی ویریلن پریلر کوللرك ، نهرلرك ، دکزلرك دیبنده ساکن اولوب صولرك حفظ وحراستنه مأموردر. هندیلرك‌مصریلرك آثوریلرك‌ده صوالهه‌لری ، صوفرشته‌لری وار ایدی. اسکی ترکلرك صو آنالری ده باشقه برشی دکلدر . قدیم یونانیلرك نایادلری ، روماليلرك صو آلهه‌لری‌ده کذلك بو قبیلدندر .

آبانلامه اس. آبانلامق فعلندن اسم .

آبانلایش اس. بردرلو آبانلامه .

آبانلامق مص. بیوك آدیم آته‌رق یورومك . || آدملری آچارق اولچمك .

آبانماه اس . آبان آیی . (آبان — تقویم) ماده‌سنه مراجعت .

آبانمه اس. آبانمق فعلندن اسم .

آبانمق مص . چتال شکلنده باجاقلرینی آچارق قائماً برشی اوزرنده طورمق : آرق اوستنده آبانمش طوریوردی. || ینه‌بو وضعده اوك‌طرفه‌اکیله‌رك وبر شی‌اوزرینه طیانه‌رق طورمق: ماصه‌یه‌آبانمش خریطه تدقیق ایدیور. پنجره‌دن آبانمش باقیور . || دیزلرینی یره‌قویه‌رق واوکه اکیله‌رك برشی اوزرینه اعتماد ایدوب طورمق: پهلوان خصمنه‌دیزچوکدیرمش واوستنه آبانمش ایدی. || آیاق‌طبانلرینی وال آیالرینی اعتماد ایتدیره‌رك برشی اوزرنده طورمق . || بدنك کووده‌سنی برشی اوزرینه اعتماد ایدوب اوزانمق .

ـ توسیعاً: برشی دیکر برشی اوزرینه بتون جسمیله اوطورمق، قونمق : ارضك داخلی تشکلاتنده برطبقه

دیكری اوزرینه آبانیر . اوج اوجه بربرینك اوزرینه بینمك . كرمیدلر ایی آبانمامش . « || آصیلمق اوموزمه آباندی .

— . آبانمق كلمه‌سنك دلالت ایتدیكی معناده ایكی اصل تفریق ایدیله‌بیلیر : برنجیسی بدنك آلدیغی وضع وهیئت ، ایكنجیسی بدنك خارجنده اولان بر شی اوزرینه تعدیه . واقعا آبانمق معناسی تحلیل ایده‌جك اولور ایسه‌ك بوقبیل متعدی فعللرك جمله‌سنده اولدیغی كبی بوایكی اصلی بولورز. فقط كلمه‌نك معناسنده غالب اولان اصل بدنك وضع وهیئتیدر. بوراده تعدیه ایسه بدنك قسماً ویا تماماً بر یره اعتماد واتصالندن عبارتدر . آبانمق معناسنده برنجی اصل یعنی بدنك وضع وهیئتی درلو درلو اولور. برنجی مرتبه‌ده شودر: آیاقلر بر یره استناد واعتماد ایدرك وبجاقلر چتال كبی آچیق اوله‌رق بدنك قائماً آلدیغی وضع ، كویا آته بنمش كبی یرده طورش . بو وضعیتده تعدیه یالكز آیاق طبانلرینك یره استناد واعتمادندن عبارتدر. ریاضت بدنیه دینن ادمانلرده بو وضعك برمقامی واردر. ایكنجی مرتبه‌سی بدنك برنجی وضعنه زائداً كووده‌نك ایلری طوغری میل ایتمسی اكیلمه‌سی وبونكله برابر اللرك ویا كووده‌نك تماماً ویا قسماً برشیئه استناد واعتماد ایلمه‌سی حالیدر . اوچنجی مرتبه‌سی دیزلری یره قویه‌رق برشی اوزرینه اعتماد واستناد ایلمك هیئتیدر . دردنجی مرتبه‌ده آیاق طبانلری وال آیالری بر یره ویا بر شی اوزرینه اعتماد واستناد ایتمش ، بدن افقیجه بر وضع آلمش بولنور . بووضعیتده تعدیه یعنی اعتماد واتصال یالكز طبانلر ایله آیالرده‌در. بشنجی مرتبه بدنك كووده‌سی برشی اوزرینه اعتمادواستناد ایده‌جك بروضع وهیئتده بولنوركه بو وضعده تعدیه بدنك بعض جزءلرنده دكل ، همان تكمیلنده‌در .

ایشته آبانمق كلمه‌سندن اسانمزده اكلاشیلان معنا فرقلری بونلردر . كلمه‌نك بو معنا فرقلرندن هربرینك لسانده وفنونده یری واردر . آبانمق تعبیری توسیعاً سائرحیواناتده‌وذی‌روح اولمیان دیكر اشیایه‌ده تطبیق وتشمیل ایدیلیر .

واقعا طبیعتده آبانمه وضعنه تصادف ایدیلیر . یر اوزرنده آقان نهرلر بعضاً اولوركه منصبنه یقین بر مسافه‌ده ایكی قوله آیریله‌رق چتال برشكل ایله‌دریایه دوكیلیر . اویله موقعلرده ، كویاكه نهر ایكی آیاغیله دكزه ایندیكی وقاووشدیغی یرده بو صو كتله‌سی اوزرینه آبانمش كبی طورور . احتمالكه آبانمق تعبیری بووضع آبدن آلنمشدر. شوراسی ظاهردركه آبانمق لغتنك معناسنده نهر آیاقلرینك وقوللرینك ملتقالرنده ، آغاج داللرینك تشعباتنده اولدیغی كبی هرحالده بر چتاللق وضعی مضموندر ، حتی نهایتی چتال اولان حرمن آلتنه یابا دیورزكه بونك (آبا) ماده‌سی ایله لغتجه قرابت ومناسبتی دركاردر . یابانمق ، یامانمق فعللری‌ده آبانمق معنالرینه كلدیكی ملاحظه ایدیله‌جك اولور ایسه بو كلمه‌لرك لفظجه‌ده اشتراكی كوریلیر . طبیعتده آبانمق معناسنك ایكنجی برتحققیده یر آلتنده مشاهده ایدیلیر: طبقات ارضیه‌نك بربری اوزرینه معتمد ومستند اولان وضعلری كبی . حقیقت ارضك طبقه‌لری بربری اوزرینه آبانمشدر . ایشته بوحال آبانمه‌نك یوقاریده تصریح ایتدیكمز بشنجی مرتبه‌سنه بر مثال تشكیل ایدر . آبانمق معناسنك بر تحققیده كوك یوزنده مشاهده ایدیلیر . كورورسكز : بعضاً بر بلوط پارچه‌سی دیكر بر بلوط پارچه‌سی اوزرینه كلیر ، آبانیر .

فقط آبانمق معناسنك اصل تحققاتی ماده باشنده ذكر ایتدیكمز مثالرده اولدیغی كبی كندی افعالمزده مشهوددر .

آبانمق معناسی ینه توسیع صنعتده‌ده بعض اشیایه‌ده تشمیل وتطبیق ایدیلیر .

مثلا بربری اوزرینه استیف ایدیلان قاش طوپلرندن اوستنده‌كی آلتنده‌كینه آبانمشدر . یعنی برقاش طوپی

آلتنده کینك اوزرینه بتون جسمیله اعتماد ایدیور دیمك اولور . بو معناسنه کوره آبانمق فرانسزجه (superposer) معادلیدر . کذلك اوستده‌کی شیئك آلتده‌کینه اعتمادی تکمیل جسمیله اولمزده یالکز بر جزئیله مثلا: اوجیله ویا کناری ایله اولور ایسه اووقتده کله‌نك اصل معناسنه قیاساً ینه آبانمق تعبیرینی استعمال ایدرز. ایشته چاتی سطحی اوزرینه دیزیلن کره‌میدلر بربرینه آبانمشدر .

خلاصه آبانمقده اولا بدنك آلدیغی وضع ، ثانیاً بووضع ایله برشی اوزرینه اعتماد وآز چوق تضییق ملاحظه ایدیلیر. وضعك هیئتنه، اعتماد وتضییقك صورتنه کوره کله‌نك معناسی تحول ایدر .

ریاضت بدنیه فننده ، بدن ماکنه‌سنك حرکاتی جمله‌سنده یوقاریده بری بیان ایتدیکمز آبانمه‌لر تدقیق وتحصیله شایاندر .

آبانو (پییر) — هم طبیب ، هم کیمیاشناس ایتالیالی برعالمدر. ۱۲۵۰ تاریخ میلادیسنده (آبانو)ده طوغمش، ۱۳۱۶ده (پادو) شهرنده وفات ایله‌مشدر ۱۳۱۶ تاریخنده انکیزیسیون محکمه‌سی حضورنده سحربازلقله اتهام ایدلمش ایسه‌ده برائتنه حکم اولنمشدر. ۱۳۱۵ده تکرار (انکیزیسیون) ك تسلطنه معروض اولوب علیهنده تحقیقات اجرا ایدلکده ایکن عقبایه انتقال ایتمشدر. جسدی (ماریتا) نامنده‌کی خدمتجیسی طرفندن صاقلانمش اولدیغندن انکیزیسیون مأمورلری انجق تصویرینی بوله‌رق جلاده احراق ایتدیره بیلمشلردر.

صاحب ترجمه روجه‌نی استانبولده اوکرنمش وصکره (پادو) دارالفنونده معلم اولمش ایدی . اوراده‌کی تدریسات طبیه‌سی پك پارلاق ایدی . عربلرك طب وفلسفه‌سنه وبالخاصه ابن الرشدك مسلکنه پك زیاده تقدیرخوان ایدی . طبه دائر اوچ اثر تألیف ایله‌مشدر .

آبانو — ایتالیاده (پادو) ولایتنده کائن بر شهردر . جلد خسته‌لقلرینه غایت نافع اولان قاپلیجه‌لری ایله مشهوردر . نفوسی ۳۸۸۲ . بوراده روما زمانندن قالمه ابنیه بقیه‌لری کوریلیر. بوبلده مورخ شهیر (تیت لیو)ك مسقط رأسیدر . سحربازلق تهمتیله ۱۶۱۲ تاریخنده اعدامه محکوم ایدیلن سالف الترجمه طبیب (پییرآبانو) کذلك بوشهرده دنیایه کلمشدر .

آبانوز (فا. آبنوس‌دن محرف) اس. مارانغوزلقده استعمال اولنان سرت وسیاه وایی جلا قبول ایدر بر خشب که آبنوس آغاجندن اولور : بو چکمجه آبانوزدندر. || آبانوز کبی سرت واو رنکه بویانان ومرانغوزلقده آبانوس مقامنده ایشله‌نن بعض اخشاب؛ آبانوز تقلیدلری .

— تمثیلاً : قویو وپارلاق سیاه: آبانوزصاچلی. || قوتلی، طیانقلی ، متین : آبانوز وجودلی .

— بعضاً سرتلکدن وسیاهلقدن کنایه اوله‌رق قوللانیلیر : کیردن پاصدن وجودی آبانوز کسیلمش.

— اوروپاجه آبانوز زنجی اسیردن کنایه‌در .

— تجارت — آبانوز دینن آخشاب آبنوسیه فصیله‌سندن برجنس اشجارك اوزدکلرندن اولور. بوجنس آغاجلر یاشلاندقجه خشب صادقلری یعنی اوزدکلرینك ایچ طرفلری کوزل سیاه بررنك آلیر. بیاض قالان خشب کاذبلر یعنی قابوغه متصل اولان اوزدك قسملری اصل آبانوز صایلمز .

آبانوز غایت سرتدر . قولای جلالانیر ؛ رنکی سیاه‌در. واك زیاده معتبر اولان اك زیاده سیاه اولانیدر.

آبانوزك اسمر ، قرمزمتراق ، یشیلیمسی ، سیاه طمرلی ، ابرولی، صارمتراق، یشیل (کبریتی یشیل) رنکده اولانلریده واردر .

صناعت وتجارتده اصل آبنوس سیاه اولانیدرکه بوکا تجار واصناف بیننده موریس آبانوزی ویا هند

آبانوزى ديرلر، چوق سرت ، چوق آغير، حبه‌لرى چوق اينجه جلا قبولنه پك مستعددر. فقط آبانوزك بعض نوعلرى‌ده واردركه اوقدر ايى دكلدر . سرتلكى، رنكى، نوعنه كوره تبدل ايدر . تجارتده آبانوز نامى آلتنده بعض اخشابده بولنوركه آبنوسيه فصيله‌سى اجناسندن حاصل اولمه دكل ، آنلره مشابه بشقه جنس اشجاردن چيقاريلير .

تجارتده موريس ويا هند آبانوزندن باشقه ماداغسقار برەزيليا ، پورتكيز ، سنەغال ، غابان آبانوزلرى‌ده تداول ايدر .

ينه تجارتده آبانوزك تقليدلرى‌ده واردر . اوز اغاجى ، سنط اغاجى ، بر نوع آرمود آغاجى ، بقم اغاجى كبي خشبلرى سرت وآغر اولان اغاجلر صنعت ايله سياهه بويانه‌رق آبانوز يرينه تجارته سوق ايديلير. بونلر بويامه آبانوزلردر . مع مافيه صحيح آبانوزى تقليدندن فرق ايتمك اوقدر كوچ دكلدر . يلانجى آبانوسه نه‌قدر جلا وبريق ويرلسه ساخته اولان رنكى اربابنجه درحال فرق ايديله‌بيلير .

حقيقى آبانوس قرون عتيقه‌ده‌صيدا تجارتنك باشليجه موادندن برى ايدى . يونان وروما مؤلفلرندن بر طاقنك روايتلرينه نظراً ازمنهٔ قديمه‌ده اسياى شرقيدن وبالخاصه هندستاندن پك كليتلى آبنوس اخشابى اخراج ايديليرايمش. حبشستانك دخى فيل ديشى ايله باشليجه اخراجاتندن برى آبانوزايدى. قرون عتيقه مورخ ومؤلفلرندن (پلين) و(ديسقوريديس) الك ايى آبانوزك حبشدن وكوتوسنك هندذن كلديكنى اثرلرنده يازيورلر. ينه اوزمان مؤلفلرندن (ته‌اوفراست) ايسه هند آبانوزينى ترجيح ايديور. فى الحقيقه حبش آبانوزى هند آبانوزينه فائقدر. سياه، غايت اينجه حبه‌لى، پك زياده سرت، كوزل برجلا و پرداخت قبولنه مستعد اولديغندن قديمدن برى مكلف ومزين اشياى بيتيه اعمالنده استعمال ايديليرايدى. بوكون تجارتده

اوچ نوع آبانوز اخشابى معتبردر ؛ برنجى نوعى، الك مقبولى والك كوزلى موريس آبانوزى‌دركه ٢-٦ متره طولنده ١٠-٤٠ سانتيمتره قطرنده اوله‌رق جزيرهٔ مذكوره‌دن كتيريلير . موريس آبانوزينك رنكى غايت كوزل قويى سياه‌در. ماده‌سى صيق، كثيف، رزين، حبه‌لرى غايت رقيق، كوزل برصيقل وپرداخت قبولنه صالحدر. نه‌چاره‌كه دائما چاتلاق اولور ، وبعضاده بياض لكه‌لر ايله بنكلى بولنوركه بو قصورلر قيمت واعتبارينى تنقيص ايدر . ايكنجى نوعى پورتكيز سياه آبانوزى دركه برەزيليادن كلير ، فقط اوروپانك اكثر جهاتنه پورتكيزدن نقل اولنديغى ايچون تجارتده اونام ايله معروفدر ، بوده موريس آبانوزى كبي سرت ، كثيف ، صيق ، رزيندر. يالكز رنكى براز تحول ايدركه قويو سنجابى‌يه مائل، يشيلمتراق طمارلر ايله بنفسجى‌در، اوچنجى نوعى قرمزى طمارلى آبانوزدركه بو دخى پورتكيز واسطه‌سى ايله برەزيلپادن كلير . آبانوز آغيردر . صويه آتيليرسه درحال ديبه كيدر . يانديغى وقت كوزل بر رايحه نشر ايدر. طعمى خريفدر . روايت اولنديغنه نظراً رنكنى قويولاشديرمق وپارلاتمق ايچون امريقا يرليلرى آبانوز اغاجنى قطع ايتدكدن صوكره كويا يره كومرلر ايمش .

— صناعت — آبانوز آغير سرت انساجى ، وحبه‌لرى غايت اوفق و صيق ، خلقتدن كوزل بر سياهه بويانمش، ايى جلا وصيقل قبول ايدن براغاج اولديغندن بوخاصه‌لرينه بناءً صناعتده طيانقلى وظريف مكلف ومزين اشيا واوانى اعمالنده قوللانيلير ، ماده اولور. آبانوز يالكز مرانغوزلقده دكل صدفكارلق صنعتنده استعمال اولنان مواددن برى‌در . احجار ايچنده مرمر نه‌ايسه اخشاب ايچنده آبانوز اودر . مرمر اكثريا صنعتلى طاش ايشلرنده استعمال اولنديغى كبي آبانوزده اودرلو اغاج ايشلرنده قوللانيلير.

آبانوزك ذكر ایتدیكمز خاصه‌لری قرون عتیقه‌دن بری مجرب ومعلوم اولدیغی جهتله اسكی وقتلرده‌ده آبانوز ایشلری دائما معتنا ومصنع اشیا اعمالاتنه منحصر كبی ایدی . حتی بت پرستلر آبانوزدن بت والهٔ تمثاللری دوزرلر ایدی . زمانمزده مارانغوزلر یعنی اینجه طوغراماجیلر صدفكارلر آبانوزدن چكمجه قوطو ، دولاب ، كرسی ، ماصه ، رحله ، یتاق كبی شیلر اعمال ایدرلر .

آبانوز آغاجی اس . آبنوس ماده‌سنه مراجعت .

آبانی اس . بردرلو بیاض بزكه ایكدن نسج ایدیلیر وزمینه زعفرانی داللر ایشلنیر : آبانی صاریق ، آبانی یورغان . هند آبانیسی .

آبانیلا — اسپانیاده مورجیه ولایتنده كائن بر شهردر . اسكی ویكی قصبه ناملری ایله ایكی‌یه آیرلمشدر . اسكی قصبه‌ده خراب اولمش برقلعه واردر . شهرك نفوسی ۱۸۷۷ تاریخنده اجرا ایدیلن تحریره نظراً ۵٦۲۰ راده‌سنده‌در . بوراده ایپك منسوجاتی یاپیلیر .

آبا — اون ایكنجی عصرده نصارا دیننك اصولنه دائر آثار نشر ایدن مشهور بر مؤلفدر . پاپانك امور روحانیه‌یه ، وسلك رهبانیه دائر اسطار ایتمش اولدیغی محرراتی تفسیر ایتمشدر .

آباتینی (آنتوآن ماریا) — قتولیك كلیسالرنده اوقونمغه مخصوص اولان ادعیه‌یی بسته‌لمكده اشتهار ایتمش استادلردن اولوب ۱۵۹۵ سنه‌سنده (تیفرنو) و بر روایته كوره (قاستللو) ده طوغمش و ۱٦۷۷ ده (قاستللو) شهرنده وفات ایتمشدر ، ۱٦۲٦ ده اولا روماده (سان ژان ده‌لاتران) كلیساسی هنر مغنیلكنه تعیین قلنمش ودها صكره‌لری دیگر كلیسالرده دخی بوخدمتی ایفا ایلمش ایدی . پك چوق ادعیه بسته‌لمش ایسه‌ده بونلرك پك آز برقسمی طبع اولنه‌بیلوب دیگرلری مغنیلكنده بولندیغی كلیسالرك كتبخانه‌لرنده قالدرق انتشار ایتمه‌مشدر . صاحب ترجمه ، بر اوپه‌را دخی تنظیم ایده‌رك ۱٦۵٤ تاریخنده روماده صحنهٔ تماشایه وضع ایتدیرمش .

آباسانتا — ساردنیا آطه‌سنك قسم غربیسنده كائن ، قالیاری ولایتنده ، برقریه‌در نفوسی ۱٤۰۰ .

آباقو — آباقو ماده‌سنه مراجعت .

آبا قومیت — فرانسه‌ده وقتیله وكالت صورتیله دیرضبط ایدن ورهبان گروهندن اولمیان امرای ملكیه‌یه ویریلان برعنوان ایدی . || قونت صفت ورتبه‌سنی حائز اولان آبه‌لر یعنی دیارلر .

آبانس — فرانسه‌ده (دوبس) ولایتنده برقریه‌در . زیروبالا (آبانس) ناملریله ایكی‌یه منقسمدر .

آبانو — ایتالیاده (وه‌نه‌سیه) حوالیسنده (پادو) ولایتی دائره‌سنده كائن بر ناحیه‌در نفوسی ۳٤٤۰ .

آبوت (جون ـ استه‌ونس قابوت) ـ آمریقالی مشهور برمحرردر . ۱۸۰۵ تاریخنده (برونسویق) ده طوغمش ، ۱۸۷۷ ده ، وفات ایتمشدر . برادری (ژاقوب ـ یعقوب) ایله مشتركاً تراجم احواله دائر ، قراللر وقرالیچه‌لر ، برنجی ناپولیونك تاریخی ، بیوك فره‌دریك تاریخی ، آمریقا حربی تاریخی ناملریله مصنفاتی واردر . (جون آبوت) ك اصل همت وشهرتی محررلكدن زیاده مربیلكده سبق ایدن خدمتنده‌در . بوصفتله آمریقاده تربیهٔ عمومیه‌یه بیوك بیوك خدمتلر ایتمشدر ،

جون آبوت آمریقاده (ماساشوست) حکومتی داخلنده برقاچ قضاده خدمات دینیه‌ده بولنمش ایدی. بوقضالردن برنده «جمعیت امیه» نامیله برهیئت تشکیل ایدرك بوجمعیت حضورنده والده‌لرك تربیهٔ اولاده متعلق اولان وظائفنه دائر برقاچ مصاحبه ویرمشدر.

بومصاحبه‌لر بر جلد کتاب تشکیل ایدرکه ایلك دفعه اوله‌رق ١٨٣٣ تاریخنده نشر اولندیغی وقت بتون جهانك انظار تقدیرینی جلب ایتمش، تکمیل لسانلره حتی آسیا وآفریقانك بعض لغه‌لرینه بیله ترجمه ایدلمشدر. شهرت واعتباری هرطرفه انتشار ایدن بوکتاب (Motherathome) نامنده بر اثردرکه اخیراً لسانمزده (مادر) نامیله ترجمه ایدیله‌رك نشر اولنمش، کتبخانهٔ عرفانمزه یادکارقلنمشدر. [١]

جون آبوت، برمدت صوکرا برادری ژاقوب‌که بوده غایت معتبر ومفید مکتب کتابلری یازمشدر ـ ایله متفقاً بوستونده برمکتب کشاد ایتدی. بومکتب آز زمان ایچنده اصول جدیده دائره‌سنده جریان ایدن تأدیبات وانضباطیله کسب نام وشهرت ایتدی. مکتبك تکمیل نظامات وتعلیماتی شاکردلر طرفندن یاپلمش، اجراسنده ینه آنلر مأمورایدلمش ایدی. دها صوکرا جون آبوت، ژاقوب ودیکر ایکی برادری ایله مشترکاً نویورقده بیوك برمقیاس‌اوزره (اسپیلر انستیتوت) نامیله برشرکت عرفانیه تأسیس ایلدیکه نسوانك تحصیل ثانوی‌یه نائلیتلری حقنده‌کی ایلك تشبث ایشته بودر.

بالآخره (جون آبوت) ده ادبیات ذوقی مربیلك مسلکنه غلبه ایتدی. مکتبك اداره‌سی دیکرشریك وبرادرلرینه ترك ایدرك ژاقوب ایله برابر مکتبلره مخصوص آثارمفیده تألیف ونشرینه قویولدیلر. بواثرلرك جمله‌سی رغبت عمومیه‌یه مظهر اولدی. آمریقاده معارف عمومیه‌نك، مکاتبك ترقیاتی قسماً بو ایکی برادرك همتلرینه مدیوندر.

[١] ادبیهٔ شهیره خالده خانم طرفندن ترجمه ایدلمش ایدی.

آبوت (أدون) ـــ انکلتره محررلرندن صاحب درایت بر آدمدر. ١٨٣٨ تاریخنده لوندره‌ده طوغمشدر. صیرا ایله اولا (بیرمینغام)ده معلم، ثانیاً لوندره‌ده سیته مکتبنه، دها صوکرا (قامبریج) دارالفنوننه مدیر، (اوقسفورد) دارالفنوننده پره‌دیقاتور یعنی واعظ اولمشدر. نام‌واشتهارینه باعث اولان آثاری ایچنده: (شکسپیرك علم‌وادبی) ایله (باقون وأسکس) و(فطرت مسیح اوزرینه) عنوانلرنده اولانلر شایان ذکردر.

آبوب آباد ـــ هندستانده پنجابده برشهردر. هندانکلیزیده، سند نهرینك کوچك بر آیاغی اوزرنده کائندر. (پیشاور)ك ٢٩١ کیلومتره شرق شمالنده، (لاهور)ك ٢٩ کیلومتره شمال غربنده‌در. نفوسی ٤٤٨٣ (١٨٧٢ تحریرنده). بو شهریکی بنا اولنمشدر. اهالیسی اسلامدر وفوق‌العاده مترقی بر شهردر. حدوددن اوزاق اولمادیغی ایچون عسکرلکجه‌ده اهمیتی واردر. بوراده اقامت ایدن آلایلر سند نهرینك آیاقلری آره‌لرنده‌کی وادیلرك غرب جهتنده ساکن اولان یاغستان اهالیسنك تجاوزاتنه قارشی مهیادر.

آبوت بروملی ـــ انکلتره‌ده (استافورد) قونته‌سنده و (استافورد) شهرینك ١٠ میل، لوندره‌نك ١٢٩ میل شرقنده، شمندوفر خطی قربنده کائن برقریه‌در. نفوسی ١٦٤٠ ـــ بوراده بیوك حیوانات بازارلری قورولور.

آبوت بوری ـــ انکلتره‌ده (دورستیشر) قونته‌سنده مانش دکزی کنارنده کائن برقصبه‌در. نفوسی ١٠٥٦٥، بوراده اسقوسی صیدی کلیتلی اولور. آثار

عتیقه‌دن رومالیلردن قالله پراردوکاه وقروملك[۱]لری وار‌در .

آبوت فور — محتشم برقله درکه مشهور انکلیز رومان نویسی (والتراسقوط) ك بنا کرده‌سی‌در . ۱۸۱۱ تاریخندن بری رومان نویسك‌سکناسی ایدی وبو جهتله اشتهار ایتمش‌در . اسقوچیاده (ملروز) و(ایدنبورغ) دیرلری جوارنده ، (تیود) چایی کنارنده (أدیمبورغ) ك ٤٥ کیلومتره جنوب شرقنده کائن‌در. قلعه وجوارنده‌کی خرابه‌لر (والتراسقوط)ك اذکاریله آلوده اولدیغی ایچون چوق زیارت ایدیلن یرلردر.

آبوت خال — اسقوچیاده فیف قونته‌سی داخلنده ، فورت کورفزی ساحلنده کائن برناحیه‌در . نفوسی ٥٧٣٥ . بالق صید ایدیله‌جك یرلری ، وبز فابریقه اعمالاتی واردر .

آبوت لانغله‌ی — انکلتره‌ده هرتفورد قونته‌سی داخلنده ، (غراند ژونقسیون) یعنی ملتقای کبیر قنالی اوزرنده ، شمال ـ غرب شمندوفر خطی بوینده کائن برناحیه اولوب نفوسی ۲۶٤٠ در. بوراده کاغد فابریقه‌لری واردر . بوناحیه‌نك مضافات وتوابعندن اولان (بلون) قریه‌سی پاپا دردنجی (آدریه‌ن) ك مسقط رأسی‌در .

آبون — عالم برفرانسز راهبی ایدی. ۹٤٥ تاریخنده (اورله آنه) ده طوغمش، ۱۰۰٤ سنه‌سنده(ره‌ؤل)ده اتلاف اولنمش‌در. فرانسه قرالی (روبر) طرفندن سفارت سیاسیه ایله پاپا بشنجی (غره‌غووار)ك نزدینه کوندرلمش ایدی. اوچ سینه‌وس یعنی مجمع دینی‌ده بولنمش‌در .

[۱] قروملك برکلمهٔ اجنبیه اولوب قدیم غول یعنی جلاقه قومنك زماننده قالله بعض آثار قدیمه‌یه اطلاق ایدیلیر . مرکزده جسیم ویوکسك بر طاشك اطرافنه دائره شکلنده بیوك بیوك طاش پارچه‌لری دیزلمش محللردر .

آبون — فرانسز راهبلرندن بری ایدی . میلادك ۸٥٠ سنه‌سنده طوغمش، ۹۲۳ده وفات ایتمش‌در. (نورمان) لر پاریسی محاصره ایتدکلری وقت (آبون) بومحاصره‌ده بولنمش ایدی (۸۸٥ ـ ۸۸۷) . غایت مغلق لاتنجه ابیات ایله بو محاصره‌نك صورت جریانی یازمش‌درکه بواثر تاریخجه وثائق مهمه‌دن معدوددر. (کیزو) بو اثری فرانسزجه‌یه ترجمه ایده‌رك کلیات تاریخیه‌سی میاننده نشر ایله‌مش‌در .

آبوت روبر — انکلیزدر. علمای متألهیندن ایدی . ۱٥٦٠ ده (کیلدفورد) ده طوغمش ، ۱٦۱۷ده ینه اوراده وفات ایتمش‌در. انکلتره حکمداری برنجی ژاق صاحب ترجمه‌یی اوقسفورد دارالعلومنه معلم قرالی تعیین ایله‌مش ایدی . برآرالق‌ده (ژاق)ك بیعه‌داری اولدی . دها صوکرا ۱٦۱٥ سنه‌سنده سالیسبوری اسقفی نصب اولندی . الك کزیده اثری «تقدم قوای ملوك» نام کتابی درکه بواثرده مؤلف او عصرك جزویت پاپاسلرندن اولوب پاپانك قوهٔ جسمانیه‌سی قراللرك قوهٔ سلطنتی فوقنده اولدیغی ادعا واثبات ایدن (بلارمن) و(سوآره‌س) نام معترضلره قارشی حکمدارانك حقوقنی محافظه ومدافعه ایتمش‌در . سالیسبوری اسقفلکی کندیسنه بوخدمته مکافات اولمق اوزره قرال ژاق طرفندن احسان اولندی .

آبوت ژورژ — بالاده ترجمه‌سی یازیلان (آبوت) ك برادری‌در. ۱٥٦۲ده (کیلدفورد)ده طوغمش ۱٦۳۳ده اوراده وفات ایتمش‌در . آنغلیقان مذهبی متألهیندن اولوب انکلتره‌ده(قانتوربری) باش اسقفی نصب اولنمش ایدی. اختلافات دینیه‌نك منازعات سیاسیه‌یه انضمام ایله‌دیکی برزمانده خدمات جدیه‌سی ایله اشتهار ایتمش برذات اولوب انکلتره حکمداری برنجی (ژاق)ك مومی الیهه پك زیاده امنیت واعتمادی وار ایدی . بونك ایچون (ژورژ آبوت)ی انکلتره و اسقوچیا کلیسا.

لرینك توحید وتألیفنه ، انجیلی یکیدن انکلیزجه‌یه ترجمه‌یه مأمور ایتمش ایدی. (ژورژ آبوت) حسن تدبیر ودرایتی ایله بوخدمتلرده موفق اولدی. (ژاق)ك وفاتندن صوکره خلفی برنجی (شارل) زماننده برمدت معزول ومنکوب قالدی ایسه‌ده بالاخره ینه مأموریتنه اعاده اولندی . آنجق (ژاق)ك زماننده‌کی اسکی اعتباری بوله‌مدی . مشهور (لود) ایله آره‌لرنده امور مذهبیه‌یه عائد خیلی مباحثات ومناقشات جریان ایتمشدر. (لود)صاحب ترجمه‌نك الدبرخصمی ایدی. بعض مورخلرك قولنجه (ژورژ آبوت) ك خرسنیانلغی، پاپالغی تحقیر وتزییف ایتمکدن عبارت ایمش .

آثارندن اك مشهورلری: رسم کائنات (Descri-ption de l'univers) نام کتابیدر .

آبوت (شارل) — انکلتره قانون اهلندن برذاتدر (۱۷۶۲-۱۸۳۲). تجارت بحریه قانونلرینه دائر غایت مهم براثر نشر ایتمشدر (لوندره ۱۸۰۲).

آبازیا — آوستریا-مجارستانده، إستریا ولایتنده اقلیمی لطیف ومعتدل برموقعدر . فیومه کورفزی داخلنده کائن اولوب اقلیمنك ، آب وهواسنك فوق العاده لطافت واطرادی حسبیله آدریاتیك سواحلنك اك ایشلك یری ، زواری بول برموقعیدر . یاز ، قیش بورایه کلنلر اکسیك اولماز .

مصارفی رومانیا قرالی (قارلوس) طرفندن ویریله‌رك وجوده کتیرلمش غایت کوزل بر منتزهی یعنی کزینتی یری واردر. ۱۸۹۰ سنه‌سنده قصبه‌نك ۱۱۹۲ خروات اهالیسی وار ایدی .

آبتوویل — فرانسه‌ده جزائر ولایتنده یکی تشکیل ایدلمش برقصبه‌در . مؤسسی اولان موسیو (آببو) یه نسبتله آببوویل تسمیه اولنمشدر. قصبه‌نك بانیسی اولان موسیو آببو اول امرده فرانسه‌نك آلپ ماریتیم ولایتندن ۶۵ عائله ایله کله‌رك بوراده توطن ایله‌مشدر . مذکور قصبه‌یه (بووا ساقره) یعنی مقدس قورو نامی‌ده ویریلیر . نفوسی ۷۳۰۰ در .

آبه جهازی : برنوع جهاز عدسیه‌درکه میقروسقوبك پلاتیناسی تحتنه وضع ایدلدیکی تقدیرده خرده‌بینك پلاتینا لوحه‌سی اوزرینه قونه‌جق اولان صفیحهٔ زجاجیه اوزرینه شعاعات ضیائیه‌نك برنقطه‌ده اجتماعنی تأمین ایدر . (میقروسقوپ ماده‌سنه مراجعت)

آبه‌قور — فرانسه‌ده (أزن) ولایتنده (لائون) سنجاغنده کائن برقریه‌در . نفوسی ۷۰۰ بوراده برشکر فابریقه‌سی واردر .

آبه‌قور — فرانسه‌نك (اؤواز) ولایتنده بر قریه‌در. نفوسی ۴۹۴ در. بوراده آثار قدیمه‌دن اوله‌رق (پره‌مونتره) اوجاغنك بروقتلرك مشهور اولان دیرینك بقایاسی کورینیر . انکلتره‌نك (قانتوربری) اسقفی (سن‌توما) فرانسه‌ده بولندیغی مدتجه بو مناسترده اقامت ایتمش ایدی .

آبه‌قور — فرانسه‌ده (سن-اؤواز) ولایتنده کائن برقریه‌در . بوکویده ترکیباتنده حدید ومانزیا داخل سولفاتلی، بیقاربوناتلی صغوق معدن صولری واردر وایچلمکه صالح اولوب خفیفجه مسهلدر . صیره‌جه خسته‌لغنه قارشی‌ده استعمال ایدیلیر .

آبه‌ما (لوئیز) — فرانسه‌لی مصور بر قادیندر . ۱۸۵۵ ده طوغمشدر . فومدی‌فرانسز تیاتروسنك مشهور برآقتریسی اولان (لوئیز قونتا) ایله ۱۷۹۱ ده فرانسه حربیه ناظری بولنان قونت (لوئی ده‌نار) بونك اعقابندندر. مادمازل (آبه‌ما) ۱۸۷۴ سنه‌سی رسم صالوننده تشهیر آثاره باشلادی. براقدیغی آثاری ایچنده صورتلر ، تصویرات تزیینیه صولی‌بویا رنکین چیچکلر، مادالیونلر، آبتیزلر واردر.

آبندور — پروسیه‌ده ، (ساقس) ولایتنده برقریه‌درکه (الار) نهرینك بر آیاغی اولان (آؤکر)

چاپی اوزرنده کائندر . نفوسی ۱۱۰۰ . بوراده
کاغد فابریقه‌لری زیوت کارخانه‌لری ومعصره‌لری ،
دمیرخانه‌لر واردر .

آبه‌ؤقوتا — کینهٔ شرقیده (اسرا ساحلی) اوزرنده کائن برشهردر . ساحل بحرده (لاغوس) بطیحه‌سنه جریان ایدن (اوغون) چاپی اوزرنده مبنیدر وساحلدن تقریباً ۸۰ کیلومتره داخلده‌در . الیوم نفوسی ۱۲۰۰۰۰ در . ۱۸۲۵ تاریخنده اقلیمی سالم برموقعده ، ۱۶۷ متره ارتفاعی اولان بر یایلا اوزرنده اسرای آبقه یعنی فراری اسرا طرفندن کندیلرینه برملجأ اولمق اوزره قیالر آراسنده، اوچ مترو یوکسکلکنده برطوپراق سپر ایله محاط اوله‌رق بنا وتأسیس اولنمشدر . بعده اطرافدن وباخصوص أکبا امتدن پك چوق احراردوكلوب التحاق ایتمشلردر. اخیراً بوشهر استقلالیت اداره‌سنی قسماً ضایع ایتدی. شیمدی انکلتره حمایه‌سی تحتنده بولنان (لاغوس) مستملکه‌سنه ملحقدر . اهالیسی الکزیاده فلاحت ایله اشتغال ایدر . معمافیه صنایعده‌ده فعالدر . قاش فابریقه‌لری ، صباغتخانه‌لری مبذولدر .

آبه‌اوقوتا بلده‌سی آفریقا قطعه‌سنك الك بیوك شهرلرندن بریدر . بو قطعه‌ده نفوسجه اکا فائق اولان یالکز قاهره ایله اسکندریه‌در . طوپراقدن یاپیلوب ایکی اوچ متره‌قدر یوکسلمش سور دیواری ایله طیش طرفنده اوچ متره عرضنده آچیلمش خندقك تشکیل ایله‌دیکی چوره ۳۲ کیلومتره محیطنده‌در. واصل بلده‌نك وسعتی ۳ بچق کیلومتره اکنده و ۷ کیلومتره بوینده‌در . شهرك منظره‌سی پك غریبدر . اوزاقدن باقیلنجه اقده، طالغه‌لنمش براوواناك اوزاندیغی کوزیلیرکه اوته‌سنده بریسنده جابجا غرانیت صخره‌لری یوکسلمش، مختلف درجه‌لرده ارتفاعلر تشکیل ایله‌مشدر. بونلرك الك یوکسکنه باش قیا دیرلرکه اوواناك وسطی سویه‌سندن ۹۰ متره (دکزدن ۱۷۰ متره) مرتفع بولنور . اهالی بوقیایی بلده‌لرینك حافظ وحارسی عد ایدرلر . اوواناك طالغه‌لری اوزرنده یوکسلوب سیوریلن هرصخره برشکلده‌در. بعضیلری بررقبه کبی مستدیردر، بعضلری ایسه اکنه کبی اوزانوب سیورلمش یاخود دستره دیشلری کبی کسیلمش، بعضلری‌ده بردیوار کبی اوزانمشدر. خصوصیله ایچلرنده بری واردرکه طاغ کبی بیوك برقبلوبغه‌نك یغه‌سنه بکزه‌مشدر. اولر بوصخره‌لرك واغاج بوکلرینك دیبلرینه یاپلمشدر. اوصورتده‌که صخره‌لرك سنجابی رنکلری ایله آغاجلرك یشیل رنکلری آره‌لرنده پك کوزل منظره‌لر ارائه ایدرلر. (آبه‌وقوتا) لغت معناسی طاش آلتی دیمکدر. حقیقةً بوتعبیر شهره پك حقیق بروصف اولمشدر .

(آبه‌وقوتا) بلده‌سی یکی بنا اولنمش بر شهردر . وبناسنده‌ده اوروپالی اسیر تجاری سبب اولمشدر . اوحوالیده برقاچ کوی خلقی غدار اسیرجیلرك تعرضاتنه قارشی کندیلرینی مدافعه ایده‌بیله‌جك برموقعده بولنمادقلرینی دوشونه‌رك قریه‌لرینی ترك ایله هجرت ایتمکه قرار ویرمشلر و ۱۸۲۵ تاریخنده براستحکام طبیعی حکمنده اولان مذکور غرانیت بیغینلرینك آره‌سنه التجا ایتمشلردر . بوراده اسیرجیلره موفقیت ایله مدافعه ایده‌بیلیرلر ایدی . چوق چکمدی، اوطرفلرده ساکن اولان بتون اوبیچاره‌لر بویکی ملجئه قوشدیلر. ایشته‌بو صورتله برقاچ سنه‌ده اوراسی افریقانك بیوك بر شهری اولدی . شهرك اطرافنه ، انضباطدن محروم سلاحلرنده اصابت اولمیان مهاجملرك تعرضلرینی دفع ایتمکه کافی وواسع برسور یاپلدی . بونکله برابر الك زیاده هجومه مساعد اولان جهتده یعنی شرق طرفنده عبادان طریقی اوزرنده بربرینه موازی اوچ خط مستحکم انشا اولندی . وینه غرب جهتده (اوغون) نهرینك صاغ یاقه‌سنه برقاچ پارچه استحکام دها یاپیله‌رق بوصورتله صول یاقه‌نك استحکاماتی اکمال اولندی . چونکه اسیر فراریلری ایله اسیر ایدیله‌جك کیمسه‌لرك

اقامت ایده‌جکلری بلده حریتنی محافظه ایده‌بیلمك ایچون دائمی برحربه حاضر بولنمالی‌در .

آبه‌ق قوتا جمهوریتی کندیلرینی مشترکاً قورومق ایچون طوپلانان بو خلق بینلرنده سربست ومستقل برحکومت تشکیل ایتمشلرایدی :

مرکزی بلده‌نك باشلیجه محله‌سی اولان آکه‌در . بو نام ، أکبالرك قدیم حکومت مرکزی اولان قصبه‌دن استعاره اولنمش‌در . نته‌کم بلده‌نك دیکر مساکن طائفه‌لرینه یعنی محله‌لرینه کذلك اهالیسی بورایه‌هانکی کویدن هجرت ایتمش ایسه اورانك نامی ویرلمش‌در . هرمحله حکومت متحده‌نك بر جزئی تشکیل ایدر . بو حکومت جمهوریه‌نك محله‌لرینه نقل ایتمش اولان اهالی اسکی کویلرنده‌کی امتیازلرینی ، اصول وعاداتنی مذهبلرینی‌ده برابر کتیرمشلردر . داخل اولدقلری یکی جمهوریتده بونلر مصون ومحفوظدر . ایشته آبه‌ققوتا بلده‌سی ، هربری کندینه مخصوص علامت فارقه‌یی حائز ، لسانلری ، تاریخلری ، دین آیینلری آیری آیری اولان التمش قدرقریه ویامحله‌دن عبارتدر . ایچلرنده مسلمان وخرستیان اولنلری‌ده واردر . عماله دینن مسلمان اهالی برقاچ بیك مهاجردن عبارتدر . بونلره شمالدن کله‌جك فاتحلرك پیشدارلری مقامنده تلقی ایدلمکله برابر هردرلو حقلرینه حرمت ایدیلیر . برقاچ یوز خرستیان مهاجر دخی میسیونرلر طرفندن بناوتأسیس اولنان کلیسالرك جوارلرنده یرلشمشلردر . ایلك زمانلرده بومیسیونر تشکیلاتنه مساعده ومسامحه ایدلمش ایسه‌ده بلده مجلسی صوکرا بوتأسیسات وتشکیلاتی برطاقم سیاسی فکرلره انتشار اوجاقلری ماهیتنده تلقی ایدرك اجنبی دعاتی شهردن طرد ایله‌مش‌در . مع‌مافیه تنصر ایتمش یرلیلرك مذهبلرینه ایلیشمه‌مش وآیین اجراسنی سربست براقمش‌در . فقط اخیراً شهرده یکیدن پروتستان وقاتولیك مرکزلری تأسس ایتمش‌در .

آبه‌ققوتا اهالیسی بیننده بر درجه‌یه قدر تقسیم اعمال جاری‌در . هرچوجق صنعت اوکره‌نیر . هرخانه رئیسنك بر مکسبی اولمق لازمدر . شهرده قماش فابریقه‌لری ، بویاخانه‌لر کثیردر . یوزلرجه عمله انشاآت ایشلریله مشغولدر . ایی او یاپمه‌یی بیلیرلر . باشلیجه صنعت حراثتدر . شهرك جوانب قریبه‌سی حیواناتك ایقاع ایتدیکی ضررلره بناءً بوش طورور ، اکیلمز ، فقط براز ایلریده ، وسطی اوله‌رق شهرك سورندن ٨ کیلومترودن ٣٠ کیلومتره مسافه‌یه قدر امتداد ایدن تارلا وبوستان منطقه‌سنده حراثت مبذولدر . آبه‌ققوتانك اوغون چایی اوزرنده برقاچ لیمانی واردرکه بونلرده شهردن معدوددر .

صولر یوکسك اولدیغی وقت کیلر شهردن ٣٠ کیلومتره مسافه‌ده کائن (آرق) شلاله‌سنه قدر کله‌بیلیر . جمهوریتك ١٨٦٢ تاریخنده ودها صوکرالری داهومه قرالنه غلبه‌سی سایه‌سنده (اوغون) نهرینی وهمان منصبنه قدر ایکی ساحلی جمهوریته تأمین اولنمش‌در .

جمهوریتك اك بیوك حاکمنه ملك دیرلر . مطلقا قومك درت بیوك قبیله‌سی ایچندن انتخاب اولنور . قدرتی پك محدوددر . ملك بالخاصه قبیله رئیسلری طرفندن ویرلمش اولان حاکملری بوزابیله‌جك بر استیناف حاکمی صفتنده تلقی ایدیلیر .

ملك قیدحیات ایله انتخاب اولنور . مع مافیه تبعه آنك اتخاذ ایله‌دیکی مقرراتدن ، وحرکتندن ممنون بولنمز ایسه کندیسنه برهیئت کوندره‌رك چکلمکه دعوت ایدر . اوللری‌ینه عین مقصد ایله اویومه‌یه دعوت ایدرلر ایدی . وملك حرام دائره‌سنه چکیلیر ، وآز زمان صوکرا نوم ملوکانه‌نك باشلادیغی طویلیر ایدی .

آبه‌ققوتا حکومتنك ایکنجی رکنی ، فقط قدرت حقیقیه اعتباریله برنجی آدمی اردو رئیسی ویا قوماندانی‌در . قوماندانك ثروتی محاربه‌لرده آلنان غنائمدن کندینه عائد حصه‌سندن حاصل اولور . ایکنجی درجه‌ده رئیسلرك ، حکومت آدملرینك تحصیصاتی شهرك بش قپوسنده استیفا اولنان اوقتورووا وارداتندن عبارتدر .

برقاچ ضابطه رسومی ایله آنغاریه ، وتهلكهٔ ملیه
زماننده هرنوع خانه باشنه طرح ایدیلن برویركی جمهوریتك
بودجه‌سنی اداره ایدن وارداتدر .

آبه‌قوقوتا جمهوریتی زمانمزده استقلالنی قسماً ضایع
ایتمش انكلتره‌نك تابعیتی آلتنه كیرمشدر .

آبه‌ویل — فرانسه‌ده (سوم) ولایتی داخلنده
برسنجاق مركزیدر. (سوم) نهرینك ، منصبنه ۱۶
كیلومتره قاله برقاچ قوله آیریله‌رق اروا ایتدیكی منبت
ومحصولدار بر وادی‌ده ونهر مذكور اوزرنده كائن
برشهردر . جنوب وغرب جهتلرنده برقنال ایله احاطه
اولنمشدر. پاریسدن ۱۵۷ كیلومتره شمال شرقیده‌در
(آمین)دن (بولونیا)یه كیدن شمندوفر خطی اوزرنده‌
در . نفوسی ۱۹۸۵ . مقدما بر موقع مستحكم
ایدی . شیمدی صناعت وتجارت شهریدر .

بوشهرده چوخه ، كلیم ، سجاده ، یلكن بزی ،
كمی خلاطی، اوترخت قطیفه‌سی اعمال ایدیلیر وچوراب،
الدیوان، تاكیه، یلك، كوملك، دون كبی شیلر اوریلیر .
كذلك مذكور شهرده بغدای ، حبوبات دهنیه
شراب، كئولیات، الماشرابی، یوك وپاموق قماشلری ،
چلینكیر ادواتی، اخشاب تجارتی اجرا ایدیلیر .

لیمانی (سوم) نهری اوزرنده‌در . بو قیلرده
ایكی متره قدر ارتفاع كسب ایدن مدجزر سنه‌ده
(۳۵۰ ـ ۴۰۰) راده‌سنده و (۱۰۰ دن ۱۵۰)
طونیلاتولغه قدر لیمانه كمی كیرمسنه مساعده ایدر. شهرك
اهمیت تجاریه‌سنه مبنی بوراده روسیه، پروسیه، اسوچ
نوروج، پورتكیز، فلمنك دولتلرینك قونسلوسلری
بولنور .

مؤسسات علمیه : كتبخانهٔ عمومی (۲۲ بیك جلد
كتابی واردر) آثار عتیقه وتاریخ طبیعی موزه‌سی،
مكتب اعدادی .

آبه‌ویل سنجاغی — مركز اداره‌سی آبه‌
ویل شهری اولوب ۱۱ قضایی شاملدر . سنجاغك
مجموع نفوسی ۴۱۱,۶۰۰ .

آبه‌ویل — آمریقاده دول متحده‌ده جنوبی
(قارولین) حكومتنده برقونته‌در . غرب جهتنه دوشر.
شمالاً (سالودا) جنوباً (ساوانا) نهرلری بیننده
كائندر. بوایكنجی نهرمذكور قونته‌یی (ژه‌اورژی)
حكومتندن فصل وتحدید ایدر . تربیعاً ۲۷۶۴ كیلو
متره مربعی وسعتنده‌در . نفوسی ۴۷,۰۰۰ تقریباً
ایكی ثلثی آفریقا عرقندندر .

آبی (جون) — پارس‌ده ارغنون اعمالی
ایله شهرت قزانمش برهنروردر. ۱۸۷۵ده انكلتره‌ده
(ویلتون) شهرنده تولد ایتمشدر. ۱۸۲۷ ده سركی
ملی ایچون مثلی نامسبوق بر طرزده اعمال ایتدیكی
ارغنون ایله، مؤخراً (توئیله‌ری) سرایی و (اوپرا)
تیاتروسی ایچون یاپدیغی ارغنونلر نادیده اثرلردن
معدوددر . شایان تأسفدركه بوارغنونلرك ایكنجیسی
۱۸۳۰ تاریخنده قضازده اولدیغی كبی اوچنجیسی ۱۸۷۴
سنه‌سی حریقنده اوپرا تیاتروسیله برابر یانمشدر .

آبی — فرانسه‌ده برخیلی یرلر آبی دینن
قدیم مؤسسات دینیه‌یه اضافه ایدیله‌رك بونام ایله تسمیه
اولنمشدر. ناصل كه انكلتره وآلمانیاده بنه بونسبته مبنی
(آبی)نامنی آلمش یرلر واردر. بزم مملكتده مناستر كبی.
فرانسه‌ده (آبی) اسمنی حائز اولان محللرك شمدی اسكی
اهمیتی قالمامشدر. بومیانده بردرجه‌یه قدر ذكره شایان
اولانلر (شارانت) ولایتی مضافاتندن اولان (آبی)
قریه‌سی (كه بوراده بركاغد فابریقه‌سی واردر) ایله
(آرسی‌ـسوراوب) سنجاغی داخلنده (آبی‌سوبلانس)
قریه‌سی واردر. بوقریه (اوب) نهری اوزرنده كائن
اولوب جوارنده قدیم روما دورندن قالمش ابنیه
آثاری كوریلیر .

آبی — اسویچره‌ده (وو) قضاسنده بیوك
برقریه‌دركه (ژو) كولنك منتهای شمالیسنه طوغری

شرق ساحلی اوزرنده کائن‌در . بوراده‌کی اسکی (آبی)دن کلیسایالکز ایله برقله‌قالمش‌در. نفوسی ۱۲۲۰ بو قریه‌نك جوارنده جهنم قازانلری دینن عجیب مغاره‌لر واردر .

آبی — اسقوچیاده بر محل‌در . نفوسی ۳٤,٤۰۰ . کمور ودمیر معدنلری واردر . بوکلمه بیوك بریتانیاده برچوق یرلرك، شهرلرك، قصبه‌لرك ، قریه‌لرك ، کویلرك اسملرینه داخل‌در .

آبی (اوبووا) — پارس‌ده (سوور) سوقاغنده کائن راهبه‌لر جمعیتی ایدی . ۱٦٦۷ تاریخنده ایدی‌که فضائل‌عشره صومعه‌سی دینان نسوان‌مناستری (آبی اوبووا) تسمیه اولندی . فرانسه اختلال کبیری زماننده توقیفخانه اتخاذایدلدی ایسه‌ده صوکرا ینه اسکی حالته اعاده اولندی. بوصومعه‌ده راهبه‌لره مخصوص اولان‌دائره‌نك خارجنده کبارعالمی نسوانه مأوی اولمق اوزره آیریجه برتمه تفریق واتخاذ اولنمش ایدی‌که مصیبت کورن کبار قادینلری بورایه التجا ایدرلر ، وبوراده بولندقجه خارج ایله‌ده مناسباتی قطع ایتمزلر ایدی ؛ ینه کبار خلق ایچنه کیدر کلیرلر ایدی . اوطاقم کبار نسوان ایچون بوراسی بر نوع استراحت قلبیه یری ایدی . حسن وآنیله مشهور ، وبتون جهانه معروف اولان مادام (ره‌قامیه) ۱۸۱٤ تاریخنده بو دار عزلته چکلمش ایدی‌که اووقت بو خانه‌نك صالونلرینه قبول اولنمق شرفی زمانك بتون مشاهیر ونامدارانك مغبوط ومشتاق ایدی . لامارتین (ایلك تفکرات) نام اثرینی بوراده اوقودی . (شاتوبریان) هنوز مکتب رحله‌لرینه وداع ایدن (ویقتور هوغو) یی بوراده شاعر مفلق ، شاعر داهی اعلان ایتدی . حاصلی فرانسه‌ده یکی یتیشن بالجمله شهرهٔ ادبانك ادبیات عالمنه کیرمك ایچون رسم تعیید وتبریکلری هپ بوراده اجرا ایدیلیر ایدی .

آبی (زندانی) — بو بنانك قدیمك تاریخ انشاسی صحتله معلوم دکل‌در . مع‌مافیه بعض مؤرخلر ۱۵۲۲ سنه‌سنه طوغری انشا اولندیغنی یازیورلر . ابتدالری پارس‌ده کائن (سن ژرمن ده‌پره) دیرینه ملحق برسجن ایدی . مربع شکلده ، صوم یاپیلی، آلچق وباصیق بر بنادر. صوکرالری عسکری حبسخانه‌سنه تحویل ایدلدی .

۱۷۹۲ تاریخنده ینه عسکری توقیفخانه‌سی ایدی، ایشته بو تاریخده فرانسه اختلال کبیری فجایعندن اولان ایلول قتل‌عامنك باشلیجه ماجراگاهلرندن بری اولدی . صوکره سیاسی مجرمینه توقیفخانه اتخاذ اولندی .

قیمتلی ادیبه‌لردن مادام (روّلان) واختلالیون ارکانندن (مارات)ك قاتلی اولان (شارلوت قورده) کیلیوتینه کیتمزدن اول موقوفیتلرینی بوراده کچیرمشلر ایدی. ایمپراطورلق زماننده ینه عسکری حبسخانه‌سی اولدی . نهایت ۱۸۵٤ سنه‌سی هدم ایدیله‌رك فرانسه تاریخنده مشئوم بر دار اولمش اولان بو بنانك وجودی اورته‌دن قالدیرلدی .

آبی حوقلم — (حولم کولترام ماده‌سنه مراجعت).

آبیاته غراسو — ایتالیاده (میلان) ولایتنده و (میلان) شهرینك ۲٤ کیلومتره غرب وجنوب غربنده بر شهر اولوب دائره مرکزی‌در . (تسن) نهرندن (میلان) ه کیدن وسیرسفائنه قابل اولان برقنال اوزرنده کائن‌در. نفوسی ۱۰۰۰۰ . کوزل کلیسالری ، مهم مؤسسات خیریه‌سی واردر .

آبیاته کوآزون — ایتالیاده (لومباردیا) دوز (قوم) ولایتنده برقریه‌در . نفوسی ۱۳۲۰ .

آبت (توماس) — اون سکزنجی عصر ایچنده المانیاده یتیشن اك ظریف ونزیه محررلردن ، اك ممتاز متفکرلردن بریدر . آلمانیاده (اولم) بلده سنده ۱۷۳۸ سنه‌سی نهایتلرنده طوغمشدر . دها پك کنج ایکن جدی تحصیلره محبت و استعدادینی اظهار ایله مشار اولمش ایدی . (حال) دار الفنونی درسلرینه دوام ایتدی واولا کندیسنی بالخاصه الهیاته ویردی . فقط آز مدت صوکره بو علمك تحصیلنی براقه‌رق فلسفه وریاضیات تحصیلنه قویولدی. صیراسیله (فرانقفور) دار الفنونه فلسفه مدرسی و (رنتلن) دارالفنونه ریاضیه مدرسی اولدی . بو شهرده اقامتدن وتدریس خدماتندن اوصانه‌رق علم حقوق تحصیل ایله‌دکدن صوکرا جنوبی آلمانیاده ، فرانسه‌ده ، اسویچره‌ده سیاحت ومسافرته چیقدی . (قونسیستوار) مجلسنده مشاور واعضا ایکن ۱۷۶۶ سنه‌سنك صوکلرنده وفات ایتدی . (تمان) صاحب ترجمه‌یی المانیاحکماسندن (لیبنیچ) ایله (وولف)ك مکتب ومسلکی یعنی قولی ذاهبلرندن عد ایدیور . آنجق (آبت) ریاضیاتدن زیاده اخلاقیات ایله توغل ایتمشدر . خصوصیله اخلاقیاتده‌ده فیلسوف اولمقدن زیاده بر محرر صفتیله تمیز ایله‌مشدر. تیز ووقاد بر مخیله‌یه مالك، سهل وظریف بر قلمه صاحب اوله‌رق آثاری ایله‌ده کندی آنا لسانی اوزرینه صلاحکار بر تأثیر براقمش ومعاصری اولان (لسینغ) ایله برابر المانیا ادبیاتنك یکی وایی یوللره کیرمسنه یاردم ایتمشدر . بویله بر محررك آثارینی تحلیل ایله‌مك قولای بر ایش دکلدر. آنك ایچون بوراده یالکز اثرلرینی ذکر ایله اکتفا ایده‌جکز . وفاتندن صوکرا مؤلفاتی جمع ایدیله‌رك آلتی جلدده (۱۷۶۸ ـ ۱۷۸۱) نشر اولندی . پك مختلف وپك متنوع موضوعلره تعلق ایدن بو اثرلر ایچنده فلسفه‌جه نظره شایان کوریلنلر ایکی دانه‌در . برینك نامی (ممات وطن) دیکرینك عنوانی (مزیت) در.

آبتابه اس . باغچه قوغه‌سی . صو وارمه (بو ماده‌یه مراجعت) .

آبتله — یاخود آب تله . نهر جیحونك اسمیدر . (آب تلخ ، آبدال ماده‌لرینه مراجعت) .

آبتین اس . فارسیده نفس کامل ، صالح ، کریم خطیب ، اسعد السعدا . ‖ فریدونك پدرینك اسمی .

آبتین — قدیم ایرانده حکومت ایدن واصل تاریخدن زیاده منقولات اساطیریه‌یه عائد اولان پیشدادیان خاندان ملوکندن فریدونك پدرینك اسمی اولمق اوزره آثار قدیمه‌ده مروی ومضبوطدر . کلمه‌نك اصلی ده مشکوکدر . (فرهنك جهانکیری) ده بای مکسوره ، بعده تا ویا ایله آبتین شکلنده رسم اولنمشدر . (فرهنك رشیدی) ده سکون ویا کسر یا ایله آبتین صورتنده مضبوطدر . برهان ده کسر با وتا ایله عابدین وزننده منقولدر . حتی صاحب برهان دیورکه بو کلمه یانك تایه تقدیم وسکونیله هیچ بریرده کورولمه‌مشدر .

کلمه‌نك اصلنه کلنجه بعضیلرینك قولنجه زند لغتنده پیدا اولمق معناسنه کلن اتین ایله آب لفظندن ترکیب اولنمش؛ لغت معناسی صو اثری دیمك اوله‌جق .

حمدالله مستوفی (آبتین) ك پدر فریدون اولدیغنی بیان صددنده تاریخنده دیورکه : فریدون ایله جمشید بیننده یدی بطن کچمشدر . بو بطنلردن هر برینك نامی او کوزلرك رنکنه کوره ایمش . فضلای علمادن ابو ریحان احمد بیرونی خوارزمی‌ده «آثار الباقیه» نام اثرنده اوبطنلردن بحث ایدر ایکن بونلره کاو زرد ، کاو سیاه ، کاو دنیره کبیناملر ویرلدیکنی بیان ایله حمدالله‌ی تصدیق وتأیید ایتمشدر. ایرانك قدیم مؤرخلرندن بعضلری (آبتین) ك نسبنی جمشیده ایرشدیریرلر ، فقط هرحالده آبتین جمشیدك حفیدی دکلدر .

ملك اوله‌رق آبتين نامنه ادبیات واشعار فارسیه‌ده‌ده تصادف ایدیلیر . ازجمله :

انوری‌دن :

مذکور بفرزند تاج بخش — انجا بفریدون شد آبتین
مشهور بفرزند تاجدار — اینجا بملك شد طغان تکین

حکیم سنائیء غزنوی‌دن :

دشت عرب را پسر ذویزن [۱]
خاك عجم را پسر آبتین

لطیفی‌دن :

حاصل سیمرغ چیست جز پدر روستم * قاتل ضحاك
کیست جز پسر آبتین

آبج — بلاد عجم‌ده بر موضع‌در . ابو عبدالله محمد بن محویة بن مسلم الآبجی بورایه منسوب‌در .

آبجیرا — هندستانده نهرسند ساحلنده متمکن برطائفه‌در . بونلر براهما مذهبنه غیرسالك‌در . یونان شاعر دستانیسی (هومه‌روس) ك اشعارنده ذکر ایدیلن (حیره) لر طائفهٔ مذکوره‌نك عینی ظن ایدلدی . آبجیرالرك اسمی سانسقریت قانونامه‌لرنده طبقات ناسدن برصنف ادنای افاده ایلر . بطلمیوس جغرافیاسنده هندستان طرفلرنده (آبیریا) نامنده بر بلده‌دن بحث ایدر . آلمانیالی مستشرق (لاسسن) بلاد آبجیرایی انجیل‌ده وارد اولان بلاد (غفیر) ایله تفسیر ایلر .

آبخاذیه — آبخاز دخی دیرلرکه اسکی جغرافیا کتابلرنده آبازه مملکتنه تعبیر ایدیلیر ایدی . تحدید حقیقیه نظراً بوکون آکلاشیلیورکه اصل آبازستان ایله آبخاز ویا آبخازیه برمملکت‌در . بربرندن آییرمغه وآبخازیه‌یی آبازه‌دن برجزء عد ایتمکه محل یوق‌در . بعض جغرافیونه کوره قره دکزك ساحل شرقیسی اوزرنده کائن وآبازه ممالکنك جنوب جهتنده واقع اولان (بزیل یاخود بزیب) چایی آبخاذیه‌یی اصل آبازه مملکتندن تفریق ایدر . جنوباً بوقطعه تا فاشه چایینه قدر امتداد ایلر . آبازه ـ جغرافیا ـ ماده‌سنده بزم‌ده تحدید ایتدیکمز آبازستان ینه بودر .

[۱] یمن ملکی .

آبخور اس. (فا. آب ایله خوردن‌دن یاپلمش) . ییه‌جك ایچه‌جك . نصیب ، قسمت . تورکجه محرفی آبور . || صواد . ـ

درین آبخور کس نشد آبخور
که آخر بخاکش تشد تیره‌تر

آبخیز اس. (فا. آب ایله خاستن‌دن یاپلمش . قالقان صو ، صودن قالقان ، یوکسلن دیمك) . طالغه . || آطه .

آبدار صف. (فا. آب ایله داردن مرکب .) ایچنده صویی اولان : چاه آبدار . طبقهٔ آبدار .

— توسیعاً . ایچنده رطوبتی اولان . یاش تازه ، طری اولان : میوهٔ آبدار . شکوفهٔ آبدار .

— تمثیلاً . آب وتابی اولان : دیشلری اینجو کبی آبداردر . || جوهرلی : خار دیوار ریاض ملك وملت حفظیچون * نوك تیغ آبدارك حاکم خونریز اولور ـ فضولی . || پارلاق معنالی ، رنکین : نه‌قدر آبداردر شعرك * آب زرله یازلسه شایاندر — معلم ناجی .

— تاریخ . قدیم ایرانده حکمدارلرك ایچه‌جك صوینی محافظه ایدن ، صو خدمتنده بولنان سرای مأموری .

— لسانیات — آبدار کلمه‌سی فارسی اولوب صو معناسنه آب ایله طوتان دیمك اولان دار لفظلرندن مرکب برلغت‌در . بوراده دار کلمه‌سی ادات یعنی صرف برعنصر مقامنده متعامل ومستعمل‌در . کلمه‌نك تورکجه معناسی صو طوتان ، صویی اولان دیمکدر . آنجق بو ترکیبده کی آب کلمه‌سنك معناسی اکثریا حقیق صو دیمك دکل‌در . بناءً علیه آبدار لغتی صو طوتان ، درونده صو بولنان قابلر ومحللر حقنده نادراً وصف اولور . کلمه‌ده‌کی آب دها زیاده توسیع وتمثیل طریقیله رطوبت ، طراوت ، تازه‌لك ، لطافت ، بریق ، رونق وجوهر معنالرینه آلنمش‌در .

آبدار — قدیم ایرانده حکمدارلرك ایچه‌جك صوینی محافظه ایدن ، صو خدمتنده بولنان سرای مأموری .

آبدال اس. (عر. أبدالدن). اولياءالله زمره‌سندن بری که خلقك مصالحنده تصرف ضمننده اذن معنوی‌یه مظهردر : قره آبدال، دكز ابدال . || دنيا امورينه ذهن ويرمين ايشنی بيلمه‌ين آدم . چولايه. || قلندر. درويش، تارك‌دنيا: آبدالی ارايان تكه‌ده بولور . صافدرون : عاقللردن يك‌در بزم آبدالمز. || قوای ذهنيه‌سی پك‌سست وضعيف اولان، ادراكی پك آز اولان آدم . احمق . || قوای مدركه‌سی بتون بتون‌مفقود اولان آدم. بون: آبدال اولان چوجقلری تربيه ايتمك ايچون مخصوص قاعده‌لر واردركه انی تطبيق اولنوراسه محسناتی كورولور. || ذهن بر شيئه تماماً مجلوب ومجذوب ايكن بشقه برشی ادراك ايده‌مه‌مك حالتنده بولنان كمسه . آليق : های آبدال های . || اوليا وأبدال مقلدی ، مجذوب ، فقير .

— خلالی : آبدالجه . آبدالی . آبداللق . آبداللاشمق .

— مترادفاتی : بودالا. بون . آليق. بوناق .

— فروق : بون، ذهنی بسبتون عاطل وايشله‌مز اولان كمسه . آبدال، ذهنی بتون‌بتون عاطل اولمايوب ابتدائی درجه‌ده ايشلر اولان آدم. بودالا، خاصةً دنيا امورينه ومعيشت تدبيرلرينه عقلی ايرمه‌ين . بوناق، صوكرادن عارض اولان آبداللق وبونلك صاحبی كه اكثريا اختيارلقده اولور. آليق، ذهنی برطرفه آلنمش وچلنمش اولوب بو حالده بشقه شيئه ذهن ويره‌مين كمسه (آبداللق ماده‌سنه مراجعت) .

— صف . آبداللق‌حالی : آبدال آدم . آبدال چوجق .

مقابللری : عاقل . ذهنلی .

— امثال : آبدالی آرايان تكه‌ده بولور .

— لسانيات — آبدال كلمه‌سی اصلاً توركجه دكل‌در . لسانمزه عربی أبدالدن كلمش‌در . أبدال عربجه‌ده خلقك مصالحنده تصرفه مأذون اولياءالله زمره‌سندن اولان برجماعته تعبير ايديلير. توركجه‌ده دخی آبدال مفرد اوله‌رق اوجماعته منسوب اولان ذاته ديمش‌در. قره آبدال، دكز آبدال كبی كه‌قره‌ده ودكزده‌بعض تصرفاته مأذون اولان ولی‌لر ديمك اولور . صوكرالری آبدال كلمه‌سی لسانمزده اصل معناسندن غلط اوله‌رق تمثيلاً اولا اوليا كچينن مقلدلره ، قلندر ودرويشلره ، مسكين وفقيرلره‌ده تعميم وتوسيع ايدلمش‌در. ثانياً، قلندر مشرب، درويش‌نهاد اولانلر، امور معيشته آلديرمادقلرندن آنلره قياساً ايش‌بيلمه‌ين، كارءعقلی ايرمه‌ين آدملره‌ده آبدال ديمش‌وبونك لازمی اوله‌رق ادراكی ضعيف، ودوشونمه‌سی ابتدائی كمسه‌لره‌ده اسم وصفت اولمش‌در . ايشنی بيلمه‌ينلره ، قلندر كچينانلره فقرك ملازمت ايله‌سی‌ده پك طبيعی اولديغندن فقير كمسه‌لره ديلنجيلره‌ده آبدال تعبير ايديليور .

ايشته كورولويوركه لسانمزه عربجه‌دن محرف اوله‌رق آلنان آبدال كلمه‌سی معناجه برقاچ جولان كچيرمش‌در بوكونكی حالده كلمه‌ده غالب اولان معنا وتميز ايدن‌جهت ذهنسزلك و ذهن قيصه‌لغی‌در .

تصوف — أبدال ماده‌سنه مراجعت

علم تربيه — علم تربيه اصطلاحنده آبدال اوچوجغه دنيركه قوای ذهنيه‌سی يا ناقص بر صورتده انكشاف ايتمش‌در ، يا هيچ انكشاف ايتمه‌مش‌در . ذهنك بوفساد واغتشاشنده چوق‌درجه‌لر واردر . بونك ايچون‌دركه اوليای اطفال آبدال‌علته دوچار اولان چوجقلرينی چوق زمان سالم‌الذهن صانيرلر ، آلدانيرلر .

فی‌الحقيقه هرآدمده استعداد حالنده بولنان قوای ذهنيه قانون فطرت‌مقتضاسنجه درجه درجه ،چوجغك سنی ايلريلدكجه مرتبه مرتبه انكشاف وترقی ايدر . لكن آبدال چوجقلرده قوای‌ذهنيه‌نك كشايش‌وانبساطی پك‌بطی وپك آز اولور . بعضاده بو انكشاف انلرده آزچوق‌تأخره اوغرار ، وقتنده حاصل‌اولمز وبو تأخر اكثريا پك زياده دوام ايدر .

چوجقلرده آبداللغك اسباب عديده‌سی واردر . آبا

واجدادك سفاهت ، سكر دائمى كبى احوالندن متولد استعدادلر ، يڭه آنلرك امراض دماغيه يه ابتلاسى ، اثناى حملده والده نك تأثيرات شديده ايله متهيج اولمسى ، ياقين اقربا بيننده نكاح اجراسى و بونلره مماثل اسباب سائره چوجقلرده آبداللغى ايجاب ايدر . طوغدقدن صوكرا چوجغك بعض امراضه ابتلاسى ده كذلك آبداللغى موجب اولور .

اوللرى حتى چوق زمان آبدال چوجقلرك عطالت ذهنيه لرينى اصلاح ايتمك ، بو بيچاره لرى اوددردن قورتارمق ايچون چاره يوق ظن ايديلير ايدى . خلقتك بودرجه آفت ديده سى اولان ضعفاى فطرت هردرلو معاونتدن محروم اوله رق كندى حاللرينه براقيليرلر ، بو صورتله فلاكتلرى دها زياده تشديد ايديلير ايدى . فى الواقع بعض آبدال چوجقلر واردركه بونلرده اميد صلاح اصلا يوقدر . ايشته قوى ذهنيه لرى بتون بتون فاقد اولمقله برابر قوۀ حسيه و اراده لرى دخى اودرجه مشوش اوله رق حتى معيشت ايچون اك زياده لازم و ضرورى اولان الهاماتدن (مثلا اغذيه يى طلب ايتمك ، تناول ايلمك كبى حركات و حسياتدن) محروم اولور ايسه بويله چوجقلرى اصلاح ايتمك علمك حال حاضرنده قابل دكلدر .

كذلك بدنك نماسنه مانع اولان بعض امراض چوجقلرده اويله تخريبات اجرا ايدركه حيات بدنيه سى خراب بولنان بوكبى چوجقلرك ده تربيۀ ذهنيه لرنده موفقيت يوقدر . چونكه تربيۀ ذهنيه تربيۀ بدنيه دن آيريله مز . سالم بر روح سالم بر بدنده بولنور .

بوكون تجربه ايله ثابت دركه آبدال چوجقلرك جمله سى حتى وسط مرتبه ده ذهن و ذكا ايله مفطور اولان اطفال درجه سنه ايصال و اعلا ايله مك قابل اولمسه ده ، تربيه ده اعتنا سايه سنده اويله چوجقلرك احوال ذهنيه لرى بردرجه يه قدر تحسين و اصلاح ايديله بيلير ، حتى تربيه و تعليم ايله بعضيسنى تماماً فطرت صحيحه يه ارجاع ايتمك بيله قابل اوله بيلير . خصوصيله ، تربيۀ ذهنيه ده مطلوب اولان ترقى حاصل اولمسه ده آبدال چوجقلرك قسم اعظمى كنديلرينى كچندير‌ه جك ، معيشتلرينى تأمين ايليه جك بر صنعت و حرفت اوكرنه بيليرلر .

آبدال چوجقلرك تعليمى قابل ايسه ده بو بابده حصول موفقيت مشكلات عظيمه يى اقتحامه موقوفدر . بونلرك تربيه و تعليملرى ذكاى متوسط اربابندن اولان اطفال كبى اجرا ايديله مز . آيرى تدابير تعليميه يه محتاجدر . ذكالرى متوسط ويا دون درجه ده بولنان چوجقلردن برشعبه ، برقسم تشكيل ايديله رك صنوف سائره كبى جمله سى بردن تعليم و تدريس ايديله بيلير . آبدال اولان چوجقلر ايچون بو صورت اوله ماز . آبداللق چوجقلرده درجه درجه در ، نوعلرى چوقدر . بناءً عليه بر دارالتربيه ده جمع ايديلن آبدال چوجقلرك احوال ذهنيه لرى بيننده پك فرقلى عدم مساوات كورولور . بونك ايچون آبدال چوجقلردن شعبه تشكيل ايتمك ، تربيه و تعليملرينى صورت مشتركه ده اجرا و اداره ايله مك موافق اوله ماز ، قابليتنه كوره هربرينى آيرى آيرى تعليم ايتمك اقتضا ايدر . بو حالده آبدال چوجقلرك تربيه و تعليملرندن منتظر اولان نتايج حسنه وجوده كله بيلمك ايچون معلملرك عددينى تزييد ايله مك ضرورى اولور .

آبدال چوجقلرده اكثريت اوزره نطق پك ناقص در . بو ده طبيعى بر حال . چونكه لسان معانى و افكارك مدارى در . بر ذهنده كه معانى و افكار ناقص در ، اويله بر انسانده البته لسان تام اوله مز . الفاظ ، معانينك دليلى در ، معنا آز اولنجه بيلينن كلمه لرده آز اولور ، بركت معانى ايسه مطلقا ذهنك فعاليتنه موقوف در . فكر عاطل ويا قاصر اولنجه طبيعى دركه كلمه لر دخى لسانده ناقص اولور . ديكر جهتدن فكرك عدم فعاليتى آلت تلفظك عطالتنى ايجاب ايدر ، چونكه بو آلتى حقيله ايشله ده جك محرك يوق . ديمك نطق

وتكلم متعسر اولور . بناءً عليه آبدال چوجقلرده
نطقك انكشاف و توسيعى اصوات مقطعه تمريناتيله
اجرا ايلهمك طريقى فائده ويرمز . بوبابده معلمك
ايلك همتى چوجغك ذهننه معنا ادخال ايتمكه ، فكر
صوقمه مصروف اولمالىدر . چوجغك سويليهمهمسى
ذهننده معنا فقدانندن وذهنك عطالتيله آلت تلفظك
عطالتدن نشأت ايديور. آلت تلفظى ايشلتمك ايچون
اولا محركى ايشلتمك يعنى ذهنى اويانديرمق ايجاب
ايدر . يوقسه آبدال اولان چوجغه اصوات مقطعه
تقليد ايتديرهرك، بويولده تمرينات اجرا ايدهرك آلت
تلفظى عطالتدن قورتارمق ايستهمك عبث برايشدر.
حالبوكه اول امرده چوجغك ذهننه معنا ادخال ايدلمك
طريقيله تعليمه سلوك ايدلهجك اولورسه او وقت
بومعنالرى خارجه اظهار ايتمك ، ديكرلرينه ايصال
ايلهمك ايچون چوجقده طبيعى اولهرق بر احتياج
اويانيركه ، بوسايهده كلهلر ذهننه بالسهوله انتقاش
ايدر ، چوجغك آغزى اونلرى ترجمهيه جهد ايلر .

معلم ، اولا هر شاكردك احوال ذهنيهسنى
مشاهده وتدقيق ايدهرك هربرنده آبداللغك نوع
ودرجهسنى اوكرنملىدر . يعنى بر طبيب متخصصك
ديديكى كبى بويله برچوجغك اولا بنيهٔ معنويهسنى لايقيله
تدقيق ايتملى دركه داخل ذهنه نفوذ ايدهجك مادهلر
تقدير ايدلهبيلسين .

آبدال چوجقلرده طبعتك قابليتندن استفاده
ايله اول امرده احساساتى تنبيهه چاليشملى دركه بو
وسائط ايله چوجغك ذهننده معانى ، افكار حصوله
كلسين . معلومدركه احساس ، منابع معانيدن
بريدر . بناءً عليه بو نوع آبدال چوجقلرده حواس
خمسهنك تربيهسنه همت واعتنا ايلهمك معلمك ايلك
وظيفهسىدر .

آبدال چوجقلرده اك آز بوزولان ، طبيعت
اصليهسندن انحراف ايدن ، آبدللغى موجب اولان
تغيرات عموميهٔ ذهنيه وآليهيه اك زياده مقاومت ايلهين
حس، باصرهدر. بونك ايچون كوز آبدال چوجقلره
خطاب ايتمك ايچون اك كوزل برواسطهدر ، بوواسطه
ايله پك چوق احساسات اويانديريلهبيلير . بناءً عليه
قوهٔ باصرهلرندن استفاده ايله آبدال چوجقلرك نظر
التفاتنى اطرافنده بولنان اشيا واجسام اوزرينه ، ويا
خصوص دائما ابدئ استعماللرنده تعاطى ايتدكلرى
شيلر اوزرينه (البسهلرى ، ادواتلرى كبى) جلب
ودعوت ايتمك اقتضا ايدر . بواشيانك صورت
وشكللرى، رنكلرى، وجه استعماللرى اوزرنده آنلرك
ذهنلرى كزديريلير . خلاصه هرمكتبده مفيد اولان
تعليم عينى طريقى آبدال چوجقلرك تربيهلرنده غايت
نافعدر .

حواس سائرهنك تربيهلريده حائز اهميتدر ؛
بوحاسهلره ملكه قازانديرمق وملكهلرينى آرتديرمق ايچون
تمرينات مناسبه اجرا ايتمك لازمدر . قوهٔ سامعهيى
توسيع ايلهمك ايچون شاكردانى ، كرك قردى
ايدن ، جهراً اوقويان ، تغنى ايدن بر ارقداشنك آنى
كورمديكى حالده سسنى فرق ايتمكه وآكلامغه ، كرك
موادمختلفهنك بربرينه چاربمسندن حاصل اولان اصوات
(جام ، معدن ، آغاج ، طاش وسائرهنك صوتلرى
كبى) مختلفهيى وكرك آز چوق پس ويا تيز اولان
اصوات موسيقيهيى تفريق ايتمكه آليشديرمق
ايجاب ايدر .

آبدال چوجقلرده قوهٔ ذائقه ، قوهٔ شامه اوقدر
فاسد اولوركه بو بيچارهلر اك مستكره شيلرى
هيچ تيكسينمه اثرى كوستريلهرك اكل وبلع ايدرلر ،
اك متن رائحه نشر ايدن اجسامك يانده فنا بر قوقو
استشمام ايتمورلرمش كبى راحت راحت طورورلر .
مع مافيه بو بيچارهلرك شم وذوق حسلرى بردرجهيه
قدر قابل تربيه واصلاحدر . بونك ايچون طعوم
مختلفه وروائح متنوعه آرالرنده تكرار تكرار تجربه
ومقايسه اجرا ايتمك ايجاب ايدر .

قوهٔ لامسه‌نك توسیعی‌ده اونودلمامل‌در . بونك ایچون‌ده شكللری ، ثقلتلری ، سطحلری مختلف اشیا آله‌رق بونلری شاكردانك اللرینه ویرملی وكوزلری باغلی اولدیغی حالده اوشیلرك نه اولدیغنی تعیین ایتدیرملی‌در . طبیعی دركه انتخاب ایدیله‌جك اشیا كوزلری آچیق اولدیغی حالده طانیه‌جقلری ، بیله‌جكلری شیلر اولمق ایجاب ایدر .

آبدال چوجقلرده قوهٔ حافظه بالخاصه شایان تحكیم‌در . چونكه وسائط تربیه وتعلیم ایله شاكردانه افاضه ایدیله‌جك معانی ومعلوماتی ذهنده صاقلایه‌جق ، حراست ایده‌جك ، حتی معلومات مكتسبه‌یی مقایسه ایله معلومات جدیده تولیدینه خدمت ایلیه‌جك بوقوت‌در . تمرینات مختلفه ومتنوعه ایله مقصده واصل اولمق قابل اولور . بوبابده ترتیب واجرا ایدیله‌جك تمریناتك اك بسیطی ، اك ساده‌سی مثلا شودر :

برقوطونك ایچنه مختلف رنكده ، مختلف جنسده كوچك كوچك بر طاقم اشیا وضع ایدیلیر (دوكمه ، پول ، بغدای دانه‌سی ، عقیده شكری كبی) . اولا بوشیلر چوجقلره كوستریلیر ، صایدیریلیر .

یارم ساعت ، برساعت مدت كچدكدن صوكرا قوطونك ایچنده‌كی شیلر چوجقلره تكرار معاینه ایتدیریلیر ، تسمیه ایتدیریلیر . بو یولده‌كی تمرینات ایله حافظه ملكه كسب ایتدكجه درس آرالری تمدید ایدیله‌رك مثلا كونده درت دفعه ، ایكی ، اوچ ، درت كونده بر اجرا وتكرار ایدیلیر . چوجقلر بوتمریناتده ملكه كسب ایده‌رك حافظه‌لری برازقوت بولدقدن صوكرا حضور ومواجهه‌لرنده اولمیان محللر (طعامخانه ، یاتاق قغوشی ، تنفسخانه كبی) ازبردن توصیف ایتدیریلیر . بوتمریناتك جمله‌سنده ، معلومات صحیحه ویرن شاكردانه مكافات وعد ایتمك وموفق اولانلره مكافات موعوده‌یی ویرمك لازم‌در .

آبدال چوجقلرك ذهنلری ، تمرینات واقعه ایله ، بردرجه‌یه قدر كشاده ایدلدیكی آرتق بونلری ، قرائت ، خط ، حساب كبی درسلره باشلاتمق زمانی ادراك ایدلمش دیمك‌در . بودرسلرك تعلیمنده مكاتب صبیانیه‌ده جاری ومعتبر اولان اصوله رعایت ایدیله‌بیلیر . شو قدركه قرائت درسنده آكلایه‌بیله‌جكلری ، كندیلرینه ایضاح اولنه بیله‌جك عباره‌لر انتخابنه فوق العاده دقت ایستر . بالخصوص اعمال حسابیه‌نك تعلیمنده اصول عینیه‌یه صیق صیق مراجعت ایتملی‌در .

شاكردانك ترقیات ذهنیه‌لری مساعد برمرتبه‌یه كلدكدن صوكرا بونلره معارف ابتدائیه‌نك اقسام سائره‌سنده‌ده درسلر ویریله‌بیلیر .

جمناستیق یعنی ریاضت بدنیه دخی اسباب فطریه ویا عارضیه ایله چوجقده خللپذیر اولان موازنتی اعاده ایده‌رك آبداللغی ازاله ایلمكده نتایج حسنه‌یی موجب‌در .

ینه بومقصده مبنی دركه آبدال چوجقلری ال ایشلریله مشغول ایلمكده پك فائده‌لی‌در . بوصورتله اكتساب ایده‌جكلری ال ممارسه‌سی احوال ذهنیه‌لری اوزرینه فیضبخش برتأثیر اجرا ایدر .

بونك ایچون دركه آبدال چوجقلری دستكاهلرده ، چیلنكیرلك ودمیرجیلك كبی حرفتلرده وبالخصوص دارالتربیه قیرده ایسه ترلالرده ایشله‌دیرلر .

اوروپاده ، بالخاصه انكلتره‌ده آبدال چوجقلرك تربیه وتعلیمنه مخصوص غایت مكمل مؤسسات خیریه موجوددر . اوروپا لسانلرنده ، آبدال چوجقلرك تربیه وتعلیمنه دائر كوزل اثرلرده یازلمش‌در .

خلاصه علم تربیه آبدال چوجقلرك كم اولان ذهنلرینی ایشلته بیلمك ، نموی حال ابتدائیده قالمش اولان ذهنك درجه درجه جولانی تأمین ایلیه‌بیلمك ایچون علم النفس احكامنه مستند اوله‌رق اتخاذ واجرا ایله‌دیكی مجاولات ایله اویله چوجقلرك ذهنلرینی بردرجه‌یه قدر اصلاح ایتمكه موفق اولیور .

مادەنك تا بدايتندە تعريف اولنديغى وجه ايله آبداللق يافطرى يعنى مادر زاد اولور، ويا ولادتى متعاقب چوجغك دوچار اولديغى بر عارضۀ مرضيه سببيله حاصل اولور. فقط چوجقلردە بر نوع آبداللق دە واردركە نە فطرى ونە عارضۀ مرضيه ايله حاصلدر. چوجق فطرةً ذكى وفطين وهردرلو قابليت فكريه ايله متحلى ايكن يدتربيه وتعليمنە توديع ايديلن معلمك جهلنە قربان اولور؛ ذهنى هضم ايدەميەجك معلومات قارمە قاريشيق بر صورتدە آكا ابذال ايديلەرك چوجقدە بر نوع امتلاء ذهن خستەلغى توليد ايديلير ومعاذالله تعالى ذكى بر چوجغك عادتا آبدال اولمسنە سببيت ويريلير. چوجقلر كورولوركە مكتبە باشلامەدن اول اثر ذكا كوسترمش ايكن اهليتسز بر خواجەنك النە كچدكدن بر مدت صوكرا آبداللاشير. چوجقلردە بو نوع آبداللق تام معناسنە كورە آبداللق دكلدر. قابليت فطريه اساساً موجود اولديغى جهتله چوجق ينە تفيض ايدەبيلير.

آبدال اوتى اس. سودلكن انواعندن بر نبات. دول آبدال. قولايە. عربيدە زيتون الارض تعبير ايديلير. نام فنيسى مازريوندر.

— . علم نباتات ـ مازريون مادەسنە مراجعت

آبدال بك — امراى اكراددن وسليم ثانى زمانى رجالندن اولوب محاربەدە شجاعت وبسالتيله شهرتشعار اولمش ايدى.

حقيقةً آبدال بك شجيع بر آدم ايسەدە صافدرونلغندن نشأت ايدن تهورينى ضبطە بردرلو مقتدر اولەماز ايدى؛ كنديسنە آبدال نامى دە صافدرونلغندن ناشى ويرلمش اولمالىدر.

آبدال پاشا — تاريخ عثمانيدە آبدال پاشايە ايلك دفعە اولەرق ١٠٧٢ تاريخلرندە حافظ احمد پاشانك بكر صو باشىيە قارشى اجرا ايلديكى محاربە مناسبتيله تصادف اولنور. بو محاربەدە آبدال پاشا يارارلق كوسترمشدر. شويلەكە: حافظ احمد پاشا بغدادەدە بكر صو باشى ايله محاربە ايتمكە كلديكى زمان آبدال پاشا دخى معيتدە بوستان پاشا، كور حسين پاشا وكردستان بكلرندن بر خيلى ذوات ايله برابر بو محاربەدە بولنەرق بكرصو باشىنك عسكرى اوزرينە مدهش بر هجوم اجرا ايتدى وبو هجومى متعاقب يدى طوپله دياله كچيدينك محافظەسنە مأمور اولوب تدبير وهمتيله بوستان پاشا ايله كور حسين پاشا عسكرينك قارشى ياقايە كچملرينى تسهيل ايلەدى. بو فرقەلر دياله نهرينك اوبر طرفنە كچنجە محاربە شدت كسب ايتدى وبر طرفدن آبدال پاشا طرفندن آتيلان طوپلرك تأثيريله محاربە قزانلدى ودشمن تسليمە مجبور اولدى.

آبدال پاشا، حافظ احمد پاشانك (بغداد) اوزرينە اجرا ايتديكى سفرلرك كافەسندە بولندى. (١٠٣٥)دە احمد پاشا ايله شاه عباس بيننده وقوعبولان محاربەدە آبدال پاشا چرخە قوماندانى ايدى. بو خدمتندەدە يارارلق كوستردى وصوكرا واقع اولان ميدان محاربەسندە ينە اظهار شجاعت ايتمكدن خالى قالمادى. سفرك ختامنى متعاقب آبدال پاشا (بغداد) جوارندە قالدى وبر مدت صوكرا (شهرزور) قلعەسنك عمليات انشائيەسى ختام بولنجە بو قلعەيە مأمور اولدى، آبدال پاشا شهرزوردە ايكن عثمانلى ملكنە تجاوز ايدن اردلان حاكمى خان احمد ايله ظالم على نك تقربلرى اوزرينە عقد اولنان مذاكرەدە حاضر بولنەرق شهرى تخليەيە قرار ويرمش اولماسندن ناشى جزاءً اعدام اولندى (١٠٤٠). آبدال پاشا شجيع بر آدم ايدى.

آبدال (دكز آبدال) — أبدال زمرەسندن برذاتكە عرب وقتندە استانبولدە قالمش، مزارى قرەكركدەدر. او محلەيەدە دكز آبدال ديرلر.

آبدالجە صف. براز آبدال. آبدالسى: آبدالجە برآدم.

— مع. آبدال كبى: آبدالجە حركت ايديور.

آبدالسى صف. حال وطورى آبدالە بكزر. آبدالجە: بوآدم براز آبدالسى.

آبدالاشمق مص . صوكرادن آبدال اولمق ؛ ابدال دكل ايكن آبدال اولمق: بن بوكونلرده آبدالاشدم . || آبدال كورونمك . || شاشوب قالمق، دنك وحيران اولمق: آنى كورور كورمز آبدالاشمشم .

— مترادفاتى. شاشمق مادهسنه مراجعت

آبداللق اسم . آبدال طورى . آبدال حالتى . حماقت .

— مترادفاتى : بونلك . بودالاق . بوناقلق .

— فروق (آبدال مادهسنه مراجعت) .

— مقابللرى : عقيليلق . ذهنليلك .

.— ذهن ايشليه بيلمك، فكر واستدلال ايده بيلمك ايچون دها اول حواسك ايشلهمهسى لازم ولابددر. حواس ايشلهمز ايسه، ياخود حواسك ذهنه كتيرديكى احساسات حافظهده موجود ومحفوظ بولنمز ايسه ذهنده بردرلو ايشليهمز ووظيفهسنى ايفا ايدهمز يعنى تصور ايدهمز، معنا يابهمز، معنالر بيننده نسبت بولهمز، حكم ويرهمز. سويلهتى ادراك ايدهمز. حالبوكه احساسات نقدر بول اولور ايسه ذهنده اوقدر فيضلى ايشلر ، چونكه سرمايهسى مبذولدر ؛ ايشليهجك موادى موفوردر . بعضاً اولوركه خلقت نقصانى ويا بر عارضه ايله حواسمزدن برى ويا برقاچى هيچ ايشليهميهجك بر حالده بولنور، ياخود تام ايشليهمز، خدمتنى آزچوق قصور ايله كورور . ايشته كوزى ايشلهمين آدمه كور ، قولاغى ايشتمهين آدمه صاغر ديرز .

شمدى حواس ديديكمز ماكنهلر صاغلام وتماماً ايشلديكنه كوره بو ماكنهلردن ذهنه وارد اولان احساسات كثيرهيى تحليل وتصنيف وتفسير ايدهجك، معانىيه قلب ايليهجك، بو معانى بيننده موجود اولان نسبتلرى بولهجق يعنى ادراك واستدلال ايدهجك، حكم ويرهجك قياس يابهجق اولان قوهٔ ذهنيهيى هيچ ايشليهميهجك، بتون بوخدمتلرينى كورهميهجك برحالده فرض ايدهلم . مثلا كوز ايشليور، فقط قوهٔ باصره عاطل؛ قولاق ايشليور، فقط قوهٔ سامعه قاصر . ايشته ذهنك بويله برعطالتى دها طوغريسى يوقلغى برحالت نفسيهدركه دماغك نما بولهمامسندن ويا مرضى بر سببدن نشأت ايدن بو حالته توركجهده بونلك ديرز. اويله برحالتكه حواس تماماً ويا قسماً ايشلهديكى حالده ذهنك بتون بتون طورغنلغى وعطالتى ايله تمايز ايدر. ذهنك بو حالتى دركه توركجهده بونلك تعبير ايديورز . بوحالت صوكرادن عارض اولور ايسه اكاده عته ديرز .

ذهن قوتى بتون بتون عاطل اولمايوب يالكز ايلك مرتبهسندهقالمش، دورهٔ ابتدائيهده توقف ايتمش ايسه، يعنى قواى ذهنيه اولمغه باشلامش فقط ايلريلهميهرك باشلاديغى ايلك نقطهده طورمش ، خلاصه كاملاً فاقد دكل ايسه ، ايشته ذهنك بو صفتهده آبداللق ديورز. بوحالده ذهن بك آز ايشليهبيلير، فقط خدمتنى ايى كورهمز . ديمككه آبداللق ذهنك بتون بتون عطالتندن، هيچ ايشليهمزلك حالتندن عبارت اولمايوب ـ بوكا بونلكديورز ـ نماوجولانى ابتدائى برمرتبهده قالديغى ايچون ايشلهمهسى پك ناقص اولان حالت ذهنيهيه اسم اوليور . ابداللق حيات ذهنيهده اولديغى كبى حيات عمليهدهده اولور . معيشت امور وتدابيرنده دوشونهمهمكدهبرآبداللقدر. نوعنه كوره مختلف نامار آلير. فقط عملى آبداللق نظرى آبداللغك ضرورى برنتيجهسيدر. نظرى اولهرق ذهنك ادارهسندن عاجز وقاصر اولانلر طبيعيدركه معيشت ايشلرنىده دوشونهمزلر ؛ انلرك حيات عمليهلرى همان سوق طبيعى آثارينه ، كورهنك تقليداتنه منحصر كبيدر. عمل فكره موقوفدر؛ عملك آخرى فكرك اولىدر؛ دستورلرى انلر حقنده جارى دكلدر . خلاصه اصلا برشى اولمقله برابر آبداللغك نظرى وعملى نوعلرينه تفريقده نظره شاياندر .

ابداللق قوهٔ ذهنك فرط نقصانندن عبارتدر، ديدك. ذهن اوينايهجق، ايشليهجك برحالدهدكل. بونوع آبداللق ذهنه عائد برحال عموميدر يعنى بتون قواى ذهنيه

بوحالده مشترکدر. فقط بزم آبداللق دیدیکمز برحالت‌ده واردرکه قوای ذهنیه‌نك عمومیت اوزره عطالتندن ویا فرط نقصانندن نشأت ایتمز. بالعکس ذهنك بر جهته بتون بتون قابلیاسندن آلنماسندن نشأت ایدر. کویا ذهن برطرفه آلنمش وچلنمش‌ده آرتق کندیجه مالك دکل‌که ایسته‌دیکی کبی ایشلیه بیلسین. بوحالده بولنان کسه‌لره آلیق، مجذوب دیرز. صانکه ذهنلری برطرفه قاپدیرلمش، چلنمش جذب ایدلمش، بشقه بر جهته ویریله‌میور. ذهن کندینی آلدیغی طرفدن بردرلو قورتاروب ده سائر طرفلره ویره‌میوردیمکدر. حقیقت نفسیه‌یه‌ك موافق برتعبیردر. چونکه بودرلو آبداللقده‌ده ذهن ایشلیه‌میور اما ایشلیه‌مامسی کندینی بر طرفه قاپدیردیغندندر. برجهته اوقدر مشغول ومضطرب‌که دیکر جهتلره باقغه وقتی اولمیور.

آبدالونیموس — بوکا (آبدولونیموس) دخی دینیر. فنیکه لساننده عبدو- لونیم‌که عبدالله دیمکدر. غایت اصیل برذات اولدیغی حالده فقر واحتیاج نتیجه‌سی اوله‌رق بالاخره باغچوانلق ایتمکه مجبور اولمش ایدی. اسکندر کبیر بو ذاتی صدق واستقامتنه بناءً (صیدا) قراللغنه نصب ایتمش ایتمش ایدی.

آبدال عطا — عطا ماده‌سنه مراجعت.

آبداللی (حسن) — حسن آبداللی ماده‌سنه مراجعت.

آبدال محمد اغا — محمداغا ماده‌سنه مراجعت.

آبدال موسی — موسی ماده‌سنه مراجعت.

آبداللر اس. ترکلردن بیوك بر طائفه‌درکه میلا- دك ١٧٤٧ تاریخنده رئیسلری بولنان احمد خانك معیتنده بتون افغانستانی استیلا ایده‌رك شیمدیکی افغان حکومتنی تأسیس ایتدیلر.

آبدال قومی — انتوغرافیا — ترك جنسندن بر قومك نامیدر. بوقومه چینلیلر (یه‌ثاایلیتو)، ویا (تله) بیزانس مورخلری افتالیت، آبدالیت، آق هون دیرلر ایدی.

بونلره مونغوللرده تله‌وت نامنی ویریرلر ایدی‌که زمانمزده موجود اولان تلیش ترکلرنده اونام الآن محفوظدر.

عجملر بوقومه هیتال غرب مورخلری هیاطله تعبیر ایدرلر.

بعض چین تاریخلرینك ویردکلری معلوماته نظراً تی‌لولر یاخود تله‌لر اقدمجه (چین) ك شمال طرفلرنده ساکن ایکن میلادی دردنجی عصرك اوائلنده او حوالی‌یی ترك ایدرك غرب طرفلرینه هجرت ایتمشلر وبشنجی عصرك اواسطنه طوغری خزر دکزینك شرق جهتنده، ایران مملکتنك شمالنده، عربلرك ماوراءالنهر دیدکلری سغد قطعه‌سنده یرلشمشلردر.

فی‌الحقیقه چین وبیزانس تاریخلری شرق رومه ایمپراطوری ایکنجی ژوستینیان زماننده، میلادی ٥٥٠- ٥٦٠ تاریخلرنده ترکلرك ماوراءالنهرده ساکن اولان «افتالیت» لری مغلوب ایتدکلرینی وبحر خزره قدر ایلریله‌دکلرینی متفقاً یازیور.

دیمك آثار قدیمهٔ تاریخیه‌دن مستبان اولدیغی اوزره آبدال قومی قدیماً چینك شمال طرفلرنده ساکن ایکن دردنجی عصر میلادی اوائلنده اوحوالی‌یی ترك ایده‌رك غربه طوغری هجرت ایتمشلر، وبشنجی عصر میلادینك اواسطنه طوغری بحر خزرك شرق طرفنده، ماوراءالنهردینی قطعه‌ده یرلشمشلردر. جنوب وشرق طرفندن دولت ایرانیه ایله همحدود اولدقلرندن او وقت ایرانده حکومت ایدن ساسانیلر ایله برعصر قدر محاربه‌ده بولنمشلردر.

یونان مورخلری بالخاصه روایت ایدیورلرکه ایمپراطور (ژوستینیان) ك دردنجی سنهٔ حکومتنده یعنی ٥٦٨ تاریخنده تورکلر هیاطله‌یی یعنی آبداللری مغلوب ایتمشلر وسغد مملکتنی ضبط ایده‌رك ایران حکمدارندن مه‌دی‌یه‌ده ایبك صاتمق ایچون رخصت طلب ایتمشلر ایدی.

والحاصل چین ویونان تاریخلری متفق‌درکه التنجی

عصرك ايلك نصفنده توركلر، ايران الكاسنك شمالنده خزر دكزينك شرق طرفلرنده متمكن اولان قوتلى بر قومى منهزم ايتمشلردر . چينليلر بو ملتك اسمنى (تى-لو) املا ايدرلر، يونانيلر افتاليت (هياطله) ديرلر ايدى. بر آرالق توركلر بحر خزرك شرقنده ابدالك حاكم اولدقلرى صغد مملكتنه ال اوزاتمشلر ايدى. بو مملكتى اولجه ايرانيلردن آبدالر ضبط ايتمش ايكن بونلرك اللرندن ده توركلر تسخير ايتمشدر . چونكه ابدالر سغد طريقيله توركلرك بلاد رومه اجرا ايتدكلرى ايپك تجارتنه حائل اولورلر ايدى .

چينليلرك (ئى-له) مونغوللرك (ئلاوت) لرى ايله بيزانسليلرك افتاليت ، ياخود آبداليت لرى كله فارسيجه يه ارجاع ايديلنجه جمله سنك اصلى آب تله در .

عرب مورخلرى بونلره (هياطله توركلرى) ديدكلرى كبى اوطوردقلرى ماوراءالنهر قطعه سنده ده آنلره نسبتله (بلاد هياطله) ويا (هيطل) تعبير ايدرلر ايدى .

قاموس ترجمه سنده محرردركه :

« هيطل ماوراء النهر الكاسنك اسميدر ؛ وترك طائفه سندن وعلى قول هندولردن برجنس مخصوص آدى ايدى كه سلفده ظهور ايله ديلر . وصاحب شوكت ومناعت ايديلر . وآنلره هيطل و هياطله دخى دينير ايدى . برمدت هندستان طرفلرنده دولتلرى مستمر اولمشدر . مؤلف مفرد وجمعى برعد ايلمشدر . بو، قيصر ، قياصره ، كسرى ، اكاسره كبيدر . آخرنده كى تا بو مقوله اقصاى جمعه داخل اولور . مفردينك عجمى اولديغنه اشارت ايچوندر . وبرهانده مرسومدركه هيتال تاء ايله نام ولايت ختلاندر . پادشاهلرينه هياتله دينير ، پس هيطل هيتال معربى اولوب جمعنده هياطله ديمشدر) .

ختلان ويا ختلانده ، ختل دن دركه بوده (هيتال ويا هيتال) معربى اولسه كركدر .

جهانماده ماوراء النهر قطعه سى تعريف وتحديد اولنديغى صره ده دينيوركه : نهردن مقصد جيحوندر، وماوراء النهر بلاد هياطله در .

تقويم البلدانده دخى ماوراء النهر بلاد هياطله ديه تفسير ايديليور . فرهنك ناصرى ده اصلاً هيتل هانك وتانك فتحيله بلاد ماوراء النهر معناسنه اوله رق مضبوطدر .

آبدالر عموم مورخلرك شهادتلريله ثابت اولديغى وجه ايله شجيع وجسور ، اخلاق چتين برقوم ايدى .

قوى ، شجيع برطائفه اولدقلرى كبى مدنيتجه ده بولندقلرى او حواليده ساكن طوائف سائره نك جمله سنه فائق ايديلر . ايرانيلر ايله مناسبتلرى قديمدر . خصوصى بر لسانلرى اولوب اولمديغى قطعياً معلوم دكلدر . شو قدركه تكلم ايتدكلرى لهجه نك صور هنديه ايله اوقدر مخلوط اولماديغى بعض قرائن ايله استدلال ايديلير . هم لسانلرى دها زياده محروس ، قوميت فكرى كنديلرنده دها زياده متيندر .

آبدال طائفه سنك قوت ورجحانى زمانمزده افغانستان خلقى ده تسليم ايدرلر. حكومت حاضره نك مؤسسى اولمق جهتيله طائفهٔ آبداليه افغانستانده ملت حاكمه در وبو صفته لايقدر .

اتنوغرافيا نقطهٔ نظرندن آبدالرك ترك عرقندن اولديغنه بوكون شبهه قالمامشدر . شيمدى اصل مسأله آبدال قومنه بو اسمك نره دن كلديكى وبيزانسليلرك افتاليت و آبده لا ، عرب وعجملرك هيتال وهياطله ديدكلرى طائفه نك اخيراً افغانستانده بردولت تشكيل ايدن دورانيلر ايله عين قوم اولوب اولماديغى حل ايتمكده در. بو مهمهٔ تاريخيه يى حل ايتمك ايچون اولا آبدال كله سنك اصلنى ، اشتقاقنى ، صورت تشكلنى تحرى ايلهمك لازمدر .

يوقاريدن برى اجرا ايتديكمز تحقيقات تاريخيه يه نظراً موضوع بحثمز اولان امته چينليلر يه تا وياهوآ، هنديلر ومونغوللر تله، بيزانسليلر آق هون ويا افتاليت، آبده لا ، عجملر هيتال (يا ايله) نامنى ويرمشلر ايدى. بقالم بو اسملر نره لردن چيقدى :

مجملرك استعمال ایتدیکی هیتال کلەسی چینلیلرك (یەتا)سی کبی (یە-تا- ایلی- تو) نامندن اقتطاع طریقیله تشکیل ایدیله بیلیرکه بوکلەلر، لسانلردە عمومیت اوزره جاری اولان قاعدهٔ تحریف ایله پك قولای هیتال اوله بیلیر. فردوسی شاهنامەدە کلەیی بو صورتدە یعنی هیتال شکلندە ضبط ایتمشدر بیت آتی بوکا شاهددر:

منارە برآدم بشمشیر و کنج
زهیتال تاکس نماند برنج

بوحالدە عربجە هیطلکدە فارسی هیتال ویاهیتلك معربی اولدیغنه شبهه ایدیلەمز.

آنجق محتملدرکه - اقوای احتمالدە بودر - شرق مؤلفلرینك (هپتال) ندەکی (پ) حرفی نساخلرك، خطاطلرك قلم جهلنه قربان اولەرق -(خزر)ك حرف اخیری زایەتبدیل ایله حزز اولدیغی کبی -(پ)دەیایە بالتحویل آثار مدونەدە هیتال لفظی هیتال صورتنه کیرمشدر. بو احتمال پك قوتلیدر چونکه بوکلەلرك تداول ایتدیکی آثار تاریخیه، اشعار، حروف هجاء عربی اوزرە محرردر. رسم خطدە (پ) ایله (ی) نك نقطه فرقنه دقت ایدلمیەرك بو ایکی حرفك - بربرندن علامت امتیازی نقطەدن عبارت اولان دیکر حروف کبی - یکدیکرینه التباسی کثیراً واقعدر.

مثلا جغرافیایه دائر اولان آثار قدیمهٔ عربیەدە بحرسیاهك نام قدیمی بحر نیطش (اولانون،صوکرا یای تحتانی) دیه مرسوم درکه لاتنجه (pontus) بنطس (اولا ب، صوکرا ن) کلەسندن محرفدر. تحریفدە (ن) اول یازلمش، (ب) آندن صوکرا ایکی نقطه ایله اثبات ایدلمش، کله بو صورتله اصلندن بسبتون چیقمش. بوکانظراً هپتال ایله هیتال آراسندەکی تحریف لفظی چوق اهون قالیر.

کلەنك فارسیدە مطلقا (ی) ایله هیتال اولمسنه حکم ایتمك ایچون لسان قدیم فرسدە او صورتله مضبوط اولدیغنه اطلاع حاصل ایلەمك ایجاب ایدرکه بوده علم تاریخك حال حاضرندە ممکن دکلدر. بز « هیتال » لفظنی حروف عربیه ایله مکتوب اولان اثرلردە کوریورز.

واقعا کلەنك یوقاریدە دیدیکمز کبی چینجە یەتاایلی تودن مقطع ومحرف اولمسیدە وارد ایسەدە بو احتمال دها ضعیف ودها طوغریسی صرف برفرضیەدن عبارتدر. حقیقته اقرب اولان کلەلرك رسم خطندە یوقاریدە دیدیکمز کبی حرفلرك التباس ایلەلری احتمالیدر.

اویله ایسه، شیمدی اصل هپتال کلەسنك اصلنی تحری ایدەلم، بونکله مسأله دها زیادە اتضاح ایدەجکدر:

افتالیتلرك ویا آبدەلالرك بر نامیدە (تله) اولدیغی سویلنمش ایدك. بونلر هجرت نبویەدن بریجق عصر مقدم ماوراء النهر قطعەسنی استیلا ایله اوحوالی‌یه، جیحون نهری بوینه یرلشدکدن صوکرا مجملر آنلره نسبتله نهرجیحونه (آب تله ویاآب تلخ) نامنی ویرمشلر ایدی. بونام نهردن ماوراء النهره، مملکتدن قومه علم اولدی. ذاتاً اکثریت اوزرە قوم ومملکت ناملری متحد دکلیدر؟ یامملکت نامی قومه، یاقومك نامی مملکته ویریلیر.

(مالت برون) جغرافیای کبیر نام اثرندە دیورکه:

« آق هونلره افتالیتدە دیرلر. چونکه بونلر ایرانیلرك (آب تله) تسمیه ایلەدکلری جیحون نهری ساحلندە اقامت ایدرلر ایدی. افتالیتلرك ترك اولدقلری محتملدر. بلکەدە بونلر محاربات متعددەدن صکرا بخارای کبیرە حاکم اولان اوز ویا اوز بکلردن غیری دکلردر. »

ایشته « آب تله » کلەسندن بعض شرق و بیزانس مورخلری هپتال، افتالیت کلەلرینی تشکیل ایتمشلردر. ا حرفیله ه (e) حرفی، (ب،پ،ف)حرفلری بیننده‌کی تبادل آرتق ایضاحه محتاج دکلدر. بناءً علیه هپتال، افتال، افتالیت لفظلرینك «آب تله» دن اخذ ایدلدیکنه شبهه

ایدیله‌مز . (هپتال) دن آبدال لفظنك تشکلی ایسه پك طبیعی والسنهٔ ترکیه‌ده جاری اولان آهنك صوائت قانونی مقتضاسنجه پك موافقدر . اوت بو قانون مقتضاسنجه هجالر اویمق ایچون برنجی هجایی‌ده ثقیل یاپمق کفایت ایدرکه او وقت هپتال ، طبیعتیله آبتال ویا آبدال اولور. ایشته آب‌تله ترکلری حقنده آبدال تعبیری بو صورتله حادث وشایع اولمشدر . یدنجی عصر میلادی مؤلفلرندن (ته‌اوفیلاقت) ك آبده‌لا نامی ایشته بوندن‌در. آرتق حقیقته تقرب ایدیورکه عجملرك (هیتال) لری، عربلرك (هیطل) و(هیاطله) لری (یا) ایله دگل (با) ایله‌درکه ترکلرك (آبدال) لری‌در . بو نقطه‌ فرقی کله‌لری دکیشدیرمش ، لساندن لسانه محرف اوله‌رق نقل ایتمش .

یوقاریده دیدیکمز وجه ایله چینلیلر آبدال قومنه (هوآن) نامنی ویررلر ایدی . بوندن‌ده بیزانسلیلرك (آق‌هون) تعبیرلری ظهور ایتدیکی پك محتملدر. (هوآ) کله‌سی تلفظ فارسی‌ده بردرجه تحریف ایدیله‌رك هوآ ویا الفك تقدیمیله آهو و تخفیف ایدیله‌رك (هی) صورتنه کیرمش اولملیدرکه عجمجه وقتیله (تله) یه نسبتله نهر جیحونه «آب‌تله» نامنی ویردکلری کبی (تله) لرك نام دیکرینه اضافةً آب آهو ویا آب‌هی (آبهی) اسملرنی‌ده طاقمشلردر . « فرهنك ناصری » ده « آبهی، رود آمودر ، یعنی جیحون‌در » دینیور وبهرامك قطعهٔ آتیه‌سی مقام استشهادده ایراد اولنیور:

همانکاه نزدیك دریا رسید
یکی ژرف دریای بن نا پدید
بوستا درون نام آن آبهی
که‌قعرش نبوداست هرکز تهی

حتی چینلیلرده آب‌هی مقامنده (ماهی) دیرلرکه ما (مای) صو دیمك اولدیغنه نظراً ترجمه‌سی آبهی دیمك اولور .

نهر آمویه بو اسمی ترکك طوغری‌دن طوغری‌یه عجملر ویرمش اولسون ، ترك چینجه‌دن ترجمه اولسون هرحالده آب آهو وآب هی نامل‌ری ایله‌هوآ اسمی آراسنده‌اصلاً برمناسبت واردر، بری‌دیکرندن مأخوذدر .

شیمدی کوریلیورکه افتالیت، تله، هیتال ، آبدال عین‌قومك اسمی‌در .

مسأله‌نك ایکنجی‌شقی‌که دورانی آبداللری‌ایله ماوراء النهرده بشنجی عصر میلادینك اولندن آلتنجی عصر میلادی اواسطنه قدر اجرای حکومت ایدن ، صحنهٔ تاریخده اثبات وجود ایله‌ین آبدال قومنك‌امت واحده اولوب اولمامسی قضیه‌سی‌در ، ظواهر احواله واسماً تحقق‌ایدن موافقت واتحاده‌نظراً، آلتنجی عصر میلادی اواسطنده شرقدن دیکر ترکلر کله‌رك ماوراء النهری استیلا وآبدال قومنه‌غلبه ایده‌رك حکومتلرنی پریشان ایتدکدن صوکرا بونلرك بر قسمی ، حتی قسم اعظمی دیارلرنی ترك ایله‌خراسان شرقی‌وقندهار جهتلرینه چکلمشلر واوطاغلق ، صرپ یرلرده شجاعت فطریه‌لرنی ، مناعت اخلاقیه‌لرنی محافظه ایله تا اون سکزنجی عصر میلادینك اواسطنه قدر (۱۷٤۷)، احمد خان آبدالینك ظهوریله افغانستانده دولت آبدالیه‌نك تأسسنه دکین تاریخدن پنهان اوله‌رق او حوالیده ثبات ایتمشلردر . بونك ایچون‌درکه دورانی آبداللری قندهاره پك زیاده تعظیم ایدرلر . آبدال کبراسنك جنازه‌لرنی بوشهره نقل ودفن ایدرلر .

یاقین‌وقته‌قدر، اخیراً دورانی لقبنی آلان آبدال‌ترکلریله علی العموم بیزانس‌تاریخلرینك‌افتالیت نامنی‌ویردکلری، وماوراء النهر قطعه‌سنده‌تمکن ایده‌رك، چینلیلرایله ، اقوام ترکیه ایله وبالخصوص حکومت سامانیه ایله مناسبات ومحارباتده بولنان امت ترکیه بیننده مناسبت جنسیه کشف ایدلمه‌مش ایدی . واقعا یدنجی عصر میلادی شرق‌مؤلفلرندن مصرلی (ته‌اوفیلاقت‌سیموقاتا) بونلره (آبده‌لا) نامنی ویرمش ایسه‌ده دورانیلرك ظهورندن صوکرا بو ایکی قومك نامل‌ری بیننده‌کی

مناسبت لفظیه یاقین زمانه قدر بالطبع نظر دقت ومقایسه‌یی جلب ودعوت ایتمه‌مش ایدی .

فرانسه مشاهیر جغرافیونندن (ویویه‌ن دوسن مارتن) ١٨٥٢ تاریخنده افتالیتلر حقنده تحقیقات وتدقیقاتنی حاوی نشر ایله‌دیکی براثرده افتالیتلرك چین طرفلرندن ماوراء النهره هجرت ایتمش «آق‌هون» لر اولدیغنی بیان ایدیور :

«هونلر آلتنجی عصر میلادی اوائلنده تاتارستان بوز قیرلرینی ترك ایتمکه مجبور اوله‌رق غربه طوغری یورودیلر . یولده ایکی بیوك قسمه آیرلدیلر ، برقسمی بحرخزرك شرق جهتنده جیحون نهری بوینده یرلشدیلر ، وآق‌هون یاخود افتالیت نامنی آلدیلر . نژاکتلرینه ، طبعلرینك عدم خشونتنه مبنی‌درکه بیزانسلیلر بونلره آق هون دیدیلر . بحر خزرك شرقنده ، ترکستان حاضرك جنوبنده ، جیحون بوینده اقامت ایدرلر ایدی . مرکز حکومتلری وارخشان شهری ایدی . ساسانیلر ایله محاربه‌ده بولندیلر ، بالاخره ترکلر ایله مزج اولدیلر » .

سن‌ویویه‌ن بواثرنده دورانی آبداللری ایله افتالیتلر بیننده هیچ برمناسبتدن بحث ایتمیور ایدی . حتی افتالیت نامنی ، زیرده بحث اولنه‌جغی وجه ایله ، (یه‌تالیتا) کله‌سندن کتیریور ایدی .

فقط یکرمی سنه صوکره بوفکرنده تردد ایتدی ، شکه دوشدی . حقیقت ، ذکر ایتدیکمز اثردن یکرمی سنه صوکره یازمش اولدیغی « لغت جغرافیا » نام کتابنده افغانستان قطعه‌سنك احوال تاریخیه‌سندن بحث ایدر ایکن دیورکه :

« غرب افغانلری (قندهار ، وخراسان شرقده ساکن اولان افغانلیلرکه دورانیلردر) بشنجی عصر میلادینك نصف اولندن آلتنجی عصر میلادینك اواسطنه قدر ، تاریخ عالمده مهم بر موقع ادعا ایده‌بیلیرلر ، شوشرطله‌که عجم وقعه نویسانینك هیتال ، بعض شرق مورخلرینك (هپتال) ، بیزانسلیلرك التنجی عصرده ، افتالیت ومصرلی مورخ «ته‌اوفیلاقت‌سیموقاتا» نك (آبده‌لا) [١] ناملریله تسمیه ایتدکلری قوتلی قوم اخیراً دورانی دینن آبداللر ایله بر اصلدن ایسه ؛ ینه شمال وشرق طرفندن ممالك ایران ایله محدود اولان ، ساسانیلر ایله بر عصردن زیاده محاربه‌ده بولنان او طائفه ـ اسملرینك موافقتیله‌ده استدلال اولنه‌جغی وجه ایله ـ اون سکزنجی عصر میلادیدن بری دورانی لقبنی اخذ ایدن آبداللرك اجدادی ایسه .

« یکرمی سنه اول افتالیت نامنك تطبیق خصوصنده باشقه برفکره ذاهب اولمش ایدك ، فقط اعترافه مجبورزکه شیمدیکی حالده اوفکرمز تزلزله اوغرادی ، اوبابده بیوك شبهه‌لر حاصل اولدی » .

فقط بوکا قطعیاً حکم ایتمك ایچون الده وثائق تاریخیه هنوز ناقص‌در . دورانی آبداللرینك احوال ماضیه‌لرینه عائد اولان منقولاتی ، داستانلری حقیله جمع وتدقیق ایله‌مك ایستر . خلاصه دها چوق وقوف لازم‌که تنقید تاریخی وظیفه‌سنی اکمال ایده‌بیلسین . بستان السیاحه‌ده افغان آبداللرینك حسن آبدال نامنده بر ذاتك نسلندن تشعب ایله‌دیکی مذکور ایسه‌ده پك بعیددر .

برده ، ١٨٨٣ سنه‌سنه مخصوص اولان جریدهٔ آسیائیه‌ده (شپخت) نام مؤلفك قدیم چین تاریخلرندن افتالیتلره دائر جمع وایراد ایله‌دیکی معلومات موثوقه‌یی‌ده بحثی بیتیرمه‌دن بروجه آتی خلاصه ایده‌لم :

« لیانغ‌لر تاریخی (٢٠٢ ـ ٥٥٠) ایله چه‌ئولر تاریخی (٥٥٧ ـ ٥٧١) (بختریه) خطه‌سنك (هوآ) ویا (یه‌تا) که (یه‌ثالیتو) کله‌سنك مقطعی‌در) ـ نامنده برخلق ایله مسکون اولدیغندن بحث ایدرلر . بونلر اوقطعه‌ده دها مقدم ساکن اولان (یوئه‌چی) قومی دکل‌در .

[١] یدنجی عصرده‌دو

« بعض شرق مورخلریله ، مسلمان ، بیزانس مؤلفلرینك هپتال هیاطله ، افتالیت ، آق هون نامنی ویردکلری قوم ، چینلیلرك «یەتا» ویا «هوآ» تسمیه ایتدکلری امتدر ، بختریه قطعەسنده ساکن ایدیلر .

« چین تاریخلرنده مضبوط اولان معلوماته نظراً «یەتالیتو» لرك اصل ونشأت ، اخلاق وتاریخجه «یوئەچیلر» ایله قطعاً مناسبتی یوقدر .

« هوآ قومی ، (چس) لرك برشعبهٔ مخصوصەسیدر (یونغ کیەن)ك برنجی سنەسنده (میلادك ۱۲٦ نجی سنەسی) خانلری یعنی حکمدارلری «یەتا ـ ایلی ـ تو » تسمیه اولندیغی مصرحدر .

ماتوآن‌لن (چین انسیقلوپدیسی) ده دخی مندرج درکه هوآ حکومتنك عائلهٔ حکمداری نامی «یەتا» ایدی ، وبونلرك اعقابی حکومته عائله نامنی ویردیلر.

چەئولرك تاریخلری‌دەهوآ حکومتنی «یەتا ـ ایلی ـ تو » اسمیله ذکر ایدرلر . (وەی) تاریخنده‌ده شویله مضبوطدر :

یەتالر بیوك یوئەچیلرك عرقندندر (یعنی مقدما یوئەچیلرك اقامت ایتدکلری قطعەده ساکن‌ایدیلر) . بعضلری‌ده دیرکه یەتالر « قائوچه » لرك بر شعبهٔ متفرعەسیدر . قدیماً سور کیبرك شمالنده و (کین شان)ك جنوبنده کائن اولان‌ممالکده‌ساکن ایدیلر. بورادن هجرت ایلەدیلر ، و(خطان)ك غربندن کچەرك رئیسلرینك‌مقرینی،ماهی‌ناصوینك ۲۰۰ فرسخ‌جنوبنده، شانغ ـ ناغان‌دن ۱۰,۱٦۰ فرسخ بعدنده اتخاذ ایلدیلر » .

آلتنجی عصرك اواسطنه طوغری هوآلر بیننده ظهور ایدن اغتشاشادن استفاده ایله ترکلر ادارهٔ حکومتی ضبط ایتدیلر ، وافتالیت ایمپراطورلغی انقاضندن ، بختریه وطخارستان خطەلرنده ایکی‌قراللق تشکل ایلەدی .

— تاریخ — آبدال قومی یاخود تله ترکلری اساساً عرق تاتاردن منشعب اولەرق قدیماً چینك شمال طرفلرنده ساکن ایکن دردنجی عصرك اوائلنده بولندقلری الکایی ترك ایدەرك غربه طوغری هجرت ایتمشلر ، وبشنجی عصر میلادی اواسطنه طوغری کلوب ماوراءالنهر قطعەسنده یرلشمشلردر .

افتالیتلره (نفتالیت) آدینی ویرنلرده واردر . بوکا سبب زمان ترقیلرنده افتالیتلرك بولندیغی مملکته کیدن ونفتالی دنیلن یهودیلر ایمش . فقط بك یاکلشدر .

بونلری ینه امم تاتاریەدن (یوئه ـ چی) طائفەسی ایله قاریشدیرمامیدر . بونلر میلاد عیسادن ۱۱۹ سنه مقدم دیار (سغد) ه کلمشلر ایدی . زمانمزده تحقق ایتمشدرکه (یوئەجی) لر ایله (یەتا) لر یعنی آبدالر آیری آیری برر امتدر .

(یەتا) لر ویا (تله) لر نهر سیحونك اوته طرفندن ترکستانه کلدیلر ، ماوراءالنهر (بلادهیاطله)ه [۱] آنجق ٤۲٥ تاریخ میلادیسنده داخل اولدیلر، حکمدارلرینه « یەته ـ ایلی ـ تو » [۲] دیرلرایدی. (قوزما) و (پروقوب) ك بحث ایتدکلری (آق هون) لر بونلردر . ینه محکوکات هندیەده کوریلن (هوآن) لرده اونلردر . چینلیلرك « یەتا » لری ، مونغوللرك (تله) لری ، بیزانسلیلرك افتالیتلری ، عجملرك ، عربلرك ، هپتال و هیطللری ، ترکلرك آبدال‌لری برشیدر . شمالاً جیحون نهری ایله عرباً جرجان ، وآترك چایلری ایرانلیلر ایله آبدالر بیننده حدود ایدی . بو ایکی دولت بیننده‌کی مناسبت اولا ٤۳۰ تاریخ میلادیسندن بدء ایدر. « محیط‌المعارف» ده مذکور اولدیغی اوزره افتالیتلر میلادك بشنجی عصرنده رومه و ایرانیلر ایلەده مناسباتده

---

[۱] ماوراءالنهر بلاد هیاطلەدر .

[۲] بعض اوروپا مؤلفلری افتالیت نامنی (یەتا ایلی‌تو) دن اخذ ایدرلرسه‌ده طوغری دکلدر، اصل حقیقیسی بوقاریده تصریح اولندی .

بولنمشلر ایدی . اوزمانده یعنی ٤٣٠ تاریخلرنده آبداللر ایران اوزرینه هجوم ایتدیلر ، لکن دولت ایرانیهٔ ساسانیه حکمداری بهرام گورخامس آنلری هزیمت کلیه یه دوچار ایتدی، آبداللرایله ایسته دیکی کبی برمعاهده عقد ایله دی . بو محاربه ده ایرانیلرك نائل اولدیغی ظفرك ادامهٔ تذکاری ایچون جیحون اوزرینه برستون رکز اولندی (طبری وفردوسی). بومناسبتله حربه دن صوکرا ماوراء النهره ساسانی مسکوکاتی تقلیداً سکه ضربی ادخال ایدلدی . بومحاربه نك تفصیلاتی بعض تاریخلرده شویله مسطوردر :

بهرام گورك رسم تتوجنده افتالیتلر عجملرك مراسله مشغول بوله جقلرینی حساب ایده رك (ترمذ) جوارنده جیحونی کچه رك او طرفده کی ایران مملکتنه تعرض ایتمشلر . بهرام گور طوپلایه بیلدیکی غایت اوفاق بر اردو ایله آذربایجانه حرکت ایتدیکندن بونی افتالیتلرلر علیهنه برحرکتدن زیاده بهرام گوری عادتا باشنی آلوب آشاغی یه طوغری قاچیور فرض ایتمشلر وحتی بویولده افتالیت حکمدارینه معلومات ویرمشاردی . اوده بتون ایرانی استیلا ایچون بونی فرصت صایه رق اردوسنی اطرافه نظامسز بر صورتده طاغیتدی .

بهرام گور دائما دربنده طوغری خزر ساحلنی تعقیب ایله خوارزمه گیروب ، تورکلری آنسزین باصدیغندن طوپلانمغه میدان براقمسزین فنا حالده منهزم ایلدی . فردوسی بووقعه یی شهنامه سنده عنعنه سیله نقل ایدر . افتالیت قرالنی بهرام اولدرمش ،قلیجدن قورتیلانلری جیحونه قدرقوغمش ، فقط بونهرك ایکی ملت آراسنده حدود اولمسنه دائر بر معاهده تنظیم ایلدیکی یعنی حالا شومظفریتله برابر عجملرك افتالیتلردن قورقدیغی آکلاشیلیور .

میلادك ٤٥٧ سنه سنده موقع اقتداره کلن یزد جرد ایله افتالیتلر آراسنده بروقعه ظهورینه دائر تاریخلرده برخبر یوقدر . یزدجرد وفاتنده یرینی هرمزه براقدی . .

برمدت صکره یزدجردك اوغلی فیروز ، آبدال حکمداری قاغانیشك نزدینه التجا ایله دی . وبونك معاونتی ایله ساسانی حکمداری هرمزدن حکومتی نزع وضبط ایتدی .

فیروز بالآخره بونی حربه وسیله عد ایده رك بونلره اعلان حرب ایله دی. حربك نتیجه سنده فیروز غالب اولدی ، طالقانی ضبط ایتدی . (٤٧٥م) بونك اوزرینه تکرارحدود کسیله رك مصالحه اولندی.

فقط اون ییل صوکرا ینه حربه قرار ویرلدی . افتالیتلر بوزغونلق یوزی کوستره رك طاغلدیلر . بر طاقمی یوکسك آغاجلی بر اورمانه طالدیلر ، برقسمی بونلره دمدار مقامنده بوله جق موقعلری طوتدیلر. فیروز بو تهلکه لی یرده ایلریلمکه باشلادی . معیتی تهلکه یی آکلادیلر ، کندیسنه ده آکلاتمق ایچون ایمپراطور (زه نون)ك کوندردیکی (اوسب) ی توسیط ایله دیلر . فیروز طوردی . مذاکره ایچون اکابری طوپلادی . فقط افتالیتلر بوغازلری طوتمش اولدقلرندن تسلیمدن باشقه چاره یوقدی. افتالیت حکمداری فیروزك کلوب حضورنده دیزچوکه رك امان دیله مسندن ویردها کندیلریله محاربه ایتمیه جکنه سوز ویرمسندن بشقه کندی ومعیتی ایچون چارهٔ خلاص بولنمدیغنی سویلدی. فیروز بوتکلیفی مغانله بیلدیردی. اونلرده یمین ایچون بر دیه جکلری اولمدیغنی سویلدیلر وفقط تعبد درجه سنده دیز چوکمك آنجق زردشت مذهبنجه کونشه مخصوص اولدیغندن بوکا برچاره اولمق اوزره صباحلین کونش چیقارکن حکمدارك اوکنه کیده رك سوزده اوکا حقیقتده ایسه کونشه تعبد ایتمسنه قرار ویردیلر . فیروز بویله یاپدی . افتالیتلر بو حیلهٔ مذهبیه یه ایناته رق عجملری صالیویردیلر . فیروز ینه عهدینی بوزدی . افتالیتلر بونی خبر آلدقلری کبی عجملرك کچه جکی برکچیدی قازدیره رق اوزرینه قامش قویدیلر ، دها اوستنه طوپراق اورتدیلر یانه ده بر

سواری براقه‌رق آلنه فیروزك امضالدیغی عهدنامه‌یی ویردیلر .

صوکرا ایران اردوسنك ،قارشیسنه بر مفرزه سواری گوندردی . ایرانیلر بونلری تعقیب ایتدیلر اونلر برطرفدن کچه‌رك،قرارگاهلرینه کلدیلر. ایرانیلر الدانه‌رق پوصویه دوشدیلر ، آرقه‌دن طولی دیزکین کلنلرده‌هپ خندقه طولدیلر، برچوغی تلف اولدی . (٤٨٨م) ایران اردوسی‌ده طاغیلدی .

فیروزك یرینه کچن اوغلی ایکی ییل قدر زابلستان ، غزنه وبسط مرزبانك واسطه‌سیله عقد ایدیلن عهده رعایت ایلدی. صوکرابو مرزبان ایرانی بوعهدنامه‌دن قورتارمق ایچون یوز بیك کیشیلك بر اردو ایله خراسانه کیردی (مرو) ه وصولنده هونلره حقارتله مملو برکاغد یازدی . افتالیتلرك رئیسی خوشنواز بو فلاکتلرك سببی هپ عهدنده طورمیان (فیروز) اولدیغی جوابنی ویردی . مرزبان جیحونی کچه‌رك افتالیتلر ایله ایتدیکی محاربه‌یی قازاندی . ایرته‌سی کونی افتالیتلر ایرانیلرك کندیلرندن آلدقلری غنیمتلری کیری ویرمك شرطیله نزدلرنده اسیر بولنان (قباد)ی تسلیم ایده‌جکلرینی وعد ایتدیلر . (٤٩١ م)

قباد چوق زمان موقعنی محافظه ایده‌مدی ماوراء النهره کیده‌رك تورك امراسندن برینك قیزینی آلدی. بوندن مشهور خسرو نوشیروان طوغدی . تورکلر قباده حتی رومالیلرله ایتدیکی بر محاربه‌ده اوتوز بیك کشی ویره‌رك یاردیم‌ده ایتدیلر .

خسرو نوشیروان تختنه چیقدیغی زمان صیتی زیاده اولدی. فردوسی چین‌خانی دیبورسه‌ده (جوجن)لردن اولمسی دهازیاده محتمل اولان برخان ایرانیلرایله‌اتفاقه طالب اولدی. افتالیتلر ایکی متفق آراسنده قالمامق ایچون چوق اوغراشدیلر ؛ حتی جوجن ایلچیسنی اعدام‌ده‌ایتدیلر . خان، افتالیتلری (نخشب) جوارنده بوزدی؛ (٥٣١) قراللری فوت اولدی . یرینه (قاغانیش) آدلی بر حکمدار انتخاب ایتدیلر و نوشیروان‌دن اعانه ایستدیلر . نوشیروان ، خانك زیاده اقتدار قازانماسی کندی منفعتی ایجاباتندن اولدیغنی بیلدیکندن عسکر قالدردی . خان سمرقند جوارنده ایدی . نهایت صلحه قرار ویرلدی ، نوشیروان خانك قیزینی آلدی ، خانده کاشغره چکلدی .

بو تاریخدن صوکرا آرتق افتالیتلر یرینه شرق تورکلری قائم اولدقلرندن آنلردن بحث اولنمازاولدی.

ماوراء النهرده‌کی آبدال حکومتی ٥٥٦ تاریخ میلادیسنده ترکلر محو ایتدیلر . ترکلرك حکمداری (بسکن) ایدی. (موقان)ده دیرلر . عرب مورخلرینك (سنجو)سی، بیزانس مؤلفلرینك (سیلزیبولاس)ی درکه خسرو نوشیروانك معاونتیله آبداللره غالب کلدی. آبدال حکمدارلرینك اك صوکی طبری تاریخنه نظراً غوارز ، فردوسی‌ده شاتقر ، چین تاریخلرنده (اونو اوته‌ی) ، مسعودی‌ده (حناوس) در.» کورولیورکه آبداللر حقنده‌کی معلومات تاریخیه نه قدر مختلف‌در .

ماوراء النهرده آبدال حکومتی متفرق اولدقدن صوکرا آبداللرك قسم اعظمی خراسان شرق طرفلرینه هجرت ایله اورالرده توطن ایتمشلردرکه اون‌سکزنجی عصرك اواسطنه طوغری افغانستانده دولت آبدالیه‌یی تشکیل ایدن بونلردر . ماوراء النهرده قالانلر ترکلر ایله امتزاج ایده‌رك الآن بحر خزرك شرق طرفلرنده ترکمان نامیله کشت وکذار ایتمکده ، کوچبه‌حالنده یشامقده‌درلر .

— ١٧٤٧ تاریخ میلادیسنده آبداللرك رئیسی بولنان احمد خان افغانستانده یکی بر دولت تشکیل ایله‌مش‌در .

آبدال طائفه‌سنك رئیسی اولان احمد خان ایران حکمدارلرندن نادر شاهك سردارلرندن ایدی . نادر شاهك وفاتنده ، ١٧٤٧ تاریخ میلادیسنده رفع لوای استقلال ایده‌رك، برملیونه قریب طائفه‌سی

خلقنى مستصحباً ، اووقت ایران تابعیتنده بولنان ، افغانستانده اعلان حکومت ایتدی ، قندهارده تاج کیدی .

احمد خانه (دّرالدوران) ترکیبندن آلنه‌رق « امیر دوران » لقبی ویریلدیکی ایچون افغانستانه استیلادن ودولت آبدالیه‌نك تشکلندن صوکره آبدالّی طائفه‌سنه (دورانی) یاخود (دّرانی) دینمش‌در .

دورانیلرك اهمیت تاریخیه‌سی افغانستانده دولت آبدالیه‌نك تشکیلندن بدء ایدر . اووقته قدر مجهول اولوب صحنهٔ تاریخده اثبات وجود ایده‌مه‌مشلر ظن ایدیلیر. فقط بونلر یوقاریده تفصیل ایله‌دیکمز وجهله میلادك بشنجی والتنجی عصرلرنده آسیا تاریخنده مهم برموقع اشغال ایدن آبدالرك انسالندن‌در .

چین مورخلرینك یه‌تا ، هندیلرك نبلو ویاتله ، عجم مؤلفلرینك هیتال ، بیزانس محررلرینك افتالیت ویا آبدالی ، عرب تاریخ نویسلرینك هیاطله دیدکلری ترك امتندن اولدقلری تحقق ایتدیکی حالده آبدالیلرك ١٧٤٧ سنه‌سندن مقدمده تاریخلری اولمق ایجاب ایدر .

خراسان طرفلرینه دین مبین اسلامك انتشاری زماننده اورالرده‌کی سائر طوائف ترکیه ایله برابر مظهر شرف اسلام اولمشلردر .

آبدان اسم. (فا. آب ایله دان‌دن) . باغچه صولامغه مخصوص سوزکچلی صو قوغه‌سی . || قیرلرده صو طوپلانان محل . اکرك . || باغچه قوغه‌لرینك امزیکنه طاقیلان دلیکلی بورو. سوزمك. || ایچنده طاتلی صو ویا دکز حیوانات ونباتاتی یتیشدرمك وحراثت ایتمك اوزره اتخاذ اولنان قاب وحوض. || بدنده بولك طوپلاندیغی کیسه. مثانه || لوقوموتیفلرك برابرنده اولان احتیاط صو خزینه‌سی .

— آبدان صو معناسنه فارسی (آب) ایله محل اداتی اولان (دان) دن تشکیل اولنمش برکله‌در . تورکجه صو محلی ، صولق دیمك اولور . ایشته بو معتاددرکه صو طوپلانان ، صو قونان، صو بریکن یرلره فارسیده آبدان دینیر ؛ ینه بونك ایچون‌درکه بدنده صویك طوپلاندیغی ظرفه وکیسه‌یه آبدان دینـدیکی کبی قیرلرده انکبه وچوقور یرلرده بریکن صولره ، اکرکلره کذلك آبدان تعبیر ایدیلیر . بز (یکی محیط المعارف) ده فرنکلرك (اقواریوم) دیدکلری حیوانات ونباتات یتیشدیرمکه وحراثت ایتمکه مخصوص اولان قابلره ولوقوموتیفك صو خزینه‌لرینه دخی، قیاساً آبدان دیدك ، چونکه بونلرده ایچنده صو طوران بر قابدن ، بر محلدن بشقه برشی دکلدر . آبدان تعبیری صحیح اوله بیلمك ایچون مدلولی اولان محل ویا قابده صویك آز چوق طورماسی مشروطدر . طورمیوب آقان صو محله آبدان دینلمیور. مثانه‌ده صو بر مدت طوریور؛ اکرك وغدیرلرده کذلك بویله‌در. باغچوان قوغه‌سنه اطلاق اولنماسنك وجهی ده ینه اومناسبتده آرامالی‌در .

آبدان — فن اعتنا — بر طاقم ظرفلر ویا حوضلره دنیرکه بونلرك ایچنده طاتلی صو ویا دکز حیواناتی ، ونباتی یتیشدیریلیر، حراثت ایدیلیر . آبدانلر، حیوان ویا نبات یتیشدیرمکه ، طاتلی صو ویا دکز حیواناتنه و نباتاتنه مخصوص اولدیغنه کوره مختلف شکل وترتیبده اتخاذ ایدیلیر . متعدد نوعلری واردر . اکثرخانه‌لرده اثاث تزیینیه‌دن معدود اوله‌رق ماصه اوزرینه قونان کوچك بللور قابلردن، پارس موزه‌سنده، نبات بغچه‌لرنده، نمونه‌لری کوریلن مبانی واسعه‌یه وارنجیه قدر آبدانلر واردر. اوروپا سواحلی بوینده انشا ایدلمش اولان حیوانات لابوراتووارلرینك جمله‌سنده آبدانلر موجوددر .

— مهنیات . اسطوانه شکلنده معدندن معمول بر بیوك صهرنجدرکه لوقوموتیفلرك صوینی اداره ایتمکه مخصوص عادتا بر مخزن دیمکدر . بولده

لوقوموتيفه صو لازم اولدقجه بورادن ويريلير. بعض واغونلرك آلتلرنده ويا اوستلرنده كوريلن جسيم اسطوانی بونلر ايشته تعريف ايتديكمز صو مخزنلريدركه آبدان ايله ترجمه ايديورز .

آبدر — اساطير يونانيه ده آبدر ياخود آبدروس (آبدر) بلده سنك قهرمانی وهركولك سلاح آرقداشی در. روايات اساطيريه يه نظراً (ديومد) ك حربه كيدر ايكن كنديسنه توديع ايتديكی قصراقلر طرفندن پارچه لنمش ، يتمشدر. وكويا هركول آنك نامنه آبدر بلده سنی بنا ايلمش .

آبدر — آبدر ياخود آبدرا برشهر قديمك اسميدر. بوشهر وقتيله تراكيا داخلنده ، ستوس يعنی قوالدق قربنده كی قره صو نهرينك منصبی اوزرنده كائن ايديكه ميلاد عيسادن ٦٥٦ سنه مقدم قلازومنلی تيمسيوس طرفندن بنا اولنمش ايدی . تراكيالر بو شهری همان تخريب ايتديلر ، فقط بر عصر صوكرا وطنلرندن مطرود اولان (تين) لر طرفندن تكرار بنا اولندی . جزئی مدت حكومت ايرانيه اداره سنده بولندقدن صوكره مديدا محاربه لرينی متعاقب حريته نائل اولدی ، وچوق معموريت كسب ايتدی . فقط ٣٧٦ ده (تريبال) لرك طرفندن ينه تخريب ايدلدی وبوندن صوكره آرتق قالقينه مدی . بونكله برابر قرون وسطايه قدر دوام ايتدی . تك تك خرابه لری الآن قره صو منصبی قربنده كائن (بولوستيرا) قريه سی جوارنده مشاهده ايديليركه چوق ستونلی معناسنه اولان (پوليستيلو) دن محرفدر . او خرابه لرده چوق ستون كورولديكی ايچون بونام ويرلمش ايدی .

آبدر بلده سی قرون قديمه ده بك مشهور بعض رجاله مسقط رأس اولمشدر : فيلسوف ذيمقراطيس ايله تلميذی (آناقسارق) ، بلكه ده استاذی (لوسيپ) -كه بواوچی حكمت يونانيه ده اجزاء فرديه مسلكينك مؤسسلريدر. سفسطائی (پروتاغوراس) ومورخ (هلاقاته) كذلك آبدرليدر .

آبدس اس. آبيدوس كلمه سنك معربی (بومادهيه مراجعت)

آبدست اس (فا . آب ايله دستدن . أل صويی معناسنه) . صو ايله اجرا ايديلن بر درلو طهارت دركه اديان مختلفه يه كوره بعض اعمال دينيه يه مباشرت ايتمك ايچون شرط اتخاذ اولنمش ويا بعض افعالی متعاقب اجراسی امر اولنمش بر عادتدر : مجوسی آبدستی ، يهودی آبدستی . || اسلام دیننده نهج شريعت اوزره اجرا اولنان عمل معروف . وضوء . || آبدست آله جق صو . وضوء . || قضای حاجت : آبدسته كيتدم .

— امثال : آبدستمده شبهه م يوق = تماماً أمين ومطمئنم . آبدست ويرمك = نصح وتكدير ايله اصلاح ايتمك : بن آكا آبدستی ويردم . آبدستسز يره باصماز = پك صالح ومتقيدر . آبدستسز امامه نمازی كرك .

— تركيبات قوليه : آبدست آلمق = معلوم اولان افعال مخصوصه يی اجرا ايتمك .

آبدست ايتمك ، آبدست بوزمق = دفع حاجت ايتمك .

آبدست تازه لمك = آبدستی وار ايكن تكرار آبدست آلمق . تجديد وضوء

— . آبدست دينی طهارت امرنده ال عضو اصل اولوب سائر اعضا دخی ينه ال واسطه سيله يقانديغندن ، وبو طهارت فعلنده صو ايله ال اويناديغندن طبيعی برعلاقه ايله صو وال برلشديريله رك فارسی تعبير ايله بوفعله آبدست دينمشدر . آبدست تعبيری بركره أل وسائر بعض اعضايی صو ايله يومق وتطهير ايلمك حالنه اسم اولدقدن صوكرا بو اعضانك غسل وتطهير اولنديغی صورتده ده آبدست اطلاق اولنماسی لسانجه طبيعی برعادتدر . عربجه ده آبدسته واوك ضميله وضوء ديندیكی كبی آبدست

آلەجق صویەدە ینە عینی مادەدن واوك فتحیلە وَضوء تعبیر ایدیلیور . کذلك عربیدە وضائت ، قاموسدە تعریف اولندیغی وجهلە حسن ولطافت معناسنەدرکە کوزل وروشن ، پاك وپاکیزە اولمقدن عبارتدر . وضوء اصطلاح شرعیسی ایلە وضائت لغت معنالری برشی اولدیغی ملاحظە ایدیلەجك اولور ایسە وضوء تعبیری آبدستك نتیجەسنە کورە اصطلاح ایدلمش بر وجە تسمیە اولدیغی کوریلیر . بوحالدە واوك فتحی ایلە آبدست آلەجق صو معناسنە اولان وضوء کلمەسیدە پاك وطاهر وروشن ایدەجك صو دیمك اولور . آبدست صوینە پاکلك وطهارت معناسندن آلەرق اسم ویرمك بشقە لسانلردەدە کورلمشدر . مثلا روماليلر اضافتله اومقامده مستعمل اولان فرانسزجه (اقلوسترال) تعبیری تمیزلییجی صو ، پارلادیجی صو معنالرینی آکدیرر . واقعا صو ایلە طهارت ووضائت بیننده لزوم واردر .

صو بتون ادیانده مطهّر یعنی پاك ایدن بر مایع صفتیله قبول ایدلمش ، وصو ایله حاصل اولان طهارت بدنیه طهارت معنویه‌یه وسیله اتخاذ اولنمشدر . حقیقت صو مطهّر برماده اولدیغی کبی بدن پاکلکی ایله قلب پاکلکی بیننده دخی برمناسبت وملازمت موجوددر .

صو ایله طهارت اجراسی مذاهب مختلفه‌ده بعض اعمال دینیه‌نك اجراسنه شرط اتخاذ اولنمش وعبادتدن عد ایدلمشدر .

ینه بعض ادیانه کوره طهارتده استعمال ایدلك اوزره دینی بعض مراسمله استحضار اولنمش مایعلرده واردر . روماليلرك (اقلوسترال) دیدکلری صو ایله خرستیانلرك ماء مبارکلری ایشته بوقبیل صولردن معدوددر .

ادیان مختلفه‌ده صو واسطه‌سی ایله اجرا اولنان بونوع طهارت یعنی قواعد دینیه‌دن اوله‌رق ایکی صورتله اجرا ایدیلیر : یا رَش طریقیله ، یاخود بدنك اعضاسندن برینی ویا برقاچنی یومق یعنی آبدست طریقیله . خرستیانلقده رش یعنی سرپمه اصولیله تطهیر عادتی باقیدر .

— تاریخ ادیان — آبدست عادتی شرق مذهبلرینك جمله‌سنده موجوددر . بونده‌کی مقصد خدایه تقرب ایتمك ایچون ، بعض اعمال دینیه‌یه مباشرت ایلك ایچون نظیف وطاهر بولنمقدر ، اوساخ خارجیه وادناس باطنیه‌دن تبری ایلکدر . صورت اجراسی مذهبدن مذهبه تبدل ایدر .

مجوسی دیننده الك مؤثر عد اولنان آبدست اوکوز بولی ایله اجرا ایدیلیر ایدی . هند آیننده‌ده مقدس دیدکلری اینکك بولی اسکیدن قالمه بر واسطهٔ طهارت ایدی . بول ایله ییقانان یرلر صوکرا صو ایله غسل اولنور ایدی . چونکه صو بالذات طاهر ومطهر خاصه‌سنی حائز ایدی . مثلا اولمش برکوپکه طوقونان ، بر آدمك وجودینه حلول ایدن شیطان او آدمك اوزرینه صورش ایتمکله دفع اولنور اعتقادنده ایدیلر ؛ حتی بو چاره ایله شیطانك انسان بدنندن نصل چکیلوب چیقدیغی پك اطرافلی بر صورتده تصویر ایدرلر : کویا بدنه صو دکدکجه شیطان تپه‌دن قولاغه کلیر وبورادن چیقار کیدر ایمش . شویله‌که اولا قولاقدن صاغ اوموزه و صوکرا صول اوموزه ، کوکسه وآرقه‌یه صیچرار ، نهایت صول آیاغك باش پارمغندن صیریلیر بدن خارجنه فیرلار ایمش . بدنه حلول ایدن شیطان بدنك خارجنه چیقنجه‌یه قدر اجرا ایلدیکی بتون بوحرکات کتابلرنده رسم وتفصیل ایدلمشدر . ایشته مجوسی آبدستی بدنی شیطاندنده تطهیر ایدیور .

صو ، اکثر ادیانده ، یالکز مطهر برماده دکل ، طهارت روحانیه ایچونده خاصیتلی بر علامتدر ؛ عادتا بر طلسم روحانیدر ؛ روحی تطهیر ایده‌جك بر واسطهٔ سلامتدر . ایشته مجوسیلر صوده بدنی شیطاندن تطهیر ایده‌جك بر خاصیت بولدقلری کبی (درُوید) تسمیه اولنان اوروپاده قدیم بردینك پاپاسلری شیطانی

صو ایله مدافعه ایدرلر ایدی. کذلك اسکی رومالیلر طهارت معنویه ضمننده (اقولوسترال) استعمال ایلرلر ایدی. خرستیانلرك ماء مبارکی ده طهارت معنویه ایچون حاضرلانمش، واوقونمش برصودر. زمانمزده هندده وتبتده (بودا) مذهبنده اولانلر معبده کیرمه‌دن اول پاپازلر طرفندن اوزرلرینه صو سرپدیررلر، وبو صورتله کویا معبده پاك وطاهر کیرمش اولورلر.

آبدست دین موسوی آیيننده ده مأموردر.

شویله که: یهودی مذهبنده وسیله بولنسون بولنماسون عبادتدن ویمکدن اول آبدست لازم اولور. بو لزوم مطلقدر. بوندن باشقه احوال آتیه دخی آبدستی اقتضا ایدن اسباب ووسائلدن معدوددر. اویقودن اویانوب یتاقدن قالقدیغی، خلادن ویاحمامدن چیقدیغی، طرناق کسیلدیکی، آیاقلره ال ایله طوقوندیغی، چاریق چوزولدیکی، اموات آره‌سنده کزلدیکی، میته تماس ایدلدیکی، چاشیرده کهله یوقلاندیغی، عورت یرلرینه ال طوقوندیغی، باش قاشیندیغی، اوموزدن قان آلدیرلدیغی، جماع ایدلدیکی، صاچ تراش اولندیغی وقت یهودیلره آبدست لازم اولور.

یهودی آبدستی پارمقلرك اوجندن بیلك، ال وقوللری صو ایله ییقامقدن عبارتدر.

کوریلیورکه یهودی آبدستنده مراسم دینیه ایله تدابیر صحیه ملتبس وممتزجدر.

— علم اصول فقه — ١. آبدست شرعاً حسن لغیره‌در: چونکه صلاته وسیله‌در، آنجق بو اعتبار ایله مأموربه‌در،

آبدست وسیله، نماز غایه‌در. غایه ایله وسیله بعضاً خارجده تحققلری اعتباریله متحد اولور وبعضاً آیری آیری برر فعل اولور.

قسم اولده مأموربه اولان وسیله ادا ایدلمکله غایه‌ده ادا ایدلمش اولور، قسم ثانیده امر بالعکسدر. مأموربه اولان وسیله ادا ایدلمکله غایه‌ده ادا ایدلمش اولماز. آبدست قسم ثانیدندر. خارجده تحققلری اعتباریله نمازدن آیری برفعلدر. بناءً علیه آبدست ادا ایدلمکله نماز ادا ایدلمش اولماز بلکه نماز آیری برفعل ایله ادا اولنور. آبدست وجوب صلاة ایله واجب اولور وسقوط وجوب صلاة ایله آبدستك وجوبی ساقط اولور.

٢. آبدست لذاته مقصود اولمیوب صلاته وسیله اولدیغندن صلاة حقنده وارد اولان امر شرعی نصل امر موقت (بروقت ایله مقید) ایسه آبدست حقنده‌کی امر شرعی‌ده اویله امر موقتدر.

صلاة دخول وقت ایله نصل وجوب موسع ایله واجب اولیور ایسه آبدستده دخول وقت ایله اویله وجوب موسع ایله واجب اولور.

صلاة، وقت طارالدیغی زمان نصل وجوب مضیق ایله واجب اولیور ایسه آبدستده وقتك طارالمسیله وجوب مضیق ایله واجب اولور [١]

٣. آبدست وضع اولندیغی معنایه نظراً مجاز لغوی وحقیقت شرعیه‌در.

آبدست مجاز لغویدر: لغةً معناسی «ال صویی» دیمکدر.

آبدست حقیقت شرعیه‌در: زیرا شارع آنی افعال مخصوصه‌یه وضع ایتمشدر.

افعال مخصوصه: یوزی والری ییقامق، باشی مسح ایتمك وآیاقلری ییقامق.

٤. آبدست ویا وضوء لفظی مجملدر. چونکه وضوئك معنای لغویسی مثلا خسروك بیاننه کوره «نظافت»، آبدستك معناسی ایسه معلوم اولدیغی اوزره «ال صویی»در. معنای لغوی اعتباریله آبدست ویاوضوء لفظنده خفا یوق ایسه‌ده بومعنی شارعك قصد ایتدیکی معنی

---

[١] مقدار واجبدن زائد اولان وقته وقت موسع، مقدار واجبه مساوی اولان وقته وقت مضیق دینر. وقت صلاة موسع، ایام رمضان مضیقدر. صلاة وجوب موسع ایله، صوم وجوب مضیق ایله واجبدر، زکات امر موقت ایله مأموربه دکلدر بلکه امر مطلق ایله مأموربه و واجبدر. وجوب: ذمت مکلفك برشی ایله اشتغاله دینیر.

دکلدر . شارعك قصد ایتدیکی معنی افعال مخصوصه منه کوره‌در انجق شارعك بیانی ایله ادراك اولنور. یوقسه نظر وتأمل ایله شارعك قصد ایتدیکی معنایی ادراك ایچون بر یول یوقدر .

مجملات مجمل (اسم فاعل صیغه‌سیله) طرفندن بیانه متوقفدر . بوخصوصده مجمل اولان شارع قصد ایتدیکی معنایی نصوص جلیله ایله بیان ایدیور : فاغسلوا وجوهکم الآیة . مجملك بو بیانی بیان شافی اولدیغندن مجمل اجمالدن قورتیلمش اولیور ، مفسر اولیور . آبدست ویا وضوء بعد البیان مفسر اولونجه ارتق کندیسندن تأویل احتمالی مرتفع اولور .

— علم خلاف — ۱ . صو بولنوبده استعماله امکان حاصل اولدیغی وصویه احتیاج بولنمدیغی حالده صو ایله طهارتك وجوبی مجمع علیه‌در . دکز صویی ایله طهارتك جوازنده فقهاء امصار اجماع ایتمشلر ایسه‌ده نادر اوله‌رق حکایه اولندیغنه کوره بعض فقها دکز صویی ایله آبدست آلمغی منع ایدیور ، بعضلری انجق ضرورته مبنی تجویز ایدیور ، بعض فقهاده دکز صویی ایله برابر تیممی تجویز ایدیور .

۲. طهارت آنجق صو ایله صحیح اولور یالکز ائمهٔ متبوعیندن ابن ابی لیلی ایله الاصم‌دن مایعات سائره ایله‌ده طهارتك جوازی حکایه اولنمشدر .

۳ . ماء مشمّس (کونشده قیزدیرلمش صو) ایله وضوء امام ابوحنیفه ومالك واحمده ومتأخرین اصحاب شافعیه کوره مکروه دکلدر . فقط اصح مذهب شافعیده مکروهدر .

٤ . ماء مسخن مکروه دکلدر . آنجق مجاهددن کراهت حکایه اولنیور . امام احمد بن حنبل‌ده آتش ایله تسخین اولنان صویی مکروه عد ایدیور .

٥ . فرض طهارتده مستعمل اولان صو ابو-حنیفه‌نك مذهب مشهورنده وشافعی‌نك مذهب اصحنده وامام احمد عندنده طاهردر ، فقط مطهر دکلدر ، امام مالکه کوره مطهردر . امام ابوحنیفه‌دن بر روایتده وامام ابویوسف عندنده نجسدر .

٦ . زعفران وصابون وامثالی طاهرات ایله پك زیاده تغیر ایدن صو ایله امام مالك وشافعی واحمده کوره طهارت جائز دکلدر . امام ابوحنیفه واصحابی عندنده طهارت جائزدر . شو قدرکه طاهرات غالب اولوب صویی طبیعتدن چیقارر ایسه ، صوده رقت وسیلان براقماز ایسه طهارت جائز اولماز .

۷ . طول مکث ایله متغیر اولان صو ایله طهارت جائزدر . انجق ابن سیریندن بویله اولان صو ایله تطهیر اولنه‌میه‌جغی حکایه اولونمشدر .

۸ . ماء زمزم ایله آبدست آلمق جائزدر انجق امام احمده کوره مکروهدر .

۹ . ایکی دستی مقدارینك دوننده بولنان ماء راکد تغیر ایتمسه بیله مجرد کندیسنه نجس اصابت ایتمکله ابوحنیفه وشافعی‌یه وبر روایتده احمده کوره صو متنجس اولور . فقط مالك عندنده وبر روایتده احمد عندنده صو تغیر ایتدکجه متنجس اولماز .

ماء راکد ایکی دستی مقدارینه بالغ اولور ایسه [۱] صو تغیر ایتدکجه امام شافعی واحمده کوره متنجس اولماز. مالکه کوره نجسك بولاشدیغی صوینك مقدارینی آرامق لازم دکلدر . صو آز اولسون ، چوق اولسون اوصاف ثلثه‌سندن (لونی ، طعمی ، قوقوسی) بری تغیر ایتدکجه صو طاهر وبالعکس اوصاف ثلثه-سندن بری تغیر ایدرسه صو متنجس اولور . ابو-حنیفه‌یه کوره نه‌وقت نجاست صویه بولاشیر ایسه صو متنجس اولور .

انجق صوینك برطرفی تحریك ایدلدیکی زمان دیکر بر طرف تحرك ایتمیه‌جك درجه‌ده صو چوق ایسه

[۱] ایکی دستی مقداری صو بشیوز رطل عراق مقداریدر . بر رطل عراقی یوز اوتوز درهم وبر درهم یتمش آرپه‌در .

تحرك ایتمه‌ین طرف متنجس دكلدر چونكه طاهر اولان شی نجاستك او طرفه كیتمامسیدر .

١٠ . ماء جاری امام مالكه كوره آز اولسون ، چوق اولسون انجق تغیر ایله متنجس اولور شافعی نك قول قدیمی ده بودر فقهاء شافعیه‌دن بغوی ، ابو المعالی ، غزالی بوقولی اختیار ایدیورلر ، نووی بوقوله قول قوی دیور ، امام ابوحنیفه و احمد و شافعیه نك قول جدید راجحنه كوره ماء جاری ، ماء راكد كبیدر . فقهاء حنفیه‌دن قدوری ؛ برهان الدین مرغیناتی ، منلا خسرو ماء جاری‌یه نجاست دوشر ایسه نجاستك اثری كورلدكجه ماء جاری ایله آبدست المق جائز اولور دیورلر زیرا جریان ماء ایله نجاست مستقر اولماز . فقهاء حنفیه‌دن اكمل الدین البابرتی هدایه شرحی عنایه‌ده محیطدن نقلاً بو بحثی شویله تفصیل ایدیور : ماء جاری‌یه دوشن نجاست بول كبی غیر مرئی ایسه اوصاف ثلثه‌سندن بری تغیر ایتمدكجه صو متنجس اولماز فقط نجاست جیفه كبی مرئی ایسه ماء جاری نهر صغیر اولوب صویك چوغنه بولاشمش ایسه متنجس اولور ، اكر صویك ازینه بولاشمش ایسه صو طاهر اولور نصفنه بولاشمش ایسه ابدست المق جائز ایسه‌ده احوط اولان اندن آبدست الماقدر .

مذهب حنفیده (عشراً فی عشرٍ) اولان حوض یعنی مساحهٔ سطحیه‌سی یوز ارشون اولوب ال ایله چالندیغی زمان دیبی كورونمیه‌جك درجه‌ده صویی درین اولان حوضلر ماء جاری حكمنده‌در .

١١ — آبدستده نیت واجبدر . طهارت انجق نیت ایله صحیح اولور یالكز امام ابوحنیفه‌یه كوره آبدستده نیته احتیاج یوقدر ، نیت واجب دكلدر . چونكه وضوء صلاته وسیله‌در ، صلاة وضوئه یالكز ذاتی (طهارت اولمسی) اعتباریله محتاجدر ، یوخسه وصفی (عبادت اولمسی) اعتباریله محتاج دكلدر .

نیت صحتك شرطی دكلدر . انجق اجر اخرویتك (ثواب) شرطیدر .

١٢ . آبدست الیر ایكن بسمله مستحبدر . انجق امام احمددن اصح روایته كوره واجبدر . امام داود ظاهری‌یه كوره كرك بسمله‌یی عمداً ترك ایتسون وكرك اونوتسون آبدستی تام اولماز ، مأموربه‌عهده‌دن خروج ایتمز ، اسحقه كوره بسمله‌یی اونوتدیغی زمان مأموربه عهده‌دن خروج ایدر فقط عمداً ترك ایدر ایسه مأموربه عهده‌دن خروج ایتمز .

١٣ . قبل الطهاره اللری یقامق مستحبدر انجق احمددن حكایه اولندیغنه كوره صباحلین اویقودن قالقدقدن صوكره قبل الطهاره اللری یقامق واجبدر .

١٤ . اللری یقامه‌دن اول صویه صوقمق صویی افساد ایتمز انجق حسن بصری‌یه كوره صویی افساد ایدر .

١٥ . اغزه ، بورونه صو ویرمك امام ابوحنیفه و مالك وشافعی‌یه كوره سنت ، امام احمده كوره واجبدر . امام مالك وشافعی‌یه كوره غسلده بیله اغزه وبورونه صوویرمك سنتدر .

١٦ . صقال ایله قولاق آره‌سنده بیاض قالان محل ائمهٔ ثلثه‌یه كوره وجهده داخل اولدیغندن اوحلی یقامق فرضدر ، امام مالكه كوره صقال ایله قولاق آراسنده بیاض قالان محل وجهده داخل اولمدیغندن اوراسنی یقامق فرض دكلدر .

١٧ . دیرسكلر (یدین) ده داخلدر ، آنی‌ده یقامق فرضدر انجق امام زفره كوره یدین‌ده داخل دكلدر . انی یقامق فرض دكلدر .

١٨ . مسح رأسك اركان وضوءدن اولدیغی مجمع علیه‌در یالكز مقدار مسح مختلف فیه‌در مسحده‌كی مقدار مفروض : امام مالكه واظهر روایتده امام احمده كوره مسح ، جمیع رأسی (قاپلایان مسح) در امام شافعی‌یه كوره مسح ، مسح بعض رأسدر كه معتبر مسح دینیله بیلملیدر . بوخصوصده ائمهٔ شافعیه‌نك ایكی قولی واردر . بری ، بر

قیلی مسح کافیدر ؛ دیکری، واجب اولان اوچ قیلی مسح ایتمکدر .

مذهب ابی‌حنیفه‌ده ایکی روایت واردر. برروایته کوره ربع رأسدر؛ دیکر روایته کوره اوچ پارمق مقداری اولوب باشك اوك طرفندن باشلانیر.

روایت اولی مشهوردر .

حسن بن الصباحه کوره مسح باشك ارقه‌طرفندن باشلار ائمهٔ متبوعیندن عبدالرحمن اوزاعی ولیثه کوره باشك اوك‌طرفندن‌مسح‌اولنور. اصحاب مالکدن اشهبه کوره باشك ثلث مقداری کافیدر ، اصحاب مالکدن ثلثان‌دن روایت‌اولونمشدر. امام ابوحنیفه، مالك‌واحمده کوره مسح رأسده مسنون اولان مسح واحد، امام شافعی‌یه کوره اوچ مسحدر ،

١٩. قولاق امام ابو حنیفه واحمد ومالکه کوره رأسدن معدوددر . رأس ایله برابر ایکی قولاغی‌ده مسح‌ایدر. امام‌شافعی‌یه کوره‌باشی مسح‌ایدر وماء جدید ایله قولاقلری ایروجه مسح ایلر ، زهری‌یه کوره قولاق یوزدن معدود اولمغله یوز ایله برابرقولاقلرك ایچنی، طیشنی‌یقار، امام‌شافعی‌وبرجماعته‌کوره قولاغك اوکی وجهدن ، ارقه‌سی رأسدن معدوددر ، بوکا مبنی قولاقلرك اوکی یوز ایله برابر ییقانیر ، آرقه‌سی باش ایله برابر مسح اولنور .

٢٠. امام ابوحنیفه ومالك وبرروایتده احمده‌کوره مسح اذنین‌ده‌مسنون‌اولان مسح‌واحددر. امام‌شافعی‌یه ودیکر روایتده امام‌احمده کوره اوچ مسحدر .

٢١. بوینی مسح امام ابو حنیفه‌یه کوره نفلدر ، بعض‌شافعیه‌یه وبرروایتده امام‌احمده کوره سنتدر، امام‌مالك وشافعی‌یه کوره سنت دکلدر .

٢٢. آیاقلرده‌ائمهٔ اربعه و سائر اهل‌سنت مذاهبنه کوره فرض اولان ییقامقدر ، امامیه‌یه کوره فرض اولان آیاقلری مسح ایتمکدر. حسن بصری ، ابن جریر وابوعلی جبائی‌یه کوره مسح ایله غسل آره‌سنده‌مخیردر. بوقول اوزاعیدن ، ثوریدن‌ده‌حکایه اولنیور؛ ظاهریه‌یه کوره مسح ایله‌غسل بینی جمع یعنی هم ییقامق وهم مسح اولنور .

٢٣. طوبوق آیاقده داخلدر یالکز امام‌زفره‌کوره طوبوق آیاقده داخل اولمدیغندن آیاقلری ییقار ایکن طوبوقلری‌ده ییقامق فرض دکلدر .

٢٤. آبدستده ترتیبه رعایت امام‌ابوحنیفه و مالکه کوره واجب دکلدر زیرا (و) مطلقا جمع ایچوندر ، امام شافعی واحمده کوره ترتیبه رعایت واجبدر .

٢٥ . آبدستده موالاة (بری‌بری‌آردنجه اولمق) امام‌ابوحنیفه‌وشافعی‌نك اصح اقوالنه‌کوره سنتدر فقط امام‌مالك واحمده کوره واجبدر .

٢٦ . اکثر علمایه کوره وضوء حدث‌ایله‌واجب اولور: هرنماز ایچون آبدست آلمق واجب‌دکلدر ، ظاهریه‌دن‌برطائفه‌یه وشیعه‌یه کوره مقیم اولانلرحقنده هرنماز ایچون آبدست آلمق واجبدر فقط مسافرین حقنده واجب دکلدر . اصحاب کرامدن : ابن عمر ، ابوموسی‌الاشعری، جابربن عبدالله وتابعیندن عبیده، ابراهیم‌نخعی وابوالعالیه ، ابن‌المسیب . حسن بصری‌یه کوره من‌غیر حدث مسافر اولسون ، مقیم اولسون هرنماز ایچون آبدست آلمق واجبدر .

٢٧ . اوکدن چیقان بول ومذی و ارقه‌دن چیقان‌یل وغائط بالاجماع آبدستی بوزار؛ یالکز مذی‌نك ناقض وضوء اولمدیغی مالکدن نقل اولنیور .

٢٨ . دم استحاضه (حیض و نفاس قانی کبی عادت قانی اولمیان قان) عامهٔ علماء مذاهب اربعه‌یه کوره ناقض وضوءدر ، مالکه کوره ناقض وضوء دکلدر .

٢٩ . آرقه‌دن چیقان اوفاجق طاش أئمهٔ ثلثه‌یه کوره ناقض وضوءدر ، قتاده ومالکه کوره ناقض وضوء دکلدر .

٣٠ . اختلاج نوعندن اولان ریح قبل (اوکدن چیقان یل) امام ابوحنیفه ومالکه کوره ناقض وضوء دکلدر، فقط امام‌شافعی واحمده کوره ناقض وضوءدر.

٣١ . نومك ناقض وضوء اولوب اولمامسی حقنده اقوال عدیده واردر .

ابن‌عمر، ابوموسی الاشعری، عبیده، ابن‌المسیب مکحوله کوره نوم هیچ برحالده ناقض وضوء دکلدر. حسن بصری، مزنی، اسحقه کوره نوم هرحالده ناقض وضودر. امام‌ابوحنیفه وداوده وثوری‌یه کوره مصلی هیئتده یعنی رکوع، سجود، قعود، قیام حاللرنده کرك صلات اثناسنده اولسون وکرك اثنای صلاتده اولمسون‌نوم ناقض وضوء دکلدر، امام‌مالکه کوره حال‌رکوع وسجودده ناقض وضودر . فقط حال قیام وقعودده ناقض وضوء دکلدر . یره یاته‌رق ویا بریره طیانه‌رق اویومق ائمهٔ اربعه‌یه کوره ناقض وضودر . چونکه بوحاللر استرخاء مفاصله سببدرکه حدث قولایلقله صادر اولور .

٣٢. سبیلینك ماعداسندن کلان دم امام شافعی‌یه کوره ناقض وضوء دکلدر ، ابوحنیفه ، ثوری ، اوزاعی ، احمد ، اسحقه کوره سیلان دم ناقض وضودر . یالکز سیلان ایتمیان وخروج ایتمیان قان ناقض‌وضوء دکلدر. امام‌مالکه کوره آرقه‌دن چیقان قان بیله ناقض وضوء دکلدر .

٣٣ . سبیلنك ماعداسندن کلان قیٔ امام شافعی ومالکه کوره ناقض وضوء دکلدر . امام ابوحنیفه‌یه کوره قیٔ آغز طولوسی ایسه ناقض وضودر ، امام احمده کوره روایت مختلفدر .

٣٤ — صلاتده قهقهه بالاجماع صلاتی افساد ایدر . فقط ناقض وضوء اولوب اولمامسی مختلف فیه‌در. امام مالك و شافعی و احمده کوره آبدستی بوزماز . ابراهیم نخعی و حسن بصری ، ابو حنیفه واصحابی ، ثوری واوزاعی‌یه کوره آبدستی‌ده بوزار.

٣٥ . آتش ایله تغییر اولنان برشیٔ اکل ایتمك ناقض وضوء دکلدر. آنجق حسن‌بصری ، زهری ، عمر بن‌عبدالعزیزه کوره بعدالاکل وضوء‌واجب‌اولور بعض اصحاب کرامك مذهبی‌ده بودر .

— فقه حنفی —

١ .— آبدستك حکمی — آبدست اوزرینه ترتب ایدن اثر: آبدستسز حلال اولمیان فعلك مستباح اولمسی (مباح قیلنمسی) ، نیتی ایله آخرتده ثواب حصولی‌در .

٢ .— آبدستك سبب‌وجوبی — انسانی آبدست آلمغه سوق ایدن شی : آبدستسز حلال اولمیان فعلی قصد واراده ایتمکدر .

٣ .— آبدستك شرط‌وجوبی — مکلف‌اوزرینه شرعاً آبدستك لزومنك شرطی : اسلام،عقل، بلوغ، ماء کافی‌یی استعماله قدرت، وجود حدث، ضیق وقت اولمق اوزره آلتیدر . بوکا مبنی آبدست مسلم ، عاقل،بالغ، ماء کافی‌یی استعماله قادر،محدث، وقتی طار اولان کیمسه اوزرینه واجب اولور . فقط مسلم اولمیانه، مسلم اولوب‌عاقل اولمیانه، مسلم‌وعاقل اولوب بالغ اولمیانه، مسلم‌وعاقل وبالغ اولوب ماءکافی‌یی‌استعماله قادر اولمیانه، مسلم وعاقل وبالغ وماء کافی‌یی استعماله قادر اولوب محدث اولمیانه ، مسلم وعاقل وبالغ وماء کافی‌یی استعماله قادر ومحدث اولوب وقتی طار اولمیانه آبدست واجب اولماز .

وجودحدث آبدستك مندوب اولمیان قسمی ایچون شرطدر .

حیض ونفاس حالنده بولنان قادینه آبدست‌واجب اولمدیغندن ناشی بعضلری عدم حیض ونفاسی شرط وجوب اوله‌رق ذکر ایدیورلر . بونکله شرط‌وجوب یدی‌یه بالغ اولور .

٤ .— آبدستك شرائط صحتی — آبدست صحیح اولمق ایچون اوچ شرط بولنمق لازمدر .

برنجیسی : ماء طهورك بشره‌یه (غسل ویا مسحی واجب اولان محله) عام اولمسیدر . اکر بشره‌ده ایکنه‌باتیره‌جق قدر یره صو اصابت ایتمزایسه آبدست صحیح اولماز .

ایکنجیسی : موم یاغی، ایچ یاغی ، خمیر ، چامور

چاپاق کبی جرم حائل سببیله صویك بدنه وصولنه‌مانع اوله‌جق اولان شیئك زائل اولمسیدر .

اوچنجیسی : حیض ویا نفاس کبی ویا صاحب عذرك بشقه‌سنده بول وسیلان‌دم کبی آبدسته منافی اولان احوالك کیلمش اولمسیدر .

٥.— آبدستك صفتی — آبدست فرض اولور، واجب اولور ، سنت اولور ، مندوب اولور . مثلا آبدست صلاة ایچون فرض، طواف ایچون واجب ، نوم ایچون سنتدر . مس مصحف شریف ایچون آبدست بعضیلرینه کوره فرض ، بعضیلرینه کوره واجبدر .

کذبدن صوکره ، غیبتدن صوکره ، قهقهه‌دن صوکره ، هربر خطیئه‌دن صوکره ، اقوال مختلفه‌ده احتیاطه رعایةً آبدست آلمق مندوبدر .

٦.— آبدستك فرضلری — آبدستك فرضلری دردتدر : ١ـ برکره یوزی ییقامقدر . یوز : طولاً سطح جبهه‌دن چکه نهایتنه قدردر، عرضاً ایکی قولاق یموشاقلرینك آراسیدر ؛ بر شیئی ییقامق : لااقل برطامله حاصل اوله‌جق درجه‌ده صویی آنك اوزرینه آقتمقدر، ٢ـ برکره ایکی الی دیرسکاریله برابر ییقامقدر، ٣ـ برکره آیاقلری ایکی طوپوقلر ایله برابر ییقامقدر، ٤ ـ برکره باشك دردده بیرینی مسح ایتمکدر . مسح : بشقه بریرده قوللانلمامش اولان یاشلغی بریره دکیرمکدر. ییقامق: اساله، مسح: اصابه‌در. باش تراش اولونمغله مسح اعاده اولنماز. بشره‌سی کوریلان صقالك بشره‌سنه صویی ایصال ایتمك، بشره‌سی کورلیان صقالك ظاهرینی ییقامق واجبدر، کوزلرك ایچنی غسلده بیله ییقامق جائز دکلدر. پارمقده اولان طاریوزوکی قیمیلداتمق فرضدر، اکر یوزوکك آلتنه صویك وصولی معلوم ایسه یوزوکی قیمیلداتمق آداب وضوءدندر . ذکر اولنان افعال اربعه ایله (غسل وجه، غسل یدن غسل رجلین ، مسح ربع رأس) مأموربه عهده‌دن خارج اولور ، آبدست حقنده‌کی امر شرعی ایفا ایدلمش اولور .

٧.— آبدستك سنتلری — آبدستك سنتلری اون یدی قدردر: ١ ـ ابتدا اللرینی بیله‌کلرینه قدر ییقامق [١] اکر ایکی ال دیرسکلر ایله برابر ییقانیرسه فرض مقامنه قائم اولور آرتق آیروجه ایکی الی دیرسکه‌قدر ییقامق لازم کلز. ٢ـ بسمله ایله‌باشلامق ٣ـ آبدسته نیت ایتمك. نیت‌قصد قلبی‌در، یعنی وضوءویا رفع حدث ویا امره امتثال عزمیله آبدست آلمقدر بو عزمی لسان ایله افاده ایتمك مندوبدر . ٤ ـ مسواکلنمکدر ، مسواك بولنمدیغی وقتده مسواکه بدل دیشلره پارمق سورمکدر ، بوکا تشویص دینیر ، قادینه مسواك سنت دکلدر .

٥ـ اغزه صو ویرمك، ٦ ـ بورونه صوویرمك ٧ ـ اغزه وبورونه صو ویرمه‌ده مبالغه ایتمك . اغزه صو ویرمه‌ده مبالغه : صویی بوغازه قدر واردرمقدر صویی بوغازده تحریك ایتمکه غرغره دیرلرکه غسلده بیله لازم دکلدر . بورونه صو ویرمه‌ده مبالغه : صویی بورونك قاتی‌یرینه قدرچکمکدر. اوروجلی اولان کیمسه اوروجی بوزمق قورقوسنه مبنی اغزه وبورونه صو ویرمه‌ده مبالغه ایتمز. ٨ ـ تخلیل لحیه یعنی الك پارمقلرینی صقالك التندن اوستنه ادخال ایتمکدر . تخلیل لحیه یوزی اوچ کره ییقادقدن صوکره‌در . ٩ ـ غسل اولنان اعضایی اوچ کره ییقامقدر، ١٠ ـ آبدستی ترتیب اوزره آلمقدر : اولا یوزی ییقامق ؛ صوکره قوللری ییقامق ، صوکره باشی مسح ایتمك، صوکره آیاقلری ییقامقدر ، ١١ ـ اللرینی وآیاقلرینی ییقامغه پارمق اوجندن باشلامق، ١٢ـ تخلیل اصابع یعنی اللرینی وآیاقلرینی ییقارایکن پارمقلرینی آرالمقدر؛ الده‌کی پارمقلری آرالمق ، پارمقلری بریرینه ادخال

---

[١] بعض فقها بونلره مستحب دیور . نته‌کیم علم خلاف قسمنده اویله کوسترلمشدر .

ایتمك ، آیاقده‌كی پارمقلری آراله‌مق : الده‌كی پارمق‌لردن برینی آیاقده‌كی پارمقلرك آره‌لرینه ادخال ایتمكدر پارماقلری آقار صویه ادخال ایتمك ارالەمق مقامنه قائم اولور . تخلیل اصابع پارمقلری ییقار ایكن ویا ییقادقدن صوكره اولور ، ١٣ ـ باشی قاپلایو مسح ایتمكدر ، ١٤ ـ قاپلایو مسحه اوك طرفدن باشلامقدر ، ١٥ ـ قولاقلری مسح ایتمك ، ١٦ ـ دلك یعنی آبدست اعضاسی اوزرینه صویی اقتدقجه اوغالامق [١] ١٧ ـ موالاه یعنی آبدست اعضاسی بری قورومه‌دن دیكرینی ییقامق اوزره یكدیكرینی متعاقب ییقامقدر .

٨ . ـ آبدستك مستحبلری ـ [٢] آبدستك مستحبلری ایكیدر . ١ ـ قوللری و آیاقلری ییقار ایكن صاغدن باشلامق . ٢ ـ بوینی مسح ایتمكدر .

٩ ـ آبدستك آدابی [٣] آبدستك آدابی چوقدر ، مشهور اولانلر بروجه آتی بیان اولنور . ١ ـ قبله‌یه قارشو بولنمق ٢ ـ آبدست آلیر ایكن ماء مستعملدن صاقنمق ایچون یوكسه‌جك یرده بولنمق . ٣ ـ كیمسه‌دن استعانه ایتمامك ٤ ـ سلف صالحیندن منقول اولان دعالری اوقومق ، ٥ ـ نیتی لساناً سویله‌مك ، ٦ ـ بلا ضرورة سوز سویله‌مامك ، ٧ ـ طار اولمیان یوزوكی الی ییقار ایكن مبالغه ایله قلداتمق ، ٨ ـ صاغ الی ایله اغزه و بورونه صو ویرمك ، ٩ ـ صول الی ایله بورونی تمیزله‌مك ، ١٠ ـ وقت كیره‌دن اول آبدست آلمق صاحب عذر بوندن مستثنادر ، ١١ ـ قولاغی مسحده سرچه پارمقلرینك اوجنی مسحده مبالغه اولمق اوزره جوف اذنه ادخال ایتمك ، ١٢ ـ هر هانكی عضوی ییقار ایكن ویا مسح ایدر ایكن نیت ایله برابر بسم الله دیمك یعنی آبدست دعالرینك باشنده بسم اللهی ذكر ایتمك ، ١٣ ـ هر دعادن صوكره صلوات كتیرمك ، ١٤ ـ آبدستك نهایتنده قبله‌یه قارشو طوره‌رق شهادتینی اوقومق ، ١٥ ـ صائم دكل ایسه آیاقده اوله‌رق قالان صودن ایچمك ، ١٦ ـ ماء مشمس ایله آبدست آلمامق ، ١٧ ـ كندیسی ایچون آبدست ابریق تخصیص ایتمامك ، ١٨ ـ اللری ییقار ایكن دیرسكلری ، ایاقلری ییقار ایكن طوپوقلری آشمش اولمق ، ١٩ ـ ابریقدن آبدست آلیور ایسه ابریق صاغ الی ایله اخذ ایدوب صول الی اوزره دوكمك و بیوك قابدن آبدست آلیور ایسه یعنی الی صویه طالدرمغه محتاج اولیور ایسه قابدن صویی صول الی ایله آلوب صاغ الی اوزرینه دوكمك ، ٢٠ ـ قاشلرك و بیغلرك آلتنی ییقامق ، ٢١ ـ ماء واحد ایله اوچ كره مسح ایتمك وسائره .

١٠ ـ آبدستك مكروهلری : آبدستك سنت وآدابنه مخالف اولانلرك باشلیجه‌لری بونلردر : ١ ـ صویی اسراف ایتمك ، ٢ ـ صویی مسح ایدرجه‌سنه آز قوللانمق ، ٣ ـ صویی اعضایه چارپمق ، ٤ ـ لزومسز یره سوز سویلمك ، ٥ ـ بلا ضرورة بشقه‌سندن استعانه ایتمك ، ٦ ـ ماء جدید ایله اوچ كره مسح ایتمك ، ٧ ـ نجس محلنده آبدست آلمق ، ٨ ـ صویه توكورمك .

---

[١] دلك بعضلرینه كوره آداب وضودندر .

[٢] سنت ایله مستحب آره‌سنده شویله بر فرق واردر . سنت : دینده فرض ویا واجب اولمیه‌رق مواظبت اوزره مسلوك اولان طریقتدر ، مواظبت بیورلمیان شی سنت غیر مؤكده ومستحبدر مواظبت سنیه واقع اولور ایسه سنت ، واقع اولمز ایسه مستحبدر .

[٣] آداب ادبك جمعیدر ؛ اصطلاح فقهاده نبیء ذیشان افندمزك بر ویا ایكی كره ایشلدكلری ودوام بیورمدقلری شیدر . بوكا مستحب ، مندوب وفضیلت ونفل‌ده دنیر . بویله برشیء نزد شارعده ویا سلف صالحین طرفندن سولنمش اولمق اعتباریله مستحب ، بیان ثواب ایچون كندوسنه شارع طرفندن دعوت اولنمق اعتباریله مندوب و فاعلی شارعنه ادب ایله معامله ایتدیكندن ناشی ادب نامنی آلیر . بعض كره آداب ایله مستحب یكدیكرندن تفریق اولنماز .

١١ .— آبدستی بوزانلر — آبدستی بوزانلر
اوندن فضله‌در: ١ ـ سبیلیندن‌چیقان شی . سبیلیندن
چیقمق: رأس مخرجده یاشلغك ظهوریله تحقق ایدر،
٢ ـ سبیلینك غیریدن آقان‌قان، ایرین کبی نجس. سبیلینك
غیریده آقق: چیقدیغی یردن تطهیری مطلوب اولان
موضعه وارمق یعنی یاییلمقدر . مایسیل رطوبتی ،
قبارجق صویی آقنتی‌دن معدود دکلدر ، پارمق آره‌ـ
سنده‌کی پیشنتی‌ده بویله‌در، ٣ ـ آغزطولوسی‌قئ . آغز
طولوسی : آغز تکلفسز یوموله‌ماز اولمق دیمکدر ،
٤ ـ آغزدن توکروکه‌مساوی‌ویا دها زیاده قان کلمك ،
٥ ـ یاته‌رق ویا قادینلرك نمازده اوطوروشی کبی اوتو-
ره‌رق ویا بغداش قوره‌رق اویومق، اویوقله‌مق.
وایزغنمق خفیف ایسه یعنی یاننده ایدیلان لقردینك
پك چوغنی ایشیده‌جك درجه‌ده بولنورایسه آبدستی
بوزماز، فقط ثقیل ایسه یعنی یاننده ایدیلان سوزلرك
پك‌چوغنی ایشتمز راده‌یه کلیرایسه آبدستی بوزار .
خلاصه خروج ریحه مانع اولان قوتك زوالی آبدستی
بوزار، ٦ ـ باییلمق، ٧ ـ دلیرمك، ٨ ـ سرخوش اولمق،
٩ ـ صلاة جنازه‌نك غیری نمازده قهقهه، ١٠ ـ بلاحائل
مباشرهٔ فاحشه (تماس فرجین) ، ١١ ـ فرض محال
اوله‌رق قان چیقمسه بیله وضع حمل ،

سبیلینك غیری بر یردن قان ظهور ایدوب چیقدیغی
یرده قالمق، یاره‌دن بلاسیلان دم اتدوشمك، یاره‌دن
و بوروندن و قولاقدن قورت دوشمك ، منی ظهور
ایتمدیکجه آلت تناسله ال سورمك، قادینه طوقونمق ،
آغز طولوسی اولمیان قئ . بلغم، قوهٔ ماسکه‌سی زائل
اولمیه‌جق درجه‌ده اویقو ، آغلامق، خارج صلاتده
کولمك ناقض وضوء دکلدر .

الحاصل سادات حنفیه ناقض وضوء حقنده
حدثی ایکی‌یه آییریورلر : حدث‌حقیق ، حدث حکمی.

حدث‌حقیق امام‌ابوحنیفه وابویوسف ومحمده کوره
آدمی حیدن نجسك‌خروجیدر یعنی نجسك باطندن ظاهره
انتقالیدر. نجس کرك سبیلیندن چیقسون وکرك‌یاره
وبورون کبی سبیلینك ماعداسندن چیقسون ؛ کرك
سبیلیندن چیقان بول ، غائط، منی، مذی، ودی، دم
حیض ونفاس کبی معتاد اولسون وکرك دم استحاضه
کبی غیرمعتاد اولسون بوبابده فرق یوقدر .

زفره کوره حدث‌حقیق آدمی‌حیدن نجسك خروجی
دکل ظهوریدر . قادینك اوکندن ، ارککك آلت
تناسلندن چیقان یل امام محمده کوره ناقض‌وضودر.

حدث‌حکمی‌ده ایکی نوعدر . بری غالب احوالده
نجس‌حقیقی‌نك خروجنه سبب‌اولان برشیئك بولنمسیدرکه
بوراده احتیاطاً سبب مسبب مقامنه اقامه اولونمشدر.
سببی مسبب مقامنه اقامه ایتمك شریعتده طریقت
مسلوکه‌در . خصوصاکه مقام احتیاط اوله . نته‌کیم
حرمت مصاهره‌نك ثبوتنده (مس) وطء مقامنه اقامه
اولونمشدر . بوبابده احتیاط اولادر ، قوهٔ ماسکه‌سی
زائل اوله‌جق درجه‌ده اویقو اویومق ، باییلمق ،
دلیرمك ، عقلی ستر ایده‌جك درجه‌ده سرخوش
اولمق کبی . حدث کلمه‌سنك ایکنجیسنده بویله بر شی
بولنمیور . فقط محض تعبد اولمق اوزره شرعاً حدث
قیلنمشدر . صلاتده قهقهه کبی‌که قیاساً حدث دکلدر
فقط قیاسه مخالف اولان‌حدیث‌شریف‌ایله (استحساناً)
حدث عد اولونمشدر .

حکم و مصالح — آبدستك مبناسی اوساخك
چابوق طوپلاندیغی اعضای ظاهره‌یی ییقامقدر .

صورت مسنونه اوزره آلنان آبدستده کیرطوپلا-
نوب صویك کوجلکله واره‌بیله‌جکی محللری تنظیف
ایتمك ، تنظیفی اکمال ایلمك ، امور مهمه‌ده عادات
قومه موافقت ایتمك کبی برطاقم حکم ومصالح‌مندمجدر
نته‌کیم آغزه صو ویرمك ، بورونه صو ویرمك ،
پارمق آرالرینی خلالله‌مق، صقال آرالرینی خلالله‌مق ،
یوزوکی قلداتمق کبی افعالده کیر طوپلانوبده صویك
کوجلکله واره‌بیله‌جك اولان‌محللری تمیزله‌مك‌مصلحتی،
آغزه وبورونه‌اوچر کره صو ویرمك، یوزی‌واللری
وآیاقلری اوچر کره ییقامق ، اعضاء وضوئی‌ییقان
ایکن اوغوشدرمق ، باش ایله برابر قولاقلرینی‌مسح

ایتمك ، آبدستی وارایکن تکرار آبدست آلمق کبی افعالده تنظیق اکمال ایتمك مصلحتی ، الده وایاقده صاغدن باشلامق فعلنده امور مهمه‌ده عادات قومه موافقت ایتمك مصلحتی مندمجدر .

اسماعیل حق

— حفظ الصحه —

آبدستك وصف دینیسی وشرعاً وسیلهٔ صلات اولمق اعتباریله مأموربه اولدیغی اصول فقه نقطهٔ نظرندن بالاده ویریلن ایضاحات صیره‌سنده بیان اولونمش ایدی . بو بحثمزده‌ده آبدستك فوائد ومنافع صحیه‌سندن بعضیلرینی جمع وتلخیصه چالیشه‌جغز .

بحث سابقده ذکر ایدیلدیکی وجه ایله اساساً آبدستده برچوق حکم ومصالح مندمجدر . بوجمله‌دن اوله‌رق امر وضوئك فوائد صحیه‌سی دخی جداً حائز اهمیت وشایان دقتدر .

آبدست صو تطبیقات موضعیه‌سنك مختلف اشکالندن منتظر اولان فوائدی ـ هرصنف خلق ایچون قابل استفاده بر صورت معتدله‌ده وبر شکل عمومیده ـ اصلاً وروحاً جامعدر . بناءً علیه بش وقت آبدسته ـ بروجه مسنون ـ دوام اولوندیغی تقدیرده ، اجر معنویسندن بشقه ، اثر فضل الهی اوله‌رق ، برچوق منافع صحیه دخی استحصال اولونور وبرخیلی امراضك ظهورندن توقی وهیچ اولمازسه شدت ووخامت صولتی تعدیل ایدیلیر . برده شرعاً آبدستی وغسلی صیجاق یاخود صوغوق صو ایله اجرا ایتمکی استلزام ایله‌یه‌جك برقید تحدیدی اولمادیغندن آبدست وغسل تداوی بالماء متخصصلرینك صیجاق صو تطبیقاتنده آرادقلری فوائدی‌ده جامعدر ، صوغوق صو تطبیقاتندن بکلدکلری منافعی‌ده . چونکه هرفرد بنیه‌سنك احتیاجاتنه کوره صیجاق ، ایلیق ویا صوغوق صودن هانکیسنی وجودینه ، صحتنه دها نافع کوررسه آبدستی وغسلی آنکله اجرا ایده‌بیلیر . معهذا احتیاجات عمومیه والجاآت اجتماعیه کوز اوکنه کتیریلیرسه اکثریتك آبدست وغسلی صوغوق صو ایله اجرا ایده‌بیله‌جکی تظاهر ایدرکه ذاتاً تداوی بالماده دخی منافع شامله‌یی الکزیاده تأمین ایدن تطبیقات صوغوق‌صو تطبیقاتیدر.

آبدستك تأثیرات عضویه‌سی — صوغوق‌صو ایله آلنان آبدستك تأثیرات عمومیهٔ عضویه‌سنی بروجه آتی اجمال ایده‌بیلیرز : اعضای وضوئك حسیت جلدیه‌سنی تنقیص ، تأثیرات خارجیه‌یه قارشی مقاومتی تزیید ایدر، ییقانان عضولرك وآنلره مجاور نواحیٔ بدنیه‌نك حرارتنی تعدیل ایلر . هرعضوی اوچر دفعه ییقامق نتیجه‌سی اوله‌رق وقوعه کلن مکرر عکس العملر وظائف حیاتیه‌یه فعالیت ویرر واوعیه‌نك اولا تقبضنی متعاقباً توسعنی انتاج ایتمك صورتیله حرارت غریزیه‌یی تنظیم وصحت ومقاومت بدنیه‌یی تأکید ایدر. آبدستك فعل دورانی تنظیم وتضییق شرایینی حال طبیعیسنه ارجاع خصوصنده‌کی خدمتی پك مهم وشایان دقتدر . یاقین وقتلره قدر ارباب فن صو تطبیقات موضعیه‌سنك تأثیراتی دوران عمومی‌یی تنظیمه قدر واروب وارمایه‌جغی تعیینده مترددایدیلر. اخیراً اطبای متخصصه‌دن برقاچنك تدقیقات موشکافانه‌سی بوترددی ازاله ایتدی. تطبیقات موضعیه‌نك ـ اغتسال عمومی کبی ـ دورانه اعتدال وانتظام ویردیکنی وحتی « جدرهٔ جحوز عینیه » کبی سیری اوزون ، شفاسی پك مشکل بر خسته‌لقده موضعی صوغوق‌صو تطبیقاتنك ضربان قلبی تسکین ونبضانی تعدیل ایتدیکنی اثبات ایله‌دی . [تداوی بالماء متخصصلرندن واطبای مشهوره‌دن « بنی‌بارد » ایله «ماترن»ك مشترکاً تألیف ایتدکلری « امراض مزمنه وعصبیه‌ده تداوی بالماء » نام اثر مهمه مراجعت — صحیفه ۲۸] .

بو خصوصده بر نقطه دها جای اشارتدر : واقعا صوغوق صو تطبیقاتی — ولو موضعی اولسون — عمومیتله سرعت دورانی تنقیص ، حتی بعض کره

حال طبیعیدن آشاغی‌یه تنزیل ایده‌رك متعاقباً وقوعه کلن عکس‌العملده آنی حال طبیعی‌یه ارجاع ایلر . مع هذا شو خدمت ارجاعیه‌ده عکس‌العمله معاونت ایچون خفیف واعتدالکارانه برصورتده حرکات بدنیه اجراسنك پك نافع اوله‌جغی وحرکات مذکوره تأثیر مطلوبك حصولنی تسهیل وتقویه ایده‌جکی عموم ارباب اختصاصجه متفق علیهدر. بش وقت نماز بو فائدهٔ عظیمه‌یی دخی جامعدر .

صوغوق صو ایله آلنان آبدستك تولید ایتدیکی انفعال منعکسه ایله قطع انزفه‌یه‌ده خدمتی واردر . از جمله آیاقلره صوغوق صو تطبیقنك نزف رحمی‌یه (افراط طمثه) مبتلا خسته‌لر اوزرنده فوائد عظیمه حصوله کتیردیکی تجارب طبیه ایله ثبوت بولمشدر . (نی‌باردك تداوی بالماسی: صحیفه — ٣٥) .

صوغوق صو ایله دوام اولنان آبدستك بر فائدهٔ عظیمه‌سی‌ده احتراقات بدنیه‌یه بخش فعالیت ایله‌مه‌سیدرکه بونك ، الیوم بلکه نصف بشریتی زبون مصائب کونا کونی ایدن «آرتریتیزم» ، (سوء قنیهٔ مفصلی‌یه) قارشی نه‌مهم بر تدبیر اولدیغی ونیجه امراضك تولد واشتدادینه مانع بولوندیغی ایضاحدن مستغنیدر . عادتا ناظم صحت ، ناظم حیاتدر .

صوغوق صو ایله آلنان آبدستك برده تقلصات عضلیه‌یی تعدیل ایتمك صورتیله جملهٔ عضلیه اوزرنده تأثیرات حسنه‌سی واردر . بو تقلصات حال طبیعی‌یی تجاوز ایتمش ایسه آبدست آنی طبیعی بر درجه‌یه ارجاع ایلر. جملهٔ عضلیه‌یه مقوی کبی تأثیر ایدر . نشوونماسنی سرعتلندیرر . آبدستك تنفس جلدی‌یی، افرازات بدنیه‌یی تأمینه اولان خدمتی‌ده پك مهمدر. معلومدرکه تنفس جلدی‌یی تشکیل ایدن فعل تبخر وترشحك منتظماً وقوعی صحتك ، نشوونمای بدنك باشلیجه شریطهٔ دوام وانتظامیدر . آبدست ایسه بو تنفسك اك مهم وسائطی ، اك زیاده کیره ، توزه معروض اعضاسی اوزرنده‌کی مساماتی مطرداً آچه‌رق واوساخ بدنیه‌یی کیده‌رك فعل تبخر وترشحی تأمین ایدر .

آبدست وغسل غده‌لرك انفعال و وظائفنی تنبیه ایلر . افرازات بدنیه‌یی قولایلاشدیرر . حتی طولاییسیله فعل هضمی، وظائف معائیه وکلیویه‌یی تسهیلده یاردیم ایدر . ذاتاً صوغوق صو داخلاً وخارجاً افعال هضمیه‌یه نظر دقته چارپه‌جق درجه‌ده فعالیت ویرر. اشتهایی تزیید ، اعماق انساجده بولونان تضییق داخلیٔ شراینی تشدید ایده‌رك مواد غدائیه‌نك مصنه ، احتراقنه، استحاله‌سنه خدمت ایلر .

صوده موجود اولان خاصهٔ مصفیه حسیله آبدست وغسلك قانده‌کی مواد اجنبیه‌یی طرد وتصفیه خصوصنده‌ده فائده‌سی کورولور . حاصلی حیات حجرویه ایچون لازم اولان تمثل ومضاد تمثل فعلی اوزرنده تأثیرات حسنه وجوده کتیرر . بونی تسریع وتسهیل ایلر [ژاقوتك طب قاموسی . جلد ١٨. صحیفه ٨٤ . — «سباستیان قنایپ» ك La cure d'ean نام اثری . صحیفه ٨ الی ١٢] .

آبدست امراض ساریه و مستولیه ایله امراض جلدیه‌یه قارشی‌ده پك مهم برتدبیر تحفظیدر. معلومدرکه میقروب و ویروسلره قارشی اك بویوك سلاح صیانت بدنك مقاومت طبیعیه‌سیدر. آبدست ایسه — بوقارنده سویله‌دیکمز وجه ایله — منبه و مقوی اولدقدن فضله برده مصفیدر . بناءً علیه میقروبلرك هجوم و استیلاسنه قارشی بدنه ظهیر قویدر [« نی بارد »ك تداوی بالماسی : صحیفه ١١١] .

بوندن ماعدا هواده ، توزلر ایچنده ، تماس ایتدیکمز اشیا اوزرنده مولد مرض برچوق بذور وجراثیمك امکان موجودیتی هرآن وارد اولوب بونلر جلد اوزرینه قونه‌رق طول مدت قالدقلری حالده بالتخریش بر طاقم امراض جلدیه‌یه ، التهاباته سببیت ویره‌بیلیرلر . الی آغزینه کوتورمك ، ویا آچیق جلی بر برینه سورمك صورتیله خسته‌لغه آشیلانمقده

ممکندر. بوندن بشقه پسلك میقروبلر ایچون سرعتله اورەمکه صالح بر مزرعهٔ منبته حکمندەدر. پس بر وجودده هر خستەلغك بذور مولدەسی سرعت وسهولت فوق‌العاده ایله نشوونما بولور. اك زیاده کیره، پسلکه، توضع جراثیم مرضیەیه مساعد اولان اقسام بدن ایسه الل، یوز، آغیز، بورون، کوزلر، قولاقلر، اکسه، وآیاقلردر. اویانیق بولونولدیغی مدتجه همان هر ایکی اوچ ساعتده بر آلنان آبدست اعضای مذکورەنك صورت منتظمه ومطردەده غسل وتطهیری مصلحتنی دخی تأمین ایدر.

آبدستك جملهٔ عصبیەیه اولان تأثیرینه کلنجه بوده تأثیرات سائرهٔ حسنەسی قدر حائز اهمیتدر. بش وقت صوغوق صو ایله دوام ایدیلن آبدست اعصاب ایچون هم ایی بر مسکن، هم مؤثر بر مقویدر. اعصابك اك متهیج بر زماننده بیله‌فیض وضوء درحال فوران عصبیتی کیدریر. بر حدیث شریفده «حدتلندیککز زمان آبدست آلیکز» بویورلمشدر. آبدست بر یاندن مسکن اعصاب اولمق خاصەسیله، دیکر طرفدن موازنت دورانی تأمین ایتمك اعتباریله حدت وانفعالك، فرط سرور وکدرك نتایج مضرەسنه قارشی اك کوزك دوادر. بوکبی تأثرات ایله دماغه واقع اولەبیلەجك هجوم دمك‌ده مؤثر بر علاجیدر. ذاتاً فضله بر کدر وسروره، حدت وتأثره معروض اولدیغمز زمان حکمت اسلامیه بزه آبدست آلوب ایکی رکعت نماز قیلمغی توصیه ایدرکه مادةً معناً بوندن فلاح آور بر توصیه تصور اولونەماز.

آبدست عینی زمانده تعب دماغی‌یی‌ده کیدرر. صحت دماغیه ایله اوغراشان متخصصین اطبا اشتغالات دماغیه ایله یورولانلرك آره صیره یوزلرینی، اللرینی بیقایەرق آیاقلرینی، باشلرینی ایصلاتمەلرینی اك باشلیجه تدابیر صحیەدن اولەرق کوستریورلر [«اوموقاریەر» و «رەوەییەپاریز» ك «حفظ صحت دماغ» نام اثر معتبرلری].

بش وقت آبدستك بر فائدەسی‌ده اویقویی تنظیم واویقوسزلغی ازاله ایتمەسیدر. بو ایسه اعصابه وموازنت دورانه اولان تأثیراتنك نتیجهٔ طبیعیەسیدر، خصوصیله اویقو وقتی دیمك اولان آقشاملری آبدست ونماز اوقات سائرەدن دها صیق، یکدیکرینه دها یاقین اولدیغندن بو تأثیر بر قات دها قوت بولمقدەدر. صباحلین اویقودن قالقنجه آلنەجق آبدستك رخاوت اعضایی کیدرمك وقوای حیاتیەیی اویاندیرمق خصوصندەکی فوائدی ایسه هرکسك مجربیدر. موسمك شدت وبرودتنه باقمایەرق، متین وعزمکار، هرکون علی‌السحر قالقوب بش وقت صوغوق صو ایله آبدسته ونمازه دوام ایدن بر مصلیٔ متقی — هیچ شبهەسز — هیئت اجتماعیەنك، مادی معنوی، اك قوی، اك زنده بر عنصری اولور.

ذاتاً آبدست هر موسمده، هر اقلیمده وجود بشره نافعدر. صیجاق زمانلرده، صیجاق مملکتلرده حرارت جلدی تعدیل وعضویتی تقویه ایدەرك شدتلی صیجاغك موجب اولەجغی ضایعاته تحمل ومقاومت ویرەجکی کبی صوغوق مواسم واقالیمده دخی فعالیت حیاتیەیی آرتدیرەرق ووجودی صوغوغك تأثیراتنه وعکس العملره آلیشدیرەرق فرط برودتك برچوق نتایج مضرەسنه قارشی عضویتی مقاوم بولوندورور. بوکون فنك اك بیوك توصیەسی اسباب وعوامل مرضیه قارشیسنده — ذاتاً فائدەسز — بر خوف وتحاشی کوسترەجك یرده بالعکس آنلری متین، مقاوم بر وجود ایله قارشیلامقدر. آبدست ایسه بو مقاومتك مؤثر بر چارهٔ استحصالیدر.

آبدست صحةً هر سنده، هر بنیەده، هر مزاج وقابلیتده کیمسەلره مفید وخیر آوردر.

چوجقلرك بنیەسی آبدستدن مستفید اولور؛ چونکه نشوونمالرینی تسریع، مقاومت بدنیەلرینی تزیید، لنفاویلکه اولان میل وقابلیتلرینی تعدیل ایدر.

مراهق وبالغ اولانلرك صحتی آبدستدن مستفید اولور . زیرا سن بلوغ وآنی تعقیب ایدن ادوار خطر قوای عضلیه وعضویه‌یی تزیید ، موازنت اعصابی تأیید واو سنلرده باش کوسترەجك تمایلات ردیئه‌یی منع ایدەجك بویله بر ناظمه ، مؤثره محتاجدر . [«بنی‌بارد» ك تداوی بالماسی: صحیفه ١١٢و١١٣].

یاشلیلرك وجودی آبدستدن مستفید اولور. چونکه حیاتك قوای باقیه‌سنه فیض وفعالیت ویرر. آغیرلاشان، انتظامنی غائب ایدن دوران دمی تنظیم ایدر .

عصبیلر ، انفاویلر ، صفراویلر ، ضعف بنیه‌دن مضطرب اولانلر ایچون آبدست منافع عظیمهٔ صحیه‌یی موجبدر . دمویلر دخی بوندن پك چوق استفاده ایدرلر.

روماتیزمه‌یه ، نقریسه، دیاتزی خسته‌لقلره مستعد ونامزد اولانلر سن صباوتلرندن بدأ ایله آبدسته واغتسالات منتظمه‌یه مداومت کوستررلر ایسه فوائد عظیمه‌سنی کوروررلر .

نحیف بر بنیه‌یه مالك اولانلر ، تحولات هوائیه‌دن سرعتله تأثر ایدنلر ، جملهٔ عضلیه‌لری آز نشوونما بولانلر ، نزله‌یه التهاب قصباته صیق صیق طوتولمق استعدادنده بولونانلر ، صنعتلری اقتضاسنجه پك آز حرکته مجبوریت کورنلر ویا مشاق عظیمه ایله دائما یورولانلر ، کثرت مشاغل ویا افراط اذواق ایله دوچار تعب ووهن اولانلر هرصباح نمازندن اول غسل ایدەرك نمازلرنی اویله قیلدقلری وبش وقت صوغوق صو ایله آبدست آلدقلری حالده هم وصایای دینیه‌یی اجرا ، همده بر فریضهٔ صحیه‌یی ایفا ایلەمش اولورلر .

[بو بحثك مقدمه‌سنده ذکر ایتدیکمز وجه ایله شرعاً آبدستك صوغوق ، ایلیق ویا صیجاق صو ایله آلینمه‌سی حقنده بر قید اولمادیغندن صوغوق صو ایله آبدست آلمغه احوال بدنیه ومرضیه‌لری مساعد اولمایانلر طبیبی وصایای طبیه دائره‌سنده حائز حرارت بر صو ایله آبدست آلیرلر . وجودلرینه صو طوقونمه‌سی جائز اولمایان ، یاخود طاهر صو بوله‌مایانلر ایچون تیمله ادای صلاتده جائزدر . بناءً علیه آبدستك یوقاریده تلخیص ایتدیکمز منافع عظیمه‌سنه مقابل امر وضوئه قارشی مخالفین دینك هیچ بر اعتراضی مسموع ومعقول اوله‌ماز. بوجمله‌دن اوله‌رق بعضیلرینك صوغوق صو ایله آلنان آبدستدن متولد تبرد قیش موسملرنده قولرا ، دیسانطریا و اسهالات مزمنهٔ بسیطه کبی بعض امراض ساریه‌نك تکونی تسهیل ایده‌بیله‌جکی ملاحظه‌سنه مستند ادعالری دخی اساساً حکم واهمیتدن عاریدر . فضله اوله‌رق ارباب فن ــ ولو صوغوق صو ایله آلینسین ــ آبدست اثناسنده فعل عکس العمل سریع الظهور اولدیغی جهتله بو خسته‌لقلری تسهیل ایدەجك بر تبرد مضری موجب اوله‌مایه‌جغنی بیان ایتمکده‌درلر . کذلك بعضیلری تصلب شراینه وعلی الخصوص تصلب شریان اکلیلیٔ قلبه دوچار اولان یاشلیلرك پك صوغوق صو ایله آبدست آلمه‌لری محذوردن سالم اوله‌مایه‌جغی جهتله آنلرك ایلیق ومعتدل حرارتلی صو ایله آبدست آلمه‌لرنی توصیه ایله‌مکده وبو کبیلرده صوغوق صو برمنبه تأثیرنی اجرا ایتمکله برابر عموم بدنده دوران دم متساویاً منقسم اولمادیغندن نهایات بدن بردن بره برودته معروض اولدیغی تقدیرده دماغده نزفی، قلبده خناق صدری‌یی تولید ایده‌بیلوب ایده‌میه‌جکی جای تأمل اولدیغی افاده ایتمکده ایسه‌لرده اکثر مدققین آبدست ــ صوغوق صو ایله آلینسه بیله ــ محیطده دمك سرعتله سیلانی تسهیل ایدەرك مرکز دوران اولان وعسرت سیلان دمدن یورولان قلبی براز خفیفله‌ته‌جکی جهتله شرائط مسروده آلتنده‌کی یاشلیلره دخی فائده‌بخش اوله‌جغی درمیان ایله‌یورلر . معتدل حرارتلی صو ایله تأمین احتیاط ایسه هرزمان ممکناتدندر].

آبدست افعال وآدابنك آیری آیری فوائد صحیه‌سی

ـ بوقاریده آبدستك منافع صحیه‌سنی هیئت عمومیه‌سی اعتباریله تدقیق ایله‌دك. شمدی‌ده آبدست افعالنك آیری آیری فوائد خصوصیه‌سنی تلخیص ایده‌لم :

١ . — اللرك وقوللرك ییقانمه‌سی : همان هردرلو افعال انسانیه‌نك باشلیجه واسطهٔ اجرائیه‌سی آلدر . ال محیط خارجی ایله تماس دائمیده‌در ، بالجمله جراثیم مرضیه ایله بولاشمه‌سی احتمال قوی تحتنده‌در . بناءً علیه بوعضو فعالك کونده بش دفعه اعضای سائرهٔ وضوئه تقدیماً غسل وتطهیرنده میقروبیولوژی وحفظ صحت نقطهٔ نظرندن موجود اولان فائده محتاج ایضاح دکلدر. فضله اوله‌رق هرکون الوپارمقلرك ییقانمه‌سی عضو مذکوری هردرلو عوارض خارجیه‌یه وشدت برودت ورطوبته‌قارشی قوی ومقاوم برحاله کتیره‌رك نشوونماسنی‌ده تأیید ایده‌جکندن بوسایه‌ده هم سعی وعمله اولان استطاعتی ، هم‌ده خصوصی بر نقطهٔ نظردن صحت وسلامتی تأمین ایدلمش اولور . بزده ال وآیاقلرده‌کی طمارلر بالنسبه اینجه‌در، بوعضولر هم بوسبیله ، هم‌ده مرکز دورانه اولان اوزاقلقلری وجهاز دورانك نقاط انتهائیه‌سی اوله‌لری حسیله بطائت جریان دمه معروض‌در ، بناءً علیه بش وقت آبدستك اورالرده‌کی حیات دورانیه اوزرنده فوائد عظیمه‌سی کورولور . فضله اوله‌رق آبدست اللرك هرکون معروض بولوندیغی اوفاق تفك جرحه ووخذه‌لرك اشفاسنه وبعض اورامك تشکلنده‌ده مانع اولور . طباً صو طوقوندورولمه‌سی جائز اولمایان احوال شرعاً دخی اعذار مقبوله‌دن اولدیغندن بالطبع بو بحثمزه تعلق یوقدر .

قوللرك منتظما غسل وتطهیری‌ده خواص عمومیه‌سندن ماعدا بوتون وجودی صوغوغه، عکس العمللره آلیشدیرمق وآلام رثویه وعصبیه‌یه قارشی مصونیت ومقاومتنی تأمینه خدمت ایتمك اعتباریله حائز اهمیت مخصوصه‌در .

٢ . — یوزك ییقانمه‌سی : وجهك حسن وطراوتنی محافظه ایدر. سیمایه روحانی برملاحت، بر رنك حیات وصحت ویرر. ارکنلك وامثالی کبی وجهه ثقیل منظره ویرن ، بر منفذ انتان تشکیل ایدن سیویلجه‌لرك حصولنه مانع اولور جلد وجهده بولونان غده‌لرك افرازات تنقیحیه‌سنی صورت دائمه‌ده تمیزله‌یه‌رك ومساماتنی آچه‌رق یوزك یاغلانمه‌سنی ، بوزولمه‌سنی منع ایدر . وجهك غایت مهم ونازك بر چوق اعضای حسیه وحیاتیه‌یه تعلق ومجاورتی اعتباریله بونلری دائمی عکس العمللره آلیشدیره‌رق صوغوغه وهردرلو تأثیرات خارجیه‌یه مقاومتلرینی آرتدیرر . اعضای وجهیه‌یه هجوم دمی ، بونك نتایج مضره‌سنی منع ایدر . قاش ، کیرپیك ، بییق وصقال آره‌سنده قالان اوساخی تمیزلر . بونلرك نشوونماسنی تسریع کوکلرینی تقویه ایدر. دوکولمه‌سنه مانع اولور .

یوزده کرك بذور مرضیه‌نك توضعندن ، کرك پیسلکدن تحصل ایده‌جك برطاقم امراض جلدیه‌نك اوکنی آلیر . بوندن بشقه او وسیله ایله کوزلرك هرکون بش دفعه تمیز صو ایله ییقانمه‌سی رمدمتقیح، التهاب طبقهٔ ملتحمهٔ مزمنه ، قروح وهنیهٔ قرنیه ، التهابات قزحیه ... الخ کبی برطاقم کوز خسته‌لقلرینك حصول وترقیسنه مانع اولور . عضو بصرك اقسام داخلیه‌سنه قوت وجیادت ویرر . ضعیف کوزلری تقویه ایدر [بنی‌باردك تداوی بالماسی : صحیفه‌ـ ٨٧ . «قنایپ»ك صو ایله تداویسی: صحیفه‌ـ ٤٩] .

٣ . — آغیزك چالقانمه‌سی : بش وقت آبدستده اجرا اولونان مضمضه‌نك فوائدصحیه‌سی جداً بی‌نهایه‌در. بعض اطبا آغیزه، بك وجیه اوله‌رق، میقروب یووه‌سی دیرلر. صیق صیق ییقانمایان برآغیز ـ بوتون وجودی تسمیم ایده‌جك ـ انتانانك عادتا بر منبع مهلکی ومیقروبلرك برمزرعه‌سی اولور . مضمضه آغیزده‌کی جراثیم مرضیه‌یی دفع وتنقیح ایده‌رك بوجراثیمك انتشار

وایرات خسار ایده‌بیله‌جکی جهاز تنفسی وانبوب هضمیده بر چوق امراضك حصولنه مانع اولور . دیش اوزرنده توضع ایده‌رك بالآخره بو عضوه‌یی تخریب ایده‌بیله‌جك توضعات کلسیه ایله بونلرده بر طوتان میقروبلری دفع ونتایج مرضیه‌سنی منع ایدر. تعفنات فمیه‌یی کیدرر . غدد لعابیه‌یی تنبیه ایدر . دیش اتلرینی قوتلشدیرر وآنلرك التهاباتنه مانع اولور. بعض خصوصی خناقلری متعاقب داماقده والنو آت متجاوره‌ده ظهور ایدن نیم فلجلره، (شراع الحنك) آفاتنه مانع اولور.

اساتید اطبامزدن برمعلم فاضل دیورکه: « فتحات طبیعیه‌نك جمله‌سی میقروب یووه‌سی اولدیغی کبی علی‌الخصوص جوف فم واجواف انفیه حائز اولدقلری میقروبلرك خسته‌لغی ابراز ایتمه‌دکلری حالده میقروبلری حامل اولورلر . مثلا ذات الرئه میقروبی جوف فمده پك مبذول ودیشلرك کیرلری اوزرنده ـ حال صحتده دخی ـ دائما موجود اولدیغی حالده حاملی ذات الرئه‌یه مبتلا دکلدر . چونکه شرائط انتاشی تام دکلدر . فقط بدنده نشو ونماسنی تسهیل ایده‌جك اسباب ظهور ایدنجه بو میقروبلر بردنبره تکثر ایده‌رك ذات الرئه ، خناق ویا التهاب اذن متوسط وحتی بو واسطه ایله التهاب سحایای دماغیه حصوله کتیررلر. شو حقیقت طبیه‌یه نظراً جوف فمی دائما کونده بش دفعه چالقه‌لامق ویقامقله اشبو میقروبلردن تطهیر ایتمك ـ امراض مذکوره‌دن وقایهٔ نفس اعتباریله‌ده ـ نه مرتبه جالب محسنات اوله‌جغی تظاهر ایدر . کذلك بیلانجق یاپان «ستره‌پتوقوق» دیش آره‌لرنده بولوندیغندن اکثریا دیشلری چوروك وتمیزله‌نمه‌مش ذواتدن اختیار وضعیف اولانلر ـ مقاومت بدنیه‌لرینك آزلغی حسیله ـ مکرر وجه بیلانجغنه معروض بولونورلر وبالخاصه یاشلیلرده بو بیلانجق اکثریا موت ایله نتیجه‌لنیر. آغیزك هر کون مکرراً غسلی شو تهلکه‌دن دخی محافظهٔ نفسه خدمت ایدر . بو ایضاحات کوستریبورکه مرضی میقروبلر تولید مرض ایتمه‌دن اول آغیزده تقرر ایدرلر. فقط او مرض یا تحصل ایدر ، یا ایتمز. مرضك تولد وتحصلی دیمك میقروبلرك شرائط انتاشنی تأمین ایده‌جك اسبابك تحدثی دیمکدر. بو اسبابك تحدثی ایسه کونلر، هفته‌لر ، آیلر سوره‌بیلیر . بویله‌جه شرائط انتاشی بکله‌ین میقروبلری تجرید وتنقیح ایده‌رك انتاشدن منع ایتمکی تأمین ایلدین مضمضه‌نك حکمت توصیه‌سی جداً شایان دقتدر » .

٤ ـــ مسواك قوللانمق : استیاکك دخی صحةً برچوق نقاط نظردن فائده‌سی واردر. اول باول دیشلرك فیرچه کبی برشیئله صیق صیق مسح وتطهیرینه فن طب بو کون او درجه لزوم کوسترمکده‌درکه غربده عادتا هرمدنی انسانك وظائف وحوائج یومیه‌سندن عد ایدلمکده واك رخاوتپرست، مسیب اولانلر بیله هر کون دیشلرینی اوغمغه اهتمام کوسترمکده‌درلر. مسواك ایسه الك موافق شرائطی جامع برفیرچه حکمنده‌در. استیاك دیشلری تطهیر ، آره‌لرینی تنظیف ودیش اتلرینی تقویه ایدر . آغیز قوقمه‌سنه مانع اولور . منتظماً مسواك استعمال ایدنلرك، صوك یاشلرینه قدر محافظهٔ اسنانه موفق اولدقلری، پك چوق دیش خسته‌لقلرندن مصون قالدقلری وحتی اسقوربیته مبتلا اولانلره دخی استیاکك تأثیرات حسنهٔ شافیه‌سی کورولدیکی مجربدر. دیشك حیات معدویه‌ده‌کی اهمیت عظیمه‌سی دوشونولورسه استیاکك درجهٔ فوائدی تبین ایدر. مسواکك دیش ادویه‌سندن بولونمق اعتباریله‌ده ادخال اولونمشدر. فائده‌سی واردر . نسج خشبیسی قورودوله‌رق ربع عصردنبری دیش توزلری ترکیباتنه poudre de Souak نامیله ادخال اولونمشدر . دیش اتلرینی صیقیشدیرمق خصوصنده‌کی خاصه‌سی شایان دقتدر.

٥ ـــ برونه صو چکمك (استنشاق) : نزله‌یه قارشی الك مؤثر، الك موافق تدبیر تحفظی ودوائی صیق صیق صوغوق صو ایله یقامق اولدیغی امور مجربه‌دندر.

استنشاق، غشاء مخاطی‌یی هم تمیزلر، هم ده تقویه ایلر. غشاء مذکور اوزرینه قونه‌رق نزله و سائر التهابات مضره حصوله کتیره بیله‌جك اولان توز و میقروبلری دفع و تطهیر ایدر. جوف حفرتین انف جوف فم کبی دائماً بر طاقم امراض و خیمهٔ التهابیه میقروبلرینك زیارتکاهیدر. ذات الرئه میقروبی و ستریتوقوق کبی، ذات الرئه، خناق و خیمه، التهابات انفیهٔ حمرویه یعنی ییلانجق حصوله کتیرن میقروبلرك مقریدر. کذلك فلغمون دینیلن عریض التهابات نسج حمرویی‌یی مولد ستافیلوقوق میقروبلرینی دخی مبذولاً محتویدر. بورون جوفلری دائماً تنفس ایله کیرن هوانك درونده سابح توزلره معروضدر. بو توزلر اوزرنده ایسه هر نوع میقروبلر واردر. هوا بوروندن کچرکن بورون دلیکلرنده‌کی قیللر اشبو توزلری، یعنی آنلرده‌کی میقروبلری توقیف ایدر. شو صورتله بورونده قرار کیر اولان میقروبلر شرائط انتاشك حصوله منتظر و صحت بدنی تخریبه حاضر بولونورلر. ایشته بش وقت استنشاق ایله بو قیللر تمیزلەنیر. منتظر فرصت اولان ذات الرئه، ییلانجق، فلغمون و سائر التهابات وخیمه عامللری طرد و دفع اولونور. کذلك حفرتین انفده اکثریا درن میقروبلری ده موجود اولدیغی حالده حاملی درنه مبتلا دکلدر. فقط توزلر واسطه‌سیله بورون دلیکلرنده بالتوضع شرائط نشو و نمالرینی بکلەین بو باسیللر مطرداً تمیزلنمز ایسه بعض شرائط مساعده‌یه تصادف ایدنجه حاملی تدرن و تورم ایده‌بیلیر. استنشاق شو تهلکه‌یه قارشی ده بر سپر مؤثردر.

حاصلی بش وقت آبدستده بورونك منتظماً ییقانمه‌سی هم بو مهالکك اوکنه کچەرك برچوق امراض التهابیه‌نك ظهورینه مانع اولور، هم ده غشاء انفك التهابات مخصوصه‌سنی ایلشدیرر. بورونده بر طاقم تقرحات، تحببات حصولنی منع ایدر ولسبب حاصل اولمش اولانلرینی ده دفع و اشفا ایلر. حس شامه‌یی دخی تزیید و تقویه ایدر.

٦ .ــ باشك مسحی: مسح رأسك باش آغریلرینه، التهابات دماغیه‌یه، نزله‌یه قارشی تأثیرات وقائیه و دوائیه‌سی مجرب اولدیغی کبی جلد رأسی دخی بعض امراض مخصوصهٔ جلدیه‌دن محافظه ایدر. تعب دماغی‌یه فائده بخش اولور. [«ره‌وه‌یه پاریز» و «ادمون قاریه‌ر» ك حفظ صحت دماغ نام اثری].

بش وقت مسح رأس باشك دواملی بر صورتده صیجاق طوتولمه‌سندن تولد ایده‌بیله‌جك نتایج وخیمه‌نك اوکنی آلیر. باش ایچون لازم اولان سرینلکی تأمین ایدر.

٧ .ــ اکسه‌نك مسحی: مسح رقبه صحةً بر چوق نقاط نظردن فائده‌لیدر. اکسه مواد اجنبیه‌نك توضعنه و تخرشه اك صالح محللردندر. بو کبی مواد جلد رقبه‌ده بریکوب قاله‌جق اولورسه بر طاقم امراض جلدیه‌یه سبب اولور و تخرش دائمی خسته‌لغی آرتدیرر. بش وقت مسح رقبه بونك اوکنی آلیر. اکسه‌نك هر آبدستده مسح ایدیله‌بیلمه‌سی صیق صیقی‌یه عدم مستوریتی و یاقه‌سی غایت طار و یوکسك اورو به کیلمه‌مه‌سنی استلزام ایدر. بو صورتله بوغاز هر زمان هوای خارجینك تماسنه و تحولات جویه‌نك تأثیراتنه آلیشه‌رق سرتله‌شیر. امراض مختلفه‌یه مقاومتی آرتار. چکه آلتیله برابر یوزی ییقامقدن و اکسه‌یه مسح ویرمکدن متولد عکس العمللرده بو ملکهٔ مقاومتی تأکید ایدر. الیوم مزمن بوغاز خسته‌لقلرینه قارشی اطبانك باشلیجه توصیه‌لری بو دکلیدر؟

برده بویونك صیقیلمه‌سی، باخصوص ذهناً زیاده مشغول اولانلر ایچون پك وخیم اولدیغی و بو کبی آدملرده دوران دم دماغینك تزایدی حسیله بویون طمارلرینك اصلا تضییق آلتنده بولوندورولمامه‌سی لازم کلدیکی امور معلومه‌دندر.

مسح رقبه خصوصنك بو نقطه‌دن دخی فوائدی ایضاحدن مستغنیدر. بوندن بشقه صوغوق صو ایله مسح رقبه‌نك باش آغریسنه و شدت حرارتدن متحصل فنالقلره فائده بخش اولدیغی و دماغه سکون، وجوده سرینلك ویردیکی مجربدر.

٨ .ـــ قولاقلره مسح : قولاغك نزاكت عضویه‌سی معلومدر . مرکز دورانه اوزاقدر ؛ مسحی اوراده‌کی جریان دمه یاردیم ایدر . قولاق کیریننك بیریکه بیریکه یوشون حاصل ایتمه‌سنه ونهایت صاغیرلغه قدر سببیت ویرمه‌سنه مانع اولور . توزلرك وسائر مواد مخرشهٔ متوضعه‌نك تطهیرینی وبو صورتله قولاق دلیکنده علی الاکثر حصوله کلن منزعج جلد خسته‌لقلرینك منع حصولنی تأمین ایدر. غشاءطبله مخصوص بعض امراضك حصولنه وترقیسنه مانع اولور .

٩ ــ آیاقلری ییقامق : آیاقلر بار وجودی یوکله‌نن الك فعال برقسم بدندر . متمادیاً ترلر، کیرله‌نیر، مطرداً تطهیره ، تنظیفه محتاجدر . بوندن محرومیتی هم تعفنی موجب وادباً صحةً محاذیر عدیده‌یی مستوجب اولور ؛ هم‌ده افرازاتی ، تنفس جلدیسی اشکال واخلال ایده‌رك بر طاقم آفات والتهاباته معروض قالمه‌سنی انتاج ایلر. فضله اوله‌رق آیاق مرکزدورانه الك اوزاق برعضودر . اوراده‌کی جریان دمه بویله بر واسطه ایله انتظام ، فعالیت ویرمك پك نافعدر. برده بش وقت آبدستده صوغوق صو ایله آیاقلرك ییقانمه‌سی ، آیاقلرده برده، التهاباته، آفات وآلام عصبیه‌یه ، رثیوی ویا نقریسی التهابات مفصلیه‌یه ، بطلان حسیت ظهورینه مانع اولور ودوا کبی تأثیر ایدر . تأمین ایده‌جکی عکس العملر وتأثیرات مصرفه سایه‌سنده ، وجودك اقسام علویه‌سنده ، بر طاقم نزفلرك اوکنی آلیر . اخشای بطنیه اوزرنده بالخاصه تأثیرات حسنه‌سی کورولور [« نی‌بارد » ك تداوی بالماسی : صحیفه ـ ٩١ ، ٩٢ ، ٩٧] .

باشلرنده وکوکسلرنده ـ نواحیٔ بعیدهٔ بدنیه‌ده ـ برعملی مصرفه احتیاج کوستره‌جك راحتسزلق اولانلره ونزاف صدری‌یه، فرط دم دماغی‌یه، اختلاجاته استعدادی بولونانلره غسل رجلینك منافع مخصوصه‌سی مجربدر .

١٠ ـــ دلك : هر عضوی ییقادقدن صوکره دلك ایتمك سنن وضوءدندرکه بونك باشلیجه فائدهٔ صحیه‌سی عکس العملی تسهیل وصویك مساماتی آچه‌رق اوساخ جلدیه‌یی طرد ایتمه‌سنی تأمین ایلمه‌سیدر. دلك تداوی بالماءك ـ پك چوق خصوصاتده ـ بر لازم غیر مفارقیدر. خاصه‌جه منبه ومقویدر. جملهٔ عصبیه‌یه پك چوق فائده‌سی واردر. [«ژاقوت»ك قرق جلددن مرکب قاموس طبنده‌کونده ضیق صیق برقاچ دفعه دلك رطیب اجزاسنك برطاقم آلام عصبیه‌یه پك ایی کلدیکی وجملهٔ عصبیه‌یه سکون ویردیکی مذکوردر. «قنایپ»ك « صو ایله تداوی » نام اثرنده‌ده عموم عملیات غسلیه ایچون دلکك بر لازم غیرمفارق حکمنده بولوندیغی وآنجق اوسایه‌ده حرارت غریزیه‌یه ودوران دمه سربست ، متساوی ومنتظم بر قوت وفعالیت ویریله‌بیله‌جکی مصرحدر : صحیفه ١٢٦] .

حاصلی دلك وظائف جلدیه‌یه فعالیت ویرر، جریان دمی تسریع ایدر . حرارت غریزیه‌یی آرتدیرر . آلام وآفات رثیویه‌ده بالخاصه فائده‌سی کورولور . کرك آبدستده وکرك غسلده برنقطه‌نك قورو قالمه‌سی آبدستی وغسلی اجرا ایدلمه‌مش حکمنه کتیره‌جکی حقنده‌کی تنبیه قطعیٔ شرعی‌ده دلکك بر مؤمنیدر .

١١ ـــ آبدست صوینه‌دن بر ویا اوچ یودوم ایچمك : معلوم اولدیغی اوزره بو سنت سنیه‌در . منتظماً دوام ایدلسی صحةً دخی برچوق منافع تأمین ایدر . اول باول آبدست صوینك ـ ممكن اولدقجه ـ قابل شرب وایچیلمه‌سنده برکونه استکراه حس ایدلمه‌یه‌جك صولردن انتخابی تلقین ایدر. ثانیاً بوسایه‌ده هرکون صباح نمازی آبدستنی متعاقب آچ قارننه برمقدار صوغوق صو ایچیلمش اوله‌جغی کبی ایکندی آبدستلرنده دخی ینه عمومیتله آچ قارننه صو ایچیلمش اولورکه بونك دماغه تأثیرات نافعه‌سی واردر وبالخصوص یاریم باش آغریلرنده حسن تأثیری کورولور . [«ره‌وه‌یه پاریز» و« ادمون قاریه»ك « حفظ صحت دماغ » نام اثرلرنده آچ قارننه صوغوق صو ایچیله‌رك متعاقباً صورت منتظمه‌ده حرکات بدنیه اجرا ایتدیرلك صورتیله غایت معند شقیقه‌لرك (یاریم باش آغریسی)

تداويسنه موفقيت حاصل اولديغى مصرحدر] . ثالثاً منتظماً صوغوق صو ايچمه‌نك بدنه تأثيرات نافعه‌سى پك‌زياده‌در . اثناى صيفده عطش وحرارت بونى بردرجه تأمين ايدر. فقط قيشين اهميت ويراز. ويرلسه بيله‌وجودك پك‌ترلى، حرارتلى زمانه‌تصادف ايدركه اوزمان بالعكس محذورى داعيدر . سنت پرحكمت نبويه شو احتياج بدنى‌يى دخى الك منتظم صورتده تطمين ايديور [ايكى اوچ ساعت فاصله ايله برايكى يودوم صو ايچمه‌نك جملهٔ عصبيه‌يه، دماغيه، معديه ، دورانيه ، اعضاى بطنيه وظائفنه پك‌زياده فائده‌سى اولديغى بعض آثار معتبرهٔ طبيه‌ده مصرحدر. ازجمله صوغوق صو تطبيقاتى متعاقب بر مقدار صو ايچيلديكى حالده بونك اغشيهٔ مخاطيه‌ايله وبالخصوص جهاز هضميده‌كى غشاء مخاطيلرله تماسنك دورانى تنظيم ونبضان شراينى تعديل وتسكين ايده‌جكى تدقيقات اخيره ايله ثابت اولمشدر. «بنى‌باردك» تداوى بالماسى: صحيفه ٣١ و ٩٧] — مظهر

آبدستان (اس . فا) ال ييقامق ايچون ، آبدست آلمق‌ايچون استعمال‌ايديلن صوقابى . آبدست ابريق . ميضاءه

: من خوش كردم كه آمدخوان‌غيب

نك بتان با آبدستان ميرسند

آبدسدادن‌ده يازيلير . ايكيسى‌ده (آبدست‌دان) دن منحوت ومخفف اولمق كركدر .

— آبدستانك لسان افرنجده‌مقابلى(آكوامانيل) در . بوكلمه‌نك‌ده معناسى ال صويى، ال‌يبقايه‌جق صو ديمكدر. چونكه(آكوا) لاتجه‌ده آب‌و (مانوس)دست معناسنه‌در. بومناسبتله آوروپا قرون‌وسطاده يمكدن اول، ويمكدن صوكرا ال‌يبقامق ايچون استعمال ايديلن وبزم لكن‌ديديكمز قابلره تعبيرايديليردى. فقط‌موضع‌استعمالى لكن‌دن‌زياده‌ال‌يبقامق‌ايچون‌صوقونيلان‌قابده‌غالب‌در.

آوروپاده تحف نحاسيه مراقليلرى بيننده تداول ايدن اصطلاحات جاريه‌دن اوله‌رق (آكوامانيل) تعبيرى طونجدن وياقلايدن‌اعمال ايدلمش ، وعموميتله برسوارى‌يى ويا بر حيوانى تجسم ايتديرر صورتده ياپلمش كوچك موصلقلى قابلره دخى اطلاق ايديلير .

ممالك عثمانيه‌ده ، چناق قلعه‌ده طوپراقدن اودرلو چشمه جكلر ، صو قابلرى اعمال ايديليركه جمله‌نك معلوميدر . چناق قلعه معمولاتندن اولان آت‌ودوه شكللرنده‌كى دستيلرده ، ايشته اوقبيل شيلردن ، يعنى آبدستانلردن‌عد ايديله‌بيلير .

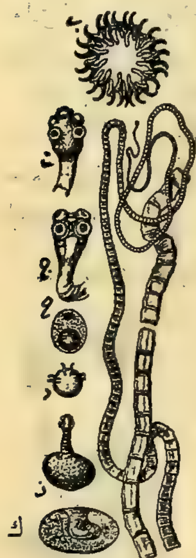
آبدست بوزان اس. انسانك باغرصاقلرنده اولان شريد صوغلجانى . ٣ـ٨ متره وحتى دها زياده اوزونلغنده اولوب كال بولديجه حلقه‌لرى پارچه پارچه قوپارق وباغرصاقلردن صيبريله‌رق اشاغيدن‌دوشر . آبدست بوزان ديمه‌سنك سببى بودر . (شكل ١٤)

— علم حيوانات شريد صو غلجانى ؛ ديدان ماده‌لرينه مراجعت .

آبدست بوزان علتى اس . آبدست بوزان دينن باغرصاق صوغلجانك توليد ايتديكى مرض .

— طب ـ آبدست بوزان‌دينان صوغلجان‌انسانك باغرصاقلرينه تسلط ايده‌رك برخسته‌لغى ايجاب ايدر .

انسانك هضم جهازنده شريد صوغلجانى بولنديغنى تعيين واثبات ايدن امارەلر او قدر قوى و دلالتلرى او قدر قطعى دكلدر ؛ بالعكس پك خفيفدر . بونكله برابر بوبابده اك زياده اعتباره شايان اولان بعض‌امارەلر واردركه‌ دبرك قاشنماسى كوزلرك بولانمسى ، باش‌دونمه‌سى، قفا سرسملكى بطنك ناحيه‌سنده اوجاع حس اولنماسى كبى حاللردر. بو امارات ايله باغرصاقلرده شريد صوغلجانك وجودينه استدلال ايديله‌بيلير ايسه‌ده مسأله‌نك تحقق قاذورات ايچنده مذكور صوغلجان پارچه‌لرينى مشاهده ايله اولور .

(شكل ١٤)

ب چنكللر. ت، ج باش ح عمورطه. درشيم. ن، ك رشيمك لستحاله‌لرى .

بو مسافرلردن قورتولمق، امعایی آنلردن تخلیه ایتمك ایچون صوغلیجان طاردی بعض علاجلر استعمال ایدیلیرکه باشلیجه‌لری شونلردر .

ارکك طُحْلُبْ (یوصون)، نارآغاجی قبوغی (کوك وساق) قامالا ، قباق چکردکی، فوفل هندی جوزی.

صوغلیجان طاردی اولان علاجلر بعض شرائط تحتنده ویریلیر: (۱) صوغلیجان کمال بولمش اولملی که خلقه‌لرینك کندیلکندن دوشمه‌سی اوکا دلالت ایدر. (۲) صوغلیجانلی اولان کمسه‌یی، علاجی ویرمه‌دن یکرمی‌درت ساعت اول سود معیشتنه تابع طوتمالی. (۳) علاجی آلدقدن برآز صوکرا صوغلیجانك حسنی ابطال ایتمك وبو صورتله چنکللری ایله یاپیشماسنی وطوتونماسنی منع ایله‌مك ایچون اترلی ویا قلوروفورملی بر شربت وصوکرا بر مسهل (قالومل یاخود هندیاغی) آلمالیدر. شرطك بری ده چیقار ایکن صوغلیجانی چکمه‌مکدر .

بر تام کسب ایتمك ایچون صوغلیجانك باشی طرد اولنمق لازمدر . برنجی معالجه تأثیرسز قالیرسه بر هفته صوکرا تکرار ایتملیدر .

آبدون — املای توراتیده عبدون . سفر حکامده مذکور بر ذاتدرکه حضرت سموئلدن اول بنی اسرائیلده یدی سنه حاکملك ایتمشدر .

آبدست بوزان اوتی اس. وردیه فصیله‌سندن برجنس نبات .

(شکل ۱۵)

— علم نبات — آبدست بوزان اوتی حشایشه‌دندر یعنی اوت صنفندندر . بونك ایچوندرکه تورکجه اسمنه اوت دینمشدر. ساقی اوزون وانجه‌در . پك نادر خشبی اولور یعنی اوطولاشه‌رق شجیره حالنه کلیر . هردم تازه دینن نباتات خالده‌دندر یعنی یاز و قیش یاپراغی دوکمز ، یشیللکنی ضایع ایله‌مز. یاپراقلری مرکب ومتبادلدر. بر صاپ اوزرینه مرتکز اولان هرمرکب یاپراغك شقه‌لری صاپك بوغنجه چفت چفت قارشیلقلی اولوب یالکز اوجه‌ده‌کی شقه تكدر. شقه‌لرینك کنارلری دیشلی‌در. چیچکلری کوچك ویشیلمسی رنکده اولوب صاپك نهایتنده باشاق وبعضاً باش صورتنده بریره طوپلانمشدر . دیشی چیچکلر باشك ویا باشاغك تپه‌سنده ارکك چیچکلری آلت طرفنده‌در . (آبدست بوزان)‌ك یکرمی قدر نوعی معلومدر. بونوعلردن بیوك آبدست بوزانه یعنی طلیکه اوتنه اوروپاده بیوك پنپره‌نل دیرلر. بیوك پنپره‌نل یاخود چایر پنپره‌نلنك حیوانات ایچون علف مقامنده استعمالی موافق اولمغله اوروپاده اندن کوزل چایرلر یتشدیریلیر . دیکر نوعی اولان کوچك پنپره‌نل اکله صالح ویاپراقلری عطری اولدیغندن بغچه‌لرده حراثت ایدیله‌رك تزیید اشتها ضمننده صلاطه‌لره قونیلیر . (شکل ۱۵)

آبدست بوزان اوتنه ، طبابتده مدرّ اولدیغی ایچون تورکجه‌ده بو اسم ویرلمشدر .

آبدست بوزان خدایی نابت اوله‌رق قیرلرده بیتر .

آبدستخانه اس . أل ویوز ییقایه‌جق وآبدست آله‌جق موصلقلی محل . || آیاق یولی . خلا .

— خانه‌لرده ال یوز ییقامق وآبدست آلمق ایچون یالکن ابریق استعمال ایدیلیر ، یا مخصوصاً انشا اولنان آبدستخانه‌ده ییقانیلیر وآبدست آلنیر . اولرده أل یوز ییقامق ، آبدست آلمق ایچون انشا اولنان آبدستخانه‌لر حقیقتده برلی لکن و ابریقدن باشقه بر شی دکلدر . یعنی بر یرده ثابت لکن ایله ابریقدن عبارتدر . ابریق ییقانه‌جق ، آبدست آله‌جق کیمسه‌نك اوکنه کلیر . آبدستخانه‌یه ایسه ییقانه‌جق وآبدست آله‌جق آدم کندی کیدر . آبدستخانه‌لر انسان آیاقده طوروب اکیلدیکی حالده قولایلقله ییقانه بیلمك ایچون یردن برمتره قدر یوکسك انشا ایدیلیر . لکنی تخته‌دن واکثریاً طاشدن یاپیلیر. برنده ثابت اولمسنه مبنی عادی لکن کبی بوشالدیلا-

مایه‌جغندن ، درونـنـه طوپلانان کیرلی صو مناسب
یرینه آچیلمش بر دلیـك وبورایه طاقلمش بر بوری
واسطه‌سیله آقیتدیریلیر .

آبدستخانه‌نك ابریکی اکثریا ثابت اوفاق بر صو
جزینه‌سندن عبارت‌درکه بورایه‌صویا قوغه‌ایله کتیریله‌رك
طولدیریلیر ویا بورو واسطه‌سیله جریان ایدر .

ایشته أل یوز ییقایه‌جق ، آبدست آله‌جق بر
آبدستخانه اساساً بوندن عبارت‌در . اقسام لازمه‌سی
ثابت برلکن ایله ابریك خدمتنی کورن بر موصلقدن
باشقه برشی دکل‌در . بعضاً آبدستخانه‌لرده موصلق
یرینه یئه ابریك قوللانلدیغی واردر . آبدستخانه‌نك
لکنی‌ده ثابت اولمایه‌بیلیر . هرحالده آبدستخانه اوك
مناسب برنده انشا اولنمش ، لکن ابریك قونه‌جق ،
وبوزاده ال یوز ییقانه‌جق،آبدست آلنه‌جق یوکسکجه
سینی طرزنده برمحلدن عبارت اوله‌بیلیر .

-- معماری — بعض بیوك وعالی بنـالرده ،
معبد جوارلرنده اسباب معماریه ایله توشیح وتزیین
اولنمش آبدستخانه‌لر واردرکه بونلر آثار بدیعه‌دن‌عد
اولنمغه شایان‌در .

آبدستلك اس . آبدست آلنه‌جغی وقت کیلمك
اوزره یاپلمش قیصه جبـه : آبادن بر آبدستلك
یاپدیردم .

آبده اس (عر . أبدن) . اوزون مـدت
دللرده داستان اولوب قالان بلیه وداهیه:
نوح طوفانی بشریتده عظیم بر آبده‌در . || برملتك
تاریخنده بلند وشاهق اولان وقعه: ۱۰ تموز انقلابی
عثمانلی تاریخنده بیوك برآبده‌در . || فصاحت وبلاغت
جهتیله تنظیری قابل اولمیان شعر: نفعینك بعض‌قصیده‌
لری قـدیم وادیده برر آبده‌در . || تاریخـده بلند
وشـاهق اولان وقایعك وبعض اعاظمـك ذکرلرینی
اخلافه نقل ایتمك اوزره یاپیلان بنـا : آبدهٔ حریت

|| عظمتیله، کوزللکیله، قدمی ایله‌انسانی اعجاب ایدن
مبانی : استانبولك آبده‌لری چوقدر .

-- تمثیلاً : طبیعتـده موجود و ثابت اولان
پك عظیم کتله : طاغلر ارض ایچنده کچن اختلالرك
آبده‌لری‌در . || اوزون مـدت قائم ودائم اولان
ادبی ، علمی ، صنائی اثرلر : معلقات سبعه عرب
ادبیاتنك آبده‌لری‌در . سلیمانیه جامع شریفی عثمانلی
معماریسنده برآبده‌در. || ذکر ویاده وسیله اولان،
ماضی‌یی اخطار ایدن هرشی : بویرلری باشدن باشـه
کزیکز . هرآدیمده عثمانلیلغی اخطار ایدن برآبده‌یه
تصادف ایدرسکز .

-- بو کلمه ادبیـات جدیده‌مزده فرانسزجـه
(مونومان) کلمه‌سی ترجه ایچون اخذ و استعمال
اولنمش‌در . فرانسزجـه‌ده (مونومان) کلمـه‌سی
بر وقعه‌نك ، بر شیئك ویا بر ذاتك تذکیر نامی ،
تأبید خاطره‌سی ایچون اتخاذ ایدیلن بر دلیل‌دن ،
معلمدن عبـارت‌در . مثلا مهم بر وقعهٔ تاریخیه‌یی
آکدیرمك ، ذکر ایتدیرمـك اوزره رکز ایدیلن
ستونلر ، بر بیوك آدمك تأبید نامی ایچون نصب
اولنـان تمثاللر برر مونومان در . بو برنجی معنایه
نظراً مونومان بردلیل تاریخی‌در . بر شیئك ادامهٔ
ذکرینه خدمت ایدر . ثانیاً مونومان تعبیری فنون
بدیعه‌یه ، بالخاصـه ، فن معمـاری وفن نحته متعلق
اولان آثار ومصنوعاته‌ده دلالت ایدر .

آنا معماریه‌یه تطبیق اولندیغی حالده شایان ذکر
وتخطر اولان اشیانك ذکرلرینی‌تأبیده ویا بر بلده‌نك
تزیینه خدمت ایتمك معناسنی تضمن ایدر . قدیم‌آتنه
شهری او قـدر کثیر مونومان ایله مزین ایدیکه
(چیچرون) بوبلده‌نك نره‌سندن‌کچلسه تاریخ اوزرنده
کزیلیر دیمش‌در . مبـانئ مشرفه ، هیا کل ، کذلك
مونومان دینیلن آثاردن معدوددر .

فرانیزجه مونومان کلمه‌سنك ترجمه‌سی اوله‌رق

یاقین بر زماندن بری در لسانمزده تداول ایدن آبده لغتی عربجه‌ده دللرده داستان قالان امور عظیمه‌یه تعبیر اولنان او اَبد کلمه‌سنك مفردی در . عالمده ظهور ایدن امور وقایعك جمله‌سی دللرده داستان اولوب اوزون مدت خاطرهٔ انامده قالمز ، هر امرك ، هر واقعه‌نك مشاهده‌سی انی اوزون مدت تخطر ایده‌جك ، آندن بحث ایدیله‌جك درجه‌ده حافظه‌لرده ایز براقمز. چوق حادثه‌لر کوریلیر، یا طوییلیرده آرادن چوق زمان کچمز اونودیلیر، اولمامش کبی اولور. آنجق بعض وقایع‌ده واردرکه اکا شاهد اولنلرك ویاشاهد-لردن نقلاً واقف اولنلرك حسلرنده اویله بر تأثیره دماغلرنده اویله بر ایز براقیرکه بو وقایع اوزون مدت حافظهٔ انامده تداول ایدوب طورور، دللرده داستان اولور قالیر . وقعه چوقدن فنا بولمش ایکن ذکری ذهنلرده دوام ایدر .

ایشته اویله امور عظیمه‌یه، حادثات مهمه‌یه یعنی مخصوص تعبیری ایله داهیه‌لره عرب لساننده أبدن أوابد تعبیر ایدیلیور . کویا که او وقایعك اذکاری خاطره‌لرده مؤبد اولیور؛ بونك ایچوندرکه او اذکاری تولید ایدن وقایع عظیمه‌یه عربجه‌ده، أبد کلمه‌سندن مأخوذ اوله‌رق آبده، اوابد دینیور .

عجبا ، اذکاری اوزون مدت وعادتا نسبةً مؤبد اوله‌جق صورتده خاطرلرده قالان ، نفوس اوزرنده درین تأثیر براقان ، وامور عظیمه دینن وقایع نه کبی شیلردر. وقایعك نفوسی اوزرنده تأثیری، مجربدرکه صرف نفسانیدر، درجه‌سی‌ده نفسك قابلیتنه تابع‌در. عالمده اویله بعض وقایع وحوادث اولورکه حواسمزه شدتله یوکلنیر، آغر باصار، جملهٔ عصبیه‌یی بك صارصار او وقایعك تأثیری خاطره‌ده شدید اذکار حاصل ایدر . ایشته بزده وله ودهشتی ، هیبت وخشیتی ، اعجاب وحیرتی والحاصل المولدت جهتلرندن شدتلی تأثیراتی موجب اولان احساسات وادراکات هپ بوقبیل ذهن حالتلریدر. مثلا اهمیتلی بر حادثهٔ سماویه‌نك، بر زلزله‌نك ، دهشتلی بر یانغینك ، بر طغیانك بر وبا ویا حربك وامثالی امور عظیمه‌نك ذهنده ایجاب ایتدیکی درین تأثیر وتأثرلرك نتیجه‌سی اوله‌رق بو حادثاتك اذکاری اوزون مدت خاطره‌لرده تمادی ایدر طورور.

شیمدی نفوسه اولان تأثیرلری اعتباریله حقیقت دیللرده داستان اوله‌جق، اخلافه یادکار ایدیله‌جك بیوك وقعه‌لرك ، بیوك آدملرك اذکاری بر طاقم مبانی ایله تمثیل وبو واسطه‌لر ایله تأبید ایدیله‌جك اولور ایسه توسیعاً بو مبانی‌یه‌ده آبده اطلاق البته صحیح اولور، دیللرده داستان اولوب قالان امور عظیمه‌یه آبده دینلدکدن صوکرا دیللرده داستان اولوب طوران وقایع کبیره‌یه‌ده بك اعلا ینه آبده دینه بیلیر. برنده اوامور و وقایعك ذکرلرینه دلیل اولان دیلدر، دیکرنده بنادر. دیللرده‌کی فرق حقایق دکیشدیرمز. ایکی صورتده‌ده بطندن بطنه تداول ایدن اذکار برشیدر؛ برطاقم امور عظیمه‌نك اذکاریدر. ایستر دیللرده تداول ایتسین، ایستر یرلرده تداول ایتسین اذکار ینه او اذکاردر .

بعض مبانیٔ عالیه‌ده واردرکه کرچه بر وقعه‌نك ذکرینی تأبید ایتمك، بر آدمك نامنی احیا ایلمك ایچون انشا ایدلمز، باشقه برمقصده مبنی یاپیلیر. فقط ایکی وجهدن بوکبی اثرلره‌ده آبده دیه بیله‌جکز. چونکه بونلر برطرفدن طورو-شلرنده‌کی عظمتلری ایله، یاپیلشلرنده‌کی کوزللکلری ایله احساس وادراکزده درین وآلیجی تأثیرلر اجرا ایلدکلری کبی متانت ومکانتلرینه نظراً اوزون مدت طورمق اوزره یاپیلیرلر؛ چوق دوام ایدرلر. دیمك أبدك نسبی معنا-سندن بردرجه‌یه قدر نصیبلری واردر . بویله بنالری آبده تعبیرینه ماصدق ایده‌جك اصل برجهت دها واردرکه اوده متانت ومکانتلرینه نظراً اوزون مدت عالمده قالملرینه بناءً بولندقلری زمانلرده‌کی مهم وعظیم وقعه‌لره شاهد و آنلرك اذکارینه محل اولملریدر . ایشته بواعتبار ایله‌ده اویله بنالرك

آبده دیدیکمز ومخصوصاً اخلافه اذکار نقل ایتمك ایچون یاپلمش مبانیدن فرق یوقدر. اوحالده اسملری‌ده براولمق لازمکلمزمی ؟

ایشته کورولیورکه آبده‌نك اصل لغت معناسنی توسیع ایده‌رك ایکی نوع مبانی‌یه بوتعبیری تشمیل ایددك. آنجق صنعتده ابده‌لر وارده خلقتده بویله بنالر یوقمی؟ ایشته ارض اوزرنده طوران ، حتی حافظه‌نك ادراك ایده‌میه‌جکی برزماندن بری یرلرنده ثابت اولان، عظمتیله شکل وسیماسی ایله ، هیئت ومنظره‌سی ایله روح ومعناسی ایله احساس وادراکمزی صارصان، تسخیر ایدن طاغلر ، جبال راسیات صنعتك احداث ایتدیکی آبده‌لره جهت جهت بکزه‌میورمی ؟ بونلرده برر آیت وتذکار دکلمی ؟ خلقتك سمایه باش صالان بو عظیم وعجیب بنالرینه‌ده صنعتك احداث ایتمش اولدیغی مبانی‌یه تمثیلاً عین تعبیرایله آبده‌دیه‌بیلیرز. تسمیه‌ده برکره تمثیل طریقنه کیدیلنجه بونقطه‌ده توقف ایتمه‌لم ؛ عصرلرجه قیمت واعتبارینی حکم ورواجنی ادامه وابقا ایدن آثار فنیه وادبیه‌یه‌ده ینه تشبیه وتمثیل طریقیله آبده دیمك البته جائز اولور. ذاتاً عرب لغتنده فصاحت وبلاغت جهتیله تنظیر وبیرولکی غیر قابل اولان ، هر دم قیمتدار بولنان مخلد اشعاره آبده اطلاق اولنمه‌سنك وجهی ، ینه بو ملاحظه دکلمیدر ؟ حقیقت شعرو انشاده بتون آثار مخلده آبدات ادبیه‌دندر .

آبده‌لر صنعت وماهیتلرینه کوره ایکی صنفه تفریق ایدیله‌بیلیر . یعنی آبده یا اصالةً اولور ، یا وکالةً اولور . بزم ملاحظه ایده‌بیلدیکمز مبانی وآثار ایچنده برقسمی واردرکه تاریخی برامرعظیمك ذکرینی انسال آتیه‌یه نقل ایتمك، اعاظمدن اولان برآدمك نامنی احیا ایلمك مقصدیله بنا ورکز ایدیلیر . بو صنف آبده‌لرك خدمتی طوغریدن طوغری‌یه تاریخی بروقعه‌نك اخلافه نقلنه وبر ذاتك نامنی احیایه دلالتدر ، معین برنوع وکالتدر . بونلر عادتا کچمش بعض وقایعك مخصوصاً اقامه اولنمش دلیللری، اولمش بعض ذواتك وکیللری‌در . کرچه بو صنف آبده‌لردن، جمله آثار عتیقه کبی، یاپلدیغی زمانك صناعتجه مرتبه‌سنه ، احوال اخلاقیه‌سنه‌ده بردرجه‌یه‌قدر استدلال ایدیله‌بیلیر؛ آنجق بواستدلال اصلی ووضعی بردلالت اولمیوب هرشیده، هرکله‌ده اولدیغی کبی تضمنی بردلالتدر. حاصلی ینه اومبانی وآثار ایچنده بر قسمی‌ده واردرکه بونلر تاریخی بر وقعه‌یه، برآدمه دلالت مقصدیله یاپلامشدر . بونلره تمثیل طریقیله آبده اطلاق کندی ماهیتلری ایجابیدر. هیکللرنده‌کی بیوکلك، هیئتلرنده‌کی کوزللك کبی صفتلر، زمانده دوام وثبات کبی ملاحظه‌درلرکه اواثرلری آبده صنفنه ادخال ایدر . مثلا آیاصوفیه ، سلطان احمد ، سلطان سلیمان جامع شریفلری برر آبده‌در . حقیقت هیکللرنده‌کی عظمت ، هیئتلرنده‌کی حسن وصنعت مؤبداً طوره‌جق ایمش کبی یاپیلشلرنده‌کی متانت ومکانت اوعالی بنالری برر آبده یاپمشدر . ینه مثلا سلطان احمد چشمه‌سی بر آبده‌در . کرچه بو اثرك هیکلنده بیوکلك یوق‌ایسه‌ده زمانك ویقیجی انسانلك آنی تخریبه قیامیه‌جق درجه‌ده کوزل ، دائما یرنده طوره‌جق کبی متین اولان بو چشمه جسماً بیوکلکی اولمسه‌ده صنعتنده‌کی مزیتیله ینه آبده‌در .

اوزون مدت طوروب قالمش بعض مبانی‌ده واردرکه کرچه بونلر اصلاً تذکار اوله‌رق قوروللمشدر ، فقط زمان ایله اوقدر اذکاره محل اولمشدرکه عادتا دیوارندن تاریخ ترشح ایدر . برنجی صنف آبده‌لر مخصوصا بر ذکری ادامه ایتمك ایچون وضع اولندیغی حالده ایکنجی صنفدن بو آبده‌لر ، اساساً برذکری تمثیل ایلمك اوزره یاپلادقلری حالده طوره طوره تاریخ صحیفه‌لری کبی بعض اذکاره صوکرادن دلیل اولمشدر . برنجیلرده اذکار، آثاره تقدم ایدر . ایکنجیلرده آثار ، اذکاره تقدم ایلر . ایشته بوایکی صنف آبده بیننده جهت اتصال موجوددر.

ایکی نوعیده آبده اسم جنس تحتنده جمع ایدیلیر . بوجهت اتصال واتفاق ایسه الک زیاده والک ممیز برصورتده آبده‌لرك عالمده اوزون مدت ، عمره نسبت مؤبد عد ایدیله بیله جك برزمان ظرفنده طوروب قالماسی در ؛ اوت اوزون مدت طوروب قالیرلر وبزه ماضیدن بر شی سویلرلر .

زمانده اوزون مدت طوران بر شی دوام وثباتی حسبیله کچیرمش اولدیغی اواوزون زمانك وقایعنه‌ده البته شاهد، دلیل وآیت اولور. ایشته زمانده اوزون مدت طورمه‌نك وقالمه‌نك لازمی برمعناسی که آبده‌لره مضاف ایکنجی برمعنادر. واقعا آبده‌لریا اوزون مدت طوره‌رق اخلافه خبر نقل ایتمك اوزره وضع ایدیلیر، یا اوزون مدت طوره‌رق کذار اولان برچوق عظیم امور ووقایعه شاهد اوله‌رق قالیر .

طوروب قالمش، عالمده توالی ایدن اوقدر انقلابات وتبدلات ایچنده ماضینك برر صادق شاهد وناقلی اوله‌رق اوزون زمان وارلقلرینی محافظه ایتمش اولان بومبانی وآثارك ماهیتنده نسبی برابد معناسی اورتبه مضمون درکه ذاکره‌مزك یتیشه‌میه‌جکی اسکی زمانلردن بری یرلرنده طوروب قالان، قرارمکین صاحبی اولان طاغلره‌ده آبده تعبیرینی ولوتوسیعاً تشمیل ایدیورز .

طاغلردخی ارضك سبق ایدن طبیعی برطاقم وقایعنه شاهد اولدیغی ایچوندرکه آبده‌لك شانك لازمی معناسنی‌ده حائز بولنیور .

خلاصه آبده تعبیری أبددن آلنمش اولدیغی ایچون اصلنده‌کی معنایه مطابقتی اعتباریله برشی آبده اوله بیلمك ایچون زمانده اوزون مدت طوروب قالماسی، کچمش بعض مهم وعظیم وقایعه آیت وعلامت اولماسی لازمدر. بوایکی صفتی حائز اولان هرشیئه آبده اطلاق صحیح اولور .

آبده‌نك لسانمزده ، ادبیاتمزده یکی اولان بو معناسنی توسیع طریقیله غربجه آبده‌دن آلدق . بو لسانده آبده وجمی اولان أوابد اوزون زمان دللرده داستان اولوب قالان بیوك حادثه‌لره داهیه‌لره اطلاق ایدیلیور ایدی . آبده‌یه ویردیکمز یکی معنایه کوره اویله حادثه وداهیه‌لرك ذکرینی دللرده دکل ، خارجده تمثیل وتأیید ایتمك اوزره یاپیلان بنالره شامل اولیور. بو یکی معنادن دخی تمثیل طریقیله آبده‌یه ویریلن دیکر معنالری بولدق . ایشته بو صورتله لسانمز فرانسزجه (مونومان) معادلی اوله‌رق آبده کلمه‌سنه نائل اولمشدر .

آبده‌یی آثارعتیقه ایله قارشدیرمامالی‌در . کرچه برچوق آبده‌لر آثار عتیقه‌دندر . فقط آثارعتیقه‌نك جمله‌سی آبده اولمادیغی کبی برزمان ایچون آثارعتیقه‌دن معدود اولمیان مبانی ینه آبده صنفنده داخلدر .

آثار عتیقه قدیم مدنیتك محصولی اولوب خرابه ، آبده ، أثاث ، سلاح ، ال طاقلری واسکیدن قالمه هرنوع اشیادرکه بزدن اول یاشامش اولان اقوامك مؤسسات وموضوعاتنه، ادیان وعاداتنه وقوف حاصل ایده‌بیلمك ایچون تدقیق وملاحظه‌یه لایق اولور . (آثار عتیقه ماده‌سنه مراجعت)

علم آثار عتیقه‌نك فن معماری نقطهٔ نظرندن الك زیاده مشغول اولدیغی جسیم ، ذی‌قیمت ، جالب نظر حیرت آبده‌لر روما ، آتنه ، تدمر ، آثور ، بابل ومصر خرابه‌لرینی تشکیل ایدن آثار عتیقه اولوب بونلردن ماعدا کلت قومی کبی دیکر اقوامه منسوب آبده‌لر دخی واردر .

موضوعنه نظراً آبده‌نك برقاچ انواعی واردر : آبدهٔ شرف، آبدهٔ حرب، آبدهٔ ظفر، آبدهٔ صلح وسائره کبی. الک زیاده کثرتله بولنان آبده‌لر قبروتربه دینن آبده‌لردرکه ازمنهٔ قدیمه‌دن بری موجوددر . آبدهٔ شرف اوللری بر طاقم خیالی صورتلر ایکن صوکرالری کیمك نامنه یاپیلیر ایسه آنك شکل مجسمی آلدی . بونوع آبده‌لره ازمنهٔ قدیمه‌ده یونانیلر ورومالیلرده

كثرتله تصادف اولنور. ازمنهٔ متوسطه‌ده شكلى مجسم آبده‌لرك نادر ايدى . علوم وفنونك احياسى زماننده بو آبده‌لر يكيدن عادت حكمنه كيردى. فقط حكمدارلر ايله جنراللر نامنه انشا ايديلير ايدى . مصارف انشائيه‌سى كيمى ارائه ايديورلر ايسه آنلر طرفندن ويريلير ايدى .

زمانمزده بو طاقم آبده‌لر چوغالدى . بو آبده‌لردن اشخاصى ارائه ايدنلر يا تصوير لوحه‌لرندن يا تام يا يارى ياپلمش هيكلدن ، يا آتلى بر هيكلدن ، ياخود برقاچى بر يرده ياپلمش هيكللردن متشكلدر . وقايع نامنه ياپيلان آبده‌لر خطوطدن ، قبارتمه‌لردن ، بعض اشخاص مجازيه‌دن ،ستونلردن ،ديكيلى طاشلردن ، طاق ظفرلردن ، معابددن ، بيوك تابلولردن عبارتدر . شهرمزده بوكبى آبده‌لر موجوددر . سلطان احمد ميدانده‌كى ديكيلى طاش ، طونج ييلان ايشته بو نوعدندر .

بو زمانك الك جسيم آبده‌لرى شونلردر: مونيخده‌كى باوريا ، ره‌كنسبورغده‌كى والهاله ، كل جايمه‌ده بفرايونغس هاله ، وورمسده‌كى لوت ، تويتن بورغ اورمانده‌كى هرمان ، برلينده‌كى ستون ظفر ، نيدر والده‌كى كرمانيا ، نيويورق ليماننده‌كى آبدهٔ آزادى ازمنهٔ متأخره‌نك الك بيوك آبده‌لريدر .

اسلامده آبده ـ ديانت اسلاميه‌ده هيكل انشاسى ممنوع اولديغندن اسلامده هيكل وتمثال نوعندن آبده‌لره تصادف اولنه‌مامسى طبيعيدر. فقط معابد وآثار خيريه قسمنه داخل اولان ابنيه وانشاآت پك چوقدر. بوكبى مبانى على الاكثر، جامع خانقاه، عمارت ، كوپرى، چشمه ، سبيل ، تربه كبى اثرلردر . حكمداران اسلامك بيوكلرى دائما بوكبى آثار انشا ايتديريرلر ايدى. ملوك قديمهٔ اسلاميه‌دن صرف نظر عثمانلى پادشاهلرى حضراتنك پايتختمزده وكرك خارج پايتختده بوكبى آثار معظمه‌لرى واردر . سليمانيه جامع شريفى ، سلطان احمد چشمه‌سى . ادرنه‌ده‌كى سلطان سليم ثانى جامع شريفى ، بروسه‌ده‌كى يشيل جامع شريف بو جمله‌دندر . آبده‌نك كتابه قسمنه يعنى شايان تخطر بر وقعه‌يى حاكى اولان ستون مخصوصه‌دن متشكل اولان نوعنه كلنجه اسكى تركلرده بوكبى آبده‌لر ركز وانشاسى معتاد اولديغى بر آبدهٔ ظفر اولان (اورخون) آبده‌سنك وجوديله آكلاشيليور . زمانمزده دخى مملكتمزده بوكبى آبده‌لر انشا ايدلمكده‌در. حجاز تيمور يولنك مبدأنده خط مذكورك انشاسنى حاكى اولان ستون دخى اويله بر آبده‌در .

— ادارهٔ ملكيه — عثمانلى مملكتنده بولنان آبده‌لرك مواقعنى وعددلرينى كوسترر هنوز بر جدول تنظيم اولنمامشدركه شايان تأسفدر . اوروپانك سائر مملكتلرنده بو يولده‌كى آثارك حفظى ايچون رسمى جدوللر ترتيب ايدلمش وبويله آثارى تخريب ايدنلر ايچون مجازات شديده تعيين اولنمشدر. بزده‌ده ٢٣ ربيع الآخر سنه ١٣٠١ و ٩ شباط سنه ١٢٩٩ تاريخلى آثار عتيقه نظامنامه‌سنك اوتوز اوچنجى ماده‌سنده « عمومى وخصوصى محللرده موجود ومركوز اولان آثار عتيقه‌يى تخريب وياخود رخنه‌دار ايدنلردن قانون جزانك يوز اوتوز سكزنجى ماده‌سى موجبنجه تضمينات وجزاى نقدى آلنمقله برابر حقلرنده بر آيدن بر سنه‌يه قدر حبس جزاسى دخى اجرا قلنور » دينله‌رك آثار عتيقه‌نك محافظه‌سى نزد حكومت سنيه‌ده نه‌قدر ملتزم اولديغى ارائه ايدلمشدر . مملكتمزده‌كى آبده‌لرك حسن محافظه‌سنه تعمير وترميمنه معارف نظارتى مأموردر . جوامع شريفه ومؤسسات خيريه قبيلندن اولان آبده‌لر محافظه ومرمتيده اوقاف نظارتنه عائددر . انجق بو آبده‌لرك تعمير ومحافظه‌لرينه مملكتمزده صنايع بديعيه‌يه تعلق جهتيله موزه مديرينك نظارت ايتماسى پك لازمدر. بو جهت وقتيله موزه مديريتنجه موقع بحثه قونمشدركه طوغريسى هر حالده شايان تقدير وتحسين بر تشبثدر .

(شکل ١٦)

آبدهٔ حریت — آبدهٔ حریت ٣١ مارت وقعه‌سنده شهید اولان دلاورانك احیای خاطراتی ایچون انشا ایدلمش برعلمدر . اساسی ١١ تموز سنه ٣٢٥ تاریخنده پادشاهمز سلطان محمد رشاد خان افندمز حضرتلرینك حضور همایونلری طرفندن وضع اولنمش و رسم کشادی ١١ تموز سنه ٣٢٧ تاریخنده اجرا قلنمشدر . بوآبدهٔ حریت (شکل ١٦) بهر ضلعی اللیشر مترودن عبارت مثمن منتظم شکلده مرمردن

یاپیلمشدر . اطرافی مرمر اساس اوزرینه مربوط دمیر پارمقلقلی دیوارلرله محاط اون دونمدن عبارت مطروح و مزین بر باغچه درونده انشا ایدلمشدر .

آبده، تحتانی وفوقانی اولمق اوزره ایکی قسمدر. تحتانی قسمی زمیندن اشاغیده‌در . لحد بوقسمك التنده‌در . اوستنده تربه قسمی انشا ایدلمشدر .

آبده‌نك تربه‌سنی تشکیل ایدن تحتانی قسم مقطوع مثلث متساوی الاضلاع شکلنده‌در. تربه‌داخلنده اوچ آیاق اوزرینه طوردیرلمش و بیوك بر قوت صنعت تمثیل ایدن کرلر موجود اولوب آبده‌نك قسم تحتانیسی بو کرلرك اوستنه آلنمشدر . تربه‌نك بر رأس مقطوعنده و قبله استقامتنده محراب موجوددر ، تربه‌نك آیاقلری و دیوارلری هرکه طاشندن معمول و دیرکلرك باشلقلری غایت ظریف استالاقتیتلرله مزیندر .

قسم‌خارجیسی، رأسلری مقطوع برمثلث متساوی‌الاضلاع شکلنده‌در. آلت اوست ایکی کزنتی محلی، برندن دیکرینه چیقمق ایچون اوچ جهتده مرمر مردیونلر واردر. اشبومردیونلرله صحنلقلرك آرالرنده چیم اکیلمك اوزره ساقسیلر موجوددر . مذکور مردیونلرك بهری نصف مسدس منتظم شکلده اولوب اوچ جهتدن باشلایه‌رق التی بصه‌مقله برصحنلغه و مذکور صحنلقدن آلتی بصه‌مقله یوقاریکی کزنتی محلنه یعنی اصل آبده‌نك اطرافنه چیقیلیر ، مذکور مردیون ترتیباتنده‌کی شکل مسدس منتظمك متناظر رأسلرنده مسدس قاعده اوزرینه مبنی برمرمرکرسی و اونك اوستنه بیله‌جك صوما کیسندن برستون وبو ستونك اوستنده‌مرمردن استالاقتیتلی برباشلق موضوع اولوب باشلقلرك اوستنده برونزدن معمول ظریف فنارلر موضوعدر ، فنار دیرکلرینك آرالرنده مرمر پاپالر موجود اولوب کرك فنار دیرکلری ، کرك پاپالر برونز زنجیرلرله بربرینه مربوطدر .

آبده قسمی اوست کزنتی‌محلنده وبهر ضلعی ٥,٧٠ طولنده بر مثلث متساوی الاضلاع قاعده اوزرینه انشا ایدلمشدرکه‌بوقاعده‌نك اوزرنده‌کی قسمك‌رأسلری قطع ایدلمش ومذکور قاعده رأسلرینك اوزرینه التمش سانتیم قطرنده مجلا هرکه طاشندن معمول کولله وضع اولونمشدر . مذکور کولله‌لرك وآرالرنده‌کائن اولوب تربه‌یه نشرضیا ایدن غایت ظریف پنجره‌لرك اوزرنده آبده‌نك مسدس منتظم واهرام ناقص‌جدارلری باشلار . مرمردن معمول غایت خرده وظریف مزیناتله مجهز اولان بو وجه طغرای عثمانی‌یه وجل تاریخیه‌یه تخصیص ایدلمشدر . اشبو وجهلرك فوقنده آبده‌یه بیوك‌برقیمت اضافه‌ایدن غایت ظریف وبی‌مثال استالاقتیتلر واونك‌اوستنده مزین برصچاق وصچاغك فوقنده اون ایکی وجهلی بر اهرام ناقص واردر ، بونك‌اوستنده‌ده ترسنه استالاقتیتلی ویکرمی‌درت‌وجهلی برسیله موجوددر . اشبو کتلهٔ مجسمه‌نك اوستنه هرکه طاشندن غری رنکلی بر طوپ قائماً وضع ایدلمش وطوپك بر جبهه‌سنده برونزدن معمول وبر شکل مخصوصی حاوی آرمه تعلیق ایدلمشدر. آبده‌نك زمیندن تکمیل ارتفاعی اون سکز متردر . اشبو هیئت مجموعه‌دن ماعدا آبده‌نك بر وجهنه وتربه قسمنه کیرلك اوزره مزینات مخصوصهٔ معماریه ایله مجهز بر مدخل وغایت ظریف برونز برقپو وادر .

آبدهٔ حریت شرق اسلوب معماریسنه منسوبدر واسلوب‌مذکورده برفکر تکامل ابرازی‌ایله تأسیس ایدلمشدر . معماری مظفر بکدر . هیئت عمومیه‌سی، بالخاصه غایت خرده وبدیع مزیناتیله برقیمت مخصوصهٔ معماریه‌یی حائزدر .

صفوت

آبدی — انکلیز مؤلفلرندن بر قادین‌در.

آبدی — (انکلیزجه‌ده أبدی تلفظ ایدیلیر) جون طوماس آبدی که حقوق علماسندن‌در. ١٨٢٢ سنه‌سی تموزینك بشنده تولد ایتمش‌در. کمبریج دارالفنوننك حقوق شعبه‌سنده تحصیلنی اتمام ایتدکدن‌صوکره ١٨٥٢ ده مأذونیت رتبه‌سنی احراز ایله‌دی. ١٨٥٤ ده کمبریج دارالفنوننه معلم تعیین ایدیلوب ١٨٧٣ سنه‌سنه‌قدر بومأموریتی ایفا ایتدی. لوندره‌نك (غره‌شام) مکتبنده‌حقوقه دائر درسلرده‌خی ویرمش‌در. (بدفورد) بلده‌سنه حاکم تعیین اولنمش ایسه‌ده بالآخره چکلمش‌در.

رومالیلرده معاملات مدنیه‌نك تاریخی برخلاصه‌سی وحقوق بین‌الملل حقنده موسیو کنتك شرحنه تتمه نامل‌ری ایله حقوقه دائر ایکی اثری وسائر تألیفاتی واردر.

آبدیاس — (عبدیاس یاخود عوبدیاده یازیلیر) تورات‌ده نامل‌ری مذکور اولان اون ایکی رسلك دردنجیسی‌در. حضرت ارمیایه معاصر اولدیغی ظن ایدیلیر.

آبدیاس — حضرت عیسانك یتمش تلمیذندن بری‌در. روایته کوره (بابل) ه ایلك پسقپوس اوله‌رق تعیین ایدلمش. حواریونك ترجمهٔ حالنی یازمش اولدیغی روایت ایدلمش ایسه‌ده بو اثر آنجق یدنجی عصر میلادی‌ده معلوم اولدیغندن روایت پك طوغری دکل‌در.

آبر — سجستان‌ده بر قریه‌در. محدثیندن ابوالحسن محمد بن حسین بن ابراهیم عاصم الآبری بورالی‌در.

آبر — فرانسه‌ده ساحل بویی جریان ایدن بر کوچك چای‌در. طولی ١٣ کیلو متره.

آبر ـ بنوا — فرانسه‌ده ساحل بویی جریان ایدن بر چای‌در.

آبرا — فیلیپین جزائر مجتمعه‌سندن (لوسون) آطه‌سنده جریان ایدر بر چای‌درکه (قابالله‌روس) طاغندن ظهور ایده‌رك (ویغان) لیماننده بر قاچ قولدن دکزه دوکیلور. مجراسنك قسم أعظمنده خفیف قایقلر سیر اجرا ایده‌بیلیر.

آبرا — قدیم‌له قراللغنك کوشدن معمول بر سکه‌سی ایدی. شمدیکی رایجه کوره التی غروش یعنی ١،٢٥ فرانق قیمتنده‌در. آبرا عصر سابقك نصف اولنده المانیانك بعض ولایتلرنده اژدرخان‌ده، استانبول‌ده وشرقك‌باشلیجه لیمانلرنده‌کچر ایدی. شرق پیاسه‌لرنده ارسلانلی یاخود اسدی غروشك ویاخود هولاندا تالرینك ربعی قیمتنده ایدی.

آبرا — فیلیپین جزائر مجتمعه‌سندن (لوسون) آطه‌سنك شمال طرفلرنده کائن بر ولایت‌در. آبرا نهری بونجه امتداد ایدر. شمدی آمریقا حکومات متحده‌سنه تابع‌در. مساحهٔ‌سطحیه‌سی ٢٣٣١ کیلو متره مربعی، نفوسی ٥٤٧١٨ رادە‌سنده‌در. اهالیسی تنکیان دینن برطائفه‌دن عبارتدرکه مالزلر ایله زنجیلرك وحتی چینلی وژاپونلرك تصالبندن حاصل اوله‌در. ولایتك نامی مذکور آطه‌ده جریان ایدن آبرا نهرندن مقتبس‌در (پوقاریکی ماده‌یه مراجعت).

آبرا — آفریقای غربیده فیل دیشی ساحلی مستعمره‌سنده‌کائن برقریه‌درکه آبریه بطیحه‌سنك‌شمال‌شطی اوزرنده‌در. آبراقریه‌سی همجواردیکر بر قاچ قریه‌ایله برلکده (پونو) مجتمعهٔ ادارەسنی تشکیل ایدر. بورانك خلقی بالق صیدی ایله اشتغال ایدرلر، کوللر ایچنده قازیقلر اوزرنده مبنی قلبه‌لرده اقامت ایلرلر.

آبراون — جرمانیا اساطیرنده‌مال‌مدفون‌ومکنوز اولان‌یرلری، دفائن‌وخزائنی انسانلره‌اعلام‌ایدن‌بر پری‌نك اسمی‌در. بوپری‌بیزوح الصنم کوکلرنده تجسم ایدرایمش.

آبرابزس — اسپانیاده زامورا ولایتنده بر قریه‌در، قربنده بر صو منبعی

واردرکه بر دگرمن چویره‌جك قدر بولدر . معده خسته‌لقلرینی تداویده قوللانیلیر ، قیصیر قادینلره نافع ایمش .

آبرادات — ابرداد ماده‌سنه مراجعت .

آبرا دو راتونی — بر فرانسز متألهیدر . اون اوچنجی (لوئی) نك خصوصی پاپازی‌و (لاوور) اپسقپوسی ایدی . متعدد تألیفات جدلیه‌سی واردر .

آبرازیت اس. معدنیاتده (جیزموندین) دینن فلزك برنوعه‌سیدر (جیزموندین ماده‌سنه مراجعت) .

آبراساقس — آبراقساس ماده‌سنه مراجعت.

آبراستول اس. کیمیاده کبریتلی نافتول مرکباتی صنفندن اولان جسملر . (ترکیبلری مختلف ایکی نوع نافتول اولوب تفریق ایچون برینه ـ ب نافتول دینیر .) آبراستول قوتلی بر دافع انتاندر . روماتیزمه‌نك تداویسنده سیلیسلی مرکباته بدل استعمال اولنور . شرابلرك محافظه‌سنه یارار .

آبراش صف (عر . أبرش دن). جلدی ویا تویی اصل رنکنه مخالف آلاجه وبنکلی اولان . سیسلی . بوحیوانك جلدی آبراش . ‖ برص علتنه اوغرامش اولان. ابرص : بوآدمك یوزی آبراش .
— اس. آلاجه‌لی، بنکلی، سیسلی آت. بقله‌قیری، سیسلی قیرآت : شو آبراشی چك بقالم. آتك تویسز یرلرنده حاصل اولان اویوزه بکزر بر نوع جلد خسته‌لغی‌که بیاض بیاض یوللر شکلنده اولور .
— توسیعاً مختلف رنکده نباتی چوق اولانیر.
— مرادفلری : آلاجه. سیسلی. چیللی .
— فروق : (آلاجه ماده‌سنه مراجعت)
— ترکیبات قولیه : آبراش کتیرمك = تویلر دوکولوب دری یریر آچیلمق. اویوز پیدا ایتمك .

آبراشلق اس، برص علتی (بوماده‌یه مراجعت)
.ـــ تورکجه آلاجه ، عربجه ابرش سطحی اصل رنکنه مخالف اولان بنکلی شیئه وصف اولور . ایشته بومعنادندرکه جلدنده وتویلرنده کرك خلق، کرك عارضی اویله بنکلری ویا نشانلری بولنان حیوانلره عربجه ابرش کلمه‌سندن مأخوذ اوله‌رق لسانمزده آبراش تعبیر ایدیورز . بنکلر بیاض اولور ایسه اویله جلده بالخاصه چیللی دیرز .
آتلرده بوحال پك‌زیاده نظردقته آلنیر . (آت‌ـ طون ماده‌سنه مراجعت)

آبراش بك — قریم خانی جان بك کرای طرفندن باش ایلچیلك ایله روس وله قراللری نزدینه برقاچ دفعه کوندرلمش قریم بکلرندن برذاتدر .

آبراق — (عر. ابرق دن) آفریقای‌شرقیده نوبهٔ سفلاده خرابه‌زار یوکسك بر موضعك نامیدرکه قدیم (برنیق) بلده‌سنك ٩٠ کیلومتره جنوب غربنده کائن ایدی . (ابرق ماده‌سنه مراجعت)

آبراقادابرا اس . غریب وطلسمی برکلمه‌درکه برقاچ صورتله ترتیب وبرقاچ دفعه تکرارایدیله‌جك اولورایسه بعض امراضی وبالخاصه حما خسته‌لقلرینی تشفیه ایتمك‌خاصه‌سنی حائز ایمش. ‖ بوکلمه‌نك یازیلی اولدیغی ورقپاره، نسخه .
.ـــ آبراقادابرا کلمه‌سی آوروپالغتلرنده،ماده‌باشنده املاایتدیکمز کبی‌اون حرف ایله‌یازیلیر، و (آـ براـ قاـ داـ برا) تلفظ ایدیلیر. کلمه‌نك‌اصلی محقق دکلدر. بعضلری بونی‌عبرانی اب (بابا) ایله رآح (روح) وداابار (نطق) لغتلرندن کتیریورلر . بو اصله کوره کلمه اقانیم ثلثه‌یه دلالت‌ایدرایمش. بعضلری‌ده فارسیده الوهیتك‌تصویرجه براسمی‌اولان (آبراساس) ایله‌عبرانی‌نطق معناسنه‌کلان دااباردن ترکیب ایدیورلر . بوایکی توجیهك ایکیسی‌ده

مشوش. فقط مسأله‌نك اصل اهميتى كله‌لرده دكل حرفلرنده وحرفلرك صره‌سنده‌در . نته‌كم قديم برعلم اولان علم اسرار حروف وياعلم سيمياده بوبابده احكام مخصوصه درج اولنمش ، مثلا حروف ناريه‌يه امراض بارده‌يى، حروف مائيه‌يه امراض حاره‌يى يعنى حمياتى تشفيه ودفع ايده‌جك خواص قبول اولنمش‌در .

آبراقادابرانك خواص شافيه‌سى ميانده برى‌ده حماى اربعه‌يى يعنى دردت كونده بر طوتان ايصيتمه‌يى ازاله‌ايلمه‌مك ايمش. اوچنجى عصر ميلادى ابتدالرنده برحيات اولان طبيب وشاعر (سره‌نوس سامونيكوس) نام ذاتك نقل وبيان ايتديكنه نظراً بو خاصهٔ شفائيه تأثيرينى اجرا ايده‌بيلمك ايچون كلمهٔ مذكوره‌نك حرفلرى بروجه آتى ترتيب وتحرير اولنمق ايجاب ايدر ايمش :

ا ب ر ا ق ا د ا ب ر ا
ب ر ا ق ا د ا ب ر
ر ا ق ا د ا ب
ا ق ا د ا
ق ا د
ا

ايشته بوصورت بركاغد پارچه‌سى اوزرينه يازيله‌رق وكاغد بوكوله‌رك بويونه تعليق ايديلير ايمش .

نسخه‌نك اهرام شكلنده ترتيب ايدلمش اولمسنه باقيلير ايسه اصلى مصردن كلمه اولمق محتملدر (آتيده آبراقاس ماده‌سنه مراجعت) .

آبراقساس (آبراساقس) اس. اسرار حروف علمنده، بعض نصارا رافضيلرينك خصوصيله بازيليد شيعه‌سنك الهيات كتابلرنده استعمال اولنمش برتعبير . || طلسم قبيلندن محكوك برسنكپاره‌كه ايكنجى عصر ميلاديدن صوكرا شرق ديارنده بونلره تصادف ايديلير. بوطاشك برضلعى اوزرنده آبراقساس كلهٔ يونانيه‌سى محرر اولديغى ايچون اونام ايله تسميه ايدلمش‌در. بوكلمه‌دن محرف اوله‌رق آبراقاس ، آبراساقس‌ده ديرلر . حرزه مقامنده استعمال ايديلير ايمش .

— آبراقساس كلمه‌سنك اصلى ، آبراقادابرا كبى علمايى پك يورمش‌در. فقط قدما بوكلمه‌نك اصلى حقنده معقول اوله‌جق ، ذهنلرى ممنون ايده‌جك برشى بيان ايتمامشلردر. صوكره‌دن كلنلرك ويردكلرى ايضاحات ايسه پك مخيل كورونيور. ازجمله ادبيات قديمه‌يه وقوفى عميق اولان (غوّد فريد واندهلين) ك ١٨١٥ تاريخنده يازمش اولديغى بر مكتوبده ادعا ايتديكنه كوره آبراقساس كلمه‌سى برقاچ كلمه‌نك اقتطاعلرندن يعنى ايلك حرفلرندن تركيب اولنمش ايمش . بوكلمه‌لرك دردى عبرانى ، اوچى يونانى اولوب شونلر ايمش :

عبرانى	آب (بابا)	آ
	بن (اوغل)	ب
	روآح (روح)	ر
	آقادوس (قدس)	آ
يونانى	سوتريا (سلامت)	س
	آپو (من)	آ
	قسيلون (اودون)	قس

بو ايضاحاتك نه قدر صاچمه اولديغى بيان ايتمكه حاجت يوق. لسان بحثنده حقايق علميه واستشهادات ادبيه برطرفه براقيلوبده مخيله ايله ايشلنه‌جك اولور ايسه ايشته بويله غريب نتيجه‌لره واريلير .

پروتستان پاپازلرندن (بازناژ) بوبابده آيرى بر فرضيه بيان ايديور. آنك قولنجه آبراقساس كلمه‌سنك اصلى مصرى ايمش . چونكه بر چوق حرزه‌لر كوريليوركه بونلرك اوزرلرنده بقراط حكيم فرعون انجيرى ياپراغى اوزرينه اوطورمش والنده آبراقساس كلمه‌سى يازيلى برلوحه طوتمش‌در. (بازناژ)ك بوتوجيهى حقيقته دها قريبدر . خصوصيله آبراقساس كلمه‌سنك بنيه‌سى آ كديران، آبراقادابرا (بومادده‌يه مراجعت)

نسخه‌سی مقلوب براهام شکلنده بولندیغی نظر دقته آلنه‌جق اولورایسه بو طلسمی کله‌لرك مصردن نشأت ایتدیکنه اینانه‌بیلیرز. ینه (بازناز)ك قولنجه آبراقساس غریب برکله اولوب معناسی یوقدر . بونده یالکز حرفلرینك دلالت‌عددیه‌لری معتبردر. واقعا آبراقساس کله‌سنك حرفلری ٣٦٥ عددینه دلالت ایدر .

آبراقاس دینن‌طاشلر ونسخه‌لر اوزرنده عجیب‌عجیب صورتلر منحوت ومنقوش‌در . بو طاشلرك ظهرنده یونان حروفیله یازلمش ، آبراقساس یاخود آبراقاقس کله‌لری‌ده محرردر .

بعض‌مؤلفلره کوره آبراقساس‌طاشلری‌نصارا رافضیلرندن (بازیلید)ك شیعه‌سی اولان نصرانی اشراقیونك اثرایجادی‌اولمق‌اوزره تلقی ایدلمکده‌در. چونکه‌بونصارا رافضیلری کندی مذهبلرنده الك اعظملرینه آبراقساس نامنی‌ویریورلرایدی. برفکره کوره‌ده شیعهٔ اشراقیون رئیسی بازیلید سنه‌نك عدد ایامی ، وآنلرك اعتقادنجه سمانك عدد افلاکی اولان ٣٦٥ رقمنی که ینه او اعتقاده کوره عند الهی‌ده الك زیاده مرغوب اولان عدد بو ایمش — ابراز ایدن آبراقساس لفظنی بر کلهٔ خیر عدایدرك بوطلسمی احداث ایتمش .

بعضیلری‌ده بواحجار محکوکه‌یی‌وثنیونه عطف‌واسناد ایدرلر . خلاصه آبراقساسلر منشئی نه اولورسه اولسون طلسم علامتندن باشقه برشی دکلدر. قرون وسطاده بو طاشلری بعض حکمدارلر ، پرنسلر خاتم مقامنده استعمال ایتدیلر ازجمله فرانسه قرالی یدنجی لوئی اویله بریوزوك طاشیر ایدی .

آبراقاقس اس. آبراقساس‌ماده‌سنه مراجعت.

آبراقالان اس. اصلی‌عبرانی برکله‌درکه آبراقادابرا (بوماده‌یه مراجعت) . کله‌سنده‌کی خاصهٔ طلسمیه‌یی یهودیلر بوکله‌یه اسناد ایدرلر ایدی .

آبراقرینوس اس. مستحاقاتدن بر نباتك اسمی.ایرلاندانك ارضات قحمیه‌سنده‌بولنمش‌در (آقیتوس‌قرینوس، کیاتوقرینوس ماده‌لرینه مراجعت) .

آبرام — انکلتره‌ده لانقاستر قونته‌سنده ، ویغان ناحیه‌سنده کائن برقریه‌در. نفوسی ١٠٦٥ . بوراده کومور معدنلری واردر .

آبرام (نیقولا) — جزویت‌اوجاغی‌رجالندن در. ١٥٨٩ تاریخنده (لورن)ده‌طوغمش، ١٦٥٥ده ینه اوراده وفات ایتمش‌در. ١٧ سنه متمادیاً الهیات تدریس‌ایلمش‌در. آثارینك باشلیجه‌لری شونلردر :

مسائل الهیات
کتاب صدق وکذب
تلخیص مبادئ لسان عبرانی

آبرامس (میس و مادام هاریت)

انکلیز مغنیه‌لرندن غایت کوزل سسلی ایکی قادین درکه ١٧٨٤ و ١٧٨٥ سنه‌لرنده بسته‌کار شهیر (هاندیل)ك تذکیر نام وشانی ایچون لوندره‌ده ویریلن قونسرلرده مغنیهٔ شهیره مادام (مارا) نك رفاقتنده بولنه‌رق بوقونسرلرك تزیید شعشعه‌سنه یاردم ایتمشلردر. (میس آبرامس) بسته‌لدیکی آثاردن برقسمنی ١٧٨٧ده طبع ایتدیرمش‌در. تواریخ‌مختلفه‌ده نشرایتدیکی آثار سائره‌سندن بعضیلری پك‌زیاده مظهر رغبت حتی بونلردن بری سوزلریله انکلتره‌نك عوام شرقیلری صره‌سنه کچمش‌در .

آبرامق مص (سپروقویتو بر معناسنه‌فرنکجه آبری‌دن) . بحریه اصطلاحنده کمی‌یی هوانك ودکزك هردرلو احوال وشرائطه قارشی کرك آرما ، کرك ماکنه وسائره‌سنی لازم اولدیغی کبی قوللانه‌رق قورومق .

آبراموو — نیقولا آلکسیه‌ویچ آبراموو . روس جغرافیونندن برذات‌در. سیبریانك جغرافیاسنه متعلق آثارعدیده‌سی‌وسیبریانك مشاهیر رجالنك‌تراجمنه دائر تعلیقاتی واردر . ١٨٧٠ ده‌وفات‌ایلمش‌در .

آبرانتس (دوشس دا) — فرانسه‌لی جنرال ژونو (دوق دابرانتس) نك زوجه‌سی‌در . ١٧٨٤ ده (مونپليه) ده طوغمش ، ١٨٢٨ ده پارسده وفات ايتمش‌در . ايمپراطوريچه (ژوزه‌فين) ك دائره‌ٔ خصوصيتنه داخل وندیمه‌لكنه نائل اولمش ايدی . فرانسه‌ده ايمپراطورلغك زوالندن صوكرا صالونلری برمدت زيارتگاه مشاهير اولدی . لكن چوق سورمدی سفالته قريب بر حاله گلدی و آثار ادبيه نشر ايدرك تهوين معيشته مجبور اولدی . بعض ادواره متعلق اولان تذكره‌لری (خاطراتی) نائل رغبت اولمش‌در . الآن قسماً بنه مظهر رغبت‌در . فقط رومانلری بوكون هجرهٔ نسيانه آتلمش‌در . ويقتور هوغو انوار وظلال نام اثرنده (دوشس دابرانتس) ك نعشنه پرلاشه‌ز مزارلغنده بر قبرلق يری مجاناً ويرمديكی ايچون لوئی فيليپ حكومتی شديداً تعيب ومواخذه ايتمش‌در . (دوشس دابرانتس) والده‌سی طرفندن (قومنن) خاندان حكمداريسنه منسوب ايدی .

آبرانتس — برەزيلياده (باحيا) ولايتنده كوچك بر شهردر . بحر محيط اطلاسی ساحلندن ٦ كيلو متره مسافه‌ده كائن‌در . نفوسی ٣٠٠٠ در .

آبرانتس — پورتكيزده ، (سانتارم) ناحيه‌سنده (تاجه) نهرينك ساحل يميننه حاكم اولان برتپه اوزرنده و پورتكيز ايله اسپانيا بيننده‌كی حدود طريقی اوزرنده كائن مستحكم بر بلده‌در . نفوسی ٦٥٠٠ در . كوچك گميلر (تاجه) نهرينی يوقاری‌يه چيقارق (آبرانته‌سه) قدر گليرلر . قصبه‌نك اطرافنده غايت كوزل باغچه‌لر واردر . بلده‌نك باشليجه وظيفه‌سی پايتخته سبزه وميوه يتشديرمكدر . بورادن بغدای ، زيتون ياغی ، نفيس ميوه يوكلديرلر . ١٨٠٨ تاريخنده بو شهر فرانسه جنرالی (ژونو) طرفندن ضبط ايدلدی . جنرال ژونويه (دوق دابرانتس) نامی بوندن قالمش‌در .

— آبرانتس معاهده‌سی . ١٨٠١ سنه‌سی ٢٩ ايلولده فرانسه ايله پورتكيز حكومتی بيننده عقد وامضا اولنان بر عهدنامه‌در كه بونك موجبنجه نقداً وكيان جهتنده ارضاً بر تعويضه بدل فرانسز عسكرلری پورتكيز طوپراغندن چكلديلر .

آبرانتس (دوق دا ـ) — ژونو ماده‌سنه مراجعت .

آبرانشس (آلوارس دا ـ) پورتكيز جنرالی اولوب ١٦٤٠ تاريخنده قراللق (براغانس) خاندانه انتقال ايتدكدن صوكرا حكمدار جديد طرفندن (بيره) ولايتنه والی نصب اولندی . بوراسنی آز زمان ايچنده حال تدافعی‌يه قويدی . كليتلی عسكر تحشيد ايده‌رك ١٦٤٣ ده اسپانيوللر عليهنه كندی قوماندا سی تحتنده براردو سوق ايله‌دی . برقاچ محاربه قزاندی . قسطاله‌يه كيردی . (زارقا) و(فونته ـ كينال) بلده‌لرينی ضبط وتخريب ايله‌دی . آخر الامر جمله‌نك مظهر تقدير وتحسينی اوله‌رق ترك حيات ايتدی .

آبرانغ ويا آبرنك — كشمير حكومتی داخلنده برشهردر . (جانسقار) نهرينك بر آياغی اوزرنده كائن‌در . (سيملا) دن ٢٨٨ كيلومتره شمالده‌در . پارسه نظراً ٧٤٢٢ طول شرقی ٣٣٤٠ عرض شمالی‌ده‌در .

آبرانيد اس . اوائلده يونانستان نسوانك كيدكلری صاری رنكلی برنوع كوملك .

آبراوانل — (آبرابانل ماده‌سنه مراجعت)

آبراهام — شمالی آمريقاده (كبك) شهرينه حاكم برياياليه ويريلن اسم‌در . ١٧٥٦ تاريخنده بو ياياده انكليزلر ايله فرانسزلر بيننده شدتلی بر محاربه

واقع اولمش وبو محاربه‌ده مغلوب اولان فرانسز جنرالی (مونقالم) ایله غالب اولان انكلیز قوماندانی (وولف) ایكیسی ده هلاك اولمشدر .

آبراهام — آبراهام آنطاكی طقوزنجی عصر میلادی‌ده ظهور ایتمش اولان نصارانك افضلیرینك رئیسی‌در . شیعه‌سنه آبراهامیون دیرلر . بونلر حضرت مسیحك الوهیتنی انكار ایدرلر . بومسئله‌ده آیرلمشلردر .

آبراهام — آبراهام (روسلرجه : آورام) پولیتیچسكی نامیله معروف روس راهبی‌در . ١٦١٦ تاریخنده روسیه‌ده سولووتسك مناسترنده وفات ایتمشدر . ١٧ نجی عصرك ابتدالرنده له اردولری روسیه‌یه استیلا ایتدیكی وقت اهالی‌یه خطاباً نشر ایتدیكی مكتوبلری روسلرك حمیت وطنیه‌لرینی آلولاندیرمش ، دشمنك طرد ودفعنه پك یاردم ایتمشدر . كندیسی مسقووه قربنده كائن (ترویتسه) مناسترنده انبار امینی ایكن مسقووه‌یی محاصره ایدن له‌عسكرینه قارشی مناستری فرط شدت وشجاعتله مدافعه ایله‌مشدر . بومحاصره ومحاربه‌نك تاریخنی غایت مفید صورتده یازمشدر .

آبراهام — پارسده قلارینتا و قرائت موسیقیه معلملكی ایله اشتغال ایتمكده ایكن ١٧٩٠ ده (ده‌لاسمان قومیك) تیاتروسی اوركستره‌سنه داخل اولمشدر . تاریخ وفاتی ١٨٠٥ سنه‌سنه مصادفدر . بوذات یكی بسته‌لەنن اوپرالرك مقدمه‌لریله سائر هوالرینی مختلف آلاته كوره تنظیم ایچون موسیقی تاجرلرینك حسابنه چالشمقله امرار حیات ایتمش برنوع موسیقی عمله‌سی ایدی .

آبراهام — ارغنون عاملی ایدی . بوهمیاده تولد ایتمشدر . (پراغ) شهرنده (قورده‌لیه) (وسن دومینیك) طرق روحانیه‌سنه منسوب راهبلره مخصوص كلیسالر ایچون اعمال ایتدیكی غایت مصنع ارغنونلرایله اشتهار ایتمشدر . نه زمان برحیات ایدوكی معلوم دكلدر .

آبراهام ابن داود — یهودی مؤلفلرندن اولوب ١٢ نجی عصر میلادی‌ده طلیطله‌ده برحیات ایدی . قرون وسطاده یهودیلكه‌دائر اك قدیم معلوماتی جامع اولان بر اثر تاریخیسی ایله طانمشدر . بواثر ١١٦١ تاریخلرینه طوغری تألیف اولنمشدر . ینه بوتاریخلرده صاحب ترجمه‌نك فلسفهٔ دینیه‌یه متعلق بر اثری‌ده نشر اولنمشدركه آبراهام ابن داود بو تصنیفده ، دیكر برچوق حكما كبی ، ارسطو وافلاطون حكمتنی دین یهودی ایله تألیف ایله‌مكه چالشمشدر . صاحب ترجمه‌نك علم هیئته دائر اولان براثری‌ده ضایع اولمشدر .

آبراهام ابن داودك طلیطله‌ده ، خرستیانلرك اجرا ایله‌دكلری قتال هنكامنده تلف اولدیغی مرویدر .

آبراهام ابن داود آرییه — ایتالیا موسویلرندن اولان بوحاخام اون آلتنجی عصر میلادینك اواخریله اون یدنجی عصر ابتدالرنده برحیات بولنیور ایدی . ایتالیاده (مودەن) شهرنده طبابتله مشغول اولمشدر . عبرانی لسانیله (سیر اعاظم) عنوانی آلتنده یازدیغی اثری ١٦١٢ ده (مانتو) شهرنده طبع ایدلمشدر . نسخه‌لری غایت نادر اولان بوكتابك برنجی قسمی قدس شریف معبدنده قوللانیلان اوانی واشیا ایله كسیلن قربانلردن وعزیزلره حرمةً دوكولن شرابلردن وبو اثناده یاقیلان عطریات ایله تبرعات وسائر درلو نذرلردن باحثدر . ایكنجی قسمنده ایسه مراسم روحانیه ، راهبلر ، مغنیلر حقنده برخیلی تفصیلات ویرلكده‌در . (سیراعاظم) ك موسیقی آلاتنه ، تغنی‌یه واصول وآدابنه متعلق مراسمه دائر معلوماتی حاوی بولنان واون فصلدن عبارت اولان

بوقسمنی (اوغولینی) نام مؤلف عیناً ترجمه ایده‌رك :
Thesaurus antiquitatium sacrarum, etc.
عنوانلی اثر جسیمنك اوتوز ایکنجی جلدینه درج ایله‌مشدر .

آبراهام ابن هیا — موسوی علماسندن و اسپانیول ربانیونندندر . ١٠٧٠ تاریخنده طوغری تولد ایتمشدر . حکمیاته ، ریاضیاته دائر آثار هدیه‌سی واردر .

آبراهام بن هیا بالخاصه علم هیئته دائر اولان معلومات و آثاری ایله کسب اشتهار ایتمشدر . اولا جغرافیه، هیئته دائر بر اثر تألیف ایتمشدرکه بونك بر نسخه‌سی (سه‌باستین مونستر) معرفتیله عبرانیجه اوله‌رق ١٥٤٦ تاریخلرنده (بال) شهرنده نشر اولنمشدر . ثانیاً صاحب ترجمه ینه هیئته دائر دیکر بر اثر دها یازمشدر . بونده مؤلف سیاراتدن، فلکلردن، یونانیلرك ، روماليلرك، اسرائیلیونك اصول تقاویمندن بحث ایله‌مشدر . ثالثاً آثار ریاضیه‌سی میانده برده « کتاب الهندسه » سی واردرکه بو اثره مثلثات کرویه‌نك تعریف وایضاحنه دوائرایله زوایانك تحویلنه دائر بر تتمه علاوه ایتمشدر. بو اثرلرك جمله‌سی رومادە (واتیقان) کتبخانه‌سنده موجوددر . تاریخ وفاتی معلوم دکلدر . صالح ذکی بکك قاموس ریاضیاتنده بیان اولندیغی وجه ایله ، صاحب ترجمه زمان حیاتنده ایکن موسویلر بیننده «ناشی» یعنی امیر وعربلر میاننده « صاحب الشرطه » عنوانیله شهرتشعار اولمسنه نظراً مأموریت ملکیه‌ده بولندیغی ظن وتخمین اولنمقده‌در .

آبراهام پورتاله اون — یهودی طبیبیدر . ١٥٤٢ ده تولد ایتمش، ١٦١٣ ده وفات ایله‌مشدر. آثار عتیقهٔ عبرانیه‌یه دائر بر کتاب یازمشدرکه پك مقبولدر . ١٥٩١ سنه‌سی نیسانینك اون برنده بابا اون دردنجی (غره‌غوار) صاحب ترجمه‌یه خرستیان اهالی نزدنده اجرای طبابته اذون ورخصت ویرمش ایدی .

آبراهام (تانقرد) — فرانسه‌لی بر مصور وحکاکدر. ١٨٣٦ ده (ویتره)ده طوغمش ١٨٩٥ ده (پارس) ده وفات ایتمشدر . رقت قلم ، شیوهٔ مخصوصه ایله ممتاز ونامدر . قیمتلی آبتیزلری (بومادەیه مراجعت) ده واردرکه (آترس دوبس) (آنژو)و (ماین) شهرلرینك آبده‌لرینی ابراز ایدر .

آبراهام زا کوتو — ١٥ نجی عصرمیلادی اسپانیول یهودی مؤلفلرندندر. اسپانیاده(سالاناق)ده تولد ایتمشدر . بوشهرك اسقفی یعنی پسقپوسی صاحب ترجمه‌یی علوم اربعه [١] تدریسنه مأمور ایله‌دی. ١٤٩٢ ده یهودیلرك اسپانیادن اجلاسی اوزرینه لیزبون شهرینه هجرت ایتدی . وبوراده پورتکیز حکمداری(امانوأل)ك منجم باشیسی اولدی. پورتکیزدن یهودیلر اجلا اولندیغی زمان ١٤٩٦ ده ممالك عثمانیه‌یه التجا ایلدی .

صاحب ترجمه‌نك ایکی مهم اثری معلومدر. بری تقویمنامهٔ یهودکه عبرانیجه تألیف اولنمشدر . ازمنهٔ تکوینیه‌ده وقرون وسطاده یهودیلرك وقایع عظیمهٔ ادبیه وسیاسیه‌لرینی نقل وحکایه ایدر .

ایکنجیسی علم هیئته دائر بر اثردرکه بر نسخه‌سی فرانسه‌ده (لیون) کتبخانه‌سنده موجوددر .

آبراهام زا کوتو لوسیتانو — یهودی بر طبیبدر. ١٥٧٥ ده (لیزبون)ده طوغمش، ١٦٤٢ ده (آمستردام)ده وفات ایله‌مشدر . (لیزبون)ده اوتوز سنه قدر طبابت ایتمشدر. انکیزیسیون قورقوسندن (لیزبون)ی ترك ایله (امستردام) ه هجرته مجبور

[١] حساب، هندسه، هیئت، موسیقی .

اولمش ایدی . استردامدهده طبابت ایدرك بورادهکذلك صنعتیلهاشتهار ایلهمشدر. بتون اوروپا اطباسنك معروفی ایدی . علم طبه دائر خیلی آثاری واردر. فقط بعضیلری ناتمامدر .

آبراهامس (نیقولاقریستیان) — دانیمارقهلی بر عالمدر . قوپنهاغده طوغمش وبوراده وفات ایلهمشدر . روما حقوقنه وادبیاتنه منتسبایدی . آثار ادبیهسی مهم ومقبولدر .

آبراهام سانتاقلارا — آلمان برواعظدر . ١٦٤٤ تاریخنده (سوآب) ده طوغمش، ١٧٠٩ ده وفات ایتمشدر . اصل اسمی (اولریق مهگرله) در. (اوغوستین) اوجاغی رهبانلرندن ایدی . باویهرادهمدت مدیده (تاقسا) صومعهسنده واعظلق ایتدی . بعده شهرتنه بناءً ١٦٦٩ تاریخنده ویانهیه جلب ایدیلهرك سرای واعظی نصب اولندی. ثروتخیال، فیض قریحه ایله تمیز ایدن موعظهنامهلرندن باشقه غریبغریب عنوانلر ایله دیکر بعض آثاری واردر.

آبراهامسون — دانیمارقه محررلرندندر. اصل اسمی (ورنهرژان فرهدریك) اولوب (شلزویغ) ده ١٧٤٤ ده طوغمش ، ١٨١٢ ده وفات ایتمشدر . قرونوسطادهدانیمارقهلیلرك ملی شرقیلرینی جمع ایدرك برمجموعهنشرایتمشدر (١٨١٢) .

بستهلدیکی متعدد ازکیلر دانیمارقهلیلرك او قدر خوشنه کیتمشدرکه بونلرك اکثریسی عوامشرقیلری صرهسنه کچمكدرجهسنده قبولعامهیه مظهراولمشدر.

آبراهامسون (پییر) — اسوچ علم قوانین اربابندن برذاتدر. ١٧٠٤ تاریخندهبرمجموعهٔقوانین طبعایتدیرمشدر. بوطبعك هامشنده قوانین مختلفهیی شرح وتفسیرایدنقرال امرنامهلری ایلهبرچوق مسائل قانونیهنك صورت حللری مندرجدر.

نشرایتمش اولدیغی بومجموعه(نیهروپ) و(رابهك)نام ذاتلرایله مشترکاً جمع ایتدیکیبش جلددن متشکل مهم براثردر. آبراهامسون ١٨١٢ سنهسیایلولنك یکرمی ایکنسنده مجموعهسنك هنوز برجلدی نشر اولنهبیلمش ایکن وفات ایتمش ایسهده رفیقلری اثر مذکورك امر طبعنه خلل کتیرمیهرك ایکی سنه صکره اکماله موفق اولمشلردر .

آبراهامسون (شووالیه) — دانیمارقهده ، اصولتدارسیتأسیسواحدات ایدنبرربانیدر. اصول تدارسهنمونهکاهاولمقاوزره١٨١٩ تاریخندهدانیمارقهده کندیمصرفی ایلهبرمکتب کشاد ایلهدی، واسلاندالی اسقف(مونستر)ك فدا کارانهمظاهرتیایلهاصولجدیدهٔ تدارسی تعمیمه موفق اولدی. حتی بوبابدهکی خدماتومساعیسی دانیمارقهقرالی طرفندنمظهر تقدیر وتشویق اولهرق ١٨٢٢ ده اصول تدارسك ـ غیر مجبوری اولهرق ـ دارالمعلمینلره ادخال وتطبیق حقنده بر امرعالیاصداراولندی . ایشته بووجهایلهآبراهامسون حکومتكده مظهر حمایت ومعاونتی اولدی .

اصول تدارسی تنظیم وتعمیم ایتمك اوزره تشکیل ایدیلن قومیسیون عالی ـ آبراهامسون بوقومیسیونك روحی ایدی ـ بواصولك ماهیتنی تعیین ایله بالجملهتفرعاتی تحت نظام وقراره آلدی . تتبعات اساسیه اجرا ایدهرك قطعات خمسهده اصول تدارسك تاریخنی ، بو اصوله دائریازلمش اولانآثارك تاریخچهسنی، تدارس طریق جریانایدن مکاتبك استاتستیقنی تألیف وترتیب ایلهدی .

اخیراً (١٨٢٢ـ١٨٢٩) آبراهامسون ایلهمونستر بوقومیسیونكمحصول مساعیسنیخلاصه ایدهرك« اصول تدارسك روحی ومحسناتی » عنوانیله کبیر اوچ جلد نشر ایتدیلر . بو اثر اوروپاده عصر سابقك ثلث اولنده ، معارف ابتدائیهنك دورهٔ کشایشنی استقبال ایدن آثار مربیانهنك سر دفتری عد ایدیلهبیلیرکه

(لودن)ك و(قوزن) ك ، (سن مارق)ك وسائر بعض ارباب قلمك معارف ابتدائيه يه دائر اولان مصنفه لرى ده او آثار قيمتدار ايچنده داخلدر .

آبراهامسون ايله (مونسترك) نشر ايتدكلرى اثرده مندرج اولان برايستاتستيقه يعنى جدول احصايه كوره ١٨٢٩ سنه سى ابتدالرنده قطعات خمسه ده اصول تدارسه تطبيقاً اداره ايديلن مكتبلرك عددى آتى يه يازلمشدر :

	مكتب	شاكرد
اوروپاده	١٠,٦٠٠	٤,٥٠٠ ٠٠٠
آسياده	١,٦٠٠	٥٠٠ ٠٠٠
آفريقاده	١٣٠	٥٠ ٠٠٠
آمريقاده	١,٠٠٠	٢٨٠ ٠٠٠
اوقيانوسيه ده	١٠٠٠	٢٥ ٠٠٠

ينه او تاريخده اصول تدارسه دائر موجود اولان آثارك عددى خيلى كثير اولوب بونلردن ٣٠١ ى فرانسزجه ، ١٨٩ ى انكليزجه ، ٣٧ سى دانيمارقه لساننده ٣٤ ى آلمانجه ، ٦ سى اسپانيولجه ايمش .

آبراهامسن (اسحق) — ١٦٦٣ ده (فلهسينغ) ده طوغمش ، ١٧١٤ ده وفات ايتمشدر . بو بلده ده مدت مديده خسته لر مفتشلكى خدمتنده بولنمشدر . فلامان لساننده يازلمش برّ وتقوايه دائر برقاچ كتابى ايله هيأت روحانيه تاريخچه ، وتاريخ مدنى يه متعلق وقايع مهمه يى مبين وتاريخ صره سيله مرتب بر اثرى واردر .

آبراهام فاريسسول — ميلادك اون بشنجى عصرى يهودى مؤلفلرندندر . فرانسه ده (آوينيون) ده تولد ايتمشدر . صاحب ترجمه كنجلكنده مؤلفات عربيه يى استنساخ ايله اشتغال ايدر ايمش . توراته دائر متعدد تفسيرلرى واردر . برطاقم آثار حكميه ده ترجمه ايتمشدر . (فرارا) بلده سنده بولنديغى زمان دوقه و(دوشس)ك الحاحى اوزرينه ايكى نصارا راهبى ايله دين يهوديى مدافعةً واقع اولان محاوراتى «ترس آبراهام» يعنى (آبراهامك قلقانى) ناميله براثرده جمع ونشر ايتمشدر . فقط صاحب ترجمه نك الك مهم اثرى «مسالك عالم» نامنده كى مكتوباتى دركه جغرافيا ايچون قيمتلى براثر اولوب ١٥٣٤ ده (فرارا) ده تأليف ايدلمش ولاتينجه يه ترجمه اولنمشدر .

آبراهام لقويتا — لهلى بريهودى عالمى در . (قراقوويه) ده تولد ايتمشدر . ٦٥٦ تاريخنده آمستردامه كلمش ، كتاب التوبه نامنده عبرانيجه بر اثر اوزرينه اوراده برشرح يازمشدر .

آبراهام مارقى — سوريه خلقندن ومارونى علماسندندر . پاريسده (قولج دوفرانس) ديگن درس عام مكتبنده سريانى وعرب لسانلرينى تدريس ايتمش ، انجيل بلزبانك (يعنى برچوق لسانلره ترجمه ايديلان انجيلك) طبعنده (ژاى)ه بك زياده معاونت ايلمشدر . ١٦٦٤ تاريخنده رومادة وفات ايتدى . باشليجه اثرلرى شونلردر :

قواعد لسان سريانى ، مجموعهٔ فلسفهٔ شرقيه ، تاريخچهٔ شرق .

آبراهاموويچ — اون يدنجى عصرك ده رجال سياسيه سندن ومحررلرندندر . لهستانده وويوادالقده بولنمشدر . علم ثروته دائر براثرى واردر . بونده اصول سربستئ تجارتى توصيه ايدر .

آبراهاموويچ (داويد) — سياسى برآدمدر . اوستريا ده (بك) قابينه سنده ناظرلق ايتمشدر . ١٨٤٣ تاريخنده غاليچياده طوغمشدر آلمانياده دار الفنون تحصيله مداومت ايتدكدن صوكرا فرانسه يه عزيمت ايده رك بوراده معلوماتنى اكمال ايلمشدر .

غاليچيايه عودتنده اولا دعوى وكالتى مسلكنه انتساب ايتدى . فقط چوق كچمدى سياست عالمنه كيردى وله قوميتى مسأله لرينه قاريشدى. ١٨٧٩ ده غاليچيا مجلس عموميسنه وايكى سنه صوكرا اوستريا مبعوثان مجلسنه اعضا انتخاب اولندى . بوراده اثبات ايتديكى درايت وغيرتى ايله ١٨٩٣ ده رئيس وكيلى ١٨٩٧ ده مجلس مبعوثان رئيسى اولدى . بوكوچ ايشده تمز وتوكنمز وپك شدتلى جريان ايدن عرق ودين منازعه‌زى ايله دنيانك اك كورولتيلى سياست صحنه لرندن برى اولان اوستريا مبعوثان مجلسنده صاحب ترجمه چوق صبر وتحمل ونزاكت كوستردى. فقط ايجابنده متانت وصلابت ابرازندن ده خالى اولمادى . مثلا ١٨٩٧ اجتماعى دوره‌سنده المان فرقه‌سيله سوسيال ده‌موقرات فرقه‌لرى طرفندن مذاكره‌نك انسدادى ايچون تشبث ايتدكلرى شديد بر حركته قارشى هيچ تردد ايتميه‌رك مجلس مبعوثانى تخليه ايتديردى . بو معامله كرچه اووقت حكومتده بولنان كنديسنه باده‌نى قابينه‌سنك توجهى جلب ايتدى ايسه‌ده پارلامنتو عالمنده كوچ عفو اولندى .

آبراهاموويچ بو وقعه‌دن صوكرا بر قاچ سنه ايكنجى صفده قالدى، لهستانده منسوب اولديغى فرقه‌نك رياست واداره‌سنده بولنمقله اكتفا ايله‌دى. غاليچياده حائز اولديغى حرمت وحيثيته ، ايمپراطور (فرانسوا ژوزف) ك نائل اولديغى خصوصى توجهنه بناءً ١٩٠٧ تاريخنده مقامسز اوله‌رق لهستان ناظرى صفتيله (بك) قابينه‌سنه مأمور وداخل اولدى .

— آبراهاموويچ (نيقولا) له جنراللرندن اولوب لهستان ايله اسوج بيننده واقع اولان محاربانه (١٦٢١ - ١٦٤٩) وصوكره اجرا اولنان مذاكرات صلحيه‌يه اشتراك ايله‌مشدر .

آبراهامى ، آبراهاميون — ميلادك اون برنجى عصرنده ظهور ايدن نصارا رافضيلرندن آبراهام آنطاكى‌نك شيعه‌سنه، احداث ايتديكى مذهبك طرفدارلرينه -صاحب مذهبك اسمنه نسبتله- ويريلن نامدر . بونلرك اقوال وعقائدى ينه نصارا رافضيلرندن سمساطى (سمساط بلده‌لى) پولس ويا (پاولى‌نك) شيعه‌سى اعتقادينه مشابه‌در .

ينه آوروپاده ١٨ نجى عصرده ظهور ايدوب حضرت ابراهيم عليه السلامك ختاننده اول بو پيغمبرك دينى اوزره عامل اولدقلرينى اعلان ايدن ، مناسك عبادت نصرانيه‌ده يالكز [پاته‌ر ١] يعنى اب دعاسنى قبول ايدرك انجيلى انكار ايله‌ين بوهميا قرويلرينه‌ده حضرت ابراهيمه نسبتله آبراهامى ويا ابراهيمى نامى ويريلير .

وينه ١٦٠٠ تاريخنده تأسس ايدوب كليسانى ، قرابينى انكار ايدن بر روس شيعه‌سنه‌ده آبراهامى ديرلر .

آبراهام ناطان حيارى — (لونه)لى بر يهودى عالميدر . آبراهام ابن داودك تلاميذندندر . بر فلاكته مبنى عائله‌سنى ترك ايده‌رك بر چوق زمان سرسريانه طولاشدقدن صوكرا طليطله‌يه كلمش و بوراده اختيار اقامت ايله‌مشدر . يهودى آيين عبادتنه دائر (رهبر) ناميله بر اثر يازمش .

آبروقتويك — (آبروآت ماده‌سنه مراجعت)

آبرات (يوهان - ژوزف) — ١٨٣٢ سنه‌سى ايلولنك يكرمى برنجى كونى بوهمياده (قوشوويچ) شهرنده طوغمشدر . ابتدا (ليپا) مناسترنده دعا

---

[١] مناسك عبادات نصرانيه‌ده بر دعادركه عقائد خرستيانيه‌يه كوره اولا حضرت عيسى طرفندن باركاه حقه رفع وايصال ايديلن دعا بودر . حضرت عيسى بو دعايى حواريونه تعليم ايتمش ، آنلرك واسطه‌سى ايله خرستيانلقده محفوظ ومتداول اولمشدر. لاتينجه ترجمه‌سنده اب معناسنه اولان (Pater) كله‌سى ايله باشلديغى ايچون بو نام ايله مذكوردر .

اوقویان چوجقلر زمرەسنه داخل اولەرق وبوراده فن موسیقینك قواعد اولیەسنی تحصیل ایدەرك مؤخراً مناستردن فرار ایتمش واقرباسندن برینك حمایه وتوسطی سایەسندە (پراغ) دار الموسیقیسندە (کیتل) و (توماقزەك) نام معلملرك شاگردی اولمشدر. ١٨٥٢دە ستوتغارت سراینك اورکسترەسندە «قونتر باصو» نامی ویریلن بیوك کمانی چالمغه مأمور اولدیغی حالدە ١٨٦٧دە مذکور اورکسترەنك مدیریتنه ارتقا ایتمش و١٨٨٨دە بووظیفەسندن دخی استعفا ایدرك خدمات مسبوقەسنه مکافاةً تخصیص ایدیلن معاشی آلمقله اکتفا ایلمشدر. ١٨٥٢دە بستەلەدیکی (دومینور) عنوانلی پیشرویله (قولومب) نامیله تنظیم ایتدیکی دیکر بر اثر موسیقیسی سائر بعض اوپرالری (آبرت)ك سبب اشتهاری اولمشدر.

آبراۋن — قفقاسیەده قره دکز ساحلندە (نووورقومسیك) بلدەسنك قربندە کوچك بر کول درکه یاواش یاواش طتلی صویه آلشمش نباتاتی حاوی بولنور.

آبراه اس. (قا. آب ایله زاەدن). صو یولی.

آبرتام — آوستریاده بوهمیا قطعەسندە بر بلدەدر. نفوسی ٢٢٥٥. الدیون، دانتله، معدن قاشیق اعمال ایدن فابریقەلری واردر.

آبرتینللی — ایتالیاده فلورانسه مکتب هنری منتسبیندن بر مصوردر. ١٥١٢ تاریخلرینه طوغری وفات ایتمشدر.

آبرتیەری — انکلترەده موغون قونتەسندە برشهردر. نفوسی ٩,١٠٠. دمیرقال خانەلری واردر.

آبردار (انکلیزجه تلفظی: أبیردر) — انکلترەده، ممالك غالدە کائن بر بلدەدرکه (غلامورکن شیر) قونتەسی داخلندەدر. نفوسی: ٣٥,٠٠٠. قال خانەلری، دوکمەخانەلری واردر.

آبردار (جبل) — آفریقای غربیدە، خط استوانك براز جنوبندە امتداد ایدن برسلسلهٔ جبالدرکه کنیا جبالندن تانا نهرینك بعض منابعی ایله اتصال ایدر. بونهر ٣٨٨٣ تاریخندە انکلیز سیاحلرندن (ژ. تومسون) طرفندن کشف اولنمشدر.

آبردار (انکلیزجه تلفظی: آبردر) — بارون آبردار انکلترە رجال سیاسیەسندن بر ذاتدر. ١٨١٥ تاریخندە (دوفرین) دە تولد ایتمش، ١٨٩٥دە وفات ایلەمشدر. دعوا وکالتندن وحاکملك مسلکندن یتیشمشدر. ١٨٥٢دە پارلمنتویه اعضا تعیین ایدلدی. ایکی دفعه داخلیه نظارتی معاونی اولدی. تربیهٔ عمومیه قومیسیوننده اعضا اولمش ایدی. ١٨٧٣دە لوردلق رتبەسنه نائل اولدی. بر مدت لورد پرەسیدان مقامندە بولندی. بیوك جمعیات علمیه اعضالقلرینی ایفا ایتدی. آثاریده واردر.

آبردالجی (انکلیزجه تلفظی: أبردالجی) — انکلترەده اسقوچیاده بر قریه (نفوسی ٣٠٠) درکه ١٣٣٢ سنەسی ١٢ آغستوس تاریخندە بو قریەنك جوارندە (دوبلن) محاربەسی واقع اولمشدر. بوراده انکلیز عسکری قرال اوچنجی (ادْوارد) ك قوماندای تحتندە اسقوچیالیلری مغلوب ایتمشدر.

آبردن (انکلیزجه تلفظی: أبیردین) — (ژورژ هامیلتون غوردون قونت دابەردن) — انکلترە رجال سیاسیەسندن وپرلرندن مشهور برذاتدر. ١٧٨٤ دە ادیمبورغدە تولد ایتمش، ١٨٦٠ تاریخندە وفات ایلەمشدر.

صاحب ترجمه میلادی ١٨١٣ تاریخندە ویانه سفیری نصب اولنمش ایدی. سیاستدەکی مهارتی

ایله اوستریایی فرانسه اتفاقندن آییروب او وقت ناپولیون علیهنده متشکل اولان اتحاد دولیه ادخال ایلهمکه موفق اولدی .

بعده ناپولی‌یه عزیمت ایدەرك (ناپولیون) ك جنراللرندن ایکن ناپولی قراللغنه نائل اولان (مورا) یی اقناع ایدرك فرانسه علیهنه چویردی . (ناپولیون)ك هزیمت قطعیه‌سی و سقوطی اوزرینه فرانسه قرالیتنه اعاده ایدیلن ۱۸ نجی لوئی ایله عقد ایدیلن معاهده‌یه انکلتره دولتی نامنه وضع امضا ایدن ینه صاحب ترجمه‌در .

انکلتره‌ده برقاچ دفعه هیئت نظاره داخل اولدی. دوق‌دوولینغتون، ومشهور (پن) قابینه‌لری ارکانندن بولندی . ۱۸۵۲ تاریخنده کندی ریاستی تحتنده توری وویغ فرقه‌لری ارکانندن مختلط برقابینه‌تشکیل ایله‌دی‌که بو قابینه‌نك الك مهم موفقیتی فرانسه ایله تدافعی وتعرضی برمعاهده عقدی خصوصی (۱۸۵۲ـ ۱۸۵۵) در .

آبردن (أبیردین) — جون قامیل هامیلتون غوردون ، قونت أبیرن . یوقاریده‌کی (آبردن) ك حفیدی‌در . بوده انکلتره رجال سیاسیه‌سندن‌در . ۱۸٤۷ ده تولد ایتمش‌در . پارلمنتوده اولا توری طرفنده ایکن صوکره ویغ طرفنه کچدی. ۱۸۸٦ ده ایرلاندالوردقائمقامی نصب اولندی. وبورادەاهالینك فوق‌العاده محبتنی قزاندی . ۱۸۹۳ ده قانادا والیسی تعیین ایدلدی .

آبردن (انکلیزجه تلفظی : أبردین)— اسقوچیا نك الك‌زیاده تجارتکاه اولان برشهری ، برلیمانی‌در . نفوسی ۱۳۱۰۰۰ . پاموق ، یوك منسجه لری ، کاغد فابریقه‌لری مشهوردر . کمی انشا ایدیلیر مهم دارالصناعه‌لری واردر . دارالفنونی‌ده مشهوردر .

— ینه بونامده امریقاده حکومات متحده‌ده بر بلده واردر . نفوسی ۸۵۰۰ .

آبردن (آبردن) — اوسترالیانك شمالنده بر قونته‌درکه هنوز لایقیله مسکون دکلدر .

آبردین (أبردین) — انکلتره‌ده، اسقوچیاده، آبردن بلده‌سی حوالیسنده یتیشن غایت مقبول بر عرق بقری‌درکه عمومیتله ، قره‌رنکلی‌وبوینوزسزدر.

آبرژمان — فرانسه‌ده بورغونیاده، فرانش قونته‌ده بر قاچ محلك اسمی‌در .

آبرسیدشان (انکلیزجه تلفظی : أبرسیکن) — انکلتره‌ده‌ممالك غالده بربلده‌در . نفوسی ۱۵,۳۰۰ بوراده زنکین کمور ودمیر معدنلری واردر .

آبر غاونی (انکلیزجه تلفظی: ئه‌برکونی) — انکلتره‌ده(مونموتشیر) قونته‌سی داخلنده بر شهردر . نفوسی ۷۹۰۰ . بوراده کمور معادنی واردر .

آبرفراو — انکلتره‌ده برقصبه‌در. آنغله‌زی اطه‌سنك ساحل شرق وغربیسی اوزرنده کائن‌در . نفوسی ۱۱۰۰ .

آبرقرومبی — (انکلیزجه أبیر قرومبی) انکلیز جنراللرندن و اسقوچیا نك الك اسکی خاندانندندر .

۱۷۳٤ ده (تولیبودی) ده تولد ایتمش‌در . ۱۷۵٦ ده انکلتره‌نك دراغون آلایینه داخل اولمش ، یدی سنه محاربه‌سنده وانکلتره ایله امریقا محاربه‌لرنده خدمت ایتمش‌در . ۱۷۷۳ سنه‌سندن اعتباراً پارلامنتوده (قلاقمانان) مبعوثلغنده بولنمش‌در. ۱۷۸۱ ده میرآ لایلغه ، ۸۷ ده‌لواللغه ترفیع ایده‌رك ۱۷۹۳ و ۱۷۹٤ سنه‌لرنده فلمنك محاربه‌لرنده اثبات‌وجودایله‌مش‌در. ۱۷۹۵ سنه‌سنك اغستوسنده هندستان باش‌قوماندانلغنه تعیین‌اولنمش‌در. ۱۷۹۸ ده

انكلتره‌یه عودت ایتمش ١٧٩٩ ده عسكری ایله هولاندایه
كچن (دوق دویورق)ه رفاقت ایله‌مش‌در. بو محاربه‌ده
هولاندالی جنرال (دندلس)ی رجعته مجبور ایتمش ایسه‌ده
صوكرا مغلوب اولمش‌در. ١٨٠٠ سنه‌سی نهایتنده دولت
علیه ایله بالاتفاق فرانسزلری مصردن چیقارمغه اون سكز
بیك كشی ایله مأمور اوله‌رق ١٨٠١ سنه‌سی مارتنك
برنده (ابوقیر) ه یناشوب مارتك اون اوچنده
اوجوارده فرانسز پیشدارلریله چارپشمش و مارتك
یكرمی برنده اسكندریه قربنده فرانسز جنرالی (مه‌نو)
ایله بیوك بر محاربه‌یه كیریشوب نتیجه‌ده غالب چیقمش‌در.
آنجق بو محاربه‌ده آلدیغی مهلك بر یاره‌دن قورتیله‌میوب وفات
ایتمش‌در. لوندره‌ده (سن پول) كلیساسنده مومی الیهك
نامنه طاشدن بر آبده ركز اولنمش‌در .

آبرقرومبی (أبرقرومبی) — جون آبرقرومبی

اسقوچیالی بر طبیب‌در. ١٧٨١ ده (آبرون)ده تولد ،
١٧٨٠٣ ده ١٨٤٤ ده (أدیمبورغ)ده وفات ایتمش‌در .
طب عملی تحصیلی ایچون بعض تعلیم طریقلری وضع
وتأسیس ایتمش‌دركه پولیقلینك (سریریات متنوعه)
طریقنه پك زیاده مشابه اولوب تطبیقاتی آلمانیاده
محاسن عدیده‌یی موجب اولمش‌در. مراكز عصبیه ،
جهاز هضمیه خسته‌لقلرینه دائر اولان تشریاتی كندیسنی
اوروپا عالم طبابتنده طانتدیرمش‌در . علم طبه دائر
اولان اثرلرندن ماعدا فلسفه‌یه ، اخلاقه ، دینه متعلق
مصنفاتی‌ده واردر .

فلسفه‌ده دائما سعی وهمتی انكلتره‌نك مشهور
فیلسوفلرندن (رید) ایله (دوغلاس ستورات)ك فلسفه
لرینی علم حیاته توفیق ایتمك وبو علم ایله هم آهنك
قیلمق اولدی . آثار ومؤلفاتی چوق اعتبار بولدی.
فقط عمومی تحلیه‌سنك اوقدر قیمتی یوقدر. دیه‌بیلیرزكه
صاحب ترجمه علم نفس ایله علم حیاتك توفیقنه آرالرنده‌كی
آهنكك تبیننه چالشمق صورتیله پسیقوفیزیولوجی مبحثنك
یعنی مشترك علم نفس ایله علم حیاتك آباسندن‌در. باشلیجه
آثاری شونلردر :

قوای ذهنیه‌یه وحقیق تتبعه عائد تحریات (١٨٣٠
ده أدیمبورغده باصلمش‌در) . حسیات اخلاقیه‌نك
فلسفه‌سی (١٨٣٩ ده أدیمبورغده نشر اولنمش‌در).
دماغ ونخ شوكی خسته‌لقلرینه دائر مرضی وعملی تتبعات
(١٨٢٨ ده أدیمبورغده طبع اولنمش‌در) .

آبرقرومبی (جون آبرقرومبی)— اسقوچیا علمای

زراعت اربابندن‌در. أدیمبورغ قربنده وفات ایتمش‌در
(١٧٢٩ - ١٨٠٦) . بغچوانلق انحاسنك اصلاح
واكمالنه چالشمش‌در . زراعته وبالخاصه بغچوانلق
فننه دائر یازدیغی اثرلر السنهٔ عدیده‌یه ترجمه ایدلمش ،
علوم زراعیه‌نك ترقیسنه بیوك خدمت ایله‌مش‌در .
باشلیجه اثری : هركس كندینك بغچوانی‌در ،
یاخود باغچوان سالنامه‌سی نامنده‌كی كتابی‌دركه چوق
بیوك اعتباره نائل اولمش‌در .

آبرقورن (هامیلتون دوق دا) —

انكلتره‌نك سیاسی آدملرندن‌در. لوندره‌ده ١٨١١ ده
طوغمش، ١٨٨٥ ده وفات ایتمش‌در . مجلس اعیانده
توری یعنی محافظه‌كارلر صفنده اوطورمش‌در. ١٨٤٨
پرنس (ألبر)ه مابینجی اولدی وقرال مجلس خاصنه اعضا
تعیین ایدلدی . ١٨٦٦ تاریخنده ایرلاندا والیسی
نصب اولندی. آبرقورن بولندیغی بتون بو خدمتلری
اداره‌ده مزیت وكیاست كوسترمش‌در . نهایت لورد
بیقونسفیلد كندیسنه دوق رتبه‌سنی ویردیردی .

آبرقونوای (أبرقونوای) — انكلتره‌ده

غال مملكتنده بر چایك اسمی. ساده‌جه قونوای ده دیرلر.

آبرنه‌تی (تلفظی: أبرنیتی) — اسقوچیاده ایكی

محلك اسمی‌در. بری (پرت)دن ١٠ كیلومتره بعدنده
كائن اولوب نفوسی ١٧٠٠ دیكری كرنورت جبلی
قربنده اولوب نفوسی ١٥٠٠ .

آبرنه‌تی (أبيرنيق) — جون آبرنه‌تی انكليز جراحلرندندر. (١٧٦٣-١٨٣١). بر عالم معلم، غايت حاذق برجراح ايدی.

آبرو (انتونيو ليمپودا -) — بره‌زيليادولت آدملرندندر. ١٧٩٧ده طوغمش، ١٨٨٣ده (ريو- ژانيرو) ده وفات ايتمشدر. بره‌زيليانك استقلالنی تعقيب ايدن وقايعه فعلاً اشتراك ايتمش، پك بيوك فعاليت ابراز ايله‌مشدر. ١٨٥٤ده رئيس نظار، بعده رئيس اعيان اولدی. ايكنجی (دون پدرو) نك دور حكومتنده بره‌زيلياده اجرا ايديلن اصلاحاته پك زياده ياردم ايتمشدر.

آبرو — هندستانده دهلی حاكمی شاه نجم‌الدينك مخلصيدر.

آبرو (آلكسی) — پورتكيزلی عالم بر طبيبدر. اون آلتنجی عصرك اواخرنده، اون يدنجی عصرك اوائلنده برحيات ايدی. ٧٥٦ تاريخنه طوغری آلقوواس بلده‌سنده طوغمش ١٦٣٠ ده وفات ايتمشدر. آفريقاده پورتكيز مستملكاتندن (آنغولا) ولايتنده طقوزسنه طبيبلك ايتمش‌وصنعتنده پك‌بيوك شهرت كسب ايتمشدر. وطننه مهم خدمتلر ايله‌مشدر. نهايت (ليزبون)ه عودت‌ايدوب بورادەده پورتكيز قرالی ايكنجی فليپك سرای طبيبی نصب اولنمشدر.

آبرو (دون - ژوسف - آنتونيو)

اون‌سكزنجی عصراسپانيول محررين‌سياسيه‌سندندر. اسپانيا حكمدارلرينك بالجمله دولتلر ايله عقد ايلديكی معاهداتی جامع براثرنشر ايله‌مشدركه ١٢ جلد تشكيل ايدر. بواثری ١٧٥١ده اكمال ايتمش، ١٧٧٥ده وفات ايلمشدر.

آبرله — ماتياس آبرله المانيالی برطبيبدر. ١٧٨٤ ده (سالزبورغ)ده وفات‌ايله‌مشدر. صاحب ترجمه سالزبورغده تشريح وعلم منافع الاعضا معلمی ايكن بو شهرده تشريح وعلم امراضه متعلق مهم برموزه تشكيل ايله‌مشدركه اصل سبب‌اشتهاری بوخدمتی اولمشدر. امراض مختلفه‌يه عائد برچوق مشاهداتی اوردركه نشر اولنمشدر.

آبرلی — ژان لوئی آبرلی. اسويچره‌لی بر رسام وحكاكدر. ١٧٢٣ ده طوغمش، ١٧٨٦ ده برن شهرنده وفات ايله‌مشدر. صاحب ترجمه‌نك اثر اختراعی اولان بر نوع محكوكات مجموعه‌سيكه اسويچره‌نك مناظر مختلفه‌سنی ارائه‌در، بادئ‌اشتهاری اولمشدر. بو طريق رسم اووقتدن بری چوق دفعه تقليد اولنمشدر.

آبرنك — آبرانغ ماده‌سنه مراجعت.

آبرو - شهرتی حافظ آبرودر — بومادەيه مراجعت.

آبرواش — فرانسه‌ده ساحل بويی جريان ايدر كوچك برچايدر.

آبروتانوس اس. بعض يوصونلر اوزرنده طفيلی اوله‌رق ياشايان بر نوع مانتاردر. ذات‌القاح خفی نباتاتندندر [١].

آبرو تامنوس اس. هابرو تامنوس ماده‌سنه مراجعت.

آبروتانلا اس. مركبه فصيله‌سندن وقيصوم انواعندن امريقادن كلمه بر نباتدر. كافور اوتی || . فرانسه‌ده ليونده اعمال

[١] ذات‌القاح خفيه‌اولان نباتات چيچكی‌اولميه‌رق تكاثر وتوالد ايدن نباتات ديمكدر.

اولنان (وآمواز) دینن دیبابه شبیه برنوع قماشدرکه آرمواردن دها خفیف وجلاسی دها قوتسزدر .

— نباتات — مرکبه‌فصیله‌سندن اولان بوجنس نباتك چیچکلری هم انثی هم خنثیدر. توبجلری مضرس یعنی دیش دیشدر . غمه‌لری متطاول وتویسزدر . اعشاب سامه‌دن یعنی ساق جزئیجه صاعد اولان اوتلردندر. اوراق یا مکرمد یعنی کرمیدی وضعده یاخود ساقك قاعده‌سنده مجتمع در . اوراق بیننده قمه‌لری ، یاخود خیمه صورتنده یعنی کوچك چادر کبی اجتماع ایتمش زهره‌لری واردر . آبروتانللا امریقادن، (نوول زه‌لاند) دن کلمشدر . منبت اصلیسی اورالریدر . یالکز بر نوعی معلومدر . بو نبات ارطاماسیا ، بر نجاسف کبی قیصوم انواعندندر . (دور وول) نام کلیهٔ صیدلانیه‌ده کافور اوتی دیه ترجمه اولنمشدر .

آبروتانوئید اس. دکز دیبلرنده، قیالر اوزرنده یاشار مادره‌پور نوعندن وقیصومه مشابه بر حیوان ونباتدر.

آبرودبانیا — آوستریا مجارستانده، ترانسیلوانیاده (آلسو-فه‌هر)قومیته‌سی داخلنده کائن برشهردر. نفوسی ۳۰۰۰ . بو شهرك اطراف وحوالیسنده ثروتلی آلتون معدنلری واردر . بو جهتله آبرودبانیا بلده‌سی ولایتك معادن اداره‌سی مرکزیدر .

آبرودفالوا — آوستریا-مجارستانده ترانسیلوانیاده (آلسو-فه‌هر) قومیته‌سی داخلنده کائن بر بلده‌در . آلتون معدنلری منطقه‌سنده داخلدر . نفوسی ۴۴۰۰ .

آبروز اس . ایتالیانك جنوبنده آبروز دینیلن اراضیده یتیشن بر کلب عرقنك اسمی . ایتالیانجه‌سی آبروجی .

— فن اقتنا — کلاب عرقلرندن آبروزعرقنك اوصاف بدنیه‌سی شونلردر : بوی اورته، هیئت عمومیه‌سنه نظراً باشی ، قورت رأسنی آکدیرر . بورونی سیوریدر. قولاقلری دیکجه ایسه‌ده آلت طرفلری صارقیق ودوشوکدر. تویلری یومشاق واوزوندر. رنکی خالص بیاضدر یالکز باشی ایله یانلری آچیق صاریدر . حیوانك رنکی بعضاً بیاض ایله قرمزی قاریشیق اوله‌رق آلاجه‌در .

بوبی وسطی اوله‌رق ۶۰ سانتیمتره‌در . بدنی سائر طاغ کوپکلرینه نسبةً دها نارین وانجه یاپیلیدر. بدننك وقولاغنك شکللرینه باقیلیر ایسه بو عرقه وقتیله تازی عرقی قانی قارشمش اولدیغی ظن ایدلمکده‌در . بو کوپکلر قیون وصیغیر سوریلرینی قورتدن محافظه ایتمك اوزره چوبان کوپکی اوله‌رق قوللانلقده‌در. مقدما آو خدمتنده قوللانیلیر ایمش .

آبروز — ایتالیانجه آبروتسو. مرکزی ایتالیاده کائن بر مملکتدر . قدیم ناپولی قرالیتك اقصای شمالنده واقع اولوب شرقاً آدریاتیق دکزی ، غرب طرفنده قدیما پاپالرك تحت حکومتنده بولنان ممالکك اجزاسندن اولان روما ولایتی، جنوباً (تر دولابور) و (تردومولیز) ، شمالاً (آسقولی) و (اومبری) ولایتلری ایله محدوددر . جغرافیای طبیعی اعتباری ایله ، آبروز دینیلن قطعهٔ ارض مرکزی آپه‌نین طاغلرینك بر قسمنی تشکیل ایدرکه شمال غربی جهتندن (ترونتو) چایی وادیسی ایله جنوباً (تریغنو) و (بیفرنو) و (فورتورو) چایلرینك کذرکاهی اولان یایلالر بیننده کائن اولوب شرقاً آدریاتیق دکزی ایله وغرباً آپه‌نین طاغلرینه موازی اوله‌رق امتدادایدن ایکنجی مرتبهٔ جبال ایله محدوددر . آبروز قطعه‌سی غایت طاغلق بر یردر . آپه‌نین طاغلرینك اك یوکسك ذروه‌لری مونته‌قورنو ، غران‌ساسو (۲۹۰۲متره)، ماجلا (۲۷۹۲متره)، مه‌تا (۲۲۴۵ متره) نقطه‌لریدر . بو قطعه‌ده آپه‌نین طاغلرینك صرتیندن اعتباراً شرقه دوغری

امتداد ودرجه درجه انحطاط ایدن یایلالر، وادیلر آدریاتیق ساحلنه قدر بربرینی تعاقب ایدر . یوکسك یالچین ، بیابان، وحوش آباد یرلردر. آلچق وادیلری دوز ومنبتدر . آبروز یایلالرندن آدریاتیق دکزینه متعدد چایلر جریان ایدر . سیجلیا دکزینه دوکولن وساحل بویی آقان (غاریلیانو)، (وولتورنو) نهرلری‌ده ینه بو یایلالردن نشأت ایدر . آبروز قطعه‌سنه پك چوق قار دوشر . سیلابلری ، نهرلری اداره ایدن ایشته بو قارلردر . یوکسك وادیلرده اقلیم پك بارددر. فقط ساحله تقرب ایلدکجه تبدل ایدر، کسب اعتدال ایلر . آلچق وادیلری ستر وتزیین ایدن اورمانلرده، واسع مرعالرده حسابسز قویون سوروری رعی ایدیلیر. مملکتك یکانه اخراجاتی قویون تجارتندن عبارتدر . حاصلات نباتیه ، زواعت بالطبع قطعه‌نك تحولات اقلیمیه‌سنه کوره تبدل وتنوع ایدر . آلچق وادیلرده، یایلالرك داخلنده‌کی اووالرده حبوبات اکیلیر، دها معتدل اولان یرلرنده، دکز کنارلرنده باغ، زیتون زعفران، میوه یتشدیریلیر. بو حوالیده صنایع معدوم حکمنده‌در آبروز قطعه‌سنك چایلری، ترونتو، ویبراتا، توردینو وقومانو ، پسقارا یاخود آترنو ، سانغرو ، تریغنو صولریدر . پسقارا و(سانغرو)دن غیری بو چایلرك جمله‌سی آدریاتیق دکزینه منصب اولور. فقط بو چایلر حقیقت حالده مسیللردن و سیلابلردن باشقه بر شی دکلدر . بو صولرك کذر ایتدیکی وادیلر آبروزك اراضئ منبته‌سنی تشکیل ایدر . آبروز اهالیسی قدیم (سامی)لرك اعقابندندر. درشتئ اخلاقلرینی ، عادت قدیمهٔ شقاوتلرینی محافظه ایتمشلردر. آپه‌نین طاغلرینك بومجری کوشه‌لرینه مدنیت حالا نفوذ ایده‌مه‌مشدر. معمافیه (آکیلا) یه قدر بر شمندوفر خطی انشا ایدلمش، (فوسین) کولی قورودولمشدر .

آبروز ادارهٔ ملکیه‌جه اوچ جزئه تفریق اولنمشدرکه هربری بر ولایت تشکیل ایدر: (۱) برنجی آبروز اولته‌ریوركه مرکز اداره‌سی (ترامو)در. (۲) ایکنجی آبروز اولته‌ریوركه مرکز اداره‌سی (آکیلا) در . (۳) آبروز سیته‌ریوركه مرکز اداره‌سی (شیه‌تی)در . یعنی برنجی اوته آبروز، ایکنجی اوته آبروز ، بری آبروز.

آبروز اولتـه‌ریور (برنجی) —

ایتالیانجه «آبروتسو اولته‌ریوره پریمو» یعنی برنجی اوته آبروز دیرلر ، آبروز مملکتنك منقسم اولدیغی ولایات ثلثه‌دن بری در . غرباً آپه‌نین طاغلری ، شرقاً آدریاتیق دکزی ایله محدود اولوب جنوب طرفنده بولنان آبروز سیته‌ریور ولایتندن پسقارا چایی ایله وشمالاً آسقولی ولایتندن‌ده ترونتو چایی ایله آیرلمشدر . ارضی اعلادر . لکن کرکی کبی محروث دکلدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۳۵۲۵ کیلومترهٔ مربعی، نفوسی ۳۴٦۰۰ (کیلومتره مربعنه ۷۴) . مرکز اداره‌سی (ترامو) شهری .

آبروز اولتـه‌ریور (ایکنجی) —

ایتالیانجه « آبروتسو اولته‌ریوره سقوندو » یعنی ایکنجی اوته آبروز . آبروز قطعه‌سنك منقسم اولدیغی ولایتلردن اوچنجیسیدر . شرقنده آپه‌نین طاغلری بو ولایتی برنجی آبروز اولته‌ریورو آبروز سیته‌ریور ولایتلرندن تفریق ایدر . جنوبده (تردومولیز) و (تردولابور) ولایتلری ایله وشمالیده (اومبری) ولایتی ایله محدوددر . بوصورتله تحدید ایتدیکمز ولایتده حراثت ارضدن زیاده حیوان بسله‌مك یتشدیرمك ایله اشتغال ایدیلیر . مساحهٔ سطحیه‌سی ٦۵۰۰ کیلومتره مربعی، نفوسی ۳۳۲۷۴۰ (کیلومتره مربعی باشنه ۵۱) . مرکز اداره‌سی (آکیلا) بلده‌سیدر .

آبروز سیته‌ریور ولایتك جنوبنده ایکنجی آبروز اولته‌ریور ولایتك شرق طرفنده کائن وآدریاتیق دکزینه ساحل اولان مولیز ولایتیده یوقاریده ذکر

ایتدیکمز ولایات ثلثه جمله‌سنه ربط ایدیله‌رك بودرت ولایته آبروز وموليز نامی ویریلیر .

آبروز سیته‌ریور — ایتالیانجه (آبروتسو سیته‌ریوره.)ایتالیاده آبروز مملکتنك منقسم اولدیغی اوچ ولایتدن بریدر . برنجی (آبروز اولته‌ریور) ولایتنك شمال وشمال غربنده کائن اولوب بوایکی ولایت بیننده (پسقارا) چایی حدود تشکیل ایدر . غرب جهتندن ده ایکنجی آبروز اولته‌ریور ولایتیله محدوددرکه بوایکیسنك آره‌سنده‌ده آپه‌نین طاغلری حد فاصلدر. جنوباً (تردوموليز) ولایتندن (تریغنو) چایی ایله آیرلمشدر. شرق طرفنده آدریاتیق دکزی ایله محدوددر . اراضیسی قوملی، قوۀ انباتی اورته درجه‌ده‌در . مساحۀ سطحیه‌سی ۲۶۸۱ کیلو متره مربعی ، نفوسی ۳۳۹,۹۸۶ (کیلو متره مربعی باشنه ۱۱۹) . مرکز اداره‌سی (شیه‌تی) در .

آبروز وموليز — یوقاریده‌کی ماده‌یه مراجعت.

آبروسنا — جنوبی اسپانیاده (آندالوزیا) یعنی اندلسده بیوك بر قصبه‌در . نفوسی ۱۷۰۰ .

آبروفیل یاخود آبروفیلوم اس. کاسریه فصیله‌سندن آوسترالیاده (نووه‌ل غال) ده یتیشن برجنس بودور آغاجك اسمی .

— آبروفیلوم یونانجه آبرو (نرم ونازك) وفیللوم (یاپراق) کلمه‌لرندن مرکب براسمدر. نرم‌برك دیمکدر علم نباتاتده کاسریه فصیله‌سی اجناسندن عد اولنور . یالکز بر نوعی معلومدرکه اوده جنوبی آوسترالیاده (نووه‌ل غال) ده یتیشیر کوچوك اغاچ (شجیر) در.

آبرولحوس اس . (پورتکیزجه‌دن).بوکلمه پورتکیز لساننده دکز ایچنده کور قیا دیمکدر . فرانسزجه‌سی رثیف (عربجه رصیفدن) ، عربجه‌سی أتن و أتان الضحل در . بو معنادن آلنه‌رق کله بر طاقم کوچك آطه‌جقلره نام اولمشدرکه بونلر تکمیل قیادر. بعضیسی صو آلتنده وبعضیسی صودن مرتفعدر. ایشته آبرولحوس تعبیری بویله اولان آطه‌جقلر مجتمعه‌لرینه علم اولمشدر. الکزیاده معروف اولانلر آوسترالیا ، برەزیلیا ، صولرنده بولنانلردر . آوسترالیاده‌کی آبرولحوس بوقطعه‌نك ساحل غربیسی قربنده ۲۸ـ۲۹ درجه عرض جنوبی بیننده کائن اولوب قره‌دن (کَلوینغ) قنالی ایله منفصلدر . بو قنالك طولی ۳۰ میل بحریدر . بوراده‌کی کور قیالر مجتمعه‌سنك آدینه بالخاصه (حوتمان آبرولحوسی) دیرلر. چونکه ۱۶۲۲ تاریخلرینه دوغری ایلك دفعه اوله‌رق فلمنك قپودانلرندن حوتمان طرفندن کشف واخبار اولندیغی ایچون بو نامه اضافه ایدلمشدر. (پلسارت) اسمنده دیکر بر فلمنك قپودانی‌ده او مجتمعه‌نك قیالرینه بیندیره‌رك سفینه‌سی غرق اولدیغندن کذلك بو قیالره نامنی ترك ایتمشدر .

— برەزیلیا آبرولحوسی باهیا ولایتی ساحلنده کائن اولوب سیر سفائن ایچون غایت تهلکه‌لی قیالردن، مکسره‌لردن مرکب وآیری آیری ایکی طاقم مجتمعه‌دن عبارتدر . برطاقی اصل آبرولحوسلردرکه ساحلدن ۵۰ کیلو متره مسافه‌ده ، وایکنجی طاقمی (پاره‌د آبرولحوسی)نامنده‌اولوب ساحله دها یاقین موقعده‌در. بو ایکی طاقم مجتمعه‌نك اطرافنی الك بیوك کیلرك سیر ومرورنه مساعد دریتلکده (شه‌نال) لر یعنی مجرالر دور ایدر ، ۱۷ ۵۷ ۵۱ عرض جنوبیده ، ۲۹. ۵۹ ۴۵ طول غربیده کائن بر نقطه‌یه نصب ایدیلن بر فنار ملاحلره او مهلکه‌لری ارائه‌در . ملیارلرجه قوشلر بو اطه‌جقلرك سکانیدر یووالری ایله بویرلری ستر ایدرلر .

آبروما یاخود آبروم اس . لوز هندیه فصیله‌سی اجناسندن هندستاندن نشأت ایتمش برجنس نباتدرکه ایکی یاخود اوچ نوعی آسیا وآوستورالیاده و حوالئ مداریه‌ده

يتيشير . نباتات خشبيه‌دن اولوب شجيره يعنى بودور آغاج هيئتنده بولنور .

آبروتنيا اس . شب برست يعنى اخفشيه فامليا سندن برجنس نباتك اسميدر . پالكز بر نوعى معلومدركه بوكاده آبروتيا اومبلاتا دينير. آبروتيالر اعشابدن يعنى نجوم دينن نباتاتدندر. منبت اصليسى ، منشئى قاليفورنيادر . بو نباتك ياپراقلرينى دوكمز يعنى خالد ، هردم تازه‌در . ساق نحيف ، ويا متسلقدر . كوزل بر زنباق كلى آكديران چيچكلرى حزيراندن ايلوله‌قدر دوام اوزره آچار . وانيليا رايحه‌سنه شبيه بر قوقو نشر ايدر ، هرجائى‌در يعنى هريرده يتيشير ، مايس آينده تخملرى بره آنيله‌رق زرع ايديلير .

آبروتيوس — آبرونيوم سيلو روما ايمپراطورلرندن (اوغست) عصرى شعراسندندر . يونان شاعرى (هومه‌روس) ك ايليادا سندن بر پارچه‌سى اوزرينه شعرسويله‌مشدر .

آبروق اس . (پانو آزى) ده زرع اولنور كوچك ونازك برنوع فصوليه‌نك اسمى.

آبروى صنم اس . يبروح الصنم ماده‌سنه مراجعت .

آبره — فرانسه‌ده برناحيه‌در. نفوسى ١,٧٠٠ صابونخانه‌لرى واردر .

آبره‌تيا — آسياى صغراده ميزيا قطعه‌سنه جغرافياى قديمده ويريلن اسمدر . اونجى عصر رجالندن ويونان لغويوندن (سويداس) ك لغات تاريخيه نام اثر مشهورنده بيان اولنديغنه نظراً قطعهٔ مذكوره‌يه بو اسم آبره‌تيا ويا آبره‌تى نام پريدن ، فرشته‌دن انتقال ايتمش .

آبره‌تيا — يوقاريده‌كى ماده‌ده بيان ايدلديكى اوزره اساطير يونانيه‌يه كوره آسياى صغراده قديم ميزيا قطعه‌سنه نامنى ويرن فرشته‌نك اسمى .

آبره‌تنوس — اساطير يونانيه‌يه نظراً وقتيله آناطولينك ميزيا دينيلن قسمنده (ژوپيتر)ك لقبى ايمش.

آبره‌تنه — آبره‌تيا ماده‌سنه مراجعت .

آبرس — فرانسه‌ده آلليه ولايتنده پاليس سنجاغنده وآلليه چايى اوزرنده كائن بر قريه‌در . نفوسى ٨٧٥ . ويشى جملهٔ مياهنه متعلق بر عين نافوريسى واردر .

آبره‌شويللر — آلمانياده آلساس لوره‌نده (سار) چايى اوزرنده كائن برشهردر. نفوسى ١٤٥٠٠ دمبرخانه‌لرى، كاغد فابريقه‌سى واردر. اطراف وحواليسنده آثار قديمه‌يه دلالت ايدر . كلت ورومانى محكوكات ومواسمى [١] كورينور .

آبروى اس . (فا . آب ايله روى‌دن) . آبرو ماده‌سنه مراجعت .

آبريا (ژه‌ره‌مى ژوسف به‌نووا) — فرانسه علم حكمت طبيعيه علماسندندر . ١٨١١ ده (ليموژ)ده تولد ايتمش، ١٨٩٢ ده (بوردو)ده وفات ايله‌مشدر . بوردوده دارالفنون علوم شعبه‌سنه حكمت طبيعيه معلمى نصب اولنمش ايدى . صكرا بو شعبه‌يه مدير اولدى . بوردو علوم اقادميسى اعضالغنه‌ده نائل اولمش ايدى .

حكمت طبيعيه‌يه دائر مهم تفحصاتى وآثاردركه باشليجه‌لرى شونلردر : علوم تجربيه‌ده مصادراتك فائده‌سى. مختلف واسطه‌لر درونده ضيانك سرعتى . حرارت وضيانك شئ واحد اولديغى . بر انكسار مضاعف نظريه‌سى اوزرينه ايضاحات . اضواء

[١] نشان، اثر معناسنه اولان وسمدن .

مستقطبه‌ده صفیحات متبلره‌نك الوانی حقنده بر مطالعه .

آبریاقان — (تلفظی: آبرأیچن) اسقوچیاده (اینورنس) قونته‌سنده برمحلك اسمیدر .

آبریال (آندره ـ ژوسف قونت) — فرانسه قانونشناسلرندن وحاكلرندندر . ١٧٥٠ تاریخنده (آنتونه‌ی) ده طوغمش ، ١٨٢٨ ده پارس‌ده وفات ایتمش‌در . اولا دعوی وكیلی ایدی. صوكرا محكمهٔ تمیز نزدنده حكومت قومیسری نصب اولندی . ١٧٩٩ ده ، (پارته‌نوپ) یعنی (ناپولی) جمهوریتنك تنظیماتنه مأمور اولدی. ١٨ (بروم) یعنی ٢٢ تشرین ثانی‌دن صوكرا عدلیه نظارتنه تعیین اولندی . فرانسه قانوننامهٔ مدنیسنك تدوینته اشتراك ومعاونت ایله‌دی . بیوك (ناپولیون) ك پك زیاده مظهرالطاف وعواطفی اولدی. اون سكزنجی (لوئی) صاحب ترجمه‌یی اعیان نصب ایله‌دی . وفاتندن اون سنه اول كوزلرینه‌عمی عارض اولمش ایدی .

آبریانی (پول) — ایتالیالی بركشیشیدر . دها كنج ایكن كرمل [١] اوجاغنه كیرمش ، برقاچ شهرده واعظلك ، معلملك ایتمش‌در . بردیوان اشعاری ایله‌تاریخه، فن بلاغته ، محاضرات‌ومناضلاته دائر مختلف عنوانلر ایله بعض آثاری واردر .

آبریز اس (فا. آب ایله ریختن‌دن) . ایچنه صو قونان قاب. شیشه ، قاروره . || ایچنه صو دوكیلن قاب . اوردك .

آبریزان اس . فرس تقویمنده تیرماهك یعنی دردنجی آیك اون اوچنجی كوننه ویریلن نامدر .

—. فرسك قدیم تقویمنده هفته یوق ایدی . برآیك هركونك آیری آیری اسملری واردر (آبان تقویم ماده‌سنه مراجعت) . برهان‌ده مرسوم‌اولدیغی وجه ایله ایران قدیمه ملوك ماضیه‌دن برینك‌زماننده برقاچ‌سنه متصل یاغمور یاغمامش؛ خلق‌غایتله‌اضطراب ایچنده قالمش؛ اتفاقا تیرماهك اون اوچنجی كونی، كه تقویمجه چوش‌در ، بالجمله علما وحكما واركان وسائر خواص وعوام بر محلده تجمع و دركاه قاضی الحاجاته دست‌كشای نیازوتضرع اولوب رجاونیازلری مقبول بدركاه خدا اولقله درآن ساعت دلخواهلری اوزره بر مطر عظیم ظهور وفیضان وهركس‌مسرور وشادان اولوب فرط شوق ونشاطلرندن بری برینه صو سرپوب ملاعبه وملاطفه ایله‌مشلر. بومناسبتله یوم مزبوره آبریزان تسمیه ایتدیلر (صو دوكك معناسنه اولان ابریختن‌مصدرندن) . وبعدما هرسنه او كونده ینه رسم مرقومه رعایت ایدرلر. وفرهنك ناصری‌ده‌مسطور اولدیغی اوزره بواثر الآن‌ایران‌ده باقی ایمش . هر سنه روز مخصوصده خلق بربری اوزرینه‌آب‌وكلاب سرپه‌رك رسم جنبش اجرا ایدرلر ایمش. بوعید،جدنوشیروان اولان‌فیروززماننده اتخاذ اولنمش .

آبریزكان اس . فارسیان طائفه‌سی بینلرنده رسم واجرا اولنان صو بایرامنك نامیدر (یوقاریكی ماده‌یه مراجعت) .

آبریل (روم‌جه‌دن) اس. روم‌ایلی توركجه‌سنده نیسان آینك اسمیدر : آبریل آپشدی قاره كچی یره یاپشدی .

آبریل — اسپانیالی برعلوم ادبیه معلمیدر . ١٥٣٠ سنه‌سنه طوغری تولد ایتمش‌در . لاتینجه ویونانجه كبی قلاسیك لسانلرك تحصیلنی تسهیل ایچون بعض اثرلر یازمش . آریستوفان) ك پلوتوس و (اوریپید) ك مده‌ده نام‌اثرلرینی نظماً اسپانیولجه‌یه ترجمه ایله‌مشدر .

---

[١] كرمل اوجاغی نصارا دین اوجاقلرندن بریدر . ١٢ نجی عصرك‌ابتداسنده ، سوریه‌ده (جبل كرمل) ده تشكل ایتمش ، مذكور جبله نسبتله كرمل اوجاغی تسمیه اولنمشدر .

آبريل (پيير - سيمون) — لاتينجه اسمى آبريلوس‌در . اسپانيا ادبيون ومنطقيوننددر . ١٥٣٠ تاريخنه طوغرى (آلقوراز)ده طوغمش‌در . مملكتنده يونان وروما ادبياتنك نشر واشاعه‌سنه پك زياده همت ايتمش‌در . لاتين حكماسندن (چيچرون) ك مكتوبلرينى لاتين شعراسندن (ته‌رانس) قومديه‌لرينى، يونان افسانه نويسلرندن (أزوپ)ك ماصاللرينى ارسطونك كتاب السياسه‌سنى وسائر بعض آثارى اسپانيولجه‌يه ترجمه ايتمش‌در. كندى مؤلفاتى ميياننده يونان ولاتين لسانلرينك علم ادبنه دائر ايكى اثريله برده منطق كتابى واردركه مدت مديده ايادئ اعتبارده تداول ايتمش ، شهرتنى محافظه ايله‌مش بر اثردر .

آبريلا اس. (ايتاليانجه آبريقليارەدن‌ايستينغه يعنى يلكنى بوغمق معناسنه). تريننكت ومايستره يلكنلرينى طوپلامق ايچون ويريلان قوماندا: آبريلا مايستره، تريننكت !

آبريقولا — ايتاليادە بازيليقات ولايتنده بر شهردر . نفوسى ٢٠٠٠ .

آبريس — فرانسه‌ده (هوت آلپ) ولايتنده (بريانسون) شهرينك ٦٤ كيلومتره شمال شرقنده (كيل) چايى اوزرنده (وال‌پره‌وەر) واديسنك مدخلنده كائن برقريه‌در . نفوسى ١٢٠٠ . حيوان وپنير تجارتى ايى‌در .

آبريس دربندى — سن‌مارتن‌دربندى ياخود پارلى دربندى‌ده ديرلر . ايتاليا ايله فرانسه حدودنده مشترك اولان آلپا سلسله‌سنده دوفن و(پينيه‌رول)طاغلرى آره‌سنده محصور اولوب برطرفدن فرانسه الكاسنده‌كى (كيراس) واديسنى ايتاليايه‌وبر طرفدن‌ده‌ينه فرانسه‌ده‌كائن كيل وادئ مرتفعى اسو-بجره‌ده ژومانيانسقا ياخودپارلى واديسنه ربط‌وايصال ايدر. بودربندك ارتفاعى تقريباً ٢٦٠٠ متره‌در . آبريس دربندى نامى آبريس قريه‌سنه نسبتله وضع اولنمش‌در .

آبزاق — فرانسه‌ده‌شارانت ولايتنده‌قونفو-لانس‌سنجاغنده‌ومركزقضاسنده‌برناحيه‌در.(وين)چاينك اوزرنده كائن‌در. نفوسى ١٣١٦. بورادەقلوررولى، صودالى مقوى صغوق معدن صولرى واردركه حماى نائبه خسته‌لغنه قارشى مشروبات مقامنده استعمال ايديلير . (مادام دومونتسپان) ك مولدى اولان (سر) قلعه‌سنك خرابه‌سى ابزاق‌ده‌در .

آبزاق — فرانسه‌ده (ژيروند) ولايتنده (ليبورن) سنجاغنده (قوترا) قضاسنده برقصبه‌در. (دوردانى) نهرينك بر آياغى اولان (ايزل) چايى اوزرنده‌در . نفوسى ١٥٥٨ . بيوك دكرمنلرى ، زيوت كارخانه ومعصره‌لرى واردر . پتايرى‌قوريليره اسلوب ستيلى اوزره بنا اولنمش بركليساسى‌موجوددر.

آبساق — (آواى مادەسنه مراجعت) .

آبسالون ياخود آبصالون — حضرت‌داود عليه‌السلامك اولادندن برى‌در . بنى اسرائيل ايچنده تناسب اندام وحسن وآن ايله مشهور ايدى . اوز همشيره‌سى (تامار) ه حقارت أيتديكى ايچون براى انتقام آمنون (عمون) ى قتل ايده‌رك فرار، جسور ملكنه التجا ايتمش ايدى. ايكى سنه‌صوكرا (يوآب)ك شفاعتى ايله مظهر عفو اولەرق پدرى نزدينه عودت ايله‌دى . فقط بر مدت صوكرا افرايم اورمانننده واقع اولان محاربه‌ده مغلوب اولەرق فرار ايدرايكن بك كور اولان صاچلرى بر آغاجك داللرينه ايليشمكله آلتندن آتى چيقمش كنديسى صاچلرندن معلق اوله‌رق قالمش ، بو حالده آرقه‌سندن يتيشن يوآب حضرت داودك امرى خلافنه اولەرق ، اوچ‌سهم ايله وجودينى بر ياندن بر يانه دله‌رك مرقومى اهلاك ايله‌مش‌در .

پدری اوغلنك بو صورتله هلاکنه پك زیاده متأثر اولمش ، آجیمشدر .

آبسالون یاخود آکسل — اون ایکنجی

عصر رؤسای روحانیه‌سندن، رجال‌سیاسیه وعسکریه‌سندن‌در . (اسقانیا) ده (لوند) باش اسقفی یعنی مطرانی ، دانیمارقه ، اسوچ ونوروچ حکومتلری‌باش مطرانی ایدی . برنجی (والدمار) وآلتنجی (قانوت) نام حکمدارلرك دور سلطنتلرنده‌ده وزیرلك وسرعسکرلك ایتمشدر. ١١٢٨ تاریخنده (زه‌لاندا) آطه‌سی قریه‌لرندن (فینسله‌ق) کوینده تولد ایله‌دی . اصل اسمی (آکسل) ایدی .

حکمدار خاندانه قرابت صهریه‌سی اولان بیوك وذی‌قدرت برعائله‌یه منسوب‌اولدیغندن بوکنج پرنس والدمار ایله برلکده تربیه وتعلیم ایدلمشدر . بعده پارس دارالعلومنده اکمال تحصیل ایله‌دی. ١١٥٨ تاریخنده پسقپوس نصب اولندی. برسنه اول پرنس والدمار تخت حکومته جلوس ایتمش ایدی. پسقپوس آبسالونی کندینه قرین ومشاور خاص تعیین ایتدی . مدت مدیده‌دن بری محاربات وغوائل مختلفه ایله پریشان اولان دانیمارقه دولتی بیوك (قانوت) ك وفاتندن بری ضایع ایله‌دیکی موقع اقبال واقتداره ایصال ایدن مظفریاتی حکمدار والدمارهپ پسقپوس (آبسالون)ك نصایح حکیمانه‌سی وتدابیرصائبه‌سی‌سایه‌سنده احراز ایده‌بیلمشدر .

قرون وسطاده دانیمارقه‌لیلرك خصم‌الدلری ، الك دهشتلی دشمنلری (واند) لر اولوب (روکه) آطه‌سنده کائن اولان (آرقونا) بلده‌سی بو مهیب قورصانلرك قرارکاهی ایدی . (واند) لرك بیوك الهلری نامنه اولان (سوانته‌ویت) معبدی‌ده بورواده ایدی . (واند) لر دانیمارقه سواحلی بوینده غارت ایتدکلری اموال وغنایمی بوالهك درت یوزلی

اولان تمثال معظمی اوکنه ییغارلر ایدی . ٣٠٠ نفردن عبارت برجند معبدك خدمته ، تزیید ثروتنه مأمور ایدی . آبسالون واندلرك دونماسنی تخریب ایده‌رك آرقونا بلده‌سنی‌محاصره ایتدی. شهربك‌چوق زمان مدافعه‌دن صوکرا نهایت تسلیم اولمش ایدی . آبسالون سوانته‌ویت‌معبدنی ییقدیردی، صنمی پارچه‌لاتدی. فقط مغلوبینه خرستیانلغی قبول‌ایتمك، دانیمارقه‌نك تحت‌اطاعته کیرمك شرطیله ایلیشمدی . بوندن صوکرا آبسالون سلاح تجاوزنی (ژولن) یاخود (ژامسبورغ) حکومتی اوزرینه توجیه ایله‌دی .

بو حکومت دانیمارقه مهاجرینی طرفندن تأسیس ایدلمش اولوب خلقنك شجاعت وقهرمانلغنه تلمیحاً شمال اسپارته‌سی دیه یاد ایدیلیر ایدی . آبسالون قورصانلقلری ایله دانیمارقه سواحلنی بیزار ویغماایدن بوکوچك حکومتی‌ده تحت استیلا وانقیاده آلدی . لکن بوواقعه هنوز ظلمات تاریخیه‌دن قورتولمامش ، کرکی کبی تحقق ایتمامشدر . ینه بو قبیل واقعاتدن اولمق اوزره بعض مورخلر (دانجیق) شهرینك تأسیسنی ویا اعادهٔ عمرانی‌ده آبسالونه عطف واسناد ایدرلر . ١١٧٨ تاریخنده آبسالون باش مطران تعیین اولندی .

آبسالون اوروپاده قرون وسطا فحولنك الك بیوکلرندندر . حکمدارینه فوق‌العاده صادق ایدی. جسور برقوماندان‌ماهر وسیاسی اولوب صدق عهدی اخلال ایده‌جك هیچ برحرکتده، مغلوبلره وخصمانه قارشی‌ظلم‌واعتسافده بولنمدی. اردوقیادتنده برعسکرك شجاعتنه بر جنرالك درایت ومتانتنی جمع ایدن بر قوماندان ایدی . قره‌ده ، دکزده هرزمان غالب اولدیغندن عسکرك فوق العاده حرمت ومحبتنی جلب ایتمش ایدی . صلح وقتنده علی‌الدوام سواحلك محافظه‌سنه اعتنا ایدردی . (هافن) دینیلن بر بالقجی کوینك قربنده‌مستحکم برقله انشا ایتدیردی‌که‌قوپنهاق

شهرينك اساسی بودر. برنجی (والدمار) ك اعلان ايتديكی مجلهٔ قوانينك تدوينه پك زياده ياردم ايلهدی . وطن خصوصيی اولان زهلاندا آطهسنك قانوننامهٔ كنيسنی بالذات تنظيم ايتمشدر . بوقانوننامهده اووقته كوره پك زياده نظر دقتی جالب بر ماده واردركه بوده زنا دعوالرنده آتش امتحاننك الغاسی كيفيتيدر . دها زياده جالب نظر ديكر برماده دخی كليسالره وكليسا اهلنه قارشی اشخاصك سماحت واهانهسنه حدود معقوله وضعی خصوصيدر . (آبسالون) ك خدمات وموفقياتی ميانندهدانيمارقهنك تاريخ عموميسنی يازديرمقده واردر . بو ايشه (ساقسو) نامنده بر خطيب ايله (سوئهنو آكهزن) اسمنده بر عالمی مأمور ايتمشدر .

١١٨١ تاريخنده دانيمارقه تختنه آلتنجی (قانون) ك جلوسی اوزرينه آبسالون شجاعت ومتانتنی ابراز ايدهجك يكی بر فرصت ووسيله دها انتهاز ايتدی . آلمانيا ايمپراطوری فرهدريق بارباروس ، واندلردن ضبط ايديلن ممالكی ديكر برپرنسه تقليد وتوجيه ايتمك ايچون دانيمارقه حكمدار جديدنی تهديد ايديورايدی. (آبسالون) ك نصح و تنبيهی اوزرينه قانون آلمانيا ايمپراطورينك تكليفنی قطعياً رد ايلهدی .

بونك اوزرينه ايمپراطور دانيمارقه حكمداری نزدينه يامدارا ومجامله ايله ويا عنف وتهديداستعمال ايدهرك تكليفنی قبول ايتديرمك اوزره بر سفير كوندرمش ايدی. ايشته اووقت آبسالون سفيره شوعالی جوابلری ويرمشدر :

« قونت زيكفريد بيلمش اول كه دانيمارقه تورنكن دكلدر . افنديكه سويله دانيمارقهيه امر ايده بيلمك ايچون بومملكتی اولا تسخير اتمليدر. تسخيرمملكت ايسه زرهوجوشن ، پولادالديوان ايله اولور. اوكا آكلاتكه دانيمارقهليلر بللرينه قوشاندقلری قليج ايله فتح ايتدكلری ممالك اوزرنده حقوق حاكميتلرينی محافظه ايدرلر . امين اولسونكه نه متبوع مفخمم ، آلمانيا ايمپراطورينك دوستلغنه پك آز اهميت ويرر ، غضبندن هيچ قورقماز » .

ايمپراطور بودرجه غرور وتعظم كوسترلسنه پك زياده حدت ايله (پومرانيا) دوقهسی (بوغيسلاس) ی دانيمارقهيه اعلان حرب ايتمكه سوق ايتدی. ٥٠٠ كميدن مركب بردونتما دانيمارقه عليهنه حركت ايلهدی. لكن آبسالون مكمل صورتده تسليح اولنمش يكرمی قدر جسيم سفائن حربيه ايله مذكور دونتمايه بغتةً هجوم ايدهرك بر قسمنی تخريب ايتدی . باقيسنیده طاغيتدی . بوغيسلاس قوجه بر دونتمادن يالكز ٣٣ كمينك قورتولوب عودت ايتديكنی كورنجه يلكنلری صويه ايندردی ، صلحه طالب ودانيمارقه قرالنه تابع اولدی . بو وقايع ١١٨٤ سنهسنده جريان ايتمشدر . (مكلنبورغ) ، (استونيه) وديكر بعض ولايتلرك ضبطندهده ، آبسالون ، حكمدارينه پك چوق خدمت ايلهمشدر. ٧٣ ياشنده وفات ايتمش؛ قوپنهاغ موزهخانهسنده (آبسالون) ك عصاسی ايله خاتمی محفوظدر .

آبسال وسلامان — سلامان وآبسال مادهسنه مراجعت .

آبسام — آوستريادهه ، تيرول ولايتنده ، اينسبروق دائرهسنده كائن برقريهدر. نفوسی ٩٥٠-١٠٠٠ در . غايت ايشلك بر زيارت محليدر .

آبسان (آبصان ويا آبصن ده يازيلير) — بنی اسرائيل قضاتندندر . يدی سنه حكومت ايتمشدر. يهودا سبطندن سكزنجی حاكمدر . (زمان حكومتی ١٢٣٧ — ١٢٣٠) .

آبستا اس . مجوسيلرك مقدس كتابی كه اعتقادلرنجه (زردشت) ه نازل اولمشدر . با حرفیواوه تبادل ايدرك آوستاده دينير .

. — آبستانك معناسی خبر ، وحی دیمكدر . زردشت بو كتابی كویا طرف باریدن اخذ ایتمش وانسانلره تبلیغ ایله‌مش . كتابه زنداوستا دخی دیرلر . بعض مورخ ومؤلفلر زند كلمه‌سنی شرح وتفسیر معناسنه آلەرق زند ابستا تعبیرینی مؤخراً پهلوی لساننده یازلمش آبستا تفسیرلرینه تخصیص ایدرلر . بعض مؤلفلره كوره‌ده زند، قدیم فارسی‌ده بیوك معناسنه اولوب زند آبستا بیوك آبستا دیمك ایمش نته‌كم خرد آبستاده كوچك آبستا ایمش .

ایلك آبستا ، بوكون شبهه ایدلیوركه بتون معارف واخبار بشریه‌یی احاطه ایدیور ایدی . فقط اثرك قسم اعظمی پك آز زمان ایچنده ضایع اولمش .

زمانمزه واصل اولان وبومبای فرسلرینك ، ایران كبیرلرینك یدلرنده بولنان آبستا ، قدیم (آبستای كبیر) ك كوچك برقسمی‌دركه بونك دیكر بیوك قسمنی صاغلام تأسس ایتمین برعنعنه‌یه نظراً اسكندر كبیر امحا ایتمش ، كویا طبه ، هیئت ونجومه عائد اولان اقسام وابوابنك لسان یونانی‌یه ترجمه ایدلمسنی قصورینك احراق اولنمسنی امر ایله‌مش‌در . .

ایشته بونك ایچون بوكون آلده صاغلام نقل اولنمامش ، اكلاشلماسی كوچ برلسان ایله یازلمش پارچه لردن باشقه برشی یوقدر .

آلمزه كچمش اولان پارچه‌لر برقاچ جزئه منقسم‌در ؛ واك مهملری شونلردر : یسن ، یزدان ، وندیداد . فقط فرسلر بیننده متواتراً منقول اولان روایاته نظراً آبستای قدیم ٢١ نسك ویا جزءدن عبارت ایمش . ایرانده حكومت ایدن ساسانیلر زماننده اثرك جزءلری تماماً موجود ایمش . بو جزءلرك عددی ، اسملری بزه اولا (قیام الدین) ك « روایات دستور برزو» نام اثرنده وارد اولمش (١٧ نجی عصرده) ، واخیراً ده ، (پسهوتانجی بهرامجی سانژانا) اسمنده بر دستور طرفندن ایکی دفعه ترجمه ایدیلن ، وطقوزنجی عصرك اواسطنه طوغری تألیف ایدلمش اولان (دنكرد) نام پهلوی كتابیله معلوم اولمش‌در .

آبستای قدیمك متشكل اولدیغی ٢١ جزء ویا نسكدن ، تام اولەرق یالكز بری موجوددركه بندی‌داد متنی تسمیه ایدیلیر . بزه واصل اولان سائر جزءلركه یشن ایله یزدان‌در بونلر فرسلرك ایراندن خروجنده برابر آلوب كتوردكلری وصرف مناسك عباداته عائد اولان جزءلردر . ایشته زردشت دیننك اوقدر واسع اولان شریعتندن عبادت ومناسكده باقی قالان یالكز بونلردر .

بندی داد ٢٢ فراكرد ویا بابه منقسم‌در . مندرجاتی احكام معاملاته واحكام عباداته شامل‌در . بونكله برابر تكوین عالم مسأله‌لرندن‌ده بحث ایدر . اكثر مباحثی هرمزاد ایله زردشت بیننده محاوره صورتیله تألیف اولنمش‌در .

— بندی‌داد اساساً قانون كتابی‌در . بوكتابده اخلاق ، حقوق مباحثیله مدیلر ایله فرسلرك اصول محاكمه‌لرینی بولورز . (ایران) ك احوال قدیمه‌سی حقنده بندیداد اصل بر منبع‌در . بو جهتدن دخی بندی‌داده پك اسكی ، حتی زردشتدن مقدم ایرانیلرك عاداتنه ، عقائدینه ، مناسكنه متعلق معلومات مندرج‌در . مع مافیه (بندیداد) ك عباره‌سی زردشتی‌در ؛ وكتابك تألیفی دها قدیم كورونمیور .

یشن یتمش (هاس) ه یعنی فصله منقسم‌در . بو یتمش فصل وسعت محتویات اعتباریله (بندی‌داد)ك ٢٢ فراكردینی تجاوز ایدر . یشن اصل قربان كتابی‌در . یكرمی سكزنجی فصلدن ، اللی ایكنجی فصله‌قدر یشنك مندرجاتی زردشت مذهبنك مناسكنه متعلق اولوب . قربان ایدرایكن اوقونان نعوت ومزامیری جامع‌در . بو مزامیرك بر قسمی لندانلرینه ، وزنلرینه باقیله‌جق اولورایسه آبستانك الك اسكی پارچه‌لری اولمق لازمكلیر . حتی بو مزامیردن بر قسمی زردشتك كندیسی ویا تلامیذی طرفندن نظم وتألیف ایدلمش

اولمالری‌ده محتملدر. بو مزامیرك مجوسیلر بیننده چوق قیمت واهمیتی وارایدی .

یزدان دخی کذلك قربان نعوتی حاوی‌در : فقط بونعوت یشن کتابنده‌کی مزامیردن‌دها بیکی‌در. لسانی دها کوشك ، طرز بیانی اکثریاً متبذل وخوابیده‌در . جمله‌سی یزدانه خطاب ایدیلن تحمیداتدن عبارت‌در. یشن کتابنده‌کی مزامیر زردشت دیننك نحله ونظریه‌سنه الك اساسلی برمنبع اولدیغی حالده بودینك الهلرینه متعلق اوله‌رق چوق معلوماتی حاوی‌در . بول بول وپك واضح اوله‌رق الهلره وقهرمانلره عائد پك‌چوق‌منقبه‌لر وافسانه‌لر ذکر ایلکده‌در . لسانی آبستانك اقسام سائره‌سنك یازلمش اولدیغی لساندن دها قدیم‌در ، یشنك بوقسمنده‌کی منظوماتك وزنلری‌ده پك‌کوچ‌در. بونلرك ، دینی مازادی‌ده اهمیتلری پك بیوك‌درکه بتون زردشتیلر اومنظومه‌لری ، زمزمه‌لری حفظ ایدرك حیاتك احوال فوق العاده‌سنده انشاد ایلمکه مأمور ومجبوردرلر .

بسپرد ، کنهاً مناسك عباداته عائددر و بندی‌داد یشن کتابلری‌قدر بیوك دکل‌در. ٢٧ فصله‌منقسم‌درکه هربرینه کارده نامی ویریلیر . بسپرد ، یشن کتابنك عادتا برذیلی مقامنده‌در .

یشن بندی‌داد و بسپرد اصل آبستایی و یزدان صحفی ایسه خرد آبستا یعنی کوچك آبستایی تشکیل ایدر . کوچك آبستا یوقاریده تفصیل ایتدیکمز کبی بر دعا کتابندن عبارت اولوب کونك معین وقتلرنده سنه‌نك معین کونلرنده مجوسیلرك اوقویه‌جقلری دعا نعتلرینی احتوا ایدر .

بو کتابده خیر الهلرینه مخصوص نعوت (کونش قمر ، مادر ، صو ، دعالری کبی) کیجه وکوندوزك اوقات مختلفه‌سنه مؤکل اولان پریلره اهدا ایدیلن ، بعض احوال حیاتیه‌ده تلاوت اولنان ادعیهٔ تبریکیه مندرج‌در .

زردشتیلرك بندی‌داددن، بسپرد ویشن کتابلرندن اخذ وانتخاب ایدیلن، اعمال‌عباداتك اقتضاسی وجه‌ایله ترتیب اولنان برمجموعه‌لری‌ده واردرکه بوکا (بندی‌داد ساده) دیرلر. بواثرك تحریرنده اصل‌متنی اغلاق ایدن شروحات غریبه طی ایدلمش‌در .

آبستا قرون اولانك معلومی ایدی . فقط قرون وسطی، دور انتباه بوکتابی بیلمیور ایدی. دین‌قدیم ایرانه متعلق اولان بتون معلومات تواترات یونانیه وروایات متأخره‌یه مبتنی ایدی . مع‌مافیه هنده ، ایرانه سفر ایدن سیاحین قدیمه فرسلرك ، کبرلرك اللرنده کتب مقدسه بولندیغی خبر ویرمشلر ایدی . آبستانك ایلك نسخه‌سی اوروپایه ١٦٣٣ده کلمش‌در. بوده یشنك برنسخه‌سی ایدی. دها صوکره‌بندی‌داد ساده (١٧١٨)ده ایله‌ودیکر بعض‌متنلر الده‌ایدلدی. فقط آبستانك موجود اولان تام نسخه‌لری اوروپاده آنجق ١١٣١ده تدارك ایدیله‌بیلدی‌که بوکا دلالت ایدن (آنکه‌تیل دوپرون) او اثرلری ترجمه‌یه‌ده بذل‌همت‌ایدرك محتویاتنی‌اوروپا علماسنه بیلدیرمش‌در.

١٨٤٢ _ ١٨٤٣ تاریخنده بندی‌داد ، بسپرد ، یشن کاملاً کجراتجه‌یه ترجمه ایدیله‌رك شرکت آسیا-تیه‌نك تحت حمایت ومعاونتنده اوله‌رق بومبای‌ده‌طبع ونشر اولنمش‌درکه بومیانده دستورلر ویاخود فراجی آسفانجارجی ترجمه‌لری‌ده مهم وشایان مراجعت‌در .

مصارف کلیه اختیاریله تدارك واشترا ایدیلن نسخه‌لر اوروپا کتبخانه‌لرنده متعدددر . اکثریسی ١٨ نجی عصردن‌در . هرنسخه‌ده مؤلفك نامی ، نره‌ده یازلمش ایسه اوبلده‌نك اسمی ، تقویم یزدجر-دی‌یه نظراً تاریخ تحریری‌ده مبین‌در .

بونسخه‌لرك جمله‌سی زند لسانده یازیلی دکل‌در ، اکثریسی پهلوی ، سانسقریت ، کجرات حتی فارسی لسانلرنده محرردر . بوترجمه‌لر ازمنهٔ مختلفه‌یه عائددر. ساسانیلر زماننده پهلوی استعمال اولنمش‌در .

هندستانده آبستانك سانسقريت وكچرات لسانلرينه ترجمه‌سی ، زردشت دینی اورالره انتشاريله حاصل اولان احتياجات جديده‌دن نشأت ايتمشدر. سانسقريت ترجمه‌لری، هند فرسلرينك پهلوی لسانی تحصيلده اهمال ايلملری اوزرينه يايلمشدركه اون ايكنجی واون اوچنجی عصرلرده واقع اولدی . اون بشنجی عصره دوغری دستورلر سانسقريت لساننك استعمالنی ترك ايلدكلرندن پهلوی نسخه‌لرینی ترجمه ايتمك ايچون لغت محليه ، يعنی كچرات لسانی استعمال ايتديلر . آبستانك زردشت دينته دائر ويرديكی معلومات ناقص وبك پارچه‌لی‌در. برکت ويرسين كه ديكر قديم اثرلر ايله قرون وسطانك بدايتلرنده يازلمش اولان كتابلر مجوسی دينی حقنده تقريبی بر فكر ويره‌جك درجه‌ده او معلوماتی اتمامه خدمت ايتمشدر. شفاء صاحبی قاضی عياض زردشت نبوتنده اختلاف اولنان ذواتدن درديور . (زردشت ومازاديه ماده‌لرينه مراجعت)

آبستان اس (فا . آب ايله ستادن) . صو مملكتی . صولری پك بول مملكت .

— بر مملكتك جغرافياجه اوصافنی تعيين ايلمك خصوصنده طاغلرك، صولرك تأثيری كورولمشدر . ايشته بونك ايچون طاغلری اووالرندن چوق اولان مملكته كوهستان طاغستان ديندیکی كبی صولری قره‌سندن زياده بولنان مملكته‌ده فارسيده آبستان تعبير اولنمشدر . فرانسزجه‌ده بويله اولان مملكته ينه برمعنايه اوله‌رق آكيتانيا ديرلر .

آبستن (اس . فا) . كبه اولان . حبلی .
— توسيعاً طولو : آبستن صفا وكدر درليال هپ * كون طوغمه‌دن مشيمهٔ شبدن نه‌لر طوغار .

— مجازا . مدرك ومصوّر : مريم طبعی اولور آبستن معنا اودم * روح قدس شعرمی زنهار فطنت كورمسين .

— آبستن كلمه‌سی اصلاً مركب بر لغته بكزر. بو كلمه‌دكی آب منی يعنی بل صويی معناسنه اولمالی‌در. سببيت علاقه‌سی ايله يايلمش بر تسميه‌در ، آبستن اولمه‌نك نتيجه‌سی طوغورمقدر . آبستن اولمق، طوغورمق حقيقتده ديشی اولان بر مخلوق حقنده واردر. فقط توسيع وتمثيل طريقيله اركك‌لك وديشيلك ايله حقيقی مناسبتی اولماديغی حالده طوغوره‌جق حيوانلرك دوليتاغی كبی طولمش وبراثر ونتيجه توليدينه مهيا بولنمش اولان اشيا وحوادث حقنده‌ده آبستن تعبيری صرف ايديلير . توركجه‌ده كبه، عربجه‌ده حبلی كلمه‌لری كبی. مثلا ياغموره طولغون بر سما نوعما كبه‌در . بعض حوادث توليدينه مهيا اولان برزمان كبه‌در. ايشته بو معنايه‌دركه عجملر شب آبستنست ، عربلر الليلة حبلی، توركلر كيجه‌لر كبه‌در ديرلر .

آبسقون — فرانسه‌ده يعنی شمال ولايتنده والانسين سنجاغنده كائن بر ناحيه‌در. نفوسی ٢٩٤٨ داخلنده شكر تصفيه خانه‌لری ، اون دكرمنلری، زجاج فابريقه‌سی، كمور معدنلری واردر .

آبسكون — بر نهرك اسمی‌دركه جنوبی ايرانده مازندران طاغلرندن چيقارق استرآباد مرساسنك قارشيسنده حزر دكزينه آقار . جرجان نهرينك ديكر نامی. || بونهرك منصبنه جوار اولان دكز قيسی. || حزر دكزينه ويريلن بر اسم . || حزر دكزی ساحلنده حسن قلعه ايله جرجان نهرينك منصبی بيننده كائن ايكن خراب اولمش برقصبه‌كه خرابه‌لری كموش تپه دينيلن موقعده مشاهده ايديلير .

— آبسكون حقنده برهان قاطع شويله ديور : « مسماسنده اختلاف ايلديلر . بعضلری طبرستان نواحيسنده استرآباد ولايتنه قريب براطه‌در وبعضلری قراسندن بر قريه‌در ديديلر . جرجان ايله ماينلری اوچ قوناقدر . آنده اولان دريايه دخی آبسكون اطلاق ايدرلر . ولايت خوارزم طرفندن بر نهر

آقوب کلورکه آ کا آبکون دیرلر کلوب بحر حزره دوکیلور . یاقلاشدقجه شـدت جریانی تدریجی ضعف وسکونت بولمغله آبسکون اسمیله تسمیه اولندی . وبعضیلر دیدیلرکه آبسکون نهر مزبورك دکزه قاوو-شدیغی یرك اسمیدر . آنده اولان آطه‌یه آبسکون دیرلر ونقل ایدرلرکه سلطان محمد خوارزمشاه لشکر تاتاردن قاچوب اول آطـه‌یه التجـا ایله‌دی . چوق کچمیوب مدت حیاتی دخی انقضا بولدی . حالا اول آطه‌یی صو باصوب دکز ایچنده قالمشدر . »

صاحب جهانکیری، صاحب زشیدی‌ده‌بوروایتلری نقل ایتمشلردر .

قاموس الاعلام برهان قاطعدن اقتبـاس معلومات ایدرك (آبسکون) و (آ بکون) کلمه‌لرینك تعریفاتنده شویله دیور :

« آبسکون خوارزمدن آقوب بحرحزره‌دوکیلن (آ بکون) نهرینك منصبنه واو منصبیده بولنان بر کوچك آطه‌یه واونده‌کی شهره ویریلن اسمدر . بو آطه مغول تاتارلرینك دهشتندن قاچان محمد خوار-زمشـاهك ملجأ ومحل وفاتی بولنمش اولمغله شهرتیاب اولمشدر. حالا صـو آلتنده‌در . ابوالعـلا احمدبن صالح بن‌محمد بن‌صالح تمیمینك مسقط رأسیدر » .

برهانك ویردیکی معلومات قاریشیق اولمقله برابر قسماً طوغری قسماً یاکلشدر . نتـه‌کیم بروجه‌زیر بیان اولنور .

واقعا آبسکونك برهان‌ده‌ده ایما اولندیغی وجه ایله درت معناسی واردر .

اولا — مازندران‌ده برنهرك اسمیدرکه بوکانهر جرجان دخی دیرلر . چونکه جرجان شهرندن مرور ایدر . بونهر مازندران طاغلرندن چیقار. براز شماله متوجهاً غربه دوغری میل واستقامت پیدا ایدرك ، میدان‌سلطان وجرجان [۱-۲] وآبسکونه‌اوغرایه‌رق وقامشلرایله مستور یدی قوله آیریله‌رق حزردکزینه منصب اولور. بونهر ترکستان ایله ایران بیننده‌حدود تشکیل ایدر . مجراسی بتاقلق اراضی ایچندن کچر ؛ بتـاغی چامورلی‌در . بونك ایچون صـوینده چامور رایحه‌سی حس ایدیلیر . صوینك طعمی‌ده براز طوز-لیجه‌در . یازین صولری پك‌زیاده چکیلیر. فقط هیچ بروقت قوروماز منصبندن یارم فرسخ مسـافه‌ده نهر برمتره قدرارتفاع کسب ایدر. طولی ۱۳۰ کیلومتره قدر امتداد ایلر . کنارلری سازلقلر ایله مستوردر بهارده بالغی چـوقدر . غایت آغیر جریان ایدر . ایشـته بونك ایچوندرکه اسلام جغرافیونی بو نهره آبسکون نامنی ویرمش اولمالیدرلر . برهان‌ده‌ودیکر بعض فرهنکلرده‌آ بکون نامی‌ویریلن نهر آبسکون‌دن بشقه برشی دکلدر . شاعرك شکایت ایتدیکی کبی‌کاه بر حرف سقوطی وکاه بر نقطه قصـوری ایله معلول اولان خطاطلرجغرافیا اسملرنده غریب غریب‌تحریفاته بادی اولمشلردر. شبهه‌سزکه (آبسکون)ده (سـین)ك سقوطیله (آ بکون) اولمشدر . یوقسه اوحوالی‌ده، ترکستانده ، ولایت خوارزمده (آ بکون) نامی ایله بر نهر معلوم دکلدر . ذاتاً برنهره (آ بکون) نامی ویریله‌مز چونکه هیچ بر معنا افاده ایتمز . فرهنك ناصری صاحبی اثرنده دیورکه « فقیر دولت ایرانیه طرفندن خوارزمه سفارت ایله کیتدیکم‌وقت صوردم خوارزمدن اویله بر نهر کلـدیکی کبی (آ بکون) نامی اورالرجه ایشیدلمش بر اسم اولمدیغنی‌ده تحقیق ایله‌دم . » بنـاءً علیه (برهان) ده وآندن نقـلاً (قاموس الاعلام) ده بر نهر اسمی اوله‌رق مندرج اولان (آ بکون) ك (آبسکون) محرفی اولدیغنه شبهه ایدیله‌مز .

ثانیا — آبسکون ، بو نام ایله تعریف‌ایتدیکمز نهرك‌دکزه منصب‌اولدیغی محله، بحرحزرك بوجهت‌ساحلنه تعبیر ایدیلیر. تاریخ هجرتك دردنجی عصری اوائلنده

[۱-۲] بوشهرلر قدیماًمعمور ایکن شمدی‌خراب ونابوددر .

او حوالی‌یه سیاحت ایتمش اولان مسعودی « مروج الذهب » نام اثرنده بوسیاحتنی تصویر ایتدیکی صره‌ده (طبرستان) ه کچمك ایچون (آب سکون) ساحلندن دکزه بندم دیور. بحر حزرك بوساحلنه (آبسکون) دینلمسنك وجهی شبهه‌سز اورایه انصباب ایدن آب سکون نهرینه نسبتی‌در .

ثالثاً — آبسکون حزر دکزینه‌ده نام اولمشدر. چونکه بو دکزك اسملری هپ جداسنده وقییسنده بولندیغی بقعه‌لرك ، شهرلرك نامرندن استعاره ایدلمشدر : بحر کرکان ، بحر طبرستان، بحر دیلم ، بحر کیلان دینلدیکی (بواسملر بحر مذکور ساحلنده بولنان ، کرکان ، طبرستان، دیلم ، کیلان قطعه‌لرینه نسبتله وضع اولنمشدر) کبی آبسکون ساحلنه اضافتله بو دکزه بحر آبسکون نامی‌ده ویرلمشدر . فقط بو ناملر دکزك جهات خصوصیه‌سنه عائد اسامیٔ جزئیه‌دن عبارت اولوب دریای مذکورك عمومی حقنده بحر حزر تعبیری تغلب وتعمم ایتمشدر .

حزر دکزینه بحر آبسکون نامی ویرلدیکی آتی‌ده‌کی بیت ایله‌ده مؤیددر : حکیم فرخی سلطان محمود غزنوی‌نك مدحی حقنده نظم وایراد ایله‌دیکی قصیدهٔ بلیغه‌ده دیورکه :

تو داری از کنار کنك تا دریای آبسکون
تو داری از در کرکانج تاقصدار و تامکران [۱]

فی الحقیقه سلطان محمود غزنوی دولتی بر طرفدن بحر حزر ساحلندن هندستانده غانج نهری کنارنه ، دیکر جهتدن عمان صولرندن جیحونه قدر توسع ایتمش ایدی‌که تاریخلرده مسطوردر .

رابعاً — آبسکون بحر حزر ساحلنده آبسکون چاینك منصبی اوزرنده منبی کوچك بر بلده‌نك وقلعه‌نك نامی‌درکه مذکور چایه وساحله نسبتله تسمیه اولنمشدر. تقویم البلداندن ، قاموس‌دن ، معجم البلداندن مستفاد اولدیغی اوزره آبسکون بلده‌سی جرجانك ، استرآبادك بحر حزر اوزرنده اسکله‌سی ایمش ، اطه دکلش جرجان ایله آره‌سی اوچ قوناقلق مسافه‌در . ابوالعلا احمد بن صالح بن محمد التمیمی آلابسکونی‌ده اورالی‌در .

آبسکون بلده وقلعه‌سی الیوم خراب ونابوددر . آبسکون نهرینك ساحل یمینی اوزرنده بر بیوك دیوار بقیه‌سی کوریلورکه « مالت برون » نك روایتنه نظراً اصلی مجهول اولوب شوقدر وارکه بو دیوار وقتیله ایران دولتی ایله توران یعنی ترکستان بیننده حدود اولمق اوزره انشا ایدلمش اولدیغی ظن ایدیلیور . واقعا بعض عجم تاریخلرنده مسطور اولدیغنه نظراً ایران ایله توران بیننده سد اولمق اوزره ملوك کیانیان‌دن (کشتاسب)ك یکرمی فرسخ طولنده بر دیوار انشا ایتدیردیکی مروی‌در. ایران ایله توران بیننده جبال منیعه‌دن خالی اولان حدود مازندران ولایتی بلاد خوارزمدن تفریق ایدن جرجان وادیسی اولدیغنه

کنك کافك فتحی ونونك سکونی ایله هندستانده جریان ایدن غانج نهرینك نامی‌درکه هند لساننده غانغا ویا کانکادن محرف ومخففدر .

کرکانج ضم کاف وسکون را ایله‌در . ترکلر بیننده اورکنج نامی ایله مشهور وعربلر نزدنده جرجانیه دیه معروف اولان بو شهر آمودریا یعنی جیحون نهری اوزرنده وقتیله بیوك ومعمور بر بلده ایدی ؛ شمدی خرابدر .

قصدار ضم قاف وسکون صاد ایله بلوجستانده کلات شهرینك جنوب طرفلرنده برقصبه‌در «قزدار» ده یازیلیر .

مکران ضم میم و سکون کاف ایله بلوجستانك جنوبنده عمان دکزی ساحلنده بر ولایت آدی‌درکه مرکزی اووقتلر دریا کنارنده (تیز) شهری ایدی.

نظراً بونهر بوینده اثار باقیه‌سی مشاهده ایدیلن دیوارك ایران حکمدارلرندن (کشتاسب)ك انشا ایتدیردیکی دیوار اولدیغی قویاً محتملدر. هرحالده بودیوار (کشتاسب)ك اثری دکل ایسه ایران حکمدارلرندن بری طرفندن یاپدیرلدیغنه شبهه ایدیله‌مز. او طرفلرده اقامت ایدن ترکنلر او دیواره «قیزیل آلال» نامنی ویرمشلردر. مذکور دیوارك منتهای غربیسنده ودکز کنارنده ینه آثار قدیمه‌دن اوله‌رق بیوك بر بنانك ویاقلعه‌نك خارجی دیواری کوریلیرکه طولی ایکی‌یوز متره، ارتفاعی درت متره اولمق اوزره تخمین ایدیله‌بیلیر. بو دیواردن ١٤٠ : ١٥٠ متره اوته‌ده دکزه طوغری چیقمش بر رأس یعنی برون واردرکه نظردقتله معاینه ایدیلنجه بونك طبیعی اوله‌رق موجود ومتشکل برشی اولمدیغی تظاهر ایدر.

فی‌الواقع مذکور رأس اوزرنده ابنیه‌دیوارلری، مدور قله‌لر درت کوشه بیوك طوغله‌لر ایله منتظماً دوشنمش یرلر کوریلیر. حتی بواثرلر دکز ایچنده ٨٠ متره‌یه قدر مشاهده ایدیلیر. بو برونه یرلیلر کومش‌تپه نامنی ویریرلر. دیوارلرك جمله‌سی افق ایله بر سویه‌ده‌در. بوندن حکم ایدیله‌بیلیرکه اوراده‌کی مبانی بر حرکت ارض ایله انحطاط ایتمش اولملی. او جوارده بولنان ترکنلرك سوزلرینه باقیلیرسه آثار ومبانیٔ مذکوره‌یی حامل اولان کوش تپه برونی مقدما برآطه ایمش. دکز صولرینك چکلمسی سببی ایله ١٨١٤ تاریخندن بری اوراسنی قره‌یه ربط ایتمش.

واقعا ارباب فن طرفندن اجرا ایدیلن تحقیقات علمیه‌یه نظراً کوش تپه برونی ١٧٨٢ ده بر آطه تشکیل ایدیور ایمش. بوعصرك ابتدالرنده قره‌یه اتصال کسب ایتمش‌در. چونکه بحر حزرك صولری چکلمکده‌در. ایشته نهر آبسکونك منبعی اتصالنده وبحر حزر ساحلنده کوریلن قلعه ومبانی آثاری آبسکون بلده‌سنك باقیاتی‌در. الیوم کوش‌تپه برونی دینلن و١٧٨٣ تاریخنده آطه بولنان یردخی زیرده تعریف ایدیله‌جك آبسکون جزیره‌سی اوله‌جقدر.

آبسکون بلده‌سی ونامی خیلی قدیمدر. (آلیزه ره‌قلوز) جغرافیای عمومی کتابنده بو بلده‌نك اون برنجی واون ایکنجی عصر میلادیده معمور برتجارتکاه اولدیغی یازیور. استاد رودکی‌نك آلتی یوز یکرمی تاریخنده سویلدیکی آتیده‌کی قطعه‌ده آبسکون بلده‌سنه اشارت واردر:

کرفته روی دریا جمله کشتیهای بر تو
زبهر مدح خوانانت زشروان تاآبسکون

بوبلده خوارزمشاهك بناسی اولمق کرکدر.

تاریخ کتابلرنده، مغول لشکرندن فرار ایدن محمد خوارزمشاهك آبسکون نامنده برجزیره‌یه التجا ایتدیکندن بحث ایدیلیور. حزر دکزنده اونامده برآطه‌نك وجودینه دائر اسلام جغرافیونك اثرلرنده براشارت یوقدر. بناءً علیه تاریخلرده ذکر اولنان اطه‌دن مقصد آبسکون قصبه‌سنك مبنی بولندیغی کوش‌تپه یارم‌آطه‌سی اولمق کرکدر. عربجه‌ده جزیره اسمی یارم اطه‌لرده اطلاق ایدیلیر.

شو حالده ظن وبیان اولندیغی کبی آبسکون جزیره‌سی الیوم صو آلتنده قالمش برآطه دکل قره‌یه ارتباط ایتمش برمحلدر. ذاتاً بحر حزرك صولرینك چکلمسنه نظراً اوراده بر آطه‌نك صو آلتنده قالمق احتمالی یوقدر، مکرکه باته. تاریخ کامل‌ده مضبوط اولدیغی اوزره مغول عسکرندن فراره مجبور اولان محمد خوارزمشاه بعض اصحابی ایله اجزای مملکتندن اولان مازندرانه کلمش، بوراده کندی ملکی اولان قلعهٔ آبسکونه التجا ایتمش. تاتارلر بورایه کلدکلری زمان خوارزمشاه اصحابی ایله کمی‌یه‌بنوب دکزه آچیلمش‌در. تاتارلر آبسکون بلده‌سنی تخریب ایدرك کیرویه عودت ایتملری اوزرینه خوارزمشاه

آبسکون جزیره‌سی کندیسنه قرارکاه اتخاذ ایتمش ، خزینه‌لرینك ، عیالنك آیادیٔ تاتاره دوشدیکی خبر صاعقه‌انکیزی کندیسنه واصل اولنجه اسف وکدرندن بو آطه‌ده ترك بار حیات ایلمش‌در . ایشته آبسکون آطه‌سنك تاریخجه اهمیتی بو وقعه‌یه مبنی‌در .

(آبسکون) ی تخفیف ایله بعضاً آسکون یازدقلری کبی ساده‌جه (سکون) ده دیرلر . نته‌کیم حکیم ازرق ، باغ طغانشاه ابن مؤیدك وسعتنی وصف ایله‌دیکی قصیده‌ده :

باد اندر آن وزیده زپهنای آسکون
ابر اندر آن کذشته زبالای قیروان

دیمش‌در . بعض تاریخ کتابلرنده قلعهٔ آبسکون مقامنده قلعهٔ سکون ترکیبنه تصادف ایدیلیر . بونلر هب برشی‌در .

بو ماده‌یی یازمق ایچون مراجعت ایدیلن اثرلر : تقویم البلدان، معجم البلدان، نزهة المشتاق فی اختراق الافاق ، المسالك والممالك ، جغرافیای کبیر ، انت جغرافیا ، تاریخ کامل ، تاریخ جرجان، تاریخ خوارزم مشاهی ، تاریخ مازندران ، فرهنك ناصری، برهان قاطع ، تاریخ آل جنکیز ، حبیب السیر ، جهانگشا . (الیزه‌رەقلوس) ك جغرافیای عمومیسی .

آبسنت اس . (اصلی یونانجه) . پلین یاپراقلرینی اسپرتو ایچنده نقع ایده‌رك ویبانی آناسون (آنیسون بری) رازیانه روحلری وکل صویی کبی موادایله تعطیرایدیله‌رك استحصال واعمال اولنان سرت بر نوع ایچکی . پلین راقیسی .

— آبسنت زیاده سرت وعافیته غایت مضر بر ایچکی‌در . ۱۹ نجی عصرده اسویچره‌ده اختراع ایدیله‌رك قرب وجوار مناسبتیله بورادن فرانسه‌یه سرایت ایتمش ، وفرانسه‌دنده بتون دنیایه شایع اولمش‌در .

آبسنت اعمالنده اساس اسپرتو ایله پلین‌در . بو نباتك یاپراقلری طوپلانه‌رق واسپرتو ایچنده ایصلادیله‌رق یعنی نقع ایدیله‌رك پلینك جوهری حل اولنور . نته‌کم پلین شرابی‌ده بویله یاپیلیر . فقط بو منقوعی تعطیر ایتمك ایچون درونه آناسون ، رازیانه ودیکر بعض عطری نباتاتك یاپراقلری ، تخملری روحلری ویاغلری علاوه ایدیلیر . آبسنتك اك ایی نوعی فرانسه‌ده اعمال ایدیلیر .

— علم حیات — آبسنت دینن ایچکینك استعمالی عافیته پك مضر وبدن ایچون تهلکه‌لی‌در . آبسنتك حاوی اولدیغی رچنه جوهری اولا هضم افاعیلی اوزرینه وپك آز صوکره ذهنك افاعیلی اوزرینه وخیم بر صورتده تأثیر اجرا ایدر . آبسنتی سوء استعمال ایدنلرك حیاتی مهلك اعراضه دائما معروض‌در . بونلرك کوزلری بولانیر ، آیاقلری قرنجه‌لنیر ، اللری تترر ، وبو اعراض کیتدکجه شدتنی آرتدیرر . کندیلرینه بهیمت کلیر باش دونمه‌سنه مبتلا اولورلر ، بر سامه اوغرارلر . نهایت مهلك بر جنته دوچار اولورلر . بو حالره طبده آبسنت خسته‌لغی تعبیر ایدیلیر .

آبسنتك جملهٔ عصبیه اوزرینه تأثیری راقیدن چوق زیاده اولوب خریف ومحذر بر زهر ایله تسمم ایتمکه بکزر . (ماژان) ك اجرا ایتمش اولدیغی تجربه‌لر بوکا هیچ شبهه براقمز .

آبسنت خسته‌لغی حاد ومزمن اولمق اوزره ایکی نوعه تفریق ایدیلیر. طبیب (لاسترو) نك تدقیقاتنه کوره مزمن اولان آبسنت خسته‌لغی قوآی حاسه‌نك آغرو وخیم تشوشاتیله تمیز ایدر . ایلك بر دوری واردرکه بو دورده احساسات لمسیه ، بالخاصه اعضای سفلیه‌ده ، فرط الم ایله اتصاف ایلر . دها ایلری بر دورده ایسه احساس بتون بتون منقطع اولور . دها صوکره‌لری اطراف واعضانك حرکاتنده اغتشاش و انتظامسزلق ظهور ایدر . عضله قوتی باه قوتی ، رؤیت قوتی تدنی ایدر . کیتدکجه درجه درجه حافظه‌نك ضیاعی ،

قورقنج بر سانملر ، حزن وكدر ، فوق‌الحد حدت وشدت كبى دماغ اغتشاشاتى باشلار . بكز صوك درجه‌ده صارارير ، شراب دوشكينلرينك قرمزى يوزلرينه قارشى بر تضاد عرض ايدر .

حاد اولان آبسنت خسته‌لغنده سكر پك آزغين و پك تهورلى اولور ؛ راقينك سكرندن دها زياده دواملى‌در . صوكره بر كوشكلك ، سولپكلك دورى كلير ، اعصاب وعضلات بوشانير. بعضاً سرخوشه هذيان تظلم جنتى كله‌بيلير . وبو حال بعضاً صرعه وبر نوع اختناق رحم خسته‌لغى شكلنى آله‌بيلير .

آبسنت ايله تسمم ايتمه‌نك آثار ونتايجى يالكز بو ايچكى‌يى سوء استعمال ايدنلره منحصر اولمز . ارثاً اولاد احفادينه‌ده سرايت ايدر وبونلرده دخى اختناق رحم قدر واران عصبى بر طاقم اختلالات وتشوشاته بادى اولور .

— طب — مزمن اولان آبسنت خسته‌لغنك معالجه‌سى آلامى تسكين ايتمكدن محذورلر واسطه‌سيله اوقويى كثيرمكدن وبعده مرضك علائمدن هربرينى آيرى آيرى تداوى ايلمكدن عبارتدر . اسقوچيا اصولنده صو ايله تداوى بوبابده مؤثردر. حاد آبسنت خسته‌لغى هم مريضك كنديسى ايچون ، هم ياننده بولنانلر ايچون مخاطره‌لى‌در. بوحال قلورال ايله تسكين ايديلير (٣ـ٥ غرام قلورال يا شربت حالنده ايچيريلير ، ياخود احتقان اولنور .)

آبسوار اس. (فا . آب ايله سواردن) . صويه باتمايوب اوزرنده قالان. طافى . || صو يوزنده وطالغه‌لرك سطحنده پيدا اولان يووارلق وبياض ايچى هوا ايله طولمش صو قبارجقلرى. حباب .

— فارسى آب ايله سواردن مركب اولان آبسوار كلمه‌سى صويه بينمش معناسنه‌در . بو جهتله صويك اوزرنده طوران باتمايوب قالان هرشيئه صويه نسبتله آبسوار دينيور. كذلك صويك كندى اجزاسندن اولوب سطحى اوزرنده يوزان وايچنده هوا طولو اولان كوچك كوچك صو كيسه‌لرينه‌ده آبسوار اطلاق اولنماسى پك طبيعى‌در .

اجسام ، صويه نسبتله كثافتلرينك اختلافنه نظراً يا صويك اوزرنده طورور ، يا اورته‌لرنده طورور ، ويا ديبنه اينر . عرب اصطلاحنده اولكيلره طافى ، ايكنجيلره معلق ، اوچنجيلره راسب تعبير ايديلير . ايشته فارسى آبسوار ، عربى طافى معادلى بركلمه‌دركه توركجه‌ده اومعنايه استعمال ايديله‌بيلير .

آبسيرت ياخود ابسيرتوس — يونان اساطيرنده قولكيده حكمدارى (أته)نك اوغلى ايدى همشيره‌سى (ميدا) عاشق اولان (ياسون) ايله براكده فرار ايتدكلرندن بونلرى تعقيب ايچون پدرى طرفندن آرقه‌لرندن كوندرلمش ايدى . فراريلره تقرب ايلدكى صره‌ده ميدا برادرينه خبر كوندره‌رك كنديسى زور ايله قاچيرلديغنى وكيجه‌لين تعيين ايلديكى محله كله‌جك اولور ايسه بوصورتله همشيره‌سنى آلوب قورتاره‌جغنى بيلديرمش ايدى . آبسيرت غافل آولانه‌رق كيجه وقتى تعيين اولنان محله كلمش واوراده پارچه‌لانمش‌در . پارچه‌لرينى يوللر اوزرينه براقشلر وبو خدعه ايله ساحله ايريشه‌رك كمى‌يه بينمشلردر .

آبسيرتيد — قديماً آدرياتيك دكزنده بعض طوپلى آطه‌لره ويريلن نام ايدى‌كه يوقاريكى ماده‌ده بيان اولنديغى اوزره خرافات يونانيه‌يه نظراً ميدا برادرى (آبسيرت)ى بو آطه‌لرده اولديرمش وآطه‌لرك نامى آندن قالمش‌در .

آبسماريوس — (تيبريوس ماده‌سنه مراجعت) .

آبشاتس — (ژان . آسمان بارون دا) آلمانيانك ، اون‌يدنجى عصرده‌كى قلاسيك صنف ادبيسنه

منسوب بر آلمان شاعری‌در . ۱۶۹۹ ده سیلزیاده کائن (ووبرتیس) شاتوسنده طوغمش‌در. شعرلرنده صافیت حس ، وضوح وسهولت اسلوب پك زیاده کوزه چارپار .

آبشار — اس . (فا . آب ایله شاردن) . چاغلایان (آبشار وچاغلیان ماده‌لرینه مراجعت) . || صو شارلتیسی . شرشار، شیرشیر .

آبشخور اس. (فا. آب ایله خوردن). یلاق، تکنه . صوات (بو ماده‌یه مراجعت) .

آبشور اس . آبشور ماده‌سنه مراجعت .

آبشوران — آبشوران ماده‌سنه مراجعت .

آبشناس اس. صواحوالنی بیلن، طانیان. ناخدا ملاح. = یریوزنده صولری سوق وایصال ایتمك فنی بیلن صو مهندسی . صو یولجی . — تمثیلاً. صونی خوبی بیلن. مزاجشناس. || رسم وقانون بیلن .

آبص — توارتده مدن یسا کردن بر بلده اولمق اوزره ذکر ایدیلیرکه سفریشوعده اصحاح تاسع عشرده واردر. بعض مؤلفلر کلمه‌یی تابص‌دن محرف اولمق اوزره ذکر ایدرلرکه الآن طوباس ویاتوباس دنیلن بلده اوله‌جقدر .

آبصافی — زبانزدی آلب صافی آبصافی ماده‌سنه مراجعت .

آبق اس. قاچمش کوله .

— آبق کلمه‌سی قاچمق معناسنه اولان ابق ماده‌سندن کتیررلر . فقط بن ظن ایدرمکه بوکلمه فارسی آبك‌دن معرب اولسه کرکدر . چونکه فارسی آبك (آب)ك مصغری اولوب جیوه معناسنه کلیر . جیوه قاچیجی برشی اولدیغندن تشبیهاً جیوه کبی قاچان شیئه‌ده آبك دینمش‌در. بوحالده اصلاً آبق کلمه‌سی ابق ماده‌سندن دکل، ابق کلمه‌سی آبق‌دن آلنمش اولمالی‌در .

رقك جاری اولدیغی زمانه کوره علم فقهده آبق حقنده احکام مخصوصه موجوددر . (عبد آبق ورق ماده‌لرینه مراجعت) .

آبقا خان — آباقا خان ماده‌سنه مراجعت .

آبك اس. فارسیده جیوه معناسنه کلیر (آبق ماده‌سنه مراجعت) .

آبکار اس (فا. آب ایله کاردن). صوجی . سقا .

آبکش اس (فا. آب ایله کش‌دن). صو چکن آدم ویا بارکیر صوجی . صو بارکیری . سقا .

آبکند اس (فا. آب ایله کندن). صویك کوردیکی چوپلك . سیلنتی .

آبکور اس. (فا. آب ایله کوردن کورهٔ آب دیمك) . لغم . صو یولی .

— جغرافیا — دیاربکر ولایتنده کائن ومرکز قضاسنه تابع بر ناحیه‌در . یدی قریه‌سی واردر . مرکز ولایته ۱۲ ساعت مسافه‌ده‌در . (جغرافیا تفصیلاتی ایچون دیاربکر قضاسی ماده‌سنه مراجعت) .

آبکون صف. (آب ایله کون‌دن صو رنکنده دیمك) . ماوی . کبودی . ازرق : بالله ازین قفس آبکون بر آدم کرد * باشك ازین کرهٔ آتشین برآدم دود ـ جمال اصفهانی.

ـ جغرافیا ـ آب کون ماده‌سنه مراجعت .

آبکیر اس . (آب ایله کیردن صو طوتان دیمك) اکرك . کول . غدیر .

آبکینه اس . (فا. آب ایله کینه‌دن) شیشه صرچه، قاب: آبکینه ایچنده‌می کبی‌در* لب لعلك خیالی دلده مدام ـ باقی . || آینه .

آبل — دانیمارقه قرالی ایکنجی (ولادمیر) ك اوغلیدر . اولا شلزویغ دوقه‌لغنی اداره ایتدی . صوكره ١٢٥٠ تاریخنده برادری آلتنجی (أریق)ك قتلی ایله تخته نائل اولدی . ایكی سنه آنجق كچمش ایدیكه (فریزون) لر عصیاننده اولدیرلدی .

آبل — (غره‌غور آبل پتر آبل) . ایكیسی ده آلمانیا شهرلرندن (قولونیا) ده نحات ایدی . اون التنجی عصر آدملرندندر . (أنسبروق) بلده‌سنده ایمپره‌طور (ماقسیمیلیان) ك تربه‌سنی تزیین ایدن درت قبارتمه‌یی بونلر اجرا ایتمشدر .

آبل (قارل . فره‌دریق) — المان بر موسیقشناسدر . ١٧١٩ ده (گوستن)ده طوغمش ، و ١٧٨٧ ده لوندره‌ده وفات ایتمشدر . كان چالق صنعتنده استاد ایدی . كرك تألیف كرك تلحین نقطهٔ نظرندن ذكره شایان موسیقی بسته‌لری براقمشدر .
صاحب ترجمه علم موسیقیده‌كی وقوف و معلوماتی ایله كسب اشتهار ایتمش متأخرین موسیقشناساندن ایدی. ١٧٤٨ دن ١٧٥٨ ه قدر درسد سرای كلیساسی اعضاسندن بولندی . ١٧٥٩ تاریخندن اعتباراً لوندره‌ده (یوهان قرستیان باخ) ایله برابر (موسیقی الیهك تاریخ وفاتی اولان ١٧٨٢ تاریخنه قدر) قونسرلر ویردی .
آبل ، خد ذاتنده بیوك بربسته‌كار ایدی . اوتوز آلتی پیشروی ایله اون سكز تألیف موسیقیسی واردر .

آبل (نیقولا هانری) — نوروجلی مشهور بر ریاضیدر . ١٨٠٢ ده (فرندوهه) ده طوغمش و ١٨٢٩ ده وفات ایتمشدر .
١٨٢١ ده قرستیانیا دارالفنوننددن چیقمشدر . دها دارالفنونده تحصیلده ایكن ریاضیاتده شهرت آلمغه باشلامش ایدی . حتی او وقت رفقاسندن یاقوبی ایله مشترك اوله‌رق فرانسه انستیتوسنك ریاضیاته مخصوص بیوك مكافاتنی قزانمش ایدی. ١٨٢٥ دن ١٨٢٧ یه قدر مملكتنك خارجنده برلینده ، پارسده بولندی. مملكتنه عودتندن صكره قرستیانیا دارالفنوننده وهندسه مكتبنده معلملك ایتدی . و ١٧٢٨ ده معلم (هاناشتینس) ه وكیل اولدی .
(آبل) حساب تحلیلی نظریات ومعادلاتی اوزرینه پك چوق چالشمشدر. وبالخاصه (Abelsches Theorem) نامنده‌كی اثر مشهوریله جبر نظریاتنه بر قاعدهٔ عمومیه وضع ایتمشدر. كندی آثار مجموعه‌سنك فرانسزجه‌یه ترجمه‌سی ١٨٣٩ ده (٢ جلد) اوزرینه انتشار ایتمش وبتون آثاری نوروچ حكومتی معرفتیله جمع ایدیله‌رك ومصرفی ینه حكومتجه ویریله‌رك طبع ونشر اولنمشدر . صاحب ترجمه‌نك صاغلغنده مزیتی اكلاشیله‌مامش ، بیچاره‌نك عمری یوقسوللق ایچنده بتمشدر . عالی ریاضیاتده بولمش اولدیغی دستورلره آبل تمامیلری ، آبل معادله‌لری ، آبل تابعلری دینیر .

آبل (شارل) — المان لسانیونندندر . ١٨٣٧ ده برلینده طوغمش و ١٩٠٦ ده ویسبادنده اولمشدر . لسانه دائر مفید ومعتبر اثرلر یازمشدر.

آبل دو پوژول (آلكساندر دونیس) — فرانسز بر نقاشدر . ١٧٨٥ ده (والانسیان) ده طوغمش ، ١٨٦١ ده (پارس) ده وفات ایتمشدر. ١٨١١ ده رومابیوك مكافاتنی قزانمش ایدی. ١٧٣٥ ده فرانسه فنون بدیعه آقادمیاسنه اعضا اولدی . صاحب ترجمه‌نك آثاری سهل ممتنع دینه‌جك درجه‌ده پاك وزیبادر .

آبل (ژاق فره‌دریخ فون) — فلسفه ایله مشغول ادبادن ایدی . ٩ مایس ١٧٥١ ده

(وورتمبرغ) قراللغی داخلنده‌ده (قایختیغن) ده تولد ایتمش ، ۷ تموز ۱۸۲۹ ده (شوندورف) ده وفات ایله‌مش‌در . یکرمی بر یاشنده ایکن یعنی ۱۷۷۲ ده حربیه اقاده‌میسنه (بو مؤسسه اولجه سولیتود نامنی طاشیرکن بالآخره ستوتغارقارل مکتب عالیسی تسمیه ایدلمش‌در) فلسفه معلمی اولمش‌در .

آبل تام وحقیقی معناسیله برفیلسوف دکل‌در. فلسفه عالمنده‌بیوک برشهرتی‌ده یوقدر. لکن آثارومصنفاتی علمی نشره خدمت ایتمش‌در . صاحب ترجمه‌نك اصل تقدیره شایان اولان مزیتی فلسفه‌ده علم النفسك موقع وقیمتی حقیله بیلنه‌مدیکی بر زمانده بو علمك اهمیتنی تقدیر ایده‌بیلمسنده‌در . ۱۷۹۰ ده (توبینکن) دارالفنوننده منطق وعلم ماوراءالطبیعه تدریسنه مأمور اولمش ، ۹۳ ده وورتمبرغ مکاتب تالیه‌سنده علم تربیهٔ اطفال معلمی ۱۸۲۵ ده اولا (اوخراخ) ده وصوکرا (ستوتغار) ده جنرال سرپاوری اولمش‌در . کندیسنك مقدما حکمای سائره‌نك اقوالندن منتخب ومؤلف برفلسفه تشکیلی اوزرینه یازدیغی اثرلردن بشقه علم النفسه ، حکمت ماورای طبیعیه‌یه ، اخلاقه دائر تألیفاتده بولونمش‌در وفلسفهٔ دینه دائر یازدیغی اثر معتقدلرك صوك اساساتی اوزرینه تتبعات فلسفیه‌یی احتوا ایدر .

بواثر ۱۸۲۰ تاریخنده (ستوتغار) ایکی دفعه طبع ایدلمش‌در « ابدیت وبقا حقنده‌کی اعتقاداتك اساساتنی تشریح » نامنده‌کی دیکر بر اثری‌ده واردر .

(ژاق فره‌دریخ آبل فیلسوف) آده‌رس طرفندن تطبیق ومقایسه اولونمشدر . (برلین ۱۸۹۳) .

آبل (قارل فون) — باویرالی اولوب ۱۷ ایلول ۱۷۸۸ ده (وچلاو) ده تولد ، ۳ ایلول ۱۸۵۹ ده (مونیخ) ده وفات ایتمش‌در. ۱۸۱۰ ده باویرا حکومتی خدمتنه کیرمش ، ۱۸۱۹ ده مونیخ حکومتی مجلس اعضالغنه، ۱۸۲۷ ده داخلیه نظارتی مشاورلکنه تعیین اولنمش ۱۸۳۲ ده نائب حکومت مشاوری صفتیله یونانستانه کیتمش‌در. ۱۸۳٤ ده تکرار داخلیه نظارتنه کلمش ، مذکور نظارت اموری ۱۸۳۷ ده اولاموقتاً ، بالآخره اصالةً نه کندیسنه تودیع اولونمش‌در . ۱۸٤۰ ده امور مالیه نظارتنی درعهده ایله‌مش‌در. مقام نظارته کلنجه، کندیسنك اولجه پرورده ایتدیکی افکار وحسیات حریتپرورانه‌یی ترك وانکار ایده‌رك ادارهٔ مطلقه‌یه تمایل ایله‌دی و پاپا حکومتی نفوذینه منقاد اولدیغی ایچون قوی بر مخالفته هدف اولمقدن قورتیله‌مدی . (آبل) رقاصه (لولامونتچی) باویرا تابعیتنه قبولدن استنکاف ایتمی اوزرینه ۱۷ شباط ۱۸٤۷ ده نظارته انفصال ایتدی . صوکرا باویرا حکومتی طرفندن تورن سفارتنه تعیین و ۱۸٤۸ ده ایکنجی مجلسه اعضا انتخاب ایدلدی . و ۱۸۵۰ ده کوشهٔ انزوا واستراحته چکلدی .

آبل (اوتو) — وقعه‌نویس‌در؛ ۲۲ کانون ثانی ۱۸۲٤ ده وورتمبرغ‌ده (شوارچ‌والد) ده رایهناج مناسترنده تولد ایتمش و ۲۸ تشرین اول ۱۸۵٤ ده (لئون برغ) ده وفات ایتمش‌در .

یازدیغی براثرده یونان قومنك اصل ومنشأنی تدقیق ایتمش‌در. ۱۸٤۸ ده ظهورایدن حرکات ملیه اوزرینه (یکی آلمانیا ایمپراطورلغی وایمپراطوری) نامنده‌کی اثرینی تحریر وتألیف ایتمش (برلین ۱۸٤۸) و دردنجی فره‌دریق ویلهلمك افعال و حرکاتنی تنقید ایدن بر اثری ایله شهرتی آرتمش‌در .

دیپلوماسی‌یه، سیاسیاته ، تاریخه ومباحث سائره‌یه متعلق دیکرمهم آثاری واردر ایکنجی بیوك فره‌دریق ایچون نشرنی تصور ایتدیکی تاریخ کیردن یالکز برقسمی انتشار ایتمش‌در .

ایمپراطور اوتتو وقرال فره‌دریق نامنده‌کی آثار ادبیه‌سنك بعض فقره و پارچه‌لری واغل طرفندن برلین‌ده ۱۸۵٦ ده نشر ایدلمش‌در .

کذلك (آلمانیا اعاظمنك اسملری) نامنده براثریازدیغی

كبي (برلين ١٨٥٣ ايكنجي طبعي ١٨٨٩) آلمانيا ايمپراطورلغي خانداني ايله بونلرك ايمپراطورلغنك توحيد وتشكيل ايچون صرف ايتديكي مساعي يه دائرده بر كتاب تأليف ايتمشدر .

آبل (سيرفره‌دريق اوغوستوس) — كيميا علماسندن ايدي . ١٨٢٧ ده لونده حربيه دائره‌سي كيمياكري اولدي و آوستريالي فون (منك) طرفندن پاموق زراعتي حقنده كشف وتطبيق اولنان انحاي فلاحتي تجارب متعدده‌سيله اصلاح واكمال ايلدي . مواد انفلاقيه واشتعاليه اوزرينه تدقيقاته كيرشمش وبومواد مشتعله‌يي ال ايله استعمال اولونه‌جق بر قالبه صوقمشدر . ١٨٨٣ ده ويانه‌ده‌كي الكتريك سركيسنده انكلتره‌نك قوميسري صفتيله حاضر بولونمشدر . انكلتره‌يه عودتنده ترفيع رتبه ايتمشدر .

برچوق سنه‌لردنبري حكومتك كيمياكرلك مشاور عموميسي ، طوپجي قوميسيوني معاوني ومواد ناريه قوميته‌سي اعضالغيله رياستنده بولونمشدر .

صاحب ترجمه طوپ پاموغي (١٨٨٦) . مواد انفلاقيه‌نك صوك مخترعات وتطبيقاتي (١٨٧١) . اشتعال وانفلاق اوزرينه تدقيقات وتتبعات (١٨٧٥) . پاموق بارو-تنك تاريخچه‌سي (١٨٧٧) . اشعال ايچون الكتريك تطبيقاتي (١٨٨٤) ناملرنده بر قاچ اثر تحرير ايتمشدر . بلوقسام ايله برابر كيميايه عائد بر ال كتابي يازمشدر (١٨٥٨) .

آبل (سيغورد) — مورخدر . رياضي (آبل)ك عموجه‌زاده‌سيدر . ٤ حزيران ١٨٣٧ ده (لئون-برغ) ده تولد ، ٩ كانون ثاني ١٨٣٧ ده ينه عيني شهرده وفات ايتمشدر ، دارالايتامده تربيه اولنمش و ١٨٦١ ده (غوتينغن) ده اثبات اهليت ايلمشدر و ١٨٦٨ ده فوق العاده پروفسور تعيين ايدلمشدر .

يازديغي اثرلر : ايتاليا ده لونغوباردلر ايمپراطورلغنك سقوط وانقراضي (كوتينغ ١٨٥٩) . بيوك شارل زماننده فرانق ايمپراطورلغي سالنامه‌سي .

آبل — حمص قضاضي قراسندن بر قريه‌در . قصبه‌نك قبله جهتنده كائندر .

آبل الزيت — اردن يعني نهر الشريعه قربنده بر موضعدر . اوراده قديم بر شهرك اسمي .

آبل السقي — بيروت سنجاغنده ، مرج عيون (مرجعيون) قضاسنده بر قريه‌در ، موقعي غايت كوزلدر . نفوسي ١٠٠٠ .

آبل السوق — دمشقده بر قريه‌دركه شهر شامه بش ساعت بعدي واردر . حسين ابن عامر الحقري الآبلي بورادندر . حالا سوق ويا (شوق وادي بدوي) ديرلر .

آبل القمح — بيروت سنجاغنده ، مرج عيون قضاسنده بر قريه‌در . ٤٥ خانه‌يي جامعدر . بانياس ناحيه‌سي داخلنده‌در . بعض مؤلفلر بوني توراتده مذكور اولان (آبل بيت ملكه) ظن ايدرلر .

آبل شطم — اردن واديسنده بر قصبه‌دركه بني اسرائيل ارض موعوده داخل اولمه‌دن اول (آبل شطم) ه كلمشلردي . بوراده (بعل) ه يعني كونشه پرستش ايله‌دكلرندن غضب حقه مستحق اولديلر .

آبل مصرايم — اردن نهرينك غرب طرفنده كائن بر محلك اسميدركه اليوم حجله دينن محلك قديم مصرايم اولديغي ظن ايديلير .

آبلاتو — قديم غال قومنك طاپديغي بر الهك اسمي ايمش . (وقسيوس) ك ظننه كوره كلمه كونش معناسنه اولوب بلوس (بعل) لفظندن كلمشدر .

آبللي — لوئي آبللي . فرانسه الهيات علماسندن برذاتدر . ژانسه‌نيست طريقنك شدتلي خصماسندن ايدي (١٦٠٣-١٦٩١) .

آبلا اس . آره‌ده قان وصهریت نسب وقرابتی اولمیه‌رق برخانه اهلندن بولنان قدملی ومحترم قادین . مصاحبه وملازمه. اوودیرك رفیقه‌سی. || بر خانه‌نك ایچ خدمتی واداره‌سی باشنده بولنان قادین. || سیاهی قادین خدمتجیسی. || برکیمسه‌نك بیوك قز قرداشی . باجی. || قیزقرداش مقامنده طانیلان قادین. || دائره اولان اسکیسی جاریه .

— آبلا کلمه‌سی هم بر عائله افرادی، هم برخانه خلقی بیننده اضافت ونسبت بیان ایدر بر لغتدر . فقط هرایکی دلالتنده‌ده کلمه‌ده اصلاً برمحترملك معناسی موجوددر . عائله جمعیتنده برعضو اوله‌رق آلندیغنه کوره آبلا یاشی دها بیوك اولان قیز قرداشه تعبیر اولنمشدر . تورك دیلنده عائله افرادینك یکدیکره نسبت واضافتلرینه دلالت ایدن کلمه‌لر هرلساندن زیاده مبذولدر . چغتای علما وادباسندن شیرعلی نوائی «محاکمة اللغتین» نام اثرنده هرایکی لسانده یعنی تورکجه وفارسیده عائله افرادینه‌ویریلن اسملری ذکرایتدیکی وقت دیورکه: «بیوك وکوچك قرداشك هرایکیسنه‌ده آنلر (عجملر) برادردیرلر. ترکلر بیوکنه آغا کوچوکنه اینی دیرلر . آنلر بیوك وکوچك قیز قرنداشه خواهر دیرلر. ترکلر بیوکنه ایکاجی کوچکنه‌سینکیلی دیرلر » . ایشته آبلا عثمانلی ترکجه‌سنده ایکاجی مرادف مانوس برکلمه‌در .

خانه خلقی ایچنه آلندیغنه کوره آبلا تعبیری آراده قان قرابتی وصهریت علاقه‌سی موجود اولمادیغی حالده قدملی ومحترم اولان قادینه اطلاق ایدیلیور. معلومدرکه برخانه خلقی آره‌لرنده قرابت وصهریت بولنان عائله افرادی ایله عائله خارجندن آلنان کسانندن عبارتدر . بونلر دخی یااو، اوطه، مطبخ خدمتنده بولنان کسه‌لردرکه خانه رئیسنه ویاعائله افرادینه قارشی تابعلك وخادملك موقعنده بولنور؛ آره‌لرنده افندیلك، خدمتجیلك نسبتی واردر؛ یاخود خدمتجی موقعنده بولنمیه‌رق علمی واخلاقی مصاحبلك وقفادارلق وضعنده ویاخانه اداره‌سنده بولنور. بناءً علیه خانه ایچنده موقعلری محترمدر . ایشته بر خانه‌ده بویله بر موقعده بولنان قادینه‌ده آبلا دیورز. حرمت مقامنده اوله‌رق یاشلی بر قادینه ، اوز والده‌مز ویاخانه خلقندن اولمادیغی حالده والده دیدیکمز کبی ینه حرمت موقعنده بر قادینه‌ده سننه کوره همشیره، آبلادیرز. خانه خلقندن اولنجه اویله برقادینه آبلا دیه‌مز طبیعی اولور . ینه تمثیل طریقیله اوده خدمتجی وجاریه ایکن خدمتنده صداقتیله، عائله‌یه ارتباط ومحبتیله قدم قزانمش، اسکیمش قادینلره‌ده عین سببله آبلا دیدیکمز واردر . تعبیر بورادن زنجیه خدمتجی قادینلره‌ده انتقال ایتمشدر .

— لسانیات — آبلا کلمه‌سی اصلاً تورکی اولمادیغی اکلاشیلیور . لسانمزه خارجدن آلنمش برکلمه اولملی. فرانسه‌ده ایلك محیط المعارف اولان دیدرو آنسیقلوپه‌دیسنده آبرا کلمه‌سنك تعریفنده دینیورکه : « آبرا بعض خانملرك معتبرلرنده فخری خدمتده بولنان قیزلره دینور. توراتده (رفقا) نك مصرحکمدارینك یعنی (فرعون)ك والحاصل (یودیت) ك معیتنده‌کی قیزلره‌ده آبرا اطلاق ایدیلیور روایت اولندیغنه کوره آبرانك اصل معناسی مشاطه ایمش » .

را حرفی ایله لام تبادل ایدر؛ بوجهت دوشینیلیر ایسه آبلا کلمه‌سنك عبرانی آبرا ویا عبرادن کلدیکنه احتمال ویریله‌بیلیر .

آبلا — اسپانیاده جنوب طرفنده (آلمه‌ریا) ولایتنده کائن بربلده‌در. نفوسی ٢٠٠٠ .

آبلابیوس — یاخود آبلابیوس . یونان شاعرلرندن بریدر. هجوه دائر منظومه‌لری واردر .

آبلابیوس — غوتمورخلرندن برینك اسمی.

آبلابیوس — بیزانس ایمپراطورلرندن قسطنطین زماننده صاحب شرطه ایدی. فوق العاده نفوذ واقتداره نائل

اولمشدر. متعصب برعیسوی ایدی. قیزینی قسطنطینك اوغلنه تزویج ایلدی. بوحکمدارك وفاتنه قدر موقعنی محافظه ایلهدی.

آبلاتا — (بطلمیوس)ك مشهور جغرافیا کتابنده مذکور بربلده اسمیدرکه بحر آزاق طرفلرنده کائن ایمش.

آبلاق صف (عر. ابلقدن). انسانده دکرمی طولغون وآچیق چهرهیه وصف اولور: آبلاق چوجق. آبلاق یوز.

— اس. آبلاق چهرهلی کنج ایریسی. || آقلی قرهلی آلاجه نسنه. أبلق. || آیاقلرینك سکیل اویلقلرینه قدر وارمش اولان ارکك آت. آلاجه باجاق.

آبلاقومایا اس. ناعمات مستحاثهدن برنوعك اسمی.

آبلاك اس. ایکی مصرعلی اولان ناعمهلرده حاصل اولور بر نوع ایپكدرکه بونکله حیوان قیالر اوزرینه یاپیشیر. بو مادۀ نسجیه عادی ایپك کبی استعمال ایدیلهبیلیر. || اوروپاده ایران ایپکنك اك اعلا نوعنهده آبلاك دیرلر.

آبلانقور (نوأل - پررو) —

بر فرانسز مترجمیدر (١٦٦٦ـ١٦٦٤). ترجمهلرینی فرانسز لسانك قابل اولدیغی ظرافت ولطافته نمونه اولمق اوزره میدانه قویمش و کوزل بر اسلوب اتخاذ ایتمشدر. بناءً علیه یاپدیغی ترجمهلرده اصللرینه صادق قالمقدن زیاده افادهنك ظرافتنه اوزنمشدر. بونك ایچون درکه ترجمهلرینه بعض ظرفا طرفندن «ساخته کوزللر» عنوانی ویرلمش ایدی.

آبلانقور فرانسه اقادهمیسنه دخی اعضا اولمشدر وقعهنویس اولمق اوزره توصیه ایدلمش ایدی. فقط پروتستان اولدیغی ایچون اوندردنجی (لوئی) طرفندن قبول ایدلهمش ایدی.

آبلانیه اس. اصلاً (کیان) ده نشوونما بولان بر جنس آغاجدرکه یالکز بر نوعی واردر. بونبات اللی قدم ارتفاعه قدر واصل اولور.

آبلای — اون التنجی عصرده سیبریا پرنسلرندن ایدی. روسیهلیلرك تصرفنده اولان یرلره هجوم ایتمش ایدی. ایتدیکی محاربهده مغلوب واسیر اولهرق مسقوهیه کتیرلدی.

آبلای یاخود آبولای — مونغول پرنسلرندندر. ۱۷۷۱ ده مونغول اورطه اردو خانی اولمش ایدی. ۱۷۸۱ ده وفات ایتمشدر.

آبلا یکیت — بوکون خراب بولنان بربودی معبدیدر. ۱۷ نجی عصرده قالموق خانی بولنان آبلای طرفندن بنا ایدلمشدر. معبدك خرابهسنده بیوك (پترو) زماننده خیلی آثار مکتوبه وموسیمات بولنمشدر.

آبلوق اس (فرانسزجهدن). بهتون کتلهسیکه بونك اوزرینه بربنانك، ویا کوپری آیاقلرینك اساسنی وضع ایدرلر.

آبلوقه اس (ایتالیانجه بلوقودن). معنای عمومیسنه نظراً برشهرك، برمعسکرك، بر لیمانك، یاخود دشمنك قرارکاهی اولان بر موقعك وحداقتندن [۱] عبارتدرکه آبلوقه ایدیلن محل ایله خارج بیننده هرنوع مواصلات ومناقلاتی قطع ایلمك ایچون اتخاذ ایدیلیر.

— مترادفاتی: محاصره.

— فروق: قسم محیطیه مراجعت.

---

[۱] حصار برشهر ویا موقع مستحکمی محاصره ایتمك اوزره اطرافنه یاپیلان استحکاماته دیرلرکه حصردندر. روم ایلی، آناطولی حصارلری.

حصر بر آدمی طارهجق یره طیقایوب اطرافندن صیقیشدیرمق دیمك اولور، احاطه واستیعاب ایلمك معناسنهدر وعسکر بر آدمی چویره چویره احاطه ایلمك معناسنهدرکه حصار ایتمك تعبیر ایدیلیر.

احداق، حدق بر بونسنهنك اطرافنی احاطه ایدوب قوشاتمق دیمكدر (قاموس ترجمهسی). بو تعریفلره نظراً عربجه احداق، حدق، حصر ترکجه قوشاتمق، صارمق فرانسزجه (Investissement) معادلی اولور بو مادهلره مراجعت.

— ترکیبات قولیه : آبلوقه‌یه آلمق = آبلوقه ایتمك = آبلوقه‌یی یارمق = آبلوقه خطنی قیروب کچمك = آبلوقه‌یی قالدیرمق = بر محلی قره‌ده ویا دکزده آبلوقه ایدن قوتلری چکمك ویا طاغتمق .

— آبلوقه ایتالیانجه بلوقو کلمه‌سندن آلنمش لسانمزه اورادن کلمش‌در . فرانسزجه‌سی بلوکوس اولوب بوده آلمانجه (بلوق هوس) دن مأخوذدر . آبلوقه بر تعبیر حربدرکه بونده‌کی مقصد اصلی آبلوقه اولنان خارج ایله هر درلو مواردات و مواصلاتی منع ایتمکدر . بناء علیه ینه اصطلاحات عسکریه‌دن اولان حصار ویا محاصره ایله آبلوقه‌یی بر برینه قارشدیرماملی‌در . واقعا بر محلك ، بر موقعك محاصره‌سی ، حصاری مستثناسی پك اندر اوله‌رق آبلوقه ایله ابتدا ایدر . فقط تطبیق واستعمالده محاصره باشقه ، آبلوقه‌یه باشقه‌در . آبلوقه اویله بر حصاردرکه عساکر محاصره موقع محصوره کیرمك ایچون یوریش ، هجوم اجرا ایتمز ، محصورینك خارجه چیقمق ایچون مصروف اوله‌جق مساعیلرینی رد ایتمك ، خروجلرینی منع ایله‌مك ایله اکتفا ایدر . بونك ایچوندرکه آبلوقه‌لرده ، محاصراتده اولدیغی کبی طرق تقربیه قبیلندن خندق وصیچان یوللری یاپیلمز ، یالکز استحکامات تدافعیه انشا ایدیلیر . چونکه آبلوقه‌دن مقصد تعرض ایله موقع محصوری ضبط ایله‌مك دکل ، محصورلرك خروجنی ، آبلوقه خطنی قیروب تجاوز ایللرینی منع ایتمکدر .

محاصره ایسه کرچه یوقاریده دیدیکمز کبی آبلوقه ایله ابتدا ایدر ، فقط مقصدی دها زیاده تعرض ایله ، یوریش ایله وقاعدةً هجوم ترتیب ایده‌رك موقع مستحکمی ضبط وفتح ایله‌مك ایچون اتخاذ ایدیلیر .

آبلوقه‌دن اوچ جهتله بحث ایدیلیر : فن حرب نقطهٔ نظرندن ، حقوق دول نقطهٔ نظرندن ، تاریخ نقطهٔ نظرندن .

— فن حرب — فن حربده آبلوقه‌لر قره‌دن ویا دکزدن اجرا اولندیغنه نظراً نوعه تفریق ایدیله‌بیلیر .

۱ .— قره محاربه‌لرنده بر قلعه‌نك ، بر شهر ویا موقع مستحکمك آبلوقه‌سی باشلیجه ایکی مقصد اوزرینه اجرا ایدیلیر : یا هجوم ایله ، یوریش ایله ضبط وتسخیری متعسر بلکه غیر قابل ، ویا هجوم ایله فتحی پك زیاده تلفاتی موجب اولان مواقع مستحکمه‌ده تحصن ایدن محصورلری ، خارج ایله مناسباتنی قطع ایدرك لوازم معیشتلرینك ، ارزاق ومهماتلرینك فقدانیله تسلیمه مجبور ایله‌مك ایچون اجرا ایدیلیرکه بویله بر آبلوقه‌یه اکثریا موقع محصورده ارزاق ومهماتك کلیتلی اولمادیغی معلوم اولدیغی حالده مراجعت ایدیلیر .

منتظم محاصره‌لره آبلوقه‌لرك ترجیحی موجب اولان ایکنجی برسبب حربی دها واردر . بعضاً اثنای حربده بر موقع مستحکمی ستر ایتمك ، خط حرب خارجنده براقق اقتضا ایدر . بناءً علیه بر استیلا وتعرض اردوسنك حرکاتنه مانع اولان بر محل مستحکمی بیطرف برحالده بولندیرمق ، اردونك سفرینی تهدید ایده‌میه‌جك حالده طوتمق ایچون ینه آبلوقه‌یه مراجعت ایدیلیر . بو تقدیرده آبلوقه نسبةً پك جزئی بر زمان ایچون اولور . فن حربك ترقیات جدیده‌سی قره‌ده آبلوقه شرائطنی پك زیاده دکیشدیرمش ، وبوتدبیر حربینك اجراسنی خیلیدن خیلی تسهیل ایله‌مش‌در . چونکه بر طرفدن شمندوفر خطلری ، آبلوقه عساکرینه ایستدیکی قدر ارزاق ومهمات یتیشدیریور . حالبوکه مقدملری بعضاً محاصرلر ، محصورلردن اول ارزاق قحطنه کرفتار اولورلر ایدی . دیکر طرفدن شمندوفر خطلری آبلوقه خطی اوزرنده بولنان عسکری بو خط اوزرنده بر نقطه‌دن دیکر نقطه‌یه نقل ایلکده پك زیاده سرعت وسهولت تأمین ایلدیکی جهتله محصور اولان دشمنك خروج یاپه‌رق بر نقطه‌یه هجومی اکلاشیلدیغی درحال اورایه لزومی قدر عسکر ییغمق آسان اولیور .

روماليلر برشهرك محاصره‌سنه دائما آبلوقه ايله ابتدا ايدرلردی . يعنی شهر ويا موقع مستحكمدن سكز يوز بيك متره بعدنده ايكی خط مترس اتخاذ ايدرلر .

شويله كه بری احاطهٔ خارجی (محيط مقابل) ، ديكری احاطهٔ داخلی (محيط معكوس) ، ديدن ايكی مترس خطی انشا ايدرك خط مدافعه بيننده معسكرلرينی اقامه ايلرلر ايدی . بو خطلرك اتخاذ واستعمالی زمانمزه قدر دوام ايتمشدر .

احاطهٔ خارجی خطی دها زياده مستحكم ياپيلير ايدی ، چونكه بو خط خارجه مقابل اولوب محصوره كله‌جك قوهٔ امداديه‌يه قارشی محاصرلری مدافعه ايلمك ايچوندر . احاطهٔ داخلی خطی ايسه او درجه حائز اهميت اولمايوب محصورلرك خروجنه ممانعت ايلمك ايچون اتخاذ ايديلير . بو خط مدافعلرك ايكيسی ده دائراً مادار موقع محصوری احاطه ايدر ايدی . فقط اسلحهٔ جديده‌نك مزلرينه نظراً زمانمزده بر فائده‌لری قالمامشدر . بوندن بشقه آبلوقه آلتنه آلنه‌جق مواقع جسيمهٔ مستحكمه‌نك اتساعی اوقدر اعمال ومساعی‌يه لزوم كوستركه شيمديكی حالده دائراً مادار خطوط احاطه اتخاذ واستعمالندن صورت قطعيه ومطلقه‌ده صرف نظر اولنمشدر .

محاربات حاضره‌ده‌كی محاصره‌لرده برنجی خط دشمنك قوای فاعله‌سی ايله حرب ايدن عساكر منتظمه‌نك آرقه جهتنده اتخاذ واختيار اولنديغی جهتله عساكر محاصره‌يی بو برنجی خط عساكری وقايه ايدر . ديمك كه خارجی خط مدافعه‌يه آرتق حاجت يوقدر . بعض احوال استثنائيه‌ده بالفرض فرانسه ايله آلمانيا بيننده واقع اولان ١٨٧٠ محاربه‌سنده اولديغی كبی قوهٔ امداديه ورودندن خوف ايديله‌جك اولورسه مترسلرده خندقلرده آز آدم براقيله‌رق عساكر موجوده‌نك قسم اعظمی ايله دشمنك اوكنه كيديلير . اوحالده اولجه كشف وتقدير ايديلن ، بر درجه‌يه قدر استحكام ويريلن مواقع لازمه اشغال ايديله‌رك امداده كلن دشمنه مقابله ومدافعه ايديلير . اكر آبلوقه ايدن عسكرك مقداری جزئی ويا غير كافی ايسه ، وياخود دشمنك قوهٔ امداديه‌سی موقع محصوره پك زياده تقرب ايتمش بولنورسه اووقت آبلوقه‌يی همان رفع ايدرك تكميل موجود ايله دشمنك قارشيسنه يوريمك اقتضا ايدركه غالب كلنديكی حالده آبلوقه‌يه تكرار ابتدار اولنه‌بيلير .

بوناپارت ١٧٩٦ تاريخنده ، مانتو محاصره‌سنده بو تدبير حربی‌يی استعمال ايلمشدر . داخلی احاطه خطلرينه كلنجه بونلر اليوم فعلاً موجوددر . فقط قديمده اولديغی كبی بر خط احاطه ويا بر خط نامتصل صورتنده دكل ، آبلوقه ايديلن موقعك اطرافنده انتخاب ايديلن ، محال لازمه‌ده اتخاذ اولنان مواقع مستحكمه سلسله‌سی طرزنده باقيدر . بو مواقع مستحكمه تدافعی در صورت منتظمه‌ده اتخاذ ايديلير ، درونلرنده عساكر محاصره اقامت ايدر وبو مواقع مدافعه‌يه زياده استحكام وانتظام ويريله‌رك بو صورتله آبلوقه ايچون چوق عسكر اقامه ايتمكده حاجت قالماز .

بعضاً واقعدر ، محاصره ايديلن موقع مستحكم اوقدر حصين ومنيع بر موضعده اولوركه عادتا غير قابل فتحدر . يعنی حرب ايله ، تعرض ايله ضبطی غير ممكندر بعضاده يا درونده‌كی عساكر محافظه كثيرويك زياده جنكاموز بولنور ، يا تعرض اجرا ايتمك ، حمله وهجوم ايلمك صورتلريله قاعدةً محاصره ايتمك ايچون لوازم حربيه ، وسائط مقتضيه مفقود اولور ، بو حالده ايش ساده آبلوقه‌يه انحصار ايدر ، ارزاق ومهماتك فقدانيله موقعك مجبوراً عرض تسليميت ايتمسنه انتظار ايدلمكدن باشقه چاره كورولمز . تاريخ حرب اثبات ايدركه بو چاره واقعا بطیء النتيجه‌در ، فقط امين بر واسطه‌در . خارجدن بر قوهٔ امداديه يتيشوبده

آبلوقه‌یی رفعه موفق اولمادیغی تقدیرده محصورین ایچون عاقبت تسلیم اولمق ضرورتی واردر .

حقیقت آبلوقه ایدیلن محلده محصور اولان عساکر محافظه عساکر محاصره‌یه قارشی عاجزدر ، وسائطی مفقوددر . عساکر محافظه‌نك شجاعت وبسالتی نه درجه‌ده اولور ایسه اولسون ، اهالینك صبر وطاقتی نه‌قدر افزون اولور ایسه اولسون، ارزاق ومهماتك اداره‌سنده‌ده نه‌درجه اقتصاد گوزه‌دیلیرسه گوزه‌دیلسین ، البته بر گون گلوب ارزاق ومهمات بیته‌جکدر . اووقت عساکر متحصنه‌یه سلاح بدست اوله‌رق آبلوقه خطنی یاروب چیقمقدن ، ویا تسلیم اولمقدن باشقه نه‌چاره قالیر .

بر موقع مستحکمی آبلوقه ایدن عساکر علی‌العاده ایکنجی خط حرب جیوشندن ترتیب ایدیلیر . بونلر برنجی خط جیوشنك تشکیل ایلدیکی دائرهٔ محافظه‌ده مصون اوله‌رق آبلوقه ایدیله‌جك موقعك پیشگاهنه واصل اولورلر . موقع مستحکمه‌یه بر گونلك مسافه قالدیغی توقف ایدرك موقع مذکورك اطرافنده ایجاب ایدن نقاط ومواضعی طوتمق ایچون تدابیر وحرکات لازمه اجرا ایدیلیر . بعده آبلوقه خطنی قطعیاً تأسیس وتأمین ایلمکه صالح اولان ودشمن بولنان محللری ضبط ایلمك ایچون محاربه ایدیلیر وبو صورتله ممکن مرتبه خط احاطه طارلاشدیریلیر . محصورینه خارجدن گله‌جك قوهٔ امدادیه علیهنده ترصد فرقه‌لری ترتیب ایدیلیر ، وبو فرقه‌لر ، موقع محصورك اطرافنده بولنمسی بر فائده‌یی موجب اولمایان سواری بلوکلرینی استکشافات خدمتنده قوللانیر .

آبلوقه ایدیلن قلعه ویا موقع مستحکم حقنده‌ده تدابیر آتیه اتخاذ ایدیلیر : اوامرك نقل وتبلیغنی وعلی‌العموم قوماندانك فعل وتأثیرینی تسهیل وتعجیل ایلمك اوزره آبلوقه ایدیله‌جك موقعك اطرافنده بولنان اراضی بر طاقم قطعه‌لره تفریق ایدیلیر ، وبو قطعه‌لر مابیننه عساکر وضع واقامه اولنور .

— تاریخ — تاریخ حربده مشهور آبلوقه‌لر نادر دکلدر . یاقین زمانلرده واقع اولان مانتو وجنوه آبلوقه‌لری تاریخ حربده ذکر ایدیله‌جك وقایعدندر . ۱۷۹٦ تاریخنده جنرال بوناپارت اوستریالیلری لومباردیادن دفع وطرد ایتدکدن صوکره مانتو شهرینی محاصره‌یه قیام ایتمش ایدی . آنجق شهری محاصره ایتمك ایچون اقتضا ایدن لوازم ووسائطدن محروم بولنیور ایدی . بونك ایچون ۸ تموزده مانتویی‌صیق بر آبلوقه آلتنه آلدی. آوستریا شهرك امدادینه مارەشال (وومسر) ی گوندرمش ایدی‌که فرانسز اردوسی طرفندن بر قاچ‌یرده مغلوب اولدقدن صوکره نهایت واروب مانتویه قپاندی . ایکنجی دفعه اوله‌رق آووستریا شهری قورتارمغه بر اردودها گوندرمش ایسه‌ده بونده‌ده موفق اوله‌مدی. (وومسر) شهردن برخروج حرکتی یاپدی. فقط ینه بوزولدی . نهایت مانتو شهری آچلقدن ۲ شباطده ۱۳ بیك عسکری ایله ۳۵۰ طوپی ایله تسلیم اولدی.

جنوه‌نك آبلوقه‌سنه گلنجه ۱۸۰۰ سنه‌سی بهارنده ایدی، آووستریا ایله حرب ایدن فرانسه‌نك ایتالیا اردوسی ۳۰۰۰۰ کشی‌یه تنزل ایتمش، یورغون، قوهٔ معنویه‌سی بوزوق برحالده لیغوریاده اوته‌یه بری‌یه طاغلمش ایدی. جنرال ماسه‌نا بو اردویه قوماندان اولدی وجنوه اطرافنده تحشد ایتمك اوزره امر آلدی. نه‌چاره‌که آووستریا جنرالی طرفندن بردن‌بره واقع اولان باصقین اوزرینه جنوه شهرینه قپانمغه مجبور اولدی . لکن ایرتسی گون قلعه‌دن چیقارق آوستریالیلره هجوم ایله قانلی بر درس ویردکدن صوکره آلدیغی ۴۰۰۰ اسیر ایله ینه جنوه‌یه گلوب گیردی. بونك اوزرینه آوستریالیلر شهری آبلوقه ایتدیلر . جنرال ماسه‌نا اجرا ایتمش اولدیغی خروج حرکتلرنده دشمنه چوق ضایعات ویردیردی ، فقط نهایت ارزاقی کاملاً بیتدیکندن شهری تسلیم ایتمکه مجبور اولدی .

ماسسه‌نا ۱۵۰۰۰ کشی ایله ارزاقسز اوله‌رق جنووه‌ده آبلوقه تحتنده بولندیغی حالده لاینقطع اجرا ایلدیکی محاربات ومهاجماتده اوستریالیلردن ۱۸۰۰۰ عسکر تلف واسیر ایتمش ایدی . فقط قحط ارزاقه مبنی شهری تسلیمه مجبور اولدیغی وقت استحکاملرده بتمش اولان اوتلره وارنجه‌یه قدر قابل اکل نه بولنمش ایسه استهلاك اولنمش ایدی (۱۸۰۰ ، ٦ نیسان) .

ینه ۱۷۹۹ ده آنقونا آبلوقه‌سی، ۱۸۱٤ ده هامبورغ آبلوقه‌سی ایله مچ وپارس آبلوقه‌لری‌ده ازمنهٔ حاضره‌ده اجرا ایدیلن آبلوقه‌لرك اك مشهورلرندندر . اوروپا تاریخ حربنده دها قدیم زمانلرده دردنجی هانری طرفندن (پارس) ك آبلوقه‌سی‌ده بو بابده مهم وقایع حربیه‌دندر .

یوقاریده ذکری کچن جنوه آبلوقه‌سی مختلط ومشترك بر آبلوقه ایدی . شهری قره‌دن اوستریالیلر، دکزدن انکلیزلر حصر واحاطه ایتمشلر ایدی .

تاریخ حرب عثمانیده دخی آبلوقه‌نك امثالی نادر اولمادیغی محیط المعارفده شویله مذکوردر :

« مؤسس بنیان سلطنت عثمان غازی حضرتلرینك دورنده ایکی دفعه بوتدبیره مراجعت اولنمش ایدی ، حقیقت اووقتلر جند عثمانینك اطراف دشمنلرینه نسبةً قلتنه مبنی حصین وهجوم ایله، محاصره ایله ضبطی عسیر اولان قلعه‌لر، بلده‌لر یا بر خدعهٔ حربیه ترتیب ایدرك ویا آبلوقه طریقنه مراجعت ایدرك تلفات کلیه‌یه میدان ویرلیه‌رك فتح اولنمق وقتك مهام حربیه‌سندن ایدی. ایشته بونك ایچوندرکه عثمان غازی حضرتلری اوکبی یرلرك ضبطنده خدعهٔ حربیه ایجادنده ماهر اولدیغی کبی فن حربده‌کی وقوف همایونلری ایله ازنیق وبروسه شهرلرینك ضبط وفتحنه آبلوقه ایله ابتدار ایلمشدر.

ازنیق شهری اوزمانلر غایت مستحکم ومتین بر شهر ایدی . عثمان غازی حضرتلری هرنه‌قدر شهری محاصره ایتمك آرزو بیوردیلر ایسه‌ده شهرك اوصورتله ضبطی عدیم الامکان اولدیغی اکلادقلرندن (یکیشهر) جوارنده‌کی طاغلرده (ازنیق) شهرینه ناظر وشهر مذکوره حاکم برقلعه بنا ایده‌رك دروننه عساکر مستحفظه اولمق اوزره طارعلی نام جنکاور قوماندانسنده قرق نفر قدر عسکر براقه‌رق قلعه‌یی اپی مدت آبلوقه آلتنده بولندرمش وخصمك رفیق ومعاونی اولان تکفورلری بر بر تپه‌له‌دکدن صوکره آبلوقه‌یی رفع ایده‌رك شهرك ضبطنه موفق اولمشدر.

ایکنجیسی‌ده (بروسه) شهرینك حین ضبطنده اجرا ایدیلن آبلوقه‌در . عثمان غازی حضرتلری (بروسه) شهرینك فتحی غایت مشکل وهجوم ایله ضبطی غیرقابل اولدیغی درك بیوردقلرندن (قاپلیجه‌لر) طرفندن بر قلعه بنا ایده‌رك برادرزاده‌لری آق تیموری قوماندان نصب ایتمشلر ، بوندن باشقه طاغ جوارنده‌ده برقلعه بنا وبورایه‌ده مملوك شجیعی بلبانجغی قوماندان تعیین ایده‌رك (بروسه) شهرینی اپی مدت آبلوقه آلتنده بولندرمشلردر .

اوندن صوکره ضبط ایدیلن شهرلرك کافه‌سی هجوم ایله ضبط ایدلمش، یالکز فاضل احمدپاشانك (قندیه) سفرنده قسماً بر آبلوقه دها اجرا ایدلمشدر،که اوده قپودان قپلان پاشانك سردار اکرمك امریله قندیه لیماننه کله‌رك دشمنك ارزاق وجبخانه نقلیاتنه ممانعت ایلسندن عبارتدر . »

۲ . بحری آبلوقه. دکز آبلوقه‌لرندن مقصد دشمن سواحلیله لیمانلرینك خارجله اولان مناسبات ومراسلاتنی، مناقلات ومواصلاتنی دونانمقوتی ایله قطع ایده‌رك دشمنی مطالباتی قبوله اجبار ایتمکدن عبارتدر . فن حرب بحری نقطهٔ نظرندن بحری آبلوقه‌نك طریق اجراسی وقاعدهٔ تطبیقی بروجه آتیدر :

بر لیمانی یاخود عرض وطولیله حدود معینه‌سی دقیقه وثانیه‌سنه قدر اعلام ایدیلن بر ساحلی آبلوقه ایتمك اوزره امر آلان بحریه قوماندانی تحت اداره

سنده‌کی سفائن حربیه ایله موقع معینه عزیمت ومواصلتنده موجود سفائندن مخابره ونقلیاته مخصوص اولانلردن ماعداسنی یعنی برنجی صنفدن اولان سفائن حربیهٔ جسیمه ایله زرهلی قراوزر وساحل محافظه‌سنه مخصوص سفائنی ایکی خط اوزرینه تقسیم ایدر . شویله‌که : برنجی خط سفائنی هم قره‌یی ، هم بربرینی کوره‌رك مسافهٔ بعیده اشارتیله مخابره ایده‌بیله‌جك نقطه‌لرده ثابت یعنی دمیرلی بولندقلری حالده ایکنجی خطده‌کی سفائن دها زیاده سریع اولانلردن منتخب بولنوب ایلك ثابت خطك ایچ وطیش طرفلرنده متحرك بولنورلر . آبلوقه خطنده بولنان سفائنی، آبلوقه ایدیلن لیمان ویا ساحلرده مختفی بولنان دشمن طورپیدولرینك لیلی هجوملرندن محافظه ایده‌بیلمك ایچین اطرافلرنده قره‌غول فلكه‌لری وکوچك استیمبوطلر بولندیره‌رق هر آن متیقظ بولنمق اولدن بری آبلوقه قواعد حربیه‌سی مقتضاسندن ایسه‌ده سرعت سفائنك فوق العاده تزاید ایتدیکی بو صوك زمانلرده ایلك آبلوقه خطنده‌کی سفائنك دمیرلی یاتمه‌سنه قطعیاً جواز کوستریله‌مز؛ فی الحقیقه اولجه آبلوقه خطنده‌کی سفائن مخابره ایده‌بیلمك ایچین مطلقا یکدیکرینك دائرهٔ رؤیتنده بولنمق ایجاب ایلر ایکن الیوم تلسز تلغراف صنعتنك صوك درجه ایلری کیتمه‌سی وطورپیدولردن بالاعتبار هر حرب تکنه‌سنده تلسز تلغراف جهازلرینك بولنماسی آبلوقه‌جیلرك ایشلرینی خیلی تسهیل ایتمشدر . آنجق بوکا مقابل تحت البحر طورپیدو سفینه‌لرینك دخی حق ومهیب برطاقم تکملاته مظهر اولدیغی کورلمکده ودول معظمهٔ بحریه‌نك وقت غیب ایتمیه‌رك بوقورقنج سفائن حربیه‌دن فیلولر تشکیل ایده‌رك دشمنك مهم لیمانلرینه ، عسکری وبحری استاسیونلرینه مأمور ایتمکده اولمالری ایلریده بونلردن استفاده ایچون پك بیوك امیدلر بسلیه‌مکده اولدقلرینه دلالت ایله‌مکده‌در . بناءً علیه کرك تلسز تلغرافك ، کرك تحت البحرلرك ظهوری اسکی وبسیط آبلوقه قواعدینی زیر وزبر ایتمش ، واونلری بیله حسن محافظه‌سی پك مشکل عد ایدیلن آبلوقه منطقه‌سنك پك زیاده توسعنه سبب اولمشدر .

ایمدی آبلوقه‌یه مأمور اولان قوماندان سفائن موجوده‌سی جنسلرینه نظراً موقعلرینه تعیین ایدرایتمز دولتلره اعلان کیفیت ایتمك اوزره رسمی اعلانامه‌لر نشرینه مجبور اولوب بو اعلانامه‌لرده آبلوقه منطقه‌سنك عرض وطولیله ساحلك نره‌سندن نره‌سنه قدر امتداد ایتدیکنی و بو منطقه داخلنده‌کی مشهور لیمانلر ایله آطه‌لرك اسامیسنی و هانکی تاریخدن اعتباراً سفائن موجوده‌نك مواقع مخصوصه‌لرینه تعیین اولندقلری درج اولنور . قوماندان بوحدود داخلنده بیطرف دولتلرك اراضیسی بولنمامسنه وآبلوقه‌نك مکمل ، حقیقی صورتده وتهدیدینی ایقاعه قادر وجهله اجرا وادامه‌سی ایچون قوتنك ووسائط حربیه‌سنك درجهٔ کافیه‌ده اولماسنه دقت ایدر. آمیرال ترتیب ایله‌دیکی اعلانامه‌نك برر صورتنی جوار لیمانلرده و شهرلرده‌کی دول اجنبیه سفرا وقونسلوسلرینه کوندره‌جکی کبی کندیسنك منسوب اولدیغی دولته دخی - اکر خبردار دکلسه - همان ارسال ایدر . قوماندانلر آبلوقه خطنه مأمور ایتدکلری سفائنك هیچ بر معذرتله موقعلرینی ترك ایله‌مه‌لرینه مساعده ایتمیوب کومور وسائر لوازمی خصوصی نقلیه سفائنی ایله آنلره توزیع ایتدیررلر . فن حربدن زیاده حقوق حربه عائد اولان بر قاعده‌یه کوره یالکز دکزدن قره‌یه دوغری چیقان ومقاومت قابل اولمایان فورتنه‌لر اثناسنده آبلوقه‌ده بولنان سفائن کندیلرینی محو اولمق تهلکه‌سندن قورتاره‌بیلمك اوزره جوارده‌کی بیطرف لیمانلره - بالطبع فورطنه قالنجه‌یه قدر - التجا ایده‌بیلیرلر . فقط کرك بوصورتله کرك کومور وسائره آلمق ایچون والحاصل حصر وتضییقه خلل کلمك اوزره

آبلوقه يه مأمور اولان سفينه‌لر موقعلريني ترك ايتديلرمى آبلوقه معطل حكمنده طوتيلير .

آبلوقه‌يى يارمغه، نقض ايتمكه ساعى اولان سفائنك (Blockade Tunners) سرعت سيرلرى بالطبع فضله اوله‌جغندن آبلوقه خطنده بولنان سفائن مرتباتنك كيجه كوندوز متيقظ ، و طوپلرينك دولو وشايد دمير اوزرنده ايسه‌لر دمير زنجيرلرينك همان بر آنده فورا ايديلوب شمانديره‌لره باغلانه‌رق آتلق اوزره حاضر وجمله سفائنك ستيم اوزرنده ياتمالرى ضرورى واهمدر . . . . .

فن حرب كتابلرنده دينيليوركه : قوۀ بحريه‌سى موجود اولان برحكومتك سواحلنى آبلوقه ايده‌بيلمك ممكنسز وحتى برليمانى بيله محاصره ايلمك پك‌مشكلدر بحرى محاصره‌لر قطعى اوله‌بيلمك ايچون مركزلرى آبلوقه‌سى مطلوب نقطه‌يه مصادف اولمق اوزره‌متحد المركز برقاچ قوس دائره اوزرينه توزيع وترتيب اولنمش متعدد فيلولرك مساعئ مشتركه ومجتمعه‌لرينه عرض احتياج ايدر . تحت البحرلرك بو درجه تكمله واصل اوله‌ماديغى يكرمى بش اوتوز سنه مقدم بيله قپودان (هارس) طورپيدو سفائنى اولان دشمن ساحللرينك، ليمانلرينك آبلوقه‌سى اثناسنده، خصوصيله ليلاً ، زرهلى سفائن جسيمه‌سنك آبلوقه خطنده بولنديرلماسنى وترصدات ليليه‌نك بوزرهليلرك موقعلرينى بيلوب سرعت وسهولتله آنلره اخباروقوعات ايده‌جك سريع السير طورپيدوبوط وسائره كبى خفيف تكنه‌لرله اجراسنى توصيه ايليوركه ، بوقاريده سويله‌ديكمز اسبابدن دولايى بو قاعده شمدى دها زياده وسعت واهميت كسب ايتمش‌در. دهاطوغريسى تحت البحرلرك آبلوقه ايديلن ليمانلردن چيقه‌رق قرق ، آلتمش، حتى يوز ميله قدر كورلمكسيزين آچيلوب آبلوقه دونتماسى زرهليلرينى آرامغه‌قالقيشه‌جقلرى قطعياً محتمل‌اولديغندن دميرلمك دكل برثانيه بيله توقف ايتمككك موجب تهلكه اولديغى وبعدما آبلوقه خطنى تشكيل ايده‌جك سفائنك لزومى قدر آچيقده ايكى خط حرب اوزرنده بولنه‌رق على الدوام حركت ايتمه‌لرى‌لازم كله‌جكى تحقق ايتمش‌در . دشمنك خارجده قوۀ بحريه‌سى بولنديغى حالده‌آبلوقه خصوصى قروزرلره احاله ايديلوب سفائن حربيۀ جسيمه دكزه آچيله‌رق‌دشمنك خارجدن محتمل اولان هجومنى دفعه مأمور اولورلر . بو بياناتمزه شونى‌ده علاوه ايده‌لم‌كه ترقيات اخيره‌يه نظراً آبلوقه قواعد حربيه‌سى صوك‌زمانلرده آلت اوست‌اولمش‌در.

بر آبلوقه‌نك تشكيلى وموفقيتله تطبيقى آبلوقه فيلوسى قوماندانينك‌لياقتنه‌والنده‌كى‌وسائط مختلفۀ حربيه‌يى مهارتله استعمالنه‌وآبلوقه ايديلن ليمان ويا ساحلك وضعيت طبيعيه وعسكريه‌سنه متوقف‌در : بو خصوصده ارائه اولنه‌بيله‌جك فن حرب بحرى نقطۀ نظرندن مثال، كچن (روس ـ ژاپون) حربنده (پورآرتور) ك ژاپونلر طرفندن آبلوقه‌سى اوله‌بيلير . بورادە قوماندانلرك دها زياده اسكى قاعده‌يه كوره نظر دقته آله‌جقلرى بر نقطه دها واردر: آبلوقه‌يه مأمور سفينه‌لردن برى جوارده كندى فيلوسنه منسوب اولماديان برسفينه كورديكى حالده هويتى تحقيق‌ومعاينه ايچون درحال آبلوقه خطنده‌كى موقعنى ترك ايله‌معلوم برحدوده قدر تعقيب ايده‌بيلير ايسه‌ده حركت‌ايده‌جكى زمان اشارتله جوارنده‌كى سفائنه اخبار كيفيته مجبورردركه بوواسطه ايله فيلو قوماندانى دخى‌سفينه‌نك ترك‌موقع ايله‌ديكندن خبردار اولوب تدبير ايله‌سين.

— حقوق‌دول — فن‌حرب اعتباريله آبلوقه‌يى‌ايكى‌يه آييرمش ايدك‌قره‌دن‌آبلوقه، دكزدن آبلوقه. قره‌دن ياپيلان‌آبلوقه‌نك‌وجودى ياالكز محاربلر بيننده‌كى‌مناسباته انحصار ايدر . برشهرى، برقلعه‌يى، برمستحكم موقعى آبلوقه‌يه آليورسكز. طيشاريدن ايچرى‌يه، ايچريدن طيشارى‌يه كيروب‌چيقمايى قواى‌بريه ايله‌منع، وآبلوقه آلتنه آلنان محل ايله آبلوقه خارجنده قالان محللر

بیننده واردات ومواصلاتی قطع ایدیورسکز . فقط بوحالك بیطرفلرك تجارتنه ، طوغریدن طوغری‌یه ، مطلقا اودرجه تعلق یوقدر. چونکه آبلوقه‌یه آلنان موقع محاربلردن برینك الکاسی داخلنده‌در. یاپیلان آبلوقه اوموقعك دائراً‌مادار اطرافنی قوشاده‌رق، بیطرفلره عائد اولمیان ومحاربلردن برینك ملکنده بولنان محللر ایله مواصله‌سنی، تجارتنی کسمکدن عبارت قالیور. بیطرفلر قره‌دن محاربلر ایله ینه تجارتنه دوام ایدیور، تجارتك ومواصله‌نك انقطاعی بیطرفلر ایچون یالکز آبلوقه التنه النان نقطه‌یه منحصر قالیور . بویله بر آبلوقه حقنده محاصره احکامی جاری اولور وبوکا هیچ بر طرفدن اعتراض ایدیله‌مز ، مکرکه محاربه‌یه اعتراض ایدیله. نته‌کم شمدی‌یه قدرده اعتراض ایدلمامش‌در . قره آبلوقه‌لرنده طوغریدن‌طوغری‌یه تعلق اولسه‌اولسه محصور اولان بلده ویاقلعه‌ده قالان بیطرف اجانبه‌در چونکه بونلر محارب ودشمن اولمادقلری حالده آبلوقه ومحاصره یوزندن شخصاً طوغریدن طوغری‌یه‌متضرر اوله‌بیلیرلر . ایشته یالکز بونقطهٔ نظردن‌درکه حقوق دولده قره آبلوقه‌لرندن بحث ایدیله‌بیلیر :

١ . قره‌ده برمحل آبلوقه‌یه آلندیغی حالده‌بورادن هیچ کمسه‌نك‌خارجه چیقمسنه‌مساعده ایله‌مه‌مك دولت محاصره‌سنك‌حقوق‌صریحه‌سی‌جمله‌سندن‌در. آبلوقه‌ایدیلن بلده‌ده‌بیطرفلرباخصوص‌قادینلر،چوجقلر،اختیارلر،معلوللر، مجروحلرده بولنه‌بیلیرکه بونلرك وضع وحاللری شایان رحم ومروت‌در. چونکه‌بو طاقم کمسه‌لر آبلوقه‌مناسبتی ایله حوایج حیاتیه ولوازم شفائیه‌دن اولان شیلردن بیله‌محروم‌براقیلیرکه مغایرشعار انسانیت‌در. بونك‌ایچون او قبیل اشخاصك خط حصار خارجنه چیقمه‌لرینه مساعده استحصال اولنمق اوزره دولت محاصره‌نك انسانیتنه ، علو جنابنه مراجعت ایدیله‌بیلیر . دولت محاصره بو مراجعتی رد ایتمك حقی حائزدر وورد ایتدیکی حالده قواعد حقوق اخلال ایتمش صایلماز .

واقعا مراجعت مذکوره‌یی رد ایله‌مك دولت محاصره ایچون‌طبیعی ابراز شدت ایتمکدر. فقط‌بوشدت بعضاً فائده‌لی بر تدبیردر . چونکه او طاقم اشخاصك‌موقع محصورده دوام اقامتلری بر چوق نقطهٔ نظردن محصورینك ضعفنی ، وموقعك بر آن اول تسلیمنی ایجاب وانتاج ایدر . حقوق جدیده‌نك تقبیح‌ایلدیکی یکانه برشی وار ایسه اوده فائده‌سی اولمیه‌رق مجرد شر ایشله‌مك، غضب وانتقامدن متولد رنج واعتساف اجرا ایله‌مکدرکه بو حال دول متمدنه‌یه اصلایاقشمز.

١٨٧٠ ده المانیا فرانسه محاربه‌سنده‌استرازبورغ شهرینك محاصره‌سی اثناسنده شهرده محصور قالان اسویچره تبعه‌سنك طلب ومراجعتلری اوزرینه المانلر بر قاچ دفعه بر طاقم قادینلرك ، چوجقلرك خروجنه مساعده ایتمشلردر . دولت محاصره‌نك حق حصری یالکز دشمن تبعه وافرادینه دکل ، هر کسه ، بیطرف دولتلر تبعه‌سنه، حتی سفارات اجنبیه‌مأمورلرینه بیله شاملدر . فقط مجامله بین‌الدول قاعده‌سی بو بابده کلی ، جزئی ، عمومی ، خصوصی بعض مساعدات تأمین‌ایده‌بیلیر. ایشته‌ینه ١٨٧٠-١٨٧١ تاریخنده‌کی پارس محاصره‌سنده‌بیسمارق بیطرف‌دولتلر سفراسنی، وسفارت‌مأمورلرندن هرکیم مراجعت‌ایتمش ایسه‌آنلری خط محاصره‌یی تجاوزه‌مأذون ایله‌مش‌در.

دولت عثمانیه ایله بالقان متفقلری بیننده‌واقع‌اولان بوصوك محاربه‌ده ادرنه‌ده محصور اولان بیطرفلرك، اشقودره‌ده محصور قالان غیرمحارب اهالینك شهردن چیقمالرینه مساعده ایدلمسی دول معظمه طرفندن محارب دوللردن التماس اولنمش ایسه‌ده بو تشبث بر صورت تسویه‌یه اقتران ایده‌مامش‌در .

٢ . حقوق دول‌نقطهٔ نظرندن‌اك‌زیاده‌مهم‌وشایان بحث اولان‌اصل بحری‌آبلوقه‌در. چونکه بحراً آبلوقه ایدیلن بر محل ایله بیطرف ممالکك مناسبات تجاریه سندن‌متولد برچوق مسائل تحدث ایدرکه بونلرك‌فصل

وحلی حقوق دولك مباحث مهمه سندن در. حالبوكه بوقاريده ديديكمز كبی بری آبلوقه ده بر موقع مستحكمك ، بر شهرك ويا علی العموم بر معسكرك حصر واحاطه سی حالنده محل محصور ايله خارج بيننده كی مناسبات بالطبع منقطع اولور ، واو محلك حصر واحاطه سی ايله برابر آبلوقه يه ابتدار ايديلير، حصر واحاطه نك رفعنه قدر دوام ايدر . بو طبيعت مصلحت ايجابندندر . حقوق دولده ده اويله قبول اولنمشدر. محل محصورده كيم اولورسه اولسون خارجه چيقاماز ، چيقمغه تشبث ايدنلر منع وزجر اولنور . فقط بركسه آبلوقه خطنی ياروب چيقمغه موفق اولورسه آرتق مؤاخذه ايديلمز. شو قدركه دولت محاصره مروت ايدوبده ، بالاده بيان اولنديغی وجه ايله بعض عجزه نك، ويا مأمورين سفارتك خروجنه مساعده ايلر . بحری آبلوقه ده ايسه ينه طبيعت مصلحت ايجابندن اوله رق مسأله بتون بتون دكيشير . چونكه بحری آبلوقه عمومك ملكی اولان دكزلرده كيلر ايله اجرا اولنان تجارت حقنی طوغريدن طوغری يه كسر وتقييد ايديور. بوجهتله محاربلرك حقوقيله بيطرفلرك منافعنی تأليف ايده جك بر زمين بولمق ايجاب ايدركه حقوق دول بو زمين اوزرنده بر طاقم نظريات بولمش، عهدنامه لر حاضرلامشدر . قرده ده اولان آبلوقه بر محلك فعلاً قوای عسكريه ايله قوشادلمسی ايله باشلار . بركره قوشادلديمی ارتق اومحله كمسه كيروب چيقامز ؛ هيچ بر شی صوقيلمز . آبلوقه فعلاً وحقيقياً موجود ديمكدر. فقط دكزدن ياپيلان آبلوقه نك مبدئی نه اوللی در . بر ليمانی ويا ساحلی حرب كيلری ايله قوشادير قوشاتمز دكز آبلوقه سی همان باشلارمی؟ يعنی بحری آبلوقه نه وقت بدء ايدر، نه وقت نهايت بولور ؟ بری آبلوقه لرده اولديغی كبی بر محلك بحراً حصری ايله برابر آبلوقه واقعمی در ؟ يوقسه آبلوقه بيطرف دولتلرجه معتبر اولمق ايچون بو حصر بحرينك مبدئنی دها اول اعلان ايتمك لازممی در ؟

ثانياً قرده ده بر محلك آبلوقه سی اورايی دائراً مادار احاطه ايدرك خارج ايله مواردات ومناسباتنی حقيقی وجدی صورتنده كسمك وجهيله ياپيلير ، محاصره قاعده سی ايله اجرا ايديلير طياره لر ايجاد ايدلسه ايدی ، عامی برتعبير قوللانه رق ديه بيليرز ايدككه قوش اوچماز كاربان كچمز مثلنه ماصدق اوله جق بر طرزده ترتيب ايديلير . عجبا دكزدن آبلوقه ده بويله می اولور وبويله می اولمالیدر؟ تاريخی قسمده بيان ايتمش اولديغمز وجهله بحری آبلوقه لر هروقت اويله ياپلامشدر . دشمنك بر ليمانی ويا ساحلنی حرب كيلری ايله قوشاتميه رق وآبلوقه اولنان ليمان وساحله بيطرف كيلرك يناشماسنی حقيقةً منع ايده جك صورتده بر منطقه تشكيل ايدلميه رك يالكز اورالره بر ايكی كمی كوندرمكله ، جوار دكزلرده قروازورلر كزديرمكله حتی ساده براعلان واخبار ايله بيله آبلوقه لر ياپلديغی چوق كورلمشدر .

ثالثاً قرده ده ياپيلان بر آبلوقه خطنی ياروب كچمكه موفق اولنلر آرتق مؤاخذه ايديلمز . بو جنس آبلوقه ده يالكز منع حقی معتبردر تعقيب حقی يوقدر دكز آبلوقه لرنده ده بويله می در؟ دكزده آبلوقه يی نقض واخلال ايلك يعنی آبلوقه خطنی ياروب كچمك عزمنده بولنان بيطرف سفائن حقنده نه درلو معامله ايلك ايجاب ايدر. وآبلوقه يی نقض واخلال كيفيتی نه وقت ونه صورتله ابتدا ايدر؟ بوبابده كی شرائط وتطبيقاتی ده ينه علم حقوق دول تعيين ايدر . قواعد حقوق بين الدولدندركه بيطرف اولان مملكتلر دول محاربه ايله مناسبات تجاريه لرنده دوام ايدرلر ، حتی بو مناسبات تجاريه محاربه سببی ايله كرمی كسب ايدر. محاربات بحريه ده ملكيت شخصيه نك مصونيت قاعده سی هنوز بين الدول تقرر ايتمه ديكی ايچون دول محاربه دن برينك سنجاغنی حامل اولان سفائن تجاريه ديكر دولتك سفائن حربيه سی طرفندن ضبط واغتنام اولنمق تهلكه سی موجود ايكن بيطرف

دولتلرك سفائن تجاریه‌سی حرب قاچاغنی حامل اولمادیغی حالده سربست اوله‌رق هر دکزده سیر وسفر ایده‌بیلیر . بناءً علیه بیطرف دولتلر تابعیتنده بولنان سفائن تجاریه‌دن نقلیات بحریه‌ده ممالك محاربه‌ده استفاده ایده‌بیلیر . بالخصوص بیطرف بر دولتك سنجاغنی یالکز بوسنجاغی حامل اولان سفینه‌یی دکل، سفینه‌نك حامل اولدیغی مالی‌ده صیانت ایدر .

دیکر جهتدن برمحلك بحراً آبلوقه‌سی حالنده بیطرف دولتلرك تجارت بحریه‌سی کلی تحدیداته دوچار اولور. چونکه برلیمان ویا ساحلك آبلوقه‌سی بیطرفلره قارشی اتخاذ ایدیلن بر تدبیر حربی‌درکه بوندن مقصد دشمن ممالکندن اولان بر محلك تجارت بحریه‌سنی قطع ومحو ایله‌مكدر. بونك ایچوندرکه حقوق بین الدول‌ده آبلوقه محاربلردن زیاده بیطرفلره عائددر .

آبلوقه‌نك ، بیطرف دولتلرك ضررینه اوله‌رق دولت محاربه‌یه تأمین ایلدیکی حقك اساسی علمای علم حقوق ورجال سیاسیه بیننده خیلی مناقشه ایدلمش‌در حالبوکه برمحلك بحراً حصر واحاطه‌سی دشمن علیهنده اتخاذ ایدلمش برتدبیر حربی اولدیغندن حقوق حرب جمله‌سندندر، بیطرف اولان هیچ بردولت دول محاربه‌دن برینی کندی منافعنی تأمین ایچون تدابیر حربیه اتخاذندن منع ایده‌مز، وبوتدابیرك ایجاب ایلدیکی نتایجی، نه‌قدر ضرر دیده اولورایسه اولسونلر، بیطرف دولتلر ایچون قبول ایله‌مك ضروری‌در. حرب، کرك حقاً وکرك فعلاً یالکز دول محاربه ایچون دکل ، حربه بیکانه قالان مملکتلر ایچون‌ده نتایج وخیمه تولید ایدر بیوك بربلیه، عظیم برفلاکتدر . بناءً علیه قوهٔ بحریه‌سی واسع اولان بردولت محاربه ایچون آبلوقه غایت مهم ومهیب واسطهٔ حربیه‌در . بویله بر دولت خصمی اولان مملکتك لیمانلرینی ، سواحلنی آبلوقه ایدرك تجارتنی امحا ایدر محصولاتنی اخراج ایتمك ، محتاج اولدیغی اشیایی خارجدن جلب وتدارك ایله‌مك ایچون بیطرف سفائن تجاریه استعمالندن منع ایلر . چونکه عموماً قبول اولندیغی اوزره آبلوقه یالکز عسکری لیمانلره ، مستحکم محلره دکل ، تجارت بندرلرینه‌ده قابل تطبیق‌در . واقعا قسم تاریخیده تفصیل اولندیغی کبی بیوك ناپولیون ك « بلوکوس قونتیناتال » عنوانیله بر آبلوقه احداث ایله‌دیکی زمان برلین‌ده اصدار ایدیلن ٢١ تشرین ثانی ١٨٠٦ تاریخلی امرنامه‌ده انکلتره علیهنده مندرج اولان شکایاتدن بری‌ده بو دولتك آبلوقه‌یی غیرمستحکم اولان محلره، تجارت شهرلرینه‌ده تعمیم وتطبیق ایلمش اولمسی ایدی . بو امرنامه‌ده « آبلوقه عقل وحکمتك مقتضاسنه وبالجمله اقوام متمدنه‌نك تعاملات سیاسیه‌سنه نظراً یالکز مواقع مستحکمه‌یه قابل تطبیق‌در » عبارەسی کوریلیرکه اوزمان ایچون اختیار اولنمش بر دلیل ضعیف‌در . یوقسه بر دولت محاربه ایچون دشمنی اولان دولتك مستحکم ویا غیر مستحکم کافهٔ بلاد ومواقعنی ضبط واستیلا ایله‌مك حقوق حربدن اولدیغی حالده آبلوقه‌نك یالکز مواقع مستحکمه‌یه حصری نصل معقول اوله‌بیلیر ایدی. شوقدرکه آبلوقه برنهرك منصبنه تطبیق اولندیغی حالده بونك مشروعیتی نهرك سیرسفائنه قابل اولان قسمی کاملاً دشمن الکاسی داخلندن جریان ایتمکه موقوف اولیور . یوقسه نهرده سیر سفائن ایله بیطرف بر دولتك الکاسنه واصل وداخل اولمق ممکن ایسه بوحالده اویله برنهرك منصبنی آبلوقه ایتمك بیطرف بر دولتك طوغریدن طوغری‌یه حقوقنی اخلال ایله‌مك دیمك اولور . زیرا بو دولتی خارج مملکت ایله اختلاطدن منع ایله‌مكدر . بوکا بناءً ١٨٧٧ـ ١٨٧٨ سنهٔ میلادیه‌سنده وقوعه کلمش اولان محاربهٔ اخیره‌ده طونه‌نهری آغزلرینك روسیه دولتی طرفندن آبلوقه ایدلمسی بونهر اوزرنده لیمانلری بولنان اوستریا دولتنك حقوقنی اخلال ایله‌دیکی ایچون غیرجائز بر حرکت صایلمش‌در .

ایشته بوقاریدن بری تفصیل اولندیغی وجهله بحری آبلوقه‌نك بیطرفلره نظراً ایجاب ایتدیکی برطاقم مسائل مهمه‌که حقوق دول علمنه واسع برموضوع تشکیل ایدیور .

حقوق دول علمنده بحری آبلوقه شویله تعریف اولنمش‌در .

بحری آبلوقه بر دولتك ساحل ویا لیمانلری ایله آچیق دکز بیننده هر درلو مواصلات وموارداتك دیکر بر دولتك قوای مسلحه‌سی معرفتیله اجرا وادامه ایدیلان ـ انقطاعندن عبارت‌در .

تجارت لیمان وبندرلرینك آبلوقه ایدلمسندن مقصد خصمك تجارتنی محو ایتمك ، هیچ اولمز ایسه موقت برزمان ایچون تجارتنی طوردیره‌رق قحط ایله دشمنی قهر ایدرك تسلیمه مجبور ایتمك‌در .

بو واسطهٔ حرب محق‌می‌در ؟

کرك نظریات کرك تعاملات آبلوقه‌نك محق اولدیغی اعتراف وتصدیق ایدییور .

آبلوقه محاربلرك کندی آره‌لرنده‌کی مناسباته نظراً برحربده استعمال واعتیادی هرکس طرفندن قبول وتسلیم ایدلمش اولان وسائطك اك آز شدید اولانی‌در .

آبلوقه خصمی تسلیم اولمغه مجبور ایدن برواسطه‌در واویله بر واسطه‌که نه‌قان دوکلسنی ایجاب ایدر ، نه‌ده بحری محارباتده هیچ بر زمان اکسیك اولمیان ، توربیلر و سائر مهلك و مخرب وسائط وادوات ایجاد واستعمالی ایله آتیده دها دهشتلی اوله‌جق آکلاشیلان فلاکتلر ومصیبتلر تولید ایدر .

آبلوقه دشمنك مقاومت قوتنی آزالتمغه چالیشیر . خصم اولان بردولتی منابعندن بیوك برجزئنی تنقیص ایده‌جك ، قوتنی آزچوق قیره‌جق بر تدبیردرکه محاربه حالنده محق صاییلیر .

واقعا بحری آبلوقه دشمنك عسکری قوتلرینی آزالتمق وبوزمق ایچون مراجعت ایدیلان هرتدبیرکبی مشروع برحرب واسطه‌سی‌در .

بویله اولدیغی حالده آبلوقه‌یه طرفدار اولان بعض کیمسه‌لرك دکزلرده شخص تصرفنده بولنان دشمن مالنك ضبط و مصادره‌سی علیهنده بولنمرینی اکلامق حقیقةً کوچ‌در . آبلوقه تدبیرینه مراجعت ایده‌رك دشمنی قحطه اوغراتمق ، آچلغه کرفتار ایتمك محق کوریلیر ، بیطرفلرك کندیسنه کتیردیکی ذخائری وامتعه‌یی آلقدن منع وزجر ایدرك خصمك مقاومت قوتنی کسر ایتمکه چالشمق حقلی عد ایدیلرده نصل اولورکه کندینه عائد وکندی مالی اولان ذخائر وامتعه‌یی ضبط ایدرك دشمنی آچلغه دوچار ایلمه‌مك غیرمشروع ممنوع وفائده‌سز اوله‌بیلسین؟ اکرآبلوقه بحری محاربات ایله صلحك عقدواعاده‌سنی تعجیل ایده‌جك ، حربی نتیجه‌سنه ، ختامنه ایصال ایلیه‌جك مهم برچاره ایسه اوحالده دشمنه عائداولان برمالی ضبط ومصادره ایتمك تأثیرسزوفائده‌سز برتدبیر عدایدیله بیلیرمی ؟ بوایکی قول بیننده اودرجه مفرط ، اوقدرآچیق وکوزه چارپار برتناقص واردرکه دکزده دشمن مالنی ضبط ومصادره ایتمك یالکز خصمه ضرر ویردیکی حالده آبلوقه هم دشمنه خسار ویریر ، هم حربه بیکانه اولان بیطرفلره زیان ایدر .

آبلوقه بیطرفلره ، طولاییسیله ، خساروریریور ، آنلرك تجارتنی رخنه‌دار ایدیور اما آبلوقه حالنده حصولی ضروری وغیرمنکر اولان بونتیجه میدانده طورورایکن ینه آبلوقه دیدیکمز بحری حرب تدبیرینی غیرمحق وبیطرفلرك استقلالنی مخل درد یه‌رك ردومنع ایتمیورز . متمدن دولتلر اقتضا ایتدکجه بوواسطه‌یه مراجعت ایدیورلر ، هم معقول کوریلیور ؛ بوقسه هرحرب ممنوع اولمالی‌در . چونکه هرحرب محاربلرك تجارت معامله‌لرینی مجبوراً طارلاشدیره‌رق بیطرفلرك تجارتنه خلل ویرركه بوده ضروری برشی ، قاچلمز برکیفیت‌در .

آبلوقه حقنك اساسی — حرب حالنده آبلوقه

محق بر تدبیر ایسه آبلوقه آلتنده بولنان لیمانلر ایله تجارتی منع و زجر ایلمك حقنك اساسی نه‌در ؟ بو حق محاربلرك كندی حقوقندن‌می چیقیور ؟ یوقسه بیطرفلق حالنك بر نتیجه‌اوله‌رق ایكی خصمدن برینه معاونت اوله‌بیله‌جك هردرلو احوال وحركاتدن اجتناب ایتمك بابنده‌بیطرفلره‌متحتم اولان وظائفك ایجابی‌می‌در؟ ایكی قول ونظریه‌یه كوره‌ده نتایجی اعتباریله آغیر برمسأله .

انكلیز مؤلفلری آبلوقه‌یه نظری بر اساس بولمق ایسته‌مزلر ؛ آبلوقه حقنی انكلتره غنایم بحریه محكمه‌لرینك قرارلری اوزرینه بنا ایتمكله اكتفا ایدرلر ؛ ذاتاً انكلتره حقوق مؤلفلرنجه محكمه اعلاملری جمیع حقوقك مفهوم ومضمونی عد ایدلك عادت اولمش‌در . «علمك نظریاتی،مدنیتك منافع عظیمه‌سی بحریه‌خصوصلرنجه انكلیز مؤلفلری نظرنده‌هروقت درجهٔ ثانیه‌ده‌قالیر. انلرك‌اك بیوك ایشی وطنلرینك مطالب ومدعیاتی بوزمین اوزرنده مدافعه‌ومحافظه ایلمكده‌در. انكلتره‌نك زمان حاضر مؤلفلری ایچنده‌اك زیاده تمیزایتمش اولان كیلیوم؛ اوق‌منیغ ، فیلیمور كبی ذوات بیله آبلوقه حقنه انكلتره‌ده جاری اولان تعاملدن بشقه بر اساس طانیمورلر . ذاتاً انكلیز مؤلفلری بتون حقوق مسائلنده نظریاتدن‌زیاده تعامله اعتبار واستناد ایدرلر .

آلمانیا حقوق مؤلفلرینك اكثری آبلوقه حقنه اصل اولمق اوزره ضرورت حرب اساسنی قبول واعتبار ایدرلر. « دكزدن آبلوقه‌یه آلنان برمحل ایله تجارت ایتمكی ، اخذ واعطا ایله‌مكی منع ایتمك لزومی دولتلرجه جمیع زمانده طانمش‌در؛ وهیچ برطرفدن بوبابده‌مهمجه‌برشكایت وادعادرمیان‌ایدلمامش‌در. دیمك محاربلره بویله بر حق ویرمك وجوبی كافی درجه‌ده محسوس‌ومعروف‌در. ایشته بوضرورت،تاریخك‌ده‌آنی تصدیق وتأیید ایله‌مسی آبلوقه حقنه صاغلام براساس وضع وتشكیل ایتمكه كفایت ایدر . »

فرانسز حقوق مؤلفلرندن‌هوتفوی آبلوقه آلتنده بولنان برلیمان ایله بیطرفلرك تجارت‌ایتمك ممنوعیتنك اساسنی‌دشمنك‌تی صورلری‌محارب‌دولت‌طرفندن‌فتح‌واستیلا ایدلمش‌اولماسی كیفیندن كتیریور. دیكرلری‌ایسه‌دكزك برجزئی‌عسكرجه اشغال‌ایدلمسندن‌یاخود محارب‌دونمانك منع وزجر صورتیله واقع اولان تصرف و تحكمندن چیقاریور . بو نظریه‌لرك اوچی‌ده معترض فیه‌در .

علم حقوق مؤلفلرندن (پول‌فوشیل)ك دوشندیكی كبی محارب دولت طرفندن وضع اولنان برآبلوقه‌یه رعایت‌ایتمك‌بیطرفلغك طبیعی برنتیجه‌سی ومحاربه‌ایشلرینه بیطرفلرك‌قارشمامق خصوصنده دركاراولان وظیفه‌سنك ایجابی عد اولنمق دها طوغرو بر نظریه‌در . آبلوقه آلتنده‌بولنان برموقعه‌ذخائر وامتعه ادخال ایتمكه تصدی ایله‌مك‌البته‌حربه‌نوعما اشتراك ایتمش‌اولمق،محاربلردن برینك لهنه‌دیكرینك علیهنه خدمت ایتمك صاییلیر. قره محاربه‌لرنده محصور اولان بربلده ویا قلعه‌یه ارزاق ولوازم ادخاله تشبث ایدن‌بیطرفلقدن چیقمش عدأیدلیورمی؟

بونظریه‌دن شونتیجه‌لر چیقار: (۱) آبلوقه‌آلتنده بولنان محل ایله‌تجارت ایله‌مك ممنوعیتی بتون بیطرف دولتلره عین درجه‌ده شامل‌در . چونكه بیطرفلغك صفت وماهیتی مطلق ولایتغیردر . (۲) مؤسس بر آبلوقه‌یی نقض ایتمك بیطرفلق صفتنی ترك ایتمكدر . (۳) آبلوقه‌یی نقض ایدنلر بیطرفلق مقتضاسی اولان معافیاته استحقاق ادعا ایده‌مزلر . فقط محاربلره طانمش اولان حقوقه نائل اولورلر . (٤) آبلوقه بیطرفلره اعلام ایدلملی‌در. چونكه مجهول قالمش‌اولان بر وظیفه‌یی ایفا ایلمكه كیمسه جبر ایدیله‌مز . (٥) آبلوقه حقیقی وفعلی اولمالی‌در . زیرا بیطرف اولان دولتلر محاربلرك اتخاذ ایتدكلری تعرض تدبیرلرینه قارشی كله‌مك ایچون آبلوقه‌یه آلنان لیمانه ویاساحله كیره‌بیلمك ، یناشمق قطعیاً منع ایدیله‌جك برصورتده او لیمان ویا ساحل قوشادیله‌رق فعلاً وحقیقةً تعرض واقع اولمق اقتضا ایدر .

آلمان حقوق مؤلفلرينك نظريات واقوالی ايسه عكسی نتايجی ايجاب ايدر . چونكه آبلوقه‌يه حقوق براساس اولمق اوزره محاربلرك منافعی قبول ايديله‌جك اولور ايسه او وقت آنلرك حركاتنه تام بر سربستی ويريله‌رك صلح حالنده بولنان دولتلری محاربلرك كيفلرينه تابع قيلمقدر . محاربلر كندی احتياجلرينك يكانه حاكمی اوله‌جغندن بو احتياجلرك ، استيفا ايده‌جك وسائطك انتخابنده‌ده اوبله‌جه مختار اولورلر . مثلا منفعتلری اقتضا ايدرايسه بيطرف دولتلرك بعضيلرينی آبلوقه‌يه آلنمش اولان ليمانلر ايله تجارت ايلمكدن منع ايدرده‌ديكر بعضيلرينی سربست براقيرر . ثانياً آبلوقه‌يی نقض ايتمك محاربلردن برينك كندی‌وضع ايتديكی قانونی نقض‌ايلمك معناسنده تلقی ايديلير وبودولت آبلوقه‌يی نقض ايدنلرعليهنده آغرجزالر تقدير ايدر . ثالثاً محارب اولان‌دولت‌ينه كندی منفعتی ايجاب‌ايدر ايسه آبلوقه‌التنده بولنان برليمان ويا ساحله يناشمايی حقيقةً منع ايده‌جك كافی قوتی اولماديغی حالده فرضی واعتباری آبلوقه‌لر ايجاد واتخاذ ايدرك دشمن مملكتنك تكميل قيلرينی آبلوقه آلتنه آلديغنی اعلان ايده بيلير .

آبلوقه حق نه‌محاربلرك نه‌بيطرفلرك كندی متقابل منفعتلرندن اقتباس ايديله‌بيلير . بوحق هم‌حربك ماهيت وضرورتندن هم بيطرفلق وظيفه‌سندن نشأت ايدر . بيطرفلر حربه اشتراك ايتمه‌دكجه آبلوقه‌يه انقياد ايلمك مجبوريتنده‌درلر .

دولتلر بيننده معتبر اولان حقوق نظريه وحقوق موضوعه ، تحسين و تصويب ايتمسه‌ده او ﭺ نوع آبلوقه طانير : (١) فرضی و اعتباری ياخود كاغد اوزرنده‌كی آبلوقه‌لر دركه محارب دولتلردن بری خصمی اولان دولتك سواحلنه قارشی‌بالكز بيطرف دولتلره اعلام واخبار ايله ياخود ساده بر اعلان ايله اتخاذ ايدر . بونوع آبلوقه انكلتره‌دولتنجه‌چوقدن‌مقبول ايدی . (٢) قورصان طريقيله يعنی دكزده قراوزر كزديرمك صورتيله اولان آبلوقه‌دركه دشمن ساحللرينی بر منطقه داخلنده طولاشان، كيدن ، كلن راست كلديكی بيطرف كميلری تفتيش ومعاينه ايدن قراوزرلر ايله نظارت آلتنده بولنديرمق صورتيله اتخاذ و اجرا ايديلير . (٣) حقيق آبلوقه‌دركه معين برطاقم ليمانلرك اوكلرينه لازم اولان منزله وبروينه كافی‌درجه‌ده ياقين موضعلرده اقامه‌اولنان حرب كميلری قوشاغيله اوليمانلره كميلرك كيروب چيقماسی منع ايلمكدن عبارتدر . فرضی ويا اعتباری آبلوقه، بونك لازمه‌سی وضروری نتيجه‌سنی اوله‌رق هم دفع ، هم تعقيب حقنی ايجاب و استلزام ايدر .

دفع حق ، آبلوقه آلتنده بولنان برليمانه كيدن ياخود آبلوقه‌يه آلنديغنی استخبار ايتدكدن صوكره اوليمانه طوغری حركتنده دوام ايدن بر كمی‌يی آبلوقه‌يی نقض‌ايتمش عدوتلق ايدرك آنی ضبط ومصادره ايتمك خصوصنده‌بعض محاربلرك كنديلرينه‌طانيدقلری، مال ايتدكلری حق وصلاحيتدر . تعقيب حق‌آبلوقه‌يه آلنديغی اعلان ايدلمش بر ليماندن چيقمش اولان بر كمی‌يی كيده‌جكی يره وارنجه‌يه قدر تعقيب ايدرك‌ضبط ومصادره ايلمك خصوصنده بعض محارب دولتلرك كنديلرينه التزام ايتديكی بر حقدن عبارتدر .

بحری آبلوقه‌نك شرائط وجودی — بحری آبلوقه موجود اوله‌بيلمك ايچون آتيده‌كی شرطلرك وجودی لازمدر :

(١) ايكی ويا دها زياده بحری دولت آره‌سنده حرب حالی بولنمق . (٢) آبلوقه‌يه قرار ويره‌بيله‌جك صلاحيتدار برمسند ويا هيئت طرفندن اعلان اولنمق. (٣) آبلوقه ايديله‌بيله‌جك بر محل و موقع بولنمق . (٤) بوموقع ويا محلی حقيله قوشاتمق. (٥) بيطرفلره آبلوقه‌يی اعلام واخبار ايتمك . بو شرطلرك دردی اصله ، بشنجيسی صورته تعلق ايدر .

اولا بحری آبلوقه محقق ومشروع اوله‌بيلمك ايچون ايكی بحری دولت حرب حالنده بولنمالی‌در ،

حرب حالی بولنمادقجه آبلوقه یاپیله‌مز. چونکه آبلوقه یالکز حرب حالنده مراجعت ایدیله بیله جك بر واسطه وتدبیردر. حرب یوقمی آبلوقه ده یوق. حرب اولمادقجه بیطرف دولت، بیطرف تبعه اوله‌مزکه آبلوقه‌دن بحث ایدیله‌بیلسین. بیطرفك مقابل لازمی محاربدر. محارب اولمادیمی بالضروره بیطرفده اوله‌مز. بیطرف اولمادیمی بیطرفلقدن نشأت ایدن وجائبده اوله‌مز؛ او وقت بین الدول تجارت بحریه‌ده سربستیی تقیید ایده‌جك بر حالده یوق دیمکدر. اوبله ایسه بر لیمانه امتعه ادخالنی منع ایله‌مك امکانی‌ده یوق بناءً علیه آبلوقه‌ده یوقدر.

ایکی ویا دها زیاده بحری دولت بیننده حرب اولمانجه آبلوقه اوله‌ماز دیدك، فقط برمملکتده داخلی محاربه حالنده آبلوقه جائز اوله‌بیلیرمی؟ مادامکه آبلوقه برحرب تدبیریدر؛ حرب حقوقندن استفاده ایتمك ایچون خصملرده محارب حقنك بولنمسنی استلزام ایدر. بو صورتده مسأله بر مملکت داخلنده بربریله محاربه ایدن فرقه‌لره نه کبی احوالده محارب صفتی ویریله‌بیلیر بونی حل وتعیین ایله‌مکه منجر اولور.

حرب حالی موجود اولمادقجه، یعنی محارب بولنمادقجه آبلوقه اوله‌میه‌جغه نظراً صلحی آبلوقه (بومادده‌یه مراجعت) نامی ویریلن بحری محاصره حقوق دولجه مقبول ومعتبر صایبله‌مز. بودرلو آبلوقه معظم ومقتدر دولتلرك مرام ومقصدلرینی ترویج ایتدیرمك ایچون کوچك وضعیف دولتلر اوزرینه تأثیر وتضییق اجرا ایلمکدن باشقه بر شی دکلدر. آبلوقه ماهیتنه نظراً یالکز محارب اولان دولت طرفندن حصمی علیهنده‌ده مراجعت اولنان بر حرب تدبیریدر. صلح تدبیری دکلدر.

آبلوقه ایتمك ایچون حرب حالنك وجودی لازم وضروری کورلدیکندن بو تقدیرده حرب اعلان ایدیلمه‌دن اول، ویا محاربلر بیننده حرب باشلامه‌دن اقدم آبلوقه یاپیله‌مز. وآبلوقه‌یی یاپان محارب دولتك آرزوسیله ویا خصمك زوری ایله رفع ایدلمدکجه حربك نهایتنه وصلحك اعاده‌سنه قدر دوام ایلر.

محارب دولتلر بیننده سلاح استعمالی موقتاً تعطیل ایدیله‌جك اولور یعنی متارکه یاپیلور ایسه بو تعطیل مدتنده بحری آبلوقه موجودمی یوقسه مرفوعمی عد ایدیلیر؟ متارکه سلاح استعمالنی موقتاً تعطیل ایتمکدر یوقسه خصمك محاربه‌یه دوام ایده‌بیلمك ایچون وسائط ولوازمنی آرتدیرمق، قوتنی چوغالتمق مقصدینه معطوف بر عقد دکلدر.

بحری آبلوقه اساساً دشمن مملکتنه ارزاق ومهمات ادخالنی منع ایتمك وبوصورتله قوتنی قیره‌رق تسلیمه مجبور ایله‌مك ایچون اتخاذ اولنمش بر حرب تدبیری اولدیغندن طبیعیدرکه متارکه زماننده آبلوقه‌یی قالدیرمامق لازمکلیر. بناءً علیه سلاح استعمالنی تعلیق ایتمك متخذ اولان بر آبلوقه‌یه تأثیر ایده‌مز.

ینه حقوق دول نظریاتی وعهدنامه‌لر ایله مؤید اولان دول تعاملاتی موجبنجه بر بحری آبلوقه‌نك بیطرف دولتلرجه معتبر ومرعی طوتلمسی ایچون بعض شرائط ومراسم واردرکه اجراسی مطلقا لازمدر. یوقسه آبلوقه مقبول عد اولنماز، آبلوقه‌یی اخلال ویا اخلاله تصدی ایدن سفائن حقنده یاپیلان ضبط ومصادره معاملاتی صحیح وجائز اولماز.

بو شرائط ومراسمك باشلیجه‌سی بوقاریده بیان وتعداد ایتدیکمز وجهله آبلوقه‌نك اعلانی، بیطرف دولتلر ایله سائر علاقه‌دار اولانلره تبلیغنه تعلق ایدر.

چونکه حقوق دول احکامنه نظراً بر لیمانك فعلاً احاطه‌سی ایله بیطرفلره قارشی آبلوقه‌نك درحال موجود اولمسی ایجاب ایتمز. لیمانك فعلاً احاطه اولنمسندن ودولت محاربه‌نك بو بابده‌کی نیات وآمالندن بیطرف دولتلرك وقتیله خبردار اولمسی اقتضا ایدر. یوقسه بیطرف دولتلر آلدادلمش اولور. بر لیمانی آبلوقه ایده‌جك اولان سفائن حربیه‌نك آمیرالی او محلك مأمورین حکومتنه لیمانی

آبلوقه آلتنه آله‌جغی اخبار ولیمانده بولنان بیطرف سفائنك‌ده چیقوب کیتملری ایچون مناسب برمهل تعیین ایدر ۱۸۷۰ده فرانسه آمیراللری بحر شمال وبحر بالطیق سواحلنده بولنان المان لیمانلرینی آبلوقه ایتدکلری زمان اووجه ایله معامله ایتدیلر. کیفیتی اولا مأمورین حکومته اخبار ایله برابر بیطرف سفائنه حموله‌لرینی بوشالتمق ویا یوکلرینی آله بیلمك ایچون اون کون مهل ویردیلر. فقط قوهٔ بحریه قوماندانلرینك بو صورتله واقع اولان اخباراتی آبلوقه‌نك رسماً اعلانی ایچون کافی دکلدر. بو اخبار محلی ماهیتنده تلقی ایدیلیر. آبلوقه‌یی اتخاذ واعلام ایده‌جك صلاحیتدار قوت یالکز حکومتدر. بونك ایچون محارب دولت طرفندن دیپلوماسی طریقیله آبلوقه‌یی صورت رسمیه‌ده بیطرف دولتلره تبلیغ ایلەمك اساساً لازمدرکه کندیلرینه اوقدر شدید تعلق اولان بویله تدبیرك اتخاذندن بیطرف دولتلرك وقتیله خبری اولسون وبونلرده وقتیله تبعه‌سنه معلومات ویره‌بیلسینلر. بوده اوله‌بیلیر، بعض لیمانلرده آبلوقه آلتنه آلنان محل ایچون حرکت ایتمك اوزره اشیا تحمیل ایدن، ویا حرکت ایتمش‌ده یولده بولنان بعض سفائن بولنورکه وقتیله کیفیتدن معلومات آلمازلر ایسه تبدیل حرکت ایتمه‌رك بیهوده متضرر اولورلر. آبلوقه آلتنه آلنان لیمانده بولنان وچیقمق ایسته‌یان سفائن ایچون آبلوقه‌نك قوهٔ بحریه قوماندانی طرفندن عمومی صورتده اخبار واعلانی کفایت ایدر. بونلر کندیلرینه خصوصی صورتده معلومات ویرلمدیکی جهتله آبلوقه‌دن تجاهل ایده‌مزلر. حالبوکه آبلوقه ایدیلن لیمانه متوجهاً یولده بولنان و آبلوقه‌نك اعلانی زماننده دکزده بولندقلری جهتله حقیقةً بوندن معلوماتی اولمیان بیطرف سفائن ایچون حال اویله دکلدر. بونك ایچون بعض دولتلر، وبالخاصه فرانسه دولتی قوای بحریه قوماندانلرینه او کبی احوالده بیطرف سفائن تجاریه‌یه آبلوقه‌نك صورت خصوصیه وشخصیه‌ده تبلیغنی امر ایدرلر. وبو تبلیغ خصوصیدن صوکره اولان تصدیاتی آبلوقه‌یی اخلال عد ایلرلر.

والحاصل بر محلك آبلوقه‌سنه بیطرفلرك رعایتنی تأمین ایچون آبلوقه‌نك قاعدةً اعلان ایدلمسی مطلقاً لازمدر. بوده بوقاریده تشریح اولندیغی وجه‌ایله اوچ صورتله اولور. (۱) آبلوقه‌یه مأمور اولان دونتما قوماندانی آبلوقه ایده‌جکی محل مأمورلرینه آبلوقه‌نك بدایتنی اخبار ایدر. (۲) آبلوقه حکومت مرکزیه طرفندن بیطرف حکومتلره رسماً اعلام ایدیلیر ویا اعلان اولنور. (۳) آبلوقه‌یه آلنان محله بولنان ویا اورایه کیرمك ایسته‌ین بیطرف سفائن قپودانلرینه صورت خصوصیه‌ده دونتما قوماندانی جانبندن بیلدیریلیر. بیطرف دولتلره صورت عمومیه‌ده تبلیغ ایدیلن اعلانامه‌ده آبلوقه ایدیله‌جك ساحلك حدودیله داخلنده بولنان لیمانلر وآبلوقه‌نك تاریخ بدئی کونیله‌ساعتیله مصرحاً تعیین اولنمق قاعده‌دندر.

آبلوقه‌نك بیطرف دولتلره تبلیغ و اعلامی، عمومی صورتده اعلانی طوغریدن طوغری‌یه حکومت مرکزیه‌یه عائد اولوب قوای بحریه قوماندانلرینك کندی طرفلرندن اعلانه صلاحیتلری یوقدر. بر محلك آبلوقه آلتنه آلندیغی دول متحاربه‌دن بری طرفندن اعلان اولندیغی حالده بیطرفلر اورا ایله مناسبتلرینی کسمکه یعنی آبلوقه‌یه رعایته مجبور اولورلر. بو رعایتده قصور ایدن بیطرف سفائن حقنده دشمن معامله‌سی اولنور.

بحراً محصور اولان بر محل ایله اختلاطك بیطرفلر ایچون عدم جوازی آبلوقه‌نك ابتداسندن انتهاسنه قدردر. آبلوقه ایسه بر محل پیشکاهنه، اورا ایله هردرلو اختلاطی فعلاً منعه قادر بر دونتمانك وصولنده واصولاً اعلانیله باشلار. دونتما اوراده بولندیغی مدتجه دوام ایدر وسفائنك اورادن انفکاکیله برابر ختام بولور.

آبلوقه‌نك بدايتنى اعلام واعلان لازم ايسه‌ده، ختامنى اعلانه مجبوريت اولميوب ، آبلوقه‌يه مأمور اولان سفائنك اورادن مفارقتى آبلوقه‌نك ختامنه علامت كافيه عد اولنور . مع مافيه آبلوقه‌نك ختامنى اعلان لازم دكلسه‌ده مجاملةً ديپلوماسى طريقيله بيطرف دولتلره اشعارواخبارايله‌مك‌ده عادات دوليه‌دندر. بر محلى محاصره‌يه مأمور اولان دونغا بردشمن دونغاسنه مغلوب واو محل پيشكاهندن تباعده مجبور اولور وياخودبشقه برخدمته مأموراً اورادن انفكاك ايدرسه آبلوقه بالطبع ختام بولديغى كبى ، دونغايى تركيب ايدن سفائنك بعضلرى اورادن آيريله‌رق باقى قالان سفينه‌لر قوۀ كافيه تشكيل ايتمزسه ينه آبلوقه فعلاً ختام بولمش اولور . آنجق بو سفينه‌لرك برى موقتاً اورادن تباعد ايله ينه عودت ايدرسه بو حال آبلوقه‌نك انتها ويا انقطاعى ديمك اولمز . آبلوقه خطنه مأمور سفائن حربيه غرق كبى بر تهلكه‌يه معروض قالدقجه ويا فورتنه كبى برسبب مجبر اولدقجه موقعى ترك ايتمامليدر ، بوكبى اسباب مجبره‌دن طولايى ترك موقع اولنمسى آبلوقه‌يى تعطيل ايدر ايسه‌ده رفع ايتمز وبويله بر سببدن طولايى آبلوقه بر آن موقت ايچون منقطع اولديغى وآز مدت ظرفنده تكرار تأسيس ايدلديكى حالده اسكى آبلوقه‌نك باقى اولديغى تسليم اولنمشدر . برمحلك آبلوقه‌سى رفع اولندقدن صكره تكرار آبلوقه‌سى لازم كليرسه بونك ينه اصولى دائره‌سنده اعلام واعلانى اقتضا ايدر . آبلوقه ايدلمش اولان بر محله خارجدن دخول واورادن خروج ممنوع اولديغندن بوكا رعايت ايتمين بيطرف سفينه‌لر حقوق دول قواعدينى اخلال ايتمش اولورلر . بناءً عليه بو وجهله آبلوقه‌يه رعايتسزلكده بولنان سفينه‌لرك ـ اكر خط محاصره‌يى ياره‌رق كچمكه تشبث ايدرلرسه ـ درونلرنده‌كى تجار امتعه‌سيله برابر آبلوقه‌يى وضع ايدنلر طرفندن ضبطومصادره‌سى جائز اولور. يالكز بو ضبط ومصادره كيفيتى آبلوقه، آلتنده بولنان برمحل ايله مناسبتده بولنمغه تشبث ايدنلره منحصراً تطبيق ايديلير ؛ يوقسه بيطرف سفينه آبلوقه خطى خارجنده بر اسكله‌يه اشياسنى چيقارديغى حالده ـ بو اشيانك بحراً محصور اولان محله براً ادخال اولنه‌جغى معلوم اولسه بيله ـ ممانعت اولنه‌مز .

آبلوقه‌يى نقضه تصدى ايدن بيطرف كميلر ايله حموله‌لرى حقنده ضبط ومصادره معامله‌سى ايفا ايديله‌بيلمك ايچون آبلوقه‌نك حقيقى اولماسى لازمدر. چونكه آبلوقه غايت مؤثر برتدبيرحربى اولديغندن تاريخى قسمده كوروله‌جكى وجهله دول محاربه بوواسطه‌يى چوق زمان سوء استعمال ايده‌كلمشلردر . دول محاربه‌دن برينك سواحلى زياده ، ليمانلرى كثير اولديغى حالده ديكرينك قوۀ بحريه‌سى نه‌قدر عظيم اولور ايسه اولسون آبلوقه‌يى قيصه طوتمق وبونى دشمن ساحللرندن آز مسافه‌يه حصر ايله‌مك مجبوريتى واردركه بو حالده بحرى آبلوقه‌دن مطلوب ومنتظر اولان ثمره پك زياده تحديد ايدلمش اولور . بونك ايچون بعض دولتلر كورولمشدركه دشمنى اولان دولتك سواحلندن ، ليمانلرندن بعض يرلرى سفائن حربيه ايله حصرواحاطه ايتمدكلرى حالده ينه آبلوقه آلتنه آلدقلرينى اعلان ايتمشلردر . ايشته ذهنى ويا اعتبارى آبلوقه بودر ، بويله بر اعتبارى آبلوقه اعلان ايدن دولت محصور اولان محله متوجه ويا اورادن حركت ايتمش اولان بيطرف سفائن تجاريه‌يى ضبط ومصادره ايله‌مك حقنى ادعا ايلسه نظراً بو نوع آبلوقه‌نك نه قدر سوء استعمالاتى ، مناسبات دوليه‌جه نه درجه محاذيرى داعى اولديغى وارستۀ ايضاحدر . اعتبارى آبلوقه‌يى اك زياده اجرا والتزام ايدن انكلتره دولتى اولمشدر . خصوصيله فرانسه‌يه قارشى اعلان ايلديكى حربلرده موقع تطبيقه قويمشدر . ذهنى ويا اعتبارى آبلوقه بونك اجراسنى امر ايدنلرك يالكز ذهن

وخيالرنده موجود ، حقيقتده معدومدر . حقيق آبلوقه ايسه حصر وتضييق ايديله‌جك ليمان وياساحلك پيشگاهنده كافى عدده يعنى آبلوقه ايديلن محلدن خروجى ويا اورايه دخولى صورت قطعيه‌ده منع وزجر ايله‌مكه مقتدر بر دونمانك اخذ موضع ايتمسيله تعين ايدر .

آبلوقه‌نك حقيق وجدى اولديغى مثبت اولان شرطلردن برى واولكيسى‌ده آبلوقه‌نك بداتى ونهايتى بربياننامه ايله دونما قوماندانى طرفندن اعلان وتبليغ اولنماسى‌در. غنائم بحريه محكمه‌لرى آبلوقه‌نك حقيقتنه، آبلوقه اجراسنه مأمور دونما آميرالنك بياننامهٔ رسميسنك موجوديتيله قانع اولورلر .

بحراً آبلوقه ايديله‌جك محللر شونلردر :

١ . دشمنك ليمانلرندن برى ويا برقاچى .

٢ . دشمن سواحلى .

٣ . بيطرف بر دولتك اراضيسنه موصل اولميان وصرف دشمن الكاسنده جريان ايدن سيرسفائنه قابل نهرلرك منصبلرى .

فقط قسم تاريخده كورولديكى كبى آبلوقه هر وقت بويله اولمز ؛ دولتلر اكثريا دشمن سواحلندن بر قسمنك ويا تكميل بر ساحلك آبلوقه آلتنه آلنديغى اعلان ايله اكتفا ايدرلر. اوراده قوهٔ كافيه بولنديرمزلر (ذهنى ويا اعتبارى آبلوقه) . حال حربده دولتلرك من القديم مراجعت ايتدكلرى صورت اشبو اعتبارى آبلوقه ايدى . تاريخك بو قبيلدن ضبط ايتديكى آبلوقه‌لرك الك اسكيسى ١٣٤٦ سنه‌سنده انكلتره قرالى اوچنجى ادواردك فرانسه‌يه قارشى اعلان ايتديكى آبلوقه‌در، كه بونكله فرانسه‌نك بالجمله ليمانلرينه يناشمغه تشبث ايده‌جك اولان سفائنك ضبط واحراق اولنه‌جغى اخطار ايدلمشيدى. ١٦٥٠ تاريخنده اسوچ حكومتى روسيه‌يه قارشى بويله بر اعتبارى آبلوقه اعلان ايتديكى كبى، ١٥٨٤ سنه‌سنده فلمنك حكومتى ـ اسپانيا ايله اولان محاربات مديده‌سى اثناسنده ـ اسپانيا اداره‌سنده بولنان فلاندر ايالتى ليمانلرينك آبلوقه آلتنده بولنديغنى ومذكور ليمانلر ايله مناسباتده بولنه‌جق اولان بيطرف سفينه‌لرينك ضبط ومصادره اولنه‌جغنى اعلان ايتدى . ١٧٥٦ سال ميلاديسنده ، يدى سنه محاربه‌لرى اثناسنده ، انكلتره حكومتى ينه بالجمله فرانسه ليمانلرينك آبلوقه آلتنه آلنديغنى اعلان ايتدى . بواعلانه اولا روسيه مؤخراً دانيمارقه ، اسوچ ، پروسيا ، پورتوغال وسيچيلياتين حكومتلرى بالاعتراض ١٧٨٠ تاريخنده بينلرنده (مسلح بيطرفلق) ناميله معروف بر اتفاق عقد ايتديلر، كه صكره بوكا فرانسه‌ده التحاق ايلدى. ١٧٩٣ سنه‌سنده ، انكلتره حكومتى تكميل فرانسه سواحلنى آبلوقه آلتنده اعلان ايتديكى كبى، ١٧٩٨ده اشبو آبلوقه‌يى بلچيقانك ليمانلريله نهر منصبلرينه‌ده تشميل ايتديكندن دانيمارقه ، اسوچ ، روسيه ، پروسيا دولتلرى بوكا اعتراضاً يكى بر مسلح بيطرفلق عقد ايتديلر . ١٨٠٦ سنه‌سنده انكلتره حكومتى البا نهرى منصبندن برەست ليماننه قدر بتون سواحلى يعنى ٢٠٠ ميل طولنده برمحلى ، نهر منصبلريله برابر آبلوقه آلتنده اعلان ايتديكندن، بوكامقابل ايمپراطور برنجى ناپولئون ده (قونتيننتال) ناميله مشهور اولان برى آبلوقه‌يى اعلان ايتدى ، كه بونكله بتون انكلتره آطه‌لرى آبلوقه آلتنده اعلان اولنه‌رق جزائر مذكوره ايله‌وبتون انكلتره تبعه‌سيله مناسبات تجاريه هركس ايچون منع اولندى . آنجق ١٨١٥ تاريخنده دولتلر او زمانه قدر مرعى اولان اعتبارى آبلوقه‌نك بعدما رديله جدى صورتنده اولمسى بينلرنده قرارلاشديرديلرسه‌ده ، انكلتره بوكا موافقت ايتمدى. ١٨١٨ تاريخنده دانيمارقه وپروسيا دولتلرى برليمان بحراً لااقل ايكى سفينهٔ حربيه وبراً بر بطاريه طوپ ايله احاطه ايدلمدكجه اورانك آبلوقه آلتنده عداولنماسى خصوصنى بينلرنده بر معاهده‌يه ربط ايتديلر . نهايت

١٨٥٦ سنه‌سنده تنظیم اولنان پارس بیاننامه‌سی آبلوقه‌نك بهمه‌حال حقیقی اولمسی لزومنی واعتباری آبلوقه‌یه بیطرف دولتلرجه رعایت مجبوری اولمدیغنی وبناءً علیه بوکبی بر آبلوقه‌یه رعایتسزلکده بولنان بر بیطرف سفینه‌نك ویا اشیاسنك محاربلر طرفندن ضبطی مشروع اولمیه‌جغنی اعلان ایتدی . آرتق اعتباری آبلوقه دولتلرجه مرعی اولمیوب ، محارباتده یالکز حقیق آبلوقه اصولنه مراجعت اولنورسه‌ده وقت صلحده بعضاً دیکرینك اجراسندن هنوز واز کچلمامکده‌در .

صلحی آبلوقه — ایشته ایکی کلمه که معناً بربرینه ضد اولدیغی حالده شوصورتله ترکیبی بادیٔ امرده غریب کورینور. آبلوقه برمعنای زجروجبری تضمن ایدرکه صلح وسلم معناسی ایله قابل توفیق دکلدر حقیقت حالده ایسه صلحی وصفیله توصیف ایدیلن آبلوقه بر دولتك دیکرینه قارشی اختیار ایلدیکی بر معاملهٔ جبر وتضییقدرکه مطلوبنی ترویج ایتدیرمك ایچون اجرا قلنور. زمانمزده مراراً واقع اولمشدرکه دول بحریه‌دن بری ترویج مطلوب ضمننده اعلان حرب ایتمیه‌رك ، دیکر دولتك لیمانلرندن برینی ویا سواحلندن بر یرینی آبلوقه آلتنه آلمشدر . انکلتره وفرانسه دولتلری امریقای جنوبی حکومتلرینه قارشی بو تدبیره دفعات ایله مراجعت ایتمشلردر . ١٨٨٥ تاریخنده فرانسه دولتی چین ایله محارب بولنمیه‌رق بوملکتك بعض لیمانلرینی آبلوقه ایلمشدر. ١٨٨٦ تاریخنده دول معظمه یونانستان سواحلنی ینه‌اوصورتله آبلوقه ایتمشلرایدی. صلحی آبلوقه‌نك بین الدول برتدبیر مشروع اولوب اولمادیغی مسئله‌سی محررین سیاسیه وعلمای علم حقوق بیننده اوزون اوزادی جای بحث ومقال اولمشدر . قسم اعظمی بو تدبیری تقبیح ایدرلر. چونکه سوء استعمالاتی داعی اولدیغی کبی نابجا اوله‌رق برحربی ایجاب ایده‌بیلیر. صلحی آبلوقه‌نك نتایجی ده موجب مناقشات واختلافاتدر : مثلا صلحی برآبلوقه‌یی اخلاله تصدی ایدن بیطرف سفائن تجاریه‌نك ضبط ومصادره‌سی جائزمیدر؟ ایشته برمسأله که حقوق بین الدولده پك مهمدر . انکلتره حقوقیونی بومسأله‌یی موجبه اوله‌رق ، فرانسه حقوقیونی ایسه سالبه اوله‌رق حل ایتمشدر. اکر فرانسه حقوقیوننك رأیی قبول ایدیله‌جك اولورسه بو حالده صلحی آبلوقه ایله حال حربده‌کی آبلوقه بربرندن پك فرقلی اولور . ١٨٨٦ ده دول معظمه طرفندن یونانستان علیهنده اجرا ایدیلن آبلوقه‌ده اتخاذ ایدیلن تدابیر زجریه پك مخففایدی. آبلوقه منحصراً یونان سفائنی حقنده مرعی اولوب حتی بو سفینه‌لری ضبط ومصادره ایلمك تصور بیله ایدلمدی؛ یالکز سفائن مذکوره آبلوقه خطنی تجاوز ایلمکدن منع ایدیلیر ایدی . دیکر دولتلرك سفائن تجاریه‌سی تماماً سربست اوله‌رق سیر ایدرلر ایدی . حقوق بین الدول انستیتوسی ١٨٨٧ تاریخنده هایدلبرغده انعقاد ایدن اجتماعنده، المانیا بحریه نظارتی مشاوری (په‌ره‌لس) ك راپوری اوزرینه صلحی آبلوقه مسأله‌لری حقنده اجرای مذاکرات ایله بعض مقررات اتخاذ ایلمشدر . مقررات متخذه شونلردر : حال حرب اعلان ایدلمدکجه آبلوقه اجراسنك حقوق بین الدولجه جوازی شرائط آتیه‌یه موقوفدر :

(١) سفائن اجنبیه آبلوقه‌دن مستثنا بولنملی .

(٢) صلحی آبلوقه رسماً اعلان وتبلیغ اولنملی، وقوهٔ کافیه ایله اجرا وادامه ایدلملی .

(٣) آبلوقه ایدیلن حکومت تابعیتنده بولنان سفائن آبلوقه‌یی اخلاله تصدی ایتدکلری حالده ضبط ومصادره اولنملی، آبلوقه ختام بولدقدن صکره برکونه تضمینات ادعاسی مسموع اولمیه‌رق ، اصحابنه اعاده ایدلملی .

بحری آبلوقه‌لر حقنده مرعی اولان قواعد دولیه — بحری آبلوقه‌یه دائر علم حقوق بین الدولده مسلم ومعاملات دولیه‌ده مرعی ومقرر اولان قواعد حقوق بروجه آتی خلاصه ایدیلیر :

اولاً — بر موقعك آبلوقه ایدلمه‌سی بیطرفلرك منافعی مخل اولسه بیله حقوق بین الدول احکامنجه عمومك آبلوقه‌یه رعایته مجبوریتلری تسلیم اولنمشدر. آبلوقه‌نك بیطرف بر سفینه طرفندن اخلالی سفینهٔ مذکوره‌نك مصادره‌سنی موجب اولور. لکن آبلوقه حقیقی وسفینه‌نك آبلوقه اعلانندن خبردار اولماسی شرطدر.

آبلوقه‌نك اعلانی متعاقب آبلوقه تحتنه النان لیمانلرده‌کی بیطرف سفائنك خروجنه مخالفت اولنه‌میه‌جغی کبی فورطنه وسائر بر تهلکه‌یه دوچار اولان بیطرف سفائنك دخولنده‌ده ممانعت ایدیله‌مز.

آبلوقه حقیقی ومعتبر اولمق ایچون کافی برقوهٔ بحریه ایله اجرا وادامه اولنملیدر. یعنی ١٦ نیسان ١٨٥٦ تاریخلی پارس بیاننامه‌سنه نظراً آبلوقه‌لر مجبوری الاطاعه اولمق ایچون دشمن دونماسنك تقربنی منعه کافی قوتلی بر دونما طرفندن ساحلك تحت محافظه‌ده بولندیرلمسی لازمدر. واقعا آبلوقه برمعاملهٔ حربیه اولدیغندن آبلوقه‌ده بولنان ساحلك خارج ایله کافهٔ مناسبات واختلاطنی قوهٔ مسلحه ایله منع ایتمك اقتضا ایدر.

ثانیاً — برمحلك آبلوقه ایدلدیکی دیپلوماسی طریقیله اعلان ایدلمه‌لیدر.

ثالثاً — آبلوقه اولنان بر لیمانه قصداً وجبراً کیردیکی اثبات اولنور ایسه آبلوقه‌نك حکمی اخلال اولنمش دیمکدر.

رابعاً — آبلوقه ایدن سفائن آبلوقه اولنان سواحل ولیمانی نظردن غائب ایتمه‌مالیدر.

خامساً — غنائم بحریه محکمه‌لری آبلوقه‌یه دائر اختلافات واعتراضاتی حل ورؤیت ایدرلر.

سادساً — آبلوقه‌یی ضمناً اخلال ایدن مغایر حقوق هر حرکت بر اخلال واقع حکمنده طوتیلیر.

سابعاً — آبلوقه‌یی اخلال ایدن سفینه حقنده تطبیق اولنان جزا سفینه‌یی حموله‌سیله برابر مصادره ایتمکدر.

ثامناً — آبلوقه‌نك اعلاننده آبلوقه تحتنه آلنان لیمانده بولنان بر سفینه اشیای غیر ممنوعه حموله‌سیله چیقار ایسه آبلوقه‌یی اخلال ایتمش عد اولنماز.

تاسعاً — آبلوقه‌یی اخلال ایدن برسفینه آبلوقه خطندن خارجه چیقارق سفن حربیه طرفندن اخذ وگرفت اولنمادن صوب مقصودینه مواصلت ایدر ایسه مرور زمان سببیله جزادن خلاص اولور.

عاشراً — آبلوقه‌نك اخلالنه تشبث وتصدی بر اخلال تام وواقع کبی عد اولنور. عین مقصد ایله بدء ایدن هر حرکت حقوق شکنانه کذلك برنقض واخلال صاییلیر.

حادی عشر — بر تهلکهٔ بحریه‌دن برای تخلیص آبلوقه‌یی اخلال ایدن سفینه بوفعلك متجاسرلری حقنده موضوع مجازاته دوچار اولماز. شوقدرکه مأکولات ومشروباتك فقدانی، مشاهدات بحریه‌ده واقع اولان سهو، یاکلش یول، پوصله‌نك خطاسی وآبلوقه تحتنده بولنان ساحلك تعیین وتقدیر غیرصحیحی یعنی طائینه‌ماسی آبلوقه‌نك اخلالی بابنده معذرت اوله‌ماز.

ثانی عشر — بر سفینه آبلوقه خطی خارجنده بولندیغی حالده آبلوقه خطنی مرور ایدن ماعونه ومراکب صغیره واسطه‌سیله اشیا وامتعه تحمیل واخراج ایدر ایسه آبلوقه‌یی نقض واخلال ایتمش اولور. فقط آبلوقه‌نك اعلانندن اول آبلوقه التنه آلنان لیمانده بولنان وویریلن مهل ایچنده مذکور لیماندن چیقان سفینه‌نك اشیای غیرممنوعه یوکلی اولدیغی حالده عزیمتی آبلوقه‌یی اخلال ایتمش اولمز.

ثالث عشر — بر سفینه آبلوقه خطنك جوارنده

دمیرلر ، یاخود اورصه الابانده ایدز یعنی دمیرلی
اولدیغی حالده توقف ایلر ایسه مساعد بر فرصتدن
استفاده کوزتدیکی بهانه اولەرق آبلوقه‌یی اخلال
ایتدیکنه حکم اولنور .

رابع‌عشر — بر آرماتور سفینه‌سی قپودانه اعطا
ایتدیکی تعلیماتده آبلوقه تحتنده بولنان لیمانه دخولی
امر ایتمش اولماسی آبلوقه‌نك اخلاله سر رشته عد
ایدیلیر .

خامس‌عشر — آبلوقه‌یی اخلال ایدنلرك جزاسی
سفینه وحموله‌سنك حجزی و مصادره‌سیدر . بالجمله
مؤلفین آبلوقه خطی خارجنده دردست اولنان سفائنك
مصادره‌سی غیرمشروع اولدیغنده متفق اولوب لکن
آبلوقه‌یی اخلال ایتدکدن صوکره فرار ایدن وبالتعقیب
دردست اولنان سفائن مستثنادر . آبلوقه‌یی اخلال
ایتدیکندن طولایی مصادره اولنان برسفینه وحموله‌
سنك مصادره‌سی ، آبلوقه ایدیلن لیمان ایچون
امتعه‌نك یوله چیقارلدیغی آنده سفینه صاحبنك آبلوقه
اعلانندن خبردار اولدیغی ثابت اولورایسه جائزاولور
بوحموله اشیای ممنوعه‌دن ایسه تماميله ضبط ومصادره
اولنور . مصادره اولنان سفینه‌نك طائفه‌سی غنایم
بحریه محکمه‌سنك امرینه تابع اولوب اسیر حرب عد
اولنماز .

سادس‌عشر — آبلوقه اخلالنك جزاسی عمومیتله
آبلوقه اعلانندن خبردار اولدیغی حالده آبلوقه خطندن
مروره تصدی ایدن بیطرف سفائن حقنده تطبیق
اولنور . بر سفینه آبلوقه‌نك اعلانی تاریخنده آچیق
دکزده بولندیغی حالده آبلوقه اولنان ساحله تقربنده
تصادف ایده‌جکی قروازور طرفندن تبلیغات لازمه
اجرا اولنور ایسه انقیاد ایتمه‌سی لازمدر . انکلتره
وسائر دول بحریه غنایم محکمه‌لری آبلوقه خطنه مأمور
قروازورلرطرفندن اجرا قلنان تبلیغاتی برتبلیغ رسمی
عد ایله اجرای حکم ایدرلر .

آبلوقه‌نك اعلانی تاریخنده دکزده بولنوب آبلو-
قه‌نك وضعندن خبردار اوله‌میان سفینه‌لر آبلوقه خطنی
کچمکه تصدی ایدرلر ایسه معذوردرلر .

آبلوقه ایدیلن لیمانلرده لنکرانداز بولنان بیطرف
سفائنك خروجی ایچون برمهل اعطا اولنور . و بو
مهل دونانما قوماندانی طرفندن تعیین قلنور .

تبلیغاتك اجراسنی متعاقب آبلوقه بدأ ایدر . ختام
بولدیغی تاریخده بربیاننامهٔ رسمی ایله بیطرفلره اخبار
اولنور .

بری آبلوقه ویا قاره آبلوقه‌سی — بو نام ایله
تاریخده معروف ومشهور اولان آبلوقه انکلتره
دولتنك دکز اوزرنده تأمین تفوق ایتمك وفرانسز
تجارتنی کسر ومحو ایلمك ایچون اتخاذ ایلدیکی
تدابیر وحرکاته مقابل ناپولیونك اجراسنی امر
ایتدیکی بر آبلوقه‌در . شویله‌که ١٨٠٦ تاریخنده ،
انکلتره حکومتی فرانسه سواحلنك قسم اعظمنی آبلوقه‌یه
آلدیغنی اعلان ایله‌دی . ناپولیون انکلتره دونانماسنه
مقابله ایده‌جك برقوهٔ بحریه‌یه مالك اولمادیغندن کندی
تعبیرنجه « قاره‌دن دکزه حاکم اوله‌جغنی ، و انکلیزلر
فرانسه‌یه بحر محیطی سد ایتمك ایسترلر ایسه اوده
انکلیزلره قاره‌یی قپایه‌جغنی » بیان ایله‌دی. ناپولیونك
او وقت برلیندن اصدار ایلدیکی ٢١ تشرین ثانی
١٨٠٦ تاریخلی مشهور امرنامه ایشته او مقصدی
قوه‌دن فعله چیقارمق ایچون ایدی . ناپولیون بوامر
نامه‌ده اولا انکلتره حکومتی، اقوام متمدنه‌نك عمومیتله
قبول و تمسك ایلدیکی حقوق دول قواعدینه مخالف
برحرکتده بولندیغنی ، ادوار اولیهٔ وحشته لایق
برمعاملهٔ حقوقشکنانه اختیار ایلدیکنی ، وبناءً علیه
انکلتره حکومتنه ، استعمال ایتدیکی سلاحك مثلی
ایله مقابله واعتدا ایلمك، کندی قوانین بحریه‌سنده
متعامل اولان تدابیری ینه کندی علیهنه اداره ایتمك
حقوق طبیعیه جمله‌سندن بولندیغنی بیان ایلدکدن

صوكرا انكلتره علیهنده مقابله بالمثل اوله‌رق برطاقم
تدابیر اتخاذی درمیان اولنمشدرکه بونلرك باشلیجه‌لری
مواد آتیه‌دن عبارتدر : (١) انكلتره آطه‌لری آبلوقه
آلتنه آلنمشدر . (٢) انكلتره آطه‌لری ایله تجارت
ومخابره كلیاً منع اولنمشدر . (٣) انكلتره تبعه‌سندن
بری، هركیم اولورسه اولسون، نه صنعت وصفتده
بولنورسه بولنسون، كرك فرانسه‌نك كندینك ، كرك
متفقلری اردولرینك تحت اشغال واستیلاسنده‌كی ممالكده
بولندیغی حالده طوتیلور ایسه حقنده اسیر حرب
معامله‌سی اجرا ایدیله‌جكدر. (٤) انكلتره تبعه‌سندن
برینك تحت تصرفنده بولنان مغازه‌لر، اموال تجاریه،
املاك نه‌جنس اولور ایسه اولسون ضبط ومصادره
اولنه‌جقدر. (٥) انكلیز امتعه‌سنك تجارتی ممنوعدر.
انكلتره حكومتنك مالی اولان ویا مستعمره‌لرینك
برندن كلن ویا انكلیز فابریقه‌لرندن چیقان امتعه ضبط
ومصادره ایدیله‌جكدر . (٦) كرك طوغریدن
طوغری‌یه انكلتره‌دن وكرك مستعمراتندن كلن، یاخود
اشبو امرنامه‌نك اعلانی تاریخندن صوكرا ممالك
مذكوره لیمانلرنده بولنان سفائندن هیچ بری هیچ
برلیمانه قبول ایدلمیه‌جكدر . (٧) اشبو امرنامه‌نك
برر صورتی اسپانیا، فلمنك، ناپولی واترووریه
حكمدارلرینه، ودیكر متفقلرمزه تبلیغ ایدیله‌جكدركه
بونلرك ده تبعه‌سی انكلتره قوانین بحریه‌سنك عدالتسز -
لكندن، وحشتندن متضرردرلر. بومادەلرك نه‌درجه
اصول حقانیته مغایر ومخالف اولدیغی ایراد وایضاحه
حاجت یوقدر . انكلتره علیهنده برغرض انتقام ایله
بالذات ناپولیون طرفندن قلمه آلنمشدر . بو امرنامه
اوروپاده پك عظیم برتأثیر حاصل ایتمشدر .

سیاسی ومورخ شهیر تیه‌ر تاریخنده دیورکه :
« اوروپاده بعض سیاسیون ناپولیونك بوحركتنده
شایان تقبیح برخود كاملق كوردیلر . برطاقمی‌ده
عمیق برفكر سیاسی بولدیلر . فقط عموم، بوحركتی،
بری ، او وقته قدر بتون أقوامك طریق مشتركی
اولان دكزلری ید استیلا و انحصارینه آله‌رق
دشمنلرینه هردرلو تجارت بحریه‌یی منع ایتمك كبی
برجسارت ابراز ایدن ، دیكری سلاح بدست اعتدا
اوروپایی باشدن باشه تحت استیلایه آله‌رق سد بحره
سد بر ایله مقابله ایتمك كبی برعزم سطوتكارانه
ابراز ایله‌ین ایكی قومك بكدیكری علیهنده التزام
ایتدكلری بر حرب فوق العاده ایله متناسب برفعالیت
خارق العاده ایله تفسیر ایله‌دی . بر منظرهٔ ناشنیده‌كه
ماضیده مثلی نامسبوق بلكه آتیده تكراری محال ،
كرهٔ ارضك ایكی بیوك قومی طرفندن ابصار عالمه
عرض اولنمش ، پیشگاه ارباب اعتباره وضع ایدلمش
ایدی . »

حال بومركزده ، بومرتبه‌ده قالمادی. حقانیتسز -
لكك ، شدت یأسك مراتب اخراسی هنوز ادراك
ایدلمه‌مش ایدی . ١٨٠٧ ده انكلتره ، طرفینك
اتخاذ ایتمش اولدیغی تدابیر منعیه سببی ایله تجارتی
سكته‌دار اولدیغندن باشقه بر طریق اختیارینه مجبور
اولدی . تجارت عمومیه‌یی تسهیل ایله‌مك خصوصنه
قرار ویردی فقط اویله برشرط ایله‌كه تكمیل تجارت
بحریه‌یی كندی مملكتندن كچمكه ، كندینه‌خرجكذار
ایلمكه مجبور ایدرك ، بونك ایچون انكلتره حكومتی
١١ تشرین ثانی ١٨٠٧ تاریخنده مقررات آتیه‌یی
اتخاذ وموقع تطبیقه وضع ایلدی :

انكلتره ایله اعلان حرب ایتمه‌مش بر دولتك
تابعیتنده بولنان سفائن تجاریه كرك انكلتره‌نك
وكرك مستعمراتنك لیمانلرینه سربست اوله‌رق كیره -
بیلیر ، كرك مال چیقارمق وكرك امتعه یوكلتمك
ایچون بركره انكلتره طوپراغنه یناشوب وسطی
اوله‌رق یوزده یكرمی بش حسابیله كمرك رسمی
تأدیه ایلدكدن صوكره انكلتره‌دن ایسته‌دیكی یره
كیده‌بیلیر . فقط انكلتره لیمانلرندن برینه یناشمش

اولیان ، وفرانسه مأمورینی طرفندن ویرلمش مبدأ
شهادتنامه‌سنی حائز اولان هر سفینه ضبط ومصادره
اولنه‌جقدر . انکلتره‌نك بو متخذات جدیده‌سنه
ناپولیونك جواب ومقابله‌سی کجیکمدی ، ۱۷ تشرین
ثانی ۱۸۰۷ تاریخیله میلاندن اصدار ایلدیکی امریه
نامه‌ده تدابیر آتیه اتخاذ اولندی . انکلتره سفائن
حربیه‌سنك معاینه‌سندن کچمش ، ویاخود انکلتره
لیمانلرندن برینه سیاحت ایلمش ، ویاخود انکلتره
حکومته بر رسم تأدیه ایتمش اولان بر سفینه‌درحال
تابعیتندن اخراج، سنجاغك تأمین ایتدیکی محفوظیتدن
محروم ایدلمش ، انکلیز مالی عد اولنمشدر (برنجی
ماده) . بو کیلر ضبط ومصادره ایدیلیر (ایکنجی
ماده) .

تجارت بحریه‌یی بودرجه تضییق ورنجیده ایدن
مقرراتك هر برده تطبیقی بالطبع قولای دکل ایدی
ناپولیون، طوغریدن طوغری‌یه تحت امر واشغالنده
بولنان ممالکده مقررات مذکوره‌یی اجرایه موفق
اولیوردی . فقط متفقلرینك ممالکنده اویله دکل
ایدی . هرطرفده قاچاقچی قومپانیالری طاقم طاقم تشکل
ایدرك ناپولیونك تدابیر منعیه‌سنی حکمسز براقیورلر
ایدی . ناپولیون بو حاللردن پك زیاده غضب‌وحدت
ایدیور ایدی . تجارته صنایع داخلیه‌یه ایراث‌ایلدیکی
خسار عظیمندن طولایی اهالی‌ده پك بیزار اولمش
ایدی . (ناپولیون) ك سقوطیله قاره آبلوقه‌سی‌ده
خاتمه‌سنی ادراك ایلدی . فقط ختامی‌ده فرانسه‌تجارت
وصنایعنده مصائب مهمه‌یی موجب اولدی . چونکه
بو بلالی آبلوقه‌نك رفعیله تجارت بحریه قیود مانعه‌دن
خلاص اوله‌رق بردن بره فرانسه‌یه خارجدن امتعه‌نك
هجومی فیأتلری فوق‌العاده تنقیص ایلدیکندن برچوق
تجارتخانه وصنایعخانه‌لرك افلاسنه بادی اولدی .
یدی فابریقه‌ده ۱۱ بیك عمله‌ایشسز قالدی .

آبلوقه قاچاقچیلری — Blockade runner — آبلوقه
قاچاقچیلری محاربه زماننده آبلوقه آلتنه آلنه‌رق خارجله
اختلاطی قطع اولنان اسلحه وامتعه ادخال ومحصولات
داخلیه‌لرینی اخراج ایچون آبلوقه خطنی مروره ساعی
اولان کیلردر .

معلوم اولدیغی اوزره آبلوقه کرك داخلدن خارجه
چیقمق ، کرك خارجدن داخله کیرمك صورتلرینك
هرایکیسیله‌ده اخلال ونقض اولنورسه‌ده بوخصوصده
مستثنا بعض قواعد تعداد ایده‌بیلیرز :

۱ — آبلوقه‌نك حین تأسیسنده لیمان داخلنده
قالمش اولان هرهانکی بر دولتك تجار سفینه‌سی
حموله‌سز اوله‌رق آبلوقه خطنی یاروب خارجه چیقدیغی
حالده نقض آبلوقه جنحه‌سنی انتاج ایلمز .

۲ — حموله‌سز اوله‌رق وسفینه قپودانك معلوماتی
اولمیه‌رق آبلوقه تحتده‌بولنان برلیمانه کیرمش ویاخود
قوماندان بولنان ذاتك رخصت مخصوصه‌سیله لیمانه
کیرمش اولان سفینه‌نك آبلوقه خطنی یاره‌رق خارجه
چیقماسی آبلوقه‌یی نقض جزاسنی انتاج ایلمز .

۳ — آبلوقه‌نك اعلانندن اول کافهٔ حموله‌سنی
آلمش وتأسیسیله برابر لیمان داخلنده قالمش اولان
سفائن تجاریه‌نك خروجلریله خارجه نقض آبلوقه
جنحه‌سی حاصل اولمز؛ لکن سفینه آبلوقه‌نك تأسیسندن
صوکره حموله آلمق ایله مشغول بولنمش ایسه جنحهٔ
مذکوره‌یی کاملاً اجرا ایتمش اولور .

— قسم تاریخی — حقوق دول، حرب تاریخنده
بحری آبلوقه‌لر اوقدر قدیم دکلدر . اون آلتنجی
عصردن اول بحری آبلوقه احداث وتأسیسی هم امکانسز
هم فائده‌سز ایدی : اولا امکانسز ایدی چونکه اووقت
حکومتلرك اللرنده بولنان حرب کیلری کوچك قطعه‌ده
ایدی وبوکیلرده اوزون منزللی طوپلر یوق ایدی. ثانیاً
فائده‌سز ایدی ، چونکه دشمن ایله دکزدن تجارتی
منع ایتمك دهامؤثر ودهاموافق تدبیرلر ایله استحصال
اولنه‌بیلیر ایدی . قرون اولاده ، حتی قرون وسطاده

بیطرفلق تصور ومفهومی هنوز موجود دكل ایدی . متفق ومستأمن اولمیان دائما محارب ومخاصم عد اولنور ایدی . شو حالده دشمنك تجارتی قیرمق ، موارداتی ومناقلاتی کسمك ایچون بحری آبلوقه یه نه لزوم اوله بیلیر ؟ متفق اولمیان بر دولتك تبعه سنه عائد اولان سفائن نره ده بولنسه اوریله بیلیر ایدی . آرتق بوسفائنك یالکز لیمانلره کیرمسنی ویا لیمانلردن چیقمسنی منع ایده جك بر تدبیر دوشونمکه محل بولنوریمیکه اوپله بر زمانده آبلوقه تصوری موجود اوله بیلسین .

اون آلتنجی عصرده محارب دولتلر آبلوقه یی دوشنمکه باشلادیلر . آنلر ایچون آبلوقه دشمنك بیطرف دولتلر ایله هردرلو تجارت ومناسبتلرینی طوردیرمق ایدی . اسپانیا ایله محارب اولان هوللاندالیلر ۱۵۸٤ تاریخنده (فلاندر) ساحلی لیمانلرینك جمله سنی آبلوقه یه آلدقلرینی اعلان ایتدیلر ؛ فقط بو لیمانلرك اطرافنه کمی قویمغه هیچ یلتنمه دیلر .

صرف فرضی واعتباری اولان بو آبلوقه ٤ نیسان و ١٤ آغستوس ١٦٥٢ ، ٩ آغستوس ١٦٢٢ و ٢١ مارت ١٦٢٤ تاریخلی بیوردیلر و ٢٦ حزیران ١٦٣٠ تاریخنده صادر اولان فرمان ایله تجدید اولندی [١] .

ینه فلمنك حکومتی ١٦٢٥ و ١٦٦٦ تاریخلرنده بیوك بریتانیا ساحلری ایله مختلف قطعه لرده بولنان انکلتره مستملکاتنی آبلوقه یه آلدیغنی بیان واعلام ایله دی. کذلك فرانسه علیهنده ١٤ نیسان ١٦٧٢ و ١١ نیسان ١٦٧٣ تاریخلرنده عینی تدبیری تکرار ایتدی. اسپانیا دولتی ده ١٦٦٣ تاریخنده پورتکیز لیمانلرینی کافةً آبلوقه یه آلدیغنی اعلان ایله دی .

بوصیراده عقد ایدلمش اولان بعض معاهده لرده آبلوقه نك حقیقی ضروریاً طانندی شویله که : فلمنك ایله اسوچ دولتلری آره سنده ١٦ حزیران ١٦٦٧ تاریخنده عقد اولنان معاهده نك ٧ نجی ماده سی ، وانکلتره ایله فلمنك بیننده ١ کانون اول ١٦٧٤ تاریخنده یاپیلان معاهده نك ٤ نجی ماده سی بو بابده صریحدر .

ینه ، وقتك الك قوتلی ایکی بحری دولتی اولان انکلتره ایله فلمنك دولتلری بیننده ٢٢ آغستوس ١٦٨٩ تاریخنده عقد ایدلمش اولان (ویتهال) عهدنامه سنده بتون فرانسه ساحللری ، بیطرف دولتلره کوندریلن بسیط بر تبلیغ ایله ، شدید وصیق بر آبلوقه یه آلنمش اولدیغی بیان وادعا اولندی. عهدنامه نك اوچنجی ماده سی آچیق ویك کسدیرمه در . وبو احکام عملدن ساقط اولمیه رق حرب دوام ایتدیکجه تماماً اجرا اولندی. فقط بتون بو تدبیرلر بیطرفلرك شکایتلرینی وقورقولرینی ایجاب ودعوت ایتدی .

آرتق حقوق موضوعهٔ دول آبلوقه حقنده عدل وحقانیت قواعدینه رعایت اولنمق لزومنی ادراك وتأیید ایتمکه باشلادی . بوکا بناءً درکه اون سکزنجی عصر ایچنده عقد اولنان عهدنامه لرك اکثرنده آبلوقه یه آلندیغی اعلام واعلان اولنان لیمانلرك حقیقی برصورتده احداق واحاطه اولنمالری یعنی تام قوشادلملری آبلوقه یه آلمانك شرطلرندن عد ایدلدی . حتی بو عهدنامه لرك برقاچنده بر لیمانی آبلوقه ایتمك ایچون مقتضی اولان سفینه لرك عددینی تعیین ایتمکه قدر ایلری کیدلدی .

آنجق دولتلرك معاملات وحرکاتی او عهدنامه لرك احکامنه کوره جریان ایتمدی . یدی سنه محاربه سی اثنامنده ١٧٥٦ ده انکلتره ینه اسکی عنعنه لرینه صادق قالدی . فرانسه ایله مستملکاتی بیننده هوللاندالیلری تجارتدن منع ایتمك ایسته دیکندن ـ بو تجارت صلح زماننده یالکز فرانسز کمیلرینه مخصوص ومنحصر ایدی ـ یکیدن ساده بر تبلیغ ایله بتون فرانسه لیمانلرینی آبلوقه یه آلدیغی اعلام واعلان ایتدی. قروازورلری

---

[١] بو فرمان مشهور بر وثیقه در. چونکه او وقتده کی آبلوقه شرائطنی احتوا ایدیور .

برچوق هوللاندا کیلرینی ضبط ومصادره ایلەدی . هوللاندا مجلس عمومیسی انکلترەنك بو حرکتنی شدتله پروتستو ایتدیلر. بونك اوزرینه انکلترەضبط اولنان کیلری اعاده ایلەدی . فقط بو اعاده برحق صورتنده دکل، لطف واحسان قبیلندن اولەرق مستثنا برتدبیر اولەرق یاپلدی، وانکلترەحکومتی بعدما ، اعلان ایدلمش اولان آبلوقەیی نقض ایدەجك حرکتەتصدی ایدن هرکمی‌یی ضبط ومصادره ایدەجکنی صریح اولەرق اعلان ایلەدی .

۱۷۷۵ تاریخنده اون التنجی لوئی حکومتك او وقت قیام واختلال ایتمش اولان آمریقالیلرەبذل ایتدیکی معاونتدن طولایی، انتقام آلمق ایچون انکلتره دولتی فرانسه علیهنه یکی بر آبلوقه اعلان ایتدی. بوآبلوقه فرضی واعتباری یعنی کاغد اوزرنده قورولمش آبلوقه ایدی. انکلترەبحریەمحکمەسی حاکمی ۱۷۸۰ سنەسنده دیور ایدیکه : « فرانسه واسپانیانك بتون لیمانلرینی محاصره ایتمك بیوك بریتانیانك بر حق طبیعیسیدر . (بوحق انکلترەنك دکزلرسلطانلغنه بر دلالت وعلامت اولمق اوزره دائما ادعا ایدیلەکلمشدر) . بیوك بریتانیا اللهك بوممکتەبر موهبەسی اولان موقع وموضعندن استفاده ایتمكحقنی حائزدر. » بوایشیدلەمش مدعیات بحری‌دولتلرك، اومدعیاتی قیرمق ایچون اتفاق ایلرینی ایجاب ایتدی . روسیه ایمپراطوریچەسی ایکنجی قاترینا دانیمارقه واسوچ دولتلری ایله اوزون‌اوزادی مذاکرەدن صوکره ۲۸ شباط ۱۷۸۰ تاریخنده مشهور بیاننامەسنی اعلان ایتدیردی . قاترینا بو بیاننامه ایله روسیه سنجاغنك بیطرفلغنه حرمت‌ورعایت ایتدیرمك ایچون جبر وقوت استعمال ایتمکه قرار ویردیکنی اعلام ایدیور ایدی . بیاننامەنك دردنجی فقرەسی شویله یازلمش ایدی .

بر لیمان آبلوقەیه آلنمش صایلەبیلمك ایچون بو لیمانه تعرض ایدن دولتك اتخاذ ایدەجکی ترتیب وتدبیر ایله ، بربرینەیاقین اولەرق طوران حرب کیلرینك تأثیر وتهدیدی ایله اولیمانه کیرمکده آشکار بر تهلکه موجود اولمالیدر .

ایشته بوقدر آچیق وقطعی اولان بوتعریف کاغد اوزرنده یاپیلان، یالکزساده برتبلیغ ایلەاعلام‌واعلان اولنان، وبرقاچ قرووازورك دکزدەطولاشمسیله اجرا اولنان آبلوقەلری رد ایدیور . دانیمارقه دولتی‌ده ۸ حزیرانده بویلەبر بیاننامەنشرایتدی . بوبیاننامەلر اساسی اوزرینه ۹ تموز و ۱ آغستوس تاریخلرنده روسیه ، اسوچ ، دانیمارقه دولتلری بیننده عهد نامەلر تعاطی اولندی . ایشته مسلح بیطرفلق دینن اتفاق ۱۷۹۰ تاریخنده بو وجهله تأسس ایتدی . واوروپا دولتلرینك اکثری او بیاناته باغلاندیلر .

آبلوقەنك روسیه بیاننامەسی ایله او صورتله تحدید اولنان‌تعریفی صوکرەفرانسه ایله روسیه بیننده ۱۱ کانون ثانی ۱۷۸۷ تاریخنده روسیه ایله سجلتین بیننده ۱۷ کانون ثانی ۱۷۸۷ تاریخنده عقد اولنان عهد نامەلرده عیناً تکرار اولندی .

فرانسه اختلالی قوپدیغی وقت انکلتره دولتی فرانسه لیمانلرندن برینه کیدەجك اولان بتون بیطرف کیلرك ضبط و مصادرەسنی امر ایتدی . بو امر حقیقتده بتون فرانسه ساحلنی آبلوقەیه آلمق ایدی . او وقت انکلترەده باش وکیل اولان پیت دییور ایدیکه فرانسەیی تجارت عالمندن آییرمالی، وبوممکتی یالکز برشهردن، تك برلیماندن عبارت ایمش کبی عد ایتملی وبوشهرویا لیمان دخی دکزدن، قرەدن آبلوقەیه آلنمش، آچ براقلمش نظریله تلقی اولنمالیدر . »

بحری دولتلر ایچنده انکلترەنك بو حرکت وادعاسنی یالکز باشنه اولا ردایدن دانیمارقه اولدی. صوکرادن اسوچ دولتی‌ده بوبابده دانیمارقەیه التحاق ایتدی وآنکله برلکده اولەرق ۲۷ مارت ۱۷۹٤ تاریخنده مسلح بیطرفلق عهد نامەسنی تجدید ایلەدی.

بو ایکی دولتك پروتستولری اوزرینه روسیه وپروسیه دولتلریده آنلره التحاق ایله‌دی وبو دولتلر طرفندن ١٦ و ١٨ کانون اول ١٨٠٠ تاریخلرنده یکی برمسلح بیطرفلق عقدنامه‌سی امضا اولندی . بو عقدنامه‌نك احکامندن بری ، اوچنجی ماده‌سی ١٧٨٠ ده اولدیغی کبی آبلوقه‌نك حقیق ومؤثر اولماسنی التزام ایدیور ایدی. انکلتره دولتی بیطرفلرك بو یکی اتفاقنی بوزمق ایچون درحال تدبیرلر اتخاذ ایتدی. (قوپنهاغ)ی طوپه‌طوتدی، دانیمارقه‌دونماسنی ضبط ایتدی . (١٢ نیسان ١٨٠١) .

نهایت انکلتره‌دولتی روسیه‌ایله ١٧حزیران ١٨١٠ تاریخنده عقد ایتدیکی برعهدنامه‌ده شمال دولتلرینك قبول ایتدکلری مبادی واساساته طرفدارکوروندی. بوعهدنامه‌ده انکلتره برلیمانك،اوکنده‌مؤثروتهدیدنی ایقاعه مقتدربرقوت بولنمادقجه آبلوقه‌یه آلنمش عدایدیله‌میه‌جکنی طانیمش‌در. یالکز بوقوت، شمال‌دولتلری بیننده متفق اولدیغی اوزره‌لیمان اوکنده‌طوران‌ویربرینه کافی‌درجه‌ده یاقین اولان کمیلردن عبارت اوله‌جغی جمله‌سنده بعض تعدیلات تکلیف ایله‌مش، (و)حرف‌عطفی یرینه(یاخود) کله‌سنك اقامه‌سنی طلب ایتمش‌در. (و) ایله (یاخود) کله‌لری بیننده‌کی فرق کوزه چارپیور. فی‌الواقع عباره تکلیف اولندیغی وجهله تعدیل ایدیله‌جك اولور ایسه انکلتره نظرنده برمحلی آبلوقه‌یه آلمش اولمق ایچون کمیلرك لیمان اوکلرنده‌طورماری‌مطلقا شرط ولازم اولمایه‌جق. یعنی حرب کمیلرینك طولاشماسی ایله یاپیلان آبلوقه‌لر دخی بیطرفلر ایچون حقیق وصحیح حکمنده مجبوری عد ایدلمش اوله‌جق .

١٧٨٠ عهدنامه‌سنك متننده آبلوقه صحیح عد اولنه‌بیلمك ایچون ایکی شرطك برابرجه وجودی لازم ایدی : آبلوقه اولنان لیمانك اوکنده حرب کمیلری طورمق وبو کمیلر بربرینه کافی درجه‌ده یاقین بولنمق ، او صورتده‌که بو ایکی شرطك اجراسی حالنده لیمانه کیرمك امرنده آچیق آشکار برتهلکه موجود اولسون . شوحالده حرب کمیلرینك اطرافده دولاشمسیله ، قورصانلق طریقیله بر لیمانی آبلوقه ایتمك قبول ایدلمامش ایدی . انکلتره‌حکومتی بومتنده‌کی : « لیمان اوکنده طوران ویر برینه کافی درجه‌ده یاقین بولنان » عباره‌سنده‌کی (طوران) دن صوکره کلان وجمع معناسنی افاده ایدن عاطفه واوینی فصل معناسنه دلالت ایلین یاخود حرفیله ابدال ایتمك تکلیفنده بولنمش اولدی. نه‌صنعتلی برتکلیف! برحرفی دیکر برحرف‌ایله ابدال‌اولنمقله ماده‌نك روحی اوقدر تغیرایدیورکه‌انکلتره دولتنك‌مقصدی تماماً‌حاصل اولیور ایدی. چونکه ـ بوصورته کوره‌حرب‌کمیلری برلیمانك اوکنده طورسه‌ده یاخود بر برینه یاقین بولنه‌رق دکزده طولاشسه‌ده هرایکی شقه کوره آبلوقه صحیح اوله‌جق .

انکلتره دولتی ناپولیون علیهنده طیانیدیغی اواوزون غوغالر دوام ایتدیکی مدتجه متمادیاً اعتباری آبلوقه‌لره مراجعت ایتدی . ١٣ حزیران ١٨٠٣ تاریخنده آلب نهرینك‌منصبلرینی آبلوقه‌یه آلدیغی اعلان‌ایتدی. ٢٦ تموز ١٨٠٣ ده عین تدبیری وزر نهری منصبی حقنده‌ده اجرا ایتدی . و ١٩ آغستوس ١٨٠٤ تاریخنده دخی شمال دکزنده بولنان فرانسزلیمانلرینی آبلوقه آلتنه آلدی .

کذلك ١٦ مایس ١٨٠٦ تاریخنده‌برمجلس قرار نامه‌سی نشر اولندی‌که بونده فرانسه‌نك بتون لیمانلری، تکمیل ساحللری (الب) دن (برست) ه قدر جمله نهر منصبلری آبلوقه آلتنه آلنمش اولدیغی اعلام ایدیلیور ایدی . بوقدر حقسز وظالمانه اولان بوتدبیر برنجی (ناپولیون) ی ضروری اوله‌رق مقابله بالمثل یولنه سوردی . (ناپولیون) ك برلیندن اصدار ایله‌دیکی ٢١ تشرین ثانی ١٨٠٦ تاریخلی اراده نامه انکلتره‌نك ١٦ مایس تاریخلی مجلس امرنامه‌سنه جواب

اولدی . بو اراده نامه ایله تاریخده مشهور اولان بری آبلوقه (بو ماده‌یه مراجعت) اصولی میدانه چیقدی .

بو اراده‌نامه‌نك برنجی ماده‌سی بریتانیا اطه‌لرینك آبلوقه‌یه آلندیغنی اعلام واعلان ایدر .

دیکر ماده‌لری ایسه برنجی ماده‌نك طبیعی نتیجه‌لرندن اولان احکامی قید وبیان ایلر. (ناپولیون)ك احداث و اعلان ایله‌دیکی بو بری آبلوقه پك طبیعی وبدیهی‌درکه فرضی واعتباری برآبلوقه اولدی . فقط ناپولیون انکلتره حکومتندن دها مرجحه حرکت ایدرك بو آبلوقه‌یه ظاهراً حقیق و صحیح برآبلوقه سوسی ویرمکه یلتنمه‌دی . اراده نامه‌نك اسباب موجبه‌سنی بیان و تعداد ایدر ایکن بری آبلوقه‌نك اتخاذنده‌کی نیت ومقصدی انکلتره‌نك کندی قانون بحریسنده ایجاد و استعمال ایتدیکی معاملاتی مقابلة انکلتره‌یه تطبیق ایله‌مکدن عبارت اولدیغنی آچیقجه بیان ایتدی .

آبلوقه‌نك ایجاب ایتدیکی نتیجه دفع حقنك تطبیقندن عبارت اولمالیدر . ناپولیون انکلتره‌یه قارشی اتخاذ واعلان ایتدیکی آبلوقه‌ده یالکز بو حق تطبیق ایله اکتفا ایدرك تعقیب حقنی استعمال ایتمه‌دی . انکلیز لیمانلرندن چیقمش اولان بیطرف کمیلره عودت سیر وسفری اثناسنده آبلوقه‌یی نقض ایتمش نظریله باقیق وبو کمیلری مصادره ایله‌مك ایسته‌مدی . یالکز هر حکمدارك کندی لیمانلرینی اجنبی کمیلره قپامق حقنی ایلری سوره‌رك انکلتره‌دن و مستملکاتندن کلان اجنبی کمیلرینه فرانسز لیمانلرینه کیرملرینی مصادره جزاسی ایله منع ایله‌دی .

انکلتره حکومتی برلین اراده نامه‌سنی یکی برمجلس امرنامه‌سیله قارشیلادی . ۱۸۰۷ سنه‌سی ۷ کانون ثانیسنده اصدار ایدیلان بوقرارنامه موجبنجه فرانسه ایله مستملکاتنك بتون لیمانلرینی حق دفع وحق تعقیب تطبیق ایدلمك اوزره آبلوقه‌یه آلندیغنی اعلام واعلان ایلدی.

۱۱ تشرین ثانی ۱۸۰۷ ده یکیدن اصدار اولنان اوچ مجلس قرار نامه‌سی ایله آبلوقه‌یالکز فرانسه‌نك کندی ساحللرینه، لیمانلرینه، مواقعنه منحصرقالمیه‌رق، انکلتره سنجاغنك مطرود اولدیغی بتون ساحللره ولیمانلره تشمیل ایدلدی. بوقرارنامه‌لرك متنلرنده دینیور ایدی‌که « بولیمانلر وموقعلر، انکلتره قوای بحریه‌سی طرفندن حقیق و شدید بر آبلوقه آلتنه آلنمش کبی تجارت وسیرسفائن تحدیداته تابعدر » . ۱۱ تشرین ثانیده صادر اولان بو قرارنامه‌لر ایله انکلتره حکومتی کاغد اوزرنده آبلوقه‌یی ، فرضی و اعتباری آبلوقه‌یی آچیقدن آچیغه قبول واجرا ایدیور ایدی . فقط بو تدابیر انکلتره پارلمانتوسنده شدید تنقیدات واعتراضاته اوغرادی . لورد فرانقلن مذکور قرارنامه‌لرك قانون اساسی‌یه وحقوق ملله مغایر اولدیغنی سویله‌دی .

مقابله‌یه ینه مثلی ایله مقابله‌یه عزم ایتمش اولان ناپولیون بو مسلکنده ثبات ایله ۱۷ کانون اول ۱۸۰۷ تاریخلی اصدار ایتدیکی یکی براراده‌نامه ایله جواب ویردی. بواراده‌نامه موجبنجه بریتانیا آطه‌لرینی دکزدن وقره‌دن آبلوقه‌یه آلیور ایدی . انکلتره ومستملکاتی لیمانلرندن چیقان ویا بورالره کیدن هرکمی آچیق دکزده مصادره اولنه‌جق (ماده۳) . نه‌جنس اولور ایسه اولسون برکمی کندی رضاسیله انکلیز سفینه‌لری طرفندن تفتیش ومعاینه‌یه تابع اولور یاخود انکلتره‌یه کیدر ایسه اوکمی قومیتنه باقلمیه‌رق انکلیز سفینه‌سی عد ایدیله‌جك (ماده۱). شو قدرکه ناپولیون بواراده‌نامه‌نك دردنجی ماده‌سنده : بحری قانونی جزایر قانونی تنظیر وتمثیل ایدن انکلتره حکومتی طرفندن قبول وتطبیق اولنان باربارجه تدابیره قارشی حقلی بر مقابله بالمثلدن بشقه برشی اولمیان بواحکام انکلتره‌یه کندی سنجاقلرینی صایدیره‌بیلان دولتلره تطبیق اولنمقدن واز کچه‌جکنی بیان ایدیور ایدی .

(ناپولیون)ك احداث واتخاذ ایتدیكی بری آبلوقه‌یه اولا پروسیه ایله دانیمارقه اشتراك والتحاق ایتدیلر . لكن دانیمارقه حكومتك اشتراكی انكلیز دونانماسی طرفندن قوپنهاغ شهرینك ۱۸۰۷ ایلولنده حرب اعلان ایدلیه‌رك طوپه طوتلمسنی ایجاب ایتدی . انكلتره حكومتك بو حركتی روسیه ایمپراطورینك اوقدر كوجنه كیتدی اودرجه نفرتنی دعوت ایلدیكه مسلح بیطرفلق قواعدینی اعلان ایدرك ۲٦ تشرین اول ۱۸۰۷ تاریخنده اوده بری آبلوقه‌یه اشتراك والتحاق ایلدی .

انكلتره‌نك اتخاذ ایلدیكی تدابیرك نتیجه‌سی كندی لیمانلرندن بیطرف كمیلرینك تباعدی اولدی . بو كمیلری ینه لیمانلرینه جلب ایده‌بیلمك ایچون ، اعلان ایتمش اولدیغی عمومی آبلوقه‌یی صوكرادن یالكز هوللاندا فرانسه مستملكاتی وشمالی ایتالیا لیمانلرینه حصروقصر ایلدی (۲٦ ایلول ۱۸۰۹ امرنامه‌سی) . بونكله برابر بری آبلوقه تدبیرینه اوستریا ایله اسوچ دولتلری‌ده ۱۸۰۹ ده موافقت ایلدیلر .

امریقا حكومات متحده‌سی كندی تبعه‌لرینه محاربلر ایله هردرلو تجارتدن مجانبت ایلملرینی منع ایتدی برنجی ناپولیون امریقانك خیرخواهلغنی دائما تأمین ایتمك ایسته‌دیكی جهتله امریقالیلر كندی كمیلری ایله حموله‌لری حقنده برلین ومیلان اراده‌نامه‌لرینك فسخنی استحصال ایتمكه موفق اولدقلری كبی ۲۸ نیسان ۱۸۱۱ ده انكلتره حكومتی‌ده بر سنه صوكره یعنی ۲۳ حزیران ۱۸۱۲ تاریخنده ینه امریقا كمیلرینی یوقاریده ذكری كچن مجلس امرنامه‌لری احكامندن استثنا ایلدی .

انكلتره حكومتك تحریكاتی روسیه ایله اسوچ دولتلرینی ۱۸۱۲ ده وپروسیه‌یی ۱۸۱۳ ده بری آبلوقه جمله‌سندن آیرمغه موفق اولدی . (ناپولیون)ك ۱۸۱٤ ده دوشمسی بری آبلوقه‌یه آرتق نهایت ویردی .

۱۸۱۵ عهدنامه‌لری آبلوقه‌یه دائر بسبتون ساكت قالدی . اون طقوزنجی عصرده دولتلر بیننده تعاطی اولنان عهدنامه‌لر ایكی صنفه آیریله‌بیلیر . بر قسمنده آبلوقه‌لرده دفع حقی رد اوله‌رق یالكز تعقیب حق قبول اولنمشدر . دیكر قسمنده هر ایكی حق‌ده رد وانكار اولنمشدر. فرانسه‌نك بوعصرده قبول ومدافعه ایلدیكی دستور ایكی قاعده‌یی احتوا ایدر : آبلوقه بیطرفلره قارشی صحیح ومقبول اوله‌بیلمك ایچون اولا آنلره اعلان واخبار ایدلملی ؛ ثانیاً حقیق اولمالیدر ؛ انكلتره دولتی ایسه كندی عنعناتنه صادق قاله‌رق ۱۸۵٦ سنه‌سنه قدر فرضی واعتباری آبلوقه اصولی قبول وتطبیق ایلمكده دوام ایتدی . امریقا حكوماتی آبلوقه‌لرده حقیقت طرفنی التزام ایلمشدر .

قریم محاربه‌سی حقوق بحریهٔ دول ایچون بعض ترقیاته وسیله اولمشدر . انكلتره ایله فرانسه ۲۸ مارت ۱۸۵٤ تاریخنده نشر ایتدكلری بر بیاننامه‌ده دشمن ساحللرینه یناشمه‌یی منع وزجر ایده‌جك كافی درجه‌ده قوای بحریه‌نك حضوریله حقیق اولان آبلوقه‌لری نقض ایتمكه تصدی اولنمادقجه بیطرفلره طوقنلمیه‌جغنی اعلان ایلدیلر .

پارس قونغره‌سی متعاقب ۱٦ نیسان ۱۸۵٦ تاریخنده نشر اولنان مشهور بیاننامه‌نك ٤ نجی ماده‌سنده دینیوركه : آبلوقه مجبوری اوله‌بیلمك ایچون حقیق یعنی دشمن ساحلنه یناشمه‌یی منع وزجر ایده‌جك كافی برقوت ایله اجرا وادامه ایدلملیدر . بو بیاننامه‌یه آمریقای شمالی حكومات متحده‌سی مستثنا اولدرق جمله دولتلر طرفندن اشتراك اولندی .

افتراق محاربه‌سی هنكامنده دول متحده یالكز بر قورصان آبلوقه‌سی یاپه‌بیلدیلر . سكسان لیمان ونهر منصبنی حاوی ۳۵۰۰ كیلومتره اوزونلغنده بولنان ساحللری آبلوقه‌یه آلدقلرینی اعلان ایلدیلر . حالبوكه محاصره باشلادیغی وقت الده بولنان بحری

قوت طوپی ٤٥ حرب گمیسندن عبارت ایدی، بونلره آز چوق تجهیز اولنمش اللی قدرده تجار گمیسی علاوه اولندی . بو آبلوقه‌ده ساحل هیچ بر زمان حقیق برصورتده قوشادیله‌مدی وهروقت برچوق گمیلر آبلوقه آلتنده بولنان لیمانلره گیروب چیقارلر ایدی . ١٨٦١ سنه‌سی کانون‌اول ابتداسنده حکومات‌متحده رئیسی جنوبده‌کی برچوق کوچك لیمانلری آغزلرینه طاش یوکلی گمیلر باتیره‌رق سد ایله‌دی. ایشته آبلوقه حقنك آشکار برسوء استعمالی .

١٨٦٤ سنه‌سنده بر طرفدن اوستریا وپروسیه ودیگر طرفدن ینه اوستریا ودانیمارقه آره‌سنده واقع اولوب دوقه‌لرمحاربه‌سی دینن حربده دانیمارقه حکومتی قورصان طریقیله وکوزدن حرب گمیلری ایله وحشی غائب بر آبلوقه اعلان ایله‌دیکندن طولایی‌المانیا مطبوعاتی طرفدن اتهام اولنمش ایدی .

دانیمارقه دولتنك بو یولده‌کی تدبیر وحرکتی ١٨٥٦ بیاننامه‌سنه متناقض اولدیغی کبی ١٦ شباط ١٨٦٤ تاریخنده بو حکومت طرفندن نشر ایدلمش اولان نظامنامه‌یه‌ده مخالف ایدی . بیسمارق لوندره قونفرانسنه بوبابده شکایت ومدعیات درمیان ایده‌رك اسماع ایله‌دی .

انکلتره‌دولتی ١٨٦٢ ده (ریوژانیرو) لیمانی تك برحرب گمیسی ایله آبلوقه‌یه الدیغنی ادعا و اعلان ایله‌دی . بو آبلوقه حقیق تلقی ایدیله بیلیرمی ؟

مکسیقانك شمالنده‌بولنان بتون‌لیمانلرك (ماقسیملیان) طرفندن ١٨٤٦ تاریخنده لازم وکافی قوت یوق ایکن اتخاذ واعلان ایدیلان آبلوقه‌یی حکومات متحده طانیمادی .

فرانسه دولتی ١٨٧٠ ده المانیا ایله ١٨٥٩ ده اوستریا ایله اجرا ایتدیکی محاربه‌لرده وقتیله کندی ایجاب ایتدیکی ١٨٦٠ بیاننامه‌سنه صادق بولنمش‌در. حرب گمیلری قوماندانلرینه ویرمش اولدیغی تعلیمات صریح و یك قطعی ایدی . وقوماندانلرده تماماً بو تعلیمات دائره‌سنده حرکت ایتدیلر . دولت علیه روسیه محاربه‌سنده حکومت‌عثمانیه ١ مایس ١٨٧٧ تاریخنده ١٨٦٠ بیاننامه‌سی احکامنه مراعات ایتمك‌خصوصنده‌کی نیتنی رسماً بیلدیردی. روسیه حکومتی‌ده درت‌مایسده بونك عینی بیاناتده بولندی . آنجق بو محاربه‌ده دولت عثمانیه‌نك اعلان ایله‌دیکی آبلوقه ینه فرضی و اعتباری اولدی . محاربه‌نك ختامیله ١٣ مارت ١٨٧٨ ده آیاستفانوسده عقد اولنان صلح عهد نامه‌سنده حکومت‌عثمانیه قره‌دکز وآزاق دکزلرنده بعدما اجرا ایدیله‌جك آبلوقه‌لرك حقیق اولماسنی ، ١٨٥٦ بیاننامه‌سندن ایرلیه‌جغنی تعهد ایتدی .

شیلی حکومتی پارس بیاننامه‌سنه صورت‌صریحه‌ده اشتراك ایتمش ایدی . بونکله برابر بوحکومتك پرو وبولیوی لیمانلرینه‌قارشی ١٨٧٩ و ١٨٨٠ تاریخلرنده اتخاذ ایله‌دیکی آبلوقه‌لر فرضی و اعتباری ایدی .

دولت عثمانیه ایله یونان بیننده ١٨٧٩ ده واقع اولان محاربه‌ده سلانیك وپره‌وزه کورفزلرینك یونان حکومتی طرفندن اعلان واجرا اولنان آبلوقه ١٦ نیسان ١٨٥٦ بیاننامه‌سی احکامنه موافق یاپلدی . یونان حکومتی او سنه‌نك ٨-٢٠ حزیرانده‌مذکور بیانه احکامنه اشتراك ایتمش، و ١٨٩٧ محاربه‌سنده او احکامه توفیق حرکت ایتمك ایسته‌دیکنی تأکید ایله‌مش ایدی. فی‌الواقع بوآبلوقه‌لر بیطرف‌حکومتلره بیلدیرلمش وحقیق صورتده اتخاذ اولنمش ایدی .

امریقا ایله اسپانیابیننده ١٨٩٨ ده اجرا اولنان محاربه‌ده امریقالیلر برقاچ آبلوقه یاپدیلر ، جمله‌سی حقیق دکل ایدی . امریقا حکومات متحده‌سی دونتما قوماندانلرینه ٢٠ حزیران ١٨٩٨ تاریخنده تبلیغ ایله‌دیکی تعلیماتده آبلوقه حقنده اکلادیغی مبادی وقواعدی بیان ایتدی . اسپانیا حکومتی‌ده بوبابده کندی نقطهٔ نظرینی ٢٤ نیسان ١٨٩٨ تاریخلی بر

اراده نامه‌ده اظهار ایله‌دی . بو محاربه هنگامنده برچوق بیطرف سفائن آبلوقه‌یی نقض ایتمك وسیله‌سیله امریقا طرفندن ضبط ومصادره اولندی . بونلردن بعضیسی خصوصیله (داولیندلافاتیت) و (اوقلیندرقودریغ) سفینه‌لری شدید اختلافاته سبب اولدی .

١٩٠٤ سنه‌سی روس و ژاپون محاربه‌سنده روسیه حکومتی ١٤-٢٧ شباط ١٩٠٤ تاریخلی برنوطه ایله آبلوقه مجبوری اوله بیلمك ایچون حقیقی یعنی کافی درجه‌ده موجود قوای بحریه‌نك وجودی سایه‌سنده دشمن ساحلنه یناشمق فعلا ممنوع بولنملی‌در. دیه اعلان ایله‌دی . ژاپونیا روسیه علیهنده یاپدیغی محاربه‌ده پورآرتور لیمانیله لیاوتونغ شبه جزیره‌سنی آبلوقه‌یه آلدی .

لاهی قونفرانسنك ایکنجی اجتماعی که ١٩٠٧ تاریخنده پارسده انعقاد ایتمش ایدی ، هرنه‌قدر مسأله متناً روس پروغرامنده یوق ایدی ایسه‌ده آبلوقه ماده‌سی ایله‌ده مشغول اولدی. فقط قونفرانسك مذاکراتی برمعاهده‌یی انتاج ایله‌مدی .

قونفرانسده آبلوقه بحثنك مذاکره و مناقشه‌سنه ایتالیا طرفندن واقع اولان برتکلیف سبب اولدی . ایتالیا حکومتی بو بحثده آبلوقه‌نك حقیقیلکی مسأله‌سنی اورته‌یه قویمش ایدی . ایتالیا آبلوقه‌یه آلنان لیمانه و بیطرف حکومتلره کیفیتك اعلامنی وبو اولمادیغی تقدیرده آبلوقه آلتنده بولنان لیمانه کیدن کمیلره خصوصی اوله‌رق اخبار ایدلمه‌سنی طلب ایدییور ایدی ؛ و بیطرف کمیلر یالکز آبلوقه خطنی یارمغه ابتدار ایتدیکی وقت طوتلدیغی حالده ضبط ومصادره ایدیله‌بیله‌جکنی قبول ایدییور ایدی‌که بو تکلیف ایله آبلوقه ماده‌سنده هم دفع حقنی هم تعقیب حقنی ابطال ایلیور ایدی . قونفرانسده بوتکلیفك مذاکره ومناقشه‌سنه باشلانمدقدن صوکرا انکلیز وافدلرندن بری مسأله‌نك پك قاریشیق اولدیغی اورته‌یه سوره‌رك ذاتاً بومسأله قطعی اوله‌رق قونفرانسك پروغرامنده داخل اولمدیغی و حکومت متبوعه‌سی بو بابده کندی وفدینه لازم اولان تعلیماتی ویرمدیکنی بیان ایتدی . انکلتره حکومتی غالبا قونفرانسده بردن بره میدانه چیقان بومسأله‌نك مذاکره ومناقشه‌سنه کیریشیله‌جك اولور ایسه آبلوقه ماده‌سنده کندینك التزام و استصحاب ایله‌دیکی خصوصی نظریه‌لرك قونفرانسده شدید بر مخالفت واعتراضه اوغرایه‌جغنی استدلال و استدراك ایده‌رك ایشی ابتداسندن کسدی . انکلیز وافدینك بو بیانی اوزرینه آبلوقه مسأله‌سنك تدقیق ومذاکره‌سی بردها اله آلنمادی ، مسکوت قالدی .

آبلون — فرانسه‌ده برچوق ناحیه وقریه‌لر واردرکه بواسمله تسمیه اولنمشدر .

آبلوٰاسن مارتن — فرانسه‌ده مارتن ولایتنده برقصبه‌در . نفوسی ١٤٠٠ . بوراده دکرمن طاشی معدنی واردر ، کاغد اعمال ایدیلیر ، شراب اخشاب وکمور تجارتی یاپیلیر .

آبله‌سیموف — روس تیاترو مؤلفلرندندر ١٧٨٤ده وفات ایتمشدر. روس تیاتروسنه وودویل دینان بر نوع اوپرنی ادخال ایتمشدر . روس کویلیلرینك اخلاقنی مصور اولمق اوزره تألیف ایتدیکی (دکرمنجی) نام اوپرا قومیك پك زیاده رغبته مظهر اولمشدر .

آبلی اس (ایتالیانجه‌دن). کمیلرده یان یلکنلرك صاریلی بولندیغی یاریم سرنلرك یلکن آچیلدیغی وقت، سنجاق و اسکله آلابانده‌لرینه کلان خلاطلردرکه مذکور یاریم سرنلری ایسته‌نیلن وضعیتده طوتار .

آبلیتاس — اسپانیاده اناوار ولایتنده بر قصبه‌در . نفوسی ١٣٠٠ در .

آبلیس — فرانسه‌ده بر ناحیه ویا قریه‌درکه سن - ئه - اوواز سنجاغنده ، (دوردان) قضاسی داخلنده‌در . نفوسی ٩٧٠ .

آبمق مص . برقیدن قارشی قیی‌یه کچمك ؛ بر بویانه ، بر اوته یانه کیتمك . زیق زاق حرکت ایلمك : بوغاز ایچنك دیلنجی پوسته واپورلری آبه‌رق کیدر . || دوز کیدر ایکن کری دونمه‌رك صاغ ویا صول جهته قیریلوب حرکتده‌دوام ایتمك. صاپمق. نیت ایدیلن ویاباشلانیلان برایشدن‌واز کچمك. فراغت ایتمك. جایمق. إبا ایتمك .

— خلالی : آبوق . آپشمق . صاپمق .

— مترادفلری: صاپمق . جایمق. انحراف . ایتمك انعطاف ایلمك . (جایمق‌ماده‌سنه مراجعت) .

. — مستقیم برخط اوزرنده حرکت ایدن بر شی یا کیتدیکی خط اوزرنده کری دونرکه بوکا رجوع ورجعت، أوب دیرز (آئب ماده‌سنه مراجعت) . یا کیتدیکی خط وجهت اوزرنده وارديغی برنقطه‌دن کری دونمه‌رك، صاغ وصوله قیوریله‌رق استقامتنی تبدیل ایدرکه ایشته بوکا لسانمزده آبمق ، صاپمق ، جایمق ، انحراف وانعطاف ایتمك دیورز . تورکجه آبمق صو معناسنه اولان فارسی آب لغتندن آلنه ویا یاپلمه برکله اولماسی بعض قرینه‌لره کوره پك‌محتمل‌در. چونکه برقیدن‌قارشی قیی‌یه کیتمك ودونمك صورتیله واقع اولان حرکت طبیعتده الك زیاده صو مجرالرنده چایلرده کوزه چارپان بر حرکتدر . واقعا آقنتیلر اکثریا بویله کیدر. ایشته بونك ایچون‌درکه فرانسز- جه‌ده عینی برمعنا افاده ایدن (ده‌ریواسیون) نهروقی دیمك اولان (ریو) لغتندن آلنمش اولدیغی کبی‌تورکجه آبمق کله‌سی‌ده صو وچای معناسنه کلن آب لفظندن یاپلمش اوله‌جقدر . نته‌کم آبمق مرادفی اولان یته تورکجه جایمق لغتی‌ده نهر معناسنه اولان چای‌اصلندن کذلك‌عربجه‌یه اویله برمعناده مستعمل اولان‌انحراف کله‌سی‌ده قیی وکنار دیمك اولان حرف ماده‌سندن کتیرلمش‌در .

آبمق‌لغتی بوکون مصدر اوله‌رق لسانمزده مأنوس ومتداول دکل‌در . آبمق بوندن مشتق اولان آبوق (آبوق صاپوق) آپشمق کله‌لری (بو ماده‌لره مراجعت) قوللانیلیور . بو مناسبتله‌ده (یکی محیط المعارف) ده آبمق ماده‌سندن بحث ایتمك لازم اولدی .

آبنبرغ — باویه‌را قرالیتنده فرانقونیه مووایی دائره‌سنده برکوچك شهردر . نفوسی ١٤٤٠ . بوراده ایکنه فابریقه‌لری واردر . پنایرلر قوریلیر . حوالیسنده عمر اوتی زراعت ایدیلیر .

آبندبرغ — اسویچره‌ آلپ‌طاغلری‌سلسله‌سنه داخل برجبل‌درکه موقعنك ومناظرینك کوزللکی ایله معروفدر . سیلزیاده دخی بونامده مواقع مرتفعه واردر .

آبندون — جرجانده کوچك‌برقصبه‌در. محدثیندن ابوبکر احمدبن‌محمد بن‌علی الجرجانی‌اورایه منسوب‌در.

آبنر — ملوك اسرائیلیه‌دن (سائول)ك برادر زاده‌سی وقائدلرندن بری ایدی. نام توراتیسی آبنیر.

آبنر — ربانیوندن‌یعنی یهودی علماسندن‌ایدی. ١٢٧٠ تاریخلرینه‌طوغری(بورغوس)ده تولدایله‌دی. (واللادولید)ده طب تدریس ایتمش‌در . اخیراً تنصر ایتمش ، آلفونس‌ده بورغوس نامنی آلمش‌در . طاعونه دائر اسپانیولجه یازلمش بر اثری واردرکه ١٥٥١ده قرطبه‌ده طبع اولنمش‌در .

آبنسبرغ — باویه‌راده کوچك بر بلده‌در . (ره‌کنسبورغ)دن ٣٠ کیلومتره جنوب‌غربیده‌وآبنس چایی اوزرنده ٣٥٦ متره ارتفاعده کائن‌در . بیوك ناپولیون بوراده (ارشیدوق لودویغ) وجنرال (هیلر) قوماندا سنده‌کی اوستریا اردوسنی منهزم

ویریشان ایتدی (۲۰ نیسان ۱۸۰۹) . بو محاربه ایله آبنسبرغ بلده‌سی تاریخده کسب شهرت ایتمش‌در. شهرده چوقه فابریقه‌لری ، بیوك قماش دستگاهلری دمیر خانه‌لر ، حیوانات بازاری واردر . سوء هضم روماتیزمه، نقریس علتلرینه وجلد خسته‌لقلرینه نافع معدن صولری مشهوردر .

آبنغدون — (تلفظی : ئه‌بینغدین) انکلتره‌ده بربلده‌درکه تایمس نهرینه‌اوق ویلتس وبرغ قناللرینك ملاقی اولدیغی محلده کائن‌در. نفوسی ۷۰۰۰. بوراده بیوك چوبان بازاری قوریلیر .

آبنوبا — قدیم جرمانیاده ، طونه نهرینك منبعلری سمتنده بر طاغك اسمی‌درکه خلق دیانا معبودینه عبادت ایدرلر ایدی .

آبنوس اس (یونانجه أوه‌نوس ، لاتینجه أبه نوس‌دن معرب)، آبنوسیه‌فصیله‌سندن بر جنس شجردرکه خشبی پك سرت واکثریا سیاه رنکده‌در . مرانغوزلقده ایشله‌نن آبانوز بو شجرك اخشابندن حاصل اولور : هندستانده واسع آبنوس اورمانلری واردر .

(شکل ۱۷)

— آبنوس‌ساق غایت طویل، قبوغی بوز (سنجابی) ویاسیاه‌رنکده بر آغاجدرکه اصل منبتی یعنی بیتدیکی یر هندستان ایله ماداغشقار وموریس اطه‌لری ، ژاپونیادر . بو آغاج بلادحاره‌ده نشوونما بولور . یاپراقلری متبادل (یعنی آغاجك داللری اوزرینه آشیرتمه طریقیله موضوع) ، بیضی و متطاول اولوب مشین کبی سرتدر ، بیرتیلمز ، اوست یوزی قویو یشیل ، آلت یوزی بیاض‌متراقدر ، چیچکلری ابطی‌دریعنی یاپراق‌دیبلرنده‌طوپ‌طوپ‌بریکمش زهره‌لردن عبارتدر . کأسی درت پارچه‌لیدر یعنی وریقات کأسیه‌سی درت عدددر . میوه‌لری أتلی ، قایصی کبی بیضی و اسمر رنکده‌در . یرلی اهالی بو میوه‌لری کمال اشتها ایله اکل ایدرلر .

آبنوسیه اس . جنسی آبنوس اولان نباتات فصیله‌سنك اسمی‌درکه ایکی فلقه‌لی ، وریقات تویجیه‌سی متمامی (یعنی‌بتون جزءلری برلکده وبر زمانده نما بولان) مبیضی اعلا اولان اشجار وشجیراتدن مرکبدر .

— آبنوسیه فصیله‌سی ۵ جنس و۲۷۵ نوعی حاوی‌در. بوانواعدن ۱۸۰ ی یالکز آبنوس‌جنسنده داخلدر . بوفصیله‌نك حاوی اولدیغی نباتاتك جمله‌سی خط‌استوا قربنده مدارین بیننده کائن اولان اراضیده بیتن وبیتیشن اشجار وشجیراتدن عبارتدر . بونلرك سودی(عصارهٔلبنیه)یوقدر خشبلری‌سرت، آغیر، اکثریا سیاه‌در. یاپراقلری‌منفردمتخشب، بسیط وصارغیسزدر یعنی لفافه‌سی یوقدر. چیچکلری منتظم، وحید الزوج یعنی ارککی‌آیری دیشیسی آیری‌در . دیشیلك‌آلتلری (آلات تأنیث) نظری اوله‌رق ایکی ورتیسلدن متشکل اولمق لازم کلیر ایکن بعضاً بونلرك برینه بربرینه موازی آلات تأنیث جزءلرندن مرکب‌حزمه‌لر قائم اولور . مبیض یعنی یمورطه‌لق هر بری ایکی بیضه‌لی بر قاچ خانه ویا اودن عبارت اولوب عنب ویا عشمه صورتنده میوه حاصل ایدرکه‌بعضیلری‌ینیر . بو میوه‌لرك ایچلرنده قارنی آلبومینی حاوی بیوك چکردکلری واردر .

آبو — مصرده قوص ملحقاتندن برقریه‌در . تاریخجه معروف برمحلدر. بوراده‌کی آثار قدیمه‌نك اك مهمی اولمق اوزره ۳۳متره طولنده مذهب‌وباشنك تزییناتی فتح‌ایتمش اولدیغی ممالکدن استحصال ایدیلن

غنایمدن یاپلمش برهیکل واردرکه اون سکزنجی عائلهٔ
فراعنه‌نك برنجیسی اولان فرعونك تمثالیدر. بوهیکلك
قبل الهجره ۲۳۲۷ تاریخنده قبط تختنه جلوس ایدن (تاهاء
زو) نامنده برقادین طرفندن بنا ایتدیرلدیکی اوزرنده‌کی
محکوکاتدن آکلاشیلیور. آبوقریه‌سنك قربنده (اوشو-
نیس) اسمنده برمعبد واردرکه درونده بیوك طاشلر ونقوش
غریبه کورینیر. ینه اوراده معابددن معدود اولان قدیم مبانی
قربنده اوچنجی (رامزس)ه عائد اوله‌رق دیوارلرنده
اسیا وسودان اهالیسندن آلنان اسرا رسملری
ووجوه مصریه ایله (رامزس)ك کندی رسمی
موجوددر. (رامزس)ك برقادین ایله هم شطرنج
اوینامقده هم یمش یمکده اولدیغی مصور بر رسمی
دها واردر. قدیم (آبو) بلده‌سنك منفیس شهرندن
ومصرك قدیم شهرلرندن الك بیوکی بولندیغی ۲۰۰ سنه
اول کرسیٔ حکومت اولدیغی حتی یوز قپوسی اولدیغی
مرویدر.

آبو (تلفظی: اوبو) — روسیه‌ده فنلاندیاده
بر شهردرکه (آبو - بیورنه بورغ لان) ولایتنك
مرکز اداره‌سیدر. پترسبورغدن ٤٦٠ کیلومتره
مسافه‌ده کائن اولوب بالطیق دکزنده (بوتنی)
کورفزی مدخلنده مهم بر تجارت لیمانیدر. نفوسی
٤٤،٦٩٤. بوشهری ۱۲ نجی عصرده اسوچلیلر بنا
ایتدیلر. ۱۷٤۳ تاریخنده روسیه ایله اسوچ دولتی
بیننده اوراده بر معاهدهٔ صلحیه عقد اولندی.
۱۸۱۲ ده روسیه ایمپراطوری برنجی علکساندر ایله
اسوچ قرالنك اوغلی (قارل یوهان برنادوت) بو
شهرده ملاقات ایده‌رك (ناپولیون)ه قارشی محاربه‌ته و(نور-
وج)ك اسوچ مملکتنه الحاقنه دائر اولان ومارتك یکرمی
دردنده عقد ایدیلن معاهده‌یی اغستوسك اوتوزنده
تأکید وتصدیق ایلدیلر. معاهده‌یه دولتین یکدیکرینی
حمایه ایتمك ایچونده بر مادهٔ خفیه علاوه ایدلمش
ایدی.

آبو اس، فارسیده نیلوفر چیچکنك اسمی؛

آبو — آفریقاده، کینه‌ده بر بلده‌در،
انکلتره‌نك (نیژه‌ر) پروتکتوراسی داخلنده‌در. بو
بلده ینه آبوتسمیه ایدیلن نهرك برقولی اوزرنده مبنیدر.
نفوسی ۱۰۰۰. آبو بلده‌سی (ایبوس) لرك قدیم
مرکز حکومتلری ایدی.

آبو — سانسقریتده آربودا. هندستان غربیده
برجبلك اسمیدر. آروالی سلسلهٔ جبالنك منتهای
جنوبی واك مرتفع نقطه‌سنی تشکیل ایدر. ارتفاعی
سویهٔ بحریه‌دن اعتباراً ۱۲۰۰ ـ ۱۵۰۰ متره‌در.
آبو جبلی تاریخك انفاذنظر ایده‌مدیکی برزماندن بری
عقائد هندیه‌ده مقدس ومشرف بر طاغ عد ایدیلیر.
هندستانك شمال طرفلرنده ساکن اولان هندیلر بو
طاغك زیارتنه کایرلر، عندلرنجه کویا حج ایدرلر.
بو جبلك سطحلرنده، دامنلرنده کوریلن بیکلرجه
کهفلر، مغاره‌لر مقدما بوراده اختیار مجاورت ایدن
متوحدین هندیه‌نك عددینی ارائه ایدر. زمانمزده آبو
جبلی، جانیا نامی ویریلن شیعهٔ هندیه‌نك بش بیوك
اماکن مبارکه‌سندن بریدر. (هیتوباده‌زا) دینن
امثال هندیه‌ده مذکور طاغك اسمی «آربوداچیقارا»
درکه معناسی رأسلری چوق اولان طاغ دیمکدر. حقیقت
بونام طاغك منظره‌سنه توافق ایدر. جبلك ذروه‌سی
۱۵ فرسخ دورنده بر صحرا تشکیل ایدرکه بورادن
اهرام شکلنده برچوق قله‌لر یوقاری‌یه دوغری اوزانیر
کیدر. آربودا کلمه‌سی، اصلاً معناسی بك رفیع دیمك
اولان بر سانسقریت جذرندن مشتقدر. بومعنادن
دیکر جباله‌ده نام ویرلمشدر. بطلمیوس سندسفلانك
غربنده اویله براسم ذکر ایدیورکه کلاتك یوقاری
طرفنده بونام ایله الآن برجبل موجوددر (جغرا-
فیون اسکندریه‌نك آربیتاسی، زمانمزده آربوی).

— آبو نامی آسیانك كبیر جزائر مجتمعه‌سنه‌ده نقل اولنمشدر. جزائر مذكوره‌دن سانكیر اطه‌سنك قسم شرقیسنده كائن اولان بر قبۀ بركانیه‌یه‌ده آبو تسمیه ایدیلیر .

آبو اس. موز آغاجی انواعندندر . میوه‌سی لزوجتلی وطاتسزدر . قزارتیله‌رق اكل ایدیلیر .

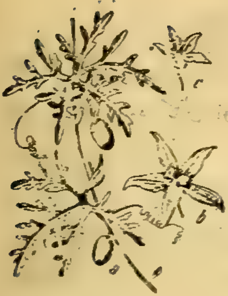
آبو (تلفظی : اۋبو بیورنه‌بورغ) — اوروپا قطعه‌سنده كائن اولان روسیه ممالكنك شمال‌غربنده فنیلاندیانك اقصای جنوب غربیسنده بر ولایتدركه شمالاً وازا ولایتی ایله ، شرقاً تاواسته‌ئوس ولایتی ایله ، جنوب شرقی طرفندن نیلاند ولایتی ایله محدوددر . جنوب جهتی فنیلاندیا كورفزی ، وغرب طرفی‌ده بوتنی كورفزی ایله محاطدر . ادارۀً آبو-بیورنه‌بورغ ولایتنه تابع اولان آند جزائرمجتمعه‌سی بوتنی كورفزنی بحر بالطیقدن تفریق ایدر. ولایتك مساحۀ سطحیه‌سی ٢٤١٧١ كیلو متره مربعی‌در . بونك ٣٤٦٠ كیلومتره مربعی آطه‌لردر . نفوسی ٤٠٨٠٠٠ . بو ولایتك اراضیسی دوزدر . الك یوكسك نقطه‌سی ٢٤٠ متره ارتفاعی تجاوز ایلمز . بو ولایتده جریان ایدن صولردن یالكز اورا (آبو نهری) ، قومو (بیورنه‌بورغ نهری) شایان‌ذكردر. ولایت داخلنده كوللر پك چوقدر ، ومسیل نوعندن بر چوق جدوللر بو كوللری بربرینه ربط وایصال ایدر . موجود كوللرك مساحۀ سطحیه‌سی ١٠٤٤ كیلو مترهٔ‌مربعی‌اراضی‌یی احاطه ایدر. ولایتك‌سواحلی غایت قیالق وكوچك آطه‌لر ایله محاطدر. كیرینتیسی چیقنتیسی پك چوقدر . روز كارلردن مصون برقاچ لیمانی واردركه باشلیجه‌لری آبو ونا دندال‌لیمانلری‌در. ولایتك آطه‌لردن عبارت اولان قسمی ١٤٢٦ كیلو متره مربعی اولوب اوچیوز جزیره‌یی جامعدر . آبو بیورنه‌بورغ ولایتك اراضیسنده مرمر ، غرانیت پك چوقدر. دمیر فلزاتی‌ده چیقار . طاش اوجاقلری قربنده دمیر فلزاتی ایچون یوكسك فرونلر ایشلدیلیر. زراعت مترقی‌در . چوق حیوان یتشدیریلیر. نسبةً اقلیمی لطیفدر ؛ آرپه ، یولاف ومصر بغدایی فنیلاندیانك هر طرفنده زرع ایدیلیر خصوصیله بو ولایتده فضله اوله‌رق حنطه زراعتی‌ده واردر . اورمانلری واسع و مبذول‌در كوزل ایشلتدیریلیر ؛ اره‌خانه‌لرك ، ترسانه‌لرك ، اشیای بیتیه فابریقه‌لرینك مالزمه‌سی هپ بو اورمانلردن كلیر . صید ماهی‌ده مهمدر . صنایعده شو بیان ایتدیكمز حرفتلردن‌ماعدا دباغت ، مانیفاطوره صفتلری‌ده موجوددر . ولایتك ایشلك بر قاچ تجارت لیمانی واردركه تجارت‌بحریه‌سی پك مهم اولان آبو (بو ماده‌یه مراجعت) لیماندن ماعدا سالو ، نیستاد ، بیورنه‌بورغ لیمانلری شایان ذكردر. ادارۀ ملكیه نقطۀ نظرندن ابو-بیونه‌بورغ ولایتی ١٠ دائره‌یه منقسمدركه شونلردر : پیكیس ، ومها ، ویرمو ، ماسكو ، آلاند ، یوكسك ، بالا ، زیر ، وسطا ، وصفلرله تفریق ایدیلن درت ساتاقونتا . شیمدی موجود اولان آبو - بیورنه‌بورغ ولایتی فنیلاندیانك تقسیمات عتیقه‌سندن تشكیل اولنمشدر .

آبۋ (أدمون - فرانسوا - والانتین) — فرانسز محرری‌در . ١٨٢٨ تاریخنده (دیوز) ده طوغمش ، ١٨٨٥ ده (پارس) ده وفات‌ایتمشدر. فرانسه دارالمعلمین عالیه‌سنك وآتنه‌ده‌كی فرانسز مكتبنك قدیم شاكردی‌در . محررلكه شمدیكی یونانستانه دائربراثر ایله، تولّا نامنده شدید مناقشات ومجادلات قلمیه‌یی‌موجب اولان بررومان ایله ، یكنم (ماده‌لنا) یه كنج بر آدمك مكتوبلری نام مؤلفه‌سی ایله سلوك ایده‌رك صوكرا تیاترو یازمغه باشلامش فقط بو ایشده موفق اوله‌مامشدر . (غایتانو) اسمنده یازدیغی تیاتروسی كورولتیلی بر صورتده

دوشدکدن صوکرا چوق زمان تیاترو رساله‌سی یازمقدن فراغت ایتمشدر . اڭ زیاده طانمش اولان اثرلری ایچنده پارس نکاحلری (les mariages de Paris)، طاغلرك پادشاهی (le roi des montagnes)، ژرمن، ماده‌لن، رومامسئله‌سی که بو اثرده مؤلف پاپانك حکومت جسمانیه‌سی شدت وحدتله ایله تنقید وتزییف ایتمشدر؛ موسیو (کده‌رن) ك حالی، قریق قولاقلی آدم، بر مقاولات محررینك بورونی، نام اثرلریدر . اسکی قیا عنوانی آلتنده انتشار ایدن سلسلهٔ آثاری پارچه‌پارچه اوله‌رق متعاقباً نشر اولنمشدر . اصلاحات اجتماعیه‌دن باحث اولان ترقی نامنده‌کی اثری ایله تورقو، آلچق ، ارزل ، (linfâme) طشره نکاحلری (mariage de province) مرد بر آدمك حکایه‌سی (l'histoire d'un brave homme) که هم عالمانه، هم مؤثرانه یازلمش اولوب وطنپرورلکی وحکومت اهالی اخلاقی تصویر ایدن بر اثردر . صاحب ترجمه (غایتانو) دن صوکره تیاترویه دائر (کیه‌ری) نامنده بر رساله یازدیغی کبی بعض کوچك پیسلرك تحریرنده‌ده اشتراك ایله‌مشدر . والحاصل (ادمون آبو) ١٨٧١ ده تأسیس ایتمش اولدیغی اون طقوزنجی عصر غزته‌سنده سیاسی ، مالی ملاحظات ایله بدیعی تنقیدات نشر ایتمشدر . بو تنقیدات درین اولمقدن زیاده پارلاقدر .

(ادمون آبو) نك اسلوبنی تمییز ایدن شی بیانات و افاداتنده روح ، وضوح وکوزل دیمك صنعتی وبالخاصه لسانه بیوك بر حرمت کوسترمکدر . صاحب ترجمه عرقنه صادق بر محرر ، فرانسز روحنك اڭ جاذبه‌دار بر وکیلیدر . ١٨٨٤ده فرانسه آقادمیسنه اعضا اولدی . فقط قبول خطبه‌سنی اوقومغه وقت بوله‌دن وفات ایتدی .

آبوبرا اس (فرانسزجه‌دن). فرعیه فصیله‌سندن صارماشیق جنسندن بر نباتدرکه اصل منبتی جنوبی آمریقانك صیجاق یرلریدر . بر نوعی آوروپا باغچه‌لرنده کیف ایچون یتشدیریلیر . یشیل چیچکلری اولور . بویی بش متره‌یه قدر اوزار .

(شکل ١٨)

آبوجه — آفریقاده ، سودان مرکزیده بر بلده‌در . حوصا حکومتنك مرکز اداره‌سیدر . نیژر نهرینه التقا ایدن غره چایی اوزرنده کائندر . ارتفاعی ٢٨٠ متره . آبوجه حکومت صغیره‌سی حوصا قبیله‌سی ایله مسکوندر . بو عصرك ابتدالرنده قبیلهٔ مذکوره رئیسی طرفندن تأسیس اولندی . نیژر نهری ایله بوکا التقا ایدن (بنوئه) چایی بیننده‌کی زاویه‌ده کائندر . شمال غربیدن جنوب شرقی‌یه طوغری طولی ١٢٥ عرضی ایسه ٨٠ ویا ١٠٠ کیلومتره‌در .

آبوچی — غربی آفریقاده ، کینه‌ده نیل شرقی نهرینك ساحلی قربنده کائن بر شهردر . انکلیز نیژر قومپانیاسنك مرکز اقامتیدر . ساحلدن بش کیلومتره داخلده اولان یرلی قصبه‌نك لیمانیدر . بر قاچ سنه اول بو شهر انکلیزلر طرفندن احراق اولندی .

آبوده — کینه‌ده بر شهرك نامی . (آبوری ماده‌سنه مراجعت)

آبور اس (فاء آبخوردن) . ییه‌جك ، طویله‌جق نسنه .

— ترکیب متتابع . آبور جیبور = قارمه قاریشیق بوزوق یمك: آبور جیبور ییور . ‖ بربرینی طوتمز صاپیق سوزلر. هذیان: آبور جیبور سویلیور .

آبور — هندستانده هیمالایا طاغلرینك شرق اوجنده مستقل اوله‌رق یشایان برقبیله‌درکه تبت ایله آسام مابیننده بولنور . وحشی ودشمن دیمك اولان آبور نامنی آنلره (آساملی) لر ویرمشلردر . اصل اسملری (پادام) در .

آبورده اس (انکلیزجه‌دن) برکی‌یه ویاخود اسکله‌یه قارین قاریته ، بورده بورده‌یه یناشمقدر . محاربات بحریهٔ سالفه‌ده اك قطعی مانوره سفن حربیه‌نك بورده بورده‌یه یناشوب اسلحهٔ خفیفه ایله حرب ایتمسی ایدی و بو مانوره‌یه رامپه دینیر ایدی (معلومات محیطیه ایچون رامپه ماده‌سنه مراجعت).

آبوری — گینه‌ده آلتون ساحلنده انکلتره مستملکه‌سی داخلنده برشهردر. (آقو آپوم) جبالنك یاماجی، اوزرنده و ٤٠٠ متره ارتفاعنده کائندر . یانندن آقرا یاخود آقوبی چایی کچر. نفوسی ٦٠٠٠. بوشهر پورتقال ، قهوه ، خرما وموز آغاجلری کبی اشجار مثمره‌دن عبارت براورمان ایچنده‌در .

آبوزیت (فیرمن) — فرانسه حکماسندن ومتألهیندندر . ١٦٧٩ تاریخنده (اوزه‌س) ده طوغمش، ونانت فرماننك رفع والغاسی اوزرینه التجا ایتمش اولدیغی جنوره شهرنده ١٧٦٧ تاریخنده وفات ایتمشدر . جنوره بلده‌سی صاحب ترجمه‌یه همشهریلك صفتنی ویرمش ایدی. حضرت عیسایه وقدیم موسیقی‌یه دائر اثرلر یازمش، براقشدر . (آبوزیت) هرمحنته صبر وتحمل ایدر غایت ایی برآدم ایدی .

آبوشوشو اس (فرانسزجه‌دن) . بر نوع چوقه‌نك اسمی‌درکه شرق ممالکنه کوندرلمك اوزره فرانسه‌نك جنوب طرفنده اعمال ایدیلیر ویاری یاری‌یه فرانسز واسپانیول یوکندن یاپیلیر .

آبوصه اس (فرانسزجه خلاط معناسنه اولان بوس کلمه‌سندن) . بحریه‌ده، خلاط یصا وزنجیر ایرغاد ایله ویره اولمقده ایکن طور ، طوت والویرر معناسنی بیلدیرر برکلمه‌در .

آبوفارا (ته‌اودور) — سکزنجی عصر میلادیده قاریه پسقپوسی ایدی . اووقت ظهور ایدن واستانبول کلیساسنی آلت اوست ایدن (فوتیوس)ك مذهبنی قبول ایتمش، آنك طرفنی استصحاب والتزام ایله‌مش ایدی. صاحب ترجمه ، قالکدونیا (شیمدیکی قاضی کوی) پسقپوسی زاخاریا ایله برابر، غرب ایمپراطوری وفرانسه قرالی برنجی (لوئی) نزدینه سفارت مخصوصه ایله کوندرلدی‌که مأموریتلری (فوتیوس)ك پاپا (نیقولا) علیهنه یازمش اولدیغی برکتابی مشارالیهه تقدیم ایتمك وپاپالرك حکم ونفوذینه تابع اولمامسی ایچون کندیسنی اقناع ایله‌مك خصوصلرندن عبارت ایدی. فقط یولده ایکن کری دعوت اولندی . نهایت فوتیوس طرفنی التزامده اصرار ایله‌مك کندی حقنده مضر اولدیغنی حس ایدرك برتقریب چکلدی، فوتیوسدن وفرقه‌سندن آیرلدی . اعتراف قصور ایدرك آنجق بوصورتله موقعنی محافظه ایده‌بیلدی .

آبوقون ، آبوکی اس . برمانیاده وشرق هندستانك بعض جهتلرنده مستعمل بر وزنکه ٢٠٦ غرام و ٩٥ سانتیغرامه معادلدر .

آبوقوما یاخود آبوقوما-غاوا — ژاپونیاده نیپون اطه‌سنده ، طرف شمالی‌ده جاری اولان بر نهرك اسمیدر . بحرمحیط معتدله دوکیلور ، ایواکی ولایتی داخلنده امتداد ایدن آصاحی یاما جبلندن ظهور ایدر. منبعندن چیقدقدن صوکره برشلاله تشکیل ایدرکه بونك ٩٠ متره ارتفاعی واردر . منبعندن منصبنه قدر طولی ٢٠٠ کیلومتره‌در. بهنون ماچودن اعتباراً سیرسفائنه قابلدر .

آبوکی اس . (آبوقون ماده‌سنه مراجعت) .

آبول آبول مع. آغرآغر معناسنه ، انسانك يوريماسنى توصيف ايدن مركب بر مع الفعل‌در .

— (با) نك (واو) ه و (غين) ه ، (لام) ك (را)يه تبادلى قاعده‌سنجه آبل‌ماده‌سى (آغرآغر)دن ياپلمش اوله‌بيلير . ن . آپول آپول .

آبولبودا اس . آمريقانك صيجاق ممالكنده بتاقلقلرده بيتيشن و نباتات خالده‌وخشيشيه‌دن برجنس نبات‌دركه حيزرانيه فصيله‌سنه قريب‌در . چيچكلرى خنثى،مبيضلرى اوچ‌رنكلى وبيضه‌لرى كثيردر .

(شكل ١٩)

آبوللا اس . قديما روما عسكرلرينك كيديكى ايكى قاتلى برنوع قالين آباكه اوموز اوزرينه آتيلير ، يقاسنك اوك طرفندن ايليكلنيرايدى. رومادە ايمپراطورلق زماننده‌باشى‌بوزوقلرده آبوللا كيمكه باشلامشلر ايدى .

(شكل ٢٠)

آبوللا — سيجليا اطه‌سنده كوچك بر شهرك اسمى (آوولا ماده‌سنه مراجعت) .

آبولوغ — فيليپين جزائر مجتمعه سندن لوسون اطه‌سنده كائن برشهردر . قاغان‌ولايتنده، آبولوغ چايى‌اوزرنده مبنى‌در. دكزدن بعدى١٢ كيلومتره‌در اورمانلى طاغلرك حاكم اولديغى منبت، فيض وبركتى مبذول برواديى ايچنده‌در. نفوسى ٦٣٠٥ . بوراده پرنج ، مصر بغدايى وبالخاصه توتون زرع ايديلير .

آبولونيا — جغرافياده قديم برچوق شهرلره ويريلن نام مشترك‌در . آسياده ، اوروپاده افريقاده او نامده شهرلر موجود ايدى . جمله‌سى آپولونيا ماده‌سنده بيان ايديله‌جكدر . (بو ماده‌يه مراجعت)

آبولونيوس — (آپولونيوس‌ماده‌سنه‌مراجعت).

آبوليوند — خداوندكار ولايتنده ميخاليج قضاسنك جنوب شرقنده ، بروسه قضاسى داخلنده بركول‌دركه ٨°٢٦ — ٢٥°٢٦ طول ايله ٥°٤٠ — ١٢°٤٠ عرض شمالى بيننده كائن‌در . اعظم طولى شمال غربيدن جنوب شرقيه طوغرى ٢٢ كيلومتره اعظم عرضى ايسه ١٣ كيلومتره ، ساحلدن بعدى‌ده ٢٢ كيلومتره‌در. اطرانوس، وسماو ياخودصوصورلى صولرى واسطه‌لريله بيوجك قايقلر بوكول ايله مرمره دكزى بيننده آمدوشد ايده‌بيلير . كولده يلكنلى ، كوركلى پك چوق قايقلر ايشلر ، وبالق صيدى ايله اشتغال ايديلير . كولده بالق پك چوق‌در، پك‌مقبول ولذيذدر . بونك ايچون بروسه‌ده چوق صاتيلير ، استانبوله قدر بيله‌نقل ايديلير. آبوليوند كولى‌بالقلرى سازان، طورنه، ياين، ولى بالغى انواعى اولوب يايين بالغى بونلرك اك مشهورى وكليتليسى‌در . آبوليوند كولنده يوز اوقه‌لق ويا دها زياده يايين بالغى چيقار. بو حواليده مرسين دخى پك چوق اولديغى بر اثر جغرافيده كورولمش‌در. آبوليوند كولنده برقاچ اوفق اطه‌لر واردركه بونلرك‌اوزرنده قديم بيزانس‌زماننده قالمه مبانى بقيه‌لرى كورينير. بواطه‌لرك برى اوزرنده ٥ كيلومتره دورنده ، كولك شمال شرقنده ، قديم بيزانس بلده‌لرندن (آپولونيا آد ريندا قوم)شهر قديمى خرابه‌لرى اوزرنده مبنى برقريه واردركه بورايه‌اخشاب بركوپرى واسطه‌سى ايله كچيلير . بعض برجلر وبيزانس زماننده قالمه بعض ديوارلر حالا باقى‌در . قيز آطه‌سى ديلن جزيره‌جكده‌ده مبانى قديمه اثرلرى

كوريليركه بونلردن بر ريختم ايله برمعبد شايان ذكردر. احتمالكه بومعبد آپولون معبدى‌در. آپولونيا كولنك ساحل شرقيسى ايله مانياس كولنك ساحل غربيسى بيننده‌كى مسافه ٣٣ كيلومتره‌در. اطرانوس، وسما چايلرى ايله مانياس كولى بربرينه اتصال ايدر. آبوليوند كولنه برقاچ چاى منصب اولور بونلردن برى زنجار صويى دركه كرماستى‌نك ١٠ كيلومتره شمالنده وغرب ساحلى اوزرنده آبوليوند كولنه انصباب ايدر. اولوباد موقعنده كولدن چيقان آياق ميخاليچك ٥ كيلومتره بعدنده صوصورلى چايى ايله تلاقى ايلديكندن بو واسطه ايله آبوليوند كولى مرمره دكزينه اتصال كسب ايلر. ديكر طرفدن زنجار صويى مانياس چايى ايله متلاقى اولديغى جهتله بو واسطه ايله‌ده آبوليوند كولى مانياس كولنه مواصل اولور. آبوليوند كولنه جريان ايدن صولردن برى‌ده آطرانوس چايى دركه اولا زنجار چاينه تلاق ايدرك بو واسطه ايله صولرى كوله جارى‌در. سما وصويى ياخود نام ديكر صوصورلى چايى - كه باندرمه‌نك ٤٧ كيلو متره شرقنده مرمره دكزينه‌دوكوليور - كوچك‌طرنوه‌دن اعتباراً واپورلرك سيرينه متحمل برنهر اولوب بونهرده آبوليوند كولنه ملاقى اولديغندن‌بتاغنده، عمليات لازمه اجرا ايديله‌رك مرمره‌دن آبوليوند كولنه كوچك واپور ايشلتمك قابل اولور. ناصيلكه سلطان‌چايرنده بوراسيت‌معدنى‌صاحب امتيازى اولان‌شركت‌چيقارديغى فلزاتى صوصورلى‌چايى اوزرنده اوفق واپورلر ايله نقل ايديور ايدى. دمير قپو اسمنده كوچك بر روموركور، سلطان چايرندن ميخاليچه قدر (٦٠ كيلو متره مسافه) ايشلر وميخاليچ‌دن فلزات معدنيه سلطان چاير نامنده دها بيوك بر واپوره يوكلتيله‌رك مرمره‌يه قدر كتيريلير وبورادن‌ده ديكر برواپوره‌اقطارمه ايديله‌رك‌درسعادته ايصال ايديلير ايدى. ياغمور موسملرنده، قارلر اريديكى زمانلرده آبوليوند، ومانياس كوللرى ايله بونلره آقان چايلر، طاشار واكثريا ايكى كول بر اولور. صولر چكلدكدن صوكرا اطراف وحوالى بتاقلق ايچنده قالير، مضر صحت اولور. ميخاليچ‌دن ٣ كيلومتره بعدنده وآبوليوند كولنك غرب ساحلى اوزرنده لوباد وياخود اولوباد ويا اولوآباد قريه‌سى كائن‌دركه بو جهتله كوله اولو آباد كولى نامى‌ده ويريلير. كولك اسم قديمى آپولونيادركه بوندن آبوليوند اولمش‌در، اولوباد ويا اولوآباد دخى قديم لوپاديوم‌دركه بروسه اطرافنى عثمانليلرك تجاوزاتدن كويا محافظه ايتمك اوزره لكسى قومنن طرفندن بنا وتأسيس اولنمش بر قلعه ايدى. برجلرى، ديوارلرى حالا موجوددر. بوقلعه عثمانلى قايقلرينه صوصورلى چاينك مدخلنى سد ايتمك اوزره انشا اولنمش. سلطان اورخان غازى حضرتلرى قلعه‌يى فتح ايلمشن، واولوآباد تسميه بيورمش‌در. (آپولونيا اولوآباد ماده‌لرينه‌مراجعت.)

آبوليوند — بروسه ولايتى بروسه قضاسنه ملحق آبوليوند كولنده كائن اولان بر كوچك اطه اوزرينه مبنى برقصبه‌دركه ٥١٤ خانه‌يى مشتمل اولوب اهاليسى ٦٧٠ى مسلم وباقيسى خرستيان اولمق اوزره ٣٥٣٥ نفوس‌در. قصبه‌نك اطرافى قياصرهٔ قسطنطنيه زماننده قالمه خراب برسور ايله محاطدر. برده خراب‌قلعه‌سى‌واردر. قصبه قره‌طرفندن توسع ايتمكده، كوندن كونه‌بيومكده‌در. اولجه‌قصبه‌نك بنالرى‌بربرينه غايت ملاصق ايدى، ١٣١٥ سنهٔ روميه‌سنده وقوع بولان بيوك بر يانغينده ثلثانى كاملاً محترق اولدى. سوقاقلرى شمدى منتظم صورتده ترتيب ايدلمش‌در. قصبه درونده بر جامع شريف ايله كليسا ومبانئ عموميه موجوددر. اهاليسنك باشليجه مدار اشتغالى بالقجيلق‌در. بوندن بشقه آطه‌نك قارشى يقه‌سنده (فضللى) قريه‌سنده ايپك بوجكى دخى‌يتشديررلر ابوليوند قصبه‌سى قره‌يه اخشاب بركوپرى ايله‌متصل‌در قديم آپولونيا شهرى بوقصبه‌نك يرنده ايدى.

آبومی — آبومی آفریقاده، شمالی کینه‌ده بر شهردرکه قدیم (داهومی) حکومتنك مقری ایدی. ٢٢٥ متره مرتفع بر یایلا اوزرنده کائن اولوب بو یایلایی، (اوئه‌مه) نهرینك صاغ آیاغی اولان (زو) چایی احاطه ایدر. شهرك ساحله بعدی تقریباً ٦٢ میل انکلیزیدر. شهر جسیم اولوب اهالیسی ٢٤٠٠٠ قدر تخمین ایدیلیر ایدی. قوم چولی اورته‌سنده بنا اولنمش ایدی. فرانسزلر بو شهری ١٨٩٢ تاریخنده ضبط واحراق ایتدیلر. (داهومی) ك تشکیلات جدیده‌سنده (داهومی ماده‌سنه مراجعت) شهر مذکور آبومی حکومتنك مرکز اداره‌سی اولدی. شیمدیکی حالده آبومی شهری جسیم بر زنجی قریه‌سیدرکه نفوسی آنجق ٢٠٠٠ ە بالغ اولور. خراب اولدقدن صوکره آز زمانده ینه کسب عمران ایتدی. شهرده بربلوك فرانسز محافظه عسکری اقامت ایدر، (آبومی) حکمداری نزدنده‌ده فرانسه‌نك بر مأمور مقیمی واردر.

آبومی حکمدارلغی — آبومی حکمدارلغی فرانسه‌نك داهومی مستعمره‌سی محاماتندن اولان اراضینك تقسیماتندن بریدرکه قدیم (داهومی) حکومتنك قسم مرکزیسنی احتوا ایدر. قدیم (داهومی) حکومتنك قسم مرکزیسنی تشکیل ایدن قطردن تشکیل ایدلمش اولان بوحکومت جدیده شمالده ماهی، شرقده اومه‌ئه تقسیمات ملکیه‌لریله (که بونلرده قدیم داهومی اراضیسندن ایدی) جنوباً لاما بطیحهٔ کبیره‌سی ایله، غرباً قوفو ایله محدوددر.

آبومی - قالاوی — آبومی - قالاوی فرانسه‌نك داهومی مستعمره‌سنده برشهردر. قوتونو دائره‌سی داخلنده وبونك ١٠ کیلو متره شمال غربنده نوقوئه یاخود دنهام کولنك ساحل غربیسی اوزرنده کائندر.

آبوند — فرنك اساطیرنده کویا کیجه‌لین کلیر، برچوق ایبلکلر، خیرلو کتیریرز بر پری ایمش.

آبونداسیا یاخود آبونداس — اساطیرده روما معبودلرندن برینك اسمیدرکه رفاه وسعادته، ثروت ویساره، صحت وعافیته دلالت وصحابت ایدر برکت الهی ویا پریسی ایمش. بومعبوده الده چیچك ومیوه طولو بر بوینوز صورتنده تمثیل ایدیلیر. کویا بو بوینوز دخی (ژوپیتر) ە سود ویرمش اولان (آمالته) نام کچینك بوینوزی ایمش. «(سه رز) دینلن معبوده‌ده بو هیأتده تصویر ایدیلیر. یالکز برنجیسنك الده طوتدیغی بوینوز منکوس یعنی باشی آشاغی رسم اولنمشدر.» قرن برکت (Corne d’ abondance) دینان وآغزندن میوه وچیچکلر طیشاری چیقوب طاشان بو بوینوز رمزی بالآخره صنایع تزیینیه‌یه دخی کیره‌رك بو شکلده مجوهر ایکنه وبوروش یاپلمش، اون آلتنجی لوئی اسلوبنده آیاقلی شمعدانلره نقر اولنمش، (روآن) چینیلرینه نقش ایدلمشدر.

آبوندانس (ژاندا) — فرانسه‌ده اون التنجی عصر مؤلفلرندن برینك نام مستعاریدر. مؤلف بو نام آلتنده هویتی ستر ایتمشدر. بونك کبی دیکر غریب مخلصلری‌ده واردر. اخلاقه، شطحیاته متعلق بر قاچ پارچه اثری واردر.

آبوندانس — فرانسه‌ده، هوت ساووا ولایتنده بر قصبه‌در. نفوسی ١٥٠٠. بوراده کلیتلی پینر اعمال ایدیلیر.

آبوندانس قویی — نوومل زه‌لانده (آتقانا ماآوی) یاخود جزیرهٔ شمالی دینن آطه‌نك شمال جهتنده واسع برقوی ویا کورفزدر. داخلنده متعدد کوچك اطه‌لر واردر.

آبوندیو — ایتالیالی بر مصور ومدالیاجیدر. ٥٣٨٩ ده میلانده طوغمش، ١٥٩١ ده

ویانه‌ده وفات ایله‌مش‌در . مدالیه‌لری مشهوردر . AA AN-AB حرفلریله ممضی ایدی . صنعت رسم وتصویرده‌ده مهارتی وار ایدی .

آبونو — آبونو یاخود آبرون کینه‌ده فیل دیشی ساحلی مقاطعه‌سنده بر مملکت‌در . اندەنیه‌نك شمال طرفنده کائن اولوب بوندوتو حکومتك ولایت جنوبیه‌سنی تشکیل ایدر. شمال طرفنده قوموئه نهری ایله (آنو)دن فصل اولنور. شرقاً انکلتره‌نك آلتون ساحلی مستعمره‌سی توابعندن آشانتی مقاطعه‌سی ایله محدوددر . انباتی غایت فیضلی براقلیم‌ده کائن اولوب صیق صیق اورمانلر ایله مستوردر . داخلندن بر چای مرور ایدرکه دیکر بر طاقم کوچك صولر ایله برابر قوموئه نهرینك آیاغی اولان باچاینه تلاق ایدرلر . هرطرفده اوفق اوفق تپه‌لر وآره‌لرنده کوچك کوچك دره‌لر طبیعت ارضیه‌سنی تنویع ایدر. بومملکته (آسیقاسو)ده دیرلر ؛ معناسی یرلی لساننده آلتون یری دیمك‌درکه آلتون معدنلرندن کنایه‌در .

آبونلون — فیلیپین جزائر مجتمعه‌سندن لوسون آطه‌سنده ، شرق ساحلی بوینجه امتداد ایدن وزامبالا ولایتنده کائن اولان جبالك اوجرا محللرنده اقامت ایدن وحشی بر طائفه‌نك نامی‌در . ماله‌لر ایله (نغریتولر)ك تصالبندن حاصل اولدیغی ظن ایدیلیر .

آبونه اس (فرانسزجه‌دن) . اهونجه بدل ایله برغزته یا کتاب ویاسائر برشی آلمق ، بر تیاترویه ویااویون واکلنجه یرینه کیرمك اوزره مقطوعاً ویشین اجرت ویرلك اوزره معین بر مدته کوره یاپیلان عقد: صباح غزته‌سنه برسنه‌لك آبونه اولدم. || اوصورتله پازارلق عقد ایدن کمسه : صباح غزته‌سنك چوق آبونه‌لری واردر .

— ترکیبات قولیه : آبونه اولمق ، آبونه یازلمق آبونه قید ایدلك = برشیئه آبونه صورتیله مشتری اولمق .

آبونی — مجارستانده پشته قونته‌سنه تابع برشهردرکه بوداپشته‌دن ٨٥ کیلومتره شرق جنوبی‌ده کائن‌در . نفوسی ١٢,٠٠٠ .

آبوویل — فرانسوا ماری قونت دابوویل فرانسز عسکری رجالندن‌در (١٧٣٠ ـ ١٨١٧) . طوپجی قوماندانی ایدی. ١٧٩٢ تاریخنده امریقا استقلال محاربه‌سنه اشتراك ایله‌دی. ١٨٠٩ ده مسقط رأسی اولان(برست)ه والی اولدی. طوپجیلقده خیلی اختراعات واکملاتی واردر .

— اوغلی جنرال اوغوستن دابوویل (لافر) طوپجی مکتبی مدیریت وقوماندانلغنده بولندی . بونك‌ده اوغلی اوکوست أرنست دابوویل علم زراعت اربابندن وسیاست رجالندن‌در .

آبه تد . یاهومعناسنه کلمهٔ خطاب : آبه قرداش. آبه یاهوده دیرلر .

آبه — اصفهان قربنده بر کوچك قصبه‌در . (جریر)ك مسقط رأسی‌در . بوکا اورا خلق (آوه) دیرلر ایمش .

بستان السیاحه‌ده دینلیورکه : (آبه)یه (آوه)ده دینیر . (ساوه)دن درت فرسخ مسافه‌ده کائن‌در . درت طرفی آچیق وواسع‌در . هواسی صیجاقجه‌در . اولدن بوراسی برشهر ایدی. جنکیزوسائره وقوعاتیله خرابه یوز طوتدی . بورادن برچوق علما ، فضلا وزرا یتشمش ایدی. شمدی ایسه حال برعکس‌در .

— قزوین ایله همدان آره‌سنده (آوه) نامنده برکوی واردر . اهالیسی عن‌اصل ترك اولدقلرندن ترکجه سویلرلر . هواسی کوزل ، برکتلی مفرح بر یر ایمش .

آبه — بوکا (آبةالوقف) دینلیرکه مصرده (بنها) ملحقاتندن‌در ، ومنیه مدیریتی داخلنده‌در .

نیل اوزرنده‌کی جرنوش کوپرسی بونك یاننده‌در . اهالیسی تجارتله مألوفدر وقویون یتشدیریرلر .

آبه آطه‌سی — قوردوفان وسنارك منتهای حدودینه‌طوغری نیل‌ابیض درونده کائن براطه‌درکه مشهورمحمد احمد المهدی بیك‌ایکی‌یوز سکسان تاریخندن بیك ایکی یوز طقسان طقوز تاریخنه قدر اوراده یاشامش‌در . مشارالیه حائز اولدیغنی ادعا ایتدیکی مأموریت معنویه‌یی یعنی‌مهدیلکنی اطرافه نشرواعلان ایده‌رك انکلیز ـ مصر قوای عسکریه‌سنی دکزه طوغری دفع وطرد ایلمك اوزره بو اطه‌دن قیام وحرکت ایتمش ایدی .

آبه‌اقونا اس. رومالیلر بریره سیاحت‌ایده‌جکلری وقت استمداد ایتدکلری بر معبودك اسمی. عودتلرنده استرحامانده بولندقلری معبوده‌ده آده‌اقونا دیرلرایدی .

آبه تیفی — کینه‌ده انکلتره‌نك آلتون‌ساحلی مستعمره‌سنده بر شهردرکه اوقوآحو یاخود آقاآحو نام یرلی کوچك بر حکومتك مرکز اداره‌سی‌در . بو حوالیده جریان ایدن آفرام نهری وادیسنی پراه صوینك منبعلرندن فصل ایدن بر جبل ذروه‌سی اوزرنده و٦٧٠ ارتفاعنده مبنی‌در. نفوسی ٤٠٠٠ . منظره‌سی غایت لطیف بر بلده‌در . بال میسیونرلرینك مرکز اقامتی‌در .

آبه‌راوقن — انکلتره‌ده غال مملکتنده غلاموَرغن قونته‌سی داخلنده بر کوچك قصبه‌در . جوارنده بیوك بریتانیانك اك کوزل حدیقه‌سی اولان مورغن پارق موجوددر .

آبه‌ریستروت — انکلتره‌ده جنوب غربی طرفلرنده مونموت قونته‌سی داخلنده برناحیه‌در ؛ نفوسی ١٥٥٠٠ . کور معدنلری ، دمیرخانه‌لری واردر .

آبه‌ریستویت — انکلتره‌ده جنوب غربی طرفلرنده ، مونموت قونته‌سی داخلنده بر قضادر . اراضیسنده دمیر معدنلری واردر .

آبه‌ریستویت — انکلتره‌ده غال مملکتنده بر لیمان وبندردر. نفوسی ٦٦٩٧. سیملی قورشون معدنی اخراجاتی ، فانیلا منسوجاتی واردر.

آبه‌غوندو — اسپانیاده برناحیه‌در . قاسترو مایور جبلنك شمالی سفحی‌اوزرنده کائن اولوب ٧٠٠٠ نفوسی واردر .

آبه‌کن — برنارد رودولف آبه‌کن . آلمانیا ادباسندن وعلم تربیهٔ اطفال علماسندن‌در . ١٧٨٠ تاریخنده (اوزنا بروك) ده طوغمش ، ١٨٦٦ ده وفات ایلمش‌در . ادیب شهیر (شیللر)ك چوجقلرینی اوقوتمش، مسقطرأسی اولان بلده‌نك‌مکتب اعدادی مدیرلکنده بولنمش‌در . برقاچ پارچه آثار ادبیه‌سی واردر .

آبه کن (هانری) — ترجمهٔ‌حالی‌یوقاریکی‌ماده‌ده‌مسبوق اولان رودولف (آبه‌کن) ك یکنی‌در . پروسیا حکومت رجالندن ایدی. ١٨٠٩ده (اوزنابروك) ده طوغمش‌در . علم الهیات ایله فلسفه‌یی تحصیل ایدرك ١٨٣١ده رومایه کیتمش ، برسنه صوکره آلمانیا سفارتخانه‌سی راهبلکنه تعیین ایدلمش‌در . آلمانیایه عودتندن‌صوکره ١٨٤١ده‌پروسیاقرالی‌فره‌دریق‌ویلهلمك توصیه‌سیله انکلتره‌یه کیدوب قدس‌شریف برپروتستان پسقپوسلغی استحصالنه چالیشدی. علمادن (لپسیوس)ك رفاقتنده مصره وحبشستانه سیاحته عودتنده پروسیا

خارجیه نظارتنده سفارت مستشارلغی رتبه‌سیله امور مهمهٔ سیاسیه‌یه دائر تلغرافنامه ومخطره‌لر تحریر وتنظیمنه مأمور اولمش ایدی . بسمارقك پك زیاده مظهر توجهی اولوب ۱۸۶۶ و۱۷۷۰ سنه‌لرنده وقوعه کلمش اولان اوستریا وفرانسه محاربه‌لرینه اشتراك ایتمشدر . ۱۸۷۲ ده برلینده وفات ایله‌مشدر . (بابل وقدس شریف) نامنده بر رساله‌سی واردر .

آبه‌لار — پیر آبه‌لار . اوروپاده اسقولاستیك دینی یقولیات فلسفه‌سی اهلندن ومتألهیندندر . ۱۰۷۹ ده نانت شهری قربنده کائن پالت یعنی سرای بلده‌سنده تولد ایتمش ، ۱۱۴۲ ده سن‌مارسل دیرنده وفات ایتمشدر .

اصل نامی پییر ایدی . آبه‌لار بر لقبدرکه کندیسنه صوکره‌دن ویرلدی . بوکلمه‌نك معناسی‌ده هنوز معلوم دکلدر .

آبه‌لار غلبه‌لق بر عائله‌نك بکری یعنی ایلك چوجغی ایدی . پدری اصلزادکاندن وحرب رجالندن ایدی ایسه‌ده علوم وادبیاته علاقه‌سی وشدید بر میل ومحبتی وار ایدی بونك ایچون چوجقلرینی چتین ودرشت اولان عسکرلك صنعتنه آلیشدیرمه‌دن اول روحلرینی علوم ومعارف ایله تهذیب وتصفیه ایتمك ایسته‌دی . بو تربیهٔ علمیه (آبه‌لار)ك طبعنده موجود اولان استعدادلری آچدی . آبه‌لار کوردی‌که عسکرلك مسلکی ، کندینه فوائد عظیمه تأمین ایتمکله برابر ذوق ومیله پك اویمیور ایدی . آنك ایچون ابتدا عسکرلك سلکنه انتساب ایتمش ایکن تحصیل علومه اولان شوق ومحبتی سائقه‌سی ایله ، حق بکرندن یعنی عائله‌ده ایلك چوجق اولمق حقندن ، حق وراثتندن واز کچه‌رك سلك عسکری‌یی ترك ایله زماننده معلوم ومدون اولان علوم ومعارفك وبالخاصه علم جدل تحصیلنه عمرینی حصر ایتدی . (آبه‌لار) ك فلسفی آثاری حقنده تدقیقات اجرا ایتمش اولان فرانسه‌نك مشهور فیلسوفلرندن قوزن ، بوبابده دوران ایدن مختلف بعض روایاتك خلافنه اوله‌رق صاحب ترجمه‌نك اولا (روسلن) دن تلمذ وتدرس ایله‌دیکنی اثبات ایله‌مشدر . آبه‌لار بو مدرسی یکرمی یاشلرینه طوغری استماع ایتمشدر . آبه‌لار تحصیل اوغورنده چوق شهرلره سیاحت ایتدکدن ومناظره ومجادله‌ده سرتلشدکدن صوکره پارسه کله‌رك زمانك برنجی جدلیسی اولان کیلیوم دوشامپو نام معلمی استماعه باشلادی . کیلیوم دوشامپو درسلرنده وقتك الك حرارتلی منطق مسأله‌لرندن اولان کلیات خمس بحثنده حقیقیه مبادیسنی تشریح ایدیور ایدی . آبه‌لار برقاچ درس دکله‌دکدن صوکرا بو مدرسك طریقنی بکنمه‌دی . اولا اساسلی بعض اعتراضات ایراد ایده‌رك خواجه‌سنی صیقیشدیرمغه ، تضییق وتعجیز ایتمکه باشلادی . نهایت (روسلن)ه علناً رقیب وخصم وضعنی آلمغه قرار ویردی . حق اسقولاستیك فلسفه‌سنده عادت اولان رؤس امتحانك موضوعنده بیله معلمنك مسلك فلسفیسنی مؤاخذه وتنقید ایتدی .

بو مساعی (آبه‌لار)ك صحتنی براز بوزمش ایدی . تبدیل هوا ایتمك ، ذهنی دکلندیرمك ایچون برمدت بریتانیایه کیتدی .

پارسه عودتنده ، ۱۱۱۰ تاریخنه طوغرو ، استادی کیلیوم دوشامپو‌یی شهرك واروشنه چکلمش ، بر صومعه قربنده اختیار اقامت ایتمش بولدی . فقط ینه بوراده بر کشیش قیافتنده ، علنی اوله‌رق علم جدل ، وعلم الهی تدریساتنه دوام ایدییور ایدی . یامراق سوقیله ، یا بشقه بر سببله آبه‌لار ینه بومدرسی استماع ایلمك ایسته‌دی ودرحال یکی وحرارتلی بر مجادله غیرتی اظهار ایدرك خواجه‌سنه کلیات خمس مسائلی بحثنده میدان اوقودی . کیلیوم بو تحدی‌یی قبول ایتدی ؛ ایتدی اما فکر ومسلکنی ضعیف صورتده مدافعه ایله‌دی . وکوروندیکنه نظراً مغلوبیتی اعتراف ایتمکه مجبور اولدی . منطقده ، کلیات خمس بحثنده حقیقیه مذهبنك الك معروف عمادندن ، الك متین

مدافعلرندن بری اولان (کیلیوم دوشامپو) یه (آبه‌لار)ك هیچ امید ایدلمیان بو مظفریتی صاحب ترجمه‌یه بیوك بر صیت وشهرت قزاندیردی. حتی طرفدارلری کیلیوم شامپونك مدرسی بولندیغی صومعه‌نك تدریس کرسیسنی کندیسنه تکلیف ایتمکه قدر ایلری واردیلر. یالکز دشمنلرینك مخالفتی درکه او تکلیفك اجراسنه مانع اولدی. بونك اوزرینه آبه‌لار پارس قپولرنده، سن ژنییوّر طاغی اوزرنده یرلشدی و اورادن، مستحکم بر موقعده متحصن بر قوماندان کبی خصم قوللر اوزرینه اعتراض آتشلری یاغدیردی، آنلری هربار یوره‌قدن، تعجیز ایتمکدن خالی قالمادی. اوزمان آبه‌لار آنجق اوتوز یاشنده وار یوق ایدی، وتحصیلده منطق مسائلی دائره‌سنی کچمه‌مش ایدی.

بك حقلی اوله‌رق کندی کندینه دوشوندی که صرف جدلی مباحثك تدریسی کیت کیده طار کورونه‌جك واوصانج ویره‌جك. ایشته بو ملاحظه‌یه مبنی الهیات ایله ده توغل ایتمکه قرار ویردی ووقتك اك معروف واك غلبه‌لك قولی اولان (آنسلم دولاوون) مسلکنی اختیار ایتدی. آکلاشیلان (آبه‌لار)ك قدرنده هانکی مدرسه تلمیذ اولورایسه مطلقا اونی بکنمه‌مك وار ایمش. (آبه‌لار)ك نظرنده (آنسلم) فکری محدود وقابلی بر آلهی کوروندی سوزلرینی دکلینلرك ذهنلرنده فیض ویرر بر اثر براقیور ایدی. بناءً علیه آبه‌لار انجیلی کندی کندینه مطالعه ایتمك نیتیله آندن آیریلدی حتی آنك مدرسه‌سنك یانی باشنده بر مدرسه آچه‌رق بوراده خزقیالی تفسیره باشلادی. بونك اوزرینه آبه‌لار آنتی‌لاوون بلده‌سنی ترك ایتمکه مجبور اوله‌رق پارسه کلدی و بوراده اسکی خواجه‌سی (کلیوم شاپو) یی شالون پسقپوسلغنه ترفیع ایدلمش وصومعه مدرسه‌سی مدرسلکی منحل اولمش، واولجه (آبه‌لار)ی ایسته‌مین فرقه‌یی طاغلمش بولدی. بو سفر مخالفته اوغرامیه‌رق اون اوچ سنه اول تلمیذ صفتیله اوکندن دیز چوکمش اولدیغی بو مدرسلك کرسیسنه نائل اوله‌بیلدی.

(آبه‌لار)ك افاده‌سنده‌کی سهولت وطلاقت، لساننده‌کی آهنك وسلاست، سیماسنده‌کی جاذبه ولطافت، اداسنده‌کی انبساط وسعت، فلسفه‌نك درینلکنی آکلاتان بر شاعریت والحاصل ظاهری مزایاسنه انضمام ایدن باطنی مواهبی آکا بیوك بر حیثیت تأمین ایتمش ایدی. بو جهتله کندیسنی دیکلمك ایچون انکلتره‌دن، المانیادن، فرانسه‌نك هر ولایتندن درسنه قوشوب کلیورلر ایدی روایات موثوقه‌یه نظر حلقهٔ تدریسنه بش بیك تلمیذ طوپلانیور ایمش.

فقط آبه‌لار، صیت وشهرتی حد منتهایه واصل اولدیغی بر زمانده کندیسی ایچون مصیبتلی بر عشقه مبتلا اولدی. پاپاز (فولبر)ك همشیره زاده‌سی (هلویز) نامنده غایت حسنا بر قیزه درس ویریور ایدی. دام عشقنه کرفتار اولدی. آز زمان صوکرا هلویز حامله قالدی. بونك اوزرینه آبه‌لار آنکله خفیاً عقد ازدواج ایلدی. فولبر وقعه‌دن خبردار اولنجه فوق العاده حدت ایدرك بیچاره فیلسوف عاشقك آلات تناسلیه‌سنی قطع ایتدیرمك کبی بر وحشتده بولندی. بونك اوزرینه آبه‌لار سن‌ده‌نی دیرینه چکلدی. زوجه‌سی ده آرژانتوی مناسترنده راهبه اولدی.

فقط چوق کچمدی آبه‌لار طلبه‌سنك ابرامی اوزرینه ینه تدریساته باشلادی. علم منطقك ویا علم جدلك نصرانیت الهیاته تطبیقنه دوام ایلدی. ثلاثیت سرینك ایضاحنه چالیشدی، (الهیاته مدخل) نامیله بر اثر یازه‌رق بونده کندی قول ومسلکنی خلاصه ایلدی. آنجق بو اثرده اقانیم مسأله‌لرینه متعلق بیان ایله‌دیکی فکر ورأی اصول نصرانیته موافق کورونمدیکندن آبه‌لارك مدخل الهیات نامیله یازدیغی اثرك مخصوصاً انعقاد ایدن سواسون مجمعنده، مؤلفك کندی الیله احراقنه قرار ویرلدی وآبه‌لارده اولنجه‌یه قدر سن مدار مناسترنده حبسه محکوم اولدی آنجق آرادن چوق کچمه‌دن، سن ده‌نیس دیرینه عودت ایتمك شرطیله حریتی اعاده

اولندی وصاحب ترجمه‌یه سن ده‌نی مناسترینه التجایه مجبور اولدی . فقط بوسفرده اعزه‌دن سن (ده‌نی)نك اصل و منشئنه دائر یازدیغی بر رساله رهبانك حدتنی دعوت ایده‌رك بورادن‌ده فراره مجبور اولدی . بر مدت (پروانس)ده برمناسترده اقامت ایتدکدن صوکرا بوطرفلرده کندیسنه کوچك برمنزل بنا ایتدی. طلبه‌سی هرطرفدن کله‌رك استاده ملاق اولمغله منزل بیودی وبر صومعه حالنه کلدی . صاحب ترجمه بوراده‌ده راحت طوره‌مدی . ینه ترك مقام ایده‌رك موربیحانك ایصسز ساحللرنده مبنی سن ژیلد مناسترینه قپاندی .

والحاصل ۱۱۳۶ ده (ژان دوسالیسبوری) نك شهادتنه نظراً ینه پارسده کورونمش وایلك موفقیاتنه صحنه اولان سن ژنیو جبلی اوزرنده تدریساته تکرار باشلامش . (آبه‌لار) ك مبتلا اولدیغی اوقدر آغیر محنتلر ، چکیردیکی پك آجی تجربه‌لر کندیسنك تجدده ومجادله‌یه اولان اوبیوك حرصنی بوزدرلو تسکین ایده‌مه‌مش‌در . آبه‌لار اوقدر فلاکت کوردکدن صوکره‌ده ینه کنجلکنده اولدیغی کبی سربست دوشنور ، سربست یازار، سربست سویلر ایدی . بونك ایچون قاتولیکلکك باش ارکانی جملةً علیهنده ایدیلر. والحاصل صوك زمانده سن تیری مناستری دییاری کیلیوم (آبه‌لار)ك بعض فکرلرینی خرستیانلق ایچون قبیح کوردیکندن سن برناره اخبار ایتمش ایدی .

سن برنار صاحب ترجمه نك علیهنده سانسی مجمعندن یکی بر محکومیت اعلانی اصدار ایتدیردی . بو مجمعه ۷ نجی لوئی ریاست ایتمش ایدی . آبه‌لار رومایه مراجعت ایله بوحکمی استیناف ایتدی ایسه‌ده نقض ایتدیرمکه موفق اوله‌مدی. نهایت (پیرلووه‌نه‌رابل) نام پاپازك دلالتی ایله پاپا کندیسنی عفو ایتدی. عمرینك صوك زمانی سا اوزنه‌ری قربنده کائن اولان سن‌مارسل صومعه‌سنده کچیردی، بوراده تکمیل انفاس ایله‌دی.

آبه‌لار قرون وسطانك اوروپاجه الك معروف اولان رجالندن فلسفه‌ده الك حیثیتلی سیمالرندن بری ایدی . نامی اطرافده طوپلانان صیت وشهرت باشلیجه هیجانلی اولان سرکذشتلرندن ، اوغرادیغی فلاکتلردن ، خصوصیله (هلیوز) ك فداکارلغندن نشأت ایتمش‌در .

فقط آبه‌لار دهاسیله ، مساعیسیله ، یاپدیغی بیوك شیلر ایله، اجرا ایتدیکی تأثیر ایله‌ده ذاتاً او شهرته مستحق ایدی .

آبه‌لار ۹ نجی عصرده (سقوط اوریژن) ایله باشلایان ودینه بیلیرکه فترت وفاصله‌سز زمانمزه قدر دوام ایدن حر دوشونتلر سلسله‌سنك مهم برحلقه‌سی‌در . آبه‌لار اعتراف ایدیور ایدی‌که ذهن دوشندیکی وقت کندی خارجنده کندینی ضبط ایدن بعض حدلر واردرکه آنلری تجاوز ایده‌مز. بونکله برابر عقلك کندی ملکی اولان مواده عقلدن بشقه‌سند آرامق فائده‌سزدر دیور ایدی یعنی دیمك ایستیور ایدی‌که صرف دینی اولان مسائلده بیله ایمان عقل ضیاسیله تنویر ایدله‌لی‌در . (آبه‌لار)ك فکرنجه تحقیق واثباتسز بر شیئه ربط قلب ایتمك ، اعتقاد ایلمه‌مك ساده‌دللره مخصوص‌در . ینه (آبه‌لار) برحقیقته الله کلامی بولندیغی ایچون دکل، حق اولدیغی ایچون عقله موافق بولندیغی ایچون ایمان واعتقاد ایدلملی‌در دیور ایدی. شونی‌ده علاوه ایده‌لم که آبه‌لار اسکی زمان حکماسنی پك زیاده تقدیر ایدر ایدی. الهیات نصرانیه نامیله یازدیغی اثرده آنلرك فضائلنی ، اخلاق ایچون بیان ایلدکاری مبادی‌ٔیی، یشایشلرینی تحلیه وتظریه‌لرینی مدح ایدوب طورویور . آبه‌لار حکمای وثنیوندن (فیثاغور) ك انسانیتی خارق‌العاده بولور ، سوقراطی اعزه صره‌سنه قور ، اللهك لطف وکرمی حقنده (افلاطون)ك ویردیکی فکری حضرت موسانك ویردیکی فکردن دها عالی اولدیغنی ادعا ایدر .

آبه‌لار منطقده کلیات خمس مسائلنه عائد مجادلاته کلیات خمسك طبیعت وماهیتلرینه متعلق مباحثاته پك زیاده

اشتراك ایتمش ایدی . اوزمان بو مسائل ومباحثده ایکی مسلك، ایکی نظریه معتبر ایدی: اسمیه، حقیقیه. آبه‌لار ایکیسی اورته‌سنده بر مسلك اتخاذ ایتدی‌که نه‌اسمیه ، نه حقیقیه ایدی . اشخاص وافرادك کنه وحقیقتی نوعده اعتبار ایدن حقیقیونه قارشی دیور ایدی‌که: اگرمسأله سزك دیدیککز کبی ایسه، نوع تماميله هرشخص وفردده بولنیورایسه، اوصورتده‌که مثلا (سقراط)ك بتون کندی جوهری عینی زمانده‌هم (افلاطون)ك بتون‌جوهرنده قائم ایسه‌بوندن شونتیجه چیقاریلیرکه افلاطون رومادە ، سوقراط آتنه‌ده بولندیغی زمان برینك‌ودیگرینك‌جوهری‌ده عینی‌زمانده هم رومادە، هم آتنه‌ده یعنی ایکی محل ومکانده بولنمق اقتضا ایدر. بونك کبی سقراط خسته اولدیغی وقت (افلاطون) ك‌ده خسته اولماسی لازمگلیر ؛ والحاصل ضدینك بر موضوعده اجتماع ایله‌لری قابل اولور . چونکه عقلی اولان آدم ایله عقلی اولمیان حیوان ایکیسی‌ده بر جنسه عائد ، ایکیسی‌ده عینی جوهری حائزدر . ینه جنسلری، نوعلری مشترکاً وهیچ فرق ایتمیه‌رك افراد کثیره‌یه عائد کیفیاتدن عد ایدن دها معتدل برحقیقیه‌مسلکنی التزام‌ایدنلره‌ده‌جواباً شخص ایله نوعی، جزئی‌ایله کلی‌یی‌بریره‌جمع ایده‌رك آچیق بر تناقض‌یاپدقلرینی‌سویلرایدی. فی‌الواقع هرشخص‌ویافرد انسان، انسان‌بولندقجه برجنس‌ایسه (آبه‌لار)ك‌مثالنجه‌او وقت‌دینه‌بیلیرکه مثلاسوقراط، بوآدم‌برجنس‌در. اگر سوقراط‌برجنس‌ایسه‌اوحالده‌سوقراط‌برکلی‌در. سوقراط کلی ایسه فرد دگلدر ؛ یعنی سوقراط دگلدر . (آبه‌لار)ك اسمیونه قارشی اولان مناقشاتی اوقدر معلوم‌دگلدر. آگلاشیلان‌بومناقشات‌زماننده‌اوقدرشدید وحرارتلی اولمامشکه تاریخه تماميله عکس ایتمه‌مش . واقعا اسمیه نظریه‌سی اووقت یکی ظهور ایتمش ایدی. اوقدر طرفداری یوق ایدی. حتی بومسلکك رئیسی اولان (روسلن) برمجمع‌آفروزینه‌بیله اوغرامش ایدی دینده رفضه‌منتهی ومنجراولان بویله‌برمسلکی‌قتولیك معتقدلری بیوك تلاشه دوشه‌رك رد ایتمشلر ایدی . آنك ایچون بو مسلك میدان بوله‌مدی‌که اوزون اوزادی مناقشه‌یه موضوع اوله‌بیلسین. اونك خصمی قتولیك معتقدلری، جوابی کلیسانك آفروزی ایدی .

کلیات خمس مجادله‌سنده (آبه‌لار)ك اتخاذ والتزام ایتدیکی نظریه شو ایدی: کلیات خمس نه اشیا وحقایقدر، نه کلمات واسماءدر. نفسك، ذهنك ادراکات وتصوراتندن عبارتدر. اشیا وحقایق ایله یوز یوزه گلان ، مواجهه‌ده بولنان ذهن بو اشیاده مشابهت بولور؛ وبومشابهاتی، اشیا بیننده‌کی فرقلردن قطع‌نظر ایدرك ملاحظه ایدر ؛ آنلری جمع ویکون ایلر وآنلردن آز چوق افراده شامل طائفه‌لر ، صنفلر تشکیل ایدر. بوطائفه‌لر ، بوصنفلر نوع وجنسدر . جنس عینی زمانده بتون افرادده بولنان تك بر طبیعت‌وماهیت دگلدر؛ مشابهات یکونندن عبارتدر. آبه‌لار دیورکه : « بتون بو یکون ، کنهاً وطبیعةً نه قدر کثیر ایسه‌ده بوکا اهل منطق کلی ، طبیعی دیرلر. نته‌کم‌برقوم‌اشخاص‌کثیره‌دن مؤلف‌اولدیغی‌حالده بز بوطائفه‌یی ینه بر ایله توصیف ایدیورز ؛ برقوم دیورز . »

آبه‌لار بونظریه‌یی ایکی درلودلائل وأثباته استناد ایتدیریور ایدی: دلائل‌وأثبات تاریخیه؛ دلائل‌وأثبات عقلیه. اولا کندی نظریه‌سنك‌علم‌منطق‌قدماسندن(پورفیریوس)ك، (بوئس)ك، (آریستو)ك متلری‌ایله‌هر نقطه‌دن توافق ایتدیکنی اثباته چالیشیور ایدی. اون ایکنجی عصرده اوروپاده ، علمك واذهانك‌بولندیغی حاله کوره اودرلو اثباتلر ، علمده حیثیت وصلاحیت صاحبی طانمش قدمانك اقوالنی سند اتخاذ ایلمه‌مك لازم ایدی . اوزمان چوق کره کندی عقلنی براقوب بشقه‌سنك عقلیله دوشنمك، کندی فکرینی غیرك دیدیکی ایله اثبات ایلمك اوروپاجه اعتراض

كتورمز مقبول بر عادت ايدى. مناظرده دعوايى قزانمق ايچون آريسطو متنندن برفقره ايراد ايتمك، استادك (المعلم)ك بر قولنى ذكر ايلهمك اكثريا كفايت ايدر ايدى. مباحثهده اك بيوك ايش يالكز قولك صاحبى طرفندن دينلمش اولديغنى ويا فقرهنك متننده داخل بولنديغنى اثبات ايلمكه منحصر قالير ايدى . ديمك بو درلو اثباتده عقلك اوقدر يرى يوق، تاريخك خدمتى چوق. ايشته قرون وسطاده ، اوروپاده اسقولاستيك دينان فلسفهنك پرشانىده بو ايدى. ثانياً آبهلار ينه كندى نظريهسنى اثبات ايلهمك ايچون بعض مبادئ عقليهيه استناد ايديور ايدى. (آبهلار)ك بونظريهسنه اساس اعتباريله تصوريه نامى ويرلدى . بوراده مذكور نظريهنك مناقشهسنه كيرميهجكز ، بو بحثى تصوريه مادهسنه براقدق . يالكز شونى سويلهيهلم كه (آبه.لار)ك نظريهسى كليات خمس مسألهسنى حل ايتهمش يالكز حلندهكى مشكلاتى اورتمشدر. كليات خمس ذهنك ادراكات وتصوراتندن عبارتدر ديمك هيچ كيمسهنك اعتراض ايدهميهجكى بر حكمى ايلرى سور.مكدر . نه ذهنك اوتصورات و ادراكاتى كله يابان اسميون نه آنلرى حقايق عد وتلقى ايدن حقيقيون بر تصورك اووجهله يعنى (آبهلار)ك ديديكى كبى تشكلنه اعتراض ايدهمز . بوراده اصل مسأله معانئ عموميهيى ادراك ايدن ذهنك اوتهسنده ومعانئ عموميهنك خلاصه ايتديكى وبينلرنده مشابهت بولديغى اشخاص وافرادك ايلريسنده آنلردن غيرى اولهرق دها باشقه شيلر ، قانونلر ، مبدألر ، واو مشابهتلرك اصل مشتركى اولان بر مثال موجودميدر ؟ او معانىنك بر قالب اعلاسى وارميدر ؟ بو جهتى حل ايتمكدهدر . حقيقتده اشخاص وافراد وار ، ذهنده معانئ عموميه وار ؛ لسانده اسماء عامه وار . عجبا حقيقتده دائما تبدل وتغير ايدن ، فنا بولان اشخاص وافرادده مثال اولهجق اعيان ثابته موجودميدر ؟ ذهندهكى معانئ عموميهيه مثال اولاجق اعيان ذهنيه وارميدر ؟ بو مسألهيى (آبهلار) ك نظريهسى تماماً وطوغريدن طوغرىيه حل ايتميور ، چپاق بر صورتده حل ايتمكه چاليشيور .

الهياتده آبهلار دقته شايان بر نظريه بيان ايدر. بو نظريهسنده آبهلار ديوركه: الله ياپديغى شيدن بشقه برشى ياپهمز وياپديغندن دها ايسينى ياپمغه قادر اولهمز. آبهلار بو فكرينى حق ومصيب كوسترمك ايچون ايكى سبب ايراد ايديور. برى «الله ايچون هر نوع خيرى خلق ايتمك ممكندر . وبو امكانده تساوى واردر يعنى برى دها آز برى دها چوق ممكن دكلدر هپسى عين درجهده ممكندر. چونكه قدرتنى صرف ايتمك وبرشى خلق ايتمك ايچون كن ديمك اللهه كافيدر .

بناءً عليه الله ممكن اولان هر خيرى خلق ايتميهجك اولورايسه ذات بارىيه ظلم ويا حسد اسنادى لازم كلير، حالبوكه الله بوكبى صفتلردن منزهدر .

ديكرى «الله حكمت بالغه وحسنهسى اولمادقجه هيچ بر شى خلق وترك ايلهمز . نه ياپار ايسه انى ياپمق مناسب اولديغى ايچون ياپار . نه ياپميور ايسه آنى ياپمق موافق اولماديغى ايچون ياپمز ، ترك واهمال ايدر آبهلار بوندن شو نتيجهلرى چيقاريور. اولا الله عالمى ياراتديغى زمانك غيرى بر زمانده آنى خلق ايتمكه قادر اولمادى چونكه ذات بارى كندى حكمت بىنهايهسنك اقتضاسى خلافنه حركت ايدهميهجكندن هرشانى عالمك كمالنه اك زيادهموافق ومناسب اولان آنه وضع ايلهمك لازم وضرورى ايدى .

ينه آبهلار ديوركه الله شرى خلق ايتمكده قادر اولهمدى، چونكه شر محاسن وفوائد عظيمهنك منبع ومنشئ اولوب شر اولمسه اوفوائد ومحاسن حاصل اولهمز. بو نظريهسى ايله آبهلار متأخريندن مشهور فيلسوف (لينچ) ك استادى عد ايديلهبيلير . اسلام حكماسندن امام غزالى حضرتلرينك« ليس فى الامكان ابدع مما كان» قولنىده تنظير ايتمكه چاليشيور .

اخلاقیاتده (آبه‌لار) سربست بر طریقدن کیتمش أیجه جسارت کوسترمش‌در. صاحب ترجمه‌یه نظراً انسانك اعمال وحرکاتنده اصل اولان نیت‌در. فعلك هیچ اهمیتی یوقدر. بناء علیه اخلاق نظرنده برایش منوی اولدیغی، قلب اکا مربوط بولندیغی حالده او ایشی یاپمق ایله یاپمامق همان مساوی کبی‌در. نیتك صفت اخلاقیه‌سی ده وجدانه موافقتی ایله تقدیر اولنمالی‌در. وجدانك انوارینه مغایر اوله‌رق یاپیلان هر حرکت رزیلت‌در. بو انواره موافق اولان افعال وحرکات کناهدن مبرادر. برفعل، اخلاقی بر حرکت اوله‌بیلمك ایچون فاعلك عقل واختیارینی صرف واستعمال ایلمه‌سی شرطدر. ایشته آبه‌لارك اتخاذ ایتدیکی اخلاق نظریه‌سنك اساسلری‌ده بونلردر.

کوریلیورکه آبه‌لار اوروپاده حریت فکر فلسفه‌سنك مؤسسلرندن‌در. منطقده، بولندیغی زمانك ایجاب ایتدیکی احتیاطی محافظه ایله برابر انتباه دوری علماسنه مخصوص بر تجدد کوسترمکه چالیشمش آرسطو ایله پیرولرینك اذهانه حاکم کورینن تأثیرلرینی قالدیرمغه یلتنمش، عقلك استحرارینی اعلان ایلمه‌مش‌در. الهیات واخلاقیاتده‌دخی او زمان ایچون کندینه مخصوص نظریه‌لر تدوین ایتمش‌در. اوروپاده صاحب ترجمه‌نك بولندیغی زمانده اویله سربست دوشنمکه جسارت ایتمك، عقلك سلطنت واستقلالنی اعلان ایله نقلی عقله تابع طوتمق قولای آتلانیله‌جق بر شی دکل ایدی. ایشته (آبه‌لار) ك متعصب پاپالر الندن چکدیکی فلاکتلر کوردیکی ستملر هپ او سربست دوشونمکدن نشأت ایتمش، فکرینی قاتولکلك قیودینه تعصب زنجیرلرینه ربط ایلمك ایسته‌مدیکندن ایلری کلمش‌در. اذهانك کلیسا رجالی یدنده، ابدانك حکومت امراسی النده اسیر اولدیغی بر زمان البته آبه‌لار جزاسز قاله‌ماز ایدی.

خلاصه آبه‌لار فلسفه‌ده تصوریه مسلکنك صاحبی‌در. اسقولاستیق فلسفه‌سنده اسمیون وحقیقیون نامیله ایکی فرقهٔ حکما تورەمش ایدی‌که بونلردن اولکیلری «معانئ کلیه‌نك، اجناس وانواعك نه ذهنده، نه خارج ذهنده موجود حقیقیلری یوقدر، جنس ونوع بر صنف اشخاصه تطبیق ایدیلن اسم عاملردن عبارتدر» دیورلر ایدی. ایکنجی فرقهٔ حکما یعنی حقیقیون اجناسك افرادندن غیری اوله‌رق موجودیت حقیقیه‌لرینه قائل ایدیلر.

بو ایکی فرقه‌بیننده‌پك چوق مباحثات وشدید مناقشات جریان ایتدیکی برزمانده، آبه‌لار بونلری تألیف ایتمك ایسته‌مش ومعانئ کلیه، واقعا یالکز اشخاصده موجود اولان کیفیاتی بیان ایدن اسملردن عبارت اولدیغنی تصدیق ایتمکله برابر، اومعانی‌یی تصور ایدن، دوشونن ذاتك ذهننده تصور اوله‌رق موجودیت حقیقیه‌لری، یعنی وجود ذهنیلری بولندیغنی ادعا ایتمش‌در. الهیاتده عقلك محدودیتنه قائل‌در. فقط کندی دائرهٔ صلاحیتی داخلنده عقلك یکانه حاکم اولدیغنی‌ده تصدیق ایلر. آبه‌لارك علم اخلاقی صرف وجدان اوزرینه مؤسس‌در، بناءً علیه دینی اولمقدن زیاده فلسفی‌در.

آبه‌لار — ۱۵۸۲ ده مالطه‌ده طوغمش بر ایتالیان معماریدر. مالطه آثار عتیقه‌سنه دائر غایت قیمتدار بر اثری واردر.

آبه‌لن — آبه‌کن غوروفره‌دوس عنوانیله معروف برالمان مورخی‌در. ۱٦٤٦ده استراسبورغده طوغمش‌در. ۱٦۱۹ سنه‌سنه قدر «وقوعات عالم» نامنده یکرمی بر جلددن مرکب بر تاریخی واردر.

آبه‌لین (آبه‌لیت، آبه‌لونینی، آبه‌لونیت)

اس (آبلدن). الیوم تونس‌ده کائن (بون) شهری جوارنده متمکن عفت اخلاقیه‌لرینی محافظه امرنده کندیلرینه ـ ترجمهٔ حالی یوقاریده سبق ایدن ـ فیلسوف (آبل)ی نمونهٔ امتثال طوتان نصارا رافضیلری.

آپه ناكى اس. آمریقاده برقومدركه آلغونكن عرقنه منسوب اولوب حكومات متفقه نك شمالنده وقناداده ساكن اولورلر .

— آپه ناكى يرلى لساننده شفق يعنى شرق قومى ديمكدر . آپه ناكى قومنك منسوب اولديغى عرقه عموميتله قرمزى جلدلى تعبير ايديلير .

بونلرك دريلرى قرمزى يه چالار باقر رنكنده در صاچلرى اوزون ، سرت وسياه در. باشلرينك شكلى كوزه چارپاجق درجه ده هرمى در .

معمافيه قبائل مذكوره اهاليسنك رأسلرى دائما بو شكلده دكلدر .. چونكه كوچك ياشده ايكن خصوصى وصنعى بعض طريق ايله قفانك حجمنى تبديله غيرت ايدرلر. اوست چكه لرى براز اوزون آلت چكه لرى يووارلاق در. جبهه لرى صورتا مونغول نمونه سنى آكديريور فقط كوزلرى آنلره نسبتله دها آز مائل در ، بورونلرى عادتا منقار كبى كورينير، آپه ناكيلرده برون دليكلرى كنيش در. بوحال آنلرده حاسهٔ شامه قوتلى ومتوسع اولديغنه دلالت ايدر. بتون اقوام وحشيه ده اولديغى كبى قرمزى دريليلرده دخى حواس خمسه غايت حاددر . بدنلرى متناسب، قامتلرى يوكسك اولان آپه ناكى قبيله سى خلق جيرت ايده جك درجه ده چويك وچابق آدملردر .

اخلاق وعاداتى، مزاج وطبيعتلرى سرت در مشاق ومزاحمه متحمل درلر . آوجى ومحارب اولان آپاناكيلر عينى عرقده بولنان ديكر قبيله لر اهاليسى كبى اوروپا مدنيتنك دشمنلريدرلر . آمريقانك اوركوجلى يبان اوكوزى (Rison) باشلوجه ييه جكلرى در. بو حيوانك پوستنى بعض اشيا مقابلنده اوروپاليلر ايله مبادله ايدرلر . البسه لرى قاشدن ويا دريدن اولوب باشلرينى مختلف الوانده قوش تويلريله تزيين ايدرلر . بورونلرينى و قولاقلرينى تزييناته متعلق بوله بيلدكلرى شيلر ايله سوسلرلر . وجودلرينى ، باشلرينى طرارلر ؛ مملكتلرنده اوروپادن كلمش سلاح و باروت بولنور ايسه ده مزراق ، اوق ، طوپوز و چوماق كبى كنديلرينه مخصوص اولان سلاحلرى حالا ترك ايتمامشلردر . اولديردكلرى بردشمنك قفاسنى يوزرلر . مظفريت وغالبيتلرينى ارائه ايتمك اوزره او درى پارچه سنى صاچلريله برابر قبيله لرينه كتيررلر. اسير ايده بيلدكلرينه اتلاف ايتمزدن اول برچوق ظلم و اشكنجه ايدرلر . هله اللرينه كچيردكلرى دشمن عرق ابيضه منسوب ايسه مسرتلرينك نهايتى يوق در . او زمان قبيله جه اظهار شادمانى ومسرت ايدرلر. آپه ناكيلر بدويت حياتنده ياشارلر . چادرلرينى طاشيه رق برطرفدن ديكر طرفه كوچ ايدرلر. هرايشى قادينلر كورور ارككلر يالكز آوجيلق و محاربه ايدرلر . ارككلر بشقه ايش كوررسه محقر صاييلير . بوندن طولايى صنايع نقطهٔ نظرندن اقوام مذكوره حالت ابتدائيه ده در . دور حجرك بقاياسندن اولان طاشدن معمول آلات وادوات الآن قوللانيلير . طوقومق، اورمك، قماش ياپمق بيلمزلر. بونك ايچون يرلى مالى اوله رق اولديردكلرى حيوانلرك دريلرينى قباجه ، اولديغى كبى صرتلرينه آليرلر. صنعت حس وفكرى آنلرده كاملاً مفقوددر. قبيله رئيسلرى برمدت معينه ايچون اهالى طرفندن انتخاب ايله تعيين ايديلير. معمافيه قبيله رياستى بعضاً ارثاً دخى انتقال ايدر. اقوام مجاوره ايله ياپيلان جنكلرده شهرت آلان، الك چوق صاچى اوزرنده قفا درسى كتيرن، يبان اوكوزى تلف ايدن وياخود نطوق اولان هركسك رياست دعواسنده بولنمغه حق اولور ايمش . محاربه يه كيدر ايكن قبيله رئيسى طائفه سى ايله برابر بولنور ، ايجابنده كنديسيله استشاره ايديلور. رئيسك معاونلرى جسور وشجيع آدملردن تعيين قلنوب بونلرك دخى اثناى محاربه ده قوماندا ايتمكه حق و صلاحيتلرى واردر . قبيله ده دعوى فصل ايده جك حاكم و محكمه يوقدر . هركس دعواسنى ايستديكى كبى حل ايدر . بتون اقوام جاهله و طوائف وحشيه كبى آپه ناكى

قبیله‌سی خلقده حس دینی ایله متحسس‌درلر. آوده، محاربه‌ده موفق اوله‌بیلمك ایچون دعا یرینه هرسنه رسم دینی مقامنده بر بیوك ضیافت و شنلك یاپارلر وآیین اجرا ایدرلر ؛ رقص ایلرلر .

آبهی اس . جیحون نهرینك دیکر اسمی .

آبه‌پیل — آبه‌غاسپار آبه‌پیل . فرانسه ادبا-سندندر. ١٦٤٨ده (ریز)ده طوغمش، ١٧١٨ده پارس‌ده وفات ایله‌مش‌در . تراژه‌دی نوعندن اورته درجه‌ده برقاچ پارچه اثری واردر. آبه‌پیل ١٧٠٤ده آقاده‌می‌یه اعضا اولمش ایدی .

آبه‌پیل — اسپچیون آبه‌پیل . فرانسه‌لی بر جراح‌در . اون یدنجی عصرده برحیات ایدی . شعرده‌ده مهارتی وار ایدی . تشریحه، فن جراحی‌یه متعلق اولان آثارنده کوزل منظومه‌لری واردر . قدماومتأخرین اقوالنه نظراً تاریخ‌عظام نامیله یازدیغی اثرنده شعری علمنه غالب کورینیر. علم‌تشریحه ، فن جراحی‌یه دائر برقاچ تصنیف واردر .

آبه‌پیل — ژوناس آبه‌پیل. فرانسه عسکری جراحلرندن برذات‌در . ١٨٠٩ تاریخنده فرانسه‌ده وار ولایتنده کاتن سن‌تروپز بلده‌سنده طوغمش‌در . استسقاء ، کیس، فلج‌اسفل، میه‌لیت ، رحم ، بوبرك خسته‌لقلرینه دائر اثرلری وادرکه مهم‌در . قولرانك استریقنین ایله تداویسی طریقنك باشلیجه مشوق وملتزملرندن ایدی .

آبه‌پیل — فرانسه‌لی عالم بر مهندس‌در . اون یدنجی عصرك نهایتنه طوغری لانغ دوق دوسن لیماننك توسیع عملیاتنی اداره ایتمش‌در . فرانسه اقاده‌میسنه دوز کارکیر سقفلره دائر غایت صنعتلی بر طریق انشا تکلیف ایتمش‌ایدی .

آبه‌پیل — لوئی - پول آبه‌پیل . فرانسه‌ده بر وقت فیزیوقرات دینان ارباب اقتصاددن‌در. ١٧٩١ تاریخنده (تولوس)ده طوغمش ، ١٨٠٧ده پارس‌ده وفات ایتمش‌در. صاحب ترجمه فیزیوقرات براقتصادی اولدیغی ایچون بو مسلکك الک‌مهم مسائلی ایله اشتغال ایتمش، خصوصیله پارس زراعت جمعیتنك اعضاسی فرانسه معمولاتنك مفتش عمومیسی، دیوان تجارت مجلسی باش کاتبی بولنمش‌در. زراعت‌وصنایعك ترقیسنه مانع‌اولان‌احوالی ازاله‌یه چالشمش؛ سربستیء تجارتك اتحاد اوزان ومقایسك محسناتنی ارائه واثبات ایله‌مش‌در . بوندن بشقه امرتنورده بر بیوك تجدده سبب اولان‌وحالاقوللاندیغمز شیشه‌لی‌لامبه‌لرك‌موجدی آمی آرغانی(کنکه) و (لانژ) نامنده‌کی‌خصماسنه‌قارشی حمایه مقصدیله یازدیغی خاطراتی بیوك برتأثیر حصوله کتیرمش‌در . ١٧٦١ تاریخندن ١٧٩٠ تاریخنه قدر متعدد اثرلر یازمش ودیکر بعض آثارك تحریر-ینده‌ده اشتراك ایتمش‌در . حبوبات تجارتنك اصول سربستیسی نام اثری باشقه‌جه طبع اولنمش‌در .

آبی اس (عر. سف). بر شیئی کریه وناخوش کوره‌رك آندن چکینان وصاقینان کمسه : آبی‌اللحم (أت یمز) . جمعی آبین کلیر. (إباء ماده‌سنه مراجعت) .

آبی (فا . صف) . صولو: بویرلرآبی‌در. ‖ آچیق ماوی ، صو ماویسی : آبی بر لباس کیمش. ‖ صوده ویا صوایچنده یاشایان، صوده‌حاصل اولان نبات وحیوانه وصف اولور . بری مقابلی : یوسون آبی بر نبات‌در . آبی اولان حیوانات غلصمه‌لری ایله بری اولان حیوانات جکرلری ایله تنفس ایدر .

آبی — تین‌شان طاغلری ایله آق‌صو بلادنده ساکن اولان وَ آت اتی ایله تعیش ایدن بر (سیت) قبیله‌سی اولدیغنی بطلمیوس جغرافیاسنده بیان ایدر. (سیت وَ سیتیه ماده‌لرینه مراجعت)

آبی — آبه قریه‌سنه منسوب اولان وزیر ابوصفد منصور بن الحسینی‌نك عنوانی‌در. (اسمنه مراجعت)

آبی — ارضروملی‌در. اسمی معلوم اوله‌مدی. دور سلطان محمد خان رابعده استانبوله کلمش وبعده کریده کیدوب قندیه قلعه‌سی محاصره‌سنده «سردن کچدی» یازلمش، دشمنك خروج وهجومی اثناسنده شهیداً ارتحال ایله‌مش‌در. شجیع، بهادر، حمیتپرور طبیعت شعریه‌سی ممتاز، تیزفهم وقصیده‌پرداز برشاعر ایدی. وزیر کوپریلی احمد پاشا مرحومه وکدخداسی ابراهیم پاشایه ـ که صکره مصر والیسی اولمش‌در ـ قصیده‌لر تقدیمیله انعام واحسانلرینه نائل اولمش‌در. شو برقاچ بیت احمد پاشایه اولان قصیده‌سندن‌در:

بارك الله ای یکانه آصف روشن ضمیر
رأی پاککدر سنك آرای خورشید منیر
حسن تدبیر مقالکله ارسطو بسته فم
وجه تعبیر مآلکله فلاطون شر مکیر
امرکه سربسته اولمازسه عدو سرکشك
خم اولوب قدی کمان‌وش اوغراسون باغرینه تیر

محیط المعارف

آبی (ابومنصور ال) — عراق سلجوقیلرندن سلطان برکیاروقك معاصرلرندن برقاضلدر. برکیاروق عهدنده مصر وشام ثغورلری محافظه‌سنده بولنان آقسنقر (آق سونقور) وبزان (بوزان) آلپ آرسلان اوغلی تتش (توتش) ك قیامنه قارشو طورمق ایستدکلرندن توتش بونلری الله کچیره‌رك اعدام ایله‌مش ایدی. ایشته بو وقعه اوزرینه آبی فارسی بر قطعه سویله‌مش ایدی. قطعه‌نك اصلنی اله کچیره‌مدکسه‌ده عمادالدین الاصفهانینك «زبدة النصرة ونخبة العصرة» عنوانیله یازدیغی عراق سلجوقیه‌سی تاریخنده عربجه‌یه ترجمه‌سی مندرجدر. قطعه‌شودر:

قدغرقنا فی الشرب والسکر حتی
لم نفکر فی سنقر و بزان
ما ظفرنا بالبیدق الفرد فی
الدست ولکن قد اسلم الرخان

محیط المعارف

آبی — آمریقاده فرانسه‌نك فیل دیشی ساحلی مستعمره‌سنده ساحل بوینجه امتداد ایدن بیوك بر بطیحه‌در. شمالدن جنوبه طولی ۳۰ عرضی ۱۵–۲ کیلومتره‌در. بر چای واسطه‌سی ایله وتنده کولنه اتصال ایدر. بطیحه‌نك اطراف وسواحلنه کوچك کوچك کویلر صره‌لنمش‌در. بونلرك اهالیسی بو کوللرده کثرت ایله بولنان بالق صیدی ایله کچینیر.

آبی وبری (تر. توصیفی) هم قره‌ده هم صو ایچنده یشایان، بیویان مخلوقاته وصف اولور: آبی وبری حیوانات آبی وبری نباتات. صو سموری، قوندوز آبی وبری حیوانلردر.

— اك واسع معناسنه کوره آبی وبری ترکیبی نبات اولسون، حیوان اولسون کاه صو ایچنده، کاه قره‌ده یشایه بیلان اجسام آلیه‌یی توصیف ایدن بر ترکیب عطفی‌در.

ایشته غداسنی آرایوب بولمق اوزره ویا سائر بر سببه مبنی صویه کیرن دکز آیغری، عمومیتله صولاق ورطب محللرده بولنان بعض زواحف، صویه طالارق، خیلی مدت صو ایچنده طوران، لکن تنفس ایتمك ایچون مطلق صودن هوایه چیقان دکز

دانه‌سی ویا آبی بالغی بعض قپلومبغه‌لر ، بعض قور-
بغه‌لر آبی وبری حیوانات صره‌سنده ذکر ایدیله‌بیلیر.
انجق بو حیوانلرك آق جکرلری بولندیغندن اصلاً
هوا ایچنده تنفس ایتمك اوزره مجهزدرلر . تاریخ
طبیعیده اصل آبی وبری تعبیری بالخاصه اولا صو
ایچنده یشایان وصوده محتوی اولان هوایی تنفس
ایدن، وصوکره‌دن حیاتلرینك دها ایلری دوره‌لرنده
حال طبیعیده هوا تنفس ایله‌ین [illegible] اماته وصف اوله‌رق
اطلاق ایدیلیر. ایشته بوایکنجی معنا دها محدود اولوب
حقیقی ذوالمعاشین حیواناتی ارائه ایدر. علم حیوانات علماسی
فقریه تحت شعبه‌سی فرقه‌لرندن ضفادع فرقه‌سنه منسوب
حیوانلره ذوالمعاشین نامنی ویردکلری کبی بعضیلری‌ده
ذات الثدایا فرقه‌سنك صنوفندن مسبحی الارجل صنف
حیواناتی کذلك ذوالمعاشین نامی تحتنده جمع ایدرلر.
بوصنف حیوانات علی العاده صوده تعیش ایدن ثدایادن
اولوب اطراف قیصه وآیاقلری کنی اولمغله بر نوع
کورك مقامنده قوللانلدیغندن آنلره مسبحی الارجل نامی‌ده
ویرلمشدر . فی الحقیقه بونلر ، صو درونده غایتله
سریع یوزورلر ایسه‌ده قره‌ده سوروننه‌رك کونشنیرلر؛
یاورولرینه ممه ویرمك اوزره قره‌یه چیقارلر؛ تنفسلری
سائر ممه‌لی حیوانات کبی هوائی اولدیغندن بحق
ذوالمعاشین نامنی اخذ ایده‌مزلر . ضفادعیه صنفنه
منسوب حیوانات ایسه سرفه حالنده دائما ویا موقت
بر زمان ایچون مجهز اولدقلری غلصمات ایله تنفس
ایده‌رك صوده ، وکاهل حالنده رئه‌لره مالك اوله‌رق
قره‌ده یشایه‌بیلدیکندن ذوالمعاشین نامی تحتنده تصنیف
اولنمغه بحق زیاده لیاقت کسب ایتمکله بعضیلری ضفدع
کله‌سیله ذوالمعاشین کله‌سی مترادف عد ایدر .

آبی اللحم — صحابه‌دن بر ذاتدر صحابه‌نك
قدماسندن وکبارندندر. (واقدی)دن منقول اولدیغی
اوزره صاحب ترجمه أت یمکدن ابا ایتدیکی ایچون کندیسنه
آبی اللحم لقبی ویرلمش. اصل اسمنده اختلاف اولنمشدر.
خلیفة بن خیاط اسمنك عبدالله بن عبدالملك وهیثم بن خلف
بن عبدالملك اولدیغنی سویلیور . بعضیلری‌ده آدینی
حویرث بن عبدالله بن خلف بن ملك بن عبدالله بن حارثه
بن غفار اولق اوزره ذکر ایدرلر . غفار کنانه‌دن
بر قبیله‌در صاحب ترجمه بوقبیله‌یه منسوب ایدی .
حنین کونی شهید اولمشدر ، کندیسی شاعر ایدی .
جاهلیه زمانی ادراك ایدنلردندر .

آبیا — یونان اساطیرنده هرکولك قیزی و
(ایلاوس)ك همشیره‌سی وسود آناسی ایدی . آبیانك
مسه‌نیاده مشهور برمعبدی وار ایمش . ابرا بلده‌سنه
چیقمش وبورایه کندی نامنی ویرمشدر . نامنه
مضاف اولان بوبلده (آغامنون)ك (آشیل)ه وعد
ایلدیکی یدی شهردن بری ایمش .

آبیا یاخود آبیام — قدیماً برفلسطین حکمدا-
ری‌که دائما بنی‌اسرائیل حکمداری یربعام ایله محاربه
ایتمش ایدی .

آبیاتار — موسویلرك الئ بیوك رؤسای روحا-
نیه‌لردن بری‌درکه بعض احوال نامجانسه مبنی حضرت
سلیمان طرفندن نفی ایدلمش ایدی . نام توراتیسی
ابیاتادر .

آبیار صف (فا. آب ایله یاردن) . صولایجی
صولایان . ساقی .
— مجازا . فیض ویریجی ، نصرت ایدیجی .

آبیاری اس (فا. آبیاردن) . صولامه ، سقایه
فیض ونصرت : آبیاریٔ تولای
کلستکه بولور ، ساحهٔ باغ وطن ازسر نوزیب ونظام
احمد حمدی
— آبیاریٔ طالع . آبیاریٔ طبیعت .

آبیدون اس . آمریقاده یارغوای‌ده جنکاور
بر طائفه‌درکه کاملاً دکشمش ویا محو
منقرض اولمشدر .

آبیپون اس. پرو لساننك بر لهجه‌سیدركه (پاراغوآی) ده تكلم ایدیلیر و (ریودولاپلاتا) ساكن آبیپونلر طرفندن سویلنیر.

آبیتبی — شمالی آمریقاده قناده‌ده منظره‌سی غایت خوش بر كولدر.

آبیت اس. كیمیای قدیمده فحمیت كلسك اسمی

آبیتیغا اس. آمریقاده پرو جبالی اوزرنده اقامت ایدن وحشی وحیدود برقبیله‌در. (اینقا)لرك قدیم لسانی بوقبیله‌ده محفوظ قالدیغی مروی‌در.

آبیخ (ویلهلم هرمان) — سیاحیندن و كاشفیندندر. ۱۸۰٦ تاریخنده برلینده طوغمشدر. ایتالیا وسیجلیاده برسیاحت فنیه‌دن صوكرا (دوربارت)ده علم معادن معلملكنه تعیین اولنمش و ۱۸۵۳ده پترسبورغده‌كی فنون اقاده‌میسی اعضالغنه انتخاب اولنمشدر. روسیه‌ده بولندیغی مدتك قسم اعظمنی قفقاس وایران طرفلرینی كشت وكذار ایله كچیرمشدر. صوكرا ویانه‌یه كلمش و ۱۸۸٦ سنه‌سنده غراچ شهرنده وفات ایتمشدر. پترسبورغ اقاده‌میسی ایله موسقوه‌نك فنون طبیعیه جمعیتنك مخطره‌لرنده مندرج اولان مقالات عدیده‌سندن باشقه (آتنا) و (وه‌زو) یانارطاغلرینك احوال طبیعیه‌سی حقنده واضح براثری ایله تشكلات بركانیه وقفقاس ممالكنده تحریات ژه‌ئولوژیقیه نام اثرلری شایان ذكردر. دیكر تألیفاتی‌ده واردر. موی الیهك نامنی تأبید ایچون معدنیاتدن برینه (آبیخید) نامی ویرلمشدر.

آبیخت (ژان هانری آبیخت) — آلمانیا فلاسفه‌سندندر. ۱۷٦ تاریخنده (ووقستد)ده طوغمش، ۱۸۰٤ده (ویلنا)ده وفات ایتمشدر. آرلانغن‌ده فلسفه معلمی ایدی. فلسفه‌ده اولا (قانت)ك مذهبنه صارلدی. (رئینهولد)ك اقوالنی قبول ایله‌دی. صوكرا اولری كندی كندینه مستقل برطریق كشاد ایتمكه وفلسفه‌یه یكی براستقامت توجیه ایله‌مكه صواشدی فقط بوتشبثنده اوقدر موفق اوله‌مادی. چالیشه چالیشه بوبابده یاپیلدیكی شی یاوان، تصورات اصیله‌دن خالی براصطلاحنامه تنظیمی اولدی. فلسفه‌یه دائر خیلی اثرلر تألیف ایله‌مشدر.

آبیخت — آلمان متألهین ومستشرقیندندر. ۱۷٦۲ده تولد و ۱۷٤۰ده وفات ایله‌مشدر. لسان وآثار عتیقهٔ عبرانیه حقنده برچوق تألیفاتی واردر.

آبیخید اس. ترجمهٔ حالی یوقاریده ذكر اولنان كیلوم (آبیخ)ك شرفنه اولهرق كندی بولدیغی برزرنیخ وباقر مركبه سنه ویریلان اسمدر.

آبیدا اس. قالموقلرك بیوك معبودلرندن بری ایمش.

— شرق اساطیرنده مروی اولدیغی اوزره قالموقلرك آبیداسی ایله هندیلرك (ایزوژ)ی عینی براله ظن ایدیلیور. روح ایله جسدك بربرندن آیریله‌جغی زمان بواله جسدی كندینه چكر ایمش. جسد ایچنده‌كی روح پاك ونزیه‌وبتون ادناسدن بری ایسه آكا اوچوب كیتمكه مساعده ایدرایمش. اكر جسد نقایصله مشوب وملوث ایسه آبیدانك نفسی روحی تصفیه ایلرایمش. ینه آبیدا، ارواحه، انسان اولسون بهیمه اولسون جانلی برجسده عودت ایتمك، دونمك ایچون اذن ویرر ایمش. مقامی سماده مشرق سمتنده ایمش. بوراده درین برراحت ایچنده بولنور ایمش.

آبیدوس — آناطولیده (هلسپونت) یعنی چناق قلعه بوغازی مدخلنده، شیمدیكی نعره بورنی موقعنده قدیم بر بلده ایدیكه (سرخس) یونانستانه قارشی سوق ایتدیكی اردوسنی بوراده كیلردن قوردیغی كوپری اوزرندن اوروپایه كچیرمش ایدی. آبیدوسلیلر، قبل المیلاد ۲۰۱ سنه‌سنده

(پرسه)نك پدری (فیلیب)ه كوستردكلری مقاومت ایله تاریخده اشتهار ایتمشلردر . دشمنك اله دوشمامك ایچون چوجقلری ، قادینلری اختیارلری بوغازلامشلر ایدی .

آبیدوس — مصرعلیاده، یعنی صعیدده نیل ساحلنده قدیم بربلده ایدی. (تب)دن صوكره مصر قدیمك اك برنجی شهری ایدی . فقط مصر، روماليلر طرفندن فتح وضبط اولندقدن صوكرا پك چابق اسكی معموریتندن دوشدی. ایستیرابون زماننده كوچوك برقصبه اولمش ایدی. حالا بر ییغین خرابه‌دن عبارتدر. ١٨١٧ تاریخنده ، بوراده كوچك بر معبدك دیواری اوزرنده محكوك بر هیه‌روغلیف خطی بولندی كه آبیدوس لوحه‌سی دیه معروفدر .

(آبیدوس)ك نام قدیمی مصرلیلرجه تیس ایدی. بوكونكی عربلر قدیم شهرك بولندیغی یره تعبیر ایدرلر. نیل نهرینك ٩ كیلومتره شرقنده و تب شهرینك ٩٥ كیلومتره آشاغیسنده بحر یوسف قنالی اوزرنده‌در .

آبیده‌نوس — بر یونانلی مورخدر . برنجی پتولومه‌لر یعنی بطالسه زماننده كلدیكی ملحوظدر . (كلدانیلر و آثوریلرك تاریخی) نام اثرندن بعض پارچه‌لری اون التنجی عصرده اله كچوب قالمشدر .

آبیراس — افریقای استوائیده بر فرانسز قره‌قول منزلی، پوسته موقعی.

آبیرون — حضرت موسی ایله حضرت هارونه یعنی او زمان دین حقه قارشو حركتده بولنمش بر لاویدر. كندیسی وشریك تهمتلری یره كچمشلردر . (سامری) ماده‌سنه مراجعت .

آبیس اس(فرانسزجه‌دن) . بركلمهٔ فنیه‌دركه دیب قعر معناسنه اولان بوس لفظیله یونانی آ ادات نفیندن تشكیل اولنمش، دیبسز، قعرنایاب، هاویه دیمك اولور . تاریخ طبیعیده دكزك پك درین اولان اعماق ، و اغوار ینه اصطلاح وضع اولنمشدر . ـــ . چوق زمان ظن اولندی كه اوقیانوسك قعری نایاب،عمقی ناقابل قیاس ایدی. صوكرا دكزلرده اعظم اعماق اولمق اوزره ١٥٠٠٠ متره بولندی‌كه بورقم‌ده پك مبالغه‌لی ایدی ، عملیات قیاسیه‌ده واقع اولان خطادن ایلری كلدی . شیمدی معلومدركه اغوار بحر اك درین یرلرنده ٨,٥٠٠ مترهیی تجاوز ایتمز . دیمك كه آره‌ده ارضك اك یوكسك جبالی اولان حیمالایا طاغلرینك اك یوكسك نقطه‌لرینك ارتفاعندن ٣٠٠٠ متره برفرق، ارضك اك غائر اولان حفره‌سی ایله اك عالی اولان ذروه‌سی بیننده ١٣٠٠ مترهلك بربعد ارتفاع وار . اعماق بحر مظلمدر . ضیاء شمس انجق ٣٠٠ متره بر درینلكه قدر نفوذ ایده بیلیور . بو حددن اعتباراً دكزك آلتی برظلمت تامه ایچنده ، یالكز حیوانات لامعه (حیوانات فوسفوریه) بو تاریكیء ابدی ایچنده خفیف شراره‌لر نشر ایدرلر . اعماق بحرك ضیاسی یوقدر . اولمانجه بو درینلرده شرائط حیاتیه‌ده باشقه اولمق اقتضا ایدر . ایشته آبیس بحثی بو شرائط حیاتیه‌نك تحقیق و تعیینی مسأله‌سندن متحدثدر ، كلمه‌ده صرف بو نقطهٔ نظردن تشكیل اولنمشدر . اعماق بحرده حیوانات ناصلدر ؟ ناصل یشایور ؟ قعر بحره تقرب ایدیلجه یوقاریدن اشاغه تضییق ماء تزاید ایدر . روی دریایی تقلیب ایدن حركات قعر ابحارده محسوس دكل ، طبقات بحریه‌ده حرارتك انتشار و انقسامی‌ده قره‌ده ، هواده‌كی كبی دكل ، تجارب متعدده ایله ثابت اولمشدركه ، دكزلرده ٢٥٠ قولاجه قدر حرارت سرعتله تناقص ایدر ، بوحددن صوكره ایسه بردرجه‌یه قدر محافظهٔ اطراد ایلر . هله اعماق بحرده ضیانك عدمی شرائط حیاتیه اوزرینه تأثیرات مهمه اجرا ایدن اسبابدندر. ایشته برطاقم احوال كه آیری برمحیط یاپیور . بویله

بر محیط ایچنده شرائط حیاتیه‌نك‌ده تحول ایتمسی طبیعیدر . خصوصیله آبیس‌ك درین کوشه‌لرنده تضییق مائك تأثیری ، ضیانك کلیاً فقدانی بو بابده نه‌درجه مهم اولدیغنی ایضاحه حاجت یوقدر . بلکه‌ده اعماق بحرده بزم کوزلرمز ایله تقدیر وتمییزی غیر قابل درجه‌ده خفیف وضعیف بر ضیا واردر . واقعا اعماق بحر بزم ایچون ، بزم کوزلرمز ایچون مظلم ، آلت بصری باشقه صورتله بزم کوزلرمزك بنیه‌سندن مختلف صورتده خلق اولنمش حیوانلر ایچون‌ده اویله‌می ؟ بالخصوص بو فکر ثانی‌یه ذهنمزی میل ایتدیرن برشی‌ده وارکه اعماق بحرده ، آبیس‌ده یاشایان حیواناتك کرچه برقسمنك آلت بصری همان — معدوم دینه‌جك درجه‌ده ایسه‌ده بر طاقمنك کوزلری عادة منکشفدر . بوندن باشقه تحت بحرده برچوق حادثات لمعانیه واقع اولورکه حیوانات لامعه‌نك وجودلرندن صادردر . ارضك قره دیدیکمز قسمی اوزرنده احوال اقلیمیه‌نك ، اوصاف ترابیه‌نك شرائط حیاتیه اوزرنده تأثیراتی ظاهر ایکن بزم بولندیغمز ، ایچنده یشادیغمز واسطه‌یه همان برضد تشکیل ایدن آبیس‌ده شرائط زندکینك نه‌درجه تخالف ایده‌جکی میداندەدر . اعماق بحر اقاصیء هوا کبی آیری برعالمدر ، باشقه بر محیطدر . بوراده‌یاشایان‌حیواناتك‌ده‌خصوصیت‌حیاتیه‌سی بالطبع انکار ایدیله‌مز . آبیس‌ده یاشایان ذوی‌الحیاته فرانسزجه آبیسال تعبیر ایدیلیر .

آبیس‌ده ، اعماق بحرده یاشایان حیوانلرك منشئی نره‌سیدر ؟ نره‌دن کلدیلر ؟ تحت البحر اجرا ایدیلن کشفیات جدیده‌یه نظراً بردرجه‌یه قدر تصدیق ایدیله‌بیلیرکه آبیسك سکانی حیوانات ساحلیه‌نك اعماق بحره طوغری مهاجرتی ایله تجمع ایتمشدر ، اویله‌که بو حیوانلر ابعاد بحریه‌یه واصل اولدقجه شرائط حیاتیه‌نك تبدل واختلافنه مبنی مأوای جدیدلرینه ائتلاف ومطابقت ایدرك ، ودرجه درجه بر برنی متعقب ومتوالی ادوار تحول کچیره‌رك صورت اولالرندن تباعد ایتمشلر ، باشقه درلو حیوان اولمشلردر . حتی انواع آبیسانیه ایله ازمنهٔ ثانویه‌نك حیوانات ساحلیه‌سی بیننده ناقابل انکار مشابهت واردر . اعماق بحرده ساکن اولان حیواناتدن بر قسمی‌ده واردرکه الیوم موجود اولان ساحل حیواناتندن بعض نوعلرك سرفه حاللرینی آکدیرر . حیوانات آبیسانیه بروجه آتی بیان اولنور :

١ . حیوانات ابتدائیه اجسام آلیه‌دن اك بسیط وساده اولان حیواناتدن قورامینغیر (ذوالثقبات) لر آبیسك اك درین طرفلرنده یاشایانلر اولدیغی ظن ایدیلیر . وبو حیوانجقلردن اك غائر قعرده بولنانلری علم نقطهٔ نظرندن غایت مهمدر . چونکه بونلرك صدفلری اصلی برکانی اولان یعنی یانار طاغلردن چیقان فلزات قرینیتلرینك اجتماع والتزاقندن حاصل اولمشدرکه بو فلزات پارچه‌لرینی اوزرنده یشادقلری قعر بحرك زمیننده تدارك ایدرلر . ذوالثقباتك کافه‌سی بحار محیطه‌نك جمله‌سنده منتشردر . بعض نوعلری بحر محیط اطلاسی‌ده ، بحر محیط معتدلدن دها زیاده بولنور .

٢ . سونکرلر . بو حیوانلردن بعض نوعلری ١٠٠٠ ایله ٣٠٠٠ متره اعماق بیننده‌کی طبقات بحریه‌ده صید اولنمشدر . آبیسده بولنان سونکرلردن اك زیاده شایان نظر مطالعه اولانی آته‌نا دینلن نوعدرکه ١,٨٠٠ قولاج عمقه قدر انتشار ایدر . بو صنف حیواناتدن یالکز هکسائینللید دینن نوع اسفنج اصل آبیس سکانی عد ایدیله‌بیلیر . آبیس‌ده مرجان ، ومه‌دوس‌ده کلیتلی بولنور .

٣ . حیوانات ثخین الجلد ، یعنی قالین دریلی حیوانلر . بوصنف حیوانات اعماق آبیسانیه‌ده کلیتلی در . وبوصنف حیواناتده اك مهم فرقه مقنفذ الجلد (Ceroïdes) نامی آلتنده جمع ایدیلن حیوانلردرکه برحیات اوله‌رق التمش نوعی موجوددر . بولردنده اك مهمی وشایان تدقیق اولانی پانتاقریوس نوعیدر . آبیسده یاشایان

حيوانات ميانده نجم البحرلرده شايان ذكردر . بونلردن بعض نوع واردركه ٥٠٠٥ متره عمقنده ياشار. ثخين الجلد حيواناتدن دكز خياری انواعندن. بسيقروپوت، اوليزوفانتا دينن حيوانلر ٤ بيك ٥ بيك متره عمق بحرده اسكان ايدرلر. رنكلری غايت كوزل پارلاقدر .

٤ — ديدان . تحت البحر اجرا ايديلن طراق عمليانده مختلف استكشافاتده ، ١٢٠٠ - ٥٥٠٠ درينلرده نوع نوع ديدانلر بولنمشدر .

٥ — حيوانات اُشنيه . بو حيوانلر هردكزده هر درين يرده بولنور . بعض نوعلری واردركه ٥٠٠ متره عمقده ياشارلر .

٦ — ناعمات . آبيسده ياشايان حيوانات ناعمه ذوغلصمهٔ مصفحه ، مرجول البطن ، مرجول الرأس قسملرينه منسوبدر . بونلردن مرجول الرأسك صورتی اصلندن پك زياده تباعد ايتمشدر . مرجول البطنلر اعماق بحردن ديری اولەرق چيقارلدقلری حالده كوزلرينك پك زياده ملون اولديغی كوريلير .

٧ — حيوانات قشريه . اعماق بحرده ٥٠٠٠ مترەيه قدر بوحيوانلر بولنمشدر. حيوانات قشريەنك تحت البحر اعماقده انتشار وتوزعی قوانين مطرده تحتندەدر. الك عالی نوعلر غايهٔ اعماقه واصل اولمازلر . آليقی نقصان اولانلر ايسه الك زياده درينلرده اسكان ايدرلر . الك درينلرك ظلماتی ايچنده ياشامغه محكوم اولان بوموجوداتك قسم اعظمی زنده ، پارلاق رنكلر ايله ملوندر . الوان غالبه قرمزی ، بنفسجی ترنجی ، آرغوانی ويا قانی بنكلرله نقطەلنمش بياض رنكدەدر . آبيسده ياشايان حيوانات قشريەنك الك زياده شايان مطالعه اولان صورتی (باتينونوس ، ژيغانتوس) دينن قشريەدركه مكسيقا كورفزنده ١٧٤٠ مترەده بولنمشدر . آبيسدەكی قشريەلرك قسم اعظمی كوردر. بوحيوانلرده بصردن عميه وارنجەيه قدر تكميل مراتب انحطاط مشاهده ايديلير . بر اوجده آلت بصر معدوم ، ديكر اوجده تام ومكمل بوحيوانلر قعر بحره ايندكجه ، اعماق دريايه دالدقجه ضيانك فقدانه مبنی استعمال ايديلەميه ايديلەميه آلت بصرلری ضايع اولمشدر .

٨ — اسماك . قعر بحرده ياشايان اسماكك رنكلری طوق وعلى العموم سيادر. بعضيلرينك لونی ايسه بياضيمسیدر . جملەسنك منظرەلری غريب ، هيئتلری عجيبدر. هله بر قسمنك كوزلری پك تحفدر. آبيسده بولنان اسماك غريبه ميانده (استومياس بوا ، باتيته يوس لونكيب، ملانەسەتوس، ژونستونی) دينن نوعلر واردر. اعماق بحرده ساكن اولان اسماكك تحصيل وتدقيق پك مهمدر . على الخصوص حيوانات آبيسانيەنك اعماق بحره هجرت ايتدكجه بو محيط جديدك اقتضا وايجابنه ، احتوا ايتديكی شرائط حياتيەيه كوره صور جديده اخذ ايتملری قانونی الك زياده اسماكده مشاهده ايديلير. دكزلرك ديبلرنده حيواناتك موجوديتی دها يقينلرده حل اولنمش بر مسئلەدر . ١٨٥٩ تاريخ ميلاديسنده « اوروپا دكزلرينك تاريخ طبيعيسی » نامنده فوربكك تأليف ايتمش اولديغی اثره باقيلورسه دكز سطحندن ١٠٠ متره درينلكه قدر حيوانات ساكن اولديغی ودها درين طبقەده بولنمديغی وشايد بولنورسه بونلر يوللرينی صاپيتمش اولان حيوانات اولەجغی بيان ايدلمش ايدی و ١٠٠ متره عمقی تجاوز ايدنجه حياتك منطفی اولديغی بيلديرلمش ايدی. فوربكك تأليفاتی متعاقب وقوعه كلن كشفيات طبقات عميقەده دخی حيواناتك ياشايەبيلديكنی اثبات ايتمشدر . كشفيات مذكورەنك الك مهمی ١٨٦١ تاريخنده (آلفونس ميلن أدوارس)ك كشفی اولمشدر. موی اليه ساردونيا اطەسيله جزائر آراسنده وتحت البحر ٢٠٠٠: ٢٧٠٠ مترەده بولنان قابلو تلنك قيرلمش پارچەسنده تل اوزرينه ياپشمش بر چوق

حيواناته تصادف ايتمش، وصودن چيقاردقدن صكرا بردن بره اولمدكلرنی بيله مشاهده ايله‌مشدر . بو مشاهده‌ايله تحت‌البحر غايت درين طبقه‌لرده حيواناتك يشاديغی ثبوت بولدی و بو بابده خصوصی تجربه‌لر ياپلق اوزره متعدد معلملر سياحته چيقديلر . بونلر ميانده ١٨٧٢ دن ١٨٧٦ تاريخنه قدر دوام‌ايدن (شالنكر) سياحتيله ١٨٨٠ : ١٨٨١ تاريخنه قدر امتداد ايلدين فرانسز كميلرندن (تراواپور) و ١٨٨٣ تاريخنده سياحته چيقان (تاليسمان) نامنده ديكر فرانسز كميسنك سياحتی پك‌مفيد اولدی. اعماق ابحارده احوال‌وشرائط حياتيه شويله خلاصه ايديله‌بيلير :

١ — درينلرده حرارت آز ايسه‌ده تحت‌البحر واقع اولان جريانلردن طولايی برنقطه‌دن ديكرنقطه‌يه صولرك درجهٔ‌حرارتی تحول ايدر. فی‌الحقيقه مذكور جريانلر، بر طرفه صيجاق صو ديكرطرفه بوزلی صو كتيرر. دكزك‌اعماقنده برنقطه + ٧ حرارت‌وار ايكن مجاوری اولان‌ديكر نقطه‌ده حرارت — ١,٥ اولور. وسطی اوله‌رق بحر محيط آطلاسيتك عمقنده حرارت + ١ اوله‌رق قبول اولنور .

٢ — تضييق غايتله زياده‌در ١٠٠٠ متره‌عمقنده برسيمتره مربعی محله تضييق ١٠٨٥٠ كيلوغرام‌در. بو تضييق تحتنده حيوانات مذكوره‌نك ازلميوب بر حيات قاللری شايان حيرت كورينور ايسه‌ده سائلات ايچنده جاری اولان قوانين طبيعيه‌اقتضاسنجه موازنت حاصل ، وتأثيرات متقابله ايله تضييق فائت اولور .

٣ — دكزك درين يرلرنده ضيای شمس فاقد وبناءً عليه‌يشيل اوت‌مفقوددر. نباتاتك مفقوداولماسی آبيسده يشايان حيواناتك آكل‌اللحوم اولدقلرينه‌دلالت ايدر. نباتاتك‌ضيا ايله قائم اولان اك بيوك وظيفه‌سی بوراده‌اجرای احكام ايتميور. بوجهتله حياتك شرائطی عميق تغيراته اوغرامش‌در .

٤ — سطح بحرده وبو سطحه قريب طبقات مائيه‌ده اولان حركات ، آبيسده يوقدر . قعرده‌كی قيالر معوج دكل‌در . زمين قعر متجانس برصلصالدن عبارت‌در .

آبيسانيه صف. آبيس كله‌سندن تشكيل اولنمش برصفت‌دركه آبيسده ياشايان حيواناته وصف اولور . بو نام تحتنده اعماق بحرده ساكن اولان مجموعهٔ حيوانيه مقصوددر .

آبيستك — ياخود آبستك حضرت ابراهيمه نازل اولان صحفك اسمی ايمش .

آبيسغا اس. فيزان‌نباتاتندن(قاپياريس‌سودادا) ياخود (سوداتاده‌سی دؤآ) يه ويرلمش اسم‌در . اهالئ بلده قوروتلمش اثمار عنبيه‌سنی اكل ايدرلر . تازه‌سی اچيجه طاهردر . كوكلرنی ديشلری تطهير وبياضلاندير‌مق ايچون اهالئ اسلاميه مسواك مقامنده قوللانيرلر . دوه‌لر تازه اوراقنی ديكر يم ايله‌براكده قارشديرلديغی زمان لذتليجه يرلر . قوروسی پك آجی‌در .

آبيشيت اس. (فرانسزجه‌دن) ياخود آبخيد . معدنيات . فوسفوريت جمله‌سندن بر معدن اولوب (آفانه‌زيت) دخی تسميه ايديلير . جام كبی مجلا و واحدالفراش بلور حالنده بولنور . اساساً پارلاق طمارلی ، جلای زجاجی‌يی حائزورنكی يشيل اولمقله برابر نيم‌شفاف‌در . صلابت يعنی‌سرتلكی ٣-٢,٥ و ثقلت اضافيه‌سی ٤,٥-٤,٢ در . تركيبی صويی حاوی (آرسنيقيت نحاس) دن عبارتدر . صيداده وانكلتره باقر معدنلرنده يوزده اللی باقری حاوی اولمق اوزره ظهور ايدر .

آبيشيرا — امريقای جنوبيده ساكن بر طائفه‌در . نابو نهری ساحلنده اقامت ايدرلر .

آبیغایل — غایت کوزل برموسوی قادینی ایدی. ابتدا (نابال) نامنده بر زنکینك زوجه‌سی ایدی . اونك وفاتنده حضرت داود ایله ازدواج ایتمشدر .

آبیلا اس . سوریه قطعه‌سنده بقاع (قدیم جغرافیونك (کوله سیری) یعنی چقور سوریه دیدکاری) نواحیسنده (شام) ك ۱۰۰ کیلومتره غربنده کائن قدیم بر بلده‌نك اسمیدر . آبیلا قدیماً لیزانیا حکومت صغیره‌سنك پایتختی ایدی . شمدی بوشهرك یرنده آبل السوق قریه‌سی بولنور (بومادده‌یه مراجعت) .

— فلسطین ارضنده‌ده بونامده برشهر وار ایدی. بوکون آنك یرنده‌ده آبل الزیت قریه‌سی موجوددر . (بومادده‌یه مراجعت) .

آبیلا — آفریقاده سبته بوغازی اوزرنده جبل موسی‌نك دکزه ایلریله‌مسندن حاصل اولمش برراسك قدیم نامی ایدی . اسپانیا ساحلنده کائن اولان قالپه جبلی ایله آبیلا رأسی وقتیله بحر الزقاق تشکیل ایدر ایدی .

آبیلدغارد (پیر قریستیان) — دانیمارقه علمای طبیعیونندن ایدی . قوپنهاغ ده ۱۷٤٠ ده طوغمش، ۱۸٠۱ ده وفات ایتمشدر. علم حیواناته، علم معادنه دائر مهم اثرلری واردر. مملکتنده علم طب تحصیل ایتدکدن صوکرا فرانسه‌یه عزیمتله لیون بیطر مکتبی درسلرینه ایکی سنه دوام ایتدی . قوپنهاغه عودتنده بوراده لیون بیطر مکتبی طرزنده بر مؤسسهٔ علمیه تأسیسنه چوق غیرت ایده‌رك کندیسی‌ده بو مکتبه مدیر تعیین اولندی . صاحب ترجمه قوپنهاغ علوم طبیعیه جمعیتنك مؤسسلرندن بریدر .

آبیلدغارد — آبیلدغارد سورَن. دانیمارقه علمای طبیعیونندندر . ۱۷۱۸ ده (فلکسفورده) طوغمش ، ۱۷۹۱ ده قوپنهاغده وفات ایتمشدر . اسلاندا اطه‌سنك طبقات الارض وعلم معادنه دائر برقاچ اثری واردر .

آبیلدغارد (نیقولا آبراهام) دانیمارقه‌لی بر نقاشدر، شمال (رافائل) ی دیه تلقیب اولنمش ایدی . قوپنهاغده ۱۷٤٤ ده طوغمش، ۱۸٠۹ ده وفات ایتمشدر .

۱۷۷۲ ده رومایه کیده‌رك (فیلوقتت) نامنده‌کی تابلوبی وجوده کتورمشدرکه بومشهور تابلو دانیمارقه رسم موزه‌سنده محفوظدر . ۱۷۸۹ سنه‌سنده قوپنهاغده فنون بدیعه مکتبی مدیرلکنه تعیین اولنمشدر . آثار مشهوره‌سندن اولوب (قریستیانسبورغ) سراینی ایچون یاپمش اولدیغی اون تابلو مذکور سرای ایله برابر ۱۷۹٤ ده یانمشدر . رسام شهیر میکل آنژك تابلولرنده‌کی صور انسانیه ایله (تیتیه‌ن) ك اثرلرنده‌کی رنکلر کندیسی ایچون غایهٔ خیال ایدیسه‌ده بونلری الده ایتمکه موفق اوله‌مامشدر. نوروجلی هیکلتراش شهیر تور والسن ایله قارستن، واکسبرغ ك معلمی اولمق حیثیتیله اهمیتی آرتمشدر. فنون بدیعه‌نك نظریه‌سنه وتاریخنه دائر مهم اثرلری واردر .

آبیلدغارد ـ آبیلدغاردیا اس . بر فلقه‌لی نباتات قسمندن، سعدیه فصیله‌سندن برجنس نباتدرکه حوالیٔ حاره‌ده نشو ونما بولور . اعضای تذکیر طبیعی اوله‌رق اوچ عدددر . بعضاً سقط ایله ایکی وحتی یالکز بره تنزل ایدر . ابره ثلاثی الشعب، قاعده‌ده سرپلمش و مبیض ایله مفصلنمشدر. تزهر سنبله صورتنده، بعضاً منفرد وانتهائیدر. اون ایکی قدر انواعی جامع بولنور . مشاهیر طبیعیوندن دانیمارقه‌لی (آبیلدغارد) ه اتحاف وآنك نامنه اضافتله تسمیه ایدلمشدر .

آبیللی اس. فرانسه‌ده برقصبه‌در نفوسی ۱۲۰۷ مؤسسات معدنیه‌سی واردر .

آبیاو اس. فیلیپن آطه‌لرینه مخصوص برآغاجك اسمیدرکه (ایچیقا آبیلو) نامیله تعریف اولنمش‌در.

آبیلن — قدیم سوریه‌ده ، رومالیلر طرفندن اتخاذ اولنان برتقسیم ملکی‌نك اسمی‌در. آبیلا بلده‌سی بوکوچك مملکتك مقر اداره‌سی ایدی . بوراده حکومت ایدن رؤسادن لیسانیوس لوقا انجیلنده مذکوردر (اصحاح ۲,۱) . بونك زماننده آبیلن طرابلس شامه قدر (لبنان) ی (فلسطین) ك قسم شمالیسنی، (باتنه) یی تراخونیتیسی حاوی ایدی‌که طاقیله هرودآغریپایه انتقال ایتدی .

آبیول — پورتکیز مملکتنده ، وسط طرفلرنده‌کائن بر قصبه‌در نفوسی ۲۷۱۰ .

آبیه‌تات اس. حامض آبیه‌تین‌ك مختلف اساسات ایله تشکیل ایتدیکی املاحه کیمیاده آبیه‌تات تعبیر اولنور .

آبیه‌تن اس (فرانسزجه‌دن). مه‌تان مشتقاتندن یاخود پارافین سلسله‌سندن معدود اولوب کیمیای عضویه‌ده بردستور عمومی تحتنده مندرج وعددی پك زیاده کثیر اولان فحم موالدالماء مرکباتندن بری‌درکه کیمیاکر وَنْزَل معرفتیله تحصیل وتدقیق اولنمش‌در . ترکیبی ($C^7 H^{16}$) دن عبارت اولوب یدی جوهر فرد آتومی بولندیغی جهتله کیمیای عضوی‌ده هفتان نامیله معروف اولان متساوی التركیب اجسام جمله‌سندن‌در . شمدی‌یه قدر هفتان طائفه‌سنك درت نوعی معلوم‌در . بونلردن برنجیسنه‌که کیمیاکر وَنْزَل معرفتیله تحصیل وتدقیق اولنمش‌در ـ بعض کیمیاکرلر نورمال دیدکلری عادی هفتان نوعنه آبیه‌تن نامی ویرلمش‌در. بوکلمه لاتینجه چام آغاجی معناسنه اولان آبیس ماده‌سندن آلنه‌رق فرانسزجه یاپلمش‌در وتسمیه‌نك وجهی‌ده بومایع اساساً چام آغاجنده بولنمه‌سی‌در . آبیه‌تن بالخاصه پترول یعنی غاز یاغنده ومستحاثات فحمیه‌ده بولنور اوقتان دینن طقوزجوهرفردی حاوی فحم مولدالماء مرکباتندن برلکده نفت یاغی‌نك ترکیب اصلیسنی تشکیل ایدر. جسم مزبور حامض (آزه‌له‌ئین)ك حمض باریوم ایله ویا (پنیوس سابنیانا)دینن برنوع چام آغاجی روحنك یالکز اوله‌رق تقطیرندن استحصال ایدیلور . قوقوسی پورتقال رایحه‌سنی آکدیرر ، ۱۱۰ درجهٔ حرارته طوغری قاینار برمایع‌در . ثقلت اضافیه‌سی صفر درجه‌ده ۰,۷۰۰۵۷ و ۱۶,۵ درجه‌ده ۰,۶۹٤ در ۹۹ درجه‌یه طوغری تحلل ایدر. ۵ قسم کئول مکثفده منحل‌در . صغوقده ایودوبرومدن متأثر اولمازسه‌ده قلور کمال شدتله تأثیر ایده‌رك حامض قلور مولدالماء تشکیل ایدر .

آبیه‌تن (حامض) اس . برحامض‌درکه ۷۰ درجهٔ کئول ایچنده قلقان دینن ماده حل و هضم اوله‌رق استحصال ایدیلیر . بومحلوله صو علاوه ایدیله‌جك اولورسه حامض آبیه‌تن ثبلر ایلر. بوجسم ۱٦۵ درجهٔ حرارتده اریر ترکیبی C^{44}, U^{64}, O^5 در .

آبیه‌تیت اس (فرانسزجه‌دن) . لاتینجه چام معناسنه اولان آبیس ماده‌سندن تشکیل اولنمش‌در.) فرانسزجه‌ده مانیت دینن قدرت حلواسندن استحصال اولنان شکره شبیه برماده‌درکه (آبیس بلتیناتا) تعبیر اولنان برنوع چامك ایکنه‌لرندن چیقاریلیر . ترکیبی $C^6 H^8 O^3$ در .

آبیه‌تین اس (فرانسزجه‌دن) . لاتینجه چام معناسنه اولان آبیس ماده‌سنده یاپلمش‌در . استراسبورغ، ووژ وقانادا تره‌منتیلرندن چیقاریلان برماده .

ـــ قانادا و اسبورغ (ترمنتی) سنده بولنان

بر ماده اولوب ایکنه واهرام شکلنده تبلر ایدر . رایحه‌سز ، طعمسز ، صوده غیرمنحل ، بالخاصه قایnar اسپرتوده، مکثف حامض حل‌ده وأثر (لغمان روحی)ده چابق منحل اولور .

آبیه‌تین (حامض) اس . آبیه‌تین دینن ماده‌نك تقطیریله استحصال اولنان ، و ترکیبی $C^4H^6O^5$ یاخود $C^{1}H^{10}O$ دن عبارت در صیجاق اسپرتو واسطه‌سیله تفریق وتفرید ایدیلن بر حامض‌در . صیقجه صیقجه تبلر و ١٣٩ (١٤٧) درجه‌ده ذوبان ایدر. تحمیض اولنورسه حامض (تری‌مه‌تیل)، حامض (ایزوفتال) وحامض (توبین) حصوله گتیرر .

آبیه‌ن — سیت امندن بر طائفه‌یه ویریلن نام درکه شاعر یونانی اومروس بونلرك فضائلندن بحث ایدر. بوطائفه اسیای‌وسطاده سیحون نهری کنارنده ساکن اولوب اسکندر کبیره بر هیئت سفارت کوندرمش اولدقلری مروی‌در . ساحلنده یشادقلری نهره نسبتله آبین کلمه‌سی فارسی آب‌دن اولسه کرك‌در. (أبینجی ماده‌سنه مراجعت) .

آپ اس (لفظ تقلیدی) . برصوتی دوداقلرك آره‌سندن چیقارر چیقارمز بردن بره دوداقلری یومه حالتی : آپ طوتمق .

لسانده یالکز اوله‌رق قوللانلمز؛ لغت‌تشکیلاتنده منحوت ومرکب اولان کلمه‌لره (آپارمق) ترکیبات لغویه‌وقولیه‌یه داخل اوله‌رق استعمال ایدیلیر. || آغزی آچه‌رق دوداقلر و دیشلر واسطه‌سیله آغزه آلمه قایمه حالتی : آپ ایتدی . آپ یایدی (بالخاصه چوجق لسانده) = بردن آغزه آلوب یوتدی . یدی .

ترکیبات لغویه. آپادن: آپادن‌کلدی = آکسزین چیقه‌کلدی . آپادن یوتدی = برصولوقده یوتدی .

آپ آپ : آپ آپ ییور = آغزینی‌سسلندیره‌رك چابق چابق ییور .

بو ترکیبات لغویه‌دن هر بری لسانده مع‌الفعل خدمتنی کورر .

آپ طوتمق = دوداقلری آره‌سندن صوتك اخراجنی متعاقب همان آغزینی قپامق . حاپ طوتمق. || مجازاً : صوصمق ، سکوت ایتمك .

آپ ایتمك (آپتمق) = یمك یوتمك .

آپ یاپمق = آپ ایتمك .

خلالی : آپجیق آپور. آپمق. قاپمق .

— مترادفاتی اولان دیکر تقلیدی لفظلر: حاپ. اوپ . حوپ . اوپ . هوپ . آپر .

بو لفظلرك جمله‌سی دوداقلری بردن بره یومه‌دن اول بردن بره آغزدن چیقان صوتك تحولاتندن عبارت‌در — آپ طوتمه اویونی . چوجقلر بیننده اکلنجه ایچون یاپیلان براویون‌درکه بریره‌حلقه‌اولور، هپسی بردن آپ طوتار؛ ایچلرندن الك‌اول دوداقلرینی آچه‌رق سس چیقاران ، سوزسویلیان غیب ایتمش صاییلیر .

— آپ اصواتی تقلید ایله استعمال ایدیلن کله‌لردندر . بوصوت دوداقلری بردن بره آچه‌رق همان قپامق صورتیله اصدار اولنان وآنی دینن الفاظدندر . بناءً علیه آپ لفظی استحصال ایدلك اوزره آکا ملازم اولان افعاله ، ملازمت علاقه‌سی ایله آپ تعبیر ایدلمسی پك طبیعی‌در . کله‌ده اصل اولان آپ صوتی‌در . بو صوته ملازم اولان افعال ایسه آنی برصورتده وپك سرعتله‌قپایوب آچمق‌در . ایشته بو جهتله آپ آغزی او وجهله بردن بره قپایه‌رق صوتی کسمك ، صوصمق ، سکوت ایتمك معناسنه استعمال ایدلمش‌در . آپ طوتمق کبی . اشارت لسانده بیله برسکوتی قپالی دوداقلر اوزرینه قویمقله افاده ایدرز . ثانیاً ینه آپ صوتنه ملازم اوله‌رق آغزی سرعتله‌آچوب درونته برشی آلمغه‌ده آپ دینیور . آپ ایتدی . آپ یایدی کبی . ثالثاً اصدارنده‌زمان‌اعتباریله‌آنیت ومفاجئه محسوس‌اولدیغنه

بناءً نا کهانی اولان وقعه‌لر حقنده‌ده بوحالی‌افاده ایتمك ایچون آپ لفظی مع‌الوصف‌اوله‌رق قوللانیورز. آپ آ کمز ، آپ کلدی . کبی (ماده‌سنه مراجعت) .

آپ مع. برصفتك اك‌یوکسك درجه‌سنی کوسترن برکلمه‌در . بتون تمام : آپ آچیق . آپ آق . آپ آیقری . آپ آ کمز .

— آپ مع‌الفعلی یاخود مع‌الوصفی آ صائتی ایله باشلایان صفتلری تقید وتوصیف ایتمك اوزره او نوع کلمه‌لرك اولنه کلیر .

آپ کلمه‌سنك داخل اولدیغی صفاتك اولنده ، آدن اول بر حرف‌صامت بولنورسه او وقت اهنکی اتمام ایلمك ایچون تألیف صوامت قانونی موجبنجه صفتك اولنده‌کی حرف صامت آپ کلمه‌سنك اولنه‌ده کتیریلیر : قاپ قارا، صاپ صاری قیپ قیرمزی کبی . وینه آهنکه توفیقاً أ ، اؤ، ای، وامثالی صوائت ایله بدء ایدن‌صفتلرك اولنه کلن کلمات وصفیه حقنده‌ده عین قاعده‌لر جاری‌در . أپ (اپ أپی) اؤپ (اوپ اوزون) ایپ (ایپ ایری) کبی کذلك تألیف صوامت قانونی ایجابنجه‌درکه حرف صامت‌ایله باشلایان صفتلره کتیریلن ملازم اولان آپ کلمه‌سنك‌ایلك حرفندن‌اول صفتك ایلك صامتی کتیرلدیکی کبی؛ صوك حرفی‌یعنی پ صامتی‌ده م، س‌ویا ص حرفلرینه ی ایله ابدال‌ایدیلیر. بام‌بارلاق، بام‌باشقه . یام‌یاصی، باس‌بیاغی، دوم‌دوز ، طوس طوغری، قوس قوجه، بسبتون، (بس‌بتون) موس‌مور. قص قیوراق، یوس یووارلاق کبی .

آپا — مجارستانده تیزا یاخود (تایس) چاینه ملاقی اولان سزامو وادیسنده بر قصبه‌در نفوسی ۲۷۸۰ . تقطیرخانه‌لری واردر .

آپا — اسریقای جنوبیده جاری بر چای‌درکه، برەزیلیا ایله پاراغوای الکارینی فصل ایدن پاراغو آی نهرینه ملاقدر. بوصویك شط جنوبیسی‌اوزرنده ایکی بلده کائن‌در : سان قارلوس ، آپاتوباقصبه‌لری.

آپا — آفریقای مرکزی‌ده کینه‌ده انکلتره‌نك لاغوس‌مستملکه‌سی‌داخلنده بربلده‌در.«بورتونوو»یی لاغوس ناحیه‌سنه ایصال ایدن قنال اوزرنده کائن‌در. فرانسه‌نك داهومه‌ی ممالکی حدودینه قریب‌در . نفوسی ۶۶۳۰ . شهر ایله دکز بیننده طار و دوز بر ساحل واردر . بالق صیدی بورا اهالیسنك اك بیوك کسبی‌در .

آپا - آپاس اس. عقائد قدیمهٔ هندیه‌ده وازو نام مشترکیله تسمیه ایدیلن سکز الهدن برینك اسمی‌در. (وازو ماده‌سنه مراجعت) .

. — آپاس‌سانسقریت‌لساننده براسم‌مفرد وجمع‌درکه آپ‌جذرندن تشکیل‌اولنمش‌در. بولسانده‌صویه ویریلن یکرمی‌ویایکرمی‌بش‌اسمك‌بری‌در. جمع اوله‌رق استعمال ایدلدیکی حالده (مانو) نك ضبط وحفظ ایلدیکی هند نظریه‌سنده احیای عالمه متعلق‌اولان اقوالده ، تشکل عالم مباحثنده مهم بر موقع احراز ایدر : بو نظریه‌یه کوره آپاس (میاه) اول مخلوقات عد ایدیلیر ، موجودات متشخصه‌نك محیط اولی اعتبار اولنور . بوقوله نظراً قدیمده هیچ برموجود معین ومشخص یوق ایکن ، هرشی ظلمت (جهل) وخلادن عبارت‌ایکن هندیلرك‌سوامبهو(موجب‌بالذات،قائم‌بالذات، واجب بالذات معناسنه) دیدکلری برخالق اولا صولری خلق ایتمش . بوصولره برتخم حیات ، برجرثومه القا ایلمش ؛ بوتخم کون کبی منور بربیضه اولمش وبو بیضه‌نك ایچنده برهمن پیدا اولمش ، برسنهٔ برهمنیه (بیکلرجه اعصار) نهایتنده بیضه ایکی پارچه‌یه انقسام ایلمش . اب اول مخلوقات اولان برهمن یومورطه‌دن چیقمش . بیضه‌نك ایکی نصفیله سما وارضی تشکیل ایتمش . بعده یا بالذات ویا بالواسطه اصناف مختلفهٔ موجوداتك خلقنه ابتدار ایله‌مش . اوصولره ناراس دخی دینیر ایدی . (بوماده‌یه مراجعت)

سانسقریب لساننده آپ ، فارسی آب ویا آو ، صو هب بر اصلدندر .

آپاپ اس. مصرقدیم خرافاتندهعظیم بریبلانك نامیدرکه ظلماتك رمز وعلامتی ایدی . گویا گونش فلك اسفلدن کچدیکی زمان بویبلان ایله بوغوشور ایمش . کتب قدیمهٔ مصریه‌دن «کتاب اموات »ك اوچنجی فصلی مندرجاتنه نظراً آپاپ مطلق اوله‌رق تمثال شر ایمش. مونا، بویبلانی مزراق ایله بر یاندن بریانه دلر ایمش .

آپاپ — مصرقدیمده ١٨ نجی سلالهٔ فرعونیه‌نك حکومتی احراز ایتلرندن اقدم مصره استیلا ایدرك بوراسنی بریجق عصر قدر قبضهٔ حکومتلرنده بولندیران وملوك رعاة یعنی چوبان پادشاهلر نامی ویریلن اسیا اقوامی رؤساسندن اوچنك طاشیدیغی اسمدرکه هیه‌روغلف محکوکاتنه کشف اولنمشدر. بواسم یونان آثار تاریخیه‌سنده آپوفیس، آفوبیس صورتنه منقلب اولمشدر . بنی اسرائیلك مصره دخولی وبوراده یرلشملری بواوچ حکمداردن برینك زماننده واقع اولمشدر . پاستورلر یعنی رعاة انجق فرعون آحمس زماننده صورت قطعیه‌ده اوله‌رق ارض مصردن اخراج اولنمشلردر .

آپات اس (فرانسزجه‌دن) تاریخ طبیعده قین قناد (مغمدالاجنحه) تعبیر اولنان بوجکلردن بر نوعك اسمی . بو حشره آغاجلرك حشبلرنی یر برنوع حشره‌در. بونك ایچون آکل الخشب دیه توصیف اولنمشدر. انواع کثیره‌سی واردرکه اقطار

(شکل ٢١) حارهٔ ارضك هرجهتنه منتشردر . برقاچ نوعی‌ده اوروپاده بولنور .

آپاتفالوا — مجارستانده، بورسوو ملحقاتندن برقصبه‌در . نفوسی ١٣٠٠. کاغد فابریقه‌لری، طاش اوجاقلری ، کرجخانه‌لری واردر . بوقصبه جوارنده بەلا جبالی اوزرنده برکهف واردرکه بورادن صوك بهار کیجه‌لری آتش کبی ضیادار بخارلر چیقار. بو جبلك اتکلرندن اوچ معدن صویی نبعان ایدر اوچنك‌ده آیری آیری خواص طبیه‌لری واردر .

آپاتفالوا — مجارستانده قراناد ملحقاتنده بر قصبه‌در . نفوسی ٥١٦٠ . طونه نهرینك آیاقلرندن تیزا ویا تایس چاینه ملاق اولان ماروس صویی اوزرنده کائندر. بوراده بغدای زراعتی، باغ وزیتون خراتی مترقیدر، یاغ کارخانه‌لری واردر .

آپاتن — مجارستانده بر قصبه‌در . طونه نهری اوزرنده‌در نفوسی ١٣٠٠٠ . حریرمنسوجاتی حبوبات وکتان تجارتی واردر .

آپاتورا اس (فرانسزجه‌دن) . دیش قنادی (خرشفی الجناح) جنسندن شفیریه فصیله‌سندن بر بوجك درکه اسمر ، بیاض بنکلی ، ماوی ویامنکشه‌حاره‌لی، کوزل کلبکلری حاویدر. اورمانلرده ساکن اولورلر. قواق وسکود اغاجلری اوزرنده طرطیل براقیرلر.

(شکل ٢٢)

آپاتوره‌ئون — کیزیك واوبلیا تقویملرنده سنه‌نك اوچنجی آینه ویریلن اسمدر . تقریباً آتنه‌لیلرك التنجی آینه توافق ایدر، تقویم افرنجی حسابیله کانون اول دیمك اولور . قدیم برغمه قراللغی بلادندن افس یعنی آیاسلوغ بلدهٔ قدیمه‌سنده آپاتوره‌ئون کذلك سنه‌نك اوچنجی آیی ایدی. بونام آتنه‌ده سنه‌نك اوچنجی آینده اجرا ایدیلن وآپاتوری دینن بایرامك اسمندن مقتبسدر . (آپاتوری ماده‌سنه مراجعت) .

آپاتوریس اس. قدیم یونانستانده ایونیالیلر بیننده معتبر اولان برعیدك اسمی درکه ژوپیتر ، آتنه ، افایستوس نام‌لرینه اوله‌رق

اوچ کون دوام ایدر ایدی. برنجی کون هرقبیله‌ده ویریلن ضیافات عمومیه ایله کچردی. ایکنجی کون قربانلره تخصیص اولنمش ایدی. اوچنجی کونده ایسه رؤسای عائله، سنه ظرفنده تولد ایدن چوجقلری کندی قبیله‌لرینه یازدیریرلر ایدی. بو اعیادك منشألری حقنده اساطیر یونانیه‌ده درلو درلو روایتلر واردر.

آپاتوریه — یونان اساطیرنده وه‌نوس (زهره) الهنك لقبیدر. کلمه یونانجه‌ده آلدادیجی معناسنه‌در. وه‌نوس کندینه تعدی ایتمك اوزره کلان دیولری، بر مغاره ایچنه کیزله‌مش اولدیغی هرکول معرفتیله اولدیرتدیکندن بوحیله‌سنه ایماءً (وه‌نوس)ه آپاتوریه لقبی ویرلمشدر.

آپاتاکی — بحر محیط کبیرده توآموتو جزائر مجتمعه‌سنده داخل برآطه‌در. ۳۰و۱۶°,۱٦۰ عرض جنوبیده ۲۹و۲٤۸° طول غربیده کائندر. (توآموتو ماده‌سنه مراجعت).

آپاتمق مص (آپدن). ن قپاتمق.

آپا اس. جغتایجه‌ده بیوك همشیره. آبلا.

— عثمانلی تورکجه‌سنده آبلا کلمه‌سنك آپادن آلنمش اولماسی پك محتملدر.

آپاتوسوروس اس (فرانسزجه‌دن). زواحفدن بر حیوان مستحاثه‌سیدر. آمریقای شمالیده، قولورادوده طبقات ژورائیه‌ده ایکی نوعی بولنمشدر. بو حیوانك اسکاتی ۲۰ متره طولنده‌در.

آپاته — یونان اساطیرنده کیجه الهه‌سی. بونك معبدی (لوسین)ك روایتنه نظراً بسوّمی (بو ماده‌یه مراجعت) بلده‌سنده ایمش.

آپاته‌ئوم اس. ضفادعدن بر مستحاثه‌نك اسمیدر.

آپاته‌لیت اس (فرانسزجه‌دن). چوملکجی کیلی ایچنده بوبرك ویا آچیلمش چیچك شکل وطرزنده موضوع بولنان بر ماده‌درکه کیمیاده ترکیبی: $H^4Fe^9S^6O^{36}$ در.

آپاتی — مجارستان سغلاده آروا ملحقاتندن برقصبه‌در. نفوسی ۳۱۳۰.

آپاتیت اس (فرانسزجه‌دن). کیمیاکر وِرنَر طرفندن طبیعتده بولنان فوسفیت کلسه ویرلمش براسمدر. کلمه اساساً سهو معناسنه اولوب بو جسم ماهیتی تعین ایدنجه‌یه قدر بر چوق یاکلش فکرلره محل اولدیغی ایچون بونام ایله تسمیه اولنمشدر. ۱۸۵٦ تاریخندن بری آپاتیت زراعتده کوبره اوله‌رق قوللانیلیر. نوروچ‌دن کیللی اوله‌رق چیقار.

— معادندن وکیمیاجه فوسفوریت جمله‌سندن بر ماده‌در. آپاتیت دیدیکمز جسمك کیمیاجه ترکیبی شودر: $Ca^5P^3O^{12}$ (Fl, Cl).

آپاتیت طبیعتده کاه برکانی ویا مستحاله صخره‌لر ایچنده بلوری حالده، کاه ترابی حالده بولنور. اوصاف ممیزه‌سی شونلردر: قلوآته اولان کرچ طاشی (قلوئور وسیلیس مرتباتیله سطحی سرتلشدیرلمش اولان کرچ طاشی) چیزر برفلسپات پارچه‌سی ایله قولایجه چیزیلیر. قیومجی منفاخی آتشنك حرارتنده پك کوچ أریر. بلوری حالنده بتون اشکالی، قاعده‌سی مسدس ومنتظم اولان منشورقائمدن مولددر. علی العاده بلورلری پك تمیز ومتناظر برصورتده اوله‌رق زاویه‌لری وضلعلری اوزرلرنده اکه‌لنمش اولان قاچه‌لر ایله متنوعدر.

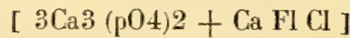
(آپاتیت)ك یشیل، ماوسی، بنفسجی (منکشه) بیاض، صارمتراق، اسمرسی، نوعلری وچشیدلری واردر.

صلابتی = ٥ ثقلت اضافیه‌سی = ٣,١٦ — ٣,٢٢
در. آپاتیت پارچه‌لری تسخین اولنورسه لطیف یشیل رنکلی بر ضیا نشر ایدرك تفسفر ایدر . بوجسم اساساً (فوسفوریت کلس) ایله (فلورقالسیوم) وفلوئور قالسیوم) دن مرکب اولدیغندن آپاتیت ایچون شو

3Ga3)pOi)2 + CaCi2 = 2Ca5)pOi(3Cl2

3Ca3)pO4)3 + CaFl2 = 2Ca5(pO4)3Fl2

وجهله ایکی دستور اساسی قبول ایتمك لازم کلور. ینه آپاتیت ایله عینی جمله‌دن معدود اولان فوسفوریتك ترکیبی دخی :

[3Ca3 (pO4)2 + Ca Fl Cl]

دن عبارت اولدیغندن هرایکیسی‌ده متساوی الاشکال وبرلکده اوله‌رق بولنورلر . آپاتیت طبیعتده غایت مبذول بر معدندر . بر چوق قیالرك ترکیبنه داخل اولدیغی کبی اکثر معدن طمارلرنده مخلوط وبعضاً یالکز اوله‌رق بیوك کتله حالنده دخی ظهور ایدر. تکلس وتفتت ایتمش یعنی بلوریتی غائب ایدرك هندسی شکلی اولمیان برکتله حالنه کلمش اولدیغی حالده ترلا طوپراقلرنده‌کی املاح فوسفوریه تشکیل ایدر بغدای ، مرجمك وبژه‌لیه کبی نباتات مغذیه طرفندن مص وبلع اولنور. آپاتیتك قوش قونماز یشیلی رنکنده اولان وقوش قونماز طاشی تعبیر ایدیلن نوعه‌سی بالخاصه (تیرول) ده (آرندال) معدن اوجاقلرنده ظهور ایدر.

طیش طرفی طوپراق کبی ایچی لیطوغراف طاشنه مشابه وقاتی اولان (اوسته‌اولیت) معدنی دخی آپاتیت جنسیدر (بومادده‌یه مراجعت) . آنجق ترکیبنده‌کی فلور وفلوئورك بر پارچه اکسیك اولماسندن طولایی آپاتیتدن تفریق اولنور . آپاتیت واوسته‌اولیتك مبذول بولندیغی معدن اوجاقلری بوکون محضا کوبره استحصالاتیچون نافع برصورتده ایشله‌دلمکده اولدیغی کبی مجلاء لیلی وترابی اولان آپاتیت وفوسفوریتلردن دخی خیلی استفاده اولنقده‌در (فوسفوریت مادده‌سنه مراجعت) .

آپاتین — مجارستانك (باج) ملحقاتندن بیوك برناحیه‌در نفوسی ١٣٢٨٢. بوراده ایپك فابریقه‌لری، بویا کارخانه‌لری ، سبت فابریقه‌لری موجود اولوب طونه اوزرنده حبوبات نقل ایدن سفائنك‌ده ممری‌در . ناحیه داخلنده کثرتله کتان یتشدیریلر . سفائن جسیمه خلاطلری بالخاصه آپاتین کنویرندن اعمال اولنور .

آپاچا — مجارستان سفلاده قازناد ملحقاتی داخلنده برکوچك قصبه‌در. نفوسی ٢٣٥٠. بوراده حیوان بسله‌نیر، قویون یتشدیریلیر ، توتون اکیلیر .

آپاچقا — روسیه‌ده شرقی‌جهتده اوفا ولایتنده بر قصبه‌در . وولغا حوضه‌سی صولرندن قاما چایی اوزرنده کائندر .

آپاچه — ترانسیلوانیالی بر عالمدرکه اردل بلادندن آپاقاجه‌ده تولد ایتمش ، ١٦٥٧ ده وفات ایله‌مشدر . مسقط رأسی اولان بلده‌یه نسبتله نام آلمشدر . ویسمبرغ دارالفنونی مدرسلکنده بولنمشدر. درسی پك‌غلبه‌لق ایدی. فلسفه‌ده فرانسه حکماسندن مشهور (ده‌قارت)ك مسلکنه پیرو ایدی. التزام ایله‌دیکی مسلك تدریسدن ناشی پك‌چوق دشمن قازاندی . آثارندن باشلیجه‌لری بر آنسیقلوپدی ایله برده منطق کتابیدر .

آپاچین — مرکزی‌سیبریاده ایرقوچق ولایتی داخلنده ، یشرا چاینك شط یساری اوزرنده کائن برقصبه‌در . (نیژنی قامچاتسق) ك ١٦٠ کیلومتره جنوب غربنده‌در .

آپاداانا اس (سانسقریجه‌دن) . یاخود آبادان. بودی راهبه‌لرینك فضائلنی نقل وروایت ایدن وآنلرك چكان حیاتلرنده بو فضائلك ذکری اولان مکافاتدن بحث ایله‌ین بر پالی مجموعه‌سنك

نامیدر . قدیم || ایران حکمدارلرینك سرایلرنده قوریلان مراسم دیوانلری که علنی ودبدبه‌لی اولورایدی.

آپادانو — خزر دکزی ایله بصره کورفزی مابیننده برمحلدرکه اسکی سوریه روم حکمدارلرندن آنتیوکوس أپیفان بوراده وفات ایتمش‌در . قومانتاتورله نظراً حضرت دانیال علیه السلام‌ك ، دجالدن بحث ایدر ایکن، ایراد ایتدیکی: « دجال چادرینی دکزلر آره‌سنده مشهور و مقدس بر جبل اوزرنده آپادانویه قوره‌جق » فقره‌سنده‌کی آپادانو او بلده ایمش . (عبادان ، آبادان ماده‌لرینه مراجعت)

آپار مع (آپارمه‌دن) . لسانمزده یالکز آپار طوپار تعبیرنده داخل اوله‌رق استعمال ایدیلیر .

— آپار طوپار مرکب بر مع الفعل‌در. ترکیبده‌کی ایکی کلمه‌دن بری آپارمق مصدرندن ، دیکری طوپارمق ، طوپارلامق مصدرندن آلنمه‌در. اساساً معناسی بردن آلوب طوپلایوب زور ایله، ایته قاقه کتورمك دیمك اولور : آپار طوپار کتیردیلر. || مال آلوب کتیرن . بازرکان . تاجر . آپار

آپار اس (فرانسزجه‌دن). تولی بوزه جنسندن جنوبی آمریقاده یاشایان وطاطو دینان حیوانلرك عوام لساننده اسمی .

— تخین یعنی قالین جلدلی دینان شعبه‌نك ذات الثدایا فرقه‌سنده داخل اولان ناقصة الاسنان (سیرك دیشلی) صنفك قوی الرجل فصیله‌سنه منسوب برجنس حیوان‌در . شکلی مطول ، لسانی قیصه، قویروقلری قصیر، بدنی سرت وکمیك کبی لوحه‌لر ، وبیوك پوللری ایله مستوردر. بشره‌سی قرنی یعنی بوینوز طبیعتنده‌در حیوانك بدنی برزره کبی قاپلار. بوحیوانك دیشیسنك مشیمه‌سی شبه قرصی ، ممه‌لری صدری‌در . یعنی انسان کبی کوکسنده‌در. آپارلرك، بری رأس اوزرنده دیکری آرقه‌ده اوچنجیسی صاغریسی اوزرنده اولمق اوزره اوچ قالقانی واردر . آرقه‌ده‌کی ایله صاغریسنده بولنان قالقانلرك آره‌سی متحرك وبربرینه کچمه اوچ عدد بند ایله تفریق اولنمش‌در . چکه‌لرینك هربرنده سکز ، طقوز چفت دیش واردر . آپارلر، قوی الرجل فصیله‌سنك بویلری وسطی درجه‌ده بولنان حیواناتندن‌در . کندیلرینه تعرض وهجوم ایدلدیکنده تسبیح بوجکی کبی بوزیلوب طورطوپ اولورلر. آپار جنسنك یووارلانیرلر باشلیجه برنوعی واردر. بوکا اسپانیوللر کوچك یووارلاق معناسنی متضمن بولیتا یعنی تسبیح حیوانی ، آمریقا یرلیلری آپار نامی ویرمکده‌درلر . قوی الرجل فصیله‌نك سائر جنس حیوانلری‌ده تعرض حالنده بدنلرینی طوپلیه‌رق یوس یووارلاق بر شکل آله‌بیلیرلر فقط بعد الائتلاف قولایلقله اوزادیله‌بیلیر . حالبوکه آپارلرك اولدیرلدکدن صکره دخی بدنلرینی حال طبیعیسنه کتیرمك مشکل‌در. حیوانك طولی برون اوجندن قویروق اوجنه قدر ٤٦ سانتیمتره‌در . قویروغی ٧ سانتیمتره ، وشکلی یاصی‌در . ظهری اوزرنده‌کی قالقانك اك یوکسك نقطه‌ده ارتفاعی ٦ سانتیمتره اولدیغی حالده صاغری اوزرنده بولنانك ارتفاعی ١٦ سانتیمتره‌در. جلدینك رنکی پارلاق قورشونی‌در. بوحیوانه آمریقای جنوبیده آرژانتین حکومتنك واسع اوولرنده ومقر اداره‌سی اولان بوئنوس آیره‌س شهرینه قریب محللرده والحاصل ٣٦ درجه‌دن جنوبه طوغری ٤١ درجه‌یه قدر اولان اراضیده تصادف ایدلمش‌در. آپارلر بعضاً آمریقای شمالیده حکومات متفقه‌نك سن لوئی شهری جوارنده دخی کورلمش‌در . بوحیوان طوتیله‌جغنی حس ایتدیکی کبی قفاسنی وایاقلرینی وقویروغنی طوپلایه‌رق عادتا برکله شکلنی آلیر . ویر اوزرنده کله کبی یووارلنیر کیدر وهیچ استیق بوزمز ، وبوحالده آنلره دشمن حیوانلر آنی ایصیرمق ایسترلرسه‌ده قالقلرندن دیش کچیرمز . حتی بعضاً اویله طوس طوپارلاق اولدیغی حالده آلوب کوتورمکه

غیرت ایدرلر، آکاده موفق اولەمیەرق حیوانی اورادن بورایه ارغالامق ویووارلامق ایله اکتفا ایلرلر . آمریقا اوەلرنده حیوانات رعی ایتمکله کچین اهالی بعضاً بوحیوانده یقالارلر ایسەده تحف بر حیوان اولدیغندن اولدیرمکه قیامزلر . چوجقلر ، دوز تختەلر اوزرنده بونی یوارلایەرق حصوله کتیردیکی کورولتی ایله اکلەنیرلر . بعضاً انسانه مونس اولور انسانك الندن، چکنمکسزین یەجکنی آلیر؛ یاپراق ، میوە یر . خصوصیله بشقتالی ، خیار وصلاطه کبی مأکولاتدن خوشلانیر . اویومق ایچون باشنی اوك آیاقلری آرەسنه صوقار؛ آرقه آیاقلرنی اوك آیاقلرینه یاقلاشدیردقدن صوکره اویقویه طالار. یوریدیکی وقت طرناقلرینك اوجنه باصار. انسانی کوردیکنده شدتلی قوشاریقالانەجغی حس ایدرسه همان طورطوب اولور.

آپارآپوریم — مشهور کول‌تکین محکوکاتنده کوریلن بو تعبیر هنوز حل ایدیلەمەدی . کول‌تکین یازیلرینی حل وقرائتنه موفق اولان هلسینغفورسلی موسیو (توسن) بوکتابەلره دائر یاردیغی اثرنده « آپارآپوریم » دینیلن اقوامك مجهول اولدیغنی سویلیور . متوفی موسیو (لئون قاهون) بوکلەیی «یاربوریم» صورتنه قویارق « بونلر خراسان خلقیدر . آپاربوریم ساسانیاندن ایکنجی یزدجردك تأسیس ایلدیکی اسکی نیسابور شهریدر. (یانقانیان)ك تاریخنده ، آپارلر مملکتنده برشهر تأسیس ایلدی . سفرلری اثناسنده اوراده اقامت ایدییور ایدی . زمان حربده بالطبع آپارلر مملکتنده ونیشابور قلعەسنده اقامت ایدییور ایدی » دیدیکنی بیان ایله بوکلەنك «آپار» و «پوریم» کلەلرینه تحلیلی قابل اولەجغنی سویلیور. ذاتاً « پوریم » قدیم ایرانجەده شعر معناسنه کلن (پورام) دن تحریف اولنمشدر » دیبور . محیط المعارف

آپارتمان اس (فرانسزجەدن). برسقف آلتنده هر بری مستقل بر خانه خدمتنی کورەبیلەجك برقاچ دائرەدن مرکب اولان مسکن. — زمانمزده آپارتمانلر ایکی مقصده کورەترتیب وانشا ایدیلیر: بری انشاآتده اقتصاد، دیکری صو، تسخین وتنویر کبی اقامت مصرفلرنجه اقتصاد . بونك ایچوندرکه او استقلالی تماماً حائز اولمامقله برابر کوندن کونه بودرلو سکنالر مملکتمزك بیوك شهرلرنده آرتمقدەدر . (سکنی مادەسنه مراجعت)

آپارش اس . آپارمق حالتی . قاپش .

آپارقیون — آسیاده ، آزوف دکزی قربنده ساکن کرماتیه اقوامندندر .

آپارمق مص (آپ ایله آلمقدن) . بردن آلوب کوتورمك : یکمه نامرد کوپریسندن قو آپارسین صو سنی . || آشیرمق : بزم آتی آپاردیلر. || بر شیء، برمتاعی بریردن آلوب دیکر یره کتورمك . تجارت ایتمك (بو معنالره عثمانلی ترکجەسنده مستعمل ومأنوس دکلدر .)
— لسانیات — برشیئی آلمق قاپمق ، تناول ایتمك جوارحدن ال ایله یچه ایله اولدیغی کبی آغز ایلەده اولور . ایشته آپارمق مصدری صورت تشکیلنه نظراً (آپ آلمق) او وجهله المق معناسنه موضوع بولنمق اقتضا ایدر . بعض شیلرده ال ایله آلندیغی حالده آغزه کتوریلیر ، نقل ایدیلیر . دیمك آپارمق ایکی صورتله اولیور . یا طوغریدن طوغری‌یه آغز ایله آلمق ، یاخود اولا ال ایله آلەرق ثانیاً الدەکی شیئی الدن آغز ایله آلمق. بونك ایچوندرکه آپارمق مصدرنده آلمق ایله برابر کتورمك معناسی‌ده مندمج بولنیور . کذلك بعض حیوانلر ، حتی ایجابنده انسانلر بیله آغزینی ال مقامنده قوللانەرق آغزی ایله آلدیغی بر شی یینه آغزیله بشقه یره کوترور ، نقل

ایدر. بوصورتده‌ده آغز ایله آلمق معناسنه کوتورمك مفهومی‌ده ملازم اولیور .

آپارمق معناسنده برده عجله ومفاجئه معناسی محسوس‌در بوکله‌نك اصللرندن اولان آپ (بوماده‌یه مراجعت) لفظندن کلیور . آپارمق مصدرینك اصلاً آپ لفظندن آلنمش اولدیغنه یعنی ، آره‌لرنده معناجه درکار اولان علاقه ومناسبةً آپیرمك ، قاپمق کبی همان همان بر معنایه اوله‌رق آپارمق کله‌سنك لساننده مرادفلری بولنماسی کبی احواله نظراً تظاهر ایدر . آپیرمق کله‌سی آپمق کبی تقلیدی بر لفظ اولدیغی کبی (پ ماده‌سنه مراجعت) ؛ قاپمق مصدری‌ده آپمق (خاپمق) ماده‌سندن متحول بولندیغنه شبهه ایدیله‌مز.

آپارنی — قدمای جغرافیوندن (استرابون)ك کتابنده بحر خزرك شرقنده خیرقانیه یعنی کرکان خطه‌سنده ساکن بر امتك علمی اولمق اوزره مذکوردر .

آپاری — فیلیپین جزائر مجتمعه‌سندن لوسون اطه‌سنده ، ساحل شمالی اوزرنده بر بلدهٔ بحریه‌در . غاغایان ولایتنده وبونام‌ده برچایك کنارنده کائن‌در. نفوسی تقریباً ۵۰۰۰. مساکن ایله اماکن امیریه‌نك قسم اعظمی قامش واخشابدن انشا اولنمش‌در . سببی بوحوالیده حرکات ارضیه‌نك صیق صیق وقوعی‌در . لوسون اطه‌سنك بو جهت ساحلی اوزرنده آپاری لیمانی کمی یناشه‌بیله‌جك یکانه موقعی‌در .

آپاریت — مورخ یونانی هرودوت برطائفهٔ قدیمهٔ ایرانیه اولمق اوزره ذکر ایدر .

آپاریچیو — اسپانیالی برنقاش ومصوردر . ۱۷۷۳ ده (آلیقانت) ده طوغمش ، ۱۸۳۸ ده (مادرید)ده وفات ایله‌مش‌در . (پرادو) موزه‌سنده صاحب ترجمه‌نك تاریخه عائد ایکی تصویری واردر .

آپاریزیون — ایتالیاده شمال غربی طرفنده جنوه ولایتنده بر قصبه‌در . (زوسی)نك ٦ کیلومتره غربنده نفوسی ۲۰۵۰ .

آپاز اس . ال آیه‌سی اوزرینه پارمقلری دوندیره‌رك ، یومه‌رق ال ایچنده حاصل اولان بوشلق. آوچ . بوشلغه آلنان وصیغنان مقدار . بر آپاز بغدای. برکمی بغدایك برآپازدر چاشنیسی . || ال ایله برکره‌ده طوتیله بیلن شی. طوتام : بر آپاز اوت. — ترکیب لغوی : آپاز آپاز (مع . مر). آپازآپاز صاچیور ، اسراف ایدیور .

— برشیئك ال ایله‌طوتیله‌جق ، آوجه آلنه‌جق برینه‌ده تماس علاوه‌سیله آپاز دیه‌بیلیرز بلکه بومعنایه قوللاندیغمز صاپ کله‌سی آپازك مقلوبی‌در .

آپازلامه مص. آپاز ایله طوتمق . اله آلمق، آوجلامق: آیجه آپازلادم .

— تمثیلاً: روزکار یلکنلری شیشیرمك، آوج ایچی کبی طولدیرمق .

آپازلامق اس . آپازلامق حالی. || بحریه اصطلاحنده بورده‌یه عمود اوله‌رق یعنی کره استقامتندن اسن روزکاره دینیر. || کمی خفیف روزکار ایله یاواش کیتمه : آپازلامه یوپا .

— ترکیب قولی : آپازلامه روزکار ایله سیر ایتمك = مساعد روزکار ایله مطلوب اولان جهته طوغریدن طوغری‌یه عزیمت ایتمه .

آپاستامبا — هند قدیمده مراسم قربانیه ، وصنوف روحانیه‌نك وظائفنه متعلق اوله‌رق ودالرك وباخصوص «یاجور» ودانك وصایاسی غایت مرتب ومنتظم برصورتده مندرج احکام مدونه‌یی جامع اولان مهم برائرك، برقالپاسوترانك کتنیه‌سی‌در . بوکتاب اوتوز پراسناء یاخود مسأله‌یه تقسیم ایدیلیر . آپاستامبانك مؤلفی حقنده معلومات صریحه یوقدر . فقط

بعض قرائن واستدلالاته نظراً میلاد عیسادن اوچ عصر مقدم برحیات اولدیغی آ کلاشیلیور . بو اثرك بعض پارچه‌لری انکلیزجه‌یه ترجمه اولنمش‌در .

آپاستامبا . — میلاد عیسادن مقدم تألیف ایدیلن رسائل هندیهٔ هندسیه‌نك مؤلفلرندن برینك اسمی‌در . بو مجموعهٔ رسائلك نام هندیسی سولوا. سوتراس یعنی قواعد مطمار هندی‌در . بو اثر انکلیزجه‌یه ترجمه اولنمش‌در .

آپاسته پك — آمریقای مرکزی‌ده سان سالوادورده بیوك بر قریه‌درکه تموز آینده انعقاد ایدن چیوید پازاریله مشهوردر .

آپاش اس . شمالی آمریقاده بر قوم‌درکه بونك طوائفی مکسیقایی‌حکومات متفقه‌مملکتندن فصل ایدن حدود اوزرنده ساکن‌درلر .

— نوع بشرك آمریقا ملز عرقندن و مکسیقانك شمالنده سرسریانه طولاشان بر قبیله‌نك اسمیدر . آپاش قبیله سی شرق جنوبیده قویوتروس وشیری‌قاهو آ کروهنه قیالق‌طاغلرك شرقنده

(شکل ۲۳)

مزقالروس وژی قاریلوس کروهنه تقسیم اولنورلر . ۱۶۰۰۰ کشی‌یی متجاوز اشخاصدن عبارت اولان ناواژاس قومی دخی آپاش قبیله‌سنه منسوبدر. بونلرك قد وقامتجه ارتفاعی وسطینك فوقنده (۱،۶۷ : ۱،۸۴ متره) اولوب علی العموم ضعیف البنیه وبجاقلرك عضلاتی قوللرك عضلاتندن زیاده نشو ونما بولمشدر. دریلرك رنکی صاری‌یه میال ویاخودسودلی قهوه رنکنده اولوب صاچلری آبنوس رنکنده سیاهدر . ارککلرده صقاللیلره نادراً تصادف‌اولنوب اکثریا بوزلرنده بیتن برقاچ قیلی یوله‌رق قوپاررلر . قحفلری (قفا طاسی) قصیر اولوب کنج یاشده‌ایکن خصوصی صارغیلرله تضییق ایدرك قحفك شکلنی تبدیل ایتدکلری اغلب احتمالاتدر. الماجقلر حذاسنده‌وجهلری عریض وکوزلری آز آچیقدر .

ملبوسات ومساکن ـ قرمزی دریلر عنوان عمومیسی تحتنده بولندیریلان اقوام کبی آپاش قبیله‌سنه منسوب اهالی دخی مقدما غریب رنکلرله ملون وصچاقلی مشیندن معمول اثوابه مالك ایدیسه‌لرده حال حاضرده چوقه‌دن ، پاموقدن معمول خفیف البسه اکتسا ایتمکده‌درلر . ارکك وقادینلری همان‌دیزلرینه قدر اوزانان چاریق وطولاق کیرلر . ارککلری باشلرینه قرمزی بر مندیل صارارلر ؛ یاخود باش زرهی (مغفر) شکلنده مشیندن معمول منقش‌وتویلرله مزین بر طاقیه کیرلر. ارککلر ، قادینلر وچوجقلری صاچلرنی کسمیوب‌اوزادیرلر وبرچوق اورکی‌اوره‌رك آرقه ویانلرینه براقرلر . مزینات جهتیله آپاشلر چوق شیشه مالك دکلدر . کردانلق وبیله‌زیكلره اهمیت ویرمیوب انجو ویا بقله‌لر ایله تزین ایدرلر . بعضاً کردانلغه قوش تویلری ویاخود صاچ یولمغه مخصوص بر قصقاج آصارلر . دریلری اوزرینه اشکال نقش ایتمکدن حظایتدکلریچون آلنلری اوزرینه مائی‌رنك ایله اشکال صغیره نقش ایدرلر ؛ یناقلرینه‌ده چیزکیلر یاپارلر . محاربه کسوه‌لری آپاشلرده بسیط اولوب وجودلری اطرافنده قوشاق کبی بر صارغی ایله‌فشنك خرطوجلرینی قویوق اوزره بر کمر ، برده اوزونجه چاریقدن عبارت اولوب قوشاقلرینك ارقه طرفلرینه مأکولات وملبوسات آصارلر . مساکن ، دالدن چالی چرپیدن انشا اولنمش کلبه‌لردن عبارتدر .

طرز حیات ـ هرشیدن اول محارب وجنکاور

اولان آپاشلر مصر وقارپوز زرع ایدرلر . مصرایله آز زمان ظرفنده کندیلرینی مست لایعقل براقان بر ایچکی یاپارلر. حیوانات فرسیه‌یه مالك ایسه‌لرده قاملری کوچك وآجلقدن هلاك اوله درجه‌لرنده‌در . تلف اولانلرك لحمی آپاشلر طرفندن اکل ایدلمکده‌در . بونلر ، سواریلکده ماهر اولوب راکب اولدقلری فرسلره حال حاضرده مکسیقادن کتیرلمش اکرلری اوررلر، اوزنکیلری غایت قیصه براقدقلرندن دیزلری یوکسك بولنور. اثنای حرکتده باشلریله اللری دائما حرکتده بولنمغله اوچان برقوشك قنادلرینی آکدیرر. آودن حظ ایتمزلر . همجوار اقوامدن فرس ، استر وسائر مواشی سرقتیله امرار وقت ایدرلر . بونلر کوکس کوکسه ویا اسب سوار اوله‌رق حرب ایتمیوب طاغلرك قوغوقلرنده صاقلانه‌رق دشمنه قورشون آتارلر. اوندن ماعدا یکرمیشر، اوتوزر کشی اولمق اوزره دشمنك اطرافنه طاغیلوب بو وجهله آنلری اتعاب ایدرلر. سلاحلری، اوق واوجی سیوری دمیرله مجهز اوزون برمزراق ، قابل الحنا برطوپوز، سرت مشیندن معمول برجلقه‌دن عبارت ایسه‌ده شمدیلرده قوبروقدن طولدیریلور تفنکلرله کنجلرده رووولور استعمالی تعمم ایتمکده‌در . آپاشلر اولجه دخی بحث ایتدیکمز کبی درجهٔ تالیه‌ده برقاچ کوچك قبیله‌یه آیرلمش اولوب هربر قبیله‌نك باشنده بررئیس بولنمقده ومحاربه پلانلرینی تنظیم ایتمکده‌در . محاربه‌ده زیاده لیاقت ابرازایدن هرهانکی برشخص رئیس اوله بیلمکده صلاحیتداردر. آپاشلرده تعدد زوجات حکمنی اجرا ایدوب علی العموم زوجه‌لرینه بد معامله ایترلر . زوجه‌لرندن بری غیر مشروع برحرکتده بولنه‌جق اولورسه زوجی طرفندن اکثریا برونی کسیلور .

اخلاق وعادات — علی العموم قرمزی جلدلیلرك آغر، خائن، یغما وقتلدن بشقه برشیٔ دوشونمکاری تواتر ایدیله کلمش ایسه‌ده آپاشلر بردرجه‌یه قدر اوصاف مذکوره ایله موصوف دکلدرلر: خاطرنواز، شن ، اقردیجی ، شقه‌جی وآچیق کوز اولان آپاش قبیله‌سی اهالیسی موزیقه ، اویون ورقصدن حظ ایدرلر ، کاغد اویونی اوینامقله امرار اوقات ایله‌ینلر چوقدر. مقدما مکسیقا کاغدلرینی تقلید ایتمك صورتیله دریدن معمول اسقانبیل کاغدی یاپارلر ایسه‌ده حال حاضرده بیلدیکمز کاغدلری همجوار اقوامدن ایدینیرلر ۲۰ : ۲۵ سانتیمتره طولنده تخته‌دن معمول برکمانلری واردرکه برقاچ آت قیلنك برآره‌یه کتیرلمسیله یاپلمش برتل ایله مجهزدر . محاربه‌نك ختامنده صلح رقصی نامیله مشعله‌لر اطرافنده اویونلر اوینارلر ؛ آیروجه محاربه رقصیده واردر . محیط المعارف

آپاغی — مجارستانده ، زابولق قومیته‌سی داخلنده برکوچك قصبه‌در . نفوسی ۱۴۰۰ بوراده بغدای، سبزه، یتیشیر، قصبه‌نك تقطیر خانه‌لری واردر .

آپاقی — (اپاقی ماده‌سنه مراجعت)

آپاق صف (آپ ایله آق‌دن) . آپ آق . بم. بیاض ؛ یوك بیاض . آپاق صقاللی .

آپاق خواجه — چغتای خان سلاله‌سندن اولوب هجرتك تخمیناً ۱۰۷۰ نده کاشغر امارتنه نائل اولان امیر اسماعیل زماننده تورەمش برذاتدر . بوتاریخدن برخیلی زمان اول « آق طاغلی » و « قره طاغلی » نامیله ایکی‌یه آیریلان کاشغر خلقنك آق طاغلی فرقه‌سنه رئیس ایدی . آپاق خواجه‌نك بویله فوق العاده نفوذ قازانمه‌سی بالطبع امیر اسماعیلك خوشنه کیتمه‌مش، دفع مضرتی ایچون کاشغردن اخراجنه لزوم کورلمش ایدی . آپاق خواجه بومعامله‌دن دلکیر اوله‌رق ۱۰۹۷ ده ذاتاً بسله‌دیکی مقاصد خفیه‌سنی اورته‌یه چیقارمق ایچون قالموقلرك امیر الامراسی اولان غالدان قونتایجی‌یی کاشغری استیلایه تشویق ایله‌دی؛ ۱۰۹۹ ده

بومقاصدخفیه حاصل اولدی. غالدان قونتایجی کاشغر امارتنی
آپاق خواجه یه برمقدار ویرکو مقابله سنده توجیه ایلدی.
فقط آپاق خواجه صوکرا ایتدیکنه ندامتله «اوچ
طورفان» شهرینه کیدەرك موقعنی امیر اسماعیلك قرداشی
محمدامینه ترك و قالموقلر علیهنه قیامه تشویق ایلدی.
محمد امین بوسوزلره قاپیله رق قالموقستانه اعلان حرب
ایتدی، غالبدە کادیسه دە غالدانك بوآجیی چیقاره جغنی
حساب ایدەرك موقعنی ترك ایله کاشغرك غرب طرفلرینه
قاچمشدی. شو وقعه اوزرینه آپاق خواجه ایکنجی
دفعه اوله رق موقع اقتداره کلمکه مجبور اولدی.
ویراز صوکره وفات ایلدی؛ یرینی کوچك اوغلی
مهدی یه براقدی، فقط مهدی صبی اولدیغندن والدەسی
نیابت طریقیله حکومتی اداره ایتمکده ایکن ذاتاً
اغتشاش ایچنده بولنان مملکتی الده طوتمغه اقتداری
کافی کلەمدی. محیط المعارف

آپاقیس اس (فرانسزجه). ژاپونیا اشجارندن برنوع آغاجه نام اولمق اوزره وضع واحداث اولنمش برکلمه درکه مسماسی هنوز لایقیله معلوم دکلدر. بوآغاج غایت دالّی در. یاپراقلری متبادل، ذوذنب وصیق در. چیچکلری داللرك نهایتلرنده عنقود صورتنده یعنی صالقم صالقم در.

آپاقزا — مجارستان سفلاده (قزاند) ملحقاتی داخلنده برقصبه در. نفوسی ۳۶۵۰. بوراده صیغیر وقویون یتیشدیریلیر. توتون زرع ایدیلیر.

آپاقزا — (آپاچه مادەسنه مراجعت).

آپاکسز مع (آپ ایله آکمق). بکله نیلمدیکی آکلدیغی حالده. بردنبره. بغتةً بغتةً: آپاکسز قارشیمه چیقدی. آپ آکسزین ده دینیر. آپ آکسزین کلدی.

آپاکه اس. (بوکلمه نك معناسی اوزاقلاش دیمکدر) شیطان تباعد ایت معناسنه اولان (آپاکەساتانا) یعنی اذهب یاشیطان کلامی حضرت مسیح طرفندن سویلنده یکنی (متی انجیلنده) ٤ نجی فصلده ١٠ نجی آیتده اتیان ایلەیور.

آپال اس (فرانسزجه دن). نباتات مرکبه دن هالوینه فصیله سندن برجنس اولوب شیلی وقالیفورنیاده نابت اولان اعشاب سنویه یی یعنی برسنه عمری اولان اوتلری حاوی در.

آپالا اس (فرانسزجه دن). بقلیهٔ جزالیئیه جنسندن بر نبات اسمی درکه آمریقای مداریه دن نشأت ایدن اشجار وشجیراتی حاوی در.

آپالاچه — مکسیقا کورفزنده، فلوریده نك جنوبنده بر قوی درکه مارقس چایی بورایه منصب اولور.

آپالاچه — آمریقاده حکومات متحده ده بر سلسلهٔ جبالك نامی در. (آلله غانی مادەسنه مراجعت)

آپالاچه اس. آمریقای شمالیده ساکن بر طائفه نك نامی در.

ـــ مقدملری ذی قوت و صاحب مناعت برخلق ایدی. آپالاچه جبالی دامنلرنده اقامت ایدرلر ایدی. صوکره جمله سی بردن هجرت ایدەرك بر قسمی جورجی حکومتنك جنوبنده وبر قسمی میسیسیپی نهرینك شط غربیسی اوزرنده (روژ) نهری بوینده تمکن ایتمشلر؛ اون آلتنجی عصرده، اوروپادن ایلك مستعمرلر بو قطعه یه واصل اولدقلری وقت آپالاچه لر مکسیقا کورفزینك شط جنوبیسنی، (اوحیو) ملتقاسنه قدر میسیسیپی نهرینك ایکی قیسنی، بحرمحیط اطلاسی جهتندن (ساوانه) یه قدر (فلوریده) قطعه سنی اشغال ایدیورلر ایدی. ١٥٢٧ سنه سنده سیاح « پانفیلو ناروائەز » آپالاچه لره اوحوالیده تصادف ایتمش در «هرنان دوسوتو» نامنده کی کشاف دخی ١٥٤١ سنه سنده اجرا ایلەدیکی رحله ده آپالاچه لردن

بحث ایدیور . بونلرك صنعت ومعیشتلری پاموقدن قبا قاشلر دوقومق، یزی برآز اشه‌رك مصر بغدایی اکمکدن عبارت ایدی . ساکن اولدقلری اراضی اوقدر واسع ایدیکه اخیراً بش حکومته الکا اولدی (لوئیزیانه، میسیسیپی ، آلاباما ، فلوریده و جورجی حکومتلری) . ۱۸۵۰ تاریخنده آپالاچه‌لردن تخمیناً ۵۰۰۰ کشی آنجق قالمش ایدی . بونلرده میسیسیپی سفلانك غربنده ، (آرقانزا) چایی بوینده‌طوپلانمشلر، زراعته قویولشلر ایدی . زمانمزده (آرقانزا) چایی ایله (روژ) چایی بیننده ، ارض هندی دینن محلده (اونیون)حکومتنك اقامه ایلدیکی یرلی اهالی‌میاننده تك توك بولنورلر . آپالاچه‌لرك لسانلری بر صنف السنه تشکیل ایدرکه لسانیات علماسندن فره‌مولرك تحقیقاتنه نظراً (شه‌روق ، قانابا ، شاقتا ، کرك ، ناچه‌ز) لغوه‌لرینی جامعدر .

آپالاچیقولا — آمریقای شمالیده(فرانقلن) قونته‌سنده برلیمان‌درکه آپالاچیقولا شهری قربنده‌در. شهر مذکورك ۲۷۲۷ اهالیسی واردر . کراسته‌ یاپمقله واخراج ایتمکله مشغولدرلر .

آپالاچیقولا — شمالی آمریقا انهارندن‌در . دیکر بعض کوچك چایلر ایله برابر ۲۵۶۰۰ کیلو- متره مربع اراضی‌یی اشغال ایدر. فلوریده وجورجی حدودنده (چاتاقوچی وقلیت) نهرلرینك اجتماعیله حاصل اوله‌رق، سن‌ونسان وسن‌ژورژ سواحلی قربنه کله‌رك، واورادن‌ده فلوریده شبه جزیره‌سنه یکجه‌رك مکسیقا کورفزینك قسم‌غربیسنی تشکیل ایدن وبورادن اوزون قوم پیغینلری سلسله‌سی ایله تفریق ایدیلن آپالاچیقولا قوینه دوکیلور .

آپالاچیقولا — آمریقاده حکومات‌متحده‌ نك اقطار جنوبیه‌سنده ، فلوریده شبه جزیره‌سنك شمال غربنده برشهردرکه (فرانقلن) قونته‌سنك اداره مرکزی‌در . آپوچیقولا نهرینك شط یمینی اوزرنده کائن‌در نفوسی ۳۰۰۰ .

— آپالاچیقو لیمانی ، فلوریده قطعه‌سنك باشلیجه بر لیمانی اولوب ساحل‌بویی ایشله‌ین کوچك واپورلرك کیرمسنه مساعددر . آپالاچیقولا لیمانی پاموق ، تحته اخراج ایدر .

آپالاچین اس . آمریقای شمالیده نشو ونما بولان بر نوع شجردر . آس‌بری (شرابة الراعی چوبان یوسکولی) جنسندن ، شرابة الراعی فامیلیه‌ سندن‌در . آپالاچه جبالی اوزرنده نابت اولدیغی ایچون بونام ایله تسمیه اولنمش‌در. (چوبان‌یوسکولی ماده‌سنه مراجعت) .

آپالاچیه — آمریقاده ، دول متحده‌ده فلوریدا سواحلنده بر قوی‌درکه مکسیقا کورفزینك طرف غربیسنده‌در. آپالاچیقولا نهری بورایه منصب اولور .

آپالاق صف . آتی طولغون ، بچمی یووارلاق معناسنه اوله‌رق بدن ایله اعضاسنه وصف اولور : برقول . آپالاق ببك .

— اس . قارین و قاسیق صالملش کسه . ||

— مترادفاتی : تومبول . آبلاق . تومول بدن واعضاسنه وصف اولور . آبلاق ایسه یالکز چهره حقنده صرف اولنور. آپالاق بالخاصه‌کوچك جوجقلر حقنده‌استعمال ایدیلیر . — ن . بول . پول .

آپالیت — فیلیپین جزائرندن (لوسون) آطه‌سنده برقصبه‌در ، نفوسی ۱۰,۱۵۰ . (مانیلیا) لیمانه جریان ایدن (ریوغراند دولاپامبانغا) صویی اوزرنده کائن‌در .

آپام — مکسیقاده‌جنوب طرفلرنده(مکسیقو) شهرندن ۱۵۷ کیلومتره بعدنده برقریه‌درکه جغرافیا

نقطهٔ نظرندن اهمیتسز بر بر ایسه‌ده آغاو دیتان آمریقاصبرینك الك اعلالری بوراده یتیشدیرلدیکی ایچون کسب شهرت ایتمش‌در .

آپام — آفریقاده کینهٔ شرقیده فلمنك حکومتك آلتون ساحلی بندری ودائرهٔ اداره‌سی ایدی‌که (فانتی) ممالکنده کائن‌در. بوراده اونام ایله برشهر موجود ایدی . فقط ١٨١١ ده (آشانتی) طائفه‌سی طرفندن کاملاً تخریب وهدم اولندی. بو بر ١٨٧٣ تاریخنده انکلتره‌یه ترك اولنمش‌در .

آپامه — اسیای قدیمه‌ده برقاچ بلده‌یه ویریلن نام‌در . (افامیه ماده‌سنه مراجعت) .

آپانوزه — آمریقاده حکومات متحده‌ده (یووا) قونته‌سنك جهت شمالیسنده میسوری نهری حدودی اوزرنده کائن وبو نهرك شمال طرفندن کلن آپاقلرندن بری اولان (شارشیون) چایی ایله ریّان برقطعه‌در . مساحهٔ سطحیه‌سی ١٤١٦ متره مربعی . بوراده معدن کوری کلیتلی بولنور . ١٨٧٠ ده نفوسی ١٦٤٦٠ ایدی. مرکز اداره‌سی (سانترویل) بلده‌سی‌در .

آپانومریا — آپه‌نومه‌ریاده یازیلیر . سیقلاد جزائر مجتمعه‌سندن، سانتورین اطه‌سنده برقصبه‌درکه جزیره‌نك منتهای شمالیسنده ، ترازیا قنالی اوزرنده کائن‌در . بو قصبه ته‌رادن صوکره اطه‌نك الك زنکین وك نفوسلی بلده‌سی‌در .

آپانه‌قا — آمریقای مرکزی‌ده سونسونات ولایتنده بر بلدهٔ هندی‌درکه سطح بحردن ١٤٠٠ متره ارتفاعنده ، وآپانه‌قا برکانك دامن شمالیسی اوزرنده کائن‌در . شهرك غرب طرفنده دیکر ایکی برکان دها واردرکه بونلرك آغزلری صو ایله طولودر . برینه

لانکوناورد دیرلرکه اوقدر درین دکل‌در . عرضی تقریباً ١٢٠٠ متره‌در ، ١٦٨٠ متره ارتفاعنده کائن‌در . اطرافی آغاجلق‌در . دیکرینك اسمی لانکونیتادر . بوده اولکیسی قدر بیوك‌در . عمقی نامعلوم‌در . واسع اورمانلرك اورته‌سنده کائن‌در .

آپانه‌قا — آمریقای مرکزی‌ده سونمش بر برکان طاغی‌در. (یوقاریکی ماده‌یه مراجعت) .

آپایاوس — فیلیپین جزائرندن لوسون اطه‌سنده، شمال سمتلرنده ساکن اولان برطائفهٔ بشرك نامی‌درکه « غراندقور دیلیه‌دەل نورتل » ك غربنده ، ایلوقوس نورت‌وابرا ولایتلرنده اقامت ایدرلر . بوطائفه‌نك قسم اعظمی‌ده قوردیلیه‌را جبل رفیعنك شرقنده ، قاغایان ولایتنده مقیم‌در . اهالیسی هنوز وحشی‌در . مشرك درلر . غایت جسور وخونخواردرلر . دشمنلری بونلردن چوق قورقارلر ، باش صیدینه چیقارلر . ایچلرندن بر قسمی خرستیان اولمشلر ، حکومته‌ویرکو ویررلر . آپایاوسلرك ساکن اولدیغی حوالی اخیراً براداره آلتنه‌جمع ایدیله‌رك برولایت تشکیل اولنمش‌در. (آتیده‌کی ماده‌یه مراجعت) .

آپایاوس — فیلیپین جزائرندن لوسون آطه‌سنك شمالنده کائن بر ولایت‌در. نفوسی ١٢٠٠٠ . بو ولایت اخیراً احداث اولنمش‌در . نامی‌ده بوراده ساکن اولان آپایاوس طائفه‌سندن آلنمش‌در . بو طائفه‌نك برقسمی حالا کاملاً تحت اطاعته آلنامش‌در. آپایاوسلرك اطاعتنی تأمین ؛ وخرستیانلغك بورالرده نشرینی تسهیل ایلك مقصدیله‌درکه بوولایت تشکیل اولندی. حقیقت حالده ایسه ولایت ٢٤٠٠ متره مربعنده بر عسکری اداره‌سندن عبارت‌در . تکمیل نفوسی ١٢٠٠٠ ی متجاوز دکل‌در .

آپوکی — ختن ، یعنی شرق تاتارستانده بولنان (سیه‌ن ـ پی) لرك سکز مختلف قبائلی

طوپلایه‌رق مقام حکومته کچمش ویکرمی‌ییل‌قدرشانلی بر صورتده ادارهٔ ملکه موفق اولمش بر رئیس‌در. (٣١٣ : ٣٣٤) . چینك شمالنده‌کی اراضی‌یی یعنی لیائوتونغ ویچیلی وسائر ممالکی کندی اداره‌سنه آلدی ، تشکیل ایتدیکی حکومته (له‌آئو) ایمپرا - طورلغی دینیر . (تسین) سلاله‌سی زماننده چینه‌ده آقین ایتدی ، بر قاچ شهر آلدی ؛ قوره‌طرفلرندن براز ملکنی توسیع ایلدی .

آپپا اس . کوچك چوجق لساننده کزمه ، کزینتی آپپایه کیتدی .

(شکل ٢٤)

آپت — فرانسه‌ده و وقلوز ولایتنك مرکز اداره‌سی اولان بر شهردر . دورانس نهرینك آیاقلرندن قلاووت چایی اوزرنده کائن‌در . نفوسی ٥٨٥١ . بوراده‌طاش فابریقه لری، موم اعمال ایدیلیر، شکرله‌یاپیلیر. تجارتی ایدر . بال ، بالمومی، شراب وراق اخراج ایلر .

آپت — قدیم مصرده قبطی آلهه‌لرندن بری‌در. بالخاصه تب شهری معبودلرندن ایدی. مه‌لری‌صارقیق دکز آیغری صورتنده تجسیم ایدیلیر ایدی. امومت و رضاعك رمزی ایدی . مصر قدیم‌ده آپت انتقام الهه‌سی‌ده عد ایدیلیر ایدی. بوصفتله دوزولمش‌اولان هیکلی برارسلان قفاسیله نهایتلنیر، وبرنوع بچاق ایله تجهیز اولنور ایدی .

آپتا — هندستان غربی‌ده، تانه دائره‌سنده برشهردر. انکلتره‌نك بومبای ریاستنه تابع‌در .

آپتر اس (یونانجه‌دن آلنمش برکله‌درکه معناسی عدیم الجناح، یعنی قنادسز دیمکدر) آبداتده مستثنا اوله‌رق قنادسز ابراز ایدیلن بعض الٰه تمثاللرینه اطلاق ایدیلیر. بوجهتله آتنه‌ده نیکه نامی ویریلن ظفر تمثالنه لقب اتخاذ ایدلمش‌در . بوتمثالك قناددن عاری اولمسی آتنه‌یی ترك ایتمیه‌جکنه بر رمز وایهام ایدی . ینه بوقبیل رموز وایهاماتدن اولمق اوزره اسپارطه‌ده مریخ تمثالی زنجیر بند اوله‌رق ابراز اولنمش ایدی . آتنه‌ده برده آپتر معبدی وار ایدی‌که نیکه تمثالنك نامنه انشا اولنمش ایدی . بو معبد حالا موجوددر . آمور وآرته‌میس کبی یونان الٰهلرینی تصویر ایدن دیکر قنادسز تمثاللرده‌ده کذلك آپتر لقبی ویریلیر .

آپتمق — (آپ ایتمك) دن ، آغز و ال ایله آلمق . آپیرتمق . ن . آپیرتمق .

آپتور نیس اس (یونانجه صلب معناسنه اولان آپتوس وقوش معناسنه کلن اورنیس لفظلرندن‌مرکب برکله درکه طائر صلب دیمك). نوومل - زه‌لانده‌ده بولنان طیور مستحاثه‌دن بر جنس قوشك کمیکارینه دینیرکه مستحاثه حالنده بولنان ونیس دینن دیکر بر قوشك عظامیله برابر اوله‌رق بطاقلرده چامور ایچنده تصادف ایدیلیر. حباری نام قوش جسامتنده‌در.

آپته‌رودیت اس . (عدیم الجناح معناسنه اولان آپته‌روس لفظی ایله سابح دیمك اولان دیکر بر لفظدن تشکیل اولنمش برکلهٔ افرنجیه) . قنادلری پك قیصه، یلکدن عاری وبناءً علیه اوچمغه غیر مساعد اولان طیوره تعبیر ایدیلیر . قصیر الجناح یعنی کودوك قناد دینن ایکی نوع طیوری حاوی در : آپته رودیت فوره‌ستری ، آپته رودیت پنناتی . بو ایکی نوع قوشك عادی مانشولر [١] دن بویلری ذها زیاده یوکسکدر .

[١] مانشو چولاق دیمکدر . بو معنایه نظراً قنادی کودوك اولان قوشلرده فرانسزجه‌ده او نام ویرلمش‌در . بونلر قطب جنوبی طیورندن‌در .

عبارتدرکه کاه اورته‌سندن برخطمتوسط ایله بتیشمش
ایکی جزءمتناظردن متشکل کاه بیضی شکلده ویکپاره‌در .
بومستحاثه‌لر حیوانات ناعمه‌دن آمونیت قبوقلرندن
باشقه برشی دکلدر .

آپتینوس اس (قنادسز معناسنه افرنجی برکلمه). حشراتدن بر بوجکدرکه سیاه وقرال
رنکده بك چوق اشکالی واردر . اوروپانك جنوب
طرفلرنده ، آفریقاده ، هندده ساکن اولورلر . اون
بش قدر نوعی معلومدر .

آپج — مجارستانده هه‌وس قومیته‌سی داخلنده
کائن بر قصبه‌در . تیزا ویا تایس چاینه جاری اولان
زاغیوا صویی اوزرنده کائندر .

آپر (مارکوس) — لاتین خطباسندن ،
مورخ شهیر تاسیت کنج ایکن بو خطیبه ملازمت
وتردد ایدر ایمش . بوجهتله محاورهٔ خطبا نام اثرنده
صاحب ترجمه‌دن بحث ایله‌مشدر .

آپر (بنژامن نیقولا آپر) — محب آدم وکرکار
برذاتدر . ۱۷۹۷ده پارسده تولد ایتمشدر . آلای
مکتبلرینه اصول تدارسی ادخال ایلمشدر . ۱۸۲۲
تاریخنده ایکی پولتیقه موقوفنی فرار ایتدیرمك تهمتیله
فورس زندانده محبوس بولندیغی صره‌ده محبوسینك
احوالنی تحقیق ایدرك بواحوالك تحسین و تعدیلی
اسباب و وسائلنی مطالعه ایله مشغول اولدی .
۱۸۳۰ اختلالندن صوکره صاحب ترجمه قرالیچه
(ماریا آملیا) نك کاتبی اولدی . محبسلرك احوالنی
واداره اصولنی تدقیق ایتمك اوزره اوروپاده برقاچ
دفعه سیاحت ایتدی .

صاحب ترجمه‌نك تربیهٔ عمومیه‌یه وانسانیته
چوق خدمتی سبق ایتمشدر . دها بك کنج ایکن
فقرای اهالی بیننه معارف نشر ایتمك آپرك اك طاتلی
آمالندن ایدی . بو بابده قلبنك اشتیاق ایله متناسب
برطریق سالم اتخاذ ایله‌دی . اصول تدارسك تعلیم
اطفالده درکار اولان فوائد ومحسناتنی بك کوزل تقدیر
ایده‌رك بوطریقك امیلری تربیه وتعلیم ایتمك خصوصنده
دها زیاده منفعتبخش اوله‌جغنی تیقن ایلدی . بوطریقی اولا
شمال ولایتنده اوقومه‌یازمه بیلمه‌ین عمله‌یه ، ودها صوکرا
آلای مکتبلرینه ، موقوفینه تطبیق ایلدی . حقیقت
ثمرات نافعه‌سی کورولدی . بتون عمری فقرا
وبیچارکانی تعلیمه مخصوص طرق مناسبه تحریسیله
کچمشدر . تاریخ وفاتی معلوم دکلدر .

آپر (اوژن آپر) — فرانسز نقاشلرندندر .
۱۸۱٤ ده آنژه‌ده تولد ایتمش ، ۱۸٦۷ ده قان
بلده‌سنده وفات ایلمشدر . فن تصویرده ، نقش هنرنده
استادی آنغر ایدی ، صنعتی بوندن اخذ وتعلم ایتمشدر .
صنعت واختصاص اربابی اصطلاحنجه ژانر (جنس)
تعبیری التنده جمع ایدیلان تاریخی وصحرائی موضوعلردن
باشقه اثرلر نقش ایله‌مکده وبالخاصه دینی لوحه‌لر تصویر
ایله‌مکده مزیتی وار ایدی . اثرلرنده حس وعبارت
کورینیر . آثارینك اك کوزللری ایچنده پاپا اوچنجی
آلکساندر (بولوحه‌ده آلکساندر مطرود ودیلنجی
قیافتنده تصویر اولنمشدر .) ترعمده تصدق مارابتلری ،
آغر بیینانك نعشی اوکنده کروت ، وسائره کبی لوحه‌لری
ذکر ایدیلیور .

آپر (فلیکس ـ آنتوان آپر) — فرانسه
جنراللرندندر . ۱۸۱۷ ده طوغمش ، ۱۸۹۱ ده
وفات ایلمشدر . ایسلی محاربه سنده (۱۸٤٤) نام
قزاندی . قریم محاربه‌سنده اشتراك ایلدی .
۱۸٦۸ تاریخنده دوق دومالاقوفدن صوکره فرانسه‌نك
لونده سفیرلی نصب اولندی . پارس محاصره‌سی
اثناسنده جنرال آپر ایکنجی اردو ارکان حربیه
رئیسی ایدی . وقاموینی محاربه‌سنده کوزل خدمتیله

تميز ايتدی . ١٨٧١ محاربه‌سنی متعاقب قوموں عصیانندن صوکره ورسای‌ده محکمهٔ عسکریه مدیری ایدی. ١٨٧٥ ده فریق اولدی. و ١٨٨٢ تاریخنه قدرطولوس‌ده ١٧ نجی اردو قوماندانلغنده بولندی. نهایت ینه دیپلوماسی طریقنه کیره‌رك ١٨٨٣ دن ١٨٨٦ یه قدر روسیه‌ده سفارت ایله قالدی .

آپر (آپریوس) — آپریوس ماده‌سنه مراجعت.

آپراقسین — روسیه‌ده ١٨ نجی عصر میلادی‌ده، خدمات مهمه ایفا ایدن برعائله‌نك نامی‌در. اصلی تاتاردر . آلتون اردو ارکانندن سولوق میر نامنده برینه منتهی اولورکه ١٣٧١ تاریخنده تنصر ایده‌رك ژان تسمیه قلنمش ایدی . روس پرنسسلرندن بری ایله ازدواج ایله‌دی . حفیدینك اوغلی آندره او براقس تسمیه اولندیغندن عائله‌نك نامی بوندن قالمش در . بونلردن ماتوه‌ی آپراقسین ك قزی مارفا آپراقسینا بیوك پترونك برادری ایمپراطور فه‌ئودور (آلکسیه‌ویچ) ه واردی . پترو بوعائله‌نك افرادینه قونت عنوانی‌ویردی. بونلرك الك‌مشهورلری شونلردر :

پیر ماتوویچ که ١٦٩٧ ده بیوك پترو ایله برابر فلمنکه کیتمش ایدی . روسیه ایله اسوچ آراسنده ظهوره کلن محاربه‌ده (١٧٠٢-١٧٠٥) یارارلق کوستره‌رك لوالق رتبه‌سنی احراز ایتدی . ١٧٢٩ ده پترسبورغده وفات ایتمش‌در .

فئودورماتویه‌ویچ آپراقسین (١٦٧١-١٧٢٨) . روس آمیراللرندن‌در. روسیه‌ده قوهٔ بحریه‌نك تأسیس وتشکیلی امرنده بیوك پترویه چوق خدمت ایتمش‌در. ١٧١٠ ده اسوچ ایله روسیه بیننده واقع اولان محاربه‌ده اسوچ جنرالی (لوبکر) ه (اینکرمان - لاند) ده غلبه ایدرك ویبورغ شهرینی ضبط ایتمش ١٧١١ سنه‌سنده دولت علیه وروسیه محاربه‌سنده بحر سیاهده روس قوهٔ بحریه‌سنه قوماندا ایتمش‌در، ١٧١٣ سنه‌سنده فنلاندیا محاربه‌سنده بولنمش و ١٧٢١ ده اسوچ دولتنی نیستاد مصالحه‌سنی عقد وامضایه مجبور ایله‌مش‌در . بو مصالحه ایله روسیه (اینکرمان- لاند)ی وآلمان ولایاتنی آلمش ایدی. ١٧٢٢ ده ایران ایله واقع اولان محاربه‌لرده دخی بولنه‌رق یارارلغی کورلمش‌در . ١٧٢٨ ده وفات ایتمش‌در . هم جنرال هم آمیرال ایدی. بیوك (پترو)نك مقاصد وآمالنه خادم اولنلردن بری‌در . ١٧٠٧ تاریخندن اعتباراً بحریه نظارتنی ایفا ایدیور ایدی . نیستاد مصالحه‌سنه قدر دونمایه قوماندا ایتدی . مارقا ایله پیر ماتویه‌ویچك برادری ایدی .

أتین فئودوروویچ آپراقسین (١٧٠٢-١٨٦٨) . روس جنراللرندن‌در . ١٧٣٦ - ١٧٣٧ ده دولت علیه ایله روسیه بیننده واقع اولان محاربه‌ده جنرال (مونیخ) ك قومانداسی آلتنده بولنمش‌در . یدی سنه محاربه‌لرنده ایمپراطوریچه آلیزابتی ایکنجی فریدریك علیهنه تحریك ایله‌دی. بومحاربه‌ده پروسیه‌لیلر اوزرینه شانلی بر ظفر قزاندی (١٧٥٧) ، غروس یه‌- کرن‌دورف محاربه‌سنده پروسیالی جنرال (له‌والد)ه غلبه ایتمش ایدی . لکن اخانت ایله اتهام اولندی. چونکه غلبه‌ایله برابر دشمنی‌براقوب قورلانده‌چکلمش ایدی. بوندن‌طولایی باش‌وکیل بستوشوف‌جزاینی‌ایله تأدیب ایدلدیکی کبی آپراقسین‌ده دیوان جربه‌ویرلدی. حکم‌صادراولمادن اول وفات ایله‌دی. رتبهٔ عسکریه‌سی فلد مارشاللغه قدر چیقمش ایدی .

— آپراقسین عائله‌سندن روسیه‌ده بیوك مناصبه نائل اولمش دیکر آدملر دها وار ایسه‌ده تاریخجه اهمیتلری تراجم احواللرینی یازه‌جق درجه‌ده مهم دکل‌در .

پترسبورغده‌کی مشهور آپراقسین چارشی‌سی بو عائله‌نك مالی‌در .

آپرمون — بونام ایله فرانسه ده برقاچ قریه واردر. بونلر هوت ساؤن، وانده، آردن، أن، شر، موز، آلپ ماریتیم وساووا ولایتلرنده کائندر. بو صوك ولایتده کائن اولان آپرمون قریه سنك اراضیسی باغلقدر. بوراده اربابی عندنده مرغوب برشراب یاپیلیر. فرانسه ده اوواز ولایتی ملحقاتندنده آپرمون نامنده بر قریه واردرکه قضا مرکزی اولوب بعض آثار عتیقه متحصصلرینك تقدیرینه نظراً بوراسی قدیم بروما وغال قصبه سی اولان براق بلده سنك موضعی ایمش. بو نامده کی قریه لردن اهالیسی اك چوق اولان قریه وانده ولایتنده درکه بحر محیط اطلاسی یه جریان ایدن وی چایی اوزرنده کائندر. بوراده بز فابریقه لری واردر. ١٦ نجی عصرده آمیرال شابانك انشا ایتدیرمش اولدیغی کوزل برشاتونك بقیه سی کوریلیر. بش پنایری قوریلیر.

آپرناد — آلمانیاده بربلده درکه پتی بات بوغازینك تشکیل ایلدیکی بر مرسانك داخلنده کائندر. نفوسی ٥٣٨٠.

آپروزیو — هجویه مؤلفلرندن بر ایتالیاندر. پرونتیمیل یعنی بابا ونتیمیل نامی ایله معروفدر. ١٦٠٧ ده ونتیمیل ده طوغمش، ١٦٨١ ده وفات ایتمشدر. متعدد هجویه لری واردر.

آپرونیوس (لوچین) — روما جنراللرندن ایدی. میلادك ٨ نجی سنه سنده قونسول اولدی. پانونیه ده درزیلر علیهنده کی سفرلرده بیوك خدمتلر کوردی. میلادی ١٨-١٢ سنه سنه قدر آفریقا (پرو) قونسولی ایدی. بومأموریتنده ده (تاکفارینا) لرك برعصیانی باصدیرمشدر. اوغلی آپرونیوس قازیاتوس ٣٩ سنه سنده (قالیکولا) ایله برابر قونسول اولمش ایدی. بوده (نومیدیه) لری تعقیب ایله چوله قدر دفع ایتمشدر.

آپری — فرانسه ده هوت مارن ولایتنده، لانغر سنجاغنده برقصبه در. (سون) نهرینه ملاقی اولان (ونژان) چایی اوزرنده در. بو بلده ده چینی فابریقه لری واردر. بش پنایری قوریلیر.

آپریچه نا — ایتالیای جنوبی ده (قاپیتانات) ولایتنده بر شهردر. ساحل اوزرنده واقع (له زینا) کولنك قربنده کی جبالده در. نفوسی ٥٢٧٠.

آپریس — دها طوغریسی اوقارس. قبطیجه سی اوآح آبرا. مصر قدیمده اون آلتنجی سلاله فرعونلرندن برینك نامیدر. فرعون ایکنجی (پسامتیخ) ك اوغلیدر. بنی اسرائیله معاونةً بخت نصر ایله محاربه ایتدی فقط موفق اوله مدی. شوقدرکه سبی ایدیلن یهودیلری مصر الکاسنه قبول ایتدی وبونلره یر ویردی. موزه لرده اوفار نامنه طوپراقدن معمول مینالی برچوق کوچك قطعه ده آثار عتیقه واردر.

آپریغالینو — جنوبی ایتالیاده قالابرسیته ریور ولایتنده برشهردر. (تارانت) کورفزینه جریان ایدن (قرانی) چایی اوزرنده میوه سی وباغلری مبذول اولان برقضانك وسطنده کائندر. نفوسی ٤٠٠.

آپریقا — اوروپاده آلپ والانتین طاغلرنده بر دربنددرکه ایتالیاده (آددا) چایی اوزرنده کائن (تیرانو) بلده سنی ایله ینه شمالی ایتالیاده جاری اولان (اولیو) چایی اوزرنده واقع (أده لو) قصبه سی بیننده کائندر. غایت صرپ ومنیعدر. ١٨٠٠ تاریخنده ناپولی اوزرینه یوریمش واورایی ضبط ایتمش اولان فرانسز مارشالی (دوق ماقدونالدوا) اردوسی ایله برابر بو بوغازدن کچمشدر.

آپژونیت اس (فرانسزجه‌دن) . آفریقای جنوبیده کائن (لاغوآ) قوینده بولنور برمعدن. ترکیبی کیبریتیت مانغانز وآلومین‌دن عبارت‌در . اساساً لیفی یاخود حجر فتیل شکلنده وایپك کبی پارلاق‌در .

آپس (لاتنجه‌سی آلبا اوکوسْتا) — فرانسه‌ده، آردش ولایتنده پریواس سنجاغنده بر قریه‌در . بو قریه قدیم آلبا موضع رفیعنك موقعنده کائن‌در . نفوسی ۱۵۰۰. آلبا روما ایمپراطورلغی زماننده (هلویون) ك مرکز حکومتی ایدی . بوراده اون بشنجی عصردن قاله بر قلعه‌نك آثار مهمه‌سی کوریلیر. پریواس موزه‌سی موزه نام‌وحسابنه ایشله‌دلمش اولان خرابه‌لری کنیش برساحه اشغال ایدر .

آپساراس اس . هند اساطیرنده کوچك صنف الهه‌لردن برینك اسمی. مغنیه‌ورقاصه اولوب-خدمتی مختلف سماقاتلرنده‌کی الهلری اکلندیرمك ایمش .

آپساروس — کرجستان‌دن آقوب کلن بر چایك نامی درکه آپسارس ویا آپسارقوم‌ده دینیلیر . طربزون قربنده قره‌دکزه دوکیلیر (دکرمن دره‌سی ماده‌سنه مراجعت) .

آپسلی — اوسترالیانك جنوب شرقنده کائن اولان‌جنوبی‌نوول‌غالده‌جاری برچای‌درکه (ملی) نهرینه ملاق اولور . بوچای ۴۰۳ کیلومتره عرضنده عظیم بر نوع یارکند ایچندن کچر ، عموداً قائم ۱۰۰ متره ارتفاعنده قیادن طبیعی دیوارلر آره‌سندن‌جریان‌ایدر .

— جنوبی اوستراليادہ ملویل وباتوموست اطه‌لری بیننده کائن اولان بربوغازدرکه انکلتره‌نك بوحوالیده ایلك‌استملاك واستعمار تشبثی بورادن باشلامش‌در .

آپسلی (تلفظی: أپسلی) — انکلتره رجال حکومتندن‌در . باتهورست (به‌ترست)ه مراجعت .

آپسیرتوس — یونان علمای طبیعیونندن‌در دردنجی عصرك ابتداسنده بروسه‌ده تولد ایتمش‌در . قسطنطین ایله برابر طونه بوینه کیتمش‌در . تداوئ خیول وتاریخ حیوانات نامیله ایکی اثری واردر .

آپش اس . بدنده اویلوغك یوقاری طرفی ایله قارنك آلت طرفی بیننده وبتشدکلری یرده حاصل اولان‌درینلك،موضع: چوجغك‌آپشلری پیشدی. ‖ ایکی آپش‌آره‌سی صتان : آپشی کنیشمك ... که حیوانك حمل‌وضعی‌زمانی کاوب چاتمقله ممه‌لری بیویوب آپشی ککیشوب سولپوکلنمك ... ـ قاموس ترجمه‌سی — ترکیبات قولیه : آپش آچق = پاچه‌لری آییروب دیکنه طورمق. آپشی آچیق اولمق = پاچه‌لرك آره‌لقلری آچیق ومیدانلی اولمق . آپش آیرلمق = آپشلری یره کلمك . حیوانك کوده‌سی ایکی آپش آره‌سندن یارلمق . حیوان چاتلامق : آپشی آیرلدی.

آپشوب قالمق = برایشك یولنی بیله‌میوب، تدبیرینی بوله‌میوب شاشوب قالمق .

آپش پیشمك = آپشده اسسیلك ، خرده بثره‌لر پیدا اولمق .

بدنده اطرافك کوده‌یه طاقلدیغی یرلرده ، طبیعی ـ درکه ، بطنك آلتنه بتشین، صدرك اوستنه بتشین اطرافدن هر بری ایله ملاصق بولندیغی بدن جزئی بیننده حقیقجه چوکك ودرینلك بعض موضعلر حاصل اولور . اویله موضعلرکه بورالرده بدن عادتا صیقیلیر وبوکابناءً درکه عربجه‌ده اویرلره قیصمق معناسنه‌اولان غبن‌دن اسم مکان صیغه‌سیله مغبن درلر . بدنك مغبنلری ، قیصیق یرلری ایکیسی آشاغیده ایکیسی یوقاریده اولمق اوزره درت‌در . اویلغك یوقاری قسمی ایله‌بطنك‌اشاغی قسمی بیننده اوك جهته‌بولنان

موضعه لسانزده آپش، قول باشنك ایچ یوزی ایله
كوكس بیننده‌كی موضعه‌ده قولتق ایچی دیرز .

آپش ایله قاصیغی بربریله قاریشدیرمامليدر . آره‌لرنده مهم اولان فرق قاصیق ماده‌سنده بیان ایدیله‌جكدر . كوریله‌جك‌كه بو ایكی كلمه بیننده هم ماهیتجه، هم عموم وخصوص اعتباریله فرقلر واردر.

آپش دیبی اس . اویلغك اوست یوزی ایله بطنك اوك واشاغی یوزینك قورلدیغی یرده ، ملتقاسنده خرقفه كمیكنك اوست واوك طرفده‌كی قسمنك شوكندن قاصیق كمیكنك شوكنه وصل اولنان مائل بر خطك موصلی اوزرنده كائن اولان پیونددر. بونك آلتنده ینه‌اواستقامتده طاق فخذی (یاخود اویلوق كمری) فاللوپ رباطی دینن برباغ واردركه اوستده‌كی آپش دیبنه مقابلدر. آپش دیبنه توركجه‌ده اویلوق دیبی‌ده دنیر .

آپش ناحیه‌سی اس . اویلوغك اوست‌طرفی ایله بطنك اوك وآلت‌طرفنی حاوی اولان بدن دائره‌سیدر . ناحیهٔ مغبنیه .

— علم تشریح — آپش ناحیه‌سنك اوست یوزنده یعنی جلدنده خزینه‌سی مقامنده كوچك كوچك پك چوق كیسه‌لر واردركه دهنی وزیاده قوقولی بر ماده افراز ایدرلر . ینه مذكور جلد پاره‌سنه ملاصق ومتصل اوله‌رق درونده شحم طوپلانان بر نسج حجروی طبقه‌سی واردركه بوطبقه اوستنده‌كی جلدقسمنه‌قماشك یوزینه آستارچیریلمش كبی قاپلانمشدر . آستار مقامنده اولان بوقات اشخاصه كوره آز چوق منبسطدر . بونك آلتنده‌ده لغات طبیه‌ده لفافهٔ سطحیه تعبیر اولنان وجلدك اك درین یوزینی قاپلایان اوزكیسی صیق‌وطوق برطبقه كلیركه بوبله اولان طبقه‌لرده‌اطبامز انسجهٔ منضمه‌دیورلر. والحاصل آپش ناحیه‌سنك اك آلتنده‌ده ینه‌اطبانك وترعریض دیدكلری، وعضلاتی‌قاپلایه‌رق ایكی‌اوجندن‌باغ مقامنده رباطلر ایله‌منتهی اولان بیاض، قایغین‌متین‌غشالرنوعندن أكثی وانجه برلوحه كلیركه بولوحه بطنك دری‌آلتنده یان جدارینی واوك جدارینك برجزئنی تشكیل واطبا اصطلاحنده مائلهٔ كبیره دینان عضله‌نك مظروف بولندیغی وتر عریضه مربوطدر . بو وترعرض دخی اوندن اون ایكی‌یه قدر لمفاوی غده‌لری اورتر .

آپش ناحیه‌سنده داخل اولان بودك ایچ یوزنده واویلوغك یوقاری طرفنده بولنان وعضله‌ظرفی اولان وترعریضك برقسمی‌متعدد ثقبه (انجه‌دلیك)لری حاوی اولوب بودلیكلردن اعصاب، لمفاوی طمارلر ، بروريد وایچ صافین (بودك ایچ یوزندن ایچ طوپوغه طوغری كیدن قان طماری) كچرلر . بو وترعریضه اطبا لسانده‌غربال، یعنی قالبوركی‌دلیك‌دلیك اولدیغنه‌قیاساً لفافهٔ غربالی انكل تعبیر ایدبلیر .

لفافه قالدیرلدیمی بونك آلتنده مثلث شكلنده بر ساحه كوریلیركه‌بوكا اسقارپا مثلثی‌دینیر. مثلثك‌یوقاری طرفی طاق فخذی (اویلوق كمری) دینن ولیفی انجه بر بندن عبارت اولان بر قوس ایله احاطه اولنمشدر . بوكمره فاللوپ رباطی ، پوپار رباطی‌ده دیرلر . مثلثك ایچ ضلعی مبعد (اوزاقلاشدیریجی) بر عضله ، طیش ضلعی عضلهٔ خیاطه دینن دیكر برعضله تشكیل ایدر .

مثلثك ایچنده‌ده ایكی عضله واردر . برینه طراغه بكزه‌دیكی ایچون آدینه عضلهٔ مشطیه ، دیكرینه فرانسزجه‌ده پسوآس دیرلر . مثلثك سطحی رباطی‌بر طاقم غلافلر ایله دوشنمشدر . بو جوف ایچنده داخلدن خارجه كیده‌رك صره‌سیله درین لمفاوی غده‌لر . ثانیاً ورید فخذی ، شریان فخذی‌بولنور . عصب فخذی پسوآس غلافی ایچنده‌در . بو غلافه قنات فخذی‌ده دیرلر . آپش دیبنك براز آلتنده بولنه‌رق بطن جدارینی طیشدن ایچه وآرقه‌دن اوكه قطع ایدن وقنات مغبن دینن قنالك آغزی آپشك ایچ یوزنده‌در . بوقنال فاللوپ رباطنك ایكی طرفدن

طاشان كنارلری ایله محدوددر . برینه آلت دستك دیكرینه اوستدستك دیرلر. می‌قوردونی بوراده‌نكر.

— علم امراض — آپش جلدی چوق سمیز چوجقلرده اكثرا پیشمه وقاشنمه كبی اعراض ایله ملازم اولان قزللق حاللرینه معروض اولیور. حتی بعضاً بوخسته‌لق دهازیاده ایلریلیه‌رك جلدك اورالرنده صیپیرقلر پیدا اولور. علاجی تمیزلك ، نشاسته ، پرنج وارپه اونی كبی پودرلر ایله خسته اولان موقعلری طوزلامقدر . آپش ناحیه‌سی دیكر بعض جلد وجلد آلتی خسته‌لقلرینه، فرنكی چبانلرینه ویاخیارجقلرینه‌ده محل اولور . كذلك آپش اكثریا فتق علتنكده موضعی‌در.

— حیوانك وانسانك بدنی اوزرنده ، بر یرك خریطه‌سی كبی معین مواضعی، وبومواضعك لسانده آیری آیری اسملری واردر. ایشته تورکجه‌ده آپش تعبیری‌ده بو نوع كلمه‌لردن بری‌در . بدن ماده‌سنده بو مواضعك خریطه‌سی كوستریله‌جك واسملری بیان اوله‌جقدر.

آپشدیرمق ن . آپشمق . مص . آپشمق مصدرینك متعدیسی. ا | كمی‌یی ایكی یاندن دمیرله‌مك .

— تمثیلاً بركمسه‌یی بر ایشده عاجز ودرمانده ایتمك (آپشمق ماده‌سنه مراجعت) .

— ایكی دكزده یاتاجق بر كمی‌چفته دمیرآته‌رق ایكی زنجیره بردن لزومی قدر وبربرینه مساوی اولمق اوزره قالومه‌ویریله‌رك بویله‌جه كمی‌یی زنجیرآره‌سنده بولندیرمغه بحریه اصطلاحنده آپشدیرمق دیرلركه بووضعده كمی عادتا بدنده آپشلرمنتهی ایكی آیاق كبی ایكی زنجیر اوزرنده اوطوردیغی دكزه آپشدیغی ایچون اویله تعبیراولنمشدر.

— . بركمی‌یی آپشدیرمق یعنی قالومه‌لری مساوی ایكی دمیر اوزرنده بولندیرمق دمیر محلی كنیش اولمیان لیمانلرده لازم اولور .

بویله دار یرلرده كمی آقینتی وروزكار ایله جهات مختلفه‌یه دوندكجه آز یر احاطه ایلر. فقط بو صورتله دمیر انداختنه لزوم كورین لیمانلرده كثیرالوقوع اولان سرت روزكارلره مقابل دمیرلری آپشدیرمق جائز اولمایوب دائما هرایكی دمیرك استقامتی روزكار مهبی جهتنده بولنمسی لازمدر . زیرا دمیرلرك انداخت اولندیغی استقامت شدتله وزانی ملحوظ اولان روزكارك مهبی جهتنده بولندیغی صورتده روزكار كسب شدت ایدرك زنجیرلره قالومه ویرلمك اقتضا ایدنجه وتدریجاً هرایكی دمیره بردن قالومه ویریله‌رك دمیرلر باش طرفه آلنجه كمی الك ایی بر وضعه كتیرلمش اولور . بالاده بیان اولندیغی وجه ایله دمیرلر آپشدیریلوب سفینه ایكی دمیرك بیننده ایكن فورطنه ظهورایتدكده كمی یالكز اوك طرفده‌كی دمیره بینر . هوانك شدتنه كوره قالومه ویرلمك اقتضا ایتدكده كمینك بیندیكی اوك طرفده‌كی دمیره قالومه ویرلدكجه كریده قالان دمیرك زنجیرینك بوشی آلنمق اقتضا ایلر . روزكار آلتی دمیری‌ده سفینه‌نك بورووه‌سنه كلنجه ایكیسی بردن قالومه اولنور. اشبو تعریف اولنان قاعده‌نك خلافی اوله‌رق دمیرلر هبوب ایده‌جك روزكارك جهت وزانی استقامتنه براقلمایوبده اشبو جهته عمود اولان بر استقامته انداخت اولنمشلر ایسه بالفرض هر ایكی دمیرك زنجیرینك قالومه‌سی اللیشر قولاج اولدیغنه كوره روزكار كسب شدت ایتدیكی آنده اشبو زنجیرلرك ایكیسنك بردن قوۀ تحملیه‌سی روزكارك جهت وزانی استقامتنده بولنان تك دمیرك قوۀ تحملیه‌سنه مساوی اولمق ایچون هربر زنجیرك ٥٨ الی ٦٠ قولاجه قدر قالومه اولنمسی اقتضا ایدر . حالبوكه مذكور دمیرلر هرنقدر بردمیر حكمنده بولندیرلمش اولسه‌لر بیله آنجق ٢٩ قولاج قالومه‌لی بر تك دمیره مساوی اوله‌جقلرندن بو حالده سفینه‌غایت آز قالومه‌لی دمیر اوزرنده بولنمقله‌زنجیرك ثقلتی سفینه‌نك باشنی دائما صودن قالدیرمامغه ساعی بولنور . ایشته سفینه‌یی چیفته دمیرلرك بیننه وصل

أولنان خطدن ٥٠ قولاج بعيد بولنديرمق ايچون هر زنجيرك ٧١ قولاج قالومه‌سی اولمق اقتضا ایدر . اکر هر زنجیره ١٣٠ قولاج قالومه ویرلمش اولسه سفینه مذکور دمیرلر بیننه وصل اولنان خطدن انجق ١١٩ قولاج بعید بولنه‌جغندن بوتقدیرده چیفته دمیرلرك ١٣٠ قولاج قالومه‌سی حقیقتده ١١٩ قولاج قالومه حکمنده قالیر. اکر سفینه دمیرلرینی فورطنه‌نك اسدیکی جهتده بولندیریرسه ، ١٣٠ قولاج قالومه ویردیکی تقدیرده دمیرلردن بری ١٣٠ قولاج ودیکری ٣٠ قولاج قالومه ایله هرایکیسی‌ده سفینه‌نك پورووه‌سی استقامتنده بولوندیریلیر، وایکنجی یعنی قالومه‌سی آز اولان دمیر لایقیله طوتماز ایسه دها زیاده قالومه ویریله‌رك مؤثر وقاعده‌لی بر حاله کتیریله‌بیلیر .

...

آپشاق صف . آپشلری آیریق ، باچه‌لری آچیق ومیدانلی اولان. صتانی کنیش . || آیاقلری بربرینه یاقین باچه‌لری آچیق وآیریق اولان .

— تمثیلاً : چوکمش تنبل .

— مع . صفت اولان آپشاق کله‌سی بر فعلی توصیف وتقیید ایتدیکی وقت ینه او معنایه مع‌الفعل اولور : آپشاق اوطورمق .

— اس . آپشاق اولان طوار وانسان .

— ترکیبات قولیه : آپشاق اوطورمق = باچه‌لری کروب آپشی آییره‌رق اوطورمق . || قیناقلری یره ویروب اینجکلرینه سویکنه‌رك اوطورمق .

آپشاقلق اس. آپشاق اولمه حالتی .

آپشمق مص . آپشلرینی آچه‌رق ، باچه‌لرینی آییره‌رق آیاقده دیکیلوب طورمق : اوراده آپشمش طوریور . || آپشی آچه‌رق وباچه‌یی آییره‌رق چوملمك . || قیناقلری یره قویوب انجکلره سویکنه‌رك اوطورمق . قیچ اوسـق اوطورمق . آپشاق اوطورمق . || آپش طیانمق اوزره ایکی آیاقلری ایکی طرفه صارقیده‌رق برشی اوزرینه بنمك. حیوانك صرتنه ، برآغاج اوزرینه بنمك کبی .

— تمثیلاً : قلدایه‌میه‌جق درجه‌ده یورغون دوشمك. بوحالده بولنان برحیوانك آپشوب قالدیغی کبی. || برایشك یولنی بیله‌میوب وچاره‌سنی بوله‌میوب، آنی کورمکدن، بجرمکدن عاجز قالمق. شاپه اوطورمق: بوایشده آپشدم قالدم .

— ترکیبات لغویه : آپشه آپشه = باچه‌لرینی آچه‌رق یاواش یاواش ودرمانسز معناسنه مرکب مع‌الفعل‌در . سنت اولمش چوجقلرك یوریمه‌لری حالی کبی : آپشه آپشه کلیور .

— مجازاده استعمال ایدیله‌بیلیر .

آپشون — فرانسه‌ده دیژون پسقپوس ایدی بعده اوش مطرانی تعیین اولندی . ١٧٢٣ ده (موتبرژون)ده‌طوغمش، ١٧٨٣ ده وفات‌ایلمش‌در. حیرپرورلکیله مشهور ایدی . دیژون بلده‌سنده واقع اولان بر حریق اثناسنده یانق اوزره بولنان ایکی چوجغی قورتارانه ایکیوز فرانسز آلتونی وعدایتمش ایدی. کیمسه ظهور ایتمدیکندن کندیسی برمردیون قویه‌رق آتشك ایچنه آتلمش ، وچوجقلری قورتارمش‌در . وعد ایتمش اولدیغی مکافاتی‌ده قورتاردیغی چوجقلره باغشلامش ، هم شجاعت هم کرم کوسترمش‌در .

آپشون — فرانسه‌ده بر ناحیه‌در . نفوسی ٨٠٥ . بوراده ایی دانتله یاپیلیر . آپشون بکلری یوزسنه محاربه‌سنده بیوك نام وشهرت آلمشلر ایدی.

آپفلشتد — المانیانك وسط طرفلرنده ، (تورنغ) ده جاری بر چای‌در . جنوب غربیدن،

شمال شرقی‌یه طوغری ساقس غوتا دوقه‌لغی باشـدن باشه دور ایدر .

آپکس — اس (لاتجه‌دن) . جملهٔ شمسیه‌نك تکمیل هیئتیله آکا طوغرو ایلرله‌مکده اولدیغی سماده بر منطقه . رأس سما . مستقر .

— آپکس لاتجه‌ده رأس وذروه معناسنه بر کلمه‌در . هیئت جدیده‌ده فلك سماده بر نقطه‌یه تعبیر ایدیلیرکه کونش تکمیل سیارات وتوابعی ایله بو نقطه‌یه طوغری ایلرله‌مکده‌در . شو حالده آپکس رأس سما دیمك اولور . علم هیئت‌ده رأس سما نقطه‌سنك جهتی ، وشمسك بو نقطه‌یه طوغرو قطع ایلدیکی محرك بردرجه‌یه قدر تعیین اولنمش‌در . علم بشرك پك یاقین برزمانده کشف ایلدیکی بو حقیقت قرآن عظیم‌الشان‌ده (والشمس تجری لمستقر لها) آیت کریمه‌سنك معنای حکمتنی تفسیر ایدر . مستقر محل قرار یعنی حرکت ایدن بر شیئك واروب طوره‌جغی بر یر برنقطه معناسنی افاده ایدر . هرحرکتك الی‌نهایت بر مستقری ، برمحل قراری تصور ایدیله‌بیلیرکه ایشته آپکس هیئت شمسیه‌نك حرکتنه غایه اولان نقطهٔ فضادر .

آپل — ژان اوکوست آپل . آلمانیا ادباسندن وعلم قوانین اربابندن‌در . ۱۷۷۱ ده (لیپچیغ) ده تولد ایتمش ، ۱۸٦۱ ده ینه بوراده وفات ایلمش‌در . علم قوانینه همتندن زیاده ادبیاته ویونان شعرینك فن عروضنه متعلق تتبعاتیله طانمش‌در . پك کثیر اولان هر صنف‌ده‌کی آثار ادبیه‌سی ایچنده : اوصلی چوجق حکایه‌سی ، دفاین آرایجیسی ، اولولرك رقصی بالخاصه ذکره شایان اولانلری‌در . یونان فاجعه‌لرینی تنظیر ایدن تیاترو رساله‌لری‌ده مدح ایدیلیر .

اوغلی (کی‌ته‌اودور) دخی ادبا صنفندن‌در . بوده (لیپچیغ) ده ۱۸۱۱ ده طوغمش ، ۱۸٦۷ ده اولمش‌در ، آتدن دوشمه‌سی اوزرینه کور اولمش ، کندیسنی ادبیاته ویرمش‌در . دیوان اشعاری واردر . دیکر اثرلری ایچنده : « یورکدن دوداغه دوداقدن یورکه » عنوانلی اثری چنکی‌دین شعر نوعنه منسوب اشعاری حاوی‌در ؛ بو شعرلر خیالده طراوت ، اسلوبده اصالت ایله ممتازدر . موفقیت ایله تمثیل ایتدیردیکی برفاجعه صاحب‌ترجمه‌یی تیاترو جهتنه‌ده سوق ایله‌مش‌در . غایت‌مقبول تیاترو رساله‌لری یازمش‌در . پدری کبی بونك‌ده آثار ادبیه‌سی چوقدر .

آپل — ژان آپل . المانیا علم قوانین علماسندن‌در . ۱۴۸٦ ده (نوره‌مبرغ) ده طوغمش ، ۱۵۳۹ ده ینه اوراده وفات ایله‌مش‌در . ویتنبرغده معلم ایکن لوترك ظهور ایدرك قاتولیك کلیساسندن اعتزال ایتمش ایدی . صاحب ترجمه لوترك مسلکنی قبول ایتدی ، براندبورغ منتخبنك مشاوری اولدی .

آپل — قدیم یونان مصورلرندن‌در . صنعتنده پك مشهور ایدی . قبل‌المیلاد دردنجی عصرك نصف اخیرنده ظهور ایتمش‌در (قولوفون) ده طوغمش ایدی . ایلك تحصیلی ایاثلوغده إیونیه‌ن مکتبنده باشلادی . صوکره زمانك مشهور استادلرندن (پامفیلوس) ه تلمذ اولدی وآنك مکتبنه انتساب ایتدی . تصویر صنعتنده إیون مکتبنك جدیتنی پامفیلوس مکتبنك لطافتنه مزج ایتمش براستاد ماهر اولدی . تصویر ایتدیکی اشکالك خارق‌العاده دینه‌جك صورتده کوزللکی ایله ، رنکلرنده‌کی پارلاقلق ایله تمیز ایله‌دی . اسکندر کبیرك پدری (فلیپ) ك عهد حکومتنده مومی‌الیهك نزدینه کیده‌رك اوراده اسکندر کبیر ایله بینلرنده صمیمیت پیدا اولمش‌در . آپل « تصویر لطافتده کیمسه‌نك یتیشه‌مدیکی » عنوانیله تعارف ایتمش‌در . اسکندر کبیر رسمنی یاپدیرمق ایچون صاحب ترجمه‌دن

باشقه برمصوره التفات ایتمدی . اسکندرك وفاتندن صکرا مصرده (بطلمیوس)ك خدمتنه کیردی. انسان تصویرلرنده پك زیاده مهارت وحذاقت وهنر کوسترمش ایدی . رسملرینك الك پارلاغی آفرودیت ، (زهره) هاریس ودیکر بعض کنج آلهه لرك رسملریدر . علی الخصوص (آفرودیت آنادیئومن) ك دکزدن چیقمسنی تصویر ایدن تابلو ایله (آرتمیس)ك آوده کی معیتیله مصور اولان تابلوسی فوق العاده تقدیراتی موجب اولمشدر . بعض مصورات مجازیه سی ازجمله افترایی تمثیل ایدن تابلوسی کسب شهرت ایلمشدر . ایتالیا رساملرینك مشاهیرندن اولان (بوتیچللی) بو صوك تابلونك بخش ایتدیکی فکر اوزرینه کندیسی ده بوموضوعی ارائه ایدر برتابلو رسم ایتمشدر. آپلك محاربات تابلولری دخی پك کوزلدر. اسکندر کبیری ومعیتنده کی قوماندانلری کوسترن تابلوسی بوجمله دندر. اسکندر کبیری ایاثلوغده (دیانا) معبدنده ابراز ایدن تابلوسیده مشهوردر . اسکندر کبیری الده صاعقه ایله تصویر ایدن تابلوسی ده پك مشهور ایدی . ایشته بو تابلویه تلمیحاً اسکندر کبیر « دنیاده ایکی اسکندر واردر، بری مغلوب اولمز ، دیکری تنظیر ایدلمز » دیر ایمش .

آپل مصری ترك ایتدکدن صوکره ینه آیاثلوغه عودت ایتمش ایدی. صاحب ترجمه ذی روح تصویرلرنده پك زیاده مهارت صاحبی ایدی، ؛ ا اووقت یونانستانده یکی برجغیر اولان وادبیات وفلسفه نك تلقیناتی ایله صنعتده رواج واعتباری آرتان توریه طریقتده تمیز ایده مامش ایدی .

آپل — ایکنجی عصرمیلادی نصارا رافضیلرندندر . (مارچیون)ك تلمیذی ایدی . بونکله برابر استادینك ثنویت مطلقه حقنده کی فکرینی رد ایتمش ایدی .

آپل — فلمنکلی بر رسام ومصوردر ، ١٦٨٠ ده (آمستردام) ده تولد ایتمش ، ١٧٥١ ده اوراده وفات ایلمشدر . آثار مصوره سی میاننده صحرائیه لری ، ذی روح تصویرلری ، تاریخه متعلق لوحه لری واردر .

آپل — پول امیل آپل . فرانسز ریاضیوننددر. ١٨٥٥ ده (استرازبورغ)ده تولد ایتمشدر. پارس دارالمعلمین عالیه سنده اکمال تحصیل ایده رك ١٨٧٦ ده علوم رؤسنه نائل اولدی . ١٨٨٥ ده پارس مدرسۀ کلیه سی یعنی دارالفنونی علوم شعبه سنه مهنیات منطقه یعنی علم جراثقال منطقه معلمی اولدی. ١٨٩٢ تاریخنده علوم اقادمیسنه اعضا نصب ایدلدی ١٨٨٩ ده اسوچ قرالی ایکنجی (اوسقار) حضرتلری طرفندن کشاد ایدیلن مسابقه یه اشتراك ایدن بتون اوروپا ریاضیونی میاننده تمیز ایدرك ایکنجی مکافاتی (آلتون مادالیه) قزاندی . علوم ریاضیه روزنامه لرنده منتشر اولان متعدد تذکره لرندن باشقه مهنیات منطقه یه ، ریاضیات عالیه یه متعلق مهم وپك استفاده لی اثرلری واردر .

آپلاق — آمریقاده پرو حکومتی داخلنده بر شهردر . قاستیلیا ولایتنك مرکز اداره سیدر . سبزه سی مشهوردر . اطرافنده باغلری چوقدر .

آپلت — آپلت ارنست فریدریخ. آلمانیا فیلسوفلرندندر . ١٨١٢ ده (رایخه نائو) ده تولد ، ١٨٥٩ ده وفات ایتمشدر . مؤلفاتنك باشلوجه لری علم فوق الطبیعه ، حکمت دینیه ، وقوعات تاریخ بشر ، « یوهان کپلرك تماشای عالمی » نام اثرلریله ، علم هیئتده اصلاحات نامی ایله لاتنجه یازلمش دیکر بر اثردر .

آپلتر ـ اوشم — بلچيقاده ، شرقى فلاندريا ولايتنده بر قصبه‌در .

آپلترن — فلمنكده ، كلدر ولايتنده بر قصبه‌در . موز نهرى اوزرنده كائن‌در .

آپلدورن — فلمنكده ، كلدر ولايتنده بر شهردر . بر قنال اوزرنده‌در .

آپلر بك — غربى پروسياده وستفاليا ولايتنده بر قصبه‌در . (رن) نهرينك آياقلرندن برى اولان امشر چايى اوزرنده‌در . بوراده معدن كورى ، دمير فلزى چيقاريلير . بودلر فرونلرى ، حده‌خانه‌لرى واردر .

آپلس — بلچيقاده شرقى فلاندريا ولايتنده بر قصبه‌در .

آپلش — فلمنكده فريز ولايتنده برقصبه‌در . نفوسى ۱۹۰۰ .

آپلوقوما اس (فرانسزجه‌دن) مستحاثه حالنده بولنمش بر حيوان‌در .

آپله‌تون (توماس‌غولد) — امريقالى صاحب درايت برمؤلف، صناعات بديعه اربابندن برذات‌در . بوستونده ۱۸۲۱ده طوغمش ، ۱۸۸٤ده وفات ايتمش‌در . اجنبى مملكتلرده اوزون مدت سياحت ايتمش ودائما فنون وصناعاتك منور برحاميسى كورو- نمش‌در . كنديسى‌ده ممتاز برصناعتكار ايدى. صولو بويا رسملرى ، خصوصيله مصرعليا صحرائيه‌لرى پك معتبردر . منثور ومنظوم اثرلر نشر ايله‌مش‌در . صولمش ياپراقلر نامنده‌كى اثرى پك لذتله اوقونمش‌در. منثور اولان آثارى ايچنده الكزياده تقدير اولنانلرى نيل كنارلرى خاطراتى ايله سوريه كونشى نام اثر- لرى‌در . بوستونده تشكيل ايتمش اولديغى جمعيت ادبيه امريقاده الك زياده ترقى ايدن مؤسساتدن برى‌در .

آپلتون (شارل ـ أدوار) — انكليز مؤلفلر- ندن‌در . (رەدينغ)ده ۱۸٤۱ده طوغمش، ۱۸۷۹ده وفات ايتمش‌در. تحصيلنى المانياده اكمال ايتدى ومشهور المان فيلسوفى (هكل)ك واجد بر مفتونى اولدى . انكلتره‌يه عودتنده آقاده‌مى ناميله هفته‌لق بر موقوته تأسيس أيله‌دى وبو رساله‌ده علمه ، درايته دائر پك يوكسك فكرلر صاچدى. مقالاتنك برقسمى آيريجه مجلد اوله‌رق جمع اولنمش‌در . افراط درجه‌سنه واردير‌ديغى مساعيسى كنديسنى پك زياده يپرديكندن اكلنمك وبوزيلان عافيتنى يرينه كتيرمك ايچون آپلتون ۱۸۷٤ تاريخنده مصره كلدى وبوراده اختيار اقامت ايتدى . ۱۸۷۸ده القصرده وفات ايله‌دى .

آپله‌تون — فرانسزجه‌ده نامى غراندشوت يعنى هبوط عظيم‌در . آمريقاده ، دول مجتمعه‌ده ، شمال طرفنده ، ويسقونسن حكومتنده بر شهردركه اوتاغامى قونته‌سنك مركز اداره‌سى‌در . شهرك فرانسزجه نامى فوقس ريور نام صويك سرعتندن كنايه‌در . بومجرانك ميلى ۱۶۰۰ متره، طولى‌ده ۹ متره‌در . بو سرعت مياه آپله‌تون فابريقه‌لرينه همان توكنمز بر قوهٔ محركه تأمين ايدر .

آپله‌تون اس . (تلفظى أپله‌تن) . آمريقاده نويورقده برطابع وصحافك اسمى . تشكيل ايله‌ديكى شركت ۱۸۹۷ سنه‌سندن برى پك چوق بيومش ، ونويورقك الك بيوك طابع وصحافى مقامنه كچمش‌در . بوشركتك اعضاسى اسكى ئه‌پلتنك اخلافى‌در . بو صحاف شركتنك الك مهم تشبثلرندن

بری ۱۸۵۷ ده باشلانمش بر آمریقا انسیقلوپه‌دیسی‌درکه اون التی جلددن مرکب اولوب طبع وتمثیلی آنجق اون آلتی سنه‌ده ختام بولمشدر . بو انسیقلوپه‌دی بالآخره ۱۸۷۳ ده مصور اوله‌رق ترتیب اولنوب بوده اوچ سنه‌ده اکمال ایدلمشدر . انسیقلوپدی‌نك هرسنه برده‌ذیلی نشر اولنور . ئه‌پلتن صحافخانه‌سی ایکی مهم اثر مصور دها میدانه قویمشدرکه بونلرده L'Europe ایله L'Amérique pittoresque pittoresque نام اثرلردر .

آپلینغ — امریقاده دول متحده‌دن جورجی حکومتنده برقونته‌در . مساحهٔ سطحیه‌سی ۲۹۳۰ کیلو متره مربعی ، نفوسی ۶۰،۰۰۰ . قسم اعظمی بیاضدر . مرکز اداره‌سی حولمسویل قریه‌سیدر .

آپن اس. قدیم یونانستانده استرقوشولورایکی تکرلکلی برآرابه ایدی . اوزون سیاحته کیدلدیکی وقت استعمال اولنور ایدی . اسکندردن صوکرا عمومی اویونلرده بو نوع آرابه‌لرك مسابقه‌لری اجرا اولنمغه باشلادی . بو وقته قدر یالکز آت قوشوسی یاپیلیر ایدی .

آپنبورغ — روسیاده ایکی بیوك قریه‌در .

آپنراد — روسیای شمالی‌ده، سلزویکده کائن بر بلدهٔ بحریه‌در . بالطق دکزینی « قاته‌غات » ه ربط ایدن پتی بلت بوغازینك تشکیل ایلدیکی واسع بر مرسانك داخلنده‌در . نفوسی ۵۱۵۰ . بوراده بر بحریه مکتبی واردر .

آپنزل — اسویچره مملکتنده برقانتون یعنی قضای بلدی‌در . ایکی نیم قانتونه منقسمدر . قضانك مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۱۹ کیلو متره مربعی‌در . نفوسی ۶۷۱۰۶ . هرکیلومترویه ۱۴۵ کشی اصابت ایدر . لسانلری آلمانجه‌در . زراعت ، بالخصوص حیوان یتیشدیرمه قضاده پك مترقیدر . صنایعده اویله‌در . برود (ایشلمه) ، پاموق نسجی باشلیجه اعمالاتندندر .

آپنزل — اسویچره مملکتنده بو نامده‌کی قضانك مرکز اداره‌سیدر .

آپنغدام — فلمنکده ، (دامستردیب) قنالی اوزرنده کائن بربلده‌در، آتومواشی تجارتی مهمدر.

آپنوایر — آلمانیاده (باد) غراندوقه‌لغنده برقصبه‌درکه (رن) وادیسنده کائندر. نفوسی ۱۵۰۰ زراعتی مترقیدر .

آپنه‌اوقلوجی اس (فرانسزجه‌دن) . یونانجه انقطاع نفس معناسنه اولان آپنه کلمه‌سی ایله کلام وعلم دیمك اولان لوغوس لفظندن ترکیب ایدلمش بر نامدرکه علم طب اقسامندن، انقطاع انفاسه متعلق حادثات مختلفه‌دن بحث ایدر بر شعبهٔ معرفته دینیر .

آپو — فلیبین اطه‌لرندن میندانائو اطه‌سنده بر ینار طاغدر . ارتفاعی ۳۱۴۳ متره‌در . منفذینك قطری بش یوز متره‌در . بو طاغك ایکی بیك متره یوکسکلنده کوکورت منبعلری بولنور . بو طاغه اوروپالیلردن اك اول چیقان دوقتور (مونتانو) دیورکه: « طاغك اوزرنده، چوق یرلرنده غایت بیوك مستدیر غوره‌لر کوریلیرکه آتش چیقان آغزلرك نشانه‌لریدر» بو یرلر الیوم جسیم اورمانلر ایله مستوردر . چوق زمان اولیورکه بو برکانك اندفاعی کورولمه‌مشدر . کیجه‌لین دروه‌سنده دائما برداٸرهٔ بخار مشاهده ایدیلیر.

آپو —فیلیپین جزائر مجتمعه‌سنده مندهروبوغازنده مندهرو ایله بوزوآنغا آره‌سنده کوچك کوچك اطه‌لرك،

رصیفلرك ، کورقیالرك هیئات عمومیه‌سنه ویریلن نامدر .

آپق اس. تورکلرده دردنجی درجه‌ده براصالت عنوانی ایمش .

آپق — میلادك ٦٤٦ ، هجرتك یکرمی بشنجی ییلنده شرق تورکلرندن « سین‌ـ ین‌ـ یو » لرك برقول اردوسنه قوماندا ایدن وترخان رتبه‌سنی حائز بولنان برقوماندان‌درکه چینلیلردن (تائوـ تسونغ) ه مغلوب اولمش‌در .

آپوآقونیتین اس . خانق الذئب یعنی قورت بوغان تعبیرایدیلن نباتك‌طمارلرنده وحامض آقونیتین‌ده بولنان عضوی برماده، آقونیتین کیمیاده شبه قلوی دینن اجسامك ترکیب اصلیسنی تشکیل ایدر . اساساً شقیقیه شبه قلویاتندن معدود برترکیب‌دن عبارت بولنان مادهٔ مزبوره عین‌جمله‌دن آقونیتین تعبیر ایدیلن دیکر بر شبه قلوی‌یه بغایت مشابه ایسه‌ده وجود حیوانی اوزرنده حائز اولدیغی تأثیرات فائته ومضره‌نك زیاده‌لکندن دولایی فرق وتمیز اولنور . انکلیز آقونیتینی (هندقورت بوغانی) نباتندن استخراج اولندیغی حالده بیله‌بنه تماماً خالص اولمیوب بر مقدار (شبه آقونیتین) ی حاوی‌در . (آقونیتین ماده‌سنه مراجعت)

آپوآن اس . جنوه کورفزینك شمال شرق ساحلی اوزرنده ، لیکوریاده ساکن اولان برطائفه‌نك‌اسمی‌درکه مورخ «تیت‌لیو» بونلردن (آپوآنی ـ لیکور) دیه بحث ایدر . روماليلر ایله چوق محاربه ایتمشلردر . روماليلر بونلردن ٤٠٠٠٠ نفوسی یرلرندن قالدیره‌رق سامینومده اسکان ایتدیلر .

آپوپا — مرکزی آمریقاده سالوادور حکومتنده برکوچك‌قصبه‌درکه ناحیه مرکزی‌در. ناحیه‌سی ایله برابر نفوسی ٦٦٣٠ .

آپوتورنیس اس . طیور مستحاثه‌دن برنوع درکه آمریقای شمالینك ارضات ثانویه‌سنده بولنمش‌در . بو قوشك جرمی قارغه جسامتنده‌در . دیشلری وار ، باشلریله زاحفاتی آکدیررلر .

آپوته‌توس اس. قدیم‌یونانستان‌ده، اسپارطه‌ده، تایکت‌جبالی‌قربنده برکهف ویاکن ایدی‌که‌اسپارطه‌لیلر ناقص‌الخلقه اوله‌رق تولد ایدن چوجقلری بورایه وضع ایدرلر ایدی . قدیم اسپارطه‌لیلر تربیهٔ اطفالده هر شیدن اقدم‌ریاضت بدنیه وادمان عسکری‌خصوصلرنی نظر دقت ومطالعه‌یه آلدقلری جهتله تربیهٔ بدنیه وعسکریه‌یه قابلی اولمیه‌رق طوغان چوجقلری مملکت ایچون بی‌لزوم بر بار عد ایدرك او صورتله ترك ایدرلر ایدی (اسپارطه ، تربیهٔ اطفال ماده‌سنه مراجعت) .

آپوخان یاخود بوخان — شرق ترکستان خان زاده‌لرندن‌در . آنا جهتندن اصالتی معتبرد‌کلدر. اصل آدی (تاـلوـپیه‌ن) در . میلادك ٥٨١ نده موقع اقتداره کلدی . نزدینه بیزانس ایمپراطوری ایکنجی (تیبه‌ر) طرفندن (والانتینوس) آدلی بر ایلچی کلدی . بو ایلچی بیزانس‌دن ٥٨٠ تاریخنده چیقمش، یاننه اولجه تورکلر طرفندن مختلف‌تاریخلرده کوندریلن ١٠٦ تورکی برابر آلمش ایدی. بوهیئت سقارت‌اوکه‌اووقت‌روملرجه Chersonèse Taurlque دنیلن قریم شبه جزیره‌سنه وارمش ، بورانك‌جنوب حدودینی طولاشوب ، بطاقلق بر مملکتی کچدکدن صوکرا (آقاغاس) یوردینه کیرمش ایدی. آقاغاس آدی اوراده بولنان سیتلرك حاکمه‌سنك آدی‌در . سیت دینلن وتوران قبیله‌لرندن اولدقلرینه شبهه‌اولمیان خلق‌اوممکتی (اویتیغور) [١] قرالی (آناناقایوس)

[١] اویتیغور کله‌سی « اویغور » دن محرف اولملیدر .

الندن آلمشلردی. بورادنده چیقوب اوزون وزحمتلی یوللری تعقیبدن صوکرا روملرجه (تورخانتوس) دیه ضبط اولنان و (تورخان ـ ترخان) اولدیغنده شبهه اولمیان بر تورك رئیسنك بولندیغی یره کلدی . بو تورخان غربدن شرقه کیدرکن ایلك راست کلدکلری بر تورك بکی ایدی ، وظیفه‌سی، قوماندا‌سنده بولنانلرك کتیردکلری غنائمی طوپلامقدن عبارت ایدی .

ایلچی تورخانه (تیبه‌ر)ك موقع اقتداره کلدیکنی ، (دیزابول) وژوستن کبی کندیسنك‌ده مناسبات حسنه‌ده بولنمق آرزوسنده بولندیغنی سویلدکدن صوکره بر فرصت چیقاره‌رق ایرانیلر علیهنه اعلان حرب ایتمسنی توصیه ایلدی . تورخان ، والانتینك بونطقنی ایشتدیکی کبی جواباً « سز مضمرینی قبول ایتدیرمك ایچون اون دیل قوللانان رومه‌لیلردن دکلمیسکز ؟ » دیمش‌در . والانتین حدته کلن تورخانی تسکینه موفق اولدی . تورخان هیئتك کلدیکی زمان باباسنك وفاتنه تصادف ایتدیکی ایچون ماتمده بولندیغی وهیئت سفارتك‌ده بوکا اشتراك ایله علامت اوله‌رق صقاللرینی تراش ایله جنازه‌ده بولنملرینی تکلیف ایلدی. رومه‌لیلر قبول ایتدیلر . کندیسنك قوللاندیغی آتلرك مزارده درت (هون) اسیرینك دفنیله کسیلدیکنی کوردیلر . تورخان جنازه‌دن صوکرا والانتینی (آلتای) طاغلرنده اوطوران (تاردو) نزدینه کوندردی ، وآز زمانده کندیسنك‌ده کیدوب قریمده‌کی یکی قلعه بوغازینی محاصره ایده‌جکنی بیان ایله تهدید ایلدی وفی‌الحقیقه آبو خانی قوتلی بر اردو ایله اورایی آلمغه کوندردی. (آناناقابوس) دخی اوجوارده تورکلره قارشی اردوسنی قورمش ایدی . (٥٨١ م) . تورکلرله رومه‌لیلر آراسنده‌کی شو منافرتك سببی معلوم دکلسه‌ده یوقاریدن بری عرض ایلدیکمز وقایع تورکلرك غربده‌نره‌لره قدر ایلریلدیکنی کوستریبور .

چینده (چه‌ئو) سلاله‌سی یرینه (سوئی) لر قائم اولمش ایدی . حال بوکه خان اعظمك قاریسی (تسیه‌ن ـ کین) چه‌ئو سلاله‌سندن اولمق حسبیله زوجنی (سوی) لر علیهنه تشویقدن خالی قالمیوردی . نهایت خان اعظم ، وقتیله (تسی) لرله متحد اولان (قائو ـ پائو ـ نینغ) لرله اردوسنی برلشدیره‌رك (سوی) لر مملکتنه سوق ایلدی. (سوی) خاندانندن (ون‌ـتی) بوندن پك زیاده مضطرب اوله‌رق قلعه‌لره استحکام ویردی .

او دورده خاقان اعظم نزدنده بولنان وچینلی پرنسس کتیره‌سندن واوق آتمقده‌کی مهارتندن طولایی پك زیاده اعتبار قازانان چین امراسندن (چانغ ـ سونغ ـ چینغ) تورکلرك احوال عسکریه‌سنی حقیله تدقیق ایتمش، مملکتنه بر خدمت اولمق اوزره (ون‌ـتی)یه بو تورکلری تفرقه‌یه دوشورمه‌نك چاره‌سنی بیلدیرمش‌در. (تاردو) ایله (شاـپولیو) ظاهراً متفق کبی کورنمکده ایدیسه‌لرده باطناً بربرینك فرصتنی کوزه‌تیورلردی ؛ (چو ـ ئوهوئو) ایسه ضعیف ایدی . بقاسی شاپولیو خانك حمایه‌سندن ایلری کلیوردی . دیکر طرفدن آپوخان قرارسز بر حالده اولوب شاپولیودن قورقیور ، کورکورینه آرزولرینه تبعیت ایلیوردی ؛ فی‌الحقیقه بویله برهیئت آراسنه نفاق صوقمق قولای ایدی. چین ایمپراطوری ایدیلن توصیه‌یه رعایتله (تاردو)یه برایلچی ایله علمی قورد باشندن عبارت بر سنجاق کوندردی . فقط چینلیلرك ترتیباتی کندی حقلرنده خیرلی اولمدی ، تورکلرك اتفاق بوزولمدی . خان اعظم (شاپولیو) وایکنجی خان اولان (آپو) وسائره چین داخلنه قدر کیردیلر . ٥٨٢ سنه‌سی بتون تورکلرك مظفریاتیله کچدی . ٥٨٣ده چینلیلر برمأیوسیت فوق‌العاده ایله صالدیره‌رق تورکلری بوزمغه موفق اولدیلر . شو بوزغونلغه سبب تورکلرك نفسلرینه وخفیف‌سواریلرینه

کوکنمه‌لری ، دشمنه اهمیت ویرمه‌ملریدر . مغلوبیتی برده قیتلق ویومورجاق تعقیب ایلدی ، خیلی زیانی موجب اولدی .

ایشته بومحاربه اثناسنده (٦٨٣م) چین جنرالرندن (یوم-تیم)، (له آم-چه ثو) جهتندن اوتوزبیك موجودلی براردو ایله آپوخان اوزرینه یوریدی . بواثناده بر چین ضابطی کندی جنرالنه « هیچ بر قباحتی اولمیان بیکلرجه نفرلری بربرینه اولدورتمك حقسزلقدر . بویله یاپیله‌جغنه هرطرفدن برر مبارز اورته‌یه چیقاریله‌رق هانکی طرفککی یکیلیرسه اونك مغلوب صاییلمسی مناسب اولور » دیدی. بوتکلیف آپوخانه بیلدیرلدی. اوده قبول ایتدی ، ایکی اردونك آره‌سنده ایکی پهلوانك ایتدیکی مبارزه‌ده تورکلرك مبارزی مغلوب اولدی . آپوخان بونك اوزرینه مغلوبیتی اعتراف ایله صلحه راضی اوله‌رق چکیلوب کیتدی .

آپوخان چین محاربه‌سیله اوغراشیرکن یوقاریده آدی کچن چینلی(چانغ - سون - چینغ) ینه تورکلرك آراسنه تفرقه دوشورمکدن عبارت اولان حیله‌سنی اله آله‌رق آپوخانه مراجعتله : « (شا - پو - لیو) خان چینه هرکیریشنده مظفراً چیقیور ، سن ایسه بوزیلیورسك، بوتون عسکر اوبوزغونلغه سبب سزی بیلورلر. خان اعظم علیهکزه اعلان حرب ایله شمالده‌کی مملکتلریکزی الکزدن آله‌جق؛ اوکا مقاومت ایچون عسکریکز وارمی ؟ تاردو خان (سوی)لرله صلح ایتدی، شاپولیو بوکا سسنی چیقاره‌مدی. سز نیچون اونك کبی یاپمیورسکز ؟ اویله یاپارسه‌کز تاردو ایله اتحاد ایدر قوتکزی آرتیررسکز » دیدی. آپوخان بو سوزلره قاندی ، ایمپراطور (ون-تی)یه ایلچیلر کوندردی .

خان اعظم بونی طویارطویماز همان آپوخان ملکنه عسکر چکدی؛ آپویی بوزارق غرب طرفنه ، تاردو نزدینه التجایه مجبور ایتدی . تاردو آپویه یوزبیك نفر ویره‌رك شاپولیو اوزرینه کوندردی. آپو موفق اوله‌رق ملکنه تکرار صاحب اوله‌جق بر قوته نائل اولدی .

غربی تورکلرك ایلك معظم خانی اولان آپو خانك مملکتی مشرقاً شرق تورکلری واحتماله نظراً (ایرتیس) نهرینه ، غرباً (پالوس مه‌ئوتید)ه ، یعنی آزوف دکزینه ، جنوباً کاشغره قدر اوزانیردی . یرینه (یام - سو) اوغللرندن بری کچیرلدی .

(محیط المعارف)

آپوختین — آلکسی نیقولایوویچ آپوختین.
روسیه شعراسندندر . ١٨٤١ سنه‌سی تشرین ثانیسنده تولد ایتمشدر . فرانسه‌نك اسکی بر عائلهٔ اصیله‌سنه منسوب ایدی .

آپودوت اس . قدیم ایتالیاده اتولیاده نوپاقت جوارنده ساکن برامتك اسمی اولوق اوزره مورخ پولیب ذکر ایله‌مشدر .

آپوده‌میالجی اس (فرانسزجه‌دن) . سیاحت ایتمك انهماك سوداویسی که بر مرض معنویدر . نوستالجی حالتنك ضدیدر . معلومدرکه نوستالژی غربانك مملکتلرینه اشتیاق عودتلرینه تعلق ایدن برحال معنویدر .

آپودی — آپودی وادیسنده بر شهردرکه کوکرتلی ، بعض جلد خسته لقلرنده آثار شفائیه‌سی کوریلن برمعدن صوینه مالکدر .

آپودی — بر اسم جنس درکه امریقاده ، برەزیلیانك شمال و شرق طرفلرنده چوق استعمال ایدیلیر . چه آرا ، شمالی ریوغراند ولایتلرنده امتداد ایدن برسلسلهٔ جباله علم اولمشدر . بوطاغلر انشاآت ایچون غایت الویریشلی اخشابی اولان، بلسان، رچنه، ضمغ حاصل ایدن اشجار ایله مستوردر . هرنوع حیواناته مأویدر . جبال مذکوره ریوژو غاریب وریوآپودی حوضه‌لرینی بربرندن فصل ایدر .

آپودی نهری — برهزیلیاده جریان ایدن بر نهردرکه ۲۰۰ متره طولنده اولوب شمالدن جنوبه طوغری آقار ، شمالی ریبوغراندولایتی اروا ایدهرك مجراسنك قسم اسفلی بوولایتی چه‌كهرا ولایتندن تفریق ایلر . باشلیجه آیاقلری صاغ طرفندن کلیر . اك بیوك اوپانه‌ما چایی‌در . آپودی وادیسی حار ، فقط سالم‌در ، اراضیسی منبت فقط حراثتی ، سكانی قلیل‌در . بو وادی‌ده اك‌زیاده ذكره شایان اولان بلده‌لر فه‌رروزا وآپودی شهرلری‌در .

آپور — مجارستان‌ده ۱٦ نجی عصرده بیوك وصاحب املاك بر عائله‌نك نامی‌در . بوعائله ازوون پرنسی خاندانك خصماسندن ایكن بالآخره بو خاندانه كمال صداقتله عسكرلك ایتمش‌در . اك معروفی لادیسلاس آپوردركه ترانسیلوانیا وویووده‌سی بولندی (لادیسلاس ماده‌سنه مراجعت) .

آپور — امریقای جنوبی‌ده ، وه‌نه‌زوئللا حكومتنده برچای‌دركه اوره‌نوق نهرینه ملاق اولور . سیه‌را طاغلرندن كلن برچوق چایلری آلیر ، ملاق اولدیغی اوره‌نوق نهرینه كوتورر .

آپور — امریقاده وه‌نه‌زوئللاده قدیم بر ولایتك نامی‌در . مه‌تا وآپور چایلری ما بیننده ، و اوره‌نوق نهرینك شط یساری اوزرنده كائن ایدی . مركز اداره‌سی سه‌فرناندو دوآپور .

آپورتی — ملاذ اطفال وچوجق باغچه‌سی وامی مكتبلری دینن تربیه مؤسسه‌لرینك موجدی‌در . ایتالیاده بوخدمتلرینه بناءً كندیسنه اب الصبیان لقبی ویردیلر . بر آرالق تفتیش مكاتبه مأمور ایدلمش ایدی . بوخدمتی ایفا ایدرایكن صباوتك احتیاجات جسمانیه ، ذهنیه ، واخلاقیه‌سی مسأله‌لرینی تدقیق وتعمیقه بر زمین مساعد بولدی .

او وقت ایتالیاده پك چوق كوچوك مكتبلر وار ایدی . فقط جمله‌سی جاهل معلمه‌لر النده بولندیغندن مكتبدن زیاده چوجق محافظه‌سنه مخصوص خانه‌لردن بشقه بر شی دكل ایدی . كرچه چوجقلر بورالرده محافظه ایدیله‌رك سوقاق تهلكه‌لرندن امین قالسه‌لرده بوكا بدل — دها بیوك بر محذور اوله‌رق — بدنلرینك صحتی ، ذهنلرینك سلامتی اخلال ایدیلیور ایدی . چونكه مكتبلر طار اوطه‌لردن ، طرق تعلیم مضر كوره‌نكلردن عبارت ایدی . صاحب ترجمه — تربیه وتعلیمده پك بیوك بر حقیقت اوله‌رق — چوجغك تربیه‌سنی بشیكدن باشلار قاعدهٔ جلیله‌سنی نظر اعتباره آله‌رق بونك حقیله تطبیقنی تصور ایتدی ، واولا تجربه اولمق اوزره زنكین چوجقلرینه مخصوص اوله‌رق بر مكتب آچدی . بومكتبده اتخاذ ایدیلن تربیه وتعلیم طریقلری بالآخره تجارب ایله مصدق اوله‌رق زمانمزده هر یرده قبول وموقع تطبیقه وضع ایدیلن اصول معلومه‌دن عبارت‌در : سالم ومطرد بر صورت تغدی ایله ، درس زمانلرندن زیاده دوام ایدن تنزهات ایله ، چوجقلرك سنلرینه كوره اجرا ایدیلن ادمانات ایله بدنلرینك صحت وعافیتنی تأمین ایله‌مك ، وصایا وامثال حكیمانه ایراد ایدرك قلبلرینی تهذیب ایتمك ، قابلیت ذهنیه‌لری ایله متناسب ، منتظم بر درسدن زیاده بر ملاعبهٔ عارفانه طرزنده ترتیب ایدیلن ملاعب ایله چوجقلرك ذهنلرینی تشكیل وتنمیه ایتمك . ایشته بو برنجی تجربه‌ده‌كی موفقیت اوزرینه آپورتی‌نك اصولی حكومت طرفندن تحسین اولندی . اوقبیل تربیه وتعلیم مؤسسه‌لری ایتالیانك هر طرفنه انتشار ایلدی . ایشته ایتالیاده ، مكاتب ابتدائیه‌نك اعدادیه‌لری مقامنده اولان كوچك چوجق مكتبلری صاحب ترجمه‌نك دلالتی ایله تشكیل وتنظیم اولنمش‌در . آپورتی معلم یتیشدیرمكده مأمور ایدلدی . بو بابده ویردیكی درسلره پك چوق معلملر دوام ایدر ایدی . صاحب ترجمه‌نك خدمات واقعه‌سی فرانسه حكومتجه‌ده

تقدیر اولنه‌رق ١٨٤٦ ده کندیسنه اژیون دونور نشانی ویرلدی . ١٨٤٨ سنه‌سی نهایتلرینه طوغری ایتالیا قرالی ویقتور آمانوئل صاحب ترجمه‌یی خدماتنه مکافاةً سناتور یاپدی .

آپوروقسیلون اس (فرانسزجه‌دن) . بعض اخشاب مستحاثه‌یه ویریلن اسم درکه بونلرك قلبی یعنی اوز طبقه‌سی عریض‌در . علی العموم آغاج اوزدکلرنده کورولدیکی کبی مرکزلری متحد طبقه‌لر ایله محاط دکلدر . مسامات یوقدر . مرکزدن محیطه کیدن عرضانی شعاعلری تام ویا کسیك کسیك خطلردن عبارت اولور. اشجار حاضره‌ده بودرلو خشبه تصادف ایدلمز .

آپوره‌تین اس . برجسم‌درکه ترکیبی $C^{10} H^{10} O^{4}$ دن عبارت اولان اشبو جسم عضوی اساساً راوند نباتنك رچینه‌سی‌درکه حامض آزوت ایله معامله ایدیله‌رك حامض (قریزامیك) ه تحول ایده‌بیلور .

آپوریماق — قوتونغاده دیرلر . آمریقای جنوبی‌ده بر نهر وادی‌درکه بو صو ویلافرو کولندن چیقار. متعدد ایاقلر آلدقدن صوکره اوقاله‌یه نامنی آلیر. آپوریماق نهرینك آیاقلری اولان چایلر یلپازه قنادلری کبی وسطی ارتفاعی ٢٥٠٠ متره اولان کنیش بر حوضه‌ده یاییلیرلر و آپوریماق وادیسنی تشکیل ایدرلر. بووادی شرق طرفنده بر طاغ سلسله‌سی ایله محدود بردره اولوب بوطاغك اك یوکسك ذروه‌سی ٤١٦٠ متره ارتفاعه بالغ‌در. آپوریماق نهری بر مجرا اولوب وسطی اوله‌رق ثانیه‌ده ١٢٠٠ متره مکعبی صو آقیدر .

آپوریماق — آمریقاده پرو مملکتنده بر سنجاغك نامی‌درکه ٢٦٢٥٧ کیلومتره مربعی اراضی‌یی حائز و ١١٩,٢٦٤ نفوسی جامع‌در. آبانغای و آیمارا أس نامزیله ایکی قضایه آیرلمش‌در . بوایکی قضانك هر برنده بشر ناحیه واردر .

آپوس اس (یونانجه‌دن). قشریه دینن حیوان صنفی جنسلرندن چوق آیاقلی بر بوجك‌در. آپوسیه فصیله‌سنك مثال جنسی‌در . کرهٔ آرضك هر طرفنده بولنور . ذات الارجل المفصلیه شعبه‌سندن قشریه فرقه‌سنك مفلصمةالرجل صنفنك ذورجل مورق (ورق کبی) تحت صنفندن آپوسیه فصیله‌سنك بر جنسنه ویرلمش اسم‌در . وجودلری کنیش بر ذیل (باغه) ایله مستور اولوب بونك اوزرنده اوچ عدد کوز واردرکه ایکیسی کلی الشکل (بوبرك شکلنده) وایریجه‌در . اوکده وکریده بوینوزلری واردر .

(شکل ٢٧)

قرون قدامیسی یعنی اوك بوینوزلری قیصه اولوب ایکی مفصلدن مرکب‌در . قرون خلفیه یعنی کریده‌کی بوینوزلری سرفه‌ده موجود وصوده کوره‌ك خدمتنی ایفا ایله‌مك اوزره اوزونجه ایسه‌ده کاهللر (کاله کلشلر) ده مفقوددر. ٣٠ : ٤٠ چفت‌در . دیشیلرده اون برنجی چفتی یمورطه‌لری اخذ ایتمك اوزره برر جیب شکلنه تحول ایتمش‌در . بطن اطرافدن معرا اولوب نهایتی اوزون ایکی خیطی حاملدر . بونلرك کافهٔ انواعی طاتلی صوده یشارلر . کوللرده، نهرلرده، بطاقلقلرده طوپرغون صو چقورلرنده آپوس جنسنك انواعنه تصادف ایدیله‌بیلیر . بو صولرك قورومامسی آپوسلرك هلاك اولملرینی موجب اولور ایسه‌ده یمورطه‌لری بر قاچ سنه چامور وچوراقلرده محافظه اولنه‌بیله‌جك مقاومت حیاتیه‌یه مالك اولدقلرندن بو حال نوعك بقاسنه خدمت ایتمش اولور. باشلوجه ایکی نوعی واردر.

(١) آپوس پروداقتوس نوعی درکه بونده داخل اولان آپوسلرك بدنلری اوزونجه آیاقلری واستطاله‌لری دیگر نوعده کیلرندن دها قیصه‌در . قویروق طرفنده اولان ایکی استطاله‌سی (بوینوزلری) آره‌سنده کنارلری دیشلی بر لوحه بولنور . ذیلی (باغه‌سی) صاری طوپراق بویاسی رنکنده اولوب یشیل رنکده لکه‌لر ایله ابرولی‌در. قارننك رنکی زیتونی اسمردر، قویروق استطاله‌لری قزیله مائل قرمزی‌در. وجودك قسم اسفلی شرابی قرمزی‌در. آپوسك بونوعی دیکرلری کبی هر طرفده بولنور. طغیان ایدن صولرك چکیلمه‌سیله برده قالان کولجکلرده ، بطاقلرده کوریلیر . ینه بو نوعده دیشیلر ارککلردن زیاده‌در، ١٠٠ دانه‌سنده آنجق یدی ارککه تصادف ایدلمش‌در .

(٢) ینکچ وچغانوس شکلنده بولنان آپوس نوعی درکه بونده داخل اولان بوجکلرك آرقه‌لری یشیلمتراق اسمر ، بطنی ، آیاقلری ، قویروقده‌کی استطاله‌لری یشیله مائل شرابی قرمزی‌در. اوروپانك هر طرفنده وعلی الخصوص ممالك عثمانیه کبی جنوب حوالیسنده کثرتله بولنور . چامور وبطاق صولرندن حظ ایدر . صو بریکمش آرابه تکرلکی ایزلرنده بیله بعضاً کورولور . ارککی دها نادردر ، ٦٠٠ فردده آنجق ١٥٠ قدری ارکك بولنمش‌در .

آپوستازیا اس. آپوستازیه فصیله‌سندن برجنس نبات‌در . ازهاری مائل دالّلرك اوجلرنده وعنقود شکلنده بولنان خشایشی جامع‌در . منابت اصلیه‌سی جاوا ، وپیانغ آطه‌لرینك طاغلق اورمانلری‌در .

آپوستازیه اس (فرانسزجه‌دن) . ذات الفلقه اولان نباتاتدن برفصیله‌در. خشایش خالده‌دن‌در. اوصاف ممیزه‌سی شونلردر . ساق بسیط ویا دالّلی ، ترهر بسیط ویا مرکب عنقود شکلنده . کاس ایله توییج بربرینه مماثل اوچ پارچه‌دن مرکب‌در. باشلیجه نوعی آپوستازیا (یوقاریکی ماده‌یه مراجعت) .

آپوستروفیا — آفرودیت ، ونوس ماده‌لرینه مراجعت .

آپوستول اس . قدیم یونانستانده آتنه‌ده دونمانك تجهیز وتسییرینه نظارت ایدن بر بیوك مأموره ویریلن اسم . اسطلی امیق ، اا پاپالرده آپوستولوسلره یعنی حواریونه خلف اولمق اعتباریله قدیماً پاپایه ویریلن اسم .

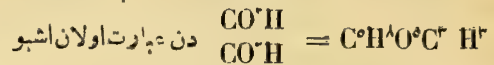
آپوستول — آمریقای جنوبینك منتهای حدودنده ، ماجلان بوغازینك مدخلنده کائن اولان اون ایکی آطه‌نك اسمی‌در . حواریون آطه‌لری دیمکدر .

آپوستولن — حواریونك وایلك منتصرلرك طرز معیشتلرینی تقلید ایدن برصنف خرستیان رهبانه ویریلن نامدرکه حواریون تابعلری دیمکدر . بونلره سن بارنابه اخوانده تعبیر ایدیلیر ، چونکه پیرلری بو عزیز ایمش . بوکشیش اوجاغنك اصل ومنشئی مجهولدر . اون بشنجی عصرده میلانده وجنوه حکومتنده ظهور ایتدیلر . پاپا اوتجی اینوسان بو اوجاغی ١٦٥٠ تاریخنده طاغیتدی .

آپوستولیوس — میخال آپوستولیوس . یونان خطبا وادباسندن‌در . استانبولده طوغمش ، ١٤٨٠ تاریخلرینه طوغری وفات ایله‌مش‌در. استانبولك عثمانیلر طرفندن فتحی اوزرینه ایتالیایه هجرت ایله‌مش ایدی. (١٤٥٣) ده کریده چکلدی وبوراده چکنمك ایچون کتاب استنساخ ایله‌مکه مجبور اولدی . امثال نامنده‌کی اثری ١٩١٦ ده طبع اولنمش‌در. آثارینك چوغی ال یازیسی اوله‌رق موجود ومحفوظدر .

— مخدومی آپوستوبول آپوستولیوسکه ١٥٣٥ تاریخنده وفات ایتمش‌درکه کدی فاره غوغاسی نامنده بر منظومه تألیف ایله‌مش‌در .

آپوسوربین (حامض) اس . کیمیاده ترکیبی (OH)٢

$C^5H^8O^4C^3H^6 = \begin{matrix} CO^2H \\ CO^2H \end{matrix}$ دن عبارت اولان اشبو خامض غلیقوز سلسله‌سندن سور بین تعبیر ایدیلان برماده‌نك خامض آزوت (تیزاب) ایله تحمض ایتدیکی وقت حامض تارتار ایله برلکده اوله‌رق حاصل اولور . صوده پك قولای منحل‌در . کوچك کوچك صفیحه‌لر حالنده تبلر ایدر و ۱۱۰ درجه‌ده غلیان ایده‌رك صو حاصل ایلر .

آپوسه‌پین اس . کیمیاده توی‌مه‌تیل آمین دینن ماده‌نك آدی قلورهیدرین غلیسرین اوزرینه تأثیرندن سه‌پین ایله برلکده حصوله کلن بر اساس‌در . قلور پلاتین ایله معامله اولنورسه قلورپلاتینیت آپوسه‌پین نامنده قرمزی رنکلی صفیحه حالنده بر ملح تشکل ایدرکه اوده صو ایله بالتحلل قلورپلاتینیت سه‌پینه منقلب اولور .

آپوسه‌ته‌پین اس . آلتون صاریسی رنکنده بر ملح اولوب صوده آز منحل وترکیبی $C^6H^{14}Az^2OCl^2 . 2AuCl^3$ دن عبارت‌در .

آپوسه‌پین اس . کیمیاده کبریت مولد الماءنك قلورپلاتینات اوزرینه تأثیرندن استحصال اولنور بیاض کتله بلوریه حالنده تشکل ایدر بر جسم‌در . رطوبتی غایتله جاذب اولدیغی مسمم وشبه‌قلوی دینن اجسامك خاصه‌لرینی حائزدر .

آپوسیه اس . چوق آیاقلی قشریه‌لردن برفصیله‌درکه آرقلی وکنیش قالقان ایله قابلی‌در بو قالقان باشه وکوکس حلقه یرلرینه کیزلنمش‌در .

ـــ بوفصیله‌ده بولنان بوجکلرك بویلری اورته رنکلری بوزیشیلمسی‌در . آپوسیه‌لر غایتله آکل اللحوم‌در . طاتلی صو یتاقلرنده یاشارلر ، ایضاً بورالرده پك چوق بولنورلر . فقط یتاقلرك صولری قوردیغی اورطه‌دن غائب اولورلر . بیوك یاغمورلر ، طغیانلر باشلایجه ینه ظهور ایدرلر . یورطه‌لری قوری طوپراقده چوق مدت طورور قالیر ، وبوزولمز . بوفصیله‌نك باشلیجه جنسی آپوس‌در .

آپوسین اس . یونانجه کلب معناسنه اولان کیون لفظیله بعید دیمك اولان آپو لفظندن ترکیب اولنمش برکلمه‌درکه کلب قاچیران دیمك‌در . آپوسینیه فاملیاسندن برجنس نبات‌درکه بعض انواعی مقیء ومسهل خاصه‌لرینی حائزدر .

(شکل ۲۸)

ـــ آپوسین تعبیر ایدیلن نوع نبات آتی‌ده‌کی اوصاف ایله تمیز ایدر : چیچکلرك کأسلری قاعده‌یه یقین بر یره قدر آیریله‌رق بو وجه ایله بش پارچه‌یه منقسم‌در . تویجلری چاك شکلنده‌در وکناری یعنی آغزی بش فصه آیرلمش در . تذکیریه آلتلرنده خشفه‌لر سهم شکلنده اولوب متقارب یعنی بربرینه تقربه متمایل‌در . مبیضك یعنی یمورطه‌لغك آلتنده بش غده واردرکه تحتانی جهتدن مبیضی احاطه ایدر . میوه‌سی اوزونجه ایکی جرابدن (طغارجق کبی) مرکب‌در . بذری حریری بر شوشه (شیطان آرابه‌سی) ایله مجهزدر . بونباتك باشلیجه انواعی شونلردر :

منابت اصلیه‌لری اسیاء امریقای جنوبی اوروپادر . بو نوع باغچه‌لرده زینت نباتی اوله‌رق حراثت ایدیلیر .

آپوسینوفیللوم اس . طبیعیوندن اونکرك بعض اوراق مستحاثه‌یه وضع ایتمش اولدیغی براسم‌در . بونلر یاپراقلرینك شکللری ، عصبیه‌لری جهتیله زقوم یاپراقلرینی آکدیریرلر . بر قاچ نوعی واردر .

آپوسینین اس . آپوسین نباتندن چیقاریلان مؤثر بر جوهردر .

آپوسینیه اس . ذات الفلقتین اولان نباتاتدن بر فصیله اسمی‌درکه جنس مثالی آپوسین‌در .

. — آپوسینیه فصیله‌سنك حاوی اولدیغی نباتات برطاقم اشجار وشجیراتدن ، اوراق متبادل، متقابل ویا حلقوی حشایشدن عبارتدر . چیچکلرنده کأس مستمردر، یعنی دوشمز، وکأس بش پارچه‌یه منقسمدر. تویجی صو قوپه‌سی ویاحونی شکلنده اولوب کناری غایت مائل وضعده بش فصه آیرلمشدر . برینه مساوی طولنده بش اتامیق یعنی آلت تذکیری واردرکه حشفه‌لری دانه دانه طلع ایله مملودر . میوه‌لری بر برینه غایت ملاصق ایکی جرابدن عبارت اولوب ایچلرنده چوق بذوری حاویدر .

آپوغراف اس (فرانسزجه‌دن) . یونانجه یازمق معناسنه اولان غرافین ایله آپو حرفندن یاپلمشدر . آتنه‌ده اسکیدن عدلیه رؤساسنه ویریلن اسمدر || اصلی بروروقه‌نك صورتی، نسخهٔ ثانیه ؛ اوقودیغك وثیقه آپوغرافدر . || نسخ اصلیه‌نك رسملرینی استنساخ ایتمك ، صورتلرینی آلمق ایچون استعمال ایدیلن برآلت .

آپوغلوسیق (حامض) — اسمر رنکلی بر حامضدرکه شکر بعض صولی حامضلرك تأثیرینه براقیلیرسه حصوله کلیر .

آپوغون اس (فرانسزجه‌دن) . یونانجه صقال دیمك اولان پوغون ایله آپو اداتندن یاپلمشدر . مرکبهٔ هندبائیه فصیله‌سندن بر جنس نباتدرکه صاری چیچکلی کوچك اوتلری جامعدر. منبت اصلیسی آمریقای شمالیدر .

آپوغون اس. مشوك المسابح (یعنی یوزکلری دیکنلی) فصیله‌سندن برجنس بالقدرکه بحار حاره‌ده‌منتشر یکرمی قدر نوعی واردر . بوبالق قرمزیدر. باربونیه‌یه‌بکزر. باربیونلری[۱] یوقدر . بویلری‌بش ایله اون‌بش سانتیمتره بیننده تفاوت‌ایدر. جسملری ، سدیه‌لری (قولاقلری) بیوك پوللر ایله مستوردرکه بونلر پك چابوق آیریلیر . اکثر انواعی بحر احمرده یاشار . بحر سفیدده یالکز بر نوعی بولنورکه مالطه سواحلنده ، فرانسه قییلرنده صید ایدیلیر . بوکا باربونیه بکی دیرلر . پارلاق قرمزی‌کوچك‌بربالقدر سیاه بنکلری‌واردر . اتی نازك ولذیذدر .

(شکل ۲۹)

آپوفان — اوچنجی عصر میلادیده برنصارا رافضیسی ایدیکه (مانس) ك تلامیذندن ایدی . بونك شیعه‌سنه آپوفانیون دیرلر .

آپوفراد اس (یونانجه تمی‌معناسنه‌اولان‌آپوفراء آدوس‌دن) . یونان قدیم اعتقادنده بعض ایامی‌توصیف ایدن برکلمه‌درکه بوکونلرمنحوس عد ایدیله‌رك مجلس عقد ایتمك ، فصل دعوا ایچون محاکمه‌یه کیتمك خلقه منع ایدلمش ایدی .

آپوفورت اس. اسکندریه‌ده‌بطالسه‌عاداتندن بر دیرینه ایدیکه برضیافته مدعو اولان ذوات طعام ییه‌رك عودت ایدر ایکن‌آلدقلری هدیه‌یه تعبیر ایدیلیر ایدی . بزم دیش کراسی کبی برشی. بوعادت صوکرا رومایه‌ده سرایت ایتمش‌ایدی.

آپوفیلان (حامض) اس . کیمیاده قاترونین تعبیر ایدیلن‌عضوی برماده‌نك حامض آزوت (تیزاب) ایله بر برده قایناتدلمسندن حاصل اولان بر حامضدر ؛ ترکیبی ($C^8H^7AzO^4$) در .

حامض آپوفیلین ۲۴۲ درجه‌ده غلیان ایده‌رك تحلل ایدر . حامض قلور مولدالما ایله ۲۵۰ درجه‌ده تسخین‌ایدیلورسه ینه تحلل ایدرك (قلورمه‌تیل) ایله (حامض‌سینشه‌مه‌رون) ه انقلاب ایدر .

[۱] باربیون‌شنب‌السمك دیمکدرکه بعض بالقلرك آغزلری اطرافنده بولنان خیوط متقلصه‌یه (بیقلر) تعبیر ایدیلیر .

آپوفیلیت اس. سیلیقات (سیلیسیت) جمله‌سندن وزه‌اولیت سلسله‌سندن بر حجردر. آلبین دخی دینیر. ستون یاخود صفحه‌لر شکلنده تبلر ایدر. اکثریا رنکسز، بعضاً پنبه رنکلی‌در. نادراً‌ده اسمر لونده اوله‌رق بولنور. نیم شفاف ویا تام شفاف‌در. متانت یعنی سرتلکی ٤,٥ـ٥، ثقلت اضافیه‌سی ٢,٣ـ٢,٤ اولوب زجاجی جلاسی واردر. ترکیبی سیلیسیت قالسیوم ایله فلوئور پوتاسیوم‌دن عبارت‌در. آودسسیغ ده بادم طاشلری اجوافی درونده، ایزلانده و هند شرق معدن اوجاقلرنده وفرایبرغ منابعنده بولنور.

آپوقا — آنغونی ماده‌سنه مراجعت)

آپوقاریت — اون اوچنجی عصر میلادی‌ده ظهور ایدن نصرانی شیعه‌سنك اعضاسنه ویریلن نامدر. بونلر روح آدمك حقیقت الهیه‌دن مقتبس اولدیغی ادعا ایلر، کندی صورتنه کوره الله روحی خلق ایلدی. دیین متألهین نصارانك قولنی رد ایدرلر ایدی.

آپوقاستاس اس (یونانجه‌دن یاپیله برکله). هیئت علمنده اعتدالین نقطه‌لرینك بر دورندن عبارت اولان ٢٥,٦٦٨ سنه‌لك مدته اطلاق ایدیلیر. بعض مؤلفلر بو مدته سنهٔ کبری دیرلر.

آپوقافه‌ئین اس. کیمیاده ترکیبی $C^{7}H^{7}Az^{2}O^{5}$ دن عبارت بر ماده‌در (قافه‌ئین ماده‌سنه مراجعت).

آپوقالاز اس. بعض وحشی طائفه‌لرك اوقلری مؤثر ایتمك ایچون اوجلرینه سوردکاری رچینه جنسندن بر صمغ‌درکه بر نوع قریبیوزدن استخراج ایدیلیر ایمش.

آپوقالیپس اس. یونانجه کشف معناسنه برکله‌در. بونام آدمیتك عواقب و انجامنه، دنیانك ختامنه، بردور رفاه وسعادتك ادراکنه متعلق اولان آثاره اطلاق ایدیلیر. باروخ ك ازدراس ك آپوقالیپسلری کبی. ایشته بو معنادن‌درکه انجیلك صوڭ کتابی اولان و یوحنانك اثری بولنان رؤیای یوحنایه‌ده آپوقالیپس دینیر. میلاد عیسایه آزچوق قریب وکشف آتی‌یه متعلق اولان آثار یهودیه ونصرانیه‌نك جمله‌سنه آپوقالیپس تعبیر ایدیلیر.

١. یهودی آپوقالیپسلری — یکی کشفیاته نظراً بونام آلتنده زمانمزه واصل اولان آثارك وحدت ادبیه‌لری مشکوك کورینیور. چونکه صفت ادبیه‌لری هویت نوعیه‌لری بربرندن فرقلی اوله‌رق متعدد یهودی آپوقالیپسی موجوددر: برطرفدن خلقك حسیات واحتراصاتنی تصویر ایدن، هجوم مقابیندن صوکرا قوم یهودك خیالی اوقشایان آمال ملیه‌یی تمهید ایدن آپوقالیپسلر؛ ثانیاً یهودیلرك امید سیاسیلری محو اولدقدن صوکرا تألیف ایدیلن ویشنا ایله تالمود نام آثار دینیه‌ده احکام ودساتیر شکلنده افاده اولنان الهیات یهودیه‌نك درجه درجه انکشاف وترقیسنی ارائه ایدن ربانی آپوقالیپسلر، والحاصل مرتبهٔ ثالثه‌ده صرف حکمی برطاقم آپوقالیپسلر واردرکه بونلرك مؤلفلری یالکز ترقیات معنویه‌یه حصر انظار ایتمشلردر. یهودی آپوقالیپسلری ایچنده اڭ اول أنوش آپوقالیپسی کلیر. بو اثر قبل المیلاد برنجی عصرده یازلمش‌در. نسخهٔ اصلیه‌سی ضایع اولمش ایدی. یونانجه‌یه ترجمه‌سی‌ده قرون وسطاده غائب اولدی. ١٧٧٣ ده حبشستان‌دن لسان حبشه مترجم برنسخه‌سی اوروپایه کتیرلدی. یهودی آپوقالیپسلرندن ازدراس آپوقالیپسی یدی رؤیایی جامع‌در. باروخ آپوقالیپسی دخی کذلك اویله برقاچ رؤیادن عبارتدر.

— اون ایکی کوهنك وصیتنامه‌لری دیه معلوم اولان اثر دخی یهود آپوقالیپسلرندن‌در. هرکوهنك حین وفاتنده کویا ایراد ایلدیکی فرض ایدیلن نطقلردن عبارت‌در. بو اثرلرك اصل آپوقالیپس اطلاقنه شایان اولان پارچه‌لری علم فوق الطبیعه‌نك اسرارینه، وقایع

آتیه‌یه متعلق بعض کشفیاته علی الخصوص حضرت مسیحك گویا دنیاده بعث بعدالموتنه ، قوم یهودك ادبارینه عائددر . بو اثرك مؤلفی شخص واحددن عبارت ایسه ایکنجی عصر میلادیدن مقدم برحیات اولان برمتنصر یهودی اولمق لازمکلیر . والحاصل عروج موسی نام اثرکه میلان‌ده لاتنجه ترجمه‌سی ۱۸۶۱ ده بر کتبخانه‌ده بولنمش‌در علم تنقیدك تتبعات وتحقیقاتنه نظراً بو اثرك‌ده میلادك ٤ نجی سنه‌سی تمیز ایدن وقایعك فرداسنده ، بیوك هرودك مخدوملرینك بدایت حکومتلرنده تألیف اولندیغی آکلاشیلیور .

— نصرانی آپوقالیپسلری . — مؤلفلری مشکوك ویا معلوم اولان نصرانی آپوقالیپسلری میانده خرستیانلرجه اك معروفی سن پیر آپوقالیپسی‌در . وقتنده بیوك براعتباره نائل اولدی . اسکندرانی اقلیمنطس بوندن لسان احترام ایله بحث ایدییور . ذاتاً او اثردن باقی قالان فقرات اقلیمنطسك نقل ایتمش اولدیغی پارچه‌لردر . تاریخنه گلنجه ایکنجی عصر میلادی‌یه تقدم ایتمز . زمانمزه قدر واصل اولان فقراتنه نظراً سن پیر آپوقالیپسی یوم قیامتدن ، و بو کونك تقربنی ایما ایدن علاماتدن بحث ایدر . مؤلفلری مشکوك اولان آپوقالیپسلر ایچنده خرستیان کلیساسی نزدنده بردرجه‌یه قدر مقبول ومعتبر اولان یالکز بو اثردر . نصرانی آپوقالیپسلری میانده سن توما آپوقالیپسی ، سن آتین آپوقالیپسی ، سن پول آپوقالیپسی نام اضافیلریله برطاقم اثرلر دها بولنورکه بونلر نصرانیتك تاریخ عتیقنده مذکور اولمادیغندن خرستیانلرجه حکم واعتباردن ساقطدر . ینه نصرانیت قانوننده مظهر قبول واعتبار اولمیان ودانیال آپوقالیپسلری دینن برطاقم اثرلرده واردرکه بونلرك جمله‌سی توراتده کتاب دانیالك تقلیدندن باشقه برشی دکلدر .

آپوقره‌نات اس . کیمیاده حامض آپوقرینك تشکیل ایلدیکی برملحدر .

آپوقرین (حامض) اس . اشبوجسم عضوی ماده‌لرك فساد وتفسخندن حاصل اولان برحامض‌در . ترکیبی ($C^{24} H^{12} O^{2}$) ، عضوی ماده‌لر وبالخاصه کوکندن ویاباشندن آیریله‌رق صولمش ، حیاتلری دوام ایده‌بیلمك ایچون تغذیدن محروم قالمش اولان نبات پارچه‌لری تفسخ ایدر ویا مائیت خمیره قوتلی حامضات یاخود کاوی (یاقیجی) قلویات تأثیر ایتدیریلورسه واقع اولاجق اختمار فعلندن اول بعض مرکبات تکون ایدرکه بونلر تبلره غیر صالحدر . رنکلری سیاه ، رایحه‌سز وطعمسزدر . هوا ایچندن رطوبت وآمونیاق آلمغه غایتله حریص‌درلر . ایشته حامض آپوقرین بوجمله‌دن‌در . حامض آپوقرین صوده بغایت منحل اولوب خفیف برحامض خاصه‌سنی حائزدر . پوتاس کاوی محلولیله معامله اولندقدن صوکرا استحصال ایدیلن قرال رنکلی محلولات حامضات غیر عضویه واسطه‌سیله قسماً تفریق اولنور . کرك حامض (آپوقرین) ك وکرك (هوموس) تعبیر ایدیلن تراب نباتی‌دن متحصل مرکبات سائره‌نك افعال کیمیویه نقطهٔ نظرندن تابع اولدقلری قوانین هنوز معلوم دکلدر .

آپوقرینوس روآ سیانوس اس . مشوك شعبه‌سنك مقنفذ الجلد (جلدی زنبقه مشابه) فرقه‌سنك آنقرینیده فامیلیاسنك آپوقرینوس جنسنك بر نوعیدر . بو نوع برمتره ارتفاعنه واصل اوله‌بیلیر ؛ کأسی مدور وقرنلی اولوب قوللرك هر بری منتظماً متشعبدر . قاعده‌سنه طوغری ساق وبونی حامل اولان قطعه حجملیدر . بونوعه اراضیٔ ژوراسیه‌ده مستحاثه اوله‌رق چوقجه تصادف ایدلمشدر . بونوع منقرض‌در .

آپوقوپتون اس . سابردنیه قبیله‌سندن ذات القرون طویله اوزون بوینوزلی فصیله‌سنه منسوب آمریقانك اقالیم حاره‌سنده یشایان مغمد الجناح بر بوجکدر .

آپوقولشيسه‌ئين (خامض) تركيبى AzO^{6} $C^{12}H^{25}$ دن عبارت بر شبه قلوى‌در . (قولشيسين ماده‌سنه مراجعت)

آپوكل اس . مغمدالجناح ، (قين قنادلى) خماسى‌الرسغ يعنى بش رسغلى حشراتدن بر نوع بوجك‌دركه آمريقاده ساكن‌در .

آپوكينن اس. كيمياده طبق آپوسيئشن كبى كينن تعبير ايديلن مادهٔ عضويه‌نك خامض قلوروحامض بروم‌مولدالماء ايله تسخيننددن ياخودشو:

$$C^{20}H^{22}Az^{2}O - AzH^{3} + H^{2}O = C^{19}HAzO^{2}$$

وجهله مادهٔ مزبوره‌نك تركيبندن بر ذره آمونياق چيقاريلوب يرينه برذره صواقامه ايدلمسندن تشكل ايدر.

آپوكينمنك — آمريقاده ، حكومات متحده نك قطر شرقيسنده نوقاستل قونته‌سنده برقضامركزى دركه آپوكينمنك چايى اوزرنده كائن‌در . نفوسى ٤٣٠٠ .

آپوكينين — تركيبى $[C^{14}H^{20}(OH^{2})Az^{2}]$ دن عبارت اولان اشبو جسم كينين تعبير ايديلن مادهٔ عضويه‌نك حامض قلور مولد الماء ايله ١٥٠ درجهٔ حرارتده تسخيننددن ، مه‌تيل جذرلرى آيريله‌رق ، حصوله كلير . حقيقتده (كينا) اساسلرندن معدود بولنان آپوكينين طبيعت كيمويه نقطهٔ نظرندن ايكى قيمتلى بر فنوله مشابه‌در .

آپول آپول مع . پاچه‌لرى آچه‌رق دوه كبى كنيش وآغر يورومه وصف اولور . آپول آپول كيديور . ن . آپول آپول .

آپولدا — آلمانياده ساقس وايمار دوقه‌لغى داخلنده بر بلده‌در . ايلم نهرى اوزرنده كائن‌در . صنايعى بول بريردر . چوراب فابريقه‌لرى ايله‌شهرتنه بناءً بو بلده‌يه كوچك مانجستر دينير . مهم برتجارت مركزى‌در ، فابريقه‌لرى چوقدر . اعمالات‌محلى‌در. نفوسى ١٦,٠٠٠ دن زياده‌در . جوارنده معدن صويى منابعى واردر .

آپولوبامبا — امريقاده، شمالى بوليويه‌ده بنى قوپوليقان سنجاغنده داخل ولايت مركزى اولان بر شهردر . بنى نهرينك بر آياغى اولان تويش چايى اوزرنده كائن‌در. بوشهرك جوارنده بولنان اورمانلرده‌كى اشجاردن خيلى قنه قنه قبوغى طوپلانيروبورادن اوروپايه كونديريلير. آپولومبار شمالى امريقاده‌بوليويه مملكتنده يوكسلوب اوزانان آند طاغلرى كتله‌لرنده حاصل اولان بر طاغ دوكومنك اسمى‌دركه قاراباپا آليرى ايله تيتقا كولنك شمالنده شاخلانان يمانلرك تصادفندن ظاهر اولمش‌در .

آپولودوت قديماً بختريه‌ده (تركستان ايله صنعتى‌ويريله‌رك بوصورتله‌آتنه‌لى اولمش‌در. آتيقه‌نك طرز جديد قومديه‌سنك الك‌مشهور شعراسندن بريدر. قرق پارچه قومديه‌سى وار ايمش. يالكز عنوانلريله بعض فقره‌لرى قالمش‌در. بوپارچه‌لردن، و(تارانس)ك صاحب ترجمه‌نك آثارندن انتحال ايلديكى فقره‌لردن استدلال اولنديغنه نظراً شاعرك قومديه‌سنده بر آجى استهزا مستتردر. قومديه‌لرى قباقبا كولديرمز، بدبينانه بر شطارت ايراث ايدر .

قبل‌الميلاد ٢٦٠ سنه‌سنده‌وفات ايلمش‌در. اثرلرى بوزمانك كدرلى حياتى ، كدورتى ، صورت معيشتى بو طرزده بر قومديه‌نك صورت ظهورينى ، ماهيتنى ابراز وايضاح ايدر .

آپولودور — قديم بر هيكلتراش ايدى . اثرلرندن اولان فلاسفه تمثاللرى ايله مشهوردر . (پلين)ك رواياتنه نظراً بوذات ياپديغى اثرلرى اكثريا

ایران آره‌سنده) اجرای حکومت ایدن ملوك یونانیه‌دن برینك نامی‌درکه ایکنجی عصر میلادی مورخلرندن (ژوستن) ك تاریخ عمومیسنده وبحر حزر راهناج (رحلهٔ دورنده) ایراد اولنمش‌در . آرخورنی ودرانجیانده حکومت ایتمش‌در . زمان حکومتی (اوقراتیده‌س) ك آخر عمرینه (قبل‌المیلاد ١٦٥) طوغری‌در. ١٧٢٦ تاریخنده بخاراده تود دربندینك کشفنه قدر بو پرنسك مسکوکاتی معلوم دکل ایدی . ژوستن کندی زماننده باریغازا (شیمدیکی‌باروچا) ده آپولودوت ومه‌آندرك صورتلرنی حاوی دراهم تداول ایتدیکنی یازیبور ایدی . (آپولودوت) ك سکه‌لری ذوخطین‌در : یونانجه « ملك اعظم سوتر محب اب » وبختریه حروفیله : «ماهرازازا ترادانازا آپالاداستازا» عباره‌سی یازیلی ایدی‌که یته‌اوماًله‌در. (آپولودوت)ك کموش وآلتون مسکوکات باقیه‌سی میاننده صنعت وحسنی دها دون درجه‌ده بر طاقم سکه‌لرده واردرکه آپولودوت نامنده ایکی ملك کلدیکنی ظن ایتدیرییور. بری دها مؤخر ؛ هندستانده اسکندرك اخلافندن اولمق محتمل‌در .

آپولودور — ماکدونیا جباری ایدی. قبل‌المیلاد اوچنجی عصرده یشایور ایدی . تاریخ قدیمده سلانیك جهتلرنده اسکی زماننده احباسنك ، واطلاق وعدیله اقناع ایلدیکی بر چوق ممالکك مظاهرت ومعاونتیله قاسساندرا حکومتنی ضبط ایلدی . پك چوق قاتلی مظالم اجرا ایتدی. خلقك جانی کبی مالنی‌ده یغما ایتدی . نهایت ، ٢٧٨ (قبل‌المیلاد) تاریخنده ماکدونیا حکمداری اولان تانیتون غوناقاس بو عضریتانه جبارلغه خاتمه چکدی. آپولودور ایکی قیزینك دیری دیری یاقلدیغنی کوردکدن صوکرا کندیسنك‌ده دیری ایکن دریسی یوزیله‌رك وجودی قینار صو قازانه آتلدی (٢٧٥ قبل‌المیلاد .

آپولودور — یونان قدیم مصورلرندندر . آتنه‌ده طوغمش‌در. میلادك ٤٠٥ تاریخلرینه طوغرو آچیلیور ایدی. لاتین مورخلرندن (پلین) ك روایتنه نظراً اشکاله ، تصاویره کولکه ایله جسمیت منظره‌سی وقبارتی ویرن صاحب ترجمه ایمش . بو صناعتکار مشهور رسام زوکسیسدن برقاچ سنه اول کلمش ایدی.

آپولودور — قدیم یونان شعراسندندر . آغریبوز اطه‌سنده قاریست قصبه‌سنده طوغمش ایدی. شعری لطیفه طرزنده ایدی . قبل‌المیلاد دردنجی عصرك نصف ثانیسنده برحیات ایدی . یدی پارچه اثری واردرکه پك مقبول وشایان تقدیر ایمش . فقط هیچ بری زمانمزده قالمامش‌در .

آپولودور — آتنه ادیبوندندر . فلاسفه‌دن آریستارقك تلمیذی ایدی . میلاددن ١٤٠ سنه اول آچیلمش ایدی. برقاچ پارچه اثری الآن موجوددر. بونلرك ایچنده الهلرك ، قهرمانلرك تاریخنی جامع اولان کتابی علم اساطیر ایچون غایت مهم بر منبع‌در .

آپولودور — یونان قدیم اطباسندندر. مصر ملکی بطلمیوسه خمر حقنده بر رساله تقدیم ایتمکله معروفدر. بو رساله‌ده آپولودور صحت ایچون الك نافع اولمق اوزره پون (شمدیکی قسطمونی حوالیسی) قطعه‌سنده تاسیرس ، اکریبوز اطه‌سنده « اوره » ، آقارنانیه‌ده لوقاس ، ایپیره‌ده آمبراکیه ، وبالخاصه بهپاراتوس جزیره‌سنك شرابلرینی توصیه ایدیور . جالینوس صاحب ترجمه‌دن نقلاً زهرلی حیوانلرك لدغنه یعنی صو قومنه قارشی ایکی پادزهر بیان ایدر. پلین دخی آپولودورك آثارندن چوق شیلر اقتباس ایتمش‌در .

آپولودور — اصلا قاریستالی‌در صوکره‌دن آتنه‌یه کلمش ، وکندیسنه بلده حقوق یعنی همشیریلك

بكنمز ، اكمان ايلدكدن صوكره قيرار آثار ايمش. بونك ايچون كنديسنه بى‌شعور، معتوه لقبى ويرلمش. بر صناعتكار قابل اولديغى صنعت روحى اثرلرنده تام بر تجلى كوسترمينجه اكثريا بو طريق ايله ، محو واثبات نهجى ايله كمال بولور . صاحب ترجمه معتوه دكل ، اوراكى صوكره‌دن تمييز ايدن بردها صاحبى اولسه كركدر .

آپولودور — برغامى يعنى برغمه‌لى آپوللودور ديه مشهوردر. يونان خطبا وادباسندن‌در . ميلاددن ٢٢ سنه مقدم برحيات ايدى . رومادە مشهور بر مدرسهٔ ادبيه تأسيس ايلمش ايدى. روما ايمپراطورلرندن (اوقتاو) صاحب ترجمه‌نك تلميذى ايدى . صاحب ترجمه اقسامى مناقشاتده تميز ايتمش ايدى .

آپولودور دمشقى — پك مشهور برمعماردر. تاريخ ميلاددن ٦٠ سنه مقدم دمشقده تولد ايتمش ١٢٥ سنه تاريخلرينه طوغرى وفات ايله‌مش‌در . ايمپراطور (ترايانه) ك سرمعمارى اولمش ايدى . باشليجه آثارى شونلردر :

رومادە ترايان ميدانى (بوميدانده ترايان ستونى ويا ديكيلى طاشى ، بر ديوان احكام ، ايكى كتبخانه (ترايان) ك اتلى تمثال نصب وتأسيس اولنمش ايدى) به‌نه‌وان ، آنقون طاق ظفرلرى ، آنقون ليمانى و كوپريسى طونه نهرى‌اوزرنده غايت جسيم بركوپرى‌كه باربارلرك هجومندن خوفاً ايمپراطور آدرين زماننده هدم اولنمش‌در . آدرين ايمپره‌طورلغه كچدكدن بر مدت صكره رومادە بنا ايتديره‌جكى ونوس معدنينك بالذات كندى رسم ايتديكى پلانلرى آپولور تنقيد ايتمش اليادند.كى تشبثلرى موافق بولمامش وشايد بو معبددن چيقمق ايسترسه قفاسنى قيرار » ديه‌رك استهزا ايلمش ايدى . ايمپره‌طور بو سوزدن پك قيريله‌رك معمارى اصلى اولميان هدم بعض حباثتلر ايله اتهام ايتديره‌رك اعدام ايتديرمش‌در .

آپولودور — اپيكور مذهبنه انتساب ايتمش برفيلسوف ايدى. فقط كرك ترجمهٔ حالى، كرك آثارى معلوم دكل‌در . حتى نه‌زمان وهانكى عصرده‌يشاديغى بيله مجهول‌در . بو فيلسوف حقنده بيلديكمز بر شى وار ايسه‌ده اوده قديم اپيكور فلسفه‌سى اصحابندن بولنماسى وبومسلكده تعيين ايتمش برسند اولماسى‌در. كنديسنه باغچه چارى لقبى ويرلمش ايدى . چونكه استادى اولان اپيكور فلسفه‌سى بر بغچه‌ده تعليم ايدر ايدى . بناءً عليه حائز اولديغى حيثيت سايه‌سنده آپوليورده‌ده بوباغچه‌نك نافذ وسوز صاحبى رجالندن اولمش ايدى . صاحب ترجمه‌نك درت يوز قدر اثرى وار ايمش . فقط زمان هيچ برينه حرمت ايتمامش هپسنه قيمش‌در .

آپولوس — نصرانيتك ازمنهٔ اوليه‌سى رجالندن‌در . افعال حواريونده آندن بحث ايديلير . يحياى معمدك تلاميذندن‌در . اسكندريه‌لى بريهودى ايدى. ميلادك ٥٤ تاريخنده تنصر ايتمش‌در . افس يعنى آياسلوغ وقورنت بلده‌لرنده نشر عيسويت خصوصنده واقع اولان مساعى ومواعظى ايله‌حواريوندن (سن‌پول وسن‌پير) قدر شهرت قزانمش ايدى .

آپولوفان — قديم بختريه‌ده حكومت ايدن ملوك يونانيه‌دن برينك اسمى‌در. غايت‌نادر برسكه‌سى‌واردر. آپرين ، آپولوفان نامنده قديم بر ايران واليسندن‌ده بحث ايدركه الكساندر زماننده اورثيلر عليهنده اجرا ايديلن غايت خونريز برمحاربه‌ده مقتول اولمش‌در .

آپولوفان — (رواقيون) دن برفيلسوف‌در. آنطاكيه‌ده طوغمش چوق زمان اسكندريه‌ده ياشامش‌در. فيلسوف (اريسون) ك كندى تلميذى ايدى. بناءً عليه تراجم يازانلرك بيانه كوره آريسون قبل‌الميلاد اوچنجى عصر ابتدالرنده برحيات بولنمسنه نظراً

صاحب ترجمه‌نك‌ده اوزمان ادملرندن اولدیغی آكلاشیلیر.
آپولوفان حقنده بزه وارد اولان منقولات پك آزدر.
وصاحب ترجمه حقنده ویردكلری معلومات دها آزدر
یالكز شونی بیلیورزكه آریسون نامنده براثر یازمش
وبونده استادینه واقیونك اخلاقده التزام ایتدكلری
توحیدی براز آیرلدیغی ایچون (آریسون) ی تنقید
وتقبیح ایله‌مشدر .

آپولوفان — سلفكه‌لی بر طبیب یونانیدر .
قبل المیلاد ۲۲۰ تاریخلرینه طوغری سوریه حكمداری
بیوك (آنتیوكوس)ك طبیبی ایدی .

آپولون اس. بعض هیئتیونك جوزا صورتنده
واقع اولان α كوكبنه ویردكلری
نامدر . اساطیرده‌كی آپولوندن مأخوذدر .

آپولون اس . اسكی یونانیلرك باش الهلرندن
بری ، ضیانك ، نهارك ، شعرك ،
موسقینك ، طبك وسائر صناعاتك الهی .

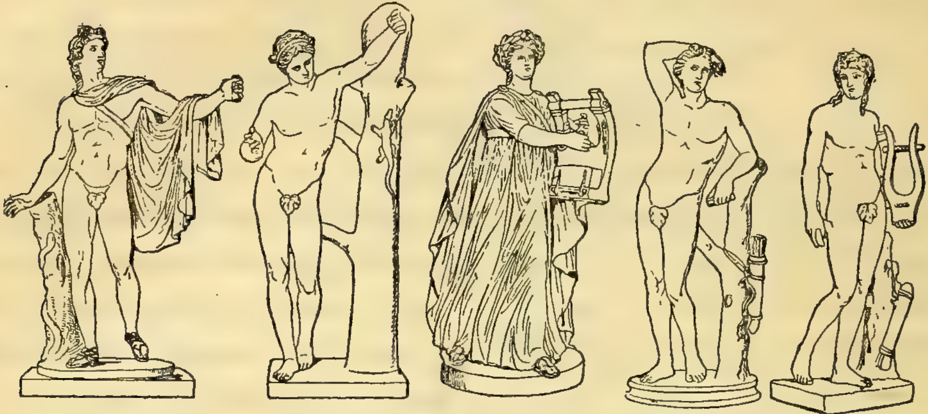
— آپولون نامنه اسكی مصر منقولاتنده، قدیم
یونان اساطیرنده تصادف ایدیلیر . یونان اساطیرینه
مصر منقولاتندن كچمش اولماسی پك محتملدر .
یونانیلره دینلرینی، اعتقادلرینی كندیلری ویردكلرینی
ادعا ایدن مصریلرجه آپولون حضرت نوحك اوغلی
حامك خفیدی بر پرنس عد ایدیلیر . مصریلرك
(آپولون) ی خارق العاده كوزل ایمش. بونك ایچون
شمسه تشبیه طریقیله آنك آدی ویرلمش . آپولون
خلق جهتیله اولدیغی كبی خلقاده او قدر مكمل ایمش كه
مصریلره ایلك اول فنون وصناعاتی تدریس ایدن او اولمش.
آپولون بپتون ایله برلشه‌رك تروِیه بلده‌سنی بنا
ایتدكدن صوكره دەلوس آطه‌سنه كچمش ، بوراده
برسرای ، یاخود بر معبد یاپدیرمش .
اسكی مصریلره اولدیغی كبی، قدیم یونانیلره فنون
وصناعاته دائر ایلك درسلری آپولون ویرمش، وآنلره
مدنیتك فوائدنی طاتدیرمشدر . یونانیلره موسیقی
ایله اخلاق درسلری تلقین ایدر، كندیسی ایله مشاوره
ایتمكه كلنلره تطبیق هروقت موفقیتله نتیجه‌لنان رأیلر ویرر
تدبیرلر اوكره‌تیر ایدی، نصیحتلر ایدرایدی. اجرامك
مختلف مناظرینی، آیك طلوع وغروبنی، كونش وآی
طوتیله‌جغنی یعنی كسوف وخسوفی اولمه‌دن اول خبر
ویرر ایدی . او وقتكی جاهل وقبا خلقه (آپولون)ك
هركس كبی عادی برآدم اولمادیغنی، آدمدن اوستون
برقدرت بولندیغنی اعتقاد ایتمك ایچون دها زیاده بر
شیئه لزوم یوق ایدی وایشته اویله اولدی . آپولون
خلقك بواعتقاددن استفاده ایده‌رك آنلری دها بیوك
حكم وقوت ایله اداره ایتمكه باشلادی . آپولون
حقنده‌كی مصر منقولاتی همان همان بو ساده روایتده
خلاصه ایدیله‌بیلیر ؛ یونانیلرك مخیله‌سی ایسه بو بسیط
روایتی خارقه نوعندن حكایه‌لر ایله سوسله‌مش ،
غریب غریب افسانه‌لر ایله یالدیزلامش، عجیب خرافه‌لر ایله
بسله‌مش اساطیرینه زنكین خیالی برموضوع یاپمشدر.
یونان اساطیرنده آپولون اوزرنده ایلك خرافه
بوالهك اصلنه ، منشئنه ، مولدینه دائردر . یونان
اساطیرینه مال اولان آپولون معبودینك اصلی ، منشئی
حقنده آراء مختلفدر. برطاقمی بونی شرقدن كتیریر.
وحقیقت بوالهك قدیمدن بری آسیا سواحلنده، یاخود
بورالره جوار اولان جزائرده معبود اتخاذ اولنمش
ایدی. بعض مورخلرده آپولون الهه پرستش آیننك
اصیلا براس یونانی اولدیغنی ادعا ایدرلر . كویا بو
عبادت اولا یونانستانده تامپه‌ده ظهور ایتمش طوائف
یونانیه‌دن دوریلر واسطه‌سی ایله صكره‌دن بتون یونانستانه
سرایت وتعمم ایله‌مش . مسأله‌یی تشویش ایدن
برماده‌ده قدمانك برقاچ دانه آپولون طانیه‌لری جیقدر .
زمانمزده بری دوری ، دیكری یونی اولمق اوزره
ایكی آپولونك موجود اولدیغی قبول ایدلمكده‌در .
فقط، ینه اكثریا بو ایكی آپولون بربرینه قاریشدیریلیر،
افسانه‌لری بربرینه مزج ایدیلیر .

آپولونك صورت تولدینه كلنجه‌یه بوبابده الك زیاده متداول اولان روایات خرافیه‌یه نظراً آپولون یونان وروما اساطیرنده (زوس) یعنی اساطیر وخرافات یونانیه ورومیه‌ده اله اعظم ، وبتون الهلرك ، انسانلرك اب اولی عد ایدیلن (ژوپیتر)ك (لهتون) ایله ازدواجندن حاصل اولمش ایمش . والده‌سنك التجا ایتمش اولدیغی دهلوس بلده‌سنده تولد ایلەمش . آپولون ، یونان اساطیری معبودلری میاننده الك زیاده كونش معبودی اوله‌رق طانتمش‌در . یونان اساطیرینك مهم ذاتی‌در . الهلرك اعیان واركانندن‌در . بر روایتده‌ده ، كویا دهلوس اطه‌سنده كینتوس طاغی اتكنده همشیره‌سی آرته‌میس ایله ایكیز اوله‌رق طوغمشلردر . عن اصل آپولون كونش وكون معبودی دكل ایدی . ضیا معبودی طانتمش ایدی ، كونشك ضیاسندن ، كونك آیدینلغندن ماعدا عالمده نه‌قدر نور وضیا وارایسه جمله‌سی داخل اولمق اوزره مطلق ضیا معبودی اعتقاد ایدیلیورایدی . دها اول اسكی یونانیلرجه كونش وكون ضیاسنه مخصوص اوله‌رق هلیوس نامنده دیكر برمعبود طانتمش ایسه‌ده بالاخره بوایكیسی قاریشدیریلوب یالكز آپولون ضیا معبودی اعتبار ایدلمش‌در . آپولون اسمی لغت معناسنجه مبهم‌در ، بوكا فه‌بوس لیكیوس دخی دینیر بوكلمه منور ، ضیادار دیمكدر . فه‌بوس پاك ومصفا معناسنده كلیر . آپولون معبود ضیا اولدیغی ایچون شب ایله دیجورك دشمنی عد ایدیلیر . هرآیك یدنجی كونی آپولونه تخصیص ایدلدیكی كبی ایلك كونی دخی آكا یوم مخصوص اتخاذ ایدلمش‌در . بوكا معتقد اولانلرجه قیشین آپولون یا آسیای صغرانك مستغرق ضیای شمس اولان لیكیا قطعه‌سنه ویاخود ماورای قطبده ضیای دائمی ایچنده یشایانلرك یانه كیدر ، ایلك بهارده عودتله قیشك شدتنی ضیاسیله محو ونابود ایلرایمش . اساطیرده مروی‌دركه آپولون طوغار طوغمز سهامیله دلف مكهنه‌سنك محافظی اولان پیتون نام اژدری اولدورمش‌در . برمعنایه كوره‌ده كویا آپولون موسم شتایی تعقیب ایدن بهارك بر رمزی ایمش . آپولون كونش معبودی اتخاذ اولندیغی ایچون دركه كونشك قضا وسیری ایجابی اوله‌رق فصول ومواسم اوزرنده‌كی تأثیراتنه نظراً آپولونه اسملر ویرلمش ، ایلك بهارده ویا یازین كندیسنه كونلر ، عیدلر تخصیص اولنمش‌در . مثلا تساوی لیل ونهار ربیعی‌دن صوكرا كلدیكنی عیدیكه قیشك مروریله سیر وسفائنه قابلیت زمانی اشعار ایدرایدی . برعید بهار اولوب كذلك ایلك بهار معبودینه (یعنی آپولونه) مخصص ایدی . آنی تعقیب ایدن تارژه‌لین عیدیده تحملری بیتیرن یاز معبودی صفتیله (آپولون)ه عائد ایدی . اغستوس آینه قدر دوام ایدن ، كونشك سمت رأسده بولندیغی مدت ظرفنده آتنه‌ده واسپارته‌ده معبود صیفه یعنی (آپولون)ه قربانلر ویریلیرایدی . ینه اوصفتله یازالهنك كیده‌جكی موسم اولان صوك بهار كلدیكنده پیانه‌پسی اسمنده بریوم مخصوص اتخاذ ایدیلیرایدیكه اوكون صوك بهار میوه‌لرندن ترفنده یتیشنلری قربان اوله‌رق آپولونه تقدیم ایدرلرایدی . حبوباتی حمایه ایدن ، شدت حرارتی منع ایله‌ین آپولون مواشینك وچایرلركده حامیسی عد اولنور ایدی . مواشی یتشدیرمك ایچونده كذلك (آپولون)دن استغاثه واستعانه اولنورایدی . كویا آپولونك برسوری مواشیسی وار ایمش‌ده بونی قرداشنك ایجاد ایتمش اولدیغی عود وباچنك دنیلن آلت موسیقی‌یه مقابل اوكا ویره‌رك كندیسی بو آلتی آلمش‌در . ینه اساطیره كوره آپولون (لاعومه‌دون وآدمه‌توس)ك مواشیلرینی‌ده محافظه ایتمش . كندیسی چوبانلرك معبودی اولدیغی ایچون (نمف)لرك ، (كوزل دافنه) نك قورقونیس‌ك وینه معبود مواشی اولان آریسته‌ئوس‌ك والده‌سی كیره‌نه‌نك عاشقی عد اولنور ایدی . دیكر اساطیره كوره‌ده آپولون ایله همشیره‌سی برطاقم حیوانات ضعیفه‌نك حامیسی اولوب حیوانات وحشیه‌نك وبالخاصه سوریلرك دشمنی اولان قوردك عدو وخصمی ایدی . آپولون انسانلرك دخی حامیء

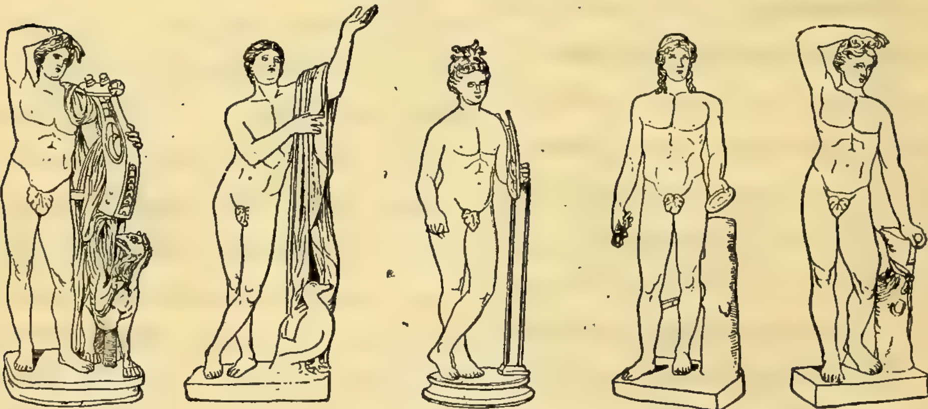
قيصى ايمش . معبود تناسل اتخاذ اولنديغى ايچون
دوكونلرده دعوت اولنور وديليقانليلرك حاميسى عد
اولنديغندن دليقانليلرك ايلك دفعه صاچلرى قطع اولنديغنده
بوصاچلر آپولونه نذر اولنور ايدى . آپولون مشتر-
تلكده قوت وقدرت ، سرعت ، مشى ، مهارت بخش
ايتديكى ايچون جيمنازلرده (تعليم يرلرنده) هرمس
وهراقلى دنيلن معبودلر ايله برابر كنديسنه‌ده احترام
اولنور ايدى . آپولون محاربه الهى اولديغى ايچون
اسپارته‌ليلر كنديسنى بو صفتله دخى تبجيل ايدرلر
ايدى . وبو مناسبتله آتنه‌ده بوئه دروى عيدى‌ده
آپولونه تخصيص ايدلمش ايدى . برچوق محللرده
باخصوص آتنه‌ده سوقاقلرك ، جاده‌لرك ، يوللرك
محافظى عد اولنه‌رق بوجهتله (ئه‌كيئوس) صفتى ويريله‌رك
خانه‌لرك قپوسنه ، وبو مناسبتله مدخلنه باشى سيورى
بر ستون ركز ايديلير ايدى‌كه بونكله خيرك كلديكنه
شرك كيتديكنه حكم اولنور ايدى. بوستونلر قورده-
لارايله، دفنه داللريله، مرسين چيچكلريله تزيين اولنور
ايدى . قره‌ده دكزده حامى ورهبر اولوب بوصفتله
دلفينيوس نامنى آلير ودوقون (يونس) باللقلرى سير
سفائنه قابل اولان يرلرك علائمى عد اولنور ايدى .
بونك ايچون آپولون ليمانلرده اسكله‌لرده وباخصوص
اتنه‌ده اوضورتلده‌ده تبجيل اولنور ايدى. مستعمره‌لرك
رهبرى عد اولنور ايدى. دافع شر اولديغى حيثيتله
كنديسنه (آلكى قوس) دنيلير وعلى الخصوص
خسته‌لره ياردم ايدر ايدى . آپولون موسم حارك
معبودى اولديغى ايچون امراض سارى‌يى توليد ايده‌بيلير
وهمشيره‌سى آرته‌ميس كبى بر اوق ايله كيمى ايستر
ايسه همان اتلاف ايده‌بيلير ايدى . معهذا معاونت
مؤثره‌ده دخى بولنديغندن معبود شفا اولان اوغلى
آسقله‌پيوس (اسكولاپ) كبى‌ده مظهر احترام اولور
ايدى. امراض سارى‌دن وسائر فنالقلردن قورتارديغى
ايچون آپولونك شرفنه شرقيلر تغنى اولنور ايدى. آپولون
شرك مانعى وهوام وحشراتك دافعى ايدى. حيات معنويه‌ده
اوصاف ماديه‌سى معنويات واخلاقياته‌ده شامل اوله‌رق
صافيت معنويه واخلاقيه‌يى، انتظام، حقوق وعدالت
معبودى عد اولنور ايدى . ايشته بوصفتله اشراقى
دفع ايدر ، وتروْوا پيشكاهنده محاربه ايدن يونانيلرى
محافظه ايلمش عد اولنور ايدى . كنديسنه طلب
حمايه ايچون مراجعت ايدنلرك دخى كناهلرينى عفو
وتطهير ايتمك قوتنه مالك ايدى. بوسايه‌ده تطهير ايديلن
صاحب كناه وجرم ينه مذهبنه ومملكتنه مال اولور
ايدى. آپولون دلفى محافظى اولان اژدرى اولدردكدن
صوكره مملكتنى ترك ايله يدى‌سنه آدمه‌توس‌ه اوشاقلق
ايتمش وبعده كنديسنى تطهير ايدوب ينه دلفى‌يه كلمش .
بناءً عليه آپولون قتله بدل قتلى قالديره‌رق بوكا مقابل
توبه وكفارتى قويمش . بو توبه وكفارت مسئله‌سى
يونانيلرك اخلاقنده‌كى شدتى تهوينه ياردم ايتمش .
آپولون معبود نور اولديغى كبى پدرى ژوپيترك اوامر
ونواهيسنى تبليغه مأمورده صاييلير ايدى . آپولون
مكهنه‌لرينك مقدارى كرك آسياى صغراده كرك
يونانستانده‌چوق ايدى . فقط دلفى بونلرك اك مهمى
ايدى . آپولونك موسيقيسى اذهان بشرى تربيه واعلا
ايدر ايمش. تغنيات (موز) دينيلن پريلره ويرلمش
ايسه‌ده معمافيه آپولون ينه تغنى وشعر معبودى عد
اولنديغندن بوصفتله كنديسنه (موزاكه‌تس) نامى‌ده
ويريلير ايدى . موزلر ايله مناسباتده بولنديغى كبى
ملاحت پريلريله‌ده روابطى وار ايدى. انسانك حياتنه
وطبيعته بوقدر ارتباط ومناسبتى اولديغى ايچون
آپولونك يونانيلرجه برپيوك ورفيع موقعى وار ايدى.
نره‌ده يونانلى وار ايسه آپولونى طانير ايدى. آپولون
مذهبنك الباشلى مركزى ده‌لوس اطه‌سى ايدى، چونكه
آپولون اوراده طوغمش ايدى. اوراده كزه‌يقين يونانان
غايت كوزل برمعبدده آپولون نامنه هربش سنه‌ده بركره
يونان حكومتلرندن كلن هيأت مبعوثه حضورنده اويونلر
ترتيب اولنور، بايرام ياپيلير ايدى. آسياده‌كى آپولون
معبدلرندن اك مشهورى ليكياده غايت مشهور بركاهنى

اولان (پاثارا) معبدی ایدی . روماليلر آپولونی
یالکز اك صوك قراللری اولان تارکینیوس زماننده
بیلمشلر ایدی. اوزمان روماليلر ایلك دفعه دلفی کاهننده‌ن
بعض خصوصاتك کشفنی طلب ایچون اورایه مراجعت
ایتمشلر ایدی . دلفی معبدندن النان کتابلر اوزرینه
آپولون مذهبی روماليلر عندنده اوقدر شایع اولدیکه
قبل الميلاد ۴۳۱ ده روماليلر آپولون نامنه برمعبد انشا
ایتدیلر . بومعبدده کفارت وتوبه مراسمی اجرا
ایدرلر ایدی . قبل الميلاد ۲۱۲ ده روماليلر ایکنجی
پون محاربه‌لری مشکلاتی اوزرینه هرکاهنك توصیه‌سی ایله

(شکل ۳۰)

آپولون (رومادە) — آپولون (فلورانسه‌ده) — آپولون موساژت (رومادەواتیقانده) — آپولون سوروقتون (رومادەواتیقانده) — بلوه‌در آپولونی (پی تی ین)

آپولون هرمافرودیت (ناپولی‌ده) — آپولون آرقاییق (لوورموزه‌سنده) — آپولون کیتارەت (ناپولی‌ده) — آپولون (فلورانسه‌ده) — آپولون غرینون (رومادەقاپینولده)

آپولون اویونلرینی احداث ایتدیلر . روما قیصرلرندن
اوغوست کندیسنی آپولونك حمیسی عدایدرك آقتیوم
غلبه‌سنی متعاقب آپولونی اك بیوك معبودلر صیراسنه
قویدی واسکی آپولون معبدینی توسیع وتزیین ایتدی
وآلدیغی غنائمك برقسمنی اورایه وقف ایله‌دی. آپولون
نامنه بحری وبری یاریشلر احداث ایتدی وکندی خانه‌سی
قربنده (پالاتین) ده برآپولون معبدی ده یاپدردی.
— آپولونك صور وتماثیلی.— آپولونك اوصافنده‌کی
کثرت اسکی زمانلرده بومعبودی ابراز ایله‌مك ایچون
اتخاذ ایدیلن تماثیل ورموزده دخی کورونور

بورموز وتماثيلدن اك شايعى كيناره ايله اوقدركه
بونكله موسيقى وصيد معبودى اولديغى اكلاشيلير .

آپولونه تخصيص اولنان مقدس نبات دفنه‌در. آپولون
معبدى دفنه‌لر اورته‌سنده اولوب باشنده‌كى تاج ظفرده
دفنه داللرندن وخرما داللرندن ايدى . حيوانلردن
قورت ، يونس بالغى ، قوغو ، قارغه ، ييلان وسائره
كذلك آپولونك رموزندن ايدى . آپولون اولمپ
معبودلرى ميانده كنج و صقالسز اولمق اوزره
تصور اولنمش برمعبوددر. صوكره‌لرى آپولون چيلاق،
سرت ، اوزن صاچلى اوله‌رق تمثيل اولنمش ايدى.
مونيخ موزه‌سندكى (آپولون دوقته‌نه‌آ) ايشته بو
نوعدندر . آپولون بعضاً النده موسيقى الات وادواتى
ايله برملاحت پريسى طوتمش هيئتده‌ده ابراز ايديلير .
فيدياس زماننده‌كى هيكلتراشلر آپولونى اوقدر كنج
كوسترمزلر، دها كچكين،دها قوتلى كوستريرلر ايدى.
هيكلتراشلغك ايكنجى دورنده ايسه‌دها كنج،دها نارين
دها لطيف تمثيل اولنمشدر . فلورانسه‌ده‌كى آپولون
هيكليله (آپولينو دو فلورانس) رومادكى (آپولون
ساوروقتونوس) بونوعدندركه وجودى غايت زنده،
چهره‌سى قيويرلش كوزل صاچلر ايله احاطه اولنمش،
جبهه‌سنده نشاط وممنونيت اثرى كوريلير . (آپولون
دوبلوه‌در) آپولونى حركتده ، فعاليتده كوسترر .
بوهيكل رومادە واتيقان موزه‌سنده‌در . ١٤٩٥ ده
آنتيوم خرابه‌سنده بولنمشدركه فوق العاده كوزلدر.
١٧٩١ ده يانيه‌ده بركوچك طونج آپولون هيكلى
بولنمشدركه پترسبورغده قونت استروغونوفك تحت
تملكنده‌در. آپولونك باشليجه نشانلرى ياريسى ارسلان،
ياريسى قارتال برمخيل حيوان ايله قوغو قوشى،خروس ،
ياى ايله قارغى، عود وباچنك، سهام، دفنه وخرمادر .

آپولونيا — ارلانده كينۀ شرقده، آسينى ايله
ترؤوا پؤانت رأسى بيننده كائن اولان ساحله اوروپاليلرك
ويرديكى نامدركه قسم جزئيسى فرانسه‌نك فيل ديشى
ساحلى مستملكه‌سنه ، قسم أعظمى انكلتره‌نك آلتون
ساحلى مستملكه‌سنه عائددر . بويوك اسم حقيقيسى
آحوآدر . قدماى ملاحيندن برينك روايتنه نظراً
بوساحلده ياشايان زنجيلر پك كوزل ، ووجودلرى
پك متناسب اولديغندن كنايةً ، آپولون (بوماده‌يه
مراجعت) ك حسن اندامنه ايماماً مملكت مذكوريه
آپولونيه نامى ويرلش. اهاليسى ديكر زنجيلردن دها
مدنيدر. ساحل بوينده پك ايى تجارت ايدرلر .

آپولونيا ياخود آپولونيا — جغرافياى قديمه‌ده
اكثربلاده ويريلن نامدركه جمله‌سى اساطيرده‌كى آپولون
اسمندن آلنمشدر. آپولونيا نامنده اوتوز قدر شهر
و بلده واردر . اولا : فوكيده طرفلرنده قديم
كياريس (بو ماده‌لره مراجعت) ، ايلليرياده بر
بلده‌كه لائوس چاينك منصبى اوزرنده كائن، قورنت
وقورسيرك مستعمره‌سى اولوب غايت معمور برشهر
ايدى . يونان تاريخنه عائد اولان وقايعه پك آز
اشتراك ومداخله ايتدى . ايلليريا ليلرك تعدياتندن
كنديني صيانت ايچون روماليلره التجا ايتمش ايدى.
كنج اوقتاويوس بوراده تحصيلده ايكن قيصرك خبر
وفاتنى آلدى . بوبلده أغنانيا دينن طريق كبيرك
برباشنده ايدى (اغنانيا ماده‌سنه مراجعت) زمانمزده‌كى
بلدۀ مذكوره‌نك نامى پوليناددر (بوماده‌يه مراجعت)
ثانياً ، ماغدونيه بلده‌سيكه بولبه‌ك كولنك شرق
جهتنده كائن ايدى، ثالثاً، آتوس يعنى آينه‌روز جبلنك
دامننده كائن اولان قالكيدونيه بلده‌سى ، رابعاً ،
قره‌دكز ساحلى اوزرنده تراكه بلده‌سيكه مزامبريا
(ميسيورى) نك جنوبنده كائن اولوب ميله‌نك
مستعمره‌سى ايدى. زنكين وذى قوت بربلده ايدى.
بوراده برآپولون معبدى ايله برده قولوس وار ايديكه
بونى روماليلر قاپيتوله نقل ونصب ايتديلر . مؤخراً
بلدۀ مذكوره سوزوق پوليس (سيزه بولى) نامى آلدى
خامساً ، كريد جزيره‌سنده شمال ساحلى اوزرنده بر
بلده‌كه فيلسوف (ديوجن)ك مسقط رأسى، سجيلياده

بربلده که اطه‌نك شمال ساحلی اوزرنده کائن ایدی ، اسپاده : میزیه‌ده یعنی شیمدیکی خداوندکار ولایتنده، رانداکوس (اطرانوس) چایی اوزرنده وبرکولك ایچنده بربلده که نامی کوله‌ده ویرلمشدر ، زمانمزده آپولیوند (بومادده‌یه مراجعت) ، قاریه‌ده آلباقوم جبلی قربنده پسیدیه‌ده اسکندر کبیرك تأسیس ایلدیکی بربلده‌که آپواسی مشهور ایدی (شمدیکی اولو بورلو)، آثوریه‌ده بربلده‌که آپولونیاتیس دائره‌سنك مرکزی ایدی . موقعی مجهولدر . آفریقاده : کیره‌نایك بلده‌سی‌که مغربده بلاد خمسه‌دن بری ایدی.
آفریقاده ، انکلتره مستملکاتندن آلتون‌ساحلی اوزرنده‌بربندر تجارت وبرقلعه‌در . آسیینك شرق طرفنده کائندر .

آپولونیا — برقدیم برغمه حکمداری (آتال)ك زوجه‌سی ایدی. درت ارکك چوجغی اولدی. ایکیسی اؤمن ایله ایکنجی آتال بربرینه پك صادق ایکی برادر اولمغله معروفدر . والده‌لرینه پك زیاده محبت وارتباطلری وار ایدی . ازنیکمیده‌ده بر تربه انشا ایتدیردیلر .

آپولونیات — استرابون‌جغرافیای‌کبیرنده‌آسیای صغراده اولیمپ (کشیش طاغی) قربنده کائن برکولدر، بالغی چوقدر دیور. آبولیوند کولی اوله‌جق (بومادده‌یه مراجعت) .

آپولونیاس اس . غاریه جنسندن ایکی نوعه مخصوص اولمق اوزره وضع ایدیلن برنامدر . اوراق متقابل ، دائما یشیل ، ازهاری ابطی ویاانتهائی اولان اشجاری حاویدر .

آپولونیدس — قوس‌یعنی‌استانکوی‌لی‌برطبیب‌در . ایران ملوکندن اردشیرك اطباسندن ایدی. (٤٦٥ ـ ٤٢٥) تجمیع اولان عاقبتی ایله معروف اولمشدر. ایرانی اکا برندن برینك ارمله‌سی طرفندن دیری دیری کومدیرلمشدر . آپولونیدس بوقادین ایله، اصلی اولمیان برخسته‌لغك تداویسنی بهانه ایدرك مناسبات غیرمشروعه‌ده بولنمش ایدی .

آپولونیدس — رواقیوندن برفیلسوفدر. قونیه‌لی قاتونك اطباسندن ایدی . عمرینك صوك زمانلرینی بونك یاننده امرار ایله‌مشدر .

آپولونیدس — ایمپراطورطیباریوس زماننك ادبیوندن ایدی . آثارندن الك مهمی اکا اتحاف ایتمشدر .

آپولونیو (جاقوتو) . تاریخ ومناظر مصورلرندندر. باسانوده ١٥٨٤ ده طوغمش، ١٦٥٤ده اولمشدر. عمجه‌لری جورلامو ایله‌جاماتیستاباسا نونك چراغیدر . اثرلری باسانوده وروماده دوریاسالونده کوریلیر .

آپولونیس — یونانستان خلقنك منقسم‌اولدیغی اون اوچ سبطدن آتالید سبطنك مقری اولان برقضانك اسمیدر . احتمال‌که بوقضا اوسبطك‌تشکیلی زماننده تأسیس واتخاذ اولندی . بلکه‌ده برغمه حکمداری برنجی «آتال»ك زوجه‌سی آپولونیس‌ه نسبتله اویله تسمیه ایدلمشدر .

آپولونیکون اس (آپولوندن) . مهمی بر موسیقی آلتیدر. غایت ماهرانه ترتیب اولنمشدر . فلیغت ورو بسون نام موجدلر طرفندن لوندره‌ده اختراع اولنمش ، وایلك دفعه اوله‌رق ١٨٧١ ده بوشهرده موقع تطبیقه‌قونمشدر. ١٨١٢ تاریخنده اعماله باشلانمش ایدی ١٠,٠٠٠ انکلیز لیراسنه چیقمشدر . ١٩,٠٠٠ بورویی حاوی ، وبو بورولره هوانك دخول وتضییقی تنظیم واداره ایتمك ، دساتینی [١] تحریك ایلمك اوزره

[١] پیانونك مضربلری مقامنده اولان وقلاویه دینن مستطیل پارچه‌لرك اسملری .

لك مصنع بر مهنیه‌سی وار ایدی . اولا بو آلت ایله بعض مشهور اوپرا پیشرولری چالنمش‌در . ۱۸٤۰ تاریخنه قدر آپولونیقونك تطبیقات موسیقیه‌سی کیتدکجه آرتیور ایدی. فقط بوتاریخدن صوکرا آلتی دیکلتدیره‌رك پاره قزانمق خصوصنه خلل کلدیکندن آپولیقونی بوزدیلر، بورولری دیکر ارغونلر اعمالنده قوللانلدی .

آپولونیوس — بو اسمده برچوق اطبای یونانیه واردرکه الك مشهورلری شونلردر :

— آپولونیوس (هرقوفیل) ك تلمیذی اولان بر طبیبدرکه استادینه اضافتله هرقوفیلین لقبی ایله طانمشدر . قبل‌المیلاد ایکنجی عصرده اسکندریه‌ده یشایور ایدی .

— آپولونیوس مزاولکه میلاددن اول ایکنجی عصرده اسکندریه‌ده یشار ایدی . مزاولین دینان اطبا صنفنه منسوب ایدی. مدرسلکده (ستراپیون)ه خلف اولدی .

— آپولونیوس (برغمه‌لی) که قبل‌المیلاد برنجی عصرده برحیات ایدی . آثارندن یالکز داء الکلب وحجامت حقنده‌کی اثرلرینك صورتلری معلوم وموجوددر .

— آپولونیوس (قبرسلی) که قبل‌المیلاد ۷۰ تاریخنده قبرسده تولد ایتمشدر. بقراطك مفصللر حقنده‌کی اثری اوزرینه یازمش اولدیغی بر شرحی الیوم موجوددر.

آپولونیوس — یونان هیکلتراشلرندن اولوب میلادك برنجی عصرنده یشامشدر. آثارندن (بلوده‌ور کوده‌سی) نامیله معروف اولان و الیوم واتیقان موزه‌سنده محفوظ بولنان برتمثال پارچه‌سی فن هیکلتراشجه الك بدیع آثار عتیقه‌دن معدوددر .

آپولونیوس (پرغالی) — یونان قدیم هندسیونندن وهیئیونندن بریدر . انطالیا جوارنده پرغه شهر قدیمی اهالیسندن اولوب قبل‌المیلاد ۲۰۵ تاریخنده اسکندریه‌یه عزیمت ایتمش، واوراده شهرت آلمشدر. ارخیمدك شاکردی وآنك کبی ازمنهٔ قدیمه‌ده علوم ریاضیه‌نك آباء وارکانندن بری ایدی. (قطوع مخروطیات) حقنده سکز کتابدن مرکب بیوك بر اثر اثر ایتمشدرکه بو اثرك یالکز ایلك درت کتابنك اصلی و متباقیسنك لسان عربی‌یه مترجم نسخه‌لری قالمشدر بو اثر ۱۷۱۰ تاریخنده اوقسفورده انکلیز لسانیله نشر اولنمش وناشری اولان (هالی) طرفندن آپولونیوسك ترجمهٔ حالی حقنده طوپلانیلان معلومات اثرك مقدمه‌سنه درج ایدلمشدر. بومعلوماتدن اکلاشیلدیغنه کوره آپولونیوس مصر قدیمده ملوك بطالسه‌دن بطلمیوس (اورکت)ك زمان حکومتنده اسکندریه‌ده مشهور هندسی اقلیدایله برابر بولنمش وحتی آندن بعض معلومات اقتباس ایلمشدر.«قطوع مخروطیات»ی صاحب ترجمه‌یه (مهندس اعظم) عنوانی قزاندیرمش ایدی.فقط مخروطیات حقنده بو اثرده مندرج اولان معلومات صرف کندی کشفیاتی عد اولنه‌مز. زیرا الك اول مخروطیات ایله اشتغال ایدن میلاددن ۳۵۰ سنه مقدم یشامش اولان (اریسته)در. معمافیه آپولونیوس کندیسندن مقدم قطوع مخروطیاته متعلق معلوماتی جمع وتدوین ایله اکتفا ایتمیه‌رك کندی طرفندن ده بو بحثه عائد برچوق شیلر علاوه ایتمشدر. آپولونیوسك بو اثری «کتاب المخروطات»عنوانیله خلیفهٔ عباسی مأمونك امریله عربجه‌یه ترجمه اولنمشدر . فقط اوزمان یالکز یدی کتابی حاوی اولان قسم اولی بولنوب ترجمه اولنمش ایدی . اثرك مقدمه‌سنده ایسه سکز کتابی شامل اولدیغی محرر ایدی. خلیفه مأمون زماندن هجرتك ۱۰۰۰ تاریخنه قدر بوسکزنجی کتاب بولنه‌مامش ایدی . ابوموسی دیورکه آپولونیوسك یدی کتابندن باشقه سکزنجی کتابك درت شکلی بولندی . احمد بن موسی الحمصی ایلك درت کتابی ترجمه ایتدی . ثابت بن قره

ده باقی اوچنی ترجمه ایلمشدر . نوادر الاخبار صاحبی بویله یازیور ، وحسن بن موسی ابن شاکر طرفندن بو ترجمه‌لرك تصحیح اولندیغنی بیان ایدیور .

آپولونیوس — تیانالی آپولونیوس دیه معروفدر. فیثاغور مذهبی اهلندن مشهور برفیلسوفدر. میلادك برنجی عصری ابتدالرنده، ایمپراطور اوغستوس زماننده قاپادوقیاده تیان شهرنده تولد ایله‌مش وایاثوغده وفات ایتمشدر. زنکین ومعتبر برعائله اولادی ایدی. اون درت یاشنده ایکن پدری طرفندن طرسوسه کوندرلمش، بوراده فنیکه‌لی (قتیده‌موس) دن علم ادب وعلم بلاغت تعلم ایلمشدر . بو ذات یالکز فیثاغوره مفتون بر فیلسوف دکل، صوك دمنی یشامقده اولان بتپرستلکده صوك پیری ، صوك سیری ایدی . بتپرستلکی اصلاح ایله اولومدن قورتارمغه چوق چالیشدی . بو صفتله بتون عمرنده خلقك پرستش وحرمتنه مظهر اولمش ایدی . اولدکدن صوکراده اوچ درت عصر قدر الهلره مخصوص تعظیمات وتقدیساته نائل اولدی . همشهریلری کندی بلده‌سنده صاحب ترجمه‌یه برمعبد یاپدیلر. باشقه یرلرده‌ده آنك رسمی الهلرك تصویرلری صیراسنده بولندورلر ایدی. خارقه‌لر، معجزه‌لر اظهار ایله‌مك ویا حقك عنایتنی استرحام ایتمك اوزره نامنه دعا ومناجات ایدیلیر وشفاعتنه التجا اولنور ایدی . ایمپراطورلر بیله آنك الك کوچك سوزلرینی آرارلر ، حیاتنك الك کوچك اثرلرینی جستجو ایدرلر ، خلاصه اقوال و افعالنك الك کوچکلرینی دخی تحقیقه مشغول اولورلر ، کویا سماوی بر امر ایمش کبی ، نه دیمش ایسه، نه یاپمش ایسه انی بیلمکه اوکرنمکه چالیشیرلر ایدی. فلسفه مورخلرندن بری صاحب ترجمه‌یی کوکدن یره اینمش بر اله عد ایدر وثنیه‌نك صوك مدافعلری آنی حضرت عیسایه مقابل طوتارلر . کویا که معاصری بولندیغی حضرت عیسایه مقابل ومخالف برقطب ایمش کبی تلقی ایدرلر . بو قدر مبالغه‌لی ، مفرط خیاللی روایات ایچنده تاریخی حقیقتی بولمق پك کوچ برایشدر، خصوصیله آپولونیوسك اثرلرندن هیچ بری زمانمزه واصل اولمادیغی دوشونیله‌جك اولور ایسه بو بابده حقیقتی بولمقده نه‌قدر مانع وصعوبت اولدیغی آکلاشیلیر . ذاتاً آپولونیوسك ترجمهٔ حالی‌ده وفاتندن تقریباً یوز یکرمی سنه صوکرا آپولونیوسه صوك درجه مفتون ومنجذب بولنان ایمپراطوریچه ژولیا (یدنجی سوَرك قاریسی)نك تأثیری آلتنده اوله‌رق خطیب فیلوسترات طرفندن یازلمش اولماسی‌ده صاحب ترجمه حقنده طوغری‌یی بولمایی دها زیاده اشکال ایتمشدر . صاحب ترجمه اولا فیلسوف اوکسن‌دن فیثاغورك حکمتنی تدرس ایله‌دی . آپولونیوس بو معلمك سیرتنی درسلری ایله یعنی عملی علمی ایله متناسب بولمادیغندن آنی درحال ترك ایتدی وبعدما فیثاغوری هرشیده کندیسنه امتثال نمونه‌سی طوتدی. بناءً علیه بودقیقه‌دن اعتباراً عمرینك صوکنه قدر بومسلکنده ثبات ایتدی : ات یمکدن ، شراب ایچمکدن قطعیاً اجتناب ایدر. طعام خصوصنده صوك درجه عفیف وپرهیزکار بولنور ایدی. سرت یتاق اوستنده یتار ، یالین آیاق یورور ، صاچلرینی أبدی کسمز ، یوکدن باشقه البسه کیمز ، نه‌سی وار ایسه فقرایه بذل ایلر، اکثریا معبدلرده وقت کچیریر ایدی. بش سنه تمادی ایدن سکوت امتحانندن اصلا اورکمدی . روایته کوره بو امتحان زمانی سیاحتده کچیرمش . فلسفه‌ده فیثاغور مذهبنك اصل ومبدئنی تحقیق ایتمك ایچون شرقه سفر ایتدی ، درت سنه بابلده قالدی ، مغان ایله کوروشدی ، بورادن قفقاسیه‌یه ودها صوکرا هنده کچه‌رك بوراده تناسخ مذهبی رجالی ایله ، براهمه ایله مصاحبت ایله‌دی . حبشی ، مصر علیایی ، یونانستانی ایتالیایی‌ده طولاشدی . کزدیکی یرلرده هم اوکره‌نیر هم اوکره‌تیر ایدی . بالخاصه پاپاس وراهب صنفلری اوزرینه تأثیرینی ایقاعه چالیشیر ایدی . واردیغی هر یرده چوق حرمت وتعظیم کورور ایدی .

وفاتنى احاطه ايدن سر كندى حقنده خلق بيننده متداول اولان اعتقادينى تزييده خدمت ايتمشدر . سنى پك ايلريله‌ديكى بر زمانده يريوزندن غائب اولمش، كمسه نره‌ده ونه صورتله عمرينى بيتيرديكنى اوكره‌نه‌مه‌مشدر .

(آپولونيوس)ك جهت جهت مهم كورينن ترجمهٔ حالنه دائر بيلديكمز هرشى، حتى بو آدمك حياتى تاريخندن صاقلايان خرافى ماصاللر بيله كوستريبوركه كنديسى فيلسوف اولمقدن زياده دينى بر معتدل و اخلاق خواجه‌سى ايدى . فلسفه‌ده، كرچه فيثاغورك تلميذى ايدى ، فقط فيثاغور فلسفه‌سنك اساسى اولان اعداد نظريه‌سنه اوقدر اهميت ويرمز ايدى. نظرنده رياضيات، هيئت، موسيقى ايكنجى درجه‌ده قالان علملردن ايدى؛ حالبوكه فيثاغور فلسفه‌سنده بو علملر اول درجه‌ده عد اولنمش، اعلا صايلمش علملر ايدى. آپولونيوس فيثاغور فلسفه‌سنده اولديغى كبى، رموز استعمالنى قبول ايتمش ايدى. فقط بو رموزى عالمى ايضاح ايچون دكل، دين اعتقاد و آيينه دها يوكسك بر معنا ويرمك ايچون قوللانيردى . بتون جهد وغيرتى ، معبدلرده اوزون مدت اعتكاف دنيانك هر طرفنده پاپازلر ايله دواملى مصاحبتى باشليجه هپ او مقصده مبنى ايدى . افلاطون كبى صاحب ترجمه‌ده زمانك بتون پاپازلرينى اخلاقه منافى افسانه و حكايه‌لر ايله انسان قلبنده حق محبتنى، الوهيت معناسنى بوزمق و افساد ايتمكله اتهام ايديبور ايدى . بو فنالقلرك اوكنى آله‌بيلمك ايچون آدميتك ايلك وابتدائى عنعنه‌لرينه قدر چيقمق ايستيور ايدى. ايشته بونك ايچوندركه يعنى او عنعنه‌لرى بوله‌بيلمك ايچوندركه شرقك الك اسكى اقوامى ايچنه قدر وارمشدر. فقط (آپولونيوس)ك كندى زماننده جارى ورائج اولان افكار واحكامه بدل كندى طرفندن وضع ايتمك ايسته‌ديكى قواعدى صيراسيله وموثوق بر صورتده بسط ايتمك پك مشكلدر . يالكز وقت وقت، فرصت دوشدكجه ووسيله بولدقجه طرفندن سويلنمش ، وتلميذى داميس معرفتيله ضبط اولنمش بعض سوزلرينه باقيله‌جق اولور ايسه كوريله‌بيليركه صاحب ترجمه بتون دنياىى تك بر وطن عد ايديور وبتون انسانلرى قارداش طانيور؛ وفطرتك عالمه بخش ايتديكى نعمتلرى قارداش كبى بينلرنده پايلاشملرينى تنسيب ايديور . (آپولونيوس) ك بو بابده‌كى تصور وتكليفى فيثاغور فلسفه‌سنك ابتداسندن برى ادراك وتجربه ايتمش اولديغى مشترك معيشت فكرينك تعميمندن باشقه برشى دكل ايدى. دين تطبيقاتى وعبادت احكامى حقنده‌كى نظريه‌سى‌ده اخلاق عمليه كوره مرتب ايدى بو اخلاق عملى ايسه مادى ومعنوى حيات ومعيشتده شديد وتام بر عفت ايچنده بتون آدم افرادينى بر مجتده طوتمق ايدى. قان دوكمك ، قربان ايتمك پك زياده منفورى ايدى. حتى هيچ بر جانه ضررى طوقنميان قربانلرى بيله حق تعالى‌يه لايق كوره‌ميور ايدى . وديور ايدى‌كه اللهك هيچ برشيئه احتياجى يوقدر، او غنى وعالمدن مستغنى‌در، اللهه كوره‌بيلدن كوندريلن هرشى برشائبه‌در. اللهه لايق اولان تحفه آڭا تماماً چسبان اولان حتى آغزلردن بيله چيقمغه لزوم اولمايان كلاملردر . ايشته جناب كبريايه لايق وشايان اولان تعظيم وعبادت بودر [١]

(آپولونيوس)ك صرف فلسفه حوزه‌سنده تأثيرى آز اولمشدر. فقط، ولو آز بر درجه‌ده اولسون بتون بتون انكار قبول ايتمز اسكندريه‌لى فيلون كبى فلسفه‌ملكنه يكى بعض اصول وعناصر ادخال ايده‌رك نظر وتعقل دائره‌سنى توسيعه خدمت ايله‌مشدر . او وقت بربرينه فكراً يبانجى بولنان ايكى عالمى ، شرق ويونان عالملرينى بربرينه تقريب ايتمشدر ، انسانلرى وملتلرى خبرلرى اولميه‌رق يكديكره باغلايان وكوزدن نهان اولان عنعنات سلسله‌سنى ايلك اول آرامغه تشبث ايدن صاحب ترجمه اولمشدر .

---

[١] (آپولونيوس)ك بو سوزى بر اسلام شاعرينك « جناب كبريا الحق سزاوار عبادتدر ، عبادت آڭا فكر وذكر خالصدن عبارتدر » بيتنى خاطره كتيردى،

والحاصل آپولونیوس خرستیانلغك ظهوری ایله برابر اسکی عالمك بتون مساعئ ذهنیه‌سنی برجمله اوله‌رق خلاصه ایدن اسکندریه فلسفه مکتبنك اول کله بر مؤسسی عد اولنه‌بیلیر . (آپولونیوس)ه اسناد اولنان مکتوبلره نظراً بوذات فلسفهٔ اعلاده یعنی وجود مطلق فلسفه‌سنده شیمدیکی مادیون مذهبنی آکدیرر برنظریه صاحبی ایمش ، (آپولونیوس)ك اعتقادی واخلاق اولان صفت ومزیتلری بویله برنظریه ایله متناقض‌در. ذاتاً اومکتوبلرك مفتری اولدیغی اخیراً ثابت اولمش‌در.

(آپولونیوس)ك اصل خدمتی فلسفه‌دن زیاده قدیم وثنیه مذهبنك تعدیل واصلاحنه مصروف اولدیغی مقاله‌نك باش طرفنده سویله‌مش ایدك . صاحب ترجمه‌نك بوخدمتی زمانه کوره بوشه کیتمه‌مش‌در . زیرا آپولونیوس بومذهبی ملوث اولدیغی مادیات واوثاندن قورتاره‌رق معنوی برنظر ایله تصفیه ایتمش، حواسك طوغوردیغی بوباطل دینی کوکندن کسه‌مه‌مك، اشکال مادیه‌یه ارتباطنی قالدیره‌مامق ایله برابر افکار واذهانی وثنیتدن عاری اوله‌رق ظهور ایده‌جك ادیانك قبولنه اعداد ایله‌مش‌در .

برروایته کوره کندیسنه بعض سحربازلقلر دخی عطف اولنور. کویا شعبده‌بازلقلر ایله کرامت طاسلار ایمش. بوجهتله عرب مؤلفلری آکا آپولونیوس طلسمانی دیرلر . صانکه بو آدم یونانیلرك تلسماتا دیدکلری اشکال غریبه ایله سحر یاپارایمش. بونك ایچوندرکه طلسمانی (یعنی طلسمجی) دیمش . بو روایت صحیح اولسه بیله آپولونیوس طبیعتنده بولنان بر آدم بویله صنعتلری البته محافظه ایده‌مز. اولسه اولسه بت‌پرستلکده جاری اولان بوهوائی ایشلری توریه طریقیله بشقه برمعناده تأویل ایله‌مك ایچون اوکبی شیلر ایله مشغول اولمش‌در . اخلاقجه اعتقادی واعتمادی او مرتبه‌ده ایدی‌که (دوَمیسیه‌ن) اوکا برچوق اشکنجه‌لر ایتمش هپسنه جسارتله تحمل کوسترمش‌در . والحاصل بو آدم معلومات ، فضیلت وناطقه پردازلق جهتلریله زمانننك الك خارق العاده آدملرندن ایدی . فقط بوقاریده دیدیکمز کبی اطرافلی ترجمهٔ حالی حقنده صحتنه کسب امنیت ایدیله‌بیله‌جك معلومات هنوز تماميله موجود دکل‌در. (فیلوسترات)ك ایکی عصر صوکره یازمش اولدیغی ترجمهٔ حالنده اوقدر افسانه‌لر واردرکه بونلرك ایچندن حقیقی اولدیغی کبی بولوب چیقارمق غیر ممکن اولدیغی بوقاریده سویله‌دك آثارندن یالکز سکسان درت قطعه مکتوبیله (دوَمیسیه‌ن) حقنده بر مدحنامه‌سی قالمش‌درکه بونلرك‌ده فی الحقیقه اونك آثاری اولدیغی مشکوك‌در .

آپولونیوس دیسقول — تنقیداتنك شدتی ومزاجنك کدورتی سببیله دیسقول یعنی چتین دیه تلقیب ایدلمش‌در . ایکنجی قرن میلادیده اسکندریه‌ده یشامش اولان ادیبوندندر . قدیم یونان لساننك نحوی اوزرینه غایت مکمل بر اثری واردر. دیکر درت اثر دها ترك ایلمش‌در .

آپولونیوس (ردوسلی) — یونان قدیم شعرا وادیبوندن اولوب قبل المیلاد اوچنجی عصر اواسطنده ردوس جزیره‌سنك (توقراتیس) قصبه‌سنده تولد ایتمش، ۲۱۰ سنه‌سنه طوغری مصر حکمداری (بطلمیوس أورکت)ك دور حکومتنده اسکندریه‌یه عزیمتله ادیبوندن (قالیماق)ه شاکرد اولمش‌در . بعض شهرلرك تاریخ تأسیسی حقنده منظومه‌لر انشاد ایتمش ، بعده (آرغونوت)لر افسانه‌لرینی زمین اتخاذ ایده‌رك بوبابده متعدد قصیده‌لر نظم ایله‌مش‌در . اوزون قصیده‌لرك علیهنده بولنان وداثماقیصه منظومه‌لر طرفداری اولان (قالیماق)ك مؤاخذات ومهاجماتی اوزرینه ردوسه چکلمکه مجبور اوله‌رق اوراده‌بر طرفدن علم ادب تعلیم ایتمش و (ارغونوت) سفرلرینه دائر بر داستان نظم ایله‌مش‌در . ، استادی اولان قالیماق اوزون

داستانلرك خصمی ، وقیصه منظومه‌لر طرفداری بولندیغندن تعریضات و تسویلاتیله صاحب ترجمه‌یی ردوسه چکیلمکه مجبور ایتمش ایدی . آپولونیوس بوراده خصمنه برهجو محاربه‌سی آچمقله برابر علم ادب تعلیمی ایله‌ده اشتغال ایلدی وردوسلیلره آرغونوت سفری حقنده‌کی داستانی بکندیره‌رك اونلرك پارلاق تعظیمه مظهر اولمش‌در. (قالیماق) ك وفاتندن صوکرا اسکندریه‌یه عودتنده حافظ کتبلك خدمتنده بولنمش وقبل المیلاد ١٧٦ سنه‌سنه‌طوغری غایت یاشلی اوله‌رق وفات ایتمش‌در . قدیم شاعرلر حقنده ادبی تفسیرلر یازمش ایدی . فقط شهرتنه اك زیاده سبب اولان اثری آرغونوتلر داستانی‌در . مشهور روم شاعری (ویرژیل) بواثردن چوق شیلر اقتباس ایتمش‌در . (آپولونیوس) قوللاندیغی لسان عالمانه اولمقله برابر اك زیاده اومیروسك لساندن آلنمش ایدی . آپولونیوس أیی برشاعر ایدی . فقط داستانی اولان شعرنده وحدت بولنمادیغی کبی آثارنده ملی برفائده‌ده یوق‌در . فقط عشقك نفسانی اولان تحلیلاتنده بیوك بر شاعر کسیلمش او وقته قدر یونان ادبیاتنده کورولمیان یکی بر کوزللك احداث ایتمش‌در .

آپولونیوس — مولون لقبیله معروف‌در . رواقیوندن بر یونان خطیبی ایدی . اصلاً آلاباندالی اولوب صوکرادن ردوسده یرلشمش‌در ومیلاددن ٤٠ سنه اول برحیات ایدی. بر بلاغت‌مکتبی آچمش وبك چوق ناطقه پردازلر یتیشدیرمش‌در . رومالی چیچرو وژول سزار اونك تلمیذلرندن‌در. ناطقه‌پردازلغه طبعاً استعدادی اولمیانلری مکتبندن طرد ایدر وزمانلرینی بیهوده یره غائب ایتدیرمز ایدی .

آپولونیوس اس . ١٨٠٠ تاریخنه‌طوغری ایجاد اولنمش برموسیقی آلتی‌درکه هم پیانو هم ارغنون مقامنده استعمال ایدیلیر ایدی . آلتك اوزرنده یامه برده چوجق قائم ایدی‌که فلاوته چالار ایدی . بوآلت‌هم ارغنونی هم‌پیانو کبی آیری آیری‌ده‌قوللانیله‌بیلیر ایدی .

آپولونیوس (سَفسطائی) — قدیم یونان صرفیونندن بری‌در . قیصر اوغستوس زماننده اسکندریه‌ده طوغمش وبوراده عمرینی چیرمش‌در . قدیم یونانك مشهور داستان شاعری (اومیروس)ك قوللاندیغی کلمانك علم لغتنه دائر براثر تألیف‌ایلەمش‌در . بواثر زمان ایله بك زیاده تحریفه اوغرامش ایسه‌ده ینه غایت نافع برکتاب‌در .

آپولونیوس (پترالّی) — قدیم‌یونان‌نحاتلرندن‌در ، میلاددن ٢٠٠ سنه اول برحیات ایدی . برادری (پترالّی‌تاوریسکوس) ایله برابر فارنس بوغاسی نامیله مشهور اولان تمثال طائفه‌سنی وجوده کتیرمش‌در .

آپولونیّه — آپولیوندك نام‌دیکری (آپولیوند ماده‌سنه مراجعت)

آپولونیه صف. آپولون (بوماده‌یه مراجعت) اسمندن تشکیل اولنمش بر صفت‌درکه بعض آثار عتیقه‌یه وصف اولور .

آپولونیه صف . آپولون معبودینه ویا مهندس شهیر آپولونیوسه منسوب دیمك‌در . ملاحت آپولونیه منحنیات آپولونیه کبی (منحنیات ماده‌سنه مراجعت)

آپوله — لوچیوس‌آپولیوس‌یاخود آپولیوس، فلاسفه‌دن‌در . قبل‌المیلاد ١٢٥ تاریخنده بلاد مغربدن مادوره‌ده تولد ایتمش‌در. قارتاجه‌ده تدرس ایتدکدن صوکرا آتنه‌یه عزیمتله بوراده حکمت اشراقیه‌یی تحصیل ایلدی . آتنه‌دن رومایه کیتدی وبوراده خواجه‌سز کندی‌کندینه‌لاتین‌لسانی اوکرندی وبرمدت خزینه مأموریتده بولندی. صوکرا ابوین‌واقرباسنك

وفاتی اوزرینه بیوك بر ثروته نائل اوله‌رق بو ثروتی معلوماتنی توسیع ایده‌جك سیاحتلره صرف ایله‌مکی اك مناسب کوردی . بناءً علیه اسکی زمان حکیملری کبی شرق ومصری طولاشدی وکزدیکی یرلرده جاری ومرعی اولان اقوال دینیه‌یی تحقیق وتحصیله قویولدی، بر چوق اسرار دینیه خصوصیله مصرده معبود اولان (اوزیریس) حقنده‌کی کیزلی روایاته واقف اولدی. نهایت بتون موجودینی سیاحتده توکته‌رك وطننه دوندی. تاریخ وفاتی مجهولدر . مسقط رأسی اولان مادوره‌دن مصره کیدر ایکن طرابلس غربه اوغرایه‌رق بوراده زنکین بر طول قادین ایله ازدواج ایله‌مش وزوجه‌سنك وفاتنده ثروتنه توارث ایتمشدر. قادینك اقرباسی صاحب ترجمه‌یی سحر ایله اتهام ایتمشلر ایسه‌ده صاحب ترجمه بوکون آثاری ایچنده موجود و محفوظ اولان مدافعه نامه‌سندن اکلاشیله‌جغی اوزره کندینی اوقدر کوزل مدافعه ایتمشکه نهایت برائت قزانمشدر. سن اوغوستن ینه صاحب ترجمه‌نك سحربازلغندن بحث ایدیور . حتی بعض روایتده کویا حضرت عیسی علیه السلامه قارشی چیقاریلان سحربازلردن بری بو ایمش . آپولیوس اویله بر فکر عنصرینك رجالندن ایدی‌که بو زمانده شرق روحی ایله یونان روحی بربرینه قارشمش ، دینی اعتقادات ایله فلسفی فکرلر یکدیکرینه بولاشمش ، آره‌لرنده‌کی سطحی تماس واتصال ایله برابر قایناشمامش والحاصل هنوز برجملهٔ علمیه تشکیل ایتمامش ، ذهنلر تردد ایچنده طولاشمش ایدی. بو حالده بولنانلردن بری ده صاحب ترجمه ایدی. آپولیوس نه قدر روح وفکرینك مزیتی اثرلرینك کیفیتی اعتباریله بالخاصه ادبی ایسه‌ده فلسفه تاریخنده‌ده یری بوش براقیله‌میه‌جق بر آدمدر . (آپولیوس) ك شهرتی اك زیاده آلتون حلقه (طوق الذهب) نامنده‌کی اثرنده قائمدر. فقط بر فیلسوف اولمق صفتیله آپولیوس ك نه بو اثرندن، نه ارسطو ایله افلاطونك اقوالنی تحلیله عائد اولان اثرلرندن بحث ایتمکه لزوم کورورز . یالکز بر اثرندن بحث ایده‌جکزکه اوده (ده‌قوسوقراتیس) نامنده‌کی کتابیدر . صاحب ترجمه بو اثرنده ملك وشیطانلردن ، خیر وشر پریلرندن بحث ایله دیورکه «طبیعت حادثاتنه طوغریدن طوغری‌یه قارشمق اللهك علو وعظمتنه لایق دکلدر. بونك ایچون الله اوخدمتلره مؤکل اولمق اوزره ینه کندی امر وتأثیری تحتنده بولنان، انك ازلی پلاننه کوره حرکت ایدن، طاقم طاقم، رتبه رتبه خدام استخدام ایدر . ایشته بو خدام (ده‌مون) لردرکه وجودلری هوا کبی جسم لطیفدن دونانمشدر. ارض ایله سما بیننده فلك وسطده اقامت ایدرلر. کرك افاقده، کرك انفسده نه اولورایسه، هیچ برحادثه آنلرك نافذ نظرلرندن قاچه‌مز . حتی بعضاً الله انسانلردن برینی بیوك بر امر وخدمته دعوت ایتدیکی وقت صاغ ایکن و یشادیغی حالده کلوب آنك وجودنده اسکان ایدرلر وآکا یاپاجغنی و ایشلیه‌جکنی تلقین ایلرلر». ایشته آپولونیوس سوقراطك کلامنی ، پریسنی بو وجهله ایضاح ایدر . ینه آپوله کرك یونانیلرك وکرك باربارلرك (یونانلی اولمیانلر؛ عربلرك کندیلرندن غیری اولانلره عجم دیدکلری کبی یونانیلرده باربار دیرلر) بتون دینی فکر و اعتقادلرینی هپ اوذهابه کوره تأویل ایلر. نبوتی او وادیده تفسیر ایلر.

آپوله‌یوس — لوچیوس آپوله‌یوس. نباتیون‌دندر . یالکز آثاریله معلومدر . اعشاب طبیه‌یه دائر لاتینجه یازلمش بر اثری واردرکه تاریخ تألیفی لایقیله بللی دکلسه‌ده هرحالده طقوزنجی عصردن مؤخردر .

آپولیستا اس . آمریقاده ملز برقبیله‌در .

— آپولیستا قبیله‌سی آنتی‌زین فاملیاسنه منسوب سائر طوائف ایله برابر جنوبی آمریقانك یخلی ورطوبتلی اولان شرق یماجنه انتشار ایتمشدر . بو قبیله

اهالیسی همجواری اولان آمارا ، وکی‌شوآ فاملیالرینه منسوب اهالیدن‌دها اوزون بویلی‌در. قامتلری وسطی اوله‌رق ١,٦٤ متره ارتفاعنده‌درلر. بدنلری متناسب بنیه‌لری قوتلی‌در . جلدلری نه بیاض نه‌ده پك سیاه اولوب عادتا کونشدن یانمش بکزر بر رنکده‌در . قحفلری (قفاطاسی) علی العموم آمریقا عرقنه منسوب اقوامك قحفی کبی اوزونجه‌در . صاچلری دائما سیاه وقیورجق دکلدر . آپولیستا قبیله‌سنك قادینلری زوجلرینك عادتا اسیریدرلر . هرایشی حتی زراعت وفلاحت ایشلری، چناق چوملك اعمالی هپ قادینلره عائد وظائف میانده‌در. بوقبیله افرادی جمعاً وتخمیناً ٤٠٠٠ کشی‌یی تجاوز ایتمز . طبعاً حلیم اولوب ذوق وصفایه میال واکثریت اوزره عیش وعشرتله وقت کچیررلر . چالیشقان ومطیع اولان آپولیستا قبیله‌سی افرادی مدنیتدن حظ ایدرلر . اوروپادن ویا سائر محللردن‌ایچلرینه کلن میسیونرلرك تعلیم‌وتفهیم ایتدکلری موادی آز زمانده اوکره‌نیرلر ایمش. بالق آویله،قره آویله‌وزراعتله‌اشتغال‌ایدرلر.جمله‌سی‌خرستیانلش‌در.

آپولین — سنت‌آپولین. نصارا عزیزه‌لرندن‌در. اسکندریه‌ده تولد ایتمشدر . ٢٤٩ تاریخنده عرب فلیب زماننده آتشه یاقلدی . آتشه کندی کندینی آتمشدر. روایت اولندیغنه نظراً اووقت اسکندریه خرستیانلری علیهنه ایقاع ایدیلن بر عربده‌ده بر طاقم خذله بیچاره‌یی طوته‌رق دیشلرینی سوکدکدن صوکره دین عیسوی علیهنده کلمات تحقیریه تفوه ایتمز ایسه کندیسنی دیری دیری آتشه یاقه‌جقلرینی مقام‌تهدیدده ایراد ایدرلر . مرقومه برلحظه تردد ایتمش ، بعده کندیسنی اختیاریله آتشه القا ایله‌مش . نصارا ٩شباطده بوعزیزه‌نك یورطیسنی یاپارلر .

آپولیناریس — اسکندریه پطریق ایدی . امپراطور (ژوستینیانوس)طرفندن یعاقبه‌یی تأدیب ایله‌مك ایچون عساکر ایله مصره کوندرلمش ایدی . اسکندریه شهرینه عسکر قیافتیله کیردی .

آپولیناریس — آلمانیاده ره‌ماکن قربنده برطاغ‌در .

آپولیناریس — برمعدن صوینك اسمی‌درکه آپولیناریس جبلی قربنده، آرا وادیسنده عمق‌ارضدن فوران ایدر . حرارتی سانتیغراد ٢٠ درجه‌در . سفره‌ده استعمال ایدیلیر ، سرینلك ویریجی برصودر، طبیعتی قلوی‌در ، قلوری حاوی‌در ، حامض فحمی غایت چوقدر . بوصو ١٨٥٣ ده کشف اولنمش‌در. بر انکلیز قومپانیاسی طرفندن ایشلدیلیر . سنه‌ده‌اون ملیون شیشه سوریلور . مذکورك صوینك مرکباتی

بیقاربونات دوسود	بیکده	٩,٠٥٥	غرام
بیقاربونات دومانیه‌زی	«	٣,٧٧٥	«
بیقاربونات دوشو	«	٢,٦٠٨	«
قلور سودیوم	«	٣,٧٦٤	«

آپولینر صف (آپولوندن). آپولونه منسوب دیمكدر. بوجهتله‌قیصراوغوست زماننده تشکیل ایدیلن براردویه ویریلن نامدر .

— آثارعتیقه. آوانیء آپولونیه . ایتالیاده‌براچیانو کولی قربنده کائن‌اولان‌ویقارللوایلیجه‌لری حوضلرنده، ١٨٥٢ تاریخنده‌بولنان‌کوش وازوله، آینه‌لره آوانیء آپولونیه‌یه‌دیرلر. بوآنیه‌لردرت‌عددر، هربرینك‌اوزرنده درت سطر یازی محکوکدرکه اسپانیاده قادیقس‌دن رومایه کیدن طریقك‌اوزرنده‌کی منزل وکاربان سرای اسملرینی ، میل حسابیله آره‌لرنده‌کی ابعاد ومسافاتی بیان ایدر ، ایکنجی عصر میلادی اعمالاتندن عد ایدیلیور . ایلیجه‌لرك پریسنه (حمام اناسی) تقدیم ایدیلن هدیه‌لردن عبارت ظن ایدیلیور .

— ملاعب آپولونیه یعنی آپولون اویونلری، رومادهٔ ایکنجی پون محاربه‌لری دورنده (آپولون) ك شرفنه اوله‌رق احداث ایدیلن اویونلره تعبیر ایدلمشدر .

آپولینر (آپا) — فریجیاده هیه‌راپولیس پسقپوسی اولوب ایکنجی عصر میلادینك نصف اخیرنده تولد ایتمشدر. خرستیان رافضیلری علیهنه بر چوق کتب وآثار نشر ایتمش وایمپراطور (مارق اورل)ه دین واعتقاد لهنده غایت بلیغانه یازلمش بر اثر یعنی بضالیه تقدیم ایلمشدر.

آپولینر (اختیار وکنج) — بونلر بابا ایله اوغل اولوب بعدالمیلاد دردنجی عصرده خرستیانلغه دائر منظوم ومنثور متعدد آثار نشر ایلمشلر وایمپراطور ژولیه‌نك خرستیان مکتبلرنده تدریسنی منع ایلدیکی بت‌پرست کتابلرینك یرینه بونلری مکتبلره قبول ایتدیرمشلردر. کنج آپولینر لا اودیکه متره پولیدلکی ایتمش و (آپولیناریست) اسمنده خرستیانلقده یکی بر مذهب دخی احداث ایلمشدر. فقط بو مذهب مؤسسنك وفاتی اوزرینه بسبتون منسی اولمشدر.

آپولینر — سیدوان آپولینر ماده‌سنه مراجعت.

آپولینوپولیس — مصر قدیم بلادندن بر قاچ شهر قدیمك نامیدر. بریسی نیلك ساحل یسارنده کائن ایدی‌که سورنده متعدد معبدلر موجود ایدی. بونلرك الك بیوکی حالا هیه‌روغلیف یازیلرله طولو اولدیغی ونصفی قوم ایچنده مدفون بولندیغی حالده هیئت اصلیه‌سیله طورمقده‌در. شهرك بوکونکی اسمی ادفوٌدر. ازمنهٔ قدیمه‌ده بو شهره (دب‌ؤد) دینیلیر ایدی. اعتقادات قدیمهٔ مصریه‌یه کوره (حوروس) نام معبود نامنه معبد مذکور برنجی (بطلمیوس فیلادلفوس) طرفندن تأسیس اولنمشدر. هیئته عائد رسملریله وبعض خطوطیله بومعبد زمانمزده اهمیت پیدا ایتمشدر. مصر قدیمه‌ده آپولینوپولیس نامنده دها ایکی شهر وار ایدی. بری شهر مذکورك شمالنده ونیل قربنده، دیکری مصر علیاده نیل اوزرنده ایدی. اوروپا کتابلرنده بری Apollinopolis parva دیکری Apollinopolis minor نامیله یاد اولنور. (آپولینوپولیس پاروا) شهری (تب)ك برآز آشاغیسنده نیلك ساحل یمیننده ایدی. مصریلر (قوس بربر) دیرلر ایدی. اسکی شهرك خرابه‌لرندن همان هیچ بر شی قالمامشدر. (آپوللینوپولیس مینور) مصر وسطاده نیلك ساحل یسارنده اولوب (قوس قام) دینلیر ایدی. قبطیلر ایله عربلر ینه بواسمی محافظه ایتمشلردر.

آپولیه — ایتالیانك جنوب طرفنده بر قطعه‌درکه آپه‌نین طاغلری، تارانت کورفزی، آدریاتیق دکزی بیننده محصوردر. غایت واسع بر اووه‌در. یالکز شمال شرق طرفنده غارغانو جبلی قدرتدن بر سورکی یوکسلیرکه آدریاتیق دکزینه طوغری ایلریله‌یه‌رك بررأس، برمهمیز تشکیل ایلر. بورادن برچوق مسیللر جریان ایدرك آدریاتیق دکزینه دوکیلور. بو قطعه‌نك قدیم اهالیسنه داونین، پوسه‌ئین، پاپیچ نامیلری ویریلیر ایدی. پاپیچلرك بعض محکوکاتی قالمشدرکه الآن اوقونه‌مامشدر.

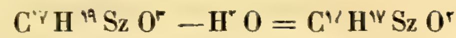
آپوماتوس اس. حلقویه صنفندن غایت کوچك برحیواندر. مارسیلیا، ناپولی کورفزلرنده بولنور. ایکی نوعی معلومدر. بو حیوانلرك طولی ٢٠ میلیمتره‌در.

آپوماتوقس — آمریقاده ویرژینیه‌ده (حکومات متفقه‌نك قسم شرقیسی) جاری بر چایدر. مائی طاغلرك شرق دامنلرندن نبعان ایدر. طولی ٢٤٠ کیلومتره. یالکز سیتی‌پوندن پترسبورغ بلده‌سنه‌قدر ٣٠ کیلومتره مسافه‌ده کوچك مراکب بحریه‌نك سیرینه مساعددر. افتراق محاربه‌سنده آپوماتوس چایی مهم برخط تعبیه ایدی.

آپوماتوقس — آمریقاده‌حکومات‌متحده‌دن ویرژینی‌ده بر قونته‌نك نامی‌درکه بو اسمده‌کی چایدن مقتبس‌در (پوقاربکی ماده‌یه مراجعت) زیرا آپوماتو چایی بو قونته داخلندن نبعان ایدر وقونته‌نك حد غربیسنی تعیین ایلر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٧٤٨ کیلومتره مربعی ، نفوسی ٨٩٥٠ . بونك نصفی قدری افریقالی‌در. مرکز اداره‌سی قلوورهیل. استقلال محاربه‌سی بوراده بتمش‌در .

آپوماق اس . (یونانجه‌دن) قدیم یونانیلر خدمت عسکریه‌یه الویریشلی اولیان اشخاصه ، ویا پیرلك اثری اوله‌رق ناتوان قالان اسکی عسکرلره آپوماق تعبیر ایدرلر ایدی .

آپوموْرفین اس . آفیون شبه قلویاتندن معدودوترکیبی($CH^{17}Sz^{1}O^{2}$)دن عبارت اولان اشبو جسم مورفین یاخود(قوده‌ئین)ك مدت مدیده دومانلی حامض قلور مولدالما (طوز روحی) یاخود حامض کبریت (زاج‌یاغی) ایله ١٥٠ درجه‌ده تسخینندن استحصال اولنور عادی مورفین‌دن شو :

$$C^{17}H^{19}Sz\,O^{3} - H^{2}O = C^{17}H^{17}Sz\,O^{2}$$

دستورینك دلالت ایتدیکی وجهله برذره صو چیقه‌رق تشکل ایدر . آپومورفین رنکسز برتوز یعنی شکلسز برکتله حالده‌در . صوده کوج ایله ، اسپرتو ، أتر وقلوروفورمده قولای منحل‌در . هوا ایله تماسده بولندورولورسه درحال مولدالحموضه بالع ایده‌رك رنکی یشیل اولور وانحلالیت خاصه‌سنی قسماً ضایع ایدر . حامض قلور مولدالما ایله تشکیل ایتدیکی ملح، (آپومورفینت‌قلور) ($H\,Cl\,C^{17}H^{17}Az\,O^{2}$) تبلره‌قابل وصوده قولایجه منحل بر ماده اولوب‌غایت جزئی‌مقدارده اوله‌رق جلدآلتنه زرق ایدیلیرسه مقئ اوله‌رق تأثیر ایدر وچابق زائل اولور بر فتور ایراث ایلر . آپومورفین یالکز زرق ایله دکل بلکه مدت مدیده تماس ایله دخی عین تأثیری حصوله کتیرمك خاصه‌سنی حائزاولدیغندن بعض احوال خصوصیه‌ده مقئ اولارق‌استعمال ایدیلیر .

— اجزاجیلق — آپومورفین داخلاً (١٥ میلیغرام) ، ویا زرق طریقیله (٥-١٠) میلیغرام ویاخود احتقان صورتیله (١٨-٣٦ سانتیغرام) غایت مؤثر بر مقئ ومسهل‌در . اکثریا قیلوریدرات حالنده آلنیر . هر نه صورتله استعمال ایدیلیرسه ایدلسین محلول تازه اولمالی‌در . آپومورفین ، مقئین کبی دکل‌در . بوماده جهاز هضمی داخلاً احاطه‌ایدن اغشیه اوزرینه اجرای تأثیرایلدیکی حالده آپومورفین هم اغشیهٔ احاطیه اوزرینه، هم جملهٔ عصبیه اوزرینه تأثیر ایلر . زیاده مقدارده (٨-٣٦ سانتیغرام) اوله‌رق تحت‌الجلد زرق ایدیله‌جك اولورسه آنارق یرینه آثار مخدره حصوله کتیریر .

آپومه — اپیومه ماده‌سنه مراجعت .

آپومه‌توْمتر اس . اشیای بعیده بیننده‌کی مسافه‌یی تقدیر وقیاس ایتمکه مخصوص اولان بر آلتك نامی‌در .

آپومه‌تومتری اس. اشیای بعیده بیننده‌کی مسافه‌یی تقدیر وقیاس ایلك فنی .

— یا انسان آدیمی ایله ، یا بارکیر آدیمی ایله ویا جیوشك مشی وحرکتی ایله تقدیر ویا قیاس‌مسافه ایلك فنی .

آپومه قومتری تعبیری یونانجه بعید معناسنه اولان (آپو) لفظی ایله طول معناسنه کلن (موقوس) وقیاس (یعنی اولچمك) دیمك اولان (مترون) لفظلرندن تشکیل اولنمش برکلمه‌درکه اطوال بعیده‌یی اولچمك ، قیاس ایلك مفهومنی افاده ایدر.

آپومیوس اس (یونانجه‌دن) . اساطیر لغتنده برکلهٔ استمداددرکه ألیس نام بلده‌ده زوس الهنه خطاب ایدیلیر ایدی .

برافسانه‌ده وارد اولدیغی اوزره هراقلیس اولیمپیه‌یه
بر قربان عرض وتقدیم ایتدیکی صیراده سینکلردن
پك زیاده بیزار اولدیغندن زوس الهندن استمداد
ایدرك بوصورتله خلاص اولمش ایمش. بعدما هراقلسك
ایراد ایلدیکی او کلمهٔ استمداد قالمش. کلمه لغةً سینك
قووان معناسنه‌در.

آپون — لاتینجه آپونی. ایتالیاده، پادوا ارضنده
بر پیکاردرکه کویا صولری بالجمله امراضی تشفیه ایلك
خاصیتنه‌مالك ایمش. حتی کهانت، کشف آتی ایچون‌ده
ایشه یارار ایمش. روما ایمپراطورلرندن تیبریوس‌یه
سفرینه کیدر ایکن بوچشمه‌نك کهانتنه مراجعت ایتمش
استقبالی اوکرنمك ایچون‌هاتفدن ندا کلمش. شوئه‌تون
زماننده بوزارلر حالا چشمه‌نك دیبنده کورینور
ایمش. لوکن بوچشمه‌یه مأمور اولان کاهنه‌اوگور
(وقغوز) عنوانی ویریور (زار واوغور ماده‌لرینه
مراجعت). ایتالیا حکمداری تهاودور بوچشمه‌یی
اطرافنه دیوار قالدیره‌رق سد ایلمش. زمانمزده
نامی آبانودر (بوماده‌یه مراجعت).

آپونارسه‌ئین اس. آفیون اساسلرندن معدود بولنان اشبو جسمك
ترکیبی ($C^{٢٣} H^{٢٧} Az O^{٣}$) در. تجارتده متداول
اولان (نارسه‌ئین) ك محلولات قلویه ایله تسخینی ایله
استحصال ایدیلیر.

آپونت — پدروداپونت. آراغونلی بر مصور
ایمش بعض مضبوطات تاریخیه‌یه نظراً صاحب ترجمه‌نك
ساراغوس‌ده، والانس‌ده برچوق آثاری وار ایمش،
محو ونابود اولمش. زماننده فن تصویرده شهرتی
شایع ایمش. آراغونده ایلك دفعه اوله‌رق یاغلی بویا
رسم یاپان بو ایمش. قاتولیك حکمدارلرندن فردینانده‌ك
ایزابللانك سررسامی تعیین ایدیله‌رك بوصفتله آنلرك
معیتلرنده اوله‌رق غرناطه‌نك محاصره‌سنده بولنمش.
کویا بومحاصره اثناسنده بزلر اوزرینه دیوار رسملری
تصویر ایدرك قتولیك اردوکاهنك اطرافنه نصب
اولنمش. محصورلر غلط احساس ایله بونی حقیقی
دیوار ظن ایدرك دوچار حیرت اولمشلردر.

آپونغ — (پادانغ ماده‌سنه مراجعت)

آپونو اس. افریقاده خط استوا قربنده‌شرق قطرنده، اوعوای زیر نهرینك صول
آیاغی اولان رامبو چایی اوزرنده ساکن بولنان بر
طائفه‌نك اسمی‌در، لسانلری عشیره طائفه‌سنك لسانلری
کبی‌در.

آپونی — قونت آنتوان رودولف آپونی.
اوستریا رجال سیاسیه‌سندندر. ١٧٨٢ده تولد ایتمش،
١٨٥٢ده وفات ایلمشدر. قدیم وذی‌نفوس برمجار
خاندانندندر. کنج یاشنده ایکن دیپلوماسی طریقنه
سلوك ایتدی. فلورانسه‌ده سفیر مرخص ایدی.
رومه‌ده، لوندره‌ده، پارسده دولت متبوعه‌سی
طرفندن سفارتله بولندی. پارسده سفارتی رستورا-
سیون زماننه مصادف ایدی. کارلز فرانسه‌ده
احداث اولنان یکی بعض رتبه‌لری اوستریانك عزتنه
موافق بولمیه‌رق اعتراض ایتمش ایدی. نتیجه‌سنده
بوحرکتندن نادم اولدی.

آپونی — بوقاریده‌کینك اوغلی ١٨١١ده طوغمش،
١٨٧٥ده وندیکده وفات ایلمشدر. ١٨٤٤ده
تورن‌ده اوستریا سفیری ایدی. ١٨٤٩ تاریخنده
فوق‌العاده مرخص صفتیله لوندره‌یه عزیمت ایلدی.
١٨٦٠ده لوندره‌یه، ودها صوکرا پارسه سفیر
اولدی.

آپونی — ژورژ قونت داپونی. مجارستان
رجال حکومتندندر. ١٨٠٨ده طوغمش، ١٨٩٩
ده وفات ایلمشدر. مأموریت سیاسیه‌سنه مجارستانك

ويانه قانچلاريه‌سنده كاتبلك ايله بدء ايتدی. وطنپرور وحريتپرور برآدم ايدی. اوداسنه جزم و احتياط ايله حركت اولنمسنی پك حرارتلی بر صورتده توصيه ايتمش، آريستوقرات فرقه‌سنه تقرب ايله‌مش‌ايدی. بوفرقه‌نك ١٨٤٣ـ١٨٤٤ اجتماع‌مدتی‌طرفنده‌رياسته بولندی. ١٨٤٧ تاريخنده مجارستان قراللغنك باش وكيلی اولدی. ملی‌مطالبه قارشی‌مخالفت‌كوستردیكندن افكار عموميه‌يی قيبارتدی. ١٨٤٨ده واقع اولان قيامنده مؤثر برسبب اولدی. اووقت قونت آپونی سياست صحنه‌سندن چكلدی. فقط ١٨٥٦ده رايشتاغ مجلسی تنظيم اولنديغی زمان ايمپراطورك امريله‌ويانه‌يه دعوت‌ايديله‌رك قيدحيات‌ايله اعيان‌صفتيله‌بومجلسه اعضا اولدی. بوسفر ماضيده كورديكی درسلردن، كچيرديكی تجربه‌لردن عبرت آله‌رق مجار وطنپرورلر دعواسنی استصحاب والتزام ايتدی وبردن بره مجار ملی فرقه‌سنك رياستنه‌كچه‌رك آلقيشلاندی. ١٨٦١ده قونده لاندتاغ مجلسنك كشادنده مجلس اعيان رئيسی اولدی. مجارستان مختاريتی حقنده قراله تقديم اولنان مشهور آدره‌سی قلمه آلمق اوزره مجلس مبعوثان رئيسی ايله ائتلاف ايله‌دی. بوآدره‌سه ايمپراطور وقرالك جوابی كچيكمدی. بوجواب ايسه لاندتاغ مجلسنك درحال فسخندن عبارت اولدی. بونكله‌برابر حكومت اووقت خلقك اوقدر محبوبی اولان قونت آپونی‌يی عزل ايله افكار عموميه‌يی قيبارتمق غليانه كتيرمك ايسته‌مدی. قونت آپونی اووقت تشبث وتعقيب سياستنده موفق اوله‌مديغندن استعفاسنی ويردی. بوكوندن اعتباراً قونت آپونی هرنه قدر ١٨٦٥ده لاندتاغ مجلسنده بولنمش ايسه‌ده سياستده‌سونوك بروظيفه ايفاايلدكدن صوكرا ١٨٦٩ده سياستدن بسبتون چكلدی.

آپويتيت اس (فرانسزجه‌دن). بالجمله يابه طاشلره، صنعی احجاره ويريلن بر نامدركه قوللانلديغی ايشه وتركيبنك اختلافنه كوره برچوق انواعی واردر.

— يابه وطوندورمه طاشلرك‌زمانمزده بناوانشا ايشلرنده اهميتی پك زياده آرتيور. وبو طاشلركوندن كونه اوجاقدن چيقان، صحنه‌لردن كسيلن بنا طاشلری يرينه قائم اوليور. يابه طاشلرك تركيبلرينه كوره نوعلری آتيده بيان اولنور.

١ — ١ قسم چيمنتو و٣قسم قوم آله‌رق مخفف حامض كبريت (زاج ياغی) (١٠٠ صو + حامض كبريت) ايله قارشديريلير، وتضيق اولندقدن صوكرا ايكی كون هوانك تحت تماسنده قورودولور. بونی متعاقب ١٢ ساعت مدت ينه عين حامض كبريت محلولی ايچنه وضع ايديله‌رك تكرار قورومغه ترك اولنور.

٢ — ٢ قسم پورتلاند چيمنتوسی ـ ١قسم قوم، ١ قسم لوله طاشی جروفی قورو اوله‌رق قارشديريلوب صولی زاج قبريسی (كبريتيت جديد) محلوليله ترطيب ايدلدكدن صوكرا ايستنيلن شكلده قالبلرده تضيق ايديله‌رك ايكی هفته‌مدت صيجاق برمحلده قورودولور بعده ٢٤ ساعت قدر صو ايچنده ياتيريلوب تكرار ٤ هفته مدت قورومغه براقيلير.

٣ — ١٠ قسم‌سونمه‌مش‌كيرچ ـ ٣ـ٤ قسم صويله كوزلجه يوغورلدقدن صوكره ٤٠ ـ ٦٠ قسم يابس قوم و٢,٥ ـ ١٠ صو كيرجی علاوه ايدوب دكرمنده اوكودولور وايستنيلن شكلده قالبلانه‌رق‌تضيق‌اولنور. ٢ صو كيرجی صو ايله قواملی برخمير حالنده يوغورلدقدن وايچه قوم ايله قارشديرلدقدن صوكره ٢ـ٤ مثلی چيمنتو علاوه ايديلير. ٣) ١ قسم كول، ١ قسم رچينه ١٢,٠ بالتسخين قاريشديريله‌رق اريديلوب ايسته‌نيلن شكلده قالبلره دوكيلور.

٤ — اولا ١٥ ليتره صوده ٠,٢٥ ليتره طوتقال حل ايديله‌رك بوكا ١٢,٠ كيلوغرام توز حالنده بوراقس (تنكار ـ بوريت ـ سوديوم) علاوه ايديلير. بعده بومخلوطی قابل انضغاط برحاله كتيرمك

ایچون ایچنـه کافی مقدارده جبس قونه‌رق قالبلره اصاغه ایدیلیر. ثانیا ٣٠٠ کیلوغرام قوم یاخود پیریت یعنی حجر مرقشیشا ، ٧٥ غرام رچینه و ٢٠٠ لیتره اغاج قطرانی ولزومی قدر اوکودلمش طاش توزی مخلوطی ایچنـه جبس علاوه ایدرک شدتله تسخین اولنور. ثالثا ٣٠ قسم قوراتس قومی، ١ قسم حامض رصاص ، ١٠ قسم جام صویی ، ایجابی حالنده بر مقدار بویا ایله قارشدیرلدقدن صوکره قالبلره قونه‌رق تضییق اولنور و ٢ ساعت مدت قیزل درجهٔ حرارتده تسخین ایدیلور .

٥ — جلایه قابل یاپمه طاشلر ـ مکلس ماغنزیا وقلور ماغنزیومدن ترکیب واستحصال ایدلمش سورل (Sorel) چیمنتوسی ، اوموتیاقلی حامض نحاس (Oxide de-cuivre ammoniacale) ده منحل سللولوز محلولی ایله قارشدیریلوب درونه قازه‌ئین قولا، ضمغ یاخود بوکا مماثل یاپشقان مواد علاوه اولنور .

٦ — کیرج،قوم،صو جامندن عبارت اولوب صو جامی اول امرده یابس وتوز حالنده ایکن قوم ایله کوزلجه قارشدیرلدقدن صوکرا صو ایله معامله اولنه‌رق محلول حالنه ارجاع اولنور وبونی متعاقب درونه عین وجهله کیرج دخی علاوه ایدیله‌رك غیر منحل وصلب حالنده برسیلیسیت کلس کتله‌سی حصوله کلیرکه بو واسطه ایله قوم دانه‌لری کتلهٔ مزبوره ایچنده غایت صیق اوله‌رق یاپیشه‌رق یکپاره برطاش اعمال ایدلمش اولور .

٧ — کارکیر انشا آته مخصوص حجر صنعی، کـه طاش‌ـ شتروق نام ذاتك تحت امتیازنده بولنان ومتانت وظرافت جهتیله فوق‌العاده جالب رغبت اولان اشبو براتلی احجار صنعیه ـ ٤٠٠٠ قسم قوم ، ٥٢٠ قسم کیرج طاشی و٦٠ قسم مکلس طین یعنی لوله‌جی چاموری ایله ١٣٠ ـ ٢٥٠ قسم سود صویندن عبارتدر .

٨ — مرمر وغرانیت تقلیدی احجار صنعیه ژورژ وَ ورنرك تحت امتیازنده بولنان اشبو احجار صنعیه ، نوعی هرنه اولورسه اولسون، یوکسك درجهٔ حرارتده توز یعنی بلا شکل برکتله حالنه منقلب اولمق خاصه‌سنی حائز اولان سیلیقاتلردن بری غایت اینجـه اوله‌رق اوکولدکدن صوکره کیلی حاوی قوم ایله اذابه اوجاقلرنده اریدیلوب ایچنه آتشه طیانیر یعنی غیرقابل ذوبان طوپراق علاوه اولنور وبونی متعاقب عین وجهله استحصال قلنمش وحمض علاوه‌سیله تلوین ایدلمش یاپیشقان بر مایع حالنده بولنان دیکر برمذابه ایله قاریشدیریله‌رق قالبلانیر . بوصورتله ایستینیلن رنکده ترکیب واعمال ایدیلن احجارصنعیه مرمر وغرانیته غایت مشابه وفیأتجه نسبةً خیلی اوجوز بولندیغندن فوق‌العاده حائز رغبت اولمشدر .

٩ — پیاده قالدیرملرینه مخصوص قالدیرم طاشی. ٧٨ قسم سوقاق توزی، بته او قدر طوپراق وَ ١٧ قسم قلفونیا ایله ٥ قسم کیرجدن عبارتدر .

١٠ — احوال‌هوائیه‌یه قارشومقاومتلی وغیرمنحل احجار صنعیه ـ ٥ قسم مائیت کلس، ٥ قسم شدتله تسخین ایدلمش کیرج کوزلجه قاریشدیرلدقدن صوکره بونك ١ قسمی آلنه‌رق ١ قسم تباشیر ، ٢ قسم قوم ، ٣ قسم قوارتس یاخود جام توزی، ٦ قسم توز حالنه کتیرلمش فلوئورکلس (فلوئور قالسیوم) ولزومی قدر پوتاسلی جام صویی (٣,١ ثقلت اضافیه‌سنده) ایله تخلیط ایدیله‌رك دوکیلوب قالبلانیر وقوریدیلور . بعضاً کتلهٔ مزبوره مخفف جام صویی وحامض سیلیسیوم فلورئور مولداﻟﻤﺎ ایله اشباع ایدلدکدن صوکره قوریدیلیر .

١١ — جام صویی طاشی ـ ٥ قسم غرانیت طاشی قرینتیسی ١ قسم پورتلاند چمنتوسیله قاریشدیرلدقدن صوکره صوایله خمیر حالنه بالافراغ دوکیلوب قالبلانیر ودرت کون علی حاله ترك اولنور . بونی متعاقب ایکی کون دخی سودلی جام صویی محلولی ایچنده بولوندیریلیر.

١٢ — پرمقلق وابنیه ستونلرینه، ستون باشلقلرینه

وسوقاق قالديرملرينه مخصوص احجار صنعيه ـ ۳ـ۴ قسم غايت اينجه توز حالنه كتيرلمش صو كيرچى طاشى ايله ۱قسم كور ويا قوق كورى توزندن عبارت بر مخلوط صو ايله قاريشديريله‌رق خمير حالنه افراغ ايدلدكدن صوكره كيرچ اوجاقلرنده تكليس اولنوب اوكودولور. بوتوز هيدرو تعبير اولنان ماده‌نك كتلهٔ اصليه‌سنى تشكيل ايدر. ۱قسم هيدرو ايله ۳ قسم قومدن تركيب ايديلن احجار صنعيه يرمقلق وابنيه ستونلرنده، يالكز هيدرودن عبارت اولمق اوزره بالتضييق تشكيل ايديلوب احجار تعبير ايديلن پلاقه طاشلرى كبى سوقاق قالديرملرنده استعمال اولنديغى كبى صو ايله دميرشكلنه افراغ ايديله‌رك بوصورتده‌ده استعمال اولنور.

۱۳ — كونك بورو اعمالنه مخصوص تركيب ـ ۴۰ اينجه قوم، ۲۰ كيرچ طاشى توزى، ۱۶ لوله‌جى چامورى، ۲۰ قلفونيا ايله ۴ يانمش كيرچدن مركبدر.

۱۴ — قوم طاشى تقليدى احجار مصنوعه ـ

	صارمى	قويوقيرنكلى	قرمزى
اينجه قوم	۸۰	۶۰	۶۴
سوقاق توزى	—	۱۸	۱۲
قلفونيا	۷۱	۱۸	۱۸
يانمش كيرچ	۳	۱۸	۴
زنجفره	—	۴	۲

۱۵ — مرمر تقليدى احجار صنعيه ـ

	دكزيشيلى	آچيق صارى	كرمه‌يد قرمزيسى
ايرى دانه‌لى بياض قوم	۲۸	۳۱	۲۸
تباشير	۴۲	۴۲	۴۲
قلفونيوم	۲۴	۲۴	۲۴
يانمش كيرچ	۲	۴	۴
لاجورد طاشى بوياسى	۲	—	۱
زنجفره	—	—	۱

دن عبارتدر.

۱۶ — دكرمن طاشى تركيبى ـ ۴۰۰۰ ايرى دانه حالنه كتيرلمش قوارتس ياخود آتش طاشى، ۵۰۰ تباشير ياخود كيرچ طاشى، ۴۵ فوسفوريت كلس، ۱۰ فلوئور قالسيوم (اشپان فلوئور)، ۶۰ سيليسيت آلومين وپوتاس (Pqathc fusil le) ايله ۲۵ پوتاسلى صو جامندن مركبدر.

۱۷ — ماصه ودوشمه طاشلرينه مخصوص احجار صنعيه تركيبى ـ يوزده ۲ قسم اوكودلمش قوآرتس قومى (اشبو نسبت قوآرتسك سرتلكنه كوره يوزده ۲ـ۱۰ بيننده تخلف ايدر) اينجه توز حالنه كتيرلمش حمض رصاص (Oxype de plomb) ايله قاريشديريلير. رنك ويرمك ايچون ايستنلديكى تقديرده حمضات معدنيهٔ ملونه‌دن برى دخى علاوه اولنور. اشبو توز اول امرده الكدن كچيريلوب پوتاس ياخود قورشونلى جام صويى ايله ترطيب ايدلدكدن صوكره كوزلجه يوغوريلور وايستيلان شكلده تضييق ايديله‌رك قالبلانير. بعده معتدل بر درجهٔ حرارتده تدريجاً قوروديلوب تكليس ايديلور.

۱۸ — مردبون باصاماغى طاشلرينى تعميره مخصوص احجار صنعيه تركيبى ـ ۲ چنتو كيرچى ايله ۱ پوتاسلى جام صويندن عبارت اولدقجه يوموشاق بر خمير اينجه اينجه الكدن كچيرلمش دره قومى قاريشديريله‌رق تشكيل اولنور. باصاماق طاشلرينك محتاج تعمير اولان يرلرينى اولجه قلمله اويمق ايشلمك لازم كليوب يالكز جام صويى ايله ايصلاتمق كفايت ايدر.

آپوواني — فرانسه‌ده، يون ولايتنده بر قصبه‌در. نفوسى ۱۷۰۰. دميرلى معدن صولرى واردر.

آپتو يقا اس. (يونانجه اودن اوزاق معناسنه بركلمه‌در). غشاى الجناح اولان حشراتدن بربوجك جنسيدركه آمريقاى جنوبيده منتشردر. ايكنه‌لرى واردر.

آپه‌ايبا اس. امريقاده قرا ايب لساننده برنوع شجرك وياشجيره‌نك نامى دركه بونك دالليرنى بربرينه سورته‌رك احتكاك طريقيله قبائل وحشيه‌دن غالبيلر

آتش یاقارلر ایدی . بادیه عربلرینك آتش یاقمق ایچون برنوع چاقمق (زند) دوزدکاری مرخ وعقار نام شجرلر نوعندن اولەجق . [١]

آپەرداآس (یونانجه طوربه معناسنه اولان پەرا ایله a نفی اداتندن یاپلمشدر) . قاضمه (کمیریجی) صنفندن و ممەلیلردن بر حیوانه ویریلان اسمدر . دها زیاده هند طموزی دیمکله معروفدر .

— علم حیوانات — قریەذات الثدایافرقەسنك، قاضمه صنفنك، قاویادەفاملیاسنك، قاویاجنسنك برنوعیدر. آپەرەآ نوعی کبی بوفاملیاده بولنان دیکر انواعك اصابعی مخلب یعنی طرناقلی پنچه یرینه قالین وعریض اظفاره مالك اولوب برنوع ظلف تشکیل ایدر . اطراف قدامیه درت اصبع (پرمق) ، اطراف خلفیه اوچ اصبع ایله مجهزدر . بوحیوانك قویروغی حالت اثریەدەدر . قوبای ویاغلط اولەرق هند طموزی دینان قاضمەنك اصلی اولدیغنی بیان ایدن مؤلفلر واردر. طولی ٢٦: ٣٠ سانتیمتره ، ارتفاعی ٨ سانتیمتره قدردر . پوستی اسمر اولوب صرتی اوزرنده صارمتراق قیللر واردر. بطنی اسمر صارمتراق، آیاقلری بیاضه میالدر. بیقلری سیاه ، اظفاری (طرناق) سنجابیدر . یازین بورنکلر دها آچیق اولور. بوحیوان پارا کوآ ، کویان وبرەزیلیا جوارینه مخصوص بر قاضمەدر . بوکورتلنلر آراسنده ساکن اولور . طوتیلەجق اولورسه باغرر. کوندوزلری اکثریا آوینی آراشدیرمز. آقشام اوزری ویا صباح وقتی تحری ایدر . حماقتی زیاده اولدیغندن ییرتیجی قوشلر طرفندن قولایلقله یقالانیر . بدوی اهالی بونك اتنی یرلر . اورمان کنارنده چالی و فوندەلق آلتنده اختفا ایدر ، اکثریا اون بش یکرمی قدری بر آرەده طوپلانەرق وقت کچیریرلر . یوواسندن پك اوزاق محلره کیتمز ، آنجق یکرمی اوتوز متره قدر اوزاقلاشیر ، طبیعتی اوقدر وحشی دکلدر. انسان همان اوچ بش آدیم قالنجه‌یه قدر یاننه یاقلاشه بیلیر و اورکمز . دیشیلری سنەده بردفعه یاوریلر وایلك بهارده بر ویا ایکی یاوروطوغورور. انساندن ماعدا ، آپەرەآلری کدیلر ، کوپکلر ، وفوندەلقده بولنان بیوك ییلانلر دخی صیدومحو ایدر.

آپەری — قارپاتوس آطەسنك مرکز ادارەسیدر .

آپەغااس . براشکنجه آلتیدرکه میلاددن ٢٠٦ سنه مقدم اسپارطه جباری بولنان نابیس ایجاد ایلمش ایدی . نابیسك زوجەسنی تمثیل ایدن وهر طرفی اوجی سیوری چیویلر ایله دونادیلن بریاپمه آدم صورتنده ذات الحرکه برآلت ایدیکه اشکنجه ایدیلەجك واولدیریلەجك اولان بیچارەیی یقالار، اللری آرەسنه آلیر . وکوکسنه باصەرق اولدیرر ایدی .

آپەکیو — ایتالیاده پزارو واوربینو ولایتنده اوربینو قصبەسنده برناحیەدر . مرکزی آپەنین جبالنك دامننده کائندر . نفوسی ٢٧٥٠ .

آپەلیقون دوتەاوس — مشائی دیبان فیلسوفلر زمرەسندن برذات اولوب میلادك عصر اولنده برحیات ایدی. آرسطونك آثارینك کاشفی اولمق اوزرە مرویدر. ارسطونك آثاری یوز سنه بر کهفده مدفون قالدقدن صوکره صاحب ترجمه بونلری میدانه چیقارمش ، نشر ایتمش .

---

[١] قاموسده مسطور اولدیغی وجهله زند مرخ وعقار نام شجرلردن بادیه عربلرینك دوزدیکی چاقاغه دینیرکه بری برینه سورتەرك آتش چیقاریرلر . نتەکم بو اغاج تختەلرندن دوزدکاری چاقماغك بوش اولان دلیکنه بربرینه سوروب آتش چیقارمق ایچون چیوی صوقمغەده عربجەده سر تعبیر ایدیلیر .

بو آغاجك ثمری بیوك اولوب اوزری دیکن ویومری ایله مستوردر .

آپه‌نین — ایتالیانجه‌ده آپه‌نینو . ایتالیایی یوقاریدن اشاغی وباشدن باشه قطع ایدن صیرا طاغلرك اسمی‌درکه جنوه کورفزی ساحلنده آلپ ماریتیم یعنی بحری آلپ طاغلرندن انفصال ایتدیکی آلتار دربندندن بدء ایله جنوبه طوغری امتداد ایده‌رك میسینه بوغازینه منتهی اولور . آلپ صیرا طاغلری اوچ قسمه مفرزدر .

(١) شمالی آپه‌نین طاغلری‌که ویسسو دربندینه وأزینو ایله نه‌را اودیهٔ عالیه‌سی بیننده تشکل ایدن حوضهٔ طبیعیه‌یه قدر دوام ایلر .

(٢)مرکزی آپه‌نین جبالی‌که سانغور نهری منبعلرینه قدر امتداد ایدر .

(٣)جنوبی آپه‌نین‌طاغلری‌که شبه‌جزیره‌نك اقصای جنوبنده بولنان برونلره قدر کیدر .

آپه‌نین سلسلهٔ جبالی اولا غربدن شرقه طوغری توجه واخذ استقامت‌ایدر وبواستقامتده‌جنوه کورفزی ساحللرینی تعقیب ایلیه‌رك بورالره طوغری فرعلر اطاله ایلر . بعده جنوب شرقیه طوغری انحنا ایده‌رك ایتالیانك شبه جزیره قسمنه داخل اولور وبو قسمی یوقاریدن آشاغی کاملا تخطیط ایدرك اوزانیر کیدر وجابجا یایلالر ، ایکنجی طاقم طاغ سلسله‌لری تشکیل ایدر . آپه‌نین سلسله‌سنده الك یه‌کسك نقطه (غران ساسو دیتالیا) ٢٩٢١ متره‌یی تجاوزایله‌مز. ارتفاع وسطیلری‌ده ١,٦٠٠ متره‌یی کچمز . ١٠٠٠ متره‌یی متجاوز اولان ارتفاعاتده سلسله‌نك صیرتلری چوراقدر ، ذروه‌لری چیپلاقدر . ١٠٠٠ متره‌دن دون اولان ارتفاعاتده نباتات متنوعدر . بوطاغلرك الك مشهور دربندلری ، کچیدلری شونلردر :

بوکتتا دربندی (ارتفاعی ٧٧٧ متره) که غاوی قلعه‌سی ایله محفوظدر . جنوه‌دن الکساندریه‌یه کیدن طریق اوزرنده‌در .

جیووی دربندی‌که جنوه — توره‌ن شمندوفر خطی بو بوغازدن مرور ایدر .

مونته برونو دربندی‌که جنوه‌ایله فلورانس طریقی اوزرنده‌در .

پونتره مولی دربندی‌که ١٤٩٤ تاریخنده فرانسه قرالی یدنجی شارل ؛ ١٧٩٩ده فرانسه مارشالی دوق ماقدونالد اردولری ایله بورادن کچدیلر .

فیومالبو دربندی‌که پستوژادن موده‌نه کیدن یولك کذرکاهی‌در . پیتراماﻻ دربندی (١٠٠٢) که فلورانسه‌دن بولونیایه کیدن ، وشبه جزیره‌نك طرق کبیره‌سندن معدود اولان یول بو بوغازدن کچر . آلپ سلسلهٔ جبالنك بحر سفید جهتنده‌کی یاماجی آدریاتیق ساحلنه اینن سطحدن دها زیاده‌دیك اولوب سوباه‌نین دینن بر فرع اوزرینه اعتماد ایدر. آلپ طاغلری عمومیت اوزره کرچ وکوفکی‌طاشلر- ندن متشکل اولوب اعلا جنس مرمر اوجاقلرنیده حاوی‌در .

آپه‌نینا اس . اوروپا اساطیرنده قدیم غالیا اهالیلرندن برینك اسمی‌درکه بونك غالیاده طاغ باشلرنده یاپلمش معبدلری وار ایدی .

آپی — اوقیانوسیاده ملانزیا قسمنده یکی‌هبرید آطه‌لرندن بری‌در . نفوسی یدی بیك ایله اون بیك اراسنده‌در .

آپی — اووسترالیاده غورق نتالو کورفزنده نوغان آرخیلنه (جزائر مجتمعه‌سنه) طوغری اوزانان بر رأسك اسمی‌در .

— اوسترالیاده بر ینار طاغك اسمی .

آپی — لاتجه آپانوس ، رومالی برآدم‌دنکه نامنه مضاف اولان یعنی آپی تسمیه قلنان برنوع‌المایی آتی طریقیله استحصال ایلمشدر . بوالما کوچك، رنکی صولوق صاری ، کونشه قارشی کلن یوزی پارلاق قیرمزی ، اتی صیق ، طاتلی بر میوه‌در .

آپیا — المانیانك ساموا آطه‌لرندن (اوپولو) آطه‌سنك مركزیدر . آطه‌نك شمالنده (ولاآیما) طاغنك اتكنده كائن بورده تخمیناً ۲۰۰ قدر اوروپالی مسكنی واردر .

آپیا — پەلوپونس شبه‌جزیره‌سنك نام قدیمیدر. كویا آرغوس قرالی آپیس نسبتله تسمیه اولنمش .

آپیات — قدیم فرانسه‌ده آكیتانیه ده ساكن بر طائفهٔ خلق ایدی . (دیون) ك روایتنه نظراً قراسوز بونلری مغلوب ایتمشدر .

آپیاقا — آمریقاده شمالی برەزیلیاده ماتوغروسو ولایتنده ساكن بر طائفه‌در كه ۱۸٤٤ تاریخنده سیاح م . دوقاسلو بونلری كورمش وقامه آلدیغی سیاحتنامه‌ده آنلردن بحث ایلمشدر . بعضی یوزلی، بادم كوزلی ، اساریر وجهیه‌لری منتظم ، چویك ، ذهین ، یواش طبیعتلی آدملر ایمش .

آپیان (آدولف) — فرانسز رسام وحكاكلرندن اولوب ۱۸۱۹ ده لیونده تولد و۱۸۹۸ده وفات ایتمشدر . قیر منظره‌لری ترسیمنده مهارت تامه‌سی وارایدی؛ پارس وویانه موزه‌لرنده بر چوق تابلولری موجوددر . اك مشهورلری شونلردر: رون ساحلنده بر آقشام ، حیوانات بازاری ، روش اورمانلری ، موناقو حوالیسی . لوحه‌لرندن بعضلرینی حك ایتمشدر .

آپیانو — ایتالیانك شمال طرفنده لومبارپاده قوم ولایتنك جنوب غربنده كائن بر بلده‌در. نفوسی ۲۸۳۹ . بوراده ایپك بوجكی بسلنیر .

آپیانوس (پیتر) — آپیانوس المانیالی ریاضیوندن وهیئوندن عالم برذاتدر. ۱۰۰۱ تاریخنده لیسنیغده تولد ایتمش ، ۱۵۵۲ ده اینغولشتادده وفات ایله‌مشدر . المانجه نامی فون بینه‌ویچ ایدی . صاحب ترجمه بشنجی شارل طرفندن اصالت رتبه‌سی ویرلمش ایدی . اینغولشتادده چوق زمان معلملك ایتدی . طولاری كشف ایتمك ایچون قمرك حركاتی مشاهده ایله‌مك طریقنی ایلك اول آپیانوس تكلیف ایلدی . ذوات الاذناب اولان اجرام حقنده‌ده جالب دقت مشاهداتی واردر . مؤلفاتندن قوزموغرافیا كتابی پك مشهوردر .

آپیانوس فلیپ — ترجمه‌سی یوقاریده كچن آپیانوسك مخدومیدر . ۱۵۳۲ ده تولد ایتمشدر . پروتستان اولدیغی ایچون مسقط رأسی اولان اینغولشتاددن فرار ایتمكه مجبور اولمش ایدی . باویه‌رایه دائر نشر ایتدیكی بر ایستاتستیق ایله وباویرانك یكرمی درت یافته‌لق خریطه‌سنك تنظیمیله كسب شهرت ایتمشدر . برر كرهٔ سما وارضی‌ده موجوددر .

آپیانی (آندره‌آ) — ایتالیان رسام ونقاشلرندن اولوب ۱۷۵٤ده میلانده تولد و۱۸۱۷ده وفات ایتمشدر . برنجی ناپولیونك خصوصی رسامی ایدی. بتون ناپولیون خاندانی اعضاسنك تصویرلرینی یاپمشدر . ناپولیونك سقوطی اوزرینه موقعنی غائب ایده‌رك بقیهٔ عمرینی سفالتله كچیرمشدر. ویانه ورسای موزه‌لرنده یاغلی بویا متعدد لوحه‌لری موجوددر .

آپیانی (فراغیسقو) — ایتالیان نقاشلرندن اولوب ۱۷۰٤ده آنقونا‌ده تولد و۱۷۹۲ ده وفات ایتمشدر . اك ایی ایشلری روما وپه‌روز كلیسالرنده كورلمكده‌در .

آپیپ — امریقای جنوبیده پارانا نهری مجراسنده كائن بر كوچك آطه‌دركه شلاله‌لری ایله مشهوردر. تاریخده ارژانتین ایله پاراغووای حكومتلری بیننده

دوام ایدن محاربات متعاقبه ایله معروفدر . ذاتاً بو محاربه‌لر آطه‌نك طرفیندن بری طرفندن تصرف واستملاکی قضیه‌سندن منبعث ایدی .

آپیچه — مرکزی ایتالیاده بنه‌وَن ولایتنده برقصبه‌در . نفوسی ۳۵۵۰ .

آپیچیوس — قدیم رومادە مشهوراوچ‌اوبورك نامی‌در . بونلردن بری رومادە حکومت جمهوریه‌نك صوك زمانلرنده برحیات ایدی . ایکنجیسی اوکوست وتیبر زمانلری آدملرندن ایدی . اڭ مشهوری‌ده بو ایکنجی آپیچیوس‌در . یکی یمکلر ایجاد ایتمش ، بیوك‌بر ثروتی سفره‌سی اوزرنده اكل ایله‌مش‌در .

اوچنجی آپیچیوس ایمپراطورترایان زماننده‌برحیات ایدی . استریده‌لری محافظه ایلەمك ایچون براصول کشف ایتمش ، فقط بو اوچندن هیچ بری زمانمزه قدر انتقال ایدن مشهور فن طباخت اثرینك مؤلفی دکل‌در . (آپیچیوس) نامنه اضافتله اون جلددن مرکب اولەرق تألیف ایدیلن و(دەرەقوکیناریا) نامی ویریلن اشبو طباخت کتابنی (سَلینوس) نامنده بری یازمش‌در. وبویمك‌کتابی آلمانیاده هایدلبرغده (شوخ) نام کتابجی طرفندن طبع ایتدیرلمش‌در .

آپیرو — مرکزی ایتالیادەماچەراتا ولایتنده برقصبه‌در . نفوسی ۲۷٤۰ .

آپیرین اس (فرانسزجەدن) . کیمیاده نشایه مشابه بیاض بر توز اولوب بر نوع هندستان جوزی چکردکلرندن استحصال قلینیر . حرارتله اریمز برجسم‌در .

آپیس اس . مصر قدیمده ، منفس بلده‌سنده معبود اتخاذ ایدیلن بر ثورك یعنی اوکوزك اسمی‌در .

مصرقدیم اعتقادات باطله‌سنده آپیس، پات‌دینیلن الهك تجسم ایتمش ، اوکوز شکلنه کیرمش برصورتی ایمش‌که بوحالده قدرت طبیعیه‌نك برسمه‌سی، بررمزی اولمق اوزره تلقی ایدیلیر ایدی . آپیس پات الهنك حیات ثانیه وبعضاً اوغلی عد ایدیلیر ایدی . آپیس دیدکلری‌ثور قبطیلرك اعتقاد باطللرنجه‌بوغا کورمەمش برانیکه آتش سماوی‌نك القاحیله حاصل اولمش ایمش.

آپیسك بعض علامتلری وار ایدی‌که بونلر ایله طانینیر ایدی : جبهه‌سنده بر هلال ، دیلی آلتنده بر حمام بوجکی، ظهرنده آق‌بابا نشانلری. آپیس‌بوغازی قارنی ، قویروغی ، آیاقلری بیاض ، آرقه‌سنده سیاه پوشیده (یامچی) اولەرق ابراز وتصویر ایدیلیرایدی.

(شكل ۳۱)

آپیس یشادیغی مدتجه بر معبدده بسله‌نیر ، اولدیکی وقت بالجمله اموات کبی بر (اوزریس‌ـحاپی) یاخود (اوزار ـ حاپی) اولور ایدی‌که بو تعبیرلردن رومالیلر اقتطاع طریقیله (اوسارایپس)سارایپس؛ سەراپیس‌ی‌لغتلرنی تشکیل ایلەدیلرورومالیلر ایله‌یونانیلر مصرقدیم‌الهی بواسملر ایله تلقیب ایتدیلر(سەراپیس ماده‌سنه باق). مصرده حکومت ایدن بطالسه‌زماننده یونانیلر دخی آپیسه پرستش ایدرلر ایدی . وبو عبادتلرینی کویا حقلی کوسترمك ایچون برطاقم افسانەلر اویدوروررلر ایدی: ژوبیتر یونان الهلرینی ضرب ایتدیکی زمان کویا اوزریس الهی مصره فرار ایله اوکوز شکلی آلتنده کیزلنمش، تواری ایتمش .

اولن آپیسلر کندیلرینه مخصوص برمعبد درونده دفن‌ایدیلیرایدی. بومعبده سەراپه‌اوم نامی‌ویرلمش‌در. (بومادەیه باق) .

مصر قدیمده نیل الهنه ومومیالری محافظه‌یه مؤکل عد ایدیلن درت پری‌نك برینه‌ده کذلك آپیس ویا حاپی نامی ویریلیر ایدی .

آپيس — مصر قديمده برشهر ايدى. بوراده آپيس نامى ويريلن اوكوزه عبادت ايدلديكى ايچون شهرك اسمى بواوكوزك نامنه نسبتله تسميه اولنمشدر. خرابه‌لرى اليوم مصر ايله طرابلس غرب حدودى اوزرنده كوريلير .

آپيس — آرغوس قرالى نيوبه‌نك برادرى ايمش . پلوپونس شبه جزيره‌سى اكا نسبتله قديماً ارض آپيس ويا آپيا (بو ماده‌يه مراجعت) تسميه اولنمشدر .

آپيس — ميلادك بشنجى عصرنده برحيات اولان بوئس نام مؤلف طرفندن استعمال ايديلن وارقام عربيه‌يه مشابه اولان اشكاله ويريلن نامدر . (آباق ، ارقام ماده‌لرينه مراجعت) .

آپيغانو — مركزى ايتاليا‌ده ماچه‌راتا ولايتنك شمال غربنده بربلده‌در . نفوسى ۲۲۲۰ .

آپيقو صف (ايتاليانجه‌دن) . ديكنه. افقه عمود اولان بر وضعى تعبير ايدن برصفتدر . شاقولى : آپيقو طوريبور . || بحريه‌ده كمى دميرينى آلير ايكن اوزرينه واره‌رق، زنجيرنى شاقولى وضعه كتيره‌رك دميرى دكزك ديبندن قوپارمغه طاورانمه حالتى. قالومه‌يى طوپلامه حاضرلغى .

— تمثيلاً : برايش كورمكه حاضر ومهيا اولان، تتك طوران كمسه‌يه وصف اولور .

— آپيقو كلمه‌سى بونك لسانمزه آلنمش اولديغى ايتاليانجه‌ده اصلاً يره چاقيلان بر قازيق كبى ديمديك طورمه معناسنه‌در . ذاتاً بوكلمه ديكيلى قازيق معناسنه اولان (پيقو) دن اوكنه صفت ياپمق ايچون آ حرفى كتيرلمكله تشكيل اولنمشدر. ايشته كمى دميرينى چكديكى زمان قالومه‌سنى طوپلايه‌رق زنجيرينه، دكزك ايچنه ديكلمش كبى شاقولى وديم ديك بروضع آلير، كمى دميرينك زنجيرنى بووضعه كتيرمه حالنه بحريه اصطلاحنده آپيقو ديمشدر. برايشى كورمكه حاضر وتتك بولنان كمسه‌يه‌ده تمثيلاً آپيقو ديمه‌سى ايشى كورمكه يلته‌نن آدمك اكثريا آياقده اويله شاقولى بروضع آلمسيله ايشه باشلامه‌سى مناسبتيله‌در. ينه لسانمزده اجنبيدن آلنمه، وبرايشه حاضرو تتك اولان كمسه‌يه تمثيلاً وصف اولان آلستا كلمه‌سى‌ده اساساً ينه اويله برمعنايه‌در. ديمديك طورمق ايچون ديرك يره قاقيلير. مايع ايچنده برشى، ديبه اتصال ايتميه‌رك ديم ديك طوره‌بيلمك ايچون آنك آلت اوجنه بر ثقلت قونوركه بونكله مايع ايچنده معلق بولنان او شى يره چاقلمش ديرك كبى ديم ديك طورور: آلقول ايچنده ميزانك طورديغى كبى . بز اوثقلته صفرا فرنكلر لست ، لستاديرلر . اوحالده آلستا صفره اوزرنده يعنى ديم ديك ديمك اولور . طبق آپيقو معناسنه . يالكز بحريه تعبيرى اولان آپيقوده شاقولى وضع، نه‌ديكيلى بر ديرك كبى يالكز آلت اوجى يره چاقه‌رق ، نه‌صوده اولديغى كبى آلتنه ثقلت وضع ايده‌رك تأمين ايدلميور . آلت اوجنى قره‌يه يعنى دكزك ديبنه ربط ايتمك ، اوست اوجنى كمينك كوكرته‌سنه باغلايه‌رق ، وزنجير كريله‌رك تهيه ايديلير .

— بحريه — بر سفينه‌نك حين قيامنده زنجيرى ويره ايده‌رك ودمير اوزرينه واره‌رق زنجيرك شاقولى بر وضعيته كلسى يعنى صوده بولنان زنجيرك صو ايچنده بولنان قسمنك طولى عمق بحره مساوى اوله‌جق صورتده استقامت آلمسى‌در . فقط سرت هوالرده خصوصيله يلكن كميلرنده زنجير تماماً شاقولى يعنى سطح بحره عمود بر وضعيته كله‌دن آپيقو اشارتى ويريليركه بوحاله قيصه قالومه‌ده دينير. آپيقو ايتاليانجه‌دن مأخوذدر. شاقولى ديمكدر. يلكن سقائننده دميرك زنجيرى شاقولى استقامته كلزدن دها اول آپيقو قوماندا‌سى ويريله‌رك غابيه‌لر فوره‌وسرنلر اقتضاسنه كوره راصيه

اولنتجه‌یه قدر ایرغاد آپوصه ایدیلیر . بو مناوره اتمام اولنتجه‌یه قدر او وضعیتده توقف اولنه‌جغندن زنجیرك دكزده بولنان مقداری هوانك حالنه كوره عمق بحردن بر قاچ دفعه بیوك اوله‌بیلیر وعلی‌الاكثر بوكاده قیصه قالومه دینیر .

آپیناق — فرانسه‌ده برناحیه‌در. نفوسی ۹۵۲.

آپینكی — آفریقاده ، خط استوا سمتنده وشرق ساحلی جهتلرنده آراغوّوای زیر ویا سفلا نهرینك جنوبنده ساكن برطائفه‌نك نامی‌در. بونلرك رنكلری سیاهه مائل صارمتراق ایمش . دیشلرینی اكه‌لیه‌رك بیزكبی سیورلدیرلر .

آپینوس — یوخان لودوویغ آپینوس. آلمانیا اطباسندندر (۱۸۵۸-۱۷۰۳) . عالم بر طبیب ایدی . ۱۶۹۷ ده پرنس سولزباخك طبیبی اولدی. ۱۶۹۹ ده نورمبرغ جمیت طبیه‌سنه اعضا نصب ایدلدی. ۱۷۰۲ ده آلتدورف دارالعلومنه علم منافع الاعضا ، وفن جراحه معلمی تعیین قلندی . علم طبه دائر اثار مهمه وعدیده‌سی واردر .

آپینوس — فرانس ماریا اولبرغ تئودور . حكمت طبیعیه علماسندندر . ۱۷۲٤ ده تولد و ۱۸۰۲ ده وفات ایتمش‌در . ۱۷۵۷ ده پترسبورغ ایمپراطور اقاده‌میسنه اعضا انتخاب وحكمت طبیعیه معلملكنه تعیین اولنمش‌در . ایكنجی قاترینانك مظهر توجهی اولوب مشارالیهانك اوغلی (پول) ك مربیلكنی ایفا ایتمش‌در . الكتریق ومقناطیسیت بحثلرنده ابراز موفقیات ایتمش وفرانقلنك نظریه‌سنی توسیع ایله‌مش‌در. آثار عدیده‌سی واردر .

آپیوسپوریون اس . برنوع منطاردركه الما وچنار وقیزلجق یاپراقلری كبی اوصاف واجزه‌یی حائزدر .

آپیوقرین اس (فرانسزجه‌دن) . منقذالجلد حیوانات مستحاثه‌لرندن اولوب ژورا طاغلرینك اشاغی ویوقاری طبقه‌لرینك اوصافنی حائزدر.

آپیول — اساساً كافور جمله‌سندن معدود بولنان اشبو جسم بر تركیب عضویدن عبارتدر . مایدونوس تخمنك صو بخاریله اثنای تقطیرنده حصوله كلیر ، ایكنه شكلنده تبلر ایلر ، ۳۲ درجه‌ده ذوبان و ۲۹٤ درجه‌ده غلیان ایدر . صوده غیرمنحل ؛ اسپرتو واتر (لقمان روحی) ده منحل‌در . حامض كبریت (زاج‌یاغی) ایچنده منحل اولدیغی وقت قرمزی رنكه بویانیر . آپیول بالخاصه فرانسه‌ده حمای نائبه خسته‌لغنه قارشو كینین یرینه یومیه ۰,۲۵ مقدارنده استعمال اولنور .

آپیون — میلادك عصر اولنده برحیات اولان اسكندریه‌لی برخطیب‌در . برمصر تاریخی تألیف ایتمش ، یونان شاعر شهیری اومه‌روسك اشعارینی شرح ایلمش‌در . یهودیلر علیهنده غایت شدتلی بر هجویه‌سی واردركه غرضكارانه اسنادات ومفتریات ایله مالی‌در . مورخ یهودی یوسف «آپیونه جواب» نامیله‌یازدیغی بررساله‌ده بومفتریاتی ردوجرح ایلمش‌در.

آپیه‌نوم‌اس . (هاپی ماده‌سنه مراجعت) .

آپین — ایكنجی قرن میلادی روم مورخلرندندر . اسكندریه‌ده تولد ایدرك كوچك یاشنده رومایه كلمش وبرچوق‌مدت آووقاتلق ایتدكدن صوكره رومادە ایمپراطور سراینه وكیلخرج اولمش ، بعده مصرده ویركو مدیریتنه تعیین اولنمش‌در . جغرافیا ترتیبنه رعایةً بر روما تاریخی یازارق وقوعاتی ممالك وملل واقوام اسملری صیراسنجه نقل ایلمش‌در. آپین بی‌طرف مدقق وحق‌شناس برمحرردر. رومالیره مغلوب اولان اقوام حقنده اثرنده پك چوق معلومات موجود

اولوب محاربات داخلیه حقنده سزارك روایاتی برچوق نقطه‌لرده تصحیحه مدار اولمشدر .

آپیین اس . کیمیاده ترکیبی $C^{٥٤}H^{٣٢}G^{١٠}$ اولان بر جسمه تعبیر ایدیلیر . قوامی ژه‌لاتین کبی‌در . رنکسز و طعمسز بر ماده‌در . ١٨٠ درجه‌ده غلیان ایده‌رك صاری برمایعه تحول ایلر. خالص اولدیغی وقت توز حالنده‌در. صوده آز منحل اولور لفمان‌روحنده هیچ منحل دکلدر. اسپرتو ایچنده تمامیله منحلدر . صوده محلولنه کبریتیت حدید علاوه ایدیلیرسه قرمزی بر رنك آلیر، وبوصورتله طانیلیر .

آپیین کافی مقدارده مایدانوس قایناتیله‌رق استحصال اولنور .

آت اس (آتمق ماده‌سندن) . درت آیاقلی و بتون طیرناقلی برنوع حیوان‌درکه کاملاً اهلیته کیرمش اولوب انسانلر طرفندن بینك وقوشوم ایشلرنده قوللانیلیر : بینك آتی ؛ قوشو آتی. || علم الحیوانده ذوالحافر فصیله‌سندن برجنس‌درکه بونك آلتی نوعی واردر : اهلی اشك ، یبانی اشك آت جنسندندر . || صوی آت‌که جنسی معین، قارشمامش، بوزولمامش اولان آت‌در. || عربی آت، یاخود عرب آتی‌که ایکی طرفی یعنی آناسی باباسی کحیل اولان آت‌در. فارسیده اسب تازی || هجین آت، بوزآت‌که باباسی عربی ، آناسی مخالف جنس اولان آت‌در. ترکمانی دیدکلری. || مقرف آت. آناسی عربی باباسی بوزآت اولان آت‌در. || ایلغار آتی، ایلغار ایتمك، یعنی اوزاق یره چابق کیتمك کلك اوزره قوللانیلان آت‌در . (ایلغار ماده‌سنه مراجعت) || . منزل آتی که رباط و برید مرکزلرنده، منزللرده یدك آلمق و دکیشدیرمك ایچون حاضر بولندیریلان آت‌در. || جنك آتی، سواری آتی‌که سواری عسکرك بیندیکی آت‌در. || قوشو آتی‌که عمومی قوشولرده سکرتدیرمك، سرعت مسابقه‌سی یاپمق ایچون یتشدیریلان آت‌در. یارش آتی . || یدك آتی‌که. بینیلان ویاقوشولان آت یورولدیغی وقت آنی دکیشدرمك ایچون حاضرله بولندیریلان آت‌در . دکیشم آتی . || قاروچه آتی . قاروچه ویا عربه‌چکمك اوزره استعمال اولنان قوشوم آتی. || سمر آتی‌که یوك اورمق وطاشیمق اوزره قوللانیلان آت‌در. یوك آتی . بارکیر. || بینك آتی : بنمك اوزره آلیشدیریلان آت . دابه . || چکیم آتی . چکمك ایچون قوللانیلان آت، قوشوم آتی : طوپ چکن آتلر.

شاخه قالقمق — حیوان اوك قوللرینی قالدیره‌رق اکثریا پك آز مدت ثقلت بدنی آرد قوللره تحمیل ایدن بروضعیتدن عبارتدرکه آرد قوللریله حیوانك یره استنادی طار برسطحك اوزرنده وقوعبولدیغندن بو وضعده بدنی کاملاً طوغرولده‌مز. زیرا اووقت بدن درحال کری‌یه میل ایده‌رك مخاطره‌لی برسقوط واقع اولور . بوندن ماعدا مفاصل وعضلاتك ترتیبی مکمل صورتده طوغرولمغه مانع اولدیغندن بوحرکت حیوانی یوره‌جغی جهتله آنجق برلحظه سورر .

|| آشی آتی قصراغه آشمق و دول آلمق ایچون قوللانیلان آت . فحل . آیغر . || آلای آتی‌که آلایلرده بینیلن دوناتمش آت .

— توسیعاً : آت اوزرنده هجوم ایدن سواری: دشمن مفرزه‌سی طوپی ایکیوز آتدن عبارت ایدی .

— خلالی : آتلی . آتلانمق . آتلیلق .

— ترکیبات لغویه : آت اوغلانی . آت‌اوشاغی آت اوموزی. آت باشی . آت بالنی . آت پازاری . آت‌چکن. آت‌خرسزی، آت‌سوروسی. آت‌سوروجیسی . آت سکوسی. آت سولوکی. آت سینکی . آت‌طرناغی. آت‌قاضیسی. آت قفاسی .آت قویروغی. آت‌قوشوسی. آت کستانه‌سی . آت میدانی . آت یاریشی . آت جانبازی (بوکه‌لره مراجعت) .

ترکیبات قولیه: آت اویناتمق = اکلنمك ایچون ، تعلیم ایتمك یاخود هنرینی کوسترمك ایچون آتی قالقیده‌رق، شاخلاندیره‌رق اوته‌یه بری‌یه سکرتدیرمك .

آته بینمك = آته بینه‌رك قوللانمه‌یی سکرتدیره‌یی یوروتمکی بیلمك : آیی آته بینیور .

آتی آریقلاندیرمق = اوزون یوله کیتمه‌دن اول ویا قوشویه‌قومق ایچون آتی درجه درجه یمنی آزالده‌رق وادمان ایده‌رك أتدن دوشورمك، آریقلاتمق .

آت باشی برابر کلمك = یان‌یانه وآتلرك باشلری برحذاده اولمق اوزره کلمك : آت باشی کلمك .

آت‌صالیویرمك = آت قوشدورمق اوزره‌یردن دیزکین ایتمك ، یارش ایتمك . آتلری کوی باشندن صالیویردیلر .

آت‌تپه‌لمك = آتی اوله‌سی‌یه‌یورمق. آت‌چاتلاتمق.

— کنایات: آت قفاسی: بلاهتدن کنایه‌در .

— امثال : آت آلان اسکداری کچدی = دکزی آشدی معناسنه ، اله کچمه‌سی کوج اولان صاووشان کمسه حقنده ضرب اولنور .

آت صاحبنه کوره أشر. یعنی آت صاحبنك‌خوینه ، درایتنه کوره طاورانیرمعناسنه اوله‌رق تابعك متبوعه، خادمك مخدومه ، اوشاغك افندیسنه، مأمورك آمره، معیتك مافوقه کوره حرکتی حقنده ضرب اولنور .

آتدن اینوب اشکه بینمك: یوقاری پایه‌دن آشاغی پایه‌یه تنزل ایله‌مك .

آتمك باصدیغی یرده اوت بتمز: یعنی واردیغم یری چول ایدرم. مشهور ترك حکمداری آتیلایه اسناد اولنان بر مثل‌در .

یملك بوش اولنجه آتلر تپیشر: یعنی یوقلق‌اولان اوده دیرلك اولمز .

قاری ایله آت قصورسز اولمز : یعنی دنیاده هر قاری‌یه‌هر آته قصور بولنه بیلیر .

قایمـایان آت یوقدر : یعنی اك عاقل ، اك مدبر اولان آدم یاکله‌بیلیر .

بخشیش آتك دیشنه باقلمز : یعنی بر ارمغان ، قیمتی نه اولورسه اولسون قبول ایدیلیر .

یاش آت ایچوندر : یعنی انسانلری تقدیر ایتمك ایچون ، آتلرده اولدیغی کبی یاشلرینه باقلمز .

کنج آته اختیار بینیجی : یعنی عجمی بر آته بینمك ایچون مجرب وحاذق برسواری لازم‌در .

آتلر تپیشیر، آراده اشـك اولور : یعنی قویلر، زوربالر آره‌سنده عاجزلر، زبونلر هدر اولور کیدر.

برسورچن آتك باشی کسلمز: یعنی برکره خطاایدن کمسه زیان ایدلمز .

آتك‌کیمی نعلنه کیمی میخنه اورور: یعنی بر شیئه هرکس‌بردرلو قصور بولور .

ـــ آت آدمك معیشتنه ، مدنیت حیاتنه پك زیاده تعلق و ارتباطی بولنان برحیوان‌در . بناءً‌علیه آت دیدیکمز حیوان جهت جهت بحثه شایان‌در ، برچوق علملره موضوع اولمش‌در . آت اولا لسان وعلم لغت موضوعی‌در. ثانیاً حیوان اولمق جهتیله علم طبیعی‌یه موضوع‌در. دیمك‌علم‌حیوانه، علم تشریحه ، والحاصل تاریخ طبیعی‌یه عائد برر مبحث تشکیل ایدر. ثالثاً حیات مدنیه‌یه تعلقنه ، بنی آدم ایله روابط مناسباتنه نظراً علم بیطریه، فن اهتابه ، تعلیم خیل فننه ، احوال واوصاف فرس علمنه ، فروسیت فننه، تاریخ مدنی‌یه ، صناعات و ادبیاته ، صنایعه عائد اولان مباحثده واردرکه صیراسیله بیان ایدیله‌جك‌در.

— لسانیات — لسانمزده کرك اصلی ترکجه، کرك عربی وفارسیدن آلنمه آت‌مرادفی اوله‌رق متعدد کلمه موجوددر : خیل . آت. ا یکیدیش، قصراق ، کحیل ، فرس . آیغر . حصان ، اسب .

خیل تاریخ طبیعیده آت جنسنه افرادینك یکونی اعتباریله ویریلن اسم علم‌در ؛ آت بالخاصه خلق واستانبول دیلنده غالباً استعماله کوره ارکك اولان و خایه‌لری چیقارلمامش بینك خیله دینیر . اکدیش خایه‌لری چیقارلمش اولان آته دینیر . قصراق دیشی اولان خیله تعبیر اولنور. کحیل صوی وجنس اولان عرب آتی‌در ؛ فرس اسلاً صوی اولان عجم آتنك اسمی، هم ارککه وهم‌دیشی‌یه شامل براسم‌جنس‌در.

آیغیر، قصراغه آشمق و دول آلمق‌ایچون انتخاب اولنان آت . صوی اولان آیغره‌ده حصان دیرلر . اسب ، کحیل کبی محاربه‌لرده آلایلرده بینیلن ، قوشو ویاریشلرده قوللانیلان ، حاصلی مهم وشرفلی ایشلرده استخدام اولنان صوی آتلره دینیر .

آت كلمه‌سنك اصل واشتقاق مسأله‌سی‌ده لسانیاتده مهم بر بحثدر.

هپمزك بیلدیكمز بو حیوانه قدیم وجدید السنهٔ مختلفه‌ده ویریلن ناملرك اكثری بیننده اصل واشتقاق، صیغه اعتباریله پك بیوك مشابهت ومناسبت موجود اولدیغنه نظراً لسانمزده آت كلمه‌سنك منشأ واصلی وصورت تشكلی حقنده بیان مطالعه ایتمه‌دن اول عربجه‌ده، فارسی‌ده، یونانی‌ده، لاتینجه‌ده، فرانسزجه وسائر بعض اوروپا لسانلرنده بو حیوانه ویریلن ناملر ایله بونلرك اصلی وصورت اشتقاقلری حقنده علم اللسانك كشف ایده‌بیلدیكی معلوماتی خلاصه ایده‌جكز.

معلومدركه آته فرانسزجه‌ده شوال تعبیر ایدیلیر. بو كلمه‌نك تاریخی پك مراقلی، وتحلیل اشتقاقیسنك تعلق ایتدیكی بحث پك مهم بر بحث اولدیغی جهتله اولا آندن باشلایورز. حقیقت بو كلمه‌نك بر وقتلر اصلی پك چوق فرضیات ومناقشاته موضوع اولمشدر. اون سكزنجی عصر حكماسندن بر مشهور ذات، اوزمان پك ساده دلانه بر صورتده یوریدیلن فن اشتقاق علیهنده‌كی مشهور هجونده شوال كلمه‌سنی مثال اتخاذ ایلمشدر. بو ذات مقام استهزاده دیوركه شوال اصلنده «هیپوس[۱]» ایدی. «هیپ» «ش» ه قلب ایدلدی، «پوس» دخی «وال» ه ابدال ایدلدی شوال اولدی. بو لطیفه بر طرف تحقیقات علمیه‌یه نظراً فرانسزجه شوال كلمه‌سنك اصلی، مشتق منه قریبی لاتینجه قابالوس لفظی دركه بلكه بو نامی اخیراً یونانیلردن اخذ ایدرك (قاواللس) صورتنه قویمشلردر. قابالوس تعبیرینك لاتینجه‌ده استعمالی قدیمدر.

شیمدی قابالوس كلمه‌سنك اصلنه كلهلم. «قاموس اصول لغات یونانیه» مؤلفی بنفی لاتینجه «قابالوس» كلمه‌سی یونانی «قاواللس» لفظندن مأخوذ اولدیغی، وبو كلمهٔ لاتینیه‌نك كلت لساندن مشتق اولدیغنی بیان ایدیور. فی الحقیقه قابالوس وقاواللس كلمه‌لری ایله كلت شعباتندن ایرلانده لساننده قاوال، قابویل، سمبری دیلنده كیفل، قورنی لغوه‌سنده كویل كه جمله‌سی آت، قصراق معناسنه‌در، بو كلمه‌لرك آره‌لرنده‌كی مشابهت پك صریحدر. روس، له، وایللیریه لسانلرنده موجود ومتداول اولان قوبیلا، مجارجه قابالا تعبیرلری‌ده اویله‌در. دیمك كه مشابهت یالكز كلت لسانلرینه منحصر دكلدر، حتی فارسی‌ده كول لغتی‌ده یوقاریده تعداد ایلدیكمز كلمات ایله عین اصلدن مشتق اولدیغی حكم ایدیله‌بیلیر. برهان‌ده دنیوركه: كول كحل وزننده اول آته دنیركه قطعا اشكینی اولمیه شویله‌كه هربار اوزنكی اورمغه محتاج اوله. كذلك عربی خیل كلمه‌سی ایله كحیل لفظندن قاوال وشوال آره‌سنده‌كی مماثلت‌ده ظاهردر. كاف، خاء، قاف حرفلری چوق كره تبادل ایدر.

علم السنه‌نك تحقیقات وكشفیاتنه نظراً بو كلمه‌لرك جمله‌سی سانسقریت لساننده كیتمك، تترمك معناسنه اولان قاپ وقالپ جذرلریته منتهی ظن ایدیلیر. حقیقت بو اصوللردن، السنهٔ مختلفه‌ده برچوق حیوان اسملری اخذ وتشكیل اولنمشدر.

عربجه‌ده آت معادلی اوله‌رق پك چوق اسملر واردر. بونكله برابر اك زیاده مستعمل اولان فرس لفظی عجم وایران آتنه ویریلن برنام اولمق پك محتملدر. قدیماً عربلر ایراندن كلن برجنس آته بو مملكته نسبتله فرس دیمش اولمق كركدر. بو كلمه عبرانی‌ده حاراش، حبش‌ده پاراس تلفظ ایدیلیركه سانسقریتجه پاراسیقا لفظی كبی عجم آتنه دلالت ایدر. سانسقریت لساننده، آتك كثرت ایله موجود اولان اسملری علی الاكثر صور اجنبیه‌دن اخذ اولنمش كورینیور. چونكه سانسقریت لساننك مملكتی اولان هندستانك اقلیمی ایی جنس آت یتیشدیرمكه صالح اولمدیغندن هندیلر شمال طرفنده‌كی ممالكدن آت جلب ایدرلرایدی. طبیعی دركه

[۱] هیپوس یونانجه آت دیمكدر.

اسملرده بوجهت انتساب كوزه‌دلمش . شوحالده فرس لفظنك اصلى عبرانجه‌ده دكل، ينه‌سانسقريتجه‌ده آرامق ايجاب ايدر. سانسقريت لساننده آتك تقريباً يوز اللى‌يه يقين اسمى واردر. شيمدى ايكنجى طاقم مشتقاته كلهلم . يونانجه آته هيپوس ولاتينجه اكوس ناملرى‌ده ويريليور ايدى‌كه بوكلمه‌لرده اوروپا السنهٔ حاضره‌سنه انتقال ايتمش، خيلى مشتقات پيدا ايله‌مشدر. اولا يونانى هيپوس ايله لاتينجه أكوس ك برشى اولديغنى اثبات ايلمك ايجاب ايدر. بوده پك قولاى‌در: (پ) لرك (ق) ه تبادلى مسأله‌يى ايضاحه كفايت ايدر. فارسى اسب كلمه‌سى ده سانسقريتده آشوا لفظندن مأخوذدر. زند لساننده دخى آشوا آت ديمكدر . واو قانون تبادل موجبنجه وبه قلب ايديله‌رك فارسىٔ جديده‌ده اسب كلمه‌سى حاصل اولمشدر . حتى برهانده مرسوم اولديغى اوزره آسوار رهوار وزننده آتلو معناسنه‌دركه بوده زند لغتنده آسوبار لفظندن آلنمشدر. « اسؤبار نمودار وزننده زند و پازند لغتنده آتلى معناسنه‌در : برهان» . لسانمزه آلديغمز، قوللانديغمز، سوارى تعبيرى‌ده بوندن دركه مشتق منه بعيدى سانسقريت لساننده آسوا ماده‌سى‌در . بوده لسان قديم هندده سرعتله چكمك معناسنه اولان آس جذرندن تشكيل اولنمشدر . ديكر جهتدن هيپوس وأكوس ماده‌لرى‌ده ينه اواصله ارجاع ايديله‌بيلير . چونكه آسؤاسده س (؟) ك، [۱] واو، ب ، پ ويا صائت اوله‌رق و (u) و أ حرفى ده ﻫ كبى تلفظ ايدلك السنه‌ده جارى برعادت اولديغنه مبنى شوحالده آسواسك أكوس ويا هيپوس اولمسى پك طبيعى‌در. ايشته يونانجه‌ده هيپوس ، قاواللس ، لاتينجه‌ده اكوس وقاباللوس ، فارسى‌ده اسب هپ سانسقريت لساننده سرعتله يوريمك معنالرينه كلن آس ، وياقاپ اصللرينك مشتقاتندن اولديغى وعربجه فرس كده ينه او لساندن آلنديغى زعم ايديليور .

كلهلم تركجه‌ده آت كلمه‌سنك اصلنه . بعض لسانيون بزم آتى سانسقريت لساننده كذلك شوال معناسنه اولان . « آتيا » لفظندن كتيريرلر . ينه بوكلمه‌ده سرعت معناسنى افاده ايدن آت جذرندن آلنمشدر . فى الحقيقه آت ماده‌سنده سرعت وحركت معنالرى واردر. فرنكجه‌ده عجله معناسنه اولان هات لفظى‌ده بوكا دلالت ايدر . ينه توركجه‌ده اسم مرادفى اولان آت (آد) برشى چاغيرمق ايچون آغزدن سرعتله آتيلان برشى دكلمى ؟

تركجه‌ده آتمق قاچمق، مصدرلرى‌كه سرعت و چابكى معناسنى متضمن‌در ، بونلرك آت، قاپ اصوللرندن تشكيل اولنديغى (قامچى) وآت هندستانه ممالك شماليه‌دن، يعنى تركستان جهتلرندن كلديكى نظر مطالعه‌يه آلنيرسه بلكه‌ده قاباللوس لفظنك اصلى تركجه‌ده اسناد ايديله بيلير . ذاتاً قديم و جديد تركجه‌لرده آتك پك چوق اساميسى واردر. لاتينجه اكوس كلمه‌سى ايسه آت ايله همجنس اولان تورك تركجه اسمى اولان اوكوز بيننده صريح ومهم برمناسبت موجوددر .

— علم حيوان — آت [۱] خيليه‌شعبه‌سنك تقريبه تحت شعبه‌سنك ذات الثدايا فرقه‌سنك ذات الاصابع المفرد صنفنك اكيده فاميلياسنك أكوس جنسنك برنوعيدر . آت، نوع آدمه ايفا ايلديكى خدمتلرك پك متنوع ومختلف اولمسيله حيوانات اهليه‌نك الك اهميتليسيدر . ابناى بشره تاريخ بشر ايله برابر خدمات لاتحصى ايفا ايدن، انسانك ، حيواناتدن الك قديم، الك كار كذار برياري ورفيق وفاكاريدر. آتلرك تناسل خدمتلرنده استخدام ايديلنلرينه آيغر ؛ تناسلده قوللانيلوب خايه‌لرى چيقارلمامش اولانلرينه بالخاصه آت ، عربجه‌ده حصان،

[۱] معلوم دركه e حرفى س، ج، ك، ق، كبى تلفظ ايديلير .

[۱] آت — علم حيوان مقاله‌سى محيط المعارفدن نقل اولنمشدر .

خصیه‌لری چیقارلمش اولانلره ایکدیش ، دیشیلرینه قیصراق ، یاورولر اوچ یاشنه کلنجه‌یه قدر طای اسمنی آلیر . آتلرك رأسنده قرون (بوینوز) مفقود ، عظام انفیه (برون کمیکلری) نك اوك طرفی سیوری و سربست ، تسنن تامدر . شوقدرکه قیصراقلرده بعضاً اسنان کلبیه (آزی دیشلری) بولنمیه بیلیر . اضراس دیشلی اسنان قدامیهٔ داخلیه‌ده حدبهٔ قدامیهٔ داخلی (حلقهٔ قدامی)، مطول وعریض اولوب خلفیدن دائما بیوك واسنان قدامیهٔ متوسطه‌یه (حلقهٔ لاحقه) عاجی (فیل دیشی کبی) برذنب ایله برلشمکله برشبه جزیره تشکیل ایتمشدر. فرسك جدی عد اولنان ایپاریونده ایسه بالعکس اسنان قدامیهٔ داخلیه مدور ومتوسطدن تمامیله متفرق اولدیغندن آتلرده تشکل ایتمش شبه‌جزیره بونلرده آطه‌جق حالنده بولنمق اوزره آیرلمشدر . آتلرده اسمانه (تعضو نقطهٔ نظرندن اسنانك مرکب اولدیغی اوچ ماده‌دن قسم جذرینك عاجی وقسماً سربست اولان قطعه‌سنی ستر ایدوب قرن سنی داخلنه بوکیلن واسنان طاجنه‌نك قسم مجردینك اجوافنی طولدوران الك خارج برطبقه) زیاده‌در. درت آیاغندن هربرینك نهایتی تك برپارمق (وحیدالاصبع) ایله مجهز اولوب صوك سلامی (ال وآیاق پرمقلرینی ترکیب ایدن کمیکلر) چتالی اولمیان قرنی برظلف (حافر) ایله تماماً مستوردر . فکینی (چکه) ٢٤ عدد اضراس ویا طاحنه (اوکودیجی یان دیشلر) ٢٢ عدد ثنایا یاخود اسنان قاطعه (کسیجی اوك‌دیشلر) ؛ و٤ عدد انیاب یاخود اسنان کلبیه ایله مجهزدر . انیاب بعضا مفقوددر . ناحیهٔ مغبنیه (قاصیق) ده ایکی ممه‌سی واردر . معده‌سی بسیط وجمی آز اولوب مشیمه (دول یاتغی، صوك) سی منتشردر. حماروزرد، ذوالاصابع‌المفرد فاملیاسنك حیوانات سائره‌سندن طون (تویلرینك رنکی)لری اوزرنده چیزکیلر وخطلر بولنمامغله وذنبلری قاعده‌سندن اعتباراً اشعار ایله مستور بولنمغله ، یله‌لری اوزون ومتموج اولمغله، قولاقلرینك قیصه ومتحرك اولمسیله، درت آیاغنده کستانه (مهره) نامیله معروف قرنی بر تبارزك موجودیتیله ، فقرات قطنیه‌سی ٥ ویا ٦ عدد اولمسیله تفرد وتمیز ایدر. اهلی آت اساتذهٔ بیطریه‌دن معلم سانسونه کوره ، اکثریسنك منشائی اوروپای غربی اولمق اوزره متفرق سکز نوعی حاوی اولوب دردی(آسیا وشرق آتی، آفریقا آتی، ایرلاندا آتی بریتانیا آتی) قیصیرالرأس ، دیکر دردی (جرمانیا آتی، فریز آتی، بلچیقا آتی، پروسترون آتی) مستطیل الرأسدر . بعض مؤلفلرده ، بری قحفی (قفا طاسی) ککیش وجبهه‌سی عریض شرق آتی ؛ دیکری قحفی اوزونجه وجبهه‌سی طار عرب آتی اولمق اوزره اساساً ایکی عرق قبول ایدیورلر ؛ وعروق سائره‌نك بو ایکی عرقدن تولد ایتدیکنی سویله‌یورلر . مع‌مافیه بر چوق مؤلفلر ، حال حاضرده معروف عرقلرك کافه‌سی بر اصلدن مشتق اولدیغنه قائلدر .

طون — بدن حیوانك سطح خارجیسنی احاطه وستر ایدن اشعار ایله یله وقویروغی تشکیل ایدن اوزون قیللرك هیئت مجموعه‌سنه طون تعبیر اولنور . طون ، اشعارك ارائه ایتدیکی بر ویا برقاچ رنکه کوره بسیط ویا مرکب نامنی آلیر. بسیط اولان طون مساواةً بیاض ، یاغز (سیاه) وآل (آز چوق طارچین رنکنی آکدیرر) دن عبارت اولوب بالطبع بونلرده درجه وقوته کوره برقاچ نوعه‌یه آیریلیر . بالفرض بیاض اولان طون : کیرلی بیاض ، طونوق بیاض ، جلدك سیاه رنکی بیاض قیللرك آراسندن انعکاس ایتمسیله مائی‌یه قریب مشاهده اولنان پورسلن بیاضی قسملرینه آیرلدیغی کبی؛ یاغز طون دخی: صاف یاغز ، قوزغونی یاغز ، کیرلی یاغز قسملرینه ؛ آل طون دخی قزل آل ، آچیق آل قویو آل ، کراز آلی، ویاتیق آل قسملرینه آیرله‌بیلیر. مرکب طونلر

قیر (بیاض ایله سیاه قیللرك مختلف نسبتلرده اولان اختلاطی) ، بوز (قرمزی وبیاض قیللرك نسبات مختلفه‌ده ترکبی)، طوری (قیللری قرمزی رنکلردن برینی ارائه ایدوبده یله ایله اطرافك نهایاتی سیاه) صقصغانی (سیاه ، صاری ویاقرمزی رنك اوزرنده بیوك بیاض لکه‌لر) واخرج (بیاض سیاه قیللر ایله قرمزی قیللرك اختلاطی) طوندن عبارت اولوب بونلر دخی بسیط طونلر کبی درجه‌لرینه کوره بردها تقسیم ایدیلیرلر. بالفرض قیرطون: زیاده آچیق قیر، آچیق قیر، عادی قیر، قویو قیر، قایغان قیری، دمیر قیر ، صیغیر قیری ، کیرلی قیر قسملرینه تقسیم اولندیغی کبی؛ بوز طون : عادی بوز ، آچیق بوز ، قویو بوز قسملرینه؛ طوری طون: قزل طوری، عادی طوری کرازطوریسی، قویو طوری، کستانه طوری، اسمرطوری کبی قسملره؛ صقصغانی طون : صقصغانی یاغز، صقصغانی آل، صقصغانی قیر، صقصغانی بوز قسملرینه؛ اخرج طون دخی عادی اخرج آچیق اخرج ، شرابی اخرج ، قویو اخرج قسملرینه آیریلیر، بونلردن ماعدا قوله (استر چیز کیسنه مالك، وجودك قیللری قزیله میال صاری یاخود سوتلی قهوه رنکنك قویوسی ویا آچیغی ایسه‌ده یله‌سی ایله قوللرك نهایتلری سیاهدر) ، قاره توبی ، قورد قوله‌سی (قیللرك اوجی سیاهه مائل قویو اولدیغی حالده قاعده‌سی آچیق وقوللرك نهایتلری سیاه) کبی مخلوط طونلرده تصادف ایدیلیر . قویو طونده اولان آتلرك کرك تکمیل وجودنده وکرك نواحئ مختلفه‌سنده متفرق بیاض قیللر بولنورسه بوکا «چیللی» دینیلیر . آچیق طونده بولنان حیوانك وجودینك نواحئ مختلفه‌سنده متفرق برطرزده سیاه قیللردن متشکل بر طاقم بنکلر حصوله کلیرسه « بنکلی» دینیلیر. بنکلر قرمزی اولورسه «مرجانی» نامی ویریلیر . آچیق طونده بولنان آتلرك نواحئ مختلفه‌سنده اولدقجه بیوك ، سیاه ویاقرمزی‌یه میال سیاه رنکده متشکل لوحات بولنورسه «قپلانی» دینیلیر . اکثریا یاغز، آل ویاطوری طونلرك اوزرنده قوش باشی قار شکلنده بیاض لکه‌لر اولورسه « قار یاغدیلی » دینیلیر. طون، زیاده پارلاقلق کوستررسه «آلتونی» لفظی علاوه اولنور. نواحئ مختلفه‌ده وبالخاصه اوموز وصاغری اوزرنده سیاه ویا قرمزی لکه‌لر بولنوب بیاض قیللرله تحدید ایدلمش ایسه «بقله» کلمه‌سیله توصیف ایدیلیر .

نشانلر : تفرعات وتقسیمات کامله‌سنی بیاندن اجتناب ایتدیکمز طونلردن ماعدا آتلرك جلدلری اوزرنده بعض نشان و اشارتلره‌ده تصادف اولنور : مثلا جبهه اوزرنده موجود آز چوق واسع وطویلی (کوکب، طوپ) ، ویا جبهه‌دن برون اوجنه قدر نزول ایدن اوزونجه (هلال ، آقیتمه) نشانه‌لرله آیاقلرده تاج ناحیه‌سنده واسع ویا محدود (سکی) بیاض نشانلر کبی . بونلردن ماعدا جلده رنك ویرن مادۀ ملونه (صباغ)نك غیبوبتی ایله اوزرنده انجه قیللر بولنان بیاض لکه‌لی آتلرده (ابرص-آغزی کلیدلی) تصادف ایدیلیر . بو لکه‌لره برون قنادلری ، کوزلر وآغز و شرج و اعضای تناسلیه کبی جلدی رقیق اولان نواحیده تصادف اولنور. بعض نواحیده وفرضا جبهه‌ده قیللر استقامتلرینی تبدیل ایده‌رك (انحراف اشعار) خصوصی بروضعیت آلیر . عربلر ، طوری ، آل، یاغز وقیر طونده‌کی حیواناتی دیکرلرینه ترجیح ایدرلر. فقط قیرطون ، قویو بقله قیری اولمی ، آلك یانیق اولمی، یاغزك قوزغونی اولمی، طورینك قویو کستانه طوریسی اولمی مقبول ومطلوبدر .

آتلرك طونلریله نشانلری حقنده‌کی آراء وروایات .ـــ آتلرك بدنی ستر ایدن قیللرك رنکلری (طون) وبدنك قطعات مختلفه‌سنده کورولن آقتمه ، کوکب، سکی . . . کبی طبیعی اولان نشانلر ، بوحیوانك خصلت وقیمتجه تأثیردن خالی قالمدقلری حقنده زمان قدیمدنبری هریرده بر فکر واردرکه آتلرك سعد

ونحسنه دلالت ایدر. فقط بو استدلالات هر یرده بر
د کلدر : مثلا عربلرك بر قسمی عندنده هیچ نظر
اعتباره آلنمیان بعض نشانلری دیکرلری ،قبول ویا
منحوس عد ایتمکده‌در . ازجمله بزده « آلمه آلی ،
صاتمه قیری ، سو یاغیزی ، بین طوری‌یه » وعربلر
نزدنده « قیر حیوان امرایه لایقدر . فقط حرارته
تحمل ایتمز ؛ یاغز میمنتلیدر، لکن طاشلق اراضیده
کیتمز ؛ آل حیوانده سرعت غایت زیاده‌در ، اکر
بر آتك هواده اوچدیغنی بیان ایتدکلرینی ایشیدیرسه‌ك
رنکنی صور؛ آل اولدیغنی خبر ویررلر ایسه اینان !
اکر بر آتك اوچورومدن قورقوسزجه صیچراد-
یغنی طویارسه‌ك رنکنی سؤال ایله ؛ طوری اولدیغنی
بیان ایدرلرسه اعتماد ایت ؛ صقصغان آلاجه‌سی
اوکوزك آرقداشیدر . آندن اوزاق اول ، عشیرتلر
واردرکه بر کیجه‌جك مسافت ایچون ویاخود امانت
اوله‌رق اویله آتی آخورینه قومز » دیدکلری حالده
اسپانیوللر قویو آل رنکی ترجیح وتقدیر ایتمکله
« قویو آل یوروله‌دن اولور » یعنی اولونجیه قدر
مشاق ومزاحمدن متأثر اولمز دیرلر . نشانلر حقنده
بزده چاپراز (چپوراست) سکیلی، یاقه‌سی ییرتیق ،
بوش نشانلی نامرلیه برطاقم بیکناه حیوانلره یمنسزلك
اسناد ایدرك اوصورتله قیمتدن دوشوررلر . عربلر
اوك صاغ آیاغندن ماعداسی سکیلی (مطلق الیمین)
اولان ایله آرد ایکی آیاغنده سکیسز بولنان
حیوانلر میمنتلی وبرکتلی، اوك ایکی ویاخود درت
آیاغی سکیلی اولان نحوستلیدر دیرلر. فرانسزلر اوچ
سکیلی آتی‌یك مقبول طوتدقلری حالده‌درت سکیلی درت
فرانق دیرلر . اسپانیوللر آرد صاغ آیاغنده سکیسی
بولنان حیوانی شئامتله اتهام ایدرلر. بدن حیوانك نقاط
مختلفه‌سنده قیللرك الدقلری استقامتلرك فصل مشترکلرنده
مدور ویاخود طولانی قیورینتیلردن عبارت اولان
وصدغنه (شقاقلر) قریب کاکل آلتنده‌کی « قندیل »
نامنده‌کی نشان علامت سعددر ؛ کوزلرك اوستنده
« شریفین » علامت سعددر؛ جبهه‌نك وسطنده ایکی
قرن تشکیل ایتمك اوزره بولنان « قبر مفتوح » اك
بیوك نحس وشأمت علامتیدر ! قبرمفتوحك آلت ،
برون اوستنده بولنان « ندبه » قیصراقده علامت
نحس ایسه‌ده آیغیرده اهمیتسزدر ؛ بوغازك آلت
طرفنده « حجاب » علامت سعددر ؛ عنقك جانب
سفلاسنده یاقه‌سی ییرتیق « شق الجیب » علامت
نحسدر، صدر ناحیه‌سنده بولنان « نشان السدر »
علامت‌سعددر؛ اکسه‌نك خلفنده بولنان « الجراید »
علامت سعددر ؛ قولان یتاغنه قریب برمحلده بولنان
« نشان الشریحه» علامت سعددر؛ چاوك قدامنده بولنان
« نشان السره » یاخود « نشان السبق » علامت
سعددر ؛ قایناقلرده بولنان « بوش نشان » علامت
نحسدر؛ قاعدهٔ ذنبك یقیننده بولنان « نشان الرامح »
قیصراغك دائما طلبده بولندیغنه دلیل عد اولنوب
علامت نحسدر ! بزده بونلرك برچوغنی طانیان
واحکامنه اعتماد واعتبار ایدنلر واردر . طون ،
حیوانك کنجلکنده‌واختیارلغنده حالت صحت‌ومرضیده،
سمیزلکنده،ضعیفلکنده، موسم‌صیف وقیشتاده زمان
زمان آچیق وقویو، پارلاق وطونوق اوله بیلدیکنه ،
اقالیم حاره حیواناتنك اکثریا طونلری قویو وممالك
معتدله‌ده کیلرك هرنوعدن قاریشق بولندیغنه وهرچشید
طونده‌کی آتلرك هم ایسی هم‌ده کوتوسی کورولدیکنه
دقت ایدیله‌جك اولور ایسه طوری ایدر ، آل‌فنادر
دیمه‌مك لازمکلیر . حیوانك رنکنه باقه‌رق احکام
استخراجیله اوغراشمقدن ایسه اولا حیوانك تخصیص
ایدیله‌جکی خدماته کوره تشکلات بدنیه‌سنی نظر مطالعه‌یه
آلمق، ثانیا قویو طونده بولنان حیوانلرك نه‌رنکده
اولورسه اولسون رنکی آچیق اولانلره نسبتله زیاده
تندرست وتاب آور بولندیغنی و بوندن ماعدا آچیق
رنکلی حیواناتك ، اوزاقدن قویو طونلیلره نظراً

کوریلوب فرق ایدیلشلری دها قولای ایدوکندن اردولرده آچیق رنکلی حیوانانك پكده الویرشلی اولمدیغنی بیلمك کفایت ایدر . نشانلی حیواناتك بکنیلوب بکنلمه‌سی هرکسك ذوق وآرزوسنه، فکر شخصیسنه تابع ومخصوص اولدیغندن جای اعتراض دکلسه‌ده نشانلرینه‌ده باقوب حیوانك تنزیل قدر وقیمتنه قالقشیلماق لازمکلیر .

آتك وجودی ، اطراف قدامیه (اوك آیاقلر) بدن، اطراف خلفیه (آرد آیاقلر) نامليه باشليجه اوچ ناحیه‌یه تقسیم اولنور .

١ اوك قوللر — رأس ، عنق (بیون)، ایله بیونك قاعده‌سنده بولنان ومتبارز بر شاخه‌دن عبارت اولان جداغودن وکوکس ایله اطراف قدامیه‌دن یعنی اوك آیاقلرندن عبارتدر .

٢ بدن ظهر (صرت)، بل، اضلاع (قبورغه)، جنب (بوش بوکر)، مابین‌الابط (قولان یتاغی) وبطندن عبارتدر .

٣ آرد قوللر — صاغری ، وصاغرینك ایکی طرفنده بولنان ورك (قالچه) ایله اطراف خلفیه‌دن عبارتدر . هرآیاق تاماً ولایق وجه ایله تشکل ایتمش بر اصبعه مالکدر . اطراف قدامیه ؛ کتف (اوموز کمیکی) ، عضد (بازو) ، ساعد (قول) مرفق (دیرسك) کستانه ، رکبه (دیز) واطراف خلفیه دخی ؛ الیه (قاپناق) ، سمانه (اویلوق) ، ساق (بجاق) ، مأبض (حنب) وکستانه‌دن واطراف قدامیه ایله خلفیه‌ده مشترك اولان انجیك ، طپوق ، ثنه (طپوغك کیروسنده بولنان اشعار غلیظه) ، طرناق‌ایله مستور قرنی حدبه) ، بوقاغیلق ، اکلیل (بوقاغیلغك جزء سفلیسی یاخود طرناغك حافهٔ علیاسی) ورجل ایله اقسامندن عبارتدر .

اطراف قدامیه‌ده کستانه‌لر ، دیزلرك فوقنده ، اطراف خلفیه‌ده حنبك تحتنده موضوعدر . آتلر وسطی اوله‌رق ١٨ : ٢٠ سنه قدر یشارلر ایسه‌ده ٤٠ وحتی ٥٠ سنه یشایانلری‌ده ذکر اولنمشدر . یاشنه کوره حیوانك قیمتی تخلف ایتدیکندن ممکن اولدیغی مرتبه یاشی طوغری تعیین ایتمك لازمدر . بوبابده باشلوجه ایشه یرایان اسنان قاطعه (کسیجی اوك دیشلر) نامی ویریلنلردر . اسنان قاطعه ، نابی (کلبی) وطاحنه نامليه اوچ قسمه تقسیم اولنمشدر . حیاتك کافهٔ دورنده دیشلرك قسم علویسی آشندقجه اسنحه (دیش چقوری) دن یوقاری‌یه سوررلر . دیشلر غایت سرت وچکه‌لرده دیش اولری درونده جزئی وکلی یرلشمش بولنان عظمی‌الطبیعه آلات قاطعه ومضغیه (چیکنمه) دن عبارت اولوب یکدیکریله تماس واحتکاك ایتمك‌ایچون آلت اوست چکه‌ده اسنحه درونندن خارجه چیقارلر. اسنان ، منظره وترکیب یعنی خواص حکمیه وکیمیویه‌لرینه نظراً عظمه دها زیاده مشابه ایسه لرده صورت تشکیل وتکونجه محصولات قرنیه (بوینوز طرناق ، غاغا طبیعتنده)یه بکزه‌دکلرندن عظامدن تفریق اولنورلر . دیشلر چکه کمیکلرینك ایچنده یان یانه موضوع اولوب هربرچکه‌ده قوس سن تعبیر ایدیلن بر خط منحنی تشکیل ایدرلرکه قوس علوی قوس سفلیدن دها عریض وزیاده قوتلی واسناتی دها اوزوندر. آتلرده دیشلرك عددی ٣٦:٤٤ آره‌سنده تخلف ایدر. بونلر اسنان قاطعه (کسیجی اوك دیشلر) کلبیه (آزی دیشی) وضرسیه (اوکودیجی یان دیشلر) نامليه اوچه تقسیم اولنورلر . دیشلر ، اولا چکه کمیکلری درونده تکون ایدوب براز بیودکدن صوکرا کندیلرینی ستر ایدن لثاتی (دیش‌اتلری) تثقیب ایده‌رك خارجه صدور ایدر . دیشلرك بعضلری ولادت زماننده، یاخود ولادتدن صوکرا سوردکلری ایچون « سوت دیشلری » نامی ویریلیر ایسه‌ده اسنان ساقطه تعبیری دها مناسبدر. دیشلر، علی‌العموم اوچ

ماده‌دن مرکب اولوب خارجی اولانه مینا ، داخلیسنه عاج (فیل دیشی) اوچنجیسنه سه‌مان (جوهر قشری) نامی ویریلیر. فیل دیشی ، دیشك تکمیل قطعه‌سنده بولونورسه‌ده مجرد یعنی اتدن معرا اولان قسمنه طوغری مینا ایله دیشلرك قسم جذریسی‌ده سه‌مان ایله مستوردر. رنکی صاریجه بیاض، وغایت مقاومتلیدر. مینا ، قسم مجردك مادهٔ عاجیه‌سنك اوزرینی ستر ایدر بیاض برماده‌در . سه‌مان قسم جذرینك عاجنی وقسماً چکه کیکندن فضله اولان قطعه‌سنی ستر ایدوب قرن سن داخلنه بوکیلن واسنان طاحنه‌ده قسم مجردك اجوافنی طولدیران الك خارج برطبقه‌در. اسنان قاطعه‌ـ بودیشلر آلتیسی علوی وآلتیسی سفلی اولمق اوزره ١٢ عدد اولوب کنج حیوانلرده اولدقجه منتظم برنصف دائره تشکیل ایدرلرسه‌ده حیوان اختیارلادقجه دائرهٔ مذکوره‌نك شکلی تغیر ایدر . اسنان مذکوره‌دن اوکده والتی دیشك اورته‌سنده بولنان ایکی دیشه مقدم ؛ بو ایکی دیشك صاغنده وصولنده بولنان بر دیشه متوسط ؛ متوسطلرك یان طرفلرنده بولنوب قوس سنی‌یی اتمام ایدنلره مؤخر تسمیه اولنور . هر بر دیش؛ قسم مجرد (دیش اتنك خارجنده‌کی قسم)، دیکری قسم جذری (دیش اتنك دروننده‌کی قسم) اولمق اوزره ایکی قطعه عرض ایدر . قسم مجرد ، لثه‌نك یعنی دیش اتنك کنارندن اعتباراً سفلیده‌کیلر علی‌الوسط ١٦ میلیمتره طولنده اولوب قدامدن خلفه طوغری یصی بر شکل مخروطی ارائه ایدر . وجه قدامی ویا خارجی یعنی اوك یوزی خفیفجه محدبدر. طول وعرضجه فك اعلاده‌کیلر ، فك اسفلده‌کیلردن دائما زیاده‌جه اولوب حیوانك سنی بردرجهٔ معلومه‌یه طوغری ایلرلدکجه نظر دقتی جلب ایدن بر ویا ایکی درینجه ثلملر ایله محفور (اویولمش)در. وجه خلفی ویا داخلی براز مقعر وطرف خارجیسی متضیق اولوب وسعت وامتدادی وجه قدامیدن دها اوزوندر. دیش بسبتون خروج ایتدیکی زمانده وجه مذکور دیش اتنك فوقنده تبارز ایدر . قسم مجردك آشاغی چکده‌کی یوقاری‌یه ویوقاری چکده‌کی آشاغی‌یه دونوك وچکلر قاووشدقلرنده یکدیکرلرینه متقابل بولنمق اوزره برده تاج (دیشك اوست یوزی) لری واردرکه مذکور تاجلر حیوانك سننی تعیینه مخصوص علامتلری ابراز ایدر . چکلرك اسنان متقابله‌سنده ، یکدیکرینه تقابل ایدوب دلك وتماس ایدن قسم مجردلرك نهایتنه سطح احتکاك دینیلیر . آشنمش دیشلرده سطح مذکور حافهٔ داخلیدن حافهٔ خارجی‌یه طوغری مستعرضاً مطول برجوف ارائه ایدرکه بوجوف قعرینه طوغری صاری وسیاه برماده ایله مملو اولدیغی کورینورکه بوکا آریه‌جق نامی ویریلور. جوف مذکوری تحدید ایدن وطرفینده بر زاویهٔ حاده تشکیل ایله‌ین ایکی کسکین حافه موجوددر. حافهٔ قدامیه (اوك کناری) حافهٔ خلفیه (آرد کنار)دن زیاده اوزون ، واسع ومرتفع اولوب حافهٔ خلفیه‌نك وسطنده دخی وجه خلفی ده‌کی میزابه‌نك دوام وامتدادندن حاصل اولان عمیق برثلم (ایز) موجوددر. ایشته حافات مذکوره آشنه‌رق سطح احتکاك مستوی برحاله کلدکدن صوکرا جوف مذکور سطح سنی‌نك وسطنده قرن سنی (بین‌العوام آریه‌جق چوقورلغی) تشکل ایدرکه حیوان اختیارلادقجه جوف مذکور طارلاشوب حافهٔ خلفیه‌یه تقرب ایدر. قوس سنی ، مخروطی اولوب سطح احتکاك آشندقجه شکلی دخی تبدلاته دوچار ونهایت مدور برشکل اخذ ایتدکدن صوکرا تدریجاً غائب اولور. اسنان طاحنه (اوکوزیجی یان دیشلر) ٢٤ عدداولوب آلتیسی صاغده وآلتیسی صولده اولمق اوزره بهر چکده ١٢ عدد بولنوب بودخی مجرد ومستور اولمق اوزره ایکی قسم ارائه ایدر . جزء مجردی ٢٠ : ٢٦ میلیمتره اولوب تاجلرنده (اوست یوزی) میزابلر عریضه وحدبه‌لر موجوددر . اسنان کلبیه ویا انیاب (آزو

دیشلری) ، هر بر چکه‌نك اسنان ضرسیه‌سیله (یان دیشلر) قاطعه‌سی (اوك دیشلر) بیننده بولنان وآزو محلی دیشلن درت پارمق قدر اوزون مسافه‌ده موضوع اولوب هر طرفده بر و عدددن درت عدد دیشلره بونام ویریلیرکه قصراقلرده نادراً تصادف اولنور . ۳,۵ یاشندن ٦ یاش آره‌سنده ظهور ایدر . حیوانك دیشلرینك کافه‌سی یاشنی تعیین ایده‌جك علامات مختلفه‌یی جامع ایسه‌ده اك زیاده مکمل ومعاینه‌سی قولای وتغیراتی محدود اولان اسنان قاطعه واز جمله قاطعهٔ سفلالردر .

— اسنان قاطعه‌نك سوروه‌لریله آشینمه‌لری . علی‌العموم حیواناتك زمان تولدی ایلك بهار یعنی نیسان مایس آیلری اولدیغی ایچون یاشی تعیین ایدرکن دائما بونقطه درخاطر ایدلملیدر . طایلر ، تولد زماننده یابسبتون اسناندن عاری ویا برنجی ایکنجی اسنان طاحنه‌لری موجود اولور . بوخصوص زمان تولدك بر ایکی کون دوچار تأخر اولمسندن ویاخود قصراغك زیاده قوتلی بولنمسی حسیله جنینی رحمنده ایکن مکملاً بسله‌مسندن ایلری کلیر. بودیشلرحین تولدده بولنمیه‌جق اولور ایسه اوچنجی ویا دردنجی کون ظهور ایدرلر.

٦ الی ۸ کونه طوغری مقدملر (اکثریت اوزره اولا اوست چکه‌نك کیلر) خروج ایدوب یالکز حافهٔ قدامیه (اوك کناری) سی کورولور .

۳۰ : ٤۰ کونده متوسطلرك حافهٔ قدامیه‌لری خروج ایتمش، مقدملرك ایسه حافهٔ خلفیه (آرد کناری) لری چیقمشدر .

۳ آیلق — هرچکه‌ده درت دیش بولنور .

٤ آیلق — قوس قاطع مستعرضاً توسع ایتمش ومتوسط سفلیلر لثه‌دن قورتارلمش‌در .

٥ آیلق — اسنان مؤخره‌نك ظهور ایده‌جك محلی براز تتارز ایتمش ، فقط لثه (دیش اتی) لر ایله مستور قالمش‌در .

٦ : ۱۰ آیلق — اسنان مؤخره خروج ایدر، شوقدرکه بوحال ایرکنجه اوله‌بیلدیکی کبی کچده اوله‌بیلیر.

برسنه‌لك — مؤخرلر تمامیله چیقمشلر ایسه‌ده یکدیکریله تماسده دکلدرلر .

۱٦ آیلق — مؤخرلرك حافات قدامیه‌سی یکدیکرینه تماس ایدر .

۲ سنه‌لك — قوس سنی منتظم ، واسع اولوب مقدم علویلره تضییق اولندقده لثه‌نك براز تعرینه کیدوب ینه حال اصلیسنه رجوع ایدر .

۲,۵ سنه‌لك — اسنان قاطعه‌نك مقدملری سقوط ایدر . اکثریا بوحال اولا اوست چکه‌ده باشلار .

۳ یاشنده — دائمیلر یرلرینی طوتار .

۳,۵ یاشنده — متوسطلر سقوط ایدر .

٤ یاشنده — دائمیلر یرلرینه قائم اولور .

٤,۵ یاشنده — مؤخرلر سقوط ایدر .

٥ یاشنده — دائمیلر یرینه کلیر .

٦ یاشنده — مؤخرلر ترفع ایده‌رك متوسطلرك تسویه‌سنی بولور . حافهٔ قدامیه‌لری براز آشینیر ؛ مقدملر بیضی اولمغه باشلار .

۷ یاشنده — مقدملر بیضی، متوسطلر سیلینمش، مؤخرلرك حافهٔ قدامیه‌لری حافهٔ خلفیه‌لری سویه‌سنده بولنور. بوقاریکی مؤخرلرده خارجاً باقیلدقده کوریله‌جك درجه‌ده وبین‌العوام قیرلانغچ قویروغی تعبیر اولنان بویاریقلق کورینور . قیرلانغچ قویروغی اون درت وحتی اون سکز یاشنه قدر قالیر .

۸ یاشنده — مقدم ومتوسطلر بیضی ، مؤخرلر بیضی اولمغه باشلامش ، آلت چکه دیشلری کاملاً سیلینمش ، مینای مرکزی مستعرضاً مطول میناذن عبارت بر بارزه کوسترر . حافهٔ قدامیه ایله مینای مرکزی آره‌سنده صاری شریت حالنده کوکب سنی نامنده اوزونجه برخط ظاهر اولور .

۹ یاشنده — مقدملر مدور ، مینای مرکزی

مثلث الشكل ، کوکب سنی طار ، متوسطلر مدور اولمغه یوزطوتمش وکوکب‌سنی بونلردهده ظاهراولوب آریه‌جقلر آرد کناره یاقلاشیر .

١٠ یاشنده — مقدملر زیاده‌سیله مدور ، مینای مرکزی کوچوك ومثلث کوکب سنی زیاده آشکار اولوب آریه‌لرایدن‌اینی‌یه کیرویه چکیله‌رك کوچولمشدر. کوکب‌سنی مؤخرلرده دخی ظاهر اولمشدر. متوسطلر مدوردر .

١١ یاشنده — اسنان مؤخره مدور ، مینای مرکزی سطح احتکاکك حافهٔ خلفیه‌سنه زیاده‌سیله متقارب اطه‌جق شکلنده وکوکب سنی‌نك مستعرضاً اولان وسعتی تناقص‌ایتدیکی‌جهتله حافهٔ‌قدامیه‌دن تباعد ایده‌رك حافهٔ خلفیه‌یه کلیر .

١٢ یاشنده — اسنان قاطعهٔ سفلا عموماً مدور ومینای مرکزی همان کاملاً محو اولمش ایسه‌ده بعضاً اثر واردر .

١٣ یاشنده — مینای مرکزی اسنان قاطعهٔ سفلیه‌ده یوق ایسه‌ده اسنان علویه‌ده مدور بر شکل ارائه ایدر .

١٤ یاشنده — مقدم سفلا همان بر مثلث شکلنی اخذ ایدر .

١٥ یاشنده — مقدملر تماماً مثلث شکلنده ومتوسطلر شکل مذکوری اخذ ایتمك اوزره‌در . اسنان قاطعهٔ علویه‌نك متوسطلرنده آریه‌جقلر غائب اولمق اوزره آرد کناره تقرب ایدر .

١٦ یاشنده — متوسطلر تماماً مثلث ، مؤخرلر ایسه مثلث یچیمنی آلمغه باشلامشدر. اوست چکه‌نك متوسطلرنده مینای مرکزی (آریه‌جق) ناپدید اولور .

١٧ یاشنده — آلت چکه‌نك اسنانی کاملاً مثلث شکلنده‌درلر .

١٨ یاشنده — مقدملرك منتظم اولان مثلثلکی ایکی مقابل ضلعلرك یکدیکرندن تباعدیله بوزولوب ذوار بعة الزوایا (درت کوشه‌لی) بر شکله همان بر مستطیله مشابهت کسب ایدر .

١٩ یاشنده — مقدم ومتوسطلرك قدامدن خلفه (اوکدن آرقه‌یه) اولان ابعادی مستعرضاً اولان ابعادندن زیاده اولوب اسنان قاطعه مثلث متساوی الساقین آ کدیرر

٢٠ یاشنده — متوسطلر مستطیل شکلنی آ کدیرر .

٢١ یاشنده — مؤخرلر مستطیل شکلنی آ کدیرر .

بوزماندن صوکرا مذکور دیشلرك اوصافی ضبط وتحریر اولنمیه‌جق صورتده عدم انتظام پیدا ایدوب واوك کنارلری انجق یکدیکریله تماس ایده‌بیله‌جك درجه‌ده اوزانوب (قازمه دیشلی) تعبیر اولنان حالی آلیر .

اسنان طاحنه . — اسنان طاحنهٔ‌ساقطه‌نك برنجی وایکینجیلری یا طای ایله برابر ویاخود ولادتلرینك دردنجی کونی ظهورایدوب اوچنجیلرك ظهوری یکرمی بش کونی نادراً تجاوز ایدر. اسنان طاحنهٔ دائمه‌نك برنجیسی ١٠:١٢ آیده ؛ ایکنجیسی ٢٠:٢٤ آیده ؛ بعضاً ٣:٤ وبعضاً آلتی سنه‌ده چیقار. اون‌ایکی یاشنه قدر حیوانك سنی اولدقجه طوغری‌یه یقین اوله‌رق تعیین ایدیله‌بیلیرسه‌ده بوندن صوکراسی تخمینی اولور. آتلرحال‌طبیعیده آ کل‌النباة ایسه‌لرده تأهیل‌ایدیله‌رك نوع بشر طرفندن خدمات ثقیله‌ده استخدام اولندقجه بونلره موٌلدقوا حبوبات ویرلمکده‌در. حیوانات‌کلیه ایله فرس حیوانات اهلیه‌نك ذکاوتجه الك ایلرو درجه‌سنه واصل اولانلریدر . احتساسی زیاده ، صداقت واطاعتی مسلم وحافظه‌سی مکملدر . متحول اولان حسیاتی کیشنه‌مسیله ، قولاقلرینك حرکاتیله تظاهر ایدر .

يورويشلر . — يورويش يعنى سباق، منتظم وغير منتظم اولمق اوزره ايكى درلو اولور . طبيعى وصنعى اولمق اوزره‌ده تقسيم اولنه‌بيلور . بونلرك بر چوق انواعى اولوب اسامئ مختلفه اخذ ايدر . يورويش زمانده آياغى بر محلدن قالديروب ديكر محله استناد ايتديرديكى وقت ايكيسنك بيننده‌كى مسافه‌يه خطوه تعبير اولنور. يورويشلرده ايكى نشانه بولنور . برى اثر، ديكرى صدا . آتك طبيعى يورويشلرى، عادتا سرعتلى، درت نعل وهجوم ايله ياريش يورويشلرندن عبارت اولوب سباقك نوعنى آكلامق ايچون بازكيرك آياقلرينك نه طرزده بربرينى تعقيب ايله‌دكلرينى تدقيق ايتمك لازم كلير .

عادتا يورويش — آتك اك خفيف بر يورويشى اولوب درت زمانده اجرا اولنور . حيوان يا اوك صاغ آياقله وياخود اوك صول آياقله خطوه‌سنى اجرا ايدر . برنجى زمانده حيوان طرف قدامئ ايمنى (اوك صاغ آياق) قالديرر وثقلتنى مقابل طرفه تحميل ايدر؛ صكرا بوقالديرديغى آياغى يره استناد ايتديرمك اوزره ايكن طرف خلفئ ايسر (آردصول آياق)نى قالديرر؛ بو، ايكينجى زمانى تشكيل ايتمش اولور. اوك صاغ آياق يره تماس ايتدكدنصكرا آرد صول آياق معلقده ، اوك صول آياقده هنوز رفع اولنمق اوزره ويا جزئى رفع ايدلمش بولنور. بوزمانده بدن طرف ايمن جانبيلر (يان صاغ آياقلر) اوزرينه تحميل اولنور؛ اوچنجى زمانده طرف خلفئ ايسر (آردصول آياق) دائما معلقده وطرف قدامئ ايسر (اوك صول آياق) دخى قالديريلوب ايكيسى‌ده برمدت معلقده بولندقدنصكرا طرف خلفئ ايسر (آردصول آياق) يره استناد ايدر. اوچنجى زمانده طرف قدامئ ايسر (اوك صول آياق) دائما معلقده بولنوب طرف خلفئ ايمن (آردصاغ آياق) دخى رفع ايديليركه اووقتده طرف قدامئ ايمن (اوك صاغ آياق) قالديريله‌جغندن بدن طرف ايسر جانبيلر (يان صول آياقلر) اوزرينه تحميل اولنور . دردنجى زمانده طرف خلفئ ايمن (آردصاغ آياق) ايله طرف قدامئ ايمن (اوك صاغ آياق) معلقده بولندقدنصكرا طرف خلفئ ايمنى (آردصاغ آياق) يره استناد ايدوب طرف قدامئ ايمن (اوك صاغ آياق) معلقده بولنديغندن طبق برنجى زمانده اولديغى كبى طرف خلفئ ايسر (آردصول آياق) قالديرلمغه باشلانه‌جغندن بدن قطر يسار اوزرنده بولنور. بويورويشده درت صدا ايشيديلوب صدانك ايكيسى بربرينه غايت يقيندر . اثرلر ايكى ويا درتدر . ينه بو يورويشده حيوانك عمودينى مكمل اولوبده وسطى درجه‌ده يورورسه ايكى اثر كوريلور، چونكه اطراف قداميه (اوك قوللر)نك اثرلرينه اطراف خلفيه (آردقوللر) استناد ايدر (تقريب). ياواش ياواش يوروديلورسه ، حيوانك آرد قوللرى اوك قوللرينه يتيشه‌مزسه درت اثر كوريلور . حيزلى يوروديكنده آرد قوللر ، اوك قوللرى تجاوز ايده‌جكندن ينه درت اثر كورولور، حيوان اوك صاغ آياغيله يورويشه باشلامسنه نظراً ديكر درت آياقلرك حركتى شوصيرا اوزرينه‌در :

برنجى صدا	اوك صاغ آياق
ايكنجى صدا	آرد صول آياق
اوچنجى صدا	اوك صول آياق
دردنجى صدا	آرد صاغ آياق

عادتا يورويش ؛ ياواش، وسطى وحيزلى اولمق اوزره اوچه آيريلير . بر آياغك قالقمش اولديغى نقطه ايله استناد ايتمش اولديغى نقطه بيننده‌كى مسافه‌يه خطوهٔ كامله دينلديكنى مقدما بيان ايتمش ايدك . بعض مؤلفلر حيوانك جداغوسندن سطح ارضه قدر اولان مسافه‌نى اوحيوانك برخطوهٔ كامله‌سنه مساوى ويا آندن برآز زياده‌جه اولديغى وبو وجهله خطوهٔ كامله حيوانك ايريلكنه وكوچكلكنه كوره تحول ايده‌جكنى بيان ايتمشلر و ١,٤٠ متره ١,٨٠ متره آره‌سنده تفاوت ايتديكنى بيلديرمشلردر .

سرعتلی یورویش — (طیریس) بویورویش عادتا (قیصه)، کسکین (اوزون) وکوچك (اورته) سرعتلی ارلق اوزره اوچ درلودر . بونده دائما ایکی صدا ایشیدیلیر . یعنی اطراف اربعه‌نك ایکیسی برزمانده، دیکر ایکیسی‌ده ینه برزمانده معلقده بولنور واستناد ایدر . طرف قدامئ ایمن (اوك صاغ آیاق) ایله طرف خلفئ ایسر (آرد صول آیاق)ی قالدیریلوب ایکنجی زمانده دخی طرف قدامئ ایسر (اوك صول آیاق) ایله طرف خلفئ ایمنی (آرد صاغ آیاق) رفع ایدلمش بولنورکه حیوان برلحظه اولسون تمامیله معلقده بولنمش اولور . بویورویشده ایکی ویاخود درت ایز مشاهده اولنور . اورته سرعتلیده آرد آیاقلرك ایزلری اوك آیاقلرك ایزلرنی ستر ایتدیکندن ایکی ایز مشاهده اولنور . قیصه سرعتلیده آرد آیاقلرك ایزلری اوك آیاقلرك ایزلری کریسنده قالدیغندن درت ایز مشاهده اولنور . اوزون سرعتلیده آرد آیاقلرك ایزلری اوك آیاقلرك ایزلرنی تجاوز ایتدیکندن ینه درت ایز مشاهده اولنور . بو یورویشده بهر خطوۀ کامله‌نك طولی اشکین یورویشده‌کی مسافه‌نك همان ایکی مثلیدر . ۱,٦۰ ارتفاعنده بولنان بر حیوان ایچون مسافۀ مذکوره ثانیه‌ده ۲,٤۰ متره اعتبار ایدلمشدر .

درت نعل یورویش — الڭ زیاده سریع بر یورویشدن عبارت اولان بوحرکت عادی درت نعل یاخود اوچ زمانده اجرا اولنان درت نعل ایله اوچنجیسی یورویشلرك الڭ زیاده سرعتلی اولانی هجوم یاخود یاریش درت نعلدن عبارتدر .

عادی درت نعل — عادی درت نعلده حیوان آیاقلرنی شو طرزده : آرد آیاقلردن بریله ، قطراً متقابل بولنان آیاقلر ایله ، اطراف قدامیه‌دن بریله حرکت ایتدیرر :

آرد صاغ آیاق
آرد صول واوك صاغ آیاق
اوك صول آیاق

اوك صول آیاغك یردن قالدیرلمسندن آرد صاغ آیاغك تکرار قالدیرلمسنه قدر حیوان بر لحظه معلقده قالیر . اطرافك تعاقبی دائما جانبی اولان ایکی آیاقدن بری دیکرینه تقدم ایتمك صورتیله واقع اولدیغندن اکر صاغ یان آیاقلر ایلروده ایسه حیوان صاغ یانیله درت نعل وصول یان آیاقلری تجاوز ایله‌یورسه صول یانیله درت نعل یورویور دینیلیور .

درت زمانده اجرا اولنان درت نعل — مانژ درت نعلی دخی دنیلن بو یورویشده درت صدا ایشیدلمسی، قطراً مقابل اولان آیاقلرك یره استنادندن صکره اوك آیاقدن اول آرد آیاغك دخی یره برلحظه استناد ایتمش بولنمسندندر .

هجوم درت نعلی — بو یورویشده حیوان عادتا صیچرار کبی بر حرکتده بولنور یعنی اوك قوللرنی برلکده وآرد قوللرنی برلکده رفع ایدر . هرایکیسنی‌ده عینی زمانده استناد ایتدیره‌جکندن ایکی صدا حس ایدیلیرسه‌ده دقتله دیکلنیرسه اوچ زمانده اجرا اولنان درت نعل کبی بونده‌ده اوچ صدا ایشیدیله‌جکدر . فقط صدالر بیننده‌کی فاصله پك جزئی اولدیغندن عادتا ایکی صدا ایشیدیلیر . بو سرعتله حیوانك قطع ایده‌جکی مسافه دیکرلرندن زیاده ایسه‌ده چابوق یورولمق محذوری واردر . بویورویشده ثانیه‌ده ۱٤ متره‌دن زیاده مسافه قطع ایدیلیرسه‌ده هجوم درت نعلله انجق ایکی کیلو متره مسافه یورونه‌بیلیر . حیوان انقطاع تنفسدن (مستثنالری بولنه‌بیلیرسه‌ده) هلاك اولور .

رهوان — بو یورویشده حیوان یان آیاقلرنی متعاقباً حرکت ایتدیرر . بونده ایکی صدا ایشیدیلیر، درت ایز کورولور وهر رجلین جانبین ایله قطع اولنان مسافه رجل قدامی ایله خلفی آره‌سنده طبیعی اولان مسافه‌دن برثلث قدر واسع اولدیغی ایچون رجل خلفینك ایزی رجل قدامینك ایزینك اوکنده بولنور . رهوان یورویش عادی یورویشدن زیاده

ایسه‌ده طیریس قدر اولمدیغندن خدمات عسکریه‌یه وآرابه‌یه الویریشلی دکلدر . سواریسی ایچون زحمتلی اولمدیغندن بینك ایچون مقبولدر . رهوان یورویش یاطبیعی یاخود صنعی اولور . برنجی حالده بولنانلر والده‌لریله برابر آلیشانلر ویورویننلردر (روم ایلی رهوانی) . ایکنجی حالده بولنانلر کرید رهوانی‌نامیله معروف اولوب کوستکلرله آلیشدیریلیر . بویورویش حیوانی زیاده یورار . صچرامه ، شاخه قالقمه وتکمه آتمه کبی حرکاتده بوصره‌ده شایان ذکردر .

شاخه قالقمق — حیوان اوك قوللرینی قالدیره‌رق اکثریا پك آز مدت ثقلت بدنی آرد قوللره تحمیل ایدن بر وضعیتدن عبارتدرکه آرد قوللریله حیوانك یره استنادی طاربرسطحك اوزرنده وقوع بولدیغندن بو وضعده بدنی کاملاً طوغرولده‌مز . زیرا اووقت بدن درحال کری‌یه میل ایده‌رك مخاطره‌لی بر سقوط واقع اولور . بوندن ماعدا مفاصل وعضلاتك ترتیبی مکمل صورتده طوغرولمغه مانع اولور . بو حرکت حیوانی یوردیغندن انجق برلحظه سورر .

تکمه آتمق — آرد قوللرك بردنبره رفعیله کرویه دوغری کرلمسنه مساعده ایدن برحرکتدن عبارتدر. حیوان بوحرکتی کندی اوزرینه هجوم ایدن دشمننه اورمق، یاخود کندیسنی دشمندن محافظه ایتمك وبعضاً بر مانعه‌یی آتلارکن صیچرامه حرکتی تکمیل ایتمك ایچون استعمال ایدر . آرد قوللری قالدیرمزدن اول ثقلت بدنك بر قسمنی اوك قوللر اوزرینه نقل ایتمك اوزره باشك اوکه اکلسیله بوحرکت تسهیل ایدلمش اولور . حتی حیوانی چفته آتمسنه مانع اولمق ایچون باشنی قوتله یوقاری قالدیرمق وبو وجهله آرد قوللری تحمیل ایتمك کفایت ایدر .

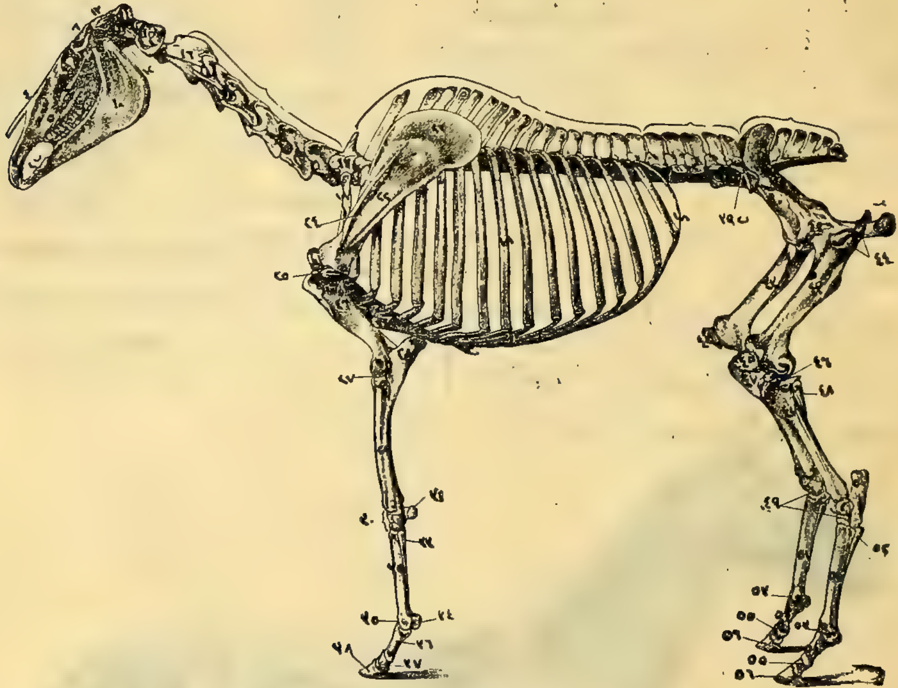
صچرامه — شاخه قالقمه حرکتیله تکمه آتمه حرکتنك برلکده واقع اولمسیدر .

— تشریح — آتك آدمه ایتدیکی خدمته کوره علم تشریحنده بحث ایدیله‌جك اك مهم وعملی جهتلری بنیه‌سنی ترکیب ایدن عظام وعضلاتی ورباطی، جلدی ایله نهایت بولان بدن یوزینك یعنی سطحنك خریطه‌سی‌در . طبیعی‌درکه آتك ، سائر آلات و حشاسی ، دیکر حیوانلرك تشریحی کبی ، علم تشریح عمومی‌یه مال اولمش‌در . بو عمومی بحث استثنا ایدیله‌رك خصوصی جهتدن بوراده ملاحظه ایدیله‌جك اولان مسائل تصریح ایدیلن مباحث‌دور .

آتك بنیه‌سی سائر درت طرفلی (اطراف اربعه صاحبی) حیوانلر کبی برکوده ، برباش، درت طرف (ایکی أل ، ایکی آیاق) دن مرکب‌در . آتك بنیه‌سنده تفریق اولنان بواساسلی قسملرك هربری کیك پارچه‌لرندن دوزولمش برر چاتی ایله بونك اوزرینه یرلشدیرلمش عضله وات پارچه‌لرندن، جلد قسملرندن یاپلمش‌در . هرقسمك کندینه مخصوص دوشنمش اولان چاتیلری بربرینه مربوط ومتصل اوله‌رق آتك تکمیل بنیه‌سنك کیریشامه‌سنی تشکیل ایدرکه کیکلرینك مسلسل بولندیغی اسکلتدن عبارتدر (شکل ۳۲) . ایشته بواسکلتك عمومی صورتی، مرکب اولدیغی کیکلردن هربرینك شکل ورسمی آتك علم تشریحنده برنجی مبحثی تشکیل ایدر . اسکلتی ترکیب وتشکیل ایدن مختلف ومرتبط عظامی ایشلتمك ، حرکت ایتدیرمك فعلنه توسط ایدن عضلات ورباطك رسم وتعریفی ایسه ینه آتك تشریح خصوصیسنده ایکنجی مبحثه موضوع اولور . (شکل ۳۳)

ثالثاً آتك بنیه‌سنی اساساً تشکیل ایدن قسملردن هر برینك یوزینی اورتن جلد زمین اوزرنده کرك اوقسملری ترکیب ایدن تشریحی اجزاء وعناصرك وضعلرینه کوره، کرك ینه اوقسملرك بربرینه بتشدیکی، اتصال ایله‌دیکی یرلرده‌کی ناحیه‌لره کوره ، بنیه‌سنك منتهی اولدیغی بدن یوزینك آلدیغی شکل وصورت ،

ایراز ایتدیکی مواضع ونواحی دخی جهت‌جهت شایان دقت‌درکه بوده آت بدننك خریطه‌سنی تشکیل ایدر . ارض اوزرنده بر یرك خریطه‌سی او یرك جهتلرینی، یوزنده بولنان،عوارضی، یعنی، کیرینتی وچیقینتیلرینی آیریلان مواقعی توصیف وارائه ایتدیکی کبی آته مخصوص اولان بدن خریطه‌سنده اوقبیل حاللردن بحث ایدیلیر. ایشته تشریح فرسك بوراده ایراد ایدیله‌جك اوچنجی بحثی‌ده بودر (شکل ٣٤) .

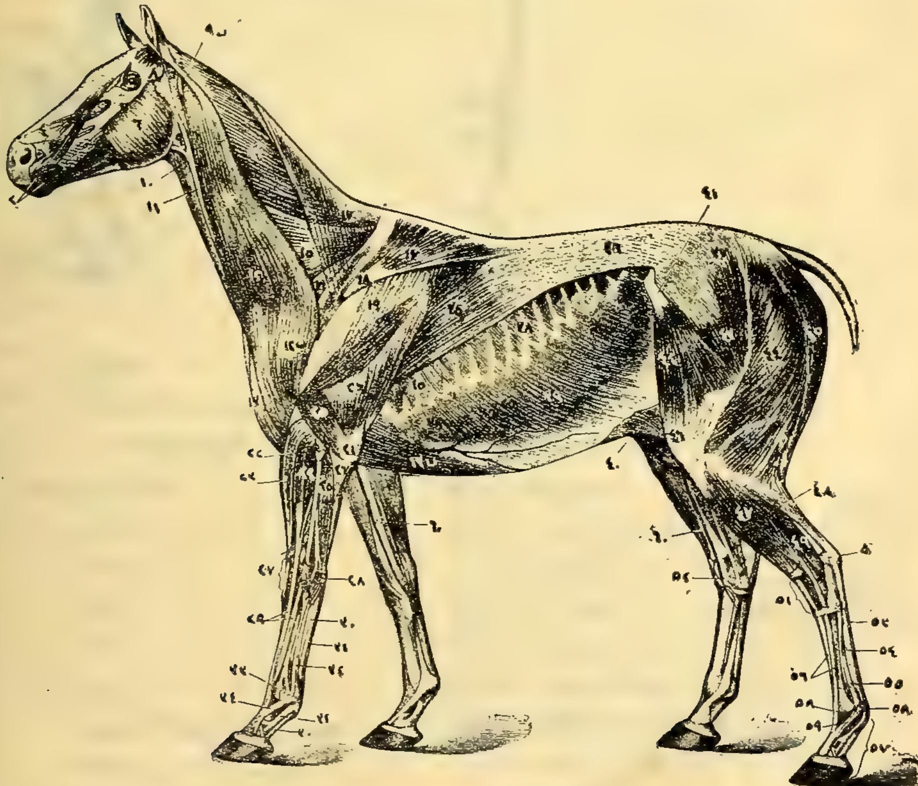

آتك اسکلتی . (شکل ٣٢)

١ اسنان قاطعه
٢ « طاحنه «ضرسیه»
٢,٥ ب « آزی محلی »
٣ عظم بین‌الفکین
٤ عظام انفیه
٥ عظم فك علوی
٦ « وجنی
٧ « صدغی
٨ « جبهی
٩ « جوف حجاجی « کوز یتاغی »
١٠ « فك سفلی
١١ مفصل صدغی فکی
١٢ عظام اذنیه
١٣ عظم قفا
١٤ عظم اطلاس
١٥ عظم محوو
١٧ برنجی فقرهٔ صدریه
١٨ اون سکز جفت اضلاع
١٩ زیل حنجروی « عظم قصك نهایت علویه‌سی »
٢٠ عظم قص
٢١ غضاریف ضلعین
٢٢ عظام کتفیه
٢٣ غضاریف کتفیه
٢٤ قنزعهٔ کتفیه

٢٥ مفصل کتفیٔ عضدی
٢٦ عظم عضد
٢٧ مفصل مرفق
٢٨ مرفق ـ عظم زند
٢٩ عظم ساعد
٣٠ عظام رسغ الیدیه
٣١ عظم کاوبی
٣٢ عظم شطدالید
٣٣ عظام شطدالید جانبیه
٣٤ عظم سمسمانیٔ کبیر
٣٥ طوپوق مفصلی
٣٦ برنجی سلام
٣٧ اعظم اکلیل (ایکنجی سلام)
٣٨ اعظم قدم (اوچنجی سلام)
(٣٦ ایله ٣٧ آراسنده مفصل اکلیل ٣٧ ایله ٣٨ آراسنده مفصل قدم بولنور .)
٣٩ صول عظم خرقفه
٣٩ ـ لقمهٔ خارجیهٔ خرقفه

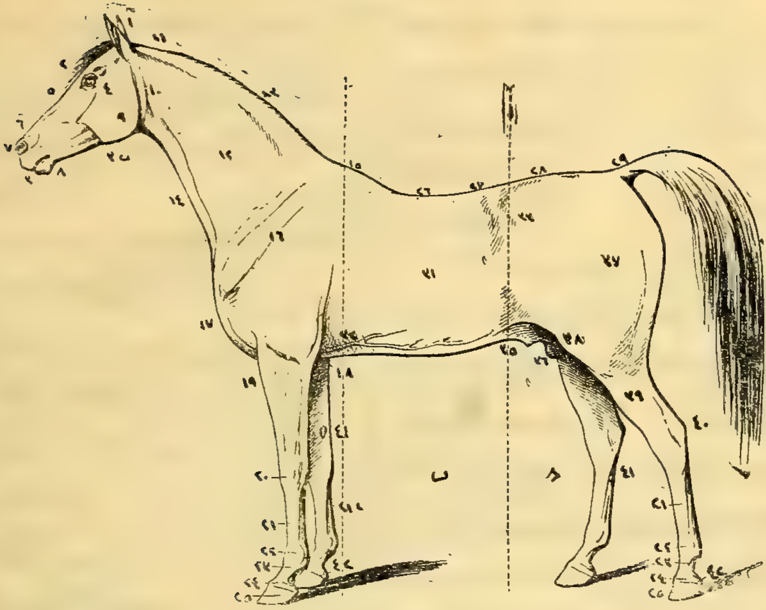
٤٠ صاغ عظم خرقفه
٤١ عظم وَرَكْ
٤٢ مفصل خرقفیٔ فخذی
٤٣ عظم فخذ
٤٤ عظم فخذك اقمهٔ خارجیه‌سی
٤٥ عظم رضغه
٤٦ مفصل سمانه
٤٧ عظم ساق « عظم قصبه »
٤٨ عظم شنطیه
٤٩ مفصل مأبض (حنب مفصلی)
٥٠ عظم عقب
٥١ عظم مشط القدم
٥٢ عظام مشط القدم جانبی
٥٣ طوپوق مفصلی
٥٤ عظم حَوشب (برنجی سلام)
٥٥ عظم اکلیل (ایکنجی سلام)
٥٦ عظم قدم (اوچنجی سلام)

آتك عضلاتی (شکل ٣٣)

بارکیرك عضلات سطحیه‌سنك بولوندیغی نواحی :

١ انف وحفرتین انفیتین «برون وبرون دلیکاری»
٢ عضلهٔ مدورهٔ شفویه «دودقلری دائرآماداراحاطه ایدن عضله»
٣ عضلهٔ موسعهٔ مناخر «برون دلیکارینی آچان عضله»
٤ عضلهٔ رافعهٔ شفهٔ علویه
٥ عضلهٔ ذقنیه
٦ عضلهٔ مضغیه خارجیه
٧ عضلهٔ وجنیه
٨ مفصل صدغیٔ فکی
٩ غدهٔ نکفیه
٩ ب اطلاسك حافهٔ جانبیه‌سی
١٠ حنجره وشریان شرنی ستر ایدن عضلات
١١ ورید وداجی
١٢ رأس، عنق وعضد عضلاتی
١٢ ب بوعضله‌نك تحتنده مفصل کتفی عقدینك وضعیق
١٣ عضلات صدریه « قسم سطحیسی »
١٣ ب « « « قسم عمیق »
١٤ عضلهٔ شبه طحالیه
١٥ عضلهٔ مسننهٔ کبیره « عنق واضلاعه مربوط »
١٦ عضلهٔ عمیقهٔ صدریه‌نك کتفه عائد اولان قسمی
١٧ عضلهٔ مثلثه
١٨ عضلهٔ مربعهٔ میغیه
١٩ عضلهٔ قزعهٔ خلفیه
٢٠ عضلهٔ باسطهٔ مرفق
٢١ عضلهٔ قابضهٔ مرفق
٢٢ مفصل مرفق
٢٣ عضلهٔ باسطهٔ مشط الید
٢٤ عضلهٔ باسطهٔ سلامیات
٢٥ عضلهٔ قابضهٔ مشط الید «خارجی»
٢٦ عضلهٔ قابضهٔ قدم
٢٧ ناحیهٔ رسغ الید
٢٨ عظم کلوبی
٢٩ اوتار باسطه سلامیات
٣٠ وتر قابض قدم «اوچنجی سلامك وترقابضی ـ ثاقبه»
٣١ وترقابض اکلیل «ایکنجی سلامك وترقابضی ـ مثقوبه»
٣٢ طوبوغك رباط معلق « بین العظام بولونیور »
٣٣ عظم سمسمانیٔ کبیر «طوپوق مفصلنده بولونیور»
٣٤ عظم سمسمانیٔ کبیردن وترباسطهٔ سلامیاته کیدن وتر
٣٥ عضلهٔ واسعهٔ ظهریه « عضلهٔ ظهریهٔ کبیره »
٣٦ لفافهٔ ظهریهٔ قطنیه
٣٧ لفافهٔ خرقفیه
٣٨ عضلات بین الفلعیه
٣٩ عضلهٔ منحرفهٔ خارجیهٔ بطن
٤٠ التوای سمانه
٤١ لقمهٔ خارجیهٔ خرقفه
٤٢ لفافهٔ مستعرضه
٤٣ عضلات الیویه
٤٤ واسعهٔ طویلهٔ خارجیهٔ خرقفه
٤٥ « « داخلیهٔ خرقفه
٤٦ عظم رضفه
٤٧ عضلهٔ باسطهٔ سلامیات
٤٨ عضلهٔ باسطهٔ مشط الندم «وترابشیل»
٤٩ عضلهٔ قابضهٔ قدم
٥٠ عظم عقب «مأبض»
٥١ مفصل مأبض « حنب مفصلی »
٥٢ ده‌سیفون محلی «اکثریاده‌سیفون بوناحیه‌ده اولور»

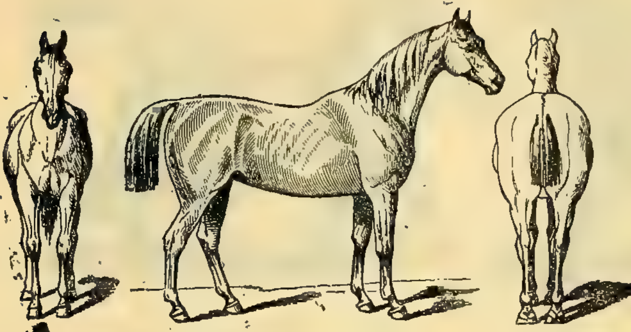

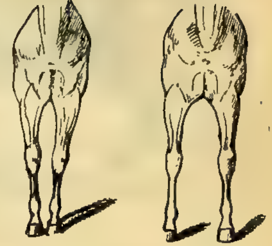
آتك خريطه‌سی (شكل ٣٤)

١ اذن «قولاق»
٢ ناصيه «آلن» پرچم . كاكل . يله
٣ فم وشفتين «آغزودوداق»
٤ عيون «كوزلر»
٥ وجه «يوز»
٦ انف «برون»
٧ ذروهٔ انف «بروناوجی»
٨ صولوق زنجيری محلی «ناحيهٔ ذقنيه»
٩ ناحيهٔ مضغيه ياخود وجنيه «يناق»
١٠ ناحيهٔ نكفيه «قباقولاقيری»
١١ ناحيهٔقفرئقفائيه «رأسك‌عنق‌ايله برلشديكی‌محل»
١٢ عنقك جانبينی «وجهينی»
١٣ عنقك حافهٔ علويه‌سی
١٤ « « سفليه‌سی»
١٥ جداغو «حارفنی»
١٦ ناحيهٔ كتفيه «اوموز»
١٧ كوكس « صدرك اوك قسمی » «سينه‌بند محلی»
١٨ ناحيهٔ مرفق «ديرسك»
١٩ ساعد
٢٠ ركبه مفصلی
٢١ ناحيهٔ مشبط اليديه «اينجك»

٢١ وتر ثاقبه ومثقوبه
٢٢ طوپوق ناحيه‌سی
٢٣ كوشب
٢٤ ناحيهٔ اكليل
٢٥ « قدم
٢٦ « ظهريه «آزمه»
٢٧ « قطنيه «بل»
٢٨ « صغری «كفل»
٢٩ « قاعدهٔ ذَنَب
٣٠ « ذنب «قويروق»
٣١ « قوصرهٔ صدر
٣٢ « مهموزيه «وريد مهموزيه‌نك كچديكی محل»
٣٣ « زاويهٔ خارجيهٔ خرقفيه
٣٤ « حاصره‌ويه «بوش‌بوكر»
٣٥ « غلغه «چاو»
٣٦ « خصيه
٣٧ « اليويه
٣٨ « سمانه
٣٩ « ساق
٤٠ « مأبض «حنب»
٤١ كستانه
٤٢ رحويه « طرناق زرهی چنبری »

بارکیرك وضعیات طبیعیه‌سی

زیاده آچیق — زیاده قپالی — آرقه‌دن — یاندن — اوکدن

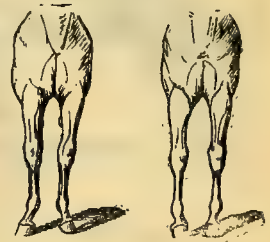
طرف قدامینك وضعیات معیوبه‌سی

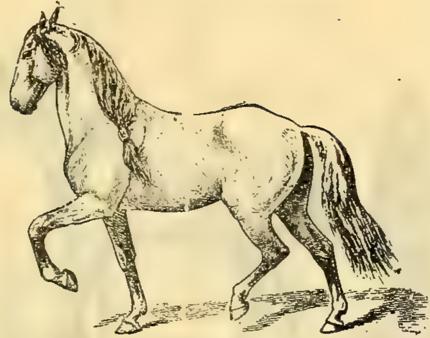

دیزلری قپالی — یاتیق بوقاغیلی — بوقاغیلغی دیك — قنبوردیزلی

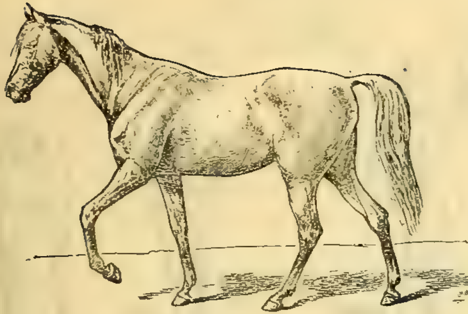

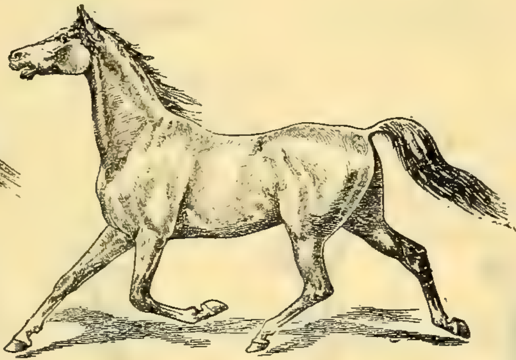
پاتیان — ایتللی — دیزلری کری — اوکلری کری — اوکلری ایلری

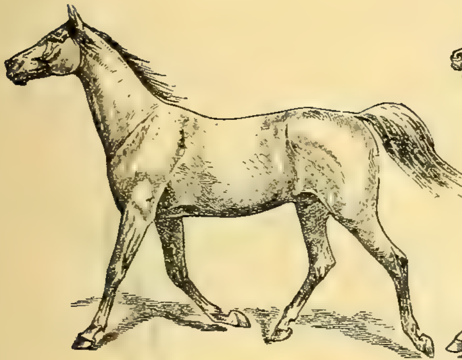
رهوان

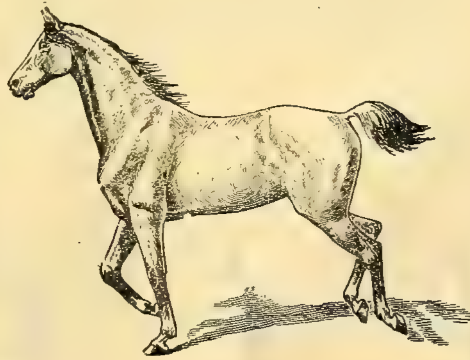
عادتا

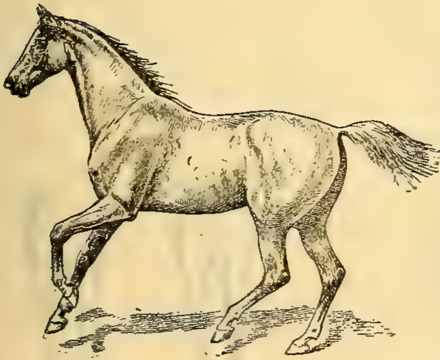
اوزون سرعتلی

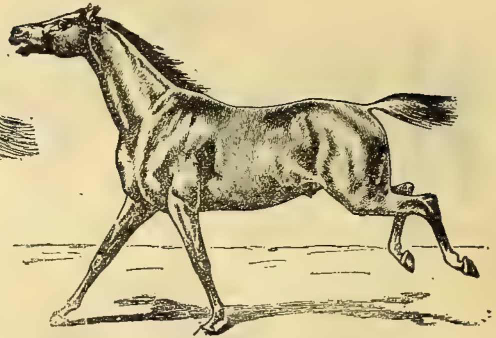
قیصه سرعتلی

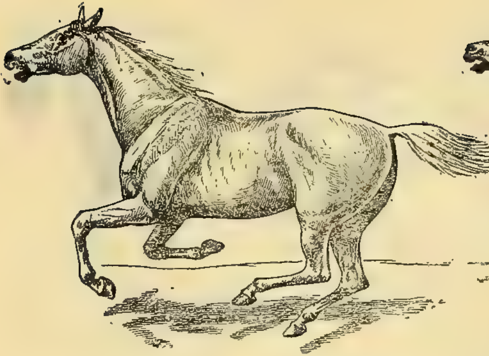
صاغ یانیله درت نعل
صول اوك آیاغنه باصدیغی آن

صول یانیله درت نعل
آردصاغ آیاغیله صیچرادیغی آن

هجوم درت نعل
اوك آياقلرى اوزرينه دوشديكى آن

هجوم درت نعل «دولوديزكين»
درت آياغك هواده بولونيشى آنى

ايلك بجاق

صباق كنيش

صباق طار

آرق «بوقاغى» اسكمله آيتيق بجاق

(قليج بجاق)

آرد آياقلرى كريده

آرد آياقلرى ايليريده

كيك بورون

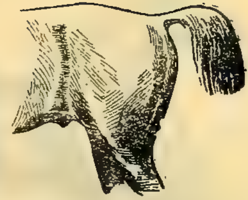
عقاب بورون «قوهو بورونلى»

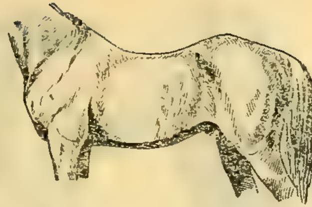
قورمان آت باشى

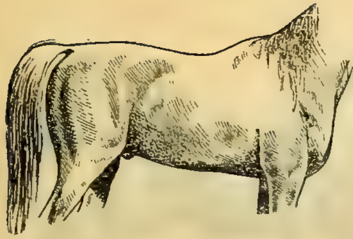
برعرب آت باشى

محدب بللی

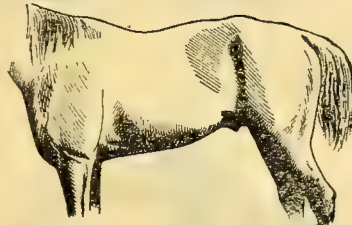
اکر بللی «صرتی چقور»

طبیعی جداغو «منتظم»

یوکسك واوزون قالچه

اوزون بللی

طبیعی قالچه «منتظم»

بوقاغیلق وطرناق

دوشوك صغریلی

دوز صغرلی

افقی صغریلی

— اصلاح وتکثیر علی العموم حیوانات اهلیه کبی جنس فرسك اصلاحی ایچون دخی اصطفا وتصالب اصوللرینه مراجعت ایتمك لازمدر. برعرق داخلنده بولنان حیوانلردن اوصاف مطلوبه‌یی جامع اولانلری انتخاب ایده‌رك ازدواج ایتدیرمکه اصطفا نامی ویریلور. بوندن مقصد عرقده‌کی صافیتی ضایع ایتمامكدر. طبیعةً حیواناتك آنجق کندی نوعلری دیشیلریله براشوب چفتلشمسنه ـ بر ایکی مستثنالری وارایسه‌ده ـ اصطفاء حیوانی ویاطبیعی نامی ویرلمش‌در. نوع بشر حیوانات اهلیه‌نك تناسللرینه مداخله ایدر، آرزوسنه ، ایشنه کوره دول حصوله کتیره‌جکلری انتخاب ایدر. بو ازدواجه اصطفای صنعی نامی ویریلیرکه بونده بالطبع محصولك ایی اولمسی ایچون، دول حصوله کتیره‌جك حیوانلر لایقیله انتخاب اولنور. هله فرانسه وایتالیا کبی بعض ممالکده بو بابده پك زیاده اعتنا ایدیله‌رك زراعت نظارتی طرفندن ویا حارا اداره‌سندن تقدیر وتحسین ایدلدیکنه وفعل تناسلی بتمامه ایفایه اهل وقابل اولدیغنه دائر علم وخبر آلنمامش آیغرلرك برقصراقله ازدواجی خبر آلنسه آیغر صاحبندن

جزا آلنير . فقط قصراقده آيغر صاحبنك ايسه
ايليشيك ايدلمز . حكومتك بو وجه ايله مداخلهسی
نوع فرسك اصلاحنه خدمت ايدر . عيبلی ، قصورلی
ضعيف وامراض ساريهيه مصاب اولانلری بو اصوله
توفيق حركتله تناسلدن منع ايتمك لازم كلير. اصطفا
اصوليله كوزل برفاميليا ويا عرق ميدانه كتيريله بيلير.
بوندن بشقه دائمی صورتده فاميليا ويا عرقك خالص
وصاف قالمسنه ياردم ايدلمش اولور . اوروپاده بعض
ممالك مختلفهده كوريلن تدنیء نفوس مسألهسنك اوكنی
آلمق اوزره تناسل بشرهده اصطفا اصولنی تطبيق
ايلهمك وبوبابده ازدواج ايدهجكلردن تأهله قابل وصالح
اولدقلرينه دائر بر شهادتنامه طلب ايدلمك تكليف
اولنيور . بوفكری اورتهيه قويان پارس طب آقادهـ
ميسی نوع فرسك ، قواعد فنه تطبيقاً اصطفا اصولنه
رعايةً چفتلشديرلمسندن حاصل اولان موجب ممنونيت
نتايجی الكمعقول برسبب اولمق اوزره كوسترمشدر.
ايشته انسانلردهده بووجه ايله امراض ارثيهيه مانع
اولمق ايچون تأهل شهادتنامهسی ايستيهرك دينج ،
زنده وامراضدن سالم يكی بر نسل وجوده كتيرلمك
چارهسی دوشونيليور . بوفكر اوروپاده هرنه قدر
هنوز مظهر حسن قبول اولمامش ايسهده مجتمعهٔ
امريقانك داقوتا ، آنديانا كبی حكومتلرنده اوبابده
قانونلر احداث اولنمش ومخصوص برقوميسيون طرفندن
معاينهٔ طبيه اجرا ايدلمدكجه كيمسهنك تأهل ايدهميهجكی
اعلان اولنمشدر . برعرق داخلنده بولنان اشخاص
ميانده اوصاف وخصائص عرق الك صحيح وصريح
اولهرق ارائه ايتمكده اولان شخصلر انتخاب وازدواج
ايتديريليرسه بوكا اصطفاء واقی نامی ويريليور. بالطبع عرق
تمييز ايدن اوصاف عرقيه وعموميه ميانده بر حيوانه
مخصوص اوصاف شخصيه بولنهجغی كبی هرحالده بو
اوصافك بر ايكيسی ، الك مهمی برقاچ شخصده دها
زياده تظاهر ايدهجكدر . ايشته بو وجه ايله مطلوب
اولان نمونهيه واصل بركروه مماثل تشكيل ايدلمش
اولور . معمافيه اوصاف شخصيهدن طولايی بالطبع
مطلق درجهده تماميله مشابهت ممكن اولهمز. اوصاف
مطلوبهيی ارائه ايتمين حيوانلر ، يكديكريله ازدواج
ايتديرلميوب تفريق اولنورلر. بونده ثبات لازمدر ،
تصالب ، عينی نوعدن ومختلف عرقدن ايكی شخصك
ازدوجنه ويرلمش اسمدر . بوندن حاصل اولان دوله
خلاسی [١] نامی ويريليركه دائما قابليت تلقيح خاصهسنی
محافظه ايدر . تصالب ايله اصطفا محصول جهتيله هر
ايكيسندهده قابليت القاحك محافظهسندن طولايی
بربرلرينه بكزرلرسهده اصطفاده يكديكريله ازدواج
ايدنلر غايت مشابه اولديغی حالده تصالبده عدم مشابهت
واردر . بو عملياته باشلامزدن اول اقليم وازدواج
ايدهجك اشخاصك عرقلری كوزدن كچيرلملی . ممالك
بعيدهده بولنان ايكی عرقك بربريله ازدواجی هيچ
اولمزسه برزمان ايچون ثمرهسز قالهبيلير . ازدواج
ايدهجك عرقلر بيننده مناسبت ووفاق بولنمليدر . مثلا
ابعاد ثلثهدن اوزونلغی تقدم ايدن برشخصی قيصايمق
ايچون بردنبره عرضی غالب اولان بر شخص ايله
چفتلشديرمهمليدر . چونكه اووقت محصولده بسبتون
آهنك ومناسبت بولنميه بيلير. اولا ابعاد ثلثهسی وسطی
درجهده اولان برعرق اشخاصيله چفتلشديرمك اوزره
تدريجاً تناسله دوام ايتملیدر . هرنوعده قيصه ،
اوزون ووسطی شكلده اشخاص بولنهجغی طبيعيدر .
بونلردن بريله يرلی حيوانلری اصلاح ايتمك ايچون
يرلی عرق هانكی شكله قريب ايسه اشی اوشكلدن
آراملی ، اشكالدن صكره ثقلت وقطعهيی نظر مطالعهيه
آلملیدر . بالفرض غايت ايری مثلا قلیدسدال عرقنه
منسوب برآيغر ايله قوره شبهجزيرهسی حيواناتی كبی
كوچك برقصراغك چفتلشمسی مادةً محالدر . بوعدم

---

[١] ايكی طرفدن ، يعنی آنادن بابادن بر شی
اختلاس ايدهرك تشكل ايتمش دول .

امكان چوق برطرف ایدلسه‌بیله بوكبی ازدواجات ضررلی اولور. بعض اشخاص اوصاف خصوصیه‌لرینی ارثاً انتقاله زیاده درجه‌ده مائل كورلدیكی كبی تصالب عملیاتنده ایكی عرقده بولنه‌جق وراثتك عدم تساویسی نظر دقت واهمیتدن دور طوتلاملیدر. تصالب ایتدیریله‌جك ایكی عرقك اشخاصنده قابلیت انتقالده عینی شدت بولنمسی نادردر . اكثریا بری دیكرندن زیاده كندی اوصافنی محصوله نقل ایتدیرمش اولور . مطلوبه نائل اولمق ایچون بوعملیات تكرار ایدلملی . یعنی برنجی ، ایكنجی ، اوچنجی ودردنجی دیشی یاورولر ، بابالرینك منسوب اولدیغی عرق اركككیله چفتلشدیرلملیدر. حیواناتك اصلاحنه حكومتك مداخله‌سی سركیلر، مسابقه‌لر تشكیل ایتمك مكافات، مدالیه اعطا ایله‌مك صورتیله اهالی‌یی تشویق ایتمك لازمدر . مكمل صورتده تناسب اعضایه مالك آیغرلری حكومت محلیه محافظه ایدوب ایجابنده كویلیلره ویرر . بالطبع جفتجی بوكبی آیغری بولوب قصراغیله چفتلشدیرمكه بودجه‌سی مساعده ایتمز. رأی‌العین محسناتنی مشاهده ایدرسه امنیت كسب ایدر. زراعت ترقی ایتدیكنده حكومتك مداخله‌سنه حاجت قالمز. حكومتك طوغریدن طوغری‌یه توسط واشتراكی ایسه ، چفتلكلر وحارالر تأسیس ایتمسیله، بالواسطه اشتراكیده مسابقه وسركیلر تشكیل ایلمه‌سیله‌در . ملی مؤسسات خیلیه‌لر حیوانات فرسیه‌نك تكثرینی تسهیل وتشویق كیفیتنه منحصر اولوب آیغر وقصراقلره مخصوص حارا ایله بونلره ملحق ومربوط مأذون آیغر ده‌پولری تشكیل اولنمغله وتشویق ضمننده نقداً اكرامیه ویا مكافات ویرمكله حیوانات فرسیه‌نك اصلاحنه غیرت ایدیلیر . بو بابده مطلوبه واصل اولمق ایچون وسائط متنوعه واردر . حارالر، آت اوره‌تنلره آرزو ایتدكلری زمان جنس آیغرلر ویره‌بیلمك، فعل ازدواجده قوللانیلان آیغرلری نظارت دائمه تحتنده بولندرمق ، حیواناتی اصلاح ایله اوغراشان ولایات اهالیسنه اكرامیه ومكافات ویرمك ، مسابقه ویاریشلر ترتیب ایتدیرمك، اهالی‌یی تشویق ایتمك كبی وسائط وتدابیر. حیوانات فرسیه‌نك اصلاح وتربیه‌سیله اشتغال ایدن چفتلكلر حارا اسمنی اخذ ایدر. اصول تربیه وتكثیر ممالكه كوره تحول ایلر . آمریقا وروسیه كبی بعض محللرده آتلر سنه‌نك هرهانكی برموسمنده اولورسه اولسون كندی حالنه ترك اولنمشلردر . بونلره خركله نامی ویریلیركه بیانی چیفتلكلرده آیغرلر، قصراقلر وطایلرله برابر سربستجه یشارلر . بو وجه ایله یتشدیریلن حیوانلر قناعتكار وصاغلام اولورلر ایسه‌ده سركش ووحشی‌ده اولورلر. بونلری طوتمق ایچون بوینلرینه كمند آتارلر. هواده ظهور ایدن تبدلات عظیمه بیانی چفتلكلری كاملاً محو ایده‌بیلدیكی كبی شتانك شدتندن ناشی آچلق وصغوقدن كنج حیوانلرك تلف اوله‌بیلمسی ، ساری خسته‌لق ظهور ایتدیكنده احكامنی تمامیله اجرا ایده‌رك قولایلقله اوكی آلنه‌مامسی ، حتی قابل تداوی امراض بیله وقت وزمانیله كوریله‌مه‌مسنه مبنی حیواناتك تلفنی موجب اولمق كبی برطاقم محاذیری اولمقله برابر بیانی چفتلكلر مصرفسز اداره اولنور ؛ آیغرلر علی‌الاكثر آخورلرده بولنوب آنجق موسم مخصوصنده قصراقلرك یاننه صالیویریلیر .

فرانسه كبی بعض ممالكده حیوانات اطرافی قپالی بر مرعاده بولنوب مرعانك بر كوشه‌سنده آخورلر بولندیغندن آتلر آرزولرینه كوره طشره‌ده ویا آخورده وقت كچیریرلر . بونلره اهلی چفتلكات یاخود چفتلكات محصوره نامی ویریلیر. بوراده حیوانلر دائما صاحبنك تحت نظارتنده اولوب اكثر اوقاتده اطرافی محدود محللرده رعی ایدیلیر . حارا (چفتلكات) اداره‌سی متعدد اعضادن مركب برقومیسیون معرفتیله اداره اولنور . اهالی قصراقلرینی ازدواج ایتدیرمك ایچون حارا اداره‌سنه مراجعت ایدر. اكر برقوشوم حیوانیله

ازدواج ایده‌جك ایسه ۸ فرانق ؛ نصف الدم آولانلر ایچون ۸ و ۱۲ : ۱۵ فرانق اولوب اکر عرق غایتله صاف (خالص الدم) بر آیغر ایله ازدواج ایده‌جك ایسه ۲۵ : ۱۰۰ فرانق ویرمسی لازمکلیر . والحاصل حیوانات فرسیه‌نك اصلاحی خصوصنده بوراده تفصیلات و تشریحاته کیریشه‌میه‌جکز . تشکل ارض ، مرعالرك هوای نسیمینك طبیعتی ، سطح بحردن اولان ارتفاع ایله عرض و طول جغرافی ، موقعك قابلیت زراعیه‌سی ، وراثت ، قرابت دمویه اوزرینه ازدواج ، اصطفا ، تصالب وخلاسیت کبی مباحثده آیروجه نظر تدقیقدن کچیرمك لازمدر . حکومت اکرامیه ومکافات ویرمکله بعض حارالری نظارتی تحتنده بولندیرمقله ، مسابقه سرکیلری ویاریشلر ایله بالواسطه حیوانات فرسیه‌نك اصلاحنه معاونت ایدر . بوکبی اصول تشویقیه‌یه حکومتك مداخله‌سندن ماعدا خصوصی شرکتلرده معاونت ایلر . بونك ایچون جنس فرسك اصلاحی و آت یاریشلری ترتیبیله مشغول خصوصی شرکتلر تشکل ایتمشدر . فرانسه حکومتی بوخصوصده سنوی طقوز اون ملیون فرانق صرف ایدیور . سرکیلرده بعض آیغرلره تحسین و تقدیر اولنمش نامنی ، بعضلرینه‌ده مأذون نامنی ویررلر . تقدیر نامه‌لیلری بر عرقی اصلاح ایده‌بیله‌جك امتیازی حائز ایسه‌ده ، اذن نامه‌لیلر آنجق کندی شخصنی ادامه ایدر . ملی اکرامیه‌لر ، تقدیرنامه ویا اذن‌نامه قزانمش آیغرلرك نسلندن اولان طایلره ویریلیر . یاریشلری بعض مؤلفلر مقبول طوتمیورلر . حیوانات فرسیه‌یی یالکز سرعته آلیشدیرر ؛ مشاق ومزاحمه تحمل ایده‌جك اوصافی تشکیله کافی اولمدیغنی بیان ایدیورلر . یاریشلر یادرت نعل ویا طریس اوله‌رق اجرا اولنور . درت نعلده یادوز یرده ویاچیت آتلامغله ویاخود موانع سائره آتلامق صورتیله اجرا ایدیلیر . دوز یرده یاریشلر شرکت تشویقیه‌لر طرفندن اداره ونظارت اولنور . مانعه آتلامق ایچون یتشدیریلن حیوانلر آیروجه ستپل - چس نامی ویریلن خصوصی آت یاریشی جمعیتی طرفندن اداره ایدیلیر . طریس یاریشلر یاقوشولی اولدیغی حالده ویا یالکز سواری بیندیکی حالده اجرا اولنور . قوشولی اوله‌رق یاریش دها مقبولدر . ایشته بوکبی یاریشلره سنوی منسوب اولدیغی شرکتلر خیلی تخصیصات ویردکدن ماعدا ولایتلرده تشکل ایتمش زراعت شرکتلری وخصوصی اوله‌رق اهل ثروتدن برچوق ذوات معتبره وشمندوفر قومپانیه‌لری مصرف پاره‌سی اولمق اوزره خیلی معاونتده بولنورلر . فرانسه حکومتی بوخصوصده سنوی ۶۰۰ بیك فرانق آیریجه اعانه‌ده بولنور . خلاصه حکومت جنس فرسك اصلاحنه طوغریدن طوغری‌یه مداخله ایتدیکی کبی سرکیلر ومسابقه‌لر ترتیب ایتمك صورتیله دخی حیواناتك اصلاحنه معاونت ایتمش اولور . بونلردن یالکز سرکی‌یه حیوان کتیرنلر استفاده ایتمز . سرکیلر بر مرکز تعلم اولور . سرکی‌یه کلن زوار ، سیرجیلر رأی‌العین برچوق حیوانك اوصافنی مشاهده ایدوب مقایسه طریقیله هانکیسی طبیعتلرینه موافق ایسه بالانتخاب آنی مبایعه ایدر . مسابقه ، تناسل خدمتنده استخدام اولنه‌جق حیوانات حقنده ترتیب اولنمش ایسه آیغرلرك اوصاف مخصوصه‌سنی معاینه ایدر . مطلوب اولان نمونه‌نك نه‌ایدوکنی آکلار . عادتا سرکیلر بر تطبیقات مکتبی اولور . کتابلردن ایدیلن استفاده‌یی ، اوکره‌نیلن معلوماتی اوراده تطبیق ایتمك صورتیله تضعیف ایتمش اولورلر .

مؤسسات خیلیه‌نك برشعبهٔ ممتازه‌سی اولان رەمونت (تجهیزات خیلیهٔ عسکری) دپولری حقنده‌ده برایکی سوز سویلمك لازمکلیر . حکومت کندینه حیوان یتشدیرمك ایچونده بعض تدابیر اتخاذ ایدر . بوتدابیر برهیئت مخصوصه‌نك (رەمونت عسکری) تشکلنی ایجاب ایلمشدر . رەمونتلر ، بردولتك عسکریته لزومی اولان حیواناتی مبایعه وعساکری حیوانات

لازمه ایله تجهیز ایدر. عساکرك هرخصوصده اسلحه ومأکولات وملبوساتی کبی شیلرده لوازم اداره‌سی بولندیغی کبی مؤسسات خیلیه‌نك یتشدیردیکی حیوانات مهمه‌نی عسکر خدمته بالفعل آلوب قوللانمق ره‌مونته مخصوصدر . ره‌مونت شعبه‌سی یالکز عساکرك حیوانلرینی مبایعه ایله دکل مؤسسات خیلیه‌نك بر رکن عظیمی اولمغله عساکره الویریشلی حیوانك یتشمه‌سنه خدمت ایتمکده‌ده مکلفدر . ره‌مونت شعبه‌لری همان هربلده‌ده موجود اولملیدر. مؤسسات خیلیه‌ده مأمورین ملکیه بولندیغی حالده ره‌مونت مأمورلری عسکردر. تربیه واصلاح فرسی تشویق ایتمك ؛ مبایعه اولنان فرسلرك جنسی وطبیعتلرینی تحقیق واصلاح ایلمك ، ذخیره فیئاتنك غیر متبدل اولمسی وممکن مرتبه کافی مقدارده ذخیره بوله‌بیلمسی کبی خصوصاته نظارت ایتمك اوزره ره‌مونت شعبه‌لری برر قومیسیون معرفتیله اداره اولنور . اوچ یاشلرنده سواری بارکیرلری مبایعه اولنه‌رق آلایلری اشغال ایتامك ایچون درت بچق یاشنه قدر موقت دپولرده توقیف اولنه‌رق مؤخراً آلایلره کوندرمك ؛ بارکیرلرك موجودی واجرا ایدیله‌جك اصلاحات پیش نظره آلنه‌رق هرسنه بارکیر مبایعه ایتمك؛ سنه‌نك هرقنغی برزمانده مملکت داخلندن مبایعه ایده‌بیلمك؛ مبایعه موقعك ثروتنه کوره مختلف محللردن اولمق کبی بعض مطالعه‌لر ، فرانسه‌ده تشکل ایتمش قومیسیون طرفندن درمیان ایدلدی . حال حضرده عسکری ره‌مونتلری فرانسه‌ده ایکی اداره‌یه منقسمدر . برنجیسی مبایعه اداره‌سیکه آتلك زیاده بولندیغی محللرده طوغریدن طوغری‌یه عساکره لازم اولان فرسلری مال صاحبلرندن مبایعه ایتمك؛ ایکنجیسی آکا ملحق موقت دپولر اداره‌سیکه اوچ بچق یاشلرنده اولدرق مبایعه ایدلمش سواری ، طوپچی بارکیرلری بش یاشنه کلنجیه قدر تحت نظارتلرنده محافظه اولنور. بوایکی تأسیساتك اداره‌سی عموم سرمفتش اولان بر فریق ایله مفتش ثانی وظیفه‌سنی ایفایه مکلف برلوانك یداداره‌سنه محولدر. هر دپونی برقائمقام ویا بریوزباشی اداره ایدر . مبایعه زماننده (تشرین اولدن مایسك اون بشنه قدر) دپویه قوماندا ایدن برضابطله بر سواری ویا طوپچی ضابطی ایله بربیطر ورده محاسبه‌جیدن مرکب برقومیسیون متشکل اولوب اوچ بچق یاشندن یوقاری حیوانات مبایعه ایدیلیر. درت ، بش یاشلرندن آلتمش طوپچی‌یه مخصوص بارکیرلر، طوغریجه آلایلرینه کیدر . ملحق وموقت دپویه اوغرامز . بورایه اوغراسه‌لر بیله آنجق خیار ایچوندر . یعنی حیوانك صاحبنه اعاده‌سنی موجب اولان عیبلری بولنوب بولنمدیغنی آکلامق ایچوندر . هر آلای ؛ ایکی ویااوچ دپودن تجهیز اولنور. سن مطلوبه واصل اولان آتلر سنه‌نك قنغی موسمنده اولسه آلایه کوندریله‌بیلیر . یالکز اوچ بچق یاشنده‌کیلر درت یاخود بش یاشنه کلنجه‌یه قدر موقت دپولرده توقیف اولنور . واقعا حیوانانك اوچ بچق یاشنده مبایعه ایدیله‌رك بش یاشنه قدر موقت دپولرده ادامه‌سی خیلی مصرفی موجب اولدیغی بدیهی ایسه‌ده مال‌صاحبلری حیوانلری بش یاشنه کلنجه‌یه قدر تجاره صاته‌جقلرندن ایجابنده عسکره حیوان تدارکی مشکل اولور. حیوانی صاحبلری بش یاشنه قدر محافظه ایتدکلری قبول اولنسه بیله آربه ویولافسز نشو ونما بولان برحیوانك مزاجی لنفاوی اولوب آنجق اهتمامات جدیه‌دن‌صوکرا خدمته صالح ومناسب اوله‌جقدرکه بوده عینی نتیجه‌یه منجر اولور. ره‌مونت ضابطانی حیوانه غایت‌مراقلی ، ذکی ، چالشقان واهل دقتدن اولمسی لازمکلدیکی کبی بارکیر حقنده‌ده اولدقجه مطالعه‌سی اولملیدر . مبایعه خدمتنده مستخدم ماهرضابط حیوانی کوررکورمز قیأتنی تقدیر ایتملیدر . حیوانی ایلك کورشده حاصل ایتدیکی تأثیر اوزرینه جواب ویره‌بیلملیدر .

حیوانات فرسیه‌نك اصلاحیله‌عساکر شاهانه‌سواری

وقوشـو حيواناتنك داخلاً تداركى ايچون اتخاذى لازمكلن تدابير وتشبثات خصـوصنده برچوق كره‌لر باب سرعسكرى‌ده متشكل قوميسيونلر ايله زراعت نظارتى اداره‌سنده ضابطهٔ صحيه قوميسيوننده‌عسكرى وملكيه بيطرلرندن مركب قوميسيونلر طرفندن مذاكرات واقع اولمشدر . زراعت نظارتنده تشكل ايدن بر قوميسيونده ممالك شاهانه حيواناتى اصلاح ايچون عرب آيغرلريله مجار قصراقلرى مبايعه‌ايديله‌رك تصالب ايتـديرلمك فكرى درميان ايدلمش ايدى . مؤخراً مجار قصراقلرى آسيا اقليمنك غيرى براقليمده بولنمسى وجرمانيا قصراقلريله‌عرب آيغرلرينك‌تصالبندن حاصل اولمش ملزلردن عبارت بولنمسنه مبنى ، آيغرلر (عرب) آسيا عرقنه منسوب اولديغى جهتله اجنبيده آرانيله‌جق قصراقلرك دخى آسيا عرقنه عائد اولمسى‌وبو جهتله قره‌باغ (قفقاسـيه‌ده كور ايله آراس مجرالرى واريوان آيالتى آراسنده برخطه) قصراقلرندن مبايعه اولنمسى‌تنسيب ومبايعه‌لرينه‌مساعدهٔ سنيهٔ‌حضرت‌پادشاهى شرف‌تعلق بيورلمش‌اولان عرب‌آيغرلرينك حين‌انتخابنده نظر دقته آلنمسى لازمكلن شرائطه دائر بر تعليماتنامه دخى تنظيم ايدلمشدر . قوميسيون عسكرى طرفندن تنظيم اولنان مضبطه‌ده جنود جناب ملوكانه‌يه مقتضى سوارى وقوشو حيواناتنك داخلده تداركى لازمه‌دن اولديغى بيلديريله‌رك سوريه وعراق قطعه‌لرندن باشقه اكثر ولايات شاهانه‌ده يتيشن حيوانلر، جثه‌وارتفاعجه سوارى‌يه اليريشلى اولمدقلرندن بونلرك اصلاح‌جنسى، ودردنجى ، بشنجى وآلتنجى اردوى همايونلرسوارى ره‌مونت‌بلوكارينه‌مواسم مخصوصه‌سنده عشايرواهاليدن آلنمسى تقرر ايدن طايلرك كاملاً اعلا ويوكسك بويلى حيواناتدن اولمسى فائده‌يى تأمين ايده‌جك موادن بولنمسنه كوره آناطولى وروم ايلى قطعه‌لرنده حيوان يتشديرمكه صالح اولان ولايات شاهانه‌يه مناسبت موقعيه‌لرينه نظراً عربستان آتلرندن ايجابى قدر آيغر مبايعه وارساليله ولايتلرجه مجرد دامزلق اولمق وبر نظارت فنيهٔ دائمه آلتنده بولنديرلمق شرطيله حيوان يتشديرمكله مألوف اولان چفتلكاره توزيع‌واعطاسيله جنس فرسك اصلاحنه اعتنا ايدلمسى وبو صورتله يتشديريله‌جك جثه‌لى وارتفاعلى حيواناتك بهر سنه عساكر شاهانه سوارى وطوپچى آلايلرى ايچون مبايعه قانه‌جغنك اعلان قلنمسى خصوصلرى تكليف اولنمش وبوبابده قلمه آلنان نظامنامه مقرون‌مساعدهٔ عالى اوله‌رق حكمى موقع اجرايه وضع اولنمشدر .

ممالك شاهانه‌ده‌جنس فرسك اصلاح‌وتكثيرينى مستلزم اوله‌جق تدابير اساسيه‌دن بريده بو ايش وتجارتله مشغول اولانلرك تشويق وترغيبى ماده‌سى اولديغنه كوره‌ره‌مونت بلوكارنجه هرسنه‌وقوع بوله‌جق‌مبايعات حيوان يتشديرنلر ايچون بيوك بر سرمايهٔ ثروت وباعث افزايش هوس ورغبت اوله‌جغى دركاردر .

حاراى‌همايونلرك مكمليت‌وانتظامى، ويتيشديردكلرى آتلرك جنسى واصالتجه مرتبهٔ اعتبارى معلومدر .

طايلرك استحصالى واصول تربيه وتكثيرى‌حقنده فن اهتناء وتعبيرديگرله فن مواشيده قواعد مخصوصه واردركه تناسلى (ازدواج) حصوله كتيره‌جك حيوانلرك انتخابى ، عنانت وعقامت (فعل ازدواجى ايفايه عدم اقتدار ، (قيصيرلق) ، خزاب (قيزغينلق) ، ازدواج وتلقيحى تأمين ضمننده ايجاب ايدن معامله، ازدواجده اصول مختلفه، القاح وقابليت تلقيح، حمل، مدت حمل، علائم‌حمل، كبه قيصراقلرك حفظ‌الصحه‌سى، سقط جنين، وضع حمل ، امزرمه ، سوددن كسمه طايلره ويريله‌جك تعيينات وطايلرك نشـوونماسى كبى مسائله تعلق ايدر . (طاى ماده‌سنه مراجعت)

دول حصوله كتيره‌جك حيوانلرك انتخابى ، تناسلى حصوله كتيره‌جك اشخاص عرقلرينك اوصافيله كندى اشكال وخواصنى دوللرينه نقل ايده‌جكلرندن بونلرك لايقيله انتخابى شرطدر . اوصاف عرقيه واشكال

خارجیه‌سی معاینه اولنه‌رق اوصورتله انتخاب اولنمیلیدر. عرق داخلنده خصوصی بر فاملیا تشکل ایتمش ایسه فاملیا داخلندن انتخاب ایتملیدر. بعض فرسیه‌فاملیاسی بالفرض اخلاقنك ملایم اولمسیله تمیز ایتمشلردر. بوندن صکره تناسلی حصوله کتیره‌جکلرك انتخابنده یاش مسئله‌سی کلیر. هانکی یاشده ارکك، دیشی ازدواج ایتمك مناسبدر. بو خصوص، نوع بشرده‌سن رشد وبلوغ ایله افاده اولنوب طائفهٔ نساده اکثریا دها اول وقوعه کلیر. تاریخ طبیعینك ویا دها طوغریسی علم حیواناتك بر شعبه‌سی اولان علم‌البشرده اقلیمك طمث (دم حیض) اوزرینه تأثیری اولدیغی وممالك حاره‌ده دها اول وقوعه کلدیکی واختلاف مذکورك بر سنه ایله درت سنه آره‌سنده تحول ایتدیکی معلوم اولمشدر: مثلا، لاپونیاده وسطی اوله‌رق ۱٦ یاشنده، قالکوتاده ۱۲ یاشنده باشلار. حیوانات اهلیه‌ده وعلی‌الخصوص بوراده مشغول اوله‌جغمز حیوانات فرسیه‌ده دخی بوبابده اقلیمك تأثیری اولوب اولمدیغی تجربه ایدلمامشدر. اطبای بیطریه‌دن بعضیلری یاشنه هنوز واصل اولمه‌ده اولان اوچ ارکك طایك کندیلری کبی کنج دیشی طایلری ودها یاشلیلرینی آشدقلری ومحصولده آلندیغی سویلیورلر. لکن بو حاللربك نادر ومستثنا اوله‌رق تلقی ایدیلیور. علی‌العاده اون‌سکز آیلق ایکن ارکك‌حوینات منویه (نطفه) بی، دیشی دخی بیضاتی حصوله کتیرمکه قابلیتلری‌واردر. بوقاریده ذکر ایتدیکمز احوال، نوع بشرده‌وقتندن اول واقع اولان طمث حالنه‌تشبیه اولنه‌بیلیر. خزاب (قزغنلق)، زمانی حیوانات فرسیه‌ده، کرك آیغر کرك قصراق ایچون اون آیلق اولدیغی زماندر. قزغنلق زماننده حیوانلرك عادات واخلاق، سوق طبیعیلری تبدل ایدر. سنه‌لر کچدکجه یعنی‌یاشلاندقجه آیغرلرده شدت تناسل تناقص ایدر. لکن عقیم (قیصر) اولملرینی موجب اولمز. پك یاشلی آیغرلرك قیصراقلرله ازدواجندن محصول آلندیغی کورلمشدر. نوع بشرده‌دخی بوحال عینیله جاریدر. آدم‌یاشلاندقجه ضعیفلادیغندن جماع آرزوسنده بولنمامغه باشلار، بعضاً فعل جماعه قوتی‌ده‌قالمز. شوقدر وارکه اکثراحوالده حوینات منویه‌لری موجوددر. ۹٤ یاشنده براختیار ارککده خیلی مقدار حوینات منویه‌یه تصادف اولنمش‌در. اورده (طمار) نك زیاده نشو ونماسیله مجاریٔ منویه‌نك مسدود بولنمسندن حوینات منویه کوزوکه‌یه بیلیر. علم حیوانات مؤسسلرندن آرسطو بیله ٤۰ یاشنده برآیغرك دامزلق خدمتنده بولندیر-لدیغندن بحث ایدیور. حیواناتك دیشیلرنده حیات تناسلی‌نوع بشرده طائفهٔ نساده‌اولدیغی کبی محدوددر. واقعا بلچیقا بیطر مکتبی مدیری معلم ده‌ژیو، بلچیقا عرقنه‌منسوب ۳۸ یاشنده برقیصراغك تلقیح‌اولندیغی واوتوزبرنجی یاوروسنی حاصل ایتدیکنی بیان ایتمش ایسه‌ده بوکبی حاللر قصراغك عمر طبیعیسی آلتمش، یتمش سنه‌یه تقرب ایدرسه او وقت عمومی کبی قبول اولنه‌بیلیر. بناءً علیه بز، وسطی اوله‌رق قصراقلرك یکرمی یاشنه قدر تلقیح اولنه‌بیله‌جکنی قبول ایدرز. هارتمان، آرسطونك فکرینی‌تصویب‌ایده‌رك‌قصراغك مدت حیاتی هرحالده‌آیغردن زیاده اولدیغنی سویلیور. لکن بیطر مکتبلری‌تشریحخانه‌لرینه کتیریلن‌قصراقلرك مبیضلر (یومورطه‌لق) نده‌کی استحاله (تحول) نظر دقته آلنه‌جق اولور ایسه سنلری ترقی ایتدکجه آثار عقامت نمایان اوله‌جغی استدلال اولنه‌بیلیر. ایکی کنج حیوانك مقارنت وازدواجیله حاصل اوله‌جق یاورو ایله بوایکی حیوان یاشلی اولدقلری حالده تولد ایده‌جك یاورو بیننده فرق یوقیدر؟ تعبیر آخرله آنا بابانك سنلری دولرك بنیه‌سنه تأثیر ایدرمی؟ حیوانات اوزرنده یاپیلان تجربه ومشاهدات هرنه‌قدر کنجلرك دوللری دیکرلرینه تفوق ایده‌جکنی کوستریورسه‌ده بوبابده خیلی مستثنالرده تصادف اولنیور. دائمارقه‌ده

ویوتلاند جوارنده ٢٥ : ٢٨ یاشنه قدر آیغرلر ، بلاتردد دامزلق خدمتنده قوللانیلیور. شوقدر وارکه بونلرك حائز اولدقلری اوصاف مقبوله دوله تماماً انتقال ایده‌مدیکی دخی واقع اولیور. علم البشره کوره قادینلرك قوۀ تناسلیه‌سی ١٤ : ٢٧ یاشنه قدر کیت کیده متکملدر. یعنی ٢٧ یاشنده طوغوره‌جغی چوجق هر حالده ١٥ ، ١٨ ، ٢٠ یاشلرنده ایکن تولد ایده‌جك چوجقدن بنیه‌جه دها قوی اولور . حیواناتده دخی بوکا مشابه خصوصاته تصادف ایدلمشدر . هنوز مرتبۀ اتمامه واصل اولمه راده‌لرنده ایکن کبه قاله‌بیلیرلر. بوصورتده مأکولات ومشروبات جهتیله کندیسنه ایدیلن دقت واهتمام یاوروبه انتقال ایده‌جکی ووالده‌نك ضعیف قاله‌جغی وارد خاطر اولمش ایسه‌ده معلم سانسون قصراقلر لایقیله بسلندکلرنده بو جهتدن قورقلمیه‌جغنی بیان ایتمشدر . وقت ، نقد دیمك اولدیغندن آنا اوله‌جقلر ایلك خزابده بیله اولسه‌لر کوزل بسلنمك شرطیله تلقیح ایتدیرلمکدن اجتناب ایتمامليدر. حیوانات فرسیه‌ده ایلك ازدواج زمانی هرنصلسه تأخیر ایدلمکده‌در. هله حارا وچتلکات اداره‌لری آیغرلرینه اوچ یاشنه کله‌ین قصراقلری چکمیورلر . اوچ یاشنده ایلك دفعه اوله‌رق چکلدیکی قبول ایدیلنجه ایلك خزاب بر بچق سنه اول علائمنی کوسترمش اولور. زماندن استفاده ایتمك ایچون هیچ اولمزسه قصراقلریده ایکی یاشنده بولندقلری زمانده آیغره کوسترملیدر. یاشلری زیاده اولان قصراقلری تصرفجق کوزه‌دلیه‌رك فیسیولوجی نقطۀ نظرندن تناسل خدمتنده قوللانماملیدر. عرقلرینك صافیتندن ، اجنبی برقانك قاریشماسندن خالص الدم نامنی حائز انکلیز یاریش بارکیرلری میاننده ٢٢ یاشنده بولنان قصراقلرك مکمل قوشو بارکیری اولمش بر ایکی دول ویردکلری کورلمش ایسه‌ده بوکبی دیشیلرده کوریلن حالات استثنائیدر. اویاشده بولنان قصراقلر دول ویره‌مز دکللرسه‌ده برنجیلك مرتبه‌سنی احراز ایده‌جك درجه‌ده دول ویرملری نادردر . مقارنت ایتدیریله‌جکلرك بعدالمعاینه شخصلری‌ده معاینه اولنملیدر؛ بونلرده ارککلك ودیشیلك علائمی تمامیله آشکار اولملیدر؛ علی الخصوص دیشیلرده بعض ارککلك علائمی کوریلورسه تناسل خدمتنده قوللانلماملیدر . حتی اسنان کلبیه (آزی دیشلری) سی خیلی بیومش قصراقلر مقارنت ایدرلرسه مشکلاتله تلقیح اولندقلری روایت ایدلمکده‌در.

حیوانات هنوز ایکی اوچ آیلق ایکن تناسله مخصوص اولمق اوزره انتخاب ایدیله‌جك اولسه ارکك ودیشی‌یه عائد اوصاف تمامیله ظاهر اولمدیغندن صعوبت دزکاردر. ذاتاً بوقدر کنج حیوانك مبایعه ایدیله‌بیلدیسی منسوب اولدیغی سورینك فامیلیاسی نامدار اولمغه توقف ایدر . فطامه (مه‌دن کسلمه وقتی) دن صکرا بر انتخاب قطعی اجرا اولنه‌بیلیر . هله بریاشنه کلمش، بربچق یاشنه واصل اولمقده بولنمش حیواناتك انتخاب اولنوب اولنه‌میه‌جغی محتاج تدقیقدر . حیوانلره آلبنوسیت (وجودك مختلف ناحیه‌سنده وعلی الخصوص درینك ایکنجی طبقه‌سنده ، قیللرده کوزده ، تن وقیللره رنك ویرن مادۀ ملونه‌نك غیبوبتندن ویا آزالمه‌سندن عبارت غلط طبیعت حالی) یعنی جلدك بیاض اولمسی . . . الخ تمامیله تظاهر ایدرسه وظیفۀ تناسلك ضعفنی ایما ایده‌جکی خاطردن چیقارلماملیدر . بعده حیواناتده سرعت جهتی آرانیله‌جق ایسه کتفك (اوموز کورکی) اوزون اولمسیله برابر مائلیتی، آغر یورومك اوزره خدمات شاقه‌ده قوللانیله‌جغی تقدیرده عضلاتك متبارز بولنمسنی کوزتملیدر. دول کثیره‌جکلر اخلاق جهتیله دخی انتخاب ایدلملیدر. سرت وسرکش اولمیالری بوللیدر. قصراقلرك الیه (قایناق) ومه‌لری طوتیله‌رق اورکاك لکنی وبو وجه ایله والده‌لکی حقیله ایفا ایده‌بیله‌جکلرینی بالمعاینه آکلاملیدر . قصراقلرده اکثریا عقامتی موجب اولان مانیاء غلمت یعنی حرص جماع دینیلن علتك بولندیغنی‌ده تحقیق ایتملیدر.

طبیعت بشریه‌ده جماعه مقاومت برانداز برفرط میل ایله توصیف ایدیلن بومرض حیواناتده دخی بولندیغی بیلدیرلمش ایسه‌ده بوکا اکثریا بقراتده تصادف اولنور. بوعلتله معلول قصراقلر دول ویره‌جك اولورلر ایسه بو عیب دوللرینه انتقال ایدیور. آیغر بویله برقصراغه تقرب ایتدیکنده قصراق اوك قوللرینی قدامه وآرد قوللرینی آرقه‌یه اوزاتمق یعنی خطوط عمودیه‌نك خارجنده ومرکزثقلتدن بعید اولمق اوزره بروضعیت آلیر ؛ برآز بولانیق بول ایله قاریشیق بر مادهٔ مخاطیه‌نك فرجدن چیقدیغی مرویدر . آلات تناسلیه دخی معاینه اولنه‌رق ازدواجه هیچ برشیئك حائل ومانع اولیه‌جغی آکلاشلمیدر . شورای‌ده خاطردن چیقارلماملی‌که بر عرقك اصلاحی نه درجه ترقی ایتمش ، تکملیته واصل اولمقده بولنمش ایسه اونسبتده‌ده عنانت (ازدواجه عدم اقتدار) ن قورقیلور ؛ بونکچون بوکسك فیئاتله دول کتیرمکه یارایه‌جق حیوانلر آلنه‌جغی زمان قوهٔ تناسلیه‌لرینی آکلامق اوزره بر تجربه یاپلسی لازمدر .

عنانت وعقامت — عنانت وعقامت ارککده ودیشیده بولنه بیلیر . بوجهتی معاینه ایتمك لازمدر . چونکه مکمل بر عرق ویا فاملیایه منسوب اولنه‌لرده دول ویرمیه‌جکلری جهتله بونلردن استفاده اولنه‌مز . بو ایکی کلمه‌یی بربرینه قاریشدیرمامالیدر . عنانت عدم اقتدار دیمکدر یعنی مقارنت وازدواجی اجرادن عاجز وغیرمقتدر اولمقدر . حالبوکه عقامت حالنده مقارنت واجتماعك اجراسی ممکن اولدیغی حالده محصولك آلنمسی غیرقابلدر . بویله‌سنه ترکجه‌ده قیصیر دیرلر . بعضاً مقارنته میل جدی کورلمز . فقط بو ، تلقیحه مانع اولمز. کنج وهمان علائم خزاب اظهار ایتمش قصراقلر ایله یاشی کچکینلرك دول ویرملری بوبابده مثال اوله‌رق ارائه اولنه‌بیلیر . بعض آیغرلر کندیسنه کوستریلن قصراغی قبول ایتمز. حالبوکه دیکری آزچوق حاضرلقدن وبرآز مجانبتدن صوکره مقارنته تشبث ایدر.

متعدد اسبابدن نشأت ایدن عقامت ایکی جنسده (ارکك دیشی) دخی بولنه‌بیلیر ؛ برنجیسی عمومی و بنیوی امراضدرکه بوحالده آفات مرضیه جهازتناسلیه‌ده تقرر ایدر. نوع بشرده بوکبی امراض چوق ایسه‌ده حیواناتده آنجق عره (اویوز) زعام (بروندن سومك آقق) وتدرنده بوحال کوریلور . آیغرلرك خصیه‌لرنده رعامی الطبیعه ادرانه تصادف اولنور . بوحالده حیوانك عقامتندن اول بومرضك انسانه وسائر افراد فرسیه‌یه سرایتندن قورقلدیغندن همان حیوان اتلاف ایدیلیر . حیواناته خیلی مدت ایبودلی ادویه ویرلمسی خصیه‌نك ضمورینی موجب اوله‌رق عقامته سببیت ویردیکی ومبیضلرده‌ده ضموریت (برعضوك بسلنه‌میوب ضعیفلنمسی و قورویوب بطال قالمسی) کتیره‌رك دیشیلرده دخی عقامتی موجب اوله‌جغی سرد ایدلمش ایسه‌ده اثبات اولنمامشدر . اطبادن بعضیلری مدت مدیده تحت الجلد مورفین شیرینغه‌سی ، نوع بشرده رحم ومبیضه تأثیرایدرك انقطاع حیضی (عادتك کسیلمسی) موجب اولدیغنی ونهایت عقامته سببیت ویردیکنی بیان ایتدکلرندن اطبای بیطریه‌نك دخی بوجهتی نظرمطالعه‌یه آلملری لازم کلیر . بوکبی امراض نتیجه‌سی اوله‌رق طبابت بشریه‌ده ارکك ودیشینك عقامتی عینی درجه ونسبتده ایسه‌ده حیواناتده عقامت آنجق دیشیلرده کورلمشدر . معمافیه چفتلشمه ایله انتقال ایدن خسته‌لنلرده واردر . مرض آیغرده بولنور ایسه قصراغه ، قصراقده بولنه‌جق اولورسه آیغره جماع ایله کچر . عقامتی موجب اولمز ایسه دخی عره اولدیغی کبی خسته‌لغك وخامتندن بوکبیلر چیفتلشدیرلمز . حقیقی خنثائیت (جهاز تناسلی ذکور واناثك عین شخصده بولیشی) حیوانات اهلیه‌ده همان یوق کبیدر. بوندن هم عنانت هم عقامت تولد ایدر . عقامتك اسبابی ارکك ودیشیده آیروجه مطالعه ایدلملیدر .

ــ اركك — اركككك عقيم اولمسى اعضاى تناسليه‌نك سوء تشكلندن ويا كاله كلمه‌مسندن، ياخود اعضاى تناسليه‌ده‌كى امراضدن ويا بر قضادن ياخود نطفه‌نك عدمندن ياخود نطفه‌ده بر حال مرضى واقع اولمسندن ايلرى كلير. عدم الخصيه (خايه‌لرك مفقوديتى) ياتام يعنى ايكى خصيه‌نك عدم موجوديتى ايله وياخود غيرتام يعنى وحيد الخصيه (تك خايه‌لى) اولمق اوزره ظاهر اولور . تك خايه‌لى اولان حيوانك بو خايه‌سى كوچك اولوب تماميله اجراى وظيفه ايده‌مز . غدد خصيه‌دن برى فعاليتى ويا حجمنى ضايع ايدرسه ديكرى‌ده آكا اشتراك ايديور؛ بعضاً خايه‌لر جوف بطنيده قالمق اوزره كيزلنمش اولور (ذات الخصية الخفيه) اوحالده حيوان كاملاً خايه‌لردن عارى كوريلور . بوكبى آيغرلر زياده سرت وافعال تناسليه‌يه زياده مائل ودائما يرامز ياخود خرچين اولديغى كبى اكثريا خايه‌لرى مضمور (بسلنه‌ميوب كوچالمش) بولنمغله عقامتى موجب اوله‌جغندن تناسل خدمتنده استخدامه صالح دكلدر . خصيه‌نك كاله كلمه‌مسى برچوق اسبابه مستنددر ؛ بعضاً قضيبك درجهٔ نشو ونماسيله ترافق ايدر. اولوركه ياهيچ قضيب بولنمز، ياخود قناتك دليكى يان طرفده اولور، ياخود قضيبك نهايتنده غيرطبيعى برانحنائيت بولنور. بووجه ايله حوينات منويه عنق رحمه قريب بر نقطه‌يه دوشمز وبو حال فعل تلقيحه مانع اولمش اولور . قيلهٔ مائيه قيلهٔ لحميه ، فتق صفنى ، التهاب خصيه ، التهاب بربخ قناة ناقلة المنوينك التهابى ، حويصل منوينك تصلبى ، قنوات دافقه‌نك مسدوديتى ، التهاب پروستاة وتضيق احليل كبى آفاتدن طولايى اعضاى تناسليه مدت مديده تحت تضيقده قاله‌رق كسب ضعف ايدر. مخ(ايليك)ده برآفت ، ناحيهٔ قطنيه (بل كيكى) يه تصادف ايدن شدتلى برتپه وياضربه خايه‌نك ضمورينى موجب اولديغى بيان ايدلمشدر . بعض اركككلرده ، آلات تناسليه جهتيله تام الاعضا اولدقلرى حالده منيلرينى اخراج ايده‌مزلر . بو حاله معدوميت منى دينيلور وبو حال موقت اولديغى كبى دائمى دخى اولور. قناة دافقه‌نك مسدوديتندن ويا انحرافندن ايلرى كلديكى كبى احليل(مجراى بول)ده برمانعك بولنيشندن ويا مخ شوكى (مردار ايليك) ويا اعصاب قضيب طرفندن تماميله تنبيه ايدلمديكندن تولد ايدر . بعض دفعه دفق (نطفه‌يى طيشارى آتمه) ممكن ايسه‌ده آغزدن آقان صاليا كبى برحالده بولنمقله عنق رحمه قدر ايصال ايديله‌مز . ياخود مايع منوى‌ده حوينات منويه بولنمز(معدوميت حوينات منويه) . بوكيفيته خصيه‌ده تقرر ايتمش بر مرض سبب اوله‌بيلير . ياخود مايع منويده حوينات آزمقدارده بولنور. بوكا قلت منى دينيلور. بوخصوص شيخوختى اعلان ايدر. بعض كره حال طبيعيده‌كى كبى حوينات منويه بولنورسه‌ده حجرات بشريهٔ مخاطى ايله مادهٔ ملونهٔ دم ويا كريوات دم ايله ، متقيح كريوات ايله مخلوط بولنور . بعضاًده حوينات منويه ظاهراً طبيعى كبى كورينور ايسه‌ده حوينات منويه‌ده حركت بولنمديغندن فعل تلقيح ينه حصوله كلمز . فى الحقيقه خرده‌بين اعانه‌سيله معاينه اولندقده دفق اولنديغندن آزوقت صوكره حويه‌لرك حركتدن عارى اولدقلرى كوريلور ؛ حالبوكه بيضاته تصادف ايچون ، فعل تلقيحك وقوعيچون بوكاده لزوم اولمغله عكسى حالنده عقامت ظهور ايده‌بيلور .

ديشيده عقامتك اسبابى — ديشى حيوانده اسباب عقامت اركككدن زياده‌در. تناسلى حصوله كتيره‌جك اعضانك كاله ايرمه‌مسندن ياخود حوينات منويه‌نك، بيضاتك حركاتنه مانع برعارضه‌نك موجوديتندن ياخود مبيضده بولنه‌جق بوروقلقدن ايلرى كلير . مبيضك ، قناة بيضه‌نك ويا رحمك بسبتون عدمى اندردر . حالبوكه بر عضوك زمان طفوليتده‌كى كبى قالمسى وكاله ايرمه‌مسى كثير الوقوعدر . حيوانات فرسيه داخل اولديغى حالده باجملهٔ ممه‌لى حيواناتده رحمك يالكز بر

جهتنك وجودی حالنده ینه تلقیح وقوعه کلیور . اعضای تناسلیه‌ده‌کی آفاة اکثریا عقامتی تولید ایدر. مبیض‌ه ، نفیره ، رحم‌ه ، عنق رحم‌ه ، مهبله آفات عارض اوله‌بیلیر . اکثریا حوصله و یا پریطونده خسته‌لق کورولورکه بورادن اعضای تناسله سرایت ایده‌بیلیر . مع مافیه پریطوندن سرایت ایتمکسزین‌ده اعضای‌تناسلیه‌ده آفت ظهور ایله‌یه‌بیلیر. حادویامزمن التهاب مبیض ، استحالهٔ لیفیه ودرنیه ویا بر کیسه بولنه‌بیلیر . بوکبی آفاتك توسعنه کوره بیضاتك حصولی موقتاً منقطع اولدیغی کبی دائماً حصوله‌کلمه‌مسی واقع‌در. قناه بیضه (قناةمبیض)نك التهابی دخی تلقیحه مانع اولور . مزمن التهاب رحم‌ده عقامتی مستلزمدر . مشیمه (صوك) نك بر قسمنك اعضای تناسلیه‌ده قالمسی ینه عقامتی انتاج ایدر ، التهاب‌رحمه سببیت ویرر. بعضاً بو التهاب برجسم خارجینك‌میقروبلرك موجودیتندن تولد ایدر . بعضاً‌ده التهاب مهبل مزمن برحاله کچر. اوزمان مهبلك افرازاتنده‌حامضیت زیاده‌لشدیکندن حوینات منویه‌نك حیاتنه مانع اولمغله ینه عقامتی‌موجب اولور . علی‌العموم حامضات حجیرات منویه‌یه مضردرلر . خفیف حامضلر وفرضا بر غرام حامض خل ویاخود حامض‌قلورماً ٧٥٠ غرام صوده حل ایدلسه بومحلول حوینات منویه‌یی اتلاف ایدیور. اتر ، قلورنمل ، کئول وماء مقطر دخی طبق اونك کبی تأثیر ایدر . حال طبیعیده طائفهٔ نسانك مخاط مهبلیسی حامض ومخاط رحمی قلویدر . بوندن طولایی یالکز مهبلده قالان حوینات منویه پك آز زمان ظرفنده حرکاتدن قالیرلر یشایه‌مزلر . اون‌ایکی ساعت صکرا فعالیتلرندن، حرکتلرندن اثر یوقدر . حالبوکه عنق رحمده سکز اون کون حرکتلرینی محافظه ایتمك شرطیله ادامهٔ حیات ایده‌بیلیرلر . حرکتلرنده‌کی سرعت ایله قناة مبیضك مناسبتلرینی تبدیل ایدن اسباب‌دخی عقامتی منتجدر . قناتِ مبیضِ اکثریا رحمده بولنان اورامدن طولایی وضعیتنی تبدیل ایله انحراف ایتمش اولور . یاخود قناة مبیض مسدود اولور . بوده حوینات منویه‌ایله بیضاتك بربرلرینه تصادفلرینه مانع اوله‌بیله‌جکندن عقامتی موجب اولور . مع‌مافیه قناة مبیضك مضاعف اولمسی بردرجه‌یه قدر عقامت احتمالنی برطرف ایدر . چونکه صاغ جناحده‌کی نفیر مسدود اولدقده بیضات صول طرفده‌کی نفیردن رحمه‌اینه‌جکی بیان اولنمقده‌در . رحم‌ده بعضاً لیفیٔ عضلی‌ده اورامه تصادف اولنور ویاخود کیسه‌لر بولنورکه بونلرده عقامتی انتاج ایدر . نوع بشرده اك‌زیاده فعل‌تلقیحه مانع اولان عنق رحمدر . عنق رحم آز زیاده‌جه اولور ایسه حوینات منویه‌نك مرورینه مانع‌اوله‌بیلیر. لکن حیواناتده بوکبی وقایع معلوم اولامشدر. عنق رحم ایله غشای مخاطیٔ مهبلی بیننده التصاق وقوعه کله‌بیلیر . یاخود حیواناتده نادراً بولنان غشای بکارتك لحامیله ، عنق رحم مسدود بولنور . ویاخود اورام موجود اولور. احوال مذکوره عقامتی موجب اولور. نوع بشرده طائفهٔ نساده کوریلن تضیق عنق رحم عقامتی موجب اولور . قادینده بعض تقلصات تشنجیه‌دن حوینات منویه رحمه دخول ایده‌مز. لکن حیواناتده بوکبی حاللرك عقامتی مستلزم اولوب اولمیه‌جغی هنوز معلوم اولامشدر. سقوط بیضات علائم خزابك (قزغینلق) شدت ویا خفتیله مختل اوله‌بیلور . بعض دیشیلرده خزاب علائمی ایله قابل تلقیح‌حاله کلمسی کچ زمانده اولور. بعضاً علائم خزاب ایرکن ظهور ایتمز. خزاب علائمی بعضاً برسنه وبعضاً برسنه‌دن زیاده بر مدت ظرفنده کورلمیه‌بیلور . بوندن بیضاتك حصوله کلدیکی آکلاشلاملیدر. فی‌الواقع اکثریا بیضانك‌عدم تکوننده منبعث ایسه‌ده بوحال مطلق صورتده واقع دکلدر؛ بالعکس بعض دیشیلرده علائم خزاب هرحالده ودائما ظهور ایدر . بوحاله اولجه‌ده بیان ایتدیکمز کبی (مانیای غلمت) نامی ویریلیر . وراثت، تدرن،

خیلی مدتدن بری مجامعت ایتامك ویا چفتلشمکسزین برابر بولنمق دیشیده ویاارککده موجب برعیب مانیای غلمتی دعوت ایدن اسبابدن معدوددر . بعض مؤلفلر بونك سببنی جملهٔ عصبیه‌یه عطف ایدیورلر. حیواناتده، نوع بشرده اولدیغی کبی عقامتك تداویسیله اوغراشلمز. تناسلی حصوله کتیره‌جکلر مکمل صورتده واصطفا اصولی اوزره سچلدکدن صکره غیر قابل تلقیح اولانلرینی نقلیه خدماتنده استخدام ایدرلر . وطبعاً عنانت وعقامت کوسترن ارککلری نقلیه خدماتنده استخدام ایچون ایکدیج ایدرلر . اکر قیثاتی غالی وجنسی پك ایی اولور ایسه اووقت تداوی جهتی دوشونیلور، حوینات منویه‌نك قلتنه ویاحرکات حیاتك فعالیته کتیرلمسنه چاره آرانیلور. ایجابنه کوره مسح ودلك ویاخود فارادی جریان الکتریقیله تداوی اولنیور. دیشیلرده عقامتك اوکنی آلمق ایچون وسائط چوق ایسه‌ده حقیقتی آکلامق لازمدر . طبابت بشریه‌ده بو بابده منظار ایله طرق تناسل معاینه ایدیلور . طبابت بیطریه‌ده دخی انواعنه کوره تعدیل اولنمش بوکبی برآلتك استعمالی الزمدر . اکر فعل تلقیحك اجرا اولنه‌مامسنه سبب عنق رحم ایسه ال ایله توسیعنه وحتی شق ایدلمسنه بیله جواز ویرلمشدر . بو بابده طبابت بشریه‌ده خصوصی آلتلر قوللانیلور . التهاب رحم ایله مهبلك حامضیتی ایچون اسقا وزرق طریقیله مضاد تعفن وقلوی ماده‌لر طرق تناسلی‌یه ادخال ایدلملیدر . تدرن، التهاب پریطون ایله نفیر ومبیضده آفاة وار ایسه موفقیت ممکن دکلدر . مانیای غلمت ایچون اکثریا خزع مبیض عملیه‌سی اجرا ایدیلیر .

خزاب (قیزغینلق) — ارکك ایله دیشیدن ارککك دائما مقارنته حاضر ایسه‌ده دیشی اویله دکلدر . دیشیلرك چفتلشمك آرزوایتملری زماننه (وقت خزاب) دینیلیر . بو بابده اهلی حیوانلر ایله یبانیلر آره‌سنده فرق زیاده‌در . تأهیل ، بیضاتك حصولنی تسریع وعلائم خزابی (قیزغینلق) صیقلاشدیرر . هله طیور اهلیه ایله یبانیلری آره‌سنده بوفرق آشکار صورتده تظاهر ایدر . اهلی طائوق سنوی ١٠٠ یومورطه یومورطلدیغی حالده یبانیسی ٢٠عدد یومورطلار. تأهیل بیضاتك حصولنی زیاده‌لشدیردیکی کبی آنك علائمی‌ده سنه‌نك معین زمانلرینه حصر ایتمیوب هرزمان ظهورینه سبب اولور . مأکولاتك علائم خزابه بیوك بر تأثیری واردر . نه قدر مغذی مأکولات ویرلسه اونسبیده علائم خزاب کثیرالوقوعدر. حتی بوشرطك وجودی حالنده امزیرمه‌ده ایکن بیله خزاب علائمی کورینور. علائم خزاب بیلینه‌رك دیشی حیوان ارککه کوسترلملیدر . وقت خزابده حرارت حیوانیه تزاید ایدر . عمومیتله حیوانده برحال انتباه کوزیلور . کوزلر پارلاق اولور. قصراق، آیغری کوردیکنده لاقیدانه حرکت ایدرکن خزاب زماننده یاننه تقرب ایدر آیاقلرینی آچار بعضاً آز برشی تبول‌ده ایدر . اوك قوللرله یری قازار واخلاقده تبدل ایدر . یورودولمك آرزو ایدلدیکنده تعند ایدر، تکمه آتار وایصیریر . قصراق ایلك دفعه اوله‌رق والده اوله‌جق ایسه علائم خزاب اوقدر آشکار اولمز. خزاب مدتی قصراقلرك بعضیلرنده چابوق کچدیکی حالده دیکرلرنده امتداد ایدر . حیوانات فرسته‌ده مدت خزاب تماميله بیلینه‌میورسه‌ده اون، اون ایکی کون قدر امتداد ایتدیکی بیان ایدیلیور . قصراقلر سائر دیشیلر کبی تلقیح اولندقلرندن وضع حمله قدر خزاب علائمی کوسترمزلر . لکن بونده مستثنا حاللره تصادف ایدیلیور . ایکی اوچ آیلق حامل قصراقلرك خزاب علائمی ارائه ایتدکلری کورلمشدر . بوحالده مقارنت ایده‌جك اولورلر ایسه سقط جنین واقع اولور. اکر قصراق تلقیح اولنمامش ایسه معین زمانلرده تکرار خزاب علائمی ظاهر اولور . قصراقلرده سقوط بیضه‌نك وقوعی لایقیله بیلنمیور. بیضات بعض اسباب

وعوارض ايله متأثر بولنور . خيلى مستثناسيله برابر قصراقلر ايچون نيسان ايله حزيران نهايتى موسم خراب اولەرق كوسترلكدەدر . قصراقلردن بعضيلرى سنەدە آنجق بركرە علائم خراب اظهار ايتدكلرى حالدە ديكرلرى غيرمنتظم فاصلەلر ايله سنەدە ايكى اوچ ويا درت دفعه علائم خراب ارائه ايدرلر . حارلردە وبيوك چفتلكلردە چفتلشمە شباطدە بدأ ايله تموزدە نهايت بولور . اومدت ظرفندە فعل تلقيحدە موفقيت دها زيادە اولورايمش . معمافيه صوك بهاردە خراب علائمى اظهار ايدن قصراغك چفتلشمسيله تلقيح اولنديغى دخى كورلمشدر . وضع حملدن صكره خراب علائمنك نەوقت ظهور ايتديكى وبناءً عليه تكرار چفتلشمك نەزمان مناسب اولەجغى بيلنمليدر . حمل زماننده سقوط بيضاتك فعاليتى بردرجەيە قدر تناقص ايتمش ايسەدە بعض انواعدە وضع حملى متعاقب خراب علائمى آشكار اولور . او زمان عنق رحم دها هنوز منبسط بولنمغله بيضات ايلە حوينات منويەنك تماس واجتماعلرى احتمالى زيادەدر . بوبابدە اكثرى اوقاتى صودەكچيرن دكز آرسلانى مثال اولەرق ايراد ايدرلر : فى الحقيقه بوحيوان وضع حملدن ايكى كون صكرا اركككى آرايور ، چفتلشيور ودول حاصل اوليور . قيصراق ، وضع حملدن طقوز كون صكرا خراب علائمى اظهار ايدر . اوزمان چفتلشمەنك ثمرەسى اولور . على العموم خراب علائمى اظهار ايدن قيصراقلر چفتلشديرلمليدر . عكسى حالندە مانياى غلمت مشاهدە اولنه بيلير . خراب علائمنك ظهورى حويصلات غرافك انتضاج (اولوب كالەكلن) وانفجارينه توافق ايدن بر علائم فيسيولوجيه اولمغله ظهورە كلديكى تقديردە تداويسى ممكن اولەمز . معمافيه اوكبى حيوانلر ، اركككرە كوسترلمككلە تنبيه ايديلە بيليرلر . مطمث ادويە قوللانيليرسەدە بونلرك تأثيرى تخصيص رحمه اولوب بيضانك انتضاج و انفجارينه تأثيرى مجهولدر .

حيوانات فرسيەدە ازدواج وتلقيحى تسهيل ايچون ايجاب ايدن معامله ـ علائم خراب ايله ظاهر اولديغى اوزرە بر ويا برچوق بيضه كالە ايرديكى زمان برويا بر قاچ حجيرۀ منويەنك تماسنه احتياج مس ايدر ، يوقسه بيضانك تكونندن برثمرە حاصل اولەمز ، حيوانات اهليەنك كافەسندە حوينات منويەنك بيضاته تصادف وتماسى ديشينك بدنى داخلندە اولور . بوندە هرحالدە اركككك آلت تناسليەسى ديشينك آلت تناسليەسنه دخول ايدرك حوينات منويه رحمه ادخال اولنمق لازمكلديكى آكلاشيلير . ايشته بو فعله على العموم ازدواج وچفتلشمە نامى ويريلير ايسەدە حيوانك نوعنه كورە خصوصى اسملر دخى ويرلمشدر . بورادە صرف آنه عائد معلومات بولنەجغندن فعل مذكوردە حيوانات فرسيەدە (سفاد) نامى ويرلديكى ذكر ايله اكتفا ايدرز . حيوانات فرسيەدە اركك دائمى صورتده ازدواجه حاضر بولنوب علائم خرابى اظهار ايتمكدە اولان ديشى يى ويا برقاچ ديشى يى تلقيح ايدر . اطباى بيطريەدن بعضيلرى ، برطاقم آيغرلرك بر ويا بر قاچ قصراغه ميل محبتلرى زيادە اولوب انلرله ازدواجى آرزو ويا چفتلشمەدن نفرت ايتدكلرينى بيان ايتمشلر ايسەدە بوكبى وقايع لايقيله وجداً مشاهدە اولنديغى قبول اولنسه بيله مستثنا قبيلندن معدود اولوب قاعدۀ عموميه برآيغرك بلا فرق هرهانكى برقصراق ايله اولورسه اولسون ازدواج ايتميدر . آيغرلرك كسب ضعف ايتامسنه وديشيلرك قابل تلقيح برحالدە اولمسنه كورە هراركككە نەقدر ديشى تعيين وتخصيص اولەجغى بيلنمليدر . آيغرلردە قوۀ تناسليه زيادە اولديغندن برچوق قصراقلرلە ازدواج ايدە بيليرلرسەدە معين مواسمدە ، معين قصراقلرلە چفتلشمرينه اعتنا ايدلمليدر . بو خصوصدە انواعدن ماعدا عرقك ، اقليمك دخى تأثيرى واردر . ممالك عثمانيەدە يرلى آيغرلر ، ممالك غربيه آيغرلريله مقايسه اولنديغندە يزمكيلر قوتلى

ومشاق ومزاحمه دها زياده متحمل ايسه‌لرده قوهٔ تناسليه‌لری ممالك بارده‌ده‌كی آيغرلره نسبةً دها دون‌در. فاماً‌نكده جمله‌سی تلقيح ايتمك شرطيله يومی بش آلتی قصراغه چكيلن آيغرلره تصادف اولنور . جزائر حارالرنده دائمی صورتده آخورده بولنديريلان آيغيرلر فرانسه‌ده‌كی آيغيرلره نسبتله قوهٔ تناسليه‌جه دون مرتبه‌ده‌درلر. بونك ايچون‌دركه آيغيرلره بلازحمت آشه‌جنی قدر ديشی تسليم اولنمليدر. بالطبع كنج ويا نشوونما دورنده‌بولنديغنده دها آز ديشی تسليم اولنور. ازدواج موسمنده برآيغيرك يومی اوچ قصراغه آشمسی تنسيب اولنيور . عرق ، خالص‌الدم انكليز قوشو حيواناتی كبی غايت صاف اولانلره يومی بر قصراق ، عرقك صافيتی وسطی درجه‌ده اولانلره (نصف‌الدم) ايكی كونده اوچ قصراق تسليم ايدلمليدر . فقط احتياج مبرم اولديغی زمان قصراقلر زياده‌لشديريله‌بيلور. هر ازدواجده فعل تلقيح وقوعه كلميه‌جكندن وقصراق تكرار ازدواجه خواهشكر بولنه‌جغندن بر ارككك قاچ ديشی‌يی اداره ايده‌بيله‌جكی وارد خاطر اوله‌بيلير. خالص‌الدم عرب آيغيرلرندن اوله‌جق اولورسه بر آيغيره قرق ويا اللی قصراق نصف‌الدم آيغيره آلتمش ، قوشوم آيغيرلرينه طقسان قصراق كفايت ايدر . مع مافيه بعضاً دها زياده قصراقلر تسليم ايدلديكی واقعدر. حتی برموسمده يوزقرق قصراغه آشان آيغير دخی بولنور. فقط زياده يورولور ، قوتدن دوشر . بعض مستثنا حاللر برطرف ايديليرسه علائم خراب سنه‌نك هرهانكی برزمانده ظهور ايده‌بيله‌جكندن انسان سفادی آرزو ايتديكی موسمده موقع تطبيقه وضع ايدر. حيوانات فرسيه ايچون موسم اولدقجه معتدل ومأكولاتك زياده اولمسی زماننده تولداتك حصوله كلمسی آرزو اولنديغندن ازدواج زمانی آكا كوره ترتيب وتنظيم اولنور. قصراقلرك اكثريا قيش نهايتنده ويا موسم بهارده وضع حمل ايتملری آرزو ايديلير . بو حالده طای ، والده‌سيله مرعايه كيده‌بيلير . حيوانات فرسيه‌نك ازدواجنده انسانك نظارتی لازمدر. چونكه قضا وقوعی ملحوظدر.

ازدواجك صورت مختلفه‌سی واردر . ال ايله چفتلشديرمك ، سربست چفتلشديرمك ، متوسط ويا المانيا اصولی چفتلشديرمه باشليجه‌لريدر .

ال ايله چفتلشديرمك — قصراغك آرد آياقلری كوستكلنور ؛ آيغير بر يولار ايله قصراغك يانته خصوصی بوله‌لی ، قولتقلی بر محله كوتورولور . بو اصول ديكرلرينه مرجح اولمغله كثير الاستعمالدر . بو حالده آيغيره تسليم اولنه‌جق قصراقلرك عددی معين اوله‌جغی كبی آيغرده قصراق طرفندن واقع اوله‌جق سركشلكدن قورتلمش اولور. سربست حالده اولورسه بالطبع بو محذور موجوددر . قصراق سرت اولورسه يواشه وضع ايدرك برآدم‌ده باشنی يوقاری قالديرمليدر. آيغير ، آخوردن چيقمزدن اول كوزلرينه كوز اورتيسی وضع اولنور. طوغريجه آشرمه‌دن ايسه قصراغك يانده آز برشی طولاشديره‌رق قصراغك قوقوسنی آلديرمق دها مناسبدر. اوحالده قصراق دخی ازدواجه حاضر بولنه‌رق بردنبره شاشيرمامش اولور . اندن صكرا بر آدم قصراغك قويروغنی قالديره‌رق آيغيرك قضيبنی فرجك مدخلنه تماس ايتديره‌رك ادخاله غيرت ايدر . عكس حالده قصراغك موتنی موجب اوله‌جق درجه‌ده خطا وقوعبولمق اوزره قضيبك شرجه دخولی ومعای مستقيمی يارەلديغی كورلمشدر . مقارنت فعلی اجرا اولندقدنصكرا كوز اورتيسی ويواشه رفع اولنور . مقارنتك ختامی ، آيغيرك قويروغنی تترمسی وبايغين بر حالده بولنمسيله ثابتدر . اوندن صكره قصراق ايكی خطوه ايلری چكيلير وبووجهله آيغرك مأبضی اوزرنده يورولمسنك اوكی آلنمش اولور. بو اصول ايله چفتلشمه شرائط طبيعيه‌يه توافق ايتمديكندن بعض بيطرلر طرفندن تنسيب اولنميور وازدواجك اكثريا مثمر اولميه‌جغی بيلديريليور . قصراقلر ، آيغرك زور ايله

کندیسنه چکادیکنی کوره‌رك حرکات شدیده‌سنه مشکلاتله صبر وتحمل ایلدیکندن او خاطره ایله آیغره میل وهوسی اوله‌جغی یرده اونی دشمن فرض ایتدیکی بیان ایدیلیور، بوسببدن علائم خراب کچیور، فعل ازدواج نادراً مثمر اولیور ؛ کبی مطالعه بیان ایدنلر اولمش ایسه‌ده فعل تلقیحك وقوعی ایچون دیشینك میل وهوسنك، جماع آرزوسنك زیاده ویا آز اولمسی شرط دکلدر. انجق حوینات منویه‌نك بیضاته تماس وتصادف ایتمسی لازمدر . اکر بیضات کماله ایرمش ایسه هر حالده حوینات منویه‌یه تصادفنده فعل تلقیحك وقوعه کله‌جکی شبهه‌سزدر. حتی بوبابده نوع بشرده قادینلر، سرخوش اولدقلری زمان ویاخود قلوروفورم ، اتر ویا سائر بر ماده ایله حسلری ابطال اولندیغی وقتلرده کندیلریله جماع اولنوب حامل قالدقلری ذکر اولنه‌بیلیر .

سربست آشدیرمه . — ایتالیا وفرانسه‌نك بعض مواقعنده اولدیغی وجه ایله بتون سنه مرعاده امرار اوقات ایدن حیوانلرده بو سربست آشدیرمه اصولی تطبیق اولنیور. لکن بونده محذور زیاده‌در. آیغرلر بیننده مجادله وقوعه کلیر ، بوندن‌ده نتایج وخیمه حاصل اولور . وقت خزابده بولنان قصراق سورویی ازعاج ایدر . آیغرلر قصراغه تقرب ایده‌جکی زمانده تمه آثار. آیغر برچوق قصراغه آشه‌بیله‌جکندن آز وقت ظرفنده ضعیفلار بعضاً فلج علائمی کوستر . آیغر شدتلی وقوتلی ایسه بعضاً قضیبی فرجه ادخال ایده‌جکی یرده شرجه ادخال ایدر. اسقاط جنینی موجب اولور . بناءً علیه سربست حالده آشدیرمه‌نك موقع تطبیقه وضعی متروك برحالده قالیور. آنجق روسیه‌نك بعض حارالریله ، آمریقا حارالرنده نیم وحشی حالده یشایان بارکیرلرده حیواناتك کثرتندن ناشی بو اصول الآن جاریدر . قصراقلر قبیله قبیله طوپلانیرلر . هربرینك باشنده برآیغر بولنور. نه‌وقت علائم خزاب اظهار ایدرلر ایسه اووقت چیفتلشدیریلیر. آیغرلر بعضاً علائم خزاب اظهار ایتمین قصراقلره‌ده آشارلر. کوزل اداره اولنان حارالرده بو خصوصی ، آیغرلرك کیفنه ترك ایتمیوب مرعاده یالکز قصراقلری بولندیرورلر. مناسب وقتده مقدار کافی آیغر صالیویرلر .

متوسط آشمه . — آیغر ایله قصراق قپالی برمحله، حولی‌یه وضع اولنه‌رق چیفتلشدیریلیر ، عملیاته نظارت اولنور . اکثریا آلمانیا چفتلکلرنده قصراغك آیغره چکیلمك لازم کلدیکنی آکلادقلری زمان قپالی بر محل ایچنه نعللری سوکیله‌رك آیغر ایله قصراغی براقیرلر. اومحله بر دلیك یاپوب داخلنده کذر ایدن حرکاتی مشاهده ایدرلر. بردفعه چکیلن آیغر، نه‌قدر ایسته‌نیلیر ایسه اوقدر چکیله‌جکی کبی عینی قصراغه قاچ دفعه مناسب ایسه او مقدار چکیلیر . عملیاتك اجراسندن صوکرا ایکیسیده آخورلره سوق اولنور . دیشی مرکبله آیغرك ویاخود قصراقله ارکك مرکبك ازدواجی ایچون هرحالده ال ایله چیفتلشدیرمك اصولنه مراجعت لازم کلیر. مع‌مافیه بعضاً حیله‌ده یاپیلیر . فرضا ارکك مرکبه دیشی مرکب کوستریلیر . بعده کوزلرینی قپایه‌رق یرینه قصراق کتیرلر. لکن قصراق بویجه یوکسك اولدیغندن ارکك مرکبك آلتنه بر باصه‌مق وضع اولنمق لازمه‌دندر. اکر چیفتلشه‌جك حیواناتك فیئاتلری فاحش ایسه دیشینك وقت خزابده اولوب اولمدیغنی اکلامق ایچون اولا براختیار ارککله تجربه اولنمق لازم کلیر ؛ علی‌الخصوص حیوانات فرسیه‌ده علائم خزاب پك ظاهر اولمدیغندن اونلرده بو اصولك تطبیقی شایان توصیه‌در . قصراق ، اختیار بر تجربه آیغرینی رد ایتمدیکی تقدیرده وقت خزابده اولدیغی اکلاشلمغله اصل آیغر میدانه کتیریلور . حیوانات اهلیه‌نك کافه‌سی چفتلشمك ایچون دیشیلرینك اوزرلرینه بینرلر . آیغر قصراغی قوقلار، کشنر انتعاظه باشلار؛ اطراف خلفیه (آردقوللر) سی اوزرینه بینه‌رك قضیبی فرجه ادخال ایدر. نظارت اولنیوب آیغرده‌ده شدت

تناسل موجود ایسه قضیبك شرجه دخولیله معای
مستقیمك بیرتیلمسی وقصراغك تلف اولمسی موجب
اوله‌جغنی اولجه بیان ایتمش ایدك . بعض آیغرلر ،
هنوز قصراغك یاننده بولندیغی زمان بیله شاخه قالقار؛
بوحرکت کندیسنی یوره‌جغندن حوینات منویه‌نك
بیضات ایله تصادف وتقابللری رحمده، قناة مبیضده
ویاخود مبیضك سطحنده وقوعه کله‌بیلیر ایسه‌ده هرحالده
بوتصادفك وقوعی ایچون غیرت ایتملی . بوخصوصده
بعض مؤلفلر ، دیشینك اعضای تناسلیه‌سنه داخل
اولان مایع منوی مقدارینك تزییدینی تصور ایتمشلردر.
دیکرلری اصلنی یعنی ارککی دکیشدیرمکی، بعضیلریده
دیشیلرك احتدادینی (حدت اعصاب) منع ایدرك اعضای
تناسلیه‌لرنده بولنان مایع منوینك طیشاری آتلمسنك
اوکنی آلمغی دوشونورلر . بعضیلری‌ده بومایعك رحمه
دخولنه چاره آرارلر .

(۱) قصراغی آیغره یقین فاصله‌لر ایله بر قاچ
دفعه چکمك لازمدر . بعض حارالرده قصراقلر ،
بش کون ظرفنده اوچ دفعه آیغره کوستریلیور .

(۲) بعض آیغرلر، بعض قصراقلری تلقیح ایده‌
مدکلری حالده دیکر قصراقلری تلقیح ایدرلر . بو
جهتدن برقصراغه ایکی اوچ آیغر چیقاریرلر . عرق
عینی ویا غیری اولمق اوزره متوالیاً اوچ ارککك
عینی قصراغه آشمسی تنسیب اولنمشدر . بعض حالده
برقصراق عینی زمانده برمرکب وآیغره چکیله‌رك قبل
تلقیحك هرایکی حالده‌ده موفقیتلی اولدیغی، وضع حملده
براستر ایله‌برفرس اولمق اوزره توأم محصول آلندیغی
کورلمشدر . اکر بر ارکك بر دیشی‌یه بر قاچ دفعه
چکلدیکی حالده قصراق تلقیح اولنمامش اولور ایسه
وعقامت آثاری کندیسنده‌بولندیغی معلوم ایسه آیغری
دکیشدیرمك لازمدر .

(۳) دیشیلرك احتداد وهیجانی تسکین ایتمکدر.
بوخصوص آرسطو زماننده بیله‌معروف اولمش‌ایدی.
دیشیلری بعدالازدواج کزدیررلر وناحیهٔ قطنیه (بل)
اوزرنده بردکنك کزدیریله‌رك قنبورلنمسنه وبناءً علیه
مایع منوینك طیشاری‌یه آتلمسنه مانع اولمغه غیرت
ایدرلر . فعل مقارنتدن بر ایکی ساعت اول دیشیده
برفصد (قان آلمه) عملیه‌سی اجرا اولنه‌جق اولورسه
احتداد هیچ اولمزسه موقتاً ازاله ایدلمش اولور .
بعضاً ناحیهٔ قطنیه‌یه صغوق صو دوکیلور وقصراق
قوشدیریلیر .

(٤) مایع منوینك رحمه داخل اولمه‌سی کیفیتیدر.
عنق رحمك طارلغی حوینات منویه‌نك کچه‌میه‌جك درجه‌ده
ایسه بوعنقك انبساطنه چالیشلملیدر. بللادون «کوزل
عورت اوتی » پوماطه‌سنك بوبابده محسناتی اولوب
اولمیه‌جغی تجربه اولنمدیغندن اکثریا عربلرك‌ده‌یاپدقلری
کبی ال‌ایله انبساطه‌غیرت ایدیلیر. عربلر ال وقوللرینی
زیتون یاغی ویا ساده یاغ ایله طلا ایتدکدن صوکرا
قصراغك مهبلنه ادخال ایدرلر ؛ الندهکی اوزونجه بر
خرما دانه‌سیله تدریجاً عنق آچارلر . بعده تمامیله النی
چکر چکمز آیغری کتیریرلر . عربلرك بو اصولنی
اوروپالیلر دخی تجربه ایتمشلردر . بورغو صوقیلور
کبی برحرکتله اولا یالکز بر پرمق، بعده ایکی وحتی
اوچ پرمغه‌قدر رحمه ادخال ایتدکدن‌صوکرا بش پرمغه
مخروط شکلنی ویره‌رك بردن صوقلملیدر. برآز مدت
اوحالده توقفدن صوکره قول چکیله‌رك آیغر کتیریلیر.
بعض معلملر ، بووجه ایله مکمل بر انبساطه حاجت
اولمدیغنی ، پرمغك ، عادی سوندا جمنده بر قثاطیرك
ادخالی تلقیحی تأمینه کفایت‌ایده‌جکنی بیان ایدیورلر.
عنانت اظهار ایدن دیشیلرده عنق رحمك بو وجه ایله
انبساطندن اوچ درت کون صوکرا خراب علائمی
ارائه ایتدکلری کورلمشدر . بناءً علیه بعضاً بویله‌ده
تجربه ایدلملیدر . قصراغك طرق تناسلیه‌سنه صیجاق
صو شیرینغه ایدلمسی عنق رحمك انبساطنی موجب
اولدیغی کبی حوینات منویه‌نك حیاتنه مضر اولان

مواد دخی مهبل ورحمدن بوصورتله دفع وطرد ایدلمش اولور . مخاط مهبلینك حامضیتی ، آز نسبتده قلوی مایعاتك زرق ایدلمسیله زائل اولور .

القاح وقابلیت تلقیح — القاحك حصوله کلمسی ایچون مطلق صورتده عضو تذکیر مستخرجاتنك عضو تأنیث مستخرجاتیله برلشمسی لازم کلیر. تناسلی حصوله کتیره جکلرك انتخابی نصل اولورایسه اولسون عنانت ایله عقامت شرائطی برطرف ایدلمش وخراب زمانی وحتی فعل ازدواج دخی وقوعه کلمش بیله اولسه فعل تلقیحك حصولی ایچون مطلق صورتده عنصر مذکر ایله عنصر مؤنثك برلشمسی لازمدر . حقیقی صورتده قابلیت تلقیحك درجه سی معلوم اولامیور . هله جمعیت بشریه ده قابلیت تلقیحك درجه سی بر درلو آکلاشیله مز . چونکه حالت مدنیه یه ، طرز مقارنته کوره تحول ایدر. اوروپاده یوز متأهل خانه نك اون اوچنده چوجق بولنمز. اسبابی عقامت فیسیولوجیائیه یه عطف اولنور . عدم قابلیت تلقیح اسبابنك ۱۰۰ ده ۱۷ سی ارککه ۸۳ ی قادینه عائددر. حیوانات فرسیه ده ۱۰۰ قصراق آیغرله مقارنت ایتدکلرنده وسطی اوله رق ۵۲ قصراق تلقیح اولنمشدر . مع مافیه بو مقدار دها زیاده اوله بیلیر . پومپادور حاراسنده آیغره چکیلن ۱۰۰ قصراقدن ٤۷ سی تلقیح اولنمشدر . تأهیل ، مأکولات ، سن ، اقلیم ، عرق ، اصول تکثیر واصلاح ایله شرائط حفظ الصحه نك درجهٔ تلقیحه تأثیری واردر . اهلیلر ایله یبانی حیوانات آراسنده فرق بولندیغی وبناءً علیه اهلیلرده فعل القاحك دها زیاده اولدیغی تحقق وتبین ایتمشدر . تأهیلده کوریلن بو خاصه ، مأکولاتك زیاده لکیله صورت توزیعنده اولان انتظامدن منبعثدر . نوع بشرده بیله سیاحلر ، وحشی حالنده اسرار اوقات ایله غیر منتظم مأکولات اخذ ایدن اقوام وقبائلده قابلیت تلقیحك ندرتندن بحث ایدیورلر. ایتالیاده اجرا ایدیلن تجاربه باقیلورسه یشیل وتازه اوت اکل ایتمکده اولان آیغرلر ۱۰۰ ده ۷۰ نسبتنده فعل القاحه موفق اولدقلری حالده قوری ومنبه اوت اکل ایدن آیغرلرك ۱۰۰ ده ۵۰ نسبتنده فعل القاحه موفق اولدقلری آکلاشیلیور، لکن مأکولات افراط درجه ده ویریله جك اولور ایسه حیوانلر تسمن ایده جکلرندن عقامتلرینی موجب اوله بیلیر . سنك ده دخلی واردر. ایلك خراب علائمنده تلقیح اولنمش دیشیلره نادراً تصادف اولنور. لکن او خراب زماننده ارکك بر قاچ دفعه آشارسه ویا ایکنجی علائم خراب بکلنیرسه موفق اولنه بیلیر . قصراقلرده بربطنده ایکی ویا زیاده یاورو حاصل ایدنی نادردر . تناسلی حصوله کتیره بیله جك زمانلرده بر قصراقده قابلیت تلقیحك درجه سنی آکلامق، بوبابده بر فکر ایدنمك ایچون حارالرده ضبط اولنان استاتستیقلری تدقیق ایتمك لازم کلیر .

فره دریقسیورغ حاراسنده ۱۰۵۵۷ قصراقدن ٦۷ سنه ظرفنده آتیده کی نتایجه دسترس اولنمشدر :

قصراقلرك یاشلری	طوغوردقلری طایلر
۵ یاشنده	۱۰۰ ده ٤۸,٤
٦ — ۸ یاشنده	۱۰۰ ده ٤۸,۹
۹ — ۱۲ یاشنده	۱۰۰ ده ۵۱,۲
۱۸ یاشنده	۱۰۰ ده ٤۵,۹

بوحالده قوهٔ تناسلیه قصراقده اون ایکی یاشنه قدر تزاید ایتدیکی آکلاشیلیر .

انکلتره ده یکرمی یاشندن اعتباراً قصراقلرك ویردکلری محصوللر آتیده کی جدولده کوسترلمشدر :

یاشلری				آلنان دول
۲۰	یاشنده کی	۱۰۰۰	قصراقدن	۲۲٦
۲۱	»	»	»	۱۷۵
۲۲	»	»	»	۱٤۱
۲۳	»	»	»	۸۳
۲٤	»	»	»	٤۹
۲۵	»	»	»	۲۲
۲٦	»	»	»	۸
۲۷	»	»	»	۲
۲۸	»	»	»	۲
۲۹	»	»	»	۱

یاشلی قصراقلردن ده ایکیز طوغورانلری واردر؛

حتى بر بطنده اوچ یاورو تولید ایدنلری ذکر اولنمشدر. مع مافیه اقلیمکده قابلیت تلقیح خاصه‌سنه بر تأثیری اولدیغی خاطردن چیقارماملی . حیوانات فرسیه‌ده شمالدن جنوبه ایندکجه درجهٔ قابلیت تلقیحك تناقصی کورلمکده‌در . اکر عرقك تأثیری طوغری ایسه بوکا بشقه سبب منضم اولیور چونکه شرق بارکیرلری اوروپایه ادخال اولندقلرنده زیاده محصول ویریورلر . بونده غذانك تأثیری بیان ایدلمشدر . فی الحقیقه بو جهت انکار اولنه‌مز سه‌ده هندستانده طائوس قوشی سنوی ۳۰ یومورطه یومورطلادیغی معلومدر . اوروپاده کمال کرمی ایله بسلندیکی حالده ۱۲ یومورطه‌دن زیاده یومورطلامیور . هوانك تخلخل وعدم کثافتی وتضییق هوانك تناسله غیرمساعد اسبابدن معدوددر . قیرغیزلر ، آسیای وسطاده سطح بحردن ۳۶۰۰ : ۳۷۰۰ متره مرتفع اولان ومکمل مرعالری بولنان یایلالرده که قصراقلرده اسقاط جنین وقوعه کلدیکنی ، فعل القاحك چوق دفعه نتیجه‌سز قالدیغنی بیان ایدرلر. بوکیفیتك سببی کندیلرنجه معلوم اولدیغندن که قصرانلری طاغلرك آشاغیلرنده بولندیررلر. نوع بشرده بر بطنده نهایت بش چوجق بوله‌بیلور، وسطی اوله‌رق ۷۵ وضع حملده انجق بر توأم حمله تصادف اولنور، ۵۰۰۰ وضع حملده انجق بر بطنده اوچ چوجغه تصادف اولنور ؛ ۱۵۰,۰۰۰ وضع حملده انجق بربطنده درت چوجغه تصادف اولنور. حیوانات فرسیه‌ده ایسه ۱۰۰۰ وضع حملده برقصراق بربطنده ایکی یاورو تولید ایدر . حیوانات فرسیه‌ده بر بطنده ایکی ویا زیاده یاورودن استفاده ایدیله‌مز ؛ چونکه سقط وقوعه کلیر . بونلرده ، اوچ درت یاورونك بر بطنده تولدی اندر اولمغله وسطی بر حساب درمیان ایدیله‌مز .

حمل — فعل تلقیحك موفقیتله اجرا اولنمسنی متعاقب یکی بر وجود میدانه کله‌جك وتدریجاً نشو ونما بوله‌جقدر؛ یکی وجودك میدانه کلمسی، تشکل ونشوونما بولمسی حیواناته کوره یا والده‌نك عضویتی داخلنده ویاخود خارجنده واقع اولور . علائم هر ایکی حالده عینی اولوب انجق محیط تبدل ایدر . حیواناتك که قالوب قالمدقلرینی ونه کبی علائم ایله حملك آشکار اولدیغنی ومدت حملی بیلمك لازمدر . فعل القاحك وقوعندن صوکرا محصول ؛ رشیم نامنی وبتون اعضاسنه مالك اولدیغی زمان یعنی درت بش آیلق اولنجه جنین نامنی آلیر . مدت حمل زماننده یاورونك نشو ونماسی بر درجه‌ده دکلدر . ایلك زمانلرده غایت بطائتله بیودیکی حالده حملك صوك زمانلرنده نشو ونماسنده بر سرعت کورولور .

مدت حمل :— جنینك رحم مادرده بولندیغی زمان قصراقلره نظارت وخدمت ایستر، حین حاجتده اطبای بیطریه‌یه بیله مراجعت لازم کلیر . بومدت نه قدر کوزل معلوم اولورسه وقوعی ملحوظ قضالرك دخی او نسبتده اوکی آلنمش اولور . مدت حمله بعض اسبابك تأثیری واردر . نوع بشرده دخی وقتندن اول ویا صوکرا تولدات واقع اولیور . مدت حمل بشرده حد اصغری ۲۶۷، اعظمی ۲۸۰ کون اولوب وسطیسی ۲۷۰ کوندر . قصراقده مدت حملك حد اصغری ۳۲۰ کون، حد اعظمی ٤١٩ کون اولوب وسطیسی ۳٤٥ کوندر . ایکی حد بیننده ۹۹ کون فرق واردر . اختلاف مذکور هرچفتلشمه‌ده اوکون حیوانك مطلقا که قالمسندن ایلری کلیر . حوینات منویه، بییضاته تصادف ایدنجه‌یه دکین اون، اون ایکی کون قدر طرق تناسلیه‌ده محافظه اولنه‌بیلیر . آندن ماعدا تأهیل ، عرق ، قامت، طرفینك سنی ، دولك ارکك ویادیشی اولیشی کبی احوالدن مدت حمل زیاده‌لشیر ویا آزالیر . تأهیل ، مدت حملی تنقیص ایدر . دول ارکك ایسه مدت حمل اوزون اولور. بو خصوصده والده‌نك سنی حسابه آلنمز . علی العموم ایلك یاورو.

لایانلرده مدت حمل ، یاشلیلردن آزدر . ارککلرده مدت حمله تأثیری واردر . قصراغك آیغر ویاسرکب طرفندن تلقیح ایدلمسی مدت حملك تحولنه تأثیرایلدیکی استدلال ایدیلیرسه‌ده بوبابده نوعك تأثیرنی خاطردن چیقارمامليدر .

حملك علاماتی — اکر تلقیح وقوعه کلمش ایسه قصراقلر حقنده حفظ الصحه قواعدینه رعایت لازمدر. ایلك زمانلرده رشیم بطائتله بیودیکندن بیوك جثه‌لی، ممه‌لی حیوانلرك دیشیلرنده او زمانلرده حملك تشخیصی قولای دکلدر . ذاتاً بشنجی آیدن صکره بیله حملی طانيمق اولدقجه ملکه ومهارته متوقفدر . مع مافیه آتیده بیان ایده‌جکمز علامت ونشانلره دقله مهما امکن تأمین مقصد اولنه‌بیلیر .

اساسلی نشانلر (دلائل احتمالیه) — قزغینلق علائمنك منطفی وبر طرف اولمسیله ، حیوانك سمن پیدا ایتمسیله ، بطن وثدیك (ممه) کسب جسامت ایلمسیله ، وجودك اوك طرفی ایله آرقه طرفی بیننده‌کی فرق ثقلت ایله ، مهبلده حرارتك تزایدیله ، بولك مرکبات کیمیویه‌سیله ، سودك مرکباتنده کوریله‌جك تحول ایله ، حیوانك خوینده بعض تبدلات ایله ، قصراغك حامل اولدیغی استدلال ایدیله‌بیلیر. فی الحقیقه، علائم خزابك تکرار ظهور ایتمامسی بر درجه‌یه قدر فعل تلقیحك موفقیتله اجرا ایدلمش اولدیغی ایما ایدر.سه‌ده قطعی اوله‌رق تعین ایده‌مز . قصراقده علائم خزاب موسمه تابع وسیرك واقعدر. تلقیح اولنسون اولنمسون علائم خزاب کوسترمیه‌بیلیر . حامل اولد.یغنده دخی انهماك تناسل آرزوسی مطلق صورتده آزالمز . حملك ایلك آینده بوآرزوبه‌موجود اوله‌بیلیر. تسمن ، فی الواقع تلقیحی متعاقب حصوله کله‌بیلیرسه‌ده دیکر احوالده دخی کوریله‌جکندن بونك‌ده علامت حمل طانيمسی کافی دکلدر . بطنك بیوموسی جنینك بولنمسندن وبیوممسندن ایلری کلیرسه‌ده بوده ایکنجی دورده یعنی بش آیلق اولدقدنصکرا وشریدلر ایله حسابلر یاپلمغله بردرجه‌یه قدر آکلاشیله‌بیلیر . ممه‌لرك بیوممسی حیوانات وحشیه‌ده حملك وقوعنی ایما ایدرسه‌ده حیوانات وحشیه‌ده قطعی برنتیجه ویرمز . قصراقده دردنجی آیدن اعتباراً ممه‌دن برقاچ داملە سود چیقا.رتمق ممکندر . بوسود ، یاپشقان ، لزوجتلی وحمل مدتی ایلرولدکجه قویولاشمق خاصه‌سنی حائزدر . حامل اولمیانلرده بومایع کورلمز . ویاخود براق برمایع اولور. چفتلشوبده تلقیح اولنمامش بعض قصراقلرده کویا ملقح ایمشلر کبی مدت حملری نهایتنده ممه‌لرندن سود کلدیکی کورلمش ایسه‌ده بوکیفیت حالات استثنائیه‌دن معدوددر . مدت حمل زمانك صوك کونلرنده اون بش کون قدر ممه‌نك شیشه‌رك برقاچ داملە صو آقدیغی وبالآخره ینه کسیلدیکی کورولور ایسه‌ده حملك ایکیز ومحصولك بری اولو اولدیغی آکلاشلملیدر. قصراق کبه قالنجه ، رحم محمول سره (کوبك)بی چکر ، معده‌یه، کبده وحجاب حاجزه (کوکس قارندن داخلاً آییران بیوك زار) تقرب ایدر . بوندن طولانی قسم قدامی ایله قسم خلفی‌نك ثقلتلری تبدل ایتدیکندن باسکولده ایکی قسم میزان ایدلمکله حمل آکلاشیله‌بیلور. لکن بواختلاف دخی آنجق ایکنجی دورده کورلدیکندن بونك‌ده اهمیتی دیکرلرینه ویردیکمز اهمیت نسبتنده‌در . نوع بشرده ۰٫۳ درجه مهبلده حرارتك تزایدی علائم حملدن عد ایدیلیور. بوخصوص نوع، عرق جهتلری دخی نظر اهمیته آلنمق اوزره حیوانلرده دخی تطبیق اولنسه فائده‌دن خالی دکلدر . بول تحلیل اولندقده کلس (کیرچ) مقدارینك نقصانی کوریلوروجنینك عظامنی تشکیل ایتمك اوزره کلس یاوریه کچدیکندن حامل اولانلرك بولنده کلسك مقداری جنین کبلی بولدقجه تناقص ایدر .

حکمی نشانلر (دلائل صحیحه) — بو بحثده استقصای (وسائط مختلفه ایله تفتیش) مهبل (رحمك

آغزندن خارجه قدر اولان مسافه) استقصای معای مستقیم ، لمس بطنی ، جنینك حركاتی واصغا (دیكلهمك) مادهلری ذكر اولنمیدر . استقصای مهبل خیلی معلومات ویرهبیلیر . نوع بشرده بو وجهله دردنجی آیدن اعتباراً حملك وقوعی بیلینیور. پارمق ایله محمول اولان رحمه طوقنلدقده جنینك حركت وصدماتی حس اولنور . درت آیاقلی حیوانلرده جنین باشقه وضعیتده بولندیغندن بوحركت وقوعه كلمز. حملك غیری زمانده عنق رحمك ثقبهٔ مهبلیسی همان غیرقابل مرئیدر. حالبوكه تلقیحدن برایجق آی صوكرا ثقبه توسع ایدر. یا م سانتیمتره قطرنده برثقبه بولنوركه هلامی برماده (طوتقال كبی) ایله طپالانمشدر . بوماده ، میقروب ویا سائر اجسام اجنبیهنك دخولنی منع وبووجه ایله جنینك تعجیز ایدلهمسنه خدمت ایتمش اولور. معمافیه بومادهنك قصراقلرده بولنوب بولنمدیغی هنوز مطالعه ایدلهمشدر . استقصای معای مستقیم دخی طبق استقصای مهبل كبی اجرا اولنور . اللر ییقانیر ، طرناقلر كسیلیر، مضادتعفن قواعدینه رعایت ایدیلیر . معاینه ایدن آدم قولنی معای مستقیمك ایچنه صوقوب دائما خط متوسط اوزره یوقلایهرق رحمك بوش ویا طولو اولدیغنی حس ایتمكه غیرت ایدر. معای مستقیم طولو ایسه بوشالتمالی وقولنی ایجابنه كوره یاغلامالی ویواش یواش صوقارق امعانك تموجات مستدیرهسنی جنینك صدمات متقطعهسندن تفریق ایدهرك كوزلجه معاینهایتملیدر . بالطبع بونلری تفریق ایچون اولدقجه مهارت لازمدر. لمس بطنیدن آلنهجق معلومات دخی ایكنجی درجهدهدر: حیوانك آرقهوصاغ جهتندهطورولور. صاغ ال فقراتصودیهیه (اوكوزغه كمیكلرینك تشكیل ایتدكلری زنجیر اولوب اكسهنك منتهای اعلاسندن قویروق صوقومنهقدر اوزانیر) استناد ایتدیریلیر. صول ال یومروق وضعیتنی آلهرق رضفهنك یوقاری طرفلرینه طوغری (فخذك قسم علویسی) كزدیریلیر ویر ایكی دفعه خفیف خفیف اورولور. جنین وارایسه صدماتی عكس ایدر . بعضاً حیوانلره صغوق صو ایچیردلر ، حركاتنی تزیید ایدرلر ، قوشدیررلر . قصراغك بطنی اصغا ایدیلهرك جنینك حركات قلبیهسی معاینه ایدیلیر. نوع بشرده بوندن چوق معلومات استحصال اولنیور. كرك مسماع اعانهسیله كرك طوغریجه بطنی اصغا ایتمكله حملی ایلرولمش حیوانده صاغ بوكرك آلتنده ضعیف برچوق زئیرات (كورلتی) ایشیدیلور . بونك حركاتی اوزری اولدقجه قالین بر بز ایله اورتلمش برساعتك طیقطاق ایتمسنه تشبیه ایدلمشدر. حركات مذكوره جنینك تقلصات قلبیهسندن متولد ایسهده قصراقلرده قراقر امعا (بنرصاقلردهكی كورلدیلر) نك همان دائما بولنمسندن پك فرق ایدیلهمز .

حامل قصراقلرك حفظ الصحهسی. — حامل اولان دیشیلرك موفقیتله وضع حمل ایدهبیلملری ایچون، ایجاب ایدن قواعده رعایت ایدلمك لازمدر . قصراقلرده سقط جنین زیاده اولدیغندن حامل قصراقلر حقنده دقت واهتمام زیاده اولملیدر. حامل قصراقلر آغیر خدمتلرده قوللانلماملیدر . آره صیرا بنك حیوانی كبی استخدام اولنهبیلیرسهده مهمیز اورماملیدر . چفت اولهرق اصلا آرابهیه قوشولماملیدر. ایكی حیوان آرهسندهكی فاصله غایت جزئی اولدیغندن بطن تضییق كورهبیلیر . آخورده سائسلر طرفندن حلم وملایمتله معامله اولنملیدر. دائما آخورده براقلمیوب خفیف خدمتلر كوردیرلملیدر. آیلك دورده مأكولاتی تبدیل ایدلمز . یالكز جهاز هضمیسنه بربوزوقلق كلهمسنه دقت اولنور. آرهصیرا حمل زماننده خفیف وجعلر حس اولنور . بونلرچابق كچر وتكرار ظهور ایدر . بو كبی اهمیتسز و اوفاق تفك حاللر ایچون تلاش ایتمهملیدر . حامللرده برنجی دوردن صوكرا عدم انتظام حاللری زیادهدر . او حالده بشنجی آیه قدر آره صیرا كوردیریلن خدمت كیتدكجه آزالدیریلهرق وضع حمله اون بش ، یكرمی

كون قالديغنده اصلا خدمتده قوللانلماملیدر . مأكولاتك حجماً تزایدی جهتنه كیدلیه‌رك خاصه‌سنه دقت ایتملیدر . آز مقدارده اولمق اوزره مغذی مأكولات ویرملیدر . اكثریا حملك صوك آینده ممه‌نك اوك طرفلرنده وصدره طوغری ایلرولین ووخامتی اولمیان بر او ذیما پیدا اولور . وضع حمل ایله اوذیما دخی غائب اولور ایسه‌ده او آزالق حیوانی حولیده كزدیرمكلی وقایمامسنه دقت ایتملیدر . قصراقده انقباض علائمی كوریلیرسه كزدیرمكله مأكولاتك تبدیلیله وغایت خفیف مرخیه (لینت ویریجی علاج) لر ایله تنقیه ایتمكله علائم مذكوره مندفع اولور . صوك زمانلرده مسهلات ویرلمكدن ایسه وجوده مفرغ كبی تأثیر ایدن تحت الجلد كبریتیت ازه‌رین ویا پیلوقارپین شرینغه ایدلمسی مرجحدر . اوزمانلر ، حیوان صاحبلری ناحیهٔ ثدیی ، بطنی آره‌صیرا لمس ایتملی ، والده اوله‌جق قصراغك یاوروسنی امزیره‌جكی وتحقلانمیه‌جغی آكلاشلملی ، اكر بوكبی حركتك كندیسنی تعجیز ایتدیكی كوریلیرسه بو حركاتی صیق صیق اجرا ایده‌رك آلشدیرملیدر . حامل اولان قادینلرده كوریلن وبعضاً حمل زمانك ابتداسندن انتهاسنه قدر دوام ایدن اغتشاشات حیواناتده كورولمز . یالكز وضع حملدن اول فلج علائمی ایله دها نادر اوله‌رق سؤالقنیهٔ عظمی (كمیكلرك تشكلنك بوزولمسی) خاطرده بولنملیدر . فساد ذوق (غریب وهضمی اكثریا كوچ اولان شیلرك اكلی) ، نزف رحمی ، حواله ، معص (عضلات وبالخاصه بجاقلرده‌كی سیكرلرك چكلمسی) كمنه (قره صو دینیلن كوزعلتی) كبی حاللرك وقوعی ذكر اولنمش ایسه‌ده اندردر . حالبوكه سقط جنین بالعكس زیاده‌سیله حائز اهمیتدر .

سقط جنین — جنین بر حیات تولد ایتمدیكنده سقط جنین واقع اولدیغی تسلیم اولنور . نوع فرسده وقتندن اول تولد ایدن طایلر یشامیورلر . بركره واقع سقط جنین اولورسه ایرتسی سفرلر ایچون قصراقده بوكا استعداد زیاده‌لشیور . سقط جنین اكثریتله حملك ایكنجی دورنده یعنی بشنجی آیدن صكره وقوعه كلیر . طائفهٔ نساده اكثریا اسقاط جنین برنجی دورده واقع اولدیغی اطبا بیان ایدیورلر . حیوانات ایچون دخی مؤلفلردن برطاقمی بوفكری قبول ایدیورلر ایسه‌ده بعض چفتك حیواناتی حقنده ضبط اولنان استاتستیقلره باقیلیرسه قصراقلردن همان هیچ برنده ایلك آیلرده اسقاط جنین واقع اولمیوب بش آیلغی تجاوز ایتدكدن صوكرا واقع اولدیغی كوریلیور . فی الواقع بعضاً اوچ آیلق ایكن سقط وقوعه كلدیكی مشاهده ایدلمش ایسه‌ده بو حال عمومی دكلدر . خارجاً هیچ برعلامتله قصراغك سقط جنینه سببیت ویره‌جكی اكلاشلمز . حیوان صاحبلری اوله‌جه قصراقلرنده سقطك وقوعه كلوب كلمدیكنی بیلمیدرلر . بوكبی براستعداد ذاتی كوسترن حیوانلرده بعضاً مانیای غلمتده كوزلدیكندن اوكبی حیوانلر بكلدلیوب برآن اول فروخت اولنملیدر . سقط جنین یامنفرد ویامستولی اولور . اسبابی مختلفدر : مأكولاته ، مشروباتك بعضیسی رحم محولك تنبیهنی موجب اولور . بعضاً امراض عمومیه ویا انتانیه نتیجه‌سی اوله‌رق واقع اولور . یاخود بعض میقروبلرك تأثیریله مشیمه رحمدن آیرلمغله ظهور ایدر . اسقاط جنینه مستعد قصراق كبی حیوانات ایچون امعانك اغتشاشنی موجب مأكولات اسقاط جنینه سببیت ویرر . سملی نبات ویا حبوبات ، شدتلی برمسهل كبی تأثیر ایده‌جكندن اسقاط جنینه سببیت ویرر . لحلاج (آجی جیدم) ، شجر قضم (بورسوق آغاجی) ، بتكلی شوكران وقاین آغاجی قوزه‌لاغی پوصه‌سی سقطی موجب اوله‌جغی كبی چاودار مهموزی ، سذاب اوتی ده مسیل طمث كبی تأثیر ایده‌جكلرندن سقطی دعوت ایده‌بیلورلر . حیوانك مأكولاتنده بولنان وهنوز لایقیله تدقیق اولنمامش اولان كوفلر دخی سقطی منتج اوله‌جغی اغلب احتمالاتدندر . كوفلنمش یونجه

اكل ايدن قصراقلرده سقط واقع اولديغی مشاهده ايدلمشدر. بوخصوصلر ايچون يعنی نباتات ذات الالتهاب خفيه ايچون مطالعه‌سی لازم كلن چوق بحثلر واردركه تجربيات وتجارب ايله هانكيلرينك مضر اوله‌جغی اكلاشيله‌بيلير. آلمان بيطرلرندن (هازلباخ) ذخائر اوزرنده بولنان وپاتيق دينيلن نوعك حيوانات طرفندن اكلی‌ده سقطی موجب اولديغنی بيان ايتمش ايسه‌ده معلم (مانی) ايله (بايه) كبی مؤلفلر بونی رد ايتدكلرندن بوكيفيتك‌ده هرحالده تحقيق ايدلمسی لازمدر. اوزرلرينه قيراغی دوشمش نباتاتك زياده مقدارده اكلی اسقاط جنينی موجب اوله‌بيلور. پانجار، پاتاتس ويا سائر قراغيلی جذور وغايت صغوق صو ايچيرمك‌ده سقطی موجب اولور. طوزلی مأكولات ويرلديكنده زياده صو ايچيلمكه سببيت ويره‌جكندن عين نتيجه‌يی حاصل ايدر. نوع بشرده فرنكی ايله جدری (چيچك خسته‌لغی) كبی بر چوق امراض كذلك سقط جنينی موجب اوليور. حيواناتده جدریٔ اغنام، جمره، حمای قلاعی (شاب، طباق)، ذات الرئهٔ معائی وتيفو كبی امراض‌ده اسقاط جنينی موجب اولور. حال حاضرده هنوز امراض ساريه‌دن معدود اولميان التهاب معدویٔ كبدی‌ده بعض معلملره كوره سقطی موجبدر.

وضع حمل — حملك مدتی ختام بولوب جنين‌ده رحم مادردن خارجده يشامق ايچون كفايت درجه‌ده نشوونما بولنجه آرتق خروج ايده‌جك وقتی كلمش اولمغله جنينك وجود مادردن طيشاری‌يه طرد اولنمسی ايچون وقوعه كلن فعله وضع حمل نامی ويريلير. وضع حمل، ياطبيعتك معاونتيله وبناءً عليه كرك والده‌وكرك ياورو ايچون ايلكله واقع اولوب بوكا طبيعی ويا فيسيولوجی نامی ويريلير. بالعكس مولد بيطرك توسطنه محتاج اوله‌رق هم مادری هم ياوروبی اولدقچه مخاطره‌يه القا ايدرسه غيرطبيعی ويا مرضی وياز حمتلی نامی ويريلير. بز بوراده آنجق وضع حمل طبيعيدن بحث ايده‌جكز.

جنينك رحم مادردن طردينه بادی اولان افعالك هيئت مجموعه‌سنه مخاص (طوغورمه آغريسی) نامی ويريلير. وضع حملدن برقاچ كون اول حيوانات دقتله معاينه اولندقده كبه‌لكلری حدختامه واصل اولمش ديشيلرك احوال معتاده‌لرنده بعض تبدلات مشاهده اولنور. بطنلری دها زياده دوشوك، حاصرتينی دها زياده چوقور، صاغری دها زياده اينجه‌لمش اولديغی كوريلير. بووقتلر ممه زياده حجملی وكركيندر. فرج بيويه‌رك آغزندن لزوجی وكثيف بر مايع جريان ايدر. بو زمانده مهبل مدبرانه استقصا اولندقده عنق رحمك همان كاملاً محو اولوب جزئی قالين بر دائره‌يه منقلب اولديغی حس اولنور. برقاچ دفعه طوغورمش اولانلرده دائره‌يه منقلب اولان عنق رحم دها زياده آچيقدر. وضع حملك وقتی تقرب ايتدكجه علائم مذكوره دها آشكار اولور. حيوان يم يركن وقت وقت يمندن فارغ اولور وكنديسنده وقوعه كلن مجهول بر شيئه دقت ايدر كبی كورينير. آخورك اك مظلم نقطه‌سنه كيدر. آندن صوكرا انبساط عنق رحم زمانی كلير. قصراق صانجيلانير، قالقار، ياتار، يم يركن توقف ايدر، قويروغنی صاللار، صانجيلر اولا ضعيف اولوب فاصله‌لری اوزون سورر وصوكرا صيقلاشير. ايشته بووقتده عنق رحم انبساط ايتمكه وكاملاً محو اولمغه باشلار. جلدك درجهٔ حرارتی زياده‌لشير. نبض كسب سرعت ايدر واغشيهٔ مخاطيهٔ ظاهره ممتض (قان طوپلانمش) اولور؛ ديشی اكثريا تغوط ايدر؛ متناوباً تقلصات كورينور. هربر تقلص يعنی آغری برقاچ ثانيه‌دن ايكی ويا اوچ دقيقه‌يه‌قدر امتداد ايدر؛ كنديسندن صوكرا كله‌جك آغری اون بش دقيقه‌لق بر وقت سكونتدن صوكرا مندفع اولورسه‌ده وقت مذكورك مدتی كيتدكجه آزالير. انبساط عنق رحم ايلروليوب اغشيهٔ جنين آيرلمغه باشلار. بو حالده قصراقده محفظهٔ خارجيهٔ جنين (قوريون) قسماً كوريلور.

تقلصات زماننده زیاده کرکین اولدیغندن تمزق ایده رك
مایع عصبیی مهبله دوکیله رك خارجه طرد اولنور .
مایع مذکورك افراغندن صوکرا حال سکونت کلیر .
آغریلر کیتدکجه دها صیق ودها شدتلی اولور . تقلصات
رحمیه یه عضلات بطنیه نك ، حجاب حاجزك (کوکسی
قارندن داخلاً آییران بیوك زار) وهمان بدنك کافهٔ
عضلاتنك تقلصی منضم اولور . آیاقده بولنان قصراق
درت قوللرینی مرکز تقلته یاقلاشدیره رق عمود فقریسنی
قنبورلاشدیرر . بدنك کافهٔ عضلاتنك قوتلی بر تقلصیله
جنین تضییق اولندیغندن جزئی مقاومت کوردیکی جهته
کیتمکه مجبور اولور . تقلصاتك هربرنده صوکیسه سنك
حجمی تزاید ایده رك اغشیهٔ جنینیه تحجم وتوتر (کرلمك)
ایدر ، وبراز وقت صوکرا ییرتیله رق صولر متمادیاً
جریان ایلر . او آره لق آغریلر توقف ایدرسه ده
آز وقت صوکرا دها شدتلی کلیر ؛ جنین حوصله
(قارنك آلتنده صاغری کمیکارینك تشکیل ایتدکاری
محفظه) درونندن ایلرولیوب اوك قوللریله برون
اوجی فرج آره سندن کورینورکه اوزمان فرج دخی
آچیلور . ایشته جنین ، یواش یواش یول آله رق
قوتلی بر تقلص واسطه سیله بسبتون خارجه چیقار .
وضع حمل طبیعی حد وسطی اولمق اوزره قصراقلرده
۱۵ : ۳۰ دقیقه امتداد ایدر . قصراقلرده اغشیهٔ عصبیه
ورهلیه (جنینی احاطه ایدن زارلر) کثیف وزیاده
مقاوم ورحمه جزئی متلاصق اولدقلرندن صوکیسه سی
دها کچ یرتیلیر ؛ حتی طایك کاملاً مظروف اولدیغی
حالده تولدی نادراتدن دکلدر . آیاقده وضع حمل ایدن
دیشیلرده حبل سری (کوبك) ، جنین یره دوشدیکی
وقتده قوپار . بعضاً ده قوپمازه والده یاوروسنی یالارکن
حبل سری یی دیشلریله کسر ؛ هرحالده نزف وقوعندن
قورقلمز . هرهانکی برسببدن ناشی حبل سری کندی
کندینه قوپمیوب والده سی طرفندن ده قوپارلمامش ایسه
سره نك بش ویا آلتی سانتیمتره بعدندن بر مقاص ایله
کسلمسی لازم کلیر ؛ نزف (قانامه) وقوعندن قورقلمز
ایسه ده امین اولمق ایچون ۳ : ٤ سانتیمتره بعدنده
باغلانمسی مناسبدر . مشیمه (صوك) بعضاً درحال
جنینی تعقیب ایدر . بعضاً رحم مادرده براز قالدقدن
صوکرا خارجه طرد اولنور . بووقت وضع حمل قطعیاً
ختامه رسیده اولمش اولور . قصراقده اغشیهٔ جنینیه
ومشیمیه (صوك) نك آیرلمسی قولای اولدیغندن
اکثریا طای مظروفاً تولد ایدر . بو حالده قصراغك
صوکنك رحمده قالمسی (عدم تخلص) قصراقده نهایت
درجه ده نادردر . جنینك خروجندن بر چاریك ویا
یکرمی دقیقه صوکرا صوك چیقار . قصراقلرده صوك
نهایت ۲٤ ساعتدن زیاده ایچروده قالمامیلدر . بوزمان
ظرفنده خروج ایتمدیکی تقدیرده اطبای بیطریه یه مراجعت
لازمدر . وضع حملی طبیعیده والده ویاخود یاورویه
بعضاً معاونت ایدیلیر . علی العموم وضع حملك وقوعی
ایچون یالکز تقلصات رحمیه کفایت ایتدکندن وضع
حمل ابتدالرنده توسطه احتیاج کورلمز . قصراغی راحت
براقمق ، بحضور ایدن شیلری برطرف ایتمك واکر
ضیای شمس شدتلی ایسه آخور قپو وپنجره لرینی قسماً
قپامق لازمدر . اثنای وضع حملده حصوله کله جك
عوارضك اوکنی آلمق ایچون مدبر برآدمك حاضر
بولنمسی لازم ایسه ده اوزاقجه برمحلده موقع اخذ
ایده رك ممکن اولدیغی قدر آخورده بولندیغنی دیشی یه
حس ایتدیرمامیلدر . بعضکره دیشی هرنه قدر مساعیٔ
دافعهٔ شدیده اجرا ایدرسه ده وضع حمل ایلرولمز :
طرناقلر کسلمش ، ال وقول یاغلانمش اولدیغی حالده
اعضای تناسل استقصا اولنملیدر . جنینك وضعیتی
آکلاشلیدر . بوکا توسط ایدلمزسه حیوان بیهوده
صرف مساعی ایده رك قوتدن دوشمش بولنور . ضعیف
واختیار بولنان فنا وغیر طبیعی برغدا ایله بسله نن ،
حددن زیاده چالیشان قصراقلرده ومزمن امراضه
مبتلا اولانلرده وضع حمل بطیدر . بویله برحالده

یاپیله‌جق تدبیر باپادیه ، آطه چایی ، پلین وسائره کبی منبه وعطری منقوعاتك و بعضاً درونلرینه قرارتلمش اتمك وطوز ویا منبهات سائره علاوه اولنمش شراب وآرپه صویی کبی کئولیاتك استعمالندن عبارتدر. وضع حمل، زمان طبیعیسندن زیاده سوررسه حیوان صاحبلر- نی بك چوق اشغال ایدن برنقطه واردرکه اوده جنینك صاغ ویا اولو اولدیغنی آکلامقدر . درون رحمده هلاك اولمش اولمسی اصغای بطن، ومیاه رهلیه‌نك عفونتی وجنینك فرجدن خارجه چیقمش بولنان اجزاسنك تبردی وحرکات فاعلهٔ جنینك حس اولنمامسی ایله معلوم اولور . اصغای بطندن طب بیطریده هنوز برشیٔ آکلاشیله‌میور . میاه رهلیه‌نك تعفنی جنینك هلاکنی مشعر دکلسه‌ده عفونتٔ مذکوره ثبوت بولدیغنده جنینك اکثریا مرد اولدیغنی ایما ایلیور . جنینك فرجدن خارجه چیقان اجزاسنك تبردی دخی برنشانهٔ موت اوله‌بیلیر . جنین حیاتده بولندیغی مدتجه کافهٔ اجزاسنك حرارتی هوای خارجیدن یوکسك بولنورکه بوکاده سبب دورانك دوام اوزره بولنمسیدر. جنینك حرکات فاعله‌سی لایقیله حس اولندقده جنینك حیاتده اولدیغی افهام ایدرسه‌ده مفقودیتی جنینك هلاکنه بر نشانهٔ مطلق اوله‌مز. جنین خروج ایتدکدن صوکرا والده‌نك سطح وجودینی وباشلوجه بطنی اوت دمتیله دلك ایتمك وبوندن صوکرا موسمه نظراً قصراغی اورتولر ایله اورتمك لازمدر. بوصیراده درونه آرپه، چاودار ویاخود بغدای اونی ایله برابر براز مطبخ طوزی علاوه ایدلمش یارم قوغه صیجاق بر چوربا ویرمك نافعدر بعده آلتنه قوری ویا تازه اوت قونه‌رق یتاغنی یاپملی واستراحتده بولنمسی ایچون آخورك قپو وپنجره‌لرنی قپایوب طیشاری‌یه چیقملیدر . یارم ساعت صوکرا تکرار آخوره کلوب یکیدن چوربا ویرملی . بعض یرلرده سبزوات ویاپوصه‌لی چوربا ویرلدیکی حالده مواد سائره‌ده وباپادیه، اخلامور، هندستان جوزی منقوعی ویرلکده‌در . طای شاید مظروفاً تولد ایتمش ایسه باشلوجه یاپیله‌جق شیٔ محفظه‌لری سریعاً ییرتمقدر؛ عکس حالده مخنوقاً تلف اولور. حبل سری قوپدقدن صکره یاورو ، یالانوب قورولانمسیچون والده‌سنه یاقلاشدیرلملی . اکر والده درمانسز ایسه بز ایله یاورو قورولانملی . بتون والده‌لر سوق طبیعیلری نتیجه‌سی یاورولرنی یالایوب قورولارلر ایسه‌ده ایلك دفعه اوله‌رق طوغورانلر وعلی الخصوص اثنای حملده بك چوق مضطرب بولنانلر بوفعلی اجرا ایتمزلر . اوحالده یاورونك اوزرینه کپك وعلی الخصوص ملح بحری کبی لذتلی برماده اکه‌رك مذکور فعله اجبار ایدیلیر. مواد مذکوره مایعاتی مص ایدر وخواص حکمیه‌لرندن ناشی یاورونك اوزرینك قورومسنه مداری اولور. یاورو چابوق آیاغه قالقار؛ آیاغه قالقمق ایچون اجرا ایلدیکی ایلك مساعی ثمره‌سز قالیر ایسه‌ده آز وقتده آیاغه قالقمغه ووالده‌نك ممه‌سنه طوغری کیتمکه موفق اولور. عکس حالده قالقمسنه معاونت ایدیله‌رك ممه‌یی بولملی اوکره‌دیلیر . بووجه ایله ، والده‌لرندن، آغزنامی ویریلن ایلك سودی امه‌رك داخل رحمده ایکن امعاسنده بولنان وعقی دینلن موادك دفعنه همت اولنمش اولور . بعض مماکده بوایلك سوده اهمیت ویرلیوب حتی بونی یاورویه ویرن آدمی تقبیح دخی ایدرلر ایسه‌ده خطا ایتمش اولیورلر . قصراغه، تدابیر ابتدائیه تطبیق ایدیلوب یاوروسنه آلشدیغنده یارویی امرزرتملیدر . یاورو قالدیریله‌رق قوللری اوزرینه وضع اولنور . ایکی طرفه صاللانقده اولدیغندن آرقه- سندن ایته‌رك کندیسنه معاونت اولنملیدر . آغزینی والده‌سنك ممه‌سنه یاقلاشدیرمقله وحتی امزیك، آغزینه صوقلمقله سوق طبیعی نتیجه‌سی امه کیفیتی باشلار . برکره امدیکنده آلیشیر وآرتق بوخصوصله اشتغال ایتمکه حاجت قالمز تکرار کندیلکندن کلیر . لکن ضعیف اولورسه قالقه‌میه‌جغندن بر ویا ایکی دفعه دها

معاونته عرض احتياج ايدر . براز مدت صوكرا آياقلرى كسب قوت ايتمكله والدهسنك اطرافنده صچرامغه باشلار . معمافيه دائما بوانتظام كورلمز . بعضاً والده ، ياورروسنك ممه امهسنه روى موافقت ايتمز ياخود ياورو امك ايستهمز؛ ممكن اولديغى قدر بونك چارهسى آرانيلوب موفق اولنهمديغى تقديرده ارضاع (امزيرمه) صنعيه مراجعت اولنور. اكثريا قوللرندن برى قالديريلوب والدهيه دائما مأكولات ومشروبات ويرمكده وتيمار ايتمكده اولان برشخص دخى بطنى اوخشايهرق والدهنك ممهسندن برقاچ داملە سود چيقارديلير . آنى متعاقب ياورروسى امديريلور. قصراقلرده ممه باشلرى غايت كوچك اولهبيلير. بوسببله امه خصوصى مشكلات پيدا ايتمش اولور : ايكى شخص ياوروبى والدهنك بوكرلرينه ياقلاشديرهرق بروننك اوجى والدهسنك ممهسنه تماس ايتديريلير. اشخاص مذكورهدن برى آغزينى آچديغى حالدهديكرى امزيكى آغزينه طوتوب برقاچ داملە سود آقتدقدن صوكرا ممه باشنى براقير. اكر امكه باشلارسه موفقيت حاصل اولمش ديمك اولهجغندن آنجق ممهباشنك آغزندن چيقمامسنه وشايد چيقارسه آنى تكرار ويرمك ايچون نظارت آلتنده بولنديرمغه احتياج واردر . بر مدت صوكرا كسب اعتياد ايدهجكلرندن معاونت ايتمكه حاجت قالماز. بعضاً ايلك دفعه اولهرق طوغوران قصراقلرده سود مفقود اولهبيلير. اطبا بوحالى طائفهٔ نسادهاكثريا مشاهده ايتدكلرندن حب السلاطين اوراق منقوعيله ممهيى يكرمى دقيقه قدر باتيرو وترطيب ايديورلر . بعده اوراق مذكورهايله لاپه ياپيلهرق ثديهاوزرينه تطبيق وقورونجهيه قدر ترك ايديلير. بومعالجه اهلى ديشيلرده دخى تجربه ايديلهبيلير . اكثريا ايصيرغان ، چجى سدفى، كشنيش، آناسون، رازيانه، چين آناسونى كيميون وملك اوتى كبى منبه ومعطر بذور مكون لبن كبى تلقى اولنمغله آنلر آرپهيه قاريشديريلهرق ويريلهبيلير.

قصراغه بوبابده چوق صو ايچيرمليدر . مأكولاتى طوزلامقله وايليق صو ايچيرمكله افراز لبنك تزايد ايدهجكى بيان اولنمشدر. مأكولات صولى ويرمليدر. بوصهلر بوبابده شايان توصيه ايسهلرده اكثريا قصراق قبول ايتمز. بعضاً تدابير مذكورهيه مراجعت اولنديغى حالده دخى موفقيت كورولمز اوزمان ياوروبى والده اولان ديكر قصراغه امزيرتملى وياخود ارضاع صنعيه مراجعت ايتمليدر . اكر ياورو اولو طوغمش ايسه ممهدهكى سود قصراغه ضرر ويرهجكندن مأكولاتى آزالدهرق ومسهلات ويريلهرك سودك كسيلمهسنه غيرت ايتمليدر. آقديكن دالوبوداغى، جوزبيراقلرى، فطريهدن قطران كوبوكى سفوفى، آنتى پيرين، بللادون، ايودپوتاسيوم مضاد افراز لبن كبى تلقى اولنمشلردر . شايد ممه كركين ايسه ياغلاملى وايچندهكى سوت چيقارتلمليدر .

على العموم امزيرمه .— كنج حيوانات ذاتنده الشدايا ايلك زمانلرنده سوت ايله بسلندكلرى معلومدر . اكر ارضاع (امزيرمه) طوغريدن طوغرىيه والدهلرينك ممهلرندن اولور ايسه طبيعى ، اكر بونك غيرى طرزده واقع اولورسه صنعى نامى ويريلير . ياورولر جهاز هضميهلرى هنوز تماميله نشوونما بولمديغندن مواد صلبهدن استفاده ايدهمزلر. فقط سوتده مناسب نسبتده مواد آزوتيه، قاربون ، مولدالماء ، مولدالحموضه ومواد معدنيه بولورلر .

طبيعى امزيرمه — بو طرز امزيرمه حيوانات وحشيهده قاعدهٔ عموميهدر . بعض حيوان صاحبلرى طايلرى والدهلرندن آييرير، برلوجهده باغلى وياسربست اولهرق براقير، معين زمانده قصراغك يانته امزيرمكه كوتورورلر . بوندن استفاده اولنهجق نقطه كنج ياورولر لزومندن فضله سوت امهميهجكلرندن سوء هضملرك اوكى آلنمش اولمبى والتهاب امعا واسهالك

كوزلممسيدر . والده‌لرده دائما راحتسز ايدلمامش اولور. بووجه ايله تغذی زمانلری كنج ايكن تحديد وتعيين ايدلمش اوله‌جغندن فعل هضم سهولتله ايفا اولنه‌جغی كبی تمثيل (اغذيه‌نك كندی جسملرينه قلبی) كيفيتی‌ده مناسب وجه ايله اجرا اولنمش اولور. اكر قصراق ، خدمات زراعيه‌ده ويا سائر ايشلرده استخدام اولنمقده ايسه آخوره عودتنده سانجيلر ظهورينه سببيت ويرلمسی احتماله مبنی هنوز ترلی ايكن ياوروله امزيرتاملی تری قورويوب تنفسی انتظام كسب ايتدكدن صوكرا امزيرمكه كوتورملی. سودی زياده‌لشديره‌جك اغذيه والده اولان قصراقلره تدارك اولنمليدر . ممكن اولديغی قدر تازه اوت ويرلمليدر . ايكی آيلق طايه والده‌نك سودندن ماعدا صنعی امزيرمه‌ده بيان ايده‌جكمز ترتيبات ياپيلير . اكر موسم مساعد ايسه ياوروری مرعايه صالبويرملی. والده‌لرينك اوتلادقلرينی كورونجه اونلرده تقليد ايدرلر . بووجه ايله تدريجاً اوت ايله تغذی زمانی ايركن باشلار . اووقت والده‌لرينك ممه‌لرينه زياده صارلمه‌جقلرندن ماعدا صوكرا ممه‌دن كسمك قولای اولور .

صنعی امزيرمه — كرك احوال مجبره‌دن، كرك اقتصاد جهتندن صنعی امزيرمه‌نك بعضاً موقع تطبيقه قونلمسی ايجاب ايدر . والده اولان قصراغك هلاك اولمسی، سودك آز بولنمسی ويا هيچ بولنمامسی وياخود آنانك امزيرتامك خصوصنده اصرار كوسترمسی كبی احوالده صنعی امزيرمه‌يه مراجعت اقتضا ايدر. طبيعی وصنعی امزيرمه مسأله‌سی طبابت عالمنده خيلی مناقشاته سبب اولمش ونهايت نوع بشرده طبيعی امزيرمه ترجيح اولنمشدر . بوبابده بر فكر بيان ايتمك ايچون صنعی امزيرمه ايله طبيعی امزيرمه‌ده وفيات نه نسبتده اولديغی آكلامق لازمدر . بوجهت انواع حيواناته وموقع تطبيقه وضع اولنان اصوله كوره تحول ايدر . نوع بشرده فی الحقيقه علی الخصوص كبار عائله‌لری چوجقلرينه ممه ويرمكدن چكينيرلر. علی الخصوص اوروپا قادينلری كوزللكلرينی ، بالولرده ضيافتلرده كوسترمكه مجبور اولدقلری كوكس وممه‌لرينك طراوتنی محافظه مقصدينه مبنی چوجقلرينی امزيرمكدن اجتناب ايدرلر . واقعا سوت نينه طوتمغه مقتدر اولانلرك اولادلری اينك سودينه، برچوق مستحضراته احتياجدن وبوصورتله خراب اولمقدن قورتيلور ايسه‌ده ديكرلرينك حالی آجينه‌جق درجه‌ده‌در . حتی بوجهت تناقص نفوسه سبب اولان اسباب عدادنده مهم برموقع اشغال ايدر. بوكبی اطفال ايچنده هرشيئه تحمل ايدوب يشامش اولانلرينك عاقبتلری كيك ضعفی، حواله ، سرسملك، ورم وسائره كبی خسته‌لقلره معروض قاليور. حيوانات اهليه‌نك هرنوعی لايق وجه ايله صنعی امزيرمه‌يه تحمل ايده‌ميور. علی الخصوص طايلر بوكا آليشه‌ميورلر. طايلره ويريله‌جك سوتده دقت اولنه‌جق ايكی نقطه واردر : اولا سوت ممكن اولديغی نسبتده كندی نوعندن اولان حيواندن تدارك ايدلمش اولملی ؛ ثانياً تخمر ايتمامسنه وذوالالقاح خفيه‌دن هيچ برينك بولنمامسنه دقت ايتمليدر. صنعی امزيرمه‌ده‌كی اصوللردن باشليجه‌سی ياوروبی كندی نوعندن ديكر بر ديشی‌يه آليشديرمق واونك سودينی امزيرمكدر . هرحالده حيوانات فرسيه‌ده بونك موقع تطبيقه وضعی مشكلدر. سوت نينه اوله‌جق قصراغك وضع حملی عين زمانه تصادف ايتمش بولنملی ؛ طايلر ، آغز نامی ويريلن ايلك سودی (سوتباشی) ايچمليدرلر . نوع بشرده بعد المعاينه برسوت نينه طوتمق ودائما چوجق ابوينك اونده بولنديرلمق ولايقيله حفظ الصحه‌سنه نظارت ايتمك اينك سودی وامثالی ايله بسلنمكه هرحالده مرجحدر. زيرا اينك ، كچی وقيون سودلرينك كرك تركيباتجه اولان فرق ، كرك آنا سودينك تازه‌لكی جهتيله ، برقاچ ساعت اول صاغيلمش وبلكه‌ده صولانديرلمش حيوان سودينه نسبةً آنا سودی ويا بيان ايتديكمز

شرائط تحتنده سوت‌ینه سودی مرجحدر. حیواناتده
اکر عین نوعدن بر والده بولنه‌میه‌جق اولورسه هیچ
اولمزسه کندی نوعنه یقین بر نوع اولملیدر . فرضا
قصراقلر ایچون دیشی بر مرکب بوللیدر. طای اینکه
ویریله‌جك اولورسه قبول ایتمز اینك تعند ایدر . بو
حالده دیکر واسطه‌لره مراجعت ایتمك لازمکلیر .
شیشه‌دن معمول صناعی امزیکلر وکردلر قوللانلیدر.
بو یولده اجرای حرکت اولندیغنده هر بر دیشینك
سودینی یاورویه ویره‌بیلیرز . برچوق مواقعده اینك
سودی دها قولایلقله تدارك اولندیغندن اکثریا طایلره
اینك سودی ویریلیر .

سوتده برچوق میقروبلرك قولایلقله تکثر ایتدیکی
معلومدر. بونلر سودك خواص واوصافنك تبدل ایتمسنه
سببیت ویریرلر. طای طوغریدن طوغری‌یه والده‌دن
ویا کیف ماتفق دیکر بر والده‌دن سوت امه‌دیکی
تقدیرده ویریله‌جك سوت ، هوا ایله تماسده بولنه‌
جغندن ماعدا سودی صاغان آدمك اللرندن ویا
کردلدن سوده برچوق میقروب داخل اوله‌بیلیر . بو
سببه مبنی سوت قایناتدیلیر . قایناتدیلنجه بعض تعدیلاته
دوچار اولدیغی بیان ایدیلیور ایسه‌ده هرحالده خمیره
ومیقروبلرك محو اولمسیله ایدیله‌جك استفاده زیاده‌در.
سوت ویرلدکدن صوکرا سودی حاوی اولان قاب
ییقانملی وقابده برداملە بیله سوت قالمامليدر، اکثیره
تخمر ایدر. نوع بشر حقنده یاپلمش صناعی امزیکلرده
اطبا سودك کوفلندیکنی بیلدیرمشلردر . فی الحقیقه
نباتات سفلیهٔ مذکوره (کوف) سوت درونده
امزیکلرده نشوونما بولدقلری کبی حیوانات ایچون
قوللانیلانلرده دخی کورلمشدر. ممکن اولدیغی تقدیرده
سوت، آنجق طایه ویریله‌جکی زمانده صاغلملیدر .
اکر یاورولر پك کنج ایسه سوت آز ایلیق اوله‌رق
ویرلملیدر . صوکرالری ایصیدلمق لازم کلمز . ایشته
بوتدابیره رعایت ایدلدیکی حالده حیوانات خیلیه‌ده صنعی
امزیرمه‌دن هیچ بر فنالق کلمز . اولجه‌ده سویلدیکمز
کبی طایلر صنعی امزیرمه‌یه قابل دکلرسه‌ده ایجابنده
بالضروره بوطریقه مراجعت ایدیلیر .

عربلر قصراغك سودی بولنمدیغی زمان طایلره
دوه ویاقیون سودی ویرلك لازمکلدیکنی اوروپالیلره
چوقدن اوکرتمشلردر. اوروپاده بالاده ذکر ایتدیکمز
کبی اکثریا اینك سودینه مراجعت وایچنه آز مقدار
شکر علاوه ایدرك قصراق سودینه یاقلاشدیررلر
ایسه‌ده شکرك علاوه‌سی الزم دکلدر .

فطامه (ممه‌دن کسیلمه وقتی) — یاورولره والده‌
لرینك ممه‌لرینی امزیرمکی ویاخود شیشه وکردلدن امکی
منع ایتدکلرنده فطامه‌لری اجرا اولنمش دینکدر .
فطامه‌یه نه‌درلو تشبث ایتملی ونه زمان اجرا اولنملیدر؟
اکثریا فطامه غیرمعقول بر صورتده موقع تطبیقه
قونلدیغی کوریلیور. برچوق مواقعده والده‌دن یاورویی
بردنبره آییره‌رق آخورك بر کوشه‌سنه ترك ایدرلر
وبونلره کاهل سنده بولنان حیوانلره ویریلن غدایی
ویررلر . اکر تازه اوت موسمنه تصادف ایدرسه
بو اصول بردرجه‌یه قدر موافقدر. فقط موسم شتاده
بولندیغنده قوری اوت وصمان ویرلسی لازمکلیرکه بو
سببدن بش آلتی آیلق یعنی فطامه زماننه قدر کنده‌
یسنده کوریلن بنیه اعلا ایکن بعد الفطامه تعقیب
اولنان شو اصول نتیجه‌سنده اون ، اون ایکی آیلق
طایلرك مزاجسز ، لاغر بر حالده بولنه‌جقلرینه تعجب
ایدلمه‌مك لازمکلیر. نشوونمادن خیلی شی ضایع ایدلمش
وبعضاً دائمی اسهاللره طوتیله‌رق بسبتون تلف اولملرینه
سببیت ویرلمش اولور . فطامه ، تدریجی صورتده
اجرا اولنملیکه مأکولات وجود ایله توافق وتطابق
ایده‌بیلسون . برقاج هفته قدر بسبتون سوت ویرمه‌
مزلك ایتمه‌لی بوکا زمان لازمدر. کنج یاورو صنعی
امزیرمه اصولیله بیودلمه‌ده ایسه فطامه دها قولایدر،
تدریجاً کندیسنه ویرلمکده اولان سودك مقداری

آزالدیلیر. بالآخره قایماغی آلنمش سوت ویریلیر . دها صوکرالری اونلی صولر، اوت منقوعی ، چوربا و پوصه صولری ویریلیر . بونلرك مقداری تدریجاً تزیید ایدیله‌رك سودك مقداری تنقیص ایدلملیدر . اوزمانلر ، گوزل جنسدن گیاه (اوت) ، حاووج یاپراقلری ، پانجار یاپراقلری ، دوکولمش، قاینادلمش حبوبات ویریلیر . طای اگر طبیعی امزیرمه ایله بیومکده ایدیسه ارضاع بحثنده دخی سویلدیکمز کبی یاوورولر و لده‌لریله برابر مرعاده بولندیریله‌رق اوتلامغه اوزه‌نیرلر، تجربه‌ده بولنورلر. بوپارچه مأکولات صلبه‌یه معده‌لرینی آلیشدیررلر. لکن تمامیله سوتدن کسمك ایچون انسانك توسطنه احتیاج واردر. اولا طایلر، والده‌لرندن آیری محله قونوز . وکونده اوچ دفعه والده‌لرینك یاننه کتیریله‌رك امزیردیلیر . و بالاده ذکر ایلدیکمز متمم غدالر ویریلیر . برنجی هفته بووجه ایله حرکت ایدیله‌رك ایکنجی هفته‌ده یومی ایکی دفعه والده‌لرینك یاننه گوتورولور؛ اوچنجی هفته‌ده بردفعه گوتورولور؛ دردنجی هفته‌ده یاورو والده‌سنه هیچ گوسترلمز فطامه‌ده تمامه‌ایرمش اولور. ایشته بوطریق تدریجی ایله اجرا قلنان فطامه نه والده‌یه ، نه‌ده یاورویه بادئ مضرت دکلدر . فطامه‌نك زمانی انواعه گوره تحول ایدر. حیوانك بالآخره قوللانیله‌جغی خدمته واقتصاده نظراً زمان تزیید ایدیله بیلیر : علی العاده طایلرك فطامه وقتی بش ویا آلتی آیلق اولدقلری زمانده‌در. اگر محصول بالآخره طامزلقده استخدام اولنه‌جق ایسه فطامه مدتی تزیید ایتمك محسناتدن خالی دکلدر.

تاریخ — آمریقا علم مستحاثات علماسنك ارائه ایتدکلری وجه ایله بوکون حال حیاتده‌کی فرس فامیلیاسی مستحاثات حالنده پراکیده نامی تحتنده بولندیریلان انواعنه مربوطدر. محو اولمش اولان بواشکال زمان ثالثینك ائوسن (éocène) طبقه‌سنده ظهور ایتمش‌در. فرس، زمان ثالثیده اسنان طاحنه‌نك مترقیانه صورتده مختلط بولنمسی وقدمك عینی صورتده ساده‌لشمش اولمسی کبی تعدیلات گوره‌رك شیمدیکی حاله گلمش اولیور . انجق اوتوز بش سنه‌لك برمدتده‌درکه بوسلسله وتعاقب آکلاشیله بیلمشدر . بعض اشکالك موقتاً تصنیف اولنمسی آره‌لرنده برایکی شکلك هنوز کشف اولنه‌مامسندن ایلری کلیورسه‌ده کشف مستحاثات ماده‌سی ترقی ایده‌رك بالآخره اشکال مذکوره‌ده بولنه‌جق اولورسه سلسله‌نك هر حتی مربوط بولنمش اوله‌جغنه شبهه یوقدر. مستحاثات تحریاتنده ظهور ایدن بعض اشکال، بربرینك عینی اولدیغی حالده کاشفلرك تعددینه نظراً عینی برشکل مستحاثه‌یه متعدد ومختلف نامار ویریله - بیلمسی مطالعه‌یی اولدقچه مشکلاته دوچار ایده‌جکندن اواسامی‌یی بربرینه قارشدیرمامغه دقت ایتملیدر. ایلك اول معلم کوویه پاریسك مون مارتر محله‌سنده کبریتیت کلس طبقه‌سنده برفرس مستحاثه‌سی بولمش وبونی جمع وترمیم ایده‌رك مستحاثه‌یه پالئوتریوم نامنی ویرمش‌در . هر برنوعك خصوصی برصورت خلقتی استلزام ایله انواعك لایتغیر وثابت اوله‌جغنی ادعا و انواعك برسلسلهٔ استحالات ایله تشکلنی قبول ایدن داروین مکتب ومسلکنك خلافنه قیام ایله‌ین بالذات مشرح مشهور کوویه اولدیغندن بولدیغی بو شکلك اصلا حال حیاتده‌کی فرسك اجدادندن اوله‌جغنی قبول ایتمدی . صوکرا آمریقالیلر ، برچوق حالده مفرد الاصابع مستحاثات شکللری بولدیلر. اوروپاده اگرچه انواع فرسیه مستحاثاتی آز بولنورسه‌ده بر چوق علما ومشرحین طرفندن تمامیله وجدی برغیرتله مطالعه ایدلدکلرندن مستحاثات علمنك اوروپاده دخی آمریقاده‌کی کبی ترقی ایده‌جکی مأمولدر . اوقیانوسیا قطعه‌سی انواع فرسیه‌دن برنشان ویرمدی . آفریقای وسطی تمامیله کشف اولنمدیغندن نه‌کبی اشکالی حاوی اولدیغی بیلنه‌میورسه‌ده آفریقای شمالی اراضیٔ ثالثیه ورابعیه‌سنده ذات الثدایا انواعی نمونه‌لری بولندی ،

انكليزلر طرفندن مطالعه ایدیلن آسیا اراضیسنده‌ده خیلی اشکال کورلدی . انکلیز مشاهیر طبیعیونندن « اوون » ایلك دفعه ۱۸۶۲ده فرسیه‌نك اجدادی اولمق اوزره آسیاده بولنان پالئوتریوم شکلنی کوستردی . برچوق مستحاثات علماسی طرفندن بوفکر حسن قبول کوره‌رك ۱۸۸۲ تاریخنه قدر رواجی دوام ایتدی. اوتاریخده آمریقانك اراضیٔ ثالثیه‌سنده وورتمانك بولدیغی فه‌ناقودوس شکلی فرد الاصابع حیواناتك وعلی‌الخصوص فرسیه‌نك اساسنی تشکیل ایده‌جکنی وپاله‌ئوتریوم قاعده‌نك طرفیننده و هرحالده فه‌ناقودوس شکلندن صوکرا کله‌جکنی موی الیه کوستردیکی کبی قریستول دخی ایپاریون ویاخود ایپوتریوم نامنی اخذ ایدن شکلی مطالعه ایده‌رك بونك حال حاضرده موجود ذوالحافرلر میاننده اشغال ایتدیکی حقیق موقعی تعیین ایتدی . تشکلات فرسیه ایکی قطعه (آسیا ، آمریقا) ده متوازیاًمی جاری اولدی و یاخود یالکز برنده واقع اوله‌رق بعده بوحیوانات دیکرینه‌می نقل‌ایدلدی؟ دیه موضوع بحث اتخاذ ایدیلن سوأله ایکی جهتك دخی التزام اولنه‌بیله‌جکی جوابی ویریله‌بیلیرسه‌ده فرسیه‌نك قطعات جدیده‌ده ظهوری طرفداری دها چوقدر.ادوار ثالثیه‌ده خیلی مدت ایکی قطعه یکدیکریله ارتباطده بولندیغی معلومدر. فرسیه فاملیاسنه عائد مستحاثه‌لری کشفیاتك صیراسنه نظراًجدوللرده کوسترلمالری موجب فائده‌اولور وهرحالده بینلرنده‌کی ارتباط ومناسبت،جدولی تعقیب ایتمکله‌بالسهوله تحصیل ایدیله‌بیلور . آنجق آمریقا ایله اوروپا اراضیٔ ثالثیه‌لری وبناءً علیه بونلرده‌کی اشکال بیننده‌کی فرقدن طولایی آمریقاده‌کیلر ایچون آیرو برجدول واوروپاده بولنانلر ایچون دخی آیری برجدول یاپلمسی مناسب اوله‌جقدر. آمریقاده زمان ثالثینك الك آلت طبقه‌سنك (ائوسن) قسم اسفلندن اعتبار ایله حیوانات فرسیه‌نك اجدادی عد اولنان بوطبقه‌ده کشف ایدیلن فه‌ناقودوس مستحاثه‌سی ایله کوندن کونه تکثر ایدن وبوصورتله آتك تاریخ طبیعیسنی اتمام ایده‌جك اولان عناصر الده ایدلمکده‌در .

فه‌ناقودوس نامی ویریلان مستحاثه‌نك اطراف قدامیه‌ده ارضه تماس ایدر بش اصبع واطراف خلفیه‌ده بره طوقونمیان بش‌اصبعی وار ایدی. رأس،ضخیمة‌الجلد حیواناتده اولدیغی کبی ایدیسه‌ده اسنانی آكل الكل حیواناتك دیشلرینی آکدیرر ، اسنان طاحنه‌ده‌ده درت درن وحدبه واردی .

ئه‌اوهیپ دیدیکمزشکل مستحاثه تلکی بوینده‌در . رأس، علی‌العموم حیوانات فرسیه‌نك رأسنه مشابه ، چکه‌لری یدی عدد اسنان طاحنه و اسنان کلبیه ایله مجهزدر. اسنان، مستحاثه حالنده بولنان بالجمله فرسیه‌لرده موجوددر. ئه‌اوهیپ مستحاثه‌سنك ٤٤ دیشی‌واردر. بونلرك تشکیلنه اعانه ایدن اوچ ماده‌دن سه‌مان یعنی جوهر قشری طبقه‌سی موجود دکل ایدی. اطراف قدامیه‌ده درت اصبع واطراف خلفیه‌ده اوچ اصبع موجوددرکه بونلردن انجق وسطده بولنان اصبع ارضه منطبق ایدی.جوانبده‌کیلر دها قیصه اولدقلرندن یره تماس ایتمزلردی .

اوروهیپ دنیلن مستحاثه بویجه دها بیوکدر (قیون قامتنده). اطراف خلفیه‌ده‌کی اصابعدن جوانبده بولنانلرك نمالری دها دون مرتبه‌در. بوجهتله ئه‌اوهیپ‌دن تمیز ایدرلر . بالاده بیان ایتدیکمز اوچ مستحاثه (فه‌ناقودوس ، ئه‌اوهیپ ، اوروهیپ) آمریقانك ائوسن طبقه‌سنه منحصردر . پالئوتریوم مستحاثه‌سی ایسه اوروپا وآسیا قطعه‌لرنده‌ده نادر دکلدر؛ پارسك تحت‌الارض دور ثالثی طبقاتنده بولندیغی کبی آلمانیاده، مجارستانده، اسپانیا وهندستانده دخی‌ظهور ایتمش‌در. بو مستحاثه ، حیوانات حاضره‌دن ، برونك اوزون واحتمالکه برخرطوم ایله تطول وتمادی ایتمش بولنمسندن ناشي تاپیر نامي ویریلن حیوانه مشابهت ابراز ایدر ؛

اصابع جانبیه‌دن ایکیسی‌ده لایقیله نشو ونما بولمش ایدی. اولا کووی‌یه طرفندن کشف ایدیلن (پالئوتر یوم) مستحاثه‌سی مؤخراً انکلیز مشاهیر طبیعیونندن اوونك اتخاذ ایلدیکی تقسیم‌ده بومستحاثه جنسی اعتبار ایدیلدك شکل ابتدائی‌یه نسبةً ایکی جانبده‌کی اصابعی آزنشو ونما بولمش اولان واسنانی فرسیه‌یه دها زیاده مشابه اولان حیوانات هپ بوجنسه ادخال ایدلمش‌در. بو جنسده‌کی انواع ائوسن طبقه‌سیله میوسن اسفل طبقه‌سنده بولنان ومزوهیپ میوهیپ نامی ویریلن مستحاثه‌لرده یان ایکی اصبع (ایکنجی ودردنجی) انجق صوك سلامك مفصلنه قدر واصل اولور: عظم کعبره ایله زند (بیلك کمیکاری) بربرینه ممتزج کبی‌در. بو نوعلرك اسنانده سه‌مان هنوز تشکل ایتمه‌مشدر. عدداسنان ینه ٤٤ در. بویلری مدللی ارتفاعنده‌در. ینه آمریقاده پلیوسن طبقه‌سنده مستحاثات علماسندن مارسی طرفندن بولنان پاراهیپ وپروتوهیپ ایله اوروپاده قریستول طرفندن بولنان ایپاریون یاخود قوپ طرفندن بولنان ایپوتریوم و امریقای شمالیده پلی اوهیپ وآمریقای‌جنوبیده ایپ‌دیوم‌مستحاثاتلری‌ده واردر. آمریقاده بولنان اشکالك اسنانی آتلرده اولدیغی کبی ایسه‌ده اصابع جهتیله آره‌لرنده خیلی فرق واردر.

ایپاریون دینن مستحاثه‌ده رأس قطعه‌سی اولدقجه حیوانات فرسیه‌نك رأسنه مشابه ایدیسه‌ده اثنانی پروتوهیپ، پاراهیپ وپلی اوهیپ‌مستحاثه‌لرینك دیشلرینه نسبتله آت دیشلرندن چوق فرقلی‌در. ندن ابتدائی (موقته) ده یدی عدد اسنان طاحنه ظاهر ایکن تـنن دائمیده دیشلك بری غائب اولیور. موسیو غودرینك تتبعاتنه نظراً ایپاریون رون حوضه‌سنده ومیوسن علیاده‌بولندیغی کبی آفریقا قطعه‌سنده‌پلیوسن وسطی وبعضاً پلیوسن علیاده کشف ایدیلیر. آمریقای جنوبینك پامپا دورلرنده بولنان ایپ‌دیوم نه اوژوم

مستحاثه‌سنده‌عظام فوق‌الانفك (برون اوسق کمیکی) اوزون ومحدب اولمسندن ناشی رأسك برون اوسق ناحیه‌سی‌ده محدب اولوب قوچ باشنی آکدیرر. بونك ایچون‌درکه ایپ دیوم‌ده دخی تاپیر کبی برخرطوم ویا استطاله‌نك موجود اولدیغنه قائل اولنیور. بومستحاثه‌ده جبهه عریض، اسنان کلیه لایقیله نشو ونما بولمش، اطرافده‌کی عظام واوچنجی سلام (ال وآیاق پرمقلرینی ترکیب ایدن کمیکلرك بهری) آتلره یقین‌در. والحاصل بورون اوسق قطعه‌سیله تاپیر دینیلن حیوانه، فقراتك شکل وعددینه نظراً مرکبه، اطراف واصابعك‌عریض اولمسندن فرسه مشابه ایدی. علمادن ده‌پره‌نك بیانه نظراً ژه‌روه‌نام‌ذاتك وسطی پلیوسن‌ده بولدیغی ایپاریون قراسوم مستحاثه‌سی ایپاریون غراسیل ایله شیمدیکی آت بیننده بر رابطهٔ اتصال تشکیل ایدیبور ایمش. چونکه بو مستحاثه‌ده اصابع، وحید الاصبع اولمغله شیمدیکی فرسه تقرب ایتمش، یالکز اسنان ایپاریون شکلنده بولندیغی کبیدر.

وحید الاصبع فرسیه — وحید الاصبع فرسیه فاملیاسی پلیوسن دورنده ظهور ایله دور رابعی‌یه‌وحال حاضره قدر دوام ایدیبور. دور رابعیده‌کیلر حال حاضرده‌کیلره زیاده مشابه ایسه‌لرده کثیر الاصابع اجداددن وحید الاصبعه کچدکارینی کوسترر بعض خصوصات تظاهر ایلر. اولاً مشطالید ومشط القدم جانبیلر مشط لید ومشط‌القدم اصلی‌یه نادراًملتصقدرلر. ثانیاً عظم زندی (طوپوق کمیکی) دور رابعی اشکالنده عرض جهتیله حال حاضره‌کیلرك ضعفی نسبتنده‌در. بعضلری تـنده دخی فرق کوستریبورلر. مستحاثهٔ فرس کرهٔ ارضك محال مختلفه‌سنده نظر مطالعه‌یه آلنمق اقتضا ایدر،

آمریقا — بوقطعه‌ده حیوانات فرسیه فاملیاسندن برچوق مستحاثه‌یه تصادف ایدلدیکی اول وآخر ذکر اولنمقده ایسه‌ده اصلی شایان حیرت جهتی بوکا دوور

رابعی‌ده تصادف اولنه‌مامسیدر. سبب اوله‌رق اوروپاده‌کی ادوار جمودیه‌یه مماثل اوله‌رق دور رابعی‌ده بوز و صغوقلرك حکم سوردیکی بیان ایدیلیور. بو فرضیه کرك قبول اولنسون کرك رد اولنسون آمریقاده دور ثالثی و رابعی‌ده بولنان وحید الاصبع فرسیه‌لر شونلردر :

آمریقای شمالی .ـــ پلی اوهیبدن صوکرا یشایان وپلیوسن دورینك نهایته طوغری ضایع اوله‌رق مؤخراً کرك پلیوسن علیاده کرك اراضیٔ رابعیهٔ سفلاده ظهور ایتمش اکوس پاروولوس مستحاثه‌سی بولنورکه بوندن اشکال آتیه تولد ایتمشدر : اکوس ماژور، اکوس اوقسیدانتالیس، اکوس کوریدنس، اکوس قونورسیدوس صوکرا کی شکل آمریقای شمالی وجنوبیده دخی بولنمشدر. اکوس پاروولوس شکلی آمریقانك شرق سطح مائلی جهتلرنده وقیالق طاغلرده، اکوس ماژور شکلی حکومات متفقه کورفزلرینه یقین اراضیده بولنوب اکوس پاسی فیکوس شکلیله ایکیسی حال حاضرده‌کی فرسدن جثه‌جه دها فرقلی اولدقلری آکلاشلمشدر. اکوس اوقسیدانتالیس حال حاضرده‌کی فرس جسامتنده‌در . اکوس قونورسیدوس زمان ثالثك قسم علیاسنده ومکسیقا زمان رابعیسنده بولنمشدر.

آمریقای جنوبی .ـــ دور ثالثی ورابعی وحید الاصبع اشکالی آمریقای شمالی‌یه نسبتله جنوبیده دها زیاده‌در. ایپی دیوم شکلنه عائد معلومات بالاده بیان ایدلمش ایدی . « برومایستره » کوره بری اصل ایپی دیوم دیکری ایپی دیوم نه‌ئوغوم اولمق اوزره ایکی شکل ایپی دیوم موجوددر . ایپی دیوم آرسیدوس نامنی ویردکاری شکل اصل ایپی دیومك برنوعه‌سی‌در . سائر اشکال فرسیه « برانقون » ك اکوس آندیوم ویاخود واغنرك اکوس فوسیلیس آندیوم ، اووه‌نك اووه‌نك اکوس کوریدنس ، ژروه ایله آمه‌غینونك اکوس ره‌ستی دوس وبرومایسترك شکللریدر. اکوس آندیوم ، آمریقانك اغلب احتمال پلیوسن دورینك ایلك فرسی اولوب قطعات عتیقه‌نك اکوس سته‌نونیس شکلنه تقرب ایتدیکی و اکوس کوریدنس دخی لوندك إکوس قابالوس آفینیس، ژره‌نك اکوس آمریقانوس نامنی ویردکاری شکللرك مماثللری‌در .

آفریقا .ـــ جزایرده، قسطنطینه شهری جوارنده پلیوسن طبقه‌سنك قسم علیاسنده بولنان برچوق مستحاثه اشکالی میاننده براپاریون ایله برفرس ویا همان فرس دینیله‌جك راده‌ده ایکی شکل مستحاثه بولندیغنی « توماپا » بیان ایدیور. زمان رابعی جدیده‌ده شیمدیکی آفریقا آتندن تالی صورتده تخلف ایدن برفرس ایله اسنانی جهتیله ایپاریون شکلنه تقرب ایله‌ین ومرکب بوینده برشکله تصادف اولنور .

آسیا .ـــ آسیای روسیه‌ده، هندستانده سیوالیك طاغلرنده میوسن طبقه‌سنك قسم علیاسنده مستحاثهٔ فرس بولندیغی حالده دیکر یرلرده انجق میوسنك قسم وسطیسنده کوریلیور . قطعات سائره‌ده کوریلن اشکالدن ماعدا ایکی عددی یالکز آسیایه منحصر قالیور : بری اکوس سیوالنسیس؛ دیکری اکوس نامادیکوس نامارینی آلیور .

اوروپا .ـــ دور ثالثی و رابعی‌ده وحید الاصبع فرسه، روسیه‌ده، آوستریاده، ایتالیاده، اسویچره‌ده، بلچیقاده، انکلتره‌ده وآلمانیاده تصادف اولندی . بهرنغ ك آلمانیا اراضیٔ رابعیه‌سنده کشف ایتدیکی اکوس هه‌میونوس فوسیلیس شکلی فرسدن زیاده هه‌میونه (جکتای) مشابهدر . « فورسیت ماژور » ك اکوس قوآغوئیدس ایله « والدریش » ك اکوس قوآفنیس شکللری بربرینه غایت یقین وفرس ایله قوآغا (یبانی مرکب) آره‌سنده برحد فاصل تشکیل ایتدیکی وفرسه دها یقین بولندیغی آکلاشلمشدر . بونلردن صوکرا ، کیتدکجه شمدیکی فرسه تقرب ایدن اشکاله تصادف اولنور . دارنو وادیسنده موسیو قوشی‌نك

بولديغى اكوس سته‌نونيس ، والدريبشك اكوس فوسيليس شكللرى ، دالاچياده اووه‌نك اكوس سپه‌لئوس ايله قوشى‌نك اكوس لارته‌تى شكلى دخى ينه دارنو واديسنده بولنمش‌در . اشكال مذكوره ميانه والدريش، آوستريالك ادرياتيق‌دكزى جوارنده ايستريا اراضيسنده بولنان اكوس سته‌نونيس آفنيس ايله اكوس فوسيليس مينور اشكالنى وضع ايتديكى كبى بهرنغ‌ده ساقس آيالتى جوارنده بولنان اكوس قابالّوس‌فوسيليس وبونك‌نوعه‌لرندن وورتمبرغ‌ده بولنان اكوس‌قابالّوس‌فوسيليس‌لاتى فرونس‌اشكالنى بولنديريورلر. ايشته اشكال‌مذكوره‌يكديكرينى ولى وتعقيب‌ايله ظهور ايتمش اورر . روتى ميرك قولنه نظراً تعاقب وتوالى شوترتيبده واقع اولمشدر: اكوس سته‌نونيس ، اكوس فوسيليس ، اكوس لارته‌تى. شكل اخير شيمديكى فرسك معاصرى اوليور. ايشته بواوچ شكل طبيعى برقانون تحتنده يكديكرندن مشتق اوله‌رق شيمديكى فرسه‌واصل اولنيور. بونلرك شيمديكى فرسله فرق وتخلفاتى اسنان جهتيله ايسه‌ده بوراده آندن بحث ايده‌ميز. روتى‌ماير ، برومايستر وفورسيت‌كبى مؤلفلره كوره اسويچره‌ايله قورسيقانك شرقنده آلپ آطه‌سنده اراضىٔ رابعيه حوضه‌لرنده وحتى حال حاضرده آفريقاده يشامقده اولان فرسلر ميانده بعضيلرى اسنان‌جهتيله حال‌حاضرده‌كى فرسه مشابهت عرض ايده‌جكلرى برده پليوسن طبقه‌سنده‌بولنان فرسلره دها يقين بولنيورلر. دور رابعيده قدوقامتك زياده‌لكى ورأسلرك جسامتيله متميز فرسلرمشاهده اولنمشدر. بعض اراضى‌ده، آسياده حال‌حاضرده وحشى وسربست‌حالده‌يشايان فرسلره مشابه بودور، قامتى‌قيصه فرسيه شكللرينه تصادف اولنيوركه بونلر اوروپاى وسطيده دخى بولنمشدر . سون نهرى واديلرنده بولنانلرك قامتى وسطى درجه‌ده يعنى تخميناً ١,٣٦ متره ارتفاعنده ايدى. لكن بوندن دهامرتفع قامتده اشكالده‌ده تصادف اولندى .

حال‌حاضرده بعض آتلرك كثيرالاصبع اوللرينك ايضاحى . ـــ مستحاثات علمى ترقى ايتدكجه آره‌يرده ناقص قالان بعض اشكالى اتمام ايديله‌رك بو صورتله برنوعه‌دن ديكر نوعه‌يه كچمك خصوصى بردرجه‌يه‌قدر ايضاح ايديله‌جك ظن ايديليور . بالاده كورديكمز كبى عظم كعبره ايله زندك التصاقلرى،عدم استعمالدن اصابعك برر برر ضمور ايده‌رك تناقص ايتمسى كبى بعض قوانين تحتنده اوله‌رق مختلف اشكال فرسك بربرندن حاصل اولديغى تخمين ايدلمكده‌در . بعض طايلرك حين تولدلرنده جانبى ومنضم ايكى اصبعه مالك اولدقلرينى كورمك اندر دكلدر. غلط طبيعت عنوانى تحتنده بولنديريلان وعددى ٤٩ ه بالغ اولان بوكبى خصوصى وقايعدن انجق اون ايكى شكل كثيرالاصابع حيوانات عد اولنمغه شايسته اولوب ديكر اوتوزيديسنده اصابع انجق اطراف قداميه‌ده كورلمش‌در. نه‌ايچون شيمديكى حالده بعضاً فرسلر كثيرالاصبع اوله‌رق تولد ايديور ؟ بويله برحال نجاباتدنمى معدوددر؟ يوقسه مطابقت قانوننه كوره حاصل اولمش برتحوللى‌در ؟ ياخود مشابهت اجداد، ارتجاع قانونى ايجاباتندنمى‌در؟ علم المستنسخات برعضوك كسب ضمور ايتمسنه، ديكر برعضوه التصاق ايتمسنه ، نشوونماده توقفنه ويا اصلا نشو ونما بولمامسنه ، تبديل موقع ايتمسنه والحاصل التواسنه دائر معلومات ويرر ايسه‌ده اصابع منضمه‌نك آتيده بيان ايده‌جكمز مستثنياتنى ايضاحه كافى اوله‌جق معلومات ويرميور . برفرسده اطرافده ايكى واوچ اصبع بولنور ايسه بواوچ اصبع هرحالده ودائما اطراف قداميه وايكى اصبع اطراف خلفيه‌ده بولنور . اكر يالكز ايكى اصبعلى ايسه بوحالده منضم اولان ايكى اصبعدن داخلده‌كنك دها زياده نشو ونما بولديغى كوريليور . بوحال مطابقت قانونيله ايضاح ايديله‌مز. چونكه مكث وتوقفده طوپراغه تماس ايتمين جانبى اصابع منضمه‌نك برفائده‌سى يوقدركه ايجاب مطابقتله حاصل اولسون . بوتقديرده مشابهت اجداد وارتجاع

قوانینی نظر مطالعه یه آلنمق لازم کلیر . اکر بوجهت قبول واهمیتله تلقی اولنورسه پراکیده نامنی ویردیکمز ایلك فرسلر میاننده بعض اشکالك اطراف قدامیه ده اوچ، اطراف خلفیه ده ایکی اصبعه مالك اولمسی وبونلری تعقیب ایده جك اشکالکده اطراف قدامیه سنده ایکی اصبع واطراف خلفیه لری وحید الاصبع اوله رق بولنمری لازم که جك که علم المستحاثاتك ترقیسی بلکه آتیاً بونی کوستره جکدر . علم المستنسخاتك برخصوصیتی اوله رق قبول ایدلمش اولان بالاده کی خلاف قاعده وقایع، جدده ایکی شکلك موجودیتی وبونلردن برینك اون ودیکرینك التی اصبع ایله مجهز اولدیغی قبول ایتدیریور . فی الحقیقه وجودك ثقلتی اطراف اربعه یه تقسیم وتوزیع اولندیغنه وبونلرك مکث، حرکت وسرعت زمانلرنده دخل وتأثیرلری اولدیغنه نظراً ده عوارض مذکوره نك دور ثالثی موازنت عضویه قانونیله مطابقتدن حصوله کلمش اولدیغی کوستریور . حیوانات فقریه ده بوکبی تعدیلاته، بعض اعضانك وجودده ویا اطرافده غیر مستعمل فعالیتده بولنمامسندن ویافائده سز اولمسندن ناشی فقدانه ویا دیکر اعضایه تحول ایله فاعل بر حالده بولنمسنه دفعاتله تصادف ایدیلیر . حیواناتك بدنلریله اطرافی بیننده برارتباط وتعلق بولندیغی وفرضا وجودی ایلرویه سورمکه خدمت ایدن اطراف خلفیه یه نسبةً اطراف قدامیه وجودك ثقلتی تحمل ایچون پاینده خدمتی ایفا ایدیورسه آزبرشی تعدیلات کوره رك مشابهت اجداده یعنی کثیر الاصبع اولمغه تقرب ایدر. پاینده خدمتی ایفادن معاف ایسه تعدیلات زیاده اولور . حیوانات فرسیه ده اطراف قدامیه ، مرکز ثقلته قریب اولمسی حسبیله هر شیدن اول پاینده خدمتی برنجی درجه ده ایفا ایدر . اطراف خلفیه ده ایلری سورمکه خدمت ایلر . پلیوسن طبقه‌سنده کی فرسیه ده متوسط بر اصبعك یاننده بر ایشه یارامیان غیر فاعل ایکی جانبی اصبع بولنمسی ، متوسط اصبعك وظیفه دار اولمسی وبووظیفه یی دها لایق وجه ایله ایفا ایده بیلمك ایچون دها زیاده نشوونما بولمسنه احتیاج مس ایده جکی وبوکاده اولا اطراف خلفیه ده بولنان ایکی جانبده کی اصبعلرك ضایعیله کسب قوت ایده رك موفق اوله بیله جکی وبووجهله وجودی ایلری سوره بیله جکی غیر قابل اعتراف برصورتده تظاهر ایدیور . اطراف قدامیه ایسه انجق ، حرکتنه ، آدیم آتمغه مباشرت ایدوب پاینده اوله جغندن جوانبده کی اصابع اطراف خلفیه یه نسبتله دها زیاده بر زمانله ضایع اوله جقدر اکر، اطراف قدامیه طیرانه، تناوله، طرمالانه رق چیقمغه ، قازوب دلمکه خدمت ایده جك اولسه ایدی بویله حیوانلرده اطراف خلفیه جزئی تعدیلات کوره جکدی . حالبوکه دوه قوشی کبی حیوانلرده اطراف خلفیه ده تخلف دها زیاده آشکار اوله جقدر .

توزیع جغرافی — حال حاضرده کی اهلی فرسك اجدادی اولمق اوزره قبول اولنان زمان ثالثی ورابعی حیواناتك بولندقلری محال نظر اعتباره آلنه رق بوبابده بعض قواعد وضع ایدیله بیلیر .

مرکز انتشار وتوزیع اولمسنه نظراً آسیاوآمریقا قطعه لرینك اهمیتی — مستحاثاتك کیف ماتفق بر نوعی مختلف اراضیده عینی زمانده می ویاخود متعاقباً ظهور ایده رك کرهٔ ارضك مختلف قطعاتنه می انتشار ایتمش اولدیغنه دائر علم المستحاثات هنوز بیان مطالعه یه جسارت ایتمیورسه ده کشفیات ؛ اوروپا قطعه سنده کی پلیوسن حیواناتی آسیای جنوبیدن هجرت ایتمش اولدقلرینی کوستریور . مستحاثهٔ فرسك ، آسیا زمان ثالثیسنك پلیوسن اسفل طبقه سنده ظهور ایتدیکی مقدما بیان ایتمش ایدك . اوروپا قطعه سنده فرسیه پلیوسن طبقه سنك قسم وسطیسنده تصادف ایدیلیور. مدنیتك مهد ظهوری آسیا قطعه سی اولمسنه نظراً قطعهٔ مذکوره زمان ثالثیده برچوق حیواناتك منشئی اولمق اوزره تلقی اولنمقده در . انواع حیواناتك منشائنه تعلق ایدن

بومسأله‌نك حلی پك مشكلدر . اكثريا زمان ثالث ورابعی‌ده كثرتله موجود اولان برنوعك حال حاضرده هيچ اثری قالمامش ، اوحالده عينی مملكتده دور ثالث ورابعی‌ده يشامش بر نوعه حال حاضرده او مملكتده يشايان برنوعی ارتباط وتسلسل ايتديرمك خصوصنده اصرار ايتمك پك‌ده جائز اولەمز . كرۀ ارض‌ده تزلزلات، حركات ترابيه، جوديه‌لر ودكزلرك اجرا ايلدكلری تأثيرات مخربانه‌سندن متولد اولان مناسبات موقعی ومحلی اوله‌مز. حيوان بوكبی اسبابدن طولايی نشئت ايتديكی محلی ترك ايله ديكر بر محله يشايه‌بيلور . فرضا رن نامی وپريلان كيك فيل.... الخ كبی حيوانات مقدما اوروپای وسطيده يشامقده‌لر ايكن بعضيلری شماله بعضيلری جنوبه هجرت ايتمشلردر. فرسلر، آمريقاده زمان ثالث طبقه‌لرينك قسم علياسنده كثرتله بولنمقده ايكن بالآخره بسبتون ضايع اولمش واكر اوروپاليلر فرسلرينی آمريقايه ادخال ايتمامش اولسه‌لر ايدی حال حاضرده فرس آمريقا ايچون يبانجی كوريله‌جكدی. انقلابات ژئولوژيه ايله برنوع بولنديغی محلدن آيريله‌رق فرضا ژاپونيا وقاليفورنيايه هجرت ايده‌بيلير ؛ تاكهانی بر حادثه حيواناتك اسكان ايلدكلری ناحيه‌يی دوچار تحول ايده‌رك بتون حيواناتی بر موت آنی ايله اولديری ويرر . بعض حوضه‌لرده صويك يرينی مواد صلصاليه قاپلار. بعض نواحيده صوده برتحول حروری حصوله كله‌رك درجۀ حرارتی ده‌كشير ؛ ياخود املاح وغازات مهلكه حيواناتك سبب هلاكی اولور . ازمنۀ ابتدائيه‌ده بالفرض سيبرياده يشايان برحيوان حال حاضرده آفريقای جنوبيده يشايور. زمان ابتدائيده قطبلردن خط استوايه قدر سطح ارضك حرارتی بوكونكی اقاليم حاره درجه‌سنده اولوب زمان ثانوی اواسطنده قطب ارض تبرده باشلاديغی و حرارت خارجيه‌نك بووجهله تحوله سبب مرور زمان ايله كرۀ شمسك قطر ظاهريسنك تناقص ايتمكده اولمسی اولديغی معلوم بولنمشدر. شوراسی‌ده اونودلماملی‌كه صوكسنه ظرفنده نشر ايديلن پالئونتولوژی رساله‌لری حيوانات فرسيه‌نك منشأ ومهدظهوری آمريقا اوله‌جغنی بيان ايتمكدن چكنميورلر : علم المستحاثات علماسنك تحريات جديده‌لری فرسك اصل ومنشائی آمريقای شمالی اولوب اورادن آمريقای جنوبی‌يه و صوكرا اوروپايه كچديكنی بيلديرييور . مستحاثات علماسنك سائر حيواناتده هنوز تماميله موفق اوله‌مدقلری حالده حيوانات فرسيه فاميلياسنه مربوط اشخاصك تسلسل و تعاقبنی غايت دقتله مطالعه ايتمشلر وزمان ثالثينك بتون مدت جريانده بربرينی تعقيب ايدن ۱۳ : ۱۵ قدر شكل بولنمشلردركه معروف آتك همان تماميله اجدادندن عبارت بولنمشدر. جای تعجب اولان نقطه آتك جدی اولان اشكال مذكوره دفعةً اوروپا ايله امريقای شمالينك عين سنه تقابل ايدن مضجعلرنده تصادف ايدلمشدر . بو توافق ايكی فرضيه ايله تفسير ايديليور : (۱) سلسله‌نك نمونۀ ابتدائيلری موازاةً يعنی بر زمانده و عينی صورتده ومستقلاً ايكی قطعه‌ده دخی نشو ونما بولمشلر و انلری متعاقب كلن اشكال تاليه عين اسبابك تأثيريله مأثر بولندقلرندن عين صورتده دوچار تعديل اولملرينی موجب اولمشدر . (۲) مع مافيه آمريقاده بولنان سلسلۀ انساب، بر ايكی حدی نقصان اوله‌رق اوروپاده بولنان سلسله‌دن دها مكمل اولديغی كبی دور ثالث مدتنده آمريقا ايله اوروپا قطعه‌سی آره‌سنده قامچاتقه جهتندن غايتله وسعتلی اتصال وارتباط موجود اولديغی توصيف طبقات الارض فنی كوستردیكندن حيوانات فرسيه كبی حركتلری سرعتلی اولان حيوانات ايچون آمريقادن اوروپايه هجرت وقوعه كلديكی ملحوظدر . فی‌الحقيقه كيتدكجه مذكور نقطۀ اتصال طارلاشمش واو زمانلر ، حوالئ مذكوره شيمديكی كبی اوليوب اك معتدل بر نقطه‌دن معدود بولنمش ايدی . اسباب

مذکورەدن و دها سائر علم المستحاثات حقنده اجرا
ایدیلن تدقیقات عمیقه‌دن طولایی اکثر مؤلفلر آت
ایچون آمریقای شمالی‌یی مهدظهور ومنشأ قبول وعد
ایتمکده تردد ایتمیورلر . مختلف زمانلرده آمریقادن
اوروپایه مهاجرت وقوعبولمش ، یکی کانلر بر زمان
آمریقاده‌کی همجنسلرینه موازاةً اوروپاده نشو ونما
بولمشلر ایسه‌ده ، بوکبی شعبه‌لر اصل بزجه معروف
آتی حاصل ایتمکسزین محو و منقرض اوله‌رق آت
پلیوسن دورنده طوغریدن‌طوغری‌یه آمریقادن کلمش
اوله‌جغی اغلب احتمالات بولنمشدر. بناءً علیه حیوانات
فرسیه‌نك اك بعید جدی اولمق اوزره تلقی ایدیلن
اك اسکی ذات‌الثدایا آمریقا اراضیء ثالثیه‌سنك اك
اسکی طبقه‌لرنده بولنان فناقودوس شکلی اوله‌جقدر.
شکل مذکور کرکدان و تاپیر دنیلن حیوانلاتك‌ده
جد اکبرینی تشکیل ایدییور .

عروق فرس — عروق‌فرس،شرق‌ویاغربی
نوعلرینه آیریلیر : بونلرده ثانیا برچوق فروعه
انقسام ایدر . شویله‌که :

شرق‌عروق — ١ عربستان‌جنسی أ ـ جزیرة‌العرب،
ب ـ نجد (شجر) ، ج ـ خطهٔ یمانیه ـ حجاز . هـ ـ
سوریه ـ (عنزه) ، و ـ عمان ومسقط ـ دمقله
(دارد مقله) ح ـ مصر، ط ـ بربریه ، ی ـ جزایر
عرقلری

٢ ایران جنسی ؛ أ ـ عجم، ب ـ کرن ، ح ـ قره
باغ عرقلری

٣ عثمانلی جنسی؛ أ ـ روم ایلی ، ب ـ بوسنه ،
ج ـ اناطولی ، ـ چقور اووه هـ ـ کرد ، و ـ اردن
یایلا عرقلری

٤ حجاز جنسی
٥ مولدوان جنسی
٦ ترانسیلوانیا جنسی
٧ تاتار جنسی أ ـ تاتارستان، ن ـ ترکستان،ج ـ
چین وهندستان ، ـ روس هـ ـ چرکس عرقلری

غرب عروق . ـــ ١ انکلیز جنسی : أ ـ قوشو
آتلری ، ب ـ آو آتلری ، ج ـ حاق وتوب ، د ـ
یورق شایر ، هـ ـ نورفولق، و ـ قلیدس دالر ، ز ـ
سوقفولق دنیلن ایری قوشوم آتلری عروق

٢ فرانسز جنسی : آ ـ لیموزین ، ب ـ نورماند ،
مرل‌رو، ج ـ دویل، بید ، برەتون بنك حیوانلریله
آ ـ قونتین ب ـ پرشرون، ج ـ آنغلو نورماند ،
بولونه قوشوم آتلریدر .

٣ اسپانیول وپورتکیز جنسی
٤ فلمنك جنسی
٥ دانیمارقه
٦ اسوج ونوروج جنسی
٧ المانیا جنسی
٨ بلچیقا جنسی
٩ اوستریا ومجارستان جنسی
١٠ ایتالیا جنسی
١١ امریقا واوسترالیا جنسی

انسال فرس بروجه بالا بولندقلری مواقعه نسبت
اوله‌رق حصوله کلن اجناس مختلفه‌دن بشقه برده خالص
جنس، یارم قان وعادی جنس نسللرینه انقسام ایدر.
اشبو ایکی صورت تقسیمك توحیدیله اجناس مختلفه
حقنده بیان مطالعه ایتمك مشکل اولمقله برابر تقسیمات
اساسیه‌یه کوره اعطا ایدیله‌جك معلومات مختصره
صیراسنده هر جنس ویا عرقك درجهٔ اصالتی‌ده ذکر
اوله‌جقدر .

شرق اجناسی ـ ١ ، عربستان اجناسی خالص الدم
و اصیل عرب آتلری جنس فرسك نمونهٔ اصلیسی
اولوب اجناس سائرهٔ فرس اراسنده بالاستحقاق
برنجی درجه‌ده برموقع اعتبار وامتیازه مظهر اولمشدر.
طمارلرنده بشقه برقان جولان ایدن بوآتلر یکنظرده
محن ومذاقه تحمل فوق‌العاده‌سنی ارائه ایدر. سیماسی
معنیدار، آلنی عریض ومستوی ، کوزلری بیوك
وآچیق، و ذکا وجرأته دلالت‌ایدر صورتده‌پار

ڤولاقلر مقطوع ومطبوع وغايت متحرك، باشك هيئت
عموميه‌سی مربع وطويل . بيون جداغودن اعتباراً
ايلری طوغری چيقه‌رق كوزل اسالنمش، باشه
خفيفجه مربوط، جداغو يوكسك، اتسز وكيری‌يه طوغری
مائل، اوموزلر درجهٔ مطلوبه‌ده اوزون ومائل، كوكس
وسعتلی، يانلر وبوش بوكورلر ، آرقه قيصه ، بل
قيصه ، صاغلام صاغری، اوزون وافقی قويروق ،
يوكسك ياپيلی بجاقلر ، دوكلش تيمور كبی سرت
وكيكلری عريض مفصللر ، اتسز واوياناق رجللر،
سرت ومنتظم طرناقلر . بوآيری آيری اوصافدن
باشقه تشكلات بدنيه هيئت عموميه‌سی اعتباريله غايت
موزون وهرناحيه يولی يرينه موضوع بولنمقله وجود
دائما موازنت خفيفه حالنده ويله وقويروق وقيللری
ايپك كبی اينجه وپارلاق اولوب آنده تصور اولنه
بيلن كمالات وبدايعك هيچ بر نقصانی اولمديغی كبی
طبعاً مطيع، ملايم، قناعتكار ، متحمل و جسوردر .
ارتفاعلری ١,٤٨ الی ١,٥٤ ذراع اعشاريدر .

أ ـ جزيرة العرب آتلری بغداد و بصره ولايتلرنده
يتيشمكده اولوب اجناس اصليه ميانده كحيله ناميله
شهرت بولان جنس سائر عرب آتلرينك اصلی
اولديغی ظن اولنور ايسه‌ده بين العرب كحيله ، عبيه،
سقلاوی، معنكی، دهمه ، هديه ، حمدانی ، ريشان ،
ام عرقوب، مليحه ، ريده ، سعده ، شويمه وكبيشه
ناملريله اون بش قدر اجناس اصليه تعداد وبونلردن
تشعب ايتمك اوزره كحائل العجوز نام عموميسی
آلتنده اوتوز بش وعبيه عنوانيله درت وسقلاوی
نامی آلتنده سكز ومعنكی اسميله درت كه جمعاً يوزه
قريب قوافل ياد اولنمقده‌در .

ب ـ نجد آتلری جزيرةالعرب اجناسنه نظراً دها
قيصه ، دها اوفاق ايسه‌ده بتون دنياده آتك واصل
حدكمال اولمش تمثال بی مثالی عرض واظهار ايدن
وبالاستحقاق شهرت شعار اولان اشبو نجد آتلری
اصالتلری اعتباريله اجناس سائره‌يه من كل الوجوه
تفوق ويورغونلغه وآچلغه كافه‌سندن زياده تحمل ايدر،
بونلرك مهد ظهورلری شمالاً جبل شجر، جنوباً دهناء
چولی، شرقاً جبل طويق، غرباً وادیٔ الحجر ايله محدود
اولان عربستانك وسطيدر .

ج ـ خطهٔ يمانيه‌ده قديماً مطبوع و مشهور آتلر
بولنديغی كبی اليوم موجود اولانلری ندرتيله برابر
اولدقجه بويلی وجسور آتلردر .

د ـ سواحل بحر احمر بونجه سويشدن حدود
يمانيه‌يه قدر اراضی ايله بين الحرمين ودها ايچريلرده
قيمتدار ورفيع القامه آتلر موجود اولوب بورالرك
مصر ايله حيوان تجارتی واسعدر .

هـ ـ سوريه آتلرينك اجناس عاديه‌سندن صرف
نظر اك اعلا جنس دنيا يوزنده تجديدن صوكرا ايكنجی
عد اولنان عنزه جنسنه مخصوص اولمق اوزره هر
ايكی قولاغنك آرقه طرفنه مثلث شكلنده بر علامت
داغلانور .

و ـ عربستانك اقطار جنوبيه‌سنده يعنی عمان
خطه‌سنك منبت اراضيسنده يتيشن آتلر علی العموم
رفيع القامه وقوی البنيه ايسه‌لرده اصل عرب آتلرينك
اوصاف وخواص مقبوله‌لرينه مالك دكلدرلر. عموم
عربستانده بولنان آت موجودی آنجق ١٠٠,٠٠٠
مرتبه‌سنده تخمين ايدلمكده‌در [١] .

ز — مصر عليا ايله حبشستان اراسنده ونوبه

[١] « عقدالاجياد فی الصافنات الجياد » نام اثر
بهيه‌ده خيل عربی درت قسمه تفريق ايديليور: عربی،
هجين، مقرف، برذون. بوتقسيم آتك اجناس اصولنه
كوره‌در . عربیٔ عتيق هم اناسی هم باباسی عربی
اولان آتدر . خيل هجين باباسی عربی آناسی عجمی
اولان آتدركه خيالون عرب بيننده معتبر دكلدر .
خيل مقرف باباسی عجمی، اناسی عربی اولان فرسدر.
خيل برذون (كسريا ايله) هم اناسی هم باباسی عجمی
اولان عربستان آتيدر .

اراضیسی اواسطنده‌کی دمقله (دار دمقله) آتلری شرق اجناس فرسی اصلارینه اوقدر بکزه‌میوب بویلری ۱٫۶۳ الی ۱٫۶۷ ذراع اعشاری ایسه‌ده شکللری غیر منتظمدر . اوزون قفالی وقوغو بیونلی وقوچ برونلیدر .

ح — مصرجنسی : مصر سفلی آتلرینک بویلری اولدقجه یوکسك وشکللری قباوباشلری اوزون، قولاقلری نسبتسز ویاصی، کوزلری کوچك، بویونلری اکثریا دوشوك، قارنلری ایری اولوب مع مافیه قوتلی ومتحملدر. مصر علیا جنسی ایسه دیکرلرینه نسبةً دها مرتفع ، دها اوزون وشکلاً دها خوشدر . مصرده آنجق ۱۰۰٫۰۰۰ مرکب واردر .

ط — بربریه جنسی — بونلر همان عرب آتلری قدر مطبوع ومشهور اولوب اوصاف آتیه ایله تمیز ایدرلر . وجودلری نارین ، کیکلری آز چیقنتیلی اولمغله هیئت مجموعه‌سی نظرفریب ونازکدر . باشلری پك کوچك، بویونلری اوزون ونارین وارتفاعلری ۱٫٤٥ متره قدردر . بلی قیصه، صاغریسی اوزون و مفاصلی جملی وطرناقلری اوفاق بجاقلری عرب آتندن آشاغی قالمیه‌جق درجه‌ده عمودی وقویدر .

ی — جزائرجنسی : بوراده « عوران »جنسندن ماعداسی انسالی بوزولمش بربریه‌حیوانلرندن‌عبارتدر. عوران‌خیوانلری‌قوی ومتحملدر. ملایمتله‌قوللانیلیر . خاشاری حیوانلردر .

۲ — ایران جنسی : آ — عجم آتی: بو جنس حیوانلر اسکیدنبری احراز ایتدکلری شهرتلریله همان عرب آتلرینه دعوای مساوات ایتمکده‌در . بونلرك ارتفاع قدلری عرب آتلرندن زیاده اولوب شکل وهیئتلری ظریف ، باشلری قوری و خفیف ، بویونلری نارین ومنتظم صورتده مقوس ، صاغریلری افقی ویاقیشقلی، آیاقلری وانجکلری عرب آتلرینککی کبی نارین وقویدر. سرعت‌سیرده دخی آتلردن کری قالماز ایسه‌ده کیتدیکی یردن عینی سرعتله کلەمز .

ب — کرد عرقی : ممالك ایرانیه داخلنده عجم آتلرینه شکلاً بکزه‌مه‌یتلر الکزیاده حسن اشکاله مالك اولان کرد آتلریدرکه اوصافی عثمانلی جنسی صیراسنده بیان اولنه‌جقدر .

ج — قره‌باغ عرقی : قره‌باغ حیوانلریله طبعاً بونلره مشابه اولان کورجی حیوانلرینك بویلری حد وسطی مادوننده ایسه‌ده بنیه‌لری جبل حیوانلرینه مخصوص اولان صحت وقوت وچویکلکی حائز اولدیغندن عارضه‌لی اراضیده حرکته غایت صالح وجفاکش قالین بویونلی ومدور وجودلی قوی حیوانلردر .

۳ — عثمانلی اجناسی : ممالك شاهانه‌دن یتیشن اجناس مختلفه‌دن عرب ، مصر وکرد جنسلری استثنا ایدلدکدن صوکرا روم‌ایلی وآناطولی حیوانلری اشکالجه یکدیکرینه آز چوق مشابه اولوب آنجق زیرده بیان ایدیله‌جکی وجهله بوسته بارکیرلری طرز اشکالی ایله روم‌ایلی جنسندن وچوقوراووه جنسی ارتفاع وتناسبجه آناطولی حیوانلرندن فرقلیدر . اشبو اجناس مختلفه جثه‌لرینك آز چوق کوچکلکیله برابر شکللرینك اولدقجه متناسب وقوای بدنیه‌لرینك مکملیتی سایه‌سنده هر درلو خدماتك ایفاسنه صالح دینج وتوانا ومتحمل حیوانلر اولوب مقدارجه‌ده بر عصر مقدملرینه کلنجه‌یه قدر سواری عسکرینك موجودیتی قرق بیکدن آشاغی دوشورمه‌مش ایکن تیمارلی سپاهی (بوماده‌یه مراجعت) اوجاقلرینك الغاسندن صوکرا مقدارینه طاری اولان تدنی بوزندن نهایت ۱۲۷۳ تاریخندن اعتباراً دولتجه اجنبیدن حیوان مبایعه‌سی لزومی تحقق ایتمشدر .

آ — روم‌ایلی جنسی : انتظام اشکال جهتیله خطوط تناسبدن بعیداولوب ارتفاعلری آنجق ۱٫۳۸ الی ۱٫٤۷ متره وکوکسی طارجه وبوینی ایله بوش بوکرلری قیصه‌جه وصاغریسی دوشوك ایسه‌ده بنیه‌سی وخصوصاً بجاقلری قوی اولدیغندن هردرلو خدماته الویریشلی جفاکش حیوانلردر . مذکور حیوانلرك

غدا وتربیه‌لرینه دها زیاده اعتنا ایدلسه اصلاح اوصاف ایده‌جکلری شبهه‌سزدر .

ب — بوسنه جنسی : ارتفاعلری نهایت ١,٤٥ متره اولدیغی حالده اشکالجه روم ایلی حیوانلرندن دها چالیملی وطیانقلی، اوفاراق باشلی، کنیش جبهه‌لی، قالین وقیصه بویونلی ، کنیش کوکسلی و بجاقلری صاغلام وقوهٔ بدنیه و افعال حیاتیه‌سی مطلوبه موافق اولوب کرك بونلر کرك روم ایلی حیوانلری قوشومه دخی یارار .

ج — اناطولی حیوانلری عمومیت اعتباریله روم ایلی جنسنه همان مشابه ایسه‌ده طرز تغذی وتربیه‌لرینه ایدیلن اهتمامسزلقدن فعالیت آلیه‌لری دوچار سکته وکسالت اولمقله برابر ینه خدمات شاقه‌ده استخدام اولنیورلر ایسه‌ده کندیلرندن انتظار اولنان اقتدار و استعداددن همان محروم بر حالده‌درلر . خصوصیت اعتباریله بالاده وزیرده بیان اولندیغی اوزره اولدقجه تناسب اشکاله مالك وهردرلو خدماته صالح قوی حیوانلر موجود ایسه‌ده مقداری احتیاجدن پك دوندر .

د — چوقور اووه جنسی : علی الاکثر کوزل باشلی ویرلی اجناس سائره‌سندن دها بویلی واشکالجه آلیملی ، قوی البنیه و بویونی وآرقه‌سی و صدری وبطنی متناسب وآیاقلری قوتلی اولوب عمومیتله بینکه الویریشلیدر .

هـ — کرد آتلری : عرب آتلرندن دها کیکلی وایری جثه‌لی ویوکسك بویلی، مقوس بویونلی اولوب اشکال وحسن اندامجه نه‌کاملاً عربه ونه‌ده عجم آتلرینه بکزه‌مه‌مسیله برابر سلیمانیه ورواندز واربیل جوارلرنده یتیشنلرك عرب وعجم جنسلرینك براشمسیله وجوده کلدیکی و اقلیمك تأثیراتنه منضم اولان جباله مخصوص جیادت هوا وکثرت اغذیه و طرز تربیه کبی احوالك بنیه وعضولرینی تحویل ایتدیکی آشکاردر . دیار بکر ، درسم ، معمورة العزیز ، سعرد وحکاری حوالیسنده‌کی کرد حیوانلری یرلی جنسیله تخلیط ایدلمکدن وباتلرینه اهتمام اولنمامقدن ناشی جثه‌واندامجه دیکرلرینك مادوننده‌در .

و — اوزون یایلا حیوانلری : چرکس مهاجرلرینك جلب وتکثیر ویازین عزیزیه سمتلرینه وقیشین چوقور اووه سمتلرینه سوروب خرکله حالنده رعی ایلدکلری قفقاسیه جنسی حیوانلری اولوب اشکال واوصافی چرکس حیوانلرینی آکدیرر .

ح — عراق آتلری — عراقك هر برنده اعلا آتلر وار ایسه‌ده اك کوزل وجنسلری بدوی اولان آتلر شمر وعنزه، والظفیر والعجمان والمره کبی قبائلده بولنورکه جمله‌سی عرب آتلری عرقندندر .

استطراد — بوندن یکرمی اوچ یکرمی درت سنه اول واپورلر بغداد وهندستان تجارتی برنشدیردیکی جهتله سائر اشیا مثللو بورادن حیوان اخراجنه‌ده انکلیزلر اهمیت ویره‌رك عراقك او کوزل واصیل حیوانلری دائما هندستانه چکیلیور . حیوان نقلیاتنه کوره آز زمان ایچنده عراقده جنس فرسك استفاده اولنه‌میه‌جق بر حالده تدنی ایده‌جکی آکلاشلمسیله حکومت سنیه خارجه حیوان اخراجنی بوندن سکز سنه اول منع ایلمشیدی . بو ممنوعیتك محافظه‌سنه فوق العاده اعتنا واقدام ایله برابر بوقدر چوللری بیابانلری محافظه ممکن اوله‌مدیغندن ینه حیوانلریمز هندستانه کیدییور . حالبوکه انواع حیل ودسایسله ولایتدن چیقاریلن حیوانلر طوغریجه محمره‌یه کوتوریلوب اورادن واپورلرله بومبایه نقل ایدیلیر وبو واسطه ایله محمره‌ده حیوان باشنه ایکی لیرا اخذ ایدیلیرکه بوندن سنوی درت بش بیك لیرا قدر استفاده ایدیلیور . بو ممنوعیتك محافظه‌سیچون ولایتجه تدابیر مؤثره اتخاذ اولنه‌مدیغندن بعدما ممنوعیت واقعه‌نك محافظه‌سی قویاً مأمولدر . «بغداد سالنامه‌سی»

ج — مواقع سائره حیوانلری — آناطولینك شرقنده وشرق شمالیسنده بولنان حیوانلر نقل احمال

ایشلرنده وسائر خدمات شاقه‌ده خیلی یارارلق کوسترر ایسه‌لرده جثه واندام وارتفاعلری موجب خشنودی بر درجه‌ده دکلدر . قسطمونی ، خداوندکار ، آنقره وآیدین جهتلرنده بولنان آتلر اولدقجه بویلی وشکللری مهما امکن منتظم وتشکللری قوی ومزاجلری صحیح وحرکتلری خفیف وبینك وقوشوم خدمتلرنده استخدامه الویرشلیدر .

٤ — مجار جنسی : موجود حیوانلرك عروق واجناسی پك مختلف اولوب حکومتك جارالری آیغر دپولری ناملریله بر چوق یرلرده تشکیل ایده‌کلدیکی وسائط ایله جنس فرس اصلاح وتکثیر ایدلمکده‌در. ایشته بو صورتله یتیشن آتلر مستثنا اولدیغی حالده دیکرلرینك شکل ومنظره‌لری مقبول ومطبوع عد ایلیه‌جك بر درجه‌ده اولمیوب مع‌مافیه شوطرز تشکللرینه یاقشدیریله‌میان چویکلك وخفیفلکلری وجسارتلری حسیله سواری وطوپچی آلایلرنده استخدام اولنمقده‌درلر. تعلق حسیله بو مجار حیوانلرینه عائد تفصیلات سائر آوستریا جنسی بحثنده بیان ایدلمشدر .

٥ — مولدوان جنسی — بونلر ترانسیلوانیا حیوانلری قدر کوزل اولمدقلری حالده شکلاً آتلره تقرب ایدرلر. عموماً اوزون قانلی ، ایری چکه‌لی ، قوی بوینلی ، قیصه وکنیش صاغریلی وکندیلری قوتلی حیوانلردر .

٦ — ترانسیلوانیا جنسی : شکلاً مجار جنسندن دها کوزل وچویکدر. بونلر اسپانیا وشرق حیوانلرینك اجتماعلرندن حاصل اولمغله شکلاً آتیلی وطوروحرکتلری چالیملی حیوانلردر .

٧ — تاتارستان جنسی : تاتارستان، ترکستان، هندستان وسائر ممالکه انتشار ایتمش مختلف العروق حیوانلردرکه :

١ — تاتار جنسی اولمق اوزره بر چوق اقسامی اورال نهرینك سواحل شرقیه‌سندن چینك ایالات شمالیه‌سنه قدر آسیانك صحاریء شمالیه‌سنه انتشار ایتمشدر. هیئت عمومیه‌لری لاغر ونحیف وشکللری غیر منتظم اولمقله برابر تعب ومشقته واکل وشربدن محرومیته فوق العاده متحمل حیوانلردر .

ب — ترکستان جنسی اولان دیکر اقسام متنوعه‌سی ایسه بحر خزرك سواحل شرقیه‌سندن شرقه طوغری مواقعه منتشر اولان وترکمن عرقی دخی تسمیه ایدیلن حیوانلر اوزون بجاقلی ، بیوك باشلی اولمقدن باشقه بر قصورلری اولمدیغی کبی سرعت وتحملده تاتار حیوانلرندن کری قالمازلر .

ج — روس جنسی — (آ) اوقرانیا عرقی : دینیه‌پر نهریله اسقا اولنان قطعهٔ وسیعه حیوانلری اولوب جثه‌لرینك کوچکلکی، بوینلرینك افقی اولمسیله وقویروق قیللرینك چوقلغی ایله محاسن اشکالدن محرومیتی ولاغرلغی ایله تاتار حیوانلرینه مشابه اولدیغی کبی ینه آنلر کبی یورغونلغه، آچلغه وتأثیرات هوائیه‌یه متحملدر .

٢ لیتوانیا (پولونیانك روسیه داخلنده اولان قسمی) حیوانلری اولوب نیم وحشی حالنده حارلرده یتیشیر ؛ بونلرده دیکرلری کبی محاسن اشکالدن محروم وهر درلو مشاقه متحملدر . بو جنس حیوانلر اجناس شرقه مقارنتله اصلاح ایدیله‌رك خیلی کوزل وبویلی وقوشوم خدمتنه الویرشلی آتلر تکثیر ایدلمکده‌در. روسیه‌ده الڭ مشهور جنسلر قره‌باغ ، دوق ، باشکیر، قیرغیز واورلوف جنسلریدر . روسیه‌ده یتیوغ نامیله حصوله کلن آغیر قوشوم بارکیرلری ارتفاعلری ١,٦٠ : ١,٧٠ ، باشلری آغیر ویراز محدب، بوینلری وسطی طولده، قویروق ویله‌لری اوزون، چفه صاغریلی، منتظم قوللی ، ساکن طبیعتلی وغیرت وقابلیتلی حیوانلردر. عموماً روسیه الکاسنده مختلف الجنس آت حاصل ایدن جدی وخصوصی چفتلکلرك عددی درت بیکه بالغ اولدیغی کبی آت موجودیده ٢٢ ملیوندن زیاده‌در.

٨ — چرکس جنسی : شکلاً منتظم وقداً مرتفع اولدیغی کبی قوتلی بجاقلره مالکدر . بونلر چوبك وچرکسلرك فن فروسیتده اولان مهارتلری ایله برقاتدها انبساط ایدن حس ذکالری شمال حیوانلریله قابل مقایسه دکلدر . بونلرك الك اعلا جنسی « شاولوخ » نامیله یاد اولنور .

غرب اجناسی — حکومات غربیه‌ده یتیشن آتلر شرق جنسیله اختلاط ایده‌رك اصیل اولانلر ایله عادی حیوانلر جنسندن اولمق اوزره ایکی صنف آت تشکل ایتمشدر .

ا. أ. اوروپاده خالصیت واصالتجه عرب آتلرینك معادلی خالص الدم انکلیز یاریش آتلریدر . آنا وبابالری عرب اولدیغی حالده بو جنس ایله عرب آتلری آره‌سنده فرق انکلتره اقلیم وغداسنك واصول تربیه وتعلیمك آلیت وخواص اوزرینه ایراث ایتدیکی بعض تعدیلاتدن عبارتدر .

ب — آوآتلری نامی ویریلن فرسلر ایسه عرب آتیله یرلی قیصراقلرك محصول سفادی اولوب بولندقلری مواقعه وآنا وباباسنك جنس وعرقنه کوره مختلف بر طاقم اشکال واوصاف عرض ایدرلر .

ج — حاق وتوب — دینیلن آتلر دخی هونترلره قریب اصلاح ایدلمش مختلط جنسلردر .

د — انکلیز قوشوم حیوانلری — فرانسه‌نك نورماند حیوانلرینه مشابه اولان یورق شیر جنسی غایت ظریف وچست وچالاك وآرابه چکملری کمال قوت وسرعت وبیوك انتظام ایله‌در .

ه — نورفولق جنسی : اولدقجه اصیل وشکلاً منتظم وسرعتلمکلری زیاده وانسان طاشیمغه مخصوص اولان آرابه‌لر ایچون پك اعلا آتلردر .

و — آغیر قوشوم جنسلری ، قلدسدال جنسی اسقوچیاده یتیشیر . بونلرك قوت وفعالیتلریله جثه وجسامتلری خارق العاده اولوب بدنلری مبدور ، کوکسلری کنیش ، صاغریلری چفته وغایت یووارلاق وشکلاً منتظم حیوانلردر . باچیقانك اردنه حیوانلرینه مشابهدر .

ز — سوفقولق جنسی : ابتدالری نورماندیا وفلاندر آیغرلری ومؤخراً یورق شیر جنسندن اولان آیغرلرك اختلاطندن حصوله کلش بر جنس اولوب قلدسدال جنسی کبی یووارلق وجسیم الجثه دکل ایسه‌ده مرتفع وقوتلی آغیر قوشوم حیوانلریدر . عموم انکلتره‌نك حیوان موجودی ٣ میلیونه قریبدر .

٢ فرانسه اجناسی : مرغوب واشکالی منتظم اولانلر لیموزین ، نورماند ، مرلرو ، دوبل بیده ، بره‌تون وبونلرك مادوننده دخی ناوار ، اوده‌رنپی ، بره‌نانی ، آردن ، قامارق جنسلری وقوشوم حیوانلری کلیر .

آ ـ لیموزین جنسی : غایت اصیل بینك حیوانیدر ، عرب آتی سیمالیدر . فرانسه‌نك جنوب ایالاتنده حصوله کاور .

ب ـ نورماند مرلرو جنسی : بو حیوانلر انکلیز وعرب حیوانلرینك اندامنی آکدیریر .

ح ـ دوبل بیده وبره‌تون جنسی : فرانسه‌نك ایالات شمالیه‌سنده یتیشیر دیکر بینك حیوانلری ایسه آردن ، ناوار ، تارب وقامارق جنسلری اولوب تفصیلدن صرفنظر ایدلدی .

فرانسه قوشوم حیوانلری — آ ـ فونتین جنسی : بونلرك ارتفاعلری ١,٦٠ متره اولوب باشلری نسبت مطلوبه‌ده ایسه‌ده اکثریا ایالات شمالیه حیوانلرنده کورلدیکی اوزره برون دلیکلری طار اولدیغندن دواملی یوریشلر ایچون کنیش نفسلری یوقدر . بو بونلری کوزل ، مشکل وبراز یووارلق ، سینه کنیش ، جداغو یوکسك ، اوموز وبجاقلر ملحم و دیزلر واسع و قوللر نسبت لازمه‌سنده اولوب اقسام بدنیه علی الانفراد حیوانك قوت وشدتنی ایما ایدر .

ب ـ پروسزون جنسی : بونلر کوچیك وبیوك

بویده بولنوب کوچکلری ١,٢٥ الی ١,٥٦ وبیوکلری ١,٧٥ الی ١,٦٥ ارتفاعنده‌در. باشلری ایری فقط کوزل واوموزلری براز قیصه ومائل وآرقه‌لری قوتلی، صاغریلری عریض ودوشوك وچفته صاغربلی اولدقلرندن ایکی صاغری آراسی غایت بللی وقویرقلری سافلاً موضوعدر وقوللری ایی، شکل و حرکاتی لطیف وطونلری اکثریت اعتباریله قیر وبقله قیردر .

ج ـ انغلونورماند جنسی: قانه‌ن ومانش ایالتلرنده نورماندیا قیصراقلریله انکلیز آیغرلرینك مقارنتلرندن حصوله کلمش برجنس اولوب انکلیزلرك یورق شیر قوشوم حیوانلرینه بکزر. بو حیوانلر کوزل وازهر جهت مطلوبه موافق وقیئاتلری خیلی یوکسکدر .

د ـ بولونه جنسی : باشلیجه پیقاردی، آرتووا، فلاندر ایالاتنده یرلی قیصراقلر ایله شرق جنسنك اختلاطندن حصوله کلمش ١,٦٠ الی ١,٧٠ متره ارتفاعنده ایری باشلی،ملحم بویونلی،کنیش کوکسلی وچفته صاغربلی، قوتلی بجاقلی،جسیم الجثه حیوانلر اولوب حیوانله تحریك ایدیلن ماکنه‌لرده ویابوکا شبیه خدمات ثقیله‌ده استخدام اولنورلر . ایالت اسملرینه نسبتله بروجه بالا یاد ایدیلن دیکر جنس آتلر ایله اردنه، قوشوا وقونتواز وسائره نامیله فرانسه‌ده موجود اولان قوشوم آتلرینك تعریفاتی لاجل الاختصار ترك ایدلدی. عموم فرانسه‌ده‌کی آت موجودی ٣ میلیونه بالغ اولور .

٣ — اسپانیا وپورتکیز جنسی: بورالرده اولری موجود اولان وعرب نسلندن تورەین جنسلر منقرض اولمغله الیوم عمومیت اعتباریله قیصه بویلی حیوانلر یتشدیرلمکده اولوب همان ٢ ملیوندن زیاده مرکب واستر موجود اولدیغی حالده آت موجودی آنجق ٧٠٠,٠٠٠ مرتبه‌سنده‌در .

٤ — فلمنك جنسی: بونلرك الك مقبوللری فرـیزون جنسی اولوب بویلی ، اوزون باشلی ، کوچك ومتقاربقولاقلی، یله وقویروقلری زیاده قیللی، آیاقلری نارین ، ساعدلری آز ملحم، طرناقلری یاتقین وتازی قرینلیدر. رطوبتلی ارض وهواده‌یشامقده‌اولدقلرندن مزاجلری لنفاویدر . فلمنکیلر شو صیراده اجناس فرسك اصلاح وتکثیری مقصدیله فرانسه‌دن خیلی آنغلونورماند آیغرلری جلب ایتمشلردر . بوراده‌کی حیوان موجودی ٢٥٠,٠٠٠ قدردر .

٥ — دانیمارقه حیوانلری: بو الکاده وباخصوص یوتلاند و فیونی ایالتلرنده کوزل حیوانلر یتشیر . ١,٦٠ الی ١,٦٦ ارتفاعنده وجثه‌لی وآیاقلرینك صاغلام وعمودیت مکمله‌ده بولنمسیله اشکالی ظریف حیوانلردر . عموم حیوان موجودی : ٣٢٠,٠٠٠ بالغ اولور .

٦ — اسوچ ونوروچ — شو ایکی حکومت داخلنده دخی برقاچ جنس بینك وآرابه حیوانی حاصل اولمقده‌درکه عموم موجودی ٧٠٠,٠٠٠ قدردر .

٧ — المانیا جنسی: المانیاده وعلی الخصوص شرق پروسیا، مکلمبورغ ، هانوره ، هولشتاین نواحیسیله ساقسونیا ، باویرا ، وورتمبرغ داخلنده اجناس شرقیه اختلاطیله خالص الدم ویارم قان اوله‌رق خیلی بینك حیوانلری یتشدیرلمکده‌در . المانیانك نواحیٔ جنوبیه‌سنده دخی یوکسك بجاقلی اوزون وطار کووده‌لی ومنظره لری ظریف و سریع السیر حیوانلر حاصل اولمقده‌در.قوشوم‌حیوانی اوله‌رق‌مکلمبورغ،اولدنبورغ وهانوورەده یتیشن‌حیوانلر ایسه مخلوط برجنس اولمق اوزره محدب باشلی، اوزون وقالین بویونلی ، اوزون بللی وکوزل صاغربلی وبجاقلری صاغلام وثقلت وجودیله متناسب اوله‌جق درجه‌ده متانتلی واشکال خارجه‌لری لطیف حیوانلر اولوب فقط تعب ومشقته طاقتلری یوقدر. تراکن‌چفتلکنده اصطبل امپراطوری ایچون اصیل بینك وآرابه حیوانلری یتشدیرلمکده‌در. حیوان موجودی عمومیسی قسم اعظمی پروسیا داخلنده اولمق اوزره ٣,٥ میلیونی تجاوز ایدر .

٨ — بلچیقـا حیوانلری : بوراده بینك آتی اولەرق اویله بللی باشلی بر جنس حصوله کلیوب بیوك یوك آرابەلرنده وچفتده استخدام اولنمق اوزره « اردننه وقوندوز » نامليله اورته وجسیم‌الجثه ایکی جنس حیوان یتیشیر . عموم موجودی ٣٠٠,٠٠٠ دن زیادەدر .

٩ — اوستریا ومجارستان جنسی : بوراده دخی مجارستان کبی برچوق یرلرده یرلی قصراقلر ایله عرب آتلرندن دول یتیشدیرمك اوزره حارالر موجود اولدیغی کبی پنجقا ودیاموز بارکیری نامندەسالچبورغ، تیرول وایشل جهتلریله باویرانك جنوب طرفلرنده ١,٦٠ : ١,٧٠ ارتفاعنده ایری حیوانلر حصوله کلمکدەدر . تریستەیە برچیق ساعت مسافەده کائن لیپچیاده ایمپراطورلغه مخصوص برچفتلك موجود اولوب آلای آرابەلرنده استخدام اولنور ١,٥٧ الی ١,٧٠ متره ارتفاعنده حیوان یتشدیریلیرکه اسپانیا جنسندن تشعب ایتمسی حسبیله اشکال واوصافی انلرك عینیدر . حاصلات مذکورەدن ایشه یارار آیغرلر اصلاح جنس ایچون بعض چفتلکلره دخی کوندریلیر . بوندن باشقه ینه اصطبل ایمپراطوری‌یه مخصوص اولان قلادروب جنسی دخی ایتالیا و اسپانیا جنسلرینك اختلاطندن حصوله کلوب ١,٧٠ : ١,٨٠ ارتفاعنده غایت جسیم حیوانلردر . والحاصل اوستریا ومجارستانده شایان تذکار اولان باشلیجه مەژوهەکس ، کیسیر، یابولنا ، وفورغاراص . ورادا‌وتس چفتلکلرینك محصولاتیله یرلی قیصراقلرك انکلیز آتلری ایله تصالبندن استحصال ایدیلن حیوانلردر .

اخطار : — ممالك عثمانیه عروق فرسی حقنده تفصیلات متممه ولایات وبلاد شاهانەنك اسملری کلدکجه درج ایدیله‌جك .

آت — تاریخ . آت تا ازمنهٔ قدیمەدن بری معلومدر، چوق زمان منشأ اولی آسیا قطعەسینك صحرای مرکزیسی ظن ایدیلدی که بوراده الآن وحشی آتلر بولنور . فقط تحقیقات جدیده ، کشفیات اخیره بوظنك بطلانی اثبات ایلدی . قدیمەدن بری یالکز آسیاده دکل ، اوروپا قطعەسندەده ، ابنای آدمك کهفلرده ، طبیعی مغارەلرده اوطوردقلری، معادنی بیلمدکلری برزمانده بیله غایت بیوك آت ورن سوریلری موجود اولدیغی ثابت اولدی . اووقتك آدملری بوحیوانلری آولارلر ایدی . برطاقم علماده آتك منشئی آمریقا اولدیغنی ادعا ایدرلر (آت ـ توزیع جغرافی مادەسنه مراجعت).

تا اوزماندن بری اوروپا قطعەسنده بوحیوانلرك بقاسنه خلل کلەمشدر . تاریخجه اصل مسأله آتك منشأنه دکل ، زمان تأهیلنه تعلق ایدر . آتك منشأ مسألەسی تاریخ طبیعی‌نك موضوعاتندندر . بوبابده اجرا ایدیلن تدقیقات علمیەیه نظراً آتك نی بشر طرفندن تأهیلی ، حیوان اهلی کبی کندینه استیناس ایدەرك خدمات مختلفەده استعمالی برنج دورینه قدر واصل اولور . فی الحقیقه بودورك قرارکاه بشر اولان مواقعنده، اسویچرەنك بالافیتلرنده یعنی قبل التاریخ ابنای آدمك کوللر ایچنده قازیقلر اوزرنده انشا ایلدکلری مسکنلرده برنجدن معمول آت کمیکلری بولنمشدر . بوادوار اولیەنك آتلری جملةً شمدیکی آتلردن کوچك ایدی ؛ اوروپاده الآن موجود اولان اقاراق آتلری ایدی‌که ذاتاً بونلر اونوع قدیمك صوك نمونەلریدر .

مصر قدیمه آت، اون اوچنجی واون دردنجی سلالهٔ حکمداران زماننده آسیادن کلدی واوزمان مصری استیلا ایدن پاستورلر یعنی رعاة نامی ویریلن قوم اسیائی آتی کتیردی . پاستورلر اووقت آتلری هم حرب ایچون هم حراثت ارض ایچون استعمال ایدرلر ایدی . زمانمزده دمقله دینن نوع فرس که باشی قیصه ، بوینی قالین ، جثەسی اوزونجه ، یوکسکلکی اورته درجەدر ، مصرده پك چابق تأقلم ایتدی . مصر قدیم حکمدارانی یعنی فراعنه‌تب ، هرموپولیس،

هراقله اوپولیس ، منفیس بلده‌لرنده ، حارالر تأسیس
واتخاذ ایتدیلر . مؤخراً حضرت سلیمان علیه السلام
عهدنده بوحارالرده یتیشدیردکلری محصوللری سوریه
طرفلرینه اخراج ایلمکه باشلادیلر . مصر قدیمه پك کچ
ادخال ایدلمش اولان آت اساطیر وادیان قبطیه‌ده
موضوع بحث اولمامشدر . یالکز برقصهٔ یونانیه‌ده
هوروس ایله تیفونك مبارزه‌سنده هوروسك آتلی
اولدیغی وآتی کندیسنه پك زیاده معاونت ایلدیکی
مروی‌در. قدیم یونانلیلرك سرکذشت حیاتلرنده آت
مهم برموقع اشغال ایدر . کسنوفونك رساله‌لرندن
مستبان اولیورکه اووقت یونانستانده آت یتیشدیرمك،
آتلرك جنسنی کوزللشدیروب اصلاح ایلمك خصوصنه
پك زیاده اعتنا واهتمام ایدیلیرایدی . فن فروسیت پك
ایلری کیتمش ایدی . الك ایی ومقبول اولان عروق
فرس تسالیا ، تراکیا ، پلوپونس ، لیبی وسیچلیا
عرقلری ایدی . بیوك مسابقه‌لرده، بیوك اویونلرده
غالب اولان آتلر صاحبلری درجه‌سنده مظهر حرمت
اولورلردی؛ اولدکلری وقت طنطنه ایله کوتوریلوب عائله
مقبره‌سنه دفن ایدیلیر ایدی . حتی آتلرك شرفنه، نامنه
تمثال بیله نصب ایدیلیر ایدی . الهلردن بعضلرینه قربان
اوله‌رق آت ذبح ایدیلیر ایدی . قدیم تصویرلرده،
نقش ونحت ایدیلن آت صورتلرنده مشاهده ایدیلن
اوصاف عجیبه‌ده پك زیاده نظر دقتی جالب اولمشدر .
بونلر زمانمزده کوردیکمز آتلرك اشکالندن پك چوق
نقطه‌لرده اختلاف ایدر . مقابر قدیمه‌ده بولنان آتلر
اوزرنده اجرا ایدیلن عملیات تشریحیه بواختلافاتك
حقیقی اولدیغنی اثبات ایلمشدر . اسکی عرقلردن
بعضیسی بتون بتون محووزائل اولمش ایسه‌ده بعضیسی
بعض اوصاف فارقه‌یی حالا حائزدر. انکلتره حکمدارلرندن
ریشار کوردولیونك، ودیکر انکلیز حکمدارلرینك،
پرنسلرینك خاتملرنده انجه یاپیلی ویوکسك بویلی برطاقم
آتلر منقوش‌درکه شیمدیکی خالص قان انکلیز آتلری
اونلرك طوغریدن طوغری‌یه فروعی اولدیغنه شبهه
ایدیله‌مز . اون ایکنجی عصر میلادیدن قالمه اسپانیولجه
برمسوده‌ده مصورباشی کوچك یاندن، منظری قویون
قفاسنی آکدیران، صاغریسی مدوراولان آت بوکون
اسپانیاده کوریلن آتلره تماماً مشابه‌در . فقط اکثریت
اوزره اسکی زمان حرب آتلری نسلی منقطع اولان
عروقه منسوب ظن ایدیلیور . روایت اولندیغنه
نظراً برنجی ناپولیونك محارباتی برقاچ عرق فرسك
زوالنی موجب اولمش . اون آلتنجی عصرك نهایتنده
بیوك بویلی محاربه آتی بولمق پك متعسر ایمش. اوروپاده
اون یدنجی عصرك نهایتنه قدر محاربه‌یه مطلقا تام آت
یعنی فحل ایله کیدیلیر ایدی . بوسببله آیغیرلر قیریلوب
کیدر ایدی . اون دردنجی عصرده آتلره پك بیوك
بربار تحمیل اولندی . چونکه بوعصرده سواریلرك
کیدیکی زرهلر پك آغیر اوله‌رق یاپیلیر وبوندن باشقه
آتك هر طرفنده زرهلی پوشیده‌لر ایله اورتولور
ایدی . بونك ایچون بویله مجهز اولان یعنی زره پوش
آتلره اثنای سفرده بنلمز ، یالکز حمله زمانی راکب
اولنور ایدی . اثنای راهده الای آتلرینه، اشکین
آتلره بنیلیر ویا بونلرك یرینه دیکر بعض قوتلی یوك
و بینك حیوانلری استعمال ایدیلیر ایدی . بوندن
باشقه سمز حیوانلری ، بیده‌لر قوللانیلیر ایدی .
زره‌پوش آتلر ایری حیوانلر ایدی‌که دائمارقه آتلرینه
بکزرلر ، یره یاقین کریملی ، آغزلری ، بورونلری
کنیش اولوب کندیلرینه مخصوص بر حرکتلری
وار ایدی . (عربلر بو بیچم آتلره هیکل وسرحوب
دیرلر) بو ایری و یاصی حیوانلرله ۱۵۶۰
تاریخندن صوکراکی آبده‌لرده منقوش اولان آت
تمثال وتصویرلری آره‌سنده کورولیور . لکن اون
بشنجی عصرك الواح وتصاویرنده مشاهده ایدیلیر .
اوروپاده محاربات دینیه، واوتوز سنه محاربه‌سی خیولی

حربیه‌نك عرقنی كسمش‌در. ینه تاریخك روایتنه كوره آسیاده دجله ایله فرات وادیلرنده آثور و بابل حكومتلری هنكامنده اورالرده آتك موجود اولدیغی ودهاش بر آوجی اولان (نمرود) ك آت مراقلیسی بولندیغی، سیمر امیس ، (شمرام) ك آته تمكدن پك زیاده ذوق وصفا بولدیغی آكلاشلقده و آثوریلردن قالمه اویمه طاشلرده پك چوق وپك كوزل آت رسملری كورلمكده‌در . فقط صوكرادن (میدیالیلر) ایله فرس قدیم آتلری (هرودوت) ك تحقیقات وروایتنه كوره شكل وهیئتلرینك كوزللكیله دها زیاده كسب شهرت ایتمش‌در . اقوام مختلفه‌نك امثال وحكایات وتواریخنده آت حقنده پك چوق اساطیر ومناقب واردر : اساطیر یونانیه‌ده دكز الهه‌سی اولان (نپتون) ك اوچ دیشلی باباسی ارضه اوره‌رق آتی پیدا ایلدیكی ومؤخراً بالذات (نپتون) وحتی زمان الهی ورئیس آلهان (ژوپیتر)ك پدری (قرونیدا)نك شونظر زبا ودلكش قیافتده كوكلری اورمق وسحاب سما وامواج دریا ایله محبت ممنوعه‌ده هوائی آتلر یتیشدیرمك ایچون برآرزوی مشتاقانه ایله آت شكل وصورتنه انقلاب ایتدكلری مذكوردر. شو شاعرانه افسانه‌لردن برحقیقت چیقارمق ایسته‌نیرسه آتك یونانستانه بحراً نقل ایدلمش اولمسنه حكم ایدلمك لازمكلیر . ینه اساطیر مذكوره‌یه كوره حاشا آتی خلق ایدن (پوزآیدون) دكزلری آشمق ایچون بوحیوانی استخدام ایله‌مش. الهۀ عقل اولان(آتنه) (بهرفون)ه دیزكین استعمالنی اوكرتمش.(آریختون) ینه اواستاد پری‌زاد (آتنه) دن آرابه قوشمغی اوكره‌نمش وآرابه‌سنه درت آت قوشمشدر. والحاصل میلاددن ۷۷٦ سنه اول یونانستانده تأسیس ایدیلن (اولیمپ) اویونلری آتك سوق واداره‌سنده بیوك برمهارت، وفوق العاده برادمان وتعلیم ایجاب ایتدیرمش وبوده یونانستانده آتك رواج وتكثیرینه سبب اولمشدر. (آت قوشیسی، آت میدانی ماده‌لرینه مراجعت)

اولیمپ اویونلرنده، یاریشلرنده، اولجه ایكی وصوكرا درت آت قوشولی آرابه مسابقه‌لری اجرا ایدیلوب آتك سواری آلتنده قوشویه كیرمسی اولیمپ اویوننك اوتوز اوچنجیسنده (قبل المیلاد ٦٥٤) واقع اولمشدر. یونانستانده محاربه ایچون بنیجیلك فنی پك صوكرالری میدان آلمشدر . هرنقدر (سولون) قوماندانلسنده (ق . م ٥٩٤) برسواری محاربه‌سی ترتیبات ابتدائیه‌سی نظر مطالعه‌یه تصادف ایدرسه‌ده (ماراطون) (ق . م ٤٩٠) و (پەلاته‌آ) (ق. م ٤٧٩) محاربه‌لرنده شایان تذكار بركونا وقوعات جندیانه ظهوره كلمامشدر . انجق (كسه‌نوفون) زماننده یونانستانك آتلی عسكرینك عددی اون بیكه بالغ اولمشدر. (كیخسرو) اردوسنده برچوق آتلی عسكری بولندیغندن بوعجم آتلری یونانستانده آت جنسنك تبدل وتكمله سبب مستقل اولمشدر. عجملر ومدیالولر زمان ظهورلرندن بری آتلی ایدی . هندلیلرك زمان قدیمدن قالمه تناسخه عائد كتابلرنده كندی آلهه‌لری اولان (ویقنو) صیرا ایله بالجمله حیوانات شكللرینه كیروب الی‌النهایت آرتق حاشا ثم حاشا مرتبۀ الوهیته وصولی زماننده تام الاعضا برآت هیئتنه تحول ایتدیكی مذكوردر .

هله قدیم هندلیلر نزدنده (ق. م ۱٥۰۰) كونشه ذبح قربان دورنده آتك الك شرفلی برقربان مقامنده تقدیس ایدیلدیكی مثبتدر . چینلیلرده آتك تعریفاتی ایچون پك اسكی رسملر ، تصویرلر موجود اولدیغی كبی (شانغ) سلاله‌سی دورنده (ق . م ۲۰۰۰) اودیارده آتك استخدام اولندیغی كتب مقدسه‌لرنده مذكوردر . قدیم جرمانلر اساطیرنده دخی آت فوق العاده بر موقع امتیاز واعتبار طوتمش‌در . شویله‌كه : كویا كونش طلوع ایتمك ایچون ایكی آت قوشولی آرابه ایله سمایه عروج ایدر وینه دیكر بر حكایۀ اساطیریه‌یه كوره (كیجه) هرصباح آغزینك كوپوكیله روی ارضی نمناك ایدن یاغز آتی آرابه‌سنه

قوشار ، (کوندوز) یله‌سیله فضاء وارضی تنویر ایدن قیر آتله‌لیلی تعقیب ایلر ایمش . آثار عتیقه‌یه نظراً آتك موجودیتنه‌دلالت‌ایدن ایلك ایز اسکیدنبری مزروع ومسکون اولان مصرده کورلمش اولدیغندن آتك وطنی اوراسی اولمق ایجاب ایدرسه‌ده توراتك آتدن حضرت یوسفك مصره کلدیکی زمانده بحث ایتمی (یاستورلر دوری) مصر کبی حیواناته طاپیلان برمحلده آتك دها اوللری هیچ اولمزسه حیوانات اهلیه صیراسنده بولنمدیغنی کوسترمکده اولدیغی کبی اون سکزنجی سلاله‌دن مقدمکی (ق . م ۱۸۰۰) آثارده آته دائر برکونا اماره الده ایدیله‌مامش وهله میلاددن ۲۵۰۰ سنه مقدمکی اهراملر واسکی مزار طاشلری اوزرنده هیه‌روغلیف خطوطیله برطاقم آلات وحیوانات رسملری وحتی برچوق مرکب شکللری موجود اولدیغی حالده آت ودوه رسملری کوریله‌مامش‌در .

یهودیلرك مصردن هجرتلرنده (ق . م ۱۵۰۰) یانلرنده بر چوق آت بولندیغی حالده آتدن بحث اولنمامسنه نظراً آتك مصرده حیوانات اهلیه صیراسنده استخدامی آنجق (ق . م ۱۸ ـ ۱۹) عصرلر آره‌سنده واقع اولمش‌در دنیلیر . واقعا توراتده (ق. م ۱۶۵۰) مصرده بینك وآرابه‌آتلری موجود اولدیغی مذکوردر ، (سیزوستریس زماننده (ق . م ۱۴۹۶) بورالرده آرتق آت تکثر ایتمش و او زمانلردن قالمه اویمه رسملرده غایت کوزل وطاقم اورلمش آتلر کورلمش‌در. ایتالیا سکان قدیمنك آته میل ومحبتلری اولدیغنه آتك سوق واداره‌سنده مهارتلری بولندیغنه وآتلیلرك بر اعتبار وامتیازه مالك اولدقلرینه (وارکینوس ـ سوپرلوس) ك تخمیناً (ق . م ۶۰۰) بر آت تعلیمخانه‌سی (سیرق) بنا ایتدیرمش اولمسی و (فوریئوس)ك آتیله بر اوچوروم‌دن آتلامسی دلیل کافیدر . فقط اسکی

روماليلر آتی محاربه‌ده یالکز نقلیات ایشلرنده استخدام ایدرلردی . عسکرلکده سواریلك فکرینی اویاندیرمق شرف وهمتی ژول قیصره عائددر. بالعموم روما ایمپراطورلری آته فوق‌العاده میل ومحبت ایتدکلری کبی بوهوس وسودا ایمپراطور (قالیغولا) ده پك زیاده ایدی .

امریقانك کشفنده بوراده آت بولنمامش، زمانمزده‌کی امریقا آتلری اوروپا مهاجرلرینك بوقطعه‌یه کتیردکلری آتلردن اوره‌مش‌در .

میلاد حضرت عیسادن صوکرا آت وقصراغك اعلاسی ، اصیلی عربلره انحصار ایتمش کبی اولوب زمان سعادت نشان حضرت رسالتدن صوکرا اصحاب کزین حضراتنك وسائر مجاهدین عربك محاربات ومجاهدات معلومه‌لرنده‌شجاعت‌وبسالتله کندیلری‌شهرت قزاندقلری مثللو راکب اولدقلری آت وقصراقلرده کندی فعللریله متناسب اصالت شهرتنی قزانمشلر وعربلر اوحیوانلرك نسلنی شمدی‌یه‌قدر محافظه ایده‌کلمشلردر. لطافت وظرافتجه کرهٔ ارض اوزرنده عربستان حیوانلری کبی وجودجه کوزل ومتناسب وفعلاً دواملی ومتانتلی حیوان بولنمز ادعاسی پك طوغریدر .

بیان آتلری .ــــ کرهٔ ارضك جهات مختلفه‌سنده بیاباندە وحشی اوله‌رق یاشایان آتلر واردرکه بونلره علی‌العموم بیان آتلری دیرلر ، انواع عدیده‌سی واردر .

۱ . چونغاریه بیان آتی، چکتای جسامتنده بر آتدر. فقط تناسبجه چکتایدن‌چوق فرقلی‌در . دها زیاده یونه‌ی یمنی میدللی دینن آتلره مشابهت ابراز ایدر . قفاسی بیوك، قولاقلری چکتایك قولاقلرندن دها کوچك ، بویون ارککنده ، اهلی آیغرلرده اولدیغی کبی، قالین، اطراف توتلی، چکتای واشکارك اطرافندن دها قالینجه . یله‌سی دها قیصه، ومستقیم، قویروق دها اوزونجه ، قیم اسفلی اوزون قیللردن

متشكل برطره ایله منتهی‌درکه چکتایك ، اشکك طره‌لرندن بیوجکدر . اطراف قدامیه واطراف خلفیه‌ده کستانه‌لری موجوددر . حالبوکه چکتای‌ده ، اشکارده ، زردلرده اطراف قدامیه‌ده کستانه‌لر مفقوددر . حافرلری آتده اولدیغی کبی مدور اولوب چکتایلرده‌کی کبی باصیق دکلدر . الحاصل بجاقلرك آلت قسملری اوزون قیللر ایله مجهزدرکه بونلر حافرك ذروه‌سنه قدر ایتر . عادی جنس اهلی آتلرده‌ده بویله‌در . تونك رنکی‌ده بوحیوانك اوصاف ممیزه‌سندندر : صرتی صولوق بیاضمتراق سنجابی رنکده اولوب باشده ، بوینده آچیق صاری‌یه میل ایدر . اطرافی قارنی بیاضدر . یانلری سنجابی ایله بیاض آره‌سنده مشترك و ممتزج بر لون ارائه ایلر . قولاقلرینك آلت قیللری ، مرسن کذلك بیاضدر . یله‌سی اسمر و یله قیللرینك اوجلری سیاه‌در . قویروغك تویی ، بجاقلرینك آلت قسمنده‌کی اوزون قیللری ، حافری سیاه‌در . شعر اوزون ومتموج‌در ، باخصوص قیشین . چکتای نوعه‌لرینك جمله‌سی تمیز ایدن اوصافدن اولمق اوزره صرتی اوزرنده قویو رنکلی جزکیلری یوقدر . یبانی آتك بونوعی ۱۸۸۱ تاریخنده سیاح پرزوالسکی طرفندن آسیای مرکزی‌ده کشف اولنمشدر . بوآت چونغاریه‌نك الك تنها وایصسز بوزقیرلرنده ، آلتای وتیان شان جبالی بیننده‌کی اراضی‌ده یاشار ، باشقه هیچ بریرده کورولمه‌مشدر . قیرغزلر بوحیوانه کرتاغ ، مونغوللر تاققه تعبیر ایدرلر . بو یبان آتلری ۵ ـ ۱۵ حیواندن مرکب واختیار برآیغرك زیاسی آلتنده کوچك کوچك سوریلر ایله یاشارلر . صوسزلغه طول مدت تحمل ایده‌بیلیرلر . چونکه بونلرك مأواسی اولان یرلرده صو پك قیطدر . غایت محترزدرلر . قوۀ باصره ، قوۀ شامه وسامعه‌لری پك زیاده منتمی ومنکشف اولدیغندن ، صیادك ورودینی پك اوزاقدن حس ایدرلر . بوجهتله یانلرینه وارمق پك مشکلدر .

مانچوریه یبانی آتنك کشفی تاریخ طبیعی‌ده پك مهم برماده‌در . بو آتنك تارپان (بوماده‌یه‌مراجعت) دینر ، واهلیته کتیرلدکدن صوکرا آدم الندن قورتیله‌رق بیابانه عودتله تکرار حال وحشته رجعت ایدن آت ایله هیچ رابطه واشتراکی اولمادیغنه نظراً اهلی آتك چوق زمان اقدم منقرض اولدیغی ظن ایدیلن اصل اولی ، مانچوریه یبان آتی اولمق پك محتملدر . بلکه‌ده اوروپاده دور رابعی‌ده یاشایان وزمانمزده اوروپانك هر جهتده انقاض مستحاثه‌لری بولنان آتلرده ، الآن آسیا قطعه‌سنده ، مانچوریه‌ده یاشایان یبان آتلری نوعندندر . ذاتاً بعض طبیعیونك فکری خلافنه اوله‌رق ، کاشفنه نسبتله اکوس پرژوالسکی نامی ویریلن مانچوریه یبان آتنك اوصاف واشکالی کبی‌در . چکتایك اوصاف واشکالی دکلدر . بناءً علیه اکوس پرژوالسکی ، اکوس قاباللوس ایکیسی برنوعه منسوب اولمق ایجاب ایدیور . اویله ظن اولندیغی کبی بوحیوان چکتای اولمقدن بعیددر . کشفیات جدیده ایله تأیید ایدیله‌جك اولورسه اهلی آتك جد اصلیسی بولنمش اوله‌جقدر .

«أکوس همیونوس» نامیله أکوس جنسنه ربط ایدیلن چکتای ایله بونك نوعه‌لرندن دیکر ماده‌لرده بحث ایدیله‌جکدر (چکتای ، یخمور ، قولان ، کور ، خرکشت ماده‌لرینه مراجعت) .

یبان آتلرینك برطاقمی‌ده واردرکه دنیانك هر طرفنده بولنور ، و ما ون تسمیه قیلینیر . بونلر اهلی اولدقدن صوکرا حال وحشته عودت ایدن آتلردر . اصل یبان آتی دکلدر . بوصنف یبان آتلرندن آسیا بوزقیرلرنده یاشایانلره تارپان نامی ویریلیرکه بعض مؤلفلر بوآتلری خلاف حقیقت اوله‌رق اصل یبانی آت اولان مانچوریه وحشی آتی ایله برشی عد ایدرلر . افریقاده نیژر نهری بوینده کزن مارون آتلره کراه نامی ویریلیر . آمریقاده بولنان مارون آتلرده موستانغ ،

سیمارون دیرلر . امریقاده دور رابعیده آتك متعدد نوعلری موجودایکن اخیراً منقرض اوله‌رق بوقطعه‌نك اوروپالیلر طرفندن کشفی زماننده امریقاده آت یوق ایدی . اوروپادن نقل ایدیلن اسپانیول آتلری واسع اوتلاقلرده اعادهٔ سربستی ایده‌رك وحشی حالنه عودت ایتدیلر. امریقا مارونلری بوصورتله حاصل اولمشدر.

آوسترالیاده یبانی آتلر کورولمش ایسه‌ده مهاجرلر اهلی قصراقلرایله مقارنت ایتمه‌مك ایچون بونلری صید واتلاف ایدرلر (تفصیلات ایچون تارپان ، کراه ، موستانغ ، سیمارون ماده‌لرینه مراجعت) .

آت — اقتصاد زراعی. آت حیوانات اهلیه‌نك اك مهمیدر. جانلی محرکلرك اك اعلاسیدر. بونك ایچوندرکه آت ییتیشدیرمك اقتصاد زراعینك اك اهمیتلی برفرعیدر. آت اورەتمكده ایکی مقصد کوزه‌دیله‌بیلیر: یوك طاشیه‌جق آت ییتیشدیرمك ، قوشیلمغه مخصوص آت ییتیشدیرمك . بوایکی صنف آتلرده ایکنجی درجه‌ده دیکر اقسامه تفریق ایدیلیر : بینك آتلری ، قوشو آتلری ، مانژ آتلری ، سیاحت آتلری ، یوك آتلری . قوشوم آتلری ، آرابه ، دیلیژانس آتلری ، آلای وزینت آرابه‌لرینه مخصوص اولان آتلر ، طوپکش آتلروسائره کبی . آتلردن انتظار ایدیله‌جك خدمتلرك بودرجه اختلاف وتفاوتنه نظراً بوژه‌لا نام‌مؤلفك بنیهٔ حسنه ، وحسن تناسب فرس حقنده وضع ایلدیکی قاعده‌نك کلیت اعتباریله حکمسزلکی تحقق ایدر. چونکه برآتك کوزللکی مخصوص اولدیغی خدمته قابلیتنده آرانیر . بوحالده آتلرده برقاچ نوع کوزللك آرامق ایجاب ایدر. مثلا آغر آرابه‌لر چکمکه مخصوص اولان آت بوایشه نظراً کوزل اولدیغی حالده بینك ویا قوشو حیوانی اوله‌رق کوزل دکلدر .

بینك آتلری . — بینك آتلرینك بویی وسطی اوله‌رق ١,٥٠ متره بولنملیدر . اشکالی نحیفجه ، عضلاتی ایجه ظاهر وبارز ، کثیف نسیج حجروی ایله قاپلانمامش اولملیدر . اطرافی آشاغی ناحیه‌لرنده قورو وقوتلی اولملی ، رباطی ایی آیرلمش ، مفاصلی قالین بولنملیدر . عنق طویل ، عضلاتی باخصوص قاعدهٔ عنقده مکمل، واهرام شکلنده اوله‌رق حاصره‌نك اوك طرفنده براز منحط بولنملیدر . عنقك حافهٔ علیاسی اینجه‌رك اولوب نه‌چوق ، نه‌آز رقیق قیللر ایله مستور بولنملی وعنقك حافهٔ سفلاسی واسع اولملیدر . والحاصل عنقك نهایت علیاسی قفایه خفیف ومنحنی برایزایله کسب اتصال ایتملیدر . قویروغی بوکسکدن مربوط ، اوزون وانجه قیللرایله مستور بولنملیدر . اوموزلری مائل اولملیدر. عرب آتلری، وخالص جنس انکلیز آتلری بینك حیواناتك اك اعلالرندندر .

قوشوم آتلری . — بویی‌دها اوزون ، جثه‌سی دها قبا ، یره یاقین اولملیدر . اطرافی دها یوغون وجملی اولملی، بوینی‌دها عضلاتلی، کوکسی‌دها کنیش، صاغریسی دها اتلی ، بالدیری دها دوشوك اولملیدر. والحاصل حیوانك اشکال حسنه‌سی محافظه اولنمقله‌برابر ثقلتی ، قوهٔ جریه‌سی دها زیاده اولمق قوشوم حیوانی ، کوزل جنس بینك آتندن تفریق ایدن علائم مخصوصه‌دندر .

خفیف قوشوم آتلری . — یاخود آرابه آتلری بوخدمته یارایه‌جق حیوانلرك یورویشی سربست وسریع ، بنیه‌سی قوی،عظامی قالین، عضلاتی زورلی اولملیدر . بویی ١,٦٠ متره اولسه کافیدر .

آغر قوشوم آتلری — بوایشه قوللانیله‌جق آتلرك اوصافیده خفیف قوشوم آتلرینك اشکال واوصافنه مشابه‌در . یالکز جسامت آلیه بدنك هرطرفنده نسبةً دهازیاده اولمق ایجاب ایدر . بوآتلرك بویی ١,٦٠ متره‌دن دون اولماملیدر. عضلاتی غایت قالین صاغری اوزرنده ، بوش بوکر اوزرنده زیاده متبارز وکنیش اولملیدر .

قوشو آتلری . — بونلرده اوصاف واشكال بنیویه‌لری ایی جنس بینك آتلرینك اوصاف واشكالنه مشابه‌در . دنیاده الك ایی قوشو آتلری خالص قان انكلیز آتلری ایله ، عرب آتلری‌در. (آت‌قوشیسی ماده‌سنه مراجعت) .

آتك مخصوص اولدیغی خدمته‌كوره بویی، ثقلتی، ودیگر بعض ملاحظاتی حاوی زیرده برجدول مندرج‌در .

خدمت	بوی	ثقلت	ملاحظات
خفیف سواری	١,٤٧ — ١,٥٠	٤٠٠ كیلوغرام	ژاندارمه آتنك بویی ١,٥٢دن‌دون اولمامیلیدر
صف حرب سواریسی	١,٥٠ — ١,٥٤	٤٧٠ »	
احتیاط «	١,٥٤ — ١,٦٠	٥٦٠ »	
ژاندارمه «	١,٥٢	٥٠٠ »	
طوپچی (بینك،قوشوم اكیپاژ)	١,٤٨ — ١,٥٤	٤٥٠ »	
آغیر قوشوم آتلری	١,٥٨ — ١,٦٦	٧٠٠ »	
تنزه آرابه باركیرلری	١,١٠ — ١,٣٠	٢٠٠ »	

اقتصاد زراعی نقطهٔ نظرندن آته تعلق ایدن الك مهم مسأله اعمال زراعیه‌ده الك‌فائده‌لی محرك آت‌می‌در ؟ اوكوزمی‌در ؟ بحثی‌در . بوحیوانلرك قوتلری نظر مقایسه‌یه آلنه‌جق اولورسه كوریلیركه قوشوم آتلری عرقنده طاقت‌فرس حیوانك ثقلتندن پك‌فرق ایتمز . « قریستن » بوثقلتی اورته آتلر ایچون ٣٦٠ كیلو غرام ، و « زه‌دغولت » ٤٠٠ كیلوغرام تقدیر ایلمش‌در. فقط بدیهی‌دركه بوطاقت یالكز برلحظه، برآن دوام ایدر ، ومتمادیاً ایشله‌ین برآتك قوتی تقدیره كافی دكل‌در . اورته قوتده برقوشوم آتی برچكیشده یعنی جرّهٔ واحده‌ده كندی ثقلته مقارن اوله‌رق ٣٦٠ ویا ٤٠٠ كیلوغرام آغرلقده برشیئی چكیور ، طاقتی ایشته بوقدر . فقط بوطاقت برآنده صرف اولندیغنه كوره‌در ، برچكیشه مخصوص‌در . عملیهٔ جرك دوامی حالنده حیوانك بركونلك ایشی عادی یورویشده ، حیوانك قوتنه ، ایشك نوعنه كوره ٥٠ ـ ٢٠٠ كیلوغرام تقدیر ایدیلیر. یعنی برحیوان صباحدن اقشامه قدر قوشوم ایچنده استخدام ایدیلیرسه چكدیكی ثقلت ٥٠ ایله ١٠٠ كیلو غرام بیننده تفاوت وتخالف ایدركه بواختلاف وتفاوت دیدیكمز كبی حیوانك قوتنه ، ایشك نوعنه تابع‌در. بوبابده اجرا وشرائط مختلفه تحتنده اداره ایدیلن تجاربه نظراً چیفت آتنك طاقتی ١٠٠ كیلوغرامه قدر بالغ اوله‌بیلور . فقط بوحالده حیوانك یورویشی ، ٥٠ كیلوغرام طاقتایله یول اوزرنده بربویوك ارابه‌سنی چكن آتك یورویشنك نصفنه قدر تنزل ایدر. برچیفت اوكوزینك طاقتی ایسه برازدها زیاده‌در . ماركی دودامبر چیفت ایشلرنده آت‌ایله اوكوزك طاقتلری بیننده‌كی فرق بوایكی حیوانك اوصافلرنده كوریلن اختلاف‌ایله ایضاح ایدیور . اوكوز دائما متساوی صورتده ایشلر ، مقاومت حیوانك طاقتنی كسرایتمز . یوریلوب طورمز ، صبر وتحملی چوق زیاده‌در . طاقت زیاده‌لشدیكی ، صبروتحملنه خلل كتیرمیه‌رك یورویشنی آغرلادیر. آت‌ایسه بالعكس آتشلی،سریع حركت ایدر، فقط برمقاومت دائمه قارشیسنده حدت ایدر ، چبالار ، یورلیر ، نهایت طاقتی كسیلیر ، آرتق یوریمز اولور، یرنده میخلانیر قالیر . بناءً علیه اجراسی سهل اولان، سرعت مطلوب اولان زراعت

أیشلرنده آتپك آعلادر . متمادی ومتساوی صورتده مقاومت ایجاب ایدن آغیر وچتین ایشلرده اوکوزك خدمتی دها زیاده کارلیدر . بوندن باشقه آتك بسلنمسیده اوکوزك کندن دها مصرفلیدر . بونکله برابر امور زراعتده چیفت سورمکدن باشقه اولان اعمال وخدماتده آتلرك خدمتی ینه مهم وفائقدر .

اشکال فرسیه‌نك طریق معاینه‌سی . — مهندسان ، جانسز آلات محرکه اولان برماکنه‌یی معاینه ایده‌جکاری وقت ، بووظیفه‌یی حقیله ایفا ایده‌بیلمك ایچون او ماکنه‌ده‌کی افاعیلی مختلف اوچ پارچه آلت تفریق واعتبار ایدرلر. شویله‌که : اولا بوماکنه‌ده برجهتدن ماکنه‌نك آلات محرکه‌سی، ثانیاً مولدقوت قسمی ، ثالثاً توزیع قوته خادم اولان قسم ناظمی صیرا ایله نظر تدقیق وتفحصدن کچیررلر . برلوقوموتیفده اولا تکرلکلری ، دینکالری ، باتی یعنی اصغرسنی ، خارج عن المرکزلری ، رقاصلری ، پیستون وسیلندیرلری معاینه ایدرلر، بونلر لوقوموتیفك مهنیه‌سی یعنی مقانیزمه‌سیدر . ثانیاً نظر تدقیق قزغانه، یاخود مولد قوته ، بونك جهاز ادارهسنه ، اوجاغنه توجیه ایدیلیر . والحاصل درجهٔ ثالثه‌ده بخارك قزغاندن ویا مولددن سیلندیره کچدیکی جربندیه‌لر معاینه اولنور . ایشته بو صورتله اجرا و اداره ایدیلن تفتیش وتفحصده هیچ برنقطه نظر دقتدن قاچیرلماز ، ماکنه حقنده طوغری برحکم ویرلمش اولور .

آتده جانلی برماکنه دکلی؟ بونکده معاینه‌سنده ینه اوطریق تطبیق ایتمکدن اعلا بر اصولی اولور . فی الحقیقه آتده آلات متحرکه اطرافده (عظام ، باط ، عضلات و بونلرك اوتاری) ، مولد کوده‌ده (که جهاز تغدیه‌یی ، جهاز تنفس وهضمی ، قوهٔ حیوانیه‌نك سوائقی اولان قانك توزیع وتقسیمنه خادم اولان آنابیبی حاویدر) . والحاصل ناظم جملهٔ عصبیه‌ده قائمدر . ایشته مقصدی بالسهوله تأمین ایده‌بیلمك ایچون جانلی بر ماکنه‌دن عبارت اولان آتده بو نظام وترتیب اوزره معاینه ایتمك اقتضا ایدر. یوقسه بو ترتیبه رعایت اولنمدیغی تقدیرده نتیجهٔ معاینه‌ده ویریله‌جك حکم صائب اولهماز. مثلا بوقاعدهٔ معاینه‌یه اتباع ایدلیه‌رك آتك اول امرده بالفرض کووده‌سی نظر تدقیق ومعاینه‌دن کچیرمك صورتیله ایشه بدء ایدیلیرسه وجود فرسك بو قسمنده مشاهده ایدیله‌جك خطوط لطیفه، نسب بدیعه انسانك حس بدایعپرورینه موافق کله‌رك آتلرده هرشیدن اول سلامت ومتانت ملتزم اولان اطرافك معاینه‌سنده ذهن ، حس بدیعی ایله مقید اوله‌رق حرکت وحکم ایدرکه امر معاینه‌ده اپی برتدبیر دکلدر. انطباع اوله مفتون اوله‌رق معاینهٔ ثانیه‌ده تصادف ایدیله‌جك قصورلر، غیلر نظر مسامحه ایله کورولمك طبیعی اولور . بونك ایچوندرکه برآت معاینه ایدیله‌جکی وقت حیوانك یانته ، نظری یره طوغری نصب ایده‌رك وارملیدر . یردن باقغه باشلاملی صوکره یوقاری‌یه توجیه نظر ایتملیدرکه حقیله معاینه قابل اوله‌بیلسین . یوقسه اکثریا یاپیلدیغی ، فن فرسه متعلق اولان بعض اثرلرده توصیه قلندیغی وجه ایله آتك معاینه‌سنده اولا باشندن باشلامق خطالی برطریق وتدبیردر .

هر آت ، مخصوص اولدیغی خدمت نه اولورایسه اولسون ، حیوانك قابلیت فطریه وکسبیه‌سی نه جهتده فائق بولنورسه بولنسون ، برطاقم اوصاف عمومیه ومطلقه‌یی حائز اولمق ایجاب ایدر ، بینك آتی ، یاریش آتی ، قوشوم آتی والحاصل خدمت وقابلیتنه کوره هر نوع آتده مطلقا بو اوصاف و خواص بولنملیدر ؛ بونلر اویله صفتلردرکه آتك مخصوص اولدیغی خدمته ، قابلیتنه تابع دکلدر . بو اوصاف اساسیه بولنمادقجه آتك قابلیت استخدامنه تعلق ایدن خصائصی نقدر مبذول اولسه ینه برایشه یاراماز .

آتك بنیه‌سنه متعلق اولان اوصاف اساسیه . —

آتك بنیه‌سنه، تشکلات بدنیه‌سنه تعلق ایدن اوصافك رنجیسی آیاق (رجل) لرك، و حافرلرك حسن تشکلی‌در. قوائم واطرافك بوقسملری عیبلی وقصورلی اولدیغی حالده مهنیهٔ فرسك اقسام سائره‌سی‌ده برشیئه یاراماز. حافر (طرناق) دیدیکمز ظرف قرنینك حفظ واحاطه ایلدیکی جزء رجل غایت حساس‌در.

قوائمك بعض پارچه‌لری آلت استناد اولدیغی کبی هم آلت لمس‌در. بونك ایچون حلیمات عصبیه‌سی چوق‌در. بو حلیمه‌لر زیاده تضییق ایدیله‌جك اولورسه خاصهٔ حسیه‌لرینی ضایع ایدرلر. بز کندمزه قیاس ایله‌ده بوبابده برفکر آله‌بیلیرز. آیاغمزه کیدیکمز قوندره موافق اولماز، طار و صیق بولنورسه آیاغمزی اینجیدیکی، مشیی تصعیب ایلدیکی کبی آتلرك حافرلری‌ده بویله‌در. اطراف وقوائمك اقسام سائره‌سی نه قدر مکمل ومنتظم اولورسه اولسون رجللرك بنیه‌سی فاسد، حافری تشکیل ایدن قرنك طبیعتی ایی وسالم دکلسه یالکز بو عیب آتك هیچ بر ایشه اهل اولمادیغنی اثبات ایدر. چونکه حافر ماکنهٔ حیوانك برنجی نقطهٔ استنادی‌در. بو قصور او قدر مهم وبیوك‌درکه اصلا نظر مسامحه ایله تلقی اولنمالی‌در. بناءً علیه آتك معاینه‌سنه حافرندن، یره باصدیغی نقطه‌سندن باشلاملی، حافرینی حیوان یره باصدیغی وضعده، وآیاغنی یردن قالدیره‌رق ینه بو صورتده کراراً پك مدققانه معاینه ایلك الزم‌در. بوعضوك بنیه‌جه قصور وعیوبی حافر ماده‌سنده، تصریح اولنمش‌در.

حافرك معاینه‌سندن رجلك بو قسمنه یعنی قسم منتهاسنه مجاور اولان نواحیء اطرافی تدقیق و معاینه ایله‌مك ایجاب ایدر. حافره الك یقین اولان نواحیء رجل بوقاغیلق، طوپوق‌در. بونلرك‌ده بنیه وتشکل اعتباری ایله قوت ومتانتی تجربه وتحقیق اولنمق ایجاب ایدر. (بوقاغیلق، طوپوق، اکلیل، قره صو ماده‌لرینه مراجعت). بعده اینجیك‌ده عینی صورتله معاینه اولنمق لازم‌در (اینجیك ماده‌سنه مراجعت). تشریح بیطری‌ده آتك آیاغنه عائد اولان بوقسملردن صوکرا اطراف قدامیه ایله اطراف خلفیه‌یی آیری آیری نظر معاینه‌یه آلمق اقتضا ایدر. رجلی متعاقب کلن مفاصل اطراف قدامیه واطراف خلفیه‌ده بر درجه‌ده حائز اهمیت دکل‌در. ذوات الاربع‌ده اوك طرفده بولنان ورکبه (دیز) دینن مفاصلك خدمتی خلفده‌کی مفصلك (اینجیك) خدمتی قدر مهم دکل‌در. بونك ایچون ایکنجی درجه‌ده اطرافك معاینه‌سنده نظر دقتی بالخاصه رکبه‌یه احاله ایتملی‌در. مع مافیه عضدك معاینه‌سنده‌ده لاقیدانه بولنمامق لازم کلیر (دیز، اینجیك ماده‌لرینه مراجعت).

اطرافده بو ایکی مفصلك اوستنده اینجیك ایله بجاغك عضلاتی شایان دقت‌در. فقط بوجهت اوصاف مطلقه‌دن زیاده اوصاف خصوصیه‌یه تعلق ایدر. واقعا بو ناحیه‌نك عضلاتی ممکن اولدیغی درجه‌ده قوی ومتین اولمق‌ده دائما فائده موجوددر. بونلر صرف ایده‌بیله‌جکلری طاقت بو عضلاتك قطرلری ایله متناسب‌در. بناءً علیه نقدر قالین ایسه او قدر قوی اولورلر. فقط آتك اوصاف خصوصیه‌سندن اوله‌رق بعض ایشلره مخصوص اولان حیواناتده بو عضلاتك قطراً عظمندن زیاده طولاً عظمی وبعضلرنده بونك عکسی مطلوب‌در. بناءً علیه بو بابده آتك صفت بدیعه‌سی مخصوص اولدیغی خدمته، قابلیت استخدامنه تابع‌در. شو حالده آتده سرعت حرکت وباقوت مطلوب اولدیغنه کوره عضلات مذکوره‌ده ایکی صفت اخذ واعتبار ایله‌مك ایجاب ایدر. بدیهی‌درکه اطراف فرسك مفاصل سفلاسی بنیه وتشکلجه متین وسالم اولمق لزومی تحقق ایتدیکی حالده مفاصل علیانك یعنی دیرسك، واوموز، بالدیر وقالچه دینن مفصللرك‌ده بو بابده لزوم مکملیتی البته تسلیم ایدیلیر (سمانه ماده‌سنه مراجعت). بورایه قدر ذکر ایتدیکمز اقسامك معاینه‌سی ختام

بولدقدن ، بو قسملرك بنيەجه متانت وسلامتی تحقيق اولندقدن صوكرا اطرافك اسكلتنی تشكيل ايدن عظام طويلەنك مانيوەلا اوضاعی تدقيق ايديلير. بو اوضاعك، بنيۀ محركەنك ايشلمەسنه پك زياده تأثيری واردر. انتظام واتساع حركت بو اوضاعك حسن ترتيبنه موقوف ومعلقدر. اطراف فرسدەكی عظمی مانيوەلالرك اكثريسی نقاط مفصليەده اجتماع ايدەرك بر خط منكسر تشكيل ايدر. چونكه بو مانيوەلالرك وضعی عموميت اوزره بربرينه معكوس جهته مائلدر. بونلردن يالكز بر قاچی خط واحد مستقيم معطفنده اتصال ايدركه بونلرده يالكز اطراف قداميه، ساق ايله انجيكك مانيوەلالريدر. اطراف قداميەده ديكر مانيوەلالر، اطراف خلفيەده تكميل مانيوەلالر، صاغدن صوله ويا صولدن صاغه اولەرق مائلدر وبونلرك مفصللريده منتظمدر. شيمدی پك بديهيدركه آت آياقده طورديغی وقت قوائم بر ستون اعتماد تشكيل ايدەبيلمك ايچون او صورتده طوزەلی كه مانيوەلالرك تشكيل ايلديكی خطوط منكسره، زواياى مفصليه آچيلوب قپانمديغی حالده، اولديغی كبی يرنده بولنملیدر. بو زاويەلر نظری اولەرق هر مفصلك نقطۀ مركزيەسنده ايكی خط مستقيمك تقاطعيله اشعار ايديلير. بو ايكی خط مستقيمك هربريده مانيوەلا تشكيل ايدن هر عظم طويلك مفصل نقطەلرينی بربرينه وصل ايدر. زواياى مفصليه عضلات ممده (Extenseurs) نك فعل وتأثيريله قائمدر. بو فعل وتأثير منقطع اولديغی درحال زاويەلر قپانير و وجود حيوان آرتق بر يره معتمد اولەميەجغندن يره سقوط ايدر. حيوان آزچوق احتياطايله ياتديغی زمان انقطاع فعل اختياری واقع اولور، فلج حالنده ايسه انقطاع فعل آنی اولوب حيوانك درحال يره سقوطنی ايجاب ايدر. پك قولای آكلاشيليركه زواياى مفصليەيی عادی درجۀ انفتاحده بولنديرمق ايچون اقتضا ايدن فعل عضلينك شدتی

بو درجۀ انفتاحه تابعدر. ثقلت بدنك اجرا ايلديكی تضييق وانضغاط سقوط مفصليه وعضلات اوزرينه انقسام ايدر. زاويەنك انفتاحی نەقدر زياده ايسه، سقوط مفصليەنك حصەسی اوقدر زيادەدر. وبالعكس اطرافدەكی عظامك مفصلره منتهی اولان اوجلرينك، وبناءً عليه مفاصلك فعل مقاومتی، كرك حيوان طورور ايكن، كرك يورور ايكن، زواياى مفصليەنك انفتاحی نسبتنده تزايد ايدر. بونك ايچوندركه مشاهدۀ عوامه نظراً ميلك پك جزئی اولمسی حسيله بوقاغيلقلری قائم عد ايديلن آتلر بعض عوارضه، مفصل خستەلقلرينه معروض ظن ايديلير. ينه بو ملاحظەيه مبنی عظام مانيوەلالرينك ميلی نەقدر زياده اولورسه آت اوقدر مقبول عد ايديلير. فقط مشاهدۀ علميه ايله ثابت اولديغی اوزره بو ميل عادةً ٤٥ درجەيی تجاوز ايتمز. حتی ميلك بو درجەيه بالغ اولديغی ده پك نادردر. حقيقت ميلك بو درجەيه بالغ اولمسی بر وضع كاملدر. چونكه بو حالده مختلف جهتده بربرينه مائل اولان عظام بينلرنده ٩٠ درجەلك بر زاويه، يعنی زواياى قائمه تشكيل ايدر. بويله بر وضعك ايسه موازنت وقوت نقطۀ نظرندن نە رتبه قرين كمال اولديغی بالسهوله ايضاح ايدلەبيلير. فی الحقيقه بو وضع، موازنت نقطۀ نظرندن انضغاطاتی سطوح مفصليه ايله عضلات بيننده متساوياً تقسيمه خدمت ايدر. قوت نقطۀ نظرندده طاقت عضليەنك حداعظم استفادەسنی تأمين ايلر. بناءً عليه اطرافدەكی زواياى مفصليەنك درجۀ انكشاف وانفتاحنی يعنی آچقلغنی لايقيله تقدير ايتمك، عظام مانيوەلالرندن يالكز بری ويا ايكيسی بردن مائل اولديغنه نظراً زاويۀ قائمەيه ويا ١٣٥ درجەلك بر زاويەيه اك زياده قريب اولان ميللری ترجيح ايلەمك اقتضا ايدر. تعبير ديكرله مانيوەلا خدمتنی كورن عظام طويلەدن مائل اولانلرده ٤٥ درجەلك ميل آرامق، وديكر عظام قوائمك بلاميل خط مستقيم استقامتنده اولەرق

اتصال ایتمش بولنملرینه دقت ایلەمك ایجاب ایدر . بومانیوەلا عظامی بیننده تشریحاً مناسبات مشترکه واردرکه بومناسباتك وجودی اطراف فرسك بنیەجه مکملیتنه ، وعدمی سوء تشکله شرط وعلامت اولور . برنجی حالده برجهته طوغری استقامت ایدن عظام بربرینه موازی بولنورکه بوشرط اطراف اربعەده زوایای مفصلیەنك مشابهتنی ایجاب ایدر. عظام اطرافك موازاتی ، زوایانك مشابهتی ذوات الاربعەده قوائمك تشکیلنه اساس اولان قواعد مهنیەدندر ، کمال بنیەیی تقدیره مقیاس اولور (عمودیت مادەسنه مراجعت) . مهنیەنك یعنی آلات حرکه جملەسنك وجه مشروح دائرەسنده امر معاینەسی اکمال اولندقدن ، وعمودیت بحثنده تفصیل ایدلدیکی وجهله مختلف یورویشلر ایلەده تأیید قلندقدن صوکرا مولدقوت اولان قسمك معاینەسنه ابتدار ایلەمك زمانی ادراك ایدیلیر . بوایکنجی نوع معاینەنك اجراسنی تسهیل ایتمك ایچون ینه اصولاً حرکت ایلەمك لازمدر . بونك ایچون جهاز هضم ، جهاز تنفس ، ایله جهاز دوران کبی آلاتك صیرا ایله معاینەسی جهتی التزام ایدیلەجك اولورایسه ایش چوق تسهیل ایدیلەبیلیر . مثلا معاینەیه باشدن باشلایەلم : اولا حیوانك آغزینی آچەرق ، جهاز هضم اقسامندن اولان آلت مضغك (اغذیەیی چکنمکه مخصوص اولان جهاز) مکملیتی تفتیش ایدیلیر . معلومدرکه جهاز مضغك حسن حالی هضمه پك بیوك مداردر . بو صیرادە اسنان قاطعه دخی نظر معاینەدن کچیریلرك حیوانك سنیده تقدیر وتخمین اولنملیدر (آت . — علم حیوانات ، مادەسنده اسنان ، سن فرس بحثلرینه مراجعت) ، شونقطەیی ده نظر امعاندن آییرمامليدرکه برحیوانك قیمتی ، اکثر احوالده فاعلیتنه کورەدر . دیشلرتی اکسیك ویابوزوق برحالده بولنان آت لایقیله تغذی ایدەمیەجکندن حاصل ایدەجکی ایشك مقداری بالطبع تدنی ایدر . آغیزدن صوکرا صتان (یوز)ك معاینەسی کلیر (بوکلمەیه مراجعت) . بو صیرادە فرصتدن استفادە ایله حیوانك کوزلرینی معاینه ایلمك ، عوارض وعیوبدن عاری اولدیغی یعنی حیوانده قوۀ باصرەنك مکملیتی ، طبقۀ قرنیەده نقطه بولنمدیغی ، کوز ببکلرینك متحرك اولدیغی ، ضیانك درجۀ شدتنه کورە انقباض وانبساط ایلدیکنی تحقیق ایلمك اقتضا ایدر . بوندن صوکرا بوغازك معاینەسنه کچیلیر . بوعضوکده تمیز اولدیغی ، انسدادات غدویه بولنوب بولنمدیغی ، اضلاع فکیەده آزچوق انحراف واقع اولوب اولمدیغی ، تحقیق ایدیلیر . بو انحرافك درجەسنه کورە حنجرەنك اتساعی تعین ایدەجکندن تنفسك سهولتله جریانی بالطبع اودرجۀ انحرافه تابعدر . بناءً علیه بومعاینەنك درجۀ اهمیتنی ایضاحه حاجت یوقدر . بوغاز کنیش اولدیغی طبیعیدرکه حنجرەده اونسبتده واسع اولور ؛ بوده فعل تنفسك قوتله جریانی ایجاب وتأمین ایدر . حیوان تنفس ایدر ایکن قورناز دینن کورولتی هوانك مرور وجریانه برمانعه بولنمسندن نشأت ایدرکه بو مانعەده همان دائما بوغازده کائندر . دها صوکره حنجرەیی تعقیب ایدن قصبەیی معاینه ایتملیدر . بونك ایچون باش پارمق ایله دیکر پارمقلر آرەسنده قصبەنك ایلك حلقەلرینی حیوانی اوکسورنجەیه قدر تضییق ایلەملیدر . اوکسوروکك صفتی حیوانك صدری حقنده ایی برعلامت اولەبیلیر . اوکسورك قوتلی ، صوات (سسلی) اولور ؛ قولایلقله استحصال ایدیلەمز ایسه بوایی علامتدر . حیوان قصبەیی تحریك وتضییق ایدیلنجه قولایجه اوکسورور ، واوکسوروکی قوتسز ، بربرینی متعاقب برقاچ دفعه تکرر ایدر ایسه علامت خیر دکلدر . قصبەنك عنق بوینجه امتداد ایدن قسم متباقیسنك معاینەسی ، بو انبوبەنك یاصصیلەرق ویا بربری چوکەرك وضع طبیعیسندن انحراف ایلدیکنی تحقیق ایلەمکدن عبارتدرکه بونك ایچونده عنق اوزرندن قصبەیی ال ایله یوقلامق

کفایت ایدر . اکر قصبه جدارلری قوی ، منتظم بر اسطوانه شکلنده ایسه ایی‌در . قصبه‌دن صوکرا کوکسك معاینه‌سنه ابتدار ایدیلیر. بومعاینه‌ده کوکسك وسعت داخلیه‌سی ، استیعابی تحقیق ایله‌مك ایجاب ایدرکه بوصورتله کوکس درونده مظروف اولان آق جکرلرایله قلبك جسامتی حقنده برفکر استحصال ایدلمش اولور . چونکه بونلرك جسامتی بالطبع مظروف اولدقلری جوفك وسعتنه تابع‌در ، معلوم‌درکه تغذیٔ هوائی یعنی تنفس جیرات رئیه‌نك سطحلری ایله ، عضلاته ایصال ایدیلن قوتك سوائقی (ناقل) اولان قانك فعلیت دوریه‌سی قلبك‌حجمیله متناسب‌در . صدر قاعده‌سی مائل برمخروط ناقص شکلنده‌در. بونك استیعاب کلیسنی فن فرس اربابندن بعضلری اکثریا یاکلش‌اوله‌رق تقدیرایدرلر. چونکه بونلرظن ایدرلرکه صدرك عرضانی اوله‌رق ضیق وطار بولنمسی عمقك زیاده اولمسی‌ایله تلافی ایدیله‌بیلیر . یعنی صدرك‌عرضی طار اولسه‌ده زیاده اولنجه استیعابنه خلل کلیه‌جکنی ادعا ایدرلر . بوادعا باطل‌در . واقعا برشیئك عرضی طارایکن ارتفاعنه ضم ایدیلیرسه حجمی تزاید ایدر . فقط‌بوحقیقت‌هندسیه آتك صدرینه‌قابل تطبیق‌دکل‌در. آتك صدرنده دائما بعد غالب مخروط صدرك طول وسطیسی‌در . بوده حجاب حاجز دینن عضله ایله محدود اولان قاعدهٔ مخروطك میلنه تابع‌در. حالبوکه ینه بو مخروطك یوقاری وآشاغی جهتنده حد فاصلاری ثابت‌در . شویله که : یوقاری جهتنده ایلك فقرات قطنیه وآشاغی جهتده‌ده عظم قصك استطاله‌سی ایله اك صوك اضلاعك وجه داخلیلری اوزرنده کائن‌در. دیمك‌که حجاب حاجزك وضع مائلی منحصراً عظم‌قصك طولنه تابع‌در . بوطول ایسه متحول‌در ، عظم‌قص اوزون ایسه حجابك میلی تناقص ایدر ، قیصه ایسه بالعکس تزاید ایلر. ایشته بوصورتله مخروط صدرك ءبده سنه آز چوق بیوك برحجم قطعه‌سی اکله‌نیر ویا مخروطدن اکسیلیر . بوحجم قطعه‌لرینه نظراً ، صدرك ابعاد شاقولیه ویا افقیه‌نك یعنی عرض وارتفاع‌صدرك تزاید وتناقصیله منضم اولان ویا اکسیلن حجملر هیچ برشی دکل‌در . شمدی آکلاشیلیورکه جوف‌صدرك وسعتنی وبناءً علیه جکرلر ایله قلبك جسامتنی تقدیر ایده‌بیلمك ایچون اول امرده‌عظم قصك طولی‌اولچمك اقتضا ایدر. عظم قصك طولی مساوی فرض‌اولندیغنه کوره بدیهیدرکه صدرك عرض وطولی نه‌قدر زیاده ایسه جوف صدرك حجمی او قدر بیوك اولور .

صدرك کنیشلکی اطراف‌قدامیه‌بیننده‌کی آچیقلق ایله، اوموز اوجنك عرضی ایله و اضلاع اولیه‌نك قولان بتاغی حذاسنده توتری ایله تقدیر وقیاس ایدیلیر . صدرك عمقی ایسه آتك جداغودن اعتباراً آلنان بویی ایله عظم قصك یره اولان بعدی بیننده‌کی فضله مساوی آلنیر . بو فضل نه‌قدر آز ایسه او قدر ایی‌در . آتده بطنك اشکالی‌ده جهاز هضمینك ایشلمه‌سنه متعلق ایضاحاتی اعطا ایدر. آتك اشکال بطنیه‌سنی معاینه ایله بوحیوانك ایی ویا فنا بسلندیکی، اشتهاسی یولنده اولدیغی درحال آکلاشیلیر . حیوان ایی تغذی ایدر ، اشتهاسی یولنده دوام ایلر ایسه طبیعی‌درکه منتظماً قوت ادخار ایتمش اولور . ایی بسله‌نن ، اشتهاسی یولنده اولان حیوانك بطنی اویله انکشاف ایدرکه بونك آلت طرفدن پروفیلی اطراف قدامیه‌نك سویه‌سنه قدر صدری ولی ایدر، محسوس اوله‌جق درجه‌ده یوکسلمز ، صدر ایله بطن صانکه متصل بر منحنی تشکیل ایدر . حالبوکه ایی بسلنمه‌ین آتده‌بطنك آلت‌پروفیلی بردن بره یوکسلیر، حیوانك قارنی چیقیق اولور ، وبویله بر آتك بعده بعره‌لری (قضیك اوجی) معاینه‌ایدیله‌جك اولور ایسه کوچك، آز چوق یابس واسمر بولنور، سطحی غایت‌پارلاق کوریلیر . ایی بسله‌نن آتلرده ایسه بعره‌لر دهاحجملی، قاتی دکل فقط قوامی دها صیق، رنکی دها آزقویو

اولور . بو حال جهاز هضمك حسن حالنه ، اجرای وظیفه ایتدیکنه مهم بر دلیلدر . بطنك معاینه‌سی جهاز هضمك درجهٔ فعلیتی ارائه ایتدیکی کبی حاصره (بوکر) اوزرنده حرکات تنفسیه‌یی ده مشاهده‌یه خدمت ایدرکه ایجابنده ، فعل تنفسك عدم انتظامنی تحقیقه مدار اولور . علی الخصوص بین العوام طیق نفس (ضیق نفس ، ربو الخیل) دینن عارضهٔ تنفسیه بو مشاهده ایله پك قولای تحقیق ایدیلیر . منتظماً جریان ایدن فعل تنفسده حاصره بلا فاصله متناوباً یوکسلیر ، آلچالیر . حالبوکه ضیق نفسده حاصره‌نك بو حرکت متناوبه‌سنده انتظام یوقدر ، آلچالدقدن صوکرا آز بر توقف ایدر . آت جزئی یوریدلدیکی ویا قوشدیرلدیغی زمان بو عدم انتظام حرکت دها سهولتله نمایان اولور (ضیق نفس بیطری ماده‌سنه مراجعت).

والحاصل اوچنجی درجه‌ده آتی جملهٔ عصبیه‌سنك درجهٔ انتباهی نقطهٔ نظرندن معاینه ایتمك ایجاب ایدر. حیوانك حدت نفسی ، شدت مزاجی ، خصوصیله مخصوص اولدیغی خدمتده غیرت وحماسی جملهٔ عصبیه‌سنك انتباهنه تابعدر . حقیقتده حیوانك تصرف ایتدیکی قوتك صرفنده ناظم اولان جملهٔ عصبیه‌در . انتباه کرك حسی ، کرك حرکی اولسون ، بونك درجه‌سی غیر مبهم یعنی مدلولی معلوم ومعین اولان بر طاقم دلائل وعلامات ایله ظاهر اولور . بوندن باشقه آتك نظرنده‌کی حدت عبارت که بو بابده پك زیاده شایان دقتدر . قولاقلرك حرکتی بر لسان خصوصی تشکیل ایدرکه بوندن استخراج معناده انسان بر وقت یاکلماز . آتك نظریله ، قولاقلرینك حرکتیله نه دیمك ایسته‌دیکنی صاحب وفارسی درحال آکلار . عربلر آتك بو صفتلرینه پك زیاده اهمیت ویررلر (بو ماده‌ده صفات فرس بحثنه مراجعت) .

قابلیت انتباهی زیاده اولان آت ، اطرافنده واقع اولان هر شیئه ، حاصل اولان هر سسه دقتلی کورینیر . حیوان اذنینی ، سسك کلدیکی جهته توجیه وادارهٔ ایدر ، نظرینی یکی اولان اشیایه عطف ونصب ایدر . جملهٔ عصبیه‌سی اودرجه منتبه اولمیان آتلر بویله حاللرده لاقید طورورلر . سکونت واعتداللری دائما تامدر . برنجی طاقم آتلره لسان خیالونده « قانی وار » دیرلر . بو تعبیر عامینك معناسی پك کوزل ایضاح ایدیله بیلیر . آتك قانی اولمق سهولتله قابل انتباه واحتداد اولان برجملهٔ عصبیه‌سی اولمق دیمکدر . طوغری اولان بو مفهومه نظراً عروق فرسدن هر برنده قانی اولان آتلر بولندیغی کبی قانی اولمیان حیوانلرده واردر . بناءً علیه قان نوع فرسدن خالص الدم دینن نوعه‌نك مخصوصاتندن دکلدر . قانی اولان آتلرده شوك ظهری ، جداغونك آرقه طرفنده ، عموم بیطرلرك کلیات دیدیکی ناحیهٔ قطنه قدر ایکی پارمق ایله طوتیلوب صیقیلیر ایسه یعنی چمدیکلنیرسه درحال حیوانده ساق فقرینك انحطاطی ایجاب ایدر. یعنی آت درحال متأثر اوله‌رق بردن‌بره ساق فقریسنی ایندیرر . دیکر حیوانلر ایسه بو چمدیکی یا هیچ طویمازلر ، ویا پك آز طویارلر ، وچمدکدن قورتلق ایچون هیچ بر حرکت اجرا ایتمزلر ، جامد کبی طورورلر . وینه بویله قانسز حیوانلرك قویروقلرینی قالدیرمق ایستلدیکی هیچ بر وجه ایله مقاومت کوسترمزلر ، اوینامازلر . قانلی آتلر ایچون ایسه حال برعکسدر. بونلر حرکته ، مشیه باشلادیغی درحال قویروقلرینی قالدیررلر ، وظریف بر صورتده طوتارلر . قانسز حیوانلر یوریدکلری وقتده ینه قویروقلرینی مترهل ، صارقیق بر صورتده براقیرلر .

آتلرك معاینه‌لرنده طونلرینی نظر دقته آلمق اقتضا ایتمز . چونکه طون آتك اوصاف اصلیه‌سندن دکلدر ، صرف ذوقه تابعدر . هر تویده ایی آت واردر . شو قدرکه تجارتده طون مسأله‌سی آت اوره‌تنلرك نظر اهمیتنه شایان اوله‌بیلیر . چونکه

هانكى طونده آت زياده مطلوب ومرغوب ايسه او طونده دول يتيشديرمك كارلى اولور. يالكز حافرلرك رنكى بياض اولمق ايى دكلدر. چونكه بونلرك متانت ومقاومتى رنكلى اولان حافرلرك صلابتى درجه‌سنده دكلدر . آتلرك و قصراقلرك تناسله متعلق اولان اوصافى« آت ــ فن اهتمامده‌سنده» ايراد اولنمشدر.

بورايه قدر بيان ايلديكمز اوصاف مطلقه هر آتده بولنمسى مقتضى اولان خصائص كليه‌دندر. هر عرقده، هر جنسده ، هر نوعده بولنان على العموم بر آتى توصيف وتمييزه كافيدر. آنجق آتلرك قوهٔ محركه‌لرندن استفاده ايلمك طريقلرى مختلفدر. بو اختلاف ايسه اساساً ايكى حاله منحصردر : برنجى حالده حيوانك يورويشنده سرعت ملتزم اولور، ايكنجى حالده بالعكس حركت ايتديريلن ثقلت نظر اعتباره آلنير . بنه بو نقطهٔ نظردن آتلر مخصوص اولديغى خدمتلره كوره ايكى صنفه آييريلير . (١) قوهٔ مدخره‌لرينى سرعت صرفيله اجرا ايدن آتلركه مخصوص اولديغى خدمته كوره بينك آتى ، آرابه آتى ، خفيف قوشوم آتى ناملريله بر طاقم صنفلره تفريق ايديلير . خفيف قوشوم آتلرينك آرابه آتندن فرقى شو نقطه‌دركه بونلر سريع يورويشله آغر بريوك چكدكلرى حالده آرابه آتلرى خفيف يوك چكرلر ؛ اومنيبوس آتى خفيف قوشوم آتلرينك نمونه‌سيدر . (٢) سرعت صرفى دكل ، كتله تحريك ايلمك صورتيله اجراى فعل ايدن آتلركه آغير قوشوم آتلرى تعبير ايديلير.

بو ايكى نوع خدمتك اختلافنه آتك آلات مهنيه‌سنك اوضاعى مطابقت ايلمك طبيعيدر . بوكيفيت اقتصاد نقطهٔ نظرندن‌ده مهم بر مسأله‌در. حتى مطابقت يالكز بو ايكى نقطه‌ده كوزه‌ديله‌لى. بينك آتى، يوك آتى، خفيف آرابه آتى ، آغير آرابه آتى، انسان طاشيمق، ادوات زراعيه چكمك ، بيوك ثقلتلر نقل ايلمك ايچون قوللانيلان آتلركده هر برينك آيرى آيرى قابليت واستعدادينى نظر مطالعه‌يه آلمق ايجاب ايدر .

اولا على العموم سرعت صرفيله اجراى حركت ايدن آتلره لازم اولان اوصاف خصوصيه‌يى بيان ايده‌لم. آتلرده يورويشك سرعتى ايكى شيئه موقوفدر: بر طرفدن اطرافك حركتلرنده وسعت، ديكر طرفدن بو حركاتك واحد زمانى ظرفنده عدد تكرارى . واحد زمانى ظرفنده آتك قطع ايلديكى يول بو ايكى عامل ايله مبسوطاً متناسبدر. وينه شرط ثانى اعصاب عضليه ايله عضلاتك قابليت انتباهنه ، شرط اول اوچنجى نوع مانيوه‌لا (بوكلمه‌يه مراجعت) اوزرينه اجراى تأثير ايدن واطرافده بولنان عضلات محركه‌نك طولنه نظراً تابعدر . طبيعيدركه بوعضلات تقبض ايتديكى وقت طوللرينك ربعى ويا ثلثى ويا ديكر بر كسرى قدر قيصالير ، ديمككه مطلق صورتده بو قيصالمه (اقتصار مطلق) عضله نه‌قدر اوزون ايسه او نسبتده زياده اوله‌جقدن عضلاتك ايشلتديكى مانيوه‌لانك اوجى ايله قطع ايديلن طريقده. كذلك او نسبتده فضله اولور وبو حالده زاويهٔ مفصليه‌نك آچيقلغى وقپالقلغى ده زياده‌در . موافقت تشريحيه قانونه نظراً اطرافده‌كى عضلاتك طولى ، بوعضلاتك احاطه ايلديكى عظامك يعنى مانيوه‌لالرك طوليله متناسبدر. بناءً عليه اطرافك الڭ بيوك وسعت حركتى وياخود يورويشلرك سرعتى اطرافك طوللرينه واطرافده وعلى الخصوص اوموز ، قول ودیرسك ، اينجيك ، بجاق كبى عضله‌لى اقساملك اوزونلغنه تابعدر . اطراف ايله اقسامى نه‌قدر طويل ايسه يورويشده اوقدر سريع اولور وبو ناحيه‌لرده‌كى عضلاتك ثخن ويا حجم كليسى طوللرينه نسبتله اوقدر اهميتى حائز دكلدر . عضله‌نك قطرى ومقطعى طاقت عضليه‌نك درجهٔ شدتنه تأثير ايدر ، يعنى عضله نه‌قدر قالين ايسه طاقتى اوقدر شديد اولور . فقط بوراده اصل مقصد حركتك وسعتيدر ، شدتى دكلدر. بناءً عليه قوتلرينى سرعت صورتنده صرف ايدن آتلرك اوصاف خصوصيه‌سى اطرافك بالنسبه طويل اولمسى،

یعنی بجاقلرینك یوكسك ونحیف بولنمسیدركه قیصه قالین اولان آتك ضدیدر . خفت حیوانك بنیه‌سی دها اول بیان ایدیلن اوصاف مطلقه دائره‌سنده اولمقله برابر، سرعت صورتنده صرف قوت ایدن آتلر ایچون پك لازملی برشرط اقتصادیدر . بوقسه یعنی خفت بولنمدیغی تقدیرده آتدن سرعت صورتیله استفاده همان قابل اولماز . زیرا اوله‌بیلیركه آتك عضلاتنده بولنان تكمیل قوت كندی بدننك ، كندی ثقلنك ثقلتنه كافیدر وبو حال واقع اولماز دكلدر . اگر آتك جثه‌سنك ابعادی ، عضلاتك ابعادی كبی، متناسباً تزاید ایده‌جك اولسه اوحال واقع اولور . قوای عضلیه تزایدات خطیه ایله متناسباً ترقی ایدر، حالبوكه ثقلت بدن تزایدات خطیه‌نك مكعبیله متناسب اوله‌رق آرتار . بوتقدیرده برزمان كله‌بیلیركه اووقت قوای عضلیه ثقلت بدنی تحمله غیركافی اولور*. بوندن آكلاشیلیركه آتك جانلی ثقلتی بردرجه‌یی بولدقدن صوكرا آتدن سرعت صرفی صورتیله استفاده ایدلمك قابل اولماز. چونكه قوتی انجق كندی ثقلتنی اداره‌یه كافیدر . فضله‌قوت آرتمزكه استفاده ایدیله‌بیلسین . تجربه كوستریوركه بوبابده حدغایه ۶۰۰ كیلوغرام راده‌لرنده‌در (جانلی محركلر ماده‌سنه مراجعت) . خلاصه آتك بوینه كوره بالنسبه خفیف برجثه، بالنسبه طویل اطراف سرعت صرف ایله‌مك صورتیله قوتندن استفاده ایدیلن آتلره یعنی طریس، لینك ودرت نعل یوروینلره لازم اولان اوصاف خصوصیه ایشته بونلردر .

بواوصاف خصوصیه ، سرعت صرفی صورتیله قوتندن استفاده ایدیلن آتلرك هرصنفنه یعنی بینك ، آرابه ، وخفیف قوشوم آتلرینه آیری آیری تطبیق ایدیله‌بیلیركه بوحال خصوصیلریده بروجه آتی بیان ایده‌جكز .

بینك آتلرینكده انواعی وهر برینك كندینه مخصوص قابلیتلری ، خاصه‌لری واردر ، مثلا آلای آتی‌ایله تثره بینك آتی ، خدمات عسكریه وحربیه‌ده قوللانیلان بینك آتلری برشی دكلدر. عكسی فكرده بولنانلر خطا ایدرلر . بوحیوانلردن هربرینك قابلیتی، اشكالی دیكرندن فرقلیدر . طبیعیدركه بینك آتلرینك جمله‌سنه شامل برطاقم اوصاف مشتركه واردركه یوقاریده قوتلرندن سرعت صرفی صورتیله استفاده ایدیلن آتلر حقنده بیان ایدیلن اوصاف ایشته بوقبیلدندر. بوندن باشقه بینك آتلرینك هپسی مرونت (الاستیقیت) حركات ایله متصف اولملیدركه یوسایه‌ده كوچك برسطح اوزرنده كندی اوزرینه دونه بیلسین ، كندی اطرافنده برنصف دور اجرا ایده بیلسین . بو مرونت اكثر احوالده عنقك مرونتنه تابعدر. بونك ایچون آتك عنقی كافی درجه‌ده اوزون وخفیف بولنمق لازمدركه جسم حیوانك مركز ثقلتی ، عنقك انحنا وانثناسی ایله بالسهوله تبدیل مكان ایده بیلسین. معمافیه بوصفت آلای آتندن زیاده حرب آتنه كركدر . چونكه آلای وزینت آتنك خدمتی طوغریجه یوله كیتمكدر. عنقك صلابت وكركینلكی مناوره وچرخلرده لازم اولان مرونتی اخلال ایله‌دیكندن ، بونقیصه‌نك الكزیاده موجود اولدیغی انكلیز آتلرنده محاربه‌لرده نتایج وخیمه‌سی كورولمشدر. پورتكیزده وه‌للینغتون سفرنده ، قریمده، بالقلاوه محاربه‌سنده انكلیز مزراقلی آلایی حمله اثناسنده حیوانلرینی ضبط ایتمكه، وچویروب كیری كتیرمكه موفق اوله‌مدیغندن كاملاً محو اولمشدر. معمافیه محاربه آتیده آلای آتلری مخصوصاتندن اولان ظرافت اشكاله محتاج دكلدر . محاربه بینك آتلرینك الكمهم خصائصی مشاقه تحمل ایتمك (جفاكش اولمق) آز ییه‌جكه قناعت ایتمك ، كویلیلك حالنه قاتلانمق خصوصلریدركه بومزیتلری غایت كوزل بینك ، قوشو، وزینت آتی اولان انكلیز حیوانلرنده بولنمق قابل دكلدر .

بوی آلای وزینت* آتنك لوازم اصلیه‌سندندر ،

ارتفاعی درجهٔ کافیه‌ده اولمیانلر (۱,۵۵) آلای آتی اوله‌ماز . حالبوکه عثمانلیلرك ، روسلرك ، مجارلرك اوزون سفرلرنده سواری محاربه‌لری اثبات ایتمشدرکه ، حرب آتنك بویی اوقدر اولمق لازم دکلدر . بالعکس کوچك بویده اولان حیوانلر محاربات‌ده دها چوق ایشه یارار ، هم احتیاجات غذائیه‌سی‌ده اهون اولور ، ایشلرندن دها زیاده استفاده ایدیلیر . بو حالده آتك ارتفاعی سواریسنك آیاغی یره دکمیه‌جك درجه‌ده بولنمق کفایت ایدر . ذاتاً بویله بویسز حیوانلرده آته یوکسك اکر قویه‌رق ارتفاعی بو صورتله تزیید ایدیله‌بیلیر .

آرابه آتی بیوك بینك آتلرندن دها کنیش اولمق ، مرونته احتیاجی دها آز بولنمقله تمیز ایدر .

خفیف قوشوم آتی هم چوق قوتلی هم سریع السیر اولمق ایجاب ایدر . بونك بنیه وتشکلی آرابه آتندن فرقلیدر . اطرافی دها قالین ، عضلاتی دها ثخین ، جثه‌سی ، اشکال بنیویه‌سی دها مدور ، اولور . بو آتلر ایشلرینی کورمك ایچون زیاده قوت صرف ایتمکه مجبور اولدقلرندن کندی بدنلرینك جانلی ثقلتی ۵۰۰ کیلوغرامی تجاوز ایتمه‌ملیدر ۵۰۰ کیلوغرامدن زیاده کلز ایسه ثقلت بدنیه نقطهٔ نظرندن اك مکمل خفیف قوشوم آتلری ایشته بونلردر ۵۵۰ - ۶۰۰ کیلوغرام ثقلتده اولان حیوانلر قدر ایش کوریر . حالبوکه تغدیجه آره‌لرنده فرق یوقدر . دیمك اولیورکه حیوانك جانلی ثقلتندن طرح ایدیلن ۱۰۰ کیلوغرام ، قوهٔ مصروفه‌یه خلل کلمیه‌رك بش مثلی حموله‌یه تقابل ایدیور .

آغر قوشوم حیوانلرینك دکری تقلصات عضلیه‌لرینك قوتی نسبتنده‌در . عضله‌لری قالین اولسون‌ده بویلری قیصه اولسون اوقدر بأس یوقدر . شکللری نه‌قدر مدور ، نه‌قدر یردن یاپیلی ، جانلی اوله‌رق ثقلت بدنیه‌سی نه‌قدر زیاده ایسه مخصوص اولدیغی خدمته کوره بنیه‌سی اوقدر اعلادر . آغر قوشوم آتنك خدمتی ، آهسته آهسته یوك چکمك ایچون زیاده قوت صرف ایتمك ، یاخود دیك آز بر سرعتله اثقال عظیمه‌یی تحریك ایله‌مکدر . بونك ایچون بو حیوانلرك عضلات پك ثخین وپك قوتلی وثقلت بدنیه‌لری زیاده اولمق ایجاب ایدر . آغر قوشوم آتلری یا یان یانه ویا اوك اوکه قوشیله‌رق ایشله‌دیلیر . یالکزده قوشیلورلر .

بورایه قدر فن نقطهٔ نظرندن آتلرك اوصافی ، طرق معاینه‌سی شرح وبیان اولندی . اقوام مختلفه‌ده اشکال خارجیه‌لری نظر مطالعه‌یه آلنه‌رق وصرف تجربی اوله‌رق صفات فرس حقنده بعض ملاحظات بیان ایدلمش ، وبو ملاحظات شعرا وادبایه توصیف فرس بابنده زمین نظم اولمشدر .

ازجمله عرب قولنجه آتك اعلاسی اولدرکه باشی قورو اوله ، قلم قولاقلی اوله ، بورون دلیکلری بیوك اوله ، بوینی اوزون اوله یعنی دال بوینلی اوله ، قارنی کنیش اوله ، جیلان کوزلی اولوب یاوز باقشلی اوله ، ویوریدکده ایکی آدیملی بینی آلتی زراغ اوله ، وصوبی ایکی طرفدن معلوم ومضبوط اوله . ترکان قولنجه آتك اعلاسی اولدرکه آنده اولی یالی یدی نسنه موجود اوله : یصی اوله ، یانجقلی اوله ، یاللی اوله ، یه‌کن اوله ، یده‌کن اوله ، یله‌کن اوله ، یاشه‌غن اولوب چول هریانه‌دکه . بعض خیالی قولنجه آتك اعلاسی چکیج باشلی اوله ، دیه‌دن قولاقلی اوله ، قالقان کوکسلی ، دیبك قارنلی اوله ، دال صاغرنلی اوله ، الما کوزلی اوله ، اوکوز بلکلی اوله ، قاطر طرنقلی اوله ، آردی اوکی ، اورتاسی چوق ، صتانی آچیق اوله . شهرلرده وآلای اولان محللرده کباره یازار آتك اعلاسی اولدرکه اوکوز باشلی ، خزان اکسه‌لی ، وچتال صاغریلی ، یره یقین بصی سورچمز ، قاقز ، اوستی چوق ، کوکسی چوق ، اشکنی چوق ، جبه بورغه‌لی ، اغربیساط قالدیریر ، بیکری تمام ، کوکلی اوله ،

تركلر بيننده آتك ايوسى شو اوصاف ايله تقدير ايديليير .

« ايو كامل آت اولدركه آنده يكرمى يدى اولى يا ايله اولان تركى آدلر جمع اوله ١ يوركن، ٢ يوكرك، ٣ ييكين ، ٤ يصى، ٥ يوكسك، ٦ يوغون بلكلى، ٧ يومشاق تويلى ، ٨ يصداغج قارينلى ، ٩ يومرى طرنقلى ، ١٠ يجقلى ١١ يغز ، ١٢ يوققه دريلى ، ١٣ ياى بويونلى، ١٤ يوزكلى، ١٥ آيتغى كنيش، ١٦ ييقى ، ١٧ يلهسى اينجه واوون ، ١٨ يدلكن ، ١٩ يوش ، ٢٠ يتغن ، ٢١ يوز كيج ، ٢٢يدى ياشلى ، ٢٣ يوزى كوزل ، ٢٤ ييولى ، ييرتماجلى، ٢٦ يجانجى ، ٢٧ يرتلش . بعضيلر ديمشكه ايو آت اولديركه آنده اون ايكى تشبيه بولنه. اوچ يرى كوزل عورته بكزهيه ، اوچ يرى دوهيه بكزهيه ، اوچ يرى صوصيغيرينه بكزهيه ، اوچ يرى قاطره بكزهيه. اما عورته بكزهين اوچك يرى كوزللكدر. ايكنجى صاچى ملايم وانجه واوزون اولمقدر. اوچنجيسى يانجقلرى عورت يانجغى كبى چوق اولمقدر. اما دوهيه بكزهين اوچك برى بوينى اوزون اولمق ، ايكنجى كريكلرى، زيرا دوه كريكلى، آتالما كوزلى اولور. اوچنجى قيچ سيكيرلرى يوغون وديك اولمقدر . اما صو صيغرينه بكزهين اوچك يرى اولدركه بلكلرى يوغون وقيصه اوله اوكوز كبى ، ايكنجى قارن الى يصى اولمقدر . اوچنجى قويروق يتاغى كنيش اولمقدر . اما قاطره بكزهين اوچك برى اولدركه قولاقلرى اوزون اوله ، ايكنجى اولدركه قويروغى قاطر كبى قامچى قويروقلى اوله ، اوچنجى طرناغى پكلكده، اوزونلقده دكل زيرا آتك طرناغى طوپ كبى دكرمى كركدر . بوتشبيهلر ينه اول يكرمى يدى يادده (يا ايله باشلايان كلهلرده) بولنور . حاصل كلام اولدركه آتك ايوسى وهنرلوسى كوزل اولور نتهكم انسانده دخى بركشى كوزل يوزلو وهيبتلو وقوتلى واوزون بويلى ويصى يغرنلو وخوش آوازلو اولسه اكثريا خوبى دخى كوزلى اولور . »

(كتاب مقبول فى حال الخيول)

شو نقل ايتديكمز اوصاف فرس ميانده جنس آتى بحق تميز ايدن ، وفنه اك زياده موافق اولان عرب قولىدر . اقوال سائره ايسه على العموم آتك مخصوص اولديغى خدمته كورهدر .

روايت اولنديغنه نظراً ملك ابرويز ، حكيم حنهيه فرس حقنده شويله ديمشدر :

عندمزده مراكبك افضلى واكرمى قصيرالثلاث ، طويل الثلاث ، رحب الثلاث ، عريض الثلاث ، صافى الثلاث ، اسودالثلاث ، غلظ الثلاث اولان آتلردركه بونلرى جواد عد ايدرز ، ركوبه صالح بيليرز . ثلاث قصار : عسيب ، ظهر ، وسغدر، ثلاث طوال : اذن ، خد ، عنقدر . ثلاث رحاب : جوف ، نخر ، لبب در . ثلاث عراض : جبهه ، صدر ، كفلدر . ثلاث صافيات: لون ، لسان، عيندر ، ثلاث سود ، حدقه ، جحفله، حافردر . ثلاث غلاظ فخذ ، رضيف ، رسغدر . بو اوصاف ايله برابر آت حديدالنفس جرئ المقدم اولمليدر .

شعرا بو اوصافى برقطعهده جمع ايتمشلردر :

وقد اغتدى قبل ضوء الصباح
و ورد القطا فى القطاط الحثاث
بصافى الثلاث عريض الثلاث
قصير الثلاث طويل الثلاث .

امير عبدالقادرك نجل اصيلى محمد پاشا حضرتلرينك «عقدالاجياد فى صافنات الجياد» ناميله تأليف بيورمش اولدقلرى اثرده عرب آتلرينك اوصافنه دائر منظوم اولان اقوال ، بحثه پك زياده تعلق ومناسبتى جهتيله مختصراً واقتباس طريقيله بروجه زير اخذ ونقل اولندى .

١ . شقى شدقينى واسع اولمق ؛

هريت ، قصير ، عذاراللجام

اسيل ، طويل ، عذارالرسن

(هريت واسع ديمكدر)

يعنى ايكى‌جانبدن شق شدقينى مستطيل ديمك‌دركه بوندن مقصود عذارلجامى ، سيلان خدى‌در وبونلرك استطالتى عذاررسنك طوانه دلالتدر ، بويله اولان آته اشدق تعبير ايديليركه مقبولدر .

٢ . رحبةالمنخر اولمق. آت وصفنده امرؤالقيس

لهامنخر كوجارالسباع

فنه تريح اذا تبهر

بيتنى نظم ايلمش‌در .

قاموس‌ده ديتوركه ضيق منخر عيوب خيلدندر .

٣ . جبهه‌سى واسع اولمق .

ينه امرءالقيس وصف فرس‌ده

لها جبهة كسراةالمجن

حذفه الصانع المقتدر

ديور

٤ . كوزلرنده سمو ، حدت ، اتساع اولمق

وعين لها حدة بدرة

فشقت مئاقيها من اخر

« امرؤالقيس »

صدرة ، ضخمه ديمكدر ، بدره ممتئه ديمكدر ، مئاق،انفه ملاق اولان طرف عين‌در . بويله اولان آته قبل ديرلر .

متنبى‌ده آتك حدت نظرينى توصيفاً ديوركه

وينظرن من‌سود صوادق فى‌الدجى

يرين بعيدات الشخوص كما هيا

٥ . ناصيه‌سنك شعرى طويل وغريز اولمق .

بوبابده ينه امرؤالقيس ديوركه :

واركب فى‌الروع خيفانة

كسا وجها سعف منتشر

خيفانه طويل القوائم ، مخطفة البطن ، قليلة الحضن اولان قصراق ديمك دركه اركگنه خيفان ديمز . سعف خرما دالى ديمكدر .

٦ . قولاقلرى محدد، رقيق، لطيف ، منتصب اولمق ، يمين وشماله كثيرالتحريك اولمق اوصورتلركه اماله ايدرسه طرف صدغ اوزرندن طرف عينه بالغ اولسون .

خذا ، اذنده استرخاء دركه آتده مكروه‌در .

مستحب اولان دقت وانتصاب‌در .

عرب ديركه آتك قولاقلرى كوزلرندن اصدق‌در. بونكله صادقه‌السمع ديمك ايسترلر .

ابوالعلاء معرى آتك بوحالنى برقصيده‌سنده شويله توصيف ايدر :

كان اذنيه اعطت قلبه خبراً

عن‌السماء بما يلقى من‌الغير

ينه شاعر:

فى‌جحفل سترالعيون غباره

فكانما يبصرن بالاذان

بيتى آذان فرسك اهميتنى تصوير ايله‌مش‌در .

(جحفل ، جيش عظيم ديمكدر) .

٨ معرفه‌سنك شعرى طويل وغريز اولمق .

لها غدر كقرون‌النساء

ركبن فى‌يوم ريح وصر

(غدر، قدام قربوسدن قولاقلره قدر متدلى‌اولان شعردر . معرفه، يله‌يرى‌در .

٩ عنق طويل اولمق .

وسالفة كسحوق‌الليا — ن‌احزم فيه الغوى‌السعر

امرؤالقيس

(سالفه، عنق ، ليان ، نخلهٔ طويله)

١٠ رأسى ، اكتاف ، كفلى يوكسك اولمق ، ظهرى دوز (ملسه) ، صدرى ضخيمه (يوغون) كليتنى ضامر ، يعنى اتسز اولمق .

متنى قليل‌اللحم اولمق .

١١ كفلی مستوی واملس اولمق .

١٢ عسیبی قیصه ورقیق ، سبیبی طویل اولمق .

طویل ذیل وسبیب وطلا
قصیر ظهر وعسیب ونسا

١٣ شدت عدوده اذنابنی رفع وشیل ایتمك .

والخیل شائلة تشق غبارها
كعقارب قد رفعت اذنابها

متنبی

١٤ بطنی ضامر اولمق .

باقب یعص الكف ثم یطیعه
فتراه بین تسرع وتوان

١٥ مابین منكبینی بعید اولوب برونه اورمامق.

١٦ مؤخر رسغده متدلی اولان شعری طویل واسود اولمق ،

١٧ حوافری مدور اولمق ، صلب اولمق ،

١٨ بطن حافرده‌كی لحمه‌سی صلب ویابس اولمق ،

١٩ شعر بدنی رقیق وقصیر اولمق . بویله اولان آته جرد تعبیر ایدیلیر :

واطنابه ارسان جرد كانها
صدور القنا من بادی ومعقب

طفیل بن عوف

٢٠ خفقان قلبی كثیر ، ذكی ، ومتخذر اولمق .

آت — فنون بدیعه ، قدیم یونانستانده اولمب اویونلرنده غالب اولانلر قادریجه [١] ایله برابر ابراز ایدیلیر وبوجمله تماثیل برنجدن یاپیله‌رق اولمب ملعبه‌سنه ركز ونصب اولنوردی. صنعت نحتك بوفرعنده الك بیوك استاد قالامیس ایدی. آتنه‌ده ، پارته‌نوزك فرازنده فیدیاسك تحت ایداریكی آتلر اربابی آره‌سنده مقبول اولان آثار بدیعه‌دندر . یونان قدیم مصورلرندن آتی حقیله تصویرده الك زیاده مهارت كوسترن آپل‌در (بوماده‌یه مراجعت) . روماليلر بك چوق آتلی تمثالر یاپمشلردركه بونلرك طورلری متحكمانه ومؤثرانه‌در . بوقبیل آثار رومیه‌دن الك مشهوری مارق اوره‌لك آتلی تمثالی‌در . وندیكده‌كی ، برنجدن مصنوع اولان سن مارق آتلری قدیم بیزانس‌دن هیپودروم (آت میدانی)دن آلنه‌رق اوروپایه كتیرلمش‌در. مونته‌قاللو دینن تماثیل رومادە، ایمپراطور قونستانتینك انشا ایتدیرمش اولدیغی حماملردن آلنمش‌دركه بیوك ومشهور میدانلردن بری اولان كیرینال میدانی تزیین ایدن آثار عتیقه‌دندر . بوتمثاللر ، ایلری‌یه طوغری آتیلان ایكی آتی ضبط ایدن ، قاستور ، وپولوكس نامنده ایكی دلیقانلی‌یی تصویر وابراز ایدر. هركولانوم تیاتروسنك باش جبهه‌سنی تزیین ایدن برنجدن مصنوع آلتی آتك بقایا وانقاضندن بر آت دوزلمش‌دركه الیوم ناپولی‌ده، آتو موزه‌سنده معروض‌در. نصرانیتك دور بدایتنده ، اكثر آبدات قبریه اوزرنده ، حیات نصرانیه‌یی جانباز خانه (سیرق) لرده آت اویونه تشبیه ایدن رموز واشارتدن اولمق اوزره ، آت رسملری كوریلیر. ینه بوآبده‌لر اوزرنده ایكی آتلی، ودرت آتلی آرابه رسملری‌ده واردركه بونلره قوشیلان آتلرك باشلرنده دفنه دالی، وصرتنده كنج بر سواری تصویر اولنمش‌در . قرون وسطا سنه‌لرنده آت باشلیجه مصوراتدن‌در . بر آرسلانك پنجهٔ زوریله یره یاتیرلمش اولان برآدم رسمی ، دره بكلرك برقوهٔ مركزیه اداره‌سنده عاجز اولدیغنك رمز ودلالتی اوله‌رق اكثرآبدات اوزرنده مصوردر. تصاویر نصرانیه‌ده شیطان ، قنادلی برآت صورتنده ابراز ایدیلیر . ایتالیا مصورلرندن ویتوره بیزانللو، آتلری كویا جانلی كبی منظور اوله‌رق رسم وتصویر ایدر ایدی . پولو اوچللونك ، بر محاربه رسمنده

[١] قادریجه قدیمده ایكی تكرلكلی بر آرابه (قاكلی) ایدی‌كه بوكا یان یانه درت آت قوشیلیر ایدی . اخیراً یونانستانده اولیمپیا اویونلرنده مسابقه ایچون بونوع آرابه استعمال اولندی .

تصویر ایلدیکه آتلرده ینه اونوع تصاویر فرسیه‌نك اك قیمتلیلرندن اولوب لوور موزه‌سنده انظار تماشایه معروضدر. مانته نیانك ظفر قصر نامنده‌کی لوحه‌سنی تزیین ایدن آتلر حدت اشکال ایله تمیز ایدن آثار بدیعه‌دندر . منحوتات بدیعه‌دن « غرآتا ملاّ تا »نك تمثال فارسی‌که ، دهاة نحاتدن دوناتللونك اثری اولوب پادوده منصوبدر ، وقولله اونی‌نك تمثال فارسی‌که نحاتدن آندره ورروکچونك اثری اولوب وندیکده مرکوزدر ، بالخاصه شایان ذکردر . ینه بوقبیل منحوتاتدن اوله‌رق ژان بولونی‌نك آثارندن برنجی « قوم » ك تمثالی ، فلورانسه‌ده ، استاد تاقانك محصول دست مهارتی اولان برنجی « ویقتور آمده »نك تمثالی، (توره‌نده)، برنزدن منصوعاتندن « قونستانتین »ك تمثالی (رومادە) اوروپاجه مشهور ومعتبر عد ایدیلن اثرلردن اولدیغی کبی، کنج «کیلیوم قوشو» نك چیره دستیٔ مهارتیله صورتپذیر ومرمردن مصنع برجلهٔ تماثیل اولان مارلی هیکلی پك بیوك بر اثردر. بوهیکل ١٦٤٥ تاریخنده مارلی میداننده ایدی . ١٧٧٤ ده پارسه کتیریله‌رك شانزه‌لیزه مدخلنه نصب اولندی .

اون طقوزنجی عصر میلادی مصورلرندن (قارل ورنه) اشکال بدیعهٔ فرسی اك زیاده ادراك وتقدیر ایدن بدیعیوندندر. (هوراس ورنه) آتك تصویرنده حس حقیقی‌یی پك زیاده اظهار ایله‌مشدر. بوری‌زن آتی‌نام لوحه‌سی‌بوبابده اك کوزل‌برمثالدر. هوسار آلایندن بر بوری‌زن چاوشی باشندن مهلك صورتده یارالانه‌رق آتندن یره دوشمش ، یاره‌سندن آقان قانی آتی یالایور ، نظر ترحم ایله صاحبنك یوزینه باقیور .

اوروپا مصورلرندن فرومه‌نتن عرب آتلرینی پك بیوك مهارت وصنعتله رسم ایدر .

انکلتره‌نك اك عجیب آثار عتیقه‌سندن بری ده (بەث) طریق اوزرنده کائن اولان بر تلك یعنی کوچك جبلك سفحنده مشاهده ایدیلن بیاض آت نامنده‌کی تمثالدر. بوجبله تل تنین یعنی جبل اژدرها نامی ویریلیر ، مادهٔ متشکله‌سی کیرچ طاشی‌در . تمثال بوجبلك حاصره‌سنده یعنی بوکرنده نحت اولنمشدر . صورتی غایت کوزلدر ، جسامتی اودرجه عظیمدرکه ١٦٠ اولك بر طوتار ، اون میل مسافه‌دن فرق ایدیلیر . بوهیکل معظمك چوره‌سی غایت منتظمدر . اجزاسنده فن مناظر قواعدینه پك بیوك بومهارت و حذاقت ایله مراعات اولنمشدر . آت درت نعل کیدیور وضعده تصویر ایدلمشدر. اشعهٔ شمس جبلی تنویر ایتدیکی زمان قارکبی بیاض وبارلاق کورینیر، بیاضلغی انسانك کوزنی آلیر. هیکلك منقور یرلری زمان زمان سوپورولمکه، تمیزلنمکه احتیاج کوستریر. چونکه جبلك یوقاری طرفندن دوشن توز طوپراق بویرله‌طوپلانیر کرینتیلری طولدیرر. بوعملیهٔ تنظیفیه‌ده سنه‌ده بر کره اوجوار کویلیلری طرفندن بیاض آت بورطیسی‌نامیله ترتیب‌ایدیلن برقیر اکلنجه‌سی هنکامنده اجرا ایدیلیر .

ینه منحوتات فرسیه‌دن وآثار قدیمه‌دن ایرانده اعمال دینوردن بلاد قرماسین‌ده برجبلده مصور اولان ملك ابرویز ایله آتی صور عجیبهٔ منقوره‌دندر (آت مشاهیر فرس ماده‌سنه مراجعت)

آت — ادارهٔ مالیه : اوروپاده آتلردن ویرکو آلنیر. فرانسه‌ده بو ویرکونك طرح وجبایتنه متعلق اولان قانونك‌باشلیجه‌احکامی بروجه زیرخلاصه ایدیلیر.

بینك آتلری ، ذاتاً ویرکو ایله مکلف اولان آرابه‌لره قوشیلان آتلر تام ویرکویه تابعدر . ویرکونك‌مقداری حداعظم ٢٥ فرانق ایله حداصغر فرانق بیننده تفاوت ایدر . ویرکو آتك آلندیغی یعنی ایدینلدیکی آیك برنجی کوندن بدء ایلر . آت

صاحبنك مختلف اقامتكاهى اولوبده تبديل اقامتكاه ايتدكجه آتلرنىده برابر كتيرديكى حالده ايكى يرده آيرى آيرى ويركو ويرمز. فقط اك يوكسك تعرفه يه تابعدر. آت آلان كيمسه بونى عائد اولديغى دائره يه اخبار ايلمكده اهمال ايدر، ويايا كاتش صورتده اخبار ايلر ايسه ايكى قات ويركو ويرمكه مجبوردر . آت ويركوسندن معفو اولانلرده واردر: رؤساى حكومت امرا وضابطان عسكريه ، يايمز آرابه لره قوشيلان آتلر ايله ، تجارتده صاتيلق ويا كرالق اولان آتلر ورژى رسمنى تأديه ايله مكلف اولان عمومى آرابه لره قوشيلان آتلر، دائرلقده قوللانيلان آيغرلر ويركودن مستثنادر .

ممالك شاهانه ده آت ويركوسى اصلا وضع ايدلمديكى جهتله بزده آت ويركوسندن بحثه محل يوقدر .

شريعت اسلاميه ده آتدن زكاة ساقطدر . جابر بن عبدالله دن مرويدركه فخر عالم صلى الله تعالى عليه وسلم افندمز حضرتلرى « ان الله تجاوزلكم عن صدقة الخيل » بيورمشدر . ينه عمر بن الخطاب رضى الله عنه دن مروى اولديغى اوزره رسول الله صلى الله عليه وسلم افندمز خيلدن زكاة اخذ اولنمسنى تكليف ايتمشلر، ابو عبيده ابا ايتمش ، وحضرت عمر رضى الله عنه حضرتلرينه يازمش ، خيولدن صدقه آلنمامسى ايچون امر كلمش . شاملىلر ينه تكليفلرينى تكرار ايتمشلر ، بونك اوزرينه ابو عبيده ينه حضرت عمر (رضى الله عنه) ه يازمش ، بوسفر وارد اولان جوابده مادامكه ايستيورلر آلكز فقرايه رد ايديكز بيورلمش .

آت — رسوم . رسوم ماده سنده حيوان رسمنى بحثنه مراجعت .

آت — تراجم . مشاهير فرس : آتكه انبيادن صوكره اشرف حيوانات عدايديلن برمخلوق مباركدر، بوحيوانلردن صاحب وفارسنك شان وشهرتنه ، شهامت وحماستنه ، محاربه لرده ظفر وهزيمتنه سعادت وفلاكتنه اضافت واشتراك ايله ، محبت وحرمتنه استحقاق ، مسابقه لرده احراز مكافات ايله تاريخده نام كسب ايتمش ، اسمى قالمش ، تراجمى ضبط اولنمش خيلى اشخاص واردر . بناءً عليه تراجم خيول غريب عدايديله جك برعنوان دكلدر. ايشته بونك ايچوندركه تاريخده مشهور آتلر اولديغى كبى اصحاب فرسدخى محبتلرندن ناشى اولاد كبى آتلرينه ده نام واسم طاقشلردر . تاريخك ضبط ايده بيلديكى ، شعرا وادبانك وصف ومدح ايلديكى اك مشهور آتلر اطلاع ايديله‌بيلديكى قدر ـ بروجه آتى بيان ايديلير :

مشاهير فرسك سردفترى فخر عالم صلى الله عليه وسلم افندمزك شرف ركوبنه مظهر واصطبل نبويه داخل اولان آتلردركه اسملرى شونلردر :

رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم افندمز حضرتلرينك ملك نبوتپناهيلرينه داخل اولان فرس اول مدينه ده، بنى فزاره دن بر رجلدن اشترا بيوردقلرى برفرسدركه بونك اعرابى نزدنده اسمى ضرس ايدى ؛ پيغمبرمز افندمز حضرتلرى بو آتى سكب تسميه بيورديلر . ابن حبيب بغدادى ديركه سكب كميت، اغر، مطلق اليمين اولەرق محجل ايدى [١] . ينه ابومنصور ابن اسماعيل الثعالبى ديركه آت خفيف الجرى وسريع الجرى اولورسه

[١] كميت زبير وزننده شول قرمزى آته دينيركه قرمزيلغنده قنوه يعنى خالص اولميان سياهلقكه قرامتق تعبير اولنور ، قارشمش اوله. لسانمزده آكا خرمايى طورى تعبير ايديليركه رنكى قرامتق قرمزى اولور . اثواب مقوله سنده آكا كوزه، وآتدن قويو اولورسه مور تعبير ايديلير . واول آتك يليسى وقويروغى سياه اولور. ورد ايله واشقر ايله فرق بودركه رنك مذكور اولورسه كه خرمايى طورى اوله جقدر، كميت دينور ، آتدن آچيق اولورسه ورد دينوركه فارسيده كلكون وتركيده آچيق طورى ديرلر . ويليسى ، قويروغى

فیضه وسکب تعبیر ایدیلیرکه صویك فیضان وانسکابنه
تشبیهاً برتسمیه‌در . بونك ایچون رسول الله صلی الله
تعالی علیه وسلم افندمزحضرتلرینك فرسی سکب تسمیه
اولنمش‌در . رسول‌الله صلی‌الله‌تعالی علیه‌وسلم افندمز
حضرتلری احدده سکب اوزرنده غزا بیوردیلر .
اووقت طرف مسلمین‌ده سکب‌دن‌باشقه یالکز برآت
دها وارایدی‌که بوده ابوبرده‌نك ملاوح نامنده‌کی
فرسی‌در . دیمك اسلامده ، ابتدا فی‌سبیل‌اله غزایه
اشتراك ایدن سکب‌ایله ملاوح‌در . بوایکی نام،سکب ،
ملاوح جندیان ومجاهدین اسلامك محفظهٔ خاطرینه
الی‌الابد شرف ویره‌جك اسملردر . پیغمبر افندمزك
اسب سعادتلرندن بری‌ده مرواح (میمك کسریله)
ایدی . ابن‌سعد وفادات عرب‌ده ، اسامه بن زیددن
روایات‌ایدرکه مذحج دیارندن‌حی رهاوبین‌دن اون‌بش
کمسه‌حضرت پیغمبره کله‌رك بارکاه جناب‌رسالتپناهیلرینه
تقدیم ایتدکلری هدایا میاننده برآت‌وارایدی‌که اسمی
مرواح ایدی . مرواح ریح‌دن بناء مبالغه‌در .
سرعتده ریحه تشبیهاً بونام‌ایله تسمیه اولنمق محتمل‌در .
اوچنجی اسب سعادت مرتجز نامنده برفرس مبارك
درکه ابن‌سعیدك روایتنه نظراً حضرت پیغمبر افندمز
بوآتی بنی‌مره رجالندن برندن مبایعه بیورمش‌در .
ابن‌اثیر مرتجزك بیاض اولدیغنی روایت ایدیور .
بعض علمانك قولنه نظراً حسن صهیلنه بناءً مرتجز
تسمیه قلنمش . ابن‌قطیبه دیرکه حضرت پیغمبرك بنی
مره رجالندن براعرابیدن اشترا بیوردقلری فرسك
اسمی برروایتده طرف، روایت اخراده نجیب‌ایدی.
طرف کسر طا ایله خیل‌کریم معناسنه‌کلیر . دردنجی
اسب سعادتك نامی بحر ایدی . ابن بنین‌ك روایت
ایتدیکی‌وجه‌ایله نبی اکرم‌علیه‌الصلاة والسلام بوآتی یمن
تاجرلرندن اشترا بیوردیلر وبو اسب سعادت مرات
ایله مسابقه‌یه‌اشتراك ایله‌مش‌در .ابن اثیر دیرکه بحر،
کمیت ایدی . برروایتده‌ده ادهم [۱] در .

بحورسرعت سیرندن فضله جودتی‌ده اولان‌آتلره
تعبیر ایدیلیر . بشنجی اسب‌سعادتك اسمی سبحه‌در .
ابن‌بنین‌ك‌روایتنه نظراًسبحه،شقرا [۲] ایدی،افندمز
صلی‌الله علیه‌وسلم بوفرسی جهینه طرفندن اولان بر
اعرابیدن اون دوه‌یه اشترا بیورمش‌در . اوزرنده
مسابقه بیورولدیغی ابن بنین‌دن مروی‌در . التنجی
اسب‌سعادت ذوالعقال (ضم‌عین‌ایله) نامنده برفرس
ایدی . عقال قوائم دابه‌یی ولی‌ایدن ضلعلره تعبیر
ایدرلر . یدنجی اسب‌سعادت لحیف نامنده ایدی .

---

[۱] ادهم یاغز دیمك‌در .

[۲] شقراء اشقرك مؤنثی‌در . اشقر شقرتدن
وصف‌در ، دواب وانسانه صفت اولور ، دواب
قسمنده‌کی آت قسمی‌در، رنکی صافی قرمزی اولوب
یلیسی وقویروغی دخی قرمزی اوله ترکیده آل تعبیر
اولنور ، یلیسی وقویروغی سیاه اولانه کمیت دینورکه
طوری تعبیر اولنور .

« قاموس ترجمه‌سی »

قرمزی اولورسه اشقر دینورکه ترکیده آل تعبیر
ایدیلیر .

اغر،غره‌دن وصف‌درکه جبهه‌سنده غره‌سی اولان
ارکك آته دینور .

غره ، غینك ضمیله آت قسمنك جبهه‌سنده‌اولان
بیاضه دینورکه صباح‌الخیر تعبیر اولنور .

محجل ، تحجیل‌دن‌در . تحجیل آت قسمنك‌قوائمنده
اولان بیاضه دینورکه سکیل تعبیر اولنور، بیلکلرینی
تجاوز ایدوب دیزلرینی یوقاری کچمیه . واشبو سکیل
دخی کیتك درت آیاغنده، کیتك ایکی آیاغیله برالنده،
ویالکز ایکی آیاغنده ، ویالکز برآیاغنده اولور ،
بویلجه اولورسه تحجیل واول آته محجل دینور ،

« قاموس ترجمه‌سی »

تحجیل قوائمك دردنده بولنورسه محجل اربع ،
اوچنده بولنورسه محجل ثلاث دیرلر ، بوحالده مطلق
یعنی بیاضدن خالی اولان دردنجی قائمه حیوانك صاغ
النده اولورسه بووجه‌ایله محجل‌اولان آته مطلق‌الیمین
تعبیر ایدیلیر .

برروايتده بو آتی پیغمبر افندمزه ربیعه بن ابی البراء
اهدا ایلمش . خیول سعادتدن بری‌ده ورد ایدی .
ابن سعد دیرکه رسول‌الله صلی‌الله تعالی علیه وسلم
افندمزه تمیم‌الدار برآت تقدیم ایتدی ، اسمی ورد
ایدی . پیغمبرمز افندمز حضرتلری بو آتی حضرت
عمره ویردیلرکه اوزرنده فی‌سبیل‌الله غزا ایلدی .

حافظ شرف‌الدین دمیاطی و دیکرلری دیرلرکه
نبی ذیشان افندمز حضرتلرینك آتلری یدی ایدی ،
بومتفق علیه‌در . باقیلرنده اختلاف اولندی . ابن بنین ،
ابن خالویه‌دن روایت ایله دیرکه : پیغمبر افندمز
حضرتلرینك اسب سعادتلری بونلر ایدی : سبحه ، لحیف ،
لزاز ، ضرب ، سکب ، ذاللمه ، سرحان ، مرتجل ،
ادهم ، مرتجز . ینه موضع آخرده ملاوح ، ورد ،
یعسوب ، یعبوب نامرینی‌ده ذکر ایلدی . عرب‌ده ،
صدر اسلامده ، غزاة مؤمنین ایله ، سائر فرسان
عرب وعجمك آتلرنده اشتهار ایدن آتلری‌ده بروجه آتی
بیان وایراد ایدیورز .

ملاوح احد غزاسنده اسلامك ایلك سواری
عسکرینك آلتنده حرب ایدن برآتك نامی‌درکه ابو
برده بن دینارك ایدی . ملاوح ، دائما ضامر ،
سمیزلنمز آته وصف اولور .

یعسوب ، سهلك آتی‌درکه بدر غزاسنده
بونك اوزرنده بولدی . سیل ، مرثد بن مرثد الغنوی
نك ، بفرج ، مقداد بن اسود حضراتنك آتلرینك
نامی‌درکه غزای بدرده ، طرف مسلمینده یالکز
بواوچ آت موجود ایدی . حالبوکه ینه اوکون مشرکین
طرفنده یوز آت وار ایدی . فی‌سبیل‌الله ایلك دفعه
اوله‌رق فرس ارتباط [١] ایدن حضرت مقداددر .
زبیر رضی‌الله عنه حضرتلرینك درت آتی وار ایدی‌که
ذات‌النعال ، یعسوب ، معروف ، ذوالخمار تسمیه اولنمش
ایدی . حضرت زبیر بدر غزاسنده یعسوبه سوار
اولدیغی مروی ایسه‌ده بونده اختلاف واردر . زبیر
رضی‌الله عنه حضرتلری خیبر غزاسنده معروفه ، یوم
جملده ذوالخماره سوار اولمشلر ایدی . حتی بونك
اوزرنده شهید اولدیلر . محمد بن العباس‌دن مروی‌درکه
حضرت زبیره سن‌می اشجعسین یوقسه حضرت علی‌می؟
دیمشلر . جواباً راجل (یعنی ایکیمزده پیاده) ایکن
حضرت علی بندن اشجع‌در ، فارساً بن حضرت
علی‌دن اشجعم بیورمشلر . بوکله حضرت علی رضی‌الله
عنه‌ك مسموعی اولنجه مهلهلك آتیده‌کی بیتی ایله تمثل
ایله‌مش‌در .

لم یطیقو ان ینزلوا فنزلنا
واخو الحرب من اطاق النزولا

ینه عرب‌ده ظهور ایدن مشاهیر فرسدن بری‌ده
حماله‌درکه فارسی عامر بن الطفیل ایدی . بنی سلیم بن
منصورده‌ده بونامده برآت وار ایدی . حماله کسر
حاء ایله قلیچ باغی دیمك‌در . ینه او جمله‌دن جناح
نامنده‌کی آت مقنع بن الحصینك آتی ایدی‌که قادسیه
محاربه‌سنده بوآته راکب اولمش ایدی . لماعه ، حفاف
بن نهدبة السلمی‌نك آتنك نامی‌در . فتح مکه کونی
حفاف لماعه‌نك اوزرنده و لواء بنی سلیم آنکله
برابر ایدی . جلوی الصغری قتیبه بن مسلمك آتی
ایدی . لاحق بر آتك نامی درکه فارسی سعد بن
زید ایدی . سعد حضرتلری یوم سرحده رسول‌الله
صلی‌الله تعالی علیه وسلم افندمزك پیش سعادتلرنده
کیدن فرسانك امیری بولنه‌رق لاحقه راکب اولمش
ایدی . ینه لاحق حضرت حسین رضی‌الله عنه‌ك اتلرندن
بری ایدی . حضرت معاویه بن ابی سفیانك‌ده لاحق
نامنده بر آتی وار ایدی . عبید ، عباس بن مرداس
السلمی حضرتلرینك آتی ایدی . صاحبی زمان اسلامده
فارس العبید ، زمان جاهلیتده فارس زره تلقیب

[١] ارتباط ، افتعال وزننده برآدم سرحدده
دشمنله جنك ایلك ایچون آت ایدنمك معناسنه‌در .
« قاموس ترجمه‌سی »

اولنور ایدی . حوی ، قریش فرسان وشعراسندن ضرار بن الخطاب الفهری‌نك آتی درکه یوم فتحده خندقه آتلایان درت آتك بری بودر . ذی‌الخرق ، عباد بن الحارث‌ك آتی درکه یوم یمامه‌ده بولندی واوکون حضرت عباد شهید اولدی . هرم ، شاعر ابورعنه عامر بن کعب‌ك فرسی درکه بونك اوزرنده یوم احدده بولندی ، اووقت بوشعری سویلدی :

انا ابورعنه یعدوبی الهرم

لم تمنع المخزاة الا بالالم

یحمی الذمار خزجی من جشم

عیاره حضرت خالد بن ولید بن المغیره‌نك آتی‌در . مضرس بن انس المحاربی شویله وصف ایدر :

ولقد شهدت الخیل یوم یمامه

یهدی المقانب فارس العیار

ورد ، حضرت حمزه بن عبدالمطلب رضی‌الله عنه‌ك آتی‌در . بونك حقنده حضرت حمزه شویله بیور مش‌در :

لیس عندی الا السلاح وورد

قارح من بنات العقال

اطلال ، بر آت‌درکه ابو عبیده‌نك روایتنه نظراً فارسی بکیر بن شداد بن یعمر الشداخ ایدی . قادسیه محاربه‌سنده بوآته راکب ایدی . حکایه اولندیغنه نظراً نهری عبور ایتمك اوزره ناس مهاجمه ایتمشلر ، طوپلانمشلر . بکیر صیحه ایامزك اطلال ایله نهری آتلامش . بوبابده شاعر بیت آتی‌یی سویلمش‌در .

لقدبغاب عن خیل بوقان اسامت

بکیر بن شداخ فارس اطلال

ذالشمراخ ، برآت‌درکه فارسی مالك بن عوف حضرتلری ایدی . یوم حنین‌ده قائد ایدی و اوکون مسلمان اولدی . آتی حقنده شویله دیمش‌در :

وقد اعدت للحدثان غضباً

وذا الشمراخ لیس به اعتلال

سبحه ، جعفر رضی‌الله عنه‌ك فرسی ایدی . کربلا حادثهٔ مؤلمه‌سنده بوآتك اوزرنده حیدرانه حرب ایدر ایکن شهید اولمش‌در . بعض علمانك قولنه نظراً جائزدرکه بوآتی پیغمبر افندمز حضرتلری حضرت جعفره اهدا بیورمش‌در . چونکه نبی ذیشان افندمزك‌ده بونامده براسب سعادتلری وارایدی . فقط حضرت جعفر رضی‌الله عنه تبرکاً آتنه بونامی ویرمش اولمق دها محتمل‌در . حضرت علی رضی‌الله عنه حضرتلرینك‌ده سبحه اسمنده برآتی وار ایدی . دیگر بعض ذواتده بنه تبرکاً آتلرینه سبحه نامنی ویرمشلردر . یحموم ، حضرت حسین رضی‌الله عنه‌ك برآتی‌در . دیگر بر فرسلری‌ده لاحق نامنده ایدی . ولد مکرملری علی بن الحسین الاکبر کربلاء حادثهٔ دلسوزنده بوآتك اوزرنده حرب ایتمشلر ایدی . اجدل ، ابوذر غفاری رضی‌الله عنه‌ك فرسی اسمی ایدی . لطیم ، برآتك نامی‌درکه فارسی‌ده عبید بن عمر بن الخطاب رضی‌الله عنه ایدی . حضرت معاویه ایله صفین‌ده بولندی ، بوآت اوزرنده وفات ایتدی . فرسی حقنده شو بیتی سویلمش‌در :

اذا کان سیفی ذوالوشاح ومرکبی ال

طیم فلم یطلل دم انا طالبه

ذاللمه ، عکاشة بن محصن الاسدی حضرتلرینك آتی ایدی . بعض علمانك قولنه کوره جائزدرکه پیغمبر افندمز حضرتلری بوآتی حضرت عکاشه‌یه اهدا بیورمش اوله‌لر . غطیفی ، بنی غطیف‌ده برفرس ایدی‌که خیل غطیفیات دینن فرسلر بوکا منسوبدر ، سوابق الخیل‌در . بلقاء ، سعد ابن ابی وقاص حضرتلرینك آتی ایدی . هراوة العزاب عربده مشهور برآت ایدی‌که اعزابه یعنی بکارلری موقوف اولوب بونك اوزرنده غزوه ایدرلر ، وتزوج ایلمه‌ك ایچون مال جمع ایلرلر ایدی .

مروان بن ابی العاصك برفرس اشقری وارایمش‌که

سائسی بونك یاننه اذن ایله کیرر ایمش . سائس مخلاتی
[۱] تحریك ایدر ، آت حمحمه [۲] ایدرسه کیرر ،
حمحمه ایتمزده کیررسه شدت اظهار ایدر ایمش. اعوج
اکبر بر آتدرکه عربده بوندن اشهر ونسلی اکثر
آت یوق ایمش. شعرا ونساء وآتی چوق ذکر ایدرلر.
لبید بن ربیعه دیورکه :

معاقلنا التی نأوی الیه
بنات الاعوجیه والسیوف

متنبی‌ده شویله دیمش‌در :

واذا المکارم والصوارم والقنا
وبنات اعوج کل شی تجمع

جریرك آتیده‌کی بیتنده اعوج ذکر ایدیلیر :

ان الجیاد یبتن حول قبابنا
من نسل اعوج اوذی العقال

حاصلی اعوجك وصف ومدحنده متقدم ومتأخر
شعرای عربك خیلی ابیات وقصائدی واردر .
اعوج نامیله عربده مشهور دیکر آتلرده واردرکه
اعوج اصغر ، اعوج سبله ، اعوج موثق کبی. اعوج
اکبر زادالراکب نسلندن ایمش . روایت اولندیغنه
نظراً حضرت سلیمان علیه السلام نزدینه قوم ازد ویاقبیلهٔ
جرهم‌دن بر وفد (هیئت مبعوثه) کلمش . یرلرینه
عودت ایده‌جکلری زمان حضرت سلیمان علیه السلام‌ه :
یا نبی الله یرمز اوزاقدر . یولده بزه کفایت ایده‌جك
قدر زاد احسان بیورك دیمشلر ، حضرت سلیمان دخی
بونلره بر فرسنی اهدا بیورمش ، ودیمش‌که : بر منزله
ایندیککز وقت سز آتشکزی یاقه‌دن اول اوسزه
طعام کتیریر. وفد فرسی آلوب یوله چیقمشلر. اثنای
راهده بر منزله ایندکجه بو آتك اوزرینه برچوجق
بندیره‌رك آو آولامغه کوندریرلر ایمش . ظبی وبقر
وحمار وحش نه راست کلیرسه صید ایدوب کتیریر
ایمش . بو حال ایله مملکتلرینه قدر وارمشلر .

[۱] یم طوربه‌سی
[۲] خفیف خفیف ویروندن سسلنمه

وبو مناسبتله فرسك اسمنده زادالراکب (آتلینك
آزیغی) دیمشلر . اعوج اکبر ایشته بو زادالراکبك
نسلندن ایمش .

ینه عربده مشهور آتلردن ایکیسی‌ده داحس ایله
غبرا نام فرسلردر . بو ایکی آت بنی عبس وبنی ذبیان
قبیله‌لری بیننده سبب حرب وقتال اولمش‌در . بوجهتله
تاریخ عربده شهرتلری واردر . [۱]

تاریخ اسلامده فارسنك حماست وجلادتنه اشتراك
ایله احراز نام ایدن مشاهیر فرسدن بری‌ده عقبه بن
نافعك آتی‌درکه غازی غضنفر نشان اعلای کلمة الله ایچون
بحر محیط اطلاسی‌نك ساحلنه کلدیکی وقت آلتنده‌کی
آتی دکزه سوره‌رك : « الٰهی نام جلالکی دها
ایلری‌یه کتوره‌جك ایدم ، پیشکاه عزیمتمه شو عمان
تصادف ایتدی » ، کلهٔ غراسنی بارکاه احدیته او آتك
صرتنده ایکن ایصال ایتمش ایدی . صانکه حضرت
مجاهد ، موجودیتندن خبری اولمیان بر بر عظیمه قدر
ایصال پیام ایمان ایلمکه عزم ایتمش ایدی .

دارانك آتی . تاریخده ذکری سبق ایدن
آتلردن بری‌ده ملوك قدیمهٔ ایراندن دارانك آتی‌درکه
تاریخاً بر شهرتی واردر .

شیداد ، ینه ایران کسرالرندن ابرویزك آتی‌درکه
خیول تاریخیه‌دندر . « مروج الذهب » ده مسعودی
نقل ایدرکه ابرویز ایله بهرام جور شاطیٔ نهرده محاربه
ایدر ایکن ابرویزك بیندیکی آت عاجز قالمش، ونعمان‌دن
یحموم نامیله معرف اولان فرسنی طلب ایتمش ایسه‌ده
ابا ایدرك کندی نفسنی قورتارمش. بو زمانده حسان
بن حنظلة الطائی ، رجالنك اهانتیله ابرویزك مشرف
هلاك اولدیغنی کوره‌رك صیب نامنده اولان کندی
فرسنی تقدیم ایتمش . ابرویز دخی حسان بن حنظله‌یه
کندی فرسی شیدادی ویرمش ایدی‌که حسان بوکا

[۱] بورایه‌قدر مشاهیر فرس حقنده‌کی معلومات
« عقد الاجیاد فی صافنات الجیاد » نام اثردن مقتبس‌در.

بینه‌رك جمله‌ناس ایچندن صاووشوب قورتلمش‌در . ابرویزده پدری نزدینه کلمش ، بوحادثه‌یی حسان بن حنظلة الطائی شویله روایت ایدیور :

اسکندر بوسه‌فالك ضیاعندن فوق‌العاده متأثر اوله‌ق اولوسنه هید اسب نهری بوینده عظیم برجنازه آلایی ترتیب ایله‌مش ، دفن ایتدیکی یره ، آنك نامنه بربلده تأسیس ایله‌مش‌در . (بوسه‌فالا ماده‌سنه مراجعت) .

روماليلر آت میدانده، جانبازخانه‌لرده قوشدیر- دقلری آتلره درلو درلو کوزل نامل ویررلر ایدی. رومادە بر مرمر طاش پارچه‌سی اوزرنده کوریلن برمحکوکه‌ده بوقبیلدن یوز یکرمی قدر آت اسمی یازیلی‌در. مسابقه‌لرده، اویونلرده غالب اولان، برنجی کلن آتلره تمثالل یاپارلر ، مزارلر بنا ایدرلر ایدی. رومادە بویله یاپلمش متعدد آت مزارلری وار ایدی (آت مزاری ماده‌سنه مراجعت) ، آثار عتیقه متتبعلری بومزار یرلرنده مارتن اسمنده برآتك سنك مزارینی بولمشلردر .

لاتین تراجم نویسلرندن سوئه‌تون نقل ایدرکه چزار (قیصرك) ك بیندیکی آتك آیاقلری انسان آیاغی کبی ایمش . حافری یارلمش ، متعدد پارمقلره انقسام ایتمش کبی منظره آلمش . چزار ، کندی آخورنده یتیشن بو آتی بیوك براعتنا ایله بیوتمش؛ چونکه هاتفلر بوآتك صاحبنه حکومت عالمك میسر اوله‌جغنی خبر ویرمشلر ایدی . ایلك بوآتی تسخیر ایدن یعنی بینمکه موفق اولان چزار کندیسی‌در. بو زمانه قدر هیچ برسواری بوآته بنمه‌مش ایدی . صوکرا چزار آتنه « وه‌نوس ژه‌نیتریکس » معبدی پیشکاهنده برتمثال یاپدیردی. چزارك آتی کبی کثیر الاصابع آتلر یوق دکل‌در . ١٨٢٧ تاریخنده «ژوفروا سن‌هیلر» علوم اقاده‌میسنده (١٣ آغستوس جلسه‌سی) اوك آیاقلرنده بریرندن غشا ایله آیرلمش

اوچ پارمقلی برآتدن بحث ایتمش‌درکه بوآت لیونده، بیطر مکتبی مدیری موسیو برده‌نك قولکسیوننده موجود ومحفوظ ایدی . ژوفرواسن‌هیلر ، بونمونه‌یی کندی نظریاتندن اولان و حدت آلیه ونظریهٔ مستنخات نقطهٔ نظرندن مطالعه ایلدی . فی‌الحقیقه بونظریه‌ده، خارق عاده، عد ایدیلن اشکال مستنسخه احوال‌المختلفه‌نك تأثیریله هرنوعده بر صورت اخری اخذ وکسب ایدن شخصك حال اصلیسنه رجعت وعودتی کبی نظروتلقی ایدیلیر (ارتجاع‌قانونی).ایشته‌کثیرالاصابع فرس‌ده بویله بر شی‌در . شیمدیکی نوع فرسك جدی کثیرالاصابع اولدیغندن زمان حاضرده؛ بعض اشکال فرسیه‌ده کوریلن وغرائب خلقت نامی ویریلن بوحاللر (برقاچ پارمقلی اولمق) برعضوك (مثلا بوراده رجلك) جد اصلی ده‌کی حالنه رجوع ایتمسیله ایضاح ایدیله‌بیلیر (آت - علم استحاثه ماده‌سنه مراجعت) .

روما ایمپراطورلرندن واروسك برمشهورآتی وار ایدی‌که «وولکوریس» تسمیه ایتمش ایدی. بوآتی اوقدر سور ایمش‌که آلتوندن تمثالنی دوکدیره‌رك دائما یاننده طاشیر ایمش . آت اولدکدن صوکرا بوکا واتیقانده برمزار یاپدیرمش‌در .

روما ایمپراطورلرندن قالیکولا آتنه پك زیاده مفتون اولدیغندن بوحیوان حقنده ایتمدیکی لطف قالمامش‌در : اینجیتاتوس . (آتك آدی) مصنع بر آخوریاپدیرمش‌ایدی‌که‌دیوارلری‌مرمردن، یملکلری صدفدن ایدی . آتك یامچیسی ، قرون عتیقه‌ده اك قیمتلی قماش اولان برفیردن یاپلمش ، کبی مجوهرات ایله تزیین اولنمش ایدی . آته باقمغه مأمور اولان خدمه یمنی آلتوندن معمول بر قوغه ایچنده کتیررلر، آلتون قدحلر ایله آته شراب ویررلر ایدی. قالیکولا اکثریا آتی کندی سفره‌سنه آلیر ، کندی ایله بو بختیار حیوانه آلتون یالدیزلی آرپه ویریر ایدی .

حتی ایجیتاتوسی پاپاس مجلسنه اعضا تعیین ایتمش ایدی ، عمری وفا ایتسه ایدی قونسول نصب ایده جك ایدی.

ترووا آتی . روایت اولندیغنه نظراً قدیمده یونانیلر تروواشهرینك اون سنه دوام ایدن محاصره سندن اوصانه رق قوتله نائل اوله مدقلری موفقیتی خدعه ایله استحصال ایلهمك جهتنی تصور ایتمشلر . بونك ایچون بر تقدمهٔ دینیه اولمق اوزره آغاجدن غایت جسیم بر آت اعمال ایلهمشلر وبونی اوراده ترك ایده رك صاووشوب کیتمشلر . تروواليلر یونانیلرك حقیقةً عودت ایله دکلرینه ذاهب اوله رق بو قوجه آتی کندیلری آلوب شهره صوقمشلر ؛ حالبوکه آتك جوفنده مسلح یونانیلر اختفا ایتمش . کیجه لین ، ایشه واقف اولان و یونانیلر طرفنه مجلوب بولنان شینون نامنده بری کلوب آتك ایچندن یونان جنکاورلرینی چیقارمش. بونلرده شهرك قپولرینی آچه رق یونانیلری ایچری یه آلمشلر. بو بر مصالدر فقط ادبیات غربیه ده پك چوق ایهاماته زمین اولمشدر . یالکز بوجهتله اهمیتی واردر .

قرون وسطاده: شوواليه لك دورلرنده کسب شهرت ایتمش چوق آتلر واردرکه اکثریسی او زمانك احوالنی تصویر ایدن رومانلره کیرمشدر .

سلاطین عثمانیه نك اصطبل همایونلرینه داخل اولان نامل آتلرده مشاهیر فرس صیراسنده معدوددر . سلطان فاتح حضرتلرینك استانبولی محاصره بیوردقلری اثناده اورته کوی ساحلندن بر محاربهٔ بحریه یی سیر ایدر ایکن سوق جلادت وحماست ایله ـ عثمانلی حرب کمیلرینك امدادینه شتاب ایدر کبی ـ دکزه سوردیکی آت حضرت فاتحه نسبتندن باشقه برده شو وقعه ایله کسب شهرت ایتمش ، تاریخه کچمشدر . سلاطین عظام حضراتنك آتلرینه کوزل کوزل نامل ویریلیر ایدی . سلطان عثمان حضرتلرینك آتلرینك اسملری نفعی نك مشهور قصیده سنده مذکوردر . حضرت پادشاهك سیسلی قیر نامی ویریلن آته اوقدر رغبت همایونلری وار ایمشکه ، بو آت اولدیکی وقت تأثر شاهانه لرینی موجب اولمش وآت اسکدارده احسانیه نام محله دفن ایدلمشدر . مزارك باشنه آتك تاریخ وفاتی مشعر برده طاش دیکلمشدر . (آت مزاری ماده سنه مراجعت)

ابوالدرداتك آتی . قره جه احمد سلطان نام ذاتك تربه سی آلتنده « آلتی دیرکلی » تربه نامیله اطرافی آچیق بر قبه واردرکه بونك ایچنده دوز طاشلی بر مزار بولنیور. بو مزاره « ابوالدرداتك آتی » دییورلر. دیکر بر روایتده دخی « قره جه احمد سلطان » ك آتی نامی ویریلیور . بو تربه نك ایچنه تبرکاً آرپه دوکیلور . بورایه یورومین چوجقلری آتك ایلك جمعه سنده کوتوریورلر . شفقتلی والده لر بو آته بر آز آرپه دخی برابرجه کتیررلر وچوجق طولاشیرکن آتك یمنی صاچارلر . وقتاکه چوجق یورودیمی ، آتك مزارینه دست ساحتله آرپه دوکرلر، قربان کسرلر قره جه احمد سلطانك تربه سی یاننده بولنان فقرایه طاغیتیرلر .

آت ـــ اساطیر. اساطیر یونانیه ده کونشك آرابه سنه قوشلمش درت آتی واردر : اریته روس ، آقته ئون ، لامبروس ، فیلوغائوس . بونلردن برنجیسی اریته روس احمر دیمکدرکه شمسك طلوعی اثناسنده کی لعلکون رنکندن مقتبسدر . آقته ئون شعاعلی معناسنه در ، بوده شمسك افقده یوکسلدکدن ، ارتفاع پیدا ایلدکدن صوکرا نشر ایتدیکی شعاعاتدن کنایه در . شمس وقت ظهره تقرب ایتدیکی زمان شعشعه ریز انوار اولور ، بوندن کنایةً کونشك اوچنجی آتنه ده مشعشع ، درخشان معناسنه اوله رق لامبروس دینمش. والحاصل دردنجی آت آرضك دوستی اولوب شمسك راکب اولدیغی آرابه یی یره طوغری جر ایده رك غروب شمسی تعجیل ایدر ایمش . شاعر یونانی

اومروس ، آشيل نام قهرمانك كسانت وبالى نام
آتلرينى وصف ايدەرك شهرتلرينى ادامه ايلمشدر .
(آشيل مادەسنه مراجعت) . ينه اومروسك ايليادا
نام افسانەسندە آريون نامندە بر خيل اساطيريدن
بحث ايديليور . پوزانياس بو آتك طوغيشنى بروجه
آتى نقل ايدر: « سەرز قيزينى آرامق ايچون سرسريانه
اوتەدەبريدە طولاشير ايكن كنديسنى ، وصال قصديله
نپتون تعقيب ايديورايدى . سەرز بونك النەدوشمەمك
ايچون قصراغه تنسخ ايتدى ، او نجيومدە اوتلايان
قصراقلرك ايچنه قاريشدى . نپتون بو خدعەيى كشف
ايتمكله بودە كنديسنى آته تحويل ايلدى . وبوصورت
ايله سەرز ايله مناسبتده بولندى . اولا الهه پك
زيادە حدت ايتديسەدە صكرەلرى غضب وحدتى كسب
سكون ايلدى . ايشته آريون بو مناسبتدن حاصل
اولمش . » ينه روايات اساطيريەيه نظراً هر كول ،
بو آتى آدراسته ويرمش . يلەسى يشيل ، سرعتى
بينظيرايمش. اساطير نويسانك ضبط ايلديكى افسانەلره
نظراً آدراست تەمه اويونلرندە (بو مادەيەمراجعت)
آريون ايلەمسابقەيى قزانمش ، رؤساى سبعەسفرندن
صاغ اولەرق يالكز كنديسى عودت ايدەبيلمشدر.
مسابقەدە آريون ايله برابر آرابەيە قوشولان ديكر
آتك اسمى قاروسى اولوب بونك دە سرعت سيرى
فوق العادە ايمش . اساطيردە مارس الهنك آتلرى
دەموس ، وفوبوس تسميه ايديلير ايدى كه خوف ،
خشيت ديمكدر . لامەدونك آتلرى او قدر خفيف
السير ايمش كه صو اوزرندە يورورلر ايمش ، هر كول
لامەدوندن،قيزى هزيونى قورتارمق شرطيلەومكافاةً
بو آتلرى ايستەمش . رەسوس وديومدك آتلرى دە
خيول اساطيريەدندر . ديومد آتلرينى انسان اتيله
بسلر ايمش . بو آتلرى هركول الحا ايتمش. خيول
اساطيريەدن انەنك آتلرى دە شايان ذكردر. اومروس
ديوركه بو آتلر ژوپيترك ، قديم فريجيا حكمدارى
تروسه ، اوغلى غانمدى قالديرديغى وقت بوكا بدل
ويرديكى فرسلرك صويندندر .

آت — ادبيات. آت ادبانك شعرانك، اشعار
وقصائدينه كوزل بر زمين تشكيل ايدر. بونك ايچون
شاعرلر جميع زماندە كريم وجواد آتلرك اوصاف
ومدايحنى نظم ايتمشلردر . على الخصوص عثمانلى شعراسى
وصف خيولى بعضاً قصيدەلرينه نسيب اتخاذ ايدرلر .
عرب شعراسى اوصاف فرسك نظمندە اولدقجه مسلك
حقيقى يه ميل ايتدكلرى حالدە عجم ، ترك شعراسى
خيالپرستانه حركت ايلرلر . سلطان عثمانك آتلرى
وصفندە نفعى نك مشهور قصيدەسى بو بابدە كوزل
بر مثال اولور .

عربلر آتلرينه آيرى آيرى شجرەلر، سلسلەنامەلر
ترتيب ايتمك درجەسندە اهميت ويردكلرى كبى يازدقلرى
نشائدەبونلرك اشكالنى، طونلرينى حركات ومهاجاتنى ،
خويلرينى ، درجۀ سرعتلرينى تصوير ونظم ايلمكدە
ابراز مزيت ايدرلر . ادباى عربك توصيفاتى دائما
بويله تصوير حقيقت واديسندە جريان ايتديكى حالدە
ايران ادباسى هر شيدە اولديغى كبى آت وصفنى متضمن
سوزلرندە دخى غلو واغراقك صوك درجەلرينه چيقيورلر.
ذاتاً بر عجم شاعرى كوزل بر بيتك آنى يالكز
كوزللكندن فوق العادە بر سرعتله متمايز اولمسندن
ياخود محضا تصوير ايله مألوفيتندن طولايى وصف
ايتمز . بونى كندى تخيلاتندن عجائب مخلوقاته بر ضميمه
وجودە كتيرمك ايچون يازار . يازديغى شيدە لطيف
بر منظومەدن زيادە عادى بر غرابتنامه شكلنى آلير.
ادباى عجم بويله كوزل بر حيوانك لزوم توصيفنى
اكثريا ايكى نقطەدە تخطر ايديورلر . برى اساطيره
خرافات قديمەيه متعلق جنك وجدال داستانلرندە
ديكرىدە اكابردن برينك ستايش قهرمانيسنى متضمن
قصيدەلردە. فردوسينك مشهور شهنامەسى ايله نظامينك

خمسه‌سنده نه‌قدر آت موجود ایسه مطلقا بونلرك غبار سم پایی آفتابی ستر ایده‌جك خارقه‌لر كوسترمشدر . بزده (معروف فقط یاكلش برتعبیر ایله) بوكبی (رخشیه‌لر) یالكز نفعی دیوانده كورولیور . نفعی دوری برطرفدن یكیچریلر اراسنده جرید ، قالقان اویوننك اك زیاده رواجه اوغرادیغی برزمان حماسته ، دیكر طرفدن‌دخی ساحهٔ ادبیاتده مسابقهٔ خیولی كولكده براقه‌جق مبالغه یاریشلری ایدیلدیكی بروقته مصادف اولدیغندن بوپارلاق ، طمطراقلی رخشیه‌لر برخطوه‌ده شرقدن غربه قدر طی مسافه ایدیورن آتلرله طولودر . نفعینك هرقصیده‌سنده بویله رخشلر ، توسنلر ، رختلر ، زینتلرله مزین برایكی بیته تصادف ایدیلیر . فقط اصل آت وصفنده اوزون اوزون نسیبلرله باشلادیغی ایكی قصیده واردركه بونلردن بری

بارك الله زهی رخش لطافت سیما
كه قومش نامنی سلطان جهان بادصبا

بیتیله دیكری‌ده

تعالی الله زهی رخش همایون هماسایه
كه تصویر دلاراسی یترا كانجه دنیایه

مطلعیله باشلار .

نفعی برنجی قصیده‌یی امرایله یازمشدر . بركون شاعر مشارالیهی اصطبل عامره‌یه كوتوررلر . اوراده بولنان خیول خاصه‌یی آیری آیری نظردقتدن كچیرر ، هپسنك اشكالنی ، طونلرینی النده‌كی كاغده قیدایدر . خویلری ، یورویشلری حقنده معلومات آلیر ، اسملرینی ضبط ایدر . صكره قصیده‌سنی یازار . نفعی بو قصیده‌سنده بالخاصه شو اسملری ذكر ایدیور : بادصبا ، طیار ، اورن ، صاچلی طوری ، مرجان ، جلالی یاغزی ، ادهم ، توما ، قپو اغاسی طوریسی ، ارسلان طوریسی ، جبلی طوری ، قایش اوغلی طوریسی ، اغا آلجه‌سی ، شام آلجه‌سی .

پادشاه حضرتلری بغداد سفرنده بولندقلری صیراده طیار ، بادصبا ، اغا آلجه‌سی . نامارنده‌كی آتلری كوتورمش واوراده قزاندقلری مظفریتی بوآتلر اوزرنده احراز بیورمشلردر . نفعینك ایكنجی قصیده‌سی ینه بوآتلرك اوصافیله باشلار .

آت — حفظ الصحهٔ فرس — آتك حفظ صحتی باقمغه تابع اولوب باقمده تیمار ، نعل ، یم ، صو ، خدمتك حسن تقسیمی ، حفظ صحت قواعدینه موافق آخور اتخاذی ، وحیوانی خسته‌لنمقدن محافظه كبی مواد وتقییدات سائره‌دن عبارتدر . فعلیت حیاتیه‌نك تأمینی وضایعات بدنیه‌نك تضمینی ایچون یم وصو لازم اولدیغی كبی اعضای داخلیه ایله حركاته آلت اولان قوائمك حسن محافظه‌سی ایچون‌ده حرارت ، ضیا ، تیمار ، حركت واستراحت مشروطدر . ایشته بونلرك عمومی برلكده حیوانك صحتنی محافظه‌یه وشرائط حیاتیه تحتنده حیوانك ایفا ایده‌جكی خدمتی تأمینه سبب مستقلدر . خدمت واستراحت یكدیكریله متناسب اولملیدر . ۱۲ ساعت استراحت ایتمك اوزره ، سرعت عادی یورویشی ، ثقلت نصابنی تجاوز ایتمامك شرطیله برحیوان كونده ۱۲ ساعت خدمت كوره‌بیلیر . حیوانك آخوری هوادار ، یابس وحار اولملی (۱۵°-۲۵°) وآلت اوتی ایی اولملی ، یم وصو منتظماً قسم قسم ویرلملی ، صو تمیز وبراق وآز صوئوق اولملی ، صو یمدن مقدم ویم خدمتدن اقلی برساعت اول ویرلملی‌در . ویم تعیيننك قسم اعظمی اقشام خدمتنك ختامندن صوكرا ویرلمك خصوصی‌ده شایان دقتدر . كونده ایكی كره تیمار لازمدر . حیوان ترلی ترلی آخوره چكلماملی وبوحالده جریان هوادن محفوظ بولندیرلملیدر . یم ؛ حبوباتدن آرپه ، یولاف ، چاودار ، بغدای ، مصر ، بزلیه ، بقله وبورچاق ، وصابلردن قوری اوت ، صمان ، چایر وكوك مأكولاتدن هاووج ، یرالماسی ، پتاتس كبی شیلر ایله عادی اكمك واوروپاده نقلنك سهولتی حسبیله بالخاصه حیوانلر ایچون اعمال ایدیلن حیوان اكمكی

كبي مواد مختلفه‌دن عبارت ايسه‌ده اك اعلاسي آرپه ، يولاف وقوري اوتدر . خدمات خفيفه‌ده بولنان حيوانلره جثه‌لرينه كوره ٤ ـ ٦ كيلو آرپه ويا يولاف، ٣ ـ ٤ كيلو قوري اوت ويا ٤ ـ ٥ كيلو صمان اعطا اولنور. خدمت، حيوانك جسامتي واشتهاسي زياده اولدقجه مقادير مذكوره‌يه برر قيه دها ضم ايتمليدر . سفاد زماني آيغرلرك وطايلي قصراقلرك تعيينلري تزييد ايدلمليدر .

سينكلرك حيواني پك زياده راحتسز ايده‌جكندن موده‌يه تبعيتله بيچاره‌لرك قويروقلريني كسمك جداً شايان تقبيح اولوب شايد چاموردن وسائره‌دن تميزلك مقصديله كسيلير ايسه هر حالده قويروق حيوانك جنب قطعه‌لرندن (اينجكلرك مقوس يري) درت پارمق يوقاريسنه يتيشه‌ميه‌جك قدر كسيلمليدر . آتك نعل ديمك اولان طرناقلره پك زياده دقت ايدلمليدر. (نعل ونعلبندلك كلمه‌لرينه مراجعت) .

آت — طبابت بيطريه : آت برطاقم داخلي وخارجي امراضه مبتلا اولور . بونلرده احواله نظراً موضعي ، حاد ، مزمن ، خفيف ، شديد ، بسيط ، مركب ، ساري ، غيرساري ، ولادي وارثي ناملريله توصيف اولنور. خسته‌لغك اعراض عموميه‌سي اشتها-سزلق، عمومي دوشكونلك ، نوبت علايمي ، قولاقلري صغوق وكوزلرك سونوك اولمسي وتويلرك اوريرمسي وطوتوقلغي وسائره كبي حيوانك هر زمانكي نشئه وطوريتك انقلابيدر . امراضك باشليجه‌لري : سقاده (مانغانه وسراجه)، طولوجه، مختلف انسدادواحتقانلر وانواع التهابات ، انف العنزه (نزلهٔ مستوليه)، اويوز، حماء تيفوئيدي ، غورم ، بل اغريسي ، دليجه باش دونمه‌سي ، ذات الرئه ، ذات الجنب، طيق نفس(ضيق نفس) ، صولوغان، مختلف صانجيلر، اسهال، سيديك زوري وسائره كبي امراض ايله جروح التهابيه ، عماي موجب اولان داخلي ومتناوب كوز آغريلري وطوبالقلغه بادي اولان وموضعي عللدر. امراض خارجيه باخصوص بجاقلرده‌كي التهابلر الايله تماس ايدلنجه حرارتندن وحيوانك آغري حس ايتمسندن بللي اولور . آتك قصور ومعايبي پك چوق اولوب بوده حيواني تخصيص ايدلمي آرزو ايديلن خدمتك ايفاسنه غيرمقتدر قيلان ويا قيمتني تنقيص ايدن وياخود اوصاف سائره‌سنه مقابل اغماض ايديله‌بيلن سائر معايبدن عبارتدر . (تفصيلات ايچون تداوي خيول ، بيطره ماده‌سنده.)

آت — حقوق : فسخ بيعي موجب اسباب : بالجمله اوروپا دولتلرنده آت حقنده فسخ بيعي موجب اولان اسباب ايله هر بردلري ايچون مدت ضمان مصرحاً قانونلرده وضع ايدلمش اولوب بزده مجله‌نك ٣٣٦ ماده‌سندن ٢٥٥ ماده‌سنه قدر اولان احكامه تماساً وتعامل قديمه استناداً متناوب كوز آغريلري، داء سكون، اويوز ، صرعه اونوزر وصولوغان ، سقاده، سراجه، غورم ، بقار كوركي معايب ١٥ بشر كون مدت ضمان ايله فسخ بيعي موجب اولور . (بوكلمه‌لره وعيوب ماده‌سنه مراجعت) .

آت — بينيجيلك : بينيجيلك ماده‌سنه مراجعت.

آت — عسكريه: سواري، ره‌مونت ماده‌لرينه مراجعت .

آت — فضائل فرس آت انساندن صوكرا اشرف حيواناتدر . قرآن عظيم الشان ده آت حقنده آيات كريمه وارد اولديغي كبي احاديث شريفه‌ده واردر. باخصوص « والعاديات ضبحاً » آيت كريمه‌سنده آت مظهر قسم الهي اولمشدر . جناب حق كتاب عزيزنده، سورهٔ عاديات ،« والعاديات ضبحاً فالموريات قدحاً فالمغيرات صبحاً فاثرن به نقعاً فوسطن به جمعاً » بيورييوركه هپ آت حقنده‌در . « عاديات » جمع عاديه‌دركه سرعتله جاري ديمكدر . ضبح آتدشمني

کوردیکی وقت اظهار ایتدیکی صوت انفاسی‌درکه صهیل [١] وحمحمه‌نك غیری بر سس‌در . تعب وفزع ایله حالی تغیر ایتدیکی وقت آت بو صوت ایله صیحه‌دار اولور . « موریات » افعال بابندن اراء مصدرندن اسم فاعل جمع صیغه‌سی‌در . اراء ، اخراج نار یعنی آتش چیقارمق دیمکدر. قدح ضرب معناسنه کلیر. آت حافرلری ایله طاشه اوردیغی وقت آتش چیقاریر. آیت کریمه‌ده بو معنایه اشارت واردر . « مغیرات» اغاره‌دن‌درکه غارت‌ده اشتداد عداوت معناسنه‌در . « فالمغیرات صبحاً » وقت صبحده اغاره ایدن آتلر دیمك اولور . وقت صبح غارات‌ده معتاد ایدی . « فاثرن به نقعاً » یعنی او آتلرکه بو وقتده یردن توز قالدیررلر . ، « فوسطن به جمعاً » یعنی او آتلرکه صباح وقتنده مجتمعاً دشمنك اورته‌سنه کیررلر، ضبح، حافر ایله اخراج نار ، اثارهٔ غبار صفات‌خیل‌دن‌در . ینه آت حقنده دیکر آیات کریمه نازل اولدیغی کبی غزای فی‌سبیل‌الله‌ایچون آت بسلمه‌نك شرف‌وفضیلتی حقنده‌ده « واعدوا لهم مااستطعتم من قوة ومن‌رباط الخیل ترهبون به عدوالله وعدوکم وآخرین من‌دونهم لاتعلمونهم‌الله یعلمهم وماتنفقوا من شیٔ فی سبیل‌الله یوف الیکم وانتم لاتظلمون » آیت کریمه‌سی ، نازل اولمش‌درکه غزا وحرب ایچـون رباط خیل اعدادی امر بیوریلیور . آتك شرف وفضیلتی حقنده‌احادیث شریفه‌ده وارد اولمشـدر . « الخیر معقود فی نواصی الخیل » حدیث شریفی فضیلت فرسه دلالت ایدر بر برهـان جلی‌در . ینه آتك فضـل وشرفی حقنده آثار اسـلافده شعرای متقـدمین ومتأخرین‌ده پك چوق مباحث ومناقب واردر . هله عرب شـعراسی، جنس اعلاسی عربستانه مخصـوص اولان بو حیوان مبارکك محاسن وبدایعنی تصویر ونظم‌ایده ایده‌دیوانلر طولدیرمشلردر .

آت — هیئت . الفرس ماده‌سنه باق .

آت — نباتات. هند شرق طاغلری‌اوزرنده نابت‌اولان کوکلری ورمی (پاتاتس کبی یومرو) ساقلری یاپراقلی خشایشی جامع بر نوع نباتاتدر .

آت — جغرافیا. بلچیقاده (هه‌نو) ایالتنده قضا مرکزی بر شهردر . ٩٨٦٨ نفوسی واردر . اهالیسی کتان وکتان بزی تجارتیله اشتغال ایدر . قضاسنك‌نفوسی ٩٢٠٠٠در. بو بلده ١٦٦٧تاریخنده اون دردنجی‌لوئی زماننده فرانسـه طرفندن ضبـط اولندقدن‌صوکرا (نیمغ) معاهدهٔ صلحیه‌سیله المانیایه اعاده قلنمش ایدی . بعده ١٦٩٧ ده مارشال قاتینا طرفندن ینه فرانسه‌ممالکنه الحاق ومؤخراً (ریزویق) معاهده‌سـیله المانلره اعاده ایدلمشـدی . ١٧٠٦ ده هولاندالیلرك ید ضبطنه کچمش و ١٧١٦ ده ینـه المانیا ایمپراطورلغنه اعاده اولنمش ایدی . ١٧٤٥ده اون بشنجی لوئی زماننده تکرار فرانسـه طرفندن ضبط اولنمش وقلعه‌لری هدم اولندقدن صوکرا اقس لاشاپل معاهده‌نامه‌سـیله المانیا ایمپراطوریچـه‌سی ماریا تره‌زایه اعاده ایدلمش ایدی . (ژه‌ماپ)محاربه‌سندن صوکرا بتون هه‌نو ایالتیله برابر تکرار فرانسه‌نك اله کچمش و ١٨١٥ معاهـده‌نامه‌لریله فرانسزلردن آلنمش‌در . میسیسیپی کاشـفلرندن (هه‌نپن) نام راهبك مسقط رأسیدر .

آت — حیوانات‌ذات‌الارجل‌المفصلیه‌شعبه‌سنك عنکبوتیه فرقه‌سنك عناکب صنفنك ذوالرئتین تحت

[١] خیالون عرب انواع صهیلی یعنی کشنمه‌لری شویله تقسیم ایدرلر : اجش ، جهری اولان صوت فرس‌در. صلصال، حاداولان صوت فرس‌در. مجلجل صوتی‌صاف اولان ، ایجه‌لن بر صهیل‌درکه غنه‌لی‌در. صهیللرك احسنی‌بودر . اغن، اکثریا صوتی منخردن ظهور ایدن صهیل‌در.حمحمه ، بر صهیل‌درکه حنینه بکزر ، کویا بونکله فرس صاحبنی رقته کتیرر .

صنفنك طفارالمشى (صيچرايجى اوروجك) فاملياسندن علم حيواناتده سالنيكوس ياخود آتوس نامنى آلان جنسنه ويرلمش اسم عاميانه‌در . بونلر كوچوك ، اكثريسى پارلاق رنكلى حيوانلردر . اوچ صيرا اوزرينه موضوع سكز كوزى واردر . وسطده‌كيلر اك بيوكلريدر . آت نامنده‌كى اوروجكلر آغلريله ياپراقلرى برلشديره‌رك كنديلرينه برر كيسه‌اوررلر ؛ بوكيسه‌لرك ايچندن حرصله بكلدكلرى آولرينك اوزرينه آتيليرلر . نصف كرۀ شمالى‌يه مخصوص اوروجكاردندر .

آت اس . ذات الارجل المفصليه شعبه‌سنك حشرات فرقه‌سنك غشائى الجناح صنفندن ميرميسنه جنسنه ويرلمش اسمدر . بوكا آتا نامى‌ده ويريلير آمريقاى جنوبى‌يه مخصوص صيچرايان قارنجه‌لردندر . بطن قطعه‌سنى صدر قطعه‌سنه ربط ايدن ذنب ايكى قطعه‌دن مركب اولوب ايكى عقده منظره‌سنى ارائه ايدر . بونلرك ديشيلريله عمله طاقندوا يكنه‌لرى واردر .

آت اس . سيام مسكوكاتندن دركه طونجدندر . كموشدن ياپيلان و(بات) دنيلن مسكوكه‌نك آلتمش درتده بريدر . قيمى تخميناً بش پاره‌در .

آت آياغى اس . آت يورويشى اشكين .

حيوانات ناعمه شعبه‌سنك ذوالغلصمة اللوحات فرقه‌سنك استريديه فاملياسندن برنوعك اسم فنيسى‌در . بو استريديه‌نك قبوغى غايتله قالين و جسامت بدنيه‌سى اون بر بچق سانتيمتره قدر اولديغندن آت آياغنه تشبيه ايدلمشدر .

آت آخورى اس . آت باقغه مخصوص اولان آخور . اصطبل (آخور مادءسنه مراجعت) .

آت اوشاغى اس . آت ايله برابر كيدن اوشاق آت اوغلانى .

آت اوغلانى اس . آت اوشاغى .

آت باشى مع . يان يانه ، آت باشى يوريورلر . — تمثيلاً بردرجه‌ده بوايكى شاكرد درسلرنده دائما آت باشى كيدرلر .

آت بالغى س . فرس الماء فقريه تحت شعبه‌سنك اذات الثدايا فرقه‌سنك ذوالاصابع المزوجه صنفنك خنازيريه تحت صنفنك صوصيغرى فاملياسنه منسوب برنوعك اسميدر . بو جنسده بولنان حيوانلرك وجودلرى جسيم فقط بيچمسز ، جلدلرى همان تويسز وغايت قالين ، اطرافى قيصه وايرى ، اصابعى متساوى‌در . اصابعك جمله‌سى زمين اوزرينه استناد ايدر . صو آيغرى وياخود فرس الماء اسمى دها صحيحدر . صو آيغرى برى اولان ذات الثدايانك اك بيوكى‌در . هر آياقده درت عدد ظلفى واردر . برون اوجى عريض ومدور اولوب خرطوم طرزنده تطول ايتمامشدر . تسنن ، ايكى ياخود اوچ اسنان قاطعه ايله برسن كلبى ، يدى اثنان طاحنه‌دن عبارتدر . اسكلتلرى ثقيل اولوب رأسى همان ذواربعة الاضلاع وباصيق‌در . جوف دماغى كوچك اولوب عظام سائره ايريدر . اسنانى سائر ضخيمة الجلد حيواناتدن فرقلى اولوب بر درجه‌يه قدر خنزير اسنانى آكديرر . اسنان كلبيۀ سفليه منحنى اولوب اركككلرنده بعضاً بر متره طوله واصل اولور . اسنان كلبيۀ علويه دخى انحنا ايتمش ايسه‌ده او قدر معوج دكل‌در . جسامتلرينه رغماً هر ايكيسيده برون اوجندن خارجه تبارز ايتمز . بونك يالكز بر نوعى واردر :

— حيوانات فقريه تحت شعبه‌سنك ذات الثدايا فرقه‌سنك ذوالاصابع المزوجه صنفنك خنازيريه تحت صنفنك صو صيغرى فاملياسنه منسوب برنوعك اسميدر . تسنن (ديش چيقارمه) برطرف ايديليرسه بالخاصه رأس ، ذوالمعاشين آت بالغنى سائر ثدايادن تفريق وتميز ايدر . رأس رباعى الزوايا ، برون اوجى اوزونجه وغايتله عريض ، على العموم هيئت كامله‌سى كبى رأس قطعه‌سى دخى

بيچمسزدر . شفهٔ علوی (اوست دوداق) صارقيق اولديغندن تماماً آغزی ستر ايدر. مناخر (بروندليكاری) مائلاً موضوعدر. وجود ايری، ثقيل وهمان اسطوانيدر. عظم عجز (قويروق صوقومی كميكی) جداغودن دها مرتفعدر . بطن حيوان ، صارقيق وآياقلری قيصه اولديغندن يورودیكی زمان يره سوريتور. طولی درت، بش متره وجداغوده ارتفاعی ١,٥٠ متره اولوب آياقلری كاهلرده بيله ٦٦ ، قويروغی ٥٠ سانتيمتره يی تجاوز ايتمز . قويروق اينجه وجانباً مضغوط (باصيق) اولوب نهايتی دمير تل كبی سرت قيللرله مجهزدر. وجودك سائر نواحيسی همان چيپلاقدر. جلدك ثخنی ٣ سانتيمتره دن زياده در ؛ طاغنق وقيصه برقاچ تل حريری حامل اولان عنق (بويون) ايله صدرك قسم قدامی درنجه بوروشوقلقلر وبوكلوملر ارائه ايدر . جلدك اوزری بربرينك ايچنه كچمش اولان ميزابه لردن (بوروشوقلق چيزكيلری) كوچك ويابيوك خراشفله (پول) مستور ظن ايديلير . رنكی اسمر باقر رنكنده ايسه ده اسمر متراق ويا مائمتراق لكه لری واردر . حيوانك ايصلاق ويا قوری اوليشنه نظراً لونی تبدل ايدر . صودن چيقديغنده صيرتی اسمر مائمتراق ، بطنی ات رنكنده اولديغی حالده جلدی قوری ايكن آردوآز طاشی رنكنده در . تحت الجلد ٨ : ١٦ سانتيمتره ثخننده برايچ ياغی طبقه سی واردر . عموم حيوانك ثقلتی ٢,٥٠٠ ، ٣٠٠٠ كيلو ، ويالكز ثقلت جلدی ٤٠٠ ، ٥٠٠ كيلودر .

توزيع جغرافی . — بوحيوانه آفريقاده سودان حواليسنده تصادف ايديلير . آلتنجی عصرده ناپولی اطباسندن زه رنكی دمياط خندقلرنده وبناءً عليه نيل مباركك شعباتندن برينك منصبنده آت بالغنك بولنديغنی مشاهده ايتمش وحتی اتلاف ايتديردیكی برقاچنك دريلرينی ايتاليا موزه خانه سنه كوندرمش ايدی . حال حاضرده بوحيوان مصردن وحتی حبشستاندن تماميله غائب اولمشدر ، زه ريس حوضه سی انهارندن آشاغی طرفلره اينميور ؛ ياخود اندر اوله رق اورالرده آراصيرا كنديسنی كوستريور. سودان ده اورمانلرده، كوللرده، انهارده كثرتله تصادف اولنمقده ايسه ده نيل ابيض ايله نيل ازرقك تقابل واجتماع ايتدكاری نقطه ده يعنی خرطوم جوارينك دها يوقاری سنه كچميور ؛ والحاصل شمالاً ١٥ درجهٔ عرضی تجاوز ايتميور . بحر محيط اطلاسی يه (كينه كورفزی) منصب اولان آفريقا انهار كبيره سندن نيژر نهرنده ، مهابی يه وتومبی نهرلرنده ، كافرستانده لمپوپو نهرنده وآفريقای وسطی ايله افريقای جنوبی آره سنده سواحله قريب اولان محللرده ده مشاهده ايديلير. بعضاً دكزه اينرلر وخيلی آچيليرلر . زنكبار اطه سيله آفريقای شرقی ساحلی آراسنده اولان (٣٧ انكليز ميلی) مسافه يی دكزده يوزمك صورتيله قطع ايده رك زنكباره واصل اولان آت بالقلری كورولمشدر .

عادات واخلاق ، طرز حيات . — بوحيوان اكثريت اوزره نهرلرده ياشار ، صوايچنده نبات آز بولنديغی زمان بعضاده كونشلنمك اوزره قره يه چيقار. خرطوم حواليسنده ، نهردن چيقوب اورمانه ويا ترلالره كيتديكی زمان يرده براقديغی ٦٠ سانتيمتره عمقنده وبرآغاج كوده سی ايريلكنده دليكلر، ايزلر جهت استقامتنی تعيينه خدمت ايدر . بوايزلر آراسنده مقدما بيان ايتديكمز وجه ايله بطنی سوروكله سندن ايلری كلن اوزون برچقور بولنور. فی الحقيقه اوكبی اراضی ده طوپراق صاغلام اولمديغندن باصديغی ير چوكر . صو درونده بولنديغی زمان تنفس ايتمك اوزره آراصيرا صويك سطحنه چيقارسه ده كوده سی كوروليوب انجق باشی كورولور. نادراً كوده سی ده كورولور. صويك درونده ٣ ، ٥ ، ٨ ، دقيقه دن زياده طورمز . برچاريك قدر صويك درونده قالديغنی روايت ايدن سياحينك افاده لری خطادر ،

مجروح اولدقجه آت بالغی صویك ایچنده تماماً قالمش اولدیغی حالده درت دقیقه‌دن زیاده طوره‌مدیغنی برچوق طبیعیون بیان ایتمکده‌در . نهایت صویك یوزینه چیقار و هیچ اولمزسه مناخرینی صوسطحنه کتیره‌رك تنفس ایدر ، ینه آشاغی اینر . سائر ضخیمة الجلد حیوانات کبی بونلرده سوری ایله طولاشان حیواناتدن معدوددر . دردی بشی ویا زیاده اوله‌رق برارده گزرلر . بیوك مرعالره مجاور اولان کول ونهرلر جوارنده یرلشیر ؛ یقین مرعاده ییه‌جك برشی قالمدیغندن دیگر یرلره هجرت ایدرلر . یاغمور موسملری هجرتلری دها زیاده واقع اولور . تماميله چول اولان محللرده گوندوزلری صویك ایچندن چیقوب کنارنده خواب استراحته واریر . اطرافنده برچوق قوشلر وعلی الخصوص یغمور قوشلری طولاشوب آت بالغك صیرتنده بولنان سلوکلرله بوجکلری طوپلارلر . بالقجیل قوشلری‌ده اوزرلرنده سربستجه یورویه‌رك عین وظیفه‌یی ایفا ایتمکده‌درلر . سودان عربلری ، آت بالغنك وفاکار آرقداشی اولان یغمور قوشلرینك برتهلکه ملحوظ اولدیغی بوحیوانه خبر ویرمکده اولدقلرینه قائلدرلر . بوقوشلر زیاده کیدوب کلدکلرنده وتلاش گوستردکلرنده ، آت بالغی همان کندیسنی صویه آتار . بوحیوانلردن انسانلری کورمش وبونلرك تفنك صدالرینی ایشتمش اولانلر ابنای آدمه قارشی محترزانه حرکت ایدر هیچ انسان کورمامش اولان آت بالقلری ایلك دفعه اوله‌رق انسانی کوردکلرنده توحش ایتمزلر . ارککلرك خوردانه‌سی ، اولوماسی مسافات بعیده‌دن ایشیدیلیر . صوده بولندقلری زمان بربرلرینی قوغالارلر ، قعرمایه اینرلر ، یوزه چیقارلر صوده حرکتلری‌ده اولدقجه سرعتلیدر ، فول مصری ونبق ، آت بالغنك باشلیجه آرادیغی برغدادر . معمافیه سائر نباتاتی ، نباتات مائیه‌یی ، حصیراوتی وقامش . . دخی اکل ایدر . آت بالغی برشی یدیکی زمان برکیلومتره مسافه‌دن آغزی فرق اولنور . بوزاللی خطوه‌دن حرکات مضغیه مشاهده ایدیلیر . حیوان صویه طالار بردمت اوتی قوپاره‌رق صویك سطحنه کلیر ، اکله باشلار . آغزینك ایکی طرفندن صالیا ایله اوت پارچه‌لری آقار ، نیل ابیضك حصوله کتیردیکی آطه‌جقلر ، کوللر وبطاقلقلرده آت بالغنك طرز حیاتی بوصورتله کچر . کنارلری صرب وقیالق اولان نهرلرده جریانده زیاده اولورسه برطاقم اوفاق کول وآطه‌جقلر حصوله کله‌میه‌جکندن کونشك غروبندن صوکرا آت بالقلری صودن چیقارلر ، اطراف واکنافنه کوز گزدردکدن صوکرا اورمانلره کیررلر . آجلغی زیاده ایسه آیاقلریله ازوب چیکنه‌دیکی نباتاتی اکل ایتدیکی‌ده زیاده‌در . خنازیر کبی اوتلرده یووارلانیر . زراعتی محو ایتدیکی کبی انسان وحیوانات ایچون دخی مخاطره‌لی برحیواندر . اسنان قاطعه‌سی دهشتلی برسلاح اولدیغندن آنیده براوکوزی پارالار . ونادراً قیزغین بر زمانده دکلسه انسانی کوردیکنده قاچار ، تمساح بالقلری ، ارسلان ، کرکدان وفیلدن‌ده چکینمز . حصاد زماننده آت بالقلری بولنان صولرك قربنده ساکن اولان اهالی بومضر حیوانلرك صودن چیقمسنی منع ایچون غروب زماننده نهر ویا کولك برقاچ طرفنده مشعله یقارلر . آت بالغی بوندن اورکه‌رك صودن چیقماز . مشعله یاقیلمیه‌جق اولورایسه برآدم باغروب چاغرمقله ، داوول دومبه‌لك چالمغله بوضخیمة الجلد حیوانی اورکودرلر . دیشیلری ، یالکز بریاورو تولید ایدرلر . یاورولرینه محبتلری زیاده اولدیغندن یاورو ایله بولندقلری زمان تهلکه دها زیاده‌در . اوزمان نهر وکولده بولنان صندالری‌ده دوررلر . حیوانات بغچه‌لرنده بولندیریلان ایپوپوتاملر والده‌لری اولدرلدکدن صوکرا طوتیلان کنج یاورولردر . سودان عربلری اوزمان اونلره اوچ درت اینك سودی تخصیص ایدرلر . صاحبنه آلیشر ، اطاعت ایدر . آت بالغنك لحمی آفریقای جنوبی اهالیسی نزدنده معتبردر . کنجلری اوروپالیلر طرفندن دخی استهلاك ایدلمکده‌در .

یاغی ، اوروپالیلرجه خنزیر یاغنه مرجحدر . آفریقا اقوامندن بعضلری وعلی‌الخصوص هوتانتو قبیله‌سی یاغی اریده‌رك ایچرلر . آنکله دەلقا نامنی ویردکلری بربومادا یاپه‌رق وجود وصاچلرینی یاغلارلر . عربلر ، بوحیوانه اعتبار ایتمزلر . جهنمدن گوندرلمش عاصی برحیوان اولدیغنه قائلدرلر .

آت پازاری اس . آت الیم وصاتیمی ایچون برشهرویاقصبه‌ده اتخاذ وتخصیص اولنان محل . (پازار ماده‌سنه مراجعت) .

آت پازاری — تراجم . عثمان فضل الهی :

مشایخ جلوتیه‌دن ذوالجناحین ، محقق بر ذات اولوب تفسیر(روح‌البیان) صاحبی شیخ (اسماعیل حقی)مرحومك مرشد مکرمیدر . بر مدت مسقط رأسی اولان (شومنی) ده ، بعده (آیدوس) (وقلبه) ده وداها صوکرا (استانبول) ده ارشاد وتدریس ایله مشغول اولدی . بو اثناده بعض حسود وقدر ناشناسلرك سعایتیله (قبریس) اطه‌سی قصباتندن (ماغوسه) یه نفی ایدیله‌رك (روح پاکیچون عزیزك اوقویه‌لم فاتحه) مصرعنك دلالتی اولان(١٠١٤) تاریخنده ارتحال ایلدی .

مناقب صوریه وکمالات علمیه‌سنك اك روحلی قسملری اسماعیل حقی مرحومك (کتاب‌الخطاب) نك (شیوخ ثلثه) بحثیله (سلسله‌نامهٔ جلوتی) و(تمام الفیض) و (رسالهٔ خلیله) اسملرنده‌کی اثرلرنده مندرجدر .

مؤلفات علیه‌لری :

(١) مصباح‌القلب) شیخ کبیر (صدرالدین قونوی) نك دقایق علم تصوفدن (مفتاح‌الغیب) اسمنده‌کی اثر قدسیلرینك شرحیدر .

(٢)(مرأت اسرارالعرفان علی‌اعجاز البیان) حضرت صدرینك لسان تحقیق وتصوف اوزره‌یازدیغی فاتحهٔ شریفه تفسیرینه حاشیه‌در .

(٣) (تجلیات برقیه) حضرت شیخ اکبرك :

لنا من امره روح وجسم
لنامن جوهرالاشیاءوطلسم
لنا فی‌جمیع الاسماء الاسم
فهذا من جنون العشق‌قسم

مطلعی قصیده‌لرینك شرحیدر .

(٤)حاشیهٔ شرح فصوص‌الحکم .

(٥) اصول فقهدن (تنقیح) شرحی .

(٦) اصول فقهدن (تلویح) حاشیه‌سی .

(٧) « « (رسالهٔ امام‌جلدکی) حاشیه‌سی.

(٨ » فن‌آداب مناظره‌دن (حنفیه) شرحی.

(٩) (هدایة المتحیرین) حکمت وکیمیای عتیقدن باحث اولوب بر نسخه‌سی (ازمیر) (خاتونیه) کتبخانه‌سنده‌در .

(١٠) علم بیاندن (مطول) حاشیه‌سی .

(١١) مختصر (معانی) حاشیه‌سی .

(١٢) (فتح‌الباب) علم مناظره‌دن رسالهٔ عضدیه شرحیدر .

(١٣) رسالة‌الرحمانیه .

اشبوآثاردن یالکز (حنفیه) شرحی مطبوعدر. دیکرلری استانبول کتبخانه‌لرنده موجوددر .

ابیات عارفانه‌لرندن :

شهود ایلردی انواری اولی‌الابصار اولانلر هپ
ولی اغیاری منع ایلر ایدوب غیرت جلال هو

(آت پازاری) شهرتی استانبولده (فاتح) جوارنده‌کی(آت‌پازاری) سمتنده اقامتلرندن‌ناشیدر. پیران طریقت جلوتیه‌دن (عزیز محمود هدائی) ایله (افتادهٔ بروسه‌وی) حضراتنه نسبتلری بروجه‌آتیدر: سید عثمان فضلیٔ الهی ، عن الشیخ ذاکر زاده ابراهیم افندی ، عن‌الشیخ عزیز محمود هدائی عن الشیخ محمد افتاده قدس‌الله اسرارهم .

بروسه‌لی محمد طاهر

آت بازاری. آت تره‌سی — یاوشان اوتی (بوماده‌یه مراجعت).

آت جانبازی — جانباز، جانبازخانه ماده‌لرینه مراجعت).

آت جانبازی اس. آت ایله فا. جانبازدن. آت آلوب صاتان کمسه.

آت تاجری (جانباز ماده‌سنه مراجعت).

آت جانبازلغی اس. آت جانبازینك صنعتی (جانبازلق ماده‌سنه مراجعت.)

آت چکن اس. (آت چکمکدن). بینلمك اوزره آتی کتیرن خادم.

آت سلوکی — حیوانات. دیدان شعبه‌سنك خراطینیه فرقه‌سنك عقلیه تحت فرقه‌سنك، غناتوبده‌لیده فامیلیاسنك لیمناتیس یاخود امو پیس جنسنك برنوعیدر. بونلرك محجم (امه‌جك عضوی) قداملرنده شفهٔ علوینك آلت یوزنده اوزونجه بر میزابه واردر. چکه‌لرنده دخی حس ایتمکه مخصوص حلیماتی حامل اسنانی بولنورکه بو ایکی صفتله علق جنسندن تمیزایدر. لیمناتیس نامیله معروف اولان بوجنسده برنوع آت سلوکی‌ده واردرکه لیمناتیس ملوبیقا نامنی اخذایدر. آت سلوکنك (علق الحیل) طولی ۸: ۱۰ سانتیمتره عرضی ۱: ۱,٥ سانتیمتره‌دور. وجودی یومشاق (عادی سلوك دها سرتجه‌دور)، ظهری قرمزمتراق ویا زیتون رنکنده‌دور. وجودك طولی استقامتنده آلتی، درت ویا ایکی صیرا سیاه نقطه‌لره مالکدر. بعضاً بونقطه‌لر یرینه عریض وقزیله، آشی بویاسنه میال ایکی شریط کورولور. بعض افرادنده ایسه ظهری وحیداللوندر. حاقانی، پورتقالی ویا صاریدر. بطنی آردوآز رنکنده ایسه‌ده بعضاً قزل ویا زیتون رنکده اولور وبعضاً‌ده تماماً سیاه‌ولمکه‌لیدر. محجم شرجی، محجم فمینك ایکی‌مثلی جسامتده‌در. جلدلرینك لونـه نظراً بونوعده اون ایکی نوعه بولندیغی قبول ایدلمکده‌در. آت سلوکی، آفریقانك شمالنده، جبل الطارق بوغازندن مصر وسوریه حوالیسنه قدر منتشردر. ممالك عثمانیه‌نك مختلف نواحیسنده بوحیوانه تصادف ایدلمکده‌در. کاهل اولانلر، قوم، چامور وصلصال ایچنه کومولور. کنج ویاورو اولان آت سلوکلری شدتلی آقینتیلرده طولاشیر. منبعلردن، چشمه‌لره، پیکارلره کیدر. بوصولر خانه‌لره ایصال وسوق ایدلمکده ایسه موصلقلرك آغزندن چیقدقلری‌ده کورولور. اکثریت اوزره موسم شتاده غائب اولور، نیسان، مایس‌دن اعتباراً ینه کورولمکه باشلار. فکوکی (چکه) علق طبی‌نك فکوکندن قصیردر. هرفکده ۳۰ قدر سنینات (کوچك دیش) بولنور. بونلر اوقدر کوچك درکه آنجق غشای مخاطی‌یی شق ایده‌بیلیرلر. بوندن طولایی آت سلوکلری مفاتح طبیعیه‌یه کیررلر. انسانده فم، بلعوم (غیرتلاق)، مری، معده، اجواف انفیه (برون دلیکی) حنجره (بوغاز)، مهبل (رحم یولی) وعینك طبقهٔ ملتحمه‌سنده کورلمشدر. حیوانات اکثریا یالاقلردن صو ایچدکلرنده، یقـاندقلری اثناده آت سلوکلری آغزلرینه داخل اولور. حیوانات اهلیه‌دن، فرس، استر، بقر، درو مادر. (هجین دوه‌سی) وکلبلرده‌ده آت سلوکی کورولمشدر. آت سلوکلرینك حیوانات فملرینه‌دخولی اکثریا سلوکلر کوچك یعنی ۲: ۳ سانتیمتره طوله مالك اولدقلری زمانده‌در. انسانلر، چولده، صحراده، اوتلر اوزرلرنده اویودقلرنده، موصلقلره آغزلرینی ویره‌رك صو ایچدکلرنده آغزلرینه داخل اولور. آت سلوکلری باشیجه لسانك آلتنه، فك وخلف فمك کافهٔ اقسامنه یاپیشه‌بیلیرلر. اورادن غشای انفی‌یه وحتی شریان شزنه واصل اولمسی مطلق آغزدن

كيرمكه توقف ايتمز. حيوانات يالاقلردن صو ايچدكلرنده طوغريدن طوغرىيه اجواف انفيه‌يه كچه‌بيليرلر . كوز قپاقلرك وجه داخليلرينه ، اينكلرك ؛ قصراقلرك مهبللرينه‌داخل اولدقلرى‌دخى كورولمشدر. مخاطاوزرينه يالكز محجم خلقيسيله ايله ياپيشير ، محجم قداميسنى صاغه صوله كزديره‌رك ايصيرديغى يرلردن آقان قانى امر ، ويا حيوانى يكيدن لدغ (ايصيرمه) ايدر . حيوان هنوز يالاقده ايكن بعضاً آت سلوكلرى كافى مقدارده قان مص ايتمش واولدقجه انتفاخ ايله‌مش بولندقلرى زمان ، قانى امديكى حيوان هنوز دها يالاقدن چكلمه‌دن سلوك قارنى طولديرمش اوله‌جغندن كنديني صويه براقير . آت سلوكلرينك عددينه وبونى حامل اولان حيوانه كوره اعراض تخلف ايدر. اك زياده ثابت وكثيرالوقوع اولان سيلان دمدر . سلوكلر بالواسطه طرد وتنكيل اولندقدن صوكرا ،ويا كنديلكلرندن دوشدكدن صوكرا ايصرمش اولديقلرى نقطه‌لردن دم اولدقجه زياده سيلان ايدر . آغزده ، اكثريا واقع اولديغى وجه ايله برقاچ عددى بولنه‌جق اولورسه برمدت آكلاشلمز . لكن حيوانات فرسيه ايشلر ايكن سلوكلر ، آتلرك آغزلرنده بولنه‌جق كم بردرجه‌يه قدر لعابك (توكروك) بلع اولنمسنه مانع اوله‌جغى كبى آغزك‌ده آرالق قالمسنه سببيت ويره‌جكندن ملتقاى شفتاندن (طوداق كنارى) قان آقمغه باشلار. اكثريا بوعلامتله حيوانك آغزنده سلوك بولنديغى حس ايديلير. دها صوكرالرى مواد صلبه‌دن عبارت اولان مأكولاتى اكلدن اجتناب ايدر . بوحالده آغزك معاينه‌سى ايله آغزده سلوك بولنديغى آكلاشيلير. اجواف انفيه‌دەوبلعوم (غيرتلاق)ده بولنه‌جق اولورسه برون دليكلرندن قان آقار (رعاف) حنجره‌ده ويا حنجره‌نك مدخلنده بولنه‌جق اولورلر ايسه انقطاع تنفس وقوعه كلير . بوسيله موتى‌ده انتاج ايده‌بيليرلر . آت سلوكلرى سكز كوندن بر

آيه قدر طفيلى حالنده بولنه‌بيليرلر . جزائر ، تونس كبى كثيرالمقدار اوله‌رق بولنان مواقعده حيوانات بقريه ، فرسيه وجمليه‌نك انقطاع تنفس ، هلاكلرينى موجب اولمقده‌در . حيواتك هلاكندن اون اوچ ساعت صوكرا بيله غشاده ارتكاز ايتمش اوله‌رق كورولمشدر . قوپارمللرى غايت كوجدر . ال ايله طوتيله‌بيليرلر ايسه طوغريدن طوغرىيه استيصال ايديلير . غايت درين اوله‌رق بولنوردە ال ايله ، ملقط (قيصقاچ) ايله يتيشيله‌مزسه ترخينات (توتسى) اجرا اولنور . آغزك ايچى طوزلو صو ، سركه‌لى صو ، دخان مطبوخى ، آمونياقلى صو ايله غرغره ايديله‌رك التهابى تسكين ايتملى‌در . نزفى (سيلان دم) توقيف ايتمك خاصه‌سنه مالك ، فوق قلور حديد ، كبريتيت توتيا زرق ايتمكى توصيه ايديورلر . عربلر، اللرينه بر بز صاردقدن صوكرا حيوانك آغزينه صوقه‌رق سلوكلرى طوپلارلر . بالطبع بووجه ايله آنجق يتيشه بيلدكلرينى آليرلر . آمونياق ، عطر ترمنتى ، بانزين ايله ياپيلان ترخيناتده بعضاً موفقيت واردر. فقرالدم مترقى ايچون بالطبع معالجات خصوصيه ويرمك لازمدر . فقط تداوىء واقى دها مؤثردر . حيواناته ، تميز ، براق سوزلمش صو ويرمليدر . صويك‌ممرينه قومله‌ويا كورتوزيله‌مملو برسوز كچ وضع ايتملى. بعض محللرده سلوكلرى محوواتلاف ايتمك ايچون حيواناتك صوايچدكلرى صواقلره ييلان بالقلرى وضع ايديورلر . مذكور بالقلر سلوكلرى التقام ايده‌رك بوصورتله محوايدلمش اوليورلر. سائر بالقلرده بوخدمتى كوره بيلير . استانبولده حيوانات فرسيه‌ده آت سلوكنه آراصيرا تصادف اولنيور . اوق ميدانى كولنده چوقدر .

آت سينكى — علم‌حيوانات : ذات‌الارجل المفصليه شعبه‌سنك حشرات فرقه‌سنك ذوالجناحين صنفنك قصيرالقرون تحت‌صنفنك ايپوبوسيه فامليا سنك ايپوبوسقا جنسنك برنوعيدر . اسم‌فنيسى ايپوبوسقا اكينادر ، قنادلرى داخل اولمديغى حالده طولى

٨ میلیمتره قدردر . قنادلرنده طولانی بش عدد
عصبیات واردر . رنکی اسمر صارمتراقدر . خر-
طومی قیصه وبونك سربست اولان نهایتی سیوری
اولیوب کوتدر . آتلرك اوزرینه قونار، وجودینك
اوزرنده سربستجه قوشار ؛ خرطومنی درینك اینجه
وتویسز اولان نواحیسنه (شرج جوارینه، اویلوغك
ایچ طرفلرینه ، قارنینه . . .) صاپلار . بوسینك
هرنه‌قدر اك‌زیاده آتلرده بولنورسه‌ده اوکوزلره ،
کوپکلره وحتی انسانلره بیله عارض اوله‌بیلیر . بعض
آتلر بونلرك وخزلرندن یعنی صوقمه‌لرندن زیاده متأثر
اولمغله حدت ایدرلرسه‌ده صوکرالری آلیشه‌رق
ایلیشك ایتمزلر : حیوانلری صیقجه تیمار ایده‌رك
بونلری اوره‌تمامکه غیرت ایتملیدر .

آت طبانی — نباتات : ظفرالخیل ماده‌سنه مراجعت .

آت قاصنیسی — اساساً رچینی برمادهٔ ضمغیه‌دن

عبارتدر . صیوانیه‌لردن هنوز لایقیله معین اولمیان
برنباتدن حاصل اولور . اوروپاده بازار تجارتده
بولنان قاصنی آزچوق یاپشقان ، خارجاً یشیله مائل،
قزال صاری رنکلی، غیر منتظم کوچك دانه حالنده
اولوب برودتده سرتلشمکله برابر پارمق آره‌سنده
قابل تعجین، بغایت معطر، رایحه‌سی خوش، طعمی آجی
وبرمنتی‌یه مشابهدر .
پەللەتیەنك تحلیلنه کوره ترکیبی :

رچینه	٦٦,٨٦
ضمغ	١٩,٢٨
مواد خشبیه وسائره	٧,٥٢
زیوت طیاره و ضایعات	٦,٣٤
	١٠٠,٠٠

قاصنی اسپرتوده تماماً منحل دکلدر. صوایله‌سوبیه
(لوزیه) مبی برماده ، مایع حصوله کتیریر .

تجارتده ایکی نوع آت قاصنیسی موجوددر . بری
کوچك دانه حالنده واك‌ایی جنسیدر . دیکری قویو
رنکلی ، کتله حالنده ، آزچوق دانه‌لی اولوب
مواد اجنبیه ایله مخلوطدر. آت قاصنیسی اولری معالجه
مقامنده استعمال اولنور ورحم اوزرینه برتأثیر
مخصوصی اولدیغی ظن ایدیلیردی. شیمدی یالکز مخرش
جلد اولمق اوزره یاقیلرده قوللانلقده‌در . دها اولری
عبرانیلر اثنای عبادتده توتسو اوله‌رق قوللانیورلردی
وقرون وسطاده اکثریتله بهارادویه مقامنده استعمال
اولنوردی . [١]

آت قایغی — آتلری بحراً نقل ایتمك ایچون استعمال

ایدیلن بیوجك ماعونه‌لره دیرلرکه بوخدمته الویریشلی
برصورتده یاپیلیر. قدیماً سفرلرده اوردولرك استانبولدن
اسکداره ، اسکداردن استانبوله نقلی ایچون آت
قایقلری استعمال ایدیلیر ایدی .

آت قصابلغی : آتك اتی تغذیٔ بشره تماماً

صالحدر . اجرا ایدیلن تحلیلات کیمویه‌یه نظراً آت
اتنك ترکیبی صغر اتنك ترکیبنه پك قریبدر. اطبای
انسانیه واطبای حیوانیه لحم فرسك اوصاف صحیه‌سنی
تصدیق ایدرلر . بونك ایچوندرکه اوروپاده آت
اتنك استعمالی کیتدکجه تعمم ایله‌مکده، آت قصابلغی
توسع ایتمکده‌در . فیئاتی اهون اولدیغندن آوروپاده
عمله صنفی ایچون آت اتی کارلی وموافق صحت برغدا
اوله‌رق تلقی ایدلمکده‌در. اقوام تاتاریه آت اتی یرلر ایدی،
آت اتی یمك شرعاً مکروهدر .

آت قوروغی — ذنب الخیل (ماده‌سنه مراجعت) .

[١] غالبانوم کلمه‌سی عبرانی‌ده خلبانه‌دندر. یونانیلر
اورادن آله‌رق خلبانی دیدیلرکه بوندنده غالبانوم
کلمهٔ لاتینیه‌سی تشکیل اولنمشدر. هندی‌ده بریجا، فارسی‌ده
بارزد ، عربیده‌قنه، ترکجه‌ده قاصنی، طنه‌چاردی دیرلر .

آت قوشیسی — فن اهتناء. یاریشلر، حیوانات فرسیه‌نك اصلاحنی تشویق ضمننده تأسیس اولنمشدرکه پك اسکی زماندنبری اجرا اولنمقده‌در . بدایتی همان، یونانستانده بهر درت سنه‌ده براولیمپ نام محلده اجرا ایدیلن اولیمپیا اویونلرینه‌قدر چیقیور . حال‌حاضرده‌کی یاریشلر ، سرعت جهتنه استعداد واختصاص پیدا ایتمش حیواناتك تکثیرینه خادمدر. بویولده‌کی یاریشلر، اولا انکلتره‌ده قرال برنجی ژاق زماننده (١٦٠٣) تأسیس اولندی . فرانسه‌ده ١٧٧٦ تاریخنده فونتن بلو جوارنده باشلادی . فقط حکومتك مداخله ومعاونت رسمیه‌سی انجق ١٨٠٥ تاریخنده‌در. اصلاح فرس خصوصنده یاریشلردن محسنات کورولدیکنی بیان ایدنلر اولدیغی کبی بونلری ذم ایدنلرده واردر : حیواناتك اوصاف اصلیه‌سی غائب اوله‌رق یالکز سرعته اختصاص کسب ایتدیکندن یاریشلری مقبول طوتمیورلر . حیوانلرك مشاقه تحمل ایده‌میه‌جکلری ، نحیف اوله‌جقلری ، ابعاد ثلثه‌دن یالکز طولی غالب اوله‌رق آزمدت ظرفنده هلاك اوله‌جقلری بیلدیریلیور. بعضیلری‌ده مسابقه‌یی براویون کبی تلقی ایدیور . مع‌مافیه قوشو آتلرندن برنجی درجه‌ده اکرامیه قازانانلر آره‌سنده اولدقجه بودورومشاقه طیانقلی حیوانلرده بولنیور . حیوانات فرسیه‌نك اصلاحی مقصدیله یاریشلر کوندن کونه تعمم ایدیور . مع‌مافیه سرعتی تزیید ایتمك ایچون بوحیوانلرك وجودلرینی حفیفلتمك ایستینلره‌مقابل برازده ثقلت قزانملری مناسب اوله‌جغنی بیان ایتملیز . یاریشلر ، یا درت نعل ویاطیریس اولمق اوزره اجرا اولنور . درت نعلده یا دوز پرده ویا چیت آتلامقله ویاخود موانع سائره آشمق صورتیله اجرا اولنور . دوز پرده اجرا ایدیلن یاریشلر هیئت تشویقیه طرفندن اداره و نظارت ایدیلیر . بوهیئتلره جوکه ـ قلوب نامی ویریلوب فرانسه‌ده ١٨٣٣ تاریخنده تأسس ایتمشدرکه، لونشان، شانتی‌یی، ونسن ، فونتن بلو ، واوتوی کبی پارس حوالیسنده وولایاتده قوشو میدانلری تشکیل ایتمشلردر. پارسده بیوك مکافاة قوشوسی هرسنه حزیرانك اون آلتیسنده اجرا اولنور . بوقوشونك ایلك مکافاتی (١٠٠) فرانق اولمقله برابر ، یاریش محلنه دخولیه اجرتنك یکونی‌دخی برقاج یوزبیك فرانغه بالغ اولور . یاریشه یالکز فرانسز بارکیرلری دکل ، انکلیز، آمریقا... حیواناتی‌ده داخل اولور . مانعه آتلامق ایچون یتیشدیریلن حیوانلر ، سیتپل ـ چس نامی ویریلن خصوصی آت یاریشی جمعیتی طرفندن اداره ایدیلیر . بوجمعیت فرانسه‌ده ١٨٦٣ تاریخنده تشکل ایتمشدر . طیریس یاریشلر ، یا قوشولی اولدیغی حالده ویاخود یالکز سواری بیندیکی حالده اجرا اولنور. قوشولی اوله‌رق یاریش دها مقبولدر ، حال حاضرده بینك حیواننده اوقدر سرعت آرانلیور. بوکبی یاریشلره، سنوی ، منسوب اولدیغی هیئت خیلی تخصیصات ویردیکندن ماعدا ولایتلرده تشکل ایتمش ، زراعت شرکتلری وخصوصی اوله‌رق اهل‌ثروتدن برچوق اهالی وشمندوفر قومپانیالری مصرف خرجی اولمق اوزره خیلی پاره ویررلر . فرانسه حکومتی سنوی بوخصوصده ٤٠٠,٠٠٠ دن ٦٠٠,٠٠٠ فرانقه‌قدر اعانه‌ده بولنور . یاریشلرك عموم وارداتی برملیونی تجاوز ایدر .

آت قوشوسی — تاریخ . تاریخك ویردیکی معلوماته نظراً آت قوشوسی یونانستانده اولیمپیا اویونلرینه قدر ارجاع ایدیلیور. بواویونلرده اجراایدیلن مسابقه‌دن بری‌ده آت‌یاریشی ایدی . بدایةً آتلر آرابه‌لره قوشولی اولدیغی‌حالده مسابقه‌یه سوق ایدیلیر ایدی (آت‌میدانی ماده‌سنه مراجعت). صوکرالری فارس آلتنده آت قوشوسی‌ده احداث اولندی‌که تاریخی اولیمپیا اویونلرینك اوتوز اوچنجیسی (ق.م ٦٤٨) زمانه تصادف ایدر .

آت مسابقه‌سی یونانستاندن رومایه انتقال ایتدی. رومادە جانباز خانه‌لردە اجرا ایدیلن آت یاریشلری برقاچ نوع ایدی :

(١) آته چیپلاق بینیله‌رك اجرا ایدیلن یاریشلردرکه بووجه‌ایله یاپیلان مسابقه‌لردە اکثریا بینیجی یدکنده دیکر بر آت چکر وقوشار ایکن برمهارت جانبازانه ایله التنده‌کی آتدن دیکرینه صیچرار ایدی .

(٢) قاوالقاد نامی ویریلن یاریشلردرکه برسد اطرافنده دور ایدیله‌رك اجرا ایدیلیر ایدی .

(٣) سپاهی یاریشلریکه برسواری ضابطنك قومانداسی تحتنده اون کشیلك برطاقم طرفندن اجرا ایدیلیر ایدی .

(٤) نپتون یاریشلریکه اساطیردە آتك خالقی عدایدیلن بوالهك شرفنه اوله‌رق اجرا قیلینیرایدی . رومالیلر حین مسابقه‌دە یاریش آتلرینی قوشدیران بینیجیلره قورسور ویاریش آتلرینی چکنلره آجیتاتور دیرلر ایدی . بونلر مسابقه‌یی قزاندقلری حالده فوق‌العاده مظهر مکافات واکرام اولورلر ایدی . ایمپراطور قالیکولا بینیجیسی اوتیکوسه بردفعه ٢٠٠٠ سسترجه (٢٦٠,٠٠٠ فرانق) ویرمشدر .

روما جوکه‌یلری‌دە ، زمانمزدە ، اوروپادە اولدیغی کبی مختلف رنکلی البسه‌لری‌ایله تفریق ایدیلیر ایدی: بیاض ، ماوی ، قرمزی . اخیراً جوکه‌ی‌لره ، صیرمه ، برفیر اکساسنه‌دە مساعدە اولندی. جوکه‌یلر ابتدالری اسرادن انتخاب ایدیلیر ایدی . صوکرالری رومالیلرك کبارلری بیله بوخدمته هوس ایتدیلر . رومادە آت مسابقه‌سنی تشویق وتنظیم ایلك ایچون مخصوص هیئتلر ، مجلسلر وارایدیکه زمانمزده‌کی جوکه‌ی قلوبلری مقامنده ایدی .

بوهیئتلرك برر رئیسی‌دە وار ایدیکه مسابقه‌یه نظارت ایدر ایدی . بوندن باشقه ارسال سوابق اشارتنی ویرن آیریجه برمأمورده بولنور ایدیکه بوکا دەزیناتور یعنی اشارتجی دیرلر ایدی. ارسال خیولدن اول برایپ کریلیر ، دەزیناتورك ویردیکی اشارت اوزرینه بوایپ صالیویرلدیکی آتلرهمان ارسال اولنور. مسابقه‌دە قزانانلره ویریلن مکافاتلر ، پاره ، مدالیه ، آلتون وکموش قدحلردن عبارت اولوب بونلره انضماماً یونانیلردە اولدیغی کبی اکلیل ، نخله دالی کبی جائزه‌لردە ویریلیر ایدی . آت مسابقه‌لری اوزرینه بحثده جریان ایدر و زمانمزدە اولدیغی کبی بعضاً پك زیادە سوءاستعمال اولنور ایدی .

نرونك زمان حکومتنده اوزرنده بینیجی اولمیه‌رق آت یاریشلری احداث اولندی . بویله یالکز باشنه مسابقه ایدن آتلری تحریض ایچون یاك طرفلرینه ، حاصره‌لری اوزرینه اوجی سیوری چلیك چیویلر طاقلمش اغاج کله‌لر آصیلیر ایدیکه حیوان قوشدقجه بوکله‌لر حاصره‌سی اوزرینه متمادیاً اوره‌رق حیوانی مهمیزلر ایدی .

اسلامدە آت یاریشی . — عربلردە ، اسلامدە آت قوشیلری ، آت یاریشلری موجود ومعتبرایدی. زمان سعادت نشان حضرت رسالتپناهی‌دە مسابقهٔ خیول ماده‌سی مظهر تشویق حضرت نبوی اولدیغی کبی پیغمبریمز صلی الله تعالی علیه وسلم افندمز حضرتلری فرس سعادتلرینی‌دە مسابقه‌یه قویمشلردر. مرویدرکه نبی ذیشان علیه الصلاة والسلام افندمز حضرتلری : « احب اللهو الی اجراءالخیل » بیورمشلردر . بو حدیث شریف ایله نزد سعادتلرنده مسابقهٔ خیولك بر امر محبوب اولدیغی تحقق ایدییور. واثله بن الاسقع رضی الله عنه حضرتلرندن مروی اولدیغی اوزرە فخرعالم صلی الله علیه وسلم افندمز (بحر ، ادهم) نامنده‌کی فرس سعادتلرینی مکهٔ مکرمه قربنده محصب نام محلده مسابقه‌یه قویمشلر. ادهم برنجی کلمش ، ینه ثقاتدن مرویدرکه سکب نامنده‌کی فرس سعادت مسابقه‌دە برنجیلکی احراز ایتمش ، حضرت پیغمبر افندمز بینیجی‌یه بربردء نی احسان

بیورمش . بونك ایچوندرکه کرك زمان سعادتده کرك زمان سعادتدن صوکرا مسابقهٔ خیول امرینه هر طرفده اعتنا اولنمش ، و بونك فائدهٔ سیاسیه وحربیه‌سی تقدیر ایدلمشدر .

عربلرده موقع مسابقه‌یه مضمار ومیدان مسابقه‌نك نهایتنه مدی تعبیر ایدیلیر ایدی . مدیك حدغایه‌سنده‌ده بر مزراق قصبی (قامیش) دیکیلیر ، رهان (اوکدول) بو قصبك اوجنه وضع وتعلیق ایدیلیر ایدی . ایشته احرازقصب‌السبق ، حائز قصب‌السبق ، تعبیرلری بوندن قالمشدرکه اوکدولی احراز ایلدی ، یعنی مسابقه‌یی قزاندی مقامنده ایراد ایدیلیر . بو تعبیر تعمیماً آت یاریشندن غیری اولان مسابقه‌لرده‌ده ، ادبیاتده‌ده استعمال ایدلمشدر . یاریش آتلری ارسال ایدله‌دن اول صدرلرندن بر ایپ چکیله‌رك بو صورتله جمله‌سنك بر حذاده بولنملری تأمین اولنور ایدی‌که بو ایپه مقبض ویا مقوس دیرلر ایدی . هر برینك بر اسم مخصوصی واردر . اصمعی‌نك بیاننه نظراً مسابقه صیراسیله بو آتلره ویریلن اسملر شونلردر .

١ مجلی ، ٢ مصلی ، ٣ تالی ، ٤ مومل ، ٥ مرتاح ، ٦ عاطف ، ٧ حظی ، ٨ لطیم ، ٩ سکیت اوتجی یعنی صوك کلن آتده مفسکل ویا مقردح تعبیر اولنور ایدی . ابن قتیبه دیرکه بوندن صوکرا کلن آت صایلمز . جاحظك روایتنه نظراً سوابق خیول سکزر سکزر ارسال ایدیلیر وبوندن صوکرا کلنلر ایچون حظ یوق ایمش . ینه ابن‌عبیده دیورکه علمنه وثوق واعتماد ایدیله‌جك ذواتدن سوابق الخیل حقنده یالکز ایکنجی واوتجی اسمدن باشقه بر شی ایشتمدم . بونلردن ایکنجی‌یه مصلی ، اوتجی‌یه سکیت دیرلر . دیکرلری ثالث ، رابع الی آخره کلمه‌لری ایله توصیف ایدیلیر . حالبوکه مسعودی‌ده اخبار حلائب (یاریش آتلری) ومرتب خیل حقنده روایت ایدیلن بر فقره‌ده سوابقك اونر اونر ارسال اولندیغی وهر برینك بر اسم مخصوصی اولدیغی تأیید اولنمشدر . محمد بن یزید بن مسلمه بن عبدالملك بن مروان خیل حلب یعنی یاریش آتلرینك اسماء وصفاتنی ومراتبنی توصیف ایلدیکی بیوك بر قصیده‌ده یوقاریده ذکر ایلدیکمز اسملری صایمشدر .

زمان سعادتدن صوکرا عباسیلر ، امویلردورلرنده آت مسابقه‌لری موقع اعتبارده قالمشدر .

ابوالفرج اصفهانی نقل ایدرکه خلفای عباسیه‌دن مهدی‌نك غضبان نامنده بر فرسی احراز قصب‌السبق ایتمکله شعرادن ابو دلامه‌یه غضبانك غلبه‌سنی وصف ایلمه‌کی امر ایتمش ، شاعر مرتجلا بوشعری سویله‌مش :

قد غضب الغضبان اذ جدالغضب
وجاء یحمی حسباً فوق الحسب
من ارث عباس بن عبدالمطلب
وجاءت الخیل به تشکو التعب

مهدی بو نظمی استحسان ایله شاعره اون بیك درهم جائزه احسان ایله‌مش . ینه خلفای عباسیه‌دن هرون‌الرشیدك مشمر اسمنده‌کی آتی بر مسابقه‌ده برنجی کلدیکندن هرونك امریله شاعر ابوالعتاهیه قطعهٔ آتیه‌یی نظم ایله‌مشدر :

جاءالمشمر والافراس یقدمها
هوناعلی رسله‌منها وما انبهرا
وخلف الریح حسری وهی جاهدة
ومر یختطف الابصاروالنظرا

ممالك عثمانیه‌ده آت یاریشلری اوته‌دن بری جاریدر . اخیراً بو یاریشلرك فوائد ملکیه‌سی وجنس فرسك اصلاحی امرنده حسن تأثیری لایقیله آکلاشیله‌رق ممالك شاهانه‌ده ، حارالرده آت یاریشلرینی تکثیر وتشویق وصور اجراسنی تنظیم وتعیین ایتمك اوزره برده نظامنامه نشر اولنمشدر .

آت کستانه‌سی — آت کستانه آغاجنك میوه‌سیدر : زیاده مقدارده فکوللی در . فقط

مر وخريف (ياقيجي) بر عنصري حاوي اولديغي جهتله طعمي غايتله آجيدر . حيوانات وحشيه‌نك بوني بيوك بر اشتها ايله يديكي كوريله‌رك ذبح حيواناتنه‌ده بيم ايله قاريشديريله‌رق ويرلمسي تجربه اولنمشدر . طبخ اولنورسه آجلغنك بر قسمي زائل اولديغندن اكثريا بوصورتله معامله ايديله‌رك استعمالي توصيه ايديلير. چيك ايكن حيواناتي بوكا آليشديرمق مشكلدر . مع‌هذا خفيفجه قلوي بر صو ايله بر دفعه ياخود عادي صو ايله بر قاچ دفعه ييقانيرسه بوطريق ايله‌ده آجيلغني ازاله ايتمك ممكن اولور .

تأثير مقوي‌يي حائز اولديغي جهتله حيواناته نافعدر. لكن آز مقدارده ويرمك مناسبدر . بعض كيمياكرلر مبذولتندن طولايي انسانلرك غداسنده‌ده استعمال ايتمك ايچون عنصر مرك ازاله‌سيله پاتاتس و بغداي نشالرينه قارشديرمغه موفق اولمشلردر . بناءً عليه عنصر خريف ومردن تجريد اولندقدن صوكرا غدا كبي استعمال اولنه بيليرسه‌ده صنايعده ، قماشلري جشيلله‌مك ايچون بغداي نشاسته‌سي وپاتاتس فكولي يرينه قوللانمق دها موافق كورولمشدر . بو جهتله آت كستانه‌سي فكولندن قولا اعمال اولنديغي كبي كاغدجيلقده ومجلدلكده دخي بو فكولك استعمالي موقع تجربه‌يه قونلمشدر . بزده نعلبندلر صولوغان خسته‌لغنه قارشي باركيرله يديررلر . آت كستانه‌سي اسمي بوندن طولايي ويرلمش اولسه كركدر . فقط ممالك سائره‌ده بو جهتله استعمالك فائده‌سي‌يك مصدق دكلدر . سفوف (طوز) صورتنده برونه چكيليرسه نزله‌يي دفع ايلديكي مجربدر .

آت كستانه‌سي صابونين ايله اسمر برزيتي حاويدركه آت كستانه‌سي زيتي دينير . طبابتده خارجاً طلاسي نقريس ، واوجاع وآلامه قارشي مسكن كبي مؤثر اولديغي روايت اولنمشدر . اللري بياضلتمق ايچون اعمال اولنان عجينلرك تركيبنه داخل اولور . بو خصوصده‌كي تأثيري حاوي اولديغي صابونين‌دندر .

آت كستانه‌سي اغاجي (اسقولوس هيپو

قاستانوم) . هيپو قاستانه (كستانه) فصيله‌سندن حال حاضرده اوروپانك هرطرفنه منتشر كوزل بر شجر كبيردر. هندستانك شمالنده كائن جبالدن نشأت ايلديكي ظن اولنمشدر . اوروپاي شرقيه ١٥٩١ سنهٔ ميلاديه‌سنه طوغري ادخال ايدلمش و ١٦١٥ سنه‌سنده (باشه‌ليه) نام ذات طرفندن استانبولدن نقل اولنمشدر . بواغاچ پك يوكسك بويليدر. ساقي طوغري، ذروه‌سي مخروطيدر. ازراري بيوك، خراشقي قالين اولوب مبذول برمادهٔ لاصقه‌يي حائزدركه بوماده تازه فليزلري حمايه‌يه خدمت ايدر ، شدتلي صغوقلره مقاومته ياردم ايلر . اوراق اوزون ذيلي بيوك وآچيقدر . يدي پارچه‌لي مركبهٔ اصبعيه‌دندر . بيضي اولان پارچه‌لرك قاعده‌لري اينجه مقابلي كنيش وسيوري برذروه ايله منتهيدر . كنارلري دخي ديشليدر . چيچكلري بياض پنبه بنكلي ، خنثا ، تزهر انتهائي ، سنبلهٔ متفرعه صورتنده مرتبدر. نيسان ياخود مايس نهايتنده يشيل كورينورلر . توبيج بش پارچه‌لي ، اعضاي تذكير يدي عدد ، ذوالفراشين ، ميوه علب كروي، انفجاري مسكني ، ثلاثي المصراع ، اشواك ايله مزيندر وآت كستانه‌سي ناميله معروفدر . (بوماده‌يه مراجعت) . ايكي اوچ سنه‌لك اغصانك قشري خارجاً اسمر ومشقوقدر. مكسري (ياريق) كلكوني‌در. قوقوسز ، طعمي مر، قابض وناخوش‌در. طبابتده دافع حما ورديئ الطبيعه ياره‌لره قارشو مضاد تعفن كبي ملاحظه اولنمش وقنه قنه‌يه خلف طوتلق استه نلمشدر . سفوف حالنده ١٥ـ٢٠ غرام مقدارنده ويريلير .

آت كستانه‌سي آغاجي لطيف اولان منظره‌سي اوراقنك كوزللكي، چيچكلرينك مبذوليتي سببيله اشجار سايه دارك برنجي صيراسنه قونولور ، بيوك شهرلرك

آیین ایچون استعمال اولنان، وطپه، قاپسول و... الخ مثللو مهمات حربیه‌نك بر قسم مهمی تشکیل ایدن موادك احوال واصول اعمالندن بحث ایدن فنه‌ده عینی تعبیر ایله ینه فشنکجیلك دیمك البته نامناسب‌در. هر بری باشلی باشنه صنایع ناریه‌نك بیوك بر قسمنی تشکیل ایدن بو ایکی فنه بر نام ویرمك وصفت ایله یکدیگرندن تفریق ایتمك لازمدر. بوکا بناءً السنهٔ اجنبیه‌ده عمومیتله قبول ایدلمش اولان کلمه‌سی یرینه بز دخی (فن آتشبازی) تعبیرینی تنسیب ایتدك. معمافیه اثنای مطالعه‌ده بادیٔ اختلاف واشتباه اولمامق ایچون تعبیرات قدیمهٔ موضوعه‌یی‌ده برلکده اوله‌رق ذکر ایده‌جکز. آز ویا چوق قابل اتقاد اولان مالزمه‌دن مختلف شکلرده استحضار قلنمش موادك طرق اعمال واستعمالندن بحث ایدن فنه علی العموم فن آتشبازی تسمیه اولنور. مواد مزبوره‌نك تأثیرات ناریه‌سنه ومحل استعماله کوره فن آتشبازی اساساً ایکی قسمه آیریلور. برنجیسنه فن آتشبازیٔ حربی (محاربه فشنکجیلکی) ایکنجیسنه‌ده فن آتشبازیٔ هوائی یاخود شهر آیینی (شنلك فشنجیلکی) تعبیر اولنور.

١ آتشبازیٔ حربی (محاربه فشنکجیلکی) — اردوده یعنی عسکرلکده استعمال اولنان بالجمله مهمات ناریه‌نك طرق اعمال وامر محافظه‌سندن بحث ایدن فن وصنعتدر. طپه، قاپسول وسائره کبی افواه ناریهٔ ثقیله وخفیفه‌ده مستعمل مهمات حربیه کافةً فن آتشبازیٔ حربی‌یه عائد مالزمه‌دن معدوددر. مهمات مزبوره، مختلف عملیاتلره مخصوص آیری آیری دارالصناعه‌لرده وبالخاصه بر قضا وقوعنده تأثیرات تخریبکارانه‌سی ممکن مرتبه آز اولمق ایچون یکدیگر- ندن آیری ولزومی قدر اوزاق اوله‌رق انشا ایدلمش منفرد و الویریشلی بنالر درونده اعمال واعداد اولنور. بوندن بشقه مهمات ناریه‌نك بعض اقسامنك امر اعمالی بهمه‌حال بو ایشده مدت مدیده کسب ملکه ومهارت ایتمش ارباب وقوفه، اوسته‌لره وبالخاصه فابریقه ترتیباتنك من کل الوجوه مکملیتنه وابسته اولدیغندن اعمالات ناریه یا بو شرائط مکملیت وامنیتی حائز اولان خصوصی معامله یاخود ـ دولت علیهٔ عثمانیه‌ده اولدیغی کبی ـ طوغریدن طوغری‌یه دولتك وجهت عسکریه‌نك تحت نظارت واداره‌سنده اولمق اوزره اجرا ایدیلیر.

المانیا، فرانسه، انکلتره وسائر حکومات اجنبیه‌ده هم خصوصی همده دولت فابریقه‌لرنده اعمال اولونور. المانیاده اشپانداوده کائن فشنکخانه‌ده محاربه راکتلری، مختلف اجزای مرکبه ایله مملو طپه‌لر. فتیللر و . . . الخ اعمال اولوندیغی کبی اشپانداو ودانسیغ تفنك فابریقه‌لرنده تفنك قورشونی ایله برابر مرمیات ایچون مصادمه طپه‌لری، اشپانداو نایسه، مچ باروت فابریقه‌لرنده وهامده‌کی ریتتر، روتوایل‌ده‌کی دوتنهوفر باروت فابریقه‌لرنده حرب بارودی ایله طپه اجزای مختلفه‌سی؛ اشپانداو طوپ فابریقه‌سی ودویتس، دانسیغ، استراسبورغ طوپخانه‌لرنده مرمیات سائره ایله برابر پشرو اعمال اولنمقده؛ یکی مکرر آتشلی تفنکلره مخصوص برنجدن معمول فشنك قوواتی خصوصی فابریقه‌لردن وقسماً انکلتره‌دن جلب وتدارك ایدلمکده‌در.

علی العموم فشنکخانه‌لر باشی بوزوق عمله ومختلف عملیاتخانه‌لره تعیین قلنان اوسته وکهیالر واسطه‌سیله ایشلتدیریلیر. امر اداره‌لری یعنی مدیریت ونظارتی ایله برابر اخذ وتسلیم خصوصلری منحصراً جهت عسکریه‌یه وبو خصوصده صاحب وقوف ضابطانه عائددر. المانیاده جبخانه ضابطانی وجبخانه‌جی نامیله بر صنف عسکری موجود اولوب فشنکخانه‌لرك ایشلتدیریلمی وخصوصات فنیه‌سی بونلره عائد اولدیغی کبی دولت علیهٔ عثمانیه‌ده دخی اخیراً سایهٔ ترقیوایهٔ

حضرت پادشاهیده مهندسخانهٔ بریٔ همایونده تشکیل قلنان ممتاز صنفلرندن یوزباشیلق رتبه‌سیله نشئت ایتمکده اولان ضابطان بومثللو خدمات فنیه‌ده استخدام اولنمقده‌درلر . مع هذا فن آتشبازیده ساحه آرای حصول اولان ترقیات متوالیه نتیجه‌سی اولمق اوزره اوللری اشارت راکتلری ، تنویر خمبره‌لری وسائره کبی کمال موفقیتله استعمال ایدلمش اولان مرکبات ولوازمهٔ حربیه‌نك بر قسم کلیسی بوکونکی مقاصد حربیه‌یه توافق ایتمدکلرندن همان کاملاً ترك ایدلمشلردر .

۲ آتشبازیٔ هوائی یاخود شهر آیین وشنلك فشنکجیلکی — اجرای شهر آیین ایچون استعمال اولونان العاب ناریه‌نك طرق اعمال ومحافظه‌لرندن بحث ایدن بر فن وصنعتدر . العاب ناریه اعماله مخصوص عملیاتخانه‌لر طبق فن آتشبازیٔ حربیده ذکر اولوندیغی وجهله عینی شرائط احتیاطیه تحتنده یکدیکرندن متفرق ، لزومی قدر بعید وخفیف اخشاب اولمق اوزره انشا قلنان کوچوك بر طاقم باراقه وبنالردن عبارتدر . شنلك فشنکخانه‌لری دخی باشبوزوق عمله ، اوسته وکهیالر واسطه‌سیله ایشلتدیریلیر ، آنجق امر اداره ونظارتی ینه جهت عسکریه‌یه عائددر .

العاب ناریه عمومیت اعتباریله کیمیاده یانجی ویاقیجی نامیله معروف اولان مختلف النوع اجزای مرکبه‌نك اختلاطندن حصوله کلیر مواد منتقده‌دن بشقه برشی دکلدر . اشبو اجزای مرکبه یا یکدیکرینی متعاقب اوله‌رق برر برر ، یاخود بر قاچ دانه‌سی بردن مجتمعاً یانارلر . بوکا بناءً اجزای مزبوره‌یی ترکیب کیمیوی ومقدار اعتباریله مقصده توافق ایده‌جك صورتده انتخاب ایتمك وتأثیرات مطلوبه‌یی استحصال ایچون عملیات مهنیه‌یه دخی مراجعت ایتمك لازمدر . العاب ناریه‌ده استعمال اولونان مرکبات کیمیویه مخلوطنك هیئت مجموعه‌سنه یعنی قابل اشتعال اولمق اوزره ترکیب وتشکیل قلنان هر مخلوطه فن آتشبازیده (اجزا) تعبیر اولونور : هوائی اجزاسی ، مهتاب اجزاسی ، چناق والی مهتابی اجزاسی ، پسند اجزاسی و . . . الخ کبی .

هر اجزا ، کومور ، کوکورد ، اودون توزی و ... الخ مثللو یانجی یعنی وقود مواد ایله کهرجله ، قلوریت پوتاسیوم و . . . الخ مثللو یاقیجی یعنی مولد الحموضه ووقاد اولان موادن مرکبدر . اجزالرك ده محل استعمال ووجه اشتعاللرینه کوره انواع مختلفه‌سی واردر . غایت پارلاق وعیون آرا ضیا وملون آلو حصوله کتیرن اجزالره آلو اجزاسی وشراره فشان اولانلرده‌ده قیغلجم اجزاسی تعبیر اولونور .

آلو اجزالری — ابنیه‌یی ، الواح وتصاویری مماثلی ، تیاترو صحنه‌لرینی وسائره‌یی تنویر خصوصنده قوللانیلور . بونلرده کمال سکونتله یانان والوان مختلفه‌سیله کوزلری قاماشدیران تنویر اجزاسی ؛ اثنای طیرانده هوانك تأثیریله اشتعال ایدن قندیل اجزاسی کبی بعض اقسامه آیریلیر .

قیغلجم اجزاسی — اثنای اشتعالنده نظر ربا بر صورتده اطرافه شراره افشان لطافت اولدیغی کبی عینی زمانده قووانك آرقه‌سندن بر قوهٔ دفعیه کبی اجرای تأثیر ایده‌جك درجه‌ده غاز نشر ایتدیکندن فن آتشبازیده قوهٔ دفعیه مقامنده دخی استعمال اولنور . نسبةً بطی اوله‌رق یانان دفع اجزاسی ایچون قاره باروت اساس اولوب توز حالنده استعمال اولونور . دفع اجزاسنك مطلوب درجه‌ده بطی ویاسریع اوله‌رق اشتعالی ایچون درونته یا بالذات یانان یاخود تأثیر حرارت ایله قیزاران مواد سائره علاوه اولونور . دفع اجزاسی توزی یرینه مرکبات اصلیه‌سندن معدود اولان کهرجله ، کومور وکوکورد توزی مخلوطی دخی اساس اتخاذ ایدیله‌بیلوب بونلر بالخاصه بطیٔ الاشتعال اجزالر ترکیبنده استعمال اولونور . دمیر وچلیك براده‌لری (ا کنتی) غایت لطیف قیغلجملر

سوقاقلرینی تزیین وکولکه حاصل ایتمك ایچون غرسی اك مناسب اولان اشجاردندر. مسیره‌لرمزه قامت وطرا۔ وتیله سایه انداز لطافت اولقده‌در. پك چابوق نشو ونما بولور. تخمی واسطه‌سیله تکثر ایدر. بونلری بتون قیش رطوبتلی قوم درونده حفظ ایتمك لازمدر. ایلك بهارده ۲۰ ـ ۳۵ سانتیمتره مسافه‌لرده فیده شکلنده زرع اولنور. ایکی سنه‌لك فدانلر مناسب مسافه‌لرده سوقاقلرده دیکیلیر، پك چابوق وهر ارضده نشو ونما بولور.

آت کستانه‌سی اغاجنك قشری آجی برمادهٔ خصوصیه‌یی حاویدرکه (آسقولین) یعنی (کستائین) دینیر. بوماده میوه‌لرندن‌ده استخراج اولنمشدر. معتدل، خفیفجه‌مر، صغوق صوده همان غیر منحلدر، صیجاق صوده، کئولده زیاده منحلدر. تخیر ایله آبار صغیره (کوچك ایکنه‌لر) شکلنده کومه‌لر صورتنده ترسب ایدر. (ئه‌تاللو قروم) یاخود (پولی قروم) نامیله یاد ایدلمشدر. صولو حامضات بونو (اسقوله‌ئین) ایله غلیقوزه تفریق ایدیلیر. طبابتده دافع حما کبی توصیه اولنمشدر. آلام عصبیهٔ نوبیه‌نك تداویسنده نفعی کورولور. ۱ـ۲ غرام‌مقدارنده استعمال اولنور. قرمزی آت کستانه‌سی (اسکولوس پاویا) بر نوعی واردرکه قشری دافع حما، بذوری متلف اسماکدر.

— محیط المعارف —

آت مزاری — مشهورفرسلره، صاحبنك محبتنی قزانمش اولان آتلره مزار انشا ایلمك قدیمدن بری عادت ایدی. سلطان عثمان خان ثالث حضرتلری پك زیاده سودکاری «سیسلی قیر آت» نام مشهور اسب صبا رفتاری اسکدارده احسانیه‌ده چیچکجی قهوه‌سنك قارشی‌سنده بر محله دفن ایتدیرمشلردرکه اوزرینه دیکیلن والیوم بوقوناغك دیوارنده اوقونماز برحالده طوران طاشك اوزرنده‌کی تاریخ آتی‌یه نقل اولندی:

ظل حق حضرت عثمان خانك
سیسلی قیر آتی‌که آکلمشدر
امر ایزد ایله موت ایریشیجك
بومقام ایچره اوکومولمشدر

بوطاشه سیسلی قیر آت مزاری، آت طاشی دیورلر. بورایه بعضاً صانجیلی حیوانلری کتیروب کزدیریورلر.

آتا — اس. (آتمق ماده‌سندن) چوجغی اولان آدم (چوجغنه نسبتله). پدر. اب. بابا || حیواناتده یاورو یابان ارکك: آتا کوکرجین. آتا اوردك. || بزدن اول کلش کچمش اولان اصول. اسلاف. آباء واجداد: آتالردن قالمه. آتالر سوزی. || تمثیلاً بابا برنده اختیار عزیز ومحترم آدم. || قدیم تورکستانده وزیر.

خلالی: آتالق. آتالانمق.

مترادفاتی: پدر. اب. بابا (ن. بابا)

— ترکیبات لغویه: آتا حق. قاین آتا، اوکی آتا

— ترکیبات قولیه: آتا سوزلری.

آتا — آتا یاخود «تیتوس کوونتوس» سیللا زماننده یتیشن روماشاعرلرندن‌اولوب قبل‌المیلاد ۷۷ تاریخنده وفات ایتمشدر.

آتاڤوبی — (درعا) طرفلرنده مسکون قبائل بربریه‌دن بر قبیله‌نك اوروپاجه اسمی اولوب (طفیلاله) نك جنوب غربیسنده بر قاچ کونلك مسافه‌ده‌در. بورالردن مرور ایدن قافله‌لر بونلرك صولت وتهاجمندن فوق‌العاده خوف ایتمکده‌درلر.

آتاباپو — جنوبی آمریقاده «ونزوئه‌لا» حکومتنك غرب‌جنوبی جهتنده جریان‌ایدن برچای‌در.

طولی ٢٢٥ كيلومترەدر . اورەنوق نهرينه منصب اولور. سن فرناندو شهری بومنصب اوزندەكائندر.

آتاباسقا — جغرافيا. قنادادەبيوك برنهر اولوب لااقل ١٢٠٠ كيلومترو طولی واردر . آلبرتا اراضيسندن باشلايەرق (براق صو) نامی ويريلن ايرماق ايله برلشدكدن صوكرا (اسقلاو) كولندن كچوب آتاباسقا كولنه منتهی اولور .

— قنادانك شمالنده كائن طقوز قطعه اراضيدن بری اولوب مساحهٔ سطحيەسی ٦٠٠٠٠٠ كيلو مترو مربعی يعنی فرانسەدن دها بيوكدر . نفوسی پك آزدر. آتاباسقا نهری اكثريتله بواراضيدن كچديكی ايچون بوراسی‌ده اونهرك اسميله ياد اولنمقدەدر .

آتاباسقا — جغرافيا. قنادادەبيوك بركول اولوب مساحهٔ سطحيەسی ٧٠٠٠ كيلومترو مربعيدر. شرقدن (وولاستوق) كولنك ، جنوب غربيدن (آتاباسقا) نهرينك صولرينی آلەرق بونلری اسقلاونهری واسطەسيله اسقلاو كولنه دوكر. (هودسون) تجارت قومپانيەسی بونهرك سواحلنده ايكی تجارت موقعی تأسيس ايتمشدر.

آتاباسقا — رسم امم آمريقای شماليده مكسيقا كورفزيله جنوبی (زددريور) آرەسنده مسكون صنوف طوائفك نام عموميسيدر .

آتابال — اون سكزنجی عصردە اوروپاليلرك رقص ايدركن اللرنده طوتدقلری چالپارەلرە ويريلن اسمدركه « زيللی ماشه » ديديكمز آلته مشابه ايدی . الطبل كلەسندن آلنمق محتملدر .

آتاباليا — آتالويا مادەسنه مراجعت .

آتابك — اس. بك بابا. || دولت سلجوقيەدە وزير وناظر . صافی تركچه اولان بوتركيبی عجم وعرب مؤرخلری أتابك صورتنده قيد وفارسی قاعدەسی اوزره جمع ايله أتابكان ديرلر . حال بوكه طوغريسی يازديغمز كبی آتابكدر ، كه بك بابا ديمكدر . حتی روم سلچوقيلرنده بالفعل موقع اقتداردە بولنان حكمدارانك نفوذلی وزراسی بيله بويله برلقب آليردی. وقتيله سلچوق حكمدارلری كندی اوغللرينه امور حربيه وسياسيه تعليمی ايچون معتبر امرای بنامندن بريسنی مأمور ايدر وبونلره ، كنج پرنسلر اوزرنده برنفوذ معلمانه وپدرانه ايفاسنه ياردمی اولسون ديه آتابك عنوانی ويررلردی. ايشتە آتابكلردن بعضيلرينه برر اولكا تمليكی ويا بونلرك تعليمی نتيجەسی اولەرق آلتنجی ويدنجی عصر هجريده برقاچ آتابك حكومتی تشكل ايتمشدی . واقعا بونلر ملكلرنده كمال آزادكی ايله حكم سورمشلر ايديسەده اسكی متبوعلرينه حرمةً خطبەيی اوخاندان برذاتك نامنه اوقوتدقلری كبی كنديلری‌ده اومتبوعيتك برخاطرەسی اولمق اوزره يالكز آتابك عنوانی ايله اكتفا ايدر ، بشقه برلقب حكمداری آلمقدن اجتناب ايلرلردی . آتابكلر سكز حكومت تشكيل ايتديلر .

آذربايجان آتابكلری — ذاتاً سلچوقيلر الله دوشمزدن چوق زمان اول آذربايجان برترك مملكتی اولمش ايدی (آذربايجان كلمەسنه مراجعت) . بوحكومك مقری (اران) شهری ايدی . حكومتك مؤسسی ايران سلچوقيلرندن محمودك وزيری كمال سيمراومينك كولەسی شمس الدين ايلدكزدر . بوذات سلچوقيلردن آرسلان شاهك اناسنی يعنی طغرل ابن محمدك خاتوننی آلەرق اوكی اوغلنه آتابك اولدی (٥٤٨) . ايشتە بوتاريخدن اعتباراً كندی حسابنه چاليشەرق آذربايجان وجوارايالتلرينی ، ری واصفهان شهرلرينی آلدی . باشندەكی عسكری اللی بيك قدر سواريدن عبارت ايدی .

آذربایجان آتابکلرینك صیراسیله تاریخ قعود وارتحاللری آتیده مندرجدر :

شمس الدین ایلدکز	٥٣١	٥٦٨
جهان پهلوان محمد بن ایلدکز	٥٨٢	٥٨٧
قزل آرسلان عثمان بن ایلدیکز	٥٨٢	٥٨٧
نصرة الدین ابوبکر بن جهان پهلوان	٥٨٧	٦٠٧
آتابك اوزبك ابن ابوبکر	٦٠٧	٦١٣

بوحکومته (پهلوانیه) ده دیرلر. احوال تاریخیه‌لری ایچون حکمدارلرینك اسامیسنه مراجعت اولنه .

فارس آتابکلری — بونلره «سَلغَرِیه» ده دیرلر . اصل فارس اقلیمنده حکومت ایتدیلر ، مقرلری شیرازایدی. بوحکومتك مؤسسی مظفرالدین سنقر (سونقور) بن مودود بن سلغردر . ذاتاً سنقرك باباسی ودده‌سی سلچوقیلرده آتابکلك مقامنده بولنمشلردی ؛ کندیسی عراق سلچوقیلرندن محمود بن ملکشاهك زماننده فارس ایالتی والیسی ایدی ؛ محمود ارتحالنه یقین کوچوك اوغلی محمدی سنقره تودیع ، یعنی آتابکلکنه نصب ایله ایالتنه کوندرمش ایدی ؛ ایشته ٥٤٣ ده افندیسی نامنه حکومته باشلادی. فارس آتابکلری شونلردر :

مظفرالدین سنقر ابن مودود	٥٤٣	٥٥٦
مظفرالدین زنکی ابن مودود	٥٥٦	٥٧٠
تکله ابن زنکی	٥٧٠	٥٩٠
طغرل ابن سنقر	٥٩٠	٥٩٩
سعد بن زنکی	٥٩٥	٦٢٨
ابوبکر بن سعد	٦٢٨	٦٥٨
سعد بن ابوبکر	٦٥٨	٦٥٨
محمد بن سعد	٦٥٨	٦٦١
عائشه خاتون بنت سعد بن زنکی	٦٦١	٦٨٢

عائشه خاتون موغوللردن هولاکونك اوغلی منکویه واردی. بومنکو اسلامی اظهار ایله سلطان احمد نامنی آلمش ایدی . ایشته بویله‌جه‌ده یکرمی ییل کچدکدن صوکرا عائشه خاتونك وفاتنده مملکت بوسبتون موغوللر النه دوشدی. بوخاندان افرادی عمومیتله «مظفرالدین» لقبنی حائزدرلر .

موصل ویا عراق آتابکلری — قسیم الدوله آق سنقر (سونقور) عراق سلجوقیلرندن ملك شاه ابن آلب آرسلان معیتنده بولنمش ودایه‌سیله ازدواج ایده‌رك نسبتنی آرتیرمش بر تورك امیری ایدی. ملك شاه موقع اقتداره کچدیکی صیراده آق سونقوری اك بیوك مأموریتلره کچیردی . حکومتده سائر ایلری کلنلر کندی موقعلرینی محافظه ایتمك املیله امیر آق سونقورك کوستردیکی خدمتلره مکافاة اوله‌رق کندیسنه حلب ، حما ، منبج طرفلرینی تملیك ایتدیردیلر. آق سونقور محل مأموریتنه کیتدی، اداره‌سنك کوزللکیله خلقك محبتنی قازاندی .

ملك شاهك ارتحالنی متعاقب سوریه طرفلرنده برلشن مشهور تُتُش (توتش)ك طرفنی التزام ایلدی. شو خدمتی قارشیلغنده کوره‌جکی مکافاته بدل آذربایجاندن کلن توتش آق سونقورك الندن حلبی آلدی. بوندن طولایی ٤٨٧ ده وقوعه کلن محاربه‌ده توتشك امریله آق سونقور برطرف اولندی .

آق سونقورك اوغلی عمادالدین زنکی اوزمان هنوز اون یاشنده برچوجق ایدی. بوچوجق سلچوق امراسنه خدمتلر عرض وادا ایده‌رك برچوق مصادمه‌لرده بیوك یارارلقلر کوستردی . آق سنقر برسقی (آق سونقور بورصوقی) بوذاتی ٥١٦ ده واسط امارتنه وبصره شحنه‌لکنه تعیین ایلدی . صوکرا سلطان محمود بن محمد بن ملکشاه کندیسنی باباسنك اسکی مأموریتی اولان بغداد وموصل حکومتنه نقل ایتدیردی. اهل صلیب تاماردیندن مصره قدر اولان ممالك اسلامیه‌یی الده ایلدکلری، عراق تهدید آلتنده بولندردقلری جهتله آق سونقور بورصوقی‌نك اوغلی

عزالدين مسعود اوزرينه لياقت واقتدارينه مبنى عمادالدين زنكى موصل واليسى اولدى ؛ ايلك اوكجه موقعنى تحكيمدن صوكرا پورصوق اوغللرينك كولەلرى (مماليك برسقيه) الندە بولنان جزيرۀ ابن عمرى محاصره وضبط ايلدى . صليبيلردن (ژوسلن) دن رها (اورفه) ، سروج ، وبيرەجكى قورتاردى . ٥٢١دە حلبى ، صوكرا سوريەنك بربيوك قسمنى ادارەسنه الحاق ايله حكومتنى اعلان ايلدى. كنديسنه اولاد واحفادىدە خلف اولديلر . موصل، حلب وسوريەنك برچوق شهرلرينى كنديلرينه مقر ايدنمشلردى. بوكا سبب ايسه حكومتلرينك برچوق شعبەيه آيرلمسيدر.

بو خاندندن موصلدە حكومت ايدن ذوات شونلردر :

آتابك عمادالدين زنكى ابن آق سونقور ٥٤٠
سيف‌الدين غازى بن زنكى ٥٤٤
قطب‌الدين مودود ابوالملوك بن زنكى ٥٦٥
المعز سيف‌الدين طغرلتكين ابن مودود ٥٧٦
عزالدين مسعود اول بن مودود ٥٨٩
نورالدين آرسلان شاه اول بن مسعود اول ٦٠٧
ملك القاهر عزالدين مسعود ثانى بن نورالدين آرسلان شاه ٦١٥
نورالدين آرسلان شاه ثانى بن عزالدين مسعود ٦١٦
ناصرالدين محمود بن عزالدين مسعود ٦١٩
ملك الرحيم بدرالدين لؤلؤ (٦١٩دە عباسيه طرفندن تأييد وتصديق اولنان بوذات نورالدين آرسلان شاه اولك كولەسى ايدى) ٦٥٧
ملك الصالح بن لؤلؤ ٦٥٨

ملك القاهر مسعودك وفاتندە ايكى اوغلى قالمش ايدى ؛ ١٠ ياشندە بولنان اوغلى نورالدين آرسلان شاه، بدرالدين لؤلؤك نيابتى ايله باباسى يرينه كچدى . كرك بونك وكرك كنديسنه خلف اولان قارداشى ناصرالدين مسعودك زمانلرندە بدرالدين لؤلؤ حكومت سوردى . ناصرالدينك ارتحالندە بغداددن استقلالنى مصدق منشور كلدى . صوكرا زماننده هولاكو خان عراقه كلديكى وقت مدارا واطاعت ايدەرك موغوللره تابع قالدى . بالاخره يرينه كان صالح هولاكونك كيفنجه كيدەمديكندن برطرف وحكومتى موغول ادارەسنه نقل اولندى .

حلب آتابكلرى — موصل آتابكلكنى تأسيس ايدن عمادالدين زنكينك ارتحالندن صوكرا اوغللرندن سيف‌الدين غازى ايله نورالدين محمود آراسندە بر اختلاف چيقدى ، فقط آز زمان صوكرا اختلاف ائتلافه مبدل اولدى؛ نورالدين محمودك اقتدارى حسبيله وقتيله استيلا ايتديكى حلبى كندى يانينه آيردى و ٥٤٠ سنەسى حكومتنى تأسيس ايلدى .

بونلرك اسملرى شونلردر :

ملك العادل نورالدين محمود بن زنكى ٥٤١ : ٥٦٩
ملك صالح اسماعيل بن نورالدين ٥٦٩ : ٥٧٧
عمادالدين بن زنكى ابن قطب‌الدين مودود بن عمادالدين زنكى ٥٧٧ : ٥٧٩

نورالدينك ارتحالندن صوكرا اوزمان مصردە حكومت ايدن صلاح‌الدين ايوبى، صالحى حلب اميرى طانيمش ايدى ؛ فقط صالحك وفاتندە كلدى حلبى محاصره ايلدى . عمادالدين كنديسنه مقاومتە اقتدار كورەمديكى ايچون حلبى سنجار ايله مبادلەيى تكليف ايتدى . صلاح‌الدين‌دە كنديسنه سنجار ايله برلكده نصيبين ، رقه ، خابور وسروجى ويرەرك حلبى آلدى .

جزيرة ابن عمر آتابكلرى — بناسى عمر بن عبدالعزيزه نسبت ايديلن بوشهر ماردين ايله موصل آراسندە ، وقتيله مستحكم واليوم كوى حالندە ، بر موقعدر . ايلك اوكجه بوراسى موصل آتابكلكنه عائد ايكن اوعائلەدن ايكنجى سيف‌الدين غازينك وفاتندە

کوچك اوغلی معزالدین سنجر شاه ملحقاتی ایله بونلاری کندی حسابنه تملك ایلدی .

بوعائله‌دن گلن آتابکلر شونلردر :

معزالدین سنجر شاه بن سیف‌الدین ٥٨٦ : ٦١٨
غازی بن سنجر شاه ٦١٨ : ٦١٨
معزالدین محمود بن سنجر شاه ٦١٨ : ٦١٨
ملك الزاهر بن معزالدین محمود ٦١٨ : ٦٢٩
ملك مسعود بن ملك معزالدین محمود ٦٢٩ : ٦٤٨

اربیل ، یاخود اردبیل آتابکلری — الجزیره‌ده اوزمان رصانتی ایله مشهور اولان اربیل، شهر زورك مقری ایدی . موصل آتابکلرینك نفوذ واقتداری ضعفه دوشدیکی زمان عباسیه بندکاندن وتورکان جنسندن بکتکین یاخود طوغریسی پکتکین نام‌ذاتك اوغلی زین‌الدین علی موصل آتابکلرندن عمادالدین زنکینك توجهی قازانمش واك اول موصله سوق ایلدیکی عسکرك سردارلغنه نصب ایدلمش ایدی . آتابك زنکینك اوغلی برنجی سیف‌الدین غازینك موصلده آتابکلکی زماننده خدمتنده بولندیغی کبی صوکرا برادری مودودك‌ده معیتنده بولنمش ایدی . ٥٦٣ ده زین‌الدین علی وفات ایده‌رك بیوك اوغلی زین‌الدین یوسف ، موصل آتابکی طرفندن اربیل حکومتی نیابتنه مأمور ایدلدی . ٥٨٦ده زین‌الدین یوسفك وفاتنه مبنی صلاح‌الدین ایوبی معیتنده بولنان قرداشی مظفرالدین کوکبری (کوك‌بوری) [١] بالفعل اربیل آتابکلکنه نصب ایدلدی . حکمدارلری شونلردر :

زین‌الدین یوسف بن علی ٥٦٣ : ٥٨٦
مظفرالدین کوکبری بن‌علی ٥٨٦ : ٦٣٠

وفاتنده حکومتی ، مستنصر باالله انتقال ایلدی.

سنجار آتابکلری — مؤسسی موصل آتابکلرینك اوچنجیسی اولان قطب‌الدین مودودك کوچك اوغلی عمادالدین زنکیدر .

عمادالدین ابن مودود ٥٦٦ : ٥٩٤
قطب‌الدین محمد بن عمادالدین ٥٩٤ : ٦١٦
عمادالدین شاهنشاه بن قطب‌الدین ٦١٦ : ٦١٦
جلال‌الدین بن قطب‌الدین ٦١٦ : ٦١٧

ایوبیلردن ملك الاشرف یدیله حکومتلری موصل حاکمی بدرالدینه ویرلدی .

لور آتابکلری — عرب املاسنجه (لُر) یازیلان وایرانك غرب جهتنده ساکن اولان (لور) خلقنه مسکن اولان بوخطه‌ده بری بیوك ودیکری کوچك ایکی آتابکلك حکومتی تشکل ایتمشیدی .

١ بیوك لور آتابکلری — «آتابکان لر بزرك» دیه تاریخلرده آکیلان بوحکومت، فارس آتابکلرینك برنجیسی اولان آتابك ابو بکر سونقورك امراسندن ابو طاهر محمدطرفندن ٥٤٥ تاریخنده‌تأسیس‌اولنه‌رق ٨٢٧ سنه‌سنه قدر ٢٥٠ ییل‌سورمش، ٩ حکمدار یتشدیرمشدر. اصل اقلیملری لورستان اولدیغی حالده برآرالق اصفهان جوارینه‌قدر توسیع ملك ایتمشلردی. حکمدارلری شونلردر:

ابو طاهر بن محمد ٥٤٥ : ٥٥٠
هزار اسب ابن ابو طاهر ٥٥٠ : ٦٢٦
عمادالدین پهلوان ابن هزار اسب ٦٢٦ : ٦٤٦
نصرالدین کلنجه ابن هزار اسب ٦٤٦ : ٦٥٢
مظفرالدین بن نصرةالدین ٦٥٢ : ٦٥٦
شمس لدین آلب آرغون ابن
نصرةالدین ٦٥٦ : ٦٧١
یوسف شاه بن شمس‌الدین ٦٧١ : ٦٨٠
افراسیاب ابن یوسف شاه ٦٨٠ : ٦٩٦
نصرةالدین احمد بن یوسف شاه ٦٩٦ : ٧٣٣
رکن‌الدین یوسف بن نصرةالدین ٧٣٣ : ٧٤٠

[١] کوك قورت ، دیمکدر؛ تورکلرده قورت سمهٔ اقتدار طانمش ایدی ، حتی حکمدار چادرلرینه، رانجاق کوندرلرینه برر قورت باشی قونور ایدر .

مظفرالدين افراسياب ابن نصرةالدين	٧٤٠ : ٧٩١
احمد بن افراسياب	٧٩١ : ٧٩٥
ابو سعيد بن احمد	٧٩٥ : ٨٠١
شاه حسين بن ابو سعيد	٨٠١ : ٨١١
غياث‌الدين بن كاوسى	٨١١ : ٨٢٥
	٨٢٥ : ٨٢٧

بوخاندان‌توكله (تكلُه) بغدادك ضبط وتخريبنده ، مع‌الكراهه ، هولاكو معيتنده بولنمش واسلامك نكبتنه آجيديغى ايچون اماته ايدلمشدر . توكله‌دن صوكرا كلنلر ايلخانيلره تابع اوله‌رق ياشامشلروصوكرا تيمورلنكى متبوع طانيمشلرسه‌ده بالاخره شاهرخ‌ميراز طرفندن حكومتلرى رفع اولنمشدر .

٢ كوچك لور آتا بكلرى — « آتا بكان لُرُ كوچك » ويا « لور صغير » دينيلن بو سلاله‌نك باشى ايران سلچوقيلرى طرفندن كوچك لورستان واليسى بولنان حسام‌الدين شوهلك آدمى و خلفى اولان شجاع‌الدين خورشيددر . شجاع‌الدين خورشيد كوچك لورستانك مقرى اولان خرم آباده ٧٥٠ سنه‌سى واليلكه ارتقا ايتمش واو زمانك حكمنجه اورته‌لغى بوش بوله‌رق ٥٩١ ده استقلالنى اعلان ايلمشدر . بونلردن كان‌حكمدارلرك اساميسى شونلردر:

شجاع‌الدين خورشيد	٥٩١ : ٦٢١
سيف‌الدين رستم ابن نورالدين	٦٢١ : ٦٢٢
شرف‌الدين ابو بكر بن نورالدين	٦٢٢ : ٦٢٤
عزالدين كرشاسب ابن نورالدين	٦٢٤ : ٦٢٧
حسام‌الدين خليل بن شجاع الدين خورشيد	٦٢٧ : ٦٤٠
بدرالدين مسعود بن شجاع لدين خورشيد	٦٤٠ : ٦٥٨
تاج‌الدين بن عزالدين	٦٥٨ : ٦٧٧
ملك‌الدين حسن) عزالدين حسين)	٦٧٧ : ٦٩٢
جمال‌الدين خضر	٦٩٢ : ٦٩٣
حسام‌الدين عمر	٦٩٣ : ٦٩٣
صمصام‌الدين محمود	٦٩٣ : ٦٩٥
عزالدين محمد	٦٩٥ : ٧١٦
دولت خاتون ، زوجهٔ عزالدين محمد	٧١٦ : ٦١٧
عزالدين ، برادر دولت خاتون	٦١٧ : ٧٣٠
شجاع‌الدين محمود بن عزالدين	٧٣٠ : ٧٥١
عزالدين حسين بن شجاع‌الدين محمود	٧٥١ : ٧٨٨
سيد احمد بن عزالدين	٧٨٨ : ٨١٠
شاه حسين عن احفاد عزالدين حسين	٨١٠ : ٨٣٥
شاه رستم بن شاه حسين	٨٣٥ : ٨٧٠
» » » » »	٨٧٠ : ٩١٢
اوغوز خان بن رستم شاه	٩١٢ : ٩١٥
جهانكير بن رستم شاه	٩١٥ : ٩٢٠
شاه رستم ابن جهانكير	٩٢٠ : ٩٢٣
محمد بك بن جهانكير	٩٢٣ : ٩٢٧
شاه ويردى ابن محمد بك	٩٢٧ : ٩٣٠

بونلرده برآرالق‌ايلخانيه‌يه بعده‌آل‌تيموره، صوكرا صفويلره مدارا وتبعيتله عادتا قونسز فرسز برحكومت سوردكدن صوكرا ٩٣٠ تاريخنده مملكتلرى ممالك ايرانيه‌يه الحاق اولندى . — محيط‌المعارف —

(بتون شو آتا بكلرك احوال خصوصيه‌لرى ايچون اسملرينه مراجعت بيوريله)

آتابى — اس (فرنكجه) قالين برايپك قماشك اوروپاجه نامى‌در . خالص ايپكدندر . آلتون يعنى صيرمه‌ايله قاريشيق دكلدر .

بوكله عربى (عتابيه)دن محرف‌دركه بغدادك برمحله‌سى ايدى بونوع ايپك‌قماشلر اوراده ايشلنيرايدى. عتابيه قماشلرينك‌بالكز ١٢ نجى و ١٣ نجى عصرلرده‌رواجى وارايدى. عرب مؤلفلرى ادبا وشعراسى بوندن‌بحث ايدرلر. ادريسى ديوركه بونوع قماشلرك مركز اعمالى

ایرانده اصفهان ، اسپانیه‌ده المریه ایدی (عتابیه ماده‌سنه مراجعت) .

آتابیریا — جغرافیا. ردوس جزیره‌سنده واقع (آتابیریس) طاغنه اضافةً قدیم جغرافیا کتابلرنده جزیرهٔ مذکوره‌نك بعضاً بو اسمله یاد اولندیغی واردر .

آتابیریس — ردوس جزیره‌سنك اك مرتفع طاغیدر . بو طاغك تپه‌سنده قدیماً (زوس آتابیریوس) اسمنده بر معبد موجود ایدی . بو اسمك منشئی معلوم دکلدر .

آتاتیا — جغرافیا. جزایرده بر ناحیه‌در که جزایر شهرینه ٤٠ کیلو مترو مسافه‌ده متیجه اوواسنده واقع ۲۲۸۷ نفوسلی بر قریه آدیدر .

آتاجو — جغرافیا. آرژانتین جبالندن بر طاغ اسمی اولوب بو جبل غرانیت طاشلرندن مرکب و برچوق باقر معادنی حاویدر . (سیه‌رادل آتاجو) دینن بو طاغ شرقدن غربه طوغری امتداد ایده‌رك جنوبده (لوس پوزوئلوس) صحراسنی تشکیل ایدر وغرباً (سیه‌رابلهم) جبالی ایله اتصال ایدرکه بوده سالطه ولایتنه قدر کیدر . غرباً (آرژانتین) حکومتنه تابع (قاتامارقا) ولایتی داخلنده (آقونکوبجا) سلسله‌سنه التصاق ایدر. بوراده آلتون ، باقر معادنی اخراج اولنور. آتاجو طاغنك ارتفاعی ۳۳۰۰ متره‌در

آتاج اس . (آتادن) باباج . ن . مخفف اولان ابیخ بالخاصه طاووغك ارککی حقنده قوللانیلیر . ن . !! آتاسنك خوینه و خلقنه چکن کمسه .

آتاچی — جغرافیا . اسیای غربیه‌ده سیبریانك اورنبورغ قطعه‌سنده برسلسلهٔ جبال اولوب اورال نهری بونجه اوزانیر و بو نهرك وادیلریله قیرغیز چوللرینی یکدیکرندن تفریق ایدر. بوراده دمیر فلزاتیله عقیق استحصال ایدیلیر .

آتاچینی — تراجم. ناربونه غالیالیلرینك اسمیدر. بونلر (ته‌قتوراج) و (ثه‌راقومیق) وولسلری نامیله ایکی قسمه آیریله‌رق (لوود) ولایتی حوالیسنده اقامت ایدرلردی .

آتاد — جغرافیا. مجارستانده ، سومه‌ك ولایتی ملحقاتندن برقصبه‌در . نفوسی : ۲۰۸ در .

آتارن — جغرافیا . تنه‌سازیم یعنی بیرمان انکلیزی‌ده جاری برنهر آدیدر. نهر مذکور تنه‌ساریم ایله سیام قرالیتی آره‌سنده برحد فاصل تشکیل ایده‌رك شمال وشمال شرقی‌یه طوغری توجیه استقامت ایله‌و - بالیوآطه سنك منتهای شمالنده واقع (مارتابان) کورفزینه منصب اولور. وادیسنك طولی ١٥٠ کیلومتره اولوب جوارنده غایت زنکین اورمانلر واردر .

آتارانت — جغرافیا. قدیم آفریقاده برقبیله اسمیدرکه هرودوتده مذکوردر .

آتاربشیش — جغرافیا. مصر قدیمه‌ده برشهر آدیدر. (هرودوت) شهر مذکور حقنده شو یولده معلومات ویرییور : شهر مذکور (نیل) ك ساحل یمیننده و (منفیس) ك درت میل بعد جنوبیسنده واقع اولوب لسان مصریده بوشهره (بلدهٔ هاتهور) دینیر ایدی‌که آتاربشیش بونك محرف برنامیدر. مصریلرك (هاتهور) الهه‌سی یونانیلرك وه‌نوسنه معادل اولدیغی ایچون یونانیلر بوشهره (آفرودیتوپولیس) نامنی‌ده ویرمشلردی . مصریلر هنوز طوغورمامش بر اینك شکلنده اولان (هاتهور) ك هیکلنه طاپارلر ایدی. شیمدیکی (عطفیه) اوشهر قدیمك یرنده‌در .

آتاردی — (سنت اوغوستن) راهبلرندن اولوب سچیلیاده (سنت فیلیپ داژیر) نامیله معروف قدیم برشهرده طوغمش ایدی . موی الیه (قاتانا) دارالفنوننده (تاریخ مقدس) معلملکنده و ۱۷۳۸ ده مالطه وسچیلیا هیئت روحانیه‌سی ریاستنده بولنمشدی . موی الیه (سن پول) ك اثنای راهده دکزده اوغرادیغی قضا اوزرینه چیقدیغی ، لاتینجه مه‌لیتا تعبیر اولنان آطه‌نك تعیین موقعنه دائر برمسئله چیقاردی . هرکس عمومیتله آفریقا ایله سچیلیا آراسنده واقع مالطه‌اطه‌سی اولدیغنی و بعضیلری ایسه مالطه آطه‌سی اولمیوب دالماچیاده واقع (مه‌لادا) دینیلان آطه اولدیغنی بیانده اصرار ایدییورلردی . بونلردن (جیورجی) بوصوك فکری قبول ایتمشسه‌ده النهایت مشار الیه (سن پول) ك چیقدیغی بر مالطه آطه‌سی اولدیغنی(آتاردی) اثبات ایده‌رك معارضلرینی اسکات ایتمشدر .

آتاژن — حیوانات. ذات الارجل المفصلیه شعبه‌سنك حشرات فرقه‌سنك مغمدالجناح صنفنك درستیده فامیلاسندن برجنسك فرانسزجه اسمیدر . لاتینجه‌سی یعنی فنی اسمی آتاژه‌نوس‌در . آتاژنلرده قرون « بوینوزلر » قیصه اولوب اوجی طوبوز شکلنده انتفاخ ایتمشدر . رأسی اوزرنده موجود وبسیط برکوزدن عبارت اولان شللصباغیه (ملون برلکه) آتاژن جنسی مجاوری اولان اجناسدن تفریق وتمیز ایدر .

آتاره‌پو — جغرافیا . کوبان‌انکلیزیده(شیطان قیاسی) دینمکله‌معروف برجبل‌صوانیه‌اولوب (کیدارو) ایله (روبونی) دره‌لرندن ۳۰۰ متروا رتفاعنده‌در. جبل مذکورك سطح بحردن ارتفاعی ۴۰۰ متره‌یی تجاوز ایتزسه‌ده اوراده‌کی تپه‌لرك الك یوکسکیدر .

آتاسقوزا — جغرافیا آمریقاحکومت‌متحده‌سنك جنوب قسمنده برقونتلغك اسمی‌در . موقع مذکور (ریونوئس) نهرینه منصب اولان آتاسقوزا چایی اوزرنده کائندر . اهالیسی کاملاً عرق ابیضه‌منسوب اولوب‌مقداری ۱۸۷۰ ده ۲۱۳۰ راده‌سنده‌ایدی . مرکزی (پله‌انتون) اسمنده برقریه‌در ۲۱۰ نفوسی واردر .

آتاف — جغرافیا یاخودعطاف‌جزایرولایتنده‌بر قریه‌آدیدر . ۲۱۲۱ نفوسی‌واردر . روماخرابه‌لرندندر .

آتاقارق — جغرافیا آمریقای‌جنوبیده‌خط‌استوا حکومتنده (پلیشنشا) قربنده برووقان اولوب ۵۰۳۹ متره ارتفاعنده‌در . منفذینك عمقی ۴۲۴۲ متره‌در . کیتو بلده‌سنه حاکمدر .

آتاقاما — جغرافیا . (بولیویا) ده (آند) طاغلرنده و ۲۲,۴۵ درجه عرض جنوبیده واقع بر وولقان اولوب ارتفاعی ۵۵۰۰ متره‌در .

آتاقاما — جغرافیا. شیلی ایالاتندن‌بری‌اولوب مرکزی(قوپیاپو) شهریدر ۷۱۴۳۰ نفوسی‌حاویدر . بوایالات داخلنده ۵۰۰ کموش ، ۱۲۰ باقر و ۲۰ آلتون معدنی موجود اولوب بومعدنلر ایشلدیله ایشلدیله طمرلری توکنمکه باشلامشدر . بو (آتاقاما) ایالتی قدیماً بولیویا حکومتنه عائد بولندیغی حالده ۱۸۸۳ ده شیلی‌یه‌ترك‌اولنان والیوم (آنتوفاغاستا) نامیله یاد ایدیلن ایالتدن باشقه‌در . بوصوك ایالتك شمال طرفنده‌کی بر قاچ منبت وادیدن ماعدا محللری واسع وچوراق برقوم صحراسندن عبارت اولوب حالبوکه آتاقاما ایالتی صنایعدن زیاده زراعت وتجارت مملکتیدر .

آتاقاما — جغرافیا. شمالی (پرو) ده بر ولایتدر. مذکور ولایتك اراضیسی عمومیتله قوملق اولوب یالکز شمال جهتی براز منبتدر. بوولایت ٥٢٧٢ نفوسی، ایلیجه‌لری وباقر معادنی حاویدر. (قوبیجا) لیمانیله (سان‌فرانسیسقو وآتاقاما) باشلوجه شهرلرندندر.

آتاقامس — آتاقاماس — جغرافیا. آمریقای جنوبیده ساکن اسکی آمریقالیلرك اسمیدر. بو طائفه بحر محیط معتدل ساحلنده و ١٩ ایله ٢١ درجه عرض جنوبیده ساکن‌در. بونلر (پرووین) لرك فامیلیاسنه عائد اولوب لسان مخصوصلرینی بوسبتون غائب ایتمشلردر.

آتاقامه‌س — جغرافیا. آمریقا، (اسمارالداس) ك غرب جنوبیسنده وسان فرانسیسقو برونك براز شمالنده واقع کوچك برشهردر.

آتاقامیت — کیمیای معدنی. معدنیاتدن واوقزی قلوریدجمله‌سندن باقری حاوی برجوهر معدنیدر. معین شکلنده اوفق بلور حالنده بولنور. اساساً بورك شکلنده اولوب سرت، طمارلی ویا دانه‌لیدر. بر درجه‌یه قدر جلای زجاجی‌یی حائز اولمقله برابر بعضاً شفاف بعضاً ده غیر شفاف اوله‌رق ظهور ایدر. رنکی زیتونی وزمردی یشیل ویا سیاهسی قویو یشیلدر. مقطعی غیر مستوی والما یشیلی رنکنده چیزکیلری حاوی اولوب او درجه قابل انکسار دکلدر. صلابتی = ٣ — ٣,٥، ثقلت اضافیه‌سی = ٣,٦٩ — ٣,٧٠ در. ترکیبی قلورنحاس ایله حمض ماء نحاس (مائیت نحاس) دن مرکب یعنی [$cucl_2 + cu_2H_2O_2$] دن عبارتدر.

آتاقامیت، جنوبی وال جدیده، افریقای غربیده، شیلی وپروده بولندیغی کبی بالخاصه آمریقای جنوبیده کائن بولیویده کثرتله مبذولدر. اشبو قطعهٔ اراضیدن چیقاریلان جوهر معدنی ایشلدیلوب باقر استخراج اولنمق اوزره اوروپایه سوق وارسال اولنور. بعض سیلاب یتاقلرنده توز حالنده بولنه‌رق ریك مقامنده استعمال ایدیلیر.

آتاقس — حیوانات. ذات الارجل المفصلیه شعبه سنك عنکبوتیه فرقه‌سنك آقار صنفنك عنکبوت الما یعنی صو اوروجکی فامیلیاسنه منسوب برجنسك اسمیدر. ایدر اقنا نامیله دخی معروفدر. بو جنس انواعی طاتلی صولرده یشار. تنفس اکثریت اوزره‌قصبی‌در. فکچه‌لری مخلب شکلنده، فکوکی قیصه ومتبارزدر. ارجل سبحیلری حریر ایله مجهزدر. استحاله‌لری مختلطدر. یمورطه‌لرینی صوده بولنان یاپراقلره وساقلر اوزرینه براقیر. دیشیلرك برچوغی برلشه‌رك بردن یمورطلارلر. یمورطه‌لردن چیقان سرفه‌لر آلتی آیاقلی اولوب حشراتك مغمدالجناح و جناحیةالنصف صنفنك آبی اولان انواعنك اوزرنده بولنور. شفیره حالنه استحاله ایده‌جکی زمانده مسدس الرجل اولان بوسرفه، صویك دیبنه دوشه‌رك غیر متحرك قالیر. بعده آز مدت ظرفنده بو صو اوروجکی دیه‌بیله‌جکمز حیوان مثمن الرجل اوله‌رق صویك دیبندن چیقار. بو جنسك بعض انواعی بتون مدت حیاتنده آبی اولان حیواناتك غلصمه‌لرنده طفیل صورتنده ساکن اولور. بعضیلری آنجق شفیره (تنفس آبی‌یه مخصوص آلت) دورنده طفیلدر. آتاقسلرك ابعادی، کوچك رنکلری قرمزی ویا یشیل اولوب سرعتله صوده یوزرلر.

آتاقولیت — کیمیا ترکیبی مائیت فوسفوریت آلومیندن عبارت اولوب لینیتك برنوعه‌سیدر. (بو ماده‌یه مراجعت).

آتاقوم — جغرافیا. اسکی اسپانیاده برشهر آدی اولوب الیوم اسمی (آته‌قا) در.

آتاك — جغرافيا. فرانسه‌ده (سنت اومر) ده، (قاله) قنالی اوزرنده واقع (بولونیا) یه ۳۷ کیلومتره مسافه‌ده بولنان ٤٦٦٦ نفوسی حاوی برقریه آدیدر.

آتاكوس — حیوانات. ذات الارجل المفصلیه شعبه‌سنك حشرات فرقه‌سنك خرشفی الجناح صنفنك غیر متجانس القرون تحت صنفندن بونبسیده فامیلیاسنه منسوب بر جنسك اسمیدر. بعض مؤلفلر بونی عینی فامیلیایه منسوب وساتورینه نامیله معروف جنسك یقین بر ارقداشی اولدیغی وحتی بعض مؤلفین تماميله بونك عینی اولوب مختلف ایكی اسم تحتنده بولندیغی بیان ایدییورلر (ساتورینه ماده‌سنه مراجعت) . اوراق كبی اولان قنادلری زجاجی كوزلره مالكدرلر . بوجنسك بعض انواعی حریر حاصل ایدرلر. اكثریسی ممالك حاره‌یه مخصوص برقاچ نوعه مالكدر .

آتاكی — جغرافیا . بساراییا قطعه‌سنده (دینیستر) نهرینك ساحل یمیننده (خوتین) ه ٩٤ كیلو متروبعدنده كائن ٧٠٠٠ نفوسلی برشهردر .

آتال — تراجم. برغمه‌لی برواعظدر. ایكنجی عصر میلادیده لیونه كله‌رك خرستیانلغی نشر وتعمیم ایتمشدی سنه ١٧٧.

آتال — تراجم . (هونوریوس) ك زمان حكومتنده سناتو اعضالغی وروما والیلكنده بولنمشدر. (آلاریق) رومایی ضبط ایتدیكنده مومی الیهی تلطیف ایده‌رك حكمدارلق رتبه‌سنی ویرمش ایسه‌ده بالآخره بوعنوانی استرداد ایتمشدی. ٤١٦ سنه‌سنده حكومت تكرار (هونوریوس) ه انتقال ایتمش ومومی الیهك النی قطع ایتدكدن صوكرا (لیپاری) آطه‌سنه نفی واعزام ایلمشدی .

آتال — تراجم. اسكندرك پدری فیلیپك قائممقامی و (قله‌ئوپاترا) نك عموجه‌سی ایدی كه فیلیپ (اولمپیا) یی تطلیق ایتدكدن صوكرا بو (قله‌اوپاترا) ایله ازدواج ایتمشدی . ٣٣٦ تاریخنده ایرانیلره قارشو حركت ایدن پیشدار قولنك قوماندانی آتاله ویرلمشدی . فیلیپك وفاتنده اسكندره قارشو كوچك یكننك حقوق حاكمیتنی محافظه و تأمین ایتمك ایسته‌مشسه‌ده موفق اوله‌میه‌رق ترك حیات ایتمشدر .

آتال — تراجم . برغمه قرالی اولوب قبل المیلاد ٢٤١ دن ١٩٧ تاریخنه قدر اجرای حكومت ایتمشدر. سوریه حكمدارلرندن ضبط ایتدیكی مملكتلرله حكومتنی توسیع ایتمشدی. رومالیلرك اوچنجی (فیلیپ) ه قارشی وقوع بولان تجاوزلرنده مومی الیه رومالیلره معاونت ایده‌رك محبت وتوجهلرینی قزانمشدی. برغمه كتبخانه‌سنی تأسیس ایتدی. برغمه‌ده موجود اولان مشهور محرقه مومی الیهك زماننده یاپلمشدر .

آتال — تراجم. بوده برقدیم برغمه حكمداری. فیلادلف لقبیله معروف اولان ایكنجی (آتال) برنجینك اوغلی اولوب برادری ایكنجی « ئومن » ه خلف اولدی . قبل المیلاد (١٥٩-١٣٨) ه قدر اجرای سلطنت ایتدی . رومالیلرك معاونتیله بیتینیا قرالی پروزیاسی مغلوب وپریشان ایلدی . آتالی وفیلادلفی شهرلرینی بنا ایتدی. كندیسی حرف وصنایعی چوق حمایه ایدر ایدی .

آتال — تراجم. ایكنجی (آتال) ك یكنی اولوب قبل المیلاد (١٣٨-١٣٣) ه قدر برغمه‌ده اجرای حكومت ایتدی. زراعت وباغچوانلق كبی ایشلره مراق ایتمش ایدی. صحت وموثوقیتی شایان اعتماد اولمایان بروصیتنامه سنده املاك و اموالنك كافه‌سنی رومالیلره ویرمش

وبالآخره ممالكى روماليلر طرفندن ضبط ايديلەرك روماليلرك اسيادەكى ولايتلرى عدادينه دخل اولمشدى .

آتال — تراجم . آندرومنك اوغلى اولوب اسكندر كبيرك جنراللرندن ايدى . پرديقاسك همشيرەسى آتالانت ايله ازدواج ايتدى ، اسكندر ايله همسن ايدى . ايسوس وغوغامەل محارباتنده فوق العاده يارارلق كوسترمشدى .

آتال — تراجم . تيبرزماننده يتيشن رواقيون مسلكى فيلسوفلرندندر . سەنەك موسى اليهك حلقۀ تدريسندن استفاده ايتديكندن استادينك حقنده مدح وستايشده بولنمشدى .

آتالا — جغرافيا . امريقا حكومات متحدەسنه تابع برقونتلق آديدر . ١٣٠٠٠ قدر نفوسى اولوب مقرى (قوسيوسقو) در .

آتالا — هيئت . مريخ ايله مشترى بيننده‌كى سيارات صغيرەنك يوز يكرمى بشنجيسيدر . بوصغيرەيى ١٨٧٥ سنەسى ٢ تشرين ثانيده پول هانرى كشف ايلەمشدر .

آتالاريق — تراجم . اوستروغوت قراللرندن اولوب ٥١٦ سنەسنده تولد و٥٢٦ سنەسندن ٥٣٤ سنەسنه قدر اجراى حكومت ايلمشدر . دها چوجق ايكن والدەسى (آمالاسونت) ك نيابتى تحتنده اولەرق قرال (تئودوريق) دن صوكرا مقام قرالى‌يه قعود ايتمش ايدى .

آتالاس — جغرافيا . آرژانتين حكومتى داخلنده واقع (شاقو) صحراسنده كشت وكذار ايدن برايليره ويريلن اسمدر . بونلره اكثريا (ريووەرمەجو) نهرى واديسنده تصادف اولنور .

آتالانت — اساطير . يونان قديم اساطيرنده سرعت سيريله مشهور آرقادى‌لى برقيز اولوب هركيم ازدواجنى طلب ايدرسه قوشو مسابقەسنده كنديسنى كچمسنى شرط ايدر . ومسابقەيه چيقانلرك اولا اوكنه كچملرينى مساعده ايلديكى حالده ارقەلرندن برحربه ايله قوشوب يتيشير ، بعده كنديلرينى تلف ايدرمش . نهايت (وەنوس) ك نصيحتى اوزرينه (هيپومن) اسمنده برى سرعت مسابقەسى اثناسنده صاغه وصوله اوچ آلتون الما دوشورمش و آتالانت اونلرى يردن قالديرمغه اوغراشيركن بريكى محل مقصوده واصل اولمشدر . اساطيره كوره آتالانت تولدندن صوكرا قيرده ترك اولنەرق برديشى آيينك يانينده بويومشدر . صيد وشكارده بيوك شهرتى واردر . تاريخ اساطيره نظراً مرقومەيى سالف الذكر حيله سايەسنده تحت ازدواجنه آلان (هيپومن) دكل (ملانيون) اسمنده بريدر .

— هيئت . مريخ ايله مشترى ماييننده ، اوتوز التنجى سيارۀ صغيرەكه پارسده غولد شميت طرفندن ١٨٥٥ سنەسى ٥ تشرين اول ده كشف اولنمشدر .

آتالانتى — جغرافيا . يونانستانده بنه بواسى حائز اولان كورفز قربنده كائن و ١٧٠٠ نفوسلى اوفاق بر قصبەدر .

— يونانستانده اغريبوز آطەسيله لوقريد قطعەسنى تفريق ايدن بر كورفزدركه قديماً اوبه (اينه‌بختى) كورفزى ناميله ياد اولنوردى .

آتالانتى — يونانستانده فوكيدا ولايتى داخلنده (لوقريس) ئەپاركيا لغنك مركزى اولوب ٢٧٦٠ نفوسى حاوى كوچك بر شهردر . لسان تركيده بو شهره (تالاندى) ديننير .

آتالانتی — نباتات. فصیلهٔ سذابیه‌دن، نارنجیه قسیمه‌سندن برطاقم دیکنلی اشجار ویا شجیراتك اسم جنسیدر . بونلرك منابت اصلیه‌سی اسیای استوائی ایله اوستراليادر. یاپراقلری مرکب ، وحیدالورقه ، عالك (یعنی متجلد ، مشین کبی سرت) ، ازهاری موجبهٔ عنقودیه (بر رأسدن صالقم کبی چیقمش) ویا مجتمعهٔ ابطیه (یاپراغك قولتوقلرنده طوپلانمش) شکلنده مرتب ، نوع مثالی آتالانتی مونوفیللا (یك ورق آتالانتی) درکه هند شرقیده نابتدر . بونك اوراق مقوی ، وروماتیزمه‌نك مضادی اولمق اوزره توصیه ایدیلیر .

آتالایا — جغرافیا . برزیلیاده (آلاغواس) ولایتنده ۲۰۰۰ نفوسلی برشهردر .

آتالر سوزی — عربجه « امثال » دیتیلن برطاقم اقوالدن عبارتدر. آتالر سوزی الفاظی قلیل ، دلالتی کثیر ، سهل الفهم ، معانیسی قوتلی برطاقم جمله‌لر درکه برحکم اخلاق ویا فلسفی‌یی ویاخود تجربی‌یی تضمن ایده‌رك لسان عوامدن توارد ایدر. برخلقك مزاج وطبیعتی اکلامغه مدار اولور . اوخلقك افکارینی ، ادراکنی ، اخلاقنی ، عاداتنی کوستره‌رر آینه‌در . هرقومده آتالر سوزی واردر . فقط هرقومك‌کی کندیسنه مخصوصدر . اقوام مدنیه‌نك همان کافه‌سی بوسوزلرك قیمتلرینی تقدیراً جمع ایتمشلردر. تا اسکی یونانلیلر بیله جمع امثاله اهتمام ایلمشلردر . تورکده‌کی آتالر سوزی اقوام مختلفهٔ تورکیه آراسنده مشترکدر. حاوی اولدقلری الفاظ یرینه کوره دکیشیر . ضروب امثال عثمانیه‌نك جمعنه کمال پاشا وشناسی کبی ذوات همت ایتمشلردر . شعرادن نجاتی ، ذاتی ، ثابت، نابی، راغب پاشا ضروب ارسال مثل صورتیله برطاقم اشعار قیمتدار وجوده کتیرمشدر . هر مملکتده مجامیع امثال دفعاتله طبع اولندیغی کبی تورکجه‌ده‌کی برچوق آتالر سوزی‌مجموعه‌لری فرانسز، انکلیز ، آلمان ومجارجه‌یه ترجمه ونشر ایدلمشدر . (امثاله مراجعت)

آتالق — آتابکلردن دها اوفاق برعنواندر: بونك اصحابندن اك مشهوری کاشغرده برحکومت اسلامیه تأسیس ایدن آتالق غازی یعقوب بکدر . (یعقوب خان ماده‌سنه مراجعت) .

آتالَن — تراجم. فرانسه‌جنراللرندن‌اولوب ۲۲ حزیران‌سنه ۱۷۸٤ ده (قوللار)ده طوغمش، ۱۸۵٦ سنه‌سی ایلولنك اوننده وفات ایتمشدر . ۱۸۰۲ ده پولیتقنیق‌مکتب عسکریسنده بوله‌رق استحکام ضابطی اوله‌رق‌مکتبدن‌چیقدی؛ ۱۸۱۱ده یوزباشی‌رتبه‌سیله ایمپراطورك خاصه ارکان حربیه‌سنه یاورلکله تعیین اولندی .

آتالَن — تراجم. ۱۷۰۱ده (سمپوان) ده طوغمشدر. مومی‌الیه (بزانسون) دارالفنون‌طبیسنده معلملك ایدردی . ۱۷۸۲ ده شهر مذکورده وفات ایتمشدر . مسلك طبابته عائد بعض آثاری واردر .

آتالوس — حیوانات. ذات‌الارجل‌المفصلیه‌شعبه‌سنك‌حشرات فرقه‌سنك‌مغمدالجناح صنفنك‌نرخوالادمه (دریسی یومشاق) تحت صنفنك مالاکیده فاملیاسنه منسوب بر جنسك اسمیدر . بحر سفید حوضه‌سنده بوجنسك قرق قدر انواع صغیره‌سنه تصادف اولنقده اولوب اك معروفی آتالوس لوبانوس ایله آتالوس نوعلریدر .

آتاله — نباتات. ذات‌الفلقه‌صنفنك‌نخلیه‌فصیله‌سندن یالکز جنوبی آمریقا قطعه‌سنك صیجاق یرلرنده منتبت بیوك برآغاجدر. بوندن برمادهٔ زیتیه استحصال

ایدیلەرك قوقو یاغی مقامنده استعمال اولنور. اوروپایه اخراج اولنان یاپراقلرندن جاده وسوقاقلری سپورمك ایچون کنیش برنوع سپورکه اعمال ایدرلر. میوەسنك چکردکی غایت سرتدر. بوندن تسبیح، طبقه، طراق وسائره اعمال ایدیلیر.

آتالی — تراجم. یهودا ملکەسی ایدی. قبل المیلاد ۸۷۸ تاریخنده وفات ایتمشدر. بنی اسرائیل حکمداری (آخاب)ك قیزیدر. یدی سنه اجرای حکومتدن صکره وفات ایتمشدر.

آتالیا — حیوانات. ذات الارجل صنفنك حشرات فرقەسنك غشائی الجناح صنفنك تانترەدینیده فاملیاسنه منسوب برجنسدر. بو جنسه منسوب غشائی الجناح حشراتك قرونی (بویـنوز) قیصه اولوب اون ویا اون بر مفصلدن متشکلدر. قنادلری اوزون وعصیاتك تحدید ایتدیکی حجرات رمحی الشکلدر. آتالیالرك، ایلول آینده سرفەلرینك ایقاع ایتدکلری خسارات زراعت اربابنی بعضاً شاشیردەجق درجەدەدر.

آتالیا اسپیناروم — حیوانات. آتالیا جنسنه منسوب اولان بونوع یابرطورپی اوراقنه عارض اولان برحشرەدر. یورطەلرینی دیشیسی یاپراقلر اوزرینه براقیر. اساساً رنکی یورطه صاریسی ایسەده رأسنده، قروننده، وصدرینك ترقسنده پارلاق سیاه دائرەلرله چورلمشدر. بو حشرەنك سرفەسی شالغم وتازه پانجار یاپراقلریله طورب یاپراغنی اکل ایدر. حشرهٔ کاملەدن مایسده کوریلنلری موسم شتاده سرفه حالنده قالمش اولانلردن یتیشمشدر. بونلرك سرفەلرندن اوقدر تشکی ایدلمز. بوسرفەلر حزیران نهایتیله تموز ابتدالرنده حشرهٔ کامله حالنی آلیر. بونلرك یورطەلرندن حاصل اولان سرفەلر ایلول وتشرین اول نهایتلرنده کورولور. سرفه اسمر یشیلمتراق رنکده اولوب سیاه خطوط ونقاط ایله مخططدر. یکرمی ایکی ایاغی واردر، تشرین اولده حشرهٔ کامله حالنی استحصال ایدەرك طوپراغك ایچنده طوپراق وقبوقدن معمول برقوزه اوررلر وقیشی اوراده کچیررلر.

آتالیا روزه — آتالیا جنسنه منسوب اولان بونوع اولکنندن کوچوك اولمسیله وصدرینك هرطرفی سیاه رنکده بولنمسیله اولکنندن تفرق وتمیز ایدر. بونوعك سرفەلری کل آغاجنده، بوکورتلنلرده وفصیلهٔ صیوانیه انواعی اوزرنده تعیش ایلر.

اتالیاتا — تراجم. اون ایکنجی (میشل دوقا)نك زماننده (پروقونسول) ومحکمه ریاستی کبی مأموریتلرده بولندی (۱۰۷۰). اشعار و حقوقه دائر بعض آثاری واردر.

آتالیه — جغرافیا. آناطولیده واقع اوچ شهرك آدی اولوب برنجیسی طبیعیوندن (پلین) ذکر ایتمشدرکه (ئەاولیدا) دەدر. ایکینجیسیده بشـنجی عصره طوغری ترتیب ایدلمش بر پسـقپوس فهرسـنده مذکور برشهردرکه لیدیا (ازمید جـواری) ده ایدی. اوچنجیسی پامفلیاده (قونیه حوالیسی) واقع اولوب برغمه حکمداری ایکنجی (آتال) طرفندن بنا ایدلمشدر. بوشهر غایت زنکین وبرده مهم لیمانی اولوب روماقوماندانلرندن (سرویلیوس)(ایزوریەن)ه غلبه چالدقدن صوکرا بوراسنی ضبط واشغال ایلمشدی. شهرمذکور الیوم آنطالیه نامیله معروفدر. (آدالیه، آنطالیه مادەلرینه مراجعت).

آتاماس — تراجم. یونان قدیمك (بەاوسیا) قطعەسنده کائن (اورخومن) شهرینك قرالیدر. زوجەسی اولان بلوط الهەسی (نفله) دن (فریقسوس) و (هلله) اسمنده ایکی چوجغی اولمشدر. (قادموس)ك کریمەسی (اینو)یه علاقه ایلدیکندن نفلەیی ترك ایدەرك

اینوایله ازدواج ایلمش ، بونك اوزرینه نفله کندیسنه وایکنجی زوجه‌سی (اینو) دن حاصل اولان ایکی چوجغنه فلاکت یاغدیرمق ایچون کوکه چیقمش. دیکر طرفدن بوایکنجی زوجه دخی نفله‌نك چوجقلرینی محو ایتمك عزمنه دوشه‌رك بونلری اوصیراده حکمفرما بولنان بر قحطه دوا اولمق اوزره قربان ویرمسنی زوجنه تکلیف ایتمش وقاندیرمشدر. چوجقلر کسیله‌جکی صیراده (نفله) ایکیسنی‌ده کوکدن ایندیردیکی التون یوکنوزلی بربوزاغی ایله قاچیرمشدر . چوجقلردن (فریقسوس) بوصورتله قولکیدایه چیقمش ایسه‌ده (هله) چناق قلعه بوغازنده بوغلمش وبوسببله اوبوغازه‌ده اسان یونانیده (هلسپونت) تسمیه اولنمشدر. بعده آتاماس نه‌یاپدیغنی بیلمیه‌رك (اینو) دن حاصل اولان براوغلنی وحشی حیوان ظنیله قتل ایتمشدر. زوجه‌سی (اینو) بووقعه‌دن متولد یأس ایله دیکر چوجغنی‌ده قاینار صویه القا ایتمش . کندیسی‌ده (مه‌غار) ایله (قورینت) آراسنده دکزه آتلمشدر.

آتامانتین — ($C_{48}O_{14}H_{30}$) دن عبارت قابل تبلر برجسم عضوی اولوب شیب نباتی تحملرنده بولنور. بلورلری ایپك کبی پارلاق ویمشاق ، رایحه‌سی صابونی ، طعمی آجی وککرمسی یعنی بوروشدیریجی‌در صوده غیر منحل ، کئول وأثر (لقمان روحی) ده منحلدر . ٦٠ درجه‌نك تحتنده ذوبان ایدر . بلاتحول یعنی ترکیب اصلیسی دوچار تحول اولمقسزین غیر قابل تقطیردر . قوری اوله‌رق تقطیر ایدیلیرسه حامض واله‌ریانه منقلب اولور . قلورمولدالماغازینك تأثیریله‌و ١٠٠ درجهٔ حرارتده شو :

$$C_{48}H_{30}O_{14} = 2C_{10}H_{10}O_{4} + C_{28}H_{10}O_{6}$$

آتامانتین   حامض واله‌ریان   اورسه‌لون

معادلهٔ کیمیویه موجبنجه (کدی اوتندن مستخرج بر حامض عضوی) ایله اورسه‌لون) ه آیریلیر . دومانلی حامض آزوت ایله معاً معامله اولنورسه ترکیبی $C_{48}H_{27}O_{14}(AzO_{4})_{3}$ دن عبارت وَ (تری‌نیترو آتامانتین) نامنده برماده حصوله کلیر . عناصر مولدالاملاحه (فلوئور ، قلور ، بروم وایود کبی معادن ایله مولدالحموضه‌دن عاری املاحهٔ متنائیه تشکیل ایدن عناصر شبه‌معدنیه) ایله برطاقم مرکبات متبادله تشکیل ایدر .

آتامی — جغرافیا. ژاپونیانك نیپون اطه‌سنك جنوب شرقی ساحلنده برقصبه‌در. (یه‌دو) قوینه‌یقین بر مرساده‌کائن وغرباً سادغورا کورفزیله محاط کوچك برشبه جزیره اوزرنده‌در . آتامی مرسانك کنارنده کوچك برآطه‌نك قارشوسنده واقع لطیف برقصبه اولوب قصبهٔ مذکوره برسطح مائل اوزرنده بولندیغندن سوقاقلری اینیشلیدر. کوکورتلی حاوی بوراده نبعان ایدن صوده استحمام ایتمك اوزره یازین ژاپونیانك هرطرفندن بیکلرجه زوار ورود ایدر .

آتامیسکی — آمریقاده آرژانتین حکومتی داخلنده (سوقوتشو) ایالتنه تابع و(سالادو) ایله (سالودیلو) اره‌سنده (توکوما) دن (قوردوا)یه کیدن یولك اوزرنده کائن و (سانتیاغو ده‌ل‌ئه‌سترو) لواسنك مرکزیدر . تجارتکاه بربلده اولوب اهالیسی اکثریا قوراقلقدن شکایت ایتمکده‌درلر . بورادن چیقان بال غایت نفیس ولذتلیدر .

آتاناجی — تراجم . ایتالیا ادباسندن اولوب ایتالیاده کائن قالی قصبه‌سنده تولدو ١٥٦٧ سنه‌سیله ١٥٧٤ سنه‌سی اراسنده ونديكده وفات ایتمشدر . یکرمی‌بش سنه قدر رومادە فقر وسفالت ایچنده حیاتکذار اولدقدن صوکرا (برناردو تاسو) نام شاعرك (آمادی) اسمنده‌کی منظومه‌سنی تصحیح ایتمك ایچون اوربه‌ن‌دوقه‌سی طرفندن دعوت اولنمش وبقیهٔ عمرینی ونديكده تصحیح وطبع آثار ایله کچیرمشدر.

آتاناریق — تراجم . ویسیغوت رؤساسنك وخرستیان مخاصملرینك باشلیجه‌لرندن بری اولوب میلادك دردنجی عصری اواسطنده ایمپراطور (والانس) ه ادرنه قربنده قارشی كلمش واوچ سنه مقاومتدن صوكرا ۳٦۹ سنه‌سنده مغلوب اولمشدر . هونلرك مهاجماتی زماننده یرلی اهالی روما ایالتنی استیلا ایدركن اونلرك حركاتنه اشتراك ایلیه‌رك داكیا طاغلرنده اختیار اقامت ایتمشدر. ۳۸۰ سنه‌سنده غوت محاربلری طرفندن تكرار قراللغی اعلان اولنمش، بعده بیزانس ایمپراطوری تئودوسیوس ایله عقد اتفاق ایتمشدر . بو اتفاقدن آز برزمان صوكرا وفات ایلمشدر .

آتاناز — ۸۷۷ سنه‌سنده ناپولی پسقپوسی اولوب ۹۰۰ ده وفات ایتمشدر . ناپولی دوقه‌سی برادری كیوسدن صوكرا ناپولی دوقه‌سی اولمشدر . بالآخره پاپا طرفندن آفوروز وكلیسادن طرد اولندقدن صوكرا اسپانیا عربلریله اتفاق ایده‌رك مملكتی غارت ویغما ایله بینلرنده تقسیم ایتمشدر .

آتاناز — پیەر آطناش خطیب اولوب اون آلتنجی عصر نهایتلرنده قبریسده تولد ایتمش ۱٦٦۳ ده پارسده وفات ایتمشدر . ۱٦۳۸ ده پارسه كله‌رك نائبهٔ حكومت طرفندن مأموریت مخصوصه ایله ممالك شرقیه‌یه كوندرلمش وعودتنده اهمیت وقیمت علمیه‌یی حاوی خیلی آثار تألیف ایتمشدر .

آتاناز (آیا) — اسكندریه پطریقی اولوب اوچنجی عصر میلادینك صوك سنه‌لرنده (۲۹۸ یاخود ۲۹۹) شهر مذكورده تولد و ۲ مایس ۲۷۳ ده وفات ایتمشدر. ثبات ومتانتی ایله مشهوردر. حیاتی هپ مبارزات ومناقشات ایله كچمشدر . وقتك عادتی وجهله یونان شاعر وفیلسوفلرینك آثارینی مطالعه وتتبع ایتمش ایسه‌ده الك بیوك سعی وتتبعنی انجیله حصر ایلمشدر . سنت الكساندرك وفاتی اوزرینه اسكندریه پطریقلكنه انتخاب اولنمشدر (۳۲۸). آریوس مذهبی طرفدارانك شكایاتی اوزرینه عزل اولندیغندن استانبوله عزیمتله موقتاً ایمپراطور قسطنطینك نفوذ واعتمادینی قزانمغه موفق اولمشدر ، فقط چوق كچمه‌دن خصملری ایمپراطور قسطنطینك یانته كلوب شكایتلرینی تجدید ایتمشلر وكندیسنی نفی ایتدیرمكه موفق اولمشلردر . قسطنطینك وفاتندن صوكرا ۳۳۸ سنه‌سنده اسكندریه‌یه تكرار كلمش ایسه‌ده دشمنلری استعمال سلاح ایله انی ایفای وظیفه‌دن منعه تشبث ایتدكلرندن اطناش رومایه عزیمت ایتمش و روما وساردیق مجامع دینیه‌سنی كندی طرفنه جلب ایتدیره‌رك شرق وغرب كلیسالری آراسنده برمناقشه قپوسی آچلمسنه سبب اولمشدر . مؤخراً برقاچ دفعه پطریقلك مقامنه عودت ایتمش، برقاچ دفعه نفی اولنمش واك نهایت استحصال مأذونیتله اسكندریه‌یه كلدیكندن آز بر مدت صوكرا اوراده وفات ایتمشدر .

آتاناژیا — جغرافیا. (ایبر) نهرینك شمالنده واقع قدیم اسپانیا شهرلرندندر . الیوم (انسا) یاخود (اغرامو) نامیله معروفدر .

آتاناژیلد — تراجم. اسپانیا ویسیغوت قراللرندن اولوب ٥٥٤ دن ٥٥٦ سنه‌سنه قدر اجرای حكومت ایتمشدر. بیزانسلیلری اسپانیادن طرد ایتمكه چالشمش وتبعه‌سنه كمال رفق وملایمتله معامله ایلمشدر.

آتاناغار — جغرافیا. هندستان شمالیده (لاقنو)نك ۱۰٥ كیلو متره جنوب شرقیسنده ٦۰۰۰ نفوسی حاوی (پرتابغراح) لواسنه تابع برقصبه‌در . قصبهٔ مذكوره‌نك اورته‌سندن (غومتی) نهرینه آقان سائی نادی اسمنده برچای كچمكده‌در .

آتاندورن — نفس پروسياده وستفالى ولايتنه تابع لن نهرينه منصب اولان بيغه چايى اوزرنده واقع ٣٠٠٨ نفوسى حاوى كوچك برشهردر. بوشهر قرون وسطاده (هانزه آنيك) اتحاد تجاريسندن معدود ايدى .

آتاندولو — تراجم. ايتاليا ادبا و حكماسندن اولوب (قاپو)ده طوغمش ١٠٩٢ يه طوغرو وفات ايتمشدر. كنديسى راهب اولوب (قروسقا) اقاده ميسى اعضاسندن ايدى . بالجمله السنه حقنده معلومات و وقوف تامه سى وار ايدى . آثار متروكه سى مختلف زمين اوزرنده يازلمش اشعار ايله شروحدن و نطقلردن عبارت ايدى.

آتانغادى — جغرافيا . هندستانك منتهاى جنوبيسنده واقع (تراونقور) حكومت صغيره سنه تابع كوچك برشهردر . شهر مذكور (آنجنغو) نك برقاچ كيلو متره شرقنده و آليغهيرى ياخود تراوانقور جبالنك اتكنده در .

آتانقور — (واسس) سنجاغنه تابع ، (بلهز) صويى اوزرنده كائن بر قريه در . معدن صولرى پك مبذولدر . اطرافنده واسع اورمانلرى اولديغى كبى دارالصناعه لرى ده موجوددر ٣٢٤ نفوس.

آتاوابيسقات — جغرافيا. قناداده واقع بر نهر آدى اولوب (هودسون) كورفزينه دوكيلور. طولى ٦٥٠ كيلو متره در .

آتاوانت — تراجم. فلورانسه لى اولوب كوچك قطعه ده يابديغى رسملرله اكتساب شهرت ايتمشدر. ١٤٥٢ ده دنيايه كلوب ١٥١١ تاريخلرينه قدر معمر اولمشدر. بروكسلده (بورغونيا) دوقلرينه مخصوص كتبخانه ده محفوظ بولنان آيين كتابيله (سنت ژه روم)ك انجيله دائر يازديغى براثرك رسملرنده موى اليه يايمشدر.

آتاوانتى — راهب اولوب ١٤١٩ ده فلورانسه ده دنيايه كلمش، ١٤٩٩ ده عين شهرده وفات ايتمشدر. وعظ و نصيحتده او قدر بيوك برشهرتى وار ايديكه حكماذن (مارسيل فيچن) موى اليهك قدرت بلاغتنه حيران اوله رق صاحب ترجمه يى (اورفه) يه بكزتمكده تردد ايتمامشدى . موى اليه وفاتنده رهبانيته مخصوص برچوق آثار براقمشدى .

آتاهوالپا ياخود آتاباليبا — پرونك(اينقا) تسميه اولنان قديم يرلى خاندان حكومتنك صوكنجى حكمدارى اولوب ١٥٣٣ تاريخنده وفات ايتمشدر . ١٥١٧ سنه سنده پدرى (هواياقاپاق) ك وفاتى اوزرينه (قويتو) قراليتى يد ضبطه آلمش و برادرى (هواسقار) دخى پرونك قطعات سائره سنى تملك ايتمشدر . بونك اوزرينه آره لرنده شدتلى بر محاربه ظهور ايلمشدر . بو محاربه نك اك زياده شدت كسب ايلديكى برزمانده و ١٥٣٢ سنه سنده اسپانيا قومندانى پيزار (پرو) يه واصل اولمشدر . آتاهوالپا ايكى خونريزانه محاربه دن صوكرا خصمى اسير ايتمكله برابر اينقالردن بتون ايلرى كلنلرك اعدامنى امر ايلمش اولديغندن اسپانيا قومندانى (پيزار) مرقومى بر ملاقاته دعوت ايده رك اواثناده حبس و توقيف اولندقدن صوكرا (هواسقار) ك دخى اعدامى ايچون امر ويرمش و اسپانيوللره تخليهٔ سبيلنه مقابل آلتون معدنى اراضيسى وعد ايلمشدر. وعدينى انفاذ ايلدكدن صوكرا (پيزار) سبيلنى تخليه دن امتناع ايده رك مرقومى اعدامه محكوم ايتديرمشدر . آتاهوالپا ديرى ديرى احراق اولنمامق ايچون كنديسنى وافتيز ايتديرمش و محبسنده مخنوقاً وفات ايتمشدر .

اتاير — الطائر (مادەسنه مراجعت) .

آتائيد تراجم . پورتكيز رجال حكومتندن وقوماندانلرندن اولوب ١٥١٩ ده تولد و ١٥٨٠ ده غوآده وفات ايتمشدر . ١٥٦٩ سنەسنده هندستان حكومتلرى پورتكيزليلرى آسيادن طرد ايچون اتفاق ايتمشلر ايدى. مومى اليه يرلى پرنسلرك هيئتنى مغلوب ودائرۂ اطاعته ادخال ايتمش ، ادارۂ ملكيەدە انتظامى تقرير وتأسيس ايلمشدر .

آتباسارسق جغرافيا . آسياى روسىدە (آقمولنسق) شهرينك ٢٢٢ كيلومترو غرب وشمال غربيسندە (وايچيم) نهرينك ساحل يميننه منضم اولان (آتباسارقا) چايى اوزرنده ١٧١٠ نفوسى حاوى برقصبه آديدر. دمير خانه و ياغخانەلر ايله اثاث وذكوره مخصوص مكتبلرى واردر .

آتبوى — ايرلاندانك (لانيستر) ولايتنده (بوين) ايرماغى اوزرنده واقع ١٨٣٦ نفوسلى بر قصبەدر . مكتبلرى متعدددر .

آتّار — (كول ياغى) (عطار ، عطردن مأخوذ اولسه كركدر) (كول ياغى مادەسنه مراجعت).

آتامانيا — اليوم (آنوولا كيا) ناميله معروف اولان بو قطعه (پندوس) طاغنك غرب سطح مائلنده وقديم (اپير قطعەسنك جنوبنده واقع (آكەلوئيس) و (آراكتوس) نهرلرينك محل نبعانيدر . (آتامانيا) اهاليسى تساليالىلرله هم اصل عد اولنورلردى .

آتر — يوقارى اوستريانك اك بيوك كوللرندندر. (ترائون) كولنك شرقندەدر. طولى ١٨,٥ ، عرضى ٣,٧ كيلو مترە ، عمق ١٧١ مترەدر. (آغر) چايى بو كولدن چيقار . جنوب غربى وجنوب جهتنده برطاقم قيالقلر ايله محاطدر . بورادەكى (اونترآخ) و (وايسنباخ) كويلرى صيفيەلك محللردندر . آتر كولنده واپور ايشلر. ٤٧ كيلومترە مربعى وسعت سطحيەسى واردر.

آتراؤلا — هندستان شماليدە واقع ٦٠٠٠ نفوسلى برقصبەدر . فيض باد سنجاغنه مضافدر .

آتراؤلى — هندستان شمالىء ميرات ولايت انكليزيەسى داخلنده ١٥٠٥٢ نفوسلى بر شهردر . شهر مذكور (دوآب) قناليله صولانان منبت بر اوواده كائندر .

آتراتو — غرناد جديدە (جنوبى آمريقا) برنهردر . ٦٦٥ كيلومترو مسافه قطع ايتدكدن صوكرا بحرمحيط اطلاسيده واقع (داريەن) كورفزينه منصب اولور . بواثناده نهر مذكوردە آلتون پارچەلرى بولنمقدەدر . آتراتوبى بحر محيط معتدله منجر اولان (سان ژوان) نهرينه برقنال واسطەسيله ربط ايدەرك بحرمحيط اطلاسى ايله بحر بحرمحيط معتدل اراسنده برطريق مراسلات تأسيس ايتمك تصورى وار ايدى .

آترافابادا — هندستان وسطيده (نظام) ولايتنك نام قديميدر مساحۂ سطحيەسى ٨٦٢٠ كيلومترە مربعى اولوب نفوس موجودە ٨٠٥٠٠٠ رادەسندەدر . مركزى (حيدر آباد) شهريدر .

آتراقتيلن اس. كيميا. تركيبى $C_{2}.H_{2}.O_{6}$دن عبارت اولان اشبو جسم (حامض آتراقتيلن) ك پوتاس ويا باريت محلوليله تصبنندن استحصال اولنور . اساساً برمادۂ صمغيه حالنده وحامض تأثيرينى حائز اولوب رايحەسز وطعمى شكره قريب طاتليدر. صوواسپرتوده

بك منحل وأترده (لقمان روحى) غير منحلدر . حامض كبريت (زاج ياغى) ايچنده منحل اولەرق حامض مزبورى صارى‌يه تلوين ايدرسه‌ده صغوقده رنك مزبور دكيشوب قان قرمزى‌يه منقلب اولور . حامض آزوت (تيزاب) انجق صيجاق ايكن آتراقتيلنه تأثير ايده بيلير . صولى پوتاس محلوليله معامله اولنورسه آتراقتيلى ژەنيوم تعبير اولنور برماده ايله غليقوزه آيريلير .

آتراقتيلين (حامض) — كيميا : تركيبى ($C_{30} H_{54} S_2O_{18}$) دن عبارت اولان اشبو نباتك كوكلرنده شكر ، هلوتيه (قوشقونمازدن مستخرج برماده) واينولين (قنسين) ايله برلكده بولنور. حامض مزبور فعل تصبن ايله (حامض‌ـ آتراقتيلين) و حامض والەريانه آيريلير . حامض آتراقتيلين اوچ اساسلى برحامض اولديغندن تركيبنده‌كى ۱ ، ۲ و ۳ جزؤ فرد مولدالما يرينه برنجى صنفدن يعنى وحيد القيمه اولان معادندن ۱ ، ۲ و ۳ جزؤ فرد معدن قائم اولەرق املحه تشكل ايدر. پوتاسيوم ايله‌تشكيل ايتديكى آتراقتيلينيت پوتاسيوم ($C_{30}H_{52} S_2 O_{18} K_2$) ملحى رنكسز وايكنه شكلنده بللورى اولوب صوده منحلدر . برحامضله برلكده قايناديليرسه ـ طبق كندى حامضى كبى ـ دوچار تحلل اولور. قلور باريوم ايله معامله اولنورسه (آتراقتيلينيت‌باريوم) ملحى تشكل وترسب ايدركه بوده حامض قلور مولدالما (طوز روحى) ده وچوق صو ايچنده منحلدر .
محيط المعارف

آتراقس — اساطير. خرافات يونانيه‌دورنده (پەنه) و(بورا) نك اوغلى و (آتراكس) شهرينك بانيسيدر . شهر مذكور (تساليا) قربنده‌در .

آترامن طاشى اس. يعنى حجرحبر ، مركب طاشى‌ـ كيميا. ازمنهٔ قديمه‌ده كبريتت‌حمض‌اول‌حديده آترامن تسميه اولنوردى . (كبريتت حديدى ماده‌سنه مراجعت) .

آترامنتاريوم اس . روماليلرك قوللاندقلرى اوانى ميانده برنوع قاپ‌دركه درونته آترامنتوم (بوماده‌يه‌مراجعت) اسمنده سياه برمايع قونيلور ايدى. (پلين) ك روايتنه‌نظراً بومايعى رسام وقونديره‌جيلر (ورنيك) مقامنده استعمال ايتدكلرى كبى مركب يرينه‌ده قوللانيرلر ايمش .

آترامنتوم اس . كيميا . (لاتينجه‌دن) هرسياه بويايه وعموميت اعتباريله اسوديته آترامنتوم تعبير اولنور .

آترامنتوم پيقاريوم اس . كيميا . اوزوم جبره‌سندن، فيل‌ديشندن‌وسه‌پيا كبى‌موادن‌مستخرج بر نوع‌سياه‌رسم بوياسيدر. اوزوم جبره‌سندن‌استحصال اولنان‌بويايه فرانقفورت‌سياهى، فيل‌ديشندن استحصال اولنان بويايه فيل ديشى سياهى ، مركب بالغندن مستخرج سياه بويايه (سه‌پيا) تسميه اولنور . قرون وسطى كيمياجيلرى لساننده آترامنتوم تعبيرى حجرفلسفائى‌يه دخى اشارت ايدر .

آتراتوچن — جغرافيا. ارضرومك‌نام‌قديميدر.

آترانورى (حامض) — كيميا . تركيبى ($C_{19}H_{18}O_8$) دن‌عبارت اولان اشبوحامض،حامض اوزنى ولكنورا آتراده‌بولنور برمادهٔعضويه‌اولوب‌أتر (لقمان روحى) واسطه‌سيله استخراج اولنور وقلورو فورمده منحل اولديغندن تبلر فعلى‌ايله (حامض‌اوزنى) دن بالتفريق كوچك منشور بللورى حالنده تبلر ايتديريلير . حامض مزبور اسپرتو ، أتر وقلورو فورمده منحل ايسه‌ده انحلالى صغوقده پك آز، صيجاقده دها زياده‌در. بللورلرى ۱۹۰ درجه‌ده‌ذوبان

ایدر. قلویاده‌کی محلولی صاری رنکلی‌در. هپ‌ی قلوریتیء سودیوم ایله معامله اولندقده صاری رنکلی برمحلول حصوله کلیرسه‌ده درحال قرمزی‌یه تحول ونهایت رنکی بسبتون زائل اولور. اسپرتو ایله و ۱۵۰ درجه‌ده تسخین ایدیلیرسه انحلالیتی نسبةً زیاده اولور، بلورلری ایکنه شکلنده تکون ایدر. ۱۱۵ درجه‌ده ذوبان ایلر. آتیلن ایله معامله اولنورسه ۱۵۰ درجه‌ده ذوبان وصاری برماده‌یه تحول ایدر.

آترای — جغرافیا. فرانسه‌ده (لووار) ولایتنك (وتیبویه) سنجاغنه تابع (اوریل) قضاسنه مضاف ۳۰۶ نفوسلی بر قریه‌در.

آتربوری — تلفظی ئه‌تربوری: انکلیز شاعرلرندن اولوب ۱۷۳۲ ده (میدلتون) ده طوغمش و ۱۸۰۵ ده پارسده وفات ایتمشدر. یازدیغی اشعار ومنظوماتیله کندیسی بین الاقران تمیز ایتمشدی. قرال (کیلیوم) ك وقراليچه (آن) ك خصوصی پاپازی، نهایت (روشستر) پسقپوسی اولدی.

آتره‌بوم — اسوچ شاعرلرندن اولوب (وقسبو) ده ۱۷۹۰ تاریخنده‌طوغمش ۱۸۵۵ ده (اوپسال) ده وفات ایتمشدر. برکوی راهبنك اوغلیدر. دها کنج ایکن المان ادبیاتنه انتساب پیدا ایتمشدرکه بالآخره بووقوف مسلك ادبیسنه تأثیر ایتمشدر. اسوچ ادبیاتنی غیر طبیعیلکدن وآقادمینك محصوریت قواعدندن قورتارمغه چالیشمشدر. اسوچ قرالی اوسقار حضرتلرینه پرنسلك زماننده علوم ادبیه‌یی والمان لسانی تدریس ایتمشدر. (فوسفور) نامیله برغزته‌ده چیقارمشدرکه (۱۸۱۰ - ۱۸۱۳) ه قدر انتشار ایتمشدر. مومی‌الیه ۱۸۲۸ تاریخنده (اوپسال) دارالفنوننده منطق وماوراءالطبیعه و ۱۸۳۵ ده علم بدایع معلملکنی استحصال ایتمش وبرچوق آثاردن باشقه اسوچ تاریخ ادبیسی نامیله‌ده بر اثر مقبول براقمشدر. ۱۸۵۵ ده وفات ایتمشدر.

آتره‌پسیااس (فرانسزجه‌دن). طب‌ـ‌مه‌امن کوچك‌چوجقلره‌مخصوص برخسته‌لق‌اولوب ابتدادوقتور (پاررو) طرفندن مکملاً مطالعه‌وتعریف ایدلمشدر. آترپسیا ابتدا هضمسزلق واسهال ایله باشلار. عملر غایت صیق وغایت صولی ویشیل رنکلی وفوق‌العاده فنا قوقولیدر. حتی کیتدکچه تعفن تحمل اولنه‌میه‌جق درجه‌ده شدتلنیر. بعده چوجق قوصمغه باشلار، هیچ برشیئی هضم ایده‌مز اولور. معده‌سنه نه وارسه درحال قوصوب چیقاریر. عمل ایله برابر چوجق ضعیفلنمکه یوزطوتوب بوضعف تدریجاً آرتار ونهایت بیچاره قدید دیه توصیف اولنه‌جق قورقونج طاقتساز بر حاله کلیر. ابتدا چوجق اضطرابندن متمادیاً آغلایوب فریاد ایتدیکی حالده صوکنده قوتسزلکدن یالکز حزین ودرین بر انین ایشیدیلیر. متعاقباً آغز ودوداقلرده (قلاع) دینلن اندفاعات، آیاقلرده، باجاق آره‌لرنده طوربه (صغن) لر وقاپاقلرنده یانیق کبی قیزارتیلر، سوبلجه‌لر، قبارتیلر وعادتا یاره‌لر (قرحه) میدانه چیقار. بعضاً اختلاجات وتشنجات وسبات کبی عصبی حالرده مشاهده اولنور. نهایت وجودك حرارت طبیعیه‌سی آزالمغه باشلایوب بوسفالت عضویه موت ایله نتیجه پذیر اولور. اسبابنه کلنجه: اولا قواعد صحیه‌یه رعایتسزلك کوزه چارپار. چونکه آترپسیا اك زیاده فنا امزیکلر، چوجغك حال وسنیله متناسب اولمیان سوتلر، فعل اغتذائی کوجلشدیرن (طاوشان دوداق) کبی سوء تشکلات بدنیه هپ اسباب مرضیه جدولنه قید اولنه‌جق حالردندر. بعضاً نوزاد (نزله) اولور بورنی طیقانیر. طبیعی سوت امه‌مز. شوحال (آترپسیا) نك ظهورینی انتاج ایده‌بیلیر. اکثریا حمالی خسته‌لقلری متعاقب وظیفهٔ

تغدی سکته‌دار اوله‌رق (آترپسیا) میدانه چیقمقده‌در .

تداویسی — ابتداسنده یعنی هنوز عمل دورنده یتیشیلیرسه اوکی آلنه‌بیلیر. فقط قی یعنی قوصمه باشلامشسه برچاره بولنه‌ماز. مبدأنده نه‌یاپیله‌جق؟ درحال ارضاع واعاشه‌سنی قواعد وشرائط صحیه‌یه تطبیقاً تنظیم ایتملیدر. یعنی بسلنیورسه ترك اولنوب برسوت ننه تدارك ایدیلیر. سوت ننه‌ده ایسه سوتی یارامیور دیمکدر . دکیشدیریلوب باشقه‌سی بولونور . یالکز بوتدابیر ایله اسهالك اوکی آلنه‌مازسه اوحالده خفیفجه مشروبات کئولیه ، حامض لبن (لیمونانه‌سی) ، سوتله قاریشیق اولدیغی حالده (تحت آزوتیت بیزموت) دینلن بیاض توز ، کیرچ صویی ، بیوك قره قفس شروبی وسائره اعطا اولنور . بعده تبرددن وقایه ایچون اسپرتولی ویا خفیف خردالی بانیولره صوقولوب واتقه یاموغیله صاریلیر، صیجاق صو ایله مملو شیشه‌لر بشیکك اطرافنه دیزیلیر . بوخسته‌لقدن فوت اولان چوجغك معاینهٔ تشریحیه‌سنده قاره جکر ، دالاق کبی احشانك استحالهٔ شحمیه‌یه‌دوچار اولدیغی ، ورید یعنی سیاه قان طامارلرینك محتقن اولوب ، شوراده بوراده قان پختیلری یعنی علقه‌لری تشکل وطامارلری سد ایتدیکی مشاهده ایدلمکده‌در .

آترت — جغرافیا . بلچیقاده لوکسنبورغ ولایتی داخلنده ۲٦٥۰ نفوسی حاوی برشهردر.

آترتون — انکلتره‌ده (لانقاستر) قونتلغی داخلنده واقع ۲۸۷۲٤ نفوسلی برشهردر. جوارنده دمیر وچیوی دارالصناعه‌لری واردر . ۱٦۰۳ ده جنرال (فرقاقس) خاصه اردوسی طرفندن هزیمت ومغلوبیته دوچار ایدلمشدی .

آترستون — انکلتره‌نك (وارویق) قونتلغی داخلنده (قوانترای) قنالی اوزرنده واقع ٤٦٥۰ نفوسلی برشهردر . شهر مذکورده قوریلان پنبه یاپاغی انکلتره‌نك هرطرفنده بیوك برشهرت قزانمشدر. (بوسوورت) معرکه‌سی بو شهره یقیندر .

آترستون — تراجم . انکلیز محررلرندن اولوب ۱۷۸٦ ده (نوتنغام)ده طوغمش ، ۱۸۷۲ ده وفات ایتمشدر. مومی‌الیه آثارمطبوعه‌سی ایچنده ۱۸٦۱ده، نشر ایلدیکی برانرده بنی اسرائیلك مصرده‌کی ادوار حیاتیه‌سنی ۲۰۰۰۰ متجاوز بیت ایله تصویر ایتدکدن ماعدا (انکلتره‌ده دکز قراللری) نامیله ۳ تاریخی برده رومانی واردر .

آترمان اس (فرانسزجه‌دن) . حرارت شعاعیه‌نك‌درونندن‌چکمسنه قابل اولمایان‌جسملره وصف اولنور برکلمه‌در.ضیا نظریه‌سنده کثیف یعنی‌غیرشفاف نه‌ایسه‌حرارت‌نظریه‌سنده‌ده آترمان اودر. برجسم‌هم آترمان‌هم غیرشفاف اوله‌بیلیر، بونك کبی نه آترمان، نه شفاف اولمیان جسملرده واردر . (بلع ماده‌سنه مراجعت .)

آترنوم — جغرافیا. ایتالیاده‌قدیم برشهرآدیدر. الیوم(آترنوس) نهری منصبنده واقع‌پسقارا شهریدر (بوماده‌یه مراجعت)

آتروپاتس — تراجم. مدیاساتراپلرندندر. قبل المیلاد ۳۳۱ تاریخنده (آربل)محاربه‌سنده برعجم‌فرقه‌سنه قوماندا ایتمشدی. مومی‌الیه اسکندر طرفندن (مدیا) ساتراپی نصب‌وتعیین اولنمش وهمشیره‌سنی (پردیقاس)ه ویره‌رك وفاتنده پردیقاس مومی‌الیهه خلف اولمشدر.

آتروپاتن —جغرافیا . فارسی آذربایکان نامنك محرفیدر . شیمدیکی آذربایجان (آذربایجان ماده‌سنه مراجعت) .

آترو‌پوس اس. اساطیر یونان‌قدیمه‌ده مقدرات بشره مؤکل اولان اوچ آلهه‌نك بریدر .

آترو‌پوس اس. هیئت. سیارات صغیره‌دن برینك اسمیدر .

آتروپیٔ بروم (حامض) — اساساً حامض بروم مولدالما (H Br) نك حامض آتروپی (لفاحی) یه انضمام ایلسندن متساوی الترکیب (حامض آتروپی‌یه مراجعت) اوله‌رق ایکی شکلده حصوله کلیر بر رماده‌ٔ عضویه‌دن عبارتدر. بونلردن (ا. حامض آتروپیٔ ماء بروم) حامض بروم مولدالماء ایله حامض آتروپیٔ لبنی‌دن دخی استحصال اولنه‌بیلیر .

خواصی : (ا . حامض آتروپیٔ ماء بروم) ۹۳ درجه‌ده غلیان وسودا محلولیله قایناد‌لدقده بتکرار حامض آتروپیٔ لبنی‌یه تحول ایدر (ب ـ حامض آتروپیٔ ماء بروم) عین وجه ایله ۹۳ درجه‌ده غلیان ایدوب حامض فحم قلویاتی ایله قایناد‌یلیرسه حامض آتروپی ایله برابر حامض تروپی وایسترول تشکل ایدر . حامض آتروپیٔ مانك قلورلی اولان مرکباتی‌ده عین خواص کیمیویه‌یی حائزدرلر .

آتروپیٔ (حامض لفاحی) -- کیمیا ترکیبی اساساً ($C_9 H_8 O_2$) دن عبارتدرکه حامض قرفه [داروی چین یاخود قرفه تعبیر ایدیلن برنوع نباتدن مستخرج برحامض] ایله متساوی الترکیب اولان وَ (أ ـ حامض فه‌نیل آقریل) دخی تسمیه ایدیلن اشبو جسم آتروپین ایله حامض تروپی و حامض آتروپیٔ [۱] لبنی (لفاحیٔ لبن) نك مکثف حامض قلور مولدالماء یاخود مائیت باریت ایله تسخیننده‌ن استحصال اولنور .

حامض آتروپی‌نك خواصی : صیجاق صوده منحلدر. واحد الفراش لوحه شکلنده تبلر ایدر . صوئوق صوده صعوبتله ، أتر (لقمان روحی) ، کبریت فحم وبنزولده سهولتله منحلدر. ۱۹۰° ده ذوبان ایلر وصو بخارینك تأثیریله تقطر ایدر. حامض قروم مخلوطی ایله بالتحمض حامض جاوی وسودیوم مالغمه‌سنك تأثیریله حامض آتروپیٔ ما (لفاحیٔ ما) حصوله کتیردیکی کبی حامض قلور وحامض بروم مولدالما ایله معامله اولندقده عناصر مولدالاملاحه‌یی (قلور ، فلوئور، بروم، ایود) حاوی (أ حامض ـ آتروپیٔ ما) و (ب ـ حامض آتروپیٔ ماء) یعنی

$$a)\ C_6 H_5 .CH \left\{ \begin{matrix} CH_2 Br \\ CO_2 H \end{matrix} \right. \qquad B)\ C_6H_5.Br \left\{ \begin{matrix} CH_3 \\ COH_2 \end{matrix} \right.$$

تشکیل ایدر . حامض آتروپی (لفاحی) پوتاس کاوی ایله اذابه ایدلدکده ـ سائر بالجمله حامضات عضویهٔ غیر متبوعه کبی (بوماده‌یه مراجعت) ـ حامض نمل ایله حامض تولوئیل ($C_6 H_5 . CH_2 . CO_2 H$) ه آیریلیرسه‌ده حامض مزبور ایله متساوی الترکیب اولان حامض قرفه بالعکس حامض جاوی وحامض فل ه تحلل وتفرق ایدر . حامض آتروپی ، صو یاخود

[۱] حامض آتروپی (لفاحی) یعنی حامض فه‌نیل آقریل حامض قرفه ایله متساوی‌الترکیب اولدیغندن کیمیای عضویه‌ده بویله خواصی مختلف وفقط ترکیبلری بر اولان مرکبات متساویه‌یی یکدیگرندن تفریق ایتمك ایچون اسملرینك اوله حروف الفبادن صیرا ایله برر حرف وضع اولنوب مثلا (أ ـ حامض فه‌نیل آقریل) دیه تسمیه اولندیغی کبی اوروپا لسانلرنده دخی عین وجهله حروف یونانیه‌دن آلفا ، ویتا ... الخ حرفلری وضع ایدیله‌رك تسمیه قیلنیر . فی‌الحقیقه عین ترکیبی حائز اولان واساساً حامض فه‌نیل آقریل‌دن بشقه برشی اولمیان حامض قرفه‌یی ، حامض آتروپی (لفاحی) دن تفریق ایتمك ایچون ، (ب ـ حامض فه‌نیل آقریل) صورتنده توسیم ایتمك لازمدر .

حامض قلور مولدالماایله مددت‌مدیده تسخین اولنورسه ($C_9H_8O_2$) شکلنده ایکی عدد مکثر ایز وحامض آتروپی‌یه تحول ایدوب (اشبو فعل کیمیوی حتی تبلر مکرر اثناسنده دخی قسماً وقوع بولور) . بونلردن بری ۲۳۷° ده غلیان ایدر . هرایکیسیده صوده غیرمنحل اولمقله برابر آوثق بوندن زیاده قابل تکثر دکلدر .

آتروپی غلیسرین ـ لفاحی غلیسرین

(حامض) کیمیا. ترکیبی $C_6H_5.C(OH)\begin{cases}CH_2.OH\\CO_2H\end{cases}$ دن عبارت اولان و (ا ـ حامض فه‌نیل غلیسرین) دخی تسمیه ایدیلن اشبو جسم (ا.ب. ثانی حامض آتروپی ماء بروم) (حامض آتروپی ماء بروم ماده‌سنه مراجعت) زیاده مقدار مواد قلویه ایله قایناد‌لمسندن حصوله کلدیکی کبی کئول آسه‌توفه‌نون یعنی بنزوئیل قاربونیلك حامض کیانوس مولدالما ایله معامله‌سندن استحصال اولنور . حامض مزبور صوده بلوری برجسم اولوب ۱٤٦° ده ذوبان ایدر .

آتروپی لبنی (حامض) یاخود حامض لفاحی لبنی

— ترکیبی ($C_9H_{10}O_3$) دن عبارت اولان و (ا ـ حامض فه‌نیل لبنی) دخی تسمیه ایدیلن اشبو حامض بروی جاوی (ا ـ حامض آتروپی ماء) نك (حامض آتروپی ماده‌سنه مراجعت) سودا محلولیله قایناد‌لمسندن یاخود ساده حامض آتروپی مانك قاملیون یعنی (فوق مانغانیت پوتاسیوم) ایله تحمیض ایدلمسندن استحصال اولندیغی کبی طریق تألیف ایله آسه‌توفه‌نون ($C_6H_5.CO.CH_3$) نام جسم حامض کیانوس مولدالماء وحامض کبریت (زاج یاغی) یاخود صولی حامض قلور مولدالماء ایله معامله ایدیله‌رك بوصورتله‌ده استحصال اولنه بیلیر . کیانوسك مکثف حامض قلور مولدالما ایله قایناد‌لمسندن قلورلی أ = حامض آتروپی ماء) حصوله کلیر . (بوماده‌یه مراجعت) .

خواصی : حامض آتروپی لبنی ، صوده بالسهوله منحل اولوب ۱ ذره‌ماء بلوری (بوماده‌یه وآب تبلر ماده‌سنه مراجعت) ایله برلکده ایکنه یاخود لوحه شکلنده تبلر ایدر . (۸۰) ـ (۸۵) درجه حرارتده ماء بلوریسی زائل اولور . صودن عاری بولندیغی حالده ۹۳ درجه‌ده وعکس تقدیرده ۹۱ درجه‌ده مذاب اولور . باریت صویی ایله تسخین اولندقده قطعیاً دوچار تحول اولمازسه‌ده مکثف حامض قلورمولدالما ایله صو وحامض آتروپی (لفاحی) یه منقلب اولور .

آتروپی (لفاحی) — آتروپینه عائد

مرکباته تعبیر اولنور .

آتروپی ماء (حامض لفاحی) — ترکیبی C_5F_9

$CH\begin{cases}CH_2\\CO.H\end{cases}$ دن عبارت اولان و (أ ـ حامض فه‌نیل پروپیون) دخی تسمیه ایدیلن اشبو جسم حامض آتروپی ($C_6H_5.C(CH_2)CO_2$) اوزرینه سودیوم مالغمه‌سنك تأثیرندن استحصال اولنور .

خواصی : حامض آتروپی ماصو بخارینك تأثیریله قابل طیران برمادهٔ زیتیه‌دن عبارتدرکه ۲٦٥ درجه‌ده غلیان ایدر . فوق مانغانیت پوتاسیوم محلولیله معامله اولنورسه موضعی متوسط اولان فحم جزؤ فردینك مربوط بولندیغی مولدالما جزؤ فردی هیدر وقسیل (O H) جذریله مبادله اولنه‌رق حامض آتروپی لبنی [$C_6H_5.C(OH)\begin{cases}CH_3\\CO_2H\end{cases}$] یه تحمض ایدر . (حامض آتروپی لبنی‌یه مراجعت) .

آتروپین (لفاحین) — ترکیبی $(C_{17}H_{23}AzO_3)$

دن عبارت اولان اشبو جسم فصیلهٔ بادنجانیه‌دن

لفاح (كوزل عورت اوتی) ، طاطوله، كوپك اوزومی (عنب الثعلب) كبی نباتاتدن مستخرج برمادهٔ عضویه درکه اساساً سولانوم تعبیر ایدیلن شبه قلویاتدن معدود وهیوسسیامین، هیوسسین جسملریله متساوی التركیبدر.

استحصالی : آتروپین، آچیلمش اولان لفاح یعنی عورت اوتنك صویی (عصاره‌سی) تعصیر ایدیله‌رك چیقارلدقدن صوكرا سوزكچدن كچیریلیر، ۹۰ درجه‌یه قدر تسخین اولنور ، ایچنه برمقدار پوتاس كاوی محلولی قونیله‌رق بونكله معامله اولندقدن صكرا قلوروفورم ایله چالقالانیرسه آتروپین تفریق واستحصالی ایدلمش اولور . چونكه آتروپین ، قلوروفورم ایچنده تماماً منحل اولدیغندن بعدالحل تبخیر ایدیله‌رك تفریق اولنور وتبلر طریقیله تصفیه قیلینیر .

خواصی : آتروپین رنكسز ، رایحه‌سز ، طعمی ناخوش ومدت مدیده‌دل ایله تماسده بولدیریلیرسه آجیلق حس اولنور، كوچوك قطعه‌ده منشور ویاایكنه شكلنده تبلر ایدر برجسمدر . صوده آز صعوبتله، كئول وقلوروفورمده چوق سهولتله منحل اولوب ۱۱۵ درجهٔ حرارتده مذاب اولور . برطاقم املاحه تشكیل ایدركه بونلر صعب التبلر صو وكئولده بالسهوله منحل، اتر (لقمان روحی) ده غیرمنحلدر. كدی اوتی حامضی حامض فو (حامض والەریان ، حامض فو ، آسید والەریانیك) آتروپینك حامض كبریت ایله تشكیل ایتدیكی املحه یعنی والەرینت آتروپین (فوهیت آتروپین) وكبریتیت آتروپین طبابتده كثرتله مستعملدر . آتروپین ، حامض قلور مولدالماء یاخود باریت صویی ایله تسخین اولنورسه تروپین لفاحین تعبیر اولنان دیكر برشبه قلوی ایله حامض تروپی حامض لفاحیه‌یه آیریلیر . وبالعكس تروپین وحامض تروپی صولی (بالماء) حامض قلور مولدالماء ایله تسخین ایدیلیرسه بتكرار آتروپین تشكل ایدر . آتروپین وجود حیوانی اوزرنده حائز اولدیغی تأثیراتك فوق العاده‌لكندن طولایی بالخاصه تمیز ایتمشدر . غایت از مقدارده اوله‌رق كوز ایچنه قونورسه غشای مخاطی عینی تخریش ایتمكسزین حدقه‌نك توسعنی موجب اولور . امراض عصبیهٔ قلبیه وامراض عصبیه‌ده موضعی اوله‌رق تسكین اوجاع وآلام ایچون معالجه مقامنده وخصوصیله امراض عینیه‌نك تداویسنده‌ده استعمال اولندیغی كبی عملیات جراحیه‌دن صوكرا حصولی ملحوظ اولان التهابی منع ایتمك ایچون دخی قوللانیلیر .

آتروپین، مورفین — ه قارشی ومورفین دخی بالعكس آتروپینه قارشی بردرجه‌یه قدر مضاد سم، پادزهر اوله‌رق تأثیر ایدر . یعنی وجود حیوانی اوزرنده بری دیكرینك تأثیرینی محو وازاله ایلرسه‌ده آتروپین ، مورفینك تسكین اوجاع خصوصنده حائز اولدیغی تأثیری امحا ایده‌مز . بوكا بناءً مورفین ، آتروپین ایله برلكده اوله‌رق دها زیاده مقدارده استعمال ایدیله بیلیر . ساده مورفین ایسه بوقدر قوللانیله‌مز . آتروپین ابتدا ۱۸۳۱ تاریخنده ماین طرفندن كشف اولنمشدر . و۱۸۳۳ ده غایكروهس معرفتیله (طـطـله) دن استخراج قلنمشدر. آتروپین شبه قلویاتك وجوه تشخیصی: اجسام مزبوره‌دن بری غایت جزئی برمقداری مكثف حامض كبریت ایله تسخین اولنور وبعده ایچنه براز صو ایله فوق مانغانیت پوتاسیوم علاوه ایدیلیرسه آجی بادم یاغنه مشابه بر رایحه حصوله كلیر . اشبو جسمك جزئی برمقداری حتی اثری بیله مكثف حامض كبریت ایچنده حل ایدلدكدن صوكرا جزئی آزوتیتٔ سودیوم ایله معامله ایدیلیرسه پورتقال صاریسی رنكی حاصل اولوركه بوده كئولی پوتاس كاوی محلولی علاوه‌سیله درحال غایت لطیف بنفشه‌وی قرمزی بررنك ایله وفقط برآز صوكرا طونوق كل پنبه‌سی رنكیله تلون ایدر.

— محیط المعارف —

آتروزين — لقاح يعنی عورت اوتی گوگنك خلاصه‌سندن عبارت برمادۀ عضویه‌درکه حامضاتده منحل و آمونیاق (نشادر روحی) ایله قابل ترسیبدر . عورت اوتی عنبنك مادۀ ملونه‌سنی تشکیل ایدر .

آتروسپرما — نباتات . ذات الفلقتین صنفندن (مونیمیه فصیله‌سنه منسوب برجنس آغاج اولوب انواعندن بعضیسی جنوبی آمریقا، بعضیسیده آوسترالیا قطعه‌سنده بتیشیر . (آ . موچاتوم) دینلن نوعنك قابوغی بهارلی وقوقولی اولوب اهالیٔ محلیه بیننده مقوی ومضاد داءاسقوربیت کبی مستعملدر . (لوره‌لیا) دخی دینلن دیگر برنوعنك یاپراقلرندن چای کبی منقوع یاپیلوب هاضم ، منبه ومعرق (ترله‌دیجی) مقامنده ایچیلیر .

آتروسپرمین — زه‌ برنام کیمیاگر معرفتیله مادۀ سابقه‌ده (مذکور آتروسپرماموچاتوم) آغاجنك قابوقلرندن چیقارلمش بر جوهر مؤثر اولوب اجسام کیمیویه‌نك (شبه‌قلویات) صنفنه منسوبدر . لذتی غایت آجی رایحه‌دن عاری اولوب اسپرتو وقلوروفورم مایعلرنده ارير . صوده همان غیر منحلدر (١٢٥) درجۀ حرارتده مذاب اولور . دها شدتلی حرارتده تحلل ایلر . شیمدیلك استعمال طبیسی یوقدر .

آتروسیانوس — تراجم . آلمانیا شعرا ونباتیونندن اولوب اون بشنجی عصر نهایته طوغری طوغمش ، ١٥٢٠ ده وفات ایتمشدر . تراجم احوال یازان محررلر موسی الیهی (بال) ده ریاضیات وطبابت معلملکنده بولنان (آقرونیوس) ظن ایدرلردی . آتروسیانوس (فریبورغ) و (بریغاو) ده السنۀ قدیمه وطبابت تدریسیله اوقاتگذار اولدقدن صوکرا (بال) و(قولمار) ده‌ده تعلیم وتدریس ایله مشغول اولمشدر. موسی الیه شعر وانشایه وآثار علمیه وفنیه‌یه دائر خیلی آثار براقمشدر . — محیط المعارف —

آتروما اس (فرانسزجه‌دن) . علم امراضده ایکی مختلف خسته‌لغك اسمیدر . برنجیسی : اکیاس دهنیه صنفندن هلام قوامنده برماده ایله مملو کوچوك اورامه دینیلیر (ورم هلامی). بونك تداویسی صرف عملی وجراحیدر . ایکنجیسی : شریان یعنی قرمزی قان طامارلرینه مخصوص بر آفتدر .

— طب بو خسته‌لق شریانلرك غشای داخلیسندن باشلار . نسج مذکور سهولتله استحالۀ شحمیه‌یه اوغرار یعنی یاغه منقلب اولور . شریانك ایچ یوزنده هلام قوامنده مادۀ شحمیه‌یی حاوی صارمتراق لکه‌لر حصوله کلیر . تدریجاً مادۀ مذکوره ارتشاح ویرنه قانك (لیفین) دینیلان ماده‌سی ومواد کلسیه توضع وتراکم ایله طامار آلاستیقیتنی غائب ایتمکه وسرتلشوب قاتیلاشمغه باشلار. عادتله قیقرداق یعنی غضروف کبی بر صلابت کسب ایدر . شریانك بر نوع (التهاب مزمن) ندن عبارت اولان بو (آتروما) ایله بالخاصه (تصلب شرایین) آراسنده بیوك فرق کورولیور . تصلب شراییننده طامارك هم غشای داخلیسی هم غشای خارجیسی بردن مصاب اولور وبو خسته‌لق الکزیاده احشای بدنیه‌نك شرایین رقیقه یعنی اینجه طامارلرنده وقوعه کلیر . آترومادہ ایسه یالکز غشای داخلی آفتزده‌دور . واك زیاده شرایین کبیره‌ده مشاهده اولنور . بو صورتله یکدیکرندن آییرد ایدیلیور . آترومانك اهمیت ووخامتی اصابت ایتدیکی ناحیۀ بدنیه‌یه کوره دکیشیر . قلب ودماغ طرفلرنده‌ایسه تهلکه زیاده‌لشیر . آترومایه دوچار اولان شریان قاتیلاشوب آلاستیقیتی غائب ایتدیکندن قان زیاده‌جه هجوم وتضییق ایدنجه اوکا کوره کنیشلیه‌میوب سهولتله چاتلار ، ییرتیلیر . کذلك طامارك ایچ یوزی پروزلی بر سطح حالنی آلەجغندن بویله برده قان قولایلقله تحثر ایده‌بیلیر

يعنى بختيله‌شير . بو صورتله علقهٔ دم طامارى تماماً سد ايدوب طيقايه‌رق جريان ودوران دمى منع ايله اوعضوك (غانغره‌ن) اولمسى موجب اولديغى كبى بعضاً قان بختى‌سنك بر پارچه‌سى قوپوب جريان دمه‌قاتيله‌رق اوزاقلره كيدوب آق‌جكرده ويا دماغده ويا اعضاى سائره‌ده جمى كوچوك بر طامارده طيقانوب قاله‌بيلير. بونلرك ايكيسيده وخيم . (صحامه‌وسداده‌يه‌مراجعت) آتروما الكزياده اختيارلرده،چوق واوزون مدتدنبرى عشرت ايدنلرده ، فرنكى‌يه مبتلا اولانلرده ، تسمم اسربئ مزمن يعنى قورشون املاحيله وقوعه كلن مزمن تسمماتده كورولور . سببى هر نه اولورسه اولسون تداويسى‌عينيدر. بوكا مصاب اولانلراستطعام لبنى‌يه تابع طوتولور يعنى سوت ايله تغذيه ايديلير وداخلاً (اييود پوتاسيوم) و (اييود صوديوم) ويريلير . بناءً عليه بو طرز تداوى‌يه فاصله‌لرله اوزونجه مدت دوام ايتمك شرطدر .

— محيط المعارف —

آتره — اساطير . (په لوپس) ك اوغلى و (ميسه‌ن) قراليدر. (تانتال) و (په‌لوپس) نام الهلرك آتره فاملياسنه اولان خصومتلرينك سبب اساسيسنه دائر او اسملرده معلومات ويريله‌جكدر .

آتره ـ حاتره — جغرافيا . قديم (مسوپوتاميا) ده واقع چول اورته‌سنده برشهردر . شهر مذكور (تراژان) و (سه‌ور) ك مهاجماتنه ايتديكى‌مقاومتيله شهرتشعاردر .

آتره‌بات ـ باچيقاده ساكن اولان غوللرك يعنى جلاقه‌نك اسمى ايدى . مقر اداره‌لرى اولان (نه مه تاغدم) شهرى‌اليوم موجود اولوب(آراس) ناميله ياد اولنور . سه‌زار بونلرى (آكزونا) جوارنده واقع اولان محاربه‌ده مغلوب وپريشان ايتديكى كبى (نرووين) لرله اتحاد ايتدكلرنده‌ده عين مغلوبيته دوچار ايدلمشلردى . — بيوك بريتانياده واقع (تايمس : ته‌مس) نهرى جنوبنده ساكن قومه‌ده (آتره‌بات) نامى ويريلير .

آترى ـ ايتالياده (ترامد) ولايتنه تابع ١٠٦٥٠ نفوسلى بر شهردر . اليوم (آتروز) ناميله معروفدر. شهر مذكور ايمپراطور (آدريه‌ن) طرفندن تأسيس ايدلمشدر .

آترياتوس ـ (تارتارو) نهرينك‌نام‌قديميدر. غوليالى سقى واروا ايده‌رك (آدرياتيق) دكزينه دوكيلير ايدى. منصبنده برچوق بطاقلقلر وار ايدى.

آتربيس ياخود آتاررابيس — مصرقديم شهرلرندندر. شهر مذكور (نيل) ك (آتريبتيك) نام قولى اوزرنده‌در . رومه قيصرلرينك زمان حكومتلرنده شهر مذكور (پسقپوسلق) مقرى وغايت مهم ايدى . خرابه‌لرى (آتريب) كوينك قربنده الآن مشاهده اولنمقده‌در .

آتريپالدا — ايتالياده قامپانيا قطعه‌سنده (آووللينو) ولايتنه تابع ٦٣٠٠ نفوسلى برشهردر. باشليجه اخراجات تجاريه‌سى شرابدر .

آترقوڤر ـ فرانسه‌ده يوقارى (سون) ولايتنك (ويزوم) نهرى اوزرنده واقع (غراى) سنجاغنه تابع (اوتره‌ى له‌غراى) قضاسنه مضاف ١٢٥ نفوسلى بر قريه آدى اولوب ١٨٦٤ سنه‌سنده قريهٔ مذكوره‌نك ١٣٠٠ متره شمال شرقيسنده بر چوق (موزائيق) طاشلرينى حاوى رومه‌ليره‌مخصوص بر اقامتكاه كشف اولندى . بو طاشلرله منقوش تصاوير كونا كونى حاوى ٩,٤٥ مترودن ١٢,٢٥

متروبه قدر وسعتنده بولنان لوحه‌لرك كوزللری بالآخره (سن ژرمن آن‌لای) موزه‌سنه نقل اولنمشدی .

آترین (حامض) — كیمیا تركیبی

$C_{16} H_{18} O_5$ دن عبارت بر حامض عضوی‌در .

آتریئنسیس اس.قدیماً رومادہ كبارعائله‌لرك

نزدنده خدمتكارلق ایدنلره ویریلن اسم‌در . روماليلرك قبول صالونی دیدكلری (آتریوم) دائره‌سنك ترتیب وتنظیمی وظیفه‌سی بو صنف خدمتكارلره محول ایدی. بونلر خدمهٔ سائره‌یه تفوق ایدر وآنلره نظارت ایلرلر ایدی .

آترینه برجنس بالق آتش بالغی .—

حیوانات . فقریه تحت شعبه‌سنك اسماك فرقه‌سنك ذات العظام التامه صنفنك مشوك المسابح تحت صنفنك آترینیده فامیلیاسنك جنسی اولوب آترینا نامیله دها معروفدر . تركجه‌ده كوموش بالغی دیرلر . بونلرده وجود مطول ، فك علوی اسنان صغیره ایله مجهزدر . برنجی چفت مسبح ظهری قیصه وایكنجیسندن نسبةً بعید بر مسافه‌ده موضوعدر . وجود جانباً هرایكی‌طرفده كوموشی‌ایكی‌اوزون شریت ایله مجهزدر. حال‌حاضرده كوموش بالقلری ابحارحاره ومعتدله‌ده بولنمقده‌در. بونلر سواحل بالقلرندن اولوب سوری ایله طولاشیرلر . تولدلرندن آز بر زمان صوكرا یاورولر لایعد ولایحصی بر درجه‌ده كثیف بر سوری تشكیل ایتمك اوزره برلشیرلر . بحرسفید سواحلی اهالیسی اوزمان بونلری آولایه‌رق قزارتمه صورتنده ویا سوت ایله قایناده‌رق اكل ایدرلر . بعض مواقعده كاهلره زیاده مقدارده تصادف اولندیغندن عادتا اكل ایدیله‌میوب حیواناته، كوبك وكدیلره ویریلیر . بونلرك برطاقمی بیوجك دیكرلری كوچوك اولور . ایریسنه آترینا دینلدیكی حالده كوچكنه چاموقه نامی ویریلور .

— محیط‌المعارف —

آتریوم اس . رومالیلرده اوك اك بیوك

اوطه‌سنه ویریلن نامدر . اكثریا مسافرلر بورایه قبول ایدیلیر .

(آتریوم) دائره‌لری عمومیتله مستطیل شكلنده اولوب اكثریا طاوانك اورته‌سنده باجه آچیلیر ایدی‌كه‌بورادن‌آقان یغمور صولری آتریومك وسطنده بولنان حوضه‌ره آقار . سقفلری ستونلر اوزرینه مبنی اولدیغندن صالونك اطراف وجوانبی دیركارله محاط اوله‌رق عادتا (غالری) منظره‌سنی آلدیریر ایدی. طرز معماریتك اختلافنه نظراًمختلف شكللرده یاپیلیر وهر نوعنه آیری آیری اسملر ویریلیر ایدی :

آتریوم‌توسقانیقوم: توسقان‌اسلوب معماریسنده انشا اولنان دائره‌لره ویریلان اسمدركه رومالیلر بو طرز معماری‌یی (آتروسكلر) دن آلمشلردر . اكثریا بو طرزه بیوت صغیره‌ده تصادف اولنوركه سقف ستونلر اوزرینه آلنمیه‌رق دیواردن دیواره تمدید ایدیلن كیریش آغاجلری اوزرینه قوزیلیر ایدی . سقفك‌اورته‌سنده ضیا آلمق‌ایچون بوصورتله مربع‌الشكل بر تپه پنجره‌سی تشكیل اولنور ایدی . (پومپه‌ی) ده كشف اولنان (سالوست) ك خانه‌سی ایشته بو طرز معماریده‌در .

۲ آتریوم تەتراستیلوم: بوطرز آتریوملرده، سقف صالونك درت كوشه‌سنده مركوز برر ستون اوزرینه مبنی‌در . جنرال (شامپونه) نك امریله پومپه‌ی‌ده اجرا اولنان حفریاتده (تەتراستیلوم یعنی چارستون) طرزنده بعض ابنیه‌خرابه‌لری مشاهده اولنمشدر .

٣ آتريوم ثورنتيوم بو طرزده انشا اولنان صالونلرك چاتیسی بر چوق ستون اوزرینه استناد ایدیریلیر، رومانك زنكین واصیل عائله‌لرینه مخصوص خانه‌لرده‌كی صالونلر بو طرز محتشم معماریده انشا اولنور ایدی .

٤ آتريوم ديسپلوویاتوم: بونوع آتريوملرده خارجه سققلر میللی ایدیكه كنارلرینی تشكیل ایدن داماله‌لقلردن‌صولر سوقاغه ویا حولی‌یه جریان‌ایدردی. حالبوكه دیگر طرز آتريوملرده سقفك میلی ، اورته یرده اتخاذ ایدیلن تجره‌یه طوغری اولوب، یوقاریده بیان اولندیغی وجه ایله صولر بو باجه‌دن آتريومك اورته‌سنده‌كی حوضنه دوكیلیر ایدی . آتريوم قاعه ایله ترجمه ایدیله‌بیلیر .

آتريولوم اس . روماده (آتريوم) دینن دائره‌لرك كوچكنه‌ویریلان اسمدر . روما سرایلرنده بر نوع‌خصوصی‌دائره‌لر وارایدی‌كه ایكنجی(آتريوم) نامیله معروف اولوب بونلرك بیوك (آتريوم) دن فرقی یالكز جسامتده ایدی .

آتزلت‌یاخود آزه‌لت — تراجم . المانیالی بر حكاك‌اولوب ١٦٥٤ ده (نورمبرغ) ده طوغمش، ١٦٩٢ ده وفات ایتمشدر . مومی‌الیه بر چوق كتابلرك رسملرینی حك‌ایله‌مش، باخصوص (١٦٨٨ـ ١٦٩١ ده عثمانلیلر ایله آووستريالیلر بیننده وقوع بولان محارباته عائد حك ایتدیكی رسملرله كسب معروفیت ایتمشدی .

آتسبه‌ا — حبش قراللرندن ایكیسنك‌اسمی دركه بونلرك زمان حكومتلرنده خرستیانلق حبشستانه داخل اولدی . عصر حاضر لاتین ویونان مؤلفینك بیاناتنه نظراً بو دیارده خرستیانلغی نشر وتعمیم ایدن ذات اسكندریه پطریقی (آطناس) طرفندن مصر جنوبی‌یه كوندریلن هیئت مرخصهٔ دینیه اعضاسندن (فرومانیتوس) اسمنده بر پاپاسدر . مومی‌الیه بالآخره (آباس سالامه) نامیله حبشستانده‌كی كلیسانك پسقپوسی اولمشدی . روایات محلیه‌یه نظراً بو واقعهٔ دینیه (لاابره‌رأ) و (لاآتسبهأ) نام ایكی قرالك دور حكومتلرنده ظهور ایتمشدر . هر نه‌قدر مؤرخین قدیمه ایله‌متأخرین آره‌سنده بومسئلهٔ تاریخیه‌یه دائر فرق واختلاف وار ایسه‌ده هر حالده حبشستانه خرستیانلغك تاریخ دخولی ٣٣٠ ایله٣٣٣ آره‌سنده‌در .

آتست — جغرافیا . قدیم ایتالیا شهرلرندن اولوب الیوم اسمی (استه) در . (پلین) عتیقه نظراً بو شهر روما مستعمره‌سندن ایدی (استه ماده‌سنه مراجعت)

آتسز صف . آدی اولمیان . ن آدسز .

— شمیدی فارسیده‌كی نام مقابلی اوله‌رق بزم، یعنی غرب‌توركلرینك (آد) دیه‌تلفظ ایلدیكمز اسم ایله(سز) ادات‌نفیندن‌مركب بر كلمه‌در(آدسز). آدسزلق اسكی توركلرده جاری اولان معكوس بر توارث قاعده‌سی ایجاباتندندر : بناءً علیه ابتدای امرده توارث معكوسی آكلامق اوزره نجیب عاصمك آثار اخیره‌سندن اولان (تورك تاریخی) نك برنجی جلدینك ٦١ نجی صحیفه‌سنده‌كی معلوماتی بورایه نقل ایتمكه لزوم واردر :

« اسكی تورك ومونغول‌تاریخنی پك زیاده تنویر ایده‌جك احوال خصوصیه‌دن بریسی‌ده « توارث معكوس » اطلاقنه سزا اولان اصول وراثتدر . قدیماً تورك توره‌سی موجبنجه وراثت بوس بوتون خصوصی برطرزده‌در . بوقانون موجبنجه وارث ، یعنی مسقط رأسده‌قائم‌اولان، اولادك الك كوچكیدر. مونغوللرك « اوت چیكین » توركلرك « تكین »

دیدکلری (الوجاق‌محافظی ، او بکجیسی) بوچوجقدر. چین مؤرخلریله غرب سیاحلرینك ، کیمسه‌یه انتقال ایتمیوب دائما صاحبی الندە قالدیغندن بحث ایلدکلری تارلا الك کوچوك چوجغه عائددی ؛ بونك بویوکلری اموال منقوله‌یی یعنی تورکلرك عربجه‌دن آله‌رق دمیر باش اشیا مقامنده قوللاندقلری (مال) کله‌سنك دلالت ایلدیکی شیلری ، حیوان سوریلرینی آرالرنده بولیشورلر . »

« بولیشمك برقاعده‌یه تابعدر ، ابوالغازی بهادر خان : « الك اوصلو والك جری‌یه آتلر ، ك ضعیفه قویونلر » دییور . اکثریا بابالرك براقدیغی اموال الك بویوك ایله الك کوچوك آراسنده تقسیم ایدیله‌رك اورتانجه‌لر پای ، قلیج وبلکه‌ده بر ایکی کوتو آت ایله قالیور . ایشته خصوصی بر حال اولان « توارث معکوس » بوراده کوریلیور ؛ اوالدن محروم قالان اوتانجه کیدوب کندیسنه برآتا، برآنا آرامغه مجبور اولیور . اسکی تورك داستان ومصاللرنده بونك حالی ایکی‌صورتله تصویر اولنیور : بعضاً او چوجق آتلانه‌رق ، یاراقلانه‌رق آزکیدر ، اوز کیدر ، دره تپه دوز کیدر قوجه‌سی تارلاده بولنان برقوجه قارینك یانته وارير : « ـ آتام اول دیر ؛ قادین راضی اولووسه قالیر . اقشام اوستی اختیار قوجه کلیر ، اوکاده ـ « آتام اول » دیر . ایکیسی‌ده راضی اولدقلری کبی « آتا ، آنا بکا برآد ویریکز » دیر. بوندن آکلاشیلیورکه اوآدی صاتی بللی اولمیان غریب نکینك برآدی بیله یوقدر . تورك خرافه‌لرنده تصویر ایدیلن قهرمانلردن برچوغی (آتسز ـ آدسز) دیه تلقیب ایلدکلری کبی تاریخده برطاقم حکمدارلر ، جنك ارلری‌ده آتسز لقبنی کمال افتخار ایله محافظه ایلمشلردر . حتی عثمانلی تورکلری ایچنده اولادی یاشامایان‌آناوبابالر چوجقلرینه‌یاشاسون دیه (یاشار ، طورسون ، طورمش) کبی آدلر ویردکلری ، چوجق کندیلرینك دکلش کبی (ساتیق ـ ساتیق ، صاتلمش) دیه آد ویرنلر بولندیغی کبی بعض آدسزلرك بیوك موفقیتلره نائل اولدقلرینه قائل بولنملری حسبیله چوجغی بلوغه ایرنجه‌یه قدر آدسز براقانلرده واردر . »

« هرنه ایسه مالدن محروم اولان چوجق بعضاً‌ده کیده کیده اکابردن برینه انتساب ایدر . ابراز صداقت وعبودیت واظهار مردانکی وحماست ایله هردرلو جنك اویونلرنده ، یاریشلرده موفق اولور؛ دکزلر آشمق ، آلاو دریالرندن آتلامق ، اژدرلر ودیولرله کولشمك تکلیفلرینی قبول ایدر . بونلری باشاران یکیت نهایت افندیسنك مظهر عاطفتی اولور، صوکرا « بردشمنك طاغیتدیغی‌حلق کندی یوردلرینه طوپلامق ایچون » کیری یوردینه کلیر . اوسانیانه امثال ایچنده ادبی حکایه‌لر ، آرامق نافله‌در . اسکی تورکلرك رومان طرزنده‌کی حکایه‌لری کندی یاشا ـ یشلرینك برنمونه‌سیدر. اوقبیل حکایه‌لرده‌کی (آتسز ـ آدسز) لر کبی بیکلرجه «یکیتـلر یارت قراللری ، عجم شاهلری ، عرب امیرلری ، چین ایمپراطورلری، سغد بکلری نزدینه مراجعتله قلیجله خدمت تکلیف ایده‌رك برنام آلمش ، برعائله صاحبی اولمشلردر . تیمورلنك ، ایشته پژمرده قیافتلی ، آریق آتلی تورك یکیدی کبی علی چون غربانینك محبسندن قاچمش ، آقساق ، آتنك ترکیسنه قاریسنی بیندیره‌رك جهان کشالغه باشلامشدر . ینه اودلی‌قانلیلر کبی تموجین‌دخی (کرایت) قرالنه عرض خدمت ایتمش ، صوکرا مونغوللرك (جنکیز) ی اولمشدر . هجرتك برعصر مقدمندن طقوزنجی عصرینه قدر تورك قازاق مار ـ دانلری عرب امیرلرینك حربه‌جیسی ، ایران ، چین، آناطولی وسوریه‌نك اجرتلی عسکرلری ، مصر مملوکلرینك قاطع الـ ق اولمق صورتیله میدان آلدیلر.»

ایشته آتسزلق حقنده‌کی معلومات بوندن عبارتدر ، شیمدی تاریخچه شهرت آلانلری بیلدیریلملم :

آتسز — خوارزمشاه حكومتنك مؤسسى
اولان وسلچوقيلرك قوللرندن انوشتگينك اوغلى بولنان قطب‌الدين محمدك اوغلى وخلفى وبو خاندان حكمدارلرينك ايكنجيسيدر . ٥٢١ ده باباسنك يرينه خوارزم حكومتنه گچدى . آتسزده ، باباسى محمد قطب‌الدين كبى ، سلچوقيلردن سنجرك ابريقدارلق خدمتنده بولنمش، بوحكمدارك، يعنى كنديمتبوعنك توجهنى قازانمش ايدى . بناءً عليه گرك باباسنك گچمش وگرك آتسزك گوستردیکی يارارلقلر سنجرك كندى حقنده زياده توجهنى جلبه سبب اولمش ايدى. آتسزك سنجر نزدنده‌كى نفوذينى رقيبلرى چكه‌ميور ، غمزدن خالى قالميورلردى . نهايت آتسز مأمور اولديغى خوارزمده چيقان برغارغشه‌لغى بهانه ايده‌رك اونى باصدرمق اوزره اياالتنه گيتمكه مساعده استحصال ايلدى . شوصورتله خصماسنك شرندن كنديسنى ده قورتاردى . سنجر آتسزك حالنى ايجه اوكرنديكى جهتله مساعده‌سيله حضورندن چيقوب گيدركن : « شمدى اوموزلرينى كورديكم شو آدمك بردها يوزينى كوره‌ميه‌جكم »ديمش‌در. (آتسز) خوارزمده تك طورمديغندن سنجرده بوفتنه‌يى باصدرمق ايچون حركات عسكريه اجراسنه لزوم كوردى .

٥٣٣ده سنجر اردوسيله‌خوارزم اوستنه‌يورودى. آتسز ، اوغلى قوتلغ (بعض تاريخلر بواسمى ايل قليج ديه‌قيد ايدر) ايله سنجره قارشى قومغه جسارت ايتدى ؛ فقط قوتى سنجردن پك آشاغى اولمق حسبيله عسكرى مغلوب ، اوغلى اسير اولدى . شو موفقيت اوزرينه خوارزم اياالتى ينه سلچوقيه اداره‌سنه‌گچدى. حكومتنده سنجرك قرداشى اوغلى، يكنى غياث‌الدين سليمان شاه نصب اولندى . سنجر (مروه) دونر دونمز آتسز گليتلى بر قوتله گله‌رك سليمانى سنجر نزدينه التجايه مجبور ايتدى. آتسز اوزمان كاشغرى الده ايدن ختنليلرك اتفاقنى قازانمش ايدى . كاشغره حاكم اولان ختنليلرك باشنده اسكى حكمدارلرى (تايغرايلى) نك زوجه‌سى واوغلى (ايلى) خانك نائبه‌سى سياوش (چينليلر بواسمى سيائوش ديه قيد ايدرلر) بولنيورلردى . ايشته آتسز بوحاكمه‌نك اتفاقنى قازانمش، ماوراء النهره استيلايه حرصلنديرمش ايدى . ختنليلر ماوراءالنهره كيرديلر، سنجرخوارزمى ترك ايله امداده قوشدى . ٥٣٦ سنه‌سى محرمنده ايديلن برمحاربه‌ده مغلوب وحرمى اسير دوشدى . سنجرده (بلخ)ه چكلدى . ختنليلر ماوراء النهرى الده ايتدكلرى زمان آتسز خراسانه كيروب اياالتى تخريب و(مرو) ده‌كى خزينه‌لرى ضبط ايلدى ، بو شهرى آليركن اهالى حقنده زياده شدت كوستردى. آتسز مرودن نيشابوره كيتدى ، اوراده مروده‌كى شدتى كوستره‌مسنى كنديسندن استرحام ايتديلر . اوده قبول ايله شهره كيردى . آتسز سائر كونه معامله‌سنى دخى تعديله مجبور اولدى . نيشابوردن صوكرا (بيهق)ه كيتدى ، اهالينك مقاومتنه قارشى قويه‌مدى، اطرافى ياغما ايتمكله اكتفا ايتدى. سنجر ٥٣٨ده ختنليلرله اويوشدقدن صوكرا يوزينى خوارزمه چويردى. وقتيله آتسز النه گچن برچوق يرلرى استرداد ايله خوارزمشاهى مقر حكومت ايدنديكى كوركانج (جرجانه) ده محاصره ايلدى . آتسز آرتق تسليم اولنه‌جغنى آكلاديغندن افنديسنك عاطفتنه التجا ايتدى . سنجر كنديسنى عفو ايلدكدن بشقه برنده ابقا ايتمك كبى فضله برسماحتده‌ده بولندى ، آتسزك صوكراكى حركتى بوكا لياقتى اولمديغنى اثبات ايلدى. آتسز ينه مناسبتسزلكه باشلادى . سنجر بونعمت شكرينى بيلمز نمك بحرامه اجراى نصايح ايلمك اوزره (ترمذ) لى اديب صابر آدلى برامبرى كوندردى . آتسز ، برطرفدن تداركاته باشلادى ، آتسز كندى حال وحركتنى اديب صابرك مروه بيلديرديكنى خبر آلديغندن بيچاره‌يى برقله‌دن جيحونه آتديردى. آرتق

گبی آزیه آلان بویله بر ناتکوری تأدیب واجب اولدی . سنجر ٥٤٢ ده برقوتلی اردو ایله اووقت اك مهم بر قلعه اولان (هزار اسب ـ هزار اسف)ه گلدی . آتسزك مادحی شاعر (رشید وطواط)ده محصورین ایچنده ایدی .

مألی بالطبع خوشه گیتمیه‌جك بربیت انشاد ایله بر اوقه باغلادوب سنجر اردوسنه آتدرمش ایدی . سنجر، رشیدك شوحرکتندن فناحالده حدتلندی؛ شهر آلندقدن صوکرا قائلنك طوتیلوب یدی پارچه ایدلمسنی امر ایلمش ایدی. شهر آلندی، رشید اله گچدی ؛ قورتلق ایچون مسخره‌لقدن بشقه چاره اولمدیغنی گورن شاعرجکز : « افندم ! وطواط (پراسه دیمکدر) بر ضعیف قوشـدر ، یدی پارچه اولمغـه وجودینك تحملی یوقدر ، ایکی پارچـه ایدیکز ! » دیدی ، بو صورتله یاقه‌یی قورتاردی . هزار اسبدن صوکرا اصل خوارزمك مقری اولان گورکانج محاصره‌سنه باشلاندی . آتسز جـداً مدافعه ایتـدی ، موفق اوله‌میه‌جغنی آکلادیغی کبی ینه سنجرك عفوینه التجایه مجبور اولدی. توسط ایچون اوزمان خلقك پك زیاده توجهنه نائل اولان آهو پوشلقبلی بردرویشی ایلچیلکه گوندردی. سنجر کرك قان‌دوکه‌دن احترازندن ، کرك بتون عمرینه سورن محاربه‌دن اوصانمه‌سندن‌صلحی قبول ایتدی ، یالکز آتسزك جیحون ساحلده حضورینه گلوب بر اویمه‌سنی‌وخراساندن وقتیله آتسزك صندیق طولیلری آلدیغی مالارك اعاده‌سنی شرط قوشدی . آتسز بو حالی قبول ایده‌مه‌مکله برابر ممکن مرتبه اجراسنه‌ده مجبور قالدیغندن چادر اوکنه قدر گله‌رك آت اوزرنده بویون اکمکله اکتفا ایلدی . سنجر بوندن ممنون‌اولمامقله برابربوقدرجغی‌ده قبول ایتدی. ایشته آرتق بوندن صوکرا ایکی طرف آراسنده‌کی مناسبات بوزلمدی. ٥٤٧ده خزر دکزی سواحلنده مقیم خلق علیهنه اعلان حرب ایده‌رك (صـغناق) و (کلندور) ایالتلرینی ضبط ایلدی . سنجر، غور تورکانلری النه اسیر دوشدیکی زمان، آتسز خراسان والیسی محمود خانه معاونت ایچون (نسا) حدودینه کچمش وبولده سنجرك قورتلدیغنی خبر آله‌رق عودته قرار ویرمش ایدی. عودتنده (خابوشان) وادیسنده امرادن بر طاقلریله چادرنده اوطورورکن طیشاریده بریسـنك قرآن کریم تلاوت ایتدیکنی ایشیتدی ؛ کندیسی خسـته ایدی ؛ ایلك ایشیده‌جکی آیت کریمه ایله تفأل ایتمك ایستدی ؛ قولاغنه: «وما تدری نفس بای ارض تموت » آیت جلیله‌سی واصـل اولدی ، زیاده کدر ایتـدی ؛ ٥٥١ ده ارتحـال ایلدی . ٤٩٠ سـنه‌سی رجبنده طوغمش اولدیغندن وفاتنده ٦١ یاشـنده ایدی . (ابوالفدا ارتحالنی ٥٥٠ جمادی‌الاخره‌سنده گوستریبور) . عمرینك صوکلرنده منزوی اولمش‌ایدی؛ قولنج تداویسی ایچون‌قوللاندیغی قوتلی‌علاجلر موتی‌تسریع ایتدیلر. مؤرخلر جسارتنی، فنون عسـکریه‌ده‌کی مهارتنی کندیسی ادبادن اولمقله برابر بو صـنف خلق حقنده‌کی سـخاوتنی زیاده ثنا ایدرلر . مدت حکومتی ٢٩ ییلدر ؛ یرینه اوغلی ایل آرسلان قائم اولدی .

مأخذلر : نجیب عاصمك تورك تاریخی ، تاریخ ابوالفدا ، دیار بکرلی سـعید پاشانك مرآت‌العبری ، فتح بن علی بن محمدالبنداری الا صفهانی‌نك زبدة النصرة ونخبة العصرة نام اثری .

آتسز — ٤٦٧ سنه‌سی عباسیلردن مقتدی‌بالله مقام خلافته گچدیکی تاریخده سـلچوقیلردن ملك شـاه عمجه زاده‌سی سلیمان بن قتلمش (قوتلش) ی اوزمانه قدربوناتیلر الندە قالان سوریه‌نك بعض اقسامنی ضبطه مأمور ایتمشیدی . اوزمان بیزانس حکومتی میخائل پاراپیناس النده‌بولنیور ونیکه‌فوربوتانیات‌بوکا معارض بولنیوردی . سلیمان بو رقیبه بر از معاونت ایده‌رك

سوريه‌نك انطاكيه‌يه قدر اولان يرلرينى الده ايلدى. سليمانشاه آناطولى ايچلرينه طوغرى ايلريلمكده اولديغى صيراده، ملكشاه ايرتسى سنه، ٤٦٨ ده، امراسندن خوارزملى صاحب ترجمه آتسزى‌ده، مصرده حكومت سورن فاطميلره عائد اولان سوريه اراضيسنى اشغاله مأمور ايتدى. دمشق شام، اوزون وموجب قحط بر محاصره‌دن صوكرا آتسزه تسليم اولدى. بوندن صوكرا حمص ايله سوريه‌نك برچوق يرلرى‌ده آتسزاله كچدى. سوريه‌دن صوكرا آتسز مصره كيره‌رك قاهره‌يه قدر ياقلاشدى (٤٦٩. مستنصربالله فاطمى مركزى وتبعه‌سنى براقوب صاووشدى؛ خلق سودانيلرله برلشه‌رك آتسزى دفع ايتديلر. آتسز، رمله وقدسى ياغما ايده‌رك سوريه‌يه عودت ايلدى. ملكشاه آتسزك كى ديكرلى بر قوماندانى تلف اولمش قياس ايده‌رك قرداشى تاج الدوله تتش (توتش) ى همان سوريه‌يى كاملاً ضبطه مأمور ايتدى. آتسز توتشك كلديكنى وكنديسنه رقابت ايده‌جكنى ايشيدوب آكلاديغى كبى اورالرده يالكز باشنه قالمق، قازانديغى موفقيتلردن استفاده ايده‌بيلمك ايچون توتشه برچوق پاره‌لر ويره‌رك اورادن چكلمسنى رجا ايلدى. توتش حلبده حكومت سورن بنى مرداس‌دن (نصر) ك معرفتيله ايكى ييل اول روملردن آلنان منبجى تسخير ايدوب حلب اوستنه كلدى. ٤٧١ ده حلبى محاصره ايله مشغول ايكن مستنصربالله فاطمى، كندى امراسندن بدر جمالى‌يى آتسزك النده بولنان شامك تسخيرينه كوندرمش ايدى. آتسز مصرليلره قارشى توتشدن امداد ايستدى. اوده همان حلب محاصره‌سنى براقدى كلدى. مصرليلر كيتديلر. آتسز توتشى استقبال ايتديسه‌ده بريكنك اورايه قدر اويله عجله كليشى امداددن زياده فتح بلاد ايچون اولديغندن آتسزى كنديسنى استقباله‌ده تراخى كوستردیکى بهانه‌سيله ازاله ايلدى.

آتسز خان — آتسز خان بن، آتلى خان، بن يلجه خان، بن بوقا خان، بن تاتار خان، بن آلنجه خان، بن كيوك خان، بن ديب باقوى خان، بن ايلچه خان، بن توتون خان، بن تورك (ترك) خان، بن يافث، بن نوح در. ابوالغازى بهادر خانك «شجرهٔ تركيه» آدلى كتابنده سلسلهٔ نسبى بووجه ايله مقيد اولان آتلى خان باباسى يلجه خانك يرينه كچمش وبر قاچ ييل محاربه وآو ايله وقتنى كچيرمشدر. يرينه اوغلى اردوخان كچدى. — محيط المعارف —

آتسسا — جغرافيا. ايتاليانك آبروزه ايالتنده بر ناحيه مركزى اولوب ١٠٢٠٠ نفوسى جامعدر. حيوانات وميوه يتشدير ر.

آتش اس. (فارسيدن). كيميوى بعض امتزاجاتدن حاصل وحرارت ايله ضيادن عبارت اولان ماده. || ضيا. يلديز: كوك يوزنده پارلايان بوآتشلره بر وقتلر طاپيلير ايدى. || حرارت: هوا پك صيجاق، اورته‌لغى آتش باصدى. بدنده حس اولنان شدتلى حرارت، حمى. نوبت: بوكون آتشى براز زياده. || ياناق جسم: آتش ياقدم. || ياڭغين: طلومبه‌جيلر آنجق صباحه قارشى آتشى سونديره بيلديلر. || يارين آخرتده چوق آدملر آتشه آتيله‌جق.

ناملى درونده باروتك ياتماسى ايله مرمى‌نك اندفاعى: آتش ايتمك.

— تمثيلا: قلبه عارض اولان وجع وسوزش. || عشق، احتراص و ابتلا. || حدت وغضب وقيزغينلق. || چابكلك، تيزلك. (محيط قسمنه مراجعت)

آتش! ندء. آتش ايت قوماندا سى.

— لسانيات. آتش بركلمهٔ فارسيه‌در كه قديمدن برى لسانمزه كيرمش، لسان علمى وادبى‌ده قبول اولنمش‌در. بو فارسى كلمه‌نك فصيح وصحيحى

گسر تاء ایله آتِش‌در. فتح تاء ایله آتَش ، لسان فارسی‌ده غلطدر. ینه فارسی‌ده کسر دال ایله آدِش‌ده دیرلر . تاء ایله دالك، تورکجه‌ده اولدیغی کبی فارسیده دخی تبادلی قاعدهٔ جاریه‌در . حکیم انوری‌ده :

کر کند چوب آستان تو حکم
شحنهٔ چو بها شود آدیش

وارد اولمش‌در .

ینه لسان فارسی‌ده ، آذر ، آدر ، آفر ، آکر ، آور ، آیر کلمه‌لری‌ده آتش معناسنه‌در .

آذر ، ویا امهات فارسیه‌یه نظراً صحیح وفصیحی دال ایله اولان آدرك آتش معناسنه استعمالی شواهد عدیده ایله ثابت‌در . — انوری :

ساغرش بر بادهٔ روشن چنان آید بچشم
کزمیان آب روشن بر فروزی آذری

آتش معناسنه اوله‌رق آذر لفظندن خیلی کلمات مرکبه تشکیل اولنمش‌در . از جمله : آذر آبادکان‌که تبریزده بر آتشکده‌نك نامی ایدی . بونك ایچون‌درکه ایرانك بو جهتلرینه آندن اقتباس وتعمیم ایله قدیمدن بری آذر آبادکان ، آذر بایکان ویا کافك جیمه ابدالیله آذر بایجان دیرلرکه بلاد آتش دیمك اولور . نته‌کیم بوکلمه‌یی یونانیلر لسانلرنده با اولمدیغی ایچون بو حرفی پ تلفظ ایده‌رك بردرجه‌دها تحریف ایده‌رك آتروپاتن یازمشلردر . خلاصه ، آدر ، آذر ، آتر هپ بر معنایه اوله‌رق فارسی‌ده آتش دیمك‌در .

ینه فارسی‌ده آذر لفظنك مرکباتندن اوله‌رق آذر آیین ، آذر برزین برر آتشکده‌نك اسمی اولدیغی کبی آذر پیرا ، آذربان خادم وحافظ آتشکده دیمك‌در . آذرنك‌ده آتش رنك معناسنه کلیر . آذر کلمه‌سنك آخرنده‌کی را حرفی شینه ، تبدیل ایدیله‌رك آدش وآتش لفظلرینك بووجه ایله حاصل اولمسی پك محتمل‌در. آهر ، آور ، فارسی‌ده بونلرده آتش معناسنه کلیر . بوجهتله آذر بایجانه اولسانده آهرده دیرلر .

آیرك آتش معناسنه قوللانلمش اولدیغی‌ده قطعهٔ آتیه ثابت‌در :

هوا آیرین — سروخت آیرین
دله آیرین — بدبخت آیرین

ینه فارسی‌ده آف کونش معناسنه‌درکه اصلاً آتش دیمك اولور . بونك ایله آور بیننده‌کی مناسبتده ظاهردر . (آور) ده حرف اخیر حذف اولنمش ، بونك کبی آدش لفظندنده صوکنجی حرف اولان ش حذف ایدیلنجه (آد) قالیر . لسانمزده تداول ایدن آتش لفظنك اصلی احتماله نظراً بومادده‌درکه سانسقریت لسانته منجر اولور . ترکجه آتش معناسته اوله‌رق قدیماً مستعمل اولان (اود) کلمه‌سی ایشته بواشتقاقده مشترك‌در. آتش ، اود ظاهراً بربرندن آیری کورینورسه‌ده ، حقیقتده ، اصلده بر شی اولدقلری آکلاشیلیور . لسان ادبیمزده کونش معناسنه استعمال ایدیلن آفتاب کلمه‌سنك آف ایله تاب‌دن اولمسنه نظراً شمسك هم حرارت هم ضیا مرکزی بر جسم یعنی آتشین اولدیغنه اشارت ایدرکه آفك آتش معناسنه کلدیکی بونکله‌ده تظاهر ایلر .

ینه فارسی آفرازه شعلهٔ آتش دیمکدرکه آتشك برافراز اولان یعنی یوقاری چیقان قسمی ، یالنی آلوی مقصوددر . ایشته آفك آتش معناسنه کلدیکی بوصورتلده آکلاشیلیور . آفرازه آف افرازه‌دن مخففدر ، یعنی تخفیفاً افرازه‌دن اف حذف اولنمش افراز ، فراز یوقاری‌یه ، بالایه چیقان دیمك‌در افروزیدن مصدرندن . آف ایله آوایسه ایکیسی برشی ، آه کلمه‌سنك آتش (آتش درون) معناسنه کلدیکنه و بوبابده پك چوق ابیات موجود اولدیغنه نظراً بوکله ایله یوقاریده ینه آتش معناسنه کلن آهر لفظی بیننده‌کی مناسبتده پك صریح ،

آتی کله‌سی ایله آریبننده‌کی مناسبت ، اوقدر صریح دکلسه‌ده بوده‌بردرجه‌یه قدر ایضاح ایدیله‌بیلیر . معلومدرکه ایرانك قدیم آتش‌پرست دینلرنده آهرامن ، ایزد ، یزد اسملری کورولورکه آهرامن آهرا ایله آدم ، ذو معناسنه کلن (من) دن متشکل برکلمه اولدیغنه نظراً مولد آتش معناسنه اولدرق ایزد لفظنك‌ده آتی ماده‌سندن تشکیل اولندیغی واردخاطر اوله‌بیلیر .

یوقاریدن بری اجرا ایلدیکمز ملاحظاته نظراً لسان فارسی‌ده آذ ، آذ ، آه ، آف ، آو ، آی هپ برمعنایه اولوب ، بوکلمه‌لرك آخرینه (ش) و (ر) حرفلری کتیریله‌رك بوصورت ایله آدش ، آتش ، آدر ، آذر ، آور ، آهر لفظلری‌ده حاصل اولمق اقوای احتمالات‌در . بوحالده آتش لفظی آدش ماده‌سندن مشتق‌درکه تورکجه‌ده اوددر .

فارسی‌ده آتش کله‌سی اود ، نار معناسنه کلدیکی کبی نور ، رواج ، رونق ، غضب ، قدر واعتبار معنالرینه‌ده استعمال ایدیلیر . بهالیلقدن ، نرخ وسعرك آغیر وغالی اولمسندن ، شجیع وبهادردن ، عاشقدن ، حرارت وحرقت عشق‌دن‌ده کنایه اولورکه آتشك بومعانئ مجازیه وکنائیه‌سی اوکله ایله برابر لساننمزده‌ده انتقال ایلمش‌در . کیمیای قدیم‌ده کبریت احمره‌ده آتش دیرلر ایدی علم طب‌ده حرارت غریزیه‌نك حد طبیعیسنی تجاوز ایدن مرتبه‌سنه ، حمیه‌یه‌ده آتش دینیر .

آتش — طبیعیات . صیجاق ، صغوق دیدیکمز احساسات ، کندی تجربهٔ ذاتیه‌سی ایله هرکسه معلوم اولان کیفیاتدندر . احساسات بصریه ویانوریه‌ده بویله‌در علم حکمت طبیعیه‌ده برنجی نوع احساساتك سببنه حرارت ، احساسات بصریه‌نك سببنه‌ده ضیاء تعبیر ایدیلیر کرك حرارت ، کرك ضیا برجسم‌ده آیری آیری بولندیغی کبی اکثریا بوایکی حادثه برجسم‌ده زمان واحده حرارت وضیانك مشترکاً وجود وحصولی فعلله ینه علم حکمت طبیعیه‌ده اتقاد دیرلر ؛ ایشته آتش دیدیکمز شی بوفعلك اثری‌در . شوحالده آتش برجسمده حرارت وضیانك برلکده حصولیله قائمدر . حرارت حواس خمسی‌دن قوهٔ لامسه ایله احساس ایدیلیر ، ضیا ایسه قوهٔ باصره‌نك محسوساتندن‌در . آتش دفعةً بوایکی حاسه‌یه تعلق ایدر یعنی هم حاسهٔ لمس ایله ، هم حاسهٔ بصر ایله بیلینیر . کورولمه‌ین ، مبصر اولمیان حرارت آتش اولمادیغی کبی لمس ایدلمه‌ین ، لامسه ایله ادراك اولنمایان ضیا ینه آتش صاییلماز . دیمك‌که آتش برضیاء ملموس‌در وياخود آتش بر حرارت مبصره‌در دیه‌رك‌ده آتشی تعریف ایده‌بیلیرز . آتشده ایکی شیئی نظر مطالعه‌یه آلمق ایجاب ایدر : بری آتشك حصوله کلدیکی ماده‌که جسم متوقددن عبارتدر ، دیکری آتشك صورتی که جسم متوقدده حاصل اولان حرارت وضیانك اجتماعندن عبارت اولور . بووجه ملاحظه علم حکمت طبیعیه‌ده مهم اولدیغی کبی ، علم فقه‌ده‌ده معتبردر (آتش . — فقه ماده‌سنه مراجعت) . آتشك حاصل اولدیغی مواده ، اتقاده استعدادی اعتباریله وقود دنیرکه بونلرده اجسام صلبه ، مایعه وهوائیه‌دن عبارت اوله‌بیلیر . اجسام هوائیه‌نك یعنی غازلرك آتشنه بالخاصه شعله نامی ویریلیر . اجسام صلبه ، ومایعه‌نك اتقادیله‌ده شعله حاصل اوله‌بیلیر فقط بونك ایچون اجسام مذکوره اتقاد ایتدیکی زمان غاز حاصل واصدار ایلملری شرطدر [۱] . او وقت بوغازك

[۱] شعله برغاز یوکسك درجهٔ حرارتده (لااقل ۶۰۰) حالت اتقادی‌در . دمیر کبی صابر یعنی غاز حالنه کلمه‌ین برجسم حرارت ایله نار بیضا اوله‌بیلیر ؛ لکن هیچ بروقت آلو اولماز . آلو اولمق ایچون جسم متوقد یاغازی ویاخود تأثیر حرارت ایله غاز حالنه کله‌بیلن برجسم صلب ویا مایع اوللی‌در . زیتون یاغی ، اسپرتو ، کوکرد ، اودون کبی (آلو ماده‌سنه مراجعت) .

اتقاد ایتمسندن شعله اجسام متوقده‌نك اطرافنده ویا اعلاسنده ظاهر اولور . ترکجه‌ده بوکا یالین تعبیر ایدرز. دیل کبی اوزون وسیوریجه برشکلده کورینیر ایسه آلو ، لهیب ، لسان النار ، زبانه نامنی آلیر . مومك ، غاز فتیللرینك شعله‌لری کبی . اجسامك اتقادندن ، ادارۀ معیشتده تسخین ویا تنویر مطلوب اولدیغنه کوره بوفعلی افاده ایچون لسان عمومی‌ده تعبیرات مخصوصه اتخاذ اولنمشدر. مثلا تسخینه تعلق ایدن اتقاده احتراق ، تنویره عائد اولورسه اشتعال دیرز . واقعا احتراق‌ده اشتعال ، اشتعال‌ده احراق داخلدر . یالکز استعمالده فرق ایدرلر. احتراق‌ده سخونت آرانیر ، اشتغال‌ده ضیا مطلوبدر. آتش حصوله کتیرمك یعنی بر جسمده اتقادك وقوعی علوم جدیده‌ده، فعل مهنی وفعل کیمیوی ایله ایضاح‌ایدیلیر. معلومدرکه آتش وجوده کتیرمك ایچون اولا اتقاد ایده‌جك بر جسم یعنی وَقود ، ثانیاً ایقاد ایده‌جك بر جسم لازم درکه بوکاده موقِد تعبیر ایدرلر . فعل اتقاده موقد خدمتنی ایفا ایدن اجسامك باشلیجه‌سی واعلاسی مولدالحموضه نامنی ویردیکمز عنصرغازیدر. بوحالده اتقاد اجسام متوقده‌نك یعنی وقودك اجسام موقده وبالخاصه مولدالحموضه ایله امتزاجندن عبارت اولور . برجسمك مولدالحموضه ایله اتحاد وامتزاجنه لسان کیمیاده احماض نامی ویریلیر . بوفعل احماض‌ده ایکی صورتله وقوعه کلیر : اکر مولدالحموضه‌نك بر جسم ایله امتزاجی حرارت وضیا صدور ایتمیه‌رك واقع اولورسه بوکا احماض بطیء ، یوق حرارت وضیا صادر اولەرق حصوله کلیرسه احماض حدید دیرلر . ایشته اتقاد ، احتراق ، اشتعال بو ایکنجی نوع احماضك نام خصوصیلری ویا عامیلریدر . بر جسم اتقاد ایده‌بیلمك ایچون برشرط واردرکه بوده وقود ایله مولدالحموضه‌نك اتحاد وامتزاجنی تأمین وتسهیل ایلەمك خصوصی درکه بوده شایان دقتدر .

آتش یا مهنی اولەرق، یا کیمیوی اولەرق استحصال ایدیلیر دیدك. مثلا ایکی سرت وقوری آغاج پارچه‌سی بربرینه شدتله سورتیله‌رك ، احتکاك ایتدیریله‌رك آتش یاقلدیغی وقت بو حادثه‌ده وقود اولان اودون پارچه‌سنده آتش صوکرا ایضاح ایدیله‌جکی اوزره احتکاك دیدیکمز فعل مهنی ایله ، برقوتك دیکر بر قوته استبدالی طریقیله، حاصل اولان حرارت سایه‌سنده‌فعله چیقارلمشدر. اولا بربرینه سورتیلن اودون پارچه‌لرندن صیجاقلق محسوس دکل ایکن ، احتکاك ایدلدکجه سخونت پیدا اولمغه باشلار ، احتکاك شدتله دوام ایتدکجه نهایت‌برمرتبه‌یه کلیرکه اودون پارچه‌سنك اجزای فردیه‌سی بیننده‌کی حرکاتك کیت کیده عنف وشدتله واقع اولمسندن آتش حصوله کلیر ، اودون پارچه‌سی یانمغه ، آلولنمکه باشلار . چاقمق ایله آتش استحصالی‌ده بو قبیلدندر . ینه دلك وتماس ویا احتکاك ایله‌درکه ماکنه‌لرده ، آرابه‌لرده ادوات دواره ومتحرکه‌نك بربرینه متمادیاً وشدیداً سورتلمسندن اولا سخونت (قیزمق) و نهایت آتش حصوله کلیر. فعل کیمیوی ایله حرارت استحصالی‌ده اجسامك امتزاج وتحلیل حاللرنده واقع اولور . مثلا صویه برپارچه سودیوم وپوتاسیوم آتلدیمی، درحال آتش حاصل اولور ، چونکه پوتاسیوم ایله مولدالحموضه بیننده‌کی علاقۀ کیمیویه پك زیاده اولدیغندن، درحال بو ایکی جسم بیننده شدتلی برامتزاج وقوعه کلیر ، بوندن‌ده آتش پیدا اولور . کیمیوی کبریتلرده‌ده آتش بویله بر امتزاج ایله حاصل اولور .

آتش طوتشدیرمق ، آتش یاقمق ایچون بدایةً حرارت لازم، آلوه بر آتش بولمق لازم ؛ بز بوحرارتی بر قاچ یرده بوله‌بیلیرز . کونشده ، ارضده (ینار طاغلر ، منابع مشتعله) ، افعال مهنیه وکیمیویه (حرارت ، منابع حرارت ماده‌لرینه مراجعت) .

قوای طبیعیه‌دن الکتریسی ، ضیا ، الکتریق، علاقهٔ کیمیویه حرکت، حرارته مبدل اوله‌بیله‌جکندن آدمیتك ادوار قدیمه‌سندن بری ، آتش استحصال ایلەمك ایچون بو وسائط وعواملە هر وقت مراجعت اولنمش‌در . پرتوسوز دینن محدب بللور پارچه‌لری، مقعر آینه ایله کونشدن آتش یاقق قرون قدیمه‌ده بیله معلوم اولان ، اجرا ایدیلن تدابیردندر . کونشدن آتش طوتشدیرمقدن، یاققدن عبارت اولان بو طریق تطبیق وتعمیم اولنه‌مادی . بونك کبی عصر اسبق‌ده ، یعنی ۱۷۷۷ تاریخنده ایجاد ایدیلن وولتا لامبه‌سی بعض احوال خصوصیه‌ده طوتراق ، مضراب یعنی مشعال خدمتنی ایفا ایدرسه‌ده طاشیمسی ، استعمال سهل بر الکتریق مشعالی هنوز ایجاد اولنمامش‌در . علاقهٔ کیمیویه ایله حرکته کلنجه بونلر جمیع زمانده ، وهریرده آتش استحصال ایده‌جك اك مهم وسائطدندر. کونش حرارتی ایله ، آتشی ایله ارضی ایصیدیور ، بزی تسخین ایدیور . فقط آتش آلمق ایچون ، کونشه قدر چیقمق قابل دکل. واقعا پرتوسوز ایله کونشدن استعانه ایدیلەرك بر یوزنده آتش یاقیله‌بیلیر ، فقط بوده پرتوسوزك ایجادینه موقوف اولدیغی کبی تطبیق واستعمالی‌ده هر وقت غیر قابل‌در . یانار طاغلردن ، بو جنمی اوجاقلردن آتش آلمق کونشه چیقمقدن دها کوچ . اوحالده بزه ایکی چاره قالیور : حرکت یعنی فعل مهنی ، فعل کیمیوی . فرض ایده‌لم که دنیاده اوجاقلر بردنبره سونسون ، المزده هیچ آتش قالماسین . مهنی ، کیمیوی کبریتلر ایله ینه آتش یاقه‌بیلیرز، فقط بونلر هپ علم ومعرفت ایجابات واحداثاتندندر. ازمنهٔ جاهلتده، آدمیتك ادوار ابتدائیه‌سنده بالطبع بو وسائطدن استفاده ایلەمکده قابل دکل ایدی . او وقتلر ایچون یکانه چاره احتکاك طریقیله آتش تدارکی خصوصی ایدی‌که زیرده بحث وتفصیل ایدیله‌جکی وجه ایله (آتش . ــ رسم اسم ماده‌سنه مراجعت .) الآن ممالك وحشیه آدملری بو صورت ایله آتش یاقارلر.

آتشك حیات ارضیه ومعیشت آدمیه‌یه لزومی، وانسانلرجه ایلك آتشك تدارکنده وبونك ضیاعنده‌کی اهمیت نظر مطالعه‌یه آلنجه آتشه پرستش ایلەمك دینتك صورت ظهوری بو وجه ایلەده ایضاح ایدیله‌بیلیر (آتش پرستی ماده‌سنه مراجعت) . انسانلره بدایةً آتش یاقق طریقنی کیم تعلیم ایلدی ؟ بو بر مسألهٔ فلسفیه‌درکه مادهٔ آتیه‌ده (آتش ـ فلسفه) موضوع بحثدر .

طرق کیمیویه ایله آتش یاقق صنعتی ایسه دها کچ کشف اولنمش‌در . (آتش افروز ، کبریت ماده‌لرینه مراجعت.) دیمك اولیورکه انسانلر ایچون آتش استحصالنه ایکی چاره واردر : بری مهنی (احتکاك، ضرب ونقره‌یعنی چاقق) دیکری کیمیوی. ایشته آتش یاقق ایچون قوللاندیغمز واسطه‌لر، کبریتلر هپ بو اساسلره مبتنی‌در . (آتش افروز، کبریت ماده‌لرینه مراجعت) . شو ایضاحاتدن مستبان اولیورکه بز بر یوزنده آتش ایدینه بیلمك ایچون اجسام متوقده‌نك مهنیاً احتراقنی تأمین ایلەمك هواده مبذول اولان مولدالحموضه ایله امتزاجنی شدتلی بر صورتده حصوله کتیرمك اقتضا ایدیور . معاملات بیتیه وصناعیه‌ده آتش یاقق ، بر شیئی ایقاد ایلەمك ایچون قوللاندیغمز ویا استحصال ایلدیکمز آتشلرده‌ده طوتراق تعبیر ایدرلر . آتش یاقق ایچون آلدیغمز قور ، کبریت چوبی ، چاقق قاوی هپ طوتراق جمله‌سندندر . طوتراق ایله آتش یانمغه‌ده حرق ، طوتشدیرمق تعبیر ایدیلیر . آتش طوتشدیردقدن صوکرا امتزاجك دوامیله جسم متوقدك بو صورتله استهلاك اولنمسنده یاقق ، یانمق دیرلر . آتش یانوبده شعله‌سی کیدر ، کوللنمکه باشلار ایسه بویله اولان آتش پارچه‌سنه قور ، اخکر یالکز برطرق

یانمش اولان جسم متوقده‌ده اکی دیرلرکه آتش طوتشدیرمق ایچون خانه‌لرده اکثریا قوللانیلیر . آتشك یانمسی ایچون امتزاجك شدت دوامی لازم اولدیغی کبی بو امتزاجی ادامه‌ایدن حرارتده فقدان عارض اولاملیدر . یوقسه امتزاج منقطع اوله‌رق آتش سونر . مثلا بر آتش طوتشدیرلدیغی وقت ویا یانان بر موم اوفلنسه ، ویا شدیدجه بر جریان هوانك تأثیرینه معروض قالسه درحال سونر . نیچون سونیور؟ چونکه نفس ویا جریان هوا او آتشده‌کی آلوی طاغیده‌رق حرارتی بلع ایتدی . امتزاجی ادامه ایده‌جك حرارت ناریه قالمدی‌ده آنك ایچون . ایشته مومی نفسله سوندیرمکده بو حال عینیله واقع اولور . آتشك احراق جسم متوقدك مولدالحموضه ایله امتزاجنه موقوف دیدك . بناءً علیه مولدالحموضه اولمیان یرده‌یاشانیله‌مادیغی کبی آتش‌ده طوتشدیریله‌مز . مولدالحموضه نه‌قدر مبذول ، نه‌قدر صاف (یعنی غیر مغشوش) اولورسه امتزاج اوقدر شدید اوله‌جغندن ، یانمقده اولان بر آتش اوزرینه منفاخ ایله‌ویا کوروك ایله زیاده مقدارده هوا سوق ایدیله‌جك او درجه آتش زیاده یانار ، زیاده حرارت دوام ایدر . چونکه دوام امتزاج تجدید هوایه موقوف ، اوفله‌مك ، کوروکله‌مك ، هوایی سرعتله تجدید ایله‌مکدر . فقط یوقاریده دیدیکمز کبی آتش دها خفیف ایکن اوزرینه شدتله نفخ ایدیلیر ایسه حرارتی بلع ایده‌رك عکس فعلده حصوله کله‌بیلیر . مثلا قرارمش بر قور پارچه‌سی اوفلندکجه اتقاد ویا احتراق ایده‌جکندن یعنی مولدالحموضه ایله امتزاج کیفیتی تشدید ایدیله‌جکندن قور قطعه‌سی قیزارر ، قزیل‌لشیر . حتی بعضاً بر قور اوفلنه‌رك شعله‌لندیریله‌بیلیرکه بو صورتله موم ولامبه یاقیلدیغی واقع اولور . منغالی چابوق یاقمق ایچون روزکاره قورلر . او وقت هوا ، سرعت جریان ایله تجدد ایده‌رك بول بول مولدالحموضه صرفی تأمین اولنور ، امتزاج تشدید ایدلمش دیمك . منغال روزکارده چوق براقیله‌جق اولورسه چابوق یاندقدن صوکرا پك چابوق بیتر ، کول اولور . چونکه جسم متوقده یعنی کورده‌کی اجزا کاملاً بیتمش ، مولدالحموضه بول اما بونکله امتزاج ایده‌جك جسم متوقد یوق . بونك ایچوندرکه آتش یاقلدقدن صوکرا ، حفظ اولنمق ایچون اوزری کول ایله قپانیر ، سببی آرتق مولدالحموضه ایله امتزاجك دوامنی منع ایله‌مك ایچوندر . کذلك مولدالحموضه صاف اولورسه (هواده آزوت ایله مخلوطدر) امتزاج دها سریع ودها شدید اولور . مثلا آغزی کنیش بر شیشه‌یه مولدالحموضه غازی طولدیریلوبده ، یانمش بر کبریت سونر سونمز او شیشه‌نك ایچنه صوقلسه درحال پارلاق بر ضیا ایله اتقاد واحتراق ایدر . والحاصل جسم متوقد ایله مولدالحموضه‌نك امتزاجی نه‌قدر شدید ، نه قدر مکمل اولورسه ، یعنی اتقاد نه‌درجه تام اولورسه آتش اودرجه حار وضیادار اولور . بونده مولدالحموضه‌نك مقداریله صافیتی ، اجسام متوقده‌نك نوعی ، امتزاجك وقوعیله حاصل اولان حرارتك درجه‌سی نظر حسابه آلنه‌جق ولوازم وعواملدندر . (حرارت وضیا ماده‌لرینه مراجعت) . جسم متوقد یانه‌رق یرینه بر کاس ویا کول دیدیکمز ماده قالیرکه بو اجزای متوقده‌نك تحمضندن یعنی مولدالحموضه ایله امتزاجندن حاصل اولمش بر جسم جدیددر . معادنك احتراقیله (یعنی احماضیله) حاصل اولان امتزاجاته اکلاس معدنیه دنیلیر ایدی . بونك ایچوندرکه مواد معدنیه‌نك احتراقنه کیمیای قدیمده تکلیس تعبیر اولنور . صلب اولان اجسام متوقده وبالخصوص معادن اتقاد ایتدکاری وقت برطاقم رنکلر اخذ ایدرلرکه بو احساسات بصریه (الوان) ایله واستدلال طریقیله حال اتقادده بولنان جسمك درجهٔ حرارتی تقدیر ایدیله‌بیلیر . کرك اتقاد ایدن ، کرك یانان بر جسم ایله تسخین اولنان

أجسامك اخذ ايتديكى الوانه نظراً حائز اولدقلرى درجات حرارتك آتيده بر جدولى مندرجدر :

بلاتينك اخذ ايتديكى الوان	بو الوانه توافق ايدن درجات حرارت
احمر ظاهر	٥٢٠
اسمر قرمزى	٧٠٠
كراز قرمزيسى	٩٠٠
آچيق كرازى	١٠٠٠
قويو پورتقالى	١٢٠٠
بياض	١٣٠٠
بياض لامع	١٤٠٠
كوز قاشديران بياض	١٥٠٠

كوريليوركه ٥٠٠ درجه‌نك مادونده اجسام ضيادار دكلدر . اووقت حرارت مظلمدر دينير .

بعض معادن واردركه، مثلا قورشون ، وقلاى او درجه‌يه كلدن اول اريرلر ، مذاب اولورلر . بناءً عليه بونلرك اتقادى آتش حالنه كلسى قابل اوله‌ماز.

شو حالده صلب اولان اجسام متوقده‌ده حرارتك مرتبهٔ ابتدائيه‌سى نار احمر ديدكلرى قرمزى آتشدر. اتقاد دها زياده تقوى وتكمل ايتديكى ، لونى صارارير؛ صوك درجه‌ده بياضلانير . ايشته نار ابيض ديدكلرى ضيادار آتش بودر .

اتقادك ايضاحى .ــ تاريخچه .ــ اتقاد واحتراق فعليله بونده ظاهر اولان حرارت وضيا حادثه‌لرى ، وبو حادثات ايله موجودات آليه‌نك حيات وتماسى بيننده موجود اولان مناسبات صميميه جميع زمانده انسانلرك أنظار دقت والتفاتنى جلب ايله‌مشدر .

آتش ياقمق ، آتش حصوله كتيرمك علم بشرك مرتبهٔ اولاسى، صنعت آدمك موفقيت ابتدائيه‌سيدر : بتون حرف وصنايعك حاكم واستادى ، ذوى الحيات ايچون الك بيوك بر نعمت الهيه اولان آتشك معرفتى بنى آدمه طبيعتى تسخير ايدن ، نوع بشرى حالت ابتدائيه‌دن امم حاضره‌نك نائل اولديغى مرتبهٔ ترقى‌يه ايصال ايله‌ين سلسلهٔ اختراعاتك حلقهٔ اولاسيدر .

آتش حصوله كتيرمكى اوكرندكدن ، آتشدن استفاده ايلدكدن صوكرا هرشيئك اصل وحقيقتنى تدقيق وكشفه فطرةً ميال ومنهمك اولان ذهن انسان نظرينى آتشك ماهيتنى ايضاحه توجيه ايلدى . ايشته بونك ايچوندركه ، ادوار اولاى بشريتده آتش عصرلرجه بر وجود ذى روح عد ايديله‌رك مظهر عبادت اولدقدن ، كاه مضل وماحى (آهرامن) وكاه مصلح ومكون (هرمز) صورتنده معبود اتخاذ ايدلدكدن صوكرا (آتشپرست ماده‌سنه مراجعت) نهايت عقل بشرك ادراك حقايقله ، ايضاح حوادثله مشغول اولديغى برزمانده ، علم حكمتك بدايتى هنكامنده فلاسفهٔ يونانيه‌يه بر موضوع علمى اولدى . بو ماده‌نك علماً ، عقلاً ادراك وايضاحنه تشبث اولندى . يونان حكماسى اولا آتشده ايكى صفت فارقه بولديلر :

١ ــ مادهٔ آتش ، ٢ ــ قوت . آتش ماده اولمق صفت واعتبارى ايله عناصر اربعه‌دن عد ايدلدى، هوايه ، صويه، ترابه تمثيل اولندى . يعنى آتشده هوا ، صو ، تراب كبى بر ماده اوله‌رق تلقى اولندى. فلاسفه‌دن آمپودوقل ، آرسطو وسائر برچوق يونان حكماسى بو رأيده بولنديلر . آتش بر حادثهٔ مهئيه، بر قوت اولمق صفت واعتباريله‌ده عالم طبيعتده فاعل ومؤثر اولان حركت كليه‌نك علتى عد ايدلدى.

(آتش فلسفه ماده‌سنه مراجعت) . بو ايكى ملاحظه، اتقاد واحتراقه معروض اولان ماده‌نك دوچار اولديغى تحولاتى تحقيق وايضاح ايله‌مك بابنده اجرا ايديلن تجارب وتتبعات اخيره تأثيرينى كوستردى . يعنى حكما طوغريدن طوغرى‌يه آتشى دكل ، يالكز بر جسمه عارض اولان تحولاتى تدقيق وايضاحه باشلادقلرى وقت ينه حادثهٔ اتقادى او ايكى صفتله، او ايكى نقطهٔ نظردن مطالعه ايلديلر . واقعا فعل

اتقادده ، یانان ماده‌نك تحول وتبدل ایتدیکی مشاهده ایدیلیر . بناءً علیه فعل اتقادك تحصیل وتحقیقنده برنجی نقطهٔ نظر آتشك ماده‌سنه معطوف اولمق طبیعی دکلمی ؟ اتقاد اثناسنده مادهٔ آتش یعنی جسم متوقد تبدل ایدیور ، حرارتك تأثیری تحتنده جاری اولان افعال ومعاملات ایله مادهٔ آتشك ثقلتی لاینقطع تبدل ایله‌یور. بعضاً تکلیس (بوماده‌یه مراجعت) طریقیله ثقلت معادنك تزاید ایتدیکی مشاهده اندیلیورکه بوحادثه اون التنجی عصر میلادك اواخرنده عمومیتله معلوم ایدی . بعضاده اجسام متوقده یانه‌رق محو وهلاك اولیور ، باقی بر پارچه کول ویا طوپراق اثری قالیور . ایشته بوندن، ظاهراً بدیهی ، بوفکر حاصل اولدی که کویا اجسام متوقده مادهٔ آتشده ویا عنصر آتشده تبدله ، یاخود تعبیر دیکرله اجسام متوقده‌ده کامن ومضمر برحالده بولنان بوماده‌یی تجدیده مستعددر دینلدی . تا قرون عتیقه‌ده پلین کوکردده آتش مبذولدر ، یعنی چوق آتشی محتوی‌در دیمش ایدی‌که بو معنایی افاده ایدر . بالعکس بو عنصر آتش معادن کبی اجسام اوزرنده تثبت ایده‌رك معادنی تحویل ، ثقلتلرینی تزیید ایدر ظن واعتقاد اولندی .

آتش ، مواد متوقده ، ارواح طیاره ، بزم الیوم بخار وغاز دیدیکمز شیلر ، قرون وسطاده مسألهٔ واحده کبی تلقی ایدیله‌رك اون سکزنجی عصره قدر بو حال دوام ایتدی . فقط بر طرفدن علوم طبیعیه وعلوم ریاضیه‌نك ترقیاتی، علم بشره ، اووقته قدر معلوم اولمیان وثوق وصحتی تأمین ایله‌مکده اولدیغی ایچون بو سایه‌ده کشف حقیقت حرصی ، روح یقین قوتلی بر صورتده اویاندیغندن آرتق آتش حقنده موجود ومدون نظریات قدیمه ایله تسکین اذهان ایله‌مك قابلمی ؟ ایشته بویله بر زمانده آتشك ماهیت وحقیقتنی ایضاح ایله‌مك ایچون ، تحقق ایدن لزوم قریبه مبنی، فلوژیستیك یعنی جوهر نار نظریه‌سی میدانه چیقدی . بونظریه‌نك صاحب ومؤسسی آلمانیا علماسندن اشتال ایدی . بو ذات اووقته قدر کشف ایدلمش اولان حادثات اصلیهٔ کیمیویه‌یی عالمانه بر صورتده جمع وترکیب ایده‌رك معمافیه تجارب سابقه‌نك عدم کفایتی‌ده نظر مطالعه‌یه آلیه‌رق ، تاریخ علمده مشهور اولان بو نظریه‌یی احداث والتزام ایتدی . اشتالك وطرفداری اولان ارباب فنك اقوالنه نظراً ، کوکرد ، زیوت ، کمور کبی مواد موقده ویا وقود ، برماده‌یی ویا اصل جوهری‌یی حائز وحاوی‌درکه فلوژیستیك نامنی ویر-کاری بومادهٔ اصلیه، یوکسك بردرجهٔ حرارته معروض اولدیغی مادهٔ آتشه تحول ایله‌مك خاصه‌سنی حائز ایدی. بوماده ، آتش یالین ویا شعله ایله طاغیلیر ، محو اولور ایدی ، حرارت وضیاصورتنده صرف اولنور ایدی . بناءًعلیه اجسام متوقده فلوژیستیك دیگ بوماده ایله بوکا انضمام واجتماع ایدن آز چوق مقدارده ترابدن مرکب عد ایدیلیر ایدی . تسخین ایدیلن معادن فیلوژیستیك تسمیه ایدیلن مادهٔ ناریه‌یی ضایع ایده‌رك اکلاس معدنیه‌یه تحول ایدر ایدی . بناءً علیه اشتالك قولنجه معادن مادهٔ نار وقابل اشتعال اولان فلوژیستیك ایله تراب ویاکلسدن مرکب اجسام متوقده‌دن عبارتدر . وینه بونك عکسی اوله‌رق، اکلاس معدنیه‌یه برفیلوژیستیك ضم واعاده اولندیغی معادن هیئت اصلیه‌سنه عودت ایدر کبی قبول اولنمش ایدی . بونك ایچون اکلاس معدنیه‌یه یعنی باعث اولان معدنلری زیت ، کوکرد ، کمور کبی فیلوژیستیکی ، مادهٔ ناری مبذول اولان بر جسم متوقد ایله تسخین ایله‌مك کافی ایدی .

ایشته بو وجه ایله اکلاس معدنیه‌نك تشکلی زمانمزده احماض دیدیکمز فعل کیمیویه تقرب ایدیور ایدی . اجسامك تسخینی، حرارت وشعله‌نك حصولی بیننده پك ظاهر اولان روابط ومناسبات، حیواناتك

تنفسنه ، وجود حيوانده ثابت اولان مادهٔ ناريه
(فيلوژيستيك) نك خارجه ظهور وانتظارندن عبارت
برفعل نظريله باقلمسنه نظراً حرارت وضيا حصوله
تعلق ايدن نه قدر حادثات طبيعيه وار ايسه جمله‌سى
برنظريه تحتنده جمع ايديله‌رك فيلوژيستيك نام مادهٔ
ناريه ايله ايضاح ايديلير ايدى : اتقاد و احتراقده
مادهٔ ناريه اجسام متوقده‌دن چيقوب كيديور ،
تسخينده مادهٔ ناريه اجسام ومعادنه كلوب انضمام
واجتماع ايديور .

اتقاد واحتراق حادثه‌سنى علماً ايضاحه موفق اولان
كيميائىٔ شهير لاووزايه‌نك معاصرلرندن ماكر نام
ذات احتراق ويا اتقاد مادهٔ مشتعله‌نك صدورندن
عبارت اولان بركيفيتدر ديور ايدى . كويا اجسام
متوقده‌ده بر مادهٔ مشتعله وار ايمش ؛ بونظريه‌ده
قدماى طبيعيونك قوللرنده ، صلابت ومايعيتك مقامى
اولان عناصرى آكديريور . اشتعاليت برخاصه ،
صلابت مايعيت كيفيتلرى كبى ، بونكده اجسام متوقده‌ده
بولنديغى برماده واركه ايشته ماكرك نظريه‌سنده‌ده
مادهٔ مشتعله بو ايدى .

قدماى كيميائيون هر معدنده جيوه‌نك وجودينه
قائل اولديغى كبى ، ماكرده تكميل اجسام متوقده‌ده
مادهٔ اشتعاليه‌نك حلولنه ذاهب ايدى . بوندن فضله
اوله‌رق فيلوژيستيك بر جسمدن ديكر جسمه انتقال
ايلك خاصه‌سنه مالك ايدى‌كه ايشته تسخين واشتعال
بوصورتله واقع اولوردى ، يعنى فيلوژيستيك برجسمدن
ديكرينه انتقال ايده‌رك بوايكنجى جسمده اشتعاليت
خاصه‌سنى ويرر ايدى . لاووازيه بونظريه‌نك بناسنى
تاًساسندن هدم ايتدى . چونكه اتقادواحتراق وقوع
بولديغى زمان اجسام متوقده‌نك ثقلتلرنده وقوعه كلن
تغيرات ، اجسام متوقده‌نك مادة تزايد وتناقصى
اووقتـه قدر ظن ايدلديكنك عكس صورتده واقع
اولديغى اثباته موفق اولدى ، اشتيال وطرفدارانى
برجسم اتقاد ايتديكى وقت بوندن فيلوژيستيك چيقارق
ثقلتى تناقص ايتديكنى ، وينه اجسام معدنيه تسخين
ايتديكى زمان ماده‌لرينه خارجدن كلن فيلوژيستيك
يعنى مادهٔ ناريه انضمام ايده‌رك ثقلتلرى تناقص ايلديكنى
بيان وادعا ايديور ايدى . فقط اشتال نظريه‌سنك
مستند اولديغى تجارب طوغرى دكل ايدى . كمور
اتقاد ايتديكى ومحو اوليور ظن ايدلديكى وقت ،
حقيقتده كمورك ماده‌سى زائل اوليور ، حرارت وضيا
وياخود فيلوژيستيك حالنده ثقلتى ضايع ايتميور ، بويله
اولمادقدن باشقه بالعكس حين اتقادده كمورك ماده‌سى
برمادهٔ خصوصيه ايله اتحاد وامتزاج ايديور بومادهٔ
مخصوصه ايسه لاووازيه زمانه قدر وجودى مجهول
اولان مولدالحموضه غازيدر . بواتحاد وامتزاجدن
يكى برجسم تشكل ايدركه بوده حامض فحمدر . بوجسم
جديدده ، يعنى حامض فحمده يانان كمور تماماً
موجوددر ، وثقلتى بوكموره انضمام وامتزاج ايدن
مولدالحموضه‌نك ثقلتى قدر فضله‌در يعنى يانان كمور
وزن ايدلسه بونك ثقلتى نه‌ايسه اتقاد ايتديكى وقت
اتحاد وامتزاج ايلديكى مولدالحموضه‌نك ثقلتى اوكا ضم
ايديليرسه بوتقاد وامتزاجدن حاصل اولان حامض
فحمك ثقلته تماماً مساوى اولور . وبالعكس اكلاس
معدنيه كورايله برابر تسخين اولنديغى وقت حرارت
ايله ينه اسكى حاللرينه يعنى پارلاق معدن هيئاتلرينه
عودت ايتمى ، معهود فيلوژيستيك كبى برمادهٔ مخصو-
صه‌نك معادن اوزرينه انضمام واجتماعندن نشأت
ايتميور ، چونكه بوحالده ، يعنى حرارت ايله هيئت
اصليه‌لرينه كلديكى زمان ، معدنك ثقلتى ، اولكى حالندن
يعنى كلس معدنى حالندن دها آزدر . اكر معدنه
فيلوژيستيك كبى برمادهٔ ناريه انضمام واجتماع ايتسه
ايدى طبيعيدركه ثقلتى تناقص دكل ، تزايد ايلك
ايجاب ايدردى . حالبوكه تجربه ، وزن ، عكسنى اثبات
ايديور . فقط بوصورتله معدنك ضايع ايلديكى ماده

کور ماده‌سی ایله اتحاد وامتزاج ایده‌رك یکی برغاز تشکیل ایدرکه مذکور مادهٔ ضایعه تام ثقلتیله بونده موجوددر .

ایشته لاووازیه‌نك کشف مهمی بوندن عبارتدرکه علمده بیوك برتحولی موجب اولمشدر. آرتق بوزمانه قدر ، حادثات کیمویه‌نك ایضاحی ایچون فرض وقبول ایدیلن اقوال بسبتون حکمدن ساقط اولدی ، اتقاد خصوصنده‌ده ، قابل وزن اجسام متوقده اوزرینه انضمام ، ویا اجسام متوقده‌دن انفصال ایده‌رك اجسام مذکوره‌نك ثقلتلرینی تزیید ویاتنقیص ایله‌مك خاصه‌سنه مالك اولان مادهٔ ناریه یعنی فیلوژیستیك نظریه‌سی ترك ایدلدی . فقط پك صریح وتجربی بر صورتده ابطال ایدیلن بونظریه‌نك روحی ، فکر اساسیسی ینه باقی قالدی . چونکه آتشك حصولی مسأله‌سنی ایضاح ایله‌مك ایچون لاووازیه‌نك بوکشفی ده کافی دکل . واقعا اتقاد فعلی اجسام متوقده‌نك مولد-الحموضه ایله اتحاد وامتزاجندن حصوله کلیر ، بو امتزاجده برطاقم غازلر پیدا اولیورکه بونلرك عناصر مرکبه‌سی ، امتزاجده جسم متوقدك صرف ایدیلن ماده‌سی ایله بونکله اتحاد ایدن مولدالحموضه‌دن عبارتدرکه مقداری مقدارینه بربرینه توافق ایدیبور. ترازو ، وزن بونی اثبات ایله‌یور . فقط اصل مسأله جسم متوقدك ماده‌سی ایله مولدالحموضه‌نك امتزاجندن ناصل اولیورده حرارت وضیا یعنی آتش پیدا اولیور . بونقطه مجهول قالدقجه آتش نظریه‌سی اکمال ایدلمش صاییله‌ماز. لاووزانه بومسألهٔ اصلیه‌یی‌ده دیکر یکی برفکر ایله ایضاح ایله‌مك ایستدی ، فقط بوابده اسکی نظریه‌نك تأثیرندن قورتیله‌مدی: شویله‌که لاووزایه‌نك بوفکرینه نظراً احتماض ویااتقاد کیفیتنك آثاری وبوفعل احتماضدن آتش صدور وحصولی ینه بر مادهٔ خصوصیه‌نك جسم متوقددن انفصال وانفکاکیله واقع اولیورایدی که بومادهٔ خصوصیه کندیته خاص برصفت فارقه‌یی حائز ، غیر قابل وزن (وزن ناپذیر) ، برمادهٔ ناریه ویا سائلهٔ ناریه اولوب بونك قابل وزن برماده اولان مولدالحموضه ، مولدالماء ، آزوت وسائره ایله امتزاجی حال حاضرلرنده بوغاز-لری تشکیل ایدر ، یعنی بوغازلردن هربری کندی حالنده مذکور مادهٔ ناریه ایله ممتزج بولنور . مولدالحموضه غازی ، معادن ایله ، اجسام متوقده ایله امتزاج ایتدیکی ، اولجه متحد وممتزج بولندیغی ، ومولدالحموضه‌یی غاز حالنده بولندیران مادهٔ ناریه‌دن آیریلیر ، بوماده شعله حالنده هواده ظهور ایدر . ایشته بوصورتله احتراق ، شعله ایله جسم متوقددن خروج ایدن غیر قابل وزن مادهٔ ناریه ویا سائلهٔ ناریه ایله مولدالحموضه‌نك قابل وزن اولان کوکرد ، فوسفور ، کبی ماده‌لرینه تبادل امتزاجیله ایضاح ایدلك ایستنلدی . امتزاج حاصل اولدقدن صوکرا آتق مذکور ماده‌لر یعنی اجسام متوقده ، اساس حالده (مولدالحموضه ایله ممتزج) قالیور . دیمك اولیورکه لاووزایه‌نك نظریه‌سنده مادهٔ ناریه‌وسائلهٔ ناریه (قدیم فیلوژیستیك) اجسام متوقده‌ده دکل ، مولدالحموضه‌ده . حین اتقادده اجسام متوقده‌دن بری مولدالحموضه ایله امتزاج ایدیور ، برباز تشکیل ایدیور ، بوحالده سائلهٔ ناریه مولدالحموضه‌دن قورتیله‌رق ، خلاص اوله‌رق طبیعت اصلیه‌سی اولان شعله یعنی حرارت وضیا صورتنده صدور ایله‌یور . ینه عینی حادثات معادنك تکلیسنده ، حیواناتك تنفسلرنده‌ده واقعدر . شوفرق ایله که بونلرده حادثات احتراقیه یعنی مولدالحموضه ایله مواد محترقه‌نك امتزاجی دها بطی اوله‌رق حصوله کلیور . لاووزایه‌نك بونظریه‌سنده آتشه مادیت ، جسمانیت اسناد ایدیلیور فقط اویله برماده‌که ثقلتی غیر قابل قیاس ، وزن ناپذیر . لاووزایه‌نك سائلهٔ ناریه‌سی ایله اشتعالك مادهٔ ناریه‌سی (فیلوژیستیك) بیننده‌کی فرقده بونده . چونکه (فیلوژیستیك)

قابل وزن عد ایدیلیرایدی. لاووازیه بوفکری اتخاذ والتزام ایله برابر کندیسنکده بوبابده بشقه بررأیی وار ایدیکه زماننده تداول ایتمکه باشلامش ایدی . معاصرلرندن لاپلاس بوفکر ثانیده اصرار ایدیور ، اووقتك علم حکمت طبیعیه علماسیده بوفکره اشتراك ایله‌یور ایدی . بونظریهٔ جدیده ده ایسه حرارت ، اجسامی تشکیل ایدن اجزاء فردیه‌نك حرکت غیر محسوسه‌لرندن نشأت ایلدیگی ادعا ایدیلیور ایدی ، معلومدرکه اجسامده ، کثیف اولان جسملرده بیله اجزای فردیه آره‌لرنده خلا ، یعنی ماده دن خالی غایت کوچك یرلر واردر . بناءً علیه اجزای فردیه بوخالی یرلرده برنوع حرکت رقصیه اجرا ایده‌بیلیرلر، اویناه‌بیلیرلر . مادامکه اجزای فردیه‌نك آره‌لرنده ماده‌دن خالی، بوش یرلر واردر، اجزای مذکوره‌نك بو بوش یرلرده متمادیاً هرجهته حرکت ایلدکلرینی چالقاندقلرینی دوشونمك ، فرض ایله‌مك طبیعیدر، او صورتده‌که بوحرکات دائمه بردرجه کسب شدت ایدرسه اجزای فردیه‌نك ارتباطنه خلل کله‌رك جسمك تجزی ایتمسی ایجاب ایلر . ایشته حکمای مذکوره قولنجه احتراق وقوعنده حرارتی ایجاب ایدن بو حرکات فردیه‌در . زمانمزده بو قول کسب قوت واعتبار ایتدی. حرارت نظریهٔ مهنیه‌سنك اساسیدر، علوم طبیعیه‌نك هرطرفنه استیلا ایتدی . ایشته بو صورتله علوم متقدمین ده بر ماده عد ایدیلان آتش علوم جدیده‌ده حرکتله قائم برحادثه اولدی. بونظریهٔ جدیده ایله اجسامده آتش حادثه‌سنك صورت ظهور و وقوعنی ایضاحه مدار اولمق اوزره احتراقه دائر شوراده براستطراد ایرادی مناسب کورولدی .

احتراق .— « احتراق کلمه‌سنك معنای عادیسی، کرك شیمدی ، کرك اسکیدن ، هواده یانان بر جسمك استهلاکی دیمکدر . اودونك ، غازك ، صمانك ، بر پارچه بزك احتراق بومختلف جسملرك یانارق ظاهراً محو وتلف اولملرندن عبارتدرکه هرکسك بیلدیکی برشیدر . بوقاریده آتشك تاریخیهٔ علمه تعلق ایدن بحثنده بیان وایراد ایتدیکمز وجه ایله حادثهٔ احتراقك نه‌دن عبارت اولدیغی اون سکزنجی عصر میلادینك اواخرینه طوغری لاووازیه کشف وتعیین ایله‌دی. هواده بولونان واو وقته قدر معلوم اولمیان مولدالحموضه غازینی تفرید وتجرید ایتدکدن صوکرا اصابتی پك آشکار وغیر قابل انکار اولان تجارب ایله اثبات ایتدیکه ، هوا درونده ویامولدالحموضه ایچنده ، بالفرض ، فوسفور ، کومور ، کوکورد دمیر ، چینقو — بونلره شیمدی‌مانیه زیومده علاوه ایدیله‌بیلیر — وسائره‌نك احتراقندن تحدث ایدن جسملر ؛ فوسفور ، کومور ، کوکورد ، دمیر ، چینقو وسائره‌نك مولدالحموضه ایله امتزاجندن تشکل ایتمشدر ؛ حامض فوسفور ، حامض کبریت ، حامض فحم ، حمض حدید، حمض مانیه زیوم دن عبارتدر.

ایشته بو تجربه ایله لاووازیه ، معادن هواده تسخین اولندیغی وقت، حادث اولان کیفیت کیمیویه‌یی ایضاحه موفق اولدی ، ومعادنك هواده تسخیننده حاصل اولان وا کلاس معدنیه‌نك — که بونلری نظریهٔ قدیمه فیلوژیستیك دینن مادهٔ ناریه‌یی ضایع ایتمش معادن صفتنده تلقی ایدر ایدی — احماض معدنیه‌دن یعنی معادنك مولدالحموضه ایله امتزاجندن حصوله کلن حمض معدنیلردن باشقه برشی اولمادیغنی اثبات ایله‌دی (حمض ماده‌سنه مراجعت) .

احتراق بطی ، احتراق حدید .— رطوبتلی بر یرده بولونان دمیرك پاصلانه‌سی‌ده ، بو معدنك هواده‌کی مولدالحموضه ایله امتزاجندن باشقه بر شی اولمادیغی جهتله بو فعل احتماضه لاووازیه احتراق بطی نامنی ویردی . وبالعکس هواده ویامولدالحموضه ایچنده برجسمك حرارت وضیا نشر ایده‌رك احتراقنده‌ده احتراق حدید ویا عنیف تسمیه ایله‌دی . مثلا الده

رطيب فوسفور چبوقلری طوتيلور ايسه بونلردن غايت ضعيف ضيالی بخارلر صدور ايدر . بوحادثهٔ لمعانه تفسفر تعبير ايديلير . ايشته ايصلاق فوسفورلی كبريتلردن، كيجه وقتی صدور ايدن ضياءمسی بخارات، اويله بركبريتی الزه وسائر بر يرمزه سورديكمز وقت قراكلقده كوريلن حادثات لمعانيه بو قبيل تفسفراتدن در . ايشته تفسفر بر احتراق بطیدر . چوريمش طلاش وحطب پارچه‌لرندن حامض فحم چيقديغی وقت بونده‌ده ينه عينی حادثه يعنی احتراق بطی واقع اولور . بالعكس پك زياده مستعد اتقاد واحتراق اولان ماده‌لر احراق ويا اشعال ايديله‌جك اولورسه او وقت آز چوق حار برشعله حاصل اولوركه ايشته احتراق حديد بودر . كومور ، هوا غازينك، احتراق واشتعالی هپ احتراقات حديده‌دن‌در. بونك ايچون‌دركه لاووازيه مولدالحموضه غازينه جسم موقد ويا جسم وقاد نامنی ويرمش‌در . كذلك علم كيمياده ، مولدالحموضه ايله امتزاج ايده‌رك حرارت وضيا يعنی آتش حصوله كتيرمكه قابليتی اولان بسيط ومركب بالجمله اجسامه‌ده وقود تعبيرايديليركه بوصورتله يانغنه صلاحيت واستعدادی اولان جسملردن عبارت‌در. اجسام موقده ايله اجسام متوقده يعنی وقود بيننده اولان فرقی دها صريح ايضاح ايده‌بيلمك ايچون شوراده كوچوك بر تجربه ايراد ايده‌لم. ايكی ممحان (eprouvette [١]) آله‌رق برينی مولدالحموضه ديكرينی مولدالماء ايله املا ايده‌لم . اولكيسنه يانمش بر كبريت ادخال ايدرسه‌ك مولدالحموضه ايچنده شدت وحدتله اشتعال ايدر . صوكرا بوكبريتی ممحاندن چيقارير ايسه‌ك ايچنده‌كی مولدالحموضه غازنده آرتق اثر احتراق واشتعال كورنمز . دفعهٔ ثانيه‌ده يانمش كبريتی ايكنجی ممحانك آغزينه طوتالم. بونك ايچنده‌كی مولدالماء درحال آلوانير . فقط كبريتی مولدالماء غازينك درونته ادخال ايدرسه بوسفر كبريت سونر بناءً عليه مولدالحموضه بر جسم وقاد ويا موقددر ، مولدالحموضه وقود دزدر .

احتراق مختلفه . — علم كيمياده احتراق، يوقاريده بيان وايضاح ايلديكمز وجه ايله برجسم متوقدك ، وقاد اعلا اولان مولدالحموضه ايله امتزاجنه وضع اولنمش برتعبير ايدی . فقط تمثيل طريقيله، كيمياده علی العموم امتزاجاتده، اجسام ممتزجه‌نك لااقلی بری نار ابيض حاصل ايدن افعال كيمويه‌يه‌ده احتراق نامی ويريلير. مثلا قلور ديديكمز جسم بسيط وهوائی ايچنه ، آرسه‌نيق غباری ، قلای ياپراغی ، فوسفور پارچه‌لری آتيله‌جق اولورسه ، مختلف قلوريتلر تشكل ايدر وذكر ايلديكمز بو جسملردن بريله قلورك امتزاجی حرارت وضيا نشر اولنه‌رق واقع اولوركه قلورده بر احتراق ديمك‌در . بونك ايچون دركه قلورده‌ده وقاد ديرلر . قلور اولا تسخين ايديليرده ايچنه ، باقر ، دمير ، حتی جيوه قونه‌جق اولورسه ينه بونلر بيله يانارلر . كذلك آمونياق غازی قلور ايچنده كندی كنديته اشتعال ايدر . ينه كوكرد

---

[١] كيميا ، حكمت طبيعيه قابينه‌لرنده أپروت كوچوك بر جهازدركه بونك ايچنده پك جزئی مقدار مواد اوزرنده كوچوك تجربه‌لر اختبارلر ياپيلير . بر شيئك اوصاف واحوالی، تجارب اجرا ايده‌رك تحقيق ايلمه‌مك معناسنه اولان « éprouver » مصدرندن ياپلمش بركلمه‌در . بو مصدر فرانسوينك لسانمزده مقابلی محن ومحنه‌در . نته‌كم قاموس ترجمه‌سنده : (محن صنه‌مق معناسنه‌در ، محنت ميمك كسريله صنامغه دينور ، آزمايش معناسنه . پس بلا كبی غم ورنج ومصيبتدن مجاز اولور .) دينيور. محنه‌نك معنای مجازيسنده فرانسزجه « éprouver » كلمه‌سی‌ده مشترك‌دركه بواشتراك ايله توركی، فرانسوی مذكور ايكی كلمه‌نك مطابقت ومعادلتی تحقق ايديور. شوحالده بزده اسم آلت اوله‌رق محن‌دن ممحان كلمه‌سنی تشكيل ايله اپرووت مقامنده استعمال ايده‌بيليرز .

مولدالحموضه‌یه نظراً وقوددن معدود ایگن باقر ایله بولنورسه موقد اولور . فی الحقیقه بو ایکی جسمی برابر بر بوته ایچنده تسخین ایده‌جك اولورسه‌ق گوکرد بخاری ایچنده باقر نار ابیض حالنه کلیر وپك چابوق کبریت حدید تشکل ایدر . حمض اول آزوت ایچنده ده، صانکه مولدالحوضه درونده‌ایمش کبی ، اشتعال ایلر .

احتراقه مساعداولان اسباب . — اجسام متوقده بخار ویا غاز حالنده اولور ایسه ، صلب ومایع حاللرندن دها زیاده سهولتله یانارلر . مثلا کوکرد چوق اوله‌رق کوج التماع ایدر ، حالبوکه کوکرد بخاری ایله هوا مخلوطی ۳۰۰ درجهٔ حرارتده آتش آلیر . بوحادثه‌ده برجهتدن اودرجهٔ حرارتك تأثیری واردر ، فقط جسم موقد ایله جسم متوقدك غاز حالنده لایقیله و دها صمیمی بر صورتده اختلاط ایلرینك‌ده مدخلی یوق دکل‌در . پك زیاده دقیق اوله‌رق غبار حالنه کتیرلمش اولان مواد احتراقیه پك سهولتله قابل اشتعال اولورکه بوده جسم متوقد الك کوچك جزئنك مولدالحموضه ایله احاطه‌اولنمسندن وبو صورتله امتزاجك تسهیل و تعجیل ایدلمسندن‌در . ینه بونك کبی طلاش اودوندن دها قولای وچابوق احتراق ایدر .

صو ایچنده احتراق . — اجسام متوقده ایچنده بعضیسنك مولدالحموضه‌یه علاقهٔ کیمویه‌سی یعنی بوغاز ایله امتزاج ایلامکه میلی اوقدر شدیددرکه بو قبیل جسملر صو ایله تماسده بولندیغی ، درحال بومایعی تحلیل ایدرلر ، کویا صو اونلر ایچون وقاد اولور . معادن قلویه بونوع جسملردن‌درکه صو ایچنده بو مایعك مولدالحموضه‌سنی اخذ وامتزاج ایده‌رك یانارلر . باشلیجه‌سی پوتاسیوم ایله سودیوم‌در . »

زمانمزده علمك قبول وترویج ایلدیکی حرارت نظریهٔ مهتیه‌سنه نظراً حرارت اجزای فردیه‌نك حرکتلرندن نشأت ایدن برقوهٔ زنده اعتبارایدیلیور ، امتزاج ایدر ایکن جسم متوقدایله جسم وقادك اجزای فردیه‌لری بربری اوزرینه تهالکله آتیلیورلر ، مصادمت ایدیورلر ، بوندن نظریهٔ مذکوره موجبنجه بر قوهٔ زنده (بومادده‌یه مراجعت) ضایع اولیور ، بو ضیاعدن حرارت حصوله کلیور . چونکه بر قوهٔ زنده‌نك ضیاعی ظاهر اولوب حقیقتده ضایع اولدی ظن ایدیلن قوهٔ زنده دیکر برقوهٔ زنده‌یه یعنی حرارته تحول ایتمش‌در . ایشته بو صورتله‌ده احتراقده یعنی امتزاج کیمیوی‌ده حرارت وضیانك صدوری ایضاح ایدیلیور . دیمك آتشك منبعی حقیقتده بردركه بوده حرکت . حرکت یابر جسم متجانسك اجزای فردیه‌سی بیننده حصوله کلیور ، بونلر بربرلریله مصادمت (صكدن) ایدییورلر مصادمتده ، برقوهٔ زنده‌نك (حرکت) یرینه دیکر برقوهٔ زنده (حرارت) قائم اولیور ، یاخود امتزاجاتده اولدیغی کبی ، ایکی جسمك ، بر وقاد ایله بر جسم متوقدك اجزاسی بیننده واقع اولیور ، ینه بو اجزا بربریله مصادمت ایدیور ، بوصورتله حرارت ، آتش حصوله کلیور . ایکی جسم بربرینه اورولدیغی وقت ناصل حرارت حاصل اولیورسه بونك کبی حین امتزاجده اجزای فردیه بیننده‌کی مصادمتده ده اویله اولیور ؛ بناءً علیه نظریهٔ حاضره‌ده حرارت وآتشك منشئی برشی‌در ، حرکت‌در . حرکت بطی ایسه حرارت ، کسب شدت ایدرسه حرارت ایله برلکده ضیا یعنی آتش ، حادث اولیور . شوحالده آتش احداث ایله‌مك حرکت حصوله کتیرمك ایله اوله بیله‌جك ، بوده یوقاریدن بری بیان ایتدیکمز وجه‌ایله یااجزای فردیه‌یی مهنی برقوت صرفیله تحریك ایده‌رك بو قوتی حرارته ، آتشه تحویل ایلامك ویا امتزاج کیمیوی ایله حصوله کتیرمك طریقیله قابل‌در ، اقوام وحشیه‌نك ، احتكاك چاقق طریقیله ، تضییق هوا ایله آتش یاقملری برنجی طریقك تطبیقاتندن‌در .

كرك مهنى كرك كيميوى طريقلر ايله آتش احداث ايتمك ايچون تاقديمدن برى امم مختلفه‌ده برطاقم ادوات و وسائط احداث وايجاد واتخاذ اولنمشدركه بونلر علمك كشفياتى ، تجاربك ترقياتيله كيتدكجه كسب مكمليت ايله‌مشدر. بونلره آتش افروز تعبير ايدرلر (بوماده‌يه مراجعت) . اولجه‌ده بحث ايتديكمز وجهايله كرك مهنى وكرك كيميوى برطريق ايله آتش ايدندكدن صوكرا ، بوموجود آتش ايله اجسام متوقده‌نك برنى ياقق فعل وكيفيتده طبيعيدركه بوده برجسمدن ديكرينه آتش نقل ايله‌مكدن عبارت اولوب ايكنجى جسم ده امتزاج كيميوى طريقيله حركت جزءفرديه‌يى توليدوتشديد ايتمكدن‌باشقه برشى دكلدر .

آتش — رسم امم بوماده‌ده قديمدن برى امم عالمك آتش استحصال ايله‌مك ايچون اتخاذ واستعمال ايلدكارى وسائطى، تاريخ صره‌سى ايله بيان ايده‌جكز علم حاضرده آتش ، يعنى حرارت وضيا صورتنده تجلى ايدن بوكيفيت حركت ايله ايضاح ايديليور (بوقارى ماده‌يه مراجعت) . كائناتده موجود اولان آتش منبعلرينك حصولى‌ده بونظريه ايله تفسير اولنيور . فقط بنى آدم آتش ياقمق ايچون ، حركت جزء فرديه‌يى آتش صورتنه قلب ايله‌مك ايچون نه كبى تدابير بولمشدر .

مادهٔ سابقه‌ده ديديكمز كبى آتشك منابع طبيعيه‌سندن استفاده ايله‌مك ، ضيايى ، الكتريق آتشه تحويل ايله‌مك استعمالاً مشكل ؛ بوحالده طوغريدن طوغرى‌يه حركته، ويا امتزاج كيميوى واسطه‌سى ايله حركته مراجعت لازم .

حركت ايله آتش استحصال ايله‌مك ايچون اوچ طريق بولنمشدركه بروجه آتى بيان ايديورز : ايكى اودون پارچه‌سنى بربرى اوزرينه سورتمك ، يعنى احتكاك طريقى. بعض معدنلرك، احجارك بربرينه ضربى ؛ زند ، چاقق طريقى ؛ انضغاط هوا طريقى. بواوچنجى طريقك استعمالى نادردر. يالكز پورنه‌او وبيرمانيا يرليلرنده مشاهده اولنمشدر. بوطريق حكمت طبيعيه قابنه‌لرنده هواچاقمى ديدن آلت قبيلندن اولوب عينى اساسه مستنددر . (چاقق ماده‌سنه مراجعت)

اقوام وحشيه‌ده الآن موجود ومستعمل اولان طرق سائره بروجه زير بيان وتفصيل اولنور .

مدنيت قديمه‌نك ادوار اوليه‌سنه منسوب اولان اقوام مختلفه اودون‌پارچه‌لرنى يكديكرى اوزرينه دلك ايدرك آتش استحصال ايدرلردى . قديم هنديلر، يونانيلر ، روماليلر و جرمانلر بر اخشاب چبوغنى ديكر برچبوغه ياخود برتخته‌يه وياخود برتكرلك پورياغنه (ديكيل باشلغنه) صيقجه چويروب چويره‌رك آتش استحصاله موفق اولورلردى . تهاوفراستك قولنه كوره بوآتش افروز اساساً ايكى پارچه اودوندن عبارت اولوب برينه‌أخارا ديكرينه‌ده تريپانون (بورغو) تسميه اولنور ، وبونلر دفنه (شجرالغار)، ياخود بر صارماشيغى (لبلاب ارض) ديكن وبر نوع ميشه آغاجلرندن اتخاذ ايديلير ايدى [١] . ابوالشعرا اومروس ك اوديسه نامنده‌كى منظومه‌سنده تصوير اولنديغنه كوره بورغو اولان آغاجى برقايش واسطه‌سيله، هنديلرده ايكى اودون آره‌سنه صيقيشد. يريلن اخشاب چبوغنى بر ايپ اعانه‌سيله تدوير ايدرك آتش استحصال اولنديغى آكلاشيليور. باديه نشين اولان عربان دخى احتكاك طريقيله آتش تدارك ايلدكارى كتب تاريخيه‌ده مسطور دركه ايكى پارچه اودون آله‌رق بربرينه سورته‌رك بوصورتله آتش استحصال ايدرلر ايدى . بوپارچه‌لرك برينه زند ، ديكرينه زنده ديرلر ايدى [١] . روايت اولنديغنه

---

[١] زند ، مرخ وعفار نام شجرلردن اهل باديه‌نك دوزدكارى چاقماغه ديرلركه ايكى دانه اولور اوستنده‌كى كويا اركك والتنده‌كى ديشى اولور، اوستنده اولانه زند ، آلتنده اولانه زنده ديرلر . ايكيسنه بردن زندان دينير . وزند بر ديكنلو اغاج اسمى‌در مفرداتده شجر غار ايله مبين‌دركه دفنه آغاجى اوله‌جق.
« قاموس »

نظراً بادیه عربلری زندی یعنی بواغاج چاقاغنی مرخ وعفار دیدکلری اغاجلر پارچه‌لرندن اتخاذ ایدرلر ایدی‌که مرخ چاقق دمیری، وعفار طاشی منزلنده‌در. قاموس ترجمه‌سنده دینیورکه « مرخ » میمك فتحی ورانك سکونیله برشجردرکه سریع الوری‌در ، یعنی چاقق کبی چاقلدقده همان آتش چیقار . بادیهٔ عربده شجر العفار درلر بر آغاج واردر ومرخ دخی دیرلر . بر اغاج واردرکه عربلر آنلردن چاقق اتخاذ ایدرلر . مرخ چاقق دمیری، وعفار طاشی منزلنده‌در . ومنه قوله تعالی (الذی جعل لکم من الشجرا لاخضر ناراً) الآیة قال البیضاوی کالمرخ والعفار بان یسحق المرخ علی العفار وهی خضروان یقطر منهما الماء فتقدح النار فسبحانه الملك القادر . وآنلردن دوزیلن چاقاغه زند وزنده دیرلر ومنه المثل «فی کل شجرة نار» . شو مشروحاتدن اکلاشیلیورکه بادیه عربلری آتش استحصال ایله‌مك ایچون قوللاندقلری آغاجلرك اسملرینی بونلردن دوزیلن چاقاغك پارچه‌لرینه‌ده ویرمشلر. نته‌کم زند دخی ، بوقاریده دیدیکمز وجه ایله احتکاك طریقیله آتش استحصالنده استعمال ایدیلن دفنه اغاجنك عربجه‌ده براسمی‌درکه آغاجدن چاقاغه انتقال ایتمش. شجر اخضردن نار احمر خلق بیوران جناب حقك عنایت ربانیه‌سی اقوام وحشیه وامم جاهله‌نك مددرسی اوله‌رق ایشته ابنای آدم ، «فی کل شجرة نار» مثلی موجبنجه اشجار ونباتاتده کامن برحالده بولنان آتشی احتکاك طریقیله اظهاره موفق اولمشلردر .

پولینزیالیلر (فلمنك جدید ایله آمریقا آره‌سنده‌کی جزائر بحر سفیدك برقسمنده ، آوستراليا آطه‌لرنده ساکن اهالی) . آمریقای جنوبی وآسیای جنوبی اهالیسی ایله آفریقای شمالی واحیلری، آفریقا وآسیا چوللرینك اورته‌سنده موجود واحه‌لرده یشایان اهالی آتش استحصال ایتمك ایچون اتخاذ اولنان طرق قدیمه‌یی ازمنهٔ جدیده‌یه حتی بوکونه کلنجه‌یه قدر عیناً محافظه ایتمشلردر . آسیای جنوبی‌ده شیمدیکی حالده علی الاکثر بامبوس تعبیر ایدیلن برنوع هند قامشی (حیزران ، هزارن) استعمال اولنمقده‌در. بوطریق بسیط ایله استحصالی بغایت تعب آور ومشکل اولدیغندن سیو وداقوتا کبی بعض اقوام بورغو مقامنده استعمال اولنان چوبغی ثقیل آغاجدن معمول برچرخ (چیقریق)ه ربط ، وبر یای صیرمنك حرکات الاستقیمیی ایله تدویرایده‌رك بوصورتله آتش استحصال ایتمك اصولنی ایجاد ایتمشلردرکه بوسایه‌ده عملیات کرکی کبی کسب سهولت ایتمکله برابر شامیسونك قوانینجه برقاچ ثانیه ظرفنده آتش استحصالی ممکن اولمقده ایمش .

ینه تکرار ایدملم ، احتراق برجسم متوقدك مولدالحموضه ایله امتزاجندن عبارت اولان بر فعل کیمیوی‌در .

آتش استحصال ایله‌مك ایچون ایکنجی طریق ضرب ونقره طریقی‌درکه، حجرالنور، حجر روشنایی ، نام‌لرینه ویریلن طاش پارچه‌لرینی بربرینه ضرب ایله‌مك ویا بوپارچه‌لردن برینی چاقق طاشیله اورمق صورتیله آتش استحصالی تا زمان قدیمدن بری معلوم وجاری ایدی . بونك ایچون درکه کیمیاجه برکبریت حدیددن عبارت اولان مذکور طاشه حجر روشنایی، حجرالنور نامی ویرلمشدر. قدیم یونان لساننده پیریت ینه بومعنایه‌در. زمانمزده بو صورت ایله آتش استحصال ایله‌مك یالکز بعض اقوام وحشیه‌یه منحصر قالمشدر . دمیر کشف اولندقدن صوکرا حجر روشنایی یرینه بو قائم اوله‌رق بیلدیکمز اصل چاقق ایجاد اولوندی. آسیاده ، آوروپاده ، بو ایجاد تعمم ایده‌رك آرتق آتش استحصال ایله‌مك ایچون هپ بو طریق اختیار اولوندی ، احتکاك طریقی بسبتون متروك اولدی. روایته نظراً چاقق طاشی واسطه‌سیله آتش استحصال ایتمك اصولنی اشخاص اساطیریه‌دن الیقسك

اوغلی پیرودی‌ایجاد ایله‌مش . چاقق طاشندن‌حصوله کلن شراره‌یی طوتمق [۱] ایچون پرومه‌توس ، فه‌رولا تعبیر اولونان نباتك اوزندن استفاده ایتمش وپلینیوس‌ك قولنجه مادهٔ‌مزبوره مصرده‌دخی استعمال اولونمشدر . سیبریای شرقی‌ده سیرسیوم دیسقولور نام نباتك قورودلمش یاپراقلری واندلس‌ده ینه عین وجه ایله أربیوفوروم نباتی یاپراقلری قوللانیلیردی. پلینیوس بوبابده نبات یاپراغی استعمال اولوندیغندن بحث ایتمکله برابر قاوی دخی ذکر ایلمش‌در .

مقدما، شبهه‌سز بر امر اتفاق ایله کشف‌وایجاد ایدیلن چاقاقلر حجر روشنایی طاشندن اتخاذ ایدیلیر ایدی ، یعنی چاغماغك ایکی پارچه‌سی‌ده بو طاشدن عبارت ایدی . دمیرك کشفندن صوکرا چاقاغك بر پارچه‌سی دمیردن ، دیکری چاقاق طاشی دیدیکمز بر نوع صوان (غرانیت) دن اتخاذ اولوندی (چاقاق ماده‌سنه مراجعت) .

اوروپاده اون‌دردنجی ویا اون بشنجی عصردن اعتباراً عصر حاضره کلنجیه قدر استعمال ایدیلن چاقاقلرمعلومیز اولان چاقق طاقندن یعنی چاقاق‌طاشی ایله چاقق دمیری (چلیکدن معمول اولوب خاصهٔ مقناطیسیه‌یی دخی حائز اولدیغندن آتش چلیکی ویا ساده‌جه مقناطیسی دخی تعبیر اولونور] ایله طوتراق اوله‌رق قاو ویونغه پارچه‌سندن عبارتدر .

---

[۱] معلومدرکه چاقق ایله استحصال ایدیلن آتش ، سریع‌الزوال یعنی حاصل اولور اولماز زائل اولان برشراره‌دن عبارتدر. بونی یالکز استحصال ایله‌مك کافی دکل ، قاچیرمامق یعنی طوتمق‌ده لازم بونك‌ایچون‌درکه‌انسانلر سهل‌الاحتراق ، وسریع‌الاتقاد اولان بعض وقودلر (آغاج قاوی ، نبات اوزی، یاپراق قورومی کبی) انتخاب ایده‌رك شراره‌یی بونلر واسطه‌سی ایله طوتمق طریقنی‌ده بولمشلردر ، ایشته بومعنا ایله ترکجه طوتراق کله‌سنك اصلی نه کوزل ایضاح ایدیله‌بیلیر .

فقط اخیراً ، علاقهٔ کیمویه‌دن استفاده ایله مختلف کبریتلر ، قازلی ایجاد اولوندیغندن آتشك بو طریق جدید ایله استحصالی هریره انتشار ایتدی، چاقق طریقی‌ده ، بعض احوال استثنائیه‌دن باشقه، ترك اولوندی . (آتش افروز ، قاو ، کبریت ماده‌لرینه مراجعت) .

فی‌الحقیقه یادم عصردن بری ایجاد ایدیلن کبریتلر دنیانك هرطرفنه طاغیلمش اولدیغندن آرتق آتش یاقق اندیشه‌سی مدنیلرك ذهنلرینی اشغال ایتمیور . آتش استحصال ایله‌مك ایچون قدیماً متخذ اولان طرق معلومه معاملات بشریه‌ده کبریتك ایجادندن صوکرا ، دنیانك هرطرفنده ترك واهمال ایدلمش اولمله برابر ، بعض ملتلر ، حتی الیوم ینه اوطریقلره مراجعت ایله‌مکدن فارغ اولمامش‌در . ناصل‌که وقتیله رومالیلرده ، وستال معبدینك خادمه‌لری ، غفلت وعدم تیقظ اثری اوله‌رق انطفا ایتمش اولان آتشی احیا ایله‌مك خصوصنده ایکی اودون پارچه‌سنی احتکاك ایتدیره‌رك تجدید نار ایدرلر ایدی. بونك کبی الیوم هندستان‌ده ، انکلیز کبریتلری اوقدر مبذول ایکن ینه بودی برهمنلری ، مراسم دینیه‌ده ، احتکاك ایله آتش تدارك ایدرلر . آمریقانك یرلی اهالیسی‌ده ، کبریت وار ایکن، اعیاد دینیه‌لرنده ، اودون بربرینه سورته‌رك آتش یاقارلر . حتی اوروپاده ، بویوك بریتانیاده ، اسوچده ، عصر سابقك اوائلنه قدر ، برطاقم افکار باطله‌یه خدمت‌قصدیله (مثلا حیواناتی، ابنای آدمی امراض ساریه‌دن محافظه ایتمك ایچون آتش یاقاق کبی) ، یاقیلان آتشلری احتکاك ایله استحصال ایدرلر ایدی . قدیماً آتش استحصال ایله‌مك ایچون اتخاذ ایدیلن طرق معلومه اوزون وصعوبتلی اولدیغندن امم وحشیه تدارك واستحصال ایدیلن آتشی ، برمال قیمتدار کبی ، محافظه‌یه پك زیاده اعتنا ایده‌رلر ایدی . همان هر یرده بو وظیفه

قادینلره محول ایدی . آوسترالیا وحشیلرنده جاری اولان عاداته نظراً دقتسزلکی ایله آتشك سوكمسنه سببیت ویرن قادینلر ، روماده وستال معبدنده ، اطفای آتشه باعث اولان خادمه‌لر درجه‌سنده دوچار مجازات اولور ایدی. نوول کینه‌وحشیلری ، بر قاچ فرسخ یره کیده‌رك قبیله قبیله طولاشوب آتش تحری ایدرلرده ، یکیدن آتش یاقق کلفتی اختیار ایتمزلر . یکیدن آتش یاقمقده‌کی کلفت وصعوبته مبنی‌درکه آمریقا یرلیلرندن بر قبیله‌ده بویله یکیدن آتش یاقلدیغی زمان مراسم دینیه اجرا ایلمك معتاددر . بونك ایچون بعض اقوام جاهله آتشه حاشا ثم حاشا الوهیت اسناد ایدرلر . هندستانده ایلك آریلرك منظومات دینیه‌لرنده آغنی (آتش) ایلك کلمه‌در . قدیم ایران خلقی آتشه طاپارلر ایدی. الآن هندستانده‌فرسلر،ایران‌ده‌کی کبرلر آتشپرست‌در. قدیم مکسیقالیلرده هیوتوقتل یعنی اله آتش ، قبطیلر (یعنی قدیم مصریلر) ده فاتاه، یونانیلرده روما‌لیلرده وولکن ، افایستوس ، وستا معبودلری هپ مذهب آتشپرستی‌نك بقایای آثارندندر . اکثریا شمس‌پرستلك ایله آتشپرستلك بربرینه مزج اولنمش‌در . خلاصه زمان جاهلیتده آتش دنیانك هر طرفنده حرمت وتعظیمه شایان کورولمش ، مظهر پرستش اولمش‌در. (آتشپرستی ماده‌سنه مراجعت) .

بوکون علم ومعرفتك ترقیسی سایه‌سنده آتش ایدنمك ، پك عادی ، غایت اهمیتسز بر ایش‌در ، فقط بووسائط احتراقیه‌نك موجود اولمادیغی برزمانده، آتش ایدینه‌بیلمك حقیقةً مشکل بر مسأله ایدی . بوکا مبنی‌درکه اقوام جاهلیه ، آتشه اودرجه اهمیت ویرمشلردر .

آتش — فقه. احکام حقوقیه‌سنی تعیین ایچون آتشی ایکی‌یه تفریق ایتمیدر. ۱ـ جوهر الحر ، ۲ـ اخکر (قور) . جوهر الحر مباحدر. (بوماده‌یه مراجعت). جمله ناس آنده شرکادر . بوماده حدیث شریف واردر . (مجله ۱۳۲٤ ماده). بناءً علیه بر کیمسه ملکی اولمیان صحراده آتش یاقسه سائر ناس آنکله انتفاع ایده‌بیلور . شویله‌که ایصینه‌بیلیر و ضیاسنده بر شی دیکه‌بیلیر . وآندن قندیلی یاقه‌بیلیر . آتشك صاحبی مانع اولاماز . اما یاقدیغی بر کندی ملکی ایسه سائرینی لاجل الانتفاع ملکنه دخولدن منع ایده بیلیر . زیرا ملکنه دخول آنده تصرف دیمکدر. غیرك ملکنده ایسه آنك اذنی اولمادقجه کیمسه‌نك تصرف ایتمسی جائز دکلدر (مجله ۹٦ ماده). قور، ناس بیننده شرکت اباحه ایله مشترك دکلدر . زیرا قور کومور ویا اودوندن حاصل اولور . بونلر احراز (بوماده‌یه مراجعت) ایله تملك ایدیلیر . بناءً علیه آتش صاحبنك اذنی اولمادقجه کمسنه اول آتشدن برقور آلاماز . شوقدرکه آلدیغی شیئك کومور حالنه افراغی قابل اولمامق حسبیله قیمتی اولمازسه صاحبنك اذنی اولماسه‌ده آلماسی جائزدر . زیرا آنك مانع اولمسی تعنتدن بشقه برشیئه حمل اولنه‌ماز (مجله ۱۲٦۱ ماده) .

آتش — فنون عسکریه . عسکرلکده آتش اسلحهٔ ناریه‌یی انداخت ایتمکدر [۱] . آتش زمانمزده الك مهم برواسطهٔ محاربه‌درکه موفقیتی اعداد

---

[۱] اسلحهٔ ناریه‌یی آتمق معناسنه اوله‌رق آتش ایتمك تعبیرینك اتخاذی پك طبیعی بر مسئله‌در . چونکه تفنك ویا طوپ آتمق ، نامل ایچنده‌کی مواد ناریه‌یی اشتعال ایلمك دیمك‌درکه بوده آتش ایله اجرا ایدیلیر ، قدیم چاقماقلی تفنکلرده اولدیغی کبی کرك ضرب ونقره ایله اولسون ویا کیمیوی بر طریق ایله اولسون بوحالده آتش ایتمك ، آتشله‌مك دیمك اولورکه اولا اوطریقلردن بریله قغلجم حاصل ایتمك وبونی مواد ناریه‌یه نقل ایله‌مکدن عبارت‌در. بوتقدیرده اسلحهٔ ناریه‌یی آتمغه آتش ایتمك تعبیری پك بجادر .

واكثر حالاتده نتيجهٔ قطعيه‌يی دخی استحصال ايدر .
پياده صنفنده يايلم آتش وآوجی آتشی ناميله ايكی
نوع آتش مستعملدر . هر ايكی نوعده هم طاغينيق
وهم يناشيق نظامده استعمال اولنه‌بيلير ايسه‌ده
آتشدن اك زياده طاغينيق نظامده استفاده اولنور .
يايلم آتش مافوقك قومانداسيله تشكل بر آنده
چكيله‌رك اجرا اولونان آتشدر . آوجی آتشی
ايسه آتش ايتمك ايچون ويريلن قوماندايی متعاقب
هر نفر كندی اراده‌سيله تشكی چكه‌رك
ايديلان آتشدر . اوجی آتشلری‌ده سرعتلرينه
نظراً يواش ، شدتلی ، چابق آتش ناملريله كذلك
اوچ نوعه آيريلور .

طوپچی صنفنده يايلم آتشدن بشقه آغير ، عادی ،
سريع ناملريله اوچ نوع آتش دها واردر . آغير
وعادی آتشده ايكی آتش بيننده‌كی فاصله‌ده آتيلان
مرمينك تأثيری ترصد اولنه‌بيلير . سريع آتشده ايسه
هرطوپ ، طولديرله‌يی ونشان آله‌يی متعاقب آتش
ايديلير . هر ايكی نوع آتشده دخی آتش ايتمكه
حاضر بولنلمق غايت مهم برمسأله اولوب بو حاضرلق
ايچون مناسب موضع انتخابی ، كافی جبخانه تداركی ،
دشمنه دقت اولنمسی لازمدر . موضع تبديلی حركت
اجراسی آتشك كسلمسنه بادی اولور . آتشك
انضباطنك تأثيره پك چوق دخلی واردر . بو انضباط
ويريلان اوامر واشاراته تماميله دقت وسلاحك حسن
استعماليله محاربه‌يه دائر اولان قواعده توفيق حركت
ايتمكدن عبارت اولوب دشمنه هنوز مقابلهٔ آتش
ايدلمديكی زمان دخی خصمك آتشی آلتنده سكوتی
محافظه ايتمك ، مرمی‌يی اصابت ايتديرمكه غيرت ايتمك ،
اراضيدن استفاده ايتمك ، مافوقلر ايله دشمنه صورت
دائمه‌ده نصب دقت ايتمك ، دشمن غائب اولديغی ويا
آتشك كسيلمسيچون قوماندا ويرلديكی زمان آتشی
همان كسمك انضباط آتش ايجاباتندندر . ادارهٔ آتشك
كاملاً ويا قسماً انقطاعنده نفرات مستقلاً حركت
ايتمكه مجبور اوله‌جقلرندن آنلرك بو زمانده دخی انضباط
آتش قواعدينه رعايت ايتملری لازمدر . آتشه
باشلامق ايچون جبهه‌يی سرعتله بيوتمك مقتضی اولوب
محاصره طوپجيسنك اينسه ممكن مرتبه آكيزين آتشه
باشلامسی لازمدر . طوپجی اولجه آتش موضعنك
كيريسی يقيننده صف حربه كيره‌رك برحاضرلق موضعی
آلدقدن صوكرا بورادن طوپلرهپ بردن آتش خطنه
سوق اولنه‌رق درحال آتشه باشلانير . بوطرز حركت
موضعی ترك ايده‌جك درجه‌ده دشمنی دوچار تلفات
ايدر . سواری صنفی نتيجهٔ قطعيه‌لی آتش محاربه‌سی
اجراسنه مقتضی واسطه‌دن محرومدر . تعليملرده تأثير
حقيقيسی مشهود اوله‌ميه‌جغندن بو تأثيری حكم حربلر
حكم ايدرك تبليغ ايدرلر . آتشك سرعتی مقصد
محاربه‌يه وهدفك اهميتنه كوره مختلف اولور . طوپچی
صنفی سوركلی محاربه‌لرده اوزون ونتيجهٔ قطعيه زماننده‌كی
ممكن مرتبه قيصه آتش فاصله‌سی ويرير . پياده صنفی
بيوك مسافاته پك آز آتش ايدوب يقين مسافاتده
آتشك سرعتنی چابق آتش درجه‌سنه قدر تزييد ايدر .
نتيجهٔ قطعيه استحصاليچون آتش خطنده چوق سلاح
بولنديرمق وياتعبير ديكرله بو خطه زياده قوت سوق
وادخال ايتمك مقتضيدر بو صورتله شدت آتش حد
غايه‌يه ايصال ونتيجهٔ قطعيه الده ايديلنجه‌يه قدر بو
شدت محافظه اولنور . آتشده موفقيتك قسم اعظمی
ادارهٔ آتشه تابعدر . آتشك اداره‌سيله صيق صيق
هدف تبديلنه مانع اولنور . تعبيه‌جه مهم نقاطه قارشی
مناسب مقدارده قوت يايلور . كرك دشمنك طور
وحركتی وكرك مرميلرك محل سقوطی ترصد ايديله‌رك
آتشك تأثيرينه حكم اولنور . پياده بيوك مافوقلری
يورويش استقامتی ، حركات تعرضيه‌يه باشلامق زمانی
تعيين وجبخانه نقصاننك اكمالی تدابيرينه توسل ايدرلر .
بلوك قوماندانلری ايلری حركت ، اخذ موضع ،

تخمین مسافه ، آتشه بدأ وجبخانه‌یی توزیع وتقسیم ایتمك ایچون لزومی اولان اوامر وقوماندالری اعطا وممکن اولدقجه هدفی تعیین، دشمن وآتشك تأثیرینی ترصد ایدرلر. طاقم ضابطانی طاقمی موضعه یرلشدیریر، هدفی، نشانکاهی ، آتشه باشلانیله‌جق زمانی، آتشك نوعنی، آتشك کسلمسنی امر و دشمنه آتشك تأثیرینی ترصد وجبخانه‌نك تصرفه رعایتله استعماله نظارت ومجاور دیکر طاقملرله متحداً اجرای فعل وتأثیره دقت ایدرلر. مالغه‌باشیلر دخی افرادك موضعه یرلشمسنه، نشانکاهك صحتله تنظیمنه ، سلاحك حسن استعماله ، جبخانه صرفیاتنه ، طاقم ضابطانك اوامرینی نشر وتبلیغه وموی الیهك دودوك اشارتنی تکراره غیرت ایدرلر. طوپچی صنفنده قوماندان مقصد محاربه ایله هدف حقنده بر معلومات عمومیه آلدقدن صوکرا هدفی بطریه‌لره تقسیم ، محاربه‌نك نوعی ایله طرز جریانی تعیین ولزومی حالنده هدف تبدیلنی امر ایدر . بلوك قوماندانی انداختك تنظیمنی (تعیین مسافه)، آتش نظامنی، مرمینك جنسنی وامر استحصاله وقت مساعد اولمدیغی زمان لزومنده هدفك تبدیلنی امر ایلر . قلعه ومحاصره طوپچیسنده ادارهٔ آتشدن مقصد دشمن بطریه‌لرینی اهمیتلرینه کوره برینی متعاقب تخریب ودیکر بطریه‌لرینی یالکز اشغال ایتمکدر . هرصنف سلاحده ادارهٔ آتش ممکن اولدیغی مدتجه مافوقلرك یدلرنده بولنملی در .

کرك طاغنیق وکرك یناشیق نظامده اولسون دشمنه الك یقین قطعاتك اشغال ایتدیکی خطه آتش خطی دیرلر. تحکیم واحضار اولنمش مدافعه‌وضعلرنده جبخانه صندقلری آتش‌خطنه‌یرلشدیریلیر وفوق‌العاده احتیاج زمانلرنده جبخانه عربه‌لری‌ده بو خطك کریسی یقیننه قدر کتیریلیر . آتش خطی استناد قطعاتی طرفندن تقویه ایدیلیر. فن استحکامده شیو داخلینك اوست کنارینه آتش‌خطی دنیلیرکه کرك پیاده‌وکرك طوپچی قطعاتی بونك اوزرندن آتش ایدرلر. آتش خطی استحکاماتك انشاسنده اساس اولدیغی کبی محافظینك قوتی دخی بو خطه کوره تعیین اولنور .
آتش نظامی تعبیه و احوال هوائیه‌یه کوره بطریه قوماندانی طرفندن تعیین اولنور . دانه وشراپنل انداختنده آتشه برجناحدن باشلانوب طوپلر صره ایله وهر طوپ طاقم ضابطنك قومانداسیله آتش ایدر . پیشرو انداختنده طاقم ضابطی صیرا کوزتمیوب طولدیریله‌رق حاضرلانمش اولان طوپه درحال آتش ایتدیرر. قلعه ومحاصره طوپچیسنده یومیه ویابرساعت ظرفنده انداخت ایدیله‌جك مرمیلرك مقداری هرکون تبلیغ اولنه‌جق آتش نظامی ایله تعیین و تحدید اولنور . طوپچی هرآتیمدن صوکرا پیاده احوال محاربه ایجابی اوله‌رق ویا اداره وانتظام آتشی اعاده ایچون ویریلن امر ویادودوك اشارتنده آتش‌فاصله‌سی وقوعبولور. چابوق وسریع آتشده ایسه بوفاصله رفع اولنور .

آتش موضعی، اوزرندن آتش‌ایدیلن موضعدر. طوپچینك صیق صیق تبدیل موضع ایتمسی مضردر . تبدیل موضع طوپچینك ترفیق‌اولندیغی قطعهٔ عسکریه باش‌قوماندانی طرفندن امرویاخود مشار الیهك بوبابده رأی وموافقتی تحصیل اولنور. یالکز وقتك‌طارلغنده لزومنی حس ایتدیکی حالده طوپچی قوماندانی بو بابده صلاحیتدار ایسه‌ده تبدیل موضعی متعاقب درحال باش قوماندانی کیفیتدن خبردار ایدر. منفرد بولنان بطریه بردن تبدیل موضع ایتدیکی حالده متعدد بطریه‌لرقدمه ایله اجرا ایدرلر. یعنی برقسم آتشه‌دوام ایدوب بواثناده دیکر قسم تبدیل موضع ایدر- وبوصوکنجی قسم آتشه باشلادقدن صوکرا اولکی قسم بونی تعقیب ایلر . دشمن طوپچیسنك آتشی کسب ضعف ایدنجه طوپچی تفوق آتشی استحصال ایتمش اولوب پیاده انجق‌بوندن صوکرا حرکات تعرضیه‌یه بدأ ایدر. هجومك اجراسندن

اول پیادەنك دخی تفوق آتشی استحصال ایتمسی لازمدرکه بوصنف اشبو تفوق الك سهل اولەرق احاطه حرکتیله قازانیر . دشمنك مقاومتنك نرەلرده منکسر اولدیغنی الك ایی آوجی خطی کورەجکندن هجومه قیام آننك ورودینی خط مذکور الك طوغری اولەرق حکم ایدەرك کندیلکندن هجومه قالقار ایسەده قسم هجومندن اجتناباً بوصورت حرکت حالات استثنائیه‌یه حصر اولنوب هجوم عمومینك باش قوماندان طرفندن امر ایدلمسی قاعدەدر .

مدافعه محاربەلرنده آتشدن حقیله استفادەیه سعی اولنور. مفرز بولنان سواری قطعاتی دخی قراکلقده نفسنی محافظه ایچون آتشه مراجعت مجبوریتندەدر . تأثیر آتشك تزایدینك پیاده تعبیەسنه دخل کلیسی واردر . تأثیر آتشدن الك زیاده طاغنیق نظامده استفاده اولنور . تأثیر آتش مسافه تخمیننك درجهٔ صحتنه ، هدفك اوصافنه ، آتشك انضباط ومدت دوامنه وآتش ایدن قطعەنك دشمن طرفندن تعجیز ایدیلوب ایدلامسنه تابعدر . منفرد آتشده ۲۵۰ مترەیەقدر هدفلرك کافەسنه ۳۵۰ مترەیەقدر دیزچوکمش بردشمنه ۵۰۰ مترەیه قدر لااقل دیز چوکمش یان یانه طوران ایکی دشمنه ۶۰۰ مترەیه قدر لااقل یان یانه اياقده طوران ایکی دشمنه ویاخود تك بر سواری‌یه اصابت مطلقدر . مجتمع آتشده ایسه کوچك هدفلره ۶۰۰ مترەیه قدر، بویکسك هدفلره ۱۰۰۰ مترەیەقدر برتأثیر استحصالی ممکندر . ۱۰۰۰ مترەنك فوقنده عرضاً وارتفاعاً وعمقاً جسیم هدفلره آتش ایدیلیرسه بویله بر تأثیر حصوله کلیر .

— آتش . اسلحهٔ ناریه‌یی آتش ایچون ما فوق طرفندن ایدیلن برقوماندادر. طوپچیلقده فوغا کبی که بوده ایتالیانجه ، اسپانیولجه آتش دیمکدر .

آتش کلمەسی آتیده بیان اولندیغی کبی فن عسکری‌ده برطاقم ترکیبات اصطلاحیه‌یه داخل اولمشدر، شویله‌که:

آوجی آتشی — مافوقك آتش قومانداسی ایله بدأ ایدرکه هر سلاح انداز کندی ارادەسی ایله سلاحنی متصل یعنی بلا فاصله بوشالدر ، طولدیرر ، مافوق طرفندن آتشی کس قومانداسی ویریلنجه‌یه قدر بو حال ایله دوام ایدر . آوجی آتشی طاغنق و یناشیق نظامده استعمال اولنه‌بیلیر. چابوق آتش، آوجی آتشی کبی اجرا ایدیلیر؛ بوندن فرق شودرکه اسمنك ده دلالت ایتدیکی وجه ایله سلاح سرعتله طولدیریلیر ، بوشالدیلیر ودقیقەده لااقل ۱۲ دفعه‌یه قدر چیقیلیر .

رجعت آتشی — بطاریەنك رجعت ایدر ایکن اجرا ایلدیکی آتشدر .

مائل آتش — اسکی برتعبیردرکه برجندك جبهەسنه عمود اولمیەرق اجرا ایلدیکی آتشه دینیر ایدی .

مقاصواری آتش — بر موقع اوزرینه مختلف استقامتلردن اجرا ایدیلن آتشدر .

مکرر آتشده آوجی آتشی کبی اجرا ایدیلیر . فقط بونده سلاح انداز ، خزینەسندەکی ۱۰ بیتمدکجه سلاحنی طولدیرمز .

مکرر یایلم آتشی‌ده کذلك خزینەدەکی فشنکلر بیتنجه‌یه قدر دوام ایدیلیر .

نوبت آتشی — بر بلوك ویا طابورك صفلرندن هربری طرفندن متناوباً یعنی نوبت ایله اجرا ایدیلن آتشدر .

زمانمزده نوبت آتشی همان متروك کبیدر . مقدما محاربەلرده پیاده آلتی ویا دها زیاده صف اوزرینه ترتیب وتشکیل اولنور ایدی . برنجی صف آتش ایتدکدن صوکرا سلاحلرینی دولدیرمق ایچون دیکر صفلرك آرقەسنه چکیلیر ایدی. او وقت اوکده قالان ایکنجی صف آتش ایدر ، صوکرا نوبت آتش اوچنجی صفه کلیر، الی آخره بوترتیب اوزره حرکت اولنوردی . هرصف بویله متناوباً آتش ایتدیکی ایچون آدینه نوبت آتش دینمشدر . دها صوکرا

پیاده درت صف اوزرینه ترتیب اولنه‌رق اوکده بولنان ایکی صف دیز اوستی چوکر ومتناوباً آتش ایدرلر ایدی. نهایت پیاده اوچ صف اتخاذ اولندیغی وقت بعضاً اوچنجی صفده‌کی عسکر سلاحلری طولدیره‌رق اوکده‌کی صفلره ویرر ایدی .

یایلم آتش — ما فوقك امرویردیکی واحد حربی (طاقم ، بلوك ، طابور وسائره) طرفندن قوماندا ویریلیر ویرلمز بردن اجرا ایدیلن آتشدر . هریایلم آتشده سلاحلرك طولدیرلمسی ، آتلمسی مافوقك امری ایله واقعدر .

آتش — صنایع ، مهنیات. امور بیتیه‌ده ، صنایعده ، مهنیاتده آتش هوا درونده‌کی مولدالحموضه‌نك وقود نامنی ویردیکمز اجسام محترقه‌ده بولنان کومورك اجزای فردیه‌سی ایله امتزاج ایتدیریله‌رك تدارك واستحصال ایدیلیر . کومور ، صلب مایع ویا غاز حالنده بولنان اجسام متوقده‌نك جمله‌سنده واردر. بخار ماکنه‌لرنده بو اوچ حالده بولونان جسم متوقدك اوچی ایله‌ده آتش استحصال ایدیله‌بیلیر. شو حالده مهنیاتده آتش قوهٔ محرکه استحصال ایله‌مك ایچون ایقاد واستعمال ایدیلن آتش دیمکدر . بو معنایه کوره آتش ، ماکنه‌جی اصطلاحاتندن اوله‌رق حیزلی آتش ومعتدل آتش دیه‌رك ایکی‌یه تفریق ایدیلیر .

برنجی نوع آتشده سخانت برقزانده بخارك حصولنی تزیید وتسریع ایله‌مك ایچون ، کافهٔ وسائط ایله تشدید ایدیلیر .

ایکنجی نوع آتشده ایسه سخانت وسطی وآغر اوله‌رق ، ماکنه‌نك ایشله‌مسنه لازم وکافی درجه‌ده بخار حاصل ایده‌جك قدر اداره ایده‌بیلیر .

صنایع معدنیه‌ده قالخانه‌لرده ودوکه دمیر عملیاتکاهلرنده اودون کوموری ، قوق وسائر محروقات ایله ایقاد ایدیلن آتش اوجاقلرینه ، آتش فورونلرینه دخی ساده‌جه آتش تعبیر ایدیلیر . اوجاق ویا فرون آتشلری ایکی صورتله اجرای تأثیر ایدر : یا بو آتشه معروض اولان اجسامی تخمیش ایده‌رك تأثیرینی ایقاع ایلر . تاو آتشی ، کوروك آتشی ، اذابه آتشی کبی . ویاخود آتشك تأثیرینه عرض ایدیلن اجسامی تحلیل ایده‌رك اجرای فعل ایلر قال آتشی کبی .

بعضاً صنایعده آتش یالکز تسخین ایدر . قایناق آتشی ، هاویه آتشی کبی که بونده یالکز حرارت معتبردر .

صنایعده ، معامل حدیدیه‌ده آتشك بو صورتله تقسیم وتوصیفی بر امر طبیعیدر . چونکه آتش صنایعده یا تسخین ایچون یعنی بر جسمك درجهٔ حرارتنی تزیید ایله‌مك ایچون استعمال ایدیلیر . (حامجیلق ، کلخان آتشی) ، یا بر جسم صلبی تمییع ایله‌مك ایچون استعمال اولونور . (اذابه آتشی) ویاخود برجسم مایعی تبخیر ایتمك ایچون صرف ایدیلیر . (ماکنه آتشنده اولدیغی کبی) . بو صورتلرده آتشك تأثیرینه معروض اولان جسمك حرارتی ، حال یعنی اوصاف حکمیه‌سی تبدل ایدرسه‌ده ترکیبنه ، صفت کیمیویه‌سنه خلل کلمز . آتشك تطبیق واستعمالنده برصورتده واردرکه تحت تأثیرنده بولونان اجسامك ترکیبنی تبدیل ایدر . بوده یا مزج وترکیب ویا فرق وتحلیل طریقیله واقع اولور . معادن آتشه عرض اولوندیغی وقت احماض ایدر یعنی هواده بولونان مولد الحموضه ایله امتزاج وترکب ایدر . دمیر دوکمك ، صیجاق دمیر ایشله‌مك عملیاتنده اولدیغی کبی ، بوکا تاو آتشی ، کوروك آتشی تعبیر ایدیلیر . بالعکس اکلاس واحجار حرارتك تحت تأثیرنده تحلل ایدر ، کرچ اوجاقلری آتشی ، فرون (اکمك فرونی ، طوغله کره‌میت ، وسائره فرونی) آتشی کبی .

آتشك بردرلو تطبیقی‌ده صنایع ناریه‌ده ، محاربانده کوریلیر . بوده احراق ویاقوهٔ دفع استحصالی

ایچوندر. مناسك، عبادات، اعیاد، مراسمده‌ده آتش قوللانیلیر (آتش ـ عادات واخلاق ماده‌سنه مراجعت) .

امور بیتیه‌ده ، طباخته‌ده، تسخین بیوت وتنویر خصوصلرنده آتشك صورت استعمالی ، اتقاد ، احتراق ، تسخین، تنویر ماده‌لرنده ایراد ایدیله‌جکدر.

آتش — علم الارض. ارضك درونده بولونان آتشه ، که زمانمزده بونك وجودی آرتق غیر قابل انکاردر، آتش مرکزی تعبیر ایدیلیر . بو آتشك منشئی ارضك سیاره حالنه کلمه‌دن اول ، ستاره حالنده ایکن نار سیال حالنده بولنمسیدرکه بدایةً ، بر آتش مایع حالنده بولونان ارضك سطحی تصلب ایتمسندن ، یعنی قابوق طوتمسندن ، آتش بو صورتله حاصل اولان قشر ارضك تحتنده قالمش وبو صورتله آتش مرکزی اولمشدر . آتش مرکزی‌یی اثبات ایدن حادثات ومشاهدات نادر دکلدر. ارضك قشرنده اشاغی اینلدکجه‌درجهٔ حرارتك مطرداً ومنتظماً تزایدی (وسطی اوله‌رق بو تزایدك مقداری ۳۱ متره ده ۱ درجه قدردر) برکانلر یعنی یانار طاغلر ، آتش مرکزینك وجودینه دلالت ایدن اك جلی شواهددر . (ارض ، برکان ، برکانیت ماده‌لرینه مراجعت)

آتش — تدبیر منزل . آتش ادارهٔ بیتیه‌ده تسخین وتنویر ایچون ، یمك طبخ ایتمك ایچون استعمال ایدلدیکی کبی ، صنایعده ، مهنیانده قوای محرکه استحصال ایلمك ایچونده استعمال ایدیلیر . شوحالده، اقتصاد نقطهٔ نظرندن ، اك فائده‌لی صورتده استحصال ایتمك ، آتشی اك فائده‌لی صورتده صرف ایلمك جهتلری‌ده جای بحثدر : آتشی نه‌وجهله ایله یاقملی ؟ نه‌یاقملی ؟ وقودك هانکیسی دها کارلیدر ؟ . ایشته آتشه تعلق ایدن مسائل اقتصادیه بونلردر (تسخین ، تنویر ، وقود ماده‌لرینه مراجعت) .

آتش — طب . حرارت غریزیه‌نك حالك اشتدادیدرکه امراضده واقع اولور . (حرارت ـ طب ماده‌سنه مراجعت)

آتش — حقوق عتیقه . آتش امتحانی . اوروپاده ، قرون وسطاده آتش امتحانی برعادت عدلیه ایدی‌که بینه اوله‌رق اعتبار ایدیلیر ایدی . بر مظنون ویا متهم ، کندیسنه اسناد ایدیلن جرمك حقیقةً فاعلی اولوب اولمادیغنی تحقیق واثبات ایلمك ایچون عدلیه مأمورلری بیچاره‌یه قزیل درجه تسخین اولنمش بر دمیر چبوق طوتدیریرلر ایدی . اکر بو چبوق مظنونی یاقار ، یاره حاصل ایدر ومعین بر قاچ کون مرورنده یاره‌نك اثری باقی قالیرسه بوحال مجرمیت ومحکومیت ایچون بر دلیل کافی عد اولنور ایدی . او وقت اوروپا رجال عدلیه‌سی ، مظنون معصوم ایسه الله اونی یاقماز زعم ایدرلر ایدی . کویا عادة الله تبدل ایدر ایمش . جناب حق بوخارقهٔ عادتی یالکز برکره اظهار بیوردی‌که اوده حضرت ابراهیم خلیل علیه السلام ك حق عالیلرنده‌در .

بتون حقوق عتیقه‌ده آتش اشکنجه اوله‌رق ، مجازاة اوله‌رق‌ده استعمال اولنور ایدی . (احراق بالنار ماده‌سنه مراجعت) .

آتش — فلسفه . مسائل فلسفه‌دن اوله‌رق آتش ایکی صورت ایله نظر مطالعه‌یه آلنه بیلیر : بری حکمت قدیمه‌ده ، عالمی تشکیل ایدن عناصر اربعه‌دن عد اولنمق جهتیله ، دیکری انسانلرك آتشی بدایةً نه‌وجه ایله ایجاد ایلدکلرینی ملاحظه ایلمك اعتباریله .

۱ . حکمت قدیمه‌ده ، عالمك اصل ومنشئی تحری اولندیغی وقت عناصر اربعه بولنمش ایدی‌که، طبیعیون نامی ویریلن حکمای یونانیه عالمده موجود اولان

بالجمله اجسام واشیانی عناصر مذكوره‌دن حاصل اولمش ظن ایتدیلر فقط عناصر عالم حقنده اوطاقم حكمای متقدمینك رأیلری بر دكل ایدی : بر قسمی عناصر اربعه‌یی یعنی آتش، صو ، هواء ، ترابی طبیعةً بربرندن آیری وبرینك دیكرینه توحید وتنزیلی غیر قابل اولدیغنی ادعا ایله اجسام عالم بودرت عنصرك بوبسائط اربعه‌نك تراكیب وامتزاجندن متشكل اولدیغنی بیان ایدرلر . حكمای یونانیه‌دن آمپدوقلیس‌ك مسلكی ایشته بودر . برطاقمی‌ده عالمی تشكیل ایدن عناصری ایكی‌یه حصر ایدرلر . آتش ، صوكه آركه لائوس حرارت وبرودت تسمیه ایدر ایدی ینه اوصنف حكمادن بر فرقه‌سی‌ده عنصر واحد فرض ایلر ایدی‌كه بونلردن هراقلیت عناصر اربعه‌دن یالكز آتشی قبول ایتمش ایدی . هراقلیتك جملهٔ فلسفه‌سنده آتش ، عنصر مولد در . بوعنصر واحدك تلطف وتكثف ایله عالمده‌كی كافهٔ اشیا پیدا اولیور . آتش تكثف ایده‌رك اولا بخار اولور ، بخار دها زیاده قوام كسب ایدرك صو اولور ، صو دخی ینه تكثف ایده‌رك تراب اولور. بو استحالاته هراقلیت علویدن سفلی‌یه حركت نامنی ویریر وبالعكس ، تراب كسب لطافت ایده‌رك صویه استحاله ایدركه بونك تغیری ایله‌ده بخار ، وبخارك تلطفی ایله ینه آتش تكون ایلر . بوایكنجی نوع استحالاته هراقلیت سفلیدن علوی‌یه حركت تعبیر ایدر. شونی‌ده علاوه ایده‌لم كه هراقلیتك قولنده‌كی آتش یالكز عنصر محیی دكل، بلكه هم‌ده عنصر ممیت ومخرب‌در . عالم آتشدن حاصل اولدی، ینه آتش ایله محو و خراب اوله‌جقدر دیر ایدی (عناصر اربعه هراقلیت ماده‌لرینه مراجعت .)

حكمای طبیعیونك بو مسلكلری باطل‌در. چونكه بونلر مبادیء عالمی ینه عالم ایچنده فرض واعتبار ایدیورلر ایدی‌كه بونكله قدم عالم مسأله‌سنه رواج ویرمش اولیورلر .

٢ . مشاهده واستقراء ایله ثابتدركه حیوانات ایچنده آتش یاقق یالكز انسانه مخصوصدر. مایمونلر انسانلرك اكثر افعال وحركاتنی تقلید ایتدكلری حالده آتش یاقق تشبثی بوحیوانلرده هیچ كورولمه‌مشدر . روایت اولندیغنه نظراً بر اوده بولنان مایمون ، یتیشه‌مدیكی برشیئی آلمق ایچون خدمتكارلردن برینك دوشیرمش اولدیغی حاولیسی یردن آله‌رق بونكله او شیئی دوشیروب التقاط ایتمكه موفق اولمش‌ده خدمتكارلر مایمونك اوكنده هروقت اوجاغه اودون آتدقلری حالده صوبه‌یه سوندیكی وقت میمونك خدمتكارلری تقلیداً صوبه‌یه اودون آتدیغی قطعیاً كورلمه‌مشدر. دیمك‌كه حیواناتده بو حس یوق . بوكا بناءً دركه بعض حكما انسانلرده آتش یاقق ماده‌سنی خصوصی برسوق فطری‌یه اسناد ایلمشلردر . چونكه برایكی قبیلهٔ وحشیه استثنا اولندیغی حالده ، دنیانك هر طرفنده آتش یاقمغی بیلمه‌ین هیچ بر قوم كورولمه‌مشدر . بدایةً آتشك صورت تداركی ایسه براسر اتفاق اولمق اوزره ایضاح ایدیله‌بیلیر . انسانلر ادوار ابتدائیه‌ده، ازمنهٔ جاهلیه‌ده حركت یعنی احتكاك وضرب ونقره طریقیله (آتش. — رسملر ماده‌سنه مراجعت) آتش استحصال ایله‌مك یوللرینی اتفاق اوله‌رق بولمش اولملی‌درلر . كندی حركتلری ایله بدلرنده حرارت غریزیه‌نك تزایدی ، بر جسمك دیكر جسم اوزرینه سورتولمسیله قیزمه حادثه‌سنك وقوعی، حجر روشنایی پارچه‌لرینك بربرینه تصادمی ایله شرارهٔ حرارت حصولی كندی بدلرنده موجود شمسدن كلن حرارت ایله توفیق وتمثیل ایدیله‌رك احتكاك ، ضرب و نقره ، چاقق طریقلری كشف اولنمشدر . انسانده موجود اولان سوق فطری حالاتنك جمله‌سنده اولدیغی كبی آتش یاقق خصوصنده هدایت ربانیه‌نك فیضی هرحالده مسلمدر .

طبیعتده ، كندی كندینه اشتعال ایدن آتشلرده واردر . (آتش . — علم جو ماده‌سنه مراجعت)

آتش — علم الجو . طبیعتده بعضاً آتش
کندی کندینه حاصل اولور. بونوع آتشه فرانسزجه‌ده (feux-follet) تعبیر ایدیلیرکه آتش جوال دیمکدر. کیجه وقتی بعض یرلرده کوریلن آثار لمعانیه‌دن عبارتدرکه یردن یوقاری‌یه طوغری سطوع ایدر کبی کورینور . بو حادثهٔ مهمه‌یه دائر مضبوط اولان بعض مشاهدات بروجه‌آتی نقل ایدیلیر :

۱۸۰۷ سنه‌سی ۱۲ کانون اولنده ، سیسلی بر کیجه‌ده هوا غایت‌ساکن برحالده‌ایکن موسیو بسسل ، فرانسه‌ده برم حوالیسنک بتاقلق اولاق یرلرنده ، توربلی وچامورلق اراضیسنده برطاقم شعله‌لر مشاهده ایلمشدرکه رنکی ماوی‌یه مائل ، برقی غایت خفیف اولوب بر چاریک مدت التماع ایتمش ، افق اوزرنده جولان ایلمش بعده نابدید اولمش. بوحادثه‌یی مشاهده ایتدیکی زمان موسیو بسسل برصندال ایچنده‌ایمش. قایقجیلر کندیسنه بو قبیل حادثاتک او حوالی‌ده صیق صیق واقع اولدیغنی سویلمشلر .

۱۸۳۹ سنه‌سی ۲۲ کانون اولنده، فونتن بلوده یاش وکوشک بر هواده کیجه‌لین آلافرانغه ساعت بش ایله طقوز آره‌سنده ، بو قصبه‌نک بعض سوقاقلرندن کوچک کوچک شعله‌لر جوال اولدیغی مشاهده اولندی‌که بو علائم لمعانیه‌نک ظهور ایلدیکی سوقاقلرده منتن بتاقلر وار ایدی . بو علائم جوبه‌نک وقوعی اثناسنده قوتلی بر فوسفور قوقوسی طویولمش . ینه ۱۸٤۱ سنه‌سی صوک بهارنده بولونیی جوارنده بربرینی متعاقب اوچ دفعه لو قبیل بر آتش مشاهده اولونمش که بو آتش عادتا بر دیرکه بکزر ایمش ، عادی آتش کبی دومانی‌ده کورولمش ، حتی حرارتی اودرجه‌ده ایمش‌که اوزون برصیریغك اوجنه بر اسطبه) استبو) باغلامشلر ، بوآتشه اوزاتمشلر ، اسطبه یانمش دیمك‌که بونلر حقیقةً آتش. ینه ۱۸۹٤ سنه‌سی فلامنز ایالتی‌ونبیرغ بیننده ، پیججیغ قربنده موسیو ووکل چامورلی خندقلرك اوزرنده شعله‌لر پیدا اوله‌رق یوکسلدیکنی ونظردن غائب اوله‌رق صوکرا ینه کوروندیکنی بیان ایدیور ودیورکه صانکه هواده شعله‌دن یاپلمش بری آلایی صیچرایوب اوینایورلر ظن ایدیلیرایدی. بو قبیل حادثات بتاقلق اولان محللرده وسائر بعض یرلرده هرزمان وهر مملکتده واقع اولور ، مشاهده ایدیلیر .

بو آتش جوال ، عمومیت اوزره ؛ هوانك حرکتی ایله ایلری کری کیدر . بونك ایچوندرکه اوزرینه واردیمی جسم انسانك کیدر ایکن تحریك ایلدیکی هوانك تأثیریله آتش اوزاقلاشیر . عکسی جهته کیدیله‌جك اولورسه اووقتده هوانك حرکتی بو جهته ایقاع ایدیله‌رك بو حرکته تابع اولان آتش هوائی انسانك آرقه‌سندن کلیور ظن ایدیلیرکه بوحال عقول ضعیفه اوزرنده تأثیرات مهیبه اجرا ایلدمش ، برچوق افسانه‌لرك حدوثنه بادی اولمشدر . بوندن باشقه آتش هوائی‌نك ماهیتی ، سبب حصولی معلوم اولمادیغی زمانلر اوروپاده بو حادثهٔ کیمیویه اسرار ایله احاطه ایدیلیر ، درلو درلو ، غریب غریب‌معنالر ایله تفسیر اولونوردی. بوشعله (ضیاء سیار) جانلی روحلی بر مخرق عد اولونور، کویا جانی صیقلدیغی ، متأثر اولدیغی زمان کیجه‌لین کزمکه ، زیارته چیقار دینیلیر ایدی . بوعلائم جوبه‌دن بری برطرفده کورلدیمی ، حادثه آغزدن آغزه یاییلیر ، کویلیلری بر دهشت وخشیت استیلا ایدر ایدی . یوروین شعله ایله برآدمك مجادله‌سنه‌تعلق ایدن بر افسانه‌ده دینیرکه برآدم (افسانه‌نك قهرمانی) کیجه‌لین یولده کیدر ایکن یردن بره برقاچ آدیم ایلریده یولك کنارینی ستر ایدن یوکسك اوتلرك ایچندن ضیادار بر کره حیز ایله چیقمش ، هوایه طوغری یوکسلمش ،

یته ایتمش ، طورمش ، هواده ایکی طرفه اوینامغه باشلامش . بونی کورور کورمز بیچاره حریف پك زیاده قورقمش، قاچمغه باشلامش فقط آتش آرقه‌سندن تعقیب ایدیور . حریف بر قاچ دقیقه قدر صوكدرجه سرعتله قوشدقدن صوکرا ، بردن بره تهور ایده‌رك توقف ایله‌مش ، آرقه‌سنه دونمش، باقمش که کندی کبی آتش‌ده درت آدیم اوته طوریور . حریف خشیتدن نه یاپه‌جغنی شاشیره‌رق باغروب چاغرمغه باشلار ، آتشی تهدید ایدر و اللری ایله حرکات مختلفهٔ تهدیدیه اجرا ایلر . او وقت آتش دها زیاده تقرب ایدر ، حریف هجوم ایدیور ظنیله کوزلرینی یومه‌رق اللریله صاغه‌صوله یومروق صاللامغه باشلار، آرتق طاقتی کسیلوب یره دوشنجه‌یه قدر کندی اوزرینی ، اللرینی پارچه پارچه ایدر . ییقلدیغی یردن قالقدیغی وقت باقارکه میدانده نه آتش وار نه‌برشی.

کویلیلری بو درجه تدهیش ایدن آتشك نه اولدیغی ونه وجه ایله حصوله کلدیکنی ایضاح ایده‌لم:

آتش ، طبیعیات بحثنده ، هوا ایله تماسده بولندیغی کبی آتش آلمغه مستعد بعض جسملر ، وقودلر موجود اولدیغنی بیان ایتمش ایدك : ایشته بتاقلقلردن وسائر بعض محللردن ظهور ایدن وآتش سیار نامی ویریلن علائم ، اون سکزنجی عصرك نهایتنه طوغری کیمیائی کنکجرك کشف ایتمش‌اولدیغی فوسفورلی مولدالماء غازینك (hydrogène phosphoré gazeux) هواده مولدالحموضه ایله امتزاجندن آتش ظهور ایلدیکی معلومدر (آتش، طبیعیات ، تاریخیه ماده‌سنه مراجعت) . بو امتزاج طبیعتده کندی کندینه واقع اولدیغندن آتش سیارده بالطبع یته اویله حاصل اولیور . هواده مولدالحموضه ایله تماسده بولنور بولنماز شدتلی صورتده امتزاج ایده‌جك ، بناءً علیه آتش حاصل اوله‌جق بر جسم متوقدده فوسفورلی مولدالماء غازیدر . بو غاز کیمیا لابوراتوارلرنده کوچك کوچك فوسفور پارچه‌لری ، مکثف پوتاس ایچنده تسخین ایدیله‌رك استحصال ایدیلیر . مخرج بوروسنك اوجندن حبه حبه چیقدقجه، درحال پارلاق برشعله نشر ایدر . چونکه هواده مولدالحموضه ایله همان امتزاج ایلر . کذلك صو ایچنه بر قاچ پارچه فوسفور قالسیوم آتیله‌جق اولورسه درحال صویك یوزنده پارلاق شعله‌لر پیدا اولور ، کزینیر. شعله‌لر صویك فوسفور قالسیوم اوزرینه تأثیریله تشکل ایدن فوسفور مولدالماءنك هوا ایله تماس ایده‌رك اشتعالندن عبارتدر. (فوسفور ماده‌سنه مراجعت)

شیمدی قدرتدن‌دوزلمش معظم برکیمیاخانه اولان ساحهٔ طبیعتده فوسفورلی مولدالماء نره‌دن حاصل اولیور ، ناصل حاصل اولیور ؟

مشاهدات وتجارب ایله تحقیق اولندیغنه نظراً طبیعتده فوسفورلی مولدالماء غازی فوسفورلی مواد آلیه‌نك ، چورومکله ترکیبلری بوزولمسندن یعنی تحلل انتانیلرندن حصوله کلیر . کیمیائیوندن پول اتانارد‌ك تحقیق واثبات ایلدیکی وجه ایله فوسفورلی مولدالمانك هوا ایله تماس‌ایدراتمز درحال آتش آلمق خاصیتی ، بوغازك ایچنده مایع حالنده فوسفورلی مولدالمانك بولنمسندن نشأت ایدییور . چونکه مایع اولان فوسفورلی مولدالماءده فوسفور دها زیاده‌جه‌در . حتی بو ذات قابل انقاد اولان تکمیل غازلره مایع حالنده فوسفورلی مولدالماء کچیره‌رك بونلری کندی کندینه آتش آلان غازات خاصه‌سنه کتیرمش‌در . فوسفورلی مولدالماء قلور ایچنده‌ده کندی کندینه آتش آلیر .

بو علامت جویه یعنی آتش جوال حادثه‌سی بعض کتب کلامیه‌ده شویله تعریف وتفسیر ایدیلیور :

« بعضاً ارضده بر قوهٔ کبریتیه و هواده رطوبت حادث اوله‌رق بخار کبریت اجزاء هوا رطب ایله

اختلاط ایدر . » دهنی طبیعت بر شی اوله‌رق بعض
کره اشتعال ایلر و کیجه‌لین شعل مضیئه صورتنده
کورینیر . »

بخار کبریتی ، اخیراً یعنی اون سکزنجی عصرك نهایتلرنده کشف ایدیلن و بر نوع بخار فوسفوری دیمك اولان [۱] فوسفورلی مولدالماء غازینه ، اجزاء هوائیده مولدالحموضه‌یه تمثیل ایده‌جك اولورسه‌ق آتش سیارك کتب کلامیه‌ده صورت تفسیر وایضاحی بوکون ثابت اولان حقایق کیمیویه‌یه تماماً توافق ایلدیکی اکلاشیلیر .

— ینه آثار جویه‌دن اوله‌رق دکزده بعضاً دیرکلرك تپه‌سنده ، چناقلقلرنده ، بر شعاع نورانی کورینورکه بوکا عرب ملاحلری ، طائر نوری ، بزم کمیجیلر کمیجی نوری ، فرانسز بحر یونی سنت الم آتشی (feu sint-Elme) تعبیرایدرلر ، الکتریقیت هوائیه‌دن منبعثدر . مسعودی مروج الذهب‌ده بو آتشدن بحث ایدیور ، بحر چین‌ده کثیرالمشاهده اولدیغنی بیان ایلیور (طائر نوری ، کمیجی نوری ماده‌لرینه مراجعت) .

آتش — اخلاق وعادات . بعض احوال واعیادده

آتش یاقمق صورتیله علناً اجرای شادمانی ایلمك قدیمدن بری جاری اولان عادات ومراسم جمله‌سندندر . ازمنهٔ قدیمه‌ده اعیاد عمومیه‌نك هان جمله‌سی مراسم دینیه ایله مشترك ایدی . بونك ایچون تنزه آتشلری دائما اعیاد دینیه ایله برلکده اجرا ایدیلیر ایدی . قدیم یونانیلر ، لامپاس (رخشان) تعبیر ایتدکلری ذاسمهٔ عیدیه‌ده مذکور وولکن نام الهلرك ، پرومته‌نك شرفنه اوله‌رق پك چوق لمعه‌لر یاقارلر ایدی که بو صورت ایله اجرای شادمانی وجنبش ایلمك اعتقاد باطللرنجه مینه‌روا الهنك انسانلره یاقمق ایچون زیتون باغنی ویردیکی حقنده قدیمدن بری تداول وانتقال ایدن برروایتك ، برافسانه‌نك ادامهٔ ذکری دیمك ایدی . ینه بوروایته نظراً وولکن لامبه‌لرك موجدی عد اولنور ، پرومته سمادن آتش اوغورلیه‌رق ، زیتون یاغنی لامبه‌لرده اشعاله خدمت ایتمش صایلیر ایدی . بوکا بناءً بو اوچ شخص اساطیری‌یه تعظیماً لامپاس یورطیسنده حسابسز مشاعل ایقاد ایدیله‌رك ، اونلرك شرفنه اجرای شادمانی اولنمق عادتی احداث اولنمش ایدی . چونکه ، دیدیکمز کبی . او روایات اساطیریه‌یه نظراً بونلردن بری ، انسانلره زیتون یاغنی کبی اتقاده صالح برمتوقد ، اوبری ، بو مادهٔ متوقده ایله آتش پیدا ایتمك ایچون استعمال ایدیلن لامبه‌یی ایجاد ایله‌مش ، اوچنجیسی‌ده لامبه‌ده‌کی زیتی یاقمق ایچون سمادن آتش چالوب کتیرمش . لامپاس یورطیسی کونی بر طاقم اویونلر اجرا ایدیلیر ایدی که بونلره اشتراك ایدنلر ، الده بر مشعله ، موضوع بحث اولان مکافاتی احراز ایلمکه سعی ومسابقه ایدرلر ایدی . ینه قدیم یونانستان‌ده دیکر بر یورطی‌ده ، باکوس الهنه مخصص اوله‌رق باغ بوزومی متعاقب بر شادمانی دها اجرا ایدیلیر ایدی که کیجه‌لین پك چوق قندیللر ، مشعللر یاقیله‌رق ، کانه کچه بول بول شراب ویرلك صورتیله جاری ایدی . قدیم رومه‌ده ، اجرا قلنان سه‌رز شنلکلرنده بیکلرجه مشعللر ایقاد ایدیلیر ایدی . رومه‌ده التنجی قرال بولنان سرویلیوس توللوسك امریله ، تخم اکه موسمنده ، ایتالیانك هرشهرنده برکون تعطیل اشغال ایدیله‌رك استراحت اولنور ، وبو زمانده عمومی میدانلرده بیوك بیوك صاپ آتشلری یاقیلیر ایدی . روما اساطیرنده سوریلره وچوبانلره نظارت ایتمکه مؤکل اولان الهه‌نك شرفنه اوله‌رق ، هرسنه رومانك یوم بناسنه مصادف اولان کونده ، یاقیلان صاپ آتشنك اوزرندن اوچ کره آتلامق عادت ایدی .

[۱] بزم شیمدی غازدیدیکمز شیلر اصطلاحات متقدمه‌ده بخار نام عمومیسیله تسمیه ایدیلیر ایدی .

(زمانمزده ، روم‌ایلی واناطولی‌نك بعض یرلرنده
واستانبولده حصر وسائره یاقه‌رق اوزرندن آتلامق
عادتنك منشئی بو اولسه گرك) بو عادت محافظه
ایدیله‌رك رومالیلردن ، وثنیوندن نصرانیلره‌ده‌انتقال
ایله‌مشدر . رومادە اجرا ایدیلن اعیاد تاریه‌نك ،
تنزه آتشلرینك الك‌مشهوری ، روما دولتنك‌محافظه‌سی
ایچون هریوز اون سنه‌ده بر ترتیب ایدیلن وملاعب
صدساله تعبیر ایدیلن عمومی وعلنی اویونلر مناسبتیله
اجرا قلنان شهر آیینلر ایدی . روما دولتنك حفظ
وصیانتی ایچون الهلره عرض وتقدیم ایدیلن قربانلر
میاننده عظیم آتشلر یاقه‌رق بو بیوك محرقه‌لرك ایچنه
بوغالر آتارلر ایدی . بو اویونلرك متمماتندن اولان
ظفر مارشی‌ده دائما قاپیتولده ، ینه بر تقدمهٔ قربانیه
ایله ختام بولور ایدی که بوراده بر جسیم آتش
یاقیله‌رق قربان بونك ایچنده احراق اولنور ایدی .
وثنیوندن صوکرا نصرانیت‌ده بوقدیم عادتلری محافظه
ایله‌دی . یکی برطاقم آتش یورطیلری اتخاذایلدی.
خرستیانلقده ترتیب‌واجرا ایدیلن آتش یورطیلرندن
الك‌زیاده مشهوراولانی سن‌پیر، سن‌ژان‌یورطیلری‌در.
خرستیانلق مراسم تاریه‌سنده بور ویاخود بر اندون
نامی ویریلن آتش که بیوك پرهیزك ایلك پازارکونی
اوروپاده کویلیلر اللرنده مشعله اولدیغی حالده قیرلری
طولاشیرلر ایدی ، بوده ینه عادات قدیمهٔ مشرکیندن
آلنمشدر . فی‌الواقع قدیماً مشرکین و وثنیون دخی
تارلالردن شر پریلرنی قوغمق متصدیله بویله بر تنزه
اجرا ایدرلر ایدی . خلاصه خرستیانلق بو عادات
قدیمه‌یی منع‌ایلمدکدن‌باشقه قبول وتصویب ایله‌مشدر.
بعضاً شایان تذکار برواقعه‌نك ادامهٔ ذکری‌ایچون‌ده
آتش یاقلدیغنك امثالی واردر .

آتش — نقش وتصویر . قدمای‌مشر
کین‌آتشی وولکن نامنی‌ویردکاری شخص‌اساطیری‌ده
تأ لیه ایتمشلرایدی (وولکن‌مادەسنه باق).زمانمزده
نقاشلر عناصر اربعه‌یی توریه وکنایه ویارمز طریقیله
تصویر ایتدکاری وقت وولکن الهی مشخص آتش
اوله‌رق ابراز ایدرلر . بو یولده وجوده کتیریلن
ترکیبات‌مصوره‌نك الك‌مشهوری مصور آلبانك‌محصول
دست مهارتی اولان عناصر اربعه لوحه‌سی‌درکه الیوم
تورەن موزەسنده‌در . مصور بولوحه‌ده اوچ آتش
تصویر ایدر: بری آتش سماوی‌که ژوپیتر صورتنده
تشخیص اولنمشدر ، ایکنجیسی آتش ارضی‌که
وولکن صورتنده ابراز اولنمشدر. اوچنجیسی‌آتش
عشق‌که وەنوس یعنی‌زهره صورتنده تخییل‌ایدلمشدر.
بعض مصورلرده آتشك وستال صورتنده تشخیص
اولندیغی‌ده واقعدر . قرون وسطی رساملری آتشی
سمندر شکلنده تصویر ایدرلر ایدی .

آتش آرابه‌سی — اس . آتشله حرکت ایدن آرابه .

آتش آطه‌سی — جغرافیا. فوغوده دیرلرکه
بوده‌آتش دیمکدر. بحر محیط‌اطلاسی‌ده برآطه‌درکه،
افریقا قییلرندن تقریباً ۷۰۰ کیلومتره بعید ، اون
بشنجی‌عرض شمالی دائره‌سی تحتنده کائندر. سانتیاغو
جزیره‌سنك غرب طرفنه اصابت ایدر ، ویشیل برون
جزائر مجتمعه‌سندن بری‌در. پورتکیز دولتنه تابعدر.
دوری ۶۰ کیلومتره ، مساحهٔ سطحیه‌سی ۴۲۲
کیلومتره مربعی‌در: نفوسی ۱۰ _ ۱۲ بیك. ارضی
پك یوکسك‌دروغایت رفیع برقه (۲,۹۷۵ متره) سی
واردرکه جزائر مجتمعه‌نك الك یوکسك نقطه‌سی‌در .
وبو برقهٔ برکانی‌در ، آدینه پیقو دیرلر . بونك‌ایچون
نامنه آتش آطه‌سی دینمشدر . اقلیمی صاغلام‌اراضی
منبت‌در . فقطچوق زیاده قوراقلق حکمفرما اولور.
پیقو برکانك صوك اندفاعی ۹نیسان۱۸۲۷ تاریخنده
واقع اولمشدر . توتون ، مصر بغدایی ، اوروپا

میوەلری، سبزه ذرع ایدیلیر ، یتیشدیریلیر. بو اطه‌دن چوق کوکرت ، سونکر طاشی ، سولفات دو سود (کبریتیت سودا) ، ملح نشادر چیقار . صیغر حیواناتی ، بالق‌ده مبذولدر .

آتش آلمق — مصدر. (تر . لغ) . آتش ویریلان بر شی یانمغه باشلامق . متصل آتیلان یاغلی پاچاورالرك تأثیریله قصبه آتش آلدی .
تمثیلاً . قیزمق، غضب وحدته کلمك . آتشلنمك (بومادەلره مراجعت) . آدمجکز بو سوز اوزرینه بردن بره آتش آلدی. — ترکیبات قولیه، آتش آلمغه کلمك = بریره کلوب همان ویا پك آز طوروب دونمك، عودتده استعجال ایدن کمسه ایچون استعمال ایدیلیر: آتش آلمغه‌می کلدك ؟ — آتش آلمغه‌کلن کبی وقت کچیرمیه‌رك همان دونمك مجبوریتنده بولوندیغنه کنایه واشارتدر .
آتش آچمق — مصدر (تر . لغ) . محاربه‌ده دشمن اوزرینه ابتداءً آتش ایتمك. حربه‌باشلامق: دشمن صباح آغارر ایکن صاغ جناحمز اوزرینه آتش آچدی. (آتش‌ارضی مادەسنه مراجعت).

آتش ارضی — جغرافیا . اسپانیولجه‌ده (Terra de fuégo) که آتش‌ارضی یعنی آذرستان دیمکدر . آمریقای جنوبی قطعه‌سنك اقصای جنوبنی تشکیل ایدن واسع جزائر مجتمعه‌نك هیأت عمومیه‌سنه ویریلن نامدر .
آتش ارضی ٥٢°٢٧´٤٠″ ایله ٥٥°٥٨´٤٠″ عرض جنوبی بیننده ، و ٣٠ ٢٥ ٦٧ ایله ٧٦°٥٩´٤٥″ طول غربی آره‌سنده محصوردر . ماجلان بوغازی بو ارضی برّ جدیدن فصل وتفریق ایدر ، بحر اوقیانوس جهات سائره‌سنی احاطه ایلر . جنوب شرق طرفنده‌ده لومر بوغازی آتش ارضنی پتروپ اطه‌سی ایله استاتن ، واسلاند جزیره‌لرندن تحدید ایلر . آتش ارضنك اك منتها نقطه‌لری شمال شرقیده (ماجلان بوغازینك مدخل شرقیسنده) رأس قاترین یعنی قاترین برونی ، شمال غربیده (ماجلان بوغازینك مخرج غربیسی اوزرنده) پیلار برونی ، جنوب غربیده ، سان ویه‌غو رأسی (لومر بوغازی اوزرنده) جنوبده هورن برونیدر . بعد اعظمی، ساحل بونی دور ایده‌رك ، پیلار برونندن لومر بوغازینه قدر، ٨٥٠ کیلومتره‌در. لومر بوغازی ایله آتش ارضندن آیریلن پتروپ اطه‌سنی بعض جغرافیون آتش اطه‌لرندن عد ایدرلر ایسه‌ده مذکور اطه جغرافیاجه بوجمله‌دن دکلدر . ١٨١٨ سنه‌سنده انکلیزلر بو اطه‌ده بر مؤسسه تشکیل ایلدیلرکه کومور دپوسی خدمتنی ایفا ایدر . آتش ارضی بیوجك ١١ اطه ایله برطاقم کوچوك کوچوك جزیره‌جکلردن مرکبدر . بریرندن متعدد قناللر ، بوغازلر ایله آیریلیر . بونلرك اك بیوکی اصل آتش ارضیدرکه مجتمعه‌نك شمال غربی نهایتنده‌در. صوکرا قلورانس، داوسون، استیووروت ، لوندون ده‌ری، غوردون، هوست ، ناوارین ، وولاستون اطه‌لری کلیر . بو اسملر انکلیز قپودانلرندن کینغ وفیچ‌روی نامذاتلرك بو حوالیی کشف ایتدکلری وقت ویرلمشدر .
آتش ارضنك اقلیمی پك فنا ودهشتلیدر . طوك ، قیراغو ، فورتنه هیچ اکسیك اولماز . هوا کثیف بردومان ، منجمد برسیس ایله‌قاپلیدرکه بوهوای کثیف ومنجمده کونشك شعاعاتی پك نادر اوله‌رق نفوذ ایده‌بیلیر . زمینی ، هرطرفده چیلاق قیادن عبارت ، یاخود سونکر کبی دلیك دشیك انقاض صخریه‌ایله، بوصونلر ایله مستوردر. صوثوق اوقدر زیاده‌درکه یازین بیله هورن برونی طرفلرندن میزان الحراره فوق‌الصفر یدی درجه‌یی تجاوز ایتمز . کیجه‌لری ٥ ـ ٣ درجه‌یه قدر اینرکه یاز یوق کبی بر شیء. ماجلان بوغازی طرفلرنده حرارت براز دها

زیاده‌جه‌در. فقط قیشی بو نسبتده شدید ظن ایدلمسین.
نصف کرهٔ شمالیده براق بر سما التنده ، برسطح
وسیع ارضدن صدور ایدن تشعشعات [۱] ودکزلرده
صیجاق جریانلرك فقدانی ، شمال طرفلرنده قیشك پك
زیاده شدتلی اولمسنی ایجاب ایدن احوال جویه‌دندر.
فقط یاز، بو قطرده قیصه اولمقله برابر پك صیجاقدر.
حالبوکه بحار جنوبیه‌ده قیش دها آز صوئوق ،
یاز دها آز صیجاق اولور، چونکه بورالرده هوانك
سیس ایله قاپلی اولمسندن شمس بحار محیطه‌یی کرکی
کبی تسخین ایده‌مز .

آتش ارضنك نباتاتی کثیر دکلدر. اورمانلری
باشلیجه ایکی نوع اشجاردن مرکبدر . الڭ زیاده بر
نوع کوکن ایله دیکر بر نوع اغاج بولونورکه بونك
یاپراقلری دفنه کبی اوزون ، بویی غایت یوکسك ،
ساقی مستقیم ، قشری املسدر . بوایکی نوع اغاجك‌ده
قیشین یاپراقلری دوکلمز . فقط بو اغاجلرك بر یرده
اجتماعی بزم طرف اورمانلرنده‌کی اشجار ملتفه‌یه
بکزه‌مز ، اخشابلری ، حتی یاقمق ایچون بیله اوقدر
الویریشلی دکلدر . یوصون بولدر . حیواناته کلنجه
نه ثدایا نه زواحف ، نه ناعمات (بری ، آیی)
هیچ بری یوق کبیدر . بر ایکی نوع حشرات ، پك
آز مقدارده طیور بوممکتك باشلیجه جملهٔ حیواناتنی
تشکیل ایدر . کوکن آغاجلری اوزرنده طفیلی
اوله‌رق بتن کوزل صاری رنکلی بر نوع مانتار آتش
ارضنده یاشایان فقرای خلقك یه‌جکی اولدیغی ایچون
مملکتك نافع نباتاتندندر . بونی کال دقتله طوپلارلر،
وکوزل بر یمك یاپارلر . بو دور بر اغاجك یمشی
استثنا ایدیلیرسه ، مذکور طفیلی نبات آتش
ارضلیلرك یکانه غداسیدر . آتش ارضی قییلرینه
حیواناتِ بحریه‌دن بالنا ، دکز طناسی اوغرار .
طبیعتِ ارضِ مقتضاسی اوله‌رق اهالیسی بنیهٔ
بدنیه ، قوهٔ اخلاقیه‌جه پك دون بر درجه‌ده‌در .
انسانك ، او کبی تأثیرات طبیعیه تحتنده تدنی ایده
ایده عاقبت کرفتار اوله‌جقلری حالت فجیعهٔ سفالته
بر نمونه ارائه ایدەلم .

سکز بیك قدر اهالی تقدیر وتخمین اولنور .
بونك ایکی بیکی بحر محیط اطلاسی جهتنده، اوچ بیکی
جنوبی سواحلده ، اوچ بیکی شمال غربیده‌در . آتش
ارضی ، ایلك دفعه دور عالمه تشبث ایدن ماجلان
طرفندن ۱۵۲۰ ده کشف اولنمشدر . بونك
ایچوندرکه آتش اطه‌لرینه ماجلان جزائر مجتمعه‌سی‌ده

آتش ارضی جزائرندن الڭ بیوکی اولان اصل
آتش ارضی اطه‌سنده بر برکان یعنی ینار طاغ
واردرکه اورایه آتش ارضی نامی بو مناسبتله وضع
اولنمشدر .

آتش ارضی ماجلاندن صوکرا ۷۶۸ ده قپودان
دقوق ، وبر از صوکره‌ده سیر بانق وسولاندر نام
سیاحلر طرفندن زیارت اولنمشدر .

یرلیلرك کندیلرینه نامی (پشره) درکه دوست
معناسنه‌در ، بویلری غایت قیصه (۱,۵ ـ ۱,۶
متره) ، یوزلری صوك درجه‌ده چرکین ، وجودلری
پك ضعیف ، امرد یعنی تویسز قیلسز آدملردر .
ارککلر صقاللرینی یولارلر . دریلرینك رنکی باقر
لونی کبیدر . صاچلرینی اوزون براقیرلر . باشلیجه
صنعتلری بالقجیلقدر . صیدایتدکاری کوپك بالقلرینك
دریلرینی البسه اتخاذ ایدرلر ، بونلری اوموزلری
اوزرینه آتارق اشاغیدن ، دیزلرینك اوزرندن
باغلرلرکه عادتا چووال کیمش کبی اولور . بو حالده
ایکن بیچاره‌لر ینه تزین وتجمله منهمکدرلر . ناعمه
قبوقلرندن بیلزك دوزه‌رك اللرینه ، آیاقلرینه کچیریرلر،
کوزلرینك اطرافنی حلقه‌حلقه بیاضه بویارلر. مسکنلری
یره چاقلمش قازیقلرك اوزرینه قونمش دال پارچه‌لریله،
یاپراق واوت ایله اورتولمش ابتدائی کلبه‌لردن عبارتدر .

[۱] حرارتك اشعه صورتنده انتشاری .

یالکز بر منفذی واردرکه هم قپو ، هم پنجره ، هم باجا خدمتنی کورر . قوللاندقلری صندالرکده طرز اعمالی پك بسیط وابتدائیدر . آغاج قبوقلرینی ، حیوانلردن چیقاردقلری سینیرلر ، وترلر ایله بند ورچینه ایله طیشنی طلا ایدەرك بو صورتله صندال انشا ایدرلر . یالکز سلاحلرینك اعمالنده برازالتزام دقت واعتنا ایلرلر. یایلری ، جریدلری، مزراقلری ، صید بحری ادواتی ایی اعمال اولنمشدر وبونلری مهارتوحذاقتایله اداره واستعمال ایدرلر. سلاحلری یا طاشدن ، یاخود بالنا کیکلرندن معمولدر. دینلری کویا اورمانلرده بولنور بر طاقم جنلره ایناءتدن عبارتدر . بونلردن پك قورقارلر .

اوروپالیلر بونلرك نزدینه میسیونرلر کوندرمشلردر. میسیونرلر بونلرك ایچنده یشایەرق ولسانلرینی اوکرەنەرك انجیلك بعض بابلرینی بو لسانه ترجمه ایلەمشلردر . هوست اطەسنده یرلشمش اولان انکلیز میسیونر خانەسنك یاردیمیله یرلیلر حیوان بسلمکی ، پاتاتز ، هاوج ، پانجار ، شلغم زرعنی اوکرنمشلر . ینه اوراده (اورانژ) کورفزی قربنده ۱۸۸۲ سنەسنده فرانسزلر طرفندن قطب کشفیاتنه کیدن هیئته مخصوص بر موقعده یاپلمش ایدی .

آتش اسقرەسی — اس . عموماً بخار ماکنەلرینك قزغانلرك اقسامنده اوزرنده آتش یاقیلان دمیر چبوقلردن یاپلمش بر اسقرەدر (بومادەیه مراجعت)

آتش افروز — زمانمزده آتش استحصال ایتمك ایچون استعمال ایدیلن کیمیوی کبریتلر معلومدر. کبریتك ایجاد واحداثندن اول ، آتش استحصال ایلمك ایچون مهنی ویا کیمیوی اساسلر اوزرینه مبتنی ، نقلی آسان برطاقم ادوات مخصوصه اعمال ایدیلیر ایدی که بونلره علی العموم آتش افروز نامی ویریلیر [۱] . بو ادوات زمانمزده ینه مستعملدر .

آتش افروزلر ، آتشك قاعدهٔ استحصاله نظراً بر قاچ درلودر :

(۱) احتکاك وضرب اساسنه مستند اولان آتش افروزلر .

(۲) کیمیوی اولان آتش افروزلر .

(۳) الکتریقك آتشه تحویلی اساسنه مبتنی اولان آتش افروزلر .

آتش مادەسنده تفصیل ایتدیکمز وجه ایله اقوام وحشیەنك احتکاك ایله آتش استحصال ایلدکلری اودون پارچەلری بر آتش افروز عد ایدیلەجکی کبی ضرب ونقره اساسنه مستند اولان مختلف نوع چاقاقلر کذلك آتش افروزدر. مؤخراً چاقاقلر اصلاح واکمال واستعماللری تسهیل ایدیلەرك ینه او اساسه مستند آلتلر ایجاد اولندی . معلوم درکه چاقاقده بر آتش شرارەسنی استحصال ایدن چاقماق طاشی ایله دمیر پارچەسی ، برده بو شرارەیی القا ایدەجك ، یعنی بونکله طوتشدیریلەجق نسنه (که طوتراق) واردر. آلات مذکورەده شرارەیی استحصال ایدەجك اساس (ضرب ونقره) هپسنده بردر ، یالکز ترتیب ایله

[۱] برهانده آتش افروز شویله تعریف ایدیلیور :

« آتش افروز مطلق آتش یاقەجق نسنەلره دینیر ؛ وبر مجوف باقر ظرفدرکه آدم کلەسی هیئتنده اولور وسوزکی کبی طارەجق دلیکلری واردر. ابتدا آتشده کرککی قزدیروب بعده صویه قورلر. فی الحال صویی کندیسنه چکر، قچن آتش یاقمق ایستدکلرنده اوجاغك کنارینه قورلر. قیزدقجه کوزلرندن بخار چیقماغه باشلار واول بخارك هواسی ایله آتش طوتشوب ینار . » ایشته بو مناسبتله آتش یاقمق ایچون ایجاد ایدیلن ادوات مختلفەیه آتش افروز تعبیرینی اتخاذ وقبول ایلمەدك .

طوتراق تبدل ایدیور . بناءً علیه آتش افروزلر بر کره آتش ابتدائینك صورت حصولنه نظراً ، بر کره‌ده بو آتش ایله اولا اشعال ایدیلن طوتراقك نوعنه کوره مختلف شکللرده اعمال ایدیله‌بیلیر .

بو نوع آتش افروزلرك بعضیسنده طوتراق کوکردلی بر ایپلکدن عبارتدرکه شراره اولا بونی اشعال ایدر . تورنیغ آتش افروزی کبی که اون یدنجی عصر میلادینك نهایتنده کشف اولنمشدر . ینه بوقبیلدن یعنی ضرب ونقره اساسنه مستند برطاقم آتش افروزلرده واردرکه بونلرده طوتراق ویامشعل، قدیم چاقمقلی تفنکلرده اولدیغی کبی آغز اوتی یتاغنه قونور، آتش افروزك ینه تفنك کبی برتتیکی واردرکه چکادیمی خروسك دوشمسیله ضرب ونقره‌دن چیقان شراره طوتراغی اشعال ایدر . اخیراً ایجاد اولنان فتیللی آتش افروزلرده‌ایسه چاقمقطاشی یرینه‌تراشیده عقیقدن‌معمول چاقمقلر قائم اولوب‌خروسك دوشمسندن چیقان شراره قرومیت پوتاسیوم‌محلولیله ایصلادیله‌رق قورودلمش فتیلی (طوتراق) اشعال ایدر . ضرب ونقره اساسنه مستند اولان آتش افروزلردن بر نوعی‌ده بودر : چلیکدن معمول کوچك برتکرلك ، متعدد دیشلی‌چرخ ترتیبیله وکمال سرعتله تدویراولنور وتکرلك دوندکجه‌انجه دانه‌لی قومدن معمول برطاشك (زیمپاره طاشی) یان سطحلرینه تماس ایدرکه بو صورتده ظهور ایدن شراره اتصالنده‌کی فتیلی اشعال ایدر . اشبو آلت جیب ساعتی جسامتنده بر قوطو ایچنده بولنوب بالخاصه آچیق یرلرده آتش یاقمغه مخصوصدر . بین‌العوام پرتاوسز تعبیر اولنان عدسه (پرتوسوز) لر دخی بر نوع آتش افروز اولوب اوروپاده اون اوچنجی عصردن بری استعمال‌اولنمقده بولنمش و اون سکزنجی عصرك صوك ربعنده‌بالخاصه اوجوزلغندن طولایی بنهایت تعمم ایتمشدر . بناءً علیه بو نوع آتش افروزلر ، بالآخره اختراع اولنان کیمیوی آتش افروزلر ، دها زیاده حائز رغبت اولمسی حسبیله همان بسبتون متروك اولمشدر . پرتوسوز حرارت ، وضیای شمسی تحویل ایدر بر آلتدر (بوماده‌یه مراجعت) .

دومونیته‌نك آتش افروز هوائیسی تضییق هوا اساسنه مستنددر . نهایتی قپالی مجوف بر اسطوانه ایله درونده تضییق ایله اشاغی‌یوقاری حرکته‌مساعد واسطوانه ایچنه غایت صیق یرلشدیرلمش چبوقلی بر پیستوندن عبارتدر . اکر پیستونك چبوغی کمال سرعتله آشاغی‌یه باصیله‌رق‌بتکرار عین سرعتله‌یوقاری‌یه طوغری چکیله‌رك حرکت ایتدیریلیرسه پیستونك قسم تحتانیسنده‌کی چنکله ربط ایدیلن بر قاو پارچه‌سی تضییق سببیله حصوله کلن حرارتدن درحال‌طوتیشور. بونوع آتش افروزلر اوروپاده‌هیچ برزمان‌استعمال و تعمیم ایدلمەمش ایسه‌ده بوله ، بورنه‌ئوده ساکن اقوامی‌وبیرمانیاده‌کی‌سه‌باستیانلیلر نزدنده آلت‌مزبوره‌نك استعمال اولندیغی بالذات کوردیکنی ده‌مونیته ذکر ایتمکده‌در . (چاقمق ، کبریت ماده‌لرینه مراجعت)

آتش افروز اس . سنهٔ یزدجردیه‌ده اون برنجی آیك اسمیدر .

آتش الهی — اساطیرده قدیم آری دیننده آغنی، مجوسیلرده هرمزاهرامن، رومالیلرده وولکن.

آتش اوقی اس . ازمنهٔ قدیمه‌ده اختشابدن انشا قلنمش‌اولان محاصره‌وواقعه ومدافعه ادواتنه ایقاع حریق ایچون استعمال‌اولنمش، اجزای کیمیویه ایله مملو برنوع آلت احراق ایدی.

— آتش اوقلری ، جسامتلری اعتباریله مختلف نوعده‌در . الك بسیطلری سطح مستدیری اوزرنده چپ چوره دلیکلری اولان بربورودن عبارتدر . بو دلیکلردن اوق ایچنده‌کی اجزای کیمیویه‌نك التهابیله آتش فیشقیره‌رق واردیغی یرده ایقاع حریق ایدر. دها مکاف اولانلری رأسیله قبضه‌سی آره‌سنده معدنی

برقابـول ایله مجهزدر ، یاخود قبضه چنكله صیقیجه ربط ایدلمش برکیسه‌یی حاویدر. بواوقلرك درونلرینه رچینه ، زفت ، زیت وکوکرددن عبارت برمخلوط ، بر مادهٔ مشتعله وبعضاً آتش رومی دخی وضع واملا اولنور. آتش اوقلری اول امرده اشعال ایدلدکدن صوکرا یای ویاقاتاپولت تسمیه‌قلنان مانجنیق‌واسطه‌سیله وفقط ـ سونمه‌مك ایچون ـ آز قوت ایله انداخت اولنور. آتش اوقلری یونان وروماليلر زماننده‌دخی معلوم اولوب حتی روماليلر قبل‌المیلاد ۲۷۵ تاریخنده فیللری‌اورکوتمك‌ایچون صحرا محاربانتده بیله بواوقلری کمال موفقیتله استعمال ایتمشلردر . بو اوقلر ایله‌آتش رومی‌ده رمی ایدیلیر ایدی . یونانیلر بعدالمیلاد اون یدنجی عصره قدر استعماله دوام ایتمشلرسه‌ده طوب ایله آتدقلری معلوم ومثبت دکلدر .

آتش ایتمك —معد (تر . لغ). ناملی‌درونده‌کی ناری ماده‌یه آتش ویره‌رك سلاح بوشالتمق .

آتشباز اس. آتش‌ایله برپارچه پاموغی‌یاقوب آغزینك‌ایچنه آله‌رق آتش‌پوسکورمك صورتیله اجرای شعبده ایدن حقه‌باز .

آتشباز ولی —. حضرت مولانا زماننده شهرتی (درویش [یاخود : شیخ] محمد خادم) ایدی . پدر مولانا محمد بهاءالدین حضرتلریله برابر بلخ‌دن هجرت ایدنلردندر . بونلرك وفاتلرینه قدر خدمتلرنده بولنوب بعده حضرت مولانایه خدمت ایلمشدر . مشار الیهك دائما یاننده بولنور ایدی . خدمتلرندن برآن انفکاك ایلمه‌مشدر. بونك ایچون جملهٔ مقامات وکرامات مولانانك مشهوداتنه بنا ایده‌رك یازدیغی جهتله مولویلر عندنده اك صحیح عد اولنان «سپهسالار مناقب» نده کندیسندن پك چوق روایات منقولدر . وفات مولانادن صوکرا تربهٔ شریفه‌سی جوارینه بنـا اولنان خانقاهه مطبخ کشاد اولنوب

مخدوم مولانا حضرت ولد طرفندن اصول وآیین مولوی ترتیب ایدلدیکی صیراده درویش محمد خادم (قازانجی) یعنی مطبخ نشین چله‌کش دوریشلرك رئیسی تعیین اولنمشدر . لقمه‌باصیلان [پلاو پیشیریلن] بیوك اوجاقده لقمه‌یه تخصیص ایدیلن کبیر قازغان ایله بر چوق اصول وآداب وجهله لقمه پیشیرمك قازغانجی‌یه خاص خدمت اولمغله لقمه پیشیردیکی اثناده آتشدن مبالات ایتمه‌مکله کندیسنه (آتش باز = آتش ایله اویناپان) لقبی ویرلمشدر . یاخودکه او اوجاغی اصول وآدابی وجهله اویاندیرمق [یاقمق] قازانجی‌یه خاص اولمغله بو لقبی آلمشدر . حضرت ولد زمان مشیختلرنده یوز یاشنه قریب بر پیر فانی اولدیغی حالده وفات ایله‌مشدرکه آلتیوز سکسان خلالنه مصادف اولور . قبری اوته‌دن بری قونیانك مرام باغنه کیدن (عاشقان یولی) اوزرنده متین بر کنبد اولمق اوزره کوستریلیر . الیوم سجاده نشین اولان عبدالواحدچلبی‌افندی حضرتلری‌طرفندن تعمیر اولنوب تربه‌دار اقامه ایدلمشدر . آنجق‌تربه‌نك طرز بناسی ، متانتی ، مزار طاشنده اوقونمایه‌جق بر حالده اولان بعض القـاب وتاریخدن استشمام اولدیغنه نظراً او جوارده پك چوق اولان امرای سلجوقیه‌دن برینك قبرینه بکزر . چونکه خادمین مولانا او زمان یا درون تربه‌یه ویا جوارینه دفن اولنوردی . فقط بتون قونیه‌لیلر او تربه‌یه (آتشباز ولی تربه‌سی) دیرلر .

محیط‌المعارف

آتشبازی (فن) — صناعیات : عمومیت اعتباریله صنایع ناریه‌دن فشنکجیلك تسمیه‌قلنمشدر. فقط بو، اسم غیر کافی برتعبیردر. زیرابالخاصه اسلحهٔ ناریهٔ خفیفه‌ده استعمال اولنان مهمات ناریهٔ حربیه‌یه یعنی‌جبخانه‌یه علی العاده فشنك، اعمال ایدن فابریقه‌لره فشنکخانه یاخود فشنك فابریقه‌سی‌تسمیه اولندیغی حالده دونمالرده‌اجرای شهر

حصوله گتیردیگی گبی پرنج ، باقر ، توتیا براده‌لری وپورسلن توزی دخی ایکنجی درجه شراره حاصل ایدن مواددن معدوددر. پارلاق شراره‌لر استحصال ایتمك ایچون الكدن چیرلش ایری دانه‌لی كومور توزی‌ده استعمال اولونور .

اجزا صوورت مخصوصه‌ده اعمال ایدلمش واسطوانی الشكل قالبلر درونه چیرلش اولان كاغد قووانلر ایچنه اخشاب طوقماق ومیل واسطه‌سیله علی السویه دوكیله‌رك منتظماً وصیقیجه املا اولونور. یالكز (serpenteau) تعبیر ایدیلن وهواده ییلان گبی طولاشه‌رق صعود ایدن فشنك (بر سانتیمتره قطرنده قووانلر ایچنده) ممكن اولدیغی قدر غیرمنتظم بر صورتده دوكیلور . قووانلرك نهایتی (اشتعال اولونه‌جق نهایتی) ـ قووان چاپنك ثلث ویا ربع قطرنده بر فتحهٔ مركزیه قالنجه‌یه دكین بوزولوب صیقجه باغلانیر واوزرینه ورنی طلا اولونور . املا اثناسنده باغلانمش اولان اوجی آلت طرفه گلمك اوزره دستگاهه وضع ایدیلیر . وبووجه ایله املا اولونان قووانلرك طبقهٔ فوقانیه‌لری نهایت بركیل طبقه‌سیله ستر ایدیله‌رك اكمال اولونور . شاید بر قاچ قووانك یكدیگرینی متعاقب یانمسی مطلوب ایسه آتشك برندن دیگرینه سرایت وانتقال ایتمسی لازمدر ، بونك ایچون كیل طبقه‌سی اجزا طبقه‌سنه منتهی اولنجه‌یه دكین مركزندن دلینوب قره‌فتیلك بر اوجی اشبو دلیكه ودیگر اوجی‌ده ایكنجی قووانك بوزولمش اولان نهایتنده‌كی فتحهٔ مركزیه‌یه ادخال اولنور وخارجدن قغاجم تأثیریله قضاءً آتش آلامق ایچون بر كاغدله كوزلجه صاریله‌رق محافظه ایدیلیر . بو عملیاته فن آتشبازیده طریق اتصال تعبیر اولونور . قووانلرك بوزولان محلی یعنی بوغازی قولایلقله آتش آلمق ایچون باروت توزی وبغدای راقیسندن یاپیلان بولاماج ایله ترطیب اولونور. اشتعال فتیلی ، فتیل بولاماجی ایله ترطیب ایدلمش پاموق ایپلكلرندن عبارتدر. یلمه فتیلی، یكدیگرندن بعید ومتفرق اولان قووانلرك اتصال واشتعالنه مخصوص اولوب ٠,٥ ـ ٠,٧ سانتیمتره گنیشلكنده كاغد قووانلردن اعمال اولونور . العاب ناریه‌یی طوتشدیرمق خصوصنده استعمال اولونان مشعللر اشعال اجزاسیله املا ایدلمش اینجه كاغد قووانلردن عبارتدر .

فتیل مصری ، آزوتیت رصاص محلولیله اشباع ایدلمش وكوكورد ، كهرچله یاخود استرونسیان ایله ستر واحاطه اولونمش گنویر ایپندن عبارت اولوب صنعت آتشبازیده ارقام وحروفات مثللو اشاراتك ترتیبنده استعمال اولوندیغی گبی دها بطی یانانلری اوللری چكمه فونیه‌لرك تعمم استعمالندن اقدم افواه ناریهٔ ثقیله‌یی آتشلمك خصوصنده‌دخی قوللانیلیردی. احضار ایدلمش قووانلر مختلف عدده اولمق اوزره علی الاكثر اشكال هندسیه‌یه تطبیقاً تخته‌لر اوستنه ویا چرچیودلره ربط وتثبیت اولونور . اوچ ویا درت قووانلی چرخ فلكلر ١ ـ ١,٥ متره طولنده مستقیم یاخود (S) شكلنده وبوكا مماثل اشكالده قیوریلمش قوللردن متشكل بولنوب اطرافه شراره باش اوله‌رق فوران ایدن غازلرك تأثیریله بر محور اطرافنده دور وحركت ایلر. چرخ فلكلر وعلی العموم العاب ناریه قووانلری مختلف اللون ضیا وشراره نشر ایدن اجزالرله تركیب وفشنكجینك طبیعت بدایع پرورانه‌سی نسبتنده بادیٔ ذوق ونشاط اوله‌جق اشكال ایله تزیین وتجهیز قلنه‌رق اعمال اولنور.

چناق مهتابلری ، ثابت پوسكورمه‌لر وبوكا مماثل العاب ناریه دخی مقصده ومحل استعماله كوره ممكن اولدیغی قدر یكدیگرینی متعاقب تلون وتبدل ایده‌جك صورتده ترتیب اولورلر . چاغلایان (شلاله) فواره والخ . . . دخی هپ بو نوع العاب ناریه‌دن معدوددر . دخ‌لر ، اساساً بر قاب ایچنه موضوع قووانلردن مشكل اولوب نهایت اطرافه مختلف اللون قندیللر صاچه‌رق سونر .

پسندیده ، برهاون واسطه‌سیله انداخت اولنان ودرونی اجزای مخصوصه ایله املا ایدیلن فتیللی بر طاقم هوائیلردن عبارت اولوب مدور وبعضاً کوشه‌لی اوله‌رق مقوا یاخود اغاجدن اعمال واطرافی نه قدر صیق باغلانیرسه هواده او درجه شدتلی پاطلار .

آرایجی فشنکی ، قیغلجم اجزاسیله املا ایدلمش کوچوك کاغد قووانلردن عبارت اولوب اثنای اشتعالنده ییلان کبی ، ییلانقاوی خطوط اوزرنده اوته‌یه برویه طولاشه‌رق ، نهایت پاطلایه‌رق منطفی اولور .

کستانه فشنکی ، درونه بر اشتعال فتیلی چکیرلمش کاغد قووانلردن عبارتدرکه یکدیگری اوزرینه دفعاتله قاتلانه‌رق صیقیجه باغلانیر اثنای اشتعالنده آتش صیقلمش اولان کوشه‌لره کادجه آتشه کومولمش کستانه کبی پاطلایه‌رق اوته‌یه برویه صیچرار .

هوائی فشنکی ، اساساً محورطولانیسی استقامتجه اورته‌سنده بر پوتلق قاله‌جق صورتده مخروطی برمیل اوزرینه چکیرلمش وهوائی اجزاسیله املا ایدلمش کاغد قووانلردن عبارتدر . اشبو طولانی بوشلقدن مقصد اشتعال غازلریچون ممکن اولدیغی قدر بیوك بر انتشار سطحی استحصال ایتمکدر . اشتعالی متعاقب حصوله کلن غازلرك تأثیریله فشنك کال سرعتله هوایه طوغری صعود ایدر . بناءً علیه هوائی‌یی منتظم بر محرك اوزرنده اصعاد ایتمك ایچون دومن مقامنه قائم اولمق اوزره قووانه طولك ٥ ـ ٦ مثلی طولنده بر دکنك ربط اولنور . قووانك یوقاری طرفه کلن نهایتنه قندیل ویا پسند اجزاسیله مملو ومخروطی سیوری بر کلاه ایله مجهز بر کاغد قووان ربط اولنور . اشبو ترتیب محركك اوج نقطه‌سنده یعنی غایه ارتفاعنده بالاشتعال هوایه فیرلایه‌رق ملون وضیادار قندیللر شکلنده آشاغی‌یه طوغری سقوط ایدر .

شمسیه‌لی هوائیلرده بر بز پارچه‌سنه مربوط وتنویر اجزاسیله مملو بر تنکه بورو موجود اولوب فشنکك غایهٔ صعودنده بالاشتعال طیشاری‌یه فیرلایه‌رق ومزبور بز غازلرك تأثیریله آچیله‌رق جوهواده معلق بر شمسیهٔ ضیا افشان کبی یاواش یاواش سقوط ایدر .

هوائی فشنکلرینك اثنای صعود وطیرانلرنده ، غازلرك تأثیراتیله ، دودوك چالان انواعی دخی واردر .

اوطه ایچنده یاقیله‌جق العاب ناریه اجزاسی اثنای اشتعالده تنفسه مضر غازلر نشر ایتمیه‌جك مركباتدن ترکیب اولنور . فن آتشبازی یعنی شنلك فشنکجیلکی‌نك آتشبازیٔ هوائی (هوائی فشنکجیلکی) نامی تحتنده معروف اولان اشبو قسمندن بشقه آتشبازیٔ مائی (صو فشنکجیلکی) نامیله دیگر بر قسمی دخی واردر . العاب ناریهٔ مائیه عمومیت اعتباریله العاب ناریهٔ هوائیه‌یه مشابه ایسه‌ده فشنکلر آیری آیری صو اوزرنده یوزن تخته‌لر اوزرینه ربط ایدیلیر . شوقدرکه بونلرك طالغیج وخورلدیجی ...الخ. تعبیر اولنان انواعك کندیلری‌ده صو ایچنده بولنمق لازم کلدیکندن ایصلانوب بوزولمامق ایچون اوزرلری صو نفوذ ایتمیه‌جك بر ماده ایله ستر واحاطه اولنور .

دولت علیهٔ عثمانیه‌ده ، فن آتشبازی‌یه یعنی فشنکجیلك فن وصنعتنه عائد مهمات حربیه واجرای شهر آیین خصوصنده معمل العاب ناریه کاملاً (قرق آغاج فشنکخانه‌سی) نامیله معروف اولان وطوغریدن طوغری‌یه طوپخانهٔ عامره مشیریت جلیله‌سنك تحت اداره‌سنده بولنان فابریقهٔ همایونده اعمال واحضار اولونور .

قرق آغاج فشنکخانه‌سی ١٢٨٤ تاریخلرنده خلیج درسعادتك منتهاسی قربنده کاغد خانه دره‌سی ساحلنده‌کی صرتلر اوزرنده تأسیس قلنمش بر فابریقه‌در . فابریقهٔ همایون مزبور پادشاهمز خاقان سابق سلطان عبدالحمید خان ثانی افندمز حضرتلرینك دورلرنده حقیقةً فوق العاده مظهر ترقی اولمش اولدیغی

و اردوی همایونه مقتضی لوازمات حربیه‌نك بر قسم مهمی بو فابریقه اعمال واحضار ایتدیکی کبی کافهٔ بلاد عثمانیه‌ده اجرای شهر آیین ایچون صرف واستعمال اولونان العاب ناریه کاملاً ومنحصراً بو فابریقه معمولاتندندر .

فن آتشبازی حقنده :

طوپجی لواسی محمد جودت پاشانك مهندسخانهٔ بریٔ همایون مطبعه‌سنده طبع اولونان « محاربه فشنکجیلکی » نامیله بر اثر مختصری واردر .

محیط المعارف

آتش باصمق مص (تر . لغ) . بدنك حرارت غریزیه‌سی بردن بره آرتمق ویوکسلمك . نوبت کلمك : عك بریمز وجودمی آتش باصدی . || هوانك حرارتی بردن بره زیاده‌لشمك : تمثیلاً : جان صیقلدق .

آتش بالی اس . سارده‌لا بالغنك تازه‌سی . طرهوس . (سارده‌لا ماده‌سنه مراجعت) — بوبالق کیجه‌لری آتش یاقیله‌رق صید ایدلدیکی ایچون لسانمزده آتش بالی دینمشدر .

آتش براقمق مص (تر . لغ .) . یاقمق ایچون بر یره آتش قویمق . || تمثیلاً : برکسه‌نك قلبنه عشق وابتلا والمودردی قویمق : سن بنم ای بیوفا آتش براقدك جانمه .

آتش بهاسی اس . یوکسك وغالی اولان بها : هرشی آتش بهاسنه چیقمق . — آتش یاقیجی برماده اولدیغی ایچون آکا ال ایله طوقنیله‌ماز . بعض بهالرده اوقدر یوکسك اولورکه مشتری‌یی آتش کبی یقار ، ال سوریله‌مز . ایشته تمثیلاً بویله یوکسك ویناشیله‌ماز اولان بهالره آتش بهاسی دینمشدر . عربجه‌ده دخی اشیانك بهاسنه ینه آتش معناسنه اوله‌رق سعیر دیرلرکه بوده غالی معناسندن کنایه‌در . ذاتاً غالی ویوکسك صفتی یانان آتشك برخاصه‌سی دکلی ؟ یوقسه ظن ایدلسینکه آتش بهاسی تعبیرندن مقصد آتشك کندی بهاسنه بر قیاس افاده ایتمکدر . آتشك آتش اوله‌رق بازارلرده صاتلمسی شایع دکلدرکه آنك بر مبادله فیأتی اوله‌بیلسین ذاتاً فارسیده آتش نرخ معناسنه‌ده کلیر . آتش بهاسنه تعبیرینك موردی حقنده محیط المعارفده روایت اولونان حکایه‌یی‌ده بورایه نقل ایدییورز .

آتش بهاسنه سوزینك منشئی حقنده مسموعمز اولان بر روایت بورایه درج اولوندی .

آتش بهاسنه ! ضرب مثلی عثمانلیلرکدر . تاریخده سلطان سلیمان قانونی حضرتلری اولمق اوزره مرویدر. استانبولده مثلی کورلمدك بردرجه‌ده یاغمورلر یاغمش ، اورته‌لغی صولر قاپلامش . خاقان مشارالیه‌ده معیت ایله حلقه‌لی‌ده بولونیورلرمش . اوراده بر خانه‌یه کیره‌رك یوکاکی اوزرنده کندیلرینی محافظه ایتمشلر . صاحب خانه ایصلانان لباسلری قوروتمق وسائره ایچون آتش تدارك ایتمش . جناب سلیمان ندماسندن بربسنه . «شو آتش بیك آلتون ایدر» بیورمشلر. ایرتسی صباح عزیمت بیوره‌جقلری زمان: « بورجمز نه‌قدر ؟» سؤاله جواباً خانه صاحبی : « بیك بر آلتون ! » دیمش . سببی استیضاح بیورلدقده : « آتشه بیك آلتون قیمت تقدیر بیورلمش ایدی ، بر آلتونده قوناق اجرتی » دینیلمش. مکر اوصاحبی اوسوزی ایشتمش ایمش. طبیعی مع زیادةٍ انعامه‌ده نائل بیورلمش. فقط سلیمان قانونی حضرتلری برشیئك بهاسنی غالی کوردکاری زمان او وقعه‌یی تخطرله « آتش بهاسنه ! » دیرلرمش .

آتش بهار اس . بهارك طراوت ولطافتندن کنایه‌در :

داده پیام عیش وطرب ناله‌ٔ هزار – افزود ذوق حسن چمن آتش بهار .

آتش بوجکی اس . ذات الارجل المفصلیه شعبه‌سنك حشرات فرقه‌سنك مغمد.

الجناح صنفنك مرخوالادمه كروهندن بر قاچ نوع
حشره‌نك اسمی اولوب باشليجه‌سی علم حيواناتده
لانپريس سپلانديدولا، لوسيولا لوزيتانيقا نامنی آلان
حشره‌لردر .

آتش بوجكی (آمريقا) — حيوانات

ذات الارجل المفصليه شعبه‌سنك حشرات فرقه‌سنك
مغمدالجناح الاثريده فاملياسنك پيروفوروس (حامل
نار) جنسندن برحشره‌نك اسميدر . بونلر ، قويو
اسمر رنكده، پوستی قالين و اسمر، صارمتراق قيللر
ايله مجهزدر . صدری اوزرنده باللومی كبی صاری
رنكده ايكی لكه‌سی بولنوب لانپير ولوسيوللرك خلافنه
اوله‌رق آتشی او لكه‌دن نشر ايدر . بونلرك جبهه‌سی
مقطوع ويا مدور ، كوزلری غايتله ايری ، صدری
محدب ، ارساغی خيطی الشكلدر . آمريقا قطعه‌سنه
مخصوص اولوب باشليجه برهزيليا وآنتيل حواليسنده
كثرت اوزره بولنور . بو حشره‌نك سرفه‌سی شكر
قاميشيله‌ده تغذی ايتديكندن بويوزدن چوق خسارات
ايقاع ايدرلر . آتش بوجكی معناسنی متضمن اولان
كوكوژولر بعض كره آمريقادن اوروپايه نقل ايديلن
اودون وكراسته‌لرله اوروپايه دخی كيرمشدر . آمريقا
يرليلرندن عادتا بوحشره ايله تجارت ايدنلری واردر .
يرليلر ، دميردن بر تل اوجنه آتش قويه‌رق بومغمد
الجناحی آتشه طوغری جلب ايدرلر . بووجهله آنلری
يقالايه‌رق تحته‌دن معمول ودمير تل ايله اورولمش قفسلر
داخلنده بولنديررلر . قفسلر ، داخلنه شكر قاميشی
پارچه‌لری قويه‌رق آنلری بسلرلر . بويله‌جه خيلی مدت
يشارلر ؛ حتی اوروپايه (لوندره ، پارس) بيله نقل
ايديله‌رك فرانسه‌ده لابوابن وشارل روبن كبی مهرهٔ
ارباب فنون طرفندن بونلرك تفسفر خاصه‌سی مطالعه
ايدلمشدر . مماكه كوره بوبوجكك قوهٔ تنويريه‌سندن
استفاده چوق تحول ايدر . بعض يرلرده صو قباغنك
ايچنی بوشالدتدن صوكرا محيطنه كوچوك دليكلر آچارلر
وبو حشره‌نك بر قاچنی درونه براقيرلر وبو ايجاد بر
فنار مقامنده قوللانيرلر . هله آمريقا زنجيه‌لری بونلری
غايت اينجه تولدن كوچك كيسه‌لر درونه قويه‌رق
البسه‌لرينك مختلف نقاطنه تعليق ايدرلر . ياخود سينك
قوشلرينك تويلرندن اعمال ايتديكلری چيچكلرك آره‌سنه
حشره‌يی حاوی كيسه‌لری قويه‌رق صاچلرينی تزيين
ايدرلر . بو وجه ايله باشلری والبسه‌لری پرلانته
طاشلری كبی پارلار . موم يرينه مساكن درونده
دخی بولنديره‌رق كيجه ايشلرينی كوريرلر . ضياسيله
يازی‌يازيلير ، اوقونور . سيوری‌سينكلری آولاديغندن
اوطه‌ده بولنديرلمسی بو جهتله‌ده استفاده‌يی موجبدر .

آتش بوجكی (لانپريس نوقتيلوقا) —

حيوانات ذات الارجل المفصليه شعبه‌سنك حشرات
فرقه‌سنك مغمدالجناح صنفنك مرخوالادمه كروهندن
لانپريده فاملياسنك لانپريس جنسنه منسوب بر نوعك
اسميدر . اركلرنده قنكچه‌لر متبارزدر . بطنك آلتنده
فوسفورلی كوچك لكه‌لری كورونور . فقط اركلر
ديشيلری قدر قوتلی ضيا نشر ايده‌مز . طولی انجق
۱۱ مليمتره‌در . ديشيلری ۱۵ : ۱۷,۵ مليمتره
طولنده اولوب ولو كه حالت اثريه‌ده اولسون ، اجنحه‌يه
مالك اولمدقلرندن سرفه منظره‌سنی اكديرر . معمافيه
صدر ناحيه‌سنك دها متنی ، رأسی دها متبارز وضياسی
زياده اولمسی جهتلريله سرفه‌لرندن فرق وتميز اولنور .
بو نوع آتش بوجكی راطب محللرده ، بك صيق
اورمانلرده ، كولكه‌لك محللرده ، صولاق يرلرده تكثر
ايدر . موسم صيفك لطيف كيجه‌لرنده ، يومشاق
و قنادسز اولان ديشيلری چاليلق آره‌سنده اوتلر
اوزرنده ضيا نشر ايلر . اركلری ايسه ديشيلرك
اوزرلرنده هواده اوچه‌رق ضيا حاصل ايدر . بوضيا ،
بطنك صوك حلقه‌لرينك افراز ايتديكی بر مادهٔ لامعه
محصوليدر . يومورطه‌لری مدور وصاری رنكده اولوب

آز مدت ظرفنده انفجار ایدر. کرک کاهل حالنده ، کرک سرفه حالنده کوچوك ناممه‌لری اکل ایده‌رك تغدی ایدر. بوحشره‌یه لانپیر ، کیجه پارلایان لانپیر نامی ویریلیر .

آتش بوجکی (لانپریس سپلاندیدولا) — حیوانات. حشراتك مغمدالجناح صنفنك مرخوالادمه کروهندن لانپریده فاملیاسنك لانپریس جنسنه منسوب ونوع حشره‌نك اسمیدر . بونوعه اولکندن دها چوق تصادف اولنور. عادی لانپیر، کوچوك لانپیر اسملری ویریلیر. ارککلرنده صدر ناحیه‌سنده زجاجی ایکی لکه واردر؛ دیشیلرده بولکه‌لر صدرك آرقه‌سنده بولنوب جناح غمدیلری اکدیران ایکی فصیصی بیاضه میال صاریدر . ارککارده، دیشیلرده فکچه وتاشیزلر متبارز اولوب اوراق کبی انحنا ایتمشدر . سرفه‌لرینك آلتی آیاغی‌واردر، بربرندن آیریق‌در. رأسی کوچوك وحال استراحتده بدنداخلنه کومولمش کبی صاقلی‌در. وجودك صوك حلقه‌سنده ، غضروف الطبیعه ایکی قرص ایله تحدید اولنمش وعادتا هونی کبی بر عضو مشاهده ایدیلیر. بوایکی قرص‌قابل انکماش(چکیلوب طوپلانمغه قابل ومستعد) وقابل امتداد واتساعدر . سرفه‌لر ناممه‌لرك انواع صغیره‌سیله تغدی ایدر .

آتش بوجکی (لوجیولالوزیتانیقا) — حیوانات ذات‌الارجل المفصلیه شعبه‌سنك حشرات فرقه‌سنك مغمدالجناح صنفندن مرخوالادمه کروهنه منسوب لانپریده فاملیاسندن لوجیولا (آتش بوجکی) جنسندن بر نوعك اسمیدر . لوجیول دنیلن آتش بوجکلری لانپیرلردن فرقلی اولدقلرندن آیری بر جنس تشکیل ایتمشلردر. فی‌الحقیقه لوجیوللرده رأس، مقدم صدر ناحیه‌سیله قسماً ستر ایدلمشدر. ارکك‌ودیشیلرده جناح‌غمدیلر ایله، غشائی‌جناحلر موجوددر. ارککلرنده فوسفورلی اوچ ودیشیلرنده ایکی حلقهٔ بطنیه واردر. بو حشره اوروپانك جنوب حوالیسنده چوقدر. مایس، حزیران آیلرینك کوزل کیجه‌لرنده هواده بیکارجه اوچوشه‌رق شراره صاچارلر . لوجیوللر ، سینکلرله فدان بیتلریله تغدی ایدن حشراتدندر .

محیط‌المعارف

آتش بوروسی اس. ماکنه‌ده بورولی بخار قزغانلرنده صو خزینه‌سنی تسخینه مخصوص بورولر (بخار قزغانی ماده‌سنه مراجعت). || آتشه باشلامق‌ایچون محاربه‌ده‌چالینان قوماندا بوریسی .

آتش پاره‌سی اس . یانی قاره‌و قاره قابارجق کبی مختلف اسملر ایله ذکر اولنان علت منتنه‌که جمره‌نك انسانده ظهور ایدن شکلیدر. لسان طبده (بثرهٔ خبیثه) تعبیر ایدیلیر . (بوماده‌یه مراجعت)

آتشپاره اس. بیوك آتشدن آلنان خرده آتش پارچه‌سی . آتش کوزی . جذوه : آیلدم ایجادیك یانغین بر آتشپاره‌دن ـ ناجی
تمثیلا آتش کبی پارلایان یاقان قاووران کمسه: او اوصلو کوردیکك چوجق کیتدکجه بر آتشپاره اولدی ناجی .
|| طوتدیغی هرایشی ـ آتش یاقار کبی ـ چابوق بتیرن عزم‌وشکیمت‌صاحبی :... فقط خصمیله‌چارپشمغه باشلار باشلاماز سوق روز کار اجزای قوتی تارومار ایتدیکندن او آتشپارهٔ جلادت (ییلدیرم بایزید) یوق یره محو اولدی کیتدی ـ کمال .

آتشپرست اس . آتشه طاپان‌کمسه: آتش، آتشپرسته رحم ایتمز ـ ناجی

آتشپرستلك اس. آتشه طاپق دین‌ومذهبی.

ـــ آتشپرستلك اسکی بر مذهب‌درکه الك زیاده ایران‌ده جاری ایدی قدیماً آتشك طبیعت وماهیتی پرسر اولدیغی ، حرارت وضیای شمس ایله مناسبت وارتباطی ، صاعقه دینن حادثهٔ جویه‌ده حائز اولدیغی

خدمتك اهميتی ايلك انسانلرك مخيله‌لری اوزرينه‌شدت ايله‌اجرای تأثير ايله‌مش وآتشك حيات بشريه‌ده‌لزوم وفاعده‌سی بوعنصر مفيده قارشی برحس‌منت‌وشكران ايقاظنه باعث اولمش‌در. ايشته‌عقول ضعيفه اربابی‌ايچون قوهٔ متخيله‌نك اثر اعمالی‌اوله‌رق آتشه حاشا ثم حاشا الوهيت اسنادی ازمنهٔ جاهليه آدملرنده كوريلن امور ديندندر . قديم آريلر آتشه حرمت وتعظيم ايتدكاری كبی آثارلرنده بوعنصره دائر خيلی روايات واساطير دخی موجوددركه بو آثارده‌آتشك منشئی، مظاهر مختلفه‌سی حقنده غريب افسانه‌لر محكی‌در . فقط آتشی اله ومعبود اتخاذ ايتدكلرينه دائر هنوز معلومات صحيحه يوقدر . هند آريلری ايسه آغنی ناميله آتشه پرستش ايدرلر ايدی . آغنی آتش معبودك اسمی ايدی . سماده كونش، صاعقه ، ارض اوزرنده محرقه، اوجاق آتشی بومعبودك مظاهرندن عد اولنور ايدی . (آغنی ماده‌سنه مراجعت) . زردشتك كتابی اولان آبستاده آغنی مذكور دكل‌در . بوكتابده آذر نامی كوريليركه هرمزاد پدر يعنی ابن هرمزاد ناميله ايكنجی صنف الهلردن معدودايدی. يونان وروما معبودين باطله‌سنده اولان و ولكن كذلك آتش الهی اولوب قديم آريلرك آغنيسندن آيری برصفتده ايدی . قديم آريلردن بوعقائد ايرانيلره ، يونانيلره، روماليلره، او، وپاليلره انتقال ايتمش ايدی. احتماله نظراً آتشك قديماً وبدايةً مظهر تعظيم وپرستش اولمسی ، بوعنصرك فوائد ومحسناتندن نشأت ايتمش اولسه كركدر . اولا كونشده‌كی، سماده‌كی آتش ، ثانيا اولرده، اوجاقلرده ياقيلان آتش ، صوكرالری دها يوكسك بر درجه‌ده محرقه وقربان آتشنه تعظيم وعبادت اولنمه باشلادی. ودالرك آغنی ديدكاری آتش معبود متخيلنك اصل اهميتی محرقه وقربان آتشندن مقتبس‌در . بوجهتله آغنی محرقه الهی اتخاذ اولندی. بونلر عنديده سماوی

الهلر ايله انسانلر بيننده واسطه اولان آغنی ايدی‌كه انسانلرك قربانلرينی آله‌رق آتش شكلنده ايصال ايدر ، سمادن انسانلره پيام تبليغ ايلر اولديغنه اعتقاد اولنور ايدی . بونك ايچون دزكه قربان مراسمنده اوقونان الهيلرده ، منظومه‌لرده آغنی نامی چوق مذكوردر . آتش ايله كونش بيننده‌كی مناسبته بناءً آتش پرستلك اكثريا شمسپرستلك ايله التباس ايله‌مش‌در (شمسپرستی ماده‌سنه مراجعت) . حتی هرشيئی پاك وتطهير ايدن ، تسخين واقنا ايدن، كونشدن تجلی ايتمش ظن ايديلن آتشه پرستش ايلمك كواكبه عبادت ايلمك مذهبنك برنتيجهٔ طبيعيه‌سی اوله‌رقده تلقی ايديله‌بيلير . ايشته بونك ايچون دركه كلدانيلر عقائد باطله‌لرنده اللهی مقدس بر آتش صفتنده تخيل ايدرلر ايدی و بوكا مجاز واستعاره طريقيله اؤر ، ياخود اؤر (نورغير مخلوق، نار مبدأ معناسنه) نامی ويررلر ايدی . كلدانيلر بوندن غيری ديكر برمبدأ دها قبول ايدرلر ايدی‌كه بوده نورك عدوی اولان ظلمات ايدی (صابئيه ماده‌سنه مراجعت) . كلدانيلره مجاور اولمق حسيله بوعقائد باطله‌نك برقسمی آنلردن ايرانيلره انتقال ايلدی . ايرانيلر برطرفدن هند آريلرندن آغنی مذهبی، كلدانيلردنده صابئه احكامنی آله‌رق بربرينه مزج ايله كنديلرينه مخصوص بر آتشپرستلك احداث ايله‌ديلر . تحقيقات تاريخيه‌يه نظراً‌ده شمسپرستلك مذهبندن مقدم‌در ، يعنی عبادتده آتش سماوی آتش ارضه تقديم اولنمش‌در . چونكه انسانلر بدايةً حيات عائله لزوم وفائده‌سی دركار اولان حرارت وضيايی ، تكميل اوصاف نافعه ومؤثره‌سيله شمسده كورديلر ، شمسه علت فائضه اسناد ايده‌رك عبادت ايله‌ديلر. ارض اوزرنده اوجاق ، محرقه آتشی تدارك اولندقدن صوكرا ، تمثيل طريقيله بوآتش ارض ايله آتش سماوی (شمس) بيننده‌كی مناسباتی ، تأثيرات

جهتله آره‌لرنده‌کی مشابهاتی ادراك ایده‌رك بو اوزرنده بولنان ، یاقیلان آتشه‌ده پرستش ایلامکه باشلادیلر . ایشته بو جهتله آتشپرستلك مذهبی ، شمسپرستلکدن مؤخر اولمق طبیعیدر . « نحل وادیان باطله‌نك روی ارضده اك قدیمی شمسپرستلکدر . بونك سببی فطرت اولاده نوع بنی آدمك تقدم ازمنه ایله حصول بوله‌جق معارف وکمالاتی قوه‌ده بولنوب رهبریٔ توفیق باری معین اولدقجه دلالت عقل ضعیف ایله بادیهٔ ضلالتده گمکرده‌راه اولوب بوعالم ظلمانیده قبس کم ضیای شعور ایله فرق حق وباطل ایمکه شئون وکائنات حیلولت ایدر . حرارتك وجودیله روی ارضده جمیع اجسام نامیه‌نك نمو وانبساطی امر محسوس اولوب بو دخی اشعهٔ شمسك تعاکسندن حاصل اوله‌رق زمان شتاده اشعه‌نك انحرافیله تعاکسه ضعف گلدکده ارزاق واقوات‌مطمورهٔ کونده ظهور حرارته موقوف قالمغله عقل قاصر انسانی مبدع و مربی شمس اولدیغنه ذاهب اولمشدر .

« آتش پرستلر دخی بو قبیلدن اوله‌رق مبدع وخالق حرارتدر ظن ایتدیلر ایسه‌ده خلیل‌الله بصیرت نبوت وقوهٔ قدسیهٔ رسالله (لااحب‌الآفلین) کویان سمت توحید باری‌یه پویان اولدقلری سماء صحف قرآن شریفده لمعان ایدن کواکب دریهٔ آیات بینات ایله شمس وضاح وصح فلاح کبی ظاهر ونمایاندر »

ایرانده آتشپرستلك مذهبی ملوك پیشدادیاندن ایکنجیسی اولان هوشنکك زمان حکومتنده ظهور ایتمشدر . نفت ایله مرطوب اولان بر ارضده ، کندی کندینه اشتعال ایدن آتشلر بلکه‌ده اقوام جاهلیهٔ ایرانیه‌یی پرستش آتشه سوق ایله‌مشدر . ایرانده آتشپرستلك ، کواکبه عبادت مذهبی ایله ممتزجاً جاری ایدی . کیانیانك مؤسسی اولان کیخسرو عبادت کواکبی یعنی صابئیه مذهبنی ترجیح ایله آتشپرستلکی‌ده ابقا ایلدیکه بو مذهب کشتاسب زمانه قدر دوام ایتدی . کشتاسب دورنده زردشت ظهور ایده‌رك آتشپرستلکی اکمال وتأیید ایتدی . زردشتك احداث ایتدیکی بودین بوزولمیه‌رق محافظه اولوندی . دین زردشته متعلق اولان احکام‌آبستاده ، وبونك ملحصی اولان صددرده مدوندر . قدیم ایرانیلر طهارتك دلیل سماویسی عد ایتدکاری آتشه اودرجه حرمت‌وتعظیم ایدرلر ایدیکه اغزایله‌اوفلیه‌رك آتش سوندیرمك عندلرنده ممنوع ومقدوح ایدی . زردشتدن صوکرا مجوسیلر آتشپرستلکی حفظ‌وادامه ایله‌دیلر . اسکندر ایرانی استیلا ایتدیکی وقت آتشپرستلکی قالدیرمق ایسته‌دی فقط تماماً موفق اوامادی .

فرس حکومتندن صوکرا یکی تشکل ایدن‌دولت ایرانیه‌نك ، خاندان ساسانینك مؤسسی اولان اردشیر بابك آتشپرستلکی‌ده یکیدن احیا ایده‌رك دها زیاده تعمیم ایلدی . اسلامیت ایرانه نشر نور هدایت ایتدکدن صوکرا آتشپرستلك اورالرده منطفی اولدی . زمانمزده آتشپرستلر پك آز قالمشدر . هندستانده کجراتده فرسلر ، ایرانده ، کرمان طرفلرنده کبرلر بو دین باطلك صوك طرفدارلریدر.

آتشپرستلك ویا دین مجوسیده آتش معبوده آذر تعبیر ایدیلیرکه آتشکده دینن معبدلرده حفظ وادامه اولنور ایدی . (آتشکده ماده‌سنه مراجعت).

آتشپرستلك مذهبی قدیم هندستانده ، ایرانده متخذ وموجود اولدیغی کبی ازمنهٔ قدیمهٔ جاهلیه‌ده بورالردن اقوام قدیمهٔ تورانیه‌یه سرایت وانتشار ایتمش ایدی . اسکی یونانیلره ، رومالیلره‌ده انتقال ایله‌مشدر . یونان قدیم مشرکلرینك آتنه‌ده ، دلفی‌ده موجود اولان آپولون معبدلرنده ، سه‌رز ، مینه‌روه ، ژوپیتر مکهنه‌لرنده عندلرنجه دائما مقدس آتش دینن برنار ایقاد ایدیلیر ایدیکه بو آتش سونه‌جك اولسه کونشك اشعه‌سی ایله تکرار ایقاد ایله‌مك لازم

ایدی . وولکن مذهبیده یونانیلرده آتشپرستلکی آکدیریر (وولکن مادهسنه مراجعت) . روماليلرده بو مذهب یونانیلردن سرایت ایلهمشدر . رومادهکی وستا معبدنده راهبهلرك ، وستالرك وظیفهسی یانان آتشی محافظه ایلهمکدن عبارت ایدی که ایران مجوسیلرینك آذربانلری دیمکدر . آتشپرستلك مذهبی آمریقاده پرویلیرده کیرمشدر . (آتش ، اعادات مادهسنه مراجعت) .

زمانمزده آتشپرستلك مذهبی ایران کبرلری ایله هند فرسلرینه منحصر قالمشدر . بونلر مذهبلرینك ایجاباتندن اولهرق معاملات حیاتیهلرندهده غریب غریب عادتلره بادی اولمشدر . ازجمله بر کبر ویا فرسی کناهه کیرمهمك ایچون نفسیله لامبه سوندیرمز ، یلپازه ایله سوندیریر . یانغین سوندیرمك ایچونده صو آتمق عندلرنده کناهدر. یانغین آتشنك اوزرینه طوپراق ، طاش آتهرق اطفا ایدرلر .

هندستاندهکی آتشپرستلرك مرکزی بومبای در. بوراده اکثریت خلق تشکیل ایدرلر . کجراتده بومبای‌ك شمالنده کائن اولان دامان بلدهسنده بر آتشکدهلری واردرکه ، روایتلرینه نظراً بوارده ۱۲۰۰ سنهدنبری آتش مقدسی سوندیرمیهرك حفظ ایتمشلر . نور مبین اسلامیت قطعهٔ ایرانه پرتونثار هدایت اولدیغی زمان اورادهکی آتشپرستلرك بر قسمی هندستانده کجرات قطعهسنه هجرت ایتمشلر ، بومبای طرفلرنده یرلشمشلر ، دامانده بر آتشکده بنا ایدهرك اووقت اویاندیردقلری آتشی بوزمانه قدر حفظ وادامه ایلهمشلر (آتشکده ، کبر ، فرس مادهلرینه مراجعت) .

روسیهده ، قنقاسیهده باکو قربنده کبرلرکده بویوك بر آتشکدهلری واردر (آتشکاه مادهسنه مراجعت) .

آتش پارلامق مص (تر . لغ) آتش آلو وپارلاق ایله یانمق .

آتش پاطلامق مص (تر. لغ) . طوتوشدق اودون وکومور پارچهسی وآتش قوری سس چیقارهرق چاتلامق .

— تمثیلاً : بر یرده فتنه واختلال وغوغا قوپمق: بوسنه وهرسکده آتش پاطلادی . (ذیلده آتش مادهسنه مراجعت) .

آتش پوسکورمك مص (تر . لغ) پك زیاده قیزمق ، غضب وتهور ایتمك ؛ (ذیلده آتش مادهسنه مراجعت) . آتش صاچمق ، آتش قوصمق .

آتشاب فا. صف. آتش کبی قزارمش. لعل.

دوشر هر دام کیسویه دل بی تابدن فریاد
سپند آسا ایدر هرروی آتشتابدن فریاد
راغب

آتش تر فا. اس. شراب ، خاصةً قرمزی شراب :

ترچمه آتش تری ای رند بی خبر
یاقشدر آل ایله اونچه خانمانلری
معلم ناجی

آتش تجربهسی اس. برجسمك خالص اولوب اولمادیغی آتش ایله تجربه ومعاینه ایتمك اصولی .

آتش تعلیمی اس. حقیقی محاربه ایدیورمش کبی اجرا قلنان انداخت ونشان تعلیملری در (تعلیم، مانوره مادهلرینه مراجعت).

آتش توتمق مص (تر . لغ) یانان ویاقیلان بر شی ضیا وآلو نشر ایتمیهرك یالکز دومان چیقارمق . (توتمك مادهسنه مراجعت).

آتشجی اس . واپورلرده ، لوقوموتیفلرده، فابریقهلرده وبالعموم بخار ماکنهلرینك منحصراً آتش خدمتنده بولونان کمسه. || براوتوموبیلی سوق واداره ایدن ماکنیست .

ماکنهلرك انتظام واطراد حرکتی ، محروقاتك اقتصاد وحسن استعمالی آتشجینك النده در .

لازمدرکه اوده فسقیه‌نك آشاغیدن یوقاری اوزانان طیقاجی آچمق، شاقولی‌قولی‌اکمال‌ایله‌مکدر . ایشته آبار نافوریه آچمق فن‌وصنعت قوتیله او طیقاجی آچمقدن ویا اکمال ایله‌مکدن بشقه بر شی دکلدر احداث و کرچه فطرتده طیقاجی کندی کندینه آچیلمش آبار نافوریه‌فسقیه‌لری یوق دکلدر؛ انجق بزم بوراده بحثمز صنعت‌ایله آچیلان‌آبار نافوریه‌درکه‌بونلری آچمق، یوقاریده دیدیکم کبی طبقات ارض ایچنده طیقانمش بورو قولنی آچه‌رق ویا احداث و اکمال ایدرك سطح ارضه قدر تمدید ایده‌بیلمکدن عبارتدر .

عجبا یر آلتنده اوجسیم جسیم طبیعی فسقیه‌ترتیباتی ناصل تشکل ایدیور ؟ بزم یر یوزنده ، باغچه‌لرده ، قاعه‌لرده یاپدیغمز فسقیه‌لرك خزینه‌سی طوپراقدن ، معدندن ویاآغاجدن اعمال اولنان برقابدر. بوروسی کذلك او درلو موادن دوزیلیور . خزینه‌یه صویی بز قویبورز ویا آقیدیورز . طبیعتده‌کی فسقیه‌لرك خزینه‌سی نصل شیدر ؟ صویی نره‌ده‌در ؟ بورولری ناصل یاپلمشدر ؟ شمدی بوجهتلری تحقیق ایده‌لم .

بومثله‌لرك تحقیقی اول‌امرده یرآلتنده‌بولنان صویك یعنی‌ارضی تشکیل ایدن اجزای اساسیهٔ اربعه‌دن جزء مایعك اجزای صلبه ایله ، یعنی طبقات ارضیه ایله مناسباتنی تحقیقه موقوفدر .

صولرك‌طبقات ارضیه ایله مناسباتندن بحث ایتمکده موضوع اصلی‌ده اساساً جزء مایعك طبقات ارضیه‌یه، صخره‌لره تأثیری، نفوذوعدم‌نفوذی مسئله‌سیدر.

هرکسه معلومدرکه اك قوراقلق زمانده بیله ارضك نره‌سنده اولورسه اولسون بریر ایکی اوچ متره قدر قازیله‌جق اولورسه ایصلاق طوپراقلره ، نملی طاش وکل پارچه‌لرینه ، رطوبتلی صخره قیرینتیلرینه تصادف ایدیلیر . طاش اوجاقلرندن چیقاریلان مولوزلرك صلابتی معدندن چیقار چیقمز او درجه‌ده دکل ایکن هواده قورودقدن صوکرا زیاده اولور. تحت احجاره یعنی‌طاشلری‌بونتمه پك‌مساعد اولان بوحال اوجاق صوینك‌وجودینه حمل ایدیلیرکه‌پك طوغریدر. صخره‌لرك‌جمله‌سی‌حتی‌غرانیت (صوان) پورفیر (سماق) کبی اك زیاده شدت وصلابتلی اولان طاشلرده بیله اوجاق صویی واردر . صخره‌لری بل ایدن ، ایصلادان صولر حقیقت حالده سطح ارضدن کلیر ، سطح ارضده‌کی صولری‌ده یاغمورلر کتیریر .

یاغمور صولرینك ارضه تأثیر ونفوذی هریرده بردکلدر . سطح ارضك بنیه وترکیبنه کوره تخالف ایدر . کللی اراضیده یاغمور صولری ارضه نفوذ ایده‌مز ، یر اوزرنده قالیر ، اوفاق کوللر ، بریکینتیلر پیدا ایدرکه بونلر بتون قیش دوام ایدر ، یوللر چامور کسیلیر .

بوحادثه‌یی ایضاح ایله‌مك ایچون دیرلرکه کل صویه غیر قابل حلولدر . واقعا بوتعبیر معناً براز مبالغه‌لیجه‌در اما ینه طوغریدر . چونکه کل صویی طوتار وصویی طوتدیغنه بناءً درکه قنالرك ، بعض حوضلرك دیبلرینی بوصخره‌ایله یعنی کل ایله‌اورترلر ، صیوارلر . حال‌بوکه قوملی اراضیده یاغموردیندکدن صوکرا یر اوزرنده صو کورونمز ، چامور اولمز ، کونش چیقدیمی اوفاق بر روزکار اورته‌لغی طوزه دومانه قاتار .

ایشته کله نسبتله قوم وتباشیر طاشی قابل حلول صخره‌لردن عد ایدیلیر .

قابل حلول اولان صخره‌لر یالکز بونلردن‌عبارت دکلدر . چوق یرلرده اویله طاشلر واردرکه غرانیت کبی ، مرمر کبی حد ذاتنده آره‌سندن صو صیزمز طاشلردن اولدیغی حالده اکثه بوینه هرجهتنی دور ایدن شقوق یعنی یاریقلر وچاتلاقلر واسطه‌سیله بونلرك ایچندن‌ده صو کچر .

خلاصه صو اساساً هردرلو صخره‌لره نفوذ و حلول ایدر ، آره‌لرندن جریان ایدر کچر . آنجق صخره‌لرك جنسنه درجهٔ صلابتنه کوره صویك حرکتی هرطبقـه‌ده بر اولمز ، بعضلرنده سهل وسریع بعضلرنده درجه درجه صعب وبطی اولور .

دیمك اولیورکه ارضك بنیه‌سـنده صویك تأثیر و نفوذینه نظراً ایکی درلو صـخره ویا طبقه تفریق ایدیله‌بیلیر: برنوعی صویك نفوذینه‌مساعد دیکر نوعی غیر مساعد ، اولکنه قابل حلول دیکرینه غیر قابل حلول دیرلر . بوطبقه‌لرك بربرینه نسبتله اوضاع و ترتیباتی طبیعتده اویله عامیانه ، اتفاقی دکل‌در . بعض احوال خصوصیه استثنا ایدیله‌جك اولورسه عمومیت اوزره طبقات‌مذکوره وضعیت عمومیه‌لرینه نظراً طبیعتده بربریله تبادل ایدر، یعنی آشیرمه طریقیله مرتب بولنور . اوصورتده‌که هرایکی طبقهٔ قابل حلول آره‌سنه برطبقهٔ غیر قابل حلول وهر ایکی طبقهٔ غیر قابل حلول بیننه برطبقهٔ قابل حلول کیرمش ، تداخل ایتمش‌در . ارضك سطحی‌ده برینه کوره یا قابل حلول ویا غیر قابل حلول برطبقه‌دن عبارت اولورکه قابل حلول ایسه بونك تحتنده غیر قابل حلول برطبقه بولنمق ، غیر قابل حلول ایسه آلتنده‌کی طبقه قابل حلول اولمق طبیعی‌در .

ارضـك صو تدبیراتنده طبقات مذکوره‌نك بوصورتله مرتب اولمه‌سی هم ضروری هم طبیعی‌در. مادامکه طبقه ایکی‌در ترتیبلرك تبادل ایتمسی البته لازم اولور؛ یوقسه طبقاتك بر جنس اولماسی اقتضا ایدرکه اووقت تبادل ممکن اولماسین. ارضك سطحی‌ده بعض یرنده قابل حلول وبعض یرنده بونك عکسی اولملی‌که صولرك اداره وحرکتی تأمین ایدیله‌بیلسین . سطح ارض هریرده تماماً غیر قابل حلول برطبقه‌دن عبارت اولسه ایدی ، یر ایچنه صو کیرمك قابل اولمزدی‌که یردن صوچیقمق امکانی اولسون ، عکسی صورتده ایسه یراوزرنده صو بولندیرمق مشکل اولوردی . مادام‌که تبادل طبقات ضروری ، سطح ارضك بعض محلی قابل حلول برطبقه ایله مستور اولماسی‌ده بر امر طبیعی‌در ، شمدی او ترتیباته کوره ارضك حادثات مائیه‌سـنی ، صولرك طبقـات ارضیه ایله مناسباتنی تشریح ایده‌لم .

معلومدرکه یر اوزرنده بولنان صولر هوادن کلیر یعنی یاغموردن حاصل اولور . یاغمور صولری ایسه اصابت ایتدیکی یرك طبیعتنه ، میل وانحداریته کوره یا آشاغی‌یه طوغری آقار کیدر، نهرلره کوللره، دکزلره واریر، قاریشـیر ویا دوشـدیکی نقطه‌لره طوپلانیر، طورور و یاخود ارضك تحتنه نفوذ ایدر، یرك ایچنه آقار .

« الم تر ان الله انزل من السماء ماء فسلکه ینابیع فی الارض » آیت کریمه‌سی ارضك صو ترتیباتنده جاری اولان حکمت علیهٔ ربانیه‌یی نه کوزل ایضاح ایدیور .

شیمدی فرض ایده‌لم‌که ارضك سطحی بریرده پك زیاده قابل حلول برطبقه‌دن عبارت اولسون وبونك آلتنده‌ده درین برموضعده غیر قابل حلول برطبقه بولنسون . تبادل طبقات قانوننه نظراً بو فرض حقیقی برحال تشکیل ایده‌بیلیر . ناصیل‌که طبیعتده بویله حاللر چوقدر . بوصورتده بدیهی‌درکه اوسطح قابل حلول اوزرینه اصابت ایدن یاغمور صولری یر ایچنه نفوذ ایدر . جاذبهٔ ارضیه تأثیریله اشاغی‌یه طوغری صیزه‌رق تا طبقهٔ غیر قابل حلوله قدر ایتر وبوراده تراکم ایدرك بوایکی طبقه‌نك فصل مشترکنده برسویهٔ مائیه تشکیل ایلر . سطح ارضك عارضه‌لی اولماسی یعنی بعض یری یوکسك وبعض یری آلچاق بولنماسی حسیله اوله‌بیلیرکه یعنی سویهٔ‌مائیی حامل صولی طبقه برطرفی سطح ارضك قیریقلغندن ناشی یراوزرنده برطاغ اتکنده، بروادی(دره) دیبنده یوزه چیقار واوسویهٔ ماء خارجه ظهور ایدر. ایشته او وقت

سطح ارضده بر بیکار، طبیعی برچشمه، برمنبع، برعین حصوله کلیر . دیمك اولیورکه بویله بر بیکارك صویی سطح ارضدن کلیور . قابل حلول برطبقه ایچندن سوزگچدن سوزیلیر کبی کچیور، وبوواسطه ایله غیرقابل حلول طبقه‌یه قدر اینیور، بورادن آشاغی‌یه کچمك قابل اولمادیغندن ایکی طبقه‌نك برلشدیکی یرده بالطبع تراکم ایدیور. ایشته بوطبقه‌لرك صوتراکم ایدن محللری یعنی فصل مشترکاری بر آلتنده برطرفه طوغری امتداد ایدرك طاغ اتکی ، دره دیبی کبی آلچاق بر یرده سطح ارضه ملاق اولدیمی بو نقطه‌دن صولر ینه سطح ارضه جریان ایدیور . شمدی بوراده سویهٔ ماء تعبیرینك مدلولنی تعیین ایلەمك لازم .

سویهٔ ماء تعبیرینه بدل لسان فن‌ده اکثریا (تحت الارض صوبرکه‌لری) و (برکهٔ ماء)ترکیبلری استعمال ایدیلیور . بوترکیبلر دلالت معنویه‌جه براز سقطدر . چونکه برمؤلفك پك گوزل فرقنه واردیغی کبی مذکور تعبیرلردن ارحام ارضده ، قوم طبقه‌لری ، کرج طاشی طبقه‌لری اولدیغی کبی صو طبقه‌لری‌ده واردر کبی برمعنا حس ایدیلیور . حالبوکه یرایچنده اویله صو طبقه‌لری یوقدر و اولەمز . واقعا تحت الارض جریان ایدن نهرلر ، امتداد ایدن کوللر یوق دکلدر . لکن نهر اولسون کول اولسون بوطاقم صولر صخره‌لرك ایچنده قدرتدن یاپیله کهفلر، مغاره‌لر درونده بولنور ، اوسته‌کی طبقه‌لر او صولر اوزرینه استناد واعتماد ایتمز . سویهٔ ماء تعبیرندن مقصود ایسه قوم‌دن ، کرج طاشندن عبارت مساماتلی طبقه‌لر ، چاتلاقلی صخره‌لر دکه بومسامات وچاتلاقلر صو ایله مملودر . بوقاریده فرض ایتدیکمز حاله کوره سطح ارضدن صیزوب اینان صولری طوتان طبقهٔ غیر قابل حلول مائل اولورسه بوتقدیرده سویهٔ مانك حاوی اولدیغی مایع مذکور طبقه‌نك میل وانحدارینه تبعاً حرکت وانکبه

جهته جریان ایدر ؛ فقط مجراسنده آقان برچای کبی دکل ؛ برسوزگچدن صویك سوزلمه‌سی کبی جریان ایدر . بوقضیه‌نك اثباتی پك قولای‌در . حتی بونك ایچون صو ایله اشباعه کلش یعنی آله‌بیله‌جکی قدر صو آلمش برقوم طبقه‌سی ایچنده کوچك برچوقور آچمق کفایت ایدر . اووقت کوریلیرکه آچیلان چوقور برحوضدن ویا نهردن صو آقیور کبی بردن بره طولماز . چوقوری احاطه ایدن قوم طبقه‌سنك آره‌لرندن صیزه‌رق، سوزیله‌رك کلان صولر ایله قسم قسم طولار. اشمه‌لرده (بوماده‌یه مراجعت) ده بو حال مشاهده ایدیلیر . قایناقلرده‌یردن بویله نبعان ایدر ، قوم آره‌لرندن پوسکوریر حتی بونك ایچوندرکه اویله منبعلره لسانمزده قایناق نامی ویریلمش‌در . بریردن صو قایناپور تعبیری‌ده اونکتهٔ علمیه‌یی ضامن‌در . (عین . منبع قایناق ماده‌لرینه مراجعت) .

سطح ارضده بریری تشکیل ایدن قابل حلول برطبقه تحتنده غیر قابل حلول برطبقه‌نك بولنمه‌سی دره ایچلرنده کائن اولوب سنه‌نك بعض زمانلرنده صولری آزالان ویا بسبتون کسیلن منبعلرك ،قایناقلرك وجودینی‌ده ایضاحه مدار اولور . واقعا طبیعتده ، آلچاق یرلرده ، دره دیبلرنده بعض منبعلر کوریلیرکه صولری سنه‌ده برقاچ کون حتی برقاچ هفته کسیلیر ، آقماز . چونکه طبقهٔ قابل حلول ایله طبقهٔ غیر قابل حلولك فصل مشترکاری هروقت سطح ارضه ملاق اولمز. بعضاً طبقهٔ غیر قابل حلول آزچوق درنجه بریرده قالیر . بوحالده یوقاریدن صیزوب کلان وغیر قابل حلول اولان طبقه اوزرنده تراکم ایدن صولر طوپلانه طوپلانه مساماتلی طبقه‌نك خیلی تخللی یعنی خیلی قالین برقسمنی اشراب واشباع ایتملیدرکه سویهٔ مائیه‌نك سطح اعلاسی دره‌نك قعری ایله برابر اولسون‌ده اورادن صو خارجه نبعان ایده بیلسین . بوتساوی دوام ایتدکجه صویك جریانه سکته کلمز .

فقط قوراقلق سببی ایله سویهٔ مائك ارتفاعی تنزل ایتدیمی منبعك صویی درحال منقطع اولور ویا آزالیر. طبقهٔ قابل حلول اوزرینه یاغمور یاغوبده بوصولر صیزمه طریقیله آشاغه اینه‌رك سویهٔ مائیه‌نك ارتفاعی اسکی درجه‌ده یوکسلتنجه‌یه قدر منبعك انقطاعی ویانقصانی دوام ایدر .

یر آلتنده کهفلردن ، مغاره‌لردن چیقان بیکارلرده بوقاریده توصیف ایتدیکمز منبعلر نوعندن در . بونلرك چیقدیغی کهفلر، مغاره‌لر بعضاً طبیعی اوله‌رق اویله بر وضعیتده بولنورکه بوصورتله هرکسك نظر حیرتنی جلب ایدن ، و مجملرك آب طبریه دیدکاری والسان علمده وعیون موقوته تعبیر ایدیلن بیکارلر وجوده کلیر (آب طبریه عیون موقوته ویا نائیه ماده‌لرینه مراجعت) .

بورایه‌قدر ارضك بنیه‌سنده طبقه‌لرك تبادلی قاعده‌سنه نظراً بریرده سطح ارضك قابل حلول وتحتنده‌کی طبقه‌نك غیر قابل حلول اولدیغی صورتی تشریح ایتدك . شمدی بونك عکسنی فرض ایده‌لم یعنی بر اوزرینی تشکیل ایدن طبقه غیرقابل حلول وبونك آلتنده‌کی طبقه قابل حلول اولسون . بو حالده طبیعی‌درکه بویله بر یره اصابت ایدن یاغمور صولری ایچری‌یه نفوذ ایده‌مز . آلتنده‌کی طبقهٔ قابل حلولك احتوا ایلدیکی سویهٔ مائیه‌یه اوصولرك بر تأثیری اولماز . بوایکنجی حالده طبقهٔ غیرقابل حلولك آلتنده‌کی طبقهٔ قابل حلوله بریاریق ویا چاتلاق واسطه‌سی ایله مناسبت واتصالی بولنه‌جق اولورسه اووقت بر اوزرنده‌کی صولر بو واسطه ایله آشاغه آقار ، طبقهٔ قابل حلوله جریان ایدر ، ایشته اووقت منبعك عکسی برحادثه اولور .

اویله نقطه‌لرکه بوراره منبعلرده اولدیغی کبی یر آلتندن صو کله‌جکدن باشقه او یرلرده‌کی صولری‌ده مذکور یاریق چاتلاق واسطه‌سیله یرچکوب یوتیور . طبیعتده بویله نقطه‌لره آب‌دزد تعبیر ایدلدیکی ماده‌سنده بیان ایتمش‌ایدك. حتی بعض نهرلر، چایلر، آقار صولر واردرکه آب‌دزد واسطه‌سیله یرك ایچنه کیروب غائب اولورلر. وصوکرا ینه‌یوزه چیقارلر، فرانسه‌ده (رقن) نهری کبی . شوراسنی اخطار ایده‌لم‌که علم الارض تعبیراتندن اولا آب‌دزدلر ایله‌یر اوزرنده‌کی صولرك اکثریا باتدیغی تحت الارض مغاره‌لری ، کهفلری بربرینه قاریشدیرملی‌در . آب دزدلرك صفت امتیازی تحت الارض بر طبقهٔ حلوله ارتباطی‌در . طبقاتك بو ایکنجی حاله کوره ترتیبندن بر اوزرنده متراکم فضله ومضر صولری زیر زمینه آقیتمق صورتیله زراعتده صناعتده استفاده ایدر . (آبار منشقه ماده‌سنه مراجعت) .

تبادل طبقات نقطهٔ نظرندن مطالعه‌یه شایان اولان اوچنجی برحالده ایکی طبقهٔ قابل حلول بیننه برطبقهٔ غیرقابل حلولك تداخل ایتمه‌سی صورتی‌در. طبیعی‌درکه بو حالده اورته یرده‌کی طبقهٔ غیر قابل حلول ، قابل حلول اولان طبقه‌لر آره‌سنده بر سد حائل تشکیل ایدر وبونك سطح اعلاسی اوزرنده بر سویهٔ ماء بولنور . الك آلتنده‌کی ، طبقهٔ قابل حلوله‌کلنجه بو دخی غیرقابل حلول بر طبقه اوزرنده اوله‌رق بونکله برابریان طرفلرندن سطح ارض ایله مناسبت ومواصلتده بولنه‌بیلیرکه بو تقدیرده مسأله براز صوکرا تصور ایده‌جکمز دردنجی حاله داخل اولور . یوق بوطبقهٔ قابل حلولك اکر بویله بر سطح ارض ایله هیچ مناسبتی اولمز ، یان طرفلریده غیرقابل حلول کتله‌لر ایله مقطوع بولنور ایسه ایشته اووقت بدیهی‌درکه اوزرنده‌کی طبقهٔ غیرقابل حلولك تشکلی زماننده بری مذکور طبقهٔ قابل حلولك حاوی اولدیغی صولر اوراده راکد وایستاده برسویهٔ مائیه تشکیل ایتمش اولور . طبقاتك او صورتله ترتیبنك امثالی نادردر . معدن اوجاقلری آچیلدیغی وقت بعضاً بو حاله تصادف ایدیلیور .

بحثمزه اصل تعلق اولان دردنجی حال که ایکی طبقهٔ غیرقابل حلول بیننده محصور برطبقهٔ قابل حلوله

لوقوموتیفلرده ، آتشجی ، ماكنیستك معاونیدر . بونك ایچون دمیر یوللرنده مستعمل اولان اشارات معهودهیی طانیمق ، تهلكه زماننده اتخاذی ایجاب ایدن تدابیری بیلمك ایستر . صنایعده ، باخصوص اذابه وبدلر فرونلرنده آتشی طاونده بولوندیرمق ، تأثیرینی مطلوب صورتده ایقاع ایتدیرمك آتشجینك مهارتنه موقوف اولدیغی كبی بخار قزانلرینی اداره ایدن آتشجیلرك خدمتی دخی ماكنهنك انتظام فعلی ، قضا وقوعنه میدان ویرلهمك كبی تقیدات نقطهٔ نظرندن پك اهمیتلی در .

دمیر خانهلرده ، دارالصناعهلرده آتشجی اوجاغنی ویا فرونی اداره ایدهن بر اوستهنك بر كهیاسی معینندهدر . بخار قزانلرنده ، لوقوموتیفلرده واپورلرده چرخجینك یعنی ماكنیستك امری تحتندهدر. وكومورجی نامیله درت صنفدر . رتبهلری نفردن چاووشه قدر در . جملهسی چرخجی ضابطنك امری تحتنده بولونورلر . رتبهلرینه كوره معاشدن فضله بر وظیفهٔ معینهلری واردر .

آتشجیلك س . آتشجی صنعتی .

آتش چاموری اس . مختلف نسبتده سیلیقه ، وآلومینه وصو ن عبارت برمادهدر. انواعی مختلفدر. باشلیجه معدن كومورینی حاوی اولان طبقات ارضیهده بولونور . یوكسك درجه آتشه معروض اولان طوغلهلر ودوكهجیلرك قوللاندیغی پوتهلر هپ بوچاموردن یاپیلیر . انكلترهده ستوربریج ووورسترشر دینن موقعلرده چیقان آتش چاموری جملهسنك اعلاسیدر. اركلی معدن همایوننك قوزلو وزونغولداق كبی موقعلرندهدخی موجوداولوب كسمه تعبیرایدیلیور (آتش طاشی مادهسنه مراجعت).

آتش چیبانی اس . ن. چیبان .

آتش چیچكی اس . مریمیه یعنی آطه چایی فامیلیاسندن برجنس نباتدر .

بر قاچ نوعی واردركه جملهسی زینت نباتاتندندر . اوروپاده ، بزم طرفلرده نباتات سنویهدندر . فقط قشلاقلرده بر قاچ سنه یشایهبیلیر . بویی برمترهیهقدر واریر . ساق واغصانی تویلیدر . یاپراقلری بیضی ویورك شكلنده اولوب كنارلری غیر متساویدرجهده دیشلیدر. یاپراقلرك رنكی آچیق یشیلدر. چیچكلری غایت قرمزی اولوب سكزر ، اونر حلقهٔ زهرویه صورتندهمجتمعدر وبو حلقهلرك آرهلری فاصلهلیاولوب جملهسی اوزون بر سنبله ویاعنقود تشكیل ایدر . چیچكلرك كأسی یشیل، شكلی جرسی یعنیچاك كبیدر. اوزری تویلی وبش دیشلیدر. تویجی داخلاً قطیفه تویلی اولوبتقریباً كأسدن ایكی كره دها اوزوندر. تویجك كناری آچیق اولوب ایكی شفه (دوداق) یه منقسمدر . آلات تأنیث وتذكیری خارجدر . یعنی چیچكك خارجنه چیقمشدر . آتش چیچكنك منبت اصلیسی آمریقاده، فلوریدا قطعهسیدر. بورادهنباتات خالدهدندر .

آتش چیچكی (بو دور ـ) بو نوعهنك ، مثال نوعیدن یعنی مادهٔ سابقهده ایراد ایدیلن آتش چیچكندن فرق چیچكلرك دها زیاده مشعر (قطیفه تویلی) ودها قویی قرمزی اولملرندهدر . بوندنباشقه ساقده پك زیاده داللیدر ، استطالهلری او قدر چوقدركه هیئت مجموعهسی بر ملتفه تشكیل ایدر . بویی ٥٠ـ٦٠ سانتیمترهیی تجاوز ایلهمز. بونك ایچون بو دور دنیر .

— زراعتی . — آتش چیچكی وسائر نوعهلرینك تخملری استانبولده مارت آینده یاصدقلره دیكیلیر بعده فیدهلری یاصدقدن چیقاریلهرق ایستنیلن یره غرس ایدیلیر. فیدهلرك آرهسی ٥٠ـ٦٠ سانتیمترهاولملیدر. چیچكلری ایله طرحلراوزرنده كوزل برمنظرهتشكیل ایدرلر . چیچكلر حزیرانده آچمغه باشلار ، تشرین ثانی یه قدر تعاقب ودوام ایلر . صیجاقدن پك زیاده

خوشلاندیغی ایچون موقع غربی حرارته معروض اولملیدر . یازین صیق صیق صولاملیدر . حرارتی معتدل قشلاقلرده ، لیمونلقلرده ساقیلر ایچنده‌ده یتیشدیریلیرکه بو حالده دقت واعتنا ایله، اصولنه توفیقاً اجرا ایدیلن قرز (نباتات مغروسه‌نك ، طومورجقلرك حشیشی اولان اوجلرینی طرنق ایله قوپارمق عملیه‌سی) ایله برقاچ سنه دوام ایده‌بیلیر .

آتش چیچکی، عقاله یعنی چلنك طریقیله‌ده تکثیر ایدیله بیلیر .

آتش حق اس. اکمك فرونده طبخ اولندیغی وقت وزنندن ضایع ایتدیکی مقدار .— اکمك فرونده طبخ اولندیغی وقت بالطبع ثقلی تناقص ایدر ، بر قیه اکمك کمال طبخ ونضجنده حقیقی اوله‌رق ضایع ایلدیکی مقدار بالتجربه تحقیق ایدیله‌رك بو مقدار نقصانه آتش حق ویا حق نار تعبیر ایدلمشدر. بلدیه نظاماتنده آتش حق کیلوده ۲۵ غرامدر. دها زیاده نقصان ظهور ایدن اکمکلر، بلدیه مأمورلری طرفندن بولندیغی حالده ، مصادره ایدیلیر . بوندن باشقه اکمکجی نظامنامه‌سنه مخالف برحرکتده بولنان اکمکجی‌دن بربشلکدن بش بشلکه قدر جزای نقدی آلنیر .

وزن نقصانه بناءً مصادره ایدیلن اکمکلر فرونجی‌نك یعنی بو اکمکلری اعمال ایدن خبازك حسابنه عائددر . بناءً علیه بلدیه مأمورلری مقیم ویا گزدیریجی اکمك صاتانلردن مصادره ایلدکلری اکمکك عدد ومقدارنی مبین اکمکجیلرك یدینه بر علم وخبر ویررلر .

آتش خاطر فا. صف. هرکوردیکی گوزلی سون ، قلبی صاران آدمه وصف اولور . || سوزی یاقیجی وتأثیرلی اولان . || یك ذکی وذهنی وقاد .

آتشخانه فا. اس. آتش یاقیلان یر . اوجاق. || آتشپرستلرك عبادتخانه‌سی .

آتشکده (بو ماده‌یه مراجعت) .

آتشخرام صف . آلو کبی اوزانه‌رق ، صالنه‌رق کیدن، سرعتلی کیدن: شعله‌سرو آسا چیقار حاکدن اول یرلرده کم . پامال توسن آتشخرام ایتدك بنی

آتش خطی اس . آتش ـ فنون عسکریه ماده‌سنه مراجعت

آتش خطی اس. طوپچیلقده طوپك آغزی ایله هدف بیننه وصلی توهم اولنان یعنی طوپ محورینك استقامت اوزره تمدیدندن عبارت اولان خط مستقیمدر .

آتش خواجه — تراجم هندستان شعراسندن خواجه علی حیدرك مخلصیدر . حیدر علی ماده‌سنه مراجعت

آتشدان فا.اس. ایچنه آتش قونان قاب. مانغال. ال مانغالی . آتشلك

آتشدان لهیب دوار اس. حکمت طبیعیه‌ده، ره‌وربر بر فرونه وضع اولنمش برنام درکه ترکی اولادر (ره‌وربر فرونی ماده‌سنه مراجعت) .

آتشدیرمق مص (آتش‌دن). آغزه چابوق چابوق یك ولقمه آتمق : پلاوی آتشدیریبور . || آغزدن حدت ایله‌ر لاف آتارق مناقشه ومؤاخذه ایدشمك : بربرینه یك قباحه آتشدیریورلر. || سوکوب صایمق : اما آتشدیریورها .

— آتشمق فعلنك متعدیسی . ن آتشمق .

آتشدیرمه اس. آتشدیرمق مصدرندن اسم.

آتشدل فا. صف . آتش یورکلی (بو ماده‌یه مراجعت) .

آتش دهقان فا.اس. اول آتش درکه اکینجیلر جوباتی حصاددن صوکرا آکز تعبیر اولنان خس وخاشاکه اوروررلر . ترلایه قوت اولمق ملاحظه‌سی ایله . (برهان)

افضل الدین خاقانی بیت آتیده ایراد ایله‌مش :

فلك چون آتش دهقانیان كین میكشد برمن
كه برملك مسیحم هست مساحی و دهقانی

آتشرنك فا. صفـ. آتش كبی قیزیل رنكده ، لعلی .

آتش رومی — (روم آتشی) اس. ازمنهٔ متقدمه‌ده و قرون وسطاده محاربات بحریه وبریه‌ده استعمال ایدیلن وسائط ناریه‌دن بری ایدی‌كه دشمنه قارشو و بالخاصه قابل اشتعال اولان موادی یاقمق ایچون استعمال اولنوردی .

بو آتشه ، عرب، عثمانلی ، روس دونمالری علیهنده روملر طرفندن استعمال اولندیغنه نظراً آتش رومی نامی ویرلدیكی كبی اخیراً عربلر طرفندن اوروپالیلره قارشی استعمال اولندیغی ایچون بوكا عرب آتشی دینمشلر ایدی. عربلر كرك آتش كمیلرینه (بو ماده‌یه مراجعت) كرك بو آتشه كندیلری (حراقه) تعبیر ایدرلر ایدی . روم آتشی ، عرب آتشی بونلر مادهٔ مذكوره‌یی استعمال ایدن اقوامه نسبتله وضع ایدیلن تعبیراتدندر . فقط موجده نسبتله اسم ویرلمك اقتضا ایدرسه چین آتشی ویا آتش چینی دیمك دها طوغری اولور . چونكه اولا روملر ثانیاً عربلر بو آتشی چینلیلردن اوكره‌نوب استعمال ایتدكاری تحقیقات تاریخیه ایله آكلاشلمقده‌در .

آتش رومی‌نك ایجادی ، كیمیا علمنك مطلعنده ظهوره كلن كشفیاتك اوائلندندر . روملر بو آتشی اوكرندكدن صوكرا ، محاربات بحریه وبریه‌ده تأثیرات تخریبكارانه‌سنی بالتجربه اللرنده دهشتلی بر سلاح اولدیغندن صورت اعمالنی بیوك بر سر اوله‌رق درت بش یوز سنه محافظه ایتدیلر . بو مدت ظرفنده استعمالی بیزانسلیلره منحصر قالدی . نه اولدیغی بیلنمدیكی ایچون درکه بو آتش او وقتك محاربلرینی فوق العاده اوركوتمش ایدی . بوخشیت زمانمزه قدر دوام ایلدی .

مورخ لویو دیوركه :

« آتش رومی صوده یانار ایدی، هرشیئی یاقوب بتیرر ایدی. نه‌طاش نه‌دمیر بو آتشك تأثیرینه طیانه‌مز ایدی . اوق ، منجنیق قوللانلدیغی وقت كایتلیجه آتیلیر ایدی‌كه برق كبی پارلایه‌رق ، رعد كبی كورولده‌یه‌رك هواده كیدر ، واردیغی یرده دهشتلی بر انصدام ایله طابورلری ، بنالری كمیلری كاملاً احراق و امحا ایلر ایدی . حتی بعض روایاته نظراً یالكز آتش رومی دكل، بونك ایقاع ایلدیكی حریقلر بیله انطفا ناپذیر اولمق خاصیتنی حائز ایمش . عربلر معاویه زماننده استانبولی محاصره ایتدكاری وقت (۶۷۳ـ۵۱) كه اوچنجی قسطنطین‌ك بشنجی سنهٔ حكومتنه مصادفدر ، ممالك اسلامیه‌دن فرار ایله استانبوله التجا ایدن قالیكوس نامنده بری (برروایته كوره سوریه‌ده بعلبكده ، روایت اخرایه نظراً مصرده مدینة الشمس‌ده معمار ایمش) استانبوله التجا ایده‌رك روملره او آتشی كتیرمش . بوكا مبنی قالیكوس آتش رومینك خلاف حقیقت اوله‌رق موجدی ظن اولنمش . بو آتش ایله او وقت دولت امویه دونماسی قدیم سیزیك (شیمدیكی اردك) پیشكاهنده احراق اولنمش ایدی .

ینه ۳۳۹ تاریخ میلادیسنده استانبولی محاصره‌یه كلن بر روس دونماسی‌ده آتش رومی ایله احراق و امحا اولنمش ایدی. بووقعه‌یی تصویر وحكایه ایدن روس مورخی نستورك قولنجه یونان آمیرال قنادلی بر آتش ویر نوع بورو ایله روس كمیلری اوزرینه آتش یاغدیرر ایمش . روسلر پك زیاده اوركمشلر ، خوف وخشیتلرندن كندیلرینی دكزه آتمشلر، پك آزی قورتیلوب مملكتنه عودت ایده‌بیلمش . بیزانسلیلر بو آتشی ،دشمنه دها زیاده دهشت ویرمك ایچون معدندن

دوزولمش حیوانات مهیبه آغزندن رمی ایدرلر ایمش. روم آتشی اولا یالکز محاربات بحریه‌ده استعمال ایدیلیر ایدی. بعضاً ساحلده بولونان قصبات واهالی اوزرینه‌ده آتیلیر ایدی.

روم آتشی یالکز بیزانسلیلره منحصر قالمادی، آنلر بو سری صاقلایه‌ماقلایه اونوتدقدن صوکرا، شرق مسلمانلری، بو آتشك صورت اعمالنی ینه چینلیلردن اوکره‌نه‌رك، محاربات بحریه‌ده درلو درلو صور وخدع ایله استعماله باشلادیلر. روم آتشی عرب آتشی اولدی. جنود اسلامیه بو آتشی اك زیاده محاربات بریه‌ده، باخصوص دشمن اردولری علیهنده استعمال ایلمشلر، اوروپا عسکرینه بو صورتله‌ده دهشت ویرمشلردر. عربلرك محارباتنه دائر اوروپاده یازیلان تاریخلرك روایتلرینه نظراً بومشهور محاربه‌لرده اسلام جنکاورلری، آتش رومی نامی ویریلن بر مخلوط محرق استعمال ایدرلر ایدی‌که لوبونك نقل ایتدیکنه باقیلیرسه بو آتش مدهش بر طرقه ایله دشمن طابورلرینی، مبانی‌یی، سفائنی یاقار محو ایدر ایمش. میشودیورکه بو آتش اودرجه، وقدر تهلکه‌لی ودهشتلی ایدی‌که دکزك طالغه‌لری بونی اطفا ایتمدکدن باشقه، شدتنی تزیید ایدر ایدی. خلاصه مورخ سه‌زار قانتوده شویله دیور: بو آتش اخشابه، انسانلرك اتنه ویا حیواناتك بدننه یاپشدیمی، هیچ بر مدار ومعاونت بشریه ایله خلاص اولمق قابل دکل ایدی. صو بو آتشی دها زیاده تشدید ایدر ایدی. آتلر قورقودن قاچارلر، کیلر، آرتق امید خلاص اولمیه‌رق، طعمهٔ نار اولورلر ایدی. عربلردن آتش رومی اوروپالیلره انتقال ایلمش، فرانسه‌ده، انکلترده‌ده، آلمانیاده محاربات مختلفه‌ده قوللانلمشدر. قره باروت وطوپك ظهوریله برابر آتش رومی‌ده بر مدت عدم آباد نسیانده قالدی. دها صوکرالری عین وجه ایله آتش رومی نامی تحتنده احراق کله‌لرنده استعمال وهاون واسطه‌سیله انداخت اولونور دیکر بر مادهٔ مشتعله ایجاد اولوندیغی کبی مایع حالنده ویکی آتش رومی نامیله بر طاقم مرکبات دخی قوللانلمشدر.

آتش رومی حقنده احمد مدحت افندی حضرتلرینك (مفصل) لرنده مندرج اولان معلومات جامع اولمغله بورایه نقل اولوندی:

محاربه‌لرده باروتدن ماعدا وآندن اول آتش استعمالی بزم بو طرفلرده اك اول روملرده کورلمش وبو آتشلر همان هر لسانده روملره نسبتله «فوغره‌ژوا» دیه ویاخود تلفظ تخالفندن ناشی بوکا‌یه آز چوق قریب اولان بر لفظ ایله تسمیه قلنمش اولدیغندن بز دخی بوراده اولفظك عثمانلیجه‌سی اوله‌رق بندمزه «آتش رومی» سر نامه‌سنی تعلیق ایلدك. روملر بو آتشك ایجادی دخی کندیلرینه میسر اولمش بر موفقیت اولدیغنی وحتی باروتك دخی اساسی بو آتش اولمغله اصول محاربات قدیمه‌یی بالکلیه دکشدیرمش اولان باروت اختراع مهمنكده شان وشرفنك کندیلرینه عائد اوله‌جغنی ادعا ایدرلر ایسه‌ده ادعالك بودرجه‌سی واهیدر. واقعا سوریه اهالیسندن معمار قاللینق اسمنده بر روم یدنجی عصر میلادی اواخرنده وقسطنطین بوغاناتك ایمپراطور بولوندیغی زمانده آتش رومی استعمالنی اورته‌یه قویمش وایمپراطور موی الیه اوزمانلر دولت اسلامیهٔ امویه ایله ایتدیکی محاربه‌لرده بو آتشی استعمال دخی ایتمش ایسه‌ده قاللینق آتش رومی‌یی فی الحقیقه کندیسی ایجاد ایتمش اولمیوب بلکه چینلیلردن اوکرنمش اولدیغی مؤخراً تاریخ نظرنده تحقق ایتمشدر. زیرا روملر بو صنعتی اسرار مکتومه‌دن عدایده‌رك مؤخراً بالکلیه غائب دخی اولمش بولوندیغی حالده عربلر ینه چینلیلردن صنعت مذکوره‌یی هم‌ده دها مکمل اوله‌رق اوکرنمش بولوندقلری جهتله محاربات صلیبیه اثناسنده بو صنعتی محارباته تطبیق خصوصنده اوقدر مهارت کوسترمشلردرکه صلیبیون اوزمانلر

صنعت مذكوره‌یه واقف اولمدقلرندن اوزرلرینه یاغدیریلان باران آتشیندن طولاییی دوچارولهٔ وهراس اولمشلردر . سن لوئی ایله محاربهٔ صلیبیه‌یه كیدن ژوانویل خرستیانلرك بوخوفنی غایت تحف برصورتله حكایه وتعریف ایتمكده‌در . پروسیا امرای عسكریه‌سندن موسیو مایرك تدقیقاتنه كوره آتش رومی‌یی روملر میاننده بیله ایلك استعماله‌باشلامش اولاد آدم بسالف الذكر قاللینق دكلدر . بو صنعت بیزانتینلرده دها میلادك دردنجی عصر اوائلنده معلوم ایمش . جزویت پاپاسلرندن مدقق مشهور آمیوت چیندن بوصنعتك آناطولی وسوریه طرفلرینه طوغری انتشاری میلادك ایكنجی عصرنده وقوعه كلدیكنی ادعایه قدر وارمقده‌در . فقط بو اختلافات تاریخیه‌نك كافه‌سندن قطع نظرله آتش رومینك اسرار مكتومه‌سی شایع اولمش بولندیغی حالده یكی كیمیا- كرلرك بونی تكرار كشفندن صوكرا ایمپراطوراوچنجی ناپولیونك یاورلرندن جنرال فاوه پارس كتبخانهٔ كبیرنده غایت اسكی برعرب خط دستی بولندیغنی اعتراف ایلیوركه قدمانك آتش رومی صنعتی مكملاً بونده مندرج وموضح اولدیغی سویلیور . آتش رومینك اك بیوك قدرت تخریبیه‌سی دونمالر آره‌سنده‌كی مباحاتده كورلمشدر. طوپ ایجاد اولنجه‌یه قدر كمیلر حین محاربه‌ده بورده بورده‌یه یناشیرلر ایدی. حتی كمیلرك یكدیكری اوزرینه هجوم ایتملری ازمنهٔ قدیمه‌دنبری كوریله كلن احوال بحریه‌دن اولوب بونك ایچون شمدیكی زرهلیلره اولدیغی كبی قالیونلرك باش طرفلرینه برر وبعضلرینه ایكیشر اوچر مهمیز دخی ربط اولنور ایدی . ایمدی كمیلر بویله یقیندن محاربه‌یه مجبور اولدقلری حالده آتش رومی استعمالك نه دهشتلی تأثیراتی اوله‌جغی ایلك خیالده بیله انسانك كوزلری اوكنده تجسم ایدر . حالبوكه آتش رومی‌یی كمیلر اوزرینه مسلط ایتمك ایچون یالكز كمیلرك بورده بورده‌یه كلملری‌ده لازم اولیوب بو مهاجمه‌یی برقاتدها دهشتلندیرمك ایچون آتش قایقلری ایجاد اولنمشدی كه بورده بورده‌یه كلن كمیلر اوزرندن ال ایله بری برینه آتش رومی حواله ایلدكلری حالده اشبو آتش قایقلری برلیمانده لنكر انداز اولان كمیلر اوزرینه‌ده هجوم ایده‌رك مقتدر اوله‌بیلدكلری قدرینی وبعض كره كافه‌سنی احراق بالنار ایلدكلری بیك دفعه كورلمشدر . آتش قایقلری [١] دینلن شی شمدیكی كیك صندالر بچمنده وفقط دها بیوك وجسامتنه نسبتله غایت خفیف شیلر ایدی‌كه بونلر اوزرینه كورك چكمكده قوتی وكمیجیلكده مهارتی وجسارتی اولان لزومی قدر آدملر بینر ویانلرینه اقتضاسی درجه‌سنده آتش رومی دخی آلوب دشمن سفائنی اوزرینه هجوم ایده‌رك صوقوله بیلدكلری كمیلر علیهنه آتشلرینی حواله ایدرلرایدی. قایقلردن بعضلرینك باش طرفلرنده فوارهٔ آتشین صورتنده لاینقطع آتش پوسكورر برر معدنی اسطوانه بولنور ایدی‌كه بوحالده او آتش قایغنك دشمن سفینه‌سنه صوقلدیغی زمان سفینه‌یه آتش ویرنجه‌یه قدر اورادن آیرلیه‌رق آتش پوسكورمه‌سی لازم كلیر ایدی . حالبوكه بو مثللو فواره‌لو كمیلرده دخی بوانه‌رق دشمن سفینه‌لرینه تقرب ایلدیكی حالده یاقلدیغندن شویولده آتش قایقلریله كمیلر آره‌سنده بری بری اوزرینه آتش یاغدیرمقدن عبارت بر محارقه پیدا اولور ایدی‌كه بعض كره آتش قایغی علوله‌رك آنك یاندیغی دخی واقع اولور ایدی. بناءً علیه بعض نوع آتش قایقلری دكز ایچنده دخی انطفاسی قابل اولمیان مواد مشتعله‌یی حاملاً دشمن سفائننه صوقولوب بونلری یاقدقدن وسفینه اوزرینه حواله ایلدكدن صوكرا كندیلری رجعت وفرارایدرلر ایدی كه بونك تهلكه‌سی اولكیلردن زیاده اوله‌جغی دركاردر . ینه بو یولده‌كی آتش قایقلرندن بعضلری دشمن كمیلرینك كوكرته‌لری اوزرینه بعض آلات

---

[١] آتش كمیسی ماده‌سنه مراجعت

خفيفه ايله عظيم آتش رومى دخه‌لرى فيرلاتيرلر
ايدى . ينه بو يولده‌كى آتش قابقلرندن بعضلرى دخى
كنديلرى يانمق اوزره ترتيب اولنورلر ايدى‌كه بونلرك
آرقه‌لرى صيرا بر باشقه صندال دها كيده‌رك اصل
آتش قايغى ايچنده بولنانلر قايغى ياقدقلرى زمان دكزه
آتلارلر وكرى‌ده‌كى صندال ايچنده بولنانلر بونلرى
دكزدن دوشيروب قورتاررلر ايدى . بر از تأمل
ايديله‌جك اولور ايسه شمديكى محاربات بحريه‌ده
توربيل استعمالى وتوربيل استمبوطلريله دشمنك
بيوك سفينه‌لرى اوزرينه هجوم ايتمك اصولى ايشته
اسكى زمانك شو آتش قابقلرندن آلنمش بر فكر
اولديغنه شبهه قالماز . زيرا توربيللر ايچنده‌كى مادۀ
مخربه دخى هر حالده اجزاى مشتعله‌دن عبارت
بولنوب يالكز قدمانك اجزاسى آهسته آهسته
يانديغى حالده معاصرينك اجزاسى دفعةً يانه‌رق صدمه‌سيله
اك بيوك زرهليلرى دخى غرق ايلكده بولنيور
ديمكدر. عربلرك اهل صليب اوزرينه آتش رومى
استعمال ايتمش اولملرندن ماعدا بك چوق محاربات
سائره‌ده دخى بوواسطۀ مخربه‌يه مراجعت اولنمش
بولنديغى تواريخده مقيددر . اونجى عصر ميلاديده
ايمپراطور لهئون پياده عسكرينك قالقانلرى آرقه‌سنه
اوفاجق بر خزينه قويه‌رق درونلرنى مايعات مشتعله
ايله طولديريغندن تمام ايكى عسكر قارشو قارشويه
كلنجه قالقانلرى ايلرويه طوغرو آتشلر پوسكورمسيله
دشمنى يا احراق وياخود بهمحال رجعته مجبور اوله‌جق
صورتده شاشيرتمق يولنى بالتصور موقع اجرايه دخى
قويمشدر، ١٠٩٨ سنۀ ميلاديه‌سنده آلكسى قومننك
پيزانلره قارشى سوق ايله‌ديكى دوننمايى تشكيل ايلين
سفينه‌لرده آتش رومى بر صورت مكمله‌ده موجود
ايدى. كميلرك باشلريله قيچلرنده بر آتش طولومبه‌سى
موجود ايدى‌كه باشده بولونان طولومبه‌لر هجوم
اولونه‌جق كمى‌يى ياقمق ايچون اولديغى كبى قيچده
بولونان طولومبه‌لر دخى كنديسى اوزرينه هجوم ايده‌جك
اولان كمى‌يه قارشو مدافعه ايچون ايدى . فرانسه‌ده
١١٤٨ سنۀ ميلاديه‌سنده مونتروى بالله‌ى تحت محاصره‌يه
آلديغى زمان پلانتاژنه دخى آتش رومى استعمال
ايتمش اولديغنى فرانسز تاريخلرى يازمقده‌درلر . حتى
ينه بو تاريخلر محاربۀ مذكوره‌ده شو مهارتك
كوستريله‌بيلمسى اوله‌جه صليبيونك عربلر ايله ايتدكلرى
محاربانده آتش روميك تأثيراتنه دوچار اوله‌رق
بعض سوريه‌ليلردن بو صنعتك اسرارينى اوكرنمش
بولنملرى ثمراتندن اولديغنى دخى اعتراف ايدرلر .
عكاده ١١٩١ سنۀ ميلاديه‌سنده صليبيون ايله اسلام
آره‌سنده وقوع بولان محاصره ومحاربه‌ده استعمال
اولونمش بولونديغى كبى ١١٩٣ سنه‌سنده انكليزلر
ديه‌پ اوزرينه هجوم ايله‌دكلرى زمان فليب اوكوست
دخى آتش رومى استعمال ايتمش و١٢٠٣ سنه‌سنده
ابو قير محاصره‌سنده و١٢١٦ سنه‌سنده ژان هاشت
طرفندن مشهور بووه محاصره‌سنده دخى بوواسطۀ
مخربه‌يه مراجعت اولونمشدر. بوراده تعيين ايلديكمز
تاريخلره دقت اولونور ايسه كوريلور، آكلاشيلير كه
اون ايكنجى عصر ميلاديك اواخرى ايله اون
اوچنجى عصر ميلاديك اوائلنده يكرمى اوتوز سنه
ظرفنده وقوعه كلن برچوق بويوك محاربه ومحاصره‌لرده
آتش رومى قوۀ تخريبيه‌سنه مراجعت ايدلك تعمم
ايتمش بر موده حكمنى آلمشدر .

ويللاره نام مؤلفك تدقيقاتنه كوره طوپلرك
ايلك ايجادى مرمردن وياخود معدندن كولله انداختيله
فعليات تخريبيه‌سندن استفاده ايچون اوليوب بلكه
آتش رومى‌يى حاوى ظرفلر انداختيله قوۀ احراقيه‌لرندن
استفاده اولنمق مقصدينه مبنيدر . مؤلف مومى‌اليهك
اثبات مدعا ايچون ايراد ايله‌ديكى دليل دخى شايان
دقتدر. زيرا اليوم اك اسكى اولمق اوزره موزه‌خانه‌لرده
موجود بولونان طوپلرك شيمدى بزم زمانمزده صو

بوللری ایچون بیله استعماللرینه تنزل اولونه‌میه‌جق درجه‌لرده اینجه‌وعاجز اسطوانه‌لردن عبارت بولونتلری بونلرك قطرلرینه یعنی چاپلرینه مساوی دانه انداخق ایچون اصلا تحمللری اوله‌میه‌جغنی آکلاتدیغندن بو طوپلر اولسه‌اولسه آتش رومی انداختنه‌یارایه‌بیله‌جك بر نوع روکت اولمق اوزره‌تلقی اولنه‌بیلور . مؤلف موسی‌الیه قویاً اعتقاد ایلیورکه اول امرده آتش رومی ظرفلری کبی خفیف مرمیاتی آتمقدن باشلایان طوپجیلق‌بالتدریج مرمی‌ومعدن دانه‌لر آتمق وبونلردن دخی درونلری تجویف ایدیلن خمبره‌لر وجوده کلمك درجه‌لرنده‌کی ترقی بر خیلی زمانلرده حصوله‌کلمشدر.

تیمورلنکك بعض محاصراتده واز جمله ازمیر محاصره‌سنده آتش رومی استعمال ایتمش اولدیغی معلوم بولونوب فاتح سلطان محمد حضرتلری استانبولی محاصره ایلدکلری زمان دخی روملر اشبو آتشك قوهٔ تخریبیه‌سیله عثمانلیلرك کمیلرینی یاقغه چالشمشلر وهله اخشابدن معمول محاصره قله‌لرینی یاقمغه موفق اولمشلردر . مع هذا استانبول محاصره‌سندن صکره آتش رومی مسئله‌سنك آرتق تاریخ عالمنده آدی باتمش اولدیغنه ذاهب اولمامیلدر . هنرورانك بوبابده‌کی تدقیقاتی زمانمزه قدر دوام ایده‌کلمشدر . ازجمله فرانسه‌ده اون دردنجی ، اون بشنجی لوئی زمانلرنده برطاقم هنرورلر صنعت مذکوره‌یی زیاده‌سیله ترقی ایتدیرمك دعواسیله میدانه‌چیقمشلردر. بونلردن بریسی مشهور مارکی دومونتسکیونك کوزی اوکنده اجرا اولنان تجربه‌ده درونی آتش رومی ایله مملو اولان بر مرمی‌یی صو کسمندن آشاغیسنه اصابت ایتدیردیکی کمی‌یی احراقه موفق اوله‌بیلمشدر. زمانمزه قدرقریب اولان‌بروقتده انکلیز جنرللرندن«قونغرو» بو صنعتی احیایه پك چوق خدمت ایلدیکی کبی بالخاصه آوستریالیلر دخی بونی صنایع حربیه‌دن عد ایده‌رك ترقیسنه خدمت ایتمشلردر . بوکون دخی محاربات بحریه‌ده وبر درجه‌یه قدر محاربات بریه‌ده بیله روکت استعمالی موجوددرکه‌روکتلرك اسکی آتش رومیلرك اکمل اولنمش صورتلری دیمك‌اولدیغی صنایع‌عسکریه‌یه واقف اولانلر نزدنده محتاج تطویل دکلدر .

آتشزا . صف . (آتش‌طوغوریجی‌معناسنه‌فارسی مرکب برکلمه‌در . حکمت طبیعیه‌ده حرارت حاصل ایدن جسملره وصف اولور : بو جسمك آتشزا خاصه‌لری واردر . || ماکنه‌ده مهنی اوله‌رق‌حرارت حصوله کتیرن جهازلره تعبیر ایدیلیر .
فرانسزجه ترموجن مرادفی .

آتشزبان صف (فا. آتش‌ایله‌زباندن یاپلمش). سوزی آتش کبی یاقان واینجیدن کمسه‌یه وصف اولور . دیلی زفیر . آتشزبان بر قاری . || بلیغ ومؤثر : بر شاعر .

آتشزده . صف (فا. آتش ایله‌زده‌دن مرکب). آتشه اوغرامش. یانمش. || عشقه‌مبتلا : آتشزده برقلب .

آتش زاویه‌سی اس . طوپجیلقده بر طوپك موضوع بولندیغی موقعه وطابیه‌یه نظراً دائرهٔ افق اوزرنده آتش ایده‌بیله‌جکی قوس مقداری بوکا طوپجیلر دریسه زاویه‌سی دیرلر .

آتش سدی اس . ماکنه‌ده بخار قزانلری اوجاقلرینك‌اسقره‌لری ارقه‌سنده دیوار طرزنده اعمال ایدلمش اولان سدکه آتشجیلر بیننده بوکا (یالازلق) تعبیر اولنور .
— آتش سدی آتش قنالی دینن مجرایی طارلاتدیغی جهتله بوراده آتش غازلرینك سرعت جریانی زیاده اولور. بناءًعلیه یالازلغك اوته طرفنده قنال تکرار توسع ایتدیکندن آتش غازلری هنوز تمامیله یانمامش مواد محترقه‌یی حاوی اولدیغی حالده

هوا یعنی مولدالحموضه ایله تماسه کلەرك تکرار احتراق ایدەرك بو صورتله خیلی حرارت حاصل اولور . بوندن بشقه یالازلق کور وجروف پارچەلرینك قناله دوشمسنه دخی مانع اولور . (دها زیاده تفصیلات ایچون یالازلق واوجاق مادەسنه مراجعت) .

آتش سیال اس . (آتش ایله عر . سیالدن مرکب) شراب ، باده

آتش سکوندیرمك . مص (تر . لغ .) ، حرارتی اولان کمسه حرارتی تسکین ایتمك ایچون صغوق وصغودیجی شیلر ایچمك دیمك .

آتش طاشی اس . آتشه‌طیانیر یعنی آتشك تأثیریله بوزولماز طاش . || چاقق طاشی .

— کیمیای صناعیده — علی العموم یوکسك درجهٔ حرارته قارشو مقاومت ایدن یعنی تأثیر آتش ایله معین بر مقصد ایچون غیر قابل استعمال بر حاله کلەجك صورتده دوچار تحول اولمیان موادە آتش طاشی یاخود آتشه طیانیر مواد ثابته (Matiére fixe) تسمیه اولنور . بوکا بناءً مقصد ومحل استعماله کوره آتش طاشی تعبیرندن علی العمیا غیر قابل احتراق ، غیر قابل ذوبان وطیران اولان اجسام ثابته آکلاشیلیر . اوجاق وفرونلر ایچون برنوع چوملکجی چامورندن یعنی تراب کیلی دن معمول آتش طاشلری (آتش طوغلەلری) مستعمل اولدیغی کبی غرانیت ، پلاتین ، کیرج ، ماغنزیا وبوکا مماثل مالزمهٔ ثابته دخی آتشه طیانیر اذابه بوتەسی اعمالی خصوصنده قوللانیلیر . آتشه طیانیر مطلیاته کلنجه بونلر ، اوزرلرینه طلا اولنان اجسامی یالکز بالسهوله یانقدن وقایه ایدوب بوقسه اجسام مزبورەنك اریمك و تفحم ایتمك کبی بالذات حائز اولدقلری خواص متحولەیی تعدیل ایدەمزلر . آتش قاصەلری اساساً درونلرنده محافظه اولنان نقود واشیایی یانغین آتشنك تأثیرندن وقایه‌یه مخصوص اولوب ایکی قاتلی وآرەلری کول ، شاب و... الخ کبی حرارتی آز نقل ایدن مواد ایله مملو اولەرق ترتیب واعمال ایدیلیر (بومادەیه مراجعت) .

— آتشه طیانیر مواد ثابته :

١ اوجاق وفرون انشاآتنده مستعمل اولان قاپلامه مالزمەسی — ١٠ قسم حامض سیلیسیوم ایله ٨٣ قسم ماغنزیا و ٧ قسم بالچیق یعنی لولەجی چامورندن (تراب آلومین) دن عبارتدر .

٢ سرت ومجلا آتشه طیانیر ماده — ٥٠ قسم آمونیاق (نشادر روحی) ایله ٤٠٠ قسم صوده اریدلمش ٢٠٠ قسم قازەئین (جبن) محلولی ایچنه ٢٤٠ قسم پوتاس کاوی (محرق) ، ١٥٠ خلیت آلومین ، ٥٠ شاب ، ١٢٠٠ کبریتیت کلس و ١٠٠ زیت علاوه ایدوب کوزلجه بوغوردقدن صکره حادەده تضییق ایدیلەرك لوحه حالنه کتیریلیر . بعده بو پارچەلر ١٠٠ قسم صو ایله ١٠ قسم حامض فوسفوردن عبارت بر مخلوط ایچنده بر مدت یاتیرلدقدن صوکرا چیقاریلوب قورودیلور ، بر داخت ایدیلیر ، واوزرینه خرشب ورنیقی طلا اولونور .

٣ آتش طاشی کاغدی — بر یوزینه ایجه بر طبقه حالنده آتش طاشی توزی یاپدیرلمش کاغددن عبارتدر .

آتشه طیانه قابلیق — آتش طاشی مایەسی اساساً (Thon و Argile) تعبیر اولونان بر نوع بالچیقدن یعنی تراب (لولەجی چاموری) دن عبارت بولوندیغنه نظراً بالچیق مرکباتنك آتشه نه درجه‌یه قدر طیانه‌بیله‌جکنی بیلمك معمولات فخاریه ، مصنوعات آوانی ترابیه‌یه تعلق ایدن صنعتلر نقطهٔ نظرندن غایت اهمیتلی بر مسألەدر . بیشوفك تدقیقاتنه کوره بالچق وکیل (Argile) ك من جهةٍ مضاعف سلیسیت وسلیسیت آلومین تشکیل ایدەرك ودیکر جهتدن بر حامض سیلیسیوم اساسی حصوله کتیرەرك بووجه ایله اربعی ترکیبنده ماغنزیا ، کیرج یاخود

دمیر ویا سود وپوتاس کبی کیمیوی اساسلر بولنمسندن نشأت ایدر .

خالص سیلیست آلومین عادی اوجاق وفرونلرده غیر قابل ذوباندرکه حفظ صلابتی حاوی اولدیغی کیلك یعنی طین مختوجك مقداری نه‌قدر زیاده ایسه اوقدر زیاده‌در. درونده مزبور اساسلردن بری بولونورسه بالعکس کیلك ترکیبنده ذوبان قابلیتی اونسبتده تزاید ایدوب حتی عینی زمانده حامض سیلیسیوم محتویاتی دخی زیاده‌لشدکجه (وفقط بر حده قدر) اذابه‌یه قابلیت اودرجه تزاید ایدر . بر کیل تحلیل ایدیله‌رك استحصال ایدیلن مفردات ترکیبیه برر برر تدقیق اولنه‌رق بر قسم کیلده نه قدر آلومین ترابی برقسم آلومین ترابی‌یه مقابلی نه مقدار حامض سیلیسیوم بولوندیغی حساب ایدیلیر وعلی‌الاکثر دها اصغر اوله‌رق ظهور ایدن حامض سیلیسیومك مقداری آلومین ترابی اوزرینه تقسیم اولونورسه بر (م) امثالی استخراج ایدیلیرکه بو امثال آتشه طیانمه قابلیتی ایله مبسوطاً متناسبدر . یعنی م امثالی نه قدر زیاده ایسه آتشه طیانمق قابلیتی‌ده او قدر فضله اولور . بناءً علیه (کیل) ك ترکیب کیمیویسی ایله آتشه طیانمه قابلیتی آره‌سنده جاری اولان مناسبتی صرف فنی ونظری اوله‌رق تعیین ایتمك وبوکا کوره آتشه طیانمه قابلیتی حقنده قطعی بر حکم ویرمك (ـ احوالی حکمیه‌نك تأثیری، ماده‌نك جنسی ونوعی ، پوتاس ، سود ، کیرچ ، وحمیض حدید کبی اساساً تدنی مرکب بولوندیغی وبونلرك یکدیکرینه قارشو نسبتی نه‌دن عبارت اولدیغی بعض احوالده قطعیاً بیلنمسی کبی خصوصاتدن طولایی ـ) ممکن اولهماز ایسه‌ده مرکبات منفرده‌سی اوزرینه مؤسس بولونان قابلیت ذوبان قانونی ، تطبیقات عملیه‌ده کافی درجه‌ده طوغری برنتیجه استحصالنه مساعد در .

معمافیه اوجاق، فرون کبی انشا آتده قوللانیله‌جق مالزمه‌یی بالفعل تجربه ایله‌مك دها امین واسطه‌در . بوبابده دەویل فرونی توصیه ایدیله‌جك کوزل بر واسطهٔ تجربه‌در .

محیط المعارف

آتش طلومبه‌سی اس . آتشله ایشله‌ین طلومبه (طلومبه ماده‌سنه مراجعت) . || یانغین طلومبه‌سی . || اسکیدن بخار ماکنه‌سنك نامی . || قدیم حرب کمیلرنده‌باش وقیچ طرفه آتش رومی آتمق ایچون وضع ایدیلن بر نوع طلومبه (آتش رومی ماده‌سنه مراجعت).

آتش طوغله‌سی اس . یوکسك درجه حرارته طیانیر طوغله‌که اذابه اوجاق وفرونلرینك انشاسنده استعمال ایدلمك اوزره اعمال ایدیلیر (آتش چاموری وآتش‌طاشی ماده‌لرینه مراجعت) .

آتش قانجه‌سی اس. لوقوموتیف قزانلرنده، دوکومخانه‌لرده‌کی اذابه اوجاقلرنده آتشجیلرك استعمال ایتدکلری آلتدر .

آتش قایغی اس . اوچ ویا درت چفته بیوجك قایقلردرکه بازارقایقلری کبی بونلرده امین اوکندن بوغاز ایچنه ایشلرلر ، یوك آدم طاشیرلر . || اسکیدن یانغین طلومبه‌سی نقل ایتمك ایچون قوللانیلان قایق .

ــ آتش قایقلری دها طار وخفیفدرلر . بوجهتله بازار قایقلرندن دها سرعتلی کیده‌بیلرلر . آتش قایغی دینلمسنك وجهی ، قدیمده حریق اولدیغی زمان یانغین طلومبه‌لرینی استانبولدن اسکداره ، آناطولی یقاسندن روم‌ایلی ساحلنه نقل ایله‌مك ایچون قوللانلمرندن‌در. آتش قایقلری امین اوکنده نوبت بکلرلر ، اسکدارده ویا او جهتده حریق واقع اولدیغی زمان استانبولك یانغین طلومبه‌لری ، طلومبه‌جیلر ایله برابر بو قایقلره تحمیل وارکاب ایدیلیر ویانغین نوتجیسی الندە حربیسی طوتدیغی حالده قیچ اوزرنده اوطورور ایمش .

آتش قنالی اس . دومان قنالی دخی تسمیه اولنور (بخار قزانی و اوجاق ماده‌لرینه مراجعت

آتش قمقمه‌سی . خمبره . || قیزدیغی وقت آتش پوسكورن كسه : حریف بر آتش قمقمه‌سی .

آتش قوردی اس . (سمندر ماده‌سنه مراجعت) .

آتش قوطوسی اس . گله، جبخانه، فشنك قویمغه مخصوص ظرف (بالاسقه ماده‌سنه مراجعت) .

آتشكار اس . آتشجی (بوماده‌یه مراجعت).

آتشگاه اس . آتشكده. (بوماده‌یه مراجعت).

آتشگاه — یاخود آتشكده آب شوران شبه جزیره‌سنك مركزنده بر محلدركه باكونك ۱۰ كیلو متره غربنده كائندر . كبرلرك الك بیوك معبدلری یعنی آتشكده‌لری بوراده‌در . آتشكده‌نك یاننده بر نفت منبعی فیشقیریركه آتش‌مقدسی ایقاد واحیایه خدمت ایدر . بو آتشك یاندیغی غوره غیر منتظم بربیضی شكلنده‌دركه طولی تخمیناً ٤٠ متره‌در . عمقی آنجق اوچ متره‌یی تجاوز ایله‌مز . غوره‌نك اطرافی هپ قیالردن عبارتدر . بوراده آتش همان دائما یانار ، آلولرك الك یوكسكی ٦ متره ارتفاعی كچمز . بوحریق دائمی غوره‌نك زمینی حفر ایتمز . كنارینی تشكیل ایدن قیالری یمز . بو آتشك نه‌دومانی ، نه‌قوقوسی واردر. آتشكده‌نك ایكی فرسخ‌مسافه‌یه قدراطرافنده قابل اشعال موادنفتیه مبذولدر. بر برپارچه‌قازیله‌رق اورایه بر آتش طوتلدیمی درحال اوراسی آلوله‌نیر. واوزرینه طوپراق آتیله‌رق‌سوندیریلنجه‌یه قدر یانمغه دوام ایدر .

آتشكده اس . قدیم ایرانده ، آتشپرستلرك عبادتگاهلرینه‌ویریلن نامدركه بورالرده آتش مقدس حفظ وادامه ایدیلیر ایدی .

— آتشپرستلرك ایرانده گشتاسب زمانه قدر معابد مخصوصه‌لری یوق‌ایدی. طاغلر اوزرینه‌چیقارق اجرام سماویه‌یه پرستش ایتدكلری كبی اورالرده‌بیوك آتشلر یاقه‌رق اجرای آیین [۱] ایلرلرایدی. ایرانده اولا آتشكده بنا ایتدیرن زردشتدر. بوراده‌دائمی اوله‌رق آتش یاقیلیر ایدی ، هیچ سوندیرلمز ایدی. آذربان (محافظ آتش معناسنه) دینن خدمهٔمخصوصه آتشكده‌لرده حفظوادامهٔ آتشه مأمور ایدیلر. زردشتدن صوكرا ایرانك هر طرفنده آتشكده‌لر چوغالدی . ایرانده آتشپرست مذهبنك مركزی آذربایجان‌ایدی. چونكه‌بوحوالیده‌سهل الاتقاد اجسام محترقه‌دن اولان مواد نفتیه ورچینیه مبذول ایدی ، حتی كوللری بیله بونلر ایله مخلوطدر . تركیباتنك مساعده سنه مبنی بویرلردن چیقان مولدالمائی غازلر ، كندی كندینه ویا بر قیغلجم ایله آتش آله‌رق (آتش - علم جو ماده‌سنه مراجعت) كیجه‌لین پارلاق بر آلو ایله اشتغال ایدر. بونك ایچون‌دركه آذربایجان‌ده چوق آتشكده‌لر یاپلمش ایدی . حتی بومملكتك نامی‌ده اوندن قالمشدر . چونكه فارسیٔ قدیمده آتش معبوده آذر دیرلر ایدی . بیكانده كاف فارسی ایله محل ومكان معناسنه‌در . شو حالده آذربیكان مكان آتش یعنی آتشگاه ، آتشكده مترادفدر . بدایة بوراده بنا ایدیلن آتش معبدینه آتشكده معناسنه اوله‌رق آذر بیكان دینلدیكی ، وبومعبدلر او حوالیده بالاخره چوغالدیغی ایچون

---

[۱] آیین لفظنك آتش معناسنه اولان آی (آتش لسانیات ماده‌سنه مراجعت) ایله ادات نسبتدن تشكیل ایدلمش بولنمسنه نظراً بوكلمه‌نك قدیماً عبادت آتش عادتنه اطلاق اولندیغی وبالاخره بعض‌مراسمه تشمیل ایدلدیكی ظن اولنمقده‌در .

آذربیکان تعبیری بو آتشکده‌لرك بولندیغی ولایتده‌ده نام اوله‌رق قالمشدر. عربلر کافی جیمه ابدال ایدرك آذربیجان یاپمشلردر .

آتشکده‌لرك اك بیوکی کرمانده ایدی . بو آتشکده‌ده دائما مشتعل اولان برمحرقه‌ده باش مجوسی بخور ، لبان (کوتلك) یاقار ایدی . مازندران طرفلرنده‌ده بیوك آتشکده‌لر وار ایدی . بوراده ساری بلده‌سنده، اون یدنجی عصر میلادی اواسطنده دوت جسیم آتشکده کورولدی‌که معماری‌ده روتوند دینن قاعده‌سی مستدیر ، سقفی مقبب اولان ابنیه شکلنده ایدی . ذاتاً آتشکده‌لر بوطرزده انشا ایدیلیر ایدی . قدیماً اوستی آچیق ایکن صوکرادن قپاندی. روسیه‌ده، باکو وشیرونده دخی آتشکده‌لر بولنورکه بورالرده کذلك نفت مبذولدر . بو آتشکده‌لرك برنده ، تحت زمینده انشا ایدیلن قبه‌لی دائره‌لرده، محرقه‌نك یانی باشنده بر بورو نصب اولنمش ایدی‌که بونك اوجندن اسپرطو شعله‌سندن دها صاف وماویمسی بریالین چیقار ایدی. آتشپرستلر بوکا آتش ابدی نظریله باقارلر ایدی . حقیقتده یردن ظهور ایله بورو ایچندن چیقان مولدالماء مفحمك اشتعالندن عبارت اولان بو آلوی ، آتشپرستلرك اعتقادنجه بونور ابدی‌یی روسلر سوندردیلر (آب شوران ماده‌سنه مراجعت) .

آتشکده‌لر ایرانك هرطرفنده وار ایدی . آذر ویا آتش معبود دائما مشتعل اولان قندیللر ایله حفظ وادامه ایدیلیر ، وهرکس اونده قوللاندیغی آتشی سنه‌دن سنه‌یه آتشکده‌لردن تجدید ایله‌مکه مجبور ایدی . هند آتشپرستلری ایرانه کله‌رك بو آتشکده‌لری زیارت ایدرلر ایدی .

قدیم ایرانده ، بختریه قطعه‌سنده سیارهٔ سبعه‌نك عددینه کوره یدی آتشکده وار ایدی . ینه ایران قدیمده مشهور آتشکده‌لرك اسملری وار ایدی . ازجمله تبریزده‌کی آتشکده‌نك نامی آذر آبادکان ایدی. بعض روایته نظراً بانیسی اولان آذر آباده نسبتله تسمیه اولنمش . آذر برزین‌که زردشتك آدملرندن برزین طرفندن بنا اولنمش ، آذر آتبین‌که دردنجی آتشکده اولوب پدر فریدون اولان آتبینه منسوب ایمش ، آذر بهرام یدنجی آتشکده اولوب خرداد نام موبد طرفندن بنا اولنمش ، حکیم فرخی بو آتشکده‌نك نامنی بیت آتی‌ده ذکر ایدر :

همه بیابان زان روشنائی آکه شد
چوجان آذر خزداد را زخرداد

آذر خرین آلتنجی آتشکده‌نك اسمی ، آذر زردشت‌که یدنجی آتشکده‌نك نامی اولوب زردشته نسبت ایدیلیر . اسملرینی ذکر ایلدیکمز بو یدی آتشکده سیارات سبعه نامنه اوله‌رق بنا ایدیلن آتشکده‌لر ایمش .

زمانمزده ایران‌ده کرمان ولایتنده‌کی کبرلر ایله هندستانده کجرات سمتلرنده ساکن اولان فرسلرك آتشکده‌لرنده موضوع برطاش اوزرنده نحاس اصفردن معمول بر آنیه بولنورکه بونك ایچنده اودون ایله آتش وبخور یاقیلیر ، بو آتشك یانه اغز بر دلبند ایله اورتولو ، اللر بز ایچنده صاریلی اولدیغی حالده تقرب ایدیلیر ، شاید بو آتش سونه‌جك اولورسه احتکاك طریقیله یعنی ایکی اودون پارچه‌سنی بربرینه سورته‌رك ویاضرب ونقره طریقیله یعنی چاقق ایله تکرار یاقیلیر، ایقاد ایدیلیر. زمانمزده کبریت اوقدر مبذول ایکن کرك هندستانده ، کرك ایرانده الآن باقی اولان آتشکده‌لرده ینه طرق ابتدائیه ایله آتش استحصالی آتشپرستلك شرائطندندر . بو حال یالکز اوطرف آتشپرستلرینه مخصوص دکلدر . وقتیله رومادە آتشپرستلك مذهبنك بقایاسندن اوله‌رق موجود اولان وستال معبدلرنده (بونلرده برنوع آتشکده) دخی یکیدن آتش استحصال ایتمك ایچون ینه اویله

يايبليرايدى. عندلرنده اصيل وخالص آتش بو اوليور.
(آتش ـ اخلاق وعادات ماده‌سنه مراجعت) .
هندستانده، بومباى جوارنده دامان بلده‌سنده
هند آتشپرستلرينك يعنى كبرلرك بر آتشكده‌سى
واردركه بوراده ١٢٠٠ سنه اول ياقيلان آتش
مقدس (؟) الآن محفوظ ايمش . (آتشپرست ،
كبر ، فرس ماده‌لرينه مراجعت) .

آتش كس ند. محاربه‌ده ويريلن بر قوماندا
ويا چاليتان بورودركه سلاح اندازلره آتش ايتمكدن
فارغ اولمق زمانى بيلديرر .

آتش كس بوروسى اس. بوقاريكى ماده‌يه مراجعت

آتش كسمك مص . (تر. لغ .) محاربه
ايدر ايكن ويريلن قوماندا اوزرينه سلاح اندازلر.
آتش ايتمكدن فارغ اولمق .

آتشكش اس . آتش كلبريسى (بوماده‌يه مراجعت) .

آتش كلبريسى اس . لوقوموتيف قزانلرنده و اذابه اوجاقلرنده چكمك
ايچون قوللانيلان بر آلت در .

آتش كله‌سى اس . احراق دانه‌سى (بو ماده‌يه مراجعت)

آتش كلى اس. چيچكلرى آتشين، كوچوك بر كل در (كل ماده‌سنه مراجعت).

آتش كميسى اس . بحرى محاربات قديمه‌ده مواد محرقه تحميل ايديله‌رك
دشمن سفائن حربيه‌سنى ياقمق ايچون استعمال ايديلن
حرب كميلرى . — آتش قايقلرينه مواد مشتعله ايله
مملو فوچيلر يعنى آتش فوچيلرى ، قاطرانلانمش
چيرپى دمتلرى ، ترمنتى زيتى ، آتش قابلرى
براندون دينن وكوكرد خميريله كهرچله وكومور ، بزير
ياغنده ايصلادلمش كافورى‌دن تركيب ايديلن بر مادهٔ
محرقه‌كه صو اوزرنده يانمغه مخصوص ايدى. واردافوغا
(بوماده‌يه مراجعت) . پلوت دينن، چام شريطلرى
چام ساقزى ، كوكرد ، كهرچله ، قطران ، ترمنتى
زيتى وباروت حامنده ايصلادله‌رق بريوماق ويا طوپ
حالنه كتيريلن مادهٔ محرقه ، آتش كوملكى ، خمبره
كبى دها بك چوق مواد احراقيه وآلات ناريه وضع
وادخار اولونور ايدى . بو مواد ناريه ومشتعله كمينك
انبارى ايچنه قونه‌رق وانبارك اوستى قفسلى برقپاق
ايله ستر اولونور ايدى . ايجابنده بو مواده آتش
ويرمك ايچون ساروخ دينن برمشعله‌ده علاوه ايديلير
ايدى. آتش قايقلرى اكثريا حرب كميلرينك آرقه‌سنه
باغلنه‌رق چكيلير ايدى . سفينهٔ حربيه دشمن كميلرينه
ممكن اولديغى قدر تقرب ايده‌رك او وقت آتش
قايغى مربوط اولديغى سفينهٔ حربيه‌دن آيريله‌رق
يلكن ويا كورك ايله ويا آقنتى ايله دشمن كميسى
اوزرينه سوق ايديلير ، آتش قايغى بو صورتله
كلوب دشمن سفائننه چاتار ، قانجه آتيله‌رق آتش
قايغى كمى‌يه ربط اولونور ايدى. آتش كميسى دشمن
كميسنه يناشديغى وچنكللرنى آتديغى وقت كمينك
قوماندانى طائفه‌يى ، كمينك آرقه‌سنده باغلى بولونان
بر صنداله بندير . بعده آتش قايغنده بولونان
مواد ناريه‌يى احراق ايتمك اوزره ساروخى يعنى
حاضرلنمش اولان فتيلى آتشليه‌رك كنديسى‌ده صنداله
بنر ، چالاكورك تباعد ايدرلر . آتش كميلرينك
قوماندانى غايت جسور ، ادارهٔ سفينه‌ده فوق العاده
ماهر اولان رجال بحريه‌يه توديع اولونديغى كبى
طائفه‌لرى‌ده جرى ودلير بحريوندن انتخاب اولونور
ايدى . آتش كميسى اشعال اولونديغى كبى يانه‌رق
يناشديغى دشمن كميلرى بوصورتله احراق اولونور ايدى.
آتش كميلرينك احداث واستعمالى قديم‌در ،
قرون اولى محاربات بحريه‌سنده بوكميلر استعمال
اولونور ايدى . قرون وسطاده دخى آتش كميلرى

قوللانیلیر ایدی . فقط آتش کیلری الك زیاده برلیمان‌ده‌دمیرلی بولنان سفائنی احراق ایله‌مك خدمتنده استعمال اولنوردی؛ دکزده دشمن سفائننك اوزرینه سوق اولندیغی نادردر . بو حالده روزکارك ، صولرك جریانیله دشمن کیبی اوزرینه دوشمك ایچون مناسب وموافق بر موقعده براقیلیر ایدی . بناءً علیه بویله احوالده موفقیت اوقدر محقق دکل ایدی . اون یدنجی عصرده آتش قایقلرینك آچیق دکزلرده اهمیتی آرتدی. لکن بونلری چکمك ، اداره ایله‌مك دونانما ایچون مشکل بر بار اولدیغندن بوصورت استعمال ینه ترك ایدیله‌رك یالکز ساحل محاربه‌لرینه تخصیص اولندی . ایشته بو وجه ایله‌درکه انکلیزلر ۱۸۰۷ تاریخنده اکس اطه‌سی مرساسنده دمیرله‌مش اولان فرانسه دونانماسنی آتش قایقلری ایله احراقه موفق اولدیلر .

زرهلیلرك ایجادندن صوکرا آتش قایقلری ، بر ایش کوره‌میه‌جکندن بسبتون ترك اولندی. محاربات بحریهٔ حاضره‌ده بونلرك یرینه طورپیدولر قائم اولدی. انکلتره‌ده برآره‌لق بخارایله ایشله‌ین آتش کیلری‌ده احداث ایتمشلر ایدی . بونلره ژاولو ، یاخود «دکز مکیکی» دیرلر ایدی . فقط بونلرده ترك اولندی .

عربلر آتش کیسنه حراقه تعبیر ایدرلر ایدی قاموس‌ده دینیورکه : «حراقه بصره‌ده بر درلو کمی اسمیدرکه ایچنده اعدایه آتیله‌جق آتش ایشلری اولور. آتش کیسی ، آتش قایغی تعبیر اولنور» .

آتش کیلری حقنده «اسفار بحریهٔ عثمانیه» نام اثرده ، بو کمیلرك انواعنه واحوال تاریخیه‌سنه متعلق اوله‌رق مندرج اولان معلومات مفیده بروجه آتی نقل ایدیلیر .

بورلوته‌لر صورت ترتیب واعماللرینه نظراً بر قاچ نوع اولوب ، جسامت جهتیله دخی باشلیجه ایکی صنفه منقسم ایدیلر. بونلرك جسامت وقطعه‌جه منقسم بولندیغی ایکی صنفدن بری عادتا (اسقونه) جسامتنده بیوجك کمیلر اولوب ، فقط متانتلری مطلوب اولمدیغی جهتله صورت اعماللرنجه اول قدر تقید اقتضا ایلمدیکندن غایت خفیف ونارین اوله‌رق انشا قلنیرلر وقیچ طرفلرینه ایکی عدد جسیم جان قورتاران لومبارلری دخی کشاد اولنوردی. بوکبی برسفینه‌نك تکنه وآرمه‌وسائره‌سی وآنبار داخلی انواع اجزای ناریه و مشتعله وزفت فوچیلری وباروت ومواد ملتهبهٔ سائره ایله ترتیب واملا اولنوب ، دشمن دونانماسی اوزرینه سوق اولنور وکیریسنده برده‌صندالی بولنوروحین تقربنده‌درونده اولان ماهر کمیجیلر سفینهٔ مذکوره‌یی مناسب وجهله طوتشدیردقدن ومطلوب اولان سفینه اوزرینه تسلیط ایلدکدن صوکرا قیچ طرفنده دکزه متناظر کشاده بولنان لومبارلردن کندیلرینی دریایه القا ایدرلر ویوزه‌رك کریده‌کی صندالده جان آتارلردی ؛ فقط سفینهٔ مذکوره‌نك بعدالاشعال استقامت مطلوبه‌یه سوق وتوجیهی غایتله مشکل ومتعسر اولدیغندن آچیق دکزلرده دونانما علیهنه اصلا قوللانیله‌میوب ، دائما لیمانده لنکر اندازبولنان سفائن اوزرینه سوق‌ایدیلیر ونادراً سواحلده دخی استعمال اولنوردی .

بورلوته‌لرك دیکرصنفی عادتا شیمدیکی (کیك) لر بچمنده وفقط دها بیوك وجسامته نسبتله غایت خفیف قایقلر ایدی . صورت استعماللرینه کلنجه : بونلرك‌ده بر طاقلری یوقاریده ذکر ایتدیکمز آتش کیلرینك عینی اوله‌رق کندیلری یانمق اوزره ترتیب اولنورلر وایچلرینه کورك چکمکده قوتی وکیجیلکده مهارتی اولان افرادك فدائیلرندن انتخاب اوله‌رق تعیین اولنوب ، دشمن سفائنی اوزرینه سوق و ارسال اولنورلر وآرقه‌لرندن‌ده بونلری تخلیص ایچون بیاغی صندال وقایقلر کوندریلوب ، احراق مطلوب اولان سفینه‌یه حین تقربلرنده‌راکب اولدقلری قایقلری طوتشدیره‌رق کندیلری‌ده دکزه آتیلیروآرقه‌لرنده بولنان صندالله‌ره

چیقه‌رق اجراسنه موفق اولدقلری حریق مدهشی آلار-
غه‌دن تماشا ایدرلردی . بوقایقلرك برطاقلری‌ده یانار
نوعندن اولمیوب، فقط درونلرینه لزومی قدر وسائط
احراقیه‌یی آلدقدن صوکرا دشمن سفائنی اوزرینه هجوم
ایده‌رك یانلرینه صوقوله بیلدکاری کمیلر علیهنه بعض آلات
خفیفه ایله آتشلرینی حواله ایدرلردی . بونلردن
بعضلرینك باش طرفلرنده بر فوارهٔ آتشین صورتنده
لاینقطع آتش پوسکورر بر معدنی اسطوانه بولونور
وبویله بر آلت مدهشه ایله مسلح اولان بر قایق
دشمن سفینه‌سنه صوقولدیغی زمان کمی‌یه آتش
ویرنجه‌یه قدر اوراده آیرلماز ودائما آتش پوسکورر
ایدی . حال بوکه ، بو مثللو فواره‌لر کمیلرده دخی
بولونه‌رق دشمن سفینه‌لرینه تقرب ایدلدیکی حالده
یاقلدیغندن شو یولده آتش یاغدیرمقدن عبارت بر
خارقه پیدا اولور وبعضکره آتش قایغنك آلولنه‌رك
یانمدیغی‌ده وقوع بولوردی . بناءً علیه ، بعض نوع
آتش قایقلری دکز ایچنده دخی انطفاسی قابل اولمیان
مواد مشعله‌یی حاملاً دشمن سفائننه صوقولوب ،
بونلری یاقدقدن وسفینه اوزرینه سوق ایلدکدن
صوکره کندیلری رجعت ایدرلردی‌که ، بونك تهلکه‌سی
دیکرلرندن‌ده زیاده اوله‌جغی درکاردر . بوواسطهٔ
مهلکه‌نك یقین وقتلره کلنجه‌یه قدر محاربات بحریه‌ده
استعماله دوام اولونه‌رق یوزندن پك چوق دونمالرك
محوینه موفقیت حاصل اولمش ایسه‌ده مؤخراً سفائن
حربیه‌نك اخشابدن اعمال اولنملری اصولندن صرف
نظرله زره وچلیك وعادی ساچدن انشا اولنملرینه
قرار ویرلدیکی واول وجهله امرانشالرینه‌ده باشلانلدیغی
زمان بورلوته‌لرك‌ده آرتق بر ایشه یارامیه‌جقلری
تحقق ایتمکله استعماللرندن صرف نظر اولونمشدر ؛
مع مافیه ، ارباب فن بونلری اویله بوسبتون ترك
اولونمش بر حالده بولوندیرمغی‌ده تجویز ایده‌میه‌رك
قوللانیله بیله‌جك وجه ایله باشقه برقالبه افراغه چالیشمشلر

وصورت استعماللرینی نظر دقت اوکنه آله‌رق
بواساسه استناداً وفکر ایجادك یاردیمیله شیمدیکی
محاربات بحریه‌نك اك مدهش سلاحی حکمنده اولان
« طوربیدو » و « طوربیدو استیمبوط » لرینی
ایجاده موفق اولمشلردر . فی الحقیقه ، براز تأمل
ایدیله‌جك اولور ایسه طوربیدولرك ایچنده‌کی مادهٔ
مخربه هرحالده اجزای مشتعله‌دن عبارت اولدیغندن
شو صورتده صوکراکی اختراع اولکینك اصلاح
واکمال اولونمشی دیمك اولدیغنه شبهه ایدیله‌مز .

ایمدی ، صحائف تواریخه مراجعت اولوندیغی
صورتده اك اسکی ملتلر میانده دخی محاربات بحریه‌ده
آتش کمیلرینك قوللانلمش وغایت سوزشلی ودهشتلی
تأثیرات مخربه ومحرقه‌لرینی اجرا ایلمش اولدقلری
کورلمکده‌در. ازجمله مؤرخین قدیمه‌دن قورتیئوس‌ك
روایتنه نظراً اسکندر کبیر فنیکه‌لیلرك پای تختی اولان
تیر [صور] شهرینی محاصره ایتدیکی زمان محصورین
طرفلرندن اشبو واسطهٔ مخربه‌یه مراجعت قلنمش ،
یعنی بر آتش کمیسی استعمال ایدلمشدر :

شویله‌که ، تیر شهری برجزیرهٔ صغیره اوزرینه
مبنی بولوندیغی جهتله فنیکه ساحلندن طار بر بوغازله
آیرلمش اولدیغندن اسکندر کبیر ساحلدن جزیره‌یه
قدر ممتد براخشاب اسکله وجوده کتیره‌رك بوطریق
ایله شهری ضبط ایتمك فکرینه دوشوب ، بیکلرجه
انسانلری چالشدیردقدن وبر اوزون مدت اوغراشدیر-
دقدن صوکرا مذکور اسکله‌یی جزیره‌یه تقریبه موفق
اولمش ایسه‌ده تیرلیلر دخی بو اثناده وجوده کلن
اسکله‌یی محوه تشبثله یدلرنده بولونان اك جسیم
قالیونلردن برینی بالانتخاب قیچ طرفنی طاش وسائر
آغرلقلرله طولدیروب، باشی سطح بحردن یوقاری‌یه
وبر ارتفاع اعظمی‌یه دکین قالدیرمشلر وصویك
سطحندن یوقاریده بولونان قسمنی قابل اشتعال
ماده‌لردن عبارت قویو ولزوجیتلی بر مایع ایله خارجاً

طلا وداخلنه ينه قابل اشتعال برطاقم مواد ملتهبه املا ايتدكدن‌صوكرا هجوم ايچون مساعد بر روزكاره منتظر اولمشلردر . دكزدن طوغرى هبوبه باشلايان موافق برروزكار ايله احضار ايتدكلرى كمينك بتون يلكنلرينى كشاد ايدوب ، ـ سرعت سيرينه مدارى اولسون ايچون ـ تكميل طائفه‌سى دخى كوركلره اوطوره‌رق اسكندرك كمال مشقتله انشا ايتديرمش اولديغى مندركه طوغرى هجوم ايلديلر . حين تقربلرنده طائفه صندالره كيردكدن وكمى‌يه آتش ويردكدن صوكرا آچيغه چيقه‌رق وقوعه كتيره‌جكى تخريباتى تماشايه باشلاديلر . اطرافنه شديد آلولر صاچه‌رق يانمقده اولان كمينك طوغريجه مذكور اسكله‌يه تصادمى اسكله‌يى دخى طوتشديره‌رق بوقدر بيك كشينك سعى وامكاريله اسكندرك بتون اميدلرينى برآنده محو وهبا ايلدى ؛ چونكه اوقوجه اسكله پك آز بر زمان ايچنده كاملاً يانه‌رق صويك يوزنده رمادندن باشقه بر اثرى قالمدى . هرنه‌قدر اسكندر شيمديكى زمان ايچون همان ممكنسز دينه بيله‌جك بر جسيم عملياتى دها اجرايى كوزه آلديره‌رق سالف ـ الذكر بوغازى طولديرمق طريقيله مقصدينه نائل اولدى ايسه‌ده صرف ايتديكى زمان دخى كنديسنه اوصانج ويره‌جك درجه‌يى بولمش ايدى .

ايشته شو وقعهٔ تاريخيه‌دن استدلال اولنديغنه نظراً آتش كميسى اختراعيله محاربات بحريه‌ده استعمال ايتمك تصورى ايلك اوله‌جه تيرليلرده كوريلوب ايلك نتيجه دخى ينه آنلر طرفندن كمال موفقيتله استحصال ايدلمشدر . بوندن صوكرا ، يعنى ميلاددن ، ١٩٠ سنه مقدم رادوسليلر دخى آتش كميسى استعمالنه باشلايوب ، قوللاندقلرى كميلرده خيلى ترقيات وتعديلات اجراسنده موفق اولمش وبالاده تعريف اولنان شكل وصورتلرده بورلوته‌لر انشا ايله قدرت بحريه‌لرينى كوسترمشلردر . ايشته رادوسليلرك بوبابده سبق ايدن خدمتلرى عظيم وحائز اهميت اولديغنه مبنى بعض مؤرخلر طرفندن اشبو ايجاد نافعك بونلره اسناد ايدلديكى كورلمش ايسه ده بالاده ايضاحات لازمه ايله‌نقل وحكايه قلنديغى وجه اوزره رادوسليلردن اول فنيكه‌ليلر طرفندن‌ده آتش كميلرى قوللانلمش ؛ وفقط آنلرك قوللاندقلرى بسيط بردرجه‌ده‌بولنمشلردر . رادوسليلردن صوكرا آتش كميلرينك روماليلر طرفندن دخى قوللانلمش اولديغى تاريخلر خبر ويرمكده‌درلر : ـــ شويله‌كه ، « قيصر » ايله « پومپه‌وس » ميانده وقوع بولمش اولان محاربات داخليه‌ده « پومپه‌وس » دونتماسنه قوماندا ايدن « قاسيوس » معيتنده‌كى دونتما ايله « مارقوس پومپونيئوس » قوماندا‌سنده اوله‌رق مسيناده يانمقده اولان « قيصر » دونتماسى اوزرينه على‌الغفله برهجوم اجراسنى تصور ايلمش‌در . اشبو مصمم اولان هجومك اجراسى ايچون « قاسيوس » مغيتى دونتماسندن نقليه وتجارت خصوصلرنده قوللانيلان برطاقم كميلرى زفت وكندير ودها سائر قابل اشتعال ماده‌لرله املا ايده‌رك احضار ايتدكدن صوكرا مساعد بر روزكار ايله آنسزين مسينا ليمانه سوق و ادخال ايدوب مذكور ليمانده لنكر انداز بولنان قيصرك دونتماسنه تقربلرنده درونلرنده بولنان مواد مشتعله ايقاد ايديله‌رك بوطريق ايله ٢٠ قطعه‌سى اول زمانك برنجى صنف حرب كميلرندن عد اولنان جسيم قاليونلردن عبارت اولمق اوزره ٣٥ قطعه كميلرينى بردن احراقه موفق اولمش‌در .

(قاسيوس) بوموفقيت عظيمه‌يه نائل اولدقدن صوكرا (قيصر) دونتماسندن (قالابريا) ساحلنده كائن وينو ليماننده لنكر انداز بولنان ديكر برفرقه اوزرينه دخى ايكنجى برهجوم اجراسنه تشبث ايلدى . بوهجوم اولكندن دها زياده مدهش اولوب ، ٤٠ قدر آتش كميلريله اجرا ايدلمش‌در . « قاسيوس »

اشبو ٤٠ قطعه آتش کیلریله دشمنی اولان دونمانك جناحیندن برصورت شدیده‌ده هجوم ایدوب مذکور دونمایی تشکیل ایدن سفائندن برطاقلرینی احراقه موفق اولدیغی صیراده مذکور دونمانك عساکر شجیعه‌سی ید محافظه‌لرنده بولنان سفائنك فنا بر حالده وناموسلرینی اخلال ایدر برطرزده تخریب اولندقلرینی کوره‌رك هنوز آتش آلمیان کمیلره جان آتوب یلکنلرینی کشاد ایله قاسیوس دونماسی اوزرینه غایت شدتلی بر هجوم اجرا ایدرلر و اك جسیم قطعه‌ده ٤ عدد غالیلرینی دخی ضبط واسیر ایلرلر . اشبو اسیر ایدیلن سفائندن بریسی بالذات قاسیوسك ایچنده بولندیغی کمی اولمغله مرقوم درحال برفلکه‌یه آتلایه‌رق کوج بلا نفسنی قورتاره بیلمش و دونماسنك قسم باقیسی دخی بویله (٤) جسیم کمینك بردن دشمن یدینه اسیر دوشدیکنی کورنجه قاریشیق بر حالده رجعته مجبور اولمشدر .

روماليلردن صوکراده ملل سائره طرفلرندن بونلرك ترقیسنه خدمت ایدلمش و پك چوق محاربانده قوللانلمشدر . ازجمله : — (١٠٨٩) سنهٔ میلادیه‌سنده « آلکسی قومنن » ك پیزانلره قارشی سوق ایلدیکی دونمایی تشکیل ایدن سفینه‌لر عادتا بربورلوته اولوب ، مذکور سفینه‌لرده آتش رومی بر صورت مکمله‌ده موجود ایدی. کمیلرك باش وقیچ طرفلرنده برر آتش طولمباسی موجود اولوب ، بونلردن باشده بولنان طولمبالر هجوم اوله‌جق کمی‌یی یاقق ایچون اولدیغی کبی قیچده بولنانلر دخی اوزرینه هجوم ایده‌جك اولان کمی‌یه قارشی مدافعه ایچون ایدی .

قرون اخیره‌ده بورلوته استعمال ایدیلن باشلیجه محاربه‌لر بروجه زیر بیان اولنور : — شویله‌که ، (١٥٨٧ م) سنه‌سی انکلیز دونماسی طرفندن مغلوب اولماز آرماده نامیله مشتهر اولان اسپانیا دونماسنه قارشی و (١٦٩٢ م) سنه‌سی فرانسزلر طرفندن انکلیزلرله فلمنکلیلرك متفق دونماسنه ومذکورمتفقلر طرفندن فرانسزلره قارشی ؛ (١٨٥٧ م) سنه‌سی قانطونده چینلیلر طرفندن انکلیز دونماسنه قارشی استعمال اولنمش ایسه‌ده یوقاریده دخی ذکراولندیغی وجهله زرهلی سفائن و جسیم طوپلر وطورپیدولرك ظهوری اوزرینه آرتق بونكده اهمیتی قالمامش اولدیغندن شیمدیلرده هردولت طرفندن ترك وابطال ایدلمشدر .

آتش کوپروسی اس . ماکنه بخار قزانلرینك اوجاقلرنده اسقره‌لرك کریده‌کی نهایتنه یاپیلان برسددر بوکا آتش سدی‌ده دیرلر (بومادده‌یه مراجعت) .

|| طوپلری وطورپیدولری آتشله‌مك ایچون استعمال اولنان الکتریق فونیه‌لرنده منفی ومثبت قطبلر بیننه ربط اولنان تلدرکه اطرافنده‌کی باروته آتش نقل ایدر .

. — ماکنه — اوجاق ترتیباتنده آتش کوپریسی دینن سد عرضانی قونان دمیر کره‌نك اوزرینه آتش طوغله‌سی ایله اوریله‌رك یاپیلیر . انشاسنده‌کی مقصد اوجاقده یانان آتشك آلونی یوقاری‌یه دوندیره‌رك قازانك آلت سطحی اوزرینه یایمق حرورتی آرتدیرمقدر . بوجهتله آتش کوپروسنه آلودونمجی‌ده تعبیرایدیلیور . (اوجاق ماده‌سنه مراجعت) .

آتش کوزی اس . سونوك آتش کتله‌سی ویا کول ایچنده پارلایان خرده آتش پارچه‌سی . || طوتراق .

آتش کوملکی اس . پك قولای اشتعال ایده‌بیلن مواد ایله ایصلادلمش بز پارچه‌لرندن عبارت اولوب اسکیدن بحری محاربه‌لرده دشمن کمیسنی یاقمق ایچون برطرفته ایلیشدیریله‌رك اشعال اولنوردی .

آتش کیجه‌سی اس . قاتولیك اورتودوقسلرك هرسنه یاپدقلری بریورطی‌یه ویریلن نامدرکه کیجه‌لین آتش یاقه‌رق ترتیب واجرا اولنور .

— خرستیانلقده قبول واجرا ایدیلن بو آیین شبانه‌نك اصلی پك قدیمدر . هندستانده ، ایرانده آتشپرستلك عاداتنه قدر واریر. قدیم ایران مجوسیلری سنه‌ده بر کره جشن سده ویا مهرکان نامی ایله بر آتش بایرامی اجرا ایدرلر ایدی که روایته نظراً هوشنگ زماننده ، آتشپرستی مذهبنك ظهورینی تذکار ایچون اتخاذ اولنمش وهرسنه اجرا ایدیلیر ایمش . فردوسی شاهنامه‌ده آتش بایرامنك هوشنك‌دن قالمه اولدیغنی بیان ایدیور . مهرکان کونش معناسنه اولان مهر ایله کان ادات تشبیهندن مرکب بر تعبیر اولدیغنه نظراً اسم ایله مسما بیننده‌کی مناسبت‌ده پك ظاهردر. چونکه آتشپرستلکك ایلك صورتی ، سماده‌کی آتشه یعنی کونشه طاپمقدن عبارت ایدی (آتشپرستی ماده‌سنه مراجعت) . ایشته آتشپرستلك بایرامی‌ده آتش شمسه تشبیهاً تسمیه اولنمش . عربلر کلمه‌یی تعریب ایله مهر جان دیمشلر، بوکلمه ماغراژان صورتنده اسپانیوللره‌ده کچمش‌درکه الآن آتش کیجه‌سنه اسپانیاده ماغراژان دیرلر (مهرجان ماده‌سنه مراجعت) . یهودیلرده دخی قامش بایرامنك بیتدیکی کون آتش ، چیرپی یاقمق عادتی وار ایدی . خاخاملرك اسکی اورو به‌لری و کمرلری آلنیر ، پارچه‌لنه‌رق بونلردن قالین بر فتیل اورولور ، بونی وظائف دینیه‌لرنده تعصبی اولانلر یاقه‌رق ودینی منظومه‌لر اوقویه‌رق بو مشعللر اللرنده اولدیغی حالده کزرلر ایدی . خرستیانلرك اللرنده موم اوله‌رق کزمك آیینی [۱] ده بوندن قالمشدر . بناءً علیه خرستیانلق ، آتش بایرامنی یعنی آتش کیجه‌سی یورطیسنی کندی ایجاد واحداث ایتمدی . هر طرفده ، آسیاده ، اوروپاده مؤسس وموجود بولدی ، (آتش — عادات واخلاق ماده‌سنه مراجعت) قبول وتصویب ایلدی ، حتی آغزه‌سندن برینك نامنه، حضرت یحیایه نسبت ایده‌رك آدینه حضرت یحیی یورطیسی دینلدی . بونك ایچون خرستیان کلیساسنده حضرت یحیانك کونی اولان ۲٤ حزیرانده اجرا ایدیلیر .

خرستیانلغك قدیمدن بری موجود اولان بر عادتی ، بر بایرامی حضرت یحیایه نسبت ایله‌ملرنده‌کی وجهی بوله‌مادق . عجبا مهرجانده‌کی جانی ژان‌می ظن ایتدیلر ؟

خرستیانلقده ، قدیمدنبری جاری اولدیغی اوزره حضرت یحیی یورطیسی دیدکاری آتش بایرامنده یوکسك مواضعده ، قصبه وقریه‌لرك اورته‌لرنده ، میدان یرلرنده آتش یاقیلیر ، بونك اطرافنده جنبش ورقص ایدیلیر ؛ بعض یرلرده بو آتشلرك اوزرندن آتلارلر وبونی اوغور صایارلر .

استانبولده روملر ، آتش کیجه‌سنی ۲٤ حزیرانده اجرا ایدرلر ، میدان وآچیق یرلرده ، غازینو حوليلرنده ، میدانلرنده آتش واکثریا کهنه قایق یاقارلر .

آتشکیر اس. محروقاتی آتشله‌یوب یاقمق ایچون استعمال اولونان یانمش وآتش آلمش ماده || یانمش بر آتشدن یکی آتش یاقمق اوزره آلنان خرده آتش پارچه‌سی .

|| برمحروقه آتش ویرمك ایچون لازم اولدیغی زمان یاقلمق اوزره اتخاذ اولنان شی: صوبه واوجاق طوتشدیرمق ایچون چیرا ایی بر آتشکیردر .

— آتشکیر تعبیری او ادارەلرنده ، صنایع اوجاقلرنده محروقاته آتش ویرمك اوزره اتخاذ واستعمال اولونان ماده‌لره شاملدر .

اودون ، کور وسائره کبی محروقاتی کبریت ایله

---

[۱] آی کلمه‌سنك آتش معناسنه کلدیکی بیان اولونمش ایدی (آتش — لسانیات ماده‌سنه مراجعت) احتمال که آیین تعبیری قدیم ایرانده آتش عادتنه نام ویرلمش ، بالآخره تعمیماً طرز ورسم معناسنده قوللانلمشدر .

طوغریدن طوغری‌یه یاقمق پك مشكلدر . بونك ایچون كبریت ایله آتش یاقمق وآتش طوتشدیرمق ایچون اكثریا استحصال واستعمال ایدلمه‌سی لازم اولان دیكر بر آتش ایله طوتشدیریله‌جق محروقات بیننده آتشك انتقالنه خدمت ایله‌مك اوزره واسطه اتخاذ ایدیلن چابوق طوتشیر ، قولای یانار وقودلره آتشكیر دیرلركه اصل تركجه‌ده طوتراقدر . هر آتش آلان ماده‌دیكرینی یاقمق ایچون آكا طوتراق اولور مثلا : چاقمق آتشی ایله اصل وقود بیننده قاو (آغاج قاوی) برطوتراقدر . چاقمقدن چیقان آتشی طوتیور ، ضبطایدیور ، صوكرا بونكله اصل احراق مطلوب اولان شی یاقیلیر . كبریت چوپی ، قاو كاغدی‌ده بویله‌در . حاصل اولان آتشه كذلك طوتراق اولورلر . بوندن اخذاً اودون ، كمور كبی مواد محترقه‌یی طوتشدیرمق ایچون ایكنجی درجه‌ده قوللانیلان چابوق پارلایان مواد محترقه‌یه‌ده آتشكیر وطوتراق تعبیر اولونمشدر . مثلا بر كبریت ایله مومی طوغریدن طوغری‌یه یاقارسكز ، بوراده طوتراق كبریتك چوپیدر. فقط قالین اودون پارچه‌لری بوصورتله یاقمق نه‌قدر مشكل . ایشته او وقت ، ایكنجی مرتبه‌ده برطاقم طوتراقلر ، پچاوره ، كاغد پارچه‌سی ، چیره كبی شیلر استعمال ایدیلیركه اصل آتشكیر ویا طوتراق دیدیكمز ایشته بو كبی موادر . امور بیتیه‌ده ، صنایعده استعمال ایدیلن آتشكیرلرك انواعی واردر، قطران ورچینه ایله اشباع ایدیله‌رك دمت حاله كتیرلمش وباغلانمش یونغه پارچه‌لری ؛ غاز یاغی ایچنه طالدیریله‌رق اوزری بررچینه طبقه‌سیله احاطه ایدلمش چالی‌چیرپی دمتلری بر طوتراق اولدیغی كبی اودون طالاشی وكومور پارچه‌لری مثلاو توز حالنده بولونان وبالخاصه قابلیت اشتعالیه‌لری تزیید اولونمق اوزره كهرچله وبوكا مماثل مركباتی حاوی اولان تضییق‌ایدلمش مواد دخی برنوع آتشكیردر. بوندن باشقه یاغلی تراب كیلی ، اودون رنده‌سی وقوق كموری مخلوطندن یمورطه جسامتنده یووارلاقلر تشكیل ایدوب قورشون‌قلمی ثخننده بردمیرتل ایله برچوق یرندن دلنیرسه فوق‌العاده مساعد بر آتشكیر اعمال ایدلمش اولور . اشبو یووارلاقلر آمنیاتی حاوی بر تنكه قوطو ایچنده محافظه اولنوب استعمال ایدیله‌جكی زمان اولا غاز یاغی ایچنه طالدیریله‌رق آتشلنیر ؛ یووارلاقلرك مثقوب اولمسی حسبیله غایت قوتلی بر صورتده یانارلر. استعمالندن‌صوكرا مزبور یووارلاقلر بتكرار غاز یاغیله ایصلادیلوب قوللانلمق اوزره تنكه قوطولرنده محافظه اولنور .

كوی چیراسی تعبیر اولنان بر نوع طوتراقده واردركه مصر صاپلرینك ٦٠ قسم اریدلمش رچینه ایله ٤٠ قسم قطراندن عبارت بر بانیو ایچنده بردقیقه قدر مغطوس اوله‌رق بولندیرلسندن استحصال ایدیلوب قورودلدقدن صوكرا (١٠٠) درجه‌یه قدر تسخین ایدلمش بر معدنی لوحه اوزرینه یاییلیر . غراتونك تركیبكرده‌سی اولان آتشكیر ایسه مناسب طولده كسلمش اغاج چیوقلری غاز یاغی وترمنتی ایچنه طالدیریلوب دمت حالنده باغلانیر و اوزرینه اودون یبغیلوب مواد طیاره‌نك تخرینی منع ایچون بر رچینه طبقه‌سیله احاطه اولنور. أمنیتلی آتشكیر، ٣٠٠ قسم رچینه یاخود قولفان ، ١٥ قسم زیت دهنی ایله اذابه ایدلدكدن صوكرا ١٠٠ قسم اوكودلمش منطار دوكونتیسی و٧٥ قسم اودون طالاشی ایله قارشدیریلوب اینجه شریط حالنده تضییق اولنور . اشبو شریطلر بعض مواد مشعله ایله تباشیر ، زیمپاره قومی، ضمغ عربی وحمض رابع رصاص ، سولكن‌دن عبارت كبریت باشی خمیری ایله احاطه ایدیله‌رك قوطولره استیف اولنور . قوطولر طبق كبریت قوطوسی كبی اولوب دلك سطحلری ١ قسم بلاشكل فوسفور ١ قسم كبریت آنتیمون و ١ قسم حجر روشنایی‌دن عبارت بر مخلوط ایله طلا اولنور ؛

آتشلك اس . يانمغه، آتش أولمغه يارايان : نه گوزل آتشلك كوتوكلر . || ياقيله‌جق شی : بو كهنه طاقلر آرتق آتشلك اولمش (ياقاقدن باشقه بر شيئه يارامز) || آتش قونان یر . كلخن . || جهنم آتشنه لايق كمسه . جهنم كوتوكی آدم . || آتش قويمغه ونقل ايتمكه مخصوص قاب . آتشدان . || ماكنه‌ده لوقوموتيف قزاننك اوجاغنی یعنی آتش ياقيلان قسمنی حاوی اولان محل (بخار قزانی ولوقوموتيف ماده‌سنه مراجعت) .

آتشلنديرمك مص. (آتشلنمك مصدرينك متعدی شكلی). ن آتشلنمك

آتشلنمك مص . (آتشله‌مك فعلنك ضميری شكلی . آتش ايچندن وكنديندن چيقمق معناسنی ويرر) بدنی آتش باصمق (ن .)، حرارتلنمك ، آتش كلك : خسته صباحه قارشی ینه آتشلندی . كنديندن و ايچندن آتش آلمق : ماصه اوزرنده‌كی كبريت قوطيسی بردن بره آتشلندی ، پارلادی .

— تمثيلاً : قيزمق، غضب وحدت ايتمك، غليانه كلك، آتشلی اولمق: پاشامز بوكون ینه آتشلنمش.

آتشله‌مك مص . برشيئی ياقمق ايچون آكا آتش قويمق ، آتش ويرمك . ياقمق : كلخنی آتشله‌دم || ناری و انفلاقی اجزا ايله طولديرلمش برشيئ فتيله‌مك، پاطلاتمق، طوپ، لغم، طورپيدو ، جبخانه آتشله‌مك : دشمنك جبخانه‌سنی آتشله‌يه بيليرميسك ؟ آتشله‌يه بيليرم ، حتی اقتضا ايدر ايسه اوزرينه اوطوروده اويله آتشلرم .

— تمثيلاً بركمسه‌يی برايشه تحريص ايتمك، غيرته كتيرمك || . قلبی حرص و هيجانه دوشورمك غليانه كتيرمك ، فتيل ويرمك . آتش ويرمك (بو ماده‌لره مراجعت) . || قلبده‌كی حرص و هيجانی آرتديرمق . كوروكله‌مك .

آتش ويرمك مص . (تر . لغ) . ياقمق ايچون آتش قويمق، آتشله‌مك: دشمن دون كيجه قاچار ايكن براقديغی قصبه‌يه آتش ويردی‌ده اويله صاووشدی . || ناری وانفلاقی اجزا ايله طولو اولان طوپ ، طورپيدو قوغانی ، لغم خمبره كبی حرب آلات و وسائطنی پاتلاتمق اوزره آتشله‌مك: نهايت پادشاه طوپ قپو ايله ادرنه قپوسی بيننده تنسيب ايتديكی بر ديواری عادی طوپلردن بر قاچ بطاريه ايله بش اون كونلر برخط اوزرينه دوكه دوكه كوشتدكدن صوكرا بيوك طوپلره آتش ويرلمسنی امر ايتمكله . . . كمال .

— تمثيلاً : غليانه كتيرمك ، احتراصلری اويانديرمق : ويردم آتش دللره سوز دل آواره‌دن ، ايله‌دم ايجاد بيك يانغين برآتشپاره‌دن ـ معلم ناجی .

آتشلی صف . آتش وحرارتی اولان. صيجاق: بوكون بدنم پك آتشلی . ـــ تمثيلاً : بردن بره پارلايان، غضب وحدت ايدن، مزاجی تيزاولان. || آتش كبی جوال ، طورمز دكلنمز فعال اولان . || يانوب ياقيلان ، درد والم ايله قاوورولان قلبه‌وصف اولور. || حرصلی وكورولتيلی: آتشلی بربحث دوام ايديور. مترادفاتی : آتشناك . حرارتلی .

آتشلی كوسكو اس. التهاب ايتدكدن، آلوی كچدكدن صوكره قالان اوطون خرده‌سی .

آتشلی باغه اس . حيوانات حبليه شعبه‌سنك فقريه تحت شعبه‌سنك ضفادع فرقه‌سنك عديم الذنب صنفنك رانيده فامليا‌سنك رانا جنسنك بر نوعيدر . علم حيواناتجه اسمی « رانا تانپورارايا » در . رنكی ، قزيله ميال قويوجه صاری اولديغندن بو قورباغه‌يه آتشلی باغه تسميه ايدلمشدر. وجودی يشيل قورباغه‌دن طولغونجه و شيشمانجه‌در . كوز چقورندن بدأ ايله صرتنك صاغنده وصولنده نهايت بدنه قدر امتداد ايدن تحدبات غدويه (بز قبارتيلری) ايله صيرتی چبوقلی كبی بر منظره عرض ايدر . يمورطلامه زماننده رجالده ابهام (باش‌پارمق) بر كوچوك سياه فيرچه شكلنی آكديره‌جق صورتده خشونت (عارضه‌لی وقبارتيلی) كسب ايدر . كوز ايله اوموز آره‌سنده بولنان ناحيه‌سی (شقاق قويی اسمر وياسپاه رنكده بولنمی‌ده بوقورباغه‌نك اوصاف

مميزه‌سندن بريدر. حتى علم حيواناتده (temporaria
Rana) نامى ويرلمسى‌ده شقاغنك بو وجه ايله تعقالى
اولمسندن ايلرو كلسه كركدر . متاخر (برون
دليكلرى) دن باشلايوب كوزك اوك كنارندن كچه‌رك
بورنك اوجنده نهايت بولان بر سياه خطه مالكدر .
قولاغك اوك طرفنده دخى بو رنكده بر چيزكيسى
واردر . چكه‌لرى بياض ويا صارمتراق اولوب اسمر
ويا سياه لكه‌لر ايله محاطدر . اشخاصك بر چوغنده
صيرتك قزيله ميال صارى (قولا) ايسه‌ده بعضلرنده
بورنك اوزرنده سياه لكه‌لر بولنور. بعض اشخاص‌ده
صيرتك رنكى قولا اوله‌جغى يرده سياه لكه‌لى ويا
لكه‌سز يشيلمتراق ، صارمتراق ويا پنبه‌در . حدقه
(كوز ببكى) سياه واوزونجه، طبقهٔ قزحيه (كوزك
رنكنى حاوى طبقه‌سى) آلتونى رنكده‌در. آتشلى
باغه‌يه ممالك محروسهٔ شاهانه‌ده تصادف اولنديغى كبى
بوحيوان اوروپانك برچوق يرلرنده حتى سيبرياده بيله
واردر. شباط آينده، صوئوقلرهنوز حكمفرما ايكن،
وحتى كول وحوضلرك سطحى كيجه‌لرى بوزطوتديغى
وقتلر يمورطلمه زمانى ادراك ايدر . يمورطه‌لرنى
صويه براقيرلر . يمورطه‌لر بيلديكمز يشيل قورباغه
يمورطه‌لرندن دها ايريجه اولوب يمورطلار يمورطلاماز
صويك قعرينه دوشرلر. فقط قناة مبيضك‌افرازاتندن
اولان بر مادهٔ زلاليه ايله ستر ايدلمش بولنملريله
صوده انتفاخ ايده‌رك يعنى‌شيشه‌رك ينه‌صويك سطحنه
چيقارلر . بعدالتبيض اون دردنجى كونه طوغرى
سرفه آشكار اولمغه باشلار . هوا مساعد ايسه
اوچنجى ويادردنجى هفته‌يه طوغرى‌سرفه‌لر يمورطه‌لر
(انتفاخ ايتمش اولان مايع لزوجى) دن چيقارق
براز صوده طولاشيرلر ، آره‌صيرا ينه مايع لزوجى‌يه
كله‌رك بسلنيرلر . اوچنجى آى نهايتنده استحاله‌سنى
اكمال ايده‌رك صودن چيقمغه باشلار . وجوارده
اوقدر چوغاليركه قورباغه ياغمش دينله‌بيلير . طاغلق
اراضيده، يايلالرده تبيض دها صوكرالرى باشلار .
حتى، صوئوق حدندن‌زياده وعلى‌العاده كوريلن قيشلر
كبى اولمزسه حيوان قيشى سرفه حالنده كچيره‌رك

استحاله‌سى تمام اولماز . يشيل قورباغه‌نك خلافنه
اوله‌رق بونلر يمورطلادقدن صوكرا صويى آرزو
ايتمزلر . صولردن اوزاق محلاره يايليرلر . مع‌مافيه
صوكبهار نهايتنده قيشى كچيرمك اوزره صويك ديبنه،
چامورلر آره‌سنه صوقولورلر . صوده بولونمديغى
موسمده باغچه‌لرده ، اورمانلرده ، قيرلرده براز
رطوبتلى محللرده ساكن اولور . موسم صيفك
صيجاق اولان زمانلرنده قيالر آلتنه صاقلانير آغاج
كوكلرى آره‌سنه، طوپراق چوقورلرينه‌ده صوقولور.
آقشاملرى آونى آرامق اوزره صاقلانديغى يرلردن
چيقار مأكولاتى، بوجك، قورد، طرطيل وقبوقسز
سموكلى كبى شيلردر . بويله بر آوى كورديمى همان
ديلنى اوزاته‌رق يوتار. روايته‌نظراً مضر اولانلرينى‌ده
تفريق وتمييز ايدر ايمش . بونك صداسى آزدر .
يمورطلامه زماننده سسى ايشيديلير. هله ايلك بهاردن
صوكرا بتون بتون سكوتى اولور . آتشلى باغه‌نك
قره‌ده صوده برچوق دشمن طبيعيسى واردر .
آكل‌اللحوم ييلانلر ، قوشلرك قسم اعظمى بونك
دشمنى ايسه‌ده يمورطه‌لرينك زياده‌لكى نوعنك بقاسنه
خدمت ايدر . — محيط‌المعارف —

آتشيلك اس . آتشلى اولمق حالت وكيفيتى:
بونه آتشيلك ؟

آتشناك صف . (فا. آتش‌ايله‌ناك اداتندن)
ن آتشلى . آتشى. پارلاق وشفاف
قيزيل : آتشى كهربا .

آتشى اس . قرمزى بيبرك هندستانك بعض
محللرنده عوام بيننده اسمى .

آتشى — شيرازده يتيشن شعرانك معروف
اولانلرندندر . صبوحى ايله دائما يكديكرلرينى هجو
ايدرلردى . بو بيت جملهٔ سنوحات شعريه‌سندندر :

بر شاخ سرو قمرئ نالان به بندتست
اورامكش كه عاشق سردر كمندتست

محيط‌المعارف

آتشی — بغداد شعراسندندر . ارباب صنایعدن ایدی . (۹۰۹)ده وفات ایتمشدر . اکثر اشعاری زبان فارسیده وطرز غزلده اولوب شو بیت آثارندندر :

کل به پیش رخ زیبای تورعنانبود
غنچه نزد دهن تنك توکویا نبود

— محیط المعارف —

آتشی — عجم شعراسندندر . قندهارلیدر . هندستان حکمدارلرندن محمد ظهیرالدینك نزدینه کله‌رك وقایع نویسلك خدمتنه تعیین اولندی . وفاتی ۹۷٦ تاریخنده‌در .

آتیده‌کی مطلع مشهوردر :

تاباغم تودست درآغوش کرده ایم
ازهرچه غیرتست فراموش کرده ایم

آتشین صف. آتش رنکنده، پراق قیزیل ، لعلکون . || آتشلی (ن .)

آتشیندم صف. آتشین ایله‌دمدن یاپلمش). سسی یانیق ومحرق اولان. آتشدم: شو بلبلی دیکله ، یانیق یانیق اوتیور، نه آتشیندم . سوزی تأثیرلی، سوزشلی اولان : آتشیندم برشاعر. || اس . دائما آه ایدن یانیق کسه : آلمشی نفس برآتشیندم ایلرمی بنی زمانه خرم ــ معلم ناجی

آتش یاغی اس. قطرانه مشابه بر مایعدرکه عضوی ماده‌لرك یابس اوله‌رق تقطیرندن حاصل اولورکه رایحه‌سی کریه، رنکی صاز ـ متراقدر . (یاغ ماده‌سنه مراجعت) .

آتش یالدیزجیلغی اس . آتش یالدیزی صنعتی . (آتش یالدیزی ماده‌سنه مراجعت) .

آتش یالدیزی اس. بعض آتش واسطه‌سیله یعنی تأثیر حرارت ایله یاپیلان یالدیز . — آتش تأثیریله یاپیلان یالدیز یا آلتون ایله یا کموش ایله اجرا ایدیلیر . ۱ آلتون یالدیزی — یالدیزلانه‌جق معدنك سطحی اوزرینه جیوه ایله حامض آزوت (تیزاب) دن عبارت بر محلول واسطه‌سیله بر آلتون مالغمه‌سی سوریله‌رك بعده مزبور معدن پارچه‌سی ـ جیوه‌سی تبخر و طیران ایتمك اوزره ـ آتشه عرض اولنورکه آلتون انجه برطبقه حالنده یالدیز سطحی اوزرنده یاپشمش اوله‌رق قالیر. استعمال اولنان آلتون مالغمه‌سی ۲ قسم آلتون ایله ۱ قسم جیوه‌دن عبارتدر. اشبو یالدیز یا مصقال واسطه‌سیله جلالاندیریله‌رق پارلاق بر منظره کسب ایدر یاخود طونوق برحاله ارجاع اولنور. شایدآلتون یالدیزینه، باقر خلیطه‌سی رنکی یعنی کوزل بر قرمزی رنك ویرمك مطلوب اولورسه طونج (باقر ایله توتیادن عبارت برخلیطه) لوحه‌لری یالدیز معجونی (بالمومی ، Bol تعبیر اولنور برنوع معجون، ژنکار ، باقرپاسی Vert-de-gris یعنی اساسی خلیت نحاس) وشاپ‌دن مرکب برمخلوط ایچنه طالدیریلوب بالمومی کمور آتشی اوزرنده یاقیلیر . بوأثناده ژنکارك حمض نحاسی باقره تجرد و تفرد ایده‌رك آلتون ایله برلکده ، آلتون خلیطه‌سی حالنده ، برلشیر . دمیر وچلیك اولا باقر ایله یالدیزلاندقدن صوکرا آلتون یالدیزی عملیاتنه وضع اولنور .

۲ کموش یالدیزی — یالدیزلانه‌جق معدن، اولا کمال اهتمام ایله تطهیر ایدلدکدن صوکرا ، سطحی اوزرینه یا برکموش مالغمه‌سی (کموش ایله جیوه‌دن عبارت) یاخود ۱ قسم ترسیب ایدلمش کموش، ٤ قسم نشادر (قلور مائیت آمونیوم) و ٤ قسم مطبخ طوزی ایله ½ قسم قلور ثانی زیبق (سوبلیمات ـ Bichlorure de mercure) دن مرکب بر مخلوط سوریلوب مزبور معدن ـ جیوه تبخر وطیران ایتمك اوزره ـ آتشه عرض اولنور .

دوگمه‌لری کموشله یالدیزلامق ایچون ٤٨ قسم مطبخ طوزی ، ٤٨ قسم کبریتیت توتیا (sulfate de Zinc) و ١ قسم قلور ثانی زیبق (سوبلیمات) ایله ٢ قسم قلورفضه (Chlorure d'argent) دن مرکب برمعجون استعمال اولنور (یالدیز، یالدیزجیلق ماده‌لرینه مراجعت) .

آتش یانار آطه‌لر — مقدما ترك بحریونك ناپولی ایله سیجلیا مابیننده کائن اولان برکانی یعنی آتش پوسکوران آطه‌لره ویردکلری نام‌درکه لیپاری واسترومبولی آطه‌لرندن عبارتدر (بوماده‌لره مراجعت).

آتش یورکلی اس . آتش کبی صالان وجری اولان . آتشدل . پولاددل . رواعة الفؤاد

آتغار — هندستان شرقیده اوریسا مملکتنده کوچوك براجه‌لق درکه انکلیز حمایه‌سنده‌در. بوراجه‌لق بنکاله کورفزینه منصب اولان (ماهانای) نهرینك ساحل یساری بوینجه امتداد ایدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ٤٣٥ کیلو مترو نفوسی ١٨٣٢٦ راده‌سنده‌در. اراضیسی مستوی اولدیغندن دائما جوارنده‌کی انهارك طغیانته معروضدر.

آتقا — هندستان شمالیده واقعدر . انکلتره‌یه تابع اولان (چوتا ناغپور) ولایتی مضافاتندن بر قصبه‌در .

آتقا — (آلونوت) جزائرندن طاغلق بر اطه‌در . اهالیسی بالقجیلق ایله ، کورکلی ، حیوانات صیدیله اشتغال ایدر . اطه بوجهتله پك مشهوردر .

آتقارا — آوروپای روسی‌ده (ساراتوا) ولایتی داخلنده برایرماقدرکه (دون) نهری آیاقلرندن اولان (مه‌دوه دیچا) چایته منصب اولور .

آتقارسق — روسیه‌ده ساراتوف ولایتی داخلنده واقع بر شهردر. آتقارا چاینك مه‌دوه ویچا ایرماغنه ملاقی اولدیغی محلده کائندر. قضا مرکزیدر. نفوسی ٨١٩٠ . چاودارتجارتی ایدر. تکمیلی قضانك: ٢٦٦٠٠٠ در .

آتقی (آتمقدن) صوتوقدن ، روکازردن قورونمق ویاسوس اولمق ایچون اوموز اوستنه آتیلان ویا بویون اطرافنه صاریلان بزدرکه اوجلری یوقاریدن آشاغی‌یه صارقیق براقیلیر . مختلف چشید ونوعلری واردر . || منسوجاتده عرضانی اوله‌رق بزك بر کنارندن دیکرینه وصل اولونان ایپلکلردرکه هر وصله‌ده ، طولانی اوله‌رق اوزادیلان وآرغاج نامی ویریلن ایپلکلر ایله باغلانیر (حیاکت، چولهه، نسج، طوقومه ماده‌لرینه مراجعت) .

— ترکیبات لغویه : بویون آتقیسی . صنعت خیاطتده ، آتقی اتخاذ ایدیله‌جك ایپلکلرك اعمالنده، بو ایپلکره پك آز قوهٔ ابرامیه ویریلیر [١] که بو سایه‌ده ، آرغاج ایپلکلرینك اعمال مختلفهٔ نسجیه اثناسنده معروض اولدیغی تأثیراته مبنی قوهٔ ابرامیه‌سی زیاده اولمقله برابر قماش یینه طوق ، وطولغون کورینیر. آتقی ایپلکی اول امرده چیقریق دستکاهلرنده قلملر اوزرینه صاریله‌رق بو حالده چولهه‌نك النه کلیر ، بو قلملر اولدیغی کبی مکیکه طاقیله‌رق ایشلمکه باشلانیر . ویا کتان منسوجاتی حرفتکاهلرنده اولدیغی کبی ایپلك چله شکلنده تدارك ایدیلیر .

آتکرسدورف — آوستریاده طونه نهری آیاقلرندن بری اولان (لیسینغ) اوزرنده واقع ٥٨٠٠

[١] بر ایپلکك ، برتلك قوهٔ ابرامیه‌سی: برجهته بوکلدیکی وقت براقیله‌جق اولورسه عکسی جهته دونه‌رك حال اولنه عودت ایله‌مك سعی ومیلنه قوهٔ ابرامیه تعبیر ایدیلیر .

نفوسلی بر شهردر. اییك وقاش منسوجات فابریقه‌لریله مشهوردر .

آتكنس (ژان) — انكليز جراحلرندندر. (پلايمتوو) ده تولد ايتمشدر . ۱۷۲۱ ده بحریه جراحی مأموریتیله سنه‌غال ، برەزیلیا ، هندستان وافریقا سواحلنی طولاشمشدر . اثنای سیاحتنده‌كی مشهوداتنی حاوی برسیاحتنامه قلمه آلمشدر. (۱۷۳۵)

آتكنس ریشارد — انكلیزدر . خرستیا‌نلرجه پك متعصب بر آدم اوله‌رق طانمشدر . ۱۵۵۹ده تولد ایتمش و ۱۵۸۱ سنه‌سی آغستوسده رومه‌ده آتشه یاقلمشدر. موی الیه پاپایه وقاتولیكاره بت پرستلك اسناد ایتدیكی كبی انلر حقنده تحقیرات علنیه‌ده بولونمسندن طولایی (انكیزیسیون) محكمهٔ دینیه‌سی طرفندن محكوم ایدیله‌رك (سن پی‌یر) كلیساسنك اوكنده احراق بالنار ایدلمشدر .

آتكنسون — انكلیز مشاهیرسیاحیننددر . ۱۷۹۹ تاریخنده (یورق)قونتلغی داخلنده طوغمش، ۱۷٦۱ده(كنت) ده وفات ایتمشدر . صاحب ترجمه مانچستره‌ده معمارلق ایدر وبوش زمانلرینی رسم یاپمقله كچیریر ایدی . برآره‌لق سیاحت مراقنه دوشه‌رك وسطی اسیاده وباشلیجه غوبی صحراسنده طولاشه‌رق سیاحات واقعه‌سنی جمع ایله لوندره‌ده طبع ایتدیرمشدر.

آتكنسون — انكلیز قره‌قلم حكاكارندندر . ۱۷۱۷ سنه‌سنده سالیسبوری ده طوغمشدر . موی الیه قومودور (طوما آتكنسون)ك اوغلیدر. آتكنسون (ساموئل قورون)ك یاننده یدی سنه شاكردلك ایده‌رك مملكتنك اك برنجی حكاكارندن اولمشدی . آتكنسون اك مشهور استادلرك آثارینی تقلیداً قرق‌قدر رسم وتصویر حك وبرچوق (استامپا) لر میدانه كتیرمشدی. صید وشكار عالملرینی وحیوانات منظره‌لرینی تصویرده پك ماهر ایدی .

آتكنسون — انكلیز رسامارندندر. ۱۷۷۵ ده لوندره‌ده طوغمش ۱۸۳۱ ده وفات ایتمشدر . ۱۸۷٤ تاریخنده روسیه‌یه عزیمتله ایكنجی (قاترینه) وبرنجی پولك صحابت وحمایه‌سنی استحصال ایتمش ایدی. اوصیرالرده تاریخه عائد بعض تابلولر تصویر ایله‌مشدر ۱۸۰۱ده لوندره‌یه عودت ایله‌دی كتب مصوره‌ده داخل خیلی كوزل اثرلری‌ده واردر . واترلو ملحمه سنی مصور اولان یاغلی بویا لوحه‌سی آتكنسونك آثار مشهوره‌سندندر .

آتكنس روبرت — انكلیز علمای حقوقندندر . ۱٦۲۱ ده طوغمش ، ۱۷۰۹ ده وفات ایتمشدر . موی الیه علم حقوقده‌كی وقوف واقتداری سایه‌سنده آووقاتلقده بیوك برشهرت قزانمش وعوام قاره‌سی اعضالغنده بولندیغی وقت لورد (روسل)ی مدافعه ایتمشدر . عدلیه‌ده ، مناصب سیاسیه‌ده مهم وبیوك مقاملرده بولنمشدر .

آتكینس ریشارد — انكلیز ادباسندندر. ۱٦۱۵ ده طوغمش ، ۱٦۷۷ ده وفات ایتمشدر . انكلتره‌ده طباعتك منشئی وترقیاتی حقنده بر اثری واردركه باشلیجه آثارندندر .

آتل — الفك مدی ، تانك كسری ایله برنهر عظیم اسمیدر. دریای حزره دوكیلوركه وولغا نهری در. حكیم خاقانی بیت آتی‌ده بو اسمی ذكر ایدر :

كرسوی قندز مژكان نرسد آتل اشك
راه قندز سوی آتل بحزر بكشائید

تاتارجه‌ده آدل دیرلر نته‌كیم شومصراعده واردر .

ادل‌نك آرغی بوینده ایقیب كلیر بر بیدای

معلومات جغرافیا ایچون وولغا ماده‌سنه مراجعت .

آتل — حبليه شعبه‌سنك، فقريه تحت شعبه‌سنك ذات الثدايا فرقه‌سنك پريمات صنفنك عريض الانف تحت صنفنك قرديه فاملياسنه منسوب برجنس حيواندركه امريقانك اوته بويلى ميمونلرينى حاوى‌در. بوحيوانلرك بدنلرى واطرافى (اوك وآرد قوللر) اينجه واوزون اولمسيله ديكر ميمونلردن آيريلير. متقدمين بو ميمونلره، منظره‌لرينه اعتباراً اوروبجك ميمونى نامى ويرمشلردى. بونلرك رأسى كوچك، جبهه‌لرى قيلسز، اوك قوللرك ابهامى حالت اثريه ده اولوب ذنب قابض (بعض حيوانلرك آغاج داللرينه صاروب صالدقلرى قويروقلرى) لرينك نهايت سفليه‌سى تويسز وچپلاقدر. آتللر، امريقاى جنوبيده ٢٥ درجه عرض جغرافى‌يه قدر امتداد ايدن محللرده ساكن درلر. آغاجلرك تپه‌لرنده يشارلر؛ نادراً يره اينرلر. منظره‌لرى چركيندر لكن طبعاً حليمدرلر. تنبل اولدقلرندن بونلره تصادف ايدن طبيعيون ياخسته اولدقلرينه ويا كدردن طولايى محزون بولندقلرينه ذاهب اولور. تنها اوطوروب دوشونمك معتادلرى‌در. بطئ الحركه اولمريله برابر آياقلرينى سوروكليه‌رك يورورلر. انسان، اونلرك بوطرزده حركتنى كورديكنده مفصللرى بربرينه قاينامش اولديغنه ذاهب اولور. سيمالرى پك چيركين دكلسه‌ده دائما يوزلرينى اكشيده‌رك صورت ايتدكلرندن پك چيركين اولورلر.

(شكل ٣٥)

آتل پانيسكوس — ذات الثدايا فرقه‌سنك پريمات صنفنك عريض الانف تحت صنفنك قرديه فاملياسنه منسوب آتل جنسنك انواعندن برينك اسميدر. بعض طبيعيون بوكا آتل قواتا نامنى ده ويريور. بوحيوان آتل جنسنده بولونان مايمونلرك اك بويوكيدر. قويروغى داخل اولمديغى حالده وجودينك طولى ٦٥ سانتيمتره‌در پوستى قبادر. اوموزينك تويلرى اوزونجه وسيرك ايسه‌ده صيرتنده بولونان تويلر صيقجه‌در. آلتنده‌كى تويلر برطره يعنى تپه‌لك قرمزى رنكده ايسه‌ده وجودينك متباقى قسمنده‌كيلر سياهدر. اوك قوللرينك (ال) آيه‌لرى تماماً سياهدر. كوزلرى اسمردر. امريقاى جنوبينك شمال شرقى جهتنده بولونان كويان (غويان) اراضيسنده ساكن اولورلر.

آتل پنتاداقتيلوس (خماسى الاصبع)

آتل — حيوانات. يعنى بش پارمقلى آتل. ذات الثدايا فرقه‌سنك پريمات صنفنك عريض الانف تحت صنفنك قرديه فاملياسنه منسوب آتل جنسنك بر نوعيدر. علم حيوانات علماسندن بعضلرى بونوعه آتل شامق (شبك) نامنى ده ويرمشدر. قويروغى ده داخل اولديغى حالده وجودينك طولى ١,٣٥ متره ايسه‌ده نصفندن زياده‌سى قويروق پايى‌در. پوستنده بولونان تويلر اوزون وكاملاً سياهدر. اللرك ابهامى يعنى باش پارمغى حالت اثريه‌ده‌در. بونوع امريقاى جنوبيده پرو حواليسيله پاناما وكيتو اراضيسنده ساكن اولور.

آتل — حيوانات. ذات الارجل مفصليه شعبه‌سنك حشرات فرقه‌سنك مغمد الجناح صنفنك خماسى الرسغ كروهندن برەزيليايه مخصوص بوجكلرك بر جنسنه ويرلمش اسمدر. بو بوجكده جناح غمدى (اوست قنادلر) يوموشاقدر.

— محيط المعارف —

آتلاتديرمق مص. (آتلاتمق مصدرينك متعدى شكلى). ن. آتلامق.

آتلاتمق مص . (آتلامق مصدرینك متعدی شكلی). ن . آتلامق . || بر بهانه ایله باشدن صاوومق، آشیرمق. || آدمك كندی دخلی اولەرق واقع اولان وكندیسنجه هیچ آرزو ایدلمیان ویا قورقیلان بر حادثەیی كچیرمك ، كندیسنه بر ضرر كلیەرك صاووشدیرمق. قورتلق: قضا آتلاتمق، تهلكه آتلاتمق . هله بو بادیەیی‌ده آتلاتدق .

آتلازیت یاخود آطلاسین (آتلاز جوهری) اس . كیمیاده فحمیت جملەسندن بر معدن‌دركه مالاشیت یاخود باقر یشیلی دخی تسمیه قیلنیر . وحیدالفراش اولەرق تبلر ایدرسەده بللورلری خردەبین‌ده صفحی اولەرق، پارلاق طمارلر صورتنده صالقم (عنقودی) وبوبرك شكلنده كورولدیكی كبی استالاقتیت حالنده ومتحدالمركز حلقەلر صورتنده‌ده اولور . اكثریا طوپراقله مخلوط (باقریشیلی) اولەرق دخی بولونور . رنكی زمرد یشیلی وسیاهه مائل قویو یشیل‌در بعضاً شفاف وبعضاً غیر شفاف اولور. بللورلری الماس وجام كبی مجلادر . ثقلت اضافیەسی = ۳, -- ٤,۱، سرتلكی = ۳,٥ — ٤ در . تركیبی اساس فحمیت نحاس] $Cu_2CO_4+H_2O=$ [$CuCO_3+Cu(OH_2)$] دن عبارت وبوزده ۷٥ قسم باقری حاوی‌در . اكثریا سائر باقر كوكلجەلریله برلكده وطوپراق ایله قاریشیق اولەرق مارن تعبیر اولونان (كلس‌دن مخرف اولمق اوزره بین‌العوام كیس دینیلن بر نوع كیرچلی بیاض بالچیق) واحجار سائره اوزرنده ظهور ایدر. (آتلازیت) معادنی، آتلازیت منابعی الك زیاده اسپانیاده كائن تەرول، لیون قربنده‌كی شسی موقعنده، المانیاده قره اورمانده ، دیللنبورغ مولداوده ، زیغنبورغ‌ده كائن رزبانیاده ، اسویچره ده ، تیرولده وبالخاصه سیبریاده ، اورال طاغلرنده ینیسی (یكی چای) وتاغیلسك مواقعنده بولنور .

آتلازیت معدنی ، باقر استخراجاتنده وغایت لطیف اولان رنك زمردیندن وَ پرداخته قابلیتندن طولایی زینت طاشی مقامنده احجار سائرەیی قاپلامق خصوصنده استعمال اولندیغی كبی موزاییقلرده ورسم بویالرنده دخی قوللانیلیر .

آتلاس — آطلاس مادەسنه مراجعت .

آتلاس — یاخود آطلاس. اساطیر یونانیەده (زوس) و(قلیمەن) ك، وبعضلرنجه (یاپت) نام معبودك اوغلی اولوب (موریتانیا) حكمداری ایدی . دائرهٔ مسافرتنه مظهر قبول اولەمیان (پرسه) یأس وانفعال ایله مومی‌الیهی حیاتندن تجرید ایدەرك برجبل حالنه نسخ ایتمش . دیكر خرافاته نظراً (ژوپیتر)، قارشی قیام ایدن (تیبان)لره التحاق ایلەمش وبونك اوزرینه ژوپیترك غضبنه اوغرایەرق بواله مومی‌الیهی سمایی اوموزلرنده طوتمغه محكوم ایتمش . هركول، (اسپرید) باغچەلرندەكی آلتون المالری آشیرمق ایچون (سمایی) كندی صیرتنه آلەرق آتلاسی بوالمالری طوپلامغه كوندرمش عودتنده بیچاره آتلاس حمولهٔ طاقتفرساسنی تكرار یوكلنمك ایستەمامشسەده هركول برحیله ایله یوكی ینه آكا اعاده ایدەرك المالری آلوب كیتمشدر .

آتلاس — طاغ معناسنه اولان جبل آطلاسی (آطلاس) مادەسنه مراجعت .

آتلاس — روما و یونان معماریاتنده برشخص اساطیری‌دركه ازمنهٔ قدیمه معمارلرینك پریسی عد اولنور ایدی . كویا آتلاس سما و ارضی اوموزلری اوزرینه آلمش فرض اولنور. آتلاسك الك مشهور برتمثال قدیمی ، ایتالیاده ناپولی موزەسنده در . آتلاس فارنەز دنیر .

آتلامباج اس . (آتلامقدن) . چوجقلرك اوینادقلری آتلامه اویونی .

— آتلامباج دینن اویون بر درلو بدن ریاضتی وادمان‌در بو اویونده چوجق بر اوزرینه چیزیلن برخط اوزرنده‌طوره‌رق بردن‌بره وبر حمله‌ده‌ایلری‌یه طوغری وار قوتیله آتلار وآیاقلرینك دوشدیکی یره اشارت اواق اوزره یه بر چیزکی چکیلیر ویا نشان قونور . بو آتلامه فعلی اویونه کیرن دیکر چوجقلر طرفندن تکرار ایدیلیر . برقاچ کره‌ده هانکیسی دها زیاده مسافه آتلامش‌ایسه اویونی او قازانمش اولور.

آتلامق مص . (آتمقدن) . طوریلان بر نقطه‌دن‌ایلری برنقطه‌یه قوت‌وسرعتله آتیلمق: برکناردن اوبرکناره‌آتلادم. ‖ طوریلان برنقطه‌دن یوقاری‌یه طوغری‌قوت وسرعتله آتیلمق: بردن آتلادم اغاجك دالنی طوتدم. ‖ یوقاریدن‌اشاغه آتیلمق : پنجره‌دن بغچه‌یه آتلادم . ‖ . برکسه‌نك ویا برشیئك اوزرینه آتیلمق : همان حیوانك صیرتنه آتلادم . بابامی کورور کورمز بوینته آتلادم. همان چواللرینك اوزرینه آتلادم . همان اوزرینه آتلادم بوغازندن یقالەدم .

‖ یوکسکجه برشیئك اوزرندن آتیله‌رق اوته‌سنه کچمك : آتش آتلامق .

— تمثیلاً: بولنیلان برموقعدن‌صیره‌یی بوزه‌رق، دفعةً دها یوکسك موقعلره کچمك ، چیقمق : بوسنه ایکی صنف آتلادم . محمد افندی کاتبلکدن شعبه مدیرلکنه آتلادی. هرسنه برایکی پایه آتلار. ‖ بر ایش کورور ایکن‌ذهول وغفلت اثری اوله‌رق آره‌ده بعض شی براقوب کچمك: آیاسفانوسده اولری تحریر ایدر ایکن نصلسه سعید بکك خانه‌سنی آتلامشم . اوقور ایکن هروقت برقاچ سطر آتلامق عادتمدر .

خلالی : آتلا . آتلامباج . آتلانغج . آتلامه. آتلایش .

ترکیبات : آدیم آتلامق .

— مترادفاتی : فیرلامق . صیچرامق .

آتلانت — یونان‌وروماصناعات معماریه‌سنده ستون مقامنده ، صچاقلرك معتمد اولدیغی اشکال آدمیه‌یه تعبیر ایدیلیر . تلاموزده دیرلر . بوشکلرده صانکه برآدم بنانك صچاغنی باشنه آلمش کبی‌در .

آتلانتا — حکومات متفقهٔ آمریقاده (جورجی) حکومتنه تابع (فلتون) قونتلغنك مرکزی اولان برشهر درکه ٦٥٥٠٠ نفوسی حاوی در . بو شهر (جورجی) حکومتی اراضیسندن کچن شمندوفر خطوطنك مرکزی‌در. ذخیره ، پاموق تجارتی ایدر. سوق الجیش نقطهٔ نظرندن‌ده اهمیت مخصوصهٔ عسکریه‌سی واردر . شهر مذکور ١٨٦٢ سنه‌سنده تأسیس اولنمش‌در . ٥٠٠,٠٠٠ جلد کتابی حاوی برکتبخانه‌سی،غایت‌زنکین برطبقات‌الارض‌قولکسیونی واردر .

آتلانتید یاخود آطلانتید — اساطیردن منورا قرالی اطلاس (آتلاس) ك قزلرینه ویریلن اسم مشترك‌در .

آتلانتید — ازمنهٔ قدیمه‌ده مخیل براطه‌یه‌ویریلن نام‌در . حکمای یونانیه‌دن افلاطون ایکی اثرنده بواطه‌دن بحث ایتمش ، بوکا دائر بعض افسانه‌لر نقل ایله‌مش‌در . کویا بواطه اسپادن بیوك ایمش، سبته بوغازندن بعید ، بحر محیط اطلاسی‌ده کائن ایمش . برکون برکیجه ایچنده نابدید اولمش . بعض کسه‌لر بونی اسقاندیناویا ویا امریقا ظن ایدرلر ویادیکرصورتله تأویل ایلرلر .

آتلانتیق آطلاسی ماده‌سنه مراجعت .

آتلانتیق — جغرافیا . بحر محیط کبیرده خط استوائی جوارنده کائن اولان براطه‌نك اسمیدر. جزیرهٔ مذکوره خط استوانك براز شمالنده ، (قارولین) جزائرینك منتهای جنوب بیسنده و ایکیسندن عینی مسافه‌ده‌در .

آتلانتیق — آمریقاده حکومات متحده‌نك شمال غربی طرفلرنده، نیوژرسه‌ی حکومتی داخلنده بر قونته‌در . اراضیسی منبت ایسه‌ده دکز ساحلنده تکمیل قوملقدر. مساحهٔ سطحیه‌سی ۱۷۸۵ کیلومتره‌در. اهالیسی ۲۰۰۰۰ .

آتلانتیق — آمریقاده حکومات متحده‌دن نیووژرسه‌ی حکومتنده بر شهردر . قامدندن مای برونه کیدن شمندوفر خطنك اوزرنده برموقعدر. نفوسی ۱۳۰۰۰ ، یازین استحمام ایچون پك چوق کیمسه کلدیکندن نفوسی ۵۰۰۰۰ رادهسنه بالغ اولور . شهر ساحل قربنده قوملق بر آطه اوزرنده کائندر .

آتلاندیرمق مص (آتلانمق مصدرینك متعدی شکلی) آته بندیرمك یوله چیقارمق || دیکرینی آت صاحبی ایتمك . ن . آتلانمق .

آتلانغج اس (آتلامقدن) . بردرهیی ویا صولی وچامورلی بریری کچمك ایچون اورته‌سنه قونان بیوجك طاش . آتلامه طاشی (ن.)

آتلانمق مص . (آتلیدن) آتی اولمیان کمسه آت صاحبی اولمق . || یوله کیتمك وسفر ایتمك اوزره آته بنمك: همان آتلاندق، یوله دوزولدك. || آت کبی شاخ قالقمق ، شاخلانمق.

— ترکیبات قولیه: آتلانان آتلانانه || هرکس قاچمق ایچون آته بینیور ، آتلانیور . قاچان قاچانه

آتلت — تاریخ. قدیم یونانستان وایتالیاده علنی وعمومی اویونلرده مکافاتی احراز ایتمك اوزره مسابقه‌یه اشتراك ایدن زور بازانك اسم عامیدر .

آتلستان — تراجم . آنغلوساقسون قراللرندندر. ۸۹۵ ده تولد و ۹۴۰ ده وفات ایتمشدر . بویوك آلفردك حفیدیدر . ۹۲۵ تاریخنده موقع قرالی‌یه قعود ایتمشدر . دانیمارقه رؤساسنك باشلیجه‌لرینی خراجکذار ایتمش، ۹۳۳ده اسقوچیا سواحلنی تخریب ایله‌دکدنصوکرا اسقوچیا قرالنده غلبه ایلهمشدر . اوجهتدن راحت وحضورینی تأمین ایتدکدن صوکرا رهبانی حمایه، برچوق مناستر وکلیسالر تأسیس وتجدید وعاقلانه قانونلر وضع ایتمشدر . غرب حکمدارلرینك کافه‌سی کندیسیله عقد اتفاقه هوس ایتمشلردی .

آتلمق مص . (آتمق مصدرینك مجهولی شکلی) برکیمسه ویا برنسنه کندینه خارج بر قوتك تأثیریله وآز چوق شدتله یرندن قالدیریلوب اوته‌یه دوشورلمك: پاموق آتلمق، طوپ آتلمق . ضوبه آتلمق . (ن . آتمق .)

— (ضمیری مصدر) کندی کندینی آتمق: اوطوردیغی یردن بردنبره آتلدی . (ن . آتمق. آتلامق) . || آتاقلق ایتمك. (ذیلده آتاق وآتاقلق لغتلرینه مراجعت). || کندینی مخاطب ومسؤل اولمق اوزره اورته‌یه چیقارمق، اوکه سورمك، فداکارلق ایتمك.

آتلون — جغرافیا . ایرلاندانك وسطنده (وه‌سمیت)و(روسقومون) قونتلقلری داخلنده برشهردرکه (مولنیغار)ك جنوب وجنوب شرقیسنده و(شه‌نون) نهری ساحلی اوزرنده کائندر . (آتلون) ایرلانده داخلنده طرق وحیات تجاریه‌نك مرکزی واهمیت عسکریه‌یی حائز برموقعدر . شاتوسی نهرك ساحل غربیسنده مبنیدر .

آتله — تراجم. آمریقالی برجراحدر. ۱۸۰۸ ده (لانقاستر) ده طوغمش، ۱۸۷۸ ده (فیلادلفیا) ده وفات ایتمشدر. ۱۸۲۹ ده طبابت امتحانی ویره‌رك (لانقاستر) ده‌کی خسته‌خانه‌نك اداره‌سنی درعهده ایتمش، ۱۸٤٤ ده (فیلادلفیا) دارالفنونی سرریاسته بولنمشدی. ۱۸۵۲ ده مأموریتندن استعفا ایده‌رك وقتنی بسبتون جراحلغه حصر ایلدی. موی الیه برنجی درجه‌ده اوپراتورلردن اولوب آمریقاده ایلك دفعه اوله‌رق خزع میض عملیاتی اجرا ایتمشدی. وفاتندن اوچ آی اولنه کلنجیه قدر (خزع میض)ه دائر سکسان یدی عملیات اجرا ایتمش وعملیات کورن خسته‌لرك یوزده یتمش بشی قورتلمشدر. مسلکنه عائد مهم آثاری واردر.

آتله — اساطیر. دوراساطیرده فریزون، هوغون وساقسونلرك قرالی و (بودله)نك اوغلیدر. (فرانق سیغار) و (بورغدان غودرون) دن طول قالان بر قادینله ازدواج ایتمش وزوجه‌سنك ایلك قوجه‌سنك خزائنی ضبط ویغما ایدنلرندن مغصوباتی استرداد ایله‌مشدر.

آتله بوروغ — جغرافیا. انکلتره حکومتی داخلنده (نورفولق) قونتلغنده کوچوك برقصبه‌در. (نورویش)ك ۲۳ کیلومترو جنوب غربیسنده‌دو. (۲۰٦۵ نفوسی) مقدما (ئه‌آست آنغلیا) نك مقری ایدی. اون بشنجی عصرده انشا اولونمش عجیب بر کلیساسی واردر.

آتله بوروغ — ماساجوزت حکومتی داخلنده واقع بر یستول قونتلغنده بر شهردرکه (میل ریور) نام چای اوزرنده کائندر ٦٧٧۰ نفوسی واردر. بوراده دوکه، ساعت، شاپقه اعمالاتخانه‌لری بولنور.

آتلی اس. آته بنمش اولان: یایا کیدن آتلی‌یه یتیشه‌مز. || آت صاحبی، آتی اولان. || سواری عسکر: طوبی اوچ یوز آتلی ایدك، درت قات دشمنه هجوم ایتمکدن چکنمه‌دك.

آتلی خان — تراجم. یلنجه‌خانك اوغلیدر. باباسی یلنجه‌خاندن صوکرا موقع اقتداره کلمش وقیصه برمدت سورن دورهٔ حکومتی رفاه وآسوده‌کی ایچنده کچمشدر.

آتلی قارنجه اس. حیوانات ذات الارجل المفصلیه شعبه‌سنك، حشرات فرقه‌سنك غشائی الجناح صنفنك، حامل ابره تحت صنفنك فورمیده فامیلیاسنه منسوب فورمیقا جنسنك برنوعیدر. اسم فنیسی فورمیقا روفادر. بو قرنجه‌نك جبهه‌سی حفیفجه ملتوی یعنی بوروشق، ابره‌سی حالت اثریه‌ده، کوزلرنده کرپیك وقیل یوق، ذنب بطنی (صدری بطنه برلشدیرن قطعه) یالکز برحلقه‌دن عبارت. صدری تویلیدر. رنکی اسمرقرمزمتراق، سیاه ایسه‌ده اشعارك انعکاساتندن کول رنکنده ویاسنجابی براق بر لونده کورینورلر. فورمیسیده فامیلیاسنه عائد سائر انواع کبی بونلرده بری ارکك، دیکری دیشی وبرده عمله ویا خادم اولمق اوزره اوچ شخصدن مرکب کوچك برسوروی ایله یشارلر، ارککلرینك طولی ۱۱، دیشیلرینك ۹٫۸۷ و خادملرك ٤٫۵ : ٥٫۵ میلمتره‌در. بو قارنجه، ممالك محروسهٔ شاهانه‌ده آوروپا وآسیانك اکثر نواحیسنده وآمریقای شمالیده بولنور. سائر قارنجه‌لره نسبتله یووالری دها بیوکدر. چام آغاجی اورمانلقلرنده ۹٤: ۱۲۵ ملیمتره ارتفاعنده بر آلتنده یووا انشا ایدرلر. یووالرینی پیراق اوجلری، زچینه یوماغی، طوپراق کومه‌لری کبی شیلری برلشدیره‌رك طبقه طبقه ترتیب ایلرلر. بو طبقه‌لره حیزلی برقاچ ضربه اورولدقده بیکلرله عمله‌نك طشره‌یه آتیلوب صاغه صوله دونه‌رك بورویشلری اولدقجه شایان تماشا

برمنظره تشکیل ایدر . لکن بو وجهله اورکیدیلن حیوانلر ، انتقام آلمغه حریص اولدقلرندن ایصرلامامغه ویا طرمالانلامامغه دقت ایتملیدر. لدغلری (ایصیریش) اولدقجه مخرشدر . بونلرك ایکنه‌لری حالت اثریه‌ده اولدیغندن تدافعی وتجاوزی حرکتلری آرقه‌لرندن چیقاردقلری بر مایع ایله‌در. بو مایعك قوتلی ومؤثر بررایحه‌سی واردر. آلتمش سانتیمتره ارتفاعنه قدر فیرلار . بر قاچ داملەسی ال ، یوز کبی چپلاق بر ناحیه‌یه تماس ایده‌جك اولور ایسه ایصرغانك تماسیله حاصل اولان اندفاعات وبثورات (قبارجق وسیویلجك) کبی قبارتیلر حاصل ایدر . ایصردقلری ناحیه‌لرده‌ده قرمزی بر لکه پیدا اولور . مواد سکریه ایله ، میوه عصاره‌لریله ، چیچکلردن طوپلادیغی مادهٔ سکریه ایله ، فدان بیتلرینك حاصل ایتدکلری مایع ایله تغذی ایدرلر . عمله قسمی مواد مذکوره‌یی معده‌لرندن چیقاره‌رق یاورولرك آغزینه دوکرلر ، بووجهله اونلری بسلرلر. سرفه‌لر (یاورو) نشوونمالرینی اکمال ایتمه زماننده حریری برقوزه ایچنه کیررلر. بوقوزه‌لر ، غلط اوله‌رق قارنجه یموطه‌سی تسمیه اولنور . قوزه‌نك ایچنده شفیره دورینه استحاله ایدر . حشرهٔ کامله حالنه کیرمك اوزره قوزه‌دن چیقمق راده‌لرنده بولندقلرنده خادملر قوزه‌لری ییرتارلر . ایچندن چیقان کنج حشرهٔ کامله هنوز ضعیف اولدیغندن دها بر قاچ کون عمله طرفندن بسلنمکه احتیاجلری واردر . کنج سرفه‌لرك کافه‌سی یتشدیکنده مجنح (قنادلی) اولان دیشیلر قارنجه‌لغی ترك ایله هوالانیرلر بعضلری ینه قارنجه حالنه عودت ایدرسه‌ده چوغی طاغیلیر . بووجهله یالکز قالان دیشی طوپراقده بردلیکه کیره‌رك صاقلانیر ، قنادلرینی قوپاریر ویمورطلامغه باشلار .

آتلی قره‌جه — اس . آغاجدن معمول بر طاقم کوچوك آتلردرکه برمحور شاقولی اطرافنده تدویر ایدیلیر . تنزه یرلرنده ، بایراملرده چوجقلرك باشلیجه اکلنجه‌لرندندر .

آتلیا — بر جنس قطره یعنی مانتاره ویرلمش اسمدر .

آتلیکسقو — جغرافیا . مکسیقاده (پوئه‌بلا) ایالتنك ٣٤ کیلومترو جنوب غربیسنده واقع برقصبه‌در.

آتماجه — حیوانات. حبلیه شعبه‌سنك، فقریه تحت شعبه‌سنك طیور فرقه‌سنك جارحه صنفنك نهاری کروهندن آستوریده فاملیاسنه منسوب بر قوش جنسنك اسمیدر . علم حیواناتده نیزوس نامنی اخذ ایدر . بو جنسك افرادنده وجود مطول ، رأس کوچوك ، منقار (غاغا) قاعده‌سندن اعتباراً اکلمش وقانجه منظره‌سنی اخذ ایتمشدر . قنادلر قیصه اولوب آنجق قویروغك وسطنه قدر یتیشیر . رسغ القدم اوزون وضعیفدر. اظفاری (طرناق) زیاده کسکیندر.

محیط المعارف

آتماجه (عادی) — حیوانات . طیور فرقه‌سنك جارحه صنفنك نهاری کروهندن آستوریده فاملیاسنه منسوب نیزوس جنسنك بر نوعیدر . بو قوشك طولی ٣٥ سانتیمتره ؛ قنادلرینك یایلیمی ٦٦ سانتیمتره‌در . یاتیق اولان قنادی ٢١ سانتیمتره ، ذنبی ١٦ سانتیمتره‌در . دیشیسی براز دها ایریجه اولوب ٤١ سانتیمتره طولنده وقنادلرینك یایلیمی ٨٠ سانتیمتره طولنده‌در . کاهل سنده بولنانلرك صیرتی اسمر کول رنکنده ، سیاهه میال ، علی العموم وجه اسفلی وبطنی بیاض وقزیله میال صاری رنکده خطوط ایله مخططدر . قویروغنده بش آلتی صیرا سیاه خط واردرکه نهایتلری بیاضدر. غاغاسی مائمتراق غشای شمعی صاری ، طبقهٔ قزحیه (کوزك رنکی حاوی طبقه‌سی) آلتونی رنکده وآیاقلری صولوق صاری رنکده‌در . کنجلرك صیرتی اسمر و سنجاقتراق ، بطنی بیاض واسمر لکه‌لیدر . اوروپا ، آسیا و

آفریقانك هرطرفنده بولنورسه‌ده ممالك شمالیه‌ده وبالفرض آلمانیاده بوحیوانلره اسپانیادن زیاده تصادف اولنور . موسم شتایه طوغری آفریقانك شمال سواحلنه ، هندستانه کلیر ، عادی آتماجه اورمانلق یرلرده وخاصةً ، طاغلق اولان نواحینك کوچوك اورمانلرنده ساکن اولور . آستوریده فامیلیاسنه منسوب انواعك ایچنده اك جسوری و اك چویك وسریع الحرکه اولانیدر . کوندوزلری صاقلانیر . هرنه قدر قنادلری قیصه ایسه‌ده سهولتله اوچار. سیر وحرکتی مهارتسز اولوب صیچرایه صیچرایه یورر . محترز و جسوردر . کندیسندن بیوك قوشلره‌ده صالدیرر. بعضاً آوینك آرقه‌سندن واغونلره، آرابه‌لره، حتی مساکن درونه بیله کیردیکی کورلمشدر. کوچوك قوشلرك الڭ بیوك ودهشتلی دشمنی آتماجه‌در . ککلکدن چالی قوشنه وارنجیه قدر هیچ بری الندن قورتلمز . خروسلره حتی طوشانلره بیله هجوم ایتدیکی کورلمشدر. بالقجیل قوشنه‌ده تسلط ایدر. حیله‌سی‌ده زیاده‌در. آوینی یقالامق اوزره فرصت بکلر . آوه چیقدیغی زمان همان طوپراق واوتلر حذاسنده اوچار. اورادن شکارینه هجوم ایدر . شکارینی اوچارکن و یاخود تونکنده یقالار . قوشلر ، آتماجه‌یی سزدکلرنده یووالرینه ویاخود تصادف ایتدکلری دلیکاره صوقولورلر . قرلنغجلری انه قولایلقله کچیره‌مز . بونلرك اوچوشی،هوایه چیقارق یردنبره یره اینیشی آتماجه‌لری شاشیردر. آتماجه آوینی نادراً قاچیرر حتی بعضاً ایکی دانه‌سنی دفعةً یاقالادیغی‌ده اولور . شکارینی تنها بر محله کوتورر ، بیوك توکلرینی قوپاردقدن صوکرا اکل ایدر . تویلرینی قیللرینی وکمیکلرینی براقیر ، قوشلرك یورطه‌لرینی‌ده‌ییر . آتماجه نادراً صداسنی ایشتدیرر . یوواسنی سطح ارضدن پك یوکسك یره انشا ایتمز. چالی ودیکن بیغینلری آره‌سنه، اورمانك صیق یرلرینه یووا یاپار . مایس نهایتنده یوواسنده اوچ بش یورطه‌سی بولنور. یورطه‌نك قبوغی قالین دوز و مجلادر ، شکلی و رنکی متحولدر . اکثریا بیاض ، اسمر و سنجابیتراق ویا یشیلمتراق اولوب آز چوق بیوك قرمزی ویا مائی‌یه میال لکه‌لرله بنکلیدر . قولوچقه زماننده دیشیسی وظیفه‌یی ارککنه ترك ایتمز بالذات کندیسی قولوچقه‌یه یتار ویورطه‌لرینی مدافعه ایدر . یاورولره هر ایکیسیده یه‌جك کتیررسه‌ده آنجق دیشیسی یه‌جکی یاورولره ویریله‌جك طرزده حاضر ایدر . فی‌الحقیقه، آنا تلف اوله‌جق اولورسه بابا ، یووایی یه‌جکسز براقاز ایسه‌ده مناسب وجهله احضار ایده‌مدیکندن یاورولرك هلاك اولدیغی کوریلیر . یاورولر خیلی مدت ابوینیله یوواده قاله‌رق آنلردن تعلم ایدر . طیور جارحه‌نك نهاریه کروهندن شواهین فامیلیاسنك انواع کبیره‌سی آتماجه‌یی اله کچیررسه همان اکل ایدر . انسانلر ، آوجیلر بوقوشه تصادف ایتدیکنده اتلاف ایدر . یوواسی بوله‌جق اولورسه تخریب ایدللیدر. مع‌مافیه عموم طرفندن بو قوش نظر حقارتله کورولیور ، هرکس طرفندن نفرت و تلعین ایدلیور . آسیانك بعض محللرنده بیلدیرجین آوی ایچون اهالی طرفندن آتماجه قوللانلقده‌در . موسم صیف وموسم حریفده یاورولر تعلیم ایدیلیر. اکثریا بوخدمت‌ایچون آتماجه‌نك دیشیسی دها الوریشلی اولیور هندستانده ، شاهین وطوغان کبی آوقوشلرینی‌بسلیوب تربیه ایدنلر آتماجه‌بیده آلشدیریورلر . هنوز دها یاورو ایکن یوادن آلنوب بیلدیرجین، ککلك، چوللق قوشی، کوکرجین وسائره کبی قوشلرك آونده استخدام ایدیلیرلر . فی‌الحقیقه هندستانك قامشلر ، جسیم آغاجلر، اوزون اوتلر ایله مستور محللرنده آتماجه‌نك بو بابده خیلی خدمتی سبقت ایتمکده اولدیغندن تربیه‌سیچون ایدیلن زحمت اونودیلور . مع‌مافیه وحشی ، یرتیجیلغی طبعه پك‌ده خوش کلز .

آتمار — جغرافيا. اسوچ مملكتنده، وسط طرفلرنده، دست قورلاند ولايتنده كائن برقصبه‌در .

آتماليق — جغرافيا. هندستان شرقيده واقع كوچك بر راجه‌لقدر . مملكت مذكوره انكليز حمايه‌سنى قبول ايتمشدر . بنكاله كورفزينه دوكيلن (ماحانادى) نهرينك ساحل يسارنده‌در . مساحهٔ سطحيه‌سى ۱۹۰۰ كيلو مترو مربعى ، ۱۸۷۲ ده طوتيلان ايستاتيستيقه نظراً نفوسى ۱۶۲۵۰ راده‌سنده‌در . (هونداپا) ده راجا اقامت ايتمكده‌در . ۳۲۷ خانه‌لى (كه‌نتا) كويى راجه‌لغك اك مشهور بلادندندر .

آتماجه بك — تراجم. قرەمان امراسندندر. ۸۷۹ تاريخنده سردار مشهور كدك احمد پاشا (سلفكه) و (منال) قلعه‌لرينى فتح ايلديكى اثناده (دوه‌لى قره حصار) قلعه‌سنك محافظى ايدى .

آتماجه (حاجى) — تراجم. اخلافى ميانده « حاجى آتمجه » لقبيله شهرت بولان محى الدين بن محمد بن حاجى آتمجه طقوزنجى عصر هجرى‌ده ظهور ايدن محاسبين عثمانيه‌دندر .

مومى اليهك « مجمع الفواعد » ناميله تركجه برحساب كتابى واردر . كتاب مذكور اوچ شق اوزره مرتب اولوب شق اول حساب صحاحدن ، شق ثانى حساب كسوردن باحث وشق ثالثده « مسائل شتى » عنوانيله قرق عدد مسألهٔ حسابيه‌يى حاوى‌در . مجمع القواعد، مأمورين ديوان وكتبهٔ اقلام ايچون تأليف ايدلمش بركتابدر. حاجى آتماجه بوكتابى سن‌شيخو ختنده تأليف ايله‌ديكنى ديباجه‌سنده بيان ايتمش ، وختامه‌رسيده‌سى ۸۹۹ سنهٔ هجريه‌سى آخرينه توافق ايتديكنى نهايت كتابده ذكر وتصريح ايلمش اولمسنه نظراً صاحب ترجمه‌نك اوننجى عصر هجرى اوائلنده وفات ايلمش اولديغى آكلاشلمقده‌در .

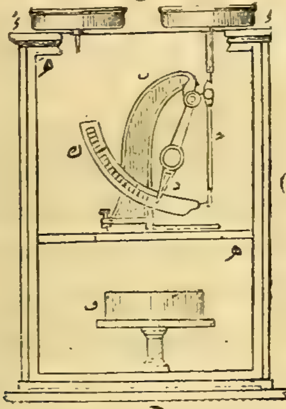
« قاموس رياضيات »

آتمق مص . (برنجى جلدك ذيلنده آتمق ماده‌سنه مراجعت) .

آتموتره اس (فرانسزجه‌دن) اعظم تبخرى يعنى بر مايعك مقدار تبخرى تعيين وتقديره مخصوص بر آلتدر .

— حكمت طبيعيه . بر صويك مقدار تبخرينى تعيين ايتمك ايچون اك بسيط طريق معلوم‌المقدار صويى حاوى برقاب‌هوانك تحت تأثيرينه ترك‌ايدیله‌رك بر مدت معينه‌دن صوكرا لدى‌التبخر اكسيلمش يعنى قاب درونده قالمش اولان صو وزننى اولمقدن وبو صورتله، اره‌ده‌كى‌فرقدن مقدار تبخرى تعيين‌ايله‌مكدن عبارتدر . بو فرق وزن ايله تقدير اولونه‌جغى كبى حجماً دخى حساب ايديله‌بيلير . بو طريق تقدير بادئ امرده بسيط وسهل كورينورسه‌ده نتيجه‌ده بويوك بر صحت ودقتاق مطلوب ايسه اووقت اجرا وتطبيق خيلى مشكلدر . واقعا مايعاتك مقدارى تبخرى سطحلريله مبسوطاً متناسب اولديغى غير قابل انكار بر حقيقت طبيعيه ايسه‌ده كوچوك قابلرده هوايه معروض‌بولونان يان سطحلرى ايله صويك عمقى دخى نظر حسابه آلنه‌جق بردرجه‌ده حائز اهميتدر . شيمدى‌يه قدر ايجاد ايدلمش اولان آتموتره (مقياس تبخر) لر باشليجه ايكى‌قسمه آيريلور . برنجى قسم آتموتره‌لرده صويك مقدار تبخر وتناقصى حجماً تقدير وحساب ايديليركه بونلره (حجم‌مقياس تبخرى) ديرلر، ايكنجى قسم آتموترەلرده ايسه‌مقدار تبخر وزناً تقدير وقياس ايديلير بونلرده (وزن مقياس تبخرى) دينير . برنجى قسم مقياس تبخرلر ، موسم شتاده درجهٔ حرارتك تحت‌الصفر اولديغى زمانلرده طون ايله آلتك قيرلمسى كبى محذوره مبنى ترك اولونوب قيشين آنجق ممالك حاره قابل استعمالدر . بو قسم آلات تبخردن اك زياده معلوم وحائزاهميت اولانلرى‌مورى، برسل ، لامان ، پيش ومورغن اشترن نام ذاتلرك ترتيبكرده‌لرى اولان مقياس تبخرلردر .

دوفورك ياغمور صوينك مقداری ایله مقدار تبخری بیننده‌کی فضلی تعیینه مخصوص اولان سیقسیمتره‌سی دخی بو قسمدن معدوددر (بو مادەیه مراجعت) . ایکنجی قسمدن معدود بولونان (مقیاس تبخر) ك دخی انواع مختلفه‌سی موجوددرکه بونلردن سوسور وبالخاصه ویلدك مقیاس تبخرلری اك زیاده حائز رغبت اولمشدر . (ویلد) ك مقیاس تبخری شکلده کورلدیکی وجهله اساساً مکتوب ترازیسنه مشابه بر میزانك (ح) کفه‌سی اوزرینه اوطوردلمش صحن شکلنده بر (ى) قابندن عبارتدر . اکر بو قاب بوش اوله‌رق کفه اوزرینه قونورسه (د) ابره‌سی (ك) تقسیمات کتابه‌سنده صفر چیزکیسنه منطبق اولور، بالعکس صو ایله املا ایدیلیرسه ابره تقسیمات کتابه‌سی اوزرنده ایلرولیه‌رك یوقاریده برنقطه‌یه قدر چیقار. مقدار تبخر تعیین اولونه‌جغی زمان (ى) قابی صو ایله طولدیریله‌رق ترازونك کفه‌سی اوزرینه قونور وابره‌نك کتابه اوزرنده ارائه ایتدیکی تقسیم چیزکیسنك رقمی قرائت وقید اولونور . متعاقباً بوقاب ینه ترازو اوزرندن آلنوب علی العاده یکرمی درت ساعت مدت هوانك تحت تأثیرینه ترك اولونور . بومدتك انقضاسنده تکرار ترازو کفه‌سی اوزرینه وضع ایدیله‌رك کذلك ابره‌نك اشعاراتی قید وضبط اولونور . هر ایکی قید بیننده‌کی فضل ، تقسیماتك جنسنه کوره ، یا طوغریدن طوغری‌یه مقدار تبخر وزنی‌ یاخود مسافه جنسندن میلیمتره اوله‌رق ارتفاعنی ارائه واشعار ایلر. اشبو آلت هیئت مجموعه‌سیله (ه) صندوقچه‌سی ایچنه وضع اولونور . آلتك اقسام معدنیه‌سنی تأثیر رطوبت ایله تحمضدن منع ومحافظه ایتمك ایچون صندوقچه‌نك آلت کوزینه جاذب رطوبت اولان قلور قالسیوم‌ی حاوی (ف) قابی وضع ایدیلیر . شیمدی‌یه‌قدر آتمو مترەلر واسطه‌سیله کمال دقت ایله اجرا ایدیلن تجاربك نتایجنه نظراً بولنان مقادیر تبخر حرارت وحرکات واهتزازات کبی تأثیراتدن طولایی، حقیقی اوله‌رق واقع اولان تبخرات

(شکل ۳٦)

طبیعیه‌یه تمامی‌تمامنه توافق ایتدیکی تبین ایلمش‌درکه بونك ایچون تقدیراتده دهابیوك تبخرحوضلری یاخود دهاجسیم (مقیاس تبخر) لر ایجاد واستعمال اولنمق لزومی وجوه عدیده ایله ثابت اولمشدر .

آتمیدوغتره — آتمومتره‌ماده‌سنه مراجعت.

آتناه — جغرافیا. آمریقای شمالی‌ده‌انکلتره‌جدید ویلاد وپینون نامی ویریلن مملکتده‌یاشار برطائفهٔ وحشیه‌در. غریب برعادتلری واردرکه چوجقلرینك باشلرینی اللریله صیقه‌رق مخروط شکلنه قویارلار. بوشکل قفا باشلیجه علامات فارقه‌لرندن بری‌در . آتناهلر آلاسقه شبه جزیره‌سنه قدر انتشار ایدرلر .

آتنتان — جغرافیای‌قدیم. (أپیر) قطعه‌سنك ایلایریا حدودنده‌و(آئوس) وادیسنده مسکون اولان قدیم برقومك اسمیدر .

آتندورن — روسیه‌ده، جهت غربیه‌سنده، وستفالیه ولایتنده کائن بربلده‌در . نفوسی ۲۷۰۰.

آردوآز معادنی ، باغخانه‌لری ودوگخانه‌لری واردر . قرون وسطاده هانزه آتیك اتحاد تجاریسنه داخل اولان بلاد مهمه‌نك بری ایدی .

آتنس — مجتمعهٔ آمریقاده ، جورجی حکومتنده (قلارق) قونتلغنك مرکزی برشهر اولوب ۸۶۴۰ نفوسی واردر . جورجی دارالفنونی تسمیه اولنان مشهور فرانقلن مکتبی بورادەدر . متعدد قالخانه‌لری ، ماکنه وایپلك فابریقه‌لری واردر .

— نیویورق ایالتی داخلنده هودسون کورفزی ساحلنده ۳۰۰۰ نفوسلی اوفاق بر قصبه‌در .

— ینه مجتمعهٔ آمریقانك اوهیو ایالتنده بونامده برناحیه مرکزی واردرکه ۵۰۰۰ نفوسی موجوددر .

— مجتمعهٔ آمریقانك پانسیلونیا حکومتی داخلنده برادفورد قونتلغنك مرکزی اولوب ۸۰۰۰ نفوسی حاویدر .

— مجتمعهٔ آمریقانك (تنه‌سه) ایالتنده (ماقمین) قونتلغنك مرکزی اولان ۳۰۰۰ نفوسلی برقصبه‌در .

آتنوقن — ایرلانداده (قورق) ك ۱۱ کیلو مترو غرب وجنوب غربیسنده ۱۰۸۵ نفوسی حاوی برقونتلقدر . (له‌آ) یه منصب کوچك برچای اورته‌سندن کچمکده‌در . یدنجی عصرده انشا اولنان بر آبه‌نك آثار باقیه‌سی کورینور .

آتنه — ممالك شاهانه‌ده ، طربزون ولایتنده لازستان سنجاغنده کائن آتنه قضاسنك مرکزی اولان بر قصبه‌در . مرکز ولایت اولان طربزونك ۱۲۰ کیلومتره شمالنده وقره دکز ساحلی اوزرنده کائندر . ایکنجی عصر میلادی یونان مؤرخلرندن آرینك راهنامج بحر بنطس (Périple de pont - Euxéne) یعنی قره دکز رهنماجی نامیله یازدیغی اثرده لازستان سواحلنده آتنه دیه بیان ایدیلن محل شیمدیکی آتنه قصبه‌سی اوله‌جقدر .

— آتنه قضاسی . — لازستان سنجاغی داخلنده برقضادرکه مرکزی آتنه قصبه‌سیدر . بو قضا ایکی ناحیه‌یه منقسمدر : همشین ، ویچه ناحیه‌لری . ۵۸ قریه‌سی واردر .

قضانك تکمیل اراضیسی تخمیناً ۲,۷۱۳,۳۳۱ دونم تربیعنده‌درکه بونك انجق نصفی قدری زرع ایدیلیر . باشلیجه محصولات ارضیه آرپه ، مصر بغدایی ، پرنج ، فندق ، اوزوم ، جویز ، سبزه ، میوه وسائره‌در . بو قضا کلیتلی بال اخراج ایدر .

آتنه — (Athénes) تاریخجه دنیانك مشهور شهرلرندن بریدر . ازمنهٔ قدیمه‌ده مدنیت یونانیه‌نك مرکزی ایدیکه بلدة الحکما تسمیه ئلنمش ایدی . بوکونده یونانستانك مقر حکومتیدر . غرب جغرافیونی بو شهره زیتونه‌ده دیرلر ایدیکه اطرافنده زیتون اشجاری مبذولی اولمقدن کنایه‌در . نفوس حاضره‌سی ۱۱۴۳۵۵ کشیدر . دارالفنونی مکاتب عسکریه‌سی ، فرانسه انکلتره المانیا ومجتمعهٔ آمریقا دولتلری طرفندن تأسیس واداره اولونان آثار عتیقه مکتبلری وموزه‌لری واردر . حیات تجاریه‌سی پیره لیمانی واسطه‌سیله جریان ایدر . آتنه شهری (اجینه) کورفزینك شرق طرفنده ، پیره‌دن وفالر کورفزندن سکز کیلو مترو مسافه‌ده وآتیك قطعه‌سنك اك بویوك اوواسی اورته‌سنده کائندر . بو اوواده آقروپولیس ، لیقابت وطورقو وونو آثار قدیمه‌سی موجوددر . بوکونکی شهر کیتدکجه آقروپولیسك شمالنه واورادن اولدقجه اوزاق برمحله طوغری توسع ایتمکده‌در . شهرك قدیم محله‌لری ایسه بالعکس آقروپولیسك سطح مائلنه ودها زیاده جنوب وغرب طرفلرینه طوغری اوزانمقده ایدی ،

احوال تاریخیه‌سی — روایته کوره آتنه شهر قدیمی (پلاجه‌لیلر) نامی ویریلن بر قوم طرفندن تأسیس اولونوب بونلرك اول آقروپولیسده یرلشملر

ایدی . بعده مصردن (کقروپ) نامنده بر آدمك ریاستی تحتنده اولمق اوزره کلن برقبیله آقروپولیسده تأسیس اولونان شهره (کقروپیا) نامنی ویرمشلر ومؤخراً فنیکه‌لیلر دخی بو شهرك غربنده بر محله تشکیل ایله اوراسنی (مه‌لیت) تسمیه ایتمشلر ایدی. پلوپونس قطعه‌سندن مطرود اولان یونانیلرده کلوب شهرك برطرفنده یرلشمش ایدیلر. روایات داستانیه‌یه نظراً بودورلرده آتنه شهرنده خیلی رؤسا حکومت ایتمش‌درکه باشلیجه‌لری کقروپ ، ارکته ، پاندیون واجه‌در . او اثناده آتیك قطعه‌سنده یکدیکرینه رقیب اون ایکی کوچوك حکومت وار ایدی‌که بونلر صورت دائمه‌ده بربرله حال حربده بولونیورلردی . (تزه) بونلرك بینی تألیف ایتمش درکه بوندن صوکرا قطعهٔ مذکوره‌نك مرکز دینیی آقروپولیس اوزرنده مبنی بولونان (آته‌نا) معبدی ومرکز حکومتی بعدما (آتنه) تسمیه اولونان (کقروپیا) شهری اولمشدر . بو وقعه‌نك خاطره‌سی اولمق اوزره هرسنه آتنه‌ده (پاناته‌نه) شنلکلری اجرا قلنوردی . قبل المیلاد ١٠٦٦ سنه‌سنده (قودروس) دن صوکرا آتنه (آرخونت) نامی ویریلن رؤسا معرفتیله اداره اولونمغه باشلامشدر .

مؤخراً ٥٩٤ سنه‌سنده وضع اولونان (سولون) قانونی آتنه‌لیلری ثروتلرینه کوره درت صنفه تقسیم ایلمشدر . بر آره‌لق (پیسیسترات) موقع اقتداره کچمش (٥٢٧-٥٦٣) و وفاتندن صوکرا اوغللرینه ترك حکومت ایلمشدر . (٥١٠-٥٢٧) . ٥١٠ سنه‌سنده (هیپیاس) ك موقع اقتداردن سقوطی اوزرینه آتنه‌ده یکی‌بردور اداره کشاد اولونمشدر . ٥٠٨ سنه‌سنده امور ادارهٔ ملکیه‌ده اصلاحات اجراسی ، اون نوع تکالیف عمومیه وضعی واخذ عسکر اصولنك اتخاذی سایه‌سنده (قلیسته‌ن) یکی بر اصول اداره تشکیل ایتمش وبواصول آریستید، اقبالات وپریقلس زمانلرنده توسیع اولونمشدر . بوزمانده ایرانلیلرك ممالك یونانیه‌یه تجاوزلری اوزرینه تحدث ایدن محاربات مشهوره‌ده آتنه شرفلی برخدمت ایفا ایده‌رك ماراتون (٤٩٠) ، سالامین (٤٨٠)، پلاته ومیقال (٤٧٩) محاربه‌لرینی قازانمش وبو فرصتدن بالاستفاده دیکر یونان حکومتلرینه قارشی برنجیلك مرتبه‌سنی تأمین ایلمشدر .. تمیستوقلیس، آریستیدیس ، پریقلس کبی ماهر رجال حکومتك حسن اداره‌لری ایله او وقت دنیانك برنجی حکومت بحریه‌سی اولمش وجوارده‌کی متفرق یونان حکومتلرینه اجرای نفوذ ایده‌رك بو صورتله آق دکزده ، اوروپای جنوبیده، آناطولینك ساحل غربیسی اوزرینه حکم سورمشدر . بو ترقیات اسپارطه‌نك ودها بعض شهرلرك عروق حسدینی تحریك ایلمش اولدیغندن پلوپونس محاربهٔ مشهوره‌سی ظهور ایده‌رك (٤٠٤ ـ ٤٣١) آتنه‌نك قوهٔ بحریه‌سی محو وزائل اولمغله برابر شهر بسبتون اسپارطه‌لیلرك ید تسخیر وتملکنه کچمش وحصارلری تخریب اولنمشدر. ٤٠٣ سنه‌سنده (تراسیبول) مملکتی اسپارطه‌لیلردن قورتارمش واسکی حکومتی اعاده ایلمشدر . ٣٩٣ده (قونون) پیره قلعه‌لرینی واوزون دیوارلر نامی ویریلن سورلری انشا ایتمشدر . معمافیه مشهور قورینت محاربه‌سنده واسپارطه ایله تب آراسنده‌کی محاربه‌ده آنجق ایکنجی درجه‌ده بر خدمت کوره بیلمشدر. ٣٧٨ده تکرار قوت بحریه‌سنی تأسیس ایتمش واسکی نفوذ واقتدارینی قزانمغه باشلامش ایکن ظهورایدن محاربات ایله (٣٥٥ ٣٥٧) ینه قوتی کسلمشدر . برمدت ناطقه پرداز (دهموستن)ك شدتلی سایه‌سنده ینه قوت کوسترمکه باشلامش، قرال (فیلیپ)ه قارشی مقاومت کوسترمش وفقط (کرونه)یه مغلوب اولمشدر. (لیکورغ)ك ادارهٔ ماهرانه‌سی سایه‌سنده (٣٢٥ ـ ٣٣٨) هیچ اولمزسه ترقیات مادیه‌سنك حال سابقنی محافظه ایده‌بیلمشدر.

بیوك اسكندرك وفاتندن صوكرا استقلالنی استرداده چالیشمش ایسه‌ده (لامپاق) محارسنده ینه مغلوب اولمشدر . (۳۲۲ ـ ۳۲۳) آتنه بوندن صوكرا استقلالیت اداره‌سنی ضایع ایده‌رك آرتق سیاسةً هیچ بر اهمیتی قالمامشدر . ۱٤٦ سنه‌سنده رومانك (آشای) ایالتنه الحاق اولنمش ، بر آرالق قرال میتریدات ایله برلشمش وبوسببدن روما ایمپراطوری سیلا طرفندن ضبط وتسخیر اولنمشدر (۸٦) . روما ایمپراطورلغی زماننده رومالیلر بوشهره چوق اعتنا ایتمشلردر . میلاد عیسانك اوچنجی عصرنده باربارلرك استیلاسی هنكامنده آتنه غوتلرك (۲۵۳) ومؤخراً هرولرك (۲٦۸) یداستیلاسنه كچمشدر. دردنجی وبشنجی عصرلرده بت پرستلرك اك برنجی التجاكاهی اولمش ایسه‌ده ایمپراطور یوستینیه‌ن ۵۲۹ سنه‌سنده وثنیوزك مكتبلرینی قپامش ومعبدلرینی كلیسایه تحویل ایتمشدر . قرون وسطی تاریخنده آتنه‌نك هیچ بر اهمیتلی خدمتی یوقدر . میلادی ۱۲۰٤ تاریخنده استانبولك اوروپالیلر طرفندن ضبطی اثناسنده آتنه‌ده بر فرنك دوقه‌لغی تأسیس اولنه‌رق روش ، بریه‌ن ، قتالانیا وسجیلیا خاندان قرالیلری اجرای حكومت ایلمشدر . ۱٤۵٦ سنهٔ میلادیسنده ابو الفتح والمغازی سلطان محمد خان ثانی حضرتلری طرفندن ضبط اولنه‌رق ممالك عثمانیه عدادینه الحاق ایدلمشدر . ۱٦۸۷ ده ونديكلی موروسینی شهری ضبط ایتمش ایسه‌ده فرداسی سنه ینه غزاة عثمانیه طرفندن فتح واسترداد اولنمشدر . ۱۸۳٤ تاریخ میلادیسنده اوروپا دوللرینك توسطیله تشكل ایدن یونان حكومتنك مقر اداره‌سی اولمشدر . ۱۸۸٤ سنه‌سنده شهرك چارشیسی محترق اولدقدن صوكرا كنیش سوقاقلر وبولوارلر آچلمش وكوندن كونه بیویه‌رك بسبتون یكی بر شهر حالنی كسب ایتمشدر . كتبخانه‌لری ، موزه‌لری ، تیاترولری ، اوتللری ، قلوبلری واردر . پیره‌یه وفالره قدر بخارلی ترامواپلر ، شهر ایچنده وملحقاتنده عادی ترامواپلر ایشلمكده‌در.

علم آثار عتیقه — آتنه‌نك اك زیاده‌مدار اشتهار وتمایزی اولان شی اسكی خرابه‌لریدر . بو خرابه‌لرك اكثریسی یكی محله‌لرك خارجنده وآقروپولیس حوالیسنده كائنده . اسكی آتنه شهری آقروپولیس سورلرینك خارجنه چیقمامش ایدی . یواش یواش شهر خارجه دخی اوزانمشدر . اسكی سور بر قاچ دفعه‌لر تخریب ومجدداً انشا قلنمش وتاریخ میلادینك ایكنجی عصرنده شرقه طوغری توسیع ایدلمشدر . الیوم برچوق محللرده (ازجمله دیپیلون وپنیقس قربنده) آثاری موجود بولنان بو سور عتیق آلتی كیلو متره طولی حائز ایدی . بو سورك اون ایكی قپوسی موجود اولوب بونلردن بعضیلری رومالیلر زماننده آچلمش ایدی . بو قپولرك اك مشهورلری شونلرده : شمال غربیده (دیپیلون) قپوسی كه بوقپودن (آغورا) چارشیسنه منتهی اولان یوله كیریلیر ایدی . بونك یاننده (مقدس قپو) نامی ویریلن و (الفسیس) یولنك مبدئی اولان دیكر برقپو وار ایدی . شمالده (آخارنوس) ،شرقده (دیومه‌یا) و (دیوخاریس) ، جنوبده (یونیوس) ، غربده (مه‌ایت) و (پیره) قپولری موجود ایدی . عتیق بلده نواحئ بلدیه نامی ویریلن برطاقم محله‌لره منقسم ایدی جنوبده آقروپولیس ایله ایلیسوس آراسنده‌كی محلده دیونیسوس تیاتروسی ، اسقلاپیوس دنیلن مجمع اطبا ، اومنی رواق ، اوده‌ئون ، اولیمپیا ، پیتیون وله‌نه‌ئون دائره‌لری ؛ غرب طرفنده مه‌لیت محله‌سنده دیوان تمیز ، اریئیس كلیساسی ، پنیقس چفته سوری ، تزه وآره‌نی معبدی ؛ شمال غربیده (سرامیك) محله‌سنده آغورا چارشوسی ورواقلری ، آپولون پاتروس معبدی ، پولوتریون ، طولوس ، مترون وآتال قپوسی و هادریه‌ن مكتب عالیسی وار ایدی . آتنه هر دورهٔ تاریخیه‌سنده

برچوق مبانئ عاليه ايله تجهيز اولنمشدر . الك اسكى ديوارلرى ، مرديونلر و آقروپوليس مغازه‌لرى پلاسج قومى زماننده انشا قلنمش ايدى . (پيسيسترات) و اوغللرى شهرى شماله طوغرى توسيع ، اوليمپيايى انشايه بدأ ومباشرت ، آقرو پوليس اوزرنده آتنانا معبدينى انشا ويا تجديد ، آغورا چارشيسنى ، پولوتريون ، طولوس ، آپولون معبدينى ، ليسه‌يى ، پيتيون مكتبنى واقاده‌مى ديوارلرينى انشا ايتديرمشلردر . بشنجى عصر ابتداسنده پنيقس سورى توسيع وديونيسوس تياتروسنك سدلرى انشا قلنمش ايدى. بعده ايرانيلرك خراب ايتديكى شهرى يكيدن انشا ايتمك لازم كلمش وآقروپوليسك اليوم موجود اولان حصارلريله شهرى پيره‌وفالره ربط ايدن اوزون ديوارلر اوزماندن قالمشدر . قرال سيمون پارته‌نون بناسنك تجديداً انشاسنه باشلامش ، تەسەئون مونوماتنى تعمير ايتمش ، آغورا چارشيسنده‌كى آبده‌لرك انشا آتنى اكمال ايلمشدر . پريقلس پارته‌نون سرايني يكى بر پلان اوزرينه احيا واوده‌ئون ايله پروپيله‌يى انشا ايتمشدر . آپته‌ر وارخيون معبدلرى قبل الميلاد بشنجى عصر مبانيسندندر. دردنجى عصرده ديونيسوس تياتروسى اكمال ، كينوسارغوس مكتبى توسيع وسراميك محله‌سنده‌كى آبده‌لردن برچوغى انشا اولنمشدر . ايكنجى عصرده بطلميوس ژيمناس مكتبى ، ديوژينون ، اوميى و آتال قپولرى وبرنجى عصرده سوريه‌لى (آندرونيقوس) طرفندن روزكار قله‌سى ، آقروپوليسده روما واوكوست معبدلرى وآتنانا قپوسى انشا قلنمشدر. بعد الميلاد انشا اولنمش برچوق آبده‌لر دها موجوددر. فرنك دوقه‌لغى زماننده فرنكلر معبد ومكتبلرى قلعه وقله حالنه تحويل ايتديلر. بومبانى اون يدنجى عصره قدر محافظه اولنه بيلمشدى. ١٤٥٦ ده ظهور ايدن بر حريقده (پروپيله) آبده‌لرى قسماً محو اولدى . اون يدنجى واون سكزنجى عصرلرده اوروپالى سياحلر خرابه‌لرى يالكز زيارت وتصويرايله اكتفا ايدرلر ايدى. اون طقوزنجى عصرده بوخرابه‌لرك محافظه‌لرى ايچون تدابير اتخاذ اولنمش وبونلردن كشفيات تاريخيه‌جه دخى استفاده ايدلمشدر . اوروپا دولتلرينك همان كافه‌سى آتنه‌ده‌كى آثار عتيقه‌نك تتبعاتنه خدمت ايلمش والمانيا، انكلتره، روسيه‌وآمريقا طرفلرندن بالخاصه آتنه‌ده آثار عتيقه مكتب وانستيتولرى تأسيس اولنديغى كبى بو بابده متعدد هيئتلر دخى تشكل ايدلمشدر .

آتمريت — تراجم . مصر قديم فرعونلرندن دردنجى (آمنوفيس)ك كريمه‌سيدر .

آتى — جغرافيا. جنوبى هندستانده واقع بربلده‌در. زيارتكاه‌در . نفوسى ١١٢٠٠ تجارتى كوندن كونه ترقى ايتمكده‌در .

آتوئه — جغرافيا (هاوەئى) اطه‌لرندن بريدر (بوماده‌يه مراجعت) .

آتوبى — (فلاريتاس ژوليا) نام مستعار يله معروف قديم اسپانياده واقع برشهر آديدر. (آسيتجى) جوارنده روما مستعمره‌سندن ايدى. اليوم (ژەسپەجو) ناميله ياد اولنقده‌در (بوماده‌يه مراجعت) .

آتوپو — فرانسه‌نك هند چينى مستملكه‌سنده (آننام) ايالتنده برشهر آدى و (سه‌قونغ) ايرماغنك ديكر اسميدر .

آتوپيت — اس. طبيعى اوله‌رق بولونان آنتيمونيت كلس ، حديد ، سوديومدن عبارت بر معدندر .

آتور — (Athore) — هيئت. تلسقوب ايله مشاهده ايديله‌بيلن كوچوك سياراتدن بريدركه ١٨٨٦ تاريخنده داليشون طرفندن كشف اولونمشدر.

آتوره یاخود ویجیوس ژولیوس — جغرافیای قدیم (آکیتانیا) قطعه‌سنده (آدور) صویی اوزرنده واقع بر شهر قدیمك آدی ایدی . شیمدی اسمی (أر) در . (بومادەیه مراجعت) .

آتوریا — قدیم اسپانیاده واقع بر نهردر . (اوریا) نامیله معروفدر . (بومادەیه مراجعت).

آتوریوس — آدور نهرینك لاتینجه آدی‌در. (بومادەیه مراجعت)

آتوس — (آینه‌روز ماده‌سنه مراجعت).

آتوس — اساطیرده اطلاس جبالی اوزرنده واقع اولان معبدده (زوس) نام معبوده یعنی ژوپیتره ویریلن نام مستعاردر . (ژوپیتر ماده‌سنه مراجعت) .

آتوق — جغرافیا . هندستانده (لاهور) ك شمال غربیسنده وسند نهری اوزرنده کائن ۴۲۰۰ نفوسلی برشهر آدی‌در . اسکندر کبیر ، تیمورلنك، نادر شاه شهر مذکورك جبهه‌سنده جریان ایدن سند نهرندن کچمشلردی .

آتول — آمریقاده حکومات مجتمعه‌ده (وورسستر) قونتلغی داخلنده برشهردرکه (قونکتیکوت) نهرینه منصب اولان (میلەر) چایی اوزرنده کائن‌در .

آتول — انکلتره‌ده اسقوچیانك وسطنده واقع (پەرت) قونتلغنه مضاف بربلده‌درکه (غرامپیان) جبالی ایله تەس طاغلری آره‌سنده کائن‌در. اطراف وجوارى منبت وادیلر ایله محاطدر . وبو بلده ایله کویلری اسقوچیانك اڭ لطیف مواقعندن عد ایدیلیر.

آتوتولنیقو — غربی مکسیقاده جالیسقو حکومتنه تابع بویوك بر قریه‌در . قریهٔ مذکوره کندی اسمنده طار بر وادیده‌در .

آتون — تراجم. فرانسزدر . اوتجی عصر اواسطنه طوغری(ورسه‌یل) پسقپوسی ایدی. ۱۷۶۸ سنه‌سنده (ورسه‌یل) ده نشر ایتدیکی آثاری ، بوزمانك وثائق تاریخیه‌سی اولمق اعتباریله نادر وقیمتلی‌در .

آتون — جغرافیا. اسپانیانك(غوییوزقوا)ایالتنده سن سباستیەن‌شهرندن ۳۲ کیلومتره‌مسافه‌ده و(آتون) ایرمغی اوزرنده اوفاق بر قصبه‌در . ۲۸۰۰ نفوسی حاویدر . معدن صولری ، دمیر معدنلری واون دکرمنلری واردر .

آتوتوستلی — تراجم. برنجی(مونته‌سوما)نك کریمه‌سی‌در . مومی‌الیه (کولهو آس) لرك ایلك حکمدارینك اوغلی (اتیسقواتل) ایله ازدواجنده (آقسایاقاتل) (تیسوق) (اوتیسوتل) نامرنده اوچ اولادی اولوب بونلر یکدیکرینی متعاقباً اجرای حکومت ایتمشلردر .

آتونیس ـ آنتونیس — مصر قطعه‌سنك شرق حوالیسنده‌کی چوللرده طولاشان بر عرب قبیله‌سنه اوروپا لسانلرنده ویریلن اسم‌در .

آتوواتوقا — جغرافیا. (آتواتیق) لرك قدیماً ساکن اولدقلری بر شهرك اسمی‌در .

آتوواتیق تراجم. قدیماً بلچیقاده مسکون (غالیا) لیلرك نامی‌در .

آتووارى ياخود شاسوارى — جغرافيا . جرمانياده (أدر) نهرى سواحلى بوينده مسكون اسكى امتلردن برينك اسمى .

آتوهل — تراجم . انكليز آقتورلرندن اولوب ٦٢١ دە وفات ايتمشدر . (شكسپير) ايله معاصر اولديغى حالده بو مؤلف ذى اقتدارك آثارينى صحنەده اوينامامشدر . مومى اليه سراى قرالينك الك ايلرو كلان آقتورلرندن ايدى .

آتولف — ويزيغوت قرالى (آلاريق)ك انشتەسى وخلفى اولوب ١٤٠ سنەسنه قدر حكومت ايتمشدر . بويوك (تئودور) ك كريمەسى (پلاسيدى) ايله ٤١٤ تاريخنده ازدواج ايتمش ايدى . مقصدى ويزيغوتلره روما مدنيتنى قبول ايتديرمك ايدى . فقط بو مقصدينى اجرايه وقت بولەميەرق ٥ ٣١ سنەسنده بارسلونده وفات ايتدى .

آتوود — انكليز رجال سياسيەسندن، وبانكرلرندن اولوب ١٧٧٣ ده (بير منغام) ده طوغمش و١٨٥٦ ده وفات ايتمشدر . مومى اليه پدرى طرفندن بيرمنغام ده تأسيس ايديلن زنكين بر بانقەيى اداره ايتمش وبالآخره انكلتره پارلمنتوسى اعضاسى اولمش ايدى .

آتوود — انكليز پستەكارلرندن اولوب متعدد آلت موسيقيه ايله هوالر چالاردى . ١٧٦٧ ده طوغمش و١٨٣٨ ده لوندرەده وفات ايتمشدر . كنديسى بر كومورجينك اوغلى ايكن حاميسى بولونان (پرنس دى غال) مومى اليهى صنعت موسيقيى تحصيل ايتديرمك ايچون ايتاليايه كوندردى . انكلترەيه عودتنده خاندان قرالى‌يه مخصوص كليسانك پستەكارى اولمق وسائر مأموريتلرده بولنمغله برابر اون بش قدر اوپرا يازمشدر .

آتوود — انكليز علم الطبيعه علماسندندر . ١٧٤٥ تاريخنده تولد ايتمش، ١٨٠٧ ده وفات ايتمشدر . اولا (قامبريج) دارالفنوننده حكمت طبيعيه معلملكى ايتمش ، بالآخره (پيت) طرفندن لوندرەيه جلب اولونەرق ماليه نظارتنده استخدام اولونمشدى . سقوط قانونلرينى اثبات ايلمك ايچون بر ماكينه ايجاد واختراع ايتمشدركه الآن حكمتخانەلرده استعمال ايديلير وآتوود ماكينەسى تسميه قيلنير .

آتوود ماكينەسى — اس . سقوط قانونى تجربه ايتمك اوزره انكلتره علم الطبيعه رجالندن (آتوود) ك ايجاد ايتديكى بر ماكنەدر . (سقوط مادەسنه مراجعت) .

آتوياق — جغرافيا مكسيقاده (او جاقا) واديسيله (ريودەلابالزاس) ك بالاقسمنى اسقا ايدن ايكى چايه ويريلن اسمدر .

آتويدابرغ — . اسوجده (لنكوپنغ) شهرينه قريب برقريەدركه اوحواليدەكى باقر معدنلريله معروفدر .

آته — اساطير . يونان شاعرى اومەروس ايله هەزيبودك رواياتنه نظراً آته اساطير يونانيەدن (ژوپيتر) و (دەريس) ك كريمەسى‌در . فنا اخلاق و شيطنتله مألوف اولوب اقامت ايتديكى اولمپ طاغى ساكنلرينى دائما تعجيز وراحتسز ايدردى . بالاخره (اولمپ) دن طرد وتبعيد ايدلمش .

آته‌پومار — تراجم . غول قراللرندن بو نامده بر ذات موجود اولديغى صحتنه عطف اعتماد جائز اوليان روايات قديمهٔ تاريخيەدندر . ليون شهرينك ايلك تأسيسى بوكا اسناد اولنمقدەدر . كويا ايتاليايى ضبط ايله رومايى محاصره ايتمش ورومادەكى

اسیر قیزلرك صداقتی سایه‌سنده لیلاً روماليلر طرفندن دوچار انهزام ایدلمشدر .

آته‌تا — تراجم . مصر قدیم برنجی سلاله فرعونلرندندر . تاریخی مضبوط ومعروف دکلدر.

آته‌توزیا اس . (فرانسزجه‌دن .) مرضی برحادثه یعنی بر علتدرکه رقص حرکاتنه مماثل اوله‌رق بدنده واقع اولان بطی و یا مفرط غیر ارادی بعض حرکاتدن عبارتدر. علی‌العاده ال وآیاغه منحصردر .

ــ طب ـ حرکات بدنیه‌نك تشوشی‌که اکثریا یالکز ال وآیاقلرده ، بعضاً بدنك یالکز بر نصفنده، نادراً یوز وبویونده وقوعه‌کلن غیر منتظم بر طاقم حرکات غیر ارادیه‌دن عبارت برحالت مرضیه اولوب صوك سنه‌لرده اطبانك نظر دقتنی جلب‌ایده‌رك مکملاً مطالعه اولونمغه باشلامش، وفرانسه اطباسندن موسیو (پی‌یرماری) طرفندن مفصلا تعریف اولونمشدر . آته‌توزیا نادر کورولور ودائما دماغده وقوعه‌کلن کرك محدود کرك منتشر آفات مختلفه‌نك نتیجه‌سیدر. مثلا تلین دماغ، نزف دماغی ، التهاب دماغ، سحایای منتشره ، وولادی اولان ضمور وسوء تشکل دماغ وسائره بعضاً (آته‌توزیا) ایله رفاقت ایلر . بدنك نصفنی استیلا ایدرسه (آته‌توزیای نصف طولانی) دینیر. وبونکله برابر دائما عین طرفك حسیتنده دخی آز چوق بطلان واردر . وفلج نصف طولانی‌یی تعقیب ایلر . یعنی برحمله‌یی متعاقب وجودك نصفنه نزول اصابت ایتدکدن برقاچ آی صوکرا اعضای مذکوره‌یه حرکت ارادیه عودت ایتمکه باشلانجه ایشته او اثناده (آته‌توزیا) دخی میدانه چیقار . خلقی اوله‌رق بدلالق یعنی (فدم)ه مبتلا کیمسه‌لرده دخی آته‌توزیا کثیرالوقوعدر . و او وقت وجودك ایکی طرفنده تقرر ایدر. ال و آیاقلرك چوق کره یالکز پارمقلرینه منحصر قالیر . یکدیکرینه تابع اولمقسزین باشلی باشلرینه (تقرب ، تباعد ، قیوریله ، بوزوله وسائر) هر درلو حرکاتی بطی ودائمی بر طرزده اجرا ایدرلر . بعضاً حالت مرضیهٔ مذکوره بیلکلره قدر چیقار و او زمان باشقه ال ویا آیاق هیئت عمومیه‌سیله متمادیاً حرکت دوریه‌لر ویا جهات مختلفه‌یه حرکت میلیه‌لر یاپه‌رق هرآن عجیب وغریب وضعیتلر آلیر . خسته‌لق نادراً بویون ویوزده دخی کورولور دیمشدك . او زمان اکثریا (تیق) دینیلن حالی آکدیرر . دها شدتله‌نیرسه شخصك متوالیاً کوز قپاقلری صورت غیر طبیعیه‌ده قرپیلیر . دوداقلر چارپیلیر ، تکرار دوزه‌لیر ، یانه چکیلیر ، آلت چکه آچیلوب قاپانه‌رق ککرمه وضعیتی اخذ ایلر . عادتا شخص کولیورمش کبی یناق عضله‌لری تقلصله، وجه بوروشور ، قاتمرله‌نیر . باش هیئت عمومیه‌سیله اوموزلره ویا اوك طرفه تمایل ومختلف یاریم ورلر رسم ایلر . الحاصل اعضای مذکوره‌ده ارادی اوله‌رق وقوعه‌کلن ، حرکاتك کافه‌سی غیر اختیاری اوله‌رق وقوعه‌کلیر ، تکرر ودوام ایلر. خسته بونی اجرادن کندینی بردرلو منع ایده‌مز . حتی منع ایتمك ایچون کندینی صیقدقجه ویا اوفکه، حدت، سوینج کبی هیجانك تأثیریله ویاخود اعضای مذکوره‌یی ارادی اوله‌رق حرکت ایتدیرمك ایسته‌ینجه (آته‌توزیا) برقاتدها آرتار وموقت برزمان ایچون شدتله‌نیر . سکونت واستراحت ایله اویقو اثناسنده بالعکس بردرجه‌یه قدر آزالوب خفیفلر. بوندن آییرد ایدیله‌جك بعض علل عصبیه دها واردر . مثلا اك زیاده (داءالرقص)ه‌بکزه‌دیلوب‌قاریشدیریله‌بیلیر. فقط آزبچق دقتله یکدیکرندن تفریق ایتمك قولایدر. (داءالرقص)ده حرکات وتقلصات نسبتاً غیر محدود وآنی وسرعتلیدر . آته‌توزیاده‌بالعکس غایت محدود، غایت‌بطی وتدریجیدر. صوکرا (فلج متحلل) دینیلن خسته‌لق کلیرکه بونده حرکات همان تترمه‌دن عبارت وغایت منتظمدر ودیکر

علائم ذاتیه‌سی واردر . (آته‌توزیا) نك تداویسی وانداری سبب اصلی اولان آفت دماغیه‌یه کوره دکیشیر. خلق بدلا یعنی (قدم)لره دماغ وسحابانك مزمن ومنتشر التهابندن عبارت ایسه شفاسی غیرقابلدر. موته قدر دوام ایدر . نزف دماغیدن ایلری کلن وبدنك یالکز بر نصفنده ظهور ایدن (آته‌توزیای نصف طولانی) دخی غایت معند ایسه‌ده (تداوی٘ الکتریقی ـ جریان دائم ـ وتداوی٘ بالمسح)ه اوزون مدت دوام ایله عاماً شفایاب اولمش ویاتخفف ایله‌مش بعض وقعه‌لر موجوددر . هر حالده برکره علت افرنجیه‌دن ایلری کلش اولمسی احتماله مبنی (تداوی٘ خصوصی)نك تطبیقی اونوتمامیدر .

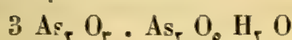
— محیط المعارف —

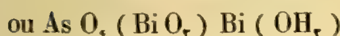
آته‌رزه — جغرافیا. اوستریاده(سالزقامرغوت) قطعه‌سنده ۱۸ کیلو متره طولنده وایکیدن درت کیلو متره قدر عرضنده ۱۷۱ مترو درینلکنده برکول اولوب سطح بحردن ٤٦٦ مترو ارتفاعنده‌در. مذکور کول یقیننده بولنان (لوندره) (سنت وولف غانغ) (هالشتات) کوللری کبی اوقدر طاغلرله محاط دکلدر . (آته‌رزه) کولی مذکور کوللرك اك واسعی اولوب جهت غربیسنده ۱۸٦۳ مترو ارتفاعنده بولنان (هوللنفبیرکه) وجنوبنده ۱۷۸۹ مترو ارتفاعنده (شافبرغ) طاغی واردر .

آته‌رینا اس . (روجه‌دن) . کوموش‌بالغنك بویوکی . (کوموش بالغی ماده‌سنه مراجعت) .

آته‌لار — موسیقی . « بنه‌دیکته‌ن » مسلك روحانیسنه منسوب رهابیندن اولوب میلادك ۱۲۰۰ تاریخلرنده انکلتره قرالی بولونان برنجی هانری عصرنده بر حیات ایدی . اوزمانه کوره معلومات واسعه اصحابندن معدود اولان راهب (آته‌لار) اوروپاده وبالخاصه خطهٔ مصریه وعربستانده اجرا ایتدیکی سیاحتلرله معلوماتنی بر قات دها تزید ایتمش ایدی. اوعصرده « فنون سبعه » نامی وریلن صرف ، بیان ، منطق ، موسیقی ، حساب ، هندسه وهیئت فنلرینی حاوی برکتاب یازمشدر . مؤخراً لسان عربی‌یی تحصیل ایده‌رك (قلید) ك (اصول) عنوانلی کتاب مشهورینی عربجه‌دن لاتینجه‌یه ترجمه ایتمشدر . آثارینك کندی ال یازیسیله محرر اولان نسخه‌لری (اوقسفورد) شهرنده کائن «قریست » و «ترینیته» مکتبلرینك کتبخانه‌لرنده محفوظدر .

آته‌لسْنیت اس . اساسی مائیت آرسنیقیت بسموت یعنی ترکیبی :

$$3\,As_2\,O_3\,.\,As_2\,O_5\,H_2\,O$$

$$ou\ As\,O_4\,(Bi\,O_2)\,Bi\,(OH_2)$$

دن عبارت بر معدن اولوب ساقسونیاده کائن شنه‌برغ موقعنده بولونور. کوکوردصاریسی رنکنده،شفاف، پارلاق وکوچوك بلورحالنده‌در. قووارتس‌ایله‌برلکده بسموت بویاسی (طین‌بسموت) حالنده یعنی بسموت بلنده‌سی (کبریت‌آنتیمون) یاخود سیلیسیت بسموت اوزرنده ذو اربعةالوجوه شکلنده توضع وتبلر ایتمش اوله‌رق ظهور ایدر . حامض آزوت (تیزاب) ده قسماً وحامض قلور مولدالما (طوز روحی) ده تماماً منحلدر . برتجربه بورویی درونده وضع ایله حرارته عرض اولونورسه صو حصوله کتیره‌رك چیتردامغه باشلار. سرتلکی = ۳ـ٤ ، ثقلت اضافیه‌سی = ٦,٤ در

— محیط المعارف —

آته‌لا — جغرافیا . ایتالیاده قاپو ایله ناپولی آره‌سنده‌برشهردر. الیوم بوشهره (آورسا) دینیلیر . (بوماده‌یه مراجعت) .

آته‌لیت اس . (فرنکجه‌دن) . حمض قلور مائیت نحاس جمله‌سندن بر معدندرکه آتاقامیت دخی تسمیه قلنور (بوماده‌یه مراجعت) .

آته‌لین اس. (فرنکجه‌دن) ته‌نوریتك (بوماده‌یه مراجعت) حامض‌قلور مولدالماتأثیریله، طبیعی اوله‌رق استحاله‌سندن حصوله کلمش حمض قلور نحاس ($2\ Cu\ O.\ Cu\ Cl_2,\ 3\ H_2\ O$) حالنه منقلب اولمش برجسم‌درکه برنوع وه‌زوو یانار طاغنده ۱۸۷۲ تاریخنده بولنمش‌در .

آته‌مستته‌ر — تراجم . اون آلتنجی عصر اواسطنده اوغسبورغده‌دنیایه‌کلمش‌وشهرمذکورده‌اون یدنجی عصر اوائلنه قدر قیومجیلق صنعتیله مشغول اولمش‌در . پدری (آندره آته‌مستت) دخی‌مشهور قیومجیلردن اولوب (فدیز) ده دنیایه کلدی . وایتالیاده چوق مدت اقامت ایتدکدن صوکرا (باویرا) ده یرلشدی ۱۵۹۱ ده اوغسبورغده وفات ایتمش‌در . اوغلی پدرندن آلدیغی بو صنعتی ایلرو کوتوره‌رك اوغسبورغ شهرنده‌کی قیومجیلر آره‌سنده بوصنعت نازکه ایله متوغل ارباب اقتدارك ایچنده‌بویوك بر شهرت قزانمش ایدی .

آته‌نا اس. اسکی یونانیلرك قوللاندقلری برنوع فلاوطه‌نك اسمی‌در . ظن اولوندیغنه کوره « آته‌نا » یی ابتدا نیقول نام استادموسیقی، عقل‌وحکمت وصنایع پریسی (مینروا) نك شرفنه بسته‌له‌تن منظومه‌یی ترنم ایچون استعمال ایتمش‌در . ینه اوزمانلرده یونانیلرك برنوع بورولری وارایدی‌که آکاده « آته‌نا » دینلمکده ایدی .

آته‌نا یاخود آته‌نه — اساطیر. یونان‌وروما اساطیرنده‌قدیم‌معبودلردن‌بری‌ایدی. صوکرادن‌رومادە (مینروا) نامیله طانمش‌در . الك منتشر اساطیری روایته کوره (زوس) معبودینك قفاسندن مسلح اولدیغی حالده چیقمش ، دیکر بر افسانه‌یه نظراً‌ده مصرده طوغمش‌در . آته‌نا اساطیرده غایت بویوك بررول اوینامش‌اولوب هراقله ، پرسه ، بله‌روفون، اولیس وسائره کبی بر چوق قهرمانلری حمایه ایتمش، زراعت معبودی صفتیله آتیك قطعه‌سنده انجیروزیتون اغاجلری یتشدیرمش، حرب معبودی صفتیله شجاعتك تمثالی عد اولنمش‌در . اومیروسك منظوماتنده الك جسور قهرمانلره مثلا آشیل ، دیومد ، منه‌لاس ، اولیس وسائره‌یه نظارت وحمایت ایدن هپ بودر . عقل وذکا معبودی صفتیله صناعات بدیعه‌یی ، فصاحت و بلاغتی ، مدنیتك ترقیسنی صیانت وصحابت ایدر بر پری ایمش آته‌نا یونان ممالکنك کافه‌سنده محترم‌طوتیلیر ایدی. تسالیالیلر، بئوثیالیلر ، آته‌نیلر کندیسنی بیوك بر معبود صفتنده طانیرلر ایدی . آقروپولیسده‌کی معبدلرك همان کافه‌سی اونك نامنه اضافه اولنمش ایدی .

علم آثار عتیقه — اسکی هیکلتراشلر آته‌نا ایچون یکدیکرندن فرقلی ایکی‌صورت تصور ایتمشلردی. بعضلری اونی برسدیر اوزرینه اوطورمش اللرینی اوزرنده ویا کوکسی اوستنه طیامش برحالده تصویر ایتمشلردرکه آتنه‌ده اوقروپولیسده بولنان اسکی هیکلی بویله‌در . بعضلری ایسه معبودی آیاقده ، وجودك قسم اسفلی بر قین ایچنده ، یاخود آیاقلری طیشاریده النده برمزراق، یورور کبی بروضع‌ده تصویرایدرلر.

آته‌نائیس — تراجم. یونان‌ایمپراطورلرندن‌ایکنجی (تئودوس) ك زوجه‌سی‌در . تفصیلات ایچون (اودوکسیا) ماده‌سنه مراجعت .

آته‌نوپولیس — جغرافیا. بحرسفیدساحلنده قدیم(غالیا)ده (ماسیلیلر) طرفندن بنا ایدلمش کوچك برشهردر . شیمدیکی (آغای) اولسه کرك (بوماده‌یه مراجعت .)

آته‌نودور — تراجم. قبل‌المیلاد برنجی عصرده یشایان حکمادن‌در . برغمه کتبخانه‌سی‌حافظ کتبی‌ایکن

كندى مذهبنه مخالف اولان رواقيون مسلكنه عائد آثار ومصنفاتى محو ايتمكه تشبث ايلەمش ايدى . صوكرالرى رومايه كلەرك اوتيكلى (قاتون)ك مظهر حمايت واحترامى اولمش ، بقيهٔ عمر ينى آنك نزدنده كچيرمشدى . صاحب ترجمه (پوزيدونيوس)ك اصول فلسفيسنه دائر (چيچرون)ە خطاباً بر اثر يازمش ايدى .

آتەنودور — (ردوسلى) يونان قديم هيكلتراشلرندندر. موىاليه ردوسلىدر.«لا اوقون» ناميله مشهور وقيمت بديعيەسى معروف اولان جملهٔ تماثيلك اعمالنده سعى وخدمتى سبق ايلەمشدر . اسمى (آكەساندر) اولوب(آپولينور) ايلەمشهور(لااوقون) غروبنده برابرچالشمشدى (قبل الميلاد ١ عصر)

آتەنودور — قديم ايرانده بختريه واليسى واسكندرك قائمقامى ايدى .

آتەنودوردى تارس — تراجم. رواقيون حكماسندندر. (آپوللونى) دە تدريسات ايله مشغول اولمشدر . . كنديسى اصلاً طرسوسلىدر . رومه قيصرلرندن (اوقتاو) صاحب ترجمەنك شاكردلرى ميانندەدر . آتەنودور،(اوقتاو) ايله رومايه كيدەرك آنك مشاورلرندن اولدى . طقسان ياشنده ايكن طرسوسده وفات ايتمشدر . كثير اولان اثرلرندن يالكز برقاچ پارچەسى المزه كچەبيلمشدر .

آتەنودور — آرقاديادە (قبل الميلاد ٣٠٠) سنەسنده يتيشن يونان هيكلتراشلرندندر . (پوليقلت) ك شاكردى ايدى .

آتەنولف (برنجى) — ايكنجى بنەوەنت برنسلكنك مؤسسى اولوب ٩١٠ تاريخنده وفات ايتمشدر . ٨٨٧ سنەسنده (قاپو) يى ، ٩٠٠ سنەسنده(بنەوەنت)ى ضبط ايتمش وفقط (غاريليانو)دە يرلشمش اولان مغربيلرى اورادن طرد ايتمك ايستديكى حالده موفق اولەمامشدر . مخدوملرى ايكنجى آتەنولف (٩٤٠) دە وفات ايتمشدر . ە (ولاندولف) كنديسنه خلف اولەرق اجراى حكومت ومملكتك عمران وثروتنه پك چوق خدمت ايتمشلردر .

آتەنه — جغرافياى قديم(بطلميوس) ايله (پلين) ك نقل وروايتنه كوره الدهنا اولمسى ملحوظدر. عربستانك شرق ساحلنده بحرين اطەلرينك قارشوسنده واقع برقطعه ايدى .

آتەنه — (Athénée) — تراجم. يونان عسكريەسندن ورياضيوندن اولوب قبل الميلاد ٢٠٠ تاريخندەدنيايه كلمشدر. آلات حربيەيەدائر قلعه آلديغى بر اثرى سيراكوزەيى ضبط ايدن (مارچلوس) ە كوندرمشدر .

آتەنه — مشائيون فلسفەسنه منسوب و (استرابون) ك معاصرلرندن بريدر. ذاتاً صاحب ترجمەدن استرابون بحث ايديور . آتەنه رومايه كلمش وبوراده ايمپراطور اوكوست عليهنده بر جمعيته داخل اولديغندن توقيف ايدلمش وصوكرادن تخليه اولنمشدر.

آتەنه — يونان قديم علم صرف علماسندن اولوب ميلاد عيسانك ١٦٠ نجى سنەلرينه طوغرى روما ايمپراطورى «مارق- اورەل» ك زمان حكومتنده مصرك « نوقراتيس » بلدەسنده طوغمش وينه ايمپراطور « آلكساندر - سەوەر » عصرنده يعنى يعنى ٢٢٨ تاريخلرنده برحيات بولنمش ايدى . بو ذاتك ترجمهٔ حالنه دائر الده ايديلن معلومات بوندن عبارتدر . آتەنه Les deiqnnsophistes ou banque des Savants ناميله برمجموعه وجوده

کتیرمشدرکه بونك ـ ابتداسندن ایکی فصلی مستثنا اولمق اوزره ـ تکمیل نسخه‌سی زمانمزه قدر واصل اوله‌ـ بیلمشدر؛ مع‌مافیه باشده‌کی ایکی فصلك محتویاتی نه‌دن عبارت اولدیغی ده خلاصةً بیلنمکده‌در. بوکتاب ازمنهٔ قدیمه‌یه متعلق بر چوق مواد ایله بالخاصه یونان موسیقیسنك تاریخی ، یونانیلرده فن موسیقیدن بحث ایدن مؤلفلرك تراجم احوالی، آلات موسیقیه و بونلرك صورت استعمالی ، تغنیاتك انواعی وسائره حقنده غایت قیمتدار معلوماتی شاملدر . اون بش فصله منقسم اولان بو اثرك برنجی، دردنجی واوندردنجی فصللری موسیقی‌یه متعلق مباحثی حاویدر . برنجی فصلده مراسم رسمیه وضیافتلر اثناسنده اجرا ایدیلن ترنماته‌دائر، دردنجی فصلده آلات موسیقیه‌دن بعضلرینه واوندردنجی فصلده ایسه فلاوطه چالانلرله شرقیلره، موسیقی ورقصك فوائدینه وهرنوع آلات موسیقیه‌نك تعریفنه عائد مباحث مندرجدر .

آته‌نه‌نك بو اثرینك نسخه‌لری غایت نادر اولدیغی کبی مع‌التأسف نسخ موجوده آره‌سنده‌کی اختلافلر دخی خیلیجه مهمدر . بو سببه مبنی مذکور اثرك صحتی شبهه‌دن وارسته بر نسخهٔ مطبوعه‌سی میدانه چیقه‌مامشدر ؛ موجودلرك ایچنده الڭ شایان اعتماد اولانی ۱۸۰۱ ـ ۱۸۰۷ تاریخنده استرازبورغده (ژان شیوه غوزه‌ر) نام ذات طرفندن اون درت جلد اوزرینه ترتیب ایدیلن طبعه‌سیدر . مع مافیه موسیو (قازوبون) طرفندن ایکی جلده تقسیم اولونان طبعه‌دن دخی استفاده ایدیله‌بیلیر. (ژ. شیوه‌غوزه‌ر)ك باصدیردیغی جلدلرك ایلك بشی کتابك یونانجه متنی ایله لاتینجه‌یه ترجمه‌سنی حاویدر . صوك طقوز جلدنده دخی برطاقم علاوات وفهرستلر بولونمقده‌در . بو علاواتك دردنجی واون دردنجی جلده عائد اولانلری تاریخ موسیقی نقطهٔ نظرندن فائده‌لی بر طاقم مباحثله مالیدر. ۱۶۸۰ تاریخنده راهب (مارول)، آته‌نه‌نك اثرینی لاتینجه‌دن فرانسزجه‌یه غایت فنا بر طرزده ترجمه ونشر ایتمش ایدی ؛ مؤخراً (لوفه‌بور دی ویلبرون) نامنده بر ذات دخی عینی اثرك ترجمهٔ فرانسویه‌سنی بعض جلدلره تقسیم ایله طبع ایتدیرمش ایسه‌ده بونلر ارباب تتبعك نظر تقدیرینی جلب ایده‌مه‌مشدر. هله موسیقی‌یه عائد اولان بحثلری مترجمك متن اصلینك معناسنی بیله آکلایه‌مدیغنی کوسترمکده‌در .

آته‌نه — تراجم. یونانی برطبیب ایدی. سالفکه‌ده طوغمش و ظن اولوندیغنه کوره میلادك برنجی عصرنده یشامشدر . رومایه کله‌رك بوراده طبیبلك ایتمشدر . طب روحانی مسلکنك امامی ایدی .

آته‌نه اس . (یونانجه مینروه معبدینك اسمی اولان آته‌نیون دن) . فرانسه کبیر اختلالی هنکامنده برچوق تعلیم وتربیه اولرینه ویریلن اسمدر . صوکرادن بو نوع مؤسسه‌لره لیسه دیدیلر. (لیسه ، سلطانیه ماده‌لرینه مراجعت) . || بعض جمعیتکاهلر ایدیکه بورالرده عالملر ، ادیبلر غیررسمی اوله‌رق عمومی قرائتلر اجرا ایدر ؛ عمومی درسلر ویررلر ایدی . || بلچیقاده فرانسه لیسه‌لرینه ، بزم سلطانیه‌لره مماثل اولان تعلیم وتربیه مؤسسه‌لرینك اسمی .

آته‌نه اس . آته‌لیلرك مینروه معبودینك شرفنه اعیاد . پان‌آته‌نیون (بو ماده‌یه مراجعت) .

آته‌نیان تراجم. (پییر) — مطبعه مرتبیدر. ۱۵۵۶ ده پارسده وفات ایتمشدر. متحرك حروفات ایله ایلك دفعه اوله‌رق موسیقی نوطه‌لرینی طبعه موفق اولانلرك برنجیلرندن ایدی .

آته‌نیس — ساقزلی بر هیکلتراش ایدی . کندی کبی هیکلتراش (بوپالوس)ك قرداشی وصنعت

ارقداشی‌در . روایته کوره شاعر (ایپوناقس) بونلرك ایکیسنه‌ده غرض باغلایه‌رق هجویه‌لر یازمش‌در. ساقزده وجوار اطه‌لرده یاپدقلری هیکللر آثار عتیقه اربابی عندنده پك زیاده مرغوب ایدیلر .

آته‌نیون — تراجم. یونان‌قدیم‌رسامل‌رندن‌در. میلاد عیسادن درت عصر اول تراکیاده (مارونه)ده طوغمش‌در . قورنتلی (غلوسیون) ك شاکردی ایدی . مؤرخ پلین آنك بعض آثارنی ستایش ایله ذکر ایدر .

آته‌نیون — قبل‌المیلاد سیچلیالی اسیرلره قوماندا ایدن رئیسلردن بری ایدی . سیلزیاده تولد ایتمش ورومالی (اکویلیوس) ایله اولان برمحاربه‌ده مقتول دوشمش‌در .

آته‌نیون — روما ایمپراطوری اوکوست زمانتك صنعتکارلرندن بر هیکلتراشدر . اثاری ناپولی موزه‌سنده موجود (ژوپیترك ییلدیرم ایله دیولری اتلاف‌ایلدیکنی‌ابرازایدن) مشهور هیکل‌اونك‌اثری‌در.

آتی — صف (عر . اسم فاعل) مؤنث. آتیه . حاله مقارن اوله‌رق کله‌جك زمان جزئنه وصف اولور ؛ یوم آتی . سنهٔ آتیه . ‖ کله‌جك زمانده اوله‌جق: تخمینمده‌کی اصابتی وقایع آتیه یاقین وقتده کوستره‌جك‌در . ‖ ترتیبده بر شیدن صوکرا آکا مقارن اوله‌رق کلن ، مؤخر اولان، متعاقب . مترادفی : مادهٔ آتیه ، صحیفهٔ آتیه . نسل آتی . ‖ یاقین‌اولان، همان‌کله‌جك‌اولان. قریب: قول‌آتی. خصوصی آتی .

آتی — جغرافیا. ایرلانده‌ده (اینستر)ولایتنده (بارووو) نهری اوزرنده برشهردر. نفوسی ٤٢٠٠ . شهر مذکور حبوبات تجارتیله مشهوردر .

آتی — تراجم. (ایزونتاده‌لی)اون‌بشنجی‌عصرده یتیشن ایتالیاشاعره‌لرندندر. ١٤٦٩ سنه‌سنده وفات ایتمش‌در. (ریمنی) سینیوری (سیکیزموند پاندولف مالاتستا) نك مترهسی ایکن صوکرا منکوحه‌سی اولدی . زماننده یشایان شعرانك قولنه کوره مذکوره‌یه شعرده ایکنجی (صافو) تسمیه ایتمشلر.

آتی — اویغور اولوسلرنده بریسنك چین تاریخلرنده کوریلن آدیدر . هی‌تی ، آته‌نامل‌ریله‌ده یاد اولونیور ؛ اصل تورکجه‌سی اوغوزلردن (ادیز) اولملیدر. میلادك ٧١٥ تاریخنده بونلرك‌باشلرنده‌کی رئیسك آدی (سه‌تای) ایدی . بونلر مه‌چوئویه تابع ایدیلر .

— محیط‌المعارف —

آتی — جغرافیا. فرانسه‌ده (ئه‌سن) سنجاغی مضافاتندن‌برقریه‌درکه (صوش) نهرینه‌ملاقی(باراتون) چایی اوزرنده واقع و١٣٣٠ نفوسی حاوی‌در . ١٨١٤ سنه‌سی مارتی طقوزنده دوق (راغوز) ایله مهاجمین آره‌سنده وقوع بولان قانلی محاربه‌ده مغلوب اولان دشمن‌عسکری قریهٔ مذکوره‌یی‌احراق ورجعت ایتمشلردر .

آتیا — هندستان‌ده ، بنکاله مملکتنده واقع برشهردر . (براهماپوترا) نهرینك بر قولی اولان (دالاسری) جانبنه آقان متعدد آیاقلردن برینك اوزرنده کائن‌در .

آتیا — جزایرده قونستانتن ولایتنه مضاف بر بلده‌در . ٢٢,٨٤٧ نفوسی واردر ، برچوق معادنی حاوی‌در .

آتیاد — اس (یونانجه‌دن). قدیم آسیای صغراده ، لیدیاده حکومت ایدن حکمدار سلاله‌سنه وریلن مشترك برنام‌در .

آتیاً مع (آتیدن) . برفعلك حاله مقارن اولان گله‌جك برزمانده اوله‌جغنی بیان ایتمك اوزره فعل صیغه‌سنه وصف اولور . گله‌جك یاقین برزمانده . براز صوكرا . متعاقباً : آتیاً یاپیله‌جق مذاكراتك دها مساعد بر شكلده دوام ایتمسی محتمل كورینیور .
— مقابلی : آنفاً = حاله مقارن اولان كچمش زمانده

آتیبایا — جغرافیا . آمریقا قطعه‌سنده برەزیلیا مملكتنك جنوب طرفنده كائن (سائولوپو) ایالتنده بربلده‌در . اهالیسی قهوه زرعیله وحیوانات اهلیه یتشدیرمكله مألوف‌در . بو شهر آتیبیا چایی اوزرنده مبنیدر . بوچای‌ده پارانه نهرینه ملاقی اولور . آتیبا بلده‌سی ۱۰,۰۰۰ نفوسی جامع برناحیه مركزی بولونیور .

آتیتلان — آمریقای وسطاده واقع (غوآته‌مالا) مملكتنده بر شهردركه ینه بونامده بویوك بر كولك ساحل جنوبیسنده ، وهمنامی اولان بروولقانك اتكنده‌در . نفوسی (۲۰۰۰۰) . امریقانك كشفندن اول بو قطعه‌ده اجرای حكومت ایدن (زوتوكیل) قراللرینك اسكی مقری ایدی .

آتیتلان — امریقای وسطاده ، غوآته‌مالا مملكتنده بر كولدركه طولی ۲۰ كیلومتره ، عرضی وسطیاً ۸,۲ كیلومتره‌در . اطراف اربعه‌سی صرپ ویوكسك قیالقلرله محاطدر . جنوبنده ۳۵۷۲ متره ارتفاعنده آتیتلان وولقانی اولوب الآن اشتعال واندفاع ایتمكده‌در . جنوب غربیده ۲۳۰۰ مترو ارتفاعنده (سان پەدرو) اسمنده بر وولقان دها واردر . دولفوس ایله مونسه‌رات بو قطعه حقنده شو یولده ادارۀ كلام ایدییورلر : آتیتلان كولی (غواته مالا) نك اك شایان تماشا اولان مناظر طبیعیه‌سندندر . سواحل شمالیه‌سی دیك وصرپ قیالقلر وجنوب ساحلی بر چوق وولقانلرله محاط بولونمشدر . بونلرك باشلوجه‌سی (آتیتلان) ینار طاغیدركه ظل واقعی كولك براق صوینه عكس ایتمكده‌در . بو لطیف كولك اطراف وجنوبنده موجود اولان متعدد كویلر زیاده‌سیله مسكون ومعموردر . نفوسی (۲۰۰۰۰) . آتیتلان شهرندن بشقه (سان پەدرو) شهری ۱۵۰۰۰ نفوسی حاوی وجمله‌سی امریقا یرلیسی اولوب بونلر فوق‌العاده چالشقاندرلر . (سان آنطونیو) شهری موقعنك غایت صرپ بولونمسندن طولایی دكزدن شهر مذكوره یناشمق همان غیر قابلدر . آتیتلان كولی غایت درین‌در . اوزرنده صندال ، قایق وسائر كوچوك مراكب ایله نقلیات اجرا اولونور . صویی غایت براق وشربه صالحدر . بوكولده آز مقدارده بالق‌ده آولانیر .

آتید — تراجم . آتیقه‌نك دور داستانیسی قراللرندن (قراناٶس) ك كریمه‌سی ایدی . كویا آتنه شهرینك اسمی بوندن قالمش‌در ، شهر مذكورك او وقته قدر اسمی آقته ایدی (آتنه ـ جغرافیا ماده‌سنه مراجعت) .

آتیدیوم — جغرافیا . قدیم ایتالیاده آپەنین طاغلرنده واقع برشهر آدی ایدی . الیوم (آتیتجیو) نامیله معروف‌در . (بوماده‌یه مراجعت) .

آتیر — اساطیر . مصر قدیم آلهه‌لرندندركه یونانیلرك (آفرودیت) ویا (وه‌نوسی) در . آتور دینیلیركه آذر ویا آدردن محرف اولسه كركدر . آتور كبی .

آتیره — تراجم . فرانسه هیكلتراشلرندندر ۱۷۲۸ ده (دول)ده‌طوغمش ۱۸۰۴ ده بوراده‌وفات ایتمش‌در . مشهور (پیغال) ك تلامیذندن ایدی . پارسده‌كی (سنت لوق) آقاده‌میسنه معلم تعیین

اولوندقدن براز صوكرا مملكتنه چكيله‌رك صوك عمريني بوراده كچيردی . (دول) ده‌كی چشمه باشليجه آثارندن بری‌در . (ديژون)ده بدايعدن صايله‌جق پك چوق هيكل وجوده كتيرمش‌در. ينه آثارندن اولان (ژوپيتر) ايله (سيبه‌ل) ك هيكلی (بوسس) شاتوسنی تشكيل ايدر .

آتيره — فرانسز رسامی‌در. ۱۷۰۲ تاريخنده (دول) ده تولد ايتمش و۱۸۱۸ سنه‌سنده پكينده وفات ايتمش‌در . پدرينك تلميذی ايدی. چينه كيدن بر هيئت سفريه‌يه داخل اولدی . بو واسع قطعه‌ده بيوك بر شهرته نائل اولدی . ايمپراطور (كين‌لونغ)ك خصوصی رسامی اولدقدن براز صوكرا يعنی (۱۷۵۳ ـ ۱۷٦۰) ده تاتارلره قارشو اجرا ايديلن حركات عسكريه‌وحربيه‌يی تصوير وترسيمه ايمپراطور طرفندن بالذات تعيين اولوندی . بوخدمت تاريخی اوله‌رق وجوده كتيرديكی آلتی لوحه‌فرانسه‌ده‌حك‌اولونمش‌در . عودتنده چيندن ايكی يوز قدر رجال رسملری كتيرمش‌در . پكينده بر رسم مكتبی تأسيس ايله‌مش ايدی .

آتيرتيس — مورخ (ديودور) ك روايتنه كوره مصر فرعونلرندن (سزوستريس) ك قزی‌در .

آتيس — تاريخده ، مذكور ، آز چوق مشهور اولان بعض شخصلرك اسمی‌در‌كه اك باشليجه‌لری شونلردر :

١ . هركول و‌ۆمفالك اوغلی اولان آتيس‌دركه اوديبك قيزی ايزمنی ی تزوج ايتمكه كيدر ايكن تيده طرفندن قتل اولونمش بر پرنس ايدی .

٢ . ليمياسك اوغلی اولان آتيس‌دركه آندرو مدك وليمه جمعيتنده پرسه طرفندن قتل اولونمش‌در.

٣ . ليديا قرالی قره‌زوسك اوغلی آتيس‌در. (بو كنج پرنس آناسندن دلسز اوله‌رق طوغمش ايدی . بر محاربه ايچنده عسكرك بری پدرينی قتل ايتمك اوزره اولديغنی كورونجه كنديسنی اوقدر زورله‌مش‌كه ديلی آچيله‌رق عسكره‌قارشی : « عسكر! قره‌زوس‌ی اورمه » ديه باغيره‌بيلمش‌در . باباسنك جانی بو سايه‌ده قورتلمش‌در .

٤ . آلسه ايله قوتيس‌ك اوغلی‌وليديه حكمداری اولان آتيس‌دركه (آلبا) نك يدنجی حكمداری اولان (آسقانی) ك آرقداشلرندن بری ايدی .

٥ . بونامده اك زياده مشهور ومعروف اولان اساطيری آتيس‌دركه شعرايه ، بديعه‌كرلره موضوع اولمش‌در .

آتيس — فيريژيالی برچوبان‌اولوب (سيبه‌ل)ك محبتنه نائل اولمش ايسه‌ده بالآخره (سيبه‌ل) عاشقنك بو خصوصده‌كی ثباتسزلغندن منفعل اوله‌رق كنديسنی جزايه چارپمش . بووقعه‌يه دائر نقل اولنان روايه‌لر، افسانه‌لر نهايت درجه‌ده يكديكرينی نقض ايديور . (آتيس) ك شرفنه اوله‌رق ترتيب واجرا اولونان شنلكلر هم حزين هم‌ده‌پك سرورلی‌در . (آتيس)ك تصورنده ، هيكلده دائما الده بر چوبان دكنكی و (فيريژيالی) قيافتی كورينور . كلدانيلرجه معروف اولان (آدونيس) ايله (تاموس)ك رسم وهيكلنده (آتيس)ه بر مقارنت ومشابهت تامه واردر .

آتيس — جغرافيا . فرانسه‌ده (اورن) قضاسنه تابع (دومفرون) ك ۳۰ كيلومترو بعدنده ۳۰۵۰ نفوسلی بر ناحيه‌در . ايپلك و منسوجات مختلفه‌اعمالنه مخصوص فابريقه‌لری واردر . (اورن) قضاسنك‌حاوی اولديغی ۱٦ ناحيه‌نك نفوس مجتمعه‌سی ۱۲٦۸۸ راده‌سنده‌در .

آتيس ـ موﻥ — فرانسه‌ده (سن‌ئه‌اوواز) سنجاغنه تابع ۲۰۲۷ نفوسلی ايكی قريه‌در. اورله‌آن

خاندان قرالیسنه مخصوص بردہ شاتوسی واردر . بو ایکی قریه اورژ صویی ایله سن نهرینك نقطهٔ ملتقاسنده واقع بر تپه اوزرنده کائندر . بونلر (نورماندلر)ك زماننده بیله موجود ایدی، (۱۷۱۸ ـ ۱۷۳۸) ده دوق (روقلور) ایله مادموازل (اسکودەری) یه مسکن اولمشدی . مومی الیها رومانلرینك بعضیسنی اوراده یازمشدر .

آتیسا یاخود (دیپانقارا چری اینانا)

تراجم . تیبت مملکتنده بودامذهبنك مؤسس ثانیسیدرکه اورالرده بو مذهب (لانغ دارما) طرفندن امحا ایدلدکدن صوکرا مومی الیه اونی یکیدن احیا ایلمش ایدی . ۹۸۰ تاریخ هجریسنده بنکالەده غور عائلهٔ قرالیسی ایچنده تولد ایتمشدر. ۱۰٤۰ تاریخنده (تیبت) ه کلش واون اوچ سنه بودا مذهبنك احیا واعادەسنه چالیشمشدر . ۱۰۵۳ تاریخنده بر صومعه درونده وفات ایتمشدر. تیبت بودیلری بودایی صاحب ترجمەنك شخصنده تمثل ایلمش اعتقاد ایدرلر .

آتینا (Atina) جغرافیا . ایتالیاده قاسرتو ایالتنده ٤٣٧٠ نفوسلی بر شهردر . اسکی روماليلر آتینوم نامیله ذکر ایدرلردی . بو بلده ملفا نهری اوزرنده کائندر . باشلیجه صنایعی پول ومعدن معمولاتیدر . جوارنده قدیم شهرك بعض خرابەلری کوریلیرکه غایت جسیم طاشلردن یاپلمش دیوار بقیتیلرندن عبارتدر .

آتیش — فرانسەده اوواز ایالتنده قوجیەن سنجاغنده برقضا مرکزیدر . ۸٤۷ نفوسی واردر. بوراسی پك قدیم بر بلدەدر . ادوار مختلفەیه عائد اسلحهٔ حجریەسی ، آثار عتیقەسی بولنور .

آتیشی — الهیات علماسندندر، فرانسەلیدر . (آتیشی) شاتوسنده ۱۵۹۳ ده تولد ایتمش، ۱٦٦٤ سنەسی ۲ تموزنده (اوتون) ده وفات ایتمشدر . مومی الیهك آثار دینیەیه متعلق تألیفاتی واردر .

آتیق صف (آتمقدن) . آتمش. ذیلده آتمق مادەسنه مراجعتن .) بوقپونك یان تختەلری بر آز آتیق .

— آتیق(آتمقدن) . برایشه باشلامقده بردن آتیلیر کبی عجله ایله حرکت ایدن . عاجل : آتیق طورانمق || اویولده حرکت ایتمکه ، ایشه باشلامغه آماده بولنمق ، یلتنمك . تتك . || خارجدن کلەسی منتظر اولان برحرکته ، آنك تأثیرینی عقیم براقق اوزره دها اول مقابلەیه مهیا بولنان متیقظ : کندینی آتیق طوت (ذیلده آتاق مادەسنه مراجعت) .

آتیقا — جغرافیا. حکومات مجتمعهٔ آمریقانك وسطنده واقع (اندیانا) حکومتنه ملحق (نوتن) قونتلغنك اك مشهور بلادندن اولوب (واباشی) نهرینك ساحل یسارندەدر. نفوسی ۲۲۷۰. ذخیره تجارتیله مشهوردر.

آتیقه — یونانستان قدیمده واقع بر مملکت ایدی . شمالاً (بەئوثیه) مملکتی وپارناس طاغی ایله کورفزی، جنوباً (میرتوس) دکزی، شرقاً (اطه‌لر) دکزیله محاطدر . قطعهٔ مذکوره اوزون بر شبه جزیره اولوب کیت کیده طارلاشەرق (سونیونه) یاخود (قولونه) بورننه منتهی اولور . مساحهٔ سطحیەسی تخمیناً ۲٦۰۰ کیلو مترو مربعی وسواحلی ۱۸۰ کیلو مترو امتدادندەدر . باشلیجه طاغلری (ئیمەت) یاخود (مارووونو) (پانتەلیك) نام دیکر (پانده) و (لوریونا) در . آتیقه قطعەسنی اسقا واروا ایدن ایرماقلرك باشلیجەلری (سەفیز) (ایلیزوس) (سەنیزئەلوزینین) نامندەکی مجاریدر . هواسی قوری وصیجاق اولوب غیر منبت وطاشلق اولان اراضیسنده زیتون وانجیر کبی مبذولیتله یتشمکدەدر . بو قطعەنك آتندن بشقه حاوی اولدیغی

شهرلرك باشليجه‌سی (ئه‌لوزیس) (پیره) (آخارن)
(فیله) (ماراتون) (اونوئه) وسائره‌در. آتیقه‌قطعه‌سی
تقسیمات اخیره‌ده (به‌ئوتیه) ایله برلشدیریله‌رك
(آتیقه ـ به‌ئوتیا) نامیله یاد اولنمقده‌در .

آتیقه ـ به‌ئوتیه — جغرافیا . یونانستانده
واقع ۲۵۷۸۰۰ نفوسی حاوی برولایتدر .
یونانستانك شیمدیکی تقسیمات اداریه‌سنده
آتیقه ـ به‌ئوتیا ولایتی ۵ اپارخیا یعنی قضایه منقسمدر.
آتیکی ، أجنیا ، تبه ، لیوادیا ومه‌غاریس . جمله‌سی
اصل آتیقه‌دن باشقه ، مرکز قضا اولان بلده‌لرك
اسملری ایله معنون‌در. آتیقه طاغلق بریردر هیچ بر
نهری، آقار صوبی یوقدر . مرکزی، مقرحکومت
اولان آتنه شهری‌در. بوبلده‌نك ایکی طرفندن کچن
ایکی اوفاق صو (ایلیسوس وسه‌فیس) چایلری پك
اهمیتسز مجرالردن‌در . آتیقه‌ده زراعت پك عادی
برمرتبه‌ده‌در. اراضیسی حبوبات زرعندن زیاده‌قویون،
کچی کبی مواشی بسلمکه مساعددر . فقط حبوبات
زراعتنه بدل آتیقه‌نك باغلری، زیتونلکلری مبذول‌در.
حاصلاتی مهم برراده‌یه واریر . بوندن باشقه آتیقه ،
سوینوم رأسی قربنده کائن اولان کوریوم طاغی
کموش معدنلرینی ، قیمتلی مرمر طاش اوجاقلرینی
حاوی‌در، به‌ئوتیه‌نك ارضی منبت‌در. مرعالری چوقدر.
هم حبوبات زراعتنه ، هم صیغر حیواناتی یتشدیرمکه
مساعددر .

آتیقلق اس (آتیق) دن . آتیق اوله حالت
وکیفیتی : انسانه چوق کره آتیقلق
عارض اولور. (ذیلده آتاقلق ماده‌سنه مراجعت)

آتیك صف (آتمقدن) ، ن ، آتیق

آتیکلك اس (آتیكدن) . ن

آتیکوس — تراجم . بشنجی عصرمیلادی اوائلنه
طوغری استانبولده بطریق ایدی . (سنت ژان خریزوستوم) ك تلامیذندن اولوب خرستیانلغه دائر
بعض آثاری واردر .

آتیکوس — آتنه اهالیسندن و (ئه‌آسید)
عائله‌سندن ایدی: ایکنجی عصر اوائلنده یشایور
ایدی. روما ایمپراطوری (نه‌رون) زماننده قونسولو-
سلق مأموریتنی ایفا ایدیور ایدی . اولجه پك فقیر
بر آدم ایکن صوکرا معاونت طالع ایله کشف
ایتدیکی بر دفینه سایه‌سنده فقر وسفالتی مبدل رفاه
وسعادت اولمشدی . ثروتی محافظه وتزیید ایده‌رك
وفاتنده آتنه اهالیء اصلیه‌سندن بهرینه ۱۰۰ فرانق
ویرلك شرطیله بر معدن ترك ووصیت ایتمشدی .

آتیکوس — یونان خطیبلرندن یوقاریده‌کی
آتیکوسك اوغلی اولوب بعدالمیلاد ۱۰۱ تاریخنده
(ماراتون) ده تولد ایتمش و ۱۷۷ ده وفات ایتمشدر.
کنجلکنی آتنه‌ده فلسفه تحصیلیله امرار ایتمش
و (افلاطون) مسلك حکمتنك اك غیرتلی طرفدارلرندن
بولنمش ایدی . بر قاچ سنه روماده قاله‌رق (مارق
اوره‌ل) ه و (وه‌روس) ه درس ویردی. ۱۴۳
سنه‌سنده متی (آنتونین) ك زمان حکومتنده
قونسلوسلق مأموریتنی احراز وایفا ایلدی . بعده
مملکتنه عودت ایده‌رك ثروت مکتسبه‌سنی مؤسسات
نافعه انشا واحداثنه صرف ایلدی . بو جمله‌دن
اوله‌رق آتنه‌ده نامنه منسوب اولان (اوده‌ئون) ی
انشا ایتدیردی . نهایت آتنه‌ده آرخونت اولدی ،
دیکر بویوك خدمتلرده‌ده بولوندی . فصاحتده شهرتی
وار ایدی .

آتیکوس — ۱۰۹ سنه‌سنده روماده طوغمش
وقبل المیلاد ۳۲ تاریخنده وفات ایتمشدر . مومی الیه
(چیچرون) ه قارشو ابراز ایلدیکی آثار مودت

ایله شهرتیات اولمشدر. سیللا ایله ماریوسك بینلرنده‌كی رقابت ومنافرتك نتیجه‌سی اوله‌رق رومایی ترك ایله آتنه‌یه چكلمش واوراده ثروت موجوده‌سنی تزیید ایله اوقاتكذار اولمشدر. مومی الیه شهر مذكورده بولوندیغی مدت ظرفنده یونان لسانی مكملاً تحصیل ایده‌رك بو لسانی فوق العاده بلاغت وفصاحت ایله تكلم ایتدیكندن بالجمله آتنه‌لیلرك حیرتی موجب اولمش ایدی. اصل اسمی آتیكوس دكل ایدی. فقط ظن اولوندیغی كبی صاحب ترجمه‌یه آتیكوس نامی ویرلمسی بو لسانه اولان شدت وقوفندن ناشی اولیوب عموجه‌سی (پومپونیانوس آتیكوس) دن ایلری كلمشدر. مملكتك رؤساسی واعاظم حكومت نزدنده حیثیت واعتباری وار ایدی. همشیره‌سنی خطیب شهیر (چیچرون) ك برادرینه وكریمه‌سنیده مشهور (آغریپا) یه ویرمش ایدی. ناقابل تداوی بر خسته‌لغه طوتلمش، برشی یمیه‌رك آچلقدن وفات ایتمشدر. حیاتنده بانكرلك وصحافلقله اشتغال ایدردی. كندیسنك علم انساب، مختصر تاریخ عمومی كبی آثارندن بشقه تاریخه عائد یونان لسانی اوزره محرر برده تألیفی واردر. (قورنه‌لیوس نه‌پوس)، (آتیكوس) ك ترجمهٔ حالی نامیله یازدیغی براثرده مومی الیهی اخلافه طانتمق ایسته‌مش ایسه‌ده (چیچرون)ك ۶۸ ایله ۴۳ سنه‌لری آره‌سنده یازدیغی مكاتیبده صاحب ترجمه بزه دها واضح بر صورتده تعریف اولونمشدر.

آتیكیزایا — جغرافیا. آمریقای وسطاده سان سالوادور حكومتنده ناحیه مركزی اولان برقصبه‌دركه ریوبودوپاز وادیسنده كائن، ۷۷۰۰ نفوسی حاویدر. شكر قامیشی وقهوه یتشدیرر.

آتیل یاخود ادیل تراجم. یونام اسوچ داستانلرنده مروی ومتداول اولان ایكی حكمدارك آدیدر. بونلردن برنجیسی كویا ایكنجی عصرده اجرای حكومت ایده‌رك دانیمارقه‌یی ضبط و اشغال ایتمش؛ ایكنجی آتیل ایسه قرال (اوتار) ك خلفی واوغلی اولوب بین الناس متداول روایات ومنقولات داستانیه‌یه نظراً مومی الیه آلمانیا ساحللرندن (اورزا) نامنده حسنی برچوبان قزینی قاچیره‌رق كندینه زوجه ایتمشدر.

آتیلا — غربی هون (هون كلمه‌سنه مراجعت) حكمدارلرینك اك ایلری كلنلرندندر. میلادك ۴۳۳ تاریخنده وفات ایدن (روا) یاخود (روغلا) نام حكمدارك یرینه یكنلری اولان صاحب ترجمه ایله (بلدا) كچمش و ایكنجیسنك (۴۴۴) وفاتی ایله بر یكی حكمدار اولمشدر. مجار مورخلرندن (تووروچ) صاحب ترجمه‌نك هونلر آراسنده‌كی آدی (اتل) اولدیغنی بیلدیردكدن صوكرا سلسلهٔ نسبیده شویله‌جه صاییور: اتل بن بندكوچ [۱]، بن توردا، بن سمن، بن اته، بن اوبوس، بن غادیشا، بن برند، بن بولوشو، بن بولدغ، بن زامیور، بن زامور، بن آل، بن لوانت، بن كولش، بن اومپود، بن میسكه، بن میكه، بن بجر، بن رودلی، بن شانات بن بوكم، بن بوندوفورد، بن تارخان، بن اوتمار، بن رادار، بن بلر، بن كار، بن كوه، بن كلاد، بن داما، بن بور، بن نمروت، بن شوس، بن خام ایدی. «عنایت آلهیه ایله هونلرك، مدیالیلرك غوتلرك، دانوالرك قرالی» عنوانیده حائز ایدی. سانجاغنك اوزرنده (آستور) (آق سونقور اولملی) آدلی، باشی تاجلی برقوش بولنیوردی.

آتیلا كلمه‌سی مجارجه‌ده چلیك معناسنه كلن (آسل) دن آلنه‌رق (آتزل) شكلنه وبورادنده آتیلا صورتنه كیرمشدر.

---

[۱] فرانسه‌نك یكی آنسیقلوپدیسنده باباسنك آدی (مونچوق) كوستریلیور.

اسکی چینلیلر قبل الاسلام تورکلرده : یر ، آغاچ ،
معدن ، آتش وصودن عبارت بش عنصرك بش کیمسه‌ده
تجلیسنی قبول ایدرلردی . بو عناصرك اڭ معتبری
سلاح یاپمغه یارایان دمیر ایدی . تورکلرك اصللری
حقنده‌کی روایاتك هپسنه دمیر کیرر . احتمال که رومالیلرك
« مریخ مچی L'épée de mars » دیه یاد ایلدکلری
هونلرك بر قلیج دمیرینه عرض مناجات ایلدکلرینی
سویله‌لری‌ده اومذهبك تمامتندر . هجرتدن برعصر
اول تورکستانه کیدن بیزانس ایلچیلری «تقدمهٔ حدید»
مراسمنده بولنورلردی ، یعنی کندیلرینه دمیر تقدیم
اولنوردی . تورکلرده‌کی تیمور ، تمورداش کبی آدلر
اسکی ملی بر مألوفینك بقیه‌سیدر .

آتیلانك منسوب اولدیغی غرب هونلرك رومه
ایمپراطورلرندن (والانس) زماننده غربه کلمشلردی
باباسی اولان (موندیوك) یاخود (مونجوق) ده
منسوب اولدیغی عائله افرادی میاننده شهامت وجلادتله
معروف ایدی . آتیلا ادارهٔ اموری الدقدن صوکرا
رومه‌لیلردن تئودور کندیلرینه (پلینتاس) و(ایپژه‌نس)
آدلی ایکی ایلچی کوندردی . بونلر (میسیا)ده (مارغ)
دینلن موقعده هون ایلچیلریله برلشه‌رك رومه‌لیلرك
بتون ملتجیلری اعاده ایتمسی ، هر طوتساق (اسیر
حرب) باشنه سکز آلتون دیت ویرمسی ، هونلرك
دشمنی اولان سائر قوملرله ایمپراطورك بر اتحاد عقد
ایتمه‌مسی وهر ییل کندیلرینه خراج اوله‌رق ۷۰۰
آلتون اعطا اولنمسی شرطیله برمصالحه عقد ایلدیلر
(٤٣٤ م) .

شو معاهده‌نك عقدندن صوکرا هونلر آرتق رومه‌لیلر
طرفندن امین اوله‌رق سائر سیت (بوکلمه‌یه مراجعت)
اقوامنی کندی اطاعتلری آلتنه آلمغه عزم ایلدیلر .
فقط بوتشبثی باشاره‌بیلمك ایچون (جوجن) تاتارلرینك
صیق صیق وقوعه کلن تسلطلرندن امین اوللری
کرکدی . بونك ایچون ، چین ایمپراطورلرینه مراجعت
ایلدکلری مظنوندر . چین تاریخلرندن آکلاشلدیغنه
کوره ، او زمان هونلر النده بولنان آسیانك
(سارماتیا) خلق چینه ایلچی کوندرمش وبوکا مقابل
چیندن کلن ایلچیلری بویله برمناسبت تأسسندن دلکیر
اولان (جوجن) تاتارلری توقیف ایتمش اولدقلرندن
شوسبیله ایچری آسیاده برحرب ظهور ایتمشدر .
ایشته آتیلا ایله بله‌دا بوحرب مناسبتیله اوطرفده‌ده
امنیت قزانه‌رق شمال طرفده‌کی اهالینك اکثریسنی
اطاعت التنه آلمغه موفق اولدیلر . (روآ) وفات
ایتمزدن اول غربی رومه ایمپراطوری اوچنجی والانتین
ایله بارش اولمشدی . ایمپراطورك قیز قرداشی اولوب
هنوز اون التی اون یدی یاشنده بولنان (هونوریا)
قرداشنك کندیسنی تزویج ایتدیکنه جانی صیقیله‌رق
آتیلایه مراجعتله باغلانان صلحی اخلال ایتمسنی وایتالیایه
کلمسنی کیزلیجه تکلیف ایتمش وکندیسنه محبتنه وعهدنده
وفاسنه نشانه اولق اوزره‌ده یوزوکنی کوندرمش ایدی .
آتیلانك ایلك اوکجه بوتکلیفی قبولده اهمال کوستردیکی
وآنجق صوکرادن نظر دقته آلدیغی آکلاشیلیور .
چونکه بتون رومه‌لیلرله باریش اوزره قالمش واوزمان
(رن) نهری ساحلنده بولنان (بورغینیون) لر
اوزرینه یورومشدر . ٤٣٧ تاریخ میلادیسنده
بورغینیونلرك قراللری اولان (غوندیکر) (آئه‌تیوس)ه
مغلوب اوله‌رق صلح ایسته‌مکه مجبور اولمش ایدی .
هونلر بو قرالی صلحدن استفاده ایتدیرمدیلر .
بورغینیونلرك آز زمان صوکرا هونلر اوزرینه
یورویه‌رك اوجلرنی آلدقلری ادعا اولونیور . فقط
هونلرك باشنده (اوتبار) و (سوتبار) آدلی بر
آدم بولونقده ایدیکه بر آقشام ات یمکنی افراطه
واردرمق حسبیله فوت اولمش ومعیتنده بولونان اون
بیك هون اوچ بیك بورغینیونه مغلوب اولمشدر .
بورغینیونلرله حرب ایدنلر هونلر اولدیغی حالده
رئیسلرینك باشقه بر آدم کوسترلمی اوزمان بونلرك

کندی باشلرینه حرکت ایدر بر قوم اولمدقلرینی کوستریور؛ حتی رومالیلرك، هونلردن مرکب برخیلی سواری آلایلری بولوندیغی وایمپراطورك بونلری (غوت) لر علیهنه قوللاندیغیده بو رأیی تصدیق ایدر. رومالیلرده بولونان هون اردوسنك قوماندانی (لیتوریوس) اسمنده بر رومالی ایدیسه‌ده اصل قوماندا کندی جنسلرندن (غاوسریق) النده ایدی. ایشته او قوماندان بر چوق وقت بوشنه غوتلر النده بولونان (بازاس) موقعنی محاصره ایلدی . آتیلا ایله بلدانك اجرا ایلدیکی سفرلر حقنده تاریخچه معلومات ضبط اولونه‌مامشدر . یالکز هر ایکیسنك (صورژه‌ن) لری اوردولری وبر بویوك اردو ایله (ایلیریا) یه کیردکلری (٤٤١ م) معلومدر . بونلر او سفر ایله اوغراشیرکن هونلرك باشقه طائفه‌لری روما ایمپراطورانی اراضیسنده تجارت ایدییورلردی ؛ فقط بونلر بر چوق زمان بویله آلیش ویریشله مشغول اولمقدن بیقدیلر. بربازارده رومالیلرك اوزرینه هجوم ایده‌رك قلعه‌یی تسخیر ایتدیلر . رومالیلر هونلرك اصوله مخالف حرکتلرندن، هونلرده (مارغ) پسقپوسنك کندی خزینه‌لرینی ضبط ایتدیکندن بحثله بربرندن شکایت ایلدیلر . هونلر پسقپوس ایله ملتجیلری رومالیلردن ایستدیلر؛ رومه‌لیلرده ویرمدیلر: هونلر سلاحه صارلدیلر، طونه‌یی کچه‌رك قارشی یاقه‌ده بولونان مواقعی اشغال ایتدیلر . آتیلا ، اك مهمی (مسیا) ده کی (ویمنیاق) موقعی اولمق اوزره بتون اوفاق تفك موقعلری اشغال ایلدی . رومالیلر شو حربك سببی ، (مارغ) پسقپوسی اولدیغنه قانع اوله‌رق سویلنمکه باشلادیلر ، کندیسنی آتیلایه تسلیم ایتمك فکرینه دوشدی : فقط پسقپوس بر اییاویون اوینامق اوزره قرار ویره‌رك فکرینی رومالیلره سویلدی ، کیتدی هونلره تسلیم اوله‌رق بونلری شهره آلدی . موفقیاتك بویله سرعتله حصولی آتیلانك آراتی شیشردی، ایمپراطور کنج تئودوسه بتون ملتجیلری همان کندیسنه تسلیم ایتمی لازم کله‌جکینی بیلدیردی. آتیلا رومالیلره مطالبنی بیلدیرمکله برابر ویرکی خصوصنده امهال کوستره‌رك مخصوص ایلچیلرله بو مسئله‌یی مذاکره ایتدیرمکه راضی اولدی: برده امرلری چار چابوق اجرا اولونمزسه ، ظهور ایده‌جك فنالغك مسئولیتنی اوستنه آلمیه‌جغنی تئودوسه اعلام ایتدی . تئودوسده ملتجیلری اعاده ایده‌میه‌جکنی ، هر درلو احواله قارشی حاضر بولوندیغنی ، بونکله برابر مسائل معلقه‌یی مذاکره ایچون مأمورلر کوندره‌جکنی اخبار ایتدی . بو جوابدن آتیلا طبیعی ممنون اوله‌میه‌رق همان روما اراضیسنه ایلغار ایتدی .

رومالیلرك امیدلری خلافنه اوله‌رق بویله محاربه‌نك تازه‌لنمسی حسبیله تئودوس (ژیزه‌ریق) ایله مصالحه‌یه وسجیلیا دوننماسنی کتیرتمکه مجبوراولدی (٤٤٢م). هونلر یوقاری (مسیا) ده (رهتیه‌ر)، (سنشریدون)، (نایسه)یی وصوکراده (پانونیا) ده (سیرمیك)یی ضبط ایتدیلر. ایشته بومحاربه اثناسنده (سیرمیك) پسقپوسی کندی نفسنك و سائر اسیرلرك فدیه‌سی اولمق اوزره برچوق اوانئ مقدسه‌یی آتیلا وبلدانك کاتبی غوللی قونستانسه تسلیم ایتدیکی مرویدر. قونستانس پسقپوسه ویردیکی سوزده طورمامش ، اوانیی (سیلونه) ه ویرمش ، اوده کلیسایه تسلیم ایتمش؛ ایشته شووقعه رومالیلرله هونلر آراسنده بر جدال قپوسی دها آچدی . هونلر آوانینك کندیلرینه ویرلمسی اقتضا ایده‌جکنی بیان ایله قونستانسی الهٔ کچیرمشلر وسیلونی‌ده برخرسز کبی تلقی ایده‌رك کندیلرینه تسلیم ایدلمسی ایچون رومالیلره مراجعت ایتمشلردر .

بو محاربه‌دن صوکرا بلدا (٤٤٤ م) ده فوت اوله‌رق میدان بوس‌بتون آتیلایه قالدی . آتیلا طوغریدن طوغری‌یه بلدایه تابع اولان اقوامك بر

قسمنی ایستكلریله ، قالانلری‌ده زورله اداره‌سی آلتنه طوپلادی . شو صورتله دائرهٔ نفوذی اوروپانك شمالنه قدر ككیشلدی . اوكجه سیتیا ایله جرمانیایه صاحب ایدی . طونه‌نك اوته‌سنده قالان غوتلری ، كپیدلری ، سوئه‌ولری ، آلنلری ، هرولری ، سارماتلری ، سماندرلری، سكیرلری ، ساتاغورلری، روژلری ودها برچوق شمال اقوامنی اداره‌سنه آلدی. هرنه ایسه آتیلا ٤٤٧ سنه‌سی اطاعتی آلتنه آلدیغی اقوام مختلفه‌دن مركب بیوك بر اردو ایله ینه روما مملكتنه كیردی. تئودوس استانبول سورلرینی یكیدن تعمیر ایتدیردی ؛ صوكراكی وقعه‌لرك نتیجه‌سی تئودوسك بویله بر احتیاطده بولنمسنده‌كی فائده‌یی تصدیق ایتدی. آتیلا بتون تراكیایی تاپونت‌دكزینه (یعنی قره‌دكزه) وچناق‌قلعه بوغازینه قدرچیكنه‌دی. فلبه ، آرقادیوپولیس (لوله‌برغاس) وسائرشهرلری آلدی ، برچوق غنیمتله قوندی . دها صوكرا سیلیوری ایله استانبول آراسنده بولنان چكمجه (Athyres) حصارینه قدر كلدی . استیلا آلتنه كیرن بوقدر مواقع آراسنده یالكز ادرنه ایله هراقله (اركلی) تسخیر اولنه‌مدی ؛ یتمش قدر شهرك هونلر النه كچدیكی ادعا اولنیور . غربی روماليلر طرفندن یالكزباشنه براقیلان تئودوس آتیلایه ضعیف برصورتله مقاومت كوستره بیلدی . تئودوسك اردو قوماندانلری ایچنده (آرغالیسقل) یاخود (آرنغلیسقل) نامنده اولان بریسی آشاغی داكیاده آتیلایه قارشی قویمش ، پك زیاده شجاعت ومتانت كوسترەرك بر چوق‌ده تلفات ویردیرمش ایدیسه‌ده نهایت كندیسی‌ده اتلاف ایدیله‌رك مظفریت قطعیه‌یی آتیلا قازانمشدر. روماليلر كاليپولی جوارنده ایتدكلری بربیوك حربی‌ده غائب ایله‌دكلرندن تئودوس (آناطولیقوس) واسطه‌سیله روماليلر ملتجیلری تسلیم ایتمك ، تأدیه‌سی تأخر ایدن ویركی‌یه بدل آلتی بیك آلتون ویرمك، سنه‌ده بیك ویا ایكی‌بیك آلتون ویركی ویرمكده‌دوام ایتمك؛ فدیه‌لری ویرله‌دن ایمپراطورلق ممالكنه كیدن اسیر باشنه اون ایكی آلتون فدیه ویرلمك، هون‌ملتجیلرینی هیچ برصورتله قبول ایتمامك‌كبی آغیر شرطلرله صلح عقد ایتدیردی .

تئودوس آتیلانك ایستدیكی پاره وملتجیلری كوندردی؛ بوملتجیلردن برطاقی آتیلا نزدینه كیتمكدن ایسه اولومی ترجیح ایلدیلر . شو مسئله‌ده آتیلانك تسخیر ایده‌مدیكی (آسمونت) شهری خلقی بعض‌مرتبه متانت كوستردیلر ؛ ملتجیلری تسلیم ایتمدیلر ؛ حتی ایكی حكومت آراسنده‌كی حدود قطعیاً كسیلمه‌دن مصالحه‌نك انعقادینه بیله مانع اولدیلر . آتیلا ایلك اوكجه پانونیادن تراكیاده‌كی (نووس) و (نایسه)یه قدر تسخیر ایلدیكی ممالكی الده طوتمق ایسته‌یوردی؛ لكن صوكرادن بو ادعادن واز كچدی .

آتیلانك روماليلره قارشی اولان شو حركتی اسكی تانژو (بو كلمه‌یه مراجعت) لرك چینلیلره‌قارشی اولان معامله‌سنی آكدیریور، اونلرك چین ایمپراطورینه یاپدقلری كبی آتیلاده تئودوسه مختلف وسیله‌لرله ایلچیلر كوندریوردی . بوایلچیلری كندی امراسی میاننده زنكینلشمه‌سنی آرزو ایله‌دكلرندن آییرردی، چونكه روماليلر آتیلانك هجومندن محفوظ قالمق ایچون ایلچیلرینه بول بول اكرامده‌بولونورلردی. ایشته بویله فائده‌سز وروماليلر ایچین مصرفی موجب اولان ایلچی كوندرلمه‌نك بریسنده (٤٤٩ م) (خریزافیوس) آتیلانك كوندردیكی (ادقون) اسمنده‌كی ایلچیسنی كندی علیهنه قاندردی ؛ تئودوس ده هركان ایلچی‌یی پاره ایله طویورمقدن ایسه صوك دفعه اوله‌رق (ادقون) ی قاندیرمق مناسب اوله‌جغنی ملاحظه ایله تكلیفاتی قبول وبو مهم تشبثك اجراسی ایچون(ویكیله) و (ماخیمین) آدلی ایكی كشی‌یی ایلچیلكله كوندردی . بونلردن ویكیله كیفیتدن

خبردار ایدلدیکی جهتله (ادقون) ایله برلکده حرکت ایده‌جك، اوته‌کی‌تئودوسك نامه‌لرینی آتیلایه‌صونه‌جق ایدی . بومکتوبلر هونلرك عهدنامه خلافنه اوله‌رق ایمپراطورلق اراضیسنه تعرضلرندن طولایی توبیخاتی محتوی ایدی . فضله اوله‌رق اون یدی‌ده ملتجی کوندیریلیوردی . شو هیئت سفارت طونه‌نك شمالنده بولونان اووالره قدر کیتدکدن صوکرا (ادقون) ایلچی کلدیکنی خبر ویرمك اوزره آتیلانك یاننه کیتدی . لازم کلن مساعده‌یی استحصالدن صوکرا چادر آلتنده اوطوران آتیلا طرفندن نه ایچون کلدکلری صورولدی ؛ اونلرده آنجق آتیلایه‌سویلیه‌بیله‌جکلری برمأموریتی حائز اولدقلرینی سویله‌دیلر . فقط ادقونك ایلچیلره ویریلن تعلیماتی اخبار ایلدیکنی رومه سفیرلری آکلادقلری کبی نه یاپه‌جقلرینی شاشیردیلر . بونکله برابر ماخیمین مطلقا آتیلانك قارشیسنه چیقاجغنی بیلدیردی . هونلر رومه‌لیلرك همان چکیلوب کیتملرینی بیلدیردیلر . ویکیله ، ادقونك افشاآتندن خبردار اوله‌مدیغی جهتله وظیفهٔ خفیه‌سنی اجرا ایچون بهمه‌حال آتیلا طرفندن قبول ایدلملری حقنده اصرار لازم کله‌جکنی بیلدیردی . هر نه‌حال ایسه رومالیلره چکیلوب استانبول یولنی طوته‌جقلری صیراده آتیلا موسمك فنالغندن طولایی قالمه‌لرینی امر وکندیلرینه بر صیغر ایله بر قاچ‌ده بالق اکرام ایتدی . ایرته‌سی کون ایسه « مادامکه بر دیه‌جکلری یوقش کیتسینلر » دیه امر ویردی . ویکیله ، کندیلرینك مرخص ایلچی اولدقلری بیانیله مطلقا قبوللرینی اصرار ایدیور ، ماخیمین ایسه ایشدن خبردار اولدیغی ایچین کیتمك طرفنی طوتیوردی . او وقت ، شو وقوعاتی اخلافه بیلدیرمك اوزره قلمه آلان (پرسیکوس) بر دیلماج بوله‌رق آتیلانك معیتی ارکانندن سقوطا نزدینه عزیمتله آتیلانك قارشیسنه چیقه‌بیلملری ایچون بر خیلی مواعیده بولوندی . سقوطا بونی قبول‌واجرا ایتدی . ایلچیلر آتیلانك چادرینه کیردیلر ، کندیسنی آغاجدن بر صندالیه اوستنده اوطورمش کوردیلر . ماخیمین حامل اولدیغی نامه وهدیه‌لری ، آتیلاده اوکا اعاده‌لرینی تکرار طلب ایتدیکی ملتجیلرك اسامیسنی حاوی دفتری ویردی . بوندن صوکرا رومه‌لیلر کندی چادرلرینه چکلدیلر . او آرالق ادقون ، ویکیله‌دن کندیسنه وعد اولونان مبالغی قوپارمغه صاواشیور ، ویکیله‌ده کوردیکی طرزقبولدن شبهه‌لنه‌رك ایپه اون سرییوردی . ادقون مرقومی او پاره‌لری کتیرمکه اجبار ایتدی ، آتیلاده دها شمالده برقصبه‌یه‌یکیدن تأهل ایچون چکلدی کیتدی . هونلرده تعدد زوجاته مساعده وار ایدی . شرق رومه ایلچیلری بر چوق زحمتله کندیسنی تعقیب ایتدیلر . او آرالق غربی رومه‌لیلرك کوندردیکی ایلچیلرده کیدیورلردی . ایکی طرف ایلچیلری‌ده آتیلانك نزدنده بولوشدیلر . آتیلانك اقامتکاهی اخشابدن جسیم بربنا ویادها طوغریسی برچوق محتشم چادرلری احاطه ایدر کنیش برحولی ایدی . آتیلا اورایه‌ایلچیلردن‌اول کلمش وبرالای قیزطرفندن کندی دیللرنجه بسته‌لنمش مدحیه‌لرله قبول ایدلمش ایدی . آتیلا شرق رومه ایلچیلرینی قبول ایله ایمپراطورك کندیسنه ایلچیلکله نومیوس ، یاخود آناطولیقوس ویا سناتورلردن بریسنی کوندرمسنی طلب ایتدی وکندیلرینه برده‌ضیافت چکدی . ایلك اوکجه صونیلان آیاغی آتیلا نامنه تاوسدیلر ؛ صوکرا چادرك کنارینه دیزیلن صندالیه‌لره اوطوردلدیلر . آتیلا چوجقلریله برابر اورته‌ده اوطوریور ، معیتی ارکانی اطرافنده اوچر کشیلك برر سفره‌ده‌بولنیوردی . آلتون‌وکموش طباقلرله درلو یمکلر ویرلدی . یالکز آتیلا تمیزلکی وانجه‌لکی ایله نظر دقتی جالب ساده برلباس کینمش وتخته قابلرده طعام ایتمشدر . یمکدن صوکرا ایکی‌سیت آتیلانك مظفریتنه دائر داستانلر اوقودی وبریسی‌ده

برقومدیا اوینادی . آتیلا او اثناده وقار وجدیتنی
محافظه ایتمشدی. بونلردن صوکرا ایلچیلره (بریق)ی
قانەرق ایمپراطوره اعاده ایلدی . (ویکیله) ایسه
ایسه هونلر نزدینه واصل اولور اولماز همان قیدوبند
آلتنه آلندی وآتیلا ('ورست) و (اسلا)واسطه-
سیله او فتنەنك محرکی اولان خریزافیوسك مجازاته
دوچار ایدلمسنی ایمپراطوردن طلب ایتدی. ایمپراطورده
نومیوس وآناطولیقوسی آتیلایه کوندرەرك صلحك
اخلال ایدلمەمسنی رجایه مجبور اولدی . آتیلا صلحی
اخلال ایتمیەجکنی وعد ایله برابر (ایستر) نهرینك
جنوبندەکی اراضی‌یی رومەلیلره ترك ایتدی. (ویکیله)
یوز آلتون فدیه ایله بر چوق اسیرلریده پارەسز
اطلاق ایلدی . رومه ایلچیلرینه آت وکورکلر اهدا
ویانلرینه معاهدەیی تجدید ایچون (قونستانس) ی
ترفیق ایتدی . [۱]

ماخیمین هنوز آتیلانك نزدنده ایکن ، آتیلا
(اونەسیکیوس) ی (آغاج اری) قبیلەسی نزدینه
کوندرەرك کندی اوغلی اونلره حکمدار نصب
ایتدیردی . او وقت آغاج اری قبیلەسی بر چوق
بکلر طرفندن اداره ایدیلیوردی ؛ بونلر او اثناده
قره دکزك شمالنده بولنیورلردی. ایکنجی تئودوس،
بونلرك رئیسلرینه برخیلی اکراملرده بولنەرق آرالرنده
وممکلتده آسایش محافظه ایتمش ایدی. آغاج قبیلەسی
رؤساسنك الك قدملیسی اولان (قوردیاق) شو
خصوصدەشرق رومه ایمپراطورلغنك اصولاً ، ایلك
اوکه کندیسنه مراجعت ایتدیکنه جانی صیقیلەرق
اوجنی آلمق ایچون آتیلایه مراجعت ایتدی ، اوده
بر چوق عسکر سوق ایله قوردیاقه عائد اراضیدن
ماعدا بتون آغاج اری ایلنی ضبط ایتدیردی. بوندن
صوکرا ، هرنەدن ایسه قوردیاق یانته چاغردی .
اوده کیدوب کیتمەمك آراسنده متحیر قالدی؛ نهایت
« بر آدم کونشەباقەمدیغی کبی کندیسی‌ده (آتیلانك)
یوزینه باقغه دایانەمیەجغی عذرینی بولدی. شوجواب
آتیلانك خوشنه کیتدی ، قوردیاق برنده براقدی .
آتیلانك اوغلی (اللاق) آغاج اری الکاسنك سائر
یرلرینه صاحب اولدی ؛ بوکنج برنسده بو یرلری
آلیرکن آتدن دوشەرك الی سقطلامش» ایدی .
آتیلانك استانبول ایلچیلکیله کوندردیکی قونستانسه
کانجه‌مرقوم اکر کندیسنه‌یك زنکین برقیز ویریلیرسه
ایکی حکومت آراسندەکی صلحی ادامەیه چالیشەجغی
وعد ایتمش. ایمپراطورده اوزمان بر قلعەده موقوف
بولنان (ساتورنین)ك قیزنی ویرەجکنه سوزویرمش
ایدی . دیرکن بو قیزی شرق سرعسکری (زنون)
قاپارق احباسندن (روفوس) اسمنده بریسنه
ویردی . قونستانس بونك اوزرینه آتیلایه شکایت
ایتدی ؛ آتیلاده ماخیمین ی تکدیر ایله ایلچیسنه
یاساتورنینك قیزنی ویا اونك کبی برزنکینك ویرلمەسنی
سپارش ایتدی . بویله عهدندن دونمەسندن ، حتی
زنونەدەجزا ایتمەسندن‌طولایی بوحرکتی تقبیح‌ایلدی.

شرق ایمپراطورلغی طرفندن کونریلن ایلچیلرك
راست کلدکلری غرب ایمپراطورلغی ایلچیلرینی
(والانتینیەن) کوندرمش، سیلونك آلوب آتیلانك
کندیسنه عائد اولدیغی ادعا ایلدیکی اوانئ مقدسه
مسئلەسنك مذاکرەسنه مأمور ایتمشدی . رومالیلر
بو خصوصده یك زیاده متانت کوسترەرك هم سیلونی
همده اوانئ مقدسەیی ویرمیەجکلرینی بیلدیردیلر .
آتیلا مطلقا یا اوانینك ویا بونلری آلانك کندیسنه
ویرلمەسنی ایستەیور ، عکسی تقدیرده والانتینیەنه
اعلان حرب ایدەجکنی سویلیوردی ؛ بونکله برابر
ایلچیلره حسن معاملەده قصور ایتمیوردی .

میلادك ٤٥٠ نجی سنەسی ، یعنی شو وقعەلر

[۱] بوقونستانس یوقاریده آدی کچن اولمالی؛
اکر او ایسه تلف اولمسی بو سفارتی ایفادن صوکرا
اولمق لازم کلیر .

عقبنده ایكنجی تئودوس وفات ایتدی ؛ آتیلا ینه شرق ایله اوغراشمغه مجبور اولدی. تئودوسڭ یرینه كچن (مارسیه‌ن) ه ایلچیلر كوندردی ، ویركینك ویرلمسنی ایستدی . مارسیه‌ن ایلچیلره اكر آتیلا بزم دوستمز ایسه هدیه‌مزی قبول ایتسون، دشمنمز ایسه حربه حاضر اولسون ، دیدی . آتیلا بونك اوزرینه زیاده تهدیده باشلادی ، تسكینی ایچون (آپولونیوس) آدلی برایلچی كوندرلدی. آتیلانك معیتی آپولونیوسڭ ایمپراطورطرفندن كتیردیكی هدیه‌لری تسلیمه زورلادیلر، حقنده حسن قبول كوسترمدیلر؛ رومه‌لیلردن جبراً برشی آلمق ممكن اوله‌میه‌جغنی آكلادقدن صوكرا غربی رومه علیهنه حرب ایچون وسیله آرامغه باشلادیلر . وقتیله (والانتینه‌ن) ڭ همشیره‌سی (هونوریا) آتیلا ایله تزوجنه نشانه‌اولمق اوزره یوزوكنی كوندرمش ایدی . آتیلا ایشته بو كره قاریسی اولمق صفتیله بو قیزی ، اونكله برابر جهازی اولمق اوزره غربی رومه الكاسنك بر قسمنی ایستدی. والانتینه‌ن هونوریانك اولدیكنی، مملكت اوزرنده بر حق بولنمدیغنی جواب ویردیسه‌ده آتیلا یوزوكنی كوستره‌رك طلبنده اصرار كوستردی . نهایت آباء نصرانیه‌دن قاسیودوس ایلچیلكله كیده‌رك آتیلایی بودعوادن واز كچیردی . فی‌الحقیقه آتیلا بر مدت صوكرا غالیا (فرانسه) ده بولنان (غوت) لر اوزرینه یورودیكی زمان والانتینیه‌نه كندیسنك ایمپراطورلق ایله برآلیش ویریشی اولمدیغنی،مقصدی غوت قرالی‌تئودوریق ایله قوزینی پای ایتمك اولدیغنی خبر ویردی . حالبوكه شو بیاناتی حیله‌دن عبارت ایدی. اجرا ایلدیكی تجهیزات ایكی‌طرف علیهنه‌اولوب بوسوزیله ایكی طرفی بربرندن صغوتمق ایستیوردی. غربه‌طوغری كیتمكله‌هونوریایی آله‌بیله‌جكنی اومیوردی. اوزمان فرانسه قرالی فوت اوله‌رق مملكتمز كوره احوالی جالب دقت بر حالی آلمش ایدی . واندالر قرالی كیزه‌ریق ، تئودوریقڭ همشیره‌سنی آلمش وبو قادینی صوكرادن وفات ایده‌رك تئودوریق طرفندن بونك وفاتی قوجه‌سنك فنا معامله‌سندن اولدیغی ادعا ایدلمكده بولنمش ایدی، ایشته‌بوقورقوایله كیزه‌ریق‌ده آتیلا طرفنی طوتیوردی .

ایشته شو بهانه‌لر آتیلا كبی بر پرنسه محاربه ایچون (غوت) ممالكنه كلمكه كافی ایدی . بناءً علیه اوروپانك شمال اقوامندن روكه ، كه‌لون ، سوئه‌و كبی بر چوغنی طوپلایه‌رق ، بر روایته كوره بش ؛ دیكرینه نظراً یدی یوز بیك نفردن مركب بر اردو ایله حركت ایلدی . معیتنده امر وتنبیهنه كوله كبی رام اولمش بر خیلی قرال وپرنسلرده بولونیوردی . بو پرنسلردن بریسنی صداقتندن ، دیكرنیده صفوتندن طولایی تقدیر وسائرلرینه تقدیم ایلر ایدی . آتیلانك بو محاربه ایچون یاپدیردیغی كمیلر عادتا (رن) نهرینی قاپلادی. حاضرلق وحركت اثناسنده مقصدی رومالیلر دكل ویزیغوتلر اولدیغنی اعلاندن كیری طورمیوردی . شو اعلانه آلدانان قلعه‌لر خلقندن بر چوغی شهرلرینك قپولرینی كندیسنه آچدیلر؛ فقط آراسی‌چوق كچمه‌دن مقاصد عظیمه‌سنی هركس آكلادی : تره‌و ، ستراز‌بورغ ، سپیر ، وورمس ، مانیچ ، بزانسون ، لان ؛ طول ، لانغر ، مچ) وده‌ها سائر بشقه شهرلری آلدقدن ، حتی پارسه قدر دهشت القا ایلدكدن صوكرا كلدی (اورله‌آن) ی محاصره‌یه آلدی . اورله‌آن پسقپوسی بولونان سنت آغنان ، آئه‌تیوس‌دن امداد ایسته‌مكه كلدی . بر روما جنرالی اولان آئه‌تیوس، كندیسنه التحاق ایتملری كندی منفعتلرینه‌ده موافق دوشن ویزیغوتلرك یاردیمنی بكلیوردی ؛ بونلر ایسه یرلرندن قملدانمیه‌رق‌هونلری كندی‌یوردلرنده بكلمك كبی الك فنا بر تدبیری قبول ایتدیلر . آئه‌تیوس بو حركتك ویزیغوتلر حقنده‌ده مضر اوله‌جغنی

کوندردیکی آدملرله اقناعه چالشدی . نهایت کوچلکله تئودوریق روماليلرله برلك اولمغه راضی اولدی ؛ شو موافقت روماليلره زیاده سوینج ویردی .

برطاقم مؤرخلرك سوزینه باقیلیرسه شو آئه‌تیوس عادتا دساس بر آدم اولدیغنه لازم کلیور . بو روما جنرالی برطرفدن غول اقلیمنك یاریسنی تئودیقه وعد ایله کندی طرفنه میل ایتدیردیکی کبی ، عینی وعدی آتیلایه‌ده ایده‌رك غوتلر اوزرینه یورومکه تشویق ایلیور ، برطرفدن‌ده الدن کلدیکی قدر عسکر طوپلایوردی. تئودوریق ایله اوغللری(طوریسموند وتئودوریق) ویزیغوت عسکریله کلدیلر. آئه‌تیوسك اردوسنده بونلردن بشقه فرانسه قرالنك معیتنده اوله‌رق فرانسزلر ، سارماتلر ، بورغونیالیلر ، ساقسونلر ، آرموریکلر ، لیژه‌نلر ، ایبریونلر ودها برچوق کلت وجرمانیا اقوامی بولونیوردی(٤٥٢م).

روما جنرالنك معیتنده بو قدر ملتلر طوپلاندیغی اثناده آتیلاده اورله‌آن محاصره‌سنده شدت کوستریوردی . روماليلر محصورینك امدادینه یتشمزدن اول شهر تسلیم اولمغه‌مجبورقالمش واو زمانك حکمنجه هردرلو مملاته دوچار اولمشدر . فقط چوق‌زمان شهر آتیلانك‌النده قالمه‌دی. آئه‌تیوس ایله‌تئودوریق سرعتله آتیلا اوزرینه کلدیلر ، شهری تکرار آلمغه موفق اولدیلر . آتیلا (تروا) طرفلرینه چکیله‌رك اوراده (موریاق) دنیلن بیوك صحرایه کلدی ؛ مقصدی بوراده برمیدان محاربه‌سی ویرمك ایدی . فی‌الواقع ایکی اردو قارشی‌لشدی ، محاربه نظامنه کیردیلر ، کیجه آئه‌تیوس طرفنده‌کی فرانسزلرله‌آتیلا اردوسنده‌کی (کپید) لر آراسنده وقوعه کلن شدتلی برمصادمه‌ده ایکی طرفدن اون‌بش بیك تلفات‌ویرلدی. ینه او زمانك عادتی اقتضاسندن اوله‌رق آتیلا فاله اینانیوردی . هونلرده‌کی طرز تفئل ، صوکرا مونغوللرده کوریلنك عینی ایدی . فاله باقیله‌جق کیمسه‌یه قویوندن چیقارلمه اوچ کوره‌ك کمیکی ویریلیر ایدی ، اوده نیتنی دوشونه‌رك بوکمیکلره دقتله باقار ، صوکرا فالجیلره ویرر ایدی.فالجیلر ، بوکمیکلری آتشه آتار، کمیکلرقاراردقدن صوکراچیقاریر، فال صاحبنه ویررلردی ؛ اوده آتشك تأثیریله بوکمیکلرك نره‌سی قیرلدیغنه ، نره‌لره، نه‌طرفه طوغری یارلدیغنه باقاردی، بوندنده برحکم چیقاردی . (حالا بزده قصابلرك بوکمیکلری قیرمق عادتلری اقتضاسندن اولیشی اوطرز تفئله ممانعت ایچون اولملیدر ظن اولنور .) آتیلا فالنده خصم طرفك مغلوب و حتی قوماندانلرینك تلف اوله‌جغنی وفقط بوموفقیت‌هونلره‌ده بهالی اوطوره‌جغنی استدلال ایلدی . کندی طرفنده‌کی تلفاتی آز اولمق ایچون محاربه‌یه اقشام اوستی باشلامق مناسب‌اوله‌جغنه قرار ویردی . عسکرینی محاربه نظامنه قویدی ، کندیسی اك کزیده عسکری ایله قلبه کچدی، جناحلره اوستروغوتلرك رئیسلری اولان والامیر ، ته‌ئودمیر ، ویدمیر آدلی اوچ قرداشلر ایله کپید قرالی آردریق وسائره‌یی یرلشدیردی. رومه‌لیلر طرفنده تئودوریق معیتنده بولنان ویزیغوتلر صاغ جناحده ، آئه‌تیوس ایله رومه‌لیلر صولده متفقره زیانی طوقونه‌مامق ایچونده کندی آرالرینه آلدقلری (آلن) لرده رئیسلری (سانکیبان) ایله مرکزده بولنیورلردی .

آتیلا اوفاق بر تپه‌یی اشغال ایتمك بهانه‌سیله ایلریلدی. آئه‌تیوس ایله طوریسموند مقابله ایده‌رك پوسکورتدیلر ، ایشته بوصورتله ایکی اردو زوالدن اوچ درت ساعت صوکرا حربه طوتشدیلر . ایکی طرفی بربرندن فصل ایدن برایرماق وار ایدی. حرب پك شدتله وزیاده قان دوکولمکله دوام ایدییوردی . برطرقدن آئه‌تیوس ویرتپه اوستندن طوریسموند ، دیکر طرفدنده غوتلر هونلری صیقیشدیرییورلردی. غوت قرالی تئودوریق هریانه قوشیور ؛ عسکرینی تشجیع ایدییوردی ؛ ناصلسه قارغشه‌لق آراسنده

آتندن دوشدی؛ آیاقلر آلتنده تپه‌لندی (ایشته فالك نتیجه‌سی بوایمش) . شو قضا غوتلرك نظـامنه خلل ویرمدی، ثباتلرینی قیرمدی . آتیلا شدتله پوسکورت‌یلدیکندن اردوکاهنه رجعته مجبور اولدی . محاربه کیجه‌یه قدر سورمشدی. طوریسموند اردویه التحاق ایتمك اوزره کیدرکن هونلرك آرابه‌لری ایچنه‌طالدی ، کوج ایله کیجه‌نك قرانلغندن استفاده ایده‌رك یاقه‌سنی قورتاره‌بیلدی . هنوز حربك نتیجه‌سی بللی اولمامش ایدی، صباح اولدیغی زمان رومالیلر صحرانك اموات ایله طولدیغنی ، هونلرك موقعلرینی تحکیم ایلدکلرینی کوردیلر . آتیلا ، اردوسـنك بتون آغیرلقلرینی اردونك اطرافنه ییغمش ، مانعلر تشکیل ایتمشـدی . اکر بونلرك آرقه‌سـندن ایده‌جکی حربده غالب ایدرسه ، آغیرلقلری یاقوب ، آتشلرینك حمایه‌سیله صاووشـمغی قورمش ایدی . رومالیلر بویله براردو اوستنه کلمکه جسـارت ایده‌مدیلر . بومحاربه‌ده اوچ یوز بیکه قریب تلفات ویرلدیکی مرویدر . غوتلر ، تئودوریقك جنازه‌سنی قالدیردیلر ، یرینه کچن اوغلی طوریسموند هونلری تعقیب ایتمك هوسنه دوشدی ؛ آئه‌تیوس هونلرك ضـعفندن غوتلرك قوتلنه‌جکنی حسـاب ایله « هایدی سـن غوتلرك مقری اولان طولوزه کیت ، دیکر رقیبلره میدانی بوش براقه » دیه‌رك فکرندن جایدردی . آتیـلا بو تدبیرلری بیلمیوردی . ویزیغوتلرك چکلمه‌سنی برحرب حیله‌سی قیاس ایدییوردی . ایشی آکلادیغی کبی مستحکم اردوکاهندن چیقدی . لکن آئه‌تیـوس اوزرینـه وارمغه جسارت ایده‌مدی ، (رن) نهرینه طوغری رجعتله‌مملکتنه کیره‌رك، یکی برحربه حاضرلنمق اوزره ضـایعاتنی تماملامغه باشـلادی . میلادك ٤٥٣ نده یکیدن اردولرینی حاضرلیه‌رق پانونیادن چیقدی ، ایتالیایه طوغری یورومکه باشلادی . بویله برتهلکه اوکجه خاطرلره کلدیکندن ایتالیالر دهشته واردیلر . مملکتده عسکر یوقدی ، کچیدلر ایی محافظه ایدلمش ایدی ، ایمپراطور ایله آئه‌تیوس‌ی ایتالیاده طوتان قوت محـابلری ایدی . رومـاده ایش مذاکره ایله کچشدیرلمکده ایکن آتیلا متصل ایلریلیور ، کچدیکی شهرلری ، صحرالری یاغما ایدیوردی . نهایت کله‌کله (آکیله) اوکنه قدر کلدی . بوراده بر قوتلی محافظ عسکری بولنیوردی. محاصره‌دن هونلربیقمغه، آرتق چکیلوب کیتمك ایچون سویلنمکه باشلامشلردی. برتصادف موفقیته سبب اولدی . بر طاقم لکلکلرك قلعه دیواری اوزرنده بولونان یووالرندن یاوریلرینی چکوب چیقاره‌رق صحرایه نقل ایلدکلرینی کورن آتیلا شـو حالی عسـکره کوستردی ، شـو قوشـلرك بویله بورادن صاووشمه‌لری شهرك خراب اولمسندندر، دیه‌رك عسـکرینی قاندردی . شـوقه کلن هونلر شـدتلرینی آرتیره‌رق شهری ضـبط ویاغما ایتدیلر . بتون‌وندیك‌شهری آتیلانك‌بوهجومندن قاچانلر طرفندن تأسیس اولندی .

آتیلا بوندن‌صوکرا میلانو، پاوی‌ودها بر چوق شهرلری خراب ایتدی . حتی رومایه قدرده کیتمك ایستیوردی . فقط (آلاریق) کبی کندیسـنه‌ده بوسفرك اوغورسز کله‌جکنی ، سبب موتی اوله‌جغنی سـویلدکلرندن قورقدی . ذاتاً خسـته‌لق وقیتلق اردوسنك افرادینی‌ده ازالتمش ایدی . (مارسیه‌ن)ك کوندردیکی امداد قوتی ایله آئه‌تیوس هونلردن بر ایکی فرقه‌یه غلبه ایتمش ایدی . نه یولده حرکت ایده‌جکنی تعیننده متحیر ایکن (والانتینیه‌ن) طرفندن مذاکره ایچون پاپا سـن له‌ئون کلدی ، رومایی قورتاردی : بر نوع متارکه عقد اولوندی ، هر ییل هونلره برویرکی ویریله‌جکی وعد ایدلدی . فقط آتیلا اکر هونوریا کندیسـنه کوندرلمزسـه ینه ایتالیایه کله‌جکنی وشیمدی آنجق اوکا عائد اولانلری براقوب کیده‌جکنی سویلمکدن چکنمدی .

آتيلا طونه يولى طوتەرق مملكتنه دوندى ، شمديكى پشته جوارندەكى مقرينه كلدى . تئودوسك ويرەجكنى تعهد ايلديكى ويركى كوندرلمزسه بتون ايمپراطورلغى تخريب ايدەجكنه دائر (مارسيەن) ە ايلچيلر كوندردى . اصل بوندن مقصدى ينه غول ممالكنه كيروب (والانتينوا) طرفلرنده بولنان (آلن) لرى اطاعت آلتنه آلمق ايدوكنى ادعا ايدنلر واردر. آتيلادا كيا وپانونيادن چيقدى. طوريسمونده (آلن)-لرله برلشەرك كنديسنى قارشو ليوب مغلوب ورجعته مجبور ايتديلر .

محاربەدن عودتنده آتيلا برچوق قاريلرك اوستنه (ايلديقو) ياخود (ايديلقو) آدلى بر قادين دها آلدى. دوكونده ايچديكى زياده شرابدن طولايى ايرتسى صباح آغزندن ، بورنندن قان بوشانمش ، كنديسى قانه بويانمش اولديغى حالده بولندى . هونلر ، بويله بر قهرمانه كوز ياشيله دكل قان ايله آغلانور ، ديەرك صاچلرنى، يوزلرنى يارەلديلر. قراركاهنك اورته يرينه بر ايپك چادر ديكيلەرك ميتى ايچنه قويديلر؛ وجودى بر آلتون تابوته، بوده بر كوموش ، اوده بر دمير محفظەيه قونلمش ايدى . چادرك اطرافنده سواريلر قوشوشديلر ، مدايحنى سويلديلر ، صوكره بر ضيافت ويرلدى . دها صوكرا كيجەلين كيزليجه كومولدى ؛ سلاحلرى، سائر قوللانديغى شيلر ايله برلكده كنديسنه خدمت ايدنلرك برچوغى ذبح ايديلەرك يانــه قونلدى .

آتيلانك وفاتندن صوكرا حكومتنك سطوتنه خلل كلدى. برچوق اولادى قالدى ايسەده يالكز اوچنك آدى معلومدر .

آتيلايه باربار ديەنلر يالكز روماليلردر ، يوقسه هردرلو مزيات انسانيەيى تقدير ايتديكنى؛ دشمنلرينه قارشى دارات واحتشام كوسترەرك كبر ايتديكنى ، كندى مملكتنده حليم ومتواضع بولنديغنى ، قادينلره وامراوضابطانه تزينه مساعده ايدوب كنديسى سادەلكنى محافظه ايتديكنى بتون مورخلر تصديق ايدييور. تبعەسنه زيادەشفقت كوسترير ايدى. دشمنلرينه قوتلى، سطوتلى كورنمك ايستردى. محاربەده شجاعتى واردى. شمائلى برقالموق آكديريور ايدى .

آتيلا اردوسنده اورال وآلتاى جنسنك همان هر نوعى بولنديغى وكنديسنك فين نسلندن ايدوكى محتملدر .

آتيلانك وفاتندن درت عصر صوكرا مقر ايدنديكى يرى كنديسنه قراركاه اتخاذ ايدن برقوم يعنى مجارلر، جنسلرندن اولان بومحاربنك خاطرەسنى احيا مقصديله لباس مليلرينه (آتيلا) ديدكلرى كبى قرون وسطانك آلمان ادبياتنده آتيلانك اوصافنه زيادەجه تصادف ايديلير.

آتيلا متفقلرينك دائما امنيتنى قازانمش ، حتى كنديسنه قصدى اولانلرى عفو ايتمش ، مغلوبيتلرينى تلافى يه مقتدر اولمشدر . شوحالله باقلنجه كنديسنه باربارعنوانى ويرن روماليلردن زياده ادارۀ عسكريەيه واقف اولديغى تسليم اولنور .

— محيط المعارف —

آتيلى ياخود آترى . جغرافيا. جنوبى هندده كائن برشهركه (غوداورى) سنجاغى مضافاتندن اولوب ۷۰۰۰ نفوسى حاويدر .

آتينا — ايتاليادە قاسرتو ايالتنده ۴۳۷۰ نفوسلى برشهردر. اسكى روماليلر آتينوم ناميلەذكر ايدرلردى. بوبلده ملفانهرى اوزرندەكائندر. باشليجه صنايعى پول ومعدن معمولاتيدر . جوارنده قديم شهرك بعض خرابەلرى كوريليركه غايت جسيم طاشلردن ياپلمش ديوار يقنتيلرندن عبارتدر .

آتينى — فرانسەده ووژ ولايتنده (ميرقور) سنجاغنه تابع، (دارنەى) قصبەسنه مضاف ۶۸۹

نفوسلی و (سون) نهرینك منبعنه یقین بر ناحیه مركزیدر . بوراده چفتجیلره مخصوص بر مكتب واردر .

آتینیا — (سون) نهرینه آقان (رەیسوس) چایی اوزرنده كائن بر قریه آدیدر. نفوسی ١٢٦٤ در.

آتینیا — فرانسەده (لەن) ولایتنده (بورغ) سنجاغنده (مونترول) قضاسنه تابع ١٣٢٣ نفوسلی بر ناحیەدر .

آتینیی — (وزییەر) ه ١٤ كیلو مترو مسافەده واقع ١٧٩٧ نفوسی حاوی بر قریه آدی اولوب یوك ، ایپلك فابریقەلری ، دباغخانه ، وطوغله خرمانلری، بز وبیسكوی اعمالاتخانەلری ومعدن كوموری اخراجاتیله مشهور ومتعارفدر .

آتیوس واروس — تراجن. (قیصر) ك قائممقامی ایدی . بعض مورخلرك یازدقلری تعلیقات تاریخیەیه باقیلیر ایسه مومیالیه (لاتین) شاعرلرندن مشهور (ویرژیل) ك دوستی اولوب (قبل المیلاد ٤٠) تاریخنده (غالیەچیز آلپینه) ده ضبط اولونان اراضینك تقسیم وتوزیعنه مأمور اولدیغی وقت شاعرك اونی ینه كندیسنه اعاده ایتدیكندن طولایی ویرژیل فوق العاده ممنون اولەرق بر اثرنده آنی مدح ایتمشدر.

آتیوس پریقوس — تاریخ میلادك ایلك عصرنده یتیشن رساملردن بریدر . پلین تاریخ طبیعی نام اثرنده دیوركه صاحب ترجمه (قورنەلیوس پیتوس) نامنده دیگر بر رسام ایله برابر رومادەكی « ناموس وفضیلت » معبدی تعمیر وترمیم ایدلدیكی زمان بو معبدك نقوشنی تصویر ایلەمشدر . اسلوبی آرشایق دینلن طریق عادیی (عاددن) آكدیرر.

آتیوس تولئوس — قدیم (وولسق) قومنك قرالی ایدی . رومادن نفی واجلا ایدیلن قوماندان (قوریولان) مقدما بو قومی محاربەده مغلوب ایتمش ایكن صاحب ترجمه نزدینه التجا ایدەرك بونك معاونتی ایله رومایه (قبل المیلاد ٤٨٩) قارشی حرب ایتمش ایدی. (قوریولان مادەسنه مراجعت).

آتیوس واروس — قدیم روما دولتنده آفریقا باش قونسلوسی ایدی. قبل المیلاد ٦١ تاریخنده (پومپی) ایله (جزار قیصر) ارەسنده ظهوره كلن محاربەده پومپه طرفنی التزام ایدەرك (پومپه) اردوسنده بولونان وفوق العاده قوت وشجاعت ابراز ایدن ضابطلردن بری ایدی . افریقادن ایكی لجیون طوپلادیو(ژوبا) ایله اتفاق ایدەرك قیصرك عسكرینه مقاومت ومدافعەسنی محكم صورتده تأمین ایتدی . نهایت آتیوس معیتنده قالان بر مقدار عسكر ایله اسپانیایه چكەرك (موندا) هزیمتنده وفات ایدنلرك ارەسنده بولونمش، قفاسی (قیصره) تقدیم ایدلمشدر (٤٥) .

آتیوم — قورسیقه اطەسنك منتها نقطەسیدر. شیمدی اسمی (آژاقسیو) در (بومادەیه مراجعت).

آتیه — فرانسه مستعمرەسندن كینەده فیل دیشی سواحلنده واقع هنوز لایقیله كشف ایدیلەمەمش بر مملكت آدیدر .

آثار اس (عر. أثر وثأر مادەلرندەجمع). ن.

آثار (علم) اس . بر علمدركه آنده صحابه وتابعین وسلف صالحیندن ، علماء راسخین اقوالندن واس دین ودنیاده آنلرك سیر وافعالندن بحث اولنور . وبونك مبادیسی ثقاتدن مسموع اولان امور ومحاویٔ كلمات پر نورلریدر . وغرضی امور مذكورەیی معرفتدر. تاكه آنكلەاول طائفهٔ علیەیه اقتدا وآنلرك نائل اولدقلری سعادته میل واهتدا میسر اوله . وبوعلمه علم مواعظده اشد

احتیاج واردر. وبونده تصنیف اولونان کتب دندر. کتاب (سیر الصحابة والتابعین والزهاد) وکتاب (روض الریاحین فی حکایات الصالحین) که امام یافعینکدر. وبونلرك غیری نیجه کتب احادیث وآثار دخی واردر.
« موضوعات العلوم »

الآثار الباقیه عن القرون الخالیه — نجوم وتاریخه بر کتابدر. هجرتك ٣٣٣ سنه‌سنده علامه ابوریحان محمد ابن احمد بیرونی خوارزمی طرفندن تألیف اولنمشدر. امتلرك استعمال ایله‌دیکی تاریخلردن وبو تاریخلرك مبادیسی اولان اصولده‌کی اختلافدن بحث ایدر.

آثار البلاد واخبار العباد — جغرافیا وتاریخه عائد بر کتابدرکه عجائب المخلوقات صاحبی شیخ فاضل زکریا بن محمد قزوینی طرفندن هجرتك ٦٧٤ تاریخنده تألیف اولنمشدر. مؤلف بلاد وعبادك خصائصنه دائر بیلدیکنی، ایشتدیکنی، کوردیکنی بو اثرنده جمع ایتمشدر. لکن امثالی کتابلرده اولدیغی کبی بونده‌ده غث وسمین واردر.

آثار تالیه . اس (تر. اص) حادثات وجدانیه. علم النفس اربابندن بعض حکما حادثات وجدانیه یعنی انسانك شعوری تحتنده جریان ایدن حادثات نفسانیه‌یه آثار تالیه تعبیر ایدرلر. چونکه بونلرك رأی ومسلکلرنده وجدانی اولمیان، شعوره تعلق ایتمه‌ین حادثات نفسانیه‌ده واردر. حتی تکمیل حادثات نفسانیه‌نك ایکی مرتبه‌سی اعتبار ایدیلیر. برنجی مرتبه حادثات نفسانیه وجدان وشعور تحتنده جاری دکلدر. یعنی نفسك بو حادثاتك وقوعندن علم خبری یوقدر. فقط بو حادثاته وجدان وشعور انضمام ایده‌بیلیرکه اووقت نفس کندی حالاتنه آکاه اولور ایشته ایکنجی مرتبه عد ایدیلن، وجدان وشعوره تعلق ایدن بو حادثات نفسانیه‌یه مرتبهٔ ثانیه وتالیه‌ده کلدیکی ایچون آثار تالیه نامی ویرلمشدر. بورأیده بولونان علمای نفسانیون دیورلرکه فاعلیت نفسیه اویله برماکنه‌یه بکزرکه حرکتنی، ایشله‌دیکنی نفس بیلسین بیلمسین او ماکنه‌نك ماهیتنه، حقیقتنه خلل کلز. هر ایکی حالده نه ایسه ینه اودر. فقط حرکت ایتدیکنی وجدان ایله کوردیککز کبی بو ماکنه‌نك ایشله‌دیکنی، حرکت ایله‌دیکنی بیلمه‌مکده اولور. ایشته نفسك کورمیه‌رك، خبر ووقوفی اولمیه‌رق حادث اولان آثار نفسیه‌یه امور غیر وجدانیه نامی ویرلدیکی کبی بو حادثاته وجدان انضمام ایده‌رك نفسك شعوری تحتنه داخل اولدیغی حالده آثار تالیه تعبیر ایدیلیر. حادثات نفسانیه ایچون شعور ووجدان لازمدر، فقط وجدان حادثات نفسانیه‌نك صورتی ماهیتنی، کنهنی تشکیل ایله‌مز. ینه بورأیده بولنان یعنی مهنیهٔ نفسیه طرفداری اولان حکما افاعیل دماغیه‌یی فاعلیت نفسیه‌نك منظرهٔ خارجیه‌سی، معاملات وجدانیه‌یی ینه او فاعلیت نفسیه‌نك منظرهٔ باطنیه‌سی اولمق اوزره تلقی ایدرلر. بورأیلر اساساً صحتدن عاریدر (وجدان ماده‌سنه مراجعت).

آثار جویه . اس. ن. حادثات جویه (جو ماده‌سنه مراجعت)

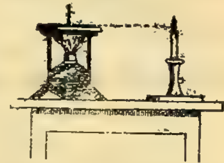
آثار سخنان . اس (تر اص) قیزمق، ایصنمق آثاری. علم حکمت طبیعیه‌ده ثابتدرکه صو عادةً ١٠٠ درجهٔ حرارتده غلیان ایدر. بونك کبی مایعاتدن هر برینك‌ده معین بر درجهٔ حرارت غلیانی واردر. ایمدی ١٠٠ درجه‌دن زیاده اولمق اوزره خفیفجه ایصیدلمش برمعدن لوحه‌سی اوزرینه برقاچ دامله صو آتیله‌جق اولورسه، قانون غلیان موجبنجه بو صو دانه‌لری غلیان ایتمکه باشلار، وهر حالده سرعتله تبخر ایده‌رك زائل اولور. فقط بو معدنی لوحه‌لر زیاده قیزغین وشدیداً حار ایسه اووقت آتیلان صو دانه‌لری غلیان ایله تبخر ایده‌رك همان زائل اوله‌جغی یرده طوپلانه‌رق محسوس درجه‌ده کروی برشکل وهیئات آلیر وصو نه‌قدر زیاده ایسه

بوشكل كروى‌ده اوقدر باصى اولور. ايشته قانون غليانه مخالف كبى كورينن بوحادثه‌يه فرانسزجه‌ده قاله‌فاقسيون ديرلر. فس قالبلرينك، اوتولرك اوزرينه قيزغين ايكن صودانه‌لرى بوسكوريله‌جك اولورسه بو حادثه‌نك واقع اولديغى هركسك مشاهدى‌در. قاله‌فاقسيون تعبيرى لاتينجه ايصيتمق، قزديرمق كلمه‌سندن مأخوذدر. بو تعبير لسانمزه آثار سخنان ديه‌ترجمه اولنمشدر. آثارسخنان ديديكمز بوحادثاتده كريوات مائيه‌نك قيزغين معدن لوحه‌سى ويا ساچ اوزرنده هر جهته طوغرى سرعتله كيدوب كلديكى، طولاشديغى مشاهده ايديلير، وتبخر طريقيله ياواش ياواش كريوه‌لرك حجمى تناقص ايله‌ديكى كوريلير. فقط غليانى توصيف ايدن احوال خصوصيه مشاهده اولنماز. ايشته كوريليوركه آثار سخنانك اوصاف مخصوصه‌سى قيزغين بر ساچ ويا معدن لوحه اوزرنده مايعك طوپلانه‌رق شكل كروى اخذ ايتمسى و بو كريوات لوحه اوزرنده اوته‌يه برويه يووارلانه‌رق، غليان حادثه‌سى واقع اولميه‌رق ياواش ياواش بخار حالنه انقلاب ايلمسى حالى‌در. معلومدركه صو بخاره منقلب اولمق ايچون غليانه موقوفدر. آثار سخنان‌ده صويك بخاره انقلابنده غليان كورلميور. غليان واقع اولمق ايچون قيزغين ساچك ويا معدنى لوحه‌نك حرارتى ١٤٠ درجه‌دن دون اولمق اقتضا ايدر. بو حادثه‌يه يعنى صويك كافى درجه‌ده قيزغين ساچ اوزرنده شكل كروى اخذ ايدرك وغليان ايتميه‌رك ياواش ياواش بخاره انقلاب ايلمسى كيفيتنه حال شبه كروى (Etat sphéroïdal) دخى تعبير ايديلير. ساچ ويامعدنى لوحه نه‌قدر قزغين ايسه، صويك او درجه سرعتله تبخر ايلمسى ايجاب ايدر ايكن حال بر عكس اوليور يعنى تبخر كيفيتى بطى برصورتده وقوعه كليور؛ صوثوق اولان ويا درجهٔ حرارتى دون اولان لوحه‌لر اوزرنده صو دانه‌لرى ياييلديغى حالده قيزغين ساجلر اوزرنده كره شكلنده طوپلانير. بوحادثه‌يه ديكر بر طاقم حادثات‌دها ربط ايديليركه زيرده كوره‌جكز. بونلر مقدما حقيله تأويل وتفسير ايديله‌مز ايدى. آثار سخنان قدماى طبيعيونك نظر دقتنى جلب ايتمه‌مش ايدى. بو حادثه ١٧٧٦ تاريخنده ايلك دفعه اوله‌رق آلمانيا علماسندن هه‌للر طرفندن مشاهده اولندى. زمانمزده بوتينى، بودريون، پوييه، پرسون، بللانى، غوسار وسائره كبى علم حكمت طبيعيه علماسنك همتلريله تحصيل وتدقيق ايدلدى.

غايت قيزغين، حرارتى صويك نقطهٔ غليانندن پك افزون اولان ساچ ويا معدن لوحه اوزرنده صو ياپليور، غليان ايتميور، طوپلانوب بر شكل كروى آليور. عجبا آثار سخنان ديديكمز بوحادثات قوانين غليانه مخالف بعض احوال شاذه‌مى تشكيل ايديور؟ خير بويله دكل. چونكه موسيو بوتانك تجربه ايتديكى وجه ايله حال سخنان وياشبه كروى‌ده بولنان صويك ايچنه كوچك بر ميزان الحراره‌نك خزينه‌سى طالديز-يله‌جك اولورسه، صويك حرارتنك ١٠٠ درجه‌دن دون اولديغى تحقيق ايديلير. بناءً عليه صويك حرارتى درجهٔ غليانه بالغ اولمديغندن صو بالطبع قاينايه‌ماز؛ يالكز صو قيزغين ساچ ويا لوحهٔ معدنيه‌دن تشعشع[١] ايدن حرارتك تأثيريله ياواش ياواش تبخر ايديور. حادثهٔ سخنان كمال دقت والتفات ايله مشاهده ايديله‌جك اولورسه صويك درجهٔ حرارتى نيچون دها زياده كسب شدت ايتمديكى ايضاح ايديله‌بيلير. فى‌الحقيقه بالمشاهده ثابت‌دركه ساچك ويامعدن لوحه‌نك حرارتى قزيل ويوكسك بر درجه‌يه كلديكى وقت صو آرتق ساچى ويامعدن لوحه‌يى ايصلاتمز، يعنى كريوه‌لر لوحه‌يه اتصال ايله‌مز. آره‌لرنده بوشلق، فاصله واردر. بونى اثبات ايچون تجربهٔ آتيه كافيدر: شويله‌كه ساچ ويا معدنى لوحه تام افقى بر وضعده بولنديريلير. وصويه

[١] ٤٨٩ نجى صحيفه‌ده‌كى تعليقه‌يه باق.

بر آز مرکب قاتەرق غیر شفاف بر حالە کتیریلیردە اوبر طرفە دخی برموم قونورسە مرکبلی ضویك اخذ ایتدیکی شکل کروی ایلە لوحەنك آرەسندن مومك ضیاسی کچدیکی وبناءً علیە کریوۀ مائك ساچە ویا معدنی لوحەیە ملتصق اولمادیغی کوریلیر (شکل ٣٧).

(شکل ٣٧)

حتی حکمت طبیعیە علماسندن دوبوسق بواساس اوزرینە اولە بر آلت اختراع و ترتیب ایلەمشدرکە حادثۀ سخنان بوآلت واسطەسی ایلە برلوح حائل اوزرینە ارتسام ایتدیریلیر وبر درسخانەنك هر نقطەسندن حادثەنك صورت جریانی ، کریوۀ ، ماء ایلە لوح حار بیننده برفاصلە بولندیغی کوریلیر. بوکیفیت یعنی کریوۀ مائك لوحەیە عدم اتصالی دیکر بعض تجارب وامثال ایلەدە تحقیق واثبات ایدیلەبیلیرکە بوراده برقاچنی دها ذکر وایراد ایدییورز : ساچ ویامعدن لوحە مصمت اولەرق آلەجنی یردە سوزکچ کبی دلیکلی اولەرق اخذ واستعمال ایدیلیرسە بویلە برلوحە کافی الاول قیزد۔ یریلوب اوزرینە صو دانەلری آتیلدیغی وقت مایع حال شبە کرویدە بولندیغی حالدە لوحەنك دلیکلرندن آشاغی طرفە کچمز . کذلك صو ایلە طولو بر بلور قاب درونینە قزیل حرارتە کتیرلمش بر پلاتنە طوپی ینە پلاتنە بر تل ایلە غطس ایدیلەجك اولورسە ، پلاتنە کرەسنك سطحی ایلە صویك سطحی بیننده بر فاصلە مشاهده ایدیلیر. بناءً علیە شایان تعجب دکل۔ درکەعادی ودون بردرجۀ حرارتدە اجسامی ایصلادان صو ایلە سائر مایعات یوکسك درجۀ حرارتدە بو جسملری ایصلاتمیور . چونکە بوحالدە مایع حال سخناندە بولنیور ، لوحە ایلە جسم صلب آرەسندە فاصلە واردر. موسیوبولف اثبات ایلەدیکە (آثارشعریە بحثنە مراجعت) حرارت یوکسلدکجە عادی درجۀ حرارتدە جامی ایصلادان مایعات آز چوق جیوەیە تقرب ایدر وجیوە کبی آرتق جامی ایصلاتامغە باشلار .

حالت سخنان یالکز صویە مخصوص دکلدر. دیکر مایعات دخی قزغین ساچ ویامعدن لوحەلری اوزرندە شبە کروی شکل وهیئتنی اخذ ایدرلر .

ازجملە غاز کبریتی(Gaz sulfureux)آلتوبدە تحت الصفر ١٠ درجۀ حرارتدە تمییع ایدیلیر وبر قاچ داملەسی قزیل درجۀ حرارتە قدر تسخین اولنمش بر پلاتنە قاپسولی ایچنە دوکیلور ایسە بوقاپسولك ایچندە درحال شبە کروی حالنی آلیر ومایع اولەرق قالیر . بوحالدە مایعیتی محافظە ایلەمك هر حالدە درجۀ حرارتی ناقص ١٠ درجەیی کچمکە موقوف اولدیغندن غاز کبریتی بو حالدە یعنی حالت سخناندە ایکن پلاتنە قاپسولك ایچنە بر پارچە صو دوکیلەجك اولورسە بوصو درحال انجماد ایدر وقزیل درجۀ حرارتدە بولنان بر قاب ایچندە بوز اعمال ایدلمش اولور .

علمای طبیعیەدن بوتینینك اجرا ایلەدیکی تجارب وتحقیقاتە نظراً بلا استثناء کافۀ مایعات حتی زیوت ثابتە بیلە حالت سخنانە ویاحالت شبە کرویە کچەبیلیر. کذلك اجسام صلبۀ طیارەدە بویلەدر . قابلیت طیرانی آز اولان اصلاب بیلە آثار سخنان ابرازایدەبیلیر. بالی مومی، شحمیاتدە مستثنا دکلدر. قرمزی درجۀ حرارتە کتیرلمش دوز پلاتنە قاپسولی ایچنە بر مقدار ایبود آتیلیرسە بو جسم درحال آثار سخنان ارائە ایدر. ایود بخاری، پك آز وشفاف اولەرق کریوەیی هر جهتدن احاطە ایلر ، منتظم بر صورتدە قاپسولدن خارجە ظهور ایدر ، پلاتنە قاپسولك آلتندەکی لامبە سوندیرلدیکی بر لحظە صوکرا ایود مایع حالنە کلیر ، قاپسولك مستوی سطحی اوزرینە یاییلیر، قوت و شدتلە غلیان ایدر و منکشە رنکندە بول بول بخار نشر

ایلر . بوتجربه‌ده یعنی ایود تجربه‌سنده حالت سخنان‌ده بولنان بر جسمك تبخری ایله ، ینه بو جسمك غلیان ایله تبخری بیننده‌کی فرق پك کوزل تقدیر ایدیله‌بیلیر، بو ایکی صورت تبخرك بربرندن قطعیاً فرقلی اولدیغی مشاهده ایدیلیر . تحلل ایلدکلری ، یعنی ترکیبلری بوزولدیغی وقت غازحاصل ایتمکه قابلیتی اولان جسملر دخی آثار سخنان ابراز ایده‌بیلیر . مثلا آزوتات دامونیاق کبی که حرارت ایله ترکیبی بوزیله‌رق بوندن پروتوقسیت دآزوت غازی وصو بخاری خروج وظهور ایدر .

آثار سخنان‌ده حرارتك درجه‌سی . — یوقاریده دیمش ایدککه آثار سخنان حاصل اوله‌بیلمك ایچون اوزرینه مایع آتیلان جسم سخینك درجهٔ حرارتی زیاده اولملی‌در . یوکسك بر درجهٔ حرارت اولمزسه آثار سخنان وقوعه کلز ، بوتینی‌نك تجاربنه نظراً آثار سخنان حصوله کله بیلمك ایچون مقتضی اولان حرارتك درجهٔ صغراسی هرمایع ایچون بر دکلدر، مایعدن مایعه تبدل ایدر . بوتینی بوبابده قاعدهٔ عمومیه اولمق اوزره دیورکه مایع انضغاط نسبی تحتنده نه‌قدر آز حرارت ایله غلیان ایدرسه بومایعك حالت سخنانی‌ده اوقدر آز حرارتده حصوله کلیر . کموشدن معمول وتماماً مجلا بر قاب ۲۰۰ درجهٔ حرارته کتیریله‌رك بونك ایچنده صو حالت سخنانه ایصال اولندقدن صوکرا قاب کمال احتیاط ایله ۱۵۰ درجه حرارتی اولان بر زیتون یاغی حمامنه طالدیریله‌جق اولورسه زیتون یاغی حمامنك حرارتی ۱۴۲ درجه‌یه تنزل ایدنجه‌یه قدر صو حالت سخنان‌ده دوام ایدر . حرارت بو درجه‌یه ایندیمی صو پلاتنه قابك سطحنی ایصلادیر ، اوزرنده یاییلیر وبردن‌بره تبخر ایدر . بوتینی نه‌قدر تجارب اجرا ایتمش ایسه هیچ برنده بو درجهٔ حرارتدن آشاغه اینه‌مه‌مش‌در .

بولدامخفف برهوا درونده اجرای تجربه ایدرك ، بودرجهٔ حرارتی تجاوز ایله‌دی : بو شرائط تحتنده صو قطره‌سی پك سهولتله حالت سخنانه کلمش‌در . بولدانك اجرا ایله‌دیکی ایکی تجربه‌ده پلاتنه قاپسولك درجهٔ حرارتی بر دفعه‌ده ۹۰ دیکرنده ۷۳ درجه‌ده ایدی . کذلك بوایکی تجربه‌ده خلابرنده ۱۰ ودیکرنده ۲۵ میلمتره ایدی . بو درجهٔ انضغاط تحتنده اوله‌رق برنجی تجربه‌ده صویك غلیانی ۵۲ درجهٔ حرارتده وایکنجی تجربه‌ده ۲۶ درجهٔ حرارتده واقع اولمش‌در . فقط شوراسی شایان دقت‌درکه کرك بوحالده ، احوال سائره‌ده پلاتنه‌قاپسولك درجه حرارتی نه‌قدر دون بر مرتبه‌ده بولنسه ینه ، هرحالده مایعك درجهٔ غلیانندن محسوساً افزون بر راده‌ده‌در . بوتینی صو اوزرنده‌کی تجربه‌لرینی حامض کبریتی کئول واتر اوزرنده‌ده اجرا وتکرار ایده‌رك آثار سخنان حصوله کله‌بیلمك ایچون قاپسولك کئولده لااقل ۱۳۴ واترده ۶۱ درجهٔ حرارتده بولنمسی اقتضا ایلدیکنی اثبات ایله‌مش‌در . حامض کبریتیکه — ۱۰ درجهٔ حرارتده غلیان ایدر بر مایع‌در ، حالت سخنانی‌ده غایت دون بر مرتبهٔ حرارتده وجوده کلیر ، فقط بوتینی بونك مقدارینی تعیین ایده‌مه‌مش‌در . صیجاق اوزرنده طائف اولان برقاپسول ایچنده حامض کبریتی‌یی حالت سخنان‌ده بولندرمق قابلدر ، فقط مایع مذکور صو بخارینی بلع ایده‌رك ، طوندیره‌رق تموی (S'hy drater) ایدر . نهایت قاپسولك ایچندن برکوچك بوز پارچه‌سی چیقاریلیرکه فوق‌الغایه بارددر . بوتینی‌نك ترتیب واجرا ایله‌دیکی آتی‌ده‌کی ایکی تجربه حامض کبریتی کبی غایت طیار اولان مایعاتك حالت سخنان‌ده بولندقلری زمان آغر آغر تبخر ایله‌دکلرینی اثبات ایدر .

برنجی تجربه — بر قوپل فرونك بوته‌سی بیاض اولنجه‌یه قدر تسخین ایدیلیر . وفرون ایچنده پلاتنه بر قاپسول قرمزی درجهٔ حرارته کتیریلیر ، پلاتنه قاپسولك ایچنه‌ده ۱ غرام بلاماء (Anhydre) حامض

کبریتی دوکیلور. بعده پلاتنه قاپسول تکرار پوته‌نك درونته ادخال ایدیلیر؛ وفرونك آغزی قپانه‌رق یالکز حامض کبریتی‌یی مشاهده ایده‌بیلمك وغازك خروجنه منفذ اولمق اوزره قپاق براز آچیق براقیلیر، هوا یابس ایسه حامض کبریتی غلیان ایتمه‌رك یاواش یاواش، سربست هواده بولنیورمش کبی تبخر ایدر، هر نه‌قدر غایت شدتلی بر آتشك تأثیرنه معروض، وهر طرفدن کلن حرارته متشعشعه مایع مذکور اوزرینه‌معطوف ایسه‌ده . هوا راطب اولدیغی وقت هوای رطیب پوته‌نك درونده بولنان‌حامض کبریتی‌ده انجماد ایتدیرر ونهایت تجربه‌ده قاپسولك ایچندن غایت بارد بر بوز پارچه‌سی چیقاریلیر .

ایکنجی تجربه . — بر مخلیة الهوانك طبله‌سی اوزرینه برطوغله پارچه‌سی‌قونور. اوصورتده‌که هوانك کذار وجریانـه مخصـوص اولان قنـاتك فتحه‌سی قپامایه‌سین . وبو طوغله پارچه‌سنك تکمیل اطرافنه (bivxide de plomb) قونورکه بونك خدمتی‌ده حامض کبریتی‌یی بلع ایله‌مکدر . بوندن‌صوکرا دیکر بر طوغله پارچه‌سی آلنه‌رق بیاض درجهٔ حرارته کلنجه‌یه قدر تسخین ایدیلیر ، بو ایکنجی طوغله پارچه‌سنك اورته‌سنده برقاپسولی تماماً احتوا ایده‌جك وجه ایله اولجه بر اویوق آچیلمش‌در. بناءً علیه بو قاپسول مذکور اویوغك ایچنه یرلشدیریلیر، ایچنه بر قاچ دامله بلاماء حامض کبریتی قونور ، وصیجاق طوغله پارچه‌سی اوزرینه وضع ایدیلیر ودرحال ممکن اولدیغی قدر سرعتله فانوسك هواسی تخلیه اولنور . حامض کبریتی غلیـان ایتمز ، بیاض درجه‌ده تسخین اولنمش بر قاپسول ایچنده بولنورمش کبی ، قوپللر فرونـك پوته‌سی ایچنـده ایمش کبی آغر آغر تبخر ایلر وشایان دقت‌درکه اکر بوتجربه راطب برزمانده اجرا ایدیلیر ایسه فانوسك ایچنده‌کی هوانك احتوا ایله‌دیکی غایت‌جزئی مقدارده‌کی صو، حامض کبریتینك شبه کریواتنده انجماد ایده‌رك بو کریوه‌لرك شفافیتنی اخلال‌ایدر. فارادای حامض کبریتی یرینه مایع‌حامض فحم‌استعمال ایده‌رك دهامهم نتایج‌استحصال ایله‌مش، شبه کروی حالنده مایع حامض فحمی حاوی بولنان، یعنی حالت سخنان‌ده بولنان مایع حامض فحمی محتوی اولان قرمزی درجهٔ حرارتده بر قاپسـول ایچنده جیوه (- ٤٠)یی طوکدیرمغه، تصلیب ایله‌مکه موفق اولمش‌در . بوتینی حالت سخنان‌ده بولنان کریوات مایعه‌نك درجهٔ حرارتلرینی تقدیر وقیاس ایله‌مش‌در، وبو تجربه‌لر ایله‌ده مایعاتك حالت سخنان‌ده‌کی درجات حرارتی عادی درجهٔ غلیانلرندن بر قاچ درجه دها دون بولندیغنی اثبات ایتمش‌در . حالت سخنان‌ده بولنان صو قطراتنـك درجات حرارتی ، بوتینی‌نك تجاربنه نظراً قاپسولك درجهٔ حرارتی نه اولورسه اولسون، ٩٦ ایله ٩٨ درجهٔ حرارت بیننده تحول ایدر. حتی کریواتك جسامتی بوحرارتدن زیاده حائز تأثیراولدیغی کوریلیر. ینه‌بوتینی کئول‌قطراتنك‌حرارت سخنانیه‌سی ٧٥,٥ (غلیانی ٧٩°,٧) اتر کریواتنك حرارت سخنانی ٣٤°,٢٥ (غلیانی -١١°)، حامض کبریتی کریواتنـك حرارت سخنانیه‌سی ١٠°,٥ (غلیانی -١٠°) اولدیغنی‌بولمش‌در. بوکریواتك دونی حرارتی شویله ایضاح ایدیلیرکه، قاپسـول سطحندن بونلره کله‌جك اولان حرارت ، کریوه‌یی سطح حاردن فصـل ایدن بخار طبقه‌سندن کچه‌جك‌در ، حالبوکه بوطبقهٔ بخار پك آز ناقل حرارت (Aatherman) در . بونك ایچون آز حرارتك کچمسنه مسـاعده ایدیور، بوده کریوه‌نك تجربطیئی ایله صرف اولور کیدر .

بوقاریده بیان ایدیلن تجاربدن مستفاد اولدیغنه نظراً حالت سخنان‌ده بولنان صویك سرعت تبخری بو صویی حاوی اولان قابك شدت حرارتیله متناسب اولدیغی ظن‌ایدیلیر. بوتبخرك قانونی کشف ایله توغل

ایتمش اولان قلاپروت اویله بولمشدرکه ساچ لوحه‌نك حرارتی نه‌قدر آز ایسه تبخر اودرجه شدید اولور. حالبوکه بوتینی کندی تجربه‌لریله بالعکس معدن لوحه نه قدر صیجاق ایسه تبخر اودرجه سرعتله وقوعه کلدیکنی بیان ایدیور. بوتینی‌نك استحصال ایله‌دیکی نتیجه دها زیاده معقول ومنطقیدر. بوتینی درجهٔ حرارتی معلوم اولان بر قاب درونده برده سیغرام صو وضع ایده‌رك بونك تبخر ایدرك بسبتون زائل اولدیغی مدتی قید ایتمشدر. قاپسولك حرارتی ۲۰۰ درجه اولدیغی زمان صو ۳ دقیقه ۳۰ ثانیه‌ده کاملاً تبخر ایتمشدر. قاپسولك حرارتی ۴۰۰ درجه‌یه بالغ اولدیغی وقت تبخر ۱ دقیقه ۳۱ ثانیه‌ده تمام اولمشدر. طوکوق قزیل حرارتده تبخر ۱دقیقه ۱۳ ثانیه دوام ایله‌مش ؛ پارلاق قرمزی درجه‌ده ایسه مدت تبخر آنجق ۵۰ ثانیه امتداد ایده بیلمشدر.

دیکر جهتدن قیزغین ساچ ویا معدن لوحه‌سی یرینه تجربه‌ده حرارتی غایت زیاده بر مایعده قوللانیله‌بیلیر ، بو حالده آثار سخنان ینه واقع اولور. خلاصه آثار سخنانده ساچ ویامعدن لوحه‌نك حرارتی ، استعمال ایدیلن جسم مایعك غلیانی نه قدر کوچ ایسه اوقدر شدید ویوکسك اولملیدر. ایشته صو ، کئول ، اتر. بواوچ مایعدن برنجیسی ۱۰۰ درجه‌ده ، دیکری ۷۷,۵ درجه‌ده ، اوچنجیسی ۳۵ درجه‌ده غلیان ایله‌دیکندن بو مایعلر حالت سخنانده بولنمق واوحالده قالمق ایچون لوحه‌نك درجهٔ حرارتی لااقل ۱۴۲ ,۱۳۴ ,۵۴ درجه‌دن زیاده اولمق لازمدر.

آثار سخنانده کریوات مایعه‌یی قیزغین لوحه‌نك اوزرنده براز یوقاریده طوتان شی لوحه‌دن تشعشع ایدن حرارت ایله حاصل اولان صو بخاریدرکه بو بخارك قوتی کریوات مایعه‌نك لوحه اوزرینه سقوطنه ، اتصالنه مانع اولور. بونك ایچون کریوات ایله سطح آره‌سنده برفاصله بولنور. برمایعك اجزاسی بیننده‌کی قوهٔ ماسکه (Cohésion) مایع ایله سطح سخین (Surface chaude) بیننده‌کی مسك وعلاقه قوتندن دها زیاده‌در. باخصوص یوقاریده دیدیکمز وآثار شعریه بحثنده برنبذه ایضاح ایله‌دیکمز وجه‌ایله مایع ایله سطح سخین بیننده‌کی قوهٔ ماسکه سطح سخینك حرارتی زیاده لشدکجه اوقدر سرعتله تناقص ایدرکه حتی مایعك بخاری بیله لوحهٔ معدنیه‌یه ارتباط واعتماد ایده‌من. برده حالت سخنانك دوام ایده‌بیلمسی ایچون مایعك حرارتی دائما نقطهٔ غلیانندن دون بر درجه‌ده بولنملیدر. حتی حادثهٔ سخنانك بو شرطندن استفاده ایله قیزغین درجهٔ حرارته کتیرلمش بر قاب ایچنده صو طوکدیریله‌بیلیر ، بوز یاپیلیر. شیمدی بونك بر مثالی کچدی. کذا قزیل درجه‌ده تسخین ایدلمش بر قاب ایچنده‌کی صویه برقاچ دامله آنیدرید سولفورو (Anhydride sulfureux) قاتیله‌جق اولورسه بو مایع تحت الصفر ۸۰ درجه‌ده غلیان ایده‌جکندن صویك حرارتی کاملاً آلەرق طوکدیرور ، صویی بوزه دوندیرر. مادامکه کریوات مایعه‌یی قیزغین لوحهٔ معدنیه اوزرنده سطحنه تماس ایتدیرمیه‌رك معلق طوتان مایعك کندی بخاریدر. شو حالده لوحه نه‌قدر صیجاق ایسه کریوات او درجه قوتله توازن ایدر؛ چونکه بخارزیاده حاصل اولور. بالعکس لوحهٔ معدنیه‌نك حرارتی تناقص ایتدیکی مایعك تبخرینه بالطبع بطائت عارض اولور. حاصلی حرارت برحده قدر ایندیکی آرتق بخارك قوهٔ تحملی کافی اولماز ، کریوهٔ ماه لوحه اوزرینه دوشر ، یاصی اولور ، غلیان آیتمکه باشلار ، سطحی آرتدیغندن بردنبره بخاره منقلب اولور.

ایضاحات — بواحوالی ایضاح ایله‌مك کوچ برشی دکلدر: قزغین لوحه ویاساچ اوزرنده قطرات مایعه‌نك درجهٔ حرارتی دون بر درجه‌ده بولنمسی یعنی نقطهٔ غلیانك تحتنده قالمسی مایعاتك بلع حرارتده‌کی ضعفندن

وسطح مايعك تبخرى ايله درجهٔ حرارتك تناقصندن نشأت ايدر . برده كريوه ايله سطح سخين آره‌سنده بولونان بخار آترمان يعنى نقل حرارتده قاصردر ، بونك ايچون لوحه‌دن صويه آز حرارت كلير ، انجق كريوه‌نك ياواش ياواش تبخرينه كافيدر. صوداملەسى قيزغين ساچ اوزرينه دوشر دوشمز شدت حرارت ايله بر پارچه‌سى درحال تبخر ايدر، كريوه ايله سطح سخين آره‌سنه كيرر ، وديديكمز كبى حرارتى قصر ايده‌رك كريوه‌نك حالت مايعيتده قالمسنى ، ياواش ياواش تبخرينى ايجاب ايدر . بونك ايچون كريوهٔ مايعه حالت مايعيتنى محافظه ايديور ، ثانياً كريوات مايعه‌نك لوحهٔ سخنيه اوزرنده اوته بريه حركت وسيرانى بخارك تضيقندن نشأت ايدركه كريوه‌يى كاه بر جهته كاه ديكر جهته سوق وتحريك ايده‌رك سطح حار اوزرنده كريوات بو صورتله غير منتظم حركات اجرا ايدرلر .

حالت سخنانده بولونان بر قطره تمامى تمامنه موازنت حروريه ويامهنيه‌ده دكلدر. معمافيه بوقطره‌يى سطح سخين اوزرنده معلق طوتان طبقهٔ بخارك قوتى، سطح مذكورك قطرهٔ مايعه اوزرينه اجرا ايله‌ديكى تأثير شعرى‌يه معادل اولديغى فرض ايديله‌بيلير . بوحالده قطرهٔ مايعه ايكى قوتك مشتركاً تحت تأثيرنده بولنور ديمكدر : قوهٔ جاذبه ايله توتر سطحانى قوتى (آثار شعريه بحثنه مراجعت) كه قطره‌نك هر نقطه‌سنده متساويدر . بو مصادرات، (فرضيات) معطيات تجربيه‌يى دستور ايله افاده ايلەمك ايچون كافيدر : بو حالده موازنت معادله‌سى شويله اولور :

$$ج \frac{\text{٣ د}^{٢}}{٢} = \omega\,(\text{١} - \text{جب } a)$$

٣ رقمى قطره‌نك بر نقطهٔ ارتفاعيدركه بوراده مستوىٔ مماس خط شاقولى ايله بر a زاويه‌سى تشكيل ايدر . قطرهٔ مايعه‌نك توتر سطحانى قوتى ω، كثافتى ايسه د در . ج مقدار تعجيل. بومعادله قطره‌نك پروفيلى تعيينه كفايت ايدركه بيودلمش بر فطوغرافيا لوحه‌سنه مشابه‌در . بوندن خصوصى اوله‌رق قطره‌نك ثخن اعظميسى

$$\text{ه} = \text{ث} = \sqrt{\frac{\text{ا ع }\omega}{\text{ح د}}} \quad \text{بولنور}$$

آثار سخنان حقنده غوسارك مهم تجاربى ، اختباراتى واردر: بوذات حرارت وانضغاط شرائطنى تنويع ايده‌رك تقديرات وقياسات عديده اجرا ايله‌مشدر . استحصال ايله‌ديكى نتايجك بر قسمى آتى‌ده‌كى جدولده مندرجدر .

مايعات	نقطهٔ غليان	حال غليانده كثافت	ا	د ا / د ت
حامض كبريت	٣٢٥°	١,٥١٦	٤٢,٩٨	٠,٠٥٦
غليسرين	٢٨٠		٥١,٨١	٠,٠٥٦
حامض خل	١٢٠	٠,٩٤١	٢٠,٦٤	٠,٠٦٩
صو	١٠٠	٠,٩٥٩	٥٨,١٧	٠,٧٦٧
كئول أتيليك	٧٨	٠,٧٥٤	١٨,٦٧	٠,٠٧٢
قلور فورم	٦٣,٥	١,٤٠٧	٢٣,٩٤	٠,٠٦٤
عادى اتر	٣٥	٠,٦٩٣	١٤,٤٨	٠,١٣٧

حادثه‌يى اوكرندك ، ايضاح ايتدك . بناءً عليه حالت سخنانك سببى شويله تلخيص ايديله‌بيلير :

اولا بوقاريده بيان ايله‌ديكمز تجاربه نظراً شوراسى محققدركه ، حالت سخنانده بولونان صو كريواتى معدن لوحه‌نك ويا ساچك سطحنه تماس ايتمز ، آره‌لرنده بر فاصله واردر . بوكيفيت ديكر بر تجربه ايله دها واضح ، دها صريح بر صورتده اثبات ايديله‌بيلير ، شويله‌كه : عناصر عديده‌دن مركب بر پيلك ايكى قطبندن برى كريوهٔ مايعه داخل اولان بر ساق معدنى واسطه‌سى ايله كريوه‌يه ديكرى

تسخین ایدیلن قاپسوله ربط وایصال ایدیلیر . برده
بودورهٔ متصله‌یه، جریان الکتریقینك چوب چکمدیکنی
خبر ویرمك ایچون بر آلت مثلا برغالوانومتره ویا بر
الکتریق ذیلی طاقیلیر . صو قطراتی حالت سخنانده
بولندقچه غالوانومتره ایشله‌مز ، الکتریق ذیلی سکوت
ایدر، دیمك‌که کریوات مایعه‌ایله سطح‌حار بیننده‌قطعیاً
اتصال یوق ، فقط شیمدی معدن لوحه وساچ تبرید
ایدیله‌جك‌اولورسه برزمان‌کلیرکه صوحالت سخنانیه‌سنی
ضایع ایدر ، سطح معدنینك اوزرینه یاییلیر . بو
حالده غالوانومتره‌نك ابره‌سی شدتلی صورتده انحراف
ایدر، ذیل اوتمکه باشلار. پرسون کوچك برمانومتره
واسطه‌سی ایله اثبات ایله‌دی‌که کریوهٔ مایعه تحتنده
بولنان صو بخارینك انضغاطی محسوس بر درجه‌ده
کریوهٔ مانك ثخنه مساوی‌در . دیمك صوینك ثقلته
متوازن اولان بو انضغاط بخاری‌در . ینه طبیعیوندن
وولف حادثهٔ سخنانی شو صورتله ایضاح ایدرکه
بو ذاتك مشاهدات وتجاربنه نظراً جامی ایصلادان
مایعاتك قابلری یعنی‌انحنالری حرارت آرتدقجه تناقص
ایدر، نهایت صفره کلیر، صوکره تحدب ایلر. آرتق
جامی ویا لوحه‌یی ایصلاتمز اولور . ایشته سخنانك
اسبابی بو صورتله ایضاح اولنمش‌در: مایع قطره‌سی
قیزغین بر لوحهٔ معدنیه اوزرینه آتیلیر آتیلماز بر
قسمی شدت حرارتك تأثیریله درحال بخاره منقلب
اولیور. بخار کریوهٔ مایعك آلتنده قالیور، آشاغیدن
یوقاری بونك‌اوزرینه انضغاط اجرا ایدیور، کریوه‌یی
اوته‌یه بریه دفع ایدیور ، اوینادییور . بخار حرارتی
غایت آز ناقل اولدیغی ایچون سطح معدنی تشعشع
ایدن حرارت ، آنجق کریوه‌یی آغر آغر تبخیر
ایده‌جك‌درجه‌ده کریوه‌یه کله‌بیلیر . بونك ایچون‌درکه
کریوات مایعه بر مدت اوچلده ، یعنی شبهه کروی
حالنده اوله‌رق‌لوحهٔ‌معدنیه‌نك اوزرنده‌معلق بولنیورلر.
فقط‌لوحه‌نك درجهٔ‌حرارتی تناقص ایتدیکی غازك‌حصولی
تبطی ایده‌جکندن آرتق بوقوهٔ بخاریه کریوهٔ مایعه‌یی
تأثیرجاذبه‌یه رغماً معلق‌ده بولندیره‌مز، کریوه لوحه‌نك
اوزرینه - تأثیر جاذبه ایله - دوشر، ویاییلیر، یاپیلدیغی
کبی، لوحه‌نك حرارتی ۱۰۰ درجه‌نك‌فوقنده اوله‌جغی
جهتله‌غلیان ایده‌رك محووزائل اولور . کریوهٔ مایعه‌نك
حالت سخنان‌ده ایکن اوته‌یه بریه حرکت ایلسی ،
اویناسی دخی بخارك قوهٔ سوق وتحریکی ایجابی‌در .
ایشته حادثهٔ سخنان دیدیکمز کیفیت طبیعیه ، علم
حکمت طبیعیه‌ده بوصورتله ایضاح اولنمش وبوکا
یوقاری‌ده‌اسملری سبق ایدن‌ذواتك‌تجارب واختیاراتی
خدمت ایلمشدر . حالت سخنان نظریه‌سی علمك
حال حاضرنده بوندن عبارتدر .

حادثات سخنانك جمله‌سنك نتایج عملیه‌سی واردر:
مثلا ال راطب اولدیغی حالده اذابه ایدلمکده اولان
برمعدن ایچنه صوقیله‌بیلیر. بالخصوص الی‌اتره‌باتیردقدن
صوکرا قایناشار صویك ایچنه صوقیلورسه اتر حالت
سخنانه کله‌رك صویك حرارتندن ال متأثر اولماز.
چونکه صویك سطحی ایله حالت سخنانده بولنان
اتره سطحی بیننده بر فاصله حاصل اولور. والحاصل
بخار قزغانلرنده ، حرارتك نقلنه غیر مساعد ترسبات
کلسیه پیدا اولمسندن قزغانلرك قزیل درجهٔ حرارته
کلمسنه باعث اولور وبو طبقهٔ غیر ناقله‌نك بر پارچه‌سی
بر آرالق اریه‌جك ویا آیریله‌جق اولورسه صو اولا
حالت سخنانه کلیر، بعده اوقدر برسرعتله بخاره‌منقلب
اولورکه‌قزغانلرك پاطلامسنی موجب اولور. بواحوالك
اهمیتلرینه بناءً دها زیاده ایضاح ایده‌لم .

حالت سخنان نظریه‌سی تأسیس ایتدکدن صوکرا
مقدما غیر قابل حل عد ایدیلن وبادیٔ حیرت اولان
برطاقم حادثات طبیعیه دخی بونظریه سایه‌سنده ایضاح
وادراك ایدیله‌بیلمشدر . زردشت مذهبنده یعنی‌دین
مجوسی‌ده کرامت‌صاتان‌مجوسیلر، مؤبدلر بیلمه‌یه‌رك‌حالت
سخنان حادثاتندن استفاده ایله مجوسیلری اغفاله

ایدرلر ایدی. روایت اولندیغنه نظراً مذهب مجوسی اوچنجی عصر میلادی اوائلنده اعتباردن ساقط اولمغه باشلادیغی ایچون مجوسیلرك قرین تزلزل اولان عقائد باطله‌لرینی یکیدن جانلاندیرمق ، قوتلندیرمك ایچون بر چاره آرانیلدیغی صیره‌ده بر مجوسی پاپاسی آتش امتحانی تجربه‌سنه عرض نفس ایله‌دی. آذر آباد مارازفاند نامنده‌اولان بومجوسی پیشواسی چیرچیپلاق اولدیغی حالده اوزرینه فرونده اریدلمش اون سکز قیه باقر دوکمسنی تکلیف ایله‌مش، تاریخلرك یازدیغی روایاته نظراً بوتجربه اوقدر موفقیتلی اولمش‌که عقائد باطله‌لری متزلزل مجوسیلر یکیدن تحکیم عقائد ایلمشلر. بوروایته یاقین وقته قدر بر افسانه نظریله باقیلیور- ایدی. بوکون‌ایسه سخنان نظریه‌سنك تأمین ایله‌دیکی حقایقه مستنداً بو افسانه ظن وحتی بلکه حقیقت درجه‌سنده تلقی ایدیله‌بیلیر. نظریهٔ سخنانك باشلیجه مؤسسلرندن اولان بوتینی بو فکرده‌در. فقط بوتینی بوبابده‌ده تتبعاتده بولنمش ، ودوکمخانه‌لرنده او قبیل تجربه‌لر، امتحانلر اجراایدیلوب ایدلمدیکنی آراشدیر- مش‌در. پك‌چوق تتبعات غیر مثمره اجرا ایتدکدن صوکرا احباسندن بری برعمله بولدی‌که بوتینی‌یه أرین بر معدن درونه پارمغنی ، النی صوقمقدن بسیط وقولای‌برشی اولمادیغنی افاده‌ایله‌مش وکوزی‌اوکنده بوتجربه‌یی اجراایتمش، بونك اوزرینه بوتینی مسأله‌یه دها زیاده اهمیت ویره‌رك تجارب آتیه‌یی اجر ایله- مش‌در. بر اصاغه دلیکندن فوران ایدن، و ٥ ـ ٦ سانتیمتره قطرندن اولان اریمش معدن جریانتی الی ایله کسمش، ایکی‌یه تقسیم ایله‌مش‌در. صوکرا اوبر الی بیاض درجهٔ حرارتده بولنان ، انسان‌باقمقدن اورکن بر معدن مذاب ایچنه طالدیردی. بوتجربه‌لرك بدنه بر ضرر ویرممه‌سی ، الی یاقمامسی الده‌کی رطوبتك حالت سخنانه کچمسی ایله ایضاح ایدیله‌بیلیر. فی‌الحقیقه ال ۱۰۰ درجه‌دن زیاده بر حرارتده بولنه‌ماز. حتی تجربه‌دن اول ال اتر ایله ایصلادیلیر ایسه بر سرینلك حس ایدیلیرکه بوده مذکور مایعك تبخری ایله ید حرارت دها دون بر درجه‌یه تنزل ایلدیکندن‌در . دیمك ال صو ایله ایصلادیله‌رق مذاب برمعدنك ایچنه‌صوقلدیغی حالده‌اوزرنده بولنان رطوبت‌مائیه‌نك حالت‌سخنانه کلسیله‌الك حرارتی ۱۰۰ درجه‌دن هر حالده دون بولنور ، اترده ایسه درجهٔ حرارت ، حرارت غریزیه‌نك مادونته ایندیکندن صیجاقلق یرینه سرینلك حس ایدیلیر. جام فابریقه‌لرنده اجرا ایدیلن بر تجربهٔ عامیانه دخی بو صورت ایله ایضاح ایدیلیر . بوتجربه‌ده شوندن عبارت‌در : بر قوغه صو ایچنه اریمش بر کتله جام آتمق وبونی هرنه قدر بیاض درجهٔ حرارتده ایسه‌ده ال ایله یوغورمق. بوتجربه‌ده ایکی زمان تفریق ایله‌ملی‌در: برنجی زمانده جام کتله‌سی صو ایچنده تجرد ایدر ، ایکنجی زمان‌ده کتله‌نك اوزری صلب وشفاف بر قابوق باغلارکه بونك ایچنده مذاب اولان قسم کتله مشاهده ایدیلیر. برنجی زمانك امتدادی پك آزدر. کتله‌یی ال ایله‌یوغورمق وال یاقامق ایکنجی‌زمان‌ده اوله‌بیلیر. بوتجربه‌ذکری‌منی برزماندن‌بری‌معلوم‌در. بونی‌بللانی مشاهده ایتدی وخبر ویردی. بوتینی بعض بعض قزغان پاطلامه حادثه‌لرنی‌ده سخنان نظریه‌سی ایله ایضاح ایدیور . بو بابده‌کی ملاحظاتی او قدر صائب دکلسه‌ده جزئی تعدیل ایدیله‌رك نتایج صحیحه‌یه دسترس اولمق امکانی واردر . بوتینی‌نك ملاحظاتنه نظراً بر قزغان تماماً قپالی اولدیغی حالده‌بخار مأخذی (Prise de vapeur) آچیلیر آچیلماز صوقزغانك دیبندن شدت ایله یوقاری فیرلار ، مندفع اولور ، بعده یردن‌بره ینه قزغانك دیبنه دوشر وبو حالده شاید قزغانك دیبنك حرارتی ۱٤٢ درجه‌دن فضله ایسه حالت سخنان واقع اولور. فقط بو یله‌احوالده صوبك حالت سخنانه کلسی پك‌ده ایضاح ایده‌منز.

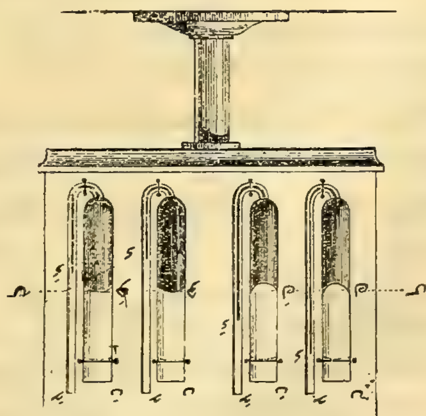
بونك ایچون قزغانلرك پاطلامەلری دیکر بر صورت ایلە ایضاح ایدلمکدەدر، معلومدرکە قزغانلرك درونی پك چابوق بر طبقهٔ کلسیه ایلە استتار ایدر یعنی بر نوع پاس طوتار. بوطبقهٔ کلسیه قزغانلرك ایچنه اساله ایدیلن صولردە منحل بولنان مواد ترابیەدن کلیر. بوحال قزغانلرہ ایراث مضرت ایدر. وطبقهٔ مذکورە حرارتی نقل ایدەمز، بناءً علیه اویلە داخلا بر طبقه کلسیه ایلە محاط ومستولی اولان بر قزغان حاوی اولدیغی صویك درجهٔ حرارتندن پك چوق فضله تسخین ایدلملیدرکە ایچندەکی صو قاینایەبیلسین. بو حالدە ایکن طبقهٔ کلسیەنك برطرفی، سبباً من الاسباب، قوپوب آیریلەجق اولور ایسه او وقت قزغاندە صویك بر قسمی کندی درجهٔ غلیاننذن کافی درجەدە زیادە حرارتی اولان بر لوحهٔ معدنیه ایلە بردنبرە تماسدە بولنەجغندن درحال حالت سخنانه داخل اولور. بوحالت سخنان دوام ایلەدکجه پك آز تهلکه واردر. فقط قزغان صوئومغه باشلادیغی بر زمان کلیرکە حالت سخنان نهایت بولەرق درحال عظیم مقداردە صو بخاری تحدث ایدر وبوکی تقدیردە طبقهٔ کلسیەدن خالی اولان سطحك اهمیتنه کورە برقاچ دقیقەظرفندە بخارك قوهٔ ضغطیەسی اودرجەیە واریرکە بوکا بعضاً قزغانك جدرانی تحمل ایدەمیەرك پاطلار. شونیدە اخطار ایدەلم کە قزغان ایچندە صویك حالت سخنانه کلدیکی قزغانه نظارت ایدن آتشجیلرك هیچ بر صورتلە معلومی دکلدر. چونکه بو حالدە انضغاط حد مطلوبی تجاوز ایلەمزکە بیلە بیلسینلر. حتی قزغانك حالت سخناندە بولنان قسمی اوزرندە تبخر احوال عادیەدن دها بطی صورتدە واقع اولدیغندن آتشجیلر بخار حصولنی تسریع وتزیید ایلەمك اوزرە متصل قزغان آلتنی یاقارلر، آتشلرلر. بوتینی بو درلو حادثەیی مکتب درسخانەلرندە، حکمت قابینەلرندە اجراسی معتاد اولان تجربهٔ آتیه ایلە ارائه ایلەمشدر. شویلەکه کوچك ومعدندن معمول بر قزغان آلنیر، اویلە بر قزغانکه شکلی طبق شیشه کبی، بونك بوغازی بر طپه ایلە طیقانەبیلیر. اتولیپل لامبەسیلە بو قزغان قرمزی درجەیە قدر تسخین ایدیلیر، بوحالدە قزغانك ایچنه برقاچ سانتیمترە مکعبی صو آتیلیرسه درحال حالت سخنانه کلیر و بوندن طبیعی پك آز بخار حاصل اولور. بونك اوزرینه قزغانك آغزی طپەایلە قپانیر وقزغان صوئومغه براقیلیر. حرارتی تقریباً ۱۵۰ درجەنك دوننه اینديکی بردن برە بر انصدام حصوله کلیر، قزغانك ایچندە زیادە مقداردە حاصل اولان بخارك انضغاطیایلە طپه یوقاری آتیلیر.

ایشته بویلە برطاقم حادثات دخی سخنان نظریەسی ایلەحل وایضاح ایدیلەبیلمکدەدر. کوریلیورکە آثار سخنان علوم طبیعهٔ حکمیه مباحثنك اك مهملرندندر. فقط حالا اکمال ایدیلەمامش، ناقصدر. مثلا تجارب سادە صو یرینه درونندە برقلوی ویا ملح بولنان صو استعمال ایدیلەجك اولور. وبویلە بر صو قزیل درجەدە تسخین اولنمش بر قاپسول درونه آتیلەجق اولورسه بو درجەیە کلەمش بر قاپسول درونندە اولدیغی کبی غلیان ایتمکه باشلار. سخنان نظریەسی بونی ایضاح ایدەمیور.

آثارسود. اس (تر. اص). قارە اثرلر. قاموس اطبا نام ترکجه اثردە آثار سودشویلە تعریف ایدیلیور: سیاه اثرلردرکە قرحەلر، وچیچك وغیری مرضلر دفع اولدقدن صوکرا بدندە قارە وصاری و یشیل وبادنجانی رنکندە یرلری قالیر.

آثار شعریه. اس (تر. اص). ایچ نصف قطری قیله قیاس ایدیلەبیلەجك درجەدە کوچك اولان انجه بورولر درونندە مایعاتك صعودی کیفیتندن نشأت ایدن حکمت طبیعیه حادثاتی. || سببی شعری بر تأثیردن عبارت اولان بتون حادثاتی طبیعیه،

علم حکمت طبیعیه‌ده بالتجربه تحقیق و اثبات ایدیلن موازنت مایعات ویا استوای وزن مایعات قانونی موجبنجه بر قابده بولنان مایعاتك سربست اولان سطحی برسویه‌ده‌در یعنی بوسطح افقی‌در. ینه موازنت مایعات قانونی موجبنجه اتصاللی قابلرده یعنی ظروف متواصله‌ده، بوقابلرك ویاظرفلرك نصف قطرلری بربرینه‌مساوی، کرك برنده کوچك دیکرنده بیوك اولسون، کثافتی متجانس اولان مایعات، ایکی قولده‌ده بر سویه‌ده، بر سطح افقی اوزرنده بولنور. مثلا معلوم اولدیغی وجه‌ایله اتصاللی قابلر آلوب‌ده، ایچنه صو، اسپرطو، زیتون یاغی کبی مایعات وضع ایده‌جك اولورسه‌ق قوللرك قطرلری مساوی ویا متفاوت اولسون، هر حالده مایعات مذکوره‌نك سربست اولان سطحلری‌افقی بر سویه‌ده مشاهده‌ایدیلیر؛ وبویله‌اولمق‌ایجاب ایله‌دیکی‌علوم ریاضیه ایله‌ده اثبات اولنور. موازنت مایعات قانونی علماً ثابت‌در. حالبوکه قابلرده بولنان مایعات حقنده بعض مشاهداتده وارکه موازنت مایعات قانونه مغایر کورینیور. بعض قابلرده‌کی مایعاتك سربست سطحی، موازنت‌مایعات قانونی موجبنجه‌افقی‌اوله‌جغی یرده مقبب (قبه‌لی) ویا مقعر بولونیور. ینه بعض ظروف متواصله‌ده مایعك ایکی قولده سویه‌سی‌ده بر اولمایور. مثلا (شکل ۳۸) ده صول‌طرفده ارائه‌اولندیغی

(شکل ۳۸)

وجه ایله، قوللرینك بری غایت اینجه اولان ج، ج َ قابلرینه کثول‌ویا لقمان روحی‌قویه‌جق‌اولورسه‌ق بونلرك سویه‌سی بر سطح افقی اوزرنده بولونماز. طاراولان ج و ج َ بورولرنده مایعك‌سویه‌سی دهازیاده ارتفاعه واصل اولور. (د، د َ) ، بوندن باشقه ب وب َ قوللرنده مایعلرك سطحلری افقی اوله‌جغی یرده مقعر اولور. دیکر جهتدن، صاغ طرفده‌کی ب ج وب ج ده اولدیغی کبی، قابك ایچنه جامی ایصلاته‌میه‌جق (جیوه کبی) بر مایع وضع ایدیله‌جك اولورسه بو حالده مایعك سطحی اینجه اولان قولده دها آشاغیده بولندیغی کبی د، د َ دیکرایکی‌قولده‌ده مایعك سطحی تحدب ایله‌دیکی کوریلیر. مایعك، بو صورتله احدیداب واقعیرارینك مقداری، مایعك طبیعتنه، جنسنه تابع‌در. ایشته بو قبیل حادثاته‌حکمت طبیعیه‌ده آثارشعریه (phénomènees capillaires) تعبیر ایدیلیر. علم حکمت طبیعیه‌نك آثار شعریه‌دن بحث ایدن بابنه‌ده مبحث آثار شعریه (Capillarité) دیرلر. قدمای طبیعیون، برجسم صلب ایله برمایع تماسده بولندیغی وقت هرزمان حاصل اولان بو حادثه حقنده مشاهدات ضبط وبیان ایتمدیلر. بوبابده‌کی ایلك مشاهدات، « مدل جنمتو » آقادمی [۱] سنك مؤسسلرندن بری اولان نیقولا اکیانتودن بدء ایدیور. زمانمزده مشاهدات جاریه‌دن‌درکه، اینجه بر بورو آلنه‌رق بر مایعه صالدیریله‌جق اولورسه، مایع بورونی بل ایتدیکی یعنی ایصلاتدیغی حالده بورونك

[۱] ایتالیاده فلورانسه بلده‌سنده تشکیل اولنمش مشهور وقدیم بر هیأت علمیه‌درکه معناسی‌ده « تجربه آقادمیسی» دیمك‌در. ۱۶۵۷ تاریخ میلادیسندقاردینال له‌اوپولد ده‌مدیجی‌طرفندن تأسیس اولنمش‌در. انضغاط نسیمی، صوبك عدم انضغاطیتی، حرارت، ضیا، صوت مرمیات وسائر مباحث طبیعیه دائراجرا ایدیلن تجارب آقادمی طرفندن ایتالیانجه اوله‌رق نشر اولنمش‌در (۱۶۶۷).

ايچنه كيرن مايعك سربست سطحى سويهٔ مايعك فوقنده وبالعكس ايصلاتماديغى تقديرده سويهٔ مايعك تحتنده بولنور . بو حادثه يوقاريده بيان اولنديغى وجه ايله ، قوللرى مختلف قطرده اولان اتصاللى قابلرده‌ده واقع اولور. وبرنجى حالده بورو ايچنده‌كى مايعك سربست سطحى مقعر ، ايكنجى حالده (ايصلاتماديغى حال) محدب اولور . بو احديداب وانعقارده قاب (Ménisque) تعبير ايديلير. حادثات مذكوره بدايةً قيل كبى انجه بورولرده مشاهده اولنديغى ايچون نامنه آثار شعريه‌ديمشدر. موازنت مايعات قانونه مغاير ظن ايديلن بو حادثات ، ابعاد غير محسوسه‌ده ، كرك بربرينه تماس ايدن اجسام صلبه ومايعه بيننده ، بربريله تماسده بولنان اجزاى فرديهٔ مايعه بيننده، والحاصل كرك مايعات ايله غازات بيننده ابعاد غير محسوسه‌ده انكشاف ايدن مجاذباتك آثارى‌دركه تو ترسطحانى(Tension superflcielle) دينن بر قوتك وجودى ايله ايضاح ايديلير .

آثار شعريه‌نك موازنت مايعات ، مبحث قوت مايعات ايله مغايرتى . — مايعات ، بونلرى احتوا ايدن قابلرك كنارلرى قربنده، موازنت مايعات، مبحث قوت مايعات قانونلرينه مخالفت ومغايرت كوستر. ومستند اولديغى فرضيه‌لر (Hypothèse) لر كنارلره متصل وجوار اولان يرلرده صحيح دكلدر . مثلا موازنت مايعات‌ده، معتبر اولان بر مبدأكه انضغاط مايعك هر نقطه‌سنده متساويدر ، بو مبدأ كنار (Parois) لردن، ياخود مايعك سويهٔ سطحندن ويا ديكر بر مايع ايله فصل مشترك سطحندن كافى درجه‌ده بعيد اولان نقطه‌لرده صحيحدر . چونكه كنارلره سويه ويا فصل مشترك سطحنه قريب اولان نقطه‌لرده مايعك اجزاى فرديه‌سى ايله كنارك يعنى جسم صلبك اجزاى فرديه‌سى بيننده‌كى مجاذبات موازنت مايعات مبدئنى تغيير ايديور ، مسأله‌يه ديكر بر قوت دها تأثير ايده‌رك ايش كسب اختلاط ايله‌يور. بناءً عليه بو حادثات كنارلرى بربرينه ياقين اولان قابلرده پك زياده محسوس وبالخاصه بونك ايچوندركه حادثات مذكوره اولا غايت انجه بورولرده مشاهده اولندى. حتى ديديكمز كبى بو بورولرك انجه‌لكى قيلك انجه‌لكنه تشبيه ايديله‌رك بو طريق ايله اوحادثاته آثار شعريه نامى ويرلدى .

آثار شعريه دينن حادثاتك باشليجه‌لرى بروجه آتى خلاصه ايديله‌بيلير : بو بابده ايكى نوع مايع معتبردر : اجسام صلبيه‌يى بل ايدن يعنى ايصلاتان مايعات، ياخود اجسام مذكوره‌يى بل ايتميه‌ن مايعات. اجسام صلبه‌يى بل ايدن مايعات بوجسملرك كنارلرينه ياقين اولان يرده برسطح مقبب تشكيل ايده‌رك ارتفاع ايدر، اجسام صلبه‌يى ايصلاتميان مايعات ايسه كنارلر جوارنده برسطح مقعر تشكيل ايده‌رك انحطاط ايلر. انجه بورولر درونده ، اجسام صلبه‌يى ايصلاتان مايعات ، موازنت مايعات قوانينك ايجاب ايتديكى سويه‌دن دها زياده يوقارى چيقار . اجسام صلبه‌يى ايصلاتميان مايعات انجه بورولر درونده، موازنت مايعات قانونك تعيين ايلديكى سويه‌دن دها آشاغيده بولنور. بربرينه موازى اولا نايكى صفحه(Lame) آره‌سنده‌ده عينى حادثات وقوعه كلير . بو بورولرده وبربرينه موازى صفحه‌لر آره‌سنده مايعات‌ده مشاهده ايديلن سطح منحنى‌يه قاب تعبير ايديليركه بونلرك شكلى غايت مهمدر. اجسام صلبه‌يى ايصلاتان مايعات‌ده قابك شكلى محدبدر ، اجسام صلبه‌يى ايصلاتمايان مايعات‌ده بالعكس مقعردر. بونلرك احديداب واقعيرارينك چوق ويا آز اولمسى أنابيب شعريه‌ده يعنى قيل بورولرنده مايعك ارتفاع وانهباطنه تأثير ايدن عوامل مهمه‌دندر.

اختبارات — كافى درجه‌ده طار بربورو ويا انبوبه آله‌رق بونى قسماً برمايع ايچنه طالديردقدن صوكرا

بورونك يوقاريكى اوجندن استنشاق ايده‌جك اولورسه‌ق كوريرزكه مايع بورونك ايچنده آشاغيدن يوقارى صعود ايدر . بونك اوزرينه استنشاق براقدقى مايع بورونك ايچنده درحال هبوط ايدر ، فقط خارجده‌كى قابك ايچنده‌كى مايعك سويه‌سندن براز يوقارى‌ده توقف ايلر . عينى مايع وبورو ايله بو تجربه‌يى قاچ كره تكرار ايدرسه‌ك ايده‌لم ، مايعك درجهٔ حرارتى بر اولديغى حالده نقطهٔ توقف دائما بر ارتفاعده بولنور . شيمدى تجربه‌يى بركره دها تكرار ايده‌لم فقط بوسفر استنشاق اولماسين، بوروده قورى بولنسون ، او وقت كوره‌جكزكه بو تجربهٔ اخيره‌ده مايعك بورو ايچنده ارتفاعى اولكى قدر اولماز، وسطح منتهاسى تشكيل ايدن قاب‌ده اودرجه محدب اولماز. بناءً عليه بوحادثه‌ده نظر اعتبار وحسابه آلنه‌جق ايكى عامل واردر : بورو ايچنده مايعك ارتفاعى ، قابك درجهٔ احديدابى . تجربه‌ده ، اينجه بورويه بدل، ايكى صفحه آله‌رق بونلرى، آره‌لرى بر ميلمتره اولمق اوزره بربرينه موازى اوله‌رق وضع ايله ينه قسماً مايعك درونه ادخال ايده‌جك اولورسه‌ق عينى حادثات وقوعه كلديكى مشاهده ايديليرر . يعنى صفحه‌لرك آره‌سندن مايع سويه‌نك مافوقنه صعود ايدر . بناءً عليه آثار شعريه يالكز بورولره، انابيبه مخصوص دكلدر، اجسام صلبه‌نك كنارلرى قربنده‌ده حصوله كليور . بو تجربه‌ده استعمال ايتديكمز ايكى صفحه بربرينه موازى دكلسه مايع بو ايكى صفحه آره‌سنده هر برنده عينى ارتفاعه صعود ايده‌جكى يرده قاب ايله جام صحيفه‌لرينك فصل مشتركلرندن عبارت اولان منحنيلر متساوى الطرفين (Eqiuilatéral) برقطع مكافى ويا خط دال تشكيل ايدر . بو تجربه‌دن قريباً مستبان اوليوركه انابيب شعريه‌ده صعود ايدن مايعك ارتفاعى بوبورولرك قطرينه تابع اولمق اقتضا ايديور . بورولر نه قدر اينجه ايسه مايعك ارتفاعى‌ده اوقدر زياده اولمق ايجاب ايدركه بوده تجربه ايله بالسهوله قابل تحقيق وميزاندر. انابيب شعريه‌ده مايعك ارتفاعى ايله بورولرك قطرينى ربط ايدن قانونى براز صوكره كوره‌جكز .

شيمدى مايعى تبديل ايله ينه اجسام صلبه‌يى ايصلاتان ديكر بر مايع آله‌رق بونك ايله تجربه‌يى تكرار ايده‌جك اولورسه‌ق، يوقاريدن برى مشاهده ايلديكمز حادثات تكرر ايدر . يالكز شو فرق ايله‌كه مايعك دكيشمسى ايله درجهٔ ارتفاع تبدل ايدر . يعنى عينى بورولرده بعض مايعاتك ارتفاعى ، ديكر بعض مايعاتك ارتفاعندن آز چوق زياده اولور. مثلا عينى شرائط تحتنده صو كئولدن اوچ مثلى دها زياده ارتفاعه صعود ايدر . بناءً عليه شعريت يعنى آثار شعريه خاصيتى مايعك جنس وطبيعتنه تابعدر . عجبا بو خاصيت ايله برابر مايع ايله تماسده بولونان اجسام صلبه‌نك كنارلرينك طبيعتى‌ده بو بابده حائز تأثيرميدر ؟ تجارب واختبارات ارائه واثبات ايديوركه ، بردرجهٔ معينه‌يه قدر ، كنارلرك طبيعتى شعريته تأثير ايتميور، او صورتده‌كه معين بر مايع قطر داخليسى مساوى اولان بورولرده ، بونلرك ياپلديغى معمول اولديغى ماده نه جنس وطبيعتده اولورسه اولسون ، دائما عينى ارتفاعه قدر صعود ايدر . شو شرط ايله‌كه مايع بورويى ايصلاتملى ، ويا ايصلاتمامليدر . مثلا صو ، جامدن اولسون ، معدندن اولسون قطرى بر اولان انابيب شعريه‌ده دائما عينى ارتفاعه قدر صعود ايدر . چونكه صو بورولرك جمله‌سنى بل ايدر، ايصلادير . حالبوكه مهر مومندن اعمال ايديلن بر بوروده حادثه بر عكس اولور . صو اويله بر بورو ايچنده صعود ايده‌جكى يرده هبوط وتنزل ايلر ، وقاب محدب اوله‌جغى يرده مقعر اولور . بوده صويك مهر مومى ماده‌سنى ايصلاده‌مامسندن نشأت ايدر ؛ صو يرينه جيوه آله‌لم . بو سفرده ، جيوه ايله جام،

دمیر، پلاتینه، پورسلن وسائره‌دن معمول اولان بورولرده ینه عینی حادثات وقوعه کلیر. یعنی جیوه، بو بورولرك ماده‌لرینی ایصلاتمادیغی ایچون مور مومندن معمول بوروده‌کی صو کبی، سویهٔ مایعك مافوقنه صعود ایده‌جکی یرده بالعکس هبوط ایلر. لکن، جیوه ایله آمالغمه ایدلمش بر کوموش بورو درونته وضع ایدیله‌جك اولورسه، او وقت، چونکه جیوه بویله بوبورویی ایصلاتدیغندن، انبوبهٔ شعریه ایچنده، سویه سطحندن یوقاری صعود ایدر، واوزری تحدب ایلر.

آثار شعریه اوزرینه اجرای تأثیر ایدن اسباب خارجیه، بورولرك قطرلرنده صوکرا، درجات حرارتك تخالف وتفاوتدر. شرائط سائره یعنی مایعك جنسی، بورونك قطری عینی اولدیغی حالده درجهٔ حرارتك تزایدی، أنابیب شعریه‌ده مایعك ارتفاعنی تنقیص ایدر. کرچه، حرارتك تزایدیله مایعك کثافتی تناقص ایلدیکندن، ارتفاعی معین بر ستون مایعی قالدیرمق ایچون صرف ایدیله‌جك قدرت دها آز ایسه‌ده حادثه دیدیکمز کبی واقع اولور. آثار شعریه‌نك بو وجه ایله تناقصی صفره قدر واره‌بیلیر. مثلا لقمان روحی ۱۹۱ درجهٔ حرارتده ایکن أنابیب شعریه‌ده قطعاً صعود ایتمز، وسطح اعلاسی‌ده تحنی ایلمز، مستوی قالیر. ایشته بورادده، حادثهٔ شعریه‌نك ایکی عاملی اولان قاب ایله، قالدیریلان مایعك ارتفاعی بیننده بر مناسبت وارتباط متلازم واردر. صو ایله اجرا ایدیلن تجربه‌ده آثار شعریتی محو ایده‌بیلمك ایچون دها یوکسك، ۵۰۰ درجه‌یی متجاوز بر حرارتده اجرای تجربه ایتمك اقتضا ایدر. بویولده‌کی تجربه‌لر طبیعی درکه، اودرجهٔ حرارتده مایعك غلیانتی منع ایلمك ایچون، تضییق تحتنده اجرا ایدیلیر. بناءً علیه تجربه‌ده استحصال ایدیلن نتایج هم درجهٔ حرارتك تأثیرینه، هم تضییقك تأثیرینه تابعدر. فقط تضییقك تأثیری حسابدن اسقاط ایدیله‌بیلیر. چونکه هواده یعنی تضییق نسیمی تحتنده اجرا ایدیلن تجارب ایله، خلاده اجرا ایدیلن تجربه‌لرك نتیجه‌لری بیننده فرق مشاهده وتحقیق ایدیله‌مه‌مشدر.

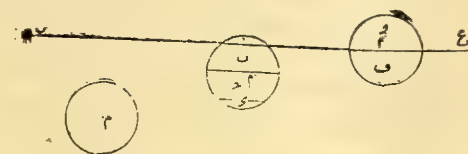
والحاصل آثار شعریه‌یه دائر صوك بر تجربه دها اجرا ایده‌لم: ینه بر بورو اوله‌رق بر مایع درونته طالدیره‌لم. بورونك یوقاری اوجنی پارمق ایله طیقادقدن صوکرا صو ایچندن چکوب آله‌لم. بعده بورونك آغزندن پارمغمزی چکرك براقه‌لم که ایچنده‌کی صو داماله داماله آقسین کیتسین، بر مدت چکه‌رك جریان منقطع اولدقدن صوکرا، بورونك ایچنده ینه برستون مایع قالیرکه شعریت خاصه‌سنه بناءً بو ستون مایع بورونك ایچنده معلق بولونور. بورونك ایچنده صویك سطحی بر قاب محدب، سطح تحتانیده ایسه قاب مقعردر.

اسباب. — آثار شعریه‌نك سببی، آثار شعریه‌نك سببی اولمق اوزره وجودی تصور ایدیلن قوته توتر سطحانی (tension superficielle) تعبیر ایدیلیر.

توتر سطحانی — بر جسم صلبك ابعاض واجزای صغیره‌سی بیننده قوای مجازبه اجرای حکم ایدرکه بو قوتلر او جسمك تفرق اتصالنه، انکسارینه یعنی قیریلوب پارچه‌لنمسنه مقابله ایدر، قارشی طوریر. بو قوتلره قوای ماسکه (Forces de cohésions) ویا قوای ملتئمه تعبیر ایدیلیر. اجسام مایعه‌ده‌ده بو قوتلر موجوددر؛ فقط شدت وعظمتی دها آزدر. بر جام چبوق آلیرده صو ایچنه طالدیریلوب چیقاریلیر ایسه جام چبوغه معلق اوله‌رق بر قطره صو قالیر. ایشته بو تجربه‌دن تحقق ایدیورکه: بر طرفدن صویك اجزای صغیره‌سی بربرینی جذب ایدر چونکه بربرینی جذب ایتمیه‌جك اولسه،

اجزای مذکوره بر یره طوپلانه‌مز ، قطره تشکل ایده‌مز ایدی . بر قطره صویك اجزای صغیرهٔ کثیره‌دن متشکل اولدیغی بر امر طبیعیدر . دیکر جهتدن جسم صلبك جسم مایعی جذب ایلدیکی تبین ایدیور ، چونکه ینه بو جذب کیفیتی اولمسه ، صو قطره‌سی جام چبوغه آصیلوب قالماز ایدی . برجسمك اجزای صغیره‌سی بیننده‌کی مجاذبات غایت کوچك مسافه‌لرده ، ابعاد صغیره‌ده جاریدر . یعنی اجزای جسم بیننده مجاذبات متقابله واقع اوله‌بیلمك ایچون بوجزءلرك آره‌لرنده‌کی بعد ومسافه غایت آز اولمق ایجاب ایدر . برجزء فردك وۀ جاذبه‌سنك هرجهتدن اجزای تأثیر ایده‌بیله‌جکی حده اوجزء فردك فلك تأثیری (Sphère d'activité) تعبیر ایدیلیرکه بو حدك اوته‌سنه آرتق او جزء فردك تأثیر جذبی یوقدر .

شیمدی برسع (شکل ۳۹) سطح مایعی تصور

(شکل ۳۹)

و ملاحظه ایده‌لم . بو سطحدن بر بعدده اوله‌رق مایع درونده بر م جزء فردی آله‌لم . فقط او شرط ایله‌که بو جزء فردك سع سطحنه بعدی ، جزء فردك فلك تأثیرندن اعظم اولسون . م جزء فردینك اطرافنه فلك تأثیرینی ارائه ایلمك اوزره بر دائره رسم ایده‌لم . طبیعیدرکه جاذبه قانونی موجبنجه بوفلك تأثیر داخلنده بولنان اجزای فردیه ایکیشر ایکیشر آلندیغی حالده بونلر م جزء فردی اوزرینه متساوی ومتناقض تأثیرات جذبیه اجرا ایدرلرکه نتیجه‌سی صفردر . چونکه تأثیرات متساوی ومتناقض اولدیغی ایچون بربرینی محو ایدر . کوتونز .

شاید جزء فرد مَ نقطه‌سنده بولنورسه‌که بونقطه‌دن سع سطحنه اولان بعد ، جزء فردك فلك تأثیرندن اصغردر ، بوحالده فلك تأثیر سطح مایعی قطع ایتمش اولور و او وقت بوفلكك تأثیری درت قطعه‌یه تقسیم ایده‌بیلیرز :

ا قطعه‌سی‌که سطح مایعك خارجنده ، مثلا هواده بولونور . ب ، ح قطعه‌لری بربرینه مساوی اوله‌رق مایعك درونده‌در . د قطعه‌سی ده الك آلتده‌در . بربرینه مساوی اولان ب و ح قطعه‌لرینك مَ جزء فردی اوزرینه اجرا ایلدکلری تأثیرات جذبیه تناظر ایجابی اوله‌رق بربرینی محو ایدر . چونکه ب قطعه‌سنده‌کی بر جزء مَ جزء فردی اوزرینه اجرا ایلدیکی تأثیر جذب ، ح قطعه‌سنده متناظری اولان جزءفردك ینه مَ جزءفردی اوزرینه اجرا ایلدیکی تأثیر جذبه متساوی ومتناقضدر . او د قطعه‌لرینه کلنجه واقعا بونلرك‌ده حجملری بربرینه مساوی ایسه‌ده بو قطعه‌لرك م جزء فردی اوزرینه اجرا ایتدکلری تأثیرات جذبیه متناقض اولمقله برابر متساوی دکلدر . چونکه مساوی حجمده ، مایع اولان د قطعه‌سنك جوهری (Masse) هوا اولان ا قطعه‌سنك جوهرندن اعظمدر . د قطعه‌سی مَ جزء فردینی یوقاریدن آشاغی‌یه ، فوقدن تحته جذب ایدر ، ا قطعه‌سی آشاغیدن یوقاری یعنی تحتدن فوقه جذب ایلر . بو حالده د قطعه‌سنك جذبی ، جوهری زیاده اولمسنه مبنی ، ا قطعه‌سنك جذبندن زیاده بولندیغندن بوندن استنتاج ایدیلیرکه مَ جزء فردی ایچری‌یه طوغری مجذوبدر .

والحاصل جزء فردی سطح مایع اوزرنده مَ نقطه‌سنده فرض ایده‌جك اولورسه‌ق بو تقدیرده جزء فردك فلك تأثیرنده بربرینه مساوی ایکی قطعه یعنی نصف کره تفریق ایده‌بیلیرزکه ۳۹ شکلده ابراز اولنمشدر . طرف اسفلده بولنان ف نصف کره‌سی مایعدن متشکل اولدیغی ایچون هوادن عبارت اولان

ونصف کره سندن جوهری زیاده اوله‌جغی ایچون مَ جزء فردی اوزرینه اجرا ایلدیکی تأثیر جذب غالب اوله‌رق بوسفرده مَ جزء فردی ینه داخله طوغری مجذوب اولور . برمایع داخلنده النان جزء فردك ، سطح مایعه نسبتله ، بوقاریده بیان ایلدیکمز اوچ وضعدن باشقه دیکر بر وضعده بوله‌ماز ، بو تقسیم حصر عقلی ایله ثابتدر. دردنجی بروضع انجق جزء فردك مایعك خارجنده بولنمسیله ممکن اولورکه بوده فرضه منافیدر .

بالاده‌کی ملاحظاتدن استدلال واستنتاج ایدیلیورکه برمایعك سطحندن اعتباراً نهایت فلك تأثیرك نصف قطرینه مساوی بر بعد ومسافه‌یه قدر اجزای فردیهٔ مایعه، سطح مایعه عمودی اولان برقوت ایله داخله طوغری جذب اولنیور. وبو قوتك عظمی ، ملاحظه ایدیلن جزء فردك موقعنه و ایکی واسطه (بوراده مایع ایله هوا) نك جنس وطبیعتنه تابعدر . یعنی جزء فردی داخله طوغری جذب ایدن قوتك عظمی، جزء فردك سطح مایعه اولان بعدی ایله ، مایعك وسطح مایعی فصل ایدن دیکر واسطه‌نك (هوا ویا باشقه بر مایع) طبیعتی، کثافتی حسابه داخل اولور. جزء فرد سطح مایعه نه‌قدر قریب اولور ، مایعك کثافتی واسطهٔ فاصله‌نك کثافتندن نه‌قدر زیاده بولنورسه جزء فردی داخله طوغری جذب ایدن قوتده اوقدر عظیم اولور .

بناءً علیه مایعك سطحنه، نه اولورسه اولسون بر شکل ویریلوبده بعده بو مایع کندی حالنه ترك ایدیله‌جك اولورسه ، بو قوای جزء فردیه جمله‌سی مایعك داخلنه ممکن اولدیغی قدر اك چوق جزء فرد جذب و ادخال ایلمکه سعی ایده‌جك و بونك ایچون مایعك سطحی، هرجهتدن غایت رقیق برغشاءالاستیق ایله احاطه وتضییق اولنمش کبی ، اك اصغر بر سطح اخذ ایلیه‌جکدر . ملاحظات نظریه ایله ثابت اولان بوحقیقت اختبار ایله‌ده تأیید واثبات **اولنمشدر** . طبیعیوندن پلاتو (Plateu) نك تجربهٔ آتیه‌سی بو بابده شاهددر.

بوذات کئول ایله صویی قاریشدیره‌رق اویله بر مخلوطه یاپدی‌که بونك کثافت وثقلت اضافیه‌سی زیتون یاغنك ثقلت اضافیه‌سنه تماماً مساوی اولدی . صوکرا کوچك بر سراقه (Pyrette) واسطه‌سیله بو مخلوطك ایچنه برپارچه‌جق زیتون یاغی ایندیردی. بو کتلهٔ زیت جاذبهٔ ارضیه‌نك تأثیرندن آز ده اعتبار ایدیله‌بیلیر ، چونکه حکمت طبیعیه‌ده معلوم ومجرب اولان آرشیمد قانونی موجبنجه تحتدن فوقه یعنی آشاغیدن یوقاری وکندی ثقلتنه معادل اوله‌رق مخلوط طرفندن دفع ایدیلیر . کتلهٔ زیت اوزرینه یوقاریدن آشاغه اجرای تأثیر ایدن جاذبهٔ ارضیه قوتیله ، مخلوطك آشاغیدن یوقاری ینه کتلهٔ زیت اوزرینه اجرا ایلدیکی قوهٔ دفع متساوی ومتنافیدر . متساویدر چونکه آرشیمد قانونی موجبنجه بو قوهٔ دفع کتلهٔ زیتیه‌نك حجمنه مساوی حجمده اولان مخلوط کئولینك وزننه مساویدر . تجربه‌ده زیت ایله مخلوطك کثافتلری ذاتاً متساوی آلندیغی جهتله ایکی وزنك بربرینه مساوی اولدیغی میداندەدر . ثانیاً او ایکی قوت متنافیدر ، چونکه هم بربرینه متساوی هم جهت تأثیرلری تماماً متعاکسدر .

زیتون یاغی کتله‌سی اوزرندن جاذبهٔ ارضیه قوتنك تأثیری رفع ایدیلنجه بو کتله‌نك اجزای فردیه‌سی بیننده‌کی قوای مجاذبه بو اجزای فردیه‌یی کتله‌نك ایچنه جذب وادخاله سعی ایده‌رك کوریلیرکه مخلوط مذکور ایچنده زیتون یاغی کتله‌سی بر شکل کروی آلیر . ذاتاً یوقاریده اثبات اولندیغی وجه ایله زیتون یاغی کتله‌سی مخلوطك درونده وسطح مایعدن بعدی ، فلك تأثیرینك نصف قطرندن اعظم اولدیغی جهتله کتلهٔ مذکوره اوزرینه مایعك اجزای

متناظرهٔ فردیه‌سی طرفندن اجرا ایدیلن تأثیرات جذبیه متساوی ومتناقی اولدیغندن مخلوط طرفندزده کتلهٔ زیتیه‌یه هیچ بر تأثیر جذب واقع دکلدر. اوصورتده‌که کتلهٔ زیتیه هم جاذبهٔ ارضیه‌نك، هم درونندهبولندیغی مخلوطك تأثیرات جذبیه‌سندن مصون وآزاده بولنیور وبو حالده کتلهٔ زیتیه اوزرنده منحصراً اجرای تأثیر ایدن قوای جزء فردیه‌که، بونلر اولمسه کتله تشکل ایده‌مز، فقط تأثیرلری تحتنده بولنان جزء فردلرك جملهٔ کتله‌نك درونته جذب وادخاله سعی ایده‌رك بووجه ایله کتلهٔ زیتیه برشکل کروی آلیر ، شکل کروی ایسه ، هندسه‌ده اثبات اولندیغی کبی عینی حجمده بولنان اشکالك اك آز مساحهٔ سطحیه‌سی اولانیدر . دیمك‌که تجربه ایله‌ده مطلوب تحقق ایتدی .

بوقاریده بحث ایتدیکمز غشای الاستیقی‌نك وجودینی تجارب عدیده اثبات ایدیور. بو تجربه‌لردن بر قاچنی بوراده ایراد ایدیورز .

پاستورك یاپدیغی کبی بر جیوه حمامی اوزرینه غایت اینجه دانه‌لی غره قوی غباری سرپه‌لم . بو غبار یعنی طوز جیوه‌نك ، غشای مفروضك سطحی اوزرینه ارتکاز واستناد ایدر . شیمدی جیوه‌نك ایچنه عموداً برجام چبوق ادخال ایده‌لم. کوره‌جکزکه غشا بو چبوق ایله برابر اشاغه دوغری اینر وچبوغك جیوه ایچنده آچدیغی دلیکك ایچنه غبار حبه‌لرینی‌ده برابر کوتورر ، بونك اوزرینه جیوه‌نك سطحی ، طوز سرپلزدن اول اولدیغی کبی ، پارلاقلغنی یکیدن اکتساب ایلر . صانکه سرپیلن غبار حبه‌لری جیوه سطحنك اوزرنده گرلمش غایت اینجه بر غشا ویا بز اوزرنده ایمش‌ده ، جام چبوق جیوه‌یه باتیرلدیغی وقت جیوه سطحنك اوزرنده‌کی غبارلی غشا وبزی جیوه‌نك ایچنه ایندیره‌رك سطحنی غبارلدن تطهیر ایله‌مش ، تجربه دها بیتمدی : جام چبوغی جیوه‌نك ایچندن چکوب چیقارالم ، غشانك ، اوزرنده‌کی غبار حبه‌لری ایله برابر ینه سطحه ، یوزه چیقدیغنی مشاهده ایدرسکز بو تجربه صو ایله‌ده اجرا وتکرار ایدیله‌بیلیر ، فقط بونده آرتق قوم غباری استعمال ایدیله‌مز . چونکه صویك دیبنه چوکر قوم غباری یرینه لیقوپولد طوزی استعمال ایتملیدر . بوندن باشقه جام چبوغی خفیفجه یاغلاماليدرکه صو ایله ایصلانماسین .

تجربهٔ دیکر . شکلی مستطیل ، درینلکی آز بر م ه م ن (شکل ٤٠) قابی‌که بونك اوچ کناری

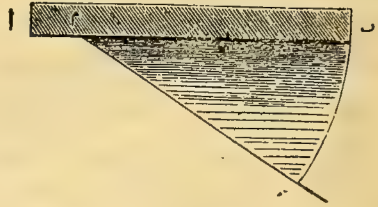
(شکل ٤٠)

ثابت ، دردنجی م ن کناری ویا جداری ق مفصلی اطرافنده متحرك اولسون . اولا بو متحرك کناری مائل اوله‌رق من وضعنده تثبیت ایدرز . بونی یاپمق ایچون ، شکلده ابراز اولندیغی وجه ایله مذکور کناره باغلی اولان ف خیطی اوزرینه ه ثقلتی وضع ایلامك ایجاب ایدرکه بو حالده ، م ن کناری ب پاینده‌سی اوزرینه استناد ایده‌رك برنده ثابت اولور.

بو قابه صو قویه‌لم ؛ شاید مایعك یوزنده حال توترده (Etat de tension) بر غشای الاستیق موجود ایسه بو غشا م ن کنارینی قابك ایچنه طوغری چکمك ایچون بر طاقت صرف ایله‌مکه سعی ومیل ایده‌جکدر . فقط ف خیطی بوکا مانع در . اویله ایسه خیطی یاقلم، وباقلم توتر سطحانی‌نك تأثیریله م ن کناری یوقاری قالقوب طوغریله‌جکمی؟ أوت توترسطحانی‌نك تأثیریله کنارك طوغرلدیغنی، ایچری‌یه طوغری میل وحرکت ایلدیکنی مشاهده ایدرسکز.

تجربهٔ دیکر . بر آغاج صفیحه‌سندن ویا چینقو طبقه‌سندن شیمدی تعریف ایده‌جکمز کبی وشکل (٤١) ده ابراز اولندیغی وجه ایله عادتا پرکاره بکزر بر

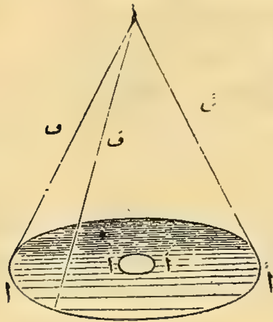
شی اعمال ایدەلم، شویلەکه: ا ب بر جدول تختەسی بوکا م د تلی ربط اولنمش. اویلەجه بو تل جدول تختەسنك م نقطەسنه طاقلمش، وقوس دائره تشکیل

(شکل ٤١)

ایلەمك اوزره قیورلمش اولان ا ب تلی اوزرینه تماس ایتدیریلەرك ایلری حرکت ایتدیلەبیلیر. تجربەیه ابتدار ایتدیکمز وقت م د تلی ا ب اوزرینه وضع وتطبیق ایدیلیر. وبو حالده آرەلرینه، بر فیرچه ایله غلیسرین، صو وکثولی صابون محلولندن مرکب بر مایع قونور. بعده م د تلی، پرکار آچایر کبی، ا ب دن آغر آغر تبعید ایدیلیر وکوریلیرکه آرەلرندەکی مایع پرکارك ایکی قول آرەسنده، غایت رقیق بر صفیحه حالنده امتداد ایدر، اوزانیر. بونك اوزرینه پرکارك م د قولی علی‌حاله براقیلەجق اولورسه غشانك قوهٔ توتری م د قولنی تکرار ا ب قولی اوزرینه سوق واعاده ایدر.

علمای طبیعیوندن واندر مانسبرغك ایلك دفعه اولەرق اجرا ایلدیکی تجربهٔ آتیەده بوبابده شایان دقتدر. شویلەکه: بر غلیسرین مخلوطی (غلیسرین، صو، کثولی صابون‌محلولی) ایچنه معدندن معمول بر ا اَ حلقەسی، (شکل٤٢) غطس ایدیلیرکه بو حلقه ف، فَ فً کبی اوچ ایپلك ایله معلقدر. حلقه مخلوط درونندن چیقارلدیغی وقت اوزرنده بر غشای مایع امتداد ایلدیکی مشاهده ایدیلیر. ثانیاً بونك اوزرینه غایت اینجه پاموق ایپلکندن یاپیلمش، وغلیسرین مخلوطی ایله ایصلادلمش، بر ا اً حلقەسی وضع ایدیلیرسه بو حلقه صفیحه اوزرنده کیفما اتفق بر شکل آلیر. شیمدی غشای مایع، حلقەنك ایچ طرفنده، بر ایکنه ایله دلینەجك اولورسه،

(شکل ٤٢)

ایپلك حلقەنك بوسفر شکل مستدیر آلدیغی کوریلیر. بو حال اثبات ایدرکه حلقەنك خارجنده باقی قالان غشای مایع ایپلك حلقەنك چورەسی اوزرینه، هر واحدك طولده، متساوی قوهٔ توتریه تطبیق واجرا ایدیورمك دیمکدر بر قلم ویا ماصوره ایله صابون کرەسنك‌فش ایتدیکنی یعنی‌سیندیکنی، وحاوی‌اولدیغی هوایی نقطهٔ مقابلەدن خارجه دفع ایلدیکنی کوریرز. کرەنك بو اوجی، بر موم آلوینه تقریب ایدیلەجك اولورسه، کرهٔ‌صابوندن چیقان هوا جریاننك تأثیریله آلوك میل ایلدیکی مشاهده ایدیلیر. توتر سطحانی قوتی مایعك جنس وطبیعتی ایله واسطهٔ محیطیه (Milieu ambiant)نك جنس وطبیعتنه کوره تحول ایدر علمای طبیعیون بو قوتی تقدیر وقیاس ایلەمك، اولچمك ایچون وسائط فنیه بولمشلردر.

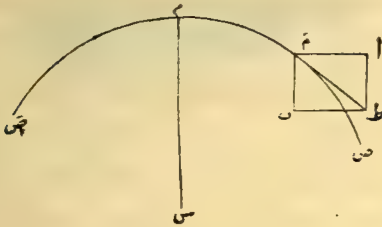
آتی‌دەکی‌جدولده برقاچ جنس مایعاتك،هوا ایله، صو ویا جیوه ایله تماسده بولندقلری حالده، حائز اولدقلری توتر سطحانی قوتلری دینا [١] (Dynes) اولەرق مندجدر.

[١]-اوچ واحد قیاسی استعمال ایدیلەرك اجرا ایدیلن قیاساتده (c. g. s.) یعنی آحاد ثلثەدن طول واحدی سانتیمتره، کتله واحدی غرام کتلەسی، زمان وسطی‌یه کوره ثانیهٔ ستینی (یعنی دقیقەنك آلتمشه تقسیمی) واحد زمان اولدیغنه نظراً دینا بر واحدقوتدرکه برغرام کتله اوزرینه، برثانیه ظرفنده برسانتیمتره تعجیل اجرا ایدن قوتدن عبارتدر.

	توتر سطحانی قوتنك دینا اولەرق قیمتلری		
	هوا ایلە تماسدە	صو ایلە تماسدە	جیوە ایلە تماسدە
صو	٨١		٤١٨
کبرت	٥٤٠	٤١٨	
کبریت فحم	٣٢,١	٤١,٧٥	٣٧٢,٥
قلوروفورم	٣٠,٦	٢٩,٥	٣٩٩
کئول	٢٥,٥		٣٩٩
زیتون یاغی	٣٦,٩	٢٠,٥٦	٣٣٥
تره‌منتی روحی	٢٩,٧	١١,٥٥	٣٥٠,٥
پترول ٧٧ و ٠ کثافدە	٣١,٧	٢٧,٨	٢٨٤

توتر سطحانی قوتنك وجودی بروجه بالا اثبات اولندقدن صوکرا، قولایجه آکلاشیلیرکه بر مایعك یوزسطحی مستوی اولدیغی وقت، دیمك‌که غشای مایع مستویسنده اجرای حکم وتأثیر ایدن توتر سطحانی قوتی، بو مستوینك تحتندە بولنان مایع اوزرینه آرتق اجرای تأثیر ایتمیور. بناءً علیه مایعك قوت الاستیقیه‌سی دینن شی موازنت مایعات انضغاطنه تابع دکلدر دینلکدر. چونکه بوحالده غشای مستوی آلتنده‌کی مایعه یوقاریدن آشاغی هیچ برضغط وتضییق اجرا ایدلمیور. فقط مایعك سطحی منحنی ایسه او وقت مسأله دکیشیر.

مایعك سطحی منحنی اولدیغی فرضنه کوره (شکل ٤٣) ده ابراز اولندیغی وجه ایله بو سطح مقبب ویا محدب اولسون، (شکلده ص صَ حرفلریله اشارت اولندیغی کبی) . بو سطح محدبك بالفرض مَ نقطه‌سنی مطالعه ایدملم وبو نقطه‌ده نه‌اولیور تحقیق ایله‌یه‌لم: اولا بونقطه اوزرینه، تکمیل نقاط مجاوره‌دن برطاقم جرات اجرا ایدیلیرکه بوجرات کریلمش اولان غشای الاستیقیده وقع اولور. مثلا مَ ط جرملرینك هر برینك مرکبلری مَ ب درکه م س نورمالنه موازیدر. شیمدی م نقطه‌سی اطرافنده کوچك بر سطح ملاحظه ایدیلیرسه بو کوچك سطح م س استقامتنده بر قوته معروض اولور وبو قوت، او کوچك سطحك آلتنده بولنان جزیئات مایعه اوزرینه

(شکل ٤٣)

اجرای تضییق ایلر. بوندن استناج ایدیلیرکه اکر بو قوتك هرواحد سطحی‌یه اصابت واجرای تأثیر ایدن مقداری د فرض اولنورسه، بوحالده سطحی مستوی اولدیغی حالده یالکز موازنت مایعات تضییقاتندن نشأت ایده‌رك حائز اولدیغی قوهٔ الاستیقه‌دن د قدر فضله اوله‌رق رد فعل (Réaction) اجرا ایدر.

بوراده تمهید و ایرادینه محل اولمیان استدلالات وتعقلات ایله اثبات اولنمشدرکه بوقوهٔ الاستیقیه‌نك، ایکی سائلك سطح فاصلك محدب جهتندن مقعر جهته کچر ایکن، مقدار تزایدی توترسطحانی ایله، ملاحظه ایدیلن یعنی آلنان نقطه‌ده سطح مایعك انحنای وسطیسنه حاصل ضربنه مساویدر. بو انحنای وسطی‌ده $\frac{١}{ر} + \frac{١}{رَ}$ ه‌مساویدر. (بوراده ر و رَ حرفلری باشلیجه انحنالرك یعنی ملاحظه ایدیلن سطح فاصلك الکرکیز نقطهٔ تماسنه‌مماس اولان ایکی‌دائره‌نك نصف قطرلریدر، بو نقطهٔ تماسده انحنا یا اعظم ویا اصغر اولور).

بربرلە تماسدە بولنان اوچ سائلك موازنتی. — برقابدە بولنان جیوە مایعی اوزرینە بر قطرە صو وضع ایدەجك اولورسەق، بوحالدە اوچ جسم سائل تماس و اتصالدە بولنور: جیوە، صو، هوا.

بو اوچ سائلك خط تماسنك بر نقطه‌سی م اولسون (شكل. ٤٤) بوندن باشقه صویی ۱ ، هوایی ۲ ، جیوه‌یی ۳ رقملری ایله ابراز واشارت ایده‌لم. م نقطه‌سی اوچ قوتك تحت تأثیرنده بولنمش اوله‌جق : بو اوچ قوتك بری صو ایله هوا سائللرینك تماسندن نشأت ایدن بو توتر سطحانی قوتیدر كه ف ۱،۲ ایله اشعار ایدیورز ، ف قوته ، آلتنده‌كی ۲،۱ رقملری‌ده ، بروجه معهود صو ، وهوایه دلالت‌در . ایكنجی قوت صو ایله جیوه‌نك تماسندن حاصل اولان توتر سطحانی قوتی كه بونی‌ده ینه برنجی قوت كبی ف ایله ارائه ایدرز . اوچنجی قوت هوا ایله جیوه‌نك تماسندن حاصل اولان توتر سطحانی قوتیدر كه بوده ف ایله كوستریله‌بیلیر .

(شكل ٤٤)

شیمدی م نقطه‌سی موازنتده بوله‌بیلمك ایچون بوقوتلردن ایكیسنك حاصله‌سی اوچنجی قوتله متساوی ومتنافی اولملی‌در . چونكه او وقت م نقطه‌سی خط تماس استقامتنده اوله‌رق ایكی جهته‌ده عینی قوت ایله مجذوب اولور . بو تساوی وتنافی واقع اوله‌بیلمك ایچون بو اوچ توتر سطحانی قوتلرندن هیچ بری دیكر ایكیسی مجموعندن اعظم اولمامق لازم اولدیغی اثبات ایدیله‌بیلیر. ایشته مثاللرده بو حال واقع اوله‌بیلیر: بوراده توتر سطحانی قوتلرینك حقیقی قیمت عددیه‌لری اویله‌دركه صو قطره‌سی جیوه اوزرنده موازنتده قاله‌بیلیر . فقط صو اوزرینه بر قطره زیتون یاغی قورسه‌ق بونده موازنت ممكن دكل‌در . چونكه او حالده اوچ توتر سطحانی قوتلرینك قیمت عددیه‌لری زیتون یاغی قطره‌سنی صو اوزرنده موازنتده بولندیره‌جق وجه ایله دكل‌در .

بو اوچ قوتدن بری واردركه (صو ایله هوانك تماسندن حاصل اولان توتر سطحانی قوتی) دیكر ایكی قوتك مجموعندن اعظم‌در . بونك ایچون زیتون یاغی قطره‌سی صو اوزرنده موازنتده بولنه‌ماز . الی نهایه سطح ماء اوزرنده یاییلیر كیدر .

بر جسم صلب ایله تماسده بولنان ایكی سائلك موازنتی . — شیمدی اولا ایكی سائل (صو ۱ ، هوا ۲) بر جدار صلب (مثلا برجام صفیحه‌سی ۳) ایله تماسده بولندیغی حالی تحصیل ومطالعه ایده‌لم .

(شكل ٤٥)

بو حالی م ح جام صفیحه‌سی اوزرینه بر قطره صو وضع ایتمك شقیدر. (شكل ٤٥). اولا صو ایله جامك تماسنده م ا استقامتنده اوله‌رق بر توتر سطحانی قوتی (ف) ثانیاً صو ایله هوانك تماسندن م ح استقامتنده بر توتر سطحانی قوتی (ف) ثالثاً هوا وجامك تماسندن م ب استقامتنده اجرای تأثیر ایدن بر توتر سطحانی قوتی (ف) حاصلی اوله‌جغی طبیعی‌در . بو تجربه‌ده واسطه (Milieu) صلب اولدیغندن م جزء فردینك موازنتی حاصل اوله‌بیلمك ایچون اوچ قوتك حاصله‌سی جدار صلبه نورمال اولملی‌در . بو حالده او جزء فرد یرندن قمیلداماز. چونكه اگر حاصله یوقاریدن آشاغی‌یه طوغری اجرای تأثیر ایدرسه ، طبیعی‌دركه جزء فردی جدار صلب اوزرینه استناد ایدر ، اگر حاصله آشاغیدن یوقاری‌یه اجرای تأثیر ایدیورسه بو حالده‌ده جزء فردك كندی ثقلتیله تنافی ایدر. لكن فرض ایلدیكمز وجه ایله اوچ قوتك حاصله‌سی ا ب یه نورمال اولمق دیمك ، بو اوچ قوتك ا ب اوزرینه واقع اولان ارتساملرینك مجموع جبریسی صفر بولنمق دیمكدر ، فقط ح م ب زاویه‌سی كه ف ۲،۱ ایله ف ۱،۳ دن تشكل ایتمشدر. (وبوكا صو ایله جامك زاویهٔ التصاق دیرلر) یعنی ف ۲،۱ ایله ف ۲،۱ زاویه‌سی α ایله اشعار ئدیلیرسه بو حالده مجموع جبری :

$$\text{ف}_{٣،١}\ \text{جتا}\ a + \text{ف}_{٣،١} - \text{ف}_{٢،٣} = ۰$$

اولورکه

بوندن‌ده :

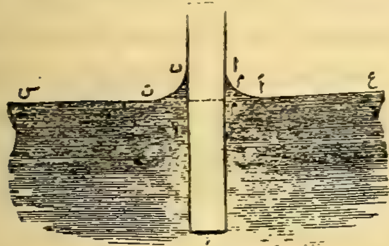
$$\text{جتا}\ a = \frac{\text{ف}_{٢،٣} - \text{ف}_{٣،١}}{\text{ف}_{١،٢}}$$ اولور .

علم مثلثات‌ده مثبت‌درکه برتمام جیب دائما ١ دن اصغر ، ـ ١ دن اعظم اولدیغندن ، موازنت حاصل اوله‌بیلمك ایچون ایکنجی مساواتده ف — ف ، دن اصغر ، ـ ١ دن اعظم اولمق ایجاب ایدر . دیمك‌که تماماً تمیز اولان بر جام ایله هوا وصو تماس‌ده بولنجه موازنت حاصل اوله‌ماز . م جزء فردی جام اوزرنده قایه‌جق وبناءً علیه صو قطره‌سی جام سطحی اوزرنده الی‌نهایه یاییلوب کیده‌جك‌در . ایشته بوحالده دیورزکه صو جامی ایصلاتماز .

حالبوکه جیوه ، جام وهوا حقنده کیفیت اویله دکل‌در . بونلرك تماسلرنده موازنت حاصل اوله‌بیلیر ؛ وبوموازنت تحقق ایتدیکی وقت a زاویه‌سنك مقداری تقریباً ٤٠ درجه‌در . جیوه کوچك ایسه کروی‌الشکل بر قطره هیئتنی کسب ایدر وجام ایله ٥٠ درجه‌لك بر زاویهٔ التصاق تشکیل ایلر : بوحالده جیوه جامی ایصلاتماز دیرلر . اکر جیوه‌خالص اولمایوب‌جام برطبقهٔ دهنیه ایله‌مستور بولنورسه توتر سطحانیلرك قیمتلری تبدل ایدر او وقت جیوه قطره‌سی یاییله‌بیلیر . بو حالده جیوه جامی ایصلادیر دیرلر .

درونده بر جدار مستوی‌نك مغطوس اولدیغی مایعك یوز سطحی نه هیئات‌ده بولنور ؟

— برمایع درونه (شکل ٤٦) ده ابراز اولندیغی وجه ایله بر و وَ جدار مستویی غطس ایدیله‌جك اولورسه بو جدار مستوی براز اوزاقده بولنان قسم مایع اوزرینه تأثیر جذب اجرا ایده‌میه‌جکندن بورالرده مایع یالکز موازنت مایعات قانونلرینه تبعیت ایده‌رك سطحی مستوی وافقی اولور . لکن جدار مستوی‌نك قربنده مایع هم جدارك تأثیر جذبنه هم انضغاطات آب ترازونه تابع اولدرق بو انضغاطات ایله توتر سطحانیلرك حاصله‌سنك تأثیر مشترکی آلتنده سطحی بر شکل منحنی اتخاذ ایدر وکندینه مناسب اولان بر زاویه تحتنده جدار ایله

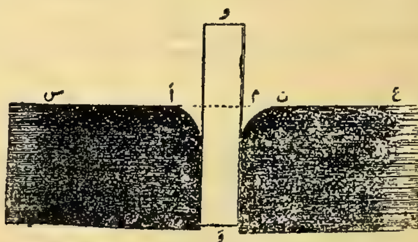
(شکل ٤٦)

التصاق ایلر . بوندن‌باشقه بوجدار مستوی اولدیغندن ، بونك مایع ارزرینه تأثیری جدار مذکوره موازی اولان خط افقی اوزرنده بولنان وبناءً علیه جداردن عینی بعده اولان اجزای فردیهٔ مایع ایچون هپ مساوی‌در . بوتقدیرده مایعك‌سطح منحنیسی اسطوانی اولور . اکر مایع صو وجدار مستوی دخی جام ایسه صو جامی ایصلاتدیغی جهتله بونلر بیننده‌کی زاویهٔ لتصاق بالطبع صفر اولور ، وصو س ع سطحنك مافوقنه چیقارق جداره استناد ایدر ا اَ ، ب بَ کبی بر سطح منحنی ویا قاب تشکیل ایلرکه یوقاری طرفده مقعردر . قوای شعریه استقامت شاقولیه‌ده انضغاطات آب ترازو ایله موازنت تشکیل ایتدیکی وقت سطح مایع‌ده دخی موازنت حاصل اولمش دیمك‌در .

فقط‌مایع صو اولمایوبده جیوه ایسه ، ٤٠ درجه‌لك بر زاویه تحتنده جام صفیحه ایله التصاق ایده‌رك (شکل ٤٧) سطح مایع احدیداب پیدا ایلر وبو وجه ایله حاصل اولان قابك انحدابی یوقاری جهته متوجه اولور . قوهٔ شعریه دائما احدیداب‌دن انعقاره

طوغری اجرای تأثیر ایلدیکندن مایعی س ع خطی تحتنده تغویر ایده‌رك ، بو تعور ، قوای شعریه ایله قوای آب ترازونك موازنتی تحقق ایدنجه‌یه قدر دائم اولور ، بو ایکی قوتك توازنی ایله سطح مایع موازنت بولور .

شیمدی ، مایعك انحنا کسب ایدن سطحی اوزرنده لاعلی التعیین اخذ ایدیلن بر م جزء فردی ، س ع مستوی افقیسنه نظراً نه‌یه ده بوله‌جق بونی تحقیق وحساب ایده‌لم (شکل ٤٦) . م جزء فردینك

(شکل ٤٧)

بوله‌جغی بعده ع دیه‌جکز . مایعك جدار مستویدن بعید اولان یرلرنده ، س ع مستویسی اوزرنده قوت الاستیقیه‌سنه‌ده ؤ دیه‌لم :

م نقطه‌سندن کچن خط شاقولی اوزرنده آلنان م نقطه‌سنه ؤ قوتی آشاغیدن یوقاری جهته اجرای تأثیر ایدرکه بوقوت نقطهٔ مذکوره‌یه مایع واسطه‌سی ایله انتقال وانطباق ایلر . یوقاریدن آشاغی جهته طوغری‌ده دیکر برقوت اجرای تأثیر ایلرکه بوایکنجی قوت‌ده ؤ قوتندن ، احدیدابدن انعقاره اجرای تأثیرایدن ؤ ضغط شعریسی طرح ایدلدکدن وحاصل طرحه ، م مَ ستونك ك ع (ك مایعك کثافتنی اشعار ایدر) ثقلتی ضم ایدیله‌رك حاصل اولمش‌در . موازنت تحقق ایتدکدن صوکرا ، یوقاریدن آشاغی‌یه اجرای تأثیر ایدن قوتلر ، آشاغی‌دن یوقاری‌یه اجرای تأثیر ایدن ؤ قوتیله تنافی ایدر وبوحالده :

ؤ - ؤَ + ع ك = ؤ اولور .

وبوندن :

ع = ؤَ / ك استخراج ایدیلیر .

مایعك جیوه اولدیغنه نظراً ٤٧ نومرولی شکلده ارائه اولندیغی کبی مایعده آلنان بر س ع مستوی افقیسنه نظراً ع قیمتی ینه عینی صورتله استحصال ایدیلیر .

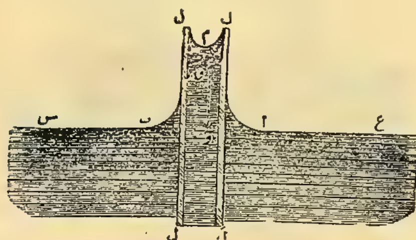
ؤ + ؤَ = ؤ + ع ك

ویاخود :

ع = ؤَ / ك اولور.

بناءً علیه مایعك انصعاد وانحطاطی ، توتر سطحانی قوتلرینه تابع اولان قوهٔ شعریه ایله مبسوطاً ومایعك ك کثافتی ایله معکوساً متناسبدر .

بربرینه موازی اولان ایکی صفیحه آره‌سنده بر مایعك انصعاد و انحطاطی . — بر مایع درونینه ، بربرینه موازی وضعده و بینلرنده‌کی بعدسفلك تأثیرك د نصف قطرینك ضعفندن اصغر اولمق اوزره ، ایکی ل ل ، لَ لَ (شکل ٤٨) صفیحه‌لری طالدیریله‌جق اولورسه ینه حادثات متشابهه مشاهده ایدیلیر :

(شکل ٤٨)

اکر بومایع صو ایسه ایکی موازی صفیحه‌نك طیش طرفلرنده ، صویك صفیحه‌لره طیانه‌رق سویه‌دن یوقاری چیقدیغی ، یوکسلدیکی مشاهده ایدیلیر . اکر صو صفیحه‌لرك مابیننده ایسه ، آره‌لرنده‌کی بعد ٢ تدن

اصغر اولدیغی جهتله صفیحه‌لر ماییننده‌کی صو صفیحه‌لرك تأثیر جذبنه تابع اوله‌رق بر مرتبه ارتفاعه قدر یوکسلیر ، چیقار و سطح اعلاسنده بر منحنی تشکیل ایدرکه صفیحه‌لر ماییننده‌کی مسافه پك آز ایسه نصف دائری (Hémicirculaire) بر اسطوانه سطحی کبی عد وملاحظه اولنه‌بیلیر . بو اسطوانه‌نك مقطع قائمنك قطری ایکی صفیحه بیننده‌کی ر بعدینه مساوی‌در. بوحالده، یعنی نصف دائروی بر اسطوانه سطحنده انحنا $\frac{1}{\text{ر}}$ قدر اولدیغی علم هندسه‌ده مثبت‌در.

دیکر جهتدن هَ قوهٔ شعریه‌سی ف توتر سطحانیسی وانحنا ایله متناسب اولدیغندن :

$$\text{هَ} = \frac{\text{ف}}{\text{ر}}$$ اولور .

بناءً علیه بر م جزء فردینك س ع مستویٔ افقیسی فوقنده ارتفاعی ع ایله اشعار ایدیلیرسه ، یوقاریده اولدیغی کبی :

$$\text{ه} - \text{هَ} + \text{ع ك} = \text{ه}$$

وبوندن :

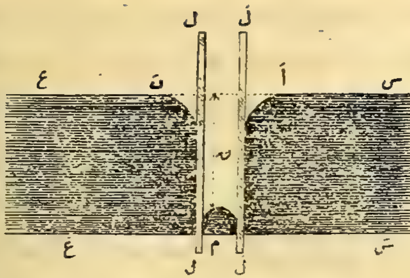
$$\text{ع} = \frac{\text{هَ}}{\text{ك}}$$ یاخود

$$\text{ع} = \frac{\text{ف}}{\text{ك}} \times \frac{1}{\text{ر}}$$ اولور .

دیمك اولیورکه :

مایع ه ایله مبسوطاً ، ك و ر ایله معکوساً متناسب بر ارتفاعه قدر چیقار . .

مایع جیوه ایسه بو حالده حادثه (شکل ٤٩)ده ارائه اولندیغی وجه ایله وقوعه کلیر و س ع مستویٔ افقیسنك تحتنده، ح بعدنده کائن سَ عَ مستویسی اوزرنده بولنان م جزء فردی حقنده مساوات آتیه صحیح اولور :

(شکل ٤٩)

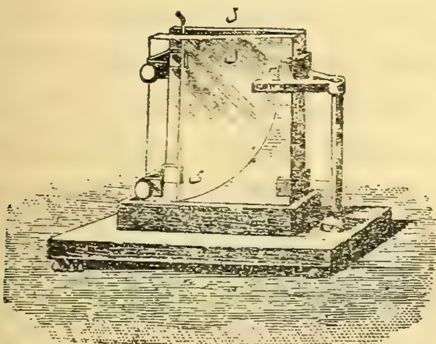
$$\text{ه} + \text{هَ}\,(\text{ح} - \text{ع})\,\text{ك} = \text{ه} + \text{ح ك}$$

وینه بوندن :

$$\text{ع} = \frac{\text{هَ}}{\text{ك}} = \frac{\text{ف}}{\text{ك}} \times \frac{1}{\text{ر}}$$ اولور .

کوچك بر زاویه ایله بربرینه مائل اولان ایکی صفیحهٔ شاقولیه بیننده برمایعك انصعاد وانحطاطی . — بوحالده اثبات ایدیله‌بیلیرکه مایع ل لَ صفیحه‌لری بیننده انصعاد ویا انحطاط ایدر وسطح اعلاسی بر انحنا پیدا ایلرکه بونك ، ذو وجهینك ضلع مجسمندن کچن بر مستویٔ شاقولی ایله س ع مقطعی بر قطع ناقص متساوی الطرفین (Hyperbole équilatéral) تشکیل ایلر. (شکل ٥٠)

— انابیب شعریه‌ده مایعاتك انصعاد وانحطاطی . —

(شکل ٥٠)

بر مایع درونه ، ر نصف قطری ۲ ر دن اصغر واسطوانی بر انبوبهٔ شعریه یعنی قیل بوروسی طالد-

بیله‌جق اولورسه ، صفیحات متوازیه‌ده واقع اولان حادثات بو بورولر درونده ینه اودرجه ایله حاصل اولور. یعنی مایع ٤٨ نومرولی شکلده اولدیغی کبی س ع مستوئ افقیسنك فوقنه صعود ایدر ویا ٦٨ نومرولی شکلده ایضاح اولندیغی وجه ایله مذکور مستوینك تحتنده انحطاط ایلرکه مقدار صعود ویا انحطاط ینه ع در .

فی‌الواقع ، انبوب شعرینك قطری کافی درجه‌ده کوچك ایسه ، سطح نهائیسی یعنی سطح منتهاسی ، نصف قطری ر اولان بر کره‌نك سطحی کبی ملاحظه واعتبار ایدیله‌بیلیر ، واثبات اولنه‌جغی وجه ایله :

$$ع_{١} = \frac{٢\ ف}{ك \times ر}$$ اولور .

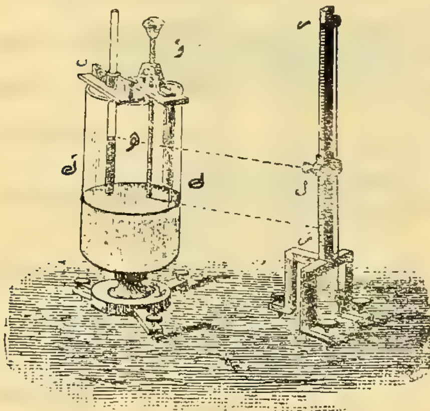
بناءً علیه :

مایعك انصعاد وانحطاطی بورونك قطری ایله ، مایعك کثافتی ایله معکوساً وتوتر سطحانی قوتی ایله مبسوطاً متناسبدر . شوکا دقت ایتملی که مایعك بورو درونده مقدار صعود وهبوطنی اشعار ایدن ع ، آره‌لرنده‌کی بعد ٢ ر اولان ایکی صفیحهٔ متوازیه بیننده مایعك مقدار صعود ویا انحطاطنه دلالت ایدن ع کمیتنك ضعفی‌در .

بر مکان شعری‌ده مایعك ارتفاعاتنه متعلق اولان قانونه ژورت قانونی دیرلر .

میزان تجربی . — کرك انابیب شعریه‌ده ، کرك صفیحات متوازیه‌ده ژورت قانوننك تحقیق ومیزانی یوقاریدن بری بسط وشرح ایلدیکمز نظریاتی تأییده خدمت ایدر . علم‌الطبیعه علماسنك چوغی بو میزان ایله اوغراشمشلردر . بز بوراده کلوساق ایله ادوار ده‌سنك تجاربندن بحث ایده‌جکز .

کلوساق اجرا ایلدیکی تجربهٔ میزانیه‌ده ممکن اولدیغی قدر اسطوانی بورولر استعمال ایله‌مشدر. اولا بورونك قطرینی تعیین ایله‌مك ایچون درونه جیوه (index de mercure) ادخال ایدرك بونك ط طولی ایله ، ه ثقلتی مساحه ووزن ایله‌مش ایدی. جیوه‌نك کثافتنه د ، بورونك قطرینه ر دیه‌جك اولورسه‌ق، $ه = \pi ر^{٢} ط د$ اوله‌جغندن بو معادله‌دن، چونکه ط ایله ه معلومدر ، ر نك مقداری استخراج ایدیله‌بیلیر . بوندن صوکرا تجربه‌یه ابتدار اولنور : اولا بورولر حامض کبریت ایله، ماء مقطر ایله، والحاصل تجربه ایدیله‌جك مایع ایله یقاندقدن صوکرا ، بورولر باقردن معمول وغایت منتظم واپی یاپلمش چفته بر ، ا ب جدول تخته‌سی ایچنه صیقشدیریلیر . (شکل ٥١) بعده بو جدول تخته‌سی ك ك ممحانك [١] (Eprouvette) غایت دوز یاپلمش اولان کنارلری اوزرینه وضع ایدیلیر . ممحان دخی قاتالانت ویده‌لی برسه‌پا اوزرینه مستنددر. بورو ممحانك ایچنده‌کی مایعه طولدیرلمشدر.

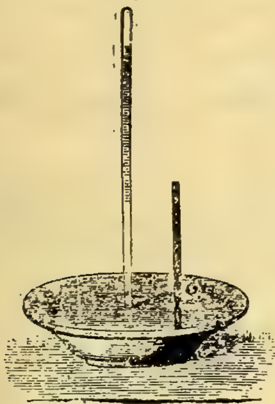
(شکل ٥١)

وقاتالانت ویده‌لری ایله تماماً شاقولی بر وضعیته کتیریله‌بیلیر . کلوساق ابتدای تجربه‌ده مایعی بورونك آغزینه قدر استنشاق ایدرك بو صورتله بورونك

[١] ٤٧٣ نجی صحیفه‌ده تعلیقه‌یه مراجعت .

داخلنی تماماً بل ایتمش‌در . بوحالده بورونك ایچنده
مایع بر ظرف رقیق پیدا اولورکه ممحانك ایچنده
بولنان مایع بو مایع زارك داخلنده انصعاد ایدر .
بو شرائط تحتنده زاویهٔ التصاق ۱۸۰ درجه‌در .
بعده کلوساق ل دوربینی ایله قاب ك ه قاعده‌سنی
کوزلر (visa) بودوربین شاقولی‌وتقسیماتلی بر (ر)
جدولی اوزرنده متحرك اولوب ، عادتا بر قاتوته‌متره
(بوماده‌یه مراجعت) تشکیل ایدر . بورو ایچنده
مایعك یوکسلن ارتفاعنی اولچمك ایچون ایکنجی
مرتبه‌ده ممحانده‌کی مایعك‌سطحنی‌ده کوزلهمه‌مك‌ایجاب
ایدر بوحالده جدول اوزرنده دوربین قاچنجی‌تقسیمه
ایندیرلمش ایسه بوکا نظر ایدیله‌رك مطلوب اولان
ارتفاع تعیین‌وتقدیر ایدلمش اولور . آنجق برمایعك
سطحنی کوزلهمك قولای اولمادیغندن کلوساق اولا
مایعك سطحنه ویده‌لی بر و ساقنك اوجنی طوقندیرر ،
بعده مایعك بر ازینی آله‌رق ساقك اوجنك نهایتنی
کوزلر ایدی .

سطح مایعدن قابك قاعدهٔ افقیه‌سنه قدر بورو
ایچنده‌کی مایعك ثقلتنی تعیین وحساب ایله‌مك ایچون
کلوساق ، قابك سطحنی کروی عد ایدر ایدی‌که
بوحالده قابك حجمی ، قطری ر ، ارتفاعی ینه ر
براسطوانه‌نك حجمی ایله یعنی π ر^{2} ایله نصف کره‌نك
$\frac{2}{3}\pi$ ر^{3} حجمی بیننده‌کی فضله مساوی‌ایدی. بوفضلده
$\frac{1}{3}\pi$ ر^{3} در . بو تقدیرده قابك محتوی اولدیغی
مایعك ثقلتی $\frac{1}{3}\pi$ ر^{3} ك اولور . ایشته کلوساق بو
بو تجربه ایله ژورت قانونی بر صحت کافیه ایله‌تحقیق
ومیزان ایله‌مش‌در . ادوار ده سن ، کلوساق ك
تجربه‌سنی تکرار اجرا ایله‌مش‌در. ادوار ده‌سن‌ك‌ده
تجربه‌سنده مایع بر طاس ایچنه قونمش (شکل ۵۲)
طاسك کنارلری یاغلانمش ایدی. اوصورتده‌که طاس
کنارلرندن آزیجق یوکسك اوله‌رق طولدیریله‌بیلیر ومایع
بوکنارلر ایله برسطح محدب تشکیل ایده‌رك التصاق ایلر
ایدی . ط بوروسی شاقولاً طاس ایچنده‌کی مایعه
طالدیرلمش ایدی . ر ب اوجی‌ده مایعك سطحنه
طوقنور ایدی. بورو ایچنده‌کی مایعك قابنك قاعده‌سی
طاس‌ده‌کی مایعك سطحی، کلوساق تجربه‌سنده اولدیغی
کبی کوزله‌نیر. ایشته بوطریق ایله ادوار ده‌سن‌دخی
ژورت قانونی بالتجربه تحقیق ومیزان ایله‌مش‌در .

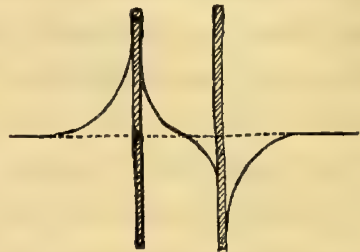
(شکل ۵۲)

آثار شعریه اوزرینه حرارتك تأثیری . —
حرارت ، أنابیب شعریه‌ده مایعاتك ارتفاعی اوزرینه
اجرای تأثیر ایدر . حرارت تزاید ایتدیکی ، مایعك
ارتفاعی تنزل ایلر . بوتنزل، کثافتك ایجاب ایلدیکی
تنزلدن دها سریع‌در . علمای طبیعیوندن بعض
ذوات، خصوصیله موسیو رونه‌ر، موسیو وولف بو
مسأله‌یی تحصیل ایلدیلر. بوبابده اجرا ایدیلن تجاربك
تفصیلاتنه کیریشلمیه‌رك ، یالکز موسیو وولفك کشفنه
موفق اولدیغی حادثات مهمه‌یی ایرادیله اکتفا
ایده‌جکز : بوذات قپالی بورولر ایچنده لقمان‌روحی،
کئول، کبریت فحم، زیت ، نفت کبی مایعاتی تسخین
ایده‌رك ، بومایعات صوئوق ایکن سطح اعلالرنده
حاصل اولان قاب مقعرك، بالتسخین یوکسك بردرجهٔ
حرارتده ، سطح‌مستوی اولدیغی ، ومایعك طیران

تامندن بر قاچ لحظه اول احدیداب پیدا ایلدیکنی مشاهده ایتمشدر . بو دیمك اولورکه برمایع برجسم صلبی بعض درجهٔ حرارتده ایصلاتدیغی حالده ، بو درجهٔ حرارت دهازیاده یوکسلدیمی آرتق ایصلاتمامغه باشلار . بو کیفیت ، حکمت طبیعیه‌ده آثار سخنان (Caléfactivn) نامی ویریلن حادثه‌نك ایضاحنه یاردیم ایدر .

آثارشعریه‌نك حصوله کتیردیکی حرکات.— ایکی صفیحه آله‌رق بونلر ، آره‌لرنده‌کی بعد غایت آز اولمق اوزره ایپلك ایله شاقولاً بر مایع درونته آصیله‌جق اولورسه بو صفیحه‌لر ، یا بربرینه تقرب ایدر ویا بربرندن تباعد ایلر . اکر صفیحه‌لرك ایکیسی‌ده مایع ایله‌مبلول یعنی ایصلانمش اولور ایسه بربرینه تقرب ایدرلر ، چونکه او وقت ، بوقاریده ایضاح اولندیغی وجه ایله سویهٔ مایعدن اعتباراً صفیحه‌لر بیننده ارتفاع ایدن جزءمایعك حائز اولدیغی قوةالاستیقیه صفیحه‌لر اوزرینه خارجدن واقع اولان انضغاط نسیمی‌دن اصغردر . بو ایکی قوت بیننده‌کی فضل خارجدن داخله طوغری وصفیحه‌لره نورمال اوله‌رق اجرای تأثیر ایله صفیحه‌لری بربرینه یاقلاشدیرر . مایع ، صفیحه‌لرك ایکیسنی‌ده بل ایتمز ایسه ینه عینی حال وقوعه کلیر .

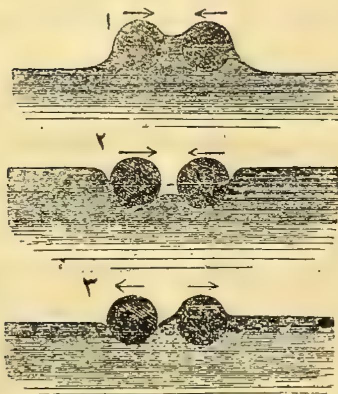
اکر مایع ، صفیحه‌لردن برنی ایصلادیر ، دیکرینی ایصلاتمزسه ، (شکل ٥٣ ده ابراز اولندیغی کبی) او وقت ایکی صفیحه بربرندن قاچار .

(شکل ٥٣)

یوکاریکی زر حادثات برمایعك سطحنده طائف اولان اجسام خفیفه‌ده مشاهده ایدیلیر . صواوزرینه مانتاردن کره‌لری ایصلادیر ، کره‌لرك اوزرینه طوغری چیقار (شکل ٥٤ نومرو ١) ایچ طرفندن صو دها زیاده یوکسلیر ، بوندن باشقه کره‌لر بربرینه تقرب ایدر .

اکر مانتار کره‌لر ایس ایله ویا دهنی برجسم ایله طلا ایدیله‌جك اولورسه بوحالده صو کره‌لری ایصلاده‌میه‌جکندن او وقت عکس حادثه وقوعه کله‌رك صو طیش طرفلرنده ، ایچ طرفدن دها زیاده یوکسله‌رك کره‌لری استیلا ایدر . (شکل ٥٤ نومرو ٢) وکره‌لر ینه بربرینه تقرب ایلر . فقط صو کره‌نك برنی ایصلادیر ، دیکرینی ایصلاتمازسه (شکل ٥٤ نومرو ٣) بوحالده مانتار کره‌لر بربرندن تباعد ایدرلر .

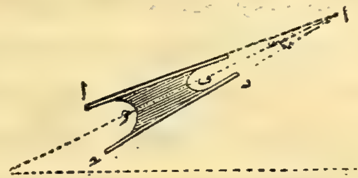

(شکل ٥٤)

اکر (شکل ٥٥) ده ابراز اولوندیغی وجه ایله ا ب ج د کبی مخروطی بر انبوب شعرینك یعنی قیل بوروسنك ایچنه ، بونی ایصلاده‌جق ، بر قطره صو قونورسه بورونك ایچنده ایکی قاب مقعر تشکیل ایلر : ه ، ف قابلری . بو حالده ایکی قوهٔ شعریه انکشاف ایله قطره‌نك خارجنه طوغری اجرای تأثیر ایدر ، فقط ه ده‌کی ر نصف قطری دها بیوك ، و $\frac{1}{ر}$ انحناسی ف ده‌کی $\frac{1}{ر'}$ انحناسندن دها اصغردر.

چونکه ر قطری، ر قطرندن اعظمدر . بناءً علیه اگر بورو افقی وضعده ایسه قطره م نقطه‌سنه طوغرو ایلرلر ، مائل ایسه بر لحظهٔ معلومه‌ده توقف ایدر .

مخروطی بورویه جامی ایصلاتمیان جیوه قطره‌سی قونورسه بو حالده قابلر محدب و قطره‌نك حرکتی جهت معکوسه‌ده واقع اولور .
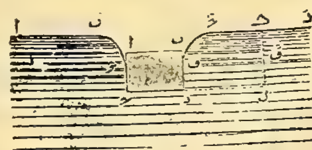

(شکل ٥٥)

صو اوزرینه خفیفجه یاغلانمش بر ا ب ج د ایکنه‌سی وضع ایدیلیرسه (شکل ٥٦) بو ایکنه صویك اوزرنده طائف اوله‌بیلیر . چونکه صو ایکنه‌نك ایکی طرفنده تقعر وایکنه‌دن دها یوقاری‌یه ترفع ایدر . غشای شعری‌نك توتر ومقاومتی اونی طوتار . فقط ایکنه زیاده آغیر ایسه بونك ثقلتی غشایی دلر ، او ایکنه صویك دیبنه اینر .

اگر مایع ایکنه‌یی ایصلادیرسه بو حالده مایع ایکنه‌نك اوستنه چیقار و ایکنه‌یی صویك دیبنه دوشورمك ایچون قوهٔ شعریه دخی ایکنه‌نك ثقلتنه انضمام ایدر .

قوهٔ شعریه‌دن نشأت ایدن بعض حادثات وآثار .— مساماتلی جسملرده مایعاتك صعودی آثار شعریه‌دن مثلا برپارچه شکرك اوجی صو ایچنه باتیرلدیغی، صوشکرك هرطرفنی استیلا ایلدیکی کوریلیرکه

(شکل ٥٦)

مایعك شکرده‌کی انابیب شعریه ایچنده صعودندن باشقه برشی دکلدر . نباتاتده سوهق ویا نسغ (Sève)ك صعودی قیللرده یاغك صعودی هپ آثار شعریه‌دندر. نباتاتك کوکلری ، ساقلری ، اجزاسی قیل کبی ایجه اوعیه ایله مالیدرکه سوهق ویا نسغ قوهٔ شعریه ایله آشاغیدن یوقاری بو اوعیه ایچنده صعود ایده‌رك نباتك هرنقطه‌سنه سرایت ایدر . فتیللرده یاغك، غازك صعودیده کذلك بو قبیل آثار شعریه‌دندر .

تاریخچه .— آثار شعریه حادثاتنك تاریخ مشاهده‌سی یوقاریده برنبذه بیان ایدلمش ایدی. بوحادثاتی ایضاح ایدن نظریه‌نك تاریخنه کلنجه علمای طبیعیوندن سه‌غنر ، تا ١٦٥٢ تاریخنده بر مایعك طبقهٔ سطحیه‌سنی بر غشای الاستیقیه تشبیه ایلەمش ایدی . ١٨٠٥ تاریخنده یونغ آثار شعریه‌یی ایضاح ایده‌بیلمك ایچون غزلك بو فرضیه‌سندن استفاده ایتمش ایدی. فقط آثار شعریه‌یی دساتیر عمومیه تحتنه ادخال ایده‌رك بوبابده نظریات حقیقیه تأسیسی ، مشاهیر ریاضیوندن لاپلاس ایله غوس نام ذاتلره میسر اولمشدر . بونظریه‌ده رأساً (En principe) غیرقابل انضغاط (Incompressible) اولان جزئیات (Particules) سیاله مجاذبات متقابله‌نك محل ومقامی عداولنورکه، کرچه بومجاذبات، غیر معین بر قانون تحتنده جاریدر ، فقط ابعاد صغیره‌ده بربریله تنافی ایدرلر .

بوتقدیرده، بربرینه حلول ایتمش یعنی بری‌دیکرنده حل اولنمیان ایکی مایعك سطح فاصلنده اقرب قریب اولان بر نقطه‌ده بولنان برجزء فرده اوزرینه اجرا ایدیلن افعال وتأثیرات تحقیق وتحلیل ایدیله‌جك اولورسه کوریلیرکه بو افعال وتأثیرات بیننده عدم تناظر موجوددر . بناءً علیه اویله بر حالده مجاذبات واقعه تنافی ایله‌مز. بوعدم تناظر دها درین اوله‌رق تدقیق ایدیله‌جك اولورسه ، غوسك کشف ایتدیکی وجه ایله ، مایعك سربست سطحی اصغر مساحه بر شکل اخذ ایلر: کیفیت اویله جریان ایدرکه یوقاریده

بیان ایلەدیکمز وجه ایله کویا بوسطح غایت رقیق وکرلمش بر غشادن عبارت اولوب مایعك درونده ممکن اولدیغی قدرچوق اجزای فردیه سوق وادخال ایلەمکه سعی ایدر . ایشته بو صورتله ایضاحه موفق اولنورکه یوقاریده ایراد ایلەدیکمز بر تجربه‌یه نظراً سطحی غایت اینجه طوز ایله اورتولمش اولان برجیوه حمامی ایچنه برجام‌چوق صوقولدیغی وقت قرباًبعدقرب دیکر اجزای فردیه‌یی‌ده ایچری‌یه چکر، کتورر .

بویله بر غشای الاستیقی‌یه تشبیه ایدیلن بو توتر سطحانی‌نك وجودینی اثبات ایده‌جك تجارب سائره یوقاریده ایراد وبیان اولنمش‌در . غایت ضعیف کورینن توتر سطحانی قوتی غایت مهم اولان بعض آثار وجوده کتیرمکه صالح وکافی‌در . مثلا بر غرام ثقلتنده بر صو کتله‌سی ۲۰۰۰۰ میلیمتره ثخننده بر طبقه تشکیل ایتمك اوزره یاییلیر ایسه بو غشای الاستیق قیریلیه‌رق ، ۳٫۳۰۰ طونه یوکه تحمل ومقاومت ایده‌بیلیر ، حالبوکه صویك ، توتر سطحانی قوتی. یوقاریده جدولده ارائه اولندیغی وجه ایله ، هوا ایله تماس‌ده ۷۱ ، جیوه ایله ٤١٨ دینادر .

بوندن آکلاشلیرکه بویله ، کرلمش بر غشای الاستیق ، منحنی اولدیغی وقت احاطه ایلدیکی مایع اوزرینه بر ضغط وتضییق اجرا ایده‌جکی طبیعی‌در.

فی‌الحقیقه نظریةً یعنی نظری اوله‌رق حساب اولندیکه غشای منحنینك محدب جهتندن مقعر جهته طوغری اجرای تأثیر ایدن قوهٔ الاستیقیه‌سی‌که بوکا اکثریا ضغط شعری تسمیه ایدیلیر ، ایشته بوقوتك قیمتی :

$$ف = ب \left(\frac{1}{ر_1} + \frac{1}{ر_2} \right)$$ در .

بودستورده ب توتر سطحانی قیمتی (هر مایع ایچون بو قیمت حساب اولنمش ، جدولی یاپلمش‌در. بعض مایعك توتر سطحانی قوتلرینی جیوه وهوا ایله تماس اولندیغنه نظراً اشعار ایدن جدول ۵۷۷ نجی صحیفه‌ده مندرج‌در) ، $ر_1$ ، $ر_2$ غشای الاستیق اوزرنده الـنان نقطه‌ده‌کی باشلیجه انحنالری اشعار ایدر. بو دستور شویلەده افاده ایدیله‌بیلیر :

قوهٔ الاستیقیه‌نك ویا ضغط شعری‌نك ف عظمی توتر سطحانی قوتی ایله النان نقطه‌ده سطح مایعك انحنای وسطیسنك حاصل ضربنه مساوی‌در . بو دستوری لاپلاس بولدی. غوس تکمیل وتأیید ایلەدی. پلاتو غایت مهم تجارب ایله تحقیق ایتدی .

مایعاتك شکلی، سطحلری ویابونلری احتوا ایدن اجسام صلبه‌نك کنارلری اوزرنده بر دکل‌درکه بوده حادثات جذبیه‌نك برنتیجه‌سی‌در . بالخاصه مایعاتك سطحلرنده اجزای فردیه جاذبهٔ ارضیه‌دن باشقه دیکر ایکی قوته دها تابع‌درکه بوایکی قوتك حاصله‌سنه توتر سطحانی نامی ویرلمش‌در .

بو معلومهٔ جدیده‌یی بر آز تفصیل وایضاح ایدەلم . یوقاریده بیان ایلەدیکمز بر تجربه‌ده ، ایکی ایکی اوجی آچیق اولان بر بورووده صویك معلق قالدیغی مشاهده اولونمش ایدی . بو تجربه‌ده معلق قالان صویك محدب اولان سطح اسفلی ، غایت‌رقیق بر قاوچو ویا قابل تمدد دیکر بر جسم پارچه‌سی کبی عد وتلقی ایدیله‌مز‌می‌که بویله بر پارچه شیشیریلدیکی وقت توتری (tension) ضغط متحصله موازن اولسون . تجربه‌ده فرض ایتدیکمز غشای رقیقده ، بورویه معلق اولان صو قطره‌سی هر طرفدن احاطه ایدن بو غشاده بر قوت ، بر توتر واردرکه صو قطره‌سنك ثقلتنه تحمل ایدیور . تشبیه پك بجادر . کویا صو قطره‌سی غایت اینجه ورقیق بر کیسه‌نك ایچنده بورویه‌تعلیق ایدلمش قالمش ، بوکیسه کرلمش، کرلمسندن بر قوت تحصل ایتمش‌که صویك سقوطنه مانع اولیور ، ثقلتنه مقاومت ایدیور . بو مسأله‌یی دها زیاده ایضاح ایده‌بیلمك ایچون بروجه آتی بر

تجربه دها اجرا ایده‌لم . فرانسزجه U حرفی شكلنده
بر بورو آله‌رق بونك بر آغزینی غایت رقیق بر
قاوچو لوحه‌سی ایله سد ایده‌لم . بورو صو ایله مملو
اولسون . قاوچو لوحه‌سی اوزرینه هیچ بر تضییق
اجرا اولونمادیغی حالده سطحی مستوی بولنور .
شیمدی بورونك دیكر یعنی آغزی آچیق قالان قولنه
بر پستون یرلشدیره‌لم . پستون براز باصیله‌جق اولورسه،
بورو ایچنده‌كی صو اوزرینه اجرای تضییق ایدیله‌جكندن،
قاوچو لوحه‌سی شیشمكه ، محدب بر قاب شكلنی آلمغه
باشلار . اوصورتده‌كه تضییق نه‌قدر زیاده ایسه قاوچو
لوحه‌سی اوقدر قبه‌لی اولور . بو تجربه‌ده پستونی
وضع اخیرنده ادامه وابقا ایتمك ایچون اقتضا ایدن
قوته مقاوم وموازن اولان شیء قاوچو لوحه‌سنك
توتریله بومادده تحصل ایدن بر قوتدر . بو قوت
لوحه‌نك هرنقطه‌سنده ، قاوچونك تشكیل ایله‌دیكی
سطح منحنی‌یه بو نقطه‌ده مماس اولان مستوی‌ده
كائن بر خط مستقیم استقامتنده اوله‌رق اجرای
تأثیر ایدر . شیمدی پستون اوزرینه صرف
و تطبیق ایدیلن طاقتی رفع ایده‌لم . بو حالده
قاوچو لوحه صویی وپستونی رفع ایده‌رك لوحه‌نك
شیشكینلكی زائل وسطحی كالاول ینه مستوی
اولور . بونك اوزرینه پستونی یوقاری‌یه قالدیرر
ایسه‌ك ینه عین‌حادثه حصوله‌ كلیر، فقط جهتی‌مختلف :
قاوچو لوحه برسطح مقعر تشكیل ایده‌رك تقورایدر،
بوكره‌ده برتوتر پیدا ایدركه یوقاری قالدیریلن پستونی
طوتمق ایچون اقتضا ایدن قوت ایله توازن ایلر .

قاوچو لوحه یرینه صودن بر غشا فرض ایدر
ایسه‌كز ایشته غشای مایع بودركه یوقاریكی تجربه‌ده
قاوچودن اولان غشانك احكامی تماماً بوغشای‌مایع‌ده
دخی موجوددر .

الكتریق بحثنه عائد بعض عجایب آثار واردركه
انابیب شعریه‌ده قابلرك مایعات ایله تماسلرنده حصوله
كلیر . بو درلو حادثاته آثار الكتریقیهٔ شعریه
(phènomènes électrocapillaires) تعبیرایدیلیر
(بومادده‌یه مراجعت) .

آثار الكتریقیهٔ شعریه — حكمت طبیعیه.

آثار الكتریقیهٔ شعریه‌نامی ویریلن حادثات، ۱۸۷۳
تاریخنده موسیو لیپمان طرفندن كشف اولونمشدر.
بو حادثات حد ذاتنده پك مهمدر . حتی بو حادثاته
ابتناءً درکه غایت‌صحیح التقدیر، پك‌زیاده بسیط‌الانشا
بر میزان الكتریق ایجاد اولونمشدر . ناقل‌الكتریق
اولان برمایع درونینه ، بو مایعی تحلیل ایده‌میه‌جك
درجه‌ده ضعیف برجریان الكتریق ایصال اولنورسه،
الكترود (électrodes) لر اوزرنده استقطاب
(Palarisation) دینن‌حادثه حصوله‌كلیر (بومادده‌یه
مراجعت) . بو الكترودلردن بری جیوه قابی ایسه،
او وقت بوقابك شكلی ، وحائز اولدیغی توتر شعری
قوتی استقطاب ایله‌متأثر اولور (الكتریق‌بحثنه‌مراجعت) .
حكمت طبیعیه‌نك آثار الكتریقیهٔ شعریه‌دن بحث
ایدن بابنه مبحث آثار شعریهٔ الكتریقیه نامی‌ویریلیر.

موسیو لیپمان آثار الكتریقیهٔ شعریه‌دن استفاده
ایله كوچوك بر آلت محركه ایجاد ایله‌مشدر : قوتی
پك ضعیفدر . بر كردل ایچنده بولونان حامضلی
صو ایچنه طالدیرلمش ایكی ظرف یاری‌یه قدر جیوه
ایله طولدیرلمش ، وبو جیوه ظرفلرینك هر برینك
ایچنه برر انابیب شعریه دمتی طالدیریلمشدر . بو
حزمه‌لر بر بالانسیه‌نك ایكی اوجنه برر مفصل ایله
ربط اولونمشدر . هر ایكی ظرفده بولونان جیوه
درونینه دمیرتللر براقلمش دركه بوتللرده برقوموتاتور
واسطه‌سی ایله بر دانیه‌ل پیله مربوطدر . جریان
كچدیكی وقت انابیب شعریه حزمه‌لری كرك جیوه‌دن،
كرك حامضلی صودن بر تأثیر دفع كورورلركه بوتأثیر
دفعلر بربرینه مساوی‌در . فقط جریان كچدیكی

وقت بو مساواته خلل كلەرك و ترتيب مهنى اشاغى
يوقارى حركت ايدەرك بر چرخى تدوير ايدر
وقوموتاتور اوزرينه اجراى تأثير ايلركه قوموتاتوردە
جريانى جهت معكوسەيه سوق ايدر وبو صورتله
ترتيب مهنى جهت معكوسەيه حركت ايلر وبو تناوب
ايله حركت‌دوام ايلر . جهاز، ثانيەدە ايكى‌دور اجرا
ايدەبيلير .

آثار الكتريقيهٔ شعريهٔ كيميويه —
انابيب شعريەدە حصوله كلن آثار الكتريقيهٔ كيميويەيه
اطلاق ايديلير . (الكتريق بحثنه مراجعت) .

آثار عتيقه اس . (تر . اص .) . اسكى زمانلرك صناعتندن بزەقالمش اولان
مبانى خرابەلرى ، آبدەلر ، خانه اثاثى ، اسلحه ،
او و دكان ادواتى والحاصل اسكى زمان ايشلرندن
اولوب بزدن‌اول ياشامش اولان ملتلرك موضوعاتى،
عقائدينى، عرف وعادت وتعاملاتنى بيلمك واوكرنمك
تحصيل اولونمغه لايق اولان هر درلو اشيا : روما
آثار عتيقەسى . ايران آثار عتيقەسى . آثار عاديه
(عاد وعادى مادەلرينه مراجعت)

آثار عتيقه (علم) — (Archéologic)
— علوم . علم آثار عتيقه فرانسزجه آركه اولوجى
تعبيرينك ترجمەسيدر . آركه اولوجى كلمەسيدە يونانجه
عتيق معناسنه اولان آركەئوس لفظيله علم، كلام ديمك
اولان لوغوس لفظندن تشكيل وتركيب ايدلمش بر
اصطلاحدر . بومعنايه نظراً آركەاولوجى ازمنهٔ قديمەيه
تعلق ايدن بالجمله خصوصات ومعلوماتى احتوا ايلەمك
ايجاب ايدر : السنه ، اديان ، صناعات ، صنايع ،
مؤسسات وموضوعات مدنيه ، اخلاق وعادات هپ
اوعلمه موضوع اولوركه بونلر كرك آثار مؤلفەدە
تحصيل ايدلسين، كرك آثار مصورەدە (منحوتات،
نقوش) مطالعه ايدلسين . آركەاولوجى ، آثار و
صنايع بديعەنك ويرديكى معلوماتى تاريخه تطبيق
ايدر، آثار ادبيەدن اقتباس ايديلن ايضاحاتى آبداتك
تفسيرينه صرف ايلر . بو تعريف واسعه كوره آركه
اولوجى مقصد وغايتى ماضى‌يى، تكميل صور واشكالى
ايله ، كرك اصل تاريخدە ، كرك موضوعات
ومؤسساتدە ، ادبياتدە ، اخلاقيات وبديعياتدە احيا
واعادە‌ايلەمكدن عبارت اولور. ايشته بومعنادن‌دركه
قديم يونانيلر، برمملكتك، صورت عموميەدە‌اولەرق،
اذكار عتيقەسنى جمع وتدوين ايدن كسانه عتيقەجى ،
آنتيقەجى وآركەاولوغ نامنى ويررلر ايديلر . يونان
مورخلرندن آليقارناس (شيمديكى بودروم) لى
دەنيس رومانك اصول تاريخيەسنه عائد اولەرق
تأليف ايلەديكى كتابه آنتيكيتاس يعنى عتيقيات نامنى
ويرمش‌دركه بو كتابدە رومانك ادوار اوليەسندن
بدء ايله ، قبل‌الميلاد ٢٦٦ تاريخنه قدر جريان ايدن
احوال تاريخيەسنى درج ايلەمش ، رومايلرك عقائد
دينيەلرى ، مؤسسات مدنيەلرى حقنده معلومات مهمه
جمع ايتمش‌در . ينه مورخلردن فلاويوس ژوسف
تاريخ يهودە دائر يازديغى اثره او نامى ويرمش‌در .
زمانمزدە آركه اولوجى تعبيرينك معناسى دها
زيادە مقصوردر . بو علم، تحديد حاضرينه نظراً
ازمنهٔ قديمەدن قالان آبدات مصورەنك تفسير وايضاحنه
تخصيص اولونمش‌در . بو صفت ايله ، آركەاولوجى
علوم تاريخيەنك برشعبەسى عداولونور. اصل علم تاريخ ايله،
فيلولوجى‌يى كندى موضوعى خارجنده براقەرق يالكز
صناعات رسميەنك محصولى اولان آثار قديمەيى ايضاح
وافهام ايلەمشغول اولور. مثلا خط وكتابت ايله بونك
تحولاتى تحصيل وتدقيق ايدن كمسه برآركه اولوغ‌در.
لسانى، لسانك تحولاتى مطالعه ايدن بر آدم آركه
اولوغ‌دكل‌در. آركه اولوجى دين‌علمى، تاريخ‌صناعات
ايلەدە لبس ايتمەملى‌در . برى آبداتى تعريف ايدر،
معناسنى ويرر ، دورنى تعيين ايدر، وثاقتنى اثبات

ایلر؛ تاریخه ایده‌جکی خدمت ومعاونتی اظهار وترویج ایدر ؛ دیکری، بتون آبداتی درجه درجه صفحات متعاقبه‌سنی کوسترمك ایچون هیأت مجموعه‌لرنده احاطه ومطالعه ایلر ، عصراً بعد عصر صناعات رسمیه‌نك ترقیات وانحطاطاتی، علم حکمت بدایع نقطهٔ نظرندن قیمتلرینی تقدیر و هر عصرده ، وهر قومده اوصاف فارقه‌لرینی تعیین ایدر والحاصل مختلف مسالك فنی بربرندن تمییز ایده‌رك بالخاصه بدیعه‌كارانك تراجم احوالنه علاقه‌دار اولور. معمافیه تاریخ، فنون آرکه اولوجی‌یه مقتضی بر معرفتدر .

آرکه اولوجی آبدات مشکله‌نك معرفتی اولمق اعتباری ایله ایکی قسمه تفریق ایدیله‌بیلیر : بری آبدات بدیعه‌دن (معمارلرك ، نحاتلرك ، نقاشلرك آثاری) دیکری اسلحه واوانیٔ بیتیه‌دن بحث ایدر.

آرکه اولوجی موضوعنه عائد اولان تتبعاتده ، دیکر بعض علومك مظاهرتنه محتاجدر : فنه، صنایعه متعلق معلومات عمومیه ، تاریخ قدیم ، تنقید فنون، تاریخ‌فنون، وصنایع آرکه اولوجی‌نك استغنا ایده‌میه‌جکی معارف جمله‌سندندر . فقط آرکه اولوجی‌ده بالمقابله بو علوم مختلفه‌یه اعادهٔ خدمات ایدر. تاریخك ضبط ایده‌مدیکی ادوارك احوال مدنیه‌سنی تأسیسه ، عادات بیتیه‌نك حسن تفهمنه ، شهادات ادبیه‌نك تنقید وتفتیشنه یاردم ایلر .

آرکه اولوجی‌یه اك‌زیاده خدمت ومظاهرت ایدن علم،تاریخ فنوندر. علم آثار عتیقه ارکانندن «شارل لونورمان» بو علمه متعلق نشر ایدیلن رسالهٔ موقوته‌نك بر نسخه‌سنده دیورکه : «تاریخ فنون هر نوع آرکه اولوجی‌نك اساسیدر . آثار عتیقه ساحه‌سی واسع بر تقسیمخانه‌یه بکزرکه بونك کوزلرینه، آثار عتیقه‌یی بولندقجه نظر صحیح وامین ایله توزیع ایلملی‌در. بر شخصده اك متین ، اك پارلاق اوصافی جمع ایلمك ایچون قریحهٔ خیالکزی توکنجه‌یه قدر اوغراشیکز ، اویله بر شخص تصور ایدیورسکزکه بونده تجربهٔ اشیاء، تجربهٔ کتب بوایکی بیوك مزیتده واضح ومکمل بر صورتده موجود . مدت مدیده‌دن بری ادبیات مصنفه (Littératures clssipue) نك کتبخانه‌لر طولوسی آثارینی تتبع ایله‌مکه آلیشمش ، موزه‌لری بیلیور ، قفاسی موزه‌لرك جانلی بر فهرسی، بو قدر ملکه ومعلومات هیچ بر ایشه یارامازه اکر تاریخ فنون یالکز کتابلرده اوقونمش ، مؤاخذه مرتبهٔ ثانیه‌ده براقلمش ایسه ، سز بویله بر آدمك آرکه اولوجی‌یه استعدادینی تجربه ایتمك ، آکلامق ایسترسه‌کز اهل‌وقوفدن برقاچ آنتیقه‌جی حضورنده، ایسترسه‌کز جاهل فقط مجرب اولسون ، امتحان ایدیکز ، آرکه اولوغ اولمق ایسته‌ین نامزده بر سوری آثار عتیقه ابراز ایده‌رك بو طوپ یکون ایچنده رومی بر اثری یونانی ویا قبطی بر اثردن تمییز ایتسین . آثار عتیقهٔ هندیه‌یی آثار عتیقهٔ چینیه‌دن تفریق ایدن اوصاف وعلائمی تعیین ایله‌سین . اثر آسیانك‌میدر؟ ایتالیانك مالیمیدر؟ کوسترسین. بویله بر امتحانده موفق اولورسه اونامزدده آرکه اولوجی‌یه حقیق براستعداد بولندیغنه حکم ایدیله‌بیلیر. یوقسه یوقاریده تصور ایله‌دیکمز ، مزیاتنی توصیف ایتدیکمز آدم ظریف بر مورخ ، دقیقه شناس بر فیلولوغ ، آثار عتیقه‌نك ماهر بر جامعی اوله‌بیلیر ؛ فقط قطعیاً آرکه اولوغ اوله‌ماز . »

ایشته بو صورتله ادراك ایدیلن آرکه اولوجی‌ده، علوم تاریخیه‌نك جمله‌سندن زیاده ذوق اقتضا ایدر . منتسبی اولان کسه‌ده آثار عتیقه‌دن معنا استخراجنده تام برنفوذنظر لازمدر. زمانمزده آنتیقه‌جی یاخود آنتیقه شناس ایله آرکه‌اولوغی یعنی آثار عتیقه عالمی بربرندن تفریق ایدرلر . ینه « شارل لونورمان » دیورکه : «زمانمزده آرکه‌لوغ دینن ذات ، ازمنهٔ قدیمه آنتیقه‌جیلری زمانمزده‌کی حقیق وجدی آرکه اولوغلر کبی

ایدیسه . الیوم آنتیقه‌جی وآرکه اولوغ تعبیرلری لسان‌ده تداول ایدیور. فقط آره‌لرنده معناجه بللی بر فرق واردر . بر آنتیقه‌جی آثار عتیقه‌یی فهم ایدن آدمدن زیاده جمع ایله‌ین کمسه‌در. بر آنتیقه‌جی ذوق وتلبس ملکه صاحبی اولدیغی حالده درایتدن مستغنی اوله‌بیلیر : موسیو ا . دوران‌که جمع ایتمش اولدیغی آثار عتیقه قوللکسیونک ثروتی ، حسن انتخابی ایله معروف بر ذات‌در . اعلا بر آنتیقه‌جی اوله‌رق تلقی ایدیله‌بیلیر . لکن آرکه اولوغ صفت وصلاحیتنه حق یوقدر » . آرکه اولوجی‌نك اهمیت علمیه‌سی زمانمزده پك پارلاق بر صورتده ظاهر وثابت‌اولدی، بیوك بیوك موفقیات ایله تأیید ایله‌دی. رسم‌واثری همان سیلنمش اولان مدنیات قدیمه آرکه اولوجی سایه‌سنده احیا، تاریخه اعاده اولندی . ینه علم آثار عتیقه سایه‌سنده‌درکه پاکلش ضبط ایله‌دیکی وقایع ، مرور اعصار ایله تحریف ایدیلن روایات تصحیح وحال‌حقیقیلرینه ارجاع قلندی. آرکه‌اولوجی، دائرهٔ معرفتی توسیع ایتدکجه ماضی اولدیغی کبی تعین ایدیور ؛ حقایق تاریخیه حجج صحیحه ایله تبین وتحقق ایله‌یور . بونك ایچون‌درکه بو علمك توسیع وترقیسی ایچون هر طرفده تتبعات اجرا ایدیلیور ، برك اوستی ، آلتی کمال اهتمام ودقت ایله تحری اولنیور. بو یولده میلیونلر خرج ایدیلیور . تاریخك نظرندن پنهان قالمش اولان احوال ماضیه ، کوائن قدیمه یکیدن ساحهٔ تاریخه چیقاریلیور . حقیقت شو صوك زمانلرده علم تاریخك آثارعتیقه علمندن ایتدیکی استفاده کوز اوکنه کتیریله‌جك اولورسه بو علمك اهمیتی نظر تفحص اوکنده پك جلی بر صورتده تظاهر وتعالی ایدر .

آرکه اولوجی‌نك اهمیت علمیه‌سی کبی اهمیت صناعیه وبدیعه‌سی‌ده قابل انکار دکل‌در . آثار عتیقه‌نك معرفتی سایه‌سنده‌درکه صنعتده حسن اك قدیم ، اك بسیط اشکالنده مطالعه اولنه‌بیلدی . صنعت بدیع نقطهٔ نظرندن بو آثارك مطالعه‌سی هر دورده ، هر قوم‌ده حس بدیعی‌نك ، معنای حسنك تجلیاتنی اظهار ایده‌رك زمانمزده تربیهٔ صناعیه‌نك تمنیسنده پك بیوك یاردم ایله‌دی. آثار اولین، متأخرینه نمونه اولدی.

آرکه‌اولوجی یاخود علم آثارعتیقه برعلم جدیددر. بو کون آثار عتیقه‌یه ویریلن معنایه کوره قدما بو آثارایله‌توغل ایتمدی. واقعا یونانیلر، رومالیلر وسائر بعض اقوام آثار عتیقه‌یه مراق ایتدیلر. فقط بونلره تحف وتفاریق صناعیه نظریله باقارلر ، یالکز قیمت بدیعه‌لرینی تقدیر ایدرلر ایدی . یوقسه بو آثاردن معلومات تاریخیه استنباط ایلمك ، آثار عتیقه‌دن مدنیات قدیمه‌یی استدلال ایتمك خصوصلری نه یونانیلرك ، نه روما لیلرك ذهنلرینی اشغال ایتمدی. علم آثار عتیقه، اوروپاده تجدد علوم وادبیات دورندن بدء ایدر. ایتالیامشاهیر شعراسندن دانت ایله پترارق قدیم ال یازیلری آرادقلری صیراده بر طاقم محکوکات عتیقه الده ایتدیلر . باخصوص پترارق‌ده مادالیا مراق‌ده وارایدی. بوارالق ایتالیاده فن تصویرك نظریه‌سی تعقل اولندیغی بر صیراده بعض اسکی رسم وتصویر آثاری بولندی . ١٥٠٦ تاریخنده صنعت قدیمه‌نك قیمتلی منحوتاتندن اولان لائوقون جمله‌ٔ تماثیلی کشف اولندی. رافائل ، میکل آنج منحوتات قدیمه‌یی احجار محکوکه‌یی، یونان،روما معماریسنك‌بیوك خرابه‌لرینی تحصیل ومطالعه‌یه باشلادیلر . فقط بو تتبعات ومطالعات هپ صنعت نقطهٔ نظرندن اجرا ایدیلیورایدی، مدیجیلر فلورانسه‌ده ایلك‌دفعه اوله‌رق عمومی برآرکه اولوجی درسی احداث ایله‌دیلر. ایشته آرکه‌اولوجی‌نك برنجی دوری بودر. ایتالیابدیعیونك استادلرینك دوری‌که آثاربدیعهٔ عتیقه‌یی بالخاصه صنعت وفن نقطهٔ نظرندن تدقیق ومطالعه ایله تمیز ایدر . هنوز آرکه اولوجی‌نك خدمت اصلیه‌سی ، وظیفهٔ

حاضره‌سی تقدیر اولنـه‌میور . آرکه اولوجی نك ایکنجی دوری ایسه آنتیقه‌جیلق دوری‌در . بو دور اون یدنجی عصری و اون سکزنجی عصرك نصف اولنی احتوا ایدر : بودورده فرانسه قرالی « محکوکات وادبیات » آقاده‌میسنی تشکیل ایتدی . سیاحین، آثارعتیقهٔ یونانیه‌یی نیش ایتمکه یعنی یرآلتندن چیقارمغه باشلادیلر. مشهور آنتیقه‌جیلردن لیون لی‌سپون (١٦٤٧ـ١٦٨٥) انکلیزسیا جی‌وه‌لر ـ (٦٥٥ ١٧٢٤) آلمان علماسندن ارنثی (١٦١١ـ١٦٥٧) فرانسز رهبانندن مونفوقون (١٦٤٥ ـ ١٧٤٢)هپ بو دورده علم آثار عتیقه‌یه خدمتلری سبقت ایدن ارباب معرفتدرکه بونلر یونانستانه ، ایتالیایه سیاحت وبو یرلرده کشت و کذار ایده‌رك بر چوق آثار عتیقه جمع و تلفیق وخیلی محکوکات استنساخ ایده‌رك عودت ایله‌دیلر آرکه اولوجی‌یه مواد کثیره استحضار ایتدیلر . ینه بو ایکنجی دورده‌درکه وقتك معارفشناسانندن غراو یوس (Trésor del' antiquité d'Italie) یعنی (خزینهٔ آثار عتیقهٔ ایتالیا) نام اثرینی (١٧٠١ ـ ١٧٢٣) ، غرونوویوس یونان آثارعتیقه‌سی خزینه‌سی نامیله متعارف اولان مجموعه‌سنی، غراویوسك اثرینه تتمه اولمق اوزره (آثار عتیقهٔ رومیه خزینه‌سی) عنوانلی کتابنی نشر ایتدی . دیکر بعض مؤلفلر دخی بوقبیلدن خیلی آثار تألیف ایتدیلر . بو اثرلرده آثار عتیقه‌نك تکمیل اقسامنه، باخصوص یونان وروما آثار عتیقه‌سنه متعلق معلومات واسعه موجود ومندرج ایدی .

والحاصل آرکه اولوجی‌نك اوچنجی دوری‌که اصل دور علمی بودر . المانیا آثار عتیقه علماسندن « ونکلمان » ك مساعی وتدقیقاتی ایله بدء ایدر : بو ذاتك دهای علمیسی، صنعت وفنك علم آثار عتیقه ایله اتحاد واشتراکنی تحتیم ایله‌یه‌رك آرتق علم آثار عتیقه خدمت وظیفه‌سنی ادراك ایتدی ، هدف وغایتنی تعیین ایله‌دی. اوبله برهدف وغایتکه اعصار قدیمه‌ده مدنیتك سیر وحرکتنی ، انحنای انکشافنی هر صورت ایله تعقیب ایله‌مکدن عبارت. آبدات کثیره، موزه‌لرك تأسیسی، قوللکسیون مراقی، مواد ووسائط تحصیله‌یی تزیید ایله‌دی. علم آثار عتیقه منتسبیننده‌ن قونت قایلوس اعصار مختلفه‌نك مالی اولان آبداتی تاریخ صیراسیله ترتیب وتنظیم ایتدی . مورحلیلی تصنیف محکوکات ایچون بر قاعدهٔ تکلیف ایله‌دی . اکهل ایله تاش نام ذاتلر مادالیالره متعلق اولان علم آثار عتیقه شعبه‌سنی ، قواعد اساسیه‌یه ، انحای علمیه‌یه توفیقاً تنظیم ایتدیلر . باسه‌ری ایله ، دامپسترا رومانك تأسیسندن مقدم ایتالیاده موجود اولان لهجه‌لری ، آبده‌لری بولمغه ، احیا ایتمکه صرف مساعی ایله‌دیلر . بوصیراده هرکولانوم، پومپه‌ی بلده‌لری بولندی . بونلر علم آثار عتیقه ایچون مهم برر دفینه اولدی. راهب بارته‌له‌می یونانستان قدیمده پریکلس دورینی احیایه چالیشیور ایدی . ژوئه‌غا ، مصر قدیم جاده‌لرینی یر آلتندن چیقارمغه باشلادی. بوندن طقسان سنه اول مصره کلن بعض علم آثار عتیقه اربابی بو قطعه‌ده مهم تحقیقات اجرا ایتدیلر . قیمتلی کشفیاته موفق اولدیلر ؛ علمه مواد جدیده تدارك ایله‌دیلر . شامپولیون خط بربائی‌یی اوقومغه، منبی بر لسانی ، دنیاده هیچ کیمسه‌نك بیلمدیکی بر یازی‌یی اوقومغه موفق اولدی ؛ بنی بشرك چوقدن بری اونوتمش اولدیغی احوال ووقایعی یکیدن اوکرندی. مصر قدیم تاریخی تجدد ایله‌دی ؛ قرون خالیه املا اولندی .

علم آثار عتیقه‌نك موادی اعصار قدیمه‌یه متعلق اولان آبدات مشکله ، اوانی و اشیای مصنوعه‌درکه اعصار سالفه‌نك نتیجهٔ تخریبندن قورتیله بیلدیکی قدر ، ادوار سالفه‌نك وقتیله مدنیتنه دلیل اولدیغی ممالك واقوامك هر درلو احوال ووقایعی بزه نقل وحکایه

ایتمك اوزره اوته‌ده بری‌ده ارض اوزرنده پایدار قالمش ، یا زیر زمینه باتمش اولان آثار صنعت‌دن عبارت‌در. اوت ادوار قدیمه‌نك مدنیتنه دلیل اولان بو آثار فن وصنعتی ادراك ومعنالرینی استخراج ایله‌مك ، دلیلدن مدلوله انتقال ایله قرون عائده‌یی تکمیل‌مدنیاتی ایله اعاده واحیا ایتمك ایشته علم آثار عتیقه‌نك اك مهم وظیفه‌سی بودر . فقط بو آثاری اوقومق، معنالرینی چیقارمق، مدلوللرینی اولدیغی کبی تعیین ایله‌مك قولای بر ایش دکل‌در . علم آثار عتیقه‌نك موادینی تشکیل ایدن بو آثار ایکی وجه ایله معنی‌داردر : یا صرف شکل وهیئتی اعتباری ایله ، یا حاوی اولدیغی خطوط ومسمومات اعتباری ایله

برنجی وجهه کوره آثار عتیقه‌یی اوقومق ، شکل وهیأتلرندن محصولی اولدیغی زمانك، منسوب اولدیغی امتك صنعتنه ، صنعتده‌کی استعداد وحذاقتنه انتقال واستدلال اولونور . شکلده حسنك رتبهٔ تجلیسنه اطلاع ایدیلیر . ایشته آثار عتیقه‌دن برهیکل نظر تماشایه معروض . بونك شکل وهیئتی معاینه ایدیله‌رك اعمال واجراسنده مشاهده ایدیلن درجهٔ نقص وکمال او وقت صنعت نحاتك، بو معرفتك نه‌حالده بولوندیغنی ایما ایدر . بونی نحت ایدن ، دوزن هنرورك بضاعه‌سنه، اوزمان فن نحتك حال وشانه استدلال ایدیلیر. بو ایشده صانعنك طاقت بدنیه‌سی، قوللاندیغی ادواتك قوتی تخمین اولونور. فقط بو استدلال وتخمینده اصابت ایده‌بیلمك ، اولدقجه صحیح بر حکم ویره‌بیلمك ایچون صنعت اعماله وقوف وبو صنعتك انحا وقواعدینه اطلاع لازم‌در. یوقسه خطا محقق‌در. بونك ایچون‌درکه، فن اعمال علم آثار عتیقه‌نك معاونی اولان علملردن عد اولونمش‌در ،

ثانیاً شکل وهیأت بر واسطه‌دن عبارت‌در. یعنی انسان مرامنی الفاظ ایله ، اصوات ایله ، حرکات ایله اظهار، باطندن ظاهره اخراج ایله‌دیکی کبی اشکال ایله‌ده تعبیر وافاده ایده بیلیر . شکل دخی وجه کبی افاده‌ده دلائل طبیعیه‌دن‌در. هرکسك فهم ایده بیله‌جکی بر لسانك الفباسی‌در. ایشته هنروران انسانك حرکات وجهیه‌سنی، اوضاع بدنیه‌سنی شکل ایله تقلید ایده‌رك، بو حرکات واوضاعك طبیعی اوله‌رق دلالت ایله‌دیکی حالات وجدانیه‌یی کیفیات نفسانیه‌یی تعبیر وافاده‌ده قاصر دکل‌درلر. ایشته صنعت نحت‌ده، هیکلتراشلق‌ده عبارت بودر .

بناءً علیه آثار قدیمهٔ منحوته‌نك ایکنجی وجهه ایله مطالعه‌سی‌ده زمانك حسیات وافکارینی ، احوال روحانیه‌سنی،معنای حسنك صورت ادراکنی ، استنباط ایله‌مك طریقی واقع‌در . فقط بونك ایچون‌ده فنون بدیعه‌یه،حکمت بدایعه وقوف وانتساب ایستر. بوجهتله فن بدایع‌ده علم آثار عتیقه‌نك معاونلرندن‌در .

فنون بدیعه‌نك علم آثار عتیقه‌یه تعلق ایدن بر نوعی‌ده رسم ونقش‌در . بوراده هنرور ، نحاتك ماده‌یه ویردیکی صورت ومعنایی الوان ایله ابراز ایدر. منحوتات کبی نقشلرده‌ده، رسملرده‌ده صورت ومعنی ملاحظه ایدیله‌بیلیر : علم آثار عتیقه یالکز بو ایکی نوع آثار قدیمه‌یی نظر مطالعه‌یه آلیرکه تعبیر واحد ایله جمله‌سنه آبدات مشکله نامی ویرلمش‌در . کرك منحوت اولسون، کرك منقوش اولسون .

آبدات مشکله‌یی ایکنجی وجه ایله اوقومق بو آبدات اوزرنده محفور ویا منقور اولان حروف و خطوطی قرائت ایده‌رك دلالت ایله‌دیکی معانی‌یی استخراج ایله‌مك طریقی‌در . معلوم‌درکه خط وکتابت‌ده هم دلائل وضعیه استعمال ایدیله‌بیلیر . بو جهتله رسم خطك انواعی واردر . خط طبیعی‌ده افاده ایدیله‌جك اشیانك تام ویا ناقص بر صورتده رسملری یاپیلیر . ایشته خط صوری بودرکه خط ابتدائی اولمق اوزره قبول ایدیلیور . فقط بوخط، اشیای مادیه‌یه منحصر کبی‌در . اشیای مادیه بیننده ادراك ایدیلن نسبتی

افاده ایلەمك خارجده مادەسی ، بناءً علیه تخییل وترسیمی قابل اولمیان معانی‌یی بوخط ایله یازمق ناصل ممکن اولور. بونك ایچوندرکه خط صوری‌ده معنای نسبت یعنی افعال انسانك بعض حرکات بدنیه‌سنی اشیانك بعض کیفیاتنی تصویرایله، معانیٔ مجرده ایسه تشبیه ومجاز وطریقیله ابراز اولنور . فقط بودرلو ابرازاتده دلیل ایله مدلول بیننده‌کی علاقه ظاهر وسهل الادراك اولمادیغی حالده (که اکثریا بویله‌در) خطصوری‌نك بوایکنجی نوع ابرازاتی‌دلائل وضعیه‌یه تقرب ایدر . کوریلیورکه آبدات منحوته اوزرنده منقوش اولان خط طبیعی‌یی اوقومق خیلی مشکل برایش‌در. ایشته مصرقدیم‌ده فراعنه‌دوری آثارندن اولان‌آبدات اوزرنده منقوش اولان خطوطی‌اوقومق ایچون آدمیت زمانمزه قدر انتظار ایله‌مش‌در . ذاتاً خط قبطی صرف خط صوری‌دن‌ده عبارت دکل‌در، مختلط‌در.

آثار قدیمه اوزرنده بولنان خطوط الفبائیه‌نك ایسه قرائتی دها مشکل‌در. چونکه بوخطك استعمال ایلدیکی دلائل کاملاً وضعی‌در. ایشته بوخط قدیم‌که الفباسی مجهول ، بولسانی ، بو خطی بیلن قالمامش ، انسانیت پك اسکی بر زماندن‌بری او لسانی ، اوخطی اونوتمش بویله برلسان اوزره‌یازلمش اولان‌خطوطی، یازیلری اوقومق نه‌قدر مشکل بلکه غیرممکن، فقط علم بویله بر مشکلی‌ده اقتحام ایدیور . علم آثار عتیقه‌نك مواد ومنابعندن بری‌ده ایشته وقتیله برحادثهٔ تاریخیه‌نك تأیید خاطره‌سی ، ادامهٔ ذکری ایچون ابدان اوزرینه ، مادالیالر اوزرینه، طاش پارچه‌لری اوزرینه حك ایدیلن یازیلردرکه بونلره محکوکات ویا موسمات تعبیر ایدیلیر .

کوریلیورکه محکوکات نامی ویریلن بویازیلر حقیقتده وثائق تاریخیه‌دن باشقه بر شی دکل‌در. علم آثار عتیقه‌دن زیاده علم تاریخه عائد اولمق ایجاب ایدر . بونلرك اکثریا آثار عتیقه‌یه داخل اولان آبدات مشکله اوزرنده بولنمسی ، بناءً علیه آبدات مذکوره‌یه نسبت وتعلق وبونلردن معنا استخراجی آرکه‌اولوجی‌یه اضافتی درکار اولان بر علم مخصوصه توقف ایله‌مسی جهتی ایله علم آثار عتیقه موضوعی میانه ادخال اولنمق طبیعی‌در.

ایشته علم آثار عتیقه‌نك موادی آبدات‌مشکله‌دن، محکوکاتدن عبارت اولور : آبدات مشکله‌ده آثار معماریه (مبانی ومنحوتات معماریه)، تماثیل‌وهیاکل، اوانیٔ بیتیه، مادالیالر ایله نقوش وتصویردن عبارت‌در.

محکوکات آبدات مشکله اوزرنده موجود اولان آثار خطیه‌در .

فقط علم آثار عتیقه‌نك موادینی لایقیله تعیین وتحدید ایله‌مك ایچون درجهٔ قدمی‌ده نظر اعتباره آلمق ایجاب ایدر. آبدات مشکله آثار عتیقه‌دن عد اولنه‌بیلمك ایچون قدمی نه‌قدر اولمالی‌در. طبیعی‌درکه بزه یاقین اولان بر دورك او قبیل اثرلری بزم ایچون آبداتدن اولسه‌ده ، بالطبع آثار عتیقه عد ایدیله‌مز . آبده (بومادەیه مراجعت) طول زمان قائم ودائم اولان آثاردرکه بر شیئك تأیید ذکری ایچون رکز واعمال ایدیلیر. اسکی بر زماندن قالمش اولان آبداتك بزه‌یعنی زمان حاضره نسبت ایله آثار عتیقه‌دن عد اولنه‌بیلمسی ایچون بو آبداتك منسوب اولدیغی زمان قدر قدیم اولمق ایجاب ایدر. مثلا ایکی اوچ عصرلق بر آبده آثار قدیمه‌دن معدود اوله‌رق آرکه اولوجی‌نك موضوعنی تشکیل ایدن موادن صاییله‌بیلیرمی؟ احتمال‌که زمان حاضرده احداث ونصب ایدیلن آبدات، آتی‌ده برزمان ایچون، فقط بوزمانده آثار عتیقه‌دن اوله‌بیلیر. شو حالده مسأله بزم ایچون بو زمانده علم آثار عتیقه نه زمان باشلاملی ، نه وقته قدر حکمی جاری اولملی ؟ ایشته بودر . علم آثار عتیقه‌یه قدم زمانی جهتی ایله مبدأ تعیین ایله‌مکه

حاجت يوقدر. بر يوزنده ايلك آثار بشريه‌نك وجود بولمغه باشلاديغى زمانه قدر نظرنى سوق ايده‌بيلير، تاريخك واصل اوله‌مديغى ازمنهٔ اولانك احوال تاريخيه‌سنى، امور مدنيه‌سنى بولوب چيقارمق علم آثار عتيقه‌نك اك بيوك املى‌در. ايشته قبل التاريخ اولان ادوار آدميتك برعلم آثار عتيقه‌سى واردركه بوكا علم آثار قبل التاريخ عنوانى ويريلير . بو علم تاريخك ظهورى ايله علم آثار عتيقه‌نك وظيفه‌سى ينه دوام ايدر. تاريخك ضبط ونقل ايده‌مديكى ، اونوتديغى اخبارى كشف وتصحيحه خدمت ايدر . علم آثار عتيقه‌نك علم تاريخ ايله مشترك اولان نوعى، بزه دها طوغريسى زمانمزه نسبت ايله، ادوار تاريخيه‌يه قياساً تقسيم ايدرلر: قرون اولايه مخصوص اولان علم آثار عتيقه قرون وسطايه متعلق اولان علم آثار عتيقه (Archéologie de moyenâge). ايشته بوصورتله علم آثار عتيقه‌نك زمانمزه نسبت ايله دور اخيرى ، انجام معرفتى تعين ايديوركه قرون وسطانك نهايتى. ديمك علم آثار عتيقه‌ده بالخاصه موضوع بحث ومعرفت اولان آبدات مشكله قرون اولى قرون وسطانك مالى اولان آثار قديمه اولمق ايجاب ايديور .

علم آثار عتيقه‌نك طريق تأسيسى . — هر علمك برطريق تأسيسى وتشكيلى واردركه بوكا مراعات ايله او علم، علم اوله‌رق تدوين ايديلير. علم آثارعتيقه‌نك طريق تأسيسى نه‌در ؟

علم آثار عتيقه‌يه تطبيق ايديلن طريق وعلم مشاهده‌نك جمله‌سنده اتخاذ ورعايت ايديلن تحول تحصيلدن عبارت‌در . علم آثار عتيقه اربابى بر آبده‌يى اولا مشاهده ايله اوصاف فارقه‌سنى تقدير وتحقيق ايدر. ثانيا بو آبده‌يى همجنسى اولان ديكر آبدات ايله مواجهه ومقايسه ايده‌رك تحصيل ايله‌ديكى آبده‌نك ياپيلديغى دورى،واعمال اولنديغى اسلوب صنعتى تعيين ايلر. بوندن باشقه آثار ادبيه‌ده، آثار عتيقه‌دن بو شيئك ايضاح وتفسيرينه يارايه‌جق اولان متونى تحرى ايله‌مك وبوصورت ايله ماضئ قديمك معرفتى ايچون او شيئك اعطا ايله‌ديكى معلومات جديده‌يى تجسم ايتديرمك اقتضا ايدر . يالكز آثار عتيقه‌يى مفرداً مشاهده وتصوير ايله‌مك، بربرينه مقايسه‌ايله آره‌لرنده اسلوب صنعت ، زمان اعمال كبى مناسبات متقابله‌يى تعيين ايتمك كفايت ايتمز آبدات مشكله‌يى آثار ادبيه ايله تفسير وايضاح ايله‌مك ايجاب ايدركه بو ايكى علم يعنى علم آثار عتيقه ايله علم تاريخ بربريله همدست وفاق اوله‌رق ماضى‌نك اولديغى ، كچديكى كبى احيا واعاده‌سنه موفقيت حاصل اوله‌بيلسين. بناءً عليه آثار عتيقه‌يى آثار ادبيه ايله‌ده مواجهه ومقايسه ايله‌مك، آثارادبيه‌ده كوريلن معلوماتى آثار عتيقه‌ايله تصحيح وتكميل ايتمك، آثار عتيقه‌يى مطالعه ايله استدلال اولان معلوماتى تفسير وتأييد ايده‌جك متون ادبيه تحرى‌ايله‌مك آثار عتيقه علماسنك سلوك ايده‌جكلرى موفقيتلى بر طريق تحصيل‌در : مشاهده ، تصوير ، تصنيف (اسلوب ، زمان اعتبارى ايله)، مقايسه ايشته بوعلمك طريق تحصيلى. بوطريق ايله استحصال ايديلن معلوماتك موثوقيتنه اعتماد ايديله‌بيلير .

حقيقت بوطريق‌تحصيل، بونحو علمى سايه‌سنده‌دركه آركه اولوجى عصر اخيرده علم تاريخك تجديدينه‌موفق اولدى . آدميتك قبل التاريخ دينن احوال اوليه‌سى ، ترووا محاربه‌سندن اول يونانستانك تاريخى ، يونان وروماليلرك ورودندن مقدم غاليا (شيمديكى فرانسه واسپانيا) قطعه‌سنك تكميل تاريخى ديكر بعض امتك ماضئ بعيدلرينه متعلق اولان كشفيات تاريخيه هپ علم آثار عتيقه‌نك همتى دكلمى ؟

بوندن باشقه ، اول نه قدر متون وار ايدى‌كه بونلردن ياهيچ استنباط ايديله‌مز وياماندرجاتى ياكلش برصورتله تفسير ايديلير ايدى . بونلر آبدات مشكله ايله مقايسه ايديله‌رك ظلمت و ابهامدن قورتارلدى .

تاریخ وقوم ومملکت اعتباری ایله کوزل بر طرزده تصنیف ایدیلن تمثاللرك ، صورتلرك مشاهده‌سی؛ امم ماضیه‌نك ، اقوام قدیمه‌نك بعض عادات و احوالنه دائر اك مفصل وموضح یازلمش اولان آثار ادبیه‌دن زیاده ومکمل معلومات‌وردیکنی کیم انکار ایده‌بیلیر. نحو تحصیلی سایه‌سنده‌درکه علم آثار عتیقه تاریخه پك لزوملی برعلم اولدی؛ اوقدر لزوملی‌که بوعلم‌دن استغنا ایدن بر مورخ ماضی حقنده استحصال معلومات ایده‌جك فیضلی برمنبع‌دن محروم اولور . باخصوص آدمیتك حیاتنده بعض ادواره دائر شهادات محرره ، آثار تاریخیه بسبتون مفقوددر . بودورلرك مدنیتنی یکیدن تشکیل، تاریخه ضم ایله‌مك ایچون او دورلرك بزه براقدیغی آثار مادیه‌یه مراجعت ایله‌مکدن باشقه چاره‌وارمی‌در. هله نقلیات تاریخیه‌یی هردورك براقدیغی آثار مادیه ایله تأیید و تصحیح ایله‌مك نه قدر مهم برمسأله‌درکه بونی بزه طریق تحصیلی ایله ینه علم آثار عتیقه تأمین ایدیور.چونکه آثار، افعالی تصویر ایدر، کتب تاریخیه اقوالی احتوا ایلر،بوطریق‌علمینك مقتضاسی اوله‌رق علم آثارعتیقه‌یه انتساب‌ایده‌جك‌کسان‌اول‌امرده برصورت‌مخصوصه‌ده اوله‌رق کندیلرینی‌حاضرله‌ملی‌در. محال حفریات‌ومراکز کشفیات اولان مواقعه والآن بر چوق‌آبدات قدیمه ایله‌مشهور اولان ممالکه سیاحتلر ایله‌مك لازمدر . بوندن باشقه باشلیجه ومشهور موزه‌لر ایله مألوف بولنمق وبو موزه‌لرك محتویاتنه دائر اسلاف آثاریونك نشر ایله‌دکلری مجامیعی مطالعه‌ایتمك اقتضا ایدر. دیکر جهتدن علم آثارعتیقه منتسبینی اثباته حاجت یوقدرکه بو آثارك متعلق اولدیغی قومك عاداتی ، مؤسسات وموضوعات مدنیه‌سنی ، تاریخ سیاسیسنی بیلمز ایسه بر بنانك بر اثر معماری‌نك بر منحوته‌نك اوصافنی تقدیر ایده‌مز ؛ چونکه آثار اوزرینه محیطك بویوك بر تأثیری واردر . بر آرکه‌اولوغ خرافاتده‌کی موهوم الهه‌لرك ، قهرمانلرك تمثاللرینی ، صورتلرینی ایضاح ایده‌جك‌اولدیغی وقت علم اساطیردن استغنا‌ایده‌بیلیرمی؟ علم تشریح بدیعی‌یه وقوفی اولمازسه بر تمثالك قیمت بدیعیه‌سنی ناصل تقدیر ایده‌بیله‌جك ؟ فن وصنعتك اجراسنه متعلق اولان معلومات احترافیه‌ده آز لازم دکل‌در . تب معبدلرندن پارته‌نون ، قولیزه‌دن بحث ایله‌مك ایچون برازده معمار اولمق اقتضا ایتمزمی ؟ ینه بونك کبی معادندن معمول اولان حلیاتدن بحث ایله‌مك ایچون براز قیوجیلق‌فننه ، طوپراقدن‌معمول اولان آوانی‌دن بحث ایده‌بیلمك ایچونده بونلرك اعمالنه متعلق اولان اصول صناعیه‌یه وقوف ایجاب ایتمزمی ؟ مسکوکاتی تقدیر ایده‌بیلمك ایچون دخی آرکه‌اولوجی‌ده ، جغرافیا ، تاریخ، کبی علملره ، حتی ضربخانه‌لرك‌صورت تنظیم واداره‌سنه ، سکه‌نك‌خدمت اقتصادیه‌سنه دائر معلوماته‌ده احتیاج واردر . احجار ثمینه ونفیسه‌یی حك ایتمك فننه دائر هیچ معلوماتی اولمیان برکمسه نظرنده احجار محکوکه کوچوك‌مودلده اجرا اولونمش منحوتاتدن‌عبارت‌ظن‌ایدیلیر. والحاصل بر آرکه‌اولوغ متون ادبیه‌یی ایکنجی الدن ، اکثریا قلیل الصراحه‌ترجمه‌لری اوزرندن‌تدقیق‌ایده‌جك‌اولورسه فاحش خطالره دوشمك احتمالی پك غالبدر . ایشته بوقدر مشکلاتك لزوم اقتحامنه، اقتضا ایدن‌معلوماتك او درجه تنوعنه بناءً درکه، حقیقی وجدی آثار عتیقه علماسنك یعنی بر عصرك ترقیاتنده تأثیرلری اولان بوطاقم ذواتك عددی پك‌قلیل‌در. ینه‌بونك‌ایچون‌درکه طریق علمی وقیاسی ـ که علم آثار عتیقه‌نك اسباب وجودی‌در — آبدات مشکله‌نك تحصیلنه آغیر آغیر وپك کچ تطبیق اوله‌بیلمش‌در. بناءً علیه آرکه‌اولوجی بر علم جدیددرکه تاریخ تأسیسی پك قریبدر ؛ قسم تاریخی‌ده کورولدیکی وجه ایله بوعلمك مبدأ ترقیاتی اون سکزنجی عصری اوته‌یه کچمز . نه قرون عتیقه نه قرون وسطی بو علمی بیلمدیلر .

اون بشنجی عصر میلادی اواسطندن اون یدنجی عصرك اواسطنه قدر معتبر اولان دور تاریخی‌ده ظهور ایدن وآثار عتیقه ایله اشتغال ایله‌ین علمای عتیقیون ایسه گرچه مصر قدیمك ، یونانك ، رومانك ترك ایتمش اولدیغی آثار واوابدی جمع وتصنیف ایله‌مك خصوصلرنده ذوق وحذاقت گوستردیلر ؛ فقط بونلر آثار مذکوره‌یی بر علمه مهمه موضوع قیله‌جق صورتده انحای علمیه ، طرق قیاسیه بوله‌مدقلری جهتله حقیقتده آثار عتیقه علماسی اولمقدن زیاده آثار عتیقه متهوسلری = قوللکسیون مراقلیلری ایدی .

بر علمك وضع و تأسیسی ، کشف و تدوینی انحای حکمیه‌یه ، مبادیء فلسفیه‌یه موقوفدر . بناءً علیه آثار عتیقه‌نك جمع وتصنیفده انحای علمیه‌یه رعایت اولنمز ؛ مبادیء حکمیه گوزه‌دلمز ایسه او آثار بیننده‌کی روابط حقیقیه اظهار ایدیله‌مز . بونلری بیلمك کلیشی گوزل جمع وتصنیف ایله‌مك معرفتدر ؛ فقط علم دکلدر . علم آثار عتیقه‌نك تأسیس وتدوینی ایچون اول باول بو علمك موادینی تشکیل ایله‌مك لازم ایدی . بر علم علم اوله‌بیلمك ایچون اولا بحث ایده‌جك موضوعنی ، اشیا وموادینی بوللی ، کندینه اختصاص ایله‌ملیدر . بوقاریده ویردیکمز معلوماته نظراً بو علمك موادی اولان آثار عتیقه گوندن گونه تکثیر ایدیله‌رك حقیقةً بر علمه مواد اوله‌بیله‌جك درجه ومرتبه‌یه گلمش ایدی . فقط بونلری یعنی بو موادی بوللی ، تدارك ایتمك ، طوپلامق ، جمع ایله‌مك ، صیرالامق ، تصنیف ایله‌مك ، هر برینك هانکی عصره ، هانکی امته منسوب اولدیغی تحقیق ایله‌مك کافی دکل . هر علمك موضوعی اولدیغی کبی برده غایتی واردر . علت مادیه (Cause matérielle) سی اولدیغی کبی علت غائیه‌سی (Cause finale) ده واردر . علمك موادینی ، نه‌دن یاپلدیغنی ، تعبیر واحد ایله ماده‌سنی بیلمك کافی دکل ، علمك نیچون یاپلدیغنی ، غایت ومقصدینی تعیین ایله‌مکده مقتضیدر . حتی مواد علم غایت علمه گوره ترتیب ومطالعه ، تحصیل وملاحظه اولنه‌جغی ایچون علمك تعیین غایتی برمسأله اولیدر . آثار عتیقه‌یی جمع وتصنیف ایله‌مكدن نه چیقار ؟ اگرکه بو آثارك تحصیل ومطالعه‌سندن بر غایت ملاحظه ایدلمزسه . بر علمك غایتنی تعیین ایلدکدن صوکرا اکا بر صورت ویرمك ومواددن غایته انتقال ایله‌مك ایچونده برطاقم طرق وانحایه مراجعت لازمدرکه بو سایه‌ده مطلوب علمی تحقق ایده‌بیلسین . طبیعیدرکه بو بابده اختیار ومراجعت ایدیله‌جك انحای علمیه‌نك ماهیتی بر طرفدن مشاهده وتحصیل ایدیلن مواد علمه ، دیگر جهتدن تعقیب اولنان غایته نظراً تعین ایدر . ایشته هر علمده اولدیغی کبی ، علم آثار عتیقه‌ده دخی مشاهده وتحصیل ایدیله‌جك مواد یعنی موضوع ، غایت ، طرق وانحای علمیه بولمق لازم ایدی . علم آثار عتیقه‌نك موادی قدیمدن بری موجود ومبذول که بوده آثار عتیقه نامنی ویردیکمز اوابددن عبارتدر . فقط بو مواد بر یرده ، موجود برمحلده مجتمع دکل . بنی آدمك ایدیء صنعتندن چیقان بو آثارك برقسمی سطح زمینده استاده ویا سرنگون بر قسمی زیر زمینده مدفون ، اعصار سالفه‌نك ، ادوار غابره‌نك مدنیت ماضیه‌سنه برر دلیل . برر علامت اوله‌رق دوریور . بونلری اولدیغی یرده مشاهده ایتمك ، حفریات اجرا ایده‌رك نبش (مدفون برشیء یردن چیقارمق) ایتمك ، ممکن اولدیغی قدر بر یره جمع ایله‌مك ، جمع ایدیلن آثاری تصنیف ایله‌مك ایشته طریق مشاهده‌نك علم آثار عتیقه‌یه تطبیق . صوك زمانلره قدر آثار عتیقه‌یه تعلق ایدن علم بوندن عبارت ایدی . چونکه بو آثار برغایت علمیه ایچون دلائل ووسائط اوله‌رق تلقی ومطالعه ایدلمز ، بالذات غایت اوله‌رق تحصیل ایدیلیر ایدی . بر علم غایتنی بکله‌مز ؛ حتی بلکه‌ده

اوحدکاله واصل اولهماز . بناءًعليه علم آثار عتيقه‌يی اوکرنمك ، نه وقت ياپيلديغنی ، کيمك ياپديغنی بيلمك ايشته غايت . فقط وقوفك بو مرتبه‌سی علم دکل، ديديکمز کبی معرفتدر . شيمدی بو آثاری غايت اوله‌رق دکل ، باشقه برغايته واسطه ، باشقه بر معرفته دليل اتخاذ ايدهلم يعنی علم آثار عتيقه‌يه برمقصد حقيقی تعيين ايدهلم که بوده او آثار واسطه‌سی ايله مدنيت ماضيه‌يی احيا ، زمان غابری بعث واعاده ايله‌مك کبی بر تصور جدی اتخاذ ايدهلم او وقت آثار عتيقه انظار حقايق بين اوکنده بر محشر علمی تشکيل ايدرکه آراديغمز غايته ايشته بويله بر وجوه حقيقت ايله نائل اولورز .

علم آثار عتيقه‌يه بويله بر غايت تصور ايدن ، آثار عتيقه‌يی بوغايته کوره تحصيل وتدقيق ايله‌مك، غايت‌متصوده‌يه موصل انحای مشاهده وتدقيق‌اتخاذی لزومنی درك ايله‌مك مزيتی علمای مستشرقين‌دن آلمانيالی ونکلمانه ميسر اولمشدر . بو ذات ١٧٦ تاريخنده‌نشر ايله‌ديکی بر اثرده[١] علم آثارعتيقه‌نك مباديسنی صورت قطعيه‌ده تسليم وتأسيس ايله‌دی . ونکلمانك بو اثرده اتخاذ وتطبيق ايله‌ديکی انحای تحصيليه اولا آثار عتيقهٔ صنفيه (Archèologie classique) نامی ويريلن يونان قديم وروما آثار عتيقه‌سنك تحصيل وتدقيقنه تطبيق اولندی . علمای افرنجيه‌نك آثار عتيقهٔ قبطيه‌يه‌دائر نشر ايتمش اولديغی اثر جسيم « شامپوليون» ك کشفيات وموفقياتنه يول آچدی ، علم آثار عتيقهٔ مصريه‌يه اساس اولدی . بوندن صوکره علمای مستشرقين‌دن بوشه وپه‌رت نام ذاتلرك آثار عتيقهٔ قبل‌التاريخ ، دائر اولان تتبعات ومساعيلری انضمام ايتدی . ينه‌علمای مستشرقين‌دن فرانسز بوتاقديم نينيوه بلده‌سنی کشف‌ايله‌دی وبونك اوزرينه علم آثار عتيقهٔ آثوريه تأسس ايتدی. علم آثار عتيقه اربابندن « که‌ربورتر » ك ، « تکسيه »نك، « قوست » ك، « فلاندن »ك سياحات وکشفياتی ايله آثار عتيقهٔ ايرانيه ميدانه کتيرلدی . دهاصوکرا هاميلتون، فللوس، تکسيه، په‌رووکيليوم، رامسای وسائره کبی انکليز وفرانسز سياحلری علم آثار عتيقه نقطهٔ نظرندن آسيای صغراده رحله‌لر ، تتبعلر اجرا ايله‌ديلر. ١٨٦٠ تاريخنده فرانسه حکما وعلماسندن رەنان سوريه طرفلرنده قديم فنيکيه حواليسنده حفريات اجرا ايده‌رك بو کوچك امت قديمهٔ تاجره‌نك صنعتنه دائر همان نه بيلنور ايسه مجرد بو سايه‌ده او معلومات الده ايدينلدی . ينه علمای عتيقون‌دن سولسی، ووکه ، قلرمون غانو نام ذاتلرك مساعی وتتبعاتی سايه‌سنده علم آثار عبرانيه وکنعانيه وجوده کيرلدی . لوتغوس وسارزك نام ذاتلرك اجرا ايلدکلری حفريات وتتبعات ايله آثار عتيقهٔ کلدانيه ، موسيو ومادام ديالوفووانك همتلری ايله ايران‌ده بلاد سوس آثار عتيقه‌سی بولندی . «قامبوج» ، مکسيقايه کوندريلن‌هيئات علميه‌معرفتيله بو ديارك علم آثار عتيقه‌سی‌ده اورته‌يه چيقدی .

حقيقت بر کره علمك مقصدی تعين ايتدکدن صوکره يارم عصردن بری جهان معرفتده علم آثار عتيقه تحرياتی اوقدر بر شوق وغيرت وکرمی‌واهميتله تعقيب ايدلکده ، بتون امم ماضيه وقرون خاليه‌نك آثار عتيقه‌سی عمومی بر همت معرفتپرورانه ايله هر طرفده تحری وتتبع اولنمقده‌درکه بو سايه‌ده اسکی زمانلرك، اسکی قوملرك احوال تاريخيه‌لری، خصوصيات مدنيه‌لری کوندن کونه وضوح و حقيقت ايله معلوم اولمقده ، ساحهٔ تاريخ، توسع ايله‌مکده‌در؛ علم آثار عتيقه تاريخ ماضی‌يی تکميل وتصحيحه سعی وهمت ايديور. علم آثارعتيقه‌نك تاريخ آدميته اوقدر لزومی اولان بويله بر علمك تأسس وترقيسی حقنده شو

---

[١] Histoire de l'art chez les anciens
يعنی ازمنهٔ قديمه‌ده فنك تاريخی .

صوك زمانلرده مصروف اولان همم عالیه ، مساعیٔ جمیله میاننده ممالك محروسهٔ شاهانه‌نك علم آثارعتیقه‌سنی تأیید واحیایه خدمت، وعلم نامنه بتون جهان معرفتی منتدار شکران ایدن اك بیوك، اك کزیده بر اثرده جملهٔ آثار معرفت نشار حضرت شهریاریدن اولان موزهٔ همایوندرکه بونك یکی باشدن تأسیسی، علمه جداً خادم برمؤسسهٔ علمیه درجه‌سنده ارتقاسی بابنده منظور عیون ابتهاج اولان عاطفت جلیلهٔ شاهانه حقیقةً احیای علوم امرِ پرخیرنده تجلی ایدن الطاف جلیلهٔ حضرت شهریاری‌نك الڭ نکین برنمونهٔ بدایعی‌در. سلطنت سنیهٔ عثمانیه‌نك ظل قدرت ورأفتی ایله سایه‌دار اقبال اولمه‌دن اول مملکتمز وبالخصوص آسیای صغری، سوریه، عراق قطعه‌لری ایله مصر تا ازمنهٔ قدیمه‌دن بری بربرینی ولی ایدن مدنیات عدیده‌یه جلوه‌گاه اولمش ؛ بناءً علیه علم آثار عتیقه نقطهٔ نظرندن‌ده اهمیتی آرتمش‌در . عصر سلطان عبدالحمید خان ثانی‌یه گلنجه‌یه قدر مملکتمزك حاوی اولدیغی آثار قیمتدارك اهمیت علمیه‌سی تقدیر ایدلیه‌رك یا استفاده اولنمیه‌جق برصورتده براقلیر ویا ایدیٔ اجانبه کچمسنه مسامحه اولنور ایدی. صدهزار شکر فراوان اولنورکه جلوس شهریاریدن صوکرا علوم سائره کبی آثار عتیقه دخی نزد حضرت پادشاهیده مظهر فیض والتفات اوله‌رق بو علمك ترقیسی ایچون ممالك شاهانه‌ده اوروپا علمای عتیقیونی طرفلرندن حفریات وتتبعات اجراسنه مساعده بیورولدیغی کبی بوندن علمه، یالکز فائدهٔ معنویه بخش اوله‌رق آثار عتیقه‌نك ینه مملکتمزده محافظه‌سی خصوصنه اعتنا ایله مکمل بر موزهٔ همایون تشکیل بیورلمشدرکه اوروپانك بو قبیل مؤسسات علمیه‌سی میاننده بحق حائز فخر وشرف‌در. علم، علومك‌در بونك ایچون‌در منابع علمی هر قومك علماسنه گشاده بولندیرمق بیوك بر مزیت معرفتپروری درکه شوکتلو پادشاهمز افندمز حضرتلری بو جمیلهٔ علوم گستری‌یی پك گوزل تقدیر بیوره‌رق آثارعتیقه تتبعاتنه مساعدات سنیه‌لری ارزانی بیورولمش‌درکه بو مساعدات سنیه‌یه جهان معرفت الحق مدیون شکران ومنتدر. فقط اومنابع معرفت، اوآثار ذی‌قیمت نرده ایسه اوراده قالنق‌ده لازم. ایشته بونك ایچون‌درکه ذات حضرت پادشاهی موزهٔ همایونك فوق‌العاده توسیع وپك مکمل بر حاله ایصالنی فرمان بیوره‌رق ممالك شاهانه‌لرنده بولنان وحفریات ایله میدانه چیقاریلان آثار قیمتدار هپ موزهٔ همایونده حفظ وتشهیر ایدلمکده‌در .

موزهٔ همایونده وتکمیل مملکتمزده آثار عتیقه‌نك تأسیس وتدوینی امرنده رضای عالی‌یه توفیقاً خدمات مبروره‌سی سبق ایدن موزهٔ همایون مدیری حمدی‌بك افندینك بو بابده‌کی مساعیسی دخی بالوجوه شایان تحسین‌در .

آثار عتیقه علمی مملکتمزده ایلك دفعه اوله‌رق آثار سنیهٔ حضرت پادشاهیدن اولان دارالفنون شاهانه‌ده تدریس اولنمقده‌در .

عصر اخیرده علم آثارعتیقه دائرهٔ وقوفنی توسیع ایده‌رك بر صنعت خصوصیه واصلیه‌یه مالك اولان هر قومك ، هر مدنیتك احاطه‌سنی سعی ایلمك ایله برابر بوعلم موضوعنی دها قطعی ومعین بر صورتده تحدید ایلمك لزومنی حس ایتمش اولدیغندن فلسفه‌یه، علم تاریخه عائد اولان بعض شعبات معرفتی کندی دائرهٔ وقوفندن طی واخراج ایلمش‌در . مثلا پاله اوغرافی یعنی رسم عتیقیات که آثار مکتوبهٔ قدیمه‌دن بحث ایدر. کرك کاغد والواح اوزرینه ال ایله یازلمش اولسون ، کرك اوابد اوزرنده منقوش ومحکوك اولسونکه بو آثار مکتوبه قرائتی‌ده او علمك وظیفه‌سی‌در؛ اپیغرافی یعنی رسم محکوکاتکه بالخاصه طونج، مرمر ، طاش اوزرینه منقار ایله ومنقاش ایله حك اولنان مکتوباتدن بحث ایدر؛ طاش اوزرینه

طین ویا آغاج اوزرینه تصویر ایدیلن نقوش بونك خارجنده قالیر . اپیغرافی‌نك بحث ایتدیكی متون، مكتوبات ، مسكوكات ومدالیه‌لر ایله پاپیروس وجلود اوزرینه مكتوب اولان آثارمحرره‌در. دیپلوماتیك‌كه محررات قدیمهٔ رسمیه‌نك ومتون قدیمهٔ دولیه‌نك تدقیقندن بحث ایدر، بونلر بالذات علم آثار عتیقه‌دن عد ایدلمز چونكه بو علملر تاریخك تنقید متون دینن مباحثنه تعلق ایدر . زیرا آثار محرره كرك الواح (جلود واوراق) كرك احجار ومعادن اوزرنده بولنسون، یعنی یازی قلمیله ویاحكاك قلمی ایله یازلمش اولسون ، آثار محرره‌دن اولدیغی ایچون بونلر هپ طوغریدن طوغری‌یه علم تاریخه عائد اولان متون ووثائقدندر. فقط علم تاریخ بونلرك طریق تنقید ایله صحت ویا وقتلرینی تحری وتأمین ایدر . ایشته پاله اوغرافی ویارسم مكتوبات الواح اوزرینه یازیلی اوله‌رق ادوار قدیمه‌دن كلوب انتقال ایدن‌متون وثائقی اوقور، تنقید ایدر ، رسم محكوكات احجار ومعادن اوزرینه یازیلی ومحسمات تعبیر ایدیلن یازیلری قرائت ایدر، تنقید ایلر ، صحیحنی نقلندن تفریق ایدر. دیپلوماتیك ایسه رسمی اولان یعنی بر حكومات ودائرهٔ رسمیه طرفندن اصدار ایدیلن محررات عتیقه‌یی تدقیق ایلر. كوریلیوركه بونلر طوغریدن طوغری‌یه علم تاریخه تعلق ایدیور . كرچه بو كبی آثار قدیمه‌دن علم آثار عتیقه‌ده دخی تعیین صنعت ومدنیت نقطهٔ نظرندن استفاده‌ایدیله‌بیلیر. فقط تاریخك حقیقی موثوق اوله‌رق بیلدیكنی ، ضبط ایله‌دیكنی تاریخه خبر ویرمك فضله وزائد بر مشغله‌در . دیمككه اپیغرافی، دیپلوماتیك علوم تاریخیه‌دندر . علم آثار عتیقه‌نك شعباتی عد ایدیله‌مز.

فلسفه یعنی حكمت علمیه، تقسیم علوم نقطهٔ نظرندن علم آثار عتیقه ایكی شعبه‌یه تفریق ایدیله‌بیلیر: ۱ . علم آثار عتیقهٔ صنعت (De l'art) . علم آثار عتیقه‌نك بو شعبه‌سی فن تمثیل یعنی مواد جسمیه واسطه‌سیله صور واشكال خارجیه وجوده كتیرمك صنایعنه تعلق ایدركه بو صنعتلرده شونلردر : صنعت معماریه، نقش نحت وهیكلتراشی‌كه بونلركده تحتنده انواع عدیده‌سی واردر : علم تصاویركه آدم تصویرلرندن بحث ایدر ، رسم مسكوكات‌كه مسكوكات ومدالیه‌لردن بحث ایدر، علم‌خاتم‌كه خاتملردن، مهرلردن بحث ایدر وسائره كبی.
۲ . علم آثار عتیقهٔ اوانی‌كه بونده اسلحه ، آلات وادوات حربیه، البسه، لامبه، یوزوك، بلزیك، كوپه كبی اینجه وكوچك شیلر، والحاصل حلیات وتحف نامی تحتنده جمع ایدیلن وقدمانك، رجال قدیمه‌نك صورت معیشتلرینه ، طرز جریان حیاتلرینه تعلق ایدن اشیا واثاث بیتی احتوا ایدر .

علم آثار عتیقه‌نك زمانه ، امم واقوامه نسبتله انواع وشعباتی واردركه هر بری برزمانك ویا بر قوم قدیمك مدنیت زمانیه وماضیه‌سنك درجه‌سنه مقیاس اولور. علم تاریخ كبی، تاصیل علم تاریخك قرونه، امم واقوامه كوره تقسیمی واردر . بونك كبی علم آثار عتیقه‌نكده اویله تقسیماتی واردر . آدمیتك بر دوری واردركه قبل التاریخ تسمیه ایدیلیر . علم آثار عتیقه‌نك بو دوره تعلق ایدن نوعنه علم آثار عتیقهٔ قبل التاریخ دیرلر . قدیم مصریلرك، عبرانیلرك ، آثوریلرك ، یونانیلرك ، رومالیلرك تاریخی اولدیغی كبی علم آثار عتیقه‌لری‌ده واردركه باشلیجه اقوامك آثار عتیقه‌لری بو مقاله‌ده صره‌سی ایله ذكر وبیان ایدیله‌جكدر . اولا قبل التاریخ اولان آثار عتیقه‌دن بدء ایده‌جكز .
۱ . علم آثار عتیقهٔ قبل التاریخ — علم آثار عتیقه اول باول ایكی‌یه تقسیم ایدیله‌بیلیر: بری تاریخدن مقدم اولان آثار عتیقه‌نك علمی ، دیكری تاریخ ایله برابر اولان آثار عتیقه‌نك علمی . معلومدركه آدمیت تاریخ ایله هم سن دكلدر. آدمیتك بردوری بر زمانی كچمشدركه او وقت تاریخ یوق ایدی ، تاریخ طوتلمز ،

تاريخ يازلمز ايدى. بودور پك چوق امتداد ايله‌مش‌در. مدنيتك صنعت ايله ابتدا ايدن ايلك لمعهٔ انكشافى پارلايجه‌يه قدر دوام ايتمش‌در . بو دوره دور قبل‌التاريخ نامى ويريليركه تاريخك نفوذ نظرندن آزاده قالمش‌در. بناءً عليه علم آثار عتيقه‌نك تاريخه معاونت، صنعت بشريه مباديسنى بولمق خصوصنده اك بيوك خدمتى بودوره تعلق ايدر. بونك ايچوندركه علم آثار عتيقهٔ قبل التاريخ غايت مهم بر شعبهٔ معرفت‌در. فرانسه آقاده‌ميسى لغتنده علم آثار عتيقه شويله تعريف ايديليور : « علم آثار عتيقه ازمنهٔ قديمه اوابدينك معرفتى‌در. » مشهور لغت صاحبى ليتره دخى بو علمى « ازمنهٔ قديمه‌نك تحصيل ومعرفتى‌در » ديه تعريف ايدر. فقط لسان جارى‌ده ازمنهٔ قديمه ديديكمز وقت هيچ كمسه‌نك ذهننده بو تعبيردن مطلوب اولان معنا ماوراى تاريخ اولان اعصاره اطلاق ايدلمز ازمنهٔ قديمه‌نك حد ماضيسى نه‌قدر فرض ايديليرسه ايدلسين فكرلرده بو حد دور تاريخى‌يى تجاوز ايتمز ، اوته‌يه گچمز بو حالده علم آثار عتيقه‌نك موضوع خاصى اولان ازمنهٔ قديمه اوابدى، آبدات قديمه دخى ادوار قديمهٔ تاريخيه‌ده وجوده گتيريلن آثار عتيقه ديمك اولور. ديمك علم آثار عتيقه بر وصف تقييدى ايله اتصاف ايتميه‌رك ساذجاً ايراد ايديليرسه بوندن نه قدر قديم اولورسه اولسون هرحالده ادوار تاريخيه‌يه عائد اولان آثار عتيقه‌نك علمى مقصود اولور . فقط شمدى علم آثار عتيقه‌يه قبل التاريخ صفت تقييديه‌سنى قوشارسه‌ق او وقت بو تركيب وتعبيردن نه معنا مستفاد اوله‌جق ؟ قبل التاريخ اويله بر صنعت‌دركه فرانسزجه پره‌هيستوريك تعبيرينك مقابلى‌در. فرانسزجه‌ده دخى بو كلمه محدث‌در. آقاده‌مى ديكسيونرنده يوق ايدى . ليتره‌نك لغتنده بولورسكزكه شويله تعريف ايديلير: «تاريخدن مقدم اولان ديمك‌در. » شوحالده علم آثارعتيقهٔ قبل التاريخ، اك قديم ادوار تاريخيه‌دن مقدم ، تاريخدن اول بر دور آدميتك محصولى اولان، قرون قبل التاريخك نشانهٔ مدنيتى اولان آثار عتيقه‌دن بحث ايدر بر علم ديمك اولور. بويله بر علم وارمى‌در؟ اوله‌بيليرمى؟ بو اويله بر مسأله‌دركه حل ايديله‌بيلمك ايچون اولا ادوار تاريخيه ايله قرون قبل التاريخك حد فاصلنى تعيين ايله‌مك اقتضا ايدر تاكه آثار عتيقه‌دن قرون قديمه‌يه عائداولنلرك هانكيسى اصل علم آثارعتيقه‌يه هانكيسى علم آثار عتيقهٔ قبل التاريخه منسوب‌در بيلنه‌بيلسين . يالگز بو صورت ايله علم آثار عتيقهٔ قبل التاريخك موضوعى تحقيق وتعيين ايدلمش اولور . موضوع بولنجه علمك تأسيسى بالطبع تيسر ايدر. بناءً عليه قبل التاريخ وصفى محتاج ايضاح گورينيور . تاريخك حدودى ممالكه، اقوامه گوره معتبر اولور. وبوحدلر هر مملكته، هر قومه نظراً معلومات بشريه‌نك نهايتيله تعيين ايدر. معلومات تاريخيه نره‌يه قدر واريورسه بر مملكتك، برقومك تاريخى‌ده اوراده نهايت بولور. ديمك‌كه كشفيات علميه‌يه اطلاعات تاريخيه‌نك ماضى‌يه طوغرى توسع وامتدادينه نظراً حدود تاريخيه تبدل ايدر . بوندن بشقه ديديكمز كبى حدود تاريخ مملكته قومه گوره ده‌گيشير . مثلا روما تاريخنك حدودى ايله ايران تاريخنك حدودى بر دگل‌در. كذلك قبط تاريخيله يونان تاريخنك حدودى‌ده اويله‌در . بوندن باشقه تاريخ موثوقك اوبر طرفنده هر مملكتك هر قومك بر تاريخى باشلاركه اساطير وخرافات ايله ممتزج‌در. اساطير شناسانك همم ومساعيسى ايله افسانه قبيلندن اولان روايات بوروندبكى پوشيدهٔ ظلمتدن صيريله‌رق وضوح صورتنه گلمكده‌در. بونك ايچوندركه زمانمزده ، لجاند يعنى داستاد يا باستان نامى ويريلن بو رواياتك هپ مصال قبيلندن اويدورمه ، دوزمه شيلر اولماديغى تسليم ايديليور . له‌جاندلر تاريخك صورت اولاسى‌دركه هر مملكتده، هر قوم‌ده بدايت تشكلده، ولادت مدنيه‌ده ظهوره گلير . له‌جاندلرك

لسانی مبهم وعادتا مظلمدر. فقط آکلاشیلمز، تفسیر اولنمزده دکلدر. هرقومك تاریخ اولی لهجاندلردن عبارتدر، دیمك‌که تاریخ، لهجاند ایله ابتدا ایدیور، دیمك‌که لهجاند بر مملکتك، بر قومك تاریخندن بر جزءدر. واقعا هنوز تاریخ دکلدر، فقط معد تاریخ دکل، بالقوه‌تاریخدر. منخسف برتاریخدر. فقط بوانخساف زائل اوله‌بیلیر، او وقت لهجاند کثافت ظلمتدن قورتیله‌رق حال وضوحه کلیر، تاریخ اولور. بناءً علیه لهجاندلر آدمیتك ادوارتاریخیه‌سندن معدوددر، چونکه تاریخك مبدئی، جزء اولیدر. اویله ایسه قبل‌التاریخ وصفی لهجاند دورینه تعلق‌ایده‌مز، بودوریده آثار. خلاصه لهجاندلر هر قومك، هر مملکتك دورهٔ ابتداء ئیه‌سنه عائد اولان، صورت ظهور وتشکلی، احوال اولیه‌سی، حیات مقدمه‌سی، حکایه‌ایدن منقولات‌درکه بالاخره یازی‌نك ایجادندن صوکرا بر قسمی ضبط وتحریر اولنمشدر. فقط بو روایات مرور زمان ایله آز چوق تحریفاته اوغرامشدر. بونکله برابر دیدیکمزکبی تاریخ اولمغه مستعددر. بناءً علیه لهجاندلر حقنده قبل‌التاریخ وصفی تطبیق واستعمال ایدیله‌مز؛ مکرکه منازعات معنائیه وقولیه‌یه باعث اوله. مثلا آرتید لهجاندینی اله آلالم: لهجاندلره صرف مصال نظریله باقان کسان عندنده بیله بو لهجاند ازمنهٔ قبل‌التاریخه نسبت ایدیله‌بیلیرمی؟ ایدیله‌جك اولورسه باقکز نه قدر بیوك التباس لازمکلیر: بو لهجانده تعلق‌ایدن آبدات‌موجوددر: آتره خزینه‌سی، میسه‌ن بلده‌سندکی پلازلردن قالمه دیوارلر، کرلر کبی. بو آثار عتیقه بونلره مماثل اولان وآسیا قطعه‌سنده بولنان دیکر بر طاقم آثار عتیقه ایله هم قرون، هم عصردر. فقط بو ایکنجی طاقم آثار عتیقه حقیق وموثوق اولان ادوار تاریخیه‌یه عائددر. برعصرك، بر زمانك مالی اولان آثار عتیقه‌دن برقسمی تاریخی اولسون بر قسمی قبل‌التاریخ اولسون بویله شی اولورمی؟ پرسه‌ویلازغ لهجاندلری حقنده‌ده عینی ملاحظه واردر. نظرمزی مصرقدیمده فرعون‌منس زمانندهٔ بیوك اهراملر درونته ارجاع ایدهلم (میلادعیسی‌دن تقریباً ٤٠٠٠ سنه اول) شیمدی دیه‌بیله‌جکمزکه بتون‌مورخینك اتفاقیله بر حکمدار تاریخی طانیلان منس‌دن اول بردورهٔ قبل‌التاریخه کیریورز. هیچ برقت. چونکه موسیو ماسپه‌رونك امید ایله‌دیکی وجه ایله حفریاتده مأمول ایدیلن موفقیات اولدیغی اودورك احوال تاریخیه‌سی کرکی کبی منکشف‌اوله‌جغی کبی، اهراملر کبی قدرت وصنعته توقف ایدن آبداتی میدانه کتیرن حکمدارلرك اسلافی هیچ بر وجه ایله‌ماوراء تاریخه، قرون قبل‌التاریخه نسبت اولنه‌ماز. مصر قدیم یعنی قبط تاریخنده فرعون منس دوری بومملکتك تاریخ قدیمی حقنده‌کی بزم معلوماتمزك‌نهایت‌وغایتی‌در. ایشته میلاددن ٤٠٠٠ سنه مقدم‌مصر قدیمده تماماً تاریخی بر دور بولیورز. کلدانستانده اخیراً واقع اولان کشفیاته نظراً ینه او دورده آسیای علیا مدنیت وحرفت اعتباریله مصر قدیمدن دون بر درجه‌ده دکل ایدی. ایشته هپ بومملکتلرده میلاددن مقدم قرقنجی عصره قدر دورهٔ تاریخیه حکمفرمادر. او وقت پیشینه قدر بومملکتلرك محقق، مصحح بر تاریخی وار.

ایشته بو نقطهٔ نظردن باقیلنجه، قبل‌التاریخ وصفی بر قومك احوال تاریخیه‌سی مجهول اولان ادوارینه یعنی او قوم حقنده معلومات تاریخیه‌نك حالا واصل اوله‌بیلدیکی غایتك ماوراسنه تطبیق اولنمق جهتی اختیار ایدیله‌جك اولورسه، او وصف اویله بر لغت محدثه ومولده اولورکه حقیقی‌هیچ بر اعتباری یوقدر. چونکه یکی بر کشف او قوم ویا مملکت حقنده‌کی معلومات تاریخیه‌مزك حدودینی دها ایلری‌یه ایصال ایده‌جك اولورسه او حالده قبل‌التاریخ دیه توصیف ایتمش اولدیغمز بردور بالطبع ومطلقاً ادوار

تاریخه‌یه کیرمش اولور. آرتق او دوره ناصل قبل التاریخ دیه‌بیلیرز ؟ چونکه حقیقتده قبل التاریخ دکلدر . بزم فقدان علممز ، حدود معرفتمز بزی آلداتمش اولور. واقعا تاریخی اولمیان مملکتلرده یوق دکلدر مثلا اسکیمولرك ، اوستراليا يرليلرينك تاریخلری یوقدر. فقط اذکار ماضی‌یه متعلق اوله‌رق بو مملکتلرك حفظ واحتوا ایله‌دیکی شیلری قبل التاریخ وصفی ایله توصیف ایده‌بیله‌جکمیز ؟

مادامکه تاریخه حقیقی بر حد تعیین ایده‌میورز. دیمك ازمنهٔ تاریخیه ایله قرون قبل التاریخ بیننده بر حد فاصل یوق ، اویله ایسه قبل التاریخ وصفنه محل تطبیق واطلاق بوله‌میورز . بناءً علیه علم آثار عتیقهٔ قبل التاریخ نامیله بر شعبهٔ معرفتك وجودی مشکوك کورینیور . خیر مسأله اویله‌ده دکل . علم آثار عتیقهٔ قبل التاریخ موجوددر. فقط بونی اثبات ایده‌بیلمك ایچون قبل التاریخ وصفنك معنای حقیقیسی، مدلول علمیسنی تعیین وتصحیح ایله‌مك لازمدر بو معنا دخی لیتره‌نك تعریفی کبی تاریخدن مقدم دیمکدر . ایشته قبل التاریخ تعبیرینی بو معنایه آلنجه، تاریخی معنای حقیقیسنه صرف ایدنجه مسأله کندی کندینه ایضاح ایدر . تاریخ عروق بشریه‌نك هیأت متشکله حالنده کسب ارتباط وانتظام ایله‌دیکی زماندن بدأ ایدر. فقط آدمیتك ایلك شکلی شیمدی بولندیغمز، کوردیکمز کبی اقوام صورتنده تشکل ایتمش ، روابط سیاسیه ومدنیه ایله تحت انتظامه کیرمش هیأتلردن عبارت دکل ایدی . بو حاله کلمك ایچون آدمیت پك چوق زمان کچرمشدرکه بو زمان علم تاریخه دکل تاریخ طبیعی‌یه عائددر. بو ادوار اولیه‌ده، انسانلر حیوانات عادیه کبی سوری اوله‌رق یشارلر ایدی . بویله یشایان انسانلرك اره‌لرنده روابط مدنیه تأسیس ایده‌رك هیأت منتظمه حالنه کلمك مدید بر زمانك کاریدر . ایشته تاریخ بشر اقوامك دائرهٔ مدنیت وانتظامه کیردیکی کوندن بدأ ایدر . بوندن صوکرا ، نه یاپمش ایسه هپ تاریخه عائد در ، بزم معلومات تاریخیه‌مز او بدائی زمانلره قدر واصل اولسون اولماسین ، آرتق او کوندن صوکرا ادوار تاریخیه دوام ایدر . بلکه توالیٔ کشفیات ایله معلومات تاریخیه‌مزك حدود ماضیه‌سی ایلری‌یه طوغری اوزانه اوزانه حدود حقیقیهٔ تاریخیه تقرر ایدر . فقط بو دورلر ، شیمدیکی حالده معلوم اولسون ، مجهول اولسون هر حالده تاریخیدر . اویله ایسه قبل التاریخ وصفی انسانلرك مدنیت وانتظام کسب وتشکیل ایدنجه‌یه قدر سوری حالنده یشادقلری ادوار اولیه‌یه دلالت ایدر . زمانمزده علم تاریخ میلاد عیسادن ٤٠٠٠ سنه اولندن اعتباراً هیأت مدنیه ومنتظمه‌نك احوال حرکاتنی تحقیق وتدقیق ایله اوغراشیور او حددن ایلری‌یه تجاوز ایده‌میور. بو حددن مقدم، بو زماندن اول ، حتی ارض اوزرنده انسانك خلقت وظهورندن اقدم کرهٔ ارضك کچردیکی ادوار تاریخیه‌یی علم طبقات الارض کشف واحیا ایدیور . علم آثار عتیقهٔ قبل التاریخ ایسه، ادوار طبقیه‌نك نهایتنده ظهور ایدن آدمك هیأت منتظمه ومدنیه تشکیل ایتدیکی زمانه قدر کچردیکی ادوار متوسطه‌یی موضوع بحث اتخاذ ایدر. دیمك قبل التاریخ آثار عتیقه علمی طبقات الارض ایله اصل علم تاریخ بیننده متوسطدر. برینك براقدیغی یردن آلیور، دیکرینك باشلادیغی یره قدر کتیریور. انسانك خلقتی ادوار طبقیه‌نك نهایتی ارائه ایدیور ، هیأت منتظمه‌نك تشکلی باشلامسی حیات تاریخیه‌نك مقدمه‌سنی تشکیل ایدیور . انسانك خلقندن، تاریخك باشلادیغی وقته قدر کچن زمانلر ازمنهٔ قبل التاریخدر. دها اولی ازمنهٔ طبقیه‌در . ازمنهٔ تاریخیه الك نهایت کلیور. ایشته قبل التاریخ وصفنك معنای حقیقیسی، محل تطبیق تعیین ایلدیکی کبی علم آثار عتیقه قبل التاریخك موضوع خصوصیسی‌ده تحقق ایله‌دی. اویله

ایسه بونامده برشعبهٔ معرفت موجوددر، اهمیتی ایسه مستغنیٔ تعریفدر .

علم آثارعتیقهٔ قبل‌التاریخك صورت‌ظهور وتأسسی نظر مطالعه‌یه آلنه‌جق اولورسه بوشعبهٔ علمك صفت فارقه‌سی دها واضح بر صورتده تظاهر ایدر .

فی‌الحقیقه علوم آثار عتیقه‌نك شعبهٔ مخصوصه‌سی اولمق اوزره تأسیس وتدوین ایدیلن علم آثار عتیقهٔ قبل‌التاریخ علمای طبیعیوندن بوشه وپه‌رت نام‌ذاتلرك فرانسه‌ده سوم نهرینك وحولنده (Alluvions)، ولارته ایله قریستی‌نك به‌ریغور کهوفنده نائل اولدقلری کشفیات و « لیه‌ل » نام عالمك (Antiquité de l'homme) یعنی انسانك اسکیلکی نامیله یازدیغی اثر مشهورك مندرجاتی اوزرینه ازمنهٔ ابتدائیه‌نك تحقیق وتدقیقنه بر نظر اعتنا عطف اولنمسندن نشأت ایله‌مشدر. او وقت برطاقم مسأله اورته‌یه قونلدی، مناقشه ایدلدی‌که اوزمانه قدر یا کیمسه‌نك خاطرینه کلمه‌مش ویا غیر قابل حل برصفتده تلقی اولنمشیدی. حکمای طبیعیوندن وعلم حیوانات علماسندن مشهور کوویه کرهٔ ارضده انسانك پك اسکی بر مخلوق اولدیغنی انکار ایتمکله برابر، قدیم انسانلرك انقاض وبقایاسی بحار حاضره‌نك قعرنده مدفون اولدیغنه، بر اوزرنده انقاض آدمیه‌دن هیچ اثر ونشان بولنه‌میه‌جغنه ذاهب وقانع ایدی . کشفیات اخیره ایله انسانك اوروپا قطعه‌سنده انواعی منطفی ومنقرض اولان بعض حیوانات ایله تادورهٔ رابعیه‌ده یاشامش اولدیغی تحقق ایله‌دی. حتی وحول رابعیه‌نك تحتنده، ارضات ثالثیه طبقاتنده بر طاقم سیلکسلر بولندی‌که بونلرك اوزرنده انسان الندن چیقمه اثرلر، نشانلر کورولدی. بونکله دورهٔ ثالثیه طبقاتنده بیله انسانك یشادیغی استدلال اولندی . بویولده‌کی تتبعات حسن نتیجه‌یه مقرون اوله‌بیلمك ایچون طبیعی‌درکه خصوصی بعض معلومات مختلفه‌یه، علم‌الادم، علم طبقات الارض، علم مستحاثات (حیوانی ونباتی) علم معادن، علم‌الانم کبی علملره عرض احتیاج ایدر. بوایسه یالکز علم آثار عتیقه ایله اشتغال ایدن علمانك کاری دکلدر. بناءً علیه او علملره واقف اولان رجال معرفت تحریات لازمه وتتبعات مقتضیه اجراسندن کیرو طورمدیلر، بو صورتله بر علم جدید میدانه کلدی .

علم‌الادم ، علم آثار عتیقهٔ قبل‌التاریخ قونغره‌لری، علمی هیئتلر تشکیل ایدیله‌رك بو بابده مباحثات نافعه اجرا اولندی، انظار علمایه یکی یکی بر طاقم مسأله‌لر وضع وعرض ایدلدی . ازجمله : انسانك اسکیلکی، کرهٔ ارض اوزرنده عروق بشرك انقسام وتوزعی، آدمیت ابتدائیه‌نك قوانین ترقیسی، انسان‌خلق بیورولدیغی زمان ارضك شرائط طبیعیه واقلیمیه‌سی کبی مسائل مهمه مباحث علمیه‌یه زمین اولدی . ۱۸۶۷ تاریخنده پارسده منعقد اولان قونغره‌نك یوم‌کشادنده، قونغره رئیسی لئون‌پریه‌نك ایراد ایلدیکی نطقده هنوز طوغمق اوزره اولان بو علمك صفت مخصوصه‌سی، علامت کاشفه‌سی پك‌واضح برصورتده تعیین اولندی.

عجبا بو مسائل موضوعه نه‌دن عبارت ایدی. قونغره‌ده موضوع بحث اتخاذ ایدیلن بو مسأله‌لر علم آثار عتیقهٔ قبل‌التاریخك صفت وماهیتی ایضاحه مدار اولدیغی ایچون بورایه نقل ایدیورز :

۱ . ناصل شرائط علم ارضیه تحتنده ، نه کبی حیوانات ونباتات ایچنده، کرهٔ‌ارضك نقاط‌مختلفه‌سنده انسانك وجودینه دلالت ایدن آثار ورسوم کشف وتحقیق اولندی؟ او وقتدن‌بری کرهٔ‌ارض اوزرنده، قره‌لرك ودکزلرك انقسام واتزاعی خصوصلرنده وقوعه کلن تغیرات وتبدلات نه‌دن عبارتدر .

۲ . کهوف یعنی طاغ قوئوقلری ایچنده اسکان ایله‌مك آدمیتده عمومی بر حالمی‌در ؟ یوقسه عروق بشردن یالکز برینه ، ادوار آدمیتدن یالکز بر دوره‌می خاص‌در ؟

٣ . ازمنهٔ قبل التاریخده انسانك صنعت تشریحیه‌سنه متعلق اولان معلومات مکتسبه نه‌دن عبارتدر . اوروپا قطعه‌سنده وبالخصوص اوروپای غربی‌ده عروق متعدده‌نك تعاقب وتوالیسی وبو عرقلردن هر برینك اوصاف مخصوصه وممیزه‌سی تحقیق ایدیله‌بیلیرمی ؟ — بو مسأله‌لره نوع بشرك وحدت وتنوعی وحدت خلقت واحوال خلقت کبی غایت دقیق وغایت مهم بر طاقم مسائل ربط والحاق ایدیله‌بیلیرکه بونلرك تدقیق ومطالعه‌سی علم جدید منتسبلرینه بر ساحهٔ وسیعه تهیه ایدر. چالیشه‌بیلدکاری قدر چالیشسونلر .

کوریلیورکه بوطاقم مسائلك اهمیت وجدیتنه نظراً آثار عتیقهٔ قبل التاریخ علمنك موضوعی ، وجودی مسلمدر، انکار ایدیله‌مز. فقط بو علمك حدودینی پاك وواضح بر صورتده تعیین ایلمك ، علم آثار عتیقهٔ تاریخیه‌یه واقع اوله‌جق تعدیات وتجاوزاتی منع ایتمك لازمدر . شو صوك زمانلرده قبل التاریخ وصفی اکثریا تاریخك خبر ویره‌مدیکی قرونه تطبیق اولنمق ایستنادی . بو قرنلر بزه نه‌قدر یاقین اولورسه اولسون تاریخی مجهول اولدیغی بویله اولان دورلر هپ قبل التاریخ وصفی آلتنده جمع ایدلمك کبی تصورلر کورولدی . حتی مطالب قبل التاریخ ایله اوغراشان بعض متأخرین او معنایی بر قول علمی صورتنده مدافعه ایلدیلر . از جمله موسیو آرسه‌لین نام ذات غالیاده قرن ذهبه دائر نشر ایلدیکی بر رساله‌ده دیورکه «مطلق صورتده قبل التاریخ یوقدر . اقوامه قیاساً بو تعبیرك تطبیق ترك ایدلدیکی آنده قبل التاریخ دها کری کیدر ویا دها زیاده تقرب ایلر بو تباعد وتقرب او نسبتده اولورکه اعصار ایله تقدیر وقیاس ایدیله‌بیلیر. برقومك دور قبل التاریخی، دیکر مدنیتلرك اك مکمل کشایش زمانلریله معاصر اوله‌بیلیر . » بز بوقاریده قبل التاریخك معنای حقیقیسی، مدلول علمیسی نه‌دن عبارت اولدیغنی تبین ایتدك . ازمنهٔ تاریخیه ایله ازمنهٔ قبل التاریخ بیننده بر حد فاصل تقدیر ایله‌دك. قبل التاریخی اضافی صورتده استعمال ایدنلر، حقیقت حالده علمه بیکانه اولانلردر، علم آثار عتیقهٔ قبل التاریخك روحنه واقف اولمیانلردر. ناصل اوله‌بیلیرکه ازمنهٔ قبل التاریخ مطلق ومعین اولماسین ، اضافی اولسون، زمان زمان دکیشسین، بوکون قبل التاریخ دیدیکمز برشی یارین تاریخی اولسون علمده بویله‌شی اوله‌ماز بونك ایچون او تعبیر منعاسنی اطلاق ایله‌مك، صورت مطلقه‌ده تعیین ایتمك منافع علمیه ایجابندندر. حتی اوروپاده بعض موزه‌لرده آثار عتیقهٔ قبل التاریخ صالونلرنده حضرت موسی وحضرت سلیمان علیهما السلام زمانلرینك آثاری مشاهده اولندیغی کبی بزه دها یاقین اولان زمانلره عائد آثار عتیقه نمونه‌لری کورلمکده‌در . بو حال زوارك ذهنلرنده التباسی موجب اولور . خلاصه قبل التاریخ تعبیر وضعیسی ویا وصف ترکیبیسی هر حالده علمده معنای مطلقنه کوره آلنملیدر .

٢ . آثار عتیقهٔ قبطیه — امم قدیمه‌دن قبطیلر ، یونانیلردن صوکرا فنون تصویریه‌یی اك زیاده حد کماله ایصال ایدنلردر . فقط پك یاقین برزمانه قدر آثار عتیقهٔ قبطیه علم نقطه نظرندن تدقیق ایدلمامش ، یالکز بو آثاره تحف صناعیه نظریه‌لریله باقلمقده بولنمش ایدی .

بوندن بر عصر مقدم علما مستشرقین مصرك آثار عتیقه جهتیله حاوی اولدیغی بدایعی ، عجایبی نظر تدقیقدن کچردیلرکه ایشته آثار عتیقهٔ قبطیه‌نك علما اهمیتی بو صورتله بدأ ایتمشدر . قبط هیئت علمیه‌سنك بولدیغی ، الده ایتدیکی اوابد ایچنده اوچ مثلی یعنی اوچ لسان اوزره یازلمش بر محکوکه ویا موسمه بولندی : " بو اوچ لساندن بری خط کهانی دیکری ینه خطوط قبطیه‌دن خط ملکی اوچنجیسی خط یونانی ایدی . بو اوچ خط ایله‌ده محرر اولان

عبارەلر بطلميوس‌اپيفانك شرفنه‌اولەرق قبطكاهنلرينك، اصدار ايله‌ديكی بر امرنامەنك عينی ايدی . ايشته بو محكوكه بلاد مصريه‌دن رشيدده بولندی ، بونك ايچون‌دركه رشيد محكوكه‌سی‌ديه متعارف ومشهوردر. خط كهانی‌نك حروف هجاسی بولمق ، بو خطی تهجی وقرائت ايله‌مك ايچون اولا اكر بلاد، ثانياً شامپو-ليون بو محكوكه اوزرنده اجرای تتبعات ايله‌ديلر . شامپوليونك الی‌الابد شهرت‌علميه‌سنی محافظه ايده‌جك اولان كشفی اوزرينه (شامپوليون رشيد محكوكه‌سی اوزرنده اوغراشه‌اوغراشه نهايت خط‌قبطی‌نك الفباسی اصول تهجی وقرائتنی كشف ايله‌ين ذات‌در) خيلی علما بيوك بر همت آثار عتيقهٔ قبطيه‌نك تحصيل وتدقيقنه قويولديلر، صرف مساعی ايله‌ديلر. بر قسمی لسان قبطی اوكرنمكه ، اوقومغه چالشديلر ، همت ايتديلر، ديكر طاقی آبدات قبطيه‌يی تصنيف وتنظيم ايله‌مكه، تفسير وتأويل ايتمكه صرف غيرت ايله‌ديلر . بوبابده‌كی مساعی علميه‌نك تاريخنی بورادەبيان ايله‌مكه لزوم يوق . فقط شونی بيان ايده‌لم كه آثارقبطيه‌نك صورت معروضه وجه ايله تحصيل وتدقيق امرنده مساعيسی مسبوق اولان ذوات ايچنده فرانسه‌ده شارل لونورمان ايله دتورلوت، ايتالياده سالووينی، روزەلليني، اونغارەللی، هوللانداده لەمانتی، انكلترەده اوسبورن ، بيرس وهينكس ، المانياده ليپسوس نام علمانك اساميسی بالخاصه ذكره شايان‌دركه بونلر علم آثار قبطيه‌نك مؤسسلری ، ايلك خادملری‌در . بونلردن صوكره امانوئل دورروژه علم آثار قبطيه‌نك محييسی عد ايديله‌بيلير ، اوكوست ماريه‌ت، خرابات قبطيه‌يی‌ده تتبعات واكتشافات اجراسيله ، بولاق موزه‌سنك تشكيليله اكتساب نام ايتمش‌در ، وبونك آچديغی اثر اوزرنده دوام ايدن سائر بر چوق علما علم آثارقبطيه‌نك ترقيسنه پك‌چوق خدمت ايله‌مش‌در. زمانمزده علم آثارقبطيه بين‌العلما علم آثارسريانيه‌دن دها زياده مرغوب ومقبول‌در .

كوريليوركه علم آثارقبطيه‌نك اهميتی شامپوليونك كشف‌مهمندن باشلار. حقيقت، ارض اوزرندن بتون بتون زائل اولمش ، كلياً اونودلمش اولان بر لسانی احيا ايله‌مك نه‌قدر مهم بر خدمت‌در. ايشته رشيد محكوكه‌سنك تدقيقی ايله بو خدمته شامپوليون موفق اولدی ، بو وجه ايله علم آثار مصريه‌نك تأسسنی تأمين ايله‌دی. آرتق خط قبطی، خط كهانی اوقونمغه ضامن اولدقلری حقايق تاريخيه چيقارلمغه باشلادی . بونجه عصردن‌بری انظار تماشاده بی‌معنا رسملردن ، صامت نقشلردن عبارت تحف رسميه كبی تلقی ايديلن او چيزكيلرك حقيقتده تشكيل ايله‌ديكی تاريخ صحيفه‌لری اوقونمغه باشلادی .

فن معماری، قبطيلرك ايلری كتوردكلری ، ترقی ايتديردكلری فنون‌تمثيليه‌نك برنجيسی‌در. ارض‌مصرده غايت بنا طاشلری مبذول ايدی بونك ايچون‌دركه معمارلق قطعهٔ مصری‌ده پك‌زياده ترقی وتمنی بولدی . مصره سياحت ايدنلر ، نيل واديسنده باشلرينی سمايه طوغری مرتفعانه قالديرمش اولان آبدات قديمه ومبانیٔ دينيه‌نك تماشاسندن اودرجه مبهوت وحيران قاليركه مشاهداتلرينی، انطباعاتلرينی، توصيف وتصوير ايده‌ايده بتيره‌مزلر. جيزه‌بلده‌سندكی اوچ معظم اهرام ايله ، ابولهول سقاره‌ده‌كی قدمه‌لی هرم ، لابرينت ، قوص وياالاقصر، قارناق‌معبدلری، دنياده آدم موجود اولدقجه انظار تماشا واعتباری ممنون ايده‌جك آثار عجيبه‌دن‌در. مصر قديمك بو معظم وديو هيكل اولان آبدات معماريه‌سی يانسده ، جيزه‌نك جنوب شرقنده كائن اولان زاوية‌العريان وبوصير قريه‌لرنده‌كی آبده‌لر ايله، دهشور وجوار سائر قريه‌لرده بولنان آبدات دخی شايان ذكردر .

جيزه‌ده‌كی مشهور اوچ هرم جهات‌صعيديه طوغری ممتد اولان سلسلهٔ جبالك دامنلرنده انشا ايدلمش اولان هرملرك اك بيوكلری‌در .

بر آنده منظور اولدیغی وجه‌ایله بواوچ هرمك
الك بیوكنك قاعده‌سنك درت ضلعی جهات اربعه‌یی
اشارت ایتمسنه وبو ضلعلرك سطحلرنده میلك برنسبت
ثابته اوزرنده بولنمسنه ودرون هرمده تابوت مقامنده
اجسام محنوطه‌یی محتوی صندوقه‌لر موجود اولمسنه
نظراً بونلرك استتارات اجرامیه وسماویه مقصد دینیسی
ایله تربه اولمق اوزره یاپلدیغی ظن اولنقده‌در . حتی
بر وقت مصر معارف امورنده بولنمش وعلم هیئاتده
وقوف کلیسنه نظراً فلکی مخصیله تقیب ایدلمش اولان
محمود پاشا بوهرم اوزرنده درت کوزدرت کیجه رصد
اجرا ایده‌رك بواجرام سماویه‌نك پارلاقلرندن شعرای
یمانی ارتفاع غایه‌سنه وارنجه خطوط شعاعیه‌سی اهرامك
جنوبی سطحلرینه عموداً اصابت ایله‌دیکنی مشاهده
ایلمه مش در . بوهرم کبیرك قاعدهٔ تحتانیه‌سنك اضلاع
اربعه‌سندن هر بری ایکی‌یوز اوتوز بر مترو اون
سانتیم‌در . قاپلامه‌سنك تخنی بربچق متره، ارتفاع کاملی
یوز قرق التی‌بچق متره وارتفاع یوز سکسان التی
بچق متره‌در .

بعض ارباب مراق حساب ایده‌رك بوهرم کبیرك
طاشلری ایله آلتی متره ارتفاعنده بیك فرسخ دیوار
یاپیله‌بیله‌جکنی بولمشلردر. چونکه بوهرمك ایکی‌ملیون
بشیوز آلتمش ایکی بیك بشیوز یتمش‌التی متره مکعبی
طاشی واردر. هرم‌کبیرك داخلنده اوچ اوطه واردر،
بریسی یرآلتنده‌در. هنوز ایچنه کیریله‌مه‌مش‌در. چونکه
یولی بیوك بر صوماکی ایله قپادلمش‌در. دیکری همان
سطح ارض ایله برابردر . اوچنجی اوطه هرمك
مرکزنده‌در . اوچ قات دیمك . ایکنجی اوطه‌نك
یاننده براز ایلیجه بر قویویه واریلیر .

جیزه‌نك هرملرینك الك بیوکی اولان بو هرمی
دردنجی سلالهٔ فراعنه‌دن خفو نامنده بر فرعون
انشا ایتدیرمش، یینه ذکر ایله‌دیکمز اثرده کورولدیکنه نظراً هرم کبیری خلفای عباسیه‌دن مأمون
آچدیرمغه مراق ایتمش وبك چوق چالیشوب نهایت
الحالته‌هذه کورولکده بولنان ثلمه‌یی آتشله کوج حال
ایله فتح ایتدیرمش، وایچنه کیرلدکده مقابر اولدیغی
آکلاشلمشدر .

جیزه اهرام ثلثه‌سندن ایکنجی کفرن هرمی دینن
آبده‌درکه بونکده ارتفاعی ۱۳۵ ، قاعده‌سنك ضلعی
۲۱۰ متره‌در . اوچنجی میسه‌رینوس هرمی‌درکه
ارتفاعی ٦٦، قاعده‌سنك ۱۰۷ متره۷۵ سانتیم‌تره‌در.
ابولهول هیکلی ایکنجی هرمك بشیوز متره شرق
طرفنده‌در .

ممفیس وتب شهرلری جوارلرنده‌کی کهوف قبریه
وخصوصیله ومصر وسطاده بنی‌حسن‌ده کائن‌اولانلری‌ده
ذکره شایان اولان آبدات قبطیه‌دندر . تب‌ده‌کی
حکمدار مقابری تحت‌الارض انشا ایدیلن بر طاقم
مبانی‌دن عبارت‌درکه بونلرك یانی باشلرنده ارتفاع
ایدن معابد قدر شایان حیرت‌در . ۱۸۸٦ تاریخنده
بو مقابردن برنده موسیو ماسپه‌رو فراعنهٔ قبطیه‌دن
ایکنجی رامسك ـ که یونان تاریخلرنده مشهور ساز
وستریس‌در ـ هیچ بوزولمیه‌رق محافظه ایدیلن مومیاسنی
بولمش‌در . تب جوارنده‌کی مقابرك الك قدیملری اون
برنجی سلالهٔ فراعنه دوری آثارندندر. بو عصرده
یالکز صندوقه تزیین وتمیق ایدیلیر ایدی . فقط
آز زمان صوکرا مقابرك انشاسنده‌ده تکلفات
صناعیه اجراسی معتاد اولدی . ارواحك بقاسیله
تجدید ابدان ایتمسنه قائل ، حیات آتیه ایله پك‌زیاده
متوغل‌اولان برخلقك‌مقابره بودرجه اهمیت ویرملری،
جسدلرینی چورومکدن محافظه ایچون مومیا حالنه
قویملری اسبابی پك قولای آکلاشیله‌بیلیر . تب‌ده‌کی
مبانیٔ تحت‌الارضك الك شایان تذکار اولانلری
بیان‌المتوق مقابری درکه یونانیلر بونلره سیرینغ
(Syringue) نامنی ویرر ، وعجایب عالمدن عد
ایلرلر ایدی . بو آثار معماریه اون طقوزنجی

ویکرمنجی فراعنهٔ مصریه دوری محدثاتندندر . بونلر ایچنده بشنجی رامسسك قبریکه بونوع آثار معماریه‌نك نمونهٔ حقیقیسی عدایدیلیر، بر طاقم محتویات ونقوش ایله مزیندر . بوندن دیکرینه کچیلیر یتمز توکنمز صالونلردن ، معطوفلردن (Galéries) کچیله‌رك نهایت صندوقه‌نك بولندیغی غاره واریلیر . بوراده شمسك سیر و حرکتی ، حیات اخرویه‌ده روحك مظهر اولاجغی مکافات وعقوبات تصویر اولونمشدر. دیکر غارلرده حیاتك صورت جریانه متعلق اولان الواح کوریلیر : نیلك ، مصرك، مشخص خیاللری، معبود وموهوملره تقدیم ایدیلن قرابین ، کتاب امواتدن بعض فقرات دیوارلرده کوزه چارپار . آبدات قبریه‌نك تحت‌الارض انشاسی قدیم مصریلیرك عقائد دینیه‌لرنده مزارلرك دوام و بقاسنه، خرابیتدن مصونیتنه نه درجه اهمیت ویردکلری آکلاشیلیور . مزارلرك بقاسی ، جسدك بقاسی ایشته قبط قومنك ایکی عقدهٔ اعتقادی : اولونك جسدینی ادامه ایتمك، بو جسدی حاوی اولان مسکنی تأیید ایله‌مك . خراب اولیه‌جق ، تأثیرات مخربهٔ طبیعتدن محفوظ قاله‌جق بر بنا ناصل یاپیلیر؟ قبط معمارلری بومسأله‌یی حل ایتدیلر. طبیعیدرکه ییقلمیه‌جق بر بنانك قاعده‌سی کنیش اوللی ، صولر طورمامق ایچری ترشح ایتمه‌مك ایچون شولی یاپللی، دیوارلر قالین طبقه‌لردن مرکب ،، وچوق کنیش اوللی ، پیلپایه‌لر، ستونلر، غایت جسیم ، یوغون وآلچاق بولونمالی ، ایشته بویله بر بنانك الك موافق شکل هندسیسی اهرامدر، وبالخاصه ارتفاعی عرضندن دون اولان اهرامدر . مصر قدیمده ایسه اولرك ، سکنالرك انشاسنده بویله بر اعتنایه اصلا تصادف ایدن . بونك ایچوندرکه مصر قدیم ارض معموریٔ جابجا شنلندیرن مبانیٔ خصوصیه‌وعمومیه‌دن بوکون اثر قالادیغی حالده امواتك اقامتکاهلری اکثریت اوزره محفوظ ، ومصون

قالمشدر . مقابرك انشاسنده مراعات ایدیلن عقیدهٔ دینیه‌نك اثری معابدك انشالرنده‌ده کوریلیر. سیاحینك، زوارك الك زیاده نظرحیرت وعبرتی جلب ایدن معابد مصریه‌دن الکزیاده شایان ذکراولنلردن بری بویوك ابولهول هیکلنه قریب بر محلده بولونان وماریون طرفندن کشف ایدیلن معبددرکه ایلك حکومت فرعونیه آثارندندر ، آبدات مغالیتیه ایله اصل آثار معماریه بیننده بر حد فاصل تشکیل ایدر . دیکری ابولهول هیکلی تحتنده حفر ایدلش اولان معبد درکه اخیراً درونی تخلیه ایدلشدر . تبده‌کی بویوك معبدلر بونوع مبانی‌نك مهملرندندر. قارناقده آمون معبدی دنیانك الك واسع بر بناسیدر . قوص ویا الاقصرده‌کی آمون معبدی‌ده بالخاصه شایان ذکر وبیاندر . بونلردن باشقه قورنه ، دیرالبهاری ، رامه‌سوئوم ، آمه‌نوفیس ، آبو، دیرلدنیه، سایس، تانیس ، ممفیس (سراپه ئوم، فات‌معبدلری) ده‌کی معابد ایله واحه‌لرده، نوبه‌ده ، برنجی ایکنجی شلاله بیننده طاش ایچنده اویولمش بویوك کهوفدن عبارت اولان معبدلر کلیرکه بونلرده معماریاتده مهم اولان مبانیٔ دینیه‌دندر . بو بنالرك رسم وتعریفی بوراده ایراد و اکمال ایدیله‌مز . بالکز بو مبانیٔ جسیمه‌نك اوصاف عمومیه‌سی ذکر وبیان‌ایله اکتفا ایده‌جکز.

بو مبانی‌نك بالجمله عصر انشائیه‌سی، حتی تبده‌کی معابدکبی ارتفاعلری پك مفرط درجه‌ده اولنلر بیله اوقدر متانت و رصانته مالکدرکه تجربهٔ اعصاره مقاومت ایتمکده‌درلر . مصر معمارلری ، بنالری کمر و قبه‌یی بیلیرلر ایدیسه‌ده قبولرك اوزرینی ، ستون آره‌لرینی قپامق ایچون کمر وقبه استعمال ایتمدیلر . دائما دوز کمر اصولنی ترجیح ایدرلرایدی. بونك‌ایچون پیلپایه‌لرك ستونلرك آره‌لری پك‌آز اولور ایدی زیراچوق آچیق اولسه، مادامکه کمر ویا قبه یاپلیه‌جق بو حالده اوقدر جسیم

بر قیاق طاشی بولمق مشکل ایدی . فقط پیلپایه‌لرك، ستونلرك آره‌لری آز اولور ایسه صچاق طاشی اوزرلرینه متین ومحکم بر صورتده استناد ایدر . معبدك جبهه‌سنده قپواورته برده آچیلیرایدی. قپونك ایکی طرفنده جسیم ایکی‌قله انشا ایدیلیر ایدی‌که بونلرك دیوارلری‌ده شولی‌یاپیلیرایدی. بودرلو انشایه یونانیلر پیلون نامی ویررلرایدی . معابد قبطیه‌یی یونان قدیم، وخرستیان معبدلرینه تشبیه ایله‌مکده خطا واردر . معابد یونانیه‌ده، معابد خرستیانیه‌ده تجانس ، وحدت صورت واردر . یعنی بو بنالردن هیچ بر شی طی ایدیله‌مز، هیچ بر شی ضم وعلاوه ایدیله‌مز ، مکرکه بنانك، معبدك صورتی بوزیلیر . حالبوکه معابد قبطیه بویله دکلدر . تعاقب اعصار ایله لزوم کورولدکجه بو بنالرك الی‌نهایه ترتیبات انشائیه‌سنی ، وسعت وجسامتنی تبدیل ایله‌مك قابلدر . مثلا الاقصرده قارناق‌ده‌کی معبدلر مختلف زمانلرده بنا اولنمش ، بربرینه اکلنمش اقسام معبدیه‌دن مرکبدر .

معابد قبطیه‌نك تزیینات وتمیقاتنه کلنجه، بو بابده مصر قدیم معبدلری پك‌ساده‌در. خارجاً، قپونك ایکی طرفنده یکپاره طاشدن یاپلمش برر مسله اقامه ایدیلیرکه اوزرلری محکوکات ایله طولودر ، دیوارلر اوزرنده، معبدی‌انشاایتدیرن پرنسك‌شرف‌عسکریسنی تشهیر وتصویر ایدن یارم قبارتمه یعنی نقوش ناتیه ایله محکوکات کوریلیر. بوصورتلرده بونقشلرده بانی معبد اولان پرنس یامحاربه میدانینك ، معرکه‌نك اورته‌سنده بولنور . ویا اسرای حربیه‌یی چکوب کتیریور کبی برهیئتده ابراز ایدیلر. داخلاً دیوارلر اوزرنده‌پیلپایه‌لر اوزرنده، ستونلر اوزرنده یوقاریدن آشاغی منحوتات منقوشه ، الواح محکوکه یان یانه ، بربرینك اوستنده اوضاع متناظرده اوله‌رق مشاهده ایدیلر : هربرده پرنسك، الهلرك صورتلرینه تصادف اولنور . پرنس الهلره قربان تقدیم‌ایدر و صنملرده تصویر وابراز اولنمش الهلرده پرنسك دعاسنی قبول ایله مطلوبنی اسعاف ایدیور کبی ارائه ایدلمشدر ؛ خلاصه معبدلرك دیوارلرینی، پیلپایه‌لرینی، ستونلرینی تزیین وتمیق ایدن‌صور منحوته، اشکال منقوشه هپ پرستش مناظرینی ارائه ایدر .

فن تحتده ، فن هیکلتراشی‌ده قبطیون آثار بر کزیده ، رؤوس آثار اطلاق ایدیله‌بیله‌جك بدایع وجوده کتیرمشلردرکه بو فن وصنعت مصرده پك قدیمدن بری‌معتبر ومترقی اولدیغی آکلاشیلور . مصر قدیمك بونوع آثاری لایقیله تدقیق وتفتش ایدیله‌جك اولورسه کوریلیرکه بتون حکومت فراعنه مدتجه صنعت هیکلتراشی نك حال، وقوفده قالدیغی هیچ تحول وترقی ایتمدیکی حقنده التزام ایدیلن فکرلر غلط وغیر صحیحدر. مصرده حکومت فراعنه‌نك امتداد ایله‌دیکی قرق عصر صنعت هیکلتراشی مختلف ومتنوع دورلر کچرمشدر ، که آثار فیض وترقی، که تدنی یوزی کوسترمشدر .

ابتدالری صنعت‌قبطیه کنهاً حقیقیه مسلکنه ذاهب ایدی، طبیعتی اولدیغی کبی‌تقلیده سعی ایدیور ایدی، ۱۲ نجی سلاله فراعنه زماننه قدر بو مسلکده دوام واثبات ایله‌دی بو زمانده صنعت هیکلتراشی‌یه کمیوتی ولایتبدله برقانون تناسب نفوذایتدی. اسلوب کمنوتی نقطهٔ اوجنه ۱۸ نجی و ۱۹ نجی سلاله فراعنه دورنده نائل اولمشدر ، فرعون رامسسك آوان اخیرهٔ حکومتنه طوغری بو مسلك دخی انحطاطه یوز طوتدی. برزماندن صوکرا ینه‌صنعت قبطیه‌ده ادوار ترقی ، ادوار انحطاط کورلدی فقط صنعت قبطیه مزیت اصلیه‌سنی، هویتی‌طبیعیلکنی‌غائب‌ایتمش‌ایدی.حتی ۱۹ نجی سلاله فراعنه‌دن‌صوکرا‌کلن عصرلرده آنجق صنعت قبطیه‌نك اك پارلاق آثارنده بیله فکر ایجاده روح ابداع کورولیور ، آثار مذکوره‌ده تقلید واستنساخ مشاهده ایدیلیور .

فن هیکلتراشیٔ قبطینك اك‌مشهور آبداتی ایچنده آتیده‌کیلر ذکره شایاندر :

اکمك یوغوریجی یعنی خمیرکارکه کرچ طاشندن معمول اولوب مصرده بولان موزه‌سنده محفوظدر . ینه بوموزه‌ده بولونان یازیجی شافره هیکلی ایله «راهوتب»ك و « نه‌فه‌ر » ك تمثاللری. بو آبدات حکومت قدیمهٔ مصریه آثارندندر. کذلك پارس‌ده‌لوور موزه‌سنده‌کی یازیجی ویا عدول که‌چوملمش اوله‌رق ابراز اولونمش‌در (بو تمثالی ماریت سراپه‌ئوم معبدنده بولمش‌در) ، دور مذکوره عائددر . لوور موزه‌سنده بولونان دام نای آغاجدن معمول بر قادین تمثالی واردرکه رامسس‌لرزماننده قالمادر . ینه بو موزه‌ده، غرانیت یعنی صواندن معمول اولان او آه آبرا اون آلتنجی سلاله دوری آثارندندر . کفرم نام محل‌ده بولنان ودیوریت دینن حجر بر کانیدن معمول اولان تمثال ایله تب بلدهٔ قدیمه‌سنده بولنان اوچنجی آمنوفیس هیکلری ، قرالیچه ته‌آ (Taia) نك باشی وتانیس بلدهٔ قدیمه‌سی خراباتنده بولونوب برلان موزه‌سنده محفوظ اولان غرانیت طاشندن معمول ابوالهول تمثالی، اوچنجی طوطمس ك غرانیتدن مصنوع اولان قفاسی (بریتانیا موزه‌سنده‌در) ، ینه غرانیتدن معمول رامسس ك تمثالی (تورن موزه‌سنده‌در) ده آثار عتیقهٔ قبطیه میاننده شایان ذکر وبیان‌در . برنجدن معمول اولان تمثالات صغیرهٔ قبطیه دنیانك اك قدیم برنج مصنوعاتندن‌در . آثار عتیقهٔ قبطیه‌دن اولان برنجدن مصنوع تمثالات صغیره‌دن قبط الهلرنی تصویر ایدن اثرلر پك چوق‌در ، همان هر موزه‌ده بولنور. بونلر اسلوب کهنوتی‌ده یاپلمش‌در. تأثیرات صناعیه‌لری یوق‌در . قساوت منظر مصنوعه‌لردر .

پیشمش طوپراقدن مصنوع اولان ، کوچك قطعه‌ده بولنان تمثالات قبریه‌یه کلنجه بونلر اوقدر چوق‌درکه فخار قبطیه نامیله هرطرفده معروفدر . بونلر، یاننده بولندیغی مومیالره بکزرلر. اوزرلرنده بر طاقم محکوکات کوریلیرکه قبط جنازه کتابلرندن مستخرج اولان فقراتدن عبارتدر . کرك بو تماثیل قبریه وکرك قانوب (بو ماده‌یه مراجعت) دینن ، وانسان ویا حیوان باشی صورتنده بر قپاغی اولان طوپراق دستیلرك علم آثار عتیقه نقطهٔ نظرندن هیچ بر اهمیتی یوقدر . عقیق احجار ثمینه اوزرینه حك صنعتی دخی مصر قدیم‌ده خیلی ترقی ایتمش ایدی . بو فنه متعلق اوله‌رق زمانمزه قدر انتقال ایدن آثار عتیقهٔ قبطیه اك زیاده اوزرینه خنفسا رسملری حفر ایدلمش ، ومحکوکات قبریه ایله طولدیرلمش اولان احجار ثمینه‌درکه بونلر دخی پك چوق‌در . والحاصل غیر شفاف جام وبللور اعمالی ، حسن خط دخی مصر قدیم‌ده پك زیاده نمو وکشایش بولمش ایدی . پاپیرو (پیرس) اوراقی اوزرینه یازلمش اولان مسوداتك کتابه‌لری ، نقوش تزیینه‌سی بعضاً اوقدر رنکین‌درکه آثار برکذیده‌دن عد اولونمغه شایاندر. کتاب امواتك الده بولنان بر قاچ نسخه‌سی رنکا رنك کوچوك کوچوك نقشلر ، رسملر ایله تزیین اولونمش‌درکه بوکون بیله ارباب صنعتك نظر حیرتنی جلب ایدیور . امم قدیمه‌دن هیچ برنده صنعت نقش قبطیلرده اولدیغی درجهٔ ترقی‌یه واصل اولمامش‌در . چونکه بوقوم معابدك دیوارلرینی ستونلرینی یوقاریدن آشاغی الوان کونا کون ایله نقش وتصویر ایلمکه پك زیاده اعتنا ایدرلر ایدی. بومراق یالکز معابده منحصر دکل ، اوطوردقلری خانه‌لرك ، سکنالرك دیوارلرینی خارجاً وداخلاً بویارلر ، تحت‌الارض انشا ایتدکلری بر آتی مقبرلرینی ، موتالرك خوابکاه ایدیلری اولان صندوقه‌لری‌ده تلوین ایدرلر ایدی . بوالوان او قدر زنکین ، اوقدر زنده‌درکه زمانمز نقاشلرینك نظر حسدلرینی جلب ایده‌جك درجه‌ده طراوت ونفاستلرینی بوکونه قدر حفظ ایتمشلر ، هیچ صولمامشلردر .

مصر قديمك آبدات معماريه‌سنه وسائر آثار قديمه متعلق اولان تفصيلات بلاد مصريه‌نك احوال جغرافياسي يازيلير ايكن ، بلاد اساميسي تحتنده ويا آثار مذكوره‌نك اسم خاصلري تحتنده ايراد ايديله‌جكدر .

آثارعتيقهٔ آثوريه. — آثوري وكلداني مدنيتي‌كه فرات ودجله نهرلرينك تشكيل ايله‌ديكي منبت‌واديلرده تزهر ايله‌مش‌در، اوقدر آثاروخرابات براقمش‌دركه بونلرك عظمت وكثرتي بو قومك قدرت قديمه‌سنه ، درجهٔ مدنيتنه برهان وشاهددر. بواثرلر، بوخرابه‌لر اثبات واراثه ايديوركه آثوريلرك مدنيت ومعرفتي قبطيلرك مدنيت‌ومعرفتنه محازي ومووازي اوله‌رق‌ترقي ايله‌مش‌در . فقط بو مدنيت قديمه‌نك اهميتي پك آز بر زماندن‌بري تقدير اولنمغه باشلاندي . چونكه يونانيلرك مساپوتاميا يعني بين النهرين نامني ويردكلري قطعهٔ عراقك علم آثار عتيقه نقطهٔ نظرندن تتبع واستكشافنه تشبث ايديله‌لي هنوز يارم‌عصر بچمش‌در. حتى ديه بيليرزكه بو تتبع واستكشاف بوكون بيله هنوز باشلامش‌در. سايه‌عمرانوايهٔ حضرت شهرياري‌ده موفقيات جليلهٔ عصريه‌نك باشليجه‌لرندن بري اولان بغداد شمندوفري خطي اكمال اولندقدن صوكرا بو بابده‌كي تشبثات وتتبعات مطلوب‌اولان درجه‌يه واصل اوله‌بيله‌جكدر . آنجق او وقت آثار عتيقهٔ آثوريه لايق اولديغي وجه ايله تحصيل وتدقيق اولنه‌بيلير .

بين النهرين‌ده‌كي خرابه‌لر تل نامي ويريلن قوم تپه‌لري تحتنده مدفوندر . قويونجق ونبي يونس نام تللرموصل قربنده نينوه بلدهٔ قديمه‌سنك موقعني اراثه ايدرلر . موصلك درت فرسخ شمالنده كائن اولان خرساباد قريه‌سي آثوريه حكمدارلرندن سارغونك بوراده كشف ايديلن سرايي ايله مشهوردر. موسيو بوتا بو قريه‌ده حفريات اجرا ايتمش‌در . حازر چاينك منبعلرينه طوغري باويان‌قياسي‌دين برصخره واردركه بونك اوزرنده سنئنا شريبك شرف ونامنه اوله‌رق اوزون ، طويل‌الذيل بر محكوكه مشاهده ايديلير . نينوه بلده‌سنك آشاغي طرفنده سلاميه قريه‌سنده ، بلاد توراتيه‌دن يعني توراتده اسمي ذكر ايديلن شهرلردن رشن بلده‌سنك خرابه‌لري كوريلير ، ينه نينوه بلده‌سنك يان طرفنده تل غروز واردركه بو راسم قديم كالح شهرينك موقعي اولمق اوزره تخمين ايديليور ينه بوحواليده الآن آثور ياخود الاسار خرابه‌لري موجوددركه بوبلده قديمهٔ آثوريه‌حكومتنك برنجي مقر حكومتي ايدي. قلعهٔ شرقات دينن تل‌جسيم بوموقعده‌در . اربل شهر قديمك عظمبخش انظار اولان خرابه‌لري دجله نهرينك شرق طرفنده‌در، تا اوزاقدن كوريلير . ينه بونهرك غرب جهتنده دخي، تام چول ايچنده آترا قلعه‌سنك بيقيق ديوارلري مشاهده اولنور . نهر بونجه شمال شرقه طوغري كيدلدكجه خرابات قديمه‌يه تصادف‌اولنان محللر صيراسي ايله تل جبيل ، سنجار ، تصيبين ، ماردين ، حران ، اورفه ، دياربكر (اميدا، آمد) نام محلر، بلده‌لردر. ينه فرات نهري بونجه آشاغي‌يه كيدلدكجه بو حواليك علم آثار عتيقه خريطه‌سنده قيد وذكره شايان اوله‌رق قديم زوغما، دها صوكرا بيره‌جك، خرابلس كليركه بوراسي قديم ومشهور قاركه‌ميس قلعه‌سنك خرابه‌كاهي‌در. دها آشاغيده سوريش، رقه، رأس‌العين تل آبان، قاركيما، كذلك قديم‌بلاد آثوريه‌دن ايدي‌كه بونلر هنوز تتبع واستكشاف اولنمامش‌در . آثوريلردن صوكرابوبلده‌لره فرس‌ورومامدنيتلري‌ده بعض فعاليت بخش ايله‌مش ايدي . بوميانده لبقارا، رافقا، عناتو، زبا خرابه‌لري ايله‌فرات نهري ساحلنده كائن هيت بلده‌سي جوارنده وينه دجله نهري بوينده واقع سامارا قصبه‌سي اطرافنده كوريلن تللر دخي علم آثار عتيقه نقطهٔ نظرندن بالخاصه شايان ذكر وبياندر.

کلدانیه‌ده، علم ایچون قیمتلی آثار عتیقه مکنون اولان صنعی تپه‌لر، تللر آثوریه‌دن دها زیاده‌در . بونلر صاقلادقلری خزائن معرفتی اظهار ایتمك ایچون حافرلرك قازمه‌لرینه انتظار ایدوب طوریور. سلفکه عراق ، المداین (قته‌زیفون) ، بغداد، حله شهرلرینك مواد بنائیه‌سی یکرمی عصردن بری ایشـلنه ایشلنه توکتیله‌مه‌ین بابل خرابه‌لرندن تدارك اولونمش‌در . بو حوالی دجله‌دن فورته‌یه قدر امتداد ایدن وبطایح نامی ویریلن صولی بتاق یرلرده ، نهرینك یعنی دجله ایله فراتك وحولی آلتنده گیزله‌نن انقـاض عتیقه بیغنلری ایله مالامال‌در . سیباره (صفر وایم) نام ایکی شهر قدیمك خرابه‌لری ابوحبه وصلاحیه قریه‌لری جوارنده بولونمش‌در . نصاریه‌لر هوریه ، واغاره ، دیوانیـه ، مللون ، تل‌الاده ، تل حمـام نام محللرده هنوز آچیلمش اوبوکلر واردر. بلاد قدیمهٔ کلدانیه‌دن نیپور (نیفرد - کلنه) اوروك یاخود اورخونه (ورك) ، اریدو (ابو سـارین‌ده) ، لارسـا (سنکره) حضرت ابراهیم علیه‌السلام ك مسـقط رأسی اولان اور (مقیر) سیوتللا یاخود سیرپللا (تل لوح) کبی بعض شهرلرك موقعلری معلوم ایسه‌ده بورالرده اجرا ایدیلن حفریات ناقص اولدیغی کبی بر ثمره دخی ویرمدی . بابلون شهر قدیمی بیله قالین بر طبقهٔ وحول آلتنده مدفون اولوب بوکونه قدر استکشافنه موفقیت حاصل اوله‌مادی. بوشهرلرك مدفون اولدیغی طبقهٔ وحولك ، اراضی بطیحه‌نك اوزرنده برس نمرود ، بورسیپا (Borsipa) ، بابل تپه‌لری بولنورکه آثار عتیقه ایله مملودر . ایشته بونك ایچون‌درکه آثوری وکلدانی علم آثار عتیقه‌سی هنوز پك ناقص وناتمام‌در، هنوز دورهٔ تشکلنده‌در.

۱۸۶۲ تاریخنده فرانسه حکومتك موصـل قونسـلوسی بولنان وعلم آثار عتیقهٔ شرقیه‌یه مراق اولان امیل بوتا نام ذات ، علمـای عتیقیوندن ر . موهلك دلالتی ایله قدیم نینوه شهرینك موقعنی بولمق ایچون تشبثاتده بولندی . بونك ایچون موصل قربنده کائن اولان قویونجق تپه‌سنده حفریات اجرا ایتدیردی . بوراده الچی‌دن برایکی وازو ایله، خط میخی ایله یازیلی طوغله‌لر بولمش ایدی . بو اثناده بر کویلی اورادن گچر ایکن بولنان شیلری کوره‌رك ساکن اولدیغی قریه‌ده، یعنی خرساباد کوینده بوکبی تحف وآثارك پك‌مبذول اولدیغی سویله‌دی. موسیو بوتا قویونجق حفریاتنی همان ترك ایده‌رك خرسـابادده قوشدی. بوراده اجرا ایتدیکی حفریات ایله‌ایکی متره قدر طولنده نقوش نافیه یعنی آز قبارته مجسم رسملر ومحکوکات ایله مسـتور دیوارلر بولدی . بو دیوارلر آثوریه حکمدارلرندن سـارغونك نینوه جوارنده انشا ایتدیرمش اولدیغی شاتوسـنك بقایای آثارندن ایدی قبـل‌المیلاد ۷۲۱ - ۷۰۵) . موسـیو بوتانك معاونی بولنان‌ه . فلاندن بوقبارتمه رسملرك اورنکلرینی چیقاردی، مبانی‌نك پلانتی آلدی و ۱۸۴۴ تاریخنده قریهٔ مذکوره‌ده بولنـان آثار عتیقه‌نك قسم اعظمی کلکلره یوکلدیله‌رك بصره‌یه کتیرلدی وبورادن قور - موران سفینه‌سی ایله فرانسه‌یه نقل‌اولندی. بو آثار عتیقه الیوم پاریس‌ده لوور موزه‌سنده‌در، جمله‌سی بر اصیله‌یه دلالت ایدر. بی‌نهایه محکوکه‌لر، انسان باشلی، قنادلی جسیم بوغا تمثاللری، براسـد ایله مجادله ایدن بر دیوی تصـویر ایدن منحوتات ، صـید وحربه منظره‌لری، قلعه‌ومواقع مستحکمه محاصره‌لری،موهوم الهلره قربان تقدیماتی، اسرای حربیه‌وسائره، دها بر طاقم تصـویرلر،آثار مذکوره‌ده مشـاهده ایدیلیر. موسیو بوتانك حفریاتنده حاضر بولنان لایار اسمنده بر انکلیز سیاحی دخی ، بوتایه شاتوسی تل نمروده اجرای حفریات ایتدی ، بوراده‌ده خرس آباده‌کی شاتویه‌مشابه بر آثوری بولندی. مؤخراً لینارانکلتره حکومتی نامنه اوله‌رق ، فرانسز قونسـلوسی موسیو

بوتانك موقتاً ترك ایتمش اولدیغی قویونجق حفریاتنه دوام ایلەدی . ایشته بو وجه ایلەدرکه نینوه بلدۀ قدیمه‌سنك موضع حقیقیسی بولمق شرفی انکلیزلره نصب اولندی . قویونجقده، تل نمروده کشف ایدیلن نیم قبارتمه‌لر انکلتره‌یه کوندرلدی . موزه بریتانیکده نمرود وقویونجق آثار عتیقه‌لرینی حاوی اولان صالونلرکه حقیقةً تماشایه شایاندر ، بوصورتله تشکیل اولندی. موسیو کننت لوفتوس، هورموزدر اشام کبی ماهر وعالم عتیقیون موسیو لینارد‌ك رفاقتنه کوندرلدی ، ۱۸۵۲ تاریخنه قدر قویونجق ونمرود تپه‌ده حفریاته دوام اولندی . دیکر طرفدن بوتادن صوکرا موصل فرانسز قونسلوسی تعیین ایدیلن ویقتور پلاچ دخی خرساباد شاتوسنك تخلیه واظهاری ایله مشغول اولیور ایدی .

نینوه بلده‌سی بولندقدن ، قسماً کشف واظهار ایدلدکدن صوکرا بابل شهرقدیمنی ده‌میدانه چیقارمق غیرتی اویاندی . فرانسه حکومتی بونك ایچون ۷۰,۰۰۰ فرانق تخصیصات آچدی . محله برهیئت فنیه کوندردی که بونك ریاستی سابق جده قونسلوسی بولنان فولژانس فرستل نام ذاته تودیع اولندی . علمای عتیقیوندن ژول اوپه‌ر ایله معمار فلیکس طوماس دخی بوهیئتك اعضاسندن ایدی . برس نمروده اجرا ایدیلن عملیات سبریه [۱] یعنی منقب دینن ادوات ایله تحت الارض اجرا قلنان معاینه واستقاندیل عملیاتی اوقدر مثمر اولمادی. فقط قدیم بابلونیانك طوپوغرافیا خریطه‌سی ایدرك پك آز آثار عتیقه کتیردیلر ، فقط ژول اوپه‌ر بین النهرینده رحلۀ علمیه نامیله مهم بر اثر نشر ایتدی‌که بونده آثوریه خط مسماریسنك تهجی وقرائتنه متعلق قواعد اساسیه وضع ودرج اولندی . انکلیز مستکشفلری‌ده برطرفدن حفریات وتتبعاته دوام ایدیورلرایدی . ۱۸۵۵ تاریخندن بری سیر هانری روبنسون بورسه‌پا خرابه‌لرینك استکشافنه مواظبت ایلیور وسنین آتیه‌ده سیر ورق لوفتوس سوس جوارنده ،کلدانیۀ سفلانك اکثری خرابه‌کاهلرنده وبالخاصه قدیم ارك بلده‌سنك خرابه‌کاهی اولان اوراده عملیات سبریه اجرا ایلدی . اوآرقده قدیم برقبرستانك همان نصفنی حفر وتتبع ایلدی‌که بوقبرستان علم آثار عتیقه نقطۀ نظرندن پك زیاده حائز اهمیتدر . براز صوکرا سیر ژون تایلور دخی موکه‌یر ، آبوشارین ، تل اللحم تپه‌لرینی استکشافه تشبث ایلدی .

بوندن صوکرا یعنی ۱۸۵۵ تاریخندن اعتباراً بین النهرین قطعه‌سنده علم آثار عتیقه نقطۀ نظرندن استکشافات جدیده اجرا اولنمادی . یالکز ۱۸۷۲ تاریخنده لوندره‌ده نشر ایدیلن دیلی تلغراف غزته‌سی صاحبلری نمرود تپه وقویونجق خرابه‌لرینی یکیدن استکشاف ایتمك وتتبعات علمیه اجرا ایلەمك اوزره ژ . اسمیت نامنده برعالمی اوراره کوندردیلر . اسمیتك تحریات وتتبعاتی اوقدر نتایج مهمه حاصل ایلەدی‌که انکلتره‌حکومتی ۱۸۷٤ تاریخنده موی‌الیهی رسماً اجرای تحریاته مأمور ایلەدی . اووقت اسمیت قویونجقده محکوکات مسماریه ایله مسطور برطاقم طوغله‌لر بولدی‌که مقدما لینارد‌ك کشف ایتمش اولدیغی حکمدار آثور بانیپال‌ك کتبخانه‌سنك تمامندن ایدی. موسیو اسمیت بوطوغله‌قوللکسیونی انکلتره‌یه کتیردی بونلرده موزه بریتانیك سالونلرنده تشهیر اولندی . اسمیت عودت ایدر ایکن یولده وفات ایلەدیکندن، بوندن صوکرا موزه بریتانیك حسابنه اوله‌رق بین النهرینده اجرای تتبعات واستکشافاته برقاچ کره هورموزدر شام اولندی بوذات برقاچ دفعه قطعۀ مذکوره‌ده استکشافات علمیه اجرا ایلەدی . آثور حکمدارلرندن سالماناسارك شاتوسنك قبولرینی بولدی‌که بونلرك اوزرنده بوحکمدارك تکمیل ترجمۀ حالی یرنج

[۱] ۱۰٤ نجی صحیفه‌دکی استطراده مراجعت .

نیم قبارتمه‌لر ایله مرسومدر . فرانسه حکومتی برمدت آثوریه‌ده علم آثار عتیقه استکشافاتنه بیکانه بولندی ، بوخدمتی همان انکلیزلره براقدی ایسه‌ده ۱۸۷۷ تاریخنده بصره قونسلوس وکیلی (ارنست دوسارزك)‌ك دلالت ومأموریتی ایله ، قدیماً دجله نهرینی فراتده ایصال ایدن شط الحی جدولی اوزرنده کائن تل نوح‌ده حفریات وتتبعات اجرا ایتدیردی . مهم مهم اثرلر کشف اولندی که کلدانی حکمداری غوده آنك زماننه یعنی کلدانستانك الك قدیم اد وار تاریخیه‌سنه عائد تمثاللردن ، اسطوانه‌لردن ، نیم قبارتمه‌لردن ، محکوکاتدن عبارتدر . جمله‌سی پارسده لوور موزه‌سنده معروضدر .

الیوم برس نمرود طرفلرنده هیئات علمیه معرفتیله حفریات واستکشافات اجرا ایدلمکده‌در .

بین النهرین‌ده علم آثار عتیقه‌یه عائد اولان تتبعاتك ، نیل وادیسنده اجرا ایدیلن بو نوع استکشافاته نظراً دها صعب ، دها مشکل اولمسی بر سبب ایله ایضاح ایدیلیر که فرعونلر آبدات قطعیه‌یی طاش ایله ، غرانیت طاشی ایله انشا ایتدیریرلر ایدی . حالبوکه آثوریه‌ده ، کلدانستان‌ده بناطاشی بولنمادیغندن بتون مبانی طوغله ایله انشا ایدیلیر ایدی بو طوغله‌لرده یا کونشده قورودلمش ویا فورونده پیشیرلمش مواد ترابیه‌دن عبارت ایدی که [۱] بین النهرینك حسب الاقلیم معروض اولدیغی سیللی یاغمورلری ایله سورکنه‌رك ، چوکه‌رك قالین برطبقهٔ غبار آلتنده کیزلنمش قالمشدر . آثوریه معماریاتنده شاتولر بر صیف تشکیل اتمك اوزره یاپیلان تراسه‌لر اوزرینه ابتنا ایدر ایدی . دیوارلری غایت قالین اوله‌رق انشا ایدیلیر ودیوارلرده پنجره آچیلماز ، قپولر غایت کنیش یاپیلیر ، هرنوع کمرلر ، طاقلر استعمال ایدیلیرایدی : تختپوش طاق ، تام کمر ، سبد قولپی کمری ، مبرد مثلث ، دیش کمر جمله‌سی انشاآت مذکوره‌ده تصادف ایدیلیر . بابل مشهور هوائی بغچه‌لری ، آصمه حدیقه‌لری ، فورونده پیشمش طوغله‌لر ایله یاپلمش ، غایت ایی خراسان ایله ایشلنمش ، صولرك ترشحنی منع ایلمك ایچون زفت قورشون ایله قاپلانمش غایت جسیم بر کمر اوزرنده تأسیس ایدیلن واسع بر تراچه‌دن عبارت ایدی . معماریات آثوریه‌نك انواع اصلیه‌سندن بری‌ده قات قات بنا ایدلمش قله‌لر ایدی که هرقات رنکلی ومینالی طوغله‌لر ایله ایشله‌نیر ایدی ، وبونلرده طوغله‌لرك لونی قاتدن قاته تبدل وتنوع ایدر ایدی .

صنعت نحت وفن هیکلتراشی‌یه کلنجه ، موسیو (سارزه‌ك)‌ك شط الحی جدول قدیمی اوزرنده کائن اولان تل نوح‌ده بولدیغی ولوور موزه‌سنه کوندردیکی پرنجدن مصنوع تمثالات صغیره ایله اوزرنده ملحمه جنازه صحنه‌لری مصور اولان ومنصوبهٔ عقاب نامی ویریلن مرمر بر دیکیلی طاش الك قدیم صنعت کلدانیه‌نك محصولی اولان اولان آثاردندرکه تاریخ میلاددن درت بیك سنه مقدم بر زمانك کاریدر . کلدانی حکمدارلرندن غوده آنك تمثاللری اوقدر اسکی دکلدر . بونلرك اسلوب وانشالرنده طبیعت ذی حیاتك دها دقتلیجه ، حقیقته دها قریب برصورتده تحصیل وتدقیق اولندیغنه ، انشاآت صناعیه‌ده صحت وحقیقت آراندیغنه دلالت واشارت واردر . بوتمثاللرك کوده‌لری پك کوزل مشکلدر ، قوللرك ، آیاقلرك عضلاتی بارزدر . قفا پك بووارلاق ، تماماً تراش ایدلمش ، سیماده بر بیوك اثر حقیقت ونشانهٔ همت کورینور . البسه‌نك مفرداتی ، ال وآیاقلرك پارمقلری ، بو غوملری حتی طرنقلری غایت دقت واعتنا ایله نحت اولنمشدر . کوریلیورکه صنعت کلدانیه‌ده‌ده بدایة حقیقی ، طبیعی اولدیغی کبی تقلیددن عبارت اولان عینیه مسلکی حکم سوریور . ذاتاً هریرده صنعت بویله باشلامشدر . فقط تقلید ایلمك یالکز بکزتمك دکلدر . مسلك عینیون‌ده تقلید برشیئك ، بر موضوعك ممکن اولدیغی

[۱] آجر ماده‌سنه مراجعت .

قدر حقیقته قریب اوله‌رق ـ چونکه تقلید تام ممکن دکلدر ـ عینی آلمقدر . بو ایسه مقلدی لایق ایله تحصیل وتدقیق ایله‌مکه موقوفدر . ایشته صنعت کلدانیه‌ده بدایةً تقلید طبیعته اعتناء وبونك ایچونده طبیعتی تحصیلده ازدیاد وقوف کوریلور . زیرادیدیکمز کبی غوده آنك تمثاللرنده بو اعتنا واهتمام الك کوچك تفصیلات ومفرداتنه وارنجه‌یه قدر کوریلیور . تماثیل کلدانیه‌دن، بابل حکمداری «مردوق ـ نادن ـ آ ک»نك تمثالی تاریخ میلاددن مقدم ۱۱ نجی عصره عائددر. بو تمثالده حکمدار کلدانی قیصه وقیوورجق بر صقال ایله ابراز اولنمشدر . باشنده اکلیلی وارکه غایت مکلف صورتده ایشلنمش ، تویلر ایله تزیین اولنمش. البسه‌سنك ایشلمه‌لری، طرازلری پك ظریف وبدیع رسملردن عبارت ، حنجرلری غایت کوزل، صاپلری صوم فیلدیشی. خلاصه صنعت نحت وهیکلتراشی‌ده الك کوچك تفصیلات ومفرداته قدر بو درجه اعتنا کورولمامش کبیدر .

صنعت هیکلتراشی نقطهٔ نظرندن نینوه بلده‌سی قدم تاریخیه اعتباریله ، بابل شهرینی کچمز . بلکه صنعت تخت نینوه‌یه، بابلدن انتقال ایله‌مشدر. بوندن باشقه فن هیکلتراشی ارض کلدانیه‌ده مترقی اولدیغی حالده نینوه تمثاللرندن الده ایدیلن ، بولنان اثرلر اوقدر آز و بونلرك قیمت صناعیه‌لری اوقدر دوندرکه نینوه ارباب صنعتك فن وهیکلتراشی‌یه مراق واعتنا ایله مذکری آ کلاشیلور. حقیقت نینوه خرابه‌لرنده بولنمش اولان الهه بو ، وحکمدار آسور ـ ناسور ـ آبال (آتور ـ ناتور ـ عبال) تمثاللری پك قبا، وپك عادی شیلردر . فقط بوکا مقابل نینوه رجال صنعتی قابلیت بدیعه‌لرینی، دهای صناعیلرینی شاتولرك، مبانی عالیه‌نك دیوارلرینی طاشدن ایشلنمش بر قالیچه کبی، تزیین ایدن نیم قبارتمه‌لره حصر وصرف ایتمشلردر. بونوع اثرلر مسله‌لرك یاخود تذکار ظفر ایچون نصب ایدیلن دیکیلی طاشلرك تزییناتنده جالب حیرتدر. بومنحوتات ایچنده، انسان یوزلی، غایت بیوك ودیو هیکل اولان بوغالر بالخاصه شایان ذکر وبیاندر . بو منحوته‌لر قپولرك کوشه‌لرینه موضوعدر . بناءً علیه ایکی وجهلرده ایشلنمشدر. عضله‌لری پك مبالغه‌لی اوله‌رق ابراز اولنمشدر . صقاللری، قیللری جعلی بر صورتده یاپلمشدر. فقط نحات الده‌کی منحاتك ، ایشله‌دیکی ماده‌نك حاکمی اولدیغی حس ایدیلیور . حتی اللرك، آیاقلرك تفصیلات وتفرعاتی صوك درجه‌یه قدر ابراز وارائه‌ده التزام افراط ایله‌دیکی، تمثاللره حصر اورکیلری کبی بربرینه موازی اوله‌رق فتیل فتیل اورولمش جعلی صقاللر یاپشدیردیغی حالده استادك مهارت وحذاقتی ینه هر نقطه‌ده نظردن اختفا ایده‌میور . نینوه نحاتلری، استادان صنعتی اشکال مخیله‌نك تمثیلنده پك زیاده ترقی کوسترمشلردر . موهوم الهلرك موجودات مافوق ـ الطبیعه‌نك تصویراتنده ایلری کتمشدر . بونلرك اطرافی یعنی اللری آیاقلری هم انسان هم ارسلان، هم بوغا، هم نسر اطرافندن یاپلمشدر. صنعت آثوریه بهایمك تصویر و تمثیلنده‌ده تفوق ورجحان کوسترمشدر. موزه بریتانیکده آثار عتیقهٔ آثوریه‌دن بر اسد صورتی واردرکه بر ضربهٔ سهم ایله عمود فقاریسی قیرلمش اولدیغی حالده، صیادلرك آرقه‌سندن صیچره‌ین اولمق ایچون، آغر آغر وکمال مشقتله اوك آیاقلرینك اوزرنده طوغرولمغه سعی ایدیور ، فوق العاده شایان تماشا بر اثردر .

بابلده، نیم قبارتمه‌لر باشقه زمین اوزرنده‌در. نینوه‌ده اولدیغی کبی، بیوك بیوك آلچی لوحه‌لری اوزرنده منحوت دکل، بویانمش، یان یانه قونمش طوغله‌لر ایله وجوده کتیرلمشدر . بوطوغله‌لر مینالیدر ، مختلف الوانه بویانمشدر ، او صورتده‌که هیئت مجموعه‌لری ، موزاییق مربعاتی کبی، ذوی الروح صورتلری تشکیل ایدر ، هم طوغله‌نك بناده یری، قروندده پشمه‌دن

اول اوزرنه اشارت ایدیلیر، وبعده عمله اواشارتلر دلالتی ایله طوغله‌لری جمع وترکیب ایدرلر ایدی .

بابل و نینوه شاتولرینك تزیینات وتمیقاتنده نقش نك مهم بر خدمت ایفا ایدر . فقط آثار عتیقهٔ آثوریه وکلدانیه‌دن صنعت نقشه متعلق قالان بقایا کثیرالالوان شکل وصورتلر ابراز ایدر برطاقم انقاضدن عبارتدر . محکوکات آثوریه وکلدانیه‌دن آکلاشلدیغنه نظراً اوطه‌لرك، صالونلرك اکثریسی اخشاب منخوته ایله‌قابلی ایدی، وبونلر بویانمش ایدی. حتی اخشاب منخوته‌یه فیل دیشی لوحه‌لری، غیرشفاف جام پارچه‌لری ، آلتون وکوش تللری، پوللری قمع اولنمش ایدی. آثوریلر کوچك اوبه ونحت ایشلرنده فنون حرفیه‌ده‌ده خیلی ترقی ایتمشلرایدی. جواهرجیلك، قیوجیلق، خالی وکلم نسجی، قماش طوقومه‌سی، تزیینات واسراف اشیاسی پك مقبول ومعتبر ایدی . بوقبیل آثاردن زمانمزه قدر قالمش اولنلر ، اسد ، آند ، بوغا ، پانتر یعنی فهد پنجه‌لری ویا باشلری ایله ، چیچکلر وکشکشلر ایله مزین ایدی‌که بونلر غایت ماهرانه وبدیعانه اوله‌رق نحت اولنمشدر . آثوریلر برنجی اریتمك چکیچ ایله ایشله‌مك صنعتنده‌ده واقف ایدیلر ، هم بووقوفلری پك قدیم ایدی . برنج مصنوعاتندن اولان آثار عتیقهٔ آثوریه ایچنده موزه‌لرده پك کوزللری ، شایان تقدیر اولنلری واردر. صنعت فخار یعنی اوانیٔ ترابیه اعمال ایله‌مك صنعتی کرك بابلده، کرك نینوه‌ده دائما بدائی برحالده پك قبا برصورتده بولنمشدر . بونك‌ده سببی بین النهرین کیلی طوغله اعمالنه پك صالح اولدیغی حالده ، جبه‌لری رقیق وانجه وقوهٔ ماسکه‌سی ، التأمی مطلوب درجه‌ده بولنمادیغی ایچون انجه ونازك کنارلی ظریف آوانی اعمالنه مساعد دکلدر . فقط بوکا مقابل ارض کلدانیه‌ده سرت احجاراوزرینه حفر ونقش صورتیله اجرا ایدیلن فن حك پك زیاده ترقی ایتمش ایدی؛ بوفنك محصولی، بویدن بویه طولانی اوله‌رق ده‌لینمش وبووجه ایله برکردانلغه طاقلمق اوزره یاپلمش اولان اسطوانه‌لر واردرکه بونلرك محیطلری اوزرنده ، نقر وحفر طریقیله یازیلر ، وبعضاً مناظر دینیه حك اولنور ایدی ، ایچلرنده پك نفیس حك ایدیلنلری واردر . بواسطوانه‌لر ، هم مهر ، هم حرز اوله‌رق استعمال ایدیلیر ایدی .

خلاصه آثوریه وکلدانیه صنعتی مرتبهٔ تکمله نائل وواصل اوله‌بیلمك ایچون برطاقت صعب بر اندازانه اقتحام ایله‌دیکی آکلاشیلیور اساساً اصیل ومتجانس‌در. صنعت قبطیه کبی بوده کندی کندینه طوغمش ، کندی کندینه بیومش‌در صنعت قبطیه‌دن هیچ برشی استعاره واستفاده ایتمه‌مش‌در .

آثارعتیقهٔ ایرانیه ۱۶۲۱ تاریخنده رومالی پترودللا واللا نامنده برسیاح ایرانده قدیم اسطخر یعنی پرسه پولیس بلده‌سی خراباتنی زیارت وتماشا ایدر ایکن بوراده خط مسماری حروفی نظر دقتنه اصابت ایله‌دی . بویازیلری درحال استنساخ ایدرك جزویت پاپاسلرندن (پرتیرشه‌ر)ه کوندردی . ایشته بویازیلر اوروپایه ایلك دفعه اوله‌رق کلن خطوط مسماریه‌در . بوزماندن اعتباراً ایرانك احوال قدیمهٔ تاریخیه‌سی، آثارعتیقه‌سی تتبع وتصویر ایدلمکدن خالی قالمادی . فقط بوتتبعات وتدقیقات علم آثارعتیقه‌یه بیکانه اولان نقاط نظردن اجرا ایدیلیور ایدی ۱۶۵۸ تاریخنده (تاورنیه) ۱۸۵۵ تاریخنده (تەوەنو) اسطخر بلده‌سی سطحی برصورتده یعنی ظاهر قسمی تدقیق وتصویر ایله‌دیلر. ۱۶۵۵ دن ۱۶۸۱ تاریخنه‌قدر ایرانده قالمش اولان (شاردن) مهم وغایت مفید بررحله براقدی‌که بوراده متعدد خرابه‌لر شاعرانه برصورتده تصویر اولنمشدر. دها صوکرا دیکر برطاقم سیاحلر اشیریوس فلوه‌ور، وان برون ، کبفر ، هید نام ذاتلر ایرانی کشت وکذار ایدرك اکثر آبداتنی معاینه ایله‌دیلر . ۱۷۶۵ تاریخنده ایرانده سیاحت ایدن نیه‌بور بوخط مسماری‌یی

اوقومغه چالیشدی فقط موفق اولەمدی . بوندن صوکرا دیکر بعض علماده الفبای مسماری‌یی تهجی ایلمکه اوغراشدیلر فقط بونلرده برشی چیقارەمادیلر آنجق ۱۸۰۲ هانوورلی عالم شهیر غروتفاند خط مسماری‌نك تهجیسی ایچون اساس اولان قواعدعلمیه‌یی وضع ایلدی ، واسطخر محکوکاتنده کیروس ، هیستاسب، دارا، سرخس‌نامارینی بولدی، اوقودی. ۱۸۳۶ تاریخنده اوژون بونوف همدان محکوکاتنه دائر یازدیغی براثرده ، مقدماغروتفاندك بعض‌حروفنی تعیین‌ایلەدیکی‌الفبای‌قدیم ایرانی‌یی یعنی الفبای‌مسماری‌یی صورت قطعیه‌ده استکمال ایلەدی . ینه بوزمانده (هانری راولنسون) اوچ خط اوزرینه (ایرانی ، آثوری ، مدی) یازیلی مشهور محکوکەنك متنی‌ترجمه ایلەدی . بومحکوکەیی‌دارا بیستونده برقیا اوزرینه‌حك ایتدیرمش ایدی. بووثیقهٔ حجریه‌دن استخراج‌ایدیلن معلومات‌تاریخیه‌نك یکیلکی رقابتی‌تولید ایلەدی .بونك اوزرینه آثار عتیقهٔ ایرانیه‌نك تتبع واستکشافنه یکیدن بر مراق وغیرت اویاندی‌که بو زمان نینوه‌ده حفریات وتحریات اجراسی تصور اولندیغی وقته مقارندر . ۱۸۴۰ تاریخنده تکسیه ، ۱۸۴۱ ده اوژن فلاندن وپاسقال قوست ، آبدات ایرانیه‌یی جسیم وغایت مکلف مصنفاتده رسم وتصویرایلەدیلر . لوفتوس ۱۸۵۰ تاریخنده سوس‌ده تحریات وحفریاته باشلادی. آرەیه‌آثوریه‌وکلدانیه قطعه‌لرینك‌استکشافاتی کیرمه‌مش اولسیدی شو اوتوز سنه ظرفنده ایران قطعه‌سی علم آثار عتیقه نقطهٔ نظرندن کاملاً تحری ایدلمش اولوردی . فقط او صره‌ده اوروپانك انظار تحریات فنیه‌سی بتون آثار عتیقهٔ آثوریه وکلدانیه‌یه منحصر اولدیغی ایچون ایران جهتلرنده آثار عتیقه تحریاتنه خلل کلدی .

یاقین بر زمان المانیا حکومتی ایرانه برهیئت علمیه مأمورایلەدی. فقط منتظراولان نتایج اقتطاف ایدیلەمدی . بو هیئت علمیه‌نك جمع ایده‌بیلدیکی وثائق ۱۸۸۳ تاریخنده برلین اقادەمیسنك حمایه‌سی تحتنده نشر اولندی . فرانسه حکومتی طرفندن ایرانده آثار عتیقه استکشافنه مأمور ایدیلن‌موسیو دیولافوی‌زوجه‌سی ایله‌برلکده‌اولەرق ایران‌ولایاتندن فارسستانده بك مدققانه و واقفانه برصورتده تتبعات وکشفیات اجرا ایلەدی ، و بو سایه‌ده جغرافیای قدیمه متعلق بعض مسائل مهمه‌نك صورت حللرینی بولدی . فقط موسیو دیولافوی‌نك الك مهم خدمت وکشفی بو اولدی‌که خراباتك منشأ حقیقیلرینی بولدی، بلاد قدیمه‌دن هانکیلرینك خرابه‌لری اولدیغنی بالصحه تعیین ایلەدی ، ایرانده ادوار مختلفه‌یه عائد اولان صنعتك اوصاف مخصوصه‌سنی تقدیر وتمییز ایتدی . علی‌الخصوص سوس‌ده اجرا ایلەدیکی حفریاتده کیانیان حکمدارلرینك قصرلرینی بولدی ، بر آلتندن چیقاردی . موسیو دیولافوی‌نك بوراده بولدیغی ولوورموزه‌سنه کوندردیکی آثار عتیقهٔ ایرانیه‌میاننده ایکی باشلی بر دیرك باشلغی واردرکه غایت کوزل بر اثر اولوب مینالی طوغله‌لردن یاپلمش‌در ؛ ینه مینالی طوغله‌لردن تصنیع اولنمش، تیر انداز وشیر رسملرینی تصویر وابراز ایدن نیم قبارته‌لر ، زنده وطری رنکلی ظریف بچملی تزیینات ، طاش اوزرینه حك اولنمش مهرلرکه کیانیان حکمدارلرینك خاتملری‌در ، اسطوانه‌لر، مسکوکات‌بولندی‌که‌جمله‌سی‌لوورموزه‌سنده معروض‌در . موسیو دیولافوی‌نك فارسستانده اجرا ایتدیکی تتبعات وحفریاتك نتایجی، اهمیتجه،سوس‌ده‌کی حفریاتك ثمراتندن دون دکل‌در . بو نتایجی موسیو دیولافوی ایرانده صنعت قدیمه نامیله یازدیغی اثرده بیان ایدییور . مشهد مرغابده ، مادر سلیمانده بولنان و کیانیان حکومتی دورینه عائد اولان آبدات پرسه‌پولیس یعنی اسطخر سرایلرینك انشاسندن مقدم‌در . آبدات مذکوره‌دن بر طاقی خصوصیله بروج قبریه انشا آت لیکیه ویا یونانیه‌یی آکدیرر . فقط بو آبداتك هیچ برنده مصرقدیم ویا آثوریه‌نك

تأثیراتی مشاهده ایدلمزه علم آثار عتیقه نقطهٔ نظرندن
آبدات قدیمهٔ ایرانیه آثار اصیله‌دندر. حالبوکه آثار
منحوته‌ده، هیکلتراشلقده صنعت قدیمهٔ ایرانیه کلدانی
ویا آثوری صنعتلرینك تحت تأثیرنده کوریلیور .
مثلا کیروسی درت قنادلی اوله‌رق تصویر و تمثیل
ایدن نیم قبارته آثوری وکلدانی معبود موهوملرینك
تمثیلاتنه مشابه‌در . آسیای مقدمك ، مصرك فتحندن
صوکرا اسطخرك انشاآت ومبانیسنده بو مملکتلرك
تأثیراتی مشاهده قلندی . شاتولر ، مبانیٔ عالیه ،
بین‌النهرینده اولدیغی کبی صنعی تراچه‌لر اوزرنده
انشا ایدلمکه باشلادی. ینه مصرلیلرك نفوذ وتأثیرینه
مبنیدرکه داریوس زماننده صوکرا ایرانیلر اصلا
لیکیادن اقتباس ایلدکلری بروج قبریه‌یی ترك ایتدیلر،
وقیا ایچلرنده مقابر حفر ایلمکه باشلادیلرکه بونلرده‌ده
یونان وایونی معماریسی مصر قدیم اسلوبیله ممزوج
اولنمشدر. شاتولر ستونلرنده‌کی باشلقلرکه، آرقه آرقه‌یه
قونمش ایکی بوغا باشندن عبارتدر ، مصردن
آلنمشدر . ستونلرك بنیه‌لری ایسه یونانی وایونی
اسلوبلرندندر. سر خسك شاتوسنده‌کی یوز ستونلی
آبدات مصرك هیپوستیل یعنی ذواساطین دینن قاعه‌
لرینك یاد وتقلیدیدر . نقش رستمده قیالر ایچنده
نحت ایدیلن ، اویولان مقابرك جبهه‌لرینی تزیین ایدن
منحوتات آثوری اسلوبنده اولدیغی حالده ، بو موتا
مسکنلرینك درونی طرزقبطی اوزره مرتبدر. آثار
عتیقهٔ ایرانیه‌نك مخصوصات دینیه‌سندن برینی تشکیل
ایدن آتشکاه ویا آتشکده‌لر (بو ماده‌یه مراجعت)
یونان وایونی صنعتلرندن اقتباس ایدیلن اسباب تزیینیه
ایله تمیق اولنمشدر . ایران آثار عتیقه‌سی حقنده
بروجه بالا ایراد ایلدیکمز معلومات عمومیه ومجمله‌یی
اکمال ایلمك ایچون شونیده بیان ایدملم که بوآثاره
دائرمو سیو دیولافوىك اجرا ایلدیکی تدقیقات علمیه‌یه
نظراً بلاد ایرانیه‌دن سروستان، فیروزآباد، فراشابادده
بولنان کرلی وقبه‌لی آبدات کیانیان دورینه قدر
ایصال ایدیلیر. قبه‌لی بنانك مبدء اولی بومبانی اولدق
ظن ایدیلیر .

آثار عتیقهٔ خطیه سوریه قطعه‌سنك شمال طرفلرنده
وقدیم قباد وقیاده ساکن اولان وخیت تسمیه ایدیلن
امم قدیمه‌یه منسوب اولان آثار عتیقه‌یه بونام ویریلیرکه
علم آثار عتیقهٔ شرقیه‌نك جدید بر شعبه‌سنی تشکیل
ایدر. فقط بوبابده‌کی معلومات پك آز، پك ناقصدر؛
بو شعبهٔ علمك موادی هنوز تدقیق واستحضار
ایدیلیور. آبدات عتیقهٔ خطیه‌یه فرات نهرنده، دمشقدن
قزل ایرمق مجراسنه قدر ، قره‌دکز بوینه قدر
تصادف ایدیلیور . مستثنا ونادر اوله‌رق آسیای
صغرانك دیکر بعض جهتلرنده‌ده بولنور . ۱۸۱۲
تاریخنده انکلیز سیاحی برکهارت ایلك دفعه اوله‌رق
عاصی نهری اوزرنده مبنی اولان حما بلده‌سنده برطاقم
منحوتات کشف ایلدی‌که بونلر او وقته قدر معلوم
اولان صنعتلرك هیچ برینه بکزه‌میور ایدی . ینه
اوواده بر طاقم هیه‌روغلیفلر بولدیکه بونلرده کذلك
خط قدیم قبطی‌یه مشابه دکل ایدی . بو آثار عتیقه
یکی بر شی اولمغله برابر جدی بر مراق، بر فکر تتبع
اویاندیرمادی. آنجق ۱۸۷۱ سنه‌سنده ارض فلسطینده
استکشافات علمیه اجرا ایلمك اوزره تشکیل ایدیلن
هیئات فنیه حما ایله بتون سوریهٔ شمالیه‌یی حلب ،
طرابلس یاخود قارکه‌میس روم قلعه طرفلرنده تتبعات
اجرا ایلدی، خیلی آثارعتیقهٔ خطیه کشف ایتدی‌که
بونلرغایت قوی برمدنیت قدیمه‌یه دلالت ایدیورایدی.
بو آثار میاننده اکثریا قیالر اوزرنده ایشلنمش
منحوتات ایله نیم قبارته‌لر بولندی . ازجمله لیقا اونی
طرفلرنده، ازمیر قربنده نیفده، قباد وقیاده بوغاز
کوی واویون، فریجیا ده قالایا، کاورکلیسا موقعلرنده،
لیدیاده قارابلده، وآسیای صغرانك دهادیکر بعض
طرفلرنده اوقبیل آثاره تصادف اولندی . ینه بو

تدقیقات صیراسنده مدنیت خطیه یه متعلق آبدات مختلفه التقاط ایدلدی : پرنجدن مصنوع کوچك تمثالر، حلیات، احجار محکوکه، وبالخاصه غریب شکللر ایله موشح طین مطبوخدن معمول خاتملرکه بونلرك اوزرنده کی یازیلر زمانمزه قدر هنوز اوقونه مدی، حل ایدیله مدی، یرلری کشف اولنه مدی. معمافیه بو خاتملردن بری اوزرنده هم خط خطی هم خط مسماری ایله یازلمش، یعنی ذوخطین بر حکمدار اسمی کورولدیکه فن مسماری یه نظراً بو اسم تارکودیام اوقونیور، ومیلاد عیسادن ۱۱ عصر مقدم بر زمانه عطف واسناد ایدیلیور. علمای مستشرقیندن سایسه نك تتبعاتنه نظراً خطیلرك هیه روغلفلری بوستروفه دون (Boustrophédone) اصولنده در . بوستروفه دون دیمك یازیلری صاغدن صوله طوغری متبادلاً ترتیب ایلمك وبر سطری کسمیه رك اشاغه قیوره رق سطر آتی یه وصل ایلمك وبو صورتله سطرلری ترتیب ایلمك طریقیدر (بو کلمه یه مراجعت) . بنه سایسه نك تحریاتنه نظراً خط قدیم قبریسی ، خط قدیم فنیکی خط خطی نك تنوعاتندن نشأت ایلمش در . بو حالده الفبالرك منشئی خط قبطی وخط فنیکی اولمق خصوصنده کی نظریه کسب ضعف ایدیور . صنعت خطیه نك اوصاف کلیه سنه کانجه بونلری تعیین وتقدیر ایلمك الیوم پك صعب ومشکلدر . چونکه الده ایدیلن آثار وآبدات خطیه هنوز پك آزدر . بونلرکده منسوب اولدقلری زمانلر بیننده عظیم فاصله لر اولدیغی آکلاشیلیور. مدنیت خطیه آسیای صغری یونانیلرینك، آثوریلرك تعدیات واستیلالری آلتنده ازیلوب محو اولمشدر . مدنیت خطیه آنجق طقوز ویا اون عصر قدر دوام ایده بیلمشدر . صنعت خطیه درشت وقبا ایدی . بونکله برابر او وقت باربار حالنده بولنان اسیا یونانیلری اوزرینه بو صنعتك اجرای تأثیر ایله دیکی ظن ایدیلیور. چونکه اووقت بو یونانیلر ایله خطیلر بیننده تماس ومناسبت وار ایدی . شیمدیکی حالده الك قوی احتماله ، آثار وآبدات خطیه دن ایدیلن استدلاله نظراً بوقومك میلاددن تقریباً اون آلتی عصر مقدم سوریه ده ، عاصی نهری بوینده تشکیل حکومت ایله دیکی و بورادن آسیای صغرایه یاییلدیغی ظن اولنقده در . خلاصه خطیلره عطف ونسبت ایدیلن آبدات معماریه وآثار نحتیه ده کلدانی وآثوری صنعتك نفوذ وتأثیری کوریلیر . صنعت قبطیه نك ده تأثیری یوق دکلدر ، فقط دها دون بر درجه ده در .

آثار عتیقهٔ یهودیه . — صنعت یهودیه منحصراً صنعت فنیکیه دن مأخوذ ومقتبسدر . آثار عتیقهٔ یهودیه دن بزه پك آز شی انتقال ایلمشدر . آثار عتیقهٔ یهودیه نك بر خصوصیتی ده واردرکه آثار مذکوره نك اثاث دینی ایله قدس معبدینه انحصاری کیفیتیدر . حقیقت بو بنا معبد نامنه مستحق اوله رق یهودیلرك انشا وتزیین وتتمیمنه اعتنا ایله دیکی یکانه بنادر. سامریلر غاریزیم جبلی اوزرینه برمعبد انشا ایلمك ایچون اسکندرك ظهورینه قدر بکله دیلر ؛ فقط نه قدسده کی معبددن ، نه سامریلرك انشا ایله دیکی بو معبددن بر طاش بیله قالمادی . وثائقك بو درجه فقدانی ایله برابر ، خرابه لرك کلیاً ضیاعیله برابر ، علم آثار عتیقه نك هیچ برشعبه سی آثار عتیقهٔ یهودیه مرتبه سنده علمای عتیقیونك غیرت وهمتلرینی جلب ایتمه مشدر. بوده قوم یهودك تاریخ عالمده حائز اولدقلری موقعك اهمیتندن نشأت ایلمشدر . اون آلتنجی عصر میلادیدن بری بیت مقدسك ، آثار تاریخیه وادبیه یه نظراً صورت معماریه سنی اعاده ایلمك ایچون اوغراشیلیور ، علم تنقیدك مقتضیاتنه موافق اوله رق بو مسأله یی حل ایده بیلمك ایچون دها خیلی زمان اوغراشیله جقدر . بونکله برابر بیت مقدس استثنا ایدیلیرسه بونك خارجنده اوله رق آثار عتیقهٔ یهودیه ایله پك آز توغل اولنمشدر . شمدی یه قدر اجرا ایدیلن تتبعات وتحریاته نظراً اسحونی خاندان قدیمی زمانندن قالمه مسکوکات ایله ، حضرت هارونك کأسی ایله عصاسی ، سامری خطی ایله یازلمش برداستان ایله عنقود عنب، دراهم (Sicle بو ماده یه مراجعت) استثنا ایدیلیرسه پك آز آثار عتیقهٔ یهودیلرده تمثالکرلك ، هیکلتراشلق صنعتی یوق ایدی صور منحوته اعمالی اوامر عشرده ممنوع ایدی . قدیم یهودی شمائلی یدی قوللی شمعدانکی بعض آثار اسرائیلیه

آثوریه وقبطی منحوتاتنده ومثلا تیتوسك طاق ظفرنده كوریلدرك مطالعه اولنه بیلدی . بیت مقدسده موجود اولان مشهور برنج ستون یالكز آثار ادبیه‌ده كوریلن تعریف وتصویریله معلومدر . معبدك حولیسنده بولنان بولنان وبحر نحاس تعبیر ایدیلن حوض كه اوچر اوچر طاقم اولمش اون ایكی بوغانك باشلری اوزرنده ایدی، بو آنیه دخی پارسده لوور موزه‌سنده بولنان آماتونت آنیه‌سنه مشابه ایدی . آثار عتیقهٔ قبریه‌یه كلنجه بو قبیل آثار عتیقهٔ یهودیه یكپاره طاشدن عبارت، فنیكیه اسلوبنده یاپلمش بر مزاردن عبارتدركه تلوان قریه‌سنك مدخلنده بولنمشدر. بو مزار قبل المیلاد دردنجی ویا بشنجی عصره عطف واسناد ایدیلیور . قدس شریف قربنده‌كی حكمدار مزارلری دهاقدیم برزمانك آثاریدر. ارض یهودده بولنان چناق چوملك (اثار فخاریه) بقایای انقاضی پك ابتدائی بر شكلده وغایت قبا طوپراقدن یاپلمشدر . بونلر فنیكیه‌ده بولنان آوانیدن فرقلی دكلدر . خاتملرده ، مهرلره ، حك ایدلمش طاشلره كلنجه بونلردن یهودی آثاری اولیلرنی یالكز اوزرلرنده یازیلی اولان اسمك شكلی خبر ویرر باشقه جهتلرنده فرق یوقدر . بو یاقینلرده ارض یهوده مجاور اولان محللرده آثار عتیقه تتبعاتی اجرا قلندی و بورالرده پك مهم اثرلر كشف اولندی كه بونلرده آثار صابئیه (Sabéenes) ، آثار نبطیه وآثار حمیریه‌دن عبارتدر . بو آثارك ایچندن علم مسكوكاته ، اپیغرافی‌یه عائد اولان جهتلردن صرف نظر ایدیلەرك بالخاصه تیما دیكیلی طاشی (stel) ذكره حقیقةً شایاندر . تیما مداین صالحك شمال شرقنده كائن كوچوك بر بلده‌در . بو دیكیلی طاشده باشنده سیوری برطربوش آرقه‌سنده براذار اولدیغی حالده بر آدم تصویر اولنمشدر . لباسی آثوریه البسه‌سنه بكزیور . تمثالك التنده كرهٔ شمس قنادلی اوله‌رق مصوردر . بوده آثار قبطیه تقلیدیدر .

آثار عتیقهٔ تركیه . — تورك قومنه عائد اولان آثار عتیقه حقنده محیط المعارف شویله دیور: « تورك آثار عتیقه‌سی حقنده هنوز مكمل تدقیقات اجرا اولنه‌مدی . اقصای شرقدن اعتباراً غربده روم ایلی، آناطولی ، سوریه ، مصر وهندستانده بر طاقم اونوكلر موجوددركه بونلرك تا توركلرجه جد اعلالری بیلنن اوغوزخانك غرب جهتلرینه قدر اجرا ایله‌دیكی آقین زماننده‌ن قالمه مزار اولدقلری ظن اولنیور ؛ اوغوزخانك آدی ذكر اولنمقسزین یونانیلرجه (سیت ـ اسكیت) دیه طانیلان بر قومك بو طرفلره كلدیكنی ابوالمورخین هرودوتده تصدیق ایدر . شو حالده تورك اساطیری ایله یونان مورخیننك روایتی بربرینی تأیید ایدیور. ینه آسیانك اكثری یرلرنده یازیلری (اورخون) وادیسنده كشف اولنان كتابه‌یی آكدیران بر طاقم سكه‌لر بولنیور ؛ ونقادیونجه (سیت) و (هندسیتی) دیه آكیلان بو سكه‌لركده كافه‌سی دكلسه‌ده اكثریسی توركلره عائد اولدیغی آكلاشلور (سیت، اویوك كلمه‌لرینه مراجعت) .

توركلر بوكون محقق اوله‌رق معلوم اولان الك قدیم اثرلری اورخون، یكی‌سی (یكی چای) وادیلرنده بولنان قوبهاغلی ویلهلم تومسن معرفتیله حل وقرائت اولنان كول تكین كتابه وآبده‌سیدر . (كول تكین كلمه‌سنه مراجعت) .

كول تكین [١] آبده‌سی اوزرنده‌كی یازیلرك مكملیتنه، كتابه‌سنده قوللانیلان لسانك اولدقجه مترقی بر طرز ادبیانه‌ده بولنیشنه باقیلیرسه ، تورك قومنك ظن اولندیغندن دهاچوق اول ترقیاته مظهر اولندیغنه، دها بر خیلی آثار عتیقه‌سی‌ده بولنه‌جغنه حكم ایتمك لازم كلیر .

ایكنجی عصر هجری اورته‌لرنده وجوده كتیریلن كول تكین آبده‌لرینك ركز وانشاسندن آز زمان صوكرا توركلر آرتق دائرهٔ منجیهٔ اسلامیه‌یه كیردیلر. بر چوق یرلرده بر چوق آثار خیریه ومبانیٔ عالیهٔ اسلامیه وجوده كتیردیلر .

---

[١] كول، على الاطلاق چیچك دیمكدر. فارسیده‌كی كلدن فرق كافنك عربی اولیشیدر .

هجرتك ۳۸۰ تاريخندن صوكراجه غزنويه حكومتنى تأسيس ايدن توركلر بر طرفدن خراسان افغان وايران وهندستانى قسماً اله كچيردكلرى كبى اورالرده مدنيت اسلاميه تملىده آتمشلردر .

محمود سبكتكين (سوك تكين) ك كابل وغزنه‌ده انشا ايتديرديكى مبانىٔ عاليه‌نك بقاياسى هنوز موجود اولديغى كبى تربه‌سنك مصنع قپوسى‌ده لوندره موزه‌سنى تزيين ايلمكده‌در .

غزنويلره خلف اولان وتوركان نسلندن بولنان غوريلرده اسلام ومدنيته بيوك بيوك خدمتلر ايفا ايلمشلردر . هله دهله غوريلرينك مؤسسى قطب‌الدين ايبك (آى بك) «جامع مسجد» ناميله بنام اولان بر بت خانه‌يى جامعه تحويل وتزيين ايله «قوة الاسلام» تسميه ايلدى (بونى صوكرا شمس‌الدين ايلتمش ايله علاءالدين خلجى توسيع ايلديلر) . آى بكك بر خيلى آثار خيريه‌سى حالا دهليده انظار حيرته چارپار . بونلردن قطب منار ٥٨٧ تاريخنده انشا اولنمشدر . دهله جوارنده‌كى مناره شكلنده اولان بو قله اولان بر مخروط اولوب اوزرنده‌كى نقوش وكتابه‌لرى وشرفه‌سى نقوش عربيه ايله اسلوب هندينك امتزاجندن حاصل اولمش غايت قيمتدار براثر بديعدر . بومناره‌نك منسوب اولديغى جامعك انقاضى‌ده حالا نظر حيرته چارپيور . ينه بوخاندان افرادندن علاءالدينك وجوده كتيرديكى برآبدهٔ مكمله ايله مقايسه ايديله‌جك اثر معمارى آنجق اسپانياده‌كى (الحمرا) در . بواثرده هند ايران وعرب طرز معماريسى عقله حيرت ويره‌جك برصورتنده امتزاج ايتديرلمشدر . جامع قطب جوارنده‌كى ايلتمشك مزارى‌ده پك نفيس آثار عتيقه‌دندر .

خوارزمشاهان سمرقند ، بخارا ، بلخ ، هرات واصفهان كبى بلاد عظيمه‌ده برخيلى آثار جسيمه براقدقلرى كبى ، سلجوقيلرده بورالرده برچوق كوزل بنالر وجوده كتيرمشلردى .

تيمورلنكك سمرقندى نه درجه‌ده تزيين ايتديكى وحالا مزارى‌الك مكمل برآبده تشكيل ايلديكى معلومدر . بونك اولاد واحفادى‌ده اللرينه كچيردكلرى يرلرى برخيلى تزيين ايلمشلردر . هراتده ، مشهدده حسين بايقرا ، بلخده اولوغ بيك ، هندده بابر شاهه كوزل اثرلر براقديلر .

هندده ينه بوسلاله‌دن اكبر شاهك دهلى جوارنده مزارى شايان حيرتدر .

اكبر شاه ۹۷۷ تاريخنده اكره جوارنده (فتحپور) تسميه ايتديكى يرى تأسيس واحيا ايچون اون ييل امك وپاره صرفندن چكينمدى ، برمكمل شهر وجوده كتيردى «مدنيت عربيه» آدلى بر اثر يازان فرانسه‌لى كوستاو لوبون بوراسى ايچون (Cette magnifique cité, que de grands états européens s'honoreraient d'avoir pour capitale) « ... اوروپا بيوك حكومتلرى ايچون مقر اتخاذى موجب شرف اوله‌جق اولان بو محتشم شهر » ديور . اون ييل بورايى تزييندن صوكرا بيقه‌رق ، حالى اوزره براقشدر .

اكبر شاهك ياريم براقديغى تربه‌سنى اتمام ايدن شاه جهان (اكره) ده تاج محل ناميله غايت مصنع برجامع شريف وجوده كتيردى . حالا موجود اولان بو اثر نفيسى تصوير ايچون برجلد يازى‌يه احتياج واردر . بتون شرق معمارلرينك مسابقه‌سى وهر طرفدن كتيريلن درلو قيمتدار مالزمهٔ انشائيه‌نك حسن استعمالى ايله ١٠٤٠ تاريخلرنده ياپيلان بوجامعه عمله اجرتى داخل اولديغى حالده اوچ ميليون ليرا مصرف كيتمش ويكرمى بيك عمله‌ده يكرمى ايكى ييل بادهوا چالشمشدر . بوكون فن وصنعتك حال حاضرنده بويله براثرك اون ميليون ليرايه چيقه‌ميه‌جغى ارباب وقوف تسليم ايديور . (هندده بولنان آثارك برچوغنى انكليزلر تخريب ايتديلر . حتى تاج محلك‌ده برفائدهٔ ماديه‌سى اولمديغندن بحث ايله لورد بنتينق بونى يعقوب انقاضى صاتمغى منسوب اولديغى حكومته توصيه ايتمشدى) .

فرنكلرجه (Grands mongols) دينلن وهندده بابر شاهك تأسيس كرده‌سى اولان تورك حكومت اسلاميه‌سنك آثارى صاييلمقله بيتمز . بونلر ميانده شاه جهان اكره‌ده‌كى جامع معظمى پك نفيس بر اثر عاليدر . دهليده ١٠٦٠ تاريخنده انشا اولنان

جمعه مسجدینك جبهه‌سی قره‌آق مرمرك پك ظریف برصورتده امتزاجندن وجوده کتیرلمشدر .

حکمدارك دهلیده ١٠٥٨ ده ختامه ایرن اقامتکاهنك برچوق یرلرنی انکلیزلر ییقدیره‌رق انقاضنی قیشله‌یاپمقده قوللانمشلر ، یالکز سالونلرینی براقشلردر . بتون موزاییق ایشلمه‌لی دائره‌لر انکلیز سواریسنه آخور اتخاذ اولنمشدر .

تورکستان ، خراسان وایران وآناطولیده برخیلی آثار سلجوقیه موجوددر . قونیه ، سیواس ، قیصری ، ملاطیه ، البستان ، حلب وسائره‌ده نیجه کوزل جامعلر ، عمارتلر ، مدرسه ومسجدلر عثمانلولرك سایه‌سنده محافظه اولنمقده‌در . موزهٔ همایونده آثار اسلامیه‌یه مخصوص کوزل سالونده سلجوقیه آثارینك کوزل نمونه‌لری کوریلور .

مصر ١٦٢ تاریخندن بری تورك نفوذی آلتنده‌در . بو تاریخده ابو صالح یحیی بن داود نیشابوری مصر والیسی اولدی . بوندن صوکرا دها برچوق تورك والیلر بوخطه‌یه کوندرلدی . ٢٥٤ ده (ابن طولون) [١] مصر متسلمی اولدی .

بونك حالا نامنه منسوب وموجود اولان جامع شریفی شمدی ویران برحالده‌در . طرز معماریسی عربیدن زیاده بیزانسی‌در . ابن طولونك اقامتکاهنی تاریخلر تصویر ایتمکله بتیره‌مزلر .

موغول هجومنده اله دوشن وونديك تاجرلری معرفتیله طوپلانیلوب مصره صاتیلان قپچاق تورکلرك اوراده تأسیس ایلدکلری حکومت ممالیك ترکیه‌ده برخیلی آثار نفیسه وجوده کتیرمشلردر .

٦٨٣ تاریخنده قلاوونك یاپدیردیغی جامع شریف آثار اسلامیه‌نك انفسندن معدوددر . بونك الك زیاده نظر دقته چاربان حالی بنانك جبهه‌سی ایله مؤسسنك تربه‌سی غوتیك طرزینه فوق العاده مشابهتیدر .

ینه ممالیکدن ملك ناجر حسنك (جامع حسن) نامیله معروف اولان و٧٥٧ ده بناسی ختامه ایرن جامع شریفی صنعت معماری نقطهٔ نظرنجه حقیقةً پك ایلریده‌در . پك واسع برمعبد اولان بوجامع شریفك قبه‌سی ٥٥ ومناره‌لری ٧٦ ، جامعك طولی ١٤٠ عرضی ٧٥ ، دیوارلرینك قالنلغی ٨ متر‌ودر ؛ انشاسنده مرمر یرینه یونتمه طاش قوللانلمشدر .

١١٨ ده ملك مؤید ابوالنصر شیخك یاپدیردیغی جامع مؤید طرز معماریجه بوتاریخدن اول یاپیلانلردن براز دها کیریجه ایسه‌ده تزییناتی جهتیله قاهره‌نك الك کوزل جامعی صره‌سنده بولنیور . مشارالیهك ٨٢٢ ده ختامه ایرن برده کوزل مدرسه‌سی واردر .

الجزیره‌ده ، ایرانده ، توراننده دها برچوق آثار عتیقهٔ ترکیه موجود ایسه‌ده هنوز بونلر فناً تدقیق ایدیله‌مدکلرندن دائرهٔ اطلاعمز داخلنه کیره‌میور . پك مختصر ذکر ایلدیکمز شوآثار عتیقه تورکلرك‌ده مدنیت عالم تاریخنده مسلم بر وظیفه ایفا ایلدکلرینی کوستریبور . بووظیفه‌نك الك بیوك والك مهمی ایسه عثمانلولر ایفا ایلمشلردر . سلاجقه‌یه وبونلرك انقاضندن عبارت اون قدر طوائف ملوك وسائر حکومتلره خلف اولان دولت ابد مدت عثمانیه‌نك تاریخی پك پارلاق مأثر مدنیه‌یی محتوی اولدیغی کبی خاك پاك عثمانی اوزرنده پك چوق آثار مدنیه وجوده کتیرمشدر .

سلاطین عظام عثمانیه حضراتی ، وانلرك اثرجلیلرینه توفیقاً وزرا ، اکابر واغنیاملتك بیوك شهرلرنده دکل عادتا کویلرنده والك هجری یرلرنده پك مهم ، لزوملی ، مصنع وعادتا شایان حیرت اثرلر ابداع ایتمشلردر . بروسه‌ده ییلدیرم بایزید خان حضرتلرینك ییلدیرم اولو وامیرسلطان معبدلری ، جنتمکان چلبی سلطان محمد خان حضرتلرینك یشیل جامعی ، دیکر جامعی حالا موجود در . سلاطین عظام حضراتیله وسائر خاندان جلیل العنوان سلطنتك غنودهٔ خاك غفران اولدقلری آبده‌لر حرمت وحیرتله کوریله‌جك مبانیٔ عالیه وظریفه‌دندر . معماری تزییناتنده چینی ودرلو نقوش ایله یازیلری مزج ایتدیرمك عثمانلولره خاصدر . ادرنه‌نك ایکی شرفه‌لی جامعی ، استانبولك بایزید جامعی جداً آثار جسیمه‌دندر .

معماریٔ عثمانینك الك پارلاق دوری جنتمکان قانونی سلطان سلیمان حضرتلرینك عهد همایونیدر . سلیمانیه

[١] طولون ، چغتای املاسنجه تولون (طولو) دیمکدر . (طولون آی) بدر تام معناسنه‌در .

جامع شریفی هردرلو مزیتی ایله بر مثلی دها بولنه‌میان بر بنای عالیدر . خاقان مشارالیه حضرتلرینك یالکز برمعماری ، معمارستان ، بش یوزقدر آثار جسیمه وجوده کتیردیکی حسابه‌قاتیلیرسه شو پارلاقلغك درجهٔ علویتی انسانه وله کتیریر . شهزاده ، سلطان سلیم ، چکمجه کوپریلری ، صو بندلری ، چشمه‌لر ، رستم پاشا ، مهرکاه جامعلری، درلو آلات وادوات هپ بو دورده وجوده کتیرلمشدر .

باب همایون اوکنده صناعت عثمانیه‌نك بر کوهری (Bijou de l'art Ottoman) اولان چشمه ، سلطان احمد جامع شریفی ، بدستان ، چارشوی کبیر، نور عثمانیه ، استانبول یکی جامعی، لاله‌لی- اسکدار آیازمه ، اسکی یکی والده جامعلری ، سلیمیه جامعی ، نصرتیه جامعی ، عزب قپوسی ، طوپخانه چشمه‌لری، قونیه‌ده‌کی خانقاه مولوی ، شامده سلطان سلیم جامعی حلبده عثمانیه جامعی ، کلیسده جانبولاد اوغلی جامعی خلاصه یوزبیکلرجه آثار نافعه وخیریه وجوده کتیرلمشدر .

طوپلر ، تفنکلر ، هردرلوسلاحلر سلاحخانه‌ده ، ترسانه وطوپخانه‌ده بولنیور . کتبخانه‌لرده مصور ، مذهب یوز بیکلرجه جلدلر صنایع نفیسه وآثار قدیمه نقطهٔ نظرنجه تدقیقه شایان کوریلیور سایهٔ ترقیوایهٔ حضرت پادشاهیده کوندن کونه تکمل ایتمکده بولنان موزهٔ همایونده آثارعتیقهٔ عثمانیه وترکیه‌نك هنوز پك آزی طوپلانه‌بیلشدر . یالکز مسکوکات قسمی مکملدر دیه ادعا اولنه‌بیلیر .

آثار عتیقهٔ ترکیه وعثمانیه جداً تدقیقه شایان شیلر اولمق حسبیله بونلرك جمع ومحافظه‌سنه وصوکرا ده تدقیقنه صرف اولنه‌جق امکار بیهوده دکل بالعکس جالب شرف اولور .

آثارعتیقهٔ اسلاو. — (Slave Archéologie) علم آثار عتیقهٔ اسلاو نسبةً پك یکی بر علمدر ، اسلاو آثارعتیقه‌سی حقنده انحای علمه توفیقاً تتبعات واستکشافات اجراسنه روسیه‌ده عصر سابقده باشلانمش‌در . دها اوللری روسلرده دخی آثارعتیقه قوللکسیون‌هوسلری وار ایدیسه‌ده آثار عتیقه‌علماسی یوق ایدی . تاریخك محرر ومضبوط اولان منابعی تحصیل وتدقیق اولندیغی صره‌ده آبدات وآثارعتیقه‌نك تتبع وتحصیلنه میل وانهماك اولمسی برامر طبیعی‌در. ایشته بوکا مبنی درکه روسیه‌ده بیوك قاترینه قدیم مناسترلرده بولنان صورتلرك ، رسملرك نسخهٔ صحیحه‌لرینی آلدیردی . ١٨٠٤ تاریخنده موسقوه‌ده تاریخ وآثار عتیقه ایچون برهیئت علمیه تأسیس اولندی . ١٨٠٧ تاریخنده ینه‌موسقوه‌ده اسلحهٔ قدیمه‌دبوینده‌کی روس آثار عتیقه‌سنك تعریفات وتصویراتنی حاوی بر مجموعه نشر اولندی . کیت کیده مهم قوللکسیونلر تشکیل اولندی . په‌کتوو نامنده‌کی ایکی آدمك قوللکسیونلری ایله پرنس رومیانچووك قوللکسیونی اخیراً موسقوه‌نك اك زنکین موزه‌سی اولدی .دولنغا شودقووسکی نام مستعاری ایله دها زیاده طانمش اولان لهلی چارنوکی اویوك (Tumulus) تعبیر ایدیلن صنعی طوپراق تپه‌لرینی وطوپراقدن یاپلمش اولان قدیم قلعه واستحکاملری استکشاف ایدرك اووقته‌قدر تحصیلی اهمال ایدیلن ، نظر اعتنادن دور طوتیلان بوقبیل آثارك تتبعی علم آثار عتیقه نقطهٔ نظرندن غایت مهم ومفید اولدیغنی بیان ایدر بونوع تتبعاته روسلرك ، لهلیلرك انظار دقت والتفاتنی جلب ایله‌دی . که‌پن ، کروق ، فرهن کبی دیکر علمای عتیقیونده روس مسکوکات قدیمه‌سنی تحصیل وتصویر ایدیورلر ایدی . روس تاریخی نقطهٔ نظرندن بوبابده‌کی مساعینك اهمیتی تقدیر ایدیله‌رك اسلاو آثار عتیقه‌سی حقنده‌کی تتبعات وتدقیقاته کرمی ویرمك اوزره آثار عتیقه قومیسیونلری نامیله برطاقم هیئات علمیه احداث وتأسیس اولندی . نهایت پتروسبورغ آثار عتیقه هیئتی تشکیل اولندی (١٨٤٦) . دورهٔ ابتدائیه‌سنده بوهیئات حکومتك مظهر حمایه‌سی اوله‌رق معاونت نقدیه‌یه نائل اولدی . ١٨٥٢ تاریخندن اعتباراً اولا فرانسزجه لسانی اوزرینه ، ثانیاً روسجه اوله‌رق تدقیقات وتحقیقات واقعه‌یی مبین اثرلر ، مجموعه‌لر نشر ایلمکه باشلادی . بوندن باشقه منفرد اوله‌رق آثار عتیقهٔ اسلاوه متعلق خیلی کتابلر نشر ایتدی . ١٨٦٦ تاریخنده بویله برقومسیونده موسقوه‌ده

تأسيس اولندی . بوقومسيون دخی پك مفيد اثرلر نشر ايتدی . بوقومسيونك تأسيسنه دلالت ايتمش اولان قونت اوواروف كه ١٥ بيك دن زياده اويوك ويا روسجه قورغات استكشاف ايلمكله افتخار ايديور ، رشيه‌يی باشدن ، هرطرفنی كزدی ، دور ايتدی وروسيه‌ده‌كی آثار عتيقه اوزرينه انظار دقت وهمتی دعوت ايديور ايدی . ولايتلرده ده برطاقم موزه‌لر تشكيل ايدلدی ، خصوصيله دار الفنونی اولان مركزلرده . ينه قونت او واروف موقوت فن قونغره‌لری تأسيسی فكرينی‌ده اورته‌يه قويدی . بوقونغره‌لردن برنجيسی ١٨٦٩ تاريخنده موسقوه‌ده ، ايكنجيسی ١٨٧٢ تاريخنده پتروسبورغ‌ده تأسيس اولندی ، ينه اوچنجی قونغره ١٨٧٤ تاريخنده كيف‌ده ، دردنجيسی ١٨٧٧ تاريخنده قزان‌ده ، التنجيسی ١٨٨٥ تاريخنده اوده‌ساده تأسيس وتشكيل اولندی . بو قونغره‌لر حفريات اجرا ايله‌ديلر ، كشفيات اجرا ايتديلر ، موقت سرگيلر قورديلر وكراراً اوروپا علماسنك زيارتگاهی اولديلر . روسيه‌ده علم آثار عتيقه‌نك تأسيس وتدويننه اك زياده قونت اوواروف خدمت ايله‌مشدر . ١٨٨٥ ده وفاتنده روسيه‌ده آثار عتيقه‌يه دائر مكمل بر اثر براقمشدر .

بونكله برابر قونت اوواروفك نامی يانندە روس علمای عتيقيوننden آنتونوويچ ، برون ، قونداقوف ، فيلمونوف وسائره كبی ذواتك اسملری دخی شايان ذكردر . بونلرده روسيه آثار عتيقه‌سنك تأسيس وتدويننه خدمت ايتمشلردر .

آثار عتيقهٔ جرمانيه . — (Archéologie Germaine) جرمانيه ماده‌سنه مراجعت .

آثار عتيقهٔ فنيكيه وقارتاجيه . — (Archéologie phénicienne et Cartaginoise) مصرك اصيل وخود آفريق اولان صنعتی بحر سفيدك دوكديكی سواحل اوزرنده آتوريه وكلدانيه صنعتی ايله تصادف ايله‌دی وبونلرك ضهريتندن صنعت فنيكيه وصنعت قبريسيه تولد ايتدی . صنعت بابنده فنيكه هيچ برشی ايجاد ايتمدی ؛ حتی بعض روايات تاريخيه‌ده ايجادی بو امت ساحليه‌يه عطف واسناد ايديلن زجاج اعمالی حرفی بيله فنيكه‌ليلرك دكلدر . صور وصيدا زجاج فابريقه‌لرينك ، شيشه‌خانه‌لرينك تأسيسندن چوق زمان اولی شيشه‌جيلك ، جامجيلق صنعتی مصرده ، كلدانيه‌ده موجود ايدی . الفبا خصوصنه كلنجه بوبابده‌ده فنيكه‌ليلر موجد دكلدر . فنيكه‌ليلر يالكز امتعه دڭكلرينی ، باليه‌لرينی اشارت ايلمك ، نشانلامق ايچون مصر قديم يعنی قبطی خطنده ، بلكه‌ده خط خطی‌ده بعض تعديلات وتغييرات اقتطاعيه اجرا ايله‌ديلر . يعنی مصر قديم خطی وحروفنی ، اختصار ايدن نشان وعلامت مقامنده استحصال ايلديلر ، حروف الفبائيه خصوصنده خدمتلری‌ده بوندن عبارتدر . بونكله برابر صور وصيدا تاجرلری علم آثار عتيقهٔ شرقيه‌ده مهم بر وظيفه وخدمت ايفا ايله‌مشلردر . چونكه فنيكه تجاری واسطه‌سی ايله‌دركه مصرليلرك ، آتوريلرك ايجاد ايله‌ديكی بلاستيق اورنكلری ، مودللری ، طرق صناعيه يونانيلره انتقال ايده‌بيلدی . اون سكزنجی عصر ميلادی نهايتنده آببه « بارته‌له‌می » الفبای فنيكی‌يی تهجی ايله‌مش وفنيكيه مسكوكاتی تصنيف ايتمش ايدی كه بو مسكوكاتك اوزرنده فنيكيه‌يه عائد روايات يازيلی ايدی . برطرفدن‌ده « ژه‌زه‌نوس » « دوسولس » وديكر بعض علما متون فنيكيه‌يی اوقومغه چاليشيورلر ايدی . فقط بو مساعی حقيقی معناسنه كوره آلنيرسه علم آثار عتيقه‌يه تعلق ايدن مسائل اصليه يعنی آبدات فنيكيه‌نك ادراك وايضاحی جدی بر ترقی ابراز ايده‌يور ايدی . حقيقتده فنيكيه آثار عتيقه‌سی علمی ١٨٦٠ تاريخنده سوريه طرفلرينه كونديريلن فرانسز هيأت علميه‌سنده تتبعات وتدقيقاتيله بدء ايله‌مشدر دينيله‌بيلير . بوهنكامده موسيو رەنان فنيكه‌ده آثار عتيقه تتبعات واستكشافاتنه مأمور ايدلدی وقديماً فنيكيه مملكتنی تشكيل ايدن ، اراد (رواد) ، ماارات (آمريت) ، جبال (بيبلوس) ، بريت (بيروت) ، تير (صور) ، آقو (عكه) ، ژوپه (يافه) بلده‌لرينك اعمار ايله‌ديكی بر جبل بوينده حفريات اجرا ايله‌دی . بو حفرياتك نتايجی ، كشف ايديلن ، بولنان آثار عتيقه‌نك قيمت بديعيه وصناعيه‌نك قيمت بديعيه وصناعيه‌لری نقطهٔ

نظرندن حائز اهمیت دکلدر ؛ فقط علم ، علم آثار
عتیقه نقطهٔ نظرندن بر حقیقت اظهار واثباتنه مدار
اولدی که بو سایه‌ده آثار فنیکه‌نك جمله‌سی بربرینه
مخالف ایکی منبعدن نشأت ایله‌دیکی (قبطی وآثوری
منبعلری) آکلاشیلدی . فنیکه‌لیلرك براقدیغی آثار
ورسوم یالکز فنیکه قطعه‌سنده تتبع اولنقله اکتفا
ایدلمه‌دی. بحرسفیدحوضه‌سنده، قبریس‌ده، قارتاجه‌ده
مالطه‌ده، سجلیاده ، ساردنیاده وآفریقا واسپانیا
سواحلی اوزرنده والحاصل فنیکه‌لیلرك ، بوقدیم تجار
امتك آیاق باصدیغی ، کشت وکذار ایله‌دیکی ، اعمار
ایتدیکی هریرده تحریات اجرا اولندی اصل فنیکه‌ده
یعنی سوریه سواحلی اوزرنده اجرا ایدیلن تتبعات
علمیه‌دن آکلاشیلدیغنه نظراً فنیکه لیلر اولاسکنالرینی،
اولرینی قیالر ایچنده ، اویارلر ایدی. مؤخراً یالکز
مزارلرینی قیالرده حفر ایتدیلر وا کثریا خانه‌لرینی طاغدن
آییردقلری غایت جسیم کرچ طاشی پارچه‌لری ایچنده
نحت ایله‌دیلر : بوجسیم طاش پارچه‌سنك قپاق اویار
کبی ایچنی بوشالدیرلر ، دیوارمقامنده کنارلرینی براقیرلر
وایچنده‌ایجه جدارلر براقه‌رق بوصورتله خانهٔ یکپاره‌یی
اوطه‌لره تقسیم ایدرلر ایدی . ایشته بوقبیل مبانیٔ
متحرکه آمریت‌ده ، صیداده ، ماراد آطه‌سنده
« رەنان » ك منظوری اولمشدر . بوطریق بنا
طاغده قیا ایچنده او اویمق طریقنك بردرجه ایلریسی
دیمکدر . برنجی حالده سکنالری مطلقا طاغ وقیالق
اولان یرلرده انشاایلمه‌مك وقصبه‌لری‌ده بورالرده تشکیل
ایلمه‌مك ضرورتی واردر . فقط طریق ثانی‌ده طاغده
جسیم برقیا پارچه‌سی تفریق ایدیله‌رك بویکپاره‌طاشلرك
ایچنه او یاپیلیرکه آغاج بدنلرینی اویه‌رق او اتخاذ
ایلمه‌مك قبیلندن برصنعت یالکز بوراده اویولان اغاج
دکل ، دها زیاده کلفت عمله ، مهارت صنعته محتاج
اولان‌طاشدر. نوع بشرك سکنایه اولان احتیاجاتنك
ایفاسی بابنده‌هرشی طریق تحلیل ایله باشلار ، ترکیب
صوکرا کلیر ، چونکه تحلیل دها قولای‌در . طریق
ترکیبده ایسه اولا اجزایی بولمق ، بواجزایی وضع
وترکیب ایدرك برواحد تام ، برکل میدانه کتیرمك
خصوصنه چالیشیلیر که بالطبع تحلیلدن مؤخر برفعل
ذهنی‌در . ایشته طوغله ، آغاج ، طاش اخشاب
پارچه‌لری ، موافق ومناسب اولان وجوه تحتنده
اتخاذواعمال ایدیله‌رك یرلی یرینه‌وضع وترتیب وجمله‌سی
وسائط کافیه ایله بربرینه ربط وبند ایتمك طریقیله
او انشا ایلمه‌مك نوع بشرده دها مؤخر کوریلن بر
نهج بنادرکه بونك مؤخریتی برامر طبیعی‌در ؛ بناء
علیه فنیکه معمارلری یالکز یکپاره خانه انشاسنه
حصر مساعی ایتمدیلر ، ایکنجی طریق ایله‌ده خانه
انشاسنی تصور واجرا ایله‌دیلر ، بیوك بیوك طاش
پارچه‌لرینی ، خرجسز اوله‌رق ، بربری اوزرینه
قویه‌رق بووجه ایله‌ده مساکن انشا ایتدیلر که
توزتوزه ، جبالنده آثار فنیکه‌دن اوله‌رق کوریلن
دیوارلر بونی اثبات ایدر . کذلك برج البراقه دینن
مارات‌ده‌کی مشهور قبرده بوحقیقتی تأیید ایلر . مالطه‌ده ،
غوزژوده‌کی مبانیٔ فنیکه بربری اوزرینه قونمش
وقیا صورتده یونلمش بیوك قطعه‌ده طاش بیغنلرندن
عبارتدر . قارتاجه‌ده ، بوله‌نك کشف ایله‌دیکی
دیوارلربالعکس کوزل یونتلمش ، غایت منتظم اوله‌رق
بربرینك اوزرینه وضع وترتیب ایدلمش شایان تحسین
برصورتده تنضید (Agencée) اولنمشدر . فقط
بو دیوارلرك ، روماليلرك اودیاری استیلا ایتمه‌دن
اول انشا اولندقلری شبهه‌لی‌در ، امین دکلدر ،
هرحالده یونان قدیمك تأثیرات معماریه‌سندن ازاده
اولدقلری قبول ایدیله‌مز .

فنیکه‌لرك قدیم معماریاتندن قبه وستون یوقدر .
بونلر فنیکه معمارلرینك معلومی دکل ایدی . سقوف
مبانی بیوك بلاطه (Dalle) لر ، یلاقه طاشلری ایله
فرش‌ایدیلیر ، اورتیلیرایدی. فنیکه‌آثارمعماریه‌سندن
اوله‌رق قبریس‌ده بولنان کوچك ستونلر ، ستون
باشلقلری قبطی اسلوبنده‌در . امریت‌ده مظله‌نك
(Tabernacle) صچاق سیلمه‌سی (Architravx)
وام العوامیده باقی قالان ینه بویله بربنانك صچاق
سیلمه‌سی مجنح اوله‌رق کرهٔ شمس ایله مزین درکه
آبدات قبطیه تقلیدی‌در . بلکه‌ده بو آثار معماریه
قبطی صنعتکارانك ایشلری‌در . ام العوامیده ،
اراد اطه‌سنده‌بولنان ابوالهول (Sphine) تمثالری‌ده

كذلك آثار قبطيه تقليدلری‌در . شوقدركه بوتمثاللرك
قنادلری آبدات آثوريه‌دن تقليد اولنمش‌در . يارم
قبارتمه‌لری ، نقوش نائشه‌يی احاطه ايدن
تزيينات منحوته وكتابه‌لره كلنجه بونلرده نينوه
آثارندن قوييه ايدلمش‌در. فنيكيه مبانی وانشاآتنده
نقش بلرنك (Polychrome) پك زياده استعمال
ايديلديكه بوده كذلك آثوريه وقبطی تقليدی‌در .

قبطيلر ، آثوريلر كبی فنيكيه‌ليلرده لايموتيت نفسه
قائل ومعتقد ايديلر ، امواته پك زياده تعظيم وحرمت
ايدرلر ايدی . بونك ايچوندركه فنيكيه‌ده مشاهده
ايديلن آبداتك اك مهملری مقابردن ، مزارلردن
عبارت‌در . فنيكيه‌ليلرك بتون مزارلری قيالر ايچنده ،
صخره‌لر سينه‌سنده حفروانشا اولنمش‌در . بونلر اويله
ظرفلردركه تكميل بر عائله‌نك صندوقه‌لری كاملاً
بورالره قونه‌بيليلر . يالكز برج البرقه دينن مقبر
مستثنادركه برستنای متجرك كبی طاغدن تفريق ايدلمش‌در .
بومزارك ارتفاعی ١٦ متره‌در . آمريت بلدهٔ امواتی
(Nécroropole) كه فنيكيه‌نك اك قديم قبرستانی‌در .
وبر درجه‌يه قدر مطلوب وجه ايله استكشاف وتحری
اولنمش‌در ، بونك ايچنده اويله مزارلر واردركه درونته
يابر مردبون ايله ، يا مصر قديم مزارلرنده اولديغی
كبی ، شاقولا برقويوايله اينيلير. قويونك ديبنده آلچق
قپولر واردركه بورالردن كچيله‌رك مستطيل شكلنده
اوطه‌لره كيريلير ، بو اوطه‌لر متعدددر ، بعضلرنده آز ،
بعضلرنده چوق‌در . بعض قبرلر ايكی قات مخزن‌دن
عبارت‌در . اوستنده‌كی مخزنك مركزنده آچيلان بر
دليكدن آلتده‌كی مخزنه اينيله‌بيلير . هراوطه‌يه كنارلری
بونجه صندوقه‌لر قونور ، وبونلرك ايچنده اولولر
ياتيريلير ايدی . خارجده ، يرك اوستنده طاش ايله
ايله اوريله‌رك ياپلمش مخروط شكلنده كوچوك بر بنا
ياپيلير ايدی‌كه زمانمزده بونلره مغازل ديرلر (مغزل
شكلنده اولديغی ايچون). بو بنا قبرك موقعنه نشان
علامت اولمق اوزره انشا اولنوردی . فقط بعضاً
اوقدر كلفت ايدلميه‌رك علامت قبراولمق اوزره يالكز
طاش نصب اولنمقله اكتفا اولنور ايدی. صيدا بلدهٔ
امواتنده حكمدار اشحواتزارك صندوقه‌سی بولندی‌كه
بونی دوق دولوين لوور موزه‌سنه اهدا ايله‌مش‌در.
بوصندوقه اسكندردن صوكرا ياپلمش‌در . ذاتاً فنيكيه‌ده
بولنان صندوقه‌لرك اكثريسی هپ اسكندردن مؤخردر.
بو تابوتلرك شكلی قبطی تابوتلرينك شكلنی آكدير ،
آنلرك تقليدی‌در . اك مكلف ومزين اولانلری صوان
(غرانيت) ويا كرج طاشندن مصنوع‌در . قورشون‌دن ،
پشمش طوپراقدن ، حتی ازرآغاجندن اعمال ايديلنلری‌ده
واردركه اوزرلری معدن الواح ايله قاپلانمش ، وبونلرك
سطحلرينه‌ده اسد يوزی (Mufle de lion)
رسملری تصوير اولنمش‌در . بوصندوقه‌لرك اكثريسی
شكل انسانه مشابه بر صورتده‌دركه موميالرك قليفی ،
محفظه‌سی كبی‌در ، بو بچم صندوقه‌لرده متوفانك قفاسی
قبارتمه اوله‌رق نحت اولنمش‌در ، اوصورتده‌كه اولو
صاحبی ، صقالی بولار كبی كورينور ، هپ بوتفصيلات
ومفردات آثوريه آثارندن اخذ واقتباس اولنمش‌در.
بو هيئاتده جنازه كوپلری يالكز فنيكيه‌ده دكل ،
بو قوم تاجرك مستعمره تشكيل ايله‌ديكی بحر سفيد
سواحلنك هريرنده بولنمش‌در . قارتاجيه بلدهٔ امواتی
يعنی قبرستانی تا ازمنهٔ قديمه‌ده يغما ايدلديكندن
كشافين متأخرين بوراده برشی بوله‌مادیلر . فقط مخزنلر
عينی فنيكيه‌ده اولديغی كبی انشا اولنمش ، عينی صورتده
تميق وتزيين ايدلمش اولديغنه باقيلير ايسه بورالرده‌ده
وقتيله صندوقه‌لر محفوظ اولديغی آكلاشيليور .
والحاصل قبطی يعنی مصر قديم مزارلرنده اولديغی كبی ،
فنيكيه قبرستانلرنده بيوت امواتنده‌ده جنازه‌يه متعلق
اثاثلر ، لوازم بيتيه بولنور : وجاجدن ويا طوپراقدن
معمول وآلاباسترون (Alabastrons) نامی ويريلن
(بوكلمه‌يه مراجعت) دستی‌به‌شبيه قابلر ، بس معبودينك
كوچك قطعه‌ده تمثاللری‌كه بونلرك اصلی مصردر ،
كذلك پيغمه ، آستارته معبودلرينك كوچك تمثاللری ،
قنديللر ، آمفور (Amphores) تسميه ايديلن (بو
كلمه‌يه مراجعت) بيضی الشكل ايكی قولپلی چوملكلر
وسائره . فنيكيه مقابرينك هيچ برنده سلاح بولنمامش‌در.

مقابردن باشقه اوله‌رق ، فنيكيه ممالكنده ،
بلادنده استكشافات ايله اظهار واخراج ايديلن
آثار سائره أپيغرافی‌يه يعنی رسم محكوكاته متعلق

متون ایله ، یونان تقلیدی مسکوکات ودراهمدن عبارت درکه بونلرك علم آثار عتیقه نقطهٔ نظرندن او قدر اهمیتی ، فنیکه تاریخ صنعتنده یرلری یوقدر. مع مافیه قارتاجه ، صور ، صیدا ، آزوت ، مالته وجزائر بالهآر کبی فنیکه بلاد ومستملکاتنك بعض مسکوکاتی اوزرندهکی تانیت الههسنك سیماسی اویله اساریر ایله تصویر وابراز اولنمشدرکه شرق‌مخصوصاتندن اولدیغی تسلیم ایدیله‌بیلیر . بونك ایچون یعنی فنیکه‌لیلره خصوصیتنه بناءً او مسکوکات آثار فنیکیه‌دن‌عد ایدیله‌بیلیر. فنیکه‌لیلرك آثار معماریه‌لری کاملاً مندرس اولمش ، هیچ قالمامشدر . بونك ایچون فنیکه‌نك آبدات معماریه‌سندن بحث ایله‌مکه محل یوق . شو قدرکه فنیکه‌لیلر کندی معبدلرینك صورت معماریه‌لرینی قبطیلردن‌اخذ واقتباس‌ایله‌دکلرینه شبهه یوقدر . آثار معماریه نامنه لایق اوله‌رق سوریه ساحلی اوزرنده فنیکه‌لیلردن قالمه یالکز بر بنا واردرکه بوده مصر معبدلرینك کوچوك بر نمونه‌سیدر. بو معبدده آمریت‌ده‌شکلی یکپاره بر مظله (Tabernacle) بی آ کدیرر ، بونك ایچنده صنم محفوظ ایمش قاعده‌سی مربع ، یالکز اوچ طرفی قپالیدر . ارتفاعی ۷ متره‌در . اوك طرفنده بیوك بر حولی واردر . غوزره‌ده ، مالطه‌ده دخی بعض فنیکه معابدی طلوله تصادف اولنمش ایسه‌ده بونلر اوقدرمندرس‌درکه هیأت حاضره‌لرندن آنجق پلانلری استدلال وکشف ایدیله‌بیلیر . مع مافیه بو معابددن غوزره‌ده‌کی‌غانته‌ژا (Gianteja) معبدی ، علم آثار عتیقه نقطهٔ نظرندن شایان ذکردر . بو معبد مجاور ایکی دائره‌دن عبارتدر . دائره‌لرك شکلی بیضی ومتطاولدر . دار بر دهلیز ایله برندن دیکرینه کچیریلیر . کذلك مالطه جزیره‌سنده‌کی حاجیار کیم (Hagiar - kim) عینی شکل وترتیبده بش آلتی دائره‌دن مرکبدر . بونلر ، سطحلری دوزلنمه‌مش بویوك‌طاش پارچه‌لرندن یاپلمش، ولایقیله وضع وترتب ایدلمه‌مشدر . قارتاجه معبدلرینه کلنجه ، بونلرك خرابه‌لری‌ده قالمامش ، انقاضیده فنا بولمشدر. بونك ایچون زمانمزده قارتاجه بلدهٔ قدیمه‌سنده ، روما وبیزانس‌مبانیسندن‌باشقه آثار‌معماریه بولنه‌مامشدر.

فنیکه‌لیلر مستعمره تشکیل ایله‌دیکی ، تجارتکاه اتخاذ ایله‌دیکی هر یرده ، خصوصیله قارتاجه‌ده زمین اوزرنده نصب اولنمش یوزلرجه طاشلر بولنمش درکه عمومیت اوزره بونلرك قسم اعلالری بشیك اورتوسی چاتی کبی ایکی سطح مائل ایله منتهیدر . بونلر نزر ایچون نصب ایدیلن بر طاقم طاشلر ایدیکه یره کومولی‌اولان‌قسمك خارجنده یعنی طوپراقدن یوقاری بولنان طرفنده موهوم الهلردن برینك نام و شرفنه اوله‌رق بر محکوکه‌یی حاویدر . قارتاجه‌ده بولنان بو نوع علامت ونزر طاشلرینك اوزرنده بوبلدهٔ قدیمه‌نك باشلیجه معبودلرندن اولان رابان تانیت وبعل هامون نامل‌ری کوریلیر . ینه بودیکیلی طاشلرده ، عمومیت اوزره محکوکه‌نك آلتنده نیم قبارتمه بر صورت کوریلیرکه چیزکی ایله حك ایدلمش اوله‌رق برشی نذر ایدیلن موهوم الهی وبوکا عبادت ایدن شخصی ابراز وارائه ایدر ناصلکه جبالده بویله بر دیکیلی طاش بولنمش ، کورلمشدر . دیکر بعض طاشلرده معبود تمثیل ایدلمز یالکز نقشی ابراز ایدیلیر ؛ بونك یاننده آت ، قویون ، قادوجه (ایکی‌ییلان صارلمش عصا) کبی دمیری، دومن، کل رسمی، نیلوفر (Lotus) چیچکی ، خرما آغاجی ، قیصه وکوچوك ستونلر وباخصوص تثلیث فنیکینك علامت مخصوصه‌سی اولان مثلث کبی سمات ورموز تصویر ایدیلیر. بو رسملرك اوستنده آچیلمش ویوقاری‌یه قالدیرلمش ال کوریلیرکه بوده موهوم اله سماوی‌یه عرض مناجاتی تخییل ایدر بر رمزدر . فنیکیه صنعتك اسلوبجه صنعت قبطیه‌یه مشابهت وتقلیدی ، ایتالیاده پالسترنیاده ، کوریوم واید الیومده، قبریس جزیره‌سنده بونلان وکنارلری ایچ طرفدن غایت عجیب مناظر ورسملریله مزین اولان معدن قبه‌لرده دها زیاده ظاهردر . بوقبه‌لرده رسملر یالکز صنعت اعتباریله دکل ، موضوع اعتباریله‌ده نینوه نیم قبارتمه منحوتاتنده مصور اولان مناظر اساطیریه‌یی یاخود آبدات مصریه‌ده تمثیل ایدیلن ضید مصریه‌ده تمثیل ایدیلن صید عالملرینی ، دینی قربان

مراسمی آکدیر . فنیکیه آثار عتیقه‌سنده‌کی قنادلی خنفسا (Scarabés) لر ، طین‌دن معمول اولان فخار (چناق چوملك) ملونه ومینا کاری بو قبیل آبدات قبطیه وآثوریه‌یه اوقدر مشابه وموافق درکه اوزرلرنده محکوکات اولمسه فنیکیه اصحاب صنعتنك محصول‌دستی اولان بو آثاری آبدات قبطیه وآثوریه‌دن تفریق ایده‌بیلمك همان ممکن اولماز . فنیکه بلده‌لرینی احاطه ایدن سور دیوارلری حقنده بر شی دیمك قابل دکل‌در . چونکه صیدا ، صور قارتاجه کبی شهرك وسائر بویوك بلاد فنیکیه‌نك سورلری تملرینه وارنجیه قدر خراب ومحو اولمش در . یالکز بانیاس (که قدیم بالانه بلده‌سی‌در وروآدك شمال طرفنده کائن‌در) فنیکیه دورندن قالمه استحکاماتی ، قلعه استحکاماتی قلعه دیوارلرینی محافظه ایده‌بیلمش‌در . بو دیوارلرك ارتفاعی بر قاچ متره‌یه چیقار . جسیم جسیم طاشلرك خراسانسز ، خرجسز ، بربری اوزرینه قونمه‌سندن ، بیغلمه‌سندن تشکل ایتمش درکه مبانیٔ کیکلوپیه (Canstructions cyclopéens) دینن انشا آت قبیلندن (بومادیه مراجعت) بیله دکل‌در. سجلیاده اریکس وموتیا بلده‌لرنده آفریقاده قارتاجه وتاپسوس خرابه‌لرنده برطاقم قلعه واستحکام دیوارلری بولندی ، بالعکس بونلرك انتظام وضع وترتیبی اعلا وکوزل‌در. صنعت فنیکیه‌نك اك زیاده اصالتنی محافظه ایلدیکی مبانی لیمان انشا آتنده وشهرلرده صولری محافظه ایچون اجرا ایدیلن صو یولجیلق عملیاتنده کوریلیر. قارتاجه لیمانلرینك حوضلری الیوم موجود اولدیغی کبی ، زاغووان منبعلرینك صولرینی شهره ایصال ایدن جسیم صهرنجلر دخی الآن باق‌در . بو صو یوللرینك ، بو کرلی صهرنجلرك ایچنده آرابه ایله کزیله‌بیلیر . فقط بونلر روما‌لیلر زماننده ترمیم وتعمیر کورمش‌در.

خلاصه ، دون دولوبن ، ووکه ، رهنان ، لودویغ موللەر ، ف . دوسولس ، قلرمون غانو وسائره کبی علما و مستشرقینك تتبعات وتحقیقات واقفانه‌لریله ثابت اولمش درکه فنیکیه‌لیلرك صنعتی صفت اصیلیتدن مهجوردر . قبطیلر آثوریلر کبی امم متجاوره‌نك صنعتلرینی تقلیددن عبارت‌در ، صنعتلرنده فکر ایجاد مفقوددر. بوکوچوك قوم سجیهٔ مدنیه‌لرینی تجارتده ، بازرکانلقده کوستردیلر فقط طوغریدن طوغری‌یه دکاسه‌ده اقوام مختلفه‌نك محصولات صناعیه ومعمولات حرفیه‌لرینی مبادله‌یه دلالت و وساطت ایدرك بوصورتله صنایعك‌ده انتشارینه خدمت ایتدیلر . صنعتدن زیاده تجارته ، صنایع تجاریه‌یه صارلدیلر . صنعت خصوصنده فنیکه‌لیلرك اك بویوك خدمتی قبطیلرك آثوریلرك آثار صناعیه‌لرینی یونانستانه ادخال ایده‌رك قدیم یونانیلرك تربیهٔ صناعیه‌لرینه معاونت ایلەمك خصوصنده‌در . تجارت مناسبات بین‌الاممی توسیع و تشیید ایده‌رك صنایعك ، طرق صناعیه‌نك‌ده بین‌الامم تداول وانتشارینه خدمت ایدرکه بو تاریخ ایله ثابت بر حقیقت‌در .

آثار عتیقهٔ فنیکیه حقنده اخیراً اك مکمل تدقیقات واستکشافات اجرا ایدن موزه مدیری حمدی بك افندی حضرتلری درکه کشفیات واقعه‌لرینی فرانسزجه مهم بر اثرده انظار علمایه وضع ایله‌مش‌در .

آثار عتیقهٔ یونانیه و رومیه —

اوروپالی (Archéologie greque et romaine) اصطلاحنده علم آثار عتیقهٔ صنفیه (Archéologie classique) نامی ویریلن یونان قدیم وروما آثار علمنی لایق‌وجه ایله تعریف ایده‌بیلمك ایچون بوشعبهٔ معرفتك مختصراً تاریخنی ایراد ایله‌مك اك فائده‌لی بر طریق‌در . بو وجه ایله علم آثار عتیقهٔ مصنفه‌نك موضوعی نه صورتله تعین و تمیز ایله‌دیکی و بو علم تدریجاً ترقیدن صوکرا تأمین وثوق وصحت ایده‌بیله‌جك بر طریق تحصیله ناصل نائل اولدیغنی کوره‌جکزکه ایشته او وقت یونان قدیم و روما آثار عتیقه‌سنه متعلق اولان علمك ماهیت حقیقیه‌سی نه‌دن عبارت اولدیغی حقیله ادراك اولنه‌جغی کبی بو بابده تحقق ایده‌جك وضوح معنا عمومیت اوزره علم آثار عتیقه‌نك تعیین وتقدیر ماهیتنده‌ده خدمت ایدر .

علم تاریخك اوروپاجه معتبر اولان تقسیماتنه نظراً قرون اولی نامی ویریلن عالم قدیمك نه صورتله ختامه ایردیکی معلوم‌در: روما ایمپراطوری برنجی قسطنطین ، خرستیانلغی قبول ایده‌رك ٣١٣ تاریخنده میلادده

نشر ایله‌دیکی بر امرنامه‌ده دین عیسوی‌یی روما ایمپراطورلغنك دین رسمیسی اوله‌رق اعلان ایله‌دی. بونك اوزرینه نصرانیت رسماً ده وثنیته غالب اولدی. او وقته قدر روما ایمپراطورلغی حکمنده بولنان خرستیانلر وثنیونك تعدیات وتجاوزاتندن قورتیله‌میور ایدی. علوم وثنیه، صنعت وثنیه نظر اعتبارده ایدی. میلان امرنامه سنك اعلانی ایله خرستیانلق روما ایمپراطورلغنك دین رسمیسی اولدی، خرستیانلر قوت وجان بولدی. بونك ایچون درکه میلان امرنامه‌سی یونان وروما صنعتنی بتیردی. آرتق خرستیانلر معارف وثنه علیهنه تجاوزه باشلادیلر. نوبت تعدی اونلره کلمش ایدی. یونان وروما حکمتنی، علومنی رواجدن منع ایتدکلری کبی آثار وثنیوندن اولان آبداتی‌ده تخریب وهدم ایلمکه باشلادیلر. بر طرفدن‌ده روما ایمپراطورلغنه نهایت ویرن باربارلرك تخریبات ویغما کرلکلری‌ده صنعت قدیمه‌نك آثارینی بتیریور ایدی. آلاریقك قومانداسی آلتنده وانداللر رومانك تخریبنه پك زیاده اشتراك ایله‌دیلر. فقط آثارعتیقه نقطهٔ نظرندن بونلرك مضرتی دها آزدر. چونکه بو باربارلر هدم ایلمکدن زیاده غارت ایله‌مکه منهمك ایدیلر. موسیو دوروسی‌نك نشر ایله‌مش اولدیغی بر خریطه‌که قدیم روما شهرینك شارلمان زماننده بولندیغی حالی، مناظرینی ارائه ایدر، بونده مبانیٔ قدیمه‌نك جمله‌سی قائم اوله‌رق کوریلیر. آبدات ینه یرلرنده قالمش ایدی. فقط باربارلرك براقدیغی مدنی رومالیلر محوایتدی. قرون وسطی رومابلده‌سی، قرون قدیمه روما بلده‌سنك انقاضیله تجدید ایدلدی: قدیم تماثیل، نیم قبارتمه منحوتات، بتون بو آثارخانه ومسکن انشاسنه صرف اولندی. مبانیٔ قدیمه طاش اوجاقلری کبی ایشلندی، انشاآت جدیده‌یه موادولازم اورالردن تدارك ایدلدی. ایمپراطور (سپتیم سور)ك انشا ایتدیرمش اولدیغی طاق ظفر بو حاله شاهددر. اون بشنجی عصر میلادی‌ده پاپ بولنان بشنجی نیقولا (١٤٤٧ـ١٤٥٥) قولیزه خرابه‌کاهندن ٢٦٠٠ اوکوز آرابه‌سی تراورته دینن بر نوع سرت بنا طاشی چیقارتدی. قدیم رومانك قلع آثارینه، امحای رسوم وطلولنه مسارعت ایدیلیور ایدی. بو حاله باقلینجه ١٤ نجی عصر میلادی‌ده ایتالیالی (پتراق)ك افادهٔ آتیه‌سی پك محققدر: «روما بلده‌سی طانیله‌میه‌جق بر یر وار ایسه اوده رومه‌در». روماصنعت قدیمه‌سی حقنده بر فکر ایدنمك آثار ماضیه‌دن باقی قالانلرینی تفسیر ایله‌مك آرزو ایدیلیرسه، او وقتلر بوآثارك تفسیری حقنده سویلنمش اولان سوزلرده آثار مذکوره ایچون کوستریلن حرمت واعتبار درجه‌سنده کوریلیر. حقیقت بوسوزلر جهل ایله آلوده‌درکه اوزمان رجالنك آثار عتیقه حقنده‌کی نادانیلرینی ارائه واثبات ایدر. قرون وسطاده، خرابات عتیقه‌یی تفسیر وایضاح ایله‌مك ایچون واقع اولان ایلك تشبث، رومایی زیارت ایدنلره رهبر اولمق اوزره تألیف ایدیلن، ودلیل نامه قبیلندن اولان بر ایکی اثرده کوریلیر. فقط بو کتابلرده، او وقت مندرس اولمامش بولنان آغریپاپانته‌ئونی، قولیزه [١] کبی مستثنا اوله‌رق ایدیٔ تخریبدن آزاده قالمش مبانیٔ مونتـو قاواللو جملهٔ تماثیلی کبی آبدات حقنده پك غریب وخرافات آلود شیلر محکی‌که روایات آلود تاریخیه‌دن زیاده افسانه، قبیلندندر؛ روما بلده‌سنی کویا حضرت نوح تأسیس ایله‌مش، قولیزه‌ده بر معبد شمس ایمش، مذکور کتابلرك مندرجاتی هپ بویله افسانه‌لردن عبارت.

یونان و روما آثار عتیقه‌سنك ایضاح وتفسیری امرنده عقل و منطقه دها قرین بر مراق معرفت حاصل اولدیغی وقت، که بونك ظهوری ١٤ نجی عصرده باشلیور، ینه اصول علمیه‌یه بدل عوام خلق بیننده تداول ایدن روایات و افسانه‌لر بو بابده‌کی تتبعات عتیقه‌یه زمین تشکیل ایدیور. احتماله نظراً دها قسطنطین زماننده تألیف اولنمش بر وثیقه‌نك

قدیم روما بلده‌سنده غایت جسیم ویك زیبا بر آمفیتأتره ایدی‌که بونك بنا وانشاسنه ایمپراطور وسپاسین بدء ایله‌مش ایدی، تیتوس (طیطس) طرفندن اکمال اولندی. سکسان صیرا مرتبه‌سی وار ایدی وسکسان بیك سیرجی‌یی استیعاب ایدر ایدی. غلادیاتور اویونلری بوراده اجرا ایدیلورایدی.

محرف تفسیراتندن عبارت اولان بر اثرده کوریلن
معلومات ارضیه‌ده یعنی روما شهرینك طوپوغرافیاسنه،
رسم ارضنه متعلق اولان معلومات ضم ایدیلیرسه ،
ایشته ینه او وقت پتراق و دانت کبی بعض کیمسه‌لرك
آثار عتیقهٔ یونانیه و رومیه حقنده نائل اوله‌بیلدکاری
منابع ووسائط بو روایات ومنقولات محرفه‌دن
عبارت ایدی . بونك ایچون درکه یونان قدیم وروما
علم آثار عتیقه‌سی هنوز طوغمامش صاییله‌بیلیر .
هر نه‌قدر ۱۳ نجی عصر میلادی‌ده معمار نیقولا
(پیزلی) قریحهٔ معماریه‌سنی آبدات قدیمه مطالعه‌سی
ایله تشکیل وتوسیع ایلمش ایسه‌ده بو بر حال شاذ
اولدیغی کبی نیقولانك مساعی ومطالعاتی محدود
قالمشدر . یونان قدیم وروما آثار عتیقه و آبدات
قدیمه‌سندن باقی قالان انقاض و رسومی استنطاق
ایده‌رك ضامن اولدقلری مآل صنعتی استخراج
ایلمك ، تاریخ نقطهٔ نظرندن بو آبده‌لری تفسیر
ایلمك فکری ایتالیان علماسندن قولادوریئزی‌یه
وارد اولمشدر. بوذات علم آثار عتیقه ایله رومانك
ماضیسنی ، ادوار سابقه‌سنی کشف ایلمك خصوصنی
تصور ایتدی ، رومالیلری بومعرفته تشویق ایلمك
ایچون پاپا یدنجی بونیفاسك لاتران کلیساسنه
قویدیردیغی ، و اوزرنده « لکس براجیا » محکوك
اولان بر برنج لوحه‌یی تفسیر ایتدی . ینه بو آدم
لاتین محکوکاتنی جمع ایده‌رك ۱۳٤٤ سنه‌سنه‌طوغری
قدیم روما بلده‌سی حقنده براثر یازدی. ینه بو زمانده
آثار عتیقه‌یی جمع ایلمك، قوللکسیون یاپمق تشبثلری
کورولدی. تره‌ویز اهالیسندن اولیویه فورزا نامنده
بری ۱۲۳۵ تاریخلرینه طوغری ایلك آثار عتیقه
قوللکسیونی وجوده کتیردی .

ایشته بوصورتله یعنی قولادوریئزی ومعاصرلرینك
همتلریله علم آثار عتیقه یکیدن ترقی‌یه باشلادی .
بونلرك غیرت وتشویقلریله اسلافك آثارعتیقه حقنده‌کی
نظر بیقیدیلری جدی بر مراق علمی‌یه مبدل اولدی،
روما بلدهٔ قدیمه‌سنك هدم وتخریبی حقنده‌کی تأسفلر
بر قاتدها آرتدی . تمثاللری جمع والتقاط ایتمك ،
مادالیه‌لری، برنج مصنوعه‌لری‌محکوك‌طاشلری‌طوپلامق
خصوصنده بر مسارعت کورولدی . اون بشنجی
واون آلتنجی عصرلر ظرفنده بویوك بویوك آثار
عتیقه قوللکسیونلری میدانه کتیرلدی. فقط علم آثار
عتیقه‌نك اصل موضوعی ینه هپ انتیقه مراقنك
خارجنده قالیور ایدی. بونلر صنعت قدمانك محصول
هنری اولان مرمرلرده کوریلن شکللرك ظرافته
تناسبك حسنه مفتون اولورلر، آثار عتیقه‌یی تخریب
وامحا یوق ، جمع ومحافظه‌یه اهتمام چوق . فقط علم
آثار عتیقه‌نك مقصودی محاسن اشکالی آرامق دکل
دکل، بواشکال آلتنده‌متواری اولان معانی‌یی اظهار
ایلمکدر. بونقطهٔ نظردن باقیلنجه اوزمانده‌کی رجال
عتیقیون‌علمای آثارعتیقه‌دن‌زیاده، ارباب صنعتدندر،
بدیعیوندر .

۱٤۷۸ تاریخ میلادیسنده ، (پومپه‌نیوس
لائه‌توس) کرینال‌ده انتیقه‌جی آقاده‌میسی تشکیل
ایله‌دی . بو زمانده آنتیقه‌جی (عتیقه‌کر ، عتیقه
شناس) نامی اون التنجی عصردن اعتباراً اون
سکزنجی عصرك اواسطنه قدر ، آثار عتیقه‌یی
موضوع تحصیل اتخاذ ایدن علمایه دلالت ایدر بر
تعبیر ایدی. عینی‌زمانده آدمیون (Humauistes)
نامی‌ویریلن متون اوزرنده اوعظیم مساعئ تنقیدیه‌یی
اجرایه باشلامشلر ایدی . تدقیق متونك آبدات ایله
توضیح وتفسیری مسأله‌سی موضوع بحث اولدی .
ایکی طرف غیرت ایدرك بر طرفدن متونك تنقید
وایضاحنده آثار عتیقه تحقیقاتندن استفاده
اولنمه ، دیکر طرفدن آثار عتیقه‌نك تفسیروایضاحی
خصوصلرنده‌ده متوندن استعانه ایدلمکه همت وغیرت
ایدیلیور ایدی . حقیق انحنای علمه‌یه کیرلمك، سلوك
ایدلمك اوزره بولنیلیور . او عصرده آثار عتیقه
تحصیلات وتتبعاتی ایکی نقطهٔ نظردن اجرا ایدیلیور
ایدی : (۱) طوپوغرافیا یعنی رسم ارض، (۲)
ایقونوغرافیا یعنی رسم صورت نقطهٔ نظرندن ، رسم
ارض ایله آثار عتیقه‌نك بولندیغی محلك طبیعت
جغرافیه‌سی اوکره‌نیلور ، مسکوکات ومدالیه‌لر ، کبی
آثار عتیقه نظر اعتباره آلنیور ایدی.

۱٦نجی عصرده‌اجرا ایدیلن آثار عتیقه تحصیلات

وتدقيقاتنك بر صفت فارقه ومزيتى‌ده بونلره اهميت ويرلمسى خصوصى‌در . بو قدر همم ومساعى ايله برابر اون بشنجى ، اون التنجى عصرلره علم آثار عتيقه تحصيل وتدقيقاتى مثمر قيله‌جق بر نحو ، بر طريق هنوز بولنه‌مامش ايدى . بو زمانك علماسى نظرنده آبدات مشكله متون محررەنك تفسيراتندن عبارت عد ايديليور ايدى . بوندن باشقه ازمنهٔ قديمه‌نك ادوار مختلفه‌سى ايى طانمامش ايدى. مدنيت يونانيه‌نك ايلك حالندن روما ايمپراطورلغنك ايام اخيره‌سنه قدر بو ايكى قومك كافهٔ صفحات حياتيه‌سى عينى بر ساحه اوزرنده تقدير اولندى . خلاصه او عصرده كرك روماليلرك كرك يونانيلرك حقيقى اوله‌رق علم آثار عتيقه‌لرى تأسيس وتدوين ايديله‌مدى . چونكه يوقاريده ديديكمز كبى بو علمى تشكيل ايتمك ايچون طريق علمى بولنه‌مامش ايدى .

اون يدنجى واون سكزنجى عصرلر ظرفنده آبدات قديمه‌نك مقدارى فوق العاده تكثر وتزايد ايله‌دى . علم آثار عتيقه‌نك نظريه‌سى ، پك آغر ترقى ايتديكى حالده ساحهٔ تتبع پك زياده آرتيور ايدى . ايتاليانك هر طرفنده موزه‌لر تأسيس ايدلدى . آبدات عتيقه ذوق هر يرده حاصل اولدى . لور داروندەل يونان مرمرلرينى كال كرمى وخواهش ايله آريور ايدى . ده‌لوس وپاروس بلده‌لرندن اخذ والتقاط ايديلن تماثيل ايله يوكلى كميلر انكلتره‌يه طوغرى بادبانكشاى عزيمت اولمش ؛ فقط يولده تكميل حموله‌لرى ايله برابر قعر ناياب دريايه ايتمش لور دآروندەل دها ١٦١٣ تاريخنده يونانستان قديمى انكلتره حاكنه نقل ايتمك فكرينى تصور ايله‌مش ايدى . فرانسه دخى انكلتره‌يه قارشى كرى‌ده قالمق ايسته‌مدى . ١٦٧٠ تاريخنده شرقه سفير كوندريلن ماركى دونوان تلك سفارتى عادتا بر هيأت علميه صفتى حائز ايدى . او وقت بو سفارت معيتنده بولنان رسام ژاق قارره‌ى آتنه‌ده‌كى پانته ئونك رسملرينى اوقدر كوزل آلدى‌كه بو وثائق اليوم معبد مذكورك علم آثار عتيقه نقطهٔ نظرندن تحصيل وتدقيق ايچون قيمتلى شيلردر . نوواستلك كتيرديكى محكوكات يونانيه لوور موزه‌سنك رسم محكوكات سالونلرينى تجهيز ايدن آثار مهمه‌دندر . ١٦٧٥ - ١٦٧٦ سنه‌لرى ظرفنده ليونلى طبيب سپون ايله انكليز وه‌لەر يونانستانه ، ايتاليايه سياحت ايتديلر ، علم آثار عتيقه‌يه دائر غايت مهم تتبعات واستكشافات اجرا ايله‌ديلر . بو استكشافات فنيه‌يه دائر سپون براثر يازدى‌كه اوروپاده بيوك بر رغبتى موجب اولدى . ايشته بو صورتله كوندن كونه مراق علمى دائره‌سى توسيع ايديور ايدى . اون سكزنجى عصرك اواسطنده يعنى علم آثار عتيقه تدقيقاتنك جدى وقطعى بر ترقى كوستر ديكى بر زمانده پك چوق مواد جمع وتصنيف اولندى . متون تاريخيه‌نك حاوى اولديغى معلومات جملهٔ استنباط ايدلدى . فقط بو قدر مساعى ايله برابرينه علم آثار عتيقه‌يى حقيقى بر صورتده تأسيس ايتمك ايله‌مك ايچون دها بعض عناصرك فاقد اولديغى بالسهوله آكلاشيله بيلير . واقعا مواد بول ، فقط بو مواد قارمه قاريشيق ، ملتبس بر حالده ، هنوز نظام علمى تأثير فيضى انفاذ ايله بو اختلاطدن علمه لايق براطراد تأمين ايده‌مەمش . صنعت قديمه‌يى بر موجود ذى حياتيه كبى انكشافات آليه‌سنده تحصيل ومطالعه ايله‌مك فكرى هنوز دستور حركت دكل ايدى ، كرچه قايلوس بويله بر فكرى مبهم اوله‌رق كوردى ، فقط علم آثار عتيقه ماده‌سنده تفصيل ايتديكمز وجه ايله بو فكرى تعيين وتعريف ايدن ، ماضيسنى توصيف ايله‌ين وبو طريق تحصيلى علم آثار عتيقه تتبعاتنه تطبيق ايدن ونكلمان‌در (علم آثار عتيقه ماده‌سنه مراجعت .)

ايشته علم آثار عتيقه‌نك نحو تحصيلى ، طريق تأسيسى وتدوينى آنجق صوك زمانلرده بولنه بيلدى . فقط بولندقدن صوكرا علم ترقيده دوام ايله‌دى . ونكلماندن صوكرا ژونه‌ى ، ويسقونتى كبى علماى عتيقيون ونكلمانك اثرينه توفيقاً علم آثار عتيقه‌نك ترقيسنه پك چوق خدمت ايتديلر. كشفيات آرتدى ، قديم يونانستان ، وقتيله قرون قديمه‌ده يونان مدنيتنك مستولى اولديغى ممالك ، ايتاليا متعاقباً زيارت ايديله‌رك آثار عتيقه حقنده تتبعات كثيره اجرا قلندى . ايشته

یونان قدیم وروما آثار عتیقه‌سی علمنك ادوار تاریخیه‌سی زبدهٔ بوندن عبارتدر. بو مملکتلرك آثار عتیقه‌لرینك تعریفات وتفصیلاتی یونانستان، ایتالیا روما ماده‌لرنده ایراد ایدیله‌جکدر. بوراده‌کی بحث یونان وروما آثار عتیقه‌سنك کندیلری دکل، علمیدر.

آثار متعاقبه (تر. اص) علم امراضده بر خسته‌لغك ظهورندن صوکرا اوزون ویا قیصه بر فاصله کچدکدن صوکرا میدانه چیقان و او عنه مربوط وآندن متولد بولنان حالات وعلائم مرضیه تعبیر ایدیلیر (ن. تعاقب مرضیه). || بر علاجك حصوله کتیردیکی ایلك تأثیری متعاقب ظهور ایدن تأثیر ثانوی.

آثار ملحقه (تر. اص). علم طبده بر خسته‌لغك امراض وعلائم ذاتیه واصلیه‌سنه زائد اوله‌رق وقوعه کلن فقط دائمی ومنتظم اولمدیغی ایچون علتك اوصاف مخصوصه‌سندن عد واعتبار اولونمیان احوال وحالات مرضیه (ن. امراض).

آثار منطبعه (تر. اص). علم تشریحده آثار منطبعه بدنده بعض کیکلرك اوزرنده مشاهده ایدیلن چوقور کبی یرلره تعبیر ایدیلیرکه، بونلر چامور ویا خمیر کبی یوموشاق بر ماده اوزرینه پارمق ایله خفیفجه باصیلدیغی حالده حصوله کلن، منطبع ایزلره، نشانه‌لره مشابه‌در، بو جهتله آثار مذکوره‌یه پارمق ایزی معناسنه اوله‌رق آثار اصبعیه‌ده دیرلر. بناءً علیه عظام رأسده، تعاریج دماغیه‌یه محاذی وموافق اوله‌رق موجود اولان ویوموشاق بر ماده اوزرینه پارمق ایله باصیلان ایزلره مشابه بولنان چوقورلره ینه علم تشریحده آثار اصبعیهٔ جمجمه تعبیر ایدیلیر. (عظم، کمیك ماده‌سنه مراجعت).

آثار مهدیه (تر. اص). علم اللغه آثار مهدیه تعبیری اصطلاحات علمیه‌دن فرانسزجه‌ده نوتاسیون کلمه‌سنك مرادفی اوزره قبول اولونمشدر. بو کلمهٔ فرانسویه‌ده لاتینجه باشنی حرکت ایتمك، صاللامق معناسنه اولان نوتاسیو ونوتوس لفظلرندن تشکیل اولونمشدر. معنای لغویسی یوقاریدن آشاغه باشی حرکت ایتدیرمك وبو حرکتی تکرار ایلمك دیمك اولور. آتلرك باشلرینی صاللادقلری کبی انسانلرده اشارت ایله برینی چاغرمق ایسته‌دکلری وقت اویله بر حرکت رأسیه اجرا ایدرلر. بوندن تعمیماً حرکت رقصیه‌یه دخی او نام ویرلمشدر.

— علم هیئتده بو معنای لغویدن اخذ واقتباس ایله بر جرم سماوینك محورینك مرکز نقطه‌سی اطرافنده خفیف بر سرعه ایله اجرا ایلدیکی حرکت رقصیه‌یه نوتاسیون تسمیه قلنمشدر. چونکه اجرامده بویله بر حرکت کشف اولنمشدر. ینه او معنادندرکه علم نباتاتده ساقلرك، یاپراقلرك چیچکلرك صاپنك شمسك حرکتنه تبعیت ایدر کبی مشاهده ایدیلن حرکاتنده کذلك بو نام ویرلمشدر. کذلك علم طبده انسانك باشی صاغدن صوله ویا آشاغیدن یوقاری اوله‌رق اجرا ایله‌دیکی حرکات دائمه‌یه‌ده نوتاسیون تعبیر ایدرلر.

علم هیئت اصطلاحی اولمق اوزره نوتاسیون تعبیری لسانمزه آثار مهدیه دیه ترجمه اولنمشدر. واقعا بشیکك حرکتیده اویله بر حرکتدر. عرب مترجملری بو معنایه اوله‌رق نوتاسیونی انسدال ایله افاده ایدرلر سدل میل معناسنه‌در. علم طبده نوتاسیونه تمایل دینمش وبو اصطلاح لغات طبیه‌یه درج وقبول اولنمشدر.

علم هیئت محور ارضك حرکت مهدیه‌سی ـ محور ارضك ویا قطبین ارض خطنك حرکت مهدیه‌سی بو محورك مدار ارض ویا تعبیر دیکرله دائرهٔ خسوف محوری اطرافنده حرکت دوریه اجرا ایله‌دیکی زمان دوچار اولدیغی صاللانمه‌دن عبارتدر. یونان ریاضیون وهیئیونندن هیپارق زماننده (قبل المیلاد ایکنجی عصر) ارضك خط قطبینی یعنی قطبلری بیننه وصل اولنان خط مستقیم‌که محور ارضدن عبارتدر، بو خطك سماده استقامتی لایتغیر اولمادیغی دائرهٔ خسوفك محوری اطرافنده بطی بر حرکت دوریه اجرا ایله‌دیکی معلوم ایدی‌که حرکت رجعیه حادثهٔ سماویه‌سی بوندن نشأت ایدر. او وقتدن پك چوق زمان صکرایه قدر محور

ارضك بوحركتی بر حركت متساويه اولديغی ظن ايديلير وبو حركت تقريباً ۲٦,۰۰۰ سنه‌ده تمام اولور قياس ايديليرايدی ، اويله بر حركتكه زاويهٔ رأسيه‌سنك نصفی مدار ارضك ميلندن عبارت اولان بر مخروط دوری‌نك سطحی اوزرنده جريان ايدر فرض اولنمش ايدی. هيپارقك مشاهداتی بونی ايجاب ايديور ايدی . ينه المانيا هيئيونندن رژيونوسك زماننده (۱٥ نجی عصر ميلادی) هيپارقك مشاهدات ورصداتيندن بو وقته قدر ميل مدارينك علی الدوام تناقص ايله‌ديكی‌ده معلوم ايدی. فقط مستوئ مدار ارضك كواكبه نسبتله تبدل وضع ايدوب ايتمديكی هنوز بيلنميور ايدی. بومسأله‌يی‌ده ينه المانيه هيئيو- نندن تيخوبراحو حصر ايتدی بو ذات بعض كواكبك عرضلرينی رصد وتقدير ايده‌رك بولديغی نتايجی يونانيلر زماننده ، اسكندريه مكتب هيئتی زماننده مشاهده وقياس ايديلن عرض درجاتيله قارشيلاشديردی، وكوردی‌كه بو عرضلر بر ثلث درجه قدر اختلاف ايله‌مش، بونك اوزرينه اووقت محور ارضك دائرهٔ خسوف اوزرنده رسم ايله‌ديكی مخروط، دورمخروطی دكل ، رأسده‌كی نصف زاويه‌سی عصرده ٤٨ ثانيه تناقص ايتمك اوزره خط موجی بر خط حلزونی‌دن عبارت اولمق اوزره فرض اولندی . كويا كه محور ارض حركت دوريه‌سنده ينه كندی اوزرينه عودت ايديور، ايچری كيليورايدی. حالبوكه حادثهٔ مذكوره مخروطك اويله فرض ايدلديكی وجه ايله اولمسندن دكل ، آثار مهديه‌دن يعنی محور ارضك محور مدار ارض اطرافنده تمايلندن، صالانمسندن نشأت ايديور ايدی . فقط بو حقيقت هيئيه آنجق اون سكزنجی عصرك اواسطنده كشف ايديله‌بيلدی. وبو كشفده انكليز هيئيونندن برادله‌ی نام ذاته نصب وميسر اوله‌رق شهرتی شايع ايله‌دی. بو بيوك هيئت عالمی دهااول انحراف ضياحادثهٔ سماويه‌سنی كشف ايله‌مش، بوحادثه‌نك نظريه‌سنی تأسيس ايله‌مش ايدی. برادله‌ی كواكبك نواظم استوائيه‌لرينی انحراف ضيا نظريه‌سی ايله تصحيح ايتديكی صراده كمال حيرت ايله كوردی‌كه بو ناظملر ثابت دكل ايدی. بوكيفيت انحراف ضيانظريه‌سنده فرض ايله‌ديكی كبی حركت صغيرهٔ سنويه ايله قابل تأليف وجمع دكل ايدی . مشاهده ايله‌ديكی حركت ثانويه‌نك دوری‌ده تام سنه‌دن عبارت دكل ايدی . بو حال برادله‌يه انحراف ضيانظريه‌سنده اصرار ايلسنه مساعد اوله‌رق اوحادثه‌نك ديكر برسببی اولديغنی اظهار ايله‌دی بونك اوزرينه صورت بديهيه‌ده وقطعيه‌ده اوله‌رق قطبك كوچك بر حركت ترديديه‌سی اولديغی اثبات اولندی . ۱۷۲۷ تاريخندن ۱۷۳٦ سنه سنه‌قدر قطب لاينقطع تنين (Dragon) صورتنك بركوكبنه تقرب ايتمش ايدی . ۱۷۳٦ سنه‌سندن صوكرا بالعكس مذكور كوكبدن تباعدايديور ايدی . بونك اوزرينه برادله‌ی بوحركت واقعه‌نك يعنی قطبك تقرب وتباعد ايله حركتنك ۱۸ سنه ظرفنده (۷۲۷ دن ۷۳٦) سنه‌سنه قدر تقرب ۹ سنه تباعدده ۹ = ۱۸) واقع اوله‌جغنی فرض ايدرك وفرضيه‌سنی معاصری لومونيه‌يه اشعار ايدرك ايكنجی دورده (۷۳٦) دن صوكراكی سنه‌لرده قطبك حركتنی دقتله رصد وقيد ايلسنی رجا ايتدی . برادله‌يك فرضيه‌سی يعنی مصادره‌سی تماماً تحقق ايتدی ؛ شويله كه ۱۷٤٥ سنه‌سنده (يعنی ۱۷۳٦ دن ۹ سنه صوكرا) قطب ارض ، حركت رجعيه مقتضاسی اوله‌رق عودت ايلمك ايجاب ايدن نقطه‌يه كلديكی بالرصد ثابت اولدی. بوحركتك دوری ، ديكر جهتدن ، تماماً قمرك حركت رجعيه‌سی توافق ايله‌ديكی كورولدی . بومشاهدات اوزرينه برادله‌ی بو ايكی حادثه‌نك يعنی ارضك حركت رجعيه‌سی ايله قمرك حركت رجعيه‌سی بيننده بر ارتباط واتصال بولنديغنی فرض ايلدی . مؤخراً نوتوتك تدوين ايتديكی مجاذبهٔ كليه نظريه‌سی برادله‌ی‌ك بو فرضيه‌سنی‌ده تصديق ايلدی ، بر نظريهٔ علميه حالنه قويدی. ايشته بوكشف ايله ارضك آثار مهديه حادثه‌سی قمرك قاب ارض اوزرينه اجرا ايله‌ديكی تأثيردن نشأت ايلديكی آكلاشلدی . ارض تام كروی دكلدر . بناءً عليه ارضی تام بر كره ايچنه صيقشديرسه‌ق بوكرهٔ ارض ايله كرهٔ تام بيننده‌كی فرقه كه بونی ارضه اكلسه‌ك تام كره اولور . ايشته بوقطعهٔ متممه‌يه قاب (Ménisqne) ديرلر .

براده‌یه‌ك ، لومونتیه‌نك مشاهدات ورصداتی آثار مهدیه حادثه‌سنك قوانین هندسیه‌سنی تماماً وصحیحاً تأسیس ایله‌مكه كافی كلدی . بوقوانین هندسیه شونلردن عبارت‌در : محور ارض ۱۸½ سنه‌ده (۶٫۷۹۳ كون ۳۹) وضع وسطیسی اطرافنده كوچك برمخروط رسم ایدركه قاعده‌سی قطع ناقص‌در (محور ارضك وضع وسطیسی قاعده‌سی همان مستدیر ، محوری مستوی مدار ارضه عمود اولان برخط ، رأسده‌كی نصف زاویه‌سی موازی‌یه مساوی اولان برمخروط اوزرنده‌كی وضعی‌در) اوصورتده‌كه محور ارضك حركتی آكلامق ، تقدیر ایلمك ایچون اولا آثار مهدیه مخروطنك محوری مخروط رجعی نی رسم ایتمش اولدیغی وعینی زمانده محور ارض آثار مهدیه مخروطنی رسم ایلمش اولدیغی فرض واعتبار ایله‌مك اقتضا ایدر . مخروط مهدینك قطع ناقصدن عبارت اولان قاعده‌سنك ایكی محوری نظیر نظیره ۱۹٫۳″ و ۱۴٫۴″ درجه‌لك زوایای رأسیه‌یه معادل‌در . محور اعظم دائما هم مخروط مهدینك هم مخروط رجعی‌نك ایكی محورینی حاوی اولان مستوی اوزرنده بولنور . اوصورتده‌كه قطبك الك زیاده تحول موقعی عرض (Lattitud) جهتنده واقع اولور . مخروط مهدی اوزرنده جاری اولان حركت مخروط رجعی اوزرنده واقع اولان حركتك جهتنه طوغری‌در ، یعنی حركت یومیه‌نك جهت استقامتنده‌در . قطب ارض قطب مدار ارضدن بعد اعظمده بولنور یعنی مخروط مهدینك قاعده‌سنك محور اعظمی‌نك نهایت اسفلنده بولنور ؛ هرنه زمانكه قمرك رجعت صاعده‌سی (Nœud ascendant) موسم بهارك نقطهٔ استوائیه‌سنه یعنی بهارده تساوی لیل ونهار واقع اولدیغی نقطه‌یه كلیرسه . والحاصل مخروط مهدی اوزرنده قطب ارضك حركتی بروجه آتی مقنن‌در : اكر مخروط مهدی‌نك محور اعظمی قطر اتخاذ ایدیله‌رك بومحور اوزرینه بر دائره رسمی تخیل ایدیلیر وبو دائره‌نك محیطی اوزرنده دائره‌یه عموداً حركت ایتمك اوزره برمتحرك فرض اولنه‌رق بومتحرك محیط اوزرنده دورینی قطب ارضك دوری مدتنده یعنی ۱۸½ سنه ظرفنده اكمال ایلر ایسه قطب ارض هرآنده محركی ایله بومحركك محور اعظمنه عموداوله‌رق بوقاریده فرض ایله‌دیكمز متحركك اثنای دور وحركتنده بولندیغی هر وضعیتدن وصل ایدیلن دائرهٔ عظیمه‌نك فصل مشترك نقطه‌سنده بولنیور .

محور ارضك حركت مهدیه‌سی مستوی مدار ارض ایله ، مستوی خط استوانك میل متقابللری اوزرینه اجرای تأثیر ایله‌دیكی كبی (بوحركت مهدیه ایجابی اوله‌رق میل ۹½ سنه‌ده ۱۹٫۳ ینده‌واختلاف ایدر) خط تساوی لیل ونهار اوزرینه‌ده تأثیر ایدر . فی‌الحقیقه هیپارقك فرضیه‌سنده بو خطك حركت رجعیه‌سی كبی متساوی یعنی سیاق واحد اوزره جریان ایلمك ایجاب ایدر . فقط حركت مهدیه او حركت رجعیه‌نك انتظام واطراد جریانی اخلال ایلر .

محرك قمرك حركت مهدیه‌سی . — قمرك مستوی محركی ، مدار ارضك محوری اطرافنده او صورتله دوران ایدركه بو ایكی مستوی‌نك فصل مشتركی بیك ارضك یعنی قمرك خط عقدتینی كندی كندینه بر حركت رجعیه ایله مدار ارضی ۱۸½ سنه‌ده دور ورسم ایدر . ایشته بو حركته رجعت خط عقدتین تعبیر ایدیلیر . فقط مدار قمرك مستویسنده دیكر بر حركت دها مشاهده‌ایدیلیر ، بو حركتده خط عقدتین اطرافنده تمایلدن ، صاللانمقدن عبارت‌در . ایشته بو ایكنجی حركته مدار قمرك حركت مهدیه‌سی ویا ویا آثار مهدیهٔ قمر دیرلر : محرك قمر مستویسنك مدار ارض مستویسی اوزرینه میل وسطیسی ۸″ ۴۸ ۰ ۵ در. فقط دوراً بعد دور بو مقدار تزاید ویا تناقص ایدر. بو اختلافك حدغایه‌سی ۱۷۳۴ در. شمس عقده‌لردن برندن كچدیكی وقت بو میل حد اعظمه واصل اولور، كونش عقده نقطه‌لرندن ۹۰ درجه متباعد اولدیغی زمان میل مذكور حد اصلیسنه تنزل ایلر .

بوندن باشقه خط عقدتینك حركت رجعیه‌سی‌ده متساویه یعنی سیاق واحدده دكل‌در .

محرك قمر مستویسنك حركت مهدیه‌سنی كشف ایدن ومستوی مزبورك ایكی درلو حركتی ایضاحه...

خادم اولان نظریهٔ هندسیه‌یی وضع ایتمك شرفنه نائل اولان آلمانیا مشاهیر هیئیونندن تیخوبراخو نام عالمدر. بر ادله‌ی آثار مهدیهٔ قرحقنده تیخوبراخونك کشف وتأسیس ایتمش اولدیغی نظریه‌یی محورارضك حرکت مهدیه‌سنه تطبیق ایله‌مشدر . بوایکی نظریه یعنی تیخوبراخو ایله برادله‌ی‌ك نظریه‌لری بیننده‌کی فرق شوندن بوندن عبارتدرکه مدار قمر مستویسنك مخروط مهدیسی ، رجعت عقدتین مخروطی کبی بر مخروط دوری‌در . مدار قمرك محوری بر کوچوك مخروط رسم ایدرکه بونك نصف زاویهٔ رأسیه‌سی ٨ ٤٧ در . وبو مخروطی محور مذکور بر خط موهومك اطرافنده رسم ایدرکه بو خط موهوم‌دخی مدار ارضك قطبلرینی وصل ایدن خطك اطرافنده اوله‌رق نصف زاویهٔ رأسیه‌سی ٥٠,٨٤٨ مقدارنده دیکر برمخروطرسم ایلر. بو ایکی حرکت‌ده‌متساوی‌در (حرکت متساویه دیمك مساوی زمانلر ظرفنده مساوی مسافه‌لر قطع ایدن حرکت دیمك‌در) مخروط مهدی اوزرنده واقع اولان حرکتك دوری ١٣٧ کون‌درکه بوده شمسك بر عقده‌دن دیکر عقده‌یه کیتمك ایچون‌صرف ایلدیکی زمانه‌مساوی‌در. مخروط رجعی اوزرنده‌حرکتك دوری ایسه ١٨ ٢/٣ سنه‌در .

آثار مهدیه‌نك‌مجاذبهٔ کلیه نظریه‌سی ایله‌ایضاحی. — اکر قمر یالکز کرهٔ ارضك تأثیر جذبنه تابع اوله‌یدی، مدار قمرك مستویسی ثابت قالیر وحرکتی کپلرك برنجی قوانینی موجبنجه جریان ایدر ایدی . فقط قمراوزرینه شمس‌ده اجرای تأثیر ایدرك انتظام وضع وحرکتنی اخلال ایلر . شمسك قمر اوزرینه اجرا ایله‌دیکی بو تأثیری تقدیر وتخمین ایده‌بیلمك ایچون شوکا دقت ایده‌لم‌که شمسك کرك قمره، کرك عائد اولان کتله‌لر اوزرینه تأثیرات جذبیه‌سی دائما متساوی وبربرینه موازی اولسیدی ، بو ایکی جرم سماوی (ارض ایله قمر) بر مدت صوکرا بربرینه مساوی وموازی اوله‌رق تبدیل موقع ایدرلر ایدی‌که آره‌لرنده‌کی وضعیت اضافیه‌یه تأثیرات شمسیه جهتیله قطعاً خلل کلمز ایدی فقط بو ایکی قوت یعنی شمسك ارض وقمر اوزرینه اجرا ایلدیکی تأثیرلر نه‌مساوی نه موازی‌در . چونکه اولا بو قوتلر بربرینه مساوی اوله‌بیلمك ایچون ارض ایله قمر شمس‌دن ایکیسی‌ده برمسافه‌ده، بربعدده بولنمق اقتضا ایدرکه بونك ایچون بیك ارض دائما حال تربیع‌ده بولنمق لازمکلیر. ینه او ایکی قوت بربرینه موازی اولمق ایچون شمس ایله قمر وارضك اوچی‌ده حد واحد مستقیم اوزرنده بولنمسی ایجاب ایلر. بوایسه یالکز قران (Syzigie) زمانلرنده واقع اولور . اکر شمسك ارض اوزرینه جاری اولان تأثیر جذبنی داخل حساب ایتمه‌مك ایستر ایسه‌ك، بو حالده عینی زمانده، بالتصادف کرهٔ ارضه وکرهٔ قمر بربرینه مساوی وجوعرلرینك نظیر نظیره کتلهٔ ارض واحدی اوزرینه جاری اولان تأثیرات جذبیه ایله حاصل ضربلری بربرینه متناقص ومقابل اولمق لازمکلیر ، بناءً علیه واحد کتلهٔ قمر اوزرینه شمسك اجرا ایله‌دیکی تأثیر بو واحد کتله اوزرینه طوغریدن طوغری‌یه شمسك ایقاع ایتدیکی تأثیر ایله ینه شمسك واحد کتلهٔ ارض اوزرینه اجرا ایتدیکی قوته‌مساوی ومتناقص برقوتك حاصله‌سندن‌عبارتدر.

بو نظریه معلوم اولدقدن صوکرا شیمدی قمر دوران اقترانده تقرب ایتدیکی وقت ارضدن زیاده کونشه یاقین بولنور؛ بناءً علیه قمرك هرواحدکتله‌سی اوزرینه دوچار اولدیغی تأثیر جذب ارضك واحد کتله‌سنه اصابت ایدن تأثیر جذب‌دن زیاده اولور . دیمك اولورکه شمسك قمر اوزرینه اجرا ایله‌دیکی تأثیر قمرك کونشه متوجه اولان جهتنده اولوروبدار قمر مستویسی مدار ارض مستویسی اوزرینه انطباق ایتمکه ، دوشمکه ویا بوندن بوسبتون تباعد ایله‌مکه سعی ایدر ؛ بوده مدار قمر مستویسنه نظراً شمسك بولندیغی جهته تابعدر . بالعکس قمر مقابله نقطه‌سی قربنده بولندیغی وقت معروض اولدیغی قوهٔ جاذبه ارضك تابع اولدیغی قوهٔ جاذبه‌دن دها دون اولور (طبیعی واحد کتله اعتباریله) بناءً علیه قمر شمس‌دن کوردیکی تأثیر شمسه مقابل اولان جهت سماویه متوجه‌در . فقط بو حالده قمر مدار ارضك اقتران دورنده‌کی وضعنه نسبتله ، دیکر طرفده بولنه‌جغندن نتیجه ینه بردر: یعنی مدارقمر مستویسی، بومستوی‌یه

نظراً شمسك وضعی تحول ایتمه‌مش ایسه، مدار ارض مستویسی اوزرینه انطباق ایلمکه دوشمکه ویا بو مستویدن تباعد وانحراف ایتمکه سعی ومیل ایلر .

شمس قمرك عقده نقطه‌لرندن برنده ایسه حاصله‌سی قوۀ تأثیریه‌یی تشکیل ایدن ایکی قوت مدار قمرمستویسی اوزرنده بولنور. بناءً علیه بو حالده مستوی مزبور وضعندن انحراف ایتمکه میل وسعی ایتمز . ایشته کوریلیورکه مدار قمرك مدار ارضه نظراً میلندن وقت وقت مشاهده ایدیلن تحولات خط عقدتینه نظراً شمسك سماده وضعنه ربط وتعلیق ایدلمك اقتضا ایدیور. خط عقدتینك حرکت رجعیه‌سنه کلنجه بوده ینه عین قوتك تأثیریله پك قولای ایضاح ایدیله بیلیر. زیرا اقران زماننده محرك قمرمعروض اولدیغی انعطاف، ظاهردرکه قمرك رسم ایله‌دیکی قوس مستویسی‌نك مدارارض مستویسی ایله فصل مشترکنك آرقه جهته کتیرمك دیمکدر. اعتدالین نقطه‌لرینك حرکت رجعیه‌سی (بومادیه مراجعت) ومحورارضك حرکت مهدیه‌سی‌ده ینه بو نظریه‌یه، بومبادی‌یه توفیقاً ایضاح ایدیله بیلیر. خط استوادن قطبلره قدر انجه بر سمید تشکیل ایدن قاب ارض، اوزرینه بیغلمش بر پیك مجتمعه‌سی کبی تلقی ایدیله بیلیر . بو پیك مفروضلردن هر بری منفرداً اجرام سماویه‌دن بری طرفندن ، حرکت اطرادیی تغییر ایده‌جك بر قوت ویا تأثیره معروض اولور : ارضك ارضدن آیری بر پیکی اولان قمر حقنده اولدیغی کبی بو حرکات غیر اطرادیه ایسه قمر حقنده خط عقدتینك حرکت رجعیه‌سی، ومدارمستویسنك دور بدور حرکت مهدیه‌سی کبی عینی آثار عینی سبب وقوتك تأثیریله ارض اوزرینه یاپیشمش عد ایدیلن پیك بیغینلری حقنده‌ده واقع اولور یعنی بونلرك‌ده خط عقدتینی رجعت ایدر . مستوی مداربلری حرکات موقوتۀ رقصیه اجرا ایلر . فقط مادام که بو پیکار ارضه مربوط ومتصلدر، هر بری بر جزء ارضدر، بو حالده پیکارك حرکات رجعیه وحرکات مهدیه‌لری کرۀ ارضك حرکت رجعیه وحرکت مهدیه‌سندن عبارت اولور . ارضك بو حرکات واقعه‌سنی ایجاب ایدن اجرام سماویه شمس ایله قمردر. شمس ارضك حرکت رجعیه‌سنی (بومادیه مراجعت) ایجاب ایدر ، قمر ایسه حرکت مهدیه‌سنی اقتضا ایلر.

بوتون حرکت رجعیه دائرۀ معلومه‌سنك ارضك خط استوا جوارنده‌کی قبارتی وچیقنتیسی اوزرینه شمس ایله ارضك اجرای تأثیر ایلمه‌سندن نشأت ایتدیکنی بیان ایلمه‌مش ایدی . دالامبر بو بابده دها ایلری‌یه کیتدی وبالحساب اثبات ایله‌دی‌که قمرك تأثیر جذبی ایله محور ارضك وضع وسطیسی اطرافنده کوچوك بر حرکت رقصیه اجرا ایلمه‌مك لازم ایدی وینه دالامبرك حسابنه نظراً بو حرکت رقصیه‌نك دوری عقدتین (جوزهر) قمرك دورنجومیسی مدتنه متساوی اولمق ایجاب ایدیور ایدی . حقیقت فنیه بوندن عبارتدر .

خلاصه ارض تام بر کره اولمادیغی ایچون اجرام سماویه‌دن اخذ ایله‌دیکی تأثیرات جذبیه مطرد دکلدر. بونك ایچوندرکه حرکتنه دور دور بر اطرادسزلق عارض اولور . بو اطرادسزلقده ایکی درلودر : یا خط استوانك مدار ارض ایله فصل مشترك خطی (که قاب ارضی تشکیل ایدن موهوم پیکارك مدارلرینك مستوی وسطیسی‌در) کری‌یه رجعت ایلمك صورتیله واقع اولور، یاخود بوخطك وضع وسطیسی اطرافنده صالالنماسی ایله حرکت مهدیه اجرا ایلمسی صورتیله جاری‌در. ایشته برنجی حرکته حرکت رجعیه، ایکنجی وجه حرکته‌ده حرکت مهدیه تعبیر ایدیلیر . حرکت رجعیه‌نك سببی شمسدر ، ارضك تام کره اولمادیغی ایچون ، خط استوا اوزرندن قطبه قدر اولان چیقنتیسی یعنی قابی اوزرینه جاذبۀ شمس تأثیر ایده‌رك حرکت رجعیه‌یی ایجاب ایدر . حرکت مهدیه‌نك سببی قمردر ، بو پیك کذلك قاب ارض اوزرینه اجرای تأثیر ایدرك ارضك محوری اطرافنده صالالنمسنی ایجاب ایدر یاخود محور عالمك وضع وسطیسی اطرافنده حرکت رقصیه‌سنی اقتضا ایلر . محور عالم بو حرکت رقصیه‌سی ایله غایت کوچوك وجهت رجعیه‌یه طوغری، قاعده‌سی قطع ناقص بر مخروط رسم ایدرکه غایت کوچوکدر . بو قطع ناقصك محورلری‌که بو کوچوك مخروطه او قطع ناقص قاعده اولور ، تقریباً بری

١٩ً ، دیکری ١٤ً زاویه‌یه تقابل ایدر . بو قطع ناقصك بیوك محوری مخروط رجعی‌نك محوری جهتنه متوجه اولدیغی حالده ، مخروط رجعی محور ارضك جهت رجعیه‌یه طوغری رسم ایله‌دیکی بر مخروطدرکه بونك محوری مدار ارض مستویسنه عمود ورأسده‌کی زاویه‌نك نصفی ٣٢ً ٢٧َ ٢٣° در. دورتام ٢٦٠٠٠ سنه‌ده واقع اولورکه آثار مهدیه مدنی‌در . بوده ١٨٣/٤ سنه امتداد ایدر . بو حادثه‌یی دیدیکمز ١٧٣٦ تاریخنده انکلیز هیئتشناسی برادله‌ی کشف ایله‌مش‌در.

آثاری ـ شعرای عثمانیه‌دن وتاریخ کولقده مهارت‌تامه‌اصحابندندر. وفاتی(١٠٣٠) حدودنده در. مواقع متعدده‌ده تاریخلری محرر ومنقوشدر. جمله‌دن دارالسعادة الشریفه آغاسی مرحوم الحاج محمد اغانك معمار شهیری داود اغا معرفتیله انشا ایتدیردیکی جامع شریفك طاق درکاهنه شو تاریخی محرر در :

عبد داعیء پادشاه جهان
اول محمداغای خوش خصلت
اعنی دارا لسعاده اغاسی
بوبجه‌خیراته‌صرف ایدوب همت
قیلدی بو جامع شریفی بنا
اولدی مجموعه جامع رحمت
اولدی معمار کاملی داود
یاپدی جان ایله درج ایدوب صنعت
دیدی تاریخن آنك آثاری
بیت هادی وجامع امت
٩٩٣

— محیط المعارف —

آثر (ع . اثردن). اثر وحدیث نقل وروایت ایدن آدم . || فاضل ومقدم . بر مسلك ومسأله‌ده الك اول اثر براقان جیغیر آچان مقتدی اولان ، بر فعلده سائره تقدم ایدن .

آثور — قدیم آثوریه‌ده نینوه‌لیلرك اله اعظمی. بابلده بو الهه « ایلو » دیرلر ایدی . (آثوریه ـ دین ماده‌سنه مراجعت) .

آثور — تاریخ . قدیمده نینوا حکمدارلرینه ویریلن بر نام مشترکدر . نینوه حکومتنه ، قومه‌ده علم اولمش‌در .

آثور آخه ایدین قدیم آثوریه حکمدارلرندن‌در. سناخریب‌دن صوکرا حکمدار اولدی . بر چوق محاربانده احراز غالبیت ایله آثوریه حدودینی قره‌دکز ساحلنه، قفقاس دامننه‌قدر توسیع ایله‌دی. بو محاربه‌لر درت سنه دوام ایله‌مش‌در (٦٨٠ ـ ٦٧٦) . جنوب طرفنده کلدانیلری تسکین ایله‌دکدن صوکرا سوریه طرفلرینه‌ده ترجیه حرکت ایتدی . بوقطعه‌ده صیدا ملکی عبد ملکوت (Abdimilkutht) دخی قره‌ده مغلوب اوله‌رق قبریس اطه‌سنه التجا ایله‌دی. آثور آخه ایدین بالق کبی دکزی یاره‌رق قبریسه کچدی ، بعده فنیکه‌نك طاغلق طرفلرینه توجیه عزیمت ایده‌رك بورالرینی تخریب وغارت ایتدی . صیدا بلده‌سی هدم اولندی، اهالی‌یی آثوریه‌یه نقل ایده‌رك بونلرك یرلرینه کلدانیلردن وبلاد سوس‌دن مستعمرلر کتیردی . آثور آخه ایدین سلاح استیلاسنی ممالك جدیده‌یه‌طوغری توجیه ایدرك اجدادی اولان ملوکك کیرمدیکی مملکتلره سفر ایتدی .

آثوریه آخه ایدینك سلفی اولان سنا خریب عرب جغرافیونینك دومات نامنی ویردکلری بلادی وبحرین قطرنده کائن اولان بلاد هجری ضبط ایتمش ایدی . آثور آخه ایدین بوجهتدنده توسیع دائرهٔ حکومته تشبث ایتدی. اول امرده حرکات عسکریه‌سنه اس استناد اولمق اوزره پدرینك ضبط ایتمش اولدیغی مذکور بلادده تأیید حکومته مسارعت ایله‌دی موفق اولدی. اس حرکاتی بوصورتله تشیید وتأمین ایله‌دکدن صوکرا جنوبه طوغری یوریدی فقط عربستان شبه جزیره‌سنك مرکزینی ستر ایدن چوللر دوام حرکتنه مانع اولدی . فقط بو چوللره قدر اولان یرلری ، مملکتلری تحت اطاعتنه آلدی . آثور آخه ایدین عربستان شبه جزیره‌سنی تأمین ایله‌دکدن صوکرا نظرینی افریقایه دوندردی. بوراده

حبش سلالهٔ حکومتنك کیتدکجه تزاید ایدن قوتی آثوریه حکمدارنی بحضور ایدیورایدی. آثور آخه ایدن مصر اوزرینه حرکت ایله پلوس (شیمدیکی سویش) برزخندن بوممکلته داخل اولدی. او وقت ارض قبطه حاکم اولان حبشیلری کاملاً پریشان ایتدی . ممفیس دشمن اله دوشدی ، تب شهری یغما اولندی ، بتون اله والهه تمثللری ، قسیس رقیسه‌لرك بتون حلیات ذهبیه‌لری، معابدده استعمال ایدیلن آلات ولوازم وآیین کاملاً آثوریه‌یه کوندرلدی. غنیمت اوله‌رق معبدلره قوندی . آثور آخه ایدین آثوریه اصول حکومتنه توفیقاً مصری تنظیم ایتمکله مشغول اولدی . بوندن صوکرا آثور آخه ایدین مصر قطعه‌سنه حبشیلرك تعرضلرینی منع ایلمه‌مك ایچون سرحد قلعه‌لرینه سام نسلندن عساکر محافظه اقامه ایلدی . کندیسی‌ده نینوه یولنی طوتدی . مملکتنه عودتنده نهر الکلب جوارنده‌کی قیالر اوزرینه ومصر فرعونی اوچنجی رامسیسك فتوحات ومظفریاتنه دلیل اولان دیکیلی طاشك یانی باشنده کندی فتوحاتی یازدیرتدی‌که بو محکوکاتده کندیسی مصر، تب‌وحبش حکمداری عنوانی آلیور (۶۷۲) .

اوچ سنه دوام ایدن صلح ومسالمت زمانی (۶۷۱ ـ ۶۶۹) بدایت‌حکومتده بدء ایتمش اولدیغی مبانی وانشاآتك اکمالنه صرف ایلدی . آثور واکاده صفایح ذهب وفضه ایله قاپلی ۱۶ معبد انشا ایتدیردی . قدیم بر خزینه‌نك خرابه‌کمی اوزرینه نینووه‌ده انشا ایتدیردیکی شاتوسی احتشام وزینتده او زمانه قدر انشا ایدیلن مبانی عالیه‌نك جمله‌سنه فائق ایدی. بو شاتونك سقفی ارز آغاجندن یاپلمش وسقفی طوتان ستونلر کوش ودمیر چنبرلر کچیرلمش سروی اخشابندن اعمال ایدلمش ایدی . رواقلرك ایکی طرفنده طاشدن مصنوع شیر وبوغا هیکللری قائم ایدی. قپولر آبانوسدن معمول دمیر، کموش وفیل دیشی قاقمالرله مزین ایدی . آثور آخه آیدینك بابلده‌کی شاتوسی کاملاً مندرس اولمشدر. مصردن کتیردیکی غنایم ایله کالح‌ده انشایه باشلادیغی شاتوسی ایسه ختامه ایرمه‌مشدر . بو شاتونك تمیق وتزیینته باشلاندیغی صرده‌ده آثور آخه ایدین وخیم بر صورتده خسته‌لندی (۶۶۹) . حبش حکمداری تارق مصری استیلا ایلدی ، ماممفیس پیشکاهنده آثوریلری منهزم ایتدی وخونریزانه بر محاصره‌دن صوکرا شهری آلدی. آثور آخه ایدین سفره اوغلنی مأمور ایتدی وبر آز صوکرا کندیسی بابلده وفات ایلدی (۶۶۷) .

آثور بان حابال آثوربان حابال مادهٔ سابقه‌ده ترجمه‌سی کچن آثور آخه ایدینك اوغلی وخلفیدر. پدرینك صوك زماننده نائل حکومت اوله‌رق، مصری حبشلردن تخلیص ایتمك اوزره پدرینك امری ایله مصرسفرینه حرکت ایلدی (بوقاریکی ماده‌یه مراجعت). بولده کیدرایکن ایکی سوریه عساکرینی‌ده اردوسنه الحاق ایله ی ، وبلامانع مزاحم دلتایه داخل اولدی. قاربانیت قربنده حبش اردوسنه راست کلدی. ایدیلن محاربه‌ده تاراق (حبش حکمداری) مغلوب اوله‌رق اولا ممفیس وصوکرا تب بلده‌لرینی غلبه‌یه مجبور اولدی. آثوریا عسکری بوشهرلره کیردیلر. آثوربان حابال پدرینك بش سنه اول مصرده تأسیس ایلدیکی اصول حکومتی اعاده ایلدی. بعده مملکتنه دوندی. فقط مقرحکومتنه کلیرکلز مصرده‌کی حکومت صغیره‌نك دعوت ومعاونتی اوزرینه حبش قرالی تارخاق ینه مصری استیلا ایلدی . آثور بان حابال ینه مصره براردو کوندردی . حبش حکمداری تارخازده بو صره‌ده وفات ایلمه‌مش ایدی . آثوریلر بلا مشکلات ممفیسی ضبط ایتدیلر فقط جنوبه طوغری ایلریلمه‌مکه جسارت ایده‌بیورلر ایدی . تارخانك قاینی اورداق تب‌ده کلی عساکر جمع تحشید ایتمش ایدی. آثوریلر ایکنجی دفعه اوله‌رق بو سفرده ممفیسی پیشکاهنده مغلوب اولدیلر، شهره قپاندیلر واوزون برمحاصره‌دن صوکرا تسلیمه‌مجبور اولدیلر. نهایت آثورحابال‌حبشلرینك تعدیات وتعرضاتنه بر خاتمه ویرمك ایسته‌دی . اوردآمی دلتاده آثوریلره مغلوب اوله‌رق تبه رجعت وفرار ایلدی. بوراده‌دخی طوتونه‌میه‌رق بلامقاومت شهری ترك ایله حبشستانده کیب کیبه قدر قاچدی.

تب شهری آثوریلر طرفندن ایکنجی دفعه ینه یغما وغارت ایدلدی. شهرك بتون اهالیسی، ارکك قادین چوجق جمله‌سی اسیر ایدیله‌رك آثوریه‌یه کوتورلدی. معبدلرده، شاتولرده، خزینه‌لرده بولنان آلتون کموش، معادن نفیسه، احجار ثمینه، اقمشهٔ ملونه جمله‌سی اخذ واغتنام اولندی. بر معبدك قپوسنده منصوب اولان ایکی‌یوز تالان ثقلتنده ایکی مسله نینوه‌یه نقل ایدلدی. مصر مملکتی ینه آثوریه اصول حکومتی اوزره تنظیم اولندی، آلتی یدی سنه ظرفنده اوچنجی دفعه اوله‌رق یکرمی حکمدار ینه موقعلرینه کچیرلدی.

اورد آقك مصره استیلا صره‌ده آثوریه علیهنه فنیکه‌لیلر وکیلکیالیلر قیام‌ایتمش ایدی. آثوربال حابال بو شوشلریده کمال سرعتله تسکینه موفق اولدی. ٦٦٥ تاریخنده بو ایشلرك جمله‌سی بتمش وآثوربال حابالك شهرتی آسیایه، آفریقایه یایلمش‌ایدی. آثوریه ایمپراطورلغی آطه‌لر دکزینه قدر اتساع ایله‌مش ایدی. آثوربال حابالك اقبالی یاور اوله‌رق دشمنلری کلیاً منهزم وپریشان اولدی، آره‌لرینه نفاق کیردی. بونلردن سائول مارادیوکه آرتق ظفردن نومید اوله‌رق بابل شهرنده صوك درجه‌یه قدر دایاندی. محاصره اوقدر شدتلی دوام ایله‌مش‌که محصورین آجلقدن چوجقلرینك قیزلرینك اتلرینی یمکه مجبور اولمشلر. بابل شهری تخریب ویغما اولنمش.

بابلدن صوکرا آثور بال حابال علام (Elame) حکومتی اوزرینه یوریدی. بوحکومتك مقری اولان بیت امبی بلدهٔ مستحکمه‌سنی ضبط وتسخیر ایتدی. وبالآخره بوحکومتی طوغریدن طوغری‌یه آثوریه‌یه الحاق ایله‌دی.

آثوربال حابال نبطیون، وفرات ایله اردن نهری بیننده مسکون اولان عربلر ایله‌ده محاربه ایدرك غالب اولدی، چول اوزرنده آثوریه‌نك حدودینی تأمین ایله‌دی. فعالیت شجاعت وقوتده اعتساف‌ده اسلافنه قات قات فائق ایدی.

آثور بل قالا — آثوریه حکمدارلرینك اون التنجیسی‌در (٦٩٠). ینه آثوریه حکمداری توغلات حابال آثارك اوغلی ایدی. باباسنك زمان حکومتنده‌کی مصائبی تلافی ایتدی (توغلات حابال آثار ماده‌سنه مراجعت). یاغداد (بغداد)ی آلدی، بابلون جوارینی تخریب ایله‌دی. وبابل حکمداری (نابوزاپیك اسقوم) ی طلب صلحه مجبور ایتدی. آثور بل‌لانك پدری بر چوق مظفریات وموفقیاته نائل اولمش ایدی. بابلون حکمداری (ماردوق اتدین اکه) آثوریلری دفع ایتدکدن صوکرا آثوریه‌یه کیره‌رك هه‌قالی بلده‌سنی ضبط ایله‌مش ایدی. آثوربل آثاربو فلاکتلری تعمیر وتلافی ایتدی.

آثور بل نی سی - سو — آثوریه‌نك ایکنجی حکمداری‌در (١٤٠٠). آثور نارارا ایله نابود اغان‌دن صوکرا اجرای حکومت ایتمش‌درکه اوچنك‌ده زمان حکومتی قبل‌المیلاد اون بشنجی عصره مصادف ومقارن‌در. آثوریه حکومتنك کسب قوت ایتمسنه همجوار اولان حکومتلر ایله تسادیٔ شأننه خدمت ایله‌مش‌در. حتی اوغلی بوئور آثورکلدانیه حکمداری بورنا بوریاسك کریمه‌سنی تزوج ایله‌مش‌در.

آثور دنیل (برنجی) — تراجم آثوریه نك ایکنجی سلاله حکمدارلرندن بری‌در. قبل‌المیلاد ٩٣٠ تاریخلرنده حکومت ایله‌مش‌در. اعمار مملکته خدمتی سبق ایدنلردن‌در.

آثور دانیل (ایکنجی) — آثوریه‌نك ایکنجی سلاله حکمدارلرندن‌در. قبل‌المیلاد ٧٧ - ٧٥٢ تاریخلرینه طوغری اجرای حکومت ایله‌مش‌در. زماننده سکز سنه ظرفنده وقوع بولان محاربه‌لرك ایکیسی مقر حکومتدن برقاچ مسافه‌ده کائن اولان نامری مملکتی علیهنده واقع اولمش‌در. روایات مصنفه‌یه یعنی یونان وروما تاریخلرنده مسطور اولان حکایاته نظراً نینوه بلده‌سنك برنجی بناسنی بوکا قدر رفع اسناد ایدرلر.

آثور دانیل حابال — آثوریه‌نك ایکنجی سلاله حکمدارلرندن‌در. قبل‌المیلاد ٧٢٩ - ٨٢٢

سنه حکومت ایلەمشدر . سای ناسارك اوغلیدر .
اوتوز سنه دوام ایدن محاربەدە بیتاب قالان پدری
محاربه میدانی، عسکرینی ترك ایله اردونك قوماندانسنی
جنراللرینه ترك ایلەمش ایدی .

آثور دایان — آثوریه حکمداریدر . آدار
جابال آثارك اوغلیدر . قبل المیلاد ۱۱۹۰ تاریخلرنده
حکومت ایلەمشدر . اسلافنك جملەسنه تفوق ایتدی .
بابل حکمداری زامان دکر ایدن اوزرینه مهم غلبات
احراز ایلەدی . زابا ، اریقا ، آغارسال بلدەلرینی
آلدی ، غنائم وافره ایله مملکتنه عودت ایتدی .

آثورراب آمار — آثوریه حکمداریدر .
قبل المیلاد ۱۰۶۰ تاریخلرینه طوغری اجرای حکومت
ایلەمشدر . آثوریه حکمدارلرندن اسامیسی بیلنك
اوغلیدر . کرکیش قربنده خطیلره مغلوب اولدی .

آثور وبالت (Assourobali) — تراجم
آثوریه حکمداریدر . قبل المیلاد ۱۳۷۰ تاریخلرینه
طوغری اجرای حکومت ایلەمشدر . بابل حکمداری
بونار بوریاس وفات ایتدیکی وقت نازیبوغاز نامنده
بابل حکومتنی ضبط ایلەمش ایدی .

آثور ـ ریش ـ ریش آثوریه حکمدا-
ریدر . قبل المیلاد ۱۱۵۰ تاریخلرینه طوغری اجرای
حکومت ایلەمشدر . آثوردایانك سلفلرندن بریدر .
دشمن مملکتلرینی اورەرق برنسلرینی تحت اطاعته
آلمشدر .

آثور نادن — بابل حکمداریدر . آثوری
حکمداری مشهور سنا خریبك اوغلی ایدی . سنا
بابلی استیلا ایلەدیکی وقت آثور نادنی بورایه حکمدار
نصب ایلەدی .

آثور نازار — آثوریه حکمداریدر .
آثوریەنك ایلك حکمدارلرندندر . قبل المیلاد اون بشنجی
عصرده اجرای حکومت ایلەمشدر ؛ آثوریەنك
تحکیم وتقویەسنه، تزیید قدرتنه خدمت ایلەمشدر .

آثور نازیر ـ جابال — آثوریه حکمدا-
ریدر . توغلات آدرك خلفدر . قبل المیلاد ۸۸۲ ـ
۸۵۷ سنه قدر اجرای حکومت ایلەمشدر . آثور
نازیر جابالك ایلك ایشی کالح بلدەسنك یکیدن تأسیس
واحیاسی اولدی . آثوریه حکومتك بدایت تأسیسنده
مقر حکومتی واك مهم شهری آثور بلدەسی ایدی .
فقط آثوری حکومتی شماله طوغری توسیع ملك
ایتدکجه بلدۀ مزبورەنك حکم واهمیتی آزالیور ایدی،
یالکز قدم وشهرت تاریخیەسنه مبنی مقر حکومت
شرفنی محافظه ایدیور ایدی . آثور نازیر کالح شهرینی
تأسیس ومقر اتخاذ ایتمکله آثور بلدەسی بسبتون
اهمیتدن ساقط اولدی . تقریباً بش عصر مقدم آثوریەنك
اسکی حکمدارلرندن بری یعنی برنجی سالمانسار ،
کالح دجله نهرینك شط یساری اوزرنده وبو نهرك
زاب چایی ایله نقطۀ ملتقاسنده برشهر تأسیس ایلەمش
ایدیکه جریان واقع بو بلدەنك ترقیسنی اهمال ایتمش
ایدی . آثور نازیر سالما ناسارك بناسندن بقیه قالان
آثاری تملنه وارنجیه قدر هدم ایتدیردی . یکی بر
بلدەنك اساسلرینی وضع ایلەدی . وبوراسنی حکومتنه
مقر ایتدی .

آثور نازیر جابال فتوحات یولنی ، توسیع ممالك
مسلکنی طوتدی . وبونك سایەسنده آثور مملکتی
تکمیل حدودی اوزرنده توسیع ایلەدی . آثورنازیر
جابال اولا شمال سمتنه سفر ایتدی . بورالرینی استیلا
دها یوقارییه طوغری یورومك اوزره ایکن کری
دونمکه مجبور اولدی . شهرەتقرب ایلەدیکی کبی اهالیسی
تسلیم سلاح ایله عرض اطاعت ایتدی . بونك اوزرینه
لاکی مملکتیدە بلا حرب تسلیم اولدیلر . سفرك بو
برنجی سنەسی اواخرینه طوغری کالحه عودت ایلەدیکی
وقت قوللنك قوتی مملکتك هر طرفنه ، حدودك هر
نقطەسنده حس ایتدیردی . سنین آتیه بونی تأیید -
ایتدی . ۸۸۱ ده زاغروس قطرنده بولنان امم
اوزرینه محاربه آچدی . ۸۸۰ و ۸۸۹ده قوموق،

ثایری ودجلهٔ علیا قبائلی اوزرینه یوریدی. جمله‌سنده احراز غلبه ایلەدی، بین‌النهرین‌ده برقاچ قبیله قالمش ایدی . بو سفرده بونلری‌ده تحت استیلایه آلدی . خابور وخارمیس نهرلرینی تعقیب ایله فرات بوینه ایندی وفرات خابورك ملتقاسندن آته قدر ایندی. بوسفر حربدن زیاده تنزه عسکری‌یه بکزیور ایدی: نهربوینده بولنان تکمیل شهرلر، سادیقانی (زمانمزده عربان) بیت‌حالوبنه، حرکی (قدیم‌چیزجه‌زیوم Circésium که خابور ایله فراتك ملتقاسنده مبنی ایدی . آنات خرجکذار اولدیلر پرنس توسکی مقاومت ایلەمك ایسته‌دی‌ایسه‌ده ایکی کونلك برمحاربه‌ده مغلوب اوله‌رق فراتك‌اوبرطرفنه، عربستانه‌فرار ایتدی. بوسفرده آثور نازیرکلدانیه‌یه تعدی ایله‌یکه تشبث ایتدی، بوتدبیری دها موافق کوردی . ۸۷۸ده توسکیلر سرکشلك ایتدی وآثور نازیر حابال ایکنجی دفعه اوله‌رق بو حوالی‌یه سفر ایتدی . خابور وفرات بوینده‌کی بلاد ونواحی‌یی کاملاً تخریب وغارت ایلەدی؛ سنهٔ آتیه‌ده آثور نازیر حابال برطاقم مملکتلره سفر ایتدی‌که ایکی عصردن بری هیچ بر آثوریه حکمداری اورالره کیتمه‌مش کیرمه‌مش ایدی . ۸۷۶ تاریخنده آثور نازیر حابال کالحدن حرکت ایدرك بین‌النهرینه داخل اولدی . خابور وبلیخ نهرلرینی کچدی فرات بوینه کلدی . برقاچ عصر اول بودیارده حکومت ایدن اقوامك قسم اکثری موجود دکل ایدی . فرات ایله اورونت یعنی نهر عاصی وآمانوس جبلی بیننده‌کی مملکتده ینه بلاد خطی دینور ایدی . بلاد خطی یکرمی قدر کوچوك حکومته منقسم ایدی‌که بونلرك وضع جغرافیلری هنوز لایقیله معلوم دکلدر : مونزیغانی ، قاحازغا ، آخاس ، یاتوری ، یاراقی (عراق ؟) وسائره. بونلرك باشلیجه‌لری قارکمیش (غارغامیش ، وبتنه (باتەنی) ایدی. بتنه حکومتك حدودی آمانوس (جبل عمان الما طاغ) دامننه قدر اوزانمش ایدی. غایت زنکین معمور ومسکون بر مملکت اولوب صنایعی ، هم تجارتی مترقی ایدی. معادن نفیسه ومستعمله آلتون ، کوش باقر ، قلای دمیر بومملکتده مبذول ایدی . فنیکه ایله تجارت ایدر ، وبوواسطه ایله پوربر دینی وقرون عتیقه‌ده پك مشهور اولان قماش شنعاری جلب وادخال ایلر ایدی . بونك کبی فنیکه‌دن بورایه کتان بزی ، آبانوس وصندال اخشابی کتیریلیرایدی. ایشته آثوریه حکمداری آثورنازیر حابال سفرینی بوزنکین ممالك اوزرینه توجیه ایله‌مشلر ایدی. سنجار (سانغار) که کرکیش حکمداری ایدی، آثوریلره فرات نهرینك عبورینی سربست براقدی، هیچ برمانع کوسترمدی، قونولا حکمداری لوبارنا یکرمی تالان دمیر، آلتون برتالان کوش ، ایکی یوز تالان قلای یوز تالان دمیر، تأدیه ایلەدی، بیك اوکوز، اون بیك قویون بیك قات یون وایپك قماش ایله برچوق اثاث ومفروشات اسلحه وامرا ویردی . لوخوتی مملکتی مقاومت ایلەدی . نتیجه‌سنی کوردی : شهرلری قصبه‌لری تخریب وغارت ایلدی ، بوغالبیت اوزرینه آثور نازیر حابال لبنان طاغنك ایکی سفحنی ارغال ایلەدی وبحر سفید ساحلنه ایندی. فنیکه آثوریه حکمدارینه مطاوعت وعبودیت ایله‌مك ایچون آثور نازیر حابالك ورودینه انتظار ایله‌مدی. صور، صیدا جبل وآرواد قراللری هدیه‌لر ارسال ایتدیلر . آثوریلر لبنان وعمان جبللری اوزرنده سروی ارز ، چام اشجاری کسمکه وقت کچیردیلرکه استار معبودینه برمعبد انشا ایله‌مك اوزره بوکرسته‌لری نینوه‌یه نقل ایله‌دیلر . بوندن صوکرا آثازیر حابالك ترجمهٔ حالنه دائر هیچ برشی بیلنمیور .

آثور هدیل عیلانی — Assour edil ilâni

تراجم . آثوریه‌نك صوك حکمداری‌در . قبل‌المیلاد ۶۲۵ سنه‌لرینه طوغری اجرای حکومت ایله‌مش‌در . مورخ هرودوتك روایتنه نظراً آثور هدیل عیلانی، آثوریه‌یه هجوم ایلکده اولان میدیه‌لیلرك اوزرینه یورویه‌رك بونلری مغلوب‌ایله‌مش‌در: مدیه حکمداری کیاقسارق اردوسنك بقیه‌سنی‌طوپلایه‌رق مدیاصحراسنه عودت ایلەدی وبوراده آثوریه علیهنه یکی بر محاربه ایچون تدارکات کوردی . منتظم بر اردو تشکیل ایلیه‌رك آثوریه ایله حربه مبادرت ایده‌جکی زمانده

غير مترقب اولان بر دشمن كلوب بو ايكي حكومت مخاصمه‌يي بربرندن تفريق ايله‌دي .

شمال طرفلرنده ، شواهق جبل قفقاسك ماوراسنده ، اوروپاقطعه‌سنك واسع بوزقيرلرنده (Steppes) نيم وحشي اوله‌رق بر طاقم امتلر وار ايدي‌كه بونلره مبهم اوله‌رق سيت ، سارمات ، كمري نامليري ويريلير ايدي . پك قديم بر زماندن بري كمريلرك عادتي بو ايدي‌كه ، صواتف كبي ، بونلرده هر سنه قفقاسيه ثغورني تجاوز ايده‌رك ام آسيائيه‌يي اورورلر ، يغما وغارت ايدرلر ايدي . بونلرك ايلك آقينلري ، بالترجيح جنوب غربه طوغري ، آسياى صغري استقامتنه توجه ايله‌مش ايدي . فقط صوكرادن آثوريه‌نك صيت‌معموريت وثروتي آنلره قدر واصل اولدي ؛ فكر غارتلريني ايقاظ ايله‌دي . بعدمابوجهته طوغري‌ده آقين ايتمكه باشلاديلر . ٦٣٢ تاريخلرينه طوغري كمري امتنك قسم اعظمي بحر خزر بويني طولاشدي ، بو طريق ايله فرات حوضه‌سنه داخل اولديلر . وبورايه كلدكلري وقت ايكي اردويي يعني آثوريه ومديه اردولريني قارشي قارشي بولديلر . كياقسار آثوريه‌ليلري مغلوب ايتمش ايدي . كمريلرك تقربني خبر آلير آلماز كياقسار محاصره‌يي رفع ايده‌رك بودشمن ناكهظهورك قارشيسنه كيتدي . سلاح ونظام جهتيله مديه اردوسي كمريلره فائق ايدي . فقط چوقلغه طيانه‌مديلر . كمريلرك رئيس ماديه‌سي حربي قازاندي ، مغلوبلره سنوي بر ويركو وضع وتحميل ايتدي . بو مغلوبيت اوزرينه كياقسارق چكلدي كيتدي ، آثوريه‌يي براقدي . كمريلر بعده بيامه‌رك قورتاردقلري آثوريه اوزرينه يورديلر . بو مملكتي باشدن باشه تخريب وغارت ايتديلر . دست تخريبلرندن يالكز نينوه قورتلدي . ديكر بلاد ملكيه ، كالح ، آثور شهرلري يغما اولندي ، احراق ايدلدي . بين‌النهرين وكلدانيه‌نك اهاليسي ياريسنه ايندي . اون عصر صوكرا اوروپايي استيلا ايدن هونلر كبي (بوماده‌يه مراجعت) سيتلرده نه‌ياشه ، نه نوعه خدمت ايديورلر ، باقيورلر ايدي . حصادي برباد ، سوريلري ضبط وغارت قرا وقصباتي احراق ايديورلر ايدي . مواقع مستحكمه‌يي محاصره ايله‌مك ، هجوم‌ايله ضبط ايده‌بيلمك ايچون فن حربده مهارت وكفايتلري اولماديغندن اوكي بلده‌لري اوفق برويركويه بدل ترك ايدرلر ايدي فقط شهر مستحكم زنكين وثروت مخزني بر بلده ايسه بوحالده اوني آبلوقه ايده‌رك قحطدن تسليم اولمغه مجبور ايدرلر ايدي . ثروت مدخره‌سي ايله مشهور اولان چوق شهرلر بو طريق ايله آلندي ، ماللري يغما اولندي . سيتلر بين‌النهريندن شمالي سوريه‌يه ، فنيكيه‌يه كيتديلر وبورادنده بلاد دمشق وارض فلسطينه‌كلديلر ؛ نهايت مصر حدودينه قدر واردي‌لركه او وقت فرعون قبط اولان پسامتيخ قيمتلي هدايا ارسال ايده‌رك بو صورت ايله مصري تسلطلرندن قورتاردي . كياقسارقك ، مدياليلرك همتي ايله سيتلرك بو جهتلرده‌كي قوتي منكسر اوله‌رق مملكتلرينه طوغري چكلدكدن صوكرا كياقسارق ينه آثوريه اوزرينه سفرني تجديد ايله‌دي . آثوريه سيتلرك استيلاسي ايله باشدن‌باشه خراب اولمش وآثور هديل عيلانك حسن اداره‌سي ايله تلافئ مافات ايتمكه چاليشيور ايدي . فقط كياقسارق راحت براقمادي . بو ايكنجي سفرده‌مديه‌حكمداري كياقسارق ، مدبرانه طاوراندي ، قبل‌الحرب متفق تحري ايله‌دي . آثور هديل عيلان كلدانيه اداره‌سي جنراللرندن برينه ، نابوبال اوسوره تفويض ايله‌مش ايدي . بو آدم وظيفه وصداقتي ايفا ايده‌جك يرده كفران نعمت ايده‌رك كياقسارقه تدافعي وتعرضي بر اتفاق تكليف ايتدي . مديه بو تكليفي درحال وكمال ممنونيت ايله قبول ايتدي ، وكياقسارق قيزيني ، متفقنك اوغلي نابوقودوراوسوره تزويج ايده‌رك بو صهريت ايله اتفاقي تشييد وتأييد ايله‌دي . نابوبال اوسورك اعانتي ايله ناچار قالان آثور هديل عيلان مقاومت ايده‌ميه‌رك نينوه شهرينه چكلدي ، طاقتي يتديكي قدر طول مدت طياندي ايسه‌ده نهايت نينوه حكومتي تخريب ايديلدرك آثوريه حكومتي خاتمه پذير اولدي . ايكي عصر يچمه‌دن اول مقر حكومت اولان نينوه شهرينك موقعي بيله آرتق بيلنمز اولدي .

آثوريدين آكه — (Assouridin akhé)

تراجم . آثوريه حكومتنك دردنجى حكمدارى ايدى . قبل الميلاد ٨٨٩ — ٨٨٢ سنه‌لرنده اجراى حكومت ايلمش‌در . آثوريه حكومتنك اعلاى سطوتنه خدمت ايدن حكمدارلردن بريدر .

آثور — تراجم . سامك ايكنجى اوغلى دركه نمرودك معاصرى ايدى . نمرودكه بابلده اجراى حكومت ايديور ايدى ، آثورى سنار واديسندن رفع واخراج ايتدى . بوده كلوب دجله نهرينك شرقنده يرلشه‌رك بوحوالى‌ده آثور بلده‌سى وآثوريه حكومتنى تأسيس ايلدى . زمان حكومتى قبل الميلاد ٢٤٦٠ سنه‌سنه طوغرى عطف واسناد اولنمقده‌در .

آثور — لسانيات . بركلۀ ساميه‌دركه عبرانيده آثور ، عربجه‌ده آثور ، فارسيده آذورا ، كلدانيده آثور ، يونانيده آسيريا ، فرانسزجه‌ده آسور (Assur) ويا (Asur) ده تلفظ وتكلم ايديلير . آثوريلرك معبود اعظملرينه نام ويرلديكى كبى ايلك مقر حكومتلرى اولان بلده‌يه (آثوريه) ، آثور مملكت وحكومتنه بوراده اجراى حكومت ايدن بر چوق حكمدارانه اسم وعلم اوله‌رق قالمش‌در . (آثور ماده‌سنه وبوكله ايله بدء ايدن ديكر ماده‌لره مراجعت) .

آثور — (El - Lessar) جغرافياى قديمه

آثور ، الآثور ويا الاسار بين‌النهرينده قديم بر بلده‌نك ناميدر . بورالرى كلدانيه حكومتنك تحت اداره‌سنده ايدى . غوتم دينن اقوام بويرلرده يعنى كلدانيه‌نك شمال سمتلرنده ساكن ايدى . صوكرالرى بوراده يكى بر شهر ، يكى بر حكومت تأسس ايلديكه شهرك نامى آثور ، حكومتنك نامى آثوريه‌در . روايات توراتيه‌ده آثور شهرى ايله حكومتك تأسيسى سامك اوغلى آثوره اسناد ايديلير . آثور بلدۀ قديمه‌سنك موقعى دجله‌نك ساحل يسارى اوزرنده وبو نهر ايله زاب سفلانك نقطۀ ملتقاسندن آلتمش كيلومترو دها يوقاريده ايدى . ينه دجله بوينده فقط دها يوقاريده نون ويا نينوه قلعه‌سى وار ايدى . آثوريه‌نك ايلك حكمدارلرى بو شهرى يعنى آثور بلده‌سنى مقر حكومت اتخاذ ايتديلر وشهر بو صفتى چوق زمان محافظه ايتدى . فقط آثوريه حكومتى كيت كيده كسب قوت ايده‌رك شماله طوغرى توسيع ممالك اتمسى اوزرينه ، اول آثور بلده‌سى مركز مملكتده ايكن صوكرا كنارده قالدى . بونك ايچون اسكى اهميتى قالمادى ، فقط قدم تاريخيسنه بناءً ينه مقر حكومت عد ايديلير ايدى . آنجق مؤخراً آثوريه حكمدارى آثور ناذير حابال (بو ماده‌يه مراجعت) كالح بلده‌سنى تجديد وتعمير ايده‌رك بوراسنى مقر حكومت اتخاذ ايلديكندن آثور بلده‌سى بسبتون اهميتدن ساقط اولدى ، مقر حكومت اولديغى مدت تاريخيه آثوريه تاريخنده بر دور عد ايديلير . دور اول آثورى‌در چونكه بودورك حكمدارانى آثور آثور بلده‌سنده اقامت ايدرلر ايدى (آثوريه تاريخ ماده‌سنه مراجعت) . آثوريه حكومتنك ايام واپسيننده او حواليه هجوم واستيلا ايدن سيتلر طرفندن كاملاً احراق وتخريب اولندى واو وقتدن برى يالكز نامى قالدى . زمانمزده اجرا ايديلن آثار عتيقه استكشافاتنده بو شهرك شيمديكى قلعة الشرقاة (موصل ولايتنده) قريه‌سى اولديغى ظن اولنمقده‌در . فقط شهرك هويتى هنوز قطعاً تعيين ايديله‌مه‌مش‌در .

مسابوتاميا‌ده بولنان بو شهر قديمك نامنه ازمنۀ قديمه‌ده يالكز بركره تصادف اولنمش‌در . توراتده سفر تكوينك دردنجى فصلنده بوشهر ملك آريوشك مركز حكومتى اولمق اوزره مذكوردر . بو آريوش عيلام حكمدارى (كه‌دولائومه‌ر) ك تحت اداره‌سنده اوله‌رق اوزمانلرده ارض فلسطينى استيلا ايدن بريدر . آريوش شنعام حكمدارى آرمافل ، وناسيون حكمدارى تيدال وياخود تورغمال ايله برلكده ذكر ايديليور . بعض علما بو شهرك موقعى اولمق اوزره زمانمزده سنكره دينن لارسا بلده‌سنى تعيين وبيان ايدرلر . بو لارسه بلده‌سى كه‌نوفونك رحله‌سنده مذكور اولان لاريسا اوله‌جقدر . سنكره مسابوتاميانك جنوب طرفنده‌در . حالبوكه كه‌نوفونك لاريساسنى

دها یوقاریده ، نینوه‌یه دها قریب بر موقعده آرامق ایجاب ایدر . آثور شهرینك موقعی صحیح اوله‌رق معین ومعلوم دکلدر . کذلك توراتده‌کی الاسار بلده‌سی به‌روسك تاریخنده مذکور اولان لارانشا بلده‌سی اولمق اوزره‌ده اخذ وتلقی ایدلدی ، حالبوکه بولارانشا ویا لارانقا متون میخیه‌ده مذکور اولان لاراق بلده‌سیدر. آثور بلدهٔ قدیمه‌سنك حقیقی واصل موقع متون نینویه‌ده ذکر ایدیلن ، وزمانمزده‌کی قلعةالشرقاة خرابه‌لری بولنان وبو صورتله موضع حقیقیسی تعین ایدن آلیا آسورا اولمق ایجاب ایدر . یعنی توراتده ایراد ایدیلن . آثور شهری متون آثوریه‌ده ذکر ایدیلن آلیا آسورا بلده‌سی اولمق اك زیاده حقیقته اقربدر. بوحالده شمدیکی قلعةالشرقاة دیمكدر . قبل‌المیلاد اون بشنجی عصردن ، اون ایکنجی عصره قدر پك زیاده حائز اهمیت اولان بو شهر قدیم ، آثوریه حکومت اولیه‌سنك مهد ظهوری اولدی . بو شهرك خرابه‌لرنده ، قلعةالشرقاة حفریاتنده بر طاقم اسکی طوغله‌لر بولندی‌که قدیم آثوریه پرنسلرینك زمانی آثارندندر . بالخصوص ینه بوراده تقلات فالاسار اولك منشور ثمانیة لزوایا شکلنده جسیم بر مسله‌سی بولندی‌که قبل‌المیلاد ١٢٠٠ سنه اول بر تاریخ ایله مورخدر. توراتده‌کی آثور ایله متون آثوریه‌ده‌کی الیاسورك بلدهٔ واحده اولدیغی حقنده‌کی احتمال اوقدر قوی‌درکه توراتده مروی اولان حکومات مجتمعه‌ده آریوش مسابوتامیانك شمال طرفی حکمداری کبی ارائه ایدیلیور حالبوکه کلدانیه شنعار حکمداری اولان آرمافلك شخصیله ابراز اولنیور. بوحالده لازیسا الاسار ویا آثوریجه الیاسار کلمه‌لرینك شکل یونانیسی‌ده اوله‌بیلیر . توراتده‌کی الاسار ، نامی ایله آثوریده الیاسار عینی کلمه اولدیغی شبهه‌سزدر . یونانیلر بونی لاریسا دیه آلمش اولملی‌درلر .

آثور — (Assur) اساطیر. تواریخ آثوریونده آثور جد آثوریون اولدیغی، بو مملکته نامنی ویرن بر حکمدار بولندیغی کبی، آثوریه‌لیلرك، آثوریلرك معبود خاص وملیلرینه‌ده ینه آثور تعبیر ایدیلیر . آثوریلره مخصوص وآنلرك معبود خاصی اولان آثور الهی اساطیر کلدانیه‌ده معلوم دکلدر . اویله ایسه بونك اصلی، منشئی دها مؤخر اولمق لازمدر. خصوصات آتیه دخی بونی تأیید واثبات ایدر . شویله‌که : آثوریه‌ده، کلدانیه‌ده معبود اتخاذ ایدیلن الهلرك جمله‌سنه سنه‌نك بر آیی ماه مخصوص اوله‌رق تخصیص اولنمشدر . آثور الك صوکرا معبود اتخاذ ایدلدیکی ایچون مذهب آثوریه‌ده بوکا برماه مخصوص تعیین وتخصیص ایدیله‌مدی . بونك ایچون آثور الهنك تحت دیانت وحمایتنه تقویم آثوریده‌کی معتبر اولان ایکنجی آدار (آذر، مارت) وضع اولندی. آثوریون مذهبنده آثور بالجمله الهلرك رئیسی عد اولنور ایدی؛ فقط الهلرك باباسی دکل ایدی. آثوره اله محسن‌ده دیرلر ایدی . بومعنادن ظن ایدیلیورکه اساطیر آثوریه‌ده اله آثورك نامی سانسقریت آسورا آزور (Asur) اصلندن مأخوذ اولمق لازمدر . بوکلمه‌نك شکل ایرانیسی اولان آهورا ، متأخرین ایرانیونك آهورا ماغدا ، آهورا مازدا کلمه‌لرینه داخل اولان بر عنصر لفظیدر . ذاتاً فارسیء قدیمده آذر ، آهر آتش معناسنه کلدیکنه وآثورکلمه‌سنك مأخذینه نظراً بوکلمه‌لر بیننده‌کی مناسبت لفظیه ایله دلالت ایله‌دکاری معانیء دینیه بیننده‌کی مناسبات پك ظاهردر .

آثوریه‌نك صورت مشخصه‌سیدر . سامك اوغلی اولمق اوزره طانمش درکه دیکر قرداشلری‌ده عیلام، آرفخشد ، لوط وآرام ایدی . توراتده (٢٢نجی اصحاح) آثور ، سامك عیلامدن صوکرا ایکنجی اوغلی اولدیغی مسطوردر . بالخاصه آثوری اولان امت ، یافث وکوه تسلندن اولان اقوامدن غیری اوله‌رق ، سام نسلندن اولمق اوزره کوستریلیور . ینه امت آثوریه‌نك نمرودك مملکتندن خروج ایله‌دیکی وآثوریه مملکتنك نمرودك حکومتنه ضد ومخالف بر حکومت اولدیغی‌ده توراتده مسطوردر (اصحاح ٥) ، توراته نظراً آثور شماله طوغری کیده‌رك دجله بوینده نامنه منسوب اولان مملکت وحکومتی

تأسيس ايلمش وبورالرده نينوه ، ره حبوت اير ، كالح ورسن بلده‌لرينى بنا ايتمش كه بونلرك جمله‌سى بلدهٔ كبيره وصفيله معنون‌در .

آثورا — (Assoura) — سانسقريت لساننده بركلمه‌در . بونك معناى لغوى وخصوصيسى حيا بخش ديمك اولوب بو معنايه اوله‌رق هندستانك اك قديم واك محترم اولان الهلرينه ، وارونا وميترا معبودلرينه تطبيق اولندى . بوكلمه كونشه وصف اوله‌رق استعمال ايدلمشدر . ذاتاً ميترا معبودى بالاخره كونش ايله ملتبس اولدى . سانسقريتجه آثورانك لسان زندده مرادفى آهورادر . بوكلمه‌ده زردشت مذهبنك بيوك الهى مازاده وصف اوله‌رق ايراد ايدلديكى معلومدر (آهورا مازادا ، هرمزاد). فقط هنوز سببى معلوم اولميان بر تغير معنايه مبنى كه اونى حقسز اوله‌رق هند آريلرى ايله ايران آريلرى لسانلرى بيننده بر افتراقه حمل ايتديلر ، آثورا كلمه‌سى يكى برمعنا اخذ ايتدى كه معناى قديم واولنك بسبتون ضدى‌در يعنى دنس وملحد معناسنه آلندى وبوندن صوكرا آرتق شريرلرينه اله دشمنلرينه وصف اولدى . حتى ودادده بيله اندرا معبودينك خصمى اولان ويترا ، ناموجى‌نك وديكر (جان) لرك صفتى اوله‌رق قوللانيليير ، مهبرات نام اثرده آثور تعبيرى ده‌تيالره ، داناوالره والهلر ايله دائما مجادله‌ده بولنان وبر طاقم قبائله منقسم اولان بر غرق جانه تطبيق ايديلير . اساطير هنديه‌ده مروى اولديغى اوزره آديتايه وصال وسيله‌سى ايله بحرابن خض (يايبقلا چالقامق) اولنديغى وقت الهلر ايله آثورلر بيننده منافرت باشلادى. درحال آره‌لرنده مدهش برمحاربه اولدى كه نتيجه‌سنده دوالر غالب چيقدى . بوندن صوكرا طرفين بيننده برخصومت ابديه ، بر معادات دائمه وائتلاف ناپذير قالدى ، بردوام اولدى . آثورلرك باشليجه لرندن برى كونشك دشمن سوكندخوردى اولان راهودر. بونلرك آره‌لرنده منافست واغبرار بحرلينك خضى زماننده‌در . ايشته آثورا كلمه‌سى معناى قديمنده كونشه ومعناى اخيرنده كونشك خصمنه ، دشمننه تعبير اولنمشدر.

هند قديم اصطلاحات حقوقنده آثورا شرا ايله منعقد اولان نكاحى تقبيح ايچون استعمال ايديلير بر تعبيردر . بونوع نكاح هندستانده ازدواجك شكل ابتدائيسى اولمق ايجاب ايدر . مانو قانونى بو نكاحى فوق‌العاده تقبيح وپك شدتله منع ايدر .

سانسقريت لساننده موجود ومتداول اولان آثورا لفظى ايله آثوريلرك الهلرينه ويريلن آثور بيننده لطفاً دهابيوك برمناسبت ظاهردر . ذاتاً اشتقاق نقطهٔ نظرندن‌ده سانسقريت آثورا (كونش معناسنه) ايله ايرانى آذورا وآذر (آتش معناسنه) وآثورى آثور افظلرينك بر اصلدن ، سانسقريت لساندن مشتق ومأخوذ اولديغنه شبهه ايدلمز (آثور - اساطير آثوريه ماده‌سنه مراجعت) .

آثوريه — (Assyrie) — جغرافياى قديمه

دجله فرات نهرلرى پونت اوكسن (Pont-euxin) يعنى قره دكز [١] ايله مسايوتوميا (بين النهرين) آره‌سنده امتداد وارتفاع ايدن جبال متوازيه‌نك اك يوكسكى وبوحواليده دائمى قارله مسكن يكانه اولان نيفاته‌س (Niphates) يعنى كلشين طاغندن نبعان ايدرلر . اولا بربرينه موازى اوله‌رق، فرات نهرى ملاطيه‌يه قدر شرقدن غربه طوغرى دجله ايسه آثوريه‌جهتنه وشرقه‌طوغرى جريان ايدرلر. ملاطيه‌يى كچدكدن صوكرا فرات صويى بردن بده جنوب غربه دونر طوروس جبلى آره‌سندن كنديسنه بركچيد آچار، فقط براز صوكرا جوب غربه ميل ايده‌رك بحر فارس يعنى بصره كورفزى يولنى آلير . دجله نهرى ايسه طوروس جبالندن چيقار چيقماز همان جنوبه دونر، ودرجه درجه فرات مجراسنه تقرب ايلر ، او صورتده‌كه بغدادسمتنده بوايكى نهر آره‌سنده‌كى مسافه برقاچ فرسخ دوز ومنهبط ارضدن عبارتدر . آنجق

[١] جغرافياى قديمده پونت اوكسن (Pont-enxin) قره دكزك نام قديمى‌دركه غرب جغرافيونى يونى لاتنجه پونتوس (Poutus) دن تحريف ايله بنطس ديه قيد ايتمشلردر . نساخلرك دست تعريفنده نيطش اولمشدركه‌قديم كتب جغرافيهٔ عربيه‌ده بونله مضبوطدر.

بو ایکی مجرای عظیمك صولری دها بربرینه اختلاط ایتمیور ؛ بربرینه همان موازی اوله‌رق یکرمی اوتوز فرسخ قدر کیتدکدن صوکرا تکرار بربرندن تباعد ایدرلر، نهایت سکسان فرسخ مقطع مسافه ایلیه‌رك، بربرینه قاووشه‌رق شط العربی تشکیل ایدرلر وبویله برلکده اوله‌رق بصره کورفزینه دوکیلورلر . فرات نهرینه، مجراسنك قسم وسطیسنده، صول طرفدن ایکی بیوك صو ملاق اولور : بلیخ (قدیم بیلیخوس) وخابور (قدیم آبوررا یاخود خابوررا) نهرلری که فراته ماسیوس یعنی قره‌جه طاغك صولرینی اجرا وایصال ایدرلر . خابور ایله نقطهٔ تلاقیسندن اعتباراً فرات نهرینه آرتق هیچ برآیاق ملاق اولماز . دجله نهرینه صاغ طرفدن قدیم کینتریته‌س (Kintrites) بطمان نهری ویا شیمدیکی بتلیس چایی) زاب علیا ، زاب سفلی ، کیندز (دیاله) نهرلری ملاق اولور . بونك ایچون درکه فرات، کرك دجله یوقاری طرفلرندن بری قابل سیر سفائن‌در : فرات نهری سمساط (Soumeïsat) دن ، دجله موصل‌دن اعتباراً سیر سفائنه صالحدر. قارلرك اریدیکی موسمده یعنی نیسانك ابتداسنده ویا اورته‌سنده پك زیاده قباریرلر ، فیضان ایدرلر ، اطرافده‌کی اراضی‌یی استیلا ایلرلر ، اوبله‌که مجرالرینه آنجق حزیرانده ، حرارتك شدتله اجرای حکم ایله‌دیکی بوموسمده عودت ایدرلر .

دجله وفرات حوضه‌سنك منظره‌سی هر زمان بر حالده وشیمدیکی کبی دکل ایدی. دور حادث طبقه‌نك ابتدالرنده بو ایکی نهر، بش درجه‌لك بر مسافه‌ده، عارضه‌لی، متموج، تشکلات ثانویه اراضیسندن اولان بر وادی‌ده جریان ایدیورلر ایدی . ماسیوس یعنی قره‌جه طاغدن نزول ایدن بر قاچ صو بونلره ملاق اولور ایدی . نهرك کنارلرنده، عیون نبعان ایدن یرلرده اراضی غایت منبت ایدی. فقط دیکر طرفلری عقیم وچوراق ایدی. بووادینك طرف جنوبیسی ساحل بحری تشکیل ایدیور ایدی ، فرات ایله دجله آره‌لرنده یکرمی فرسخ قدر بعد ومسافه اوله‌رق بصره کورفزینه دوکیلور ایدی . قبل الانصاب التقا ایتمزلر ایدی ، بصره کورفزی‌ده شیمدیکی بولندیغی یرده دکل، دها ایچری کیرمش ، شرقده ایران جبالنك صوك فروعنك دامنلرینه قدر ، وغربده عربستان صحراسنك نهایت حدودینی اشارت ایدن قوملی تپه‌لر سلسله‌سنك اتکلرینه قدر اوزانمش ایدی. وادینك تکمیص جزء اسفلی نسبةً یکی تشکیلات ارضیه‌دندرکه دجله‌نك، فراتك، دیاله‌نك، قارون (Khoaspés) ، ادهم نهرلرینك کتیردیکی وحول ایله تشکل ایلمش‌در. بونلرده قدیماً دجله وفرات کبی طوغریدن طوغری‌یه دکزه آقارلر ایدی ؛ بو جهتله دوکلدکاری دکزی طولدیرمغه آنلرده خدمت ایتدیلر، دکز طولدقدن صوکرا دجله‌نك بر آیاغی مرتبه‌سنه دوشدیلر. زمانمزده دخی شط العرب دلتاسی سرعتله دکزه طوغری ایلرولیور ، ساحلك فضله‌سی یتمش سنه‌ده بر میل انکلیزی‌یه بالغ‌در . ازمنهٔ قدیمه‌ده بو ازدیاد دها زیاده اولمق ایجاب ایدر . اوتوز سنه‌ده بر میل اولمق کرکدر. وادی‌نك یوقاری طرفلرندن، ماورای قفقاسدن مستعمرلر بورایه کلدیکی وقت بصره کورفزی حال حاضرینه نسبتله قرق ، قرق بش فرسخ قدر دها ایچری‌یه کیرمش اولمسی محتمل‌در. بووقت کذلك فرات ایله دجله بربرندن برقاچ فرسخ آیری اوله‌رق دکزه منصب اولور ایدی. بو ایکی نهرك صولری او زماندن آنجق بر قاچ عصر صوکرا التقا ایله‌مش ، برلشمش‌در.

مسعودی (مروج الذهب) ده انتقال بحار فصلنده بومسأله‌دن بحث ایده‌رك دیورکه :

«فراتك باشلیجه مجراسی مقدما حیره‌یه منتهی ایدی. قدیم نهرك مجراسی الآن اوراده مشاهده ایدیلیر والعتیق نامیله یاد اولنور . قادسیه محاربهٔ شهیره‌سی بو نهر اوزرنده واقع اولمش‌در . حیره‌دن نهر فرات بحر حبشی‌یه (بصره کورفزی) دوکیلور ایدی . بحر حبش او وقت شیمدیکی نجفك بولندیغی یره قدر کلیر ایدی. حیره‌یه کیده‌جك امتعهٔ تجاریه هنددن، چیندن کیلر ایله بورایه قدر کلیر وبورادن حیره‌یه نقل اولنورایدی. ایام ووقایع عربه واقف اولان اخبار. یوندن، ذوی العلم والمعرفتدن، هشام بن محمد الکلبی، ابو مخنف لوط بن یحیی، شرقی بن القطامی کبی جماعت

اسلاف نقل وروایت ایدرلرکه: حضرت ابوبکر رضی‌-
الله عنهك زمان خلافتلرنده خالد بن ولید المخزومی
یمامه‌نك فتحندن ومسیلمة الکذابك قتلندن صوكرا
حیره‌نك فتحنه عازم اولدی . اهل حیره قصر ابیض،
قصر قادسیه ، قصر بنی ثعلبه‌ده تحصن ایتدیلر . بو
قصرلر زمانمزده (یعنی اوچیوز اوتوز ایکی سنه‌سنده)
خراب اولوب کوفه‌دن اوچ میل مسافه‌ده کائن ایدیلر.
خالد بن ولیدك دشمنك بوقصرلرده تحصن ایله‌دیکنی
کورنجه ، نجف اوزرنده معسکرینی اقامه ایلدی .
حضرت خالد آتنه بنه‌رك فرسان عربدن ضرار بن
ازور الازدی ایله برابر قصر بنی ثعلبه‌نك اوکنه
قدر کلدیلر قصرده متحصن اولان عبادیون بونلری
کوره‌رك اوزرلرینه حرق (آتش رومی) آتدیلر .
خالدك آتی اورکدی، قاچغه باشلادی، ضرار حضرت
خالده خطاباً دیدیکه : اصلحك الله، بونلرك اك بیوك
مکیده‌لری ایشته بوندن عبارتدر . بونك اوزرینه
حضرت خالد دوندی معسکرینه کلدی . وعبادیونه
عامللرندن تجربه‌دیده بر آدم کوندرملری ایچون خبر
ارسال ایله‌دی‌که بونکله ایش مذاکره ایدیله. عبادیون
عبدالمسیح نامنده برشیخی کوندردیلر. بو عبدالمسیح
قصر ثعلبه‌یی بنا ایدن غسانی‌نك احفادندن ایدی .
عبدالمسیح حضرت‌خالدك حضورینه آغر آغر کلیور
ایدی. حضرت‌خالد بوكا برخیلی سؤاللر ایراد ایله‌مش،
مسعودی‌نك بیانه نظراً عبدالمسیح نه کوردك سؤالنه
جواب اوله‌رق شویله دیمش :

« کیلرك بوسمته (نجفی کوستره‌رك) قدر هندر
وسند امتعه‌سی ایله یوکلی اوله‌رق کلدیکنی وشیمدی
یاصدیغك یری طالغه‌لرك دوکدیکنی کوردم باقیکز
بوکون دکز ایله آره‌مزده نه‌قدر مسافه وار . ینه
کوردیکمی خاطرلیورم‌که حیره‌لی بر قادین باشنده
سپدی وبرکونلك یه‌جکنی برابر آله‌رق سوریه‌یه
قدر سیاحت ایله‌مش‌در. سوریه‌یه وارنجه‌یه قدر معمور
کویلردن، محروث اراضیدن کچرایدی . بوکون ایسه
بورالری هپ چول‌در .

ایشته مسعودی‌نك بصره کورفزی حقنده عبدالمسیح
آغزندن روایت ایله‌دیکی جواب مقارن حقیقت‌در .

بو نهرك طولدیردیغی اراضیء وحلیه و خصوصیله
بصره کورفزینه منتهی اولان قسمی‌واسع بر یر ایدی‌که
دوز وهموار ایدی . فرات نهری ساحللری آره‌سنه
حصر جریان ایتمیه‌رك صاغ وصوله برطاقم قوللر سوق
واجرا ایدر ایدی‌که بعضلری دجله نهرینه قدر واریر،
ملاق اولور، بعضیلری‌ده بطایح تسمیه ایدیلن بطاقلقلرده
غائب اولور ایدی . ارضك برقسمی ایسه ، صودن
دائما محروم اوله‌رق ، یاقیجی بر شمسك حرارتیله
قاتیلاشیر، طاش کسیلیر ایدی . دیکر قسمی‌ده چول
روزکارلرینك کتیردیکی قوم تپه‌لری آلتنده اورتولور،
غائب اولور ایدی . مابقاسی متعفن، جسیم قامشلر ایله
مستور (که بو قامشلرك ارتفاعی ۱۵،۱۲ قدمه بالغ
اولور ایدی) بطیحه‌لردن عبارت ایدی. بویله براقلیمی
بهشت آسا ، معمورهٔ عالم برمملکت حالنه قویمق ایچون
صولرك جریاننی تنظیم ایلمك، قناللر، سدلر واسطه‌سی
ایله صویی عادلانه برصورتده توزیع ایتمك کافی ایدی.
بوصورتله صویك چوق وفضله آقدیغی یرلردن برقسمی
قطع ایدیله‌رك ، آز آقدیغی ویا هیچ کیتمدیکی یرلره
کافی درجه‌ده صو اساله ایله‌مك طریقی بولنمش ایدی.
مع مافیه بومملکت حال طبیعیسنده‌ده برکتدن آزاده
دکل‌در . اشجار نافعه‌سی قلیل ایدیسه‌ده ، انجیر ،
اوزوم، زیتون کبی آغاجلری مبذول دکل ایدیسه‌ده،
بوكا بدل ارض حبوبات زرعنه اوقدر مساعددرکه
سنه‌ده بره ایکی یوز نسبتنده محصول ویره بیلیر حتی
بعض فیضلی یرلرده بره اوچ یوز ویردیکی‌ده واردر.
بغدای وآرپه‌لرك یاپراقلری بو یرلرده درت پارمق
کنیش‌در . داری وسیسام کبی حبوباته کلنجه بونلر
عادتا آغاج کبی اولورلر . بورالرده زیتون یاغی یرینه
سیسام یاغی استخراج واستعمال ایدیلیر . هله خرما
آغاجی برچوق احتیاجاته یارار. بوندن برنوع اکمك
یاپارلر . نبیذ، سرکه، بال ، پتك اعمال ایدرلر، هرنوع
بز نسج ایدرلر. دمیرجیلر خرما چکردکلرینی اوجاقلرنده
محروقات یرینه یاقارلر . ینه بو خرما چکردکلرینی
قیره‌رق ، صوده تاولیه‌رق قیرده بولنان قویونلره ،
صغرلره یدیررلر . روایت اولندیغنه نظراً برعجم
شرقیسنده خرمانك اوچ یوزخاصیتی تعداد اولنمش‌در

(خرما مادەسنه مراجعت) . نهرلرده ، كوللرده ، بطيحەلرده بالق چوقدر . سازان بالقلرى پك مبذولدر . زمانمزده بيله بوبالقلر او طرف خلقنك تغذيەسنده اهميتلى در .

ايشته فرات و دجله نهرلرى بيننده كائن اولان بوقطعەيه يونان قديم جغرافيونى ايكى نهر آرەسى معناسنه اولەرق مساپوتاميا (بين النهرين) وعرب جغرافيونى الجزيره نامنى ويرمشلر ايدى .

آثوريه مملكتى دجله واديسنك ، حوضەسنك قسم وسطيسنى اشغال ايدركه خورنيب نهرينك دجلەيه التقا ايلديكى نقطەدن ، بو نهرك يعنى دجلەنك كلدانيه اراضىء وحليەسنه داخل اولديغى يره قدر امتداد ايديور ايدى . شرق طرفنده زاب عليانك مجراى اوسطى ، زاغروس جبلنك فرعلرى برسد طبيعى كبى آثوريەيى نائرى مملكتندن و قديم مدياده ساكن اولان قبائل تورانيەدن تفريق ايتمش ايدى . شمال طرفنده ماسيوس يعنى قرەجه طاغ ، جنوب غربده ادهم نهرى آثوريەنك كذلك او ايكى جهتده حدود طبيعيەسنى تشكيل ايديور ايدى. غرب وجنوب غرب طرفلرنده ايسه آثوريه حدودى فرات وخابور نهرلرينه قدر ايتر ايدى ؛ فقط بو جهتلردن حدود آثوريەنك بو ايكى نهرك ساحللرينه قدر وارديغى معلوم دكلدر.

آثوريه ديمك لسان آثورىده آثور (Assur) ياخود مات ايل آثوركه اله آثورك مملكتى ديمكدر (مات مملكت ، ايلى ده آثورىده اله معناسنەدر) فارسىده آهورا (Athura) ، عبرانيده آشور ، يونانيده آسيريا. ايشته ازمنهٔ قديمەده بين النهرينك شمال طرفنه ويريلن نام بو ايدى . عربيده دخى آثور وآثوريه ديندى . آثوريه مملكتى تقريباً ١٦٠٠٠٠ كيلومتره مربعى يرير ايدى . آثوريەنك جنوبنده بابليه حكومتى، مملكتى امتداد ايديوردى؛ فقط آرالرنده طبيعى برحد ويا صنعى يوق ايدى . قدما بعضاً تكميل مساپوتاميا يعنى بين النهرين قطعەسنى آثوريه نام عموميسى ايله تسميه ايدرلر ايديكه فرات ودجلەنك منبعلرى اولان طاغلردن ، دامنلرندن ، يعنى قديم نائرى مملكتى حدودندن تا مصر كورفزينه قدر هپ آثوريه عد ايديلير ايدى (فرات ودجله واديسى) . سوريەكه قديمده آثوريەنك بر اقطاعى ايدى ، بوده آثوريەدن آريلنجەيه قدر بويلەبيلنير ايدى يعنى آثوريەدن عد ايديلير ايدى . حتى سوريه (Syrie) ناميده اوندن قالمشدر. چونكه آثوريلر بالاخره يونان تاريخلرينك مضبوطى اولديغى وجه ايله هپ بو ممالكى تحت استيلا وطاعتلرينه آلمش ايدى . بو جهتله يونان مورخلرى تكميل بوحوالىيه ، حتى سوريەيه وارنجەيه قدر قدر ايكى طرفدن تا بصره كورفزينه ، عربستان حدودينه قدر آثوريه نامنى تعميم ايلەديلر . فقط قديم آثوريه جغرافياسنده آثوريه مملكتى بابلونيه ويا اكا قطعەسندن تفريق اولنمش ايدى . آثوريەنك شمال طرفندەكى نيفات طاغلرى آثوريەنك بوجهتده قطعى بر حد طبيعيسى اولديغى كبى ، شرق جهتنده زاغروس وخوتراس جبالىده كذلك بومملكتى اقطار تورانيەدن تفريق ايدن حدود طبيعيەدندر . توراته نظراً فرات نهرى غرب طرفندن آثوريەنك حدودينى تشكيل ايدر .

والحاصل يونان وروما مورخلرى عندنده آثوريه اوبله برمملكتدركه وسعتى مختلف اولەرق توصيف ايديلير. ازجمله هرودتك قولنه نظراً آثوريه مملكتى كلدانيەدن عبارتدر . پيلين تكميل مساپوتاميايه يعنى بين النهرينه آثوريه نامنى تطبيق وتعميم ايديور. فقط ينه آثار يونانيه ورومیەده نينوه قطرينه بالخاصه آثوريه (Aturia) دينر ايدى. خلاصه بوتاريخلرده آثوريەنك نرەسى اولديغى تعيين ايدەلەمز . كشفيات جديدەيه نظراً تاريخ قديمده آثوريەنك حدودى لايقيله تعيين ايلەمشدركه يوقاريده بيان وتصريح ايلەدك . آثوريەنك قسم شرقيسى انهار متعدده ايله مريدر . خورنيت ياخود خابور كوچوك ، بيوك زاب ، ادهم صولرى آثوريەنك بو طرفنى سقى وارروا ايدر .

زاب الكبير (ليكوس Lycus) و زاب الصغير (Capros) چايلرى الك مهم صولردندر . اقليم ونباتاً عليه محصولات ارضيه پك مختلفدر . يردن يره دكيشير . بوده آثوريه ارضنده كوريلن اختلاف

ارتفاعدن نشأت ایدر . چونکه بو مملکتده ارضك ارتفاعاتی بربرندن پك فرقلیدر . دیکر جهتدن انخفاضاتده زیاده‌در ارض عادتا طالغه طالغه‌در قدیم نیفات وایران طاغلرندن بدء ایله درجه درجه بصره کورفزینه قدر اینر. استرابون آثوریه مملکتی اقسام واجزاسندن اوله‌رق ، کندی زماننده نینوه ارضنی ، دولومن ، شازن-وباخازن ، قالاشن (کله‌شین ؟) آدیابه‌ن (Adiabéne) قطعه‌لرینی ، ولایتلرینی ذکر ایدرکه بونلردن آدیابه‌ن بالآخره ، الك محدود معناسنه کوره ، بالخاصه نینوه ولایتنه اطلاق اولندی . قدیم آثوریه ده‌کی بلاد جسیمه کالح ، رسن ، نینوه ، آربل ، آثور (بوکونکی قلعةالشرقات) اوپیس بلده‌لری ایدی‌که جمله‌سی دجله بوینده ایدی. (بومادلره مراجعت) . متون میخیه‌ده یعنی خط میخی ایله یازیلی اوله‌رق بولنان متون قدیمه‌ده دها برچوق محللرك ، بلده‌لرك نامی مذکور درکه بونلرك اوقدر اهمیتی یوق ایدی. قدمای مورخین آثوریه‌ده یاغمورك ندرتنه واقف ایدیلر ، حقیقت بومملکتك یاغموری آزدر. اشجاریده قلیلدر. فقط حبوباتی پك مبذولدر وطاغلرینك سفحلرنده انجیر ، نار ، الما ، شفتالی کبی آغاجلر میوه‌لر یتشیر . فقط اصل آثوریه‌ده خرما آغاجلری میوه ویرمزلر . قدیماً آثوریه‌ده بعض انواع حیوانات وار ایدی‌که الیوم موجود دکلدر . آثوریلرك صید عاللرنده ، حکایه‌لرنده یالکز یبان طوموزی ، ماندا ، غزال ، آنتیلوب (جیلان) کیك کبی حیواناتدن بحث اولندیغی کبی آیی ، فهد (له‌اوپارد) اسد وحتی دوه‌دن بیله روایت واردر. آثوریه مملکتك شمال‌وشرق طرفنده‌بولنان جبللرده معمارلغه ، تخت وهیکلتراشلغه لازم اولان فلزات معدنیه موجود ایدی : مرمر ، آلچی طاشی بازالت (حیره) قوم طاشی (عزه). علی‌الخصوص بالاد ولایتنده بونوع‌طاش اوجاقلری چوق ایشله‌یر اولدیغی ظن ایدیلیور . معادنده یعنی اوجاقلرده دمیر ، قور-شون باقرمعدنلری‌ده بولنورایدی. کوش ویا آلتونه کلنجه بو قیمتلی معدنلر آثوریه‌ده پك نادر ویامعدوم کبی‌ایدی. بونك‌ایچون آثوریلره شرق وشمال‌طرفنده بولنان نفت، ملح (طوز) کبی اجسام ومعادن نافعه‌ده بابله مربوط متصل اولان ممالکدن کلیر ایدی.

آثوریه ، موقع جغرافیسی اعتباری ایله ، آسیای غربی‌نك عروق مختلفه‌سنه تلاقیکاه ایدی . یونان افسانه نویسلرندن ازوبك روایتنه نظراً بەروس (کلدانی مورخی ایدی ، قبل‌المیلاد ٤ نجی عصرده برحیات ایدی) آثوریه قطعه‌سنه، بابلونیه‌یه الك‌مختلف امم واقوامك صحنهٔ ملاقات وملاغبه‌سی ایدی دیور . شرق طرفدن‌کلن آریلر ایله جنوب جهتدن هجرت ایدن سامیلر بربرله تماسده اولدیغی کبی ، شمال طرفندن اورال وآلتای عروقندن بعض امتلر دخی آثوریه‌یه پیشدارلرینی ، رباطلرینی کوندرمشلر ایدی. آثوریه‌نك ایلك اهالیسی کیملر ایدی . هنوز لایقیله معلوم دکلدر. بلکه‌ده قدیم قفقاسیه‌دن بوطرفه اینن خلقدن عبارتدر . فقط تاریخچه بوحوالیده معلوم اولان‌ایلك‌امت آسیای مرکزیدن‌کلن ایتای‌شمال‌درکه خط‌میخی دینن‌طریق کتابتی ایجاد واستعمال ایتدیلر. اصلی آلتائی اولان بو امت سومه‌ر نامنده یدی . فقط محتمل‌درکه اصلاً شمالی اولان بوخلقك‌کلوب آثوریه‌یی استعمار ایله‌ملری جنوبی مساپوتامیا (بین-النهرین) طریقیله‌ده اوله‌بیلیر. مؤخراً ینه‌عین طریق ایله‌درکه سامیلر بابلونیه‌دن نینوه‌یه‌هجرت ایتدیلر وآثوریه‌ده یرلشدیلر . تورات (سفر تکوین اصحاح عاشر) ده مصرحاً بیان‌ایدیلیورکه سامك اوغلی آثور، نمرودقومنك مملکتندن‌یعنی کلدانیه‌دن خروج ایله‌دی. بوایکی امت یعنی آثوریلر ایله کلدانیلر اصلاً صورت مطلقه‌ده بربرندن‌آیری اولدقلری حالده‌مؤخراً بربرینه قاریشدیلر ، اختلاط وامتزاج ایله‌دیلر وبو وجه ایله سومه‌ر (Sumer) ، اکاد (Accad) اهالیسنی، تورانیلری، سامیلری تشکیل ایله‌دیلر. توراتك هیچ بر متننده سومه‌ر نامی مذکور دکلدر . کذلك بزه قدر واصل اولان یونان مورخلرینك آثارنده‌ده بوندن بحث‌یوقدر. یالکز کرك توراتده کرك آثار تاریخیهٔ قدیمه‌ده شنعاردن بحث ایدیلیرکه احتمال‌که بو کلمه سومه‌رك برشکل محرفیدر. سومه‌ر لسان قدیمنك انقاض وبقایای عدیده‌سی آثوریلر والسنهٔ سامیه واسطه‌سی ایله زمانمزه قدر کله‌بیلمشدر.

آثوریه — (Assyrie) — تاریخ آثوریه‌نك

اصل تاریخی‌كه بزه‌فائده‌سی اعتباریله مطلوب اولانده بودر، تاریخ كلدانی قدر قدیم دكلدر. واقعا آثوریه حكمدارلری كندی قدم تاریخلرینی مساپوتامیانك یعنی بین‌النهرینك جنوب طرفنده بولنان امتلرك تاریخلری ایله‌مزج ولبس‌ایدرلر، كندیلرندن اول‌بابل وینوه‌ده نه‌قدر حكمدار اجرای حكومت ایله‌مش ایسه جمله‌سنی كندی اجداد اسلافلرندن اولمق‌اوزره عدوتلقی ایلرلر. ایشته آثوریه قرالی سارغون (٧٢٢ _ ٧٠٥) بعل مملكتی اوزرنده اجرای حكمرانی ایدن اوچ یوز قدر اسلافندن بحث ایدیور . پك محتمل وحقیقته اقرب‌دركه آثوریه‌نك الك قدیم دورهٔ تاریخیه‌سی كلدانیه‌نك‌تاریخ قدیمی ایله‌بردر، متحددر،اوصورتده‌كه قدیماً بابلیلر آثوریه قطعه‌سنك شمالنه‌ده حاكم ایدیلر. بو كیفیت روایات توراتیه ایله‌ده موافقدر . زیرا توراتده ـ سامك اوغلی آثور كلدانیه‌دن ، ارض شنعاردن حركت ایده‌رك آثوری‌ی ضبط تسخیر ایله‌دیكی وبوراده نینوه شهرینی، كالح‌ورسن بلده‌لرینی تأسیس ایتدیكی محرردر .

آثوریه‌نك داستانی وافسانه‌لری اولان دورهٔ اولای تاریخیه دخی كلدانیه‌نك اوائل تاریخیه‌سی ایله موافقت ابراز ایدر . عینی ملوك‌كه طوفاندن صوكرا هربری ١٤٦٠ ویا ١٦٥٢ سنه‌لك ١٢ دور بشعرایی یاخود هربری ٢١,٦٦٠ سنه‌لك ١٢ دور قمری اجرای حكومت ایله‌مش‌دركه مجموع مدت حكومتلری ٣٩,٨٠ سنه یاخود ٦٠ سنه‌لك ٦٣٥ قرون (Soss) بالغدر؛ هم نینوه‌یه، هم بابله قابل تطبیقدر. بر نینوه متنی وسارغون متنی اوزرینه مستند اولان بو حسابده قبل‌المیلاد ٧١٢ تاریخنده وقع بر بیوك دور قمری (Sin) دن بحث ایدر ایكن بو حساب تقویمی‌نك هم نینوه‌یه ، هم بابله عائد اولدیغنی اثبات ایدر . چونكه الك بیوكلری عد ایدیلن سارغون مذكور متنده دور مذكوردن (قبل‌المیلاد٢٥١٧كه قبل‌المیلاد ٧١٢ سنه‌سندن ١٨٠٥ سنه مقدم) بحث ایله بو دوری آثوریه‌نك تأسیسی زمانلرینه تخصیص ایدر (الیوم برلین موزه‌سنده بولنان لارتاقا دیكیلی طاشی). بو حساب تقویمی‌یه نظراً قبل‌المیلاد ٥٢١٧ سنه‌سندن ٣٩,١٨٠ مقدم یعنی قبل‌المیلاد ٤١٦٩٧ سنه‌سنه اصابت ایدن طوفاندن بحث ایدلیه‌رك بردنبره دورهٔ تاریخیه‌یه انتقال ایدیلیرسه‌ده بو دورده دخی بابل‌ونینوه حكومتلری كاه متحد، كاه متفرق اوله‌رق بولنمشلردر .

كلدانی مورخی به‌روسك محفوظ برمتننده آثوریه ملوكنك بر وجه آتی سلسله‌سی مندرجدر . بابلیلر سلسله نامه‌ده دیگر برمتن بابلیده بولنمشدر. به‌روسك سلسله نامه‌سی بودر : قبل‌المیلاد

٨	مدی (مدیه‌لی)	٢٣٤ سنه	٢٥١٧_٢٢٧٣
١١٠	علامی	٢٢٤ »	٢٢٨٣_٢٠٥٩
٢٩	كلدانی	٤٥٨ »	٢٠٥٩_١٦٠١
٩	عربی	٢٤٥ »	١٦٠١_١٣٥٦
	سمیر امیس	٤٢ »	١٣٥٦_١٣١٤
٤٥	آثوری	٥٢٦ »	١٣١٤_٧٨٨
	فول، تغلاتفالاسار، سالماناسار		٧٨٨ _ ٧٢٠
	سارغونیلر		٧٢١ _ ٦٠٦

پك ظاهر وبدیهی دركه آثوریه‌نك ایلك حاكم ومدیرلری بابلیلر ایدی : الده هیچ برمتن یوق فقط قبل‌المیلاد ١٢٠٠ سنه‌سنده تغلاتفالاسار نامنده بر آثوریه حاكمی بر یرده بر فقره‌ده كندیسندن ٧٠٠ سنه مقدم كالحده بولنمش برعامل ویا والی (پاته‌زی ـ Patési) دن بحث ایدیوركه « اسمی داغانك » اوغلی سامسی بن (بوماده‌لره مراجعت) نامنده اولدیغنی‌ده بیان‌ایدیور. ایمدی، توراتده آثور(الاسار ـ Ellessar) نامیله یاد ایدیلن قلعهٔ شرقاتده ، بو بلدهٔ قدیمه خرابه‌لرنده بر طاقم متنلر بولندی‌كه بو متنلر سامسی بنك اولدیغی آكلاشیلدی. بو متوزده ایسه سامسی بن آثوریه حكمداری صفتیله دكل ، آثوریه عاملی (پاته‌زی) اولمق‌اوزره معنونذدر. قدیماً آثوریه تاریخ نقطهٔ نظرندن بابله تابع ایدی .

الك اول آثوریه حكمداری نامنی اخذ ایدن، بل قاپقاپی نامنده بریدركه به‌روسك یوقاری‌یه نقل ایدیلن سلسله نامه‌سنده عرب دینن سلاله‌یه منسوب اولمق محتملدر. ینه بوسلاله‌یه آدازی ایله اوغلی بلبانو دخی

منسوبدر ظن ایدیلیور. سارغون سلسلهٔ نسبنی بو بلبانویه قدر چیقاریر. اوزمانده آثوریه‌لیلر بابلیه‌دن آیرلمق ایچون جبالیور کورینیور .

نینوه‌دن نشأت ایدن متون بوحالی کوستریور. بو زمانك آثوریه حاکملری میاننده بردرجه‌یه قدرمعلوم اولنلر آثور زاکیوسوم بوندن صوکرا آثور بل نیزوص واخیراً معلوم اولدیغنه نظراً آثوریه حاکمی عنوانی اخذ ایدن بوزور آثور ، آثور اوبالليت (یشادان آثور) بل نیرار ، پودی ایل که معلومنز اولان اك قدیم آثوریه شاتوسنی بنا ایله‌مش‌در . بن نیرار، سالماناسار اول که برس نمرود شاتوسنی بنا ایتدیرمش‌در . وبونك اوغلی تاغلات نینیپ‌که جنوبی کلدانیه‌یه قدر تکمیل مسا پوتامیایی استیلا وتسخیر ایله‌دی. اوله‌بیلیرکه بو برنجی تغلات نینیپ آثوری نینوس داستانه سبب ظهور اولسون ، وقاریسی بهروس سلاله نامه‌سنده نامی موجود سیمیرامیس بولنسون . سمیرامیس بابلیه‌ده حکمدار کلدانی ساغا سالیاس‌دن اول اون التی سنه قدر حکومت ایله‌مش کبی کورونیور . بوندن صوکرا بابلیلر ینه حکومتی الده‌ایتدیلر، بونك خلقنی بل‌کودور اوزور زماننده ینه نائل امل اولدیلر ، و ۱۳۱٤ تاریخلرینه طوغری نینیپ آبال اکور ظهور ایدوب آثوریه غرقنك‌قدرتنی‌تأمین ایدنجه‌یه‌قدر حفظ‌حکومت ایله‌دیلر. بو دوره بیوك آثوریه ایمپراطورلغی دوری نامنی ویردیلرکه بهروسك تاریخنه نظراً ۵۲۱ سنه ومورخ یونانی هرودوتك قولنه کوره ۵۲۰ سنه دوام ایله‌مش‌در . دیمك‌که رقملر توافق‌ایدیور. آرتق بوندن صوکرا آثوریه تاریخی عدم‌یقین‌دن قورتلغه باشلار .

بوندن اول یونان مورخلرینك روایاتی ، مجملرك افسانه‌کارانه حکایاتیله مزج ایدیله‌رك ، اعصار مدیده ظرفنده بر آثوریه تاریخی اعمال ایدلمش ایدی‌که مصال قبیلندن بر تاریخ ایدی. بو تاریخ زمانمزه قدر انتقال ایله‌دی . اخیراً علم‌آثار عتیقه‌نك قدیم آثوریه قطعه‌سنده نائل اولدیغی کشفیات عظیمه بو امتك تاریخنی اولدیغی کبی احیا وتدوینه خدمت ایله‌دی .

ایشته‌علم‌آثار عتیقه سایه‌سنده‌درکه بوکون آثوریه‌نك احوال تاریخیه‌سنك قسم اعظمنی حقیقی اوله‌رق اوکرنه‌بیلدك . حکمدار ایرانی ارد شیرك طبیب خصوصیسی اولان قله‌زیاس آثوریه تاریخی حقنده‌کی روایاتی بوتون عالمه نشر واعاشه ایله‌مش ایدی . هرودوت بیله قله‌زیاسك تأثیرندن قورتیله‌مدی . قله‌زیاسك اویدوردیغی بوداستانه نظراً اسیانك‌اوزمان اك‌بیوك قرال خاندانندن برنجیسی نینوس وزوجه‌سی سیمیرامیس تأسیس، بوده قبل‌المیلاد ۲۰۰۰ سنه‌مقدم بر زمانده اولمش ، نینوس‌دن صوکرا زوجه‌سی سیمیرامیس نائل حکومت اوله‌رق تسخیر ممالك‌ده زوجندن دها ایلری کیتمش ، هند حدودینه قدر بتون آسیا ممالکنی قبضهٔ استیلاسنه کچیرمش، قدرت وقوت جهتیله عالی ایمش . بوندن صوکرا اوتوز بطن حکمدار آثوریه‌ده اجرای حکومت ایله‌مش . نهایت‌سارداناپال‌زماننده‌مدیه‌لیلر، بارکسك قوماندا‌سی التنده ، بابلیلرك بله‌سیسك قوماندا‌سی تحتنده کاوب نینوه‌یی محاصره ایله‌مشلر ، محاصره اوچ سنه دوام ایتمش ، ونهرك بر طغیانندن استفاده ایده‌رك شهری آلمشلر .

منجم باشی تاریخنده آثور فتح وضم ثاء مثلثه‌ایله وسکون‌واو وبعده را ایله‌موصل ویاموصل کوره‌سنك اسمی‌در ، کیمی دیرکه اصلنده ثادن بدل قاف ایله اوقونور ایدی مراصدده بویله مذکوردر دینیور . فی‌الواقع مراصدده آثور اسم موصل اولمق اوزره مذکور اولوب قاف ایله آقور دینددیکی‌ده بیان ایدیلیور ، وموصل‌ده سلامیه قربنده بر بلدهٔ خراب واردرکه بوکاده آقور تسمیه ایدیلیر دیه یازیلیور .

ینه‌منجم باشی‌تاریخنده آثوریه‌ده یعنی مساپوتامیاده بولنمش اولان سلالهٔ ملوك اوچه تفریق ایدیلیور : ملوك آثوریین ، ملوك نینوییین ، ملوك بابلیین . ملوك آثوریونك آثوریه‌ده ، یعنی مساپوتامیانك شمال جهتلرنده اجرای حکومت ایدوب دار ملکاری موصل ، وابتداء ظهورلری اوچ بیك ایکی یوز قرق اوچ وانقراضلری درت بیك بش یوز قرق سکز یاخود درت بیك آلتیوز اوتوز بر تاریخی ، ومدت

ملكلری بیك اوچیوز بش یاخود بیك اوچیوز سكسان سكز سنه اولوب . بونلرك ابتدالری نمرود وآخری ارطخاست ایمش بونلرك آره سنده كچن ملوك آثوریه نك بر جدولیده منجم باشی تاریخنده مسطوردر . فقط بونلر ، منجم باشی نكده اعتراف ایله دیكی وجه ایله، ملوك بابل اولمق لازمدر . ملوك آثوریه دكلدر . ذاتاً منجم باشی بو روایتلری و جدول ملوكی تاریخ ابن واضحدن آلدیغیده بیان ایدیور مذكور جدولده اسامیسی مذكور ملوك ایچنده نمرود ایله بخت نصرده واردركه ، بونلرك ملوك بابلیندن اولدقلری معلوم ومسلم بولنمسنه نظراً جمله سنك بابل حكمدارلرندن عبارت اولدیغی ظاهردر . فی الحقیقه تاریخ ابن واضحده ملوك آثوریین دیه ذكر وبیان ایدیلن بو جدول مورخ كلدانی بهروسك ، یونان قدیم مورخلرینك محرف ، وآره لرینه ملوك اجنبیه ناملری قاریشدیرلمش برسلسله نامه دركه هیچ بروجه ایله شایان اعتماد دكلدر . وذاتاً یوقاریده دیدیكمز كبی ایلك بابل ملوكی آثوریه یه ده حاكم اولدقلرندن اسكی تاریخلرده آثوریه نك ادوار ابتدائیهٔ تاریخیه سی كلدانیه تاریخی ایله قاریشدیرلمش ، بو اختلافات آندن نشأت ایله مشدر . علم تاریخ آثار عتیقه وتنقیدات عقلیه ، ومقایسهٔ متون ایله بابلده حكومت ایدن ملوكك اسامیسی ، دور تاریخدن اعتباراً بولمش ، تاریخلریله ، سنه لری ایله تعین ایله مشدر (بابل ماده سنه مراجعت) ینه منجم باشی تاریخنده ملوك نینویه دن بحث اولندیغی صره ده دینیوركه : نینوی نونك كسری ویانك سكونی ونون ثانیه ایله واوك فتحی وآخرنده الف مسكوره ایله موصلك جانب شرقیسنده برشهر ایدی . نینوی اول شهرك نواحیسنه دخی اطلاق ایدیلیر (یونس علیه السلام آنك اهالیسنه بعث اولنمشدر . مدت ملكلری یوز اوتوز ایكی سنه ابتدالری سینوس ، وبعض نسخه ده نینوس بن بالوسدر . نینوی شهرینی بونا ایدوب موصل ملكی ایله حروب كثیره سی واردر . كیمی دیركه اووقت موصل ملكی یمن اهالیسندن سابق بن مالك نام كسنه ایدی . مزبورك مدتی اللی ایكی سنه اولوب بعده نینوی اهالیسی اوزرلرینه (سیموم) یاخود سیمرامیس نام برعورتی حكمدار ایتدیلر . ترجمه ده دیركه بو عورت نینوسك خاتونی اولوب عاقله ومدبره ایدی . قرق ایكی سنه مدتی واردر . لكن قرق سنه دخی مرویدر . ملوك موصل ایله محاربه اوزره اولوب ، ولایتی ناحدود شمالیه وآذربایجان وبلادالروزانه وارنجه وسعت بولدی . واول وقتده نینوی اهالیسی سریان نبط طائفه لری اولوب ، عند الاكثر جنسلری ولفتلری واحد وبربرندن فرقلری قلیلدر . بعدها اوغلی (رسیس) بر روایتده نینوس (نینیاس اوله جق)قرق سنه حكمدار اولدی كیمی دیركه مزبوره نك اوغلی دكلدر . ابن الواضح دیركه مزبوردن صوكرا اون بش حكمدار كلمشدر . لكن تاریخ وعصرلری معلوم اولمامغله ذكرلرینی ترك ایله دك . »

منجم باشی نك نینوی تاریخنه دائر نقل ایله دیكی بو روایات ، قته زیاس (اردشیرك طبیبی) یونانك اخلافه براقدیغی واكثریسی افسانه دن وآثوریه نك دور داستانیسنه عائد حكایاتدن عبارت اولان اقوالنك خلاصه سیدركه بونك درجهٔ اهمیتی یوقاریده بیان ایدلدی . بزم تاریخلرده قدیم آثوریه وبابل حكومتلرینه ، مملكتلرینه متعلق اوله رق مندرج اولان روایات وحكایات هپ اسكی ایران افسانه لرندن آلنمش ، یونان قدیم مورخلرینك اثرلرندن نقل وتحریف ایدلمش روایاتدن عبارتدركه اصللری كبی امنیت واعتماده شایان دكلدر . آثوریه نك اصل تاریخی یوقاریده ، دیدیكمز كبی ، زمانمزك ، بالخاصه علم آثار عتیقه نك ترقیاتی ، خطوط میخیه نك قرائتی سایه سنده ، زمانمزك احیا كرده سیدركه بو تاریخی حقیقتده اولدیغی وجه ایله خلاصه وزبده ایده رك بر وجه آتی محیطه نقل ودرج ایدیورز .

آثوریه نك تاریخ حقیقیسی . — بورایه قدر نقل وبیان ایله دیكمز روایات وملاحظاتدن آكلاشیله جغنه نظراً آثوریه تاریخی یاقین وقته قدر توراتده مندرج اولان روایاته ، یونان مورخلرینك نقل ایله دیكی حكایاته منحصر ایدی . فقط عصرمزده آثوریه تاریخی ایچون یكی بر منبع معلومات بولندی . فی الحقیقه اخیراً قدیم آثوریه اراضیسی اوزرنده اجرا ایدیلن استكشافات

علمیه ایله بر چوق آبدات وخط میخی ایله محرر بر چوق محکوکات بولندیکه بونلر مملکت مذکوره‌نك تاریخنه وثیق بر منبع جدید تشکیل ایله‌دی (آثار عتیقهٔ آثوریه ماده‌سنه مراجعت) .

آثوریه طوپراغنده ایلك استکشافات ۱۸٤۱ تاریخنده باشلادی . بو استکشافاته موصل فرانسز قونسلوسی بوتا باشلادی ؛ وموصلك قارشیسنده نینوه بلدهٔ قدیمه‌سنك زمینی اوزرنده اجرا اولندی. بعده موصلك یکرمی کیلومتره یوقاری طرفنده خرساباد قریه‌سنده حفریات و استکشافاته بدء ایدلدی . بو استکشافاتی بوتا باشلادی پالاس اکمال ایله‌دی . خرساباد قریه‌سنك مبنی اولدیغی اویوك یعنی صنعی تپه آلتنده سامره مخربی سارغون (بوماده‌یه مراجعت) طرفندن بنا اولنمش بر بلدهٔ قدیمه بولندی . براز صوکرا انکلیز لیار (۱۸٤۰ ـ ۱۸٤۳) سنه‌لرنده ، موصلك ۹ کیلو متره جنوبنده کائن قلعةالشرقات قریه‌سنده برشاتو کشف ایلدیکه توغلات پالی آسار اول نامنده برآثوریه حکمدارینك بنا کرده‌سی ایدی. بوحکمدار همنامی اولان ویهودا واسرائیل ملوکنك دشمنی بولنان حکمدار دکل‌در . بوندن تقریباً ۳۸٦ سنه مقدم اجرای حکومت ایله‌مش ایدی . لیارد مؤخراً کالح بلدهٔ قدیمه‌سی خرابه‌سنده ، آثوریه‌ده بربرنی متعاقب سنین عدیده اجرای حکومت ایدن برسلاله‌نك شاتولرینك انقاض وبقایاسنی بولدی . والحاصل ینه لیارد، بوتانك خرساباد کیده‌رك موقةً تعطیل ایلدیکی عملیات حفریه‌یه دوام ایدرك بواوبوکلرده سارغون سلاله‌سندن اولان ملوك اخیرهٔ آثوریه‌نك شاتولرینك خرابه‌لرنی کشف ایتدی . بو موفقیات مهمه اوزرینه قدیم آثوریه اراضیسنك هر طرفنده تتبعات واستکشافاته دوام اولندی . ح . راسسام، ح . اسمیت نام ذاتلر ایله آلمان وآمریقا هیئات علمیه‌لری طرفندن تاریخ قدیم آثوریه‌یه دائر خیلی بولندی . استکشافات وتتبعات واقعه ایله میدانه چیقاریلان آبداتك انواعی مختلف وکثیردر : اولا حکمدار شاتولریکه بونلرك هر طوغله‌سی اوزرنده بانیسی اولان حکمدارك نامی، القاب وعنوانی محرردر وبوشاتولرك دیوارلری منحوتات وخط میخی ایله مزین محکوکات ایله قابلی‌در . ثانیاً دیکیلی طاشلر (Stéles)، تمثاللر ، کوچك تمثاللر ، حلیات ، محکوك طاشلر وبر چوق طوپراق چوملکلری که بونلر قدیم پلینك یاد داشتی اولان برکتبخانهٔ کبیرك محتویاتندن ایدی. بووثائق اوقونه‌بیلدی وبوسایه‌ده اعصار بائده‌دن بری محو اولوب کیتمش برحکومت وسیعه‌نك تاریخی قسم اعظمنده اوله‌رق یکی‌دن تشکیل واحیایه موفقیت حاصل اولدی .

آثوریه تاریخنده اوچ دور رأسی اعتبار ایدیله‌بیلیر بواوچ دور آثوریه‌نك مرکز حکومتی ایله ، بواوچ مرکزده بربرینی متعاقب دوام ایدن ادوار حکومتله تمیز ایدر . بواوچ مرکز حکومتدن بری آثور ویا الآسار ، ایکنجیسی کالح ، اوچنجیسی نینوه‌در . تاریخ آثوری‌نك ادوار ثلثه‌سندن هر برنده بواوچ شهرك بری مقر حکومت اتخاذ اولنمش ایدی. بونك ایچوندرکه بوادوار تاریخیه مقر حکومت اولان شهرلرك اسملریله توصیف ایدیلیر .

۱ .ـــ آثور ویا الآسار دوری قبل‌المیلاد ۱۸۸۰ سنه اول‌در .

۱۸۵۰ . بودورك بدایتی الآن لایقیله وبر وجه صحت تعیین وتقدیر ایله‌ممش‌در . تاریخلرده اوقدر طوغری دکل انجق نسبی واضافی اوله‌رق برشی بیان ایدرلر . بو دورده برنجی حکمدار اولمق اوزره قلعةالشرقات خرابه‌لرنده کشف ایدیلن برمعبدك طوغله‌لری اوزرنده یازیلی اولان اسمی داغان (Dagan-Lsmi) نامی ذکر وبیان اولنه‌بیلیر . بوحکمدار هم نی‌پور ، هم آثوریه اوزرینه اجرای حکومت ایدیورایدی. مدت حکومتی قبل‌المیلاد ۱۸۰۰ـ۱۷٦۰ آره‌لرنده‌در . اسمی داغانه دائر معلومات تاریخیه همان بوندن عبارت‌در .

۱۸۳۰ . اسمی داغان‌دن صوکرا سامسی آباد ویاسامسی‌ن پرینه کچدی ، اجرای حکومت ایله‌دی .

۱۷٦۰ . سامسی آباذدن صوکرا برسلسلهٔ حکمداران کلیرکه بونلرك اسملری کذالك قلعةالشرقات (آثور) طوغله‌لری اوزرنده محرردر؛ فقط تاریخ کتابلرنده بونلره دائر هیچ معلومات یوقدر. بونلردن بعض حکمدارلرده واردرکه اسملری بیله بزه واصل

اولادی . بورادہ تقریباً درت عصر قدر برفاصلهٔ تاریخیه واردر .

۱۴۰۰ . قبل المیلاد ۱۴۰۰ تاریخلرینه طوغری وقایعنامهٔ بابل (Chronique Babylonienne)ده تصادفات تاریخیه‌دن اوله‌رق بعض وقایع بیان ایدیلرکه بوجمله‌ده برآثور حکمدارینك نامی‌ده ذکر ایدیلیور: آثوربل نیزی‌که قاره انداس نامنده برکلدانیه حکمداری ایله عقد معاهده ایلمش‌در .

۱۳۹۰ . بوندن صکرا ۱۳۹۰ تاریخلرینه طوغری خلفی بوزور آثور کابرکه بوده آثور بل نیزی‌نك قاره انداس ایله عقد ایله‌دیکی معاهده‌یی بونك خلفی بورنابوریاس ایله تجدید ایلمش‌در .

۱۳۷۰ . بوتاریخلرده ، اسور اوبالات نامنده برآثوریه‌حکمدارینك‌زماننده‌کلدانیه صندالیٔ حکومتنه کوریغالزو نامنده بر حکمدار کلدی .

۱۳۵۰ . قلعة الشرقات خرابه‌لرنده بولنان طوغله‌لر اوزرنده کوریلن اسامیٔ حکمدارانه نظراً بوتاریخلرده آثوربل نیزار ، وبونك اوغلی بودیل کبی بعض حکمدارلر اجرای حکومت ایلمش‌در .

۱۳۱۰ . بوتاریخده آثوریه‌ده بودیلك اوغلی آداد نیرار اجرای حکومت ایلمش‌در . بونك حقنده‌کی معلومات تاریخیه دها زیاده‌در . ترجمهٔ حالنه مراجعت آداد نیرارك برده محکوکه‌سی واردر .

۱۲۹۰ . بونك مخدومی سالمان بارکه اکبریا سالمان آسار اول دیه ذکر ایدیلیر (زیرا سالمان ایله بدء ایدن بتون برنسلره آسار یعنی حکمدار لقبنی اضافه ایلمك آثوریه تشریفاتنده عادت ایدی. بناءً علیه تفریق ایچون بوکا سالمان آسار دیدیلر ، سار حکمدار دیمك‌در . چار کبی) بو حکمدارك مبادیاً آثور بلده‌سنك اقامت ایلدیکی مشکوك‌در . چونکه ایکنجی مرکز حکومت اولان کالح بلده‌سنك سالمان آثار طرفندن تأسیس اولندیغی مروی‌در.

۱۲۸۰ . بوندن صوکرا آثوریه‌ده اوغلی تغلات سامدان اجرای حکومت ایلمش‌در . بونك زمان حکومتی ۱۲۸۰ سنه‌سنه (قبل المیلاد) اصابت ایدر. بوتاریخ محقق ومثبت‌در .

۱۲۰۰ . بوتاریخده آثوریه حکمداری بولنان بوزور آثور کلدانیه علیهنده برحربه تشبث ایله‌مش ایسه‌ده منهزم وپریشان اولمش‌در .

۱۱۸۰ . بوزور آثورك خلفی کلدانیه محاربه‌سنه دوام ایله کلدانی اردوسنه تعرضه باشلامش، وآثور بلده‌سی پیشکاهنه قدر ایلریله‌مش اولان کلدانیلری کیری‌یه دفع ایتمش ، پوسکورتمش‌در .

۱۱۷۰ . بوتاریخده آثوریه حکمداری آدال پال آسار ایدی‌که برنجی تغلات پال آسارك بیوك دده‌سی‌در . بودخی کلدانیه حکمداری قره‌دونیاس‌ك آثوریه ایچلرنده بولنان اردوسنی دفع ایتمکه پوسکورتمکه دوام ایله‌مش‌در .

۱۱۵۰ . آدال پال آسارك خلفی موتاکیل نابو برنجی تغلات پال آسارك دده‌سی‌در . فقط بونك حقنده باشقه درلو معلومات تاریخیه یوق‌در . یالکز دیدیکمز کبی تغلات پال آسارك نسبی ، دده‌سی اولمق اعتباریله معلوم‌درکه تغلات پال آسار اول اجدادینك آدال پال آسار ، توکی نابو کبی حکمداران اولدیغی مقام مفخرت‌ده بیان ایدر. ایشته آدال پال آسار ، موتاکیل نابو تاملری صورت موثوقه‌ده اوله‌رق بزه او وجه‌ایله معلوم‌در .

۱۱۳۰ . آثور دیس ریس که ، موتاکیل نابونك اوغلی وخلفی‌در ، بوده تغلات پال آسارك کندی نسبنه تعیین ایلدیکی اصول ایله معلوم‌در .

۱۱۱۵ . بوتاریخده آثوریه‌ده حکومت ایدن تغلات پال آسار ایله تاریخ وثیق بدء ایدیور . بو حکمدارك زمان ووقایع حکومتنه دائر محکوکاتده معلومات واردر ، (ترجمهٔ حالنه مراجعت) :

۱۰۸۰ . تغلات پال آسارك خلفی آثور بل قالا نامنده برحکمداردر (بومادیه مراجعت)که تغلات پال آسارك اوغلی‌در . کلدانیه حکمدارلرینك برقاچی ایله حرب ایله‌دی وجمله‌سنی مغلوب ایتدی [.

۱۰۵۰ . سامی آباد ویاخود سامی بن که تغلات پال آسارك اقرباسندن‌در. بونك زمان حکومتی حقنده معلومات تاریخیه پك ناقص‌در. یالکز سلسلهٔ نسبی برحجر محکوك پارچه‌سنده مندرج‌در ، و بونکله معلوم اولمش‌در .

۱۰۳۰ . سامی آباددن صوکرا ، هیچ بر

جهت قرابت اولمیه‌رق ، آتورراب آمار نامنده بری آتوریه‌ده حکمدارلق ایتمش‌در . بونك نامی وحکمدارلغی اخلافندن ایکنجی سالمان آسارك زماننه عائد بر محکوکه‌ده کورلمش‌در . ایکنجی سالمان سار بومحکوکه‌ده بیلدیریورکه آتورراب آمار ، موکینا بلده‌سنی آرام حکمدارینه ترك ایتمکه مجبور اولمش، وکندیسی تکرار استردادایله آتوریه ملکنه الحاق ایله‌مش .

۲ . کالح دوری . — ۱۰۲۰ . کالح‌ده اجرای حکومت ایدن ایلك ملوك آتوریه بونلرك اخلافنك زماننه عائداولان محکوکاتدن معلوم‌در. بومحکوکه‌لرده ملوك مذکوره‌نك سلسلهٔ نسبی بیان ایدیلیور . اولکیسی بلقات ایرائونامنده بر حکمداردرکه سلالهٔ جدیده‌نك مؤسسی ظن ایدیلیور .

۱۰۱۰ . بوندن صوکرا ایکنجی سالمان آسار کلیرکه صالح بلده‌سی بانیسنك حفید زاده‌سی‌در .

۹۹۰ . دها صوکرا آریب آباد نامنده بر حکمدار اجرای حکومت ایله‌مش‌درکه آتورایدین آنك سلفی اولمق ظن ایدیلیر .

۹۵۰ . آتورایدین‌آخه نامنده‌برحکمدارك‌اجرای حکومت ایله‌دیکی بوتاریخده‌در (ترجمهٔ‌حاله‌مراجعت).

۹۳۰ . بوتاریخده آتوریه‌ده برنجی آتوردانیل نام حکمدار اجرای حکومت ایله‌مش‌در . بو ذات آتور ناذیر حابالك بویوك دده‌سی‌در .

۸۸۹ . آداد نیراری نام حکمدارکه دجله‌نك فیضانلرینی تنظیم ایله‌مك اوزره سدلر انشا ایلمکله معروف‌در .

۸۸۸ . بوندن صوکرا تغلات آداد نام حکمدار کلیرکه آتور ناذیر حابالك پدری‌در . بونك زماننده آتوریه‌نك حدودی غرب‌طرفنده دجله بویندن لبنان مملکتنه قدر ، مشرق دکزینه یعنی بحر سفیده قدر توسیع ایله‌دی . شمال طرفنده دجله وفرات نهرلرینك منبعلرنده‌بولنان نایری مملکتی ولایاتی استیلاایله‌دی. جنوبا زاب مجراسندن ، کلدانیهٔ سقلاده قاره دونیاس مملکتنه قدر توسیع حدود ایتدی . (ترجمهٔ حاله

۸۵۷ . سالمان آسار ثالث که آتور ناذیر حابالك اوغلی وخلفی‌در . اولا آتور بلده‌سنده اقامت ایدیور ایدی . موخراً کالح شهرینی ترجیح ایتدی . بو حکمدارك تکمیل زمان حکومتی، وقایع تاریخیه‌سی هپ کالح خرابه‌لرنده بولنان شاتوسنك دیوارلری اوزرنده یازیلی‌در . ینه بوراده بولنان بر مسله (Obélisque) اوزرنده سالماناسار ثالثك اوتوز بر سفری اجمال اولنمش‌در . بو نام توراتده مذکور دکلسه‌ده محکوکاتده سالماناسار ثالث آخابه غلبه ایتدیکی یازیلی‌در .

۸۲۹ . ایکنجی آتوردان ، آتوریه‌جه بر حکمدار اولمق اوزره طانمش‌در . سالماناسار ثالثك اوغلی‌در، پدرینك حیاتنده ، اواخر حکومتنده بعض ولایاتده حکمدار صفتیله ادارهٔ امور ایتمش، وسالماناسارك وفاتنده بوتون آتوریه‌یه حکمدار اولمش‌در.

۸۲۲ . ایکنجی سامسی رامان — ۱۳ سنه اجرای حکومت ایله‌مش‌در . پدری زماننده باشلایان فتوحاتی ، بعض غوائل داخلیه ایله برابر شمالده دجله وفرات نهرلرینك منبعلرینه قدر توسیع وایصال ایله‌مش‌در . شرق طرفنده ایسه ، کندی زماننه قدر آتوریه‌یه رام اولمامش اولان قبائل تورانیه وآریه‌یی تحت اطاعته آلمش‌در . غرب جهتنده ، یهودیه حکومتنی تضییق ایله‌دیکی مظنون دکل‌در . فقط جنوباً کلدانیه‌ایله شدتلی محاربه‌ایده‌رك بو مملکتی ایرانده سوس حکومتندن استمداده مجبور ایله‌دی .

۸۰۹ . اوغلی وخلفی آداد نیرارکه کالح بلده‌سنده بیوك بر شاتونك بانیسی‌در . اسلافنك فتوحاتنی ، تسخیراتنی توسیع وتأیید ایله‌دی. سامور امات‌نامنده بر زوجه‌سی وار ایدیکه بعض مورخلر بونی، تاریخ قدیمده مشهور اولان سمیرامس اولمق اوزره تلقی ایدرلر فقط آدادنیرارك زوجه‌سی ایله، یونان روایات دانیسنده‌کی سمیراس بیننده هیچ بر مناسبت یوقدر.

۸۷۰ . بوندن صوکراکی حکمدار سالمان آسار رابع‌در .

۷۷۰ . ایکنجی آتوردانیل . آنجق اون سکز سنه اجرای حکومت ایده‌بیلمش‌در .

۷۵۲ . آتور نیراری . بو حکمدارك زماننده یالکز نایری مملکتی علیهنده ایکی دفعه حرب واقع اولمش‌در .

٩٤٥ . بو تاریخده ایکنجی تغلات پال آسار دووری ادراك ایدر . (بو ماده‌یه مراجعت) ، توراتده مذکور اولان تغلات فالاسار بودر . آرتق تاریخلر مناقشه ناپذیر بر صحت وثوق اکتساب ایدیور ، لاینقیله تعین ایلیور . تغلات پال آسار قبل المیلاد ٧٤٥ سنه‌سنك (نیسان یا مایس) آینك اون اوچنجی کونی آثوریه صندالیٔ حکومتنه قعود ایله‌مشدر . بو غایت مدبر وحرب آور بر حکمدار ایدی . مملکتنك بر چوق نقطه‌لرنده ظهور ایدن اغتشاشاتی کال سرعت ایله باصدیردقدن باشقه اسلافنك فتوحات وتسخیراتنی حفظ وادامه ایله‌دی . قاردونیاس مملکتنه قدر کلدانیه‌ده ایلرله‌دی ، بابلی ، بورسیپایی ، کوتایی ، قیزیقی وبتون جزیرهٔ سفلایی تحت تابعیتنه آلدی . عنوانه بابلونیا حکمداری وصفنی‌ده علاوه ایتدی . تبت (کانون ـ کانون ثانی) ده وفات مدت حکومتی ١٨ سنه دوام ایله‌مشدر . ایکی سنه‌دن بری‌ده بابل قرالی اولمش ایدی .

٧٢٦ . بعده سالمان آسار خامس آثوریه حکمداری اولدی . توراتده مذکور اولان سالمانا سار بودر . آثوریه واکاداده بش سنه اجرای حکومت ایله‌مشدر . تبت (کانون اول ـ کانون ثانی) آینك اون ایکنجی کونی وفات ایله‌مشدر . زمان حکومتنده آثوریلر سامریه بلده‌سنی محاصره ایتدی ، فقط سالمان آسار نتیجه‌سنی کورمه‌دن وفات ایتدی .

٣ . نینوه دووری . ـــ ٧٢١ سارغون (سارکن) بو تاریخده ، آثوریه صندالیٔ حکومتنه قاعد اولدی . سارغون ولادتی جهتیله سلالهٔ سالفه‌یه منسوب دکلدر . فقط نسلی ، نسبنی تعیین وبیان ایده‌جك هیچ بر وثیقهٔ تاریخیه‌یه دسترس اولنه‌مادی . سارغون اولا کالحده اقامت ایدیور ایدی . نینوه شهری بوندن اول بر کره تخریب ایدلمش ایدی که سببی ، زمان وقوعی معلوم دکلدر . سارغون نینوه‌یی تجدید واعمار ایله‌مکی دوشنمدی . کالح بلده‌سنی ترك ایتمك ایسته‌دیکی وقت ماغانوبیا (Maganubba) اووه‌سنده یکی بر شهر تأسیس ایله‌دی که نامنه نسبتله دور ـ سارکن تسمیه ایله‌دی . بو شهر قدیمك یرنده شیمدیکی حالده خرساباد قریه‌سی واردر ، سارغونك تاریخنی نقل ایدن محکوکات میخیه هپ بوراده بولنمشدر . سارغون اسلافنك فتح وتسخیر ممالك پولتیقه‌سنه موفقیتله دوام ایله‌دی ، باقلر ـ بل سنه‌سنده (قبل المیلاد ٧٠٤) تبت (کانون اول ـ کانون ثانی) آینك اون ایکیسنده وفات ایله‌دی .

٧٠٤ . بو تاریخده اوغلی سنحاریب سارغونه خلف وآثوریه‌یه حکمدار اولدی . بوده پدری سارغونك پولتیقه‌سندن ، فتح وتسخیر سیاستندن آیرلمادی . کلدانیه‌یی صورت قطعیه‌ده تحت اطاعته آلدی ، بحر سفید ساحلنده مؤسس اولان حکومات صغیره‌یی زیر حکمرانیسنده طوتدی ، محافظه ایتدی ، ارض فلسطینه تعدی ایله کلوب کوز سلامده یعنی قدسده خرقیایی محاصره ایله‌دی . یهودا مملکتنده قرق درت بلده فتح وتسخیر ایتمش ایدی . بویله ایکن قدس محاصره‌سنی ترك ایله‌دی . وبو رجعتك سببنی نه تورات نه هرودوت بیان ایدیور ، نه محکوکات بیلدیریور . سنحاریب یکرمی اوچ سنه حکومت ایله‌مشدر .

٦٩٠ . سنحاریبك وفاتی اوزرینه دردنجی اوغلی آسار هادون (آثور آخه ایدین) آثوریه حکمداری اولدی . بیوك اوغلی سنحاریب دها حیاتده ایکن بابلونیه قرالی نصب ایله‌مش ایدی . آسار حدوندن تورات ، ویونان تاریخلری بحث ایدرلر . زمان حکومتك تاریخی محکوکاتنده مفصلاً مندرجدر . آثور آخه ایدین پدرینك تسخیراتنی کال متانت ایله محافظه ایله‌دی . آثور آخه ایدین ارض مصره غالباً داخل اولان آثوریه حکمدارینك برنجیسیدر . بوراسنی تسخیر ایتدکدن صوکرا ذیل عنواننه قبط وحبش حکمداری ، وصفنی‌ده علاوه ایله‌دی . آثور آخه ایدین آغرجه برخسته‌لغه کرفتار اوله‌رق آثوریه حکومتی اوغلی آثوربان حابال ترك ایده‌رك کندیسی یالکز بابل قراللغی محافظه ایله‌دی ، وفاتنه قدر بوراده اجرای حکومت ایتدی .

٦٦٧ . اوغلی آثوربان حابال نینوه‌ده اختیار اقامت ایله‌دی . بوراده مقدما پدری سنحاریب بیوك ومحتشم برشاتو بناسنه تشبث ایله‌مش ایدی که بیتیره‌مه‌مش ایدی . آثوربان حابال بو شاتویی اکمال ایده‌رك کندینه اقامتکاه اتخاذ ایتدی . وبو بنانك تزیین

وتميقنه اعتنا ايتدی . آثوریه صنعتی بو شاتونك پاسنده ، تميق وتزيننده كمالی كوسترمش‌در . بو شاتونك غايت واسع بر كتبخانه‌سنده بولنان بقايای آثار سايه‌سنده‌دركه ، هيچ مأمول ومنتظر دكل ايكن آثور وكلدانی تاريخنی تنوير ايده‌جك وثائق كشف اولندی . هپ بو آثار و وثائق آثوربان حابالك امری ايله كاتبلری طرفندن ترتيب اولنمش ايدی . بعض علمای منقدين آثوربان حابالی يونان مورخلرينك ساردانا پالی ايله شخص واحد عد ايله‌مك ايسترلر ، فقط بو فرضيه‌يی تأييد واثبات ايده‌جك هنوز الده بر وثيقهٔ تاريخيه يوق‌در .

آثوربان حابال آثوريه‌نك صوك حكمداری دكل‌در. بوندن صوكرا آثوريه‌ده دها برقاچ حكمدار كلمش ، اجرای حكومت ايله‌مش‌در . فقط بونلرك ايام حكومتنه دائر پك آز معلومات واردر : اولا آثور هدیل غیلانی‌كه آثوربان حابالك اوغلی وآسار هادونك حفيدی اولمق اوزره بيان ايديلير ، ثانياً بل ذبيكر اسكون كه، هر نه‌قدر آثوريه حكمداری دينيورسه‌ده سلسلهٔ نسبی معلوم دكل‌در . خلاصه نينوه دورينك ، آثوريه حكومتنك ختامنه تعلق ايدن وقايع تاريخيه‌هنوز لايقيله معلوم‌ومحقق دكل‌در.

آسيای عليانك‌مدنيتی كلدانيه‌ده بين‌النهرين سفلاده مهد آرای ظهور اولديغی ظن ايديليور ، بورادن دجله وفرات مجرالرينی يوقاری‌يه طوغری چيقارق اوصورتله شمال طرفلرينه انتشار ايله‌مش‌در .

تفصيلات تاريخيه‌ايچون يوقاريده اسمی كچن آثوريه حكمدارانك تراجم احوالنه‌مراجعت بيوريله‌كه‌صره‌سی ايله اسملرنده يازلمش‌در .

كشفيات جديده‌يه واستطلاعات اخيرهٔ علميه‌يه نظراً آثوريه‌نك برنجی وايكنجی ايمپراطورلق دورنده اجرای حكومت ايدن سلالهٔ آثوريه‌نك جدولی بروجه زير ترتيب ايديله‌بيلير .

(آثوريه پاتی‌لری)

١ .— اسمی داغان قبل‌الميلاد ١٨٠٠
٢ .— سامسی بن » ١٧٦٠
. . . .
٣ .— ته . . . . با
٤ .— اری آمتوق » ١٥٢٠

(سلالهٔ آثوريه)

١ .— آثور ناررا ونابوداغان قبل‌الميلاد ١٥٠٠
. . . .
٢ .— آثور بل نيزيزو » ١٤٠٠
٣ .— بوسسور ـ آثور » ١٣٩٠
٤ .— آثور بالات » ١٣٧٠
٥ .— بل ـ نيراری » ١٣٥٠
٦ .— پوديل » ١٣٣٠
٧ .— بن نيرار اول » ١٣١٠
٨ .— سالمانسار اول » ١٢٩٠
٩ .— تغلات آدار اول » ١٢٧٠
١٠ .— به‌ل ـ قودوژ ـ اوسسور » ١٢٦٠
١١ .— آدار ـ حابال ـ آسار » ١٢٥٠
١٢ .— آثور دايان » ١١٩٠
١٣ .— موتا كيل ـ نابو » ١١٥٠
١٤ .— آثور ـ ريس ـ ريس » ١١٥٠
١٥ .— تغلات فالاسار اول » ١١٣٠
١٦ .— آثور به‌ل ـ قالا » ١٠٩٠
١٧ .— ايكنجی سامسی بن » ١٠٧٠
١٨ .— آثور ـ راب ـ آمار » ١٠٦٠

(ايكنجی آثوريه ايمپراطورلغی)

قبل‌الميلاد

١ .— به‌ل ـ قات ـ ايراثو ١٠٢٠ ـ ١٠١٠
٢ .— سالماناسار (٢) ١٠١٠ ـ ٩٩٠
٣ .— اريب ـ بن ٩٩٠ ـ ٩٥٠
٤ .— آثور ايدين آخه ٩٥٠ ـ ٩٣٠
٥ .— آثور ـ دانيل اول ٩٣٠ ـ ...
٦ .— بين ـ نيراری (٢) ... ـ ٩١٩
٧ .— تغلات ـ آدار (٢) ٨٨٩ ـ ٨٨٢
٨ .— آثور ـ ناذير ـ حابال ٨٨٢ ـ ٨٥٧
٩ .— سالماناسار ثالث ٨٥٧ ـ ٨٢٩
(آثور دانن حابال ٨٥٧ ـ ٨٢٩
١٠ .— سامسی بن ثالث ٨٢٢ ـ ٨٠٩
١١ .— آداد ـ نيرار ثالث ٨٠٩ ـ ٧٨٠
١٢ .— سالماناسار رابع ٧٨٠ ـ ٧٧٠
١٣ .— آثور ـ دانيل (٢) ٧٧٠ ـ ٧٥٢
١٤ .— آثور نيراری ٧٥٢ ـ ٧٤٥
١٥ .— تغلات ـ فالاسار (٢) ٧٤٥ ـ ٧٢٦
١٦ .— سالماناسار خامس ٧٢٦ ـ ٧٢١

(سارغونی سلاله‌سی)

١ .—	ساریوکن	قبل‌المیلاد	٧٢١-٧٠٤
٢ .—	سنحاریب	»	٧٠٤-٦٨٠
٣ .—	آثور-آكه-ایدین (٢)	»	٦٨٠-٦٦٧
٤ .—	آثور-بان-حابال	»	٦٦٧-٠٠٠
٥ .—	آثور-هه‌دیل-غیلانی	»	٠٠٠-٦٢٥

آثوریه — دین‌ومذهب . آثوریلرك موضوعات ومؤسساتنده دین برنجی مرتبه‌ده کلیر . علم اساطیر آثوریه ، خصوصیله بیوك آثوریه ایمپراطورلغی محکوکاتنده کوروندیکی کبی آثوریه‌ده سامیلردن مقدم تمکن ایدن ، وعقائد دینیه‌لری قوای طبیعیه‌یه، اجرام سماویه‌یه عبادت ایله‌مکدن عبارت وبالخصوص سومه‌ریلرك أباطیل دینیه‌لرندن اقتباس وخلاصه اولنمش‌در . شمسك پدری عد ایدیلن قمره (سین - Sin) ، زهره سیاره‌سنه عبادت ایله‌مك مذهبی که کلدانیه‌دن کلمش‌در ، آثوریه‌ده اك قدیم بردین اولمق اوزره تلقی ایدیلیور . تکوین عالم حقنده کلدانیلرك عقائدی آثوریه‌ده دخی قبول اولنمق لازم کلیر . بو عقائد تکوینیه‌یه نظراً فیلسوف داماسکیوسك بزه براقدیغی منقولاته موافق اوله‌رق هاویه (Abyme) ، عدم (Néant) ، آثوریجه آبز (که کلهٔ اصلیه اولوب بوندن آبیسوس (Abyssuse) لفظی مشتق‌در ، داماسکیوسك آپازون (Apason)ی، دیبسز ، قعر نایاب دیمکدر] عقائد کلدانیه و آثوریه‌ده هر شیئك اب اولی ایدی . بونك زوجه‌سی اولان خواء (Chaos) ام (La mer) ویا تیمات موئوم (Timat muum) نامنده ایدی که فیلسوف داماسکیوس بونی تاوات (Tavat) وموميس (Moumis) لفظلری ایله ترجمه وتأدیه ایدر . بعده الهلر خلق اولنمش : بونلردن لاحامو مبدأ ذکور ، ولاحمو مبدأ اناث ایدی . اله‌ملکی (ساررو - Sarru) وزوجه‌سی کیسار (Kissar) ایدی . فقط بو افکار ابتدائیه بالاخره اعمال اعصار دوچار تحول اولدی ، بووجه ایله آثوریه‌ده دخی کلدانی عقائدینه مشابه بر دین تشکل ایله‌دی . دین آثوری‌نك دین کلدانی‌دن فرقی ، کلدانیلرده ، آثوریلرده مشرك اولدقلری حالده ، یالکز آثوری اعتقادنده آثور نامنده‌کی (بو ماده‌یه مراجعت) الله اعظم دیکر بالجمله الهلرك مافوقنده وآنلرك رئیسی‌دره کلدانی مذهبنده ایسه آثور الهی یوقدر . آثورك مادوننده آثوریلرك متعدد الهلری وار ایدی ، هر برینك معبدی، مذبحی، هیکلی وار ایدی که بوتمثالره حرمت وعبادت ایدیلیر ایدی . آثوریه دینی اساساً اجرام پرستلكدن عبارت ایکن ، کیت کیده عبادت ایدیلن اجرامك تمثاللری ، هیکلری انلرك یرینه قائم اولدی ، بونلره عبادت ایدلمکه باشلاندی ، مشخص الهلر اتخاذ اولندی . ومرور زمان ایله بوتمثالرك اصلری ، مدلوللری اونودیله‌رق بونلر بالذات معبود اولدی . ایشته بوصورتله آثوریه‌ده قدیم اجرام پرستلك یرینه ، بت پرستلك قائم اولدی . تعلات فالاسار اولك متون حکمدارانه‌سنده یالکز یدی الهك اسمی مذکوردر : آثور بعل (Bel) سن (قمر) شاناتا (کونش) بن (Bin) یعنی حادثات جویه الهی، نینیب که حرب الهی، استارکه ولادت الهی. مؤخراً سالماناسار ثالث (قبل المیلاد ٨٣٠ تاریخنه طوغری) مسئله‌سنده اسامیسی آتیده‌کی الهلر مذکوردر:

آثور . الله ملی‌در . بابلیلرجه مجهول ایدی . بوکا اله محیی‌ده دیرلر ایدی .

آنو . سما الهی‌در . قورشون بوالهك ایده اوغرامی (Idéogramme) یعنی نقش معناسی ایله اشارت وافاده ایدیلیر ایدی .

ساموس . شمس الهی‌در . سما وارضك قاضیسی عد اولنور ایدی .

بعل . اب‌الهان، معمار اول ، خالق عالم . هه آ حاکم بحر محیط . بوکا آثوریه‌جه « هه آکین » دیرلر ایدی .

بین یاخود بن . بعض مورخین بوکا رامان، آداد دادا نامی‌ده ویررلر ، آثار جویه‌یه مؤکل‌در .

مرودااش . بالخاصه بابلده معبود ایدی ، رئیس هاتفان ایدی . بونك یالکز نامی، نرغال وسالامان اسملری کبی متون توراتده معلومدر .

نینیب . آثوریلرك هرکولی . بونك نامی هنوز امنیت ایدیله‌جك صورتده اوقونه‌مامش‌در . ایده اوغرامی دمیره اشارت‌در . قرق قدر نامی واردر. مثلا تلله‌ده بوالهه تین جیر-و دیرلر ایدی .

نرغال. كه مؤخراً مريخ سيارەسى ايله لبس ايدلدى. بعضاً ده نينيب ايله قاريشدير يليرز. الەمخرب ايدى.

لەبو. دها صوكرەلرى عطارد سيارەسى، الهلرك پيامبرى، افلاك سماويەنك حركاتنه مؤكل ايدى.

بعل تيس. ياخود بەليت. بعلك زوجەسى، الهلرك آناسى.

استار. الهلرك ملكەسى.

صوك بوايكى الهەنك نامرى يالكز متون تاريخيەده مذكوردر. حالبوكه متون بابليەده ودها جديد اولان وثائق آثوريەده ديكر برچوق الهەلرك نامى كوريليركه آتى‌ده بيان وايراد ايديورز:

دام كينا. هه آكينك زوجەسى ايدى.

آنونيت. ساماسك زوجەسى‌در.

زاربانيت مروداضك زوجەسى ايدى.

سميت نەبونك زوجەسى ايدى.

استار آربل. استارنيغرك ضدى اولوب حرب الهەسى ايدى.

ميليتتا. ولادت الهەسى، قابلەلرك رئيسەسى.

نانا. يالكز بابله مخصوص وبوراده معبود اولان بر الهەدر.

آللات. جهنم الهەسى ايدى.

كولا. نينيب نام الهك زوجەسى ايدى.

داغان. سارغون متننده اكثريا ذكرى سبق ايدن بر آلهەنك نامى‌در.

نوسكو. آثوريەلردن ساردانا پالك بالخاصه معبودى اولان برالهەدر.

بونلردن باشقه آثوريەلرك هربلدەسنه، هر محلنه مخصوص برطاقم الهلر پريلرده وار ايدى‌كه بونلر آثور مملكتنى طولديرمشلر ايدى، ارض وسماى‌ده اسكان ايتمشلر ايدى. برنجى صنف الهلرك جملەسى بعل (كه حاكم معناسنەدر) صفتى حامل ايديلر الهەلركده عمومى استارات (Istarât) تسميه ايديليرايدى. تورات‌ده سفر قضات‌ده بحث ايديلن وفلسطين بت‌پرستلرينك معبودلرى اولان بعليم لرعستاروثلر كبى.

آثوريه معبودلرينك اساميسى هنوز مظلم در لايقيله آكلاشيلەماديغى كبى بونلرك مراتبى‌ده لايقيله معين دكل‌در. فقط بوقومك عقائد دنيەلرى حقندەكى معلومات دها ناقص‌در. آثوريلر شو ذكر وبيان ايلەديكمز الهلرك فوقنده، وآنلردن مقدم بر مبدأ قبول ايديورلر ايدى. فقط ابديت، دنيا، آخرت كبى مسائل مهمه حقنده اعتقادلرى نەمركزده اولديغى حقيله معلوم دكل‌در.

ايشته كوريليوركه آثوريلرك دينى شرك‌در. تعدد اله فكر باطلنه مستنددر. شو قدركه چارەسز آثوريلرده اوقدر الهك فوقنده وبونلردن مقدم بر مبدأ براله قبول ايديورلر شوقدركه وحدانيتدن دها چوق بعيد ايديلر. دينلرينك، مذهبلرينك صورت اجراسنه كلنجه يعنى آيين مذهبلرى دعا ايلەمكدن الهلرك اوصاف ومدايحنه دائر منظومات اوقومقدن قربان راسمەسندن عبارت ايدى. (نينوه كتبخانەسنك باقى قالان ويدمزه واصل اولان بقاياى آثارندن استدلال اولنديغى وجه‌ايله آثوريلرده قربان راسمەسى اوكوز، قويون، كچى ذبح ايلەمك صورتلريله اجرا ايديليرايدى. ينه او بقاياى آثارده آثوريلرك برقاچ دعا پارچەلرى‌ده الده ايدلمش‌در.

آثوريه — فنون بديعه آثوريه صنعتنك اصلى شبهه يوق كه كلدانيەدن‌در. بونكله برابر صنعت آثوريه صرف كندى عالمنده، برطاقم ادوار انكشاف وترقى كچرمش‌دركه تقريباً سكز يوز سنه ظرفنده بوصنعتك ابراز ايلەديكى صفحات تكاملى تعيين واشارت ايدەبيلمك علمك حال حاضرنده دائرۀ امكانه كيرمش‌در. ديمك اوليوركه آثوريه فنون وصنايعك تاريخى، ادوار تاريخيەسى واردر. ايشته بوراده اودرولرى خلاصةً وارەلرندەكى فرق وامتيازى ايضاح ايدەجكز.

١. صنعت معماريه. — آثوريلرك آثار معماريەسى مبانى‌نك مناظر خارجيەلرينه نظراً بزه اوقدر معلوم دكل‌در چونكه مبانئ آثوريەدن هيچ برينك جبهەسى قائم اولەرق قالمامش‌در، بر بنانك شكل معماريسنه، منظرۀ بديعيەسنه الك زياده دلالت ايدن قسمى ايسه طبيعى‌دركه جبهەسى‌در، اوك قسمى‌در. بناءً عليه معماريات آثوريەدن مبانى‌نك منظرۀ خارجيەلرنى تدقيق ايدەجك اصل برشى يوق. يالكز، اوده

عددی پك‌قلیل اولان بعض منحوتاتده ، نیم‌قبارتمه‌لرده مصور اولان مبانی‌نك مطالعه‌سی ایله بر درجه‌یه قدر ابنیهٔ آثوریه‌نك اشکال خارجیهٔ معماریه‌لری حقنده فکر آلنه بیلیر . حکمدارلره مخصوص اولان مبانی محتشم و مکلف‌در وغایت بیوك بر مهارت و حذاقتله یاپلمش‌در : فقط بوکا مقابل اصل صنعت معماریه‌لری بسیط بر حالده‌در . مبانیٔ حکمدارانه ؛ شاتولر بر اساس ویاتراچه اوزرینه بنا ایدیلیر ایدی. خرساباد‌ده‌کی شاتولرك اساسی ویاتراسی ۱۳ متره ارتفاعنده اولوب حقیق وصنعی بر جبل‌تشکیل ایدییور ایدی . دیوارلر بیوك جسامتده طوپراق طوغله‌لردن انشا ایدیلیر ؛ بر ایکی متره ثخن ویریلیر ایدی . دوشمه‌لر یا اغاج کریشلردن یاپیلیر ویا طوپراق طوغله‌لردن تام کر اوله‌رق تشکیل ایدیلیر ایدی. سالونلرك ابعادی بعضاً ۲۸ـ۵۲ طول و ۱۰ـ۲۰ متره عرض اوزرینه ترتیب اولنور ایدی . دیوارلره پنجره آچیلمادیغندن ـ شیمدی‌یه قدر اجرا قلنان حفریات و تتبعات بونی اثبات ایدیور ـ طوان ده برباجه براقیلیر ایدی که بورادن ضیا کلیر ایدی ، ویاخود سقفك همان التنده اتخاذ ایدیلن (غالریلر) دن آیدینلق آلنیر ایدی . بوترتیب تنویر واستضائه قویونجق خرابه‌لرنده کشف ایدیلن منحوتاتده کورولمش‌در . مبانیك تنویری بو طریق ایله اولنجه طبیعی‌درکه بنا برقات اوزرینه یاپیله بیلیر . بونکله برابر آثوریه معماریاتنده دها یوکسك دها رفیع بنالر بولندیغنه دائر دلائل کثیره موجوددر . ستونلره کلنجه آثوریه بنالرنده ستون یوق دکل‌ایدی. فقط قویا ظن اولندیغنه نظراً ستونلر آغاجدن ، آخشابدن اعمال ایدیلیر ایدی . حتی خرابه‌لرده ستون بولنمیه‌ده بو صورتله ایضاح ایدیله بیلیر. اخشاب اولدیغی ایچون طول بعیدایانه‌مه‌مش، چوروموش اولملی‌درلر . سالونلر ، قاعه‌لر بربرندن قپولر ایله فصل وتفریق ایدیلیرایدی. قپولرك انشاسنه، تمیق وتزیینته پك چوق اعتنا ایدیلیر، مهارت صرف اولنور ایدی : اکثریا بوقپولر ، مؤخراً ایتالیاده یاپلدیغی کبی ، کوچك منحوته‌لر ، نیم قبارتیلر ایله تزیین قلنور ایدی که مشهور بل آبود ویا بالادان شاتوسنك قپولرنده بو تزییناتك پك مکمل نمونه‌لری کوریلیر. شاتونك خارجی زاویهٔ داخله‌لی عملی دیرکلر جمله‌سی ایله تزیین وتمیق ایدیلیر ایدی. بوطرز تمیق بابل‌دن آلنه اولسه کرکدر .

آثوریه صنعت معماریه‌سی حدذاتنده اوقدر مکلف دکل‌در . انظار تماشایه برانطباع عالی تأمین ایلمز ، شو قدر که مبانی‌یی تزیین ایدن منحوتات آثار معماریهٔ آثوریه‌یه بر ذوق جلی تأمین ایدر . آثوریلر صنعت معماریه‌ده اوقدر تکلف و تکمل کوستره‌مدیلر ، شخصیت ابراز ایده‌مدیلر . فقط صنعت نحت ده بحق ترقی ایله‌مشلردر ؛ آثار منحوته لرنده شخصیت کوریلیر. غایت زنده وروحلی کورینن بو منحوتات اوساده وقبا یاپلمش شاتو سالونلرینی جانلاندیرر، تنشیط ایدر ایدی. منحوتات آثوریه همان‌نیم قبارتمه (Bas-reliefs) لره منحصر کبی‌در . اشکال مستقله یعنی دیوارلر اوزرنده دکل ، باشلی باشنه یاپیلان صور منحوته ، ودیوار اوزرنده تام مدور قبارتمه (Ronde bosses) لر نادردر. بویله باشلی باشنه ، مستقل اوله‌رق یاپیلان منحوتات اکثریا دیو هیکللری ، بوغا وقنادلی اسد تمثاللری‌در. شاتو ، مبانیٔ عالیه قپولرینك طرفینه وضع واقامه ایدیلیر ایدی، تزیینات معماریه مقامنده اتخاذ اولنور ایدی . نیم قبارتمه منحوتاتده ایسه مصرك بونوع آثار منحوته‌سنه مختلف اوله‌رق ، اصل شکللرده تفصیلات وتفرعاته صوك درجه‌یه قدر اعتنا ایدیلیر . نیم قبارتمه آثار منحوتهٔ آثوریه ، نیل کنارلرنده ارض قبطیده اولدیغی کبی یالکز اشکالك چوره‌لرینی تحدید واشارت ایله‌مکدن عبارت قالماز ایدی ، بالعکس بو منحوته‌لرده تمثیل ایدیلن آدملرك ، آتلرك، وسائر ، حیواناتك جملهٔ عضله‌لری غایت معتنا بر صورتده ابراز وارائه اولنور ایدی . شکللرك تکمیل تفصیلاتی اك کوچوك نقطه‌لرینه وارنجه کوستریلیر ، وعلی‌الخصوص البسه بر دقت فوق‌العاده وبی‌نهایه ایله ایشله‌نیر ایدی . اوصورتده‌که آثار منحوتهٔ آثوریه معاینه ومطالعه ایدیله‌رك بو اشکال اوزرندن ، اقمشهٔ نفیسه نسجی ، اسلحه اعمالی ، قیوجیلق ، دمیرجیلك، اثاث بیت ، حیوان طاقمری اعمالی کبی صنایعك احوال حقیقیه‌لرینه اطلاع حاصل ایله‌مك ممکن‌در .

چونکه منحوتات مذکوره ، بو صنایعك تام وصحیح
بر خیاللری ، صورتلریدر . کذلك منحوته‌لرده‌کی
شکللرك ، آدم صورتلرینك سیمالری اوقدر حقیق
وصحیح اوله‌رق ابراز اولنمش درکه صنعتده مسلك
حقیقیون ویا عینیون معنای صریحنه کوره آثوریه
صنعتنده بولنه‌بیلیر . احتشام معنوی‌که صنعت‌قبطیه‌نك
بر صفت فارقه ومیزه‌سی‌در ، بو صفت آثوریه
صنعتنده بالکلیه مفقوددر . بالعکس طبیعتی ، آثار
خلقتی اولدیغی کبی تقلید وترجمه ایله‌مکه میل وسعی
خصوصده صنعت آثوریه بعضاً حد کماله وارمش‌در:
منحوتات آثوریه‌دن اوله‌رق شخص تصویر ایدن
بر قاچ پارچه اثر صنعت واردرکه شیمدی‌یه قدر تنظیر
ایدیله‌مه‌مش‌در دینیله‌بیلیر . ایشته بونك ایچون یعنی
آثوریلرك صنعت نحتده ید طولا صاحبی اولدقلری
ایچون‌درکه اك زیاده قابلیت بدیعیه وصناعیه‌لرینی
بو جهته صرف ایلمشلردر . ینه بونك ایچون درکه
شاتولرده‌کی سالونلرك، قاعه‌لری دیوارلری معرکه‌لری،
ملحمه‌لری، حصار بلادی ، وخصوصیله صید عاللرینی
تصویر ایدن منحوتات. نیم قبارتمه‌لر ایله تزیین وتمیق
اولنمش‌در . بو درلو منحوتات کالح (برس نمرود)
مبانیسنده ساده بر طرزده‌در . بو مبانی قبل‌المیلاد
اوتنجی وطقوزنجی عصرلرك آثارندن‌در . سارغون
دورنده ایسه منحوتات مذکور غایت اینجه‌درکه
بوزمان‌ده صنعت آثوریه اوج کماله واصل اولمش
ایدی . حال‌بوکه ساردانا‌پال زماننده ، شکللرك
تفصیلات وتفرعاتنه پك چوق اعتنا ایدلدیکی حالده
صنعت مائل‌انحطاط کورینیور. فقط ینه بودوره‌ده‌درکه
جانسز ، بی‌روح اولان اشیانك تمیق وتصویرلرنده ،
حلیات حکمدارانه ، بیله‌زك کبی شیلرده ، شکللرك
تقلیدنده پك زیاده صحت وحقیقت مشاهده ایدینیر .
آثوریه آثار بدیعه‌سنه منضم اوله‌رق محکوکات دخی
ذکر وبیان ایدیله‌بیلیر . شاتو دیوارلرینك تزییناتده
فریش اوله‌رق محکوکات استعمال ایدیلیر ایدی‌که
بو محکوکه‌لرده بعض اکابرك تراجم احوالی ، زمانك
وقایعی ، سفرلری فتوحات وتسخیراتی حکایه اولنور،
یازیلیر ایدی . ایشته بوکا بناءً خرساباد ، کالح
سالونلری یالکز مأثر بدیعیه ، محصولات صناعیه‌یه
بر منبع دکل ، تاریخ آثوریه ایچون‌ده مکمل برر
مأخذدر. آثار آثوریه‌ده، هر یرده خط محصولات
بدیعیه‌یه زینت اولیور ایدی ، آثار صناعیه ، حسن
خط ایله‌ده‌تحسین ایدیلیور ایدی. نیم قبارتمه‌منحوتات
اکثریا بویالی، وبعضاً مینالی طوغله‌لردن یاپیلیرایدی.
بونلردن برقاچ نمونه بولندی‌که بابل وسوس‌ده کشف
ایدیلن پارچه‌لره مشابه‌در . ماوی وصاری رنکده
مینالی‌اولان طوغله‌لر کذلك تزیینات معماریه اوله‌رق
استعمال ایدیلیر ایدی . بونك‌ده غایت مکمل بر
نمونه‌سی خرساباد قپوسنك تکنه‌سنده بولندی . طاش
اوزرنه حك صنعتی آثوریه‌ده بالخاصه مقبول ومعتبر
برصنعت ایدی. بو صنعتك آثارندن‌بولنان‌سیلندیرلر،
استوانه‌لر (بو ماده‌یه مراجعت) بوکا شاهددر .
(آثار عتیقهٔ آثوریه ، نینوه ، بابل ، خرساباد ،
نمرود ، آثور ، الاسار ماده‌لرینه مراجعت) .

آثوریه — لسان ادبیات ، کلدانیه ماده‌سنه
مراجعت .

آثوریه — علوم . علوم ومعارفده آثوریه
کلدانیه‌نك تلمیذی‌در . کلدانیه ماده‌سنه مراجعت .

آثوریه — خط وکتابت. کلدانیه ، خط میخی
ماده‌لرینه مراجعت .

آثوریه — تقویم ماده‌سنه مراجعت .

آثوریه — اتنوغرافیا . آثوریلرك اصلی سامی
وآرامی‌در . بونلردن اول مساپوتامیاده وکونیقلر
ساکن ایدی . صوکرا سامیلر کلدیلر ، بونلره تغلب
ایله‌دیلر ، تورانیلر، کوشیلر دجله‌نك غرب‌طرفندن،
آسیای غربی ومرکزی‌دن کله‌رك اولا مساپوتامیانك
جنوبنده ساکن اولدقدن صوکرا شماله طوغری
حرکت ایده‌رك آثوریه‌ده یرلشدیلر، بصره کورفزی
ساحلندن یوقاری‌یه طوغری چیقدیلر . آثوریلرك
اشکال وشمائلی منحوتات وتماثیل آثوریه اوزرنده
مطالعه ایدیله‌بیلیر . عموماً مسلم‌درکه ازمنهٔ قدیمه‌ده

آثوریلر ، آسیای علیا امم واقوامنك اك زیاده
مفطور اولانلرندندر . واقعا مدنیت ومعرفتده
استاد ومعلملری اولان کلدانیلر درجه‌سنده اصیتی
حائز دکل ایدیلر بوکا بدل دها زیاده ذکی ایدیلر .
خصائص عسکریه‌لری پك بالا بردرجه‌ده ایدی .
قوهٔ بدنیه‌لری فائق ، فعالیتلری غالب ، مهارتلری
بالغ ، شجاعتلری چوق زیاده ایدی . مملکتلرنده
چوق اولان وحشی بوغا ، وسائر حیوانات مفترسه‌یی
آرارلر ، بونلره قارشی کله‌رك اوزرلرینه هجوم
ایدرلر ایدی . فقط بو فضائل خلقیه‌یه بر چوق
رذائل اخلاقیه‌ده انضمام ایتمش ایدی . قرون‌قدیمه‌ده
حق غالبدن اك زیاده استفاده‌یه قائلقان آثوریلردر.
بوبابده آنلر درجه‌سنده شدت وانهماك کوسترمش
باشقه بر امت یوقدر . تورات ویهودی مورخلری
آثور قومنی آثور بن سامدن توره‌دیرلر ، نبطیلر
ایله سریانیلری ، بعض مؤلفین قدما آثوریلردن
اولمق اوزره عد وقیاس ایدرلر . فقط بو قول
طوغری دکلدر . نبطیلر ، سریانیلر آثوریلردن
آیری اولدیغی کبی لسانجه‌ده فرقلیدر. واقعا نبطیون،
سریانیونده امم سامیه‌دندر . (نبط وسریانی
ماده‌لرینه مراجعت) . اصل آثوریلر . قبطیلر کبی
حکومت آثوریه‌نك ختامندن صوکرا محو اولمش ،
تاریخلری‌ده زیر زمینده مدفون قالمشدر تاکه
زمنمزده ، امت آثوریه‌نك تاریخی ، اوتوز عصرلق
وقایعی ، یر آلتندن ، مزارلردن اخراج وابعاث
ایدلدی . ایشته بوسایه‌ده علم غائب اولمش بر امتی،
اونودولمش بر لسانی ، حیات تاریخیه‌لرینی احیا
واعاده‌یه موفق اولدی . بوده علم آثار عتیقه‌نك ،
علم‌تنقیدك معاونت وهمتی ایله حاصل اولدی. (آثار
عتیقهٔ آثوریه ماده‌سنه مراجعت) .

آثوریه — لسان . خط میخی نامی ویریلن
طریق کتابت (خط میخی ماده‌سنه مراجعت) ایله
یازیلی اولان محکوکات اوچ لسان اوزرینه محرردر:
ایرانی ، مدی وآثوری ، خط میخی ماده‌سنده
بوخطك صورت تشکیلی ، طریق تهجیسی ، بالاخره
ناصل بولنوب اوقوندیغی حقنده معلومات لازمه
ویریله‌جکدر . بوراده یالکز آثوریلرك لسانلرندن
بحث ایدیله‌جکدر، خط وکتابتلرندن دکل . موسیو
اوپه‌ر دیورکه کتابت میخیه یعنی رسم خط میخی سام
عرقندن اولان آثوریلره تورانیلردن کچدی .
ذاتاً آثوریه‌نك آثوریلردن اول سکان وحکامی
تورانیلر ایدی . خط تورانیده (بوماده‌یه مراجعت)
هم رسم معانی ویا نقش معانی اساسنه ، هم نقش
اصوات یعنی طریق هجائی اساسنه مستند ایدی ، یعنی
کتابت تورانیه‌ده بو ایکی طریقده استعمال ایدیلیور
ایدی ، ایشته آثوریلرك هجا نامه‌لرینی ، الفبالرینی
تشکیله اساس اولان تورانیلرك طریق هجائیسیدر .
طبیعیدرکه فروع سام صرف تورانی اولان حروف
هجانك قیمت صوتیه‌لرینه کندی لسانلرینك، کله‌لرینك
تلفظی مقتضاسی اوله‌رق بعض عناصر صوتیه ضم
و علاوه ایتدیلر و بو صورتله عینی حروف مختلف
تلفظات هجائیه‌یه ظرف اولدی . بونك ایچوندرکه
آثوریه لساننده، بر یره جمع ایدلمش حروف طاقمی
واردرکه بونلرك جمعاً صورت تلفظی ، حرفلرك آیری
آیری وجه تصوتلرندن آیریدر . بونلر عادتا حرف
واحددن عبارتدر . لسان قبطیده اولدیغی کبی
لسان آثوریده‌ده بر طاقم اشارات صوتیه واردرکه
بونلرك خدمتی برمعنایه ویاکله‌یه دلالت ایدن ونقش
معانی طریقنده اولان علامتك، دلیلك نره‌ده تقطیع
ایدیله‌جکنی ، صوت مقطع تشکیل ایلیه‌جکنی افاده
ایدر . متون میخیهٔ فارسیه‌نك قرائتنه چوق زمان
اول موفقیت حاصل اولمش ایدی ومتون مذکوره‌نك
اوصورتله تفسیر و ایضاحی عالم معرفتده بلا اعتراض
قبول اولنمش ایدی. فقط لسان آثوری حقنده بویله
اولمادی . چونکه اجرا ایدیلن تتبعاتدن استحصال
واستیصال اولنان نتایج بربرندن‌مختلف ایدی. مع‌مافیه
آثار آثوریه‌دن استنباط معانی ایچون صرف ایدیلن
بو امکلر کیت کیده حقیقی نتیجه ویرمکه ، تناقضاتدن
قورتیله‌رق مبادیء عالیه کشفنه موفقیت حاصل اولمغه
باشلادی وبو مبادی اساس اتخاذ ایدیله‌رك تتبعات
صحیحه و استکشافات حقیقیه یوللری نهایت بولندی .
حاصلی ۱۸۵۸ تاریخنده برامتحان‌قطعی اجرا اولندی.
شویله‌که لوندره هیئات علمیهٔ آسیائیه‌سنك تکلیفی
اوزرینه راولنسون، فوقس ، تالبوت،هنیکس،اوپه‌ر

وسائره کبی آثورانیونه یعنی علم آثار آثوریه ایله متوغل اولان علمایه مراجعت ایدلدی واوزون بر محکوکه انتخاب ایدیله‌رك بو عالملردن هر بری دیکرلرندن خبری اولمیه‌رق تهجی وقرائت ایده‌رك استخراج ایده‌جکی مأّلی هیأت علمیهٔ آسیائیه‌یه تبلیغ ایلمکه قرار ویرلدی . بونك اوزرینه هرکس آیری آیری محکوکه‌یی اوقودی ، معناسنی یازدی . باقدیلر که تفصیلاته عائد بك جزئی برفرق ایله جمله‌سنك استخراج ایتدیکی مأل تمامنه بربرینك عینی بولندی . آرتق طرق تتبع وثوق علمی کسب ایتمش دیمکدر: اشخاص کثیره بر شیء عینی وجه ایله اوقورلرسه ، نتایجه امنیت ایدیله‌بیلیر دیمکدر. براز صوکرا ژول اوپه‌ر، هیچ کیمسه‌نك معاونتنه ، هیچ بر متن ایله مقایسه وقونترول ایتمکه حاجت اولمیه‌رق، بورسیپاخرابه‌سنده بولنان برمحکوکه‌یی صورت مکمله‌ده اوقومغه ، دیکر بری‌ده ترجمه ایتمکه ، تفسیر وایضاح ایلمکه موفق اولدی، بوبابده استعمال ایدیلن نحو تتبع، مشاهدات کثیره اوزرینه مستند اولان طریق تنقیددن عبارت ایدی . لسانیات‌ده فیلولوجی‌نك خدمتی ، طبیعیات‌ده پاله‌اونتولوجی‌نك یعنی علم مستحاثاتك خدمتنه بکزر. حقیقت علم مستحاثات انسانی بتمش ، قالمامش انواع حیواناتك آثار طبیعیه‌لرینی ، سینهٔ ارض‌ده محفوظ اولان رسم واثرلرینی ، تحجر ایلمش نمونه‌لرینی مطالعه ایله ادوار قدیمهٔ ارضك سلسلهٔ حیواناتنی اعاده واحیا ایله تاریخ طبیعیلرینی تشکیل ایتدیکی کبی ، فیلولوجی دخی چوق عصرلردن بری متروك ومنسی اولمش ، لسانلری مفردات لسانیه‌یی ، آثار صناعت بشر اوزرنده تدقیق ایده‌رك انساب السنه‌یی تأسیس ایدر وبولسانلردن معانئ تاریخیه استنباط ایلر.

متون آثوریه‌نك تهجی وقرائتنه ، میزان وتفتیشنه اساس ذوثلاثهٔ خطوط (اوچ خطلی) محکوکه اولدی. بو نوع محکوکه‌لرده‌کی خطلردن بری فرسی، دیکری مدی ویا یونانی ، اوچنجیسی آثوری‌در . بر کره فرس لسانی اوقوندقدن صوکرا ، محکوکه‌ده بونك آثوری لسانده‌کی ترجمه‌سی‌ده اوقومق تحت امکانه کیرمش ایدی. چونکه ذوثلاثهٔ خطوط اولان بوآثار محکوکه‌ده یوزدن زیاده اسم خاص وعلم وار ایدی که اوچ لسانده‌ده بونلرك کله‌لری ، صورتلری موجود ایدی . بو اسماء خاصه‌نك الفاظی لسان آثوری‌ده بو اسملری تشکیل ایدن حرفلرك قیمت صوتیه‌لری ایله تعیین اولندی. متون آثوریه‌ده بواسماء خاصه‌دن یالکز طقسانی محفوظ ایدی ، دیکرلری ایسه ایکی بیك سنه‌دن بری بو قبیل آثارك معروض اولدیغی اسباب تخریبدن بری ویا بر قاچی ایله سیلنمش ، بوزولمش ایدی. بوطقسان اسم خاص لسان آثوری‌ده طقسان حرفك قیمت حقیقیهٔ صوتیه‌لرینی تعیینه اساس اولدی واویله‌جه تعیین اولندی که آرتق بو نقطه‌دن آیرلمق قابل دکل . کرچه بالجمله متون آثوریه‌یی اوقویه‌بیلمك ایچون بو طقسان حرف کافی دکل‌در . فقط بر کره اساس بولندقدن ، کریزکاه تأمین ایدلدکدن صوکرا مشاهدات وتتبعات صحیحه نتیجه‌سی اوله‌رق لزومی قدر یکی حروف آثوریه تعیین ایلمك طریقلری‌ده بولندی . هر علامت حرفیه‌نك قیمت صوتیه‌سنی تعیین ایلمك مسأله‌سنه کلنجه بوبابده اتخاذ ایدیلن طریق دخی چوقدن بری اونودولمش، متروك ومنسی قالمش ایکن علم جدیدك اعاده واحیایه موفق اولدیغی السنه‌نك قبطیلرك ، فنیکه‌لیلرك ،کلیتبریلرك، لیکیلرك، فریجیلرك دیللرنده حرفلرك قیمت صوتیه‌لرینی بولمق ایچون مراجعت ایدیلن نحو تتبعك عینی‌در . فی الحقیقه ذوثلاثهٔ خطوط اولان محکوکاتده الفباسی ، صورت هجاسی معلوم اولان بر متنك یاننده بونك آثوریه لسانه ترجمه‌سی موجوددرکه بو ترجمه‌ده دخی بر قاچ دانه اسم خاص ویا علم بولنیور . بو اسملرك اکثریسی آثوریه‌یه یبانجی‌در وآثوریلره اصلنده‌کی لفظی ، اصوات مقطعه‌سی نه ایسه اویله انتقال ایلمش‌در . بو حالده عادتا معنی بر طریق ایله ، آثوریه لسانده بو اسملره داخل اولان حروف آثوریه‌نك قیمت صوتیه‌لرینی بوله‌بیلیرز . بو بابده‌کی تفصیلات محیطده « خط میخی » ماده‌سنده مندرج اولدیغندن بوراده خطمزکوره دائر ویریلن معلومات کافی کوریله‌رك بو معلومات مقدمه اتخاذ اولنه‌رق اصل بحثه ، یعنی لسان آثوری‌نك تحصیلنه شروع ایده‌لم. یالکز شونی علاوه ایده‌لم که لسان آثوری‌نك ایکی الفباسی واردر : بری راولنسون درکه بیستو

محكوكهٔ ذوثلاثهٔ خطوطك متنى حاوىدر ، ديكرى موسيو ژول اوپەركدركه (مساپوتاميا سفرى) نام اثرنده مندرجدر .

علم آثار آثوريه علماسنك الك مدققلرندن اولان اوپەر ، اصول علم ادب آثورى (Eléments de grammaire Assyrienne) نام اثرنده ديوركه : لسان آثورى سامىدر . عرب ، عبرانى ، حبشى ، سريانى ، كلدانى ، ليدى ، عيلامى لسانلرينه قرابت قريبه ايله مربوطدر . فقط هر برندن ، بولهجه‌لرك آره‌لرنده‌كى فرق درجه‌سنده آيريدر . مثلا لسان عبرانى بيننده‌كى فرق نه ايسه لسان عبرانى ويا لسان عربى ايله لسان آثورى بيننده‌كى فرقده اوقدردر . لسان آثورى ١٣ نجى عصردن برنجى عصره قدر تكلم اولندى . بشنجى عصردن اعتباراً لسان آرامى‌نك ترقياتيله چارپشدى ، نهايت برنجى عصره طوغرى لسان آرامى تغلب ايده‌رك لسان آثورى‌يى آلدى ، ضبط ايتدى . فقط لسان آرامى‌ده دوام ايده‌مدى بونىده لسان عرب بلع ايتدى ، آنك يرينه قائم اولدى .

لسان آثورى‌يى توراتده كراراً مذكور اولان لسان كلدانى ايله قاريشديرماملى‌در . بو لسانه عربلر نبطى نامنى ويررلر ايدى . لسان آثورى‌نك اصلى تصوتى اولديغندن ، اوپەر بولسانى دها سهولتله يازه‌بيلمك ومعلوم اولان نمونه‌لره قياس وارجاع ايتمك ايچون عادى عبرانى حرفلرى ايله يازار . بو پك اعلا بر طريق تحليلدركه تأمين ايله‌ديكى فوائد سايه‌سنده الك مختلط اولان تقطيعات بيله پك سهولتله حل ايديله‌بيلير . لسان آثورى‌نك تلفظى ، بعض اوصاف خصوصيه‌يه مالك دركه بونلر ايله ديكر السنهٔ ساميه‌دن تلفظ جهتى ايله‌ده فرق ايديلير . بو صنف السنه ايچنده كندى شخصيتنى محافظه ايدر . ايشته بو اوصاف خصوصيه‌دن اوله‌رق حروف صفيرهٔ عبرانيه عموميت اوزره بلاتحريف محافظه اولنمشدر . ت ، ص ، ز حروف مقطعه‌سى كثرت ايله تبادل ايدرلر . بو حرف صفيرهٔ برحرف سنى اوكنده بولنورسه حرف سائله تبديل ايديلير . وبالعكس (مثلا شازدى Chasdi لفظى ، Chaldi اولوركه ، كلدو ديمكدر) . كذلك م حرفى بلعومى ويا سنى اولان بر حرف اوكنده ن اولور . لسان آثورى‌كه سام السنهٔ اصليه وقديمه‌سنك حاوى اولديغى باشليجه حروف مقطعه‌يى حاوى اولديغى حالده لسان عربه مخصوص اولان حروف منقطهٔ منقوطه‌يى كه اكثريا حرف صامت اصلى نك اوزرينه برنقطه قونه‌رق اشارت ايديلير حائز دكلدر ب صوتى‌ده كذلك لسان آثوريده همان مستعمل دكل كبى‌در . م حرفى مقتضيات املائيه‌دن اوله‌رق اكثريا اسقاط ايديلير . شبهه يوقدركه لسان آثورينك تكلم اولديغى ادوار طويله‌ده بولسانك تلفظى برقاچ كره تغير ايله‌مش وحتى بووجه ايله لسان مذكوردن حقيق برقاچ لهجه بيله چيقمشدر . فقط اوپەرك ديديكى كبى دلائل يقينيه وبراهين ايله ثابت دركه تلفظك تبدل وتغيرى ايله برابر لسان مكتوب ، كتابت اصلا دكيشمه‌مشدر . بوحال لسان عرب حقنده‌ده جارى‌در . لسان كتابى دائما براولديغى حالده لسان تكلمى بربرد كيشمش ، تغيراته اوغرامشدر اوروپانك السنهٔ حاضره‌سنده بنه اوحال واقعدر .

الفبادن صوكرا علم ادب آثورى‌يه كله‌لم . لسان آثورى‌ده حرف تعريف جلى معلوم دكلدر . اسملرك آخرى اعرابه نظراً دكيشير ، آخرلرينه بعض حروف وادوات الحاق اولنور : حال مجردده اوم (nm) ، ديكر احوالده آم (am) ، ايم (im) كتيريلير . وبونا تميم (Mïmmatiou) ديرلر . بو لاحقه‌لر (Désioonces) لسان عربده تنوينى (Nunnaion) آكديرر . ء ، ء ، ء كبى مثلا لسان آثورى‌ده : قرن (بونوز معناسنه) حال مجردده يعنى حالت رفعده قرنوم (ئوم ـ تميم) احوال سائره‌ده يعنى حالت نصب وجرده قرنام (ءام) وقرنيم (ئيم) اوقونور . عربجه‌ده تنوين ايله قرن ، قرناً ، قرن اولديغى كبى . فرق برنده تنوين ، ديكرنده تميم . بونلره اسملرك احوال اعرابيه‌سى تعبير ايديلير . لسان آثورى‌ده تذكير وتأنيث واردر . اسماء مؤنثه‌نك آخرينه (آت) وياخود (ايت) كتيريلير . عربجه‌ده تاء تأنيث كتيرلديكى كبى . عدد اوچدر : مفرد ، تثنيه ، جمع . صفتلر مذكر ويا مؤنث اوله‌بيلير . مثلا ناصير (ناصر معناسنه) صفتنك مؤنثى ناصيره اولور (عربجه ناصر ، ناصره

کبی) . صفت دائما موصوفی اولدیغی اسمی تعقیب تشبیه وتفضل افاده ایله‌مك ایچون لسان آثوری‌ده اشکال مخصوصه یوقدر. اضافت وملك نسبتلری دیکر السنهٔ سامیه‌ده اولدیغی کبی کله‌لرك اواخرینه لواحق کتیرمکله اولور . وبولاحقه‌لرك کله‌یه التصاق ایدر ، بتشدیدیلیر ، ضمائر شخصیه عربجه‌ده ، عبرانی‌ده اولدیغی کبی بالذات فعل قوتی حائزدر وبوصفتله اکثریا فعل جوهری (فعل رابطه) مقامنده استعمال ایدیلیر. ضمائر اشاریه عائد ومتعلق اولدقلری اسمك دائما آخرینه کلیر ، لسان آثوری‌ده اشارت قریبه ایله اشارت بعیده‌یی تفریق ایدر . بو لسانده قریبه اشارت ایله‌مکه مخصوص اولان کله آن (en) بعیده اشارت ایتمکه مستعمل اولان کله أل (el)در. ضمیر نسبیلر ، اوچ نوعه کوره‌ده ش حرفیدر . لسان آرامی‌ده د (de) اداتنه معادلدر که عینی خدمت‌ده قوللانیلیر . لسان عبرانی‌ده دخی بومقامده (شه) لفظی قوللانیلیر . والحاصل ضمائر غیر معینه (مبهمه) ایچونده اشکال مخصوصه واردر . اعداد اسملری لسان آثوری‌ده دخی ، عربجه‌ده ، لسان عبرانی‌ده اولدیغی کبی . السنهٔ سامیه‌نك جمله‌سنده اولدیغی کبی لسان آثوریده دخی فعل لسانك اصل واساسیدر. فعل اك بسیط حالنده، اك قدیم شکلنده هرکله‌نك امثوله‌سی ، اصلیدر . فعلك مادهٔ اصلیه‌سی اکثریا اوچ حرفلی بر جزردر . فعللرك تصریفی ، صیغه‌لری لسان عرب وعبرانی‌ده اولدیغی کبیدر (بوماده‌لره مراجعت) یعنی بونلرك تصریفات فعلیه‌سنه صیغه‌لرینه پك مشابه‌در . هرزمانك برنجی وایکنجی شخص صیغه‌لرنده مذکر ومؤنث فرقی جمله‌سنده کوزه‌دیلیر . اکثریا فعل عباره‌نك آخرینه قونور وبعض احوالده فاعلدن صوکرا کتیریلیر . اسم فاعل اسم مفعول عموماً عباره‌نك باشنه کتیریلیر ، چونکه اکثریا فاعل اولورلر . مع‌الفعل بر اسمه ویا صفته ش الحاق ایدیله‌رك تشکیل ایدیلیر . مثلا ایلیش (یوقاری) رایش (عظیماً) ناکلش (تماماً) نامرش (پارلاق اوله‌رق) وسائره کبی . ادوات پك آزدر . فقط عربجه‌ده اولدیغی کبی اسملر یرینه وموقعنه کوره ادوات مقامنده استعمال ایدیله‌رك بووجه ایله ادارهٔ مصلحت اولنور. کیریب (kirib) که ایچنده معناسنه‌در ، سولی (Souli) که خارجنده دیمکدر ، صغیر (Tsir) که اوزرنده معناسنه کلیر. شابات (Schabat) که مع ، ایله دیمکدر وسائره کبی. حروف عاطفه‌نك لسان آثوری‌ده وعلی‌الخصوص محکوکات آثوریه‌ده اهمیتی . استعمالی پك قلیلدر . ذاتاً هرقومك، هرامتك طاش اوزرنده‌کی محکوکاتنده اقتصار واختصار التزام ایدلدیکی معلومدر. نحو سامی موجبنجه بولسانلرده کلاتك جمله‌سی بر امثولهٔ فعلیه‌یه راجع اولورکه مذکور کله‌لر صور واشکال واوزان مخصوصه تحتنده بو اصلدن تشکیل وتصریف ایدیلیر. وبو اشکال واوزان تماميله معیندر. عربونك امثله‌سی کبی . م حرف معناسی کله‌لرك اولنه کله‌رك وصوائت ایله صورت مناسبه‌ده ائتلاف ایلیه‌رك حدث ، حال، مکان ، آلت کبی معانی افاده ایدر . مثلا قالدیرمق معناسنه اولان ل.ع.ح جزرینك اولنه م کتیریله‌رك مالغو، کذا ر ـ ص ـ ح جزرندن که ایسته‌مك دیمکدر، اولنه م کتیریله‌رك مارخو یاپیلیرکه آرز ایله‌مك وایستك معناسنی افاده ایدر . ینه ویرمك معناسنه کلن ندن (ن ، د ، ن) اصلندن طریق مذکور ایله ماندانه (مندنه) کله‌سی تشکیل اولنور بو تشکیلات آثوریه عربجه‌نك مصدر میمی ، اسم مکان ، اسم زمان ، اسم آلت تصریفاتی آکدیریور . لسان آثوری‌ده أسماء خاصه‌نك اکثریا معنای لغوی وخصوصیلری واردر . مثلا نینوه محل اقامت دیمکدر .

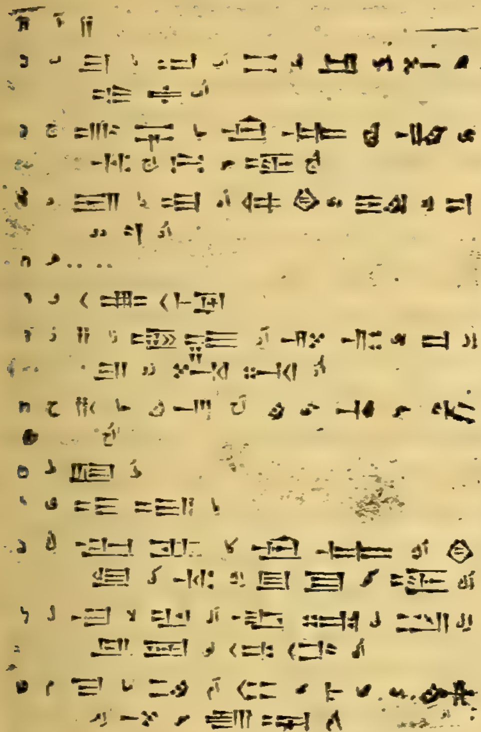
آثوریه (علم آثار) — علم آثار قدیمه‌نك بر شعبه‌سی‌درکه قدیم آثوریه‌نك آثار عتیقه‌سنه ، ادبیاتنه ، لسانه تعلق ایدن مسائلدن بحث ایدر یکی بر علمدر . (آثار عتیقهٔ آثوریه ماده‌سنه مراجعت).

آثورانی — علم آثار آثوریه ایله توغل ایدن علمایه وصف اولور بر تعبیردر . آثار آثوریه عالمی دیمکدر .

آثوریه — خط وکتابت . ابتدای آدم ، افادات فکریه‌سنی یعنی کلامنی اثبات ایله‌مك ایچون ایکی طریق کشف ایله‌مش‌درکه تا ازمنهٔ اولادن

بری یا آیری آیری ویا ایکیسنی برلکدە اولەرق تعقیب واستعمال ایدەکلمشدر : بو ایکی طریقدن بری رسم‌معانی یاخود نقش معانی طریقیدر؛ دیکری رسم اصوات یاخود نقش اصوات تهجیدر . معانی ایکی صورت ایله ، ایکی وجه ایله ابراز و ارائه ایدیله‌بیلیر : یا طوغریدن طوغری‌یه معانی‌نك دلالت ایله‌دیکی اشیانك شکل وصورتلری یاپیله‌رق ، یاخود بر معنای مجردی ابراز وافادە ایلەمك ایچون آکا مناسب جسمانی بر شیئك شکلنی ویا بر شکل معهودی استنساخ ایتمك وجهیله ابراز اولنور . چونکه معانیٔ مجردەنك تخییلی یعنی بر شکل جسمانی تحتندە تصوری قابل اولمادیغندن بو صنف معانی‌یی بر شکل ایله ابراز ایلەمك ایچون باشقه چارە یوقدر ؛ مکرکه جسمانی برشیئك شکلنی اعادە واستعارە ایدەرك بونکله اومعنای مجردی قصد ایلەمك طریق ایله اوله. دیمك رسم معانی‌ویانقش معانی طریق اساساً ایکی وجه‌ایله جاری اوله‌بیلیر : مادی ویا جسمانی اولان بر شیئك شکل وخیالی رسم ونقش ایلەمك ، مجرد ویا منتزع اولان بر معنایی ، بر شیئی تخییل طریقیله یعنی ذهن وتصوردە آکا برشکل وصورت مناسبە ویرەرك ، وياخود عهدی اولەرق بر شکل وصورت اتخاذ ایدیله‌رك بووجه ایله ابراز ایلەمك. معانی‌یی اصوات ایله رسم ونقش ایلەمك طریقی‌دە ینە ایکی صورت ایله واقع اوله‌بیلیر : یا هجاء اصولی ایله یعنی بر ویا برقاچ صامت ایله برصائتدن مرکب اولان بر هیئت مجموعه‌یی علامت واحدە ایله افادە ایلەمك، ویاصامت اولسون ، صائت اولسون هر صورت لفظی‌یه آیری آیری برر دلیلی ایله یعنی حروف الفبائیه ایله ابراز ایلەمك ، جمل کتابتك هر بری رسم ویا نقش معانی ایله بدء ایتمش، ویاواش یاواش رسم اصوات اصولنه انتقال وترقی ایلەمشدر ، (الفبا ، خط کتابت مادەلرینه مراجعت) .

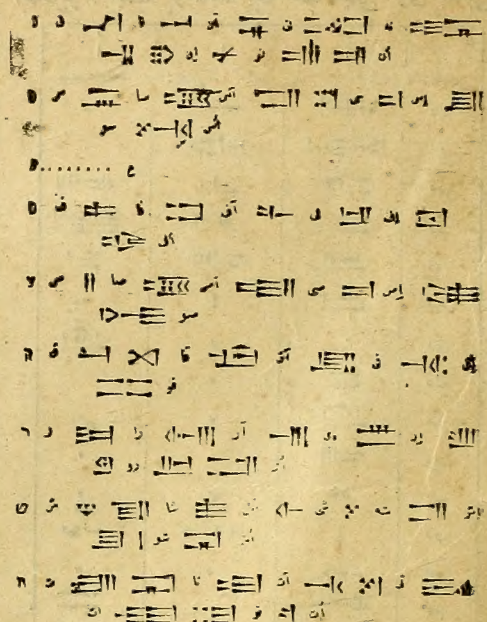
کلستانه کلمش اولان تورانیلر ، بزه اك قدیم بر رسم خط هجائی‌نك مثال ونمونه‌سنی براقدیلر. بورسم خط تورانیلردن آثوریلره انتقال ایلەدی. مسابوتامیا یعنی بین‌النهرین قطعه‌سنك شمالنه ، شرقنه انتشار ایتدی . مدیه‌یه ، بلاد سوسه ، ایرانه کیردی . میلادك ایلك عصرلرینه قدر بو ممالکدە ، ایراندە استعمال ایدیله‌رك انجق او وقتلر ترك اولندی؛ قرون وسطی‌دە بو رسم خط کاملاً منسی ایله . بوزسنه‌دن بری‌درکه صورت جدیدەدە تحصیل وتدقیق ایدیلیور .

لوحه — ١ —

نیه‌بور ١٧٦٧ تاریخندە تیشن ١٧٩٨ دە ، مونتر ١٨٠٠ دە بوخطك تحصیلیله اشتغال ایدەرك (غروت فاند) ، یول آچدیلرکه بوذات ١٨٠٢ تاریخندە ، ایران خط میخنی حل ایتمکه ومصحح بر الفباسنی یاپمغه موفق اولدی که بو الفبا مؤخراً فرانسەدە (اوژن بورنوف) ك آلمانیادە (قریستیان لاسان) ك مساعیسی ایله ١٨٣٤ تاریخندە اکمال اولندی . بو تاریخدن برقاچ سنه صکره (هانری راولنسون) نامندە بر انکلیز مستشرق ایران قدیمك کیانیان دورندن قالمه وخط میخی ایله محرر اولان محکوکاتك تحصیل وتدقیقنی اویله برمرتبۀ کماله ایصال ایلەدی که بوندن صوکرا کلن علمای آثورانیوندن (اوپەر)

و (اسپیکل) ك مساعی وکشفیاتی راو لنسونك ترجمەلرنی یالکز تفصیلات وتنوعات نقطەلرندە تصحیح ایدەبیلدی ، خط قدیم ایرانی‌نك تهجی وقرائتی بابل وآثوریە ومدیە متوننك تحصیل وادراکی ایچون

لوحه — ۲ —

بر تشبث ابتدائیدن عبارت ایدی. فرانسەنك موصل قونسلوسی بوتا طرفندن ۱۸٤٦ تاریخندە نینوەنك کشفی ، انکلیز علمای مستشرقیندن لیاردك قویونجق ونمرود نام موقعلردەکی حفریاتی (۱۸٤۹-۱۸۵۱) علمە بر چوق قیمتلی متون ووثائق جدیدە تأمین ایلەدیکە بونلری انکلترەدە راولنسون ، هیکس ، وفوکس تالبو ، فرانسەدە سوسی واوپەر نام ذاتلر تماماً وبروجە صحت اوقومغە موفق اولدیلر . بوندن صوکرا علم آثار آثوریە علی‌الدوام ترقی ایلەدی . بابل، نینوە ومدیا متونی اوقوندی، مآللری بیلندکدن صوکرا کلدانیەنك ادبیات قدیمەسنە صارلدیلر . اوتوز سنەدن آز بر مدت ظرفندە بو وقتە قدر غیر معلوم ، نامری بیلە منسی اولان یکی بر طاقم لسانلر ، نظر تدقیق وتتبعە عرض اولندی : اوتوز عصرلق تاریخ مزارلردن چیقارلدی ، انظار احیایە وضع اولندی .

بوجملە خطیەلرك جملەسی عینی بر دلیل ویا علامتك افقی ، شاقولی، چنکل ویا قانجە اوجی کبی قیوریلمش وضعلریلە بو اوضاعك تألیف وترکیبندن عبارتدر . علامت مذکورەدە شودر : — افقی، | شاقولی ، قانجە باشی . بو عنصر واحد خطی اکثریا بر چیوی ویا یاریجی قامشی شکلندە رسم ایدیلیر. بونك ایچوندرکە یعنی چیوی ومیخە بکزەدیکی ایچوندرکە بو خطە میخی الشکل ویا خط میخی نامی ویرلمشدر (خط میخی مادەسنە مراجعت) . چیوی رسمندە اولان بو شکللر، بو حرفلر هیەروغلیف یعنی خط کهانی (بومادەیە مراجعت) علامتندن وجودە کلمشدر . بو علامتلر توالی اعصار ایلە شکللری تحریف ایدیلە ایدیلە تقریباً علامات میخیە صورتنە کلمشدر . بو حرفلردن بعضیلری واردرکە حقیقةً نقش معانی دلالتندن باشقە برشی دکلدر، قسم اعظمی ایسە هجالرە دلالت ایدر. بو هجالرك بر قسمیدە بسیط یعنی بر صامت ایلە بر صائتدن مرکبدر ؛ دیکرلری بر صائت ایلە متعدد صامتلردن تشکل ایلەمشدر . بسیط هجالرك اشکال مخصوصەسی واردرکە برنجی وایکنجی لوحەلردە مندرجدر .

مرکب هجالر ایکی وجە ایلە یازیلەبیلیر :

(۱) هجای مرکبی ایکی بسیط هجا تشکیل ایدەجك صورتدە تفریق وتحلیل ایلەمك وجهیکە ایکنجی هجا تلفظدە دائما برنجی هجانك صائتی ایلە باشلار . مثلا نفس ، روح معناسنە اولان ناپسات (Napsat) کلمەسی نا+اپ+سا+ات صورتندە ترقیم اولندیغی کبی . (۲) هجایە دلالت ایدن بر علامت مخصوصە ایلە ابراز ایلەمك طریقیدر : مثلا ناپ+سات کبی کە نا+اپ+سا+آت صورت ترقیمنە بدلدر . حروف مرکبەنك عددی پك زیادەدر : (لوحە۳-۹) بو لوحەلرك تدقیق ومطالعەسندن منفهم اولورکە علامتلرك ، دلیلرك اکثریسی اصوات مختلفۀ متعددە ابراز ایدەبیلیرلر . بوحادثۀ لسانیەیە کثرت اصوات (polyphonie) تعبیر ایدیلیرکە خط آثوری‌یی

اوقومق ، حل ایتمك ایچون اك بیوك صعوبت ایشته بوندەدر . علم آثار آثوریه علماسنك خط میخی اوزره یازلمش اولان متونی اوقومق ایچون ایجاد واتخاذ ایلدكلری انحای مختلفه خط میخی مادەسندە ایراد ایدیلەجكدر .

	أ	إ	آ
بل	[illegible]	[illegible]	[illegible]
بب	.	.	[illegible]
بر	[illegible]	[illegible]	.
بس	.	[illegible]	.
بت	[illegible]	[illegible]	[illegible]
حق	[illegible]	[illegible]	[illegible]
حل	[illegible]	[illegible]	[illegible]
حم	.	[illegible]	[illegible]
حم	[illegible]	.	[illegible]
جز	.	.	[illegible]
حب	[illegible]	.	[illegible]
حر	[illegible]	[illegible]	[illegible]
حس	.	[illegible]	.
[illegible]	.	[illegible]	.
دج	.	[illegible]	.
دق	[illegible]	.	[illegible]

لوحه — ۳ —

خط میخی بعض جزئی تعدیلات وتبدیلات ایله آثوریەنك تكمیل سامی لهجەلرینی یازمق خصوصندە استعمال اولنمشدر. بر رسم خط مشتركدر بونلردن باشقه آثوریەنك سام لهجەلرندن باشقه ، آری اولمیان دیكر درت لسانك دخی خطی اولمشدر. كلدانیەنك، مدیەنك ، سوس تورانیلری ایله اورارتی خلقنك لسانلرینی یازمقدەدە قوللانلمشدر . آری اولمیان بو درت لسانك یازلدیغی جمل خطیەیە ، خطوط میخیهٔ غیر آریه نامی ویرلمشدر . قبل المیلاد التنجی عصرە طوغری ایرانیلر دخی خط میخی آلدیلر و بو خطك علائم ودلائلی ایچندە كندی لسانلرینك اصوات مقطعەسنی افادە ایدەبیلەجك علامتلری انتخاب وقبول ایلەدیلر . ایشتە بومعاملە ایلە خط میخیٔ آری جملەسی

	أ	إ	آ
دل	.	[illegible]	[illegible]
دم	.	[illegible]	[illegible]
دن	[illegible]	[illegible]	[illegible]
دب	[illegible]	[illegible]	[illegible]
در	[illegible]	[illegible]	[illegible]
دس	.	[illegible]	[illegible]
دق	[illegible]	.	.
دل	.	.	[illegible]
دم	[illegible]	.	[illegible]
دن	.	.	[illegible]
دب	[illegible]	[illegible]	[illegible]
در	[illegible]	[illegible]	.
نهل	.	.	[illegible]
نهم	[illegible]	.	[illegible]
نهن	[illegible]	.	.
نهی	.	.	[illegible]
نهب	.	.	[illegible]

لوحهٔ — ٤ —

میدانه كلدیكه بو خط خطوط میخیەنك جملەسندن بسیط وتهجی وقرائتی اسهلدر . بو خط میخیٔ آرییی تشكیل ایدن علامت ودلیللرك اكثریسی الفبائیدر. بعضلری هجائی اولەرق قالمش ویا رسم معنا دلائلی صفتندە محافظه اولنمشدر . خط میخیٔ آری نامی ویریلن بو رسم املا یالكز ایرانك ، مدیەنك كیانیان زمانندەكی محكوكاتنی یازمق ایچون استعمال ایدلمشدر : بوخط كیروس ایله برابر ایرانه كیردی ، ایكی عصر صوكرا دارای كبیر دورندە ترك اولندی بیتدی.

جلد (اول) لك صوكی